

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HDI
HW 2M87 X

KE 33328(2)

HARVARD
COLLEGE LIBRARY

THE GIFT OF

Dr. John Rathbone Oliver

CLASS OF 1894

OF BALTIMORE, MARYLAND

AUGUST 4, 1941

TRANSFERRED
TO THE LIBRARY OF
the
Classical Department

AULI GELLII

NOCTES ATTICÆ.

VOL. II.

AULI GELLII
NOCTES ATTICÆ
EX EDITIONE JACOBI GRONOVII
CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE
IN USUM DELPHINI
VARIIS LÉCTIONIBUS
NOTIS VARIORUM
RECENSU EDITIONUM ET CODICUM
ET
INDICE LOCUPLETISSIMO
ACCURATE RECENSITÆ.

VOLUMEN SECUNDUM.

T

LONDINI:
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.
1824.

KE 33328(2),

HARVARD COLLEGE LIBRARY
GIFT OF
DR. JOHN RATHBONE OLIVER
AUGUST 4, 1941

*Transferred to the
Classics Library*

AULI GELLII

NOCTIUM ATTICARUM

COMMENTARIUS.

LIBER XIX.

CAP. I.

*Responsio cujusdam philosophi interrogati, quam ob causam
maris tempestate palluerat.*

NAVIGABAMUS a Cassiopa ⁶ ad Brundisium, mare Ionium ⁶

*****

6 ⁶ 'Miror, cur ad Suetonium Neron. 22. volnerit aliquid tentare Grævius, ut nihil diceret quod ignoraretur, nisi istud 'sane apud Gellium in vetusto libro pro *Cassiopæis* legitur *Cassiopia*,' quod valde dubito an possit probari. Certe ex libro Regio notavit Salmasius, Bonrdelotius, Lambecius, ego, frater a *Cassiopa Brundisium*, similiter Bonrdelotius et ex alio. Etiam Lugdun. maj. ita habet; min. a *cassio p. ad brundisium*, quod plane vidi quoque in Lincoln. et extitit in Mem. Chif. Petav. Denique Scioppius, cum notavisset, 'Citat hoc caput Augustin. de Civit. Dei lib. ix. cap. 4.' quod jam annotaverat quoque Mosellanus vel Ascensius, subjicit, 'al. Cassiope,' et sic variis ductibus indicat se reperisse a *Cassiopia*, addito, 'f. *Cassiope*. In numismate est *Κασσιωπας*.' Ut sic ista vocabula sint satis cognita; sed de libro isto vetere vix credi queat; et fraus quædam videtur adisse manum egregii viri, ut litteram i transponeret in alienum locum; neque semper appellationes regionum et urbium ab auctoribus conceptæ conveniant voci ipsorum incolarum, aut nummis quibus incusæ sunt. Ego nullus dubitavi sequi codices optimos; et editiones præcæ, ut Brixiana, Aldina, Badiana habent *Cassiopeia*, littera e postea ab male otiosis addita.' Jac. Gronov. 'Miror itaque quid viderit Auctor Observat. super Gellio inter Observ. Misc. Tom. iiii. Volum. iv. quod ibi

NOTÆ

* *Cassiopa* [*Cassiopæia*] Terræ tractus est apud Thesprotios in Epiro, ubi est urbs Cassiope, nunc *Joannina*, cujus ex portu brevior est in Italiam

trajectus.

⁶ *Mars Ionium*] Est Græciam inter et Italiam ad fauces Adriatici maris: etiamnum dicitur, *mare Ionio*.

violentum,^a et vastum, et jactabundum.^a Nox deinde, quæ diem primum secuta est, in ea fere tota ventus a latere sæviens navem undis compleverat. Tum postea complorantibus nostris; omnibus, atque in sentina satis agentibus,^b 7 dies quidem tandem illuxit: sed nihil de periculo, neque de sævitia amissum,^c 8 quin turbines etiam crebriores, et cælum atrum, et fumigantes globi, et figuræ quædam nubium metuendæ, quas *τυφῶνας*^d vocabant, impendere imminereque, ac depressuræ navem videbantur. 2. In eadem fuit philosophus in disciplina Stoica celebratus, quem ego Athenis cognoveram, non parva virum auctoritate, satisque attente discipulos juvenes continentem. Eum tunc in tantis periculis, inque illo tumultu cœli marisque, requirebam oculis; scire cupiens quonam statu animi, et an interritus intrepidusque esset. Atque ibi hominem conspiciamus impavidum, et extrilidum,^e 9 ploratus quidem nullos, sicuti

^a *Tempestuosum.*^b *Et in exhaurienda sentina occupatis.*^c *Verum idem fuit periculum, eadem atrocitas tempestatis.*^d *Vortices.*^e *Extra metum.*

affirmare sustinuerit præpositionem *a* ab Regio codice abesse, item ut a codice biblioth. Pembroc. cum id nemo, cui illum optimæ notæ codicem inspicendi facta esset copia, annotaverit. Habet itaque solum Pembroc. codicem auctorem si præpositionem plane omittendam esse censet. *Otho.*—7 Vid. Not. Var.—8 *Cod. Tornæs. remissum.* Vett. Edd. *de sævitiæ remissum.* Al. *nihil de periculo atque sævitia remissum.* Lipsius in Elect. lib. II. cap. 9. præfert: *nihil de p. de sævitia atque remissum:* ut et infra cap. 9. *‘Poculis mox sermonibus atque tempus fuit.’ Ois.* *‘Codex Regius habet sævitia vera missum,* (idque reperitur in variis scriptis libris fere vulgo,) unde Salmasius cogitavit *de sævitiæ remissum,* quod scias prorsus extare in editione Brixiana, *nihil de periculo sævitiæ remissum.* Mutavit Aldus. Hinc vix videtur operæ esse, ut notem in Lugdun. min. legi *sed nihil de periculo neque de servicia verti* (superscripto *a*) *amissum.* Jac. Gronov.—9 *‘Salmasius ascrip- sit, ita V. C.’* Attamen Pater videtur pro nugaci abolevisse hanc vocem, ut conjiceret *conspiciamus pavidum et exterritum,* ut v. 14. *‘territum et pave-*

NOTE

• *Violentum*] Sane Adriaticum mare, quod Ionio cohæret, olim fuit nanfragiis infame: adeo ut navigantium vorago diceretur. Cœpit esse multo tranquillius ex quo sancta Helena, ut refert Gregorius Turonensis, in mare Adriaticum demisit clavum, quo transfixus fuerat Christus.

• *Τυφῶνας*] Typho est venti turbo, qui incredibili rapiditate, sed sine igne, erumpit e nubibus: magna plerumque navigantium cladefœdissimas excitat tempestates.

• *Extrilidum*] Extrilidus vox Gelliana quid significet non omnino constat inter grammaticos: interpretan-

ceteri omnes, nec ullas ejusmodi voces cientem,^f sed coloris et vultus turbatione non multum a ceteris differentem. At ubi cœlum enituit, et deferbuit mare, et ardor ille periculi deflagravit,^g accedit ad Stoicum Græcus quispiam dives ex Asia, magno, ut videbamus, cultu paratuque rerum et familiæ; atque ipse erat multis corporis animique deliciis diffuens. 3. Is quasi illudens, Quid hoc est, inquit,^h o philosophe, quod cum in periculis essemus, timuisti tu, et palluisti? ego neque timui, neque pallui: et philosophus aliquantum cunctatus, an respondere ei conveniret, Si quid ego, inquit, in tanta violentia tempestatum videor paulum pavefactus;^h non tu istius rei ratione audienda dignus es: sed tibi sane Aristippius^f ille discipulus pro me¹¹ responderit; qui in simili tempore a simillimo tui homine interrogatus, quare philosophus timeret, cum ille contra nihil me-

^f Fundentem.^g Et metus periculi cessavit.^h Terrore affectus.

factum.” Idem.—10 ‘Gratius et venustius distrahitur in codice Reg. Quid hoc, inquit, est, philos. In quo paulo ante etiam legebatur deliciis affluens. Sane etiam Scioppius annotavit ‘V. C. Giphani. affluens.’ Cujus observationes in Linguam Latinam huc quoque citavit Pater ex pag. 16. Ubi adducuntur hæc ipsa verba, sed erronee, cum ea res sic agatur, ac si Giphanius vulgatum diffuens ex v. l. voluerit tueri, cum præscriptio τοῦ Affluere, pro, abundare, perapicue innuat contrarium et affluens restitui oporteat pro diffuens, quod eo minus mireris, quia ibidem quoque aberratur sicut posito pro Græcus.’ Idem.—11 ‘Aristippus ille pro me. Cod. Torn. et vett. edd. habent: Aristippus ille discipulus pro me.’ Oia. ‘Certe ita etiam Regius, et opinor omnes Mæsti augent. Quod cum videret Scioppius, annotans post vocem ille ‘discipulus V. C.’ ascripsit ‘f. Aristippi.’ Præclaro ad retinendam Gellii vocem, quam prave pro supervacua abjecerunt, conatu. Sed non erant ejicienda alia, dum alterum restituitur. Est enim similis locus illi, quem de Polygnoto tractavimus, ut hinc aliquid interciderit. Quippe Gellius scripsit Aristippus ille discipulus, et mox Aristippia anima, quod mirum cur non etiam observatum Scioppio. Certe cum major culpa sit omitti vocem Gellii et bene longam, quam duas literulas cum maxima verisimilitudine reponi, utrumque non potui quin Gellio restituerem, præsertim cum codex Regius similiter mox depravatus esset a sese molitus exhibendo, ut erat quoque in Thuaneo,

NOTÆ

tur alii exalbidum et quasi pallescentem, alii exporrecta fronte sine tricis et rugis. Nonnulli etiam extra læsiocem.

^f Aristippus [Aristippi] Hic genere Cyrenæus, Socratis sectam phi-

losophus amplexus est: omni loco, tempori, ac personæ serviebat, unde Dionysio carus, et a Diogene regius canis dictus est. Flornit circa Olympiadem xc. ante Christum circiter ccccxx. Laërt.

tueret; non eandem esse causam sibi, atque illi respondit: quoniam is quidem esset non magno opere sollicitus pro anima nequissimi nebulonis; ipsum autem pro Aristippia anima timere. His tunc verbis Stoicus divitem illum Asiaticum a sese amolitus est.¹ 4. Sed postea cum Brundisium adventarem, mollicique essent venti maris,² percontatus eum sum, quænam illa ratio esset pavoris sui, quam dicere ei supersedisset,³ a quo fuerat non satis digne compellatus: atque ille mihi placide et comiter, Quoniam, inquit, audiendi cupidus es, audi quid super isto brevi quidem, sed necessario et naturali pavore, majores nostri, conditores sectæ Stoicæ, senserint; vel potius, inquit, lege: nam et facilius credideris si legas,⁴ et memineris magis: atque ibi coram ex sarcinula sua librum protulit Epicteti philosophi quintum Διαλέξεων; quas ab Arriano digestas congruere scriptis Zenonis et Chrysippi⁵ non dubium est.⁶ In eo libro Græca scilicet oratione scriptum ad hanc sententiam legimus: ⁷Visa animi,⁸ quas φαντασίας,° philo-

¹ Repulit.   ² Et subedisset venti.   ³ Nolisset.   ⁴ Dissertationum quas ordinavit Arrianus, et quas constat convenire cum scriptis Zenonis et Chrysippi.   ⁵ Legimus hoc Græce scriptum tali modo.   ⁶ Imaginationes.

pro amolitus.' Jac. Gronov.—12 'Thuan. mollicique essent venti, omissa quarta voce. Lugdun. maj. mollicique essent venti maris, quomodo et minor, nisi quod litera e sit erasa. Reg. mollicique essent venti ac maris, ut mecum habet scriptum Lambecius, cum Salmasius referat mollicique. Hinc ascripsit Scioppius: 'mollicique. Ita V. C. Ful. et Giph.' Itaque eandem vocem ascripsit et Pater, addito, 'Gif. Observ. L. L. p. 140.' Ubi ille citat mollicique essent venti, maris, per C. adjicitque 'ita opt. codex, in alio vet. eod. modo,' cui Pater ascripsit lectionem Regii codicis. Ergo in alio exemplari apposuit Pater, 'f. malaciaque esset venti ac maris,' quod opportunissimum.' Idem.—13 'Lege; et facilius credideris si legas. Grassatur utique et delirat Stephanus, dum ausus fuit sic accidendo edere, cum proximi ante eum darent lege. Nam facilius, ut Hieronymus de Marnef. vel lege. Nam et facilius, ut Brixiana, Aldina et Gryphianæ, non modo Sebastiani, sed et illa Antonii, quo respicit omnis scripta lectio, quæ aut ita præfert, aut habet legendam et facilius, ut est in Reg. Lugdun. maj. Memm. Petav. quod ipsum clare illuc alludit, ut adeo istæ literæ nam Gellio auferri nequeant: quæ violentia cum mihi displiceat, reparavi, aliis, qui maluerunt Stephanum imitari, nihil invidens.' Idem.—14 'Non miror refugisse Stephanum ab illa diversitate, quæ in Brixiana, Aldina, Gryphianis servatur, Ζηνοῦς et Χρυσιππί, cum et Antonius Gryphius ita præcessisset, et in multis libris Mæstis ita Latine concipiatur. Attamen scias ab Regio retineri plane Græcum idque in os desinens, cum Memm. plane Zenonis, Lugdun. ut. ZENONIC. Omnino excellit Regius.' Idem.—15 'Sic et legisse J. Sarisberiensem constat. Cod. Tornæs.

sophi appellant, quibus mens hominis prima statim specie accidentis¹⁶ ad animum rei pellitur,^p non voluntatis sunt, neque arbitraria; sed vi quadam sua inferunt sese hominibus noscitantia. 5. Probationes autem,¹⁷ quas συγκαταθέσις^q vocant, quibus eadem visa noscuntur, ac dijudicantur, voluntariæ sunt, fiuntque hominum arbitratu.^q Propterea cum sonus aliquis formidabilis aut coelo, aut ex ruina, aut repentinus nescius periculi nuntius,¹⁸ vel quid aliud ejusmodi factum;^r¹⁹ sapientis quoque animum paulisper moveri, et contrahi, et pallescere necessum est: non opi-

^p Commovetur primo intuitu rei quas offertur animo.

^q Assensus autem, quas appellant συγκαταθέσις, quibus concedimus res esse tales, quales nobis primo apparuerunt, sunt in nostra potestate et dependent a nobis.

^r Cum aliquis repente nuntiat periculum de quo non est omnino certus.

Visiones animi. Quædam e vet. edd. *Vires animi.* Male omnino. Ois. 'Vires quoque habet Chiff. sed vis Memm. et uterq. Lugdun. et Reg. omisso altero q, ut ante Aristippia anima. Sed plane visa exsignatum in Thuanæo. Hinc etiam infra Reg. Lugdun. uterq. Thuan. habent *arbitraria* vel *arbitrarie*. Scioppius ascripsit *arbitraria*, cum in aliis sit *arbitria*.' Jac. Gronov.—16 'Accidentis. Cod. Tornæus. hu super postremam syllabam positum habebat, et cum rei pellitur scriptum esset, i deletum erat. Unde satis commoda oritur lectio totius loci: *Visa animi, quas φαντασίας Philosophi appellant, quibus mens hominis prima statim specie accidentibus ad animum repellitur, &c.*' Ois. 'Explicandum igitur fuit, quid esset illud *repellitur*, et quo vel unde. Ego quidem id verbum non reperi, nisi in Lincoln. et editione Hieronymi de Marnef, ut de eo dici non oporteat, nec censeretur. Utique statim repetit *primo animi sui pulsus*.' Jac. Gronov.—17 Vulgo editur *noscitantia probationes autem*.—18 'Lego, *repentinus nescii periculi nuntius*, id est, quod nescitur. Vide supra lib. ix. cap. 12.' Ois. 'Cum nonnullæ editiones ponant in margine *nescio cujus*, quod et Scriverius scripserat.' Jac. Gronov.—19 'Ita constituit Stephanus, detruncans verbum *est*, quod ab editionibus vulgo apponitur in fine. Et certe id istic etiam non reperitur in aliis Mæstis, cum tamen oratio requirat aliquid instar fulcri. Scias igitur solum Regium legere *vel quid aliud ex ejusmodi factum*. Ibi vides ut lateat hoc ipsum verbum *est*, non in fine, sed in medio, ibique inserendum pro *ex*. Porro in Regio et Lugd.

NOTÆ

[*Συγκαταθέσις*] Ex opinione Stoicorum cum animo objicitur aliquid visum, *φαντασία* vocant: illud quidem, præter hominis voluntatem, vim quandam infert, et turbat motibus rationis officium prævertentibus. Sapienti tamen integrum est illud reappare. At si quis assentiatur imbecillior, tum fit *συγκαταθέσις* dum

sanum commodat assensum, ac deinde *προσπειροῦσθαι*, et id sibi persuadet esse verum cujus primo intuitu percussus est. Porro *συγκαταθέσις* non de quolibet assensu Stoici usurpabant, sed de eo tantum qui vel rebus falsis, vel non omnino certis, vel non recte perceptis tribueretur.

nione alicujus mali præcepta, sed quibusdam motibus rapidis et inconsultis officium mentis atque rationis prævertentibus. Mox tamen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας,¹ id est, visa istæc²⁰ animi sui terrifica non approbat: hoc est, οὐ συγκατατίθεται, οὐδὲ προσπεριδοξάζει,¹ sed abjicit, respuitque; nec ei metuendum esse in his quicquam videtur. 6. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt; quod insipiens, qualia esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva et aspera, talia esse vero putat; et eadem incepta, quæ quasi jure metuenda sint, sua quoque assensione approbat, καὶ προσπεριδοξάζει.² hoc enim verbo Stoici, cum super ista re disserunt, utuntur: sapiens autem, cum breviter et strictim colore atque vultu motus est, οὐ συγκατατίθεται, sed statum, vigoremque sententiæ suæ retinet, quam de hujusmodi visis semper habuit, ut de minime metuendis, sed fronte falsa et formidine inani territantibus. 7. Hæc Epictetum philosophum ex decretis Stoicorum sensisse, atque dixisse in eo, quo dixi, libro legimus: annotandaque esse idcirco existimavimus, ut rebus forte id genus, quibus dixi, obortis, pavescere sensim, et quasi albescere, non insipientis esse hominis, neque ignavi putemus, et in eo tamen brevi motu naturali magis infirmitati cedamus, quam, quod esse ea, qualia visa sunt, censeamus.

¹ Hæc quæ ipsi videntur. ² Non approbat, non iis assentitur.

²⁰ Res quæ primo mentis intuitu videbantur atroces et horrendæ, vere tales esse putet, et res primo objectas quasi vere terribiles opinione sua judicet, et iis assentiatur.

*****

maj. est percepta.' Idem.—80 Al. φαντασίας, visa istæc.—1 'Vett. Edd. tanquam.' Ois. 'Dicit aliquid, sed minime integrum. Nam editi habent tanquam ei. at in Mssis est quanquam ei, unde illud confecit Stephanus.' Jac. Gronov.

CAP. II.

Ex quinque corporis sensibus duos esse cum belluis maxime communes.

QUINQUE sunt hominum sensus, quos Græci αἰσθήσεις appellant, per quos voluptas animo aut corpori quæri videtur, gustus, tactus, odoratus, visus, auditus. Ex his omnibus quæ immodice voluptas capitur, ea turpis atque improba existimatur: sed enim quæ nimia ex gustu atque tactu est, ea voluptas, sicuti sapientes viri censuerunt, omnium rerum foedissima est; eosque maxime, qui duabus istis belluinis voluptatibus^a sese dediderunt, gravissimi vitii vocabulis Græci appellant, vel ἀκολάστους, vel ἀκρατεῖς.^b Nos eos vel incontinentes dicimus vel intemperantes: ἀκολάστους enim, si interpretari coactius velis, nimis id verbum insolens^c erit. Istæ autem voluptates duæ gustus atque tactus, id est, libidines in cibos atque in Venerem prodigæ, solæ sunt hominibus communes cum bestiis,² et idcirco in pecudum ferorumque animalium numero habetur, quisquis est his ferinis voluptatibus prævinctus:^c ceteræ ex tribus aliis sensibus proficiscentes hominum esse tantum propriæ videntur. 2. Verba super hac re Aristotelis philosophi ascripsi; ut vel auctoritas clari atque inclyti viri tam infamibus nos voluptatibus deterret: διὰ τί οἱ κατὰ τὴν τῆς ἀφῆς ἢ γεύσεως ἡδονὴν γιγνομένην αὖν ὑπερβάλλωσιν, ἀκρατεῖς λέγονται; οἳ τε γὰρ περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἀκόλαστοι, οἳ τε περὶ τὰς τῆς

^a Pertinentibus ad brutas animantes.

^b Aut lascivos, aut intemperantes.

^c Quicumque addictus est his voluptatibus belluinis.

2 ² Sic in variis Mss. legitur, sed notæ inferioris. At ille Reg. et Lngd. maj. cum belluis. Utique id convenit cum titulo, unde etiam cum vocem nobis vulgo ejecerunt, videtur tamen ista vox per hæc verba confirmari.
Jac. Gronov.

NOTE

^a Nimis id verbum insolens] Expres- verbo κολᾶω ‘castigo,’ et à pri-
tam enim e Græco Latine dicetur vante.
‘incastigatus’ aut ‘incastigabilis,’ a

τροφῆς ἀπολαύσεις. τῶν δὲ κατὰ τὴν τροφήν, ἀπ' ἐνίων μὲν ἐν τῇ γλώττῃ τὸ ἡδύ· ἀπ' ἐνίων δὲ, ἐν τῷ λάρυγγι. διὸ καὶ Φιλίξενος γεραίονος λάρυγγα εὖχετο ἔχειν. οἱ δὲ κατὰ τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἀκοήν, οὐκ ἔτι ; * Ἡ διὰ τὸ τὰς ἀπὸ τούτων γινομένης ἡδονὰς κοιναὶ εἶναι ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ; ἄτε οὖν οὐσαι κοιναί, ἀτιμότηταί εἰσι· διὸ καὶ μάλιστα, ἡ μόνα ἐπονείδιστοι. ὥστε τὸν ὑπὸ τούτων ἡττώμενον, ψέγομεν, καὶ ἀκρατῇ καὶ ἀκόλαστον λέγομεν, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν χειρίστων ἡδονῶν ἡττᾶσθαι. οὐσῶν δὲ τῶν αἰσθήσεων πέντε, τὰ ἄλλα ζῶα ἀπὸ δύο μόνων τῶν προειρημένων ἡδεταί· κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἢ ὅλως οὐχ ἡδεταί, ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦτο πάσχει, &c.^d 3. Quis igitur habens aliquid humani pudoris, voluptatibus istis duabus coëundi atque comedendi, quæ sunt homini cum sue atque asino communes, gaudeat? Socrates quidem dicebat multos homines propterea velle vivere, ut ederent et biberent; se bibere atque esse, ut viveret. Hippocrates autem, divina vir scientia, de coitu venerio ita existimabat, partem esse quandam morbi teterrimi, quem nostri comitiales dixerunt: namque ipsius verba hæc traduntur, τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν.^e

^d Cur qui in voluptate ex tactu aut gustu percepta excesserint, impotentes dicuntur? (ut qui in rebus veneris, lascivi, et qui deliciosis epulis inhiant: e gulosis alii quidem in lingua delectationem capiunt; alii vero in faucibus; quapropter et Philoxenus gruis guttur optabat habere:) qui autem in visu et auditu modum non tenent non ita vocantur? An quod ex illis sensibus captæ voluptates communes sunt nobis et aliis animantibus? Quippe cum sint communes beluis, turpissimæ sunt: unde et maxime aut solæ vituperandæ sunt. Itaque hominem ab iis victum reprehendimus, propterea quod pessimis voluptatibus vincatur. Cum autem sensus quinque sint, cetera animantia duobus solis prius dictis delectantur; aliis autem vel omnino non delectantur vel ex accidente hoc patiuntur, &c.

^e Coitum esse parvam epilepsiam.

CAP. III.

Quod turpius est frigide laudari, quam acerbius vituperari.

TURPIUS esse dicebat Favorinus philosophus, exigue atque frigide laudari, quam insectanter ^a et graviter vituperari: Quoniam, inquit, qui maledicit et vituperat, quanto id acer-

^a Vehementer.

bins facit, tam maxime ille pro iniquo³ et inimico ducitur, et plerumque propterea fidem non capit:^b sed qui infecunde atque jejune laudat, destitui a causa videtur:^c et amicus quidem creditur ei,^d quem laudare vult, sed nihil posse reperire, quod jure laudet.

^b Non creditur.

^c Steriliter et frigide laudat, videtur carere argumento laudabili.

*****

³ 'Ita edidit Stephanus pro eo, quod vulgo legebatur, *tam maxima mole* p. i. e. i. d. Male omnino. Et jam pridem J. Lipsius in *Electis* lib. i. cap. 21. monuerat Gellium scripsisse, *tam maxime pro iniquo et inimico ducitur*, phrasi veteri et obvia in Plauto.' Ois. 'Videre licet Stephanum ipsum hac de parte commentantem pag. 113. qui sane debuerat fateri, quo duce ad hanc conjecturam venerit. Neque enim fuit omnino *aitrodidaxros*; sed adjutor illi fuit codex Regius, in quo extat *maximole pro iniquo*. Hinc vides, unde Stephanus subnatus sit ille. Quod autem est in Regio, idem habent Lugdun. uterq. Memm. At Chiff. *maximo propinquo*. Lincoln. *maximo mole propinquo*. Hinc negari nequit, quin Gellii fuerit non *maxime*, sed *maximo*, prorsus ut cap. i. 'talia esse vero putat.' Jac. Gronov.—⁴ 'Hoc est Stephani. Alioquin et scripti et editi habuerunt *ejus*; quod cur illi debet cedere?' *Idem*.

CAP. IV.

Quamobrem venter repentino timore effluat; quare etiam ignis urinam lacessat.

ARISTOTELIS libri sunt, qui *Problemata Physica* inscribuntur, lepidissimi et elegantiarum omne genus referti.^a In his quærit, quam ob causam eveniat, ut quibus invasit repentinus rei magnæ timor, plerumque alvo statim cita fiant:^b item quærit, cur accidat, ut eum, qui propter^c ignem diutius stetit, libido urinæ lacessat.^d At de alvo quidem inter timendum prona, atque præcipiti, causam esse dicit,^e quod timor omnis sit algificus,^f quem ille appellat *ψυχροειδής*,^g eaque vis frigoris^h sanguinem caldoremqueⁱ

^a Pleni omni genere questionum elegantiorum.

^b Ut qui repente magnum aliquid metuant, soleant laborare profusio ventris.

^c Prope. ^d Cupiat mingere.

^e De alvo soluta et commota per timorem. ^f Frigorificus. ^g Calorem.

*****

⁵ Al. *ψυχροειδής*.—⁶ 'Vett. Edd. *quæ vis f.* In Edit. Stephan. est *Delph. et Var. Clas.* A. Gell. 3 Q

omnem de summa corporis cute cogat penitus et depellat,^b faciatque simul, uti, qui timent, sanguine ex ore decedente pallescant.^c Is autem, inquit, sanguis et calor in intima⁷ coactus movet plerumque alvum, et incitat. De urina crebra⁸ ex igni proximo facta, verba hæc posuit: τὸ δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγὸς, ὥσπερ ὁ ἥλιος τὴν χιόνα.ⁱ

^b Contrahat. ⁱ Ignis autem resolvit concretum, sicut Sol nivem.

~~~~~

qui vi frigoris.' Ois. 'Nihil mirum. Nam qui literas ea annectunt præcedenti voci Græcæ et eam in sex syllabas extendunt, literas sequentes in pronomen coguntur mutare. Sed omnis vetus scriptura exhibet ψυχροῦν, eaque vi frigoris, a qua non oportuit recessisse.' Jac. Gronov.—7 Alii in ultima.—8 'Sic Vett. Codd. At Stephanica editio: De urina celebra. Quid si legas, De urina illecebra?' Ois. 'At id quod exhibuit Stephanus, constans omnium, certe plerorumque Mssorum lectio est. Sic enim et Reg. et Lugdun. ut. et Mem. Chif. Petav. Lincoln. nam quod in nonnullis est celebrat, ad idem pertinet. Ac sane cum Nonius ex Acclo celebrem gradum agnoscat, cur non placet celebra urina, cum in istis terminationibus celebris et celebrus jam supra luserit Gellius? Salmasius ita ascripsit, 'legendum ita ex V. C. Sed legendum puto de urina elecebra.' Jac. Gronov.

NOTE

^a Qui timent, sanguine ex ore decedente pallescant] Cum in metu cor deficiat, natura, ut nobilissimæ parti laboranti succurrat, colligit sanguinem, quo foveatur cor: sanguinis copia destitutis corporis partibus extimis, succedit pallor et frigus.

CAP. V.

Ex Aristotelis libris sumtum, quod nivis aqua potui pessima sit, et quod ex nive crystallus concreatur.^a

IN Tiburte^a rus concesseramus hominis amici divitis, æstate anni flagrantissima, ego et quidam alii æquales et familiares mei, eloquentiæ aut philosophiæ sectatores. Erat nobiscum vir bonus ex Peripatetica disciplina, bene doctus, et Aristotelis unice studiosissimus. Is nos aquam

^a Concreseat.

NOTE

^a Tiburte] Villa erat ad Tibur urbem Latii, quo se Romani nobiles ad defendendos æstus urbis immodicos recipere solebant. Nunc Tivoli.

multam ex diluta nive^b bibentes coërcebat,^b severiusque increpabat: adhibebat nobis⁹ auctoritates nobilium medicorum, et cumprimis Aristotelis philosophi, rei omnis humanæ peritissimi; qui aquam nivalem frugibus sane et arboribus foecundam diceret, sed hominibus potu nimio insalubrem^c esse; ^c tabemque^d et morbos¹⁰ sensim, atque in diem longam visceribus inseminare.^d Hæc quidem ille ad nos prudenter, et benivole, et assidue dictitabat. Sed cum bibendæ nivis pausa fieret nulla, promittit e bibliotheca Tiburti, quæ tunc in Herculis templo satis commode instructa libris erat, Aristotelis librum, eumque ad nos affert: et, Hujus saltem, inquit, viri sapientissimi verbis credite, ac desinite valetudinem vestram profligare.^e In eo libro scriptum fuit, deterrimam esse potu aquam e nive, itemque solidius latiusque concretam esse eam, quam κρύσταλλ-

^b Impediebat.   ^c Si nimium bibatur.   ^d Producere in visceribus malam affectionem paulatim et morbos diuturnos.   ^e Corrumpere.

9 'Non potest pro vili aut falso rejici, quod unicuique illi Regius codex servat, *severiusque increpabat, adhibebatque nobis*: immo id longe numerosius mihi videtur, cum illud alterum interscissum intempestive coërceat lectionem, et aliquoties Gellius ita fuit fructus hac iteratione copulativæ.' Jac. Gronov.—10 Ms. Biblioth. Pembrocensis habet *tabemque et morbum*.—11 Reg. Thuan.

NOTE

^b *Aquam multam ex diluta nive]* Aquam Veteres vel ex nive solutam vel nive circumjecta refrigeratam bibebant, ut indicat Martialis l. xiv. Epigr. 117. 'Non potare nivem, sed aquam potare rigentem De nive, commenta est ingeniosa sitis.' Et lib. v. Epigr. 66. 'Sextantes, Caliste, duos infunde Falerni: Tu super æstivas, Alcime, funde nives.' Præterea id ex Senecæ Epist. LXXVIII. colligitur: 'O infelicem ægram!' inquit, 'quare? quia non vino nivem diluit, quia non rigorem portionis nœ quam capaci scypho miscuit, renovat fracta insuper glacie.' Et is quidem mos ætate invaluit; nam

hyeme crediderim Romanos aqua calida temperasse vinum. Quod innuit idem Martialis lib. i. Ep. 12. 'Jam defecisset portantes calda ministros, Si non potares Sextiliane merum.' Unde *Tiberius Claudius Nero* qui vino nimium indulgebat, per jocum dicebatur *Biberius Caldius Mero*.

^c *Hominibus . . insalubrem]* Aquam tamen nivatam decoctam, et refrigeratam Plinius ait lib. xxxi. cap. 3. esse innoxiam, sed de ea non loquitur Aristoteles.

^d *Tabem]* Tabes plura significat. Hic videtur eadem esse quod καχεξία malus corporis habitus alimenta omnia corrumpens.

λον^c Græci appellant: causaque ibi ascripta est hujusce-
modi: Quoniam cum aqua frigore aëris duratur et coit,
necesse est fieri vaporationem,^f et quandam quasi auram
tenuissimam exprimi ex ea, et emanare.^g Id autem, inquit,
in ea levissimum est, quod evaporatur: manet autem, quod
est gravius, et sordidius, et insalubrius: atque id pulsu aëris
verberatum in modum coloremque spumæ candidæ ori-
tur.^h ¹² Sed aliquantum, quod est salubrius, diffilari, atque
evaporari ex nive, indicium illud est, quod minor fit illa,
quæ ante fuerat,¹³ quam concresceret.ⁱ Verba ipsa Aristo-
telis ex eo libro pauca sumsi, et ascripti: διὰ τί τὰ ἀπὸ χιό-
νος καὶ κρυστάλλων ὕδατα φαῦλά ἐστιν; ὅτι παντὸς ὕδατος πηγνυμέ-
νου τὸ λεπτότατον διαπνεῖται, καὶ κουφότερον ἐξατμίζεται. σημεῖον δὲ
ὅτι ἔλαττον γίνεται ἢ πρότερον ὅταν ταχὴ παγῇν. ἀπεληλυθότος οὖν
τοῦ ὑγιεινοτάτου, ἀνάγκη τὸ καταλειπούμενον χεῖρον εἶναι.^k Hoc
ubi legimus, placuit honorem doctissimo viro haberi Aris-
toteli: atque ita postea ego bellum et odium nivi indixi;
alii inducias cum ea varie factitabant.^l

^f Exhalationem.   ^g Extrahi ex ea et egredi.

^h Agitatum ab aëre impellente accipit figuram et colorem spumæ candidæ.

ⁱ Verum id, quod est salubrius extenuari et expirari, potest quodammodo signifi-
cari ex eo quod aqua fiat minor quam fuerat priusquam coalesceret.

^k Cur ex nive et glacie aquæ noxiæ sunt? Nimirum quod omni aqua concreta
glacies, partes tenuissimæ expirantur, et levissimæ evaporantur. Signum vero hujus
rei illud est, quod minor sit quam prius quando liquefacta fuerit aqua concreta.
Deficiente igitur re saluberrima, necesse est residuum pejus esse.

^l Ego deinde nunquam bibi aquas e nivibus expressas, alii postea pro sua cupidi-
tate modo bibeant, modo abstinencebant.

~~~~~

Lugd. maj. *evaporationem*.—12 'Hoc placet editoribus, cum Masti plerique
foveant oriuntur. Ita enim Reg. Lugdun. ut. Memm. Petav. Ita quoque
ascripsit Scioppius. Unde Patri meo in mentem veniebat *convertitur*.' Jac.
Gronov.—13 'Quod mireris, ita jam editum fuit Brixie, cum tamen Aldus
retinuerit illo qui ante. Hinc jactari perrexit hic locus, ita ut solus Seb.
Gryphius anno 1534. ediderit illo quæ, prout etiam legitur in exemplari, quo
usus Lambecius, anno 1539. illa quæ, idque videtur blandiri præ alio potuisse,
ut etiam Stephanus propagarit. Atqui Reg. Lugdun. uterq. Mem. Chiff.
Petav. Lincoln. masculinum bona fide confirmant, quem ascripsit quoque
Scioppius. Scilicet quia præter aërem nihil antecedit, quo is referri possit,
ad quem tamen referri nequit, ideo mutari debuit in fæmineum modum.
Tanquam non subintelligi ab Gellio potuerit aliquid commodum masculino
locum indulgens, n. amne aut fluvio aut rore aut madore.' *Idem*.

NOTÆ

^c Κρύσταλλον] Κρύσταλλος glacies. quæ gelu vehementiore concrescit,
Unde gemma candida et pellucida dicitur crystallus.

CAP. VI.

Quod pudor sanguinem abextra¹⁴ diffundit, timor vero contrahit.^a

IN Problematis Aristotelis philosophi ita scriptum est: διὰ τί οἱ μὲν αἰσχυνόμενοι ἐρυθριῶσιν, οἱ δὲ φοβούμενοι ὠχρῶσιν, παραπλησίαν τῶν παθῶν ὄντων; ὅτι τῶν μὲν αἰσχυνομένων^a διαχέεται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος, ὥστε ἐπικολάζειν τοῖς δὲ φοβηθεῖσι συντρέχει εἰς τὴν καρδίαν, ὥστ' ἐκλείπειν ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν.^b Hoc ego Athenis cum Tauro nostro legissem, percunctatusque essem, quid de ratione ista redita sentiret? Dixit quidem, inquit, probe, et vere, quid accideret diffuso sanguine, aut contracto: sed cur ita fieret, non dixit: adhuc enim quæri potest, quam ob causam pudor sanguinem diffundat, timor contrahat? cum sit pudor species timoris: atque ita definiatur, timor justæ reprehensionis: ita enim philosophi definiunt, αἰσχύνη ἐστὶν φόβος διαίτου ψόγου.^c

^a *Emittit sanguinem ad partes exteriores, timor autem cogit ad interiores.*

^b *Cur qui pudore afficiuntur, erubescunt, qui vero timent, pallent, cum proximi aut hi affectus? Nimirum quod pudore affectis diffunditur sanguis ex corde ad omnes partes corporis, ita ut sit in summa cute: timentibus autem sanguis concurrit ad cor, ita ut destituant alias partes.*

^c *Pudor est metus justæ reprehensionis.*

*****

14 'Forte, ad exteriora.' Ois. 'Quid eo opus, cum jam editio Badiana et Anton. Gryphii præbeant ad *extera*? aliæ Seb. Gryphii ad *extra*. Ceterum Stephani sententia fuit in unam vocem contrahi debere duas alloquin præpositiones, ut patet ex ejus editione, quod revocavi. Quin etiam illud *exteriora* annotavit Pater in margine exemplaris sui ut Scriverianum.' Jac. Gronov.

NOTÆ

^a 'Οτι τῶν μὲν αἰσχυνομένων, &c.] Ruboris in iis qui pudore suffundantur proximam quidem causam affert Aristoteles. Verum præterea inquiritur, cur sanguis ex corde ad extimas partes pudore affectis diffundatur. Disarius apud Macrobiū Sat. lib. vii. cap. 11. hanc rationem affert. 'Natura cum quid ei occurrit honesto pudore dignum, imum petendo

penetrat sanguinem: quo commoto atque diffuso outis tingitur, et inde nascitur rubor. Dicunt etiam physici quod natura pudore tacta ita sanguinem ante se pro velamento tendat, ut videmus quemque erubescens manum sibi ante faciem frequenter opponere. Nec dubitare de his poteris, cum nihil aliud sit rubor, nisi color sanguinis.'

CAP. VII.

Quid sit obesum; nonnullaque alia prisca vocabula.

IN agro Vaticano Julius Paulus, poëta, vir bonus, et rerum literarumque veterum impense doctus, hærediolum^{a 15} tenue possidebat: eo sæpe nos ad sese vocabat, et olusculis pomisque^b satis comiter copioseque invitabat. Atque ita molli^c quodam tempestatis autumnæ die, ego et Julius Celsinus, cum ad eum^d cœnassemus, et apud mensam ejus audissemus legi Lævii Alcestin,^e rediremusque in urbem, sole jam fere occiduo,^f figuras habitusque verborum novo aut insigniter dictorum in Læviano illo carmine ruminabamur: ^g et, ut quæque vox indidem^h digna animadverti subvenerat, qua nos quoque possemus uti, memoriæ mandabamus. Erant autem verba, quæ tunc suppetebant, hujusmodi:

‘Corpore,’ inquit, ‘pectoreque undique obeso,

Ac mente exsensa, tardigenulo senio oppressum.’^{h 16}

2. ‘Obesum’ hic notavimus proprie magis, quam usitate dictum pro exili atque gracilento: vulgus enim ἀχύρως, vel κατὰ ἀντίφρασινⁱ ‘obesum’ pro pingui atque uberi dicit.¹⁷ Item notavimus, quod ‘obliteram’ gentem, pro ‘obliterata’ dixit: item, quod hostes, qui fœdera frangerent, ‘fœdifragos,’¹⁸ non ‘fœderifragos’ dixit: item, quod rubentem au-

^a Parvulum prædium.

^b Ad carnem appositis.

^c Jucundo.

^d Apud eum.

^e Sub occasum Solis.

^f Revoluebamus.

^g Ex eodem carmine.

^h Mente insana, afflictum senectute, quæ reddit tarda genua.

ⁱ Impropris aut per antiphrasim.

15 Vulgo, prædiolum. Agnoscunt hærediolum Reg. uterque Lugd. et Petav. aut herodiolum.—16 Vid. Not. Var.—17 ‘Admodum’ jactat in hoc loco suam operam Stephanus, cum tamen et Reg. et Lugdun. uterq. et Petav. invertant

NOTÆ

^a Lævii Alcestin] Quo tempore Lævius claruerit, quale fuerit ejus carmen Alcestis non omnino compertum est.

^b Fœdifragos] Ita Cicero dixit i. offic. ‘Pœni fœdifragi, crudelis Hannibal.’

roram, 'pudoricolorem' appellavit, et Memnonem 'nocticolorem': item, quod 'forte,'¹⁸ 'dubitanter,' et ab eo, quod est 'sileo,' 'silenta' loca dixit, et 'pulverulenta,'¹⁹ et 'pestilenta'; et 'carendum tui est,' pro 'te,' quodque 'magno impete,'²⁰ pro 'impetu'; item quod 'fortescere' posuit, pro 'fortem fieri'; quodque 'dolentiam,' pro 'dolore,' et 'avens,' pro 'libens'; item 'curis intolerantibus,' pro 'intolerantibus': quodque 'manciolis,' inquit, 'tenellis,' pro 'manibus':²¹ et 'quis tam siliceo?'²² item 'fuere,'²³ inquit, 'impendio infit,' id est, 'impense fieri incipit'; quodque 'accipitret' posuit, pro 'laceret.'²⁴ 3. His nos inter viam verborum Lævianorum annotatiunculis oblectabamur: cetera enim, quæ videbantur nimium poetica, et prosæ orationis usu alieniora,²⁵ prætermisimus: veluti fuit, quod de Nestore ait, 'trisæclisenex,'²⁶ et 'dulcioreloquus': item,

¹ *Tres ætates numerans.*

proberi atque pingui. Jac. Gronov.—18 Scioppius ascripsit *fonte*.—19 Legit Ois. quodque *manucolis*, inquit, *pro tenellis manibus*.—20 'Sic Stephan. ed. ex vett. Codd. vulgo erat *quiescam si liceo*. Scribendum tamen Stephanus suspicatur *silicio*: ut sit ex silice fictum vocabulum, et ita dicatur quispiam *silicio*, ut Poëtæ aliquem *silicea*, sicut et ferrum in pectore gestare dicunt.' Ois.—1 Scioppius *liere*.—2 'Jaceret. Forsan, *raperet*; quamvis obstant omnes Vett. Codd. Sed et *jaceret* probum esse potest, ut dicatur de accipitre aves prædante qui, ut prædam nanciscatur, se celerrimo volatu ex alto jacere solet. Hinc Lacano lib. iv. 'Jaculique volucres' dicuntur Serpentes, sese jaculi instar ex alto vibrantes.' Ois. 'Animadvertas licet, quam præclara annotari queant. Quare autem non curant, ut Gellius *ad accipitret* exponat in eodem tempore, et hinc vel *rapiat* vel *faciat* conjiciant? Id enim debet fieri. Sed sunt talpa cæciores. Video Patrem ascripsisse in exemplari suo, 'Reg. *accipitret* pro *laceret*.' Id didicit ex Lambecio, quippe qui solus id verbum annotavit, non alii ex Regio codice. Cui autem paulo humaniori id non statim in mentem venit, ut penitus respondens verbo Læviano? unde id in contextum recipere non dubitavi. Mox in Regio erat *oblectabamur*.' Jac. Gronov.—3 'Ita optime Stephan. pro quo antea erat, *explosa orat. u. a.*' Ois. 'Scioppius annotavit, 'ex. Ita V. C. Ful. et Giph.' Nescio an respexerit similia, aut cognita habuerit, quæ scribit Gifanius in Observationibus L. L. pag. 200. Agell. XIX. c. 7. ex *prosa orationis usu*. sic v. l. vulgo *explosa*.' Jac.

NOTE

'*Pulverulenta*] Trita satis videtur ea vox. Cic. ad Attic. 'Iter faciam æstiosa ac pulverulenta' via. Virg. Æn. xii. 'Pulverulenta fuga Rutuli dant terga per agros.'

'*Magno impete*] Impete pro impetu Plantus, Statius, et alii usurpant.

'*Siliceo*] Fortasse idem est quod durus instar silicis et saxi.

quod de tumidis magnisque fluctibus inquit ‘multigrumis:’⁴ et flumina gelu concreta, ‘tegmine’ esse ‘onychino’⁵ dixit: et quæ multiplicia¹ ludens composuit: quale istud est quod vituperones suos, ‘subductisupercilii-carptores’ appellavit.

¹ *Plurima.*

Gronov.—4 Scioppius *muti*. Idque ipsum est in utroque Lugd. Sed et in Lincoln. *inutigrumis*.—5 In *Mss.* omnibus *multiplica*.

NOTÆ

¹ *Multigrumis*] Grumus est minor terræ cumulus: unde fluctus appellat Lævius multigrumos, quod sæpius attollantur.

⁵ *Tegmine esse onychino*] Id est, superficie maxime æquabili instar marmoris. Onyx enim, teste Plinio, genus est marmoris pretiosissimi.

CAP. VIII.

Questio an harena, coelum, triticum, pluralia inveniantur: atque inibi de quadrigis, inimicitiis, nonnullis praterea vocabulis, an singulari numero comperiantur.

ADOLESCENTULUS Romæ priusquam Athenas concederem, quando erat a magistris auditionibusque obeundis otium,^a ad Frontonem Cornelium^a visendi gratia pergebam; sermonibusque ejus purissimis,⁶ bonarumque doctrinarum plenis fruebar: nec unquam factum est, quotiens eum vidimus, loquentemque audivimus, quin rediremus fere cultiores, doctioresque: veluti fuit illa quodam die sermocinatio illius, levi quidem de re, sed a Latinæ tamen

^a *Quando non eram occupatus magistris et lectionibus audiendis.*

⁶ Reg. tantum *plurimis*.—7 ‘Sic vulgo exhibetur hic locus ab edentibus,

NOTÆ

^a *Frontonem Cornelium*] Hic Domitiano imperante floruit, vir in bello, in pace clarus. De quo sic Martialis: ‘Clarum militiæ Fronto togæque decus.’

linguæ studio non abhorrens. 2. Nam, cum quispiam familiaris ejus bene eruditus homo, et tum poëta illustris,⁷ liberatum esse se aquæ intercutis^a morbo diceret, quod harenis calentibus^b esset usus; tum illudens Fronto,⁸ Morbo quidem, inquit, cares, sed verbi vitio non cares. Caius enim Cæsar ille, perpetuus Dictator, Cn. Pompeii socer, a quo familia et appellatio Cæsarum deinceps propagata est, vir ingenii præcellentis, sermonis præter alios suæ ætatis castissimi,^b in libris, quos ad M. Ciceronem de Analogia conscripsit, 'harenas' vitiosè dici existimat; quod 'harena' nunquam multitudinis numero appellanda sit, sicuti neque 'cælum,' neque 'triticum': contra autem 'quadrigas,' etiamsi currus unus equorum quatuor junctorum agmen unum sit, plurativo semper numero dicendas putat; sicut 'arma,'⁹ et 'moenia,' et 'comitia,' et 'inimicitias': ni quid contra ea dicis, poëtarum pulcherrime, quo et te purges, et non esse id vitium demonstres? 3. De 'cælo,' inquit ille, et 'tritico' non inficias eo, quin singulo^c semper numero dicenda sint, neque de 'armis,' et 'moeniis,'¹⁰ et 'comitiis'

^a Parisiini.^c Singulari.

nisi quod demum a Batavo sit omisum 7b et, idque imitata fait altera anni 1651. nec scrutari possum, consilio an temere. Solus ille, qui Petavianum librum contulit, subpexit vocem tum, ut eam notaret ab Mssio abfuisse. Itaque si quid tentandum est, habes auctoritatem, præsertim quia illud tum mox repetitur. Ex Scriverio autem Pater ascripsit, 'Forte Julius Paulus cæjus meminit c. 7. aut Anianus.' Jac. Grenov.—8 'Mirum cui ita hoc placuerit. Nam Brixiana et Aldina edidens habent, idque extat in Reg. Lugdun. ut. Petav. ut dubitari nequeat. Sed et Scloppius hoc ipsum ascripsit.' Idem.—9 'Solut Regius sicut circa arma, in quo etiam legitur currus unus equorum junctorum, sine voce quatuor: quin et statim nisi quid.' Idem.—10 'Reg. ac Lugd. maj. et manibus: quorum ille etiam quin in figura. Cum igitur et Stephanus hinc admonitus exhibuerit manibus, nescio quid causæ Pater haberit, ut inde abiret. Notavit quidem in exemplari suo, in quo erat manibus, ad hanc vocem, 'is V. E. et Mss.' quod scripsit antequam codices nunc Lugdunenses inspiceret, ut ex prioribus sincera lectio nequiverit colligi.' Idem.

NOTE

^a Aquæ intercutis] Hydropisis morbus dicitur aqua intercus, quod aqua sub cute nascente corpus intumescat.

^b Harenis calentibus] Id fuit apud

Romanos adversus hydropisim remedium: ægrum obruebant ferventibus harenis, quibus cum ingenti sudore maligni humores elicerentur.

quin figura multitudinis perpetua censeantur;^d videbimus autem post de 'inimicitiiis,' et 'quadrigis,' ac fortassean de 'quadrigis' Veterum auctoritati concessero; 'inimicitiam' tamen, sicut 'inscientiam,' et 'impotentiam,' et 'injuriā,' quæ ratio est, quamobrem C. Cæsar vel dictam esse a Veteribus, vel dicendam a nobis non putat? quando Plautus, linguæ Latinæ decus, 'deliciam' quoque ἐνιχῶς^e dixerit, pro deliciis;

'Mea,' inquit, 'voluptas, mea delicia.'

'Inimicitiam' autem Q. Ennius in illo memoratissimo libro^f dixit:

'Eo,' inquit, 'ingenio natus sum; amicitiam

Atque inimicitiam in fronte promptam^g gero.'

4. Sed enim 'harenas'^h parum Latine dici, quis, oro te, alius aut scripsit, aut dixit? ac propterea peto, ut, si C. Cæsaris liber præ manibus est, promi jubeas: ut, quam confidenter hoc indicat,ⁱ aestimari a te possit. Tunc, pro lato libro de Analogia primo, verba hæc ex eo pauca memoriæ mandavi: nam, cum prædixisset,^j neque 'cælum,' 'triticumve,'^k neque 'harenam' multitudinis significationem pati, 'Num tu,' inquit, 'harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram, et plures terras, et urbem, et urbes, et imperium, et imperia dicamus; neque quadrigas in unam nominis figuram^l redigere, neque harenam in multitudinis appellationem^m convertereⁿ possimus?'

^d Semper sint pluralis numeri.   ^e In singulari.   ^f Sic, inquit, sum factus a natura: ostendo vultu manifestam amicitiam et inimicitiam.   ^g Prius dixisset.

^h Ad singularem numerum.   ⁱ In pluralem numerum.

—11 'Rectius leges, loco.' Ois.—12 Scioppius annotavit *prompta*.—13 Sed enim *harenas*. Media vox abest ab Reg.—14 'Quam confidenter hoc dicat. Lambeclius notavit quasi in Regio legeretur *judicat*. Sed satis clare certeque ibi extat *indicat*, quod prorsus verum reor, etsi Salmasius ascripserit 'f. *edicat*.' Non id pertinet ad edicta de republica, sed potius referatur ad festa et sacra, quæ indicantur. Itaque cum sic quoque extet in Lugdun. maj. id secutus fui. Alludit mox per voces *provocare et legis*.' Jac. Gronov.—15 'Nescio cur Stephanus noluerit præferre lectionem libri Reg. cum *supra* dixisset neque *cælum neque triticum*. Ex his prius est et in editis ante omnibus, quos vidi, et ex Mssis non nisi Lugd. min. exhibet *prædixisset*, in quo ipso abest *et* vs, quod vulgo adjungitur voci *triticum*.' Idem.—16 Reg. *harenam*

his deinde verbis lectis sibi Fronto ad illum poëtam, Vi-
detur tibi, inquit, C. Cæsar de statu verbi contra te satis
aperte satisque constanter¹⁷ pronuntiasse? 5. Tum per-
motus auctoritate libri poëta, Si a Cæsare, inquit, jus pro-
vocandi^k foret, ego nunc ab hoc Cæsaris libro provocas-
sem: sed quoniam ipse rationem sententiæ suæ reddere
supersedit;^l nos te nunc rogamus, ut dicas, quam esse cau-
sam vitii putes, et in 'quadriga' dicenda, et in 'harenis.'
Tum Fronto ita respondit: 'Quadrigæ' semper, etsi multi-
jugæ non sunt, multitudinis tamen numero tenentur: quo-
niam quatuor simul equi juncti 'quadrigæ,' quasi 'quadri-
jugæ' vocantur: neque debet prorsus appellatio equorum
plurium includi in singularis numeri unitatem: eandemque
ibi rationem^m habendam, sed in specie dispari; nam cum
'harena' singulari numero dicta¹⁹ multitudinem tamen et
copiam significet minimarum, ex quibus constat, partium,
indocte et inscite 'harenæ' dici videntur; tanquam id vo-
cabulum indigeat numeri amplitudine, cum ei singulariter
dici ingenita sit naturalis sui multitudo. Sed hæc ego, in-
quit, non ut hujus sententiæ legisque fundus subscriptorque
fierem,ⁿ sed ut ne Cæsaris viri docti opinionem ἀναπαύ-

^k Appellandi.^l Non reddidit.^m Non ut propria auctoritate ac sententia pondus adderem legi ac regula Cæsaris.

~~~~~
multitudinis appellatione convertere.—17 'Sic edidi, cum cernerem id jam edi-
disse Brixienæ, Aldum, Badium, Gryphios, nec aliter extat in Mastia.
Quin etiam ita notavit Scioppius. Quantum scio, primus Hieronymus de
Marnæ vitiose expressit *satisque aperte, satis constanter*. El Stephanus alte-
ram copulativam adjiciendo *satisque* ingeminavit, in contrarium aberrante
Prousteo, dum dedit *contra te satisque constanter*, sed typorum opinor lapsu,
etsi in præmissis Erratis nihil moneat. Lincoln. *satis apte satisque const.* Im-
mo Balsanius notavit in verbis *his deinde verbis lectis sibi* legendum esse *ibi*.
Sed nec istud requisiveris.' Jac. Grenov.—18 'Eandemque *ibi* rationem. Recte
voces de harena suppressit Stephanus ascitas ab editionibus antecedentibus,
sed quas ignorant Regius et Lincoln. et Petav. Nam de reliquis nihil anno-
tatum video. Ceterum unde arcessiverit is ipse doctus vir vocem *ibi*, peni-
tus ignoro, cum illa nuspiam in scriptis appareat, quos dixi, in quibus est
eandemque rationem.' Idem.—19 'Reg. *singulari in num. d.* Mox in eodem
legitur *nunc cur*, non *cum*, quasi jam inde inciperet oppositionis exaggeratio.'

NOTÆ

^k *Fundus subscriptorque fierem*] Fun- Gall. Garant. Subscriptor autem
das dicebatur aliquando sponsor, qui aliquam opinionem, aut quidvis

θῆρον destituerem;^a nam cum 'cælum' semper ἐνιχαῖς dicatur, 'mare' et 'terra' non semper, et 'pulvis,' 'ventus' et 'fumus,' non semper; cur 'inducias,' et 'cærimonias' scriptores veteres nonnunquam singulari numero appellarunt? 'ferias,' et 'nundinas,' et 'inferias,' et 'exequias' nunquam? cur 'mel,' et 'vinum,' atque id genus cetera numerum multitudinis capiunt? 'lac' non capiat?¹⁰ Quæri, inquam, ista omnia, et enucleari, et excuti^o ab hominibus negotiosis in civitate tam occupata non queunt. 6. Quin his quoque ipsis, quæ jam dixi, demoratos vos esse video, alicui, opinor, negotio destinatos: ite ergo nunc; et, quando forte erit otium, quærite, an 'quadrigam,' et 'harenas' dixerit e cohorte illa duntaxat antiquiore, vel oratorum aliquis, vel poetarum, id est, classicus, assiduusque aliquis scriptor, non proletarius?¹¹ Hæc quidem Fronto requirere nos iussit vocabulo: non ea re, opinor, quod scripta esse in nullis Veterum libris¹ existimaret; sed ut nobis studium

^a Sine confirmatione relinquerem.

^o Diligenter explicari et evolveri.

¹ Probatum et eruditum aliquis auctor, non vulgaris.

*****

Idem.—20 'Sic legitur vulgo ex turba codicum scriptorum, quibus sane non adest vera fides. Nam Reg. et Lugdun. maj. perspicue habent *lacte non cap.* Et ne quid dissimlem, lib. xii. cap. 1. in Ms. Regio scribitur 'ad præbendam lactē,' quam lineam forsitan nimis studiosè observarunt, qui inde fecerunt *lactem*, unde alii *lac tunc*, ut vulgo fuit editum.' *Idem.*—1 'In nullis Veterum libris. Videtur id exigere sententia, unde aut Stephanus aut alii proxime ejus ætatem sic edere incepterunt, probante etiam Lugdun. min. cum

NOTÆ

aliud scripto confirmabat.

^a *Cælum semper ἐνιχαῖς dicatur*] Plurali tamen numero usurpavit Lucretius lib. ii. 'Quis regere immensi summam, quis habere profundi Indu manu validas potis est moderanter habenas? Quis pariter cælos omnes convertere?' Usurpavit Varro lib. iv. de lingua Latina: 'Cæli dicuntur loca supera, ut ea Deorum.' Verum religiosior Cicero, cum ultro se offerret occasio, abstinnit lib. ix. Epist. 26. ad Pætum: 'Ille baro te putabat quæsiturum, num unum cælum

esset, an innumerabilia.'

¹ *Classicus assiduusque aliquis*] Probatum et excellens: metaphora ducta a civibus Romanis viris clarissimis, qui in classes redigebantur, et quorum ditissimi olim dicebantur assidui.

¹¹ *Proletarius*] Id est, ignobilis auctor: translatio sumitur ex plebis Romanæ pauperrimis, qui propter census inopiam cum ære quo carebant non censerentur, non referebantur in classes. Unde proletarii dicti sunt supra Gellius explicuit.

lectitandi in quærendis rarioribus verbis exerceret. Quod unum ergo rarissimum videbatur, invenimus 'quadrigam' numero singulari dictam in libro satirarum M. Varronis, qui inscriptus est, 'Exdemetricus':¹ 'harenas' autem *πληθυντικῶς*,² dictas minore studio quærimus, quia præter C. Cæsarem, quod equidem meminerim,³ nemo id doctorum hominum dedit.⁴

¹ *Plurati numero.*

Aldus et Badius dedissent in illis: at Brixiana et Gryphii *illis*, quomodo etiam Reg.' Idem.—2 'Exdemetrius. Regius habet *exdemiticus*, Salmasius in eo legit *exdemeticus*, quod invenit Pater in Lugdun. maj. Scioppius ascripsit 'F. Rex Demetrius.' Lugdun. min. habebat *exdemetricis*.' Idem.—3 'Reg. et Lugdun. maj. quod equidem exmemin. Mox legebat Pater, *nemo id doctorum hominum edidit*.' Idem.

NOTÆ

¹ *Nemo id doctorum hominum dedit*] Immo Arenas poetarum optimus quisque videtur dixisse. Virgilius sæpius usurpat *Æneid.* 1. 'furit æstus arenis.' Georg. 11. 'pedibus sum-

mas æquabis arenas.' Horat. Ode IV. lib. III. Carminum, 'Tentabo et arentes arenas.' Omitto Ovidii, Lucani, et aliorum auctoritates.

CAP. IX.

Antonii Juliani in convivio ad quosdam Græcos lepidissima responsio.

ADOLESCENS e terra Asia, de equestri loco, lætæ indolis, moribusque et fortuna bene ornatus,^a et ad rem musicam facili ingenio ac libenti,^b cœnam dabat amicis ac magistris, sub urbe in rusculo, celebrandæ lucis annuæ, quam principem sibi vitæ habuerat.^b Venerat tum nobiscum ad eandem cœnam Antonius Julianus rhetor, docendis publice juvenibus magister, Hispano ore,^c florentisque homo facundiæ,

^a *Bona indole et opibus abunde instructus.*

^b *Prope urbem in parvo prædio ad celebrandum diem natiuitatis suæ qui tum recurrabat.*

^c *Hispana eloquentia.*

⁴ 'Reg. et Lugdun. ut. ac libenti. Mox ad vocem *rusculo* scripsit Scioppius *Tusculo*, quod videas jam cognitum in notis Ascensianis.' Jac. Gronov.—

et rerum literarumque veterum peritus. Is, ubi eduliis finis et poculis mox sermonibusque^d tempus fuit,^d desideravit exhiberi, quos habere eum adolescentem sciebat, scitissimos^e utriusque sexus qui canerent voce, et qui psallerent:^f ac, postea quam introducti pueri puellæque sunt, jucundum in modum *Ἀνακρέοντεια*^g pleraque, et Sapphica,^h et poetarum quoque recentium *ἑλεγεία* quædam erotica, dulcia, et venusta accinerunt.^h 2. Oblectati autem sumus, præter multa alia, versiculis lepidissimis Anacreontis senis: quos equidem scripsi, ut interea labor hic vigiliarum, et inquires, suavitatem paulisper vocum atque modulorum acquiesceret.^h

Τὸν ἄργυρον τορεύσας,

Ἡφαιστέ, μοι ποιήσον,

^d Cum cessarent manducare et bibere, et statim tempus affuit loquendi.

^e Elegantissimos. ^f Pulsarent instrumenta musica.

^g Cecinerunt cantica nonnulla amatoria suavia et elegantia, pleraque ex Anacreonte et Sappho, et quædam elegiaca ex poetis recentioribus.

^h Ut hic molestus labor nocturnum Atticarum recreetur aliquantulum vocum ac numerorum dulcedine.

*****

5 Sic Cod. Tornæs. Unde Lipsius Elect. lib. II. cap. 19. legendum putat, sermonibus atque. Ois. 'Certe non ex codice Tornæs. id putat Lipsius: Sed is citans, prout legendum putat, addit id mutare quosdam contra libros et corrumpere, nec citat vel libros quosdam vel lectionem eorum ullam, ut pateat acris eum abreptum hæc posuisse. Prorsus enim libri omnes legunt sermonibusque, quod nulla causa est, cur attingatur.' Jac. Gronov.—6 'Ita recte Vett. Codd. Vulgo *ἑλεγεία* quædam *ἑρωτικά* cecinerunt.' Ois. 'Habet præclarum iudicium. Nam cur vocem *ἑρωτικά* meram Græcam potius Latino modo scribemus, quam istud præcedens *Ἀνακρέοντεια*? Porro *ἑλεγεία* est sætitiū vocabulum et recens, pro quo ex Regio codice notatur de se itaque. Sic enim habet de se itaque quædam herotica; cui secundas agit Lugdun. maj. adele. ita quædam. Quorum hoc satis perspicue innuit poetarum quoque recentium *ἑδῆλα*, illaque quædam *ἑρωτικά*. At vero codicis Regii scriptura videtur ducere ad recentium idyllia quædam, ut plane non morer vulgata. Omnes vero cecinerunt. Inspexit hoc carmen Brodæus ad Anthologiam lib. II. pag.

NOTE

^a Psallerent] Psallere est non tantum voce, sed etiam aliquando fidibus canere.

^b Ἀνακρέοντεια] Anacreon poeta, Polycratis Samiorum tyranni cui carissimus fuit, temporibus floruit circa Olymp. LXII. anno ante Christum DLXXII. Ex Teio in Ionia oriundus, ejeetus in exilium Abderam Urbem

Thraciæ se recepit, ibique in sædisimis libidinibus consenuit. Eum tradit Plinius lib. VII. cap. 13. acino uvæ passæ strangulatum fuisse.

^c Sapphica] Carmina Sapphica inventa a Sappho puella Lesbica, quæ florebat Olymp. XLII. anno ante Christi ortum circiter DCXII.

Πανοπλίαν μὲν οὐχί,
 (Τί γὰρ μάχαισι κάμοι;) ¹
 Ποτήριον δὲ κοῖλον
 Ὅσον δύνῃ βάθυνον.
 Ποίει δέ μοι κατ' αὐτὸ
 Μήτ' ἄστρο μὴδ' ἀμάξας,²
 Μὴ στυγὸν Ὀρίωνα,
 (Τί Πλειάδουσι κάμοι,
 Τί δ' ἄστρασι Βοώτῳ;) ³
 Ποίησον ἀμπέλους μοι,
 Καὶ βότρυας κατ' αὐτὸ,
 Καὶ χρυστοὺς πατοῦντας
 Ὅμοῦ καλῶ Ἀναίφ
 Ἐρῶτα καὶ Βάθυλλον.⁴

3. Tum Græci plusculi, qui in eo convivio erant, homines amœni, et nostras quoque literas hand incuriose docti,¹ Julianum rhetorem lacessere insectarique adorti sunt, tanquam prorsus barbarum et agrestem; qui ortus terra Hispania foret, clamatorque tantum, et facundia rabida, jurgiosaque esset,¹ ejusque linguæ exercitationes doceret, quæ nullas voluptates nullamque mulcedinem Veneris atque Musæ haberet.² Sæpeque eum percontabantur, quid de Anacreonte, ceterisque id genus poëtis sentiret; et ecquis³ nostrorum poëtarum tam fluentes carminum delicias fecis-

¹ Argentum sculpens, Vulcane, mihi fac non quidem armaturam, (quid enim cum præliis mihi est?) sed poculum cavum quantum potes profundum. Fac autem mihi circum illud neque astra neque plaustrum, non tristem Orionem; (quid cum Pleiadibus mihi est, quid cum constellatione Bootæ?) fac vites mihi et racemos circum illud et homines ex auro calcantes cum pulchro Lyæ Amorem et Bathyllum.

² Satis diligenter versati in nostris literis Latinis.

³ Præditus esset eloquentia furentis et rixosa.

⁴ Non haberet ullas elegantias amatorias versibus scriptas.

*****

265. Jac. Gronov.—7 'Reg. et Lugdun. maj. Sentiret; et quis. Apparet eos

NOTE

¹ Ἀμάξας... Ὀρίωνα] Plaustrum, Orion sidera sunt caelestia ad septemtrionem.

² Βοώτῳ] Bootes sive Arctophylax

sidus septemtrionale.

³ Βάθυλλον] Bathyllus puer, cujus amore flagrabat Anacreon.

set: nisi Catullus, inquit, forte pauca, et Calvus itidem pauca: nam Lævius implicata,ⁿ et Hortensius invenusta, et Cinna illepada, et Memmius^r dura, ac deinceps omnes rudia fecerunt, atque absona. 4. Tum ille pro lingua patria, tanquam pro aris et focis,^a animo irritato indignabundus, Cedere equidem, inquit, vobis debui, ut in tali asotia^o atque nequitia artium^s vinceretis: et sicut in voluptatibus cultus atque victus, ita in cantilenarum quoque multis anteiretis:^p sed ne nos, id est, nomen Latinum, tanquam profecto vastos^{io} quosdam et insubidos, ἀναποδίστας condemnetis;^q permittite mihi, quæso, operire pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem fecisse aiunt; et audite, ac discite nostros quoque antiquiores ante eos, quos nominastis, poëtas, amasios ac Venerios^r fuisse. Tum resupinus, capite convelato, voce admodum

ⁿ Obscura.   ^o Libidine.   ^p Et multos superaretis voluptatibus canticorum, quemadmodum superatis deliciis vestium et epularum.

^q Verum ut non condemnetis inelegantia nos, hoc est, omnes Latinos, quasi omnino agrestes et imperitos.   ^r Amatorios et libidinosos.

velle sentiret? *Ecquis. Lugd. min. sentiret et h'quis.* Idem.—8 'Cod. Tor-
næs. arcinum. Forte, carminum.' Ois. 'Vel ita, vel arcinum, quod et novit
Scioppius, vel artimum legitur in Mastis. Id mutare in vocem carminum ut
hic noster, vel artium, ut priores editi, non est satis venustum, cum præce-
dat vox *tali*, in qua includitur et significatur materia *durilas* et nequitie ex
præcedentibus, quæ per illam vocem respiciuntur. Nec sane vocis carminum
alins fons aut fundus est, quam quod modo præcedens ex lectione adhuc
menti inhærebat. Vetus autem illa scriptura manifeste celat sub se archi-
minum, quem miror in tanta ingeniorum perspicacia sic latere potuisse, cum
et appellatio sit notissima, et opus ejus non modo cuique intelligatur, sed
quoque perquam huc conveniat, et literis scriptis sit proximum. Certe etiam
primi editores existimantes desiderari accusativum exhibuerunt *artium nos
vinceretis.*' Jac. Gronov.—9 'Legendum forte: *ita i. c. q. modulis anteiretis.*'
Ois.—10 *Alli vascos.*—11 'Sic optime vett. codd. Male in Stephanica ed.

NOTÆ

^r *Memmius*] Vir eruditus post male
gestam in Bithynia præturam a C.
Cæsare accusatus, fuit, ut videtur,
absolutus; subinde cum in crimen
ambitus esset vocatus, licet Tullio
causam ejus agente, in Græciam exul
cedere jussus est.

^a *Tanquam pro aris et focis*] Id est,
tanquam pro re sibi carissima; nihil

enim nobis antiquius esse solet reli-
gione quæ per aras, et propriis ho-
nis, quæ per focos designantur.

^{io} *Vastos*] Vastus hic significat
agrestem et rusticum vel insuavem;
quo sensu auctor ad Herennium eam
vocem usurpavit, 'crebræ vocalium
concuriones quæ vastam et hiantem
orationem reddunt.'

quam suavi versus cecinit Valerii Æditui veteris poetæ, item Porcii Licinii, et Quinti Catuli; ¹¹ quibus mundius, venustius, limatius, pressius, ¹² Græcum Latinumve nihil quicquam reperiri puto. 5. Versus Æditui:

‘Dicere cum conor curam tibi, Pamphila, cordis:

Quid mi abs te quæram? ¹³ verba labris abeunt.

Per pectus miserum manat subito ¹⁴ mihi sudor.

Sic tacitus, subidus: ¹⁵ duplo ideo pereoo. ¹⁶

Atque item alios versus ejusdem addidit, non hercle minus dulces, quam priores:

‘Quid faculam præfers, Phileros, qua nil opu’ nobis? ¹⁷

Ibimus, hoc lucet ¹⁸ pectore flamma satis.

Istam non potis est ¹⁹ vis ¹⁹ sæva extinguere venti,

Aut imber cœlo candidu’ præcipitans?

¹ Nihil purius, elegantius, politius, et magis concinnum.

² Quid ego petam abs te? Vox me deficit. Toto corpore sudore diffuso ardens libidine. Unde bis pereoo, primo quod amore flagrem, deinde quod illum amorem aperire non eudeam.

*****

aliisque postea editum, Q. Catuli. Ois.—12 ‘Reg. persius. Lugd. maj. pessim. Hinc ascripsit et Salmasius et Pater legendum tertius.’ Jac. Gronov.—13 ‘Quid si legas, quid me absente querar?’ Ois. ‘Immo id ineptum et inficetum. Et tamen Pater sub nomine Scriverii id ipsum quoque notavit in suo exemplari. Ceteram cur nolunt publice innotescere legi in multis Mastis membra labris?’ Sic Reg. Mem. Chif. Petav. Lugdun. maj. Etiam id dignum notatu judicavit Scioppius.’ Jac. Gronov.—14 ‘Vett. Edd. subito: et ita edit Jos. Scaliger in Catalectis Veter. Poëtarum. Æditum autem scripsisse subito, ex mox dicendis liquebit.’ Ois.—15 Scaliger, Si taceo subidus. Vid. Not. Var.—16 Ed. Scalig. duplo iterum pereoo. Reg. et alii Masti duplideo.—17 ‘Masti legunt qua nil est opus n. vel qua nihil est opus n. Certe ubique adest verbum substantivum, quasi fuerit qua est nil opus nobis.’ Jac. Gronov.—18 ‘Scaliger in Catal. Vet. Poët. hec lucet.’ Ois. ‘Etiam Gellii editiones Brixiana, Aldina, Gryphiana. Sed Masti habent sic. Unde Salmasius legebat: Ibimus sic; lucet, &c. Lucere flammam illustrat Pet. Victorius lib. xiii. Var. Lect. cap. 24.’ Jac. Gronov.—19 Vid. Not. Var. ‘Istud nam quoque notatum est in Scioppiano et Salmasiano. Illud istam omnem est ab

NOTE

¹ Quinti Catuli] Q. Catulus Lutatina, vir in Rep. Rom. clarissimus, consulatum gessit cum Mario quartum Consule, an. U. C. DCCLII. ante Christum CII. Eloquentiæ et historiæ scribendæ studio claruit. Animum subinde ad poëticos lusus appulit. ‘Summa’ in eo, inquit Tullius in Bruto, ‘non vitæ solum atque na-

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

turæ, sed orationis etiam comitas; et incorrupta quædam Latini sermonis integritas.’

² Subido] Subidus idem significat quod turpis. A sue derivatum nonnulli volunt. Insubidus eandem habet notionem.

³ Istam non potis est] Quid si cum Turnebo legas Istam nam potis est,

3 R

At contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,²⁰

Nulla'st quæ possit vis alia opprimere.'²¹

6. Item dixit versus Porcii Licinii hosce :

'Custodes ovium, teneræque propaginis agnum,

Quæritis ignem ? ite huc. Quæritis ? ignis homo'st.²²

Si digito attigero, incendam sylvam simul omnem :

Omne pecus : flamma'st, omnia qua video.'²³

Q. Catuli versus illi fuerunt :

'Aufugit' mihi animus :²⁴ credo, ut solet, ad Theotimum

Devenit : sic est : perfugium illud habet.

Quid si non interdixem, ne illunc fugitivum

Mitteret ad se intro, sed magis ejiceret ?

Ibimu' quæsitum : verum, ne ipsi teneamur,

Formido : quid ago ? da Venu' consilium.'²⁵

²⁰ Cur, o Phileros, præfers parvam facem, qua non indigemus. Ibimus sine tua face. In hoc meo corde flamma satis resplendet. Magnus venti turbo non potest extinguere hanc meam flammam, neque imber niveus e caelo ruens. Immo vero nulla vis potest extinguere istam amoris flammam, nisi amor ipse.

²¹ O pastores qui custoditis oves, et teneram prolem agnorum, an quæritis ignem ? Venite huc ad me. An quæritis ? Homo est ignis.

²² Omnia quæ video ignis est.

²³ Animus meus excessit ex me ; abiit, credo, ad Theotimum, quemadmodum solet. Hoc verum est, habet illud refugium. Quid fieret si non prohibuissem ne reciperet ad se illum fugitivum, sed potius expelleret ? Ibo quæsitum. Sed timeo ne ipsi fallamur. Quid facio ? O amor suggere mihi consilium.

Scriverio, ut video notavisse Patrem. Sed Mæsti retinent non, quod positum pro nonne : idcirco interrogatione animavi versiculos.' Jac. Gronov.—20 Al. nisi sit Venus ipsa. In ed. Aldin. et Ascens. est, si non Venus ipsa.—1 Al. quæ video.—2 'Scioppius annotavit *Aufugit*, pront est et in Mem. et Lugdun. min. et mox verbum *ne ipsi ti teneamur*, quæ prior vox ita legebatur et in omnibus scriptis, illud si quibusdam retinentibus, aliis rejicientibus, ut et istud ne. Quin etiam Scioppius *Porcii Licini* notavit, non *Licinii*.' Jac. Gronov.

NOTÆ

§c. videbitur etiam aliquanto elegantior sententia : cui sequens distichon venustius opponetur 'At contra,' &c.

* *Aufugit*] Id totum ex Callimacho expressum est, ἡμῶς μὲν ψυχῆς ἐστὶ τὸ πτόλον. Tantum nomen pueri mutavit, qui in Græco est Κηφισσός. Obk eis Κηφισσόν; Si Antonius Julianus, qui

opponit elegantiam Latinorum Græcis Poëtis, illud epigramma ad verbum ex Græco imitatum scivisset, profecto nunquam illi in mentem venisset, ut, cum ingenia Latina extollere vellet, et Græcorum lepori opponere, poemation in medium produceret, quod non Latini sed Græci argumenti est. Scaliger.

CAP. X.

Verba hæc, præter propter, in usu vulgi prodita etiam Ennii fuisse.

MEMINI me quondam et Celsinum Julianum Numidam³ ad Frontonem Cornelium, pedes tunc graviter ægrum,^a ire et visere:⁴ atque ibi, qui introducti sumus,⁵ offendimus eum cubantem in scimpodio Græciensi,^a circum undique sedentibus multis doctrina, aut genere, aut fortuna nobilibus viris. Assistebant fabri ædium complures balneis novis moliendis adhibiti;^b ostendebantque depictas in membranulis¹ varias species balnearum: ex quibus cum elegeret unam formam, speciemque veris, interrogavit,⁶ quantus

^a *Maxime laborantem pedibus.*

^b *Advocati ad ædificandas novas balneas.*

3 'Non est, quod his appellationibus controversia referatur, quam nulla ejus temporis notitia instruit. Sed Mæsti optimi sunt, qui negant hæc tria cognomina illi danda, exhibentes Reg. et Lugd. maj. *Julianum Idam*. Et cur igitur infra dicitur Julius Celsinus? prout jam quoque cap. 7. nominatus fuit. Apparet certe vocatum fuisse *Celsinum Julium Numidam*.' Jac. Gronov.—4 'Ita recte Stephanus ex Ms. Regio aliisque, cum copulam vulgo omittent: quod maluit tamen considerare aliter Scriverius, ut conjiceret *intervenire*. Sed frustra. Quin etiam doctissimus Joretus ad Symmachum lib. iv. Epist. 15. istud *ire visere* ex editione vetere ostendit sibi magis placere.' *Id.*—5 'Atque ibi qui introducti sumus. Vox tertia non extat in Lugdun. maj. Quod ipsum cum in codice Regio ita etiam animadverteret Salmasius desiderari, suspicabatur legendum, *atque ubi introducti*.' Idem.—6 Vid. Not. Oisellii. 'Facile est insultare aliis; et præstaret ipsum [Oisel.] protulisse aliquid boni. Quippe sic omittit integram vocem quis probet? Cur autem omittit Lipsianum *operis* satis notum ex lib. i. Elect. cap. 21. præsertim cum Stephanus quoque id ipsum expresserit. Libri vero scripti servant *veris*, nisi quod minor Lugdun. habeat *veneris*. Itaque scriptam lectionem revocavit Pater, ut nescio quo tunc sensu, ita *operis* non bene concinnum est, ubi mox iteratur *totum opus*, etsi sequatur etiam Pronstius. Sed Pater cum cerneret in Mæstis extare *veris*, ascripsit postea, sc. faciendis, et opponitur pictis. Hinc et ipse non potui ab eo discedere.' Jac. Gronov. Legendum monet Falster. *veteres*,

NOTÆ

^a *Scimpodio Græciensi*] Humillior est lectulus Scimpodium, in quo de die solebant quiescere. Apud Græcos maxime fuit in usu, unde dicitur Græciensis. Σκιμπίδιον et σκιμπίδιον grabatus, ἀπὸ τοῦ σκιμπίτου, quod eo imitatur.

^b *Membranulis*] Membranae sive membranulae chartae sunt ex pellibus animalium factae: pergamena dicuntur quod Pergami in Phrygia primum inventae fuerint. Vulgo *perche-min*.

esset pecuniæ conspectus,^c ad id totum opus absolvendum; cumque architectus dixisset necessaria videri esse sestertia ferme trecenta,^d unus ex amicis Frontonis, 2. Et præterpropter, inquit, alia quinquaginta. Tum Fronto dilatis sermonibus, quos habere de balnearum sumtu institerat, aspiciens ad eum amicum, qui dixerat quinquaginta esse alia opus præterpropter,^d quid hoc verbi esset, 'præterpropter,' interrogavit; atque ille amicus, Non meum, inquit, hoc verbum est, sed multorum hominum, quos loquentis id audias: quid autem id verbum significet, non ex me, sed ex grammatico quærendum est; ac simul digito demonstrat grammaticum, haud incelebri nomine Romæ docentem, sedentem. Tum grammaticus usitati pervulgatique verbi obscuritate motus, Quærimus, inquit, quod honore quæstionis minime dignum est:^e nam nescio quid hoc prænimis plebeium est,^f et in opificum sermonibus, quam in hominum doctorum, notius. 3. At enim Fronto, jam voce atque vultu intentiore,^g Itane, inquit, magister, dehonestum tibi deculpatumque^h hoc verbum videtur, quo et M. Cato, et M. Varro, et pleraque ætas superior, ut necessario et Latino usi sunt? atque ibi Julius Celsinus admonuit in tragoedia quoque Ennii, quæ Iphigenia inscripta est, idipsum, de quo quærebatur, scriptum esse, et a grammaticis contaminari magis solitum, quam enarrari. Quocirca statim proferri Iphigeniam Q. Ennii jubet: in ejus tragoediæ choro inscriptos esse hos versus legimus:

^c Quanta pecunia summa requireretur.

^e Quod non est dignum dissertatione.

^h Plebeium et vitiosum.

^d Ferme, circiter.

^f Nimium vulgare.

^g Acriore.

sc. balnei.—7 Reg. pecuniæ sumtus. Lugd. maj. quantus esset espectus ad id

NOTÆ

^a Conspectus] Respondet ea vox Græcorum *ὁρατός*, quam interpretantur Glossæ 'taxationem,' ut observavit Salmasius.

^d Sestertia ferme trecenta] Singula

sestertia mille sestertios valent, et nostris calculis subducta revocantur ad 43. libras, et 15. asses Gallicos. Unde hæc ccc. sestertiorum summa conficiet libras nostrates 13125.

‘Otio qui nescit uti, plus negoti habet,
 Quam cum est negotium in negotio.
 Nam cui quod agat institutum est; nullo negotio
 Id agit: ⁸ studet ibi: mentem atque animum delectat
 suum.¹

Otioso in otio ⁹ animus nescit quid velit.
 Hoc idem est: ¹ neque domi ¹⁰ nunc nos, nec militiæ
 sumus,

Imus huc: hinc illuc; ¹¹ cum illuc ventum est, ire
 illinc lubet,

Incerte errat animus: præterpropter vita vivitur.’ ¹²

4. Hoc ubi lectum est; tum deinde Fronto ad grammaticum jam labentem, ^m Audistine, inquit, magister optime, Ennium tuum dixisse, ‘præterpropter,’ et cum sententia quidem tali, quali severissimæ philosophorum esse objur-

¹ Quam cum est occupatus in aliquo negotio. Nam qui sibi proposuit aliquid agendum, sine difficultate id facere solet. Ad illud applicat animum, et delectatur.

¹ In otio inertissimo.

¹ Illud idem experimur.

^m Cadentem animo.

~~~~~

tatum.—8 ‘Mire corruptus locus. Nam Reg. et Lugdun. maj. habent in illis negotium, quod pro fide et reverentia istorum codicum oportet proxime accessisse ad veterem lectionem et Gellii manum. Memm. tamen et Petav. in illo negotio. Ex prioribus colligo scriptum olim fuisse multus negotium Id agit. Nota jam hæc ejus vocis commoditas et efficacia.’ Jac. Gronov.—9 ‘Ita legendum primus optime monuit J. Lipsius Antiq. Lect. lib. iv. cap. 4. cum male antea legeretur, Otioso initio.’ Ois.—10 ‘Masti libri anctiores, et literas quasdam interpositas habent. Reg. Hoc idem esse, et nota plurimum literarum vel unius imposita postremæ. Lugdun. ut. Memm. est enim neque. Petav. est enim domi. Chiff. Hoc idem est: enim neque domi. Id quod videtur veram plenamque lectionem exhibere. Hoc quod nunc nobis contingit, plane idem est, ut nempe nesciamus quid velimus, manere nempe hic, an domum redire, aut ulterius pergere. Etenim ita agimus, ut neuter status nobis nunc adsit. Plane istud enim expressum in Brixiana. Scioppius: Hoc idem est enim: neque domi nunc nos de milit.’ Jac. Gronov.—11 ‘Ne id quidem pro vero amplecti licet, cum codicum optimus ignoret rō huc, habeatque Imus hunc illuc hinc cum illuc. Plane patet fuisse vel transpositis vocibus: Imus huc, illuc hinc, cum. vel Imus hinc illuc; hinc, cum illuc ventum est; ire illuc lubet. Nam et sic in fine habet Reg. Scioppius illuc jubet.’ Idem.—12 Al. præterpropter vitam

NOTÆ

‘Præterpropter vita vivitur] Ita legendum contendit Salmasius: in omnibus fere editionibus, præterpropter vitam vivitur, id est, vivitur modo hac modo illa ratione; modo prop-

ter vitam, dum ea conquirantur quæ vitæ conducunt, modo præter vitam, dum quæ vitæ sunt inutilia parantur.

Ut ad me fierem mortuus,
Ad puerum intus viverem.^f

que omnino admirabile accidisset, ut mihi quidem essem mortuus, sed in pueri anima viverem.

ita loquitur Amator; qua apud se manente se mori dicit, ad amatum vero transeunte, se demum vivere.^g Ois. 'Omnino libri veteres constanter res moneret vel moveret. Sed illud Stephani at intus naspiam, unde nec in hac editione tolerare potui.' Jac. Gronov.

CAP. XII.

Dissertatio Herodis Attici super vi et natura doloris, suæque opinionis affirmatio per exemplum indocti rustici, qui cum rubis fructiferas arbores præcidit.

HERODEM Atticum consularem virum Athenis disserentem audiavi Græca oratione; in qua fere omnis² memoriæ nostræ universos gravitate, atque copia, et elegantia vocum longe præstitit. Disseruit autem contra ἐπάθειαν^a Stoicorum, lacessitus a quodam Stoico, tanquam minus sapienter et parum viriliter dolorem ferret ex morte pueri, quem amaverat. In ea dissertatione, quantum meminî, hujuscemodi sensus est: quod nullus usquam homo, qui secundum naturam sentiret et saperet,^b affectionibus istis animi, quas πάθη^c appellabat, ægritudinis, cupiditatis, timoris, iræ, voluptatis, carere et vacare totis posset, et omnino non dolere;³ atque, si posset etiam obniti, ut totis careret, non

^a Indolentiam.

^c Passiones.

^b Qui haberet sensum et opiniones convenientes naturæ.

² 'Omnes legitur in Lugd. maj. et Lincoln. Hinc putabat Pater habendum homines.' Jac. Gronov.—³ 'Ita Vett. Codd. In Stephanica Editione aliisque nonnullis est, et vacare totus posset; atque, etc. ommissis verbis intermediis.' Ois. 'At Maesti et vacare totius posset et rhetor (al. posset rhetor) non dolore. Scioppius

NOTÆ

^a 'Απάθεια] Apathia non tantum indolentia, sed est proprie vacuitas ab omni affectu; in qua positam esse sapientiam aiebant Stoici. Negabant

enim sapientis esse vel amore vel odio, vel metu vel cupiditate commoveri.

ex re id melius,^d quoniam langueret animus et torperet, affectionum quarundam adminiculis, ut necessario plurimum imperio, privatus.^e Dicebat enim sensus istos, motusque animi, qui cum immoderatiores sunt vitia fiunt, innexos implicatosque esse vigoribus quibusdam mentium et alacritatibus;^f ac propterea, si omnino omnis eos imperitiis convellamus, periculum esse, ne eis adhærentes, bonas quoque et utiles animi indoles amittamus.^g Moderandos esse igitur, et scite considerateque purgandos censebat, ut ea tantum, quæ aliena sunt, contraque naturam videntur, et cum pernicio agnata sunt,^h detrahantur; ne profecto id accidat, quod cuipiam Thraco insipienti et rudi, in agro, quem emerat, procurando, venisse usu fabula est.ⁱ 3. Homo Thracus, inquit, ex ultima Barbaria, ruris colendi insolens,^k cum in terras cultioris, humanioris vitæ cupidine, commigrasset, fundum mercatus est, oleo atque vino constitutum:^l qui nihil admodum^m super vite aut arbore colenda sciret, videt forte vicinum rubos late atque alte obortasⁿ excidentem, fraxinos ad summum prope verticem deputantem,^o soboles vitium e radicibus caudicum super terram fusas revellentem, stolones^p in pomis aut in oleis

^d Et si posset id consequi ut omnibus illis affectibus esset vacuus, id non futurum melius. ^e Spoliatus quibusdam animi motibus, quorum subsidium sæpe necessarium est ad imperandum.

^f Nam dicebat ex illis affectibus et motibus animi, qui sunt vitia quando modum excedunt, pendere et aptum esse robur quoddam et vigorem animi.

^g Si omnes affectus temere exuimus, timendum esse, ne exuamus quoque bonas et utiles animi dotes, quæ conjunctæ sunt cum affectibus animi.

^h Nobis innata sunt. ⁱ Dicunt. ^k Homo maxime barbarus, ignorans artem agri curandi. ^l Emit fundum terræ consitum olivis et vitibus.

^m Ille Thracus qui necebat, &c. ⁿ Quæ undequaque excreverant.

^o Amputantem.

~~~~~

annotat, totius posset rhetoris non dolere: sicut mox pro verbis plurimum imperio apposuit plurum periret, quod in plerisque scriptis est. Sed in loco perduto non mihi satisfacio. Jac. Gronov.—4 'Recte ita repetivit Stephanus ex Mssis, pro quo inceperat edi consitum, sed ex nimia licentia. Pater tamen aliquando

NOTÆ

^p Stolones] Stolo in arboribus appellatur fruticatio inutilis.

proceros atque decretos amputantem: ^p acceditque prope, et cur tantam ligni atque frondium cædem faceret, percunctatus est: ^q et vicinus ⁶ ita respondit: Ut ager, inquit, mundus purusque fiat, ejus arbor atque vitis foecundior. 4. Discedit ille a vicino gratias agens, et lætus, tanquam adeptus rei rusticæ disciplinam. Tum falcem ibi ac securim capit; atque ibi homo miser imperitus vites suas sibi omnes et oleas detruncat; comasque arborum lætissimas, uberrimosque vitium palmites decedit, et frutecta atque virgulta simul omnia, pomis frugibusque gignendis felicia, ^r cum sentibus et rubis, purificandi agri gratia, convellit; mala mercede doctus audaciam, fiduciamque peccandi imitatione falsa eruditus. ^s Sic, inquit, isti apathiæ sectatores, qui videri se esse tranquillos, et intrepidus, et immobiles volunt, ^t dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil irascuntur, nihil gaudent; omnibus vehementioris ⁷ animi officiis amputatis, in corpore ignavæ ⁸ et quasi enervatæ vitæ con senescunt.

^p *Avellentem e radicibus truncorum surculos vitium extensos supra terram præcidentem inutiles surculos magnos et excrescentes ad pomos et oleas arbores.*

^q *Inquisivit cur amputaret tot ligna et tot frondes.*

^r *Frutices et arbusculas omnes aptissimas ferendis fructibus.* ^s *Suis damnis didicit esse audacior, et mala imitatione didicit confidentiam in male agendo.*

^t *Qui volunt vacare omni affectu.*

*****

cogitavit *convestitum*. Idem. *Consitum* malit Falster.—5 Vid. Not. Var. ‘*Pater cogitavit detortos*. Sed vetus scripta lectio est *decretos*, nunc explanata per singulas literas, modo per compendium *dectos*, ita ut supra literam *c* positum sit circumflexi instar, ut extat in Lincoln.’ *Jac. Gronov.*—6 J. F. Gronov. legebat *ei vicinus*.—7 Vett. edd. *vehementioribus*.—8 ‘Scribe cum Lipsio in Not. ad Taciti German. in *torpore ignavæ*, &c.’ Ois. Ascripsit et Sciopp. ‘*malim torpore*.’

CAP. XIII.

Quos pumiliones dicimus, Græce *νάυους* appellari.

STABANT forte una in vestibulo Palatii fabulantes* Fronto

* *Sermocinantes.*

Cornelius, et Festus Postumius,⁹ et Apollinaris Sulpicius : atque ego ibi assistens, cum quibusdam aliis, sermones eorum, quos de literarum disciplinis habebant, curiosius captabam : ^b Tum Fronto Apollinari, Fac me, inquit, oro, magister, ut sim certus, an recte supersederim ^c ‘ nanos ’ dicere, parva nimis statura homines, maluerimque eos ‘ pumiliones ’ appellare ? quoniam hoc scriptum esse in libris Veterum memineram : ‘ nanos ’ autem sordidum esse verbum et barbarum credebam. 2. Est quidem hoc, inquit Apollinaris, in consuetudine imperiti vulgi frequens, sed barbarum non est, censeturque linguæ Græcæ origine ; *νάνους* enim Græci vocaverunt brevi atque humili corpore homines paulum supra terram extantes : idque ita dixerunt, adhibita quadam ratione etymologiæ cum sententia vocabuli competente ; et, si memoria, inquit, mihi non labat,^d scriptum hoc est in comoedia Aristophanis, cui nomen est *Ἀκλᾶς*.¹⁰ Fuisset autem verbum hoc a te civitate donatum,^e aut in Latinam coloniam deductum, si tu eo uti dignatus fores,^f essetque id impendio probabilius,^f quam quæ a Laberio ignobilia nimis et sordentia in usum linguæ Latinæ intromissa sunt. 3. Tum Festus Postumius grammatico cuipiam Latino, Frontonis familiari, Docuit, inquit, nos Apollinaris, ‘ nanos ’ verbum Græcum esse : tu nos doce, in quo de mulis, aut equuleis humilioribus vulgo dicitur, anne Latinum sit,^g et apud quem scriptum reperiatur, Atque ille grammaticus, homo sane perquam in

^b *Diligentius attendebam.*^c *Noluerim.*^d *Si bene memini.*^e *Reddidisses celebrius hoc vocabulum et fecisses magis Latinum si voluisses illud adhibere.*^f *Multo laudabilius.*^g *An Latinum sit cum usurpatur de parvis mulis et equuleis.*

⁹ Barthius rescribendum putat *Postumius Festus*.—¹⁰ Vid. Not. Var. ‘ In Petav. clare fuit *ἀκαλῆς*, cum Brixia ediderint *ἀκλαῆς*, etsi minime plorantem quoque intelligant. Verum in Salmasiano exemplari ascribitur, ‘ In

NOTE

^a *Ἀκλᾶς* [*Ακαλῆς*] Legunt alii *ἀκλαῆς*. Quæ comoedia temporum injuria periit.

^b *Verbum...civitate donatum*] Id est,

redditum illustrius et usitatius: metaphora ducitur a Romanis, qui jure civium donati celebriores erant.

noscendis veteribus scriptis exercitus, Si piaculum, inquit, non committitur,^b præsente Apollinare quid de voce ulla Græca Latinave sentiam dicere, audeo tibi, Feste, quærenti respondere, esse hoc verbum Latinum, scriptumque inveniri in poëmatis Helvii Cinnæ,¹ non ignobilis, neque indocti poëtæ: versusque ejus ipsos dixit; quos, quoniam memoriæ mihi forte aderant,¹ ascripsi:

‘ At nunc me geniana ‘ per salicta ‘²

Binis ‘ rheda ‘ rapit citata nanis.’²

^b Si crimen, inquit, non perpetratur. ¹ Quia casu mihi venerunt in memoriam.

² Sed jam velox currus tractus a binis equis humilioribus me abripit per salicta jucundissima.

Ελφη habes *παιροφης*. Sed omnino leg. *καυαλός*.’ Jac. Gronov.—11 ‘ Magis hoc nomen turbatur in antiquioribus libris, quam recentibus. Nam in Lugdun. min. scribitur *helvici ina*, quod valde appropinquat; in Lincoln. *helinici videri ne non ignob.* nescio unde tot literis interpositis; verum in maj. Lugd. *helvicis*, in Reg. *helvicii*.’ Idem.—12 Vid. Not. Var. ‘ Quis hinc alius exitus, nisi quam proxime adherere optimis Mæstis, quos expresserunt accurate hactenus priscae editiones? quibus tamen ne Scaliger quidem abstinere impingere crimen ineptiæ, dum edunt *geniana*, ut suum *geniana* offerat. Vido tamen eum ad Varron. R. R. pag. 246. Sed ita habeas. Reg. *genumana*. Sic et Lugd. maj. et Mem. et Petav. quod etiam notavit Scioppius, at Lugd. min. *genum ana*, *genummana* Lincoln. Nec video, quid his junctius sit, quam *Cenumana*? In Gallica regione etiam curru utitur.’ Jac. Gronov.—13 Alii libri *Bigis* legunt.

NOTE

‘ *Geniana*] Super hoc verbo alii ‘ *Rheda*] Teste Quintiliano vocabula sentiunt. Ego crediderim hinc bulum est Gallicum. Currus id ge-
ea *salicta* fortasse dicta *geniana*, nus quatuor habebat rotas.
quod oblectando genio prodessent.

CAP. XIV.

Contemporaneos fuisse ‘ Casari et Ciceroni M. Varronem et P. Nigidium, ætatis suæ doctissimos Romanos, et quod Nigidii commentationes propter earum obscuritatem subtilitatemque in vulgus non exeunt.’^a

ÆTAS M. Ciceronis et C. Cæsaris præstanti facundia viros

^a Non prodeunt in publicum.

NOTE

^a Contemporaneos fuisse, &c.] Cicero enim natus est an. U. C. DCLXVIII. ut

paucos¹⁴ habuit: doctrinarum autem multiformium, variarumque artium, quibus humanitas erudita est,^b columina habuit M. Varronem, et P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumenta rerum ac disciplinarum, quæ per literas condidit, in propatulo frequentique usu feruntur.^c Nigidianæ autem commentationes non proinde in vulgus exeunt; et obscuritas subtilitasque¹⁵ earum, tanquam parum utilis, derelicta est: sicuti sunt, quæ paulo ante legimus in commentariis ejus, quos grammaticos inscripsit; ex quibus quædam ad demonstrandum scripturæ genus exempli gratia sumsi: nam, cum de natura atque ordine literarum dissereret, quas grammatici vocales appellant; verba hæc scripsit, quæ reliquimus inenarrata ad exercendam legentium intentionem.^d 2. 'A et O semper principes sunt: I et V semper subditæ. E et subit et præit: in Euripo præit; subit in Æmilio: e si quis putat præire, V, in his verbis, Valerius, Vennonius, Volusius: aut I in his, iampridem, iecur, iocum, iucundum; errabit; quod hæ literæ, cum præeunt, ne vocales quidem sunt.' Item ex eodem libro verba hæc sunt: 'Inter literam N et G est alia vis: ut in

^b Per quas crevit eruditio. ^c Sunt passim in usu communi.

^d Sine explicatione ad excitandam solertiam lectorum.

^e A et O in diphthongis semper præcedunt; I et V semper sequuntur. E et præcedit et sequitur. Præcedit in hac voce, Euripo, sequitur in ista voce, Æmilio.

14 Conjecit aliquando J. F. Gronov. viros non paucos: sive haud pauc.—15 'Scioppius annotavit sublimitasque, quod nusquam mihi occurrit. In Salmasiano exemplari est qui ascripsit: 'yp. tanquam, ut al. ed. et v. c.' Editum enim erat in Stephaniara tandem, contra omnem vetustatis fidem, unde editiones Batavæ ab eo recesserunt, prioribus recte adhærentes. Pronstems tamen retinuit tandem, quod ne quidem convenit, ut opiner in Stephano typo-

NOTÆ

jam supra diximus, et anno post LXIII. qui est urbis conditæ DCCXI. a triumviris proscriptus occisus est. M. autem Terentius Varro Olymp. CLXXVIII. anno 1. qui est U.C. DCCXXVI. decessit prope nonagenarius, ut refert Eusebius in Chronico; unde cum natum esse oportet anno IV.

Olymp. CLXV. qui est ab U. C. DCXXXVII. Ideoque Varro Cicerone major annis fere tredecim, ipsi mortuo tantundem temporis superstes fuerit. Cæsar autem ortus anno U. C. DCLIV. occisus est in Senatu Idibus Martiis anno ætatis LVI. qui fuit ab Urbe Condita DCCX.

nomine anguis, et angaria,¹⁶ et ancoræ, et increpat, et incurrit, et ingenuus : in omnibus enim his non verum N, sed adulterinum ponitur. Nam, N, non esse, lingua indicio est : nam si ea litera esset,^f lingua palatum tangeret.' Alio deinde in loco ita scriptum : ' Græcos non tantæ inscitiae arcesso,^g ¹⁷ qui Ou, ex O et Y scripserunt, quantæ, qui Ei, ex E et I : illud enim inopia fecerunt; hoc nulla re subacti.' ^h

^f Nam si pronuntiaretur ea litera.

^g Non condemno tantæ ignorantiae.

^h Coacti.

rum aberrationem.' Jac. Gronov.—16 Reg. novit solummodo angari. Sic et uterque Lugd. Mem. Petav.—17 Reg. Græcos notata inscitiae arc. et vox quantæ nulla apparet.

NOTÆ

^b Angaria] Ministerium est quod quis coactus obiit. 'Αγγαρεῖον enim est ' cogere.' Vox deducta a regiis Persarum nuntiis, quibus jus erat cu-

jusvis etiam repugnantis equos aut naves, adeoque homines ipsos, ad cursum rapiendi.

AULI GELLII

NOCTIUM ATTICARUM

COMMENTARIUS.

LIBER XX.

CAP. I.

Disceptatio Sex. Cæcilii jureconsulti et Favorini philosophi de legibus duodecim Tabularum.

SEXTUS CÆCILIVS, in disciplina juris, atque in legibus¹ populi Romani noscendis interpretandisque, scientia, usu, auctoritateque illustri fuit. Ad eum forte in area Palatina, cum salutationem Cæsaris opperiremur,² philosophus Favorinus accessit, collocutusque est, nobis multisque aliis præsentibus. In illis tunc eorum sermonibus orta mentio est legum Decemviralium,³ quas Decemviri, ejus rei gratia a populo creati, composuerunt, inque duodecim Tabulas conscripserunt.⁴ Eas leges cum Sex. Cæcilius, inquisitis

¹ Cum expectaremus tempus salutandi Cæsaris.

¹ Vulgo atque legibus.—² Ita Cod. Torn. et vet. edd. In Stephan. ed. est: *composuerunt in XII. Tabulas.* Ois. 'Hoc modo aut crimine citabitur absurdus Stephanus, qui contra codicem Tornæi, tam multas literas *que conscripserunt* sustinuerit omittere. Sed non ita est. Scias igitur *quod* in Reg. Legd. ut. Petav. Lincoln. non extare. Id cum animadverteret Stephanus,

NOTÆ

³ *Legum Decemviralium*] De istis legibus duodecim tabularum, quas decemviri e Græciæ et Italiæ civi-

tatibus optime moratis petierunt, dictum jam supra.

exploratisque multarum urbium legibus,^b eleganti atque absoluta brevitate verborum scriptas diceret: Sit, inquit, hoc, Favorinus,^c in pleraque earum legum parte, ita uti dicis: non enim minus cupide Tabulas istas duodecim legi, quam illos decem^d libros Platonis de Legibus: sed quædam istic esse animadvertuntur aut obscurissima, aut dura; aut lenia contra nimis^e et remissa; aut nequaquam ita, ut scriptum est, consistentia.^f 2. Obscuritates, inquit Sex. Cæcilius, non assignemus culpæ scribentium, sed inscientiæ non assequentium:^g quanquam hi quoque ipsi, qui quæ scripta sunt minus percipiunt, culpa vacant: nam longa ætas verba atque mores veteres obliteravit,^h quibus verbis moribusque sententia legum comprehensa est. Trecentesimo quoque annoⁱ post Romam conditam^j Tabulæ

^b *Sancitas juxta instituta multarum urbium quæ inquisiverant et examinaverant.*

^c *Quæ non licet exequi, quemadmodum habetur in illis tabulis.*

^d *Sed ignorantia eorum qui eas non intelligunt.*

^e *Obscuravit.*

putavit supervacuum esse verbum quoque istud. Secuta fuit Stephanum editio Batava anni 1644. Pater maluit veteram editionum rationem præferre. Stephanus placuit Prousteo. Nec expedias facilius, quam si probes, quod Lambecius ascripsit margini ad vocem *inque* subnotatam 'c: et in,' quasi codex Reg. haberet ita, quod nos aliique supersedimus annotare: quia certe nimium est istud Stephani.' *Jac. Gronov.*—3 'Sit hoc inquit Favorinus. Nescio cur hæc ita trajecerit Stephanus, cum edant priores *sit inquit hoc Favor.* quod et tñentur Mss. nisi quod corrupte exhibeant *sed* in prima voce, vel sic, ut Brixiana. Gellius autem studiose amat hæc interrompere, ut non dubitaverim antiquum reponere.' *Idem.*—4 Legendum monet Falster. *duodecim.*—5 'Obscurissima aut dura; aut lenia contra nimis. Hic ordo verborum totus est ab Stephano, cum priores ederent *obscurissima aut lenia: contra dura nimis*, nescio unde; nam in Mastis legitur *obscurissima aut lenia contra nimis*, adeo ut vox *dura* appareat nusquam. Est vero molestum in ista Stephanica digestionem, quod *obscurissima* dicantur in superlativo, cum de his mox vel minimum sequatur, et longe amplius disceptetur de aliis qualitatibus, quæ in positivo dictæ sunt. Hinc patet aliquid iniquum et alienum a Gellii manu; quod in eo colligebam consistere et ex eo ortum esse, cum versus finivisset in *obacu-* et hinc sequens debuisset incipere *ra aut durissima*, septem primores literæ prætermisæ fuerint, et sic extiterint *obacurissima*, quæ non quadrabant; *durissima* necessaria interciderint. Legi enim: *Sed quædam istic esse animadvertuntur aut obscura aut durissima, aut lenia contra nimis.* Forasan aliqui vetus codex etiamnum latens nos instruet.' *Jac. Gronov.*—6 'Forte, *Trecentesimo quippe anno*, &c. Anno autem trecentesimo et altero, quam Roma condita erat, Leges XII. Tabularum a Decemviris compositas

NOTE

^b *Trecentesimo anno*] Nempe trecentesimo circiter anno, nam revera legati Athenis et ab Italicis Græco-

compositæ scriptæque sunt: a quo tempore, ad hunc diem, anni esse non longe minus septingenti⁸ videntur. 3. Dure autem scriptum esse in istis legibus quid existimari potest? nisi duram esse legem putas, quæ judicem arbitrumve jure datum, qui ob rem dicendam⁷ pecuniam accepisse convictus est, capite poenitur:⁸ aut quæ furem manifestum ei, cui furtum factum est, in servitutem tradit; nocturnum autem furem jus occidendi tribuit.⁹ Dic enim, quæso, dic, vir sapientiæ studiosissime, an aut judicis illius perfidiam contra omnia jura,¹⁰ divina atque humana, jusjurandum

¹ *Quæ morte damnat judicem aut arbitrum qui convictus est accepisse pecuniam ad promittendum in gratiam alterius.*

tradit Livius lib. III. Vide XVII. 21.¹ Ois. 'Quoniam tale quid requiri videbatur, ideo jam Brixiana cum Aldo mutaverunt in *trecentesimo namque*, idque retinuit Badius, uterque Gryphius, ut mirer ab Oiselio id non produci. Stephanus demum edidit *quoque*, omnino ex Mss. Reg. Lugdun. utr. Mem. Chif. Pet. Lincoln. Itaque Pater ascripsit pro voce *quoque* subnotata III^æque Gr. Nec scio quem significet. Sed et perrexit annotare ad vocem, quam et Lambecius obelo notavit, et quis non subduxit? mox sequentem *septingenti*, 'Ergo ista dissertatio anno U. C. habita millesimo. Scr.' His subiecit: 'Falsum. ergo sexcenti Gr.' Hæc, nisi fallor, sunt brevia et talia, ut quod sequebatur Oiselianum, tuto potuerit omitti. Dicit enim eadem. Sed videtur tamen Gellius prætulisse rotundum centenarium, illis qui excedunt annis non numeratis. Patens est hæc chronologia. Attamen quasi occultum mendam foret, satagit Prousteus in eo producendo et sanando, sed translaticie.' Jac. Gronov.—7 *Alii judicandam: alii disceptandam*.—8 *Al. capite punit*.—9 *Furem jus occidendi tribuit*. Hæc est gregariorum codicum scriptura, quam avide editores admiserunt, ut quæ bene intelligeretur. Sed ut esse Gellianam manum vix credas, facit ipsa illa confusio perplexa ipsarum vocum, etsi ea forsitan interdum non abstineat Gellius. Itaque convincat vetustas. Nam Reg. et Lugdun. maj. *furem jure incidendi trib. min. jus occidendi*. Jac. Gronov.—10 *Contra omnia jura*. Vox postrema abest ab Reg. et Lugd. maj. qui uterque codex etiam mox habet *jusjurandum sua pecunia*. Idem.—

NOTÆ

rum urbibus leges Romam non attulere nisi anno U. C. cccii.

⁸ *Anni esse non longe minus septingenti*] Certo certius mendum aliquod hæc irrepsit. Gellius post Herodis Attici consulatum, qui cadit in annum Christi cxxiii. Antonini Pii temporibus scripsit, circa annum Christi cl. qui est U. C. dcccciii. quo ex numero si demas annos cccii. residui erunt dci. anni, quot a legibus Ro-

rum allatis ad ætatem Gellii numerari debent. Sane Gellium dc. scripsisse crediderim. A librariis autem facile fuerit vel incuria vel incititia alterum c addidisse.

⁹ *Poenitur*] Id est, punitur, quæ vox præcipue apud Ciceronem activam vim habet, vii. Philipp. 'Ut clarissimorum hominum puniretur necem.' Aliis *peniretur*.

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

3 S

suum pecunia vendentis, aut furis manifesti intolerandam audaciam, aut nocturni grassatoris ^a insidiosam violentiam, non dignam esse capitis poena existimes? Noli, inquit Favorinus, ex me quærere, quid ego existimem: scis enim solitum esse me pro disciplina sectæ, quam colo, inquirere potius, quam decernere. Sed non levis existimator, neque aspernabilis est populus Romanus; cui delicta quidem istæc vindicanda, poenæ tamen hujuscemodi ¹¹ nimis duræ esse visæ sunt: ^b passus enim est leges istas de tam immo-dico supplicio situ atque senio emori: ¹ sicut illud quoque, non humaniter scriptum, improbavit; ¹² quod si homo in jus vocatus, morbo aut ætate æger, ad ingrediendum invalidus est, arcera ^c non sternitur: ^k sed ipse aufertur, et jumento imponitur, atque ex domo sua ad Prætorem in Comitium nova funeris facie ¹ effertur. Quam enim ob causam morbo affectus, et ad respondendum pro sese ¹³ non idoneus, jumento adhærens in jus adversario deportatur? 4. Quod vero dixi, videri quædam esse impendio molliora; ^m nonne tibi quoque videtur nimis esse dilutum, ⁿ quod ita de injuria poenienda scriptum est: SI. INJURIAM. FAXIT. ^f ALTERI.

^a Prædonis. ^b Sed grave est nec contemnendum populi Romani judicium qui putat hujusmodi crimina esse punienda, sed tales poenas esse severiores.

¹ Longinquitate temporis aboleri.

^k Quod si quis appellatus in judicium cum ægrotat vel morbo vel senectute, non potest incedere, non datur illi plaustrum. ¹ Novo quasi funebri spectaculo.

^m Equo leniora.

ⁿ Indulgens ac remissum.

11 'Ita merito restituit Pater, quod ab Brixia jam editum mutavit Aldus in hujusmodi, sequentibus Gryphiis aliisque, etiam Stephano, quem æmulatus Prousteus præter fas, cum et ipse Regius, et duo Lugdun. et Mem. ac Chif. servent hujuscemodi, idque ascripsit etiam Scioppius, ut posthac de eo ne ambigatur.' Idem.—12 Reg. inhumaniter scriptum improbavit: quem in postremo verbo approbat Lugd. maj.—13 Scioppius notavit proesse.—14 Vid.

NOTÆ

^c Arcera] Ut ipse Gellius infra explicat, 'vocabatur plaustrum tectum undique et munitum, quasi arca quædam magna.' Plaustrum proprie non erat tectum sed apertum. Varro etiam lib. iv. de Lingua Latina inde dictum putat quod in eo cuncta sint

palam, atque cerni possint quæ vehuntur. Arcera igitur, quanquam proprie non esset plaustrum, dicta est tamen plaustrum quia plastro fuit imposita.

^f Si injuriam faxit, &c.] De hac lege jam supra diximus.

VIGINTI. QUINQUE. ÆRIS.⁸ PŒNÆ. SUNTO. quis enim erit tam inops, quem ab injuriæ faciendæ lubricitate^{o 14} viginti-quinque asses deterreant? Itaque cum eam legem Q. Labeo quoque vester in libris, quos ad duodecim Tabulas conscripsit, non probaret; Quidam, inquit, Lucius Veratius fuit, egregie homo improbus atque immani vecordia. Is pro delectamento habebat, os hominis liberi manus suæ palma verberare. Eum servus sequebatur, crumenam plenam assium portitans:^{p 15} et, quemcumque depalmaverat,¹⁶ numerari^q statim, secundum duodecim Tabulas, quinque et viginti asses¹⁷ jubebat. Propterea, inquit, Prætores postea hanc abolescere et relinqui, censuerunt, injuriisque æstimandis recuperatores¹⁸ se daturos edixerunt. 5. Nonnulla autem in istis legibus nec consistere quidem, sicuti dixi, visa sunt, velut illa lex talionis: cujus verba, nisi memoria me fallit, hæc sunt: SI. MEMBRUM. RUPIT. NI. CUM. EO. PACIT. TALIO. ESTO.⁹ Præter enim ulciscendi acerbiter, ne procedere quoque executio justa¹³ talionis potest:¹ nam cui membrum ab alio ruptum est, si ipsi itidem rumpere

⁸ Cupiditate. ^p Ferens. ^q Cujuscumque faciem manus palma verberaverat ipsi numerari, &c. ^r Arbitros. ^s Nisi paciscatur cum illo, ea patiatur que fecit. ^t Præterquam quod enim est crudelitas in tali ultione, executio juxta talionis fieri non potest.

*****

Not. Var. 'Pitheus monet ex veteribus libris legendum ab injuriæ faciendæ lubricitate, ut restituit Stephanns, cum ederent ab injuria faciendâ. Ascripsit et Scioppius: 'Festus: Viginti quinque pœnæ significat 25. asses.' Jac. Gronov. —15 Cod. Tornæs. et vet. ed. ferens crumenam plenam assium. Non aliter Reg. et Lugd. maj. cum in aliis neutrum participium extet.—16 Reg. ut quemque dep. perinde Lugd. maj.—17 'Ediderat Brixia v. et xx. asses. Sic Aldus dedit, Badius, Gryphii. Mutavit Stephanus in viginti et quinque, et inconsultæ posteriores illum sunt secuti, quippe contra etiam libros scriptos, non tantum editos. Hinc restitui antiquina, cum fere in Stephanica debeat videri error typorum, et utique infra retineant: injurias factas quinque et viginti omnibus suaserunt.' Jac. Gronov.—18 Reg. et uterque Lugd. Petav. Lincoln. justæ, quod jam ediderat Stephanus, eique ascripsit Scioppius, justæ.—19

NOTE

⁸ Viginti quinque æris] Sive viginti quinque asses, respondent Gallicis assibus circiter novem.

¹ Recuperatores] Cum aliqua inter privatos oriebatur controversia, ad

eam tollendam designabantur a Præ-tore judices, qui recuperatores dicti sunt, propterea quod per eos suum quisque jus recuperare poterat.

per talionem velit; quæro, an efficere possit ^a rumpendi pariter membri æquilibrium: ^u in qua re primum ea difficultas est inexplicabilis. 6. Quid si quis membrum, inquit, alteri imprudens ^z ruperit? quod enim per imprudentiam factum est, ¹⁹ retaliari ⁷ per imprudentiam debet: ictus quippe fortuitus et consultus non cadunt sub ejusdem talionis similitudinem: ^z quonam igitur modo imprudentem poterit imitari, qui in exequenda talione non licentiæ jus habet, sed imprudentiæ? ^a Sed et si prudens ruperit, nequaquam patietur aut altius se lædi, aut latius: quod cujusmodi libra atque mensura caveri ^b possit, non reperio: quin etiam, si quid plus erit, aliterve commissum, res fiet ridiculæ atrocitatis, ut contraria actio mutuæ talionis oriatur, ^c et adolescat infinita quædam reciprocatio talionum: nam de immanitate illa secandi partiendique humani corporis, si unus ob pecuniam debitam judicatus addictusque sit pluribus, non libet meminisse; et piget dicere. Quid enim videri potest effectatius? quid ab hominis ingenio diversius, quam quod membra et artus inopis debitoris brevissimo ²⁰ laniatu distrahebantur, sicut nunc bona venum distrahuntur? ^d Tum Sex. Cæcilius amplexus utraque manu Favorinum, 7. Tu es, inquit, unus profecto in nostra memoria non Graiæ modo, sed et Romanæ rei peritissimus: ¹ quis enim philo-

^a An facere possit æquam compensationem rumpendo pariter membrum.

^z Non advertens. ⁷ Referri.

¹⁹ Ictus qui impingitur casu et de industria non sunt similes in ratione talionis.

^a Non habet jus inferendi ictus de industria, sed tantum casu.

^b Observari.

^c Ut qui talionis pœnam passus fuerit, ipse rursus agat jure novæ talionis adversus alterum, qui in repetenda pœna aut plus aut aliter læserit.

^d Vendenda dividuntur.

Reg. tantum, quod enim imprudentia factum.—20 Salmasius mavult ferissimo; alii savissimo.—1 Stephanus dedit sed Romanæ rei, quod secutus etiam Prousteus, ut sane habent libri nonnulli, Lugd. min. Petav. Lincoln. Verum Stephanus dum non hos, sed librum Regium voluit imitari, ut opinor voluisse etiam facere librariorum illorum codicum, mancā fecerunt orationem, et bonitati codicis illius fraudem struxerunt, cum in eo rite recteque extet sed Ro-

NOTÆ

^a An efficere possit, &c.] Eam in rem dentem unum, ut excutienti excutiam omnes.
bat: 'Ego certe nolim excuti mihi

sophorum disciplinæ suæ leges tam scite atque docte callet, quam leges tu nostras Decemvirales percalluisti? Sed, quæso tecum tamen,^a degrediare paulisper e curriculis istis disputationumstrarum Academicis, omissoque studio, quicquid lubitum est, arguendi, tuendique, consideres gravior, cuimodi sint ea, quæ reprehendisti:^c nec ideo contempnas Legum istarum antiquitates, quod plerisque ipsis jam populus Romanus uti desiverit: non enim profecto ignoras legum opportunitates et medelas, pro temporum moribus et pro rerum publicarum generibus, ac pro utilitatum præsentium rationibus, proque vitiorum, quibus mendandum est, fervoribus^f mutari atque flecti: neque uno statu consistere, quin, ut facies cœli et maris, ita rerum atque fortunæ tempestatibus varientur. Quid salubrius visum est rogatione illa Stolonis^d iugerum de numero præfinito? quid utilius plebiscito Voconio^e de coërcendis mulierum hæreditatibus? quid tam necessarium existimatum est propulsandæ civium luxuriæ, quam lex Licinia, et Fannia, aliæque item leges sumtuariæ?^g omnia tamen hæc oblitterata et operta sunt civitatis opulentia quasi quibusdam fluctibus exæstuantis.^h 8. Sed cur tibi esse visa est inhumana lex omnium, mea quidem sententia, humanissima, quæ jumentum dari jubet ægro aut seni in jus vocato? Verba sunt hæc de lege, SI. IN. JUS. VOCAT:³ SI. MOR-

^a Omitte tantisper rationem illam disputandi quam eos Academici servatis in vestris disputationibus: et discedens a cupiditate refutandi, et defendendi quodcumque vobis placet, attentius expende qualia sint ea, &c.

^f Libidinibus.

^g Leges quæ prohibent nimios sumtus.

^h Tamen hæc omnes leges perfractæ et eversæ sunt Romanis opibus instar fluctuum exardantibus.

mane quoque rei; prout id ipsum quoque est in Lugdun. maj. in quo etiam legitur *non gratia modo*, cum Reg. plane *grece*. Jac. Gronov.—2 Vid. Not. Var.—3 Id [V. Oisellii Not.] multo clarius patebit, si intelligas, quemadmodum hic locus extet in codice Regio; nempe: *aut seni in jus vocato? Verba*

NOTÆ

^a *Rogatione illa Stolonis, &c.*] Stolo lege prohibuit ne quis civis Romanus plus quingenta jugera possideret. Is propter diligentiam culturæ Stolo-

num confirmavit cognomen.

^e *Plebiscito Voconio*] De lege Voconia, Licinia, et Fannia consule Notas superiores.

BUS.^m ÆVITAS. VE. VITIUM. ESQIT. QUI. IN. JUS. VOCABIT. JUMENTUM. DATO. SI. NOLET.⁴ AR CERAM. NE. STERNITO.¹ An tu forte morbum appellari hic putas ægrotationem gravem cum febris rapida et quercera,^k jumentumque dici pecus aliquod unicum tergo vehens? ac propterea minus fuisse humanum existimas ægrotum domi suæ cubantem jumento impositum in jus rapi? Hoc, mi Favorine, nequaquam ita est: nam morbus in lege ista non febriculosus, neque nimium gravis,⁵ sed vitium aliquod imbecillitatis atque invalentiæ¹ demonstratur; non periculum vitæ ostenditur: ceteroqui morbum vehementiorem vim graviter nocendi habentem legum istarum scriptores alio in loco, non per se morbum, sed 'morbum sonticum'^m appellant: 'jumentum' quoque non id solum significat, quod nunc dicitur; sed vectabulum etiam, quod adjunctis pecoribus⁶

¹ *Hæc sunt verba de lege quæ sic incipit SI. IN. JUS. VOCAT: Si quis ægritudine aut senectute laboret, qui vocabit illum in iudicium, det equum; si actor nolit dare plaustrum, ne cogatur ad dandum plaustrum.*

^k *Cum febris vehementi nec sine horrore.* ¹ *Levioris morbi.* ^m *Noxium.*

sunt hæc legis, Si in jus vocato. Verba sunt hæc de lege si in jus vocat, Si morbus, quod ipsum totidem apicibus legitur in Lugdun. maj. Ubi illud vocato posterius videtur extitisse apposita extrema litera o pro etc. vel &c. aut simili. Jac. Gronov.—4 Vid. Not. Var.—5 *'Neque nimis gravis.* Nescio unde hoc tres Batavicas editiones invaserit, cum reliquæ, quantum scio, omnes consentiant in *nimium*, neque ulla sit varietas in scriptis, unde alterum repetivi; neque enim, quia mox *nimis ægri* dicuntur, ideo et nunc id poni debuit.' Jac. Gronov.—6 *'Sic vulgarii inter scriptos, quod quisque experiatur. Verum Regius et Lugdun. maj. habent tantum junctis, non secus ac si præpositum a intercidisset, quod a junctis, ut XIX. 8. 'Quatuor simul equi juncti.' Est autem in Regio junctis temporibus pectoribus. An additum voluit temonem,*

NOTÆ

^m *Si in jus vocat: Si morbus, &c.]* Æstnabit in hujus legis interpretatione, qui diligenter non adverterit hæc verba, SI. IN. JUS. VOCAT, ad ea quæ consequuntur nihil pertinere, sed esse tantum initium legis illius, unde cetera desumpta sunt: ut videre est in collecta legis XII. Tabularum, quam edidit Theodorus Marcilius: Jurisconsultos autem in recensendis legibus solere prima legum verba ci-

tare quis ignorat? Itaque frustra sunt, qui totum hunc locum dnm ex suo sensu volunt corrigere, nova lectione depravant: *Si in jus vocato morbus ævitasve vitium sit: qui in jus vocasset, jumentum dato: si volet, arceram ne sternito.*

^k *Quercera]* Quercerus vel quercus idem est quod frigidus cum tremore.

trahebatur, veteres nostri jumentum a jungendo dixerunt. 'Arcera' autem vocabatur plostrum tectum undique et moenitum, quasi arca quædam magna vestimentis instrata, qua nimis ægri aut senes portari cubantes solebant. 9. Quænam tibi igitur acerbitas esse visa est, quod in jus vocato paupertino⁷ homini, vel inopi, qui aut pedibus forte ægris esset, aut quo alio casu ingredi non quiret, plaustrum⁸ esse dandum censuerunt? neque interni tamen delicate arceram jusserunt, quoniam satis esset invalido cuicunque vectabulum: atque id fecerunt, ne causatio ista ægri corporis perpetuam vacationem daret fidem detrectantibus,⁹ jurisque actiones declinantibus.¹⁰ Sed enim ipsum vide. Injurias¹⁰ factas quinque et viginti assibus sanxerunt: non omnino omnes, mi Favorine, injurias ære isto pauco diluerunt:¹¹ tametsi et hæc ipsa paucitas assium grave pondus æris¹² fuit: nam librariis assibus in ea tempestate populus usus est:¹³ sed injurias atrociores, ut de osse fracto, non liberis modo, verumetiam servis factas impensiore damno vindicaverunt;¹⁴ quibusdam autem injuriis talionem apposuerunt.¹⁵ Quam quidem tu talionem, vir optime, iniquius paulo insectatus es; ac ne consistere quidem dixisti, lepida quadam solertia verborum; quoniam talioni par

⁷ Ut pretestu morbi non semper liceret judicium subterfugere.   ⁸ Puniverunt.

⁹ Nam populus iis temporibus utebatur assibus quorum singuli expendebantur una libra.   ¹⁰ Punierunt majori pana.

quasi junctis temoni pecoribus? Id.—7 Vulgo pauperrimo.—8 Al. plostrum.—9 Conjicit Oia. forum detrectantibus.—10 'Cum ita edidisset Stephanus, Scioppius voci postremæ præscripsit in, eam scil. ipsam voculam, quam Aldus et Gryphius arripuerant, edentes vide quod in injurias, Ascensio rursus omittente, neque mihi occurrat. Sed in Chiff. fuit ipsum mihi injurias, Lincoln. ipsum mihi inde injur. Hinc forsitan cogites Sed enim ipsum mihi vide. Injurias, &c. ut solent eleganter istum dativum interponere. Neque enim ferri potest in Pricæo ad Apuleium xi. Miles. pag. 708. dum augeri vult Sed enim id ipsum, et male in editis extare ipsum cavillatur ex i. 19. ubi repetitur et respicitur quod dictum erat; hic de ipsa re intelligitur, cum prius ad accidentia pertineret. Neque hic fluctuant præci codd. ut in Liv. xxiii. 18.' Jac. Gron.—11 'Reg. gravitandus æres. Lugd. maj. gravitandus æres, ac si lateret aliquid. Etiam Reg. in eam tempestatem.' Id.—12 'Talionem quoque opposuerunt. Non debui hoc novitiam et in solis Batavis edd. ostentatum verbum tueri contra præscas editiones et Mssos omnes, in quibus est vel apposuerunt, vel adposuerunt, quod in idem recidit. Ex Memm. et Petav. video notatum imposuerunt. Nec ignota mihi,

non sit talio, neque rumpi membrum facile possit ad alterius rupturæ (ut ais tu) æquilibrium.¹³ Verum est, mi Favorine, talionem parissimam¹⁴ fieri difficillime: sed Decemviri minuere atque extinguere volentes hujusmodi violentiam pulsandi atque lædendi, eo¹⁵ quoque metu coercendos esse homines putaverunt: neque ejus, qui membrum alteri rupisset, et pacisci tamen de talione^o redimenda nollet, tantam esse habendam rationem arbitrati sunt, ut, an prudens imprudensve rupisset, spectandum putarent; aut talionem in eo vel ad amussim æquipararent, vel in librili^r perpenderent: sed potius eundem animum, eundemque impetum in eadem parte corporis rumpendi, non eundem quoque casum exigi voluerunt, quoniam modus voluntatis præstari posset, casus ictus non posset.⁵ Quod si ita est, ut dico, ut et ipse æquitatis habitus demonstrat,^t taliones illæ tuæ reciprocae, argutiores^u profecto, quam veriores fuerunt. 10. Sed quoniam acerbum quoque esse hoc genus poenæ putas; quæ, obsecro te, ista acerbitas est, si idem fiat in te, quod tute^x in alio feceris? præsertim cum habeas facultatem paciscendi; et non necesse sit pati talio-

^r In balance.

^o Qui talionis poenam exigit potest spondere se tantum eo modo velle lædere quo læsus est, sed non potest spondere ictum fore omnino similem, nec leviorē, nec graviorē. ^t Sicut ipsa ratio justitiæ ostendit. ^u Subtiliores. ^x Tu ipse.

quæ nuper placuit efferri de rois apponere et opponere.' Idem.—13 'Ad alterius rupturæ . . . æquilibrium. Clarus sane horum sensus, modo sint Gelliana. Nam Regius profert *possit dalterius ruptæ æquil.* Lugdunenses allique *possit in alterius*: tum iidem Lugdunenses et alii etiam *ruptæ*, præter Chiff. et Petav. ex quibus nihil animadverto exsignatum. Hinc Pater cogitavit *in alterius ruptæ*. Idem.—14 'Sic omnino hic legendum ex vestigiis Vett. Cod. in quibus est *varissimam*. Stephan. Edit. habet, *varissimum*: quod nihili est. *Talionem parissimam* dicit Gellius, quam antea 'ad æquilibrium' fieri posse negavit Favorinus, et 'talionis similitudinem' appellavit. Ita et Plautus Curcul. act. iv. sc. 2. inquit: 'Parissumi estis libus:' hoc est, simillimi.' Ois. 'Apparet hoc posterius de superlativo isto furatum esse ex Merceri Notis ad Nonium p. 109. ubi vir ille doctissimus restituebat *parissimum*. De altero ut scias, Reg. et Lugdun. maj. edunt *rarissime*, Lugd. min. et Petav. et Mem. *varissimum*, Chiff. *gratissimum*, ut et Lincoln.' Jac. Gronov.—15 'Cod. Tor-

NOTÆ

^o *Pacisci de talione, &c.*] Poterant ta commutare.
talionis poenam aliqua pecuniæ mulc.

nem, nisi eam tu elegeris. Quod edictum autem prætorium de æstimandis injuriis probabilius esse potest? ¹⁶ nolo hoc ignores, hanc quoque ipsam talionem ad æstimationem judicis redigi necessario solitam: nam si reus, qui depascisci ¹⁷ noluerat, judici talionem imperanti non parebat, æstimata lite? judex hominem pecuniæ damnabat: atque ita, si reo et pactio gravis, et acerba talio visa fuerat, severitas legis ad pecuniæ mulctam redibat. Restat ut ei, ¹⁸ quod de sectione partitioneque corporis immanissimum esse tibi visum est, respondeam. 11. Omnibus quidem virtutum generibus exercendis colendisque populus Romanus e parva origine ad tantæ amplitudinis instar emicnit; sed omnium maxime atque præcipue fidem coluit, sanctamque habuit tam privatim, quam publice. Sic Consules clarissimos viros hostibus confirmandæ fidei publicæ causa dedit: sic clientem in fidem acceptum cariorem haberi, quam propinquos, tuendumque esse contra cognatos censuit: neque pejus ullum facinus ¹⁹ existimatum est, quam si cui proba-

¹ Excrevit ad tantæ dignitatis amplitudinem.

~~~~~

ms. et vet. ed. atque lædendi talione, eo.—16 'Nescio an hoc velit, quod videntur subjecisse editores. Itaque jam olim Brixlæ editam esse his potest, quod retinuit Aldus ac Badius et Gryphius. Ita pronomen expulsam ab Stephano, quod tamen extat in omnibus scriptis, sed ita ut ibi legatur *Probabilis esse ex his nolo*. Innuunt *probabilis, ecce, est his? Nolo*, &c. Jac. Gronov.—17 *Al. depascisci*. In Reg. est *depisci*.—18 '*Restat, ut ei*. Hæc verba et sequentia usque ad finem capituli, *caute vivendi disciplina est*, absunt ab codice Regio, ut aliena auxilia circumspecti abhinc oporteat, non sine Gellii damno, præsertim cum eadem lacuna quoque occupaverit Lugdunensem, quem majorem voco, plerumque Regio similem. Video autem Bonrdelotium ascripsisse editioni Badianæ, 'Ranconetus, cujus olim fuit ille codex, notavit, multi versus desunt.' Jac. Gronov.—19 'Hoc denique ex Badio potuit repetere Stephanus, cum Brixia et Aldus ederent prius, quod mordicus tenuit Gryphius, etsi contra Mastos, quorum Petav. Lincoln. omnino efferunt pejus, Lugdun. min. potest, ita ut super literam e scriptum sit xi, unde solertissime excogitavit Pater panius, ut pœnire dixit semper pro punire, ita simplex antiquissime statuens usurpatum ab Gellio, unde est compositum

NOTÆ

¹ *Æstimata lite*] Æstimare litem dicitur iudex cum pronuntiat quantus ea sit de qua agitur, et quanta pecuniæ summa donandus esset actor. Hic autem notabis obiter æsti-

mare alicui vel alicujus litem, non idem esse quod secundum eum judicare; sed contra eum pecuniæ mulcta velut reum damnare.

retur clientem divisui^a habuisse.²⁰ Hanc autem fidem majores nostri non modo in officiorum vicibus,^a sed in negotiorum quoque contractibus sanxerunt; maximeque in pecuniæ mutuaticæ usu atque commercio:^a adimi enim putaverunt subsidium hoc inopiæ temporariæ, quo communis omnium vita indiget, si perfidia debitorum^b sine gravi poena eluderet.¹ 12. Confessi igitur æris ac debiti iudicatis triginta dies sunt dati, conquirendæ pecuniæ causa, quam dissolverent:^c eosque dies Decemviri 'justos' appellaverunt, velut quoddam justitium,^a id est, juris inter

^a In reddendis officiis.

^a Quæ sumitur mutuo.

^b Eorum qui debent.

^c Qui convicti in iudicio, confessi sunt se debere pecuniam alteri, iis concessi sunt triginta dies, ut conquirerent pecuniam ad exsolvendum æs alienum.

~~~~~

impune.' Idem.—20 'Divisui habuisse. Vet. Ed. *divisui habuisse*. Quomodo etiam Stephanus edidit. Turnebus Adversar. lib. xxiv. cap. 43. 'divisui habere' explicat quæstui habere, et cum altero dividere; quamvis etiam non improbet, ut hic editum, *dirisui habuisse*.' Ois. 'Atqui debuit hoc improbare, quia id rejiciunt membranæ antiquæ omnes, quæ habent *disisui*, et nusquam istud *dirisui*. Haud dubie alluditur ab Gellio aut illustratur Virgiliana 'fraus innexa clienti.' Potes etiam inspicere Torrentium ad Horatii librum ii. Od. 18. vs. 25.' Jac. Gronov.—1 Ritterhusius præfert *cluderet*. —2 'Ita venimus ad locum, cui Salmasius impendit caput xviii. de modo Usurarum, doctissimum certe, sed in quo tamen occurrunt nonnulla, quibus vix licet assentiri; unde ab Oiselio monendus erat lector, ut conferret omnino istam partem; non eadem sic repetenda, ut per legis hujus voces impleret duo folia, quibus nihil diceret proprium, unde et ego ut conferatur istud caput cum præcedente et sequente snaserim. Sic scribit Salmasius illic 'justidium, id est, juris inter reos quasi interstitutionem q. et c. Ita scribit vetustissimus liber.' Et video etiam in margine exemplaris sui ascriptis Salmasium 'immo justidium.' Sed quis erit ille vetustissimus liber, cum et Regius et Lugdun. major hunc locum destituant, ut monni? Immo hæc facies est hujus loci in exemplari Salmasiano, ut ne quidem cum Mssis illo collatus fuisset appareat, quippe nulla varietate signatus; ita ut ego illud *justidium* non vetustissimi libri scripturam, sed inustam menti Salmasianæ meditationem habere compellat. Superest enim nobis et Memm. et Chif. plane *justitium* exhibentes, Petav. *justicium*, prout quoque editum Brixiae et ab Aldo, Lugdun. min. *juditium*, ut nullo jure huc invectam justidii mentionem opiner, ut facit pag. 810. Sed fateri cogor inprimis me stupere, cum audio verba Salmasii ex pagina 811. ima, 'Nec obscure *justum* a jure quod stabat dici Agellius his verbis declarat, quæ sic in vetustissimo libro leguntur: *Eosque dies Decemviri justos appellaverunt, velut quoddam immo justidium, id est, inter eos quasi interst. &c.*' Ubi etiam voculam *immo* vult esse Gellianam, cum locum illic nullum habeat, et ipse viderit, quomodo id ab eo scriptum sit. Porro cum ex illo vetustissimo libro citaverit antea *inter reos*, nunc citat *inter eos*. Nullus ex codicibus priciat, quos adhibitos nunc indicavi, aliter habet quam

NOTE

^a *Divisui*] Habent alii codices *dirisui* seu *derisui habuisse*.

eos quasi interstitutionem quandam et cessationem : quibus diebus nihil cum his agi jure posset : post deinde, nisi dissolverent, ad Prætorem vocabantur : et ab eo, quibus erant judicati, addicebantur,³ nervo quoque aut compedibus vinciebantur :⁴ sic enim sunt, opinor, verba legis : *ÆRIS. CONFESSI. REBUS. Q. JURE. JUDICATIS. TRIGINTA. DIES. JUSTI. SUNTO. POST. DEINDE.⁵ MANUS. INJECTIO. ESTO. IN. JUS. DUCITO. NI. JUDICATUM. FACIT. AUT. QUIS. ENDO. EM. JURE. VINDICIT.⁶ SECUM. DUCITO. VINCITO. AUT. NERVO. AUT. COMPEDIBUS. QUINDECIM. PONDO. NE. MINORE.⁷ AUT. SI. VOLET. MAJORE.⁸ VINCITO. SI. VOLET. SUO. VIVITO. NI. SUO. VIVIT. QUI. EM. VINCITUM. HABEBIT. LIBRAS. FARRIS. ENDO. DIES. DATO. SI. VOLET. PLUS. DATO.⁹ 13. Erat autem jus interea pacis-*

⁴ *Postea injiciantur ipsis manus, et trahantur ad judicem, nisi solverint quod judex aut Prætor decreverit : aut nisi aliquis eum redimat in jure, abducatur ab eo cui debet, astringatur vinculis ferreis, quæ sint ponderis quindecim librarum, nec minus, aut si placuerit sint majoris ponderis. Reus si voluerit vivat suis sumptibus : si suis sumptibus non vivat, qui eum detinebit in carcere singulis diebus det singulas libras farris. Si libuerit det plura.*

inter eos, nemo inter reos, quod primo dixit Salmasius, et jubet sic legere etiam Marcellius pag. 68. ad leges XII. tabb. ut jam habeas Oiseliï doctissimos viros. Video et literæ duplicandæ negligentiam facilem et pluribus experimentis probatam, et satis commodum fore, si extaret *et reos*, et proprie sic in judicio locatos novi. Sed an Gellii explicatio consistere nequit per verba *inter eos*? ut Oiselius debuerit eo prorumpere, ut spreitis editis scriptisque omnibus libris aliter ederet? quod nequivi ferre. Jac. Gronov.—3 *‘Camarinam movet Oiselius, dum hæret inter addicebantur et adducebantur. Istud prius est in Mss. et ab ipso judicii ordine exigitur; posterius ab nullo egregie docto proferri potuit, quia nimis cito quidem id appropriat, nec judicati possunt intelligi adjudicati addictique, quæ explicatio ejurat bonam copiam Jcti.’ Idem.*—4 Vid. Not. Var.—5 *‘Pro post deinde habet Lugd. min. pede inde, quod observavit etiam Scioppius, qui ascripsit ista: ‘V. C. pedeinde, f. postidea indu manus jactio.’* Jac. Gronov.—6 Vid. Not. Var. *‘Præclarum certe hoc Salmasii et lenissimum: neque illud p, quod vulgo interponunt edentes qui pœudo eo, et unde Marcellius facit Quips endo, uspiam reperio, unde fluxerit. Habent enim Mss. aut quis endo, prout edidit etiam Stephanus, aut qui sendo. Ceterum nescio cur Salmasius scripserit vindicet, cum antecedit facit. Cur enim non retinebitur idem modus? præsertim cum primæ editiones habeant vim dicit, ex Petaviano clare notetur vindicet: Marcellius id probet, sed pro ipso vindicet. Quod qualecunque sit retinui, etsi in aliis Mss. postrema syllaba scribatur per notam, in Lincoln. extet jure uni dicit.’* Jac. Gronov.—7 Vid. Not. Var.—8 Invertit hæc Scioppius, annotans:

NOTÆ

‘Endo em jure vindicet’ Id est, nisi pro in, em pro cum, vindicet pro vindicet, Veteres dicebant.

cendi; ac nisi pacti forent, habebantur in vinculis dies sexaginta; inter eos dies, trinis nundinis continuis, ad Præto-rem in Comitium producebantur, quantæque pecuniæ judi-cati essent prædicabatur: * tertiis autem nundinis capite poenas dabant, aut trans Tiberim peregre venum ibant: † sed eam capitis poenam sancierendæ, sicut dixi, fidei gratia, horrificam atrocitatis ostentu, novisque terroribus metuen-^s reddiderunt: nam si plures forent, quibus reus esset judicatus, secare, si vellent, atque partiri corpus addicti sibi hominis permiserunt: et quidem verba ipsa legis di-^ccam, ne existimes invidiam me istam forte formidare: 14. TERTIIS. INQUIT, NUNDINIS. † PARTIS. SECANTO. SI. PLUS. MINUS. VE. SECURRUNT. SE. FRAUDE. ESTO. Nihil pro-^ffecto immitius, nihil immanius: nisi, ut reipsa apparet, eo consilio tanta immanitas poenæ † denuntiata est, ne ad eam unquam perveniretur: addici namque nunc et vinciri mul-^ttos videmus, quia vinculorum poenam deterrimi homines contemnunt: dissectum esse antiquitus neminem equidem neque legi, neque audiui; quoniam sævitia ista poenæ con-

* Dicebatur in quantam pecuniam fuerat addictus suo creditori.

† Peregrinis vendebantur.

‡ Horribilem crudelitatis specie.

*****

‘ f. ne majore a. s. v. minore.—9 Vid. Not. Var. ‘ Cum in præcedentibus tanta sit habita cura antiquitatis, non debuit huic parti inesse tanta socordia. Neque enim ullus vetus codex habet, quod hic editur, *libras farris in dies*, sed vel *libras faciundo dies*, ut est in Lincoln. vel *libras feriendo dies* in Lugdun. min. et Chifl. vel *feriundo*, ut Memm. et Petav. indubitabili indicio manus Gellianæ *libras farris endo dies*, prout etiam in ora sui exemplaris ascripsit Pater ex Sc. sed et ipsum annotavit Scioppius. Quod cum sit adeo liquidum,

NOTÆ

‘ Tertiis, inquit, nundinis] Hanc le-
gem ita restituit Rævardus, *Tertiis
nundinis partes secanto: si plus minusve
secuescunt, nisi fraude esto*. Cujus hic
sensus est: postquam trinis nundinis
debitor vinctus productus fuerit, si
eum in partes plures aut pauciores
dissecuerint, dissecantibus sit im-
pune. Nisi autem, vel se Veteres
dixerunt pro sine.

‘ Tanta immanitas poenæ, &c.] Secum
hic pugnat Cæcilius. Cum enim
multi debitores vinculis constringe-
rentur, ut post tertias nundinas divi-
derentur in partes; quod nemo id
supplicium subierit, id creditorum
humanitati potius est tribuendum
quam poenæ horri, qui potuerit a
fraudandis creditoribus deterrere.

temni non quita est.^b An putas, Favorine, si non illa etiam ex duodecim Tabulis de testimoniis falsis poena abolevisset, et si nunc quoque, ut antea, qui falsum testimonium dixisse convictus esset, e saxo Tarpeio * dejiceretur, mentituros fuisse pro testimonio tam multos, quam videmus? Acerbitas plerumque ulciscendi maleficii, bene atque caute vivendi disciplina est.ⁱ 15. Historia de Metio¹⁰ Fufetio^c Albano nobis quoque, non admodum numero istiusmodi libros lectitantibus, ignota non est: qui quoniam pactum atque condictum cum rege populi Romani perfide ruperat, binis quadrigis evinctus in diversa nitentibus^k laceratus est; novum atque asperum supplicium, quis negat? sed, quid elegantissimus Poëta^l dicat, vide:

‘At tu dictis, Albane, maneres.’^m

Hæc, taliaque alia ubi Sex. Cæcilius omnibus, qui aderant, ipso quoque Favorino approbante atque laudante, disseruit, nuntiatum est, Cæsarem jam salutari: et separati sumus.

^b Non potuit.

ⁱ Severitas in puniendo crimine facit sapientissime ut recte et caute vivamus.

^k In varias partes trahentibus.

^l Virgilius.

^m Dux Albanorum non passus fuisses tam crudele supplicium si stetisses promissis servato fœdere.

non cessavi Gellio restituere.’ Jac. Gronov.—10 Reg. Lugd. ut. Mem. Petav. Metto, prout jam inceperunt alibi restituere. Scioppius ascripsit Meto. Vid. Not. inf.

NOTE

* Saxo Tarpeio] Montem Capitolinum intellige, qui cum ita fuisset appellatus quod in fundamentis ædis Jovis, quæ ibi construebatur, caput humanum inventum esset, duobus præterea nominibus notus fuit. Nam et Saturnius dictus est et Tarpeius. Saturnius quidem a Saturno, qui in eo sedem olim fixerat: deinde Tarpeius, a virgine Vestali Tarpela quæ ibi a Sabinis occisa et sepulta est.

^a De Metio Fufetio [Suffetio] Me-

tius Suffetius Albanorum dux ex fœdere cum Romanis inito ad bellum adversus Fidenates evocatus, Romanis pugnantibus e prælio subduxit exercitum. Unde Tullius Romanorum rex Metium ad duos currus alligatum equis in diversa nitentibus discerpi jussit. ‘Primum,’ inquit Livius, ‘ultimumque illud supplicium apud Romanos exempli parum memoris legum humanarum fuit.’

CAP. II.

Vocabulum siticinum in M. Catonis oratione quid significet.

SITICINES scriptum est in oratione M. Catonis, quæ inscribitur,¹¹ ‘Ne imperium sit veteri,^a ubi novus venerit.’ ‘Siticines,’ inquit, ‘et liticines, et tubicines.’ Sed Cæselius Vindex, in Commentariis lectionum antiquarum, scire quidem se ait ‘liticines’ lituo cantare, et ‘tubicines’ tuba: quid istuc autem sit, quo ‘siticines’ cantent, homo ingenuæ veritatis scire sese negat. Nos autem in Capitonis Atei Conjectaneis invenimus, ‘siticines’ appellatos, qui apud sitos canere soliti essent, hoc est, vita functos et sepultos: ¹² eosque habuisse proprium genus tubæ,^a a ceterorum differens.¹³

^a *Ne regat antiquus dux aut magistratus.*

~~~~~

11 Mssti tantum quæ scribitur.—12 ‘Vett. Edd. *vita functos, et finitos, et sepultos*. Sed rō et finitos omnino a mala videtur esse manu.’ Ois. ‘Nescio an aliud velit quam quod Pater ascripsit margini ex Scrivario, ‘v. ed. *vita functos et finitos et sepultos*. Varia lectio Scr.’ Certe Brixienenses ita ediderunt. An et alii, non libet inquirere. Ceterum Elmenhorstius in indice Apuleiano in v. ‘Definire’ citat hunc locum, *hoc est, finitos et sepultos*: et addit sic eum locum legere ex manuscripto Bremensi, et in vulgatis male esse *vita functos et sepultos*. Dissidet hoc certe ab omnibus Mss. quos novi.’ Jac. Gronov.—13 ‘Vett. Edd. *qua canerent a ceterorum tubicinum proprietate differens*.’ Ois. ‘Idque servant totum libri veteres, nisi quod vocem proprietate hinc expellunt, ut mirer Stephani rationem, qua abundare putavit etiam has voces *qua canerent*. Non sufficit ea causa ad omittendum aliquid ex Gellio, qui amat interdum affluere. Sed et aliunde videtur deceptus Stephanus, quippe qui etiam antea edidit, *quo siticines cantent*, nimium commotus ingenio Hieronymi Magli, sic legendum illic monentis, quia de instrumento, non de modo loquatur. At id non erat in quæstione, nec quia liticines ac tubicines ab instrumento canendi sciat nactos appellationem, ideo supponere se indicat etiam siticines inde dictos esse, sed negat se scire, quid sit, *quod siticines cantant*. Sic enim legitur in Mss. quantum novi omnibus. Quasi in antecessum plane fateatur se scire illos sic non posse considerari, ut duos priores, sed alio genere, quoniam in duabus primis syllabis non comprehendebat aliquid tale, quod in *liticines* et *tubicines*. Hinc non dixit, *quo siticines cantant*, sed *quod*, unde ait se nescire, cur siticines referantur inter cantores. Hic enim ejus est sensus.’ Jac. Gronov.

NOTE

^a *Proprium genus tubæ*] Quæ mortuorum funeribus olim adhibebantur tubæ, aliis paulo longiores ac latiores erant, quo graviorem et luctibus aptiorem sonum ederent.

CAP. III.

Quam ob causam L. Accius poëta in Pragmaticis sicinnistas nebuloso nomine esse dixerit.

Quos 'sicinistas' ¹⁴ vulgus dicit, qui rectius locuti sunt, 'sicinnistas,' litera N gemina dixerunt. 'Sicinnium' enim genus veteris saltationis fuit: saltabundi autem canebant, quæ nunc stantes canunt. Posuit hoc verbum L. Accius poëta in Pragmaticis, appellarique 'sicinnistas' ait 'nebuloso nomine:' credo propterea 'nebuloso,' quod 'sicinnium' cur diceretur, ei obscurum esset.

14 Hoc caput in Vett. et vulgatis ante Stephani editionem, cum præcedenti cohærebat.

NOTÆ

* *Sicinnium*] Saltationis Satyricæ Cretensem affirmant. Hinc et Satyri genus, nomen habuit ab Inventore ipsi Sicinnistæ dicti sunt. Sicinno; quem alii Barbarum, alii

CAP. IV.

Artificum scenicorum studium amoremque, inhonestum pro-
brosumque esse, et super ea re verba Aristotelis philosophi
ascripta.*

COMÆDOS quispiam, et tragædos, et tibicines dives adolescens Tauri philosophi discipulus liberos homines in deliciis, atque in delectamentis habebat: ^b id genus autem artifices Græce appellantur οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῖται.^c Eum adolescentem Taurus a sodalitatibus, convictuque hominum scenicorum abducere volens, misit ei verba hæc, ex Aristotelis libro exscripta, qui προβλήματα ἐγκύκλια ^d in-

* *Familiaritatem et amicitiam cum tragædia, et comædis, et tibicinibus.*

^b *Amabat et iis maxime delectabatur.* ^c *Bacchi artifices.*

^d *Questiones circulares.*

NOTÆ

* *Προβλήματα ἐγκύκλια*] Quæstiones sunt communes et pervagatæ et in

scriptus est : jussitque, ut ea quotidie lectitaret : διὰ τί οἱ Διονυσιακοὶ τεχνίται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πονηροὶ εἰσιν ; ἢ ὅτι ἥκιστα λόγου καὶ φιλοσοφίας κοινωνοῦσι ; διὰ τὸ περὶ τὰς ἀναγκαίας τέχνας αὐτῶν τὸ πολὺ μέρος τοῦ βίου εἶναι. καὶ ὅτι ἐν ἀκρασίαις τὸν πολὺν χρόνον εἰσιν, ὅτε δὲ ἐν ἀπορίαις. ἀμφοτέρω δὲ φαυλότητος παρασκευαστικά.*

* Cur Bacchi artifices plerumque pravi sunt ? Quoniam minime rationi et philosophiæ addicti sunt, quod in necessariis artibus magnam partem vitæ traducunt, et quod intemperantia plerumque laborent, aliquando etiam paupertate. Utraque autem intemperantia et paupertas ad pravitatem inclinant.

NOTE

hominum conventibus ac circulis ce- culus,' hominum multitudinem signi-
lebres. κύκλος enim, ut Latine ' cir- ficat in orbem collectam.

CAP. V.

Exempla epistolarum Alexandri regis et Aristotelis philosophi, ita uti sunt edita : eaque in linguam Latinam versa.

COMMENTATIONUM suarum, artiumque, quas discipulis tradebat Aristoteles philosophus, regis Alexandri magister, duas species habuisse dicitur : alia erant, quæ nominabat ἑξωτερικά,^a ¹⁵ alia, quæ appellabat, ἀκρατικά.^b Ἐξωτερικά^a dicebantur, quæ ad rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum, civiliumque rerum notitiam conducebant.^c Ἀκρατικά autem vocabantur, in quibus philosophia remotior subtiliorque agitabatur ;^d quæque ad naturæ contemplationes, disceptationesve dialecticas pertinebant. Huic disciplinæ, quam dixi ἀκρατικὴν, tempus exercendæ dabat in Lycio matutinum,^e nec ad eam quenquam temere admittebat,^e ¹⁶

^a Externa, et omnibus communia.

^b Propria discipulorum.

^c Quæ explicabant artem rhetoricam, modum argumentandi, et rationem rerum civilium.

^d Disputabatur.

^e Neminem sine delectu admittebat in eam scholam, sed eos quorum, &c.

15 Ascripsit Sciopp. Ἐσωτερικά.—16 ' Ita Vett. Edd. et optimus quoque

NOTÆ

* [Ἐξωτερικά, &c.] Aristotelis institutiones non modo differebant eorum ratione quibus tradebantur, sed etiam rebus ipsis quæ explicabantur.
^b Matutinum] Nempe verum illud

nisi quorum ante ingenium, et eruditionis elementa, atque in discendo studium laboremque explorasset. Illas vero *ἑξωτερικὰς* auditiones,⁷ exercitiumque dicendi eodem in loco vesperi faciebat; easque vulgo juvenibus sine delectu præbebat; atque eum *δαιλινὸν περίπατον*^f appellabat, illum alterum supra *ἑσθινόν*^g utroque enim tempore ambulans disserebat: librosque suos, earum omnium rerum commentarios, seorsum divisit, ut alii Exoterici dicerentur, partim Acroatici. 2. Acroaticos cum in vulgus ab eo editos rex Alexander cognovisset, atque ea tempestate armis exercitam^h omnem prope Asiam teneret, regemque ipsum Darium præliis et victoriis urgeret; in illis tamen tantis negotiis literas ad Aristotelem misit, non eum recte fecisse, quod disciplinas *ἀκροατικὰς*, quibus ab eo ipse eruditus foret, libris foras editis invulgasset.ⁱ 'Nam qua,' inquit, 'alia re præstare ceteris poterimus, si ea, quæ ex te accepimus, omnium prorsus fient communia? quippe ego doctrina anteire malim, quam copiis atque opulentiis.'^k Rescripsit ei Aristoteles ad hanc sententiam: 'Acroaticos libros, quos editos quereris, et non proinde ut arcana absconditos, neque editos scito esse, neque non editos; quoniam his

^f Pomeridianam deambulationem.^g Matutinam.^h Vexatam bellis.ⁱ Libris in publicum prolati divulgasset.^k Quam militibus et divitiis.

Codex, ut monuit Salmasius; pro quo male in Stephanica Ed. aliisque recentioribus est, *nec ad eam quenquam temere mittebat.* Ols. 'Ita est. Habet liber Regius compositum, cum nescio unde reliqui præferant simplex *mittebant*, ut Memm. Chif. Lugdun. ut. Petav. Lincol. quos sequi maluisse videtur Stephanus. Quin etiam mox liber Reg. et Lugdun. maj. *Libros quoque suos, ubi alii habent librosque.*' Jac. Gronov.—17 *Illas vero ἑξωτερικὰς auditiones.* Egregie Stephanus vocem postremam cum duabus sequentibus primum ex Ms. Regio adjecit, prout extant quoque in Lugdun. utroque et Petav. Sed hoc miror, quod in voce tertia usus fuerit character Græco, cum jam hic in Mssis incipiat ea vox Latine scribi, prout mox pergit facere. Nam quod Stephanus deinde edit *disciplinas ἀκροατικὰς*, peccavit, quia Latinum edidit Gellius, unde ibi in Mssis est modo *agroaticas*, modo *agro atticas*, certissima

NOTE

Plinii 'Aurora Masis amica:' minus
est enim idoneus subtilioribus perci-
piendis qui cibo gravis est.

* Neque editos scito esse, neque non

editos] Editi quidem sunt ac divul-
gati Aristotelis libri, quia in publi-

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

3 T

solis, qui nos audiunt, cognobiles erunt.' 3. Exempla utrarumque literarum, sumta ex Andronici philosophi libro, subdidi : amavi autem prorsus ¹⁸ in utriusque epistola brevitatis elegantissimæ filum tenuissimum.

¹ Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὖ πρᾶττειν.

Οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας, ἐκδοὺς τοὺς ἀκροατικοὺς ¹⁹ τῶν λόγων. τίμη γὰρ ἐτι διοίσομεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ καθ' οὗς ἐπαιδεύθημεν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί ; ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις, ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. Ἐρῶσο.

² Ἀριστοτέλης βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ εὖ πρᾶττειν.

Ἐγραψάς μοι περὶ τῶν ἀκροατικῶν λόγων, οἰόμενος δεῖν αὐτοὺς φυλάττειν ἐν ἀπορρήτοις. ἴσθι οὖν αὐτοὺς καὶ ἐκδομένους, καὶ μὴ ἐκδομένους. Ξυνητοὶ γὰρ εἰσι μόνοις ταῖς ἡμῶν ἀκούσασιν. Ἐρῶσο.

Hoc ego verbum, ξυνητοὶ γάρ εἰσιν, quaerens uno itidem verbo dicere, aliud non reperi, quam quod est scriptum a M. Catone in sexta Origine.^m 'Itaque ego,' inquit, 'cognobiliorem cognitionem esse arbitror.'

¹ Alexander Aristoteli salutem. Non recte fecisti divulgans acroaticas dissertationes. Qua enim re praestabimus nos aliis, si quibus dissertationibus eruditi sumus, eandem omnibus futura sunt communes? Ego autem malim praestantioribus doctrinis quam opibus excellere. Vale.

Aristoteles regi Alexandro salutem. Scripsisti ad me de acroaticis dissertationibus, arbitratus oportere ipsas servare in secreto. Scito autem eas et divulgatas et non divulgatas. Percipi enim possunt ab iis solis qui nos audierant. Vale.

^m In sexto Originum libro.

fide requiri characteres Latinos, ut plane est in Regio.' Idem.—18 'Reg. Memm. Chiff. Lugdun. ut. Lincoln. nihil aliud, nisi subdidi an autem prorsus, vel prosus. Petav. subdidi anāi prors. Quod advertens Pater oportune subscipit, l. amavi enim prorsus.' Idem.—19 Plutarchus, qui hanc ipsam Alexandri epistolam refert in vita ipsius p. 668. ἀκροατικοὺς legit.

NOTE

cum prodierunt. Possunt etiam dici orationis obscuritatem a vulgo non divulgati, quod propter rerum et possint intelligi.

CAP. VI.

Quæritum atque tractatum, utrum sit rectius²⁰ dicere, habeo curam vestri, an vestrum.

PERCONTABAR Apollinarem Sulpicium, cum eum Romæ adolescentulus sectarer, ^a qua ratione diceretur, 'habeo curam vestri,' aut 'misereor vestri;' et iste casus, 'vestri,' eo in loco, quem videretur habere casum rectum. ^b Is hic mihi ita respondit: Quæris, inquit, ex me, quod mihi quoque est jamdiu in perpetua quæstione: videtur enim non 'vestri' oportere dici, sed 'vestrum:' sicut Græci loquuntur, ἐπιμελοῦμαι ὑμῶν, ^c καὶ κηδομαι ὑμῶν quo in loco ὑμῶν aptius 'vestrum' dicitur, quam 'vestri,' et habet casum nominandi 'vos:' quem tu rectam appellasti. Invenio tamen, inquit, non paucis in locis, 'nostri,' atque 'vestri' dictum; non 'nostrum' aut 'vestrum.' L. Sylla rerum gestarum libro secundo: 'Quæso, si fieri potest, ut etiam nunc nostri vobis in mentem veniat: nosque magis dignos creditis, quibus civibus, quam hostibus utamini; quique pro vobis potius, quam contra vos pugnemus: neque nostro, neque majorum nostrorum merito nobis id contingit.' Terentius in Phormione:

'Ita plerique ingenio sumus omnes: nostri nosmet poenitet.'^d

Afranius in Togata:

'Nescio qui nostri miseritus tandem Deus.'

Et Laberius in Necyomantia:

'Dum diutius detinetur,' nostri oblitus est.'

^a Cum puer olim cum haberem magistrum in grammatica.

^b Nominativum.

^c Habeo curam vestrum.

^d Sic facti sumus a natura. Non sumus contenti nostro statu.

²⁰ 'Lugdun. min. siet, maj. verum etsi rectius, transpositis literis confirmans scripturam minoris. Immo et Reg. plane siet. Ex talibus indicibus innotescit titelographus.' Jac. Gronov.—1 'Scioppius annotavit retinetur. Cum in hac parte mancus sit uterque codex, et Reg. et Lugdun. maj. testor tamen iti-

Dubium porro, inquit, non est, quin eodem hæc omnia casu dicantur; 'nostri oblitus est,' 'nostri miseritus est;' quo dicitur, 'mei poenitet,' 'mei miseritus est,' 'mei oblitus est.' 'Mei' autem casus interrogandi est, quem genitivum grammatici vocant, et ab eo declinatur, quod est, 'ego;' hujus deinde plurativum est, 'nos.' 'Tui' æque declinatur ab eo, quod est, 'tu;' hujus itidem plurativum est, 'vos.' Sic namque Plautus declinavit^a in Pseudolo in hisce versibus:

'Si ex te tacente fieri possem certior,

Here, quæ miseræ te tam misere macerent;

Duorum labori ego hominum parsissem lubens,

Mei te rogandi, et tui respondendi mihi.'^a

'Mei' enim Plautus, hoc in loco, non ab eo dixit, quod est, 'meus;' sed ab eo, quod est, 'ego.' Itaque si dicere velis, 'patrem mei,' pro, 'patrem meum,' quo Græci modo τὸν πατέρα μου dicunt, inusitate quidem, sed recte profecto, eaque ratione dices, qua Plautus dixit, 'labori mei,' pro, 'labori meo.' Hæc autem ipsa ratio est in numero plurativo; qua Gracchus, 'misereri vestrum,' et qua M. Cicero, 'contentio vestrum,' et 'contentione nostrum' dixit; quaque item ratione Quadrigarius in Annali undevicesimo verba hæc posuit: 'C. Mari, ecquando te nostrum et reip.

^a Si tu, here, qui taces, posses mihi dicere quæ calamitates tam vehementer te affligunt, non injunxissem laborem duobus hominibus, mihi interrogando te, et tibi respondendo mihi.

dem legi in Lugdun. min. Mem. Petav.' *Idem.*—2 Reg. perspicue declinatur.—3 'Cum Stephanus edidisset et *tis resp.* Scioppius ascripsit post primam voculam *tui*, ut sit et *tuitis*, quod sane ipsum legitur in omnibus vulgariis libris Mss. At Regius et in *tis respondendum ibi in enim.* Hinc et Lugdun. maj. *mei terrogandi x uitis respondendum ibi in.* N Plautus. Nam istud *mei terrogandi* est etiam in Regio. Stephani lectionem ita tuetur Vossius libro III. de Analog. cap. 4. ut temerarios pronuntiet, qui pro *tis* substituunt *tui*. Sed qualem se vocabit ipse, qui adeo temere subruit fidem codicum veterum, quos mutilat quatuor aut duabus lineis? Verum id scripsit ignorans manum antiquam. Accedit, quod qui scripturus est mox *tis*, videatur modo ante scripturus etiam *mis*, non *mei*. In Plauto Ms. legi et *tu resp.* quod certe convenit *et* *tis*, quod ad lineas. Etenim patet ex optimis illis duobus legen-

NOTÆ

^a *Tui* [*Tis*] *Tui* vel *tis* patrius casus a nominativo *tu*.

miserebitur?' Cur igitur Terentius, 'poenitet nostri,' et non, 'nostrum,' et Afranius, 'nostri miseritus est,' non, 'nostrum?' Nihil hercle, inquit, mihi de ista re in mentem venit, nisi auctoritas quædam vetustatis non nimis anxie, neque superstitiose¹ loquentis: nam sicuti multifariam scriptum est, 'vestrorum,' pro 'vestrum;' ut in Plauti *Mustellaria* in hoc versu:

'Verum illud esse maxima pars vestrorum intellegit,' cum vellet 'maxima pars' dicere 'vestrum;' ita nonnunquam 'vestri' quoque dictum est 'vestrum':² sed proculdubio qui rectissime loqui volet, 'vestrum' potius dixerit, quam 'vestri:' et idcirco importunissime, inquit, fecerunt, qui in plerisque Sallustii exemplaribus scripturam istam sincerissimam corruerunt: nam, cum ita in *Catilina* scriptum esset: 'Sæpe majores vestrum miseriti plebis Romanæ:' 'vestrum' obleverunt, et 'vestri' superscripserunt: ex quo in plures libros mendæ istius³ indoles manavit. Hæc memini mihi Apollinarem dicere; eaque tunc ipsa, ita ut dicta fuerant, notavi.

¹ Neque nimis scrupulose sequendo regulas.

² Erratum ejusmodi.

~~~~~  
 dum mei te rogandi, exis tis resp.' Jac. Gronov.—4 'Ita retinet Stephanus ex quibusdam editis ante illum, prout legitur quoque in nonnullis scriptis. Inter ea scire oportet in optimis, hoc est, Regio et Lugdun. maj. scribi dictum est pro vestro.' Idem.

---

## CAP. VII.

### *Quam diversæ Græcorum sententiæ super numero Niobæ filiorum.*

MIRA et prope adeo ridicula diversitas fabulæ apud Græcos poëtasprehenditur super numero Niobæ<sup>a</sup> filiorum:

#### NOTE

<sup>a</sup> Niobæ] Niobe filia Tantali cum stupefacta obmutuit; unde poëtis liberos ab Apolline et Diana sagittis occasio fingendi eam in saxum mutatum. transfixos vidisset, vehementi dolore



nam Homerus pueros puellasque ejus bis senos<sup>a</sup> dicit fuisse, Euripides bis septenos,<sup>b</sup> Sappho bis novenos,<sup>c</sup> Bacchylides<sup>d</sup> et Pindarus bis denos:<sup>d</sup> quidam alii scriptores tres fuisse solos dixerunt.

<sup>a</sup> Duodecim.<sup>b</sup> Quatuordecim.<sup>c</sup> Octodecim.<sup>d</sup> Viginti.

## NOTÆ

<sup>b</sup> *Bacchylides*] Hic oriundus ex insula Cea in mari Ægæo, poëta Lyricus, claruit, ut refert Eusebius in

Chroniciis, Olymp. LXXXII. annis ante Christi ortum CCCCLII.

## CAP. VIII.

*De iis quæ habere συνάθειαν videntur cum Luna augescente<sup>5</sup> ac senescente.*

ANNIANUS poëta in fundo suo, quem in agro Falisco<sup>a</sup> possidebat, agitare erat solitus vindemiam hilare atque amœniter.<sup>a</sup> Ad eos dies me et quosdam item alios familiaris vocavit: ibi tum cœnantibus<sup>6</sup> nobis, magnus ostrearum numerus Roma missus est: quæ cum appositæ fuissent, et multæ quidem, sed inuberes<sup>b</sup> macræque essent,<sup>7</sup> Luna, inquit Annianus, nunc videlicet senescit;<sup>5</sup> ea re ostrea

<sup>a</sup> Solebat transigere serias vindemiales.<sup>b</sup> Sine succo.<sup>c</sup> Decreuit.

<sup>5</sup> 'Lugdun. maj. cum Lunam *ausuescente*. min. cu *Lunâ ac uescente*. Memm. et Chif. cum *Luna an suescente*. Vides aliud quid vulgato significari.' *Jac. Gronov.*—6 *Alli ibi dum carn.*—7 *Reg. et Lugd. maj. sed uberes macrus quæque*

## NOTÆ

<sup>a</sup> *Agro Falisco*] Faliscorum ager est in Etruria. Faliscorum mons nunc dicitur *Monte sant' Oresto*.

<sup>b</sup> *Luna...nunc videlicet senescit*] Conchyliæ crescunt crescente Luna, quoniam, inquit Cardanus, tunc temporis aqua et limus quibus vescuntur extenuantur et excoquantur, ideoque melius nutriunt: unde et pinguescunt. Aliam affert Pierius ratio-

nem, quod cancri ad Lunæ splendorem de nocte accedentes diutius pascantur. Aldrovandus causam rejicit in proprias Lunæ affectiones, quæ sunt rigare et modico calore humectare. Id autem falsum esse, nec ostrea senescente Luna tabescere, recentiores philosophi quotidianis experimentis edocti contendunt.

quoque, sicuti quædam alia, tennis, exsuctaque est.<sup>d</sup> Cum quæreremus, quæ alia item senescente Luna tabescerent, Nonne Lucilium, inquit, nostrum meministis dicere?

‘Luna alit ostrea, et implet echinos, muribus fibras Et pecui addit.’<sup>e</sup>

2. Eadem autem ipsa, quæ crescente Luna gliscunt,<sup>f</sup> deficiente contra Luna defunt: ælurorum<sup>g</sup> quoque oculi<sup>h</sup> ad eandem vices Lunæ aut ampliores fiunt, aut minores. Id etiam, inquit, multo mirandum est magis, quod apud Plutarchum in 1111. in Hesiodum<sup>9</sup> Commentario legi: Cæpe tum revirescit et congerminat decedente Luna, contra autem inarescit adolescente: eam causam esse dicunt sacerdotes Ægyptii, cur Pelusiotæ cæpe non edunt: quia solum olerum omnium contra Lunæ aucta atque damna<sup>b</sup> vices<sup>10</sup> minuendi et augendi habeat contrarias.

<sup>d</sup> Idcirco ostreae sunt sine pinguedine et succo, sicut quædam alia res.

<sup>e</sup> Luna nutrit ostreas, pinguefacit echinos marinos, addit fibras muribus et pecui.

<sup>f</sup> Crescunt. <sup>g</sup> Felium. <sup>h</sup> Contra Lunæ incrementa et decrementa.

\*\*\*\*\*

coment.—8 Ita primus emendavit Phil. Beroaldus, cum antea legeretur, *Ekcorum oculi*.—9 Vid. Not. Inf. et Not. Var. Scioppius pro illis 1111. in *Hesiodum* subiecit in margine *Isidis et Osiridis*.—10 ‘Lunæ aucta atque damni vices. Egregie hoc ad indicia Legendæ maj. qui sic habet *Lunæ auctant quædam navices*. Sed *Regias augmenta* clare. Hinc notat Goldastus A. Gellium *damna Lunæ et aucta* pro diminutione et augmento dixisse ad Valerianum de bono discipline pag. 28. opponi enim inter se *auctum et damnum* ut apud Græcos *αύλος et ἴσχυς*. Quod respiciens Pater notavit ex Goldasto *lucra* nescio quomodo. Jac. Gronov.

#### NOTE

<sup>c</sup> In *Hesiodum* [*Isin et Osiridem*] Ex quo Plutarchi libro desumpta sunt quæ Gellius hic refert. Locum hunc restitutum industriz Lambecii debe-

mus: prius legebatur apud Plutarchum in 14. in *Hesiodum* commentario; quo vix quicquam erat absurdius.

## CAP. IX.

*Qualibus verbis delectari solitus sit Antonius Julianus positus in Mimiambis, quos Cn. Muttius scripsit.*<sup>11</sup>

DELECTARI mulcerique aures suas dicebat Antonius Julianus figmentis verborum novis. Cn. Mattii, hominis eruditi; qualia hæc quoque essent, quæ scripta ab eo in Mimiambis memorabat:

‘Sinuque amicam reficere<sup>12</sup> frigidam caldo,’

Columbulatim<sup>13</sup> labra conserens labris.’<sup>a</sup>

Item id quoque jucunde lepideque fictum dictitabat:

‘Jam tonsiles tapetes ebrii fuco,

Quos concha purpura<sup>b</sup> imbuens venenavit.’<sup>b</sup>

<sup>a</sup> Instar columbarum mutua dans oscula.  
 colore vivido, qui purpureo colore infecti sunt.

<sup>b</sup> Tapetes tonsi, omnino imbuti

~~~~~  
 11 ‘Ita rem constituit Stephanus, quia his ipsis consummatur caput, quod superest. Sed primæ editiones habuerunt *Julianus positus in mimiambis: scripsit de innocentia sua: cum ita dictitat: nunquam vestimenta a populo posci*. Quod deinde ita retinuerunt, ut alii ederent *dictat*, alii *de adolescentia sua*. At Mæsti quoque legunt *Julianus posciis in mimiambis scripsit de innocentia sua cum ita dictitat nunquam vestimenta a populo posci*, quæ ipsæ totidem literæ extant in libro Regio et Lugdun. maj. cum minor habeat *positus*. Ex his non tam oportet per temeritatem nonnulla abjici, quod facile feceris, sed sapienter agnoscere, quantum ex Gellio perierit, per varias confusiones; Gellianæ enim esse non dubitabis, etsi quo referri oporteat, non ante pateat, nisi postquam ex editione Stephani perlegeris ipsum caput, ad cujus finem agnoscis hæc ipsa, sed emendata, esse adjecta, quæ in nullo habentur Mæsto.’ *Jac. Gronov.*—12 ‘Metri causa pro *reficere*, Vossius mavult, *reficit*.’ Ois. ‘In Mæ. Regio est nota, quam Bourdelotius, Salmasius, Lambecius explanat *est nunquam amicam*, sed si recte consideres, cerni et colligi tantum potest *nunquam*. Etiam Lugdun. maj. effert *ē nuqs amicam* pro *est nuq.* Et intelligo unde fecerint *sinuque*, abstracto scilicet primo *e* fecerunt *et ex st.* Quod nescio an decuit fieri, cum primam literam retineri oportuerit, cui præfigenda mox major litera erat, ut solet apparere in omnibus Mæstis, ut reat prius fulsere scriptum simpliciter *enuque*, unde faciendum erat *Genuque amicam reficere*. Hoc enim verbum est in scriptis sic omnibus. Itaque et Scioppius annotat ad verbum *reficere*, ‘Ita Fnl. v. c. Sed Scal. leg. *refice*.’ Idem.—13 Vid. Not. Var. ‘Fruere ludicro otii Oiselliani. Sed acias in Regio perspicue scriptum esse *columbulatim labra*, cui annotavit Salmasius, ‘l. *columbulatim*.’ Et non minus clare in Lugdun. maj. extat *columbulatim*, cum minor habeat cum aliis

NOTÆ

^a Caldo] Dicitur pro calido.

exprimitur purpureus.

^b Concha purpura] Purpura piscis
 ex concharum genere, ex quo liquor

^c Venenavit] Venenum aliquando
 sumitur pro colore; unde venenare

Item illud :

‘Dein coquenti vasa cuncta dejectat,
Nequamve scitamenta pipulo^d poscit.’^c

^c *Hinc et inde projicit vasa omnia coquentis, et improbus poscit convicia delicatioris cibos.*

Mss. columbatim labra. Ita nusquam in scriptis illa copulativa. Hinc nequivi arcere veram lectionem. Sed et Scioppius, cum notasset copulativam deleri, addidit, ‘Scalig. columbulatim.’ Jac. Gronov.

NOTÆ

idem est quod colore tingere.

Varrone et Nonio colligitur, est con-

^d *Pipulo*] Pipulum, quantum ex vicium et clamor querentis.

CAP. X.

Quid vocabulum, ex jure manum consertum, significet.

EX. JURE. MANUM. CONSERVATUM.¹⁴ verba sunt ex antiquis actionibus, quæ, cum lege agitur et vindictæ¹⁵ continentur,^a dici nunc quoque apud Prætorem solent. Rogavi ego Romæ grammaticum celebri hominem fama, et multo nomine, quid hæc verba essent: tum ille me despiciens, Aut erras, inquit, adolescens, aut ludis: rem enim doceo grammaticam, non Jus respondeo:^b si quid igitur ex Virgilio, Plauto, Ennio quærere habes, quæras licet. Ex Ennio^c ergo, inquam, est, magister, quod quæro. 2. Ennius enim verbis hisce usus est: cumque ille demiratus aliena hæc esse a poëtis, et haud usquam inveniri in carminibus Ennii

^a *Postulatur possessio rei litigiosæ.*

^b *Non respondeo de verbis ad jus pertinentibus.*

¹⁴ ‘Ita Steph. Ed. at Vett. Edd. ex jure manu consertum.’ Ois. ‘Sed manus tueretur codex Reg. Petav. Lincoln. Et qui potuit vel meminisse vitiositatis editionum, si vel solum Brissonii Formulas inspexisset?’ Jac.

NOTÆ

^a *Vindictæ*] Vindictæ sive vindiciæ de lite cognoscit. Interdum est res possessio est rei litigiosæ, dum judex ipsa possessa.

diceret; tum ego hos versus ex octavo Annali¹⁶ absentes dixi: c nam forte eos tanquam insigniter præter alios factos memineram :

‘ Pellitur e medio sapientia : vi geritur res.

Spurnitur orator bonus, horridus miles amatur.

Haud doctis dictis ^d certantes, sed maledictis,¹⁷

Miscent inter sese inimicitias agitantes.¹⁸

Non ex jure manum consertum, sed mage ferro ¹⁹

Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.’^a

Cum hos ego versus Ennianos dixissem : Credo, inquit grammaticus, jam tibi : sed tu velim credas mihi, Q. Ennium didicisse hoc non ex poëticæ literis, sed ex juris aliquo perito : eas igitur tu quoque, inquit, et discas, unde Ennius didicit. 3. Usus consilio sum magistri, quod docere me ipse debuerat,²⁰ a quo discerem prætermonstrantis : ¹ itaque id, quod ex Jureconsultis, ex librisque eorum ² didici, inserendum his commentariis ³ existinavi : quoniam in medio rerum et hominum vitam qui colunt, ignorare non oportet verba actionum civilium celebriora. ‘Manum conserere’^b est, de qua re disceptatur, in re præsentī, ‘sive

^c Ex octavo annali recitavi memoriter versus quos non habebam præsentis in manibus. ^d Non joci subtilioribus.

^e Non repetunt sua, facta vi juxta juris leges, sed ferro. Agunt vera violentia.

Gronov.—15 ‘Vett. editiones vindicia : sic etiam iste optimus codex, cum in Lugd. maj. sit vindigia.’ Idem.—16 ‘Mireris in solo Lincolnensi scriptum ex XVIII. annali.’ Idem.—17 ‘Reg. Memm. Chif. Lugdun. ut. Petav. nec maledictis. Et iidem mox inimicitiam, quibus accedit in hoc Lincolnensis, ut liquidam non eliserit Poëta.’ Idem.—18 Legendum conjicit Ois. sed maledictis Musant, inter sese inimicitias agitantes.—19 ‘Scripti omnes offerunt aut sed magis errore rei repet, aut sed magis errore rei petunt. Hinc constare debet, Gellium certe scripsisse sed magis ferro. Salmasius etiam ascripsit consertant.’ Jac. Gronov.—20 ‘Docere me ipse debuerat. Multum vexata verba. Nam Brixia edidit modo quod docere me debuerat. Id ita auxit Aldus. Gryphius anno 1539. quo docere me ipse deb. cum istud me nesciat Reg. Lugdun. ut. Lincoln.’ Idem.—1 Reg. præmonstrantis.—2 ‘Cod. Tornæs. quodque ex libris eorum.’ Ois. ‘Atqui hæc ipsa manus est libri Regii, et hinc Lugdun. maj. id quoque ex jure cons. quoque ex libris eorum : quasi ex ejus arbitratu foret id quodque ex jureconsultis, quodque ex lib.’ Jac. Gronov.

NOTE

^a Manum conserere] Est proprie in foro contentiones. Scilicet petitor prælio venire ad manus. Transferatur autem a militiæ certaminibus ad agrum litigiosum conveniebant, sive

ager, sive quid aliud est,' cum adversario simul manū prendere,⁴ et in ea re omnibus verbis⁵ vindicare. Vindicia, id est, correptio manus⁶ in re atque in loco præsenti, apud Prætorem ex duodecim Tabulis fiebat, in quibus ita scriptum est: SI. QUI. IN. JURE. MANUM. CONSERUNT. 4. Sed postquam Prætores propagatis Italiæ finibus, datis jurisdictionibus,⁷ negotiis occupati, proficisci vindiciarum⁸ dicendarum⁹ causa in longinquas res gravabantur;⁵ institutum est, contra duodecim Tabulas, tacito consensu, ut litigantes non in jure⁹ apud Prætorem manum consererent, sed ex jure manum consortum vocarent; id est, alter alterum ex jure ad conserendam manum in rem, de qua ageretur,¹⁰ vocaret: atque profecti simul in agrum, de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, uti unam glebam, in jus in urbem ad Prætorem deferrent: et in ea gleba, tanquam in toto agro, vindicarent: idque Ennius significare volens, ait, non, ut ad Prætorem solitum est, agi legitimis actionibus, neque ex jure manum consortum, sed bello, ferroque, et vera vi, atque solida: quod videtur dixisse, conferens vim

⁴ Optimo jure.

⁵ In terras longius distantes.

~~~~~

—3 'Hoc ipsum vel *inferendum* scribitur in libris antiquis, prout hoc est in Lugdun. maj. et alterutrum solet in hunc sensum adhibere Gellius. Surgit tamen Jan. Gebhardus lib. II. Antiq. c. 18. et propinat *inferendum*.' Idem. —4 'Sic Vett. Codd. In Steph. Ed. est, *simul aduersarium manu prenderit*. In aliis etiam, *cum aduersarium simul manu prenderet*.' Ois. 'Hoc posterius vidi in Lincoln. novitque Ascensius: ubi id tuetur quoque Budæus. Et Stephanicum hoc non pertinet. Quod editur, plane est ex ipso ritu.' Jac. Gronov.—5 'Forte, *solennibus verbis*. Alii hic legunt, *optimis verbis*: ut dicitur, optima lege, optimo jure, etc.' Ois. 'Prius editur ab Brissonio, ascriptumque est in Salmasiano exemplari nescio cujus manu.' Jac. Gronov.—6 Vid. Not. Var.—7 'Budæus apud Ascensium citat *latia*. Sed et Scioppius notavit, '*f. latia*,' qui etiam adjecit statim *dicendarum*.' Jac. Gronov.—8 Vid. Not. Var.—9 Conjicit Sciopp. *endo jure*.—10 'Lincoln. in rem de re ageretur. Clarissime apparet in ejus scribæ antigrapho fuisse in rem de qua re ageretur.' Jac. Gronov.

NOTE

lateque conflictu quasi per vim expelliebatur ex agro petitor, hic deinde ad Prætorem appellabat de vi, ac petebat ut sibi restituere-

tur.

⁹ *Vindiciarum dicendarum*] Dicere vindicias est adjudicare alterutri rem controversam.

illam civilem, et festucariam,^b quæ verbo diceretur, non quæ manu fieret, cum vi bellica et cruenta.

^b *Imaginariam.*

NOTÆ

^a *Festucariam*] Festucaria vis, quæ fit de festuca et re parvi momenti.

CAP. XI.

Quid sit sculna verbum positum apud M. Varronem.

P. LAVINII¹¹ liber est non incuriose factus: ^a is inscriptus est, 'de verbis sordidis:' in eo scripsit 'sculnam' vulgo dici, quasi 'seculnam: quem qui elegantius,' inquit, 'loquuntur, sequestrem' appellant: utrumque vocabulum a sequendo factum est: quod ejus, qui electus sit, utraque pars fidem sequatur. 'Sculnam' autem scriptum esse in Logistorico M. Varronis, qui inscribitur 'Catus,' idem P. Lavinius in eodem libro admonet. Sed quod apud 'sequestrem' depositum erat, 'sequestro positum' per adverbium dicebant. Cato de Ptolemæo contra Thermum:

'Per Deos immortalis, nolite vos sequestro^b ponere.'

^a *Diligenter compositus.*

^b *Apud sequestrem.*

¹¹ 'V. C. Plati.' Sciopp.

NOTÆ

^a *Sequestrem*] Sequester is est, cui attente consideratis reddendum judicatum aliquod duo vel plures dicaverit. commiserunt, ut ei reddat cui rebus

NOTÆ VARIORUM

IN

AULI GELLII NOCTES ATTICAS.

MONITUM.

Ut Lector suum cuique tribuere possit, pauca ex J. Oiselli Præfatione in editionem Lugduno-Batavensem 1666. 8vo. ex qua notas sequentes desumimus, præmittere visum est: ' Operis lento gradu procedentibus Mors immatura ante annum, et quod excurrit, stylum Thysio e manibus excussit, telamque, quam feliciter exorsus erat, in medio cursu abruptum coëgit. Hærebant tum temporis operæ in libro undecimo typis describendo. Post ejus vero obitum, cum inter Schedas, quas Gellianis Noctibus illustrandis destinaverat, non reperirentur Notæ ejus et Observationes, quæ librum duodecimum excederent, necesse fuit, ut operæ aliquamdiu subsisterent, donec subrogaretur, qui vicem ejus supplere posset. Cum autem fortioribus lacertis hæc provincia merito mandari debuisset, placuit tamen amicis, quorum magna in me potestas, ad me ire, assiduisque precibus contendere, ut, cum ob memoriam et amicitiam, quæ mihi olim cum defuncto intercesserat, tum ob Reipublicæ Literariæ commodum, quicquid id esset muneris vel oneris humeris meis imponi permitterem. Ego sane libenter huic me negotio subduxissem, utpote cui alia agenda non deerant, et qui facile videbam invidia forsitan non cariturum, si alieno me operi immicerem. Instantibus tamen amicis et urgentibus tandem mos gerendus fuit. Sepositis itaque ad tempus, quæ in manibus habebam, reliquis Gellii octo libris Commentario illustrandis quasdam horas singulis diebus impendendas duxi, quo currenti prelo pensum quotidianum absolverem.'

NOTÆ VARIORUM

IN

AULI GELLII NOCTES ATTICAS.

PRÆFATIO.

A. Gellii] *Aulus Gellius*, vel, ut alii, *Agellius*, civis Romanus, omnem pueritiam et aliquam adolescentiæ partem Romæ literis et honestis artibus dedit, usus magistris, *Salpicio Apollinare* grammatico, *T. Castritio* et *Antonio Juliano* disciplinæ Rhetoricæ doctoribus publicis. Inde sumta virili toga cum compluribus aliis contrariis suis Roma Athenas profectus est, ubi cum *Horode Attico*, *Calvisio Tauro*, et *Peregrino Proteo* philosophis familiarissime vixit. Ibidem in *Herodis villa* febri decubuit: convaleuit tamen et cum *Tauro* philosopho Delphos ad *Pythia* conventumque totius Græciæ visendum abiit. Cumque hoc modo aliquot annos in Græciâ egisset, rediit inde Romam, et paulo post a *Prætoribus* in iudicio privatam lectus est. *Clarnare* ibi tunc temperis, præter eos quorum jam mentionem fecimus, *Ælius Melissus* grammaticus, *Sex. Cæcilius*, *Festus Posthumius*, et *Julius Celsus* Juriconsulti, *Julius Paulus* et *T. Ammianus* poëtæ, *Phavorinus* et *M. Cornelius Fronto* oratores, quos omnes Gellius se familiariter novisse, et sæpius audivisse testatur. Imprimis vero duos posteros, *Frontonem* et

Phavorinum, quos jam inde a pæro diligentissime sectatus fuerat. Dies ejus natalis incidit in jam adfectum *Traiani* imperium, adolescentia in *Hadrianum*, florens ætas in *Antoninum Pium*, obitus in *Marci Antonini* Philosophi principium. Scripsit libros xx. *Noctium Atticarum*, quæ in agro Attico exorsus Romæ sub *Antonini Pii* imperio in lucem edidit. *D. Augustinus* 'virum elegantissimi eloqui et multæ ac facundæ scientiæ' illum appellavit. *Lambecius*. Gellium an Agellinum dicemus qui noctes Atticas scripsit? Agellum constanter libri scripti, etiam illud optimæ notæ fragmentum *Giesbini*, appellant: 'Agellii Noctium Atticarum liber x. explicit. Incipit xi. feliciter.' *Priscianus* lib. iv. etiam nomina propria deducit a 'Servo Servilius, ab Agello Agellius.' *Lipsius* Quæst. Epistol. c. 8. 'A. Gellium, non Agellium legendum arbitror.' Ad primam *Lipsii* objectionem quod attinet, quæ aliquot manuscriptorum Codicum auctoritate nititur, quos Agellium habere affirmat, certe si secundum testium multitudinem lis dabitur, *Aulus* noster pridem vicit. Stant ab ejus parte omnes scripti li-

bri, ad quorum fidem primæ editiones impressæ sunt. Absit enim ut Aldum Romanum, qui primus hunc auctorem dedit, et Theodorum Gazam, quo adminiculatore Aldus se usum esse fateatur, tantæ condempnemus perfidiæ, ut contra veritatem veterum codicum, Aulum Gellium nobis pro Agellio obtruserint. Fidem hic appello Viri Docti Petri Servii Romani, qui in Miscellaneis suis ingenue affirmat, in sex codicibus Vaticanis constanter *Auli Gellii* nomen scriptum inveniri, aut expressum, aut prænomine ex antiquo more contracto in unicum litteram A. puncto terminatam. Ipse quinetiam Priscianus non aliter hunc auctorem citat, quam *Aulum Gellium* lib. vi. uti videre est in antiquis libris excusis et optimæ notæ manuscripto CL. Fratrum Puteanorum. Adde Augustinum de Civitate Dei lib. ix. cap. 4. et lib. i. quæstionum supra Genesin, Lupum Abbatem Ferrariensem Epist. 1. et 6. et complures alios, quos hic enumerare tædiosum esset. Quod licet in quibusdam Manuscriptis nomen *A. Gellii* continua voce scriptum inveniat, id nos commovere non debet. Erroris ansam præbuit ignoratio antiquæ scripturæ, qua prænomina compendii ergo primis literis notari solebant. Ita litteram A. prænomen *Auli* significat, et hoc modo *Aulus Gellius* contracto prænomine fit. *A. Gellius*, et demptò puncto *Agellius*, et puncto restituto recuperat pristinum suum valorem. Quapropter istis quidem codicibus majori cum venia error ille ignosci potest, ob sæculi ejus barbariem, quo descripti sunt. Venio ad secundam objectionem: Lipsii verba hæc sunt: 'Priscianus etiam nomina propria deducit a Servo Servilius, ab Agello Agellius.' Prisciani ille locus est lib. iv. Interrogo ubinam Priscianus dicat, aut Agelliam esse gentem Romanam, aut noctium hunc Attica-

rum scriptorem *Agellium* vocari. Ego profecto nil aliud ex hoc loco colligere possum, quam simpliciter tantum docere Priscianum, quomodo ab Agello Agellius derivetur. Sed age concedamus (sine præjudicio tamen nostræ causæ) et Agellium nomen esse gentilitium, et quem hactenus falso *Aulum Gellium* credidimus, *Agellium* dicendum esse: quodnam ergo novo isti Agellio prænomen dabit? Nam absque prænomine eum esse libertas ejus non patitur: quippe apud Romanos servorum nota erat unum habere nomen, in *l. quum precum C. de liber. causa*. Et ipse Priscianus lib. ii. 'Ex illo,' inquit, 'consuetudo tennit, ut nemo Romanus sit absque Prænomine, et notatur vel singulis literis, vel binis, vel ternis, tum singulis quando a vocali incipit prænomen, ut A. Aulus, vel ab una consonante ut P. Publius, T. Titus.' At enimvero Agellii prænomen revera est, quod inauditum. Necessario ergo sequitur, ut, quod a majoribus nobis per manus traditum est, *Aulus* sit prænomen, *Gellius* nomen gentilitium. Gellius autem gentis quam frequens mentio in veterum monumentis extet, nemo paulum modo humanior ignorat. Circa annum U. C. DC. LXXXII. Consulatum gessit L. Gellius I. F. Publicola, Collega Cnei Cornelii Lentuli, quicum idem Gellius annis paulo minus tribus post hunc Consulatum Censor factus est. Vide Ciceronem pro Balbo, et in Verrem, Valerium Max. lib. v. c. 9. Plutarchum in Crasso; Eutropium et Fastos, quibus adde ipsam A. Gellium lib. v. c. 6. ubi de corona civica loquens: 'Hæc,' inquit, 'Corona L. Gellius vir censorius in Senatu Ciceronem Consularem donari a Republica censuit, quod ejus opera esset atrocissima illa Catilinæ conjuratio detecta vindicataque.' Habes etiam, quem nescio, L. Gellium in veteri inscriptione apud

Gruterum pagina 1090. Et alium quendam A. Gellium A. F. pag. 772.

CLAUDIE VENERIE.

A. GELLII A. F. DUM.

SECUNDUS.

BONONIA.

FEKIT ET SIBI.

IN FR. P. VI. IN AGR. P. IX.

Sed de his quinam fuerint quave ætate vixerint, non satis mihi liquet. Ad notiores venio, inter quos primus se offert Cn. Gellius Annalium scriptor, quem sæpino citant Censorinus, Sospater, Macrobius, et ipse A. Gellius l. viii. c. 14. et l. xiii. cap. 21. Hunc sequitur Gellia, in quam hoc Epigramma scripsit Martialis, ex quo præ cæteris de Gellie gentis vestustate judicari potest: 'Dum proavos atavosque refers et nomina magna, Dum tibi noster eques sordida conditio est, Dum te posse negas, nisi lato Gellia clavo Nubere; nupsisti, Gellia, cistifero.' En tibi in sequenti inscriptione aliam ejusdem nominis, quæ sub Hadriano vixit M. Erutio Claro Consule, quem jam adulescens noster Gellius se vidisse testatur, lib. vi. c. 6. et lib. xiii. c. 16.

C. LUCCIUS O. F.

STEL. SABINUS.

BENEVENTI. DECURIO.

VIVUS. SIBI. ET. GELLIAJ.

PARATAL UXORI. ETC.

Sub eodem Imperatore habes M. Gellium Rutilium, de quo hæc extat inscriptio apud Gruterum p. 252.

SABINÆ AUG.

IMP. CÆS. TRAIAN.

NI. HADRIANI. AUGUSTI.

DIVI. NERVÆ. NEPOTI.

DIVI. TRAIANI DAC. PAR.

FIL. D.D. FELICITAS JULIA.

OLISIPO PER ....

M. GELLII RUTILIUM ET

L. JULIUM AVITUM.

Apud eundem Gruterum pag. 268. Gellium Secundum sub M. Aurelio Antonino invenies, et complures alios Gelliani nominis, qui quia mi-

Delph. et Var. Clas.

nus ad propositum nostrum faciunt, satis est leviter eas attigisse. Inspice ipse, si velis, pag. 950. 179. 111. 241. 713. Superest L. Gellius, cujus nomini Arrianns libros, quos composuit de Epicteti dissertationibus, inscripsit. Hunc, si quis cum Aulo nostro ex eadem stirpe ortum velit, me iudice rectum sentit, quoniam ambo et Romani fuere, et idem habuere nomen, et studia sectati sunt communia, et eodem tempore vixerunt. *Lambec. A. Gellii*] Plerique hodie eruditi AGELLIIUM appellant, quamvis Salmasius, Vossius, alii promiscue AGELLIIUM, et GELLIIUM indigent. Quod si ex GELLIA gente sit oriundus, mirum est, cum aliquoties GELLIOS nominet, se non meminisse ex eadem familia prognatum. Vide et C. Barthium lib. xxxv. Advers. c. 12.

Jucundiora] Frustra hanc Præfationem in editionibus, quæ vulgatæ sunt, quis querat: sciatur itaque oportet, nullam hodie extare eo loco quem debuit occupare ex nominis ac rei merito, sed pessimo facinore in posticum libri rejectam esse ad finem ultimi capituli, cum quo indivulsa serie cohæret. Capituli illius ultimi titulus est, *Quid sit Sculnæ verbum positum apud M. Varronem*. Quod ad rem quæ illo capite tractatur attinet, finem accipit in illo versu qui et finis idem capituli: 'Per Deos immortales nolite vos sequestro ponere.' Post hunc versum sequitur satis longa dissertatio, quæ nihil habet cum illo capite commune aut conjunctum, quam nos Præfationem esse volumus. Et sane ita est. Ut convenire posset ac cohærere cum illo postremo capite, cui eam uno tenore subjunxerunt, sic ejus initium interpolarunt correctores: *Atqui jucundiora alia reperiri queunt. Ipse autem ad hoc scripsi, ut liberis quoque meis parata istiusmodi remissiones essent*. Transferendam esse omnino constat totam hanc dissertationem in eum lo-

A. Gell.

3 U

com, qui Præfationi debetur, ac legendum ejus exordium ex vetusto codice ad hunc modum: *Jucundiora alia reperiri queant. Ipse ad hoc scripsi ut liberis quoque meis paratæ istiusmodi remissiones essent.* Prologum esse Auctoris Noctibus præfixum, præter antiqui codicis auctoritatem, omnia quæ ibi narrantur clare indicant. Institutum suum ac propositum descriptionis explanat. Quid scripserit, quo consilio et in quem finem scripserit. De inscriptione etiam operis tractat, et rationem reddit, cur *Noctes Atticæ* titulum commentationibus istis fecerit: occasione data ibidem carpit usitatas plerisque auctorum quæ Græcis qua Latinis titulorum festiuitates exemplis etiam allatis. *Salmas.*

Ad hoc scripsi] Id est, in hunc finem, a Græcis desumptum est, qui dicunt *ἄρδς τοῦτο* et *ἐν τοῦτο*. Ita Phædrus fabulator: 'Cum destinassem terminum operis habere, In hoc, ut aliis esset materiæ satis.' *Lam.*

Liberis] Ita Cicero libros aureos de Officiis filio, et Asconius Pædianus commentarios, quos in Ciceronis Orationes scripserat, liberis inscripsit.

Interstitio] Glossæ, 'interstitio, *διὰ ποσὶν*.' Ita et 'constitutio' dicitur, a 'consisto,' ubi consistitur. Vide Auctorem Nostrum lib. xvi. cap. 5.

Indulgerique] Molliter remitti. *Indulgeri*] Passive. Ita et active Ter. in Eunucho, 'nimis me indulgebo.' Lucilius, 'iram indulges nimis.'

Excerpendo] Ex variis auctoribus.

§ 2 *Promisce*] Ita et alii veteres pro *promiscue* dicebant. Ita Plantus 'promisce ludificari.' Et 'promiscam,' pro 'promiscue,' teste Festo. Hinc Varro: 'Unam virtutem propriam mortalibus fecit, Cætera promiscam voluit communia haberi.'

Penus] Promptuarium proprie in quo ad victum necessaria reconduuntur, et neutro et masculino genere dicitur.

Repens] Pro *repentina*, subita. Ita præter Poëtæ Cicero, Livius, aliique locuti sunt.

§ 3 *Disparilitas*] Varietas. Hoc vocabulo utitur quoque Macrobius lib. i. Sat. cap. 1. Varro et Cicero *disparilem* quoque dixere.

Annotationibus pristinis] Quas sibi privatim et ruditer conscripserat, ex quibus hoc opus collectum. Mosellanus putat alios libros deperditos intelligi.

Eruditionib.] Vulgo, *annotationibus*. H. Steph. legebat *observationibus*. Multum molestiæ hic locus doctis viris præbuit, quibus repetitio isthæc dativi *annotationibus* suspecta erat, nec Immerito. Absit tamen, ut persuaderi nobis patiamur, Gellium jam ante alias annotationes edidisse, quam Noctium Atticarum commentarios aggrediretur. Nodum hic solvo ex Ms. R. in quo scriptum inveni: *quas breviter et indigeste et incondite eruditionibus, lectionibusque variis feceramus*. Optime. Quicquid enim in Noctibus Atticis tractatur, in duobus hæc aut eruditionum aut lectionum genera cadit, ut nimirum ea vel ex aliis audierit, vel ipse legerit. Paulo inferius in simili sensu vocem 'eruditionis' repetit. *Lambec.*

Tractationibus] Frequentibus meditationibus. Tractare *μεταχειρίσκειν*, *παραπαραθεσθαι*.

Longinquis] Longis, prolixis.

Ludere] Per ludum congerere.

Festivitates inscriptionum] Si conferas hæc cum editis, quid additum sit a nobis, quid detractum, quid emendatum tibi constabit. Colorem hunc e Plinio mutuatus est Agellius, qui in Præfatione sua ad Vespasianum Græcos eo nomine obstrigillat, quod in titulis conquirendis festiuioribus nimiam curam ponerent. Agellius Græcas pariter Latinasque inscriptiones miscuit. Plinius eas discrevit, et Latinos Græcis hæc in re modestiores ac simpliciores exemplis

utrumque allatis confirmavit. 'Inscriptionum,' inquit, 'apud Græcos mira felicitas. *Κήποι* inscribere quod volebant intelligi favam. Alii *Κέρας Ἀμύδαλος*, quod copie cornu, ut vel lactis gallinacei expectare possis in volumine haustum. Jam *Μόβωα*, *Παυδάρα*, *Ἐγχευθία*, *Λαυδω*, *Πλατ*, *Χυέλιον*, inscriptiones propter quas vadium deseri possit. At cum intraveris, Dii Demæque quam nihil in medio invenies!' Omnes suprascriptæ inscriptiones Græcanicæ et accessiti affectatique ac fucati decoris. Latinos, ut severiores et simplices, ab ista affectatione et ambitione titulorum submovet. *Salm.*

Utique *lingua scriptores*] Agellus nullo iudicio Latinos una cum Græcis in eadem culpa involvit, quasi hoc vitio pariter laborarint, nec tamen omnia quæ ibi ex Latinis refert titulorum nomina redolent concinnitatem, aut argutam ineptiam. 'Antiquarum lectionum' libri, aut 'Epistolarum Moralium,' aut 'Epistoliarum Quæstionum,' aut 'Naturalis Historiæ,' quid habent, quæso te, in titulo quod jure possis suggillare tanquam operosius exquisitum, vel facetiæ nugæ comparandum, quas Græci in faciendis indicibus consecutabantur? Ne ipse quidem ille titulus, quem Agellus probavit, ut simplicissimum, videri potest illis quos percussimus simplicior. *Noctes Atticæ* inscripsit. Non tam rectus est quam 'Epistoliarum Quæstionum,' ubi quæstiones per Epistolas explantur, nec quam 'Moralium Epistolarum,' ubi de moribus Epistolæ tractant: nec denique quam 'Antiquarum lectionum,' quando hoc ipsum agit, ut lectiones antiquæ recensentur atque explanentur. Immo, quod ego maxime miror, inter inscriptionum festivitates retulit 'Historiæ Naturalis,' qui titulus est Pliniani operis, quo nihil simplicius et modestiusungi potuit, et ab illo

autore inditus est, a quo principis damus legor atque derisus huiusmodi omnes titulorum ambitionis facetias. Idem dicendum de 'Memorialibus' et 'Conjectaneis.' Quid enim in his inepte morosum, aut putidum? 'Memoriales libri' sunt Græcorum *Ἀπομνημονεύματα*. Musæum Sabinum sæpe citat Agellus in 'Memorialibus.' 'Conjectanea' quoque minime fucato titulo, sed aperte ac simplici propositum auctoris declarant, qui conjecturas suas divulgare voluerit. Sed et inter Græcas inscriptiones quasdam ab eo notantur quæ nihil habent, quare merito suo reprehendi eo nomine quo voluit possint. Ut *ἡ περὶ τὰς ῥοτόπας ἱστορίαις*. Hic titulus non alienior ab argumenti sui professione quam *Βιβλιοθήκη*, immo etiam minus. Ex quo tamen Diodorum inter Græcos desisse nugari Plinius iudicat. Si nimis accuratus et lepidus Agellio titulus visus est *ἡ περὶ τὰς ῥοτόπας ἱστορίαις*, nihil non erit in hac classem redigendum. Quod 'Prætum' inter Latinas refert inscriptiones vitiosas, puto esse interpretationem Græcæ *Λαυδω*. Idem.

§ 4 Nam] Aliter, namque.

Nam] Vulgo legebatur: Namque alii Musarum inscripserunt, alii silvarum; ille *κήπων*, alius *κέρας ἀμύδαλος*; quidam lectionis *μαζ*; alius antiquarum lectionum: atque alius *νικανδῶν* et item alius *ἔγχευθίων*. Sunt etiam qui *Πανδεκτίας* inscripserunt. Sunt autem qui, *βιβλιοθήκη*. Sunt adeo qui de disciplina regia et de philosophia et de natura humana. Est qui memoriales titulos fecerit. Est qui *ἑτοιμασίων*, et, de ridiculis et *περὶ τῶν ῥοτόπων*. Est item qui *ἱστορίαις φυσικαῖς*. Est qui *βιβλιοθήκη*; est præterea qui *πρætum*; est item qui *ἐκδοκίων*. est qui scripsit *συγγραφήν*. sunt item multi qui conjectanea; neque item desunt, qui indices libris suis fecerint aut epistolarum moralium aut Epistoliarum quæstionum aut confusarum; et

quandam alia inscripta nimis lepida nullasque prorsus concinnitates redolentia.

Additæ erant in Editionibus antiquis in textu interpretationes Græcarum vocum contra morem Gellii. *πρᾶξιον* vertit *casinulum*, sive vas escarium, potius *tabellam*, *indiculum*: reliqua Græca in prima editione non habebantur, post verbum *διαρπῆς*, id est, *exercitationes*.

Musarum] Ita Historiam suam inscripsit Aurelius Opilius apud Latinos, ut Gellius et Suetonius de claris Grammaticis testantur, de quo ita Suetonius: 'Quia scriptores ac Poetas sub clientela Musarum iudicaret, non absurde scripsisse et fecisse ait ex numero divarum significationem: sæpe quoque Charisio et Festo citatur. Ita inscripsit Herodotus opus auum novem Musarum nominibus. Nempe qua ratione tres Æschinis orationes ob numerum, simulque gratiam sermonis, 'Gratias,' et novem ejus epistolas, 'Musas' vocarunt a Musarum numero, teste Photio mem. LXI. Atque ita novimus etiam, Cephalæonem epitomem historicam, quam dialecto Ionica venustissime scripserat, nomen Musarum nominibus appellasse; teste eodem Photio cod. seu mem. LXVIII. Etiam Bion δ *ρητορικός* novem libris suis Musarum nomen imposuit: ut apud Laërtium legimus in Bione. Lucianus vero libro de scribenda historia ita loquitur, quasi libri illi Herodoti non ab auctore, sed ab aliis, hoc hominis acceperint, quod summopere eos admirarentur. Verba ejus sunt: 'Ο *Θουκυδίδης ὁρῶν μέγιστα θαυμάζοντες τὸν Ἡρόδοτον, ἕκαστος καὶ Μούσας κληθῆναι αὐτοῦ τὰ βιβλία*. 'Thucydides, cum videret, Herodotum in summa admiratione esse, adeo ut Musæ vocarentur illius libri.' Vide Voss. de Histor. Gr.

Silcarum] Ut Statius Papinius.

Πέπλον] 'Peplum proprie est palla

læminea picta Minervæ consecrata: hodie multi abutuntur hoc nomine,' ut Servius in lib. 1. Æneid. testatur. Sed etiam pro quocunque matronali pallio sumitur. Athenis vero *κατ' ἔξοχον* hoc nomine, teste Suida, vocabatur, 'velum Panathenææ navis,' quam Athenienses Minervæ apparabant festo Quinquatrum, sive Panathenæorum majorum. Latatius Placidus, in lib. x. Theb. 'Peplum est vestis candida, aureis clavis picta, sine manicis, quod simulachris fiebat. Sed hoc Peplum primum est ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant et inter triennium (leg. *quadriennium*) numinibus offerebant.' Satis liquet sermonem esse de 'peplo Minervæ:' intextum erat, ut Pallas Enceladum aliosque gigantes interemerit: ut Virgilius testatur in Ciri. Nec sola tantum gigantomachia ei intexta erat: sed etiam gesta ducum Atheniensium, qui strenue rem gessissent. Hoc vult Suidas, cum de 'peplo' agens extremo addit, *καὶ ἐν ἑτέροις τοῖς ἀπλοῦς ἐν αὐτῇ*. Estque hæc ratio, cur Aristoteles quoque 'Peplum' vocarit poemam, quo Heroum tumulos celebravit. Ejus poematis et Eustathius meminit: non tamen Stagiritæ fuit, sed alterius Aristotelis: ut indicat Tzetzes in Hesiodi *Ἔργα*. Voss. P.

Κέρας ἀμάλδελας] 'Cornucopiæ.' Capræ lacte Jupiter per nympham quandam nutritus fingitur, ei scilicet et nutrici ut gratiam jam adultus Jupiter referret, ipsam capram inter sidera retulit, et nutrici alterum capræ cornu dedit, ea imbutum virtute, ut quod vellet intrat inde depromeret. Varie narratur hæc fabula. Vide Diodor. Sic. lib. iv. cap. 5. Strabonem lib. viii. Ovid. in Fast. lib. v. Hinc inscriptio quasi proverbialis facta est, eorum librorum, scilicet, in quibus generis omnes tractatus complecterentur. Vide Erasmus in Proverbiis. Sotion libro suo talem

titulum dedit. Gell. lib. i. c. 8.

Κήρυς] Favos.

Λεμῶνας] Prata.

Ἀσθηρῶν] Floridorum.

Εὐρημάτων] Inventorum.

Δύχρους] Lucernas, vel Faces.

Στρωματεῖς] Libros varii argumenti: proprie Stragula variegata. Ita Clemens Alexandrinus propter argumenti varietatem libros στρωματεῖς se vocasse fatetur. Respexisse videtur ad Plutarchi στρωματεῖς, quos citat Eusebius lib. i. de Præparat. Evang.

Πανδέκτας] Pandectas, rerum omnium receptacula.

Ἑλικῶνα] Præter Heliconem montem Musis consecratum, etiam instrumentum musicum ἐννεαχορδον dixere Veteres.

Προβλήματα] Problemata.

Ἐγχειρίδιον] Manuale notat, vocatur quoque 'pugio,' quod ob brevitatem aptius manu gestetur, quam gladius. Et fortasse hæc significatio hic primaria est. Sane Simplicius scribit, Epicteti libellum inscribi ἐγχειρίδιον, διὰ τὸ πρόχειρον εἶναι αὐτὸ δὲ καὶ εἶναι τοῖς βουλομένοις εὖ ζῆν. καὶ γὰρ τὸ στρατιωτικὸν ἐγχειρίδιον ξίφος ἐστὶ πρόχειρον εἶναι τοῖς χρημένοις ἐφελδον εἶναι. Quod ut pugio militibus, sic libellus iis qui recte student vivere in promptu paratusque semper esse debeat. Erasmus quoque libellum inscripsit, 'Enchiridium militis Christiani,' sane apposite, utramcunque respicias significationem. Voss. P.

Παραξίφιδας] Pugiones vel ensi adjunctos.

Qui memoriales titulos] Suspecta mihi sunt et ista verba, quæ nonnulli ita intelligunt, ut is, cujus mentionem facit, dicatur suum librum inscripsisse *Memoriales Tituli*. Atqui, si ita intelligamus, quid verbo *fecerit* faciemus? nisi aut cum illo nomen Titulum vel deesse vel subaudiri putemus, aut certe pro *inscripserit* accipi posse existimemus. Atqui hoc absurdum es-

se aio. Si qui autem Titulum vel deesse vel subaudiri dicant, et horum alterum credendum sit, potius deesse crediderim. Sed cur non hæc mea conjectura, *est qui Memorialia titulum fecerit*, potius admittatur? H. Steph. *Memoriales titulos*] Libri vocabantur memoriales, atque illis tales titulos fecerant. Ita Massurium Sabinum sæpe citat Gellius.

Πραγματικά] Negotialia.

Πάρεργα] Parerga.

Διδασκαλικά] Didascalica, vel Doctrinas.

Παντοδαπῆς ἱστορίας] Omnimodæ historiæ.

Qui pratum] Glossa fuisse videtur superioris inscriptionis, cum λεμῶνας vocavit.

Πάγκαρπον] Id est, 'omnium fructuum feracem.' Πάγκαρπος θυσία, quando primitias omnium fructuum offerebant Diis. Lances autem variis fructibus refertas Cereri et Baccho offerebant. Meminit et Theophrastus lib. ix. cap. 9. *παγκαρίας*, quæ scrobe facta Terræ offerebatur. Et hoc veluti Terræ piammentum, meminit etiam Athenæus lib. xiv. Πάγκαρπον] Legitur in antiquis editionibus Ἐποπτεῖδων. Henr. Stephanus Ἐποπτεῖδων. In antiquissima Veneta locus vacuus erat. Priorem hanc scripturam ferri non posse dico, ita cur alteram repudiemus, nihil esse causæ aio. Legimus enim et apud Plinium hanc inscriptionem: in Præfatione, ubi scribit, 'Quid singulis contineatur libris, huic epistolæ subjunxi: summaque cura, ne legendos eos haberes, operam dedi. Tu per hoc et aliis præstabis ne perlegant, sed, ut quisque desideraverit aliquid, id tantum quærat, et sciat quo loco inveniat. Hoc ante me fecit in literis nostris Valerius Soranus, in libris quos Ἐποπτεῖδων *inscripsit*.' Scimus porro a nomine ἐπότης derivari ἐπότης, ἐπότηδος: sicut a δεσπότης deductum est δεσπότης. Præter generalem au-

tem inspectōrum significationem, et eam etiam quā vocabulum istud de his dicitur, qui aliquid ita inspiciant ut censura notare velint si quid rite factum non fuerit, videntur ita etiam appellati fuisse ii, qui μύσται initio dicebantur, (quom videlicet primam παραδύσαντα τὰ μυστήρια) quoniam sacerorum ritus occultiores illis intueri licebat: vel quod inspicere et curarent ut rite peragerentur: quemadmodum in meo Græcæ linguæ Thesaurō dixi. Ibidem vero annotatum a me fuit, Valerium Soranum libros quosdam suos ἐποπτιδας nominasse, qui de Grammatica (ut Turnebus se arbitrari dicit) scripti erant: tanquam a mysteriis literarum et doctrinæ: quia initiati, priusquam μύσται vocabantur, post annum ἐκπύσαι, quod ad inspicienda sacra occulta admittarentur: aut certe ob quoniam modo attuli rationem. Optime autem convenit cum ista appellationis ἐποπτιδων expositione quod apud eundem Plinium legitims, hunc Valerium, qui libros suos ita inscripsit, pennis fuisse quod occultum nrhis Romæ nomen enuntiasset. Libris enim talibus aut certe talium librorum scriptoribus horum secretorum enuntiatio convenit. *H. Steph.*

[*Conjectanea*] Ateium Capitonem pluribus in locis citat Gellius.

[*Endicea*] Titulos: proprie tamen index series materiarum per ordinem digesta, titulus ἐπιγραφῆ.

§ 5. *Alba ... linea* 'Linea,' architectonica vox, quæ a lino deducitur, est regula, funiculus, quem rubrica aut alio colore oblinunt. 'Linea alba,' λευκὴ σπασμένη, dicitur de eo, qui omnia sine discrimine probat. Nam alba linea in albo nil discernit. Ideo fabri fere ntuntur rubrica aut minio, aut, eo deficiente, carbone. Linea pro funiculo passim utitur Vitruvius, sicut et Plinius, Columella, Palladius.

[*Πολυμαθὴς ὄντων οὐ δίδδοναι*] Sensus

Græci proverbii est, confusam et prolatam doctrinæ varietatem mentem potius obtundere, quam ad sapientiam promovere. Vere autem hoc Heracliti Ephesii dictum esse, nec ut pristinum illud falsum et supposititium, liquet ex Diogene Laërtio, cuius in ipsius vita hæc verba sunt: Μεγαλόφρων δὲ γέγονε παρ' ὀντισαῶν καὶ ὑπερόπτης, ὡς καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ δῆλον, ἐν δὲ φησὶ, Πολυμαθὴς ὄντων οὐ δίδδοναι. id est, 'Fuit autem præ cæteris sublimi animo præditus, et aliorum contemptor, ut ex ipsius opere perapicuum, ubi dicit, maltarum rerum peritia mentem non docet.' Idem sit ejus mentis apud Athenæum lib. xiii. ubi, cum Myrtibus multa quidem et immodica, sed parum utilia de philologicis doctrinis edissernisset, tum addit Cynæus, consimili prorsus ratione quas hic Gellius: Πονηρομαθιστὴς τῆς οὐ κακώτερον οὐδὲν, 'Ἰππων ἔφη δ' ἔδωκε' ἀλλὰ καὶ Ἐπίκλειτος ὁ θεῖος φησὶ, Πολυμαθὴς ὄντων οὐ δίδδοναι. ... Τί γὰρ ὕψους τῶν τοσοῦτων σοφιστῶν, ὃ γραμματικῇ, πῶτας ἐπιτρίψαι μᾶλλον ἢ συφραλέσαι δυναμένων τοὺς ἀκούοντας; Accipe et illud quo minus de veritate hujus lectionis dubites. In drabus antiquissimis Gellii editionibus, [Græcis hæc verbis vacuus relictus locus est: utrum vero id casu factum sit, quod Græca hæc in manuscriptis, ad quorum fidem editiones istæ impressæ sunt, defuerint: an consensu, quod solitum circa prima typographica artis incrementa, neutrum temere affirmari. Id certe verum est, lacunam istam suppositio hinc proverbio, 'Introite, nam et hic Dii sunt,' locum dedisse. Puto autem id a semidocto quodam confiatum esse ex male lectis et intellectis hæc Plinii verbis; quibus in Historiæ Naturalis Praefatione eodem modo, ut hoc loco Gellius, titulorum festivitates insectatur: 'Inscriptiones,' inquit, 'propter quas validissimam, doceri possit, ne

cam intraxeris, Dii Deæque, quam nihil in medio inuenies!’ *Lamb.*

Πολυμαθῆς] Correctores substituerunt præclaram sententiam, *Introite, nam et heic Dii sunt.* Unde expiscati sint, nescio, ad rem non facere scio. Præterea Græce conceptum oportuit Heracliti dictum. Et sane Græca verba præfert vetus liber, sed corrupta ad hoc instar, *πολυμαθῆς νόαν ΤΑΛΑΣΚΕΙ.* Ex his vestigiis et mente Auctoris facile est divinare, *πολυμαθῆς νόαν οὐ διδάσκει.* ‘Mentem bonam non docet varia et omnigena eruditio.’ Græcos plerosque in libris conscribendis solam copiam sectari dicit Agellius, et *πολυαναγνωσίας* gloriam affectare. Se vero, memorem sententiæ Heraclitæ, qui dixit ad bonam mentem non facere multarum rerum scientiam, ex multis quæ legerit modica accepisse fatetur, eaque tantum quæ vitæ potius prodesse, quam delectarent. Ita Seneca alicubi scripsit, non referre quam multi, sed quam boni legantur libri. Lectionem certam prodesse, variam delectare. *Steph.*

Transeundis] Cursim legendis. ‘Cursim transire’ dixit Antor Noster lib. IX. cap. 4. Græci dicunt τὰ βιβλία διεξέναι καὶ διεξέρχεσθαι. Belgæ, doorlopen.

Agrestique] Rustica.

§ 6 *Augurio*] Adjective etiam dicitur. Cicero Epist. lib. II. ‘Quum ipsam cognitionem juris angurii consequi cupio.’ In vetusto tamen codice, *Augurio et jure Pontificio.* H. Stephanus *super Augurum jure.*

Situs] Profundas latebras.

Primitias] Prima artium capita: desumptum a sacris. Erant enim primitiæ frugum, vel sacrorum, quas Dii suis offerebant gentiles. Frugum primitiæ etiam ‘præmetiva’ appellantur. Glossæ: ‘præmetivum, ἡ πρὸ θεοῦ καὶ Δημότητος θυσία.’ dicebatur et ‘præmetium.’ Festus: ‘præmetium, quod prælibationis causa ante præmetitur.’ *ἱερὰ δρῶματα* vocat

Callimachus præmetiva illa frugum, ‘primitias frugum’ appellat Plinius. Nihil aliud sunt ‘sacrorum primitiæ,’ quam *θυμάτων ἀπαρχαί,* prosiciæ scilicet ex immolata hostia, extorumque partes. Vide Salmasium ad Solinum.

Libamenta] Primum veluti gustum: a sacris quoque desumptum. Post immolationem victimæ vinum aspergebat sacerdos, sed priusquam id effunderet, simpulo aut simpluvia ligneo vel fictili admodum parvo et ipse leviter delibabat, et astantibus gustandum deferabat, ut pariter delibarent. Vocabatur hic ritus libatio. Hiuc libare passim apud probatos auctores degustare. Virgil. ‘Purpureosque metunt flores et flumina libant.’ Græci *λεῖβειν* dixerunt, vel *λῖβειν*, quod idem significat. Hesychius, *λῖβει, σπένδει.*

Civiliter] Ut civem Romanum decet, mediocriter.

§ 7 *Lucubrationiculas*] Quia ad lucubras vigilabant studiosi, ex eo lucubrationes appellatæ meditationes nocturnæ. Isidorus ‘Lucubrum’ esse dixit ‘modicum ignem, qui solet ex tenui stuppa ceraque formari.’

Blandum] Acceptum.

§ 8 *Adminiculatio*] Magis in promptu. ‘Adminiculum’ proprie pedamentum, quo aliquid sustinemus, et quasi ‘minamus, id est, ducimus. Hinc per metaphoram pro auxilio ponitur. Simplex est ‘miniculum.’ In glossis Isidori, ‘miniculo auxilio.’ Alii ducunt ab ‘ad’ et ‘manns’ quasi sit baculum, quo ad manus utimur, vel quod ad manus præsto sit. Ita Christ. Becw. *Adminiculatio*] Glossarium Gellii juxta Barthium, id est, ‘adjutorio expeditior.’

Oratio] Ipsa ratio legendum monet: aut ratio solertior, aut sermo incorruptior. Eodem modo corrige Macrobius, qui, uti integram fere Saturnaliorum Præfationem ex hac Gelliana concinnavit, ita vitio quoque

cum ipsa communi laborat. *Lamb.*

Delectantior in otio] Vulgo: *delectatior motio*, inepte. Ex Vaticano Codice ita restituendum. Et apparet ex textu, in illis verbis *in otio, aut in ludo*. Stephanus legebat *delicatioꝝ notio*,

§ 10 *Elimati sunt]* Politi sint. Limare proprie levigare, asperitatem tollere.

Intemperiarum] Quod sibi in male-dicendo non temperarent. *Intemperix, μανίας.*

Negotiorumque] Molestiarum, vel quod negotiis aliis impliciti iudicare nequeant: prius probo, quia '*Intemperias*' cum *negotiis* conjunxit Autor.

§ 11 *Nihil cum fidiſus graculo, &c.]* Proverbialis locutio. Imperito homini nihil cum Musis commercii est, sicut graculi loquacissimæ aves fidiſus, id est, Musicæ, obstreperunt: infestumque suisbus amaracinum unguentum. De Amaraco succurrunt verba Servii non aliena huic loco: '*Amaracus puer regius unguentarius fuit, qui casu lapsus dum ferret unguentum majorem ex confusione odorem creavit.* Unde optima unguenta amaracina dicuntur. Hic postea in herbam sampsucum dicitur versus, quam nunc amaracum dixit.' Videntur Artemidorus Oneirocr. lib. i. cap. 79. et Dioscor. lib. i. cap. 9. Amaracinum unguentum suisbus contrarium, hinc Proverbium natum. Lucret. lib. vi. '*Denique amaracinum fugitat sus, et timet omne Unguentum: nam setigeris subus acre venenum est.*' *Th.*

Scævitas] Ita loquitur alibi Gellius: scævitas sinistra voluntas. *σκαυός*, scævus. Vulgo *sævitas*. Ita scævire in aliquem maledictis dicitur.

Aristophanis choro] Extant hi versus apud Aristophanem ἐν Βαρράχους Acti i. Scena 7. in Epirrhemate. Epirrhemata autem dicebantur verba, qui post parabasin a choro dice-

bantur. Hesychius: 'Επιρρήματα ὁδῶν προσαγορεύεται τὰ μετὰ τὴν παράβασιν τασσόμενα τετράμετρα, ἐκ τοῦ χοροῦ λεγόμενα. Vide et scholiastem Aristophanis. *Th.*

Anapasta] Sunt versus Anapæstici tetrametri catalectici.

Profestum et profanum] Imperitos, qui Musarum sacris non sunt initiati: Horat. '*Odi profanum vulgus et arceo.*'

Εὐφημεῖν] '*Lingua favere decet nostrisque choris decedere, Quisquis horum imperitus est sermonum mente impura, Aut nobilium orgia Musarum neque vidit unquam neque tripudiando celebravit.*'

Ὀρνια] Sacra Musarum. Ita Synesius dixit ὄρνια φιλοσοφίας, '*arcana sacra Philosophiæ.*'

Μήτ' ὦς πω] In Aristophane μήτ' ὦς πω. Plutarchus lib. utrum Atheniens. bell. virt. μήτ' ἴσσε, μήτε ἐχθρὸν εἶσε.

§ 12 *Volamina commentariorum, &c.]* Hinc colligi nequit non esse hanc Præfationem operi præfigendam. Absolutis quippe commentariis eam, ut moris est, auspicatus est autor.

Tuenda] Aliter, a cura publica, fuit enim iudex.

Otium] Rectius otii.

Subsicita] *Subsicivum*, an *succisivum* scribi debeat, queritur. Vulgo *succisivum* placet, atque aiunt, id esse a '*anccido.*' Sed potius scribendum *subsecivum*, sive *subsicivum*, prout legere est in antiqua inscriptione Domitiani, quæ est pag. 1081. num. 2. editione Grut. Ita vox ea fuerit a '*subsecando,*' sive '*subsicando,*' unde et in vett. libb. in secunda syllaba nunc per secundam, nunc per tertiam effertur vocalem. Rectius tamen per I proferatur quam per E, cum in vett. libb. itidem legatur *resicare, prosiccare, dissiccare* seu *dissicere*; quo de scribendi modo, Aldus in Orthographia, et Colv. in VIII. Met. Apul. Vide et quæ fuse hac de voce scribit, et ab Angelo Colotio se accepisse tradit

Hieronymus Ferrarius emendat. in Phillipp. II. Ciceronis. *Voss.*

Subsecundaria] 'Secundarium,' tanquam secundarii ordinis: subsecundarum diminutionem adhuc denotat. Est enim vocula 'sub,' ut ait Donatus, 'temperamentum plenæ pronunciationis.'

Discepat] Vulgo, *delectatiusculus*. Secus in antiquissima editione Veneta.

[§ 13 *Capita rerum*] Hinc est quod octavi libri indicem habemus, libri vero jacturam passi sumus. Adscriptionem hanc titulorum ac lemmatum ad singulos tractatus parum frequentatam fuisse Veteribus comperi. Agellius ipse, cui propositum fuit variis de rebus commentationes distinctis ac separatis tractatibus expedire, non sicut Plinius fecit, qui naturam rerum more historicorum continenti scriptura explicavit, eandem tamen legem in commentariis suis, quantum res passa est, cum Plinio tenuit, quoad capitum dispositionem ac materiarum seriem uno syllabo comprehensam. Nam statim post Præfationem exposuit capita rerum universa quæ cuique commentario inessent, eodem consilio quo Plinius et fini, ut statim declararetur, quid quo in libro queri inveniri que posset. Atque hoc ipse professus est. Super ipsis autem capitibus nullas Epigraphas impositas videre est in optimo ac diligentissimo scripto codice, qui non alio discrimine ea notata habet quam novo lineæ initio cum litera majuscula, adpositis ad marginem e regione elementis Græcis quæ numerum designant. Nam primum caput littera A notatur, secundum B, tertium Γ, quartum Δ, atque ita deinceps, qualis in summaria illa et universalis *ἑρμῆς* descriptus est. Quod et in aliis plerisque libris veteribus servatum invenimus. Etiam in antiquissimo Codice Novi Testamenti. *Salmas. Capita rerum*] Quæ capiti unicuique,

sive apud hunc, sive apud alium scriptorem præfixa sunt verba, ejus argumentum exponentia, quispiam fortasse argumenta capitum vocari posse existimaverit. Summaria quidem certe vulgò appellari scio: sed qui vocem Latinam Latinogallicæ præferet, Summas potius dicere audebit. Non deerunt (opinor) qui et Lemmata nominari posse credant: sed vel Summas, vel Titulos (nisi quis malit Græcum Epigraphas, eadem significatione) libentius nuncupaverim. Nec si quis Indices capitum vocet, ejus sententiam omnino rejecerim. Quod si et Periochas nominarem, nihil mihi mens Græcæ linguæ Thesaurus suppeditaret, quod huic nomini aliquem locum hic darem. Quid si vero et Programmatum appellationem hunc ad usum aliquis accommodet? Epitomas etiam vocari posse dicerem, nisi scirem, in iis quibus nomen hoc tribuitur, non solere res adeo *ἐπιτρίμνεσθαι*.

Quocunque autem ea nomine appellari debent, magno lectori apud quenvis scriptorem esse adjumento constat: quum illi ad intelligenda quæ unoquoque capite scribuntur viam sternant. Sed hoc quoque minime cuiquam dubium esse debet, hand cujuslibet esse ea fideliter apteque scribere. Ideoque non carere interdum periculo eorum lectionem, homini præsertim qui plus fidei illis quam suo ipsius judicio adhibere necesse habet: aut etiam ei qui judicio quidem valet, sed ea propteranter legere cogitur.

Ac longe petendum nobis exemplum non est, quum in his ipsis quæ singulis singulorum Gellii librorum capitibus præfixa sunt, occurrat, et in nostros oculos (ut ita dicam) incurrat.

At sunt nihilominus ipsius Gellii ista, qualiacunque sunt. Ego vero hoc nego et pernego. Scio tamen fore multos, qui, simulatque hoc me

dicentem andierint, suspicaturi sunt, aut etiam sibi persuasuri, duo, vel tria potius, a me ignorari, quæ alioqui de hac sententia me deducant. Primum est, ipsum Gellium in Præfatione hac ea prorsus videri agnoscere: secundum, in earum summarum nonnullis quædam sub illius persona dici: tertium, in principio capituli primi, libri itidem primi, exhibere nobis hanc scripturam quædam vetera exemplaria, *status longitudinisque ejus præstantia*, referente pronomine eum cujus in titulo facta fuerit mentio. Verum ego, quemadmodum illa non ignoro, ita, quæ illis responderi possint, in promptu habeo.

Ad primam igitur illam objectionem quod attinet, non sum nescius, Gellium hæc eo in loco scripsisse, *Capita rerum quæ cuique commentario innotat exposuimus hic universa: ut jam statim declaretur quid quoque in libro quæri inveniri queat*. Sed capita rerum, id est, summas rerum, quæ cuique commentario, id est, libro, innotant, exhibere, minus esse aio, quam hanc operam præstare in singulis etiam eorum uniuscujusque commentarii Tmematæ, quæ Capita vulgo dicuntur: et ita dici, ne ipso quidem Gellio repugnante, possunt: (præsertim quæ posteriores Græci itidem si non κεφάλαιον, at certe κεφάλαιον appellationem huic usui aptaverint:) neque enim tam minute illic, quam hic, singula persequi necesse est: quum illic divisione tantummodo sit opus,] at hic etiam sub divisione.

Quod si tamen hoc illis darem, Gellium illud intelligere de Summis quæ quid singulis Capitibus tractetur, velut per singulos articulos, exponunt: illud quoque a me non auferrent, eas, de quibus loquitur, non alias esse quam quas habemus.

Ad secundam objectionem venio, qua hoc mihi opponetur, in quibus-

dam earum, quas Summas vocari posse modo aiebam, nonnulla sub ipsius Gellii persona, aut (Gelliane etiam loquendo) ex ipsius persona dici. Id est (si forte hæc apud quempiam expositione indiget) ea orationis forma scripta esse, ut non alium quam ipsum Gellium de se loquentem a nobis audiri fatendum sit. Tantum certe abest ut hoc inficer, ut etiam exemplis aliquot testatum manifestumque reddere velim. Legimus itaque in summa capituli ultimi libri primi, 'Quem in modum mihi Taurus philosophus responderit, percontanti an sapiens irascereetur.' Item in summa capituli secundi libri septimi, 'De Cæsellii Vindicii pudendo errore, quem offendimus in libris ejus quos inscripsit Antiquarum lectionum.' Et in fronte capituli proxime sequentis ejusdem libri hæc occurrunt, 'Quid Tullius Tiro Ciceronis libertus reprehenderit in M. Catonis oratione, quam pro Rhodiensibus in Senatu dixit: et quid ad ea quæ reprehenderat responderimus.' Capituli item octavo libri octavi hæc præfixa sunt, 'Quid mihi una venerit, interpretari et quasi effingere volenti locos quosdam Platonicos Latina oratione.' Et capiti novo ejusdem libri, ista, 'Quæ mihi fuerit in oppido Eleusino disceptatio cum grammatico quodam præstigiæ.' Denique capiti secundo libri decimi quarti præposita hæc sunt, tanquam ejus argumentum, 'Quemadmodum (sive Quam in modum) disceuerit Faverinus, consultus a me super officio judicis.' Ac sunt fortasse et aliæ capitula Summæ, seu Epigraphæ, (vel quocunque vocari debeat nomine,) in quibus de se loquitur Gellius: vel potius, ita scriptæ quasi de se Gellius loquatur. Verum ego paucis huius quoque objectioni respondebo: cum qui hæc sua pro Gellianis obtrudere studuit, hoc figmento alteram tegere voluisse.

Quamobrem, adversus illas objec-

tiones contendo, illa rerum capita, quarum a Gellio mentionem eo fieri in loco videmus, non eas esse summas seu Epigraphas quas singulis librorum tematibus, quae Capita dicuntur, typographicæ editiones ad hunc usque diem præfixerunt: licet ex quibusdam manuscriptis libris sumptæ sint, et illis non solum fidant plerique, sed etiam illarum autoritate et testimonio, (tanquam fide dignissimarum, nitantur.

[Quod attinet ad tertiam objectionem, vox 'ejus' non ad titulum capituli referenda, nam ex vetusta codicæ metata nunc quædam verba, atque 'Herculis' mentio fit in ipso textu.]

Quid ergo (inquies) in illis sum-

mis seu Titulis desideratur? Immo vero non hoc vel illud in iis desiderari dico: sed tam multa simul in earum quibusdam, ut si quis a Gellio scriptas existimet, eum, ubi attente quædam expenderit, sive (ut Gelliane loquar) pensiculaverit, Gellium in Gellio desiderare necesse ait. *H. Steph.*

Hæc Gellius ipse agnovit in fine Præfationis, adeo ut index operi præfigi debeat. Dicit enim ibi auctor, 'ut jam statim declaretur.' Deinde sub Gellii nomine capita sæpe inscribuntur. An hæc tamen genuina sint merito dubitatur. Forsan Avienus, qui recusavit, ut in Ms. quædam haberetur.

LIBER I.

CAP. I. *Quali proportionē* 'Quali proportionē,' inquit quisquis est hujus summa non tituli scriptor, 'quibusque collectionibus Plutarchus ratiocinatum esse Pythagoram philosophum dixerit.' Atqui ex ratiocinatione sunt collectiones, non autem ex collectionibus ratiocinatio. Aut (ut apertius loquar) ratiocinando colligimus, hoc vel illud ita vel ita se habere: non autem colligendo ratiocinamus. Sic tamen ut fatear, posse alterutrum eorum tali loco sufficere, quam minus exacte proprietates observatur. Copulari enim ea videmus a nostro Gellio, tanquam synonyma, aut talem synonymis similia, et ad eandem significationem pertinentia: ubi scribit, 'Nam si, ut in disciplinis traditur, ita colligere et ratiocinari velis.' Sunt autem sumpta hæc verba ex capite octavo libri secundi: ubi 'colligere et ratiocinari' nihil aliud est quam quod Græci uno verbo dicunt συλλογίζεσθαι: quum itidem paulo

ante dixisset 'Syllogismo esse usum' pro συλλογίζεσθαι. Jam vero illud, 'Quali proportionē ratiocinatum esse,' an satis apte dictum est? Perinde enim est ac si dixisset: 'Quæ proportionis generis ratiocinatum esse.' Quum, verbis Gellii atque adeo rationi insistendo, ita loquendum fuisset, 'Quomodo Pythagoras, teste Plutarcho, ex Herculani pedis mensura collegerit, habita proportionis ratione, quæ totius corporis fuisset longitudo.' Dico autem 'collegerit,' potius quam 'ratiocinatus sit,' quoniam sequitur 'ratione.' Aut certe dicendum ita fuisset, 'Quomodo Pythagoras, autore Plutarcho, Herculanæ pedis mensuram ex spatio Olympici stadii, et hinc totius corporis longitudinem comprehenderit.' *Steph.*

[*Plutarchus*] Multa scripta Plutarchi perierunt: quod partim ex ipso scimus, qui deperdita e suis citat, partim ex veteri opusculorum catalogo, quem in suis se manuscriptis reperisse

testatur Henr. Stephanus, partim ex Gellio nostro, Philopono, aliis qui Plutarchum laudant in libris variis, quos nos non habemus. Quemadmodum vero non pauca ejus perierunt, ita et aliqua genuinis permiscetur quæ alium habent auctorem. Forte Πλούταρχον τὸν νεώτερον, ut eum vocat Jo. Tzetzes Chil. i. Hist. xiv. Et hujus credo junioris Plutarchi fuerint quoque libri v. *περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις*, item liber *περὶ ποταμῶν*: quem Plutarchi ejus, cujus de amatoris affectionibus librum habemus, esse credebat Janus Cornarius; nt ex Præfatione ea constat, quam Marcello Empirico præmisit. Imo et alii fuere scriptores Plutarchi nomine. Ut Nicandri interpres, teste Stephano in Κορόση. Poterat vero et de istis, quibus caremus, et aliis quibusdam, quæ sub ejus nomine leguntur, certius judicium ferri, si nobis visus foret δ *πῶς* sive *καταγραφή*, quam, ut ait Suidas, de Plutarchi scriptis fecerat Lamprias filius; quamque in Italia editam esse, refert Joannes Rualdus libro de vita Plutarchi cap. 6. Opinor, non aliam esse ab ea, cujus antea ex H. Stephano meminimus. Vide Voss. de Histor. Græcis.

Scite] Venuste, eleganter.

Ratiocinatum] Id est, acri meditatione posuisse rationem, vel supputationem et calculum: discurrendo a pari numero pedum et impari mensura stadiorum, ad imparitatem pedum Herculis et aliorum. B.

Pythagoram] Qui sectæ Italicæ autor, Pherecydæ Syri, vel potius Scyrii discipulus, ab eo Theologiam et Philosophiam mysticam hausit, multum idem numeris et proportionibus tribuit. Vide Meursium de Denario Pythagorico.

Modulandaque] Metienda, colligenda ex proportionem pedum longitudinem corporis. Modus enim *μέτρον*.

Status] Columella lib. vii. 'Statum longiorem et productiorem' dixit.

Curriculum stadii] Stadium pro mensura geometrica, vel pro ipso loco sumitur, in quo se exercebant cursores et athletæ, aliquando pro ipsa structura, ex qua spectabantur certamina, de cujus forma vide Mercurialem lib. iv. de Arte Gymnastica cap. 10. et Hermolaum Barbarum in Vitruvium. *Stadii*] Mire torquent se hoc loco eruditi homines, dum stadii appellationem, ad Geometricam mensuram CXXV. passuum, hoc est, DCXXV. pedum applicare conantur. Cum tamen hic Gellius stadium accipiat sexcentos pedes tantum. Sic, opinor, Suidas innuit esse duplicem stadii rationem sive appellationem. Alteram qua intelligitur spatium, quod homo unico spiritu cursu suo transmittere queat, quod procurrentis robore, aut fragilitate, nunc brevius, nunc longius redditur, quam stadii appellationem hic Gellius videtur amplecti. Alteram, quæ sit Geometrica, de qua Plinius lib. xi. c. 23. continens, ut diximus, pro certo sexcentos et xxv. pedes, quæ utuntur cosmographi, quæ et a longissimo cursu humani stadio desumpta videtur. *M. Stadii*] Triâ faciunt stadiorum genera; Italicum; Olympicum, et Pythicum, unum quodque dispari mensura. Nam Italicum facit pedes sexcentos viginti quinque, uti etiam Plin. lib. ii. c. 24. Columell. lib. v. de re rust. cap. 1. Isidor. lib. xv. Orig. c. 16. Olympicum pedes sexcentos: quot etiam Herod. lib. xi. p. 167. Suid. in *στάδιον*, item *μῆτρον*, et *πλάθρον*. Pythicum pedes mille. Sed inter Italicum et Olympicum stadium nullam esse differentiam, acutissime animadvertit Lucas Pætus lib. i. de mensur. et ponderib. pag. 3. et Robert. Hues. tractat. de glob. part. 3. c. 2. Nam pes Græcus excedit pedem Romanum semuncia. Sexcentæ autem semuncie constituunt pedes illos viginti quinque, quibus pes Græcus Rom. pede longior est.

Pisæ] Vulgo, *Pisis*. *Pisæ* legendum est singulariter: neque enim, quod sciam, *Pisa* hæc Græciæ civitas, quæ postea *Olympia* dicta est, apud ullum scriptorem pluraliter dicitur. Nam quod *Virg.* *Pisas* in plurali extulit, intelligit *Pisas*, Italiæ urbem, a Græca sic transnominatam; certe *Plin.* in Græcia *Pisam* una cum *Stephano*, in Italia *Pisas* collocat.

Olympiæ] Scilicet fanum. *Jupiter Olympius* cognominatus est quod apud *Pisam*, sive *Olympiam*, magnificis certaminibus coleretur. Unde *Olympiades* dictæ, quæ quinto anno celebrabantur. Nam *Ovidius* fallitur, qui cum *Iustro* confundit. De earundem origine vide *Scal.* ad *Euseb.* Extant *Pindari* vatis *Olympica* cantica. *Olympiæ*] Hic fanum illud *Jovis* orbi notum, et *Gymnica* certamina, quæ *Hercules* instituit, *Iphitus* restauravit. *Strab.* lib. viii. ex auro solido simulacrum fabrefactum ait: *Plin.* lib. xxxiv. ex ebore, singulari *Phidias* artificio: potuit utrumque verum esse, si diversa simulachra intelligantur. Nam præter fanum *Olympiæ* *Jovis*, fuit ejusdem quoque delubrum sive sacellum in quo *σμβεβητος* *Nepheo* visebatur, et quidem longe antiquior illo *Phidiaco*. Sex enim illic erant delubra totidemque aræ, quibus insistebant. *θεοὶ σμβεβητοί*. Vide *Pausaniam* et *Scholias*tem *Pindari* *Ode* v. *Olympiorum*. Colebatur cum *Jove* quoque *Olympio* *Jupiter* *μυιάγρης*. Putant ‘*Myiodem*’ *Plinio* dici l. xxx. cap. 6. his verbis: ‘Nullum animal minus docile existimatur, minorisque intellectus: quo mirabilis est *Olympio* sacro certamine nubes earum, immolato tauro Deo quem *Myiodem* vocant, extra territorium id abire.’ De muscis loquitur, hic est quem ‘*Ἀπόμυιον* *Δία* vocatum, cultumque apud *Eleos* tradit *Pausanias* in *Elisiacis*, *ἐκ ἐλεαθινούρα τῆς Ἡλείας* ‘*Ολύμπιος τὰς μυίας*. Quippe et muscis ipsis *Olympiæ* ante omnia sacrificari soli-

tum, ut inde abirent, et in posterum molestæ non essent, scribit *Antiphanes Comicus* apud *Athenæum* his versibus, qui ita in numeros suos restituendi sunt: ... οἱ δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει τὰ δειπν' ἀφορῶσι, καὶ πέτονται δεξιῶς 'Επὶ ταύτ' ἁλῆτοι δαίν' ἐκ κοινῶν ἔδει Ποσειδ' τροφὴν τὸν δῆμον, ἀεὶ θ' ὥσπερ 'Ολυμπιάσι φασὶ τὰς μυίας ποιεῖν Βούν τοῖς ἁλῆτοις προκατακίπτειν πανταχῶς. *Jupiter* ‘*Ἀπόμυιος* *Olympiæ* tantum colebatur ad expellendas muscas, quæ tempore sacri certaminis propter sacrificia magna multitudine *Olympiam* advolabant, quod singulis tantum lustris factitari solebat. At *Eli* sive *Elidenses* quotannis sacra faciebant Deo *μυιάγρης* ut muscas exterminaret, quarum multitudo aëris tractum pestilenti spiritu corrumpebat. Regiones autem illas muscis vehementer infestas fuisse vel inde liceat colligere, quod *Arcades* *Eleis* contermini *Μυιάγρης* etiam Deum coluerint, ut importuni et improbi animalis molestia liberarentur. *Salm.*

Herculem] *Pausanias* scribit *Herculem* fuisse quatuor cubitis et pede longum. Hunc tanquam Deum ‘*Ἀπόμυιον* coluisse *Romanos* *Clemens* in *Protreptico* testatur. In *Elide* *Jovem* ‘*Ἀπόμυιον* fuisse supra dixi.

In terra Græcia] Ita *Plautus* in *Trinummio*: ‘terra Arabia.’ *Cato*, ‘Italia.’

Proportionis] ‘Proportio’ apud Mathematicos est, cum numeri duo aut plures, cum item magnitudines inter se comparantur, ad similitudinem secundæ comparationis, juxta æqualitatem, aut inæqualitatem. Sic proportionem facis si dicas, ut se habent quatuor ad duo, sic octo ad quatuor, et quanto est longior pes *Herculanus* alterius alicujus pede, tanto item stadium *Herculanum* pede sexcenties commensum longius est eo stadio quod alterius pede toties transmissum est.

§ 2 *Competentiam*] *Symmetriam*.

CAP. II. Herodes Atticus] Suidas his consulatu functum refert. Sub Adriano et M. Antonino Imperatoribus eruditus a Favorino et Polemone. Ejus vitam describit Philostratus.

Cephisia] Cephisiā urbem cum undecim aliis, quarum nomina a Strabone lib. ix. recensentur, in unam Atheniensem civitatem contraxisse Theseus dicitur. Sed potius forsitan a Cephiso fluvio hæc villa nomen accepit, qui circa Athenas in mare immittitur. **Cephisia]** Fortasse appellatione sumpta a Cephisio amœnissimo fonte, quem in agro Attico scaturire tradit Plin. lib. iv. cap. 1. Erat enim receptum apud Veteres, quod ex Catone colligi potest, villas in propinquo fontem aliquem habere.

Æstu] Calore.

Stidore] Caniculam intelligit, de cujus exortu vide Plin. vel per sidus Solem accipit. Ita et alii veteres.

Lucorum] Lucus proprie sylva sacra, quod luminibus religionis causa iuceret: Isidor. lib. xiv. sicut Græcorum *ἄλσος*, quod aquis irriguum erat, ut Homeri interpres testatur.

Mollibus] Incundis, placidis, amœnis. Græci dicunt *μαλακοῖς*. Potest hic comma poni.

Posticum] Id est, posteriorem partem et exitum. Horat. 'Atria servan-tem postico falle clientem.'

Lavacris] Balneis. De quibus late F. Ursinus in appendice de Triclinio. Potest jungi verbo *refrigerantibus*.

Abundis] Vide cap. 2. notata a Jano Mellero Palmirio in 'spicilegiis.'

Aquis undique] Unde Virgil. 'Nec percussa javant fluctu tam littora, nec quæ Saxosas inter decurrunt flumina valles.' Et Ovid. 'Aspice habentes jucundo marmare rivos.' Nil tamen poetice aquæ dicerentur canoræ, unde mallet distinguere ut sit canoris atque avibus vel canorisque. B.

4 2 **Impendio]** Plus quam satis,

supra modum.

Insulide] Præcipitanter, *ὑποκρούς*, insulse. Ita et subidas dicitur lib. xix. cap. 12. utitur et Macrobius lib. vii. Sat.

Attice linguæ] Linguam Atticam dicit pro Græcorum eloquentia, quæ sit omnium longe mædissima gratissimaque. Siquidem e quinque linguæ Græcæ differentis Atticæ proprietates omnium semper fuit laudatissima, de qua multa vide apud Fab. lib. xi. Item Cicero in Perfecto Oratore.

Gentemque omnem togatam] Romanum: toga enim Romanorum propria, pallium Græcorum. Hinc togatæ fabulæ, et palliatæ, quod Latini Græcique argumenti essent. Vide Aldum Manutium de toga lib. i. de qua sit. per Epistol.

Nomen Latinum] De Latio vide Cluverum in descriptione Italiae.

Haud facile cognitio] Quorum autor Zeno: Cicero iii. de Finib. 'Zeno quoque, eorum Princeps, non tam rerum inventor fuit quam verborum novorum.'

Captionum] 'Subtile vel spinosum dicendi genus' appellat Cicero. Sed his omnibus ad ostentationem hic juvenis abatebatur.

Kupetorras] Inter eas sophismatum argutias, quibus præclaram disserendi disciplinam Stoici inquinarent, numeratur a Veteribus *δ' κρυπτοῦ λόγος*, et, quem Acervum Latini, Græci *Σοφισμὸν* vocant; et is, quem, quod ad singulas Soritis interrogationes assensum sustineret, ac quiesceret, dixerant *ῥοιχέσθωρα*. *Ratgers*.

Kupetorras, &c.] Dominantes, Quiescentes, et Acervos. Sunt sophismatum dialecticorum vocabula. Sic autem restituit hunc locum Janus Rutgersius, eo verius, quod horum ipsorum cum derisus meminit hoc libro capiteque eodem et præcedenti Arrianus.

Griphos] *ῥῖψος* est massa piscato-

ta, id est, vas vimineum multis nodis, multis laqueis textum et flexum, ad pices capiendos, claudendus. Hinc perplexa et flexuosa dicta, aenigmata γρίφοι vocata antiquis: similitudine inflexe illius et implexu viminum texture. Suidas: Γρίφος τὸ διεκτυτὸν. λέγεται δὲ καὶ ὁ δόρυλλος, καὶ ὁ συμπεπλεγμένος λέγος, ὁ ἔχων πᾶθος ἐν δαυτῷ καὶ φασμάτω. Lucianus: τὰ ἀετύπαια καὶ τοὶ γρίφοι ἀπορίας. Parasitus in lapide antiquo: 'Viatores optimi, his negis, griphis, ambagibusque meis condonate poscimus.' Hi Griphi sapies etiam versibus constabant, ut indicat lib. x. Athenæus. Unde posuit Ausoniano index, 'griphus.' Cato. in *Apul.*

Virtutum origines] Quarum quatuor M. Cicor. ex Stoicorum sententia lib. Offic. statim in princip. ostendit.

Vitiorum fraudes] Non otiosum est quod vitiorum fraudes dicit, quod vitia sese virtutis specie hominibus insinuant, unde Horat. 'In vitium ducit culpa fuga, si caret arte.' *Vitiorum fraudes*] Incommoda, fallaciam. Ranchinas Var. Lect. lib. i. cap. 3. hic quondam transposita et loco mota causa arbitratur; ideoque loca restituenda: *Morborum vitiorumque labes ac pestilentias, animorumque fraudes asseverabat*, &c. Cum lausdita sit locutio ista 'fraudes morborum ac vitiorum,' apta vero et propria 'labes vitiorum,' morborum pestilentiae, 'fraudes animorum.'

[3 *Cruciatibus*] Ita quidem Stoici: unum tamen cruciatum, mortem, aliaque mala contemnebant, sed virtutem omnibus malis superiorem statuebant. Audi Senecam Epistol. LXVI. 'Estne aliquod contra Naturam igitur bonum? minime. Sed illud aliquando contra naturam est, in quo bonum illud existit. Vulnerari enim, et subiecto igne tabescere, contra Naturam est: sed inter ista servare animum infatigabilem, secundum naturam est. Et ut, quod volo, brevi-

ter exprimam, materia boni aliquando contra naturam est, Bonum nomen quoniam Bonum sine Ratione nullum est, sequitur autem Ratio naturam.' Verissime. Imo adeo Bona hæc sunt ut etiam aliquando optanda. Quo modo? Isto: ut 'non incommoda optabilia sint, sed Virtus qua perferuntur incommoda:' ut idem Seneca Epist. LXVII. Ecce in Exemplo: 'tormenta abesse a me velim: sed si sustinenda fuerint, ut me in illis fortiter, animose, honeste geram, optabo.' Miles pugnam aut vulnera non optat, ob ipsa: sed gloriæ aut victoriæ mixta, optat. Itaque 'non altro præbebit se periculis fortis: neque etiam timebit illa, sed vitabit. Cautio illum decet, timor non decet.' Idem Epist. LXXXV. 'Scit omnia hæc externa, quæ mala appellantur, non nisi timidis timenda esse. Sentit tamen, atque etiam dolet. Sensum enim hominis nulla exiit virtus: sed non timet, et invictus ex alto dolores suos spectat.' Vides eujusmodi Bona sint; sed Bona, imo et illis quæ lætam faciem habent paria. Supra tetigi, sed iterandum est ex Seneca Epist. LXXI. 'Quid ergo? jacere in convivio, et torqueri, paria sunt? Hoc mirum videtur tibi? illud licet magis admireris: jacere in convivio, Malum est: torqueri in cenæ, Bonum est: si illud turpiter, hoc honeste fit. Bona ista aut Mala non efficit materia, sed virtus. Hæc ubique apparuit, omnia ejusdem mensuræ ac pretii sunt.' Et quid mirum Stoicos dicere, quibus nullum extra animum Malum est? ecce Epicurus ille voluptatis magister, Doloris hostis, quas voces teste Cicerone emittit? 'Si oratur sapiens, si crucietur, in Phalaridis tauro si erit, dicet, quam suave est hoc! quam hoc non cure!' Lips.

Flaret glorias] Timidas effaret jactationes. *Glorias*] Ut Fab. lib. xi. inquit, 'Omnis jactatio est odio-

sa, sui vero est odiosissima.'

Pertæduissent] Inusitate utitur hoc verbo personaliter. Sed et rara est ea vox impersonali: 'pertæsum' est frequens, ut *Æneid.* iv. 'Si non pertæsum thalami tædæque fuisset.' *B.*

Permitte] Græca hæc vertit Gellius.

Idiotas] Imperitos: proprie hæc vox privatum denotat, cui opponitur *δέκρων* apud Demosthenem, quia vulgus solet esse imperitum. Cælius Anrelianus inertes vocavit. *Idiotas, et rudes*] Sic legit Ludov. Carr. lib. iii. antiq. lect. cap. 17. vulgo *rudes* omittitur.

Epictetus] Clarum hic sidus se ostendit, Epictetus ævo, non merito Seneca posterior. Et scriptorum pondere, si non numero, comparandus, vita præponendus. Ille vir totus a se et a Deo, nihil a Fortuna fuit. Origine vilis et inter servos; corpore claudus ac debilis; mente nobilissimus, et inter omnis ævi lumina refuluit. Ipse de se Epigrammation hoc scripsit: Δούλος Ἐπικτήτος γυνή μου, καὶ σώματι πηρὸς, καὶ πνεύματι ἴσος καὶ φίλος ἀνθρώποις. 'Servus Epictetus sum natus, corpore claudus, Irus pauperie, deliciæ superum.' Ipse, inquam, sive de ipso alius, (nonnulli Leonidæ adscribunt, sed incerti potius autoris,) sed confessionem ingenuam vides, et generosam in fine vides, de amicitia divinæ. Natum Hierapoli, Phrygiæ oppido, tradunt: et Epaphrodito servisse (sed fortasse post Neronem) ipse etiam indicat, et jocosæ ejus meminit 1. Dissertationum, quas Arrianus digessit, cap. 19. *Lips.* Suidas illum pervenisse ad Marci Antonini tempora testatur. Quod tamen verum non esse post Lipsium multis ostendit Salmasius in Anim. in Epictetum et Simplicium.

Arriano] Scribit Simplicius de vita et morte Epicteti Arrianum in his libris, quos τῶν Ἐπικτήτου διατριβῶν nomine inscripsit, tractasse. Sed ubi

hoc in his libris qui hodie exstant ab Arriano conscriptis et sub hoc titulo publicatis? Nihil sane ibi comparet quo vita ejus notior fieri possit, aut unde aliquid omnino sciri de ejusdem obitu queat. Oportet igitur aliud esse scriptum in quo vitam et mortem Epicteti persequutus sit Arrianus, quod ad nos usque non pervenerit. Ἀρριανὸς Ἐπικτήτος vulgo inscribitur volumen, quo continentur variz ejus dissertationes ab Arriano digestæ. Διατριβὰς vocat Simplicius cum scribit quæ in Eachiridio habentur, eadem sermone et iisdem verbis reperiri sparsim ἐν τοῖς Ἀρριανὸς περὶ τῶν Ἐπικτήτου Διατριβῶν. Atqui idem Simplicius hoc loco Διατριβὰς Ἐπικτήτου composuisse Arrianum memorat, in quibus de ejus vita et obitu scripserit, et quidem ἐν πολυτρίχαις βιβλίοις. In illis autem qui exstant Epicteti sermonibus nihil de ejus morte habetur, neque etiam quicquam quod proprie ad vitæ ejusdem memoriam referre possis. Autor noster lib. xix. cap. 1. citat quintum Διαλέξαν Epicteti librum, quas ab Arriano digestas congruere scriptis Zenonis et Chrysippi non esse dubium ait. Dissertationes Epicteti quæ hodie leguntur non procedunt ultra librum quartum. Et præterea totus ille locus quem ibi Agellius recitat in hodiernis disputationibus nullus visitor. Apud Stobæum multa ex Epicteto afferuntur quæ nusquam reperire est in his operibus quæ injuriam temporum vitarunt, et nobis conservata sunt. Δέχων Ἐπικτήτου ipse Arrianus vocat in Præfatione eorum quæ vulgata sunt. 'Dissertationes' Latine appellat Agellius lib. xvii. cap. 19. Oportet igitur aut mutilas aut imperfectas esse quas habemus Epicteti Dissertationes, aut eodem argumento et titulo libros alios composuisse Arrianum, qui perierunt. Arrianus qui libros de dissertationibus ejus composuit inter præceptores Verissimi memo-

ratur. Atqui non eos videtur composuisse nisi post mortem Epicteti. Simplicius enchiridium hoc Messalino amicissimo suo dedicasse hic Arrianus notat. Illam puto fuisse Messalinum qui Consul fuit anno Antonini Pii decimo, tredecim aut quattuor annos ante Marci primum. Ea tempestate, qua Philosophi Senatusconsulto Domitiano imperante ex urbe pulsi sunt, Italia etiam ipsis interdicta, Epictetus Nicopolim Roma secessit, ut perhibet idem Agellius lib. xv. cap. 11. Nec post id tempus Romam puto rediisse, sed ibi mortem obiisse. Et profecto omnes ejus sermones et dissertationes, quas scripto mandavit Arrianus, quæque hodie exstant, Nicopoli habitæ sunt. Quod pluribus testimoniis ex ipsis illis dissertationibus possit probari, si quis in dubium hoc vocaret. Ibi se habitare clare dicit lib. ii. cap. 6. *τῇ κεφαλῇ κεντυεύς ἐπὶ Καίσαρος, ἐγὼ δ' οὐ κεντυεύς δι' οὐκ ἐν Νικοπόλει, ὅπου σείσμευ τοσούτοι.* Alio loco, de quodam more loquens, ait, se meminisse, idem quoque Romæ fieri solitum. Ergo hujus Enchiridii idem autor est qui et dissertationum, nempe Arrianus. Sed mirum, ut in hodiernis dissertationibus ea non reperiuntur quæ de vita et morte Epicteti memoriæ mandasse Arrianum testatur Simplicius, ita multa etiam ex Enchiridio a Stobæo citari quæ aut omnino in hoc Manuali non habentur, aut aliter scripta habentur. Quid ergo? An duplex Enchiridion scripsit? Forsitan, ut mos fuit Eruditorum, Editionem alteram ejusdem operis emendatorem curavit Arrianus, quæ hodie desideretur. Nisi quis malit, extare potius posteriorem. Sed nec Præfatio ad Messalinum in hoc Enchiridio visitur, cui tamen hoc opusculum fuisse ab Arriano dedicatum Simplicius tradit. *Salm. ad Epict.*

Secundum librum] Lege primum librum, inquit Carrio, sed fallitur.

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

Namque hodie hæc verba habentur lib. ii. c. 19. nisi alia fuerit dispositio anrei illius libri.

Theorematis] Speculationibus.

Isagogarum] Introductionum.

Oblectantes] Legitur quoque *dilatantes*, Carrio *delectantes*.

§ 4 *Ἀκάλυτος*] *Ἀκάλυτον* eum hominem dicimus, qui nullis terriculis a proposito dimoveri queat, quem Horatius hisce versibus eleganter depinxit: 'Justum et tenacem propositi virum Non civium ardor prava jubentium, Non vultus instantis tyranni Mente quatit solida, neque auster Dux inquietus turbidus Adriæ, Nec fulminantis magna Jovis manus. Si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinæ.'

Ἀνεκβλάστος, &c.] Inviolatus, minime implicitus, liber, dives, felix.

Ἀπαρεμπόδιστος] Qui nullis rebus ad se non pertinentibus movetur, nulloque obaculo a virtutibus abstrahi possit. Siquidem *ἐμποδίζω* Græcis significat 'impedio.' *M.*

Stoicos] Raros hos homines Stoicos, et fortasse nimium rigidos virtutibus, Horat. in Epist. lib. i. Epist. 1. subridens complectitur his versibus: 'Ad summum sapiens uno minor est Jove, dives, Liber, honoratus, felix; Rex denique Regum, Præcipue sanus, nisi cum pituita molesta est.' Apud Laërtium lege vitam Zenonis, et apud Ciceronem de Finibus. *Idem.*

Atraque] Ita legit Carrio lib. iii. antiq. lect. cap. 17. vulgo, *utroque*.

Fulig.] Obsfucatione, qualem vim habet fuligo ex fumario dërasa, qui sicut fumus oculos acrimonia sua mordet. *B.*

Εἰπέ μοι περί, &c.] 'De bonis cedo et malis. Audi. Ad Ciconas Troja referens me ventus adegit.'

Κικόνεςσι] Proverbialis locutio de iis, qui a malo ad pejus deflectunt. Cicones autem populi in Thracia ferocissimi. *B.*

§ 5 *Τῶν ὄντων τὰ μὲν*] 'Rerum quæ-

3 X

dam bona, quædam mala, quædam indifferentia sunt. Bona sane, virtutes: quæ vitii participant, mala. Indifferentia vero illa, quæ horum intermedia sunt, opes, sanitas, vita, mors, voluptas, labor: unde nosti? inquit. Sic Hellanicus in Ægyptiacis tradit. Quid enim refert, ita dicam, An Diogenes in moralibus, Chrysippusve aut Cleanthes? Hoc itaque exquisivisti decretumque fecisti tuum. Expone quoniam modo tempestatem in navi feras: numquid ejus distinctionis memineris, ubi instrebit ac stridet velum; et exclamantem te si quis male feriatu adstans ita alloquatur, Repete age tu ea, quæ modo aiebas, num sit malum naufragium facere; num particeps vitii sit; an non isti fustem impingas? heus homo, quid tecum tibi? nos perimus, et ipse accedens ludis. Si reus ad Cæsarem ceteris, memento divisionis hujus. Si quis ingresso tibi ac pallenti dixerit: quid tremis, homo? quæ tua res agitur? numquid intus Cæsar virtutem et vitium ingredientibus largitur? Quid et tu meis malis insultas? Tamen, philosophe, dic mihi, quid tremis? morte mortis aut carceris periculum est? aut doloris corporis, aut exilii, aut ignominie? Quid vero aliud? numquid in istis vitium est, aut aliqua vitii pars? Quid his de rebus ipse disservisti? Quid mihi rei tecum est, homo? Mala mihi mea sufficiunt. Recte dicis. Sufficiunt enim tibi tua mala, degener animus, timiditas, arrogantia, quam in schola sedens præ te fers. Quid alieuo splendore gloriabaris? Cur te Stoicum profitebaris? Id vobis usurpate nomen, quod actiones vestre demonstrant. Ita invenietis, cuius sectæ sitis. Invenietis autem plerosque vestram Epicureos esse, paucos Peripateticos, easque effeminatos.

Ἑλλάνικος] Mytilenæus, qui annis duodecim major Herodoto, ac ostendit Vossius de Hist. Græc. lib. 1.

cap. 1. alter fuit Milesius, minor, qui etiam Historiam conscripsit. Hellanici Ægyptiaca citat quoque Athenæus lib. xi. Citant alios libros multi veteres, Dionysius Halicarnass. lib. 1. Strabo, Thucydides, Cicero, Valerius Maximus, Plinius, alii. Crebro quoque ejus mentionem facit Apollonii Scholiastes. Confunduntur tamen aliquando 'Mytilenæus' et 'Milesius.'

Διογένης ἐν τῇ ἡθικῇ] Diogenes Laërtius citat ἐν τέλει τῆς ἡθικῆς. Scripsit quoque in moralibus, περὶ τῆς ἀρετῆς, περὶ ἀγαθοῦ, i. e. 'de virtute, et Bono.' Antisthenis fuit discipulus, qui Sectam Cynicam instituit. Cynici autem videntur a mordacitate et impudentia dicti. Laërtius tamen aliter refert. 'Docebat,' inquit, 'Antisthenes in Cynosarge gymnasio hæd procul a portâ, unde et Cynicam Sectam dictam quidam arbitrantur.' Multa Cynici cum Stoicis communia habuerunt, unde Juvenalis Satyra xiii. 'Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit, A Cynicis tunica distantia.'

Χρυσίππος] Chrysippus Zenonis discipulus. Horat. 'Melius Chrysippo et Crantore dicit.'

Κλεόθεος] Zenonis discipulus, magister Chrysippi, qui tamen hic priori loco ponitur. Illius hæc fuit sententia, in eo felicitatem hominis esse, ut convenienter juxta naturam communem vivat. Zeno, ut apud Stobæum liquet, δμολογῶν, sive convenientiam vitæ statuebat. Hinc Seneca Eplæ lxxiv. 'Virtus convenientia constat, omnia opera ejus cum ipsa concordant, congruunt.' Chrysippus communem et particularem humanam statuebat. Per communem naturam Deum intelligebat, teste Clemente Alexand. ii. στρωμ. Perspicue Epictetus, 'Finem esse sequi Deum.'

Μέμνηται] Reliqua in Cod. quodam non extant.

CAP. III. Chilonem] Nomen accepisse videtur ἀπὸ τῶν χαλίων, ut 'Labrones' et 'Labieni' apud Romanos a 'Labris,' et 'Labii.' Lucretius nominat 'labrosos.' Ita de Chilone, Festus, Charisius, et Velius Longus.

Sapientium] De nominibus et numero non conveniebant inter se Antiqui, ut testatur Diogenes Laërtius in vita Thaletis.

§ 2 **Capitali]** Scil. iudicio vel sententia, vel pena.

Optimum factu] Forsan optimum factum: fuit Veteribus formula loquendi: BONUM FACTUM. Præter autores probatos etiam ita loquitur Modestinus JC. in l. ix. D. de susp. tut.

§ 3 **Hic autem Chilo]** Hic lib. Vett. caput auspicantur.

Anquisitæ] Vulgo *inquisitæ*. Anquirere Festo, 'circum quærere:' in Cicerone aliisque autoribus hæc vox sæpe corrupta. Vide Langium ad officia Ciceronis.

Εἰ δὲ βοηθεῖν] 'Numquid oporteat contra iustitiam amico subvenire? et quousque et in ejusmodi?'

§ 4 **Theophrastu]** Quem, cum antea Tyrtamus vocaretur, propter divinam dicendi suavitatem, eo nomine Aristoteles, non benignus alioquin aliorum iudex, primus indigetavit. Aristoteli in schola successit. Libri ejus, quos hic citat Autor Noster, perierant, sicut complures alii. Vide Diogenem Laërtium. Et forsitan et aliena irrepserunt, quæ non sunt Theophrasti nostri, sed alterius. Sicuti de characteribus Ethicis dubitatur. Vide tamen Casaubonum in Notis ad characteres.

Strictim] Breviter, leviter. 'Stringere' juxta Nonium præter alia etiam denotat 'radere,' 'decorpere.'

Ciceronis] In Lælio, sive de Amicitia, hæc verba extant. ubi et præclare agit, in quantum amico tribuendum: atque Biantia illud reprehendit, 'ita amandum, ut aliquando sis osurus.' Vide Aristotelem Rhetoric. III. et

Val. Max. lib. VII. c. 8.

§ 7 **Quoque fine]** In antiquis editionibus, *quaque fini*: ut sit feminini generis. sicut Virg. *Æneid.* III. 'Hæc finis Priami fatorum.'

§ 8 **Theognis]** Non admodum mihi placet, quod quidam hoc Lucilii dictum ad Theognidis Megarensis Elegiaci poetæ ætatem referunt, ut sit sensus, hoc nulli fuisse ignotum unquam etiam ante tempora Theognidis antiquissimi poetæ. Nam Plutarchus semel atque iterum proverbium hoc sic usurpat, quasi de frivola et vulgarissima re dici conveniat. Sumptum itaque a Theognide quodam, ut Soidas indicat, ineptarum et frivolarum rerum tragico scriptore, quomodo hic sensus erit, a nullo ignoratum fuisse, etiam antequam autor ille ineptus hæc scripserit. Sentit nobiscum Erasmus.

Lucilius] Acer et violentus poetæ, quem lalentum vocat Horatius. Fragmenta collegit Janus Dousa, Notasque addidit.

Pericles] De quo Cicero affirmat, veteres comicos dixisse, in ejus labris leporem habitasse. Aristophanes poetæ eum fulgurare, tonare, et permiscere Græciam dixit. Eadem tempestate qua Thucydides et Alcibiades vixit, teste Cicerone. Idemque lib. II. de Orator. scribit Thucydem, uti et Periclem et Alcibiadem, esse 'subtilem, acutum, brevem, sententiis magis quam verbis abundantem.' Hic fuit Anaxarchi discipulus. Vide plura de eo apud Plutarchum.

§ 9 **Δεῖ με συμπόρην]** I. e. 'Opus est me amicis opitulari, sed usque ad Deos.'

Θεῶν] Quod codices vulgati habent legendum opinor *βοηθῶν*, id est, aram, tum ex veteri Theodori Gazæ translatione, quæ habet usque ad aras, tum quod Plut. in lib. de inepta verecundia, in hunc modum proverbium effert, 'usque ad aram suam amicis.' Tametsi sensus in idem recidit cum

priore lectione. Siquidem Veteres in jurando aras manibus contingebant. Certe Erasmus proverbium citra mendæ suspicionem in Proverbiis ita ex hoc loco citat *Mosell.*

Existimat] Judicat.

§ 10 *Lacuna*] Quidam *lacinia* legunt, inepte Ed. Ven. *lascivia*. *Lacuna*, id est, ruptura, hiatus, proprie vorago sordium capax. *Lacuna* in pavimento pro loco sidente dicitur a Vitruvio lib. vii. cap. 1. Metaphora hæc ex Architectonica desumpta, addit enim Auctor Noster, *solidatur*, quod illius artis proprium vocabulum. Sicut igitur lacunæ tectoriorum solidantur, firmantur, ita hic comparate lacuna famæ solidari dicitur.

Solidatur] Quod hodie dicimus 'solidare' de his quæ invicem conglutinantur et ferruminantur, id verbi etiam olim hoc sensu usurpatum fuisse hic apparet. Ita 'Solidati parietes tectorio' passim leguntur apud Vitruvium. Quod est munire, loricare, tegere. Nam inde 'tectores' dicti quod parietes tegerent ac solidarent. Apud eundem Vitruvium, lib. vii. cap. 1. 'Loricæ ex calce et arena.' Hinc etiam 'solidare' pro sarcire lacunas tectoriorum, et similibus rerum. Quod et 'malthare' dixerunt. In genere 'solidare' idem est atque 'indurare': unde et Ovidio 'solidæ aquæ' glacie concretæ dicuntur. *Salm.* Hac autem loquendi formula utitur quoque Symmachus in Epistolis.

§ 11 *Ὁὐκ ὀλὲ ἐστὶν*] I. e. Hand satis novi quid in hoc genere præstet: et an quæcumque pars, ad quantamcumque alterius partem comparata, eligenda magis sit. Verbi gratia, hoc modo, ut et nobilius ære aurum sit, et auri pars quælibet, portionis cujuscumque æris comparatione sit plurius: verum non nihil discriminis cum numeris tum vero magnitudo efficit.

§ 12 *Favorinus*] Philosophus Are-

latensis ex Gallia, in multitudine scribendi Plutarchi æmulator, plurima Historica et Philosophica scripsit, ut ex Stobæo liquet. Aliquot libri a Galeno quoque citantur, qui contra illum et Academicos in libello de optimo genere interpretandi scripsit. Præter Stephanum, Laërtius quoque complures libros citat. De vita ejus vide Philostratum lib. i. de vitis Sophistarum. Meminit et Spartianus in Hadriano.

Ἡ καλομένη] Id est, quæ gratia apud homines vocatur, hac quidem est juris rigoris loco et tempore imminutio.

§ 13 *Decernendi*] Constituendi, definiendi.

Directum] Omni modo absolutum, simplex, et verum.

§ 14 *Hac fini*] Ita præter alios in ablativo utitur Papinianus lib. i. de Pign. id est, in hunc modum. Vide Duaren. lib. i. Disp. anniv. c. 12.

Hac inquit] Alii hic legunt: *Hæc inquit amorem ita finiam, tanquam forte fortuna positurus. Hoc odium ita ut te nunc oderim, tanquam fortassis post amaturus*: quod apertius est, et nisi judicans fallor elegantius. Lud. Car. l. ii. ant. lect.

Περὶ ψυχῆς] Id est, 'de Anima.' Præter libros de Anima, quorum hic meminit Auctor Noster, ejusdem commentarios in Aristotelem de Anima crebro citat Philoponus. Sed intercederant temporum injuria.

Χείρων δὲ παλαιός] I. e. Chilo senior, quum quempiam dicentem audisset, nullum se inimicum habere, an nulum etiam amicum haberet, interrogavit: amicitias inimicitiasque invicem consequi conjungique necesse esse arbitratus.

CAP. IV. *Tenuiter*] Id est, subtiliter.

Antonius Julianus] Julianorum nomen sub Adriano notum, atque inter illos Salvii Juliani, qui edictum perpetuum composuit. An hic idem sit cujus tanquam Historici meminit Mi-

natias Felix in Octavio, dubium est. Ita autem Minutius loquitur: 'Scripta Judæorum relege, vel si Romanis magis gaudes, ut transeamus veteres, Flavii Josephi, vel Antonii Juliani, de Judæis require. Jam scies nequitia sua hanc eos meruisse fortunam: nec quicquam accidisse quod non sit his, si in contumacia perseverarent, ante prædictum.' Quisquis sit, vixisse sub Adriano videtur, et ex occasione tumultuum Judaicorum hanc historiam scripsisse. Vide Spartianum in vita Adriani, Eusebium, et Hieronymum.

Utillere] Pro, *utilli*, vocula ista Emphasis addit.

Examussim] Festus: 'Amussim, regulariter, tractum a regula, ad quam aliquid exæquatur; quæ amussis dicitur.' Nonius Marcellus: 'Est amussis regula fabrorum, quam architecti, cum opus probant, rubrica illinant.' Ibidem citat hæc verba Varro ex ejus secundo, sive, ut in veteri Veneta legitur, ex tertio Quæstionum Plantinarum: 'Amussis est æquamentum lævigatum; et est apud fabros tabula quædam, qua utantur ad saxa cœquanda.' Etiam ex Sisenna hæc adducit Charisius, cap. de Adverbis: 'Examussim, pro, examinato. Amussis enim est tabula rubricata, quæ demittitur, examinandi operis gratia, an opus surgat.' Inque Glossis Isidori est: 'Amussis, regula, fabrica, qua tabulæ diriguntur.' Ab 'amussis' est 'adamussim,' et 'examussim.' Posterius hoc crebrum est Plauto. Ac Carrio lib. 1. Antiquarum Lect. cap. 19. eandem vocem Gellio ait restitui debere ubi in vulgatis legi solet, *admuissim*. In quo Carrioni assentio, quia ita in Mss. invenit. Ceteroquin *adamussim* fercillari non oporteat. Nam ita loquutus Varro, *repl wadonotias*, ut idem Nonius testatur. Item lib. 1. de re rust. cap. 1. et Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 4. *Voss. P.*

§ 2 *Quamquam dissimilis est pecuniæ debitis et gratiæ*] Eadem sententia est in oratione Ciceronis Post reditum ad Quirites: 'Atqui in officio persolvendo dissimilis ratio pecuniæ debiti est, propterea quod pecuniam qui retinet, non dissolvit: qui reddidit, non habet. Gratiam et qui retulit habet, et qui habet dissolvit.' Hoc ab alio ante dictum fuisse, idem Cicero significat in lib. de Officiis 11. 'Commode, inquit, quicumque dixerit, pecuniam qui habeat, non reddidisse, et qui reddiderit, non habere: gratiam autem et qui reddiderit habere, et qui habeat retulisse.'

Pecunia debitis et gratiæ] Ut debere pecuniam, ita debere gratiam, sæpe invenies a Cicerone dici. Ut in Philippica secunda: 'Quo etiam majorem Resp. gratiam debet, qui libertatem populi Rom. unius amicitie præposuit.' Et pro L. Cornelio Balbo: 'Justam et debitam gratiam refero.' Debere quoque beneficium, apud eundem dicitur.

Crispum] Intortum. Ita Cicero 'crispioris elegantie materiem' dixit 1v. Tusculan.

Agmen] Ductus orationis. Ita et veteres locuti. Virgil. 'leni fuit agmine Tibris.' Vide Macrobi. lib. vi. Saturn. c. 4. Hæc autem verborum structura circumacta et in orbem comprehensa non ab Aristotele modo, sed etiam Cicerone, Quintiliano, Demetrio, Hermogene Periodus vocatur.

Rotundum] Volubile, et concinnum.

Numerorum] Harmonia enim et pedum mensura non tantum poetica verum etiam oratoria aures demulcet. De pedibus in oratione observandis agunt Aristoteles, Dionysius Halycarnasseus, Cicero, Quintilianus. Alii enim suaviores, atque horridiores: et pro rei natura differunt. Græci *ῥυθμὸν* dixere: quem ita deferre ab harmonia Plato voluit, ut rhythmus sit *ἐκ τοῦ ῥαχέως, καὶ βραδέως*, har-

monia ἐκ τοῦ ταχέως καὶ ὀλίγως. Sed hæc nomina confunduntur. Distingunt quoque inter numerum, sive Rythmum, et μέτρον: numeri constant temporum spatium; metra etiam ordine. Fabius lib. ix. c. 4. Cicero de Oratore: 'Quicquid est enim, quod sub aurium mensuram aliquam cadit, etiamsi abest a versu, (nam id quidem orationis est vitium), numerus vocatur, qui Græcis ῥυθμος dicitur.' Atque in eo est ἔπος, καὶ ὁμός, id est, sublatio et depositio, unde et Medici in pulsu ῥυθμον posuere.

CAP. V. Quad] Ant. Ed. Qui quum.

Demosthenes Rhetor] More Græco ita Oratorem vocat, vel δημαγωγόν. Ita etiam vocatur cap. 8. lib. i. Alibi tamen lib. xvii. cap. 21. Oratorem more Latino appellavit. Singillavit hoc H. Stephannus, ut Epigraphas non esse Gellii ostendat. et cap. 8. ex Epigrapha in textum irrepsisse arbitratr.

Demosthenem] Qui et βάταλος appellatus, ut Æschines contra Timarchum loquitur, ἐξ ἀνανδρίας τινός καὶ κιναιδέας ἐνεγκάμενος τοῦνομα, quibus verbis illum cinædum et pathicm esse voluit. Ejus autem gravissimi inimici Æschines, Dinarchus, Demades, Midias, Nicostratus, Aphobus, Theramenes, alique complures. Ipse in exilio Calauriæ, cum illi insidias strueret Antipater, veneno sibi mortem conscivit. Accepisse autem ab Harpalo pecuniam, falsum esse commemorat Pausanias in Corinthiacis, ejusque monumentum, τοῦ περιβόλου ἔντος, juxta fanum Neptuni fuisse testatur. Ita misere perierunt duo Principes Eloquentiæ, Demosthenes Atticæ, Cicero Latinæ. De quibus vide declamantem Juvenalem Satyra x.

Sincero] Puro, incorrupto.

Χλαῖς] Χλαῖνα μαλακώτερα, læna mollior et tenuior, quæ tunicæ superinduebatur. Unde et fæminis quoque tribuitur apud Athenæum l. xiii.

a χλαῖνα 'læna,' quamvis Festus Tunicam vocabulum juxta quosdam esse dicat. Strabo lib. rv. Gallicam. Sed Græcæ originis arbitror. Κομψή χλαῖς] 'Elegans vestis, et molles tunicæ.'

Χιτωνίσκος] Parvæ tunicæ. χιτῶνες autem de intima tunica et exteriori dicuntur. De Veterum tunica vide Bayfium de Re vestiaria, et Aldum Manutium de quaestis per Epistolam. Per χιτωνίσκον muliebri vestis magis intelligi videtur, nt ex Suida apparet, qui veste muliebri adolescentem sæpe usum testatur. χλαῖσκις κομψῇ καὶ χιτωνίσκους in opprobrium Demosthenis Æschines in Timarchum proposuit.

Data] Bad. Ed. dati. aliter, datum.

Turpibus verbis] Opinor turpia hæc et indigna verba esse, quæ in Demosthenis vita recenset Plutarchus. Scribit enim eum vulgo βάταλον et ἀργῶν cognominatum, quorum prius præterquam quod fracti cujusdam et effæminati tibicinis nomen fuerit, significat etiam pudendam hominis partem, et podicem juxta Harpocratonem. Posterius scurrilem quandam mordacitatem in eo notavit. Est enim ἀργῶς, ut idem autor ait, mordacissimi serpentis genus, tametsi mihi vero propius videtur, hoc cognomen tum a desidia muliebri inditum. Si quidem ἀργῶς Græcis pigrum et desidiosum notat. Mos. Vide Hesychium et Suidam.

Ore polluto] Quod oris polluti probum Demostheni objectum dicit, referendum ad nefandum fellatorum libidinis genus.

Hortensius] Vide Macrobinum l. i. Satur. qui dicit habitu plus decore mollem fuisse. Eum magnis laudibus extollit Cic. lib. de clar. Orat. 'Erat,' inquit, 'In verborum splendore elegans, compositione aptus, facultate copiosus. Eaque erat cum summo ingenio tum exercitationibus max-

imis consecutus. Rem complectebatur memoriter, dividebat acute, nec pratermittebat fere quicquam quod esset in causa aut ad confirmandum, aut ad refellendum: vox canora et suavis, motus et gestus etiam plus artis habebat, quam erat oratori satis.

Arguta] Elegantes in actione exprimenda.

Probris] Lipsius in Electis legit *prope Ocis*, quoniam in Hortensium, ut mollem et parum externis iudiciis virum, cavilli quidam et joci obsceni jacerentur, et in modum Oscum. Sed serva antiquam lectionem.

Jactus] Crebro jactationem a pelago deducunt probati scriptores ad animi aut Fortunæ concussionem. Ita Florus, de P. R. 'tot laboribus periculisque jactatus est, ut ad constituendum ejus Imperium Virtus et Fortuna contendisse videantur.' Cicero, 'plurimis jactatus injuriis.'

Histrionem] 'Histrion' in vet. Gloss. exponitur *παρρόμπος*. *Παρρόμπος* autem idem qui *ὑπὸχορῶν*, sive 'saltatores': ut Lucianus *περὶ ὑπὸχορῶν* tradit. Sed priusquam *ὑπὸχορῶν* se a dramatis separarunt, quod Augusti ætate cepit a Pylade et Bathyllo, 'histriones' non solum saltabant, sed etiam diverbia pronuntiabant. 'Histrion' autem dictus a quodam, cui nomen 'Histro': ut quidem Plutarchus scribit, probl. 106. Festus aliter: 'Histriones,' inquit, 'quod primum ex Histria venerint.' Idem legas apud Isidorum, lib. XVIII. cap. 48. Sed addit alterum etymon oppido quam ineptum. Nam 'histriones' dici quasi 'historiones, quia perplexas historiarum fabulas exprimerent.' Non dubiam autem quin 'histrion' sit a voce 'hister.' Thuscis significat *ὑπὸχορῶν*, sive 'saltatorem,' qui et 'ludio' vocatur. A Thuscis autem et vocem et rem accepere Romani: ut docet Livius pene initio lib. VII. 'Sine carmine ullo, sine imitando-

rum carminum actu ludiones ex Hetruria acciti, et tibicinis modos saltantes, haut indecoros motus more Tusco dabant: imitari deinde eos juventus simul inconditis inter se jocularia fundentes versibus cœpere. Nec absoni a voce motus erant: accepta itaque res, æpiusque usurpando excitata, vernaculis artificibus, quia hister Tusco verbo ludio vocabatur, nomen histrionibus inditum.' Idem refert Valer. Max. lib. II. c. 6. 'Et quia Indius apud eos histrio' (Stephanus Pighius recte emendat *hister*) 'appellabatur, scenico nomen histrionis inditum est.' Vide Vossium in Etymol.

§ 2 *Torquatus*] Cicero tamen de clavis Orator. 'L. Torquatam' dicit fuisse 'elegantem in dicendo, in existimando admodum prudentem, toto genere perurbanum.' Idem eodem libro vitæ dignitatem, integritatem, et in dicendo gravitatem laudat.

Consilium judicum] Publicam causam fuisse Syllæ, de qua quæstio movebatur, haud dubitandum. Judices autem alii in causis publicis et privatis. Prætores cum quæsitore et iudicibus ex ordine equestri et senatorio selectis de causis criminalibus cognoscebant, de quibus non videbatur extra ordinem quærendum esse, ut de repetundis, ambitu, majestate, peculatu. Nam propterea quæstiones perpetuæ dicebantur, tum quod lege erat præscripta quædam forma perpetua iudicii de his rebus exercendi, ut nova semper lege opus non esset; tum quod annuam provinciam de his quæstionibus exercendis illi Prætores peragerent, non quemadmodum olim fieri solebat, cum ita casus tulisset, ut quærendum videretur, tum crearetur a Populo vel Senatu, ut tradit Liv. lib. XXXIX. qui quæreret, statimque hoc absoluto potestatem de eadem re quærendi non haberet. Quod si tum quoque aliquid accidisset, de quo extra or-

dinem primo quoque tempore propter criminis gravitatem aut novitatem quærendum videretur, ad populum ferebatur, ut quem vellet, de eare quærere juberet: ac tum veteri more creabatur quæsitör parricidii, sicut lege Pompeia extra ordinem populi suffragio creatus est quæsitör L. Domitius Ahenobarbus, qui de vi, cujus Milo postulabatur, quæreret. Ordo autem ille iudicum in decurias descriptorum, cujus modo facta mentio, discretus erat a consilio centumvirali. Nam centumviralia iudicia non publica, sed privata erant, ut constat ex enumeratione causarum centumviralium apud Ciceronem in Brut. Scævola l. Titia. 13. de inoff. test. querelam inofficiosi testamenti, Imperator. l. ult. C. de petit. hered. petitionem hereditatis centumvirale iudicium appellat. At apud selectos illos iudices tantum quæstiones publicæ, id est, causæ publicorum iudiciorum, agitabantur: idque non in basilica, ubi centumviri iudicabant, sed in foro. Prætoris hic non aliæ partes, quam ut eos iudices cogeret, eorumque sortitionem et subsortitionem faceret ex iis decuriis, quibus iudicandi tum munus incumbebat: reliqua, quæ ad causæ cognitionem pertinebant, absolutebat iudex quæstionis sorte a Prætoris ex numero iudicum creatus, qua cognita iudices sententiam ferebant. Iudex quæstionis Cicer. quæsitör, Asconio Verrius. 3. princeps iudicum dicitur. Non erat igitur ipse Prætor, ut putat Budæus in l. ult. ff. de Senat. sed alius ab eo. In iudicio Oppianici Prætor erat C. Verres, iudex quæstionis C. Junius: in iudicio Cluentii Prætor Q. Naso, quæsitör Q. Voconius. In iudicio Verris de repetundis Prætor M. Glabrio, iudex quæstionis Q. Curtius, ut indicat Cicero in fin. 3. in Verr. Consulantur Carolus Sigonius, Nicolaus Gruchius, et alii antiquitatis periti scriptores. Vide Vinnium

de iurisdiet.

Saltatriculæ] Oratoris gestus non debet ita mollis esse, ut effœminatas et turpes saltationes imitetur. Alioqui verendum plane, ne idem nobis usu veniat, quod equis Sybaritarum. Nam, ut mollis erat populus iste, eqnos etiam suos saltare ad modulos docebat. Sed ea res pessime cessit. Nam cum Martes esset decertandum adversus Crotoniatas, equi lascivis motibus se atque universum exercitum perdiderunt. Philisci quoque exemplum ab hoc more nos revocare debet. Nam quia voce et gestu *μυρόηλος* erat, ideo in tantum displicuit imperatori Antonino, ut ne utquam concedere illi vellet immunitatem, qua Rhetorum alii gauderent. Etiam ad ignominiam Sexti Titii pertinet, quod tam solutus ac mollis fuerit in agendo, ut saltationis genus ab eo Titii nomen invenerit. Vide Voss. in Rhet.

Ἀναφροδίτος] Vulgo, *ἀγροδίαιτος*, *ἀ-πρόσπτος*, id est, 'agresti more victitans, inaccessus,' in Ms. R. erat, *ἄμουντος*, *ἀναφροδίτος*, *ἀπροσδιόνυστος*, quam lectionem ut verissimam rependendam censeo. Vide autem, quam eleganter Hortensius Torquatus *ἀπροσδιόνυστον* vocet, simul et ad Dionysii nomen tacite alludens et eum inculpans, quod intempestive extra causam, quæ agebatur, in ejus vitam moresque inquireret. Est enim *ἀπροσδιόνυστον* contractum ex trito proverbio, *οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον*, quod Zenobius ait dici *ἐπὶ τῶν τὰ μὴ προσήκοντα τοῖς ὑποκειμένοις λεγόντων*.

CAP. VI. *Metellij* De eo Cicero de claris Oratoribus ita loquitur: 'Q. Metellus Numidicus, et ejus collega M. Silanus dicebant de Republ. quod esset illis viris et consulari dignitati satia.' Numidicus appellatus quod in Numidia contra Jugurtham feliciter bellum gessit. Cujus in liberis tanta felicitas fuit, ut vivens treis liberos Coss. videret, unum quoque

triumphantem, quartum Prætozem, eosque salvos reliquit. Vide Cicer. lib. v. de Fin. Tanta constantia ut maluerit in exilium proficisci, quam in leges Saturnini jurare, ut testatur Val. Max. cap. de constantia.

[*Censura*] Censores cum Nomophylacibus Græcorum comparavit Cicero. Eorum hoc officium juxta eundem fuit: 'Censores populi ævitates, soboles, familias, pecuniasque censento: nrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuento: populi que parteis in tribus distribnunto: exin pecunias, ævitates, ordines partiento: Equitum peditumque prolem describunto: cælibes esse prohibento: mores populi regnunto: probum in Senatu ne relinquunto: boni sunt: Magistratum quinquennium habento: reliqui magistratus annui sunt, eaque potestas semper esto.' Vide Turnebi commentarium in lib. III. de legib. et Sigonius lib. i. de Antiq. Jur. Civ. Rom. cap. 4. aliosque antiquitatis Romanæ scriptores.

[*Matrimonia*] Quæ merito fulcra Reip. censebantur. Nullæ tamen hæcenus leges. Censores quidem eos, qui ad senectutem cælibes perseverant, æra pœnæ nomine in ærarium deferre jusserant: quod æs uxorum Festus appellavit. Apud Athenienses fuit *ἀγαλόν διατ*. Apud Spartanos etiam *ἀφειράσιον καὶ κακογαλόν*, ut Pollux testatur. Julius Cæsar post bellum Africanum exhausta urbe præmia proposuit multitudini liberorum. Augustus primus Legem Juliam de maritandis ordinibus tulit, quæ postmodum in Legem Papiam Poppæam inserta et mixta. Ideoque hæc leges in Jure civili nonnunquam confunduntur. Vide Lipsium in Excursu ad lib. III. Annal. Taciti.

[*2 In illud*] Ant. Edit. *illud*, id est, contra illas molestias.

[*3 Castricius*] Ejus meminit quoque Auctor Noster lib. II. cap. 13. Non puto eundem esse qui *κρυπυὰ*

scripsit, ex quo in lib. XIX. Histor. Natural. multa transtulit Plinius. Nomen familiæ a Castris originem accepit. Hinc et Castriciani milites appellantur in Cod. Theodos. I. ult. de Re Mil. Castrianos appellavit Vopiscus in Aureliano. Meminit et Castricii cujusdam Suetonius in Augusto c. 57.

[*Rhetori*] Oratori, causidico. Proprie alioquin Rhetor Latinis qui artem Rhetoricam docet, vel juventutem exercet. [*Rhetori*] Quod hic de Rhetore disserit Castricius, fortasse locum habet in eo oratore qui Gorgia, Protagoræ ac similium exemplo profiteantur sese ex mala causa bonam facturos, et ex bona malam, dicendi fraudulento artificio. Sed hoc studium mentiendi parum convenit ei, quem bonum virum statuunt eloquentissimi oratores, Cicero et Quintilianus, item Arist. in Rhet. Atque hinc est quod præposteram illam Rhetoricen Basilus mentiendi artem definit, imitatus, opinor, Platonem in Gorgia. Quanquam et Fab. permittit bono viro, hoc est, oratori, sententiis uti falsis, ad persuadendum ea quæ vera sunt, et vel audientibus, vel Reip. utilia. Et Arist. in suis Rhetoric. permittit aliqua inique fieri, ut per hoc æquitas obtineatur. [quod tamen Religioni Christianæ adversum] Mosell.

[*Falsis, &c. captiosis*] Tale genus hominum vivis coloribus depingit Ammianus Marcellinus lib. xxx. Epicurus *κακορεχγας* appellavit. Videndus quoque Sextus Empiricus lib. II. adversus Mathem. Maximus Tyrius in Orat. 12. Unde etiam Rhetores aliquando Roma pulsati teste Sueton. In laudem proborum advocatorum egregia lex 14. C. de Adv. div. jud.

[*Impugnatum*] Non defensum, sine pugna vel certamine relictum, vel quod non est ratione tractatum, et argumentis quasi munitum, et circumseptum.

Tanta honorum] Ita legendum monet Carrio, non, ut vulgo, *tanto honore*. Magistratus honores vocat. Ita jus Prætorium, ab iis qui honores et magistratus gerunt, honorarium in Jure Civili appellatur.

§ 4 *Sedulitatis*] Assiduas et fidelis diligentiae, quam sine dolo in usum Reip. præstabat.

CAP. VII. *Tironiana*] Tiro fuit liber- tus Ciceronis, cujus scripta citantur a Plutarcho. Notas ejus, quibus li- tera verbum facit, edidit Gruterus : quem (quamvis alii Ennium primum auctorem esse velint) primum illas invenisse colligi potest ex Plutarcho in Catone Uticensi. Eusebius in Chro- nicis idem testatur. Dio Cassius Mæ- cenati vel ejus liberto tribuit. Sed a variis auctæ, sicut ex Senecæ Notis liquet. Qui Notas tales scribebant Notarii postmodum appellati. Vide Lips. Cent. I. ad Belgas Epist. 27. et Petrum Bembum. Trithemius illas Notas Ciceroni tribuit. Exceptam quidem Catonis Orationem Ciceronis opera scribit Plutarchus, sed liber- tum ejus primum invenisse Isidorus testatur. Sed de his alibi.

Tironiana] Tiro hic homo doctus et recti judicii. Liberaliter adeo M. Tullio servivit, ut domini beneficio ex servo libertus fieret, id quod colligimus ex epistol. Q. Ciceronis fra- tris, hujus manumissionis gratulati- onem complectente. Utebatur hoc homine familiariter adeo, ut omnium lubricationum suarum eum quasi cen- sorem faceret, eique facultatem con- cederet, sua vel publicandi, vel sup- primendi, id quod ex aliis Ciceronis Epistolis colligitur. *Mosell.*

Cognitoribus] Cognitores dicuntur, qui causam præsentis defendunt teste Asconio Prædiano. Vel qui nosce- rent alios.

Sperant futurum] Est hæc Syllep- sis generis, cum aliud proferimus, aliud mente concipimus. Ita Plan- tus, 'Justam rem esse oratum a vo-

bis volo,' et hæc Syllepsis generis cum Syllepsi numeri sæpe concurrit, ut in illo, 'credo ego inimicos meos hoc dicturum : ' simile illud Virgilii, 'pacem Trojano ab rege petendum.' In quibus locutionibus juxta Gellium indefinite verba hæc 'futurum,' 'ora- tum,' dicturum,' 'petendum,' et ab- solute ponuntur sine respectu ad ge- nus vel numerum, neque declinantur : potest tamen aliud quoque subintel- ligi vocabulum, ut pluribus ostendit Scioppius, qui et nulla esse supina censet secus atque veteres Gramma- tici statuunt.

Futurum] Suspicio vitii hinc est apud Latinos, quod infinitivum hoc futuri temporis in eandem vocem re- cidat cum participio activo neutro futuri temporis, quod et numeros et genera admittit, et pro horum diver- sitate diversis quoque adjungitur. Sed in Græca oratione futurum inde- finitum, imitans præsentis sui termi- nationem, nullam habet similitudinem cum participio. *Mosell.*

§ 2 *Comædia*] Amphitruone vel Ca- sina.

Solæcismus] Dictus ab oppido So- lis in Cilicia, cujus incolæ Athenien- sibus dicebantur *σολαιζῶν*. Vide Diogenem Laërtium in vita Solonia. Gellius noster 'Stribliginem' alibi dixit. Pro quocunque errore quoque ponitur. In hoc autem notatur Gel- lius a Quintiliano, quod qui neget solæcismum Latine dici, eo hic utatur.

Meditata] Passive. Ita Cicero, Te- rentius, alique probati auctores lo- quuntur.

§ 3 *Ἀπρόμφορον*] 'Infinitum,' seu 'indefinitum.'

§ 4 C. *Gracchus*] Cicero de claris Orator. præstantissimo hunc ingenio et flagranti studio fuisse, eloquentia nulli cedere, grandem verbis, sapien- tem sententiis, genere toto gravem fuisse affirmat. Præter hujus Ora- tiones, etiam aliorum Gracchorum a

Servio et Charisio citantur.

Conciliabula] Conciliabula sunt ea loca juxta Festum, ubi in concilium convenitur. In iis quoque jus dicebatur, hinc eo frequens populi confusus, sed foris inferiora erant. Quomodo coloniarum, municipia, praefecturae, fora, conciliabula distinguantur, vide Turneb. Advers. l. i. cap. 11. Per conciliabula Livius intellexit extra urbem majora et minora oppida, et loca in quibus jus dicebatur. Frontinus etiam in municipiorum jus ascendisse commemorat. Sed pro quoque conventu etiam conciliabula appellantur. Onomasticum, 'conciliabulum, συνέδριον,' et glossae Cyrilli, 'ἐκεῖ τῆς πόλεως, conciliabulum.' Vide Etymol. magnum.

Παράδειγμα, &c.] Id est, 'Factrum,' 'futurum,' 'dicturum.'

[§ 5 Q. quoque Quadrigarii] Quae Q. Claudius Quadrigarius scripsit, trifarum video a Veteribus appellari. Nunc enim Annales, nunc Historiae, nunc Romanarum rerum libri vocantur. Multa ex iis adducit Livius, longe plura Gellius, nec pauci Macrobius, Servius, Nonius, Priscianus. Illastre quoque ex duodevigesimo Annalium est apud Senecam fragmentum lib. III. de beneficiis c. 23. Novius in 'Horrea' citat Claudii Orationem in Quintum Gallum. Meminit et hujus historici Joannes Sarraberiensis lib. v. cap. 7. Ambigo autem, hic ne, an alius sit Claudius ille, qui Annales C. Acilii Plutarcho etiam memoratos in Romulo, Latine transtulit. Livius lib. xxv. 'Ad triginta septem millia hostium caesa, auctor est Claudius, qui Annales Acilianos ex Graeco in Latinum sermonem vertit.' Apud Appianum etiam lib. de bellis Gallicis mentio Claudii Pauli Annalium, in quibus proditum dicitur, quomodo bello Cimbrico a Tiguriis caesus sit Pisonis exercitus, et Claudii sub jugum missus. Addit, *in ἐκ χειρὸς αὐτῶν δοκεῖ Παύλου*

τῶ Κλαυδίου. 'Ut in Annalibus suis videtur Paulo Claudio.' Non pnto in gente Claudia fuisse Paulos, sed in Aemiliis, Juliis, Sergiis. Quare locum censeo corruptum. Nec video quem signet Appianus, nisi Claudium Quadrigarium, vel Acilianorum Annalium interpretem. Vide Vossium de Hist. Lat.

Conciderentur] Simul caderentur.

Valerii Antias] Q. VALERIUS ANTIAS Annales reliquit, grande opus. Nam librum eorum LXXIV. citat Priscianus in IX. LXXV. autem Gellius lib. VII. cap. 9. Iis quoque exposuisse quae reges gesserunt, satis ostendunt, quae ex Antiate hoc de Romulo narrat auctor de Origine Gentis Romanae: de Numa etiam Arnobius lib. v. deque Servio Tullio Plinius lib. XIII. cap. 14. ac Plutarchus de Fortuna Romanorum. Praeter istos multa ex eo refert Livius. Inter alia extremo lib. XXXVIII. habes: 'Eas naves Valerius, praedam Hetruscum Lignumque montanorum captivos Carthaginem portantes, captas tradit.' Qui locus addendus fragmentis a Riccobono collectis. Nec parum debet ei Plinius, ut cognoscimus ex indice lib. II. lib. III. cap. 5. lib. XXXIV. cap. 8. Praeterea meminere Pedianus, Censorinus, Gellius, Charisius, Macrobius, Priscianus. Facileque eis subscribo, qui apud Arnobium lib. VI. legunt, 'Quod si planum fieri testimoniis postulatis auctorum; Sammonicus, Granius, Valerius Antias, vobis, et Fabius, indicabunt, cujus Tolos fuerit filius,' &c. Vulgo *Valerianus*, pro *Valerius Antias*, legitur. Voss.

Perlitare] Litare est Sacrificio facto numen placare. Graeci dicunt κατὰ λιβύην.

Haruspices] Qui exta hostiarum inspiciebant. Ab harviga nomen accipere, quae erat proprie hostia, qua aries mactabatur. 'Ἀριχὰ enim arietem appellarunt Graeci, juxta Hesychium.

chium, unde et aries nomen accepit. Ab harviga vel haruga haruspices. Illi autem, ut meminit, Vitruvius, immolatis pecoribus inspiciebant exta, qualia sunt jecur, pulmo, lien, cor, præcordia, renes, an integra essent, necne, vel nulla contaminata tabe. Hæc vana disciplina Hetruscos habet autores. Vide Peucenum de Divinat. et Camerarium.

§ 6 *Plantus in Casina*] Actu III. Scena v. ubi ita versus leguntur, *Sed etiam ne habet et nunc Casina Gladium. P. A. habet sed duos. St. quid duos? P. A. altero te occisurum ait, altero villicum.*

Gladium] In Veneta Antiq. *Sta. habet.* Stalino intelligitur, sed Pardaliscæ ancillæ verba sunt.

Laberius] Decius Laberius Eques Romanus, qui apud Julium Cæsarem in summo honore fuit. Vide Macrob. lib. II. Saturn. et Suetonium. Horatius, 'Et Laberi mimos et pulchra poemata miror.' Vide Gyrard. de Poëtis Ant.

Laberius] Citatur etiam a Charisio, Nonio, Macrobio. Mimi excusi sunt ab H. Stephano, cum veterum Latinorum fragmentis. Scripsit mimos et fabulas, et Julii Cæsaris tempore vixit, nisi alius sit mimographus, alius comicus.

§ 7 *Neque in tempora*] Dubium mihi non est, quin indocti alicujus calamo hæc clausula, *Neque in tempora*, in contextum Gellii irrepsit, sed hoc mirum, tot castigatores hujus scriptoris viros insignes ingentem adeo maculam non vidisse, apertissimum enim est vel pueris, infinitivum alium esse præsentis temporis, alium præteriti, alium futuri. *Mosell.*

Tempora] Abest hæc vox in antiquiss. Edit. Ven. anni 1477. Et in Veneta anni 1509. Primus Aldus in sua Editione, ut arbitror, ita expressit. Supra quoque *tempora* omisit Autor Noster, cum dicit, 'neque numeris, neque generibus præserviens.'

Distrahitur] Scriptum in margine cujusdam Codicis inveni, *distribuitur.*

De Imperio Cn. Pompeii] Intelligit Orationem pro lege Manilia, seu de Imperatore Pompeio deligendo, ad Populum.

Potestatem] Græci *ἐν* cum dandi casu, *ἐς* cum accusativo construunt: igitur græcismns.

§ 8 *In potestatem*] Ita etiam JC. loquuntur. Sueton. in Augusto, 'in volucrum potestatem fore.' Cicero pro Quint. 'Ex eo tempore res esse in vadimonium cæpit.' P. Arbitr, 'neque enim res quæ viderentur in controversiam esse.' Ter. in Eunuch. 'esse in tantum honorem.' Ita et Græci præpositione *ἐς* utentes: *καθεξόμενοι ἐς τὸ ἥρωον*, Thucyd. lib. I. Matth. II. v. 23. *κατάκειεν ἐς πόλιν*, pro *ἐν πόλει*. Vide Vechneri Hellenolexiam cap. 10. et Carolum Stephanum de Latinæ linguæ cum Græca collatione.

Numero] Antiq. Ed. Veneta *Nunc vero*. Sed male. In Plautinis Codicibus 'numero habetur.'

In mentem fuit] Vulgo, *non vero mihi in mentem fuit*. Sed ita, ut nunc editum, legitur in Ms. Collegii trilinguis Lovaniensis, et in Codicibus Plautinis ita exprimitur, ut apud Agellium est rescribendum. Fruter. Veris. lib. I. cap. 19.

Vulgo] Passim.

Ἐπιμελεῖα] 'Vocabulorum delectui diligenti.'

Modulamentisque] Numeris et *ἐθάρια*.

§ 9 *Jacenti*] Non arrecta vel alacri, sed stupida.

Sonus] In duabus antiquis Ven. Edit. *sonus, qui Ἐθάρια*, id est, *vocalis*, sed interpretatio Græcarum vocum non est a Gellio. Badius tamen *Ἐθάρια* retinet, quæ Quintiliano vocatur vocalitas: verum hoc vocabulum in textum irrepsit.

Clauderet] Ita legit Lips. lib. I. Elect. c. 7. quæ lectio reprobatur a

Josepho Castaliope Decad. i. Obs. c. 2. vide et Fruter. Veris. i. cap. 19.

Clauderet] Vulgo, *clauderetur*, rectius *clauderet*, ut in Ms. Codice reperit Fraterius.

CAP. VIII. *Sotien*] Vulgo, *Phacion*, qui etiam Platonis fuit discipulus, et inde in Xenocratis disciplinam abiit. Cujus Orationes admodum laudat Plutarchus. Sed legendum *Sotion*, qui a Diogene Laërtio et Eunapio quoque citatur 'de Successione Philosophorum.' Alias a Sotione Præceptore Senecæ qui fuit Pythagorice. Vide Sen. Ep. 29. et 188.

Sotion] Laërtius: 'Ἐχρητο καὶ Λαίδι τῇ ἐταίρῃ, καθὰ φησὶ Σοτίων ἐκ δευτέρῃ τῶν διαδοχῶν πρὸς οὐν τοὺς μεμφομένους ἑα, ἔχω Λαίδα, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι. Meminit ejusdem Cicero ad Papyrium Patrum scribens lib. ix. Epist. ult. Meminit etiam Athenæus lib. xii. Dipnosophist. Exprobatur Gentilibus a Theodoro l. ii. de Activa vita. Numeratur inter cætera vitia a Tatiano. Cæterum de Laidis amatoribus lege eundem Athenæum lib. xiii. ubi etiam de morte et patria. Lege item Pausaniam in Corinth. Paulo aliter hæc commemorat Macrobinus lib. ii. Saturn. cap. 2. 'Demosthenes,' inquit, 'excitatus ad Laidis famam, cujus formam tunc Græcia mirabatur, accessit, ut et ipse famoso amore potiretur, qui, ubi dimidium talentum unius precium noctis audivit, discessit hoc dicto, οὐκ ἔχομαι τὸ σῶσθαι μεταρῆσαι.' *Lais Corinthia*] Revera fuit Sicula

matritate: Nicias enim Atheniensium Imperator in Siciliam missus, postquam Catinenses se sponte dederant Laidem tunc parvulam cum aliis captivis in Peloponnesum devexit, ut scribit Plutarchus in Nicia. Corinthia itaque fuit habitatione, nativitate Sicula. De illa Propertius, 'Non ita complebant Ephyræ Laidæ ædes, Ad cujus jacuit Græcia tota fores.'

§ 2 *Nimium quantum*] Vulgo, *Nimiam quantitatem*. In Buslidiano Codice, *poscebat autem illa nimium quantum vix dari poterat*. Quæ posteriora verba, quod priora non intelligerentur, ex glossemate sunt. Simile quid accidit Ciceroni lib. iv. de Finibus, qui ita loquitur: 'Quid Zeno? portenta hæc esse dicit, nec ea ratione ullo modo posse vivi, sed differre inter honestum et turpe nimium quantum, nescio quid immensum,' ubi proculdubio, verba posteriora, 'nescio quid immensum,' ab imperito primum librario margini adscripta ad explicandum novum et insolens loquendi genus, 'nimium quantum.' Idem in oratore ad Marcum Brutum: 'huic generi orationis aspergentur etiam sales, qui in dicendo mirum quantum valent:' nam et ibi 'nimium quantum' veteres libros representare Lambinus testatur, et vero in optimo Gymnasii Lovaniensis Codice reperi. Carrio monuit, quanquam prior illa loquendi ratio non est ignota Græciæ. Græci enim dicunt, *θαυμαστὸν ὄν*. Carrio Antiq. Lect. lib. ii. c. 12. et 13. Frustra autem *nimiam quantitatem* defendit ex medii ævi scriptoribus, quibus quantitas copiam denotat, Barthius. lib. i. Adv. c. 14.

Nimium quantum] *Nimiam quantitatem*, ut in antiquis Editionibus habetur, non est Latinum. Addiderunt alii glossema, *nimium quantum vix dari poterat*. Gellius Sotionis verba *ἀπὸ χαρὸς ὄν* interpretatus est. Nisi *mirum quantum*, id est, *θαυμαστὸν ὄν* scripserit.

Ὅτι παντὸς ἀνδρὸς] 'Non cuivis homini contingit adire Corinthum:' quod Proverbinum, contra atque Gellius voluit, inde natum, quod teste Suida difficilis esset in portum Corinthium appulsus. Atque ideo Erasmus præfert dici de rebus arduis pericalosisque, et quas non sit cujusvis hominis sperare aut affectare. Vide

tamen Strabonem aliosque autores de avaritia et mollitie Corinthiarum mulierum. *Bad.*

Ὁὗ πάντος] i. e. Non viri cujusque est Corinthum navigare.

Ἐοὺ δ' πλοῦς] Ita et Aristippum Laidis amatorem notat Horat. 'Non cuivis homini contingit adire Corinthum.'

Μυρία δραχμὰς] Drachma est idem Græcis quod denarius Romanis, hoc est, sestertii quatuor. Quod ad pondus, septem drachmæ incurrunt unciam; unde consequitur, cum libra sit XII. unciarum, LXXXIV. drachmas fore in libra. Hinc Scribonius Largus Epistola ad Callistum: 'Erit autem nota denarii unius pro Græca drachma. Æque enim in libra octoginta quatuor apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt.' Dicitur 'drachma' a δράττω, id est, 'continere,' quia comprehendit tantum *κερμάτων* sive *κερμάτων* (sic Græci vocabant exiguos nummulos æreos, quos cum Seneca minutias æris dicere possumus) quantum manu quis in punctum contracta capere ac continere possit. Cum antiquam ὀβολοῦ, tum hanc 'drachmæ' originationem discimus, partim ex veteribus Grammaticis, partim illo Plutarchi loco in Lysandro: *Κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἀρχαίων οὕτως ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίσμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς, ἀφ' ὧν παραμένει, πλήθος ἔτι καὶ νῦν τῶν κερμάτων ὀβολοῦς καλεῖσθαι, δραχμὴν δὲ τοὺς ἐξ ὀβολοῦς, τοσοῦτου γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο.* 'Videtur autem omnino vetus moneta sic se habere, quia obeliscis utebantur, ferreis nummis; quidam etiam æreis. Unde permanet, ut hodieque multitudo minutiarum æris oboli vocentur: drachma autem sex oboli, quia tantum manus περιεδράττετο seu complectebatur.' Mihi dubium non est, quin sit ab Hebræo דַּרְחָם, quod idem significat. Invenias Ezr. II. 69. et Nehem. VII. 70. Vid. Voss. in Etym.

Μυρία] Decem dragmarum millia, vel talentum.

*Ἡ τάλαντος] Talentum Atticum continebat drachmas ἑξακισκελίαις, juxta Pollucem. Sed idem aliud fuisse Babylonium, aliud Syriam, aliud Æginæum ostendit. Æginæum continebat decem mille drachmas, atque, ut arbitror, etiam Corinthiacum.

§ 3 Denarium] Confundit itaque denarium cum drachma: quanquam nonnulli drachmam et denarium sesquiseptima differre voluerunt. Videndus Hotomannus de Renommia, alique.

Expavidesque] Colvius in Apuleiam *expavitus* legit. 'Pavire' antiquis verberare, ferire, tundere: 'depavire' apud Lucilium. Hinc putat expavatum dici consternatum, attonitum. Sed mihi durius hoc et quæsitum videtur.

Avertit] Vulgo, *avertit iter*. Sed ita bis idem inculcabitur. Quid enim aliud est 'avertere iter,' quam 'dicedere?' Sed *averti*, ut in Ms. Codice habetur, vel *avertere* longe aliud vult. Idque plerumque expavidis et attonitis accidit, præsertim vero risu excipientibus dictum alicujus ridiculum, ut sese avertant, et secum mirerentur, et rideant soli. *Fruter. veris.* lib. I. c. 19.

Ὅκ ἐνοδοῦμαι] 'Non emo millibus x. drachmarum poenitentiam.'

CAP. IX. Pythagoræ] Pherecydæ hic discipulus. Diogenes Laërtius tradit, Pythagoram ἀκούσαι κατὰ τὴν ἐξηκουτὴν Ὀλυμπιάδα. ab eodem traditur Pherecydem Syrium γεγενῆσθαι κατὰ πεντακοστὴν ἐννάτην Ὀλυμπιάδα. unius tantum lustrī Olympiaci differentia est. Non video, qui verisimile sit quod dicitur Pherecydem istum præcepisse Pythagoræ, cum eodem ambo tempore floruerint, nec longe alter ab altero decesserit. Forsan dicendum duos fuisse Pherecydas, ut Salmasius censet in Solinum. Hic in Magna Græcia docuit, cum Sami, ubi

natus Pythagoras, tyrannidem occupasset Polycrates: atque hinc sectæ Italicæ autor. Philosophiam symbolicam et perplexam docuit, quam ab Ægyptiis hausit, ut Jamblichus l. 1. de vita ejus c. 6. testatur. Numeris, id est, harmonia consistere hoc universum docuit, et cum Aristarcho Samio terram moveri. Etiam Metempsychosis Ægyptiorum commentum fuit, teste Herodoto in Enterpe. Arabas, Hebræos, et Chaldæos quoque accessisse Porphyrius testatur, malitque Judæorum dogmata amplexum Clemens Alexandrinus lib. 1. affirmat. Et quod Judæi sanguine abstinere, hinc forsan omnibus animantibus abstinuit. Libros quosdam citat Laërtius, quamvis nonnulli existiment nihil scripsisse. Utique antea Pythagoræ carmina, Lysidia Pythagoræ discipuli, vel alterius Pythagorici sunt. Etiam chymia peritum fuisse, qua metalla mutantur, nonnulli voluerunt, atque hos fuisse *leporis λόγους* fabulantur. Namque et Chymiam *λεπὰ τέχνην* illius patroni Græculi appellant, ut ex veteri Lexico Græco apparet. Inedia ac mœrore vitam finiit, cum enim Pythagoras in Delo Pherecydem sepeliisset Cydoniana factione omnes discipuli ejus combusti sunt, ut testatur Jamblichus de vita Pythagoræ.

Pythagoræ] Pythagoram discendi cupiditate ultimas terras peragrasset, Ægyptum lustrasset, et Persarum Magos adiasse referunt Isocrates in Laadat. Busiridis, Cicero de Finibus lib. v. Tusculan. Quæst. iv. Lucianus in Dialogo inscripto *βίων πρόποιος*, Plinius lib. xxv. cap. 2. et lib. xxxv. cap. 9. Strabo lib. xiv. Theodoretus de Curat. Græcarum affect. sermon. 2. Jamblichus, Porphyrius, et Laërtius in ejus vita. Clemens præterea Alexandrinus Strom. lib. 1. nominat etiam sacerdotem, sub quo profecerat Pythagoras.

ras. *ιστορεῖται δὲ Πυθαγόρας μὲν Σάγγῃ τῇ Αἰγυπτίῳ ἀρχιερεὶ μαθηθεῖν. Πλάτων δὲ Σειχνοφίδι τῷ Ἡλιουπόλει. Εὐδοξος δὲ ὁ Κνίδιος Κονοφίδι τῷ καὶ αὐτῷ Αἰγυπτίῳ.* Difficilem tamen accessum apud sacerdotes Ægyptios habuisse testatur ex Antiphonte Porphyrius, qui sua per invdiam aliis occultabant.

Ἐφυσιογνωμονία] *φυσιογνωμονία* in pretio fuit apud Veteres. Cicero de Fato: 'Socratem nonne legitimus quemadmodum notarit Zopyrus *φυσιογνώμων*, qui se profitebatur hominum mores naturasque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere? stupidum esse Socratem dixit et baddum, quod jngula concava non haberet, obstructas eas partes et obturatas esse dicebat, addidit etiam mulierosum, in quo Alcibiades cachinnum dicitur sustulisse.' Videndus quoque idem lib. Tusc. iv. et Alexander Aphrodisiensis. *φυσιογνώμονες* ex aspectu totius corporis, *μετωπύσκατοι* ex sola facie, vel potius fronte judicabant. Scripsit *φυσιογνωμονικά* Arist. et Adamantius duos libros, in quibus Polemonem, qui de eadem materia scripsit, preesse secutus est. Ægyptiis quoque hæc scientia in usu. Hinc Adamantius, *Αἰγυπτίοις μὲν γὰρ τοῖς πᾶσι ἐπεστὶ κοινὰ σημεῖα ἐξ ὧν τὸ γένος ἕκαστ' ἐφυσιογνωμονεῖται.* Theophrastum quoque hujus artis peritum fuisse ex Characteribus Ethicis apparet.

Filo] Lineamento. Ita loquitur Autor lib. xiv. cap. 4. Plautus: 'scitum filum mulieris.'

§ 2 *Non omnes idem*] Quinquennale ut plurimum erat silentium, sed aliquando pro auditorum ratione minori spatio circumscribatur, ut præter Gellium etiam Apuleius in Floridis testatur. Vide Voss. de Philos. antiq.

Commentari] Scribendo meditari, sicut ipse Autor postmodum exponit; namque licebat post *ἐχέμεθ' ἡμῶν*, verba

facere, et quærere, quæque audissent scribere, et quæ ipsi opinarentur expromere.

Commentarij] Non hic significat 'cogitare,' ut Stephanus existimavit.

§ 3 'Ακουστικοί] Sive ἀκουσματικοί, qui tantum audiebant silentio insignes.

'Εχεμυθία] 'Εχέμυθος, quasi ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν μῦθον σιωπῇ. Vid. Herychium et Snidam. Hoc silentium tempore definitum erat, cæterum in genere ante omnia docuit Pythagoras tacere. Apuleius in Floridis: 'tot ille doctoribus eruditus tot tamque multijugis fontibus disciplinarum toto orbe hanstis, vir præsertim ingenio ingenti, ac profecto supra captum hominis animi augustior, nihil prius discipulos suos docuit, quam tacere; primaque apud eum meditatio sapienti futuro, linguam omnem coercere; verbaque, quæ volantia Poëtæ appellant, ea detractis pinuis intra murum candentium dentium premere.' Vide et Isocratem in Busiride. Cum extraneis quoque de iis quæ didicissent loqui illicitum. Cic. lib. i. de Natur. Deor. 'Nec tum celas, ut Pythagoras solebat, alienos.'

'Εχεμυθία] Hinc apud Ægyptios, a quibus hæc accepit Pythagoras, Harpocrates silentii Deus. Et apud Romanos Angerona ore obsignato pingebatur, quæ inter tutelares Romæ Deas censebatur. Vide Macrobi. lib. iii. Saturn. cap. 9. Glossæ, 'Angerona, ἡ θεὸς τῆς βουλῆς, καὶ καιρῶν.' Numam Pompiliū, qui fuit Pythagoricus, silentii Deam quoque coluisse Plutarchus in ejus vita testatur.

§ 4 *Geometria*] Arithmeticam non debuit omittere. Multi auctores Arithmeticam inventum Pythagoræ, alii, Palamedis, fuisse scribunt, ut Plato lib. vii. de Rep. Theodoretus, Therapent. xi. 'Ὁ δὲ πολυθρύλλητος Πυθαγόρας τὴν τελειωτάτην τῶν ἀριθμῶν ἐπιστήμην ἔσχατον ὑπελάμβανε ἀγαθόν.

'Celeberrimus autem Pythagoras summum hominis bonum in exactissima numerorum scientia positum esse existimabat.' Quin et ejus sectatores varias numeris qualitates, ut et nomina, tribuerunt; ac de iis propriis quoque monumentis tradiderunt Aristæus, Megillus, et Philolaus: quorum testimonia profert Auctor quidam innominatus, in eo opere, quod inscripsit, Τὰ θεολογούμενα τῆς ἀριθμητικῆς. Quod præclarum Antiquitatis in eo genere monumentum. Edidit autem id Lutetiæ olim Christianus Wechelus, anno MDCXLIII. scripsit etiam Nicomachus de eodem argumento libros duos, quos injuria nobis temporis intercepti; ita tamen, ut non toti interciderint: nam excerpta conservavit, et exhibuit, in præclara Bibliotheca sua Photius. Imprimis vero Animam numerum statuerunt, vi movendi præditum. Hermias, in Irrisione philosoph. gent. Οἱ μὲν γὰρ φασὶν αὐτῶν τὴν ψυχὴν εἶναι τὸ πῦρ, οἷον Δημόκριτος. οἱ δὲ ἀριθμὸν κινητικόν, οἷον Πυθαγόρας. 'Nam alii dicunt, Animam suam esse ignem, ut Democritus: alii numerum, movendi vi præditum, ut Pythagoras.' Nemesius, De natura hominis cap. 11. Θαλῆς μὲν γὰρ πρῶτος τὴν ψυχὴν ἐφῆσεν δεικνύητον, καὶ αὐτοκίνητον. Πυθαγόρας δὲ, ἀριθμὸν, ἑαυτὸν κινούντα. id est, 'Thales enim, primus dixit Animam moveri semper, et per se moveri: Pythagoras vero, numerum asseruit, seipsum moventem.' Imo ipsum Deum numerum vocabant. Simplicius Phys. iii. κέκλυθι κύδιμ' ἔριθμε, πάτερ μακρόρων, πάτερ ἀνδρῶν. Vide Meurs. de Denar. Pythagor.

Gnomonicam] Gnomonici ex umbrarum momentis, judicio gnomonis, non solum horas, verum etiam climatium diversitates et poli elationes deprehenderunt. Ars hæc γνομονική appellabatur. In Geometricis quoque gnomon dicitur, quo ablato aut

addito figura quadrata non mutatur, ut Euclides ostendit l. II. Elem. Etiam in Architectonica, teste Vitruvio, et Hygino de Limit. constituendis. Sed Gnomon proprie constitutum, qui in medio amussio collocatur ad umbras indagandas, qui Græcis *gnomon* appellatur: de horologia scotericiis et quando inventa, vide Salm. ad Solin. p. 632. et seqq.

Gnomonicum] Quam invenit Anaximander, vel juxta alios Anaximenes Milesius.

Gentilitio] Chaldaei enim et Babylonii vanis illis prædictionibus addicti. Etiam inter Arabes, quorum præcipuus Aly.

Mathematicos] Qui ex natalibus futura prædicebant. Ab illis ut maleficia et impostoribus abhorruit Antiquitas. Vide tit. Cod. de Malef. et Mathemat. Cæterum in Græcia ante omnes scientias in mathesi Arithmetica potissimum et Geometriam pueri addicere soliti. et Pythagoras imprimis suos exercebat in Arithmetica, Geometria, et Musica. Adeo quidem ut omnia numeris, figuris, et harmonia consistere affirmaret. Vide Athenæum lib. XVII. Deipnos. et Platonem in Timæo, et Proclum ejus interpretem egregium.

[5 *Ternus*] Philosophus Platonici, qui sub Antonino Pio vixit, et de differentiis dogmatum Platonis et Aristotelis scripsit, teste Suida. In Platonis Gorgiam quoque commentaria scripsisse testatur Antor Noëter lib. VI. cap. 14.

Patibus illotis] Tractum proverbium a sacrorum caeremoniis, ad quas accedere illotos non decebat.

Ἀπάθεια, ἀμουσία, ἀγεμετέρηται] 'A contemplatione, a Musis, a geometria penitus alieni.'

Symposio Platonicum] Sive *ἔρως*, sive 'Amore.' Est autem allegorica disputatio.

Alcibiades] Qui in eodem dialogo loquens introducitur, quemque, cum

Delph. et Var. Clas.

luxu diffunderet, ad bonam frugem deduxit Socrates. De quo, postmodum imperatore maximo, vide Plutarchum in Alcibiade.

Commensationem] Quod convivium sic lascivum et amatorium denotat. Græcis dicitur *κόμος*, ejusdemque petulantia præces Doms. Utique etiam *ἀνὰ τοῦ κομῆσαι* nomen accipit comisatio.

Phædro] Sive *ῥηὶ καλοῦ*, 'de Pulchro.' Quod itidem mysticum est colloquium.

Lysis orationem] Quam Phædrus Socrati in eodem Dialogo prælegit.

Lingua comenda] Id est, ornanda. Ejus dictio ita elegans et diserta, ut Veteres dixerint Jovem Platonis lingua usurum, si Græce loqui vellet. Hinc Platonem *θεῖον* appellarunt. Dictio tamen ejus poetica, et metaphoris audax, ut Aristoteles et Dionysius Halycarnasensis censent. Vide et Ciceronem in Bruto.

[6 *Cohortem*] Rusticum hoc vocabulum, quo denotatur quod in villa elatum septumque. Hinc militare 'cohortis' vocabulum originem sumpsit. *χόρτος* Græci appellarunt, atque hinc Latini hortum, quod sepimento ciogeretur. Pro quacunque hominum congregatione apud probatos etiam autores invenitur.

Disciplinarum] Potius legendum *discipulorum*: ita lib. II. cap. 17. 'Phædon Elidenensis ex Socratica cohorte fait.'

Familia] Festus: 'familia antea in ingenuis hominibus dicebatur, quorum dux et princeps generis vocabatur Pater et Mater familia: postea hoc nomine etiam famuli appellari ceperunt.' Familia tamen proprie a famulatio nomen accepit. Senec. l. VI. Ep. 67. 'ne illud quidem videtis, quam omnem invidiam majores nostri dominis, omnem contumeliam servis detraxerint, dominum Patrem familias, servos familiares appellaverunt.' Cæterum postmodum et libe-

A. Gell.

3 Y

ri et uxor, et omnes qui sub unius potestate in eadem domo familiæ nomine comprehendere cœperunt. Tandem translatus est ad totam cognationem sanguinis, imo etiam res hæreditarias.

Coibatur] Id est, contrahebatur.

Quod re] Antiquæ editiones, *quod in re atque verbo Romano appellatur κοῖβου*, id est, contubernium. *κοῖβου* ex margine glossatoris irrepsit, et monachale vocabulum. Vir celeberrimus G. Hornius putabat legendum *convivium*: quod vocabulum etiam vitæ conjunctionem continebat, ut loquitur Cicero de Senectute. Atque ita hoc Pythagoreorum convivium ex collatis familiis et pecuniis alebatur: utique *κοῖβου* delendo, ad consortium trahi ultima verba possunt, si pro *in*, *ita* legas.

Κοῖβου] In libro Ms. *Hercto non cito*. Eam quam posuimus scripturam liber vetus expressam plane præsentat, hoc tantum differens quod legit, *Erto non cito*. Societas illa 'Hercto non cito' inter cohæredes proprie fuit, qui a communione discedere volebant. Et sane 'consortes' dicebantur quamdiu hæreditas divisa non erat. Glossæ: 'consortes, *κοῖβοι, σύνγλωποι*.' Inde et 'consortium' hæc societas et communio cohæredum. Contra 'dissortes' postquam diviserant. Glossæ; 'dissortes, *διακληροθέτες*.' Ex eo 'dissortiones' apud Paulum Festi Epitomatores, 'divisiones patrimoniorum inter consortes.' At exsortes, *ἐκληροι*, quasi exhæredes. Hinc 'exsortium' Apuleio de Deo Socratis, ἡ *ἐκκληρία*: 'incerta vacatione seu quodam exortio punitur.' Ita sane ibi legendum ex veteri codice, non uno, qui habent, *exordia*. In illa igitur antiqua juris formula ac verbo, 'Hercto non cito,' quum 'citum' significet divisum, Herctum, hæreditatem, patrimonium, et bona significare utique debet. Inde 'Forctum' et 'Fortum,' quod in

sequenti ætate *Ferctum* et *Herctum* appellatum pro bonis et hæreditate, ut illa formula 'Hercto non cito,' de cohæredibus qui Hertum inter se non ciebant, hoc est, hæreditatem et bona defuncti non dividebant. 'Hercti citi,' aut *non citi* nulla hodie mentio in Jurisconsultorum libris, quos nobis solos esse volgit notos Tribonianus, in cuius Digestis titulus est 'Familiæ Erciscundæ.' Qua in voce mirabilis admissa est corruptio, cujus ipse fortasse Tribonianus autor, quum antiquum verbum non caperet, quousi Jurisconsulti. Hæc actio 'Familiæ Erciscundæ' ex lege 12. Tabularum constituta fuit cohæredibus et consortibus a communione discedere volentibus, qua inter eos res hæreditariæ dividerentur. Qui igitur a consortio 'Hercti non citi' discedere volebant, et 'Herctum citum' habere, id est, hæreditatem divisam, ea actione experiebantur, 'Familiæ Erciscundæ.' Tota hæreditas eo iudicio dividi petebatur, non sola familia. Paulus Festi abbreviator ubi explicat quid sit antiquis legibus, 'Erctum citum,' his verbis: 'Erctum a cohærendo dictum, unde et Erciscundæ et Ercisci. Citum autem a ciendo vocatum.' Nugæ, nugæ. Imo 'Erctum' significat patrimonium: 'Citum' divisum. Inde 'Hercto non cito,' bonis hæreditatis non divisæ. Hinc Actio illa duodecim Tabularum quæ dabatur Hercto ciendo, id est, hæreditati dividendæ, ita conceptam fuisse liquet: 'Familiæ, hercti, ciundæ.' i. e. familiæ, et reliquorum bonorum quæ hercti nomine comprehenduntur, dividendum. Hoc loquendi genus cum Tribonianus non caperet, id mutavit in 'Familiæ Erciscundæ,' et putavit id esse familiæ dividendæ. Ab eo Philoxenus in Glossis 'Erciscundæ' exponit *διασφæρος*. Forte etiam in duodecim Tabulis scriptum fuit, *Familiæ Ercti ciundæ*. Nam 'ciaco' idem quod 'cio'

pro divido, et 'ciscunda' pro ciunda; dividenda. Glossæ: 'ciendæ, *δισκιδεύς*.' Ab antiquioribus id habet: at illud 'Erciscundæ' ex Triboniano, qui fortasse hanc vitiosam scripturam repperit in libris Jureconsultorum qui tum exstabant, *Erciscunda*, pro *Ertisciscunda*, vel *Ercisciscunda*. Vide *Salmas.* in *Solinum* p. 1262. et 1263.

CAP. X. *Curius*] M. Curius Imperator, qui nec acie vinci, nec pecunia corrumpi potuit, et cum Fabricio Pyrrhum regem Epirotarum exegit Italia, Samnitesque sæpius devicit. De cujus frugalitate vide *Plutarchum* et *Valer. Max.* lib. IV. cap. 3. Floruit circa An. U. CDLXIII.

Fabricius] C. Fabricius Luscius: quem Cicero confert cum Aristide Atheniensi. Vide *Ciceronem* lib. I. et III. *Offic.* *Gellium nostrum* lib. III. cap. 8.

Coruncanus] *Coruncanum* contra *Amilcarem* et *Barcham* in *Siciliam* missum testatur *Polybius*. Apposite *Seneca* Ep. 115. 'multi ex alieno sæculo petunt verba, duodecim tabulas loquuntur: *Gracchus* illis et *Crassus* et *Curio* nimis culti et recentes sunt, ad *Appium* usque et ad *Coruncanum* redeunt.'

Horatij] De quibus vide *Livium*, *Florum*, aliosque Romanos *Historicos*.

Auruncorum] Qui inter *Campanos* et *Volscos*, juxta mare siti. Idem *Joannes Tzetza* affirmat. Horum *Auruncorum* etiam meminit lib. VI. *Halicarnassensis*, et *Virgilius Æneid.* lib. VII. 'Aurunco*s* ita ferre senes,' quos *Græci* 'Ausones' vocari addit in eum *Servius*. *Ansonum* tamen generalius vocabulum fuisse ostendit *Cluverius* in descriptione *Italiæ* lib. III. cap. 8.

Sicunorum] *Italiæ* populi in *Prima* regione, apud *Plinium*. Docet hoc *Virg. x. Æneid.* Alias alio nomine *Siculi*, (etiam *Hispaniæ* populi *Sticci*,) qui fugati a *Liguribus*, in *Sici-*

liam trajecere: ut tradit *Halicarnassensis* primo. Sed autorem ipsum audiamus, qui ita loquitur: Τὴν ἡγεμόνα γῆς, &c. Hoc est: 'Urbem, terræ marisque totius principem, quam nunc *Romani* habitant, primi in omni memoria tenuisse feruntur barbari *Siculi*, gens indigena. Superiore autem tempore aliosne colonos habnerit, an inculta fuerit, nemo potest certo dicere. Postea vero, pulsus longo bello prisclis cultoribus, *Aborigines* eam occuparunt: qui primum in montibus passim sine mœnibus vicatim habitaverunt. Sed postquam *Pelasgi* et cæterorum *Græcorum* nonnulli, ipsis admisti, opem in debellandis finitimis attulerunt; exacta inde *Siculorum* gente, oppida crebra communiverunt; subegeruntque sibi totum id terrarum spatium, quod amnes duo *Liris* atque *Tiberis* terminant. Eas sedes deinde perpetuo tenuit idem genus hominum, mutatis tantum appellationibus; vetus *Aboriginum* nomen servantes ad *Trojani* usque belli tempora; quando a *Latino* rege denominati sunt *Latini*.' Ergo primi mortalium, quorum memoria exstet, hanc regionem incoluere 'Siculi.' Hinc *Varro* etiam de *Lingua Latina* lib. IV. 'Lepus,' inquit, 'quod e *Siculis* *Græci* quidam dicunt *λεπρος*. a *Roma* quod orti *Siculi*, ut *annales* nostri veteres dicunt, fortasse hinc illud tulerunt; et hec reliquerunt hoc nomen.' *Solinus* cap. 8. ubi *Italiæ* laudes concelebrat: 'Colonias tam frequentes, tam adsidua novarum urbium gratia, tam clarum decus veterum opidorum; quæ primum *Aborigines*, *Aurunci*, *Pelasgi*, *Arcades*, *Siculi*, totius postmodum *Græciæ* advenæ, et in summa, victores *Romani* condiderunt.' Sed hæc ille habuit a *Plinio*; qui lib. III. cap. 5. de eodem agens *Latio*, 'Tam tennes,' inquit, 'primordio imperii fuisse radices: colonis sæpe mutatis, tenuere alii aliis temporibus, *Aborigines*, *Pelasgi*,

Arcades, Siculi, Aurunci, Rutuli.' Quum ab Aboriginibus aliisque populis Italia pulsi Siculi 'Sicaniam' insulam occupassent; quæ tum de eorum nomine dici cœpit 'Sicilia'; nonnulli antiquorum scriptorum eos a sede sua adpellaverunt 'Sicanos'; quamquam priscorum 'Sicanorum' gente in occidentali insulæ parte etiamnum relicta. Id Virgilius postea etiam in Italia hic usurpavit; et Virgilium, ut mea fert opinio, imitati deinde alii. Eadem hæc Gellii verba apud Macrobiū quoque Saturnal. lib. 1. cap. 5. leguntur. Vide Cluv. Ital.

Sicanorumque] Rectius dixisset *Siculatorumque*. Siculi enim, non Sicani, olim Italiam incoluere: lique a Pelasgis expulsi in Trisacriam insulam, quam tunc Sicani tenebant, trajecere, ut tradit Dionysius Halic. in lib. 1. Hellanicus in lib. 11. de sacerdotibus Junonis Argivæ, et Menippus ac Thucydides initio lib. vi. Constantinus in lib. 11. *repl. theudrov.*

Pelasgorum] Gens antiqua, per universam Græciam quondam diffusa, de qua vide Herodotum 1. Apud eundem lib. 111. lego eos in Asia circa Æolidem commoratos. Et Idam montem, teste Herodoto vii. ubi 'Pelasgidem' eorum regionem nominat. Latium aliquando habitasse, testes sunt Halicarnasseus 1. Plinius 111. cap. 5. Vide Orтели Onom. Geogr.

Matre Evandri] Nicostrata mater Evandri, vel, ut nonnulli, Themis, quæ quia fatidica carmenta appellata, carmen enim et carmentum dixere Veteres, ut mōmen, momentum. Vide Plutarchum & *Altrios* et Dionys. lib. 1. Ovid. lib. 1. Fastor. Hinc vetus nummus ab una parte inscriptionem habet Q. Fabii Maximi, a dorso mater Evandri incisa cum cithara. Quo vatem fuisse denotatur.

§ 2 C. *Cæsare*] Libros hos Cæsaris prædicat Cicero in Bruto, et quod in primo Libro dixerit 'verborum de-

lectum esse originem Eloquentiæ.' Macrobius Saturn. 1. 1. c. 5. Gellium secutus eadem fere verba recitat. Citat eundem Quintil. lib. 1. cap. 7. et lib. vii. cap. 9. Priscian. lib. 1x. Charis. lib. 1. Cassiodorus ex Annæo Cornuto de Orthographia.

Prudentia] Macrobi. *providentia*.

CAP. XI. *Thucydides*] Cicero 11. de Oratore: 'Thucydides omnes dicendi artificio, mea sententia, facile vicit, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur: ita porro verbis aptus, ut nescias utrum res oratione, an verba sententia illustrentur.'

Cornuum] Varro lib. 1v. 'Cornua, quod ea quæ nunc sunt ex ære, tunc fiebant ex bubule cornu.' Cornua igitur inflexa, tubus rectum tubum, unde et nomen accepere, sive canalem habebant. Ovid. 'Non tuba directi, non æris cornua flexi.' Qui illa inflabant, cornicines, vel tubicines, vel æneatores appellati. Tubis autem non tantum in convocando Populo in militia, verum etiam in sacris utebantur, hinc tubilustrium, ut Varro testatur lib. v. de Ling. Lat.

Tubarum] 'Tuba' ejus formæ erat, cujus apud Europæos fere hodie vides: ære directo ducta, canali ad exitum latiore; quæ erat militaris. Nam et alia sacrorum est, dispari usu, et fortasse forma. 'Tuba' dicta a tubo sive canali, quem referebat. Tuba etiam digniores usi, et illa caneant, imo armantes viri exercuerunt. Tuba prisca Græcis ignota. Homerus novit, sed nusquam Heroibus tribuit, quia nondum in usu Græcorum. Ejus sex genera facit Eustathius. 1. Quam Minerva invenit, et ab Argivis hoc cognomento colitur *Ἀλκιυγὲς Ἀθηναῖα*. 2. Apud Ægyptios, quam Osiris reperit, quæ *χρύσῃ* ipse dicitur, et ad sacrificia utuntur. 3. Gallica, confatilis, non nimis magna, quæ os habet deformatum in bestias, et canalem plumbeum, in quem in-

spirant tibiçines, atque est acuti soni: vocatur ab ipsis Gallis *Carnyx*. 4. Paphlagonica, cujus os effigie bovis, gravi mugitu, sursum inflanda. 5. Medica, e calamo tubam habens, gravi sono. 6. Tyrrhenica, similis tibiçi Phrygiæ, habens orificium scissum aut fractum: ea valde acuta. Et istam volunt esse hanc nostram et Romanam, atque a Tyrrhenis tractam. Modus hic incinendi classici: Tubicen unus utrimque insonuit, et mox alii pariter responderunt; priores quidem ii, qui rotunde quidem loco constituti, tubis certum aliquid modulabantur, quo ut consisterent, et prælio se pararent, milites admonebantur: tum deinde omnes reliqui, qui animos irasque militum acciebant, ad pugnam excitabant. Triplex ergo tubæ sonus: Primus unius et singularis, qui Primipli fortasse hand longe ab imperatore, ejusque autu incinuit. Secundus aliquot aliorum; qui in loco quodam orbiculato, et fortassis editiore stabant, ad signa et Aquilas. Tertius omnium aliorum per cohortes, per turmas, qui pariter jam classicum caneant. Num duo priores soni non nisi expediendo militi videbantur, paulatimque ejus animi et iræ motus. Facit enim profecto hoc sonus, et magnam vim habet ad spiritus et sanguinem evocandum. Ideo Romani non in equitibus solum, ut nos, sed etiam in pedibus tubas habebant. Nam tympana, et ejusmodi nos vasa pulsamus, Romanis non in usu, apud alias tamen gentes observata. Imo in convicio apud illos tympanotriba, et Galli, id est, effeminati Matris Deum, ea pulsabant. Vide Lips. de Mil. Rom. et Stoweck. ad Veget.

Tibiarum modulatio] Idem refert Martianus Capella lib. ix. et Plutarchus in lib. de Cohibenda Iracundia. Idemque lib. de Musica, Terpantrum seditionem, quæ Lacedæmonies vexabat, sustulisse Musica testatur.

Tibiçi primo ex arundine vel ex ligno conflatus, imprimis ex loto arbore. Unde *λατινὸν αἶλλοι* Athenæo l. v. quas scribit ab Alexandrinis *φάργγες* appellari. Tibia autem uti recta, ita quibusdam codon oblique e cornu adnexus teste Athenæo l. xv. Erat itaque tibia dextra, quæ recta, sinistra, quæ obliqua, et Phrygia. Qui talem tibiam inflabat, *θυγαράλης* appellabatur. Hesychius: *Ἐγκαράλης ὁ τοῖς Φρυγίοις αἰλῶν. ἔχει γὰρ ὁ ἀριστερος κόρυς*. Cornu illud inflexum erat in extremitate, reliquum buxum vel osseum erat teste Polluce. Apud Romanos etiam Orichalco vincebatur, Horat. 'Tibia non ut nunc Orichalco vineta, tubæque *Æmula*, sed tenuis, simplexque foramine paucæ.' Tibiçi autem artificio quodam vel molliorem vel horridiorem sonum edebant. De molliori hic loquitur Gellius, qua animi sedabantur. Artem inflandi expressit Cyprianus in Libello de Spectaculis: 'Alter,' inquit, 'cum choris et cum hominis canora voce contendens, spiritu suo, quem de visceribus suis superioribus nitens hauserat, tibiaram foramina modulans, nunc effuso, nunc iatis recluso, nunc certis foraminibus emisso, atque in aërem profuso, item in articulos sonum frangens, loqui digitis elaborat, ingratus artifice, qui linguam dedit.' Sed ad rem. Tibiçi itaque in militia Lacedæmonii utebantur. Et nuper admodum Belgæ. Sicut adhuc in armilustrio civium fieri consuevit.

Neque rei divinus gratia] Non tantum apud Græcos, verum etiam apud Latinos Tibiçines sacris præerant: qui et spondaulæ appellabantur. Hinc Victorinus de spondeo: 'Dietus a tractu cantus, qui per longas tibias in templis a supplicantes editur: unde spondaulæ appellantur, qui hujusmodi tibias inflare consueverunt:' et qui religionis causa funeribus adhibebantur, *τρυβαῖλα* appellabantur, sicut liquet ex Dione Chry-

sostomo Orat. XLIX. quos Apuleius primo Floridorum 'monumentarios ceraulas' appellavit.

Eivibrarentur] In furorem bellicum commoverentur. Vibrari idem proprie denotat quod motu tremulo agitari. Ita fulmina vibrare dicuntur. Sed ad qualemcunque commotionem quoque illud vocabulum transfertur. Vibrissare quoque apud Lucretium invenies. Et Vibrissa Motacilla dicitur a vibranda cauda. Eivibrare tamen raro apud probatos autores invenies.

Litui] Distincti a cornu, a tuba: nam Seneca facit adnata esse forma; quæ non in tuba. Dixeris a similitudine auguralis litui appellatos, qui in extremo incurvum. Qui in eo cecinit, Liticen dictus. Dabat acutum et stridulum sonum. Unde colligendum, grandem aut patulum canalem hunc non fuisse. Fuit igitur 'Lituus' medium quoddam inter tubam et cornu; non rectum prorsus, ut illa, nec totum incurvum, ut istud. Quin tamen confundant scriptores, haud abnuo. *Lips. de Mil. Rom.*

§ 2 *Procincta classes*] Ad pugnandum paratæ et expeditæ. Notandum autem classes non tantum navales intelligi, sed etiam terrestrem exercitum. Ita Agellius lib. x. c. 15. 'Classes clypeatas Antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.' Et paulo post, 'classem procinctam, exercitum armatum.' Ita in Lege Numæ: QUOJUS. AUSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIUNTUR. JOVI. FERETRIO. BOVEM. CEDITO. Cæterum classis proprie dicitur multitudo, quæ calatur, sive convocatur.

Dispalatique] Nonius: 'dispalare est separare. Sisenna Histor. lib. III. Dispalati a signis digressi ac dissipati.' Ita et Corn. Nepos non uno in loco loquitur.

§ 3 *Kal perà*] Id est, 'Post hæc congressum est. Argivi quidem so-

cilique acriter, ac cum impetu adorientes, Lacedæmonii contra segnitèr, sub tibiæ præcentu, tibicinibus multis lege consistentibus, non adeo divinæ rei gratia, verum uti junctim et veluti rythmo incedentes in hostem tenderent, neque ordines illis dissiparentur. Quod in magnis exercitibus, ubi congregandum est, fieri solet.'

Ὅρεν φάει] In antiquis Editionibus, ὁ πρὸς αὐτῷ, 'quod decet,' longe alio sensu, nimirum ut junctim et composite in hostem tenderent.

§ 4 *Cretenses*] Qui disciplinam militarem a Lacedæmoniiis accepere, teste Xenoph. de Rep. Laced. Præter hanc Musicam Cretes quoque armatam saltationem habuere, quam Pyrricham appellabant. Vide Dionys. Halicar. lib. VII. et Diod. Siculum lib. IV. et VI. Hæc erat quædam exercitatio militaria.

Cithara] Quomodo a Lyra differat docte Scaliger in Notis ad Sphæram Barbaricam Manilii docet. Musicæ autem veteris incredibilis vis erat ad animi affectus movendos, pro ratione modorum. Illustre et certum in Saule exemplum Christianis notum. Quantum ad virtutem faciat Aristot. lib. VIII. Pol. cap. 5. ostendit. Pythagoreos tibia vel cithara commotos animos et ad vitia incli-nantes mitigasse, et ad meliorem frugem deduxisse Hermogenes *ῥητορ* prodidit. Idem tibiis animum Alexandri Magni ad arma movisse prodidit. De Musica Veterum vide Glareanum, et qui novissime Musicos veteres edidit Meibomium.

Cithara] Lyram appellavit Athenæus lib. XIV. quæ sæpe cum cithara confunditur. Vetes Lexicon: 'Cithara pectus Dorica lingua dicitur: inde Cithara dicta quod in initio creditur similis fuisse humano pectori, aut sicut a pectore, ita ex ipsa cantus vel melodiam eduntur:' utique Veteribus superior pars thoracis us-

que ad jugulum ita appellabatur, sicut et Chelys. Hieronymus scribit litteram Δ retulisse, sed variae illius facere species. Citharam cæteraque instrumenta Musica Syria potissimum debere originem jure arbitror. Strabo lib. x. instrumentis plerisque nomina barbara esse dixit, sicut *νάβλα*, καὶ *σαμβάκη*, καὶ *βάββατος*, καὶ *μαργάδες*. Ita Cithara a *Κιθά* derivari videtur, quod circulum, ambitum denotat, sicut concavum citharæ esse solet: mentio Dan. III. sicut ibidem *Κισσο* *Σαμβέκα* Sambucam refert. *Αβυβ* tibi-um, hinc Ambubaiæ apud Horatium. *Βάβ* nebel nablium. *Meged* opus laudabile, et Arabibus *Magdon* gloriam, hymnum, quia tali glorioso instrumento hymni cantabantur. *Tibour* quoque Arabicum vocabulum pro cithara. *Κάρπα* instrumentum

Musicum *Κιθάρ* et Chaldeis eodem modo denotatur: tupa tympanum Syria. *العود* sive laudon Arabibus testudinem denotat, unde Europæi instrumentum quoddam Musicum *Laut* dixerunt. Sed hæc obiter.

Halyattes] Lydiæ rex, pater Cræci, unde ab Horatio Halyatticus appellatur. Herodot. lib. 1. *ἡσπαρεθερο* δὲ δὸς *εὐρυγγών* τε καὶ *πικτιδών*, καὶ ἀβυβὸν γυναικίον τε καὶ ἀνδρῆλον.

Terræ Lydiæ] Ita passim loquitur Agellius. Sic Græci quoque. Oppianus: *Ἐκ δὲ πόντος Αἰθιόπων Λιβύην ἡπείρω γαίαν*.

Læx Barbarico] Antiqua Veneta, non.

§ 5 *Indicipisci*] Incipere.

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν] Id est, 'Ast ibant taciti spirantes robar Achivi, Inque vicem auxilium cupida sibi mente secebant.'

Ἐν θυμῷ] Non, sicut quidam volunt, *ἐν θυμῷ* cum *μύθῳ* *πνέοντες*, sed cum *μυῖαι* jungendum. Neque vero Gellium his verbis, *Conspiratu tacito nitibundos*, interpretari voluisse existimo verba illa, *συγῇ μύθῳ πνέοντες*, sed ista *ἐν θυμῷ* *μυῖαι* *πνέοντες* ἀλ-

λίσσονται. Quomodo enim ignorasse Gellium credibile sit *συγῇ* ad verbum *ἴσαν* pertinere? Sed enim quia notissimum est illam vocem 'tacito' convenire cum ista *συγῇ*, non mirum est illa Gellii verba pro interpretatione prioris versus quosdam habuisse: quibus haud itidem notum fuit, hæc quoque verba *ἐν θυμῷ* inter-dum idem valere, quod adverbium *συγῇ*. ut certe hic a Gellio accipi, et quidem recte accipiente, dico. Nam et quod ab eodem poeta dicitur *ἐν θυμῷ χαλπεῖν*, Tibullus dixit, 'in tacito sinu gaudere,' item, 'in tacito sinu clausa gaudia cohibere:' quum alioqui proverbium illud et brevior et usitatiores loquendi forma effereudo diceretur, *in sinu gaudere*. Schegk.

Extant hi versus apud Homerum *Ἰλ. γ.* in pr. ad utrumque autem versum respexit Gellius. De silentio autem militum, vide Plutarchum in vita Agesilai, ubi de Lacedæmoniiis et Thebanis ad Coronæ campum agit.

§ 6 *Clamor*] Quem *baritus* nonnulli scriptores vocant, quæ vox barbaris originem debet juxta Ammianum. Germani clamorem edere hodieque *baeren* appellant, sicut a sonitu fluctus marinos. Qualis fuerit hic concentus, idem Ammianus lib. xvi. testatur: 'qui clamor ipso fervore certaminum a tenui susurro exorians, paulatimque adolescens rita attollitur fluctuum cantibus allisorum.' Clamorem autem universi tollebant, ut hostes terrent, et suos incitarent. Vide Frontinum lib. III. Strateg. cap. 9. et Leonem de bellico apparatu cap. 12. Græcorum quoque clamores Homerus passim celebrat.

Contrane institutum fcebat antiquæ disciplinæ tam probabile] Sic Vett. Edd. a quibus abit Stephanus. In Ms. Reg. legitur: *Contrane institutum fcebat antiquæ disciplinæ, tumque probabile*. Unde Lambecius non male legendum censet: *Contrane institu-*

tum ftebat antiqua disciplina? utrumque probabile. Ut sensus sit: utrumque in congressibus præliorum probari potest, et Græcorum militum silentium, et Romanorum clamor. Sequentia etiam *ex tum etiam gradu, &c.* non esse a Gellii manu autumat Lambecius, sed enim indubitanter ita scripsisse vult: *Nam tum et gradu clementi et silentio est opus, cum ad hostem itur in conspectu longinquo procul distantem: cum vero prope, &c.* Et sane sensus commodior hoc modo efficitur, sublato interrogandi signo post *distantem*, quod in omnibus hactenus excusis additur.

Clementi] Leni, quieto. Ita Terentius 'clementem vitam' dixit.

In mentem venit] Cum genitivo. Ita Cicero, Terentius Iocuti. Lucret. 'Et venit in mentem Solis Lunæque laborum.'

C. Græcho] De quo supra diximus.

Præisse] Ita ut modulos Græchus sequeretur in pronuntiando.

§ 7 *Pone cum*] Retro, post ipsum occulte.

Planipedis] Mimo, quod nudo pede, non soccia, ut in Comædia, neque cothurnis, ut in Tragedia, uteretur. Diomedes: 'quarta est species Planipedis, qui Græce dicitur *πίπας*. Ideo autem Latine planipes dictus, quod auctores planis pedibus, id est, nudis in proscenium introirent, vel quod non in suggestu Scenæ, sed in plano orchestræ positis instrumentis mimicis actitabant.'

Frequentamenta] Iteratos numeros, et pro re nata varios: vox hæc infrequens, et Gelliana.

Fistula] Quæ ex calamo vel compactis calamis proprie constabat. Erat enim *σφύριξ μονοκλάμος* et *πολυκλάμος*. Atque cera illa ultima fulciebatur. Tibullus, 'Fistula cui semper decrevit arundinis ordo, Cum calamus cera jungitur usque minor.' Septem calamis compacta erat, atque illis vocum discrimina, quas non tantum inflabant, sed la-

bris quoque percurrabant. Lucret. l. v. 'Et supra calamos oncos percurrere labre.' Cæterum hic fistula pro tibia vel alio vocali instrumento ponitur, ut ex Platarcho in vita Græchorum liquet. Uti autem tibias inflando dulcem sonum ederent, frangere spiritum soliti capistro, quo ora emigabant, ut testatur Aristophanis interpres, nisi hoc factum ne bucca nimis intumesceret. De forma illius lori vide Salm. in *Sélin.* pag. 822.

§ 9 *Ciceronis*] Lib. III. de Oratore. Licinii quoque meminit Platarchus in Græch.

Ingradiendi] Ineundi.

In libris problematum] Dia quasi hunc locum in Aristotele, sed non invenio. Vide tamen Sect. 19.

§ 10 *Αὐτὰ ῥι ἑρῶν*] 'Quamobrem ubi commissuri prælium sint, ad tibias modulos congregiuntur? ut timides minus decore agentes dignoscant.'

CAP. XII. *Vestali Virginis*] Quæ Vestæ sacra. Vestam cum Cerere quidam confundunt, quæ ipsa est Terra, itaque teste Ovid. non tantum terræ, sed ignis specie culta. Græci *ἑστίας* appellant 'Focum,' sive *ἑστία*. Chaldæi *Estha*, unde et nomen et superstitio originem accepit. Est igitur ista quasi publicus focus, sicut privatim in ædibus alii consecrantur; eoque haud absurde Macrobius, Vestam inter Deos Penates, aut certe comitem eorum recenset. Rotundum autem fuit Vestæ templum, quia Vestæ terram notat, terra autem rotunda. Illud de die omnibus patuit, ac pernoctare nemini masculo fas fuit: intrabant quidem viri, non penetrabant, aut pernoctabant. In hac autem æde negant simulachrum ullam fuisse. Quæ ut ita sint, tamen Vestæ imago passim in nummis aut statuis expressa, hodieque exstat. Plinius sedentem effingi solitam ostendit, a stabilitate; sed nummi, hoc amplius, et sedentem exprimpunt, et al-

tera manu faciem, altera discam sive puteram libatoriam praferentem. De face, ad ignem pertinet: de disco, ad sacrificia solemniter et perpetim oblata. Interim etiam stantem in nummis videas. Atrium Vestae via sacra quod Regiae adjunctum. Hoc Atrium virginum habitationi inserviebat, et Regia propria dicta Pontificum. Ministræ Vestales fuere, atque eas virgines. Usus ergo obtinuit Romæ, ut, parvæ et teneræ ætate caperentur certis pudicitis, et vitii expertes. Minorem enim quam annos sex, majorem quam annos decem natam, capi fas non erat. Multas non erant, nec crebræ istæ lectiones; nam ægre parentes in hanc velut custodiam, et adactam virginitatem, suas dederant filias. Numa in universum quatuor eas instituit, cepitque, Geganiam, Veraniam, Cannicam, Tarpeiam. Duas deinde alias Servius Tullius addidit, sive ante eam potius Tarquinii Priscus, et sic semper sex fuerunt. Cepit primas ipse Numa, et jus deinceps capiendi voluit apud reges esse. At pulsus Regibus, Pontifex maximus in locum venit; sed non libera prorsus electione, legibusque suis adstricta. continuebatur Papia lege, ut 'virgines viginti' legerentur. Magno satis numero ad unam duntaxat capiendam; sed causa est, ut sors levior accidat, sparsa sic per plures. Addit lex, 'E populo:' toto, inquam, populo. Non enim e patriciis tantum, sed et e plebeis. Imo vero Augusti ævo, præter legem moreque veterem, etiam ex libertinis capte. Sequitur, 'sortitionem in concione fieri,' in concione, Comitibus, puto, Caristis, ut coram testibus res fieret, et dignitas sacerdotio adcreceret dignitate actionis. Sortitio autem adhibita, ut quasi divinitus legi excerptique e pluribus talis videretur. Ita deductas in atrium Vestæ in caerimoniis instruebantur. Erant tres classes dis-

centium, exercebant, docebant. Per triginta annos in atrio hoc manere oportebat, decem annos discere, decem sacris operari, decem decere tenebantur. Quo tempore exacte non amplius obligabantur. Vetustissima 'maxima' dicebatur, quod ad ætatem referendum. Vestalium officia erant, primo vigilare, ne æternus ignis (ita enim vocabant) extingueretur. Sin defecisset, verberibus a Pontifice afflictebantur, et tandiu terebrare tabulam scilicet materiam (puta ex lauro vel alio ligno) cogeantur, donec ignem cribro meo virgo in sedem ferret. *Secundo* adservare arcanum imperii pignus, sive (variant tamen alii auctores) delapsum colo Palladium; quod viris videre nefas, ne quidem Pontificibus, nam velamento obductum erat. *Tertio* sacrificare, quod fere assiduum. Quo cultu ostendit Festus: 'subfibalum,' inquit, 'vestimentum album, prætextum, quadrupolum, oblongum, quod in capite Vestales, cum sacrificant, semper habent, idque fibula comprehenditur.' Præmia et honores hi erant. Primo jus testandi habebant vivo patre, deinde præmia, quæ trium liberorum matres, quod Augustus instituit. Quinetiam howeris causa licitor præcedebat, et morte liberabant reum, si fortuito illi factæ essent obviæ. Leticam, quæ vectabantur, si quis per lasciviam subisset, morte luebat. Vittæ in capite ornamenta erant. Veste alba usæ, sed limbo purpureo. Incestæ ablatis vittis subterranea cella certo ritu deponabantur, ut Plutarchus et Dionysius testantur. Zonaras addit lectulum appositum, et lucernam, et mensam cum cibis, ac sacratissimum illud corpus videretur fame consumptum, teste Plutarcho. Ignem autem semper nutrire etiam Dei jussu Judæis in usu, idem mos Ægyptiis, Persis, Græcis, aliis. Atque hæc simul ad hoc caput de Ves-

talibus annotare visum. Vide Lips. de Vestal. Seldenum, aliosque.

Labeo Antistius] Scripserat hic, inter alia, commentaria juris Pontificii, quæ Festus quoque Pompeius citat. Fuit veterum Jurisconsultorum Princeps, ut apparet ex Pomponio in l. ii. ff. de orig. juris. Petronius: 'Atque esto quicquid Servius et Labeo.' Sicut pater ejus bello Philippensi pro libertate fortiter occubuit teste Appiano lib. iv. ita ipse nimia libertate invisus Augusto. Vide Sueton. in Augusto cap. 54. Et Tacitum lib. ii. Annal. Prætoria dignitate nunquam consulari ideo functus. Suffectum consulatum, ab Augusto oblatum, repudiasset Pomponius testatur. Sed hoc apud alios autores non invenies. Proconsulem fuisse Narbonensis Provinciæ Plinius testatur lib. xxxv. Nat. Hist. cap. 4. et nuper extinctum in longa senectute suo tempore affirmat: complures ejus libri in jure civili citantur, libri nimirum Πιστωριον, 'Posteriorum,' qui post mortem Labeonis editi teste Gellio nostro lib. xiii. c. 10. 'Ad Edictum,' libri 'Epistolarum,' et 'responsorum.' Proculus quoque et Aristonotas ad Labeonem ediderunt. Edidit quoque lib. ad Leges xii. tabularum teste Gellio: librum 'juris Pontificii et Augurii.' Augustinus lib. iv. et viii. de Civitat. Dei. Lib. de 'Diis Animalibus.' Vide Servium in Æneid. lib. xv. 'De disciplinis Etruscis' citat Fulgentius. Librum 'de Diis Penatibus,' 'de Oraculo Apollinis Clarii,' 'Fastorum' lib. Macrobius lib. i. Saturnal. Vide Labbitt indicem antiquorum in jure interpretum, uti etiam Antonii Augustini.

Capî] Signata et quasi consecrata erant verba 'capio te Amata:' proprium hoc vocabulum, ut Lavinia mater Amata; nisi ad Vestalis nomen respererit Poëta Virgilius.

Patrima et Matrîma] Quæ utrun-

que parentem viventem haberet: nam patrimi dicebantur, qui patrem, matrimi qui matrem superstitem habebant, qui utrunque junctim patrimi matrimi dicebantur. Festus: 'patrimi et matrimi pueri pretextati tres nubentem deducunt, unus qui facem præfert ex spina alba, quia noctu nubebant, duo qui tenent nubentem.' Græcis ἀμφωλαῖς dicuntur, quasi utrinque florentes.

Lingua debilis] Hoc in aliis sacris quoque obtinuit, namque non tantum sanas et integri corporis hostias Diis offerendas, sed etiam sacerdotes sanos, non mutilos, minimeque deformes esse, Antiqui voluerunt. Nam, ut missa faciam, quæ leguntur Levitici cap. xxi. multisque locis in jure Pontificio, Seneca lib. iv. Decl. lege fuisse cautum demonstrat, ut sacerdos corpore vitioso, nec integro, a sacris removeretur; quod tamquam res mali ominis homo ejusmodi esset devitandus. Plutarchus Problemate 72. testatur, 'Augures si ulcus habuissent, augurandi causa severe prohibitos.' Cnjus rei causam ille ita explicat, 'An et hoc signum est non oportere, qui morbum aliquem aut ulcus, aut perturbationem in animo haberent, res divinas tractare, sed tum Deorum mentem hominibus prodere, cum et liquido, et integro animo essent? An illud rationem habet, si neque victimam sanandi vulneris causa quisquam adhiberet, nec avibus ulceratis ad auspicandum uteretur, eo multo magis in se ipsis servanda existimasse, ut ad ea, quæ a Diis significarentur, puri et integri accederent? Ulcus enim diminutio quædam, et corporis pollutio videtur.' Hæc ille. Vid. Magium tom. 2. fac. crit. p. 1405. Etiam impuri, morbisque affecti sacerdotes, apud Hebræos, donec morbo impliciti, sacra facere nequibant, itaque seorsim debebant. Videndus Josephus lib. v. ἀλω. cap. 15. et Senatores magni

synedrii ea de re judicabant, ut Maimonides testatur, atque habetur in cap. 2. libri Thalmudici, quem Mas-sechta Middoth appellant. Neque mutili admittebantur: unde Antigonus Hyrcanum captum utrisque auribus truncavit, ne ad Pontificiam dignitatem aspirare posset.

Emancipatus] Patria potestate solutus. Manceps Antiquis pro domino sumitur. Emancipatio autem est abalienatio. Quia autem ex lege Romani Patres in liberos jus vitæ necis habebant, et *δεσποτική* potestatem, ita ut ter vendere licitum esset filium, semel filiam et cæteros liberos antequam emanciparentur, ad hanc formam potestate illa severa sublata, patres simulato liberos vendebant, et receptis uno aut duobus nummis a patre fiduciario, qui emptor fuerat, et caverat de remanipando, emancipabant, sive sui juris faciebant. Vide Dionys. Halicarn. lib. II. et Boëthium in Topica Ciceronis. Abdicatio sive *ἀποκρίσις* Græcorum, quando filius juxta leges propter gravem causam domo expellebatur. Vide Lucianum in *ἀποκρίπτις*. Hæc abdicatio ignota Romanis: quare autem emancipata non posset esse Vestalis, ratio hæc fuisse videtur, quia emancipatio speciem servilis conditionis præ se ferebat, unde etiam in jure civili aliquando eum manumissione confunditur.

Negotiis sordidis] Quæ hæc sint vide Ciceronem lib. I. Offic.

Diversantur] Versantur.

Flamen] 'Flamen' a 'filo' quasi 'filamen' dici, ait Festus, in 'Flamen'; et Priscianus lib. IV. Integrum 'filamen' in antiqua legitur inscriptione, pag. 237. n. 6. DIVÆ AUGUSTÆ ALBINUS ALB. F. FILAMEN DIVÆ AUG. PROVINCIÆ LUSITA. Ratio nominis est, sive quod 'filum' esset 'annexum pileo sacerdotali,' sive quod 'solo filo,' urgente æstus,

'caput cingerent.' Hinc Varro lib. I. de L. L. 'Flamines, quod in Latio capite velato erant semper, ac caput velatum erat filo.' Quem locum ita emendat Scaliger: *Flamines, quod licio in apice velati erant semper, &c.* 'Licio' isthoc fuisse 'filum lanæ' indicat cum Festus, tum imprimis hic Livii locus, lib. I. 'Legatus, ubi ad fines eorum venit, unde res repetuntur, capite velato (filum lanæ velamen erat), Audi Jupiter,' inquit, 'audite fines,' &c. Memorabilis est etiam iste Servii locus in lib. VIII. *Æn.* 'Flamines in capite pileum habebant, in quo erat brevis virga desuper habens lanæ aliquid. Quod cum per æstus portare non possent, filo tantum capita religare cæperunt. Nam nudis penitus eos capitibus incedere nefas fuit. Unde a filo, quo utebantur, flamines sunt dicti, quasi filamenes. Verum festis diebus filo deposito, pilea necesse erat accipere, quæ secundum alios ad ostendendam sacerdotii eminentiam sunt reperta: sicut columnæ mortuis nobilibus superponuntur, ad ostendendum eorum columnen. Alii dicunt, non propter eminentiam dignitatis hoc factum: sed quia cum sacrificarent apud Laurolavinium, et eis exta frequenter aves de vicinis venientes locis (al. *Lucis*) abriperent, eminentia virgarum eas terrere voluerunt. Exinde etiam consuetudo permansit, ut apud Laurolavinium ingentes haberent virgas, non breves, ut in urbe.' Hæc Servius. Vide Voss. in Etym.

Flamen] Flamines velatos incedere oportebat, pone autem regerebant apicem, ne gravis esset summis æstatis caloribus. Amentis enim, quæ offendices dicebantur, sub mentum adductis religabant, ut cum vellent, regerent, et pone pendere permetterent. Nam dnarum rerum necessitate semper obstrictus erat flamen, numquam nudo capite in publicum prodeundi, ac numquam apicem di-

mittendi. Hoc enim est caput ex lege Flaminica: *SINE. APICE. SUB. DIVO. ESSE. NEC. FAS. ESTO. IN TECTO. UTET. LUBET. LICET.* Ergo cum filo propterustus diei velati erant, apicem tamen gestabant; sed non in capite, uti diximus. Flamines autem a flameis duci possunt. Nam certum est eos velamenta gestare solitos, quæ flamea vocabantur. Dionysius: οὗς (Flamines) ἀπὸ τῆς φλόγους πύλον τε καὶ στεγνάτω, ἃ νῦν ἐν φορεῦσι, φλάμεα καλεῖσθαι, οὕτω προσαναγορεύουσι. Vide Scalig. in Festum.

Aut Augur] Augures proprie avium garritum observabant, auspices volatum: sed crebro confunduntur, atque ad alia signa, quæ quid portentant, extenduntur. In avibus autem garritus, volatus, et pastus observabatur. Oscines aves garrita vel cantu credebantur futura prædicere. Plin. lib. x. c. 19. Oscinem avem ab alite distinguit cantu, alitem contra magnitudine: præpetes, quæ secundo volatu ante eum qui auspicabatur volabant, et auspicium faciebant. Si pulli oblatam pulcem avidè comederent, solistimum tripudium dicebatur. Sinistræ aves Latinis faustæ credebantur, quod iis septentrionis sinister erat, teste Livio, orientem aspiciendo. Faustæ autem illæ aves erant, quæ alte subvolarent. Quod versus Aquilonem fieri oportebat iis, quibus maxime omnium sublimis ille vertex. Atque ita Iudæi quoque observarunt, qui cum oculos ad orientem converterent, quem *DTP* appellant, austrum pro dextra, septentrionem pro sinistra habebant. Græci contrarium modum tenuerunt. Ita Cleomedes occidentem anticam partem esse voluit, posticam orientem. Ita septentrio illis dexter, et auspicia dextra fortunata. Vide plura in Exercit. Miscell. Thyæi Exer. 19. erant præterea aves arculæ, ab arcendo, seu vetando dictæ, aut clivæ, quia difficilia vocabantur clivæ, re-

mores a remorando, aves enebræ vel inebræ ab inhibendo, unde et inhibæ Isidoro lib. XII. c. 7. aut alteræ aves, cum alteræ supervenirent, quæ felici auspicio vitium facerent. Erant etiam ambustanæ aves, quæ et incendiariæ, quod ex busto aliquid rapuissent, atque ad tectum detulissent. Omen illud erat incendii. Servius in fragmentis: 'Sane bubo si cujus ædes insederit, et vocem miserit, mortem significare dicitur. Si autem de busto eadem ad tectum detulerit, incendium ædibus portendere.' Eandem autem juxta Scaligerum spiritunicem fuisse cum incendiaria non est dubium. Græco enim nomine dicta est *παρὰ τὸν σπυθῆρα*, quod carbonem ex rogo aut ex altari in ædes inferret: *σπυθῆρ* enim est strictura ignis. Sed hæc nimis forsan diffuse. Auspicia quoque quædam erant cædua, si virga manu anguris excidisset. Virga enim quatuor cœli plagas, quæ templa a contemplando vocabant, circumscribebant. Templa illa cœli *Eschylo τεμένη ἀβέρος* vocantur, et propter quadratam descriptionem *πυθία*. Hæc virga lituus dicebatur, trabea autem, qua inducebantur Augures, purpura et cocco prætexta erat. De cuius differentia vide Scaligerum ad Festum.

XV-Vir] Fuere primo Duumviri, dein Decemviri, Syllæ tempore Quindæcinviri sacris faciundis, quibus jus erat inspicendi libros Sibyllinos. Lactantius lib. 1. de falsa Rel. cap. 6. 'Harum omnium Sibyllarum carmina et feruntur, et habentur, præterquam Cumæ, cujus libri occulantur, nec eos ab ullo nisi a Quindæcinviris inspicere fas habent.' Quia sacra quoque procurabant, videntur a *Fl. Vopisco* Pontifices appellari. Sed videndus Salmasius in *Vopiscum* p. 362. *XV-Vir* autem hic legendum, non, ut Badius edidit, *decemviri*, cujus quidem munus idem fuerat, sed a *Syllano* tempore numerus auctus.

VII. Vir Epulorum] Festas: 'Epulones dicebant Antiqui, quos nunc Epulones dicimus: datum autem est his nomen, quod epulas indicendi Joviciterisque Diis potestatem haberent.' Primum Pontifices procurare soliti epulare hoc ludorum sacrificium, postea Tresviri epulones ab iis creati, postmodum Septemviri, etiam Decemviri a Julio Casare. test. Dion. lib. XLIII. Quando autem lecti sternebantur Diis et pulvinaria, lectisternium appellabatur. Dapes cibi quæ Deorum convivio apponebantur. Hinc Epulum, et Epulones dicti. 'Jovis Epulo ipse in lectulum, Juno et Minerva in sellas ad cenam invitabantur,' ut Val. Max. loquitur lib. I. c. 1. atque ita septem Epulones curvivia celebrabant. de origine Lectisternii vide Liv. I. v. c. 12. Epulones illos parasitos Jovis appellavit Varro, quod in contemptum ludicrum exponit Augustinus de Civ. Dei lib. VI. c. 7. Sed ex Athenæo et Hesychio liquet *παρῆγοροι* proprie fuisse, qui victimæ partem cum sacerdotibus caperent. Epulones autem illi ad Pontifices referebant, siquid prætermissem aut commissum, aut pollutum esset, ut Cicero testatur Orat. de Aruspicio responsis.

Salii] 'Salii' sacerdotes Martis a Numa Pompilio instituti, testibus Livio, Dionysio, et Plutarcho, ex patricio ordine, numero duodecim, ut scilicet ejus sacra in Palatio curarent, unde 'Palatini' sunt appellati: non ab Arcade Salio, quem Æneas a Mantinea deduxerit in Italiam, appellationem habent, etiam Polemoni id visum fuerit, sic referente Festo, verum a 'saliendo' sive 'saltando,' quod quotannis cogerentur saltare in Comitibus tunicis versicoloribus amicti, et aeneis balthéis succincti. Inde Ovidius Fastor. III. 'Jam dederat Saliis a saltu nomina dicta, Armæque et ad certos verba canenda modos.' Saltatores quoque eos et lau-

datores Deorum belli præsidium appellat Dionysius. Legimus enim togas nexisse fibulis, habuisse altiores pileos et desinentes in conum, accinctos fuisse gladiis, dextra lanceam virgamve, lava Thraciam gestasse peltam, quam nominabant ancyle. Ad militum quoque modum gesticulabantur canente tibia, jam quidem simul, nunc per vices interea canentes patrium Præna. Armatam istam saltationem, quæ fiebat cellis ad scuta gladiis a Curetibus inventam tradiderunt nonnulli. Alii audent Sæoni vel potius Salio acceptam ferre, sed minus recte. In fine vero Præanis appellabant 'Mamurium.' Ceterum Præanes, qui canebantur a Saliis, Janoni, Minervii, Jannali, atque ita deinceps dicebantur a neminibus Deorum, quorum laudes celebrabant. At in homines universos scripti axiomatorum habebant nomen, a verbo 'axare,' quod nobis est 'nominare,' vel quia in axibus, id est, tabulis describebantur. Ferunt Tullum Hostilium duplicasse Saliorum numerum, cum Romanis in aciem contra Fidenates eductis Albani defecissent, dace Metio Suffetio. Lege lata, liberi fuerunt omnes et indigenæ, quorum uterque parens in vivis esset, cujusque fortunæ. Qui illis præerat, 'Saliorum' dicebatur 'Magister,' nonnunquam 'præsul,' tanquam præsaltor. Virgilius hos sacerdotes Hereuli dedit, cum loquitur: 'Tum Salii ad cantus incensa altaria circum Populeis adsunt evincti tempora ramis.' Et recte quidem a Poëta hoc factum vult Macrobius, eo quod Hercules apud Pontifices idem esset cum Marte, et Chaldæi 'stellam Herculis' vocent, quam reliqui omnes 'stellam Martis' appellant. Atque hæcenus de Saliis Palatinis a Numa institutis; præter quos alii 'Collini' dicti a Tulle Hostilio ex voto creati, ut scribit Dionysius libro secundo: 'Agonales,' inquit, 'sive, ut quidam

appellare malunt, Collini Salii habent in Collino tumulo sacrarium, post Numam instituti a rege Hostilio, sicut bello Sabino voverat.' Meminit horum et Varro v. de Lingua Latina. Servius tamen, ut a Scaligero citatur, Collinos et Quirinales a Numa institutos scripsit, ab Hostilio Pavorios et Pallorios. Utcumque, Quirinales intellige, qui alias 'Agonenses' dicuntur. Nam et mons Quirinalis simul Agonalis est dictus. Vide Funger.

§ 2 *Tibicinis sacrorum*] Vetus inscriptio, TIBICINES ROM. QUI SACRIS PUBLICIS PRÆST. SUNT. Optime Ovid. lib. iv. Fast. 'Temporibus veterum tibicinis usus avorum, Magnus et in magno semper honore fuit: Cantabat fanis, cantabat tibia ludis, Cantabat mœstis tibia funeribus.' Collegium eos habuisse Romæ, ex Livio et antiquis inscriptionibus liquet. Quia autem in Minervæ tutela erant, quinquatribus minoribus mense Junio feriati per urbem vagabantur, et ad ædem Minervæ conveniebant, ut Varro et Festus testantur.

Capito Ateius] Vixit tempore Augusti, de quo ita C. Tacitus lib. ii. Annal. 'Et Capito Ateius, de quo memoravi, principem in civitate locum studiis adsecutus civilibus, sed avo centurione Syllano, patre prætorio: consulatum ei acceleraverat Augustus, ut Labeonem Antistium iisdem artibus præcellentem dignatione ejus Magistratus anteiret.' Invisum enim Labeonem Augusto fuisse propter nimiam libertatem supra ostendi: quam vecordiam alibi Gellius appellat, Suetonius contumaciam, Horatius Sat. iii. insaniam. Vide Gellium nostrum lib. xiii. cap. 12.

Liberos treis] Jus hoc ex Lege Papia Poppæa proflexit. Qui enim tres liberos habebat in urbe, in Italia quatuor, in Provinciis quinque, a cura, tutela, cæterisque muneribus personalibus immunis erat, l. xi. De Ex-

cusat. et l. ii. C. Qui Num. lib. a patrimonialibus non exensabatur l. ii. § 4. l. x. et seq. de Vac. mun.

§ 3 *Emancipatione*] Emancipati capite quoque minuuntur, et patri extranei intelliguntur.

Capitis minutione] Minima, qua status familiæ mutatur, caput enim statum denotat. Putat autem Hotomannus ad personam translatum esse, quod de ipso ordine dici debeat: nam cum quis emancipatur, ordo agnatorum uno capite minuitur. Ita etiam in civitatis vel libertatis jure dici potest.

Jus testamenti] Plutarchus de Vestalibus notat, eas sine tutore aut ratore res suas administrasse, *ἀνεργαί τελευταύων*.

§ 4 *Fabii Pictoris*] Quæ ex Fabii Pictoris annalibus Veteres referunt, ea partim sunt de antiquitatibus Italiæ, et urbis initis, partim de gestis Populi Rom. Utrum autem ex Græco, an Latino sint opere, non semper dicere possumus. Nec de eo anxie disquiri opus est, si utraque lingua idem opus ab eo tractabatur. Ex Latinis, meminit Pictoris annalium Plinius lib. x. Hist. Nat. cap. 24. et lib. xiv. cap. 13. Quinctilianus lib. i. cap. 10. Solinus c. 10. Aurelius Victor, vel quisquis scriptor ille de Origine Gentis Romanæ; ut de Grammaticis, Gellio, Macrobio, Festo, Nonio, et Victorino, nihil dicam. In historia nimis studuit Romanis: unde dum bellum Punicum descripsit, nec laudare scivit Carthaginenses, ubi merentur, nec candide exposuit, ubi peccarunt. Quo nomine a Polybio reprehenditur lib. i. Vide et eundem lib. iii. ubi illum culpât in iis quæ de causis secundi belli Punici prodidit. Atque eo id se facere addit, nequis sine judicio omnibus habeat fidem, quia Romanus fuerit Senator, et ejus belli temporibus vixerit. Quod ad stylum attinet, Cicero in primo de Legibus, omnes et istius et proximi

temporis scriptores plane exiles esse ait. Illustis quoque de ejus, et Catonis, Pisonisque, annalibus, locus est Cic. lib. xi. de Oratore. *Voss. de Histor. Lat.*

Jous] Jovis, ἀρχαῖος.

PRO POPULO ROM. QUIRITUM] Emendat Carrio, POPULO ROMANO QUIRITIBUSQUE, quod in omnibus sacrificiis et precibus ita loquerentur. Festus, DICI mos erat Romanis in omnibus sacrificiis precibusque, POPULO ROMANO. QUIRITIBUSQUE, quod est Curenibus, quæ Civitas Sabinarum potentissima fuit.

OPTIMA LEGE] Male vulgo legebatur, UTI. QUOD. OPTIMA. LEGE. FIAT. Festus: 'Ut qui optima (lege optima) lege fuerint, adjici solet, cum quidam Magistratus creatur.' Adde similem locum Festi, in 'optimallex.' Vide Scaligerum in Festum.

§ 5 *Flamines quoque Diales]* Qui Jovis ministerio assignati a Numa Pompilio, ut Livius lib. i. testatur.

L. Sylla] L. Cornelius Sylla reliquit libros rerum gestarum: quorum ex secundo quædam adfert Gellius hic et lib. xx. cap. 6. ex vigesimo primo autem Priscianus lib. ix. Iis in libris de rebus suis egit; Plutarchus teste in vita Syllæ. Nec absolvere potuit, morte præventus. Sed quod non quivit Sylla, id fecit liberatus ejus Epicadus. Suetonius in illustribus Grammaticis: 'Cornelius Epicadus, Lucii Corneli Syllæ Dictatoris libertus, calatorque sacerdotis augurali, filioque ejus Fausto, gratissimus fuit: quare nunquam non utriusque se libertum edidit. Libram autem, quem Sylla novissimum de rebus suis imperfectum reliquerat, ipse supplevit.' Apud Plutarchum semel itorumque lego, Syllam commentarios suos dicasse Lucullo, idque conditione ea, ut is digereret, poliretque. Sed Epicadus, credo, fecit, quod potuit: hinc Lucullo obtulit, ut supremam is manum adderet. Vide

Voss. de Histor. Lat.

P. Cornelius] Gens Cornelia nobilissima in varias stirpes divisa. De familiis Veterum vide Fulvium Ursinum, A. Augustinum, Glandorpium, Streinium, aliosque.

M. Cato] Intelligit M. Porcium Catonem Censorium, qui, teste Cicerone, orationes amplius centum quinquaginta edidit, quas summopere landat idem Eloquentiæ Princeps. Scripsit etiam originum sive historiarum libros, quibus inserta hæc, cujus hic meminit Autor Noster, oratio, ut testatur Livius lib. XLIX.

Tamen dicunt] Vulgo in antiq. edit. cum dicitur jus Pontificum discere noluisse. Locus corruptissimus, ex quo nihil sani elicies. In Ms. R. scriptum erat: *M. Cato de Lusitanis, cum Ser. Galbam accusavit, tamen dicunt deflere voluisse.* Quare facta interpunctio post vocem *accusavit*, reliqua ita legerim: *Lusitanos dicunt deflere voluisse.* Sunt scilicet hæc verba, et quæ sequuntur, fragmentum ex Oratione Catonis, quam habuit pro direptis Lusitanis contra Ser. Sulpitium Galbam. Sed quo manifestior sit emendationis nostræ veritas, addidi ex Liviana epitome libri quadragiesimi noni, quæ ad rem pertinere visa sunt: 'Cum L. Scribonius tribunus pl. rogationem promulgasset, ut Lusitani, qui ex fœdere Po. Ro. dediti a Ser. Sulpitio Galba in Gallia vænissent, in libertatem restituerentur, M. Cato acerrime suasit: extat oratio in annalibus ejus inclusa. Q. Fulvius Nobilior sæpe ab eo in Senatu laceratus respondit pro Galba. ipse quoque Galba, cum se damari videret, amplexus duos filios prætextatos, et filium C. Sulpitii, cujus tutor erat, ita miserabiliter pro se locutus est, ut rogatio antiquaretur. Extant tres orationes ejus, duæ adversus L. Scribonium trib. pl. rogationesque ejus habitas de Lusitanis, una contra L. Cornelium Cethegum, in qua Lu-

sitanos prope se castra habentes cecos fatetur, quod comportum habuerit, equo atque homine suo ritu immolatis, per speciem pacis adoriri exercitum suum in animo habuisse.' Habes in posterioribus hinc verbis excusationem Galbæ, quæ nititur iusta reprehensione voluntatem in rebus illicitis. Dicit enim Lusitanos per speciem pacis adoriri exercitum suum in animo habuisse, et nisi occupasset repentina eorum incuralione oppressam fuisse. Huic argumento respondet nunc Cato: 'Lusitanos,' inquit, 'dicunt defecere voluisse.'

Ego me nunc volo, &c.] Simili *ἐνεργῆ* usus est idem Cato in Oratione pro Rhodiensibus, ex qua hæc citantur apud Gellium l. vii. cap. 3. 'Qui acerrime,' inquit, 'adversus eos dicit, ita dicit, hostes voluisse fieri. Et quis est tandem nostrorum, qui quod ad sese attineat, æquum censeat, quenquam poenas dare ob eam rem quod argnatur male facere voluisse?' &c. Plura autem de hac actione in Ser. Sulp. Galbam vide apud Ciceronem, Valer. Maximum, Suetonium, et Ascon. Pædianum Comment. in Divinationem. Lamb.

Commentariis Labeonis] Vide supra de Labeone. Festus Labeonis commentaria juris Pontifici citat, quas fortasse eadem.

CAP. XIII. *Καθήκοντα*] 'Officia, quæ conveniunt, quæ decent.' Ita Græci dicunt, τὰ *καθήκοντα ἀνθρώπων*, 'officio perfungi.'

Arbitrata] Passive. Arbitrari proprie, inspicere: et arbiter, inspector: testis Cicero posteriori Orat. in Verrem: 'amæno sane, et ab arbitris remoto loco.' Ita Plantus quoque frequenter, aliique probati auctores. Hinc arbitrium pro arbitrorum sententia, et arbitrari dicitur de arbitris sententiam ferentibus. Arbitri erant iudices, qui totius rei arbitrium habent, teste Festo. Inter iudicem tamen, quem formula juris

includit, et arbitrum, qui juxta æquitatem decernit libere, neque astrictum ullis vinculis religionem habet, in Jure civili differentia nota: Diffuse hac de re Jurisconsulti.

Deflexerint] Firmam constituerint.

Statuta] Constituta.

Pontificiumque] Licentiam sive potestatem denotat. Pontifex enim qui potest facere. Unde etiam in sacris Pontifex, testa Scævola apud Varro- nem l. iv. appellabatur, quasi qui posset facere, id est, sacrificare. Hoc vocabulum, 'Pontificium,' etiam apud Arnobium lib. 12. et Symmachum lib. 12. Epist. 17. occurrit. 'Pontificium fruendi' dixit Constantinus in Cod. Theod. ubi de maternis bonis loquitur.

Imparentis]. Vulgo, *impatientis*. Atque ita in omnibus exemplaribus antiquis legi affirmat Badius. ipse tamen legit *imparentis*, id est, inobedientis. Quamvis enim 'imparco' pro 'non pareo' vix inveniatur, Festus tamen 'imparentem non obedi- entem' esse dixit. Atque hinc *imparentis*. Lipsius *imperientis* legit, et probam vocem *parientis* ex Cassiodoro lib. vii. Var. putat, atque ita emendat l. i. C. qui pro sua jurisd. Cujacius lib. i. obs. c. 6. ex veteribus libris. Forsan juxta Badium legi posset *impotentis*, nisi vox *impatientis* ita quoque hic sumatur, quod animi impotens et impatiens fuerit, æqui mandatum, quod mandanti inquitile esse crederet. Vocabulum *impatientis* ad mandantem contorte admodum refert Maserius, propter culpam mandatarii, et jam poenam inde precabilem et nullis precibus aver- runcandam.

§ 3 *Posthumiana imperia*] Posthumium Tubertum dictatorem intelli- git, qui bello Fidenati anno Urbis conditæ cccxii. A. Posthumium fili- um, quod non suo jussu sed sponte præsidio progressa hostes fœderat, victorem securi feris jussit, ut Vale-

rius Maximus loquitur lib. II. c. 7. Ab hac tamen opinione dissentit Livius, qui Manlio solum Torquato hoc severitatis exemplum tribuit, quod Manliana imperia dicantur, non Posthumiana, cum tamen Posthumius tempore prior fuerit. Hic tamen conjunxit Auter Noster Posthumianum et Manliana imperia. Livius tamen non diffidetur ita etiam alios historicos retulisse, ideoque voluisse tacitum præterire Posthumium.

Et *Manliana*] Qui Latino bello, vel ut Livius, Equorum Volscorumque, filium suum, quod provocatus a Geminio Metio dæce Tusculanorum ad dimicandum se ignaro descendisset, quamquam gloriosam victoriam et speciosa spolia retulisset, abripi a hictore, et in modum hostiæ mactari jussit, ut Valerius Maximus loquitur, 'satis esse credens patrem forti filio, quam patriam militari disciplina carere.' Quod tamen indignissime tulit juvenus militaris, neque execrationibus in Imperatorem perpercit. Post victoriam illi in urbem redeunti nemo ex junioribus occurrere volebat, quod indigne ferrent tantæ indolis filium tam crudeliter fuisse a patre necatum. Vide Liv. lib. VIII. Val. Max. lib. II. c. 7. et lib. IX. cap. 3. et Gellium nostrum lib. IX. cap. 13.

Præceptori] Qui aliquid præcipit, injungit.

Theorematicum] Badius legit, *theoremata*. alii *Theorematicum*. *θεωρημα*, speculatio, vel præceptum. Euclides ita Propositiones appellavit.

P. Crassi Muciani] De hoc Crasso ita loquitur Cicero de clar. Orat. 'P. Crassum valde probatum oratorem hædem fere temporibus acceperunt, qui et ingenio valuit, et studio, et habuit quasdam etiam domesticas disciplinas. Nam et cum summo illo oratore, Ser. Galba, cujus C. filio filium suum collocaverat, affinitate se devinxerat, et cum esset P. Mucii

filius, fratremque haberet P. Scævolam, domi jus civile cognoverat.' De variis Crassis, imprimis L. Crasse, qui eloquentium jurisperitissimus vocabatur, ejusdemque cum Q. Scævola comparatione vide eundem Cicero-rem.

Sempronio Asellione] Qui bellum Numantinum scripsit, cui ipse interfuerat. Vide Gellium nostrum lib. II. cap. 13. Quod bellum confectum, excisæque Numantia anno Urbis DCXXI. P. Macie Scævola et L. Calpurnie Pisonæ Frugi Coss. complures Historiarum libros scripsit, nam decimum quartum alibi citat Auter. Meminit ejus quoque Cicero lib. I. de Leg. et Dionysius inter Historicorum Romanorum inertissimos illum recenset.

§ 4 *Leucas oppidum*] Leucadiam peninsulam esse dicit Plinius, in qua Leucas, quæ prius Nericum, oppidum. Acarnanici Epiri regionculæ oppidum est Stephano. Leucas, et Leucates quoque Straboni, promontorium. Nericon igitur olim urbs erat Leucadiæ, quæ cum antea a mari remota esset, postea eidem admotæ, per fessum Isthmo et mari admisso, sicuti Scylax testatur. Vide et Strabonem.

Aries] Aries machinamentum fuit, quo muros urbium frequenti ictu feriebant, evertébantque. Ejus inventionem Phn. lib. VII. cap. 56. Epeo tribuit, existimans ab equo repertum Trojanis. Ita enim scribit: 'Equum, qui nunc aries dicitur, in muralibus machinis Epeus invenit ad Trojam.' Tertullianus, libro de Pallio, Carthaginiensibus asseribit, secutus fortasse Vitruvium, qui ita habet libro X. cap. 24. 'Primum ad oppugnationes Aries sic inventus esse memoratur: Carthaginenses ad Gades oppugnandas castra pomerant; cum autem castellum ante cepissent, id demoliri sunt conati: postquam non habuerunt ad demolitionem fer-

ramenta, sumpserunt tignum, idque manibus sustinentes, capiteque ejus summum murum continenter pulsantes, summos lapidum ordines dejiciebant, et ita gradatim ex ordine totam munitionem dissipaverunt.' Hæc ille. Sequiori ævo quoque Cancer appellatur. Atque hæc de origine ac nomine. Rem ita descripsit Flavius Josephus tertio Excidii: 'Est,' inquit, 'Aries trabs prægrandis, quæ malum navis assimulat. Is solidatur in capite gravi ferro, in arietis formam; unde et nomen assumpsit: dependet medius, funibus suspensus ex alia trabe, velut trutina; quæ trabs tignis utrimque firmis munita est et fulta. Repulsus porro magna virorum manu retrorsum, iisdemque antrotrorsum statim et cum impetu redectentibus, quatit muros prominulo ferro. Neque est ulla turris tam valida, aut mœnia tam lata, quæ, ut primas maxime plagas tulerint, sustinere et subsistere eas assiduas possint.' Accedat his illud Lucani, 'Tu quoscunque voles in planum effundere muros, His aries actus dispergit saxa laceratis.' Et hoc Sidonii: 'Nec Pharii nunc regna precor, nec ut hisce laceratis Frangat Hydaspeas aries impacatus Erythras.' Ex his Prioræceton autores, et qui omnium circumspectissime et cum cura id argumenti tractavit Clarissimus Lipsius, triplicem aut duplicem arietem facit, rudem, et a prima inventione, quem manibus lacertisque validi homines sustinentes egerint; alterum compositum, qui ex trabe altera ex transverso erecta dependerit, quo vi majore, conatu leviori libaretur; tertius fuit testudo arietaria. Quæ sane distributio licet hand improbanda, tamen quod ad compositum attinet, non satis rem exprimit, nam præter rudem, et præter dependentem, exque alia trabe, velut jugo aut trutina, ut habent verba Josephi, funibus suspensum, etiam aries

proprie compositus fuit ex pluribus trabibus inter se connexis, et laminis ac vinculis ferreis arctissime circumligatus et compaginatus. Cujus effigies Campis Transisulanæ oppido nuper videbatur. Hinc jam intelliguntur Lucani et Ammiani Marcellini loca, quæ de ariete hunc in modum composito habentur, hactenus aliorum, et ad priorem compositionem, minus, ut existimo, recte traducta. Lucani verba ita se habent: 'nunc conjunctas adstringere nodis Instabat ferroque trabes, quo frangeret altos Portarum postes, quateretque morantia claustra.' Ammiani hæc sunt lib. xx. ubi ait, 'Arietem vetustum dissolutum fuisse, ut facilius veheretur, iterumque instructum.' Ubi primum in verbis Lucani conjunctas trabes, quæ nodis et ferro erant adstringendæ, de ariete ejusmodi, qui ex duobus aut tribus malis compositus constabat, omnino acceperim. Nam et Ammianus cum inquit, 'Arietem, uti facilius veheretur, dissolutum iterumque instructum, quis non de trabe similiter solutuli, aut potius de trabibus eum, ut indicavimus, in modum in se compositis atque aptatis id quoque ipsum intellexerit? Joh. Isaac. Pontanus.

Malis] Trabib. vel arboribus navium.

CAP. XIV. *Julius Hyginus*] Hic est ille, de quo Suetonius de Illustribus Grammaticis: 'C. Julius Hyginus, Augusti libertus, natione Hispanus, etsi nonnulli Alexandrinum putant, et a Cæsare Romam advectum, Alexandria capta. Studiosæ et avidæ imitatus est Cornelium Alexandrum Grammaticum Græcum, quæ propter antiquitatis notitiam Polyhistorum multi, quidam historiam vocabant. Præfuit Palatinæ Bibliothecæ: nec eo secius plurimos docuit, fuitque familiarissimus Ovidio Poætæ, et Caio Licinio, consulari historico: qui eum pauperem decessisse

tradit, et liberalitate sua, quoad vixit, sustentatum.' Scripsit, ut ex Gellio nostro liquet, 'de vita rebusque Illustrum Virorum.' Asconius Pedianus in Pisonianam illius quoque meminit. Alia quoque conscripsit, præter 'exemplorum volumen,' quod citat Gellius lib. x. c. 18. 'de Urbibus Italicis' plenissime scripsit, ut testatur Servius in lib. vii. *Æneid.* multa quoque alia citantur. Hodie præter Astronomicum et fabularum librum nihil extat.

Fabricium] Intelligit Fabricium Lascinum, quem 'locupletem faciebat, non multa possidere, sed modica desiderare.' Eiusdem hoc dictum erat, 'quod malebat pauper divitibus imperare, quam dives pauperibus.' Vide Val. Max. lib. iv. cap. de Abstinencia.

Grandem pecuniam] Valerius scribit decem æris, et quinque pondo argenti, totidemque servos illi missos. Quæ summa tenuis. Sed præcudubio notæ numerorum inversæ. Gemblacensis liber Ms. teste Pigio, xv. pondo argenti prodit. Contigit hoc A. U. C. CCCCLXXX.

Defieri] Deesse. Virg. 'Lac mihi nonestate novum, non frigore deficit.'

Paratum] Apparatum.

CAP. XV. *Humidis*] Solent enim, qui præcipientes loquuntur, salivam una effutire. Pers. Sat. i. 'summa delumbe saliva Hoc natat in labris.' Legunt quidam, *uvidis*. Uvida dicuntur proprie quæ humorem intrinsicum habent, humida quæ extrinsecam.

Lapeantibus] Crebro vacillantibus.

Aptis] 'Aptis,' idem est quod alligatis, aptatis. Festus, 'comprehendere Antiqui vinculo, apere, dicebant. Unde aptus is qui convenienter alicui junctus est.' Ἀπταιν significat Græcis eodem modonectere, ligare: hinc apio, vel apo. Voce 'aptis' hac significatione usus Catullus Ep. 38. 'Aptis sarcinulis et expeditis.' Ita et Cicero, Virgilius, et Lucretius lo-

quantur.

§ 2 *Sed ex pectore*] Versus prior Homeri, quem modo citat Autor Noster, non hoc vult, missam vocem ex pectore, non ex ore, sed vocem magnam ex imis pectoris penetralibus adjumento validorum laterum pronuntiari.

Ἀλλ' ὅρα δὴ] Id est, 'Ast ubi jam magnam fudit de pectore vocem, Dentis claustra tui vox qualis, nata, reliquit!' Prior versus habetur Il. γ. alter Od. ψ.

§ 3 *M. Cato*] Vide supra.

Tanquam veternosum] Festus: 'Veternosus dicitur, qui gravi premitur somno. Cato veternosum hydropicum intelligi voluit, cum ait, Veternosus quam plurimum bibit, tam maxime sitit.' Exponit Donatus, 'veternosum vetere morbo confectum.' Hic Autor Noster hydropem et lethargum conjunxit, cum veternosus tribuit bibendi et dormiendi necessitatem. Non omnes autem veternosi sunt hydropici, sed plerique hydropici veternosi sunt.

Si ager] Lamb. nisi ager.

§ 4 *Thersites*] Egrege illum describit Homerus Iliad. β. Θερότης δ' ἐτι μῶνους ἀμετροσπῆς ἐκολοῖα, Ὅς β' ἔπει φρεσὶν ἦσιν ἔκασμά τε πολλὰ τε γῆδη, Μῆψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον, ἐρίξεναι βασιλεῦσιν, Ἀλλ' ὅ, τι οἱ εἴσατο γελοῖον Ἀργείοισιν ἔμμεναι ἀσχιστός δὲ ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε. Φωκὸς ἦν, χαλκὸς δ' ἔτερον πόδα, τὰ δέ οἱ ὦμα κυρτὰ, ἐπὶ στήθος συνοχωκότε· αὐτὰρ ὑπερθε φοβὸς ἦν κεφαλῇ, ψεδνὴ δ' ἐπετὴν ῥοδὲ λάρχη. Id est, 'Thersites vero solus immodice loquax tumultuabatur, Qui verba in mentis penetralibus multa et indecora noverat, Frustra, sed non decebat cum regibus lites serere, Sed quodcumque ei videbatur ridiculum Achivis Esse: turpissimus autem vir ad Trojam venit. Strabus erat, claudus autem altero pede, et ipsius humeri Curvi et in pectus contracti. Sed supra Acutus erat capite, rari efflorescebant capilli.' Lycophron illum πῶθηκόμορφον appellat. Inter-

nomine appellant, falluntur. Nam Caium semper vocant Cicero, Quintilianus, alii. Fuit Lucilia gens duplex, patricia, et plebeia. Ex patricia ortum ex Velleio Paterculo, et Horatio recte colligitur. Horatius iniquior Lucillo, se infra ejus 'censum, ingeniumque' fuisse testatur. Porphyrio vetus Horatii interpres: 'Constat Lucilium majorem avunculum Pompeii Magni fuisse. Etenim Avia Pompeii soror Lucillii fuerat.' Acro avum Magni Pompeii facit. Idque ideo, quod Luciliam matrem Pompeii, filiam Lucillii Poëta esse crediderit. Natus anno U. C. DCV. bello Punico tertio, Olympiade CLVIII. Suesse Auruncorum, unde 'magnus Auruncæ alumnus' a Juvendale vocatur. Neapoli mortuus anno ætatis suæ quadagesimo sexto, ut Eusebius in Chronicis testatur. Libertatem et acerbiter summam Quintilianus ejus Satyræ adscribit, quas triginta scripsit. Nam librariorum vitium, si ulterius citetur, quod ex Nonio et Charisio apparet. Satyræ autem Romanam invenisse dicitur: quamvis alii Ennium ponant. Sed diversa hæc Satyra. Audi Diomedem: 'Satira est carmen apud Romanos, non quidem apud Græcos, maledictum, et ad carpenda vitia hominum archæ comœdiæ caractere compositum: quale scripserunt et Lucilius et Horatius et Persius. Sed olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, Satira dicebatur: quale scripserunt Pacuvius et Ennius.' Manifesto separantur his verbis diversæ duæ species Satiræ: quarum nos alteram Ennianam, alteram Lucilianam indigetavimus: nam ut Ennius, quum differentem non parum ab antiquissima et omnium prima Satiram scribere institisset, Satiræ primus auctor est habitus, ita Lucilius, cum ad carpenda hominum vitia stilum convertisset, cepissetque veteris comœdiæ Atheniensium licentiam in

suæ poematis usurpare, non ille quidem ἀπλῶς Satiræ, sed talis Satiræ inventor est celebratus. Horatius: 'est Lucilius ausus Primus in bone operis componere carmina morem; Detrahare et pellem nitidus qua quisque per ora Cederet, introrsum turpia.' Alibi de se et Lucilio: 'Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino, Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem Inventore minor.' Alii non invenisse, sed primum excelluisse in Satira Lucilium scripserunt. Quintilianus: 'Satira tota nostra est: in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius.' Ex iis quæ modo dicebamus facilis conciliatio. Differentia præcipua Lucillanæ Satiræ ab Enniana non fuit in genere carminis; etiam enim miscere varia metra in eodem poemate non videtur hic fuisse solitus Lucilius, ut de Ennio certum est, vario tamen metro usum in Satiris, reliquæ arguunt: ex quibus clare liquet, non omnes libros Satirarum Lucilii heroico metro (quo solo usi Horatius, Persius, et Juvénalis,) fuisse compositos: verum et Iambico, ac fortasse etiam alio, nonnullos. Fuit vero potissimum discrimen in materia et illius tractandæ modo: nam spectavit quidem ad doctrinam morum utraque hæc Satira: sed Lucilius multo magis quam Ennius personis adhæsit: et quia plures semper mali quam boni, in notandis objurgandisque vitiis plurimus fuit: quæ in re quoniam summa libertate erat usus, noninibique etiam adjectis magnatum et in Rep. potentium, visus dictusque fuit, mutato genere metri et facie poëseos, priscam Atheniensium comœdiam retulisse. Comicos illos secutum fuisse Horatius ostendit, Cratinum nimirum, Enpolidem, alios, in illis versibus: 'Hinc omnis pendet Lucilius hæc secutus, Mutatis tantum pedibus, numerisque facetus, Emunctæ naris.' Nec temere Diomedes in

rudi definitione Satiræ hujus verba illa posuit: 'archææ comœdiæ characterē compositum.' Græci critici veterem comœdiam Atticam multis Notis distinguunt a media et nova: sed omnium certissima et momenti maxima est ἡ ὕψος καὶ ἄκρατος παρρησία: nimia et immoderata libertas maledicendi quibusvis, sive privatis sive magistratibus. Lucilium non multo remissiore priscis illis comici fuisse cachinnonem, præter fragmenta, quæ id luculente docent, locuples testis est Persius: 'secuit Lucilius urbem, Te Læpe, te Menti, et genuinum fregit in illis.' Idem et Juvenalis. Plinius quoque hoc significat, cum scribit, 'primum Lucilium condidisse stili nasum.' Stilas autem Lucilli a comœdiæ socco non alienus; humilis, inquam, inaccuratus, et populo accommodatus: quam ob causam Horatius, qui Lucilium imitatus, Satiras suas 'pedestrem Musam' vocavit: 'Quid prius illustrem Satiris Musaque pedestri?' alio loco sermones appellavit. Hæc Satyra longe diversa a Græca, secus atque nonnulli censent. Rectius cum Sillis Græcorum convenit. Vide Casaubonum de Satyrica Poësi.

Ad portam mille] Porta itineri longissima juxta Varronem, quod fere cunctemur, antequam ad iter nos accingamus. Atque ita exponit Turnebus: nisi dicamus portam mille passibus a domicilio abfuisse.

Sæ inde Salernum] Ita et Macrobius. Vetas Editio, *exinde*, quam Turnebus sequitur, quasi Salernum vicinam fuerit portæ, atque ita exponit, quod portam egressi facile eo perveniant, quo proficisci constitnerunt. Salernum enim ab urbe remotius.

Salernum] Ptolemæo, Straboni, Apollonio, Plinio Picentinorum oppidum, Colonia Romanorum teste Livio, Paterno, et Frontino.

Varro] Cujus encomium vide apud M. Tullium Ciceronem Acad. Qu.

lib. I. Quintilianum lib. X. c. I. Augustinum lib. VI. de Civ. Dei cap. 2. 'Qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsit, quam multa vix quenquam legere potuisse credamus.' Aug. teste.

Varro in octavodecimo] Macrobius, XVII. atque ita constanter in Mss. ubi vitium lateat difficile dictum.

Humanarum] In antiquis Edit. *Rerum humanarum*. atque ita indigitat Cicero. Locus memorabilis occurrit apud illum Ac. Qu. lib. I. 'Tum ego, sunt, inquam, ista Varro. Nam nos in nostra urbe peregrinantes, errantesque tanquam hospites, tui libri quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui et ubi essemus agnoscere. Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum jura, tu sacerdotum munera, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum et locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti: plurimumque Poëtis nostris omninoque Latinis et literis luminis attulisti, et verbis, atque ipse varium et elegans omni fere numero poemata fecisti: philosophiamque multis in locis inchoasti; ad impellendum satis, ad docendum parum.' Scripsit et Historica, aliæque: vide Voss. de Histor. Lat.

Plus mille et centum] Non hoc ita intelligendum, atque si a Varronis ætate usque ad Romuli initium fiat computatio, nam tum nondum septingenti anni elapsi essent, sed numerando a superioribus sæculis usque ad Romulum.

M. Cato] De quo supra egimus.

Janus medius] 'Janus' quoque erat Romæ nomen loci. In regione fori Romani duo Jani erant ad arcam Fabianam, ut ait Victor, incrustati et adornati signis, superior et inferior, celeberrimus mercatorum locus et sœnæ ratorum: apparetque, spatium inter

nomine appellant, falluntur. Nam Caium semper vocant Cicero, Quintilianus, alii. Fuit Lucilia gens duplex, patricia, et plebeia. Ex patricia ortum ex Velleio Paterculo, et Horatio recte colligitur. Horatius iniquior Lucillo, se infra ejus 'censum, ingeniumque' fuisse testatur. Porphyrio vetus Horatii interpres: 'Constat Lucilium majorem avunculum Pompeii Magni fuisse. Etenim Avia Pompeii soror Lucilii fuerat.' Acro avum Magni Pompeii facit. Idque ideo, quod Lucilium matrem Pompeii, filiam Lucilii Poëtæ esse crediderit. Natus anno U. C. DCV: bello Punico tertio, Olympiade CLVIII. Suessæ Auruncorum, unde 'magnus Auruncæ alumnus' a Juvenale vocatur. Neapoli mortuus anno ætatis suæ quadragesimo sexto, ut Eusebius in Chronicis testatur. Libertatem et acerbiter summa Quintilianus ejus Satyris adscribit, quas triginta scripsit. Nam librariorum vitium, si ulterius citetur, quod ex Nonio et Charisio apparet. Satyram autem Romanam invenisse dicitur: quamvis alii Ennium ponant. Sed diversa hæc Satyra. Audi Diomedem: 'Satira est carmen apud Romanos, non quidem apud Græcos, maledicum, et ad carpenda vitia hominum archææ comædiæ caractere compositum: quale scripserunt et Lucilius et Horatius et Persius. Sed olim carmen, quod ex variis poematibus constabat, Satira dicebatur: quale scripserunt Pacuvius et Ennius.' Manifesto separantur his verbis diversæ duæ species Satiræ: quarum nos alteram Ennianam, alteram Lucillianam indigetavimus: nam ut Ennius, quum differentem non parum ab antiquissima et omnium prima Satiram scribere instituisset, Satiræ primus auctor est habitus, ita Lucilius, cum ad carpenda hominum vitia stilum convertisset, cepissetque veteris comædiæ Atheniensium licentiam in

suis poematis usurpare, non ille quidem *ἀπλῶς* Satiræ, sed talis Satiræ inventor est celebratus. Horatius: 'est Lucilius ausus Primus in hanc operis componere carmina morem; Detrahare et pellem nitidus qua quisque per ora Cederet, introrsum turpis.' Alibi de se et Lucilio: 'Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino, Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem Inventore minor.' Alii non invenisse, sed primum excelluisse in Satira Lucilium scripserunt. Quintilianus: 'Satira tota nostra est: in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius.' Ex iis quæ modo dicebamus facilis conciliatio. Differentia præcipua Lucillianæ Satiræ ab Enniana non fuit in genere carminis; etsi enim miscere varia metra in eodem poemate non videtur hic fuisse solitus Lucilius, ut de Ennio certum est, vario tamen metro usum in Satiris, reliquæ arguunt: ex quibus clare liquet, non omnes libros Satirarum Lucilii heroico metro (quo solo usi Horatius, Persius, et Juvenalis,) fuisse compositos: verum et Iambico, ac fortasse etiam alio, nonnullos. Fuit vero potissimum discrimen in materia et illius tractandæ modo: nam spectavit quidem ad doctrinam morum utraque hæc Satira: sed Lucilius multo magis quam Ennius personis adhæsit: et quia plures semper mali quam boni, in notandis obijurgandisque vitiosis plurimus fuit: qua in re quoniam summa libertate erat usus, nominibusque etiam adjectis magnatum et in Republicæ potentium, visus dictusque fuit, mutato genere metri et facie poëseos, priscam Atheniensium comædiam retulisse. Comicos illos secutum fuisse Horatius ostendit, Cratinum nimirum, Enpolidem, alios, in illis versibus: 'Hinc omnis pendet Lucilius hosce secutus, Mutatis tantum pedibus, numerisque facetus, Emnactæ naris.' Nec temere Diomedes in

rudi definitione Satiræ hujus verba illa posuit: 'archææ comœdiæ characterē compositum.' Græci critici veterem comœdiam Atticam multis Notis distinguunt a media et nova: sed omnium certissima et momenti maxima est ἡ ἔκτα καὶ ἀπαρτος παρρησία: nimia et immoderata libertas maledicendi quibusvis, sive privatis sive magistratibus. Lucilium non multo remissiore priscis illis comici fuisse cachinnosum, præter fragmenta, quæ id luculente docent, locuples testis est Persius: 'sequitur Lucilii urbem, Te Læpe, te Menti, et genium fregit in illis.' Idem et Juvenalis. Plinius quoque hoc significat, cum scribit, 'primum Lucilium condidisse stili nasum.' Stilius autem Lucilii a comœdiæ socco non alienus; humilis, inquam, inaccuratus, et populo accommodatus: quam ob causam Horatius, qui Lucilium imitatus, Satiras suas 'pedestrem Musam' vocavit: 'Quid prius illustrem Satiris Musaque pedestri?' alio loco sermones appellavit. Hæc Satyra longe diversa a Græca, secus atque nonnulli censent. Rectius cum illis Græcorum convenit. Vide Casaubonum de Satyrica Poësi.

Ad portam mille] Porta itineri longissima juxta Varronem, quod fere exactemur, antequam ad iter nos accingamus. Atque ita exponit Turnebus: nisi dicamus portam mille passibus a domicilio abfuisse.

Sæ inde Salernum] Ita et Macrobius. Vetus Editio, *exinde*, quam Turnebus sequitur, quasi Salernum vicinum fuerit portæ, atque ita exponit, quod portam egressi facile eo perveniant, quo proficisci constituerunt. Salernum enim ab urbe remotius.

Salernum] Ptolemæo, Straboni, Apiano, Plinio Picentinorum oppidum, Colonia Romanorum teste Livio, Patente, et Frontino.

Varro] Cæsar encomium vide apud M. Tullium Ciceronem Acad. Qu.

lib. I. Quintilianum lib. x. c. I. Augustinum lib. vi. de Civ. Dei cap. 9. 'Qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsit, quam multa vix quenquam legere potuisse credamus.' Aug. teste.

Varro in octavodecimo] Macrobius, xvii. atque ita constanter in Mss. ubi vitium lateat difficile dicitur.

Humanarum] In antiquis Edit. *Rerum humanarum*. atque ita indigitat Cicero. Locus memorabilis occurrit apud illum Ac. Qu. lib. I. 'Tum ego, sunt, inquam, ista Varro. Nam nos in nostra urbe peregrinantes, errantesque tanquam hospites, tui libri quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui et ubi essemus agnoscere. Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum jura, tu sacerdotum munera, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum et locorum, tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti: plurimumque Poëtis nostris omninoque Latinis et literis luminis attulisti, et verbis, atque ipse varium et elegans omni fere numero poemata fecisti: philosophiamque multis in locis inchoasti; ad impellendum satis, ad docendum parum.' Scripsit et Historica, aliæque: vide Voss. de Histor. Lat.

Plus mille et centum] Non hoc ita intelligendum, atque si a Varronis ætate usque ad Romuli initium fiat computatio, nam tum nondum septingenti anni elapsi essent, sed numerando a superioribus sæculis usque ad Romulum.

M. Cato] De quo supra egimus.

Janus medius] 'Jannus' quoque erat Romæ nomen loci. In regione fori Romani duo Jani erant ad arcem Fabianam, ut ait Victor, incrustati et adornati signis, superior et inferior, celeberrimus mercatorum locus et fœneculatorum: apparetque, spatium inter

illos duos, superiorem et inferiorem, vocatum fuisse Janum medium, et Janus summus imusque ideo appellatus sit, quod et medius esset. *Turneb. lib. xxvi.* Ita Cornutus ad Palemon. 'Jani templum biforis in clivo Capitolino vetustissimum, crustatis marmoreis, vel e Parisi columnis vidimus: quia in medio ejus clivi summus, Janus summus; et imus, in extremo clivo appellatur. Locus sub templo, medius etiam Janus dicitur, ubi puteal, et foeneratores incolebant.' Hier. Magius *Miscell. ii. 12.* Ego, inquit, in tanta vetustatis caligine, consueverim, Janum ab Horatio et Cicerone medium dici, quod inter duo fora sacrata staret, ad quem tanquam celebriorem ac ratione loci commodiorem et foeneratores et mercatores convenire solebant. Marcell. Donat. ad illud *Suet. in Domitian. cap. 18.* 'Janos arcusque cum quadrijugis exstruxit,' annotat: Nos arbitramur, per Janos intelligendas esse portas illas magnas, quæ in viarum capitibus extrahi solebant ab antiquis Romanis, unica tantum janua aditum præbentes, vulgo 'Portoni' dicuntur. Has pervias transitiones et Janos appellatos, quasi januas dixeris. Dion in Nerva *apud* appellavit, id est, fornice; quod etiam comprobamus autoritate Ovid. *ii. Fast. scribentis:* 'Carmentis portæ dextro est via proxima Jano: Ire per hanc moli, quisquis es, omen habet.' Dixit, 'omen habet,' quia hæc porta scelerrata dicta fuit post cladem Fabiorum. Ovid. *lib. ii. de remedio amoris:* 'Qui puteal Janumque timet, celeresque Calendas.' Ad hoc *Turneb. lib. vi. 10.* Utrum, inquit, de Jani templo, an de Jano, id est, de transitione quadam, quæ ad puteal Libonis esset, intelligendum est? nihilo secius illud Horat. *l. ii. Sat. 3.* 'Postquam omnis res mea Janum Ad medium fracta est.' Nam et in fori Romani regione legimus fuisse Jani templum, et prope

puteal Janos duos celebrem mercatorum locum auctore P. Victore. Ego igitur de templo non crediderim accipiendum, eorum autem alter superior dicebatur, alter inferior, eodem Victore auctore. Unde et ab Horat. *lib. i. Epist. 1.* scriptum suspicor: 'Hæc Janus summus ad imum *Perdoret*?' quod est superior ad inferiorem usque, ac medium eorum spatium Janus medius dicitur, ut suspicor, ab Horatio et Cicerone *lib. ii. Officior.* 'a quibusdam viris optimis ad medium Janum sedentibus.' Non desunt, qui tres Janos fuisse scribant. *Livius lib. xli. de Fulvio Flacco Censore:* 'In his et clivum circumducendam, et forum porticibus tabernisque claudendum, et Janos tres faciendos:' verum et plures in urbe Janos esse dixit Ovid. et tum intelligendam transitiones, vel fornicata opera et arcus marmorei, ut ex Suetonio liquet.

Expensum] Quia antiquis temporibus argentum vel æs appendebatur, ut scribit *Plinius lib. xxx. cap. 8.* Neque enim signato nummo utebantur. Locus *Plinii* insignis est: 'Populus Romanus ne argenteo quidem nummo ante *Pyrrhum* regem devictum unus est. Libralis, unde etiam nunc libella dicitur, et dipondius appendebatur assis: quare veris gravis pæm dicta est. Et adhuc expensa in rationibus dicuntur, item impendia dependere. Quin et militum stipendiarii, hoc est, stipis ponderanda pensatores, libripendes dicuntur, quæ consuetudine in his emptionibus, quæ mancipii sunt, etiam nunc libra imponitur.' 'Ferre' autem 'expensum' dicitur, qui nummos alteri datos ut expensas adnotat, sicut 'ferre acceptum,' qui nummos ab alio acceptos adnotat. Ita Cicero *Orat. pro Roscio* meminist tabellarum accepti et expensi.

§ 2 *Directa*] Recta.

§ 3 *Suboritur*] Equas succusser,

qui duriore gradu incedens insectorum concutit. Succussator alibi dicitur Lucilio, 'Succussatores tardi, rarique caballi:' quibus oppositi astarcones, sive thieldomes, (*tellen* nos appellamus,) quod totum et molliter glomeratis pedibus incedant.

[§ 4 *Inanas subtractiones*] Sicut in arbe, ita ruri laxitatis extremæ ædificia possidebant. Habitabant enim aulas viri illustres instar urbium. In villis velut more Persarum regias quasdam construxisse Strabo autor est. Plin. lib. xxxvi. cap. 15. nihil illis magis mirandum fuisse in toto terrarum orbe testatur, atque addit montes perfossos, valles conquatas. Quin et maria constrata Sallustius refert. De Lucullo, 'quem ob injectas moles mari, et receptum suffossis montibus in terras mare, haud infacete magnus Pompeius Xerxem legatum vocare assueverat,' ut loquitur Paternulus. Vide etiam Plin. Nat. Hist. l. ix. c. 54. et Varronem de Re Rust. c. 17. Et hæc complures privati factitabant. De Gordianorum villa audi Capitolinum: 'Extat Gordianorum villa via Prænestina, ducentas columnas uno peristilio habens, quarum 50. Carystæ, 50. Claudianæ, 50. Sienitides, 50. Numidicæ, pari mensura sunt. In qua operi Basilicæ centenariæ tres: cætera huic operi convenientia, et thermæ, quales præter urbem, nusquam in orbe terrarum.'

[*Mille hominum*] Servi, ut puto, intelliguntur. Quorum apud Romanos ingens multitudo. Athenæus scribit quosdam Romanorum 10000. aut 20000. servos habuisse, nec ut quædam ex iis facerent, sed ut assecelas haberent.

[*Validum*] Validorum.

CAP. XVII. *Xantippe*] De qualege Lærtium in vita Socratis. Quamvis tamen esset morosa, mortem ejus ægerime tulit, et ut loquitur Valerius Maximus lib. vii. c. 2. 'Uxori

Xantippæ inter fletum et lamentationem vociferanti innocentem eum perimi, quid ergo, inquit, (Socrates) nocenti mihi mori satius esse duxisti?' Cæterum alii referunt, Apollodorum hoc dixisse.

[*Socratis*] Qui Apollinis judicio sapientissimus mortalium judicatus est. Anyti aliorumque odio incitatus Aristophanes in Rania illum mordaciter laceravit. Ac postridie accusatus violatæ religionis, et quod juventutem corrumpere, damnatus ad mortem, et veneno publico necatus est, vel, ut Seneca, Ep. 81. inedia potius, quam veneno mori maluit. Plato frustra pro illius defensione orationem habuisse dicitur. Ultima ejus verba expressit Cicero lib. l. Tusc. Qu. ex Platone. Accusatores juxta Diodorum lib. xiv. postmodum ab Atheniensibus occisi. Lærtius cæteros exilio, Melitum morte fuisse multatum tradidit. Plutarchus, de Invidia et Odio, impatientia odii se ipsos suspendiasse affirmat. Anytum ab Heracleensibus lapidibus fuisse obrutum Themist. Or. 2. testatur. Ita variant auctores. Nihil scripsero Socratem Veteres dicant. Ejus tamen epistolas edidit Leo Allatius, quæ merito suspectæ sunt.

[*Satagebat*] Ita recte emendatum. In antiquis edit. *scatebat*. 'Rerum suarum satagit,' apud Terentium aliosque probatos auctores invenitur: quid sit satagere liquet ex Domitii Afri dicto de Sura, qui multis discursantem, manus jactantem, aliis talibus intentum non agere sed satagere dixit, teste Quintiliano. 'Satagere itaque molestiarum,' nihil aliud quam multa agendo sibi ipsi et aliis molestias parere. Quales homines 'Satageos' appellavit Seneca Ep. 97.

[*Alcibiades*] Fuit hic Socratis discipulus. Hanc autem historiam aliter narrat Diogenes Lærtius: cum enim Alcibiades Socratem interrogaret, cur uxoris jurgia ferret, respondit se

non minus illi malo assuetum, quasi trochlearum injuncundum stridorem exaudiret. Rursum Socrates interrogans, cur ille anseres streperos aleret, respondissetque quia mihi ova pariunt, subiecit Socrates, at Xantippe mihi liberos parit.

§ 2 *Satyra Menippea*] Quintilianus: 'Alterum illud est et prius Satiræ genus, quod non sola carminum varietate mistum condidit Terentius Varro, Vir Romanorum eruditissimus.' Secutus est Ennium qui metrorum varietate poemata sua condiderat, Varro autem etiam prosæ metra addiderat, imo Latina Græcis miscuerat, et philosophiam salubris et hilaritate, ut ipse loquitur in Acad. apud Ciceronem, consperserat, et fatetur se Menippum imitatum esse. Itaque Fabius dicit Varronem præcepta sapientiæ versibus tradidisse, et cum Empedocle et Lucretio componit. Menippum autem Gadarenum imitatus Cynicum, et ridiculæ impudentiæ. De quo Strabo lib. xvi. et Diogenes Laërtius. Hinc et Satyra Menippea appellatur, non quod Menippus, ut voluit Probus in sextam Virgilii Eclagam, 'omnigeno carmine Satiras suas expoliverit,' sed quod ridiculares sermones et carmina variorum poetarum contexnerit, ut ex *Nervio* Luciani, qui Menippum expressit, liquet. Audi et Gellium nostrum lib. ii. cap. 18. 'Servus Menippus fuit, cujus libros M. Varro in Satyris æmulatus est, quas alii Cynicas, ipse appellavit Menippeas.' Vide Casaubonum de Satyr. Poësi lib. ii. c. 2.

De officio mariti] Satyrarum Menippearum (plures enim fuerunt) multi tituli et inscriptiones fuere, ut ex Gellio et Nouio liquet.

Tollendum] Amovendum vel justis reprehensionibus, vel maritali auctoritate.

Quod ferri] In antiq. Editt. *Quæ ferri scilicet a viro honeste possunt*, ut subintelligantur, *vitiis*: quæ vox post-

modum sequitur.

Flagitiis] Propter quæ divortium institui poterat, imo etiam sæpe nulla de causa facitabant Veteres.

CAP. XVIII. *L. Ælium*] Ita legendum, juxta Carrionem, vulgo male *Lelium*. Puto autem fuisse Ælium Stilonem, Grammaticum, cujus Cicero et Charisius et Nonius meminerunt; qui fuit Præceptor Varronis. Citatur quoque a Varrone *L. Ælius*, lib. iii. de Re Rustica, c. 12. in hac eadem materia. Ut jam nulli dubium sit, *L. Ælium* legendum esse.

§ 2 *Vocabulum antiquum Græcum*] Varro 4. de L. L. 'Lepus, quod et Scinculis quidam Græci dicunt *λέπων*:' et lib. iii. de Re Rust. cap. 12. 'L. Ælius putabat dictum leporem a celeritudine, quod levipes esset. Ego arbitror a Græco vocabulo antiquo, quod enim Æoles Bæotii *λέπων* appellabant.' Salmasius a *λέπος* derivat, atque illud a *λέπος* originem deducere voluit. Æoles enim et Attici in λ mutare solent. *λέπος* autem a celeritate pedum dicitur. Hinc quamvis pisces pedes non habeant, a celeritate in natando *λέπιδας* Poëtæ appellant: *λεῖν* autem natare dicitur, vel celeriter aliquo transcurrere: hinc *λέομαι*, *ἀπολέομαι* de celeri abitu et reditu dicuntur. Sed hæc nimis argute et contorte Salmasius.

Puteum] Vel Græcis dicebatur *βυθός* a 'fundo:' vel potius quod Græci aquam *πόθιον* appellarent: Hesychius, *πόθιον τὸ βυθόν*. Hinc pertinet illud Varronis: nisi potius quod Æoles dicebant *τὸν πόθιον καὶ πόταμον*.

Leporem, quod λαγῶν dicunt] Vossius putat leporem ἀπὸ τοῦ λαγῶος deduci, atque γ in ρ mutati, ut ἀπὸ τῆς βρυγῆς rupes, a λόκος, lupus, atque ita porro: anxie hæc derivata. Græci autem λαγῶν et δασύπρεθα leporem vocant. Falluntur illi qui δασύπρεθα putant esse cucululum Veteribus. Aliter constat ex Aristotele, Hesychio, et Polluce. vetus proverbium,

δασύπους κρεῖων ἐπιθυμῆις. quod Comicus expressit, 'Lepus tute es, et pulpa-mentum quæris:' ultimo hoc addo, quod lepus fortasse dicitur, quasi λαῖπρος a celeritate pedum, λα enim est ἐπιτακτικόν, et auget significatio-nem.

Successum enim fortuna, &c.] Id est, si quid bene succedat, fortunæ ad-scribendum, experientiam sive peri-lam rerum, quamvis male succedat, laus tamen sequitur.

Clementissime] Id est, admodum le-niter.

Furem] Nogatur Varro, et ex eo Nonius. Imo et JC. Fures φῶρες Græcis ἀπὸ τοῦ φέρειν, ab auferendo, quamvis et nonnunquam animo fur-tum fiat. ut testatur Sabinus apud Gellium lib. XI. c. 19.

CAP. XIX. *In annalibus*] Ex aucto-ribus qui historiam illam narrant de Sibyllinis libris Tarquinio oblati, nemo est præter Solinum qui a Cu-manam Sibylla oblatos eos scripserit. Ne Sibyllam quidem fuisse, qui illos tradiderit, certo liceat pronuntiare ex iis quæ scripta super hoc relique-runt idonei auctores. Dionysius Ha-llicarnassensis scriptor diligentissimus ac doctissimus, γυνῆκα οὐκ ἐπιχωρίαν tantum nominat, l. IV. γυνή τις ἀφίκε-το πρὸς τὸν τῦραννον, οὐκ ἐπιχωρία, βιβλούς ἐντα μέστας Σιβυλλείων χρησ-τῶν ἀπεκπολῆσαι θέλουσα. Gellius: 'in antiquis annalib.' &c. Nec com-possuisse eam anum libros Sibyllinos, ne Sibyllam quidem ipsam fuisse di-cunt, tantum abest ut Cumanam dixe-rint. Servius: 'Sibyllina responsa incertum est cujus Sibyllæ fuerint: quonquam Cumanam Virgilius dicat, Varro Erythræam esse: constat au-tem regnante Tarquinio quandam mulierem, quæ se Malteam diceret, oblatiæ ei novem libros, in quibus dicerent fata, et remedia Romana.' Cumanam eam Sibyllam fuisse quæ libros obtulit, non dicit Servius, im-mo nominat aliter, *Amaltheam* for-

tasse, quam et ipsam inter Sibyllas retulerunt. Sibyllam quidem dicit Plinius ad Tarquinium Superbum li-bros attulisse, sed Cumanam non no-minat. verba ejus hæc sunt lib. XIII. c. 13. 'Inter omnes vero convenit Sibyllam ad Tarquinium Superbum tres libros attulisse, ex quibus igni duo cremati ab ipsa, tertius cum Ca-pitolio Sullanis temporibus.' Annum illam extraneam et incognitam, quod Sibyllinos libros attulisset, ideo for-tasse Sibyllam vocavit Plinius, A-maltheam Servius nominat, quæ et ipsa fuit Sibylla. De ea Tibullus: 'Quicquid Amalthea, quicquid Mar-pessia dixit, Herophile Phœbo grata quod admonuit.' Cæterum nomen ejus annis, quæ Sibyllinos libros attu-lit ad Tarquinium, in veteribus An-nalibus non erat vulgatum. Solinus qui Plinii locum illum, ut ferme om-nia compilavit, de suo addidit 'Cu-manam,' quum Plinius 'Sibyllam' tantum dixisset. Certe si de eo con-stitisset, quod memorat Solinus, Cu-manam Sibyllam libros eos Tarqui-nio obtulisse, eademque composuisse, frustra dubitasset doctissimus Roma-norum, cujus Sibyllæ essent Sibylli-na Oracula. Nihil erat istic dubi-tandum. Virgilius, inquit Servius, Cumanæ dat; Varro Erythrææ. At certum est eam Cumanam Virgilio usque ad Tarquinium vitam exten-dere non potuisse. Non igitur ea fuit quæ Tarquinio libros obtulit. Recentiore Cumanam fuisse oportet. Si ulla tunc extitit hoc nomine Sibylla, non ea esse possit quam Si-byllina oracula poëta composuisse vult. Sed dixerit aliquis poëtæ fi-dem non esse arbitrandam: poëtæ esse mentiri, et fingere: illum igitur quæcunque de Sibylla Cumanæ scrip-sit, continxisse licentia poëtarum. Certum est Æneam in Italiam ve-nisse; hoc non finxit, sed ex historia sumpsit. Certum est et Sibyllam quandam Camis vaticinatam esse;

neque hoc ipse commentus est. Aristoteles alique auctores Virgilio longe antiquiores de ea scripsere. Cumis appulsum Æneam etiam constat. ne in tempore quidem fortasse fingendo *ἀδελφ* sua usus est. Et vivebat adhuc debebatque Cumis tunc Sibylla, cum eo applicuit Æneas: cætera finxit, Sibyllæ cum Ænea colloquium, eadem duce descensum ad Inferos, et alia quæ libro sexto divini operis continentur: quod igitur Sibyllina fata, quæ publice asservabantur apud Romanos, Cumæ Sibyllæ tribuit, id historice fecit non poëticè, et auctores certos habuit quos sequeretur. Varro mavult Erythrææ fuisse. Rem conciliat Aristoteles, qui Erythræam Cumis vaticinia respondiisse scribit, eamque ab Italicis *Κυμῆην* inde esse vocatam, id est, 'Cumanam.' *Salmas. ad Solinum.*

Libris Sibyllinis] Sibyllæ varix fuisse, et aliter numerantur a Clemente Alexandrino, Varrone, aliisque. Vide Lactantium lib. i. et Augustinum De Civ. Dei lib. xviii. cap. 23. Unde vero Sibyllarum nomen promanaverit, Græci admodum nugantur. Salmasius diminutivum esse existimat, a *Σίβη* *Σιβυλλα*, sicut ab *ἥρη* *ἥρυλλα*, a *σηκός* *σηκέλλα*, de quo Hesychius. Quid si vox sit orientalis a *שבב* *Sabal* *שבול* *Seboula* tanquam si *portatricem* dicas, sive, quæ habebat incolam Pythium. Quales etiam fatidicæ foeminae *ἐργαστρίμυθοι* dicuntur. Antiquissima certe Sibylla Sambethe, quæ aliis Chaldæa aut Hebræa, aliis appellata a Saba, unde Bacchus quoque oriundus et plures *ἐχθουσιασμένοι*. Ab hac, ut loquitur Hermeas Philosphus scholiis in Phædrum, omnes mulieres *τὸν μαρτυρὸν ἐλοῦσαι βίον* dicte fuere Sibyllæ. Sibyllina oracula, quæ hodie leguntur, officiosa fraude, ut gentiles ad Christianam religionem allicerent, conscripta liquet, quibus tamen etiam antiqui Patres

ad refellendas gentes abutuntur, quædam tamen ex antiquis Sibyllinis fortasse immixta fuere. Quænam alioquin apud gentiles illorum librorum fuisset auctoritas? Non possum hic præterire locum illustrem apud Tertullianum de Pallio, ubi in editione Beati Rhenani ita legitur: 'Cum inter insulas nulla jam Delos, harona Samos, et Sibylla non mendax, Æon in Atlantico Lybiam aut Asiam adæquans queritur nunc.' Pamelius in sua editione secutus Adrianum Turnebum, legit, *si ille*, atque ad Platonem refert, primo quod superius mentio facta Platonis, deinde quod Plato in *Timæo* testetur, ingentem insulam in mari Atlantico submersam, ut et Plin. lib. ii. cap. 42. verum constanter et Salmasii et nostrum satis antiquam manuscriptum *Sibyllam* retinet: locus vero in Sibyllinis oraculis quæ vulgo circumferuntur hic est, *Ἔσται καὶ ἄλμος ἄρμος, ἐσέται ἄηλος ἔδηλος*. Et alibi: *Ἄηλος δ' οὐκέτι δῆλος, ἔδηλος δὲ πάντα τὰ δῆλου*. quod Salmasius quoque notavit, sed aliis versibus: legendum autem apud Tertullianum hoc modo: 'Et Sibylla non mendax autor (pro Æon) in Atlantico Libyam aut Asiam adæquans (scil. insula) nunc queritur,' &c. Alibi quoque Tertullianus ex Sibyllinis oraculis citat hæc verba, 'Decima genitura hominum, ex quo cataclysmus prioribus accedit, regnavit Saturnus et Titan et Iamfetus (id est, Japetus) terræ et cæli fortissimi filii.' Quod in Sibyllinis oraculis hodie ita extat, *Καὶ τότε δὴ δεκάτη γενεὴ μετέσσω ἀνθρώπων, Ἐξ οὗπερ κατακλυσμὸς ἐπὶ προτέρους γένηται ἄνθρωπος, Καὶ βασιλεύσει Κρόνος, καὶ Τίταν, Ἰαπετός τε, Γαῖης τέκνα φέριστα, καὶ οὐρανῷ, ἐξαιλέσσαν, Ἀνθρώποι γαίης τε καὶ οὐρανῷ ὄνομα θέντες*. Conferre hic alios Patres nostri hic non est instituti. Eusebius quoque in partes adducit Virgilianam Eclogam, quæ ex Sibyllinis oraculis et de Christo vaticinia habere credi-

tar. Vide Onuphrium Panvinium, et Blondellum de Sibyllis.

Tarquinium Superbum] Lactantius Tarquinium Priscum appellat. Sim tamen quinquagesima Olympiade vixerit Sibylla, ut Solinus voluit, Tarquinii Prisci ætati convenit. Sed puto supinum errorem esse Solini. Plin. tamen lib. xxxiv. c. 6. Sibylla juxta Rostra tres statuas fuisse dicit Tarquinii Prisci ætate. Apponi locus Lactantii dignus est: 'Septimam,' inquit, 'Cumanam, nomine Amalthæam, quæ ab aliis Demophile vel Herophile appellatur, eamque novem libros attulisse ad Regem Tarquinium Priscum, ac pro eo trecentos Philippeos postulasse, Regemque aspernatum pretii magnitudinem derisisse mulieris insaniam. Illam in conspectu Regis tres combustas, ac pro reliquis idem pretium postulasse. Tarquinium multo magis mulierem insanire putasse. Quæ denno tribus aliis combustis, cum in eodem pretio perseveraret, motum esse regem, ac residuos trecentis aureis omisse, quorum postea numerus sit suctus Capitolio reffecto, quod ex omnibus civitatibus et Italicis et Græcis, et præcipue Erythræis, coacti, affatique sunt Romam, cujus-cunque Sibyllæ nomine fuerunt.' Phinias treis tantum libros regi oblatos testatur, quorum duos Sibylla combusserit, tertios tempore Syllæ Capitolio incenso perierit. Illa autem Sibylla quæ fata Romanorum scripsit, cum Erythræa quoque et Cumana confunditur a quibusdam. Servius: 'Ducitur autem Varro, ut Erythræam credat scripsisse, quia post incensum Apollinis (Capitolium debuisse dicere) templum, in quo fuerant, apud Erythræas insaniam ipsa inventa sunt carmina.' Aristotel. de Admiranda, Cumæam (nonnemo tamen inter Cumæam et Cumanam distinguit. Vide Lact. lib. i.) et Erythræam eandem fuisse refert. Ovidius

decem sæcula vixisse tradit, idem ex Sibyllinis refert Phlegon Trallianus de Longevin. Justinus Martyr hanc Babyloæ orinndam fuisse tradidit.

Divina Oracula] An de Christo prædixit? Non lubens asseveraverim. potuit tamen divinos Prophetas lætissasse, et scriptis suis inseruisse. Vide Virg. Eclog. v.

Nimium immensum] Vetus Edit. *Nimium atque immensum*. Lactantius trecentos primo Philippeos, dein aureos appellat. Aureis nummis Philippeos interpretatur, quamvis tum nondum Philippi in usu, cum ne quidem Philippus in verum natura esset. Philippeos itaque pro valore aureorum posuit. Sed apud Romanos quoque aurei nummi tum in usu non fuere. Namque ut docet Plin. lib. xxxiii. cap. 3. Servius primus eos signavit. Ante Pyrrhi autem ætatem nummi argentei non fuere in usu, serius aurei. De quorum valore ex pondere judicandum est. Aureus quidem juxta Hotomannum valet viginti quinque denarios, sive centam sestertios. Sed pondere variarunt aurei. Tempore Justiniani ex auri libra septuaginta duo cudebantur, qui et Solidi in Jure Civili dicuntur. Itaque ex uncia sex awei. Tempore Anreliani quadraginta awei libra continebantur, neque plures cadere legitimum.

Foculum] Testam, vel aliud instrumentum, quo ignis continebatur.

§ 2 *Insuper habendam*] Contemnendam, negligendam.

In sacrarium] Libri Sibyllini in delubro Junonis in arca lapidea, cella subterranea servabantur. Nam quod Servius hos libros in Apollinis templo fuisse scribit, errat. Sed vel memoria lapsus est, vel ad sua tempora respexit. Augustus enim postmodum alios libros Sibyllinos condidit nobis fornalis auratis sub Apollinis Palatini basi, quin et templum illud Palatini Apollinis idem condidit.

Quod sub Juliano Imperatore etiam conflagravit, et Sibyllina carmina fere eodem incendio perierunt, ut narrat Ammianus Marcellinus lib. xxiii. Vide quoque Salmas. ad Solin. p. 78.

xv. Viri] Vide supra.

CAP. XX. [Ἐπίπεδος] Planum ex Platone quoque vertit Cicero. Superficies etiam dicitur, quæ solam longitudinem et latitudinem habet. Quæ et altitudinem στερεόν, sive solidum corpus dicitur. Euclides ita loquitur, ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, ἥτις δι' ἴσον ταῖς ἐφ' αὐτῆς εὐθείαις κείται. Atque ut in Geometria, ita in Arithmetica quoque ἐπίπεδος καὶ στερεὸς ἀριθμὸς dicitur. Vide Aristot. Metaph. lib. v. et Problemat. Sect. 15. cap. 8. ubi in denario numero ponitur μήκος, ἐπίπεδος, καὶ πρῶτον σύνθετον, 'longitudo, superficies, et primum compositum,' quo corpus στερεόν intelligit.

Triquetra] Boëthius triangulos plurali numero appellat, sed Valla affirmat non esse Latinum: verum et Cic. lib. ii. de Nat. Deor. et Columella lib. v. cap. 2. utuntur.

Area] Juxta Festum proprie est locus vacuus. Ab area rusticorum, in qua frumenta trituantur, deducit Varro lib. iv. de Ling. Lat. Hinc Geometræ ponunt pro loco plano: de hac voce vide Franciscum Flor. Sabinum lib. i. subsec. Lect. c. 9.

In Area] Colvius legit, in arena; quia mos olim erat Mathematicorum, cum aliquid demonstrare, describere vellent, in abaco pulvere consperso suas lineas, circulos, numeros, notas virgula ducere. Hunc eruditum pulverem vocat Cicero lib. xi. de Natur. Deor. Seneca Epistol. 88. 'Itane in Geometriæ pulvere hærebo?' et Ep. 74. 'Utrum majorem an minorem circulum scribes, ad spatium ejus pertinet, non ad formam, licet alter diu manserit, alterum statim obdlexeris, et in eum in quo scriptus est

pulverem solveris, in eadem nterque forma fuit.' Vide Martianum Capellam lib. iv. et vii. apud quem graphica abaci pulverisque hujus descriptio. Tertullianus de Pallio doctorem numerorum 'arenarium' dixit. Unde putem pulveraticum dictum mercedem agrimensorum, seu potius corollarium. Aggenus Urbicus: 'Agrimensores tres aureos accipiant, absque pulveratico.' Et sic accipienda in constitutione quadam Valentiniani et Theodosii, quæ apud Frontinum. Hæc Colvius in Notis in Apuleium. Verum area servari potest, quod vocabulum Geometris usitatum.

Metæ] Fastigia acuminata. Crebra ejus vocabuli mentio apud agrimensores antiquos, ut apud Frontinum et Hyginum. Heroni meta dicitur, σκόπελος, quo lapis in acumen erectus denotatur. Et talis meta quoque in circo, prope quem quadrigæ se circumagebant. Ovid. lib. x. Metam. dixit: 'Metasque imitata cunpressus:' quod de cypressu fœmina intelligendum, inter marem enim et fœminam distinguunt Botanici, quæ arum hæc meta in fastigium convoluta, illa vero ramos in latus spargit. Meta itaque, quia esset κωνοειδής, etiam Pyramis et Obelus a Cedreno dicitur.

Quas Pyramides vocant] 'Hæc figura apud Geometras ideo sic appellatur, quod ad ignis speciem, τοῦ πυρός, ut nos dicimus, extenuatur in conum, ut loquitur Ammianus Marcellinus lib. xxii. Pyramidis autem vocabulum forsitan Ægyptiacum, quod illis paramon. Certe Arabes Ægyptiis vicini Haramon Pyramidem, sicut alharamên, duæ Ægypti Pyramides in occidentali ripa Nili dicuntur. Haramon itaque Pyramis dicta, H enim sæpe in P mutatur. Ita Græci 'palus,' ab ἔλος, 'pubes' ab ἔβη. Ita 'Haramon' Pyramis. Sicut Hebræis arcem, palatium denotat, uti

ab altitudine quoque Hermon mons dictus videtur. A Pyramidibus Ægypti cæteras Pyramides dictas liquet.

Kúbos illi] Vitruvius lib. v. in Præfat. 'Cubus est corpus ex sex lateribus, æquali latitudine planitie-rum quadratum. Is cum est jactus, quam in partem incubuit, dum est in-tactus, immotam habet stabilitatem, uti sunt etiam tesserae, quas in alveo ludentes jaciunt.' Hunc scribit Ti-mæus Locrensis lib. de Anima mundi ex tetragono fieri, solidissimum et stabile omnino corpus, sex quidem latera, octo vero angulos habens. Ejus verba sunt: *ἐκ δὲ τετραγώνου γινώσθαι τὸν κύβον ἰδραύτατον καὶ στα-δαῖον πάντῃ σῶμα, ἐξ μὲν πλευρὰς, ὀκτὼ δὲ γωνίας ἔχον.* In Geometria itaque cubus inter solida numeratur: con-jungit in Arithmeticis dynamin cum enbo Arnobius. Quid hoc sit statim ubi de numeris agemus videbimus.

Nos quadrantaliam] Enlogius in som-nio Scip. 'Octo primus cubus: *κύβον* Græci, nos quadrantal dicimus.'

[2 *Tesseræ*] In tabula lusoria, ut *oliva* apud Veteres, sic hodie apud nos, duplex præcipue ludus ludeba-tur, calculorum, quos et latrunculos dicebant, et tesserarum, quem et tabulæ lasum appellabant. Martialis: 'Hic mihi bisseño numeratur tessera pæcto.' Duodecim enim lineis sive scriptalis tabula notata erat utrin-que. Ex vario tesserarum jactu va-rie per scripta et lineas movebantur ac disponebantur calculi. Calculum autem reducere licitum non erat, nisi adversarius concederet. Tabulæ porro usum, hoc est, *τὴν περτελειαν* a Palamede inventum fuisse apud om-nes constat. Quod cum dicimus, de hoc lusu debemus intelligere, qui tes-seris calculisque constabat, et tabula in qua ludebatur, lineis multis dis-tincta, per quas calculi movebantur ad tesserarum jactum. Ludus autem triginta calculis constabat, quindecim nigris et quindecim albis. Quan-

quam in antiquissimo Palamedis Indo-nterque quinque tantum calculos haberet, et quinas lineas, in quibus statuebantur illi calculi. Inter il-las alia quædam media ferebatur, quam sacram vocabant, ad quam qui pervenerat, ad incitas redigebatur. Neque tesseris sed solis calculis hic res agebatur, ut Hesychius testa-tur. Apud Romanos tamen supe-rior modus usitatus fuit, et ab Æ-gyptiis originem accepisse creditur, ut Plato in Phædro scriptum reli-quit: nam *περτελειά* hæc cursum Solis ostendebat per duodecim Zodiaci signa, ut Eustathius monet. Tabu-lam lusoriam marmoream in thesauro antiquarum inscriptionum ostendit Gruterus, quam tamen talem tabu-lam esse ignorarunt hactenus eruditi. 'Tabula autem,' inquit Isidorus, 'lu-ditur pyrgo, calculis, tesseriisque.' Ex pyrgo sive turricula jaciebantur tessera in tabulam. Præter Pyrgum etiam *ψηφοβόλον* Joannes Antiochen-sis appellavit, per quod in pyrgum tali vel tessera conjiciebantur. Sed plerumque solo pyrgo contenti erant aleatores. Pyrgum quoque fritillum vocavit antiquitas, quanquam pro ta-bula lusoria eruditi habeant. Fritil-lum enim instrumentum est vel vas-culum, in quo tesserae fritinnunt, id est, juxta Nonium cum sono subsilli-unt, concussæque agitantur: tesse-ras quod attinet, antiquissimi tribus utebantur, media ætas duabus, pos-terius ævum ad tres rediit. *Salm.*

Ipsæ appellatæ κύβοι] Tesseras sive cubos a cubo denominari scribit Au-tor Noster. Alii tesserarum figuram, quæ cubi appellantur, cubo nomen dedisse existimant.

In Numeris etiam] Quomodo igitur octonarium numerum primum cubum dixere? Apposite Plutarchus in Pro-blem. Rom. *τῶν ἀριθμῶν ἀπάρτων τὰ μὲν ἐννέα πρῶτος ἐστὶ τετράγωνος, ἀπὸ περτείου καὶ τελείου τῆς τριάδος, τὰ δὲ ὀκτὼ πρῶτος κύβος ἀπὸ ἀπτείου τῆς δυά-*

dos. Dicit primum tetragonum a triade esse novem, a dyade binario numero cubum esse octo. Octonarium itaque primum actu cubum, ac solum intra denarium pariter parem dicimus: dixit Aristoteles in problematibus Sect. 15. decem proportionibus quatuor cubicos numeros perfici. Quod quomodo intelligendum sit, vide Septalium in eundem locum. Cæterum cubum quoque cum dynami conjungunt antiqui auctores. Arnobius lib. xi. 'Quadragesimum lectum ad te voca, et ex eo percontare non abstrusum aliquid, non involutum, non de triangulari, non de quadratis, quid sit cubus, (ita enim legendum, vulgo *dibus*,) sesquioctavus aut sesquitercius numerus: sed quod in medio situm est, bis bina, bis terna, quam efficiant summam querite.' Dynamis hic est numerus binarius mysticus Pythagoreorum, ut Photius ex Nicomacho nos docet. Binarius autem initium cubi. Dynamis quoque appellatur numerus quadratus. Diophantus l. i. def. 2. καλεῖται δὲ μὲν τετράγωνος (ἀριθμός) δύναμις. Hero Alexandrinus, αὐτὸς δὲ ἀριθμὸς καλεῖται πλευρὰ τοῦ τετραγώνου, ὁ δὲ τετράγωνος, δύναμις, i. e. 'Ipse numerus vocatur latus quadrati, quadratus vero potentia.' Vetus autor Græcus de Numeris: τετραγωνισμὸς καλεῖται οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἅπαντες. τρις τρεῖς, θ δύναμις. τρις θ. κ ζ κόβος. τρις κ ζ. κα δύναμις θ δύναμις. τρις κα σμγ δυναρκόβος. τρις σμγ ψ κ θ. κυβέκβος. Macrobius quoque et alii octonarium numerum solidum corpus efficere, primum cubum esse et perfectum asseverant. Et propter perfectionem πάντα ὁκτὰ, proverbio dixere Veteres. Ideoque Photius in Nicomachi excerptis veneratos fuisse sub variis nominibus octonarium numerum testatur, quamvis variæ de illo proverbio antiquorum scriptorum sint opinioniones. Audi et Macrobius ad Somn. Scip. lib. i. cap. 5. 'Sed et ad ipsam cœli harmoniam, id est, concin-

entiam, hæc numerum magis aptum esse non dubium est, cum Sphæræ ipsæ octo sint, quæ moventur.' Audi et illum ibidem, 'Pythagorici hunc numerum JUSTITIAM vocarunt: quia primus omnium ita solvitur in numeros pariter pares, hoc est in bis quaterna, ut nihilominus in numeros æque pariter pares divisio quoque ipsa solvatur, id est, in bis bina bis. Cum ergo et contextio ipsius pari æqualitate procedat et resolutio æqualiter redeat, usque ad monadem, quæ divisionem Arithmetica ratione non recipit, merito propter æqualem divisionem JUSTITIÆ nomen accepit.'

Vim habere lunaris circuli] Ternario ter multiplicato fit novem, tria novem faciunt viginti septem. Novenarius autem ab impari primus quadratus. Enlogius ad Somn. Scipionis. 'Est igitur quadratus numerus Novenarius, quia ex tribus in se triplicatis exoritur.' Itaque erat cubus generis imparis masculinus. Idem Enlogius: 'Ut a numero pari, qui fœmineus habetur, tribus illis limitibus duplicatis natus est cubus; ita tribus per naturam ter triplicatis, efficitur alius cubus generis imparis masculinus,' quem cubum hic intelligit Autor Noster, cum dicit juxta Pythagoram 'vim lunaris circuli habere, quod et Luna orbem suum lustrat septem et viginti diebus.'

Septem et viginti diebus] Luna revera totum Zodiacum monstruo spatio percurrit, et diebus 29. cum dimidio fere ad Solem redit, ipsique conjungitur. In conjunctione obscura est, sed quando inde recedit biduo post cum triginta fere gradibus a Sole recesserit, in corpore ejus rotundo portio quædam lucida apparet, quæ corniculata cernitur, et a Græcis μηννοειδής appellatur. Progressa longius et jam 90. gradum, hoc est, quadrante circuli distans a Sole septimo die dimidiata sive διχότομος conspicietur. Hinc turgescens quotidiana

auctibus crescente lumine, undecima jam propemodum luce *ἀμφικυρτος* nominatur ac velut gibbosa apparet, donec tandem in Solis oppositione, quod fit luce fere 15. tota lumine plena, et pleno orbe fulgens *πανσέλης* dicitur. A quo loco ad Solem redeundo quotidianis iterum decrementis minuitur, et prima et vicesima luce iterum *δεχέτομος*, deinde *προσέλης* iterum et denuo corniculata splendet, donec perfecto circulo diebus 29. fere cum dimidio cum Sole conjungatur, ad easdem vices reditura. Quod autem Gellius dicit 27. die curiculum suum finisse Lunam, libro III. cap. 10. ex Varrone 28. numerat. Ceterum notandum Lunarem mensis triplicem esse, *περιοδικὴν*, *συνωδικὴν*, et *φάσικον*. Mensis periodicus est, cum Luna, ab eodem puncto Zodiaci profecta, ad idem revertitur: quod tempus capit spatium 27½ dierum, juxta Plin. lib. I. cap. 9. et Chalcidum in Timæum Platonis. Juxta Cleomedem lib. I. Meteor. c. 4. dies 27½, dies 28. juxta Macrobinum lib. I. in Somn. Scip. cap. 6. Vitruvio lib. IX. c. 4. sunt dies 28. et una circiter hora amplius. Capellæ 27. cum beate. *Synodicus* mensis est, cum Luna a Sole profecta eo redit. Quod fit juxta Censorium die 29½, aliis die trigesimo. *Mensis φάσικος* est, qui incipit secundo die a coitu, duratque donec iterum decreascit, atque evanescat. Vide Lindenbrogii Notas ad Censorinam.

Numerus ternio] Ternarius numerus perfectus habetur. Aristoteles de Cælo lib. I. cap. 1. *παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστι ἕλλο μέγθος, διὰ τὸ τὰ τρία πάντα εἶναι, καὶ τὸ τρις πάντα. καθάπερ γὰρ φασι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν, καὶ τὰ πάντα, τρισὶν ἔρρισταί. τελευτῇ γὰρ μέσῳ, καὶ ἀρχῇ τὸν ἑρριμὸν ἔχει τὸν τοῦ πάντος*, id est, 'Præter hæc non est alia magnitudo, quod tria sint omnia; et tunc undequaque. Quemadmodum etiam Pythagorici dicunt, omne et

Delphi. et Var. Clas.

A. Gell.

omnia tribus determinata sunt. Finis enim, medium, et principium eam numerum habent, qui est omnis.' Videndus quoque, præter Marcianum Capellam, Porphyrius de vita Pythagoræ, Chalcidius in Timæum. In sacris illo numero passim usi gentiles. Imo de Diis suis dixerunt, *τριχθὰ δὲ πάντα δέδοται*, i. e. 'trifariam omnia divisa sunt:' quanquam ad fabulas suas traducant. Zoroastres hanc trinitatem aliter intelligebat. Pletho in scholiis ad Oracula magica, *φασὶ δὲ περὶ Ζωροάστρου Πλοῦταρχος, ὅς τριχθὲ τὰ ὅντα διέλοι. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ αὐτῶν μοίρᾳ Ὁρωμέην ἐφωτάνη, τῇ δὲ δευτέρᾳ Ἀρμάνην, Μίθρην δὲ τῇ τρίτῃ*. Id est, 'Refert autem de Zoroastre Plutarchus, quod res omnes, quæ existant, tripliciter distribuerit, et primæ quidem parti illarum Horomazen præposuerit, ultimæ autem Arimannem, mediæ Mithram.' Quia et ternarius numerus juxta Pythagoræos πάντα τὰ ὁρατάκια συνέχει, 'omnia humana complectitur.'

§ 3 *Euclides*] Mathematicus ille celeberrimus, qui floruit tempore Ptolemæi Lagidæ, eoque regnante primus Alexandriæ docuit mathesin, ut ex Proclo Diadocho liquet. Alius fuit Euclides Socraticus, qui mathematica non scripsit, ut ex Laërtio apparet. A quo Philosopho Megarici dicti. Vide Savilium prælectione in Euclidem prima.

Prætermissa altitudine] Non mirum est ab Euclide prætermissam altitudinem, quando nulla altitudo esse potest, nisi adsit latitudo.

Quod exprimere, &c.] Hæc non esse Gellii putat Badius.

CAP. XXI. *Ex Georgicis*] Extat locus lib. II. Georg. vs. 246. ubi et Serv. ita legit.

Hyginus] Vide supra.

Confirmat et perseverat] Stephanus legit, *affirmat et perseverat*. Utroque autem modo scribas, est *perseverat* pro vulgari *asseverat*. Sic autem

4 A

et alibi uno composito pro altero nove utitur.

§ 2 *Complacitum*] Antiqui, ut Diomedes Grammaticus testatur, passivis pro activis sæpe abutuntur. *Complacet* tamen vix reperies pro simul placet.

Displicita esset] *Displicuisset*.

Per Jovem lapidem] Festus: 'Lapidem silicem tenebant juraturi per Jovem, hæc verba dicentes: Si sciens fallo, tum me Diespiter salva urbe arceque bonis ejiciat, uti ego hunc lapidem.' Putat nonnemo, Veteres Jovem lapidem appellasse, quod olim fuerit ejus lapideum simulachrum: atque ita Jovem veluti testem juramenti manu sua venerabantur. Lampridius certe, in vita Heliogabali, lapides quoque Divos dixit. Putat tamen Salmasius *vires lapides* scribi posse. Græci ἐμφύχους λίθους vocabant. Βαυβύλια λίθοι ἐμφύχοι Græcis, qui se movebant instinctu dæmonis, Saturno, Jovi, Soli, aliis Diis tales lapides sacri, uti Photius in Bibliotheca sua refert. Rheam Saturno lapidem pro Jove devorandum dedisse, quem βαλνύλον appellabant, Mythologi finxerunt. Peregrino vocabulo Latini 'Abadir' dicebant, quo et Deum et nominatum jam lapidem appellabant. Athenienses quoque ad Saxum jurare soliti. Hesychius, λιθωμύλαι, ἐπὶ τῇ λίθῳ ὁμῶντες. Neque tantum lapidem, sed etiam congeriem lapidum venerabantur: Theophrastus περὶ δεισιδαιμονίας καὶ τῶν λιπαρῶν λίθων ἐν ταῖς τριβόις παρὰν ἐκ τῆς ληκίδου ἔλαιον καταχεῖν καὶ γένηται πῶσόν καὶ προσκυνήσας ἐπαλλάττεσθαι. unde et apparet oleo delibutos fuisse lapides. ἑρμαῖοι illi λίθοι Græcis dicebantur, quod statuas Mercurii, quæ in biviliis, triviliis, quadriviliis colebantur, jactu lapidum viatores augerent. Orientalibus populis lapides tales divino honore prosequi familiare quoque fuit. Etiam Arabes λίθον τετράγωνον adorasse Maximus Tyrius 88. Serm. me-

moris reliquit, de quo et Clemens in Protreptico, Euthymius Zygabenus in Panoplia, qui Veneris caput insculptum fuisse affirmat, et Catechesis Sarracenorum. Hodie Saxum adhuc nigrum in templo Meccano venerantur Mahumedani. De jactu porro lapidum superstitioso etiam Solomon loqui videtur Prov. xxvi. Vide Seldenum de Diis Syris p. 350.

§ 3 *Denique in os salsi venit humor sæpe saporis. Cum mare vercamur propter, dilutaque contra*] Ita antiquæ editiones; versus illi desunt in Stephani et nupera editio. Extant hi versus lib. iv. Lucr. Edit. Gifan. p. 115.

Tangit] Afficit.

Non verba, &c.] Quod multis versibus haud difficulter ostendi posset, si opus esset. Vide Macrob. Sat. i. vi. de Lucretio non bene sentire videtur apud Ciceronem Quintas frater, cum ejus 'poëmata non ita multis luminibus ingenii, multæ tamen artis esse refert.' Neque Quintilianus judicium lib. x. approbatur. Ovidius multo melior judex, 'Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti, Exitio terras cum dabit una dies.' Quia et ipse M. Tullius hoc familiaris et amici sui opus, ob immaturam mortem non satis politum, castigavit, Eusebio teste: 12. enim annis minor natus est Cicerone. Jovenis autem mente emota oblit. Cicero quoque et Cornelius Nepos eum suis ornant laudibus. Empedoclem autem maxime secutus, qui Græcis versibus de Rer. Natura scripsit, quem etiam egregiis versibus laudat, 'Carmina quinque etiam divini pectoris ejus Vociferantur, et exponunt præclara reperta, Ut vix humana videatur stirpe creatus.' De quo cum Aristoteles dicat, οὐ καὶ Ὀμηρεὺς καὶ δαῖδες περὶ τὴν φύσιν γέγονε, μεταφορικῶς τε ὡς καὶ τοῖς ἔλλοις τοῖς περὶ ποιητικὴν ἐμπέδημασι χρέματος, eundem sublimibus et ingeniosis carminibus Lucretius expressit, et præter Homerum Græcosque alios etiam

Ennium imitatus est, utrumque autem et Lucretium et Ennium Virgilius.

CAP. XXII. *Irreboravis*] Invaluit. Vox non valde usitata hac significatiōe. Ceterum hæc verba absolute posita revera tamen activa esse possint, ut subintelligatur *esse*. Sic Virgil. 'Nox humida cœlo Præcipitat,' seipsam nimirum, ut Badius recte annotavit. Et sic Scioppius in multis aliis iudicat.

Hic illi superest] Ita tamen Augustus locutus est, qui munditias sermonis etiam teste Gellio sectabatur. Sætonius in Augusto cap. 56. 'Cum Asprenas Nonius arctius ei junctus causam veneficii accusante Cassio Severo diceret, consuluit Senatum, quid officii sui putaret: cunctari enim se, ne si superesset, eriperet legibus reum, sin deesset destituere ac prædammare amicum existimaretur:' ubi 'superesse' pro defendere in iudicio positum. 'Superesse' quoque 'rebus suis' pro consulere, prospicere, Jctis. cui contrarium insuper habere, pro negligere. Vide præter Palmer. in Spicil. etiam Janus Gulielmum lib. II. veris. cap. 4. ubi et Ciceronis locum in hanc rem emendat. Barthius *Adversar.* lib. XXIV. c. 12. ostendit Ciceroni 'superesse' quoque dictam pro 'adesse' lib. II. de Republ. et Arnobius lib. III. 'Ludentis est Deos nobis superesse custodes.' Item lib. IV. 'Quis Libentium, quis Liburium credat libidinum superesse tutellis?' Ita Paulus J.C. lib. II. de Curat. furios. Ulpianus leg. 12. de Tut. et Curat. ubi 'superesse' denotat 'præesse' vel potius curam habere. Vitruvius eadem significatione dixit supra esse, ita enim loquitur: 'Rex cum jam civitate sex lectos habuisset, nec tam cito septimum idoneum inveniret, retulit ad eos qui supra bibliothecam facerant, et quaesivit, si quem novissent ad id expeditum.'

Compitis] Compita sunt viarum concursus, item ædes sacræ in triviis vel quadriviis positæ. Philargyrus in II. Georgicorum, 'compitum, ut Trebatio placet, locus ex pluribus partibus in se, vel in easdem partes ex se, via atque itinere dirigens, sive is cum ara, sive sine ara, sive sub tecto, sive sub diyo sit, ubi pagani agrestes buccina convocati solent certa inire consilia. Hinc et lares compitalitii et feræ compitalitiæ.' Persii vetus interpres ad Satyr. v. 'Pertusa compita sunt loca in quadriviis quasi turres,' et addit, 'merito pertusa, quia per omnes quatuor partes pateant,' et post ea, 'vel compita sunt non solum in urbe loca, sed etiam viæ publicæ, ac diverticula aliquorum confinium, ubi ædiculæ consecrantur patentes.' Hinc compitalia festa, quæ sacra laribus, et vel in compitis vel in foco fiebant. Atque hæc aliis conceptiva dicuntur, quod quotannis hic dies concipitur, teste Varrone lib. v. Dionysius lib. IV. Stativa facit, et dicit Saturnalibus successiase mense nimirum Decembri. In Calendario antiquo VI. Nonas mense Maio, Comp. ponuntur. An igitur bis in anno hæc sacra, et quæ antea conceptiva, postmodum stativa facta? Utique hoc dixerim. Sed ad rem. Compita igitur pro quibusvis viis ponuntur quæ concurrunt. A competendo autem dicta. Glossæ, 'competit, *overpheyet*.'

Vulgaria] Talibus vocibus delectatur Gellius, ita alibi dixit 'ridicularius,' 'singularius.' 'Vulgarii' tamen vocabulum etiam Nonius ex Nævio aliusque usurpat.

In foro] Ubi conventus hominum frequens. Varia fuisse fora notum est, sed fori nomine, ubi absolute ponitur, Romanum intelligitur, quod ædificiis maxime ornatam, et frequens propter iudicia. Propertius lib. IV. 'Atque ubi nunc terris dicuntur jura subactis, Stabant Romano pila Sabina

foro.' Idem Forum magnum a Victore atque Ovid. III. Fastorum appellatur, et forum vetus apud Herodianum. Hic quoque rostra fuere, et statua Marsyæ coronati, ad quam litigantes conveniebant. Horat. I. Serm. 'Deinde eo dormitum, non sollicitus mihi quod cras Surgendum sit mane, obeundus Marsya.' E regione Marsyæ Libonis puteal, ubi fœneratores conveniebant, inter porticum Juliam, et arcum Fabianum, ut vetus interpres Persii scribit. De hoc foro aliisque vide Georgii Fabricii Romam.

In comitio] Quo populus conveniebat suffragiorum ferendorum causa. Pro concilio amplissimo apud Cic. III. de Legibus accipitur.

Tribunalia] In quo edito loco curuli sellæ insidentes majores Magistratus tribus jura dicebant. Nam ex subsellis minores magistratus, teste Asconio Pediano, jus dicebant. formam tribunalis proposuit Vitruvius lib. v. c. 1. hemicycli schemate. Vide eundem quoque lib. IV. c. 7.

M. Varro] Quem plures satyras scripsisse alibi diximus.

§ 2 Βιωφελῆ] Quæ vitæ conducunt. quædam hic verba ex priscis codicibus inseruit Carrio, nimirum, *defuisse magis quam*. Sed antiquæ editiones illa non habent, quas approbat Barthius Adversar. lib. XXXV. cap. 6. Neque enim, inquit, Varro quid desit considerat, sed quomodo etiam lectione is non superflua utatur, qui finem vitæ vespera qualibet metitur, quod argumentum Varronianæ satiræ fuit: verum quamvis verba quæ restituit Carrio etiam abesse possint integro sensu, tamen ejus emendationem, quæ nitidior et elegantior dicendi modus occurrit, amplectendam arbitror. Vide tamen Barth. dicto loco.

Postulare] Summ vel alterius desiderium coram tribunali exponere, vel instantèr aliquid petere; postulare enim est crebro poscere, sicuti et

causas agere. Vide tit. jur. civ. de Postuland.

Ut extra causam] Ita recte Carrio: vulgo, *ut quam causam*, nisi pro *quam* legendum sit. Advocati autem uti olim ita et hodie quidam inveniuntur venditores inanum verborum. Lepidissimum extat Epigramma Martialis lib. VI. 'Non de vi, nec cæde, nec veneno, Sed lis est mihi de tribus capellis: Vicini queror has abesse furto: Hoc judex sibi postulat probari. Tu Cannas, Mithridaticumque bellum, Et perjuria Punici furoris, Et Sullas, Mariosque, Mutiosque, Magna voce sonas, manuque tota. Jam dic, Posthume, de tribus capellis.'

V. Cl.] Hic titulus melioribus temporibus Senatoribus majoribusque competeat Magistratibus, ut ex Cicerone quoque et Jure Civili liquet, ita et Proconsules et Provinciarum Præsides viri quoque Clarissimi appellantur. Cadente imperio mutati tituli, alii enim perfectissimi, alii clarissimi, alii spectabiles, alii illustres dicebantur. Vide Alciatum lib. III. Dispunct. c. 4. Clarissimilibus inferiores erant: vide ut Theod. sancivit leg. 5. De Proxi. Sacr. leg. un. C. de Annona. Clarissimus vocabulo utitur quoque Ammianus Marcellinus lib. XXI.

Festiviter] Risu scilicet captato ex vocis ambiguitate, quam rationem Fabius lib. VI. inter ridicula recenset. Festivus idem qui Græcis εὐπράγματος.

§ 3 *In libro*] Non extat.

Q. Ælius Tubero] Plures fuere Q. Ælii Tuberones. De primo ita Cicero in Bruto: 'Et quoniam Stoicorum est facta mentio, Q. Ælius Tubero fuit illo tempore L. Paulli nepos, nullo in Oratorum numero, sed vita severus, et congruens cum ea disciplina, quam colebat, paullo etiam durior; qui quidem in triumviratu judicaverit, contra P. Africanum avunculi sui testimonium, vacationem Augures, quo minus iudiciis operam

darent, non habere: sed ut vita, sic oratione durus et incultus, horridus. Fuit autem constans civis et fortis, et imprimis Graccho molestus; quod indicat Gracchi in eum Oratio. Sunt etiam in Gracchum Tiberonis. Is fuit mediocris in dicendo, doctissimus in disputando.' Hic igitur intelligitur, cum Cicero eum fuisse Stoicum affirmet, et Gellius postea dicat Tiberonem disciplinas Stoicas et Dialecticas percalluisse. Quo pertinet quoque illud Ciceronis, doctissimum fuisse in disputando. Valerius Maximus lib. vii. cap. 5. L. Paulum avum, P. Africanum patrum ejus fuisse testatur. Hujus Pater Q. Tubero fuit L. Pauli filius. Alius fuisse videtur Q. Aelius Tubero, qui multa in jure scripsit, teste Pomponio in lib. ii. de Orig. Jur. Atque hic idem, quem Gellius lib. xiv. c. 2. citat, librumque laudat de officio Jüd. Vide Voss. de Histor. Lat.

Supra fuit] Id est, supra majores fuit, qui doctrina et juris civilis scientia inclauerunt. Barthius legit *superior fuit*.

Superfluenti] Hæc verba juxta Barthium glossæma sapiunt, cui locum dedisse videntur quam post verba Ciceronis sequuntur, *abundans nimis, et effluens, et exuperans*. Carrio certe merito inane citum hæc verba inanimulat.

§ 4 *Superfuturum*] Copiosiore in dicendo futurum.

Julius Paulus] Poëtam, ut arbitror, intelligit, cujus et meminit Autor Noster lib. v. cap. 5. Citatur quoque Paulus Grammaticus a Charisio, qui in Cælii Historiam, et nonnullas Comædias Afranii scripsit. An idem sit cum eo quem Tyrium oratorem fuisse, et legationem Romæ egisse sub Hadriano refert Suidas, multum dubito. Certe alius fuit a celeberrimo Jurisconsulto, cujus opera totiens in Pandectis citantur. Neque enim temporum ratio hoc patitur, cum is sub Heliogabalo et Alexandro vix-

erit, itaque Gellius ejus meminisse non potuit. Et hunc Græcæ originis fuisse existimat Hotomannus. Vide Cujac. lib. xxi. c. 26. observ.

Παυδῶν] Quod significat, præcellere, abundare.

§ 5 *Superfluenti*] Superfluo.

Indictum] Non solitum proprie tali significatione dici, neque enim non dictum vult dicere, quia frequenter ita locutus fuisse plerosque jam antea asseveravit.

§ 6 *In Georgicis*] Lib. iii. sicut et sequentes versus habentur.

Ἀκυρότερον] Minus proprie.

Florentesque] Hodie in Virgilio legitur, *pubentesque*: loquitur autem ibi Poëta de admissariis equis, 'et blandum laborem' ipsum coitum appellavit.

§ 7 *Superare*] Hanc vocis significationem tanquam novam, sicuti etiam 'exercitum ductare,' annotavit Quintil. lib. x. Cicero tamen pluribus locis ita loquitur, uno exemplo contenti erimus; 'de eo quod ipsis superat, aliis gratificari volunt.' lib. de Fin.

Enni] De quo supra.

§ 8 *M. Ciceronis ad Plancum, &c.*] Vulgo, *ad L. Plancum et in epistola M. Asinii Pollionis*. Prænomen utrumque a quibusdam membranis abest. Cn. autem Plancus, et C. Asinius intelligendi, copula quoque delenda. Postremo nota, cum omnes illi epistolarum libri ad familiares appellerentur, unumquemque tamen librum speciatim certa appellatione ab aliis dignosci, et ab ejus nomine mutuari titulum, ad quem prima libri illius est Epistola, etiamsi ad alios eodem libro non pauciores fortassis extent epistolæ. Vix enim est, ut credam certum numerum singulis libris fuisse appositum. Itaque Nonius alique Grammatici librum epistolarum Ciceronis ad Memmium, ad Hirtium, ad Cæsarem, ad alios laudant sæpe; primum vero, secundum, tertium, ac deinceps nunquam. Est hic igitur li-

ber epistolarum ad Cn. Plancum qui vulgo decimus appellatur, in eoque libro tres leguntur C. Asinii Pollionis ad Ciceronem Epistolæ, in quarum postrema ita legitur: 'Proximis literis consilium meum expeditur, nam neque deesse neque superesse Reip. volo.' Non igitur inter fragmenta hæc verba reponenda fuerunt a viris eruditis, qui eorum collectioni præfuerunt. Nimirum vulgata scriptura corrupta, et antiquus mos librum quemque Epistolarum designandi ignoratus bonis viris imposuit. *Cerrio lib. 1. Emendat. c. 17.*

§ 9 *Prætextatus omnis*] Legendum omnis: magna superstitione Romanorum fuit, ne quis mortis vocabulum nominaret, ne quis cum adolescente loquens, aut ejus res agens, verbum aliquod excidere sibi pateretur, quod ordinem fati turbaret, hoc est, ut sene enperstite minor annis excederet vita. Ita hoc loco malum omen est senem superesse adolescenti; hoc enim velut voto juvari aut accelerari mors juvenis putabatur. Alluditur simul ad significationem versuum Plantinorum ex Asinaria productorum. *Barthius Adv. lib. xxxv. c. 6.*

CAP. XXIII. *Papyrio*] Patriciam fuisse et antiquam familiam ex Cic. ep. 21. lib. vi. ad Famil. constat.

Cato] Vide supra.

In curiam] Locus intelligitur, in quo Senatores consilia agitabant. Varro lib. v. de L. L. 'curiæ duorum generum, nam et ubi curarent Sacerdotes res divinas, ut curiæ veteres, et ubi senatus humanas, ut curia Hostilia, quod primus ædificavit Hostilius rex.' Erat et curia decima pars tribus: sicut enim Romulus in tres tribus Populum Romanum diviserat, ita tribus in denas partes distinguebantur, quia in eadem curia per Cneciones sacra peragebantur.

Prætextatis] Prætexta puerorum (est enim etiam magistratus insigne) erat toga alba purpureo prætextata

limbo, quam pueri gestabant usque ad XVII. annum, cum virilem togam induebant. Hinc anni prætextati alibi Gellio dicuntur. Pueri itaque bullam cum prætextâ gestabant. Ascon. in III. Verr. 'Simul cum prætextâ etiam bulla suspendi in collo infantibus ingenuis solet aurea, libertinis scortea.' βουλή, vel βολή potius, Tarentinis βόλλη, ἀναβολή, ἀμβόλλα, atque hinc abolla. Atque Æollismum hoc sapit. De Prætextâ autem vide diffuse loquentem Aldum Manutium in Quæsitis per Epistol. et præcipue Macrobiū lib. vi. Saturn. qui pleraque hæc etiam ex Gellio more solito descripsit.

§ 4 *Prætextatus*] Atque ita posterius Papirii vocati sunt: familiæ enim ejus cognomina sex fuere Crassi, Cursores, Mathones, Mugillani, Præti, et Prætextati. Carbones enim plebei fuerunt. Vide Ant. Augustinum.

CAP. XXIV. *Epigrammata*] Inscriptiones sepulchrales.

Cn. Nævii] Comici hujus fabulæ passim citantur ab antiquis Grammaticis. Fragmenta ejus aliorumque veterum Poëtarum H. Stephanus edidit. Propter maledicentiam Scipionis Africano et Metello invisus in carcerem compactus a triumviris capitalibus, postmodum liberatus, in exilium deinde actus Uticæ obiit, ut in Chronico Eusebiano tradit Hieronymus ad Olymp. 144. Bello Panico primo interfuit, quod etiam versibus Saturated descripsit, quod illi vitio vertit Ennius: 'Scrispere alii rem Versibus, quos olim Fauni vatesque canebant, Cum neque Musarum scopulos quisquam superarat, Nec dicti studiosus erat.' Et tamen ipse hunc imitatus est, teste Cicrone in Bruto.

Campana] Lusus et superbia Campanorum etiam ab aliis scriptoribus reprehenditur. Innuere autem hic Autor Noster videtur, Cn. Nævium Campanum fuisse.

Si foret fas] Cum res humanas cum celestibus comparant Antiqui, iræ minime avertendæ ita loqui soliti. Virgilius Cæiri: 'Magno, si fas est dicere, populo, Qualis Erichonæ olim portatur Athenis.' Ovid. Metam. 1. 'Hic locus est, quem, si verbis audacia detur, Non timeam magni dixisse palatia cæli.' Vide Barth. Advers. lib. XXXIV. cap. 8.

Diva Camena] Musæ carminum præsidæ: dictæ olim cæmenæ, et cæmenæ, atque hinc carmen, carmenta, et carmentalia festa.

Orcus traditus thesauro] Pro Achæonte posuit, cui Orcus, quem eundem cum Plutone vel Charonte esse volunt Grammatici, præest. Verrius apud Festum, Orcum quondam Vragum dictum esse affirmat, unde per contractionem orcus appellatus sit. An nomen hoc ex Oriente non proflexerit, quibus ארמא terram denotat, dubito. Certe pleraque quæ ad Inferos pertinent nomina ex fonte illo originem traxerunt. Ita Erebus, Acheron, Hebraica nomina vel Syra sunt, quæ vesperam, vel occidentem et extrema rerum denotant. Atque hinc Poëta, qui Erebo creatam noctem fingunt, *νυκτὰ ἐπ' Ἄραρχῃ* dixerunt. Quod et viri eruditi alibi diffuse ostenderunt: quinetiam ipsa Græcorum sacra ex oriente petita. Vide Heinsium ad Nonnum, et Bochartum in suo Phaleg. Sed ad rem. Orcum igitur cum Plutone confudit Antiquitas, quem et Moëssorum regem fuisse Aidoneum nomine, ex Eusebio Hieronymus, et Cyrillus lib. 1. adversus Julianum testantur. Sed quare Orcinus hic thesaurus appellatur? Græcis *θησαυρὸς* conditorum qualecunque sub terra denotat: si opes conditæ, *θησαυρὸς χρυδαῖρος* appellant. Sic Plutarchus de Sollert. anim. *θησαυρὸς* foveam in arena appellavit, et in vita Philopemenis carcerem quandam subterraneum. Latini favissas dixerunt. Vide Gellium nostrum lib.

12. cap. 10. Per Orcinum igitur thesaurum vel sepulchrum, vel regnum subterraneum Platonis intelligitur.

§ 3 *Postquam morte*] Male in antiquis editionibus quatuor hic versus ponuntur, cum tres sint heroici. Vulgo legitur *captus*, legi potest *raptus*, vel *aptus*, ab apiscor, pro adipiscor.

Et numeri innumeris] Turnebus per numeros carmina, innumeros propterea orationem intelligit contorte admodum. Intelliguntur enim vel versus complures et vix numerabiles, vel tales qui ad prosam accedunt, et non videntur numeri, quales esse solent versus Comici, qui legibus sæpe metrorum soluti sermoni propiores sunt.

Pacuvii] Quem Ennii nepotem fuisse Eusebius ac Plinius referunt. Quanquam durior illi horridiorque stilus fuerit, prout tempora illa ferebant, gravitate tamen sententiarum, verborum pondere, et auctoritate personarum clarissimum fuisse Quintilianus affirmat, et Cicero eum summopere in Tragædiis extollit.

CAP. XXV. *Belli ferias*] Vacatio a bello: feriis enim ab opere vacabant.

Ex castris concedatur] Ex Ms. R. recte restituit Lambecius, in *oppida ex castris concedatur*. Quod verba præcedentia quoque ostendunt, neque in *solis castris*.

Quadrigarii] Vide supra.

C. *Pontius Samnitum*] Hujus pater exercitum Romanum, ad farcas Caudinas interclusum, non sub jugum mittendum, sed ant liberum dimittendum ant interimendum censuit. C. itaque Pontius Herennii filius contra præscriptum patris exercitum Romanum fœde sub jugum misit, obsides sexcenti Equites imperati, qui capite luerent, si pacto non staretur. Verum cum Veturius Posthumiusque Coss. Roma reversi postulante ipso Posthumio per facialem Samnitibus dediti, eos tamen Pontius recipere

noluit. Quem Papirius cum collega ita mox domuit, 'ut septem millia militum sub jugum missa fuerint, prædaque ingens Luceriæ capta, receptis omnibus signis armisque quæ ad Caudium amiserant, et quod omnia superabat gaudia equitibus recuperatis, quos pignora pacis custodiendos Luceriam Samnites dederant,' ut loquitur Liv. l. ix. Quod autem dicit Autor noster 'C. Pontium Samnitum a dictatore Romano sex horarum inducias petisse,' hoc Livius non attingit. Quinetiam alii dictatori Lucio Cornelio victoriam hanc tribuunt, alii Consulum et inprimis Papirii hoc decus fuisse affirmant. Audi Livium: 'Haud ferme alia mutatione subita rerum clarior victoria Populi Romani est: siquidem etiam (quod quibusdam in annalibus invenitur) Pontius Herennii filius, Samnitium Imperator, ut expiaret Consulum ignominiam, sub jugum cum cæteris est missus. Cæterum id minus miror obscurum esse de hostium duce dedito missoque sub jugum. Id magis mirabile est, ambigi, Luciusne Cornelius dictator cum L. Papirio Cursore, magistro Equitum, eas res ad Caudium, atque inde Luceriam gesserit, ultorque unicus Romanæ ignominie, haud sciam an justissimo triumpho ad eam ætatem secundum Furium Camillum triumphaverit, an Consulum Papirique præcipuum id decus sit. Sequitur hunc errorem alius error, Cursore Papirius proximis Comitibus cum Q. Aulio Cæretano iterum ob rem bene gestam Luceriæ continuato Magistratu Consul tertium creatus sit, an L. Papirius Mugillanus, et in cognomine erratum sit. Convenit jam inde per Consules reliqua belli perfecta.'

Inducta paucorum dierum] Induciæ non tantum in dies menseæve, sed in complures quoque annos extenduntur. Non itaque simpliciter verum, quod Jctus dicit in l. postliminium

D. de captiv. 'induciæ sunt, cum in breve et in præsens tempus convenit, ne se invicem laceasant.' Verum hoc intelligendum de brevibus induciis castrensibus, quas contrahebant duces exercitus. Induciæ in annos viginti, triginta, quadraginta, etiam centum, quarum apud Livium exempla, a supremo Magistratu utrinque fieri solitæ. Vide H. Grotium.

Festive] Eleganter.

§ 2 *Vastioris*] Horridioris propter duplex χ. legendum enim erat *Exempla*.

Manus cohibeantur] 'Exempla, quasi *Exempla* dici vult Autor Noster, ab *Ex* et *empl*. Ita inducias appellavit Thucydides lib. v. Sicut etiam pro formula induciarum ponitur, ut scribit Scholiastes Thucydidis.

Térous, &c.] Descriptiones minus exactas, et rudi Minerva propositas.

Ἐντυπώσεις] Delineationes primas, descriptiones.

Ὅρισμός] Definitiones.

Induciarum autem vocabulum] Hugo Grotius lib. III. de Jar. Bell. et Pacis cap. 21. putat veterem scripturam fuisse *Endoitia*, quod inde sive a certo tempore sit otium, apparet enim ex Gellio et Opilio Veteribus per *t*, non per *c* litteram hoc nomen scriptum, et quod nunc pluraliter profertur, olim haud dubie etiam singulariter. Vetus itaque scriptura fuit *Endoitia*, nam etiam tunc otium enuntiabant, sicuti ex pœna (nunc pœnam scribimus) pœnio, ex Pœno Pœnus, et Punicus. Vide Servium in x. Æneidos ad vocem 'mœrorum.' Neque longe abit Donatus, cum inducias dictas vult quod indies otium præbeant. Ita Hugo Grotius.

§ 4 *Aurelius autem Opilius*] Qui Charisio et Festo frequens citatur, et juxta Suetonium de Illustr. Grammat. Epicurei cujusdam libertus Philosophiam primo, deinde Rhetoricam, novissime Grammaticam docuit. Ad exemplum autem Herodoti, Cephalæ-

onis, qui Epitomen Historicam illo titulo teste Photio conscripsit, aliorumque, libros quoque suos ita indigetaverat, quod, ut loquitur Suetonius, 'scriptores ac poetas sub clientela Masarum esse iudicaret.'

Introitus] Legendum puto *Endoitias*. 'Endoire' pro inire, hinc 'Endoitie,' vel 'indoitiae,' vel induciae, quod contractus de intermissione armorum iniretur. 'Endu' autem et 'inde' Veteribus dicebatur promissae, hinc induperator, indigena, et contra Endoperator, Endogredi. Apud Festum etiam occurrit, 'Endoitium,' pro 'initium,' quod multum facit ad confirmandum illud, quod jam modo produxi. Vossius putat inducias dictas, quasi Endu otia. Aldus Manutius ab inducendo; Nonnemo quod 'inter duces' fieret contractus.

CAP. XXVI. *In diatriba*] Graeci per *διατριβήν* vel intelligunt congressum Philosophorum disputandi causa, vel ipsam locum in quo *διατρίβουσι* sive seipsos exercent.

Taurum] Berytius hic fuit Philosophus, vixitque sub Antonino Pio, scripsit de differentia Dogmatum Platonis et Aristotelis, ut Suidas testatur. Commentaria quoque in Gorgiam Platonis citantur a Gellio nostro lib. vi. cap. 14. et hic commentaria postmodum appellat Auctor, sed quamnam intelligat dubium est.

Morbo] Stoico more loquitur: audi Ciceronem 1. Acad. 'Cum Antiqui perturbationem animi ex homine non tollerent, naturaque et condolescere, et concupiscere, et extimescere, et offerri laetitia dicerent, sed ea contraherent in angustumque deducerent, Zeno omnibus his quasi morbis voluit carere sapientem.' Vere tamen Stoicis non tam morbi, quam morborum initia erant. Vide Senec. Ep. 75. utrum autem ira deceat sapientem, consule Arrianum lib. 1. Dissert. cap. 18. et §8.

5 *Plutarchus noster*] Fuit enim is Tauri Praeceptor.

§ 2 *Tunicam*] Interiorem tunicam, quam vocant subuculam et indusium.

Cardi loro iussit] Magistratus virgis caedit nocentes, servos domini loris coriaceis. Falluntur itaque illi, qui lora virgulta esse putant, et quidem, ut Donatus putat, ex lauro. Lorum Veteribus corium, unde et lura utrem coriaceum denotat.

Edisertavisse] Aliter *disertavisse*. Utitur hoc vocabulo etiam Plant. in Amphyt.

Περὶ ἀσσησίας] I. e. 'De non irascendo:' scripsit Plutarchus librum de Ira, uti inter Latinos Seneca. Vide et Aristot. Moral. l. iv. c. 5. et qui contra Peripateticos immerito insurgit, Lactantium de vero cultu l. vi. c. 19.

Mulcuret] Vulgo, *multaret*: proprie teste Servio de verberibus dicitur.

§ 8 *Gestio*] Gestu iracundiam ostento.

§ 4 *Ἀνάλγητον*] Id est, 'Animum doloris et sensus expertem.' Quod Stoici statuunt, secus atque Peripatetici, qui moderandos esse affectus statuunt, non extirpandos, quia natura eos hominibus insevit. Apposite Architas apud Stobaeum Serm. 1. γίνεται ἐκ τῶν παθῶν ἃ ἀρετὰ καὶ γεννηθεῖσα πάλιν οὐκ ἀπὸ τοῦ συνίσταται, ὥστε τὸ καλῶς ἡρμοσμένον ἐκ τοῦ ὀφείας καὶ βαρείας, καὶ τὸ εὐκρατον ἐκ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ ἰσόρρυθον ἐκ τοῦ βαρείας καὶ κάρφης. οὐκ ἀφέλειν οὐκ δὲ τὰ παθῆα τῆς ψυχῆς. οὕτε γὰρ ἀφέλεμον, ἀλλὰ συναρμώσασθαι ποτὶ τὸ λόγον ἔχον τῷ δέοντος καὶ τῷ μετρίου. Id est, 'Nascitur ex affectibus virtus, et nata cum illis consistit. Sicut concinna modulatio ex acuto et gravi: item temperies ex calido et frigido: iterumque æquilibrium ex ponderoso et levi. Non igitur tollere affectus oportet. Id enim inutile; sed aptare ad id quod rationem decori et mediocritatis habet.'

LIBER II.

CAP. I. Socrates] Apud Aristophanem in *Nebulis* similia fere invenies. Καὶ μὴ κάμνεις, μήθ' ἐστὸς, μήτε βαδίζων, μήτε βεγών ἔχθεις λίαν. 'Neque fatigaris vel stando multum, vel eundo, Neque algens multum doles.' Quos versus quoque citat Diogenes Laërtius. Cæterum quod inconvivens, immobilis iisdem in vestigiis steterit a Solis ortu ad Solem alterum orientem apud Laërtium non invenitur, nisi quod cum militaret tota nocte in uno habitu permansisse referat. In eo autem imitatus est Ægyptiorum Gymnosophistas, et Indorum Brachmanes, qui ad summam tolerantiam se exercebant. Vide Strabonem lib. xv. et Solinū, qui de Indorum sapientibus ita loquitur: 'Philosophos habent Indi, quos Gymnosophistas vocant, qui ab exortu adusque Solis occasum contentis oculis orbem candentissimi sideris contuentur, in globo igneo rimantes secreta quædam, arenisque ferventibus perpetem diem alternis pedibus insistant.' Vide et Plin. lib. vi. Hist. Nat. Cicer. lib. v. Tusc. Qu. Lucanum lib. iiii. aliosque scriptores, et novissime Rogerium de Brachmanis, qui hodieque Bramines dicuntur, qui eosdem imo graviore labores sustentant. Sed hæc obiter. Socratis itaque laborum constantia ab Autore Nostro hic prædicatur. Idem in paupertate dives, divitiarum contemptor Ælian. lib. ix. c. 29. Etiam in ipso frigore hyemis ipsam glaciem nudis calcabat pedibus, et ut loquitur Alcibiades in Platonis Symposio, ἀνυπόδητος δὲ διὰ τοῦ κρύσταλλου βῆεν ἐπορεύετο ἢ οἱ ἄλλοι ὑποδεμένοι.

Pedius ac pernox] Per totum diem ac noctem.

Inconvivens] Non motans palpebras. Apuleius 'inconvivas vigilias' dixit, 'et in perpetuam lucem pupillis excubantibus.'

Secessus mentis] Quem ἑκστασις Græci appellant, quæ juxta Galenum vehemens melancholica motio. Nam quæ de mentis a corpore secessu scripsero Veteres et recentiores, asanas esse arbitror, nisi divinæ fuerint ἑκστασις. Vide tamen Hippocratem lib. de Morb. Sacr. Galenum, Aristot. in lib. de Divinat. per somnium et Plutarchum de Dæmon. Socratis.

Mentis] Mens altior animi pars, rationum judicatrix, animus spiritus ipse rationalis.

§ 2 Παλλὰς] Id est, 'A Sole oriente usque ad alium Solem stetit erectior stipitibus arborum.'

Temperantia] Hanc temperantiam in victu et amictu præter Platonem etiam prædicat Xenophon ἀπομνημον. a. Cicero lib. ii. de Fin. 'Cibi condimentum illi fuisse famem, potionis sitim' affirmat. Libanius in Apologia, ὅσοι δὲ πίνων ἥδιον ἢ θάσιον οἶνον ἔτεροι. τότε πυνών ἐσθίειν ἀντὶ Περιουκῆς προσημειωτοὶ τραπέζης. Ideo Chrysostomus in Orat. ad Patr. infidel. illum rege Archelao beatierem et splendidiorem fuisse affirmat.

Pestilentia vastitate] Diogenes Laërtius dicit tam parce ac temperate vixisse, ut quum Athenas pestis æpe numero vastaret, ipse nunquam ægrotaverit. Loquitur autem hic Antor Noster de immani peste, quæ afflixit Athenienses tempore belli Peloponnesiaci. De qua vide Thucydidem lib. ii. et Poëtam Lucretium lib. vi. qui elegantissime illam describunt.

Belli Peloponnesiaci] Bellum hæc in

Græcia longe atrocissimum, maximeque disturnum inter Athenienses et Peloponnesios erupit Olympiade 87. ejus varia admodum fuit fortuna. Anno decimo induciæ factæ quinquaginta annorum, sed post octo annos ruptæ. Ultimo a Lacedæmoniis victis ad Ægospotamon Atheniensibus, urbe capta, incunte anno vigesimo octavo finis bello impositus. Vide Thucydidem lib. II. Diodor. Sic. lib. XII. Plutarch. in Pericle.

Internecio genere] Quod omnes sine discrimine penitus necabat. Ita et internecinum bellum dicitur, cum de capite et fortunis decernitur. Ita interficere et interimere dicitur. 'Inter' enim significat 'penitus' in illis compositis.

Parcendi] Parce juxta dietam et moderate victitandi.

Voluptatum labe] Quæ corpus animæque frangunt, et debilitant.

Omnium cladi] Hinc Lucretius, Nec poterat quisquam reperiri, quem neque morbus, Nec mors, nec locus tentaret tempore tali.'

CAP. II. V. CL.] Vide supra.

Præres] Hoc vocabulum nonnumquam generale, et Proconsules, Legatos, Rectoresque Provinciarum complectitur lib. I. ff. de offic. Præsidis. Vide Dion. lib. IV. Speciatim sunt Præsides qui a Cæsare cum summo imperio in Provincias mittebantur, Proconsules a Senatu qui anno proximo consulatum gesserant, sicuti et proprætores, qui præturam administraverant, quamvis et hi nonnumquam Proconsules appellarentur; Legati non suo sed Principis nomine in diplomatibus utebantur, quia Princeps quasdam Provincias sibi reservabat, in quas Legati mittebantur. Ita Pontius Pilatus Lactantio legatus Syriæ appellabatur.

Creta] Nota insula in mari Mediterraneo, quæ *ἐκκρετινός* olim, sive centum civitates continebat. Virgil. 'Creta Jovis Magni medio jacet in-

sula Ponto, Mons Idæus ubi, et gentis cunabulæ nostræ, Centum urbes habitant magnas, uberrima regna.' Strabo Coretem primum (forsan a Curetibus) dictam refert. Martianus Capella Cretem regem Curetum appellat, Martianus Heracleotes a rege indigena Crete nominatam Cretam scribit. Diodorus Ammonem a Saturno expulsam Cretam aufugisse commemorat: atque ibi filiam regis Cretam in uxorem duxisse, unde insulæ nomen. Vide Strabonem lib. X. Plin. lib. IV. c. 13. Solinum cap. 11. De Jovis ibidem sepulchro memorabiles versus Callimachi in Hymno in Jovem: *Κρήτες ἀεὶ ψευστοί, καὶ γὰρ τάρφω, δ' ἔρα, σὺν Κρήτες ἐκκρήπτω, οὐδ' οὐδ' ὁδὸς, ἐστὶ γὰρ ἀεὶ*. Id est, 'Cretenses semper mendaces, nam tibi, o Rex, sepulchrum Cretenses erexerunt. Tu autem non mortuus, semper enim existis.'

Provincia] Devictæ armis regiones provinciae appellantur, quæ alienis legibus et regimini obnoxiae, atque etiam stipendiariæ et vectigales erant. Prout autem gubernabantur, vel Proconsulares, vel Proprætoris vel Præsidales appellabantur. Et sicut quædam Populi, quædam Principis censebantur, inprimis 'validiores, et quas annuis Magistratum imperiis regi nec facile nec tutum erat,' ut loquitur Suetonius in Augusto, ita crebro mutabantur, et quæ præcedenti anno Proconsulares, dein Proprætoris erant, prout vel Coss. vel Prætt. in Provincias mittebantur. Sic et fiebant Præsidales, quæ fuerant Proconsulares, atque ita vice versa. Cretam fuisse sub jure Populi Dio Cassius affirmat, hic apud Autorem Nostrum Præsida- lis fuisse videtur: nisi dicendum Præsidis nomen hic generaliter sumi.

Sectatoribus] Discipulis, qui illum sectabantur. Sectari proprie de Philosophorum discipulis dici, Donatus affirmat.

Commodum] In tempore.

§ 2 *Absque præjudicio*] Ea conditione, ut nihil juris decedat filio.

Perpensatione] Accurata examinatione.

§ 3 *Connivere*] Dissimulari, intercludi. Proprie enim 'connivere' oculos claudere, atque per vices aperire: nonnunquam simpliciter pro 'claudi.' Ita oculi somno dicuntur connivere.

Discumbatur] In lectulis discubitoriliis. Antiquitus autem tribus potissimum lectulis in conviviis utebantur. Unde et triclinia, et tricliniæ lecti appellantur: triclinia autem tam pro lectulis, quam loco cænationis vel conclavi sumebantur. Vide Vitruv. lib. v. cap. 5. et lib. x. cap. 6. et lib. xxviii. D. de Serv. Urban. præd. nonnunquam duo tantum lecti erant, quod biclinium apud Plautum dicitur. Sed tribus lectulis ut plurimum utebantur. Dignior autem locus habitus ultimus medii lecti, dominus vero convivii tertii lecti primum locum premebat. Ita dominus et honestissimus convivarum se invicem attingebant. Ita dixit Sallustius in fragmentis Sertorini Imperatorem in medio lecto inferiorem discubuisse, Perpernam dominum convivii in imo. Illustrium virorum lecti erant altiores, humiles minus honesti, quales erant Punicani apud Val. Max. lib. vii. c. 5. Hi singuli lectuli vel unum tantum capiebant, et scimpodium dicebatur, vel duos, uti ex antiquis Romæ lapidibus liquet, vel etiam plures. Fuit postmodum stibadium quoque in usu, qui erat torus continuus et semirotondus, unde et sigma vocatur, quod majusculæ Græcicæ literæ quæ eadem cum Latina C. figuram referret. Quod Heptaclinion, vel hexaclinion dicebatur, quia sex vel septem capere poterat convivas. Et quia erat semicirculare, hinc cornu dextrum et sinistrum illi tribuunt antiqui autores. Sinistro autem digni-

tate primus accumbebat, ultimus dextro extremo loco. Nonnulli tamen dextrum cornu majoris dignitatis fuisse autumant. Sed contrarium Salmasius ostendit. Discumbebant itaque in lectulis antiquitus, mulieres quidem primo sedebant, quod turpis visus est in muliere accubitus teste Isidoro lib. xx. Sed postmodum quoque accubuisse ex Valerio liquet, qui ita loquitur lib. ii. cap. 1. 'Fœminæ cum viris cubantibus sedentes cœnabant: quæ consuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit: nam Jovis Epulo ipse in lectulum, Juno et Minerva in sellas ad cœnam invitantur. Quod genus severitatis ætas nostra diligentius in Capitolio, quam in suis domibus servat: videlicet quia magis ad rem pertinet Dearnum quam mulierum disciplina contineri.' De modo autem accumbendi apud Romanos audi Lipsium. 'Accumbebant reclinata supra parte corporis in cubitum sinistrum, infera in longum porrecta ac jacente: capite leviter erecto, et dorso pulvillis modice suffulto. Primus decumbebat ad caput lecti, cujus pedes porrigebantur pone dorsum secundi: Secundus vero occiput obvertebat ad umbilicum primi pulvillo interjecto, pedes jacebant ad tergum tertii, et sic deinceps tertius, sic quartus.' Vide eundem lib. iii. Antiq. Lect. F. Ursinum et Ciaconium de Triclin. et Mercurialem de Arte Gymnast. lib. i. cap. 11.

De Officiis] Quæ decore observari debent.

§ 4 *Qui priori anno*] More solito, cum priori anno Consul fuisset, missus erat Proconsul ad Provinciam administrandam.

Consuli] Si quis enim occurreret Consuli, equo descendere oportebat. Lictores, si sponte non faceret, equo descendere jubebant.

In equo vehens] Ita antiqui loquebantur, pro 'vectus.' Ita Cicer. i.

Nat. 'Qualis illa maritimus Triton piagitur natantibus invehens belluis.' Ita et Livius lib. XXII. aliique.

Ubi iuxta venit] Valerius Maximus ita hanc historiam commemorat lib. II. cap. 3. 'Idem præstitit ille Fabius, qui a Senatu legatus ad filium Consulem Suesam missus, postquam animadvertit eam ad officium suum extra oppidum processisse, indignatus quod ex lictoribus XL nemo se equo descendere jussisset, plenus iræ sedere perseveravit: quod cum filius sensisset, proximo lictori, ut sibi appareret, imperavit. Cujus vocis Fabius continuo obsecutus: Non ego, inquit, fili, summum imperium tuum contempsisti, sed experiri volui, an scires Consulem agere: nec ignoro, quid patriæ venerationi debeatur: verum publica instituta privatis potiora judico.' Intelligitur autem Q. Fabius Verrucosus, qui, ut refert Livius, filio Consuli legatus ad Suesulam in castra venit bello Punico secundo. Quanquam enim Valerius conjungat duo exempla Fabiorum, prius de C. Fabio Rulliano, qui Fabius Gurgiti filio bello Samnitico legatus fuerat, posterius tamen de illo intelligi non potest, cum Q. Fabius Rullianus octuaginta annis major fuerit. Itaque recte colligit Pighius Q. Fabium Verrucosum intelligendum esse.

Qui apparebas] Qui præsto erat. hinc Apparitores dicti: et munus ipsum apparitio apud Cic. Ep. 54. lib. XIII. ad Famil.

CAP. III. *H Literam*] An litera esset H, an aspiratio, dubitant quoque Antiqui. Eodem enim modo scribebatur Græcis Latinisque, uti testantur Velius Longus, Terentius Scaurus, Marius Victorinus, et Priscianus. Ita ΗΟΛΟΙ, pro δολ, ΠΗΛΑΟΧ, pro φελος scribebant. Ex quibus videtur colligi revera literam fuisse. Diomedes lib. II. ita scribit: 'H,' inquit, 'interdum consonans, interdum ad-

spirationis creditur nota.' Sed revera potius adspirationem fuisse tam apud Græcos quam Latinos verior sententia. Vide Priscianum lib. I. de Numero Literar. apud Veteres. Inter recentiores Politianum cap. 19. Miscellan. Jov. Pontanum de Aspiratione: sicuti autem H Atticum, ita Digamma Æolicum F similis est naturæ. Halitum enim quendam refert tam in principio, quam in medio dictionis: quin etiam pro nihilo habetur, neque syllabam producit, ut in illo versu, Ἀμμες δ' Ἐρμῆπαρτο θεοί, τοί δ' ἔμμοσαν Φαίδν.

Spiritum] Halitum, aspirationem, quia neque laborum motu, neque dentium auxilio opus est.

Vocibus verborum firmandis] Revera ubi extrinsecus vocalibus adscribitur, in tantum non sonat, imo, nisi impetu fiat, vix auditur, consonantibus sonitum plurimum intendit. Cicero tamen de Perf. Oratore, nullum usum fuisse aspirationis in consonantibus refert.

Viridior] Florentior, majoris vigoris.

Ἰχθὺν, ἰχθὺν] Nonnulli vertunt 'pisces, sacrum,' atque in illo se admodum torquet Ludovicus Cælius lib. VII. cap. 12. Alii pro Iro, seu parere sumunt. Scaliger ad oram Gellii sui recte adscripserat Ἰχθῦα. Ἰχθῦς autem tenuis humiditas dicitur, vel etiam tenuior sanguis, vel exterius pro tenui sanie ponitur. Vide Galenum, et C. Celsum lib. V. cap. 25. Homerus II. E. vulneratæ Veneri adscribit, Ἰχθῦς, ὅλως πῶρ τε πλεῖν μακάρεσσιν θεοῖσιν. Quod in Alexandro vulnerare saucio, cum Jovis Ammonis filius haberi cuperet, risit Callisthenes Philosophus. Attici igitur pro Ἰχθῦς, ἰχθῦς dixerunt. Catullus ridet Arium, qui has adspirationes inepte sectabatur, 'Chommoda dicebat, si quando commoda vellet Dicere, et hinsidias Arius insidias, Et tum mirifice sperabat se esse locutum, Cum

quantum posset, diceret Hinsidias. Credo sic mater, sic Liber avunculus ejus, Sic maternus avus dixerat, atque avia. Hoc misso in Syriam requierunt omnibus aures, Audibant eadem hæc leniter et leviter. Nec sibi postilla metuebant talia verba, Quam subito adfertur nuncius horribilis, Ionios fluctus, postquam illic Arius esset, Jam non Ionios esse, sed Hionios.

[*Citra morem gentium Græcia*] Præcipue dialecti, Attica, Ionica, Dorica, Æolica. Æoles adspirationem hand agnoscunt, Attici delectantur.

[*Inspirantis*] Badius *inspirantes* legit, in accusativo casu, ut ad Atticos referatur.

[§ 2 *Fidum Optatum*] Non esse hoc nomen Grammatici autumat C. Barthius Advers. lib. xxxv. c. 7. Veteres editiones, *fidum optatumque*, legunt. Barthius legit *fidum opinatumque*. Quod vocabulum etiam Gellio usurpatum annotavit Andreas Alciatus lib. viii. Parergon cap. 12. plura hujus vocabuli exempla habes apud Savaronem ad lib. 1. Ep. 5. Sidonii Apollinarii. Opinati dicuntur de quibus magna opinamur. Ita Florus lib. ii. c. 7. 'Opinatissimam Rhodon,' id est, celeberrimam appellavit, restituyente quædam verba Pighio quæ in vulgatis non habentur. Verba ita se habent: 'Rhodii nauticus populus. Nam Rhodes opinatissima insula, et totius Asiæ insularum metropolis cum pene omnibus Cycladibus arma pertimescens Romana jam dudum se fœderatam populo illi conjunxerat, et navali bello solatia condonabat. Quibus a mari Consul,' &c.

[*Sigillariis*] Festis sigillarium diebus, quæ sequuntur Saturnalia. Macrobius lib. 1. cap. 10. 'Saturnalia uno tantum die, id est, quartodecimo Calendarum solita celebrari: sed post in triduum propagata sigillarium adjecta celebritas in septem dies discursum publicum et lætitiâ re-

ligionis extendit. Nomen ex eo sigillariibus, quod ultro citroque sigilla, sive imagunculas, et munuscula alia missitarent.' Ausonius festa sigillorum appellavit. Turnebus lib. xxxii. c. 28. putat per sigillaria aliquando intelligi locum hoc nomine, ubi libri aliaque res promercales veniebant. Adducitque pro se Ausonium ad Paulum: 'Pro quo si per sigillaria in auctione veniret, neque Afranius nauci daret, nec Stichum suum Plautus offerret.' Mercatores enim venalia certis locis habebant sigilla sive imagunculas, aliaque munuscula quæ sibi invicem missitabant. A Sigillis autem Sigillaria appellabantur. Vide Senecam Ep. 12. et Suetonium in Claudio cap. 5. et Spartianum in Caracalla, et Hadriano.

[*XX. aureis*] Vide supra.

[*Vestibulum ante ipsum*] De vestibulo vide Agellium lib. xvi. cap. 5. ubi plura dicemus. Extant autem Virgilii hi versus lib. ii. *Æneid.* vs. 469.

[*Luce æcna*] Pro æheni. Vide Macrobius lib. v. Saturn. cap. 12. Homerus *Iliad.* v. Ἀγῆ χαλκείη κορβὴν ἀπολαμπόμεναι.

[*Virgilii versus*] Extat lib. 1. *Georg.* vs. 296. per 'folia' ramum pampineum vel folia compaginata intelligere videtur, quibus spumam rustici auferebant: pro *tepidi* legisse videtur Servius *trepidi*. Audi illum: 'tepidum dicitur, quia quod bullit, quasi tremere videtur.' Pro *dispu*mat, apud Virgilium hodie legitur *despu*mat. Et ita antiquissima Veneta editio. Willichius 'despu'mat, 'de-frutat' interpretatur, sicut 'de-frutare vitum' dixit Columella. 'De-frutum' autem dicebatur, 'mustum ex duabus partibus ad tertiam decoctum,' teste Columella lib. xii. cap. 20. et 21. et juxta Mariam Victorinum 'defervere et decoqui' denotat.

[*CAP. IV. Subscript.*] 'Subscribere'

denotat quoque 'inscribere,' quando accusator nomen suum proficitur, criminisq; reum accusaturum. Ita Seneca in Apoloc. 'Ducit illum ad tribunal Æaci: is lege Cornelia, quæ de Sicariis lata est, quærebat: postalat nomen ejus recipi. Edit subscriptionem, occisos Senatores xxx. Equites Romanos cccxv. atque plures.' Ita promiscue sumitur in l. ult. D. de Priv. delict. l. ult. ff. de Furt. l. xxiv. D. Ad L. Corn. de Fals. l. ii. C. ad Set. Turpil. Nonnihil tamen interest. Inscriptio est professio ipsa accusatoris se Mævio vel Titio litem criminis alicujus intentaturum esse, idque fiebat vel libello publico judici porrecto, vel querela publice deposita. Is qui inscripserat, aive publice nomen suum professus erat, subcribebat se professum esse, et ad talionis penam se obligabat, si non probasset.

Divinatio] Divinatio dicebatur judicium de futuro, uter debeat accusare, quo iudex alterum alteri quasi divinando præponit in accusando, vel quod res ageretur sine testibus et tabulis, atque ita iudices veluti divinarent. Quod fiebat imprimis si inter accusatores non conveniret. Alioquin plures simul accusare poterant. Ita cum dubium esset an Cicero an vero Cæcilius accusaret Verrem, Cicero constitutus est. Multum enim interest uter accusationem instituat. Quomodo hæc divinatio fieret, vide Asconium Pædianum, Ciceronem, et Jctam Ulpianum in l. xvi. ff. de Accusat.

Gabius Bassus] In antiquis. Edit. C. Bassus. Vide Gellium nostrum lib. iii. c. 6. Apud Macrobiū legitur, *Gavius Bassus*. Itaque Scriverius putabat *Gaviū* apud Gellium legendum: sicut crebro illud nomen in antiquis inscriptionibus occurrit, atque integrum permansit lib. x. cap. 17. Nect. Att. Res tanti non est, eam b et v sæpe in se invicem com-

mutentur.

CAP. V. *Lysias*] Unus ex decem præstantissimis oratoribus Græciæ. Succinctus hic, subtilis, elegans, sed tenuis, cui si quid demas, sententia turbabitur. Audi Ciceronem in Oratore: 'Dicat igitur Attice venustissimus ille scriptor, ac politissimus Lysias. Quis enim id possit negare? dum intelligamus hoc esse Atticum in Lysia, non quod tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens aut ineptum.' Accedat Fabius Quintilianus lib. x. 'Lysias subtilis atque elegans, et quo nihil, si oratori satis sit docere, quæras perfectius. Nihil enim est iuane, nihil accersitum: puro tamen fonti, quam magno flumini propior.' Vide Dion. Halicarnassæi de Lysia iudicium, Plutarchum, et Photium in Bibliotheca. sicut itaque Lysias pressus, ita Plato luxuriat poetico stilo, et demi quidem illi aliquid potest sine sententia diminutione, elegantia tamen et florida facundia perit.

CAP. VI. *Cornutus Annæus*] Qui a Charisio aliisque etiam citatur. Vide Gell. lib. ix. cap. 10.

In his versibus] In Bucolicis Ecloga 6. 'Quid loquar aut Scyllam Nisi? aut quam fama secuta est,' &c. Loquitur autem de utraque Scylla, Nisi et Phorci, 'quam fama secuta est, Dulichias vexasse rates.' Quamvis forsā miscuisse fabulas Poëta videatur. Propertius quoque lib. iv. Scyllam Nisi et Phorci confudisse videtur, cum ita loquitur: 'Quid mirum in patrios Scyllam sævisse capillos, Candidaque in sævos inguina versa canes?' Et Ovidius: 'Per nos Scylla patri canos furata capillos, Pube premit rabidos inguinibusque canes.' Idem: 'Præterita cantus Niseide navita gaudet.' Niseis est filia Nisi. Scyllæ itaque confunduntur, sicuti etiam poëtæ Jovi, Herculi, Theæo, quæ a pluribus ejusdem nominis gesta sunt, uni promiscue ad-

scribunt. Alioqui Nisēidem filiam Nisi Megarensium Regis succiso paterno crine arcem Minoi prodidisse, atque ipsam in Cirin avem mutatam fingunt poëtæ. Altera autem Scylla Phorci, et Cratæis Nymphæ filia (quam Apollonius Rhodius Hecatē quoque appellat) vel juxta Hesiodum Phorbantis et Hecates filia, in saxum marinum in Siculo freto mutata fingitur. Quia autem fluctus allini canum latratum imitantur, hinc pube teas canibus succinctam esse fabulantur. σκύλλας autem, uti et σκύλαξ catulum Græcis denotat. Thucydides lib. iv. per Charybdin, cui vicina Scylla, vorticosum mare, quale in Siculo freto propter angustias hodieque esse solet, intelligit. Scyllam alii trirēmē piraticam fuisse tradunt, quæ mare Tyrrhenum Siculumque infestaret, atque ἀπὸ τοῦ σκυλλέω, vel potius σκύλλειν nomen acceperit. Vide Servium ad dictum locum: et consule simul Nannium lib. vi. συμμυκτ. c. 6.

Dulichias] Servius: Dulichium insula est, ubi mons est Ithacus, in qua fertur habitasse Ulysses: eoque et ipse Dulichius, et Dulichias habuisse rates dicitur.

§ 2 *Euristhea durum*] Qui imperabat instinctu Junonis Herculi, ut varia monstra conficeret, atque ita tandem periret. Vide Diodorum, et Hygin. Versus extant lib. iii. Georg. initio.

Busiridis] Quem alii Phœniciæ et oræ maritimæ Præfectum, alii (inter quos Servius) Regem Ægypti fuisse dicunt, qui mactatos advenas Jovi sacrificabat. Quem Hercules clava adortus cum filio Iphidamante et præcone Chalbe interemit. Ita Strabo, Plutarchus, Diodorus, Apollonii interpres. Hujus tamen laudes scripsit Isocrates. Hunc nonnulli cum Pharaone eundem esse volunt, qui edicto truculento maculam Israëlitarum sobolem interimere conabatur.

Per tunicam] Extat lib. x. Æneid. vs. 814.

§ 8 *Vexasse*] Ita fere iisdem verbis Virgilius defendit Probus apud Servium: alii volunt per tapeinosin dictum, nam non vexavit, sed evertit rates. Similia Gellii nostri sententiæ habes apud Asconium Pædianum in Divinat. Macrob. lib. vi. cap. 8. qui iisdem fere verbis integroque capite Gellium expressit. Quinetiam Poëta ad Scyllæ etymon allusit: σκύλλειν enim vexare denotat, ut ex Philoxeni aliorumque glossis ostendit Vossius.

Inclīnatum est] Derivatum est, tractum.

11 *Taxare*] Festus: 'Taxat, et taxatio, a verbo tango dicuntur.' Veteres *tango* dixerunt, pro *tango*: hinc taxare, æstimare, quod crebro tacta fieri solet.

§ 4 *Hannibal*] Testis clades ad Ticinum, Trebiam, Thrasymenum, et novissime Cannas, qua extrema clade 'quadraginta millia peditum, duo millia septingenti equites, et tanta prope civium sociorumque pars cæsi.' Quæ postrema verba ita intelligenda, ex quadraginta millibus æquam partem sociorum cæsam, non præter quadraginta millia civium, etiam quadraginta civium Romanorum interempta fuisse. De Annibale vide Livium, Plutarchum, aliosque Romanæ Historiæ scriptores.

Savitia aut immanitatis] Florus de Cannensi clade: 'Documenta cladia, cruentus aliquamdiu Aufidus; poas de cadaveribus jussu ducia factus in torrente Vergelli, modii duo annulorum Carthaginem missi, dignitasque equestris taxata mensura.' Pontis illius non meminit Livius, sed Valerius Maximus lib. ix. cap. 11. quamvis corrupte legatur vulgo in *flumen Gelo*: in veteribus tamen libris Eliæ Veneti *Vergello* legi monet Colerus, atque ita restituit quoque Pighius. Ita apud Appianum Cornelius Lentu-

in Carthaginiensibus obicit captivos in fluvios coniecisse, ut usum pontium praberent.

[§ 3 *Illudate*] Qui nullis laudibus dignus est, qui omnibus vitiis, ut Salustius loquitur, coopertus est.

Effictis] Perditis moribus.

Παλλάδι] 'Quandoque est olitor valde opportuna locutus:' legitur etiam *Παλλάδι τοι καὶ μωρὸς ἄνθρωπος*, ut non de olitore sed stulto loquatur: atque ita Macrobius lib. vi. Saturn. c. 7.

[§ 6 *Instar*] Simulachrum, effigies, figura. Suetonius in Julio Cæsare: 'cujus etiam instar pro sede Veneris genitricis postea dedicavit.' Apuleius Florid. xi. 'Païttacus Indiæ avis est: instar illi minimo minus quam columbarum.'

Ἠθεῖ] I. e. 'Loquebatur inculpatus vates.'

Ὅτε ἕλονται] Id est, 'non inviti volebant': extat hoc hemistichium 'Ὅς γ. vs. 494.

Ἐπ' οὐκ ἔν, &c.] Id est, 'Tunc neque cernere erat torpentem Agamemnona divam, Nec pavidam, nec nolentem decernere ferro.'

Ἐπύρῳ] Dormitantem, *νυκτέρῳ*: Didymus, *βρίξαι κυρίως ἐστὶ μετὰ βάρους τρωπῆς ἀπονυκτέσαι*. atque hinc metaphorice torpentem, negligentem, ἀμελεῶτα.

Ὀπες, &c.] Id est, 'terminus magnitudinis voluptatum, omnis doloris privatio.'

[§ 7 *Inamabilem*] Virgilius versus sunt lib. vi. *Æneid*. 'Fata obstant, tristisque palus inamabilis unda Alligat, et novæ Styx interfusa cœrcet.' Homerus 'Ὅς λ. ἀτερεῖν χῶρον ἀπέλαβεν.'

Κατὰ στέφανον] 'Secundum privationem.'

Sic in Actionibus civilibus] In Jure civilium quoque laudare denotat citare, nominatum appellare, ita Pomponius in l. tenetur de Act. Empt. 'Si tibi iter vendidero, ita demum auctorem me laudare poteris, si tuus fuerit fun-
Delph. et Var. Clas. A. Gell.

dus, qui acquirere servitutem velueris.' Ita laudare testem in Novellis Marciani appellatur. Vide et Turnebum lib. ii. Advers. cap. 11. Rationem idem reddit, quod quem quis testem nominabat, una et laudem ejus commemorabat, ne indignus testimonio dicendo videretur. Sed non opus erat hac interpretatione, nam 'laudare' simpliciter pro 'nominare' dicitur. Vide et Macrobius lib. v. c. 7. et Nonium in 'laudare.'

Templum Dianæ Eph.] Intelligit templum primum, ejus architectus Chersiphron. Strabo τὸν δὲ νομὸν τῆς Ἀρτέμιδος πρῶτος μὲν Χερσίφρων ἀρχιτεκτόνησεν, εἰς ἄλλος ἐποίησε μείζων ὥς δὲ τοῦτον Ἡρόστρατος τις ἐνέτηρσεν ἄλλον ἀμείνων κατεσκεύασαν, συνενέγκαντες τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον, καὶ τὰς ἰδίας οὐσίας, διαθέμενοι δὲ καὶ τοὺς προτέρους κίονας. Quo innuit Chersiphrona primum templum construxisse, alium postea majus fecisse, ultimo post incensum templum ab Herostrato novam et meliorem templi structuram fabricatam, collatis tum ex propriis facultatibus tum ex mundo muliebri sumptibus. Quando itaque legimus Dinocratem architectum fuisse, non de primo, sed ultimo templo intelligendum, quod longe augustius et admirabilius fuit. An de primo, secundo, vel tertio Plinius intelligendus, dubium est: ultimum intelligendum videtur. Audi illum lib. xxxvi. c. 14. 'Magnificentiæ vera admiratio extat templum Dianæ Ephesium ducentis viginti annis factum a tota Asia. In solo id palæstri fecere, ne terremotus sentiret, aut hiatus timeret. Rursus ne in lubrico atque instabili fundamenta tantæ molis locarentur, calcatis ea substravere carbonibus, dein vellcribus læmæ. Universo templo longitudo est trecentorum quindecim pedum, latitudo ducentorum viginti: columnæ centum viginti septem a singulis regibus factæ sexaginta pedum altitudinis. Ex iis tri-

ginta tres cmlatæ a Scopæ.' Alibi constructum hoc templum quadringentis annis dicit lib. xvi. c. 40. Sed pro cccc. ibi legendum arbitror ccxx. facili libriorum errore. Templum itaque primum incendit Herostratus Olympiade centesima sexta, conflavit ea ipsa nocte qua Alexander Magnus natus est. Addam ultimo Vitruvii locum de variis architectis: 'primumque sedes Ephesi Dianæ Ionico genere ab Chersiphronē Guasio et filio ejus Metagene est instituta, quam postea Demetrius ipsius Dianæ ærvus et Peonius dicuntur perfecisse.' Hoc itaque templum incensum, augustius dein a Dinocrate restauratum. Vide Salmas. ad Solin. pag. 814.

Diana Ephesiæ] Cujus simulachrum Mucianus juxta Plinium vitigineum, alii ex hebeno esse voluerunt. Vitruvius ex cedro, sicuti et lacunaria. Xenophon 'Ἀραβία. aureum. Quæ notabilis est differentia.

§ 8 *Squalentem auro*] Ita quoque Servius ad lib. x. Æneid. interpretatur. Squalidum et læve sive *λεῖδον* apud Lucretium opponuntur. Itaque squalentem auro horrentem, rigidam intellige.

Quem pellicis, &c.] Versus extant Æneid. x. vs. 770. et sequenti. Cataphractum autem equitem ibi intelligit. Erant enim viri et equi ferro muniti. Egregie Claudianus in Rudinam de lamellis consatis: 'Flexilis inductis hamatur lamina membris, Horribilis visu; credas simulachra moveri Ferrea, cognatoque viros spirare metallo: Par vestitus equis'... Vide et Vegetium lib. iii. c. 22.

In plumam squamis] 'In plumam,' id est, in similitudinem plumæ. Plumæ autem proprie erant in vestibus notæ rotundæ ex auro vel purpura instar plumarum intertextæ et variatæ. Ita et laminæ rotundæ vel circuli ferri plumæ dicebantur. Sed proprie de vestibus. Hinc et pluma-

rii dicti. De arte plumandi ita Turneb. lib. ix. c. 25. 'Species quædam proprie est acn pingendi, cum clavi, aut patagia, aut segmenta, aut scutula, aut tessellæ sic alia aliis superassuuntur, ut plumam avium referant: unde et plumariorum et plumandi nomen ortum est per similitudinem traductum, aut cum sine assumpto, acupingendo plumæ avium referuntur.' Quinetiam ad artem textoriam vel insertiones laminarum refertur. Servius: 'pluma est armatura ubi in laminam se indit.' Conjungit hic poëta squamas cum pluma. De squama ita Doratus ad hunc locum: 'Serpentis est et piscis, quam facit compositio naturalis: nam et ordinibus digesta est: et viarum plurimarum impressione distincta. Quicquid igitur in hanc similitudinem facit artifex, squama dicitur. Hæc fit ex minutis laminis invicem se retinentibus, et ita digestis, ut est in avibus pluma.'

In Pelopidis] Tragediæ hoc nomen. Et plures ejusdem a Grammaticis citantur.

§ 9 *Inculcatum*] Quasi calcando impressum.

Obstitutum] Obductum.

CAP. VII. *Primore*] Ita et alibi Autor Noster loquitur, pro *prime*.

§ 2 *Omnia esse quæ pater jussert, parendum*] Magis Latine *parendum omnibus* dicitur. Sed Græcos hic imitatur, qui accusativo et dativo hic utuntur. Quod Priacianna quoque diligenter observavit. Philosophorum quoque Græcorum sententias dum hic exprimit Gellius noster, etiam eorum loquendi morem imitatur. Statim quoque Papinius in Achilleide ita loquitur, 'Non adeo parebimus omnia matri:' ita Latine dicitur, 'parendum est omnia parentibus.' Postea Gellius noster inusitato quoque modo dixit, 'quædam esse parendum, quædam non obsequendum.'

§ 3 *Quam respunda*] Potius quam

respuenda. Ita Græci sæpe μάλλον omittant. Et apud Latinos Plautus, Livius, Tacitus, Tertullianus, denique Jurisconsulti crebro ita loquantur.

§ 4 *Ἀδιαφορὰ*] 'Indifferentia et media.'

Uzorem ducere] Potest filius propter multas rationes in matrimonio imperiana Patris cum omni reverentia detrectare. Multo minus pater filium filiamve ad nuptias cogere potest. Huc pertinent in Jure Civili leges l. cxxxiv. in pr. ff. de Verb. Oblig. l. xii. et xiii. C. de Nupt. l. xxi. et xxviii. ff. de Rit. Nupt. Non semper itaque parendum patri qui nuptias imperat, si turpe, ut Gellius postmodum monet, futurum sit matrimonium, si genio suo adversetur, atque ita porro. Vinculum nuptiarum debet esse mutua benevolentia. Neque hic imperium admittit amor, sed pro arbitrio sumitur. Imperata ut plurimum matrimonia litium faciendam segetem, causasque sempiternas querelarum movent. Ita tamen ut nulla contumacia adsit, et honeste detrectet, quod negari honeste potest. Illud obiter notandum, jure veteri filie ne quidem dissentendi a patre potestatem fuisse integram, cujus rei exempla apud Comicos Historicosque habentur. Jure civili ne quidem dissentendi ulla potestas erat, nisi indignis moribus aut turpem sponsum et pater elegisset l. xii. § 1. de Sponsal.

§ 5 *Προποδισμὸς*] Cujus turpitudine omnibus pudorem injiceret. Festus, vel potius ex Festo Paulus: 'propudium dicebant, cum maledicto nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendum: quidam propudium putant dici, a quo pudor et pudicitia procul sint.' Propudia hominum Græci *καθάρματα* appellabant juxta Scaligerum. Proprie tamen *καθάρματα* appellabantur homines scelerati et piaculars, exitio devoti, quique exe-

crationibus obruti ad avertendam Deorum iram mactabantur.

Catilina] De quo vide Sallustium, et Ciceronis Orationes.

Tubulo] Antiquæ editiones C. *Bibulo*. H. Stephanus *Tubulo*: quem postrema editio sequitur. Perperam autem C. *Bibulo* ponitur: quis enim iste Bibulus tam insigniter improbus, ut inter Catilinas et Clodios mereretur censi? nam de Bibuli gente nihil tale, quod meminerim ipse, vetus historia suppeditat. Scribo igitur aut *L. Tubulo*. Intelligo Tubulum illum qui paulo supra Ciceronem Prætor fuit, homo tam projecte improbus, ut ejus nomen, non hominis, sed vitii esse videretur. causa erroris fuit, quod forte ἀρχέτυπον aliquod *Bubulo* habuit. Lips. in *antiq. lect.*

P. Clodio] Qui libidinibus fœdis infamis tres sorores per incestum polluit, et muliebri veste sacra bonæ Deæ et pulvinaria stupro contaminavit. Vide Ciceronem Orat. de Harusp. Resp. et pro Milone.

Τῷ τὸ νόμιμον] Id est, Sanum, legitimum, sejunctum.

CAP. VIII. *Plutarchus, &c.*] Epicuram Dialectices imperitum fuisse, ac putasse omnem operam in spinosis illis questionibus ludi notum est. Itaque artis ignoratione crebro fluctuabat, atque id conchidebat, quod nemquam ex præmissis sequeretur. Neque hic recte Epicurum defendit Gellius, qui intellexisse non videtur, quid in eo reprehenderetur. Neque enim difficile est conjicere, ita eum a Plutarcho reprehensum, ut et ab eruditissimo Aristotelis interprete Alexandro Aphrodisiensi reprehenditur: cujus hæc sunt ex commentario in primum Topicorum: τοιοῦτος καὶ ὁ περὶ τοῦ θανάτου ἐπὶ 'Επικούρου λόγος εἰρημίνος. οὐ γὰρ ἐκ τῶν λεγουσῶν προτάσεων, τὸ θαλάσθεν ἀναισθητεῖ, τὸ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, συνάγεται τὸ, ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, ὡς αὐτὸς ἡγεῖται, ἀλλ' ὅτι τὸ διαλυθὲν οὐδὲν πρὸς

ἡμᾶς οὐδὲ ὁ θάνατος τὸ διαλυθὲν εἶναι, ἀλλ' ἡ διάλυσις. οὐκ ἔθηκε δὲ ὁ θεὸς τὸ διαλυθὲν ἀνασθῆναι, καὶ τὸ, τῆς διάλυσεως γενέσθαι ἀνασθῆναι. Vide Muretum lib. xii. Var. c. 16.

Secundo librorum] Græci ita loquuntur, Latini *secundo Libro*.

‘Ο θάνατος οὐδὲν] Id est, ‘Mors nihil ad nos, nam dissolutum non sentit: quod autem non sentit nihil ad nos pertinet.’

‘Ο θάνατος] Id est, ‘Mors animæ et corporis dissolutio.’

‘Ο θάνατος ψυχῆς] Id est, ‘Mors animæ et corporis dissolutio. Quod dissolutum est non sentit. Quod autem non sentit nihil ad nos.’

§ 2 *Cuiusmodi*] Ita et Cicero loquitur, vulgo *cuiusmodi*.

CAP. IX. ‘*Opes*] Vide supra.

Λέξεις τῆρεϊ] Salmasius emendat λεξίθηρεϊ, id est, verba aucupatur. Apud Epiphanium λεξίθηρεϊν sæpe hoc significatu legitur, qui et λεξίθηρας multis locis verborum aucupes appellat, et qui omnia πρὸς λέξιν accipiant. Vide Salm. ad Solin. p. 1267.

Has enim curas vocum] Juste tamen a Plutarcho reprehenditur. Cujus enim stuporis est confunderi id quod dolorem excipit ac patitur cum eo quod dolorem facit? Neque Gellius recte defendit Epicurum, quod curas vocum, verborumque elegantias non modo non sectetur, verum etiam insectetur. Hoc enim nostra nihil intereat quid ille sectetur aut insectetur. Sed qui tam sæpe monuerat, diligenter videndum esse, quæ vis quæque notio unicuique voci subiecta esset, tam negligens esse in loquendo non debuit, ut aliud sentiret, aliud diceret. Neque si Epicuro esse negligenti licuit, causa ulla est cur aliis diligentibus esse non liceat. *Muret. Var. Lect. lib. xi. cap. 16.* Potest tamen quis Epicurum excusare quod usus sit figura, quam Græci ἀντιμερίαν vocant, quando pars orationis pro altera parte sumitur. *Mosell.*

CAP. X. *Servius Sulpicius*] Præter omnes bonarum rerum disciplinas, in Jure civili eruditionis Principem habere Cicero et Quintilianus agnoscunt. Quæstura, prætoría et consulari dignitate functus est. Consulem fuisse cum M. Marcello Florus in Epitome Liviana cviii. Dio, Plutarchus testantur, quo tempore bellum civile inter Cæsarem et Pompeium ortum est. Valerius Max. lib. 1. c. 6. cum C. Volumnio Consulem fuisse refert, sicuti etiam Livius lib. 11. Statuam illi pro rostris positam, cum in Legatione ad M. Antonium vita functus esset Pomponius l. 11. de Orig. Jur. affirmat. Ejus statum decernendæ maxime auctor fuerat Cicero, cum inscriptione, quod propter Rempubl. mortem obliasset. Centum prope et octuaginta libros teste Pomponio scripsit. Varii in Jure civili citantur, tum etiam a Grammaticis. A. Gellius hoc loco, nti et Festus, et lib. 1v. c. 1. et 4. illum laudant. Vide quoque Ciceronem libr. de Clar. Orat. et Labitti et Ant. Augustini indices legum.

Censoris libris] Quibus cives Romani in sua tribu, classe, centuria, item facultates æstimabantur; et quia censorum manus, temple, et opera publica tueri, ideo in iisdem ‘favissæ Capitolinæ’ mentio facta. De tabulis censoriis eandemque custodia vide Dionysium Halycarnasæum.

Q. Catulus, &c.] Notandum quatuor, in monte Tarpeio vel Capitolino fuisse Capitolia. Primum Tarquinii Priscus struere coepit, sed nepoti Superbo morte præventus absolvendum reliquit, quanquam Servium Tullium aliquid addidisse Tacitus referat. Neque tamen a Tarquinio Superbo dedicata hæc ædes. Pulsis Regibus Horatius Pulvillus Consul dedicavit. Capitolium hoc Tarquiniorum ita describit Dionysius: ‘Situm est in alta crepidine, habetque in ambitu octo jugera, sic ut latera singula 200. fere

pedum sint, exigua latitudinis et longitudinis differentia, nisi quod ista illam vincit vix pedibus quindenis. Quae parte frons ejus meridiem spectat, triplici columnarum ordine circumcingitur, ab aliis lateribus duplici. In ipso sunt tres cellae ex ordine, e lateribus communione parietum clausae. Media est Jovis, utriusque altera Junonis, altera Minervae sub eodem laqueari eodemque tecto. Centum illud templum adibatur gradibus superbe admodum. Hoc primum templum bello Syllano civili periit custodum negligentia. Alterum Sylla instruxit, verum ut ipse apud Plinium fatetur, hoc felicitati suae defuit, quod non potuerit dedicare; Lutatius namque Catulus dedicavit, nomenque suum inscripsit. Illud iterum arsit civili bello Vitelliano, Vespasianus reparavit iisdem vestigiis et nomen inscripsit. Quartum Domitianus restauravit. Quod ad ornatum pertinet, in illo Tarquinii Capitolio aenea limina, et trinum mensarum argentea vasa in cella Jovis, Jovisque in culmine cum quadrigis aereis Aediles posuerant: item clypea inaurata. Post Carthaginem eversam laquearia inaurata fuerunt, id est, totum illud internum coelum et cameratio. Illud Catuli fastigiatis supra tectis auro, quo fulgens praeluxit Capitolium. Catalus enim primus tegulas aereas Capitolii inauravit. Sane hoc magnificum et vere splendidum fuit; et quis ille fulgor, Sole irradiante? Fuit et ad firmitatem aptum, et contra aeruginem aut rubiginem valuit inductum aurum. Caetera donorum et ornamentorum varia, Coronae aureae, Victoris aureae, candelabra, vasa, et quae tu tibi subicias. Illud omnino observandum, omnibus his detractis, ex Aegyptiaca praeda alia victorem Augustum reposuisse; detractis ex SC. ut tam multis his novis et melioribus locus fieret. Id vero ipsam tempus fuit, quo una do-

natione in cellam Jovis Capitolini contulit 16000. pondo auri (id est, Philippicorum 1600000.) et quingentis HS. in gemmis, id est, 1250000. Philipp. Quid censes in duas alias collatam? nam et eas sua dona accepisse Dio disertim dicit. Pleraque tamen horum perire incendiis. Sub Domitiano quae et quanta fuerint, ex Pintarchi verbis suspicemur: qui ait, in solam inaurationem privatam omnem modum excedentes opes impensas, nempe supra 12000. talentorum. Ea sunt nobis 7200000. Philippicorum, sive 7. milliones; et quod excedit. Tanti igitur inauratio, quae fuit non in lacunaribus solum, sed in tegulis aereis, ut illo Catuli. Nec tecta modo inaurata, sed ipsae fores auratae, et crassis laminis obductae, quae mansere ad Honorii Imperatoris aevum. Tunc in pecuniae inopia Stilico mandasse perhibetur, ut fores in Capitolio Romano, quae auro magni ponderis erant obductae, laminis iis spoliarentur. Cur autem qui hoc facere jussi erant, id agerent, in parte forum scriptum repererant: 'Infelici Regi servantur.' Quod eventus docuit; nam Stilico paulo post infelice periiit. Lips.

In aedem] Ita bene emendat Salmasius, vulgo *in eandem*. Quid enim hoc esset, 'aream deprimere ut pluribus gradibus in eam conscenderetur?' Area extra templum est sub dio, ut area Capitolii, area Fori Trajani, area Vulcani, area Palatina. Vetus liber habet: *In eadem conscenderetur*. Omnino scribendum in *aedem*. Hoc defuisse magnificentiae Capitolii dicit Tacitus, quod non satis esset altum. Huic vitio seu defectui mederi voluit Catulus deprimendo aream templi, ut pluribus gradibus in ipsum templum conscenderetur, suggestusque ejus eo pacto altior appareret, et dignior fastigii magnitudine, sed prohibitus est id facere favissis illis subterraneis, quae aream occupabant.

Salmas. ad Solin. pag. 1211.

Favissæ] Frustra laborat Varro ex Valerio Sorano, qui favissas olim flavissas dictas arbitratur, quod in his flata pecunia recondideretur. Favissæ quasi fovissæ, a fovea; sicut Fabii postea appellati, qui cascis Fovili. Ab antiquo fovo, vel foveo, (pro quo et faveo Veteres dixere, sicut pro fovea favea,) quod est cavo, fodio: fovissa, ut a vibro vibrissa, postea favissa. *Salm.* O in pinguius a facile mutatur. Sicut nonnulli Belgæ a tanquam opronunciant, et vice versa. Apud Græcos Latinosque multa exempla occurrunt. Uti Dores *ἑκασι* pro *ἑκασι* dicunt: *πρώτους* pro *πρώτους*, *θῆκος* pro *θῆκος*. Quin etiam ita sæpe in Latinis verbis occurrit, quæ derivantur a Græcis. Lancea a *λόγχη*, parapsis a paropsis, pasco a *πάσσω*, atque ita innumeris aliis. Favissæ itaque vel fovissæ, quas Græci *θησαυροὺς* appellabant, erant foveæ vel speluncæ subterraneæ, quæ lapide imposito clauderentur. De thesauris illis ita Plutarchus in *Philopœmone*: οὐ μὴν ἀλλὰ κοίμωσαντες αὐτὸν εἰς τὸν καλούμενον θησαυρὸν, οἰκημα κατέβηον, ὅτε φῶς ἔκθεον ὅτε θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ περιαγομένην πατακλαύμενον, ἐνταῦθα κατέβηοντο. Quæ verba ita expressit Livius lib. xxxix. ex Polybio, ex quo Plutarchus postea hauserat, 'Admonent deinde quidam, esse thesaurum publicum sub terra, saxo quadrato septam, eo viactus demittitur et saxum ingens, quo operitur machina, superimpositum est.' Varro quoque lib. vi. de Ling. Lat. eodem modo thesaurum posuit pro favissa: 'Sed quod Delphis in æde foramen ad latus est quoddam thesauri specie, quod Græci *θυμῶνα* dixerunt.' Vide Scalig. ad Festum, et supra pag. 103. ubi de thesauro oreino egimus.

§ 2 Cisternas] Hæ proprie dicuntur putei septi, quæ aquam continebant. Favissæ autem erant cellæ

cisternis similes. Atque ita hic locus intelligendus: cellas enim et cisternas conjunxit Auctor Noster. Aliquando tamen et favissæ cisternæ templi dicebantur, in quibus aqua continebatur. Audi Festum: 'Favissæ locum,' legitur quoque lacum, 'sic appellabant, in quo aqua erat inclusa circa templa:' et addit, 'sunt qui putant favissas esse in Capitolio cellis cisternisque similes, ubi repositæ erant solita ea, quæ in templo vetustate facta erant inutilia.'

Area] Locus erat vacuus et purus circa Capitolium.

Religiosa] Aliter, *religiosæ*: generali hujus vocabuli 'religiosi' appellatione etiam sacra contineri religionis nomen arguit. In jure strictius sumitur, et locum denotat, ubi mortuus sepultus aut humanus est, quæ significatio etiam apud Festum occurrit. Si *religiosæ* servetur, intellige rite per Pontificem dona consecrata.

E donis] Antiquæ editiones legunt, *donariis consecratis*. Per donaria putat Laurentius Valla ipsa dona quæ Diis offeruntur intelligi. Secus atque Servius, qui ad illum versum Virg. iii. Georg. 'Imparibus ductos alta ad donaria currus,' ita scribit: 'Donaria proprie loca sunt in quibus dona reponuntur Deorum, abusive templa. Nam ita et pulvinaria pro templis ponimus; quum sint proprie lectuli, qui sterni in templis, supervenientibus plerisque, consueverunt.' Valla reprehendit immerito Servium, quoniam improprie donariorum nomine ipsa dona accipi quoque videntur, quæ Diis dicata et consecrata ex tholis, parietibus, aut columnis suspendebantur. Ita Macrobius lib. iii. Saturn. 'Ornamenta vero sunt clypei, coronæ, atque hujusmodi donaria.' Proprie itaque sunt loca, in quibus dona Diis consecrantur. Audi quoque C. Frontonem: 'Donum quod Diis datur. Inde ubi dona ponuntur donarium.' Dubitat Badius an non

legendam sit consecrata, ut ita legatur, et alia quaedam religiose donariis consecrata. Si consecratis legatur, intelligit 'in donariis consecratis.'

Consecratis] Dona vel donaria rite per Pontificem consecrabantur more majorum per Pontifices. Et quia postmodum Principes Pontificum nomen assumsere, teste Dione lib. LIII. inde illud quoque jus usurparant L. IX. D. A. R. D. I. VIII. de Relig. et sumpt. fun. l. ult. ut in possess. Legat. nisi hoc ita intelligendum, ut Principum auctoritate Pontifices consecrarent, sicut olim per legem Papiriam non licebat rem ullam sine injussu populi consecrare, ut testatur Cicero pro Domo. De ritu veteri consecrandi vide Alex. ab Alex. VI. Gen. Dier. cap. 14. et Connan. III. Comm. 1.

Q. Valerium Soranum] Vide Gyraldum de Poëtiis Antiquis.

CAP. XI. *L. Siccium Dentatum*] Apud antiquos scriptores modo Siccium, modo Sicinius appellatur. Ita cum princeps editio Solini ceterique omnes scripti editique libri Sicinium legerent, maluit Delrius Siccium edere, quia cum ita vocet Dionysius: quasi non et multi Sicinium. Ita etiam alibi legitur in omnibus Solini exemplaribus: 'quantum inter milites Sicinius aut Sergius.' Valerius Maximus Sicinium etiam appellat: nec aliter eam antiquæ Gellii editiones indigetant, nam in novitilis reposuerant Siccium. Plinii meliores libri Siccium nominant duobus locis. Fulgentio de prisce germone, ex Varrone Sittium pro Siccium. Apud Festum in voce 'obsidionalis' etiam vocatur Sicinius: et apud Ammianum Marcellinum, duobus locis: ita enim veteres libros Marcellini habere notarunt eruditi. At Plinii meliores libri Siccium nominant lib. XXII. cap. 4. mentio apud Livium lib. III. L. Sicii fortissimi viri, qui in Sabinis per insidias a suis obtruncati est, fraude decemviro- rum, quod in eorum iridiam ser-

mones ad populum sereret de creandis Tribunis plebi. Hic ipse L. Siccium Dentatus. At lib. VI. idem inominat L. Sicinii Tribuni plebis. Sane gens Romæ Sicilia fuit, et Sicilia. Titus Sicinius Sabinus Consul fuit cum G. Aquilio Tusco. *Salm.*

Libris annalibus] Aliter, *Annalium*. Vide Varronem et Solinum: complura quoque de illo Dionysius Halicarnasæus et Plin. lib. XXII. Hist. Nat. c. 5.

Centum et xx.] Ita et Appianus. Major numerus apud Plutarchum.

Aversam] In tergo, corpore ab hostibus averso, ut fugientes solent.

Adversam] In pectore.

Coronis aureis] Militares coronæ variae erant, quarum nobilissimas recenset Gellius lib. V. Noct. Attic. triumphalem, obsidionalem, civicam, muralem, castrensem, et navalem. De quibus suo tempore acturi sumus. Vide Vegetium, et ad illum Stewechli Annotat. Item Polyb. lib. VI. Livium lib. VII. Tertullianum de Corona militis, aliosque auctores. Novum genus coronarum a Caligula inventum, quas ipse Solis, Lunæ, siderumque specie distinxit, et exploratorias appellavit, ut testatur Suetonius in ejus vita cap. 4. 5. Coronas illas anreas primus Posthumius Dictator contulit. Vide Plin. lib. XXXII. c. 2.

Torquibus tribus et LXXX.] Valerius Maximus CLXXXIII. Sed delendus numerus centenarius ex Gellio reliquisque auctoribus: torques autem a torquendo dici videntur, quod essent circuli torti, *σπερτολ*. Unde quia torque. ex annulis aut catellis plexæ erant, catellæ quoque dicebantur. Erant autem juxta Vegetium Torquati duplares et simplices. Duplares dicebantur, qui ob virtutem duplas consequiebantur annonas, simplices quibus una et semis annona tribuebatur.

Armillis plus centum et LX.] Ita et Valerius Maximus. Sed Fulgentius

lib. de Prisco sermone CXL. posuit. Sed restituendum est CLX. facili transpositione literarum. Idem quoque singulari certamine centies et vicies pugnassee refert, prælia hic vocat Auctor Noster, singularia non addit. Porro quales fuerint armillæ describit Festus: 'armillas ex auro quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt dictas esse existimant, quod Antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. Unde arma ab his dependentia sunt vocata.' Brachialia vocata Livio lib. XXXVII. c. 7. unde corrupte inter ornamenta mulierum Bracelettæ appellantur.

Hastis] Puris nimirum, sine ferro, quæ virtutis causa donabantur. Vide Festum in voce 'hasta,' et 'optionatus.' Servium et Donatum ad lib. VI. *Æneid.* vs. 760. Inscriptiones antiquæ: DONATO. HASTIS. PURIS. V. VEXILLIS. VIII. CORONIS. MURALIBUS. II. VALLARIIS. II. Apparet ex hoc loco etiam vexilla fuisse inter dona militaria. Ita Octavianus M. Agrippæ post navalem victoriam in Cilicia cæruleum vexillum donavit, ut testatur Suetonius. Item cornicula donabantur argentea. Liv. lib. X. Vestes quoque pretiosæ, saga, tunica, pecunia ex præda: atque ita porro.

Phaleris] Phaleræ erant ornamenta equorum in fronte. *δορυφορος τὴν κόρυμνον τὴν κατὰ μέγεθος τῶν ἵππων* Etymologus vocavit. Græcis quoque *φάλαρα* dicuntur: gloriabantur admodum milites talibus muneribus. Hinc in antiqua inscriptione, DONIS. DONATO. AB. DIVO. TRAJANO. AUG. TORQUIBUS. ARMILLIS. PHALERIS. BELLÆ. PARCHICO. Item mentio horum donorum in nummis.

Spolia] Vulgo, *Populi*. Salmasius Gellium corruptum esse arbitratur. Neque enim Populus sed Imperator exercitus militibus, qui fortiter se gesserant, illa dona distribuebat. Deinde de donis militaribus jam egerat Auctor Noster. Verba itaque illa,

'militaria dona,' glossema sapient. Salmasius itaque sic emendat hunc locum: *spolia habuit multijuga; in his provocatoria pleraque*. Ita et Valerius scribit: 'Quattuor et triginta spolia ex hostibus retulisse, quorum in numero octo fuisse, cum quibus inspecante utroque exercitu ex provocatione dimicasset.' Plinius octies ex provocatione victorem fuisse Sicciam refert: restituendum itaque hic *Spolia*, quæ erant cæsorum hostium. Ita Salmasius: sed quid si antiqua lectio servetur? ita ut per multijuga dona populi intelligatur pecunia, captivi ex præda. Plinius certe ex fisco res, X. captivos, et XX. boves accepisse Sicciam commemorat. Prædam illam distribuebat Populus, cum in ærarium publicum redacta esset. Illud X. ad pecuniam referendum, ut decem millibus æris a Populo donatum fuisse voluerit. Pro viginti simul bubus, Pliniani quidam libri legunt, *viginti millibus*. Unde Salmasius totum locum ita legit, *E fisco æris X. capti æris XX. millibus*. Veteri utique Romanorum instituto Dux vel Imperator in prædam potestatem non habebat, verum eam a quæstoribus urbanis vendi solitam, pecuniamque in ærarium redigi Gellius noster testatur lib. XIII. c. 23. Unde et Siccius T. Romulium accusavit, quod *Æquis profligatis magnam prædam vendidisset*. Condemnati Romulius et C. Veturinus collega ejus. Vide Liv. lib. III.

Provocatoria pleraque] Octies ex provocatione victor fuit teste Plinio.

CAP. XII. *Solonis*] Vide Plutarchum in vita Solonis, et Diogenem Laërtium.

Azibus ligneis] Plutarchus *ξύλωνος* appellat. Pollux tamen *αἰνέος* sive *χαλκούς* nominat. *Æreis* tabulis incisæ leges Diogenes Laërtius quoque tradidit. Harpocration quoque cum Plutarcho facit. Hos autem

axones ligneos quadratos fuisse veteres Grammatici testantur : eidem in Prytaneo asservabatur, quorum reliquias ad suam statem pervenisse commemorat Plutarchus. Inter ἔξωτες et κέρβη differentiam constituunt Veteres, quidam quoque confundunt. Ἀξώτες quibusdam erant τετράγωνοι, sive quadranguli, κέρβη τρίγωνοι, ut refert Harpocratiō ex Polemone ἐν τοῖς πρὸς Ἐπεροσθένει. Cæterum aliis ἔξωτες triangulares fuere, ut ex eodem Harpocratiōne liquet. Ammonius Grammaticus privatorum leges ἐν ἔξωτι conscriptas fuisse affirmat, publicas, et quæ ad sacra Deorum et festa pertinebant κέρβη continuisse. Similia et Suidas, qui tamen addit pœnas delinquentium iis comprehensas fuisse. Boedemque lapideas stelas vel columnas fuisse ex Apollodoro de Diis, et Aristoteli in Politicis probari potest. Hesychius κέρβη τρίγωνον στήλην ἢ ξύλινον ἔξωτα appellat, ἐν δὲ ταλαινῶν οἱ νόμοι κατεγρφόρον, id est, 'trigonam columnam, vel ligneum axonem, in quo leges olim conscribebantur.' Videndus et Plutarchus in Solone, et Aristophanis scholiastes in Aves : sed ad rem. Axibus itaque ligneis leges Atheniensem incisas fuisse commemorat hic Gellius noster. Veteres libri pro axibus, etiam axonibus legunt. Sicut Antiqui quoque declinarunt. Quinetiam assessores et axeres dicuntur.

Religionibus] Religioso juramento. Solon enim adegit Senatam in leges suas jurare, et post Senatam singulos Archontes, addita pœna ut ab iis recedens Apollini Delphico statuum sacrum pondere sibi parem poneret. Quia et Populum Atheniensem obligavit, ut in annos centum leges servaret. Atque hæc leges tantæ auctoritatis fuerunt, ut ne tyrannus quidem Pisistratus eas abolere in animum induxerit suum. Et quanquam xxx. tyranni illas aboleverint, post paucos tamen annos ejectis illis iterum re-

stitutæ sunt, et per multa sæcula viguerunt. Et quamdiu illæ in pretio, tamdiu floruit Atheniensis Respub. vide Petitiū de Leg. Attic. et A. Thysii Memor. vet. Rerumpubl. ubi de Rep. Athen. agit.

Exul extorrisque] Plutarchus, de sera numinis vindicta, ἄτιμον sive ignominiosum vel infamem illum esse dixit, et παραλογάτατον νόμον esse affirmat. Laudat tamen in Solone hanc legem, quod instituta sit, ne sine ullo in Remp. amore privata quis publicis anteponat. Itaque iis qui pro Rep. meliora sectabantur consilia se adjungere oportebat. Hinc Lysias in Oratiōe, quæ est κατὰ φίλωνος δοκιμασίας, Philonem ἄτιμον probat, quod afflictis rebus defuisset Reip. cum iniqui illi legi essent obnoxii. Quod quidem in iis admitte civibus, qui auctoritate inter suos pollent, et qui non seditioni alendæ, sed fulciendæ concordie partem honestiorem eligunt. Sed ut passim omnes hac lege tenerentur, jure iniquum arbitror. Quid enim? homines quieti, et qui nihil rerum novarum quærunt, qui seditionibus se non immiscet, fortunarum, ut Gellius hic testatur, jacturam ideo patientur, vel extorres in exilium agentur? Et quid si justitia causæ non appareat, cui potissimum parti quis se addicere debeat? Ubi civiles discordiæ gliscunt, aliquid ex iniquo utraque pars ut plurimum habet. In præcipiti civilium tumultuum fortuna est, neque melior semper pars victrix est: quid opus est in lubrica casuum se demittere? Audi Ciceronem lib. x. Epist. ad Attic. Epist. 1. 'Ego vero Solonis, popularis tui, ut puto etiam mei, legem negligam, quæ capite sanxit si qui in seditione non alterius utrius partis fuisset:' cum dicit Cicero 'capite sanxit,' non videtur intellexisse ultimum supplicium, sed exilium; ut Gellius noster. Sicut in Jure civili ita intelligitur, L. licet

103. de V. S. *Ἀρμυρ* autem, ut supra monuimus, eum fuisse, qui legem hanc non observaret, Plutarchus refert. Exules quidem *ἄρμυρ* censebantur. Sed non omnes *ἄρμυρ* sunt exules.

[*Extorrisque*] Cassiodorus ex sententia Cæsellii, sicut etiam Nonius et Isidorus extorrem quasi exterrem dictum volunt. Cæterum longe aliter Scaliger in Varronem, quem audire operæ pretium est: 'Februi genus, in quo torris ardens demergebatur in aquale: quod Græci vocabant *χέρνισα*. Idque plurimi erat apud Veteres, utpote cum his constare vitam humanam crederent. Adeo ut quem vita privare vellent, ei his duobus interdiceretur, eumque vocabant extorrem, tanquam torris illius et *χέρνισαν* exortem. Itaque apud Hesychium ubi hodie vulgo legitur *ἄφικτος*, *ἀκδοῦτος*, *μαρτός*, malo legere *ἄπερτος*, quod est ad verbum extorris. *φίρτος* enim etiam torrem seu titionem significat, ut apud Lycophronem, quanquam *ἄφικτος* *παλαμῶτος* posset videri dictus, propter Jovem *ἀφίετρον*, id est, *ἐκείνον*. Sed prior lectio magis placet.' Ita Scalig. Extorris igitur ille est, cui aqua et igni interdictum est. Festus; 'aqua et ignis interdicitur damnatis, quam accipiunt novæ nuptæ: videlicet, quia hæ duæ res humanam maxime vitam continent.'

§ 2 *Desinendam*] Transitive hoc vocabulo Suetonius quoque utitur in Tiberio cap. 36. 'Expulit et Mathematicos, sed deprecantibus ac artem desituros promittentibus veniam dedit.'

CAP. XIII. *Liberos*] Jurisconsulti illum non esse sine liberis dicunt, cui unus filius vel una filia est, quia semper plurativo numero profertur. l. CLXXXIV. ff. de verb. sig. videntur tamen Antiqui etiam liberum dixisse pro nato singulari numero. Ita Justinianus locutus est inst. de servili

cognitione, in illis verbis, 'ut si quis in servili constitutus consortio liberum vel liberos habuerit,' &c. Vide et l. XXXIII. Cod. de inoff. test. et l. VIII. §. 4. C. de secund. Nupt. Quintilianus Decl. II. 'Liberi ac parentis non alius mihi videtur affectus quam quo rerum natura, quo mundas ipse constrictus est.' Aurelius Victor in Nerva: 'Trajanum in liberi locum et in partem imperii adoptavit.' Liberi autem proprie appellabantur, qui ex libero matrimonio nati erant. Locum Gellii expressit Donatus, in Heautontimor. Terentii, 'constat,' inquit, 'antiquos Oratores, historiæque aut carminum scriptores, etiam unicuique filium filiamque liberos multitudinis nomine appellasse.' Sicuti autem nunc aliquando filium filiamve liberi desotabant, ita et nepotes, pronepotes, aliosque descendentes lex XII. tabularum complectebatur, ut ex legibus civilibus liquet.

[*Sempronii Asellionis*] Inter disertissimos historicos enim numerat Dionys. lib. I. Antiq. Quando vixerit ex hoc loco apparet, tempore nimirum Belli Numantini, quod incognitum est anno U. C. DCCXIV. Q. Servilio Cæpione et C. Lælio Sapiente Coss. Excisa Numantia anno DCCXXI. Hoc itaque bellum, cui ipse interfuerat, conscripsit.

[*Sub P. Scipione*] Variæ antea fuerant Romanorum clades. Fulvius Nobilior ex Senatusc. cum xxx. millium exercitu contra Segidanos missus fuerat, qui contra fœdera cum Græcho percussa muris urbem munire ceperant. Segidani Fulvium Caro ducem vicerunt, quo tamen occiso dissipati Numantiam se receperunt: ita contra Numantinos arma conversa, verum ad Numantiam iterum cæsa quatuor millia Romanorum. Eadem fere Q. Pompeii fortuna fuit, atque Popilii Lænatii qui illi successerant. Sed fœda maxime strages

Hostilii Mancini. Victus enim et cum exercitu xxx. millium a Numanthorum iv. millibus fugatus, et in castris suis obsessus, ignominiosam pacem facere coactus est, quam deditioe Mancini irritam fecit Senatus. Calpurnius deinde Piso novam eadem accepit exercitu ejus oppresso. Ita sex consulares exercitus fusi fegatique. Donec Scipio Africanus, qui Carthaginem exciderat, Numantinos ad internecionem delevit. Cum enim obsessi frustra tentato prælio, premunte fame in ultimam rabiem et furorem converterentur, ferro et veneno, et subjecto undique igne seipso interemerunt. Neque vero Scipio eos armis debellavit, sed obsepto et veluti ludagine clausos fame ad incitas redegit. Florus refert triumphum fuisse tantum de nomine, neque unum Numantinum fuisse qui in castris duceretur, verum Appianus tradidit Scipionem quinquaginta ad triumphum selectis, qui maxime effrata rabie essent, reliquos sub corona vendidisse.

Tiberio Graccho] Cujus caedes hoc tempore contigit. Vide Val. Maxim. lib. vi. cap. 2. Plutarch. in Apoph. Jure casus fuerit nec ne dubitatum. Scipio, cum Numantiam obsideret, de exitu Gracchi certior factus, Homericum illud protulisse dicitur, 'ὦ πόλεως καὶ ἅλλος θνῆς τοιαῦτα δὲ βίβωι. Quamvis autem meruerit talem exitum Gracchus, auctoritate supremæ legis hoc fieri oportuit. Verum Natica non expectato Senatus decreto, contradicente Consule, in publica concione civium manus commisit. Locum hoc facit Quinctiliani lib. v. cap. 12. Instit. 'Si Natica post occisum Gracchum defendatur exemplo Halæ, a quo Melius est interfectus,' dici posse monet, 'Melius regni affectorem fuisse, a Graccho leges modo latas populares. Halam magistrum Equitum fuisse, Naticam privatum esse.'

Interfectus in Capitolio] Valerius Maximus lib. i. cap. 4. 'T. Gracchus, cum ad res novas pararetur, auspicia demi prima luce petiit: quæ illi perquam tristia responderunt. Nam janna egressus, ita pedem offendit, ut digitus ei decuteretur: tres deinde corvi in eum adversam occinentes partem tegulæ decussam ante ipsum propulerunt. Quibus omnibus contemptis, a Scipione Natica Pontifice Maximo decussus Capitolio, fragmento subsellii ictus procubuit.' Vide et Plutarchum in Tiberio. C. Carbo P. Africanum post victoriam Numantinam domum revertentem interrogavit Scipionem, quid de morte Gracchi sentiret, cujus sororem Semproniam in matrimonio habebat, atque cum is respondisset jure casum, proxima nocte interemptus fuit in suo cubiculo. Vide Valer. Maxim.

Graccho] Tiberius Gracchus cum Numantini fœderis particeps (quæstor enim Mancini Consulis fuerat) apud Senatum invidia flagraret, sive æquo et bono ductus vindicare plebem in libertatem nitetur, cum paucorum nobilium arbitrio belli domique Respub. agitaretur, plebis potestas soluta esset. Sed postmodum cupidine victoriæ nihil pensi consultique habuit, atque animo immoderato contra Nobilitatem insurrexit. Ipse sine exemplo Octavio Collegæ suo Magistratum abrogavit, cum legem agrariam promulgare per vim affectaret. Audi Florum lib. iii. cap. 14. 'Sed hic, sive Mancinianæ deditiois, quia sponsor fœderis fuerat, contagium timens, et inde popularis, sive æquo et bono ductus, quia deplisam agris suis plebem miseratus est, quacunque mente rem ausus ingentem. Postquam rogationis dies aderat, ingenti stipatus agmine rostra conscendit: nec deerat obvia manu tota inde nobilitas, et tribuni in partibus. Sed ubi intercedentem legibus suis Cn. Octavium videt Gracchus,

contra fas collegii, jns potestatis, injecta manu depulit Rostris : adeoque præsenti metu mortis exterruit, ut abdicare se Magistratu cogeretur. Sic Triumvir creatus dividendis agris' cum Caio fratre et Appio Claudio socero 'quum ad perpetranda cœpta die comitiorum prorogari sibi vellet imperium, obvia Nobilium manu eorumque quos agris moverat, cædes a foro cæpit. Inde quum in Capitolium profugisset, plebemque ad defensionem salutis suæ manu caput tangens hortaretur, præbuit speciem regni sibi et diadema poscentis, atque ita duce Scipione Nasica concitato in arma populo quasi jure oppressus est.' Ipse inæpultus inter alios occisos in Tiberim a Lucretio ædili, qui ob eam causam Vespillo cognominatus fuit, projectus est : et Mucius postmodum arma a privato Scipione jure optimo sumpta fuisse defendit.

Eum, quem] Ex hoc loco probari non potest liberos pro uno filio sumi, cum plures habere potuerit.

CAP. XIV. *Libro*] Intelligit librum M. Porcii Catonis Censorii, ejus orationes amplius centum et quinquaginta laudat Cicero in Bruto.

Vadimonium] Vades dicuntur, qui suo periculo premittebant se aliquem in judicio stituros. Hinc vadimonium ipsa sponsio dicitur, et vadimonium sistere, illud quod promissum erat præstare. Vades et prædes ita distinguit Ausonius, ut illi in re capitali, hi in causa civili concederentur. Ita inquit : 'Quis subit in pœnam capitali judicio? vas : Quid si lis fuerit nummaria? quis dabitur? præ.' Vide tamen Loëns. lib. IX. Epiphyll. c. 1.

Sistens] Sistere est se vel alium præsentem exhibere ad præstitutum diem coram judice vel Præto. Unde et vadimonium sisti dicitur.

CAP. XV. *Omni specie honoris*] Ita cum Valerius Publicola collegam sibi

Lucretium Lucretiæ patrem subrogasset, illi, utpote seniori, fasces tradidit. Qui honor, ut testatur Plutarchus in Publicola, semper postea senibus habitus fuit. Valerius Maximus Sp. Lucretium appellat, qui alius est a Lucretio Lucretiæ patre, cui successerat.

Omni specie honoris] Consulibus duobus creatis, cum initio fasces XXIV. præferrentur, id est, singulis XII. in voce et invidia Populi res fuit, tanquam regno non depulso, sed duplicato : ea causa Valerius instituit, ut duodecim tantum fasces conspicerentur, iique alternis mensibus apud alterum Consulem essent : ita, inquam, ut priore mense prior Consul eos haberet, secundo alter, atque ita in orbem, ut testatur Dionysius l. v. et Dio Cassius lib. v. 4., sumere autem eos prior solebat, qui major natus esset, idque obtinuisse videtur usque ad L. Juliam, quæ honorem hunc detulit numero liberorum. Interea tamen Consul ille qui sine fascibus, ne nullo insigni nosceretur, accensum habebat, et lictores (Dionysius lib. v. initio) qui sequerentur pone cum virgis et bacillis. Suetonius in Julio c. 20. Livius, ubi de Decemviris l. III. *Lipius*.

Lycurgi legibus] Vide Plutarchum in Lycurgo, et de Institutis Lacedæmonicis, et Xenophontem de Rep. Lacedæmoniorum. Audi Juvenalem Satyra XIII. 'Credebant hoc grande nefas et morte piandum, si juvenis vetulo non assurrexerit, et si Barbato cuicumque puer, licet ipse videret Plura domi furra, et majoris glandis æcervos.' Et Ovid. lib. v. Fastor. 'Jura dabat Populo senior, finitaque certis Legibus est ætas unde petatur honor, Et medius juvenum non indignantibus ipsisibat, et interior si comes unus erat.' Romani autem hæc a Lacedæmoniiis accepisse videntur. Decemviri instituta Atheniensium et Lacedæmoniorum imitati sunt, ut

Justinianus paragrapho 10. de Jur. Nat. Gent. et civili commemorat. nisi hæc antiquo Romanorum instituto adscribenda sint.

Capite septimo Legis Juliae Lex Julia ab Augusto lata anno U. C. DCCXXXVI. dictaque est de maritandis ordinibus. Plures autem Leges Juliae non a Julio Cæsare, sed ab Augusto latae vel confirmatae. Cæsar quidem post Africanum bellam exhausta urbe præmia multitudini liberorum proposuerat, ut Dio testatur lib. XLV. Sed legem tulit Augustus, quæ et ægre introducta. Atque hæc postea Papiæ Poppææ immixta. Utriusque legis capita quoque confusa. Lex Julia et Papiæ sæpe vocata JEtia. Inspiciendæ leges Juris Civil. lib. LXXI. de Hæred. Inst. lib. XLVIII. in plura quoque capita lex illa divisa fuit, ut ex Gellio nostro liquet: caput trigesimum de Ritu Nupt. lib. XVII. de Sponsal. quintum Legis Juliam citat Marcianus JC. in lib. XVIII. de Rit. Nupt.

Qui pleris liberos Quinetiam hac lege Candidati præferabantur, in petitione Magistratus, qui plures liberos haberent, teste Twito Anual. II. In sorte quoque Provinciarum præferabantur. Nonnunquam et sententiam primi rogabantur lib. IX. C. de Decur. Ad honores quoque citius promoveri poterant, atque anni remittebantur pro numero liberorum. Uti enim minores 25. annis honores capessere nequibant, ita liberi veniam ætatis merebantur. Hinc Ulpianus ad L. Papiam Poppæam lib. II. ff. de Minoribus ita loquitur: 'Nec per liberos suos rem suam maturius a censore recipiat; quod enim legibus cavetur, ut singuli anni per singulos liberos remittantur, ad honores pertinere Divus Severus ait, non ad rem suam recipiendam.' Ita qui quinque liberos habebat vigesimo, qui tres vigesimo secundo, atque ita deinceps pro ratione liberorum adipiscere ad

honores poterant. Præterea qui in urbe tres liberos incolomes habebat, vel in Italia quatuor, aut in Provinciis quinque, liberi erant a cura, tutela, cæterisque personalibus muneribus, lib. II. de Exc. tut. et lib. I. C. qui numero liberorum, et § 13. Inst. de Excusat. non vero a patrimonialibus muneribus, quæ rerum et possessionum onera sunt, lib. II. § 4. lib. X. et seq. de Vacat. mun. nisi sexdecim liberorum multitudo fuerit, lib. V. § 2. jur. immun. Etiam nepotes proderant ex filio defuncto, ita tamen ut nepotes ex uno filio, patrem tantum universi repræsentarent, non vero singuli in capita numerarentur. Adoptivi non proderant, veruntamen emancipati; sive enim sint in potestate Patris, sive emancipati, filii tamen erant juxta naturam. Præterea damnatorum liberi plures assem accipiunt ex constitutione Divi Hadriani lib. VII. de Bon. damnat. Multitudo itaque liberorum sua habebat præmia et commoda. Unde beneficio Principis jus quoque trium liberorum concedebatur iis qui nullos habebant.

In sua potestate Emancipati tamen proderant, lib. II. § 3. de Excus. et lib. II. § incolomes de Vacat. mun.

Aut bello amisit Intelligit eos qui in acie pro Rep. ceciderunt, non qui per causam belli in præidiis, castris, parentibus abrepti sunt, lib. XVIII. de Excus.

§ 2 Qui in numero maritorum Vel sponso intellige, vel eos, quibus jus mariti concessum est. Quod fieri quoque solitum Dio testatur lib. LX.

CAP. XVI. *Virgiliij* Lib. VI. *Æneid.* vs. 760. et sequentibus.

Pura, &c. hasta 'Sine ferro: nam hoc fuit præmium apud majores ejus, qui tunc primum vicisset in prælio,' ut Servius ex Varrone refert. Donatus dicit puram hastam fuisse signum pacis, et non belli. De voce 'pura' vide Turnebum l. XXIX. Advers. c. I.

Italo commistus sanguine *Æneas* ex

Lavinia Latini filia Silvium genuerat.

Silvius] Cui Ascanius sine liberis defunctus reliquit imperium.

Albanum nomen] Quia post illum Reges omnes Albani Silvii appellati sunt. Canterus tamen lib. II. Nov. Lect. c. 10. per nomen Albanum virum seu hominem Albanum intelligit.

Postuma proles] Non adeo male Cæselli Vindex de hoc vocabulo iudicavit. Neque enim Postumus dictus videtur, quasi post humatum patrem natus, sed tanquam postremus. Namque antiqui quoque auctores *postumi* vocabulo liberos ante patris obitum natos intelligunt. Ex antiquis quoque monumentis constat *Postumum* non vero *posthumum* scribi. In manuscriptis Horatii quoque *Postume*, *Postume*, pro *Posthume* scribitur. Silvius itaque postrema soboles fuit Æneæ. Etsi autem hoc vocabulum ea significatione non ita usitatum fuerit, tamen Tertullianus contra Gnosticos illa voce utitur. Postumi autem qui post mortem patris nascuntur, postremo quoque editi non post humatum patrem intelliguntur, quantum ad generationem patris attinet. Vide Canter. lib. II. Novar. cap. 10. Parhasium Epist. 34. Et Voss. Anim. Gramm. c. 2.

§ 2 *Quem tibi longævo*] Vel per longam ætatem incolumi, vel, ut Servius interpretatur, 'Deo:' additque 'ævum proprie æternitatis esse, quæ non nisi in Deos venit.' Eadem fere Salpiti Apollinaris hic sententia est. Quid si longævum intelligamus in successoribus? Neque etiam, quamvis Silvius post mortem patris natus esset, impedit Æneam longævum futurum fuisse. Quamvis enim longævus esset pater, filius tamen post mortem ejus nasci potuit. Ita vox illa 'longævo' absolute ponetur, nulla ad filium nasciturum relatione. Et Postumus quoque dici potest, qui postremus, etsi post mortem patris in lucem editus est.

Longæ] Albam Longam dixit a situ, quod porrecta sit in dorso montis Albani. Liv. lib. I.

Cæselli] Citatur quoque a Charisio lib. I. et II. Prisciano lib. X. sapius.

§ 4 *Indigetes*] Quivam sicut indigetes ostendit Servius ad XII. Æneid. 'Indigetes duplici ratione dicantur, vel secundum Lucretium, quod nullius rei egeant: 'Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,' vel quod nos eorum indigeamus, unde quidam omnes Deos indigetes appellari volunt. Alii patrios Deos indigetes dici debere tradunt. Alii ab invocatione indigetes dictos volunt, quod indigite est precor et invoco. Vel certe indigetes sunt Dii ex hominibus facti, et Dii indigetes quasi in Diis agentes.' Indiges igitur hic idem qui *dæpædels*, id est, 'inter Deos consecratus.'

CAP. XVII. *Brosi prima littera*] Non metro, sed literæ sono, i enim modo tanquam ei diphthongus pronunciat, vel duplex ii, atque longiore littera scribebatur, hoc modo PISO. In antiquis agrariis et judicariis tabulis apud Ursinum i longum etiam per ei scribitur, in his vocabulis, SEME, QUASEI, UBEI, atque ita porro; modo tanquam simplex i pronunciat. Ita e quoque modo producitur, modo corripitur. Ita dixit Auctor Noster lib. VI. cap. 15. 'quiescit usitate e littera correpta' dici. Et similibus aliis locis non de metro, neque de accentu loquitur, sed de literæ natura, non de syllaba. Alioqui Veteribus et accentus et syllabæ longæ sæpe in pronuntiatione diversa habebatur ratio, tam apud Græcos quam Latinos. Quem sonum quomodo exprimerent difficile dictum.

Refer ad aures] Consule aures tuas.

Proficiat] Ubi igitur vulgo apud Juvenalem Satyr. V. legitur, 'Profectura domo Sicula non mitior aula,' legendum ex Mas. *Præfectura domus*, sicut meliores nunc editiones habent.

§ 3 *Profundere*] *Anceps* tamen esse videtur, sicuti et hæc vocabula 'propello,' et 'propulso,' quorum prima syllaba *Propertio* et *Lucano* producit, *Lacretio* corripitur. Uti et 'propago' *anceps* *Virgilio*.

Proficere] *Ausanius* tamen in *Protreptico* corripit: 'Pellexi ut mites peterent per amœna profectus.'

§ 3 *Con particula*] *Diomedes* lib. II. 'Con in compositione complexa *f*, ut, confido, confestum, confertus, eodem modo *s*, ut consulo, conserendo, consensio, consisto, consul, producit. Eodem aliis literis præposita corripitur, ut conduco, contineo, convoco, converto, comprehendo, et sic in similibus.'

Conuulsio] Contractione literarum.

Cogo] Quod dictum contracte a *coge*, unde coëgi sine ulla *conuulsione*.

CAP. XVIII. *Phædon Elidensis*] Hæc eodem invenias apud *Macrobiu* lib. I. *Saturni* cap. 11.

Ex cohorte] Ex collegio discipulorum *Socratis*.

Librum divinam] Intelligit dialogum *Platonis* de immortalitate animæ, cui titulus *Phædon*, ubi *Echecrati* narrat sermones a *Socrate* habitos eo ipso die, quo ille veneno hausto mortuus est, ostenditque quanta constantia mortis extrema contempserit, et divina de immortalitate animæ colloquia consernerit.

Is Phædon servus] *Diogenes Laërtius* scribit nobili familia natum fuisse, sed captivum patria devicta infami quæstui se addicere coactum fuisse, *Alcibiadem* autem vel *Critonem* mortuo *Socrate* eum redemisse. *Gellius* tamen hoc *Cebet* adscribit.

Ad morandum] Quæstui corpus expocendum.

Cebes] Cujus vitam lege apud *Laërtium*. An idem sit quem in *Phædone* introducit *Plato*, dubium est. Vide et *Chalcidius* in *Timæum* *Platonis*, et *Xenophontis* *ἑρμηνεύματα*.

Philosophus illustris] Citat varios

quoque ejusdem dialogos *Laërtius*, et ab eo *Eliacos* *Philosophos* appellatos affirmat. Præter *Hesychium Milesium*, *Suidam*, etiam *Origenes* contra *Celsum* lib. III. de illo agit. Quædam ex *Phædone* quoque citat *Seneca* *Epist.* 94.

§ 2 *Menippus*] *Cynicæ* sectæ *Philosophus*, cujus ridicularios sermones in *Satyris* suis expressit *Varro*: v. ad I. 17. § 2. Hic et vita et scriptis *Cynicam* impudentiam secutus. *Strabo* utcumque illum laudare videtur lib. XVI. et cum *Meleagro Gadarensi* componit, vituperat illum *Diogenes Laërtius*.

Cynicus] Ita *Probus* illas appellat, plerique *Grammatici* *Menippeas*. Atque ipse *Varro* *Menippeus* *Athenæo* et *Probo* dicitur.

Theophrasti] Ita ob facundiam divinam ab *Aristotele* appellatus, verum nomen fuit *Tyrtamus*. Vide *Strabonem* lib. XIII. *Diogenem* *Laërtium*, *Hesychium* *Illustrem*, *Suidam* aliosque auctores.

Theophrasti] Male apud *Macrobiu*. *Philostrati*. Vide *Laërt.* in vita *Theophrasti*.

Pompylus] Meminit *Diogenes Laërtius* in vita *Theophrasti*, et *Macrobius*.

Zenonis Stoici] *Zeno Cittæus* *Stoicæ* sectæ auctor fuit. Alius ab eo *Zeno Eleates* *Parmenidis* discipulus, a quo secta *Eleatica* nomen accepit, auctorem vero habet *Xenophanem Colophonium*. *Zeno* autem, vel potius secta *Stoica*, multa communia habuit cum *Cynicis* et *Academicis*: *Polemonem* enim *Academicum* et *Crateta Thebanum* *Cynicum*, *Diogenis* *Cynici* discipulum *Zeno* audiverat, ut *Cicero* lib. I. *Acad. Qu.* et *Laërtius* testantur. Contentiones illi magnæ cum *Arcesila* qui secundam *Academiæ* constituit. Audi *Ciceronem* lib. I. *Acad. Qu.* 'Jam *Polemonem* audiverant assidue *Zeno* et *Arcesilas*, sed *Zeno* cum *Arcesilam* anteiret ætate,

valdeque subtiliter dissereret, et peracite moveretur, corrigere constus est.' De Stoica Philosophia vide Ciceronem in Paradoxis, Laërtium in Zenone, Epictetum, atque ad eum Simplicii scholia, et Arrianum, et Salmasii in Simplicium commentaria, Senecam, et Lipsii manuductionem.

Epicuri] De quo alibi diximus.

Diogenes etiam Cynicus] Fuit is Sinopensis, Antisthenis discipulus, qui Cynicæ sectæ primus auctor fuit. De Cynicismo vide Arrianum lib. III. disert. in Epict. c. 22. Cynici extollebant quam maxime illud vivere ex virtute, contemnebant opes, et nobilitatem, tenuiterque vitam tolerabant. Seneca libro de Brevitate vitæ cap. 4. dixit, 'hominis naturam Stoicos vincere, Cynicos excedere.' Eidem tamen verecundiæ nullum modum etiam in Venere ponebant. Hinc Cicero lib. 1. de Officiis: 'Cynicorum natio tota ejicienda est. Est enim inimica verecundiæ, sine qua nihil rectum esse potest, nihil honestum.' Naturam hoc culpari putant, illicitum hoc in preputulo agere, quod clanculum licitum esset. Lactantius lib. III. cap. 15. 'Nam quid ego de Cynicis loquor? quibus in preputulo coire cum conjugibus mos fuit. Quid mirum, si a canibus, quorum vitam imitantur, etiam vocabulum nomenque traxerunt?' Cynici itaque dicti vel a canina impudentia, vel quod scommatibus obvios quosque impeterent. Unde apud Lucianum in autione vitarum introducuntur tanquam *ὕλακ- τοῦντες καὶ δάκνοντες*. Alii censuerunt a Cynosarge Gymnasio hand procul a porta Cynicam sectam dictam, ut Laërtius testatur. Vide et S. Empiricum lib. 1. Pyrrh. cap. 14. In cæteris multa Cynici cum Stoicis communia habuere, unde Juvenalis Sat. XIII. 'Et qui nec Cynicos nec Stoica dogmata legit, A Cynicis tunica distantia.' Supellex Cynicorum erat pera, baculus, pallium. Audi Auso-

nium de Diogene Cynico, 'Pera, polenta, tribon, baculus, scyphus, arcta supellex, Ista fuit Cynici, sed putat hanc nimiam: Namque cavis manibus cernens potare subuleum, Car scypho te, dixit, gesto supervacuum?' De supellectile quoque Cynicorum Plautus in Persa act. 1. sc. 3. 'Cynica esse e gente oportet Parasitum probum: Ampullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium, Marsupium habeat.' Sicut et alii Philosophi ita et Cynici prolixam barbam alebant. Persa Sat. 1. 'multum gaudere paratus, Si Cynico barbam petolans notaria vellet.' hinc Horatius 'sapientem barbam' appellavit.

§ 2 *Recentior est memoria]* Defunctus itaque erat Epictetus. Suidas illum usque ad M. Antonini tempora vixisse refert: quod pluribus argumentis non potuisse verum esse ostendit Salmasius, cum juxta computationem Lipsii ab exitu Neronis usque ad Marci principia nonaginta et amplius anni numerentur. Epictetus autem erat servus Epaphroditæ, qui Neroni enatos corporis erat.

§ 3 *Ejus Epicteti]* Salmasius hæc spuria esse judicat, et ab aliquo sciolo adtexta. Neque illud distichon Epicteti esse videtur. In Anthologia Planudis adscribitur Leonidæ, qui Poëta longe antiquior fuit Epicteto. Sed Planudem fefellit, quod in vetustissimo exemplari, unde Anthologiam suam decerpit, præcedebat Leonidæ distichon *ἰσὺφρον*. Ea de causa et sequens hoc in Epictetum, quia sine auctoris nomine foret, non potuit, ut erat, *ἔδρλον* videri, sed et auctorem invenit beneficio monachi. In illo Codice titulus his duobus versibus fuit: 'Ἀδρλον, εἰς Ἐπικτητον τὸν σοφόν. Salmas.

Omnimodis] In antiquis editionibus legitur, non omnes modo Diis exosus esse: cum particula modo nullam hic usum habere possit, ex vetusto codice Carrio restituit, *omnimodis*. Quo

vocabulo usus quoque Lucretius, 'Si non omnimodis et magna parte animi Privatus.' Atque ita H. Stephanus in editione sua expressit, fatetur tamen vocem *omnis* cum *omnimodis* non bene jungi, et forsitan scribendum non *omnimodo*, sicut etiam censuit Gellius Verisim. lib. III. cap. 17.

Δούλος] Id est, 'Servus Epictetus sum natus, corpore claudus, Irus pauperie, delicis superum.'

CAP. XIX. § 2 *Navius in Triphallo*] Comœdia illius nominis. Baptista Pins *Ithyphallo* legit, atque ita quoque M. Reg. Triphallus autem et Ithyphalus cognominis Priapi. Phallus Hesychio τὸ ἐξέλκων αἰδοῖον ἀνδρῶν. Ita et Triphallus *τὰ ἐξέλκων αἰδοῖον* inscripta fuit Menippea Varronis. Similemque comœdiam condidit Theocles Poëta Græcus teste Athenæo lib. XI. Phalli quoque in honorem Dionysii exiiebantur. Vide Lucianum de Dea Syria. Erat et festum *φάλλογον* in quo cuncti phallos adorabant et exesculabantur. De quo præter alios Theodoretus Orat. I. de fide contra Græcos. Sed hæc obiter. De Nævio vide supra pag. 202. Novius aliquando male librariorum vitio cum Nævio confunditur, qui probatissimus Atellanarum scriptor vocatur Macrobio lib. I. Saturn. c. 10.

Si unquam] Carrio legit *unquam* si quicquam, nisi hiatum his poëtis frequentem retinere videbitur.

Sumpse] Vulgo, *sumpsisse*, sed ita versus non constat superflua syllaba. Ita Lucretius lib. I. dixit *consumisse*, pro *consummisse*. Eodem modo *cessae* et *creasae*, pro *cessisse* et *crevisse*: apud Horatium *divisse* pro *divisisse*, apud Catullum *promisse* pro *promississe*, atque ita porro.

Ubi non despuas] Vel intellige præcipitem illem in pistrinum aliumve locum daturum esse, ubi non despuat vel contemnat monita domini sui. Vel hic dominus servo mortem minatur. Baptista Pins et Fruterius da-

bitans tamen nimis quæsite locum Festi huc adducunt: 'Doliola locus est in urbe sic appellatus, quia invadentibus Gallis Senonibus urbem sacra in eodem loco doliolis exposita fuerunt, qua de causa in eodem loco ne despuere quidem licebat.' Neque enim in sacro loco servos punire fas erat, nisi terrorem injicere hac commemoratione servo dominus voluerit, ut ex illis verbis 'ubi non despuas,' gravissimam sibi poenam imminere intelligat, ut nimirum in profundam conjiciatur speluncam, (qualis locus doliola fuisse videtur,) vel carceris et pistrini voraginem ac barathrum, vel denique ad furcam ligatus obstructis faucibus vel vita privatus despuere amplius nequeat.

Capillo passe] Expanso, diducto. namque a 'pando,' pansum et passum dixere Veteres. Vide tamen Agellium nostrum lib. XV. c. 15.

Arcessi] Antiq. Ven. Ed. *accersi*, quod idem significare Velius Longus testatur, nimirum 'vocari.' Complures veteres inter 'arcessere,' quod iis est prohibere, et 'accersere,' quod vocare, distinguunt.

CAP. XX. *Varronis*] Paulo aliter apud Varronem lib. III. de Re Rustica c. 3. hæc verba leguntur: 'Ejus disciplinæ genera sunt tria,' pro eo, quod hic habetur, 'villaticæ pastionis genera sunt tria.' Quod inde profuisse videtur, quia apud Varronem initio capitis scriptum fuerat: 'Primum dominum scientem esse oportet earum rerum, quæ in villis, circumve eam ali ac pasci possunt.' Et tamen Gellius hæc esse verba Varron. testatur.

Soli] Apud Varronem *Soliti*. Existimat Fruterius verba hæc, *ubi soliti lepores sint*, significare, quibus leporariis assueverunt, et in quibus morati sunt.

Παραδελφους] Persicam esse vocem lib. V. memorabilem testatur Xenophon, Plutarchus in Demetrio, sicut

et Pollux lib. ix. cap. 3. ΠΥΡΒ sive *Pardes* etiam Hebræis pomarum denotat, فردوس Arabibus. Non tantum autem hortos, verum etiam septa ita appellabant, ut ex Philostrato in vita Apollonii Tyanæi liquet, qui leones, ursos, aliaque animalia iis inclusa fuisse ostendit. Græca verba ita se habent: μέλλον δ ἄδμυς πρὸς θήραν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς παραδείσοις χωρίων εἰς οὓς λέοντες τε ἀπόκεινται τοῖς βαρβάροις, καὶ ἄρκοι, καὶ παρδάλεις.

§ 2 *Scipionem*] Cujus ingenium et eloquentiam Cicero in Bruto summopere laudat, ejusque Orationes commendat. Divinam ejus vocem appellat Porcius, ita scribens de Terentio: 'Dum Africani voce divina inhiat avidis auribus.' Nonnulli enim suspicabantur Terentium P. Scipionis et C. Lælii opera usum, ut ex Prologo Adelphorum liquet.

Purissime] Nam C. Lælius horridior et antiquitatis tenacior censebatur teste Cicerone in Bruto, quamvis in cæteris Lælium Scipioni idem præponat.

§ 3 *Μελισσῶνας*] Locus Varronis habetur lib. iii. cap. 16. atque ita hodie apud illum legitur, μελιττῶνας ita facere oportet, quos alii μελιτροφεῖα appellant, eandem rem quidam mellaria: additur vulgo, ut ἀμελῶνες et δαφνῶνες, nullo sensu, sed in finem capitis hæc verba rejicienda sunt.

Ita dicuntur] Eadem terminatione. 'Ἀμελῶνες] Id est, 'Vineta et lauræta.'

CAP. XXI. *Ægina*] Insula Peloponneso adjacens, Attica distans 12. mille passibus, quam Cænopiam dictam fuisse Ovidius testatur lib. vii. Metam. 'Cænopiam Veteres appellavere, sed ipse Æacus Æginam genetricis nomine dixit.' Vide præter Strabonem, aliosque, inprimis Pausaniam in Corinthiacis.

Piræum] Portus hic Atheniensium tutissimus, quadringentarum navium

capax, muro duorum milium passuum urbi conjunctus, cujus arctissime custodiæ, portu quoque claudi solito, meminit Thucydides lib. ii. olim insula fuit, inque ea constructum Manychiæ Dianæ fanum.

Anni æstas] Ita loquitur Auctor Noster lib. xix. c. 5. 'æstate anni flagrantissima.'

'Ἀμαξα] Plaustrum.

'Ἀρκτος] Ursa, major scilicet, et minor.

Homerus] Extant versus Il. σ. vs. 487. 'Ἀρκτος θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπέκλησεν καλέονσιν, "Ἡ τ' αὐτοῦ στρέφεται, καὶ τ' Ὀρίωνα δοκεῖται, ὅῃ δ' ἡμμορὸς ἐστὶ λωτρῶν Ὀκεανοῖο. Id est, 'Ursamque, quam et plaustrum cognomine vocant, Quæ ibidem vertitur, et Oriona observat, Sola autem experta est undarum Oceani.' Vide quæ hic adnotavit Didymus Scholiastes.

§ 2 *Opici*] Rudes, imperiti, simplices more antiquo. Nomen ab Opicis antiquissimis Italiæ populis deductum, qui ad Tyrrhenum mare habitabant, ut constat ex Aristotelis l. vii. Polit. c. 10. et Dionysio Halcarnassæo. Meminit et Thucydides, et Pausanias, et Stephanus de urbibus. Ita autem rudes etiam Cato apud Plin. lib. xxxix. cap. 1. appellat, et Gellius noster lib. xi. c. 16. et lib. xiii. cap. 9. ita et Ausonius, Symmachus, aliique loquuntur.

Quinquatrus] Quod quinque ab Idibus diernum numerus sit, ut Gellius hic affirmat. Audi et Varronem lib. v. de L. L. 'Quinquatrus hic dies unus a nominis errore observatur proinde ut sint quinque dictus, ab Tusculanis post diem sextum Idus similiter vocatur sexatrus, et post diem septimum septimatrus, sic hic quod erat post diem quintam Idus, Quinquatrus.' Similia Festus. Sosipater lib. i. quinque dies Iduum Quinquatrus appellavit. Audi et Suetonium in Augusto: 'Quinquatriis satis jucunde egimus: lusimus enim

per omnes dies, forumque aleatorum calefecimus.' Ovidius de quinque his diebus, lib. III. Pastor. 'Una dies media est, fiunt cum sacra Minervæ, Nomina quæ a junctis quinque diebus habent: Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro; Causa quod est illa nata Minerva die; Altera tresque super strata celebrantur arena, Ensibus exertis bellica læta Dea est.' Hæc varietas inde orta est, quod initio primus dies tantum festus esset, sicuti etiam in Saturnalibus contigit. Festus: 'Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere his celebrantur, qui scilicet errant, tam Hercule, quam qui triduo Saturnalia, totidemque diebus Compitalia. Nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra.' Et Cicero pro uno die posuisse videtur lib. XII. Epist. 26. Hoc festum vetus Kalendarium Martio mense posuit et QUINQUATRIA appellat. Celebrabatur autem 14. Kalend. April. et Minervæ dicatum, 'quod eo die,' teste Festo, 'ædes ejus in Aventino consecrata est,' vel quod natalis ejus esse crederetur. Ideoque hoc quoque tempore publica erant Oratorum et Poëtarum certamina teste Xiphilina. De pueris Juvenalis Satyr. X. 'Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis Incipit optare, et totis quinquatribus optat.' Erant autem quinquatrus majores et minuscule. De majoribus jam dictum, minores colebantur Idibus Junii. Festus: 'Minusculæ quinquatrus appellantur Idus Junie, quod is dies festus erat tabicinus, qui Minervam colebant.'

[§ 3 *Boves appellatur*] Philoxeni glossæ: 'Triones, βόες ἀρχαῖες.' et apud Nævium, 'Trionum hic moderator rusticus.'

CAP. XXII. *Melici*] Volgo *Melitti*. *Lyricum*, vel etiam quemcumque poetam intelligit Auctor noster.

Carmine Latino] Forsan Horatii, qui lib. I. Od. 3. ejus venti meminit.

[§ 2 *Exortus et occasus*] Vide et Capellam lib. VIII. cap. de cursu Solis Plin. lib. II. cap. 19. Proclum cap. 19. Hypotypos. Astronom. Expressit autem hunc locum Gellii Apuleius de Mundo: 'Favorinus non ignobilis sapiens hæc de ventis refert; Quatuor mundi plagas imparem habere numerum ventorum, eo quod ortus et occasus mutantur terna vice cum Solis accessu. Meridies et arcus totis iisdem semper regionibus notatæ.' Quæ præterea apud Apuleium occurrunt, ex autore nostro petita videntur, vel a studioso ex Noctibus Atticis descripta ad marginem Apuleii adjecta ab aliis in contextum admissa.

Non indidem] Id est, non eodem in loco.

Ἰσημερινός] I. e. 'Æquinoctialis.'

Ἰσημερινός] Id est, 'Æquidialis.' Circulus hic æquinoctialis inter circulos magnos numeratur, qui circa centrum Sphæram ambientes, eam in duo æqualia hemisphæria secant: suntque numero sex, Horizon, Meridianus, Æquinoctialis, Zodiacus, et colurus æquinoctiorum, et colurus solstitiorum. Æquinoctialis igitur est circulus magnus per motum primum, medio inter utrosque mundi polos loco, in sphæra circumscriptus. Quando autem Sol illum transit in principio Arietis et Libræ producit diem æqualem nocti per totum terrarum orbem.

Solstitialis] Proprie antores probati per solstitium, æstivum, intelligunt, hybernum vix agnoscunt, sed brumam vocant. Ita Cicero, Virgilius, Horatius loquuntur. Vide Castaliorum Var. Lect. c. 17.

Θερινὰ, &c.] 'Æstivæ conversiones et hibernæ.' Quando Sol Cancrum æstivo tempore, Capricornum brumali tempore ingreditur, cursum vertit: hinc et tropicus Cancri et Capricorni appellatur.

Ἀπὸ τοῦ ἡλίου] Id est, 'A Sole ori-

ente fluens.' Eandem etymologiam etiam Nonius Marcellus amplectitur.

Subsolanus] Vitruvius Solanum vocat, qui aliis est Eurus, Eurus qui aliis Vulturius ab oriente hiberno, sicut apud eundem Andronicus Cyrestes in tabula marmorea octogono ventorum posuerat, ubi Eurus Vulturium refert. Vide et Varr. lib. III. c. 5. de Re Rust.

Ἀδρηγενέριον] Serenum.

Boream] Aristoteles *καυκίας* vocat ventum ab ortu solstitiali spirantem, quem Romani aquilonem appellabant, Andronicus et alii Græci boream. *Ἀναρκτίαν* et *βορέαν* eundem facit Aristot. in Meteorolog. qui octo ventos tantum numerat. Auctor libri de mundo *ἀναρκτίαν* quidem vocat, qui ab ipso polo venit, cui *βορέαν* adjungit inter solstitialem exortum et septentrionem: diversitas ex eo, quod duodecim ventos numerat, ut hinc colligi possit, opus illud non esse Aristotelis. *Salmas.*

Ἀπὸ τῆς βοῆς] A boatu.

§ 3 *Vulturius*] Ita dictus a Vulturino Campaniæ oppido, inde spirans ab oriente hiberno Romam versus.

Caurus] Qui et Chaurus, et Chorus, et Caurus sive Corus appellatur. Vegetius *λιβονότρον* interpretatur, et ad sinistram meridiani cardinis collocat. Agellius noster ex adverso Aquilonis ponit. Africum contrarium Aquiloni esse scribit Plinius, Chorum Vulturino. Horatius lib. I. Od. 3. quoque Africum Aquiloni adversum statuere videtur: 'Nec timuit præcipitem Africum, Decertantem Aquilonibus, Nec tristes hyadas, nec rabiem Noti.' Itaque hi venti sæpe confunduntur. Vide Vegetium lib. IV. de Re Mil. cap. 28. Diversitas tamen sententiarum inde nata videtur, ut Salmasii verbis utar, quod in recta linea Chorus et Aquilo invicem oppositi sint adversis frontibus. Chorus ab æstivo occasu fertur, Aquilo ab æstiva et orientali meta venit.

Similiter Africus et Vulturius in altera linea sese invicem respiciunt, hic ex hiberno oriente, alter ab occasu brumali oriundus. Hunc situm eorum spectavit Favorinus, cum Vulturium Africo, Aquilonem Choro vel Cauro contrarium spirare affirmat. Cæterum in decussata linea Chorus Vulturino, Africus ex adverso Aquiloni respondet, itaque hi venti *κατὰ διὰκρυπον* sibi maxime adversi, et a se invicem frontibus adversis longissime distant. Vide Salmas. ad Solinum p. 1245.

Ἀργεόντιον] Apuleius de Munde Thrascan et Argestem ex eodem loco spirare iannit, quod falsum. Ex occasu enim æstivo venit *ἀργεόντιον*, Thrasclas inter solstitialem occasum et septentriones positus. Emendat itaque illum Salmasius ad Solinum p. 1239. quem vide.

Regiones cæli] Vegetius cardines appellat, Græci *κάρτα*.

§ 4 *Meridies autem, &c.*] Revera cum regiones cæli octo ventis describantur, atque Antiquis quatuor fuerint Cardinales venti, intermediis etiam a meridie et septentrione participant. *Salmas.*

Quatuor ventos] Imo etiam duos, septentrionalem et australem, teste Aristot. Pol. IV. c. 4. respectu nimium poli arctici et antarctici.

Σὺν δ' εὐρύς τ'] Id est, 'Simul eurusque notusque incidit et zephyrus vehemens, Et boreas serenus, ingentem fluctum volvens.'

Quas quasi primas nominavimus] Emendat Salmasius, *quos quasi primas nominavimus*, ita ut ad ventos referatur: sed liquet ex contextu de Regionibus cæli Autorem loqui, cum addit: 'Oriente scilicet atque occidente latioribus atque simplicibus.'

Duodecim] Plures non esse ventos probare nititur Seneca lib. IV. Quæst. Natur. Numerus nunc admodum excrevit; et quidam ulterius subtili indagine possunt numerari pro varia

flexibus et inclinationibus?

[§ 5 *Nostrum nemque Galli*] Verba sunt Favorini, qui ex Gallia oriendus erat, ut testatur Philostratus in vitis Sophistarum.

Circium appellant] Hunc ventum confidere videtur Favorinus cum Iapyge, qui idem cum Argeste. Circius autem vel Cercius inter Argestem et Thrasciam medius, vel cum Thrascia idem, ut Salmasius monet. Circium autem Gallicum appellabant Hispani teste Isidoro, quod a parte Galliarum flaret, atque ita simpliciter quoque appellavit Vitruvius. A Circo sive turbine et vertigine dici autumat Gellius: sicut et Nonius. Gallicam esse vocem arbitror, a tortuoso impetu ita dictam, quod *Keren* hodie Belgia, et olim Gallis dicebatur, et hodie Britannia *Kyrch* impetum denotat. quamvis similis ventus Auctori libri de Mundo *Apelas* appellatur. Ita quoque emendavit Theophrastum de ventis Salmasius, ubi vulgo *Δελπίας* pro *Κελπίας* legitur, nisi cum Tornebo *Δελπίας* legendum sit. Impetuosus hic ventus et Galliarum peculiaris, compressus a montibus et in angustias circumactus Galliarum Narbonensium sive sinu incumbit, turres et tecta dejicit, et quod mirum inter Pyrenaeum et Gebennam maxime furit. De hoc vento ita Seneca lib. v. Nat. Qu. cap. 17. 'Circio edificia quassanti tamen incolae Galli gratias agunt, tanquam salubritatem caeli sui debeant ei. Divas certe Augustus templum Ibi, cum in Gallia moraretur, et vovit et fecit.' Ita et tempestates antiquissimis temporibus a Romanis solemniter ritu consecratae fuerunt, ut Cicero lib. iii. de Nat. Deorum testatur. Ovid. lib. vi. Fast. 'Te quoque Tempestas meritam delectra fatemur, Cum pone est Corais obruta classis aqua.' Situs aedis fuit in via Appia extra Portam Capenam. Consecrata aedes A. ab U. C. CDXCIV. a L. Cornelio Scipione L. F. C. N.

Cos, cum Corsici maris tempestatem evasisset, ut inscriptio vetus ad Portam Capenam ostendit.

Iapygem dicunt] Qui idem cum Argeste, sive Coro, neque opus erat dubitare Favorinum. Caurum supra Argestem esse dixit, de Iapyge dubitat, cum tamen Argestem et Iapyga eundem esse ex Aristotele, et Auctore libri de mundo expositum sit. Dicit autem Iapygiae ore (aliter, ora) proficisci, atque hinc nomen accepisse. Iapygia enim et Apulia eadem: latius tamen et Tarentini etiam dicti Iapyges apud Strabonem lib. vi. per os Iapygiae, Iapygia promontoria intellexisse videtur. Iapygia autem acra est in ipso ore sinus Tarentini, ut idem Strabo testatur, qui etiam Iapygiae Sinus ea parte appellatur. Apuleius de mundo, qui Gellium expressit, Garganum sinum appellavit: ita enim loquitur: 'Apuli appellant Iapygem ex Iapyge sinu, id est, ex ipso Gargano venientem.' Hinc apud Gellium nostrum legendum censet Salmasius, *Iapygia sinus ore proficiscentem, qui est Garganus, Apuli eodem, quo ipsi sunt nomine, Iapygem dicunt*.

Videtur adversus Eorum flare] Atqui supra dixit Corum, qui idem cum Argeste, et Iapyge, adversus Aquilonem flare. Intricate hic loquitur Favorinus et dubito an se ipsum intellexerit, vel per Eorum Euronoton sive Vulturum denotavit. Sed quid commune Vulturno cum Aquilone? In recta collateralis linea Caurus Aquilonem, in decussata Vulturum respicit. Ex hac confusione respectum intricatus hic locus. Vide quae supra diximus.

[§ 6 *Virgilius*] Lib. viii. *Aeneid.* vii. 709. et seq. 'Illam inter caedes palentem morte futura Fecerat ignipotens undis et Iapyge ferri.'

Cleopatram] Vide Dionem, Plutarchum, Suetonium, aliosque.

Equum quoque Apulum] Extat ver-

sus lib. IX. *Æneid.* vs. 679. 'procul Ornitus armis Ignotis, et equo venator Iapyge fertur.'

Cæcias] *Kaucias* Græcis. Hesychius a Caico fl. ita appellatum refert. Ita legendum esset, *kaucias*. Atque ita se scriptum invenisse in antiquissimo codice Agellii sequenti Græco versu testatur Salmasius. Theophrastus de Ventis Apeliotem cum Cæcia nonnullos confundere refert, secus atque ipsi videtur. Et sane diversi venti Cæcias et Apeliotes. Hic ab exortu æquinotiali, ille ab Solstitiali fuit.

Ad sese vocet] Quia spiritum reciprocatur, et ad se trahit. Unde et ἀνακαμπύπνοος dicebatur. Vide auctorem Libelli de Mûndo.

Kacâ] Id est, 'Mala Ad se attrahens, ut Cæcias nubem.'

Atabulus] Horatianum appellat, quia Horatius Satyr. 5. lib. I. ejus venti meminit, ita enim loquitur: 'Incipit ex illo montes Apulia notos Ostentare mihi, quos torret Atabulus.' Plin. lib. XVII. c. 14. 'Flatus Apulis proprius est Atabulus: hic si flaverit circa brumam exurit frigore arefaciens, ut nullis solibus postea recreari possint.' Horatii vetus interpres ita dictum censet, quod τῆς ἄτης βόλλας, hoc est, nocumentum pestilentiamque inferat regionibus Apuliæ.

Etesia et Prodrumi] Plin. lib. II. cap. 47. 'Hujus (Caniculae) exortum diebus octo ferme Aquilones antecedunt, quos Prodomos appellant, (præcursores,) post biduum autem exortus iidem Aquilones constantius perficiunt diebus quadraginta, quos Etesias vocant.' Etesia dicti tanquam anniversarii. Vide Aristotel. Meteor. II. et Columellam lib. II. cap. 27. Nonnunquam et in Zephyros eodem Aristotele teste mutantur, quo respexisse videtur Gellius cum illos ex alia atque alia parte celi flare, etiam dubitanter, dixit. Vide

Aldum Manut. Quæstis per Epist. Casaubon. ad lib. III. Strabonis et Wouwer. de Polymat. c. 11.

'Αρπύριος, &c.] 'Audientia ad ostentationem comparata.' Vitruv. lib. I. c. ult. etiam dixit 'acroasin facere.'

§ 7 *Citra Hiberum*] Iberus fluvius Hispaniæ celebris, qui *Ebro* hodie corrupte appellatur.

Argenti fodinæ] Ferro, argento, et auro olim abundabat Hispania. Vide Diodor. Sic. I. v. Strabonem I. III. et Plinium. Maximam argenti fodinam ad novam Carthaginem fuisse, et quadraginta hominum millia continuo labore singulis diebus viginti quinque millia drachmarum Populo Romano tribuisse Strabo testatur. Vicena millia pondo argenti annis singulis Asturiam, Galliciam, et Lusitaniam exhibuisse ex aliorum fide Plinius commemorat. Phœnices, quod naves argento onustæ essent, anchoras ex eo fabricasse proditum est. Erat et *χρυσῆς ἄμμος*, qui *baluca* vel *balluca* Hispanis dicebatur juxta Plinium lib. XXXIII. c. 4. mentio quoque ejusdem in Jure Civili lib. I. Cod. de Metallar. et lib. III. et seq. Codice Theodosiano, eodem titulo. De arena illa ita Plinius: 'Apud nos tribus modis' aurum invenitur 'fluminum ramentis, ut in Tago Hispaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pactolo Asiæ, Gange Indiæ: nec ullum absolutius aurum est cursu ipso trituque perpolitum. Alio modo puteorum scrobibus effoditur.' Puteorum quoque Strabo meminit. Inter ramenta auri quandoque reperiuntur grandiores massæ. De quibus et alii neoterici scriptores, atque inter illos Petrus Martyr, in descriptione utriusque Indiæ admiranda narrant.

Ex sale mero] In Hispania, ut Marinus Siculus testatur, non tantum ex montibus sal effoditur, sed ex lacubus quoque puteisque extrahitur. *Percellit*] Evertit.

§ 8 Austri *ἀννιουσαντί*] *Λευκονότοι*: Aristoteli Meteor. lib. II. cap. 5. qui stata anni tempestate quoque spirant, ut Etesiae, et nubila detergent, serenitatemque reddunt. Horatius: 'Albus ut obscuro deterget nubila coele saepe Notus.' Sicuti autem Etesiae aestate, ita Leuconoti verno tempore spirant, juxta Theophrastum; Auster tamen libri de mundo hybernium illis tribuit tempus et melius. Sicut enim Etesiae post solstitium flare incipiunt, ita ex adverso post brumam noti. Aristoteles Meteorol. lib. II. cap. 5. de Etesiae ventis: *γίνονται μὲν γὰρ οἱ καλοῦμενοι λευκονότοι τῇ ἀντικειμένῃ ἡρᾷ, οὐχ ὅτι δὲ γίνονται συνεχῆς*. Etesiae post solstitium, Anniversarii noti *τῇ ἀντικειμένῃ ἡρᾷ*. Ergo post brumam. Non itaque eadem venti Etesiae et austri anniversarii, sed diversi imo adversi. In eo tantum conveniunt, quod anniversarii sint et stato tempore spirent. Sicuti enim a solstitio spirare auspicantur Etesiae quo tempore Sol descendit ex septentrionali circulo, ita ab eadem plaga sunt Etesiae. unde 'Sabra Aquilonum' Lucretio vocantur. Secundo itaque Sole, id est, secundum cursum Solis spirant. Austri quoque anniversarii secundo Sole post brumam flant a meridie, quando Sol ex meridie cursu converso contra septentriones ascendit. Haec ex Salmasio, quem vide ad Solinum pag. 1260. et 1261. Rutgersius male austros anniversarios cum Etesiae confundit, quos a meridie flare autumat. Vide Var. Lect. lib. III. c. 15.

Secundo Sole] Ita secundo Sole flare ventas dicitur, qui contra cursum Solis non fiat, sed a Sole fertur. Ventas enim qui cum Sole oritur, et a parte Solis fiat, et cum Sole occidente cadit, is omnino secundo Sole spirat. Vide Salmasium ad Solinum p. 1260. et 1261. diffuse disserentem. Est igitur 'secundo Sole' eodem modo dictum, quo 'secundo vento.'

Vide Rutgers. Var. Lect. I. III. c. 15.

CAP. XXIII. Menandro] Qui insignis Comediae scriptor floruit Olympiade 115. compluresque fabulas edidit, quem secutus praeter alios Terentius, elegantia et puritate stili nulli secundus. In Andria Menandri ejusdem nominis fabulam et simul Perinthiam expressit, sicut et Eunuchum Menandri et Colacem una fabula, Heautontimorameon, et Adelphos in Latinam linguam vertit. Donatus in ejus vita: 'Dux ab Apollodoro translatione esse dicuntur Comico, Hecyra et Phormio, quatuor reliquae a Menandro.' Refert idem Donatus ex Consensio, Terentium redeuntem e Graecia periisse in mari, cum centum et octo fabulis conversis a Menandro, alii tædio amissarum fabularum morbo implicitum periisse tradunt. C. Caesar ideo illum dimidiatum Menandrum appellavit. Quantus autor fuerit Menander ex Quintiliano lib. X. cap. 1. liquet: 'Menander,' inquit, 'meo quidem judicio diligenter ad cuncta, quae praecipimus, efficienda sufficiat. Ita omnem vitae imaginem expressit, tanta in eo inveniendi copia, eloquendi facultas, ita est omnibus rebus et personis et affectibus accommodatus.' Cujus tanta fuit auctoritas, ut Apostolus carmen ejus citare non erubuerit, 1 Cor. c. XV. Juxta veterem interpretem Ovid. ad versum illum in Ibin, 'Comicus ut liquidis periit dum nabat in undis,' 'Menander Comicus Atheniensis dum in Piræo nataret submersus est: de quo nobilissimae a Graecis traduntur elegiae, et a Callimacho Epigramma.' Tumulorum Menandri meminit Pausanias in Atticis. Obiit Olympiade 122. ut testatur Eusebius. Vide in laudem ejus praeter Quintiliani locum, quem supra apposui, Plutarchum, in libello de comparatione Aristophanis et Menandri, Dionem Chrysostomum de dicendi exercitio, in Anthologia Epigramma Christodo-

si lib. sexto, aliosque antores.

Posidippo] Ita legendum, non *Posidio*. Cujus Comœdiæ ab Athenæo, Polluce, et Harpocratiōe citantur. Suidas quoque ejus mentionem fecit, et triennio post Menandri obitum fabulas scripsisse affirmat.

Apollodoro] Comico ejusdem ætatis, quem Terentius in Hecyra et Phormione expressit. Apollodorus autem Gelous intelligitur. Fuere enim etiam Comici Apollodoros Carystius, et Tarsensis.

Alexide] Cujus fabulæ crebro ab Athenæo et Stobæo citantur. Victor in scena et coronatum obiisse Plutarchus affirmat, libro, *el πρεσβυτέρω πολιτεντίων*.

Jacere atque sordere] Vera sunt, si quis infantiam Romanæ poësis cum Græcorum ingenis comparet. Verum ubi poësis Romana ad fastigium pervenit, etiam Græcos nonnulli poëtæ superarunt. Vide Macrobiū v. Saturn. inprimis cap. 9. et Julium Cæsarem Scaligerum in Critico.

Obsolescunt] Gratiam dicendi ut obsoleta amittunt.

§ 2 *Stupere atque frigere*] Hoc de iis dicitur, quæ parum habent artis et ingenii.

Cæcilius] Quem malum Latinitatis autorem appellat Cicero lib. vii. Epist. ad Atticum Ep. 3.

Diomedis hercle arma] Notum est proverbium, *χρόσθα χαλκίδωρ*. Vide Homerum II. vi. et Horat. lib. i. Satyra 7.

§ 3 *Ἐν' ἀμφοτέρω*] Id est, 'In auro utramque quia dotata est dormiet, Magnum quoddam et egregium conficiens negotium, Domo ejicit mœstam, quam cupiebat, Ut omnes intuerentur Cleobulæ faciem, Et aspectu fruebatur, cum essem ut asinus inter simias. Quid vero dicitur? sane istud ita est, tacere volo Noctem plurimum malorum auctorem: Me miserum, qui Creobulam duxi, et talenta decem, Mulierculam vix cubi-

talentam, cujus superbia Adeo intolerabilis est. Jovem Olympium, Et Minervam testor, nequaquam puellulam, famulamque, Dicto citius quis abigat, vel illam reducat.' Josephus Scaliger totum hunc Menandri locum a capite ad calcem suis numeris simul et pristinae lectioni restituit ad hunc modum: *Ἐν' ἀμφοτέρω τῶν ἡπικληρος οὗτος Μέλλει καθελθῆσεν καταργήσασα μέγα καὶ περιβόητον ἔργον, ἐκ τῆς οἰκίας Ἐξέλθει τὴν λυποῦσαν, ἥ ἐβόλετο, ἢ' ἐκβλέψαι πάντες εἰς τὸ Κρεωβύλης Πρόσωπον. ἢ' ἔγνωστος ἐχέμε γυνὴ Δόστωρα καὶ τὴν ἐνὶ ἡν ἐκτέθησας Ὅρες ἐν πῶμαις. τί τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τοῦτ'; οὐ σιωπῆν ἐστὶν αἱ καὶ βόλομαι, Ὅλῳ τε μοι τὴν νύκτα τὴν πολλῶν κακῶν Ἀρχηγόν, οἱ μοι, Κρεωβύλης λαβεῖν ἐμέ καὶ δέκα τάλαντα, γέναιον οὐσα πηχέως. Ἐλ' ἐστὶ τὸ φράγμα πᾶσι ἀνθρώποις Διὰ τὸν Ὀλύμπιον, καὶ Ἀθηναίων οὐδαμῶς Παιδαγῶγον, θεοποιουμένων τε λόγων. τάχων Ἀπαγχεῖσθαι θέτις, ἢ γράψιν εἰσάγει.*

§ 4 *Consuevit*] Consuevisse, rem habuisse. De Passivis activè sumptis vide Voss. lib. iii. de Analog. cap. 5.

Integra ætate] Florenti. Ita et Suetonius dixit 'ætate indulgere.'

§ 5 *Quæ mimica*] Antiqua Veneta, *quæ imitio*. Sed legendum potius, *mimica*. Cam enim Cæcilius leporem Menandri non assequeretur, sua nescio quæ levia et histrionica sequentibus carminibus illorum vicem supposuit, et Menandrum ridicule imitatus est. Vide Guiliel. ii. veris. c. pen.

Ἐνὶ κληρῶν] Id est, 'Lamiam ex asse heredem duxi, sed dixeram Id tibi nondum, dominam domus et agrorum, Omniumque rerum. Pro illa habemus ex universis malis Difficillimum, quod omnibus molesta est, non mihi soli, Sed filio filique multo magis. Provinciam Inexpugnabilem neras, sat scio.' Isaacus Casaubonus ita hunc locum restituit: *Ἐγὼ δ' ἐνὶ κληρῶν Λαμία, οὐκ ἔρημά σοι τοῦτ'; Ὁδὲ κληρῶν τ' οἰκίας καὶ τῶν ἀγρῶν, ὅθ' ἐστὶ*

πάντα δὲ αὐτῷ ἐκείνῳ ἔχομεν Μεγίλων
 τε καὶ πολλῶν χαλεπώτατον, Ἄσπασιν
 ἀργαλῆα ἐστίν, οὐκ ἔμοι μόνον, Τίρ τε γὰρ
 πλὴν μᾶλλον, καὶ Θόγατρί γε. Πρῶγμα
 ἡμεῶν λέγεις, εὖ οἶδα. * *

[Ἐπίκληρον] Locupletem intelligit,
 et unicam paternarum facultatum
 hæredem, sive illi jam obvenit, sive
 defunctis parentibus obveniet hære-
 ditas. Vide Pollacem in Onomasti-
 co lib. viii. Harpocration differen-
 tiam ostendit inter ἐπίδικον, ἐπίκληρον,
 ἐπίτροπον, et ἐπικληρίτην, ἐπίκληρον vo-
 cat papillam, et unicam hæredem,
 quæ et ἐπικληρίτης dicitur, ἐπίτροπον
 cui pars hæreditatis contigit (vel, ut
 alii, quæ vivente patre cum certa
 dote elocatur, ad differentiam ἐπι-
 κλήρου, cui tota contingit hæreditas),
 ἐπίδικος, quæ et aliquando ἐπίκληρος
 dicitur, appellabatur pupilla, de qua
 in judicio disputabatur, cuius in
 matrimonium cedere deberet. Proxi-
 mus enim cognatus, vel agnatus, sibi
 vindicare jure poterat. Quod ex
 Isæo et Dinarcho probat. Magnæ
 hinc sæpe contentiones, si locuples
 esset pupilla, sin pauper, certa pe-
 cunia honeste elocare cogebatur is,
 qui proxime sanguine illam attinge-
 bat. Vide Carolum Sigonium de Rep.
 Athen. et Budæum in Commentariis
 linguæ Græcæ. Nemo vero miretur
 ἐπικληρόν etiam pauperes puellas di-
 ci, sicut Harpocration in voce θῆτες
 ex Demosthene et Posidippo Comico
 probat, cum ἐπίκληροι proprie dican-
 tur unicæ hæredes, sive sit luculen-
 ta, sive inops et afflicta hæreditas.
 Ideo idem antea in voce ἐπίδικος
 ἐπικληρίτην inopem puellam vocavit,
 quam antea cum ἐπικληρῷ confude-
 rat. Ἐπίκληρος etiam Aristophanis
 scholiastes ἐπιπταμοῖδα καὶ πατροῦχον
 appellavit, Eustathius æquioris ævi
 vocabulo μόνδα nominat.

[ῥῥῥῥῥ] Ita veteres suavium
 appellant. Ita et valga savia Plauto
 dicuntur.

Dat] In antiquis Codicibus, datat,

Ita et Plantus in Pseudolo et Mostel-
 laria loquitur.

[Jejuna anima] Id est, anhelitu : je-
 janus autem stomachus sæpe foetidos
 eructat vapores.

[Ut devomas vult] Dno notat Cæch-
 lius, ex foetido mulieris anhelitu ven-
 triculum irritari ad vomitum, dein
 facile egurgitare nimio potu turgem-
 tem. Ebrietatem itaque mariti cul-
 pat, mulierisque foetidam animam
 utilem esse laboranti stomacho affir-
 mat.

[§ 7 Pervigilio] Nocturnis sacris,
 quibus in honorem variorum numi-
 num pervigilia indicebantur. Ita Ce-
 reri, Veneri, Fortunæ, aliisque numi-
 nibus pervigilia decreta. Liv. lib.
 xxiii. Suetonius in Caligula cap.
 54. in Galba cap. 4. Vitellio cap. 10.
 Tacitus lib. iiii. Histor. In primis
 autem Cereris et Veneris pervigilia
 celebrantur. Vide autorem venus-
 tissimi poematis, cui titulus 'per-
 vigilium Veneris.' Atque hoc tempore
 abutebantur crebro adolescentes ad
 implendam libidinem; puella itaque
 illa in pervigilio nocturnis sacris vi-
 tiata fuerat, nisi pervigilii nomine
 non sacra sed quæcunque pervigila-
 tio intelligatur.

[§ 8 Τρις κακοδαίμων] Ita legendum :
 Ὁ τρις κακοδαίμων δούτις ἂν πένης γαμήλ,
 Καὶ παιδοποιεῖθ' ὡς ἀλόγιστός ἐστ' ἀνὴρ,
 Ὅς μήτε φιλακὴν τῶν ἀναγκαίων ἔχει,
 Μήτ' ἂν ἀτυχῆσας εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ βίου,
 Ἐπαμφοῖσαι τοῦτο δύναιτο χρήμασιν,
 Ἀλλ' ὡς ἀκαλύπτῃ καὶ ταλαιπώρῃ βίῃ,
 Χειμᾶζομενος ζῇ, τῶν ἀνιάρῶν ἔχων Τὸ
 μέρος ἀπάντων, τῶν δ' ἀγαθῶν οὐ διδᾶ-
 μενος. Ὅτι γὰρ ἐνὸς ἀλλότῳ, πάντας
 νοθεύῃ. Id est, 'O ter infelix, qui,
 pauper cum sit, uxorem ducit, Pro-
 creatque liberos: quam improbus con-
 siliū est Qui neque præsidium neces-
 sariarum rerum habet, Nec in rebus
 adversis ad reliquum vitæ Id conte-
 gere pecuniis potest: Sed sine tegu-
 mentis in calamitosa vita Hibernans
 vivit, et molestiarum Omnium par-

aticeps, bonorum compos esse nequit, Unius rationem habens, cunctos monitos volo.'

El μὴρ' ἀναρχέσθω] Isaacus Casaubonus ita legit: *El καὶ τὶ γὰρ ἀναρχέσθω εἰς τὰ κατὰ τοῦ θύου*. Hoc est, 'Si acciderit alicui ut incidat in gravius quoddam peccatum.' Sic accipitur ἀναρχεῖν etiam apud oratores; et evincit hanc esse sententiam sequens carmen Cæcilii ex hoc expressum et sequenti, 'Nam opulento famam facile occultat factio.' Mox illud vocabulum fæde depravatum est, ἀνακαταβήτω. fortasse scripserat ἀκατάβητω. 'destituta et nudata opibus vita.' Deinde scribe vs. 7. ἀναρὸν δ' ἔχων. Τὸ μέγος ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν, οὐ δύσδμους. Videntur autem deesse quædam ex iis quæ olim Gellius ascripserat. Sciopp.

§ 9 Educit] Educit.

Factio] Opulentiam hic teste Nonio significat, qui hunc versum, licet corrupte, citat.

CAP. XXIV. *Parsimonia apud veteres Romanos*] Plinium et Plautum testem habemus, Populum Romanum non nisi farre et pulte per aliquot sæcula vulgo usum. Quod si nuptiæ, festivitas, aut lætius convivium esset; pro magno pauci pisciculi, et porcinæ aliquot pondo in obsonium adjecta. Similis in vestibus frugalitas; et omnium ditium pauperumque e lana: atque ea nativi et albidii coloris, nisi quod ditiorum splendentes paulo magis, et nitidæ a fallonia arte essent. Nam sericam, bolosericum, ipsa lintea sero innotuerunt, et timide etiam in paucorum usum venerunt. *Lips. de Magn. Rom. lib. iv. c. 5.* Vide et Valerium Maximum lib. ii. cap. 5. et lib. iii. c. 3. et 4.

Ludis Megalensibus] Qui in honorem matris Deum instituebantur pridie Nonas Apriles. Quo festo patritii mutitare soliti sunt, plebs Cerealiis, ut testatur Auctor Noster lib. xviii. c. 2. atque eo tempore inter se

epulabantur. Cicero in Catone majore: 'Primum semper habui sodales. Sodalitates autem me quæstatore constitutæ sunt sacris Idææ magnæ matris acceptis. Epulabar igitur cum sodalibus omnino modice.' Et quidem mutua instituebantur convivia. Ovid. lib. iv. Fastor. 'Cur vicibus factis ineant convivia, quæro, Tum magis, indictas concelebrentque dapes? Quod bene mutarit sedem Berecynthia, dixit, Captant mutatis sedibus omen idem.' Dicit poëta hoc Ideo factum, quod ipsa ædem suam bene mutarit Romæ in augustius domicilium. Goveanus Megalenses ludos Diis magnis sacros fuisse frustra arbitratur, Megaliacos Idææ matri. Auctor vitæ Terentii erroris causam dedit, qui Megalenses ludos Diis magnis sacros fuisse affirmat, sed contra antiquitatem. Error inde quod ludos magnos ac Megalenses confuderit, cum ludi magni, qui à Circensibus a Tarquinio Prisco instituti fuerint, qui circum maximum extruxit teste Dionysio l. iv. Megaleia, vel Megalenses a M. Junio Bruto institutos fuisse refert Livius lib. xxxvii. ubi simul agit de ædis matris Idææ dedicatione. Quinetiam ludi magni fiebant pridie Nonas Septembris, Megalenses pridie Nonas Apriles. Megalenses itaque ludi cum Megalesiis eisdem, et in honorem matris Deum celebrabantur. Cicero de Aruspicio responsis: 'Nam quid ego de illis ludis loquar, quos in palatio nostri majores ante templum in ipso Matris conspectu Megalensibus fieri celebrarique voluerunt?' Porro Livius lib. xxix. c. 14. pridie Idus April. festum diem fuisse dicit, cum mater Idæa in ædem victoriæ Palatinæ transferretur, qui locus vel corruptus est, vel dicendum mutatos postmodum ludos fuisse. Spartianus certe in vita Caracallæ viii. Idus Aprilis ipsis Megalensibus Caracallam interemptum. retulit, quod satis indicat

Megalensium primum diem pridie Idus Aprilis non fuisse. Quicquid sit Megalenses ludi continui dies septem celebrabantur, uti ex veteri Calendario apparet. Megalesia autem dicta a templo quod Pessinnunte, ubi illa Dea colebatur, *μεγαλήσιον* teste Varron. lib. v. de L. L. appellabatur, sicuti et *μητρόων*, quia matri Deum consecratum esset. Herodianus lib. i. scribit præferri solitam solenni pompa ante Deam, quicquid erat divitiarum, quicquid artificio admirandum, ludendi licentiam omnibus fuisse permissam usque adeo, ut etiam personas quascunque vellent induerent. Etiam Comædiæ auctoribus ædilibus hoc tempore agebantur, ut liquet ex Terentii Comædiis. Dies quoque sacri matri Deum Hilaria appellantur, quæ alia fuisse videntur a Megalensibus, nam teste Macrobio viii. Kalendas Aprilis celebrabantur, nisi locus forsitan corruptus sit. Nulla memoria hujus festi in Calendariis antiquis: posterioris ævi scriptores tantum mentionem faciunt, Vopiscus in Aureliano, Trebellius in Claudio, Maximus Scholiastes Dionysii Areopagitæ, Damascius apud Photium in Isidori vita, aliique: sed ad rem. Vetus Calendarium notat hunc diem hoc modo, LUD. MATRIS MAG. In aliis LUDI MAGALESIACI. Deæ autem imago hoc festo die per urbem circum ferebatur, dum tibias inflabant et tympana pulsabant sacerdotes; imaginem ejus lapidis figura fuisse asserit Livius: 'Is legatos comiter acceptos Pessinuntem in Phrygiam deduxit, sacrumque lis lapidem, quem matrem Deum dicebant, tradidit.' Qualis fuerit imago Prudentius ostendit, 'Lapis nigellus evolvendus essedo, Muliebris oris clausus argento sedet: Quem dum ad lavacrum præcedunt ducitis, Pedes remotis atterentes calceis, Almonis usque porvenitis rivulum.' Arnobius hunc lapidem dicit fuisse non mag-

num fervi coloris atque atris, angulis prominentibus inæqualem. Vide de sacris matris Deum Ovidium Fastor. lib. iv.

Mutitarent] H. Stephanus et Turnebus Adv. lib. ii. cap. 24. *mutitarent* legendum putant. Mutuitare autem denotat mutua celebrare convivia, alii *mutitare* hic dici autumant, quod epulas inter se mutarent, et vicissim convivia convivii. Durantius Cascellius lib. ii. Var. c. 2. *mutitare* legit, quod prisci manducare, ut putat, denotat. Sed flocci est illa observatio, legendum vel *mutuitarent*, vel ex eo correpte *mutitarent*. Forte dicendum sacram esse vocem, ἀπὸ τοῦ μεταίρῃν, vel μεταίρ, quod et sacra docere, initiare significat.

Dominia] Ita antiquissima Veneta Editio. Vulgo *convivia*. Dominia autem convivia hilariora quoque dicuntur, quæ a domino sive præbitore convivii nomen accepere.

Verbis conceptis] Concipere verba est formulam juramenti præscribere, juxta quæ concepta verba jurabat is, a quo juramentum exigebatur. Unde et conceptio Jurisconsultis ipsa formula appellatur.

Vicenoque æris] Assen.

§ 2 *Lex Fannia*] Hæc lex sumptuaria lata fuit a C. Fannio et M. Messala Coss. Anno U. C. DLXXXIX. Juxta Macrobinum ante eam lex Orchia lata fuit de conviviarum numero, quam tulerat C. Orchius tribunus plebis Q. Fabio et M. Claudio Coss. Anno U. C. DLXXX. Athenæus lib. vi. diffusius legem Fanniam proponit, atque etiam a Gellio discrepat. Operæ pretium itaque fuerit verba adscribere. Ita autem inquit: ἐκείνου δὲ ὁ νόμος τριῶν μὲν πλείους τῶν ἔξω τῆς οἰκίας μὴ ἀποδέχεσθαι, κατ' ἀγορὰν δὲ τῶν πάντων. τοῦτο δὲ τῆς τοῦ μισθοῦ ἀγένετο. ἑκατὼν δὲ πλείους τῶν δυῶν δραχμῶν καὶ ἡμισίου οὐκ ἐπέτρεπε. κρείων δὲ κακιστοῦ δεκαπέντε τάλαντα δαπανῆναι εἰς τὸν ἀναιτὸν ἐπεχέρει, καὶ ὅσα γῆ φέ-

πε: ἀλγωνα καὶ θερπλὸν ἐξήμωρα. Id est, 'Lex jubebat, ne præter domesticos convivæ plures tribus exciperentur, sin nundinæ essent quinque, atque id singulis mensibus ter tantummodo fieret: ne plurius quam duabus drachmis et dimidia obsonarent. Eadem carnis fumo inveteratæ in annum talenta quindecim absumere permittit, et olerum leguminumque, quæcunque terra gignit, decocta.' Juxta Athenæum impensis ordinariis obsonandum erat duabus drachmis et semisse, id est, decem sestertiis, sive assibus quadragenis, cum Gellius de eorum tantum assos adsignet. De hac lege Sammonicus Serenus teste Macrobio lib. II. Saturnal. c. 18. ita loquitur: 'Lex Fannia Augusti ingenti omnium ordinum consensu pervenit ad populum, neque eam Prætores aut tribuni, ut plerasque alias, sed ex omni bonorum consilio et sententia ipsi Consules pertulerunt, cum Respublica ex luxuria conviviorum majora quam credi potest detrimenta pateretur. Si quidem eo res redierat, ut gula illecti plerique ingenui pueri pudicitiam et libertatem suam vendiderent, plerique ex plebe Romana vino madidi in comitum venirent, et ebrii de Reip. salute consularent.'

Ludis Romanis] Qui et Circenses, instituti a Tarquinio Priscò, qui Circum maximum extraxit. Qui postmodum annuatim Jovi, Minervæ, ac Junoni sacri fuere, atque pridie Nonas Septembris celebrabantur, ut ex prima Ciceronis in Verrem colligitur. Vide Cæsarem Bullingerum de Circo, et Ouphrium Panvinium.

Ludis plebeis] Scribit Asconius Pedianus in prima Ciceronis in Verrem, esse ita dictos, quod eos exactis Regibus pro libertate plebis instituerint Romani, aut pro reconciliatione plebis post secessionem in montem Aventinum. Hos ædiles plebi edebant XVII. Kalendas Novembris, et quidem per triduum, ut testantur Ve-

terres Fasti.

Saturnalibus] Quæ in honorem Saturni instituta, multisque sæculis præcessisse cunabula Urbis testatur Macrobius. Tum ludus et jocus, et libertas dominabantur, servis pro tempore licentia loquendi et faciendi. Ausonius, 'Aurea nunc revocet Saturni Festa Decembar, Nunc tibi cum Domino ludere verna licet.' Et Horatius: 'age, libertate Decembris (Quando ita majores voluerunt) utere, narra.' Celebrabantur XIV. Kal. Januarii.

Et aliis quibusdam diebus] Festis, quos nimirum vel publica vel privata solemnitas faciebat insignes.

Centussique miscellos] Forsan legendum, *centusque miscellos* vel *miscello*, quo inopia denotatur. Ita Martialis dixit: 'Centum miscelli jam valete quadrantes.' Invenio quoque annotatum forsitan legendum esse, *Fanni Centussis miscella*: revera enim Fannia lex centum assibus modum fecerat sumptibus, ideoque festive Lucilius centussem appellaverat, miscellam autem, quia pro dierum ratione varia, varius quoque et frugalis modus eadem lege impositus fuerat.

§ 3 *Lex deinde Licinia*] Quam tulit P. Licinius Crassus Consul cum Cn. Lentulo anno U. C. MCLXVI. Ante Liciniam, teste Macrobio, lata fuit Lex Didia, quæ legem Fanniam post annos decem et octo consecuta est. De qua idem Macrobius: 'Ejus ferendæ duplex causa fuit: prima et potissima, ut universa Italia, non sola urbs, lege sumptuaria teneretur, Italicis æstimantibus Fanniam legem non in se, sed in solos urbanos cives esse conscriptam. Deinde, ut non soli qui prandia cœnasve majore sumptu fecissent, sed etiam qui ad eas vocitati essent, atque omnino interfalsent, pœnis legis tenerentur.'

Carnis arida] Athenæus: Κρέας δὲ καπνιστοῦ δεκαπέντε τέλειοντα θανάφῃ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἐντρέφει. Vocat autor κρέας

arida carnes fumo induratas vel salitas: Gellius aridas cum salsa-
menti iunxit, et dicit certa pondera
in singulos dies constituta fuisse. Et
quod Fanniae legi Athenaeus, Liciniae
tribuit Gellius. Neque mirum, cum
nomine mutato eadem fere iis legi-
bus continerentur. Legis Liciniae
summam nonnihil expressius propo-
nit Macrobius, nimirum, 'ut Kalen-
dis, nonis, nundinis Romanis cuique
in dies singulos triginta duntaxat
asses edundi causa consumere lice-
ret, ceteris vero diebus qui excepti
non essent, ne amplius apponeretur,
quam carnis aridae pondo tria, et sal-
samentorum pondo libra, et quod ex
terra, vite, arboreve sit natum.' Athe-
naeus lege Fannia concessum scribit
Patribusfamilias, ut quotannis quin-
decim talenta salutarum carnum ab-
sumant. Quod nonnulli ita interpre-
tantur, tanquam si per talenta hic
libra acciperentur: melior sententia
Casauboni, qui per talentum intelli-
git juxta Graecos scriptores libras
Romanas cxx. utique per quindecim
talenta quindecim libras intelligi ne-
queant, cum dicat Gellius legem Li-
ciniam, quae eadem fere cum Fannia,
carnis aridae et salsamenti certa pon-
dera in dies singulos constituisse,
Macrobius autem apertius nominet
carnis aridae pondo tria, salsamento-
rum pondo libram. Non potuere
igitur constituta esse quindecim li-
brae quotannis. Talenta igitur quin-
decim efficiunt millena sexcentena
pondo mensurae Romanae. Neque
haec nimia summa alicui videatur,
quandoquidem salutarum et fumo in-
duratarum carnum multo communior
usus erat, quam recentium. Juxta
Macrobius tamen minor summa es-
set, nimirum mille quadringenta et
sexaginta circiter pondo, si quatuor
librae singulis diebus insum-
antur. Annus enim constat tre-
centis sexaginta quinque diebus et
horis fere sex.

§ 4 *Levius poeta*] *Levium* Ape-
leius vocat, cuius eodem metri gene-
re versus citat. Priscianus citat Li-
vium ex libro sexto *Erotopagnion*,
sicut etiam Ausonius in *Centone*
Nuptiali *Livium* *Andronicum* intel-
lexisse videtur: sed recte putat *Sal-
masias*, veram hujus poetae nomen
fuisse *Laevium*, pro quo *Laelius* et
Livius adulteratum in libris. De
Livio tamen *Andronico* vide *Cicero-
nem* ad *Trebatium* lib. vii.

17 *Erotopagnis*] Vulgo inepte,
Crotopagnis. Apud Ausonium tamen
in *Centone Nuptiali* ita quoque cor-
rupte legitur. Proclivis hic lapsus
fuit, uti certum est ex *Prisciano* et
Sosipatro Grammatica. *Erotopag-
nia* erant amatorii lusus, quam in-
scriptionem in suis quoque secuti ear-
minibus *Nævius* et *Pacuvius*, ut *No-
ninus Marcellus* testatur.

Lux liquida] Id est, vita: ita dicti-
mus lucem intueri, pro vitam degere.
Lucem autem liquidam dixit, sicut
aërem liquidam poeta.

L. Sylla dictator] Haec lex *Cornelia*
a *Cornelio Sylla* appellata fuit, 'In
qua,' ut scribit *Macrobius*, 'non con-
viviorum magnificentia prohibita est,
nec gulae modus factus, verum minora
precia rebus imposita: et quibus rebus
Dii boni! quamque exquisitis, et pene
incognitis generibus deliciarum! quos
illic pisces, quasque offulas nominat!
et tamen precia illis minora consti-
tuit. Ausim dicere, ut vilitas edu-
liam animos hominum ad parandas
opsoniorum copias incitaret; et gulae
servire, etiam qui parvis essent fa-
cultatibus, possent. Dicam plane
quod sentio. Apprime luxuriosus mi-
hi videtur et prodigus, cui haec tanta
in epulis vel gratuita ponantur. Ita-
que tanto hoc saeculum ad omnem
continentiam promptius, ut pleraque
earum rerum, quae *Sullana* lege ut
vulgo nota comprehenduntur, nemo
nostrum vel fando compererit.' Mi-
rum legem hanc sumptuariam *Syllam*

tulisse, cum ipse luxu in conviviiis immodico diffunderet. Meminit splendidissimi epuli, quod Populo Romano exhibuit, Plutarchus in Sylla, quo magna copia cibariorum in annem projiciebatur, vinumque diffunde-batur quadraginta annis vetustius. Mortua quoque Metella conjugē leges sumptuarias funerum, et mox quoque conviviorum neglexit, ut idem testatur Plutarchus.

Prandiorum gurgitibus] Sicut profundi gurgites aquarum omnia absorbent, ita illi conviviiis etiam splendida patrimonia decoquebant. Audi Senecam: 'Quid est sumptuosa cœna flagitiosius, et equestrem censum absumente? et tricies tamen HS. adjiciales cœnæ frugalissimis constiterunt.' Tricies HS. juxta Voss. sunt centum et quinquaginta millia Caroleorum florenorum. Plinius inquit lib. ix. cap. 17. Asinium Celerem multum piscem medlocrem (utpote qui duas pondo libras non excederet) mercatum fuisse octo millibus nummum, id est, Caroleis quadringentis. Vide etiam Macrobi. lib. iii. Sat. c. 15. Quicquid luxui alendo excogitari poterat profunde-batur. Neque tantum Principes et Magnates, verum et humiles, et infimæ conditionis homines. De Apicio Seneca: 'Cum HS. millis,' duo milliones et semis, 'in culinam congestisset, ære alieno oppressus rationes suas tum primum coactus inspexit, superfuturum sibi HS. centies computavit, et velut in ultima fame victurus, veneno vitam finivit.' De Æsopo histriōne Plinius: 'Maxime insignis est in hac memoria Clodii Æsopi tragici histriōnis patina, 600. HS. taxata,' juxta Lipsium 15000. Philippeorum, 'in qua posuit oves, cantu aliquo aut sermone humano vocales, millibus sex singulas coemptas, nulla alia inductus voluptate, nisi ut in his imitationem hominis manderet.' Et de ejus filio Horatius: 'Filius Æsopi direptam ex

aure Metellæ, Scilicet ut decies solidum sorberet aceto, Diluit insignem baccam.' Plinius singulis conviviis ad sorbendum uniones dedisse refert. Sin hæc homines infimæ conditionis fecerint, quis Principes, et profundissimæ prodigalitatis M. Antonium, et Cleopatram, Caligulas, Vitellios admiretur? quis privatos, quibus ludibrio videntur fuisse divitiæ? Vide Clacconium de Triclinio, Lupivium Ursinum in Appendice, Lipsium, et Mensium de luxu Romanorum.

Kalendis] Quæ Junoni sacræ erant, unde et ipsa Kalendaris appellata. Sicuti enim annus Jovis, ita menses Junonis esse existimarunt Veteres: unde Ovidius: 'Vindicat Ausonias Junonis cura Kalendas.' Idibus erant sacra Idulia, quibus agna Idulis Jovi cædebatur. Nonarum tutela Deo carebat, teste Ovidio.

Diebus ludorum] Præter ludos alios promiscuos, sacri ludri fuerunt Megalenses, Cereales, Florales, Martiales, Apollinæ, Capitolini, Romani, Plebei, Compitalitii, Sæculares. Vide vetus Kalendarium Romanum.

Feris] Feriæ publicæ vel erant statæ, quod certo statutoque tempore observarentur, ut ait Festus, sicuti erant Saturnalia, Lupercalia, Agonalia, Carmentalia, vel conceptivæ, quæ quotannis in certum diem a Pontifice vel Magistratu concipiebantur, ut Latine, Sementinæ, Paganalia, Compitalia. Erant quoque Imperativæ, quas pro arbitrio suo Consul vel Prætor indicebat, vel erant nudinæ. De Feriis audi Ciceronem de L. L. 'Feriis,' inquit, 'jurgia amovendo, easque in famulis operibus patris habento. Itaque ut ita cadat in annis anfractibus, descriptum esto, certasque baccas sacerdotes publice libanto, idque certis sacrificiis et diebus. Itemque alios ad dies ubertatem lactis, fetusque servo: idque ne committi possit ad eam rem ratione cursus annuos

saniano, quæque cuique divo decoræ gratæque sint hostiæ providento.' Singulis autem mensibus a Rege Sacrorum vel a Præatore feriæ proclamabantur, quibus nullum opus facere licitum erat. Vide Macrobi. lib. i. Saturn. cap. 16. per solemnes autem feriæ non tantum statas, quæ universo Populo communes quotannis certis ac constitutis diebus ac mensibus, et in fastis statis observationibus, ut loquitur Macrobius, annotatæ erant, atque ita solemnes dici poterant, sed quascunque receptas hic intellige, forsitan etiam privatas.

Sestertius tricenus] Sestertius nummus a semisse tertio dictus, quod duos asses et semissem tertii contineret, ut Vitruvius, Festus aliique testantur. Fuit quarta pars denarii, qui antea decussem, postmodum XVI. asses valuit. Valebat igitur antiquitas sestertius duos asses et dimidium, postmodum quatuor asses, aucto denarii pretio. Moneta Belgica sestertii triceni juxta Vossium Caroleum (qui est viginti sestertiorum) et dimidium valent. Hotomannus lib. de Re nummar. legit *sestertius trecentos*, ubi Agellius de festis diebus agit; ubi de aliis diebus, *tricenos*, pro *ternos*. Trecenti sunt CCC. sestertii, id est, quindecim Carolei, triceni Caroleus cum dimidio. Priori certe loco summa nimis exigua est præ illius sæculi opibus. Si tamen lectio non mutetur, magna fuit illo tempore frugalitas.

[§ 5 *Æmiliæ*] Quam tulit M. Æmilius Lepidus Cos. cum Q. Lutatius Catulo, anno U. C. DCXV. Vide Macrobi. Saturn. lib. II. cap. 13. Cibaria hæc dicitur, quod cibus modus poneretur.

Lex deinde Antia] Post Æmiliam paucis interjectis annis lata ab Antio Restione. 'Quam legem,' ut loquitur Macrobius, 'quamvis esset optima, obstinatio tamen luxuriæ et vitiorum firma concordia nullo abrogante irritam fecit. Illud tamen me-

morabile de Restione latore ipsas legis fertur; eum quoad vixit foris postea non cœnasse, ne testis fieret contemptæ legis, quam ipse bono publico pertulisset.'

Lex Julia] Complures leges, sicuti hæc lex sumptuaria, Juliæ appellatæ, quæ tamen ab Augusto vel latæ, vel confirmatæ. Quam legem sperni, vetitaque utensilium pretia indies augeri C. Bibulus et ædiles conqueruntur apud Tacitum Annal. lib. III. verum illorum querelas neglexit Tiberius, cum videret tot a majoribus repertas leges, etiam illos quas divus Augustus tulerat, vel oblivione vel contemptu abolitas securiorem luxum fecisse.

Nuptiis et repotiis HS. mille] In antiquis editionibus, et H. Stephani, *HS. millies*, quæ stupendæ luxuriæ summa esset, non parcimoniæ, quam leges sumptuariæ præscribunt. Scribendum *sestertii mille*, qui quinquaginta Caroleis æstimantur. Mille sestertii cum ducentis et trecentis, de quibus supra verba fecit Agellius, proportionem et convenientiam habent.

Repotiis] Repotia dicuntur, cum postridie nuptiarum apud novum Sponsum cœnatur, et ab iteratis portionibus nomen accipere. Horat. 'Ille repotia, natales aliosve dierum Festos albatu celebrat.' Porphyrio diem intelligit, qui nuptias sequitur. Aero diem septimum, quo nova nupta redire solet ad parentes suos.

Divine Augusti] Plures leges sumptuarias Augustum tulisse, ex verbis Taciti lib. III. Annal. colligi videtur, cum dicit: 'Tot a majoribus repertæ leges, tot quas Divus Augustus tulit, illæ oblivione, hæ (quod flagitiosius) contemptu abolitæ, securiorem luxum fecere.'

An Tiberii] Vide Tacitum Annal. lib. III. et Plinium lib. XXXIII. c. 2.

Sumptus cœnarum propagatus est] Præter has leges mentionem facit

Macrobias Antonli, qui antequam Triumvir esset, de sumptibus quoque edictum proposuit. Quod eo magis mirum, quod ad satiandam postmodum ingluviem, quicquid mari aut terra aut etiam cœlo gigneretur, natum sibi esse existimaret, et cum Cleopatra de expensis certaret, quæ unionem aceto liquefactum absumpsit, quæ centies HS. æstimabatur, id est, quinque centenis Caroleorum millibus.

CAP. XXV. *Proportionem vocant*] Sic uti etiam Quintilianus lib. i. testatur. Varroni dicitur 'veritas et ratio quæ a similitudine oritur.' Græci ἀναλογίαν vocant.

Consuetudinem] Συνηθειαν Græci indigentant, quæ nimirum analogiæ adversatur. Aliquando enim consuetudo cum analogia convenientiam habet.

Aristarchus et Crates] Analogiam ex Græcis oppugnavit Chrysippus, qui libros sex teste Varrone de Anomalia conscripsit, Diogenes Laërtius in vita Chrysippi quatuor tantum illi assignat libros. Hunc Crates nobilis Grammaticus expressit, et contra Aristarchum, qui contrarium defendebat, librum scripsit. Est autem is Crates Mallotes, cujus Suetonius lib. de Viris Illustr. mentionem fecit. Audi illum: 'Primus igitur, quantum opinamur, studium Grammaticæ in urbem intulit Crates Mallotes' (Mallus autem urbs Ciliciæ) 'Aristarchi æqualis, qui missus ad Senatum ab Attalo rege, inter secundum ac tertium bellum Punicum, sub ipsam Ennii mortem, quum in regione Palatii, prolapsus in cloacæ foramen, crus fregisset, per omne legationis simul et valetudinis tempus plurimas ἀκποδούς subinde fecit assidueque disservit, ac nostris exemplo fuit ad imitandum.' Atque huius discipulum fuisse Panætium ex aliorum mente refert Strabo. Crates itaque cum Aristarcho contra Analogiam certamen con-

servit, et plures alii in ea materia ingenium suum ostentabant. Vide Sextum Empiricum cap. 10. adversus Grammaticos. Inter Latinos Julius Cæsar, teste Suetonio, et Terentius Varro de Analogia libros, cujus libri mutili adhuc extant, scripsere. Novissime Vossius libris quatuor de Analogia omnium industriam superavit. Quem consulere omni modo oportet.

§ 2 *Lepus, leporis*] Frustra hic Analogiam desiderat Varro, quia lepus ex Siculo est λέπος, atque ita juxta Græcam terminationem declinavit.

Lavo, lavi] Neque hæc similia, nam lavo olim tertie conjugationis fuit, quod ex Plauto, Virgilio x. Æneid. et Horatio lib. iii. Od. 5. liquet.

Pupugi, &c.] A veteri 'pugo,' unde et pugio nomen accepit. Sicut 'tutudi' a 'tudo,' geminata syllaba ad modum fere augmenti Græcorum. A 'tudo' tudes, Festo, id est, malleus.

Rarenter] Cæcilio, Nævio, Livio Andronico, Ennio, Catoni usitatoni vocabulum. Derivatur ab inusitato 'rareo,' unde rareresco et rarefacio.

CAP. XXVI. *M. Frontonem, &c.*] Non intelligitur hic Fronto, qui ter Consul fuit, et quidem tertium cum Trajano Imperatore iii. Consule. Plinius in Panegyrico: 'Recepit etiam consulatum (Trajanus) ut daret, noverrat moderationem hominum, noverrat pudorem, qui non sustinerent tertio Consules esse, nisi cum ter Consule.' Quem oratorem quoque insignem fuisse, et poëtis hortos et ædes concessisse ad recitanda poemata ostendit Juvenalis, cum inquit: 'Frontonis platani, convulsæque marmora clamant.' Verum intellige Cornelium Frontonem Rhetorem, quem cum Herode Attico inter Præceptores M. Antonini Philosophi enumerat Capitolinus. De quo idem auctor: 'Sed multum ex his Frontoni detulit, cui et statuum in Senatu petiit.' Quem

quidem etiam Consulem fecit, sed affectum in duos menses, ut testatur Ansonius in Gratiarum Actione. Et ipse Fronto apud Charisium in Epistola ad Marcum honores oblatos agnoscit. Meminit ejusdem Frontonis Capitolinus in vita Veri Imperatoris, et Macrobius lib. v. Saturn. siccam dicendi genus illi tribuit. Hunc hic intelligi arbitror. Plures tamen fuere Frontones, quorum mentio apud Antiquos. De illo priore, qui cum Trajano Consul fuit, puto loqui Josephum de Bello Jud. c. 7. qui sub Tito in obsidione Hierosolymitana meruit. Eundem fuisse tribunum Vigiliarum ex Tacito lib. i. apparet: et huc pertinet Martialis versus, ad Frontonem, 'Clarum militis Fronto, togæque decus.' Sed de variis Frontonibus, vide Onuphrii Fasti.

De coloribus] Quæ materia torsit omnium Philosophorum ingenia, qui hoc faciunt causas rimando ut intelligendo haud quicquam intelligant. Vide Julium Casarem Scaligerum Exercitat. 315. et Thylesium de Coloribus, novissime Cartesium.

Concinntates] Convenientes, elegantes et idoneas appellationes.

§ 2 *Aliter sanguis*] Purpureum tamen et sanguineum colorem confudere Veteres. Plinius de Tyrio colore: 'Laus ei summa, color sanguinis concreti, nigricans aspectu, idem et suspectu refulgens. Unde et Homero purpureus dicitur sanguis.' Sicut autem recentiores autores blattam purpuream vocarunt, ita blatteum sanguineum denotat, vel *ὀπρύθρον αἷμα*, id est, 'sanguinem concretum.'

Ostrum] Sicut apud Græcos *ὀστρεον*, ita apud Latinos ostrum modo pro conchylio marino, modo pro sanie sive cruore, quo vestes tinguntur, sumitur. Ita et purpura ipsam piscem et saniem denotat. A qua purpuream pretiosissimæ vestes appellantur.

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

tar. Plinius lib. ix. c. 86. 'Purpureæ florem illum, tingendis expetitur vestibus, in mediis habent faucibus. Liqueoris hic minimi est, in candida vena, unde pretiosus ille bibitur, nigrae rosæ colore sublucens. Reliquum corpus sterile. Vivas capere contendunt, quia cum vita succum eum evomunt. Et majoribus quidem purpuris detracta concha auferunt, minores trapetis frangunt, ita demum rorem eum excipientes Tyrii.' Audi et Vitruvium lib. vii. cap. penult. 'Ea conchyliæ cum sunt lecta, fermentis circa scinduntur, e quibus plagis purpurea sanies, uti lachrymæ profuens, excussa in mortariis terendo comparatur, et quod ex concharum marinarum testis exurit ideo ostrum est vocatum.'

Russus enim color] Antiquissima Veneta editio, *Ruffus enim color et ruber nihil a vocabulo rubei differunt*. Pro *Raffus* scribe *russus*. Aldina editio, sicut Badiana, pro *rubet*, *ruff* legit. Rubens color vix dicitur, sed robeus Antiquis. Varro lib. ii. de Re Rust. cap. 5. 'Colore potissimus nigræ, deinde robeo.' Et in antiqua inscriptione, 'omnibus annis vitulo robeo et verre.' Virg. tamen ait lib. i. Georg. 'Nunc facilis rubea texatur fascina virga:' verum Servius virgam Rubeam ab oppido Italiæ Rubis dictam existimat.

Ἰαυρόεις] *Ἰαυρόεις Ἰαυρόεις* est luteus pallidus, quem colorem *Ἰαυρόεις* proprie Diores appellabant. Atticis autem est luteus flammeus, qui et *πυρρός*. Poëta crocum *Ἰαυρόεις* appellat, a quo color croceus, hoc est, luteus in rubrum vergens. Poëtæ Latini rubrum crocum vocant: 'Nec fuerant rubri cognita fila croci.' Quidam *Ἰαυρόεις* supra *πυρρός* collocant in gradibus coloris rubri percensendis, alii infra. Favorinus apud Agellium in quibusdam editionibus (Aldi Manutii nimirum, H. Stephani, et quæ illos sequuntur) hoc ordine procedit in

4 D

distantiis signandis rufi coloris : ξανθὸς δὲ καὶ ρυπθὸς καὶ ἐρυθρὸς καὶ φουρκοῦς. Aliter tamen scribunt veteres libri, ex quorum auctoritate totus ille locus Agellii sic distinguendus ac legendus : *Russus enim color et rubor nihil a colore rufi differunt, neque proprietates omnes ejus declarant. Xanthos autem, et erythros, et rhyphos, et phoinix habere quasdam distantias coloris rufi videntur.* Ut vulgo editum est contrarium sensum efficit Favorini mentis : *ρυπθὸς* facit vicinum *φούρου*, ita enim vocat puniceum. Hesychius *φούρου* interpretatur *ρυπθὸς*. Alii *ρυπθὸς* infra ξανθὸν ponunt, remittentes ac dilutiores reddentes. *Sabmas. ad Solin. pag. 1155.*

[*Χανθός, &c.*] Id est, 'Flavus autem et ruber, et fulvus et puniceus.'

[§ 3 *Phæniceus*] Rubicundus instar immaturæ palmulæ. Sed confunditur sæpe cum puniceo; qui summum splendorem ruboris habet. Græci tamen utrumque colorem *φούρου* appellarant, nonnunquam *φουρκοῦς* puniceum; sanguineus color *φούριξ* et *φούριος*, qualis purpuræ Tyriæ. A qua tinctura Phænices dictos eruditi arbitrantur. Sed a Phœnice, qui idem cum Erythra rege sive Edom, qui Esavus, ita dicti. Et hinc mare Erythræum. Edom enim, *φούριξ*, et Erythras idem denotant, nimirum rubicundum. Vide Exod. xxv. cap.

[*Spadix*] Dioscorides involucrum fructus palmæ, vel etiam fructum *σπράδιον* appellat : *σπράδιξ* palmæ termes, ex quo fructus dependet, Poluci dicitur, imo ipsa palma Hesychie. Etiam Theophrastus *σπράδας* palmites sive termites appellavit, unde racemi sive poma dependent. Hinc igitur *spadix* vel *spadiceus* color, Phœniceo similis. Isidorus : 'dictus *spadix* a colore palmæ, quam Siculi *spadica* vocant.' Doricos appellavit Gellius. Siculi autem Dorica lingua utebantur. Philargyrus : 'spadix et Phœniceus est, quales sunt fructus

palmarum, neque diluti nimium coloris, neque nimium pressi.' Color itaque erat remisse ruber, 'quales fructus,' ut Gellius noster loquitur, 'palmæ arberis non admodum Sole incocti.' Colorem leucopyrum appellat, id est, album et fuscum (lege, fulvum) Probus Grammaticus, sicuti esse solet palmæ deficiens color. Idem et badius color Isidoro ἀρό τῆς βάλδος, quæ ramum, sive potius termitem, palmæ denotat.

[*Χυρόνυμος*] Cognominis.

[*Splendoremque*] Contradicere sibi Gellius videtur, cum primo exuberantiam et splendorem coloris proponit, et deinde remissum ruborem instar immaturæ palmæ significat. Coniungere hæc non debuit, cum phœniceus color diversus sit, licet Græci uno vocabulo *φούρου* appellant, et *φουρκοῦς* tamen etiam puniceus dicitur, ut supra dixi.

[§ 4 *Poëta*] Virgilius.

[*Fulvæ Aquilæ*] Imitatus est Homerus, qui Il. α. aquilam *μορφὸν* appellavit. *Ἀλεον ἦκε τελευταῖον ποτεπρὸν, Μόρφον θρηγῆρ'· ὃν καὶ περικὸν καλοῦσι.* Inter aquilæ species ponit quoque Aristoteles de Hist. An. lib. ix. cap. 32. *μορφὸς* autem et *περικὸς* dicitur obscurus, subniger, vel etiam fulvus.

[*Iaspidem*] Extat lib. iv. *Æneidos*, 'atque illi stellatus iaspide fulva Ensis erat, Tyrioque ardebat murice lana.' 'Fulvam' exponit Servius 'viridem.' Plinius lib. xxxvii. c. 9. inter varia iaspidum genera, etiam fulvum commemorat. Hoc idem juxta Servium Didymus et Nicander affirmant. Neque tantum iaspis viridis invenitur, cujus vires prædicat Aëtius lib. ii. tetrabibl. cap. 18. sed purpurei, roseique, aliorumque colorum quoque reperitur : ita ut non opus sit 'fulvam' exponere viridem.

[*Fulvos galeros*] Ex Lupina pelle. Virg. vii. *Æneid.* vs. 688. 'fulvaeque lupi de pelle galeros Tegmen

habet capiti,' ubi galerus pro galea poni videtur: galerus alioquin proprie sacerdotalis pileus. Servius Danielis: 'Suetonius tria genera pileorum dixit, quibus sacerdotes utuntur, apicem, tutulum, galerum. Sed apicem pileum satile, circa medium virga eminente: tutulum pileum lanatum metæ figura: galerum pileum ex pelle hostiæ cæsar.'

A Virgilio dicuntur flavæ] Lib. v. *Æneid.* vs. 309. 'Omniibus hic erit una honos: tres præmia primi Accipient, flavaque caput nectentur olivæ.' flavam olivam viridem interpretatur Servius. *Æschylus* quoque *ἄσπερ ὀλίαν* dixit, quod posterior pars folii videatur porracei esse coloris juxta interpretem Græcæum.

Lymphis flavis] Id est, 'aquis flavis:' flavus color proprio est, qualis in speciebus maturis: talem aliquando colorem sudo celo aquæ præ se ferunt, aliquando purpureum vel cæruleum. Aquilus color juxta Festum ab aqua nomen accepit, cujus incertum esse colorem dicit.

§ 5 *Luteus, hoc color]* Qualls in ovorum vitellis, vel maturo pomo inprimis Cydonio, vel qualis in iis qui morbo Regio laborant, unde et lutea pellis Persie Sat. vii. dicitur.

Dilatior] *Dilatior* legit Salmasius, aliter, *dilucidior*: atque inde nomen accepisse voluit Auctor Noster. Melius est ab herba, quæ lutum dicitur, nomen accersere. Ita Maroni croceum lutum, ita Plinio, ita Vitruvio appellatur. Quo colore nuptialia vela sive flammea tingebantur. Lucanus lib. 1. 'Lutea demissos velarunt flammea vultus.' Qualis herba lutum sit incertum. Isatin herbam, quæ et vitram dicitur, quidam esse arbitrantur. Sed hæc non luteo sed cæruleo colore inficit. Vide Salmasium ad Solin. p. 254. et seq. Leonicens de Plinii erroribus, et Ruellius Lysimachiam esse existimant. Operæ pretium est audire Vitruvium lib. vii. in

fin. 'Item qui non possunt chrysocella propter caritatem uti, herba, quæ lutum' (ita legit Salmasius, vulgo *luteum*) 'appellatur, cæruleum inficiunt, et utuntur viridissimo colore.' Innere videtur luteum colorem cum cæruleo mixtam chrysocellam, quæ viridissima est, imitari. Herbam ipsam cæruleo subtritam pro chrysocella induci Plinius testatur lib. xxxiii. cap. 5. Vide Philandrum ad caput ultimum lib. vii. Vitruvii.

Quam glaucum] Qua voce utitur Virgilius lib. iii. *Georg.* vs. 81. 'Luxuriatque toris animosum pectus: honesti Spadices, glaucique color, deterrimus albus.'

Cæcia] Donatus, 'Cæsius, glaucis oculis, quasi fells oculos habens, glaucos.' Hinc Minerva passim *γλαυκῶπις* appellata.

§ 6 *Uberem]* Copiosam.

Καὶ νίκην] Id est, 'et victoriam de virtute ambiguum fecisti.' Non constat versus, neque Homeri talis reperitur. Ita enim se habet. *Ιλ. φ.* vs. 382. *Καὶ νύ κεν ἡ παρόλασσι, ἡ ἀμφήριστον ἔθηκεν.* Id est, 'Et certe prævertisset, vel ambiguum fecisset certamen.' Similis versus occurrit eodem libr. vs. 527. *Τῷ κέν μιν παρόλασσι, οὐδ' ἀμφήριστον ἔθηκεν.* Vel itaque aliusit Gellius ad versum Homeri, et pro *νύ κεν* posuit *νίκην*, pro *παρόλασσι* *ἐν' ἀπεργῇ*, vel versus ex poeta restituendus est, sed vix tamen tum ad præsens negotium facit. Vide H. Stephanum ad Gellium, p. 181.

§ 7 *Marmore flavo]* Aquas maris 'marmor' appellavit, ob nitorem, splendorem: *μάρμαρος* autem Græcis *λευκόν* denotat, ut Hesychius testatur. *λευκόν* autem et *λαμπρόν* denotat, quod multa luce splendeat.

Conserta] Consertis navibus: vel lege, ut monui, *conserta*.

CAP. XXVII. *Ἐξάρων]* Id est, 'Videbam autem ipsam Philippum, cum quo nobis de imperio et principatu certamen erat, oculo effosso, clavicula

fracta, manu et crure læsum, omne denique corporis membrum, quodcunque fortuna auferre cuperet, ultro offerentem, ut vitam in cæteris honoratam et gloriosam ageret.' Philippo dextrum oculum sagitta ex muris jacta effossum, cum Methonam oppugnaret, Justinus lib. vii. in fine testatur. Plutarchus tamen in Parallelis minor. cap. 8. ab Astere Olynthio, cum oppugnaturus esset civitatem Olynthon et Methonam, oculo vulnus infictum affirmat, dum trahere Sandanum fluvium nitebatur. Sagitta hunc versum inscriptum habebat, Ἀστήρ Φιλίππου θανάσιμον πέμψει βέλος. Id est, 'Aster lethale Philippo mittit spiculum.' Plutarchus in Alex. c. 3. commemorat oraculo Delphico nuntiatum Philippo, ideo alterum oculum amisisse, quod per rimas ostii Jovem Ammonem conspexisset serpentis figura cum Olympiade concumbentem. Putida et fatua adulatione Philippum imitatus Clisophus oculo se privavit, ut Elianus et Athenæus tradiderunt.

Hæc æmulari volens Sallustius] Non video quid opus sit Demosthenis imitatione hæc scripsisse Sallustium.

Tribunus militum] Sertorius in Hispania tribunum militum fuisse præter alios probatos auctores Plutarchus memoriæ reliquit. Ita enim loquitur in vita Sertorii: Σερτόριος μετὰ τῶν Κίμβρων καὶ Τευτόνων πόλεμον, ἀκτεμφοῦς ὑπὸ Δειδίου στρατηγῶ χιλιάρχος ἐπὶ Ἰβηρίας, ἐν τῇ πόλει Κάστλων ἐχειμαζέτο Κελτιβήρων. I. e. 'Sertorius post bellum Cimbricum Teutonicumque Tribunus militum in Hispaniam sub Didio Imperatore missus, hibernavit in urbe Celtiberorum Castulone.'

Didio Imperatore] Ita legendum, non, *imperante*, multo minus, *T. Didius Imperator*: neque enim in Hispania T. Didius fuit tribunus, sed Sertorius, quem post Cimbricum et Teutonicum bellum a Didio Imperatore

in Hispaniam missum Plutarchus testatur. In denario antiquo argenteo mentio sit T. Didii, hoc modo, T. DIDIO IMP. atque ita hic scriptum arbitror. Plutarchus στρατηγὸν appellat.

Paratu] Apparatu. Ita solet Sallustius loqui.

Adversis cicatricibus] Quæ adverso corpori illatæ, non a tergo.

Quo ille dehonestamento] Hoc vocabulo etiam utitur Tacitus. Apuleius in Apologia etiam 'inhonestamentum' dixit, et C. Gracchi verba Isidorus lib. ii. Etymol. ita refert: 'Pueritia tua adolescentiæ tuæ inhonestamentum fuit, adolescentia senectutis dedecoramentum, senectus Reip. flagitium.' Donatus in Enochum actu iii. scen. 2. paulo aliter hæc verba in hunc modum legit: 'hæc,' id est, cicatrices, 'sunt virtutis insignia, dehonestamento tamen esse corpori maxime lætabatur.'

Gloriosius retinebat] Plutarchus in vita Sertorii totum hunc locum expressit. Operæ pretium est illum audire: Τοῦ γὰρ Μαρσικοῦ πολέμου συνιστάμενου στρατιώτας τε προσταχθέν ἀντὶ καταλέγειν καὶ ὅπλα ποιῆσαι, σπουδὴν καὶ τάχος προσθεὶς τῷ ἔργῳ, παρὰ τῶν ἄλλων νέον βραδύτητα καὶ μαλακίαν, ἀνδρὸς ἐμπράκτους βίωσόμενον δόξαν ἔσχεν οὐ μὲν ὀφείκато τῆς στρατιωτικῆς τόλμης, εἰς ἀξίωμα προεληλυθὸς ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ χειρὸς ἐπιδευκόμενος ἔργα θαυμαστά, καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀγῶσι ἀφειδῶς ἐπιδίδοτε, τῶν ὕψους ἀπέβαλε τὴν ἑτέραν ἐκκοπέεισαν. ἐπὶ τοῦτῃ δὲ καὶ καλλωπίζόμενος αἰεὶ διετέλει. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους οὐκ αἰεὶ τὰ μαρτύρια τῶν ἀρεσκίων περιφέρειν, ἀλλὰ καὶ ἀποτίθεσθαι στρατὰ, καὶ δόρατα, καὶ σφερόνους· αὐτῷ δὲ τῆς ἀνδραγαθίας παραμένειν τὰ γυναισμάτα, τοὺς αὐτοὺς ἔχοντι τῆς ἀρετῆς ἅμα καὶ τῆς συμφορᾶς θεατὰς. Id est, 'Bello Marsico ingruente jussus delectum habere militum et arma parare, et industriam et festinationem adhibuit, supra cætorum juvenum

arditatem et molliem, viri impigri sibi gloriam peperit. Neque de militari audacia deflexit, ubi ad dignitatem ducis pervenit, verum et manu admiranda opera edidit, corporique in praeliis minime pepercit, alterumque oculum excisum amisit. Ob quod etiam gloriabatur perpetuo, alios non semper strennitatis secum circumferre testimonia, sed deponere torques, hastas, coronas : sibi fortitudinis insignia permanere, quando eodem virtutis suæ et calamitatis habebat spectatores.

[§ 2 T. Castricius] Qui juxta Gellium lib. XIII. c. 21. fuit 'Rhetoricæ disciplinæ doctor, qui habuit Romæ locum principem declamandi ac docendi, summa vir auctoritate gravitateque, et a Divo Hadriano in mores atque literas spectatus.'

[*Ἦν ὁτι ἀν βουλῆσιν*] Id est, 'Offendentem omnia membra corporis, quæcunque fortuna auferre cuperet.'

[*Gloriarum*] Gloria in plurali numero apud alios haud temere reperitur. Cicero tamen semel quod sciam usurpat : 'Honorum gradus summis hominibus et infimis sunt pares, gloriæ disparēs.'

CAP. XXVIII. *Compertum non est*] Baldus non est rejicit. Hunc autem modum loquendi confirmat ex antiquis auctoribus Budæus in Annotationibus ad Pandectas, quia in particula sequenti sed ne negationem præcedere satis liquet.

[*Physicus quidem Philosophias*] Durus modus loquendi : forsán legendum, *Physicos quidem Philosophos*. Varia enim fuit ea de re philosophorum sententia. Vide Senecam lib. vi. Natur. Qu.

[*Ventorumne vi, &c.*] Apposite Seneca : 'Queramus ergo quid sit, quod terram ab infimo moveat, quid tanti molem corporis impellat, quid sit illa valentius, quid tantum onus vi sua labefactet : cur modo tremat, modo luxata subsidat, nunc in partes divisa

diacedat : et alias intervallum ruinæ suæ diu servet, alias cito comprimat : nunc amnes magnitudinis notæ convertat introrsus, nunc novos exprimat : aperiat aliquando aquarum calentium venas, aliquando refrigeret, ignesque nonnunquam per aliquod ignotum antea montis aut rupis foramen emittat, aliquando notos et per sæcula nobiles comprimat. Mille miracula movet, faciemque mutat locis, et differt montes, subrigit plana, valles extuberat, novas in profundo insulas erigit.' Quod autem magis stupendum, nonnunquam urbes ipsas alio transportat. Ita Anonymus Grammaticus tempore Valentiniani urbem Methonen terræ motu triginta octo ulnis, sive pedibus ducentis viginti octo transpositam fuisse testatur. In Peloponneso urbes radicibus evulsæ, atque alio translatae. Transferri non tam mirum, quam non pessundatas. Illud tamen factum in Syria et Mesopotamia sub Constantino Copronymo, Theophanes, Cedrenus, alii affirmant. Sit fides penes auctores. Ut de terræ motu succincte quædam videamus, Aristoteles dividit inter tremorem, et pulsuum, quem *τῆρμον καὶ σφύγμιν* appellavit. Tremore terra concutitur juxta latitudinem ad latus dextrum vel sinistrum, pulsu secundum longitudinem sursum aut deorsum agitur. Dividit illum Aristoteles in *συστολήν καὶ διαστολήν*. Illa erumpens spiritus magnas moles instar montium egerit, et durissima quæque perrumpere nititur, atque etiam montes alio transfert tanto impetu atque si cælum ipsum dissiliret ; hæc hiatus profundo terras, montes, ipsas urbes pagosque haurit. Pulsus rarior, frequentior tremor esse solet. Tremor fieri solet instar agitationis cunarum, qui etiam urbes et ædificia ex imis fundamentis quatiendo nonnunquam convellit. Ita sub Tiberio duodecim Asiæ urbes una nocte prostratae. Ita sub Herode Magno multis in Judæa

urbibus, vicis, pagisque subversis 30000. millia Judæorum horribili fato occubuerunt, ut testatur Josephus lib. 1. de Bell. Jud. cap. 14. In montibus periculosi tremores pulsusque, qui aliquotiens abrupti vicina loca urbesque et pagos ruina tegunt, flumina eructant, ignitos rivos evomunt, ut Petrus Bembus eleganti de monte Ætna tractatu memoriæ prodidit. De variis terræ motibus consulendi Historici. Inprimis ille funestus fuit, qui contigit sub Valentiniano Imperatore, qui totum fere terrarum orbem commovit. Vide Socratem lib. rv. Histor. Eccles. cap. 3. et Ammianum Marcellinum in fin. l. xxvi. qui narrat ibidem, reiectam maris profundî voraginem, visas in ipso pelago vallium veluti et montium vastitates, piscesque multiformes in limo hæsisse. Horribiles quoque terræmotus in urbe Byzantia describit Agathias lib. v. Histor. Porro scribit Aristoteles 11. Meteor. c. 8. terræmotus vere et autumno potissimum fieri, quia hæc tempora sunt flatuosissima, cœlo tranquillo, et nocturno vel matutino tempore. 'Præcedit quoque,' ut Plinius testatur, 'comitaturque terribilis sonus, alias murmur simile mugitibus aut clamori humano, armorumque sonantium fragori, pro qualitate materiæ excipientis, formæque vel cavernarum vel cuniculi per quem meat,' &c. Nimirum venti sive spiritus in cavernis quadam reciprocatione luctantur, atque erumpere nituntur. Et quidem quo magis in arcum contracti, eo validius in altum enituntur, atque celerius magno impetu erumpunt. Ventum igitur sive spiritum clausum causam terræmotui Aristoteles et Theophrastus statuunt.

An aquarum? Vide Senecam lib. vi. Nat. Qu. cap. 6. 7. et 8.

Ἐνδοσυστοιχία, &c. Quod utrumque Græcum vocabulum 'terræ concussorem' denotat. Sed non est necesse de terræ motu intelligere; An-

tiqui enim eo denotarunt, litorea et terras fluctibus oceani percussu.

An cuius aliæ rei causæ? Anaxagoras alique ignem causam terræmotus esse dixere, variasque adferunt causas. Anaximenes terræ tribuit, Democritus omnes simul causas statuit. Vide Senecam lib. vi. pluribus capitibus. Vide et Plutarchum de Placitis Philos. lib. 111. cap. 11. Plinium lib. 11. cap. 79. inprimis vero Aristotelem lib. 11. Meteorol. c. 7. Porro Astronomi Saturno, Jovi, et Marti efficacem quoque causam terræmotus tribuunt: Saturnus enim, ut aiunt, frigidus humores cumulat, Mars calefacit, Jupiter ita temperat, ut calor et frigus inter se rixentur, et motu diverso et adverso in se mutuo agant. Eclipses quoque inprimis Solis inter causas referunt, quod Solis radii discedere vapores nequeant, qui non attracti in visceribus terræ postmodum tumultum faciunt. Ventis quoque humidis et frigidis, æstivo tempore, quinetiam pluvia tempestate terræ meatus ac pori constringuntur, ac postmodum calore rarefacti propter nimiam quantitatem exhalare nequeunt. De quibus videndus iterum Aristoteles. Terræmotum pestis, sterilitas, fames ut plurimum sequuntur. Halitus enim qui longo tempore in concavitate terræ conclusi fuerint putrescant, atque ubi eruperint aërem terramque inficiant. Ipsi quoque fontes pntelique noxium spiritum hauriunt. Unde legimus apud Plinium et Ciceronem Pherecydem hantū aquæ e puteo terræ motum prædixisse. Sed manum de tabula.

Aliæ rei? Pro *aliis rei*. Ita et Plautus 'aliæ mulieri' dixit, Cicero 'unæ rei,' Priscianus 'nullæ nationi.'

Alterius Dei vi? Alterius Nеп-
tuno.

§ 2 *Castissimi?* Purissimi, vel rituum observantissimi. Castus enim substantivè etiam ritum religionis denotat. Varro Rer. Divin. lib. 1.

'Nostro ritu sunt facienda civillas, quam Græce casta,' id est, ritu vel cæremonia. Nævius Bello Punico: 'Res divas edicit, prædicat castus.'

[*Ubi terram movisse sonnerunt*] Livius lib. xxxv. 'Romæ peridem tempus duo maximi fuerunt terrores, diutius alter sed segnior; terra duos et quadraginta dies movit: per totidem dies feræ in sollicitudine et metu facere, in triduum ejus rei causa supplicatio habita est.'

[*Poluisset*] Vel si feriis indictis conceptisque opus aliquod fieret; vel religiosus cultus quocunque modo violatus esset.

[*Picula*] Sacrificio ad expiandam Deorum iram.

SI DEO, SI DEÆ] Ita Dii tutelares urbium evocabantur ambiguo nomine, SI DEUS, SI DEÆ, quod aliter urbem capi posse non crederent, aut si posset, nefas æstimarent Deos habere captivos, ut loquitur Macrobius lib. I. Saturnal. cap. 9. Ita in devotionibus urbium de nomine dubitabant; quarum hæc formula erat, DIS. PATER. VE. IOVIS. MANES. SIVE. VES. QUO. ALIO. NOMINE. FAS. EST. NOMINARE. Neque tantum de nomine, sed de sexu quoque solliciti erant, ut testatur Arnobius l. iv. Quisotiam quædam ideo numina sub utroque sexu venerabantur. Ita Lunam et Lunam dixere, et Minerva sub utraque specie colebatur. Onomacritus in Hymnis, qui valgo creditur Orpheus, ad Minervam ita loquitur: 'Ἀφ' ἧς πὲρ καὶ ὅθλιν ἔφυν. Quid autem caset τὸ ἔφυν καὶ ὅθλιν πρὸς τοῖς αὐτοῖς Hipparchus olim teste Suida explicavit.

[*Si Luna motibus*] Vocabulum motibus delendum videtur. Neque enim hic quicquam ad rem pertinet.

[*Rationes veras, &c.*] Inhibentur Solis radii tempore novilunii, cum in cauda vel capite Draconis vel juxta has metas Sol positus fuerit propter interpositionem Lunæ inter aspectum

nostrum et corpus Solis. Atque hæc Eclipsis solaris dicitur. Lunar is fit in plenilunio propter interpositionem terræ, quæ propter soliditatem radios Solis non transmittit, et quandoquidem Luna proprium lumen non habet, sed a Sole mutuatur, lumine adscititio illam privari necesse est. Thaletem Milesium primum Solis Eclipses deprehendisse Diogenes Laërtius in ejus vita affirmat. Talis autem superstitio incessit gentilium animos, ut æris tinnitu laboranti Lunæ succurrerent, atque eo in omnibus fere sacris πρὸς ἀποσίλωσιν καὶ ἀποκθάσιν uterentur. Macrobius lib. v. cap. 19. 'Omnino autem ad rem divinam pleraque ænea adhiberi solita, multa indicio sunt: et in his maxime sacris, in quibus delinire aliquos, aut devovere aut denique exigere morbos volebant.' Quare soliti Veteres deficiente Luna æra pulsare, Plutarchus aperit libro de Facie quæ in Lunæ orbe apparet. Credebant autem Lunam veneficiis cælo excuti. Virgilius: 'Carmina vel cælo possunt deducere Lunam.' Ridet hæc et merito Ovidius, 'Et quamvis aliquis Temesæa removerit æra, Nunquam Luna suis excutietur equis.' Vide Plutarchum in Æmilio, Liv. lib. xxvi.

CAP. XXIX. *Æsopus ille*] Qui major Pythagora floruit quadragesima Olympiade et apud Cræsum in pretio fuit, quinquagesima immerito rupe a Delphensibus dejectus misere perlit. Fuit hic conditione servus, natura liber, corpore deformis, ingenio præstans. Plato aliquoties ejus mentionem fecit, ostenditque leges sæpenumero esse adversas, cum natura liberum Æsopum, fortuna servilis illum fecerit conditionis. Nimirum multi in servitute liberalis conditionis sunt, multi in libertate servi et mancipia sunt vitiorum, ignorantæ, et suis continuo affectibus in transversum abripiuntur. Vide Aristotelem in

Polit. Vitam ejus scripsit Maximus Planudes.

Ille e Phrygia fabulator] Ex Amorio magnæ Phrygiæ oppido. Distinctionis causa hæc addit, namque et fuit Æopos Mithridatis anagnostes, qui de laudibus Mithridatis scripsit, et nobilis ille Tragœdiarum actor qui tempore Ciceronis vixit, de quo Horatius, lib. II. Epistol. 'Quæ gravis Æopos, quæ doctus Roscius egit.'

Prospicienter] Aliter, *perspicienter*.

Illecebra] Charisius et Diomedes pluraliter tantum dici affirmant. Sed Cicero quoque ita loquitur II. Catil. 'Jam vero quæ tanta in illo unquam homine juventutis illecebra fuit?' et pro Milone, 'Impunitatis spes maxima est illecebra peccandi.'

Induit] Vulgo, *induxit*. Seneca Epist. 94. 'Nulla res magis animis honesta induit, quam bonorum conversatio.' 'Induere animum artibus,' Tacitus quoque dixit.

§ 2 *Habitat*] Schegkins dicit in suo Codice reperiri *habet*. 'Habere' Antiqui dicebant pro 'habitare.' Plautus in Aulularia, 'Patri avoque hujus qui nunc hic habet.' Virg. Æneid. lib. VII. 'Quæ loca quique habeant homines.'

Ut appetit] Ubi in propinquo est; legitur in antiquis editionibus, *appetat*.

Congesserat] Ita Schegkins emendaverat ex suo Codice; vulgo legabatur *concesserat*, et apud Badium *concederat*. Congerere autem idem est quod nidificare teste Servio ad illum versum Virgilii Ecloga III. 'namque notavi Ipse locum, aeris quo congressere columbæ.' Congerere autem proprie est nidum construere, unde et avium congestus dicitur, cum ad nidum construendum festucas, floccos, herbas, atque id generis alia congerunt. Græci *συμφορῶν* et *συμφορομήτρους ἐρινδας* dixerunt.

Tempestiviores] Citius solito demet-

tendas.

Manus jam postulare] Ad demetendum.

Diluculabis] Vix aliter quam in tertia persona invenitur.

§ 3 *Otiosus*] Ms. R. *animo otioso esse*, id est, animo securo et tranquillo.

Sol servit] In tertia conjugatione etiam dixit Virg. 'cum litora fervere late Prospiceres.' Idem lib. III. Georg. 'Omnia tum pariter vento nimbisque videbis Fervere.' Quintilianus tamen libro primo c. 6. reprehendit ideo Lucilium, et dicit *servo* Latinis inauditum esse. Vide Vossium lib. III. de Anal. cap. 25.

§ 4 *Temperi*] Tempestive, in tempore.

Obsequibiles] Obsequiosos. Hand temere apud alios probatos auctores hoc vocabulum invenies.

§ 5 *Nidum migravit*] Alio nidum transportans migravit. Insolens modus loquendi.

§ 6 *Versibus quadratis*] Id est, Octonariis sive octo pedum, qui quatuor habent combinationes, vel mensuras. Terentianus Maurus ostendit Iambicum trimetrum, duobus pedibus additis, fieri quadratum. Sicuti ex hoc versu, 'Phaselus ille quem videtis hospites,' fit Octonarius sive quadratus hoc modo, 'Phaselus ille quem videtis hospites Sabinus est.' Quod Octonarios quadratos appellaverint, ex Mathesi desumptum videtur, nam sicut in cubica figura anguli sunt octoni, quæ figura, sicuti alibi vidimus, quadrantal dicitur, ita et quadratos versus dixere, atque longos. De his versibus audire operæ pretium Terentianum, quadratus iambicus qui fiat, 'Sed hic trimetrus quando duplicem pedem A capite sumet: tunc quadratus dicitur. Idemque dictus est et octonarius. Ergo ante versum collocabo iambicum, Phaselus ille quem videtis hospites: Quadratus iste talis effici potest:

Adest celer phaselus ille, quem videtis hospites.' Addit idem anctor una syllaba in principio amota fieri Trochaicum catalecticum, quin etiam ex Hipponacteo acatalectico quadratum fieri una syllaba adjecta. Rufinus in metris Terentianis Boecum de Cyrico hujus carminis repertorem tradit: Fortunatianus, 'Hic,' inquit, 'quia quatuor metris constat, quadratus dicitur.' Per metra Syzygias intelligit.

CAP. XXX. *Aër fuit*] Ventum cum aëre ejusdem regionis conjungit Auctor Noster. Ventus tamen et aër motus differant. Aër est tenuissimus spiritus calidus et humidus. Ventus est exhalatio crassior et concitior, qui ubi ad mediam aëris regionem pervenit, ab aëre frigido et denso protrusus, refracto et dissultante impetu in obliquum flectitur resilitque. Nonnulli Philosophi ventum esse aërem motum censuerunt. Atque ita quoque medicorum Princeps libro de flatibus judicavit, et Theophrastus lib. de ventis idem innuere videtur. Ventus quidem movet, verberatque aërem, sed longe alius est ab aëre. Vide Aristotelem lib. II. Meteorol. Idem tamen Philosophus problem. Sect. 23. Probl. 11. τὸ πνεῦμα σπένδεται ἀέρος esse, id est, 'ventum esse impulsu aëris ait.' Verum ibi Aristoteles aëris nomine intelligere videtur ipsam exhalationem, quæ aërem movet. Venti exhalatio talis est, ut per aërem moveatur, et una cum ipsa aër. Neque tamen omnis aër per se motus ventus est. Recte Alexander Aphrodisiens: 'Potest enim quandoque moveri ab aliquo casu plurimum quidem aëris, quem tamen nullus ventum appellabit; cum non habeat principium quoddam, et quasi fontem, a quo fluxus venti nascatur.' Ita igitur Aristoteles in Problematibus intelligendus, et Alexander quoque aërem exhalationem interpretatur. Alloqui

Anaximandri contrariam opinionem Philosophus in Meteor. ex professo refutavit.

Conflaccescunt] Languent, quiescunt.

Undabundum] Fluctibus agitatum.

§ 3 *Administrari*] Fulciri, adjuvari.

Ἐρθα, &c.] Id est, 'Ubi Auster maritimum fluctum in saxum impellit.' Quæsi vi hunc versum apud Homerum, sed frustra: Versus quidem similis, sed non idem occurrit, Ὀδ. γ. Ἐρθα νότος μέγα κύμα ποτὶ σκαῖον ῥέον δδοῖ: Id est, 'Hinc anater ingentem fluctum ad asperum promontorium propellit.'

Καὶ βορέης] Id est, 'Boreas serenus ingentem fluctum volvens.' Extat locus Ὀδ. ε. vs. 395. Ἄνδ' εὐρύς τε νότος τ' ἔπασσε, ζεφυρός τε δυσσέης, καὶ βορέης ἀθρογενέτης μέγα κύμα κυλινδων. Quos versus suo more imitatus est Virgilius, 'Una eurusque notusque ruunt, creberque procellis Africus, et vastos volvunt ad sidera fluctus.'

Susum, atque rursum] Antiquæ editiones, *sursum atque dejici*. Antiquissima Ven. Ed. pro *atque* legebat *utque*. H. Stephanus *susum, atque rursum dejici*. *Susum* pro *sursum* dixere Veteres, sicuti *præsum* loco *prorsum*. Petrus Victorius in Varronem de Re Rustica ita legi quoque in manuscriptis apud Varronem de R. R. lib. I. cap. 6. testatur: 'Qui colunt deosum, magis æstate laborant, qui susum magis hyeme. Verno tempore in campestribus maturius eadem illa seruntur, quam in superioribus, et celerius hic quam illic coguntur: necnon susum quam deosum tardius seruntur ac coguntur.' *Susum* et *deosum* semper in Mss. inveniri testatur Victorius, atque *susum* quoque in Mss. Codd. Plauti legitur. Ejusdem originis *susque deque*, quod denotat *sursum et deorsum* ἄνω καὶ κάτω: hinc 'susque deque habere,' negligere an quid sursum an deorsum eat.

'Οὐκ] Legendum ex Homero, *ἄνερα*, versus extat 'Οδ. λ. vs. 595. ubi de Sisypho ita loquitur, *ἄνα ἔνα ἄνερα πρὸς λόφον*: Id est, 'Lapidem sursum pellebat ad cacumen.'

§ 4 *Liberis problematum*] Extat locus apud Aristotelem Sectione 26. Problem. 38. verba ita se habent, *διὰ τί ποτὲ τοῦ μὲν νότου πρόωγες, ἢ θάλαττα κυανία γίνονται; τοῦ δὲ βορέου ζοφώδης; ἢ οἷσι ὁ βορέας ἔχον τὴν θάλατταν ταράττει; τὸ δὲ ἀτακτότερον ἔπαν, μάλιν φαίνεται*. In ultimis verbis pro *ἀτακτότερον* Gellius legisse videtur *ἀταρακτότερον*, i. e. 'quod minus turbatur, quod tranquillius est.' Si communis lectio Græca (*ἀτακτότερον*) servetur, contrarium intelligitur, nimirum perturbatum mare nigrum videri. Ita antiquus interpretes intelligit, qui *θάλατταν* quoque *κυανίαν* mare nigrum interpretatur, sicuti ea vox nonnunquam apud Græcos auctores sumitur. Ita ultima verba ad austrum referri deberent, qui juxta Aristotelem sequenti problemate, in fine concitatus esse solet, Aquilo autem primo impetu validior, in fine magis compositus et sedatus. Et hæc ratio quoque esse videtur, quare citius Aquilone desinente undæ subsident, Austro autem remittente, diutius maria intumescant. Dubitatione quoque non caret, an illud, quod tranquillum est, nigrum colorem monstretur. (Sunt enim hi omnes colores apparentes,) Aristoteles utique Sect. 23. Probl. 23. sibi contradiceret, qui

tranquillam et quietam aquam albam videri affirmat, concitatam, minus albam vel nigram. Loquitur autem Philosophus de motione modica, si enim aquæ maris tumidi tempestatibus flagellantur, collisa et spumescens alba videtur. Atque illam rationem reddit, quod quieta aqua magis pellucida sit, et visum transmittat, mota autem aqua visum impediat, et retundat, atque ita nigra esse videatur. Sicut mare quoque remotius nigrum esse videtur. Ubi notandum est Aristotelem dicere *κυανίαν καὶ μάλιν εἶναι*. Nigrum ita et Cyanæum colorem quasi unum esse innuere videtur. *Κυανίαν* itaque *θάλατταν* mare nigrum hic interpretari quis posset, secus atque Gellius qui cæruleum vertit, nisi quod postmodum Aristoteles mare *ζοφώδη*, id est, tenebriosum flante Aquilone esse affirmet. Contra antiquum igitur interpretem communemque lectionem, Gellii versionem probat quoque Gaza. Quod autem ad Aristotelis locum attinet Sect. 23. Problem. 23. ubi quietam aquam albam, motam minus albam vel nigram esse affirmat, non sentit Philosophus allegato ab Agellio problemate aquam plane quietam esse nigram, sed modice motam, nigrum colorem induere. Addit enim τὸ *ἀτακτότερον* (aliter, *ἀταρᾶκτότερον*) *ἔπαν μάλιν φαίνεται*. 'Quod minus turbatum est (vel incompositum) nigrum esse videtur.'

Percepsimus] Carptim legimus.

LIBER III.

CAP. I. *Balneas Sittias*] Ab auctore Sittio ita appellatas. Innumeras fuere privatæ. Recenset S. Rufus in urbe octingentas. Publicæ instar urbium, vel, ut Ammianus loquitur, in modum provinciarum extructæ. Antoninianæ 1600. Diocletiani 3200. sellas habuerunt. Luxum in balneis etiam privatis admodum reprehendit Seneca. Unum tantum locum adducam, ne nimium diffusus sim. 'Pauper,' inquit, 'sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis ac preciosis orbibus refuaserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint; nisi illis undique et in picturæ modum variata circumlitis prætexatur; nisi vitro condatur camera; nisi Paris et Thasius lapis, quosdam rarum in aliquo templo spectaculum, piscinas nostras circumdedit; nisi aquam argentea epitonia fuderint. Et adhuc plebeias fistulas loquor, quid cum ad ænea libertinorum pervenero? quantum statuarum, quantum columnarum est, nihil sustentium, sed in ornamentum positarum et impensæ causa? quantum aquarum per gradus cum fragore labentium? Eo deliciarum venimus, ut nisi gemmas calcare nolumus.' Vide Fulvium Ursinum in Appendice de Triclinio, Georgium Fabricium de urbe Roma c. 17. de constructione balnearum Vitruvium lib. v. c. 10. et qui hunc expressit, Palladium lib. i. cap. 11. sicuti autem hic Sittias Balneas commemorat Auctor Noster, ita Martialis et alias meritorias nominat, Tuccæ, Fausti, Fortunati, Grylli, Lapi, Pontici, Severi, Tigellini, atque ita porro.

Venævis matris] 'Qui venenum di-

cit,' inquit Caius JC. de V. S. 'adjicere debet malumne an bonum sit. Nam et medicamenta venena sunt.'

Effeminat] Cogitationes viriles deprimit, mulieribus similes reddit, quæ divitiarum maxime capiuntur desiderio.

Neque inopia] Inopia non misui minime mirum.

§ 2 *Veterator*] Qui in usu et experientia rerum vetus est et consenuit. Neque enim semper in malam partem sumitur.

Probum] Grammaticum nobilem. De quo vide supra.

§ 3 *Haberet, &c. dicere*] Græcismus. Ita Cicero, 'nihil habeo scribere, hæc habui dicere.'

§ 4 *Strenus*] Robusto, bene valenti. *στυφής* teste Hesychio *λοχυπός* sive fortem denotat, unde 'strenuus' derivatur.

CAP. II. *M. Varro*] Hæc ex Gellio Macrobius commentariis suis inseruit lib. i. Saturæ. cap. 3.

Dierum observationem divisisse] Dies alii naturales, alii civiles: Civiles 24. horis, quibus cælum vel potius terra circumrotatur, finiebantur. Naturales dies in duodecim horas dividebantur, et pro ratione dierum horæ crescebant vel decrescebant. Cæterum antiquioribus temporibus nullus fuit horarum tam apud Græcos quam Romanos usus, nulla horologia. In duodecim tamen partes etiam Herodoti ætate dies dividebatur, verum æquinoccialis. Operæ pretium est audire Salmasium in Solinum p. 641. Ad æquinoccialis diei partes duodenario numero æqualiter dividendas, Babylonii Græcique omnes Astrologi veteres et Gnomonici rationes suas ac-

commodarunt. Nec sane aliter fieri potuit. Et hoc ita fiebat nondum publicato horarum nomine et usu. Post eas repertas et horologia inventa, quoniam horæ ipsæ variarent, et pro dierum ratione modo breviores modo longiores ponerentur, Astronomi tamen Astrologique omnes, et Gnomonici, insuper habita horarum civili observatione, æquinociales solas ad usum ac rationes suas observabant. Etenim cum horologia omnia tum ad cursum Solis facta horas exhiberent omnium anni mensium, ex umbrarum momentis crescentes et decrescentes, solius gnomonis æquinocialis umbras respiciebant Gnomonici, et rationes omnes Mathematicas ad eum dirigeabant. Etiam diversi regionum situs, quos varia facit inclinatio cœli, quique ex umbrarum incrementis ac mutationibusprehenduntur, non aliter colligi solebant, nisi per umbræ æquinocialis gnomonem, ut Vitruvius ostendit lib. ix. c. 8. Quibuscumque igitur in locis horologia describerentur, eo loci sumebant æquinocialem umbram. Quinetiam ad dierum augmenta vel decremента per singulos menses indicanda non aliis horis quam æquinocialibus utuntur Veteres Calendariorum auctores. Hactenus *Salmasius*. Eodem modo clepsydris dies longiores et breviores metiebantur, duodecimque horis definiebant. Tale horarium ex æqua Romæ primus fecit P. Cornelius Nasica. Vide Censorinum de Die Natali cap. 23. Ctesibius tamen longe ante apud Græcos inventor fuit teste Vitruvio lib. ix. cap. 9. De die naturali lege Geminus pag. 79. de diebus et horis Gyraldus de annis et Mens. Hadr. Jun. de Anno. Josephum Scaligerum de Emendat. tempor. lib. i. De Planetariis horis, et quare dies septimanz non ex ordine planetarum numerentur, egregio Tractatu Chronologico Th. Traudenius ostendit, cujus pater et avus ce-

leberrimi Gymnasiarchæ, testa Manutio et Lipsio, rem literariam docendo plurimum promoverunt.

§ 2 *Athenienses*] Vide iterum Macrobius lib. i. Sat. c. 3. et Plin. lib. ii. c. 77. Ita et Judæi dies numerabant et Libyes, ut Stobæus ex Nicolo Damasceno refert Serm. 165. ita et Germani. Tacitus de Mor. Germ. 'nec dierum numerum, ut nos, sed noctium computant. Sic constituunt, sic condicunt, ut nox ducere diem videatur.' Vide Lindenbrogium in vocabulario ad leges Germanicas. De Gallis idem testatur Cæsar lib. vi. 'Galli se omnes a Dite patre prognatos prædicant, idque a Druidibus proditum dicunt. Ob eam causam spatia omnis temporis, non numero dierum, sed noctium definiunt: et dies natales et mensium, et annorum initia sic observant, ut noctem dies subsequatur.' Atque hæc ex mundi prima origine tradita gentilibus, quia tenebræ primo incumbebant terræ, antequam lux fieret. Hinc Hymnographus antiquus hymno Noctis, Νύκτα θεῶν γενέσθαι τῶν ἀστρούμεν, ἡδὲ καὶ ἀνθρώπων. Id est, 'Noctem concelebro geneticem hominumque Deumque.'

Babylonies] Vide Plin. lib. ii. c. 77. et Isidorum lib. v. Orig. c. 20. Eodem modo hodie computant Noribergenses.

In Umbria] Umbros Liguribus vicinos statuit Dionysius Halycarn. lib. i. Vide Claverum in descriptione Italiz.

§ 3 *A media nocte*] Rationes suo more quærit Plutarchus Quæst. Rom. 84. Inter alias hanc verisimilem reddit, quod crediderint Romani tum inchoandum diem, 'cum Sol vel in medio cœli est, vel in opposito ejus puncto. Hoc autem posteriori melius congruit. Sol enim a meridie versus occasum a nobis fertur: a mediæ noctis puncto versus ortum ad nos.' De hoc more locus egregius Pauli lib. viii. D. de Feriis: 'More Romano

dies a media nocte incipit, et sequenti noctia media parte finitur: itaque quicquid in his viginti quatuor horis, id est duabus dimidiatis noctibus et loco media actum est, perinde est quasi quavis hora lucis actum esset. Vide et lib. v. D. qui test. fac. poss. et lib. i. D. de Manum. et Coniugium observ. xv. 32. Apud nos idem mos usurpatur. Itali tamen horas incipiunt a Sole occidente, easque viginti quatuor numerant, quarum prima post Solis occasum, ultima Sole cadente.

Nocturna] Qualia Baccho sacra; quæ teste Servio ideo quoque Nyctelia appellantur. Quæ sint nocturna vera vide Politianum x. miscell.

Proximus cum noctem] Tanquam si 'proximus' esset præpositio accusativum regens: ita Salastius, 'Proximi Hispaniam Mauri sunt.'

Auspicebantur] Ita Antiqui loquebantur, ut ex Plauti variis locis hquet. Eodem quoque vocabulo Arnobius passim utitur. Quemodo augures et auspices templa cæli sive regiones aspexerint, alibi dictum. Auspicia autem fiebant vel cum, vel sine obnuntiatione. Utraque potestas agendi cum populo tollebatur, primo vel si nulla omnino signa de celo monstrarentur, nec obnuntiarentur quicquam, altero quum cælesti signo viso quod publicam calamitatem portendere videretur, obnuntiaretur, qui auspicabatur, ei, qui cum populo ageret. Quod institutum lege lata P. Clodius sustulit, ut testatur Cicero pro Sextio. Vide Aldum in commentariis ad illam orationem. Scaliger in Festum inter nuntiationes, et obnuntiationes distinguit, quod nuntiationes essent Augurum, obnuntiationes Magistratus, quanquam et illæ nonnunquam confundantur. Obnuntiationis etiam meminit Arnobius lib. ii. 'cælo servatis aut ociosas facili obnuntiationibus actiones?' Græci obnuntiare vocant ἀναγορεύειν. Quænam autem concionem impediunt,

vel dirimant, ostendit Aristophanes in Nebulis: inprimis fulmen, pluvia, et similia negotium impediabant.

§ 4 *Nullam diem*] Abnoscere Tribuni non poterant, quia illorum officium erat sua præsentia et intercessione injuriam Populi prohibere. Itaque januas tam noctu quam interdiu, seu asyla miserorum, patentes habebant. Livius tamen scribit Tribunos in Siciliam missos ad P. Scipionem ex illa insula retrahendum, nisi tum nondum lex hæc lata fuerit, vel, quod potius arbitror, lege soluti fuerint.

Post primam facem] Quæ erat inter vesperam, et noctem concubiam. 'Ita enim noctem dividebant, ut diel novissimum tempus suprema tempestas vocaretur, inde vespera, ab hoc tempore fax, deinde concubia nox et inde intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Post mediam noctem medius noctis inclinatio, deinde gallicinium, inde' (Veteres et M. libri habent *conticinium*) 'conticium, cum et galli conticescant, et homines etiam tum quiescunt, deinde diluvium, id est, cum incipit dies dignosci, inde mane cum dies clarus est.' Ita loquitur Macrobius, quem vide lib. i. Saturn. cap. 3. sub finem.

Q. Mucium] Intelligit Q. Mucium Scævola, qui juris civilis peritia, et eloquentia fuit celeberrimus, ut testatur Cicero lib. i. de Oratore. Juris scientia veluti hereditaria fuit in Muciorum familia. Quante fuerit virtutis Valerius Maximus lib. viii. cap. 15. ostendit: 'At ne Q. quidem,' inquit, 'Scævola, quem L. Crassus in consulatu collegam habuit, gloria parum illustris: qui Asiam tam sancte et tam fortiter obtinuit, ut Senatus deinceps in eam provinciam ituræ Magistratibus exemplum atque formam officii Scævola decreto suo proponeret.' Syllanis temporibus a Mario interfectus, cum proscriptionem fugeret, aramque Veste amplec-

teretur. De quo Augustinus lib. 111. de Civitat. Dei cap. 28. 'Mucius Scævola Pontifex Maximus, quoniam nihil apud Romanos templo Vestæ sanctius habebatur, aram ipsam amplexus occisus est, ignemque illum, qui perpetua cura Virginum semper ardebat, suo pene sanguine extinxit:' et cap. 29. 'Marianis autem partibus quid sanctum cui parcerent fuit, quando Mucio civi, Senatori, Pontifici aram ipsam, ubi erant, ut aiunt, fata Romana, miseris ambienti amplexibus, non pepercerunt?' Primus Jus Civile in artem redegit libris decem et octo. Vide lib. 11. de Orig. Jur. Passim quoque aliæ leges hunc citant.

Non esse usurpatam mulierem] De uxorum usu quærendarum forma nihil a quoniam veterum auctorum literis proditum reperi. Tentari quidem certe, non incolorate posset; nec vero quid obstat, præter juris rationem qua Flacci partes tueri Cicero natus est, video. Usu partas ac quæsitæ uxores eas fuisse quæ matrimonii causa in domum absque cõmitionis solennibus deductæ toto vertente anno cum viro advenissent: quæ post id temporis ex 12. Tab. in manu mancipioque viri fuerint, quasi usu, id est, possessione viro mancipatæ. Usum enim pro possessione Veteres dicebant. Et ita 12. Tab. scriptum erat: 'Annus usus esto.' Unde et 'usucapionis' nomen. Usum vero legitimum fuisse dominiorum quærendorum et adipsandorum modum nemo ambigit. Et vel juris civilis auctoribus tacentibus, ejus rei unus loquutissimus esset testis Horatius, cum ait: 'Si proprium est quod quis libra mercatur et ære, Quædam, si credis consultis, mancipat usus.' Proinde quemadmodum res mobiles, vel se moventes, anno possesse, possessoris, ex jure Quiritium, fiebant, ita mulierem quæ cum viro una matrimonii causa anno integro morata esset, ei uxorem cum re et effectu par-

tam conciliatamque fuisse suspicari possumus. Probabile hoc facit, quod annui hujus usus interrumpendi interpellandique gratia trinotio perfecte a viro uxorem abnoctare lex 12. Tab. jubebat. Hoc enim de usurpatione uxorum, id est, usu earum interruptione, ex Q. Mucio Scævola Gellius et ab eo mutuatus Macrobius prodiderunt. Cujus usurpationis quæ fuisset utilitas non video nisi in manum et mancipium viri per annum possessionem mulier transitura fuisset. Quorsum enim, quæso, de usurpatione annui uxorum usus lege cautum fuisset, si non ejusmodi usu aliquid viro præter nudum matrimonii nomen accessisset? Nam ad uxoris inane consortium (id est, conventionis in manum viribus destitutum) consequendum, annum expectari nihil attinebat, quod mero consensu, mutuaque voluntate, protinus conjuges mancipiebantur. Necesse est igitur amplius aliquid annuo usu maritum nactum ac consecutum fuisse. Quæ res existimandi copiam præbet, ut, quemadmodum servus venditus et traditus, neque tamen emptori mancipatus, nec in jure cessus, nec ab ipso annum possensus, in bonis tantum ejus erat; non autem, quoad horum quid intervenisset, ex jure Quiritium ejus fiebat; sic quæ nec farre nec cõmitione in manum convenisset, sed in domum duntaxat pro uxore deducta esset mulier, uxor quidem habebatur: ceterum non ante in manum viri convenisse censebatur, quam apud eum annum nulla trinotii absentia interposita implevisset. Transacta vero annua die, tum usu viro quæsita uxor judicabatur, pro eoque erat ac si in manum solennibus verbis convenisset, utpote usu ac possessione, quod solennitati defuerat, supplente. Sed hæc ut sunt in conjectura posita, et a me investigandi tantum, non etiam adfirmandi gratia proposita, ita a lectoribus accipi et æqui bonique com-

sui vellem. Liberum enim suum cuique de his iudicium, imo vero liberam suspicionem relinquo. *Bris. de R. N.*

Usurpatum, &c.] Usu fieri matrimonium dicebatur, cum tutoribus auctoribus mulier in matrimonium conveniebat, et cum viro ita consuecebat, ut cum justo marito, adeo ut si usus ille intra annum non interromperetur, pro usucapta jam haberetur. Ex verbis autem Gellii apparet, ut aliarum rerum, sic etiam uxorum nuncupationem fuisse, et si uxor per annum integrum nullo interrupto usu apud virum fuisset, in manum mariti venisse, et ex tutorum potestate exire. Unum vero, si per tres noctes ab eo abfuisset, interruptum fuisse. Hoc enim Veteres 'usurpari' dicebant. Ita hæc interpretatur Sigonius lib. i. de Jure civium Rom. c. 9. Conventio autem fiebat vel usu, vel confarreatione, vel coemptione. Confarreatione, quando facto sacrificio coibat conjugium, in quo eodem farre conjuges vescabantur. Vide Ulpianum c. 9. Instit. et Plin. lib. xviii. c. 2. farreum libum vocat Festus, quo idem fiebat diffarreatio, sive dissolutio matrimonii. Coemptione hoc modo fiebat matrimonium. 'Veteri Romanorum lege,' ut Varro inquit, 'mulieres tres ad virum asses ferre solebant, atque unum quidem quem in manu tenebant, tanquam emendi causa, marito dare; alium, quem in populo habebant, in foro larium familiarium ponere, tertium in sacciperio cum condidissent, compito vicinali solebant resignare.' Ita Varro. Verum alii tradunt virum uxori, et uxorem viro, adhibitis testibus et libripende unam nummum mutuo tradidisse. Boëthius, in Topicis, in coemptione a viro et muliere mutuas interrogationes fieri solitas refert, an matremfamilias vel paterfamilias esse cuperet. Affirmantibus contrahebatur matrimonium. Servius ad lib. i. Georg. Virgilio de tribus modis con-

nubiorum paulo aliter loquitur, quem audire operæ pretium est: 'Tribus modis apud Veteres nuptiæ fiebant: usu; si, verbi gratia, mulier anno uno cum viro, licet sine legibus, fuisset; farre, cum per Pontif. Max. et Dialem Flaminem per fruges et molam salsam conjungebantur, unde confarreatio appellabatur; ex quibus nuptiis patrini et matrimi nascebantur; coemptione vero, atque in manum conventionem, cum illa in filie locum, maritus in patris veniebat, (Dionysius Halicarn. lib. ii. illud de confarreatione scribit,) ut si quis prior fuisset defunctus, locum hæreditatis justam alteri faceret.' Et mox addit, 'quod quæcunque in manum convenerat, omnia protinus quæ doti dicebantur, marito serviant.'

Usurpatum] Ut usurparetur. Paulus lib. ii. de Usurp. et Usuc. Usurpationem dicit esse nuncupationis interruptionem, oratores autem frequentem usum appellare.

Non enim posse impleri trinoctium]. Cum hæc admodum obscura sint, Mosellanus conjicit morem fuisse ex 12. tabulis, ut qui uxorem duceret, trinoctium ab ea omni contactu abstineret, atque emenso anno idem mos repeteretur (vide de tribus diebus nuptiarum, et solenni ritu sponsam accipiendi Brissonium de Rit. Nupt. cap. 14.) similia fere Badius. Quæ ergo iv. Calendas ante idem media nocte, non fuisset Calendis usurpata, quod non abfuisset triduum et trinoctium integrum. Verum hæc sunt conjecturæ. Sigonius, interruptum fuisse usum, atque ita usucapi non potuisse commemorat, sicuti nuncupationes non debebant interrompi.

Virgilius] Extant versus lib. v. *Æneid.* vs. 738. ubi Servius quoque Aulum Gellium citat, et Ciceronem in Angularibus. Sicuti autem ex hoc versu etiam probat Romanos a media nocte diem inchoasse, ita affirmat Etruscos et Athenienses a sexta hora

diei incipere. Si Etruscos posuit pro Umbria, verum dixit: de Atheniensibus, ut supra vidimus, aliter scribunt probati auctores, nimirum ab occasu Solis diem incepisse.

CAP. III. *Contente*] Summa attentione vel contentatione. Gellianam hoc vocabulum.

Ælii] Vulgo, *Helii Sedigitt*. Apud Gelliam nostrum mentio L. *Ælii Stytonis* Præconini lib. II. cap. 21. lib. V. cap. 21. et mentionem ejus fecit Suetonius de Illustr. Gramm. *Ælius* quoque *Melissus* librum de loquendi proprietate scripsit, quem citat quoque Auctor Noster lib. XVIII. c. 6. uti et *Charisius*. L. *Ælii Galli* meminit quoque Varro.

Sedigiti] Librum scripsit de Poëtiis, et *Vulcatius Sedigitus* vocatur. Vide Auctorem Nostrium lib. XV. cap. 24.

Claudii] Quem citat Varro lib. VI. de L. L. 'Aurelius,' inquit, 'scribit deliquium esse a liquido: *Claudias*, ab eliquate.'

Aurelii] P. *Aurelium Opilium* intelligere videtur, quem quoque citavit Gellius lib. I. c. 25. Vide Suetonium Lib. de Illustr. Gramm. cap. 6. Ubi dicit illum libellum quoque edidisse, qui inscribebatur 'Pinax.' Verba Suetonii hæc sunt: 'Hujus cognomen in plerisque indicibus et titulis per unam literam scriptum animadverto; verum ipse id per duas effert in parastichide libelli, qui inscribitur Pinax.' Cæterum *Aurelium* quoque cum *Claudio* conjunxit Varro lib. VI. de L. L. sub finem.

Accii] Qui *Διδασκαλικὸν* libros novem teste *Charisio* scripsit, item *πυρρίων* et *πραγματικὸν* libros, citante Nonio. Hunc alii *Attium* appellant, et cum Poëta confandunt, quod alibi quoque L. *Accius Poëta* judicium scripserit de Poëtis *Homero* et *Hesiodo*, teste Gellio nostro lib. XII. cap. 11. *Actium* quoque simul cum pontificalibus libris citat Varro de L. L.

lib. IV. pag. 26.

Manilii] Forsan *Mallius* intelligitur, qui a *Macrobio* citatur lib. I. Sat. c. 10. Idem *Manlius* et *Manilius* apud *Varronem* appellatur.

Bæotia] Translata fuit ex *Antiphanæ*, quem citat *Pollux* lib. X. et *Athenæus* lib. XIV.

§ 2 *Esse Aquilii dicatur*] Citatur etiam a *Varrone* lib. V. de L. L. Sed locus corruptus. 'Accensum,' inquit, 'solutum clere Bæotia,' scilicet *Comœdia*, 'ostendit: quam *Comœdiam* alii esse dicunt: hoc versu, Ubi primum accensus clamarit meridiem.' pro alii legendum *Aquilii*. *Scaliger* tamen legit *Ælii*. Alii docti *Viri M. Accii*, ut *Plautus* intelligatur.

§ 3 *Primus qui horas reperit*] *Censorinus*: 'Horarum nomen non minus annos CCC. Romæ ignoratum esse credibile est. Nam duodecim tabulis nusquam nominatas horas invenias, ut in aliis postea legibus, sed ANTE MERIDIEM.' Accensi autem clamabant quodnam diei tempus esset, antequam horologia Romæ essent, Varro lib. V. de L. L. 'Hoc idem *Cosconius* in Actionibus scribit, Prætorem accensum solitum esse jubere, ubi ei videbatur esse horam tertiam' (id est, tempus illud quod postmodum hora tertia metiebantur) 'inclamare horam esse tertiam, item meridiem, et horam nominam.' *Plinius* lib. VII. 'duodecim tabulis ortus tantum et occasus nominantur, post aliquot annos adjectas et meridies, accenso *Coss.* id pronunciant.' Porro quod *Censorinus* scribit per CCC. annos nullam usum horarum fuisse, jam antea dixerat, 'In horas duodecim divisum esse diem, noctemque in totidem valgo notum est. Sed hoc credo Romæ post repta solaris observatam.' Horologia autem cum horis quando primum Romæ in usu fuerint, non ita proclive dicta, verum quadringentes septuaginta septem annos elapsos fuisse,

cum a M. Valerio horologium in foro positum, Plinius commemorat. Apud Græcos horarum et horologiorum usus non multo antecessit Alexandri Magni ætatem. Vide Salmasium ad Solinum pag. 651. Quando igitur Auctor noster dicit, 'primus qui horas repperit,' ad Romanos referendam, nisi Antiphanem ad verbum Latine reddiderit Plautus, vel quisquis Bæotice comœdiæ auctor est.

Primus statuit hic solarium] De primo Solario Romæ ita Censorinus: 'Quorum antiquissimum quod fuerit, inventa difficile est. Alii enim apud ædem Quirini primum statutum dicunt,' (nimirum a L. Papyrio Cursore. Plin. lib. VII. cap. 60.) 'alii in Capitolio, nonnulli ad ædem Dianæ in Aventino. Illud satis constat, nullam in foro prius fuisse, quam id quod M. Valerius Messalla, Catina capta ex Sicilia advectum, ad rostra in columnam posuit. Quod quum ad clima Siciliæ descriptum, ad horas Romæ non conveniret, L. Philippus censor juxta constituit.' De Horologio autem Siculo verisimile est loqui hic Comicum.

Me puero] Si Plauti hæc sit comœdia, de tempore solarii positi haud difficilis conjectura, quando hic dicit. Auctor noster se puero nullam aliud nisi ventrem fuisse solarium. Plautus floruit scripsitque initio secundi belli Punici, anno U. C. circiter quingentesimo trigesimo quinto.

Ede] Edere.

Oppletum est oppidum solaris] De Roma dici nequit. Unicum enim tum erat solarium ex Sicilia allatum. Neque ex Antiphane hoc Poëta transtulit, qui floruit nonagesima octava Olympiade; verum tum neque horæ repertæ, neque horologiorum usus, nisi horoscopia, quæ Anaximander invenit, sine horarum usu intellexerit Comicus. Forsan Parasitus risus captandi causa hæc suo more exaggravavit. Vide Salmasium ad Soli-

Delph. et Var. Clas.

num pag. 650.

§ 4 *Stratæ*] Ita in vulgatis Codicibus, Antiquissima Veneta nullo sensu legit, *Strata, scrupus de strata ulcæ sordida*. Nonius Marcellus ex Plauti Aulularia (scribendum, Nervolaria) ita hunc versum citat, *Scrapta, scrupeda, strictivella, sordida*. Expressisse autem Gellium liquet ex iisdem verbis, cum dicit esse 'exprobrationem vitii aut deformitatis meretricum.' Festus, 'Scrapta dicebantur nugatoris ac despiciendæ mulieres,' quales sunt meretrices. Apud Varronem lib. VI. de L. L. legitur *Scractia*, vel *Scractia*. Turnebus Adversar. lib. XXIII. cap. 18. *Scractia* scribendum putat, quasi *Scractia*, quæ tussiendo et excreando exhaustæ sunt. Itaque apud Varronem, pro sic adsignificat, legendum cum Scalligero et Turnebo, *siccum significat*: nam cum siccæ sunt et arentes fauces, magno et difficili strepitu et roncho velut troclea screant trahimus. *Scractia* igitur mulieres despiciendæ instar sputi. *Scractere* enim τὸ χρέμνενον.

Scrupeda] Quæ ægre incedunt, tanquam per scrupos et lapillos. Quæ ita ægre consisterent, Veteres etiam Petreias appellabant. Ego puto melius esse ut dicamus Plautum, cum hæc ex Græco transferret, Græca quædam vocabula reservasse. Itaque scrupedas, quasi crupedas dictas, ut tritavus, stritavus, &c. *κροῦπεδα* enim; quæ et *κροῦπεδα* Græce dicuntur, scilicet. A quo homines duris pedibus et ligneis vocabantur *κροῦπεδοι* et *κροῦπεδοι*, quia *κροῦπεδα*, inquit Hesychius, σαρδάλια καὶ ὑποδήματα ξύλινα μεθ' ὧν τὰς ἐλαίας πατοῦσι. Deinde τοὺς κροῦπεδοὺς interpretans, θέλει οὖν, inquit, δηλοῦν τοὺς τραχεῖς πῶδας ἔχοντας. Ita Scaliger in conjectaneis ad Varronem. Sed fortasse *scauripeda* legendum, quæ pravis talis, ut loquitur Horatius, male fultæ erant, id est, quæ non erant καλλίσφυροι neque εὐ-

A. Gell.

4 E

ρεῖος. Ita arbitror Varronem emendandum, cum dicit, *scrupedam Aurelius scribit auscaripedam*. lege *scauripedam*: mox addit, 'Juventius Comicus dicebat a vermiculo piloso, qui solet esse in fronde cum multis pedibus:' *scrupæa* quoque, ut ex eodem Varrone liquet, dicitur superstitiosa, *Scuridæpæa*.

Strativola] Si hæc lectio servetur, innuit illas libidine fœda flagrantem stratum lectum continuo cupere, vel concubitum semper affectare. Apud Nonium, *strictivella* legitur. Erant quæ psilothro, pumice et volsellis crebro ntebantur ad castiganda supercilia, pilosque evellendos. Vel sin ibi legendum, *strictipella*, sicut in nonnullis quoque Codicibus Mss. Varronis habetur, intelliguntur illæ, quæ stringunt cutem rugasque extendunt, vel quæ faciem fuco oblinere solent, et postmodum ex frequenti usu distentam rugosamque pellem nanciscuntur. Cæterum *strictibilla* quoque legitur apud Varronem, atque hoc interpretatur Turnebus, quæ prave incedentes terram summo pede vel talo veluti stringunt. Quod usu venire iis solet, quibus pedes læsi sunt vel crura; non enim planum ponunt vestigium pedis, sed ejus extremo tantum radunt solum: qui eidem ægre pedibus suis consistant. A 'stringere' fit 'strictare,' a 'strictando' 'strictillare,' et 'strictibillare': hinc *strictibilla* dictæ. Vide Turn. Adv. l. xxiii. c. 18. Apud Nonium tamen *strictivella* legitur, pro quo Baptista Pius Annotationum suarum c. 204. legebat *scriptipella*. Apud Varronem olim legebatur, pro *strictibilla*, *rutabula*, sicut hodieque pro *Sordida*, legitur *Tantala*. 'Rutabula' interpretantur, vietas, quæ igni semper assident versantque, sicut rutabula carbonem. Quid sit rutabulum Festus docet. Rutabulum est, quo rustici in igne proruendo panis coquendi causa utuntur.' 'Tantala'

dicuntur propter inexplibilem sitim vel potus vel pecuniæ. Turnebus tamen *tantula* restitnere cupit. Sed ad rem. Tanta igitur varietas lectionum. Neque eadem Comædiæ citantur. Nonius *Aululariam* citat, vel ut vulgo legitur, *Friularia*, sed emendandum ex Gellio *Nervolaria*. Veteres excusi codices Varronis *Ervolariam*, nonnulli *Vidulariam* citant. *Friularia* et *Vidularia* sunt inter perditas Plauti Comædiæ. Quid igitur de hac varietate dicendum? Forsan in variis Comædiis eadem, ut fieri solet, verba repetita sunt. Neque etiam Varronis verba omnia conveniunt; pro *Sordida* enim *Tantala* legitur, secus atque apud Nonium, qui retinuit ultimam Gellii vocem, quem etiam verba ejus sectando expressit.

§ 5 *Oraculi arietini*] Intelligit Jovis Ammonis Oraculum in Libyæ desertis. Licet autem certa et infallibilia haberentur Oracula Jovis Ammonis, nihilominus verbis flexis in tortisque constabant, instar arietinorum Dei cornuum. Atque ideo cornibus arietinis Deum conspicuum fuisse Servius in iv. *Æneidos* affirmat. 'Jovi,' inquit, 'Hammoni templum cum simulachro cum cornibus arietinis constitutum, quod ideo fingitur, quia satis ejus involuta sunt responsa.' De modo consulendi oraculi ita Curtius: 'Hunc,' (scilicet umbilicem, cujus speciem imago Ammonis referebat,) 'cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes; multis argentis pateris ab utroque navigli latere pendentibus. Sequuntur matronæ virginesque patrio more facunditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Jovem credunt, ut certam edat oraculum.' Jupiter Ammon, ut observatum ab eruditissimis, a Chamo originem accepit, qui hoc nomen in Africa cultus. *Ægyptii* 'Ἀμμὼν' vel 'Ἀμὼν' appellabant, sicut ex Herodoto in Eaterpe, et Plutar-

obo lib. de Iside et Osiride liquet. Quinetiam ipsa Libya, teste Stephano de Urbibus, Ammonia appellata fuit. Et mentio Ammonis Jeremias c. XLVI. vs. 25. et Nabum. c. III. vs. 8. aliisque locis. Æthiopicis quoque et Arabibus cultus. Lucanus lib. IX. 'Quamvis Æthiopum populis Arabumque beatis Gentibus atque Indis unus sit Jupiter Hammon.'

Quod Arietinum responsum] Ad Jovem Ammonem referendum videtur, qui responsum tale aliquando dederit, ut quodcumque quis fecisset in malum eederet. Nisi ad cornua flexa et intorta Ammonis respexerit. Silius Italicus lib. IX. 'Ac patris flexis per tempora cornibus Ammon.' Fortasse ad Jovis Ammonis Oraculum ne respexit quidem Poëta, et per 'arietinum responsum' intelligit intortas et sophisticas tendiculas, quibus ab utraque parte quis capitur. Has Quintilianus vocat Ceratinas, tantquam si argumentationes cornutus dicas. Ita loquitur lib. I. cap. 10. 'Non quia ceratibus aut crocodilinæ possint facere sapientem, sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli.' Tales captivunculas etiam Lucianus, in primo *vepμwv* dialogo, *κέρτα καὶ κροκοδείλου* appellavit; sicuti in Symposio philosophorum et in Gallo gryphorum illorum meminit. Stoici autem, ut alibi vidimus, p. 6. captiosis illis utebantur argumentis. Diogenes Laërtius in Zenone, *κερτῶν λόγων* mentionem fecit: Diodorum autem illum primum invenisse affirmat in ejus vita idem Diogenes. Quædam tamen exemplaria *κερτῶν* ibi legunt. Idem Laërtius in vita Euclidis Eubulidem Milesium ceratinis similibus captionibus plurimum indidisse refert. Vide quoque Politianum cap. 54. Miscell. Arietinum igitur responsum forsitan idem atque *κερτῶν λόγος*, intorta nimirum argumentatio.

Parte si non fecero] Hoc oraculum

esse cum Gellio censet Turnebus. Sed multum dubito an tale oraculum fuerit, et an non simpliciter sit intelligendum.

Acti] Vulgo legitur *acta*. Intelligit autem Accium, vel potius Attium, de quo supra egimus, qui *ἑδωκαλικὸν* libros scripsit, in quibus agebat de poëtis, eorumque fabulis. Ex quo Charisius lib. I. hæc verba citat: 'Quam varia sint genera poematorum, Bæbi, quamque longe distincta ab aliis, nosce.' Locum de Euripide citat quoque Nonius in 'Temeris.'

Nec Condadium] Citat Varro lib. V. de L. L.

Ἀγροίκος] Hoc titulo inter Græcos Philemonem et Antiphanem Comædias scripsisse Athenæus testatur. Latine quoque *Agricus* citatur, atque ita forte hic legendum.

Commerientes] Hanc fabulam tamen Terentius in prologo Adelphorum Plauto tribuit, cum ita loquitur: 'Synapothnescontes Diphili Comædia est, Eam Commerientes Plautus fecit fabulam. In Græca adolescens est, qui lenocum eripuit Meretricem. In prima fabula eum Plautus locum Reliquit integrum, eum hic locum sumit sibi In Adelphos, verbum de verbo expressum extulit.' Dicit Terentius *Συναποθνησκοντες* Comædiam esse Diphili, eodem nomine Alexidis quoque Comædiam citat Athenæus.

M. Aquili] De quo supra. Vulgo corrupte, *M. Acutici*.

§ 7 *Saturionem*] Cujus Comædiam Festus aliquotiens citat.

Addictum] Citat quoque illum Anonymus Virgilii interpretes.

Molæ, quæ trusatiles appellantur] Erant apud Antiquos molæ asinarum, trusatiles, vel manuales. Asinarum ab asinis, manuales ab hominibus versabantur. Asini machinarii meminit JC. I. XII. § 10. de Instruct. et Instr. Leg. Molæ inferior pars meta, superior catillus dicebatur, sicuti refert Paulus JC. I. XVIII. § 5. de In-

strum. lēg. contra tamen censent Grapaldus, Scaliger, et Salmasius. Græcis *μύλη* proprie inferior lapis, *δύος*, sive asinus, superior, teste Hesychio. et in l. XVIII. § 2. ita loquitur JC. 'Asinam molendariam et molam negat Neratius instrumento fundi contineri.' Sicuti Græci molam et asinam, ita et hic distinguit Jurisconsultus. *μύλον καὶ ἐπιμύλον* vocant 70 Interpretes Deut. XXIV. vs. 6. Inventæ et postmodum molæ aquariæ, de quibus videndus Vitruvius lib. x. c. 10. et Palladius lib. i. cap. 42. Quales molæ juxta flumina torrida, et quæ impetu rotas circumagere queunt, passim hodie videntur. Antiquioribus temporibus, fruges in pilis terebant. Servius ad illud Æneid. i. 'Et torrere parant flammis, et frangere saxo,' inquit: 'Apud majores nostros molarum non erat usus; frumenta torrebant, et ea in pilas missa pinsebant, et hoc genus erat molendi, unde et pinsores dicti sunt; qui nunc pistores appellantur.' Primo itaque siccabant et torrebant fruges, inde pilis pinsebant. Postmodum molas asini vel etiam homines circumagebant, ut saxo fruges minuerent. Atque ideo, ut arbitror, asini, dependente pane, corona sicuti et molæ cingebantur Vestalibus v. Idus Junias. (quanquam ad Priapi fabulam asini coronam referat Ovidius.) Audi ingeniosissimum poetam lib. vi. Fastorum, 'Ecce coronatis panis pendet asellis, Et velant scabras florida sarta molas: Sola prius furnis torrebant farra coloni, Et fornacali sunt sua sacra Dæm. Suppositum cineri panem focus ipse parabat, Strataque erat tepido tegula quassa solo. Inde focum servat pistor, dominamque focorum, Et quæ pumiceas versat asella molas.' Corona asini ad formam panis fuisse videtur. Hinc Lactantius: 'Apud Romanos eundem asellum Vestalibus sacris in honorem pudicitiae conservatæ pani-

bus coronant.' Ita 'Coronas fecisse de panibus' Aurelianus Imperatorem, 'et singulis quibusque donasse,' Vopiscus in ejusdem vita testatur.

Navio] Vide supra.

In Principes civitatis] Scipionem Africanum et Metellum.

De Græcorum poetarum more] Intelligit Veteris Comœdiæ autores, qui summa mordacitate etiam optimos quosque lacerabant, ut ex Aristophane liquet.

In vincula] Carceri mancipatum fuisse etiam Plantus in Milite glorioso ostendit, 'Nam os columnatum Poëtæ inesse audiui barbaro, Cui bini custodes semper totis horis accubant.' Innuit Nævium, quem Græco more barbarum, id est, Latinum poetam vocat, in vincula coniectum, atque ipsum propter oris petulantiam et mordacitatem columnis carceris constrictum fuisse. Turnebus putat brachium velut columnam suffulsiisse mento, dum fabulas scribebat. Alii putant vincula columnæ simul annexa et capiti fuisse. Forsan ad Mæniam columnam respicit, ubi judicia exercebantur a Triumviris. Cicero in Cluentiana de Q. Manilio Triumviro: 'Ex petulanti,' inquit, 'et improbo scurra in discordiis civitatis ad eam columnam, ad quam multorum sæpe conviciis perductus erat, cum suffragiis populi pervenerat.' Meminit et alibi Cicero de Divinatione.

Triumviris] Capitalibus. Judices, vel, ut alii legunt, vindices rerum capitalium Sallustio dicuntur, creatique primum M. Curio Dentato et P. Rufino Cons. ut ex Livii lib. ix. apparet. Hi malefici suspectos conquirebant, comprehendebantque, carceris custodes erant, damnatosque a Prætoribus in carcere carnifici necandos tradebant. Ipsi quoque de scelere eorum, qui cum cives Romani non essent, in urbe tamen habitabant, item viliphi personis judicabant, fa-

cinorisque convictos puniebant, atque ea judicia in foro Romano ad Mæniæ columnam exercebant. Eidem mulctam, sive sacramentum, (ita vocabant æs quod pœnæ nomine pendebatur,) exigebant, sicuti Festus nos docet in verbo 'sacramentum.' Plebiscitam ibidem mutilum ita restituit Scaliger: QUEICUNQUE. PRÆTOR. POSTHAC. FACTUS. ERIT. QUEI. INTER. CIVEIS. IOUS. DICET. TRESVIROS. CAPITALEIS. POPULUM. ROGATO. IIQUE. TRESVIREI. CAPITALEIS. QUEICUNQUE. POSTHAC. FACTEI. ERUNT. SACRAMENTA. EXIGUNTO. IUDICANTOQUE. EODENQUE. IOURE. SUNTO. UTEI. EX. LEGIS. PLEBEIQUE. SCITEIS. EXIGERE. IUDICARE. ESSEQUE. OPORTET. De sacramento hoc vide Varronem lib. iv. de L. L. Asconium Pædianum Verrina tertia. De Triumviris Fabr. Semest. lib. ii. cap. 6. et Rævardam lib. ii. Variorum.

Dixisset] Postmodum tamen Metello aliisque nobilibus in visum in exilium pulsus, Uticæ obiit, ut in Chronico Ensebiano Hieronymus prodit.

CAP. IV. *In libris*] Sicuti præter alios C. Oppius scripsit de vita et rebus gestis Africani Majoris, teste Charisio. Vide et Gellium nostrum lib. vii. Noct. Att. c. 1.

P. Scipionis Pauli filio] P. Scipio Africanus Major filium a Paulo Æmilio in adoptionem acceperat, qui deinde Scipio Æmilianus et Africanus minor dictus, eo quod Africam devicit, et Carthaginem funditus delevit.

Cui equum in censura ademeras] Magna potestas erat Censorum, quippe peterant vel Senatu aliquem ejicere, equum adimere, tribu movere, ærarios facere. In publica Equitum recensione, moris erat Equites equum suum manu ducentes ad sellam Censorum venire; sin probaretur, præterire solenni verbo jubebant, sin secus, equum adimebant, vendique jubebant.

Candida veste] Alba toga.

Neque fuisse cultu solito reorum] Rei enim sordidati mutata veste, promissis capillis Populo misericordiam movere soliti. Non itaque barbam vel capillos tondebant, non candida sed obsoleta veste ipsi et propinqui reatus tempore utebantur. Quæ itaque hic Gellius de Scipione Æmiliano, Plutarchus de Macro, Valerius Maximus de Rutilio referunt, quod nec vestem mutaverint, nec barbam promiserint, singularia sunt.

Quod de barba rase, &c.] Antiquioribus temporibus erant intonsi Romani. Anno fere quadringentesimo quinquagesimo quarto ab urbe condita tonsores Sículos primum admisere, ut auctor est Plinius lib. vii. Natur. Histor. Ponebant autem barbam ut plurimum sub annum 21. Macrobius in somnium Scipionis, 'ter septenarium numerum requiri ad barbam radendam,' affirmat. Atque ita Neronem posuisse ex Fastis et annis liquet. Cæsar Octavianus vigesimo quinto, ut Dio refert. Caligula vigesimo, ut Suetonius refert in ejus vita cap. 10. Dies hic positionis barbæ solennis habebatur. Juvenalis Sat. iii. 'Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.' Itaque viri erant imberbes, sicuti ex numismatibus aliisque monumentis liquet. Primus Adrianus hunc morem mutavit, ut ex Xiphilino, Spartiano in Adriani vita, et nummis liquet. Ab Adriano igitur omnes fere Imperatores barbati. Julianus ideo Antiocheusibus ludibrio erat, sicut ejus *μυρονόγος* testatur. Juvenes autem barbatulos fuisse dicit Cicero. Miratur itaque Gellius barbam Scipioni jam quadragenario rasam fuisse. Qui vel barbani non alebant, vel radebantur, vel psilothro, aliove medicamento, pilos extirpabant.

CAP. V. *Plutarchus refert*] Locus est in lib. præcept. San. et Symposiæon lib. vii. cap. 5.

CAP. VI. *Aristoteles*] Hæc hodie de.

siderantur.

Propterea, inquit Plutarchus] Sympos. lib. viii. c. 5. ubi ita loquitur: 'Ἴδιον δὲ παρὰ ταῦτα, καὶ μηδὲν συμβεβηκὸς ἑτέρῃ, τὸ μᾶλλον λέγεσθαι φοινίκος γὰρ ξύλον ἢν ἔκωθεν ἐπιβίαις βαρὺ πύξῃς, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοῦναντίον, ὥστερ ἀνθιστάμενον τῷ βιάζομένῳ. τοῦτο δὲ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικούς ἐγὼνός ἐστι. τοὺς μὲν γὰρ ὑπὸ ἀσθενείας καὶ μαλακίας ἐκκοπτας αὐτοῖς πύξουσι κάμπτοντες, οἱ δὲ ἐβρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ ἀξιοῦνται. Id est, 'Peculiare autem præter hæc omnia est quod dicam, quod nulli aliæ arbori contingit. Palmæ lignam si superne onere imposito premas, non deorsum affligitur aut cedit, sed contra incurvatur, quasi vi renitens prementi. Eodem modo res habet in athleticis certaminibus. Qui enim ob imbecillitatem vel mollitiem cedunt, li flectuntur atque deprimuntur: qui exercitationem fortiter sustinent, eorum non corpora tantum, sed animi quoque eriguntur et angentur.' Alias quoque ibidem rationes adfert Plutarchus, inprimis quod ut folia semper durant vigentque, ita gloria semper viget et immortalis est. De Palma vide quoque Plin. lib. xiii. cap. 4. Dioscoridem lib. i. cap. 126. Theophrastum lib. ii. de Hist. Plant. cap. 8.

CAP. VII. Q. *Cadicio*] Calpurnium Flammam appellat Florus lib. ii. c. 2. Verba ipsa audire operæ pretium est. 'Trepidatum est semel circa Camerimensium saltum. Sed eximia virtute Calpurnii Flammæ tribuni militum evasimus, qui lecta trecentorum manu infestum et insessum ab hostibus tumulum occupavit, adeoque moratus hostem, dum exercitus omnis evaderet: ac hic pulcherrimo exitu Thermopylarum et Leonidæ famam adæquavit, hoc illustrior noster, quod expeditioni tantæ superfluit, et super-

vixit, licet nihil scripserit sanguine.' Ubi posterioribus verbis Florus Leonidæ tribuit, quod Othryadæ proprium erat. Differentia itaque in nomine apud antores probatos invenitur. Hinc Frontinus lib. iv. Stratag. cap. 5. 'Idem fecit sub Attilio Calatino Consule is, cujus varie traditur nomen. Alii Laberium, nonnulli Q. Cædicium, plurimi Calpurnium Flammam vocitaverunt.' Vide et Plin. lib. xxii. c. 6. et Livii Epitom. lib. xvii. ipsumque Livium lib. xxii. in Oratione Manlii Torquati.

In terra Sicilia] Ad saltus Camerinnenses.

Quadringentes] Livius, Florus, Frontinus, alii trecentos commemorant.

Ad verrucam illam] Reprehendit Quintilianus Catonem, quod saxeam verrucam pro saxeo colle dixerit, hamilli nimirum vocabulo, si ad modicam cutis asperitatem collinum sublimitatem conferas. Notat Salmasius hunc tumulum non tam insessum fuisse quam circumsessum, ut Epitomes Livianæ anctor loquitur lib. xvii. Itaque tumulum inter medios hostes situm fuisse arbitratur, idque ex Livio lib. xxii. probat. Deturbandi igitur hostes non ex illo colle, quem non insederant, sed perruptis illorum castris, collis vacuus fuit occupandus. Ita quidem Salmasius. Sed non opus est ita argutari. Circumsessum et insessum, ut Florus loquitur, collem fuisse arbitror. Et potest tumulus, ut loquitur Livius, situs fuisse inter medios hostes, et quod ipsi hostes tamen illum insiderent.

§ 2 *Cuneos*] Collectam et stipatam militum multitudinem. Quid proprie sit cuneus docet Vegetius lib. iii. cap. 19. 'Cuneus dicitur multitudo peditum, quæ juncta acie, prima angustior, deinde latior procedit, et adversariorum ordines rumpit: quia a pluribus in unum locum tela mittuntur, quam rem milites nominant

caput porcinum.' Isidorus nodam et cuneum hoc modo distinguit: 'Nodus,' inquit, 'proprie est densa pedum multitudo, sicut turma equitum. Dictus autem nodus pro difficultate, quod vix possit resolvi. Cuneus est collecta in unum militum multitudo, &c. eo quod in unum omnes ceguntur missilibus.'

§ 3 *Aut missilibus operati*] Telorum multitudine obruti.

Quod sanguen] *Sanguen* pro sanguis usurpant Veteres, Ennius, Lucretius, Varro, alii.

§ 4 *Post illa*] Vulgo, *post illam*, scilicet 'operam.'

Leonidas Lacedaemonius] Vide Herodotum lib. vii. Strabonem lib. ix. Valerium Maximum lib. ii. cap. 2. Pausaniam in Laconicia. Ctesias in Excerptis nonnihil variat. Seneca Epist. 82. hunc Q. Cæditiū cum Leonida quoque comparat. Audi ejus verba: 'At ille Leonidas quam fortiter illos allocutus est? Sic, inquit, commilitones prandete, tanquam apud Inferos cœnaturi. Non in ore crevit cibus, non hæsit in faucibus, non elapsus est manibus? Alacres illi et ad prandium promiserunt, et ad cœnam. Quid dux ille Romanus' (nomen tacet, quia in ejus nomine differunt auctores) 'qui ad occupandum locum milites missos, cum peringentem hostium exercitum ituri essent, sic allocutus est: Ire Commilitones illo necesse est, unde redire non est necesse.' Trecentis viris tam insigne facinus ausum fuisse Leonidam Herodotus scribit et Plutarchus in Parallelis cap. 4. uti et Cicero de Fin. 2. quingentos habet Diodorus, sexcentos Justinus. Mille autem Lacedaemonios eduxerat antea sine sociis, ut refert Diodorus. Verum in hoc conflictu trecentos tantum fuisse refert Herodotus, complures anim pugnam detrectabant.

Thermopylas] Augustæ hæ inter præruptum Græciæ montem sunt

fauces aive portæ, et quia vicinæ aquæ calidæ, thermopylæ appellantur. Ita Pylæ Ciliciæ et Susidæ Curtio et Plinio dicuntur: Isocrates cum Candinis Farcis comparat. Vide Strabonem l. ix. Appianum in Syriacis, et Livium lib. xxxvi.

Monimentis] Sepulti illi, qui ceciderant, in loco qui ideo πολωνδρείον appellatus fuit: quinque quoque erectæ ibidem columnæ cum inscriptionibus. Vide Strabonem lib. ii. Supra tumulum Leonidæ erectus lapideus leo, teste Herodoto. Spartanorum in columna hæc erat inscriptio: Ὁ ξέν', ἀπ'ἀγγελλον Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τῇδε Κεῖμεθα τοῖς κείνων παιδόμενοι νεμύμοις. Id est, 'Hospes, Spartanos dic nos hic esse sepultos, Præstantes patriis legibus obsequium.' Ex qua inscriptione liquet omnes fuisse cæsos. Aristodemum tamen et Eurytum pugnae non interfuisse refert Herodotus; ex quibus tamen Eurytus pugnando postmodum occubuerit, Aristodemus Lacedaemonem reversus ignominia multatus fuerit.

- CAP. VIII. *Pyrrhus*] Qui a Tarentinis in Italiam vocatus contra Romanos vario eventu pugnavit. Vide Plutarchum in Pyrrho, et Justinum lib. xlviii. cap. 1. et Florum lib. i. c. 18.

Unam atque alteram pugnam] Post primam pugnam, teste Plutarcho, hoc contigit. Quæ ab utraque parte cruenta admodum Pyrrho periclitanti victoriam concessit. Audi Justinum: 'Cnjus' (Pyrrhi) 'audito adventu, Consul Romanus Valerius Lævinus, festinans, ut prius cum eo congredieretur, quam auxilia sociorum convenirent, exercitum in aciem educit: nec rex, tametsi numero militum inferior esset, certamini moram fecit. Sed Romanos vincentes jam, inusitata ante elephantorum forma stupere primo, mox cedere prælio cœgit; victoresque jam nova Macedonum monstra repente vice-

runt. Nec hostibus incruenta victoria fuit. Nam et ipse Pyrrhus graviter vulneratus est; et magna pars militum ejus cæsa; majoremque gloriam ejus victoria quam lætitiā habuit.' Post hanc itaque pugnam Timocharis facinus eripit. Prima autem pugna contigit inter Pandosiam et Heracleam ad Sirin fluvium. Altera ad Asculum, ubi iterum victoria Pyrrho cessit.

Pleraque Italia] Post primam pugnam castra a Romanis deserta cepisse Pyrrhum testatur Plutarchus, socias civitates alienasse, agros late populatū, non plus quam triginta sex millibus ab urbe abfuisse.

Ambraciensis] Ambracia oriundus; quæ urbs in Epiro, Regia Pyrrhi, ab Ambrace rege Thesproti filio nomen accepit, quæ Herodoto, Ptolemæo, Eliano Ampracia dicitur. Ambracum diversum oppidum fuisse ab Ambracia docet Stephanus de Urbibus.

Nihil proderent] Timocharis nomen suppressum fuisse etiam Valerius Maximus affirmat lib. vi. cap. 5. Eutropius proditore nomenatum fuisse affirmat, sicuti hic postmodum Quadrigarius Niciam appellat, Cicero nomen subicit lib. iii. Offic. c. 22.

§ 2 *Consules Romani*] Epistolam Consulū hoc modo citat Plutarchus. Γάτος Φαβρίκιος καὶ Κόιντος Αἰμίλιος ἑκατοὶ Ῥωμαίων Πόρρω βασιλεῖ χαιρεῖν. Ὅτε φίλων εὐτυχὴς ἔκαστος εἶναι κριτὴς, ὅτε πολέμιον. Γνώσῃ δὲ, τὴν πεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν ἀναγνούς, ὅτι χρηστοῖς καὶ δικαίοις ἀνδράσι πολέμεις, ἀδίκους δὲ καὶ κακοῖς πιστεύεις. Ὅδὲ γὰρ ταῦτα σὴ χάριτι μνησόμεν, ἀλλ' ὅπως μὴ τὸ σὸν πάθος ἡμῖν διαβολὴν ἐνέγκῃ, καὶ δόλφω δέξωμεν, ὥς ἀρετῇ μὴ δυσάμενοι, κατεργάσασθαι τὸν πόλεμον. Hoc ita Latine sonat: 'G. Fabricius, et Q. Æmilii Consules Romani Pyrrho Regi S. Neque amicorum videris, neque hostium esse felix iudex. Lectis, quæ

missæ sunt, literis cognosces te bonos et justos viros bello persequi, contra perfidis et improbis habere fidem. Neque vero hæc nos, quo gratiam emereamur tuam, indicamus: verum ne casus tuns calumniam nobis aspergat, ut videamur dolo, quasi virtute militari nequiverimus, bellum confecisse.' Ita Plutarchus, additque Pyrrhum intellectis insidiis medicum punivisse, et Fabricio Populoque Romano gratiæ referendæ ergo gratis captivos donasse.

CAP. IX. *Gabius Bassus*] Apud Macrobiū lib. i. Saturnal. legitur *Gavius Bassus*. In antiquis quoque inscriptionibus Gavius et Gavia occurrunt. Gaviam quoque gentem fuisse satis liquet, sed cognomina aliquando in prænomena mutantur. Etiam ita legitur apud Gellium nostrum lib. x. c. 17. Noct. Att. Sed leviculum est, V enim et B sæpe in se invicem mutantur. Lactantio lib. i. C. *Bassus* vocatur; scribendum *G. Bassus*. Fulgentius quoque corrupte, *Galbius Bassus*. Carrio judicat, hunc eundem esse Gaviū Bassum, qui Trajano Imperante oræ Ponticæ fuit Præfectus, quem laudat Plin. lib. x. Epist. 22. Non raro enim Gellius illos auctores citat, qui suæ ætati æquales vel paulo superiores fuerunt.

Julius Modestus] Aliquotiens illum quoque citat Macrobius lib. i. Saturnal.

Argis] Argos Hippium intelligit in Peloponneso nobilem urbem. Horat. 'Aptum dielit equis Argos, ditesque Mycenæ.' Homerus Ἰππῶν et Ἰππὸβροτον appellat. Strabo notat, cum 'Argos ab Homero sine adjective ponitur, Peloponneson intelligi, cum Ἀχαϊκὴ additur, ipsam urbem. Vide Stephanum de Urbibus.

Diomedes Thracis] Qui rex Thraciæ cum equas, ut in fabulis est, humana hospitum carne pasceret, ab Hercule equis objectus est. Ovid. 'Quid cum Thracis equos humano sanguine pin-

gues, Plenaque corporibus laceria præsepia vidi.' Vide Diodor. Sic. lib. v.

[§ 2 *Colore Phænices*] De hoc colore vide quæ supra dixi: intelligit hic autem non dilatum puniceum colorem sive badium obscurum, sed, ut postmodum loquitur, colorem exuberantissimum instar cocci vel purpura. Quod merito suspectum est, an tales equi unquam fuerint reperti.

[*Flora et comanti juba*] Aliter, *flava*. Sed in Ms. R. *flora comanti juba*, id est, juba diffusis et splendidis comis insigni. *Flora pro florida*. Floridus autem color vegetus, multo lumine radians. Græcis *λαυρός* vel *εὐδρόης* et *ἄλβος* dicitur. Contrarius est color sardus Plinio. Vide Salmas. ad Solum p. 200.

[*HS. centum millibus*] Juxta Scioppii et Gronovii computationem fuerint scutati vel ducatonæ 2500. Vossius 3000. computaret, quia sestertius illi stufere fere Hollandico æstimatur, Gronovio duabus blancis Hollandicis. De Sestertiis et Re Nummaria omnium accuratissime scripsit Vir Cl. præstantissimusque et Collega amicus Joh. Fredericus Gronovius.

[*Ipsam quoque Dolabellam*] Dolabella a Cassio Laodicem obsessus, ne vivus in hostium potestatem veniret, seipsum interfecit, ut testatur Dio lib. XLVII: Servi sui ictui haud segniter cervicem dedisse Velleius Paternulus lib. II. testatur. Vide et Appianum de Bell. Civil. lib. IV.

[§ 3 *Victis partibus*] Ita et Badii editio. Antiquissima Veneta aliæque editiones *victis Parthis*. Sed quorum hic Parthorum mentio, cum intelligat exitum Cassii in campis Philippicis bello civili? Emendat itaque Lipsius lib. I. Elect. cap. 7. *victis partibus*. Partes sunt factiones et turbæ civiles.

[*Miseram mortem appetisse*] Cassius in fugam actus Titinnium centurionem dimiserat, exploratum, 'quæ

esset multitudo ac vis hominum,' ut Velleius loquitur, 'quæ ad se tenderet: tardius eo nunciante, cum in vicino esset agmen cursu ad eum tendentium, neque pulvere facies aut signa denotari possent, existimans hostes esse, qui irruerent, lacerna caput circumdedit, extentamque cervicem interritus liberto præbuit.' Hic libertus vocabatur Pindarus, (male apud A. Victorem legitur Pandarus,) sicuti liquet ex Valerio Maximo lib. VI. c. 8. Plutarcho in Antonio, Brutoque, Appiano lib. IV. Belli Civ. et Dione lib. XLVII.

[*Detestabili exitio interesse*] Erat Antonio servus, nomine Eros, quem jam pridem hortatus fuerat, ut jussu ipsum interficeret. Is cum id, quod olim in se receperat, tum præstare jubetur, stricto gladio, cum Antonium videretur percussurus, averso vultu seipsum confodit, et ad heri pedes occubuit. Tum Antonius: Bene, inquit, o Eros, qui quod facere non voluisti, mihi quomodo faciendum esset, ostendisti: simulque vulnus sibi in ventrem ingessit, et in lectum se dimisit. Paulo post Cleopatram vivere cognito, statim tollendam se famulis præbuit: manibusque eorum ad fores usque domicilii, in quo ea erat, portatus est. Cleopatra foribus non apertis de fenestra se conspiciendam præbuit: catenisque et fuscibus demissis, iis implicatum ipsa, et dum, quas solas secum in munimentum receperat, mulieres attraxerunt. Qui interfuerant, nullum eo miserabilius spectaculum fuisse asserunt. Ita Plutarchus. Dio libro LI. ostendit Cleopatram prodidisse Antonium; suspicabatur enim si nuntium mortis suæ (sepulchro autem cum duabus ancillis et ennucho se commiserat) dispersisset, Antonium amoris impatientia sibi ipsi mortem acceleratum esse. Vide Dionem dicto I. LI. et confer cum Plutarcho.

[*Aurum Tholosanum*] Justinus lib.

xxxii. 'Tectosagi autem cum in antiquam patriam Tholosam venissent, comprehensique pestifera lue essent, non prius sanitatem recipere, quam aruspicum responsis moniti, aurum argentumque bellis sacrilegisque quæsitum in Tholosensem lacum mergerent. Quod omne magno post tempora Cæpio Romanus Consul abstulit. Fuere autem argenti pondo centum decem millia, auri pondo quinquiesdecies centum millia. Quod sacrilegium causa excidii Cæpioni exercituique ejus postea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut ultor sacræ pecuniæ, insecutus est.' Q. autem Servilius Cæpio Consul cum Cn. Manlio contra Cimbro in Italiam irruentes missus apud Rhodanum victus profligatusque est. Jussa Populi Romani bona ejus publicata, ipse in carcere extinctus, inde tractus discerptusque ad scalas Germanias. Vide Livii Epit. 67. Alii exilio perisse tradunt.

In *ejus oppidi templis*] Aliter hæc refert Justinus lib. xxxii. templa autem uti auro donatio ut plurimum referta erant, ita et pecunias homines divites in templis securitatis causa deponebant, ut ex Herodiano lib. i. de templo Pacis apparet, quod sub Commodio exustum est.

§ 4 *Colore exuberantissimo*] Vide quæ supra diximus. Colvius in Apuleium legit *exuperantissimo*.

CAP. x. *Virtutes potestatesque*] Ad intellectum hujus capituli vide Macrobium lib. i. in Somn. Scipionis c. 6. et Anonymum in Theologumenis Arithmeticis cap. de septenario; Philonem de Opificio mundi; Chalcidium in Timæum Platonis, M. Capellam lib. vii. Justinum Martyrem Qu. 69. Alex. Aphrodis. lib. ii. Prob. 47. Inter recentiores Petr. Bongum et Meursium de Denar. Pythagor. Pythagoras enim, Arithmetici, et Musici hunc perfectum esse numerum censebant, sicuti affirmat quoque Ci-

cero in Somnio Scipionis. Hunc numerum quoque Virginem appellabant, quod neque gigneret ex se alium, neque genitus esset. Oribasius in Hippocratis Aphorism. lib. ii. Aph. 22. 'Septenarius numerus maxime versatur in Arithmetico numero, et criticis diebus, quia in se continet parem et imparem: et intra denarium solus neque generat, neque generatur, cum alii aut generent aut generentur.' Similia habet Hierocles in Aurea Carmina, Philo de Mundi Opificio, aliique. Sicuti Virgo, ita et Minerva ideo appellata, ut Chalcidius in Timæum Platonis, Eulogius in Somn. Scipionis, aliique Veteres testantur. Quinetiam in sacra pagina septimus dies sacer et septies septenus annus, qui jubileus vocatur, in veneratione fuit. Et uti septimo die perfectus mundus, et ab opere suo quievit Deus, atque ideo sacer fuit, ita Josephus adversus Appionem, et Philo non uni urbi, aut regioni, sed universo festum diem fuisse affirmant. Et Dio Cassius lib. xxxii. morem per septenos dies computandi ab Ægyptiis ad omnes homines profuisse testatur, et vetustissimum affirmat Herodotus lib. ii. Veneratio itaque septenarii numeri, quem et mysticum appellat D. Hieronymus, ex sacra scriptura per traditionem originem suam accepisse videtur, et ex multis scripturarum locis testimonia afferri possunt.

Septentriones majores minoresque] Ursam majorem et minorem intelligit. Hyginus: 'utrâque Arctos nostri septentriones vocantur.' Ursæ minor septem habet stellas, major septem clariores inter vigintiseptem.

Vergilias] Ita dictæ 'a vere' juxta Festum, 'quod extremo vere oriantur.' Has Græci *ἄνδρες* appellaverunt. Proclus tantum sex numerat in tergo tauri, Plinius in cauda septem. Quæ recepta est opinio.

Erraticus] Placitas intelligit.

P. Nigidius] Est hic P. Nigidius Figulus, qui Julii Cæsaris tempore vixit, omnium rerum singulari notitia excellens, quo in extinguenda Catilinæ conjuratione socio atque adjutore usus est Cicero. Quæ autem hic citat Gellius noster, ex *Phris* de Sphæra proculdubio desumpta sunt. Servius ad 1. Georg. ex Sphæra Græcæ et Barbarica quædam citat, et complura Commentat. in Germanici Aratea. Ejus fragmenta collegit Janus Rutgersius Var. Lect. lib. III. cap. 16.

Circulus quoque] Vide Proclum de Sphæra, ubi agit initio de axi et polis, circulisque.]

Πόλος] Polos, sive vertex, circa quos mundi Sphæra circumagitur. Cic. II. de Nat. Deor. 'Extremusque adeo duplici de cardine vertex dicitur esse polos.' Proclus de Sphæra: 'Ἄξον καλεῖται τοῦ κόσμου διάμετρος ἀπὸ τοῦ, περὶ ἧς στρέφεται· τὰ δὲ πέρατα τοῦ ἕκαστος πόλοι λέγονται τοῦ κόσμου. τῶν δὲ πόλων ὁ μὲν λέγεται Βάριος, ὁ δὲ νότιος.

Quæ κριόνη vocatur] Interpres Græcarum vocum Gellii 'pertusam' interpretatur: κριός significat annulum vel circulum, hinc κριόνη annulis vel circulis conserta dicitur. Leonidas Mechanicus Sphæram κριῶν, sive circularum appellavit, et κριόν quoque et ἡμικριόν eadem significatione indigetavit. Vide Cælum Rhodiginam Lect. Antiq. lib. v. c. 18.

[2 *Nam in septimo signo]* Ita quoque Macrobius lib. I. in somnium Scipion. cap. 6. 'Sol quoque ipse, de quo vitam omnia mutantur, septimo signo vices suas variat. Nam a solstitio hyemali ad æstivum septimo pervenit signo, et a tropico verno usque ad autumnalem tropicum septimi signi peragratiōne producitur.' Intelligendum autem hoc ex veterum ratione computandi vel numerandi vulgo talia. Quam dicunt, 'in septimo signo fit solstitium a bruma,' pri-

mam signum significant, quo est solstitium, postremum quo bruma, et vicissim. Solstitium fit postquam Sol introitum fecit in Cancrum; bruma, postquam in Capricornum. Sunt igitur a solstitio in brumam signa, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus. Et sic a bruma in solstitium, Capricornus, Aquarius, Pisces, Aries, Taurus, Gemini, Cancer. Eodem modo possunt menses numerari. Et hæc solennis erat Antiquis consuetudo. Sic Olympias et Græcis et Latinis dicitur pro tempore quinquennii, quum revera tantummodo quadriennium complecteretur. Et contra quinque anni pro Olympiade. Seneca: 'Quinta cum sacrum revocatur ætas.' Nimirum idem annus habetur quintus prioris et primus incipientis Olympiadis. Notum ex instituto Cæsaris quartum quemque annum esse bisæxtilem. Id 'lustrum' dicit Ovidius, quæ vox Romanis proprie quinque annos solidos significat, sine respectu præcedentis lustris: 'Hic anni modus est: in lustrum accedere debet, Quo consummetur partibus, una dies.' 'In lustrum,' est, in quinque annos, in quintum quemque annum. Revera autem quartus est. Plinius de eadem intercalatione lib. II. cap. 8. 'quinis annis dies adjici:' et, 'quinto anno unus intercalaris dies additur.' Sic hodieque a priscis accepto vocabulo Medici dicunt 'tertianam.' Sic in fastis numeramus 'tertio Calendas, Nonas, Idus,' qui alter vel secundus est ab Calendis, Nonis, Idibus. Et plura talia observari possunt. Ita recte annotavit Cl. Gronovius.

Halcyones] Plinius lib. X. c. 32. 'Fœtificant Halcyones bruma, qui dies Halcyonides vocantur, placido mari per eos et navigabili, Siculo maxime. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, et totidem sequentibus parant.'

Luna curriculum] Vide Notas ad

lib. i. c. 20. Audi Macrobiū: 'Luna octo et viginti prope diebus totius Zodiaci ambitum conficit. Nam etsi per triginta dies ad Solem, a quo profecta est, remeat; solos tamen fere viginti octo in tota Zodiaci circumitione consumit; reliquis Solem, qui de loco in quo eam reliquit abscesserat, comprehendit; Sol enim unum de duodecim signis integro mense metitur. Ponamus ergo Sole in prima parte arietis constituto ab ipsius, ut ita dicam, orbe emersisse Lunam, quod eam nasci vocamus. Hæc post viginti octo dies et horas fere septem ad primam partem arietis redit; sed illic non invenit Solem. Interea enim et ipse progressionis suæ lege ulterius abscessit, et ideo ipsa necdum putatur eo unde profecta fuerat revertisse: quia oculi nostri tunc non a prima parte arietis, sed a Sole eam senserant processisse. Hunc ergo diebus reliquis, id est duobus, plus minus consequitur; et tunc orbi ejus denno succedens, ac denno inde procedens rursus dicitur nasci.' Vide et Josephum Scalig. lib. i. Chron. c. 4.

Omnes, &c. numeros] Etiam unitatem, quamvis non numerus, sed principium numeri sit. Nam unum, duo, tria, et quatuor faciunt decem: et quinque, sex, et septem faciunt octodecim: quæ simul octo et viginti faciunt. Hoc item obiter notandum, quod in omni supputatione quatuor prima constituunt denarium sui generis, sicuti 1. 2. 3. 4. decem, 10. 20. 30. 40. centum. 100. 200. 300. 400. mille, et ita deinceps. *Badius*.

§ 3 *Virile secus*] Id est, virilis sexus more antiquo, vulgo *fætus*.

Caput et spinam] Putat hic Varro in fœtu formando septenarium quoque numerum vim et efficaciam habere, et quidem per partes formari fœtum. Variæ de generatione hominis apud Antiquos fuere sententiæ. Aristoteles lib. iii. de Part. Anim.

cap. 4. cor primum formari arbitrat, quod hominis vitam maxime continet. Hippon et Alcmaeon caput, teste Plutarcho lib. v. de Plac. Phil. cap. 17. Galenus de Fæt. Form. cap. 4. statuit jecur primum fœtus fundamentum esse. Hippocrates l. i. *repl. Aiatrys* omnia membra simul existere affirmat, et cum eo Stoici, ut Censorinus testatur.

Secundum naturam nasci potest] Ante septimum mensem partus vix vitalis esse potest. Septimo mense partus maturus est. Vide Hippocratem lib. de septim. partu, cujus auctoritate quoque utitur JC. Paulus in lib. xii. ff. de Stat. Hom.

Justissime] Justo admodum tempore.

Ita nascuntur, periculi q.] Post ita nascuntur finienda periodus, et punctum apponendum. Legendumque cum Salmasio in de Annis Climacteris. *Pericula quoque vitæ fortunarumque hominum, quos Climacteras Chaldaei appellant, gravissimos quoque fieri affirmat septenariis.* Vel, quod eodem redit, cum Vett. Codd. *Pericula quæque vitæ, fortunarumque hominum, quæ Climacteras Chaldaei appellant, gravissima quæque fieri affirmat septenariis.* Pericula enim ipsa Græcis Mathematicis *κλιμακτηρες* vocantur. Et notat Gellius ex Varrone et Chaldaeorum mente ista omnia graviora videri, et minus evitabilia, quæ annis Climactericis acciderent. Quomodo autem anni Climacterici Hebdomadici intelligendi, notatum est ad lib. xv. c. 7.

§ 4 *Climacteras Chaldaei*] *Κλιμακτηρες* ἀπὸ τῆς κλίμακος, quod certis numeris, velut per scalarum gradus ascendat, atque colligatur. 'Scansilem' vocat Plin. lib. vii. cap. 49. Sunt autem climactericorum duo genera: aut enim *ἑβδοματικοί* sunt, aut *δρεατικοί*. Jul. Firm. lib. iv. cap. 14. *ἑβδοματικοί* qui numero septenario constant. Veluti, 7. 14. 21. 28. 35. 42. 49. 56. 63. 70. 77. 84. *δρεατικοί* qui novenario, ut

9. 18. 27. 36. 45. 54. 63. 72. 81. In *isagoratois* periculosiores a nonnullis putantur, qui ternis hebdomadibus constant, ut 21. 42. 63. 84. Sed omnium difficillimos illos esse opinantur, quos complet numerus quadratus, cujusmodi sunt 49. et 81. quorum alter confit ex septies septem, alter ex novies novem. Plura de annis Climactericis lege, si lubet, apud Feder. Bonav. lib. vi. de Octimest. partu cap. 59. cum quatuor sequentibus. Marail. Ficin. lib. ii. de triplici vita c. 20. Pet. Mess. lib. i. var. lect. cap. 46. Lel. Bisciol. lib. xv. hor. subsec. c. 7. Levin. Lemn. lib. ii. de occult. nat. mirac. c. 2. Ita scribit *Lindembrog.* ad Censorinum. Per Climacteris ipsa pericula denotantur, ut ex Vettio Valente liquet. Vide Salmas. de anno Climacter. De anno Climacterico sexagenario tertio agit quoque Gellius lib. xv. c. 7. quem præcipue videri periculis insignem Julius Maternus auctor est, quoniam numerus uterque septem et novem decretorii maleficique sunt, et ad vitam succidendam pollentes in unum quasi confluant. Numeros quoque nonnulli Mathematici singulis imperiis tribuunt, et quidem ad eorundem occasum, 496. annos, qui ex septuaginta septenariis annorum conficitur, ita ut ab antiquis etiam auctoribus proditum sit anno quingentesimo Resp. mutari vel everti. Plato certe lib. viii. de Rep. ubi de imperiorum mutatione agit, multa de Numeris intricate agit. Quæ abstrusa obscuritas in Proverbium abiit. Neque Procles lib. viii. sibi interpretandum sumpsit, et Theophrastus locum hunc consulo præterit. Et refutavit hanc de numeris sententiam qualemcumque Aristoteles. Et utique hæc Veterum deliria arbitror. Deus cuncta nata suo gubernat temperatque.

[*Herodotus, homo fabulator*] Ita antiqui et recentiores complures cen-

suerunt. *Ælius Harpocration* olim de ementita Historia Herodoti integrum librum scripsit teste Suida. Falsitatis quoque illum arguit Strabo lib. ult. Geograph. suæ, Josephus lib. i. contra Appionem errore deceptum potius existimat. Vide tamen H. Stephani Apologiam pro Herodoto.

[*Orestis corpus*] Sicut Virg. 'immitis Achilli, infœlicis Ulyssi.' De tragica hac historia vel fabula, vide Enripidem in Oreste, et Sophoclem in Electra. Non opus autem erat hic Herodotum mendacii accensare, cum ex antiqua et recentiori historia vasti et proceri corporis homines fuisse dubium non sit. Multa tamen fabulis immixta. Filios Anac gigantes fuisse affirmat sacra Scriptura Num. xiii. vs. 29. 34. et terra Basan Gigantum terra appellabatur, ut est Dent. iii. vs. 19. cujus lectum quoque describit ejusdem cap. vs. 11. 'Ecce lectus ejus lectus ferreus: nonne in Rabboth filiorum Ammon? novem cubitorum longitudo ejus, et quatuor cubitorum latitudo ejus ad cubitum hominis.' Præterea multa aliæ vernilia de eodem gigante referunt Judæi, quæ referre piget tædethe. Neque veriora quæ antiqui nonnulli auctores prodiderunt. Nam de inventis ossibus immanium gigantum pleraque haud admitti possunt. Ossa enim illa plerumque effodiuntur ex arenis, aliisque locis maritimis, quæ forsitan fuerint marinarum belluarum ossa casu quodam illic obruta. Neque reperire vix liceat virum fide dignum, qui sepulchra fabrefacta suis usurpaverit oculis. Suetonius certe alibi dixit, esse Capreis immanium belluarum ferarumque membra prægrandia, quæ dicebantur gigantum ossa. Eundem errorem reperit Peirescius, cum ad illum Tnneto molarem, ut putabat, hominis dentem misisset Jo. Arcosius, ut testatur Gassendus lib. iv. in vita Peirescii Aquæ sextiensis Senatoris. Videndi tamen inter antiquos Pausa-

nias in Laconicis, et Eliacis, Philostratus Heroicorum initio, Plin. lib. vii. c. 16. Solinus cap. 1. De molari hominis dente Augustinus lib. xv. de Civ. Dei cap. 11. Josephus lib. v. Hist. Ant. c. 2. Phlegon Trallianus Mirab. c. 9. Inter recentiores vide Pigatestam de Novo orbe, ubi de freto Magellanico agit, Olauum magnum et Saxonem Grammaticum Histor. Dan. lib. xvii. Fazellum de Reb. Sic. Gigantes tamen fuisse dubium non esse arbitror. Vide Cassanionem de Gigantibus. Quod autem hic Auctor Noster scribit de Oreste, etiam Solinus scribit lib. i. 'Priscorum autem,' inquit, 'testantur molem etiam Orestis suprema, cujus ossa Olympiade quinquagesima et octava Tegem inventa a Spartanis oraculo monitis discipulis implisse longitudinem cubitorum septem.'

Ut Homerus opinatus est] Illo vs. *Ολοὶ νῦν βροτοὶ εἰσὶν ἐπιχθονίαν ἀνθρώπων*, quod expressit Virgilius, 'Qualia nunc hominum producit corpora tellus.'

Vastiora, prolixioraque fuerint corpora] Primos initio mundi homines vegetos fuisse, corpore et animo excelluisse verisimile, ut Philo Judæus lib. de Mundi opificio ostendit. Sed singulis sæculis decrescere homines poetarum vel male feriatorum hominum commentum est. Juvenalis: 'Nam genus hoc vivo jam decrescerebat Homero: Terra malos homines nunc educat atque pusillos.' Ita etiam Plinius censuit: 'In plenum cuncto mortalium generi minorem in dies mensuram fieri, rarosque parentibus proceriores: consumente ubertatem seminum exustione, in cujus vices nunc vergat ævum.' Et similia quoque habet Phlegon Trallianus. Ultimis verbis ad Ecpyrosin vergere suam ætatem voluit Plinius. Conflagrationem enim et diluvium mundi per vices magnis sæculorum periodis statuebant Stoici, etiam Aristoteles

lib. i. Meteor. cap. 14. et Plato in Timæo. Magnum annum nouemvli veteres appellabant, atque inter se differebant annorum numero. Vide c. 18. Censorini, et Notas Lindenbrogii. Sed ad rem. 'Quod ad decrements hominum pertinet,' etiam teste Columella, 'Tremellius falso credidit parentem omnium terram, sicut muliebrem sexum, anili jam ætate consecratam, progenerandis esse scetibus inhabilem.' Audi et Lucretium, 'Jamque adeo affecta est ætas, effectaque tellus, Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit sæcla, deditque ferarum ingentia corpora partu.' Sed hæc falsa. Eadem est natura, neque adhuc effecta. Ineptum quoque est decrescere homines, cum per ter quaterque mille annos ejusdem fuerint stature.

§ 5 *Dentes quoque*] Quanquam generantur dentes in utero juxta Medicorum sententiam, erumpunt tamen extra gingivas mense ut plurimum septimo, nonnunquam etiam series post annum elapsam.

Septenes ex utraque parte] Non omnes enim dentes simul ex gingivis erumpunt. Nam alloqui ubi perfectus est ordo dentium, simul viginti octo vel triginta duo in utraque maxilla esse solent.

Cadere annis septimis] Circa septimum annum et decimum quartum solent alii prodire excidentibus prioribus, in utraque maxilla decem, quatuor incisori, duo canini, et quatuor maxillares. Vide Solonem in eo fragmento cujus initium est, *Παῖς μὲν ἀνηβος ἔσθ' ἐν νήπιος, ἔπος δὲ δόντων ἔθνος ἐκβάλλει πρῶτον ἐν τ' ἔτεσσιν*. Vide et Censorinum cap. 14.

Vel potius arterias] Non hic agit de numero arteriarum vel venarum, sed dicit septenario numero vel modo musico ipsas venas arteriasque magis subsultare.

Medicos musicos] Qui Musica Medicinam faciebant. De qua arte

egit quoque Theophrastus, et Phrygio modulo levare Ischiacos scripsit. Quod ex Theophrasto refert quoque Athenæus lib. xiv. cap. 10. et 11. Censorinus de Die Natali cap. 14. 'Plerique aliter moti duos istos numeros subtiliter discreverunt, dicentes, septenarium ad corpus, novenarium ad animam pertinere. Hunc medicinæ corporis et Apollini tributum, illam Musis, quia morbos animi, quos appellant *νόσους*, Musica lenire ac sanare consueverit.

Ἡ δὲ τεσσάρων] Id est, 'per quaternariam consonantiam.' De Musica Veterum, quamque vim ad affectus movendos habeat, vide Aristot. lib. viii. Pol. cap. 5. De Harmoniis quoque egit Plato lib. iii. de Republ. de consonantiis illis, vide Aristoxenum lib. ii. Harmon. Audi Martianum Capellam lib. ix. de Nuptiis Philologum. 'Et in his alia sibi congruunt, alia discrepant, sed discrepantium nimia multitudo: convenientia per singulos tropos sunt sex, id est, *δὲ τεσσάρων*, quod de quatuor dicimus: *δὲ πέντε*, quod de quinque: *δὲ τριών*, quod ex omnibus concinit. Illud etiam quod ex omnibus et quatuor constat, vel ex omnibus, et ex quinque, vel bis ex omnibus, quod bis *δὲ τριών* dicitur. Sed illud quod *δὲ τεσσάρων*, hoc est, ex quatuor, dicitur, recipit sonos quatuor, spatia tria, tones duo semis, hemitonion quinque, diesis vero decem, et est in epitriti ratione ut sunt quatuor ad tres.' Vide musicos veteres, quos novissime edidit Meibomius. • Scripsit quoque de Musica Veterum Glareanus.

Discrimina etiam periculorum in morbis] Hippocrates, lib. iv. de Morbis, 'morbos judicari diebus imparibus' dixit. In morbis autem acutis dies septimus (nonnunquam etiam quartus pro vehementia morbi) dies criticus comebatur, quo die de salute vel periculo ægri medici judicabant.

Ἐπὶ τοῖς ἡ ἑπτάμοις] Criticus dies

est qui judicat, *ἑπτάμοις*, id est, judicabilis, in quo de morbo vel ægro judicatur a medico. Celsus: 'Est autem et alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam Antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tanquam de ægris judicaretur, *ἑπτάμοις* nominabant.' Alexander Aphrodisens l. ii. Probl. 47. *Καὶ τὰ νοσήματα δὲ ἀναλόγως τῷ ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ κριθεῖναι*, id est, 'morbi quoque eodem modo numero septenario judicantur.' Apollini quoque septenarius numerus sacer, ut testatur Proclus in Timæum lib. iii.

Primam hebdomadam, &c.] Id est, septimum diem, decimum quartum, et vigesimum primum.

Septimo denum die mortem oppetunt] Illi qui calidioris sicciorisque sunt temperamenti difficilins famem ferunt, quam qui frigidioris et humidioris. *Λυμὸς* autem teste Hippocrate *ἐνθαλπει τὰ σόματα*. Non eadem itaque omnium ratio, sicuti etiam valetudine adversa correpti diutius inedia vitam protrahunt. Quousque fame quis vitam protrahere possit, vide Levinum Lemnium de occult. Nat. mirac.

§ 6 Septem opera] Vulgo hæc miracula ita numerantur, Muri Babylo-nici, Dianæ Ephesiæ templum, Jovis Olympici simulachrum, Pyramides Ægyptiæ, Mausoleum, Colossus Rhodius, Cyri regia. Vide Cassiodor. lib. vii. Variar. sed differunt in illo autores. Vide Philonem Byzantium de septem Orb. spectac. et Leonis Allatii Annotat.

Sapientes septem esse] De septem Sapientibus non inter se convenisse Antiquos testatur Diogenes Laërtius. Quem vide in Thalete.

Curricula, &c. septem] Septies enim cursum a carceribus ad metam iterabant. Vide Onuphrium Panvinium de Ludis Circensibus.

Duos septem electos] Qui erant A-drastus, Polynices, Tydeus, Amphila-

raus, Capaneus, Hippomedon, et Parthenopæus. Cum enim Eteocles et Polynices filii Œdipi ea lege societatem regni Thebani iniissent, ut per vices singulis annis imperarent, neque Eteocles anno elapso cedere regno cuperet, Polynicesque ad Adrastum Regem Argivum fugisset, junctis copiis Eteocli bellum illatum. Polynices et Eteocles mutuis vulneribus occumbunt. Præter Adrastum cæteri quoque duces interfecti: Filii interfectorum, quos Epigonos vocabant, duce Alcæone prælio victores urbem postmodum vacuum invadunt. Ita Diodorus Siculus Hist. lib. iv. c. 68. Vide etiam Euripidis et Sophoclis Tragedias.

Duodecimam annorum Hebdomadam] Id est, Octuagesimum quartum annum, quo hæc conscripserat Varro.

Septuaginta hebdomadas librorum] Id est, quadringentos nonaginta librōs. Divus Hieronymus scribit Origenem sex m. librorum scripsisse, quod nequaquam fuerat crediturus, nisi omnes perlegisset.

Aliquam multos] Id est, Aliquantum.

CAP. XI. *Super ætate Homeri*] Solinus dicit eum excessisse ex vita post Ilium captum anno ducentesimo et septuagesimo secundo. Atque in eo Cornelium Nepotem sequitur, sicuti ex Gellio nostro colligitur lib. xvii. c. 21. 'Ante Romam conditam, ut Cornelius Nepos in primo Chroniconum de Homero dicit, annis circiter centum et sexaginta.' Juxta Nepotem itaque fuit Homerus vel obiit post Ilium captum anno ducentesimo septuagesimo secundo. Roma condita post Ilium captum juxta Solinum anno 433. Ergo Homerus obiit ante Romam conditam annis centum sexaginta uno. Cassius in Annalibus de Homero et Hesiodo scriptum reliquerat, vixisse eos annis plus centum et sexaginta post bellum Trojanum. Atqui ducentis ac septuaginta

plus annis eos vixisse oportet post bellum Trojanum, siquidem annis circiter centum et sexaginta ante urbem conditam fuere. Idcirco Lipsius corrigendum in Agellio indicabat, *plus ducentis atque sexaginta*. Sed nihil necesse. Opinio Cassii nihil commune habuit cum Nepotis sententia. Ille paulo plus quam centum et sexaginta annis post Trojam captam fuisse Homerum voluit, sic circiter annis centum et sexaginta ante Romam conditam. Huic supputationi calculum addunt et consensum omnes ferme Latini scriptores. Plinius lib. vii. cap. 16. 'Jam vero ante annos prope mille vates ille Homerus non cessavit minora corpora mortalium quam prisca conqueri.' Scribebat ille anno urbis octingentesimo trigesimo. Quibus si addas centum et sexaginta annos, ante urbem conditam, quo tempore floruisse Homerus proditur, fient anni nonaginta et nongenti. Sic anni sunt prope mille ab ætate Homeri ad Plinium. Juvenalis: 'atque uni cedit Homero, Propter mille annos.' Vetus scholiastes: 'dinumerato tempore fortassis ad ætatem suam, poëta dixit mille annos fluxisse ex tempore Homeri. Fuit autem Homerus annis ante urbem conditam centum sexaginta. Post Ilium captum ducentis sexaginta.' Scripta illa Satyra a Juvenale sub initium Nervæ viginti circiter annis post Plinii opus. Sic mille ac decem præter propter anni ab Homero ad Juvenalem, quo tempore scripsit illam Satyram. Velleius Paterculus in eadem sententia, qui annos ferme nongentos et quinquaginta Homerum ante ipsius ætatem floruisse tradit. Annis circiter quadraginta ante Plinium scribebat Velleius. Longe major inter Græcos scriptores discordia. Quidam enim tempore belli Trojani extitisse volunt. In his Dionysium Epici Cycii scriptorem numerat Tzetzes et

Diodorum: 'Ο κατὰ Διονύσιον ἄνθρωπος ἐκλογισμένος, ἔστι τῶν δύο στρατηγῶν λεγόμενος ὑπάρχων, Θεβαλκίς Ἑλλήνων τε τῆς δια τὴν Ἑλλάδα. Crates Grammaticus apud Clementem et Eusebium circa Heraclidarum descensum viguisse vult octoginta annis post Troicam, quam opinionem perperam Apollo-doro tribuit Tzetzes in Chiliadibus. Balaethenes centum annis eum ab-fuisse scripsit a Troicis temporibus. Aristarchus centum quadraginta. He-redotus centum sexaginta octo, quod Comicus in annalibus sequutus est, qui plus centum atque sexaginta an-nis Homerum post bellam Trojanam visum notaverat. Nec enim hic nu-merus mutandus, ut putavit magnus Criticas. Philochorus enim a Troja submovebat annis centum octoginta. Bathymenes in Chronicis ducentis, et æquævum Hesiodum faciebat. Apol-lodorus Atheniensis centesimo anno migrationis Ionice floruisse tradidit, hoc est a Trojæ excidio ducentesimo quadagesimo. Apud Hieronymum legitur cclx. Huic calculo quidam duodecim annos adficiunt, at Latini fere omnes, qui centum ac sexaginta circiter annis ante urbem conditam visisse eum tradunt. Latini itaque Apollodori sententiam secuti sunt. Alii longius multo a Troicis remouent temporibus, ut Euphorion, qui Gygis ætati comparem statuebat. Gyges autem regnare incepit ab Olympi-ade decima octava. Archilochus Eusebio teste in Olympiadem vigesi-mam tertiam Homeri florem ætatis ætatis fecit, idem cum Eupho-riæ sententia. Nonnulli nonaginta tantum annis ante primam Olympi-adem animi fuisse, hoc est, centum quadraginta sex annos ante urbem conditam. Hujus opinionis auctorem prædit Clemens Sosibium Læonem, quæ a supputatione Latinorum qua-tuordecim tantum annis distat. Hanc dividiam auctorum super ætate Ho-meri heic libat breuibus æris subda-

cere. *Salm. ad Solin. pag. 886. Vide quoque Vossium de Poëtis Gr. c. 2.*

[*Hesiodi*] Nec minor varietas auto-rum circa Hesiodi ætatem. Si oblit ille, ut scribit Solinus, in auspiciis pri-mæ Olympiadis, haud longe abfuisse oportet ab Homeri ætate, quem no-naginta annis ante primam Olympi-adem voluit floruisse. Agellius tradit lib. xviii. cap. 21. de Homero et He-siodo inter omnes fere auctores con-stare, ætatem eos egisse vel iisdem ferme temporibus, vel Homerum ali-quanto antiquiorem. Sed hanc con-stantiam, quam prædicat Agellius, nequiquam in auctoribus deprehendo. Tam varie narrata est Homeri ætas, ut fieri non possit, quæ juxta quorum-dam sententiam æqualis Hesiodus illi reperiatur. Qui et ipse eodem prope dissemu per varias ætates agitatus est. Velleius centum et viginti an-nos distinctum ab Homeri temporibus Hesiodum esse scribit. Home-rus illi, ut plerisque Latinorum, cen-tum ac sexaginta circiter annis ante urbem conditam ævum agitabat. Si centum et viginti annis Hesiodus posterior fuit, quadraginta tantum annis ante urbis luitia fuerit, hoc est, sedecim annis ante primam Olympi-adem. At Solinus obisse eum dicti auspiciis primæ Olympiadis. Quod potest convenire. Inter Homerum et Hesiodum centum ac triginta octo annos medios fuisse idem ait. Certe inter utriusque obitum totidem annos computat, quum Homerum decessisse dicat post Trojam captam ante ducentesimo septagesimo secundo. Ita a Trojæ captivitate ad primam Olympiadem, qua meunte obit Hesiodus, quadringentos ac decem annos ponit. Eusebius secundum quosdam Hesiodum inclariisse notat circa quartam Olympiadem. Alio loco in-siguem eum habitum tradit anno ante primam Olympiadem fere trigesimo. Alibi Homero æqualem ævi facit cir-ca annum centesimum ac sexagesi-

mum ab Illo capto. Quæ sententiâ multum ab aliis distat. Euthymenes in Chronicis Homerum et Hesiodum eadem ætate vixisse scripsit, annis a Troja ducentis. Triginta tantum annorum spatio a Cassiana vel Agelliana hæc opinio differt. Ut ut sit, non multum abfuisse oportet Hesiodum ab Olympiadis primæ temporibus vel ætatis flore vel obitu. At Homerum longe antiquiorem puto. Quam igitur Hesiodum Homero *προσβύτερον* quidam fecerint, nonnulli *εγγυχωρον*, plures ac meliores posteriorem traderunt, non plus tamen quam centum viginti. Snidas; *Πορφύριος καὶ ἄλλοι πλείστοι νεώτερον ἡλικίῳ ἐνιαυτῶν ὀρίζουσι*. Porphyrium hunc allegat Eusebius in Hesiodi ætate declaranda, eumque ex illius sententiâ triginta annis floruisse observat ante primam Olympiadem. Si centum annis posterior Homero fuit, Homerus juxta Porphyrium vixerit, vigueritque circa annum ducentesium septuagesimum ab Illo exciso. Quæ vulgatio et communior, ac fortasse etiam verior sententiâ est, tam de Homero quam Hesiodo. Una ætate ambo vixisse testantur versus quos tamquam Hesiodi citant veteres Grammatici: *Ἐν Διῶνι τότε πρῶτον ἔγχε καὶ Ὀμηρος δοῖναι, Μέλπομεν ἐν νεαροῖς ὕμνοῖς ῥαψώδεις δοῖναι, Φαῖνον Ἀπόλλωνα χρυσάροον, ἐν τέλει Λητοῦ*. Sed suspicor hos versus spurios et commentitios esse. Quod ex illis verbis colligo, *ἐν νεαροῖς ὕμνοῖς ῥαψώδεις δοῖναι*, quæ *ῥαψώδεις* aperte designant. Atque *ῥαψώδια* non solum Homero, sed etiam Hesiodo recentior. Idem sententiam censeo de illo Epigrammate quod in tripode scriptum esse, qui in monte Helicone ab Hesiodo dedicatus est, proditit: *Ἡσίοδος Μοῖσους Ἐλευσίνῃσι τόνδ' ἀνέθηκε, Ἵμνον νικητῆς ἐν Χάλκιδι θεῶν Ὀμηρον*. Ex hoc Epigrammate non esse dubiam affirmabat Varro, quin aliquo tempore eodem vixissent Homerus et Hesiodus. Multo

to probabilis est ab Hesiodi amatoribus et admiratoribus hæc talia conficta fuisse, qui palmam illi et coronam contra Homerum dare parati erant. Quæ si vera et genuina essent, cui dubium foret ambo eodem omnino tempore fuisse? *Salmas. ad Solin.*

Philochorus] Cujus passim meminerant antiqui scriptores, Strabe, Plutarchus, Laërtius in Protagora, Elianus, alii. Scripsit Historiam de Rebus Atticis, Olympiadum libros duos, et nonnulla alia.

Xenophanes] Intelligitur, ut puto, Xenophanes Colophonius, qui contra Homerum et Hesiodum Iambos et Elegias scripsit. Vide Diogenem Laërtium.

Ephorus] Historicus, Isocratis discipulus. Scripsit xxx. libris Historiam Græcam. Vide Diodorum Sic. lib. iv. Strabon. l. x. et XIII. Senec. l. vii. Natur. Qu. qui eum 'non religiosissimæ fidei, sæpe decipi, sæpe decipere' dixit. Quod et Diodorus Siculus lib. i. affirmat, stylum tamen ejus lib. v. laudat. Vide Vossium de Hist. Græc. lib. i. c. 7.

Ex epigrammate] Vide quæ supra de Hesiodo annotata sunt, ubi ipsam quoque Græcum Epigramma proponitur.

Accius autem] De cujus Didascaliorum libris supra dictum est.

§ 2 *Colophonius*] Cicero pro Archia Poëta: 'Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetant, Smyrnæi vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicant.' Chii quoque nuntius ferierunt, in cujus postica parte Homeri facies erat insculpta. Atque ibi natum Siliantius Anthol. lib. iiii. post Theocritum persuadere nititur. Communis hæc fere est sententiâ, Smyræum fuisse, hinc a Melete fluvio Smyrnam præterlabente 'Meletegenes' appellatus fuit. Ideo Meleteus Chartæ Homericæ appetit. Ti-

lib. I. IV. Quod Cic. de delubro Homeri dixit, Strabo quoque de Smyrna agens I. XIV. testatur. Ἔστι δὲ καὶ βιβλιοθήκη, καὶ τὸ Ὀμήρειον, στοὰ τεμένης. ἔχουσα τοῦ Ὀμήρου καὶ ἄλλων. Id est, 'est et Bibliotheca, et Homerium, scilicet porticus quadrata templum habens Homeri et simulechrum.' Æveus quoque nummus ab illo vocatur Ὀμήρειος eodem teste. Fuere et aliæ urbes et regiones que illi sibi vindicare nitentur, Canna, Thebes Egyptiæ, Lydia, Ithaca, Creta, Babylon. Meleager Syrum fuisse credit. Videndi sunt Herodotus et Plutarchus, et Pausanias in Phocidis, et novissime Leo Alatiæ de Patria Homeri.

Capella Homeri] Insculpta hæc sepulchro, quod candida capra Homero Ieta parentarent.

Quod hac Ieta] Ita Salmasius emendat, ex vetere scriptura, quam imæ habere dicit, *quod acietæ*. Antiquissima Veneta et Badiana editio, *quod ariete*. legitur quoque, *quod ara Iete*, et, *quia ara rite*. Quinam autem sunt Ietæ? Qui insulam Ion incolebant, et sepulchrum Homeri monstrabant, ac seorsim Clymenes matris, ut testatur Pausanias in Phocidis. Urbis quoque Ietis (Ἰης in recto casu appellatur) in Achaia incolæ ita appellentur. Promontorium ejusdem nominis est. Sed prior sententia vera est.

Ἐπὶ πόλεις] Id est, 'Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri, Smyrna, Rhodus, Colephon, Salamina, Argos, Athenæ.'

Ἰον] Quædam editiones habent *Χίος*. Utrunque recte. De *Io* supra Aristoteles dixit. Quod Chios voluerit sibi Homerum vindicare, tum apud Ciceronem constat pro Archia Poëta, tum alia Epigrammata fidem faciunt. Utrunque Chion et Ion proposuit Antipater lib. IV. Antholog. Epigrammate in Homerum, *Οἱ μὲν σευ Κολοφῶνι τῶν ἡγέταιων, Ὀμηρῶ, Οἱ δὲ καλὸν Χίῳ, οἱ δ' ἐνέπουσι Χίῳ, Οἱ δ' Ἴον,*

οἱ δ' ἐβόων ἐν Ἀλαμῶνι, Οἱ δὲ νῦν τῶν Λακιδῶν μητέρα Θεσσαλίην Ἄλλος δ' ἄλλην γαῖαν ἀνάχων. *εἰ δ' ἐμὲ φοίβου Χρὴ λέξαι πινυτὰς ἀμφαδὰ μαρτυρούσας, Πάτρα σοι τελέθει μέγας οὐρανός, ἐκ δὲ ταναόσης Οὐ θναῖας, ματὴρ δ' ἔπλεο Καλλίστης.* Id est, 'Hi quidem Colophonem tuam nutricem, Homere, Hi vero pulchram Smyrnam, hi vero dicunt Chion, Alii vero Ion, alii dixerunt fecundam Salamina, Alii autem Lapitharum matrem Thessaliam, Alii aliam terram cecinerunt; si vero mihi Phœbi Decet dicere prudence aperte vaticinium, Patria tibi est magnum cœlum, quæ autem te peperit, Non est mortalis, matre enim natus es Calliope.'

CAP. XIII. *In commentariis Grammaticis*] Quos libros complures fuisse ex Gellio et Nonio liquet, ex quibus Auctor Noster lib. X. c. 5. librum XXIX. citat. Nonius in verbo 'nixurit' 80. vel ut alii legunt 35. Mercurus substituit 25.

Bibosum] Clamosus tamen, quo vocabulo utitur Quintilianus et Juvenalis, a 'clamo' derivari videtur, nisi ab antiquo 'clamos,' pro clamore, originem capiat.

Laberium] Qui in nimis scribendis non mediocrem laudem judicio M. Tullii et aliorum consecutus est. Sæpe a Gellio, Nonio, aliisque veteribus Grammaticis citatur. Vide quæ supra lib. I. cap. 7. diximus.

CAP. XIII. *Hermippus*] Qui vitas præstantium virorum scripsit, ut ex Laërtio in Thalete, Athenæo pluribus locis perspicuum est. Hunc quoque Plutarchus in Vita Demosthenis commemorat ex aliorum libris testari, Demosthenem Platonis auditorem fuisse.

Atque is, inquit, Demosthenes domo egressus, ut ei mos erat, cum ad Platonem pergeret] Bene animadvertit Ranchinus Var. Lect. lib. I. c. 8. ridiculum esse, notare alicui morem esse egredi domo; quasi hoc non omnibus

foret commune: at non omnibus mos adire Platonem discendi gratia; ideoque reponendum: *Demosthenes domo egressus, cum ad Platonem pergeret, ut ei mos erat.*

Complurisque populos] Suspectum hoc H. Stephano, quod complures populi in una eademque civitate esse dicantur, quamvis in unam eandemque civitatem complures e diversis populis ac gentibus convenierint. Eato igitur (quod tamen mihi non sit verisimile) magnam hominum multitudinem tota e Græcia ad audiendum Callistratum, sicut ad audientes celeberrimos illos antagonistas, Demosthenem et Eschinem, Athenas confluisse; nemini tamen ita loqui licuit, meo quidem iudicio. Quomodo igitur locus hic parva cum mutatione emendari poterit? scribendum: *compluresque e populo concurrentis viderit.* H. Stephan. Verum non opus est ea emendatione, cum per populos intelligat *δήμους*, urbs enim Atheniensis in *Κάμας*, *χώρα* in *δήμους* distributa fuit, ut testatur Isocrates in Areopagitico: ubi Interpres male *δήμους* 'municipia' vertit. *φρατρίαι* καὶ *δήμους* conjunxit Plato lib. vi. de leg. *Δήμαρχοι* autem τοὺς *δήμους* convocabant, quando necesse erat, eandemque potestatem habebant quam antea habuerant *Ναύκαραι*, ut scribit Harpocration in Lexico suo, et Scholiastes Aristophanis ad hæc verba act. i. sc. 1. *ἐν Νεφέλαις, Δάκνει με Δήμαρχός τις.* Demarchos autem a Clisthene, Naucaros a Solone, vel etiam antea, institutos affirmat ex Aristotele de Repub. Atheniens. De Naucarariis, vel ut alii scribunt, Naucclaris, etiam egit Herodotus in Persicatore. Hesychius: *Ναύκαραι*· *δήμαρχοι, ὑπερέται. τινὲς δὲ ἀφ' ἐκείνης φυλῆς δόδεκα, οἵτινες ἀφ' ἐκείνης χώρας τὰς εἰσφορὰς ἐπέλεγον.* *Ναυκλαρία* igitur teste Poluce lib. viii. erat duodecima pars τῆς φυλῆς. Per 'populos' itaque τοὺς *δήμους* intellexit, φυλὰς

antem et *δήμους* distinxit Ptolemaeus in Pericle. φυλὰς autem erat duodecima pars civitatis, ut Demosthenes et Æschines referunt. Quæ ipsæ singulæ in tres partes divisæ erant, ita ut triginta sex numerarentur. φυλὰς tamen et *δήμους* aliquando confunduntur. De Tribubus Atheniensium vide Postellum de Rep. Atheniensium, et Ubbonem Emmium, qui recte inter φυλὰς, id est, tribus, *φρατρίαις*, id est, curias, *δήμους*, populos, in quos populus universus divisus erat, distinguit: hinc *φύλαρχοι*, *φρατρίαρχοι*, *δήμαρχοι* dicebantur.

Callistratum] Varii fuere Callistrati. An hic idem sit, quem Harpocration citat, cuique opus περὶ Ἀθηναίων tribuit, quod tamen alii Menecli Baceleo adsignabant, dubium est.

Orator in Rep. fuit. illi δημαγωγὸς appellans] Dubitari potest juxta H. Stephanum, an omnes absque ullo discrimine, qui Athenis in Rep. Oratores essent, *δημαγωγοί* vocarentur, quamvis revera populum oratione sua ducerent flecterentque. Julius tamen Pollux per *δημαγωγὸς* publicos Oratores intelligit: et Diogenes Laërtius ita Demosthenem appellat. Apud Isocratem ad Nicoclem *δημαγωγῶν* denotat Populum sive Rempublicam moderari. Oratorum illorum in Rep. Atheniensi summam fuisse potestatem ex antiquis monumentis satis perspicuum est. Oratores itaque publici Demagogi quidem etiam appellabantur, verum non omnes Demagogi erant Oratores. Namque et exercitus ductores, et qui principem in Republica locum obtinebant, ita appellabantur: hinc Hesychius: *δημαγωγοὶ ἄρχων, ἐκ τοῦ τὸν δῆμον ἄγειν καὶ διοικεῖν*, nonnunquam, ut idem testatur, *δημαγωγῶν* idem quod *ἐχθροποιεῖν*, id est, 'turbas movere et concitare in populo.' Vide Loënsen lib. ix. Miscell. c. 16.

Τὴν περὶ Ὀροπόου δίκην] 'De Oropo causam dicentem.'

Academiam cum Platone reliquerit] A liter hæc referuntur a Plutarcho in Demosthene. Dicit enim audito Calistrato eam disciplinis studiisque pu-
erilibus relictis, declamationibus ope-
ram dedisse sub Isæo. Nulla mentio
Academiam et Platonem reliquiasse,
cum postmodum Platonis auditor fu-
erit, multumque ex ejus florida facun-
dia in dicendo profecerit.

CAP. XIV. *Si e sextario hemina*] Congius capiebat sex sextarios, sex-
tarias cotylas binas, quæ et heminae
dicantur. Fannius, 'At Cotylas, quas
si placeat dixisse licebit Heminas,
recipit geminas sextarius unus.'

§ 3 *Servata*] Scruta sunt vilia vasa,
quæ et 'frivola' dicantur, unde
Plantii Comœdia 'Frivolaria' nomen
accepit. Sic vasa futilia plena rima-
rum Terentius in Eunucho naurpat,
quæ Græci γυρνῶν sive γυρνῶσα ap-
pellant. Ita quoque appellantur res
viles et antiquitate deteriores factæ,
ut vestes detritæ, calceamenta mar-
cida, et id genus quisquiliæ.

Præfractam strigilem] Quæ equi, vel
in balneis homines stringebantur.
Strigilla balnearis signum vide apud
Mercur. Artis Gymnast. l. i. cap. 8.
hinc 'strigmenta' sordes quæ de-
stringuntur ex corpore. Martialis in
Apophoretis curvum instrumentum
fuisse scribit, 'Pergamns has misit:
carvo dstringere ferro; Non tam sæ-
pe teret lintea fullo tibi.' Symposius
Enigmata 86. 'Robida, curva, ca-
pax, alienis humida guttis, Lumini-
bus falsis auri mentita colorem, De-
dita sudori, modico succumbo labo-
ri.' Nonnulli quoque strigilem pro
vase apud Plantum in Persa, et Ci-
ceronem lib. 11. de Finibus exponunt.
Strigiles quoque vel potius strigilles
dicantur apud Vitruvium canaliculi
depressi in columnis, quod canalicu-
li strigilum similes sint. 'Strigillum
cava' (vulgo *strigulum*) appellat Vi-
truvius lib. IV. cap. 4. Vide eundem
lib. X. cap. 11. *Strigiles* in antiquis

libris Vitruvii impressis ubique lege-
batur, ut testatur Budæus.

Soleam] Solea dicta quæ solum
sive plantam pedis tegebat. Solum
enim plantam quoque dixerunt Vete-
res. Lucret. lib. 1. 'Avia Pieridum
peragro loca nullius ante Trita solo.'
Cicero in Tuscul. Qu. 'Solorum cal-
lum' dixit. Soleis autem domi, cal-
ceis foris utebantur Romani. Vide
Gellium lib. XIII. cap. 20.

§ 4 *Ei adeo obsonii*] Occurrit locus
in Anularia Act. 1. Scen. 6.

Dies quidem] In Menæchmis hic lo-
cus est Act. 1. Sc. 2.

Ad umbilicum] Ad meridiem: um-
bilicus enim media pars corporis.

CAP. XV. *Aristoteles*] Cujus varia
quoque fuisse Historica scripta. Vide
Vossium de Histor. Gr. pag. 466. et
461.

Polycritam] Historiam hujus mul-
eris ita scribit Plutarchus de Virt.
Mul. Cum bellum esset inter Milesios
et Naxios, Diognetus ex munimento
contra Naxiorum urbem sito mag-
nam abstulit prædam, mulieres quo-
que ac virgines liberas. Inter illas
Polycritam amore captus uxoris loco
habuit. Cum festus in castris Mile-
siorum ageretur dies, permittente
Diogneto, Polycrita fratribus pla-
centas misit, tabellamque plumbeam
inseruit, qua hortabatur Naxios, ut
noctu hostes vino somnoque sepultos
adorerentur. Id factum occupato ita-
que a Naxiis Castello, multisque hos-
tium interfectis, Diogneti salutem
precibus Polycrita a civibus impe-
travit. Ipsa autem civibus ad por-
tam occurrentibus, et sarta offeren-
tibus, impenseque eam laudantibus,
magnitudine lætitiæ in ipsa porta ex-
animis concidit. Ita Naxii Historici
commemorant. Verum Aristoteles,
teste Plutarcho, non captam fuisse
Polycritam affirmat, sed Diognetum
amore ejus flagrantem cuncta illi ja-
ramento addito promississe, quæ pos-
tularret, si ea potiretur. Illam De-

lium castellum petiisse, Diognetum promissa præstitisse. Ita cum Milesiis pacem factam.

Naxo] Vulgo, *e Naxo*. Ita legit Carrio ex veteribus libris. Utrumque recte dicitur. Ita 'Vinum Chio,' vel 'Lesbo,' more Græco dicitur. et Plantus in Mercatore, 'Hospes Zaccyntho.'

Philippides] Insignis hic Comiens, cujus quædam fragmenta apud Plutarchum aliosque auctores invenias. Citat quoque ejus Comœdias aliquoties Athenæus. Hic Lysimacho familiaris fuit, multaque per eum Popolus Atheniensis ab eo suscepit beneficia.

Ætate jam edita] Lipsius dure legit, *exita*, sicuti Snetonius in Claudio, 'ætate progressa.' 'Edita,' idem est, atque 'profecta, grandæva ætate.'

In certamine Poëtarum] Ita de aliis testatur Plinius lib. vii. c. 53. 'Gaudio,' inquit, 'obiere præter Chilonem, de quo diximus, Sophocles et Dionysius Siciliæ tyrannus, uterque accepto tragicæ victoriæ nuntio.' Addit postmodum: 'Operosissima tamen securitas mortis in M. Ofilio Hilario ab Antiquis traditur, Comœdiarum histrione. Is cum populo admodum placuisset natali die suo, conviviumque haberet, edita cœna calidam potionem in pultario poposcit, simulque personam ejus diei acceptam intuens, coronam e capite suo in eam transtulit, tali habitu rigens nullo sentiente, donec accubantium proximus tepecere potionem admoneret.'

Lætissime gauderet] Id est, effusissime: gaudio placide movetur animus, lætitia exultat, et gessit, ut testatur Cic. iv. Tuscul.

Repente mortuus est] Annotatum a Medicis est, plures nimio gaudio, quam tristitia mortem oppetere. Nimio gaudio diffiunt spiritus, tristitia constipantur.

De Rhodio etiam Diagora] Hujus Diagoræ pugilis meminit quoque Ci-

cero lib. i. Tusc. Qn. et Pindarus integra Oda vii. in Olympicis illum laudibus extollit. - Quam Odam anreis literis in fano Minervæ collocatam affirmat ejusdem scholiastes.

§ 2 *Tres filios*] Hi juxta Scholiastem Pindari erant Damagetus pancratiasta, Dioreus, et Acusilaus, quorum status juxta patrem in columnis erectæ erant.

Unum pugilem] Pugiles vel pugnīs (unde nomen) vel cæstibus pugnare consueverant. Cæstus erat clava plumbeas pilas loris bubulis appensas habens, sed et laminæ nonnunquam ferreæ aut annuli connexi erant, quibus utrumque vel alterutrum brachium armabatur. Propertius lib. iii. 'Nunc ligat ad cæstum gaudentia brachia loris.' Servius: 'Erat durum certamen cæstum, raroque sine cæde mittebantur, nam ex ferro erant, et ut habilis faciliusque manibus gererentur, pendebant ab illis lora, quibus non solum manus, sed brachia, humerique alligabantur, ut etiam remissis digitis palmæ tamen hærent.' Virgilius lib. v. 'Æneid. Daretem et Eutellum cæsta pugnantes graphice depingit. Pollucis pugilis et Amyci Neptuno geniti pugnam describit Apollonius Argon. lib. ii. et Valer. Flaccus lib. iv. Utroque autem brachio sæpe armabantur. Virg. de Eutello: 'Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra.' Et sævissimum erat aliquando spectaculum, ita ut cerebrum ac guttur facile eliderentur. Idcirco *superbas* aurium munimenta induebant, quod aures nonnunquam amitterent, ut ex Anthologia liquet. Vide Onuphrium lib. ii. de Lud. Circ. cap. 2. Mercurialem de Arte Gymn. lib. ii. cap. 9. Aldum Manutium de Quæsit. per Epist. l. i. c. 8. Turnebum lib. xiv. c. 4. Male tamen cæstum cum cesto nonnulli confundunt. Nam a cædend. nomen accepit. Atque ita vocabantur lora,

quibus pugilum brachia manusque innectebantur, et duum generum esse superius dixi, ita ut vel clavam referrent, quæ plumbeas pilas loris appensas habebat, vel laminæ ferreæ insutæ loris essent. Virg. iv. *Æneid*. 'Terga boum plumbo insuto ferroque rigeant.'

Alterum Pancratiastem] Pancratiium consistebat lucta et pugilatu. Quisque eo pugnabant non tantum pugnis, sed cubitis, calce, intensis viribus, conserto corpore cum adversario certabant. Quint. lib. ii. inst. c. 4. 'Sicut ille exercendi corpora peritus, non si docendum pancratiastem susceperit, pugno ferire, vel calce tantum, aut nexu modo certos aliquot docebit: sed omnia quæ sunt ejus certaminis.' Alii itaque Quinquertiones sive *πένταθλοι*, secus, atque Valla, Volaterranus, Hermolans judicant. Contrarium liquet ex Plutarcho lib. ii. *Sympos.* c. 4. Luciano in *Anacharside*, aliisque auctoribus.

Luctatorem] Luctatores omni modo corpore conserto, brachiisque implicitis, nitebantur se invicem in terram prosternere. Hi nudi pudendis velatis luctabantur, et oleo inngebantur, etiam pulvere addito. Statius, 'Tum medios artus alterno pulvere siccant.' Hoc unguentum ceroma appellabatur, quod ex oleo, pulvere, et cera mixtum erat. Pulvis ille ex variis regionibus adferebatur, imprimis in usu *Ægyptiis* et *Pateolans*. De *Ægyptio* Suetonius in *Nerone* cap. 45. 'Nam et forte accidit, ut in publica fame Alexandrina navis nuntiaretur pulverem luctatoribus anticus attulisse.' Vide et Plin. lib. xxxv. cap. 13. Hinc Conisterion dictum apud Vitruvium, lib. v. cap. 11. quod eo in loco pulvere et oleo aspergerentur luctaturi, ut prehensiones firmiores, neque lubricæ essent. Martialis Græco vocabulo hæc inspersectionem *ἐσθή* appellavit lib. vii. Epigr. 66. tactum arenæ vo-

cavit Ovidius: 'Inque vicem fulvæ tactu flavescit arena.'

Vincere coronariumque] Victores enim sive *δουλευοντες* corona oleagina donabantur. Pindarus quidem de Olympia loquens ait, *μήτερ δ' χρυσοστέφανον ἀέθλων* 'Ολυμπία, quasi innuat certamina Olympica aureas coronas victoribus largiri. Sed per *χρυσοστέφανον, καλλιστέφανον* intellexit. Ita Homerus *χρυσείην Ἀφροδίτην* dixit, ut annotavit scholiastes. Quanquam autem hæc exigua essent virtutis præmia, tamen tanto apud suos in pretio habiti fuere, ut veluti triumphantes quadrigis in suas civitates invehentur. Audi Vitruvium in *Præfatione* lib. ix. 'Nobilibus Athletis, qui Olympia, Pythia, Isthmia, Nemea vicissent, Græcorum majores ita magnos honores constituerunt, uti non modo in conventu stantes cum palma et corona ferant laudes, sed etiam cum revertantur in suas civitates cum victoria, triumphantes quadrigis in moenia et in patrias revehantur, e reque publica perpetua vita constitutis vectigalibus utantur.' Aristoteles merito problem. Sect. 39. quærit, cur Veteres præmia certaminibus corporum constituerint, scientiæ nullus quicquam statuerit. Antiquis quidem hæc obtinere temporibus, posterioribus etiam de eruditione, inprimis poësi, certamina fuere. Vetus tamen Horatii Interpretes Od. iv. 2. poëtas in decantandis heroum laudibus certasse, victoresque coronatos fuisse tradit, Herodotum quoque suas recitasse historias, præsentem cum patre suo Thucydide admodum puerum, qui cum commotus illa recitatione lachrymas funderet, gratulatum patri Herodotum his verbis *μακάριζω σε τῆς εὐταρίας*, 'Ὀλορε, id est, 'beatum te prædico, Olore, ob sobolis felicitatem,' eique auctorem fuisse, ut filium bonis artibus, quarum jam amore flagraret, erudiendum curaret. Athenæus quoque ex Dicæarcho comme-

morat Cleomenem Olympicis ludis Empedoclis Expiationes memoriter reddidisse. De Neronis Musico certamine in Olympio scribit quoque Philostratus lib. i. de Apollon. Tyanæo.

Eodem Olympiæ die] Quinque diebus hi ludi celebrabantur.

Flores undique in eum jaceret] Originem coronandi Etymologicum magnum inde profuixisse ostendit, quod antiquioribus temporibus frondes in honorem victoris jacerentur, et quod illi quasi fesso cubile foliis inisteretur.

Apud Cannas] Valerius Maximus lib. ix. cap. 12. ad lacum Thrasymentum hoc contigisse commemorat. Audi Valerium: 'Vix verisimile est in eripiendo spiritu idem gaudium potuisse, quod fulmen: et tamen potuit. Nunciata enim clade, quæ ad lacum Thrasymentum inciderat, altera mater sospiti filio ad ipsam portam facta obviam, in complexu ejus expiravit; altera cum falso mortis filii nuntio domi mæsta sederet, ad primum conspectum redeuntis exanimata est. Genus cæcus inusitatum: quas dolor non extinxerat, lætitia consumpsit.' Plinius tamen lib. viii. c. 54. cum Gellio sentit. De Canensi clade vide Livium lib. xxii. et Florum lib. ii. c. 6.

CAP. XVI. Πόρος, &c.] Id est, 'quantum sit hominis gestationis in utero tempus.'

Septimo] Quod auctoritate Hippocratis probat J.C. Paul. lib. xii. de Stat. Hom.

Rarenter] Raro: antiquo more loquendi.

In Comœdia Cistellaria] Verba hæc tertia a principio Scenæ inveniuntur.

§ 2 Γυνή κεί δακρυμπος] Id est, 'Mulier decimo mense parit.'

§ 3 Aristotelem laudat auctorem] Locus hic est apud Aristotelem lib. vii. de Histor. Animal. cap. 4. Hunc locum expressit Plin. lib. vii. cap. 5.

Falluntur tamen aliquando in computatione mulieres.

In libro Hippocratis] Hippocrates in Aphorismis, et lib. de Octimestri partu, et περὶ Σαρκῶν, negat partum octimestrem esse extra Ægyptum vitalem. Locus autem, quem hic citat Auctor Noster, aliter in impressis libris habetur. Aristoteles tamen supra allegato loco, et lib. iv. de Generat. Anim. cap. 4. et Prob. 40. Sect. 10. octimestrem partum recipit. Plinius lib. vii. c. 5. dicit, 'translatitium in Ægypto esse octavo gigul, et in Italia jam tales partus esse vitales, contra priscorum opiniones.' De Naxiis mulieribus idem scribit Stephanus de Urbibus. Quid de octimestri partu sentiendum sit, vide Cæl. Rhod. lib. xx. Lect. Antiq. c. 1. et lib. xxii. c. 13.

In libro Hippocratis qui inscriptus est περὶ τροφῆς] Liber Hippocratis περὶ τροφῆς, sive de Alimento, valde mutilus, neque hæc verba inveniuntur, quæ hic citat Gellius. Exposuerat Hippocrates varias super tempore puerperii sententias, dixeratque aliis quidem videri tempus id esse dierum ccx. qui quidem efficiunt septem menses, si quis Ægyptiorum more, quem tum fere sequebantur, tricenos dies singulis mensibus tribuat; aliis trecentorum, qui eadem ratione efficiunt decem menses, aliis denique ccxl. qui eadem ratione octo menses efficiunt. Deinde ad hanc postremam opinionem respiciens subjicit, ἔστι καὶ οὐκ ἔστι. Quæ verba quid sibi velint ne Mopsus quidem aut Cœdipus divinarit. Sed legendum hoc modo ex Gellio nostro, ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστι δακρυμπος γένεσις, id est, 'est autem et non est octimestris partus.' Atque ita intelligendum, esse quodammodo octimestrem partum, et quodammodo non esse. Potest enim mense octavo mulier parere, sed fœtus vitalis non est. Ita Muretus lib. xv. Var. Lect. cap. 12.

[§ 4 *Sabinus medicus*] Qui antiquior Galeno, ab eodem in hoc loco citatur.

[*Ἐστὶ μὲν, &c.*] Id est, 'Videntur quidem tanquam animantia post abortum. Non vero sunt atpote statim morientia, atque in præsens quidem apparent, potestate non existunt:' ulpote confestim moritura.

[*Fatis tribus*] Ita legit optimus liber Regiæ Bibliothecæ, ubi legitur in vulgatis: *parcis tribus*. Ammianus 'partilia fata' dixit, ut Græcorum *Molpas* interpretaretur, lib. xiv. De *Adrastia*: 'Substantialis tutela generali potentia partilibus præsidens fati:' *ταῖς μολπαῖς*, quas Græci quoque *κὰρ τοῦ μαρτυρίου* appellatas voluit. Sed et *μολπα* idem quod *μολψ*. Videntur et *μολπῆς* dixisse ab eadem origine et causa. Unde *μολπῆς*, 'partitarius:' sicuti Livium poetam 'mortam' pro 'mœra' dixisse Gellius hic testatur, ex quo Livii loco Cæsellius *Paræ* unius de tribus nomen esse colligebat. Pernere hominis vitam credebantur illæ *μολπαῖ*. Quibus ea per vim adimeretur, filo abscisso id fieri putabant, plena scilicet adhuc colo. Ideo *πρὸ μολπᾶς θανάτῳ* de his proprie dici obtinebat. *Adrastum*, qui vivus absorptus est, nentes adhuc *Parcas* et plenas colos deprehendisse canit Statius. Ideo raptim rampenda fuisse stamina. Supererat illi nempe quod viveret, nisi manus fati per vim injecta esset. At qui per se et aponte naturæ suæ moriebantur, exhausto subtemine et vacua colo decedere existimabantur, etiamsi ante diem obirent, quod longius illis filum dispensatum non esset. Sic fato suo mori is demum intelligitur, qui causa ex se nata, nec extraria aut foris accersita, moritur. Nam causæ mortis extraneæ et ab aliqua vi afflictæ videntur fatum accelerare, stamen rampere, et tempora vitæ constituta mutilare et abbreviare. Quando aliquis autem nulla alia causa aut vi extrinsecus illata decedit, tum ex sorte

nascendi sua non videtur longiora vitæ tempora habuisse destinata. Ita sane 'fatum' Latini et *μολπα* Græci proprie acceperunt. Præter fatum igitur censentur omnes causæ leti violentæ et accersitæ. *Salmas. ad Solin. pag. 1120.*

[*Parca*] Tertullianus *Partulam Deam* nominat, quæ partui præest. Locus ita se habet lib. de Anima: 'Hæc æstimando etiam superstitione Romanam Deam finxit Alemonam alendi in utero fœtus, et nonam et decimam a sollicitioribus mensibus, et *Partulam* quæ partum gubernet, et *Laeliam* quæ producat in lucem.' Fortasse et *Parta Dea* dicta fuerit, unde diminutive *Partula* appellata sit. Durius utique hæc immutatio, *Parcam* a partu nominatam esse. Sicuti autem tres finguntur *Parcæ*, ita hæc speciali nomine dicta fuerit, quod extra nomen decimumque mensem partui præesset.

[§ 5 *Cæsellius autem Vindex*] Cælius Rhodiginus lib. xii. cap. 18. legit, *Cæcilius Minutianus Apuleius*. Cujus mutilum quoque de Orthographia librum citat. Citatur hic Cæsellius ab Auctore Nostro variis locis, lib. ii. cap. 16. lib. vii. cap. 2. lib. xi. cap. 15. lib. xx. cap. 2. item Charisio, Prisciano, aliis.

[*Morta*] Eadem quæ *μολπα*. Quæ etiam pro bona aut mala fortuna dicitur. *Mœra* quoque et *Morta* ejusdem originis, a partiendo nimirum, quod Græcis *μολπα*, et proprie est fatalis portio. *Εμπαρτήριον* Græci vocant fatum, sive concatenatam rerum omnium necessitatem, *μολπα* fatum singulare. A *Morta* quoque mortis nomen apud Latinos: namque et *Hæsy chius* *μολπῆς*, *θνήσκων* appellat.

[*Livii*] Livium Andronicum merito hic antiquissimum vocat, quem primum fabulas egisse *Diomedes*, et Gellius noster lib. xxvii. c. ultimo testantur: unde hi versus, 'Panico bello secundo Musa pennato gradu

Intulit sese in bellicosam Romuli gentem feram.' Cicero in Tusculana prima: 'Annis fere ccccxiv. post Romam conditam Livius fabulam dedit C. Clodio, Cæci filio, M. Tuditano Coss. anno ante natum Ennium.'

Quem profata Morta est] Alii legunt *Mars*, sed ex sequentibus ita legendum constat. Notandus autem ex Tertulliano locus: 'Nato,' inquit, 'puero tota hebdomade proponebatur Junoni mensa: ultima die fata scribenda advocabantur.' Hinc Virg. Salomino nato dixit: 'Talia sacra, anis dixerunt, currite, fuis Concordes stabili fatorum numine Parcæ.' Vide Turnebum lib. xviii. Adv. c. 84.

Quasi Maram] Per *μοῖραν* vel unam Parcarum, vel fatalem portionem denotabant: hinc et *μοιρολογεῖν*, themate genituræ proposito futura prædicere. Et Mathematici ab hoc nomine *μοῖρας* gradus signorum dixerunt. Censorinus de die Natali cap. 8. 'sunt autem hæ particulæ in unoquoque signo tricenæ, totius vero Zodiaci numero cccclx. Hæ Græci Mœras cognominarunt, eo videlicet quod Deas fatales vocant Mœras, et eæ particulæ nobis veluti fata sunt.' Hæc *μοῖρας* Julius Firmicus lib. ii. cap. 4. ait 'esse infinitæ potestatis et licentiæ, et quæ fata hominum potestatis suæ auctoritate designent.'

Quoniam decemviri] In legibus xii. Tabularum.

§ 6 *Veterum philosophorum*] Inter quos Aristoteles lib. vii. de Hist. Animal. cap. 4. verum improbat hos partus tanquam illegitimos Ulpianus in L. si ab intestato 3. § post decem D. de snis et legit. Hæred.

Gignuntur] Antiquo modo locutus est, pro *gignuntur*. Ita loquuntur Varro, Lucretius, Censorinus, Apuleius, etiam Jurisconsulti. 'Gignere' et 'parere' aliquando confunduntur, sicut ex Gellio liquet; et Plin. lib. vii. cap. 5. 'Vestilia quatuor partus enixa Sempronium septimo mense

genuit.'

Ὀναί Ἀσιν] Id est, 'Asini ad lyram.' Arbitrantur nonnulli natos decimo mense homines esse ineptos, et obtusi ingenii.

Καὶ Ἀριστοτέλῃ] 'Juxta Aristotelem.' Sensem nemo horum verborum hunc esse existimat, 'si decimo mense nati, asini ad lyram, id est, inepti, insulsi, quia meos negare possum, exhaeredes sunt, si qui undecimo, quia plans mei non sunt, licet Aristoteles putavit undecimo gigni posse.'

Idem Accii, quod Titii] Ita J. C. Caium, Titium, Sempronium vocant. § 1 *Proculi*] Prærogari.

Χαίρει γυνή] Extant hi versus Od. λ. vs. 247. atque Latine ita se habent: 'Gaude mulier amore, circumvolato autem anno Liberos splendidos paries, quoniam non inanes concubitus immortalium,' pro eo quod vulgo legitur *ῥῶν, γυνή*, vel *γῆρας* legendum est: per *φιλόπαιτα φιλοτήτων ἔργον* intelligit.

Partim] I. e. 'pars eorum.' Gell. lib. x. c. 13.

Sicut Romuli] Decem enim tum fuere menses. Verum Romulus annum ita primus non instituit, cum ante Romam conditam decimestrem fuisse in Latio constet, quod etiam apud alias plerunque gentes, sicut Athenis quoque in usu fuit. Ammonius Hermæas: *Πρωταεὶα θηλικῶς δ χρόνος. Διήρητο γὰρ παρ' Ἀθηναίους δ ἐνιαυτὸς εἰς δέκα πρωταεῖας, δοῦναι καὶ φυλαὶ ἦσαν, καὶ ἐπρωτάνευσαν ἐκάστη φυλὴ κατὰ ἐνιαυτὸν ἅπαξ. ὁδεὶν καὶ τοῦς μισθοὺς, καὶ τὰ ἐνοίκια, καὶ τὰς πρωταεῖας κατὰ μῆνα ἐτέλουν.* De Romulo audiendus et Ovidius lib. i. Fastor. 'Tempora digereret cum conditor urbis, in anno Constituit menses quinque bis esse suo: Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, noras, Curaque finitimos vincere major erat. Est tamen et ratio, Cæsar, quæ moverit illum, Errorremque suum quo tueatur habet. Quod satis est, utero

matris dum prodeat infans, Hoc anno statuit temporis esse satis.'

Affecta enim] Ciceronis verba sunt: 'Bellum affectum videmus, et fere, ut dicam, bene confectum.'

§ 8 *Γίνεται δὲ*] Id est, 'In hisce vero et plures nascuntur, et pauciores, et ex toto ac per partes: dicimus autem plures pluribus, et pauciores paucioribus.' In Hippocrate libro *περὶ τρεφῆς* hic locus ita legitur. *Γίνεται δὲ ἐν τοῖτοις καὶ πλείους καὶ ἐλάσσων. Καὶ ἕκαστος κατὰ μέρος. οὐ πολλὸν δὲ πλείους ἢ ἐλάσσων. τὰ δ' ἐλάσσων τὸσαῦτα, καὶ ὅσα ἕλλα τοῖτοις ἴμοια.* Accipiunt autem Interpretes de longiore, et breviori factum tempore, neque tamen multo productiore aut contractiore. Quod tamen non adeo certum est, quin aliquando variet. Gellius de velociore ac tardiore partuum editione exponit. Atque hanc lectionem Galenus quoque in suos commentarios translatit.

Jus trium liberorum] De quo alibi diximus.

Libro septimo] Cap. 5.

In eodem libro] Cap. 6.

§ 10 *Oscitatio*] Quia lapsas et languidas vires ostendit, quibus integris ad exitum opus est. Quinetiam compressione spirituum nixus adjuvatur, oscitatione vires evitendi flaccescant.

Sicut sternuisse] Quia sternutatio valido impetu corpus movet, semenque conceptum ejicit. Scribit tamen Hippocrates, 'mulieri quam uteri vitia infestant, aut quæ difficulter parit, si sternutamentum superveniat, bono esse.'

CAP. XVII. *Tenui admodum pecunia familiari*] Non videtur tum fuisse tenni re familiari, cum a Dionysio octoginta accepisset talenta. Audi Diogenem Laërtium in vita Platonis: *Δέγουσι δὲ τινες (ὅτι ἐστὶ καὶ Σάτυρος) ὅτι Δίονι ἐπὶ τοῖς εἰς Λαέρτιον ἀνέστραφαι τριαββῆλια Πυθαγορικὰ παρὰ Φιλαλόου μὲν ἑκπένδον, καὶ γὰρ ἐν εὐπορίᾳ (φασὶν) ἦν*

παρὰ Διονυσίου λαβὼν ὑπὲρ τὰ ἐγδοήκοντα τέλιντα, ὥς καὶ Ὀνήτωρ φησὶν ἐν τῇ ἐπιγραφόμενῃ, Εἰ χρηματίζται ὁ σοφὴς. Id est, 'Aiunt quidam (ex quibus Satyrus est) Dioni illum scripsisse in Siciliam, uti tres libras Pythagoricas sibi emeret a Philolao centum minis. Erat enim satis opulentus, acceptis a Dionysio plusquam octoginta talentis, sicut etiam Onetor scribit in libro cuius est titulus, an pecuniosum oporteat esse sapientem.' Non dicit hos libros Philolao auctorem habere, sed a Philolao emtos, quem Platonem audivisse, sicuti etiam Eurytum Pythagoricum satis constat. Mixta autem Philosophia Platonis erat ex Heraclitica, Pythagorica, et Socratica, sicut idem Laërtius testatur, et Hesychius Illustris.

Decem milibus denarium] Denarii mille valent trecentos Caroleos, decem mille, tria Caroleorum millia. Summa convenit cum centum minis Laërtii.

Amicum ejus Dionem] Laërtius magnam summam octoginta talentorum ei dono dedisse Dionysium refert, nihil de Dione, nisi illi fuisse amicum, utpote cum Dionysius Platonem propter liberiora de tyrannide verba occidere constituisset, commemorat idem auctor a Dione et Aristomene exoratum fuisse. Venditum deinde Platonem in Ægina insula, cum capitali pœna sancitum esset, si quis Atheniensium illam intravisset insulam, ab Anniceride Cyrenæo, vel, ut alii, a Dione ad redimendum missam pecuniam. Extat quoque Platonis in Dionem Epigramma, quod Syracusis ejus sepulchro incisum idem Laërtius commemorat.

Spensippi] Successit in Academia Platoni, cujus soror Potona ejus mater erat. Vide Laërtium in ejus vita. Extant Spensippi Ὅροι cum versione Elicini.

Talentis Atticis tribus] Talentum Atticum valet LX. minas, sive Phi-

lippeos vel Ducatones sexcentos. Tria igitur talenta fuerint 1800. Philippi. Male vir eruditus pro Atticis talentis Achaica restituit, atque in eam rem Polybium et Livium in partes vocat. Vide quoque Petium lib. 1. obs. cap. 4.

HS. duo et septuaginta] Seneca et Priscianus dixerunt talentum esse viginti quatuor sestertia, hæc sunt denarium sex millia, et ter ducta, septuaginta duo sestertia. Vide Gronovium nostrum lib. III. de vetere pecunia cap. 3.

Timon] Cajus mordacia carmina ἄλλοι appellantur. Hesychius: σίλλος, ἔμμετρον σκῆμμα, hinc et σιλλῶν, 'irridere.' Quam vocem Pollux lib. II. c. 4. interpretatur ἐπιχλευασμῷ σείειν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅθεν καὶ χλευαστικὸν ποίημα σίλλος. Ἰλαίνειν etiam Hippocrati torquere oculos, et ἄλλος quoque oculum denotat, ἁλλος strabum. Quicquid sit, Sillorum celebris scriptor fuit Timon, sectæ Pyrrhoniæ, qui a Phlio Peloponnesi civitate Philiasius appellatus fuit. Suidas: Τίμων Φιλιάσιος, καὶ αὐτὸς φιλόσοφος τοῦ Πύρρωνος ἀγωγῇ, ὁ γράφας τοὺς καλονομήτους σίλλους, ἥτοι ψόγους τῶν φιλοσόφων βιβλία γ'. Id est, 'Timon Philiasius, et ipse Philosophus sectæ Pyrrhoniæ, qui scripsit quos vocant Sillos, sive vituperationes Philosophorum libris tribus.' Hoc opere diceria ac convitia in Philosophos dogmaticos maxime jaciebat. Citant illius versu Diogenes Laërtius, Sextus Empiricus, Pintarchus, Athenæus, Stephanus de urbibus, Eusebius, Clemens Alexandrinus.

Quem dixeramus] Videntur hæc glossam sapere.

Timæum nobilem illum Dialogum] In quo de principio mundi, et natura universi agit. Pythagoras multa a Judæis accepit teste Clemente Alexandrino lib. 1. περὶ στοιχείων, et Origene lib. 1. contra Celsum. Idem ex Hermippo Fl. Josephus lib. 1. contra

Appionem testatur. Plato autem uti Pythagoram, ita et Mosén secutus videtur. Unde etiam Numenio Pythagorico apud Clementem Μωσοῦς ἀττικίζων, id est, Moses atticissans dicitur. Nomen autem huic dialogo a Timæo Pythagorico scriptore, quem hic introducit Plato, unde et Τιμαίω-γραφεῖν Sillographo dicitur, ut Proclus in principio commentariorum in Timæum testatur.

Concinnaasset] Ita Ms. R. id est polliasset, ornasset: vulgo *continuaasset*.

Καὶ σὺ Πλάτων] Versus hos ita legendos arbitratur H. Stephanus. Καὶ σὺ Πλάτων. Καὶ γὰρ σε μαθητεύειν πέθος ἔσχε. Πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἡλάξαι βίβλον. Ἐνθεν ἀπαρχόμενος τοιαῦτα γράφειν ἐβδόχθης. Id est, 'Et tu Plato. Nam te discendi desiderium cepit, Multa autem pecunia exiguum tibi comparasti librum, Unde incipiens scribere talia didicisti.' Ultimus versus apud Lipsium de Stoica Philosophia lib. 1. c. 6. ita legitur, Ὅθεν ἀπαρχόμενος Τιμαίωγράφειν ἐβδόχθης. Cum autem ex Timone hæc citat Auctor Noster, Καὶ σὺ Πλάτων, minime suspecta esse debent, cum enim Timon etiam alios Philosophos carperet, per apostrophen utendo ellipsi ad Platonem sermonem convertit, ut recte monuit H. Stephanus.

CAP. XVIII. *Senatusconsultum per discessionem fiebat*] Duplex forma erat Senatusconsulti, vel enim senatores a Consule rogati sententias dicebant, (atque hoc in causis gravissimis ut plurimum obtinebat) vel per discessionem, quid approbarent, indicabant. Consul hac formula utebatur: 'Qui hæc sentitis in hanc partem, qui alia omnia in illam partem ite, quam sentitis.' Et hoc vocant Antiqui pedibus in sententiam ire, vel in sententiam discedere, vel in eandem concurrere. Apud Vopiscum in vita Aureliani Imperatoris occurrit quoque alius modus suffragandi, quando sententiæ manu ferebantur, 'deinde,'

inquit, 'aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in sententiam abeun-
tibus, plerisque verbo consentientibus,
conditum est Senatusconsultum.' Ri-
tus ille manu assentiendi ab Atheni-
ensibus translatus videtur, apud quos
Populus per *χειροτοσίαν*, sive manum
extendendo suffragia inibat, ut ex De-
mosthene contra Timocratem appa-
ret: unde *χειροτοσίαν* et *χειροτοσία* pro
'sciscere' et 'plebiscito' sumitur.

Curulem magistratū] Cuius erat
Sella curulis, ut Dictator, Consul,
Censor, Prætor, Ædilis Curulis.

Currus solitos, &c.] Videtur Gellius
curulem Sellam a curru derivare.
Quod Isidorus apposite firmat. 'Con-
sules olim' inquit 'et Prætores ob
longinquitatem viæ curru in forum
profectos: ideoque et sellas quæ post
eos vehebantur, in quibus sedentes
jura redderent, curules dictas.' Ve-
nius Lipsius arbitratur a Curibus Sa-
binorum oppido nomen accepisse.
Curru autem in curiam vehi L. Cæ-
cilius Metello honoris causa primum
concessum fuisse vetus marmor in
eius elogium sculptum ostendit, quod
ita se habet: L. CÆCILIVS L. P. ME-
TELLVS PONT. MAX. COS. II. DICTA-
TOR. MAG. EQ. XV. VIR AGRIS DÂN-
DIS. QVI PRIMVS ELEPHANTOS PRIMO
PVNICO BELLO DVXIT IN TRIVMPHO,
PRIMARIVS BELLATOR, OPTIMVS ORA-
TOR, FORTISSIMVS IMPERATOR, AV-
SPICIO SVO MAXVMA RES GESSIT, MAX-
IMO VIVS HONORE, SVMMÆ SAPIEN-
TIÆ: MAXVMS SENATOR EX ÆQVO
PECVNIAM PARTAM SINGVLIS LIBERIS
RELIVIT. CLARISSIMVS IN CIVITATE
PVV. TRIBVTVM HI, VT QVOTIENS IN
SENATVM IRET, CVRRV VEHERETVR
AD CVRIAM, QVOD A CONDITO ÆVO
NVLLI ALII CONTIGIT.

In quo curru sella esset] Isidorus sel-
lae post illos vehi solitas refert.

*Quæ ob eam causam curulis appella-
retur*] Forma ejus in nummis crebra
expressa: nec dissimilis sellis illis,
quas Hispanicas appellamus, et qua-

rum in aulis nans. Describit Plutar-
chus in Mario, et incurvis pedibus
eas fuisse ostendit. Itaque in glossis
prisca sella curulis explicatur *ἀγκυ-
λῶντος θρόνος βασιλικός*. Illæ facere
sublimes. Silius lib. viii. 'Hæc al-
tas eboris decoravit honore curules.'
Et Lucanus lib. v. 'Lentulus e celesta
sublimis sede profatur.' Non quod
sellæ ipsæ altissimæ, sed quod ad-
juncti plures gradus. Cassiodorus
lib. vi. Epist. 'Sellam curulem pro
sua magnitudine multis gradibus eni-
sus ascendit.' Ebone autem eæ tec-
tæ, vel ex ebone: ideoque Horatius
lib. i. Epist. 'Dabit eripietque cu-
rule Cui volet importunus ebur.' Et
Athenæus lib. v. cap. 4. de Antiocho
Rege, 'sedisse eum' ait 'eburnea
sede ritu Romanorum:' significans
curulem. Nec aliter Græci vertunt
ἐλεφαντίνων θρόνον aut *ἄβρον*. Quo
exemplo etiam Vopiscus in Aureliano,
'sellam eboratam' dixit. Cæla-
tum et sculptum illud fuisse Ovidius
ostendit lib. iv. de Ponto Eleg. 9.
'Signa quoque in sella nossem for-
mata curuli, Et totum Numidæ sculp-
tile dentis opus.' Lipsius.

[§ 2 *Nondum censoribus*] Censorum
enim munus erat singulis lustris le-
gere Senatum, quamvis bello Punico
secundo M. Fabius Buteo Dictator
ex Sc. illud officium præstiterit. Ex
Livio l. xxiii. modus legendi sena-
tores, et quinam potissimum legeren-
tar, apparet, qui ita loquitur. 'Re-
citato veteri Senatu, inde primum
in demortuorum locum legit, qui post
L. Æmilium et C. Flaminiū cen-
sores curulem magistratum cepissent,
necdum in Senatum lecti essent, ut
quisque eorum primum creatus erat:
tum legit, qui Ædiles, Tribuni pl.
Quæstoresve fuerant: tum ex iis qui
magistratus non cepissent, qui spolia
ex Romano hoste fixa domi haberent,
aut civicam coronam accepissent. Ita
cx.xxvii. cum ingenti approbatione
omnium in Senatum lectis, extemplo

se magistratu abdicavit.' Verum censorum hoc proprie munus fuit, sicuti quoque Principem Senatus legere, ut Plutarchus et Livius referunt. Sequiebantur tamen ut plurimum priorum censorum iudicium, mortuo autem vel Senatu moto alium sublegebant.

§ 3 *Pedaneos appellant*] Pedanei senatores non dicantur, sed iudices, qui de levioribus causis cognoscebant. l. iv. et l. fin. C. de Pedan. Judic.

Theophilus *χαμνιδικαστὰς* appellavit, quod in imis subcellis assiderent. Vide Nov. 82. et ibi Cujacium.

CAP. XIX. *Confabricatus est*] Ita loquitur Gellius, pro *confabricavit*.

Parcus] Parcere etiam servare denotat. Virg. *Æn.* x. 'Argenti atque auri memoras quæ multa talenta Gæatis parce tuis:' 'Parce,' i. e. 'serva:' juxta Servium. Atque ita 'parcus' a parcendo dici potest, quia Parci parcant, id est, conservant res suas.

LIBER IV.

CAP. I. *In vestibulo ædium*] Salutatores priusquam admitterentur, consistebant ante fores in vestibulis ædium. Potentiores autem hora prima et secunda matutina salutabantur. Martialis: 'Prima salutantes atque altera continet hora.' Quibus vel cœnæ rectæ, vel sportulæ, sive pecunia, vel obsonia, pro officio salutationis distribuebantur. De quibus sæpe Martialis jocatur. Principum autem salutationes aliquid adorationis admixtum habuere. Suetonius in Vitellio: 'Idem miri in adulando ingenii, primus C. Cæsarem adorari ut Deum instituit: cum reversus ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite velato, circumversusque, deinde procumbens.' Gestus enim habitusque Deos adorantium talis erat, ut velato capite, dextra manu labris admota, priore digito in erectum pollicem residente corpus dextroorsum circummagerent, ut ex Lucretio lib. v. Macrobio Saturn. lib. i. cap. 8. Plutarcho Quæst. Rom. x. Apuleio lib. iv. Asini, Minutio Felice, aliisque auctoribus liquet. Hunc religiosum salutandi morem recepit quoque Diocletianus,

mansitque ex parte sub insecutis Principibus.

Ædium Palatinarum] Palatium sive Palatinus mons antiqua imperii sedes, non tantum Evandri, Romuli, verum etiam ab Octavii Augusti temporibus Imperatorum, nunc suffossionibus et subterraneis meatibus totus quasi pepsillis, ruinis deformis aut hortis occupatus.

Cæsaris] Adriani, ut arbitror.

Scholica quadam] Scholis convenientia, *σχολικά* Græcis.

Sibyllæ oraculorum] De quibus alibi diximus.

§ 2 *Nam et hoc penus, et hæc penus*] Nonius neutrum esse negat. Sed Festus *penora* dixit, idemque ex Afranio Priscianus et Charisius testantur. Fœminino genere etiam ponit Laccilius: 'Magna penus parvo spatii consumpta peribit.' Et in Pandeetis titulus 'de Penna legata' legitur. 'Penum' plurali numero carere ait Phocas, nam 'penora,' quod apud Columellam et Festum occurrit, derivatur a 'penus.' 'Peni' in genitivo fit a 'penum,' quo utitur quoque Terentius in Eunuelo.

Peniteris] Hoc ab inusitato nomi-

ne 'penitus' derivari videtur.

Mundum] Hunc priorem versum citat quoque Nonius Marcellus. Mundum dicit Festus esse 'ornatum muliebrem,' sed distinguit Ulpianus in l. xxv. § 10. ff. de Aure et Arg. Leg. ubi cum primum de ornamentis muliebris egisset, postmodum ita loquitur: 'Mundus muliebris est, quo mulier mundior fit. Continentur eo specula, unguenta, vasa unguentaria, et si qua similia dici possunt.' Crebro tamen pro quocunque ornamento muliebris mundus vel mundum sumitur.

§ 3 *Quae genera*] Antiquiss. Ven. *Quot sint penus genera.* Ita et Grammatici Philosophum non intellexisse videatur.

§ 4 *Plane dictum*] Ita Lambecius emendat. Antiquiss. Ven. Ed. *Plane dictum. Postulas, quod est difficile, dici plinius.*

Sed si item mihi praevidere] Vulgo, male, *praevidere.* Apud Ciceronem lib. II. de Oratore huiusmodi proverbium usurpatur, 'omnia minima mansuetaque infantibus pueris, ut alunt matres, in os inserere.' Cihum praevidendum in os inserere idem est, atque rudius, crassius planiusque explicare rem hand difficilem, nisi sit puer, vel rudis et imperitus. Vide Eranum in Proverbiis.

Et scientia capiens] Superfluum hoc in definitione esse videtur, cum sufficiat dixisse hominem esse animal rationale. *Capiens* autem dixit, pro *capax*.

§ 5 *Philosophia*] Ita loqui amat Gellius, plurali pro singulari utena.

An ordeum] Inter penum recenset Ulpianus l. III. § 8. de Penn. legata.

Quid Virgilius dixerit] Extant versus lib. I. *Aeoid.* vs. 787. 'Quinquaginta intus famulae, quibus ordine longo Cura penum struere, et flammis adolere penates.'

Penum instruere] Instruere hic le-

git Favorinus, apud Virgilium hodie *struere* legitur, id est juxta Servium, 'ordinare, componere. Unde et structores dicuntur ferculorum compositores.'

Longo ordine] Servius haec ita interpretatur: 'id est, dispositione secundum Tullium: qui in *Oeconomicis* dicit, quid ubi ponendum sit. Nec enim debent universa confundi.' Donatus ad quinquaginta famulas refert, 'ad quarum curam pertinebat procuratio cellarii, et Deorum Penatum cultus: illas sine dubio vicissitudo longo ordine tangebatur.' Nulla apud illos Interpretes mentio in quibusdam libris *ordine longam* legi.

§ 6 *Qui Sapientes appellati sunt*] Pomponius JC. in l. II. De Origine Juris, § 37. P. Sempronius a Populo Romano sapientem appellatum refert, nec quenquam ante hunc aut post hunc hoc nominae cognominatum fuisse. Idem tamen de L. Aelilio paragrapho sequenti refert, et Cicero in Laelio: Scimus L. Acilium apud Patres nostros appellatum esse sapientem, quia prudens esse in Jure Civili putabatur. Hinc et Jurisperiti prudentes appellantur, et Jurisprudentia Ulpiano sapientia civilis dicitur.

Q. Scaevola] De Q. Mucio Scaevola vide supra: citat quoque in hanc rem Scaevola JC. in l. III. ff. de Penn. legata, sienti et Sabinum, qui eadem fere verba proponit, Aristonem, aliosque.

Opus eorum] Nam servi et famuli ad familiam pertinebant. Vet. Edit. *opus non facit*, quae lectio si servetur, intelligenda juxta l. III. § 6. de penn. legata: 'Sed quod diximus,' inquit, 'naus sui gratia paratum: accipiendum erit, et amicorum ejus, et clientium, et universorum quos circa se habet, non etiam ejus familiae, quam neque circa se neque circa suos habet: puta si qui sunt in villis deputati, quos Q. Mucius sic designabat,

ut eorum cibaria contineri putet, qui opus non facerent. Sed materiam præbuit Servio notandi, ut textorum et textricum cibaria adjiceret contineri. Sed Mucius eos voluit significare, qui circa Patremfamilias sunt. Familiam itaque sive famulos alienos exclusit Mucius.

Nam quæ, &c. in dies singulos] Servius: 'Inter penum et cellarium hoc interest: quod cellarium est paucorum dierum; unde et in cella dicitur importatum frumentum; penas vero temporis longi.'

§ 8 *Servium Sulpicium*] Vide quæ diximus supra.

Scio Ælio] Antiq. Veneta *Saco Helio*. lege *Sexto Ælio*. De quo Cicero in Bruto: 'Numeroque eodem fuit Sextus Ælius, juris quidem civilis omnium peritissimus, sed etiam ad dicendum paratus.' De quo Ennius, teste Cicerone lib. i. de Oratore: 'Egregie cordatus homo catus Ælius Sextus.' Consul fuit cum T. Quintio Flaminio, Anno U. C. DLV. cujus consulatus meminit quoque Plutarchus in Flaminio. Tantæ fuit integritatis et continentiæ, ut tantum duo pocula argenti, quæ acceperat a socero L. Paullo, devicto Rege Perseo, habuerit, ut testatur Plinius lib. xxxiii. cap. 11. Scripsit in jure complures libros, Iupimie, Jns Ælianam, Tripartita, et Commentaria, quæ, ut puto, hoc in loco intelliguntur.

Tus quoque et cereos] Ita et Sextus Cæcilius scripsit, si in domesticum usum parati fuerint. Vide leg. 3. § 9. in fine de Penn legata. Ubi S. Cæcilio tribuitur, quod Ælio Gellius adscribit, unde forsitan hic supra emendandam *Sexto Cæcilio*.

Quodque esset ejus ferme rei causa comparatum] Id est, sine quo penus non recte haberi potest. Audi Ulpianum in dicta l. iii. § ult. 'Vasa quoque penaria quin contineantur, nulla dubitatio est. Aristo autem scribit dolia non contineri. Et est

verum secundum illam distinctionem, quam supra in vivo fecimus. Nec frumenti, nec leguminum thecæ, arculæ forte, vel sportæ, vel si qua alla sunt, quæ horrei penarii, vel cellæ penariæ instituendæ gratia habentur, non continebuntur. Sed ea sola continentur, sine quibus penas haberi non recte potest.'

Masurius Sabinus] Persius alique *Masurium* appellant. Vide supra lib. iii. c. 16.

In libro, &c. secundo] *Libro* in antiquis editionibus omittitur. In Catalogo Pandectis Florentinis præposito numerantur Sabini tres Juris Civilis libri, sed ex iis nulla legum capita in Digestorum libros relata reperiuntur.

Quod jumentorum causa] Ulpianus dicta l. iii. § 7. 'Simili modo et jumentorum cibaria pena continentur: sed eorum jumentorum, quæ asibus ipsius et amicorum deserviunt: ceterum si quæ jamenta agris deserviebant vel locabantur, legato non cedere cibaria eorum.'

Ligna quoque et virgæ] Q. Mucius et Ofilius negaverunt penori inesse, Rutilius affirmabat, sed ea quæ non vendendi causa parata essent. Vide dictam l. iii. § 9.

Quæ promercalia] Promercalia dicuntur, quæ reservatis iis quæ ad proprium usum pertinent, Paterfamilias vendit. Ita Julius Cæsar, cum in Gallia fana templaque Deum atque urbeis expilasset, auroque abundaret, ternis millibus nummum in libras promerciale per Italiam provinciasque divendit, ut testatur Suetonius in vita Cæsaris cap. 54.

Quæ sint usui annui] Paulus JC. in l. iv. de Penn legata: 'Item si quis solitus fructus suos vendere, penum legaverit, non omnia quæ et promercii causa habuit legasse videtur: sed ea sola, quæ in penum sibi separabat. Quod si promiscue uti solebat, tunc quantum ad annum usum ei sufficeret, familiæque ejus, ceterorumque,

qui circa eum sunt, legato cadet. Qued fere, inquit Sabinus, evenit in personis mercatorum, aut quotiens cella est olei et vini, quæ venire solebant in hæreditate relicta.' Vide et l. LX. § 2. de Leg. 2.

CAP. II. *Ædilium Curulium*] Utpote qui inter alia munera etiam rebus emendis et vendendis præessent.

Titulus servorum singulorum] Tituli, in quo virtutes et vitia servorum scribebantur, nulla mentio in verbis *Ædilitii edicti* quæ extant in Jure civili. Verba autem in leg. i. § 1. eod. tit. ita concepta sunt: Aiunt *ædiles*: 'Qui mancipia vendunt, certiores faciant emptores, quid morbi vitique cuique sit, quis fugitivus, errove sit, noxave non solutus sit.' 'Certiores faciant emptores,' inquit Ulpianus, quod fieri potest vel palam pronuntiando, vel per titulum. Locus tamen hic detruncatus videtur a Triboniano. Hic titulus servorum collo appendebatur. Propertius lib. iv. 'At quorum titulus per barbara colla pependit, Cœlati medio cum saliere foro.' Seneca de servis loquens, 'cui dominus titulum impigit' titulus hic quod in venalitiis pingebatur. Petronius: 'Ego autem spiritu non destiti totum parietem persequi. Erat autem venalitiū titulus pictum.' Venalitiū est locus in quo servi vendebantur. Quinetiam mancipia creta vel signo notabantur, atque ita Scaliger hunc versum interpretatur, 'Cœlati medio cum saliere foro.' 'Cœlati,' id est signati, nisi *cretati* legendum sit. Atque ex eodem versu liquet, currere vel saltare circum adstantem coream solitos fuisse, ut sanitate ac celeritate corporis valetudinem significarent, atque ita lectores allicerent. Vide Scaligerum in lib. iv. Propertii, pag. 268. et 269. et Durantium lib. i. Var. cap. 10. et Pignorium de Servis.

CURATO] Id est, *curato*. Ita apud Anaximum 'cœbus' pro 'cubus,' *gædelph. et Var. Clas.*

A. Gell.

rus' pro 'gyrus:' ita enim apud poetam legitur, 'Octo et octoginta generis, et super trihorio Additis ad hos priores generos gaminis orbibus.'

Quis fugitivus errove sit] De fugitivis vide l. xvii. ff. de *Ædil. Ed.* Erro dicitur, 'qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur, et temporibus in res nugatorias consumptis serius domum redit,' l. xvii. § 14. Eod.

Noxave solutus non sit] Id est, noxali iudicio subjectus, ut interpretatur JC. in l. xvii. § 1. Eod. Noxis tamen solutus etiam servus dici potest, ob cuius noxam nihil debetur, vel qui nemini est obnoxius, solutus omni obligatione quæ ex noxa contrahitur, sive noxam nullam commiserit, sive quod satisfactum sit. De Noxalibus Actionibus vide titulos Instit. et Pandectarum.

Quantumque morbus a vitio differret] Quid sit morbus et vitium Cicero lib. iv. Tuscul. ostendit: 'Morbum appellant,' inquit, 'totius corporis corruptionem, ægrotationem morbum cum imbecillitate, vitium cum partes corporis inter se dissident, ex quo pravitas membrorum, distortio, deformitas.'

Cæcilius Sabinus] Legitur quoque *Cælius*. Verba fere eadem occurrunt apud Ulpianum lib. i. § 7. ff. de *Ædilitio Edicto*. Verba ita se habent: 'sed sciendum est morbum apud Sabinum' (omissum videtur a *Labeone*) 'sic definitum esse: habitum cuiusque corporis contra naturam, qui usum ejus ad id facit deteriorem, cuius causa' (hæc verba apud Gellium non habentur) 'natura nobis ejus corporis sanitatem dedit. Id autem alias in toto corpore, alias in parte accidere; namque totius corporis morbus est, puta phthisis, id est, tabes, febris; partis, velut cæcitas,' (addit Gellius, aut debilitas pedis,) 'licet homo itaque natus sit.'

Alias in parte corporis] Morbum to-

4 G

tins corporis esse corruptionem dixit Cicero.

§ 2 *Vetuti phthisis aut febris*] Morbi quidam totius corporis atque substantiæ sunt, ut phthisis, gangræna. Febres etiam putridæ non totius substantiæ, sed simplicis intemperiei morbi sunt.

Atypus] Occurrit quoque illud vocabulum in l. x. §. ult. ff. de *Ædilit. Edicto*: ubi ita legendum esse ex *Pandectis Florentinis* monet *Budæus*, nam vulgo *antripus* legebatur, vel etiam *atrapphus*. *Athiphus* legitur in antiquissima *Veneta*, in *Badiana atypus*, recte. Glossæ *Philoxeni*, *katubus* (lege *atypus*) *μογιάδος*, id est, qui ægre et impeditè loquitur: *μογιάδος* *Ætlio* lib. viii. cap. 38. *οι μέγιστοι διαλέγονται*. Dicuntur et *ἀγκυλόγλωσσοι*, nisi quod *Ætlio* *μογιάδος* dicantur, qui ex affectione quadam, alii qui etiam ex nativitate impeditè loquuntur. *Paniciatus* apud *Gyraldum* legit *aphthæ*, *Eguatius aphthicus*, id est, qui *aphthissive* serpentibus oris ulceribus laboraret. Sed hoc non vitium sed morbum esse ex medicorum libris liquet. *Gyraldus* legebat *alphicus*, id est, qui vitilagine vel impetigine laborat. De qua ita loquitur *C. Celsus*: 'Vitiligo quoque, quamvis per se nullum periculum adferat, tamen fœda est, et ex malo corporis habitu fit: ejus tres species sunt, *alphos* vocatur, ubi color albus est et fere subasper, et non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur: interdum etiam latius et cum quibusdam intermissionibus serpit,' &c. Ex quibus *Celsi* verbis elici quoque arbitratur, 'alphon' vitium tantum, non morbum esse. Utique et *JC. Trebatius* in l. vi. de *Æd. Ed.* 'impetiginosum, non esse morbosum' dixit, 'si eo membro ubi impetigo est, æque recte utatur.' Omissis aliorum divinationibus, *atypus* retinendum est. *Atypi* autem *Budæo* appellantur, qui non satis expedito plectro linguae

utuntur, neque expressa verba pronunciant. Sicuti enim *ἐκτυπος* 'expressum,' ita *ἐκτυπος* contrarium denotat.

§ 3 *De castrato quidem quantum est*] *Castratum* intelligit. 'Spadonem enim morbosum non esse neque vitiosum verius mihi videtur, sed sanam esse sicuti illum qui unum testiculum habet, qui etiam generare potest,' respondit *JC.* in l. vi. § 2. De *Ædik Ed.* verum addit lege sequenti: 'Sin autem quis ita spado est, ut tam necessaria pars corporis, et penitus absit, morbosus est.' Nam, ut loquitur *JC. Ulpianus* in l. cxxviii. de V. S. 'Spadonum generalis appellatio est, quo nomine tam hi qui natura spadones sunt, item thlibiæ, thlasæ, sed et si quod aliud genus spadonum est, continentur.' Distinguit itaque d. l. vi. et vii. inter spadonem, cui ex natura vitium aliquod est, atque inter castratum.

Redhiberi posse] 'Redhibere est facere, ut rursus habeat venditor, quod habuerit, et quia reddendo id fiebat, redhibitio est appellata, quasi redditio:' ut loquitur *JC.* in l. xxi. ff. de *Æd. Ed.*

Sues autem feminas] Hæc pertinent ad secundam partem edicti quæ agit de jumentis et pecore. Vide l. xxxviii. ff. de *Æd. Ed.* Male hæc *Gellius* cum prima parte, quæ agit de servis, commiscuit.

De sterili autem muliere] *Ulpianus* l. xiv. § 3. ff. de *Æd.* 'De sterili *Cælius* distinguere Trebatium dicit, ut si natura sterilis sit, sana sit: si vitio corporis, contra.'

Ei edicto] *Vetus editio, ex edicto.*

§ 4 *De myope quoque*] *Myopem* cum luscitioso hic confundit Auctor noster. Sed *myopes* juxta quosdam acute vident propinqua et noctu acutius, remota non vident. Auctor *Isagoges*: *μυωπας δὲ λέγουσι τοὺς τὰ μὲν σύνεγγες βλέποντας, τὰ δὲ πόρρωθεν μὴ ὁρῶντας.* Ita et *Aristot.* *Probl. Sect. 31. P.*

Egineta lib. iiii. c. 32. Aphrodisæus lib. i. Prob. 74. Lascitiosi interdum vident, non vesperi aut noctu. Plinius lib. xxviii. cap. 11. lascitioses Græcia *νυκταλῶντας* dici testatur. Quos Galenus nocturno tempore non videre affirmat. Ulpianus JC. in l. x. § 4. ff. de *Edil. Ed.* 'Sed et *νυκταλῶντας*, id est, lascitiosum, morbosum esse constat, id est, ubi homo neque matutino tempore videt, neque vespertino, quod genus morbi Græci *νυκταλῶντας*' (ita legendum) 'appellant. Lascitionem eam quidam esse putant, ubi homo lumine adhibito nihil videt.' Contra Hippocrates lib. ii. Prædict. *νυκταλῶντας* noctu acutius cernere commemorat. Cæterum duplex et contrariam oculorum vitium esse videtur, quod Latini lascitionem appellant. Plinius lib. ii. cap. 37. 'Multorum visus fulgere Solis constat, nullo die non cernentium nec post occasum. Alii interdum hebetiores, noctu præter cæteros cernunt.' Myopia itaque diversa Antiquis: illam que primo membro a Plinio ponitur, amplectantur Varro, Nonius, apud quem corrupte *μυωπες* legitur, et Ulpianus, alteram Festus Pompeius et Fulgentius Planciades.

[*Lascitiosus*] Idem et nuscitiosus Feste appellatur, cum inquit: 'Nuscitiosam Attæius Philologus ait appellari solitam, qui propter oculorum vitium parum videret, ac P. Opilius Aurelius nuscitiones esse cæcitadines nocturnas, Ælius Stilo, qui plus videret vesperi quam meridie, nec cognosceret nisi quod usque ad oculos admovisset.'

[*Edil. Ed.*] Id est, 'de edentulo.'

§ 5 *Quod vitium perpetuum*] Ita quoque loquitur JC. in l. ci. §. pen. D. de V. S. 'Verum est morbum esse temporalem corporis imbecillitatem, vitium vero perpetuum corporis impedimentum.' Et Nonius Marcellus: 'Morbum a vitio prudentia Veterum sic voluit separari: ut ait morbus,

quum accessit, utique aut temporis aut contagii; vitium perpetua et insanabilia atque irrevocabilis causa.' Medici tamen hæc vocabula quoque confundunt. Ita Celsus lib. iii. c. 6. 'Vitium levius et vehementius' pro 'morbo' dixit, et lib. vii. c. 14. Atque ita Scribonius Largus passim loquitur.

[*Furiosus*] Vide L. ix. § 10. et li. et l. ii. de *Edil. Ed.*

[*Mutus*] Ulpianus in l. ix. 'Mutum morbosum esse Sabinus ait: morbum enim esse, sine voce esse, apparet. Sed qui graviter loquitur, morbosus non est, nec qui *ἀσαφῶς*, id est, obscure. Plane qui *ἀσώμως*, id est, sine ulla significatione loquitur, hic utique morbosus est.'

CAP. III. *Quingentis fere annis*] Lambecius legendum putat *quingentis plus fere annis*; nam si fere tantum ponatur, significare, 'non longe minus,' quod contra ipsum Gellium est. *Fere* tamen pro *circiter* hic poni videtur. Cujacius emendat, *sexcentis fere annis*. Atque ita Tertullianus in Apolog. cap. 6. 'Ubi est illa felicitas matrimoniorum de moribus utique prosperata, qua per annos ferme sexcentos nulla repudium domus misit?' Valerius et Plutarchus annos numerant quingentos et viginti.

[*Rei uxoris neque actiones*] Quoties nimirum post divortium de dote contentio est, juxta Boëthium in Topica Ciceronis. Ejus actiopis hæc formula erat, QUANTUM AQUIUS MELIUS, ut Cicero lib. iii. Offic. testatur. Vide tit. Dig. et C. 'Solutio matrim.' et L. un. C. de Rei ux. Actione.

[*Neque cautiones*] Cautiones dicuntur promissiones, fidejussiones, vel satisfactiones.

[*Nullis etiam tunc matrimonii divergentibus*] Dionysius Halycarnassæus lib. ii. ne quidem fuisse eam libertatem primis et antiquis temporibus testatur, ideoque tam longo temporis spatio nulla divortia fuisse.

Necessarias] Recte, quia antea, ut dixi, nulla erat libertas.

Sp. Carvilius] *Carvilius* et *Carbilius* promiscue appellat Plinius. Plutarchus a seipso valde discrepat, nam in Romulo *Sp. Servilius* appellat, idem Probl. c. 18. *Carbilius*. In comparatione Numæ et Lycurgi *Sp. Corvinus*, sed legendum ibi *Kapovtliov*, sicuti etiam pro *Serviliis*, *Carbiliis*.

Anno urbis conditæ DXXIII.] Valerius et Plutarchus anno U. C. DXX. divortium primum constituunt. Ipse autem Gellius sibi non constat. Infra enim lib. XVII. cap. 21. id factum dicit anno U. C. DXIX. Utrobique Lambecius erratum arbitratur, et rescribendum anno U. C. DXXVII. in quem annum incidit consulatus M. Attilii Reguli et P. Valerii Flacci, ut placet Varroni, Verrio Flacco, et aliis diligentioribus temporum scriptoribus.

M. Attilio P. Valerio Coss.] Dicit hoc factum Dionysius anno post quingentesimum vicesimo, centesima tricesima septima Olympiade, M. Pomponio et C. Papyrio Coss.

Sed iurijurandi] Dionysius Halcarnassensis lib. II. etiam testatur jurare coactum a censoribus liberorum gignendorum gratia se matrimonium colere: erat autem ei conjux sterilia. Quæ tamen facta etiam necessario invias Populo fuit. Juramenti apud Valerium Maximum nulla mentio, sed solius sterilitatis. 'Repudium,' inquit, 'inter uxorem et virum, a condita Urbe ad vicesimum et quingentesimum annum nullum intercessit. Primus autem Sp. Carvilius uxorem sterilitatis causa dimisit. Qui quanquam tolerabili ratione motus videbatur, reprehensione tamen non caruit: quia nec cupiditatem quidem liberorum conjugali fidei proponi debuisse arbitrabantur.' Gellius lib. XVII. c. ult. addit, ex amicorum consilio propter sterilitatem dimissam fuisse.

Se liberum querendorum] Hoc in ipso matrimonio hic contigisse liquet. Initio matrimonii antiquitas hoc curabant auspices, postmodum proxeneta veteris consuetudinis vestigia ipso nomine usurparunt. Valerius Maximus lib. II. cap. 1. 'Apud Antiquos non solum publice, sed etiam privatim nihil gerebatur, nisi auspicio prius sumpto: quo ex more nuptiis etiamnum auspices interponuntur. Qui quamvis auspicia petere desierint, ipso tamen nomine veteris consuetudinis vestigia usurpant.' Idem Cicero lib. II. de Divinatione refert. De liberis querendis ita loquitur ex Varrone Macrobius lib. I. Saturn. cap. 16. 'Mundus cum patet, Deorum tristium atque Inferum quasi janua patet, &c. propterea uxorem liberorum querendorum causa ducere religiosum est.' Huc pertinet quoque 'I. Si vicinis C. de Nupt.' Vide Augustinum lib. III. contra Julianum, et Serm. 324. et lib. I. de Nuptiis ad Valerium Comitem. Ita quoque conjugium mulieris, quod liberorum querendorum causa non interessisset, improbavit Cæsar Augustus, ut testatur Val. Maxim. lib. VII. cap. 7. Et L. Papia Poppæ, viri sexagenarii, vel mulieres quinquagenariæ matrimonio arcebantur, quod generationi inhábiles crederentur. Sed Claudius de viris sexagenariis abrogavit, ut testatur Suetonius in ejusdem vita cap. 23. Justinianus l. XXVII. C. de Nuptiis vetuit tales nuptias impediri.

Pellicem autem] In lib. CXLIV. de Verb. signific. ita loquitur JC. 'Libro Memorialium Massurius scribit pellicem apud Antiquos appellatam, quæ cum uxor non esset, cum aliquo tamen vivebat, quam nunc vero nomine amicam, paulo honestiore concubinam appellari. Gravius Flaccus in libro de Jure Papiriano scribit, pellicem nunc vulgo vocari, quæ cum eo, cui uxor est, corpus miscet,

quedam eam quæ uxoris loco sine nuptiis in domo sit, quam Græci *παλλαξ* appellant.

Consuetudine esset] Consuevisset, rem habuisset.

In manus manu, mancipioque] In manum esse uxores dicuntur, et in manum mariti convenire, quotiens per cæmptionem matresfamilias fiebant. Mancipium quoque dominium vocabatur, quod per nexum acquisitum esset. Mulieres autem, quæ erant in perpetua tutela, tutorum potestate emancipabantur, atque ita in manum mariti conveniebant. Fiebat itaque per hanc emancipationem minima capitis diminutio, sicut Boethius testatur; et expresse Ulpianus: 'minime capitis diminutio est, per quam libertate et civitate salva status dantur hominis mutatur. Quod fit adoptione, et in manum conventionem.' Vide pag. 1166. et seq.

ASAM] Aram Antiquos etiam æsem appellasse satis constat. Causam Macrobius ex Varrone refert lib. III. Saturn. cap. 2. cujus hæc verba sunt: 'Varro Divinarum libro quinto dicit aras primum asas dictas; quod esset necessarium a sacrificantibus eas teneri. Ansie autem teneri solere vasa, quis dabitet? Commotatione ergo literarum aras dici cœptas, ut Valerius, et Farios dictos prius, nunc Valerios et Farios.'

NE TAGITO] Antiquo more loquendi, pro NE TANGITO, uti vulgo hic legitur.

JUNONIS] Juno enim nuptiarum præses censebatur, unde Græcis *ἑκάτα* dicitur; *ἑκάτα* enim nuptias quoque denotat, teste Suida et Eustathio ad lib. II. Iliad. Eademque a variis officiis 'Juga,' 'Domiduca,' a cingulo novæ nuptæ 'Cinxia,' ab unctione qua postes oblinebantur 'Unxia' appellabatur. Hanc ridiculam in nuptiis Junonis aliorumque numinum multitudinem ridet Augustinus lib. VI. de Civ. Dei c. 9. et Arnobius lib.

II. adversus Gentes.

CRINIBUS DEMISSIS] Fruterius legit, *crinibus demessis*, quod erat magnum probum, cum in honorem Junonis comere capillos solitæ essent mulieres. Tibullus lib. IV. Eleg. 6. 'Lota tibi est hodie, tibi se latissima coemissit, Staret ut ante tuos conspicienda focos.'

ARNUM FEMINAM] Veteres editiones, agnum *feminam*. ARNUS ἀρνὸς τοῦ ἀρνός, genitivo casu ex ἀρνός, derivatur. 'Arna autem masculino et feminino genere Græci agnum vel agnam appellabant. 'Arnam' feminino genere quoque dixit Festus: 'Arum caput, agnam caput.' Oves et agnas sacrificari solitas Junoni satis constat. Fulgentius de Prisco sermone: 'Bebius Mæcer, qui fastalia dierum scripsit, ait, Junoni eas, quæ geminas parerent oves, sacrificare, cum duobus agnis altrinsecus alligatis, quas oves ambigas' (ita emendandum pro *ambigas*) 'vocari, quasi ex utraque parte agnos habentem.'

Pellex autem] Ab inusitato verbo 'lacere,' quo verbo Lucretius non semel utitur, 'pellicero' derivatur; hinc 'pellices' dictæ, quæ amatoris verbis alienos viros ad se pellicerent. Ex eodem fonte 'pellacem' Ulysses dixit Virgilius II. Æneid. et 'pallacia' ponti Lucretio. Alii pellicem a pellendo dictam existimant, quod legitimam uxorem a marito fere pellat.

Πάλλαξ] Male in antiquiss. Ven. Ed. ἀρνάλαξ. Interpres Græcarum vocum corruptum exemplar secutus inepte 'talpa' vertit. Sed huic homini sæpe contigit ineptire.

Παλλαξ] Adolescentula, vel etiam concubina. Hinc Hesychio *ἐκπαλλαξία*, spurii, nothi.

CAP. IV. *Quæ Latium*] In margine mei Codicis adscriptum, *quod Latium*. Antiquum Latium situm erat inter Tiberim et Circeios ad quinquaginta millia passuum, ut scribit Plinius lib. III. cap. 5. Auctis

finibus, teste Servio inter Tiberim et Vulturnum. Vide Cluverii Italiam.

Servius Sulpitius] Vide supra. Scripsit autem præter alia librum singularem de Dotibus, sicuti juxta Gellium testatur Neratius lib. II. Membranarum in l. VIII. D. 'Causa data, causa,' &c. Ex eodem proculdubio libro sunt, quæ citantur in l. LXXIX. De Jur. Dot. et in l. VI. de Dote Præleg.

Sponsa appellabatur] Huc quoque pertinet l. II. et III. D. de Sponsal. Primo Virgo 'sperata' dicebatur, cum conventa erat conditio, 'pacta,' ubi interpositæ stipulationes, 'sponsa.' Arnobius lib. IV. contra Gentes: 'Habent speratas, habent pactas, habent interpositis stipulationibus sponsas.' Vide Brissonium de Formulis p. 543. sponsione facta anulum ferreum sponsæ sponsus largiebatur. Ferreum anulum eumque sine gemma sua adhuc ætate sponsæ mitti solitum Plinius testatur lib. XXX. c. I. Nomen proprium, ubi nubentes in domum mariti ducebantur, non usurpabant, sed 'Caios' et 'Caia,' se invicem appellabant. Auctor Epitomes lib. X. quæ Valerio Maximo vulgo tribuitur: 'Cæterum Caia usu super omnes celebrata est. Fertur enim Caiam Cæciliam, Tarquinii Prisci regis uxorem, optimam lanificam fuisse. Et ideo institutum fuit, ut novæ nuptæ ante januam mariti interrogatæ quænam vocaretur, Caias se esse dicerent.' Plutarchus *de Alciis* illos qui nubentem introducerent sponso hæc verba suggestisse refert, 'ubi tu Caius, ego Caia,' id est, juxta quorundam opinionem, 'ubi tu dominus, ego domina.' Idem in Problem. clamare alta voce solitam refert mulierem, 'Cai Cæcili,' viro interim clamante, 'Caia Cæcilia.' Quintilianus lib. I. cap. 7. 'Nam et Caius C. litera notatur, quæ inversa mulierem declarat: quia tam Caias vocitatas esse quam Caios ex nuptialibus sacris apparet.' Vide et Cice-

ronem in Orat. pro Mæræna. A Caia itaque Cæcilia, quæ et Tanaquil appellata, uxore Tarquinii Prisci, (Plutarchus *de Alciis*, γυναικὶ τῆς Ταρκυνίου τανταῦν ἐλὲς συνουχισσάσα dicit, id est, 'mulierem uni liberorum Tarquinii junctam connubio,' ubi Brissonius emendat Ταρκυνίου ἐλ.) Caia nubentes appellatæ. Addendus est locus Plinii lib. VIII. Hist. Natur. cap. 48. 'Lanam cum colo et fuso Tanaquilis, quæ eadem Caia Cæcilia vocata est, in templo Sangi durasse, prædente se, auctor est M. Varro, factamque ab ea togam regiam undulatam in æde Fortunæ, qua Servius Tullius fuerat usus. Inde factum, ut nubentes virgines comitaretur colas comæ, cum fuso et stamine.'

Quo civitas univcrso Latii] Civitatis jus, ferendi suffragii, et adipiscendorum magistratum, sociis et Latinis omnibus tributum, belli Italici extinguendi causa. Vide Sigoniam de Antiquo Jure Latii. Velleius Paterculus lib. II. 'Tam varia atque atrox fortuna belli Italici fuit, ut per biennium continuum duo Romani Consules, Rutilius ac deinde Cato Porcius, ab hostibus occiderentur, exercitus P. R. multis in locis funderetur, utque ad saga iretur, diuque in eo habitu maneretur. Caput imperiisui Corfinium legerant, quod appellarunt Italicum. Paulatim deinde recipiendo in civitatem (quod jus antea efflictim petierant) qui arma aut non ceperant aut deposuerant maturius, vires reffectæ sunt.' Bellum Italicum descripserant Appianus I. Bell. Civ. Strabo lib. V. Livius Lib. LXXI. et LXXXII. Florus, Eutropius, aliique.

Lex Julia] Hanc legem tulit Sextus Julius Cæsar Consul cum L. Martio anno DCLXII. L. Cæsarem hujus legis auctorem esse censet Manutius, qui cum P. Rutilio Consul fuit. Lex autem Julia appellata, quod Rutilio in prælio occiso, solus eam Cæsar tulisset.

Neratus] Antiquales. Ven. male hic substituit, *Horatius*. *Neratium* Prietum intelligit, quem admodum familiarem fuisse Trajano constat. Memoriarum, Responsorum, et Regularum libros conscripsisse ex Jure Civili liquet. Liber quidem hic de Naptiis in Jure Civili, quod sciam, non citatur: sed huc referri posse videntur, quando *Neratus* l. v. et l. xx. D. de Jur. Dotium citatur.

CAP. v. In comitio] Fuit comitium foro conjunctum, imo pars fori a Palatii porta incipiens, et finiens ad templum quod nunc vocatur D. Mariae Novae, ut *Marlianus* scribit *Topograph. Ant. urbis* lib. iiii. cap. 15. et 20. quo S. P. Q. R. etiam coire solitus fuit. Hinc *Varro* lib. iv. de Ling. Lat. dicit comitum inde primum nomen accepisse, quod comitiis curiatis *Populus* illuc conveniret. Et frequentes illic fuere statuae.

Horatii Cocleis] Qui sustinuit solus exercitum *Hetruscorum*, et ponte subicio rupto incolumis ad suos transnavavit. Vide *Livium* lib. ii. et *Valer.* lib. iiii. cap. 2. *Cocles* autem appellatus, quod unum oculum in alio proelio amisisset. *Cocles* enim *πρόφθαλμος*.

De caelo tacta est] Id est, fulmine percussa.

Ob id fulgur] Fulgur saepe cum fulmine confunditur. Ita *Plinius* alii-que dixerant, 'sacra fulgura terris condit.' Hinc et Fulgurales libri apud *Ciceronem* lib. i. de Divinat. 'Quod,' inquit, 'Hetruscorum declarant aruspicium, et fulgurales, et rituales libri.' In primis celebrantur Fulgurales Tagetis libri.

Piculis luendum] Sacrificio, vel quocunque alio modo expiandum. Varii autem erant locorum fulguratorum expiationes. Primo ovem vel bidentem sacrificabant, unde bidentalis ipse locus appellatus fuit fulmine tactus et expiatus ove, ut *Cornelius Fronto* loquitur. Atque ille quoque

consecratur, neque cuiquam calcare fas fuit. Præterea fulmine icta a Pontifice sub terra certis ritibus condebantur. *Lucanus* lib. i. 'Arunis dispersos fulminis ignes Colligit, et terræ mœstos cum murmure condit, Datque locis nomen, sacris tunc admovet aris Electa cervice marem...' Quinetiam aliis ritibus, ut ex *Gellio* liquet, hæc procurabant. Neque tantum expiationes fieri solitæ, sed ex fulminibus prospera quoque vel adversa prædicebant, ut *Livius* lib. xlii. de columna bello Punico posita, et fulmine discussa testatur.

In arce Vulcani] Vulcani templum Titum Tatium vorasse *Varro* et *Dionysius* lib. ii. testantur. *Plutarchus* Qu. Rom. 47. Romulum Vulcani fanum extra urbem construxisse refert.

§ 2 *Annalibus Maximis]* *Cicero* l. ii. de Oratore: 'Erat historia nihil aliud, nisi annalium confectio: ejus rei, memoriæque publicæ retinendæ causa, ab initio Rerum Romanarum usque ad P. Mucium, Pontificem Maximum, res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex Maximus, efferebatque in album, et proponebat tabulam domi, potestas ut esset Populo cognoscendi; ii qui nunc etiam Annales Maximi appellantur.' Dicit hunc morem fuisse *Tullius* 'ab initio Rerum Romanarum,' *Vopiscus* tamen post Romuli excessum a Numæ imperio originem ejus arcessit. Vide *Vossium* de Histor. Lat. cap. i.

Verrii Flacci] Sæpius a *Gellio*, *Festo*, *Macrobio*, aliisque Grammaticis citatur. Vitam ejus describit *Suetonius* de Illust. Gramm.

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ] Id est, 'Malum vero consilium consultori pessimum.'

CAP. vi. Eaque res procuratur] Id est, certis ritibus expiatur. Proprium hoc vocabulum in prodigiorum expiatione. *Cicero* de Divinat. 'In monstris interpretandis, procuran-

disque magna vis esse videtur in Aruspicum disciplina.

In sacrario] Sacrarium est locus in quo sacra reponuntur juxta Isidororum lib. xv. cap. 6. Sacer locus est qui consecratus est. Sacrarium autem etiam in privato ædificio esse potest. Ulpianus leg. ix. § 2. de Rer. Divis. 'Illud notandum est aliud esse sacrum locum, aliud sacrarium. Sacer locus est locus consecratus, sacrarium est locus in quo sacra reponuntur: quod etiam in privato ædificio esse potest, et solent, qui liberare eum locum religione volunt, sacra inde evocare.'

In regia] Vel in Palatio, vel in Regia proprie dicta pontificum, quæ erat in sacra via non procul a Vestæ. Regia Numæ antiquissimis temporibus, atque templum Vestæ juxta se posita, ut testatur Victor in descriptione urbis. Post exactos reges, reges quoque sacrorum, qui absolute quoque reges dicebantur, et regio in sacris officio fangebantur, juxta Vestam habitabant, et quia ædes contiguum erant Vestæ, eas Vestalibus donavit Augustus. Vide Dionem lib. lrv. et Festum in vocabulo, 'sacram viam,' &c.

Hastas Martias movisse] Sponte vel vi divina commotas fuisse. Hasta autem Romanis et Sabinis Martis simulachrum fuit. Clemens Alexandrinus in Protreptico: 'Ἐν Ῥώμῃ, τὸ πάλαιον, τὸ δόρυ φησὶν γεγενῆσθαι τοῦ Ἀρεως ξύλον Ὀδαφῶν δ συγγραφεύς. Sabini quoque Curinum Martem dicere, quod curis illis esset hasta, teste Festo. Pro quibus postmodum nomina 'quiris' et 'Quirinus' usurpata sunt. Hinc quoque Romulus post mortem Quirinus appellatus fuit.

Hostiis majoribus] Hostiæ et victimæ sæpe confunduntur. Victimæ tamen majora esse sacrificia quam hostiæ, Isidorus et Fronto testantur. Ita maxima victima taurus, maxima hostia ovilis. Sed hic quæcunque ma-

jores in genere suo hostiæ intelliguntur, et quidem eximie.

ROBIGUS ACCEDERET] Intelligi hic existimant nonnulli Robigum Deum, de quo Varro lib. v. de R. R. 'Quarto Robigum ac Floram, quibus propitiis neque rubigo frumenta atque arbores corrumpit, neque non tempestive florent: itaque publicæ Robigo feriæ, Robigalia; Floræ, ludi Floralia instituti.' Festus: 'Robigalia dies festus vii. Calendas Maias, quia Robigo. Deo suo, quem putabant rubiginem avertere, sacrificabant.' De hoc Festo agit Ovidius lib. iv. Fastorum. Sed quorsum hic mentio Robigi Dei, nisi forsitan Scæm factum mense Aprili? vii. enim Calendas Maias ferre Robigalia. Robigus tamen Deus hic locum non habere videtur. Namque antea dictum, *JOVI. MARTI. ET. CÆTERIS. DIS. QUIBUS. VIDERETUR. PLACANDIS.* In margine Vossiani Codicis, ex Ms. pro *ROBIGUS ACCEDERET*, habebatur, *ROBUS SUCCEDERET*. In alio Codice inveni, *ROBIUS*. Robi autem boves a colore robo, quem Græci *ῥοβίον* appellant, Festo appellantur. In antiqua quoque inscriptione robias vitulus occurrit, quæ ita se habet: *UT PRÆTOR, CUI HÆC REGIO SORTI OBVENERIT, LITATURUM SE SCIAT, ALIUSQUE QUIS MAGISTRATUS VOLCANALIBUS, X. CAL. SEPTEMB. OMNIBUS ANNIS VITULO ROBIO ET VERRE.* Servius, 'Multi ob hoc dictum putant, quod robus color Deorum sit.'

§ 2 *Men' piscularem*] Extant hi versus in Epidico, Acta I. Scena 2.

Tergum &c. succidanum] Quod pro alterius culpa creditur.

Succidanea autem hostia] Festus: 'Succidanea hostia appellatur, quæ secundo loco cædebatur, quod quasi succideretur, dicta. Quidam a succedendo, non a succidendo dictam putant.' Ita enim Festi locus legendus videtur. Paulus: 'Succidanea hostia dicebatur, quæ secundo loco

cedebatur. Sic appellata est a succedendo, vel, uti etiam legitur, 'a succidendo.' Servius quoque ad VIII. *Æneid.* 'Si per marem litare non possent, succidanea dabatur femina, si autem per feminam non litassent, succidanea adhiberi non poterat.'

Tractia pronunciata] Producte, longe tracta.

Præcidanea quoque hostia] Præcidanea hostia, ut recte Scaliger, imitabatur Græcorum *σπορίδαν*. Præcidariam appellari debere Marius Victorinus lib. Art. Gramm. voluit: sed utrunque recte dicitur 'præcidanea,' et 'præcidaria,' 'succidanea,' et 'succidaria.'

Familia funestam] Festus: 'Præcidanea agna vocabatur, quæ ante alias cadebatur. Item porca, quæ Cereri mactabatur, ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est, glebam non objecisset: quod mos erat eis facere prius, quam novas fruges gustarent.' Similiter Marius Victorinus: 'Non est, ut emendastis, porca præcidanea, sed præcidaria, quæ frugum causa immolatur: qui iusta defuncto non fecerunt, aut in faciendo peccarunt, his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari oporteat, antequam novam quasi dapem merent de se capere.'

Tib. Cornucopia] Corrupte in Vett. Edit. *Ibi Cornucario.* Tib. Cornucopia laudat Pomponius in l. II. § 28. De Orig. Jur. et Cicero lib. III. de Orator.

Feria præcidanea] Quæ sunt Ateio Capitori feris præcidanea, Græcis *σπορίδαν ἡμέρα*, ut Scaliger ad Festum monet, succidanea, τὰ *σούρα ἡμέρα*. Et videntur a præcedendo nomen accepisse. Ita apud Iulium succedaneus vel succidaneus usurpatur apud Ulpianum in l. III. in fin. ff. de Administr. tut. in l. IV. ff. de Mag. conven.

In atrum diem] De dierum differentia vide Gellium lib. V. c. 17. et Ma-

crobi lib. I. Saturn. cap. 16.

Non habendum religiosum] Ita loquitur quoque Cicero lib. II. de Officiis c. 14. et passim probati scriptores.

CAP. VII. Inter suam ætatem] Id est, inter suæ ætatis homines.

Hannibalem] Ultima syllaba in Hannibal producitur, quia *ἡννίβας* i. e. *bas* orientalium exprimit. Atque hinc Græcorum *Βήλος*. Hannibal autem Pænis denotabat 'dominam gratiæ.'

Hamilcarem] Derivari videtur a *מלך* et *עריץ* quæ 'regem sortem' denotant. Hinc et Melicartus nomen accepit, et ex Aris *Ἀρης* Græcorum: sicut autem hæc propria nomina, ita et numina fuisse Orientium et Pænorum. Ex eodem fonte Molech, et Millicus apud Sili. Italici lib. III. Vide Seldenum De Dis Syris Syntagm. c. 6. Scaligerum in Append. de Emend. Temp. De his quoque Punicis vocabulis late Aldubretus Cordubensis Libro Hispanico quem de Antiq. Hisp. edidit.

Penultimam circumflecteres] Penultima longa existente natura, et ultima brevi, necesse est penultimam circumflexo tono enunciare, id quod Latinis Græcisque commune est. Vide Voss. de Arte Gramm. lib. II. c. 9.

Ex libro qui Scipio inscribitur] Poëma ab Ennio compositum fuisse videtur de Rebus gestis P. Cornelli Scipionis Africanus. Ex quo libro trochaicos quoque versus citat Macrobius lib. VI. Saturn. cap. 2. et cap. 5. Atque ob eam rem illum honorem meruit, ut in monumento Scipionum non tantum sepelliretur, verum marmorea quoque illi erigeretur statua: Livius lib. XXXVIII. 'Romæ extra portam Capenam in Scipionum monumento tres statuæ sunt, quarum duæ P. et L. Scipionum dicuntur esse, tertia poëtæ Q. Ennii.' Idem testatur Cicero pro Archia poëta, Ovid. lib. III. de Arte Amandi.

Quadrato numero] De versibus quadratis alibi diximus.

CAP. VIII. *Fabricius Luscinus*] Vulgo male etiam in antiq. Edit. *Luscinus*. 'Luscinum' etiam appellat Valerius Maximus lib. II. c. 9. Atque ita quoque in Ms. R. teste Lambecio. Qui restituit quoque locum Porphyronis ad Horatii Odam 12. lib. I. 'Gratus insigni referam Camena, Fabriciumque:' ubi interpretatur Scholiastes, 'Fabritium Licinium.' Corrupte, pro *Luscinum*. De hoc Fabricio vide Val. Maxim.

Onusque eum] Ita et Curtius, 'exonus fuit,' pro 'odio habuit:' hoc Veteribus familiare fuisse testatur Diomedes I. I. Art. Gramm.

§ 2 *Admirantibus*] Ita in Ms. pro *Admirantibus*: uti in Vett. libris saepe pro 'admitto,' 'ammitto' legitur.

Hominem avarum] Locus vulgo etiam in antiq. Ven. Ed. ita legitur, cui *esset inimicissimus creari Cos. peteret, quem hostiliter oderat*. Alterutrum certo glossematis vitio insertum est. In Ms. R. locus mutilus hoc modo concipiebatur: *quod hominem avarum qui esset inimicissimus creari compilet, quam hostis vendat*. Ex quibus verborum reliquis conjicit Lambecius scriptum fuisse: *Nihil est quod miremini si malim, ut Consul me compilet, quam hostis vendat*. Sed vulgata lectio majus acumen habet.

Quam venire] Vendi ab hoste, si per ignaviam alterius Consulis vincerentur Romani. Quintilianus lib. XII. Instit. cap. 1. ita *ναπαρδῆται*, 'Malui a cive meo spoliari, quam ob hoste venire.'

Bis consulatu] Primum Consul fuit cum Man. Curio Dentato, secundo cum C. Junio Bruto Bubulco. De Dictatura ejus vid. Liv. lib. VIII. c. 17.

Senatus movit] Censuram hæc auctoritas, ut Senatorem Senatum movere possent, (quod sola præteritione fiebat tempore lustris.) Equiti equum adimere, tribu movere, atque ex honestiore in minus honestam transferre,

vel ærarium facere, id est, suffragii ferendi potestate privare, qui ita erat in numero civium, ut æra tantum tributi nomine penderet.

Decem pondo libras] In Antiquissima Ven. Ed. quam Aldina alimæque veteres sequuntur, corrupte legebatur, *quod decem pondo argenti factilaret*. Ita enim Gellius quoque noster loquitur lib. XVII. cap. 21. ibidemque dicit causam notæ subscriptam, quod eum comperissent Censores C. Fabricius Luscinus et Q. Æmilius Papus 'censæ gratia decem pondo argenti facti habere.' Vide et Valerium Max. lib. II. c. 9. et Tertullianum in Apolog. cap. 6. Porro in Ms. recte legitur *decem pondo libras* usitato more loquendi Veteribus, ita ut pondo accessio sit libræ, partiumque assia. Ita non tantum pondo libram, verum etiam pondo beasem vel semiassem dicebant. Vide Gronovium de Pec. Vet. pag. 59. Simpliciter autem pondo libram denotat. Festus: 'Centenas pondo dicebant Antiqui, referentes ad libras.'

Argenti facti] Libra argenti ut centum denariis, ita quadringentis sestertiis.

§ 3 *Quod ejus gratias dedignatus consul esset*] In antiquiss. Veneta legitur, *quod ejus gratiam dedignatus non esset*: quam Aldina et alimæ veteres et recentiores sequuntur. Lambecius ex vestigio veteris Scripturæ legit, *quod ejus gratia designatus Consul esset*: et putat ultimam syllabam vocis *Consul* a librario omissam fuisse, et postmodum pro *con*, non substitutam fuisse. Quod uti verisimile est, ita integra sententia *dedignatus* hic servari potest.

Verba Ciceronis hæc sunt] Eadem hodie extant apud Ciceronem lib. II. de Orat. cap. 66. nuperæ Edit. Leid. ubi de faciliis sententiarum risuque argute captando agitur.

CAP. IX. *In undecimo commentariorum grammat.*] Trigesimas quoque liber a Nonio citatur. An plures fue-

rint, dubium. Citat quoque Nonius Nigidium in voce 'Religio,' sed male Gellium exscripsit. Sicut autem crebro ejus verba exprimit, ita nomen ejus suppressit, forte quia recentior: sæpe tamen veterem auctorem, sed obscurum laudat. Passim quoque Gellium intelligit, cum 'sapientes et prudentes' dicit.

Religiosus is appellabatur] Refutat postea hanc sententiam Gellius. Putant nonnulli religionem a relegendo dictam. Cicero lib. 12. de Natur. Deorum: 'Majores nostri religionem a superstitione separaverunt. Nam qui totos dies precabantur, et immobilabant, ut sui liberi superstitites essent, superstitiosi sunt appellati, quod nomen postea latinus patuit. Qui autem omnia, quæ ad cultum Deorum pertinerent, diligenter retractarent, et tanquam relegerent, dicti sunt religiosi ex relegendo, tanquam a diligendo diligentes, et intelligendo intelligentes. His enim verbis omnia inest vis legendi eadem, quæ est in religioso. Ita factum est in superstitioso, et religioso alterum vitii nomen, alteram laudis.' Displicet hæc sententia Lactantio l. iv. de Ver. Sap. c. 28. Vide quoque Macrobius l. III. Sat. c. 3.

Alio quodam diverticulo] Flexione nominis a solita significatione.

§ 2 *Religiosus pro casto*] Festus: 'religiosi sunt qui facienda et vitanda discernunt,' ut citat Macrobius. Hodie apud Festum ita reperitur: 'Religiosi dicuntur, qui faciendarum prætermittendarumque rerum divinarum secundum morem civitatis dilectum habent, nec se superstitionibus implicant.' Et mox apud eundem: 'Religiosus est non modo Deorum sanctitatem magni æstimans, sed etiam officiosus erga homines.'

Casto] Vitæ probatæ atque integre.

Religiosi enim dies] Dies atrii, 'quibus aliquid, nisi quod necesse erat,

nefas habebatur facere,' teste Festo Pompeio.

Perperam nefastos appellant] Suetonio tamen et Tacito nefasti dies pro atris nonnunquam ponuntur. Neque id mirum, cum omnis ater nefastus etiam sit, sed non omnis nefastus ater, cum dies festus etiam sit nefastus, quo jus non dicebatur. Dies nefasti etiam Græcis ἀποφάδες dicuntur, qui cum ταῖς μελαίαις sive atris etiam confunduntur Dioni Cassio, Luciano, aliis. Plato lib. vi. de LL. ἀπὸ τῶν ἡμέραι μὴ καθαρὰ τινες, ἀλλ' ἀποφάδες εἰσι. 'Αποφάδες tamen die proprie nefasti apud Græcos scriptores, qui de rebus Romanis scribunt. Hinc Dionysius Halycarnassæus lib. ix. Antiquit. Rom. atram diem μέλαιαν καὶ ἀποφάδα dixit.

§ 3 *Libro Epistolarum nono ad Atticum*] Epistola quarta.

Alliensis pugna] Allia fluvius ex Crustumina montibus ortus in Tiberim definit. Distabat juxta computationem Plutarchi nonaginta ab urbe stadiis. Livius ad undecimum lapidem statuit. Ad hunc fluvium postridie Idus Quinctiles tribuni militum (nam hoc anno Urbis cccxv. Roma non Coss. sed tribunos militares pro Coss. habebat. Vide Liv. lib. v. cap. 37.) legiones ad Alliam flumen educentes a Gallis pugna sunt victi.

Quam urbis capta] Quod tamen postmodum insecutum est.

Quod hoc malum ex illo] Id est, quod ex malo cladis Alliensis orta calamitas urbis a Gallis occupatæ.

Massurius autem Sabinus] Macrobius Servium Sulpicium vocat. In alterutro mendum.

Quos de indigenis composuit] Justus Lipsius putat probabilius legendum esse titulum, *de indigitamentis*, qui ad religionem et sacra apte referri potest. Qualem quoque librum Granius Flaccus teste Censorino cap. 2. scripsit. Indigitamenta sunt βαβίλα

leparum in veteribus glossis, in quibus sacrorum ritus, ac Deorum nomina velint catalogo comprehendebantur. Cæterum, uti probabilis hæc Lipsii emendatio, ita in Veteribus Editionibus et Mss. constanter legitur *de Indigenis*, nisi quod in Editione Parisiensi Jo. Ludovici Tiletani, quæ cum Ascensianis Notis prodijt anno MDXXXVI. legatur corrupte, *Ingenis*. An de Indigenis vocabulis vel potius hominibus, qui popularium suorum ritus et vocabula optima norunt, intelligendum sit, dubium est. Potuerunt hæc historico libro inserta esse, sicut idem Fastorum et Memoriales libros conscripsit.

Propter sanctitatem] Notum est in Jure civili res sacras et sanctas ac religiosas distingui. 'Sacrae res sunt,' ut Justinianus loquitur, 'quæ rite per Pontificem Deo consecratæ sunt. Res sanctæ, ut muri et portæ civitatis, quia pœna capitalis constituta est in eos, qui aliquid in muros deliquerint. Ideo et legum eas partes, quibus pœnas constituimus adversus eos, qui contra leges fecerint, sanctiones vocamus. Religiosum locum unusquisque sua voluntate facit, dum mortuum infert in locum suum.' Sed apud Veteres sæpe hæc confundebantur, ut ex Macrobio lib. III. Saturn. c. 3. liquet, qui dicit 'sanctum interdum idem esse quod sacrum, idemque quod religiosum; interdum aliud, nimirum quod venerabile, incorruptum, inviolatum est.' Vide Festum in voce, 'Religiosus.'

A relinquendo dictum] Ita etiam ex Servii Sulpicii mente refert Macrobius lib. III. Saturn. cap. 5. et Aggenus Urbicus de Limitibus agrorum, quia nimirum exempta sunt usibus humanis. Lactantius aliique ex Patribus a religando religionem deducunt.

Tanquam caerimonia a cærendo] Ita quoque Macrobius eodem quem modo citavi libro et capite. Alii a Cære Thuscæ oppido, vel a Cereris

sacris, qui caeremonias scribunt. Scelliger a 'cerus,' quod Antiquis 'sanctum' denotat.

§ 4 *Horum cumulus*] Cumulata laus.

§ 5 *Disciplinosus*] Similia multa vocabula collegit Barthinus Advers. lib. xxxv. cap. 9.

M. Cato] Intelligitur M. Porcius Cato Censorius. Citat Nonius in verbo 'disciplinosus' Catonem de 'Re militari.' Vegetius lib. I. cap. 8. eundem citat de 'Disciplina militari.' *Effigiebat*] Talem figuram induxit: aliter, *effigiebat*.

Sempronius Asellio] Vide Lib. II. Noct. Attic. cap. 18. et lib. XIII. c. 20. ubi et decimumquartum lib. Histor. citat. Similiter et Charisius lib. II.

Infrunita] Insulse, inutilia: a 'fruniscor' sit 'frunitus,' et 'infrunitus.' In Veneta antiquissima et Paris. Bad. legitur *infinita*.

CAP. X. *Ordo rogandi sententias, &c.*] Dionysius Halycarnassæus multis in locis testatur, olim apud Romanos fuisse, ut primi seniores, deinde minores natu interrogarentur: idque ita intelligendum, ut secundum magistratum ordinem sententiam dicerent; Consulares primo, Prætorii secundo, Ædilitii tertio, Tribunitii quarto, Quæstores quinto loco.

Aliis qui designati Consules erant] Post comitia consularia designati Consules primo rogabantur. Cicero Philipp. V. 'Qui ordo in sententiis rogandis servari solet, eundem tenebo in viris fortibus honorandis. A Bruto igitur Consule designato, mox majorum exordium capiamus.' Qui autem priore loco Consul designatus erat, primus rogabatur, sicut primus quoque Consul rogabat sententias. Itaque honos erat Consulem priori loco creari. Ita refert Plutarchus M. Lepidum ante Q. Catulum, Cn. Pompeio adnitente, Consulem esse renunciatum. Quare autem Cæs. designati primi rogarentur vide Ap.

planam Civile Historiam lib. II.

Postquam filium Cn. Pompeio desponderat] Suetonius: 'suamque Juliam Cn. Pompeio collocavit, repudiato priore sponso Servilio Capione, cujus vel præcipua opera paulo ante Bibulum impugnaverat. Ac post novam affinitatem, Pompeium primum rogare sententiam cœpit, cum Crassum videret; essetque consuetudo, ut quem ordinem interrogandi sententias Consul Kalendis Januarii institueret, eum toto anno conservaret.' 'Toto anno,' accipe pro tota parte anni, qua Consules designati nulli erant: nam consularibus comitiis peractis, quin mutanda ratio esset, et is homo Cœs. designatis habendus non ambigo. *Catonem*.

[§ 3 *Tiro Tullius*] Cujus varia scripta citat Agellius, Epistolas lib. VII. cap. 3. lib. X. c. 1. Pandectas, de variis atque promiscuis Questionibus, deusu atque oratione linguæ Latinæ, lib. XIII. c. 9. Citantur quoque ejus scripta a Plutarcho.

Capito Atcius] Hic studiis civilibus excellens Labeoni semper in juris tractatione et in Rep. gubernanda adversus fuit. Cui cum successisset Massurius Sabinius, Labeoni vero Nerva, auctus quoque illis fuere disputationes. Scripsit Commentaria ad XII. Tabulas, 'Conjectaneorum libros,' ut Auctor noster refert lib. XIV. cap. 7. 'de Pontificio Jure' citante iterum Gellio lib. IV. cap. 6. Librum sextum Pontificalem in partes vocat Festus in voce, 'Mundus,' et Macrobius lib. VII. Saturnal. cap. 13. ejusdem verba ex libro de Pontif. jure adscribit, de annulorum gestatione, ea occasione, quod nefas esse sanciret Deorum formas anulis inscribi. Ex 'Collectaneorum' libris Auctor quoque noster librum nonum, qui inscriptus erat 'de Publicis Judiciis,' citat lib. IV. cap. 14. et de Jure Sacrificiorum lib. X. Macrobius lib. III. Saturna. Denique occurrit hic

liber singularis de 'officio Senatorio,' pro quo quædam editiones habent, *Senatoris*.

Ducendæ] Producentiæ.

Eximebatque dicendo diem] Id est, diem consumebat. Post solis autem occasum *Scotum* perscribi nequibat. 'Extrahere diem' dixit Valerius. Idem enim refert 'invito C. Cæsare Consule adversus publicanos dicendo in curia diem extraxisse.' Historiam ita scribit Plutarchus in Catone: 'Hinc sublatus Cæsar aliam legem tulit de Agro Campano ferme toto pauperibus, quique tenuioris conditionis essent, dividendo, neque objecit se ei quisquam præter Catonem. Hunc ex Rostris traxit Cæsar, atque in carcerem duxit, qui nihil magis libertatem linguæ submisit, verum intereundum de Lege disseruit, et commovit cives ut inhiberent tales actiones. Sequens Catonem est motus Senatus et optimi quique ex Populo stomachantes tacite et indignantes. Nec latuit Cæsarem, id illos indigne ferre, sed ex ambitione expectans dum provocaret Cato, supplexque feret, perrexit eum ducere. Quem ut perspicere sensit nihil minus facturum, victus pudore et infamia Cæsar submisit unum ex tribunis, qui Catonem eximeret.' Plutarchus in Cæsare refert ex hac occasione Catonem in carcerem duci jussisse Cæsarem, quod reluctaretur admodum Cæsari, ne illi Gallia cisalpina et transalpina omnis adjuncto Illyrico cum quatuor legionibus in quinque annis decernerentur. Varietas hæc notabilis. In Catone dicit ex alia causa in carcerem ductum, deinde decretum de Provinciis, prædicente Catone in arce collocari tyrannum.

Erat enim jus senatori, &c.] Hinc Tacitus Annal. lib. XIII. ex persona Thrasæ, 'licere Patribus, quoties jus dicundæ sententiæ accepissent, quæ vellet expromere, relationemque in ea postulare.'

Viatorem] Appariterem. Columella in Præfat. lib. 1. 'Illis temporibus procures civitatis in agris morabantur, et cum consilium publicum desiderabatur, a villis arcescebantur in Senatum. Ex quo qui eos evocabant, viatores nominati sunt.' Vel etiam cives qui rusticabantur frequenter a magistratibus vocabantur. Vide Festum, in 'Viatores.'

Mitti] Dimitti.

CAP. XI. *Occupavit*] Obtinuit.

Non evitare ex animalibus] Communis hæc Veterum fuit sententia. Laërtius inde corporis salubritatem et mentis sagacitatem provenire statuit. Utique inter antiquos Patres Tertullianus de cibis Judaicis, et Hieronymus 1. ad Jovin. carnis usum ante diluvium illicitum fuisse existimant. Vide c. 1. Genes. va. 29. et c. 9. vs. 3. Multis rationibus hoc probat Menasse Ben-Israel. Qu. 9. in Genes.

Fabulo] Faba. Ita loquitur Gellius.

Kal κυμων, &c.] Corrupte priore versu legitur ἀνίσσων, pro quo quædam editiones ἀνίσσων. H. Stephanus legit, Kal κυμων ἀπὸ χείρας ἔχει, καὶ ἀνίσσων ἔσθαι. Ita sensus horum versuum futurus est: 'Et fabis manna abstinere, et sanguinis expers edere, Etiam ego, ut jussit Pythagoras, asfirmo.' Quid si legatur ἀνίσσων ἔσθαι, ut molestum ac triste esse dicat fabas comedere? Possæt quoque ἀνίσσων legi, ut innuat Poëta fabas attingere nefas esse, immedicabile autem esse comedere.

Quod] Aliter, quæ res, male.

Inflationem magnam] Dioscorides lib. 1. c. 98. dicit non tantum inflare, et concoctu difficilem esse, verum etiam tumultuosa somnia facere. Vide et Galen. lib. 1. de Alim. facult. et lib. vii. simpl. medicam. Plutarchus quoque Sympoticon lib. viii. quaestione decima ait, 'cibos certos esse, qui difficiles somnos faciant, et ani-

mam perturbant: testatumque id fieri fabarum exemplo et polypodis capite, quibus abstinere jubeantur, qui divinare per somnos cuperent.'

Tranquillitatem] Apud Ciceronem hodie legitur, *tranquillitati mentis, quærenti vera, contrariam*. Vide Ciceronem nuperæ editionis Leidensis p. 1157. ubi egregium ex Platone locum adducit.

Contrariam] In antiquis editt. constat esse contrarius. Haud probe, neque Latine, et recte ex vetustis Codicibus restituit H. Stephanus.

§ 2 *Aristoxenus musicus*] Citat quoque Athenæus Δείρ. lib. xiv. librum ejus τῶν Συμμετρῶν Συμμετρῶν, sive 'miscellanearum convivialium quaestionum.' Hujus Harmonicorum libri tres hodieque extant, nuper meliori versione et Notis a Melbomio avoti.

Aristotelis &c. auditor] Quem mortuum probris laceravit, quod scholæ successorem reliquisset Theophrastum, cum ipse inter ejus auditores magnam gloriam esset consecutus, at testatur Suidas. Idem Xenophilum Pythagoricum audivit, quem hoc eodem capite familiarem Aristoxeni appellat Auctor noster.

Πυθαγόρας, &c.] Id est, 'Pythagoras inter legumina fabam maxime approbavit: movendi enim et discutiendi vim habere. Ideoque maxime illa utebatur.'

Κυνηγετὴς] Antiquæ editiones legunt κυνηγετὴς, id est, concipiendi vim habere, vel vim genitale promovere.

Porculus quoque minusculis] Lactantes porculos intelligit, qui Græcis γαλαθῆροι. Abstinnisse iis quam maxime juxta quorundam opinionem refert Diogenes Laërtius in vita Pythagoræ. Porphyrius in ejusdem vita gallinas et teneriores porcellos sacrificasse commemorat. Idem Porphyrius lib. 1. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. ἰσχυροῦσι δὲ τινες καὶ αὐτοὺς ἔσθαι τῶν ἐμψύχων Πυθαγορείους, ὅτι ὁμοίαν θανάτου. id est, 'Sunt qui narrant Pythago-

res ipsos non omnino animatis abstinere, cum sacrificarent Diis.

[§ 3 *Alexis*] Quam ducentas et quadraginta quinque fabulas scripserit Suidas testatur. Plutarchus Præcepta quoque voluptatis ab Alexide tradita scribit. Platonem Philosophum in Comediis tradidisse Diogenes Laërtius testatur. In Pythagoricos hi versus citantur, Οἱ Πυθαγορῆες γὰρ, ὡς ἀκούομεν, Ὅτ' ὄψον ἔθουσιν, ὅτ' ἄλλ' ὀδὴ ἐν Ἐμφύχων, εἰδὼν τ' ὀφρὶ πίνουσιν μόνοι. Ἐπιχαρίδης πὺν τὰς κῶνας κατασθίει Τῶν Πυθαγορείων δέ, ἀποκτείνας γε μὴν, Οὐκ ἔτι γὰρ ἐστ' Ἐμφύχων. Id est, 'Pythagorici esum, ut audimus, Nec obsonio vescuntur, nec alio quopiam Animato, vinumque soli non bibunt. Epicharides quidem canes devorat Unus Pythagoricorum, occidens tamen, Nam tum non amplius est animatum.' An hos versus respexerit Gellius, dubito. De Alexide vide supra.

Qui disciplinas Pythagoræ secutus est] Rutgersius legit, Quo disciplinas Pythagoræ secutus est. 'Sequitur' autem interpretatur narrare, describere, more Græcorum, qui *ἰσχυρὲ μοι Μοῦσαι*, nonnunquam dicunt *ἔντι τοῦ εἶναι*. Atque hoc adducit illud Livii Andronici, *Insequere Musa virum*, et Virgilii versus Ecloga vi. 'Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama secuta est, Dulichias vexasse rates...' Quinetiam 'sectiones' narrationes ac sermones dici alibi testatur Auctor noster. Empedoclem autem Pythagoræ dogmata carmine divulgasse, ac ob id eorum cæta prohibitum fuisse manifeste tradit Laërtius. Vide Rutgers. lib. iv. Var. cap. 19. Usitata tamen lectio hic servari potest, Pythagoræ enim disciplinas sectatum Empedoclem satis constat: neque opus est hic *λαυραλογεῖν*.

Ἀεὶ δὲ, &c.] Id est, 'Ter miseri nosse fabas attingere dextris.' Lucianus Pythagoram apud Inferos dicentem introducit, par esse scelus come-

dere fabas, et capita parentum. Citatur a Clemente lib. iii. *Στροφι*. hic versus, *ἴσον τι κυάμους τρώγειν, κεφαλὰς τε πατρῶν*. Id est, 'Est æquale fabas comedere, atque capita parentum.'

Κυάμους hoc in loco] *Κύαμος* quoque Græcis pars illa qua secus muliebri censetur, ἀπὸ τοῦ κύων. Sed et *κύαμος*, id est, fabam pudendi feminini formam referre ait Aristoteles apud Laërt. Hinc forsitan *κυάμειν* puellæ dicuntur, quæ maturæ virum appetunt: hinc Iacchus *κυάμητης* (ita illum Hesychius appellat) dicebatur, a muliebris membri contrectatione, cujus Orphica meminerunt apud Clementem Alexandrinum. Gellius hic interpretatur testiculos. Certe fabam in sacris Eleusiniis nominari fas non erat, ut Pausanias testatur. Vide Salmas. ad Sol. p. 751. Cælius Rhodiginus l. xvii. Antiq. Lect. cap. 17. per *κυάμους* ova intelligit, quod in iis sit animalium *κύνους*, a quibus abstinebant quoque Pythagorici teste Laërtio. Alii, inter quos Plutarchus de Educandis liberis, fabis abstinere ita interpretantur, ut magistratus fugerent, qui olim suffragis per fabas latis, in primis apud Athenienses, creabantur. Fabæ illæ vel erant albæ, vel nigræ, quæ in urnam conjiciebantur. Quibus albæ extrahebantur, magistratus destinabantur. Nonnumquam et perforatæ, vel sine foramine in cadum mittebantur. Hinc Scholiastes Demosthenis: *κύαμον ἐκδιδόντων τὸν κλῆρον καὶ ψήφον, τὸ λαγχάνειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἄρχειν. ἦσαν δὲ αὗται ποτὲ μὲν τετρασημέται, καὶ ἑντροποι, ποτὲ δὲ μέλαινα καὶ λευκαί*. Id est, 'Cyamum vero sive fabam vocabant sortem vel suffragium, quod illis sortirentur magistratum. Erant autem illæ perforatæ, vel secus, nigræ vel albæ.' Pythagoras apud Lucianum *ἰεροῦς* fuisse *κυάμους* refert. Certe in sacris quibusdam infernalibus Romanos usos fuisse constat. Ovidius lib. v. Fas-

torum: 'Cumque manus pure fontana perluit unda, Vertitur, et nigras accipit ore fabas: Aversusque jacit: sed dum jacit, Hæc ego mitto; His, inquit, redimo necne meosque fabis. Hæc novies dicit, nec respicit. Umbra putatur Colligere, et nullo terga vidente sequi.' Festus Pompeius: 'Fabam nec tangere, nec nominare diali flaminis licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam et Lemuralibus jacitur larvis, et parentalibus adhibetur sacrificiis, et in flore ejus luctus literæ apparere videntur.' Juxta literam tamen hæc Plutarch. in Probl. (a seipso dissentiens l. περί τῶν παιδῶν ἀγωγῆς) Cícero, Laërtius, Lucianus, alii acceperunt. Ex Ægyptiorum placitis forsân hæc hausit Pythagoras. Namque Herodotus scribit, neque serere fabam, neque comedere Ægyptios, atque etiam a conspectu ejus abhorrere.

Els τὸ κνεῖν δεῖν] Id est, 'ad imprægnandum validi, atque adeo in causa sunt.'

Proluvio] In margine mei codicis adscriptum *prolubio*. 'Proluvium' et 'proluviæ' immunditiem denotat. 'Prolubium' cupiditatem, voluptatem: quo vocabulo etiam utitur Gellius lib. xvi. cap. 19. Pythagoram Veneris temperantissimum fuisse ex Laërtio constat, qui refert quoque illum censuisse concubitum quocunque tempore sanitati officere, atque infirmitatem corpori conciliare.

§ 4 Ἀριστοτέλης δὲ] Id est, 'Aristoteles a vulva, corde, et urtica marina, atque id genus quibusdam aliis abstinere Pythagoricos dixit, uti vero aliis.' In dictis Pythagoræ quoque habetur, 'cor non comedendum; quod tamen allegorice exponit Laërtius. Idem dicit ex Aristotele abstinuisse usu μήτρας καὶ τρίγλης. Per τρίγλην nullum intelligit H. Stephanus, Casaubonus in Athenæum apuam triglidem, vilem pisciculum. Operæ pretium est Laërtii Græca verba ap-

ponere: Παντὸς δὲ μᾶλλον ἀπηγόρευσε μήτ' ἐρυθρὸν ἐσθῆναι, μήτε μελάνουρον, καρδίας τε ἀπέχουσαι καὶ κνέμων. Ἀριστοτέλης δὲ φησι καὶ μήτρας καὶ τρίγλης. Id est, 'maxime omnium prohibuit neque Erythrinum comedere,' (ita et Plinio vocatur, Aristoteli ἐρυθρίος a rubore. ἔρυθος tamen et ἐρυθραίνω quoque dicitur,) 'neque melanurum,' (cujus meminit quoque Aristoteles et Plinius,) 'abstinere item a corde et cyamidis. Aristoteles vero dicit etiam matrica et trigla.' Item jeciora, sicut idem Aristoteles in Deliorum Rep. teste Laërtio commemorat.

Ἀκαλόφη] Alii legunt ἀκαλόφη, quod ἀκαλός sit τῇ ἀφῇ, sive noxia tacta, sicuti urtica Latinis dicitur, quod uredinem capientibus infligat. Videtur autem ἀκαλόφη et plantam et piscem denotare, sicut urtica apud Latinos. Atque huc facit proverbium Pherecratis apud Athenæum lib. iii. cap. 12. ἀκαλόφαις ἐστεφανώσθαι, id est, 'urticis coronatum esse.' Cujus meminit quoque Scholiastes Aristophanis ad Comædiam 'ἱππεῖς, uti et Suidas Grammaticus. De hoc pisce vide Aristot. Hist. Anim. lib. iv.

Sed et piscibus nonnullis] Athenæus lib. vii. ne gustasse quidem pisces refert. Verba ejus hæc sunt: οἱ Πυθαγόρικοι τῶν μὲν ἁλλῶν ἀμφοτέρων μετρίως ἔπουνται, τινὰ δὲ καὶ θύοντες, ἰχθύων μόνων οὐ γένοιται τὸ παραπαν: id est, 'Pythagorici cum modo aliisquidem animatis vescuntur, quædam etiam sacrificant, solos omnino pisces ne gustant quidem: sicuti Syri piscibus abstinerant. Ovid. ii. Fastor. 'Inde nefas ducunt, genus hoc imponere mensis, Ne violenti timidi piscibus ora Syri.' Plutarchus περί δαιμονίας apua ut manide piscibus abstinuisse refert, quod Dea Syria immittere crederetur tumores, ulcera maligna, atque jecur liquefacere. Dea Syria etiam Derceto, et Atergatis vocabatur, cujus simulachrum ex dimidia fœmina et pisce constabat,

ut Laciatus de Dea Syria testatur.

Pistarchus in Symposiacis] Vide lib. vii. Qa. 8. ubi querit, quare Pythagorici ex animalibus maxime pisces pro cibo sint avernati.

[§ 5 *Euphorbum*] Ovid. lib. ult. Metamorph. 'Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli Panthoides Euphorbus eram, cui pectore quondam Hæsit in adverso gravis hasta mino- nis Atridae.' Heracledes Ponticus apud Lærtium refert dixisse Pytha- goram, se aliquando fuisse Æthali- dem, dein Euphorbum, postea Her- metimum, et Pyrrhum, post quem fuisse Pythagoram.

Clearchus] Hic fuit Solensis, Aris- totelis discipulus, cujus libros *περὶ βίης* aliquoties citat Athenæus. In quibus proculdubio de Pythagoræ quoque vita agebatur.

Diocarchus] Messenius, qui præter alia etiam vitas teste Lærtio con- scripsit.

Pyrandrum] Quem hominem astu- tum et nequam fuisse refert Suidas. Unde technus Pyrandri in prover- bium abiit pro versutissimis fraudi- bus.

Metricom] Scortum Periclis fuisse Laciatus in Gallo affirmat, ubi Mi- cylus miratur insolens transforma- tionis genus, quod scilicet ex scorto prodierit Philosophus. *Mosell.*

CAP. XII. *Opus censorium*] Dignum animadversione censorum.

Ærarium faciebant] Hæc nota ad plebeios pertinebat, quos aut tribu movebant, et ex honesta sive rustica tribu in urbanam sive minus honestam transferebant, aut ærarios facie- bant, qui privati jure suffragii ira pro capite tributi nomine persolve- rent. Qui etiam in cæritum tabulas relati dicebantur. Vide Gellium nostrum lib. xvi. cap. 3. et Asconium Pedianum in Divinat. Cic.

Cujus rei utriusque] Utriusque notæ censoriæ.

CAP. XIII. *Ischiaci*] *Ἰσχίαι* mor- Delph. et Var. Clas.

bus dicitur coxendicis. *ἰσχίον* coxa- rum vertebra. Dicuntur autem *ἰσχια- κοί*, et *ἰσχιαστικοί*.

Modulis lenibus] Vereor, ut hæc sa- tis fideliter relata sint. Certe quidem Theophrastus non lenibus modulis le- vari ischiacos scripserat; sed harmo- nia Phrygia, quæ omnium vehemen- tissima est, et aptissima ad animos audientium divino quodam furore in- citandos. Ideoque eam adhibebant in orgiis Bacchi et Berecynthiæ; et hæc est quod ait Catullus: 'Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo.' Et propterea ait Aristoteles tibiam adhibendam esse, *ἐν οἷς ἡ θεωρία κἀθ- αρὰ μᾶλλον δύναται ἢ μάθησις*. quod non animadverterunt, qui eum Aris- totelis locum interpretati sunt. Ve- rum autem esse quod dixi de Theo- phrasto, constat ex his quæ sunt apud Athenæum libro xiv. 'Ὅτι δὲ καὶ ἱσται μουσικὴ Θεόφραστος ἰστόρησεν ἐν τῇ περὶ ἐκθουσιασμοῦ, ἰσχυακοὺς φάσκων ἀνδρῶν διατελεῖν, ἐκ καταυλῆσαι τις τοῦ τόπου τῇ φρυγῇ ἁρμονίᾳ. Sed et quod sta- tim subjicit de morsu viperarum, ve- reor ne non de viperis scripserit Theo- phrastus, sed de iis phalangiis, quæ hodie vulgo Tarantulæ vocantur, qua- rum morsus, in Appulla, si negligatur, lethalis est: neque aliud mali usita- tius aut exploratius remedium, quam in citharædis et tibicinibus: quibus auditis, velut e gravi somno excita- tus, qui morsus est, attonitus et extra se positus saltare ac tripudiare inci- pit; neque unquam desinet, dum ne illi quidem intermittant, donec de- lassatus, ac sudore fluens, prope ex- animis concidat. Hoc quidem et cer- tissimum et notissimum est, et a præ- stanti medico Matthiolo litteris pro- ditum. *Muret. lib. xiv. c. 6. Var. Lect.*

Περὶ λοιμῶν ἢ λοιμικῶν] Id est, 'de pestilentia et malis pestilentibus.' Inepte in antiquis Editionibus legi- tur, *ἢ λοιμικῶν κατὰ*, in aliis *κακῶν*. Muretus veram lectionem hanc resti- tuit.

4 H

Plurimis hominum morbis] Marti-
nus Capella: 'Ad affectiones animi
Theophrastus tibias adhibebat. Ischia-
cos quis nescit expelli aulica suavi-
tate? Xenocrates organicis modulis
lymphaticos liberabat. Thaleatem
Cretensem compertum est citharæ
suavitate morbos ac pestilentiam fu-
gasse. Nos phreneticos legimus ab
Asclepiade vel tibiarum vel fidicula-
rum cantu adhibito sanatos.' De Da-
vide, qui cithara lymphatico Sauli
succurrebat, primo Samuelis cap.
xvii. in fin.

Incentiones] Modulationes. Vide
Plin. lib. xxviii. c. 2. Sed pro in-
centione carmen appellavit: 'Dixit,'
inquit, 'Homerus: profluvium san-
guinis vulnerato femine Ulyssem in-
hibuisse carmine, Theophrastus ischia-
dicos sanari: Cato prodidit luxatis
membris carmen auxiliari, M. Varro
podagris.'

Et propterea quoque vitiiis] Ita Aris-
toteles quoque indicat lib. viii. Pol-
lit. cap. 5. et Athenæus lib. xiv.
Δειπνός. cap. 5. et 6. et Hermogenes
περὶ τῶν ἰδεῶν. Quintilianus: 'Py-
thagoram accepimus concitatos ad
vim pudicæ domui inferendos juve-
nes, jussa mutare in spondeum modos
tibicina, composuisse.' Cæterum etiam
Galenus et Cælius Aurelianus talis
incentionis meminerunt.

CAP. xiv. *Atei Capitonis*] De quo
supra cap. 10.

De tabulato] Ita emendat hunc lo-
cum Salmasius. Editiones omnes, ex-
cepta ultima, quam hic sequimur, *de*
ambulacro. Rectius *tabulato*, quæ erat
plana ædium superficies, in qua etiam
ambulari poterat.

Comissatorem] Qui post cœnam con-
vivium in multam noctem protraxe-
rat. Hoc enim proprie est 'comis-
sare.'

Coronario] Corona. Qui enim ge-
nio indulgebant, coronis caput cin-
gere soliti. Penes ædiles quidem po-
pinarum, et fornicum, scortationum,

meretricum coërcitio, cæterum hic
comissator libidinis causa eo venerat.
Pro *coronario* forsitan legendum, *corol-
lario*, quo etiam corona intelligitur,
ut ex Suetonio August. cap. 45. et ex
Plinio lib. xxi. liquet. Glossæ Phi-
loxeni, 'corollarium, *ἐρωτηρημα*.'
Badius et Mosellanus per 'corona-
rium' coronarum convallium con-
cinnatorem intelligunt.

CAP. xv. *Ubi de magna*] Similia
verba occurrunt apud Thucydidem
lib. ii. in funebri oratione Periclia.

CAP. xvi. *Senatus*] Hoc etiam,
teste Charisio, Helenius Acro adnota-
vit in Adelphos Terentii.

Domus] Ita Varro *ταφὶς Μοῖρας*:
'Perrexit in interiores partes domus.

Patrius casus] Genitivus.

Terentii quoque comici vernus] In
Heaut. Actu ii. Scena 3.

§ 2 *Senatui magis dicendum*] Sicut
a 'Senatui' per contractionem 'Se-
natus' quoque dicitur, ita etiam Ve-
teres usurparunt 'Senatu' in dativo
casu pro 'Senatui.' Atque ita in si-
milibus nominibus. Vide Vossium de
Analogia lib. ii. cap. 18.

§ 3 *Virgilius quoque*] Æneid. vi. et
Georg. iv. Ita idem Poëta lib. i.
Æneid. 'Parce metu Citherea.'

Caius Cæsar] Nunquam aliter in
Commentariis suis Cæsar loquitur.
Priscianus itaque errat, qui existi-
mat solos ita loqui poëtas. Namque
et Sallustius et Tacitus ita loquun-
tur.

In Anticatone] Duos libros Julius
Cæsar contra Catonem scripsit, cum
ægre ferret Ciceronem in libro, cui
titulus est 'Cato,' Catonem Uticen-
sem suis laudibus cumulasse, quod
sibi hanc laudationem opprobrio
esse duceret. Vide Plutarchum in
Cæsare.

Dolabellam] Quem adolescens re-
petundarum postulaverat, cum esset
annorum xxi. ut testatur Auctor
Dialogi de Oratoribus. Suetonius in
Cæsare: 'Cornelium Dolabellam, con-

sularem et triumphalem viram, reputandarum postulavit: absolutoque Rhodum secedere statuit, et ad decilandam invidiam, et ut per otium ac requiem Apollonio Molonis, clarissimo tunc dicendi magistro, operam daret.' Vide et Plutarchum in Cæsare. De hac Accusatione ita Val. Max. lib. viii. c. 9. 'Divus quoque Julius, quam cœlestis numinis, tam etiam humani ingenii perfectissimum columnen, vim facundiæ propriæ expressit, dicendo in accusatione Cn. Dolabellæ, quem reum agit, extorqueri sibi causam optimam L. Cottæ patrocinio.'

In libris quoque Analogicis] Duos de Analogia libros Cæsar sub tempus prælii Mundensis conscripsit, teste Suetonio.

CAP. XVII. *Asellus*] Hic est ille, ut arbitror, in quem apud Ciceronem l. II. de Oratore Scipionis locus extat: 'Cum' enim 'Asellus omneis provincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur, agas,' inquit Scipio, 'Asellum.' Est autem Asellus cognomen familiæ ex gente Semprenia: quo etiam referri debet Semprenius Asellio Historicus, qui sub P. Scipione Africano tribunus militum fuit, et bellum Numantinum conscripsit. Vide Gell. lib. II. cap. 13. et supra.

Lustrum] Proprie Latinis quinquennale tempus denotat. Quo tempore censores censum instituebant, et nisi funestus esset annus, lustrum condebant. Itaque census aliquando agebatur, lustrum non condebatur. Livius lib. IV. 'Census actus eo anno: lustrum propter Capitolium captum, Consulem occisum, condi religiosum erat.'

Grani] Ita legendum. Vulgo, *Grati*. De Gratia præcone Cicero in Bruto, vel potius Atticus: 'Ita,' inquit, 'tacitus tribunatus (Crassi) ut nisi in eo magistratu cœnavisset apud præconem Granium, idque nobis narravis-

set Lucillas, tribunum plebis nesciremus fuisse.' Atque huc versus referendi videntur. Namque L. Crasso, P. Nasicæ, aliisque optimatibus asperiores fuisse ex Cicerone quoque constat.

§ 2 *Sufferctus*] A sufferciendo dicitur. Antiq. Ven. *sufferoctus*, Badiana *suffectus*: 'sufferti' vocabulo etiam utitur Suetonius in Vita Neronis c. 20. Alii quoque legunt juxta Maserium *suffert catus*.

Apud Virgilium] Lib. II. Georg.

§ 3 *Quæ in verbis*] Id est, quando consonantes sequuntur.

§ 5 *Scipicium Apollinarem*] Quem aliquoties citavit Gellius, atque idem vel ejus filius est, cujus meminit Capitolinus in Vita Pertinacis.

Obicibus ruptis] Versus extant lib. II. Georg. vs. 480. *Obicibus* autem hic pro *obicibus* ponitur, consonante *j* interjecta. Ita Claudianus quoque l. I. de Rapt. Proserpinæ loquitur, 'Sive quod obicibus discurrrens ventus opertis.' Silius Italicus l. IV. corripit, cum inquit, 'Et fidos certant obices arcessere sylvæ.' Sed tum consonans *j* omittitur, vel non subintelligitur.

§ 6 *Sublimis*] Legitur apud Nonium Vett. Cod. *sublimas*. Ita et Accius et Sallustius apud Nonium loquuntur. Lucretius eodem modo usurpat, 'At nunc per maria et terras, sublimaque cœli, Multa modis multis varia ratione moveri, Cernimus.'

Subices] Uti 'obex' dicitur ab 'objiciendo,' ita 'subex' a 'subjiciendo.' Hinc subices dicuntur nubes teste Festo, quod Diis subjiciantur. Scalliger ad Manilium 'subices' dici existimat, quod 'subeant cœlestia.' Græci *περίωπα* appellant. 'Subire' autem apud Manilium et Plinium etiam 'ascendere' denotat. Ita quoque Nonius ab altitudine dici subices affirmat, citatque Virgilio versum Ecl. IX. 'Quantum vere novo viridis se subjicit alnus.' Ubi 'subjicere'

significat ex inferiori loco se in altum attollere. Ita Læretius l. 1. 'submittere' dixit, 'tibi suaves Dædala tellus Submittit flores.' Et Virg. XII. Æn. 'Et corpora saltu Subjiciunt in equos,' id est, sursum jaciunt.

Ad priorem Pyrenæum] Unum ex montibus Pyrenæis primum aspectu, vel propiorem. Mosellanus intelligit Pyrenæum saltum Hispaniæ ceterioris, a quo distenduntur montes Pyrenæi, qui Galliam ab Hispania separant.

Pacuvius in Chryse] Ita Ms. R. cuius fragmenta crebro a Cicerone, Varone, Festo, Nonio citantur: vulgo *Anchisæ*, cuius nullus, quod sciam, meminit.

Lingua] *Lingua* Vet. Editio. Intelligit autem caput promontorii, quod in altum tenditur.

CAP. XVIII. *Exsuperantia*] Eminentie. Cicero v. Tusc. 'nonne omnem exuperantiam virtutis oderunt?'

Quum M. Nævius] Eandem historiam ita narrat Val. Max. lib. III. c. 7. 'Diem illi ad populum M. Nævius tribunus pleb. aut (ut quidam memorant) duo Petilli dixerant: quo ingenti frequentia in forum deductus, rostra conscendit, capitique suo corona triumphali imposita, Hac, inquit, Quirites, die Carthaginem magna sperantem leges vestras accipere jussi: proinde æquum est vos mecum ire in Capitolium supplicatum. Speciosissimam ejus deinde vocem æque clarus eventus secutus est: siquidem et Senatum totam, et universam equestrem ordinem, et cunctam plebem Jovis maximi pulvinaria petens, comitem habuit. Restabat ut tribunus apud populum sine populo ageret, desertusque in foro cum magno calumnie suæ ludibrio solus moraretur: ejus devitandi ruboris causa in Capitolium processit, deque accusatore Scipionis venerator est factus.' Vide etiam Livium lib. XXXVIII. c. 50. et seq. qui in indice

Orationis P. Scipionis nomen M. Nævii inveniri affirmat.

Memoria, &c.] Similis fere Oratio extat apud Livium.

Insuperabilem] Insuperatam, quæ e-venerit Romanis nihil tale cogitantibus.

§ 2 *Relicto tribuno*] Valerius in Capitolium quoque processisse tribunum commemorat, Livius solum relictum cum servili comitatu, et cum præcone, qui ex rostris reum citabat, affirmat.

In Capitolium] Addit Livius etiam alia Deorum templa circumisse. Postmodum tamen Scipio iterum vocatus, cum frater L. Scipio valetudine absentiam ejus excusasset, Læternum abiit, ubi defunctus est: variant tamen auctores, teste Livio l. XXXVIII. Vide eundem cap. 56. ubi pro illo egregia Oratio occurrit Tib. Sempronii Gracchi.

A. Marci, &c.] Cujus etiam extitisse Orationem de pecunia Regis Antiochi testatur Livius.

Comparati] Vel mercede vel alio quocunque modo.

Prædaque] Præda in publicis belli actibus erat Populi Romani, ejus dispensandæ arbitrium aliquod Imperatoribus belli concedebatur, ita tamen ut rationes reddere deberent, alioqui in peculatus crimen incidebant. Vide Grot. de Jur. Bell. lib. III. cap. 6.

§ 3 *Ibi Scipio exargit*] Livius scribit P. Scipionem, quum librum rationis ejus Lucium fratrem adferre jussisset, 'inspectante Senatu suis ipsam manibus concepsisse, indignantem quod quum his millicum in ararium detulisset, quadrages ratio ab se posceretur.' Vide quoque Val. Max. lib. III. cap. 7.

Ejus togæ] Contractis togæ oris in medio sit sinus vel capacitas. Vide tamen Turn. lib. II. Adv. c. 26.

CAP. XIX. *Sipharino cibo*] Vide Ptolemaeum de Ed. lib.

Veterni] Quo morbo qui laborant, gravi somno et stupore premuntur.

Eluci] Ita Cod. Reg. Vulgo, *adcertimusque hinc eluci tarditatem*, vel, ut quidam libri, *animadvertisimusque*. Elucus autem juxta Gellium nostrum lib. xvi. cap. 12. tarditatem quandam animi ac stuporem denotat. A Græco, ut videtur, ἀλῦκη, quod similem languorem denotat. Hesychius *χρόσμος* appellat, quia oscitationem comitum habet. Hinc Erotianus in Lexico: ἀλῦκη, ἀπορία μετὰ χρόσμος. Vide Salmas. ad Solinum pag. 1279.

Cappo] Legendum arbitror *Cato*: ita Nonius pluribus locis Varronem citat, quamquam ablativo casu *Cato*, corrupte pro *Catone*, nisi *Catus* fuerit inscriptio, ut prudentiam in educandis liberis denotet.

CAP. XX. *Ex animi tui sententia*] Hæc verba in iurejurando exigendo præmittuntur, quæ significabant, 'jura bona fide ad id quod rogabo,' deinde addebant censores, 'tu uxorem habes?' Cicero in Academicis: 'Quam rationem etiam majorum nostrorum comprobat diligentia, qui primam ex sui ANIMI SENTENTIA quemque jurare voluerunt.' Hanc formulam iurisjurandi etiam proponit Ennius apud Petronium. Livius quoque hæc solennia verba usurpat.

Canalicula] Vulgo, *canicula*, a morbo. Sed canaliculæ dicti olim 'homines forenses, quod circa canales fori consistent,' ut Festus testatur. Plautus in Curcullione: 'In foro infimo boni homines atque dites ambulant, In medio propter canalem ostentatores meri.' Canalicula itaque dictus homo scurrilis dicacitatis. Per canales autem intelligit Salmasius cancellos tribunalis, quos Græci *ἀμφόδρομοι* appellant, atque ita Festi locum interpretatur. Canalicola igitur homo forensis, dicax, qui jura cavillationibus perturbat. Vide Salmas. ad Hlistor. Augustam pag. 484.

et ad Tertullianum de Pallio, Lipsium quoque lib. iii. Elect. cap. 2.

Ridicularius] Gaudet talibus antiquis vocabulis Auctor Noster. Ita alibi 'vulgaris,' 'singularis.'

Uxorem habes] Censores cum primis curam habuere rei uxoriæ, ne quis civis Romanus cœlebs et sine uxore esset, quia propagatio sobolis tum ad dignitatem, tum ad æternitatem urbis pertinebat. Cœlibatus itaque legibus coerceretur, matrimonia privilegiis et favore publico fulciuntur. Ideoque cœlibes pœnæ nomine pendebant æs, quod 'uxorium' Festo dicitur, quod primi exegisse videntur M. Furius Camillus et M. Posthumius censores anno ab U. C. ccccl. quorum memorabilia contra cœlibatum extant verba.

Sed non ex animi tui sententia] Vetus Edit. Ven. *non herede*. Justus Lipsius legebat, *ex animi mei sententia*. Petebat Censor, ut jurans ex animi sui sententia verum diceret, utrum cœlebs esset, vel uxorem haberet, alter verba interquens respondit præter expectationem, se non habere uxorem, qualem ex animi sui voluntate vellet habere. Eundem vel similem saltem jocum habes apud Ciceronem lib. ii. de Orat. inter Catonem Censorem et Nasicam. Et huc respexisse videtur Auctor Noster. Vide Lips. lib. i. Var. Lect. cap. 1. si retineamus, *ex animi tui sententia*, Censorem cavillatus est, quasi promior in uxorem suam fuerit, neque ex animi sententia illa potiri posset, vel quod illi fortunam suam invideret.

In ærariis retulis] Asconius in Divinat. 'Qui plebeius erat in Cæritum tabulas referebatur, et ærarius fiebat, ac per hoc non erat in albo centuriæ suæ, scilicet ad hoc ut civis esset: sed tantummodo ut pro capite suo tributum nomine æra penderet.' Suffragiis itaque privabatur, ut testatur Auctor Noster lib. xvi. cap.

lib. viii. et Plutarchum in Alexandro, Diodorum Siculum lib. xvii. Arrianum lib. v.

Animam expiravit] Plutarchus in Alexandro: 'Ex prælio cum Poro commisso Bucephalas mortuus est, non extemplo, sed post, ut plerique produnt sub vulnerum curatione; ut Onesicritus est auctor, ob senium labore confectus, nam triginta annorum ætate cum decessisse refert.

Bucephalon appellavit] Salmasius legit *Bucephalon*. Straboni lib. xv. Stephano, et Hesychio *Βουκεφάλαια* appellatur, Bucephala, vel potius Bucephale Plinio et Ptolemæo. Ita Græci dicunt *Εὐράστη* et *Εὐράστια*, *Κασσιόπη* et *Κασσιόπεια*, *Καλλιόπη*, *Καλλιόπεια*. Vide Salmas. ad Solin. pag. 893.

CAP. III. *Protagoram*] Hujus historię Laërtius meminit hanc in modum. *Καὶ πρῶτος τὴν καλουμένην τέλην, ἐφ' ἧς τὰ φορτία βαστάζουσιν, εἶδεν, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ παιδείας. φορμαφόρος γὰρ ἦν, ὅς καὶ Ἐπικούρεος πρὸς φησὶ, καὶ τοῦτον τὴν τρόπον ἤρθη πρὸς Δημόκριτον, ἕξλα δεδεκὸς ὀφείλει.* id est, 'et primus quidem invenit τέλην' (τέλην vel τέλες Scholiasti Aristophanis denotat clavum ligneum) 'in qua onera portant, ut Aristoteles in libro de Disciplina refert. Erat enim, ut commemorat Epicurus, bajulus. Atque hoc modo delatus est ad Democritum, quem ligna ligasse visus est.' Cæteram neque Plato, neque Plutarchus, neque Laërtius tam diffuse atque Gelius historiam hanc commemorant.

Plato libro illi inclyto] In dialogo, qui Protagoras, sive Sophista, inscribitur.

In Abderam oppidum] Urbem Thraciam non longe a Nexi fluminis ostio, quam Teiorum coloniam fuisse Herodotus lib. i. testatur. Hinc forsitan Eupolis apud Laërtium illum Teium appellavit.

Caudices ligni] Caudex vel codex

Veteribus appellatur plurium tabularum contextus, ut testatur Seneca c. 13. de Brev. vitæ. Vide et Nonium, ubi de codicariis navibus agit.

§ 2 *Democritus*] Qui ex atomis, quibus figura et varietas innumera, coagmentata omnia tradidit, omnemque motum ab iisdem fieri. Quæ sententia quoque Epicuri fuit. Idem sentiebat atomorum vertiginem causam omnis generationis esse, ipsamque solem ex hujusmodi vertiginibus, tumorumque circumferentis esse compositam, infinitos esse mundos. Vide Laërtium in ejus vita, Hesychium Illustram, Valer. Maxim. lib. viii. cap. 7. Euseb. lib. x. *πρωτ. cap. 2.*

Incohibilis] Quod cohiberi nequibat.

§ 3 *Benefaciendi*] Solenter aliquid agendi.

Inscerus quidem philosophus] Hic primus relicto sincero et ingenio philosophandi more, ad sophismata, et ineptas argutias et contortiusculas animum appulit. Exemplum ejusmodi argutiarum extat apud Aetorem nostrum lib. v. c. 10. et Apuleium Flor. 18. Plato in Zenone testatur eum, cum annos sexaginta vixisset, gloriatum fuisse, se per quadraginta annos juventutem corrupisse. Sophisticen quoque exagitat Plato, in Dialogo cui nomen 'Protagoras.' Vide Laërtium in vita Protagoræ, Athenæum lib. viii. et Suidam.

Accerrimus sophistarum] Cicer. lib. i. de Nat. Deor. 'Abderites quidam Protagoras, cujus a te modo facta est mentio, sophistes temporibus illis quam maximus.'

Pecuniam quippe ingentem] Laërtius centum minas exegisse a discipulis singulis affirmat. Centum minæ valent mille scutatos sive ducatonos. Singulæ enim minæ valent centum drachmas sive denarios. Hic autem primus philosophorum mercede decuit, magnasque divitias possedit, ut auctor est Plato in Zenone.

τῶν ἡττων λόγων, &c.] Id est, 'Inferiorem causam superiorem efficere.' Meminit quoque *τῶν λόγων* Aristophanes & Nep. vs. 114. et vs. 381. ubi iuocentissimo Socrati insultat. De Gorgia Leontino refert Cicero lib. II. de Fin. de quacunque questione dicere solitum. 'Andax,' inquit Cicero, 'negotium dicerem impudens, nisi hoc institutum postea translatum ad philosophos nostros esset. Sed et illam quem nominavi, et ceteros Sophistas, ut e Platone intelligi potest, haec videmus a Socrate.' Vide Basilium magnum ad Libanium Sophistam.

CAP. IV. Apud Sigillaria] Vicum intelligit Romæ, ubi signa et imaginula, sigilla, alique merces, etiam libri venales exponebantur. A sigillis illis Festum Sigillarium nomen accepit. De quo Festo ejusque origine agit Macrobius lib. I. Sat. c. 10. et 11. Vide supra I. II. c. 3.

Julius Paulus] Poëta illius temporis: addant Vett. Editt. Poëta.

Expositi erant] Prestabant venales.

Fabii annales] Intelligitur Q. Fabius Pictor, qui tempore Annibalis, cum bellum Punicum ultima Italia minaretur, vixit, et Historias scripsit, sicut ex Appiano in Annibalicis, et Livio lib. XXI. et Dionys. Halic. lib. I. Antiq. liquet. Vide supra I. I. c. 12.

Ex plebe alter Consul factus est] L. Sextius primus ex plebe factus Consul, et collegam habuit L. Æmilium Mamercum. Vide Livium lib. VI. contigit hoc anno ab U. C. 368.

Duodevicesimo] Nomen tamen legit *duodevicesimo*, ubi legendum *duodevicesimo*, vel *duovicesimo*: nam *duodevicesimus* decimum octavum denotat. Juxta Nonium autem *vicesimum* secundum significat. Emendandum itaque Nomen cum exemplis, quæ adducit. Ex Gellio autem hæc mutuatam fuisse more solito non vane arbitror.

Finis enim hujus capituli mutilus est.

CAP. V. In libris veterum] Exscripsit hæc Macrobius lib. II. c. 2.

Ballum popule Rom. facturus] Instigante Annibale, 'qui in Africa victus, profugus, et paëis impatiens, hostem populo Romano totæ orbe quærebatur,' ut loquitur Florus lib. II. cap. 8.

Convertebatque] Exercitum producendo monstrabat.

Currus cum falcibus] Persarum hæc militia, qui falcatis curribus obvia quæque proterebant. Vide Stewechium ad Vegetium, qui icones quoque exhibuit. De falcatis curribus ita Curtius lib. IV. 'Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant. Utrinq; a jugo terminos direxerant gladios, et inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum. Aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant, et aliæ in terram demissæ; quicquid obviam concitatis equis fuisset amputaturæ.' Contra quadrigas falcatas, tribulos aliaque machinamenta ferrea acuminata Romani spargere soliti, ut Vegetius testatur, etiam contra camelos, ut Herodianus lib. IV. Marices quoque vocant Curtius et Valerius Maximus, qui in quamcunque partem incidissent, suos protendant aculeos, unde et dolose in terram, contra hostes, equosque conjici solebant.

Elephantos cum turribus] Quos primus Pyrrhus Epirotarum Rex in aciem duxit, turres dorsis eorum imponebantur, ex quibus milites pugnabant, tela hastasque jacientes, ut Polybius lib. V. ostendit. Complures milites turribus imponebantur, nonnunquam sexaginta, ut a Julio Cæsare factum testatur Plin. lib. VIII. c. 7. Elephantis autem partis utriusque periculo in aciem deducebantur, eo quod hæc bestia in suos frequenter se converterent, teste Appiano de Bellis Punicis.

Monilibus, phaleris] Monile proprie

sine militibus urbem introivit. Ple-
rumque tamen pedites urbem ingre-
diebantur.

CAP. VII. *Persona*] Non admittit
hanc derivationem Scaliger lib. iv.
de L. L. Vide Voss. lib. ii. Inst. Poët.
c. 28. forsā a Græco *περιέδωκεν*, ut
voluit Scaliger : *ῥωδου* autem induere
Græcis teste Pausania denotat. Ita
ab integumento persona dici potuit.

Claros canorosque] Imo obscuriores.

Vocabuli formam] Derivatione lite-
ram productam esse innuit : quod in
derivativis aliquoties contingit, cum
in primitivis brevis sit litera, vel syl-
laba.

CAP. VIII. *Ipse Quirinali litus*] Ex-
tant versus lib. vii. *Æneid.* vs. 187.
Litus erat incurvus baculus, quo au-
gures cæli spatia designabant, quia
manu non licebat : tali baculo uti
solebat Romulus augurii peritus, sic-
ut Plutarchus in Romulo refert.
Quirinalē itaque litum dixit, qua-
lem postea Quirinus vel Romulus ha-
buit, nisi Martis baculum quis intel-
ligat ; nam ante Romulam Mars Qui-
rinus appellatus fuit. Quemcunque
tamen regium baculum sive sceptrum
intelligere hic quis potest. Vide et
Macrobinum lib. vi. cap. 8. Saturn.
qui suo more hæc ex Gellio tran-
scripsit. Illustrat Turnebus lib. ix.
c. 10. et lib. xxx. cap. 5.

Trabea] Toga Regum et angurum
de cocco et purpura, teste Servio.
Vel erat vestis segmentata trabibus
purpura expressis.

Ancile] Scutum, ita dictum vel quod
ἀγκύλον sive incurvum esset, ut pla-
cuit Plutarcho in Numa, vel 'ab an-
cilem, quod ea arma ab utraque par-
te iacisa essent,' ut Varro loquitur.
Vide et Festum.

§ 2 *Victorem Buten*] Virg. v. *Æ-*
neid.

In medium, &c.] Extat versus l. v.
Æneid. vs. 401.

Cæstus] De Cæstibus alibi diximus.
Vide Mercurial. de Arte Gymnast.

lib. ii. c. 9. Manat. de Quæst. per
Epist. lib. i. c. 8. Turneb. lib. xiv.
c. 4.

§ 3 *A tuba*] Cicero lib. i. de Divi-
natione. 'Romuli lituus, id est, in-
curvum et leviter a summo inflexum
bacillum, quod ab ejus litui, quo ca-
nitur, similitudine nomen invenit.'

Αἰγὴ βύς] Id est, 'insonuit arcus.'
Extat locus Iliad. Δ. vs. 125. *αἰγὴ*
'sono,' 'strideo.' Didymus *αἰγὴ*,
τοὺν τῶν ἄρων ἀνερέλῃσα. Hesychius
αἰγίστα interpretatur *ἄριστα*. Sed
potius a *αἰὼς* lituus deducitur quod
tenuis, et acuti soni sit. Emmsius :
'Inde loci lituus sonitus effundit
acutus.'

Et litus] Versus extat *Æneid.* vi.
vs. 167.

CAP. IX. *Filius Cræsi*] Hunc Atym
vocat Solinus cap. 7. Alium ab Aty
statuit Herodotus, quem jaculo in-
teremptum ab Adrasto refert.

Quam jam per ætatem] Id est, cum
jam ætas idonea esset ad loquendum :
'Semestris tamen,' juxta Plinium,
'locutus est Cræsi filius in crepundiis,
quo prodigio totum id concidit reg-
num.' Ita ante ætatem locutus, et
postmodum mutus factus fuisset. Sed
potuit hic alter esse Cræsi filius, de
quo Plinius loquitur.

Bello magno] Contra Cyrum, qui
urbem Sardes Regiam Cræsi occu-
paverat.

Deducto] Aliter, *educto* : forsā di-
ducto, ut alludat ad idem vocabulum,
'diducto gladio,' et 'diduxit os.'

§ 2 *Ἀρδωρε*] Id est, 'O homo, ne
occidas Cræsum.' Vide Herod. l. i.

Quispiam] Pro, quidam.

Αἰγὴς] Valerius Max. lib. i. tit.
de Miraculis, 'Ægles Samius athleta
mutus, cum ei victoriæ quam adeptus
erat titulus et præmium eriperetur,
indignatione accensus vocalis eva-
sit.'

Ipso] Forsan, *ipsum* : per *ipso*
alioqui intelligit, qui ejusdem partes
sequebantur.

Adhæse] Glossarium Gellii, quod edidit Barthius, 'adhæse loqui, balbutire, male pronunciare.' Per omne itaque vitæ tempus expedita locutus est.

CAP. X. *Ἀντιστρέφοντα*] Vide Aristotelem lib. II. Rhetor.

Protagoram] De hoc Philosopho vide supra cap. 3. Quintilianus lib. III. Instit. Euathlum a Protagora decem millibus artem didicisse testatur. Scribit Aristoteles lib. IX. Ethic. Protagoram solitum discipulos interrogare, quanti artem æstimarent, et tantum ab iis accipere solitum. Cæterum quæ hic de Protagora et Euathlo dicuntur, alii auctores Coraci et Tisise tribuunt, quos artis illius inventores et principes in Sicilia fuisse testatur M. Tullius.

Euathlus] Hæc periodus abest in Badiana editione typothetarum, ut pato, incaria.

§ 2 *Conjicienda, &c. causa gratia*] Conjicere causam est argumentum causæ judici strictim et per indicem breviter exponere, sive, ut Asconius loquitur, in breve cogere, antequam ipsa causa ageretur. Quod Pandectæ quoque Florentini ostendunt: videtur autem causæ conjectio ex XII. tabulis originem accepisse, in quibus ita habetur: IN. FORO. AUT. COMITIO. ANTE. MERIDIEM. CAUSAM. CONJICITO. Ita regulam quasi causæ conjectionem Sabinus appellavit lib. I. de R. J.

Consistendaque] Consistere quidem dicitur in judicio congregi, sed 'causam consistere' Gellianum est, qui neutra pro activis crebro sumere solet.

§ 3 *Esse obviam*] Vet. Ven. *isæ obviam*, id est occurrere, diluere alia captione.

Sed magis] Vulgo, *sed magis, &c. prolubium est*. recte in Ms. R. *prolubium est*, id est, labide, voluntas. Quo vocabulo etiam utuntur Antiqui, teste Nonio in 'Prolubium.'

§ 4 *Dubiosam*] Pro *dubio*: dixit et etiam alibi Gell. lib. III. c. 3.

CAP. XI. *Biantis*] Bionis hoc dictum fuisse refert Diogenes Laërtius.

Ἦτοι καλὴν ἔξω] I. e. 'Aut pulchram habebis,' (Ven. Vet. pro *ἔξω* legit *ἔξω*,) 'aut deformem. Et si pulchram ducas, habebis communem, si deformem, habebis pœnam. Alterutrum autem non est bonum. Non ducenda igitur uxor.' Citat Hieronymus I. I. contra Jovinianum Theophrasti librum, in quo queritur, an sapienti ducenda sit uxor.

Εἰ μὲν καλὴν ἔξω] Ven. Vet. legit *ἔξω*. id est, 'si quidem pulchram ducam, non habebō pœnam: si vero deformem, non habebō communem. Ducenda igitur uxor.'

§ 2 *Πρότασις est, &c.*] 'Propositio est, aut pulchram habebis, aut deformem.'

§ 3 Q. *Ennio in Menalippa*] Ex hac quoque tragœdia citant versus Nonius, Priscianus lib. X. Macrobius lib. VI. c. 4. Juvenalis Satyra VIII. 'Ante pedes Domitii longam tu pone Thyestæ Syrma, vel Antiope, seu personam Menalippes.' Menalippe autem, a Neptuno compressa, exposuit liberos in stabulo patriæ. Varro lib. II. de Re Rust. cap. 5. 'Hanc esse qui filios Neptuni e Menalippa servavit, ne in stabulo infantes grex boum obtineret.' Dionysius quoque Halycarnass. De Fig. Locut. et Eusebius de Præp. Evang. Euripidem similem tragœdiam scripsisse refert, in qua sapiens Menalippe egregie suam personam agebat. Ad hanc fabulam agendam gestu, maxime opus fuisse Cicero lib. I. de Offic. testatur: 'Qui voce freti sunt Epigonem, Medeamque, qui gestu, Menalippam, Clytemnestram eligant.' Pro *Menalippa* Ennii legunt quoque nonnulli *Menalippo*, qui Tydeum occidit. Ita quoque versus Juvenalis supra citatos legit vetus ejusdem Poëtæ Scholiastes.

qui rubiginem propelleret. Templum enim iis erat Apollinis Erythilii. *Epithetum* enim rubiginem Græci appellant. Rubigo autem tum segetes lædit, cum ados imbre calmos Sol ardens torret, sicuti Plutarchus de Primo frigido testatur. Contra tamen Plinius lib. XVIII. cap. 27. 'Plerique dixere rorem innatum sole aëri frugibus rubiginis esse causam; et carbonculi vitibus: quod ex parte falsum arbitror, omnemque nredinem frigore tantum constare, Sole innoxio.'

CAP. XIII. *Juxta parentes*] Revera post patriam, parentes, et liberis.

§ 2 *Cientes*] Ex Romuli lege hoc profuxit, ut clientes a patris in capite et fortunis protegerentur. De quorum jure vide Dion. Halic. et Plutarchum in Romulo. Quin et Provinciales et socii se in clientelam dabant vel toti Senatui, vel proceribus potentioribus.

Hospites] Hæc necessitudo non tantum erat inter privatos, sed etiam inter populos, vel singulos et civitates. Inter Eumenem Regem et Pop. Rom. publicum hospitium fuisse scribit Liv. lib. VII. cujus nota erat tessera hospitalis, et Jupiter hospitalis index illius necessitudinis violatæ.

Testimonium adversus clientem] Utisque tam patrono quam clienti hanc legem imposuit Romulus, ut neque inter se accusare, neque aut testimonio aut suffragio ledere, inimicitiasve exercere licitum esset. Vide Dion. Halicarn. lib. I.

§ 3 *Potiores habitæ*] Prælatæ sunt viris, quod magis defensione egeant non secus atque pupilli.

Pupillarisque tutela] Vett. Editt. *pupillarisque tutela mulieri prælata*. Strophianus secutus Badium legit *muliebri*, et bene. Pupillaris enim tutela muliebri præfertur propter teneram ætatem: mulieres autem jure antiquo, quamvis pupillæ non essent, in perpetua erant tutela.

Afficiunt] Supple patres. Senatus est: Etiam si patres in judicio contra aliquem stetissent, filii tutores adjuvare pupillum tenebantur. Mosellanus ita interpretatur: si tutores filios habuissent, qui accusarent pupillos, tunc parentes, tutores pupillorum, contra suos filios stabant pro pupillis, adeo ut pupilli etiam filiis præferrentur: si Mosellani sententiam sequimur, distinctio adhibenda est non post *afficiunt*, sed post *ejus filii*. [Quæ sequuntur ex Addend. subdiximus] Quæ ad hæc verba notata sunt, non videntur eorum sensum assequi; sed potius explicanda ex leg. ult. D. de postul. ubi Triphemius Jurisconsultus scribit: 'A Principe nostre rescriptum est, non prohiberi tutorem adesse pupillo in negotio, in quo advocatus contra patrem ejus fuisset.' Regula enim est neminem pro eo agere posse, adversus quem fuit advocatus, nec, contra, adversus eum, cujus patrocinium antea suscepit; quod et in eorum liberis obtinet. Ab hac regula excipiuntur tutores, ut patet ex dicta lege ult. quomodo etiam Massuri Sabini verba capienda; cum etiam tutores adversus fuscum agere possint, in ea causa, in qua adversus patrem antea fuerunt fisci Advocati. d. I. ult. et penult. D. eod.

Hospitio] Quo non sine infamia pudictis usus est Cæsar. Suet. in Cæs. cap. 49.

Necessitate] Necessitudine clientelæ.

CAP. XIV. *Appian, qui Plistonicæ appellatur*] Vulgo, qui *Polyhistor*. Plistonicæ meminit Plin. lib. XXXVII. cap. 16. Clemens lib. I. *synops.* Tiberii tempore et ultra vixit, nam ab Alexandrinis ad Calligulam legatus fuit, et Philo pro Judæis. Rerum Ægyptiacarum lib. quinque scripsit, ut testatur Tatianus Orat. ad Gentios. Etiam contra Judæos, cui respondit Josephus adversus Apionem.

Venditator] Jactator: nam vendi-

tautes sua plus nimio commendant.

In circo maximo] Ex Palatini latere meridionali, quod Aventino oppositum jacet: ejus ruinæ hodie cernuntur ab æde S. Anastasiæ, usque ad Severi septizonium. Fornices quadrupliciter altera alteri impositæ, et sedilium directæ linæ, ut testatur Fabricius in Roma. Vide Ballengeram de Circo, et Panvinum de Lud. Circ.

Venationis] Vide Onuphrium lib. II. de Lud. et Circ. et Vopiscum in vita Probi.

§ 2 *Toris*] Tori sunt eminentes musculosæ partes, quæ nervis vel toris tanquam funibus sunt compactæ.

Comisque] Jubi: jubati ætate leones, generosi. Lænis nullæ teste Plinio lib. VIII. cap. 16.

Fluctantibus] Forsan, *fruitantibus*: ad comas refertur.

Ad pugnam bestiaram] Hæc pro ratione delicti fugitivorum pœna. Aliquando stigmata et notæ iis inurebantur, qui subverbustæ Festo appellantur.

§ 4 *Hominem et leonem*] Similis historia, quam Seneca lib. II. de Benef. cap. 19. refert, 'Leonem,' inquit, 'in amphitheatro spectavimus, qui unum e bestiariis agnitum, cum quondam ejus fuisset magister, protexit ab impetu bestiaram.' Putat Lipsius eandem esse historiam cum hac Gelliana. Tempora quidem conveniunt, nam Appion eodem tempore vixit, ut ex Josepho, Plinio, aliisque auctoribus liquet. Sed non omnia conveniunt. Scribit Seneca, bestiarium quondam leonis fnisse magistrum, deinde protectum ab impetu ferarum. Quæ hic paulo aliter narrantur. Extat quoque historia leonis a juvene quondam, dum in Africa exercitum Rex Maurorum Juba duceret, sagitta percussus, qui cum in sylvam se recepisset, et anno post copias illuc Rex iterum traduceret, ab eodem leone juvenis ille correptus, et dilaceratus

Delph. et Var. Clas.

est. De Cretensi puero a dracone latronibus occisis erepto, quod illi aliquando familiaris fuisset, vide Ælian. Var. Hist. lib. XIII. c. 46. et Photium in Biblioth.

Terra illius præside] Confundit proconsulem cum præside Macer JC. l. I. ff. de Offic. procons. 'Nomen præsidis generale est, eo quod et proconsules, et legati Cæsaris, et omnes Provincias regentes, licet senatores sint,' (legendum *non sint*, intelligit enim equites,) 'præsides appellantur.'

§ 5 *Specum quandam*] Specus in masculino, fœminino, et neutro dicitur.

Penetro] Penitus abdo: nove dixit Gellius.

§ 6 *Vestigio pedis*] Ima parte pedis.

A militibus] Militibus stationariis ea cura incumbbat fugitivos servos inquirendi et custodiendi, ut ex toto tit. ff. de servis fugitivis apparet.

§ 7 *Cunctis petentibus*] Populi in arena præcipuum jus, et ad voluntatem ejus Domini se conformabant: pollex autem pressus signum erat favoris et liberationis, conversus contra aversi animi indicium. Vide Lipsium lib. II. Saturn. cap. 22.

CAP. XV. Τὸ δρῶμενον] Id est, 'Agens aut patiens corpus est.'

Lucretius] Lib. I.

§ 2 Τὸ τριχῇ διασπαρδὺν] Id est, 'Tri-na dimensione distans:' constat enim longitudine, latitudine, et profunditate.

Eamque esse dicunt ictum aëra] Diogenes Laërtius in vita Zenonis: ἔστι φωνὴ ἀπὸ πεπληγημένος. Eandem definitionem Seneca lib. II. Nat. Qu. Diomedes lib. II. et Priscianus repetunt. Ideoque Stoici vocem corpus esse affirmabant: verba Laërtii in Zenone hæc sunt: καὶ σῶμα δ' ἐστὶν ἡ φωνὴ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ὅς φησιν 'Ἀρχιθεμὸς τε ἐν τῇ περὶ φωνῆς, καὶ Διογένης, καὶ Ἀντίπατρος, καὶ Χρύσιππος ἐν τῇ

A. Gell.

4 I

ἀσπόμεναι τῶν φωνῶν. Πᾶν γὰρ τὸ ποιεῖν, οὐκ ἔστι ποιεῖν δὲ ἡ φωνὴ προσιεῖσα τοῖς ἀκούουσιν ἀπὸ τῶν φωνούτων, id est, 'sed et corpus est vox juxta Stoicos, ut ait Archidemus in libro de Voce, et Diogenes, et Antipater, et Chrysippus secundo Physicorum. Omne enim quod facit aliquid corpus est; facit autem vox, quæ a loquentibus ad audientes pervenit.' Idem legas apud Plutarchum lib. iv. de Placit. Philos. cap. 20. et Galenum in tractatu de Præcogn. cap. 5. et Eustathium II. B. Quinetiam eisdem omnia esse corpora statuebant, ne accidentibus quidem exceptis, ut testatur Sextus Empiricus adversus Mathem. et Lucianus in Hermotimo.

Sed plaga ipsa atque percussio] Primus inter Philosophos, teste Laërtio, vocem πλῆξιν τοῦ ἀέρος appellavit. Facit huc locus Platonis, quem citat Plutarchus de Placitis Philos. lib. iv. c. 19. Πλάτων, inquit, τὴν φωνὴν ὀρίζεται, πνεῦμα διὰ στόματος ἀπὸ διανοίας ἡγμένον, καὶ πληγὴν ὑπὸ ἀέρος δι' ὅτων, καὶ ἐγκεφάλου, καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς διαδιδομένην, id est, 'Plato vocem definit spiritum per os a cogitatione' (vel animo) 'impulsam, et plagam ab aëre per aures, ac cerebrum, et sanguinem ad animam usque traductam.' Aliud proculdubio est plaga ipsa atque percussio, quam aër percussus. Simili modo loquitur Aristoteles lib. II. de Anim. c. 8. ὅστε ἡ πληγὴ τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος ὑπὸ τῆς ἐν τούτοις τοῖς μορίοις ψυχῆς πρὸς τὴν καλούμενην ἀρτηρίαν φωνὴ ἐστίν. Inter πεπληγμένον ἀέρα et πληγὴν etiam recte distinguat Origenes lib. II. et iv. contra Celsum, et Nemesius de Nat. hom. c. 4. Neque illis vox corpus fuit. Concludam Latinis verbis Plutarchi lib. iv. cap. 40. 'Pythagoras, Plato, Aristoteles incorpoream vocem statuunt; non enim aërem esse, sed figuram aëri hærentem et superficiem certo quodam pulsu factam esse vocem. Omnis autem superficies in-

corporea est. Movetur quidem cum corporibus, nullo tamen prorsus corpore constat, acuti flexa virga superficies quidem nihil patitur, materia autem flectitur.' Vox itaque non est aër ictus, sed plaga aëris et alterius corporis. Quæ ita juxta rerum naturalium peritos fieri solita. Aër a pulmonibus attractus impellitur ad laryngem, (cujus pars, quæ glottis dicitur, proximum et adæquatam est organum) quæ durinacula est, et per musculos varie aperitur, clauditurque, ibidemque collisus fit vox vel resonantia, cui edendæ inserviunt imprimis lingua, palatum, dentes, labia. Vide Galenum, Aristotelem, aliosque medicos, Philosophosque veteres.

Οὐχ' ἀπλῶς, &c.] Id est, 'non simpliciter plaga aëris vox est, nam digitus quoque adactus aërem ferit, et vocem non edit. Sed plaga magna et vehemens, et tanta ut exandiri possit.'

Democritus ac deinde Epicurus] De quibus ita loquitur Plutarchus lib. iv. περὶ τῶν ἀρεσκ. c. 19. 'Ἐπίκουρος τὴν φωνὴν εἶναι βεῖμα ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τῶν φωνούτων, ἢ ἡχούτων, ἢ φορούτων. τοῦτο δὲ τὸ βεῖμα εἰς ὁμοιοσχήματα θρόπτεσθαι θραύσματα. ὁμοιοσχήματα δὲ λέγεται τὰ στρογγύλα τοῖς στρογγύλοις, καὶ σκαληρὰ καὶ τρίγωνα τοῖς ὁμοιογενέσι. τούτων δὲ ἐμπιπτότων ταῖς ἀκοαῖς, ἀποτελεῖσθαι τὴν ἀσθησιν τῆς φωνῆς. φωνὴν δὲ τοῦτο γίνεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσπόμενων ἐκπεμπόντων, καὶ τῶν ἐκφυσάντων κρᾶφτων τοῖς μυστοῖς. Δημόκριτος καὶ τὸν ἀέρα φησὶν εἰς ὁμοιοσχήματα θρόπτεσθαι σέματα (ὁμοιοσχήματα δὲ λέγεται τὰ στρογγύλα τοῖς στρογγύλοις) καὶ συγκαλεῖσθαι τοῖς ἐκ τῆς φωνῆς θραύσμασι. Id est, 'Epicurus vocem emissam esse a loquentibus profuvium, sonantibusque et strepitibus. Illam autem fluxione in conformia comminui fragmenta. Conformia vero dici teretia teretibus, et scalena scalenis, et triangula sui generis figuris. His frag-

mentis in aures incidentibus vocis sensum confici. Manifestum autem hoc esse in utribus effluentibus, fulguribusque vestes inflantibus. Democritus quoque aërem in corpora uniformia frangi, et cum fragmentis sive particulis vocis una volvi.

[*Individuis corporibus*] Atomis.

[*Hos alioque*] De voce tamen et visu non tantum jucunda, sed etiam utilis contemplatio est.

[*Philosophandum est paucis*] Turnebus, ut senarius sit, legit: *Philosophandum est mi paucis: nam omnino haud placet*. Sed putat Vossius fuisse trochaicum quadratum istiusmodi, *Philosophari mihi est necesse: at paucis: nam omnino haud placet*. Saltem propius ita acceditur ad verba hæc Ciceronis, quæ sunt lib. II. Tus. Qu. 'Neoptolemus quidem apud Ennium philosophari sibi ait necesse esse: Sed paucis: nam omnino hant quidem placere.' Voss. ad Fragm. Ennii.

CAP. XVI. *De videndi ratione*] Videndus et Plutarchus lib. IV. de Flac. Philos. cap. 13. ubi Veterum sententias proponit, et Galenus lib. VII. de Placitis Platonis et Hippocratis, et Macrobi. lib. VII. Sat. c. 14. Non vana est eorum opinio, qui visum simul receptione specierum et emissionem radiorum oculi ad aliquod intervallum fieri existimant. Ejus sententiæ fuit Empedocles, similisque Platonis *σφαῖρα*. vide illum in Timæo: atque ita species radiis junctæ cum ad oculum pervenerint in retina tunica demum agnoscuntur, quia ibi opaco corpore sistantur, non primario in crystallino, ut voluit Galenus. Vide Plempii Ophthalmographium.

[*Epicurus*] Atque etiam Democritus. Vide Gassendum de Phil. Epic. part. 2. Sect. 1. cap. 11. et 12.

CAP. XVII. *Verrius Flaccus*] Vide supra.

[*Postidie Kalendas, &c.*] Ita etiam Festus, et ex Festo Paulus. Locus

similis, sed paulo aliter apud Macrobius occurrit lib. I. Saturn. cap. 16. 'Dies,' inquit, 'postridianos ad omnia majores nostri cavendos putarunt; quos etiam atros, velut infausta appellatione, damnarunt: eosdem tamen nonnulli communes, velut ad emendationem nominis, vocitaverunt. Horam causam Gellius Annalium libro quintodecimo, et Cassius Hemina historiarum libro secundo referunt. Anno ab Urbe condita trecentesimo, sexagesimo tertio, a tribunis militum Virgilio Mallio, Emilio Posthumio, collegisque eorum in Senatu tractatum, quid esset propter quod totiens intra paucos annos male esset afflicta Resp. et ex præcepto patrum L. Aquinium haruspice in Senatum venire jussum religionum requirendarum gratia dixisse, Q. Sulpicium tribunum militum, ad Aliam adversus Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia fecisse postridie Idus Quintiles; item apud Cremeram, multisque aliis temporibus et locis, post sacrificium die postero celebratum male cessasse conflictum: tunc patres jussisse ut ad collegium Pontificum de his religionibus referretur: pontificesque statuisse postridie omnes Kalendas, Nonas, Idus atros dies habendos; ut hi dies, neque præliales, neque comitiales essent. Sed et Fabius Maximus Servilianus pontifex in libro duodecimo negat oportere atro die parentare, quia tunc quoque Janum Jovemque præfari necesse est, quos nominari atro die non oportet.' Augustus etiam postridie nudinas et Nonas tanquam inominatos dies vitabat, vel quod illi dies non bene sibi vertissent, vel ad imitationem superioris superstitionis. Vide Sueton. in Augusto cap. 92.

[*Nefastos*] Vide supra IV. 9. Nominis tamen: 'Atri dies dicuntur, quos nunc nefastos, vel posteros vocant.'

Ad Aliam] Tacitus Histor. lib. II. 'Fnnesti ominis loco acceptum est, quod maximum Pontificatum adeptus Vitellinus de ceremoniis xv. Kal. Aug. edixisset, antiquitus infausto die Cremerensi Aliensiue cladibus.' Vide de ominibus infaustis Jo. Isaac. Pontanum ad Macrobian. p. 621.

§ 2 *Ante diem*] Eadem verba ex Gellio repetit Macrobius lib. I. Sat. c. 16.

Tanquam ominalem diem plerique vident] Recte. 'Ominalis dies,' in malam partem dictus est, tanquam mali ominis, ut Græcis ἀνομῆς et ἀνάλως; et supra lib. IV. cap. 9. Auctori Nostro 'religiosi dies' dicuntur 'triati omine infames, impeditique.' Et ibidem paulo post: 'Religiosi dies dicti, quos propter ominis diritatem relinquimus.' Male in vulgatis *inominalem* legebatur, uti et apud Macrobius, ubi similiter *ominalem* reponeudum.

Ante diem quartum] Id est, die quarto ante Nonas Sextilis, sive Augusti. De hoc more loquendi multis agit Salmasius in Epist. lib. I. Epist. cxxiv. 'Ante diem' forsân dictum ut vitaretur ambiguitas, an ante an post Kalendas vel Nonas dies intelligatur. Dicebatur quoque in *ante diem*. Priscianus lib. XVIII. ex Ciceronis prima Invektiva: 'meministi me in ante diem duodecimum Kalendarum Novembrium dicere in Senatu, fore in armis certo die, qui dies futurus esset in ante diem sextum Kalendarum Novembrium.'

CAP. XVIII. *Verrius Flaccus*] Vide supra. Ejus opinionem sequitur Servius ad I. I. Æneid.

Præsentium] Dure ad eos qui præsentibus fuerint hoc refert Stephanus, ut ex textu liquet.

Sicuti, quod est homo] Sicut genus et species inter se differunt.

§ 2 *Sempronii Asellionis*] Vide supra I. 13.

Res gestas] Rerum gestarum histo-

riam.

Annales libri] Cicero lib. II. de Orat. ubi de Annalibus maximis, quibus res gestas singulorum annorum Pontifex Maximus annotabat, verba fecisset, ita de Annalibus subjungit: 'Hanc similitudinem scribendi multi secuti sunt, qui sine ullis ornamentis monumenta solum temporum, hominum, locorum, gestarumque rerum reliquerunt.' Eidem, 'nam dicendi laudem putabant esse brevitate,' ut ibidem Cicero.

Satis esse] Exponit Barthius, 'satius esse.' Ita Cælius, 'satis videtur, et commodum est,' conjunxit apud Charisium I. II. de tenuitate enim Annalium jam ante locutus est. *Satis* tamen servari potest. 'bene est, quod satis est, satius autem melius est,' ut Priscianus loquitur.

§ 3 *Iterare*] Antique, pro memorare, referre.

Rogatio] Leges, plebiscita atque id generis alia decreta rogationes appellabantur, quod tribus rogarentur, 'Velitis jubeatis id fieri.' Cum respondissent, 'uti rogatis,' lex erat. Legitur quoque *qua rogatione*. Quod non contemnendum existimat Barthius, quia multum interest scire, qua occasione et causa, quibus rogantibus lex perlatâ sit.

Fabulas pueris est narrare] Ita hyperbolice loquitur, quia illis narrationibus non augetur prudentia civilis. Fabula autem dicitur apud antiquos scriptores non tantum de fictis sed etiam veris narrationibus.

CAP. XIX. *Per populum*] Jus antiquum hic proponit Auctor Noster: sub principibus fiebat arrogatio principali rescripto, ut ex jure civili liquet. Sed quando per populum fieri desierit, ab eruditis dubitatur. Hotomannus sub Diocli. et Max. vel circa illam ætatem abolitum ritum illum existimat. Et huc facere videntur verba Imp. in L. impuberem C. de Adopt. 'Arrogatio etiam ex indul-

gentia principali facta perinde valet apud Prætores, vel præsidem intimata, ac si per populum jure antiquo facta esset.' Mirum est populi, non vero Principis mentionem facere Gellium, nisi antiquus mos tum adhuc in usu fuerit. Certe et Caius in Instit. lib. II. antiquum jus proponit, etiam Ulpianus in Fragma. tit. 8. Accedit quod curiatæ legis usum, quæ in comitiis fieret, in arrogationibus sub Imperatoribus perdurasse, ex Dionis lib. XXXIX. et XLIII. Appiano lib. III. Belli Civ. apparet: ita Tiberium, et Neronem adoptatum, ex lib. I. Ann. et lib. XII. liquet. Quintilianus lib. I. Hist. his verbis nititur, 'si te privatus lege curiata apud Pontifices, ut moris est, adoptarem.' Ita loquitur Galba ad Pisonem. Sin ritus ille adhuc in usu fuerit, ab auctoritate tamen Principum dependebat. Vide Magium, Miscellan. lib. IV. cap. 6.

Tertia mancipatione] Abalienatio ejus rei quæ mancipi, fiebat aut nexu, aut in jure cessione. Boëthius lib. III. in Topica Ciceronis ex Cail Institutionibus de nexu faciendo hæc citat: 'Est autem mancipatio imaginaria quædam venditio, quod ipsum jus proprium Romanorum est civium, eaque res ita agitur, adhibitis non minus quam quinque testibus Romanis civibus puberibus, et præterea alio ejusdem conditionis, qui libram æneam teneat, qui vocatur libripens. Is qui mancipium accipit, æs tenens ita dicit: Hunc ego hominem ex Jure Quiritium meum esse aio, isque mihi emptus est hoc ære, æneaque libra, deinde ære percutit libram, indeque æs dat ei, a quo mancipium accipit.' Interveniebant igitur tres mancipationes, et duæ manumissiones, ut ex L. ult. C. de Adopt. apparet: nam si filius tertia vice manumissus esset, fiebat sui juris: tertia autem mancipatione ita vendebatur, et mancipabatur adoptatori, ut ei in jure cedere.

tur, isque illum tanquam filium suum assereret, et jure Quiritium adinstar quodammodo servi vindicaret. Mancipatio igitur hæc erat ficta venditio, olim lege Romuli vera, ut testatur Dionysius Halic. lib. II. uno autem nummo vel duobus fiebat hæc venditio. Vide Caium lib. I. et Theophilum lib. I. tit. 9.

In jure ceduntur] Boëthius distinguit mancipationem; et in jure cessionem. Aliquis autem apud magistratum rem tenens ita loquebatur, 'Hunc ego hominem ex Jure Quiritium meum esse aio: deinde postquam vindicavit, Prætor interrogabat eum qui cedit, an contra vindicaret, quo negante aut tacente, tunc ei qui vindicaverit, eam rem addicit, idque legis actio dicitur.' Ita ex Cail Institutionibus Boëthius. Legitur hic quoque, *tertia emancipatione ceduntur*.

Apud eum apud quem legis actio est] Legis actio est id, quod fit ex præscripto legis juxta solennem constitutumque morem: si lex igitur magistratum designaret, penes eum dicebatur esse legis actio l. IV. ff. de Adopt. l. I. C. eod. l. III. de offic. Proc.

Arbitris etiam Pontificibus] 'Quæ causa cuicunque sit adoptionis, quæ ratio generum ac dignitatum, quæ sacrorum, quæri a Pontificum collegio solebat,' ut Cic. loquitur.

Quæ curiata appellantur] Notum est comitia alia fuisse, curiata, centuriata, et tributa. Curia comitia expediebantur per curias, quæ triginta fuere a Romulo institutæ. Vide Dionys. Halic. l. II. et Gruchium l. III. de Comit. Roman. III. Aget de singulis Gellius ex professo lib. XV. cap. 27.

An liberis potius, &c.] Cicero pro domo: 'Quid est jus adoptionis, Pontifices? nempe ut adoptet, qui nec jam procreare liberos possit, et cum possit sit expertus:' et mox,

‘tum ne qua calumnia, fraus, aut dolus adhibeatur.’ Vide Cic. Ed. Leid. pag. 460. et 461. legitur hic quoque *pro potius, postea*.

Nisi jam vesticeps] Pubes, qui jam pubertate vestitus est, ut Festus loquitur, sive qui major est quatuordecim annis. Contra ‘investis’ impubes dicitur, ut ex Festo, Nonio, Macrobio, aliis perspicuum est.

§ 2 *In alienam familiam transitus*] Arrogato vel adoptato competebat hæreditas nominis, pecuniæ, sacrorum, ut scribit Cicero pro Domo.

VITÆ NECISQUE] Ex lege Romuli, quæ a Decemviris confirmata. Jure novo castigare filium et corrigere tantum permissum, si vero gravius quid admisisset, ad magistratum rem deferri leges jubent l. III. C. de Patr. Pot. l. un. C. de Emend. prop. l. II. ad L. Corn. de Sicar.

Neque pupillus] Vide l. XVII. ff. de Adopt. Non admittitur facile pupilli adrogatio, nisi quem vel naturali cognatione, vel aliqui sanctissima affectione duci appareat l. XV. § 2. et d. l. XVII. eod. et l. XII. C. et § 3. Inst. eod. Impuberum autem et pupillorum eadem ferme fuere capita.

Neque mulier] Potuit tamen postmodum ex rescripto Principis adrogari, l. XXI. D. de Adopt.

Non est] Non abest a Vet. Edit.

Nulla comitiorum communio est] Valer. Max. lib. III. cap. 8. ‘Quid fœminæ cum concione? si patrius mos servetur, nihil.’ Arrogatio autem auctore populo in comitiis fiebat. Atque in hanc rem facit l. fœminæ II. de R. I. et extat cap. 3. lib. VIII. apud Valer. Max. de Mulier. quæ causas egerunt.

§ 3 *Libertinos vero*] Si arrogator liberos non habeat, l. III. C. de Adopt.

Jura ingenuorum] Justinianus Imper. omnibus manumissis jura ingenuitatis tribuit Novell. 78.

§ 4 *Filius adoptivus*] Quod etiam traditum l. II. § 2. de Vacat. Mun. quia beneficium patribus data propter *τὴν πολυπραγμίαν*. Adoptivi autem liberi non erant liberi. Emancipati itaque proderant, non adoptivi.

Prodesse] Vet. Ed. Ven. *procedere*, id est, ‘valere,’ ‘prodesse.’ Cato de R. R. c. 148. ‘Quot,’ inquit, ‘dies per dominum mora fuerit, quo minus vinum degustet, totidem dies emptori procedent.’ Sed retine *prodesse*, ut in Ms. legitur.

CAP. XX. *Sinnio Capitone*] Cujus præter alios crebro meminit Festus Pompeius.

Stribligo] Vox antiqua, qua atitur quoque verborum veterum affectator Arnobius lib. I. *σπρβλδς* Græcis ‘intortum,’ ‘pravum’ denotat, unde hoc vocabulum originem accepisse videtur.

Apud Græcorum idoneos] Præter Aristotelem usus quoque nitidissimus auctor Lucianus in vit. Aut. Plutarchus Symp. 8. cap. 9.

Hand scio an unquam] Ipse tamen Gellius lib. I. c. 7. utitur. Auctor quoque Rhetor. ad Herennium lib. IV. eodem vocabulo usus. Inferiores ætate auctores crebro usi, inter quos Martialis, Ausonius, alii.

CAP. XXI. *Inauditiunculas*] Regulas vulgares, quas audiendo acceperat.

Quasi pulverem ob oculos] Proverbium hoc natum vel a militia Veterum, quando cineres pulveresque oculis hostium objiciant, quod fecisse Sertorium in ejusdem vita Plutarchus refert, vel ex natura petatum. Scribit Plinius lib. X. cap. 4. de Aquilis: ‘Primo et secundo generi non minorum tantum quadrapedum rapina, sed etiam cum cervis prælia: multum pulverem volutatu conjectum insidens cornibus excutit in oculos penis ora verberans, donec præcipitet in rapas.’

§ 2 *M. Cato, &c.*] De his Auctoribus alibi actum fuit.

[§ 3 *Fannorum et Aboriginum saculo*] Quod ad 'Faunos' attinet, antiquissimum illud et fabulosum sæculum intelligit, quo Faunus Saturni nepos Latie imperabat. Virg. vii. *Æneid.* 'Rex arva Latium et urbes Jam senior longa placidas in pace regebat, Hæc Fauno et nympha genitam Laurente Marica Accipimus, Fauno Picus pater, isque parentem Te Saturne refert, te sanguinis ultimus auctor.' De Fauni Oraculo ibidem agit Poëta. Hinc Fauni et vates conjunguntur. Ennius, 'Scripsere alii rem Versibus, quos olim Fauni vatesque canebant.' Faunus autem viris, Fauna mulieribus futura prædicebat, quæ et Fata dicebatur. Vide Arnob. lib. 1. et v. Lactant. lib. 1. cap. 22. Macrobi. 1. Sat. cap. 12. Aborigines sætem antiquissimi Italie populi, qui tanquam *αβρίγγορες* dicti. Vide Dionys. Halic. lib. 1. et Cluverium in Italia.

[In templo Pacis] Templum Pacis Vespasianus Romæ consecravit, magna spe et animo, mansurum post civilia tunc quoque bella. Fuit foro proximum, ac nunc vestigia ejus extant, et ex iis operis ipsius forma. Grande fuit, et longitudo 800. pedes attingit, latitudo 200. Igitur supra Capitolium ipsum. Hac causa merito Herodianus id appellat maximum omnium in urbe operum: additque ditissimum item fuisse, ornamentis auri et argenti excultum. Fecisse id sub initia imperii et post triumphum Vespasianum ex Josepho discas. Magnis enim opibus in hanc rem usus, et priscorum etiam præclara omnia adhibens, picturis et statuis pulcherrimis adornavit. Omnia

enim in hoc templum collata et disposita sunt, ob quæ homines videndi cupiditate antea per totum orbem vagabantur. Consonat et Plinius, qui passim pulcherrima aut rarissima operum in templo Pacis fuisse adnotat. Quod magis impressiusque refertur, ut tristius damnum cognoscatur, quod factum est templi hujus incendio sub Commodio. Tunc enim levi terræ motu prævio, sive ictu fulminis, sive igne e terra expirante, subito et improvise totum conflagravit, itemque porticus et totus ambitus: malo sane augurio, ut tunc Romani hand vane interpretabantur, periisse sibi pacem. Inter adjecta autem vel circumjecta periit et bibliotheca, quæ in ambitu ejus templi erat, quæ hic respexit Gellius. *Lips. in Antiq.*

[§ 4 *Pluria Latinum esse*] Priscianus lib. vii. dicit ablativos in *i* facere pluralia in *ia*, idemque alio loco testatur Antiquos 'pluria' solitos fuisse dicere. Vide et Charisium lib. 1. Quando 'plura' vel 'pluria' dicuntur, ab ablativo singulari 'plure' fit 'plura,' a 'pluri' 'pluria.' In genitivo semper 'plurium' dicitur. Donatus ad Terentii Phormionem dicit Veteres dixisse, 'complure,' 'compluria,' et, ut credit, 'plure' et 'pluria.'

[*Absolutum esse*] Hoc non admittit Vossius de Anal. lib. 11. cap. 24. et Julius Scaliger lib. 11. de Caus. L. L. cap. 101. Ita Terentius 'complures servos' comparative dixit. Aliquando tamen positive etiam poni non iverim inficias, non voce tamen sed significatione.

LIBER VI.

CAP. I. *Homines fecisse dicatur*] Initium est ἀκέφαλον. Ex titulo autem liquet contra providentiam disputatum fuisse, assertumque arbitror casum vel fortunam primos homines in lucem protulisse, cum tot calamitatibus et ærumnis affligantur, vel potius casu cuncta mortalium circumrotari.

Περὶ προνοίας] Id est, 'De Providentia.' Horum librorum Lærtius non meminit.

Utraque necessarium] Bona absolute sine malis considerari possunt. Cum Chrysippo tamen sentit quoque Plato in Theæteto. Cæterum ad hunc scopolum plerique gentiles alliserunt, si providentia sit, unde mala. Neque mirum, cum sacris divinis non essent initiati. Plato tamen in Theæteto summam hominis felicitatem et præstantiam fuisse scribit, cum simillis Deo esset, justeque viveret. Et Iulente de aurea illa ætate idem in Politico scribit. Locus autem admodum memorabilis occurrit apud Plotinum. 'Quod,' inquit, 'istæ animæ quæ naturæ divinæ participes sunt, ita oblivioni tradiderint et Deum parentem, et agnationem suam, et seipsas, quid tandem causæ esse potest? Profecto,' respondet ipse, 'initium mali temeritas et audacia, quia voluerunt sese emancipare, et sui juris esse: itaque libertate ad licentiam abusæ, adversam plane viam elegerunt, adeoque alienæ factæ sunt a Deo.' Et Proclus in lib. de Anim. ita scribit de Animæ integritate: 'Si integra mansisset apud Denm, ut Plotinus volebat, rationem ipsam, quæ animæ tanquam radius, illibatam servasset, ac proinde omnes ejus ac-

tiones ita direxisset, ut peccato obnoxii facti non essemus.' Etiam Poëtæ tanquam per nebulas quædam de prima origine malorum proposuerunt. Quid aliud figmento de Pandora ejusque pyxide denotarunt, quam mulieris primum lapsum? Ex pyxide enim illa omne mali, miseræ, morbi, mortisque genus primum in mundum invectum esse scribunt, ut ex Hesiod. lib. i. 'Ergy. apparet. Eodem pertinet furtum Promethæi, cum ignem cælo eripuisse fingitur. Unde Horat. lib. i. Carm. Od. 3. 'Audax Iapeti genus Ignem fraude mala gentibus intulit. Post ignem ætheria domo Subductum macies et nova febrium Terris incubant cohors, Semotique prins tarda necessitas Lethi corripuit gradum.'

§ 2 *Privatio*] Nulla bona definitio est per privationem vel negationem, juxta Aristotelem.

Infortunitas] Gellianum hoc et insolens vocabulum pro 'infelicitate' ponitur.

Sicuti Plato ait] Locus Platonis talis est in Phædone: ὡς ἄπορον (ἐφη), ὃ ἄνθρωποι, δοκεῖ τι εἶναι τοῦτο, ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδὺ, ὡς θαυμασιώτατος πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυπηρόν. τῇ ἡμᾶ μὲν αὐτὰ μὴ θέλειν παραγίνασθαι τῇ ἀνθρώπων. ἐὰν δέ τις διόκη τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνη, σχεδόν τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥστερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ἡμῖνεν δὲ ὅτε. καὶ μοι δοκεῖ (ἐφη) εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἰσωπος, μῦθον αὖ συνθεῖναι, ὅτι ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάττει πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ὁδὸν αὐτοῖς, συνήψεν εἰς ταυτὴν αὐτῶν τὰς κορυφὰς, καὶ διὰ ταῦτα ὃ ἂν τὸ ἕτερον παραγίγνηται, ἐπακολουθεῖ ὥστερον καὶ τὸ ἕτερον. i. e. 'quam absurda, (inquit,) o

virī, videtur hæc res esse, quam homines voluptatem appellant, et quam mire se naturaliter habet ad dolorem, qui contrarius esse videtur! quippe cum simul homini adesse nolint. Si quis autem prosequatur capiatque unum, etiam alterum capere semper cogitur, quasi ambo ex eodem vertice connexa. Et mihi videtur, (inquit) si hæc cogitasset Æsopus, fabulam facturum fuisse, videlicet Deum ipsum, cum hæc inter se pugnancia vellet conciliare, quandoquidem non poterat, in unum eorum vertices conjungere. Ideoque cni unum adest, eidem statim adfuturum per sequelam alterum esse.

§ 3 *Ἐὰν τῶν ἀνθρώπων νόσοι*] Id est 'An hominum morbi juxta naturam sint.'

Quæ compagem hanc mundi] Deum mundum hunc condidisse saniores Philosophi (Aristoteles tamen aliter cessuit) et Poëtæ crediderunt. Ita Thales Milesius, ita Anaxagoras, cuius hæc egregia sunt verba: *πάντα χρεῖα τῷ θεῷ πεφυρμένα. ὁ νοῦς δ' αὐτὰ ἄρρε, καὶ διεκόσμησε, καὶ ἐκ τῆς ἰσότητος ἐς τάξιν ἤγαγε*, id est, 'cuncta simul erant, at mens ea discrevit ordinavitque, et quæ confusa erant, ordinavit.' Phœnicum de mundi origine sententiam sacris literis fere consonam proponit Eusebius lib. i. Præp. Ev. cap. 10. Vide quoque Diodorum Siculum lib. i. In primis videndus Plato in Timæo. Egregius hic locus occurrit Porphyrii in Timæum: 'Opifex,' inquit, 'ille universi, suo solo esse, quod et intelligere est, universo substantiam suppeditavit, individuum videlicet ipse dividuo huic mundo. Cui enim mirum esse debeat, quod res incorporea corporeas producat, cum ex tenuissimo semine animal ingens, quod ex tot, tantis, tam variis partibus coagmentatum est, prodeat et crescat? Etsi enim semen exile est, ratio sane seminalis minime exilis, quæ tam magna facit,

nec rursus magna, quæ vel in minimis particulis conspiciatur, seseque exerat. At seminalis hæc ratio materia indiget, Ratio divina non item, quæ nullius indiga omnia facit et fabricat: et licet omnia producat, moveatque, in sua nihilominus materia permanet.' Plutarchus quoque Sympos. 8. probl. i. Platonem explicans, Deum ait mundi esse Patrem, non emissionem seminis, sed alia quadam vi. genitabili materiæ inserta. Dicunt autem Poëtæ amorem omnia condidisse. Hinc Orpheus, vel quicumque hymnorum auctor est: *Προσβύτατόν τε καὶ αὐτοτελὲς πολυμήτῳ ἔρωτα, "Ὅσσα τ' ἔφυσεν ἅπαντα, δέκνευε τ' ἄλλα ἀπ' ἑλλοῦ*. Id est: 'Et antiquissimum ac ex se perfectum soletem amorem, Quique produxit omnia, et secrevit alia ab aliis.' Eusebius ex Phœnicum theologia lib. i. scribit spiritum amore suorum principiorum tactum, factamque inde mixtionem, huic nexui nomen factum Cupidinis. Moses quoque spiritus meminit, et in voce *אֱהֱבָה* amoris significatio est. Inter Poëtæ Latinos legendus hac de re maxime Ovidius, inter Græcos Hesiodus, et Aristophanes in Avibus.

Et genus hominum fecit] Varias et ridiculas opiniones Veterum de hominum origine proposuit Censorinus de Die Natali. Proxime ad veritatem accessit Zeno Cittleus, Stoicæ sectæ conditor. Vide et Ciceronem lib. i. de Nat. Deor. et Aristotelem lib. iii. de Gen. Anim. c. ult. in primis Ovidium lib. i. Metamorph.

Debilitates] *Ἀσθενείας* Græci dicunt.

Sequelas] Naturæ corruptæ primæva transgressionem.

§ 4 *Tenuissimis*] Cranium tamen satis crassum est, cum ubique fere duplex sit. Vide Lactant. de Opif. Dei c. 8.

CAP. II. *Ἐμπαρμένην*] Id est, 'Factum esse naturalem compositionem

universorum, ab æterno, mutuo sese consequentium immutabili et inviolabili hac complicatione.' Pro καὶ μετὰ τὸν μὲν οὖν, ut veteres editiones habent, inter quas princeps Veneta, quæ prodiit ann. MCCCCLXXVII. antiquior editio, anni LXXII. cui Gaza operam suam tribuit, legit καὶ μὲν οὖν, quam et Veneta anni MDIX. et plim quædam sequuntur. Justus Lipsius legit ἀμεταβόλον. Vocat fatum naturalem compositionem a naturæ summo moderatore insitam, quam et λόγον appellabant, a quo et mandum conditum asserebant. Tertullianus adversus gentes: 'Apud vestros quoque sapientes λόγον, id est, sermonem atque rationem constat artificem videri universitatis. Hunc enim Zeno determinat factitatore, qui cuncta dispositione formaverit.' Similia scribit Amelius Platonius, citatque Johannem Evangelistam, quem barbarum appellat, cujus verba adducit Eusebius Præpar. Ev. lib. XI. c. 19. et Cyrillus lib. VIII. contra Julianum. Stobæus in Physicis ἐμαρμένον vocat, λόγον, καθ' ὃν τὰ μὲν γηγόνεα γέγονε, τὰ δὲ γίνομενα γίνεσθαι, τὰ δὲ γηρασόμενα γηρῆσθαι, id est, 'rationem per quam facta, sunt facta, fiunt, quæ fiunt, fient quæ fient.' Fatum quoque vocatur necessitas eorum quæ hic fiunt, serie et connexionione immutabili, quia Deus est immutabilis. Recte enim Seneca, Quæst. Nat. 'Imminutio majestatis sit et confessio erroris mutanda fecisse. Necesse est ei eadem placere, cui nisi optima placere non possunt.' et ibidem, 'Nec Deus ob hoc minus liber aut potens est: ipse enim est necessitas sua.' Vide præter Ciceronem, Senecam, Plutarchum, Epictetum, et Simplicii in illum commentaria, Alexandrum Aphrodisiensem de Fato, Lipsum de Physiol. Stoic. lib. I. c. 12.

§ 2 *Agmina*] 'Actus,' 'ductus,' ut Macrobius interpretatur lib. VI. c. 4.

Non sustentanda] Ita Vett. Editt.

præter Aldisam, quam Gryphius sequitur, quæ habet, non *subsistenda*, neque *inducenda*. R. M. teste Bourdelotio, habet quoque *inducenda*. For- san pro *subsistenda* scribendum, *mo- censenda*, vel *subscribenda*, id est, at- tribuenda, imputanda.

Neque condicenda] 'Condicere' proprie est Festo, 'dicendo denuntiare,' veteribus Græcis *εὐρδωσέσθαι* *περὶ* *παράγγελμα*. 'Conditio est in diem certum ejus rei, quæ agitur, denun- ciatio,' Festo itidem auctore: ita et 'condicere cœnam.' Ciceroni et Suetonio in Tiberio dicitur pro 'denunciare se adfuturum.' 'Peccata igitur,' dicit Auctor Noster, 'non condicenda ipsis voluntatibusque eorum,' id est, non iis culpa peccato- rum communi consensu indicenda, adscribenda est.

§ 3 *Tenuiter*] Id est, subtiliter.

Scævitate] Perversa voluntate, vel fortuna.

§ 4 *Lapidem cylindrum*] Cylindrus lapis est oblongus et teres, instar columinæ, quo rustici obvoluto areas æquare solent, ut ex Virg. II. Georg. Catone, aliisque rei rusticæ auctori- bus constat. Eandem sententiam et simile exemplum cylindri proponit Cicero de Fato: 'Ut igitur,' inquit, 'qui protrusit cylindrum, dedit ei principium motionis, volubilitatem autem non dedit, sic visum objec- tum imprimit illud quidem et speciem suam quasi signabit in animo, sed as- sensio nostra erit in potestate: eam- que, quemadmodum in cylindro dic- tum est, extrinsecus pulsa, quod reli- quum est suapte vi et natura move- bitur.' Vide et Plutarchum de Fato, et de Repugnantiis Stoicorum.

Voluntas cujusque propria] Extat lu- culenta Chrysostomi Oratio, *ὅτι οὐδὲς βλάττεται εἰ μὴ ὅψ' ἑαυτοῦ*, id est, 'quod nemo lædatur, nisi a seipso.' Neque vero necessitas est respectu hominis, quod aliquid fiat, vel futu- rum sit, neque Deus voluntatem hu-

masam cogit. Videndum est Augustinus, qui luculente ea de re disputat.

[*Ἐν τῷ τῶν Πυθαγορείων*] Id est, 'Quare a Pythagoricis sic dictum est, Cernas esse homini quæsites sponte dolores: quia scilicet noxia cuique de semet adveniant, peccentque homines sui appetitus motione, ledanturque snapte sententia, et proposito.' Vide Hieroclem ad aurea carmina Pythagoræ, et de providentia sive fato.

[*§ 5 Feni asyllum*] Asylum fere templum erat, cui consecrationis lege concessum fuit, ut inde rei ad supplicium rapi non possent. Quæ loca apud Romanos aucta. De quorum frequentia, præcipue si rei ad statuas Principis fugissent, querela est apud Tacitum.

[*Ἐν τῷ τῶν*] Id est, 'Dis facere invdiam mortalis culpa laborans Clamitat a nobis nasci mala, cum tamen ipsi Per scelus accersant supra sibi fata dolores.' Extant hi versus *Od.* a. vi. 32. De Laudibus Homeri vide Platarchum.

[*§ 6 Chrysippus æstuans*] Cicero cum ostendisset et eas qui concedebant antea visa, nec tamen fato fieri assensiones, quod proxima illa et continens causa non moveat assensionem, et Chrysippum patefacta et explicata sententia sua ad eundem exitum venire, et illos non re sed verbis duntaxat dissidere; rationem subjunxit, quæ hujusmodi Philosophorum ratiocinatio posset examinari, quam esse obscurissimam et implicatissimam, et a qua neque Epicurus neque Chrysippus ipse sese potuerint expedire, testabatur: tandem concludebat his verbis, 'Hoc modo hæc causam disceptari oportet: non ab atomis errantibus, et de via declinantibus auxilium petere.' Sed locus ille verbis aliquot, et fortasse sententiis (quis enim his in rebus certi quid afferre se posse asseverabit?), locus,

inquam, vacuefactus est. Hoc tamen liquet verbis illis: 'Hoc modo hæc causam disceptari oportet,' alia fuisse adjuncta, adeoque cum his connexa, quæ existant apud Gellium, et in fragmentorum numerum a viris doctis, malo dilectu, sint relata. Scripsit Cicero: 'Chrysippus æstuans laboransque, quonam pacto explicet et fato fieri omnia, et esse aliquid in nobis intricatum. Hoc modo hanc causam disceptari oportet, non ab atomis errantibus, et de via declinantibus auxilium petere.' Scilicet arbitror aut postrema ista verba e Noctibus Atticis excidisse, quod sæpenumero extremis illarum capitibus accidisse docuimus, aut voces duas, *hæc modo*, quæ mihi hujus observationis indicium fecerunt, ab alio fuisse adjecta, ut sequentis orationis designarent initium. Certe et eo apud Ciceronem loco hæc reponenda sunt, et Gellius vel hoc vel illo pacto corrigendus. Ita Carrio l. i. Em. c. 18.

CAP. III. *Tubero*] L. Ælius Tubero, Quincti Ciceronis in Asia Legatus, de quo M. Tullius ad Quinctum fratrem lib. i. Ep. Citant et laudant quoque illum Dionys. Halicarn. l. i. Antiq. Rom. Livius, Charisius, Nonius, alii,

[*Bagradam flumen*] Fluvius hic præter Uticam labebatur, quæ sexaginta stadiis ab Carthagine distabat.

[*Adversus unum serpentem*] De quo Valerius Maximus hunc in modum: 'Quæ quia supra usitatam rationem excedentia attigimus, serpentis quoque a T. Livio curiose pariter ac facunde relata fiat mentio.' Hæc narratio Livii intercidit, 'Is enim ait in Africa apud Bagradam flumen, tantæ magnitudinis anguem fuisse, ut Attilii Reguli exercitum usu amnis prohiberet, multisque militibus ingenti ore correptis, compluribus caudæ voluminibus elisis, cum telorum jactu perforari nequiret, ad ultimum ballistarum tormentis undique petitum,

silicium crebris et ponderosis verberibus procubuisse, omnibusque cohortibus et legionibus ipsa Carthagine visum terribiliorem. Atque etiam cruore suo gurgitibus imbutis, corporisque jacentis pestifero afflatu vicina regione polluta, Romana inde summovisse castra. Dicit bellæ etiam corium, cxx. pedes longum, in urbem missum. Vide et Plinium lib. viii. cap. 15. et Silium Italicum lib. vi.

Ballistæ et catapultæ] Ballista lapides et saxa jaciebat, aliquando ad trecenta pondo, catapultæ tela, quamquam hæc non semel confundantur. Tormenta autem hæc funibus vel potius nervis intendebantur. Vide Ammianum Marcellinum has machinas describentem lib. xxiii. et Justum Lips. lib. iii. Poliorcet. cap. 2. et 3. et Stewechii annotationes ad Vegetium.

CAP. IV. Est] Abest a Vet. Ed.

Tuditani libris] Hic est C. Sempronius Tuditanus, qui Consul fuit cum M. Aquilio anno Urbis DCXXIV. Scripsit commentariorum libros, quorum meminit Plinius lib. xiii. c. 13. et Gellius noster lib. xiii. c. 14. Asconius quoque in Oratione pro Cornelio, et Macrobius lib. i. c. 13. et 16.

Regulum captum] Post gravissimas Carthaginiensibus clades illatas, insidiis Asdrubalis et Xantippi Lacedæmoniorum ducis captus fuit. Vide Val. Maxim. lib. i. cap. 1. Historia ita se habet: Cum magnis cladibus fracti Carthaginienses iniquas pacis incedendæ conditiones a M. Attilio propositas repudiarent, Xantippum Spartanum accersiverunt, militari peritia inclytum. Contemptus hostis et temeritas magnam cladem Regulo intulit, quam ab elephantis acceptam Polybius lib. i. auctor est. Frontinus lib. iii. Stratag. peritiæ Xantippi in construenda acie adscribit. Appianus victoris antea M. Attilii confidentiam

et temeritatem accusat, dum æstnosa die, calore Solis et siti confectum exercitum, armis gravibus fatigatum, iniquissimo loco contra hostem duceret, addit ex triginta millibus paucos evasisse, reliquos fœde cæsos vel cum Imperatore captos fuisse. Cum Floro concludam, qui floride ita loquitur: 'Sed omnium victor Regulus, quum terrorem nominis sui late circumtulisset, quumque magnam vim juventutis, ducesque ipsos cecidisset, aut haberet in vinculis, classemque ingenti præda onustam, et triumpho gravem in Urbem præmisisset, jam ipsam belli caput Carthaginem urgebat obsidio, ipsisque portis inhærebat. Hic paulum circumacta fortuna est, tantum ut plura essent Romanæ virtutis insignia, cujus fere magnitudo calamitatibus approbatur. Nam conversis ad externa auxilia hostibus, quum Xanthippum illis ducem Lacedæmon misisset, a viro militiæ peritissimo vincimur. Tum fœda clade Romanisque usque incognita vivus in manus hostium venit Imperator. Sed ille quidem par tantæ calamitati fuit. Nam nec Punico carcere infractus est, nec legatione suscepta, quippe diversa, quam hostes mandaverant censuit, ne pax fieret, ne commutatio captivorum reciperetur. Sed nec illo voluntario ad hostes suos reditu, nec ultimo sive carceris, sive crucis supplicio deformata majestas, imo his omnibus admirabilior, quid aliud quam victus de victoribus, atque etiam quia Carthago non cesserat, de fortuna triumphavit?' Vide quoque Silium Italicum lib. vi. et C. Nepotem de Vir. Ill. cap. 40.

Novisque exemplorum modis] De supplicio Reguli variant inter se scriptores antiqui. Cicero in Oratione contra Pisonem machinæ illigatum fuisse scribit, et resectis palpebris vigilando enecatam. Eam machinam Appianus caveam vocat, aculeis intus extantibus; necubi sine corporis lace-

ratione proclinare posset. Florus lib. II. cap. 2. supplicio crucis affectum scribit, cæteri omnes insomnia, etsi alio atque alio modo.

[*Armario muricibus præfixo*] Interiori recessu vel machina aculeatis stimulis præfixa, instar muricis piscia, cui sunt aculei plures habentes cuspides. Vide Plin. lib. IX. c. 33.

[CAP. V. *Alfenus Jurisconsultus*] Intelligitur P. Alfenus Varus, qui inter decem Servii Sulpitii discipulos Cæsaris ætate numeratur a Pomponio in l. II. § 44. De Orig. Juris. Quem plurimum auctoritatis habuisse, Consulemque fuisse idem refert. Citatur quoque aliquotiens in Jure civili, ut in l. 'ut Alfenus' 87. de V. S. et l. XXIX. § 2. ff. de legat. III. l. II. § item Varus 5. ff. de aqua et aq. pluv. arc. l. v. § 3. de Rei vindic. similibusque legibus.

[*Digestorum trigesimo et quarto*] Scripsit Digestorum libros quadraginta, quos Paulus in Epitomen redelegasse videtur, ut ex inscriptione l. XXX. et XXXI. 'D. Locati,' similibusque legibus liquet.

[*Conjectaneorum autem secundo*] Quædam Editt. habent, *conjectaneorum*. Ex Servio præceptore suo quædam collegisse videtur, ut ex l. LXV. § 8. ff. pro Socio, et l. LXXVII. de V. S. elici posse videtur.

[*Puri puti*] Purgati et excocti. Varro lib. IV. de L. L. 'Putare valet purum facere: ideo Antiqui purum putum appellarunt:' et Festus: 'impatatum nondum purgatum, putum eam est purum, unde putare vites dicimus, hoc est, detrudere, quæ impedimento sunt ad fructum.' Alfenus Jurisconsultus pusulatum argentum in l. III. Locat. appellavit. Pro putum dixisse etiam videntur Veteres pusum, hinc pusulum, et pusulatum. Suetonio in Nerone et Martiali lib. VII. Epigr. pusulatum, vel postulatum dicitur. Atque ita in l. XXXI. postulatum legit Alciatus 6. Parerg. 4. sed male inter-

pretatur ita dictum esse, quod postularetur, ut in circo victoribus daretur: *postulatum* et *pusulatum* idem est, literarum o et u promiscua mutatione: idemque *pusulatum* dicitur. Vossius existimat, *putum* pro excocto et expurgato dici, *pusulatum* autem vel *pusulatum* poni pro recenti et adhuc ex novitate aspero nummo, instar pusularum: alii, quod multiplici coctione tubercula collegerit, qualia nimirum vi ignis excitantur. 'Pasula' quoque ignis sacer, et 'pusulosa ovis' Columellæ dicitur. Plinius lib. XXVI. cap. 8. 'Est enim tam ferventis naturæ, ut per se extra corpori impositum pusulas ignium modo faciat, et pro caustico in usu sit.' Vide Turnebum lib. XXIV. Advers. c. 2. Sed ad rem. Argentum igitur purum putum, quod excoctum, purgatum est. Purum tamen etiam dicitur, cui signa detracta erant atque emblemata, vel quod sine ulla crustulis atque emblematis erat. Vide Fr. Luisinnm lib. I. Parerg. cap. 2.

§ 3 *Δις τριῶν* Id est, 'Bis pueri senes.' Meminit Erasmus in adagiis.

CAP. VI. *Dædalus, ut fama est*] Extant versus *Æneid.* VI.

[*Opportune*] Prospere.

§ 2 *Cn. Mattium*] Male in Vett. Editt. legitur *Trimatium*. Est autem Mattius ille qui et mimiambos exemplo Herodoti λογομύμων scripsit, et Iliada Homeri transtulit, ut Livius Andronicus, qui ducentis aliquot annis antea Odysseam Homeri Latine verterat. Fuit et doctissimus, et C. Cæsaris amicissimus. Hujus nomen varie depravatum est apud veteres Grammaticos. Apud Macrobius *Attilius*, apud Nonium *Crassus*, apud Priscianum *Nimius Cassius*, apud Diomedem *Cn. Atticus* appellatur. Ita Scaliger ad Varronem p. 15. Citat Cn. Mattium quoque Gellius noster lib. IX. cap. 14.

[*Septimo Iliadis*] Ita legendum, non,

ut veteres editiones, *secundo*. Expressit enim versum Homeri Il. H. εὐόκας δαίμων ἄγχι διαπύργῳ δέη δ' ἐρέπουσι γέλασσε.

Præpes victoria] Celer, alata.

Præpete portu] Ad quem facilis et fausta navigatio.

§ 3 *Non ipsæ tantum aves*] Servius ita loquitur ad versum supra positum: 'PRÆPETIBUS PENNIS, vel velocibus, vel felicibus. Præpetes autem dictæ quod priora petant, vel summi volatus,' (videtur alludere ad τὸ πέρασθαι, quod volare Græcis denotat,) 'vel quæ præpetit volatum, vel quæ secundum auspiciū facit, et quidam præpetes tradunt non tantum aves dici, sed etiam locos quos capiunt, quod idonei felicesque sunt, unde bene Dædali pennas præpetes, quia de locis, in quibus periculum metuebat, in loca tutiora pervenit.' His ultimis verbis Servius Gellium expressit.

Præpetibus] Versus constat, vel per cæsuram. Ita Virg. Æneid. iv. 'Pectoribus inhians:' vel quod à proliera habeatur.

Aves inferas] Servius Danielis ad III. Æneid. 'Sed præpetes aut superiora petunt, et præpetes vocantur, aut inferiora, et dicuntur inferæ.' Aves itaque quæ felix præ se augurium alte volando ferebant præpetes dictæ. Infelices quoque 'inebræ' dictæ, ut testatur Servius P. Danielis ab lib. III. Æneidos. Festus: 'inebræ aves, quæ in augurio aliquid fieri prohibent. Et prorsus omnia inebræ appellantur, quæ tardant vel morantur agentem.'

Nigidius Figulus] De hoc ita Cicero de nnivers. 'Fuit enim,' inquit, 'ille tum cæteris artibus, quæ quidem dignæ libero essent, ornatus omnibus, tum acer investigator ac diligens earum rerum, quæ a natura involutæ videbantur. Denique sic iudico post illos nobiles Pythagoricos, quorum doctrina extincta est quodammodo, cum aliquot sæculis in Italia, Sicilia-

que floruisset, hunc extitisse qui illam renovavit.' Vide ad III. 10.

§ 4 *Erucio Clare*] Nominatur etiam in Pandectis l. III. § 2. de Off. Præf. Vig. Sed is alius ab isto (fortasse ejus proles) qui sub Antonino vixit, nec urbi sed vigiliis præfuit. Lips. Elect. lib. II. cap. 2.

Præfecto urbi] Præfectus urbi, sub regibus et Coss. quando domo profecti, ne urbs sine imperio esset, eam pro tempore moderabatur. Sub Imperatoribus perpetua erat potestas et quicquid criminis intra urbem, vel intra centesimum lapidem admissum erat, ad illum pertinebat. Vide tit. ff. de Offic. Præf. urb. et Tacit. l. vi. Annal.

Τὴν δ' οὐραίου] Id est, 'Tu vero avibus alas expandentibus jubes Obédire, ego vero minime illas moror, vel curo.' Extant hi versus Iliad. μ. v. 257.

CAP. VII. *Tarretium quidem virginem*] Plutarchus in Publicola Tarquiniam appellat, quæ vicinam campo Martio fundum Marti dedicaverit, ideoque magnos illam consecutam honores fuisse, inter quos fuerit testimonii dictio, quam inter mulieres sola obtinuit.

Testabilis] Idonea ad testimonium dicendam. Alioquin Vestales quæque minores, simul atque sacerdotum ingressæ erant, testamentum condere poterant, ut testatur Plutarchus.

IMPROBUS INTESTABILISQUE ESTO] Turnebus Adv. lib. XXXVIII. cap. 14. summotis alienis quibusdam et subdititiis verbis hanc legem ita legi debere arbitratur: 'Qui si erit antestatus, libripense fuerit, non testimonium fateatur, improbus intestabilisque esto.' Nescio unde hæc priora verba textui Turnebus inserat, multo minus, quæ verba sumnota velit, tanquam subdititia et aliena. Nihil hic supposititium apparet, omnesque editiones eodem modo se habent.

beat. Instabilis autem ille est, 'qui lege jubetur, ne ejus testimonium recipiatur, neve ipsi dicatur testimonium,' ut Caius JC. loquitur.

[Si quadraginta annos] Quale hoc privilegium, cum per triginta annos Vestales Virgines ministerio tantum sacrae essent? Audi Dionysium: 'tempus tricennale manere eas oportet, castas et a nuptiis vacuas, sacra ex more facientes. Quo tempore decem annos discere debent, decem sacris operari, decem docere.' Eadem alibi divisio in Plutarcho. Atque Laetus Antistius scripsit, 'minorem quam annos sex, majorem quam annos decem natam, capere fas non esse.' Ita Vestales anno trigesimo quarto, vel ad summum quadagesimo poterant nubere. Quonam modo haec coeciliantur? Primis temporibus Virginitas perpetua fuisse videtur. Hinc Livius de Illa dixit, 'perpetua virginitate spem partus ei ademptam.' Neque etiam eadem terminatio annorum Albæ, unde oriundum hoc sacerdotium: quinquaginta enim anni destinati: nam quod apud Dionysium *τοσσαυτοῦ χρόνον* legitur, legendum *τοσσαυτοῦτος*. Vide Lipsium de Vestal. c. 5.

[Quod campus Tiberinum sive Martium] 'Paisis Regibus bona Tarquinii diripienda plebi tradiderunt, domum regiam et atrium solo æquaverunt. Amoenissimam campi Martii partem possidebat Tarquinius, quam Marti consecraverunt,' ut loquitur Plutarchus in Publicola. Vicinum autem illi alium fundum Tarquinia dedicavit. Non itaque Tarratia, vel Tarquinia (quam tamen vocem apud Plutarchum corruptam arbitror) totum campus Martium Populo Romano donavit, si vera sint quæ Plutarchus refert.

[Sed Acca Larentia] Audi Macrobius lib. 1. Saturn. cap. x. 'Decimo Kalendas' (Decembris) 'feriæ sunt

Jovis, quæ appellantur Larentinalia, de quibus, quia fabulari libet, hæc fere opiniones sunt. Ferunt enim, regnante Anco, ædificum Herculis, per ferias otiantem, Deum tesseris provocasse, ipso utrinque manum tenente; adjecta conditione, ut victus cœna scortoque multaretur. Victore itaque Hercule illum Accam Larentiam per id tempus nobilissimum scortum intra ædem conclusisse cum cœna; eamque postero die distulisse rumorem, quod post concubitum Dei accepisset munus; nec commodum primæ occasionis, cum se domum reciperet, offerendæ aspernaretur. Evenisse itaque ut egressa templo mox a Carucio capto ejus pulchritudine compellaretur, ejus voluntatem secuta, assumptaque nuptiis, post obitum viri omnium bonorum ejus facta compos, cum decederet, Populum Romanum nuncupavit heredem. Et ideo ab Anco in Velabro loco celeberrimo urbis sepulta est: ac sollemne sacrificium eidem constitutum, quo Diis manibus ejus per flaminem sacrificaretur, Jovique feriæ consecratæ, quia æstimaverunt Antiqui animas a Jove dari, et rursus post mortem eidem reddi. Cato ait Larentiam meretricio quæstâ locupletatam post excessum suum Populo Romano agros Turacem, Semurium, Lutirium, et Solinium reliquisse, et ideo sepulchri magnificentia, et annuæ parentationis honore dignatam. Macer historiarum libro primo, Faustuli conjugem Accam Larentiam Romuli et Remi nutricem fuisse confirmat. Hanc regnante Romulo Carucio cuidam Tusco diviti denuptam, auctamque hæreditate viri, quam post Romulo, quem educasset reliquit: et ab eo parentalia diemque festum causa pietatis statutum.' Plutarchus in Romulo non Larentiam, sed Laurentiam appellat, atque ex una duas facit, priorem fuisse nutricem Romuli, et huic sacra

fieri per flaminem Martialem mense Aprili, atque hinc festum Laurentialia dici. Alteram fuisse Tarrutianuptam, et Populo pleraque bona legasse, denique ex hominum conspectu ablatam, eo in loco, quo prior esset humata. Huic igitur sacra facta fuerint mense Decembri, sicut Ovidius quoque testatur, et in Vetere Calendario habetur. Notandum primo Macrobius emendandum ex Plutarcho, qui pro *Carutius Turrutium* scribit. 'Tarrutius' enim nomen proprium, qui et 'Tarruntius,' et 'Tarratius' dicitur. Unde et 'Tarratia' supra nomen accepit. Deinde *Laurentia*, non *Larentia* Plutarcho dicitur, et Festum *Laurentalia*. Ita etiam Ovid. l. iii. Fastor. 'Vester honos veniet, cum Laurentalia dicam, Acceptus Geniis illa December habet.' Festus tamen habet *Larentalia*: 'Larentalia,' inquit, 'conjugis Fausti nutricis Romuli et Remi Larentiæ festa.'

In vulgus dabat] Vulgabat.

Flamine Quirinali] Id est, 'Martio,' sicut Plutarchus testatur; Mars enim et Quirinus confunduntur. Flaminis tamen Quirinalis in honorem Romuli a Numa instituti mentio quoque est apud Livium, alios.

Collegium mansit fratrum, &c.] Quorum officium erat Cereri et Baccho pro vini et segetis ubertate sacra facere. Hinc hostiæ ambaryales, quæ rei divinæ causa ter circum arva ducebantur.

Spicea corona et albæ, &c.] Quæ Cereri quoque acceptæ. Ovid. l. iv. Fastor. 'Tum demum vultumque Ceres animumque recepit, Imposuitque suæ spicea sarta comæ.' Et mox: 'Alba decent Cererem: vestes Cerealiis albas Sumite: nunc pulli velleris usus abest.' Colores cuique numini proprios enumerat Tertullianus de Pallio. 'Infulæ autem sunt,' juxta Festum, 'filamenta lanea, quibus sacerdotes, et hostiæ,

templaque velabantur.'

CAP. VIII. *Appian*] Vide supra lib. v. c. 14.

Vetuit] Matrem uxorem, et filias in ejus conspectum venisse Q. Curtius et Justinus referunt.

Tempestivam] Nubilem.

Nobilis viri Hispani filiam] 'Nobilissimo gentis Indibili desponsam accersitis parentibus et sponso inviolatam tradit. Aurum quoque quod pro redemptione puellæ allatum erat, summæ dotis adjecit. Qua continentia ac munificentia Indibilia obligatus, Celtiberorum animos Romanis applicando, meritis ejus gratiam debitam retulit,' ut loquitur Val. Max. lib. iv. c. 3.

CAP. IX. *Cn. Flavium*] Ita etiam Cicero Ep. ad Att. 6. et Plinius. Livius C. Flavium Cn. filium appellat. Locum corruptum arbitror. Causam hanc, cur ædilis Curulis factus fuerit, ita refert Plin. lib. xxxiii. cap. 1. 'Hic namque publicatis diebus fastis, quos populus a paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus est, alioquin libertino patre genitus, et ipse Appii Cæci scriba, cujus hortatu exceperat eos dies consultando assidue sagaci ingenio, promulgaveratque, ut Ædilis curulis crearetur cum Q. Anicio Prænestino, qui paucis ante annis hostis fuisset, et præteritis C. Petilio et Domitio, quorum patres Consules fuerant. Additum Flavio, ut simul tribunus plebis esset. Quo facto tanta Senatus indignatione exarsit, ut anulos ab eo abjectos fuisse in antiquissimis reperiatur Annalibus.' Ita Plinius. Livius innuit non ante ædilitatem, sed in ipsa, civile jus repositum in penetralibus pontificum evulgasse, fastosque circa forum in albo proposuisse, ut quando lege agi posset sciretur. Idem scribit summa nobilium invidia Concordiæ ædem dicasse. Addit idem, 'Tantumque Flavii comitia indignitatis habuerunt, ut pleri-

que nobilium annulos aureos et phaleras deponerent.'

L. Piso] Hic est L. Calpurnius Piso, cognomento Frugi, ut Verrina V. Tusc. III. et Oratione pro Fonteio a Cicerone appellatur: idemque cognomen in nummis reperitur. Passim ejus meminerunt Dionysius Halicarn. Plutarchus, Plinius, Censorinus, Arnobius, Lactantius, Macrobius, alii.

In tertio annali] Scilicet, libro.

Pare et venuste] Annales exiliter scriptos fuisse refert Tullius. Gravem tamen auctorem esse scribit Plinius lib. II. Hist. Nat. cap. 53. simplicissima suavitate et rei et orationis illum usum fuisse scribit Gellius noster lib. XI. cap. 14.

Scriptum faciebat] Id est, scribere manus exercebat. Ita et Livius sub finem lib. IX. loquitur. Scribere autem dicti, qui rationes publicas scribebant in tabulis, et mercenarii erant. Ideo dicit Livius, 'quum appareret ædilibus, fierique se pro tribu ædilem videret, neque accipi nomen, quod scriptum faceret; tabulam posuisse, et jurasse se scriptum non facturum.'

Apparebat] Tanquam minister publicus: unde et Apparitores dicti. Cicero pro Cluentio: 'Quid sibi autem illi scribere, quid lictores, quid ceteri, quos apparere vides, volunt?' Viles erant apud Romanos scribere, et vel servi vel liberti, contra atque apud Græcos, ut C. Nepos in Eumene testatur. Sicuti autem scribere privati erant et publici, ita hi erant honestioris conditionis. Vide Barth. Adv. 60. cap. 1.

Negat accipere] Nomen, sive ejus nullam rationem habiturum. Quorum petitio iusta legitimaque videbatur, eorum nomina ab eo qui comitis præerat accipiebantur, eorumque ratio habebatur: quorum illegitima petitio, eorum nomina non accipiebantur, et licet suffragiis Populi renunciarentur, se non admissurum co-

Delph. et Var. Clas.

mitii Præses testabatur. Nomen autem Flavii non accipiebatur, quod esset scriba, qui ad majores dignitates aspirare nequibat, ut ostendit Cujacius ad Tit. de Orig. Jur.

Tabulas posuisse] Putat Barthius tabulas semper in promptu habuisse.

Scriptu sese abdicasse] Scribatus muneri renunciassse.

CAP. X. *Philosophus Taurus*] Cujus et commentaria in Gorgiam Platonis Auctor noster infra cap. 14. citat. Scripsit idem de differentiis Platonis et Aristotelis, de corporeis et incorporeis, et alia complura, teste Snida.

Expergebat] Antiquè dixit, pro expergefaciebat. Exempla in eam rem ex antiquis auctoribus adducit Nominus. Hinc etiam 'expergitus' Varro lib. VI. de L. L. Lucretius lib. III. alique veteres dixerunt.

Euclidem, &c. Socraticum] Hujus historiæ apud Lærtium nulla mentio. Fuit autem Euclides Socratis discipulus, et alius a Mathematico, qui floruit temporibus Ptolemæi Lagidæ et primus Mathesin Alexandriæ docuit, ut Proclus Diadochus 2. Commentar. testatur, hoc est, XC. annis post Euclidem hunc Megarenssem. Meminit quidem Valerius Maximus lib. VIII. c. 12. Platonem quosdam ad 'Euclidem Geometram' misisse, sed mendum ibi latet, et recte. Mitalerius in Ed. sua restituit, *Eudoxum Geometram*. Ita legendum ostendit Plutarchus de Deo Socratis, qui in Geometrica questione Eudoxi Cnidii Platonis discipuli meminit. Euclidem hunc nostrum extremæ Socratis disputationi interfuisse Plato in Phædone testatur. Hic, cum Megarensis esset, Megaricorum sectam constituit, uti Cic. I. II. Tusc. Qu. et Strabo testantur lib. IX. Qui et *ἐπωχολοι* vocantur. Alii tamen Zenonem Eristicæ sectæ faciunt auctorem.

Qui Megaris civis esset] Ita Græci plurali numero appellant. Plinius Megaram vocavit. Ea civitas sita

A. Gell.

4 K

erat in Hellade post Isthmum ad oram Corinthiaci maris. Vide Stephanum de Urbibus.

Capitalis] Carrio in membranis correctum invenit, *capital*.

Indidem] Ex eodem loco. Ita Cicero, Nepos, alii loquuntur.

§ 2 *Megaritis erat*] Quidam teste Laërtio illum Γελῶν fuisse voluerunt, ex Gela Sicilia oppido oriundum.

Pallio versicolore] Tale pallium etiam 'recinium' vocatur. Festus: 'Recinium omne vestimentum quadratum ii, qui duodecim' (sc. leges) interpretati sunt, esse dixerunt, vel togam qua mulieres utebantur, prætextam clavo purpureo.' Ricinium igitur pro toga vel pallio erat mulieribus: toga erat rotunda, pallium autem quadratum, sub quo tunicam gestabant. Vide Salmas. ad Histor. Ang. p. 389. et seq.

Rica velatus] Vulgo, et ora velatus. Rica autem 'est palliolum, ad usum capitis factum,' ut Festus loquitur. 'Ricæ' itaque sunt 'parva ricinia' ad caput velandum.

Juvenum divitum] Vide Lucianum *περὶ τῶν ἐν πλούτῳ οὐδένων*.

Nocturnum omne vinum] Quia vino madidi nocturno post cenam tempore fuerant.

CAP. XI. Q. *Metelli Numidici*] Hic est Q. Cæcilius Metellus, vir magni animi, qui in exilium abire maluit, quam in legem Saturnini jurare. De hoc luculente loquuntur Cicero in Orat. post reditum ad Quirites, et in Senatu, pro Cornelio Balbo, pro Sestio, in Pisonem, de Claris oratoribus, et in Epist. ad Lentulum. Epitome Livii LXVI. Paterculus lib. 1. Anctor de Viris Illustr. cap. 62. (qui illum Smyrnæ exulasse scribit, Livius et Plutarchus, Rhodi,) Val. Max. 1. III. cap. 8. et lib. IV. cap. 1. Orosius lib. V. cap. 15. et 17. Appianus Bellor. Civ. lib. 1. et Plutarchus in Mario et Lucullo.

CAP. XII. *Servius Sulpicius*] Vide

quæ diximus ad II. 10.

De sacris detestandis] Ita in Veteribus excusis et calamo exaratis codicibus. Vulgo legebatur, *Libro de Testamentis secundo*. Sed quid hic intelligitur per sacra detestanda? Notandum veteri Jure Pontificio contineri, ut sacra privata conserventur, ac deinceps familiis prodantur. Hæredes itaque bonorum, etiam erant sacrorum. Introducti postmodum modi, quibus peractis frans legi fieret, quibus sacra perimerentur. Id autem fiebat aut per emancipationem per æs et libram adhibito libripende, aut alio genere imaginariæ venditionis, quæ vocabatur cœemptio, adhibitis senibus cœemptionalibus, qui asse Calano, hoc est, nummo sestertio ter accepto, et rursus reddito hæredem absolverent, ut Cicero pro Murena testatur: aut denique perimerentur sacra detestatione, quæ solemnibus verbis calatis comitiis celebrabantur, ut refert Gellius noster lib. XV. c. 27.

Quasi mentis quædam] Hanc allusionem tantum esse nemo non videt. Similes allusiones inveniuntur I. 2. in pr. de Acquir. Poss. I. 1. de Novat. I. III. de Damn. iuf. I. XXXV. § 1. de Mort. caus. don. I. II. § 2. de Reb. cred. Immerito itaque in Justinianum invehitur Valla lib. VI. Eleg. c. 26. Goëddæus in I. Nomen 164. de Verb. sign.

C. quoque Trebatius] Qui tempore Julii Cæsaris et Augusti floruit, Ciceroni admodum familiaris, ut Epistolæ ejus ad Trebatium, et Topica ostendunt. In Jure Civili suo tempore principatum obtinuit, maximamque auctoritatem obtinuit, ita ut Augustus illum aliosque sapientes de Codicillorum usu consuluerit, ut apparet ex pr. tit. Inst. de Codicillis. Vocatur autem C. Trebatius Testa, diversus a Trebatio Sergiano, cujus mentio est in II. 5. ff. de Hæ. petit.

De Religionibus] Citatur quoque a

Macrob. lib. i. Sat. cap. 16. et lib. iii. cap. 8. et cap. 5. Atque ad hos libros pertinere quoque videtur I. xiv. § 11. de Relig. et sumpt. sunt.

CAP. XIII. *Immunes*] Muneris experte.

Asymboli] Qui nihil in commune conferant. Utitur Terentius in Phormione. Symbola proprie est quando communi sumptu consueti pecuniam conjecant, ut alibi loquitur Gellius. Græcum est *συμβολή ἀπὸ τοῦ συμβάλλω*. Symbolum pro annulo, arrha, vel tessera ponitur, ejus qui convivium exhibet. Sed ad alias quascunque tesseras extenditur.

Cypodias] Lautiores cibos.

Ἐνθυμήματα] Enthymemata, præter syllogismos imperfectos, denotant quoque quicquid anime commentantur.

Morieni moreretur] Eo fit temporis puncto, quod inter mortem et vitam medium est. Vide S. Empir. Pyrrh. Hypot. lib. iii. cap. de Gen. et Cor. Quam *sederet*] Eos qui motum negabant, vel potius nihilo magis esse quam non esse dicebant, solitos hoc questionum genere uti, discimus ex eo quod Herophilus medicus Diodoro Philosopho dixit, quam luxato humero ad ipsum venisset ut curaretur: 'Aut in quo erat loco humerus existens excidit, aut in quo non erat: at neque in quo erat, nec in quo non erat: non ergo excidit.' Vide Stephanum in Præfat.

§ 3 *Τὴν ἐξαίφνης φύσιν*] Id est, 'repentinam naturam,' vel quæ oculo venit.

Τὸ γὰρ ἐξαίφνης] Id est, 'repentinum tale quid significare videtur, inquam ex illo in aliud se (subito) mutans.'

Tales apud Taurum symbola] Aliter, *ἄλλα Symbola*: male. Symbolum et symbolam aliud esse supra diximus.

Τραγήματα] Id est, 'bellaria.'

CAP. XIV. *Νουθεσία, &c.*] Mirum est quod Auctor Noster *νουθεσία*, et

τραγήματα, quæ vocabula proprie admonitionem et adhortationem denotant, punitiōni, quæ *κόλασις* dicitur, intermisceat, quum nihilo magis hæc cum illis quicquam commune habuerant, quam verba cum verberibus habere dici possunt. Vide Steph. in Præfat.

Τιμωρίαν appellant] Proprie dicitur respectu punientis, maxime magistratus, *κόλασις* respectu pœnas luentis. A dignitate et conservatione honoris, Gellius dici putat: sed *τιμὴ* Græcis non tantum honorem, sed pœnam, et ultionem quoque denotat. Plato lib. v. de LL. et in Protagora ac Gorgia *κόλασιν* et *τιμωρίαν* confundit. Aristoteles autem in Rhetor. ad Theodectem i. distinguit eo modo atque dixi: *Διαφέρει δὲ, inquit, τιμωρία καὶ κόλασις, ἥ μὲν γὰρ κόλασις πάσχοντος ἐνεκα ἐστίν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιούντος, ἵνα πληρωθῇ*. Servius *τιμωρίαν ἀπὸ τῆς τιμῆς*, id est, pretio derivat. Ita Virg. lib. xii. loquitur, 'Illum Tydides alio pro talibus ausis Affecit pretio.' Terentius: 'Ego ob stultitiam pretium fero.' *Τιμὴ* ntique etiam pro *τιμωρία* ponitur, *τιμωρία ἀπὸ τοῦ τιμωρεῖσθαι* et *τιμωρεὺς* deducitur, quasi *τῆς τιμῆς τοῦδε καυροῦς ὄρων*, id est, 'pœnam infligendæ et vindictæ occasiones observans.'

§ 2 *Παράδειγμα*] Quod exempli causa publice populo ostendebatur. Apposite ex Eusebio Philosopho Stobæus hæc adfert: *ἀγροὶ δὲ τὸ μέγιστον, οὗ καὶ ὁ θάνατος αἰτὸς παρὰ τὴν πρῶτον δικαιοσύνην, οὐκ ὥστε κακὸν ἐπιτιμῆθαι, ἀλλ' ὥς ἐσχάτον, καὶ ἐν φαρμάκου λόγῳ, κατὰ τὴν οὐ διαμένειν τῆς κακίας ἐλευθερωθῆναι. οὕτως ἐπειδὴ οὐχ' οἶδ' τε ἢ ἄλλως, τοῦτο γὰρ εἶναι τὴν τρέψαν, ἀπολυθέντες τοῦ ἐνταῦθα δεσμοῦ, αὐτῇ περιέρωνται φύσιν*. Id est, 'Ignorat vero quod maximum est, quod nec ipsa mora, ab iis qui prima jura constituerunt, quasi malum aliquod impositum decretumque sit, sed ut extremum, et medicinæ loco, adversus eos qui malitia liberari non pos-

sent : ut quoniam alia ratio non esset, hac via saltem, absoluti vinculis, eam effugerent.'

Punitio] Antiquæ pro 'punitione' dixit: sic 'mæros' pro 'muros,' et alia, passim posuerunt Veteres.

Idcirco Veteres quoque nostri exempla pro maximis gravissimisque panis dicebant] Ita quoque Tacitus hac voce utitur lib. xv. *Annal.* 'Ut tanquam adversus fontes et extrema exempla meritos.' Id est, gravissimas pœnas. Huc etiam faciunt illa Donati ad istud Terentii in *Euncho*: 'uterque exempla in te edent,' ubi notat: 'Exempla dicuntur mira et nova tormenta, quæ pro exemplis narrentur, aut quæ documenta sint cæteris, ne delinquant.'

§ 3 *Has tres ulciendi rationes*] Seneca lib. i. de *Clem.* cap. 22. 'Transeamus ad alienas injurias: in quibus vindicandis hæc tria lex secuta est, quæ Princeps quoque sequi debet: aut ut eum, quem punit, emendet; aut ut pœna ejus cæteros meliores reddat; aut ut sublati malis cæteri securiores vivant.'

Duas solas] Primam etiam Plato in *Protagora* ἐδόνην appellavit.

Προσῆκει δὲ παντί] Id est, 'convenit autem omnem, qui punitur, ab eo qui recte punit, aut meliorem fieri, atque utilitatem percipere, aut exemplum omnibus aliis esse, ut alii videntes alium pati, metuentes meliores existant.' Similis locus est apud eundem Platonem in *Protagora*: οὐδὲν γὰρ καλᾷξει τοὺς ἀδικούντας πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν ἔχων, καὶ τοῦτου ἕνεκα, ὅτι ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται. ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν καλᾷξει, οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται, (οὐ γὰρ ἐν τῷ πραχθένι ἀγένητον θεῖν,) ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ ἀδύς ἀδικήσῃ, μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοιοῦτον ἰδὼν κατασθέντα. i. e. 'Nemo enim sapiens injuste agentes punit, vel ejus causa quod injuste egerit, qui tanquam bellua sine rati-

one punit. Qui autem cum ratione conatur punire, non præteriti criminis causa pœnam infligit (neque enim quod factum est, infectum reddere potest,) sed futuri causa, ne iterum ipse peccet, neque alius qui illum punitum viderit.' Eodem modo de *Legibus* xi. loquitur. Vide quoque Senecam lib. i. de *Ira* cap. 15. qui Platonem quoque citat, Eundem de *Clem.* lib. i. c. 22. et Lactant. de *Ira Dei* c. 18.

§ 4 *In medium relinquo*] Ita dicunt probati Auctores, 'in memoriam habere,' 'in potestatem habere,' 'in possessionem esse,' ut Terentius, Cicero, et JC. loquuntur.

CAP. XV. *Quiescit, usitate, e, litera correpta dixit*] Non voluit hoc Auctor noster, secundam in 'quiescit' corripit, quæ positione longa est, vel primam syllabam acui, cum accentus non meminerit, sed hoc tantum, e, exiliter sonare. Vocales enim istæ nunc tenuius exiliusque, nunc crassius productiusque, ad imitationem Græcorum, a Romanis efferebantur. Vide Vossium de arte *Grammat.* p. 61.

Quasi in præstigiis] Quando manuum celeritate quædam ita esse videntur, quæ non sunt. Præstingitur itaque et eladitur acies oculorum a præstigiatoribus, qui mirifica ostentant.

§ 2 *Ne si Ælii quidem*] Intelligitur L. Ælius Stilo Præconinus, cujus meminit Gellius lib. ii. c. 21. lib. iii. c. 3. lib. v. c. 21. Fuit Varronis magister: crebra apud antiquos auctores ejus mentio. Apud Fabium et in antiquioribus Plinii Codd. pro *Stilo* corrupte *Stolo* legitur.

Cincii] L. Cincii Alimenti meminit quoque Gellius lib. xvi. c. 4. et Macrobius lib. i. c. 12. Idem esse videtur, qui lib. ii. c. 9. in suasionem legis Fannæ citatur.

Satyri] Non hic Fauni, ut supra locutus est, antiqui Italiæ populi, intelliguntur. In Ms. quodam, *Senre*,

unde *Sentire* legendum, cujus mentio in Terentii vita, quæ Tranquillum non Domatum auctorem habet: item apud Terentium Scanram in Orthographia, et passim apud Festum, qui et una in 'Nuptiarum' verbo nominat tres hosce quos Gellius conjunxit. Eandem etiam libro primo, sed locis distinctis, meminit Charisius. Ita *Voss. de Arte Gramm. lib. I. c. 5.*

Græcæque vocis] Ridicula hæc derivatio. 'Quiesco' dictum a 'quiesco,' quod forsitan deducitur a *κῆς*, 'cubo,' unde *κλῆμα*.

Non convenire] In antiquis Edit. verba seq. capitis extremis his verbis conjunguntur hoc modo: *ut diceret ejusmodi quispiam, &c.* Initium seq. capitis est, *quum in Lycio, &c.* In *Ms. ut diceret* non habebatur. Unde recte conjecit Carrio lib. II. Em. cap. 8. inchoandum esse sequens caput, hoc modo, *Ejusmodi, &c.* nam aliquotiens nonnulla eorum capitum verba, quæ primore loco debebant collocari, vel capiti proxime præcedenti coheserunt, vel in aliud longe caput sunt translata, ut ostendit quoque Lips. in *Antiq. lib. I. c. 10.*

CAP. XVI. *In Lycio*] Gymnasium hoc illustre Athenis fuit, quod Theopompus a Pisistrato, Philochorus a Pericle conditum refert, ut testatur Harpocration. *Lyceum*, et *Lycium* dicitur, ἀπὸ τοῦ λυκεῖον. Forsan ita dictum quod Apollini Lycio sacrum esset.

Quo signo] In Veteribus Gellianis exemplaribus, quorum descriptionem penes se habuit Josephus Scaliger, ita hi versus leguntur. Vulgo legabatur, *Cui ego quasi eadem.*

§ 2 *Sic enim, deprecor, a Catullo dictum*] 'Deprecari' hic significat, amoliri in caput ejus. Nam quum aliquis male imprecaretur, qui audiebat, ἀποσπένοντες respondebat: 'Quod quidem ætati tuæ atque capiti verat.' Quicquid igitur imprecabatur Catullo Lesbia, id omne a se in ejus

caput imprecabundus amoliebatur. Precari ne sibi accidat, hoc est, deprecari proprie. Itaque recte veteres Latini dicebant deprecari a capite et fortunis suis malam rem, aut periculum: ac verbum id Græcis est ἀποσπένοντες. Conati sunt quidam Gellium super hujus epigrammatis enarratione reprehendere. Sed nunc ipsi frustra sunt. Non animadverterunt Catullum totidem verbis eadem convitia in caput Lesbiæ regerere. Itaque id plane est 'deprecari a se aliqui,' 'deprecari' 'a se in aliquem.' Nam nusquam factum, ut 'deprecor' simpliciter sit 'imprecor.' Neque Lesbia, quæ prima convitiatur Catullo, potest videri proprie deprecari Catullo. Id enim non patitur Latini sermonis castitas. Sed Catullus, qui non vult hæc convitia in se cadere, religione ac superstitione vulgari ea in eam regerit. Idque, ut dixi, palam est deprecari. Ita Scaliger ad Catullum p. 109. Carpit tamen immerito Catullum Valla; de quo vide Florid. Sabin. l. I. Lect. Succis. c. 8.

§ 3 *Q. Ennius in Erechtheo*] Frater Gellium citant hanc tragiædram Macrobi. lib. VI. c. 4. Festus, Nonius in 'deprecor.'

Quibus nunc, &c.] Verba sunt Colophonis, cum pater Erichthonius ex sortibus pro Atheniensibus sacrificaturus esset. Vide Hyginam fab. CCXXXVIII.

§ 4 *Ctesiphonte*] Legendum *Cresphonte*, cujus fabulæ aliquoties meminit Nonius, alii que.

Non modo invidia] Citat hæc verba quoque Nonius in 'deprecor.'

Gracchi caritas] Uterque et Tib. et C. Gracchus accepti fuere populo ob agrarias leges. Sed uterque postmodum occisus.

Παρσποῦμας] Id est, deprecor, vel depello, removeo veluti deprecando.

CAP. XVII. *Pisistratus*] Atheniensium tyrannus, ingenio et facundia pollens, quique studia literarum plu-

rimum fovit. De quo præter Plutarchum in Solone, vide Diodor. Sic. lib. XIII. Herod. lib. 1. Valerium Maximum lib. 1. c. 3. et lib. VIII. c. 9. Ælianum lib. VIII. c. 16. Huic autem Homerum correctum et digestum debemus, ut testantur Cicero lib. III. de Oratore, Ælianus Var. Hist. lib. XIII. c. 14. Pausanias in Achaïcis, Libanius in Panegyrico Juliani. Diogenes tamen Laërtius refert Solonem magis Homerum illustrasse, quam Pisistratum, ideo quod primus jussit Homeri poësin ordine debito & ὑποβολῆς alternis recitare, ita ut ubi unus desisset, alter auspicaretur, atque unum Poësius Homericæ confisteretur corpus. Plato tamen in Hipparcho non Soloni illud, sed filio ejus Hipparcho tribuit. Pisistratus itaque confusos libros Homeri digessit, ut nunc habemus, Solon vel Hipparchus illustriorem fecere recitando alternatim.

Urbe ipsa] Deserta nimirum et vacua civitate. Infirmos tamen affectuque ætatis multos relictos fuisse scribit Plutarchus. Ab iis qui armis inepti essent, arcem ligno munitam, ut oraculo satisfacerent, tradit Pausanias in Atticis. Cui et Herodotus astipulatur, pauperesque relictos affirmat.

Præter, &c.] Herodotus tamen lib. VIII. magno molimine obsessam incensamque fuisse testatur, cujus hæc verba subjeci: 'Hos Persæ castris ex adverso arcis positis, in prominenti colle, quem Areopagum Athenienses vocant, hunc in modum obsederunt; sagittas stupa circumdatas ubi incenderant mittebant in illorum vallum. Athenienses, quanquam obsessi, et ad ultimum malorum deducti, etiam incenso vallo, tamen resistebant: ac ne verba quidem Pisistratarum conditionem editionis offerentium admittebant, et cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quod in barbaros portis

subeuntes devolverunt saxa molaria: adeo ut Xerxes perdit inops consilii fuerit, quod eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit Barbaris: Necesse enim erat secundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente est, subjici Persis. Igitur a fronte arcis, a tergo autem portarum et ascensus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte, etiam loco prærupto, quidam conscenderunt, juxta templum Aglauræ filie Cecropis. Quos ubi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim emuro se præcipitaverunt, atque extincti sunt, partim in sedem refugerunt. At Persæ qui ascenderant, primum ad portas contendunt, easque patefactis supplices trucidant: atque ubi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt.' Inter cæsos, etiam sacerdotes refert Auctor de Vir. Ill.

Seleucus Rex] De quo vide Appianum in Syriacis.

A Ptolemæis Regibus] Audi Vitruvium in Præfatione lib. VII. 'Reges Attalici magnis Philologis dulcedinibus inducti cum egregiam Bibliothecam Pergami ad communem delectationem instituissent, tunc item Ptolemæus (Philadelphus) 'infinito zelo cupiditatisque incitatus studio, non minoribus industriis ad eundem modum contenderat Alexandriæ comparare.' Magnam quoque in libris comparandis inter illos Reges fuisse contentione affirmat Galenus in lib. Hippocr. de Natura Humana. Vicit tamen Ptolemæus. Nam in Pergamensi Bibliotheca fuere ducenta librorum millia, ut testatur Plutarchus in vita M. Antonii: in Alexandrina autem Bibliotheca septingenta ferme millia fuere juxta Gellium nostrum et Ammianum, juxta Josephum quingenta, quadringenta juxta Senecam. Memiserunt quoque ejus Eusebius

lib. viii. de Præpar. Evang. Ammianus lib. xxii. Epiphanius in lib. de Ponder. duas ait publicas fuisse Alexandriæ bibliothecas, primam in Bruchio, a Ptolemæo Philadelpho constructam, secundam longo post tempore ædificatam fuisse in Serapeo, quæ et prioris soror dicebatur. In hac Bibliotheca, cui Philadelphi tempore præfectus erat Demetrius Phalereus, Variarum gentium libri, vel sua lingua vel conversi continebantur, sicuti vetus testamentum a 70. interpretibus Ptolemæo auctore translatum fuit in linguam Græcam. Primus igitur Ptolemæus Philadelphus bibliothecam hanc erexit, auxere

admodam sequentes Reges.

Confectus] Comparatus.

Bello priore Alexandrino] Bello civili Pompeiano, cum Cæsar in ipsa Urbe Alexandria bellum cum incolis gereret, et tuitionis suæ causa ignem in naves misisset, qui vicina navalibus ipsamque bibliothecam corripuit.

Dum diripitur ex civitas] Hoc apud Dionem et Plutarchum non habetur.

Opera consultæ] Ex industria.

Incensæ sunt] Periere juxta Senecam quadringenta millia librorum. Forsan igitur non tota Bibliotheca conflagravit, vel cum duæ fuerint, una tantum. Periit Olympiade cclxxxii. cum vix ccxxiv. annos stetisset.

LIBER VII.

CAP. I. *Quod de Olympiade*] Justinus lib. ix. 'Namque mater ejus' (Alexandri) 'Olympias confessa viro suo Philippe fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse.' Idem refert Plutarchus in vita Alexandri, eandemque lymphatico ritu serpentes manufactos circumtulisse.

C. *Oppius*] Qui vitas Illustrum virorum scripsisse videtur. Plutarchus citat eum de vita Pompeii; vitam Marii Plin. lib. xi. Hist. Nat. c. 45. Rursum de Vita Cassii citat Charisius.

Julius Higinius] Vide supra l. 14.

Ingentem anguem] Ab Egyptiis, Phœnicibus, Græciis, Romanis numinis vice serpens cultus fuit. An a primo impostore Adami et Evæ? Certe in antiquis Græcorum mysteriis acclamatum eða, et simul monstratus serpens. Meminere Hesychius, Clemens in Protreptico, Plutarchus Alexandro, Chalcidius ad Timæum.

Mense decimo] Nono impleto.

P. *Scipionem Africanum*] Qui in Africam profectus cum ipsas Carthaginiæ portas obsidione quateret, Annibalem inhaerentem atque incubantem Italiæ extersit, prælioque secundo vicit. Vide Livium lib. xxx.

Impendio] Supra modum, impense.

§ 2 *Literis mandaverint*] Auctor de Viris Illustr. 'P. Scipio ex virtutibus cognominatus Africanus, Jovis filius creditus: nam antequam conciperetur serpens in lecto matris ejus apparuit. Et ipsi parvulo draco circumfusus nihil nocuit. In Capitolium intempesta nocte eunti nunquam canes allatarunt. Nec hic quicquam prius cæpit, quam in cella Jovis diutissime sedisset, quasi divinam mentem occipisset.' Vide et Livium lib. xxvi. et Plutarchum in Scipione.

Diluculares] Diluculum appeteret. Ita Auctor Noster locutus quoque est lib. ii. c. 19.

Cellam Jovis] De hoc Capitolio Tarquinii, quod bello civili Syllano

exarsit, ita loquitur Dionysius Halcarnassæus: 'Situm est in alta crepidine, habetque in ambitu octo jugera, sic ut latera singula 200. fere pedum sint, exigua latitudinis et longitudinis differentia, nisi quod ista illam vincit vix pedibus quindenis. Qua parte frons ejus meridiem spectat, triplici columnarum ordine circumcingitur, ab aliis lateribus duplici. In ipso sunt tres cellæ ex ordine, a lateribus communione parietum clausæ. Media est Jovis, utrimque altera Junonis, altera Minervæ sub eodem laqueari eodemque tecto.'

§ 3 *Assidebat*] Obsidebat, vel prope urbem castra posuerat.

Oppidum in Hispania] Cujus nomen Badium fuisse testatur Valerius Maximus.

Vadimonium] Sponsionem se sistendi in judicio constituto die.

Vadari juss erat] Vadimonium statui et promitti.

CAP. II. *Casellii Vindictis*] De quo alibi diximus lib. III. c. 16.

Pleraque] Notus Græcismus, τὰ πολλὰ, intelligitur κατὰ.

Quem credidit esse meum eor] Ita et Nonius cum Cæsello judicat.

Bellum se facere, &c. volentem dehortetur] Auctor fuerat Annibal non in Græcia sed in Italia sedem belli ponere, quippe Romanos vinci non nisi suis armis posse. Vide Justinum lib. XXXI. c. 5. Ita quoque Livius lib. XXXIV. c. 59. 'Sententia Annibalis una atque eadem semper erat, ut in Italia bellum gereretur. Italiam et commeatu et militem præbituram externo hosti. Si nihil ibi moveatur, liceatque populo Romano viribus et copiis Italiam extra Italiam bellum gerere, neque regem neque gentem ullam parem Romanis fore.' De colloquiis Antiochi cum Annibale, et de bello Romanis inferendo, legendus quoque Polybius et Appianus.

§ 3 *Cor meum credidit*] Id est, ego credidi: simili modo et Græci et La-

tini loquuntur, τὸ Πριάμοιο 'vis Priami,' pro Priamo. Ita Horatius 'Virtus Scipiadae et mitis sapientia Læli,' pro Scipiade et Lælio. Ita 'Error Ulyssis' pro ipso Ulysse apud eundem. Atque ita in aliis.

Ῥαθυμέτερον] Id est, 'negligentias junctura ista verborum captus.'

Accentu acuto] Ita pronuntiabant in interrogationibus, in relativis utebantur gravi.

CAP. III. *Civitas Rhodiensis*] Strabo lib. XIV. dicit hanc urbem portibus, viis, muris, et reliqua structura tantum antecellere alias, ut nullam ei æqualem, nedum præstantiorem dicere possimus. Locus hic dignus ascribi: Θωμιστὴ δὲ καὶ ἡ εὐνομία, καὶ ἡ ἐπιμέλεια πρὸς τε τὴν ἄλλην πολιτείαν, καὶ τὰ ναυτικά, ἀφ' ἧς θαλασσοκράτησε πολλὸν χρόνον καὶ τὰ ληστῆρια καθέλκεν, καὶ Ῥωμαίοις ἐγένετο φίλη, καὶ τῶν βασιλέων τοῖς φιλορῶμαίοις τε καὶ φιλέλλησιν, ἀφ' ὧν αὐτόνομός τε διετέλεσε, καὶ πολλοῖς ἀναθήμασιν ἐκοσμήθη, id est, 'Admiranda vero etiam est præclara legum constitutio, diligensque curatum reliquarum Reip. partium, tum maxime rerum navalium, quo factum, ut multo tempore mari dominata sit, ac prædones sustulerit, et Romanorum, regumque qui cum Romanis et Græcis amicitiam coluere, fuerit amica: quorum gratia et mansit libera, et multis donariis ornari meruit.'

Operum nobilitate] Inter quæ celeberrimus fuit colossus, de quo Plinius: 'Ante omnes autem in admiratione fuit Solis Colossus Rhodi, quæm fecerat Chares Lindius Lysippi supradicti discipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Hoc simulachrum post quinquagesimum sextum annum terræ motu prostratum, sed jacens quoque miraculo est. Pauci pollicem ejus amplectuntur. Majores sunt digiti, quam pleræque statuarum.' Simonides Epigr. in Colossum lib. IV. Ἀπολλ. hujus Colossi auctorem fuisse

Lachetem refert, nisi corrigendus est. locus. Sicuti et Festus emendandus est qui Caletio artificem formatum scribit. Testis ipse artifex, qui nomen suum Colosso subscripsit hoc modo : *Τὸ ἐν Πύδῃ κολοσσὸν ἐποίησεν Δέμα Χάρις ἐπὶ τοῖς πύχτοις ὁ Ἀλκίδιος*. De terræmotu, quo cecidit Colossus, vide Polybium lib. v.

[*Et navigandi sollertia*] Hinc et leges nauticæ Rhodiorum fuere celeberrimæ, adeo quidem ut leges nauticæ apud JC. Romanos Rhodiam appellentur. Vide tit. Dig. ad L. Rhodiam de jactu, et Basil. lib. LIII. tit. 8. Harnienopulus legum nauticarum, quæ non interciderunt, vetustissimas appellat, atque a Tiberii usque tempore in mores Romanorum receptas fuisse.

[*Legationibus Romanæ sæpe missis*] Satis superbe legatione usi. Dicebant enim se ad Regem etiam legatos misisse : per quos stetisset, quo minus belli finis fieret, adversus eos, quid sibi faciendum esset, Rhodios consideraturos esse, ut testatur Liv. lib. XLV. c. 14. Indecoræ erant illæ missæ. Quinetiam Perseo Regi ad dictiores esse videbantur, immemores beneficii Romanorum, quando devicti Antiocho Syriæ Rege Lyciam et Cariam usque ad Mæandrum fl. præter Telmessum Rhodiam dederant, ut idem testatur Livius.

[*2 Ubi Perses victus captusque est*] A Paulo Emilio. Cæsa ultimo prælio ad viginti millia hominum, ad sex millia, qui Pidnam ex acie profugerant, vivi in potestatem pervenerunt, et vagi e fuga quinque hominum millia capta. Ex victoribus ceciderunt non plus centum, vulnerati aliquanto plures. Perses ipse prælio non interfuit, neque tunc captus, sed ubi in Samothracem aufugisset, Octavio, qui illuc a Consule missus erat, se tradidit. In triumphum ductus ante currum victoris catenatus documentum humanorum casuum dedit. Ali-

qui tamen in Samothracia insomniis occisum referunt. Sallustius in Fragmentis : 'Persen deinde Philippi filium post multa et varia certamina apud Samothracas Deos acceptum in fidem, callidi, et repertoires perfidiæ, quia pacto vitam dederant, insomniis occidere.' Aliqui in carcere perisse dicunt, alii triumphi ignominiam morte prævenisse. Varias opiniones proponit Plutarchus. De bello hoc idem videndus est in P. Emilio, Livius lib. XL. et seq. Florus lib. II. c. 12. Paternulus lib. I. cap. 9. Pausanias in Achæis.

[*Partim senatorum*] Pro 'pars senatorum.' Elegans locutio.

[*Quorum opibus diripiendis*] Sallustius in Catilinæ. 'Bello Macedonico, quod cum Rege Persæ gessimus, Rhodiorum civitas magna atque magnifica, quæ populi R. opibus creverat, infida atque adversa nobis fuit, sed postquam bello confecto, de Rhodiis consultum est, majores nostri, ne quis divitiarum magis quam injuriæ bellum cœptum diceret, impunitæ eos dimisere.'

[*Defensum conservatumque*] Sunt hæc supina.

[*In quinto Originum libro*] Aliquotiens Orationes Catonis Originum libris insertas fuisse perspicuum est. Epl. Livii lib. XLIX. 'Cum L. Scribonius, tribunus plebis, rogationem promulgasset, ut Lusitani, qui in fidem populo Rom. dediti, a Sergio Galba in Galliam venissent, in libertate restituerentur, M. Cato acerrime suasit. Extat oratio annalibus ejus inclusa.' Origines Annales appellavit. Historias appellat Cornelius Nepos, nam libro tantum secundo et tertio origines Italicarum urbium explicabantur. Locus est in fragmento lib. posterioris de vitis Excell. Imper. ubi simul quid Originum libris contineretur, demonstratur. 'Senex historias scribere instituit, quarum sunt libri septem. Primus con-

tinet res gestas Regum populi Romani. Secundus et tertius, unde quæque civitas orta sit Italica: ob quam rem omnes ORIGINES videtur appellasse. In quarto autem bellum Punicum primum: in quinto secundum. Atque hæc omnia capitulatim sint dicta. Reliqua bella pari modo persecutus est, usque ad præturam Servii Galbæ, qui diripuit Lusitanos. Atque horum bellorum duces non nominavit, sed sine nominibus res notavit. In iisdem exposuit, quæ in Italia Hispanisque viderentur admiranda. In quibus multa industria et diligentia comparet, multa doctrina.' Citatur et laudatur Cato a Val. Max. lib. viii. c. 7. Plinio lib. vii. c. 27. Dionysio Halyc. lib. i. Antiq. Rom. vitam ejus descripsit Plutarchus.

§ 3 *Tiro autem Tullius*] Vide supra i. 7.

Adnuculator] Adjutore. Effuse enim laudat Cicero, et in quadam Epistola studiorum suorum regulam appellat. Redegit ntique Tiro fere omnes Ciceronis libros in ordinem.

Ad Q. Axium] Axii meminit quoque Cicero apud Suetonium in Cæsare cap. 9. hoc modo: 'De hac significare videtur et Cicero in quadam ad Axium epistola referens, Cæsarem in consulatu confirmasse regnum, de quo ædilis cogitaverat.'

§ 4 *Ἀνὰδρῳς*] Id est, sine inductione, vel sequela.

Consiperent] Verbum antiquis usitatum, ut 'adsipio,' 'præsipio.' Visum aliter Imperitis, qui idem verbum in Livio non concoxerunt lib. i. 'Romani ex arce hostium urbem cernentes, cum alia atque alia parte nova aliqua clades oriretur, non solum mentibus consipere, sed ne auribus quidem atque oculis satis constare poterant.' Nam vulgo ubique leges, *conspicere*. Lips. lib. i. Elect. cap. 7.

Rigentesque] Rigidos, severos, qui haud facile a sententia sua flecti possunt.

§ 5 *Secunda res*] Ita Sempronius Gracchus priore victoria exultans ab Annibale tandem fœde victus est, at testatur Livius.

In potestatem nostram redeamus] Qui enim immoderato gaudio exultat, impotens sui non advertit quid agat, sed totus fixus et occupatus in gaudio nullam aliarum rerum curam gerit.

§ 8 *Optimum esse publicum*] Id est, publico utilissimum.

Utilitatibus publicis] Quis Rhodii potentia et auctoritate præstabant; contra illos bellum decernere non utile erat Romanis. 'Rhodii,' inquit Livius lib. xlii. 'maximi ad omnia momenti habebantur, quia non favere tantum, sed adjuvare etiam viribus suis bellum poterant.' Alios nimirum facile ad arma concitassent, atque ita grave bellum exarsisset. Expediebat autem Rhodios amicos habere.

§ 9 *Propitiandos*] Propitios reddendos. Utitur hoc vocabulo Curtius, Suetonius, Plinius, alii. Male itaque novum hoc vocabulum esse dixit Mosellanus.

Aut fieri jam capto] Id est, 'cum fieri jam aliquid ceptum est.'

§ 11 *Nequam*] Id est nihili, aut nequaquam ad rem faciens.

§ 12 *Euripidi*] Ex qua Tragedia non constat, quia complures perierunt; scripsit enim fabulas, ut quidam, 75. (ut alii 82.) vel etiam plures teste Suida.

Merope fratris uxor] Scribit Apollodorus lib. ii. Biblioth. Cresphonem non multo post susceptum imperium Messenæ interfectum fuisse, cum duobus filiis, Polyphontem simul cum imperio Meropen invitam duxisset, hunc iterum a filio Meropes Ægypto occisum, ac paternum imperium recuperasse. Quædam Editt. habent *Ærope*, quæ fuit Catrei Cretensis filia, Atrei uxor, ut Lycophronis interpret testatur.

Ἐὶ γὰρ σ' ἔμωλλεν] Id est, 'Si enim,

ut dicis, te occisurus erat meus maritus, in futurum hoc te facere oportuit, quando atque tempus adveniebat: temporis autem tractu ira cadit.

Et fuit] Eo fine. *ἀποκτείνω*. Virg. quoque lib. iv. *Æn.* ita loquitur.

Aut occidere si occupaverit] Quamquam enim laesus vulneratusque arma submittat, nullum tamen jus adversario liberandi. Hoc jus soli populo vel Principi competebat. Itaque gladiatores imminenti sibi certam necem omni molimine avertere nitentur, quia incerta erat missio. Nonnunquam etiam sine missione debantur gladiatores, quod idem erat, atque ad certam mortem dari, nisi vincas. Augustus hoc decreto prohibuit gladiatores sine missione edi, nonnulli enim munerarii in certam mortem omnes dabant; imo nonnunquam percussos jacentesque repeti jubebant, et cadavera itibus dissipari, ne simulata morte eluderent. Vide Lips. de Gladiat.

§ 13 *Fallaciosus*] Ita etiam Apuleius lib. viii. loquitur: 'Promissioni fallaciosa mulieris oppressus succubuit Thrasillus.'

Et quasi Græcorum sophistarum] Sophistæ antea Philosophiam Professores appellabantur, sed cum ostentatione et quæstus causa philosophiam prostituerent, in pejorem partem acceptisunt, ut testatur Cicero l. ii. Acad. Qn. quinetiam qui contortis argutiis alios circumvenire nitentur, sive fuerint philosophi, sive Rhetores, ita dicantur, quos traducit Plato in Protagora.

§ 14 *Neminem qui male facere voluit*] Ita apud JC. dicitur voluntatis peccatum neminem pati, quod tamen in crimine læsæ majestatis aliter obtinet. Neque hæc regula, ubi Reip. salus agitur, firma est. Satius enim est violentam hostilitatem facere, quamvis nondum fecerit, præoccupare.

§ 15 *Dimidium familia*] Familiam

nomen aliquando et personas et res continet. Hinc familiæ emptor dicitur, ut ex Ulpiano Inst. tit. 26. et Quintiliano declam. 308. liquet.

Plus quingenta jugera] Lælius Stolo legem tolerat, quæ cavebatur poena x. m. æris, ne quis plus quingenta jugera possideret. Quæ lege ipse Stolo primus condemnatus fuit, 'quod mille jugerum agri cum filio possideret, emancipandoque filium fraudem legi fecisset,' ut loquitur Livius lib. vii. in fin. cap. 17. meminerant hujus legis Varro l. 1. de R. R. Columella lib. 1. de R. R. cap. 3. sed mendum incumbit illis verbis: *Criminosum tamen censori fuit, supra quingenta jugera possedisse.* Pro quingenta legendum quingenta. Emendandum quoque est C. Nepos de Vir. Ill. c. 20. qui centum jugera habet, pro quingenta, centum et quinquaginta Stolonem possedisse dicit, ubi legendum, cum jugera quingenta haberet, et altera. Vide quoque Appianum de Bell. Civ. lib. 1. Gellium nostrum lib. xx. cap. 1. Val. Max. lib. viii. cap. 6. Velleium lib. 11. Plinium lib. xviii. cap. 3. Plutarchum in Camillo et Gracchiæ. Eandem legem quoque confirmavit Gracchus, ut ex Velleio liquet, et Plutarcho. In mendo itaque cubat Siculus Flaccus de conditione agrorum: 'Gracchus,' inquit, 'legem tulit, ne quis in Italia amplius quam ducenta jugera possideret.' Pro ducenta legendum quingenta. Quæ mensura autem esset jugeri, ostendit Plinius lib. xviii. cap. 3. 'Jugerum vocabatur, quod uno jugo bovm in die exarari posset: Actus, in quo boves agerentur, cum aratur uno impetu justo. Hic erat cxx. pedum, duplicatusque in longitudinem jugerum faciebat.' Eodem modo Columella lib. v. cap. 1. Continuit itaque jugerum ducentos et quadraginta pedes; dimidium in latitudine ex dimensione Quintiliani.

Si quis majorem pecudum numerum]

Eadem lege Licinia cavebatur, ne quis plura quam centum pecoris majoris capita, quingenta minoris possideret.

§ 18 *Propugnaculis*] Id est, pluribus argumentis, quæ vice propugnaculorum erant.

Ignoscentias] Gellianum vocabulum hoc est.

Si ignoscatur] Recte Sallustius ad Cæsarem ait: 'Qui clementia et benignitate imperium temperavere, his candida et læta omnia fuerunt, etiam hostes æquiores, quam aliis cives.' Audi et Senecam in Octavia: 'Pulchrum eminere est inter illustres viros, Consulere patriæ, parcere afflictis, fera Cæde abstinere, tempus atque iræ dare, Orbi quietem, sæculo pacem suo, Hæc summa virtus, petitur hac cælum via.'

§ 20 *Decursibus indictis*] In Ms. *discursibus*. Ludicra spectacula tam pedestria quam equestria intelligit, quibus adjungit prælia voluptaria. Suetonius in Domitiano: 'Spectacula magnifica assidue et sumptuosa edidit, non in Amphitheatro modo, verum et in circo: ubi præter sollemnes bigarum quadrigarumque cursus, prælium duplex etiam equestre ac pedestre commisit, atque in amphitheatro navale quoque. Nam venationes gladiatoresque et noctibus ad lychnuchos, nec virorum modo pugnas, sed et feminarum.' Talia spectacula et alii Imperatores dedere.

Sparsa] Dispersa.

§ 21 *Aptis*] Connexis, ab *apiscor*. Vulgo, ut etiam alibi, *apertis*.

Erectiusque] Melius, sicuti qui se erigunt, melius cuicta inspiciunt.

CAP. IV. *Pileatos servos*] Si hoc insigni venderentur servi, venditor vitium aut morbum non præstabat, vel quia hoc signo liberali ingenio, fide, et animo sine vitio esse credebantur, vel quia sive boni sive mali essent, venditor ita vendebat emptoris peri-

culo. Cæteri servi aperto capite venibant, et tantum concedebatur pileus, quam libertate donarentur. Hinc 'ad pileum vocare' est manumittere et asserere in libertatem. Cum autem pileum acciperent, radebantur. Ita apud Plautum in Amphitruone Sosia: 'Ut ego hodie raso capite calvus capiam pileum.' Plutarchus in T. Q. Flaminio, καὶ ἄλλοι ἔδωκεν τοῖς δίκταις, ὅταν ἀλευθερωθῶσι, ξέρεσθαι τε τὰς κεφαλὰς, καὶ πάλιν φορεῖν, id est, 'Sicuti mos est servis, quando in libertatem asserruntur, radi capite, et pilea gestare:' cur autem raderentur ostendit Nonius: 'Qui,' inquit, 'liberi fiebant, ea causa calvi erant, quod tempestatem servitutis videbantur effugere, ut naufragio liberati solent.' De naufragis idem testatur Lucianus in Hermotimo, et Artemidorus lib. 1. cap. 23. Atque hoc teste Servio fiebat in templo Feroniæ, quæ erat libertorum Dea. Quanquam autem pileus libertatis insigne erat, non tamen Romani cives utebantur. Nam ut plurimum aperto capite incedebant, idque hoc argumento probatur, quod nummi omnes veteres statuæque sunt sine tegmine. Ita gratissimum Julio Cæsari fuit jus laureæ gestandæ ad occultandum calvitium. Si pilei fuissent in usu, quid opus laurea? In sacris tamen, ludis, Saturnalibus, peregrinatione, vel militia etiam tegumento vel pileo nsi, vel etiam ægri capiti firmando. Ovid. 'Arguat et macies animum, nec turpe putaris, Pileolum nitidis imposuisse comis.' Vel senes debiliores, quod ex Varrone colligi videtur. In manumissionibus itaque potissimum pileus in usu. In morte Neronis plebs pileata, feste Suetonio, per totam urbem discurret. Quorsum tum pileata, si pilei fuissent in usu? Audi Sext. Aurelium: 'Omnia Roma adeo interitu Neronis exultavit, ut plebs induta pileis manumissionum, tanquam sævo domino

exempta triumpharet.' Si pileis autem non nisi promiscue Romani, cur Consule adventante equo desilire, caput aperire moris fuit? Hoc intelligendum putat Lipsius, quod lacinia togæ caput tectum fuerit. Vide eundem Lipsium lib. de Amphitheatro cap. 20. Pilei autem sine margine erant, petasi marginati. Atque eos ex ovium pellibus densos ac villosos fuisse affirmat Athenæus lib. v. *Δειπνός*.

Venum solitos ire] Vendit solitos.

Quorum nomine venditor nihil præstaret] Id est, si vitia servorum non indicasset, nullam cautionem faceret de vitio vel morbo servi, neque redhibito locum haberet. Vide in Jure Civili tit. ff. de *Ædilit. Edict.*

Cælius Sabinus] *Cæcilius* lib. iv. c. 4. Att. Noct. appellatur. Sed *Cælius* emendandum est, sicut quidam codices legunt. Successit hic in disciplina Juris Cassio Longino, plurimumque Vespasiani temporibus potuit. Scripsit librum de *Edicto Ædil.* Cur. ideoque sub eodem titulo aliquotiens in Jure Civili citatur. Quæ autem hic citantur, ex eodem libro deprompta videntur, quia de venditione servorum agit, quæ pertinet quoque ad ædilitium edictum.

Insignia] Non puto intelligi excellentia, sed signo quodam conspicua.

Veniebant] Sub hasta præconibus proclamantibus. Hinc et 'hasta' aliquando pro auctione sive subhasta-tione ponitur.

Quod supra dixi] Nimirum coronas capitibus venalium impositas fuisse. Quod Tertullianus quoque cap. vii. de *Corona militis* testatur.

Cap. v. Histris] Scenicus. Histriones autem non omnino inter turpes habitos scribit Macrobius. l. ii. Saturn. c. 10. Vide tamen Augustinum lib. i. de C. D. c. 32. et lib. ii. c. 8. et tit. 8. de *His qui not. inf.*

Electram Sophoclis] Electra in So-

phoclis tragedia mortem fratris Orestis deplorat. Vide Sophoclem in *Electra* et Euripidem in *Oreste*. De Sophoclis autem laude multa admodum scripsit Cicero in lib. de *Senect.*

Urnæ] Sepulchralem, in qua mortuorum ossa et cineres recondebantur. Græci non semper corpora defunctorum cremabant, condere ea soliti erant *πύλεις*, ex lapide ut plurimum factis, cui natura est corpora cito absumere. Qualis erat Assius lapis, qui ideo *σαρκόφαγος* appellatur. De quo videndus Plinius et Dioscorides. Græci *πύλον*, *σάρδην*, et *κυβερδην* appellarunt, sive arcam mortualem: *τῦχος* sive vas appellat Sophocles in *Electra*. Vide Salmas. in *Solinum* pag. 1203. et seqq. qui tamen fallitur, cum Græcos cadavera non cremasse dixit. Utique pro ratione temporum etiam concremata fuere cadavera. Ita matrem Orestis crematam scribit Euripides in *Oreste*; idemque ex aliis probatis auctoribus ostendi potest.

Existimatur] Ita Vet. Ed. Badiana legit, *existimabatur*: neque enim extinctus erat, sed Orestes ipse, qui Ægistum sibi necem molientem fugiens, in Phocidem se receperat et post XII. annos Argos reversus, ignotus Electræ sorori, eidem urnam tanquam mortui Orestis tradidit, quæ in lachrymas acerbis effusa, tandem Oreste se prodente, fratrem agnovit. Sophocles in *Electra* pathetice admodum hoc describit.

Et quasi Orestis] Id est, quasi Orestis ossa amplexus.

CAP. VI. Ὀψω] Id est, 'visum, auditum, gustum, tactum, odoratum.'

Inora] Legendum, *inodora*, ex Nonio, ut Badiana quoque Parisiensis editio habet. Quænam enim animantia sine ore, aut quod ori simile est, et per consequens (quod tamen Gellius negat) sine gustu? nisi quis Plinio credat, qui lib. vii. cap. 2. Astomos Indiæ populos affirmat, qui

oris expertes, odore per nares victitant.

Inauritave] Legendum ex Nonio, *inauditave*: 'Inauditum,' inquit Nonius, 'quod non audiat, in veteribus prudentibus lectum.' Ita Gellium in primis sine nomine indigetat: 'Quædam animalium aliud alio carent, aut' (apud Nonium vox 'cæca' excidit) 'a natura gignuntur, aut inedora, aut inaudita.'

Περὶ μνήμης] Id est, 'de memoria.'

Τῆς δὲ ἀφῆς] 'Sensum et gustum omnia animalia habent, præter imperfecta.' Locus hic vel similis occurrit apud Aristotelem in lib. de Somn. et vig. et lib. II. de Anima. Non invenio lib. *περὶ μνήμης*.

CAP. VII. *Anxianus poeta*] Ejus mentio quoque lib. IX. c. 10.

Probum Grammaticum] De quo alibi diximus.

Intentionem] Quoties incrementum notat, et augendi vim habet.

§ 2 *Natura longior*] Eam syllabam naturam longam dicimus, quæ aut diphthongum, aut vocalem longam habet. Diomedes lib. II. et Priscianus hanc accentuum rationem habent. In trisyllabis et tetrasyllabis et deinceps, secunda ab ultima observanda est. Hæc si natura longior fuerit, inflectitur, ut 'Romanus,' 'Cethegus.' Si vero positione longa fuerit, acuitur penultima, ut 'Catullus,' 'Metellus.' Si autem brevis fuerit, prima servabit acutum. Si itaque sequens syllaba sit natura longior, priorem syllabam in trisyllabis non acui voluit Gellius. Secus dicendum, si positione longa sit. Ita in 'exinde' et 'siquando' primam acuebant. Servius in VI. *Æn.* 'Exinde una pars orationis est, et in tertia a fine accentum habet, licet penultima longa sit,' Donatus in *Eunuchum* Act. V. sc. 1. 'Siquando et prima syllaba acui potest, et media.' Cæterum notandum est, ut alibi quoque diximus, simul et accentus et longæ sequentis syllabam

rationem habuisse Veteres.

Non ferre] Dubitat tamen de natura longæ Gellius, quia noverat aliam accentus, aliam syllabæ productæ haberi rationem. Ultimis autem duabus longis tertiam ab ultima acui nec Latinus nec Græcus sermo patitur.

Livius in Odyssea] Vide lib. III. cap. 16.

CAP. VIII. *Delfinus*] Amores erga pueros describit quoque Athenæus lib. XIII. Ideoque in emblematis et nummis ac statuæ Veterum exhibetur Delphin alato Cupidine frenatus, vel qui dorso ejus insidet. Quod Delfini amore homines prosequantur, refert quoque Aristoteles lib. IX. Hist. anim. c. 48. Nota historia vel potius fabula, quam refert Herodotus lib. I. de Arione Methymnæo, qui cum in mare prostrillisset, a Delfino Tænarum in Laconiam transvectus est. Complures tales narrationes proponit Plinius lib. IX. cap. 8. vide etiam Plutarchum de Compar. Anim. *Ælianum* lib. VI. cap. 15. Athenæum VII. *De serpes*. Merito hæc suspecta Julio Casari Scaligero in Comm. ad Aristot. hist. de Anim. Hinc Delfinos occidere, multo minus veci, grande nefas habes habitum apud Græcos, et Oppianus in *Ἀλιευτ.* parricidio comparat. Huc pertinet illud Athenæi I. XIII. Cæranum a piscatoribus vitam et libertatem Delfini pecunia redemisse.

Nam et sub Casaribus] Plinius lib. IX. c. 8. 'Divo Augusto principe Lacrinum lacum invectus pauperis ejusdam puerum ex Bajano Pateolos in ludum literarium itantem, cum meridiano immorans appellatum eum Simonis nomine, sæpius fragmentis panis, quem ob id ferebat, allexiasset, miro amore dilexit. Pigeret referre, ni res Mæcænatibus, et Flavii Alfi, multorumque esset literis mandata. Quocunque diei tempore inclamatus a puero, quamvis occultus atque abdi-

tus, ex imo advolabat, pastusque e manu præbebat ascensuro dorsum, pinnae aculeos velut vagina condens: receptumque Puteolos per magnum æquor in ludum ferebat, simili more rebens pluribus annis, donec morbo extincto puero, subinde ad conjunctum locum ventitans, tristis et merenti similis, (quod nemo dubitaret) desiderio expiravit.

Appia] Vide supra l. iv. c. 14.

Apud Neapactum] Quod Ætolie oppidum est Straboni lib. ix. et Stephano de Urbibus.

Ut Theophrastus tradidit] Eundem quoque citat Plinius. Verisimile autem hæc scripsisse de *τῷ Ἐπικυρῷ*, quem librum simili in materia citat Athenæus lib. xiiii.

Quod sunt ipsi genus] Cujus generis ipsi sunt.

Ararunt] Deperierunt, impatienter amarunt. Activum quoque verbum est apud Virg. Ecl. ii. 'Corydon ardebat Alexin:' more Græcorum, quibus *αἰδω* et neutrum et activum est.

[*2 Aurigationes*] Pueri, qui tantam auriga dorso insidens delphinum moderabatur.

Καὶ αὖτις δ' οὖν αἰδῶ] Id est, 'et ipse quidem vidi juxta Diemarchiam' (ita appellabatur civitas Campaniæ Puteoli, ut testantur Strabo, Pausanias, Stephanus, qui eam quoque Diemem vocat) 'delphinum puerum amantem, et ad pueri vocem amoris uestro percussus acciri. Piscis igitur admatans puerum tergo suscipiebat, et pinnae aculeos cohibens, ne dilectum sibi corpus lacerneret, et illum qui more equi ejus dorsum ascenderat ad stadia ducenta' (stadium continet centum viginti quinque passus auctore Plin. l. ii. c. 24. De stadii tamen diversitate vide supra lib. i. c. 1.) 'deserebat. Roma igitur omnisque Italia eo confuebat, ut videret ex amore natantem piscem.'

Τὰς ἀκίδας] Plinius hunc locum expressit, cum dicit, 'pinnae aculeos velut vagina condens.' Tales tamen aculeos in tergo Delphini non inesse Rondeletius, qui plurimos conspexit, testatur lib. xvi. cap. 8. de Piscibus.

[*2 Amarus*] 'Qui ad se amandum allicit,' juxta Festum. In Ms. quodam, ut annotatum a viro docto in Cod. antiquo, legitur *amatus*.

CAP. IX. *Memorderit*] Eadem habet Nonius, 'in memordi.' Sed Gellium nunquam nominat.

Meum, inquit, non est: at si me canis memorderit] In Ms. R. Ennii verba ita leguntur: *Meum non est, al'ius iste canis memorderit*. Unde Lambecius Ennium scripsisse forsitan autumat: *Meum non est, alterius si te canis memorderit*. Ut ait proverbiali specie dictum in eum, qui mali sui causam non ipsi auctori, sed alteri enipiam imputat, *ἄλλοις κλέων εἰς τὸν αἰδῶν ἀγανακτοῦσα*.

Laberius] Vide supra l. 7. et iii. 12.

Memordi] Absumpsit.

Gallina deligitur, et opponitur] Serpentium morsibus opitulari testantur rerum naturalium scriptores, si gallinae vivæ disceptæ, calentesque sufficiantur. Plinius de gallinaceis idem tradit, cum dicit lib. xx. c. 4. 'Carnibus gallinaceorum, ita ut tepeant avulsæ, appositis, venena serpentium domantur, item cerebro in vino poto.' Adversus venenatarum bestiarum morsus gallinarum cerebellum in vine epotum valere Dioscorides quoque tradidit lib. ii. c. 2. Quinetiam ipsa ova: Plinius lib. xxxix. c. 3. 'Adversus ictus serpentium ova cocta tritaque, adjecto nasturtio, illinuntur.'

[*2 Item Atta*] Vet. Edit. habent, *Accius*, atque ita corrupte quoque apud Nonium legitur. In Mss. *Atta*. Intelligitur Quinctius Atta Poëta. Festus: 'Attæ appellantur, qui propter vitium crurum aut pedum plantis

insistunt, et attingunt magis terram, quam ambulant. Quod cognomen Quintio Poëtæ adhæsit.' Meminit quoque ejus Horatius lib. II. Epistol. 1. 'Recte necne crocum floresque perambulet Attæ Fabula si dubitem, clament periisse pudorem Cuncti pene patres.' Hunc poëtam togatas docuisse monuit nos Porphyrio. Vide Carrionem lib. I. Em. c. 14.

Perduellionis] Qui hostili animo in Remp. aut Imperatorem esset, perduellionis judicio tenebatur. Atque hoc crimen morte non extinguitur, distingniturque a crimine majestatis l. ult. ff. ad L. Jul. Maj. Perduelles enim et duelles Veteribus hostes dicebantur. Illorum autem causa qui perduellionis accusabantur, non apud Prætores coram tribunali, sed a Populo Rom. comitiis centuriatis cognoscebatur. Vide Orat. Cic. pro Rabirio, et Val. Max. lib. VI. cap. 5.

Atta in Ædificia] Ita illum quoque citat Diomedes lib. III. sed corrupte ibi *Attius* legitur. Citat quoque Macrobius lib. II. Sat. c. 14. Attam in 'supplicatione.' Nonius in 'Aquis caldis,' 'Epigrammatia,' 'Lucubratione.'

§ 3 *Tib. Gracchus*] Tib. Gracchi clarissimi atque eminentissimi viri filius, P. Africanus filia nepos, quo quæstore et auctore turpissimum fœdus Numantium in Hispania ictum fuerat.

C. Mancino] Hostilio, Consuli. De quo Cicero lib. III. Offic. 'C. Mancinus, ut Numantinis, quibuscum sine Senatus auctoritate fœdus fecerat, dederetur, rogationem suavit eam, quam L. Furius Sex. Atilius, ferebant. Qua accepta, est hostibus deditus.' Hanc sponsonem proculdubio hic intelligit Auctor noster. Vide Florum lib. II. cap. 18. Velleium Paternulum lib. II. cap. 2. Appianum in Ibericis.

Παρακείμενον] Id est, 'Præteritum perfectum.'

Plerumque vertunt] Nisi a vocali in Indicativo verbum incipiat. Priscianus dicit lib. IX. nihil esse apud Græcos in Arte Gramm. quod non idem in lingua Latina observatum sit. Sed de eo merito dubitatur.

Γράφω] Id est, 'scribo scripsi, facio feci, loquor locutus sum, teneo tenui, lavo lavi.'

C. Cæsar] Forsan in lib. de Analogia hoc monuit.

§ 4 *L. Attius in Sotadicorum libro primo*] Vett. Editt. habent *Accius*. Forsan hic legendum *Didascaliorum*, ut Accius intelligatur, cujus meminit Gellius vel quisquis Auctor est titulorum lib. III. cap. 11. Qui libri Indices appellantur ab Auctore nostro lib. III. cap. 3. Accius itaque vel potius Attius *Διδασκαλικὰ* scripsit, quibus de Poëtis eorumque fabulis judicium et censura instituebatur. Libri illi scripti prosa oratione, non versibus, quibus illa claudere frustra eruditi tentarunt. In eo autem imitatus est veteres Græcos, qui libros quoque *Διδασκαλικὰν* scripserunt, ejusmodi fuere Aristotelis, Dicæarchi, Aristophanis Grammatici, Callimachi, Eratosthenis, Aristarchi. Vide Cassaubonum ad Athenæum lib. VI. c. 7. Didascaliorum Attii libros citant quoque Charisius et Nonius. Si tamen placet *Sotadicorum libros* legi, (ut in Vett. Codd. et Mas. legitur, sine quibus nihil temere mutandum,) vel obsceni fuere libri, quibus Sotadem, impurum scriptorem, imitatus est, qui primus cœpit *καυβολογῆν*, ut Strabo loquitur lib. XIV. cujus nimiam quoque maledicendi pruriginem, etiam ipsi Ptolemæo Philadelpho (quæ causa illi mortis fuerit) reprehendit. Athenæus lib. XIV. vel Sotadeo metro libros suos scripsit, de quo metro ita scripsit Fortunatianus in fragmento: 'Primus spondens, secundus periambus, tortius spondens, quartus periambus, quintus tribrachys, sextus item tribrachys,

ultimus spondens. Et, quod magis mirum videri potest, totus Sotadeus numerus e trocheis potest constare pedibus, et duo habet Ithyphallica metra, et unum trocheum pedem.' Alio modo de Sotadeo Ionico scribant. Sotades autem et prose, ut ex Atheaeo liquet, et versa oratione scripsit, ut Suidas testatur. Quocumque igitur modo Sotaden imitatus est Attius.

CAP. X. *A Littera*] Quae alias brevis est.

A tribuno aerario] Pædianus Verrius tertia: 'Pecunia attributa est, quæ in stipendium militum de aerario a tribunis aerarii adnumerari quæstori solet.' Meminit quoque Varro lib. iv. de L. L. Cicero lib. iii. de L. L. inter minores magistratus enumerare videtur, quales erant quæstores, tribuni militum, et aerarii, atque ita porro. Tribuni autem aerarii in Porcia Basilica, non e tribunali aut curiæ sella, sed e subœclia, quia minores erant magistratus, jus dicebant.

Hanc capientem] Familiare hoc in legibus et edictis. Sic 'pignoris capio' dicitur in l. ult. C. Theodos. de Pignor. l. xv. § 3. ff. de Re Jud. 'Dominii capio' in l. xviii. § 1. ff. de Domo. Insect. integer quoque titulus in Jure civili, in ff. de mortis causa donat. et capionibus.

CAP. XI. *Levitatem*] Levitas gravitati opposita vel proprie vel translata. Pro inconstantia et mutabilitate etiam Cicero utitur in Mileniana: 'Resistere et levitati multitudinis et perditorum temeritati.' Quæ sit illa levitas, Pro domo sua ostendit: 'Quod in imperitis multitudine est vitiosissimum, varietas et inconstantia, et crebra tanquam tempestatum sic sententiarum commutatio.'

Æwres] Id est, 'perditum' (qui servari nequit) 'aut incastigabilem, aut nullius frugi, aut improbum, aut malemoratum, aut scelestum.' *Æwres* etiam dicitur, qui per se suæque opera perit, luxu et game studio perditus.

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

Vide Aristot. l. iv. cap. i. 'Ἀκάλαστον' 'incastigabilem' verti, et tam opponitur κεκολασμένῳ, quem Latini 'castigatum' appellant. Ita quoque dicitur intemperans, lascivus, libidinosus. Hesychius ἀκάλαστον interpretatur θρασύς, κακὸν, ἀσελγές, ἔβρισταίον. Quod autem Gellius voci 'nequam' putat respondere ἀσωτον, ἀκάλαστον, μαρὸν, H. Stephanus jure dubitat, an illa vox tantam ignominiam, vel etiam scelus in se recipiat. Notandum igitur vocem 'nequam' proprie 'inutilem,' 'nullius frugi' denotare. Caper extremo libro de Orthographia, 'Nequam non malum significat, sed inutilem.' Vide quoque Varro nem lib. ix. de L. L. et Festum. Verum ad libidines amatorias et gravia etiam postmodum crimina et flagitia traductum illud vocabulum, uti ex Ciceronis Philippica secunda, aliisque probatis auctoribus liquet.

Secunda Antonianarum] Philippica secunda.

§ 2 *Horæ diei decima*] Id est, duabus horis ante occasum Solis. Dies enim apud Romanos in duodecim semper horas dividebatur, quæ, prout dies longiores vel contractiores erant, contrahebantur. Horæ, ut dies, longissimæ fuere tempore solstitii æstivi, brevissimæ bruma.

Ad Saxa rubra] Quæ sita erant inter urbem et Veios, ut Livius lib. ii. testatur. λίθον ἐρυθρὸν Strabo appellat lib. v. Lapidicinas rubras vocat Vitruvius lib. ii. c. 7.

Delituit] Revera ut cognosceret, quid in urbe ageretur. Nunciatum enim erat Cæsarem interfectum.

Inde cisio] Cisium erat vehiculi biroti genus, quo utebantur ad iter velociter conficiendum. M. Tullius in Oratione pro Roscio Amerino: 'Decem horis nocturnis sex et quinquaginta millia passuum cisio pervolvit.' Ausonius Epistola viii. 'Cornipedes rapiant imposta petorrita mulæ: Vel cialo trijugi, si placet, in-

4 L

allias.' A cisio cislarius dictus ipse rhedarius vel auriga. Ulpianus in l. XIII. ff. locati: 'Item quæritur, si cislarius, dum cæteros transire contendit, cisium evertit, et servum quassavit vel occidit, puto ex locato in eum esse actionem.' De Cisio et aliis generibus vehiculorum, vide Corasium III. Miscell. 20. Male Maturantius in Ciceronem hic legit, *cassia*, et viam Cassiam intelligit, cujus et marmor antiquum meminit.

A Marco] Antonio.

Cum illa mima] Volumnia.

In hanc] Fulviam.

In collum invasit] Injecit se in amplexum mulieris.

Ergo ut te catamitum] Effeminatum, impudicum. Proprie Catamitus, juxta Servium, puer meritorius, nonnunquam et ipse Ganymedes ita appellatur.

Urbem terrore nocturno] Rumor enim falsus de cæde Cæsaris sparsus erat, et nocturnus Antonii in urbem introitus trepidationem auxerat.

Italiam multorum dierum metu] Creditum enim Cæsarem occisum, quod ex medio itinere Antonius subito domum reversus esset.

§ 3 *In censum dedicavisti*] Casanbonus conjicit legendum, in *censu* indicavisti. Indicare idem quod Græcis *τιμῆν*. 'Dedicare' tamen præter 'consecrare,' etiam significat 'attribuere.' Festus: 'dedicare est proprie dando deferre.' 'In censum' itaque 'dedicavisti,' idem est atque, 'in æstimationem attribuisti.'

Qui spondet mille nummum] Id est, quis pro te cautionem faciet mille nummum, te a nequitia et malitia purum esse? *Qui pro quis*, ita etiam Virg. 'Nec qui sim quæris, Alexi.'

Verbis conceptis conjuravisti] Cum jusjurandum publice præstandum erat, adhibebantur qui præjurationes facerent, id est, conceptis verbis ante alios jurarent, post quos ille, a quo juramentum exigebatur, in eadem

verba jurabat. Et hinc Gellius hic dicit, *conjuravisti*.

Sciente animo tuo] Ex ANIMI SUI SENTENTIA, prout res se habebat, jurare profitebatur.

CAP. XII. *Tunicis*] Augustinus lib. III. de Doctrin. Christiana: 'talares ac manicatas tunicas habere apud Romanos flagitium erat.' Cicero in Catilinam: 'manicatis ac talaribus tunicis.' Prolixis illis et manicatis tunicis Barbaros usos fuisse Herodianus non uno in loco indicat. Pertas prolxis atque usque ad manus ac prope digitos usos scribit Strabo lib. xv. Geogr.

Chiridotæ] Manuletas. Græci *χειρῶν* appellant. *χειρῶν* sunt manicæ. *καπνῶν* etiam Græci vocant, quod usque ad *καπνῶν* manus pertingant. Apud Capitolium in Pertinace legitur quoque in antiqua editione, *Chiridotæ*, quod referre patet *χειρῶν* quod illæ manicæ manuum quoque induerent. *ἄβειν* enim Græcis 'induere.'

Decorum existimaverunt] Ita Gryphius edidit. Ascensius legebat *indecere*, uti et Aldus. 'Indecere' idem est, quod 'valde decere.' Steph. leg. *decorum*; vetustissima tamen editiones legunt constanter *indecorum*, id est, 'valde decoram,' ab 'Indecat,' in quo vocabulo 'in' est *ἐνδεκα*.

Primo quidem sine tunicis] Pædianus: 'Cato Prætor judicium, quia ætate agebatur, sine tunica exercuit, campestri sub toga cinctus. In forum quoque sic descenderat, jusque dicebat: idque repererat ex veteri consuetudine, secundum quam et Romuli ætatis statum in Capitolio, et in rostris Camilli fuerunt togatæ sine tunicis.'

Postea substrictas] Tunicatum stæc toga apparere in publico, villissimæ sortis erat indicium. Hinc apud Horatium, Tacitum, alios, 'tunicatus populus' pro infima plebe ponitur: tunicas igitur sub toga gestabant, eas-

que cinctas, præcipue viri: sub tunica autem intervalle sive subuculæ lineæ habebantur, quas cingi non fuit moris, quia breviores et strictiores erant, atque pressius corpori adhaerebant. Varro apud Nonium: 'postquam duas tunicas habere cœperunt, instituerunt vocare subuculam et indosium.' Vide Bayfium de Re Vestitaria, et Oct. Ferrarium lib. III. c. 8. De Re Vest. et Aldum in quæstis per epistolam.

[*Eponibus*] Quasi dicas, 'exhumiles.'

[*2 Subvolvis*] Non rasis sed extractis pilis circa femur vel pubem.

[*Interior*] Vett. Editt. *inferior*, hoc est, ultimo loco lecti accubitorii. Et is qui ad pedes, dicebatur inferior accumbere. De quo Lips. ad Tac. Ann. lib. XI. Aliquando quidem inferior locus in medio lecto, si plures lecti strati essent, honoratissimus locus erat, ut ex Sallustii fragmentis apparet, cum dicit: 'Igitur discubere, Sertorius inferior in medio,' &c. Erat tamen revera ultimus locus lecti; sed quia is locus proximus erat convivii domino, qui in primo tertii discumbebatur, ideo juxta Plutarchum mediū lecti locus ultimus tribuebatur convivarum dignissimo. Rectius legitur *interior*, qui honoratior locus amasio debebatur. Nam qui interiores, supra alios accumbebant, quod in stibadiis sive in toro continuo ac semitotondo semper usitatum erat. *Interior* quoque ad obscœna referri potest. Ita Julius Cæsar sponda *interior* lecticæ Nicomedis dicebatur.

[*Vireus*] Virorum appetens, sive agendo, sive patiando. Neque enim puto hic 'vireus' a 'virus' foetidum significare, nisi quis Venere pollutum, contaminatum intelligat.

[*Virgilius*] Lib. IX. *Æneid*.

[*Et habent redimicula mitra*] Servius in hunc locum: 'Pileæ virorum sunt, mitræ feminarum, quos calanticas dicant. Mitra autem proprie Lydorum

fuit, ut 'Mæonia mentem mitra,' quem habitum imitati sunt Trojani. Alii mitræ meretricum esse voluerunt, quod hic est tanquam effeminationis objectum.'

[*Eximius*] Vide Nonium in v. 'tunica.'

CAP. XIII. *Classici dicebantur*] Servius Tullius in sex classes populum divisit, ut numerat Dionysius. Apud Gellium nostrum lib. X. cap. 28. Tullio tantum quinque recenset, nulla classis ultimæ habita ratione, quam Livius centuriam appellare videtur. In hac ultima classe homines proletarii erant et capite censi. Proletarii mille et quingenta æris in censum deferebant, at capite censi aut nullo aut minori saltem quam proletarii ære censebantur. Accurate de his classibus Dionysius Halicarnassæus et Livius lib. I. egerunt. Ex his classibus centum et nonaginta tres centuriæ erant; et quia primæ classis LXXX. erant centuriæ, (quamvis de numero centuriarum inter se non conveniant,) XII. equitumet, sex aliæ, et fabrum duæ simul centum, cæteras classes et centurias suis superabant suffragiâ. Itaque primæ classis cives primæ erant auctoritatis.

[*Centum et viginti quinque millia æris*] Livius: 'Ex iis qui centum millium æris, aut majorem censum haberent, LXXX. confecit centurias, quadragenas seniorum ac juniorum.' 'Centum millia æris' sunt tria millia florenorum Hollandicorum.

[*Minore summa æris*] Secunda enim classis, ut refert Livius l. I. intra centum usque ad quinque et septuaginta millium censum instituta, tertia classis in quinquaginta millia censebatur, quarta classis in viginti quinque millia, quinta classis in undecim millia. Cæteri erant proletarii, vel capite censi.

[*M. Catonis*] Vide Ciceronem de Senectute.

[*Qua Voconiam legem suasit*] Tulit

hanc legem Q. Voconius Saxa tribunus plebis Anno U. C. DCCCXIV. 'qui post eos censores census esset, ne quis hæredem virginem, mulieremve faceret,' ut testatur Cicero I. in Verrem c. 42. Lege quoque Voconia cautum, (nam plura ejus erant capita,) ne plus cuiquam legaretur, quam ad hæredem hæredesve pertineret, ut monet Theophilus in Instit. ad tit. de Leg. Falc. Cæterum quomodo conciliari possunt, quæ ex Cicerone, Asconio, Augustino proferruntur, lege Voconia sancitum fuisse, 'Ne quis virginem vel mulierem hæredem faceret, ac ne quidem unicam filiam,' cum Dio lib. LVI. de mulieribus dicat, Voconia lege iis licitum non fuisse plus quam δύο καὶ ἑμῶν μυριάδας κληρονομεῖν, id est, 'ultra 25. millia sestertium hæreditate capere?' Verum sciendum, antiqua lege Voconia, quæ lata inter secundum et tertium bellum Punicum, teste Augustino lib. III. de Civ. Dei c. 21. omnes mulieres a successione hæreditatis remotas fuisse. Epitome Livii lib. XLI. 'Q. Voconius Saxa tribunus plebis legem tulit, ne quis hæredem mulierem institueret.' Sed cum ea lex nimis rigida paulatim in desuetudinem abiisset, accessit (ut puto) postmodum interpretatio prudentum, qua nimis rigor temperatus est. Primo qui census non erat, hæredem filiam relinquere poterat. Audi Ciceronem I. in Verrem: 'P. Annius Asellus mortuus est, C. Sacerdote Prætor. Is cum haberet unicam filiam, neque census esset, quod enim natura hortabatur, lex nulla prohibebat, fecit, ut filiam bonis suis hæredem institueret. Hæres erat filia: faciebant omnia cum pupilla, legis æquitas, voluntas patris, edicta Prætorum, consuetudo juris ejus, quod erat tum, cum Asellus mortuus est.' Idem Cicero in eadem oratione: 'Nam post te Prætores multi testamenta eodem modo fecerunt. In his

nuper Annia. Ea de multorum propinquorum sententia, pecuniosa mulier, quod censa non erat, testamento fecit hæredem filiam.' Censui itaque mulieres hæredes relinquere non poterant. Census autem dicebatur qui centum millia sestertium possidebat, teste Asconio Pædiano. 'Nam more Veterum,' ut idem refert, 'censi dicebantur qui centum millia professione detulissent. Hujusmodi adeo facultates census vocabantur.' Forsam autem de solis census sive divitibus locuta est lex Voconia; nam dicit Cicero, 'lex nulla prohibebat,' sed adversatur, quod postmodum dicat, 'legis æquitas,' 'consuetudo juris.' Quod autem ad Dionis locum attinet, dicit lege Voconia cautum (per interpretationem hoc additum arbitror) ut mulieres non plus quam 25. millia sestertium hæreditate caperent, hoc ita interpretatur Hotomannus: ne qui census esset, id est, centum millia sestertium possideret, instituere posset virginem sive mulierem, supra quadrantem suorum honorum. Nescio autem quare locum Dionis Xylander ita verterit, qui ita se habet: τὴν τε γυναικῶν τισὶ καὶ παρὰ τὴν ὀδοκαταίαν νόμον, καὶ ὃν ὀδὸν ἐπὶ δύο ἑμῶν μυριάδας ὀδίας κληρονομεῖν ἔχον, συνεχρήσει τοῦτο ποιεῖν versio talis est, 'Quamque lege Voconia mulieribus prohiberetur, ne quæ majorem centum millibus nummum hæreditatem possent adire, ea quoque lege quasdam solvit.' Nulla mentio est apud Dionem centum millium, sed viginti quinque. Denique ex interpretatione legis Voconie, 'Fœminæ ad hæreditates legitimas ultra consanguineas successiones non admittebantur,' ut scribit Paulus lib. IV. sent. 8. vide et § 3. Instit. de Legit. Agnat. success.

CAP. XIV. Χαρακτήρας] Formas. De illis characteribus vide Demetrium Phalereum, et Longinum de sublimi dicendi genere.

Uberem vocamus] Diversitas hære

stilli etiam temporibus inservire debet.

[2 *Incerti*] Aliter *inferti*, vel *infaci*, id est, tincti, immixti.

[*Pecurium*] Vide supra i. 24.

[*Lucilium*] Quem lutulentum et in-composito pede decurrere scribit Horatius lib. i. Sermon. Sat. iv.

[*Terentium*] Cajus nitorem et castitatem sermonis omnes docti magni faciunt: lenem et 'sedatis vocibus' uam Cæsar, et Cicero, citante Domito, ita in carmine testatur: 'Tu quoque qui solus lecto sermone, Terenti, Conversum expressumque Latina voce Menandrum In medio populi sedatis versibus effers, Quicquid come loquens, ac omnia dulcia dicena.'

[*Jam antiquitus tradita*] Ausonius quoque illos heroes ita conjunxit in Profeta. Burdig. Epigr. 22. de Urbis loquens, 'Priscos Heroes ut et olim Carmine Homeri commemoratos Fando referres: Dulcem in paucis, ut Plisthenidem, Et torrentem, cen Dulichii Ninguida dicta: Et mellitis nectare vocis Dulcia fatis verba canentem Nestora regem.'

[3 *Quos Athenienses*] Expressit hæc verba non nominato Gellio Macrobius lib. i. Saturn. c. 15.

[*Propter Oropi vastationem*] Oropus Bæotia urbs Ptolemæo, Thucydidi lib. viii. Stephano de urbibus.

[*Talentum fere quingentum*] Plene talenta quingenta numerat Plutarchus. Valent illa Philippeos, sive dracmones, 300000. sive novem vasa auri.

[*Carneades ex Academia*] Qui tertius Academicus auctor. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypotypos. lib. i. c. 21. 'Academius autem fuerunt, ut aient, plures tribus. Una quidem eaque antiquissima Platonis: secunda et media Arcesilæ, qui fuit auditor Polemonis: tertia et nova Carneadis et Clitomachi. Sunt qui his addant quartam Philonis, et Char-

midæ. Sunt qui etiam quintam adjiciant Antiochi.' Vide de Carneade Ciceronem lib. iv. Acad. Qu. et Plutarchum contra Coloten.

[*Diogenes Stoicus*] Cognomento Babylonius, (Laërtius natum fuisse Seleuciam, sed ob loci vicinitatem Babyloninum dictum fuisse refert,) Chrysippi auditor. Vide de eo Ciceronem lib. iv. Tusc. Qu. Citat quoque eum Seneca lib. iii. de Ira c. 38. Fragmenta ejus quoque sæpius in Stobæo citantur, quæ ingenio et sapientia eum poluisse ostendunt.

[*Critolaus Peripateticus*] Ejus nullam in hac legatione mentionem facit Plutarchus. Ejusdem Critolai meminit Gellius lib. ix. c. 5. An idem sit cum Critolao historico, quem citat quoque Gellius noster lib. ix. c. 9. dubium est.

[*C. Acilius*] Ita Plutarchus; vulgo, *Cacilius*. Macrobius *Cælio*.

[*Ostentandi gratia*] Carneades primo pro justitia, dein contra eam disseruit. Itaque Cato tales legatos quamprimum dimittendos censuit. Vide Plutarchum in Catone, Quintil. lib. v. c. 1. Plin. lib. vii. cap. 30.

[*Rutilius*] Est hic P. Rutilius Rufus, qui tum de vita sua, tum Numanini belli historiam scripsit. Laudat eum Livius, Velleius, Valerius Maximus, Plutarchus, alii.

[*Polybius*] Qui civili prudentia, et scientia militari inclytus ipsis rebus interfuit, quas scripsit; Scipionis enim Africani Æmiliani in Africa comes fuit. Scripsit libros xl. sed quinque primi salvi tantum et inco-lumes ad nos pervenerunt. Ex cæteris tantum excerpta habemus. Vide Voss. de Histor. Græcia.

[*Præstigiolum*] Vanum, instar præstigiarum.

CAP. xv. *Labes*] Vide i. 12.

[*Q. Scævola*] Vide supra iii. 2.

[*Quod cui servandum datum est*] Ita quoque in jure Justiniano habetur, l. xl. et liv. et lxxvi. ff. de Furt. l.

VII. C. eod. l. v. § 8. ff. commodati et § 6. Inst. de Obligat. quæ ex Del. nasc.

CAP. XVI. *Quam περί ἑδωμάτων, &c.*] Id est, 'de edullis.' Hanc Satyram citat quoque Auctor noster l. xv. Sicuti Ennius etiam ἡδυοφαγητικὰ vel potius ἡδυοφαγητικὰ versibus scripsit (vulgo corrupte apud Apuleium *ædes: Phagitica* legitur:) ita Archestratus ἡδυοδαιαν versibus conscripsit, quem imitatus Ennius, cujus versus apud Apuleium leguntur.

Et domicilia] Sedes, regiones, ubi præ cæteris delicati cibi repeririuntur.

§ 2 *Pavus e Semo*] Varro lib. III. de Re Rust. cap. 6. 'Pavonum greges transmarini esse dicuntur in insulis Sami in luco Junonis.' Ubi primum natos et nutritos, atque hinc in alias regiones translatos refert Athenæus lib. XIV. *Δειπνός*. Ideoque in numismate Samio pavo insculptus erat, et Junoni ideo sacri pavones. Addit eodem capite Varro: 'Primus hos Q. Hortensius augurali adjiciali cœna posuisse dicitur: quod protinus factum tam luxuriosi quam severi' (Macrobius lib. II. Sat. cap. 9. legit *tam luxuriose quam severe*. Popma in Varronem legit, *luxuriosi quam severi deleti tam*.) 'viri boni landabant. Quem cito secuti multi extulerunt eorum pretia, ita ut ova eorum denariis veneant quinis, ipsi facile quinquagenis: grex centenarius facile quadragena millia sestertia ut reddat: ut quidem Albutius niebat, si in singulos ternos exigeret pullos, perfici sexagena posse.' Similia de Hortensio scribit Plin. lib. x. cap. 20. et Ælianus lib. v. de Animal. c. 21. qui scribit ideo eundem κρεθῖναι sive κατακρεθῖναι, 'in jus vocatum, vel condemnatum fuisse.' Sed hac de re nulla apud alios Auctores mentio est. Scribunt quoque Varro et Plinius M. Aufidium Larconem primum saginasse, et ex eo questu redditus Æster-

tium sexaginta M. habuisse. Cum tanto itaque pretio emerentur, in deliciis erant apud Romanos. Quam stultitiam ridet Horatius lib. II. Sat. 2. 'Vix tamen eripiam, posito pavone, velis quin Hoc potius quam gallina tergere palatum, Corruptus vanis rerum, quia veneat auro Rara avis, et picta pandat spectacula cauda: Tanquam ad rem attineat quicquam. num vesceris ista, Quam landas, pluma, coctove num adest honor idem?' Utique caro ejus dura, difficilis concoctu, ut testatur Galen. lib. III. de Alim. fac. cap. 19.

Phrygia attagena] Horatius Ionicum attagenem (attagen autem et attagena dicitur) maxime laudat, et Martialis in Xenii Ep. LXI. 'Inter saporis fertur alitum primus Ionicarum gustus attagenarum.' Sed Ionia non adeo distat a Phrygia, atque inde forsitan in Ioniam delatæ. Cum rusticula sive scolopace quidam confundunt.

Grues Melicæ] Ex Melo insula advectæ, quæ sita inter Cretam et Sinum Achaiæ promontorium. Grues autem mensis Romanorum appositæ fuisse testatur Plin. lib. x. c. 23. et Horatius l. II. Sat. ult.

Hadus ex Ambracia] Ambracia Epiri oppidum est in Græcia: pulcherrimos tamen hædos et maximos idem Varro lib. III. de R. R. cap. 3. in Media insula nasci scribit. 'Melom' insulam intelligere videtur.

Pelamis Chalcædonia] Pelamides vocantur thynni nondum adulti, teste Aristotele lib. vi. Hist. Anim. cap. 16. et, qui Aristotelem expressit, Plinio l. IX. cap. 15. Verba Plinii hæc sunt: 'Cordyla appellatur partus, qui factus redeuntes in mare autumno comitatur. Limosæ vero a luto (πυλῶ) Pelamides incipiunt vocari, et, cum annum excessere tempus, Thynni.' In Ponto autem maxime et circa Byzantium stabulabantur, juxta Chalcædonem rariores teste eodem Plinio.

Πελαγὶς per v scribendum esse monet Hesychnius. Pelamydes autem in particulas coniectæ condiri solitæ. Juvenalis Sat. vii. 'Siccus petasunculus, et vas Pelamydum.' ubi vetus interpres, 'Vocabulum est piscium salisum.' Pelamis itaque Chalcedonia maxime probatur, quæ capitur prope Chalcedonem urbem, quæ sita erat ad Bosphorum Thracium.

Murena Tartessia] Juxta freti Hispanici angustias, ubi sita fuit Tartessus, quæ et postmodum Carteia appellata fuit teste Livio lib. viii. Decad. 3. et Strabone lib. iii. Geogr. Tartessie murenæ etiam meminit Aristophanes in *Borpephos*. Siculas tamen murenas etiam Varro laudat apud Macrobius l. ii. Saturn. cap. 11. De quibus ita Juvenalis Satyr. v. 'Virroni murena datur, quæ maxima venit Gorgite de Siculo.' Quin et ex ipso fretu Siculo ad piscinas magnatum tradebantur alebanturque. Quantopere delectati fuerint eo pisce Romani, Licinii nomen, cui murenæ nomen adhæsit, testatur. Vide Macrobius dicto loco, et Columellam, et Varronem, qui cap. ult. lib. iii. de piscinis Hirtii et murenarum frequentia incredibilia narrat. Quomodo hi pisces apparerentur, docet Apicius lib. x. Rei Cul. cap. 2. De murenis quoque ex Theophrasto de Piscibus egit Athenæus lib. vii. et cum anguillis et viperis cognationem quandam habere ostendit.

Aselli Pessinuntii] Hi *δρωι*, *δρωινοι*. Græcis dicuntur, ut Oppianus lib. i. *ἀλμυρ*. docet: quorum species sunt callariæ, et bacchi, de quibus Plin. lib. ix. cap. 7. 'Callariæ minores et bacchi, qui non nisi in alto capiuntur, ideoque prælati minoribus.' Speciem aselli, qui callarias appellatur, putant nonnulli esse Belgarum *Scheltisch*, bacchum autem *Cabefan*. Sed difficultas est veterum piscium cum nostris comparatio. Vide de hoc pisce Athenæum lib. vii. Aselli itaque Pessi-

nuntii ab urbe Pessinunte (olim Phrygiæ, postmodum Galatiæ oppido, teste Marcellino lib. xxvi.) nomen suum accipere.

Ostrea Tarentina] Bajana laudat Ansonius ad Theonem: 'Ostrea Bajanis certantia, quæ Medulorum Dulcibus in stagnis refual maris æstus opimat.' Ostreorum quoque vivaria in Bajano invenisse Sergium Oratam scribit Plinius lib. ix. c. 54. Etiam Brundisina et Britannica ibidem commemorat. Juvenalis Sat. iv. 'Circeis nata forent an Lucrinum ad Saxum, Rutupinove edita fundo, Ostrea callebat primo deprendere morsu.'

Pectunculus Chius] Pectines et pectunculos videtur distinguere Plinius: eos inter *δερπιδέρπια* recenset Aristot. de Hist. Anim. lib. ix. cap. ult. Vide etiam Athenæum lib. iii. Tarentinos laudat Horatius, 'Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.'

Elops Rhodius] Idem refert Varro lib. ii. de R. R. c. 6. et Plinius l. ix. cap. 54. Columella lib. viii. c. 16. Pamphylio pelago non alibi nasci scribit.

Scari Cilices] Macrobius lib. ii. Sat. cap. 12. 'Nec contenta illa ingluviis fuit maris sui copiis, nam Octavius' (Optatus Plinio dicitur) 'præfectus classis, sciens scarum adeo Italicis litoribus ignotum, ut nec nomen Latinum ejus piscis habeamus, incredibilem scarorum multitudinem vivariis navibus huc advectam inter Hostiam et Campaniæ litus in mare sparsit; miroque ac novo exemplo pisces in mari, tanquam in terra fruges aliquas, seminavit: Idemque tanquam summa in hoc utilitatis publicæ verteretur, quinquennio dedit operam, ut si quis inter alios pisces scarum forte cepisset, incolumem confestim et inviolatum mari redderet.' Inter pisces principatum tenet teste Galeno. Carpathio mari, cui Cilicium vicinum, frequens. A quo hic 'Cilices scari' dicuntur.

[*Nuces Thasiæ*] Amygdala esse dicit Macrobius lib. II. c. 14. Verius nuces avellanas intelligi. Thasiæ dicuntur a Thaso insula maris Ægæi Thraciæ proxima.

[*Palma Ægyptiæ*] Præstantissimam nasci in Judæa in valle Hierichunte, ubi sylvæ palmæto et opobalsamo distinguebatur, Galenus testatur.

[*Peragrentis*] Mari terræque perquirentis.

§ 3 [*Ἐνὲ τῷ θεῷ*] Id est, 'Nam quid mortalibus opus nisi his duobus modo, Cereris fructu, et aquam fundente poculo? Quæ præsto sunt et nata ut nos nutriant, Quorum nunquam suppetit satietas, luxu vero Aliorum edulium adminicula venamur.'

CAP. XVII. [*Pervitatemque*] Vililitatem. Ita loquitur quoque Valer. Max. in prologo.

[*Obnoxium*] Festus: 'Obnoxius is proprie dicitur, qui pœnæ obligatus est ob delictum,' sive noxam et noxiam. Translate pro quocunque obligato ei devincto sumitur.

§ 2 [*Oblique*] Qui simulans tanquam illi cederet, responsum tamen illudabat.

[*Non obnoxie*] Obnoxie perire dicitur, qui non plane nec funditus perit; sed ita punitur ut ob delictum alteri sit obnoxius, atque ita ab illo pendeat eique subjectus sit. Acidalius interpretatur 'clementer,' ita ut per quem peris illi obnoxius sis, gratiamque ei debeas. Vide Notas nuperas ad Plautum p. 905. Badins interpretatur 'non fiete,' vel simulate: sicuti obnoxii sæpe obsequia præstant simulate animo.

§ 3 [*Ni sibi obnoxia foret*] Obnoxia hic idem est atque morem gerens, sicut obnoxii solent.

§ 4 [*Obnoxia surgere Luna*] Extant hi versus 1. Georg. vs. 395. et seq. Luna fratris radiis obnoxia dicitur, quia Solis vario aspectu varie illustratur: (quando itaque ante conjunctionem cum Sole *μυρωσίδης* videtur,

non est obnoxia Solis radiis:) 'obnoxia' itaque est quæ se submittit, sive quæ Solis radios accipit; epithetum itaque illud, 'obtusa,' quod superiori versu occurrit, repetendam est de Luna.

[*Non ulli obnoxia curæ*] Non subjecta ulli labori, vel curæ, vel, ut Servius loquitur, 'nihil labori nostro debentia.' Locus est II. Georg. vs. 438. et seq.

[*In Phœnice*] Citant hanc quoque Tragediam Nonius et Charisius I. II.

[*Sed virum vera virtute*] In cunctis vett. libb. secundo versu legitur, *Adjecit fortiter, eumque innoxium vocare*. Unde præstantissimus Scriverius acute conjectabat ex glossemate hæc irrepsisse, ubi scriptum fuerit: *adjecit FORTITER, cum innoxium vocaret*, hoc est, cum non obnoxium vocaret. Et forte vocaret ex *notaret* postea inolevit. Hoc glossemate furcillato, item ex *purum et firmum* altero ejecto, tanquam ab hesitante scriba nato, sic idem Ennii versus in senarios redigebat: *Sed virum vera virtute vivere Animatum fortiter adversu' adversarios Ea liberta'st, qui pectus firmum gestitat; Res alia obnoxia nocte in obacura latent*: vel si *οὐκ ἴσθης* in 'obnoxia' displicet, *Obnoxia res alia in obacura latent*, ut *τὴν* nocte repetitum sit ex 'obnoxia.' Et sane vel hæc vera sunt, vel saltem *innoxius* factum est ex *obnoxius*: quod quia de hoc agitur, ad oram fuerit adjectum, unde *innoxius* in textum sit receptum. Quo uno observato non difficile fuerit hinc facere Trochaicos quadratos: *Sed virum vera virtute vivere animatum addcet, Fortiterque eum (vel ἀψυχὸς eumque fortiter) vocare adversus adversarios. Ea libertas est, qui pectus purum et firmum gestitat, Alia res obnoxia nocte in obacura latent*. Hiatus vero versu extremo suppleo hoc pacto: *Alia res obnoxia hosti nocte in obacura latent*. Nam cum ductus literarum in *hosti* non multum

abcat a sequenti voce *nocte*, similitudo ea occasionem dare potnerit occitanti librario alterum praterendum. Ita Voassius in Notis ad fragmenta Enii. Ultimo versa pro *obnoxio* Acidalio legebat, *obnoxio*. Obnoxiosus est multum obnoxius; quo vocabulo etiam Plautus in Epidico et Trinummio utitur.

[§ 5 *Ex Asinaria*] Extant hi versus Act. II. Sc. 2. vs. 16.

Maximas opimitates] Abundantiam, res secundas. Addit 'effertissimas' a farciendo, qui enim farciant aves, opimas reddunt.

Audibis male] Antiquae, sicut apud Plautum 'sepelibus,' 'sentibus.'

CAP. XVIII. *Legibusque multis ostenditur*] Intelligit partim leges XII. tabularum, partim alias Juris civilis. Cicero II. de LL. 'perjurii poena divina, exitium: humana, dedecus.' Olim tamen qui juratus falsum testimonium dixerat, saxo Tarpeio deiciebatur. Idem Cicero III. Offic. 'Nullum vinculum ad astringendam fidem jurejurando majores arctius esse voluerunt: id indicant leges in XII. tabulis, indicant sacra, indicant foedera, quibus etiam cum hoste devincitur fides: indicant notationes animadversionesque Censorum, qui mala de re diligentius quam de Jurejurando judicabant.' Postquam Censura esse desiit, extra ordinem vindicari captum perjurium. Vindicari ostendunt leges in Jure civili, L. XIII. §. ult. l. XXVIII. §. ult. ff. de Jurej. l. XXII. C. de Dolo, l. XXI. C. de Transact. l. XIII. C. de Test. l. penult. C. de Dignitat. similibusque legibus.

Et hoc, quod dicemus, rei non tenet argumentum esse potest. Prælio Cannensis Hannibal, &c.] Cum lectio sic interrupta, melius cum Lambecio legas: *Et hoc quod dicemus, rei non tenet argumentum est. Post prælium Cannense, &c.* Vide Valerium Maximum lib. II. cap. 9.

Pendulibrum S.] Vet. Ed. darent

a. p. l. *scilicet et scilibrum*. Quae ultima glossam sapiunt. Pondo autem est accessio libræ, vel etiam partium assis. Plautus in Menæchmis: 'atque huic ut addas auri tu pondo unciam.' Libra pondo nihil aliud est, quam libra pendendo vel ad pendendum. Vide Gronovium de Pec. Vet. p. 58. et seq.

[*Postliminio in patriam rediisse*] Postliminio reversus dicitur, cum quis ex hostium loco fines suos intraverit, ut respondit JC. Paulus in l. XIX. §. 2. eod.

[§ 2 *Dejurio*] Jramento. Dejerare etiam Terentius dixit, pro sancte jurare per Deum immortalem.

Rursum injurati abiissent] Cicero lib. I. de Offic. c. 18. de uno hoc scribit. Locus totus dignus qui apponatur. 'Secundo autem Punico bello, post Cannensem pugnam, quos decem Hannibal Romam adstrictos misit jurejurando se redituros esse, nisi de redimendis illis, qui capti erant, impetrassent, eos omnem censores, quoad quisque eorum vixit, qui pejerassent, in ærariis reliquerunt, nec minus illum, qui jurisjurandi fraude culpam invenerat. Com enim Hannibalis permissu exisset de castris, rediit paulo post, quod se oblitum nescio quid diceret. Deinde egressus e castris jurejurando se solum putabat, et erat verbis, re non erat. Semper autem in fide, quid senseris, non quid dixeris, cogitandum.' Teste eodem Cic. lib. III. de Offic. c. 32. de decem illis captivis non omnes uno modo scripsere. 'Polybius,' inquit, 'bonus auctor in primis scribit, ex decem nobilissimis, qui tum erant missi, novem revertisse a Senatu re non impetrata: unum ex decem qui paulo post quam egressus erat e castris rediisset, quasi aliquid esset oblitus, Romæ remansisse. Reditu enim in castra liberatum se esse jurejurando arbitrabatur: non recte. Fraus enim adstringit, non dissolvit perjurium.'

Fuit igitur stulta calliditas perverse imitata prudentiam. Itaque decrevit Senatus, ut ille veterator, et callidus, vinculus ad Annibalem duceretur.'

Dispretique sint] Antiquæ editiones legunt *discerpti*, quod interpretatur Mosellanus, convitiis et probris lacerati, neque enim disceptos interfectosque ex Livio lib. XXIII. et Gellio liquet. Lipsius legebat *dispretique*, vel *despretique*; 'Despernere' enim apud Festum significat, 'valde spernere.' Quid si *despectique*, vel *desertique* legamus?

§ 3 *Cornelius autem Nepos in libro Exemplorum quinto*] Citantur quoque hi libri a Charisio lib. I. Vixit Nepos Julii Cæsaris tempore, et amicus fuit Ciceronis, ut Gellius noster testatur lib. xv. c. 38. Præter vitas Illustrium virorum, etiam Chronica scripsit tribus libris, ad quæ referendi verus Catulli, 'Quoi dono lepidum novum libellum, Arida modo punice expoliturum? Corneli, tibi: namque tu solebas Meas esse aliquid putare nugas, Jam tum, quum ausus es unus Italarum Omne ævum tribus explicare chartis, Doctis, Juppiter! et laboriosis.'

Intestabiles] Infames, dicendi testimonii incapaces. Caius JC. in lib. xxvi. ff. Qui test. fac. poss. 'Cum lege quis intestabilis videtur esse, eo pertinet, ne ejus testimonium recipiatur, et eo amplius (ut quidam putant) neve ipsi dicatur testimonium.' Porphyrio ad Horatii verba lib. II. ærm. Satyr. 3. 'intestabiles et sacer esto,' ita loquitur: 'Antiqui illos, quos ad testimonium admitti volebant, intestabiles vocabant: detestabiles, quorum testimonium malum et execrandum esset.'

CAP. XIX. C. Minucius Augurinus] Reum factum L. Scipionem apud Q. Terentium Culleonem Prætorem refert Livius lib. XXXVIII. Condamnatus, 'quo commodior pax Antiocho daretur, Scipionem sex millia pondo auri, quadringenta octoginta argenti

plius accepisse, quam in ærarium retulerit.' Judicio a Q. Terentio perfecto, cum prædes non daret Scipio, 'atque contenderet omnem quam accepisset pecuniam in ærario esse, nec se quicquam publici habere, in vincula duci cæptus est,' ut loquitur Livius, et tunc luculentam orationem habuisse dicitur P. Scipio, et alii illum, cum in vincula fratrem duci videret, repulisse a corpore ejus viatorem memoriæ reliquerint, et tribunis retinentibus magis pie quam civiliter vim fecisse, ut ex quorundam relatu commemorat Livius: et hoc est quod dicit Seneca ad Polyb. c. 32. 'Eodem enim die, quo viatoris manibus fratrem abstulerat, tribuno quoque plebis privatus intercessit.' *Tribuno plebis* dixit, cum alii dicant *tribunis*. Et recte monet Lipsius se non videre causam, cur eodem die dixerit, cum hoc eodem die, et statim contingerit. Forsan igitur cum *tribuno intercessisset* dicit, intelligit C. Minucium, qui fratri multam irrogaverat, et prædes poposcerat, et in vincula ducere affectaverat. A quo Africanus, ut hic Gellius testatur, proculdubio eodem die ad collegium tribunorum provocaverat.

Prædes] Sponsores in causa publica. Festus: 'Præs est is qui se obligat populo, interrogatusque a magistratu, si præ sit, ille respondet præ.' Scalliger pro *præs sit*, legit *præs est*, id est præsens est, et se sponsores exhibet. Sed Varro dicit a præstando dictum.

Ad collegium tribunorum provocabat] Primo luculentam orationem habuit, et deinde tribunos in auxilium vocavit. Tribuni cum in consilium secessissent, reliqui omnes præter Gracchum pronuntiaverunt; Prætori non intercedere tribunos, quo minus sua potestate uteretur, ut testatur Livius.

Octo tribuni] Decem numero cum essent, ex iis C. Minucius multam irrogaverat juxta Gellium, atque ita

non numeratur inter alios, Gracchus resistebat. Atque ita revera fuere octo.

INAUSPICATO] Nihil enim publice privatimque, nisi auspicato, gerebatur. Extat lex vetus Romuli, NE QUID INAUGURATO GERUNTO. 'Inauspicato' etiam sumitur pro inconsulto, temerarie.

Prehendi et in carcerem duci] Tribus jus competeat intercedendi, idque et solenni verbo fiebat, VETO: si quis resisteret, per viatorem prehendi et in carcerem abripi poterat, ita ut Consules quoque prehendi atque in vincula duci saepe jusserint. Factum hoc a Prætoribus Q. Terentio dicit Livius, Val. Maximus a Consule.

CUM L. CORNELIUS SCIPIO] Verba decreti Tiberii Gracchi ita recitat Livius lib. XXXVIII. c. 60. 'Quo minus ex bonis L. Scipionis, quod iudicatum sit, redigatur, se non intercedere Prætori. L. Scipionem (qui regem opulentissimum orbis terrarum devicerit, imperium populi Romani propagaverit in ultimos terrarum fines; regem Eumenem, Rhodios, alias tot urbes Asiæ devinxerit Populi Romani beneficiis, plurimos duces hostium in triumpho ductos carcere incluserit) non passurum inter hostes populi Romani L. Scipionem in carcere et vincula esse, mittique eum se jubere.' Livius tamen superius eadem fere verba Gellii habet, nimirum 'jarasse, sibi inimicitias cum Scipionibus, quæ fuissent, manere, nec se gratiæ querendæ causâ quicquam facere. Sed in quem carcerem reges et Imperatores hostium ducem vidisset P. Africanum, in eum se fratrem ejus non duci passurum.'

IN CARCEREM CONJECTAVERIT] De P. Scipione Africano hoc refert Gracchus apud Livium. Sed Valer. lib. IV. c. 1. L. quoque Scipionem appellat.

A COLLEGÆ VI PROHIBEO] Intercessio valida erat etiam inter tribus

nos ipsos, adeo ut, uno ex collegio vetante, irritæ esset reliquorum omnium actiones.

Sed damnatum] Vid. Livium lib. XXXVIII.

CAP. XX. Talem dives arat, &c.] Extat hic versus lib. II. Georg. v. 224. Divitem Capuam dixit vel propter divitias et luxum, vel propter ubertatem agrorum.

Vicina Vesevo] Vesevus mons Campaniæ incendiis nobilis.

Poëtam offensum] Servius ad lib. VIII. Æneid. ad hunc versum, 'Et quos maliferæ despectant mœnia Abellæ,' legi quoque testatur, *mania Bella*. Et addit: 'Multi Nolam volunt intelligi: et dicunt iratum Virgilium nomen ejus mutasse propter sibi negatum hospitium: et ita aperte noluisse dicere, sed ostendere per periphrasin. Nam illic Punica mala nascuntur, ut nunc Bella pro Nola posuerit. Alii volunt accipi ut sit Synalœpha, et legatur Mœnia Abellæ.' Aliter itaque Servius hæc narrat, verum Philargyrus ad citatum supra versum, 'vicina Vesevo Ora jugo,' ita inquit, 'Et hoc emendavit ipse qui Nolam posuerat. Nam postea offensus a Nolanis, qui eidem aquam negaverant, Ora pro Nola posuit.'

§ 2 Nam vocalis] Nonnunquam vocalium concursus ad elegantiam vel magnificentiam facit. Quod ex Cicerone et Virgil. liquet. Ita Poëta dixit 'Illo alto,' et alibi, 'Insulæ in Ionio magno.' Idem in Thucydide, Platone, Demosthene, Herodoto, Homero passim invenies.

Jucundo hiatu] Hiante enim et diducto ore fit illa pronuntiatio, quando illa est concursio vocalium.

'H δ' ἐρέην] Id est, 'Alter' (fons) 'estate definit similis grandini, Vel nivi frigida, vel ex aqua' (concreto) 'crystallo.' Extant versus Il. X. vs. 150. et 151.

Λάαν ἔκαστ' ὀδόνει] Id est, 'Lapidem sursum pellebat ad cacumen.' Extat

'OS. A. vs. 595. ubi de Sisyphe loquitur Poëta.

§ 3 *Minister vetuli*] Vetere vino delectabantur antiquitus Romani. De Surrentino vino illud ante annum vigesimum adhuc crudum esse, testatur Galenus lib. 1. de Antidot. cap. 8. Ita enim loquitur: 'De Surrentino autem quid me dicere opus est? quod omnes jam sciunt, ante annum ferme vigesimum adhuc crudum esse, vigesimo enim tandem anno viget, potuique aptum diu perseverat, nec facile amarescit, præstantiaque cum Falerno contendit.' Sed nullum erat vinum, quod ætate Falernum vince-ret. De Falerno Optimiano refert Plinius lib. XIV. cap. 4. In ducentesimum annum durasse. Illud autem nascebatur vel in Falerno agro, vel in Massico monte vicino, qui etiam Falernus dicebatur. Philargyrus ad verba Virgillii lib. 11. Georg. 'Bacchi Massicus humor,' ita dicit, 'Vinum a montibus Falernis, qui Massici dicuntur.' Hoc vinum nigrum erat. Martialis, 'Candida nigrescunt vetulo crystallis Falerno.'

Calices amariore] Manifesto 'amariore' pro meraciore intelligit, al-ludens ad Homericum, {*ὑπόρεον δὲ κέφαυε*. Quod diverse a Veteribus exponi solitum cognosces ex Plutarcho. Martialis autem aliter etiam exponit: 'Hic scyphus est, in quo misceri jussit amicis Largius Æacides vividiusque merum.' Hic largius et vividius est {*ὑπόρεον*. Ita Scaliger in Castig. in Catullum. Verum 'amariore' etiam interpretari quis posset, pro 'vetustiores.' Plinius lib. XIV. cap. 4. de vino Falerno:

'Etenim hæc natura vinorum in vetustate est, nec potari per se queunt, si non pervincat aqua, usque ad amaritudinem carie indomita.' Vina itaque amara præ vetustate aqua ita diluebantur, ut sentiri amaritudo non posset. 'Calices' itaque 'amariore', sunt minus aqua dilutæ.

Ut lex Postumia] In conviviiis regna vini sortiebantur, ut ex Horat. lib. 1. Od. 4. liquet. Symposiarchi illi modum bibendi statuebant. Qui magistri, arbitri conviviorum dicebantur; modiprætores Varroni apud Nonium. An autem hic legem publicam, quæ ita appellata forsitan a Postumio, qui eodem Cereri et Libero et Liberæ vovit, Cassius dedicavit, teste Dionys. lib. IX. an potius Postumium mulierem convivii magistram intelligit? De talibus conviviorum præfectis vide Arianum lib. 1. Dissert. Epieteti, et Lucianum in Saturnal. Plutarchum in Apophthegm. et Gel-lium nostrum lib. XV. c. 2.

Ebriosa acina] Vett. Editt. *Ebriosa acina*. Et forsitan ita legendum, cum in vett. edd. in seqq. *Ebriosi* legatur pro *Ebrioso*. Acinæ autem ebriosi dicuntur quod medio succi uvarum hæsitent.

Ebriosioris] In Coloniensi editione Gymnici legitur *ebriosiores*, ut ad 'calices' referatur.

CAP. XXII. *Equum adimere solitus*] Locus hic interpolatus. De Censorum potestate alibi actum fuit. Vide lib. V. c. 12. et alibi.

Sed mucus] Equestre.

Cato] M. Porcium Catonem varias Orationes scripsisse alibi diximus.

LIBER VIII.

CAP. I. *Hæsternæ noctu*] *Præcaldubio* Macrobius lib. I. Saturn. c. 4. descripsit sequentia ex Gellio, Auctore non nominato, ut solet. Verba ejus hæc sunt: 'Ennius enim, nisi cui videtur inter nostram ætatis politiores munditias respuendus, noctu concubia dixit his versibus: Qua Galli furtim noctu summa arcis adorti Mœnia concubia, vigilesque repente cruentant. Quo in loco animadvertendum est, non solum quod, noctu concubia, sed quod etiam, qua noctu, dixerit. Et hoc posuit in Annalium septimo: in quorum tertio clarius dixit: Hac noctatio pendebit Etruria tota. Claudius quoque Quadrigarius annali tertio: 'Senatus autem de noctu convenire, noctu multa domum dimittit.' Non esse abreputo hoc in loco id quoque admonere, quod Decemviri in XII. tabulis inusitate vox pro noctu dixerunt. Verba hæc sunt: SUI. NOX. FURTUM. FACTUM. EST. SUI. IM. OCCISIT. NOXUR. CAISUS. ESTO. In quibus verbis id etiam notandum est, quod ab eo quod est, *is*, non *cum* casu accusativo, sed *in* dixerunt.' Hæc omnia ex Gellio forsitan etiam iisdem verbis excerptit Macrobius. 'Noctu' itaque ac 'diu' (quæ Quintiliano lib. I. c. 4. adverbia sunt) veri sunt ablativi.

CAP. III. *Peregrinus Philosophus*] De quo Gell. lib. XII. c. 11. Lucian. in ejus vita, Ammian. lib. XXIX. M. Tyrius Orat. 37. Pausan. lib. II. Eliac.

Aspidæ occidentem] Ex hoc capite fragmentum snodoror apud Nonium in 'Halucinare.'

CAP. IV. *Quod Herodotus*] Verba Herodoti sunt lib. VI. Historiarum.

Illud tamen et piceæ, et cupresso, aliisque arboribus contingit, nisi fortasse cognationem inter has arbores esse voluerit, atque ideo pinus nomine appellaverit. Inter pinum certe et piceam magna convenientia. Pinus proprie Græcis *πίκρος*, picea *πέκινη* dicitur. Etiam aliquando confunduntur. Ita Theophrastus lib. III. c. 10. de plantarum Historia, ubi *περί τῆς πέκινης* agit, pinum intellexit. Namque illi *σπράβιλον* assignat sive nucem pineam, quæ ab Hippocrate et Aëtio *πίκκαλος* appellatur, ab aliis quoque *πίκος*; ut auctor est Galenus lib. VII. de Comp. med. sec. loc. c. 1. Pini quoque quædam maritimæ breves nuces edunt instar cupressi, non tamen rotundas, sed acuminatas. Ita ut has arbores confudisse videatur Herodotus. Sicuti etiam larix et abies quandam cognationem habent.

CAP. V. *Cælum stare pulvere*] Hæbes hoc apud Virg. lib. XII. *Æneid.* 'et sævus campis magis ac magis horror Crebrescit, propiusque malum est: jam pulvere cælum Stare vident.' Servius in Virgilium, Acro et Porphyrio, antiquissimi Horatii interpretes, exponunt 'plenum esse,' 'cooperiri.' Ita quoque intelligendam illud Lacilii 'pectus sentibus stare,' id est, 'plenum esse,' vel etiam 'horrere.' Vide Nonium in 'stare,' qui etiam quædam ex Gellio mutuatus videtur.

CAP. VI. *Theophrasti libro*] *Περὶ τῆς φύλας*. Citat eum quoque Gellius noster lib. I. c. 8. Atque ex illo libro quædam adducit Plutarchus in Catoine minore, et Hieronymus in Oseam præmio lib. III.

CAP. VII. *De natura et habitu mo-*

morie] Præter librum Aristotel. de Memoria et Rem. vide quoque l. ii. de Anim. c. 4. et lib. i. de Hist. an. c. 2. Memoria etiam bestiis, sola reminiscencia homini tribuitur.

De exuberantia aut interitu ejus] De admiranda memoria lege Plinium lib. vii. c. 24. Fabium lib. xi. c. 2. Senecam Patrem initio controversiarum, qui de se refert se eo ordine atque recitata essent duo millia nominum reddidisse. Similia narrat de Simplicio quodam Augustinus lib. iv. c. 7. de Anima. Lege miram historiam apud Muretum Var. Lect. l. iii. c. 1. De interitu memoriz vide Plin. lib. vii. qui de Messalla Corvino commemorat nominis sui oblitum fuisse. Similia itaque vel eadem narravit hic, ut arbitror, Gellius.

CAP. IX. *Quod Theophrastus*] Apud Diogenem Laërtium in vita ejus nihil tale invenio.

Quodque idem hoc Demostheni] Nihil hac de re apud Plutarchum in Demosthene, sed hoc commemoratur: cum decem legati missi essent ab Atheniensibus ad Philippum, atque inter illos esset Demosthenes, Regem ad Orationem Demosthenis accurate respondisse. Idem Ciceroni contigit, ut Appianus meminit lib. ii. de Bell. Civ. et Plutarchus ip. Cicer. dixit, accessisse enim ad dicendum trepidum, ac multis in causis medio ardore et statu orationis vix tandem horrere et tremere desisse.

CAP. X. *Eleusine*] Non, ut putat nonnemo, partem urbis Atheniensis intelligit, quam quadrurbem fuisse Festus affirmat: 'Quadrurbem,' inquit, 'Athenas Attius appellavit, quod scilicet ex quatuor urbibus in unam domicilia contulerant, Braurone, Eleusine, Pireæo, Sunio.' Duodecim in unam contraxisse Theseum scribit Strabo lib. ix. Eleusinem hanc Atticæ urbem fuisse Cereri consecratam, ex Mela, Ptolemæo, aliis, notum est.

Præstigiis] Vano ostentatore, iastar illorum qui præstigiis populum ludunt. Non opus est itaque ut hic laboret H. Stephanus.

Formidines] Intelligit captiosa argumenta. Formido enim erat linea variis plumis pennisque avium cersa, quæ ad retia ponebatur, et sic genus omne ferarum inducebat. Seneca lib. ii. c. 12. de Ira: 'Nec mirum, cum maximos ferarum greges linea pennis distincta contineat, et in insidias agat, ab ipso effectu dicta Formido.' Hanc aperte describit Nemesianus: 'Linea quinetiam magnos circumdare saltus Quæ possit, volucresque metu concludere prædas, Digerat innexas non una ex alite plumas. Namque ursos, magnosque sues, cervosque fugaces Terrificant, linique vetant transcendere septum.' Et Seneca lib. i. de Clementia: 'sic feras lineis et plana conclusas contine, easdem a tergo eques telis incessat; tentabunt fugam per ipsa quæ fugerant, proculcabantque formidinem.' Usus quoque Apuleius in Apolog. Oppianus lib. iv. de Venat. *δειμαλὴν μέθοδον*, id est, 'lineam formidolosam,' et *δαίμα πολέχρουν*, 'formidinem multicolorem,' appellat. Formido autem a formis, sive imaginibus vel picturis et terriculamentis rerum nomen accepisse videtur. Vide Colv. ad Apuleium p. 258. et Turneb. lib. v. Adv. c. 5.

CAP. XI. *Per Dionysia*] Festis enim diebus præcipue Liberi patris majori impensa genio indulgebant. Immania hæc sacra vocat Arnobius lib. v. 'Bacchanalia,' inquit, 'etiam prætermittamus immania, quibus nomen Omophagys Græcum est: in quibus furore mentito, et sequestrata pectoris sanitate, circumplectis vos angibus, atque ut vos plenos Dei numine ac majestate doceatis, caprorum reclamantium viscera cruentatis oribus dissipatis.' De serpentibus, quibus se incingebant, etiam Catullus de

Nephtis Thetidis et Pelei, 'Pars sese tortis serpentibus incingebat,' Euripides in Bacchis, Plutarchus in Alexandro, Clemens in Protreptico. Alia quoque ibidem festa Dionysia refert Arnobius, in memoriam ejus quod Liber discerptus fuerit a Titanibus, frustatim in ollam coniectus ut coqueretur, qui a Jove fulmine in tartara fuerint coniecti.

CAP. XII. *Plerique omnes*] Si plerique, quomodo omnes? Idem est, 'atque ferme omnes.' J. Scaliger lib. vii. de Re Poët. cap. ult. ita interpretatur: 'quomodo dicimus sex septem subintellecta disjunctiva vel, item plus minus, pro plus vel minus: sic et dicimus plerique omnes, pro vel plerique, vel fortasse omnes: sed plenus quoque pro plenus sumitur a Græco πλήρης. Ita esset, plene omnes.'

CAP. XIII. *Quopsones*] Corruptum vocabulum: pleræque editiones veteres legunt *Qpsones*, nullo sensu. Scaliger invenit in libro scripto Bituricensi *Espones*, pro quo legit *Eudones*, pag. 32. ad Fragm. Em. temp. a Punico *Haudoni*, quod denotat χαίπεσις. Forsan *Eudones* videtur dictum pro *Adonis*. Æolica dialectus a crebro mutat in *au*, ut *vads*, *vauis*, *êp*, *abp*, *ab* vero in *eb* quoque mutatur. Forsan igitur *Eudones* pro *Adonis* Afris dicebatur. Quod Græcum

putavit esse Gellius, cum revera Syriacum vel Phœnicium sit. Intelligi tamen forsân potest *êdōnēs*, qui idem atque *êdōn* teste Hesychio. Sed hæc sunt conjecturæ.

CAP. XV. *Tractatus*] Forsan *taxatus*. 'Taxare,' inquit Festus, 'idem est quod convitiis tangere.'

A C. *Cæsare*] Quid hoc capite comprehenderetur ostendit Macrobius lib. ii. Sat. cap. 7. cum enim Laberius invitus in scenam a C. Cæsare productus esset, ut ipse ageret mimos quos scriptitabat, mordaciter in Cæsarem invectus est, inprimis his versibus: 'Porro Quirites! libertatem perdimus.' Et paulo post adjecit, 'Necesse est multos timeat, quem multi timent.' Cum Laberius a P. Syro victus esset, Cæsar arridens hoc modo pronuntiavit, 'Favente tibi me victus es, Laberi, a Syro.' Quod Laberius sequenti versu ultus est, quibus innocebat Cæsari non fore perpetuam tyrannidem, nec Publium Cæsaris favorem semper experturum, quamvis de se ipso loqui videretur. Versus tales sunt: 'Non possunt primi esse omnes omni in tempore. Summum ad gradum cum claritatis veneris, Consistes ægre; et quum descendas, decides. Cecidi ego: cadet qui sequitur: laus est publica.' Vide et Gellium nostrum lib. xvii. c. 14.

LIBER IX.

CAP. I. Q. *Claudius*] Quadrigarius. Vide supra i. 7. et alibi.

A *Metello*] An Metellus Numidicus, an alius intelligatur, dubium est. De Numidico vide vi. 11.

Spargunt fortissime] Sagittas ex arcibus, lapides vel glandes ex fundis,

qui summo cum impetu mittebantur. De Funditoribus sive Balauribus ita loquitur Diodorus Siculus lib. vi. 'In prælio lapides multo majores quam reliqui jactant robuste, ut aliquo tormento lapis missus videatur. In urbium expugnatione lapidum jactu

eos, qui desuper ex propugnaculis tuentur mœnia, vulnerant. In pugna vero acuta, galeas, omneque armorum genus confringunt.' 'Spargere' itaque vel de sparsione sagittarum lapidumque intelligi potest, (quod peculiare hic vocabulum,) vel de ipsa sagittariis et fronditoribus. Ennius, 'Postquam defessi sunt stantes, spargere sese,' pro dispergere, diffundere.

Deorsum versus] Loquitur de sagittis et lapidibus, quæ arcu, ballista fundaque jaciuntur, secus si quis pila hastasque vel lapides manu torqueat, tum enim ex superiori loco major vis atque impetus est, inprimis si non longe perpendiculi linea absit. Hinc Tac. lib. xvii. 'ingerunt,' inquit, 'desuper Othoniani pila, librato magis ac certo ictu, adversus temere subeuntes.' Livius lib. vii. Dec. i. 'Præter virtutem, locus quoque superior adjuvit, ut pila omnia hastæque, non tanquam ex æquo missa vana, quod plerumque fit, caderent, sed omnia librata ponderibus figerentur.' Et lib. x. Dec. 3. 'Pœni vana pleraque, utpote supino jactu, tela in locum superiorem mittebant. Gravior ac pondere libratior superne ex onerariis ictus erat.' Ita interpretatur hunc locum Hier. Magius lib. ii. Var. c. 16. Sed superiora loca de ictibus et fixationibus telorum propinquis intelligi possunt.

Multo minus] Erant ergo inferiori loco.

A pinnis] Acuminibus murorum, vel fastigiis.

Hostis] Vet. Ed. *hostes*: sensus est, quod facillime hostes a mœnibus et muris depellerent. 'Defendere' pro 'arcere' etiam Propertius et alii utuntur.

Antonium Julianum] Vide i. 4.

CAP. II. *Herodem Atticum*] Vide lib. i. c. 2.

Barbam et pallium] Promittere barbam et pallio detrito uti Philosopho-

rum erat vanum insigne. Barbam ideo 'sapientem' appellavit Horat. l. ii. Sat. 1. 'tempore quo me Solatus jussit sapientem pascere barbam.' Hinc philosophi barbati magistri dicebantur: 'barbatum hæc crede magistrum Dicere, sorbitio tollit quem dira cicuta.' Inde apud Græcos proverbium, *ἡ πόρνος σοφὸς*. palliastrium autem detritum, ut plurimum erat, vel 'scissile,' ut Apuleius lib. i. Met. Socrati tribuit. Vide Aristophanem *ἐν Νεφέλ.* imprimis Lucianum de Auct. vit. qui tale palliolum *τριβάνιος παλίδουρον* appellavit. τὸ διαφθυρὸς τοῦ τριβάνιος appellat Lærtius in Antisthene. Huc refer quoque l. viii. C. de Prof. et Med. et Apuleium in Flor.

Nascitamus] Cognoscamus.

Ganearum] Tabernarum, lupanarium.

§ 2 *Musonius*] Philosophus Stoicus, cujus proluxa fragmenta a Stobæo citantur. Fuit familiaris Apollonio Tyanæo, et sub Nerone periiit. Vide Suidam.

Æruscanti] Ita Ascensiana Par. edit. et posteriores, vet. editt. *circumstanti*: æruscare autem est, stipem et æra undique colligere; Græcis dicuntur *χαλκολόγῳ*, et æruscatores *χαλκολόγοι*, qui cibum questumque ex mendaciis captabant, ut loquitur Auctor noster lib. xiv. c. 1.

Ἄξιος οὖν ἐστὶν ἀργυρίου] Id est, 'dignus igitur est argento.' Dignus argento, ut ita illum confestim dimittamus, vel innuit tacite pecuniæ possessionem sæpe indignis contribui. Forsan alludit ad servos *ἀργυροπράπτον*, qui pretio comparantur.

Probra] Ita membranae Giseli. et vetus edit. aliter, *probrose*: ut Terentius hominem sceleratum 'scelus' appellat, ita hic Gellius homines probrosos et conviciis dignos 'probra' appellat.

§ 3 *Harmodii et Aristogitonis*] Qui Hipparchum filium Pisistrati occide-

erat Panathenæorum tempore. Ipsi ambo a satellitibus occisi, plerique alii torti et supplicio affecti. Eisdemque postmodum tanquam libertatis auctoribus statum erectæ, ut Pausanias testatur, et Plinius lib. xxxiv. c. 4. qui eodem anno hoc contigisse dicit, quo Romæ pulsi sunt Reges. Vide et Gellium nostrum lib. xvii. c. 21.

Hippiam tyrannum] *Hipparchum* voluit dicere. Nam post Hipparchi cadem (quem tamen moderatum et eruditum fuisse scribit Plato in Dial. de Lucii cupid. secus atque Diodorus, qui violentum et sui impotentem fuisse dicit,) Hippias tres annos tyrannidem obtinuit, et quarto pulsus ad Darium confugit, anno vicesimo ante Marathoniam pugnam, ut ait Thucydides. Pisistratidarum autem tyrannis extincta est Alcmaeonidarum opera, et auxilio Lacedæmoniorum. Vide Thucydidem lib. vi. Herod. lib. v. et vi. sed Gellius dicit 'adversos' fuisse Hippiam interficere, ita ut innumere videatur in animo habuisse, sed frustra. Hipparchum itaque occiderunt conjurati. Heracles lib. de Polit. per errorem eum cæsum refert, cum fratrem juniorem Thessalum interimere cuperent: Hipparchum enim longe commodiorem duobus fratribus fuisse. Longe aliter hæc narrat Justinus, cujus verba audire operæ pretium est: 'Post ejus mortem' (Pisistrati) 'Diocles alter ex filiis, per vim stuprata virgine, a fratre puellæ interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendit jubet: qui cum per tormenta confisos cordis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quærenti tyranno an adhuc aliqui conscii essent, neminem ait superesse, quem amplius mori gestiat, quam ipsum tyrannum. Qua voce ejusdem se tyranni victorem, post vindictam pudicitie sororis, os-

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

tendit. Hujus virtute cum admonita civitas libertatis esset, tandem Hippias regno pulsus in exilium agitur: qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti Atheniensibus bellum, sicuti supra significatum est, adversus patriam suam offert.' Vide Meursium in Pisistrato.

Decreto publico] Græci dicerent, *δημόσιον*.

Prænomena patriciorum quorundam] Suetonius in vita Tiberii cap. 1. de gente Claudia: 'cum prænominibus cognominibusque variis distinguere-tur, Lucii prænomen consensu repudiavit, postquam e duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinii, cædis alter convictus est.' Ita decreto cautum fuit, ne quis gentis Manliæ M. Manlius vocaretur. Liv. lib. vi. Festus in 'Manliæ gentis,' &c. Dio lib. xi. 'Edicto,' inquit, 'cautum, ne quis ex ea familia M. prænomen et ferret.' De L. Tarquinio Collatino, qui propter nomen Tarquinii invisus erat, et urbe pulsus, vide Liv. lib. ii.

Vocabula] Nomina: ita non semel Tacitus loquitur.

CAP. III. *Macela*] Ita recte: vulgo *Macedones*. Macedoniæ partem *Maceriæ* appellatam fuisse scribunt Stephanns de urbibus et Hesychius, et inde totam regionem nomen accepisse Eustathius in Dionysium Periegetem. Macetæ itaque Macedones sunt. Quos arbitrantur nonnulli cum מַכַּי in sacra scriptura eosdem esse. Sicut enim a Javan *Idæus* dicti, qui et Iones, ita a Cethim filio Javan Cetheos dictos. Utique Machab. i. habetur 'Alexandrum egressum terra Cethim.' Citium quoque Macedoniæ urbs Liv. l. xlii. et Citus mons Macedoniæ. Xenoph. de Ven. Vide Bochartum in sno Phaleg.

Incluta illæ Demosthenis orationes] Vide Philippicas Demosthenis, sicuti etiam passim servitutem Græciæ imminere a Philippo ostendit, qui ab eodem *παροιῖος* 'veterator' dictus est

4 M

Olynth. 1. in pr. Philippus autem ad Chæroneam urbem Bœotiæ victor, Græciæ dominus, evasit. Vide Diodorum Siculum lib. xvi. c. 87. Plutarchum in Alexandro cap. 14. ac Demosthene c. 26. Strabonem lib. ix. Pausaniam in Achaicis et Bœoticis.

Vocificant] Ita membranæ Gisellini teste Lipsio. Vet. Edit. *notificant*. Usus hoc quoque vocabulo Varro de R. R. libr. iii. 'Itaque insectantes a se ejiciunt fucos: quos vocificantes plures persequuntur etiam paucæ:' ita autem dictum, ut 'rumificant:' forsitan tamen scriptum *vociferant* pro *vociferantur*: sciendum tamen *notificant* etiam Latinum esse. Ovid. lib. i. Eleg. 2. 'Atque modum pœnæ notificare velis.'

Affectus] Occupatus, nove.

A liberali tamen Musa] Demosthenes ipse Philippum 'hominum eloquentissimum' appellat in Orat. de Fals. Regat. et Polyænus Stratag. lib. iv. non minores eum res oratione quam prælio confecisse scribit, et pluris æstimasse verbis quam armis parvas victorias. Justinus lib. ix. c. 8. 'Inter hæc eloquentia et insignis oratio, acuminis et sollertiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatu.'

Quin lepide comiterque] Justinus: 'Blandus pariter et insidiosus alloquio; qui plura promitteret, quam præstaret: in seria et jocos artifex.'

Epistolarum] Extant apud Demosthenem variz Epistolæ Philippi ad S. P. Q. Atheniensem. Una proluxa est, qua bellum Atheniensibus indicit: ad quam Epistolam Orationem habuit Demosthenes.

§ 2 *Ut eductus*] Educatu. Plato lib. de Leg. educationem arcem et caput esse omnis virtutis affirmat. Vide Plutarchum de Educ. Liber.

CAP. IV. *Brundisium iremus*] Opidum hoc est Calabriæ, ad mare

Adriaticum, unde facili in Græciam, et ex Græcia in Italiam, transitus.

Portu illo incligto] Portum hunc ita describit Strabo l. vi. Καὶ ἐβλήσαντο πολλοὶ κλείονται λιμένες ἑκλυστοὶ, πολλῶν κόλπων ἀπολαμβάνομένων ὧςδε, ὥστε δοκεῖναι κέρασι διόφρου τὸ σχῆμα. ἀφ' οὗ καὶ τοῦνομα. σὺν γὰρ τῇ πόλει κεφαλῇ μάλιστα διόφρου προσέσκειν ὁ τόπος. Id est, 'Ad hæc Brundisium portum habet' (quam Tarentum) 'commodiorem. Quippe multi includuntur uno ostio portus, ab omnibus fluctibus intus; intus receptis intra fauceis multis sinibus; ita uti eorum forma cornibus cervinis similis sit; locus enim cum ipsa urbe maxime cervini capitis speciem habet.' Lucanus lib. v. 'curvique tenens Minoia tecta Brundisii, clausas ventis brumalibus undas Invenit, et pavidas hiberno sidere classes.'

Præpetem] De quo alibi dictum est lib. et cap. vi.

Incredulæ] Quæ a nullo facile credi possent.

Aristeas Proconnesius] Vixit tempore Cyri et Cræsi, et carmine scripsit historiam hyperboreorum Arimasporum, ut testatur Herodotus lib. iv. et Strabo lib. xiiii. Quales fabulas scripserit ex Plinio lib. vii. Nat. Hist. c. 2. liquet. Quin et fabulosa de ipso Aristeas comminiscuntur Veteres. Vide Apoll. in Histor. Mirab. 2. Maximum Tyrium dissert. 22. et 28. Origenem contra Celsum lib. iiii. alios.

Isigonus Nicaensis] Plinius lib. vii. Nat. Hist. cap. 2. quædam etiam ex illo citat, quæ hic quoque commemorat Gellius.

Ctesias] Vixit tempore Cyri junioris, et Artaxerxem sanavit, ut Diodorus Siculus lib. ii. testatur. Quæ scripserit Photius ita indicat: 'Ctesiaz Cnidii Persica libris viginti tribus continentur: sed in sex priori-

bus res Assyriorum, et quomunque res Persicis præcessore, tractat: a septimo autem libro de Persicis rebus agit: ac in septimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, et decimo tertio, quæ ad Cyram, et Cambysem, et magnum illum Dariam et Xerxem spectant, commemorat. Idem Photius pleraque Herodoto contraria scripsisse testatur, illumque fabularum scriptorem appellasse. Sed ipse nihil minus est quam *ἀξιώζωνες*, ut affirmat Aristoteles lib. viii. Hist. Anim. c. 28. Ita ut mirum sit Diodorum Siculum illam secutam fuisse. Præter hæc etiam Indica scripsit, ut ex Photii Excerptis liquet. Vide Vossium de Hist. Gr. lib. 1. c. 5.

Oncicritus] Qui res Alexandri Magni, cuius comes erat, fabulose scripsit. Mentionem quoque ejus facit *Arrianus* lib. vi. de Exped. Alex. Strabo, Plutarchus in Alexandro.

Phylostephanus] Meminit quoque ejus scholiastes Apollonii lib. 1. *Phylostephanus* apud Serv. forte idem.

Hegesias] De quo Cicero in Bruto, et Dionysius Halic. *περὶ Σουδῶς. βρομ.* Strabo lib. xiv. sub Ptolemæo Lago et Philadelpho vixit.

Ἀρπίδες] Auditus experts.

§ 3 *Auditiones*] Ita in scriptis, vulgo, *auditionibus*, Græci *ἀρπίδες* appellant.

Ἀνθρωποφάγοι] Hominum devoratores. Ex *Isigono* idem scribit *Plinius* lib. vii. Hist. Nat. c. 2. 'Priores Anthropophages, quos ad septentriones esse diximus, dierum decem itinere supra Borysthenem amnem, oscibus humanorum capitum bibere, catibusque cum capillo pro mantilibus ante pectora uti, prodidit *Isigonus Nicæensis*.' De Anthropophagis scribit quoque Herodotus in Melpomene, de Scotis Hieronymus idem commemorat. In novo orbe complures tales Populi reperiuntur.

Αἰμασπί] Quos *Æschylus* ideo *αἰμασπί* vocavit. Ipsum quoque *Ari-*

masporum nomen ex re illis inditum putant. Scythica enim lingua *ari* unum esse, *maspon* oculum. Sed quibus curæ fuit veritatem rerum diligentius indagare, eam gentem arcu et sagittis excelluisse memorant, quæ cum dirigerent, alterumque, ut sit, oculum clauderent, adsiduque in eo studio essent, dieti sunt uno tantum oculo uti. Fortassis etiam, quod ei rei a pueris adsuescerent, alterius oculi orbe erant contractiore: versaque paulatim, ut sæpe accidit, in naturam consuetudine patrum similes filii nascebantur: quæque in patribus deformitas ex oculorum inæqualitate *ἐντρίφυτος* et adventitia, eadem in filiis innata atque inrita erat. Ita certe de quibusdam in Asia populis gravis anctor Hippocrates narrat; cum apud eos pulchrum haberetur oblongo capite esse: ob idque nutrices recens editorum infantium tenella capita manibus contrectando ac comprimendo, globosam et orbicularem figuram corrumpere, eaque fastigiarent, ac fasciis etiam adstricta in acumen crescere cogerent, paulatim studium in naturam vertisse, ut omnes in gente oblongis capitis nascerentur; ex eoque Macrocephalos vocari. Ita scribit Muretus Var. Lect. lib. xii. c. 8.

Cyclopes] Quos fingunt Poëtæ oculum in fronte habuisse, et Siciliam incoluisse. Addit *Plinius* et *Λατρίγονας*.

Singularia] Ita Gellius loquitur pro *singularia*. Turpil. 'Homo unica natura et singularia.' Ita 'peculiaris res' dicuntur apud *Ulpianum* in l. iv. § fin. ff. de Doli Except.

Vestigia] Plantas pedum.

Retro porrecta] *Plinius*, 'aversa crura plantis, eximie velocitatis, passim cum feris vagantes.'

Albania] Quæ erat regio Scythiæ ad mare Hyrcanum. *Pomponius Mela* lib. iii. c. 5. 'Intus sunt ad Caspium sinum Caspii, et Amazonæ, sed

quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanum Albani, et Moschi, et Hyriani.'

Qui in pueritia canescant] Non temerarium est, quod in Ms. legitur, in *pueria*. Ne errorem suspiceris, in margine repetita vox est. Et id ejus libri olim scriptor solitus in rarioribus vocibus. *Lips.* Forsan scribendam *puertia*. Quod autem dicitur, 'in pueritia canescere,' forte illi ita visi quod albicantibus vel subflavis comis essent, quod lixivio quoque olim, sicut etiam nunc, Batavos Germanosque effecisse ostendit Martialis lib. viii. Epig. 33. et lib. xiv. Ep. 26. ubi dicit, 'Caustica Teutonicos accendit spuma capillos.' Porro idem ex Isigono tradit Plinius his verbis: 'Idem in Albania gigni quosdam glauca oculorum acie, a pueritia statim canos, qui noctu plus quam interdiu cernant.' Nimirum qui glaucis oculis præditi, instar felium, splendore suo aërem tenebricosum nocte illustrant. per 'aciem' autem non pupillam oculi, sed iridem intelligit Salmasius. Pupilla, sive κόρη omnibus animalibus nigra. Iris est circulus qui pupillam ambit, et diversos colores induit. Vide Salmas. ad Solinum p. 190.

Plus cernant oculis] De glaucis oculis idem refert Aristoteles lib. v. de Gen. Anim. cap. 1.

Borysthenem] Fluvius hic est Sarmatiæ Europææ Ptolemæo.

Longe colunt] Id est, 'habitant.' Plinius dicit 'itinere dierum x. supra Borysthenem.'

§ 4 *Plinii Secundi*] Extat locus lib. vii. Hist. Nat. c. 2. his verbis: 'In eadem Africa familias quasdam effascinantium Isigonus et Nymphodorus tradunt, quarum laudatione interessant probata,' (ἀπόβαρα sive oves intelligit; an potius probata, id est, laudata?) 'arescant arbores, emoriantur infantes. Esse ejusdem generis in Triballis et Myriis adjicit Isigonus,

qui visu quoque effascient, intermantque, quos diutius intueantur, iratis præcipue oculis; quod eorum malum facilius sentire puberes. Notabilius esse quod pupillas binas in singulis oculis habeant.'

Voce atque lingua effascinantium]. Quæ, sicuti etiam visu vel tactu, fiebat effascinatio vel incantatio. Si quæ autem impensius laudarentur, fascino obnoxia credebantur: Virgilius, 'Ant si ultra placitum lauderis, baccare frontem Cingite, nè vati noceat mala lingua futuro.' Qui itaque alium landabant, addebant 'præfiscini' vel 'præfiscine,' id est, sine fascino; ut testarentur non se fascinandum sed landandi animo, sine ullo livore, candideque loqui. Qui tamen landabatur, ei credebant nihil laudationem nocituram, si amuleto quodam præmunitus esset. Præterea superstitio Veterum finitum numerum obnoxium fascino credebatur; unde Catullus Epigr. 7. 'Tam te basia multa basiare Vesano satis et super Catullo est, Quæ nec pernumerare curiosi Possint, nec mala fascinare lingua.' Quod uti vitarent, 'præfiscini' verbum addebant, quo omnem invidiam amolirentur.

Illyriis] Quorum regio ad dextrum latus maris Adriatici extenditur.

Pupulas in singulis oculis binas] Vet. Ven. ed. *pupillas*: hi Græcis Δίκεροι tam viri quam mulieres a gemina pupula ita dicebantur; non ideo autem ita dicti, quod in eorum oculis congeminares istud breve punctum, quod tuemur; sed quod iridem ipsam duplici colore haberent: nam exterior iridis cireneus, qui albam contingit, in illis niger erat, et ejusdem coloris cujus pupilla: hinc duplicem habere pupillam crediti. Hi sunt, quos *δαορυπόκους* etiam vocatos. scribit Hesychius. Nam τὴν ἄλω nigram habent, hoc est, extimum iridis circulum, iridem ipsam cæsiæ, aut alio colore, pupulam nigram. *Salmas. ad*

Solinum p. 190. et 191.

§ 5 *Caninis capitisibus et latrantibus*] Plinius lib. vii. cap. 2. 'In multis autem montibus genus hominum capitisibus caninis ferarum pellibus velari, pro voce latratum edere, ungibus armatum venatu et ascupio pasci. Horum supra centum viginti millia fuisse, prodente se, Ctesias scribit.' De his Cynocephalis Ctesias in Indiciis apud Photium ita scribit: *καὶ ἐνταῦθα μὲν παρ' ἐκείνων λεγόμενα, αὐτοὶ δὲ δύναται διαλέγεσθαι*, id est, 'Ipsi, quæ alii loquuntur, intelligunt, ipsi loqui nesciunt.' Eidem *Ἡμικύβητες* Apollonio dicuntur.

Monocoli] *Κῶλα* vocantur crura, hinc *μονόκωλα δένδρα*, quæ unico tantum stipite et trunco a terra attolluntur. Et *μονόκωλα* ædificia, quæ plura membra adjuncta non habent, sed singulari structura surgunt. Vide Salmas. ad Solin. p. 1006. et ad Hist. Ang. p. 118. Legitur quoque hic et apud Plinium *Monocollei*. Sed tum scribendum esset *μονοσκελεῖς*. Etiam corrupte *Monomeri* dicuntur in optima Ed. Ven. And. Catharensis mcccc. lxxvii. Eodem dicit Plinius 'Sciopodas vocari, quod in majori æstui humi jacentes resupini umbra se pedum protegant.'

Saltuati] Saltu, aut saltando.

Viracissima] Admodum vegetæ.

Nullis cervicibus] Idem scribit Plinius. Sed hæc ad monstra referenda. Vide Fortunium Licetum de Monstris. Hugo tamen Grotius lib. iv. Histor. in fine ita loquitur: 'Quædam horum tamen, et quod certiori testimonio firmatur, capite truncos homines, qui vultus in pectore gerant, aut esse, aut colli brevitate erectisque humeris tales videri, haud pertinaciter refellam, satis gnarus, ut alibi ignium intemperie, ita vi frigoris nimia peccare naturam.'

Et avium ritu plumantibus] Plinius ita scribit: 'Ad extremos fines Indię ab oriente, circa fontem Gangis,

Astomerum gentem sine ore, corpore toto hirtam, vestiri frondium lanegine, halitu tantum viventem, et odore, quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullumque potum, tantum radicum florumque varios odores et sylvestrium malorum,' (Strabo addit *ἐστὼν κρίων*), 'quæ secum portant longiori itinere, ne desit olfactus: graviore paulo odore exanimari.' Uti hæc fabulosa, ita odore nonnihil vitam posse protrahi ex Medicis constat. Quod autem dicit Auctor noster, 'avium ritu plumantibus,' de ipso corpore intelligere ridiculum, nam hodie quoque videntur induti ornatique veste plumanti serica.

Cibatu] Cibo: ita Plinius quoque loquitur.

Pygmæos quoque] Fabula de Pygmæis, quos Plinius in India, Mela in confinio Troglodyticæ et Æthiopię, alii in Scythia ponunt, inde nata videtur, quod summus calor Solis, et summum frigus corpora exigua et contorta generat. Strabo lib. xvii. Geogr. affirmat, in interiori Æthiopia omnia fere animalia exigua nasci, atque hinc natam de Pygmæis fabulam. Ita ad septentrionem extremum contorta et brevia corpora Samoidæ habent. Vide Arist. lib. ix. Anim. et lib. ii. de Gen. anim. circa finem, et Sect. 10. Probl. qui rationem reddit unde nani, pumilliones, contortisque membris homines nascantur. Vide quoque Bartholin. de Pygmæis.

§ 6 *Plinius Secundus*] Extant sequentia verba lib. vii. c. 4.

De Canide et Cænæ] Cænæ compressa a Neptuno ab illo hoc obtinuit, ut in virum mutaretur, et invulnerabilis esset. Vide Ovid. xii. Metamorph. et Virg. Æneid. vi. Apollonii interpretem, et Eustathium in lib. i. Iliad.

§ 7 *Deportatum in insulam*] Julius Obsequens libello de Prodigis variis locis dicit, hermaphroditos aruspici-

cum præcepto in mare deportari, undisque submergi solitos. Vide Jac. Durantium Variarum lib. 1. c. 3.

[*Licinius Mucianus*] Meminit ejus Plinius variis in locis, Tacitus 11. Hist. Sueton. in Vesp. c. 6. et c. 13.

[*Argis*] Civitas hæc Peloponnesi, non procul a Mycenis.

[*Smyrna*] Urbs hæc Ionæ: vide Strabonem lib. xiv.

[*L. Cossicius*] Aliud igitur nomen feminæ.

[*Thydritanum*] *Θύδριον* oppidum Africae Ptolemæo. Meminit quoque Plinius lib. v. c. 4.

[*Quos hermaphroditos vocamus*] Vide Baubinum l. 11. De Hermaphrod. et monstros. part. nat.

[*In deliciis*] Propter teneriorem habitum.

CAP. v. *Epicurus, &c.*] Vulgaris est opinio Epicurum in voluptate corporis summum bonum constituisse. Cæterum Diogenes Laërtius non tantum ostendit temperanter vixisse, verum etiam virtutibus nobilem fuisse. Qualem autem voluptatem intelligat, ipse Epicurus Epistola ad Menæceam demonstrat his verbis: *τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν φρόνησις διὰ καὶ φιλοσοφίας τιμωτέρον ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ἧς αἱ λοιπαὶ πᾶσαι πεφύκασιν ἀρεταί, διδασκόμεναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἡδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμου, καὶ καλῶς, καὶ δικαίως, οὐδὲ φρονίμως, καὶ καλῶς, καὶ δικαίως, ἄνευ τοῦ ἡδέως συνεφεύκασιν γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῷ ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀχώριστον.* Id est, 'Horum vero omnium initium est idemque maximum bonum prudentia. Quocirca et Philosophiæ præstat prudentia, ex qua una reliquæ omnes natæ sunt virtutes, quibus docemur, non posse nos jucunde vivere nisi prudenter, et honeste, et juste; nec rursus prudenter, et honeste, et juste, nisi jucunde vivamus. Sunt enim jucundæ vitæ virtutes innatæ, neque ab his jucunda vita separari potest.' Quinetiam an-

tea inventus fuit ipse Epicurus in eos, qui imperite existimabant voluptatis nomine *ἀσώτων* se intelligere. Ipse quoque temperantiam commendat, multumque ad sanitatem conducere, et ad vitas munia exercenda impigrum reddere affirmat. Quo respexit Horatius, imo ipsa verba Epicuri expressit, 'Quin corpus onustum Hesternis vitlis animum quoque prægravat nua, Atque affigit humo divinæ particulam aenæ: Alter ubi dicto citius curata sopori Membra dedit, vegetus præscripta ad munia argit.' Vide quoque Ciceronem lib. 11. de Fin. Stobæum de Epicuro Serm. xv. et xvii. Porphyrium lib. 1. de Abstin. ab Animat. Hanc sententiam Epicuri de voluptate exprimit quoque Cicero sub persona Torquati lib. 1. de Finibus, 'Clamat Epicurus, is quem vos voluptatibus deditam esse dicitis, non posse jucunde vivi, nisi sapienter, honeste, justeque vivatur; nec sapienter, honeste, juste, nisi jucunde.' Vide Senecam lib. iv. de Benef. c. 2. et c. 10. et seqq. de Vita Beata, et Ciceronem lib. 111. de Offic. c. 33. Distiuguit quoque Lactantius Epicuri sententiam ab Aristippi, cum lib. 111. de Fals. Sap. cap. 7. ita scribit, 'Epicurus summum bonum in voluptate animi esse censet, Aristippus in voluptate corporis.' Si voluptatem qualemcunque intellexit Epicurus, ut plerique volunt, vide quæ contra eos, qui voluptatem bonorum finem statuunt, scripsit Aristot. x. Moral.

[*Σαρὼς*] Id est 'corporis' (vel carnis) 'firmam constitutionem.' Eodem fere modo Metrodorus perfecte putabat beatum esse, 'cui corpus bene constitutum esset, et sit exploratum semper futurum,' ut Cic. 11. Tuscul. et 11. de Fin. et l. 111. Offic. testatur. vide Plut. lib. 1. *ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστὶν ἡδέως κατ' Ἐπικουρῶν.*

[*Antisthenes*] Vide Diogenem Laërtium in vita Antisthenis.

ἡσυχίαν μᾶλλον ἢ ἡσθεῖαν] Id est, 'insanire potius, quam voluptatem captarem.' Idem refert Laërtius in vita Antisthenis, Sextus Empiricus lib. x. adversus Mathem. Theodoretus serm. 12. de Virtute Activa.

Spensippus] Platonis discipulus, de quo vide Laërtium.

Vetusque omnis Academia] Platonis philosophia mixta fuit ex Heraclitica, Pythagorica, et Socratica, atque hinc secta vetus appellabatur Academia. Vide Laërtium in vita Platonis, Apuleium de Dogm. Plat.

Zeno censuit voluptatem esse indifferens, id est, neutrum] Cicero III. de Fin. 'Indifferentium alia estimabilia esse, alia contra, alia neutrum. Quæ estimanda, eorum in aliis satis esse easse, quæ nobrem quibusdam antepomerentur; ut in valetudine, integritate sensuum, vacuitate doloris, divitiis, gloria; alia autem non esse ejusmodi. Itemque eorum, quæ nulla estimatione digna essent, partim satis haberi causas, quare rejicerentur: ut dolorem, morbum, sensuum amissionem: partim non. Atque hinc expertum esse illud, quod Zeno προηγμένων, contraque quod ἀποπροηγμένων appellavit. Προηγμένα 'præposita,' ἀποπροηγμένα 'rejecta' Idem Cicero appellat I. Acad. 'Præposita' autem, vel potius 'præcipua' dicit esse Sextus Empiricus, 'quæ satis habent dignitatis, rejecta quæ satis indignitatis.' Vide Gellium nostrum lib. XII. c. 5.

Critolaus Peripateticus] Aristonis Ceidiscipulus, cujus meminit quoque supra Auctor noster lib. VII. c. 14.

[2 *Plato*] Voluptatem non esse summum bonum ostendit in Philebo, *ὅτι ἡδονὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστι πρῶτον οὐδ' αὖ δεύτερον*, 'ita ut voluptas neque posicio sit prima neque secunda.' Quintum dolores voluptatibus immisceri ibidem demonstrat, sicuti etiam in Phædone. In eo Epicurum aliquo modo sequitur, quod vera voluptas prudentis sit. Lib. IX. de Rep. ita

loquitur, *οὐδὲ παναληθὲς ἐστὶ ἡ τῶν ἁλ-
λων ἡδονή, πλὴν τῆς τοῦ φρονίμου, οὐδὲ
καθαρὰ, ἀλλ' ἐσκιωγραφομένη τις, ὥς ἐγὼ
δοκῶ μοι τῶν σοφῶν τινὸς ἀκηκοέναι*: id est, 'neque omnino vera est aliorum voluptas, præterquam prudentis, neque siacera, sed umbratilis atque inanis, ut ego a sapientum quodam mihi audivisse videor.' Cum Antisthene et Critolao, idem dicit nihil voluptate ejusque exultatione immoderatus inveniri posse, ut in fine Philebi loquitur. De corporeis autem potissimum tum voluptatibus loquitur. Cum Spensippo medium quoddam inter voluptatem et dolorem ponit lib. VII. de legibus. Ipsi autem Platoni summa felicitas *ὁμοιωσις τῷ θεῷ κατὰ τὸ διανοεῖν*, id est, 'assimilari Deo, quantum fieri potest:' atque hinc illi nascitur gaudium firmum et stabile. Vide Apuleium de Dogm. Plat. et de Philosophia.

Ex sermonum ejus fontibus] Ex quibusdam antiquioribus Plato ipse desumpsit.

Taurus autem noster] Quem commentaria in Gorgiam Platonis scripsisse testatur Auctor noster lib. VI. c. 14.

Hæc Hieroclis] Hic idem est, qui in aurea Pythagoræ carmina (revera Lysidis Pythagorici sunt, qui Epaminondam, teste C. Nepote et Diogene Laërtio, instituit) commentarium aureum edidit, et quamvis Stoicus Pythagoreorum sententiam optime expressit.

Ἡδονῆς τέλος] Id est, 'voluptatis finis meretricis dogma, si non sint lupanaria nullum meretricis dogma.' In Annotationibus Mss. viri eruditissimi invenio, pro πόρνης, πορνείας, pro πορνεία, πορνείη, iterum pro πόρνης, πορνείης. Pro ἡδονῆς legit H. Steph. ἡδονή. Pro οὐκ ἔστιν in Vet. Editt. legitur ἀπέστω, id est, 'absit scortatio.'

Ἡδονῆς] Commune in editionibus omnibus mendum esse arbitror in

prima voce ἡδονῆς, et scribendum ἡδονή. Præterea non placet hic, οὐκ ἔσται, nisi particulam δπου, ant οδ, quæ facilius omitti ante οὐκ potuit, ei præfigamus, ut dicat, 'ubi non sunt lupanaria.' Quinetiam magis mihi arrideat οὐδὲν, ut totus ita locus legatur: ἡδονὴ τέλος, πόρνης δόγμα. οὐκ ἔσται πορνεία, οὐδὲ πόρνης δόγμα. Hoc sensu: 'Voluptas finis, hoc meretricis est dogma. Non sint lupanaria, nec meretricis dogma erit.' Aut legendo, οδ οὐκ ἔστι πορνεία, 'ubi non sunt lupanaria.' Sed quoniam vox, qua lupanaria significantur, πορνεία a πόρνη derivatur, majori venustate Græce dicuntur. Nisi pro 'meretrice' 'lupam' quis dicat. Verum sive οὐδὲν sive οὐδὲ legas, (quod malo,) anbandiendum erit ἔσται post δόγμα. Ita autem accipiendum est quod Taurushic proponit, ac si illud Epicuri effectum, 'voluptatem finem esse,' non Philosopho sed meretrice dignum sit. *H. Steph. in Specim. Em. in Gell. p. 17.* Interpretatus est vulgatus interpres πορνεία 'venerem:' videtur πορνείῃ legisse.

CAP. VI. *Corruptant*] Notum est positione longam esse primam syllabam in 'actito,' sed modo exilius pronuntiabatur, modo productius tanquam A A geminatum.

Esito, et unctito] Duplici E, et V, accedente ad ov Græcorum, *unctito* tanquam *unctito*. In scribendo geminare quoque vocales solebant Antiqui: postmodum adjecto apice, vel sublato, longitudinem vel brevitatem denotabant. Nævium et Andronicum geminasse vocales scribit Marius Victorinus lib. 1. De Orthograph. sed pro I longo, Ei usurpasse. De adjiciendo apice, ubi necesse est, scribit Quinctilianus lib. 1. cap. de Orthographia. Si quis plura volet, vide Lipsium de Lingux Lat. Pron. et Vossium de Arte Gramm. l. 1. c. 12. et lib. 11. c. item 12.

CAP. VII. *Folia olearum*] Verti fo-

lia quarundam arborum solstitio æstivo etiam Theophrastus scripsit lib. 1. Hist. Plant. cap. 16. Ita enim loquitur: Ἴδιον καὶ τὸ τῇ ἐλαίᾳ, καὶ τὸ τῇ φιλόρῳ, καὶ τῇ πετελέᾳ, καὶ τῇ λεύκῃ συμβαῖνον· στρέφειν γὰρ δοκοῦσι τὰ ἔτια μετὰ τροπὰς θερμὰς. Καὶ τοῦτω γνωρίζουσιν, ὅτι γεγένηται τροπὰ. Id est, 'Illud sane peculiare, quod oleæ, tilix, ulmo, populo evenire videtur. Vertunt enim (foliorum) partes supinas mox post solstitium æstivum: eoque argumento solstitium confectum intelligunt.'

Brumali] De æstivo refert Theophrastus. Cæterum oleæ sunt inter illas arbores quæ perpetua cōma vident etiam hyerno tempore, propter λευκώματα, ut Theophrast. scribit.

Supra fieri] Aliiter *supraferri*. Alii legunt *superferri*. Lipsius e Giselinischedis legit *superferri*, a 'superfio.' Ita Lucretius dixit 'confieri' a 'confio:' 'Ne forte ex homine et veterino semine equorum Confieri credas centanros posse, nec esse.' Virg. lib. 1v. *Æneid*. 'Nunc qua ratione quod instat Confieri possit, paucis adverte, docebo.'

Suetonius etiam Tranquillus] Lodicram historiam uti scripsit, ita Πρωτιάς 'Ελλήνων ejus partem putat fuisse Vossius, quas Tzetzēs citat Chilliade vi. Hist. LXXXV. uti et Suidas. Forasan tamen hæc Historia pars est ejus operis, quod scripsit De Romanorum spectaculis et certaminibus, teste Suida.

Nervias] Nonius: 'NERVI masculini sunt, sicuti plerunque: NERVIA Fœmininum apud doctos lectum est sæpe. Verum Varro ὅνως λῆρας: scientia doceat, quemadmodum in psalterio extendamus nervias.'

In fidibus] Instrumento Musico. Alioqui et pro ipsis chordis ponuntur. A Græco antem σφιδή 'fides.' Hesychius, σφιδή, χορδή.

Alias digitis pelli] Id est, 'pulsari.' An voluit digitis pulsatas quiescere,

alias sonare, an potius simul sonare? quod ex confinio fieri potest. Neque enim de diversis instrumentis eum loqui arbitror, ut uno tacto, aliud juxta positum resonet.

Alias sonare] Quam quæ digitis tactæ sunt. Chordas tamen vel nervos aliquando sponte sonare a musicis annotatum est. Si ratio naturalis sit, æris qualitas nonnunquam laxat vel intendit chordas. Si intendantur chordæ, bruma frigido tempore ex intensione chordæ vocales fieri possunt. Etiam arte mechanica vocales chordæ factæ, ut state tempore sonitum ederent. Ita quæ de Memnonis statua dicuntur, Mechanico artificio tribuit interpres Juvenalis nondum editus ad illum versum, 'Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,' ita loquitur: 'Statua Memnonis filii Auroræ ita arte quadam mechanica composita, ut humana voce regem et Solem saluaret. Postea rex Cambyses volens hanc rem cognoscere, dimidium partem abscidit, et sic postea Solem tantum, non regem saluabat.' Strabo tamen lib. xvii. dubitat de impostura, uti sæpe in sacris Gentilium factitatum. Nonnulli magica arte id fieri solitum affirmant. Sed multa arte magica fieri putantur, quæ naturalibus nitentur rationibus. Vide tamen Plinium lib. xxxvi. c. 7. Tacitum ii. Annal. Pausaniam in Atticis, Veterem interpretem Juvenalis a Pithæo editum. De sonitu dissentiunt ipsi Autores. Locus veteris interpretis humanam vocem tribuit, Strabo sonitum *πληγῆς οὐ μεγάλης*, Plinius crepitum, Pausanias quotidie sub ortum Solis sonum edere, qualem vel citharæ vel liræ nervi, si forte dum tendantur, rumpantur. Ita quoque Juvenalis, et ad eum Vetus interpres Pithæi, 'Memnonis,' inquit, 'ex ære statua, cytharam tenens, cæcis horis canebat.' Sed hæc ex occasione obiter dicta sunt.

CAP. VIII. *Multa egere, qui multa habeat*] Avaritia nimirum 'semper infinita, insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur,' ut loquitur Sallustius. Et prodigalitas quoque avaritiam comitem habet. In paupertate itaque aliquando divitiæ, in divitiis paupertas. Qui recte et honeste divitiis utitur, omne punctum tulit. Vide Sallustium in Catilina, et Senecam.

Detornatam] Tanquam torno politam.

Τὸν γὰρ κυρίων] Id est, 'illum enim, qui decem millibus vel quinque millibus chlamydam indiget, pluribus illud non indigere fieri non potest. Cum enim plus quam habeam ego, detrahens ex iis quæ habeo, contentus sum illis quæ habeo.' Alludit forsitan Favorinus ad trecentas purpureas chlamydeas, quas Lucullus Prætori magnificos ludos edenti et tantum centum poscenti commodavit, teste Plutarch. in Lucullo. De eodem paulo aliter Horatius: 'Chlamydes Lucullus, ut aiunt, Si posset centum scenæ probare rogatus, Qui possum tot? ait: tamen et queram, et quot habebo Mittam: post paulo scribit sibi millia quinque Esse domi chlamydam: partem, vel tolleret omnes.' Quibus subjungitur hoc epiphonema: 'Exilis domus est, ubi non et multa supersunt, Et dominum fallunt, et prosunt furibus.' Plutarchus quoque ejusdem Epiphonematis mentionem facit, scribit enim: *ἐς δὲ καὶ Φλάκκος δὲ ποιητὴς ἐπιπεφώνηκεν, ὡς οὐ νόμιζε πλοῦτον, οὐ μὴ τὰ παροράμενα καὶ λαθόντα πλείονα τῶν φαινόμενων εἶναι*. Quæ tamen ab eo non omnino ita dicuntur. Nam paulo aliud est dicere, Non existimare esse divitiis, ubi quæ negliguntur, et latent, plura non sunt iis quæ conspiciuntur: quam quod legimus apud Flaccum, Exilem domum esse, ubi non supervacanea sunt multa, et quum dominum lateant, furibus sunt utilia. Sed quis apud

§ 4 *Tityre, dum redeo*] Extant hi versus Ecloga ix. vs. 23. et seqq.

Valerii Probi] De quo alibi diximus.

§ 5 *Ὠῆ δ' Ἀρεμυς*] Id est, 'Qualis autem Diana incedit per montem sagittis gaudens, Aut per Taygetum arduum, aut Erymanthum, Sese oblectans capris, et velocibus cervis, Simul cum illa nymphæ filię Jovis Ægiochi Agrestes ludunt, gaudet vero mente Latona. Omnes vero ipsa capite supereminet, atque fronte. Facilis vero cognita est: pulchræ vero omnes.' Taygetus hic mons Laconicæ, Erymanthus' Arcadiæ, ut notum est. Extant autem versus 'Ὀδ. ζ'.

Ἀργύστη] Schollastes, *μεγάλως γνωστή καὶ φοβερά.*

Qualis in Eurotæ ripis] Extant versus Æneid. i. vs. 502.

In Eurotæ ripis] Fluvii Laconicæ, sicuti Cynthus mons Deli.

Oreades] Nymphæ montium, sicuti Dryades sylvarum, fontium Napeæ, vel Naiades, maris Nereides.

§ 6 *Quoniam Dido in urbe*] Personæ comparantur, non loca. Neque etiam in comparationibus omnis similitudo requiritur.

Inter Tyrios Principes] Virgilius dicit, 'Juvenum stipante caterva.' Atque ad hoc tantum sequentem comparationem pertinere dicit Servius.

Regniisque futuris] Carthaginensium.

Quæ lusibus atque venatibus Dianæ] Dianam Homerus non describit venantem, verum dicit sagittarum jactu et capreis atque cervis delectari. Si enim esset in venatione, quare nymphas colludentes introducit? Infelix venatio, ubi fabulæ et insus feras fugitant.

§ 7 *Quum de venatu Deæ nihil dixisset*] Neque Homerus hoc fecit, uti dixi. Et satius erat de venatione tacere, cum ad comparationem nihil attineret. Quinetiam, ubi dicit Poëta, 'Exercet Diana choros,' recte ad

illum locum ita observavit Servius: 'Hoc non ad comparationem pertinet: sed est poëticiæ descriptionis evagatio; quod chori nec personis hic, nec locis congruunt. Saltantium enim et cantantium dicuntur.'

Phaetram tantum] Recte, quia et Dianæ et Apollinis erat gestamen. Nymphæ ad latns gerebant, sicuti soli Dii *ἀμφηρεφέα*, alii vero non, sed detectam. Vide de his omnibus cum judicio disserentem Jnl. Cæs. Scalligerum lib. v. Art. Poët. qui Criticos vocatur, cap. 3. Quin etiam phætra Tyriarum virginum insigne, ut Virgilius hoc versu testatur, 'Virginibus Tyriis mos est gestare phætram.'

Ἀντὶ] Latona.

Gaudium gaudet] Ita etiam Catullus et Terentius loquantur, Græci dicunt *χαλπευ χαρδον*.

Genuinum] Verum, solidum, nativum.

Siquidem non aliud est] Non video tam ingens hic denotari gaudium.

Pertentant] Servius interpretatur, 'vehementer tentant,' 'Alibi,' inquit, 'leviter, ut, blanda vicissim Gaudia pertentant mentem. Sunt enim multa quæ pro locis intelliguntur, ut impotens, et satis, et minus, et nihil potens, significat.' Quinetiam gaudia tacitum pectus pertentabant, quæ vehementem affectum ostendunt, nimia enim lætitia vocis usum adimit, et taciturnitatem parit.

§ 8 *Florem*] Præstantissimum florentissimumque locum.

Florem ipsius totius loci] Non ab re videtur omisisse illum versum, quia proposito non inserviebat. Licet enim Deæ conveniat, non tamen continuo fœminæ, et viduæ, et fugitivæ, et sollicitæ.

Una facile] Dixit tamen Virgilius: 'gradiensque Deas supereminet omnes,' quo expressit, *ἀργυρόν τελέταται*.

CAP. X. *Annianus poëta*] Vide lib. vii. cap. 7. et lib. xx. cap. 8. Inter

vetera Fescenninos quoque versus scripsit.

Ejusdem Musæ] Ejusdem scientiæ.

Verecunda quidam translatione] Ita Euripides Priamum ἀποτῆρα τέκνων et φτωχὸν appellavit, et Hesiodus passim de concubitu dixit, *μυθὲς ἐκ φιλότην*. Plantus, 'fandum arare.'

Sic enim scripsit] Æneid. VIII. vs. 404. et seqq.

Conjugis infusus gremio] Ad hunc locum ita Servius. 'Hoc est, ante concubuit, et sic quievit. Probus vero et Carminius propter sensum cacephaton, *infusum* legunt, ut sit sensus, Dormit cum conjugē dormiente, id est, petiit soporem infusum, etiam conjugis e gremio. Alii *in/usum* legunt, ut significetur coisse illos, et sic sopitos, et volunt esse emphaticus coitus, nam *infusum gremio soporem* nihil esse dicant: multi autem cacephaton accipiunt; ut duo epitheta videantur, *placidum* et *infusum*. Alii figurate accipiunt, *placidum per membra*, pro eo quod est placidum membris.'

Παρθενικήν] Παρθενήν apud Homerum legitur 'Od. λ. versu 244. Ita autem loquitur Poëta: Ἄδωε δὲ παρθενὴν ζώνην, κατὰ δ' ὄπισθεν ἔχευεν, 'Solvit autem virginalem zonam, somnumque superinfudit.' Dicitur autem Græcis zona solvi iis quibus virginitas minuitur, nonnunquam etiam de parientibus, quam Dianæ λωιδζώνην consecrabant, ut testatur Apollonii scholiastes. Apud Romanos, ut Festus laquitur, 'cingula nova nupta præcingebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex lana ovis, ut sicut illa in glebos sublata conjuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus vinctusque esset. Hoc Herculeo nodo vinctum vir solvit, omnis gratia, ut ille fœlix sit in suscipiendis liberis, ut fuit Hercules, qui LXX. liberos reliquit.' Virginali autem Dæ virginæ zonam solvebant, ut testatur Varro apud Augustin. De Civ. lib.

IV. cap. 11.

Καὶ λέκτροιο θεσμὸν] Occurrit hic versus 'Od. ψ. vs. 295. οἱ μὲν ἔπειτα Ἀσπασίῳι λέκτροιο παλαιῷ θεσμὸν ἴκοντο. 'Hi quidem postea Mutuo se amplectentes veteris lecti legem repetiverunt.' Obiter notandum, quod Aristarchus et Aristophanes, ut scholiastes refert, hic Odysseæ finem statuerant, secus atque in vulgatis hodie reperitur exemplaribus.

Ἔργα φιλοθήσια] Occurrit apud Homerum 'Od. λ. vs. 245. Αὐτὰρ ἐπεὶ β' ἐτέλεσσε θεὸς φιλοθήσια ἔργα: id est, 'Cæterum postquam perfecit Deus amatoria opera.'

Τὸ μὲν ἔρ' ἐν τρητοῖσι] Ita ex Vett. Editt. et ipso Homero Iliad. γ. versu 448. emendandus est hic versus. Vulgo legitur, Τὸν μὲν ἔρ' ἐν τρητοῖσι κατασύνδασα' ἐν λεχέεσσι. Apud Homerum legitur, Τὸ μὲν ἔρ' ἐν τρητοῖσι κατέβησθεν λεχέεσσι: id est, 'Et hi quidem in pertusis cubarunt lectis.' τρητοῖσι interpretatur scholiastes, τετραπλημένοις πρὸς τὴν τῶν σχοιλίων δέσιν: id est, 'perforatis ad funium ligaturam.' Sed forsan ad rem Venerream trahendum est.

§ 2 *Prætextatis*] Obscœnia. Verba prætextata dici a prætextatis fabulis existimat Turnebus, in quibus fœdissima et turpissima dicta erant et argumenta. Verum Josephus Scaliger prætextatas fabulas inter tragœdias recenset, easque dicit gravissimis personis, et cothurno, non socco idoneas esse. Nullus itaque hic locus fuerit verbis obscœnis et ludicris. Sed Donatus ad prologum Adelpheorum conjungit fabulam tabernariam, prætextam, crepidatam, et Attellanam. Festus aliam proponit interpretationem his verbis: 'Prætextatum' (legitur quoque prætextum) 'sermonem quidam putant dici, quod prætextatis nefas sit obscœno verbo uti. Alii, quod nubentibus depositis prætextis a multitudine puerorum obscœna clamentur.' Posterius ma-

Plutarchum putandū est subaudiri nominativus cum verbo *νομῆσαι*? potius certe de Lucullo quam de Horatio eum intellexisse arbitror: ideoque *νομῆσαι* lubentius scripserim. *H. Stephanus in Specim. Emend. ad Gell. p. 173.*

[*Χλαμύδων*] Chlamydes tunicis superindui solebant. Nonnunquam pro paludamento ponuntur. Hesychius: *Χλαμὺς πορφύρεῃ ἢ χιτῶν.*

[*Ἀρκούμαι*] Qui suis contentus est, dives est. 'Tam deest avaro quod habet, quam quod non habet,' inquit Mimographus. Pulchra sunt Epicuri verba apud Stobæum: *Ἐπίκουρος δὲ Γαργήτιος κέκραγε λέγων, ὅτι ὄλεγον οὐχ' ἱκανόν, τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἱκανόν ἔλεγε δὲ τοῖς μὲν ἔχειν, καὶ τῷ Διὶ ὅτι περ ἐδδαιμονίας ἀγωνίζεσθαι, μάστιγ' ἔχων καὶ ὄλεον,* id est, 'Epicurus Gargettius exclamat dicens: cui parum non sufficit, ei nihil sufficit: additque paratum se cum Jove de felicitate certare, si potentiam habeat et aquam.' Quod expressit Seneca Epistol. 110. 'Habeamus aquam, habemus potentiam, Jovi ipsi de felicitate controversiam faciamus.' Vide supra Gellium nostrum lib. vii. c. 16.

CAP. IX. *Verba vertendi in Græcas sententias*] Stephanus judicat dici a titulorum auctore per Poëticam hypallagen et ellipsin adjectivi, cum illo substantivo 'verba' jungendi: tanquam nimirum significare voluerit, 'quis modus sit vertendi Græcas sententias in Latina verba.'

[*Deque his Homeri versibus*] Non opus est, ut Stephanus putat, ut de omnibus, sed quibusdam Homeri versibus intelligatur.

[*Perdunt enim gratiam pleraque*] Horat. de Arte Poët. 'Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres: nec desilies imitator in arctum, Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.'

[*Quam aut Homeri*] Plures imitatus est Virgilius, in Bucolicis passim

Theocritum, in Georgicis Hesiodum, et, quod ad tempestatis serenitatisque signa attinet, Arati Phænomena. In Æneide Homerum et Apollonium Rhodium, etiam quod ad 'eversionem Trojæ' attinet, 'cum Sinone suo,' ut Macrobius loquitur lib. v. Sat. c. 2. 'et equo ligneo cæterisque omnibus quæ librum secundum faciunt, a Pisandro pæne ad verbum transcripsit, qui inter Græcos Poëtas eminet opere, quod a nuptiis Jovis et Junonis incipiens, universas historias, quæ mediis omnibus seculis usque ad ætatem ipsius Pisandri contigerunt, in unam seriem coactas redegerit, et unum ex diversis hiatus temporum corpus effecerit. In quo opere inter historias cæteras interitus quoque Trojæ hunc in modum relatus est. Quam fideliter Maro interpretando fabricatus est sibi Iliacæ urbis ruinam.' Præter hos inter Græcos quoque Callimachum, et Pindarum, Euripidem, aliosque imitatus est: Ennius et Lucretius nonnunquam integros versus eripuit. De Virgillii Poësi vide Macrobius lib. iv. v. vi. Saturn. atque inter recentiores Jul. Cæs. Scal. Poët. lib. v. qui cæteros omnes superare ingenio et judicio Virgilium ostendit. Virgilium collatione scriptorum Græcorum illustravit singulari libro Ursinus.

[*Aut Apollonii*] In Argonauticis. Medææ amores, qui occurrunt lib. iii. Argon. sub persona Didonis imitatus Virgilius, uti et alia nonnulla. Sed quantum superaverit Apollonium, vide Scalig. Poët. lib. v. c. 6.

[*Aut Parthenii*] Parthenium Nicænum, ut voluit Vossius, imitatus est. Fuit enim et alter Chius, teste Suida. Parthenii versum a Virgilio expressum producit Auctor noster lib. xiii. cap. 25. Ejusdem *Μεταμορφώσεως*, quas Plutarchus citat, Ovidium imitatum fuisse, vero simile est. Parthenium quoque in pretio habuit Tiberius. Audi Suetonium in vita Ti-

berii: 'Fecit et Græca poemata, imitatus Ephorionem, et Rhianum, et Parthenium, quibus Poëtis admodum delectatus, scripta eorum et imagines publicis bibliothecis inter veteres et præcipuos auctores dedicavit.' Quorum poëtarum etiam meminit Cicero u. de Divinat. item III. Tuscul. Meminit quoque Parthenii Probus in Eclog. III. Virgilii, et Artemidorus lib. IV. *Oreopora*. Lilius tamen Gyraldus in Dial. de Poët. Virgilium Parthenium Chlam imitatum fuisse existimat, qui, ut creditum, ex Homeri posteris unus fuit, et de patre suo Theodore scripsit, et alia nonnulla amatoria: quæ tamen alteri Parthenio nonnulli adscribunt.

Callimachi] Complara prosa et vorata oratione scripta, teste Snida. Inter quæ *Asia*, libri fabularum pleni, et qui res a memoria remotissimas continebant. Propertius 'somnia Callimachi' appellat. Finxerat enim somnando se Musarum cætui interfuisse, atque ab iis res obscuras et jaticatas percepisse. Vide Anthol. lib. I. Ep. 65. et lib. III. 25. Virgilius hæc et alia quæ non extant imitatus videtur: sicuti autem teste Strabone lib. I. Callimachus Homerum imitatus est, ita Callimachum Virgilius.

§ 2 Βάλλω] Id est, 'Ferit et malis caprarum Clearista Capras prætergentem, et snave aliquid admurmurat.' extat εἰδὺλλ. ε'.

Malo me Galatea] Elegantissimi hiversus habentur Eclog. III. Exprimat Poëta lasciviam, cum petit malis virginem, cum fugit: muliebri ingenium, cum cupit se videri.

§ 3 Τίτρε' ἐμν, &c.] Extat εἰδ. γ'. i. e. 'O Tityre mihi admodum amate, pasc capellas Et ad fontem duc, Tityre, et illum coleatum hircum Libycam Cnacona caveto, ne te cornu feriat.'

Κράνισσα] Hirci nomen proprium. Hesychio κραιόν, λευκόν, πυρρόν, 'al-

bum' vel 'fulvum' denotat. Scholiastes Theocriti 'album' quoque interpretatur, ἀπὸ τῆς κρήνης τοῦ σπέρματος λευκοῦ ὄντος. granum carthami intelligit, quod sane album est. καὶ Hesychio quoque est γάλα sive lac, unde lacteus color κραιός. Sed quomodo Hesychius dixit κραιόν 'album,' 'rufum?' quia semen cneci album, flos luteus vel crocens. Hesychius: κραιόν (quod Dorice κραιόν) τὸ κραιόν χρώμα ἐπὶ τοῦ ἐκθου, ὅτε δὲ ἐπὶ καρπῷ τὸ λευκόν. Κραιός, interpretatur quoque Hesychius, ψάρος ἱππος, qui albas maculas in nigro vel fulvo habet. Dioscorides utique fractum κρήκου (vulgo male scribitur κραιόν) dicit album et rufum, vel quod color maculis sparatus sit, vel quod pallidus rufus. Hircus itaque forsans maculis albis et rufis vel nigris mixtus fuit: atque inde nomen accepit. De Cneco vide Theophrastum lib. VI. cap. 4. de Histor. Plant. De colore lege Salmas. in Plin. Exercit. pag. 895. et 896.

Hoc igitur reliquit] Non defuit igitur linguæ, sed ab ea defectus est. At quod supplevit, quanta cum gratia? Nam sane hoc ipsum τὸ καλὸν ne cæterum quidem ejusdem Græciæ nationes sua lingua queant explicare. Sed et 'pastas' dixit, longe quam ille efficacius, quas potum ducat. Est enim pecus minime siticulosum. Et repetitio 'pascendi' in 'pastas' elegans est. Ita Jul. Cæs. Scaliger lib. V. de Art. Poët. cap. 5.

Nisi quod caprum dixit] Caprum pro castrato, ut plerique, ita Martialis dixit, 'Dum jugulas hircum factus es ipse caper.' Virgilius tamen ita loquitur etiam alibi, 'Vir gregis ipse caper.' Vetus autem interpres Theocriti tam ἐνέρχων, quam ἐνέρχων legisse videtur, cum inter scholia addat, ἡμυτομῶν. Ita forsans Virgilius legit. ἡμυτομῶν est, cui unus testis exactus est. Sed vir doctus in Adversariis pro ἡμυτομῶν legit ἡ μὴ τομῶν.

§ 4 *Tityre, dum redeo*] Extant hi versus Eclogæ ix. vs. 23. et seqq.

Valerii Probi] De quo alibi diximus.

§ 5 *Ὅλη δ' Ἀρεμύς*] Id est, 'Qualis autem Diana incedit per montem sagittis gaudens, Aut per Taygetum arduum, aut Erymanthum, Sese oblectans capris, et velocibus cervis, Simul cum illa nymphæ filix Jovis Ægiocchi Agrestes ludunt, gaudet vero mente Latona. Omnes vero ipsa capite supereminet, atque fronte. Facilis vero cognita est: pulchræ vero omnes.' Taygetus hic mons Laconicæ, Erymanthus' Arcadiæ, ut notum est. Extant autem versus 'Ὀδ. §.

Ἀργυρότη] Scholiastes, *μεγάλως γνωστή καὶ φοβερά.*

Qualis in Eurotæ ripis] Extant versus Æneid. i. vs. 502.

In Eurotæ ripis] Fluvii Laconicæ, sicuti Cynthus mons Deli.

Oreades] Nymphæ montium, sicuti Dryades sylvarum, fontium Napeæ, vel Naiades, maris Nereides.

§ 6 *Quoniam Dido in urbe*] Personæ comparantur, non loca. Neque etiam in comparationibus omnis similitudo requiritur.

Inter Tyrios Principes] Virgilius dicit, 'Juvenum stipante caterva.' Atque ad hoc tantum sequentem comparationem pertinere dicit Servius.

Regnisque futuris] Carthaginien-sium.

Quæ lusiibus atque venatibus Dianæ] Dianam Homerus non describit venantem, verum dicit sagittarum jactu et capreis atque cervis delectari. Si enim esset in venatione, quare nymphas colludentes introducit? Infelix venatio, ubi fabulæ et lusus feras fugitant.

§ 7 *Quum de venatu Deæ nihil dixisset*] Neque Homerus hoc fecit, uti dixi. Et satius erat de venatione tacere, cum ad comparationem nihil attineret. Quinetiam, ubi dicit Poëta, 'Exercet Diana choras,' recte ad

illum locum ita observavit Servius: 'Hoc non ad comparationem pertinet: sed est poetica descriptionis evagatio; quod chori nec personis hic, nec locis congruunt. Saltantium enim et cantantium dicuntur.'

Phaetram tantum] Recte, quia et Dianæ et Apollinis erat gestamen. Nymphæ ad latus gerebant, sicuti soli Dii ἀμφιπεφέα, alii vero non, sed detectam. Vide de his omnibus cum judicio disserentem Jul. Cæs. Scaligerum lib. v. Art. Poët. qui Criticos vocatur, cap. 3. Quin etiam phœtra Tyriarum virginum insigne, ut Virgilius hoc versu testatur, 'Virginibus Tyriis mos est gestare phœtram.'

Λητὴ] Latona.

Gaudium gaudent] Ita etiam Catullus et Terentius loquuntur, Græci dicunt χαλπεύ, χαρδύν.

Genuinum] Verum, solidum, nativum.

Siquidem non aliud est] Non video tam ingens hic denotari gaudium.

Pertentant] Servius interpretatur, 'vehementer tentant,' 'Alibi,' inquit, 'leviter, ut, blanda vicissim Gaudia pertentant mentem. Sunt enim multa quæ pro locis intelliguntur, ut impotens, et satis, et minus, et nihil potens, significat.' Quinetiam gaudia tacitum pectus pertentabant, quæ vehementem affectum ostendunt, nimia enim lætitia vocis usum adimit, et taciturnitatem parit.

§ 8 *Florem*] Præstantissimum florentissimumque locum.

Florem ipsius totius loci] Non ab re videtur omisisse illum versum, quia proposito non inserviebat. Licet enim Deæ conveniat, non tamen continuo fœminæ, et viduæ, et fugitivæ, et sollicitæ.

Una facile] Dixit tamen Virgilius: 'gradiensque Deas supereminet omnes,' quo expressit, ἀργυρότη τέλειται.

CAP. x. *Annianus poeta*] Vide lib. vii. cap. 7. et lib. xx. cap. 8. Inter

vetera Fescenninos quoque versus scripsit.

Ejusdem Musæ] Ejusdem scientiæ.

Verecunda quadam translatione] Ita Euripides Priamum ἀροτῆρα τέκνων et φουροργὸν appellavit, et Hesiodus passim de concubitu dixit, *μυθεῖς ἐκ φιλότῃ*. Plautus, 'fundum arare.'

Sic enim scripsit] Æneid. viii. vs. 404. et seqq.

Conjugis infusus gremio] Ad hunc locum ita Servius. 'Hoc est, ante concubuit, et sic quievit. Probus vero et Carminius propter sensum cacephaton, *infusum* legunt, ut sit *sensus*, Dormiit cum conjugē dormiente, id est, petiit soporem infusum, etiam conjugis e gremio. Alii *infusus* legunt, ut significetur coisse illos, et sic sopitos, et volunt esse emphasis coitus, nam *infusum gremio soporem* nihil esse dicunt: multi autem cacephaton accipiunt; ite duo epitheta videantur, *placidum* et *infusum*. Alii figurate accipiunt, *placidum per membra*, pro eo quod est placidum membris.'

Παρθενίην] Παρθενίην apud Homerum legitur 'Οδ. λ. versu 244. Ita autem loquitur Poëta: Δῶσε δὲ παρθενίην ζῶντι, κατὰ δ' ὄπλον ἔχευεν, 'Solvit autem virginalem zonam, somnumque superinfudit.' Dicitur autem Græcis zona solvi iis quibus virginitas missatur, nonnunquam etiam de parentibus, quam Dianæ λωιζῶντι consecrabant, ut testatur Apollonii scholiastes. Apud Romanos, ut Festus loquitur, 'cingulo nova nupta præcingebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex lana ovis, ut sicut illa in glebas sublata conjuncta inter se sit, sic vir unus secum cinctus vinctusque esset. Hoc Herculeo nodo vinctum vir solvit, ominis gratia, ut ille felix sit in suscipiendis liberis, ut fuit Hercules, qui lxx. liberos reliquit.' Virginali autem Dæ virginis zonam solvebant, ut testatur Varro apud Augustin. De Civ. lib.

iv, cap. 11.

Καὶ λέκτροιο θεσµὸν] Occurrit hic versus 'Οδ. ψ. vs. 295. οἱ μὲν ἔπειτα Ἀσπασίῳι λέκτροιο παλαιῷ θεσµὸν ἴκοντο. 'Hi quidem postea Mutuo se amplectentes veteris lecti legem repetiverunt.' Obiter notandum, quod Aristarchus et Aristophanes, ut scholiastes refert, hic Odysseæ finem statuerunt, æcne atque in vulgatis hodie reperitur exemplaribus.

Ἔργα φιλοθῆσια] Occurrit apud Homerum 'Οδ. λ. vs. 245. Αὐτὰρ ἐπεὶ β' ἐτάλασσε θεὸς φιλοθῆσια ἔργα: id est, 'Cæterum postquam perfecit Deus amatoriam opera.'

Τὸ μὲν ἔρ' ἐν τρητοῖσι] Ita ex Vett. Editt. et ipso Homero Iliad. γ. versu 448. emendandus est hic versus. Vulgo legitur, Τὸ μὲν ἔρ' ἐν τρητοῖσι κατακύνειν ἐν λεχέεσσιν. Apud Homerum legitur, Τὸ μὲν ἔρ' ἐν τρητοῖσι κατακύνειν λεχέεσσιν: id est, 'Et hi quidem in pertusis cubarunt lectis.' τρητοῖσι interpretatur scholiastes, τετραπυγμένους πρὸς τὴν τῶν σχοινίων δέσµην: id est, 'perforatis ad funium ligaturam.' Sed forsitan ad rem Venerream trahendum est.

§ 2 *Prætextatis*] Obscænis. Verba prætextata dici a prætextatis fabulis existimat Turnebus, in quibus fœdisima et turpissima dicta erant et argumenta. Verrum Josephus Scaliger prætextatas fabulas inter tragædias recenset, easque dicit gravissimis personis, et cothurno, non sorco idoneas esse. Nullus itaque hic locus fuerit verbis obscænis et ludicris. Sed Donatus ad prologum Adelphorum conjungit fabulam tabernariam, prætextam, crepidatam, et Attellanam. Festus aliam proponit interpretationem his verbis: 'Prætextatum' (legitur quoque prætextum) 'sermonem quidam putant dici, quod prætextatis nefas sit obscæno verbo uti. Alii, quod nubentibus depositis prætextis a multitudine puerorum obscæna clamantur.' Posterius ma-

gis placet. Pueri enim in nuptiis Fescenninas locutiones et obscœnos jocos jactabant, et ipsi quoque prætextati erant. Unde forsân prætextata verba dicta sunt. De Fescenninis versibus vide Festum, et Livium libro septimo, qui Glyconis similes fuisse commemorat. Dicit Festus, 'depositis prætextis a multitudine puerorum obscœna clamari.' Notandum quod virgines nuptiarum tempore prætextam deponerent, quàm Fortunæ Virginali offerebant. Hinc Arnobius: 'Virginum togulas Fortunam desertis ad Virginalem.'

Annæus Cornutus] Vide supra II. 6.

Membra] Pudenda intellexit Probus; sicut poëtæ nonnunquam appellant. Unde illud in Priapeis: 'Sed ruber hortorum custos membrisior æquo.' Sed poëta Virgilius imitatus est Lucretium, 'Nunc quibus ille modis somnus per membra quietem Irrigat.'

CAP. XI. *De M. Valerio*] Vulgo, *Maximo*: male: scribit eandem historiam Livius lib. VII. et Valer. lib. VIII. 15.

Tali genere editus] Respicit ad initium capitis 'M. Valerio', atque hinc ex tali genere editum refert. Antiquissimam Valeriam gentem cum Tatío rege Romam venisse tradit Dionysius lib. IV. De Valerio Publicola vide Plutarchum in ejus vita. Quidam hic legunt *Italo genere*: male. Justus Lipsius putabat non esse hæc verba Agellii, sed antiqui cujuspiam Annalium scriptoris, cujus nomen omisum sit. Itaque cum antea parentes nominasset Valerii et decora gentis, subjecit, *tali genere*, nimirum quale memoratur.

Agrum Pomptinum] Aliter, *Pontinus*. A Pometia dicitur *Pometinus*, *Pontinus*, vel *Pomptinus*, et quia ante facile liquescit, *Pontinus*. Unde et Pontinus ager dicitur, sicut etiam ejusdem nominis paludes. Volcorum Pomentinorum campum

appellat Strabo lib. V. et fuit illa maxima planities ad Tarracinam usque, ubi Pontinæ erant paludes.

Satis agentibus] 'Satis agentibus,' id est, satis laborantibus.

§ 2 *Grandia ingrediens*] Ita Vet. Ed. Ven. anni M. CCC. LXXVII. quæ vice Ms. esse potest, et Ms. Gisellæ. vulgo *gratia dimicandi*. 'Grandia ingredi,' Græcicum est. Homerus dixit *μακρὰ βύβας*, et Ammianus 'grandiâ incedens.' Vide Lips. lib. II. Ep. Q. Ep. 16.

Vis quedam divina] Livius: 'Minus insigne certamen humanum nomine interposito Deorum factum: namque conserenti jam manum Romano corvus repente in galea concessit, in hostem versus; quod primo ut augurium cælo dimissum lætus accepit tribunus: precatus deinde: Si diva, si diva esset, qui sibi præpetem misisset, volens propitius adesset. Dictum mirabile, tenuit non solum ales captam semel sedem, sed quotiescunque certamen initum est, levans se alis, os oculosque hostis rostro et unguibus appetlit: donec territum prodigii talis visu, oculisque simul ac mente turbatum, Valerius obruncat. Corvus e conspectu elatus clam orientem petiit.' Corvus, uti notum, erat inauspicata avis, ideoque Gallo huic funesta fuit. De Ciceronis interitu, insidente corvorum agmine in antennæ cornibus, cum Cicero navi in Formianum aufereret, vide Plutarchum in vita Ciceronis, qui addit in prætorii fenestris corvos quoque insedissee, togamque, et stragulum quo opertus erat Cicero, cum se quieti dedisset, rostro paulatim corvum a facie detraxisse. Vide et Appianum lib. V. Bell. civ. Sed hæc obiter.

§ 3 *Id factum*] A superiori verbo statim post initium capitis, 'Adolescens,' usque ad hunc locum putabat Scriverius esse verba Quadrigarii, qui pugnam Manlii Torquati simili

modo infra c. 13. descripsit.

[Statuum] In porticibus, quæ ad latera fori erant, statuæ erectæ Regum, ducumque Romanorum, triumphali effigie. Suetonius in Augusto cap. 31. 'Proximum a Dis immortalibus honorem memoriæ ducum præstitit, qui imperium Populi R. ex minimo maximum reddidissent. Itaque et opera cujusque manentibus titulis præstituit: et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicavit. Professus est edicto, commentum id se, ut illorum velut ad exemplar, et ipse dum viveret, et insequentium ætatum Principes exigantur a civibus.' Inter illas igitur statuas etiam hæc Corvini fuit.

[In foro suo] Augustus forum tertium præter Romanum et Julium constituit, in quo et Martis Victoris templum dedicatum. Ovidius, 'Ultor ad ipse suos caelo descendit honores, Temploque in Augusto conspicienda foro.' Inter urbis maxima opera recenset Plinius. Restitutum postea ab Hadriano est, teste Spartiano.

CAP. XII. § 2 *Vocabulo hoc sic usus est* Citat quoque Nonius eundem locum.

[In Nigidiana] Citat quoque Nigidium Nonius hoc modo: 'infesti proprietatem hanc esse Nigidius voluit, quasi nimium festinantis ad scelerum, vel fraudem.'

[Scriptum invenimus] Vett. Edit. legunt, *invenimus commentariis scriptum*. 'Commentaria' aliquotiens citat Gellius, ut lib. xv. c. 3. et lib. xvii. c. 13. aliisque in locis.

§ 3 *M. Catonem de re Floria* Cato enim contra Floralia, atque eorumdem obscenitatem, librum scripsit, postquam semel theatro abiisset. De his ludis ita scribit Lactantius lib. 1. de Fals. Relig. 'Celebrantur ergo illi ludi cum omni lascivia convenientes memoriæ meretricis. Nam præter verborum licentiam, quibus obscenitas omnis effunditur, exuuntur

etiam vestibus populo flagitante meretrices; quæ tunc mimarum funguntur officio, et in conspectu populi usque ad satietatem impudicorum luminum cum pendendis motibus detinentur.' Arnob. lib. vii. 'Existimatur se tractari honorifice Flora, si suis in ludis flagitiosas conspexerit res agi, et migratum ab lupanaribus in theatra.' Hanc Floram propudiosam meretricem fuisse testantur Plutarchus, Minutius, Augustinus. Vide quoque Ovidium lib. v. Pastor. et Valerium lib. ii. c. 10. 'Res' itaque 'Floria' esse videtur, quæ ad Floram vel Florim pertinet. Flora enim etiam Dea Floris appellatur Ovidio. Eadem et ἀρχαῖος Flaura nominata. Ita vilem contemptamque meretriculam denotant. φλαῖρα enim Græcis 'malam,' 'vilem' significat; ut φλαῦρον ἔπος Sophocli dicitur: ita non a floribus, sed ἀπὸ τῆς φλαυρότητος dicta fuerit. Apud Lactantium lib. 1. de Fals. Rel. cap. 20. pro *Faulam* emenda *Flauram*. Ita *Florum* quoque et *Flaurum* Veteres dicebant. Vide Sueton. in Vespas. c. 22.

[Et si fabulosus] Ita se habet novissima editio Gellii, nescio an vitio typothetæ. In omnibus, quas vidi, editionibus, legitur *famulosus*: legendum *famulus*. Neque enim servilis conditionis homo intelligitur, cum inter liberos homines recenscat: dicit enim Auctor noster, 'vim in corpus liberum non æquum censuere afferri.' Inter alios autem excipit *famulosum*. Scribo itaque *famosum*: nisi *fabulosum*, pro 'scenico' sumas, qui infamis habebatur. Vide tit. D. de His qui not. inf.

§ 4 *C. Calvus* Poëta lascivus, ingenio pollens, familiaris admodum Catullo, adeo ut cum Catullo nominetur ab Horatio, 'Nil præter Calvum et doctus cantare Catullum.' Ejus versus in mortem Quinctilii laudat Catullus, et Propertius lib. ii. Eleg. Alius fuit Calvus orator, cu-

jus Seneca et Quinctillianus meminerunt, quem quidam omnibus anteposere oratoribus non dubitarunt.

Laboriosum] Ita Catullus Nepotis 'chartas doctas et laboriosas' appellat.

Laberius quoque in Sororibus] Citat quoque Nonius in verbo 'somniaulosus.' Sed interpretatur barbare, 'quo ad somnos vacet:' forsitan scribendum vocet. Nam hic ille est, qui somnum conciliat, *καταρτικός*. Et juxta Mercorum in Annotationibus ad Nonium forsitan legi debet, *Ecce totum somniculosum*. Verba sunt mulieris quæ mustum ebiberat.

Cinna in Poëmatibus] Hic tanto in pretio fuit Virgilio, ut se longe inferiorem illo in Bucolicis Eclog. ix. statuatur. 'Nam neque adhuc Vario videor, nec dicere Cinna Digna, sed argutos inter strepere anser olores.' Præter Epigrammata edidit opus elaboratum, sed obscurum, 'Smyrnam' nomine, in quo poliando novem integros annos impenderat. Extat in ejusdem Smyrnam Epigramma Catullii.

Somniculosam ut Parnus aspidem] Aspidem Ægypto et Libyæ propriæ letalem somnum inducunt. Tres erant species, *χερσαῖαι*, *χελιδοναῖαι*, et *πρυδδες*. *Χερσαῖαι* dictæ, quod in mediterraneis victitarent, Chelidoniæ quod fuscæ essent instar hirundinum, Ptyades quod sputo inficerent. Omnes veneno suo somniferæ erant, et hinc *δυναλαῖ* dictæ. Ita Aspidis morsu tanquam somno soluta fuit Cleopatra. Vide Nicandrum in Theriacis, Galenum, Aëtium lib. xiiii. Plin. lib. viiii. cap. 23. Quinetiam ipsis aspidibus somnus injiciebatur. Virg. vii. *Æn.* 'Vipereo generi et graviter spirantibus hydrys Spargere qui somnos cantuque manuque solebat.' 'Somniculosam' itaque etiam referri potest ad aspidem somno sopitam, vel quod ipsæ semper oculis sopore plenis sint, ut testatur Nicander.

Parnus aspidem Payllus] Paylli Africæ populi supra Garamantes, quorum regionem postea Nasamones habitabant teste Herodoto. Nicander eos circa Syrtis posuit. Plinius lib. vii. cap. 2. de his similibusque populis ita loquitur: 'Crates Pergamenus in Hellesponto circa Parium genus hominum fuisse tradit, quos Ophiogenes vocant, serpentum ictus contactu levare solitos, et, manu imposita, venena extrahere corpori. Varro etiam nunc esse paucos ibi quorum salivæ contra ictus serpentum medeantur. Similis et in Africa gens Payllorum fuit, ut Agatharchides scribit, a Payllo rego dicta, cujus sepulchrum in parte Syrtium majorum est. Horum corpori ingentium fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore sopirent eas. Mos vero liberos genitos protinus obijcitur sævisimis earum, eoque genere pndiciam conjugum experiendi, non profugientibus adulterino sanguine natos serpentibus.' Varronis locum ex lib. i. Rer. Hum. adducit quoque Priscianus. Etiam suctu Payllos extrahere venenum Plinius dicit lib. xxviii. cap. 3. et Dio lib. lxxii. ubi de Cleopatrarum morte agit. Vide quoque Strabonem lib. xiiii. et lib. xviii. qui incantatione hoc factum arbitrat. Sicuti idem de Marsis hoc testatur Silius lib. vii. et Virg. lib. vii. *Æn.*

§ 5 *Id bellum*] Extat in fragmentis lib. i. Histor.

Et vulnere] Extat lib. ii. *Æneid.* vs. 436.

§ 6 *Quæ in locis nescitis, &c.*] Id est, in locis ignotis dubia et incerta spectamus. Extat Scena 5. *Actus 1.* in Rudente apud Plautum: vulgo etiam in antiquis editionibus legebatur nullo sensu, *Quæ incolis nescitis, nescitis pessimus*. Vide et Nonium in 'Nescium.' Eodem modo 'nescia tributa' dixit Tac. Annal. i. in Orat. Arminii ad Cheruscos, pro 'ignota' vel 'quam

ignorantur: et Virgil. *Æn.* iv. 'liquitque volatile ferrum Nescius,' teste Servio: nisi quis ibi accipiat pro ignorante; namque aufugientes cervas venator telis impetens, unam ex iis nescius, id est ignorans, vulnerare potest, quia frondibus sagittam immissem existimat. Vide tamen Servium ad Virg. p. 477. Ed. Leid.

Ignare visendi] Id est, ignota explorandi et inspiciendi. Hæc quoque ex Gellio transcripsit Nonius in verbo 'ignarum.' Extat locus in Ballustii Bello Jugurth. pag. Edit. nostræ 364. [cap. 93.] qui antea corrupte se habebat, 'more ingenii humani cupido difficilia faciendi.' Ita verbulum 'ignari' usus quoque est Tacitus: 'per occulta et vigilibus ignora.' Ovid. x. *Metamorph.* 'Jamque aderat Theseus proles ignara parenti.'

Ignarum] Extat versus lib. x. vs. 790.

Laurens habet ora] A Laurente oppido Laurentes agri appellati. Tibullus lib. ix. Eleg. 5. 'Impiger Æneas, volitantis frater amoris, Troica qui profugis sacra vehis ratibus, Jam tibi, Laurenteis assignat Jupiter agros, Jam vocat errantem hospitem terra Deos.' Aurelius Victor in libro de Orig. gent. Rom. 'Inde ad Italiæ oram, quæ ab arbusto ejusdem generis Laurens appellata est, Latino regnante pervectus Æneas.' Vide Cluver. Italiæ antiquæ lib. iii. p. 883. et seqq.

CAP. XVI. *T. Manlius*] Vide luculentam narrationem Livii lib. vii. c. 10. et Ciceronem lib. iii. de Offic. et lib. i. et ii. de Fin.

Adprimeque nobilis] Duplex aliquin fuit Manlia gens, patricia, et plebeia, ut ex Cic. Philipp. i. appareret.

Indurias] Indumenta: sicut 'exuvias' vocat spolia.

Q. Claudius] Quadrigarius. De quo alibi diximus.

Delphi. et Var. Clas.

[§ 2 *Nodus*] Non ioricatus.

Præter scutum et gladios duos] Scuta ingentia Germanis Gallisque longi et graves gladii, quibus caesim pugnant: videntur ex hoc loco duos gladios gestasse, alterum longiorem et graviorem, alterum leviozem instar pægonum, sicuti hodieque effigies comitum Hollandiæ conspiciuntur. Etiam Romanis suo tempore hæc in usu fuisse affirmat Josephus lib. iii. Excidii.

Torque atque armillis] Livius: 'Versicolori veste, pictisque et auro cæclatis refulgens armis.'

Antistabat] Aliter, *antestabat*. Lucet. lib. v. et Catullus ita loquitur.

Atque utrisque] Membranzæ Giselini, teste Lipsio, *utris, ἀρχαῖς, pro utrisque*. 'Que' enim non tam conjunctio, quam syllabica adjectio, ut Priscianus lib. xiv. testatur. Ita et 'pleris' dixerunt pro 'plerisque.' Lipsius quoque in Vet. Cod. apud Livium lib. xxvi. invenisse testatur, 'utros pariter frustrata est,' pro *utroque*.

Pænes] Quies.

Facies] Ita Apuleius *Metam.* i. vi. 'potest in asino meo latere aliquid, vel vultus hominis, vel facies Deorum,' pro *faciei*. Vide sequens cap. 14.

Linguam exortare] Aliiter *linguâ exerrare*, quod est juxta Lipsium linguam extra os projectam per irrisum reciprocare. Retine *exertare*: ita Livius quoque *exorere* dixit.

Scuto pedestri] Aliud enim equestre scutum erat: Manlius autem eques pedestri prælio scutum mutavit.

Gladio Hispanico] Vetus liber, ut Carrio testatur, *gladio Spanico constitit contra Gallum. Hispania etiam Spania Veteribus dicitur*. Ita in membranis Justinii, et in optimis Q. Curtii exemplaribus legi testatur Bongarsius. Sed apud alios quoque ita scriptum invenitur. Qualis fuerit gla-

* A. Gell.

4 N

dus Hispanicus vel Spanicus docet Polybius lib. vi. *ἡμα δὲ τῷ θυρεῷ μάχαιραν, ταύτην δὲ περὶ τὸν δεξιὸν φέρει μὴρόν. καλοῦσι δὲ αὐτὴν Ἰβηρικὴν. Ἐχει δὲ αὐτὴ κέντημα διάφορον, καὶ καταφορὰν δὲ ἀμφὸν τοῦ μέρους βραχίον, διὰ τὸ τὸν δρελλίσκον αὐτῆς ἰσχυρὸν καὶ μόνιμον εἶναι.* id est, 'una cum scuto gladium, quem gestat ad dextrum femur: Hispaniensem vocant, habetque mucronem eximium, et ictum utrinque validum, quoniam lamina ejus firma est et stabilis.' - Hispanicum enssem hic intelligit Auctor Noster, non quod revera tum temporis tales gladii in usu essent (neque enim tum noti Hispani) sed quod ad instar illorum, qui postea Hispanici dicti sunt, fabricati essent. Hisce punctim et cæsim pugnabant: tanta firmitas eorum erat, ut galeas dividerent teste Seneca lib. v. de Benef. Vide Lipsium l. iix. de Mil. Rom. Dial. 3.

§ 3 *Congressio*] Legit Carrio, *cæm congressionem*, &c. Factum est ex veteri libro, sed serva solitam lectionem.

In ipso ponte] Ad Anienem fluvium.

Gallus sua disciplina] Id est, suo more, uti ipse didicerat. Livius: 'Gallus velut moles superne imminens, projecto læva scuto in advenientis arma hostis, vanum cæsim cum ingenti sonitu hostem dejecit. Romanus mucrone surrecto, quum scutum scuto imum perculisset, totoque corpore interior periculo vulneris factus, insinuasset se inter corpus armæque, uno alteroque subinde ictu ventrem atque inguina hausit, et in spacium ingens ruentem porrexit hostem. Jacentis inde corpus, ab omni alia vexatione intactum, uno torque spoliavit: quem, respersum cruore, collo circumdedit.'

Scuto projecto] Objecto, immisso. Vide Livii superiorem locum.

Scutum scuto percussit] Servius in II. Æneid. 'Qui scripserunt de Arte militari, dicant summum genus esse di-

micandi, quoties calcato umbone adversarii, se in hostilem clypeum erigit miles, et ita contra stantis vulnerat terga.'

Hausit] Confodit: ita et Livius in hac historia loquitur.

Concessu] Ita Lipsius. Vet. codex *concessu*. quid si *congressu* legatur? inveni quoque *cæstu*, forsan *cæm*, vel *concessu*.

§ 4 *Torquati*] Per militares facitias T. Manlius Torquati nomen accepit, 'Dictator coronam auream addidit donam, mirisque pro concione eam pugnam laudibus tulit,' ut testatur Livius lib. vii.

Manliana] Vide supra Auctorem nostrum lib. i. c. 13. et quæ ibi annotata.

Bello adversum Latinos] Ita etiam Livius, Valerius, Auctor de Vir. Ill. Orosius lib. iv. scribunt. Sallust. et Dionysius Antiq. l. iv. bello Gallico illud contigisse referunt. Plutarch. hoc anno contra Samnites a Torquato pugnatum refert, contra historiæ fidem. Etiam confuso in prænominem. Nam Sallustius pro Tito A. Manlium appellat. Frontinus lib. iv. Stratag. cap. 1. Manlium postea 'Imperiosus' cognomen accepisse affirmat. Sed fallitur. Hic enim fuit L. Manlius Titi pater, qui ab ostentatione sævitie ita dictus, ut testatur Liv. l. vii. et Seneca l. iiii. de Benef. c. 37. Idem fragmenta vetustissimorum marmorum Romæ effossa satis indicant.

CAP. XIV. *Hujus facies*] Ita in aliis quoque vocabulis similis terminationis sæpe legitur. Laetius lib. iv. 'Et stimuli subsunt, qui instigant lædere id ipsum Quodcumque est, rabies unde illæ hæc germina surgunt.'

§ 2 *Meminitus*, &c. *inventire*] Valla hunc modum loquendi ridet. Agrestius antiquus Grammaticus 'memini' cum præsentii infinitivo, non præterito, scribendum auctoritate veterum auctorum probat.

In Tiburti bibliotheca] Meminit

Auctore ejusdem Bibliothecae lib. XIX. c. 5. dicitque in Herculis templo fuisse. Videtur publica fuisse, forsan Adriani, qui eo secessu letabatur. Vide Lipsium lib. de Biblioth. c. 8.

[*Faci*] Quod a *faciei* deductum videtur. Ab iis quae in *es* terminantur quadruplex fuit genitivus, in *es*, *ei*, *ii*, et *e*. Ita dixerunt, *dies*, *diei*, *dii*, et *die*, ut late ostendit Vossius lib. II. de Analog. cap. 19.

[§ 3 *Caesellius*] De Caesellio Vindice vide lib. III. c. 18.

[*Illius dies purnas*] Putat Stephanus Caesellium et Gellium usos fuisse corruptis codicibus, vel quod Cicero referat non sua sed Consilia ἀρχαῖοτερον verba, vide cap. 12. Or. Ciceronis, Ed. Leid. p. 496.

[*Idiographum*] Propria manu scriptum.

[*Libra dies*] Extat hic versus Georg. I. vs. 208. Hodie legitur, *libra die*, neque hujus genitivi Servius meminit. Quia et Priscianus ita legit. Neque in antiquis Codicibus, etiam Ms. Bibliothecae Leidensis aliter legitur. Quidam etiam *dii* pro *diei* hic legerant, teste Charisio.

[*Somnique*] Nectem intelligit, quam somno metitur. Sub libra autem, ut notum, æquinotium est autumnale.

[§ 4 *Munera latitiamque dii*] Extat hemistichium lib. I. Æneid. vs. 640. Servius quoque dicit nonnullos *dii*, multos *die* pro *diei* legisse, sicuti in aliquot Maronis Codd. Mss. hodieque legitur, sed ipse legit *Dei*, id est, Liberi patris, quo vinum denotat. Esculentia miserat Dido, quidni et potentia? Scripserat ante Virg. 'Nec minus interea sociis ad littora mittit Viginti tauros, magnorum horrentia centum Tergasum, pinguis centum cum matribus agnos.' An hoc unius diei sociis erit apparatus convivium? Et quidem sine vino? Vide Parrhasium Ep. 38. Corradus putat hæc omnia a Didone missa, ut Neptuno sa-

crificarent: quæ res munera lætitiæque 'Deo,' id est, Neptuno afferat.

[*Fames fami*] Fames etiam fuit quinctæ declinationis, hinc *famei* et contracte *fami*. Ita progenies, *progeniei*, et *progenii*. Eodem modo in aliis.

[*Cato*] Fuere Orationes Annalibus ejus insertæ, ut alibi dictum est: neque enim ex professo historiam de Bello Carthaginiensi scripsit, ut Colerus judicat ex eo, quod Nonius illam de 'Bello Carthaginiensi' citat. In Epitome Livii lib. XLIX. luculentus ea de re locus, 'Extat oratio annalibus ejus inclusa.'

[§ 5 *Sisenna*] Designat L. Cornelium Sisennam, qui Historias conscripsit, et in iis res Syllanas. De eo ita Salustius de Bello Jugurthino judicat: 'L. Sisenna optime et diligentissime omnium, qui eas res dixere, persecutus, parum mihi libero ore locutus videtur.' Meminit ejus quoque Cicero in Bruto et in primo de LL. cum laude. Velleius Paternulus I. II. bello Numantino juvenem fuisse dicit. Ejus filius Cn. Cornélius Sisenna habetur in argenteis denariis cum inscriptione, Cn. CORNEL. L. F. SISENNA, unico N antique, ut testatur Ursinus.

[*Pacuvius in Paullo*] Citat Pacuvii versum quoque Nonius in verbo PROGENII.

[*Cn. Matius*] Vide supra lib. VI. cap. 6.

[*Alter pars acti*] Desumptus versus ex Iliad. XXI. initio, ubi dicit partem copiarum Xanthum fluvium vitasse *ἦπερ οἱ ἄλλοι ἀντιζόμενοι φοβέοντο*, id est, 'qua alii turbati fugerant.'

[*An maneat speciei*] Versus desumptus ex Homero Il. ψ. Ὡ πόποι, ἥ βέ τις ἐστὶ καὶ εἰς διδῶο δόμοισι θυγὴ καὶ σῶλλον. Vide Scaligerum ad Varro-nem p. 150. ubi plura loca Matii cum Homericis comparat.

[*In oratione*] Extant hæc verba cap.

45. ejusdem Orat.

§ 7 C. *Cæsar*] Vide lib. i. cap. 10.

CAP. XV. Cum Antonio Juliano] Vide supra.

Per feriarum tempus æstivatum] Julio et ex parte Augusto mensibus judiciarum res et lites cessabant. Plinius Junior lib. viii. Epist. 21. 'Ut qui jam nunc adulescerent, et ab otiosis, et in triclinio audiri. Julio mense, quo maxime lites interquiescunt.' De utroque mense Seneca Apocolocynt. ubi intempestivam Claudii diligentiam irridens, quod etiam tempore messis judiciis non abstinuisset, eum ad Herculem loquentem introducit: 'Nam si memoria repetis, ego eram, qui ante templam tuam jas dicebam totis diebus mense Julio et Augusto.' Duplices autem ferie erant messis et vindemiarum, ut ex l. i. ff. de Feriis apparet. Andi et Papinium lib. iv. Sylvarum ad Marcelum: 'Certe jam Latine non miscetur jurgia leges, Et pacem piger annus habet, messesque reversæ Dimisere forum. Nec jam tibi turba reorum Vestibulo, querulique rogant exire clientes.' Cessat centeni moderati judicis hasta.' Nec tantum in foro, sed etiam scholis. Augustinus lib. ix. cap. 2. 'Et opportune tum paucissimi dies supererant ad vindemiales ferias, et statui tolerare illos, ut sollemniter abscederem.' Quod Cyprianus quoque Epist. 2. ad Donatum testatur. Distinguebanturigitur messium et vindemiarum ferie, ut ex l. ii. C. de Feriis liquet: 'A die octavo,' inquit Theodosius, 'Kalendarum Julii usque in Kalendas Augusti messis feria concedatur: et a Kalendis Augusti usque in decimum Kalendarum Septembris agendarum causarum tribuatur licentia. A decimo autem Kalendarum Septembris usque in idus Octobris vindemialis feria concedatur.' Per ferias itaque æstivas messivæ potissimum hic intelliguntur, quia illæ ætati, vindemiales

magis autumno competeabant. Vide Suet. in Cæs. c. 40. Hoc autem tempore deliciis Campaniæ Romanis uti familiaris fuit, unde hic Gellius dicit Neapolim se concessisse.

Ætati ejus decebat] Ita et Terentius loquitur in Adelph. act. iii. sc. 4. et act. v. sc. 8. Ad quem locum ita Donatus: 'Antiqui, si addebant statim verbum Facere, nos decet facere, dicebant: si non addebant, Nobis decet, dicebant.' Ita quoque Plautus, et Sallustius, Livius, aliique loquuntur. Latine itaque eo modo loquebantur, neque opus est ut quis dicat hellenismum esse.

§ 2 *Presoiciens*] Qui jam multum in studiis profecerat.

Offendens] Activum pro passivo, id est, 'offensus.'

In præcipiti] Ex quo facilis eum ignominia lapsus.

Et contra dicit] Bene contradicit, quia quatuor eorum sententiæ vincebant, quæ non ultimo supplicio afficiendum judicaverant, etiam diversa poena.

§ 8 *Et involvens*] Ambigua.

Volucina] Volubilitatem linguæ notat.

Ex cohorte ejus] Tralatio sumpta vel a rustica vel militari cohorte. Studiosa cohors Horatio quoque lib. i. vide supra l. i. c. 9. in fine.

Clamore magno exultantibus] Tales acclamationes usitate usque ad adulationem. Philostratus in Alexandro Seleucensi: *ὑποταλὴς δὲ ὄντω τοῖς Ἀθηναίοις ὡς, ἵς καὶ βόμβαν βυλθεῖν, αὐτοῦ ἔτι συναπώτος, ἐκτανασάντων αὐτοῦ τὸ εὐσχημον*, id est, 'Ita bene compositus Atheniensibus videbatur, uti et bombo sive acclamatione etiam tacentem illum exciperent, laudantes decoram ejus staturam.' Themistius Euphrades initio orationis, cui titulus 'Sophista': *ἄρα οὐκ ἐστὶ μὲ δ' ἄνθρωπος ἀνιδεὺς ἔχοντα ἔτι πρόταυτε καὶ ἀεὶ βαρμυθεῖσιν, ἐν θαυλῶς μοι εἰδότε χειρουργεῖν ἱκανότε, ὅταν λέγω*. id est, 'putatis-

ne igitur, o viri, me adhuc indigere vestro plausu vel acclamationibus, quibus me copiose etiam exultando semper soletis excipere, quando verba ad vos habeo?' Plaudendi quoque et acclamandi etiam ars fuit apud Romanos, ita ut concentum quendam ederent. Vide Plinium initio Panegyri. Tacitum Annal. xvi. Suetonium in Nerone cap. 20.

Versum multis milibus] Notum est versum in prosa quoque dici, nihilque aliud esse quam lineam versam, tum enim vertitur stilus, et novam incipit. Hinc Justinianus titulo de Confirm. Digest. § 1. dicit 'opus in centum quinquaginta pene milia versuum' consummatum fuisse.

Sine controversia] Controversia dicitur, quando causa in utramque partem disputatur, ut ex Seneca liquet. Nulla igitur hic fuit controversia, quandoquidem hic adolescens alios, ut proponerent, non expectaverat. Disertas itaque erat sine adversario. Hinc locus ex ambiguitate loquendi in illis verbis *SINE CONTROVERSIA*. Accensius itaque non bene exponit, 'nisi tam inepte eam controversiam declamasset disertus haberi posset.' Alii *SINE CONTROVERSIA* interpretantur tanquam res ita esset explorata, ut in re vix dubia vel controversa magno molimine disertus videri vellet. Sed profecto res ita perspicua non erat, ut in declamationem venire non posset, cum adversarius arguere posset tres esse divisiones sententiarum, in duabus prioribus singulis due tantum esse suffragia, in tertia tria.

Vide tamen Titium lib. i. controuv. et contra illum Yvonem Villiomarum (sub ficto nomine Scaligerum) lib. i. cap. 1. et 2. ubi Titium reprehendit, quod putaverit *ἄρσος* aliquando dici, quod nullam dubitandi causam habeat, quod expeditum sit.

CAP. XVI. *Quos studiosorum inscrip- sit*] Plinius Junior, in Epistola in qua de libris Avucenti agit: 'Studiosi tres, in sex volumina propter amplitudinem divisi, quibus oratorem ab incunabulis instituit et perfecit.'

§ 2 *Si placet lex: redde*] Uxorem, quam tu legis hujus beneficio obtines, quamque ego nunc iterum forti facinore merui.

Si non placet] Quia nullo jure uxorem meam vindicare potuisti.

Ἀντιστρέφω] Id est, 'reciprocum.'

Si placet lex, non reddo] Quia legis voluntate acquisivi.

Si non placet] Quia jure antea quesitam mihi retineo, nunc vero lex non placet, ut restituam. Sic enim lex multis modis esset elusoria. Sententia enim legis fuit, ut qui fortiter fecit, alterius uxorem sibi vindicaret in perpetuum. Sed Plinius contra Agellium defendi potest. *Ἀντιστρέφω*, hoc est, 'Si placet lex, non reddo: si non placet, non reddo.' Non reddo, quia lege eam vindicavi: ceterum responderi potest, quod eadem lex alteri fortiter se gerenti lata quoque est, idem igitur illi competit beneficium. Quod si non placeat lex, nullo jure obtinuisti, restitui itaque debet.

LIBER X.

CAP. I. Liber decimus] In schedis Ms. *Liber XI. incipit.* unde suspicatur Lipsius e prioribus librum unum perisse. Idem post finem libri noni in Gisellini membranæ legi dicit, *Liber X. explicit, incipit XII. feliciter.* additum et tetrastichon hoc modo,

C. Aurelii Romuli,
*Cecropias noctes, doctorum exempla vi-
rorum*

*Donat habere mihi nobilis Eustochius,
Vivat et æternum latus bono tempora
ducat,*

Qui sic dilecto tanta docenda dedit.

Hoc tetrastichon etiam in Cod. Torn. et vetustis editionibus habetur.

Cælium] Intelligit Cælium Antipatrum historicum, qui de bello Punico scripsit, ut testatur Cicero in Oratore. Mentionem ejus quoque fecerunt Cicero in Bruto, et lib. I. de Divinat. Velleius Patereculus, Livius, Valerius Maximus, Festus, Charisius, Servius, Nonius, Priscianus, Philargyrius, alii.

§ 2 *Aliud est quarto]* Romæ tamen hæc antiqua inscriptio legitur: P. DECIUS. DECI. F. PRIMO. COS. DE. SAMNITIBUS. TRIUMPHANS. SPOLIA. EX. HIS. CONSECRAVIT. ITERUM. ET. TERTIO. COS. Vide Laur. Vallam lib. III. Eleg. c. 59. et H. Magium Misc. III. c. 9.

In theatro] Construxit Pompeius celebre theatrum, de quo videndus est Dio, sed interpretatur Tiro quale illud sit, de quo hic agit.

§ 3 *Tiro Tullius]* De quo alibi dictum.

Ædem Victoriæ] Non Victoriæ sed Minervæ delubro manubias ex victoriis reportatas dedicavit, ut testatur Plinius lib. VII. c. 26. In quo etiam

fuit breviarium rerum a Pompeio magno gestarum. Sed forsam inde error, quod proculdubio in eodem delubro Victoriæ statuam auream vel argenteam consecravit. Ita Curiam Juliam in honorem Julii post triumphos suos Augustus dedicavit, in eaque Victoriæ statuam posuit. Ita Victoriæ simulachrum aureum ad cccxx. pondo ab Hierone Siciliæ rege gratulationis ergo missum in Jovis Capitolini templo positum fuit. Hæc ita concilianda videntur, nisi ædes Victoriæ theatro Pompeiano, quod Dio describit, contigua fuerit; Ædis tamen nulla mentio est apud Dionem. Forsan ædicula fuit, qualem etiam Victoriæ virgini M. Porcius Cato bello Hispaniensi vovit, et bienio post dedicavit, ut testatur Liv. lib. xxxiv. Verum iterum obstat theatro superimpositum templum Veneris. Locus insignis est apud Tertullianum lib. de Spectac. cap. x. 'Pompeius Magnus, solo theatro suo minor, cum illam arcem omnium terpitudinum extruxisset, veritus quandoque memoriæ suæ censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit, et ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum sed Veneris templum nuncupavit, cui subjecimus, inquit, gradus spectaculorum.' (Notate hæc verba, quia Tiro de gradibus ædis Victoriæ idem refert.) 'Ita damnatum, et damnandum opus templi titulo prætexuit.'

Honores inscriberentur] Plinius supra dicto lib. VII. qualis fuerit inscriptio ostendit: 'Hos,' inquit, 'honores urbi tribuit in delubro Minervæ; quod ex manubiis dicabat Cæ. Pompeius Magnus Imp. bello xxx.

anorum confecto, fuais, fugatis, occisis, in ditionem acceptis hominum vicies semel centenis LXXXIII. M. depresso aut capitis DCCXLVI. oppidū, castellis MDXXXVII. in fidem receptis, terris a Mæotis lacu ad Radrū mare subactis, votum merito Minervæ. Hoc est, brevium ejus ab oriente. Triumphi vero quem duxit ad tertium Kalendas Octobres M. Messala M. Pisone Consulibus, præfatio hæc fuit: Cum eram maritimam a prædonibus liberasset, et imperium maris Populo Romano restituisset, ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythia, Judæis, Albanis, Iberia, insula Creta, Bastarnis, et super hæc de regibus Mithridate atque Tigraue triumphavit. Pro inscriberetur Vett. Ed. male habent inscriberet.

Dictio] Pronunciatio.

[§ 4 *Eodem nunc theatro*] Non igitur hic videtur idem cum celeberrimo theatro Pompell, quod fortuito igne exustum fuisse scribit Tacitus Annal. I. et Seneca ad Marciam cap. XXII. verum idem a Cæsaribus refectionum. A Tiberio imperfectum relictum, a Caligula absolutum. Suet. in Tiber. c. 48. et in Calig. c. 21. Iterum incensum restituit Claudius. Suet. in Claud. c. 21.

Scena] Theatri pars, quæ inter duo ejus cornua extenditur. Hic erant personarum habitacula, vel latibula. Vide Vitruvium lib. v. cap. 8. Poluxen lib. IV. c. 19. Cassiodorum lib. IV. Variarum, cap. ult. et Servium ad III. Georg. ad hunc versum, 'Vel scena ut versis discedat frontibus.' Ausonius quoque 'scenas domorum' vocavit 'corpora edificiorum,' ut Salmasius adnotavit. Sed hic frons theatri, adversa intelligitur. Servius ad illa verba Virgilii lib. I. Æn. 'Tum sylvis scena coruscis.' 'Scena: inambratio; et dicta scena à τῆς σκῆας. Apud Antiquos enim scena parietem non habuit: sed de

frondibus umbracula querebant. Postea tabulata cœperunt in modum parietis. Scena autem pars theatri adversa spectantibus, in qua sunt regia.' Aulas regias et hospitalia appellat Vitruvius lib. v. c. 7. 'Ipsæ,' inquit, 'scenæ suas habent rationes explicatas, ita ut mediæ valvæ ornatus habeant aulæ regię, dextra ac sinistra hospitalia.'

Tribus tantum lineolis] Hoc modo, III. Quæ lineolæ quoque in veteribus editionibus adduntur.

CAP. II. *Mulierem in Ægypto*] Vide Aristotelem lib. IV. de Gen. Anim. c. 4. et 5. et lib. VII. de Hist. Anim. c. 4. ubi de fecunditate mulierum agit. Locus insignis est Pauli JC. in lib. III. ff. si pars hæred. Pet. qui ita loquitur: 'Ideo nam' (lege tam) 'multa de hujusmodi re, tam varia, tam incredibilia creduntur, ut fabulis adnumerentur. Nam traditum est et quatuor pariter puellas a matrefamilias natas esse. Alioquin tradidere non leves auctores quinquies quaternos enixam Peloponensi' (legendum *Peloponesi*) 'multas Ægypti uno utero septenos. Sed et tergeminos Senatores cinctos vidimus Horatios' (*Cincios* legit Cujacius, et videmus *Horatios* delet, quia Paulus illos videre nequivit), 'sed et Lælius scribit vidisse in palatio mulierem liberam' (Serapiam nomine) 'quæ ab Alexandria producta est, ut Hadriano ostenderetur, cum quinque liberis, ex quibus quatuor eodem tempore enixa,' inquit, 'dicebatur, quintum post diem quadragesimum.' Caius JC. in lib. VII. § 1. ff. de Reb. dabiis idem paulo aliter narrat, mulierem, quæ Serapias appellabatur, uno fetu quinque liberos enixam: idem quoque refert Julianus in lib. XXXVI. ff. de Solut.

Partionis] *Ἀρχαῖος*, pro 'partus.' Ita et Plautus loquitur.

Neque plures unquam simul genitos] Rationem addit ex Aristotele Julia-

nus JC. d. lib. xxxvi. 'Nam,' inquit, 'Aristoteles scripsit quinque nasci posse, quia vulvæ mulierum totidem receptacula habere possunt.' Quod tamen non memini ab Aristotele proditum. Contra numerum locorum expresse agit lib. iv. de Gen. Anim. c. 4. Revera uterus unam cavitatem habet, et quæ de septem cellulis a nonnullis prodita, jam dudum ab Anatomicis explosa sunt. Foetuum multitudo seminis quantitati vel qualitati imputanda. Placenta uterina sola multis foetibus sufficit, et totidem funiculos sustinet divisis locis, quot sunt embryones, ut testatur in historia simili depinxisse Beslerum Bartholinus. Sed ad rem. Julianus itaque Aristoteli falsam sententiam tribuit. Quod plures autem philosophus nunquam genitos fuisse scribit, contrarium sed rarissime contingit, ut de Ægyptiis mulieribus supra retulit Paulus JC. idemque ex Trogo refert Solinus. Quamvis etiam illud dubitatione non caret. Quæ de prodigiosis partibus Albertus tradidit, fabulis propiora sunt: quæ de Margarita comitis Hollandiæ filia vulgo tradita, ficta esse ex collatione temporum ostendit Petrus Scriverius in Antiquit. Batav.

In agro Laurente] Vide supra.

Via Laurentina] Quæ ad Laurentum ducit. Legitur quoque *Laurentia*. In Scriveriano Cod. adnotatum invenio *Lavicana*. Quod si ex Ms. sit, forsitan scribendum *Lavinia*. Urbs enim Laurentum etiam Lavinium dictum et Lauro-Lavinium, ut Servius testatur ad lib. I. Æneid. Virg. ipso initio. Incolæ LAURENTES LAVINATES sæpe in antiquis inscriptionibus appellantur. Via itaque Laurentina etiam Lavinia dici potuit. Si *Lavicana* servetur, quod non puto, est hæc via, quæ intra Esquilinum et Cælium, per Esquilinam, ut inquit Strabo, portam exiens, vel, ut alii, Næviam, deducebat ad Lavicanum oppidum. Quic-

quid sit, melior scriptura est via *Laurentina*, inprimis quia illa mulier in Laurente agro enixa est.

CAP. III. C. Gracchus] Cicero de Clar. Orat. 'Sed ecce in manibus vir et præstantissimo ingenio, et flagranti studio, et doctus a pære, C. Gracchus. Noli enim putare, quæquam, Brute, plenior et æberior ad dicendum fuisse. Et ille, sic pressus, inquit, existimo; atque istam de superioribus pæne solum lego. Immo plane, inquam, Brute, legas conase. Damnum enim illius immaturo interita res Romana, Latineque literæ fecerunt. Utinam non tam fratri pietatem, quam patris præstare voluisset: quam ille facile tali ingenio, diutius si vixisset, vel paternam esset vel avitam gloriam consequutus! Eloquencia quidem necio an habuisset parem neminem; grandis est verbis, sapiens sententiis, genere toto gravis; manus extrema non accessit operibus ejus: præclare inchoata multa, perfecta non plane. Legendus, inquam, et hic Orator, Brute, si quisquam alius, juventuti: non enim solum acuer, sed etiam alere ingenium potest.' Ita autem gestu, oculis, voce agebat, ut de cæde fratris agens etiam inimici ejus lachrymas tenere non possent, teste eodem Cicerone. Vide quoque Auctorem Nestrum supra lib. I. c. 11.

Teanum Sidicinum] Campaniæ in Italia oppidum. Sidicinum cognomine dictum a populo Sidicinis, qui ea loca incolere, et ad discrimen Teani in Apulia. Nobile et illustre quondam fuit oppidum, ut testatur Strabo l. v. Colonia quoque illuc deducta a Cæsare Augusto, ut refert Frontinus in libro de Colonia.ii.

Balneis virilibus] Virilia enim a muliebribus distincta nonnunquam pariete interjecto, ut pudor viris mulieribusque constaret, atque parsimonie causa duplex tale balneum igne calefaciebant. Vide quæ fuse scrip-

sit Falvius Ursinus in appendice de Twilinis.

Virgis cæsus est] Quod servile habitum, ut habetur in lib. x. ff. de Pœnis lib. vii. § 2. lib. ix. § pen. et l. ult. ff. de Injur. Humiliores quandoque fastibus subiciebantur, d. lib. x. et lib. xxviii. § non omnes ff. de Pœnis. nonnumquam tamen teste Polybio lib. vi. *ζυλωσθῆς* capitalis erat, ita ut hac pœna condemnati usque ad mortem caderentur, qua de re etiam Porphyrio scribit in Horatii lib. ii. Epist. 1. et Cornutus in Pers. Satyr. 1. Dio etiam Antigonom Judææ regem, cui successor Herodes datus est, ab Antonio ita punitum refert, ut palo alligatus flagris caderetur atque obtruncaretur. Lego Pœnia cautum, ne quis magistratus civem Romanum virgis caderet, necaretur, sed damnato exilium permitteret: cum antea natorum cervix inmeretur farcæ, corpus vero ad necem caderetur. Liv. lib. x. 'Lex Pœnia,' inquit Cicerō pro Rabirio, 'libertatem civium lictori eripuit, virgas enim ab omnium civium Romanorum corpore amovit.'

Caleni] Cales civitas propinqua Tumo Sidicino, ut Ptolemæus et Strabo ostendunt.

Ferentini] Hujus oppidi meminit quoque Strabo lib. v. in mediterraneis Etruriæ, et Horat. lib. i. Epist. 17. ubi vetus scholiastes: 'Ferentinum: Alii municipium volunt vim Labianæ ad XLVIII. lapidem; alii Ferentinum, quod est in Tuscia.'

§ 2 *Is in lectica ferebatur*] Ut lectici viri veherentur, Asia devicta primum invaluisse videtur, nullumque antiquiorem lecticæ usum esse ex hoc loco arbitratur Lipsius lib. i. Elect. c. 19.

De plebe Venusina] Venusia oppidum in confinio Lucaniæ et Apuliæ: ipse Horatius Venusinas de eo ita loquitur, 'sequor hunc, Lucanus an Apulus anceps, Nam Venusinus arat

finem sub utrumque colonus.' Plinius tamen et Ptolemæus Apuliæ tribuunt, Strabo Samnitibus.

Nam mortuum ferunt] Lectica enim mortui efferebantur, si honestiores essent. Vide Lipsium lib. i. Elect. cap. 19.

Struppi] Indidors lib. xix. cap. 4. 'Struppi vincula loro vel lino facta, quibus remi ad scalmos alligantur.' *στροπὸς* vocavit Homerus 'Od. 8. Glossæ Philoxeni, *Stropus*, (ita emendandum pro *Strepus*,) *στροπὴ*. Etiam in glossis *Struppus* appellatur. Omnes tamen, quas hactenus vidi, editiones, præter ultimam, hic habent *Stuppi*. Quæ lectio non male quoque se habet. *στροπὴ* Græcis dicitur, vel *στροπὴ* Polluci, qui fieri ait *ἐκ λίνου καὶ καυδῆβους*. Ex Cannabi autem robustissimos funes parari uti nosterribus notum est, ita Dioscorides lib. iii. cap. 148. testatur. In glossis quoque Cyrilli *καυδῆβος*, *Stuparius*, dicitur.

Quibus lectici deligati erant] Vincula igitur illa eximi poterant. Assores, quos lecticarii ferebant, lecticæ illigati erant. Vide tamen Lipsium l. i. El.

§ 3 *Contraque leges*] Contra legem Porciam, de qua supra diximus, et Semproniam.

Fretum effervescit] Apposite. Fretum enim teste Varrone a fervendo dictum, 'a similitudine ferventis aquæ, quod in fretum sæpe concurrat æstus atque effervescat.' Ita 'fretum ætatis' Læcretius dixit pro juvenili ætate.

§ 4 *Expediri*] Proferri. Citat Xaninus in 'Expedire.' Addit hic Cossæ lib. v. in Verrem. 'Clamabat illi nescire se civem esse Romanum meretricem Cossanum: meruisse se cum L. Pretio, splendidissimo Equite Romano, qui Panormi negotiaretur, ex quo Verres scire posset. Tum nescire se comperisse ait, cum meretricis causa in Sicilia ab *duxibus* fugisset

nus JC. d. lib. xxxvi. 'Nam,' inquit, 'Aristoteles scripsit quinque nasci posse, quia vulvæ mulierum totidem receptacula habere possunt.' Quod tamen non memini ab Aristotele proditum. Contra numerum locorum expresse agit lib. iv. de Gen. Anim. c. 4. Revera uterus unam cavitatem habet, et quæ de septem cellulis a nonnullis prodita, jam dudum ab Anatomicis explosa sunt. Foetuum multitudo seminis quantitati vel qualitati imputanda. Placenta uterina sola multis foetibus sufficit, et totidem funiculos sustinet divisis locis, quot sunt embryones, ut testatur in historia simili depinxisse Beslerum Bartholinus. Sed ad rem. Julianus itaque Aristoteli falsam sententiam tribuit. Quod plures autem philosophus nunquam genitos fuisse scribit, contrarium sed rarissime contingit, ut de Ægyptiis mulieribus supra retulit Paulus JC. idemque ex Trogo refert Solinus. Quamvis etiam illud dubitatione non caret. Quæ de prodigiis partibus Albertus tradidit, fabulis propiora sunt: quæ de Margarita comitis Hollandiæ filia vulgo tradita, ficta esse ex collatione temporum ostendit Petrus Scriverius in Antiquit. Batav.

[In agro Laurente] Vide supra.

[Via Laurentina] Quæ ad Laurentum ducit. Legitur quoque *Laurentia*. In Scriveriano Cod. adnotatum invenio *Lavicana*. Quod si ex Ms. sit, forsitan scribendum *Lavinia*. Urbs enim Laurentum etiam Lavinium dictum et Lauro-Lavinium, ut Servius testatur ad lib. i. Æneid. Virg. ipso initio. Incolæ LAURENTES LAVINATES sæpe in antiquis inscriptionibus appellantur. Via itaque Laurentina etiam Lavinia dici potuit. Si *Lavicana* servetur, quod non puto, est hæc via, quæ intra Esquilinum et Cælium, per Esquilinam, ut inquit Strabo, portam exiens, vel, ut alii, Næviam, deducebat ad Lavicanum oppidum. Quic-

quid sit, melior scriptura est *via Laurentina*, inprimis quia illa mulier in Laurente agro enixa est.

CAP. III. C. Gracchus] Cicero de Clar. Orat. 'Sed ecce in manibus vix et præstantissimo ingenio, et flagranti studio, et doctus a pære, C. Gracchus. Noli enim putare, quæquam, Brute, pleniorum et uberiorum ad dicendam fuisse. Et ille, sic prorsus, inquit, existimo; atque istam de superioribus pæne solum lego. Immo plane, inquam, Brute, legas censeo. Damaum enim illius immaturo interitu res Romanæ, Latinaeque litteræ fecerunt. Utinam non tam fratri pietatem, quam patri præstare voluisset: quam ille facile tali ingenio, diutius si vixisset, vel paternam esset vel avitam gloriam consequutus! Eloquentia quidem necio an habuisset parem neminem; grandis est verba, sapiens sententiæ, genere toto gravis; manus extrema non accessit operibus ejus: præclare inchoata multa, perfecta non plane. Legendus, inquam, et hic Orator, Brute, si quisquam alius, juventuti: non enim solum acuer, sed etiam alere ingenium potest.' Ita autem gestu, oculis, voce agebat, ut de cæde fratris agens etiam inimici ejus lachrymas tenere non possent, teste eodem Cicerone. Vide quoque Auctorem Nostrium supra lib. i. c. 11.

[Teanum Sidicinum] Campaniæ in Italia oppidum. Sidicinum cognomine dictum a populo Sidicinis, qui ea loca incolere, et ad discrimen Teani in Apulia. Nobile et illustre quondam fuit oppidum, ut testatur Strabo l. v. Colonia quoque illuc deducta a Cæsare Augusto, ut refert Frontinus in libro de Colonia.

[Balneis virilibus] Virilia enim a muliebribus distincta nonnunquam pariete interjecto, ut pudor viris mulieribusque constaret, atque parsimonia causa duplex tale balneum igne calefaciebant. Vide quæ fuisse scrip-

sit Fulvius Ursinus in appendice de Trifolium.

Virgis cæsus est] Quod servile habitum, ut habetur in lib. x. ff. de Penis lib. vii. § 2. lib. ix. § pen. et l. ult. ff. de Injur. Humiliores quandoque fastibus subiciebantur, d. lib. x. et lib. xxviii. § non omnes ff. de Penis. nonnumquam tamen teste Polybio lib. vi. *ἐλευθερία* capitalis erat, ita, ut hac poena condemnati usque ad mortem cederentur, qua de re etiam Porphyrio scribit in Horatii lib. ii. Epist. 1. et Cornutus in Pers. Satyr. 1. Dio etiam Antigonom Judææ regem, cui successor Herodes datus est, ab Antonio ita punitum refert, ut palo alligatus flagris caderetur atque obtruncaretur. Lege Porcia cautum, ne quis magistratus civem Romanum virgis cederet, necaretur, sed damnato exilium permitteret: cum antea nudorum cervix immergeretur farci, corpus vero ad necem cederetur. Liv. lib. x. 'Lex Porcia,' inquit Cicero pro Rabirio, 'libertatem civium licitori eripuit, virgas enim ab omnium civium Romanorum corpore amovit.'

Calesi] Cales civitas propinqua Terno Sidicino, ut Ptolemæus et Strabo ostendunt.

Ferentini] Hujus oppidi meminit quoque Strabo lib. v. in mediterraneis Etruriæ, et Horat. lib. i. Epist. 17. ubi vetes scholiastes: 'Ferentinum: Alii municipium volunt viæ Labicanæ ad XLVIII. lapidem; alii Ferentinum, quod est in Tuscia.'

§ 2 *Is in lectica ferebatur*] Ut lectici viri veherentur, Asia devicta primam invaluisse videtur, nullumque antiquiorem lecticæ usum esse ex hoc loco arbitratur Lipsius lib. i. Elect. c. 19.

De plebe Venusina] Venusia oppidum in confinio Lucanæ et Apuliæ: ipse Horatius Venusinas de eo ita loquitur, 'sequor hunc, Lucanus an Apulus anceps, Nam Venusinus arat

finem sub utrumque colonus.' Plinius tamen et Ptolemæus Apuliæ tribuunt, Strabo Samnitibus.

Nus mortuum ferrent] Lectica enim mortui efferebantur, si honestiores essent. Vide Lipsium lib. i. Elect. cap. 19.

Struppi] Isidorus lib. xix. cap. 4. 'Struppi vincula loro vel lino facta, quibus remi ad scalmos alligantur.' *τροπός* vocavit Homerus Od. 8. Glossæ Philoxeni, *Stropus*, (ita emendandum pro *Strepus*, *τροπώρῃ*). Etiam in glossis *Struppus* appellatur. Omnes tamen, quas hactenus vidi, editiones, præter ultimam, hic habent *Stuppi*. Quæ lectio non male quoque se habet. *στρόγγυ* Græcis dicitur, vel *στρωγίον* Polluci, qui fieri ait *ἐκ λίνου καὶ κάρυβαντος*. Ex Cannabi autem robustissimos funes parari uti nostratibus notum est, ita Dioscorides lib. iii. cap. 148. testatur. In glossis quoque Cyrilli *κάρυβαντος*, *Stupparius*, dicitur.

Quibus lectica deligata erat] Vincula igitur illa eximi poterant. Asseres, quos lecticarii ferebant, lecticæ illigati erant. Vide tamen Lipsium l. i. El.

§ 3 *Contraque leges*] Contra legem Porciam, de qua supra diximus, et Semproniam.

Fretum effervesceat] Apposite. Fretum enim teste Varrone a fervendo dictum, 'a similitudine ferventis aquæ, quod in fretum sæpe concurrat aestus atque effervesceat.' Ita 'fretum ætatis' Laetius dixit pro juvenili ætate.

§ 4 *Expediri*] Proferri. Citat Nominis in 'Expedire.' Addit hic Cicero lib. v. in Verrem. 'Clamabat ille miser se civem esse Romanum municipem Cossanum: meruisse se cum L. Pretio, splendidissimo Equite Romano, qui Panormi negotiaretur: ex quo Verres scire posset. Tum iste se comperisse ait, eum speculandi causa in Sicilia ab ducibus fugitivo-

rum esse missum: cujus rei neque index, neque vestigium aliquod, neque suspicio cuquam esset ulla. Deinde jubet hominem undique corripere, vehementissimeque verberari.

Messana] Civitas hæc Siciliæ ad Fretum Mamertinum.

Civis Romanus sum] Qui juxta leges verberibus non erat obnoxius. Illorum verborum auxilio D. Paulus verberum injuriam deprecatus est, ut Lucas in Actis Apostolorum c. xxii. scribit: vide et Suetonium in Galba cap. 9. et Ciceronem v. in Verrem, unde hic locus desumptus est.

§ 5 *O lex Porcia legesque Sempronie*] De lege Porcia supra egimus: legem autem Semproniam tulit M. Sempronius tribunus plebis, ne de capite civis Romani injussu Populi judicaretur; qui indicta causa in civem Romanum animadvertisset, de eo Populi quæstio constitueretur: quod propter P. Popillium latum est. Cicero pro Rabirio, pro Cluentio, De Leg. iii. C. quoque Gracchus legem tulit, ne de capite civium Romanorum, injussu Pop. Rom. judicaretur. Plutarch. in Gracchis. Legem quoque antea Valerius Publicola scripsit, ut Dionysius Antiq. lib. v. et Livius lib. ii. testantur, quæ eum qui provocasset, virgis cædi, securique necari vetuit; sed cum plus paucorum opes, quam libertas plebis possent, sæpius ab eadem familia renovata; sed si quis adversus eam fecisset, nihil ultra quam improbe factum adjectum est. Quod vinculum legis non satis validum pœnam non irrogavit, donec pro tergo civium Lex Porcia gravem pœnam sanxit, ut Livius commemorat lib. x. c. 9.

Tribunicia potestas] Opposita hæc potestas contra vim et potentiam magistratuum, ne plebes ab iis opprimeretur. Tribuni itaque oppressos juvabant, eripiebant, iniqua decreta aut jussa Patrum vel magistratuum rescindebant. Intercessionis maxi-

ma erat auctoritas, quæ peragi solenni verbo solita, Vêro. Vide Valer. lib. iv. c. 5. Ciceronem lib. iii. de LL. Plutarchum in Coriolano, Livium lib. vi.

Fasces ac securis] Prætores Hætores habebant cum sex fascibus: (Verrus autem, de quo agit Cicero, Prætor Siciliæ erat :) erant autem fasces iusti fasciculi virgarum, quibus erat obligata securis, ita ut ferrum in summo extaret; quemadmodum ex picturis veteribus liquet. Videndus Plutarchus in Probi.

Ignes ardentisque laminæ] Quibus misere reos cruciabant, vel etiam enecabant. Prudentius in Hymno Vincentii inter tormenta 'ungulas, et stridentem flammis laminam' recenset. Aliquando palo alligatis laminæ ardens picem in membra stillabat. Vide Juvenalem Satyr. i. Porro ex Cicerone liquet hunc hominem in crucem actum. De his qui in cruce vel palo ustulati vide Lips. de Cruce lib. iii. c. 10.

Si te acerba illius imploratio] Male quidam legunt, *improbatio*. Rei innocentes fidem Populi, fidem Quiritium, ut illis succurrerent, implorabant. Fidem implorare nihil aliud quam auxilium in hac loquendi formula denotat, ut testatur Donatus in Andriam Terentii Act. iv. Sc. 3.

§ 6 *Hispidæ*] Horrida, aspera.

Modificatio] Numerositas.

Opacæ] Tenebrosæ.

§ 7 *De falsis pugnis*] Recte. Ita et Nonius citat in 'Vibices.' Putant nonnulli legendum *pennis*, quia in eo fragmento sævitia ac pœnarum mentio fit. Sed falluntur. Vide Jos. Mercerus ad Tacitum pagina extrema.

Ubi societas] Citat hæc quoque Nonius in 'Vibices.'

Bruttiani] In Ms. Schegkii, *Brettiani* more Græco. Præter hanc rationem, quam Gellius adfert, Strabo lib. vi. a Lucanis Brutios, sive, ut ille

loquitur, *Berriovs*, quod 'desertores' denotat, appellatos fuisse scribit. Fuorant enim pastores Lucanorum, qui ab illis defecerant. Notabilis quoque locus apud Diodorum Siculum lib. xvi. 'Quum summum Athenis magistratum obtineret Elpinus, et Romæ consulatum gererent M. Popilius Lænas et Cn. Manlius imperiosus, olympias vero ageretur cvi. in Italia multitudo quædam hominum miscellaneorum (plerique enim erant servi fugitivi) ex variis undique locis circa Lucaniam confluit. Hi primum vitam prædatoriam instituebant, mox, excubiarum agrestium et incursionum consuetudine, rerum bellicarum exercitationem usumque sibi compararunt.' Paulo post: 'Et quia plerique fuerant servi, Brettii dicti sunt. Incolarum enim sermone ita fugitivi appellantur.' Non mirum itaque Bruttianos pro servis et ministris crudelitatis poni, cum ipsa vox Bruttiorum servum denotet. Vide tamen Justinum, lib. xxiii. qui a Brutia muliere nomen deducit. Gellio autem astipulatur etiam Festus, cum ita loquitur: 'Brutiani dicebantur, qui officia servilia magistratibus præstabant: eo quod hi primum Annibali se tradiderant, et cum eo perseveraverunt, usque dum recederet de Italia:'. Strabo quoque, in fine libri quinti, eandem ob causam Picentes, Lucanos, Bruttios factos esse cursores publicos et tabularios affirmat. Fulgentius dicit Geronem quoque Bruttianos dictos. De servis publicis vide Pignorum de servis p. 30. et seqq.

[§ 8 *Lovarii*] Qui dominorum jussu servos imperia detrectantes, vel segneriter obeuntes loris et flagellis excipiebant.

CAP. IV. *Ratione natura facta esse*] Videndus est Plato in Cratylo, ubi accurate pro utraque parte disputat. Cratylus atque, qui κατὰ φύσιν ab hominibus vocabula constituta arbi-

tratur, addit tamen primigenia nomina quædam extare, quæ a prisca autoribus instituta, quæ potentia majore quam humana, cæterorum vocabulorum fundamentum sint. Inde tamen vocabulorum tantam perturbationem fuisse, ut longis annorum spatiis obfascata, vix ac ne vix quidem agnoscantur primorum illorum vocabulorum vestigia. Quæ sacre scripturæ aliquo modo conveniunt. Namque ab Adamo juxta rerum naturam imposita vocabula inprimis primogenia. Indemque post confusionem Babylonicam valde turbata sunt, ut vix vestigia nisi in primogenia lingua agnoscantur.

[P. *Nigidius*] Levi prorsus et futili argumenti usus est P. Nigidius, ut doceret nomina et verba naturalem quandam significandi vim habere, non quæ eis hominum arbitratu, quasque conventionem quadam imposita esset. Scripsit enim id percipi posse ex vocibus, Ego, Tu, Mihi, Tibi, Nos et Vos, itemque ex Græcis provocabulis quæ idem valerent. Nam Ego, Nos, Mihi, neque profuso intentoque flatu vocis, neque projectis labiis pronunciari, sed et spiritu et labiis quasi inter nosmet ipsos adductis atque compressis. At cum Tu, Tibi, Vos, dicimus, labias sensim primores emoveri, ac spiritum atque animam porro versum, et ad eos quibus cum loqueremur intendi. Dignum sane argumentum, quod ex multis seligeretur a Gellio, eique præter cætera lepidum et festivum videtur. Existimo autem illud, qualecumque est, a Chrysippi fontibus hanstum ac derivatum fuisse: qui cum superiorem animi partem, id est, τὸ ἡγεμονικόν, in corde, non in cerebro, esse contendere, vel ex eo id colligi posse dicebat, quod cum dicimas, Ego, natura ipsa duce, et ita quodam modo cogente natura ipsius litteræ quæ ejus vocis princeps est, mentum deorsum ad pectus, et ad cor movemus: ut

unciario. Primis autem illis temporibus, quamquam leviori pondere aëres ferirentur, proculdubio graves tamen non statim aboliti: vel igitur de talibus aëribus, vel massis æreis intelligendus hic locus.

Capito Atrius] Vide l. VIII. c. 10.

Utra] Ex textu elici potest intra scribendum, nisi titulus, quod aliquoties contingit, non respondeat textui. Nilus tamen, et Danubius etiam extra limites imperii Romani ex parte fluunt, Rhodanus intra limites. Sed ita intelligendum est, flumina hæc ultra imperium fluere in mare, qua imperium Romanum est.

Τῆς ἐκ τοῦ ὁλάσσου] Mare internum sive mediterraneum.

Maximum esse Nilum] Longitudine et latitudine. Volunt nonnulli a fonte usque ad exitum in mare conficere secundum directum cursum 35. gradus majoris circuli, id est, miliaria Germanica quingentā viginti quinque, et multo plura si obliquitatem alvei spectes. Nam Diodorus Siculus insulas septingentas circumire testatur. Latitudo Nili et Danubii fere eadem, ubi amplissima est, miliaris nimirum unius Germanici. De Nilo videndus Herodotus, Diodorus, Strabo, Ammianus, Aristides in Ægyptiaca, Heliodorus in Æthiopicis, Philostratus, alii. Vide Wendelinum de Admir. Nili cap. 4.

Histrum] Istrum vel potius Histrum cum Nilo comparat Herodotus in Euterpe. Quinetiam vetus scriptor apud Suidam cataractas quoque in Istro esse ait, sicut in Nilo, scopulos quosdam instar montium, qui aquarum cursum impediunt. Aristides in Ægypt. 36. fere cataractas esse testatur. Uti Nilus septem ostiis in mare internum, ita Danubius, qui idem cum Istro, in Pontum Euxinum sex ostiis, ut Plinius, ut Ammianus, septem, se effundit. Plin. lib. iv. c. 12. 'Ortus hic in Germaniæ jugis montis Abnoobæ, ex adverso Raurici

Gallia oppidi, multis ultra Alpes milibus, ac per innumeras lapas gentes, Danubii nomine, immenso aquarum auctu, et unde primum Illyricum alloit Hister appellatur, sexaginta annibus receptis, medio ferme numero eorum navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus evolvitur.' Aesonius quoque Nilo secundum fulsisse dicit Epigr. 8. 'Illyricis regnator aquis, tibi Nile secundas Danubius lætum profero fonte caput.' Vide quoque Ovidium lib. iv. de Ponto, Eleg. 10. Arrianus lib. i. de Gest. Alex. et Ptolemæus hunc fluvium totius Europæ maximum esse scribunt. Profunditas ejus quibusdam in locis ducentorum pedum. Unde Horatius Danubiam 'profundum' dixit. Quod de Nilo incertum est. Scribit autem Apollonius ad Savi fluminis et Danubii confluentem, superiorem partem Danubium, inferiorum Istrum vocari. Strabo lib. vii. usque ad Cataractas Danubium, a Cataractis usque ad Pontum Istrum vocari commemorat, Plinius, ubi primum Illyricum alloit.

In tribus primis] Inter quæ Rhenus, Danubiusque.

Rhodanus] Fluvium Gallia celeberrimum, quem eleganter describit Ammianus Marcellinus lib. xv. 'A Pœninis,' inquit, 'Alpibus effusiore copia fontium Rhodanus fluens, et proclivi impetu ad planiora degrediens, proprio agmine ripas occultat, et paludi sese ingurgitat. nomine Lemanno, eamque intermeans nusquam aquis miscetur externis: sed altrinsecus summitates undæ præterlabens ægnioria, queritans exitus, viam sibi impetu veloci molitur. Unde sine jactura rerum per Subandiam (ita emendat Valesius pro eo, quod vulgo habebatur, *densa paludium*) fertur et Sequanos, longeque progressus Viennensem latere sinistro perstringit, dextro Lugdunensem: et emensis spatia flexuosæ, Ararim, (quem Sau-

censam appellant) inter Germaniam primam fluentem, suum in nomen acciscit. Qui locus exordium est Galliarum. Exindeque non millenis passibus, sed leucis itinera metiuntur. Hinc Rhodanus, aquis advenis locupletior, vehit grandissimas naves, ventorum flatu jactari sæpius adsuetas, finitisque intervallis, quæ ei natura præscripsit, spumens Gallico mari concorporatur, per patulum sinum, quem vocant ad gradna, ab Arelate octavo decimo ferme lapide disparatum. Plinius tria ejus ostia numerat, Ptolemæus et Polybius duo. Quinque Timæus, quem reprehendit Polybius. Vide Melam lib. II. c. 5. Strabonem lib. IV. Polyb. lib. III. Hodie Arari mixtus, violentus et impetuosus, et juxta ostia diffusus, in mare mediterraneum se præcipitat, sed Istro longe minor est.

CAP. VIII. *Fuit hæc quoque*] Ex Plinio adducit Joannes Sarisburiensis lib. VI. c. 12.

Quasi minus sani viderentur] Hæc ratio subtilior. Muretus putat potius id factum, ut sanguinem, quem cum gloria fundere pro patria noluerant, cum cum ignominia amitterent. Verum Lipsius hoc improbat, cum etiam in furto sanguinis missio in usu fuerit; nam Frontinus lib. IV. Stratag. ita loquitur, 'M. Cato memorie prodidit, in furto comprehensis inter commilitones dextras esse præcisas, et lentius' (legendum, *lenius*) 'animadvertere voluissent in principes, sanguinem missum.' Justus Lipsius lib. V. de Milit. Rom. dial. 18. primo emendat pro *in principes, in principibus*, nam in illo loco castrorum pleræque pæne exactæ. Stewechius in Notis ad Frontinum vulgata verba servanda animat, et principes putat vel principales milites gregariis ac contubernaliibus opponi. Sed ad rem. Mureti itaque sententiam improbat Lipsius. Quis enim, inquit, in furto castigato, sanguis pro patria fundendus fuit?

Sed pro Mureto responderi posset, originem hanc pæne fuisse, sed postmodum ad alia delicta tralatitiam factam esse. Etiam alia quoque ratio addi potest, ut illi, qui in hostili sanguine fundendo parci, vel metuculosi fuissent, suum sanguinem amitterent. Potuit interea quoque esse nota merita mortis, ut Lipsius censet, sed clementer condonata, cujus species erat sanguinis missio modica.

CAP. IX. *Frons*] Initium aciei. Cato de Re militari apud Nonium: 'Una depugnatio est fronte longo, quadro exercitu.' Quæ verba Vegetius quoque usurpat lib. III. c. 20.

Subsidia] Auxiliaries copias. Ita socii ad utrumque cornu legionibus subsidio erant, quinetiam legiones secundariæ aut tertiariæ primariis. Nec legiones tantum, verum cohortes sic substitutæ.

Cuneus] Literæ Δ assimilabatur. Angusta in fronte acies paulatim se pandens in maximam longitudinem desinebat. 'Caput quoque porcinum' appellarunt. Vegetius lib. III. de Re Mil. cap. 19. 'Cuneus dicitur multitudo peditum, quæ juncta acie prima angustior, deinde latior procedit, et adversariorum ordines rumpit: quia a pluribus in unum locum tela mittuntur, quam rem milites appellant caput porcinum.' Videndus quoque Agathias lib. II. et Ammianus lib. XVII.

Orbis] Quod orbicularis esset figura, dictum.

Globus] 'Qui' juxta Vegetium 'a sua acie separatus vago superventu incursat inimicos:' figura quoque rotunda et globosa fuisse videtur.

Forfices] Vel *forcipes*, contrarii erant cunei figuræ.

Serra] Paulus ex Festo, 'Serra præliari dicitur cum assidue acceditur, recediturque, neque ullo tempore consistitur:' ad modum nimirum agitatæ serræ.

Ala] Vegetius l. ii. c. 1. 'Equitum alæ dicuntur ab eo, quod ad similitudinem alarum ab utraque parte protegent acies.'

Turres] Ordo militum in quadro, instar turris.

CAP. X. *Annulus*] Vide Kirchmannum de Annulis et Gerlæi Dactylithecam.

Usitatos] Usos: ita et alibi loquitur.

Apptio] De quo alibi diximus.

Nervum quandam] Sunt hæc ineptiæ. Idem scribit Macrobius lib. vii. Sat. cap. 13. Addit ex sacerdotum Ægyptiorum relata, 'complicatum senarium numerum digitus iste demonstrat qui omnifariam plenus, perfectus, atque divinus est.' Ibidem Ateius Capito scribit, usum annulorum exemptum dextræ, quæ multum negotiorum gerit, ne crebro motu pretiosi lapides frangerentur, et in digito illo, qui minus officii gerit, constitutum esse.

CAP. XI. *Mature*] Idem ex Nigidio citant Servius ad illud Georg. i. 'Maturare datur,' Macrobius lib. vi. Saturn. c. 8. iisdem fere quibus Gellius verbis, et libellus vetus Grammat. de differentiis.

Decocta] Putrida.

§ 2 *Ἰσείδε βραδέως*] Id est, 'festina lente.' Hoc dictum Augustus nummis quoque expressit, cum Termianum fulmini conjunxit. Addidit Augustus hunc quoque versum, 'Ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἡμῶν, ἢ θρασὺς στρατηγός.' Versus Trochaicus est ex Euripidis Phœnissis: 'tutiora' enim, ut in adagiis loquitur Erasmus, 'quæ lentis consiliis providentur, quam quæ calidis consiliis properantur.' Hæc autem verba *συνείδε βραδέως* non sunt cum sequenti versu conjungenda, ut patavit Erasmus. Vide H. Steph. Schediasm. lib. iv. c. 3. in supplement. tom. 5. facis Criticæ.

Et industria celeritas, &c.] Hæc duo nomina 'industriæ' et 'diligentiæ'

non solum dandi, sed et gignendi casus esse possunt. Ut celeritas industria sit, quam adfert industria, (quum omnia eo celerius fiant, quo majori ad ea faciendæ industria utilis) itidemque tarditas diligentia intelligatur, quam poseit diligentia: quoniam quo quid diligentius accuratiusque fit, eo etiam fieri tardius consuevit. Alioqui industria et diligentia a Cicerone lib. i. de Orat. conjunguntur. H. Stephanus in Schediasm.

Frigidus agricolam] Extant hi versus lib. i. Georg. vs. 259. et seqq. Ad quem locum Servius: 'Ordo est, Multa maturare datur et diligenter facere: quæ velis cælo sereno properanter facere, non diligenter poteris facere, dum festinas et tardius ad laborem redibis. Oportet ergo, ut dum domi resides ea quæ tibi præparare potes, et necessaria vides, parare studeas: ut cum fuerit serenitas data, statim ad laborem prodeas.' Citat idem mox Catonem, et (quod nota) Aul. Gellium.

§ 3 *Serenas*] Scilicet, tempestates. *Properari necesse est*] Forsan hic quædam desunt, ut illa ex Catone, quæ apud Servium inveniuntur.

Afranius] Qui iisdem temporibus in urbe floruit, quibus Terentius et Sext. Cæcilius in senium vergebant: peracutis in fabulis fuit, et disertus teste Cicerone in Bruto. Ausonius illum quoque faciendum appellat hoc versu, 'Quam toga faciendi scenis agitavit Afrani.' Menandrum potissimum imitatus est, unde Horatius in Epist. ad Augustum, 'Dicitar Afrani toga convenisse Menandro.' Quod etiam Macrobius, Acron, et Porphyrio testantur. Plures ejus fabulæ ab antiqua Grammaticis citantur. Vide Gyraldum et Crinitum de Poët. Vet.

In togata] Fabulæ togatæ a veste Romanorum ita dictæ, sicuti palliatæ Græcis, prætextatæ a prætextis magistratuum.

Non præcoquis] Ita tamen etiam in

recto casa dicitur apud Nonum, qui ita ex Novio, vel Nævio, hæc verba adducit: 'Huic puellæ præcoquis libido inest.' 'Præcoquus' quoque Columellæ et Martiali dicitur.

CAP. XII. *Librum esse Democriti*] Hunc librum 'de vita et natura Chamæleontis' non recenset Diogenes Laërtius inter ejus opera. Cæterum in fine ejus vitæ ita dicit: τὰ δ' ἄλλα ἔτα τῶν ἀναφέρουσιν εἰς αὐτὸν, τὰ μὲν ἐκ τῶν αὐτοῦ διασκευάσται, τὰ δ' ὁμολογημένας ἑστὶν ἁλλότριάς, id est, 'Alia autem quæcumque nonnulli illi tribuunt, quædam ex illius libris composita sunt, quædam omnium consensus aliena sunt.' Plinius quoque lib. xxx. 'Fides illis fasque omne deest adeo, ut illi qui cætera in viro illo probant, hæc ejus opera inficiantur.' Columella l. vii. de Re Rustic. Doli Mendesii commentaria sub nomine Democriti falso prodita affirmat. Vitruvius lib. ix. c. 8. dicit Democritum selectorum libros scripsisse, quæ ipse expertus fuerat vera esse. Ita enim loquitur: 'Admiror etiam Democriti de Rerum Natura Volumina, et ejus commentarium, quod inscribitur χειροποιήτων' (Salmasius emendat χειροκμήτων. Plinius l. xxiv. cap. 17. corrupte *Chirocineta* appellavit) 'in quo etiam utebatur annulo signare cera ex milto'. (Salm. legit *molli*) 'quæ esset expertus.' Democritus itaque multa annotaverat, quæ nondum approbaverat, quædam expertus erat, atque ea annulo signare solitus erat. Illa itaque falsa et incredibilia ex iis esse potuerunt, quæ nondum expertus erat. Hæc si non sufficiant, addi illud potest, magicis et Chymicis artibus imbutum fuisse Democritum, quibus alia dici videntur, alia occultantur, et a solis mystis intelliguntur. Utique de Chymia scripsisse tituli quidam librorum apud Diogenem Laërtium testantur, uti sunt *περὶ χυμῶν*, quo titulo liber, qui nunc Hippocrati adscribitur, fortasse

Delph. et Var. Clas.

fuerit Democriti. Item *περὶ τῶν διαφερόντων ὁσμῶν, περὶ ἀμεταφύστων*, sive de 'Fluxuum permutationibus,' *περὶ τῶν λεπῶν γραμμάτων*, (*χημεία* intelligi videtur, quam Lexicon vetus ejusdem artis *λεπὰ καὶ θέλας τέχνην* appellat.) Idem Democritus lapidem in smaragdum mutare poterat, ut testatur Seneca Epist. 90.

Rapidissimum] Celerrimum, non, ut quidam hic exponit, rapinis deditum. Vide Plin. lib. x. c. 8.

§ 3 *Chamæleontis*] Plinius lib. viii. cap. 32. figura et magnitudine lacertæ esse, contra lib. xxviii. c. 8. crocodilo similem esse dixit. Verum teste Herodoto lib. ii. Iones etiam ita lacertam vocant. Qui dicit eas morari *ἐν αἰμασίῳ*, sub pampino Tertullianus de Pallio. Vide Salmas. ad Solinum p. 873. et seqq. Diffuse de chamæleonte egit Aristot. lib. ii. c. 14. de Hist. Anim.

Chamæleontis] De hac planta vide Theophrastum de Plantis, lib. ix. c. 13. et Dioscoridem lib. iii. c. 8. et 9.

Pastilli] Globuli vel pilulæ ex unguento Horatio dicuntur. Inter arida medicamenta recenset Celsus lib. v. c. 17. *ἀπτερικα*, sive exigui panes Græcis dicuntur, qui vel rotundi vel oblongi. Vide Salmas. ad Solinum pag. 1332. et seqq.

In decimo libro] Cap. 49. et lib. xxviii. c. 4.

Linguas avium] Vide Plutarchum *περὶ τοῦ λόγου τῶν ἁλόνων*.

§ 4 *Archytam Pythagoricum*] Cujus vitam descripsit Diogenes Laërtius, et paucis Hesychius Illustris. Inter Antiquos scriptit quoque ejus vitam Aristoxenus, quam laudat Athenæus lib. xii. eodemque capite. Ad quem etiam extant duæ Platonis Epistolæ. Nulla ejus scripta citat Laërtius. Citat tamen τὸ *Ἀρμονικόν* Nicomachus lib. i. de Arithmet. et *περὶ Παντός* Simplicius in Præfat. ad Prædic. Aristotelis, quædam etiam alia Stobæus. Ejusdem librum de Agriens-

A. Gell.

4 O

tura (quamvis alium esse censeat Laërtius) citat Varro de R. R. lib. et c. 1. et Columella lib. 1. cap. 1. Fait idem præstantissimus Geometra atque in ea arte cubum primus invenit, ut in Republ. Plato affirmat. Meminit ejus quoque Horatius lib. 1. Ode 28. 'Te maris et terræ numeroque carentis arenæ Mensorem cohibent, Archyta, Pulveris exigui prope litus parva Matronum Munera, nec quicquam tibi prodest Aërias tentasse domos, animoque rotundum Percurrisse polum morituro.' Inter claros Mathematicos nominat quoque illum Proclus ad 1. Euclidis.

Nobilium] Scilicet, scriptorum.

Exequentissimus] Qui proæ memorias Veterum sectatur, vel potius verbis exprimit. 'Exequi verbis' etiam Cicero dixit pro 'exprimere.'

Simulachrum columbæ] Simile quid de Jannelio Turriano, qui cùm Carolo v. post depositum imperium in solitudine agebat, narrat Strada lib. 1. hunc in modum: 'Et vero hic' (Turrianus) 'inprimis fait qui in Hieronymiano recessu, novis quotidie machinationibus, Caroli mentem talium rerum avidam oblectabat. Nam sæpe a prandio armatas hominum et equorum icunculas induxit in mensam, alias tympana pulsantes, tubis alias occinentes, ac nonnullas ex eis forculas infestis sese hastulis incursantes. Interdum ligneos passerulos emisit cubiculo volantes revolantesque, cœnoblarcha, qui tum forte aderet, præstigias subverente.' Aristoteles lib. 1. de Anima testatur a Dædalo ligneam Venerem fabricatam, quæ argento vivo infuso moveretur. Vulcani tripodes sponte se movisse scribit Homerus Il. 1. vs. 375. tales passim in fanis gentiliu arte mechanica statum inveniebantur, sicut ipse quoque testatur Plutarchus.

Disciplinaque mechanica] Diogenes Laërtius in ejus vita: *οὗτος πρῶτος τὰ μηχανικὰ τοῖς μηχανικοῖς προσήροδ-*

μενος ἀρχαῖς ἀμερόδουσε, καὶ πρῶτος κινήσων ὀργανικῶν διαγράμματα γεωμετρικῶς προσήγαγε, διὰ τῆς τομῆς τοῦ ἡμικυλίου δὲ δύο μέσας ἀπὸ λόγων λαβὼν ζήτην εἰς τὴν τοῦ κύβου διπλασιασμὸν, καὶ γεωμετρικῶς πρῶτος κύβον εἶδεν, ὅς φησι Πλάτων ἐν πολιτεῖα. Id est, 'Hic primus mechanicam artem mechanicis utens principijs methodice tradidit, et primus motum organicum geometrico diagrammate usus induxit: dimidii cylindri sectione duas medias proportionem stans sumere ad cubi duplicationem. Et in Geometria primus cubum invenit, ut in Republ. Plato affirmat.'

'Αρχύτας Τarentῖνος] Id est, 'Archytas Tarentinus, Philosophus simul et mechanicus, fabricavit columbam ligneam volantem: quæ, si aliquando consideret, non iterum exurgebat. Eo enim usque volabat.'

CAP. XVII. *Partim Luminum*] Ita etiam Cicero loquitur lib. 11. de Orator. 'Sed eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt.' Ita etiam loquitur lib. 11. de Offic. Usurpatur autem pro eo nominis casu, quem significatio et sensus requirit. Videtur esse accusativus antiquus, et subintelligi 'ad,' vel 'quod ad partem.'

De Re Floria] Vide lib. ix. c. 12.

Surreptitavit] Crebro surrexit. Badiana et aliæ quædam editt. habent *surreptitavit*, id est, frequenter et clam irrepit, ut Veneri se dederet.

Q. Claudius] Quadrigarius scilicet, de quo aliquoties diximus.

CAP. XIV. *Quæ, &c. factum iter*] Grosippus, vel potius Gaspar Scioppius, arbitratur locum Catonis esse corruptum; legendumque esse, *contumeliam, quam mihi factum iter*. Sed repugnant doctissimo viro hæc Gellii verba, quæ ibidem legas: 'Sicut *contumeliam* factum iri significat, iri ad contumeliam faciendam, id est, operam dari quo fiat: ita *contumelia* mihi factum iter casu tantum immutatio

idem dicit. Quid inde apertius, quam accusativum mutari in nominativum; et ita jam Gellii tempore habuisse codices Catonis; et Gellio nihil fuisse mendae suspicionem? Hoc argumentum tanti pato, ut, si usu veniat, multo cum Catone, quam aliter loqui malim. Sed rationem obtendi vir ille eruditus: ut, iuxta quem, 'iter factum,' integre sit, 'iter' vel 'via iter ad factum contumeliam,' sive, 'ad faciendum contumeliam.' Nempe non satis distinguit inter nativum sermonem et consuetudinem, quae saepe a nativo recedit. Primo, 'ire factum' notabat, ire iter seu viam 'ad factum,' sive, 'ut quid fiat.' Sed quia quando iter, ut quid fiat, illud ob quod iter, effici solet, eo *κατὰ μὲν ἀρχαίως*, 'ire factum,' capit sumi pro 'facere,' et 'iri factum,' pro 'feri.' Itaque 'ire factum contumeliam,' notat, 'facere contumeliam,' verum 'contumelia iter factum,' idem est, ac contumelia sit. Ita loquitur Vossius libro de constructione cap. 54. Vide quoque Carriorem lib. 11. Antiq. Lect. c. 1. 'Factum' autem hic supinum, vel potius cum Sciooppio, qui nulla supina statuit, substantivum, et subintelligitur 'ad' praepositum. 'Factum,' id est 'ad factum,' vel 'factionem,' sive 'ad faciendum.'

CAP. XV. *Flamini Diali*] Id est, 'Jovialis.' Inde et 'sub Dio' dicunt, id est, 'sub Jove.' Est et *Δίων* templum Jovis. Festo quoque 'diuum filium,' pro fulmine diurno, quod attribuebant Jovi, ut nocturnum Summano. Flaminem autem Festus dici putat quasi filaminem; ita enim loquitur: 'Flamen Dialis dictus, quod filo assidue veletur; indeque appellatur flamen, quasi filamen. Dialis autem appellatur a Dio, a quo vita dari putatur hominibus.' Ita et Priscianus de Flamine lib. 14. Filamen quoque pro flamine legitur in antiqua inscriptione hoc modo: DIVÆ AV-

GUSTÆ ALBINVS. ALB. F. FILAMEN. DIVÆ AVG. PROVINCIÆ LVGITA. quia nimirum, ut loquitur Varro lib. 14. de L. L. 'Flamines in Latio capite velato erant semper, ac caput velatum habebant filo.' Fitum autem erat velamentum lanae. Insignis est ea de re Servii locus in lib. VIII. Æneid. 'Flamines in capite pileum habebant, in quo erat brevis virga desuper habens lanae aliquid. Quod cum per aestus portare non possent, filo tantum capita religare conperunt. Nam nuda penitus eos capitibus incedere nefas fuerat. Unde a filo quo utebantur flamines sunt dicti, quasi filamines. Verum festis diebus filo deposito pilea necesse erat accipere, quæ secundum alios ad ostendendam sacerdotii eminentiam sunt reportæ.' Alii a flameo, quod erat velamentum capitis, flamines dictos voluerunt.

Castus] Vulgo, *casta*. Editt. Vett. legunt *castus*. Justus Lipsius primo legebat *castus*, et bene. Postmodum mutavit sententiam, et *castus* approbavit, quam propriæ significationis vocem esse affirmat, et eo nomine accepit, quicquid in sacris cavendum, et religionis gratia vitandum aut emittendum sit. Sed *castus* omnino legendum. *Castus* enim iidem sunt in sacris, qui ritus. Varro lib. 1. Rerum Hum. apud Nonium, 'Nostro rita sunt faciunda civilis, quam Græco castu.' 'Castus,' idem quod Græca *ἀστυλὰ*. 'In casto carius consistere' apud Festum, est *ἀστυλῶς Ἀστυρπ*, Cereri operari. Vide Jealigerum in Festum, et Varronem. Rituum illorum quorundam causas reddit Plutarchus in Quæst. Rom.

Fabii Pictoris] Vide l. 1. c. 12.

Equo] Addit Plutarchus in Qu. Rom. 40. non potuisse plus tribus noctibus Urbe abesse, neque pileum vel apicem usquam deponere.

Equo Dialem] Festus dicit, 'hoc ideo fieri, ne si longius digrederetur, sacra negligenterentur.' Aliam habet ratio-

mundum esse illud edulium. Unde certe, vel a Pythagora accepisse videntur Romani. Acro scholiastes in libro II. Sat. VI. ad illum versum, 'O quando faba Pythagoræ cognata,' inquit, 'Pythagoras legumen omne negaverat comedendum, præcipue fabam veluti parentem coluerat, nam colorem ejus dicebat veluti humano sanguine infectum,' quinetiam idem dicit Pythagoram fabis abstinuisse, 'quod viridis in pyxide ærea servata vertitur in sanguinem,' item, 'quod cocta sanguinis humorem ex se emitteret.' Cæteram de Pythagoræ hoc instituto alibi diffuse dictum fuit.

Non succides] Interpretatur Lipsius, non succedet. Non enim vetatur succidere propagines vitium, sed subire, sicuti ex Plutarcho in Quæst. Rom. Qæ. 112. liquet. Quo significare voluerunt, nefas esse flammam inebriari.

Luto tenui] An in signum originis humanæ, quæ juxta gentiles quoque, Homerum, Hesiodum, Ovidium terræ debetur, et in eam resolvetur. Euripides in Supplic.: 'Ὅθεν δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμα' ἀφίκετο, 'Ἐνταῦθ' ἀπ' ἡλθε, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα, τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν. Id est, 'Unde quidque in corpus pervenit, Eo iterum abit, spiritus quidem cælo, Corpusque terræ.'

Cum strue atque ferto] Vulgo, ferro: male. Strues est genus libi, cujus in solo tracta farinacea multa, velut toruli aut digiti, ordine structa et serie conjuncta ponebantur: velut in sphaerita sphaeræ vel globuli multi in solo placentæ ponebantur. 'Fertum a ferendo' interpretatur Verrius: quod ad sacrum ferretur. Alii *ferctum* dicunt, ut libi genus sit quod intus aliqua re farciebatur: ita Turnebus lib. XIV. Advers. c. 18. 'Ferctum' et 'forctum' Balsasio 'bonum' dicitur, ab eodemque fonte dicit ita libum appellari, quod bonum esset, χρηστόν. Hinc πρύχρηστα quoque liba vocata. In antiqua inscriptione

legitur, PORCAM. ET. AGNAM. STRIVIS. ET. FERTIS.

Ungutum Dialis] Quia hi inter immunda censetur.

Subter arborem felicem] Vulgo aliquam: male. Arborea, quæ fructum nigrum, vel nigram baccam ferant, inter infelices olim habitæ. Tarquinius Priæus in Ostentario Arborario, apud Macrobiū lib. II. Sat. c. 16. 'Arbores quæ inferum Deorum avertentiumque in tutela sunt, eas infelices nominat: æternum sanguinem,' (pro æternum, legit Pontanus, *Alaternum*, cujus meminit Plinius lib. XVI. c. 26. et Columella lib. VII. cap. 6. pro sanguinem, *salicem* legit Meursius) 'filicem, ficum atram, quæque baccam nigram nigrosque fructus ferunt, Itemque aquifolium, pyrum sylvaticum, ruscum, rubam, sentesque: vel etiam quæ spinas gerant, quibus infesta sunt folia, vel rami: uti aquifolium vel pyrum sylvaticum, quæ aculeata sunt. Ideo ille quæ aculeos non habet inter fœlices censetur. Ita Salmasius ad Solinū p. 525. et p. 962. Cæteræ itaque arbores felices censentur. Plinius quoque infelices arbores appellat, et quæ religione damnatæ sunt, 'quæ neque seruntur, neque fructum ferunt.' De felicibus arboribus ita Veranios de verbis Pontificalibus apud Macrobiū: 'Felices arbores putantur esse, quercus, æsculus, ilex, suber, fagus, corylus, sorbus, ficus alba, pirus, malus, vitis, prunus, cornus, lotus.'

§ 3 *Farinam fermento imbutam*] Quia fermentum corruptum est, et cum acore putrescit, et si nimum sit, farinam plane acidam reddit et corrumpit, ut testatur Plutarchus Qu. Rom. 109. Farina nimirum aqua subigitur, priusquam addatur sal, et quia non perfecte coquitur, putrescit, caloremque et acrimoniam a putredine concipit, ut et alia quæ putrescunt omnia. Simul autem et tenuitatem partium et aciditatem acquirat, quem-

admodum acetum putrescente vino, tale evadit. Hinc quoque Deus interdixit in lege fermenti usum, quia delapidinem massae perdit, et eam disponit ad putredinem. De voluntario munere, quod Deo ex inanimatis offerebatur, non debere inesse fermentum Levitici secundo capite scribitur. Secus tamen lege divina in Eucharisticis sacrificiis obtinebat, ut habetur cap. VII. vs. 8. Sicuti etiam in primitiarum oblationibus, c. XXIII. vs. 17. quo capite etiam de Azymorum festis diebus septem agitur.

Non exiit] Neque etiam poterat iungi tanquam in conspectu Jovis. Vide Plutarchum Qu. Rom. 40.

Nisi rex sacrificulus] Qui regibus ejectis creatus, ad exemplum Atheniensium, et quia Reges sacra quaedam publica obibant, nomen regium retinuit. Aliquando absolute Rex appellabatur, utex Varrone et Tullio liquet. Causam institutionis habes apud Dionysium lib. v. Omnibus autem ille sacris praeerat, et nulli cedebat praeterquam Pontifici. Livius lib. II. 'Regem sacrificulum creant: id sacerdotium Pontifici subiecere, ne additus nomini honos aliquid libertati, ejus tunc prima erat cura, officeret.' Ejus uxor in antiqua inscriptione REGINA SACRORUM appellatur. Notandum quoque illud est, Regi sacrorum neque magistratum gerere, neque orationem ad populum habere licitum fuisse: sacris tantum inserviebat. Quinetiam majoribus tradito ritu ante comitium Rex sacrorum, postquam rem divinam fecisset, fuga sese inde e foro abripiebat, ut testatur Plut. Qu. Ro. 63.

Flaminio] Sacerdotio suo. Rationes adfert Plutarchus Qu. Roman. 50. vel quod mutilata et imperfecta esset familia, vel quod in plerisque sacris rebus obeundis uxor adesset, neque ea absente peragi eas fas esset.

Matrimonium] Non erat itaque licitum repudium vel divertium, quia

in sacris uxores adesse oportebat, ut testatur Plutarchus. Farreatis quoque nuptiae eos in matrimonium convenire necesse erat teste Servio.

Locus, in quo bustum est] Festus: 'Bustum proprie dicitur locus, in quo mortuus est combustus et sepultus, diciturque bustum quasi bene ustum. Ubi vero combustus quis tantummodo, alibi vero est sepultus, is locus ab urendo ustrina vocatur. Sed modo bustum, eo, quod sepelitur, sepulchra vocamus.' Festus hic per bustum locum intellexit in quo cadaver combustum est. Sed Gellius hic noster bustum a loco distinguit, et intelligit combustum cadaver. Ita et Servius ad XI. Aeneid. 'Pyra est lignorum congeries, rognus cum jam ardere coeperit dicitur, bustum vero jam exustum vocatur.' Per bustum tamen etiam sepulchrum intelligi potest.

Mortuum nunquam attingit] Ita etiam Deus immortalis Judaeorum populo praecepit Levitici cap. XXI. vs. 11. neque juxta ritus funeris causa in lecta aut atra veste poterat, ut semper purus preces concipere aut immolare posset, ut Philo de Monarchia tradidit. τὸ ἀσχηματισμένον ἀπέχου, id est, 'abstinere morticinis' inter Pythagorae praecepta posuit Hierocles, et Porphyrius Epistola ad Abnebonem et Aelianus lib. IV. Porphyrius II. de Abstinencia: καὶ οἱ τῶν τῆδε ἱερῶν καὶ ἱεροσκόποι καὶ τὰς ἀνέχεσθαι καλεῖσθαι αὐτοῖς, καὶ ἀνδρῶν ἀνοσίων καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ συνουσίαν καὶ θεῶν ἥδη ἀσχετὰ καὶ περὶ τούτων. Servius ad III. Aeneid. 'moris Romani fuerat ramum cupressi ante domum funestam poni, ne quisquam Pontifex per ignorantiam pollueretur.' Similia scribit Servius ad lib. IV. Aeneid. ad haec verba, 'Et fronde coronat Fnnerea.' Plinius lib. XVI. cap. 33. 'Cupressus Diti sacra, et ideo funebri signo ad domos posita.' Festus: 'Cupressi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia hujus generis arbor excisa non

renascitur, sicut ex mortuo nihil jam est sperandum, quam ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur.' Præterea 'cantum est, ne sacerdos ejus domum ingrediator, in qua ante quintum diem funus fuerit,' ut Servius in Ms. Fuldensi ad lib. i. *Æneid.* dos scribit. Imo ne tibus quidem fnebres audire licitum fuit, teste Festo. Polluti autem funere minime sacrificare poterant. Ex jure quoque Pontificio exceptionem proponit Servius ad lib. vi. *Æneid.* 'Cum Pontificibus,' inquit, 'nefas esset cadaver videre, tamen magis nefas visum fuerit, si insepultum relinquerent.' Idem Hebræorum magistri scribunt in lege vetante 287.

Funus tamen exequi] Id neque jure Divino licitum nisi in parentibus et propinquis. Levit. cap. xxi. vs. 1. et seq. et vs. 10. Quinetiam omnes, qui funus persecuti fuerant, aqua aspersi purgabantur. Quod de Græcis Pollux, Hesychius, et Aristophanis scholiastes testantur. De Romanis Festus: 'Funus persecuti redeuntes ignem supergrediebantur, aqua aspersi: quod purgationis genus vocabant suffitionem.' Etiam ipsæ statuz Deorum in viis positæ pannu velabantur, si funus præteriret.

§ 4 *Flaminicas Diales*] Quæ univiræ esse debebant. Tertullianus Exhortatione ad castitatem: 'Monogamia apud Ethnicos in summo honore est, ut et virginibus legitime nubentibus univira pronuba adhibeatur, et sic auspicii initium est. Item in quibusdam Solemnibus, et auspiciis, ut prior sit univiræ locus. Certe Flaminica non nisi univira est, quæ et Flaminis lex est.' Trebellius Pollio de Calpurnia Titi conjuge: 'Fuit sancta et venerabilis femina de genere Censorianorum,' (ita legendum, non *Censoriorum*) 'id est, Pisonum, quam majores nostri univiram sacerdotem inter sacratissimas feminas adorarunt.' Demosthenes in Næeram de uxore

Regis sacrorum apud Athenienses ita loquitur: *τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ (Δήμος) νόμον ἔθετο δοτῆν εἶναι, καὶ μὴ ἐπιμεφυμένην ἐρέειν ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρόντων γαμείν.* id est, 'uxorem autem ejus (Populus) lege constituit civem esse, et quæ alteri viro se non miscuerit, sed virgo nupsit:' etiam virginittatis intactæ esse debebat, ut in sacra pagina quoque constitutum Lev. c. xxi. vs. 13. Neque licitum Flaminicis sandalia ex morticino corio gestare. Festus: 'Mortuæ pecudis corio calceos aut soles fieri Flaminicis nefas habetur; sed et occisæ alioqui, aut immolatæ, quoniam sua morte extincta omnia tunc sunt.'

Venenato operitur] Vulgo male legabatur, *bene nato*. Venenatum erat pallium Flaminicæ, quod flameo colore venenatum sive tinctum erat. Venenum pro colore dixit Virgilius in *Eclogis*, 'Alba nec Assyrio fucatur lana veneno.' Et apud Gellium nostrum lib. xx. c. 8. Cn. Matius 'venenare' dixit, pro colore imbueri. Quale autem hoc pallium fuerit Flaminicæ, docet Servius ad lib. iv. *Æneidos* vs. 36. 'Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.' 'Veteri,' inquit, 'ceremoniarum jure præceptum est, ut Flaminica venenato operta sit. Operta autem cum dicitur, pallium significatur. Venenatum autem infectum.'

In rica] Vulgo, *virica*. L. Fraterius lib. iii. c. 11. in Ms. Lovaniensi in *rica* se invenisse testatur. Festus: 'Rica et ricalæ vocantur parva ricinia, ut palliola ad usum capitis facta. Granius quidem ait esse muliebri cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur.'

Surculum de arbore felici habet] Intelligit arculum, de quo Servius ad lib. iv. *Æneid.* 'Arculum est virga ex malo Punico incurvata, quæ fit quasi corona, et ima summaque inter se alligatur vinculo læteo, albo, quam in sacrificiis certis regina' (loquitur

de Didone) 'in capite habebat: Flaminica autem Dialis in omni sacrificio uti debebat.' Quod autem dicit 'virgam esse ex malo Punico incurvatam,' Gellius hic ex quacunque 'arbore felici' affirmat. Quod verius arbitror. Pro felici, Scaliger legit *siliqua*.

Et quod scalas] Ita emendavit Scaliger: vulgo legebatur, *Et quod scalas*, quæ Græcæ κλίμακες appellantur, vel in antiq. Ven. Ed. Græcæ. κλίμακες irrepitum esse videtur, ex glossa, cum Græcæ legeret, et putaret vocabulum Græcum intelligi. Ita tamen etiam legi potest, nisi quæ Græcæ κλίμακες appellantur, ut de quibusdam Græcis scalis intelligatur. Ad interpretationem hujus loci egregie facit fragmentum Servii: 'Apud veteres Flaminicam scalas plus tribus gradibus nisi Græcas scandere non licebat, ne ulla pars pedum ejus crurumve subter conspiceretur. Eoque nec pluribus gradibus, sed tribus, ut in ascensu duplices nisus non paterentur extolli vestem, aut nudari crura: nam ideo et Græcæ scalæ dicuntur, quia ita fabricantur, ut omni ex parte compagine tabularum clausæ sint, ne ad spectum ad partem aliquam corporis admittant.' Vide Scaligerum ad Festum pag. 72.

Ecce scendere] Ita Varro, Sallustius, Livius, quoque loquuntur.

Ad Argeos] Meminerunt Varro, Festus, Ovidius, et Plutarchus. Audi primo Festum: 'Argea' (lege Argei) 'loca Romæ appellantur, quod in his sepulti essent quidam Argivorum illustres viri.' Glossarium ἀφιδρωμα interpretatur, id est, aram cum simulachro. 'Argeos quoque,' ut Varro ait, 'vocabant scirpeas effigies, quæ per virgines Vestales annis singulis jaciebantur in Tiberin.' Fuere autem plura Argeorum sacraria, ut Varro lib. iv. de L. L. docet hunc in modum: 'Reliqua urbis loca olim discreta, ut Argeorum sacraria in sep-

tem et viginti partes urbis sunt disposita.' Livius lib. i. 'Multa alia sacrificia, locaque sacris faciundis, quæ Argeos Pontifices vocant, dedicavit: xv. autem et xvi. Kalendas Aprilis sacra in Argeis peracta.

Quod neque comit caput] Hoc tempore Flaminis Diali vetitus concubitus, unguis ferro secare, crinem depectere, sicuti etiam mensæ Junio cum ardes Vestis purgatur. Ovidius l. vi. Fast. 'Donec ab Illiaca placidas purgamina Vesta Detulerit flavis in mare Tiberis aquis, Non mihi detonso crinem depectere buxo, Non unguis ferro subsecuisse licet; Non tetigisse virum, quamvis Jovis ille sacerdos, Quamvis perpetua sit mihi lege datus.'

Jurare non cogam] Atque hæc ratio inter alias fuit, quare magistratu fungi Flamen Dialis non posset, quia magistratus in leges jurare cogebatur.

Album habet galerum] Paulus in Epitoma Festi: 'Albogalerus a galea nominatus. Est enim pileum capitis, quo Flamines Diales utebantur. Fiebat enim ex hostia alba Jovi cæsa, cui adjugebatur virgula oleagina.' Vide et Servium.

Cap. xvi. Higinus] Vide lib. i. c. 14. Præter illa autem quæ ibi commemoravi, notandum commentarios illum in Virgilium scripsisse, uti ex hoc loco et lib. i. c. 6. liquet, lib. quoque xvi. c. 6. sicuti etiam ex Macrobio lib. vi. Saturn. cap. 9.

Eripe me his] Extant hi versus lib. vi. Æneid. vs. 365. et seq.

Aut tu mihi terram] Terræ injectio secundum Pontificalem ritum poterat fieri et circa cadaver, et circa absentium corpora quibusdam solemnibus sacris, ut scribit Servius. Horatius, 'injecto ter pulvere curras.'

Portusque require Velinas] Turnebus interpretatur 'palustres.' Nam Servius Veliam inde dicit nomen accepisse, quod paludes Græcis τὰ Ἰλν

dicuntur. Ita excusat Virgil. Tarnebus. Quid si portus ab amne nimilis nominis ita dictus sit, a quo postea ipsa urbs Velia appellata sit? Utique Strabo lib. vi. dicit quosdam urbis nomen ab Eleete fluvio vel a fonte Hele deducere. Quinetiam multa permittenda sunt Poëtis, neque tam anxie examinanda, cum in ea volentes incident, non rerum ignorantia decepti. Vide quoque Rutgers. lib. III. Var. c. 2.

Annum amplius sexcentessimum] Chronologi, inter quos Bucholcerus, scribunt Tarquinium Priscum Romanorum Regem occisum a morte Ænæ anno sexcentesimo. Ænæ adventus in Italiam statuitur anno ante Romanam conditam 425. Regnatum a Regibus per 244. annos. Nam Servius quadraginta quatuor annos regnavit, Tarquinius viginti quinque. Maneat igitur usque ad Servium 175. anni. Junge ab Ænæ adventu in Italiam 425. annos cum annis 175. fient sexcenti anni. Verum non convenient anni, si Velleium Paterculum sequamur, qui Romanam conditam refert post Trojam captam annis *οcccxxxvii.* quibus si addantur anni regii usque ad Servium 175. duodecim plures erunt anni. Dionysius Halycarnassensis 7. Olympiadis anno primo post Ilium captum anno 433. conditam Romam scribit. Ita plures fuerint anni octo. De Catoniana et Varroniana computatione, urbisque Romæ natalibus vide Scaligerum lib. v. de Emend. temp. et Onuphrium Panvinium Commentar. in Fastos.

Ab Harpago, regis Cyri prefecto] Harpalum quoque Ammianus Marcellianus, et Solinus, alique appellant: Herodotus, Strabo, Pausanias, alique Harpagum. Strabo lib. vi. φησι δ' Ἀντίοχος, Φωκαίας ἀλόουσι ὑφ' Ἀρτάγου, τοῦ Κέρου στρατηγού, τοὺς δυσμενέουσιν ἐμβάντας εἰς τὰ σκάφη πανοικίους, πλεῖσαι πρῶτον εἰς Κόρνον καὶ Μασσαλίαν μετὰ Κρεοντιάδου ἀποκρου-

θέντας δὲ τὴν Ἥλαν κελύει. Ἔστι δὲ τοῦνομα ἀπὸ ποταμοῦ Ἑλλήντος. id est, 'Tradit Antiochus capta Phocæa ab Harpago, præfecto exercitus Cyri, cives locupletiores totis cum familiis naves conscendisse; primumque cum Creontiade ad Corsicam atque Massiliam appulisse: inde quum expellerentur, Eleam condidisse. Quidam nomen ab Eleete amne deducunt.' Historiam hanc pluribus refert Herodotus lib. i. ubi dicit relicta Cyrene sive Corsica insula, ubi per quinquennium habitaverant Phocæensium exules, eodem prædio navali a Tyrhenis et Carthaginensibus debilitatos Rhegium profugisse, atque ibi urbem Hyelam condidisse. Hyela eadem quæ et Elea et Velia appellatur. Apud Strabonem corrupte Βέλη pro Ἑλῶν, vel Βήλη legitur.

Ex terra Phocide] Non videtur Gellius distinguere inter Phocenses et Phocæenses. Phocis Græciæ regio, cujus metropolis Delphi; Phocæi aut Phocæenses dicti a Phocæa urbe Ionie. Dicere itaque debuerat Gellius terra vel potius urbs Phocæa vel Phocæensis. Similis error apud Justinum lib. xlii. ubi 'Phocenses' quoque appellat, quos Phocæenses debuerat nominare. Phocæensium regionem dicit esse sterilem, uti reversa erat, sed Phocæensium in Asia terra longe erat fertilissima, atque ubertate luxuriabat. Confudit itaque Phocenses et Phocæenses. Recte dixit scholiastes Thucydidis ad lib. i. Φωκαῖς οἱ τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ Φωκαῖος πόλεως Φωκαῖς οἱ τῆς Ἰωνίας ἀπὸ Φωκαίας πόλεως Ἰωνίας ὄντες, id est, 'Phocenses Græciæ populi, ab urbe Phocide dicti, Phocæenses Ionie a Phocæa urbe, cum sint Iones.'

Fugati] Urbe ab Harpago capta præsidarium militum postmodum obtruncarunt, et saxo mari immerso juramento se invicem obstrinxerunt, non prius de Patria repetenda cogitatu-
 Digitized by Google

superataesset. Plerique tamen reversi, cæteri classe Cynnum, postmodum Rhegium appulerunt. Vide Herodotum lib. 1.

Partim Massiliam] De Massiliæ origine aliter sentit Aristot. de Politia Massiliensi, qui ante Cyri tempora a mercatoribus conditam refert, ut testatur Harpocratio in *Maassalia*. Justinus huc quoque referendus, cujus notabilem locum ex lib. XIII. c. 3. hic inserere visum fuit: 'Temporibus Turquinii regis' (Prisci, ut Eusebius testatur in Chronicis) 'ex Asia Phocensium inventus, ostio Tiberis inuenta, amicitiam cum Romanis junxit: inde in ultimos Galliarum sinus navibus profecta, Massiliam inter Ligures et seras gentes Gallorum condidit: magnasque res, sive dum armis se adversus Gallicam feritatem timentur, sive dum ultro lacebant, a quibus fuerant antea lacessiti, gesserunt. Namque Phocenses exiguitate acie maris coacti studiosius mare quam terras exercere, piscando, mercando, plerumque etiam latrociniiis maris, quod illis temporibus gloriæ habebatur, vitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis devenere. Cujus loci amenitate capti, reversi domum referentes quæ viderant, plures sollicitare. Ducis classis Sinos et Protis fueri. Itaque regem Segobrigeorum,' (Nannum appellat Athenæus) 'Nannum nomine, in cujus finibus urbem condere gestiebant, amicitiam potentes conveniunt. Forte eo die Rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis' (Athenæus lib. XIII. *Perthum* appellat) 'filie erat: quam, more gentis, electo inter epulas genere, septem tradere illic parabat. Itaque cum ad nuptias invitati omnes processissent, rogantur etiam Græci hospites ad convivium. Introducta deinde virgo, cum junberetur a Patre aquam porrigere ei, quem virum eli-

geret, tunc omnis omnibus ad Græcos conversa aquam Proti porrigit, qui factus ex hospite gener, locum condendam urbis a secero accepit.' Athenæus nem Protin, sed Enxennum appellat, filium autem ejus et Pettum, quæ et mutato nomine Aristoxena appellata, Protin dicit fuisse. Sed verisimile arbitror Protin patrem a benigno hospitio postmodum fuisse appellatum Enxennum, cujus filius ejusdem nominis fuerit. Neque dicit aquam porrexisset Regis filiam novo hospiti, sed phialam *κεραμειον*, id est, vine et aqua mixtam, sive casu, sive aliam ob causam Proti concessisse. Donari autem phiala sponsum a sponsa moris fuisse videtur, cum matrimonium divites contraherent. Atque hoc rita virgines sponsum eligebant. Vide de Odatide Homerti regis filie nuptiis eundem Athenæum lib. XIII. Porro Olympiade 45. hanc coloniam contigisse Marcianus Heracleota ex Timæo scribit, et Solinus, qui duas de origine Massiliæ sententias confudit, cum scribit, 'Phocenses quondam fugati Persarum adventu Massiliam urbem Olympiade 45. condiderunt.' Hoc contigit 57. Olympiade, cum fugati sunt, nam Olympiade 45. nondum institutum erat Persarum imperium. De Massiliæ laudibus vide Ciceronem, Strabonem lib. III. Tacitum, Valerium Maximum, alios. In Chronologia, Scaligerum in *Animadv.* in Euseb.

§ 2 *Laciniaque venit Littora*] Servius Danielis hic nullam prolepsin agnoscit. Ita enim loquitur: 'Hæc civitas tria habuit nomina: nam primum Lavinium dictum est a Lavinio Latini fratre. Postea Laurentum a lauro inventa a Latino; dum adepto imperio post mortem fratris civitatem augeret. Post Lavinium a Lavinia uxore Æneæ.' Alii tamen Lavinium ab Ænea conditum referunt.

Chalcidicaque] Extat vs. l. vi. vs. 17.

Nunc Hyperiona Solem appellant Poëtae, vel quod supra nos incedat, ut nomen Græcum indicat.

Oculos effodere] Potius dicendum fuerat, *visu privare*: neque enim oculi effossi fuere, sed acies visus immixta et perdita.

Elucifescere] Luce privare. Citat quoque hunc locum præcudubio ex Gellio Nonius.

Exitum] Id est, finem ætatis meæ.

CAP. XVIII. *Artemisia*] Strabo lib. XIV. Hecatomni filiam fuisse dicit, sororem uxoremque Mausoli, qui inter fratres major natus in imperio successit, et sine prole decedens id uxori reliquit: illa præ desiderio mariti tæbe mortua fuit. Alia itaque est Artemisia Cariæ regina, cujus mentionem facit Herodotus lib. VII. in expeditione Xerxis Persarum regis, quæ post mariti obitum, filique pupilli imperium administrans, nulla adacta necessitate, sed generoso spiritu in militiam concessit, et quinque instructas naves in hanc expeditionem contulit. Hæc enim nostra Alexandri tempore vixit, ut ex Strabone liquet.

Ut M. Tullius] Lib. III. Tuscul. Qu. cap. 31. etiam Pausanias lib. VIII. Halicarnassi regem appellat, item Vitruvius lib. II. c. 8.

Satrapen Græci vocant] Græcis litteris *σατράπην* Cod. Torn. legit, revera autem Persæ ita vocarunt, a quibus Græci hoc vocabulum accipere, ut ex Herodoto, Isocrate in Panegyrico, Hesychio, et aliis liquet. Quod autem Mausolum non Cariæ regem, sed Satrapen fuisse quidam memoriæ tradiderunt, forsitan indonatum videtur, quod Pyxodarus frater Mausoli, cum ad regnum pervenisset, res Persicas amplectens, Satrapam accessivit ad societatem regni, qui mortuo Pyxodaro regionem illam possedit, et Adam filiam Pyxodari in uxorem duxerat, atque Halicarnassi, ubi regia sedes erat, obsei-

dionem, cum Alexander eam cingeret, ad tempus aliquod sustinuit. Vide Strabonem lib. XIV.

Ebibique] Hæc Theopompus refert. Suidas illam phthisi obisse scribit: idem testatur Strabo lib. XIV. Val. Max. lib. IV. cap. 6. de hoc insolenti amore ita scribit: 'Quid de illo inclyto tumulo loquere, cum ipsa Mausoli vivum ac spirans sepulchrum fieri concupierit, eorum testimonio, qui illam extincti ossa potione aspersa bibisse tradunt?'

Sepulchrum illud memoratissimum] De Mausoleo ejusque artificibus ita loquitur Plinius lib. XXXVI. cap. 5. 'Scopas habuit æmulos eadem ætate Bryaxin, et Timotheum, et Leocharem, de quibus simul dicendum est, quoniam simul cælavere Mausoleum. Sepulchrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo Cariæ regni, qui oblit Olympiadis centesimæ anno secundo. Opus id ut esset inter septem miracula II. maxime artifices fecere: patet ab austro et septentrione sexagenos ternos pedes, brevius a frontibus, toto circuitu pedes quadringentos XI. attollitur in altitudinem XXV. cubitis: cingitur columnis XXXVI. Ab oriente cælavit Scopas, a septentrione Bryaxis, a meridie Timotheus, ab occasu Leochares. Priusque quam peragerent, regina Artemisia, quæ mariti memoriæ id opus extraxerat, oblit. Non tamen recesserunt, nisi absoluto jam, id gloriæ ipsorum artisque monumentum judicantes: hodieque certant manus. Accessit et quintus artifex. Namque super pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit, XXIV. gradibus in metam cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis.' Vide quoque Pausaniam lib. VIII. Vitruvium lib. II. cap. 8. et interpretes ad illum versum Martialis, 'Aëre nec vacuo pendentia Mausolea.'

Inter septem omnium terrarum spes-

[*laudat*] Vide Leonem Allatium in Notis ad Philonis Byzantii lib. de vii. orbis spectaculis.

[*2 Dis Manibus*] Vett. Editt. legunt *Dis M. Sacris*. Manuscr. *Dis manibus sacris*: forsitan D. M. S. Isidorus lib. viii. cap. ult. 'Manes dicunt Deos mortuorum, quorum potestatem inter Lunam et terram asserunt.' Sed proprie sic vocantur 'animas defunctorum.' Vide tamen Festum, Servium ad iii. Æneid. et Apuleium lib. de Deo Socratis.

[*Ἀγῶν*] Id est, 'certamen,' quod additur in quibusdam Editt. sed interpretis verba sunt.

[*Præstabilis*] Mavult ita loqui Gellius, quam *præstanti*.

[*Theopompus*] Qui tempore Philippi et Alexandri Magni vixit. Varias exemplo Isocratis præceptoris sui scripsit orationes, inter quas *ἐν τῷ Μανωλῇ* commemorat Anonymus descriptione Olympiadum ad Olymp. ciii. annum i. Fuit idem insignis historicus. Vide Vossium de Histor. Græc. lib. i. c. 7.

[*Theodectes*] Cui cognomen 'Phaseites,' qui Platonem, Isocratem, et Aristotelem audivit, et funebrem quoque orationem in laudem Mausoli habuit, et postmodum ab arte oratoria ad scribendas tragædias se accinxit.

[*Naucrites*] Snidas Naucratem Erythream et in Isocrate idem Erythream Naucraticem appellat, quo innuere videtur eum ex Naucrati Urbe Ægypti juxta Strabonem oriundum fuisse. Idem commentarium in Homerum scripsit, ut testantur Stephanus de Urbibus, et Eustathius.

[*Isocratem ipsum*] Scribit hoc Snidas non de Isocrate Atheniensi, sed Apolloniate, qui erat Ampelæ philosophi filius, et majoris Isocratis discipulus, Platonis quoque assiduus auditor, qui Orationes quoque nonnullas edidit.

[*Theopompus*] Theodectem victorem fuisse refert Suidas, quosdam tamen victoriam Theopompe tribuere.

[*Theodecti tragædia*] Tragædias juxta Suidam quinquaginta scripsit. Meminit ejus quoque Aristoteles in Ethicis, et Eustathius. Quintilianus eum ita memoria excelluisse scribit, ut semel auditos versus et quidem multos protinus reddere solitus esset. Videndus et Plutarchus in Alexandro.

[*Higius in exemplis*] Vide quæ de illo diximus lib. i. c. 14.

CAP. XIX. [*Incessabat*] 'Incessere' proprie est 'invadere,' quod ab 'incedo' derivatum.

[*Taurus Philosophus*] Hujus mentio in Chronico Eusebii. Vide Gellium nostrum lib. vi. cap. 10. et 14.

[*Inhoneste et improbe*] Taurus ipse Philosophiam professus hic non studium philosophiæ, quæ res sanctissima est, reprehendit, sed vitium juventutis desultoriæ, quæ vel fastidio vel opinatæ sapientiæ præsumptione, quæ Platoni *δοκίμοσφία* dicitur, ad alia festinat.

[*Deprecabatur*] Id est, excusabat, expurgabat, aut ne vera turpitudine existimaretur, verbis contendebat. Gellius alibi dixit 'deprecari' etiam significare 'depellere:' et Quint. lib. iii. 'deprecationem esse' dixit 'depulsionem.'

[*Quasi quadam cantilena*] Numerus Rhetoricus.

[*Ἐδ δὲ μὴ λάγῃ*] Id est, 'Tu igitur ne dicas hoc, sæpe esse factum, sed illud decuisse ita fieri. Neque enim si quid aliter aliquando, quam leges jubent, factum est, idque tu imitatus es, propterea jure absolveris. Ut enim si quis illorum olim damnatus esset, tu ista non scripisses,' (loquitur Demosthenes de decreto sine auctoritate Senatus promulgata) 'ita si tu nunc penas dederis, alius non scribet.' Extant hæc verba initio

orationis adversus Androtonem.

CAP. XX. *Ateius Capito*] De quo alibi dictum, inprimis lib. iv. c. 10.

Aut plebis] Hoc proprie erat plebiscitum. Tribunitiis autem rogationibus initio pars tantum civium, non populus adstringebatur. Primi L. Valerius et M. Horatius Consules legem centuriatis comitiis tulerunt, ut quod tributum plebs jussisset, populum teneret. Id factum anno ab U. C. 304. secessione secunda in Aventinum. Idem confirmatum anno 367. a Q. Hortensio dictatore. Hinc 'plebiscita lege Hortensia lata non minus valere quam leges cœperunt,' ut Justinianus loquitur.

Rogante magistratu] In proprie dictis legibus rogabant populum centuriatis aut curiatis comitiis magistratus illi penes quos erant majora Reip. auspicia, ut puta Consul, Dictator, Prætor. Si populus approbasset, lex ferebatur. Plebiscita tributis comitiis ferebantur, Tribuno plebem rogante.

Abdomina thynni] Vulgo *thynnina*. Nonius quoque in verbo 'privum' hos versus ita citat, *Ad carnem adducam, et primum his abdomina thynni Advenientibu' priva dabo*. Thynnariæ piscationis meminit quoque Ulpianus JC. in l. xiii. ff. Commun. Præd. Ex thynnis autem salsamenta fiebant, inter quæ celebriora *ὀραία* Græcis, et *μελάνδρνα* et *κόβια* dicebantur. Primam speciem salsamenti Plautus quoque 'Horæum' appellat in Captivis actu iv. sc. 2. quod ex thynnis nondum adultis, qui et pelamides dicuntur, tempore verno fiebat. Hesychius: *ὀραῖον δ τάρυχος, κατὰ τὸ ἔαρ συντιθέμενος*, id est, 'salsamentum, quod circa ver conficitur.' Vide Apicium lib. x. c. 5. De Melandryis ita scribit Plinius libro nono cap. 15. 'Thynni membratim cæsi, cervice et abdomine commendantur atque clidio, recenti duntaxat, et tum quoque gravi ructu; cætera parte

plenis pulpamenti sale adservantur. Melandrya vocantur, cæsis quernis assulis similes.' Oribasius quoque ita dicta melandrya scribit, quod similitudinem cum nigricantibus quercus radicibus haberent. 'Elacatena' quoque Festo dicuntur, nisi locus corruptus sit. *Κόβια* erant salsamenta in quadrum, sive tesserae modum secta. Plinius lib. xxxii. cap. 11. ipsum piscem cum salsamento confundit; etiam Festus 'cybium' piscem appellat; 'caudam' et 'frusta cybii' dixit Martialis lib. xi. Ep. 28. et 32. Vide quoque supra lib. vii. cap. 16.

Cephalæaque carne] Ita Ms. Vett. Editt. *cephalæamque carnem*. Unde Turnebus legebat *carnem et cephalæum*. Alibi *Atarnæ* legit a Mysiæ oppido, atque ita in Ms. Gellio se invenisse testatur lib. xxi. Adv. c. 21. Ita et Ennius in Phagædis apud Apuleium dixit, 'calvaria pinguis Atarnæ,' Colvius in Notis ad Apuleium ibi legit, *Atarne*, ut cete, piscis genus. Cod. Tornea. legit *Acarne*. Apud Plinium certe lib. xxxii. c. 10. *Acarne* inter pisces marinos numeratur, pro *Atarne*, vel *atarna*. Glossæ veteres *Ἀτάρνα ἰχθύος γένος*. *Ἀτάρνα* quoque *Ἀτάρνα* Hesychio. Salmasius utique ad Solinum etiam apud Apuleium legit, 'calvaria, pinguis acarne.' Sic autem *cephalæaque carne* legamus, per *cephalæa* intelligit salsamenta, quæ ex carne (piscibus enim etiam caro tribuitur) cephalis piscis conficiebantur. Cephalis autem ex genere mugilum sunt, quorum species enumerat Athenæus lib. vii. et ex eo docte proponit Julius Cæsar Scaliger in comm. ad Aristot. de Hist. Anim. lib. ii. cap. 16. Per *cephalæa* Turnebus intelligit salsamenta ex thynni capite. *Atarnæ* autem orant ceteriæ. Vel intellige per *cephalæaque Acarnæ*, salsamenta ex capite piscis *acarne*, vel *Acarne*.

§ 2 *Patricia non insunt*] Justinianus

inquit: 'Plebis autem appellatione sine patriciis et senatoribus cæteri cives significantur.' Sed hoc referendum videtur ad illa tempora, cum patriciis solis honores et dignitates paterent. Ex quo autem tempore plebi aditus ad magistratus, etiam Senatum esse cœpit, senatores plebeis opponi desierunt. Patricii genere semper a plebeis distincti fuere, quanquam ordine tenus plebeii quoque aliquando in Senatu erant. Nobiles ab Asconio Pediano etiam inter plebeios recensentur, quorum tamen parentes caruli aliquo magistratu functi erant.

§ 3 *Rogationes*] Rogabatur Populus hoc modo, VELITIS, JUBEATIS, QUIRITES. Festus: 'ROGAT, i. e. consulit Populum, vel petit ab eo, ut id scisciat, quod ferat, unde nos quoque in consuetudine habemus pro petere, et orare.' Si legem probaret Populus, formula tali utebatur, UTI ROGAS JUBEO, si improbarent, ANTIQUO. Vide Brissonium de Formulis lib. II. p. 129. et seqq.

CAP. XXI. *Usitati sunt*] Crebro usi. Ita et alibi loquitur Auctor noster.

Abstinentiæ eo] Ita tamen Cicero loquitur in Oratore, Epistola ad Octavianum, et pro Roscio Comædo. Cæsar quoque de Bello Gallico, Quintilianus, aliique probati auctores crebro usi.

L. Ælius Stilo] Ita Ms. Bituricens. teste Cujacio Observat. lib. III. cap. 36. vulgo *Ælius illo*. De hoc vide supra lib. II. cap. 21. lib. III. cap. 3. et lib. V. c. 21. Fuit hic magister Varronis. Non intelligitur hic Ælius Gallus, qui libros de Verborum significatione scripsit, quanquam in quibusdam editionibus loco citato ex Varrone Ælii Galli nomen occurrat, ut mox videbimus.

Ælius] In optimæ notæ Varronianis editionibus, etiam Scaligeriana legitur, *Ælius Gallus*. Carrio putat

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

depravatum esse Varronis locum, atque ex eo Agellium nostrum, imprimis quia Buslidianus Codex ita habet, et Bituricensis Cujacii *Ælius Tilo* pro *Stilo*, et vocem illam *Gallus* a glossemate primum in Varronis, deinde in Gellii libros invasisse, ideoque esse ejiciendam. Quinetiam doctissimum Turnebum fugit ratio, qui Ælium Gallum Varronis esse magistrum existimavit, cum id in Stilonem magis convenire Carrio ostenderet. In Vett. quoque editionibus nulla *Galli* mentio, sed *Lælius* pro *L. Ælius* simpliciter vocatur. Cæterum si quis obnixè *Ælium Gallum* retinere velit, præcipue quia in vetustis Varronis editionibus ita legitur, etiam in vetustissima Veneta, anni 1496. notandum Ælii Galli mentionem quoque fieri apud Festum in 'postliminium,' idemque hunc in verbo 'tribunitia' lib. XII. de Verb. signif. citat, et Gellius noster l. XVI. c. 5. ejusdem meminit, quamvis ibi corrupte *Cacilius Gallus* legatur. Citatur quoque in codice Florentino l. LVII. D. de Verb. sign. hoc modo, '*Ælius Gallus* l. I. de Verbor. quæ ad jus pertinent signif.' Eodem referri possunt l. X. ff. de Usur. et l. LXXVII. de V. S. Non est hic idem, ut arbitror, cum Ælio Gallo, cujus expeditionem in Arabiam descripsit Strabo lib. XVI. quem putat Casaubonus Poëtam fuisse Virgilio familiarem. Verum ea de re hic disputandi locus non est. Vide tamen Servium ad Eclogam ultimam Virgilii. Cæterum, uti dixi, potius hic locus de L. Ælio Stilone intelligendus, sicuti ex Bituricensi codice liquet, ubi *Tilo* pro *Stilo* legitur. De quo insignis locus Ciceronis in Bruto: 'Fuit is vir omnino egregius, et eques Romanus cum primis honestus, idemque eruditissimus et Græcis literis et Latinis, antiquitatisque nostræ et in inventis rebus et actis, scriptorumque veterum literate peritus, quam scientiam Varro noster ac-

4 P

ceptam ab illo, auctamque per sese, vir ingenio præstans, omnique doctrina pluribus et illustrioribus literis explicavit.

CAP. XXII. *Mentiamur*] Lucianus quoque illos insectatur in Nigrino.

[§ 2 *Libro*] Ita dialogum appellat.

Φιλοσοφία γὰρ τοι ὄντω, &c.] Id est, 'Nam philosophia quidem, o Socrates, gratiosa res est, et venusta, si quis illam moderate in adolescentia attingat. Sin autem supra modum tempus in ea contriverit, hominum est corruptela. Quamvis enim bono a natura ingenio sit præditus, tamen si diutius per ætatem jam provectam philosophetur, necessario omnium rerum imperitus evadet: quarum omnino clarum, bonum, excellentem virum habere peritiam oportet. Nam et legum civilium et verborum, quibus in consuetudine cœtuque hominum tam publice quam privatim uti decet, voluptatum præterea cupiditatumque humanarum, et, ut breviter comprehendam, morum prorsus fiunt ignari. Quocirca quoties ad aliquam rem gerendam vel publicam vel privatam se conferant, habentur ridiculi, quemadmodum et civiles viri, si in vestras exercitationes disputationesque descendant. Evenit enim illud Euripidis, 'Qua tu re clarus quisque est, ad eam properat, Et diei partem illi plurimam impartit, Ut ipse seipsum superet præstantia.' Ubi vero inferior sit, inde fugit illudque vituperat: aliud vero laudat, quædam sui ipsius benevolentia existimans seipsum ita laudare. Verum præstare arbitror amborum participem fieri, philosophiæ quidem quatenus disciplinæ gratia deceat. Nec turpe quidem est adolescenti philosophari. Sed cum grandior natu philosophiæ adhuc incumbit, res est, Socrates, valde ridicula. Equidem similiter affectus sum erga illos, qui philosophiæ dant operam, atque illos qui balbutiunt ac ludunt. Quoties enim

aspicio puellum, cui decorum adhuc est loqui ita balbutientem ludentemque, delector: festivumque et liberale mihi videtur, puerilemque decere ætatem. Quoties vero puerum audio verba expeditius exprimentem, molestum quiddam mihi oboritur, auresque offendit meas: atque servile quippiam præ se ferre videtur. Cæterum quom virum quis audit balbutientem, vel videt ludentem, ridiculum id quidem, a viroque alienum, ac dignum plagis apparet. Idem igitur erga philosophantes mihi evenit. In adolescente enim philosophiam dum cerno, valde delector, decensque iudico, atque ingenuum esse hominem hunc existimo, eum vero, qui non philosophetur, illiberalem, nec unquam præclarum aliquid ac generosum de se præstiturum. Sed quando grandiore natu philosophantem animadverto, nequedum studia ejusmodi deserentem, verberibus jam hunc virum, Socrates, indigere censeo. Quippe quod, quemadmodum modo dicebam, huic accidat homini, ut etiamsi generosa natura præditus sit, tamen iners atque ignavus evadat, fugiat mediam civitatem, forensesque consuetudines, in quibus Poëta inquit viros fieri præstantissimos, abscondatque sese cum tribus vel quatuor pueris, et in angulis susurrando vitam ducat, nihil unquam liberale aut magnificum prolaturus. Erga te autem, Socrates, bene atque amice affectus sum. Itaque idem mihi erga te, quod et Zetho erga Amphionem apud Euripidem, cujus modo mentionem feci, accidisse arbitror. Talia enim nunc mihi quædam adversus te dicere venit in mentem, qualia adversus fratrem ille dicit. Profecto ea, Socrates, negligis, que curas esse tibi conveniebat, atque adeo generosæ mentis præstantia specie quadam puerili conformas, utpote qui nec in judiciis consultationibusque, si usus poscat, verba recte facere, neque

conveniens quicquam probabileque eligere, nec aliis prompte consulere possis. Quare, amice Socrates, ne mihi succenseas. Benevolentia enim erga te mea ad hæc proferenda nunc me adducit. Nonne turpe ducis sic comparatum te esse, quemadmodum arbitror et te et alios omnes, qui philosophiam diutius persequuntur? Némpe si te nunc quis, aut alium e cæta vestro quæpiam comprehendat, inque carcerem trahat, atque te, injuriam quamvis nullam inferas, inferre tamen accuset; certe quid ageres, non haberes, sed vacillares oscitantesque defensionis tuæ prorsus ignarus. Proinde adductus in iudicium vel ab ignavo abjectoque accusatore, ultimo supplicio, modo illi placeret, afficerere. Jam vero quomodo id ad sapientiam spectat, Socrates, si quæ ars ingenue mentis nacta virum, reddit deteriores, adeo ut nec ipse sibi opem ferre valeat, nec ex gravissimis periculis se aut alium quemquam servare, sed inimicorum rapinis exponat cunctas facultates, ipse incite sine ullo honore in urbe victitet? Jam vero ejusmodi virum, etsi dictu sit agrestius, licet super genam impune pulsare. Quamobrem, bone vir, me audi, ac jam in vanis versari argutiis desine: decora rerum gerendarum exerce officia, atque ea, ex quibus sapere videaris: ista vero arguta, sive deliramenta appellari oportet, sive nugas, 'Unde vacuæ habitandæ tibi domus sunt,' aliis relinque. Denique imitare non eos, qui hæc exigua captant, sed eos, quibus victus et gloria, et alia bona adsumt complrima.'

CAP. XXIII. *Abstemias egisse*] Diogenesius lib. II. Antiq. cap. 26. refert Romuli lege mulierum gravissimum crimen habitum, non tantum si pudicitiam maculassent, verum etiam si vinum bibissent, quod crederet temulentia mulieres ad nefarias accendi libidines. De hujusmodi autem cri-

minibus mariti cum cognatis cognoscebant, et pœnam infligebant suo arbitrio. Vide et Valer. Max. lib. II. cap. 1. Idem Valerius lib. VI. cap. 3. scribit Egnatium Metellum uxorem, quod vinum bibisset, fustim interemissee. 'Idque factum,' inquit, 'non accusatore tantum, sed etiam reprehensore caruit; unoquoque existimante, optimo illam exemplo violatæ sobrietatis pœnas pependisse.' Factum hoc Egnatio Mecennio adscribit Plinius lib. XIV. cap. 13. Quod propter disciplinam verecundiam carerent temeto omnes mulieres, scribit quoque Cicero lib. IV. de Rep. Varro lib. I. de vita Populi Rom. citante Nonio. Vide quoque Plinium lib. XIV. cap. 13. Athenæum lib. X. Plutarchum Qu. Rom. 6. Arnobium lib. II. Tertullianum in Apolog. cap. 6. Apud Athenæum Polybius lib. VI. scribit non potuisse fallere mulieres, quæ vinum bibissent, tum propter osculandi morem, tum quod cellæ vinarie iis non committerentur.

Quod temetum prisca lingua appellatur] Glossæ Cyrilli, *olvor παλαύς* interpretantur. Etiam Hebræi vinum grave *רמתי* appellant. Vox *רמתי* in antiqua lege Romuli occurrebat.

Ut cognatis] Dicit Athenæus ad consobrinos usque hoc in usu fuisse. Affinibus quoque et propinquis idem jus scribit fuisse Arnobius lib. II. et Tertull. Apol. cap. 6.

Cognatis] Vel ipsi propinqui mulieri osculum impertiebant.

Loræam] Vett. Editt. scribunt *loræam*. Varro *loram*, qui de illa ita loquitur lib. I. de R. R. c. 54. 'Quæ calcatæ vñe erant, earum scapi cum folliculis subjiçendi sub prelum, ut si quid reliqui habeant musti, exprimatur in eundem lacum. Cum desit sub prelo fluere, quidam circumcidunt extrema, et rursus premunt, et rursus eum expressum circumsititium appellant, ac seorsum, quod expressum est, servant, quod resipit

ferrum. Expressi acinorum folliculi in dolia conjiciuntur, eoque aqua additur. Ea vocatur lora, quod lota acina, ac pro vino operariis datur hyeme.' Vide et Columellam lib. XII. c. 40. et Plinium lib. XIV. c. 10.

Passum] Vett. Editt. *passum*. Varro lib. I. de Vita Pop. Rom. apud Nonium: 'Passum nominabant, si in vindemia uvam diutius coctam legerent, eamque passi essent in Sole aduri.' Nonius: 'Passum dicitur genus liquoris, quod ex uva passa cogitur.' Meminit quoque JC. 'passi' l. IX. D. De Tritico, vino vel oleo legato: et l. ult. § 1. eod. Quomodo fieret, docet Athenæus: τοῦτο μὲν ποιεῖται ἐκ τῆς ἀστυφίδος, καὶ ἔστι παρακλήσιος πινόμενος τῇ Ἀγροσθενεὶ τῇ γλυκεῖ καὶ τῇ Κρητικῇ, id est, 'quod ex uva passa fit, gustu simile vino dulci Ægosthenensi,' (Ægosthenam Megaridis oppidum esse scribit Xenophon, Pausanias, et Stephanus de urbibus,) 'et Cretico.' Quod innuit quoque Juvenalis Sat. XIV. 'Qui gaudet pingue antiquæ de litore Cretæ Passum et muncipes Jovis advexisse lagenas.' De Passi confectione vide quoque Columellam lib. XII. c. 39.

Murinam] Μυρρινὸν ὄλρον dicebant Græci unguento temperatum, vel cui superfundebant nnguentum, τῷ μύρρῳ νεοπαμένον. Quin et μυρρίνης scribebant, geminatione solenni caninæ litteræ. *Salmas*. Videndus quoque Adrianus Junius lib. V. Animadv. cap. 19. Errat itaque Plinius, qui Murrinum interpretatur murra conditum. Sed sic vium esset amarum. Potio autem hæc dulcis, ideoque nectar Græcis dicitur, teste Festo, qui murratum tamen vium cum myrrino confudit. Scaliger in Theophrastum de causis plantarum lib. VI. c. 9. ex myrri baccis confectum voluit. Sed Hesychius et Pollux ὄλρον μύρρῳ κεκραμένον fuisse docent. ultimo Festus præter alia dicit: 'Quidam id dici putant ex genere uvæ, murrinæ no-

mine.'

Et quæ id genus sapiant] Vett. editt. pro *sapiant* legunt *epotant*. Alii, *optant*: forsán legendum, *sapam et quæ id genus potu dulcia*. Ms. *sapiam*. Sapa autem sumitur pro musto ad mediam partem decocto, ut Nonius scribit, vel ad tertiam partem, ut Plinius testatur lib. XXIII. cap. 2.

Potu dulcia] Quæ non tam facile inebriant. Vide Aristot. Sect. 3. Probl. Qu. 12. 13. et 27.

Existimatas] Referendum ad sequentia, 'quam si probrum et adulterium admisissent.'

Si vinum in se] Ita Vett. Editt. concinnius, quam si vulgatam lectionem sequamur, *vinum bibissent*. 'Admittere in se vinum,' et 'admittere adulterium,' lepida, ut Lipsius loquitur, vocis alternatio est.

§ 2 *Vir, &c. judex pro censore est*] Sententia plana ut sit, ita intellige: virum, quamdiu cum uxore est, quodvis imperium et jus habere in uxorem, et cum in virorum mores aut censor, aut judex inquirat, mulieribus contra solum maritum et judicem esse et censorem. Ita *Lipsius lib. I. Var. Lect. c. 13*.

Sine judicio impune necares] Ex lege Romuli maritus uxorem in adulterio deprehensam occidere impune potuit. Secundum jus civile Justinianæum marito adulterum non adulteram occidere licet, et quidem cum distinctione legis. Verba ita se habent in l. XXIV. ff. Ad L. Jul. de Adult. 'Marito quoque adulteram uxoris suæ occidere permittitur, sed non quemlibet, ut patri. Nam hæc lege cavetur, ut liceat viro deprehensum domi suæ, non etiam soceri, in adulterio uxoris occidere enim, qui leno fuerit, quive artem ludicram ante fecerit, in scenam saltandi cantandique causa prodierit, judiciove publico damnatus, neque in integrum restitutus erit, quive libertus ejus mariti uxorisve patris, matris, filii,

filia, utrius eorum fuerit.' Uxorem autem statim dimittere jubetur § 1. d. l. xxiv. Patri autem jus est occidendi adulterum cum filia, quam in potestate habet l. xx. ff. eod.

CAP. XXIV. *Die quarto*] Hæc omnia nonnihil mutato ordine exscripsit Macrobius lib. i. Sat. c. 4.

Et veropræ kal els πέρυτης] Id est, 'in quartam vel quintum diem.'

Pro adverbio] Ita quoque Macrobius. Nisi quis velit ablativum esse, atque Antiquos in quibusdam E vel I pro O posuisse.

Copulate dictum est] Macrobius habet, *copulative*. Et simul innuit ita legi, *diequinte*, et *diequinti*, quod ex sequentibus ejusdem verbis liquet: 'Indiciam est quod syllaba secunda corripitur, quæ natura producitur, cum solum dicitur die.'

Dixit etiam Augustus] De quo ita Suetonius in ejus vita c. 86. 'Genus eloquendi secutus est elegans et temperatum: vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, et reconditorum verborum, ut ipse dicit fœtoribus. Præcipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere.' Tacitus: 'Augusti prompta ac profluens, quæ deceret principem, eloquentia fuit.' Gellius noster lib. xv. c. 7. elegantiam orationis neque morosam neque anxiam, sed simplicem facilemque laudat.

Patris] Julii Cæsaria, qui per testamentum illum adoptavit. Vide Velleium lib. II. c. 59.

§ 2 *Ferias concipere solet, quæ appellantur compitalia*] Hæc sacra fiebant Laribus publice in compitis, privatim in foco. Cato de R. R. 'rem divinam nisi compitalibus in compito, aut in foco, ne faciat.' Erant hæ feriæ inter conceptivas, 'quæ quotannis a magistratibus vel sacerdotibus concipiebantur in dies certos vel incertos,' at scribit Macrobius l. i. Sat. c. 16. Varro lib. v. de L. L. 'Compitalia dies adtributus laribus, ut ali-

bi: ideo ubi viæ competant tam in compitis sacrificatur; quotannis hic dies concipitur.' Ansonius, 'Et nunquam certis redeuntia festa diebus.' Videtur tamen Dionysius lib. iv. Antiquit. stativa ponere, quandoquidem Saturnalibus, quæ per aliquot dies ad xvi. Kal. Januarias celebrabantur, scribit compitalia successisse. Sed audiamus horum sacrorum originem ex ipso Dionysio: 'Servius Tullius per omnia compita jussit a vicinia Laribus propitiis sacella extrui, et lege statuit, ut quotannis sacrificia illis fierent, singulis familiis liba conferentibus. Quem diem festum Romani ad mea usque tempora constanter celebrabant, paucis post Saturnalia diebus cum primis venerandum et magnificum, a compitis Compitalia eum vocantes. Illi enim *ovewrods* compita appellant, et servant antiquum ritum in sacris, quia sacrificia et rem divinam Laribus per servos faciant, omni servitutis indicio per hæc tempora adempto.' Compitalia igitur erant Laribus sacra, quos vulgus itinerum Deos esse arbitrabatur, ut loquitur Arnobius lib. III. atque varias refert de Laribus opiniones. Namque uti viarum ita tectorum domuumque custodes erant, nonnunquam et pro geniis vel animabus mortuorum usurpantur. Etiam Præstites vocabantur, qui curam hominum, locorum, urbium curam habebant. Itaque singulis hominibus genii attribuebantur. Martinus Capella: 'Specialis singulis mortalibus genius admovetur, quem et præstitem, quod præsit gerundis omnibus, vocaverunt.' Hinc et CÆSARUM GENIUS aræ consecratæ. Generales vocabantur, qui regna, urbes, populos curant. Sed ad rem. Compitalia itaque Laribus sacra, atque in quovis compito, vel larario duo aderant Deorum signa. Vide Ovidium lib. v. Fastor. vs. 34. et seqq.

NEFAS] Aliquid hic subintelligitur,

alio die præter constitutum compitalia habere, forsân vel opus facere, aut simile quid.

§ 3 *Versus Pomponiani*] L. Pomponii meminit quoque Velleius Paterculus l. ii. cap. 9. dicitque illum 'novitate inventi a se operis commendabilem' fuisse. Intelligit autem Atellanarum scriptorem, de quo Eusebius: 'L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor clarus habetur.'

Ex Atellana] Quod levissimum et mordax fabularum genus ab Atellis Campaniæ opido nomen accipit. Vide Livium lib. vii. et Tacitum lib. iii. Annal.

Dies hic sextus] Forsan hic legendum *dies hic tertius*, et pro *egi*, *edi*. Ita dies quartus congruit: vel ita interpretari quis potest, 'die abhinc quarto moriar fame.' Notandum autem in hoc versu 'dies' et 'die' *κατὰ συνήθειαν* efferendum, cum sit trochæus.

Cælianum illud] In Codice vetere Macrobbi male positum erat, *Cæcilianum*. Cælius Antipater historicus intelligitur. Landat eum Cicero lib. i. de Oratore. Sed de eo alibi dictum est.

§ 4 *Præfascini*] Vulgo, *pristini*, et *pristine*, verum ex Macrobio legendum *præfascini* et *præfascine*. Præfascini aliquid fieri dicitur, cum dicto aut facto fascino occurrebatur.

§ 5 *Cn. Matius*] Vide supra l. vi. c. 6. et lib. ix. c. 14.

Urcum] Græcis *ὄρχη* teste Polluce lib. vi. c. 2.

CAP. XXV. *Pilum*] 'Quod ferro triangulo, unciarum novem, hastili pedum quinque et semis, et scutatos pedites, et loricated equites sæpe transverberabat.' Veget. de R. M. l. ii. c. 15. Vide Lips. de Mil. Rom. lib. iii.

Phalarica] De qua ita Livius lib. xxi. 'Falarica erat missile telum, hastili oblongo, et cætera tereti, præ-

terquam ad extremum, unde ferrum extabat: id sicut in pilo quadratum stuppa circumligabant, lineabantque pice. Ferrum autem tres in longum pedes habebat, ut cum armis transfigere corpus posset.' Ex turribus locisque editis, quas prisci falas appellabant, unde nomen, ardentes hæc hastæ mitti solebant, imo ex ballista aliquando summo impetu jaciebantur. Hinc Lucanus, 'Hunc aut tortilibus vibrata phalarica nervis Obruat.' Uti igitur alia manu mittebatur, alia ex tormentis, quæ muralis Servio dicitur, ita hic posterior intelligi videtur. Vide Servium ad lib. ix. *Æneid.* vs. 705. Festum, Nonium, Isidorum, Stewechium ad Vegetium l. iv. cap. 18. et Lipsium lib. v. Poliorc. c. 5.

Semiphalarica] Talis ab Isidoro cubitalis describitur, quam manu jacebantur.

Soliferrea] Ita tela quædam dicta, quod ex solo ferro essent. Festus ex Verrio: 'Sollum Osce totum et solidum significat. Unde tela quædam solliferrea vocantur, tota ferrea.' Sollum autem unico quoque *l* scribebant; unde etiam Solitaurilia dicta.

Gesa] Grandiora et longe ferientia hæc tela fuisse ex Festo, Diodoro, Suida probari potest. Hispanica hæc jacula Athenæus, plerique Gallica fuisse affirmant.

Lancea] 'Est hasta' juxta Isidorum, 'quæ in medio habetamentum.'

Spari] Festus: 'Spara parvissimi generis jacula, ab eo quod spargantur dicta.' Gallicum fuisse telum videtur, et quidem adhuc eundem denotat.

Rumices, trifaces] Ita emendat Lipsius. vulgo erat *jumegestri, facæ, vel falces*. Dividi debent voces quæ turpiter cohæserant. 'Rumex,' teste Festo, 'erat genus teli, simile spari Gallici.' Idem, 'Trifax telum longitudine trium cubitorum, quod catapultam mittitur.' Turnebus legit *rumæ*,

cestri. 'Rana' enim species telli apud Festum, 'cestrus' etiam telum, Hesychio *κεστρος* dicitur. Meminit quoque Livius lib. XII. Turnebus verum exponit. Legi quoque posset *rumices*, cestri, ut duæ syllabæ *ces* in unum coaluerint librariorum vitio.

Tragula] Sunt tela, quæ vel manu vel etiam tormentis mittebantur, ac plerumque ita atrociter sauciabant, ut corpus simul acutumque transverberarent. Qui e tormentis ejaculabatur, tragularii dicti Vegetio l. II. c. 15. *Tragula* autem ubi corpori infixæ, quomodo extrahi deberet, dubium erat: ac plerumque non tam retribenda erat metu magni doloris et profusionis sanguinis, quam hinc vel illinc decidenda, ut e vulnere sic cum minore noxa recipi posset. Ita Turneb. lib. Adv. VII. cap. 12. Hamatum hoc telum fuisse suspicatur Lipsius Poliorc. lib. IV. c. 4.

Fræneæ] Telum hoc erat Gallicum vel Germanicum. Tacitus de Morib. Germ. 'Hastas, vel ipsorum vocabulo *fræneas*, gerant angusto et brevi ferro, sed ita acri et ad usum habili, ut eodem telo, prout ratio poscit, vel eodem vel eminus pugnent.' *Fræneæ* tamen Isidorus gladium ex utraque parte acutum fuisse dicit. Reliquæ nominis manent in Germanica et Belgica lingua, quando instrumentum acutum, etsi in alium usum, *priem* appellamus.

Mesancula] Legendum *mesancula*, *μεσάνκυλον* Græcis amentatum jaculum. Corrupte apud Festum legitur, *mesenculum*, ut Turnebus docuit.

Cateia] Servius ad hunc versum Virgillii lib. VII. *Æneid.* vs. 741. 'Teutonico ritu soliti torquere cateias.' *Cateiæ* tela Gallica sunt, unde et Teutonicum ritum dixit. (Gallos itaque cum Teutonibus confundit.) 'Cateiam quidam asserunt telli genus esse tale quale acides sunt, ex materia quam maxime lenta, cubiti longitudine, tota fere clavis ferreis illiga-

ta, quam in hostem jaculantes, lineis quibus eam adnexuerant, reciprocam faciebant. Cateiæ autem lingua Theotisca *bastæ* dicuntur.' Vide quoque Isidorum lib. XVIII. c. 7. in voce 'clava.' Similia Græcis erant instrumenta, quæ vocantur Herodoto *ῥοπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδῆρον*, id est, 'clavæ lignæ ferro munitæ.'

Rumpiæ] Dicitur quoque hoc telum *ρομφαία* Græcis: quod Hesychio et pro gladio et pro hastili ponitur. Proprie erat hastilis genus, cuius ferum ligno æquale erat. Valerius Flaccus lib. VI. Argon. 'Æquaque, nec ferro brevior nec romphea ligno.' Isidorus lib. XVIII. Orig. c. 6. 'gladium ex utraque parte acutum fuisse' dicit.

Scorpii] Scorpio modo pro tormento, modo pro telo sumitur. Vegetius de R. M. lib. IV. cap. 23: 'Scorpionæ dicebant, quas nunc manubalistas vocant: ideo sic nuncupati, quod parvis subtilibusque spiculis inferant mortem.' Tertullianus in Scorpiaco lib. I. 'Bellicam machinam, et retractu tela vegetantem de scorpio nominant. Id spiculum et fistula est, patula tenuitate in vulnus, et virus, quæ figit, effundit.' Veneno itaque spiculum tinctum fuisse inquit. Erant autem hæ machine, et pro ratione tela, majores minoresve, ut ex Cæsare et Hirtio de Bello Africano, Livio lib. XXVI. Polybio in obsidione Syracusarum, Vitruvio lib. I. c. 5. et lib. X. c. 1. liquet. Ita vero vocabantur, ut Heroni placuit, vel quod formæ hujus machine scorpion referret, vel quod uti scorpium caudæ ictu, ita tela, quæ et scorpium vocantur, spiculis parvis mortem afferrent. A sparsione tamen telorum dici scorpio potuit: *σκορπίσσω* enim Græcis denotat 'spargere.' Ammianus Marcellinus lib. XXIII. scorpionem cum onagro confundit, quod longe aliam machinam fuisse constat, nisi pro temporum diversitate etiam

nomina mutata fuerint.

Sibyna] Ita recte emendat Turnebus. vulgo legebatur *sibones*. Hesychius, *Σιβύνη, ὅπλον ὀρεσίου παραπλησίον*. Festus: 'Sibynam appellant Illyrici telum venabuli simile.' Ennius, 'Illyrici restant sibynis telisque fodentes.'

Sicilices] Ita habetur in Badiana editione, sicuti Turnebus quoque emendat. Vulgo legebatur, *silices*. Erant autem hastæ spiculis latis præditæ. Festus hunc Ennii versum citat, 'Incedit veles vulgo sicilicibus latis.' Ad quem locum ita Scaliger: 'Glossarium, Sicila, *σμίλα χαρτοτόμος, ἀρθήλιον*. Sicilum *ξύρον σκυτίως*. Est vox magnæ Græciæ: eo nomine intelligebant, quicquid secandi vim habet. Inde Sicilia dicta, quia ab Italia absecta. Inde sicilire prata.' Utroque igitur modo legi potest, vel *sicilices*, vel *siciles*, ut quædam editiones habent.

Veruta] Festus: 'Veruta, pila dicuntur, quæ veluti verua habent præfixa.' Meminerunt Livius, Silius, Plinius, Ammianus, alii. Plauto quoque in Bacchide Act. iv. Scena 8. 'Veruina' dicitur. Habebat spiculum tenue et oblongum, quibus adversarios perforabant. Græcis *σάυρια* appellantur. Vide Lipsium lib. iv. Poliorcet. cap. 4.

Spatha] Isidorus dicit esse gladium ab utraque parte acutum. Diodorus lib. v. de Gallis, 'pro gladiis spathas gerunt prælongas ex catenis ferreis aut æneis ad dextrum latus dependentes.' Josephus tamen lib. 1. Excid. Romanam militiam Vespasiano imperante explicavit, et de duplici gladio ita loquitur: 'Pedites utrinque gladium gestant, longiorem quidem illum ad sinistrum latus: nam qui ad dextrum est, palmi fere duodecim digitorum mensum non excedit.' Vegetius lib. 11. cap. 15. gladios majores 'spathas,' minores 'semispathas' appellat. Bullis quoque

insignis erat baltheus. Sidonius Pænegyr. ad Anthemium: 'bullis hostilibus asper Applicat a læva fulgentem balteus ensem.' Tales ostenduntur apud nos Comitum Hollandiæ icones: nam 'spatha' vox Gallica est et nostras. Vulgo ligo nobis *spade* dicitur, sed veteri Teutonica lingua etiam gladium prælongum denotat.

Clunacula] Aliter, *climacula*. Sed recte Turnebus *clunaculum* emendavit. Festus scribit ita 'cultrum sanguinarium dictum' (quo nimirum lanii et popæ ad jugulanda pecora assidue utebantur) 'vel quia clunes hostiarum dividit, vel quia ad clunes dependet.' Pro *sanguinarium* legit Scaliger *saginarium*.

§ 2 *In tragœdia, &c.*] Varro sub finem lib. vi. eandem tragœdiam, sed *Esionam*, eundemque hunc locum citat, sed pancula desunt, quæ hic ex Gellio restitui possunt.

§ 3 *Gauli*] Festus: 'Gaulus genus navigii pene rotundum.' Hesychius: *Γαῖλοι, τὰ ποιμενικά τοῦ γάλακτος ἀγρία, καὶ τὰ φοινικὰ πλοῖα*. Idem Hesychius, Pollux, et Snidas inter vasa reponunt; Plautus in Rudente Act. v. Sc. 2. inter pocula. Varinus prædatorii navigii speciem esse dicit, quæ et liburnica vocatur. Dixi ex Hesychio Phœnicia navigia ita appellari. Hinc Callimachus poëta, *Κυπρίδι Σιδόνιός με καθήγαγεν ἐνθάδε γαῖλος*. Utrique Hebræis *לֵבַי* lecythus est, vel ut Judæi docent, erat vas amplum concavum et rotundum in formam lenticularem. Vide Zachar. iv. vs. 2. et 3. *לֵבַי* sive *gole* etiam 'discedentem in aliam regionem,' 'vagus' denotat. Vide 2 Sam. xv. vs. 14. Hinc navis dici potuit, quæ maria sulcat, in alias regiones discedit, vel etiam quod per aquas vegetur. Etiam *לֵבַי* et Chaldæis, *לֵבַי* aquarum scaturiginem denotat.

Corbita] Festus: 'Corbita dicuntur naves onerariæ grandes et tardæ, quod in male earum summo pro signo

cerbes solerent suspendere.' Hoc itaque illarum navium erat *παρδωμων*. vulgo male *corvita* legitur facili mutatione literarum. Ita in Pandectis Florentinis *veneficium* pro *beneficio* legitur.

Caudicea] Intelligit candicarias naves, quæ per Tiberim ex antiqua consuetudine commestus subvehant, dictæ a plurium tabularum contextu, quæ caudices vel codices appellabantur. Vide Senecam de Brev. vitæ c. 23. Festum et Nonium.

Longa] Ante longarum navium nam rotundis utebantur. Ideoque et pluribus nomina a rotundis vasis imposita, quales erant *γαῖλοι*, *κώθαροι*, *κύμβαι*, *καλέβαι*, et alia id genus. Prima navis longa, ut plerique volunt, ab Jasono inventa. Vide Plinium lib. vii. c. 56. et Herodotum lib. i. hæc erat *πεντηκόντορος*, quinquaginta enim remiges, viginti quinque ab utraque parte habuit. Eadem erat *μοήρης*, sive *μονόκορος*, sive uniremis. Hinc biremes, triremes, atque ita porro fabricatæ, quæ Græcis *δίπαι*, vel *διπυροι*, *τρίπαι* dicuntur, quæ nimirum duplici, vel triplici remorum ordine navigabant. Vide Salm. ad Jus Att. et Rom. p. 657. et seqq.

Hippagines] Naves, teste Festo, 'quibus equi vebuntur, quas Græci *ἵππαγος* dicunt,' Livius quoque eandem 'hippagogas naves' appellavit.

Corcyra] Naves Asiaticæ prægrandes ita dicuntur, vel a Corcyra, quæ etiam *Κερκύρα* dicitur, quod Corecyreorum illud inventum crederetur, vel quod caudata et longa admodum navis esset. *Κέρκος* enim Græcis caudam denotat. Utique etiam *κερκοῦρος* appellatur: *κέρκος* autem et *οὐρά* utrunque caudam denotat. Etiam Syriacæ lingua retinuit *Carcura*. *ἑῖς* Syris trabem, tignum denotat, *δουδὺ* interpretatur LXX. *Δόκησις* autem Hesychio contignatio: hinc ex trabi-

bus et tignis compaginata navis geminata syllaba *cercura* forsan dicitur, Syri etiam aliis vocabulis barbaris in Novo Testamento utuntur. Potius itaque dicendum Syros a Græcis mutatos esse *Περὶ* Pro *σκάφη* sumitur Act. xxvii. vs. 16. 20. et 52.

Celoces] Sunt navigia brevia, dicta a celeritudine, ut voluit Nonius. Sed potius a Græco *κέλγες* derivatur. Quorum meminit Thucydides lib. i. et iv. Polybius lib. v. aliique.

Celotes] *Κέλγες*, vel *καλέστια*. meminit Pollux, Xenophon, Appianus.

Lembi] Lembus navis piscatoria. *λέμβος* apud Hesychium exigui navigii genus: quod apud Livium et Polybium etiam ad bellicos usus destinatum erat.

Oria] Oria navicula piscatoria, ut docent Nonius et Fulgentius. Alii legunt *horis*. Plinio in Epist. 'Orariæ' naves dicuntur ab oris legendis. Vett. Editt. legunt *oxia* vel *ἀρκία*.

Lenunculi] Lenis genus vasis, sicut Græcis *ληνός* 'lacus torcularis.' Hinc Bacchus *ληναῖος* dicitur. Ab hujus similitudine etiam 'lenis' navigii genus apud Martialem: et hinc diminutive lenunculus. Male hic vulgo legitur, *remunculi*, vel juxta Vet. Ed. *remiculi*.

Actuarie] Omnes simplices sive *μοήρεις* naves quæ infra longarum magnitudinem erant, et *πεντηκόντορον*, 'actuariæ' vocabantur, id est, *κατήρεις*, vel *ἐπικυτοι*, ut *τριακόντοροι*, *εικοῦροι*, et quæcunque remis agerentur: nam inde appellatæ. Actus est *δασία*. Agere quippe est *διδασκναι*, quod proprie dicitur de navigio, quod remis agit. Minimæ longarum fuere *πεντηκόντοροι*, ac maximæ actuariarum *τριακόντοροι*. Quæ citra *εικοῦρους*, quæ vicenis remis agebantur, omnes minores 'actuariæ' a numero scalmorum vocari consueverant, usque ad *δικοῦρον*, quæ ab uno remige duobus simul remis agebatur. Distinguuntur quoque 'actuariæ' ab

'onerariis,' quod hæ præcipue apud Romanos remis carerent. Nam Græcæ δακάδες ut plurimum actuariæ fuerunt. *Salmas. ad Jus Att. et Rom. p. 727. et seqq.*

'Ἐπικάρσιος] Id est, 'remigio instructas.' Ita emendat Salmasius De Jure Attico p. 738. Apud Plutarchum et Thucydidem navis κωπήρης occurrit, quod nomen a remis quoque appellatur. Vett. Editiones habent, *ιστόπιδας*, id est, 'quæ velo ferebantur.' Brodæus legit, *πρόπλους*. Utilitur hac voce quoque Thucydides lib. vi. pro navi quæ præmittitur, sicuti ipsa vox indicat. Mentio quoque ejus apud Xenoph. lib. v. 'Ἑλλην. et Polulucem Grammaticum.

'Ἐπιβαρίς] Ita emendat Salmasius. Vett. Editt. *ἐπιπρίδας*. Turnebus legit *ἐπακτρίδες*, quæ erant naviculæ piscatoriæ, quæ et δακάδες Hesychio dicuntur. *ἐπακτρίδες* eidem piscatoribus et venatoribus dicuntur. Nonnulli, teste Gyrardo, legerunt *ἐπιπαράλους*, quod scilicet propter littora agantur. Annotatum quoque invenio legi, *ἐπακτρικίλητες βαρεῖς*. *ἐπακτρικίλης* Hesychio *εἶδος πλοίου*. nimirum ex celete et epactride compositum. 'Ἐπιβαρίς vectorias, vel conductitias appellare quis posset. *ἐπιβάτης* enim est qui sua vel conductitia nave utitur. *ἐπιβαθρον*, 'naulam' apud Homerum 'Ὀδ. ο. *ἐπιβατήγιοι* dicuntur in lib. ι. § 12. D. de Exercit. Act. Ubi JC. ita loquitur: 'quædam enim naves onerariæ, quædam, ut ipsi dicunt, *ἐπιβατήγιοι* sunt. Et plerosque mandare scio ut vectores recipiant: et sic certa regione et certo mari negotietur, ut em sunt naves, quæ Brundisium a Cassiopa' (est ille portus Epiri Straboni lib. vii. et Ptolemæo) 'vel a Dyrrachio vectores trahunt ad onera inhabiles.' Emendat autem hic Salmasius *ἐπιβαρίς*, pro *ἐπακτρίδας* (quid si *ἐπακτρίδας* quis legat, quæ et *κόρυμεις* vel *κορυμεία* dicuntur? Atque hæ erant *κωπήρεις*, et per conse-

quens actuarie. Hesychius: *κορυμείας κωπήλατης*), quia *ἐπακτρίδες* significant naves piscatorias, quæ proprie inter actuarias non recensentur. Turnebi tamen lectio in totum rejicienda non est, cum a Vett. Codd. minus declinet. Neque semper in illis navigiis accurate proprietas nominum servatur.

Prosumia] Festus: 'Prosumia genus navigii speculatorum parvum.' Scaliger putat Antiquis fuisse *Prosumiam*, pro *portumiam*, a Græco *πορθμείον*. Isidorus utique 'portemiam genus Syriacæ naviculæ' fuisse dicit, 'latam et sine carina.' Vossius dictam putat, quod ante sumerentur speculandi ergo.

Geseoreta] Scribit Sipontinus prosumiam a Brutiis inventam fuisse, quæ aliò nomine geseoreta appellatur. Turnebus legit *gestoria*. Ut enim a Plauto in Mercatore sc. 1. dicitur 'navis geraria'; 'gestoria' quoque a gerendo nomen habebit, ut 'vectoria' a 'vehendo.' Vide illum lib. xix. Adv. cap. ult.

Horiola] Parvæ horiæ, vel, ut alii legunt, *oria*.

Stlata] Stlata erat navis piratica. Caper de Orthographia: 'Stlataris sine litera c scribendum est, a stlata rate piratica.' In antiquo lexico scriptum extat, *stlata περατικοῦ σκάφους εἶδος*. Turneb. l. xix. Adversar. c. ult. *Stlata* juxta Festum *ἀρχαῖα* pro *lata*. Ejus hæc sunt verba: 'Stlata genus navigii latum magis quam altum, et a latitudine sic appellatum, sed ea consuetudine, quam stlocum pro locum, et stlittem pro littem dicebant.' Vett. Editt. hic legunt *catta*. Quarum nulla, quod sciam, apud Veteres mentio: nam catti sequioris ævi machinæ bellicæ erant, quarum meminit Vegetius lib. iv. c. 15. ubi pro *causias* quidam legunt *cattos*.

Scaphæ] Naviculæ, quæ alias majores sequuntur, dictæ a concavitate

alvei, qui rotundus est. Itaque et alia concava ita dicuntur, ἀρό τοῦ σκάφους, id est, 'excavando.' Athenæus ideo lib. iv. scaphia inter vasa patoria numerat: vas concavum apud Plutarchum in Numa ita quoque appellatur. Nimirum a vasis naves complures nomen acceperunt.

Pontones] Genus Gallicarum navium esse dicit Julius Cæsar lib. iii. de Bell. Gall. Erant autem naves trajiciendis fluminibus idoneæ, 'tardæ et graves, quæ non nisi remigio moveri poterant,' ut loquitur Isidorus. Belgæ hodie pontem adhuc appellant. Quidam navigium tabulatam interpretantur conjunctam duobus lintribus, quo putant referri debere Ausonii versam, 'Lintribus in geminis constratas ponto sit, an pons?' unde apparet pontonem dictum a ponte, quod in trajiciendo pontis instar caset.

Acatis] Vulgo *Nuctucis*, forsitan quod essent noctilucæ. Nonnemo *Naxargæ* a Naxo insula. Turnebus emendat *acatia*. Cujus navigii meminuit quoque Plutarchus, qui eo nomine Cæsaris navem appellat, qua apud Pharum Alexandriæ enavit. Suidas acacion ait esse genus piscatoris navis. Acation autem diminutivum est ab acatus, sive ἄκατος, de quo Ausonius, 'Acatis, phaselis, lintribus, stlatis, rate.' Procopius lib. iii. forsitan corrupte *Achatam* appellavit.

Hemiolis] Aliter, *modis* et *mædis*. 'Midion' quoque navem in 'Myoparo' appellat Festus cum inquit: 'Myoparo genus navigii ex duobus dissimilibus formatum. Nam et midion et paron per se sunt.' Nisi hic pro *midion*, *myon* legendum sit. Turnebus legit, *hemiolis*. Hesychius, ἡμιάλια, ἢ δικροtes ναῦς, τὸ ἡμισὺν τοῦ κεφαλῶν. Et mox addit, ἡμιάλιον, κλειὸν μικρόν. Occurrit quoque hæc vox apud Polybium et Appianum. Piraticam esse navem scribit Suidas.

Sed quare hæc naves hemiolis dicuntur? Hemiolis Mathematicis est ea proportio quæ Latinis sesquialtera vocatur. Hic numerus totum ejusque dimidium comprehendit. Ut si numerus senarius sit totum, hemiolis erit novenarius. Hinc hemiolis dictæ naves. Sed cum qua navi comparatæ? Putat Salmasius cum εικοσάρη, quæ maxime usitata, cujus ἡμιάλια fuerit τριανδρότερος, quæ ita a numero remorum appellata: quia triconarius numerus ἡμιάλιος est vicenarii. Vide Salmas. ad Jas. Att. et Rom. p. 702. et seqq.

Phaselis] Quidam phaselum navem esse oblongam scribunt, quali stagnante Nilo Ægyptii utebantur. Straboni et Appiano navigii genus est, mistam habens formam ex oneraria et longa triremi, quod tam remis, quam velis agi poterat. Unde Catullus: 'Phaselus ille, quem videtis hospites, ait fuisse navium celerissimus, Neque ullius natantis impetum trabis Nequisse præterire, sive palmis Opus foret volare, sive linteo.' Navigium hoc esse Campanum scribit Nonius.

Parones] Hos dictos scribit Suidas ab insula Paro, cui Interpres Aristophanis astipulatur. Quid si Gallica vel potius Germanica sit vox? Nam Parones sive Varones a navigando dictos vetus Lexicon Belgicum testatur. *Vaeren* enim navigare. 'Paro' autem, teste Isidoro, erat navis piratica.

Myoparones] Turnebus dictas putat a Myunte urbe maritima Ionis, et Paro insula. Scaliger *μύρες* dictas existimat a forma, quod essent oblongæ et angustæ. Ita myobarbus erat angustus et oblongus Liberi patris cantharus. Mures enim et mustellæ longo corpore sunt. Sed hæc tantum sunt conjecturæ. Navim piraticam esse scribit Nonius.

Lintres] Sunt naviculis ad flumina trajicienda ex arbore excavatæ. Pli-

nus 'monoxylas lintres' vocavit.

Capuli] Quidam legunt *capuli*, vel a forma capuli, vel a capiendo. Vett. Edit. habent *caupulica*. Isidorus: 'Lembus navicula brevis, quæ alia appellatione dicitur et cymba, et caupolus, et lintris.' Quod Lipsius observavit lib. 1. Elect. cap. 7. Utitur quoque Hegeasippus lib. 11. ubi de Rheno ita loquitur: 'Itaque jam non copolis Germanorum, sed Romanorum liburnis impletur.' Turnebus hic legit *cydali*. Quod navigii nomen extat apud Pollucem.

Camara] Legebatur vulgo, *caupulica*, *mare placida*. Ultima syllaba in *caupulica* referenda ad sequentem vocem hunc in modum *caupuli*, *camara*, *placida*. De camaris sive cameris (utroque enim modo scribitur) ita Tacitus lib. III. Histor. 'Quin et Barbari contemptius vagabantur, fabricatis repente navibus, quas cameras vocant, artis lateribus, lata alvo, sine vinculo æris aut ferri connexa, et tumido mari prout fluctus attollitur, summa navium tabulis augent, donec in modum tecti claudantur. Sic inter undas volunturi pari utrinque prora et mutabili remigio, quando hinc vel illinc appellere indiscretum et innoxium est.' 'Camara' proprie fornicem et testudinem ac hemisphaerium denotat. Vide Vitruvium lib. VII. c. 3. Et forsitan vox nostras, quia ita cubicula camerata vocamus. Ab hac curva imagine etiam naves nomen accepere. Strabo in descriptione oræ Bosphorianæ cum acatiis confundit.

Placida] Vulgo *mare placida*. Quam vocem putat primo quidem Turnebus Gellium ex verbis Sallustii lib. III. Hist. male intellecto accepisse. Locus ita se habet apud Nonium: 'Et forte in navigando cohors una grandi fasello vecta a cæteris deerravit, marique placido a duobus prædonum Myaparonibus circumventa.' Suspiciatur itaque Turnebus pto *mari pla-*

cido Gellium legisse *mare placida* pro navi, sed postmodum retractat, et librariorum vitio adscribit, emendatque *phylacides*. Idem dicit naves illas sui inventi et commenti esse a custodia navalis exercitus. *φυλακίδες* tamen *reds* mentio apud Xenophontem, Diodorum, et Appianum.

Cydarum] *Cydali* et *cydari* mentio apud Hesychium.

Rataria] A ratibus nomen accepisse videntur. Erant autem tales juxta Festum 'tigna inter se colligata, quæ per aquam aguntur: quo quidem vocabulo interdum etiam naves significantur. Eodem nomine significarunt remos.' Varro IV. de L. L. 'Ratis dicta navis longa, propter remos, quod hi, cum per aquam sublati dextra et sinistra duas partes efficere videntur, rarecant.'

Catascopium] Exploratoriam sive speculatoriam navem intelligit. Plutarchus in Catone vocat *κατασκοπιὺν πλοῖον*. Catascopum vocat Hirtius de Bello Afric. Isidorus I. XIX. cap. 1. 'Scapha, quæ *κατάσκοπος*, navigium quod speculatorium dicitur.'

CAP. XXVI. *Asinio Pollioni*] Vide lib. I. cap. 22. Hic librum scripsit quo Sallustii scripta reprehendit. Hujus vitam lege apud Vossium de Historicis Latinis lib. I. c. 17. Hujus nomini princeps poetarum Virgilius Eclogam IV. inscripsit.

Et quibusdam aliis] Suetonius de Lenæo Grammatico scribit: 'Tanto amore erga patroni memoriam extitit, ut Sallustium Historicum, quod eum' (Pompeium) 'oris improbi, animo inverecundo scripssisset, acerbissima Satyra laceraverit, lastanrum et lurconem et nebulonem popinonemque appellans, et vita scriptisque monstrosam, præterea prisorum, Catonisque verborum ineruditissimum furem.' Audi quoque de Livio Annæum Senecam: 'Titus autem Livius tam iniquus Sallustio fuit, ut hanc ipsam sententiam, et tanquam

translatam, et tanquam corruptam, dum transferretur, objiceret Sallustio. Nec amore Thucydidis facit, ut illam præferat; sed laudat quem non timet: et facilius putat posse a se Sallustium vinci, si ante a Thucyde viocatur.' Vide quoque Senecam Epist. 114. et Gellium nostram lib. i. cap. 15. et lib. iv. cap. 15.

Transmissumque] Trajectum. Ita Cæsar lib. v. quoque usurpavit. Cicerō 'transmissionis' vocabulo utitur.

In Mauritania] Lipsius Epistol. Qn. lib. iv. legit *in Mauritaniam*, et præsidium relictum Carthagine Nova putat, non in Mauritania. Ex Plutarcho liquet de historia, qui narrat Sertorium cum tribus millibus militum confugisse Carthaginem Novam, atque ibi consensu navibus in Mauritaniam trajecisse. Sed ad Sallustii sententiam vox requiritur. Vulgata in Agellio lectio concipitur, *furtim aut celeritate*. Quid si legamus *furtim abiit, celeritate vitare prælium in transgressu comatus* postrema voce inducta? Certe *aut* pro *abiit* tralaticius error. Ita Lipsius.

Nactus obscuram noctem] Citatur hic quibque locus a Nonio, sed corrupte. Ita autem loquitur. 'Transgressus a pedum gradu proprie dicitur, sed auctoritas vetustati liberio rem usum loquendi dedit, ut Sallustius Histor. lib. i. et de his qui navigassent, et de ipsis navibus eo verbo uti voluit, in quibus gradus non sit desertio:' (scribendum juxta Mercerum in quibus gradus non sit, de Sertorio) 'Nactus obscuram noctem æstu secundo' (locus mutilus, atque ex Gellio restituendus) 'ac inde qui' (lege ex Gellio, ac inde infra) 'transgressus omnis recipit mons præceptus a Lusitanis.' Duo itaque exempla coaluerunt in unum, omissis aliquot vocibus.

Furtim aut celeritate] Quidam legunt, *furtimque celeritate*. Achilles Statius, *furtim acceleri rate*: forsan

furtiva celoce. Lipsius *furtim abiit*.

Recipit mons] In vulgatis fragmentis additur mons Ballera, quæ fuerit in Mauritania, si superiorem Lipsii lectionem admittamus, sin secus, Hispaniæ. Servius Ms. Fuldensis hunc montem *Belloiam* vocat, pro quo Putschius restituit *Belona*, cujus meminit Stephanus.

Præceptus] Antea captus, inessus. Ita invenit in Ms. Nonio Junius, ita in Buslid. Ms. Agellio Carrio. Eodemque modo Vett. Editt. atque inter eas princeps Veneta anni MCCCC-LXXVII.

§ 3 *Tam angusti freti*] Hoc ostium maris mediterranei ubi maxime angustum est circiter LXX. stadiorum est juxta Strabonem lib. ii.

§ 4 *Lucretius*] Citat hunc quoque locum Nonius ex Gellio. Extant versus lib. iv. vs. 25.

Arteria] Neutro genere dixit, cum tamen Græcis ἀρτηρία sit feminini generis. Dicit autem Lucretius asperam arteriam asperio rem fieri clamore, id est, raucedinem comparari, dum nimio impetu vocis fauces cum arteria raduntur. Quinetiam exciscatur nimis clamoribus: arteriam enim asperam modice humidam esse oportet, ad vocem simul cum aliis organis formandam.

Earum alia] Citat hunc quoque locum Nonius.

CAP. XXVII. Q. Fabius] Livius lib. xxi. cap. 18. scribit post Saguntinam calamitatem missos Carthaginem legatos, inter quos princeps fuerit Q. Fabius, ad percunctandum, publice consilio Annibal Saguntum oppugnasset. Post tergiversationem, 'Rōmanus,' ait Livius, 'sinu ex toga facto, hic, inquit, vobis bellum et pacem portamus; utrum placet sumite: sub hanc vocem hand minus ferociter, daret utrum vellet, succlamatum est. Et quum is iterum sinu effuso bellum dare dixisset, accipere se omnes responderunt, et quibus acciperent

animis, iisdem se gestūros.' Paulo aliter Florus lib. II. cap. 6. 'Tergiversantibus Pœnis dux legationis, Quæ, inquit, mora est? Fabius. In hoc ego sinu bellum pacemque porto, utrum eligitis? Succlamantibus bellum,' (in eo differt Livius a Floro.) 'Bellum igitur, inquit, accipite, et excusso in media curia togæ gremio, non sine horrore, quasi plane sinu bellum ferret, effudit.' Vide quoque Polybium lib. III. Appianum de Bello Hispan.

Hastam] Hasta post sollemnes ritus in agrum hostilem a Feciali emittebatur, atque hoc publici belli initium erat. Vide Dionysium Halyc. lib. II. et Livium lib. I. Servius ad lib. IX. Æneid. pag. Edit. Leid. 773. 'Cum' (Romani) 'volebant bellum indicere, Pater patratus, hoc est, princeps fecialium, proficiscebatur ad hostium fines, et præfatus quædam sollemnia clara voce dicebat se bellum indicere propter certas causas, aut quia socios læserant, aut quia nec abrepta animalia, nec obnoxios redderent. Et hæc clarigatio dicebatur a claritate vocis. Post quam clarigationem, hasta in eorum finem missa, indicabatur jam pugnæ principium. Post tertium autem et tricesimum diem quam res repetissent ab hostibus, Feciales hastam mittebant.' Et postmodum: 'Varro in Caleno ita ait, Duces cum primum hostilem agrum introitum ierant, ominis causa prius hastam in eum agrum mittebant, ut castris locum caperent.'

Et caduceum] Græcis *ἑρμῆος* dicitur, pacis et concordiæ indicium. Plin. lib. XXIX. cap. 3. 'Hic,' inquit, 'complexus anguium, et efferatorum concordia, causa videtur esse, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum circumdata effigie anguium fecerint.' De forma caducei ita loquitur Macrobius lib. I. Saturn. cap. 19. 'In Mercurio Solem coli etiam ex caduceo claret, quod Ægypti in specie draconum maris et fœmi-

næ conjunctorum figuraverunt Mercurio consecrandum. Hi dracones parte media voluminis sui invicem nodo, quem vocant Herculis, obligantur; primæque partes eorum reflexæ in circulum pressis oculis ambitum circuli jungunt: et postmodum caudæ revocantur ad capulum caducei; ornanturque aliis ex eadem capuli parte nascentibus.' Vide et Servium ad VI. et VIII. Æneid. Proprie tamen caduceo utebantur exteræ gentes. Romanis verbenæ vel sagmina erant in usu. De quibus ita loquitur JC. Marcianus in l. VIII. §. de Rer. Divis. 'Sunt autem sagmina quædam herbæ, quas Legati Populi Romani ferre solent, ne quis eos violaret, sicut Legati Græcorum ferunt ea quæ vocantur cerycia.' Videndus Plinius lib. XXII. c. 2. et Festus Pompeius in 'Sagmina.'

Duas tesseras] De duabus tesseriis paulo aliter narrat Pomponius JC. in l. II. §. 37. de Orig. Jur. Ita autem loquitur: 'Deinde Q. Mucius,' (quidam *Fabius* legunt, sed nihil temere mutandum censet Andreas Alciatus Par. 4. c. 17.) 'quia ad Carthaginenses missus legatus, cum essent dum tessere positæ, una pacis, altera belli, arbitrio sibi dato utram vellet referret Romam; utramque sustulit, et ait Carthaginenses petere debere utram mallent accipere.'

CAP. XXVIII. *De atatium*] Quædam editt. habent *atatium*. Ita et Velleius lib. II. loquitur. Ita 'civitatium,' 'hæreditatium,' 'facultatium,' apud probatos auctores atque etiam JC. in Digestis invenitur. Vide Voesium lib. II. de Anal. cap. 14.

C. Tubero] Vide lib. VI. c. 3. Singulæ classes habebant suas centurias seniorum et juniorum.

Quinque classes] Vide supra l. VII. c. 13.

Census faciendi gratia] Atque ita capita civium numerata, opesque æstimatæ, pro diversa opum universa-

jusque et ætatis, et artium officiorumque ratione. Vide Livium et Dionysium Halycarnassæum l. 1.

Ab anno septimodecimo] Non minus. Ita affirmant, qui de Veteri militia inter Antiquos scripserunt. Vegetius tamen 'incipientem pubertatem ad delectum cogendam' scribit. Videtur tamen annum 17. intelligere: quia plena pubertas erat anno 18. ut JC. definiunt. Nisi præparationem ad militiam intelligat. Quia autem ambitio postea intervenit, ut quidam ante illud tempus militiæ adscribebantur, quo postmodum citius ad honores et tribunatus venirent, Gracchi lex postea cavet et interdixit, 'juniores annis septem et decem militem non legi.' Vide Lipsium lib. 1. de Mil. Rom. cap. 2. Apparet itaque minores 17. annis ante Gracchi legem aliquando militasse, forte sub bella Punica accisis patriæ rebus. Qua de re vide Liv. lib. xxv. et Plutarchum in Gracchiis.

Ad annum quadragesimum sextum] Alii diserte annum quinquagesimum statuant. Ita Seneca de Brev. vitæ cap. ult. et Fabius lib. ix. Inst. Livius l. XLII. Lipsius putat ita conciliari posse, si quis miles casu aut morbo stipendia sua non implevisset militem cogi potuisse usque ad annum quinquagesimum. Iste igitur quinquagesimus plene liberabat, sive

facta stipendia, sive infecta. Notabilis quoque locus Macrobii lib. 1. cap. 6. in Somn. Scip. 'Nonnullarum Rerumpublicarum is mos est, ut post sextam hebdomadem ad militiam nemo cogatur, in pluribus detur remissio post septimam.' Sexta hebdomas quadragesimus secundus annus est, et tangere Athenienses videtur: septima quadragesimus nonus, et ad Romanos pertinet. Ita Lipsius de Militia Rom. lib. 1. c. 2. Censorinus de Die Natali cap. 14. ex Varrone dicit, 'in tertio gradu qui erant' (in quinque enim gradus ætatem dividit) 'usque 45. annos juvenes appellatos, eo quod Remp. in re militari possunt juvare.'

Pueritiæ, juvenia, &c.] De Ætatis gradibus juxta Varronem, Hippocratem, Solonem, Staseam Peripateticum, vide Censorinum c. 14. et Pollucem lib. II.

CAP. XXIX. *Atque particula*] Eadem ex Gellio Nonius scribit.

Atque atque] Nonius interpretatur, 'festine,' 'intrepidanter.'

§ 2 *Atque illum*] Servius quoque exponit, 'statim.' Versus hi extant lib. 1. Georg. vs. 200. et seqq. Ita in legibus XII. tabularum, Si. IN. IUS. VOCET. ATQUE. EAT. Quod idem est, atque si lex dicat, 'Si quis alterum in jus vocat, atque vocatus vocantem statim sequitur.'

LIBER XI.

CAP. 1. *Timæus*] Scripsit hic *Ἰσχυρίης* libris 8. Item de Romanorum bello cum Pyrrho commentarium edidit. Laudat eum Cicero libro de Oratore: 'Post,' inquit, 'Callisthenem Timæus longe eruditissimus, et rerum copia, et sen-

tentiarum varietate, et ipsa compositione verborum non impolitus, magnam eloquentiam ad scribendum attulit.' Timæum tamen parum fidei mereri testatur Polybius lib. XII. Immodicum fuisse in reprehensione aliorum Diodorus Siculus lib. v. osten-

dit, et dum in eo totus est, sterilem in dicendo fieri commemorat Longinus *repl. θύους*. Vide Vossium de Histor. Græc. lib. i. cap. 12.

[*Ἰταλοί vocitāti sunt*] Varro de Re Rustica lib. ii. cap. 5. 'Nam bos in pecnaria maxima debet esse auctoritate: præsertim in Italia; quæ a bubus nomen habere sit existimata. Græcia enim antiqua, ut scribit Timæus, tauros vocabat *ἰταλούς*. A quorum multitudines et pulchritudine et festu vitulorum Italiam dixerunt.' Ita et Festus: 'Italia dicta quod magnos Italos, hoc est, boves habeat. Vituli enim itali sunt dicti.' Hesychius *ἰταλὸν* taurum interpretatur, sicut et Columella in Præfatione lib. vi. Alii ab Italo rege vel duce nomen accepisse referunt, inter quos Aristoteles *Πολυεύων* lib. vii. c. 10. Dionysius Halycarnasæus lib. i. Thucydides lib. vi.

[*Bucetaque*] Sunt loca, ubi boves pascuntur, et armenta. Alii tamen legunt, *bucera*, quod denotat 'armenta,' 'cornutos boves.' Quod non est rejiciendum, quia sequitur, 'gigni pascique.' Vide tamen Scaligerum ad Varronem p. 184.

§ 2 *Duarum ovium, boum triginta*] Festus: 'Peculatus furtum publicum dici cæptus est a pecore, quia ab eo initium ejus cæpit; siquidem ante eas aut argentum signatum ob delicta pœna gravissima erat duarum ovium et triginta boum. Eam legem' (vel, *ea lege*) 'sanxerunt T. Menenius Lanatus et Sestius Capitolinus Consules.'

[*Lege Ateria*] Aliter etiam in Vett. Editt. corrupte, *Aterina*. Hanc legem tulere Sp. Tarpeius Montanus Capitolinus, et A. Aterius Coss. anno ab U. C. 298. Aterii nomen corruptum apud Plinium lib. vii. c. 28. et Dionysium qui *A. Terminium* vocat. Diodorus *Ἀσθήριον* pro *Ἀθήριον*. *Aterium* habet Capitolinus lapis. Hac lege cautum ut omnibus magistrati-

bns mulctæ indicendæ jus esset, cum antea solis Consulibus id liceret: ita tamen ne vel duas oves, vel triginta boves excederet, bos autem centusse, ovis decusse æstimaretur. Vide Dionysium Halycarnasæum, qui tamen triginta oves et duos boves enumerat. Secus atque apud Gellium et Festum habetur: nisi hic transpositio facta. Dionysius quoque in Coss. nomine a Festo abit, sicut et Livius lib. iv. Plutarchus in Publicola dicit, multam fuisse quinque boum, et duarum pecudum: sed hæc non fuisse summa multa videtur: contumacibus tantum qui non paruisent Coss. constituta. Hæc lex quoque Tarpeia ab altero Consule vocabatur.

[*Æris deni, &c.*] Festus: 'Quæ pecudes, postquam ære signato uti cepit Populus Rom. Tarpeia lege cautum fuit, ut hos centussibus, ovis decussibus æstimarentur.'

§ 3 *Oves genere virili*] Ita et Nonius ex Varrone Rerum Humanarum lib. xxiii. duo exempla adfert. Ultimum ex Gellio, qui idem citat, desumptum videtur. Quinetiam si multa indicta esset boum oviumque, oves semper præponebantur teste Plinio lib. xviii. cap. 8. Vide et lib. xxxiii. cap. 1.

§ 4 *Non Latinum sed Sabianum*] Aliibi tamen lib. iv. de L. L. 'singulas appellatas esse multas' dicit, 'quod olim unum dicebant multa. Itaque cum in dolium aut culeum vinum addunt rustici, dicunt etiam nunc multa.' Verum Scaliger 'multa' ibi interpretatur 'numera;' idemque voluit multare proprie in auctionibus esse τὸ πληροῦν. Sed dubito an hæc vera sint. Multa vel mulcta pœna videtur esse, quæ a re rustica originem accepit, quod pœnæ loco mensura vel vas emuleti lactis solveretur. Atque hinc ad pœnas postmodum pecuniarias translata[m] arbitror. Vel 'mulcta' dicta, quod ea

inritis extorqueatur, emulgeanturque.

Summum, qui sunt a Sabinis orti] Idem Varro refert de L. L. lib. vi, et Strabo lib. v. ita loquitur: 'Sabinorum antiquissima est gens, et indigena: ab his originem duxere Samnites.'

§ 5 *In exercitu multa fieret]* Si multum non solverent milites, pignus capiebant tribuni, et dicebatur juxta Festum 'Censio hastaria.' Privabatur parte armorum miles, eaque pecunia debebat luere. Vide Lapsium lib. v. De Mil. Rom. cap. 18.

CAP. II. *Elegans homo]* Ita Cicero Clodiam notat: 'Tu elegans, tu solus urbanus, quem decet muliebris ornatu, quem incessus paltrius; qui levare vultum, qui mollire vocem potes.'

Carmen de moribus] Effatum, de moribus emendandis prosa scriptum, ut liquet. Præcepta et edicta legum et sanctionum carmina quoque vocabantur. Hinc Liv. 'Lex horrendi carminis erat.'

Irritus] Homo nanci, inutilis. Legitur quoque *irritus*, sicut etiam in veteribus monumentis invenitur.

Dignabatur] Dignus habebatur: passive.

Cujus elegantia erat moderatissima] Ita Cornelius Nepos de Attico loquitur: 'Elegans, non magnificus, splendidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiam, non affluentiam affectabat.'

M. Tullius] Extat ille locus in libro de Claris Oratoribus, sive Bruto pag. 139. Ed. Leid.

L. Crasso et Q. Scaevola] Quorum egregiam comparisonem habes in eodem libro.

Parsissimus elegantium] Id est, qui inter elegantes minimum est elegans et proxime ad parcos accedit. *Bad.*

Parcorum elegantissimus] Qui minimum parcos, proxime ad elegantes accedit.

§ 2 *Equos carius quam coquos emendeph. et Var. Clas.*

hans] Plinius lib. ix. in contumeliam Rom. juventutis inquit: 'coquos carius emant quam equos.'

Poëtica artis honos non erat] Quippe illa principio in Urbe contemptui habita. Quocirca minime mirari oportet, si M. Fulvio Nobilliori vitio datum est, quod is Consul cum esset in Ætoliæ provinciam Q. Ennium secum duxisset. Factum tamen est, ut paulo post principes etiam viſi, aucto imperio, domi forisque pœce adepta, ad hanc studiorum partem animum inclinarent, summoque cultu atque honore illos habuerint, qui carmine absolvendo viderentur admodum excellere. Ita Crinitus in Præfatione libri de Poëtis, qui videndus est.

Ad convivium applicabat] Male Barthius legit *convicia*. Vide Casaubonum ad Theophrasti characterem *vap̄i kōlakelas*.

Grassator vocabatur] 'Grassari,' juxta Festum, 'Antiquis erat adulari.' Ideo nimirum quod parasites et adulatores grassentur per plateas ad captandam alienam mensam. Quam artem famelici quidam Poëtæ non negligebant, divinamque scientiam prætuebant.

CAP. III. *Ab arbitrio]* Fuit enim Gellius lectus inter judices. Arbitri autem et judices quomodo differant, videndi JCC. libri. Festo 'arbitrium' dicitur 'sententia, quæ ab arbitro dicitur.' Arbitrium quoque ponitur pro arbitri judicisque officio circa ea quæ in judicio versantur, formulaque non continentur. Ita 'arbitrium judicis' in l. xxiv. § pen. et ult. D. Solut. matrim. aliisque legibus dicitur. Proprie 'arbitr' Veteribus tanquam inspector, 'arbitrium' inspectio dicebatur. Hinc 'arbitrium' pro arbitrorum sententiis ponitur.

In Prænestina recessu] Quo propter æris temperiem æstivo tempore secedere soliti. Horatius l. iii. Carm.

Oda 4. 'seu mihi frigidum Præneste, seu Tibur supinum, Seu liquidæ placuere Baiæ.' Prænestem 'gelidam' quoque appellavit Juvenalis Sat. III.

§ 2 *Pro collegio*] Ex sententia et utilitate collegii.

Pro testimonio] Loco testimonii.

Pro castris] Vel ante castra, vel pro defensione castrorum.

Pro agro Illyrio] In favorem Illyriorum causæ, et defensionem.

Pro agro Illyrio] Vett. Editt. legunt *pro pago Illyrico*. Utique Plinius 'pagum' non semel sumit pro magna gente. Itaque præter vulgarem significationem, qua *κώμην*, seu vicum denotat, etiam sumitur de regione tota aut præfectura. Glossæ: Pagus, *τοπαρχία, χώρα, νόμος*.

Pro æde Castoris] Ante ædem Castoris.

Pro rostris] Vel in conspectu rostrorum, vel in ipso suggesto, quod ex rostris navium Antiatium in foro juxta curiam Hostilium extractum erat, in quo magistratus jus dicebant, leges ferebant, concionesque habebant ad Populum.

Pro tribunali] Coram vel in tribunali.

Pro concione] In conspectu populi convocati ad audiendam orationem.

Pro potestate] Juxta potestatem aut ex officio ejus.

CAP. IV. Τὸ δ' ἄξιωμα, &c.] Hos versus ita reddit Interpres, quisquis ille est, Græcorum vocabulorum Gellii, 'Auctoritas vero, etsi male dicat, tua Persuadebit. Nam ab inexistentis proficiscens oratio Et ab existimatis eadem haudquaquam tantundem valet.' Hac versione tanquam Gellii (quod miror) utitur Salmasius ad Historiam Augustam p. 300. Versiones illæ antiquis editionibus inseruntur, sed nihil minus quam Gellianæ sunt. Extant hi versus in tragedia Euripidis Hecuba vs. 293. et seqq.

'Ἀδοξότατον καὶ δοξότατον' Ἀδοξότατον interpretatur Scholiastes, ἄξιωμα, id est, 'non honoratorium,' δοξότατον, ἐδόξεν καὶ ἐπύμην, id est, 'celebrium, honorarium.'

Neque omnes ignobiles] Per 'ignobiles' Ennius obscuros intellexisse videtur, per 'opulentos' splendidos, illustres, quia illi ut plurimum rerum potiuntur, illustresque habentur.

Ἐδόξουσιν] 'In bona existimatione sunt.'

CAP. V. Quos Pyrrhonios philosophos vocamus] Vide Diogenem Laërtium in Vita Pyrrhonis, Sextum Empiricum, Hesychium Illustrium, Lactianum in Auctione Vitarum.

Nihil enim decernunt] Diogenes Laërtius in vita Pyrrhonis: Διατείνουσιν δὲ οἱ Σκεπτικοὶ τὰ τῶν αἰρέσεων δόγματα πάντα ἀνατρέποντες, αὐτοὶ δὲ οὐδὲν ἀποφαίνοντες δογματικῶς. ἴσως δὲ τοῦ προφάρεσθαι τὰ τῶν ἄλλων, καὶ διεγχεῖσθαι, μηδὲν ὀρίσοντας, μηδ' αὐτὸ τοῦτο. ὥστε καὶ τὸ μὴ ὀρίσιν ἀνέχοντες, λέγοντες, ὅσον, οὐδὲν ὀρίζομεν (ἐπεὶ ὀρίζον ἂν) προσφερόμεθα δὲ (φασί) τὰς ἀποφάσεις εἰς μῆνυσιν τῆς ἀπροσπύσεως. ὥς εἰ καὶ νεώστες τοῦτο, ἐνεδέχετο δηλῶσαι. διὰ τῆς οὖν, οὐδὲν ὀρίζομεν, φωνῆς, τὸ τῆς ἀλβηρίας πάθος δηλοῦται. Id est, 'Sceptici igitur in eo perseverabant, ut omnia sectarum dogmata everterent, ipsi autem nihil dogmatica proferrent, adeo quidem ut aliorum dogmata proferrent, explicarentque, nihil ipsi definientes, et ne illud ipsum quidem. Ipsum itaque illud, nihil definire, tollebant, dicentes quod nihil definirent. Alioqui enim definirent. Sed enuntiationes, inquit, producimus, ut indicemus nos a priori lapsu immunes esse. Ita ut hoc innuentes, declarare contingeret. Per illam itaque enuntiationem, (nihil definimus) affectus inclinationis in nullam partem denotatur.' Sexti quoque Empirici Pyrrhon. Hypotypos. I. 23. ὀρίσιν δὲ εἶναι νομίζομεν, &c. id est, 'Definire esse putamus, non simpli-

citer dicere aliquid, sed rem incertam pronuntiare cum assensu. Ita enim nihil definire Scepticos forsitan reperietur, ne hoc quidem, *NIHIL DEFINIO*. Non enim est dogmatica opinio, id est, quod incertæ rei assentiamur, sed vox nostræ affectionis index. Cum ergo dicit Scepticus, *NIHIL DEFINIO*, hoc dicit, ego nunc ita affectus sum, ut nihil eorum, quæ sub hanc quæestionem cadunt, ponam dogmaticæ aut tollam. Hoc autem sit dicens quid sibi appareat de rebus prepositis, non enunciative cum persuasionem pronuntians, sed actionem suam exprimens.

Ne videre quoque plane quicquam] Tale quoque sententiam fuisse Empedoclis scribit M. Tullius in Lucullo: 'Et tamen isti Physici raro admodum cum hærent aliquo loco exclamant, quasi mente concitati; Empedocles quidem ut interdum mihi furere videatur; abstrusa esse omnia, nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit posse reperire.'

Insistunt] Translatio sumpta a viatoribus, qui ubi ad bivium aliquod pervenerint, incerti, qua progrediantur, diu cunctantur et insistunt. *Ita Mosellanus.*

Ὁ μᾶλλον] Id est, 'Non magis hoc modo se habet, quam illo, vel neutro.' Hanc sententiam ita expressit Aristoteles apud Eusebium lib. xiv. Præpar. Evang. τὰ πράγματα ἐπίσης ἀδιάρητα, καὶ ἀσάδημητα καὶ ἀνέγκριτα διὰ τοῦτο μήτε τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, μήτε τὰς ὁκας ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι. διὰ τοῦτο οἱ μήτε πιστεύειν αὐταῖς δεῖν, ἀλλ' ἀποκρίσθαι, καὶ ἀκλινεῖς, καὶ ἀκράδαντους εἶναι, περὶ ἐνδὲς ἐκάστου λόγου, ὅτι οὐ μᾶλλον ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ καὶ ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστι, οὐδ' οὐκ ἔστιν. id est, 'Res ex æquo indifferentes, incertas, injudicabiles. Propterea nec sensus nostros, nec rationes verum aut falsum dicere. Iccirco iis haud credi oportere. Sed opinionis expertes esse debere, et sine inclinatione, sine mo-

tionem: de unaquaque re dicentes, non magis est, quam non est, item Est, Non est, Neque non est.' Dogmatici Scepticos stultos esse affirmabant. Videndus est Epictetus apud Arrianum lib. i. c. 5. et lib. ii. cap. 20. In nullis rebus sensibus (quod fatuum erat) credidisse quidam affirmant, ita ut ne quidem a periculis sibi Pyrrho caveret, uti Laërtius scribit. Addit tamen idem: *Ἀνεσιδῆμος δὲ φησι, φιλοσοφεῖν μὲν αὐτὸν κατὰ τὴν τῆς ἐποχῆς λόγον, μὴ μέντοι γε ἀπροσάρτως ἕκαστα πράττειν.* id est, 'Ænesidemus vero dicit, eum quidem philosophatum juxta rationem assensus retentioni convenientem, non tamen imprudenter gessisse singula.' Quinetiam Pyrrhonii in omnibus tales non fuere, uti illos tradunt Dogmatici, sicuti liquet ex Laërtio. Audi ex illo Pyrrhonorum sententiam: 'Nam et quod dies sit, quod sit generatio, quodque vivamus, et cætera in hunc modum, quæ in vita nostra manifesta sunt, scimus: cæterum in iis quæ Dogmatici asserunt, ea se ratione comprehendere dicentes, veluti de incertis nentiquam consentimus, solas vero passiones agnoscimus.'

Πυρρωναίων τρόπων] Id est, 'Pyrrhonorum modorum.' Decem τόπους Pyrrhonorum proposuit Laërtius. Quos et τρόπους appellabant. Sextus Empiricus Hypotyp. i. cap. 14. Περιδίδονται τοῖνυν συνήθως παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις Σκεπτικοῖς τρόποι, δὲ ὃν ἡ ἐποχὴ συνάγεσθαι δοκεῖ, δέκα τὸν ἀριθμὸν, οὓς καὶ λόγους καὶ τόπους συνωνύμους καλοῦσιν. Favorinus itaque juxta decem τρόπους vel decem decem libros scripsit. Quos λόγους appellat Philostratus in ejus vita, eosque impense laudat. Pyrrhoniz sectæ Favorinum valde addictum fuisse affirmat Galenus contra Academicos.

§ 2 *Utrique enim sceptici]* Σκεπτικοὶ quia post longam inquisitionem ἐπέχουσι, sive 'judicium suppendunt,' ἐφεκτικοὶ ἐπέχοντες, sive 'assensus

retimentes.' *Ἀποφρυνεῖς*, 'dubitantes.'
Φαντασίαι] Imaginationes.

§ 3 *Τὸν πρὸς τι*] Relatorum.

§ 4 *Differre tamen inter sese*] Præter Gellianam, hanc quoque differentiam ponit Sextus, quod Arcesilas diceret *ἐποχὴν* esse bonam, assensu neminem malam, idque secundum naturam, Pyrrho *οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον*. Academici quoque modestiores erant, et accuratiores. Cicero in Lucullo. 'Non enim sumus illi, quibus nihil verum esse videatur; sed qui veris falsa quædam adjuncta esse dicamus, tanta similitudine, ut nulla inest certa judicandi et discernendi nota.' Confunduntur itaque sæpe cum Pyrrhoniis, sicut et Pyrrhoniis Dogmatici falsa imposuerunt. Vide Clar. Hornium lib. III. cap. 20. Hist. Philos.

Academici] Vide Ciceronem in *Question. Acad. Angustinum* l. VIII. de C. D. cap. 9. et 10. et ibi L. Vivem. Intelliguntur autem sectatores Novæ Academicæ.

CAP. VI. *Dejurant*] Vett. editiones, *dejerant*. Forsan per Herculem non jurabant femine, quod muliebri fraude occisus, Castor et Pollux quod a viris interfecti. Vide Apollodorum in *Biblioth.* lib. VII.

Herculaneis sacrificio abstinent] Macrobius lib. I. *Saturnal.* cap. 12. 'Unde et mulieres in Italia sacro Herculis non licet interesse: quia Herculi, cum boves Geryonis per Italiæ agros duceret, sitiienti respondit mulier, aquam se non posse præstare, quod feminarum Deæ celebrarentur dies, nec ex eo apparatu viros gustare fas esset: propter quod Hercules facturus sacrum detestatus est præsentiam feminarum, et Potitio ac Pinaris sacrorum custodibus jussit, ne mulierem interesse permitterent.' Hinc Hercules apud Propertium lib. IV. 9. 'Maxima quæ gregibus devota est ara reperta, Ara per has, inquit, Maxima facta manus, Hæc

nullis unquam pateat veneranda pellis, Herculis eximii ne sit inulta sitis.'

Aut mehercule] Vett. Editt. *mehercules*. Crebro tamen ita loquitur Apuleius, cum mulieres introducit loquentes.

§ 2 *Ex initiis Eleusiniis*] Id est, Mysteriis sive sacris Eleusiniis, quæ in honorem Cereris instituta. In quibus femine solæ sacra faciebant. Initiabantur non promiscue omnes, sed innocentes. Lampridius in Alexandro: 'Jussitque quemadmodum in Eleusiniis sacris dicitur, ut nemo ingrediatur, nisi qui se innocentem noverit.' Ideo, ut innocentiam probaret, ingressus sacrarium M. Antonianus Philosophus, qui illis sacris *ἐμψυθη*, ut Dio loquitur, sive initiatas. Neque enim facile initiabantur. Hercules repulsam tulit teste Pausania.

Ædepol] Id est, Per ædem Pollucis. Etiam viri apud Comicos ita jurant.

CAP. VII. *Exculcatique*] Antiquitate protritis, et quæ amplius in usu non sunt.

§ 2 *Ὁφθαλμοῖς*] Idem, quod hic Agellinus, scribit Galenus lib. II. de differ. puls. Vide quæ notat Cassobonus ad Theophr. characteres.

Quo in loco cumque] Quocumque in loco. Tmesis hæc etiam usurpata Ciceroni, pro Sestio, 'Quod judicium cumque subierat.'

Apud præfectum urbi] Qui jura quoque civibus reddebat, cujus potestatem valde auxit Caesar Augustus, ejusdemque auctoritas postea in imperium crevit. Vide Pomponium de Origine Juris.

Ereutum] Vapidum, ab inusitato 'erugo,' quod derivatur a Græco, *ἐρεγγυαυ*.

§ 3 *Requærente cultu*] Ambiguo, dubio.

Apludam] Plinius lib. XXVIII. c. 10. 'Milii et panici et stamæ apludam vocant purgantem; alii *stille*

nominibus.' Festus: 'Apluda est genus minutissimæ paleæ frumenti, sive pasici, de qua Nævius: Non hercle apluda est hodie, quam tu nequior. Sunt qui apludam sorbitionis liquidissimam patent genus; quod flatu deijciatur, et quasi adplaudatur.' Exscripait Nonius hunc locum Gellii more solito, in verbo 'apluda.'

Astruda] Varro et Festus Pomponius eam inter genninas Plauti reponent.

Item floeces] Aliter, *flocces*. Eadem refert Nonius. Turnebus lib. xix. Advers. cap. 23. ait, floeces vocari fecem, quia ei insunt flocci quidam et panni. Unde Persius Sat. v. 'Pan-nosam fecem morientis sorbet aceti.'

Fraxes] Occurrit quoque illud vocabulum apud Columellam, Vitruvium, Plinium. In quibusdam tamen Codd. legitur *frages*: quas putat Turnebus dictas a frangendo, quia sint fragmenta et reliquie olearum trapeo fractarum. In glossis, 'frax' *τρυφία γάρον*. Nonius: 'fracescere, tanquam frisci, et putrescere vetustate.' Varro lib. i. de R. R. 'Olea lecta si nimium diu fuerit in acervis, calore fracescit, et oleum fœtidum fit.'

§ 4 *Apiroceus*] Vett. Edit. Græce scribunt *ἀπειρόκαλος*. Quod denotat 'deceus rudem et imperitum, ineptum.'

Qui *tergiversatorem bovinatorem* dicit] 'Bovinatoris' vocabulum proprio ex agricultura desumptum, poniturque pro 'bove strigante,' id est, qui unico ductu sulcum non trahit, sed interquiescit, quod mœilento plerumque vel agro fieri solitum. Hinc per metaphoram 'bovinatores' pro 'tergiversatoribus,' vel ut Nonius addit, 'malitiosis' dicuntur. Isidorus 'bovinatores inconstantes' appellat. Festus dicit 'bovinari' esse 'convitari.' Glossæ Philoxeni, 'Bovinatores, *θρονοποιῶναι, θρόνον ποιῶντες, ἢ παραχῆν*.'

Est tricoeus] Vett. Edit. legunt, *hic*

strigosus, Scaliger, *hicce strigosus*. 'Striga' in re rustica dicitur sulcus, qui continuo ducta peragebatur. Hoc vocant 'protelo ducere.' Boves autem strigant, cum in opere intermit-tunt, et quiescunt. 'Tricosus' tamen hic quoque legi potest. Glossæ Philoxeni: 'Tricosus, *ἀρχαῖος, ἐκλυτός, λαγγύς, ἐπὶ δὲ*.' 'Triconem' quoque appellavit Lucilius. 'Triem sunt impedimenta et implicationes' juxta Nonium. In his versibus soliditur, et syllabam corripit, ideoque nonnulli litteram hanc tanquam vacuum abjiciunt.

Duro] Pertinaci, impudenti.

CAP. VIII. *Albinus*] A. Posthumius Albinus, qui cum L. Licinio Lucullo Consul fuit anno ab U. C. dccii. Litteratum illum et disertum fuisse scribit Cicero in Bruto. Hæc eadem ex Gellio repetit iisdem fere verbis Macrobius in princ. Saturnalium. Plutarchus in Catone addit 'veniam ei debere dari, si Amphictyonum decreto id scripsisset.'

Oratione Græce scriptitavit] Non sine exemplo aliorum. Ita teste Floro in Eptoma Livii lib. lxi. 'C. Julius Senator Græce res Romanas scripsit.' De Cn. Aufidio Cicero Tuscul. v. 'Pueris nobis Cn. Aufidius, prætorius, et in Senatu sententiam dicebat, nec amicis deliberantibus deerat, et Græcam scribebat historiam.' Etiam L. Lucullus bellum Marsicum Græce scripsit, ut testatur Plutarchus in Lucullo, et Cicero lib. i. Epistol. 16. ad Atticum. Ipse quoque Cicero de Consulatu suo Græce scripsit, et T. Pomponius Atticus de eadem materia, ut ex Cicerone liquet.

Græce oratio] Macrobius, *eloquium Græcum*.

§ 2 *Aut quum compulsi*] Macrobius, 'Aut quum noxam imperio compellantis commisimus.'

Cornelii Nepotis] Locus hic non occurrit apud Nepotem: forsan in vita Catonis scripsit; nam tota vita Cato-

nis hodie non extat; hoc quod reliquum est, pars tantum esse videtur.

CAP. IX. *Critolaus scripsit*] Critolai Peripatetici meminit Gellius lib. vii. c. 14. et lib. ix. cap. 5. An idem sit cum Historico dubium est. Præter alia Historicus scripsit Res Epiroticas, ut liquet ex Plutarcho in Parallelis cap. 6. Citat quoque eundem Festus in verbo 'Salios.'

Mileto] Civitate Ioniz. Herod. l. i. in confinio Ioniz et Cariz posuit, Ptolemæus in Caria: male.

Se synanchen patif] Synanche anginæ species, quum interni faucium musculi inflammati sunt. Alia est *Kvdyxx*, de qua videndus Aëtius.

[§ 2 *Aristodemum*] Meminerunt Tragicæ poetæ Cicero, Augustinus de Civ. Dei, Lucianus, alii. Augustinus lib. ii. de Civ. Dei ita loquitur: 'Aristodemum tragicum auctorem maximum de rebus pacis ac belli legatum ad Philippum Athenienses sæpe miserunt.' 'Actorem fabularum' hic appellat Gellius.

CAP. X. *Legem Aufeiam*] Legis Aufeiz nec nomen nec materies alibi exstat usquam. Suspectum tamen ipsum nomen, quum nulla ejus gentis inter Romanas occurrant vestigia. Sed ut minimum recedamus a veteribus scriptis, *Saufeiam* legere possumus: ea enim gens et ex Cicerone et ex nummis et ex lapidibus antiquis est celeberrima. Pighius vel potius And. Schottus in Annalibus anno U. C. DCXXX. quo C. Sempronius Gracchus tribunus plebis fuit, ponit ei collegam *Aufeium*, qui hanc legem tulerit, atque ipsam legem ita format: *Uri. Nicomedes. Bithynia. Mithradates. Ponti. reges. Cappadociam. Ariarathis. socii. regis. occisi. heredibus. restituant, &c.* Atqui verba Gracchi apud Gellium sunt, qui suadeant hanc rogationem, eos a Mithradate præmium expectare. Nimirum Mithradates præmium dabit illi, qui eum coget decedere Cappadocia. Vides rē tro-

rov. Haud dubie complexa fuit aliquid ea rogatio, quo de ambigeretur inter Nicomedem et Mithradatem; disceptator autem esset Senatus populusque Romanus: et ea formula fuit, ut quod in ea expressum erat, id nollet Nicomedes, valde autem vellet Mithradates. Fortasse aliquid lucis in re crepera suppeditabit Justinus lib. xxxviii. quo illi vel alter etiam quidem usi sunt, sed arripuerunt id, in quo nullum Senatus populi Romani arbitrium expectaverunt reges. Exstincta scelere Mithradatis Ariaratharum Cappadociæ regum familia, possessoque regno per Ponticum, timens malum vicinum Nicomedes subornavit puerum, cui adesset *πρότορ μὲν εἰδος ἕξιν τοπαρχίδος*, (quasi Ariarathes ille Mithradatis affinis sororius, quem cum duobus filiis pulcher affinis avunculusque sustulerat, tres, non duos tantum, filios genuisset,) qui Romam profectus a populo Romano quasi paternum atque avitum regnum Cappadociæ peteret. Contra Mithradates misit Romam Gordium, qui Senatui asseveraret, (ita enim legendum apud Justinum, *Romam mittit, qui asseveret*, non *assereret*, quod hac significatione Latinum non est,) puerum Ariarathem, cui ipse regnum tradidisse videri volebat, ut justo hæredi, (erat autem ipse filius, cui ludendi causa vocabulum solenne Cappadocum regibus imposuerat,) esse eo Ariarathæ genitum, qui fidissimus fuisset socius populi Romani, ac pro ejus imperio fortiter pugnans bello Aristonici occubuisse, fratrem illorum, quos dominandi libidine occiderat pessima mater, ut est apud Justinum lib. xxxvii. Hoc eleganter idem vocat. 'studium regum aliena regna falsis nominibus furantium.' Atque huic contentioni, comparata pecunia a Pontico legato, videtur sese interposuisse ille quicumque Saufeius, et tulisse ad populum, ut ille Ariarathes, qui jam esset in

possessione regni, pro vero agnosceretur, et beneficio Populi Romani confirmaretur. Quæ rogatio ne acciperetur, dissuasores itidem pecunia data comparaverunt, qui cum puero Romam misso erant, Nicomedis legati. Gracchus autem nitebatur, ut Cappadocia extinctis veris regibus, una cum Lycaonia et Cilicia, quas de regno Pergameno ei contribuerant Romani, in formulam provinciae redigeretur, et sic Populi Romani vectigalia angerentur. Aut si Cappadocias libertatem reliquit, (quemadmodum postea primo Senatus,) Lycaoniam certe Ciliciamque repati, partemque Provinciae Asiæ reddi voluit. *Gronovius.*

In Demadem] Qui fuit Orator Atheniensis Demosthenis adversarius, quem quidam, ut Plutarchus testatur, majorem Demosthene Oratorem fuisse commemorant. Ab Antipatro corruptus, postmodum tamen a Casandro interfectus est, proditionisque penas dedit. Vide Plutarchum in Demosthene et Phocione.

Nicomede] Bithyniæ Rege.

Mithridate] Rege Ponti.

[*2 Tragarus]* Aristodemus.

Talentum magnum] Atticum intelligit, quod constat sexaginta minis, sive sex millibus drachmarum Atticarum, unde Rhemnius Fannius: 'Cecropium superest post hæc docuisse talentum Sexaginta minas, seu vis sex millia drachmas, Quod summum doctis perhibetur pondus Athenis.' Summum igitur hoc pondus fuit Athenia. Nullum itaque majus fuit, uti Priscianus statuit, quem docte refutat Vir Celeberrimus D. Gronovius Lib. de Pecun. Vet. Magnum autem dixere talentum Romani, quod aliud minoris æstimationis esset, ut Neapolitanum, Rheginum, Siculum. Plautus quidem in Rudente talentum magnum vocat centum et viginti minarum, sed hoc erat Ægyptiacum, vel Cyrenæum. Drama enim erat Cyrenis.

CAP. XI. *P. Nigidii]* Vide supra III. 10. et IV. 10.

Mendacium dicere] Neque hæc distinctio bona. Quia si suum mendacium dicat, mentitur. Si allorum mendacium divulgat, et putat se verum dicere, non mentitur. Appuleius in Apolog. tali casu 'falli' dixit. Potest tamen etiam qui mentitur falli, quando putat se mentiri, et verum dicit. Ille enim non quidem opere sed voluntate mentitur. Atque hoc etiam casu non fallit alium.

Sed alterum] Sed abest a Cod. Torneæ. *Alterum* igitur non incidit in homines, sed fit κατὰ προαίρεσιν. Quod hominis improbi est.

Incidit in hominem] Corrupte legitur apud Nonium, *inducet in hominem*. Egrege Polybius lib. XII. Δύο μὲν τρόπους ἔφαμεν εἶναι ψεύδους, ἓνα μὲν τὸν κατ' ἔργον, ἕτερον δὲ τὸν κατὰ προαίρεσιν, καὶ τούτων δεῖν τοῖς μὲν κατ' ἔργον παραπταλοῦσι τῆς ἀληθείας δίδόναι συγγνώμην, τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀκαταλάτως ἔχειν.

In hominem] Etiam probum: vel alterum alicui per imprudentiam fieri potest.

CAP. XII. *Chrysippus]* Qui quidem περὶ Ἀμφιβολιῶν duos libros, teste Laërtio, conscripsit. Huc respexit Quintilianus lib. VII. cap. 10. de Ambiguo, cum inquit: 'Amphibologiæ species sunt innumerabiles, adeo ut philosophorum quibusdam nullum videatur esse verbum quod non plura significet, genera admodum pauca.'

Accipit] Intelligi.

Diodorus autem] Fuit Apollonii Croni discipulus, unde primo Apollonii, deinde Croni nomen accepit, ut testatur Strabo lib. XIV. 17. qui ut διαλεκτικώτατος Sexto Empirico lib. I. adversus Mathematicos c. ult. dicitur, ita filias quoque ejus eadem arte poluisse affirmat Clemens Alexandrinus Stromat. 4. Vide Diogenem Laërtium in Ejus vita.

CAP. XIII. *Apud T. Castricium]* Qui

sub divo Adriano vixit, et apud eundem in honore fuit. Vide Auctorem Nostrum lib. XIII. cap. 21. Spartianus in vita Adriani familiares habuisse Philosophos, Rhetores, et aliarum scientiarum peritos dixit, sed præ cæteris Castricium non appellat. 'In summa,' inquit, 'familiaritate Epictetum et Heliodorum philosophos et (ne nominatim de omnibus dicam) Grammaticos, Rhetores, musicos, geometras, pictores, astrologos habuit, præ cæteris (ut multi asserunt) eminente Favorino.' Videndus Philostratus in Favorino.

Quia aut olim cupide appetisse] Legi posse existimat H. Stephanus pro *cupide*, nimis *cupide*. Ita superiora quoque bene se haberent. Qui enim aliquid cupide appetit, reprehensione dignus non est: sed is demum qui nimis cupide quid appetit, et postea temere repudiat.

§ 2 *Eblanditis*] Blanditiis captæ, delinitæ.

§ 4 *Cupide appetisse*] Sin ea adverbis 'cupide' et 'temere' auferantur principio, non video quomodo ponantur in conclusione. Nam fieri potuit, ut neque cupide prius appetierint atque voluerint, neque postea temere repudiarint, mutatis scilicet rebus et circumstantiis. Ita *Badius*.

Nondum] In margine mei Codicis emendatum, *modum*. Sed *nondum desiderata* dicuntur verba, quibus uti nondum necesse erat, ut ex sequentibus liquet.

§ 5 *Gressibus quoque ipsis orationis*] Id est, modo procedentis orationis.

CAP. XIV. *L. Piso Frugi*] Vide l. VI. c. 9. Annales ejus exiliter scriptos fuisse testatur Cicero in Bruto.

Imo vero carum] Recte dixit. Multi enim, si pro libitu biberent, large genio indulgerent. Sed quosdam nunc inopia cohibet, quosdam parcimonia, vel avaritia. Badius infringere hanc rationem Romali nititur: si enim, inquit, omnes fecissent, quod ille, vi-

lius vinum feisset, quia parum biberent. Sed hoc non voluit Romulus, sed uti omnes pro lubricine biberent.

CAP. XV. *Laberius*] Vide l. I. c. 7. et l. III. c. 12. et Macrobium lib. II. Sat. cap. 7. .

In lacu Averno] Titulus hic libri, vel fabulæ, dictus a noto lacu Campaniæ, Plutoni sacro.

Amorabundam] Hoc vocabulum frustra apud alios antiquos auctores reperies. Denotat amoribus deditam. Ita alibi dicit Gellius 'saltabundus,' 'cunctabundus,' 'indignabundus,' etiam 'mare undabundum' lib. II. cap. 30. apud Tacitum 'concionabundus.' Sed hæc a verbis derivantur. Ita dicendum foret ab inusitato 'amorari' 'amorabundam' derivari.

Cassellius vindex] Meminit ejus Auctor noster lib. II. cap. 16. lib. III. cap. 16. lib. VII. cap. 2. aliisque locis.

Terentius autem Scaurus] Cajus præter alios sæpe meminit Diomedes: vixit hic, ut Auctor noster testatur, temporibus Adriani. Pater fuit Scauri Grammatici, qui præceptor fuit Ælii Veri, ut scribit Capitolinus in Veri vita. Libri veteres tamen ibi præferunt, non *Scaurum*, sed *Scaurinum*. Qui Scaurinus Scauri filius fuit, atque alium filium habuit, nomine Scaurinum, præceptorem Alexandri Severi, ut Lampridius memoriæ reliquit.

Agit aut simulat] Priscianus libro quarto ita inquit: 'in bundas desinentia similitudinem habere significat: ut vitabundus, similis vitanti, prædabundus similis prædanti, moribundus similis morienti, errabundus, similis erranti, furibundus similis ferenti.' Et paulo post: 'Excipitur alternitatis causa, Rubicundus, quod in penultima syllaba pro b, c habet, ne sit absonum, si rubibundus dicitur.' Similia tum alibi tum decimo Æneidos Servius scribit, cum dicit, 'moribunda, morienti similis.' Vide

Laurentium Vallam lib. 1. Eleg. cap. 2.

§ 2 *Non intelligere*] Utique tamen non difficile hoc intellecta.

§ 3 *Productio*] Extrema terminatio.

Περσένης] Interpres Græcarum vocum Gellii vertit, 'deductiones,' 'derivationes.' Potius verte 'terminationes,' cum aliquid final vocabuli additur.

§ 4 *Sienna*] Vid. l. ix. c. 14. Præteritus fuit, ut ex Corneliana Cicero- nis et Asconio liquet. Saepè ejus Historia citatur a Nonio.

§ 5 *Apollinaris noster*] Sulpitius Apollinaris Grammaticus. Atque hic idem est, qui Pertinacis postmodum præceptor fuit: nec enim potest ejus esse filius. Pertinax enim sub Marco nomen habuit, et sub eodem Sulpitius fuit magni nominis.

Vim et copiam] Idem hæc nomina significant, quod participia verborum frequentativorum, quando ea in usu non sunt.

CAP. XVI. *Privis vocibus*] Singulis vocibus, vel uno verbo.

Ejus libri indicem] Titulum. Alio- qui aliud proprio 'index,' aliud 'titulus,' quamvis multi confundant. Titulus est *επιστολή* totius operis, qui uno plerumque vocabulo absolvitur, et in fronte inscribitur. Index est series materiarum per ordinem diges- ta. Vide Salm. in Prolegomenis ad Solinum. Quia autem Plutarchi ope- ribus plures libri continentur, etiam eorum tituli sive indices conspici- bantur.

Πολυπραγμοσύνη] Est hoc sol- licitudo de multis negotiis nihil ad nos pertinentibus. Qui tali vitio la- borant, ardeliones Latini vocantur, qui omnibus negotiis se immiscunt, et omnia agunt, nihilque perficiunt. Vide Martialis lib. ii. Epigr. 7. et lib. iv. Epigram. 79.

§ 2 *Πολυσύλλατος, &c.*] Uno verbo quis vertere possit, 'socialitatem' (visi-

'amicitiā multifariam' dicere oportet) 'versutiam,' vel si ita loqui fas sit, 'versatilitatem' et 'corpulentiam.'

§ 3 *Tum ille opicus*] Radix, Imperi- tus. Vide lib. ii. cap. 21.

CAP. XVII. *In bibliotheca templi Tra- jani*] Juxta forum Trajani templum fuisse et equum æneum admirabilem Victor ostendit. Hæc eadem a gen- tili Principis nomine 'Ulpia' Vopis- co appellatur. Arbitratur Lipsius primo in foro Trajani sitam fuisse, deinde in collem viminalē transla- tam atque Thermas Diocletiani exor- nasse. Vopiscus in Probo: 'Usus autem sum præcipue libris ex Biblio- theca Ulpia, ætate mea Thermis Dio- cletianis.' Idem eandem Bibliotheca in vita Taciti Imperatoris: 'Ac ne quis me Græcorum alieni vel Latino- rum existimet temere credidisse, ha- bet bibliotheca Ulpia in Armario sexto librum Elephantinum, in quo hæc Sc. perscriptum est: cui Tacitus ipse manu sua subscripsit.' Elephantini libri erant Elephantō aive ebore sectili. Eboreorum codicum memi- nit quoque Ulpianus lege 52. D. de Legat. 3. Scaliger tamen putat ex ornamentis Elephantorum compositos fuisse. Meminit quoque Vopiscus in Aureliano antiquorum linteorum li- brorum in eadem bibliotheca. 'Et si his,' inquit, 'contentus non fueris, lectites Græcos, linteos etiam libros requiras, quos Ulpia tibi bibliotheca, cum volueris, ministrabit.' De varia materia, qua scribebatur, vide supra citatam l. lxx. De Leg. 3. et Sym- machum lib. iv. Epist. 24.

REDEMPTA HABENT] Redimere hic accipitur pro certo precio opus ali- quod perficiendum suscipere.

Gavij] Intelligit Gabium (Macro- bins nominat Gavium) Bassum. Vide lib. ii. cap. 4.

Retes vocari arbores] Nulla harum arborum, apud alios antiquos auc- tores, quod sciam, mentio. Quales-

cunque autem arbores vel frutices intelligit, quæ ex ripis eminant, vel etiam virgulta, et arundines in ripis provenientes. Belgæ nostri *ritas* adhuc hodie aquaticas arundines vocant.

Retanda flumina] 'Retanda' a reti ita appellantur, non quod retæ vel virgulta 'prætereuntes naves impedirent, vel irretirent,' ut Gellius noster loquitur, atque iis flumina purgarentur, sed quod reti ipsæ illavies et virgulta navigationem impediencia ex fluminibus extraherentur, ipsique alvei fluminum purgarentur.

CAP. XVIII. *Draco Atheniensis*] 'Qui noxas fere omnes capitali prosecutus est supplicio, ita ut desides et otii dammati morte mulcarentur, ac qui olus surripuerat, vel poma, in hos non secus atque in sacrilegos consuleretur. Unde postmodum lepide ait Demades sanguine Draconem non atramento scripsisse leges.' Ita Plutarchus scribit in Solone. Interrogatus Draco cur omnia fere supplicia capitali prosecutus esset supplicio, respondit, τὰ μὲν μικρὰ ἀδικήματα θανάτου ἕξια νομίζω, τοῖς δὲ μεγάλους οὐκ ἔχειν μείζονα ζημίαν.

Tacito, &c. Atheniensium consensu] Scribit tamen Plutarchus in Solone, Solonem Draconis leges ob asperitatem et atrocitatem cunctas rescidisse, præterquam quæ latæ essent de Sicariis.

Legibus aliis mitioribus] Quædam tamen etiam duriores fuerunt; nam Solonis quoque lex fuit, ut ex Demosthenis Timocratea liquet, si quis supra quinquaginta drachmas furtum faciasset, ad undecimviros raperetur, et morte mulcetur: si quis item ex gymnasilis vestem vel etiam rem minimam surripuisset, aut ex balneo vel portu, quod excedat decem drachmarum æstimationem, capitale erat: item manifesti saccularii eadem pœna afficiebantur, ut Xenophon lib. 1. *Ἀπομνημον.* et Æschines contra Cle-

siph. testantur. Si quis tolleret, quod non posuerat, capitale erat, ut testatur Diogenes Laërtius his verbis, ἀ μὴ θέου, μὴ ἀνέλου. εἰ δὲ μὴ, ὀδυνήσας ἢ ζημίαν. in via similium publica. Similem tamen legem etiam Judæis tribuit Josephus in Antiq. Jnd. gravemque pœnam fuisse affirmat. Præterea aliæ quoque leges duriores fuerunt, ut illa, 'si quis oculum alterius excusserit, duobus oculis privator.' Ad enjus legis iniquitatem respexit quoque Aristoteles lib. 1. Rhetor. cap. 7. Ebrietas quoque unius ex Archontibus capitalis erat. Si quis alterutri parti in seditione civitatis se non adjunxisset, ille in exilium mittebatur, ut Gellius noster lib. 11. c. 12. testatur. ἄρμω, id est, 'infamem' fuisse scribit Plutarchus, capitalem pœnam sancitam Cicero affirmat. Vide supra.

§ 2 *Ex septem illis inclitis sapientibus fuit*] Septem Græciæ sapientes fuerunt, ille Solon Atheniensis, Chilo Lacedæmonius, Cleobulus Lindius, Thales Milesius, Bias Priœneus, Pittacus Mitylenæus, Periander Corinthus. Vide Ausonium in Ludo septem sapientum. Ille de Solone ita loquitur: 'De more Græco prodece in scenam Solon, Septem sapientum fama cui palmam dedit, Sed fama non est iudicii severitas. Neque me esse primum vestrum aut imum existimo: Æqualitas quod ordinem nequit pati. Recte olim ineptum Delphicus ludit Deus Quærentem, quisnam primus Sapientum foret: Ut in orbe tereti nomina eorum inscriberet, Ne primus esset, ne vel imus quispiam.' &c.

Dupli pœna] Quædam Edit. *duplici*. Cæterum hoc quoque addendum est ex Demosthene adversum Timocratem, dupli teneri furem si recepisset dominus, decupli autem, si non receperit, et si Eliasti videatur, condemnari posse, ut per quinque dies et noctes compedibus stringatur. Verba Demosthenis hæc sunt: ὅτι ἄν τις

ἐπαύριον, ἂν μὲν αὐτὸ λάβῃ, τὴν διπλασίαν καταδικάζειν· ἂν δὲ μὴ, τὴν δεκάπλασαν πρὸς τοῖς ἐπαυρίοις, δεδέσθαι δ' ἐν τῇ ποδοκᾶκῃ τὸν πόδα πένθ' ἡμέρας, καὶ ῥήκτας ἴσας, ἂν προτιμήσῃ ἡ Ἑλιάδα. Quid sit autem ποδοκᾶκη docet Hesychius et Harpocration, nimirum ξύλον ἐν τῇ δεσμοτηρίῳ. Etiam fures, qui dupli condemnabantur, vinculis stringebantur ignominiae causa teste eodem Demosthene.

· *Nex esset*] Verba ipsius legis de fure nocturno prodidit Macrobius ista: SEI. NOX. FURTUM. FACTUM. NOTT. SEI. IM. SUCCISIT. IOURE. CAIUS. ESTO. De fure diurno et nocturno ita loquitur JC. Caius in l. iv. § 1. D. ad L. Aquil. 'Lex XII. tab. furem noctu deprehensum occidere permittit, ut tamen id ipsum cum clamore testificetur: interdum autem deprehensum permittit occidere, si is telo se defendat; ut tamen aequae cum clamore testificetur.' Sacra pagina voluit furem nocturnum in effossione aedium deprehensum impune occidi posse, diurnum nequaquam. Exod. XXII. vs. 2. et 3. Vocem tamen, תַּחַת־הַיָּד, quam 'infossionem' vertunt plerique, alii vertunt, 'cum perfossorio instrumento,' (veletiam quaecunque telum intelligi potest,) quomodo et locum Jerem. II. vs. 4. doctissimi Hebraeorum intelligunt. De distinctione nocturni et diurni furis, et quanam potissimum ratio fuerit apud Hebraeos, Athenienses, Romanos, vide Hugonem Grotium lib. II. de Jur. Bel. et pac. cap. 1. § 12.

· § 3 *Additque iusserunt*] In servitute. Jure Hebraeo, si reus rependere nequiret, in servitutem quoque abripiebatur. Exod. XXI. vs. 3. Servitus hæcebat sexennalia, nisi antea labore suo tantum Domino acquisivisset, quantum res ipsa sublata valisset, propter multæ enim debitum in servitute retineri nequebat. Mulieres autem in servitutem non addicebantur. Josephus lib. XVI. Antiq. Jud.

E saxo præcipitari] E saxo Tarpeio. Appian. tamen l. III. de Bel. Civili liberos homines tali supplicio affectos scribit.

Sed pueros impuberes] Ita respondit quoque Ulpianus in l. XXIII. D. de Furtis: 'Impuberem furtum facere posse si jam doli capax sit, Julianus libro vicesimo secundo digestorum scripsit. Item posse cum impubere damni injuria agi, quia id furtum ab impubere fit. Sed modum esse adhibendum ait. Nam in infantes id non cadere nos putamus, cum impubere culpæ capace Aquilia agi posse.' Respondit quoque Paulus in l. CVIII. de R. I. 'Fere in omnibus pœnalibus judiciis, et ætati, et imprudentiæ succurritur.'

Quæ per lancem liciumque concepta sunt] Audi Festum Grammaticum: 'Lance et licio dicebatur apud Antiquos, quia qui furtum ibat quærere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrumfamilie, aut virginum præsentiam.' Hunc autem morem Romani ab Atheniensibus accepere. Apud quos, qui res furtivas quærebant, nudi cincticulo amicti ædes suspectas intrabant, cum prius Deos essent contestati se inveniendi spe quærere; si invenissent, is apud quem quærebatur, multabatur. Rationem reddit Scholiastes Aristophanis in Nubibus, quare nudi ædes ingrederentur, ne quid forte vestibus conditum inferrent, dominoque ædium falsum crimen objectare possent. Verba Græca ita se habent: ἔθος ἦν τοῦδε δαιμόντας εἰς οἰκίαν τινὸς ἐπὶ τῷ ἑρευνήσῃ, γυμνοὺς εἰσεῖναι, ἵνα μὴ τι ἐπὶ τὰ ἱμάτια κρύψαντες λάθωσιν, ἢ ἵνα μὴ τι ἐπὶ τῷ ἔχθρῳ λάθωσιν υποβαλόντες τὸ ζητούμενον, καὶ ζημίαν αἰτιοῦν τοῦτο γένηται. Plato quoque lib. XII. de LL. affirmat, ἐξώστους ἢ χιτωνίσκον ἔχοντας alterius ædes debere intrare. χιτωνίσκον veteres Romani vocant licium. Lance autem ante oculos ute-

bantur, quia non licebat viro externo intrare *γυναικὸς οἶκον*, ne corrumpendi feminas potius quam furti concipiendi causa ingressus videretur. 'Concepti' autem, ut Paulus testatur 2. Sent. 31. 'is tenetur, apud quem furtum quæsitum et inventum est.' Item, 'concepti is agere potest, qui rem concepit et invenit.'

A lege illa Decemvirali discessum est] Prætores pœnam furti manifesti in pecuniariam quadrupli mutarunt; dupli in fures non manifestos intactam reliquerunt; tunc postmodum non tantum civiliter, sed etiam criminaliter atque extra ordinem furti agi ceptum fuit, et pœna arbitrio illius qui jurisdictioni præerat relinquebatur. Constitutum quoque ne licitum esset furem nocturnum vel diurnum occidere, nisi se telo defenderet, parci-que ei sine periculo non posset, ut habetur l. ix. D. Ad L. Cornel. de Sicar. Quod aliter et cum distinctione leg. 12. Tab. obtinebat. Novissima hinc constitutio lata a Justiniano Nov. 124. cap. ult. qua tamen pœna ipsa res non continetur quam persequi dominus potest. § 14. de Oblig. quæ ex del. et § 18. de Act.

Jure et ordine] Civiliter et ordinario modo, non criminaliter et extraordinarie.

Manifestum autem furtum] Recte et succincte Massurius definivit. Vide l. ii. et seqq. D. de Furt. et § 3. Inst. de obligat. quæ ex Del. nasc.

Ut ait Massurius] Sabinus, quem aliquoties Auctor noster alibi citavit.

§ 4 *Quod sit oblatum, quod conceptum*] Justinianus de oblato Inst. de Oblig. quæ ex del. § 4. ita loquitur: 'Oblatum furtum dicitur, cum res furtiva ab aliquo tibi oblata sit, eaque apud te concepta sit; utique si ea mente tibi data fuerit, ut apud te potius, quam apud eum qui dedit conciperetur: nam tibi, apud quem concepta sit, propria adversus eum, qui

obtulit, quamvis fur non sit, constituta est actio, quæ appellatur oblati.'

Et plerique alii] Sicut erat 'furtum prohibitum,' quando quis furtum apud se testibus præsentibus investigari prohibebat: item 'furtum non exhibitum,' quando quis rem furtivam apud se quæsitam et inventam non exhibebat. Utraque hæc actio pendebat ex furto concepto.

Quum fugitivus] Furti enim tenetur, cujus ope et consilio furtum factum est. Vide l. LII. § 13. D. et § 11. Inst. de Furt. ubi similes casus proponuntur. Sabinus tali casu etiam in factum dari actionem posse affirmat, l. XXVII. § 21. ad L. Aquilianam.

Aristonis jurisconsulti] Hic aliquoties in Pandectis citatur. Qualis fuerit doctrinæ, et virtutis, Elogium luculentum Plinii ostendit Epist. lib. VIII.

§ 5 *Apud veteres Ægyptias*] Tolerabantur apud eos furta, sed certa conditione. Lege enim cautum ut, qui furtis operam dare capiunt, apud principem furum nomen suum profiterentur, atque ad illum cuncta furto surrepta deferrent. Si quis autem furto quædam amisisset, indicabat illi præposito, atque sua facile recuperabat, ita tamen ut quadrantem bonorum æstimatorem persolveret. Vide Diodorum Siculum lib. i. Biblioth. c. 80.

In artibus reperiendis solertes] Sapientia Veterum Ægyptiorum maxima parte versabatur in Hieroglyphicis et Mathematicis disciplinis. Geometriæ inventio, cum inundatione Nilii limites agrorum difficulter distingui possent, illis tribuitur. Artabanus apud Eusebium 9. *απορ.* inter alia etiam literas accepisse a Mose tradidit. A dextra certe ad sinistram scripsisse etiam Herodotus lib. II. testatur, duplicesque habuisse literas, sacras et vulgares.

§ 6 *Non pauci neque ignobiles scrip-
tae]* Inter quos Xenophon de Rep.
Lacedaemoniorum, qui tamen refert
deprehensos ad aram Dianae Orthiae
gravier casos fuisse. Videndas quo-
que est Pausanias in Laconicis. Pla-
tarchus in Lycurgo de pueris et ado-
lescentibus, quibus praeerant maiores
autu Irenes dioti, ita scribit: 'Fe-
rant furto partim ex hortis, partim
in virorum convivia astute et caute
irrepentes. Deprehensus multa ver-
bera flagello excepit, quod solutus in
furando et iners videatur. Furantur
etiam quaecumque possunt cibaria,'
(etiam triticum juxta Xenophontem,
ex quo cibaria conficiuntur,) 'insidi-
ari cum solertia dormientibus medi-
tantes, aut solitiorum custodiam agen-
tibus: comperto verbera et fames pro
piaculo sunt.' Verbera autem tam
patienter ferebant, uti sine doloris
signis inter plagas nonnunquam ex-
pirarent, furta itaque nullius prelii
erant, cum nullus apud Lacedaemo-
nios divitiarum usus esset, et in victu
et cultu aequalitas omnium esset.
Deprehensis quoque praesens poena
erat. Vide quae in memorab. nostris
Vet. Rerump. de Rep. Lacedaemoni-
orum, atque etiam Aegyptiorum, dixi-
mus.

Pro exercitio disciplinaque] Tota
Respubl. Laconum ad rem milita-
rem erat composita; at major laus
cessabatur furtum et per dolum hos-
tem superare quam aperto Marte;

maiores etiam victimam immolatam
ab eo qui per dolum victor fuisset,
scribit Plutarchus in Marcello. Hinc
itaque privata astutiae militaris judi-
cabant esse praeludia.

§ 8 *Qui alienam rem attraxerit]* Non-
nunquam qui alterius bona contrec-
tavit, animo amovendi, etsi nondum
ablatis facta, furtum committit, l.
vulgaris xxi. § 8. de Furtis. Fur-
tum etiam committit, qui rem sibi
utendam datam in alium vertit usum,
quam dominus illi concessit. § 6. In-
stit. De oblig. quae ex del.

Alienum faciens] Vett. Editt. male
faciens. Intelligit, quod alter perdi-
derat, vel ut postea auferret in via
vel alibi posuerat. Qui tale quid in-
venerat, indicare debebat 'invenisse
se illud, et illud redditorum ei qui
desideraret.' Verba haec eadem oc-
currunt apud Ulpianum libro quadra-
gesimo primo ad Sabinum, a quo mu-
tuatus fuisse videtur, in l. 'falsus
creditor' XLIII. § 'qui alienum' 4.
D. de Furt. Solonis similem legem
capitalem fuisse scribit Laërtius in
Solone, ut supra diximus.

Sola mente atque animo] Contra Sa-
bini sententiam facit, quod Jure Jus-
tiniano furtum non fiat verbis, aut
scriptura, solove simplici consilio aut
cogitatione furti faciendi l. i. § 1.
l. lxi. § 19. ff. de Furt.

Imperavit] Vide l. qui servo xxxvi.
§ 1. D. de Furt.

LIBER XII.

CAP. I. *Nobiliore]* Vel patricia, vel
simpliciter nobili. Neque enim om-
nes nobiles vel senatorii ordinis erant
patricii. Vide supra x. 20.

Puellam] Mulierem adhuc juvenem-
lam.

§ 2 *Abhibendasque puero nutrices]*
Melius diceretur, *adhibendam nutri-*

cem. Non enim pluribus opus est. Nisi præter nutricem intelligat Auctor noster alias famulas, quæ in divitum ædibus infantibus inserviant. Quibusdam autem casibus etiam nutrices eligendæ, si nimirum mulieres exuccæ sint inhabiles vel adversa valetudine præditæ. Quales autem eligendæ sint quod ad mores attinet, audi Quintilianum lib. i. Inst. 'Ante omnia,' inquit, 'non sit vitiosus sermo nutricibus, quas, si fieri posset, sapientes Chrysippus optavit, certe, quantum res pateretur, optimas eligi voluit. Et morum quidem in his laud dubie prior ratio est, recte tamen etiam loquantur. Has primum audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur.' Quod ad medicinam attinet, et quale lac sit optimum, vide Oribasii librum quintum cap. 2. 'De Nutrice eligenda,' et c. 3. 'de lacte nutricis.' Vide quoque inter 'Theanus Epistolas,' ultimam.

Mammarium ubera] Recte Plutarchus de lib. Educ. dixit: 'Ipsa natura docet mulieribus lactandam atque alendam esse suam prolem: ideo enim cuivis animali parienti alimentum lactis suppeditavit: planeque sapiens est providentia, quæ gemina mulieribus ubera dedit; ut etsi gemellos parerent, uterque haberet alimentum sui fontem.' Quinetiam majore cura atque affectu animi liberos matres alunt quam nutrices mercenariæ, ut Plut. addit.

Mammarium ubera] Per ubera hic intelligere videtur ipsas papillas. Mammæ alioqui et ubera confunduntur. Græcis tamen *ὄθηα* proprie bestiis tribuitur, a quo 'uber' nomen accepit. Horatius quoque distinxit, cum dicit, 'Et mammæ putres, equina quales ubera.' H. Steph. ex conjectura legit *tubera*, juxta illud Apuleii, 'ubi uber, ibi tuber.'

Nævulos] Nævum Onomasticon vetus interpretatur *ὄρεσδῶκος*, id est,

'aliquid super carnem excresecens.' Quo modo mammæ 'nævi' dici possunt, ut papillæ 'nævuli.'

Arrefacere et extinguere] Exsiccant præsentem post partum copiam lactis, atque medicamentis inhibent novum lactis proventum, naturæ vim facientes.

Cum periculo quoque aversi corruptique lactis] 'Aversi,' id est, 'inhibiti,' atque hinc postmodum 'corrupti.' Lac retentum putrescit, ubertate atque affluentia, vel in grumos concrevit, mamillæ rubore suffusæ obdurescant, et inflammantur, vel exulcerantur.

Ut fetus quoque ipsi in corpore suo concepti abortiantur] 'Abortiantur' passively dixit. Hoc tamen crimen modo exilio, modo etiam capite punitur l. iv. D. de Extraord. crim. l. viii. ff. ad L. Corn. de Sicar. et l. xxxviii. de Pœnis. Si fœtus sit *εκονομήτος* in humanam speciem, et vitalis. Semen quoque recens conceptum artibus quibusdam nefariis abigere solitæ inhonestæ fœminæ. Quod tamen crimen merito exagitat Tertullianus in Apolog. qui ita loquitur: 'Etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem deliberatur, dissolvere non licet. Homicidii festinatio est, prohibere nasci, nec refert natam quis eripiat animam, an nascentem deturbet: homo est, et qui futurus est, et fructus hominis in semine est.' Videndus quoque Augustinus. Qn. 86. in Exodum, et Theodoretus Qu. 48.

Æquor] Æqualitas ventris extensa, rugarum expers, qualis in virginibus, vel mulieribus, quæ nondam pepererunt, esse solet.

Irrugetur] Ita Ovidius: 'Scilicet ut careat rugarum crimine venter, Sternatur pugne tristic arena tum.'

Ac de gravitate oneris] Quædam exemplaria de omittunt. Sed eodem modo dicitur, ut 'lassus de via.' Stephanus.

§ 3 *An qui a spiritu multo et calore calbuit*] Venæ nimirum, quæ ab utero sanguinem ad mammas deferunt, copia sanguinis turgent, et calore suo spirituque coctionem juvant. Inprimis, ut Galenus testatur, glandulosa illa corpora adipe circumfusa, et vasorum myriadibus intertexta, ad generationem lactis faciunt, quæ moderato et æquabili coctione perficitur.

In supernas se partis proferat] Mammarum et uteri mirabilis est societas, et ab utero sanguis profuit ad mammas, quæ substantia spongiarum instar rarissima est, et copiosi humoris capax: glandulosa quoque adsunt corpora, in quibus vis est γαλακτοποιητική. Cum autem moveri cœperit fœtus, lactis indicia jam tum sunt. Quomodo autem lac tum generetur, et in superiores partes se proferat, docet Hippocrates lib. de Natura Pueri: Δ' ἀνάγκη, inquit, δὲ τοιγυδε γίνεσθαι τὸ γάλα, ὁκόταν αἱ μήτραι ὀγκησάι ῥέουσιν ὑπὸ τοῦ παιδίου πιέσει τὴν κοιλίαν τῆς γυναίκος: τῆς δὲ ὁκόταν πλήρης ῥέουσας ὁ πιεσμός γένεσθαι, ἀποπηδᾷ τὸ πύσιον ἀπὸ τοῦ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν πωτῶν ἔξω εἰς τὸ ἐπίπλοον καὶ τὴν σάρκα. ὥστε δέρμα εἰς αἰσθητικὴν ἐλατῶν πολλῶν, καὶ ἐν ἀναπνεύσει, καὶ ἐπὶ ἀναπνέει τὸ δέρμα, διαπνέουσα δὲ πνεύματος τοῦ δερμάτος ἔξω τὸ ἔλαιον, οὕτω δὲ καὶ τῆς κοιλίας τὸ πύριον ἐν αὐτῇ ἐχέουσας ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν πωτῶν, πνεύματι ὑπὸ τῶν μητρῶν, διαπνέουσα τὸ πύριον εἰς τὸ ἐπίπλοον καὶ εἰς τὴν σάρκα. καὶ ἀραιόσαρκος ἐξ ἧς γυνή, θῶσσαν αἰσθητικὴ τῆς διαπνέουσας, ἣν δὲ μή, ὥστερον. Id est, 'Lac autem propterea necessario gignitur, cum uterus fœtu intumescens mulieris ventrem comprimit: si eo pleno compressio illa contingat, quod in cibo et potu est pinguisimum foras in omentum et carnem prosilit. Ac veluti si corium copioso oleo perunctum quis imbibi sinat, et ubi imbibit, corium ipsum premat, oleum utique exillierit foras

ex corio compresso, sic etiam si venter pinguitudinem in se habeat a cibis et potibus, comprimaturque ab uteris, pinguitudo prosilit in omentum et carnem. Et si raræ carnis mulier fuerit, citius percipit ejus persultationem, si non, posterius.' Similis locus occurrat apud Hippocrat. lib. 1. Γυναικείων, et lib. περὶ Ἀδένων.

Notum et familiarem victum] Eodem autem victu et sanguine uti, tenellis infantibus salubre est.

§ 5 *Bene ingeniatis*] Ita primæ Editt. atque inter illas princeps Veneta. H. Stephanus tanquam suam emendationem obtrudit. Gellius autem, ut fuit novator, vel hoc vocabulum finxit, vel ab alio fictum usurpavit, participii specie, cujus tamen nullum verbum est.

Serva aut servilis] Tam apud Græcos atque Romanos hoc ferme usitatum fuisse comediæ docent.

§ 6 *Consectaretur*] Sequeretur, imitaretur.

Ὁδὴ ἄρα σοί γε] Id est, 'Non igitur tibi pater erat equitator Peleus, Neque Thetis mater: glaucum autem te genuit mare, Et rupes ardæ, quia tibi mens est crudelis.' Hunc locum ex Gellio expressit Macrobius lib. v. Saturn. cap. 11. Sunt autem verba Phœnicis objurgantis Achillem ob animum præfractum et inexorabilem.

Sed alitum quoque] Macrobius, 'sed educationem quoque nutritionis tanquam bellinalem et asperam criminatur.' Sed vide illum, qui duo Gellii loca eisdem fere verbis expressit.

Hyrceanæque] Versus integri extant apud Virgil. lib. iv. Æneid. ubi Dido in Æneam ita invehitur: 'Nec tibi Diva parens, generis nec Dardanius auctor, Perfide; sed duris genuit te cantibus horrens Caucasus; Hyrcanæque admorunt ubera tigres.' Ita passim poëtæ loquuntur. Catullus in Nuptiis Pelei et Thetidis ita Ari-

adnem introducit loquentem ad The-
seum: 'Quenam te genuit sola sob
rupe læna? Quod mare conceptum
spumantibus expuit undis? Quæ Syr-
tia, quæ Scylla vorax, quæ vasta
Charybdis?'

Ubera] Forsan per ubera sæcun-
dam penum mammarum intellexit.
Ita Græci *ὀδὸν ἀποδόν* dixerunt, Vir-
gilius 'uber glebæ.'

§ 7 *Inoleoecndis*] Inferendis. Gel-
lius seq. cap. 5. dicit, 'Natura, quæ
nos genuit, indit nobis inolevitque,
in ipsis statim principis quibus nati
sumus.'

Diluant] Extenuant, dum nutrici ma-
gis quam matri amor communicatur.

§ 8 *Tenuitas*] Vett. Cod. non ha-
bent. Sed, *mea nequaquam*. Ita quo-
que loquitur lib. x. c. 32.

CAP. II. *De Amore Senecæ*] Indig-
nis modis Senecæ excipit Gellius,
qui ingenio, et facundia, et senten-
tiarum gravitate conspicuus est, ut
late ostendit Lipsius Præfatione com-
mentariorum in Senecam. Nimirum
ideo Gellius ita ab hoc scriptore
aversus, quod stilo diversus esset.
Hæc causa repudiî. Materia subli-
mis suo veluti cothurno turget, fortis,
valida in dicendo. Neque tamen sty-
lus (fatendum est) ubique probus;
multum enim a puro et antiquo, in-
primis Ciceroniano, deflectit. Ipse
Lipsius magnus Senecæ sectator non
omnia ejus laudat. 'Ego,' inquit,
'Senecam universum admiratione ma-
gis, quam laude prosequeundum arbi-
tror: in partibus aliquid esse quod
censeas aut cui succenseas non ne-
go. Sane decidit interdum aut a se
mutat. Ut in jocis et dictis quam
ineptus alibi sive affectatus est! in
laudibus aut vituperiis sine modo!
exordia aut transitus longinqua aut
conica! incuria etiam in historiis! in-
quisitiones aut dissertationes in philo-
sophia, sed et philologia tennes! sunt
enim ista sed pauca, et meliorum
statim interventu pensantur.' Quia-

tilianus lib. x. Orat. cap. 1. circa
finem multo modestius Gellio nostro
de eo loquitur, etsi propter stylum
non admodum Senecæ addictus. Lo-
cum, etsi prolixiorem, hic adjungere
visum est. Ita autem loquitur: 'Ex
industria Senecam in omni genere
eloquentiæ distuli, propter vulgatam
falso de me opinionem, qua damnare
eum et inuisum quoque habere sum
creditus. Quod accidit mihi, dum
corruptum et omnibus vitiiis fractum
dicendi genus revocare ad severiorem
judicia contendo. Tum autem solus
hic fere in manibus adolescentium
fuit. Quem non equidem omnino co-
nabar excutere, sed potioribus præ-
ferri non sinebam, quos ille non
destitit incescere, cum diversi sibi
conscius generis, placere se in dicen-
do posse iis, quibus illi placerent,
diffideret. Amabant autem eum ma-
gis, quam imitabantur: tantumque
ab illo defuebant, quantum ille ab
Antiquis descenderat. Foret enim
optandum pares, aut saltem proxi-
mos illi viro fieri. Sed placebat
propter sola vitia, et ad ea se quis-
que dirigeat effingenda, quæ pote-
rat: deinde cum se jactaret, eodem
modo dicere, Senecam infamabat.
Cujus et multæ alioqui et magnæ vir-
tutes fuerant, ingenium facile et co-
piosum, plurimum studii, multarum
rerum cognitio: in qua tamen ali-
quando ab iis, quibus inquirenda quæ-
dam mandabat, deceptus est. Trac-
tavit etiam fore omnem studiorum
materiam. Nam et orationes ejus,
et poemata, et dialogi feruntur. In
philosophia parum diligens, egregius
tamen vitiorum insectator fuit. Mul-
ta in eo claræque sententiæ, multa
etiam morum gratia legenda; sed in
eloquendo corrupta pleraque, atque
eo perniciosissima, quod abundant
dulcibus vitiiis. Velles enim sue in-
genio dixisse, alieno judicio. Nam
si aliqua contempsisset, si parum con-
cupisset, si non omnia sua amasset,

si rerum pondera minutissimis sententis non fregisset: consensu potius eruditorum quam puerorum amore comprobaretur: verum sic quoque tam robustis et severiore genere satius firmatis legendus, vel ideo, quod exercere potest utrinque iudicium. Multa enim (ut dixi) probanda in eo, multa etiam admiranda sunt: eligere modo curæ sit: quod ntinam ipse fecisset. Digna enim fuit illa natura, quæ meliora vellet, quæ quod voluit, effecit. Genus itaque dicendi non probat Quintilianus, sed ita vituperat, ut summam pene tribuat laudem, teste Erasmo.

Scriptore minime utili] Sinistram hoc ineptissimi cujusdam tenebrionis iudicium hic recenset Asator noster, non in omnibus approbat.

Vulgaris videatur et protrita] Iudicium hoc ineptum. Melius Tacitus Annal. lib. XIII. 'Quamquam oratio composita a Seneca multum cultus preferret, ut fuit illi viro ingenium amenum et temporis illius auribus accommodatum.'

Argutia] In eo Stoicos imitatur, qui etiam λευτολογουσι.

Vernacula] Domestica, vulgari, quæ inter vernas familiamque domi usitata est.

§ 2 *Non necessum est]* Ita frequenter Autor noster loquitur, interdum quoque Donatus.

In libro vicesimo secundo] Quæro, nec invenio. Vulgo etiam Epistolæ per libros non distinguuntur. In quibusdam tamen Mss. dividi Opsopæus et Gruterus testantur. Innere idem ipse Seneca videtur Ep. 33.

Dictus ollis] Extant quoque hi versus apud Ciceronem in Bruto.

Flos delibatus populi] Cicero: 'Probe vero. Ut enim hominis decus, ingenium, sic ingenii ipsius lumen est eloquentia, qua virum excellentem præclare tum illi homines florem populi esse dixerunt.' Sicuti autem Græci *ἄκρον* dicunt, (sic enim Theo-

critus Argonautas *θεῖον ἄκρον ἥρδαν* appellat, et Pindarus athletam quendam *ἄκρον* patriæ suæ dixit,) ita Ennius Græcos imitatus 'florem delibatum populi' dixit. *Ἄκρον* autem, vel *ἄκτος*, in masculino genere, ut Hesychius posuit, nihil aliud est quam ἀπάνθημα τῶν ἀνθῶν, et *ἀκτέβαν* decerpere vel delibare florem denotat. 'Flos' itaque 'delibatus' populi juxta Ciceronem est flore exquisito eloquentiæ excellens. Ita apud Eustathium dicitur *ἄκρον ἄκρον ἐν λόγοις*, id est, ἐν τῇ λόγῳ ὅλον ἀνθῶν. Legitur quoque hic versus, *flos ille delibatus*, vel *delibutus*.

Et suada medulla] Ita Vett. Edit. Cicero legit *suadaque medulla*, atque ita interpretatur in Bruto. Πειθὴν quam vocant Græci, cuius effector est orator, hanc *Suadam* appellavit Ennius. Ejus autem *Cethegum medullam* fuisse vult, ut, quam *Deam* in *Periclis* labris scripsit *Eupolis* sessitasse, hujus hic *medullam* nostrum oratorem fuisse dixerit. At hic *Cethegus Cos*, cum P. Tuditano fuit bello Punico secundo. Badius etiam legit *suada medulla*, et putat appositionem esse, et emphatice appellatam non qualemcunque medullam, sed suadam: medulla autem cum sit intimum corporis, et in penitissimis ossibus conditum, pro optima quaque re accipitur. Medulla ergo *suada*, vel quæ optima, vel quæ altissima insideat, et ad medullam usque penetret. Vide quoque Polit. Misc.

§ 4 *Menelao Laconi]* Regi Lacedæmonis. De quo Homerus *Ἰλ. γ. vs. 213.* et seqq. ita loquitur, *Ἦτοι μὲν Μενέλαος ἐπιπροχάδην ἀγόρευε, Πάρις μὲν, ἀλλὰ μάλα λυγρός, ἐπεὶ οὐ πολὺ μῦθος οὐδ' ἀφαιμαρτοετής.* Id est, 'Certe quidem Menelaus succincte loquebatur. Pauca quidem sed valde acute, neque erat multorum verborum, Neque in verbis peccans.'

Suaviloquens jucunditas] Ita nimirum Ennius quoque locutus est citante Cicerone in Bruto, 'Addit orator

Corneliu' suaviloquenti Ore Cethegus Marcu' Tuditano collega.' 'Suaviloquentiam' ibidem dixit Cicero.

Alto in loco] Lib. v. de Repub. Lib. quoque vii. ad Atticum Epist. 19. 'brevilloquentem' se esse dixit.

Illa] Enniana.

Lasciva] Floridæ, comptæ. Quintil. 'Ne recentis hujus lasciviæ flosculis capti voluptate quadam prava deliniantur.'

Virgilius quoque noster] Qui Ennium quoque imitatus est. Vide Macrobi. lib. vi. Saturn. cap. 1. 2. et 3. et seqq. Seneca Virgilium cum laude citat Epist. 21. sine contemptu meminit Ep. 59. cum laude Ep. 95.

Supra mensuram] Sunt in Virgilio quidam versus hypermetri, et ἀνέπαλοι, quos si supervixisset emendasset.

§ 5 *Insubidi*] Aliter *insipidi*. Gellius etiam alibi 'subidis' dixit, lib. xix. c. 12. et 'insubidi' lib. i. c. 2. Atque ita in membranis teste Carrione.

Inter hircosos] Male olentes et veteres agrestes Romanos.

Unguentatos] Delicatos et deliciis diffuentes.

Soterici lectos] Turnebus putat 'Soterici lectos' vocatos ab artificis nomine, rudes, impolitos, inelegantes, antiquos. Sicuti Archifaci lecti ab Archia nomen acceperunt. Tales erant Tiberonis lecti lignei. Vide Senec. Epist. 95. Val. Max. lib. vii. c. 5. Ciceronem pro Muræna.

§ 6 *Pauca quædam*] Imo pleraque. Judicium hic tuum, Gelli, desidero.

Pro enthymemate] Vett. Editt. legunt Græce ἐνθυμηματι, id est, 'commentatione,' vel 'commento,' ut Quintilianus interpretatur, quod mentis actio omnis atque sententia enthymema nominetur.

CAP. III. *Valgins Rufus*] Citat eum Charisius, et Festus in 'Secus.'

Lictorem dicit a ligando appellatum esse] Festus dictum putat a 'Hgandis

fascibus.' Nonius quoque Gellium suo more sequitur, ostenditque morem antiquum ligandorum qui castigandi essent ex M. Tullio. Nonius ita loquitur: 'Lictoris proprietatem a ligando dictam vetustas putat. Ita enim antiquitus carnificis officiumungebatur.' Lipsius legit, *lati enim a. c. o. fungebantur*. Antiquitas enim carnifices Romæ non fuere, sed eorum vicem præstabant lictores: cum Nonio quoque facit pleraque Grammaticorum pars. Lictores autem dicti a supino inusitato 'lictum:' Veteres enim dicebant, ligo, ligui, lictum, ut frico, fricui, frictum, plico, plicui, plectum.

Ex collegio viatorum] Ministri magistratibus erant lictores, viatores, accensi, scribæ, statores, præcones. Viatorum itaque hic generale vocabulum. Vide Lipsium lib. i. Elect. c. 23.

Lictor, inquit, colliga manus] Ita carmen hoc allegat quoque Livius lib. i. Apud Ciceronem, *I Lictor*.

Tiro Tullius] Vide supra i. 7.

A limo] Hoc ab hæsitante librario additum putat Mercerus in Nonium, quia postmodum, ubi iterum mentio fit Tironis, 'licii' tantum, non 'limi' meminit. Et absurdum ex primæ syllabæ similitudine 'lictorem' appellatum. Vett. Editt. pro limo habent lino. Quo faciunt veteres Lacani glossæ: 'lictor est, qui viam facit magistratibus in populo. Dictus a lino, quod album linum propter insignem circa caput habebat.'

Licio enim transverso] Licium est proprie filum obliquum quo stamine utrinque ligantur. Ab hoc licio, quo ministri publici cincti erant, dicta 'furta per lancem et liciam,' ut alibi diximus.

Quod limum appellatur] Vett. Editt. corrupte habent *linum*. Isidorus: 'Limus est cinctus, quem publici habent servi: ita dictus, quia transversas habet purpuras, et limas.' Ita

rum: 'transversa omnia Antiqui limas dicebant. Hinc et limas vocabulum accepit cingulum quo servi publici cingebantur, obliqua purpura.' Idem refert Aggenus Urbicus, 'illud esse cingulum, ideo quod purpuram transversam habeat.' Ita scriptores. Grammatici limitem in agris a 'limo' sive transverso deducunt. Servius in Virgilii illud: 'Velati limo, et verbera tempora vincti.' Ubi ait, 'Caper et Hyginus hoc loco dicunt lectionem esse corruptam. Nam Virgilium ita reliquias confirmant, *Velati limo*. Limus autem est vestis, qua ab umbilico usque ad pedes teguntur pudibunda pomparum. Hec autem vestis in extremo sui purpuram limam, id est, flexuosam habet, unde et nomen accepit. Nam obliquum limum dicimus.' Hinc etiam apud Arnobium lib. iv. 'Limi Dii,' obliquitatum curatores dicuntur.

CAP. IV. Gemini Servilii] Alba diruta hanc gentem a Tullo Romam transvectam, et in patriciorum ordinem allectam fuisse testantur Livius lib. i. et Dionys. Halic. lib. ii. Præter varia cognomenta etiam hoc 'Gemini' fuit.

Viri nobiliss] Nam in nummis antiquis tam nobiles quam plebeie ejusdem nominis familie reperiuntur.

§ 2 Impromissa] Aliter, impromissa, id est, haud vulgaris.

§ 3 Magnam quam lassus dici] Justus Lipsius ita legit, *magna quam lassus dici Parti fuisset*. *lassus*, pro quo Vaticanus quatuor habet *lappus*. Muræti quoque in veteri libro diserte se *lassus* invenisse testatur. Princeps Veneta, ... *magna cum lapsa dici Pars foret, e summis rebus, parvisque regundis Parti fuisset: de parvis summisque gerondis*. Alteruter versus *εργοβολεμίας* esse videtur. Nisi quis hic distinguere arbitretur *res regundas*, et *gerondas*. Badins legit, ... *magna cum lapsa dies jam Parte fuisset, de summis*

parvisque gerondis. Turneb. hic legit, *de summis rebus secundis*. Lipsius legit *parti pro parte* more antiquo, *fuisset pro fuisset*, geminatione literarum productum, ut 'habuuerit' 'fuerit' apud Plantum, 'fluuida' apud Lucretium, 'luuit' apud Luciliam. Non improbat tamen Lipsius propositam hic in textu lectionem. Ego hanc quoque lectionem non rejiciendam arbitror, ... *magna cum lapsa dies jam Parte foret, summis rebus parvisque gerundis*.

Indu foro] In foro ἀρχαίων metri causa, ita Lucretius 'indugredi,' pro 'ingredi,' 'induperater' apud Juvenalem pro 'imperator.'

§ 4 Ingenium] Id est, tale erat.

Ut faceret facinus] Vulgo hi versus ita legebantur, *Ut faceret facinus, levis, tamen haud malus, idem Doctus, fidelis, suavis, homo facundus, suoque Contentus, scitus atque beatus, secunda loquens in Tempore, commodus, et verborum vir paucorum. Multa tenens antiqua, sepulta et sæpe vetustas, Quæ facit et mores veteresque novosque tenentem*. Hos versus turpiter palantes ita ad ordines retraxit Lipsius auctoribus libris, *Ut faceret facinus levis aut malus: doctus, fidelis, Suavis homo, facundus, suo contentus, beatus, Scitus, secunda loquens in tempore, commodus, verbum Paucum, multa tenens antiqua, sepulta, vetusta: Quæ faciunt mores veteresque novosque tenentem*. Dicit autem Lipsius in libris quibus ille usus est omnia solutæ orationis more præscripta fuisse, eo tamen verborum ordine, quem religiose servaverit. Pro illo tantum quod in libris habebatur *verborum paucorum*, ut verus constaret, restituit *verbum paucum*. Ex conjectura quoque pro *Quæ facit*, idem scripsit, *Quæ faciunt*. In hac editione servavimus, *vetustas Quæ facit*. Senon bono. Atque ita quoque legit Turnebus auctore antiquo lib. xxxviii. Adv. c. 23. Vulgati pro arbitrio additis, ademptis, incul-

catis vocibus sic turbant, ut versuum illorum nec pes nec caput appareat. *Lipsius lib. 11. Elect. cap. 22.*

Facinus] Malum, quia et bonum dicitur.

Levis] Inconstans.

Facundus] In his omnibus litera s vim amittit. Vide Priscianum lib. et Diomed. lib. 1.

Scitus] Badius, qui vulgatum versum retinet, putat hic non tantum s absumi, sed sequente vocali totam syllabam. Ita in Virg. versibus quos tamen mutaverunt, 'molli suffultus hyacyntho,' et in illo versu, 'Inter se coiisse viros et decernere ferro:' ubi Seneca legit, *cernere*. Alibi, 'Hic specus horrendus, et sævi spiracula Ditis,' ubi Servius legit, *horrendum*.

Verbum paucum] Pro vulgato, *verborum paucorum*: cuius generis multa Cicero in Oratore commemorat.

Servilius] In antiquis tamen marmoribus legitur *Servellius*. Ita apud Silium Italicum sæpe produci reperies. Etiam Claudianus lib. 1. in Eutropium hoc versu: 'Indomitos curru Servilius egit Isauros.' Corruptum igitur magistellorum imperitia putat Douza ad Lucilium, atque ita restituendum.

CAP. V. *Delphos*] Phocidis urbem, ubi celeberrimum illud Apollinis Oraculum, de quo vide Pausaniam, Strabonem lib. 1x. Diodorum Siculum lib. xvi. qui originem quoque Delphici Oraculi describit. Gentiles spiritui terræ fatidico potestatem hanc tribuebant, quo vetustate abolito desisse. Oraculum voluit Plutarchus de Defect. Orac. quod jam multo ante Cicero dixerat lib. 11. de Divin. Dio auctor est solum illud fuisse Oraculum hominibus ad hiatum jugulatis, unde sacer prodibat spiritus. Sed adventu Christi abolita Oracula. Quod Porphyrius graviter queritur apud Eusebium lib. v. de Præpar. Evangel.

Ad Pythia] Quæ in honorem Apol-

linis Pythii instituta, quem fingunt Mythologi Serpentem Pythonem interemisse. Strabo lib. 1x. Sceleratum hominem fuisse cognomento Draconem autumat. [ΠΕ *scelen* serpentem Hebræis denotat. A quo forsitan Python appellatus est. Macrobius et Plutarchus in Problem. hæc physice interpretantur, qui consulendi sunt. Victores in his ludis lauri donabantur. Lucianus tamen lib. de Gymnasiis *μηλα τῶν ἱερῶν τοῦ Ἀπόλλωνος* præmium fuisse docet. Atque etiam Archias in Epig. *ἐκ τοῖς τέσσαρας ἀγῶνις*. Sed Brodæus per *μηλα* intelligit Delphicam laurem, quæ maximis baccis pomorum instar atque e viridi rubentibus esset.

Taurus] De quo alibi dictum est.

Lebadiam] Est hæc urbs Bœotiz non procul a Chæronea et Orchomēno. Meminit Pausanias, Ptolemæus, Plinius.

§ 2 *Græci colon dicunt*] *Κῶλον* Græcis intestinum crassum, morbus autem gravissimusque dolor *κολυχὶ δδύνη* appellatur. Quædam Edit. hic legunt *χωλὸν* forsā *χόλον*, qui bilem quoque denotat qua jecur intumescit et accenditur. *χολὰς* quoque Hesychio intestinum dicitur. Forsan itaque hic morbus ex bilis effervescentia fuit. Forsan *χολυχὴν* legendam, ut Galenus lib. 1. de Loc. Aff.

§ 5 *Pleraque et sibi et nobis incongruens*] Vide lib. Plutarchi *περὶ Στωϊκῶν ἐναντιῶν*, et lib. *ὑπὲρ παραδόξων* αἱ *Στωϊκοὶ τῶν ποιητῶν λέγουσι*. Vide quoque Paradoxa Ciceronis, et Lipsii Stoicam philosophiam lib. 111.

Sinuosius] Involutus, subtilis, ex Stoicæ disciplinæ intimis penetrabilis,

Ἀμαθέστερον] Id est, 'Indoctius quodammodo loquere, sed apertius.'

Λέγε] Omitti potest hoc verbum, sienti apud Aristophanem *ἐν Βαρβαχοῖς* act. v. sc. 4. ubi Dionysius Æschylum et Euripidem inter se committit: atque Euripidi dicit, *Ἀμα-*

ὁστέρον τις εἰπὲ, καὶ σαφέστερον. Atque ex hoc loco paræmia illa nata videtur. Scholiastes tamen dicit ab Aristophane hoc dictum fuisse juxta proverbium, σαφέστερόν μοι καμωτέστερον φηδόν. Quod in idem incidit. Originem hujus proverbii nimis longe petit Erasmus.

§ 6 *Inolevitque*] Insevit.

Pensiusque] Magis æstimatum, preciosius. Quia quæ maximi facimus, sæpe nobis pensa sunt.

Τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν] I. e. 'prima secundum naturam.' Quibus præcipua et potissima intelliguntur. Hinc Chrysippus apud Lucianum interrogatus, quid facturus esset, si ad summum virtutis fastigium pervenisset, respondet, περὶ τὰ πρῶτα φύσιν καταγένομαι.

Προηγούμενα] 'Primaria' vel 'præcipua, et minus præcipua, secundaria.' Vocantur hæc apud Laërtium et Stobæum προηγμένα, et ἀποπροηγμένα; Cicero vocat 'producta,' sive 'promota,' vel juxta sensum 'præposita,' sive 'præcipua;' alia 'rejecta,' quæ minoris pretii. Apposite Laërtius προηγμένα appellat, τὰ ἀξίαν ἔχοντα, ἀποπροηγμένα τὰ ἀναξίαν, id est, 'producta sunt, quæ æstimationem, rejecta quæ non habent.' Vide supra I. 2. et IX. 5. Προηγμένα itaque et ἀποπροηγμένα reponenda hic sunt. Quid sit προηγμένον Cicero lib. III. de Fin. ita ostendit, 'Ut enim,' inquit, 'nemo dicit, in regia regem ipsum quasi productum esse ad dignitatem, (id enim est προηγμένον,) sed eos qui in aliquo honore sint, quorum ordo proxime accedit, ut secundus sit ad regium principatum; sic in vita, non ea quæ primario loco sunt, sed ea quæ secundum locum obtinent, προηγμένα, id est, producta, nominentur.' Addit quoque illis: 'Quæ vel ita appellemus (id erit verbum e verbo) vel promota: vel ut illa, remota. Vel (ut dudum diximus) præposita, vel præcipua: et illa, rejecta. Re

enim intellecta, in verborum usum faciles esse debemus. Quoniam autem omne quod est bonum, primum locum tenere dicimus, necesse est nec bonum esse nec malum hoc quod præpositum vel præcipuum appellamus.' Quæ postrema cum Gellianis conveniunt. Vide quoque S. Empiricum III. Hypotyp. XXIV. et Lucianum ἐν Βίῳ πρῶτον.

§ 8 *Exsultantia*] Violenta eruptione.

§ 9 *Cunctari*] Morari, expectare dum desævierint. Vett. Editt. legunt *contari*. Utroque modo scribi hanc vocem testatur Donatus in Hec. act. I. sc. 2. Uti et Verrius apud Festum. Quod tamen Festus improbat, qui ita loquitur: 'Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico usu, quia conto pertentant cognoscuntque navigantes aquæ altitudinem. Ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per o solere scribi. Mihi id falsum videtur; nam est illa percunctatio, quod is, qui curiosus quid interrogat, per cunctas res it; ut recte per u litteram scribatur.' Quod de 'percunctari' hic dicitur, idem de 'cunctari' dicendum.

'Αναλγησία] Id est, 'indolentia.' Vide quæ de dolorum et cruciatuum patientia apud Stoicos diximus I. 2.

'Ανάρθεια] Id est, 'affectuum vacuitas.'

Sed quorundam etiam] Audi Senecam Ep. 57. 'Quædam sunt, quæ nulla virtus effugere potest. Admonet illam natura mortalitatis suæ. Itaque et vultum adducet ad tristitiam, et inhorrescet ad subita, et caligabit si vastam altitudinem in crepidine ejus constitutus despexerit. Non est hic timor, sed naturalis affectio inexpugnabilis Rationi.' Et alibi juxta Stoicorum sententiam Epist. 71. 'Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolores ab illo sicuti ab aliqua rupe nullum sensum admittente submoveo. Memini ex duabus partibus

illud esse compositum. Altera est irrationalis: hæc mordetur, uritur, dolet. Altera rationalis: hæc inconcussas opiniones habet, intrepida et iadomita. Affectus proprie Stoicis erant excursions cum impetu, sive ὄρμη. Ubi intra modum erant, non affectus, sed præludia illorum. Quæ exuere non est hominis. Vide Auctorem nostrum lib. xix. c. 1.

Panaetii] Cujus meminit quoque summa cum laude Gellius noster lib. xiii. c. 26. Fuit patria Rhodius Malotus Grammatici discipulus, teste Strabone lib. xiv. Hujus libros de officiis, vel potius περὶ καθήκοντος, quales etiam ante eum Cleanthes et Chrysippus scripserat, imitatus est Cicero, qui in Lucullo 'Stoicorum prope princeps' dicitur.

§ 11 *Aut stupore animi aut immunitate*] Hanc diversitatem Apathiæ ostendit Lærtius, cum dicit: φασὶ δὲ καὶ ἀπαθὴ εἶναι τὸν σοφὸν, διὰ τὸ ἀνέμπτωτον εἶναι. εἶναι δὲ καὶ ἄλλον ἀπαθὴ τὸν φαῦλον, ἐν ᾧ λέγμενον τῷ σκληρῷ καὶ ἀνέμπτῳ. Id est: 'Aiunt vero' (Stoici) 'affectum expertem esse sapientem, ideo quia est stabilis et a lapsu remotus. Aiunt et stultum esse apathem, quod valet, ac si dicas, durum atque immobilem.'

In ludo Caesaris] In quo Cæsaris gladiatores exercebantur et alebantur, quibus præerant præfecti et laniæ. Tales quoque adii ludi complures. P. Victor et marmora prisca meminerunt Ludi Gallici, Dacici, Magni, Mamertini, Matutini.

A medicis] Singulis ludis erant medici, partim ut valetudinem curarent, partim ut vulnera sanarent. Chirurghi tamen hic, qui medicorum nomine apud Antiquos veniunt, intelligere videtur.

CAP. VI. *Sirpos appellaverunt*] 'Scirpus' vel 'sirpus' ænigma hic denotat, et nomen accepit non a 'sirpo' junco enodi, sed a massa piscatoria ex scirpis contexta. Potest tamen

per sirpam intelligi omne πλέγμα ex junctis viminibus contextum. Crinitus lib. ix. c. nlt. hic legebat 'scirpos;' sed hic locum habere non potest, cum 'scirpus' et 'scrupulus' proprie lapillum denotat, qui pedem offendit, metaphorice quicquid animo molestum est, quibus omnibus ænigmatiæ vox non respondet.

Semel minusne] Intelligit terminum, qui Jovi, ut cæteri Di, cedere noluit cum Capitolium exauguraretur. Ovid. lib. ii. Fastor. 'Quid? nova cum fierent Capitolia, nempe Deorum Cuncta Jovi cessit turba, locumque dedit. Terminus (ut memorant Veteres) inventus in æde Restitit: et magno cum Jove templa tenet. Nunc quoque se supra ne quid nisi sidera cernat, Exiguam templi testata foramen habent.' Locus quoque læculentus est apud Lactantium lib. i. de fals. Religion. cap. 20. 'Quid qui lapidem colunt informem atque rudem, cui nomen est Terminus? Hic est, quem pro Jove Saturnus dicitur devorasse: nec immerito illi honos tribuitur. Nam cum Tarquinius Capitolium facere vellet, eoque in loco multorum Deorum sacella essent, consuluit eos per anguria, utrum Jovi cederent; et cedentibus cæteris, solus Terminus mansit. Unde illum Poëta *Capitoli immobile saxum* vocat. Jam ex hoc ipso quam magnus Jupiter invenitur, cui non cessit lapis, ea fortasse fiducia, quod illum de patris faucibus liberaverat! Facto itaque Capitolio, supra ipsum Terminum foramen est in tecto relictum: ut, quia non cessaret, libero cælo frueretur: quo ne ipsi quidem fruebantur, qui lapidem frui putaverunt. Et huic ergo publice supplicatur, quasi custodi finium Deo: qui non tantum lapis, sed etiam stipes interdum est.' Augustinus de Civ. Dei lib. iv. c. 23. scribit tres Deos Jovi cedere voluisse, 'Terminum, Martem, et Juvenam.' Vide Liv. lib. i. Huic Deo nihil pri-

mo animatum offerebatur, sed sola liba, pultes, et primitiæ frugum, ut testatur Plutarchus in Vita Numæ, et capite 14. Probl. Rom. Sed postmodum etiam animata cæsa hostia oblata sunt, ut ex Ovidio lib. II. Fastor. constat. Vide de Termini sacris Justum Ryequium de Capitol. Rom. cap. 14. VII. Kalendas Martias erant festa Terminalia. Sacra autem præter alia loca acta in via Laurentina intra quintum et sextum ab Urbe lapidem, quo illi essent antiqui agri Romani fines, ut testatur Strabo lib. V. Locus ita se habet: μεταξὺ γοῦν τοῦ πέπλου καὶ τοῦ ἔκτου λίθου τῶν τὰ μέλα διασημασμένων τῆς 'Ρώμης καλεῖται τῆτος φῆστοι. τοῦτον δ' ὄριον ἀποφαίνουσι τῆς τότε 'Ρωμαίων γῆς. οἱ θ' ἱερομαῖμονες ὡς αὖ ἐπιτελοῦσιν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν ἄλλοις τόποις πλεοῦν, ὥς ὁρίοις ἀθρομένῃ, ἢ καλοῦσιν 'Αμβαρουαλίαν. Id est, 'Sane inter quintum et sextum ab Urbe lapidem locus est Festi: hunc tradant eo tempore finem agri Romani fuisse, et hodieque ibi aliaque in locis, qui limites sint, sacerdotes sacrificium peragunt, quod appellatur Ambarvalia.' Ovidius lib. II. Fastor. tertium ab urbe lapidem fuisse dicit. Barthius Adv. lib. XVI. c. 22. hos versus ita legebat: *Semel minus? Non. Bisminus? Non. Sat scio. An utrumque? Verum; ut quondam audici dicier, Jovi ipsi regi noluit concedere.* Ita et trimetri sua sibi constant lege, et ænmen repetitis interrogantibus. Alioquin frigidum responsum. Potest tamen ita intelligi, ut semel, bis, imo ter Jovi minus sit, et noluerit tamen Jovi cedere.

Libro secundo] Ex his libris ad Marcellum citant quædam Sosipater, Charisius, alii.

CAP. VII. *Vita interfecerat*] Vita privaverat: ita Plautus quoque loquitur in Trucul. Act. II. Sc. 6. vs. 37. 'Salve, qui me interfecisti pene vita et lumine.'

§ 2 *Retulit ad consilium*] Valerius

Maximus lib. VIII. cap. de Publ. Judic. nihil de concilio refert, sed Dolabellam neque punire neque absolvere sustinuisse.

Ad Areopagitas] Areopagitæ iudicium exercebant de capitalibus criminibus. Laudat Plutarchus in Solone hunc conventum, tanquam ἐπισκοπον πάντων, καὶ φύλακα τῶν νόμων. Quod et Cicero lib. I. de Officiis affirmat. Isocrates in Areopagitico scripsit eosdem ἐπιμελεῖσθαι εὐκοσμίαν, tanquam censores publicos. In hoc collegio, antequam actio intenderetur, cogebatur actor et reus gravissimo juramento se obstringere, et bis inde causam orare. Scabella erant duo argentea, unum contumeliæ, alterna impudentiæ, in quibus rei et actores insidebant teste Pausania lib. I. Judices noctu (ut Lucianus ait) et sub dio summo cum silentio audiebant causas, adempta affectuum conciliandorum potestate, ἕως προομιῶν καὶ παθῶν, ne a vero iudicum animus deflueret, ut est apud Hermogenem. Sententiæ ferebantur per calculos disalimiles ab ara desumptos, qui tacite in sitellam immittebantur. Hoc celeberrimum collegium non a Solone constitutum fuisse, ut Cicero lib. I. de Officiis, et Plutarchus etsi dubitanter voluit, Aristotel. lib. II. Polit. ostendit. Quinetiam abunde hoc demonstrat Lex Solonis, quæ citante Plutarcho, ita se habet: 'Ἀτίμων ὅσοι ἄτιμοι ἦσαν πρὶν ἢ Σόλωνα ἔρξαι, ἐπιτίμους εἶναι, πλὴν ὅσοι ἐξ 'Αρείου πάγου, ἢ ὅσοι ἐκ τῶν 'Εφετῶν, ἢ ἐκ πρυτανείου καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐπὶ φόβῃ ἢ σφαγαῖσι, ἢ ἐπὶ τυραννίδι ἔφυγον, ὅτε θεομὸς ἐφάνη ὅδε. Id est, 'Quicumque infamia notati erant ante Solonis magistratum, eis honores capere liceat, præterquam qui ab Areopago, aut ab Ephetis, aut in prytanæe homicidii aut jugulationum, aut appetitæ tyrannidis dammati a regibus exulabant, tum cum ea lex est lata.' Ex quibus verbis etiam

videri ante Solonem constitutum hunc magistratum Plutarchus innuit. Solon itaque potius videtur hoc collegium iu melius redegisse, firmissimamque effecisse. Vide quoque Meursium de Areopago.

Qua digna venia fuit] Nequaquam. Potuit enim ad magistratum deferre crimen mariti et filii, ut iuste a magistratu punirentur. Neque enim mulieris erat privatam vindictam sumere.

Octavo] Libro hodie octavo cap. 3. invenitur.

CAP. VIII. P. Africanus superior] Scipionem majorem intelligit. Hoc exemplum quoque habetur apud Plutarchum in Gracchiis, Livium lib. xxxviii. Valerium Maxim. lib. iv. c. 2.

Convivio Jovis] Quod solenne festum erat mense Novembri, juxta Vet. Cal. Constantini. 'Jovis epulo,' inquit Valerius Maximus lib. ii. cap. 1. 'ipse in lectulum, Juno et Minerva in sellas ad cœnam invitantur.' Cœnam dialem appellat Seneca.

§ 2 *Filiam virginem*] Filiam minorem natu Corneliam nomine. Livius lib. xxxviii. scribit parum constare inter auctores, utrum post mortem patris desponsata fuerit et nupserit filia Africani Graccho, nec ne. Addit aliam fuisse opinionem, cum Gracchus L. Scipionem, qui in vincula ducebatur, emisisset, Senatam eo die forsitan cœnantem in Capitolio petisse ab Africano, ut inter Epulas Graccho filiam desponderet. Quod haud difficulter impetratum fuit.

Æmilius quoque Lepidus] Valerius Maximus lib. iv. c. 1. 'M. Æmilius Lepidus bis Consul, et Pontifex Max. splendorique honorum par gravitate vitæ, diutinas ac vehementes inimicitias cum Fulvio Flacco ejusdem amplitudinis viro geassit. Quas, ut simul censores renuntiati sunt, in campo deposuit: existimans non oportere eos privatis odiis dissidere, qui pub-

lice summa juncti essent potestate. Id judicium animi ejus et præsens ætas comprobavit, et nobis veteres Annalium scriptores laudandum tradiderunt.'

In campo] Martio.

CAP. IX. Est plurisariam videre] Talem modum loquendi poëtis tantum permittit Valla. Sed Gellius noster ita quoque loquitur lib. xiii. c. 11. 'Vina quoque dulciora est invenire.'

Tempestas] Quæ pro procella sumitur, et aliquando pro sereno tempore. Cæsar lib. iv. de Bell. Gall. 'Nactus idoneam ad navigandum tempestatem, tertia fere vigilia solvit.'

Valetudo] Quo vocabulo et sanitas et morbus denotatur.

Facinus] Bonum et malum factum.

Dolus] Festus: 'Doli vocabulo nunc tantum in malis utimur, apud antiquos autem in bonis utebantur; hinc etiam dicimus, sine dolo malo: nimirum quia solebat dici et bonus.' Vide quoque titulum ff. de Dolo malo, et l. 1. § 3. eod.

Gratia] Ita Terentius in Phorm. 'bonam et malam gratiam' dixit.

Industria] Etiam ad mala refertur.

Utroqueversus] In utramque partem.

Periculum] Sumitur pro discrimine et experimento.

Venenum] Caius libro quarto ad legem duodecim tabularum, sive l. ccxxxvi. de V. S. 'Qui venenum dicit, adjicere debet, utrum malum an bonum: nam et medicamenta venena sunt: quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum naturam ejus, cui adhibitum esset, mutat: cum id quod nos venenam appellamus, Græci *pharmacov* dicunt. Apud illos quoque tam medicamenta, quam quæ nocent, hoc nomine continentur. Unde adjectione alterius nomine distinctio fit. Admonet nos summus apud eos poëtarum Homerus; nam

sic ait, *φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμεγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.* Vide quoque l. III. ad L. Corn. de Sicar. et l. XXXV.

§ 2. de contrah. empt.

Contagium] Quod a contingendo dictum. Postmodo dictum de eo quod contingendo polluit.

Malus honos] Ita Euripides in Helena act. I. *αἰσχρὸν κλέος* dixit, et contra in Phœnissis *κἀλλιστον θνείδος*, quod tamen plerumque in pejorem partem accipitur. *Muret. lib. VI. Var. Lect. c. 18.*

§ 2 *Quintus autem Metellus Numidicus*] Hic est, qui contra Jugurtham bellum gessit, de quo videndus Salustius, quem Velleius 'nulli secundum sui sæculi' appellavit. Inter claros quoque Oratores lib. II. recenset. Quia in Saturnini leges jurare noluit, in exilium Rhodum abiit, ut Livius Epit. 69. et Plutarchus testantur. Auctor de Viris Illust. Smyrnæ exulasse refert, et Claudia lege revocatum fuisse. Pro Claudia Viri eruditi monent legendum *Calidia*. Q. enim Calidius tribunus plebis de revocando Metello legem tulit, ut constat ex Oratione Ciceronis pro Planco, et Val. Maxim. lib. V. cap. 2.

De triumpho suo] Velleius Paterculus: 'Metelli tamen et triumphus fuit clarissimus, et meritum; virtutisque cognomen Numidici inditum.' Vide Sigonium comm. in Fast. et triumph. Rom. ad annum DCKLIV.

Contumeliam facit] Hoc loquendi genus in Antonio Cicero reprehendebat. Sed et apud Plautum et Terentium crebra illius rei exempla sunt. Neque tamen injuria notaverat Antonium Cicero, quod vulgo creditur. Nam Antonius ita dixerat, 'facere contumeliam,' ut facere damnum, aut facere jacturam dicimus. Quomodo nequam quisquam, opinor, præter illum locutus invenietur. *Muret. lib. VI. Var. L. c. 18.*

Honorem, inquit, pejorem] Ita quoque interpretari quis posset, 'sub

specie honoris pejori vos affecit injuria.' Ita 'honos' non foret anceps vocabulum.

Κάκιον] Id est, 'pejus esse injuria afficere, quam affici.' Eodem fere modo loquitur Socrates apud Platonem in Gorgia: *ὁ νόμος ἕρα μόνον ἐστὶν αἰσχρὸν τὸ ἄδικεῖν τοῦ ἄδικεῖσθαι, οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ φύσει.* Id est, 'Non ergo lege sola, et turpius est facere injuriam quam pati, et justum est æquitatem servare, sed etiam ipsa natura.'

CAP. X. *Ea forma*] Ita quoque apud Ciceronem in Topicis Servius Sulpitius loquitur.

Quasi a tuendis ædibus] Varro lib. VI. de L. L. 'Tuere duo significat, unum ab aspectu, alterum a curando et tutela: ut cum dicimus, bellum tueor, et tuere villam. A quo etiam quidam dicunt illum, qui curat ædes sacras, ædituum, non æditumum. Sed tamen hoc ipsum ab eadem productum est origine.' Festus et Sospater distinguunt inter 'æditumum,' quem ædis 'intimum' vocant, et 'ædituum,' quem 'sacra ædis tuitorem' sive curatorem appellant.

Pomponii] Vide supra x. 24.

Æditumus] Nonius citat in 'Ædituo.'

CAP. XI. *Peregrinum*] Vide supra p. 449. Huic cognomen erat Proteus, et cum imitari Herculis mortem cuperet, in conspectu totius Græciæ se in rogam immisit, Olympiade 286. ut Lucianus in ejus vita et Philostratus lib. II. de Vit. Sopbistarum in Herode testantur. Oriundus fuit ex oppido Hellesponti Pario, teste Luciano: eique mortuo statum in foro erexerunt Pariani, ex qua oracula reddi credebantur, ut ait Athenagoras in Legatione pro Christianis.

Dii atque homines ignoraturi forent] Ita et loquitur Cicero lib. III. de Offic. 'Satis nobis, si modo in Philosophia aliquid profecimus, persuasum esse debet, si omnes Deos homines-

que celare possimus, nihil tamen avare, nihil injuste, nihil libidinosè, nihil incontinentè esse faciendum.' Atque adeo, quamvis lateat homines scelus, præterquam quod *ἔχει θεός ἐκδικῶν ἔμμε*, etiam 'ipsius sceleris in scelere supplicium est,' ut loquitur Seneca.

Iusti honestique] More Græco loquitur, qui simili modo τὸ δίκαιον et τὸ ἀπένον dixerunt. Huc faciunt versus Horatii, 'Oderant peccare boni virtutis amore, Tu nihil admittes in te formidime pœnæ.'

Ἰπὸς ταύρα] Id est, 'Ad hæc nihil occulta, quandoquidem omnia vident. Et omnia audiens, cuncta revelat tempus.'

CAP. XII. *In palatio*] In Palatino monte. Notum est septem fuisse montes Romæ, Palatinum, Capitolinum, Aventinum, Cælium, Esquilinum, Viminalè, et Quirinalè.

A P. Sulla] Extat Oratio Ciceronis vicesimaquinta pro P. Sylla, quem L. Torquatus accusabat tanquam conjurationis Catilinaris participem.

Severtium viciens] Ducatonum millia 50.

Atque inter ridendum] De aliis jocos Ciceronis vide Macrob. lib. II. Sat. cap. 3.

Ἀκουεῖν ἄγχοι] Id est, 'communis sensus expertes.'

CAP. XIII. *Apollinarem Sulpicium*] Hujus sibi quoque meminit Gellius. Vide supra IV. 17.

Tenerentur] Simpliciter pro composito utitur, nimirum 'continenterentur.'

Prodictas] Quædam editt. etiam veteres male habent *productas*: *prodicere* enim diem, idem est atque *prodere*. Prodictio enim proditio est quæ in præsens valet. Vide Scalig. ad Festum p. 153.

Juris] Stephanus viris, quod nullo jure præponit Barthius. Brissonius studiosos juris retinet. Atque ita quoque JC. loquatur in lib. I. ff. de Offic. Assess. lib. IV. ff. de Extraord.

Cognit. et lib. IX. § 4. ff. de Pœnis. Quo nomine JC. denotantur. Apud Snetonium in Nerone cap. 32. ita quoque scribendum; vulgo enim habebatur *studiosis viris*. De variis JC. nominibus vide Cujacium lib. VII. Observ. cap. 25.

Sciscitatum] Ita recte: aliter, *scitatum*. Ita Virg. lib. II. Æneid. locutus, 'scitatum oracula Phœbi.'

Scævus] A Græco σκαῖος, vulgo scævus. Alii, lævus. Ut Virg. 'Si mens non læva fuisset.'

§ 7 *Ad Ser. Sulpicium*] Extat locus Epistola 4.

§ 9 *Terra marique*] Regem Antiochum Magnum luxuria diffuentem, cum in Europam bellum transferret, et sedem belli in Eubœa insula posuisset, Acilius Glabrio Consul in insula aggressus, ipso statim adventus sui nuncio coëgit ab insula fugere. 'Tum præcipitem,' ut loquitur Florus, 'apud Thermopylas assecutus, ne ibi quidem fiducia loci resistantem mari ac terra cedere coëgit, statim et e vestigio itur in Syriam. Clasis regia Polyxenidæ Annibalique commissa: nam rex prælium nec spectare poterat: igitur et duce Æmilio Regillo, adremigantibus Rhodiis, tota laceratur.' Polyxenidas ad Mionæsum promontorium navali prælio victus est, tredecim navibus captis, XXVIII. aut incensis aut depressis. Regillum post navalem victoriam Ephesum, quo se regia classis subduxerat, directis ante portum navibus, confessionem ultimam concessi maris hosti extorsit. Florus alique eidem prælio Annibalem interfuisse referunt, sed Appianus in Syriacis ab his dissentit. Postmodum quoque ingenti prælio terrestri a Scipione victus. Cujus prælii circa Magnesiam, quæ ad Sipylum montem est, instructi commissæque luculenta extat descriptio apud Livium lib. XXXVII. Vide et Appianum in Syriacis, et Justianum lib. XXXI.

Intra montem Taurum] Pacis leges Antiocho oblatae, ut Europa abstineret Asiaque omni, quæ cis Taurum montem est, decederet, pro impensis in bellum factis xv. m. talentorum. Vide Livium dicto lib. xxxvii. c. 45.

§ 10 *Qui jubetur intra Kalendas pronunciare*] Vide hac de re l. cxxxiii. de V. S. et l. i. § 9. ff. de success. edict.

CAP. XIV. *Saltem*] Ita scribendum, non *saltim*, ut contendit J. Guelmius lib. i. Verisimil. cap. 10. Neque enim, ut a supinis raptu, cursu, sensu, recessu, raptim, cursim, sensim, recessim, descendit, ad eum plane modum a saltu, saltim. Et errat in eo, quod Prisciani auctoritatem hinc adducit. Ille equidem saltim a saltu, sed in alia plane significatione, saltuatim nimirum, deducit. Veteres enim Grammatici, ut hic ex Auctore nostro liquet, undeennque potius in hac significatione, quam a saltu, hujus vocabuli originem deduxere. Sed et hodie quamplurimum non tantum a vulgo, verum etiam viris doctissimis in hujus adverbii significatione erratur, dum illud usurpant pro 'solum,' sive 'tantummodo.' Veteribus enim 'saltem' semper significat τὸ ὅχαρον, sive 'minimum.' Ad iis Vossium in de Vitiis serm. lib. i. c. 35.

§ 2 *Improbæ cujusdam subtilitatis*] Id est, pertinaciæ, indefessæ. Ut apud Virgilium, 'labores omnia vincit Improbus.'

§ 3 *Salutem enim ante dictum*] Sic

Servius ad lib. i. v. Æneid. vs. 327. 'Saltem,' inquit, 'sermo tractus a captivis, qui cum frequentius ab hostibus caperentur, dicebant, sublatis omnibus; Salutem concede. Inde per synæresin hic natus est sermo, ut in contemptu rerum multarum petitari aliquid, Saltem dicamus. Quasi quod negari minime debeat, cum extremum aliquid petitur, inde necessitate additur, saltem, veluti salutem postremo poscentes; vel salutem, si aliter non potest.' Ubi postrema verba legenda censeo, *vel saltem*, (subaudi, inde dictum) *si aliter non potest*: quemadmodum paulo ante Auctor noster.

Quasi extremum aliquid petituri] Donatus ad illud Terentii Andr. act. ii. sc. 2. 'Ut aliquot saltem prodat dies,' notat, 'Saltem: Desperatis rebus solum petentes salutem hoc verbo utimur.' Idem in Adelph. Terentii. 'Saltem,' inquit, 'est ὅχαρον. natum est autem a captivis Saltem, qui nihil aliud præter salutem a victore petunt.'

CAP. XV. *Vellicatim*] Vet. Editt. *Vellitatem*, et ita quoque infra.

Quam maxime celatim] Nonius hunc Sisennæ locum paulo aliter refert, *Quo magis celeratim insidiis suos disponit*. Et videtur *celeratim* melius dici, quam *celatim*. Cæterum si quis hujus generis plura adverbia desiderat, adeat Voss. lib. iv. de Analog. c. 19. et 20. Et Cl. Dausq. in Antiq. Nov. Latit Orthograph. Vol. i. Tract. 3. cap. 4. sect. 2.

LIBER XIII.

CAP. I. *An utrumque idem valere voluerit, Fatum atque Naturam*] Sic Adrianus Turnebus lib. XIII. Adversar. c. 9. nihil diversi Fati et Naturæ nomine significari putat; sed unum idemque declarari; mortemque naturalem, mortem esse fatalem, cum ætate quis confecta extrema senectute moritur; mortem vero immaturam, quæ gladio infertur, nec fatalem esse, nec naturalem. Id autem intelligi posse ex Oratione Ciceronis pro Cælio, cujus in peroratione hæc habentur verba: 'Nolite, iudices, aut hunc jam natura ipsa occidentem velle maturius extingui vulnere vestro, quam suo fato.' Ubi diserte morti naturali et fatali opponitur mors vulnere illata, vel pœna irrogata. Sic Alexander Aphrodiensis palam non tam fatetur, quam proficitur et clamat fatum et naturam idem esse hisce verbis: *λείπεται ἔτι τὴν εἰμαρμένην μηδὲν ἄλλο, ἢ τὴν οὐρανὸν εἶναι φύσιν ἑκάστου*. Et mox: *αὕτη γὰρ εἰμαρμένη τε καὶ φύσις ἡ αὐτὴ*. Iterum: *ταυτὸν δὲ εἴη τῇ κατὰ φύσιν τὸ καθ' εἰμαρμένην*. Rursus: *φανερότατα δὲ θεόφραστος δείκνυσιν ταυτὸν εἶναι τὸ καθ' εἰμαρμένην τῇ κατὰ φύσιν, ἐν τῇ Καλλισθένει*.

Καθ' ἑνὸς ὑποκειμένου] Id est, 'Pro uno subjecto.'

§ 2 *Et insuperabilis quædam necessitas fati constituitur*] Loquitur ex Stoicorum mente; quibus Fatum est sempiterna quædam et indeclinabilis series rerum et catena, volvens semetipsa sese et implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta connexaque est, quemadmodum id definit Auctor noster ex sententia Chrysippi Philosophiæ Stoicæ principis supra lib. VI. cap. 2. ubi vide

quæ aliarum opinionum disciplinarumque auctores huic sententiæ obijciunt; et ibidem notata. Adde sis Vossium in de Idololatr. Orig. et progress. lib. II. c. 45. et quatuor seqq. ubi de Fato cum Gentili tum Christiano egregie et prolixè disserit; uberius enim ut hanc materiam hic discutiamus instituti nostri ratio haud permittit.

Μὴ καὶ ὅτι ἐρ μοῖραν, &c.] Id est: 'Ne et præter fatum domum Plintonis ingrediaria.' Exstat Iliad. V. vs. 336.

§ 3 *Accidere præter naturam*] Mors omnis violenta præter naturam præterque fatum accidit; idque mortis genus luctuosissimum Plinius Junior vocat lib. I. Epist. quæ non ex Natura nec Fatalis videtur. Unde Aristoteles mortis duo esse genera docet *περὶ ἀνθρώπου* his verbis: *θάνατος δ' ἔστιν ὁ μὲν βίαιος, ὁ δὲ κατὰ φύσιν βίαιος μὲν, ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔχωσιν ᾧ κατὰ φύσιν δὲ, ὅταν ἐν αὐτῷ*. 'Mors,' inquit, 'aut violenta est, aut secundum naturam. Violenta, cum principium vel causa est extrinsecus; secundum naturam, cum ea est intrinsecus.' Mors itaque violenta est, et præter naturam, quæ vel ex morbo vel vulnere inflicto accidit; secundum vero naturam, quando quis senio confectus facto cedit: Plato in Timæo: *θάνατος δὲ μὲν κατὰ νόσους καὶ τραύματα γιγνόμενος ἀλγεὺς καὶ βίαιος· ὁ δὲ μετὰ γῆρας ἰδὼν ἐπὶ τέλος κατὰ φύσιν, ἀπονέμεται τῶν θανάτων*. Huc etiam faciunt quæ Servius notat ad illud Virg. lib. IV. Æneid. 'Vixi, et quem dederat cursum fortuna peregi.' Ubi inquit: 'Non natura, neque fatum. Tribas enim humana natura continetur. Natura, cui ultra centum et viginti sol-

stiles annos concessum non est. Fato, cui nonaginta anni, hoc est, tres Saturni cursus exitum creant: nisi forte aliarum stellarum benignitas etiam tertium ejus superet cursum. Fortuna, id est, casu, qui ad omnia pertinet quæ extrinsecus sunt, ut ad ruinam, incendia, naufragia, venena. Bene ergo dixit Fortuna: Cicero in Philippicis: 'Multa mihi imminere videbantur præter naturam, præterque fatum:' id est, gladii Antonii ex casu.'

Extra fatum posuerit] Extra vel præter fatum, ut supra jam monitum, mori quis dicitur, cum ex causa violenta et foris accessita aliquis vitam finierit. Hinc Petronius ancillam illam Matronæ Ephesinæ, quæ inedia et mœre animæ e corpore expellere videbatur, sic eam alloquentem introducit: 'Quid proderit hoc tibi, si soluta inedia fueris? Si te vivam sepelleris, si antequam fata poscant, indemnatum spiritum effunderis?' Contra fato suo is moritur, qui causa ex se nata, nec extraria aut foris accessita vitam cum morte commutaverit. Quo pertinet illud Senecæ Tragicæ in Hercule Cætho Act. I. 'Quota pars moritur tempore Fati.' et Taciti lib. II. Annal. de rege Archelao: 'Finem vitæ sponte an Fato implevit.'

Nam quia nec fato] Est vs. 695. lib. IV. Æneid. Ubi Servius multa involvit, nec tamen evolvit, et longe a scopo aberrat; simplicissima vero et rectissima est Salmasii hujus loci expositio, quæ exstat Exercit. Plinian. ad Solin. p. 1119. ubi ait, Græcis aliud esse *πρὸ ἔρας*, aliud *πρὸ μοίρας* *θᾶνεν*. *πρὸ ἔρας* dicitur de iis qui obunt in juventute, *πρὸ μοίρας* de illis qui violento exitu decedunt. *Πρὸ μοίρας καὶ πρὸ ἔρας διαφέρει*. *πρὸ μοίρας γὰρ ὁ βίαιος ἀποθάνων*, *πρὸ ἔρας δὲ ὁ ἐν νεότητι*. Hinc in Magicis sacris differentia τῶν βίαιων θανάτων et τῶν ἁγίων. Tertullianus de Anima: 'Aut opti-

mum est hic retineri secundum Aoros, aut pessimum secundum Biæothanatos, ut ipsis jam vocabulis utar, quibus auctrix opinionum istarum Magia sonat.' Ahori interdum diversi Biæothanatis, ut qui moriuntur juvenes, sed fato suo et sponte naturæ. Est ubi Biæothanati quidem sunt, qui pereunt, non tamen Ahori, ut quos in decrepita ætate vis aliqua elisit. Aliquando etiam in eundem hominem concurrunt et violenta mors et immatura, ut simul *ἄσποι* sint et *βίαιων θανάτων*. Tales haberi debent, quos in juvenia ætate sævus et immaturus finis exhaust. Utrumque in Didone Virgilius expressit, et *βίαιων θανάτων* simul et *ἄσποι* perisse indicat. 'Sed quia nec fato, *πρὸ μοίρας*, Sed misera ante diem,' *πρὸ ἔρας*. Tertium addidit: 'merita nec morte peribat.' Innocentem et nullo crimine commisso manus sibi intulisse significans. Nam plerique aut propter crimina sua supplicio publice afficiuntur, aut ipsi letum sibi consciscunt metu gravioris pœnæ, quam se meruisse conscii sunt. Ex eo genere *βίαιων θανάτων* non fuisse Didonem ostendit.

§ 4 *Ἐπὶ στεφάνου*] V. C. *ἐπὶ στεφάνου*, id est, 'De Corona' sibi oblata a Ctesiphonte, quem Demosthenis honorem Æschines pulcherrimis actionibus frustra oppugnavit, nam victus tandem et factione et eloquentia insuperabili Demosthenis in Rhodum abiit exulatum. *M.*

Ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον, &c.] Id est, 'Nam qui parentibus tantum se natum putat, fatalem atque spontis suæ mortem exspectat. Qui vero etiam patriæ, ob id, ne in serviutem redactam illam videat, occumbere præoptabit.'

τὴν πεπραμένην καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον] Id est, 'Fatalem et spontis suæ mortem.' Idem est, quod Latinis dicitur, 'sua morte mori.' Suetonius in Julio Cæsare circa finem de percussoribus Cæsaris: 'Percusso-

rum autem fere neque triennio quisquam amplius supervixit, neque sua morte defunctus est.' Ita Seneca Epistol. ad Lucilium: 'Bella res est sua morte mori.' Jul. Firmicus Astronom. lib. viii. cap. 19. 'Erit longævus, in senecta felix, et qui sua morte morietur.' Eodem modo et Græci locuti sunt. Eusebius de Præpar. Evang. lib. i. οὐ γὰρ θνήσκει ἰδίῳ θανάτῳ, εἰ μὴ βλά τινι πληγῇ τοῦτο τὸ ζῶον. Epiphanius lib. i. καὶ μὴ τις λεγέτω περὶ τοῦ 'Αβέλ· οὐ γὰρ θανάτῳ ἰδίῳ τέθνηκεν. Ita Ptolemæus lib. iv. Tetrabibli ἰδίῳς τελευτῇ θανάτου et βίαιος opponit invicem.

CAP. II. Quum Pacuvius grandi jam ætate] Quippe qui Accio quinquaginta annis major erat. Cicero in Bruto: 'Attius iisdem Ædilibus ait se et Pacuvium docuisse fabulam, cum ille octuaginta, ipse triginta annos natus esset.' De Pacuvio sic Hieronymus in Chronica: 'Olymp. clvi. an. iiii. Pacuvius Brundisinus Tragediarum scriptor clarus habetur: vixitque Romæ quoad picturam exercuit, ac fabulas vendidit. Deinde Tarentum transgressus prope nonagenarius diem obiit.'

Haud parvo junior] Nota τὸ 'parvo' adverbialiter positum.

Devertit ad Pacuvium] V. CC. diver- tit. Cæterum de Accio sic Hieronymus in Chronico, num. mcccclxxviii. 'Olymp. clx. Lucius Accius Tragediarum scriptor clarus habetur, natus Mancino et Serrano Coss. parentibus libertinis: et seni jam Pacuvio Tarenti sua scripta recitavit, a quo et fundus Accianus juxta Pisaurum dicitur, quia illic inter colonos fuerat ex Urbe deductus.' Familiaris fuit D. Julio Bruto Callaico, qui A. U. dcccxii. Popillio Lænatæ et P. Rutillio Coss. de Lusitanis et Callaici triumphavit, et templorum ac monumentorum aditus, quæ ex manubiis consecraverat, Accii carminibus exornavit: ut est apud Ciceronem Orat.

pro Archia et Bruto, item Val. Maximus lib. viii. c. 14.

Sonora quidem esse...et grandia] Per- tinet hæc Quintiliani summi ingeniorum æstimatoris de Pacuvio et Accio judicium, quod exstat Instit. Orat. lib. x. c. 1. hisce verbis: 'Tragediæ scriptores Accius atque Pacuvius clarissimi, gravitate sententiarum, verborum pondere et auctoritate personarum. Cæterum nitor, et summa in excolendis operibus manus, magis videri potest temporibus, quam ipsis defuisse. Virium tamen Accio plus tribnitur; Pacuvium videri doctiorem, qui esse docti affectant, volunt.'

§ 2 Quod in pomis est] Quod hic de pomis, ab aliis similiter ad vinum translatum, et cum eo hominum ingenia comparata. Seneca Epist. 36. 'Ariston aiebat male se adolescentem tristem, quam hilarem et amabilem turbæ. Vinum enim fieri bonum, quod recens durum et asperum visum est: non pati ætatem, quod in dolio placuit.' Similiter Alexis Comicus apud Athenæum, lib. ii. Deipnosoph. 'Ομοιότητες ἀνθρώπου εἰς τὴν φύσιν τρέπον τιν' ἐστὶ. τὸν γὰρ εἶναι τὸν νέον Πολλή γ' ἀνάγκη, καὶ τὸν ἐνδρ', ἀποξέσαι, Πρῶτιστον, ἀφελῆσαι α' ἀπαρθῆσαι πάλιν Σκληρὸν γενέσθαι· παρακμάσαντα δ' ἐν λόγῳ τοῦτον ἀπάντων, ἀπαρθέντα τὴν ἐνῶ ταύτην ἐνοίαν ἐπεσπλάξουσιν, ποτὶ πότμον γενέσθαι, καὶ κατασθῆναι πάλιν, ἥδὲν θ' ἀπασι τοῦτο-λοιπον διατελεῖν. Hoc est: 'Est natura homo vino simillimus Quodam modo: nam vinum sicuti novum Necesse defervere est, sic prorsus et hominem. Ac primum quidem velut florescentem aliis esse injurium, Post durum fieri: hæc autem quæ dico omnia Vigere cum desierint, atque ille exhauserit Stultitiam amentem, quæ superne innatat, Velut potai fit idoneus, ætatem nactus bonam: Ac in reliquum tempus degit gratus omnibus.' Sive horum carminum sententiam magis expressam verbis J.

Lipsii: 'Similis Vir est Vino indole atque moribus. Nam musteum illud et novum cum conditur, Deferveat primum est opus: sic et virum, Cum juvenis est, exæstulare; hinc sobrium Mix effici, et severitate præditum: Mitum inde fieri, et esse in ævi relictum.'

CAP. III. *Necessitas sit vis quæpiam premens, &c.*] Sic Cornelius Fronto: 'Necessitas immutabilis res est, ut mori necessitatis est. Necessitudo, vel sanguinis vel meritorum.' Sosipater Charisius: 'Necessitas imperii, Necessitudo sanguinis conjunctio. Sallustius tamen Necessitudinem sæpe pro necessitate ponit, nec unquam Necessitatem pro necessitudine aut ipse aut quisquam Veterum.' In quo tamen falsus est Sosipater; Cicero enim et Cæsar 'necessitatem' pro 'necessitudine' dixerunt.

Sed necessitas orne pro jure, officioque obervantia, &c.] Usus et ea significatione Cicero pro Sulla: 'Si nostram in acensatione sua necessitatem familiaritatemque violasset.'

Necessarii dicuntur] Festus: 'Necessarii sunt, ut Gallus Aelius ait, qui aut cognati aut affines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter ceteros.' Nonius 'necessarii' interpretatur 'affines,' cum inquit; 'Necessitas, affinitas,' unde et 'hoc jure conjuncti necessarii appellantur.' Sed non 'solos affines,' verum etiam 'cognatos' hoc nomine denotari, satis manifestum ex hoc loco Valerii Maximi lib. II. cap. 1. 'Convivium solemne majores instituerant, idque Charistia appellaverunt, cui præter cognatos et affines nemo interponebatur: ut ai qua inter necessarios querela esset orta, apud sacra menæ, et inter hilaritatem animorum, sanctoribus concordie adhibitis tolleretur.' Marcellus necessarios ab amicis et propinquis distinguit, quasi arctiore quadam benevolentia devinctos, lib. IV. Epistol. Famil. 2. ad Ciceronem: 'In summa

paucitate amicorum, propinquorum, ac necessariorum, qui vere meæ salutis faverent, te cupidissimum mei, singularemque mihi benevolentiam præstitisse cognovi.' In Glossis Philoxeni est: 'Necessarius, *Οικεῖος*, *Ἀναγκαῖος*,' nempe ut est in Glossis Gr. Lat. quæ vulgo Cyrilli dicuntur, '*Οικεῖος*, *δὲ συγγενής*, Necessarius.' O-nomasticon Vetus Lat. Gr. 'Necessarii, *οἱ προσήκορες*.'

Qua Plantiam rogationem enavit] De hac Oratione loquitur hand dubie Suetonius in Jul. Cæsare: 'L. etiam Cinnæ uxoris fratri, et qui cum eo civili discordia Lepidum secuti, post necem Consulis ad Sertorium confugerant, reditum in civitatem rogatione Plotia confecit, habuitque et ipse super ea re concionem.' In *Plantia* lege vel *Plotia* variatum, quemadmodum Veteres in Claudio et Clodio; aurata et orata; aula et olla, plaustro et plostro. Legis Plantiæ de Vi mentio in l. non solum, § si Dominus. D. de Usucapion. et § furtivæ, Institut. De Usucap. Fuit et altera lex Plantia de Judiciis, quam, ut Asconius Pædianus scribit, adjuvantibus nobilibus tulit M. Plantius Silanus Tribun. Pleb. Cn. Pompeio Strabone, L. Porcio Catone Coss. anno secundo belli Italici, ut Tribus singulæ, quinos denos suffragio crearent, qui eo anno judicarent, (antea enim equester ordo in Judiciis dominabatur,) ex eoque factum esse, ut Senatores quoque in eo numero essent, et quidam etiam e plebe. Ad neutram tamen harum legum Oratio Cæsaris de rogatione Plantia referenda videtur, æd potius privilegium fuit, quod pro L. Cinna obtinere voluerit. Et ita *κωπλες* Auctor noster rogationem Plantiam, quemadmodum et Suetonius, vocat; ea enim est differentia inter rogationem et legem, quod hæc ad omnes homines, illa vero ad quosdam vel etiam unum tantummodo pertineat. Festus: 'Roga-

tio est, cum populus consultat de uno pluribusve hominibus, quod non ad omnes pertineat, et de una pluribusve rebus, de quibus, non omnibus, sancitur. Nam quod in omnes homines reſe populus ſcivit, lex appellatur. Itaque Gallus Ælius ait, inter legem et rogationem hoc intereſt. Rogatio eſt genus legis; quæ lex, non continuo ea rogatio eſt: rogatio non poteſt non eſſe lex, ſi modo juſtis comitiis rogata eſt.

§ 2 *Sempronii Asellionis*] Vide ſupra I. 13. et II. 13. et ibi notatis adde, Sempronium hand paullo poſt exciſam Numantiam hſtoriam ſuam demum edidiſſe; quippe qui ſcripſerit poſt Cælium Antipatrum; ut manifeſtum ex Cicerone in primo de LL. ‘Successere hnic Cælio belli, Clodius, Aſellio: nihil ad Cælium: ſed potius ad antiquorum languorem et inſcitiam.’

CAP. IV. *Rex Alexander Jovis Hammonis filius*] De Alexandro Curtius lib. VIII. ‘Jovis filium non dici tantum ſe, ſed etiam credi volebat, tantum perinde animis imperare poſſet, ac linguis.’ Unde autem ipſi hæc perſuaſio venerit docet idem Curtius lib. IV. ubi narrat maximum natu e ſacerdotibus Jovis Hammonis, Alexandrum adeuntem ‘filium’ appellare, hocque nomen illi parentem Jovem reddere affirmare, Alexandrum vero dixiſſe, ſe id et accipere et agnoſcere. Juſtinus vero lib. XI. ſcribit ſubornatum ab Alexandro ſacerdotem regi volenti reſpondiſſe; ſimilia fere habet Plutarchus in Alexandro, qui et addit: videri nonnullis id errorem Antſtitis fuiſſe, qui Græcæ linguæ non ſatis peritus, cum Alexandrum blande *παῖδον* ‘ſiliolum’ appellare vellet, ſic dixit, *παῖ Διός*, ‘ſili Jovis.’ Idem habet et Euaſthius in Dionyſii Alexandrini *περί ηγεων*, vs. 212.

Olympias ei reſcripſit] Epistolæ cujuſdam Olympiadis meminit J. Pol-

lux Onomaſt. lib. VII. c. 9.

CAP. V. *Et magisterii*] Magiſterium hic pro magiſtri dignitate ponitur. Onomaſticon Vetus: ‘magiſterium, *μαγῆς*.’ Nominis id etiam occurrit apud Caſſiodorum Variar. lib. I. epiſt. 12. ‘Sume igitur Magiſterii infuſas dignitatis.’ Sic enim V. CC. ubi vulgo eſt *magisteria*; quod etiam tamen ferri poſſit. Sic et Variar. lib. III. epiſt. 12. ‘Implens etiam doctrina, quam ſuſceperat Magiſterii dignitatem.’ J. Saresberienſis. lib. VIII. De Nug. Curial. cap. 21. de Juliano Imp. ait eum viros congregaſſe ‘circa palatia, qui circumamicti pallio, magis habitu, quam magiſterio pandebantur.’

Theophrastus] De quo inſignis locus Strabonis lib. XIII. *Τύρταμος δ' ἐκαλεῖτο πρότερον δ' Θεόφραστος· μετακλήμασε δ' αὐτὸν δ' Ἀριστοτέλης Θεόφραστον ἅμα μὲν φεβγῶν τὴν τοῦ προτέρου ἐνέμα-τος κακοφωνίαν, ἅμα δὲ τὸν τῆς φράσεως αὐτοῦ ζῆλον ἐπισημαίνοντας, ὅπως μὲν γὰρ λόγους ἐποίησε τοὺς μαθητὰς Ἀριστοτέλης, λογιέσασιν δὲ Θεόφραστον.* ‘Theophrastus prius vocabatur Tyr-tamus: ſed Ariſtoteles hoc ei nomen fecit, ſimul ut prioris aſperitatem fugeret, ſimul ut dictionis Theophras-tæ præſtantiam commendaret tanquam divinæ. Omnes enim diſcipu-los ſacundos, hunc ſacundiffimam reddidit Ariſtoteles.’ Idem de hoc Tyr-tami nomine habes apud Dioge-nem Laërtium, Heſychium Illuſtreſ, Suidam, alioſque.

Menedemus] Omnino hic legendum *Eudemus*; quemadmodum viris doctiſſimis jam monitum. Menedemi enim Peripatetici vix ab alio auctore et alio loco ulla ſit mentio; Eudemi vero plurima apud varios ſcriptores et honorificentiffima; et ſemper Alexander, alique ex optimis interpre-tibus, Theophrastum et Eudemum, ut Ariſtotelis ſodales, et ejuſdem cum ipſo ſententiæ, prædicant, et addu-cunt. Ab hoc Eudemo nomen habent

Biblica Eudemia, quæ vulgo Aristotelis tribuantur; sive ipse eorum auctor sit, sive ei Aristoteles ista dediderit; quorum tamen prius Jonsio verisimilitas videtur. Scripsit etiam summatione Theophrasti condiscipuli, qui juxta Laërtium lib. v. exaravit ἀστρολογικὰς ἱστορίας δ'. et ἀρθμητικὰς δ'. Eudemus hic ἱστορίαν περί τῶν ἀστρολογουμένων, teste eodem Laërtio lib. i. Thalete, vel ἀστρολογικὰς ἱστορίας, et vult Clemens Alexandrinus lib. i. Stromat. quod opus Astrologorum vitas et inventa, ipsiusque Astrologia ortum et progressum continuit. Laudat etiam Simplicius ad lib. i. φασ. ἀκροασ. comment. XII. Geometricas historias hujus Eudemi: et ibidem comment. XXVI. ejus lib. i. φυσικῶν, ac i. III. comment. XXVIII. item lib. IV. comment. CXVI. liber secundus et tertius φυσικῶν citatur. Scripsit quoque hic Eudemus, ut et Theophrastus atque Phanias, ad Aristotelis summationem Categoriarum, libros de Interpretatione, et Analytica, aliaque, de quibus, ut et de multis quibus idem Eudemi nomen fuerit, vide plura apud Jonium de Script. Histor. Philosoph. lib. i. c. 15.

§ 2 *Exoticum*] Peregrinum. quo sensu Apuleius lib. i. Milesiar. Prudentias in Psychomachia, Eudodius in Panegyrico, Isidorus lib. XIX. cap. 22. Cassiodor. Variar. lib. IX. Ep. 23. Sic Plautus Mostellaria: 'Olere anguenta exotica.'

§ 3 *Ἡδίων ὁ Λέσβιος*] Id est, 'Suavius Lesbium.' Ac sane Vinum Lesbium Veteribus commendatissimum, magnoque in pretio erat. Clearchus apud Athenæum l. i. Deipnos. Λέσβιον πικρῶς οὐκ ἔστιν ἄλλος οἶνος ἡδίων πικρῶν. Id est, 'Lesbio vino potui suavius aliud nullum est.' Apud eundem Archestratos Deipnologus, varia vinorum generosorum genera recensens, omnibus affis Lesbium præfert, cum sic concludat: 'Ἀλλ' οὐδὲν τ' ἄλλ' ἔστιν ἀπλῶς πρὸς Λέσβιον οἶνον. Id est, Delph. et Var. Clas. A. Gell.

'Uto sed verbo nihil hæc ad Lesbiam vima.'

CAP. VI. *Neque Attici*] Hæc postrema verba nova erunt ei, qui caput prius quam ejus titulum leget: cum in capite nulla prorsus Atticorum fiat mentio. Sed sive Gellii hæc sit adjectio, sive πῶτῃς Pseudogellii, quod ea continet verum an falsum esse dicemus? Equidem minime dubito, quin et Attici antiquiores βαρβαρίζω dixerint, non eam tantum significationis formam sequendo, quam habent Μηδίζω, Ἀττικίζω, verum et eam significare volebant 'Barbare loqui.' an etiam et hujus verbale βαρβαρισμός jam tum in usu esset, ambigi posse scio: quod multa verbalia non eodem quo ipsa verba tempore usurpari cœperunt. Sed vocem, cujus usum recepta in aliis sermonis forma permittebat (neque enim dubium est, quin Μηδισμός, et Ἀττικισμός et Λακωνισμός illi quoque veteres Attici dixerint) pro usurpata habere possemus etiamsi nullo id testimonio probari posset. H. Steph.

Προσφθίας] 'Accentus.' Quænam vero Græcis sint προσφθία late dicit Sextus Empiricus lib. i. advers. Mathem. cap. 5. Sic autem Diomedes accentum describit lib. II. 'Accentus est Acutæ, vel Gravis, vel Inflexæ orationis elatio, vocisve intentio, vel inclinatio, acuto aut inflexo sono regens verba. Nam ut nulla vox sine vocali, ita sine accentu nulla.' De accentibus libros magnos scripsere Apollonius et Herodianus inter Græcos, inter Latinos Censorinus, ut testatur Priscianus lib. xv. qui et ipse librum de Accentibus consignavit, ubi et Accentum describit, quod sit 'certa lex et regula ad elevandam et deprimentam syllabam uniuscujusque particulæ orationis, qui sit ad similitudinem elementorum litterarum atque syllabarum.' Adde sis Vossium de Art. Gram. lib. II. c. 7.

Voculationes] Hac voce etiam uti-

tur Nigidius infra h. l. cap. 24. Apud Martianum Capellam lib. III. cap. 'de fastigio,' accentus quoque 'fastigia' vocantur: idem vocat 'cacumina, tonos et sonos.' Sic et Diomedes lib. II. 'fastigia' appellat, item Beda lib. de metris.

Barbarismus] Ab Hesychio definitur *παράφρων διαλεκτος*, i. e. 'a vero tono declinans loquendi ratio.' Eustathio dicitur, 'peccatum pronunciationis circa voces, aut tonos, seu accentus, sicut sokécismus circa syntaxin.' Suidas nimis generaliter Barbarismum dicit esse vitiosa dicta præter consuetudinem clarorum Græcorum, λέγειν παρὰ τὸ ὅσος τῶν εἰδοκίμοις τῶν Ἑλλήνων.

CAP. VII. 'Ἡ δὲ δὴ λέων, &c.] I. e. 'Quum autem animalium acerrimum sit leona et audacissimum, semel omnino in vita et unum parit. Exitendo enim simul cum fœtu pariter matricem projicit.' Hoc autem verisimile est Herodotum ab Ægyptiis accepisse; nam et Orus Apollo in Hieroglyphicis narrat, leonam, quia non pariat bis, apud Ægyptios symbolum esse mulieris semel tantum enixæ. Quam opinionem etiam secutus est B. Basilus Hexæm. homil. IX.

Ἑρικοῖον] Promiscuum.

Εὐσθηκῶν] Id est, 'Stetit, sicut aliquis leo circa suos catulos, Cui quidem catulos est Herodotum occurrerint in sylva Viri venatores.' Exstat locus vs. 133. Iliad. p.

§ 2 Πυρὰ μέλα] Id est, 'Crebro admodum suspicans, sicut leo pulchre jnbatus, Cuique catulos venaticus surripuerit vir Sylva ex densa.' Exstat vs. 319. Iliad. σ.

Quos de animalibus exquisitissime composuit] Qua diligentia hi libri de Animalibus ab Aristotele compositi, sic tradit Plinius lib. VIII. cap. 16. 'Alexandro Magno rege inflammato cupidine animalium naturas noscendi, delegataque hæc commentatione Aris-

toteli, summo in omni doctrina viro, aliquot millia hominum in totius Asia Græciæque tractu parere iussa, omnium quos venatus, aucupia, piscatusque alebant: quibusque vivaria, armenta, alvearia, piscina, aviaria in cura erant, ne quid usquam gentium ignoraretur ab eo; quos percontando quinquaginta ferme volumina illa præclara de animalibus condidit.' Ubi postea Plinius ex Aristotele de Leonum Leonarumque natura subiungit.

Λέων δ' ὅτι μὲν ὀχεθεῖ τρωθεῖ, &c.]

Id est, 'Leonem aversum coire, retroque urinam reddere, jam dictum est: coit paritque non quovis tempore, quamquam quotannis: parit autem vere. Binos fere parit, neque plures œnis: interdum etiam unum. Nam quæ narratur fabula, leonam parientem ejicere matricem, delira est; sed composita ex eo fait, quod animal hoc rarum est. Idcirco qui fabulam comfinit, causam ignoravit. Rarum igitur leonum genus est: rarique gignitur locis. Sed tota Europa inter Acheloum et Neseum duntaxat Savios. Ipsa quoque leona parit puella omnino, adeo ut altero ætatis mense vix ingrediantur. Terræ Syriæ leonæ quinquies pariunt: primum quinos: post deinde uno pauciores; postremo nullum, sed effæte agitant. caret leona juba; solus habet nas. Mutat dentes leo quatuor eos tantum, qui canini appellantur, duos superiores, totidem inferiores; idque sætati sævæ mense sexto.' Est cap. 31. lib. VI. de Histor. Animal. Quod hic Aristoteles de terræ Syriæ leonæ narrat, id de universis pronunciat lib. VI. de Generat. Animal. c. 21. sequitur vero Plinius Hist. Nat. lib. VIII. cap. 16, ut et Elianus lib. XV. de Animalib. cap. 24. Nec aliter Oppianus initio lib. V. de Venatione, et Philostratus lib. I. de vita Apollonii c. 16. De Leonum natura præter eos, qui ex professo de Animalibus scripsere, multa tradit etiam Vossius lib.

nt. de Idolor. cap. 52. et 53.

CAP. VIII. *Afranius Poëta*] Quibus temporibus Afranius floruerit supra x. II. notatum. De eo Velleii Paterni est lib. i. 'Dulcesque Latini sermone sacetis per Cæciliam, Terentianque, et Afranium, suppari ætate floruerunt.'

De gignenda comparandaque sapientia] Prudentia potius dicenda filia Usus et Memoræ. Sapientia enim meditationibus erebris et contemplatione maxime acquiritur; usa vero rerum periculisque subeundis Prudentia comparatur. Ita enim hasce virtutes distare nemini non notum, e lib. vi. Ethicor. ad Nicomach. Improprie itaque Afranius Sapientiam dixit, cum Prudentiam filiam Usus et Memoræ dicere debuisset.

In rebus communis necessitudinis] Ma. in rebus communibus communis necessitudinis: ita notatum in margine Vossiani codicis. Lambecius ex Ma. Reg. in rebus communibus necessitudinis: et Res communes explicat τὰ κοινὰ κοινῶς οὐκ αὐτῶν ἀλλ' αὐτῶν. Quemadmodum communes sensus, Deus communis, et communes literæ apud Phœdram, Ausonium, Tertullianum. In eo autem fallitur, quod putet vocem *communis* sonari plane hic contrariam esse; et rectius legi posse in rebus *eminus* necessitudinis; id est *reppropter*, seu ex longinquo. *Communis* enim ut huic loco optime, ita *eminus* nullo modo convenire potest. Nempe eum, qui prudens et sapiens rerum humanarum esse velit, debere se rebus ipsis tractandis immiscere, periculaque ipsa subire, et ita communis actione ipsa et usa prudentiam acquirere. Sic Euphrates Philosophus apud Plinium lib. i. epist. 10. 'affirmabat esse Philosophum et quidem pulcherrimam partem, agere negotium publicum, cognoscere, iudicare, premere et exercere iustitiam, quæque ipsi doceant in usu habere.'

§ 2 *Scribi debere censebat pro foribus omnium templorum*] Hunc a Gellii lo-

cum expressit J. Salisburyensis lib. iv. De Nug. Curial. p. 6. 'Unde et Philosophi veteres imaginem Sapientiam pro foribus omnium templorum pingi, et hæc verba scribi debere censuerunt: *Usus me genuit, peperit Memoria. Saphiam me vocant Graeci, vos Sapientiam*. Et hæc item: *Ego odi homines stultos, et ignava opera, et Philosophicas sententias*.'

Ego odi homines, &c.] Sic Alexander M. Callisthenem Philosophum natum ex consobrina Aristotelis, cum eum adorare et diviniis honoribus prosequi recusaret, in caveam iussit includi, et spectandum circumduci ac tandem interfici, addens: *Μισῶ σοφωτῆρ' ὅντις ἐβλ' ἀντὶ σοφῆς*. 'Odi sapientistam sibi qui non sapit.'

Neque intolerantius] Alium fatear intolerantius fuisse dictarum: sed si 'res incredulæ,' pro res incredibiles dicere sibi permisit, hoc etiam sibi permisisse credibile est. Nævium saltem auctorem habere se dicere potuit ad illud *intolerantius* quod attinet, nam l. xix. c. 7. eum 'intolerantibus curis,' pro 'intolerandis' dixisse scribit. H. Steph.

Operiti barba, et pallio] Insigne Philosophorum, crinem barbamque promittere, et pallio uti prælongo, de quo jam supra II. 18. quædam notata; his adde Senecam epist. 5. et 43. Firmic. Astronom. lib. vii. cap. 6. Artemidor. lib. i. c. 19. et 32. Tertullian. de Pallio, Lactant. lib. v. cap. 2. 'Apulei. i. Floridor. 'Item pallio cadavera operiri et philosophos amictiri.' Capitolinus in Antonino Philosopho: 'Nam duodecimum annum ingressus, habitum Philosophi sumpsit, et deinceps tolerantiam, cum studeret in pallio et humi cubaret.' J. Salisburyensis lib. viii. de Nug. curial. cap. 31. ait Julianum Imperatorem viros congregasse 'circa palatia, qui circumamicti pallio, magis habitu, quam magisterio pandebantur.' Insignis vero est Luciani locus

in Icaro Menippo in hujusmodi Philo-
sophos, qui tantum barba et pallio
conspicui, et Agellio illustrando ap-
tissimus, unde quædam hic adscribere
non dedignabor. Γένος γὰρ τι ἀνθρώ-
πων ἐστίν, οὐ πρὸ πολλοῦ τῆ βίᾳ ἐπιβό-
λος, ἀργόν, φιλονεικόν, &c. sed locus
quia nimis longus est, Latine tantum
eum adscribam; sic itaque inquit:
‘Est genus hominum, quod non ita
pridem in vita exstare cœpit, iners,
contentiosum, gloriæ avidum, iracun-
dum, gulosum, stultum, fastuosum,
contumeliosum; et, ut Homeri verbis
dicam, Telluris inutile pondus. Isti
igitur in sectas divisi ac variis ratio-
num labyrinthis excogitatis, alii sese
Stoicos appellant, alii Academicos,
alii Epicureos, alii Peripateticos,
aliisque vocabulis his multo magis
ridiculis. Deinde cum illud virtutis
nomen venerandum induerint, tum
adductis in altum superciliis, promia-
sque barba, fucato habitu obambu-
lant, detestandos mores circumferen-
tes, simillimi istis tragœdiarum acto-
ribus, quibus is personas stolamque
illam auro sparsam detraxeris, reli-
quum est ridiculum, nempe homun-
culus septem denariis ad agonem
conductus.’ Vide sis et reliqua quæ
sequuntur, nimia enim sunt, et quæ
huc transcribi nequeant.

Intercutibus ipsi vitiiis madentes] Sic
V. CC. in Vossiano Codice in mar-
gine notatum in quodam Ms. pro *ma-
dentes* haberi *incidentes*: quod exscrip-
toris vitium puto. H. Stephan. ex
conjectura legit *scadentes*. Sed nihil
mutandum: hoc enim modo et Mar-
tialis ‘artibus madidus’ dixit lib. 1.
Epigram. 40. ‘Si quis Cecropiæ ma-
didus, Latineque Minervæ Artibus,
et vera simplicitate bonus.’ Cæterum
Mosellanus putat *intercutibus vitiiis
madentes* per translationem dici ab
hominibus, qui hydropisin patiuntur,
quem morbum Latini nonnunquam
aquam intercutem appellare solent;
quod quidem ferri possit; sed quid

si quis suspicetur, magis recomdum
quid hic loci latitare, et *intercutibus
vitiiis madentes* dici, quemadmodum
olim Cato, ut Priscianus lib. vi. tes-
tatur, dixit ‘intercutibus stupris ob-
stinatos,’ ac unum idemque vitium
innui? Notum enim ex Festo, ‘in-
tercutitos’ dici mares stuprum pas-
sos, quos et ‘inter cutem flagitatos’
Antiquis appellatos scribit: et hoc
genus hominum, quod Macedo hic
apud Gellium describit, ab hoc vitio-
rum genere haud adeo abhorruisse,
nisi potius ipsis perquam familiare
fuerit, etiam non minus notum est.

CAP. IX. *Tullius Tiro*] Vide supra
i. 7.

Πανδέκτας] Id est, ‘Rerum omnium
receptacula.’ Hujusmodi inscriptio-
num festivitates ad exemplum Plinii
in Præfatione sua ad Vespasianum,
salse deridet Auctor Noster supra
Præfatione in Noctes Atticas. Do-
rothæi Pandectæ citantur a Clemente
Alexandrino lib. 1. Stromat. Horum
exemplo Veteres Jurisconsulti, Volu-
mina jus continentia Digestorum, et
Justinianus Imperator, sive, quibus
id commiserat, Volumen quod omnes
legum disputationes et decisiones
continet, Pandectarum nomine voca-
vere; qua de re Imperator l. xx. §
omnia igitur. C. de Vet. Jur. enu-
cleando, ita loquitur: ‘Nomen libris
L. imposuimus Digestorum seu Pan-
dectarum, qui omnes disputationes et
decisiones in se habent legitimas, et
quod fuit undique collectum hoc in
sinu receperunt, in centum quinquag-
inta pene millia versuum totum opus
consummant.’

Propterea suculas appellant, &c.] Eodem modo et ante Tironem patro-
nus ejus M. Cicero cascios illos repre-
hendit lib. 11. de Nat. Deor. ‘Tan-
ti caput,’ inquit, ‘stellis conspersum
est frequentibus: has Græci stellas
Hyadas vocitare suerunt a pluendo:
δew enim est pluere; nostri imperite
Suculas, quasi a subus essent, non

ab imbribus nominatæ.' Et post eum Plinius Histor. natural. lib. xxvii. cap. 26. 'Nimborum argumento Hyadas appellantibus Græcis has stellas; quod nostri a similitudine cognominis Græci propter sues impositum arbitantes, imperitia appellavere Suncular.' Sed et *Succula* dici possunt *ἀπὸ τοῦ βίου*, 'pluere,' quia ortu suo cosmico pluvias et succos inducunt. Germanici interpreti, qui C. Bassus notum illis audit, etiam placet stellas hæc Græcis Hyadas dictas, quia in modum literæ *v* positæ sunt; vel etiam quia natæ ex Atlante et Hyæ Oceani filia, Hyantem fratrem ab apro vel leone in venatu occisum flentes pietatis et solatii causa in cælum translatae sint. Harum nomina, ut tradit Hyginus Astronom. Poëtic. et Cicero de natura Deor. lib. ii. fuere: Ambrosia, Eudora, Phæsyte, Coronis, Polyxo, Philetæ, seu Phæo, Thyene. Septem itaque numero sunt hæc stellæ Hyades, in capite Tauri, quarum duæ in educatione cornuum, et quinque in facie pennantur. De his Ovidius lib. v. Fast. 'Ora micant Tauri septem radiantia flammis, Navita quas Hyadas Græcis ab imbre vocat.' Alii cum Hesiodo duas istas in cornuum educatione omittentes, quinque tantum Hyadas statuunt, sic ab eo hisce verbis nominatas: *ῥόμφας Χάρησσιν ἑρμῶϊα, Φαιώλῃ, ἥδ' ἐ Κορωνίς, ἔσσηφαις τε Κλάϊα, Φαίβ' ὁ Ἰμερόβουσα, καὶ Εὐδὸρῃ τὰρ ἄντα*. Harum autem maxima in austrino Tauri oculo, Romanis 'Palilicium' dicitur, quod ortus ejus conveniret cum Paliliis, hoc est, Pastorum feriis Palis Deæ in honorem, pro pecoris partu, institutis, ut habet Varro lib. v. de L. L. et Ovidius lib. iv. Pastor. Arabes *Aldebaran* vocant, quod idem plane denotat ac Græcis *λαρναδίας*, uti ab eis eadem hæc stella nominatur. Aben Ezra ait Amos c. v. vs. 8. eandem propter claritatem Ebraice vocari *דבר*, id est,

ἑνδεκάτηρ, quemadmodum Ptolemæo dicitur.

[*Opici*] Hoc verbo etiam usus est Auctor noster supra lib. ii. cap. 21. et lib. xi. cap. 16. ubi vide notata: in Vet. Edd. est *rupici*, unde quidam *rupices* reposuere; Ms. ad marginem Vossiani Codicis notata lectio habet *rustici*. Sed proba est lectio contextus nostri. Scaurus de Orthographia: 'Ita satis per se posita, aspirationem sui declararet, nisi opicus legat.' id est, agrestis et imperitus; unde Ansonio de Professorib. c. 25. 'opicæ chartæ,' Sidonio Apollinari lib. viii. epist. 3. 'opica translatio.'

[§ 2 *A nobis primo syades, &c.*] Dum veteres illos et cascos Agellius quovis modo defendere ab imperitia contra Tironem nititur, turpissime semetipsum hic prostituit, cum nihil præter nugæ nugacissimas in medium proferat.

[*Qui Zodiacus dicitur*] Zodiacus in cælo, sive etiam in globo cælesti, dicitur circulus maximus, qui descriptus ex polis distantibus a polis mundi grad. 23½ numeratis in Coluro solstitionum, secat Æquatorem, secaturque vicissim ab ipso in duas æquales medietates: oblique tamen, ita ut Zodiacus sit ad Æquatorem inclinatus, unaque medietas vergat ad septentrionem, et polum arcticum; altera ad austrum et polum antarcticum; punctam vero medium utriusque medietatis recedat tantum ab Æquatore quantum poli Zodiaci a polis mundi, nempe grad. 23½. *Ζωδιακὸν* Arabes *Almantics* sen *Nitas* vocant, quod Balthæum sive *ζωστήρα* denotat. Ebraeis dicitur *לגלגל תרומה שמי* 'opus Phrygionarium,' hoc est, 'Fascia,' sen 'limbus textilis.' Arato est *μοῖρα*, et *ἡλλοιο κέλευθος*. Proclo, *λαξὸς κύκλος*. Lucano 'varii mutator Circulus anni.' Allis 'signifer,' *ἀγαλματοποιὸς, ζωγράφος*, 'sigillarius;' item *ζωδίου περιόλης*, et *τὸ δωδεκατημέριον*. Duodecim enim signa sive constella-

tiones continet, quorum nomina vulgato hoc disticho exprimuntur: 'Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Capri, Amphora, Pisces.'

Quas Græci πλειάδας, nos vergili-as vocamus] Videtur Auctor noster velle, quasi in reliqua Tantri imagine nullæ exstarent stellæ, præter Pleiades, sive vergilias vocatas. Quod omnino falsum. Pleiadum enim sidus in dorso Tantri situm, et vulgo septem stellis constare dicitur, quamquam sex tantummodo oculis conspicuæ. Unde Ovidius lib. iv. *Fastor.* 'Pleiades incipiunt humeros relevarè paternos, Quæ septem dici, sex tamen esse solent.' Græcis πλειάδες dictæ a πλεῖν, id est, 'navigare,' quia ab ortu eorum verne navigationis tempus ut plurimum incipere solet. In fabulis etiam finguntur Atlantis ex Pleione Nympha, aliis Hesperida fratre Atlantis Hespero progenera, filia; unde et a Patre quibusdam 'Atlantides,' a matre vero 'Hesperides' appellantur. Singulorum nomina hæc feruntur esse: Asterope, Alcyone, Celæno, Maia, Electra, Taygeta, Merope. Has inter Electra fingitur post Trojæ excidium noluisse amplius cum aliis choreas ducere, ideoque latitare ac vix apparere. Alii apud Hyginum dicunt eam quæ latet esse Meropen, quia Sisypho homini mortali nupsit, cum Diis immortalibus reliquæ nupsent; quod et habes apud Ovidium lib. iv. *Fastorum.* Cæterum in Pleiadum sidere post Telescopium inventum, et eo spectatæ non tantum sex septemve, verum plures quam quadraginta stellæ Galilæo visæ, ut ipse narrat in *Nuncio Siderio*; postea etiam per majora Telescopia plures quinquaginta aliis et mihi quoque apparere.

CAP. x. *Labeo Antistius*] De hoc veterum Jurisconsultorum Principe

vide quæ supra l. 12. notata sunt. Sæpius in hisce commentariis A. Gellius Labeonis meminit, sed nusquam tam egregio et merito suo elogio addito, uti hoc loco, ubi eum quidem juris civilis disciplinam principali studio exereuisse scribit, cæterarum vero bonarum artium non expertem fuisse, sed in eas penetravisse, Latinarumque vocum origines rationesque percussisse; eaque præcipue scientiæ ad enodandos plerosque juris laqueos usum fuisse; quod illi, qui vero Jurisconsulti et non forensis rabulæ nomine beari velint exemplo esse debet, ne humaniorum literarum studia negligant, sed eas cum cura et diligentia accurata pertractent; non minima enim verborum vim et significationem recte nosse, Jurisprudentiæ pars est. Nam, ut ait Plato in *Gorgia*, ὅς ἐν τὰ λόγια ἀδρῶ, εἰσέρημι καὶ τὰ πράγματα, 'qui rerum nomina norit, etiam ipsas res facile pernoctet:' non minus vere ac Socrates olim, teste Epicteto, τὴν τῶν ὀνομάτων ἐπισκεψάμενος, nominum contemplationem, eruditionis principium dixit. Et hinc etiam Justinianus Digestorum libris suo jussu compositis, Titulum de 'Verborum significatione' addendum curavit; quem qui et capita sub eo contenta exacte eolverit, eum haud exiguum jam in solida Juris scientia progressum fecisse, negandum non est.

§ 3 *Soror appellata est quod quasi sororum nascitur*] Non solum ingeniosa, sed et Juri Civili accommodatissima est hæc 'sororis' etymologia a Labeone excogitata; quam et Nomsius Marcellus ex eo præfert in 'Soror.' Sic in l. cxcv. in fin. D. de Verb. signif. 'mulier' dicitur 'sum familie et caput et finis.' Vossius ἀδελφικὴν jubere dicit, ut 'Soror' potius deducatur, a 'sero,' sive qua somnandi notationem habet, quia 'ex eodem semine ducta' est, ut Isidorus eam describit lib. ix. cap. 6. sive potius

qua significat 'necro,' ut soror idam
ut ac 'adnexa,' quomodo et Græcis
'patruelas,' 'consobrini' et 'amitini'
dicantur ἀρρητοὶ et ἀδελφιστῆς. Vide
eam in Etymolog.

Frater ... quasi fere alter] Ita et
Nominis ex Nigidio, sive potius, ut
quamplurima alia, ex Auctore no-
stre, descripsit. Potius tamen 'frat-
ter' est ab Æolico φράτῆρ pro φράτερ,
quod etymon una cum illo Nigidii,
apud Festam legere est; idque etiam
sequitur J. C. Scaliger de Causis
L. L. cap. 26. Vid. et Vossii Etymo-
log. L. L.

‘CAP. XI. *Necis quid serus vesper
vehat*] Proverbialis locutio, qua ad-
monemur, ne presentium rerum te-
more insolescamus, cum plane ne-
scii ac incerti simus, quemadmodum
‘diem clauso componet vesper Olym-
po.’ Hinc Livius Decad. v. lib. v.
‘In secundis rebus nihil quemquam
superbe ac violenter consulere deet,
nec presenti credere fortunæ, cum
quid vesper vehat, incertum sit.’
Tracta autem videtur ab agricolis,
quibus in more tempus vesperum
magna cura observare, ut ex eo ven-
torum, nubili vel serenitatis signa
colligant. Quo respexit Virgilius
lib. 1. Georgic. ‘Denique quid serus
vesper vehat, unde serenæ Ventus
agat nubes, quid cogitet humidus
Anater.’

A Gratianum numero, &c.] Hunc locum etiam Auctoris nostri simia Macrobius excerpit Saturn. lib. 1. cap. 7. Ubi Evangelas, 'Varronia,' inquit, 'librum vobis arbitror non ignotum ex Satyris Menippæis, qui inscribitur: NECIS QUID VESPER VENAT, in quo convivarum numerum hac lege definit, ut neque minor quam Gratianum sit, neque quam Musarum numerosior,' et subijcit: 'Hic video, exceptis rege convivii, tot vos esse quot Musæ sunt: quid ergo perfecto numero queritis adiciendos?' Vetus vero Evangelo respondens; 'Hoc'

inquit, 'nobis presentia vestra præstabit, ut et Musas impleamus et Gratias.' Duodecim itaque convivæ adesse vult. Capitolinus in 'Vero' scribit eum primum fuisse in cujus convivio duodecim accubnerint, cum vetus verbum esset: 'Septem convivium, novem vero, convivium.' Sed, ut notat ibi Casaubonus, Capitolinus facile voce 'primum' abstinisset, si ei in mentem venisset famosissima illa Octavii juvenis cœna δωδεκάθεος, in qua duodecim convivæ, duodecim Deorum nomine et specie; quam haud dubie Verus æmulari voluit. Dictum illud, cujus meminit Capitolinus, expressit etiam Ausonius in Ephemeride: 'Quinque advocavi; sex enim convivium Cum rege justum; si super, convivium.' Quia et Archestratus, Poëta Syracusanus, apud Athenæum Deipnosoph. lib. 1. convivæ esse aut tres, aut quatuor, aut non plures quinque vult, alias futurum conventum manipularium et raptu viventium. Ἔστωσαν δ' ἡ τρεῖς ἡ τέτταρες οἱ ξυνάπαιτες, Ἡ τῶν πάντε γε, μὴ πλείους. ἤδη γὰρ ἀνέημι Μισοφόρων ἀπαξίβλητον σκληρὴν στρατιάν.

Et Romæ, inquit, constat, sed et Athenis, nusquam aut cubat] Sic secuti ultimam viri docti editionem edendum curavimus, quamvis nullus fere sensus ex verbis hisce mutilis erui possit. Veteres omnes Editiones constanter habent, *Et Romæ quidem constat, sed et Athenis; nusquam autem plures cubant*. Quod quamvis sensum admittat, laud tamen usque quaque verum est; nisi Varronem respexisse dicamus ad id, quod ut plurimum fieri solebat, nempe ut triclinium sterneretur, tres scilicet lecti discubitorii, in quorum unoquoque tres convivæ ad mensam accumbebant, quanquam nonnunquam quaterni etiam in singulis lectis collocati, unde Horatius lib. 1. Sat. 4. 'Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos.' Quod

tamen sordidi hominis aliquo modo erat, et Cicero ut sordidissimum in Pisone notat, eum solitum quinos aut plures in uno lecto stipare, in acerbissima illa Oratione, quam contra illum habuit, hisce verbis: 'Græci stipati quini in lectis, sæpe plures, ipse solus.' Si enim convivarum numerus major erat, quam novem, tum tribus lectis adhuc unus, vel plures adhibendi, pro numero scilicet convivarum. Antiqui autem non solum tres lectos stratos, quibus ad mensam accumbabant, triclinium dixere, sed etiam *τρίκλιον οίκον*, locum scilicet ipsum, in quo tres lecti sternerentur, ita appellavere. Sic Cicero, Vitruvius, Quintilianus, Valerius Maximus, Suetonius, Phædrus, alii triclinium pro conclavi et cœnatione ipsa usurparunt; et fallitur Servius ad lib. 1. *Æneid.* cum errare dicit eos, qui triclinium dicunt ipsam basilicam vel cœnationem. Verum, ut ad Auctorem nostrum redeam, in margine Vossiani Codicis notatum, in Ms, quodam legi, *nuquam autem cubat*, omisso *τῶ* plures.

[§ 2 Si tempus lectum] Hoc est, quod tempore celebretur, et nec maturius ineatur, neque in longum et multam noctem protrahatur. Cave autem cum Turnebo Adversar. lib. vi. c. 16. hic intelligas convivia Tempestiva; hæc enim, ut bene Lipsius ad Tacitum lib. xiv. Annal. docuit, sic dicta, quod maturius et ante horam solitam inciperent; quæ vero in longum et in multam noctem protraherentur, ea intempestiva convivia appellata. Salmasius vero, ad Historiam Augustam, negat ulla unquam fuisse intempestiva convivia, aut ita dici potuisse; et ubicunque fit mentio intempestivorum, id fieri vitio librorum, et tempestiva reponi debere. Non enim minus moris fuisse, tempestiva convivia ut temporius iniri, sic et serius finiri; adeo quidem ut etiam in multam noctem protra-

herentur, et usque ad galli cantum. Contra Belengerus lib. 1. de Conviv. cap. 24. darum putat interpolare omnes veteres Auctores, qui intempestiva convivia commemorant; deinde non incommode dici potuisse intempestiva, quæ de nocte fierent; quemadmodum tempestiva, quæ de die, et ad noctem usque, non ultra, producerentur, quia non suo tempore fierent. Sic ut tempestiva convivia dici non poterint, quæ post decimam horam, aut undecimam inciperent, et totam noctem ad initium sequentis diei extraherentur. Tardius enim quam oportuit, non temporius inita erant. Denique si tempestivum est quod fit ante legitimum tempus, quod fit post tempus legitimum, intempestivum erit. Sane quæquam intempestiva convivia rarius occurrant apud veteres Auctores, qui tempestivorum meminerunt, abique tamen istorum loca in mendo cubare, facillius dici, quam probari, nedum demonstrari potest; præsertim cum non incommodam interpretationem admittant.

[Quia eloquentia in foro] Eo enim loco receptum facunde causas orare et eloquenter loqui. Unde Arnebius lib. 1. advers. gent. 'Pompa ista sermonis, et oratio missa per regulas, concionibus, litibus, foro, iustitiisque servetur, deturque.' Item Cyprianus Epist. 2. lib. 11. 'In iudicii contentione pro rostris opulenta facundia volubili ambitione jactetur.'

[Sermones igitur id temporis habendas, &c.] Eiusmodi sermones Plutarchus vocat λόγους συμποσιακούς, 'sermones convivales,' et ἐν κλίμῃ ζητήσεις, 'questiones inter vina.' Athenæus lib. 1. ἐπικυλικεύς λόγους. Pollux lib. vi. cap. 18. ζήτηματα κυλικία. Diones Laërtius in Arcesilao, ἐπικυλικίας ἐζητήσεις. Theodectes, μυθήματα, quasi sermones memoriam commendandos. Huc pertinent Plutarchi συμποσιακῶν, et Athenæi Δαπροσοφιστῶν

libri: item Apuleii Convivales questionones et ludicra, quorum Antiqui crebro meminerant; horum etiam exemplum habemus in Macrobio Saturnalibus.

[§ 3 *Dominum autem convivii*] Quem nimirum Latini Convivatorem appellant, utpote qui amicos aut hospites convivio excipit, Horatio dicitur Parochus et herus lib. II. Sat. 8. 'vertere pallor Tum parochi faciem nil sic metuentis, ut acres Potiores... Sub hoc herus, Hæc gravis, inquit, Capta est' murena. Græcis vocatur ὁ συνιστὰς συμπόσιον, 'qui exstruit convivium,' et ἐπιτάσιον, 'qui dat epulum,' item συμποσίου ἄρχων, συμποσιάρχης, ἐπιτάσιος, qui domo et mensa excipit. Martialis lib. XII. Epigr. 48. dicitur 'Cœnarum magister,' quanquam alias proprie 'magister convivii' dicatur, qui 'Arbiter bibendi,' item 'Rex convivii,' unde 'Magisteris et Regna vini.' Hic Magister sive Rex convivii, talorum jactu creatus, certas bibendi leges præscribebat, quas observare singulos oportebat, cum ad eos circumlata potio perveniret; item quantum quisque vini et quomodo temperatum sumere deberet. Vide Plutarch. Problem. 4. lib. I. Sympos.

[*In convivio legi non omnia debent*] Moris enim erat aliquid sive ex Poëta, sive Historico inter cœnandum legere, cujus exemplum habemus non unum in Auctore nostro, ut lib. II. cap. 22. et lib. III. cap. 19. item lib. XIX. cap. 7. Cornelius Nepos de Pomponio Attico in ejus Vita: 'Nemo in convivio ejus aliud acroama audivit, quam anaghosten; quod nos quidem jucundissimum arbitramur. Neque unquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est.' Sic Plinius Junior de Avunculo suo, lib. III. epist. 5. 'Mox quasi alio die studebat in cœnæ tempus: super hanc liber legebatur, adnotabatur, et quidem carsim.' Idem de semetipso

lib. IX. Epist. 36. 'Cœnandi mihi sic omni uxore, vel paucis, liber legitur.'

[Βιωφελῆ] Id est, 'Vitæ utilitatibus conducentia.'

[Bellaria] Festas: 'Bellarium et bellaria res bellas appellabant.' Ita enim legendum ex Scaligeri emendatione. Glossæ Philoxeni: 'Bellaria; τραγήματα.' Et Onomasticon Vetus: 'Bellaria, τραγῳδία.' Eadem ratione et Græci 'Bellaria,' quia 'bella' sunt, appellant ὄρνια. ὄρνις enim 'bellus' ac 'pulcher.' Plauto dicuntur 'res bellissimæ,' Apuleius Milesiar. lib. X. 'mellita edulia' vocat, et paullo post id genus inter 'Crustula, incunculos, hamos, lacertulos, et complura scitamenta mellita.' Unde et qui ejusmodi cupidias et edulia condita conficiebat 'Pistor Dulciarius' dictus. Glossæ Cyrilli: 'γλυκισπάρτης, Dulciarius.' Item 'Placentarius.' Eadem Glossæ: 'πλακουντάρως, Placentarius, Dulciarius.' Firmicus Astron. lib. VIII. 'Faciet pistoros dulciarios, conditores.' Senecæ Epistola 56. dicuntur 'Libarii, et erustularii.' Afranius apud Nonium in 'Lucuria' vocat 'Scriblitarium,' 'Pistori nubat, cur non Scriblitario, Ut mittat fratris filio lucunculos?' In Prologo Pænuli 'Scriblitæ' dicuntur. Glossæ Philoxeni: 'Scriblita, Ἐγγυτων, Πλακοῖς.'

[*Quæ mellita non sunt*] Varro itaque Bellaria ista melle condita, et dulciaria, ut stomacho noxia et concoctionem impediencia, non probat; et dicit bellaria ista maxime mellita, hoc est salubria, esse, quæ mellita non sunt, ut sunt poma sive mala, nuces, amygdalæ, pistaciæ, et id genus alia, quæ natura parente, non arte producta, aut condita.

[Πέμμασι] Placentis.

[Cum τράγῃ] Cum concoctione.

[§ 4 *Omne menses secunda genus*] Secunda mensa et 'mensa pomorum' dicta, quia veteribus ex pomis, quæ voce omnia τὰ τῆς δένδρας comprehen-

debant. Unde Horatio Satyr. 8. lib. 1. 'ab ovo Usque ad mala : ' ab initio cœnæ usque ad finem. Antiquus Scholiastes Horatii a Torrentio ad lib. 1v. Od. 5. adductus : ' Antiquorum consuetudo fuit, ut, sublata prima mensa, poneretur secunda; atque in ea positis pomis, infusoque vino, Dis libaretur.' His consona scribit Servius in illud lib. 1. Æneid. 'Postquam prima quies epulis, mensæque remotæ.' Nam 'Romanorum,' inquit, 'exsequitur morem, quorum dæ erant mensæ, una epularum, altera pomorum.' Ælius Lampridius de Alexandro Severo : 'Pomis vehementer indulsit, ita ut secunda mensa illi sæpius poneretur; unde etiam jocus extitit, Non secundam mensam Alexandrum habere, sed secundum.' Pomorum nomine et cætera comprehensa, ostendit illud Martialis lib. 11. epigr. 74. 'Mensæ munera si voles secundæ, Marcentes tibi porrigentur uvæ, Et nomen pyra quæ ferunt Syrorum.' Et Horatii lib. 11. Sat. 2. 'Tum pensilis uvâ secundas Ornabat mensas, et nux cum duplice ficu.'

Quæ πέμματα Græci aut τραγμήματα dicunt] Aliud tamen, ut observat Balmasius ad Solinum, proprie πέμμα, aliud τραγμήμα. Pemma compositum quid et coctum, unde et nomen. Τράγμημα simplex, et sic siccatum, ut uvæ passæ, caricæ, palmulæ, et similia. Hierophilus etiam coptas sive placentas τραγμήδων appellatione complectitur, et sic etiam πέμμα esset; sane Galli inde Tragea sua Des Dragées nominarunt. Απαργαία scribitur apud medicos Græco-barbaros, et compositio est pluribus rebus constans. Hierophilus, in libro πῶς ὀφέλει διατῆσθαι ἄνθρωπος ἐν ἁδονῇ μὴν, sub nomine τραγμήδων tantum comprehendit amygdalas, pistacia, nuces minutas, palmulas, sive dactylos siccos, et quæ ex his conficiebantur, coptas, sive placentas, ut modo diximus. Ita quoque Alexander Trallianus lib. vii.

apud Mycosopium, 'Αντίθετος δὲ τραγμήδων compositur ex uvis passis, nucleis pineis, semine cucumeria, myrtis, semine apii, et palmulis. Et inde τραγμήματα vocata quæ post cœnam data partim siti redintegrandæ, partim ad oris suavitatem faciendam, sed sicca fere et dulcia.

CAP. XII. Tribuni plebis] Horum origo a seditione. Cum enim plebs in nova libertate varie premi a Patribus videretur, anno U. C. CCLX. secessit in montem sacrum, nec reduci in urbem potuit, nisi ut proprium hunc Magistratum haberet, Juris sui vindicem et custodem. Creati autem initio duo; mox tres adjecti, denique ann. U. C. CCCXVII. iterum quinque additi, decemque in universum facti, bini scilicet ex singulis classibus, atque ita cautum est, ut postea crearentur. Quia autem per plebem et pro plebe creati, hoc quæque manet, ut tantum ex plebe, nisi quod semel patritios duos cooptatos legere sit apud Livium lib. 111. imo fere ex infima plebe, usque dum lata lex, ut crearentur tantum e Senatu, id est, ut nemo fieret Tribunus plebis, nisi qui antea Senator fuisset; Senator tamen plebeius. Quod an a Sylla, an vero ab alio factum sit, constare negat Appianus lib. 1. bellor. civil.

§ 2 Gelianum ad eum misissent] Fuit hic Gellianus haud dubie viator Tribunitius, sic dictus ab incerto quodam Gellio, more Romano, quo servi publici a nobilissimis civium denominabantur.

Jus eos non habere, &c.] Siquidem, ut Paulus l. ult. D. de jurid. auctor est, supra jurisdictionem suam jus dicere volenti impune non paretur. Tribunos autem jus vocandi non habuisse, firmari etiam potest auctoritate Lælii Felicis vetustissimi scriptoris, qui lib. 1. ad Quint. Mutium scribit : 'Tribuni neque advocant patritios, neque ad eos referre ulla de

ré possunt.

Prensumen habent] Hoc adeo verum est, ut et Consules a Tribunis in vincula duci potuerint. Sic Dio lib. xxxvii. testatur, Metellum Consulem a L. Flavio Tribuno in carcerem ductum esse. Item Livius lib. ix. Censorem Appium a Publ. Sempronio Tribuno prehendi et in vincula duci iussum esse.

§ 3 *In magistratu habent alii vocati-
onem*] Magistratus alii Majores, alii Minores; idque sensu duplici. Aut enim Majores Minoreave Magistratus dicuntur, qui auspicia majora minoreave habent, de quibus Auctor nos-
ter infra h. l. cap. 14. aut quorum potestas Imperiamve majus minusve. Sic Majores erant, qui lictorem viatoremque habebant; lique omnes erant præter *Ædiles* et *Quæstores*. Minores, qui nec lictorem nec viatorem habebant.

Viatorem] Festus: 'Viatores appellabantur, qui magistratibus apparent, eo quia initio omnium tribunum, cum agri in propinquo erant urbis, atque assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorum erat in via quam urbe: quod ex agris plerumque homines vocabantur a magistratibus, et frequens eorum erat ab agris ad urbem via.' Quibus consentit Columella in Præfat. lib. i. 'Illis temporibus procæres civitatum in agris morabantur, et cum consilium publicum desiderabatur, a villis arcessebantur ad Senatum. Ex quo qui eos vocabant Viatores nominati sunt.' Brevius Cicero in Catone Majore: 'A villa in Senatum arcessebantur Curius et cæteri senes; ex quo qui eos arcessebant, Viatores nominati sint.'

Neque lictorem] De lictoribus vide supra lib. xii. cap. 3.

§ 4 *Sed intercessionibus faciendis*] Officium quippe Tribunorum erat commoda plebis adversus Patricios tueri et injuriam omnem intercessione sua prohibere. Hæc autem peragi

solita uno et solemnî verbô Verô. Livius lib. iv. 'Faxo,' inquit, 'ne juvet vox ista, Verô; qua nunc concinente collegas nostros tam læti auditis.' Ejus vero intercessionis tanta vis, ut privati Magistratusque omnes parerent; qui non fecisset, vel per viatorem Tribuniciû in carcerem abriperetur, vel die dicta apud populum accusaretur, ut violator sacrosanctæ potestatis. Tales enim habebantur. Quæ de re leges veteres exstant apud Dionysium Halicarnæas. lib. vi. in fine, et lib. vii. circa medium. Item Cicero Orat. pro Sextio hoc amplius notat, eam fuisse sanctitatem Tribunatus, ut non modo contra vim et ferrum, sed etiam contra verba et interfectionem legibus sacris sint armati. Intercessio autem Tribunorum valida etiam erat inter ipsos Tribunos, adeo ut uno ex collegis vetante, cæterorum irritæ essent actiones.

Jus abstinendi] Sic Mas. Vulgati: *Jus ad se vocandi*. Quod huic loco non quadrat. Tribunos enim integrum diem Roma abesse non licuisse, refert etiam Auctor noster supra lib. iii. c. 2. Imo, ut Dio ait lib. xxxvii. Tribuni nec ullam horam abesse ab urbe legitime poterant. Vel, ut magis arcte Appianus lib. ii. Civil. mœnia egredi iis non licuit; quippe quorum januæ nocte dieque patere deberent, ut parati semper essent ad desideria et querelas miserorum excipiendas, ut refert Plutarchus in Problematis. Hinc Livius lib. ix. scribit: 'Imperium penes Consules, penes Tribunos auxilium esse.'

CAP. XIII. *In plerisque Roma stationibus*] Stationes simpliciter omnia sunt loca, ubi homines frequenter consistere audiendi aut confabulandi gratia solent, quales porticus, forum, officina. Plinius lib. i. Epist. ad Senecam: 'Plerique in stationibus sedent, tempusque audiendo fabulas terunt.' Sic stationes hic sunt loca ubi

Advocati de Jure consulentibus respondere convenire solebant. Vetus Scholiastes Juvenalis ad illud Sat. vii, 'Figantur virides, scalarum gloria, palmæ,' notat: 'Scalæ, armariola Advocatorum, vel, ut quidam, casæ et stationes.'

[*An quæstor P. R.*] Varro lib. iv. de L. L. 'Quæstores a quærendo, qui conquirerent publicas pecunias et maleficia.' Ex his apparet Quæstorum duo fuisse genera; alii, qui pecuniæ publicæ, alii, qui rebus capitalibus præerant; quorum hi antiquissimi in urbe, et sub ipsis regibus instituti, etiam 'quæstores parricidii' dicti. Festus: 'quæstores dicebantur, quod quærerent de rebus capitalibus, unde qui talia quærent, quæstores parricidii appellantur.' Isti demum libera republica creati anno U. C. cclxix. ut ex Dionysio lib. viii. et Livio lib. iii. videre est. Hi 'quæstores urbani,' et quæstores ærarii dicti, quia præerant ærario, quod in æde Saturni erat. Horum officium erat, Ærarium curare, ejusque pecunias expensas et acceptas in tabulas referre; tributa exigere; prædam ex hostibus captam vendere; signa militaria quæ erant ex auro vel argento, in ærario adservare, et Consulibus in bella iturus mittere; Imperatores triumphaturos jurejurando adstringere, recte Senatui de numero hostium occisorum et amissorum civium esse perscriptum; præterea legatos exterarum gentium, qui Romam venerant, excipere, deducere, iis hospitium curare, eorum, cum ægrotarent, curam gerere; mortuosque publico sumptu sepelire. Denique decreto Augusti Senatusconsulta iis asservanda tradita, quod ante munus erat Ædilium et Tribunorum. Erat et 'quæstor provincialis' sic dictus, quia una cum proconsule vel prætore in provincia exhibit; cujus munus erat stipendium a vectigalibus populi, captivam pecuniam ab Im-

peratoribus accipere; viaticum quoque et stipendium legatis, cohorti prætorii, et exercitui suppeditare; item a publicanis ex re frumentaria, portoriis, aliisque exigere vectigalia, Romamque in ærarium referre.

§ 2 *Ædilis curulis*] Quo nomine distinguebantur ab Ædilibus plebis, quoniam hi tantum in subseclis sedebant, isti vero sella Caruæ honoris cause utebantur. Unde et 'Ædilitas major' dicitur; estque Polybio 'illusterrimus juventutis principatus.' Ciceroni, 'ad honoris amplioris gradum primus ascensus.' Ornamenta ejus M. Tullius septimo accusationum libro hujusmodi refert fuisse, antiquior in Senatu dicendi locus, toga prætexta, sella curulis, ius imaginis ad memoriam posteritatemque prodendam.

[*Supra autem in eodem libro, &c.*] Varonis locus, quem hic indicat Agellius, ab ipso etiam nobis servatus est, et exstat capite præcedenti.

CAP. XIV. *Pomerium*] Pomerium est locus tam intra quam extra urbis murum, quem Antiqui in condendis urbibus augurato consecrabant, neque in eo ullum fieri ædificium patiebantur. De eo sic Livius lib. i. ubi de Serv. Tullio: 'Accingere,' inquit, 'fossis, et muro circumdat urbem. Item pomerium profert. Pomerium verbi vim solum intuentes, post merum interpretantur esse. Est autem magis circa mœnium locus, quem in condendis urbibus quondam Etrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant, ut neque interiore parte ædificia mœnibus continuarentur, quæ nunc vulgo etiam conjungunt, et extrinsecus pari aliquid ab humano cultu pateret soli. Hec spatium quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murus post id, Pomerium Romani appellabant. Et in urbis incremento semper quantum mœnia processura erant, tantum termini illi

consecrati preferbantur.' De ritu condecorum Urbium vide Varro- nem lib. iv. de L. L. ubi et addit, 'Principiam, quod erat post murum, Pomeriam dictum, ejusque ambitu auspicia urbana finiuntur.' Intra quos igitur fines in urbe auguria captabantur; eos ab auguribus effari determinarique moris erat, nec nisi de eorum consilio eos poni mutarique licebat, idque spatium omne, quod ab auguribus per circuitum urbis designatum erat ad urbana auspicia captanda, pomerium dicebatur.

Intra agrum effatum. Servius ad lib. vi. Eneid. vs. 197. sic notat: 'Effata sunt augurum preces. Unde ager post pomeria, ubi captabantur auguria, dicebatur effatus.' Et Varro lib. v. de L. L. 'Effata dicuntur, quod augures finem auspiciorum caelestium extra urbem agris sunt effati.' Ager itaque effatus erat qui statim post pomerium situs, et intra quem auspicia determinabantur. 'Effari' enim 'effata' verba Augurali fuere. 'Hinc,' ut Varro ibidem addit, 'effari templa dicuntur ab Auguribus;' unde Cicero de legib. lib. ii. 'Urbemque ad agros et templa liberata et effata habente.' Et lib. xiii. Epist. ad Atticum: 'Orat Lepidus ut veniam (opinor Augures nihil habere) ad templum effandum.' Sic Livius lib. x. 'Sed fanum tantum, id est, locus templo effatus, sacratus fuerat.' Festus dicit 'templum esse locum ita effatum, aut ita septum, ut una parte pateat, angulosque habeat adfixos ad terram.' Vide enim in 'Minora templa,' et ibi a Scaligero notata.

Palatini montis. Hic mons alias Palatium dictus fuit, cujus nominis causae variae ab auctoribus referuntur. Vid. Varro lib. iv. de L. L. Festus in verbo 'Palatium,' Solinus. Vix alius locus scriptis ita celebratus fuit, atque hic mons. Primum enim a Romulo, deinde a Tullo Hostilio est habitatus; fuitque in hoc monte se-

des imperii Romani, domusque Augustana. Ab Augusto enim omnes Romani Imperatores in Palatio habitaverant. Et quia Imperii sedes in eo constituta fuit, cujusvis Principis aula aut splendidi hominis domus, Palatium dicitur.

Terminabatur. Romulus itaque, cum Urbem conderet, solum Palatium pomerio inclauit. Sic enim ille apud Livium: 'Jupiter,' inquit, 'tuis jussus avibus hic in Palatino prima Urbis fundamenta jeci.' Tacitus lib. xii. de terminis moenium loquens, 'per ima montis Palatini,' ait. Idemque est. apud Valer. Max. 'Urbem condere sub monte Palatino.' Sic Messala: 'Palatino in monte auspicato parva moenia ponunt.'

Prolatum est. Tacitus lib. xii. Annal. 'Mox pro fortuna imperium auctum est.' Quando autem et a quibus regibus id factum, docent Antiquitatum Romanarum scriptores, ceteros inter egregie Onuphrius Panvinius Reipubl. Roman. Commentar. lib. i. et Donatus in Roma Vet. et lib. i. c. 6.

Agro de hostibus capto auxerat. Tacitus Annal. lib. xii. de Claudio: 'Et pomerium urbis auxit Caesar more prisco; quo iis, qui protulere imperium, etiam terminos urbis propagare datur.' Vopiscus in Aureliano: 'His actis cum videret posse fieri, ut aliquid tale iterum, quale sub Galieno evenerat, proveniret; nec tamen pomerio addidit. Pomerio autem nemini Principum licet addere nisi ei, qui agri Barbarici aliqua parte Romanam rempublicam auxerit.' Sic enim hic locus cum Salmasio legendus.

§ 2 *Ex septem Urbis montibus*. Horum nomina: Palatinus, Capitolinus, Quirinalis, Coelius, Esquilinus, Viminalis, Aventinus.

Aventinus solum. Ancus Marcius tamen, cum ab ea parte urbem non satis munitam animadverteret, montem Aventinum muris fossaque com-

minivit, atque ædificiis occupavit, ut testantur Livius, Dionysius, Plinius, Strabo, alii.

Ser. Tullius] Livius lib. i. gesta ejus describens: 'Ad eam,' inquit, 'multitudinem urbs quoque amplificanda visa est. Addidit igitur Servius duos colles, Quirinalem Viminalemque: iade deinceps anget Esquilias, ibique ipse, ut loco dignitas fieret, habitat; aggere, fossis, et muro circumdat urbem; ita pomerium profert.' Dionysius autem lib. iv. et Strabo lib. v. duos tantum colles a rege Ser. Tullio additos scribunt, Viminalem nempe et Esquilias. Sed Sextus Aurel. Victor de Vir. Illustr. et Eutropius Livii sententiam sequuntur, qui tres colles ab eo additos scribunt, Quirinalem, Viminalem, et Esquilias; adduntque aggeres fossasque fecisse.

Sylla] A L. Sylla quoque pomerium prolatum Auctor est Tacitus Annal. lib. xii. 'Nec tamen Duce Romani quanquam magnis nationibus subactis jus proferendi pomerii usurparunt, nisi L. Sylla et D. Augustus.' Verius autem Sylla titulum proferendi pomerii quæsiuit, quam habuit; ille enim Popul. Romani territorium non auxit, sed ab hostibus antea occupatum recuperavit. Qua autem parte Sylla muros produxerit, pomerique terminos ampliavit, incertum. Onuphrius putat Syllam eam urbem partem, quæ est versus hortos Salustianos, portasque Collinam et Viminalem ampliavisse. Donatus etiam probabile existimat Syllam ad portam Collinam produxisse pomerium; quanquam nullum hujus rei sit vestigium apud Auctores veteres.

D. Julius] De Julio Cæsare etiam i.e. Dion Cassius lib. XLIII. ταῦτά τε ἐποίησε, καὶ νόμους εἰσέφερε, τὸ, τε περικύριον ἐπὶ πλείων ἐπέβηκε. 'Hæc fecit, ac leges præterea tulit, pomeriumque auxit.' Quod et deinde repetit in Oratione, quam in Cæsaris funeri habuit Anto-

ninus: 'Ὁ καὶ τὸ περικύριον αὐτῷ (τῷ πόλει) ἐπεβέβηκε, ἐκ τοῦ βαλεντικῆς καταστροφῆς, &c. Meminit et Cicero lib. XIII. ad Attic. epist. 20. 'De urbe augenda quid ait promulgatum non intellexi: id sane scire velim.' Et Epistol. 22. 'Casus sermo a Capitone de urbe augenda:' et paullo post: 'ita lex perferretur, vult enim Cæsar.' Dionysius Cæsarem uti et Syllam omittit; Tacitus quidem Syllam, Augusti, et Claudii, Cæsaris vero nullam facit mentionem in verbis ex Annal. lib. xii. paullo ante adductis. Silet quoque de eo Suetonius, ex quo etiam Cæsarem non tam urbem auxisse, quam augere voluisse, haurire licet: 'Nam,' inquit, 'de ornanda instruendaque urbe plura ac majora indies destinabat. Talia agentem atque meditantem mors prævenit.'

§ 3 *Romus urbis condendi gratia*] Seneca de Brevitate vite cap. 4. 'Hoc,' inquit, 'scire magis prædest, quam Aventium montem extra pomerium esse, propter alteram ex duabus causis; aut quod plebes eo secessisset, aut quod Remo auspicante illo loco aves non addixissent.'

Avis obsecans] Mali scilicet omnis. Festus in 'Oscum': 'Apud antiquos fere omnes obscæna dicta sunt, quæ mali ominis habebantur, ut illa Virgilii testimonio sint, ut superiorum auctorum referre non sit necesse, cum ait Harpyas, 'obscænas volacres:' et 'obscænamque famem.'

D. Claudio receptum] Ex hoc loco explicandus Tacitus Annal. lib. xii. ubi de Claudio, quod pomerium protulerit, scribens, tandem concludit: 'Et quos Claudius terminos posuerit facile cognita et publicis actis præscriptum.' Terminos enim intelligit, quos hic Gellius indicat, Aventinum nempe montem intra pomerii fines receptum. Quod nisi ex hoc loco constaret, non tam facile nobis cognoscere liceret. De Claudio au-

tem vetus item inscriptio apud Gruterum testatur :

TI. CLAUDIUS.

DRUSI. F. CAISAR.

AUG. GERMANICUS.

PONT. MAX. TRIB. POT.

VIII. IMP. XVI. COSS. IIII.

CENSOR. P. F.

AUCTIS. POPULI. ROMANI.

FINIBUS. POMERIUM.

AMPLIAVIT. TERMINAVITQ.

Amplavit vero post Britanniam Romano imperio adjectam.

[CAP. XV. *Dissentientia*] Haud utique disserit Messala, aliud esse 'ad populum loqui,' aliud 'cum populo agere,' neque scribit Gellius Messalam de hoc disserere, sed id ex verbis ejus manifestum esse. *H. Steph.*

[*In edicto Consulium*] Consules enim Comititia habituri edicta proponebant; quibus dies Comititia habendis denuntiabatur. Unde Livius lib. xxvi. 'Diem Comititia Consules edixerunt.' Et lib. xxvii. 'Ipse Comititia in quem diem primam potuit edixit.' Item lib. xxxvii. 'M. Fulvius Prætor literas mittit ad Consulem, Senatui placere Romam reverti, et ex itinere præmittere Edictum, quo Comititia creandis Consulibus ediceret. Paruit his literis Consul et præmisso Edicto Romam venit.'

[*De celo servasse*] Non licuisse per leges Comititia de celo servare, et si qui servasset, non Comititia habitis, sed priusquam haberentur, nuntiare debuisse scribit Cicero Philip. ii. 'Quisquamne divinare potest quid viti in auspiciis futurum sit, nisi qui de celo servare constituit? quod neque licet Comititia per leges, et si qui servavit, non habitis Comititia, sed priusquam haberentur, debet nuntiare.'

[§ 2 *Retinere*] Retinere sive obtinere auspicia dicuntur, quibus auspicio magistratus addicuntur; turbare, quorum causa repetenda auspicia sunt; vitare, quibus abdicant aves magistratus. Sensus vero totius hu-

jus loci est, quod una conspicio, una cortumione (sunt verba augurum propria, ut ex Varrone lib. vi. de L. L. notum) de Prætoribus et Consulibus haberi auspicia majora potuerint, non utique de censoribus et Consulibus simul, non de Prætoribus et censoribus simul.

[*Collega Consulis*] Prætores collegas Consulium nuncupatos, atque ita rogatos, testis etiam est Cicero lib. ix. Epist. ad Attic. 'Prætores autem,' inquit, 'ita rogentur, ut collegæ Consulium sint, quorum majas est imperium.' Hinc Livius lib. vii. 'Prætores quidem etiam jura reddentem, et collegam Consulibus atque iisdem auspiciis creatum.' Itaque hoc jus collegæ non pertinuit ad æqualitatem imperii, sed ad jus auspicii, quia Prætor eodem creatus auspicio.

[*C. Tuditanus*] Hujus et meminit supra lib. vi. cap. 4. ubi vide notata. Quæcumque Veteres ex Commentariis Tuditani laudant, ea fere universa ad res gestas pertinent. Ejus elogium habes apud Ciceronem in Bruto: 'Caiusque Tuditanus, cum omni vita, atque victu exultans, tum ejus elegans est habitum etiam orationis genus.'

[§ 3 *Censores æque non eodem, &c.*] Eisdem igitur majoribus auspiciis cum Consulibus aut Prætoribus rogari censores nequeunt, sed diversa opus habent conspicio et diversa cortumione.

[*Tributis comitiis*] Comititia tributa sunt, cum ex regionibus et locis suffragium feratur; curiata, cum ex generibus omnium; centuriata, cum ex censu et ætate. Vide Auctorem nostrum lib. xv. cap. 26.

[*Magis rata sunt*] Fiebant enim majori templo et solennitate, atque inde magis rata censebantur.

[§ 4 *Et Comitiatum et consensionem avocare*] Comitiatum avocare, est impedire ne comitia habeantur. Avocare

vero concionem est concionem a magistratu, qui eum advocavit, abducere. Quid autem sit concio, docet Festus: 'Concio significat conventum, non tamen allum, quam enim, qui a magistratu, vel a sacerdote publico per præconem convocatur.'

§ 5 *Concionem autem habere*] Quamvis concionem habere etiam significet verba habere ad populum, tamen Gellium errasse puto in verbis Messalæ explicandis, et potius concionem habere cum Festo explicarem, conventum habere; idque manifeste Messalæ verba indicant, 'nec alius alii avocare posset, si concionem habere vellet': hoc est, conventum, sive concilium. Dixit enim e minoribus magistratibus qui primus ad comitatum vocat, eum recte agere; bifariam vero, hoc est, et in Comitibus et in concilio sive concione simul agi cum populo a minore magistratu non posse; cum populo enim agitur, cum populus ad concilium, (hoc est, conventum aut concionem,) aut Comitibus vocatur, ut modo ex Festo diximus. Nihil itaque aliud in verbis Messalæ est, cum populo agere, quam concionem habere. Et libenter A. Gellium rogarem, cum Messala dicat multos magistratus simul concionem habere posse, an id significet, multos simul verba facere posse ad populum.

CAP. XVI. *Humanitatem*] Hæc Nonius suo more etiam a Gellio mutuatus est: 'Humanitatem non solum, ut nunc consuetudine persuasum est de benivolentia, dexteritate et in quosque comitate Veteres dicendam putavere, quam Græci φιλανθρωπία vocant: 'sed honestorum studiorum et artium appetitum, quod nulli animantium generi absque hominibus concessa sit.'

§ 2 *M. Tullium*] Sic inter alia Orat. pro Archia: 'Quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet.' et lib. v. de Finibus: 'Sed animi cultus

illi erat quasi quidam humanitatis cibus.'

CAP. XVII. *Inter os atque offam*] Proverbium hoc Latini a cibis sumendis sumpere, quemadmodum Græci illud infra a potu. Olim enim Romani victitabant offas, sive pulte, ut notum ex Plinio Histor. Natural. lib. XVIII. cap. 8. Valer. Maximo lib. II. cap. 5. Offa enim et pultem significat et quicquid in modum pulsus reductum. Virgil. lib. VI. *Æneid*. 'Melle soporant et medicatam frugibus offam.' Itaque 'inter os et offam' perinde est ac si dicas, inter os et cibum.

Erucius Clarus] Cassiodorus hunc ad A. U. C. DCCCLXX. inter Coss. ordinarios refert, quamquam suffectum tantum fuisse argumento est, ut bene observat Onuphrius Comment. in lib. II. Fastor. I. quod a Fastis Græcis et libro Cuspiniani omittatur. Erucii Clari viri consularis mentio quoque est apud Plinium in Epistolis, Dionem in Trojano, *Æl. Spartianum* in Hadriano. Secundi ejus Consulatus meminit Vetus Inscriptio ab Onuphrio ad A. U. C. DCCXXCVII. adducta:

MISSUS. AB. IMP. HADRIANO. AUG.

SERVIANO. III. ET. VIBIO. VERO.

COS. BRAVA. M. ERUCIO. CLARO. II.

COS. IN. FR. P. XX. IN. AGRO. P. XX. Παροιμίαι] Id est, 'proverbio tritus.'

Πολλὰ μεταδὲ πάλαι, &c.] Stephanus emendat, τέλει. quod rectum est, et ita verum jam omnium fere in ore est: 'Multa cadunt inter calicem supremaque labra.' Proverbinus etiam hoc expressit Lycophron in Cassandra: 'Ἐγὼ δ' οὐ τλήμων σὺν κακῷ μῦθον ἔπος, ὧς πολλὰ χεῖλες καὶ δεπαστραῖς ποτὶν Μῆσφ κωλύει μοῖρα παμπότρω βροτῶν. Id est, 'Cognovit vero miser cum damno dicens, Multa inter labrum et poculentas potiones Gubernatricem volvere Parcam mortaliū.' De origine hujus Proverbii

ex Aristotele disserit Dydimus ad Odyss. xxii. Vid. et Apollonii Scholiastes ad vs. 188. lib. i. Argon. et Erasmus in Adagiis.

CAP. XVIII. Σοφοί, &c.] Id est, 'Sapientes sunt tyranni Sapientum consortio.' Sententia hæc, quasi minus commode dicta, taxatur a Themistio Oration. xvi. quæ et φιλάδελφος inscribitur, hisce verbis : Εὐριπίδης μὲν, ἰσχύει, ἢ ὅστις δὴ ποτὶ ἐστὶν ὁ ποιήσας, Σοφοί τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, οὐκ ἔρ, οἶμαι, τυκνῆς διανοίας. οὐ γὰρ ἂν ποτε εἶπον ὑπέλαβε τυραννίδι φιλοσοφίαν, ἀλλὰ τὰ ἄλλοτριώτατα δημοσίῃ ἀρετῇ ἐπέρχων καὶ μοχθηρίαν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ μελεγχολῶντες ἀποκλείουσι τοὺς θεραπεύοντας, οὕτω σοφίαν τυραννὶς οὐ προσίεται : hoc est, 'Euripides, sive quisquis is fuerit poeta, qui illud protulit, Sapientum tyranni sapientum consortio, haud sagaci satis mente mihi videtur exstitisse; alioqui nunquam fuisset opinatus, posse esse philosophiam tyrannidī gratam, aut consociari potuisse, quæ sunt a se invicem alienissima, improbitatem et virtutem. Sicut enim melancholia laborantes abigunt medentes, ita sapientiam tyrannis nequiquam admittit.' Verum ad hujus dicti Auctorem excusandum sufficit, quod τοῦ τυράννου appellatio, licet in partem sequiorem jam sumatur, temporibus illis satis honesta haberetur, atque ipsis regibus et principibus quibusvis attribueretur. Enstathius ad Iliad. α. 'Ὁ τύραννος, τὸ βασιλικόν ποτε ὄνομα, βλασφημεῖται νῦν. Et ad Odyss. σ. 'Ἡ τύραννος λέξις ἐπ' ἀγαθῷ ἐλέγγο. τοῖς γὰρ ἐνέμοις βασιλεῦσι ἦν καὶ αὐτῇ. Sic et Auctor Etymologici magni : Τύραννον οἱ ἄρχαῖοι καὶ ἐπὶ βασιλέως ἔτασαν. ἔσθ' οὗτε καὶ τὸν τύραννον, βασιλέα ἔλεγον. Itaque τύραννος in hoc versu est Rex legitimus, non Tyrannus, ut vulgo accipitur : atque sic sensus ejus verissimus est. Ad hanc mentem Seneca Epistol. cxxviii. 'Qui in Solem venit, licet non in hoc venerit, colorabitur.

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

Qui in unguentaria taberna resederunt, et paullo diutius commorati sunt, odorem secum loci trahunt : et qui apud philosophum fuerunt, traxerint aliquid necesse est, quod prodesset etiam negligentibus.'

Plato in Theæteto] Labitur hic Gellius. Non enim in Theæteto Plato, verum in Theage, et lib. viii. de Repub. hunc senarium adducit, et Euripidi tribuit ; quem et sequitur Joan. Stobæus Collect. Tom. 2. tit. 48. Reprehendit vero Platonem Aristides Rhetor in Apologia pro quatuorviris, ubi Sophoclis esse ait.

Αἶας ὁ Λοκρὸς] Id est, 'Ajax Locrensis.' Perit hæc Sophoclis Tragædia, alia enim fuit ab ea quæ hodie existat, et 'Ajax Lorarius,' sive Αἶας Μαστιγοφόρος inscribitur. Auctor hypotheseos Græcæ Ajacis Lorarii : ἐν οἷς ἐστὶ καὶ κρύβς τις ἕξοχος, ἐν ᾧ ποτὶ εἶναι Ὀδυσσεύα, ἐν δὴ σὰς ἐμαστὶ γωσεν. ἴδεν καὶ τῇ ἐπιγραφῇ πρόσκειται Μαστιγοφόρος· ἢ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ Λοκροῦ Αἰαντος : id est, 'In quibus eximia quædam magnitudine aries est, quem Ulyssem esse auspicans ligatum flagellat ; unde titulus huic Tragædiæ inditus est Ajax Lorarius, aut ad differentiam Ajacis Locri.'

Prior autem natus fuit Sophocles quam Euripides] Floruere tamen eodem tempore, nempe Olympiade lxxvii. ut est apud Eusebium in Chronicis. Et Olympiad. lxxxvii. an. 1. Euripides Phœnissis editis cum Euphorione certavit et Sophocle, ut Anonymus Olympiadum scriptor testatur. Idem ait eos obiisse Olympiad. xcii. anno iii. Eusebius vero in Chronico obitum eorum refert ad Olympiad. ejusdem an. 1. Chronicon Alexandrinum ad Olymp. xciii. an. 3. Alii volunt Sophoclem superstitem Euripidi fuisse, ut Apuleius ; et Suidas eum demum sexennium post Euripidem obiisse scribit.

§ 2 Γέρων γέροντα, &c.] Id est, 'Senex senem ut puerum ducam te ego.'

4 T

[Cui titulus *φυλέρδης*] Vet. Edit. *φυλοκτήρις*. Casaubonus ad Athenæum lib. viii. Græcum negat esse *φυλέρδης*; et potius dicendum *φυλότιδες*, aut *πυλότιδες*; sed neutrum admittit, et verum esse censet *φθιωτίδες*. Videtur enim sibi in Græcorum commentariis reperisse alicubi Sophoclis *Phthiotas*, aut *Phthiotidas*. Quid si legatur hoc loco *Αιχμωωτίδες*, 'Captivæ?' cujus fabulæ passim mentio apud Veteres, ut Hesychium, Etymologici Auctorem, Stephanum de Urbibus, et Aristophanis Scholiasten ad Ranas.

[In *Bacchis Euripidi*] Est vs. 193.

'*Εν τῷ πυρόφορῳ Προμήθει*] Id est, 'In ignifero Prometheo.'

[*Εὐὼ*] Ino. Fabulam autem hoc nomine Euripidem scripsisse liquet etiam ex Hygino, apud quem lib. Fabul. capitis 4. lemma est, 'Ino Euripidis.' Cujus argumentum haud dubie isto capite traditur.

[*Σιγῶν θ' ὅπου, &c.*] Id est, 'Silens ubi opus est, et opportuna loquens.'

[*Σιγῶν θ' ὅπου, &c.*] Steph. legit, *Σιγῶν θ' ὅπου δεῖ καὶ λέγειν τὸ ἀσφαλές*. Id est, 'Silere ubi opus est, et tuto loqui.'

[*Æschylus non brevi antiquior*] Claruit Æschylus, ut ait Eusebius in Chronicis, Olympiad. lxxi. an. i. Quod et confirmat Auctor noster infra lib. xvii. cap. 21. ubi dicit eum

celebrem fuisse circa Marathoniam pugnae tempora; qua in pugna ipse etiam fortiter pugnavit; quemadmodum habet Suidas. Ante Euripidem itaque, qui claruit demum Olympiad. lxxvii. plus minus xxviii. annis floruit Æschylus.

CAP. XIX. In domus Tiberianæ bibliotheca] Ms. ad marginem Voss. Cod. legit, in domo Tiberianæ bibliotheca. In domo tamen Tiberiana, sic Palatii pars dicta a Tiberio Cæsare, qui eam habitavit, aut etiam forte struxit, fuit Bibliotheca instructa; cujus etiam meminit Vopiscus in Vita Probi, ubi testatur, 'assum se præcipue e libris ex Bibliotheca Ulpia; item ex domo Tiberiana.'

§ 2 M. ille Cato] Qui Censorius appellatus est, Auctor Porciæ gentis plebeie, Tusculo municipio oriundus, in Romanam civitatem susceptus. De quo sic Cicero lib. ii. LL. 'Ut ille Cato,' inquit, 'cum esset Tusculi natus, in populi Romani civitatem susceptus est: itaque cum ortu Tusculanus esset, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris.' Hujus vitam descripsit Plutarchus in Catone majore. Exstat et de eo Fragmentum Cornelii Nepotis. Stemma vero Catonianum, et hoc loco a Salpicio Apollinari deducitur, huc redit:

M. PORCIUS CATO

Censorias.

M. CATO M. F. Prætor designatus.	M. CATO M. F. Salonianus.
M. CATO M. F. M. N. Orator et Consul in Africa mortuus.	L. CATO. et M. CATO M. F. M. N. Tribunus plebis.
M. CATO M. F. M. N. M. PN. Ædilis Curulis et Prætor.	M. CATO. M. F. M. N. M. PN. Prætor, Uticensis.

§ 3 *Egregios de juris disciplina libros reliquit*] Horum adhuc quedam fragmenta in juris nostri libris hodie reperiuntur. Sic hujus Catonis re-

gula est illa, quæ 'Catoniæ' dicitur in l. xli. § 1. D. de legat. i. et toto tit. D. de Reg. Catoniæ: quæ et a Marciano in l. lxxvii. § ult. D. de

cond. et demonst. Catoniana sententia appellatur, et a Juliano simpliciter Regula juris, l. xvii. D. quand. dies leg. ced. qua tantum, ut legatum quod non valeret, si testamenti facti tempore testator decessisset, quandocunque is decedat, non valeat. Ejus etiam est, quod de eo, cui digitus de manu aut de pede præcisus est, pro morbo habendo traditur in l. x. § 1. D. de Ædit. Edict. Et istud l. xlv. pr. D. soluto matrim. de actione salva mulieri manente, licet socer genero succedat. Exstat præterea celeberrima ejus de divinis et individuis stipulationibus disputatio in l. iv. D. de Verb. Oblig. Ad hunc quoque pertinet quod est de mense intercalari pro additicio habendo in l. xcvi. D. de V. S. item istud, quod de liberatione servi refertur a Domino adoptati in § ult. Inst. de adopt.

§ 4 *M. Cato prætorius, qui se bello civili Uticæ interemis*] Hujus quoque Vita a Plutarcho descripta habetur in Catone Minore.

CAP. XX. *Fætutinas*] Apud Apuleium in Apologia habes: 'In fætutinis et olenticetis suis jaceat.' Sic Nonius 'Moletrina' eodem modo dicitur ait, ut 'ferratrina,' 'fætutina.'

Sed aurem tuam interroga] Enphoniz enim semper habenda ratio. 'Nam,' inquit Marius Victorinus in Orthographia, 'ut color oculorum judicio, sapor palati, odor narium dignoscitur, ita sonus aurium judicio subjectus est.' Sic Cicero in Oratore, ubi Enphoniam in scribendo dicendoque commendans, subjicit: 'Consule veritatem, reprehendet: refer ad anres, probabunt. Quære, cur? ita se dicent juvari. Voluptati ergo aurium morigerari debet oratio.'

§ 2 *Urbine, &c.*] Exstat Georg. l. i. vs. 25. et 26.

Insubidius] Vett. Editt. *insipidius*. Verum et supra lib. xii. cap. 2. Gellius ait 'insubidi hominis,' et lib. i.

cap. 2. 'insubide:' ubi vide Notas.

Centum urbes] Exstat Æneid. lib. iii. vs. 106.

§ 3 *Turrim in, &c.*] Exstat Æneid. lib. ii. vs. 460.

Incertam, &c.] Exstat Æneid. lib. ii. vs. 224.

§ 4 *Claudere*] Sic Ms. recte. Vet. Ed. *dividere*: male. Noster supra lib. i. cap. 7. 'At si explicuit diceret, imperfecto et debili numero verborum sonus clauderet:' id est, claudicaret.

§ 5 *Tres quoque*] Est vs. 250. et 351.

Hæc finis] Exstat lib. ii. Æneid. vs. 554.

Quem das] Exstat Æneid. lib. i. vs. 245.

§ 6 *Capitibus, &c.*] Hunc Ennii versum adducit quoque Nonius in voce 'Cupressus.'

Ære fulva, non fulvo] Ex hoc loco scribendum supra l. ii. c. 26. Sic Q. Ennius in *Annalibus* ære fulva dixit.

Ἥρα βαθεῖαν] Id est, 'caliginem, et nebulam profundam.'

§ 8 *Hand, ut opinor*] Exstat lib. ii. sub finem.

§ 9 *M. Cicero antistitas*] Sic et Attius Astianacte: 'Utinam unicam ibi antistitam arcitenens suam Tutetur.' Et Corn. Severus: 'Stabat apud sacras antistita numinis aras.' Planti quoque est in Rudente, 'Veneriæque antistitæ.'

Sacerdotes, &c.] Est ex lib. iv. Ciceronis in Verrem.

§ 10 *Κολοιόβς τε*] Id est, 'Graculosque sturnosque.' Exstat *Ἰδιόβς*. p. vs. 755.

Ψαρὼν τε] Sturnorum.

Τῶν δ' ὄρε ψαρὼν] Id est, 'Horum ut de sturnis it nubes, graculiseve.' Exstat *Ἰδιόβς*. p. vs. 755.

CAP. XXI. *Tunicis*] Tunica, Græcis *χιτὼν* dicta, vestimentum erat interiorius, cui toga aut pallium, aut alia superior vestis induceretur. Quamvis vero hoc nomine commune olim

modo tegèrent. Apparet itaque ex hoc loco, quod, etiamsi rogarum usus desisset, in eamque locum lacernæ gestarentur, calcei nihilominus adhibiti et retenti fuerint; quia maxime indecorum videretur, ita nudis pedibus per Urbem incedere: denique Senatorum insigne, quod erat lunula in calceis eorum, in soleis spectari non poterat. Culpas itaque Castritius in Senatoribus, quod contra morem et decus magni ordinis gallicis sive soleis incederent. Solearum etiam usus proprius fuit fœminarum, et ita quidem proprius, ut si quando contingeret virum soleis in publico uti, id ei probro verteretur: ut modo de Balbo notatum; et inde Cicero Act. iv. in Verrem: 'Stetit,' inquit, 'soleatus Prætor populi Romani cum pallio purpureo, tunicaque talari.' Verum extra Urbem, ruri, et iter facientibus, calceis depositis, soleis uti etiam viris moris fuit. De soleis plura videsis apud Balduinum in De Calceo Antiquo cap. 11.

Quam illi] M. Antonium intelligit.

§ 2 Qui gallicas] Ut crepidæ Græcorum, ita gallicæ Gallorum proprium calceamentum fuere; atque inde in Latium et Italiam id solearum genus delatum, nomenque ex gente unde venerant iis datum a Romanis, Gallicæque dictæ. Sunt qui gallicas volunt esse id calcei genus, quod Gallis vocatur *galloches*, et pedes a frigore atque humore munit; verum si veterum gallicæ soleis et crepidis similes fuere, ut Auctor noster eas describit, multum sane quoad formam abiere ab hodiernis gallicis; hæ enim superiorem pedum partem operiunt, istæ vero, ut solæ et crepidæ, superiorem illam partem apertam habebant. Balduinus hoc tamen discriminis gallicas inter crepidasque fuisse, quod gallicarum solæ olim, ut et nunc, e ligno fuerint, crepidarum vero duplici triplicique corio simul compacto constiterint: atque harum

imaginem hodie adhuc apparere in in Capueinorum soleis, illarum in Pulliensium sandaliis exstare. Vide ipsius Calceum Antiqui. cap. 14.

§ 3, Cum gallicis et lacerna cucurristi] In omnibus libris Ciceronis vulgo, sed et in Mss. legitur, Cum caligis et lacerna cucurristi. Verum Viri docti, moti hisce A. Gellii verbis, apud Ciceronem reposuere, Cum gallicis, &c. Nigronius tamen Dissertatione De Caliga, et Ferrarius De Re Vestiarum P. 2. lib. 11. cap. 1. vulgatam et Mss. Ciceronis lectionem defendunt. Non enim ideo notatum Antonium a Cicerone, quod in itinere toga et calceis usus non sit: nam id præter morem omnium qui penulati et soleati iter faciebant, in Urbis ingressu togam et calceos sumebant; quod in eadem Oratione de se Cicero testatur: 'Nam quod quærebas, quomodo rediissem, primum luce, non tenebris, deinde cum calceis et toga, nullis nec caligis nec lacerna:' sed reprehendit Cicero Antonium, quod pro penula lacernam et caligas, militare indumentum ac calceamentum, sumpsisset, et ad augendam rei invidiam eo habitu non modo in itinere, sed cum peteret Consulatam per Galliæ Municipia ac Colonias incesisset; in quibus more Romano homines togati versarentur; subjicit enim: 'Ex omnibus flagitiis nullum turpius vidi, nullum audiui, quam quod qui Consulatam peteres, is per Municipia Coloniasque Galliæ cum caligis et lacerna cucurristi.' Cum enim gallicæ eadem ac solæ sive crepidæ fuerint, quarum usus in itinere depositis calceis receptus, certe non hanc ob causam notari potuit Antonius, si communi pedum tegmine itineris causa usus sit, sed quod militare calceamentum cum veste militari induerit. Hinc Nigronius putat Agellium in corruptis Ciceronis codicibus incidisse, qui gallicis pro caligis habuere; quod et facile fieri potuit,

quippe qui vixerit sub Hadriano, qui sano minimum post Ciceronis mortem centesimo et sexagesimo factus est Imperator.

Crepidæ et crepidulæ] Sic dictæ a Græco κρηπίς, enjæ obliquum κρηπίδες, quod crepitum denotat, unde Latinorum crepida; Balduinus in De Calceo Antiquo cap. 11. soleas inter crepidasque antiquorum leve hoc discrimen fuisse putat, quod soleæ simplices essent, crepidæ vero crassiores, in quibus nimirum duæ saltem simplices soleæ simul essent compactæ, unde et crepitum, ubi inter incedendum premoventur, majorem edunt. Hinc etiam 'argutæ' Catullo dictæ, hoc est, crepantes et stridulæ, cum ait: 'Arguta constitit in solea.' Ubi vult soleam pro crepida poni. Crepidæ namque crepitum sive stridorem ex eo proprium, quod plures soleæ simul compactæ magis stridere debeant, cum incesu premoventur, quam cum unius illa sit atque singularia.

CAP. XXII. *In libris Sacerdotum*] Qui libri propriè 'Indigitamenta' dicti: unde in Glossis veterib. 'Indigitamenta, *λεπανά βιβλία*.' Sic autem dicebantur, quia in iis varia essent Deorum cognomina, ac sacrificiorum factorumque ritus, velut catalogo comprehenderentur, et quasi digito indicarentur. Alii volunt 'indigitare,' unde 'Indigitamenta,' significare 'invocare:' et videtur in ea significatione esse apud Macrobinum lib. 1. Satur. cap. 17. cum ait: 'Namque virgines Vestales ita indigitant, APOLLO MEDICE, APOLLO PÆAN.'

Luam Saturni] Sic libri vetustissimi; in Ms. quodam est *Lacum*, unde Vett. Edd. omnes habent *Laciam*. Turnebus Adversar. lib. XIX. cap. 11. vetusta hæc Deorum nomina ex ultima antiquitate et priscis pontificum libris, si quæstarent, eruenda censet: cum iis vero careamus, ex conjectura *Laciam* scribi debere suspicatur, a

Latino, quod e latebra et fuga Saturni nomen habuit; ut eo nomine Saturni filia vel uxor intelligatur, Latii Dea, quæ eadem ac Ops fuerit; quamvis alii sunt, qui velint Laciam, Saturni uxorem, fuisse ab illiciendo nomen consecutam. Rectius tamen idem Turnebus censet *Luam* hic legi debere, ut in antiquissimis libris extat, et Saturni vel uxorem vel filiam intelligendam. Sane 'Luam matrem,' Deam, quæ 'luebat,' hoc est, 'purgabat,' a Romanis cultam fuisse ex Veterum monumentis constat. 'Lna' enim idem ac 'purgatrix;' et nomen a luendo expiandoque sortita esse videtur, ac præfuisse lustrationibus et lustris. Unde et ei ad lustrandam expiandamque hominum cædem et stragem, hostium arma spoliisque incendebantur, ut Livius lib. VIII. testatur. 'Armorum magna vis tum inter cæsa corpora hostium, tum in castris inventa est. Ea Luæ matri dare se Consul dixit.' Et lib. XLV. de Paulo Cos. post Macedoniam subactam: 'Edito Indicio omnis generis clypeisque æreis in naves impositis, cætera omnis generis arma cumulata in ingentem acervum, precatus Martem Minervamque Luamque matrem, et ceteros Deos, quibus spolia hostium dicare jus fasque est, ipse imperator face subdita succendit: deinde circumstantes tribuni militum pro se quisque ignes conjecerunt.' *Luæ* mater forsan dicta, quia Saturni uxor, unde et Deorum mater, quæ alias Cybele, et Magna Deum mater appellata.

Salaciam] *Salaciam* quidam putant Neptuni uxorem fuisse, eandemque quæ Poëtis Amphitrite vocatur. Glossæ Vet. 'Salacia, *Ἀμφιτρίτη, Νηπείη*.' sic dicta a salo, quod salum moveret. Paulus ex Festo: 'Salaciam dicebant Deam aquæ, quam putabant salum ciere, hoc est, mare movere.' Augustinus de Civit. Dei lib. VII. cap. 22. ex Varrone scribit, 'Veni-

lia, unda quæ ad littus venit: Salacia, unda quæ ad salum redit.' Vide sis Jos. Scaligerum in Appendice ad Conject. in Varronem.

Horam Quirini] Nonius Marcellus: 'Hora Juventutis Dea. Ennius Annal. lib. 1. Teque, Quirine pater, veneror, Horamque Quirini.' Sic Merula apud Ennium legit, ut sibi constet; in Nonio vero scribit, *Hora, Juventus Dea*. de qua videndus Augustinus de Civitate Dei lib. iv. cap. 11. et cap. 23. uti et lib. iv. cap. 1. et Livius lib. v. et lib. xxxvi. Turnebus Horam Romuli uxorem fuisse vult; sed ut Romulo in Deos relato nomen mutatum est, sic etiam uxori ejus Hersiliæ in cælestium concilium repositæ Horæ nomen impositum, ut Romulo Quirini. Unde autem Quirini nomen Romulo inhæserit, variant scriptores. Quidam sic appellatum volunt ab hasta, quæ Sabinorum voce *Quiris* sive *Curis* dicta; alii a Curibus opulentissima Sabinorum urbe; nonnulli sic dictum volunt a Civibus, qui post Tatinum in regni societatem assumptum *Quirites* nuncupati. Videndi Ovidius lib. 1. Pastor. Festus in voce 'Curis.' Varro lib. iv. de L. L. Isidorus Etymol. lib. ix. c. 2. Servius ad illud 1. Æneid. 'Remo cum fratre Quirinus Jura dabant.' Qui etiam sic nominatum conjicit, quod *Kolpavos* Græcis dicatur, qui Rex Latinis. Alii adhuc a Marte qui Romuli pater. Quirinus Varro dicitur lib. iv. de L. L. Servio ad lib. v. 1. Æneid. alius. Adde sis Merulam ad Ennii Annal. lib. 1. et Vossium de Idololatr. lib. 1. c. 12.

Jurites Quiritii] Ms. *Virites Quiritii*. Vett. Edd. *Jurites Quiritii*. Turnebus legendum censet *Curitis Quiritii*. Quia Juno 'Curitis' ab hasta vocata. Festus: 'Curitem Junonem appellabant, quia eandem ferre hastam putabant.' Hinc, ut idem Festus habet, 'Curiales mensæ, in quibus immolabatur Junoni, quæ Curis est appella-

ta.' Ut Quiritus nomen Dei sit, cujus in matrimonio esset Juno quædam 'Curitis.' Junonis enim nomen multis Deabus tributum. Alii, ut in contextu nostro, *Quirini* legunt; quod eodem redit; sive enim *Quiritius*, sive *Quirinus* legatur, haud dubie Deus aliquis belli præses designatur, cum Mars etiam Quirinus vocetur. In Lexico Veteri est, 'Quirinus, *Ἐνδιαιος*.' Sed et 'Jurites' a jure Dearum nomen habere possunt, quæ 'Quiritii' vel 'Quirini' filias fuerint. Mosellanus vocabulum 'Jurites' quomodo a jurisjurandi religione derivatum putat, quod videlicet prisci Romani etiam iurijurando pecaliam rem quandam præfecerint deam; quæ futura esset ultrix jurisjurandi, si quis pejeraverat.

Maïam] Sic Stephanus primum edidit. Cod. Tornæs. et Vett. Edd. habent *Maïam*. Ms. lectio ad marginem Vossiani Codicis notata *Maïum*. Quæ quid sibi velit mihi ignotum. Ad Maïam quod attinet, illustratur ab istis quæ habentur apud Macrobiū Saturnal. lib. 1. cap. 12. 'Cincius mensem' (Maïum) 'nominatum putat a Maïa, quam Vulcani dicit uxorem; argumentoque utitur, quod flamen Vulcanalis Kalendis Maïis huic Deæ rem divinam facit; sed Piso uxorem Vulcani Majestam, non Maïam dicit vocari.' Cincius cum Maïam Vulcani uxorem appellaret, ex Pontificalibus indigitamentis id haud dubie hausit; et inde etiam firmari potest Maïam hic legendum esse.

Molas Martis] Turnebus Molas Martis filias esse putat, Deasque indigitari censet de nomine molarum, quod Mars, ut molis fruges, sic bellis homines frangat ac commineat. Mosellanus vero Molas Deas a molimine, hoc est, sollicitis conatibus ipsius belli apparandi Veteribus intellectas opinatur. Mars enim Latinis pro bello. Virgilius: 'Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.'

[2 Νηρεΐδας] Nereidas.

[Λυμναρχία] Id est, 'Umbratilis pugna.'

[*Ted' Anna Perenna, &c.*] Ita hos versus emendavit L. Carrio Antiq. Lect. lib. i. cap. i. cum vulgo, etiam in Vett. Edd. haberetur, *Theanna et Perenna, Pranda, Celato, Pales, Nericae, Minerva, Fortuna ac Ceres*. Scaliger vero primum versum ita legit, *Te Anna et Perenna, Panda καὶ Ἀνὰ, Pales*. In Scriveriano Codice notatum reperio: *Te Anna, te Perenna, te Latona, te Pales, Nericae et Minerva, Fortuna ac Ceres*. Sunt qui legunt: *Θεὰ Anna, Perenna, Panda, καὶ Ἀνὰ, Pales*. A. Popma ad Varronis Fragmenta ita legendum censet: *Te Anna, Perenna, Panda, καὶ Ἀνὰ, Pales*. Sed rectissima videtur Carrionis emendatio, quam edidimus *Ted' Anna Perenna, &c.* D insertum ad explendum hiatus; et *Anna Perenna*, non vero *Anna et Perenna*, sive, *te Perenna*, quasi dum diversae essent Deae, cum una eademque sit, quae imploratur, *Anna Perenna* vocata. *Ted' Anna Perenna* autem dictum, ut bene observat Scaliger, more implorantium Deos, qui ἑλεεινότης fere id faciunt, ut 'Dii vestram fidem,' et Plautus, 'Tuam fidem Venus Noctuvigila;' Item Satyra Varronis, 'Herculis tuam fidem.' Ceterum 'Anna Perenna' colebatur ad initium anni veteris, id est, Idibus Martii, qua annare perennareque commode liceret, ut scribit Macrobius Saturnal. lib. i. cap. 12. Hinc Ovidius lib. iii. Fastor. 'Nec mihi parva fides annos hinc esse priores, Anna quod hoc cepta est mense Perenna coli.' Et mox: 'Idibus est Annae festum geniale Perennae, Non procul a ripis advena Tybri tuis.' Quae autem fuerit haec Anna Perenna, varie traditum scribit ibidem Ovidius. Quidam enim eam fuisse volebant Didonis sororem hoc nomine appellatam, quae deinde pro Dea coli coeperit.

Alii hanc Annam Perennam Lunam esse putarunt, quae Anna vocaretur, quod annus ex mensibus, quos Lunae motu metimur, constet. Alii vero eam Themis, alii Io, alii etiam unam ex Atlantidibus, fuisse existimarunt. Ita enim Ovidius: 'Sunt quibus haec Luna est, quae mensibus impleat annum; Pars Themis, Inachiam pars putat esse bovem. Invenies qui te Nymphas Atlantida dicant, Teque Jovi primos Anna dedisse cibos.' Postremo etiam hanc opinionem adducit, quod Anna haec fuerit vetula quidam Bovillana, quae plebem pavit, cum in montem Aventinum secessisset, eamque ob causam plebs, pace cum Patribus facta, statuerit, ut perenne nomen ejus coleretur, ipsaque Anna Perenna appellaretur. Unde sic concludit: 'Pace domi facta signum posuere Quirites, Quod sibi desertis illa ferebat opem.'

[*Panda*] Sic enim, non *Pranda* legendum. In Glossis Philoxeni est, *Panda, ελεεινὴ θεός*. sic Panda erit 'pacis Dea.' Dictam autem Pandam, a pandendis sive aperiendis portis, arbitratur Turnebus. Quia Pacis tempore Urbium panderentur portae. Aliam tamen sententiam adfert Arnobius lib. iv. advers. Gentes, qui et 'Panticam' appellatam scribit: 'Quod Tito Tatius, Capitolinum ut capiat collem, viam pandere atque aperire permissum est, Dea Panda est appellata, vel Pantica.' Apud Varronem lib. i. De Vita Pop. Rom. Aelia hanc Deam eandem putat cum Cerere, dictamque a pane dando. Varronis verba nobis servavit Nonius in verbo 'Pandere,' ubi refert: 'Hanc Deam Aelius putat esse Cererem; sed quod in asylum qui confugisset, panis daretur, esse nomen fictum a pane dando Pandere, quod est aperire.' Verum 'pando' non est a 'panem do;' et more suo Indit Varro cum Aelii sententiam in medium adferat, eamque probare videa-

tur. Neque Panda est Ceres, cum aperte ipse Varro in hisce versibus eam a Cerere diversam faciat. Scædiger Conjectari. in Varronem 'Empandam' eam in Paganalibus sacris vocatam scribit, eamque sic dictam putat a latitudine; idcirco *ἐπὶ τὸν ἑρπύνην*.

Te Lato] Valgo *Celato*, unde Docti homines fecere καὶ Λατῶ. Turnebus, hoc velut carie læsum existimans, reponit *Latona*. Addit tamen suspitione non carere Varronem Græco locutum, utpote ipsi hand insolens, eumque scripsisse, *Te Lato*, Dorice pro *te Λατῶ*. Quod verissimum autumo; et sic Latonam Apollinis et Dianæ matrem Græcis nominari vix quisquam est qui non norit.

Pales] Quæ Dea pastorum et pecoris, cujus festa Palilia, vel Parilia xi. Kal. Maias celebrata. Festus: 'Pales dicebatur Dea pastorum, cujus festa Palilia dicebantur, velut alii volunt dicta Parilia, quoniam pro partu pecorum eidem sacra fiebant.' Ovidius lib. iv. Fastor. 'Palilia poscor, Non poscor frustra, si favet alma Pales.' Arnobius lib. ii. advers. gentes: 'Armentorum et pecorum gregibus Pales præsumt Inomque custodes.' Servius vero ad iii. Georg. de ea sic scribit: 'Pales Dea est pabuli: quam alii Vestam, alii matrem Deum vocant. Hanc Virgilias genere feminino appellat. Alii, inter quos Varro, masculino genere, ut hic Pales. Huic sacra solvantur xi. Kal. Maias, die quæ Palilia vocatur.'

§ 3 *Nero*] Suetonius de Tiberio. 'Inter cognomina autem et Neronis assumpsit, quo significatur lingua Sabinorum fortis et strenuus.' Hinc in Glossis *Nero*, ἀνδρείος explicatur. Dicitur quasi *νεύρος*, hoc est, 'nervosus ac compactis viribus.'

Accepisse a Græcis videntur] Vetus enim Sabinorum lingua non alia fuit ac Græca, ut etiam notavit Casaubonus ad Suetonium. Græci vero vo-

cant hominem bonis lacertis *νευρόδῃ*. Hinc Dicæarchus in Clementis Protreptico Herculem describit *σχητῶν, νευρόδῃ, μέλανα*. Et *νευροῦν* verbum artis gymnasticæ, pro robustum reddere ac validum: quo sensu eo utitur Chrysostomus in posteriorem ad Corinthios, *ἐκ τῶ ἐρέπου ἀλλείφειν πρὸς καὶ νευροῦν*. Utrumque verbum ἀλλείφειν et *νευροῦν* propriè de gymnastiæ.

§ 4 *Mars*] Exstat Trocul. act. ii. sc. 6.

§ 5 *Cn. Gellii*] Fit et hujus mentio supra in lemmate cap. 14. lib. viii. et infra lib. xviii. cap. 12. ubi valgo *Cn. Vellius*, scribendum *Cn. Gellius*, ut aliis jam monitum. Vetus hic Romanæ historiæ scriptor laudatus etiam Dionysio Halicarnasseo lib. ii. Macrobio Saturnal. lib. i. cap. 16. et lib. iii. cap. 17. Vopisco in Probo, Charisio amplius, aliisque. Vide Vossianum de Histor. Latina. lib. i. cap. 8.

Neria Martis] Scilicet, uxor.

Nuptiis propriis] Potest hoc intelligi, quemadmodum dicitur 'propria uxor,' cum uxor non ad tempus, sed in perpetuam vitam consuetudinem ducatur. Sed et nihil vetat, quin æque bene, nisi forsitan melius, legi posset, *nuptiis propriis*.

§ 6 *Licinius Imbrex*] Festus: 'Imbrex, nomen cuiusdam Comici.' Citat et eum Festus in voce 'Obstilitum,' ubi hunc ejus versum adducit: 'Respina obstito capitulo sibi ventam facere cunicula.' Ubi pro *cunicula* reponendum *tinicula*, vel forsitan *subcucula*. Vossius in De Poëtis Latinis dubitat, num hic idem sit cum Licinio Tegula, qui floruit anno U. C. dlii. quo anno carmen scripsit a ter novenis virginibus decantandum, ut testatur Livius lib. xxi. cum Imbrex sit incurvum genus tegulæ: Unde Plantus Mostell. act. ii. sc. 4. 'Quod meas confregisti imbrices et tegulas.' Quasi dicat imbrices et tegularum alias. Verum de hoc Comico adhuc infra alicubi ad Auctorem nos-

trum dicendum erit.

§ 7 *Servii Claudii*] Cod. Torn. *S. Cladii*, sed haud dubie legendum *Claudii*, quod idem est ac *Claudii*, et sic etiam a Plinio appellatur. Meminit hujus Cicero Epistola ad Atticum: 'L. Papyrius Pætnus, vir bonus, amatorque nostri, mihi libros eos, quos Servius Claudius reliquit, donavit.' Item in Epistola ad Pætum: 'Ut Servius frater tuus, quem literatissimum fuisse judico, facile diceret, hic verus Plauti non est, hic est; quod tritas haberet aures notandis generibus poetarum.' Fit et ejus mentio apud Sætonium lib. de Illust. Grammat.

CAP. XXIII. *M. Cato, consularis et censorius*] Sic de eodem supra lib. VII. c. 3. 'A senatore et consulari et censorio viro.' Censoris titulus postpositur consulari; hoc vero neque temere fit, neque quod Consul fuerit antequam censor, sed ex censuræ dignitate, quam Plutarchus in Catone Majore vocat κορυφήν τῆς τιμῆς αὐτοῦ, καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἐνπρεσβεῖν, 'Fastigium quoddam omnium honorum et quoddammodo omnium in republica actionum consummationem.'

Ne tectorio quidem præstitas] Sic et Plutarchus in ejus Vita. Τῶν δὲ ἐν αὐτῷ κειμένων εἶναι κεκοσμημένην, 'Nullam villam suam tectorio inductam,' sc. ait Cato. Tectorium vero vocabatur, quod parietibus et solo ornatus gratia superinduci solebat; sic dictum a 'tegender,' quia eo parietes et solum loricarent, ut loquitur Varro lib. 1. de R. R. Constabat autem tectorium opere albario, arenato, et marmorato. 'Albarium' fiebat ex gypso aut pura calce; 'Arenatum' ex arena cum calce; 'Marmoratum' ex marmore tuso et arena. Hinc Plinius lib. XXXV. 'Tectorium nisi arenato et bis marmorato inductum est, non satis splendorem habet.' Inductio tectorii 'trullissatio,' dice-

batur, quia fiebat 'trulla.' Plura de his vide sis apud Vitruvium lib. VII. cap. 3. et quæ ibi Philander notavit.

Ad ætatem usque ætatis sua septuagesimum] Plutarchus in Catone Majore: Εἰκότως θαυμάζων τὸν Κάτωνα, τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ τῶν πόρων θραυμένους, καὶ μαλασσομένους, καὶ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, θρόνους, ἐκείνους δὲ ὑπὲρ ἀμφοῶν ἀσπληγτοῦς, οὐ μόνον ἕως ἔτι νέος καὶ φιλότιμος ἦν, ἀλλὰ καὶ γέροντα καὶ πολλὴν ἥβην, μετὰ δυνάτεων καὶ θριάμβων. Id est, 'Erat merito Cato in admiratione, cum alios laboribus fatiscientes et flaccescentes cernerent deliciis, illum vero ab utriusque invictum non tantum in flore ætatis et dum honores peteret, sed senem etiam et casum post consulatum et triumphum.'

Vasum] Sic enim Veteres loquebantur, pro quo postea 'Vas' dictum. Cledonius de Arte Grammatica: 'Antiqui rectius dicebant vasum, quomodo scamnum.' Dubius veluti Marcianus Capella lib. III. ait: 'Vasum an vas dici debeat, quaeritur.' Admittit istud et Charisius Instit. Gram. lib. 1. Apud Plautum Trucul. Act. 1. Sc. 1. est 'Vasum argenteum.' Hoc autem nomine non solum continentur, quæ edendi bibendique causa parantur, sed etiam quæ ejusmodi 'vasa' sustinent, ac generatim res omnes mobiles domusque instrumenta: unde 'vasa conclamare' Veteres dicebant, cum milites alio diversuri jubebantur 'res suas,' hoc est, 'sarcinas,' colligere. Unde et vox 'convasare,' ut apud Terentium Phorm. 'aliquid convasassem.'

Neque vestimentum ullum est manupretiosum] Ita cum Stephano lego unica voce *manupretiosum*, eodem modo quo *manupretium* conjuncte dicitur. In V. C. est, quemadmodum et in vulgatis, n. v. n. est in *manu pretiosum*. Cæterum de Catonis frugalitate in vestibus servata testatur et Plutarchus: ἐσθῆτα μὲν γὰρ οὐδέποτε φησι φορέσαι πολυτελεστέραν ἑαυτοῦ

δραχμῶν. 'Nam vestem quidem nunquam se induisse ait' Cato, 'quæ plus esset centum denariis.'

Neque pretiosus seruus] Idem Plutarchus ait eum οὐδένα δὲ πώποτε πρίασθαι δοῦλον ὑπὲρ τὰς χιλίας δραχμὰς καὶ πεντακοσίας, ὅς ἂν οὐ τρυφερὸν οὐδ' ἁρπάζον, ἀλλ' ἐργατικὸν καὶ στεφθεῖν, οἷον ἱπποκόμην καὶ βοηλατῶν δαίμονος, 'Mancipium nunquam plus mille quingentis emisse denariis, quod nec molles nec formosos, verum operosos et valentes, ut equisones et bubulcos, quæreret.' Ubi et subjicit eum putasse, cum consensissent, eos venundandos, neque alendos inutiles; quo nomine merito Plutarchus Catonem reprehendit, istudque attribuit moribus ejus nimium austeris, quod homini cum homine extra questum nullum putaret esse consortium.

Si non est, ego: sum cuique, &c.] Ita Stephanus legendum censet, et τὸ 'ego' explicat, quemadmodum Galli dicunt *je m'en passe*. In Vett. Codd. legitur: *Si non est, ego sum, cuique per me uti atque frui licet*. Unde amicus Stephani faciebat, *Si non est, ego sum, cui se semper uti atque frui licet*. Ad cujus conjecturæ illustrationem faciunt verba Senecæ ex Epist. 119. ad Lucilium: 'Quoties aliquid inveni non expecto donec dicas, In commune. Ipse mihi dico, Quid sit, quod invenerim queris? Sinum laxa: merum lucrum est. Docebo quo modo fieri dives celerrime possis: quod valde cupis audire. Nec immerito: ad maximas te divitias compendiario ducam. Opus erit tamen tibi creditore, ut negotiari possis. Æs alienum facias oportet: sed nolo per intercessorem mutueris, nolo proxenetae nomen tuum jactent. Paratum tibi creditorem dabo Catonianum illud, a te mutuum sumes. Quantumcumque est, satis erit si quidquid deerit, id a nobis petierimus. Nihil enim interest, mi Lucili, utrum non desideres, an habeas.' Nequaquam

tamen Stephanus sibi persuadere potest ex eo ipso Catonis loco hæc sumpta esse, quem Gellius nobis adfert; verum ex alio ejusdem argumenti. Nam et Plutarchus in M. Catonis vita scribit eum parvi non fecisse, non egere rebus supervacaneis: καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι τῶν περιττῶν, μᾶλλον ἢ τὸ κακῶς θάμνασθαι, 'Qui magis duceret gloriosum non indigere magnificis rebus, quam illas possidere.'

Quum et habendo et egendo et cupiendo ardeant]. Stephanus tollit postremam copulam, ac legit: *cum et habendo et egendo, cupiendo ardeant*. Id est, cum cupiditate ardeant non minus cum habent, quam cum egent. Cæterum Barthius Adversar. lib. 11. cap. 12. et lib. XLIX. cap. 8. verba quædam nescio ex quo codice tanquam A. Gellii in medium addacit, quæ postremis hisce commentaril vice fungi possint. Hujusmodi autem sunt: 'Nam si divites potentesque sunt illi, qui se Philosophos dicunt, truculenti tyrannidem exercent; si egent nihil non agunt, adulantur divitibus, mentiuntur, captant cœnas et talia. Cupiendo vero ardent maxime, cum nihil illis satis sit.' Si hæc verba Barthius in quodam A. Gellii Codice invenerit, proculdubio pro glossemate præcedentibus a descriptoris manu adjecta fuere. Vide sis tamen Barthium locis allegatis, ubi plurima in hanc sententiam con-gessit.

CAP. XXIV. *In fastigiis*] Porticum nimirum, quarum plurimæ, ut et columnæ, adeo in altum extractæ, ut inde Ammiano Marcellino dicantur 'gigantæi contextus.' Sane Cochlæ Columnæ, quæ in medio fori Trajani sita fuit, hodieque adhuc apparet, alta est, ut habet P. Victor, pedes CXXVIII. et verosimile est ad eam altitudinem, aut non longe infra, ipsas Porticus fuisse, in quarum fastigiis simulacra sita erant insaurata eorum atque signorum militarium.

Fori Trajani] Inter cætera Cæsarem opera Forum Trajani maxime fuit admirandum, ut testatur Cassiodorus: 'Trajani,' inquit, 'forum vel sub assiduitate videre, miraculum est.' Et Ammianus Marcellinus de Constantio Imperatore: 'Cum,' inquit, 'ad Trajani forum venisset, singularem sub omni cælo structuram, ut opinamur, etiam numinum ascensione mirabilem, hærebat attonitus per gigantæos contextus circumferens mentem, nec relatu effabiles, nec rursus mortalibus appetendos;' id est, imitandos, aut tentandos. Ædificavit vero Trajanus hoc Forum post bellum Dacicum per Apollodorum insignem Architectum, postea ab Hadriano livore quodam occisum.

Ex Manubiis] Dacicus nimirum; nam, ut modo dictum, Forum hoc a Trajano post Daciam subactam exstructum, et ex pecunia quæ ex venditione prædæ in bello Dacico manucapta præcepta esset, in eo arcus triumphales ob superatos Dacos et Sarmatas, porticus amplissimis excelsisque opere Corinthiaco columnis, magnis epistiliis adjunctis, ut gigantum potius quam cæterorum hominum moles crederentur, statua ipsius Trajani in medio porticus atrio columnis altissimis superposita, præ cæteris vero in Foro medio Cochlis columna marmorea erecta altitudine ped. cxxviii. De qua sic Dion Cassius in Trajano: 'In foro (suo) ingentem columnam statuit, sive ut ea pro sepulchro esset, sive in ostentationem ejus operis, quod ille circa forum egit. Clivus surgebat, quem effossa quoque versus terra ita complanavit, ut undique columna conspiceretur, forumque deinde in aræ modum æquatam mansit.' Hujus columnæ delineationem, quemadmodum hodie adhuc superest, æri incisam, edidit A. Ciacconius, addiditque simulachrorum in ejus extima superficie insculptorum, quæ historiam

utriusque belli Dacici continent, explicationem. Inscriptio vero columnæ hujusmodi est: SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS. IMP. CÆSARI. DIVI. NERVÆ. F. NERVÆ. TRAJANO. AVG. GERM. DACICO. PONTIF. MAXIMO. TRI. POT. XVII. IMP. VI. COS. VI. P. P. AD. DECLARANDUM. QVANTÆ. ALTITVDINI. MONS. ET. LOCVS. TANTIS. EX. COLLIBVS. SIT. EGESTVS. Ex hac inscriptione apparet Columnam rebus Dacicis insculptam, non, ut vult Dio, a Trajano ipso, sed a Senatu Populoque Romano Trajano esse erectam. Quod et verum est; nam Trajano bellis Asiaticis implicito, S. P. Q. R. hanc Columnam Trajano dicavit; ipse vero morte præventus eam exstructam non vidit, sed cineres ejus in urbem relati intra auream pilam in ejusdem fuere summitate reconditi.

Manubias, præda quæ manu capta est] Ita et Nonius: 'Manubias, manus exuvias.' Isidorus, 'Manubias, eo quod manibus detrahuntur.' Asconius Pædianus in III. contra Verrem Auctor est, Veteres manubias dixisse spolia quæ sita de vivo hoste nobili per deditionem. Suetonius simpliciter pro qualicunque rapina usurpare videtur, nec ab hoste solum, sed etiam a cive petita: 'Sero,' inquit, 'ad manubias conversus est, cum de confiscationibus nullo jure subnixis mentionem faceret.' Noster infra vult manubias esse pecuniam vel ex hoste captam, vel ex præda vendita redactam. Et hæc videtur manubiaram propriissima significatio; atque sic manubias dicuntur, quia ea pecunia est ex spoliis, quæ manu hosti sint detracta. P. Nonnius in Miscellaneis lib. III. cap. 3. arbitratur 'manubias' sic dictas vel a 'manu et vi,' vel a Græco. *Blq*, ut hybrida sit dictio.

§ 2 *Subscivo*] V. C. *Succivo*. Sed melius scribitur *Subscivo*, prout legitur in antiqua inscriptione Domitia-

ni, quæ est pag. MLXXXI. N. II. apud Gruterum. Subsivum autem dicitur, quod subsecatur, sive succiditur, de re aliqua latenter demitur, ut subsivæ horæ, quas ordinariis negotiis veluti clam subtrahimus. Vox autem proprie est agrimensorum, qui 'subsivum' dicebant 'quod superest extra lineam normalem,' hoc est, eam quæ latus quadrati claudit. Limitatio enim agri redigebatur ad quadraturam. Siculus Flaccus: 'Subsivorum vero genera sunt duo: unum est quod a subsecante linea mensuræ quadratum excedit: alterum est autem, quod in mediis centuriis relinquitur. Evenit hoc ideo quoniam militi veteranoque cultura assignatur. Si quid enim amari et incerti soli est, id assignatione non datur.' Unde etiam cognoscimus in agris nempe *subsivum* dici, quod nulli assignaretur: atque inde hæc vox quoque ad alias res translata, præcipue ad horas istas, quas nulli certo studio dicamus.

Sectionem] Id est, Redemptionem, ut bene observat Salmasius in De M. U. Et sic Cæsar lib. II. de Bello Gallico: 'Postridie ejus diei, refractis portis, cum jam defenderet nemo, atque intromissis militibus nostris sectionem ejus oppidi universam vendidit. Ab his qui emerant capitum numerus relatus est millium XLII.' Ut 'oppidi sectionem venditam' Cæsar dicit, ita et 'prædæ sectionem' Cicero lib. I. de Inventione: 'Hoc commodè reprehenditur, si dici potest, ex hostibus equus est captus, cujus prædæ sectio non venierit.' Et similiter hoc loco sectio, erit redemptio prædæ, sive spoliiorum hostibus detractorum; quemadmodum et bonorum damnati proscriptive universorum redemptio 'sectio' appellabatur; unde et sector erat prædæ vel bonorum damnati universorum redemptor. Asconius: 'Sector est æstimator ac redemptor bonorum

damnati atque proscripti.' Æstimat quanti sint, et redimit ab his qui sectionem vendunt, ut quod pactum est, eis reddat in pecunia, quod in rebus aut jure earum persequendarum accepit. In Festo legimus: 'Sectio, persecutio juris.' Unde 'sectores' dictos ait, 'qui bona sua persequuntur.' Ad quem locum Festi, notat Scaliger verbis illis Verrii non satis declarari quid sit 'Sector,' neque ab auctore Glossarii qui *Subivum* interpretatur. Secus tamen videtur Salmasio, qui ab utroque recte id factum dicit, ut nihil melius. Nam 'Sectio' non potest melius Græce reddi, quam *βιωλα*. Et Festus cum ex Verrio Sectionem exponit persecutionem juris, ea expositione etiam quid esset, optime declaravit. Qui redemerant sectionem vel prædæ, vel omnium bonorum damnati aut proscripti, cum universa ejus bona, quacunque in re aut jure consisterent, accepissent, ubicunque essent reperiunda, ea persequabantur. Hi litigabant sæpe cum cognitoribus aut procuratoribus proscripti, contententibus hoc vel illud ad sectionem non pertinere, quæ aut creditoribus essent oppignerata aut dotis nomine obligata, vel quacunque alia de causa in bonis ejus cujus sectionem redemisset, non esse numeranda, sed inde detrahenda.

§ 3 *Ex auro coronario*] Anrum coronarium supra lib. V. cap. 6. Auctor noster dixit esse 'coronas aureas quæ Imperatoribus ob honorem triumphi mittuntur.' Origo ejus ut socii et amici victori Imperatori coronas aureas offerrent; postea etiam invaluit ut pro coronis aurum vel pecunia offerretur. Patet autem ex Cod. Theodos. lib. XII. tit. 13. postremis temporibus moris fuisse, ut ex universi imperii cunctis et Satrapiis vel amore proprio, vel indulgentiarum lætitia, vel ob res prospere gestas aurum coronarium mitteretur Imperatori.

Als τανδὲν ἤμῳ, &c.] Id est, 'Bis idem nobis dixit sapiens hic Æschylus: Venio enim ad terram, inquit, et accedo postliminio, Ast venio idem est quod accedo postliminio. Ita per Jovem, ac si quis vicino dixerit, Comoda tu mactram: vel, si libet, arcam panariam.' Exstant hi versus apud Aristophanem in *Ranis* Act. i. Sc. 1.

§ 4 *Μάκτρα et ἀρδορές*] Mactra et arca panaria.

Duos eadem pluribusve nominibus] Hujus *τανδόντος* exempla pulcherrima collegit Vossius lib. v. Institut. Orator. cap. 3. § 10.

Delubris] Varro lib. vii. Rer. Divinar. 'Delubrum,' ait, 'alios æstimare, in quo præter ædem sit area assumpta Deum causa, ut est in circo Flaminio Jovis Statoris: alios in quo loco Dei simulacrum dedicatum est,' et adjecit: 'sicut locum in quo sigerent candelam candelabrum appellatur, ita in quo ponerent Deum nominatum delubrum.' Hæc Varro nis verba nobis servata sunt a Macrobio lib. iii. Saturnal. cap. 4: qui et addit: 'His a Varrone præscriptis intelligere possumus id potissimum ab eo probatum, quod ex sua consuetudine in ultimo posuit, ut a Dei dedicato simulacro delubrum cæperit nominari. Virgilius tamen utramque rationem diligenter est exsecutus.' Vide et reliqua quæ sequuntur, uti et Servium ad istud lib. iii. Æneid. 'Principio delubra adeunt, pacem quæ per aras Exquirunt.'

§ 6 *Ἀπομνημονεύειν*] Commemorare.

Succidia] Succidia proprie est parva scilla, salita et fumo durata, ac in quotidianos usus in carnario servata. Varro l. ii. de R. R. c. 4. 'Qui enim,' inquit, 'fundum colit nostrum, quin sines habeat, et qui non audierit patres nostros dicere, ignavum et aemptosum esse, qui succidiam in carnario suspenderit potius ab laniario,

quam ex domestico fundo.' Succidia autem dicta, quia in usum aliquid quotidie inde succiditur. Papias: 'Succidiæ, carnes porcorum in usum repositæ: a succidendo sic dictæ:' unde succidiam describens Petronius ait: 'Sincipitis vetustissima particula mille plagis dolata,' id est, cui sæpius particula abscissa est. Sed ad alias quoque res unde aliquid succidi potest, transfertur: unde Cicero in Catone hortum 'alteram succidiam' appellat. Sic Cato cum Thermum dicit 'succidias humanas facere,' id facinoris perpetrati exaggerandi causa facit, quasi dicat Thermum hominibus instar succidiæ usum fuisse, unde sæpius aliquid succiditur.

§ 7 *In oratione contra Servium Galbam*] Hanc orationem quam in Origines suas retulit contra Servium Galbam, qui Prætor diripuit Lnsitanos, Cato habuit ætatis anno lxxxv. eo ipso, quo e vita excessit, ut testantur Cicero in Bruto, Plinius, Velleius Paterculus. Lapsus itaque Plutarchus, qui dicit Catonem Servium Galbam accusasse, cum natus erat an. xc.

Multa me dehortata] Hoc Orationis initium imitatur Sallustius in Jugurtha: 'Multa me dehortantur a vobis.'

§ 8 *Ἑκτορα δ' ἐκ βελών, &c.*] Id est, 'Hectorem autem extra tela subduxit Jupiter, extraque pulverem, Extraque cædem, extraque sanguinem, extraque tumultum.' Exstat *Ἰλιδ.* λ. vs. 163.

Ῥομύλῳ τε, &c.] Id est, 'Præliaque, pugnaque, cædesque, homicidiaque.' Exstat *Ὀδυσ.* λ. vs. 611.

§ 9 *Μηκέτι παῖδα, &c.*] Id est, 'Ne amplius filii dilecti bellate, neque pugnetis.' Exstat *Ἰλιδ.* η. vs. 279.

§ 10 *Μηστῆρες, &c.*] Id est, 'Proci autem Telemacho interitum mortemque Parabant.' Exstat *Ὀδυσ.* υ. vs. 241.

Θάνατον καὶ μόρον] Interitum et mortem.

Βάσκη' Ὡ, &c.] Id est, 'Vade, i somnium perniciosum.' Exstat 'Λυδδ. β. vs. 8. sequitur Βάσκη' Ὡ, &c. quod est, Vade, i Iri celer. Exstat 'Λυδδ. 0. vs. 399.

Ἐκ παραλλήλου] Ex geminatione.

§ 11 *Etiamsi dura auris hominibus*] Elegans loquendi modus, quoties de ingenio sive iudicio alicujus sermo est. Noster hoc libro cap. 19. 'Rudis et aure agresti homo.' Sic Martialis lib. vi. epigr. 1. de suo libello ad lectorem, 'quem si terseris aure diligenti,' et eod. lib. Epigr. 82. 'Cujus nequitiis jocosque novit Aurem qui modo non habet Batavam.' Ita Persius Sat. 1. 'Vaporata lector mihi ferveat aure.' Dixit 'aurem vaporatam' pro lectore studioso, frequentati et fervido. Idem Sat. v. 'purgatas aures' pro 'animo.'

§ 13 *Cura ærarii a quæstoribus ad præfectos ærarii tralata est*] Quod a Nerone primum constitutum videtur. Ille enim ad Præfectos curam tabularum publicarum a quæstoribus transtulit, ut testatur Tacitus lib. xiii. Annal. Variæ autem administratum est ærarium, et illius sæpius magistratus mutati. Sub libera enim republica primum quæstoribus mandata est illius cura, ut notum ex Pomponio in l. ii. § deinde. D. de Origine Juris. Deinde a Julio Cæsare duobus Ædilibus commissum est ærarium, ut ait Dio lib. xliiii. Rediit tamen modico tempore iterum ad quæstores, et ab iis Augustus ærarii curam ad Prætorios Prætoresve transmisit, teste Suetonio in Augusto. Deinde quæstoribus iterum ejus cura a Claudio commissa, ut idem Suetonius in Claudio narrat. Postea Nero Prætura præfuntos et experientia probatos delegit, curamque tabularum pecuniarumque publicarum a quæstoribus ad Præfectos transtulit, ut modo ex Tacito diximus: qui tamen lib. xx. Annal. Vespasiano imperante a Prætoribus denuo ærarium

tractatum fuisse scribit. Quare Augusti tempore ærarium a Prætoribus, Claudii a quæstoribus, Neronis a Præfectis, Vespasiani a Prætoribus iterum tractatum. Præfectos deinde iterum a Trajano et ab Hadriano restitutos ex Favorini apud Auctorem nostrum verbis clarum est, et ex veteri Inscriptione, qua Plinio Præfectura ærarii a Trajano delata est.

C. PLINIVS. C. F. C. N.

CÆCILIVS. SECVNIVS

PRÆF. ÆRARI. SATVRNI. PRÆF.

ÆRARI. MILIT.

Adde sis Brisson. Antiqu. Jur. lib. iii. cap. 19. et Guther. de Offic. Dom. August. lib. iii. cap. 32.

CAP. XXV. *In casu vocandi summo tono est prima*] Sic ex Nigidii mente pronuntiandum esset *Valéri*. Neque hæc opinio probabilitate sua caruit, quia vel in compositis vel in passis syncopen accentus retroagitur. Prævaluit tamen, ut Auctor noster jam suo tempore factum scribit, ut penultima acueretur *Valéri*: et ratio est, quia vocativi syllaba media, est nominativi antepenultima, quæ cum evadit secunda in vocativo, eadem accentu notatur. Priscianus lib. vii. ait 'perfecti vocativi accentus' in talibus servari. Perfectum vero vocativum intelligit integrum more veteri *Valérie*. 'Si enim non esset abscissio,' inquit, 'debuerunt ejusmodi vocativi, i. e. qui in i desinentes penultimam correptam habent, antepenultimam acnere, ut Virgili, Mercuri; quod minime licet: nam penultimam acnimus.'

I scribendum erit ante e] Vide sis hac de re Lipsium De recta Pronuntiat. L. L. cap. 8.

CAP. XXVI. *Parthenii poëta*] Floruit hic Parthenius temporibus Ptolemæi Auletæ, (qui regnare coepit Olymp. clxxiv. an. 11.) sive initio principatus Augusti; fuitque Poëta *éparrudès*, utpote qui amatorio argumento se inprimis oblectaret, et Vir-

gilli in Græcis præceptor, ut legimus apud Macrobiū lib. v. Saturn. cap. 17. Exstat et hodie elegantissimus ejus libellus περὶ ἐρωτικῶν παθημάτων, 'De amatorii affectionibus.' Ex Suida cognoscimus eum belli Mithridatici tempore captum fuisse; posteaque ob eruditionem manumissum; ac pervenisse usque ad tempora Tiberii Cæsaris; quod Vossius intelligit non de tempore, quo Tiberius imperare, sed quo florere cepit, ut cum Rhætos et Vindelicos vicit. Scripsit et Μεγαροπόλεως, ut Plutarchus et Eustathius tradunt, item Suidas in Νέστρω. Plura de Parthenio vide apud Vossium lib. ii. cap. 1. de Histor. Græc. et de Poët. Latin. cap. 8.

Γλάνκη, &c.] Vett. CC. legunt, Γλάνκη καὶ Νήρη καὶ ἐναλίην Μελικέρην. Id est 'Glanco, Nereiſque, atque maris genio Melicertæ.' Apud Macrobiū vero lib. v. Saturn. cap. 17. sic legitur, Γλάνκη καὶ Νηρέϊ καὶ Ἰσάφ Μελικέρην. Ubi τὸ Ἰσάφ videmus, quod etiam Virgilius expressit. Quod tamen non convenit cum verbis Auctoris Nostrī, qui dicit eum hunc versum amulatum duobus vocabulis immutatū.

Glanco, &c.] Exstat lib. i. Georg. vs. 427.

Νεωτέραιονες] Id est, audacior et juvenilior.

Ταῦρον δ' Ἀλφειῶ] Id est, 'Taurum autem Alpheo, et Neptimo quoque taurum.' Exstat Ἰδιόθ. λ. vs. 727.

Taurum Neptuno] Exstat lib. iii. Æneid. vs. 123.

Pulcher Apollo] Familiare hec poëtis, cum Deos Deasque alloquantur, eos pulchritudinis elogio honorare. Sic Ovidius lib. xv. Metamorph. Æneasipium pulcherrimum, et lib. v. Trist. Eleg. 4. Bacchum pulcherrimum, item lib. iv. Pastor. Venerem pulcherrimam salutat. Similiter Horatius lib. i. epist. 16. 'pulchra Laverna, Da mihi fallere, da justo sanctoque videri.' Et passim hujas ge-

Delph. et Var. Clas.

neris exempla reperire est.

CAP. XXVII. Πανωτί] Vide notata supra xii. 5.

Negotia periculæque ex improvisis aspidæ et prope quotidianam feri] Seneca ad Marciam cap. 16. 'Plena et infestis variis casibus vita est, a quibus nulli longa pax, vix induciæ sunt.'

Ad ea cavenda, &c.] Sic Apuleius Milesiar. lib. xi. ait 'Caute circumspectu vitam, quæ variis casibus subjacet, esse muniendam.'

Qui pancratias vocantur] Melius leges qui *pancratiæ* vocantur. Pancratiastes enim inter athletas dicebatur, qui luctator simul et pugil esset; quippe cum alii pugiles, alii luctatores forent, is qui utroque valebat, pugilatū nimirum et lucta, pancratiastes vocabatur. Unde et Plutarchus Sympos. lib. ii. cap. 4. Pancratium certamen esse scribit mixtum ex pugilatu et lucta: ὅτι γὰρ μέμνηται τὸ παγκράτιον ἔκ τε πυγμῆς καὶ πάλης, δῆλον. Et sane σύνθετον ἔκ πυγμῆς καὶ πάλης ἦν τὸ παγκράτιον, ποταnte Nicephora Gregora apud Synesium περὶ ἐνυπνίου in fine, ἔξην γὰρ τῷ παγκρατιάδῃ ἐθέλοντι οὐ μόνον τοῖς νόμοις τῆς πάλης, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς πυγμῆς χρήσθαι πρὸς τὸ νικῆσαι. Sic Aristoteles lib. i. Rhetoricor. cap. 5. 'Ὁ θυνόμενος θάλπει καὶ κατέχειν, παλαστικός. ὁ δὲ δοῦναι τῇ πληγῇ, πυκτικός. ὁ δὲ ἀμφοτέροις τοῖς παγκρατιαστικός. Id est, 'qui potest premere ac fortiter tenere, ad luctum est idoneus; at qui ictu longe a se repellere, ad pugilatū; qui vero utrumque, ad pancratium.' Meminit pancratii Ulpianus lib. vii. § 3. D. ad leg. Aquil. Ubi Badæus in Annotat. priorib. Pancratium dictum vult, quod advocatis omnibus corporis viribus, omniumque nervorum contentione transigitur; quæ loco plura vide, uti et P. Fabr. Agonist. lib. i. cap. 9. et Mercarial. de Art. Gymnast. lib. ii. cap. 9.

CAP. XXVIII. Μετελλος] Sunt qui

A. Gell.

4 U

volunt esse Q. Metellum Macedonicum, fortunatissimum et honoratissimum, qui Consul, Censor, Augur, triumphalis, et duobus lustris princeps Senatus, filios et nepotes habuit consulares et triumphales multos: de quo præter cæteros Velleius Paterculus lib. i. et Plinius Natural. Hist. lib. xiii. cap. 13.

§ 3 Τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον] Id est, 'In lente unguentum.' In V. C. est τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, id est, 'In lente fabulam,' quod nihili est; et viris doctissimis jam pridem monitum omnino hic legendum τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, 'in lente unguentum:' subaudi, infundis. Quod dicitur, cum quippiam non suo loco ac tempore adhibetur. Quemadmodum videlicet lenticulæ villi legumini inepte quis admiscuerit unguentum, hoc est, oleum odoratum. Idem usurpavit Cicero in Epistola quadam ad Atticum lib. i. 'Legati sunt, Q. Metellus Creticus, et L. Flaccus, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον Lentulus Clodius filius.' Exstat et apud Aristotelem in lib. de Sensu et sensili: Ἀληθὲς γὰρ περ ἑδρεῖσθην εἰς οὐκ ἄπταις πλάτεις, δὲ τὰ φακὴν ἐψηγται, μὴ ἐπιχεῖν μύρον. Id est, 'Nam verum est, quod ait Stratis, Euripidem taxans, ubi lenticula coquitur, non debere unguentum infundere.' Citatur et ab Athenæo lib. iv. Deipnosoph. ubi et additur exstare apud Varronem, compluresque Latinorum eo proverbio usos. Plura vide apud Erasmum in Adagiis.

CAP. XXIX. Quando facies sit forma omnis, &c.] Hunc locum more suo descripsit Nonius in 'faciem,' ubi tamen legendum faciem totius corporis formam, non tantum πρόσωπον, id est, os, posuit prudens antiquitas: ut etiam monuit Mercerus.

§ 2 In Penulo] Exst. Act. v. Sc. 2. Corpore aquilo est] Id est, 'subnigro.' Festus: 'Aquilus color ab aqua est nominatus. Nam cum Antiqui duos omnino naturales nosset,

id est, album et nigrum; intervenerit autem is quoque, qui ita neutri similis est, ut tamen ab utroque proprietatem trahat; potissimum ab aqua eum nominarunt, cuius incertus est color.' In Glossis Philoxeni est Aquilum, Μέλαν, ὡς Λυκάλλιος. Nigrum interpretatur, quia quod subnigrum est, etiam nigrum vocari solet. Sic Homerus aquam nigram vocat Odys. v. sub finem, καὶ μέλαν ὕδωρ Πηλοῦσαι. Et Virgilius: 'Qua niger humectat flaventia culta Galeus.' Nigra autem vel subnigra dicitur aqua, non quod talis sit, sed quod ob profunditatem talis appareat.

CAP. XXX. Quar partim Cynicas, alii Menippæas] De Satyris Varronianis vide supra i. 17.

Ῥδροκρέων] Vett. Edit. ὕδωρ κρέων, id est, 'aqua rigens.' Videtur autem Varro hac Satyra insectatus homines delicatiores, qui in potu utebantur aqua gelida et refrigerata. Veteribus enim in usu aquam varia atque exquisita arte, maxime nivibus refrigerare, ut ex Athenæo lib. iii. Deipnosoph. constat. Unde Martialis: 'Non potare nivem, sed aquam potare rigentem, De nive, commenta est ingeniosa sitis.'

Verbum illud scilicet e Græcia vetus; Musicam, &c.] Ita ex Ms. R. emendavit Lambecius, cum antea legereetur, verbum illud scilicet vetus: Egregiam Musicam: τὸ egregiam huic loco male convenire facile animadvertit, qui verba hæc paulo accuratius pensitet, et cum Græcia unde expressa sunt, conferat. Ideo et H. Stephanus legi maluit v. i. s. egregie vetus: Musicam. Sed omnino legendum cum Lambecio et Ms. R. e Græcia vetus: Musicam, &c. Græcis enim quondam celebratum adagium: οὐδὲν ὀφέλιον ἀπορήτρον καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς, a quibus id postea Latini mutarant. Ita Suetonius in Nerone: 'Subinde,' inquit, 'inter familiares Græcum

proverbium jactans: Occultæ musicæ nullum esse respectum.' Facile autem pro, e *Græcia*, egregiam substituere fuit; præsertim cum paulo durius videatur, verbum e *Græcia* vetus, pro, vetus *Græcorum* proverbium.

§ 2 *Indistincta namque fient et confusa, quæ legero*]. Veteres enim interpunctionum notas, sive signa ad partes sententiæ distinguendas non adhibebant, atque inde difficilis oriebatur lectio, cum nisi exercitatis vix liqueret, ubi aut vox sustineri, aut suspendi, aut deponi deberet. Idque luculenter ex hoc Auctoris Nostri loco manifestum. Hinc etiam lectionem primæ eruditionis partem facit Quintilianus lib. 1. c. 8. 'Superest Lectio, in qua puer, ut sciat ubi suspendere spiritum debeat, quo loco verum distinguere, ubi claudatur sensus, unde incipiat; quando attollenda vel submittenda sit vox; quid quoque flexu, quid lentius, celerius, concitatius, lenius dicendum, demonstrari nisi in opere ipso potest. Unam est igitur, quod in hac parte præcipiam: Ut omnia ista facere possit, intelligat.' Verba quidem singula interposito puncto a se invicem Romani disparare solebant partim ad ornatum, partim ne coalescerent. De his intelligendus Cicero Orat. pro Muræna, ubi Jurisperitos vellicat: 'Dignitas in tam tenni scientia quæ potest esse? res enim sunt parvæ, prope in singulis literis atque interpunctionibus verborum occupatæ.' Sed id imprimis in Veterum Inscriptionibus, quæ hodie adhuc supersunt, apparet, ubi singulæ voces puncto a se invicem separatæ. Secus ac Græci Veteres solebant, qui continuo nexu, absque ulla separationis nota voces scribebant. Unde Seneca Epistola xli. ubi de celeritate orationis: 'In Græcis hanc licentiam tuleris: nos etiam cum scribimus, interpungere consuevimus;' singula scilicet verba a se invicem,

ut verborum ille fluxus aliquo modo sistatur. Has 'librariorum notas' Cicero appellat lib. iii. de Oratore: 'Inspirationis, non defatigationis nostræ, neque librariorum notis, sed verborum et sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse voluerunt.' Librariorum notæ sunt puncta post singula verba. Verborum et sententiarum modo intelligit quidem partitionem sive divisionem in Commata, Cola, Periodos, non quod signis apposis ista distinguerentur, sed quod tantum legendo observari deberent. Et sic paullo post: 'Clausulas atque interpuncta verborum animæ interclusio atque angustia spiritus attulerunt.' Postea tamen, sed quo tempore incertum, etiam notæ inventæ et appositæ, quibus Commata, Cola, et Periodi discernentur; quæ 'Posituræ' atque etiam peculiariter 'Distinctiões' Latine, *θέσεις* sive *στυγμὰς* Græce dictæ. Diomedes lib. ii. de Pronuntiatione: 'Lectioni Posituras accedere vel Distinctiones oportet, quas Græci *θέσεις*' (adde et *στυγμὰς*) vocant. Sic Isidorus lib. 1. Orig. c. 19. 'Positura est figura ad distinguendos sensus per Cola et Commata et Periodos: quæ dum ordine suo apponitur, sensum nobis lectionis ostendit.' Postquam autem viri docti distinguere cœperunt, solis et singulis punctis diverso situ locatis, singulas partes notabant; Comma videlicet puncto ad medium litteræ, ubi sermo suspenditur; et hæc Media distinctio; Colon puncto ad imum litteræ, ubi sermo suspenditur; et hæc subdistinctio; Periodum puncto ad caput litteræ sive supra versum, ubi sermo deponitur; et hæc plena distinctio. Quæ omnia clara sunt ex verbis hisce Donati, licet ordinem invertat: 'Tres sunt Posituræ vel Distinctiones, quas *θέσεις* Græci vocant: Distinctio, Subdistinctio, Media distinctio. Distinctio est, ubi

finiter plena sententia: hujus punctum ad summam literam ponimus. Subdistinctio est, ubi non multum asperest de sententia, quod tunc necessario separatim, mox inferendum sit: hujus punctum ad imam literam ponimus. Media est, ubi fere tantum de sententia superest, quantum jam diximus, cum tamen respirandum sit: hujus punctum ad mediam ponimus. Hic quidem distinguendi modus olim obtineat, ut ex aliis veterum Grammaticorum locis quoque, si opus foret, probari facile posset. Hodie varia puncti locatione missa, aliis signis, figura, non positione discretia, quæque neminem fugiunt, in interpunctionibus nostris utimur.

§ 2 *Mnesitheum*] Mnesithei, ut nobilis medici, meminit Plinius in Indice lib. XXI. et aliquot sequentibus, ubi ejus 'de Coronis' librum citat; et haud dubie hic idem est ac Mnesitheus medicus Atheniensis, quem Galenus lib. I. *de par.* ad Glauconem ait, virum fuisse, tum in reliquis omnibus, quæ ad artem spectant, abunde doctum, tum quamam methodo artem medicam exercere oporteat, nulli perititia secundum. Hujus libros *περὶ ἑσθίων*, De Eduliis, aliquoties commemorat Athenæus in Deipnosoph. unde suspicor excerpta esse, quæ hic Varro de Vini tribus generibus, nigro, albo, et medio tradit. Ex iis etiam quædam excerpit Galenus lib. II. de Alim. facultat. et quæ Mnesitheus de facultatibus partium in plantis nimis generaliter scripserat, adhibita censura correxit et confutavit. Ejus quoque epistolæ *περὶ κοθυσμοῦ* meminit Athenæus I. XI. Sed et apud Pausaniam in Atticis Mnesithei mentio exstat.

Nigrum, album, medium, quod vocant κῆρρον, &c.] Sic quidem in omnibus libris, præterquam in Badiana editione, ubi legitur: *Nigrum, album, melinum, quod vocant κῆρρον; et novum, vetus, medium; et efficere nigrum vires, album*

vinum, melinum νέφρον: novum refrigerare, vetus calefacere, medium vero esse prandium cuminum. Nam cum Servius ad III. Georg. 'gilvum' colorem interpretatur 'melinum,' Badius ex Maserio tradit vinum *κῆρρον*, quod est, 'gilvum,' melius hic appellari posse 'melinum,' et forte Gellium sic scripsisse; ut sic vinorum discretio a coloribus habeatur. Aliud autem esse quod additur, *novum, vetus, medium.* In ejus sententiam et ipse Badius secedit; et sane aut *melinum* legendum, aut *medium* pro vino *κῆρρον* sive 'gilvo' capiendum, cum et ipse Varro hoc modo interpretetur.

Nigrum vires] Sic omnino legendum, cum Vet. Ed. Veneta A. MDIX. et Aldina A. MDXV. Item Ascensiana, quod et Mosellana vidit. Male in Vet. Edit. Rom. quod et H. Stephanus, et Vir Doctissimus in ultimas, quam procuravit, editione, retinere, est, *Nigrum virus.* Nam ipsissima Mnesithei verba, quæ Varro innuit, exstant apud Athenæum lib. I. Deipnosoph. ubi legere est: *Μυρσίθεος δ' ὁ Ἀθηναῖος φησὶν, ὁ μέλας οἶνος ἐστὶ θρεπτικώτατος, ὁ δὲ λευκός, σθηρτικώτατος καὶ λεπτότατος, ὁ δὲ κῆρρος, ξηρὸς, καὶ τῶν στήλων πεντικώτερος.* Id est, 'Nigrum vinum, inquit Mnesitheus Atheniensis, nutrit copiosissime: album tenuissimum est, urinasque citet valentissime: gilvum potenter siccatur, et imprimis est utile concoctioni.' Quæ ipsissima sunt cum Varronianis hisce, et illustrantur quoque ex istis, quæ Athenæus ibidem paulo ante habet: *Τὸν οἶνον ὁ μὲν λευκός, ὁ δὲ κῆρρος, ὁ δὲ μέλας. καὶ ὁ μὲν λευκός λεπτότατος τῇ φύσει, σθηρτικὸς πεντικὸς τε δὲν, τὴν κεφαλὴν ποιεῖ διάπυρον ἀναφορὰ γὰρ ὁ οἶνος. ὁ δὲ μέλας, ὁ μὲν γλυκύτατος, στυπτικὸς ὁ δὲ γλυκύτατος.* Id est, 'Vinum aliud album, aliud gilvum, aliud nigrum. Et album quidem, quod natura tenuissi-

maui et calidam, urinas movet, concoctionem juvat, sed quoniam superiora petit, igneo calore caput ferit: nigrum expers dulcedinis, adstringit et alit plurimum: quod vero subdulce est, copiosius alimentum suppeditat, quam ullum ex albis, vel gilvis.' De vino nigro idem Athenæus eodem libro antea dixerat: 'Ἐπαιὼν δὲ Ὀρετρος τὸν μέλαινα οἶνον, πολλὰκις αὖτις καὶ αἴθονα καλεῖ, δυναμικώτατος γὰρ ὄντι, καὶ μέντοι ἐν ταῖς ἑξέσι τῶν πινόμενων πλείστον χρόνον. Id est, 'Vinum autem nigrum cum Homerus laudat, saporiscale id vocat αἴθονα, id est, vel atrum, vel urens. Alendi enim corporis vim maximam habet, diutissimæque in eorum habitu permanet qui biberunt.'

Μέδιον πίνω] Sive hic *mellinum* cum Maserio et Badio legas, sive τὸ μέδιον, quod omnes Codd. habent, retinere malis, necesse est, intelligas 'vinum gilvum,' quod concoctionem juvare modo ex verbis Mnesithei apud Athenæum vidimus; cujus et ista sunt eodem lib. i. 'Ὁ δὲ λευκὸς οἶνος, ἀσθενής καὶ λεπτός. ὁ δὲ καὶ ῥῶς πέπτεται ῥῶον, ξηρωτικώτερος ἔν. Id est, 'Vinum quidem album imbecillum est ac tenue; Gilvum vero siccatur valentius, et magis concoctionem juvat.'

Πίνω] Concoctionem.

Vetus calefacere] De veteris vini virtutibus sic Athenæus lib. i. 'Ὁ παλαιὸς οἶνος οὐ πρὸς ἥδονην μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑγίειαν προσφορώτερος. πέσσει τε γὰρ μᾶλλον τὰ σίγα, καὶ λεπτομερής ἐν σπινθιδότις ἐστίν. δόναμιν δὲ τοῖς σέρμασι ἐμποεῖ, τὸ αἷμα τε ἐνεργετὲς καὶ ἐκαστότον κατασκευάζει, καὶ τοὺς ὕπνους ἀπαρέχουσι παρέχει. Id est, 'Vinum vetus non ad voluptatem solum, sed ad bonam valetudinem conducibilis est, quoniam cibum magis coquit, et ob partium tenuitatem facile digeritur, vires corporis auget, sanguinem rubrum et commode fluentem gignit, placidumque somnum conciliat.'

Hinc vinum vetus maxime in pretio: et toties ejus mentio apud Auctores. Seneca de Vita Beata: 'Cur apud te vinum ætate tua vetustius bibitur?' Et lib. iv. Nat. quæst. 'Quoniam non contenti vina fundere veterana et per saporis ætatesque ire.' Notum istud Petronii: 'Allata sunt amphoræ vitreæ diligenter, gypsatae, quarum in cervicibus Pittacia erant affixa cum hoc titulo, Falernum Optimum annorum centum.' Παλαιούθαι autem, ut bene observat Casaubonus ad Athenæum, de vino dicitur duobus modis, vel cum diu asservatum est, quod *κεχωρηκός* vocatur, vel cum veteris vini qualitatem quoquo modo est assecutum. Galenus lib. i. De antidotis: Καλοῦσθαι οἱ περὶ ταῦτα διανοὶ παλαιούθαι τὸ μεταβάλλειν ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ποιότητα τῶν παλαιουμένων. Vires autem et colorem acquirere vinum senescendo ex modo dictis, et ex medicorum libris notissimum est. Inde natum est vetus dictum, atque, ut loquitur Galenus, ὁ περιφερόμενος λόγος, Πάντα τ' ἄλλα γηράει τῷ χρόνῳ πλὴν οἶνον, 'Omnia alia senescunt tempore, excepto vino.'

Medium esse prandium caninum] Medium hoc loco non capiendum de vino gilvo, quod modo concoctioni inservire dixit, verum de vino medio inter vetus et novum; scilicet quod non sit vetus, neque nimis novum, sed intermedium, et de utroque quasi participans. Cujusmodi vinum Varro dicit esse 'prandium caninum,' quod Auctor Noster interpretatur, prandium abstemium, in quo nihil vini potatur; et caninum dici, quoniam canis vinum non bibit. Vinum autem medium pro vino non habendum, quia neque calefacit, neque refrigerat. Quæ interpretatio, ut mitissime dicam, nimis frigida mihi videtur. Et aliis etiam jam animadversum, Gellium in hujus proverbii explicatione lapsam, neque Varronis mentem assequutum. Quos inter J. Bap-

tista Pius ad l. v. Lucretii, ubi multa quidem, nec tamen feliciora profert, atque prandium caninum significare aliquem effectum, qui per vinum medium fieret, et intelligit famem caninam, quam vino medio sedari dicit. Sed hæc nihili sunt. Si Varronis Satyra, unde hoc fragmentum desumptum, integra hodie exstaret, posset vel ex ea, vel forsitan etiam ex reliquis ejusdem libris deperditis, si superstites forent, lux quæpiam fœnerari, unde hæ tenebræ pellerentur. Verum cum iis careamus et mihi in præsentem nihil melius occurrat, præterquam quod Phil. Carolo in Animadversionibus visum, ejus conjecturam hic subijciam. Ut autem planum faciat Agellii expositionem se ipsam prornere, ait, Siquidem vinum medium dicendum erit prandium caninum, quia non calefacit, quæ veri vini indolea est, multo magis vinum novum

fore prandium caninum, quia frigefacit, quod ei cum aqua, quæ canum potio, commune est. Ad hæc constare, vina media omnium maxime inflammare, et in eo a canum potu longissime distare; quod etiam cauponibus non ignotum, qui hoc potissimum vini genere rusticos et urbanam plebem solent invitare. Unde ipsi videtur hoc velle Varronem: Vinum novum frigefacere; vinum vetus moderate calefacere; medium vero prorsus incendere, et inflammare capita potantium; ut inter se rixas agitare, et concertare soleant more canum, quibus hoc familiare. Ut vel ex eo apparet, quod Sallustius et B. Hieronymus 'caninam facundiam' pro rabiosa maledicentia et studio contentionis usurparunt. Meliora docturnus beneficium apud me ponet.

LIBER XIV.

CAP. 1. *Qui sese Chaldæos*] Cicero de Divinat. lib. II. 'Chaldæi non ex artis,' inquit, 'sed ex generis vocabulo nominati, diuturna observatione siderum, scientiam putantur effecisse, ut prædici posset, quid cuique even-
tarum, et quo quisque fato natus esset.' Hi sunt, quos vulgo 'Astrologos,' et 'Judiciarios,' eorumque vanam professionem 'Astrologiam' ἐποτελεσματικὴν, sive Judiciariam appellamus. Augustino lib. IV. cap. 1. 4. et 7. Confess. 'Planetarii' dicuntur. Olim etiam vulgo, at male, 'Mathematici,' generali nimis et ipsis minime convenienti nomine, dicti. Noster supra lib. I. cap. 9. 'Vulgus autem, quos gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit.' D. Augustinus lib. II. de Doctrina Christ. cap. 21. 'Qui Genethiaci propter dierum natalium considerationes, nunc autem vulgo Mathematici vocantur.' Quo nomine ut magis specioso et ipsi Chaldæi sese jactarunt, ut testatur Sext. Empiricus lib. V. advers. Mathematic. ubi ait se isto libro scriptarum, non adversus Astronomiam, ἀλλὰ πρὸς γενεαλογίαν, ἢ σημαντέροις κοσμοῦντες ὀνόμασιν οἱ Χαλδαῖοι, Μαθηματικούς καὶ Ἀστρολόγους σφᾶς αὐτοὺς ἀναγορεύουσιν, 'Sed adversus genealogiam, quam Chaldæi magnificis ornantes nominibus, seipsos Mathematicos appellant et Astrologos.' Hinc etiam in Cod. Theod. et Justinian. Tit. de Maleficis et Mathematicis; et Imp. in l. V. ad omnem ambiguitatem vitandam 'Chaldæos' et 'Mathematicos' conjungunt, et omnem divinandi curiositatem ista lege perpetuo silere ju-

bent. Vocantur etiam 'Babylonii' Julio Firmico lib. II. Astron. cap. 3. unde et 'numeri Babylonii' apud Horatium lib. I. Od. II. 'Nec Babylonios Tentaris numeros.' Cæterum etsi Chaldæorum nomen plerumque male audiit, utpote quo homines divinandi ex astris artem proficentes designarentur, tamen inter ipsos Chaldæos etiam fuisse, qui hanc artem minime probarunt, sed ut vanam et suspectam haberent, luculenter testatur Strabo lib. XVI. Geograph. ubi inquit: Ἀφ' ἑρσото δ' ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ κατοικία τοῖς ἐπιχειροῖσι φιλοσόφοις, τοῖς Χαλδαίοις προσαγορευομένοις, οἱ περὶ ἀστρονομίαν εἰσι τὸ πλεον. προσποιούνται δὲ τινες καὶ γενεθλιαλογεῖν, οὓς οὐ καταδέχονται οἱ ἕτεροι. Id est, 'Constituta est habitatio peculiaris in Babylonia philosophis indigenis, plurimum astronomiam tractantibus, qui Chaldæi appellantur. Sunt ex iis qui e natalibus hominum eventura iis vaticinari se profiteantur; sed a cæteris non probantur.' Ex quibus liquet Chaldæos ab ultima antiquitate Philosophiæ rerumque naturalium contemplationi deditos fuisse; præsertim singularem et præcipuam operam Astronomiæ seu corporum motuumque cælestium observationi impendisse; eosque inter quosdam fuisse qui in Astrologicis prædictionibus totum stadium ponerent; hos autem a cæteris improbatos fuisse.

Egregia atque illustri oratione] Merito egregia atque illustris hæc Favorini adversus Chaldæos oratio dicenda, ac nescio an in tota antiquitate similis reperiatur, ubi adeo succincte, ac nervose, argumentorumque

pondere futilissimæ hujus artis fundamenta evertantur. Quod etiam inter Veteres fecit Cicero ex Panætio l. II. De Divin. et Sextus Empiricus lib. v. adversus Mathematicos. Recentiores varii quoque Astrologiam oppugnare et expugnare tentarunt. Præ cæteris eminent Hieronymus Savanorola in Opere eximio adversus divinatricem Astrologiam, J. Picus Mirandulanus libr. XII. Disputat in Astrologiam, Alexander de Angelis lib. v. advers. Astrologos, Sixtinus ab Hemminga in Astrologia refutata, Georg. Ragnæus lib. I. De Divinatione, et tandem Eruditissimus et Philosophorum suæ ætatis nemini secundus P. Gassendus in Physic. lib. VI. sect. 2. ubi de siderum effectibus agit. Nos ad sequentia Auctoris nostra verba, eorumque majorem elucidationem, hinc inde quædam delibabimus.

An quod ita serie judicatioque existimaret? Ego sane non dubito, quin Favorinus serie causam hanc peregerit, non autem exercendi ingenii, aut inanis ostentationis, vel gloriolæ captandæ gratiæ. Equidem et quamplurimos Philosophos ante ipsum apud Græcos Chaldæorum artem ut vanam mirifice contempsisse, vel ex hoc Ciceronis loco lib. II. de Divinat. constat: 'Eudoxus Platonis auditor in Astrologia' (Astronomiam quam nunc vocamus ubique in hisce Ciceronis verbis intellige. Olim enim Astrologiæ nomine etiam ipsa Astronomia vocata, quæ postea distingui cæpit) 'judicio doctissimorum hominum facile princeps sic opinatur, id, quod scriptum reliquit, Chaldæis in prædictione et in notatione ejusque vitæ ex natali die minime esse credendum. Nominat etiam Panætius, qui unus e Stoicis Astrologorum Prædicta rejecit, Archelaum et Casandrum, summos Astrologos illius ætatis, quæ erat ipse, cum in cæteris Astrologiæ partibus excellerent, hoc

prædictionis genus non usos. Scylax Halycarnasseus familiaris Panæti excellens in Astrologia, idemque in regenda sua civitate princeps, totum hoc Chaldaicum prædicendi genus repudiavit.'

§ 2 *Disciplinam istam Chaldæorum tantæ vetustatis non esse*] Vett. Edd. habent *tantæ vetustatis*, quod et Nannius lib. I. Miscell. cap. 7. explicat, 'tantæ auctoritatis.' Sed rectissimum est, 'tantæ vetustatis non est.' Jactarunt quippe Chaldæi ad expeditionem Alexandri in Asiam, elapsa esse annorum quadringenta et septuaginta duo millia, ex quo sidera observarunt, ut est apud Diodorum Siculum lib. II. Unde Cicero Panæti auctoritatem secutus lib. II. de Divinat. de Chaldæis: 'Nam quod aiunt quadringenta et septuaginta millia annorum in periclitandis, experiundisque pueris, quicumque essent nati, Babylonios posuisse, fallunt. Si enim esset factitatum, non esset desitum: neminem autem habemus auctorum, qui aut fieri dicat, aut factum sciat.' Id autem Chaldæi fecisse videntur in æmulationem Ægyptiorum, qui quinquaginta annorum millia numerabant, ex quo siderum observationibus vacarent, et gloriabantur, Chaldæos sui esse coloniam, ut refert Diodorus Siculus lib. I. Hoc autem Chaldæi pernegabant. Sed quam vana hæc fuerit jactatio, cætera ut omittam, vel ex eo constat, quod Simplicius in I. II. de cælo, comm. 46. scribit, Chaldæos non plures annos edidisse Callistheni de vetustate gentis percontanti, quam mille nongentos et tres, ad usque Babylonem ab Alexandro captam. Quos annos si retro numeres, non multum ultra Abrahami Patriarchæ tempora excurrent. Desique Hipparchus et Ptolemæus, Astronomi principes, nullas veterum Observationes siderum afferant, quam quæ sub rege Nabuchodonosore apud Ægyptios

Assyriæve factæ fuerint. Quam vero etiam crassæ fuerint Chaldeorum veterum et Ægyptiorum de rebus cælestibus observationes nemo nescit, qui mathematicorum libros salutarerit. Fuere enim antiqui isti selummodo studiosi cognoscendi motus tam Solis, quam Lunæ, ob prædictionem Eclipsæon; non item aliorum Planetarum motus; ut vel ex eo constat, quod vel Hipparchus nihil ex ipsis habuit, unde eorum motus redigeret in Tabulas; primusque Ptolemæus ex observationibus Hipparchi et suis confecit Tabulas. Atque hinc, cum ignorarent Planetarum loca in Zodiaco, manifestum est observari non potuisse, quis foret cuiusque Planetæ in quovis Zodiaci loco effectus; quod tamen ad placita eorum servanda fieri debuit. Verum de hisce uberius disserendi non est hic locus.

[*Æruseatores*] Festus: 'Æruscare, ara undique, id est, pecunias colligere.' Apud Auctorem Nostrum supra lib. ix. cap. 2. est, 'Æruseans,' pro eo qui stipem undique colligit. Dicitur et 'Æsculator.' Græcis χαλκοῦχοι, ut est in Glossis Cyrilli: χαλκοῦχος, 'Nummularius, Æsculator.' Eodem Glossæ et 'Æsculor' interpretantur χαλκοῦρος. Hoc facientes hic dicuntur 'Æruseatores,' et id genus hominum optime hic describitur, eibum quæstumque ex mendaciis captare; utpote qui planorum instar hinc inde vagantes, prædicendique artem jactantes, perinde circa hominum fortunas, eventaque pronunciarent, indeque lucrum captarent, ac jam facit circumsforaneum vileque genus hominum, quos vulgo Bohemos et Ægyptios vocant.

Quoniam viderent terræ quadam inter homines sita cælestium rerum sensus atque ductu moveri, &c.] Hoc unum ex præcipuis argumentum est, quo Astrologi arti suam fidem conciliare nitentur. Quoniam enim omnibus est

in confesso sidera non mera esse signa, sed causas quoque Physicas plurimorum effectuum. solem nimirum esse causam lucis et caloris; accessuque et recessu suo inducere seriem ac vicissitudinem tempestatum anni; inservire procreationi plantarum et animalium; excitare vapores et exhalationes ex Terra, unde nubes, pluvia, ventus, aliæque id genus: Lunam plurimum posse in res humidas, ac in mare potissimum, quippe cujus fluxus et refluxus ad ejus motum sese contemperat: eandem etiam implere et vacuare conchyliis, cæterisque animalium: denique dari Influentialias, quibus tam hæc duo, quam cætera astra vires exerunt in hæc inferiora; cum enim astra otiosa esse non valeant, et effectus sint, qui ad causas alias quam ad sidera revocari nequeant, ut Crises morborum et inæqualitates tempestatum, quæ nempe, cum aliunde Sol æquali sibi semper motu cursum suum peragere nobis videatur, eadem tamen singulis annis non eodem modo sese habeant, sed nunc calidiores, nunc humidiore, &c. hæc, inquam, licet omnibus fere in confesso sint, non tamen inde inferre licet, quemadmodum Astrologi faciunt, omnia rerum humanarum, et parva et maxima, tanquam stellis et sideribus evincta, ut Auctor Noster loquitur, duci atque regi. Nulla enim experientia vel ratione hæc, ut superiora, probari possunt. Non enim, ut experientia constat Solem tempestatas varias inducere, implere Lunam conchyliis, et quæ sunt hujusmodi alia; ita etiam experientia eadem probari potest, simile quippiam de Zodiaci signis, gradibusque, De Saturno, Jove, Marte, cæterisque sideribus; cum ne minimus quidem effectus ex ulla observatione ostendi possit, qui ad unum signum sidæve potius quam ad aliud, aut ad aliam causam referri debeat. Neque ratio hic magis prod-

est, cum hæc experientia nitatur; experientia vero hic nulla sit, deducique ad summum possit, unumquodque sidus, cum sit lucidum, pro sæ lucis modulo lucere, calefacere, et si quid ex huiusmodi luce caloreque promanare possit.

Tanquam stellis atque sideribus evincta, duci et regi] Sane non mirum est, eos, qui primi ex divinatione lucrum quæsilvere, Cælo Artem, quam venditabant, adscripsisse; cum nullum velamen apud credulum vulgus, animosque futurarum cognoscendarum rerum avidos obtendi possit speciosius, quam ea, quæ in hisce inferioribus fiant, ex planetarum varia discessione, conjunctione, oppositione contingere. Isti autem hinc cætera sua commenta fabricarunt.

[§ 3 Πάχυπλόραρον] Id est, 'crassus et pinguiori Minerva.'

Nullo scientia fundo concepta, sed fusa, et vaga, et arbitraria] Omnino ita est. Si quis enim tantummodo generalia ista fundamenta, ac veluti prima principia, quibus prædictiones Astrologicæ nituntur, enumerare velit, statim deprehendet non mode quam sint incerta, sed etiam quam futilia, atque omnia meta esse figmenta, utpote ex mero arbitrio et sorte, ac nulla, aut vanissima occasione excogitata. Quid enim aliud sunt, quæ Astrologi referunt de vi et efficacia imaginum cælestium pro libitu fictarum? De distinctione Signorum non solum in Verna, Æstiva, Autumnalia, Hyemalia; item in Borealia et Australia; Ascendentia, et Descendentia; in Cardinalia, Media et Communia; in Conjuncta, Disrupta, &c. sed et in Ignea, Terrea, Aëria, et Aques, unde quatuor signorum decantatissimi Trigoni? Quid aliud sunt, quod alia signa fecere Humana, alia Ferina, alia Masculina et Diurna, alia Fœminina et Nocturna? Rursus alia Fœcunda, alia Sterilia, alia Mediocria, alia felicitum ingeni-

orum, alia stupidorum? Denique quod alia distinguere in Audientia et Videntia, alia in Formosa et Difformia; alia in Obesa et Macilenta; in Ruminantia et Non-ruminantia, et id genus sugarum reliqua? Nonne eodem redeunt, quæ de Planetarum inter se Aspectibus, ex iisque alios esse beneficos, alios maleficos referunt? Item quæ de XII. domorum Dispositione, earumque inter se distinctione in Cardines, Succedentes, et Cadentes, &c.? Hæc simpliciter atque obliter enumerasse sufficit, ut quam futili et stramineo fundamento nitantur, facile quis animadvertere possit.

[§ 4 Et cætus] Intelligit Planetarum conjunctiones, quæ Græcis *σύνδοξαι* dicuntur; de quibus paulo post uberius dicendum.

Si quis ea uti velit in diversis cæli regionibus] Verissimum hoc est; quod, etiamsi concedatur Chaldaeos aut Ægyptios habuisse principia Astrologica certitudinis alicujus, ea tamen in cæteris regionibus usui esse non possint. Si qui enim apud horum Antæcos, Antipodasve habitaverint, plane opposita iis, quæ Chaldaei et Ægyptii de hac arte tradiderint, observanda erunt; sic ut tota illa machinatio penitus ruat. Similiter si qui ad Æquatorem, seu in medio Zone torridæ constituerint, eis omnia temperata et mixta ex eorum regulis accipienda erunt. Ita qui in minore majoreve recessu ab Æquatore, intermediis scilicet locis inter Æquatorem et Polos degerint, iis omnia debent variari; et ita paulatim immutari, ut vel contraria futura sint, vel prorsus nulla. Sic qui sub Polis vitam egerint, ubi nulla pars oriens, nulla est occidens; ubi Zodiaci et Fixarum idem semper est status; ubi Planetæ singuli per totam suam periodum tantum semel oriuntur et occidunt; iis plane Chaldaeorum Astrologia tota perit. Hinc omnino necessarium

fit, Astrologiam omnem, si quæ sit, uniuscujusque loci specialem esse, nullam vero generalem. Ut proinde mirum hodiernos Astrologos in nostris etiam regionibus adeo remotis, et ferre ex decretis Chaldæorum iudicia, et putare ea quæ hic observantur, esse iis conformia, quæ illic observata fuerint. Quasi vero Chaldæi, apud quos tanta cœli clementia, quasi etiam Ægyptii, apud quos tam raro pluit, observare ea potuerint, ex quibus nobis traderent præcepta prædicendi ex siderum positura pluvias, et totam hanc inconstantiam et perturbationem regionum nostrarum. Sed nihil horum minus, et præcepta ab iis tradita, ut ex modo dictis manifestum, ad nos aliasque ab iis remotas regiones pertinere nequeant.

[*Sicuti non usquequaque pruinas aut calores cient, &c.*] Id autem inde fit, quod actionis siderum conditio generalis et indifferens sit, nullatenus autem specialis determinataque ex se ad unum potius effectum, quam ad alium. Quod vero hic potius, quam ille effectus sequatur, id fit quasi ex accidenti; et ex adjunctione concursusque specialis ac determinatæ causæ. Verbi gratia, Solus quidem effectus est, Terram generatim calefacere suis radiis, sed quod hic potius Ver quam Autumnus, Æstas quam Hyems vigeat, ipsa Terra suo situ et dispositione specialis est causa. Idque vel ex eo manifestum, quod eodem tempore citra ultraque Æquatorem tempestates oppositæ sint, cum tamen Sol semper idem maneat, eodemque modo calorem diffundat. Quod enim Sol, dum nobis est æstas, radios in nos mittat, et magis perpendiculares, et diuturniore tempore, causa est idem situs, quo erga ipsum sumus, ut tempore eodem Antæcis, Antipodibusque nostris, apud quos est Hyems, situs, quo ad eundem se habent, causa est, cur ipsis et magis obliquos et brevior tempore radios

mittat. Cæterum enim ipse Sol suam constanter pergit viam, et ex accidenti ipsi est, quod tempore eodem, dum nos calemus, illi frigeant, dum nos frigemus, illi caleant. Quod etiam locum habet in variatione earundem Tempestatum eadem in Regione contingentium, quæ adhuc minus Solem, ut causam specialem agnoscit. Dum enim media Hyeme dies aliquot sæpe intercedunt ejusce teporis, quo glacies nivesque solvantur; media etiam Æstate intercedunt aliquot ejusce algoris, quo diploides, ut per Hyemem, assumendæ sint; in causa profecto Sol esse non potest, per quem unicum, et Terræ etiam situ adhibito, si res constaret, calor sensim unoque tenore a Bruma in Solstitium increceret; ac sensim unoque tenore decreceret a Solstitio in Brumam. Causa igitur hujus varietatis non ex Sole petenda est, sed ex speciali dispositione, qua se per illos dies specialis illa Regio habet, in qua fieri extra ordinem calorem, frigusve contingit.

[§ 5 *Pro percepto liquere*] Sic omnino legendum. Vulgo non bene *pro percepto liquere*. Idque ex Cicerone de Fato manifestum, ubi inquit: 'Et enim si divinatio, quibusnam a perceptis artis proficiscitur? Percepta appello, quæ dicuntur Græce *θεωρηματα*. Non enim credo nullo percepto aut cæteros artifices versari in suo munere, aut eos qui Divinatione utuntur futura prædicere. Sunt igitur Astrologorum percepta hujusmodi,' &c. Percepta igitur sunt observata, notata, spectata, præcepta, et addidit Cicero vocabulum Græcum, Mathematicis usurpatum, ad ambiguitatem vitandam; cum alioquin voce 'percepti' etiam pro quavis comprehensione et perceptione utatur. 'Pro percepto' igitur 'liquere' est pro spectato, certo, et de quo dubitari non debeat, habere.

... Quas multi erraticas, Nigidius erro-

us vocat? Ex Græca voce, licet etiam Latine civitate donata, 'Planeta.' Septem autem antiquitus tantum cognitos, nemo est qui ignorat. Hos Veteres Astrologi in tres sectas, Chaldaicam scilicet, Egypticam, et Græcam, divini pro Dīs colebant; et inde originem traxit, quicquid varium in rebus humanis regendis in adscripserint. Ut autem viderentur nunc hunc nunc aliam effectum habere, pro varia scilicet eorum positura, idcirco et varium ad libidinem, et absque ulla in rerum naturæ fundamento Dignitates excogitavit, et Planetis attribuit, Astrologia vero vocatur, Domus, Exaltatio, Triplicitas, Terminus, Facies. Et Domum quidem appellant locum naturæ cujuscunque planetæ maxime congruentem, ubi scilicet planeta majorem vim ac potestatem exercent. Ex duodecim vero domibus Soli et Lunæ singulis unam tantummodo domum, sive Zodiaci signum, Soli scilicet Leonem, Lunæ vero Cancrum assignaverunt. Ex reliquis autem quatuor Planetis, ut decem domuum numerus apte distribueretur, unicuique binas concesserunt. Hinc ex Astrologorum Doctrina, ut in propriis domibus Planetæ maximam vim habere, ita in Signis oppositis vehementer debilitari, damnumque maximum pati dicuntur, ut Sol in Aquario, Luna in Capricorno, et ita de reliquis. Secundam dignitatem vocant Altitudinem sive exaltationem; quam planeta præditus est, quasi quodammodo exultat, cum reperiatur in signo, ad propriam vim exercendam idoneo; tuncque in aëre cæterisque rebus manifestas mutationes facit atque producit. Sic Solis exaltationem esse dicunt in Ariete, Lunæ in Tauro, Martis in Capricorno, Jovis in Cancro, Saturni in Libra, Veneris in Piscibus, Mercurii in Virgine; idque in stationibus fulcire conantur, quas apud Astrologos si tantum aliquis faciat, videre poterit. Triplicitas autem, quam ter-

tiam dignitatem, et trigonum dicunt, est trium signorum e trino aspectu sese aspicientibus unum est mobile, alterum, reliquum commune. Hæc tria signa, æquii, æqui, et tertium inventio. Terminus, seu limitatus, ex eorum sententiis certi gradus signorum, in quibus dignitatem quandam, et prærogativam habere dicuntur, exemplo *Egyptiorum*, major Astrologorum Signi Arietis p. VI. Jovi adscribunt, Veneri p. XII. Marti XXV. Saturno p. XL. que ita in reliquis signis. Facies ultima Planetarum dignitas, quod, cum signum quodlibet in gradibus cometet, illud in tres precipuas diviserint, quas facies, seu facies appellaverunt, quæ distinctas dominos præferunt. Primi igitur decem gradus tribuantur Marti, sequentes decem Soli, decem postremo Veneri; primi Tauri Mercurio, et sic consequenter. Jam de Planetarum aspectibus quam non fingunt? quæ alios beneficos, alios maxime nocuos volunt esse; cum reversa Planetarum aspectus nihil aliud sint, quæ eorum radiationes aut ad seipsas aut ad aliquas cœli partes, nihil aliud mali portendentes. Quæ ratio, quod Conjunctionem planetarum fingant natura sua indifferenter et modo bonam, modo malam esse, prout scilicet planetæ modo bono modo mali sint, qui conjunguntur; cumque autem se habeat, esse omnium radiationum robustissimam? Quare Sextilem aspectum fingunt imperfectam amicitiam, ac vires valde debiles habere? Quare Quadratum aspectum mediocriter malum, et ita mediocre agendi vim habere? Trinum vero optimum esse Aspectum, atque perfectam amicitiam, æqualis autem potentie cum quadrato? Oppositionem denique maxime noxiam radia-

est, inimicitiae perfectae,
et conjunctionem omnium
eorum? Haec omnia, quae ex
libris nugis breviter tan-
genda duximus, nemo sanus
elementum in rerum natura,
ratione habere unquam dix-
it, esse figmenta, pro lu-
astrologorum mero arbitrio
et plebisque fallendae et
futura noscendi avidorum
sumpta; ut, dum nihil reve-
lere valent, verba saltem
ad ipsos consulentibus dent,
mixta videantur, cum meris
et tortuoso verborum flexu
nihil nisi nugae effutiant.

maioris momenti sunt, quam
de Effectibus Cometae
inferioribus in medium pro-
quos alii ut causas, alii tan-
signa et Indices malorum
contingentium considerant,
annorum sterilitates, pestes,
clades, Regnorum eversio-
nec principum mortes, &c. Cometa-
paritione vel indicarentur, vel
efficerentur. Sic quidem Ma-
lib. 1. Astronom. 'Quin et bel-
liger ignes, subitosque tumultus
et clandestinis surgentia fraudibus
Civiles etiam motus cognataque
actiones atque &c. Unde et illud Claudiani
caeli portus non in ore: 'Et nunquam coe-
lantes spectatum impone Cometam.' Et
Ovidii: 'crinemque timendi Sideris,
ut non infestis mutantem regna Cometen.'
modo etiam genus similia. Haec quidem sa-
speciose ita praeponderentur, si
cometamodi mala nunquam continge-
bunt, nisi cometis praecedentibus; nunc
vero, sive cometæ praecesserint, sive
fuerint, haec omnia eodem modo se ha-
bent, et semper alicubi terrarum aut
anni steriles sunt, vel pestis grassa-
ta, aut bella geruntur, aut Regna
evertantur, Principes quovis tempore
moriuntur; sic ut non magis hujus-
modi in Cometas, quando apparuerint,
referenda sint, quam vel ad Solem

vel ad Lunam singulis diebus nobis
orientes et occidentes. Et mirum,
adhuc hodie, in tanta bonarum litera-
rum et scientiarum luce, homines,
qui etiam supra vulgus sapere sibi vi-
dentur, reperiri, qui hujusmodi nugis
et quiescentibus capiuntur, aliisque, pra-
sertim rudi plebeculae, omnibus viri-
bus et quovis modo persuadere co-
nantur. Sane istud in vulgo, quod
ad Cometae apparitiones, praedi-
ctis istis, quod scilicet mala porten-
dant, imbuto, stupere assolet, non ita
mirandum; sed dolendum magis et
deplorandum, superstitionem hanc in
animis eorum foveri ab istis etiam, a
quibus potius radicatus evelli deberet.
Quod et non semel vidimus et audivi-
mus, cum nuperrimi duo isti Cometae,
sibi invicem non longo intervallo suc-
cedentes, in hominum conspectum
venirent: quorum alter anno superi-
ori circa finem mensis Novembris,
aut initium Decembr. primum appa-
ruit, et mox ad finem Februarii
hujus anni MDCLXV. ab oculis Teles-
copio melloris notae instructis conspi-
ci potuit, imo, ut apparet ex Epistola
Auzotii ad Petitum, quam Parisiis
typis descriptam Petitus transmisit
ad Virum Amplissimum et Astrono-
morum nostri saeculi facile Principem
D. Johannem Hevelium, amicam plu-
rimis nominibus mihi colendum, cujus
etiam Responsionem propediem pub-
lice legemus; ut, inquam, ex ista
Epistola apparet, Cometa iste ab Au-
zotio Lutetiae Parisiorum, aliisque
alibi per egregium Telescopium ad-
huc die 18. Martii, et amplius con-
spectus fuit; alter vero paullo post
mense Aprilii boris matutinis ante So-
lis exortum tandiu visus, donec sub
radiis solaribus, ad quem motu pro-
prio tendebat, evanesceret. Et sunt,
qui Disquisitiones, ut appellant, Phi-
losophicas de Cometis edidere, et sub-
nectunt Prognosticum Astrologicum
generale, ubi primum Cometam Sa-
turnium fuisse supponunt, atque ex-

nes vocat] Et Græca voce, licet etiam Latina civitate donata, 'Planetas.' Septem autem antiquitus tantum cognitos, nemo est qui ignorat. Hos Veteres Astrologi in tres sectas, Chaldaicam nimirum, Ægyptiacam, et Græcam, divisi pro Diis colebant; et inde originem traxit, quicquid virium in rebus humanis regundis iis adscripserint. Ut autem viderentur nunc hanc nunc aliam effectum habere, pro varia scilicet eorum positura, ideo et variæ ad libidinem, et absque ullo in rerum natura fundamento Dignitates excogitavit, et Planetis attribuit, Astrologis vero vocatæ, Domus, Exaltatio, Triplicitas, Terminus, Facies. Et Domum quidam appellant locum naturæ cujusque planetæ maxime congruentem, ubi scilicet planeta majorem vim ac potestatem exerceat. Ex duodecim vero domibus Soli et Lunæ singulis unam tantummodo domum, sive Zodiaci signum, Soli scilicet Leonem, Lunæ vero Cancrum assignarunt. Ex reliquis autem quinque Planetis, ut decem domuum numerus apte distribueretur, unicuique binas concessere. Hinc ex Astrologorum Doctrina, ut in propriis domibus Planetæ maximam vim habere, ita in Signis oppositis vehementer debilitari, damnumque maximum pati dicuntur, ut Sol in Aquario, Luna in Capricorno, et ita de reliquis. Secundam dignitatem vocant Altitudinem sive exaltationem; quam dum planeta præditus est, quasi quodammodo exultat, cum reperiatur in signo, ad propriam vim exercendam idoneo; tuncque in aëre cæterisque rebus manifestas mutationes facit atque producit. Sic Solis exaltationem esse dicunt in Ariete, Lunæ in Tauri, Saturni in Libra, Jovis in Cancro, Martis in Capricorno, Veneris in Piscibus, Mercurii in Virgine; idque iis rationibus fulcire conantur, quas apud ipsos si tanti aliquis faciat, videre poterit. Triplicitas autem, quam ter-

tiam dignitatem, et trigonum etiam dicunt, est trium signorum copulatio trino aspectu sese aspicientium: in quibus unum est mobile, alterum fixum, reliquum commune. Hinc trigoni ignei, aërii, aquei, et terrei apud eos inventio. Terminus, seu fines planetarum, ex eorum sententia, sunt certi gradus signorum, in quibus planetæ dignitatem quandam, et quasi prærogativam habere dicuntur. Sic exemplo Ægyptiorum, major pars Astrologorum Signi Arietis gradum vi. Jovi adscribunt, Veneri xii. Mercurio xx. Marti xxv. Saturno xxx. atque ita in reliquis signis. Facies, quæ ultima Planetarum dignitas, dicta, quod, cum signum quodlibet triginta gradibus constet, illud in tres partes præcipuas dividerint, quas decanos, seu facies appellarunt, eisdemque distinctos dominos præfecerunt. Primi igitur decem gradus Arietis tribuuntur Marti, sequentes decem Soli, decem postremi Veneri: decem primi Tauri Mercurio, et sic consequenter. Jam de Planetarum Aspectibus quæ non fingunt? quorum alios beneficos, alios maxime maleficos volunt esse; cum revera Planetarum aspectus nihil aliud sint, quam eorundem radiationes aut ad seipsos, aut ad aliquas cæli partes, nihil boni, nihil mali portendentes. Quæ enim ratio, quod Conjunctionem planetarum fingant natura sua indifferentem, et modo bonam, modo malam esse, prout scilicet planetæ modo boni, modo mali sint, qui conjunguntur; utcumque autem se habeat, esse omnium radiationum robustissimam? Quare Sextilem aspectum fingunt imperfectæ amicitie, ac vires valde debiles habere? Quare Quadratum aspectum mediocriter malum, et ita mediocrem agendi vim habere? Trinum vero optimum esse Aspectum, atque perfectæ amicitie, æqualis autem potentie cum quadrato? Oppositionem denique maxime noxiam radia-

tionem, hoc est, inimicitiae perfectae, atque post conjunctionem omnium validissimam? Haec omnia, quae ex multis similibus nugis breviter tantum recensenda duximus, nemo sanus ullum fundamentum in rerum natura, rectaque ratione habere unquam dixerit, sed mera esse figmenta, pro luctu et Astrologorum mero arbitrio excogitata, plebisque fallendae et hominum futura noscendi avidorum gratia assumpta; ut, dum nihil revera praedicere valeant, verba saltem hominibus ipsos consulentibus dent, et mira dixisse videantur, cum meris ambagibus et tortuoso verborum flexamine nihil nisi nugae effutiant.

Nec majoris momenti sunt, quae Astrologi de Effectibus Cometarum in hisce inferioribus in medium proferunt: quos alii ut causas, alii tantum ut signa et Indices malorum in terris contingentium considerant. Quasi annorum sterilitates, pestes, bellorum clades, Regnorum eversiones, Principum mortes, &c. Cometarum apparitione vel indicarentur, vel etiam efficerentur. Sic quidem Manilius lib. 1. Astronom. 'Quin et bella canunt ignes, subitosque tumultus Et clandestinis surgentia fraudibus arma, Civiles etiam motus cognataque bella,' &c. Unde et illud Claudiani nullius non in ore: 'Et nunquam caelo spectatam impone Cometam.' Et Lucani: 'crinemque timendi Sideris, et terris mutantem regna Cometon.' Et id genus similia. Haec quidem satis speciosae ita praetenderentur, si huiusmodi mala nunquam contingerent nisi cometis praecurrentibus; nunc vero, sive cometam praecesserint, sive non, haec omnia eodem modo se habent, et semper alieni terrarum aut anni steriles sunt, vel pestis grassatur, aut bella geruntur, aut Regna evertuntur, Principes quovis tempore moriuntur; sic ut non magis huiusmodi in Cometam, quando apparuerint, referenda sint, quam vel ad Solem

vel ad Lunam singulis diebus nobis orientes et occidentes. Et mirum, adhuc hodie, in tanta bonarum literarum et scientiarum luce, homines, qui etiam supra vulgus sapere sibi videntur, reperiri, qui huiusmodi nugis et quisquiliis capiuntur, aliisque, praesertim rudi plebeculae, omnibus viribus et quovis modo persuadere conantur. Sane istud in vulgo, quod ad Cometarum apparitiones, praedictis istis, quod scilicet mala portendant, imbuta, stupere assolet, non ita mirandum; sed dolendum magis et deplorandum, superstitionem hanc in animis eorum foveri ab istis etiam, a quibus potius radicatus evelli deberet. Quod et non semel vidimus et audivimus, cum nuperissimi duo isti Cometae, sibi invicem non longo intervallo succedentes, in hominum conspectum venirent: quorum alter anno superiori circa finem mensis Novembris, aut initium Decembr. primam apparuit, et usque ad finem Februarii huius anni MDCLXV. ab oculis Telescopio melioris notae instructis conspici potuit, imo, ut apparet ex Epistola Anzotii ad Petitem, quam Parisiis typis descriptam Petitus transmisit ad Virum Amplissimum et Astronomorum nostri saeculi facile Principem D. Johannem Hevelium, amicum plurimis nominibus mihi colendum, cuius etiam Responsionem propediem publice legemus; ut, inquam, ex ista Epistola apparet, Cometa iste ab Anzotio Lutetiae Parisiorum, aliisque alibi per egregium Telescopium adhuc die 18. Martii, et amplius conspectus fuit; alter vero paullo post mense Aprili horis matutinis ante Solis exortum tandem visus, donec sub radiis solaribus, ad quem motu proprio tendebat, evanesceret. Et sunt, qui Disquisitiones, ut appellant, Philosophicas de Cometis edidere, et subnectunt Prognosticum Astrologicum generale, ubi primum Cometam Saturnium fuisse supponunt, atque ex-

inde ingens aliquod malum, puta bellum aut pestem prænunciari; quia vero cauda ejus ad breve tempus non visa, malum etiam ad breve tempus cessaturum prænotari, donec resumptis viribus redintegretur. Quia item cauda iterum apparens admodum brevis fuit, et obscurior atque paulatim deficiens, hinc sequens malum obortum non adeo magnum fore, et paulatim assopitum iri spem dari; et id genus similia, quæ ipsi longius diducunt, nobis vero maximo tædio non repetenda. Istud autem non omitendum, quod apparitione illius Cometæ, qui mense Aprili conspectus fuit, dicant confirmari omnia ista mala, quæ priori apparitione præ sagita fuerint, eademque non tantum certo, verum etiam cito eventura novo hoc cælesti spectaculo denunciari, ac iram Dei non extinctam sed accensam magis, et peccatis nostris inflamatam esse. Scilicet homines isti Deo ter optimo Maximo a consiliis fuere, ipsisque revelatum, quid hic vel ille Cometa designet. Mirum autem ipsis non similiter revelatum, Cometam hunc alium omnino fuisse a priori illo, qui mense Decembri et sequentibus illuxit; cum ipsi sibi haud absque ratione arbitrari videantur, hunc Cometam eundem esse cum præcedenti; ex itineris scilicet ipsius ductu; quasi hic Cometa in eodem circulo magno viam suam persequutus fuisset, quem primus inierat. Qui sane stupendus, ac puerilis est error, et minime ferendus in homine, qui, ut sibi videtur, Astronomiæ gnarus, et tribus diebus, 10. scilicet, 11. et 13. Aprilis ejus observationi invigilarit. Cum Cometa hic omnino contrariam viam a præcedenti instituerit; quippe cujus motus proprius fuerit secundum seriem signorum ab Occidente in Orientem, primi vero motus ab Oriente in Occidentem contra signorum seriem. Ex eo autem magis adhuc manifestum, quam aptus

fuerit hic homo observationibus faciendis, cum Cometa hic a die 10. April. ad d. 13. ad minimum 13. gradibus in Orientem versus Solem interrim promotus fuerit, unde et tandem Heliace occiderit: Ipse autem extimarit contrario motu versus Occidentem eundem iter instituisse. Hinc omnino funditus ruunt, et pro nugis habenda, quæcunque ille in medium adferat, et quasi ex tripode dictet, quare scilicet tamdiu Cometa occaltatus, et ab oculis nostris subreptus fuerit, ac tandem denuo in conspectum nostrum redierit. Sed hæc missa faciamus.

Est autem et aliud genus hominum, qui quidem ullas Astrologorum prædictiones de Cometis nullatenus admittunt, sed et pariter adversus eos, qui Cometæ nihil omnino prænunciare dicunt, declamando pulmones exercent; ipsi vero novum prognosticandi genus, quod 'prognosticum Theologicum' appellant, inveniunt. Hoc vero in eo consistit. Non ansint quidem affirmare, Cometæ hanc vel illam calamitatem in specie huic vel illi singulari regioni, vel homini, &c. minari, sed tamen contendunt eos in genere gravia quædam mala hominibus denunciare; hominesque ex apparitione et visu eorum magis debere ad pietatem et timorem Dei judiciorumque ipsius exortari. Verum enim vero, non majori fundamento isti nituntur, quam priores illi, quos ipsimet rejiciunt. Unde enim ipsis constat, Cometæ in genere graves quasdam calamitates in hisce inferioribus prænunciare? Experientiam clamant, et varia exempla congerunt, quæ hinc inde post Cometarum apparitiones contingere. Quasi vero post Cometæ in rebus humanis aliquid novi acciderit, cujus simile non etiam visum fuisset, licet nulli Cometæ præluxerint! Potestne ulla ratio a sana mente excogitari, quare, exempli gratia, bellum, quod

alicubi terrarum post Cometæ apparitionem exoritur, potius in Cometam, ut ejus præsagium et indicium, referendum, quam in quamvis aliam rem? Quid enim Cometæ cum rebus humanis, quæ modo bene, modo male se habent, sive Cometa præfuerit, sive abfuerit? ipse interim, cum apparet, viam suam persequitur, donec iterum ex hominum oculis elabatur; res vero humanæ nihilo secius inde se habent. An non pro superstitioso, ne dicam stulto habendus foret, qui pestem, quæ modo Londini in Anglia grassatur, in Cometarum apparitionem referre vellet, cum ante annum in hac oris non minorem stragem exercuerit, etiamsi nullus Cometa visus fuerit? Sed dicunt, se nihil in specie determinare, verum Cometæ tantum esse signa gravium calamitatum in genere; neque statuere nullum in hoc mundo grave aut publicum malum evenire, quod ante per Cometæ non denunciaretur, sed tantum nullum, aut fere nullum Cometam apparere, qui gravium et publicarum calamitatum præambulum et nuncium non præstet. Sed omnino hoc superstitiosum est, Cometæ apparentes considerare ut signa futurarum calamitatum, cum quovis tempore et nunquam non hujusmodi calamitates alicubi terrarum contingant. Quare denique potius Cometa calamitatum publicarum index erit, quam vel Sol aut Luna, omnes omnino publicas calamitates antecedentes et subsequentes? Namquid quod Sol et Luna quotidie appareant, Cometæ vero raro videantur, ideo ad horum apparitionem ut spectaculum insolitum vulgus magis stupere solet, et si quæ publica mala postea accidunt, in Cometæ, ut horum signa et indicia, referre? Nolle, nec posse dicere hanc vel illam Calamitatem a Cometis præsignificari, et tamen totis viribus contendere eos publicarum Calamitatum esse nuncios, istud utique merum

subterfugium est, et hominis duræ cervicis indicium, quique quovis modo conceptas semel a se opiniones etiam apud alios prævalere velit. Nisi forsitan ipsis propositum, terrorem panicum plebeiorum animis magis magisque sub specioso pietatis excitandæ prætextu incutere; cum tamen superstitio potius appellanda sit. Vera sane pietas hisce fomentis adminiculisque, et, ut mitissime dicam, pilis hujusmodi fraudibus non eget. Caveant autem imposterum ne statim pro Epicureis, Sadduceis, Libertinis, et id genus odiosis nominibus traducant viros et solidiori doctrinæ, et moribus, addo et vitæ integritate, longe ipsis præstantiores, et quibus merito suspecta sunt quæcunque de Cometarum prognosticationibus in medium adferuntur. Verum istud hujusmodi hominibus in more positum est, ut, dum rationibus destituuntur, ad convicia, quasi ad sacram anchoram, confugiant, illisque cæteros, qui fanaticis ipsorum placitis subscribere et obsequi noli, mox apud plebem proscribant, et virulentis denominationibus aggravent. Cum autem pietatis prætextu commenta sua velare norint, facile rudi plebeculæ ultra nasum vix sapienti, et in externis hærenti imponere possunt. Quod vero multa etiam testimonia Auctorum congerant, eaque pro universali populorum et sapientum consensu circa Cometarum prognosticationem venditent, eo sane causam suam haud multo apud cordatos meliorem reddunt. Nemo enim inter eos est, qui ignorat veterem hunc et late sparsam esse errorem, ideoque ex hominum animis potius eximendum, quam ulterius propagandum censent. Hanc Digressiunculam de Cometis nihil adversi in rebus humanis denuntiantibus, sub calamo nobis ex occasione verborum Auctoris Nostri natam, candidus lector æqui bonique consulat, rogamus: dum quæ de Cometa-

rum natura et generatione; quæ materia admodum abstrusa et intricata, varique a variis discussa est, nostra sit sententia, commodiori loco reservesmus.

Ut et alii quidam planetes . . . essent] Quod nostris temporibus omnino ita repertum. Præter septem enim Planetas Antiquis cognitos, alii etiam per Tabam opticum detecti. Sic Galilæus primum animadvertit quatuor planetas, qui certis temporibus periodum suam circa Jovem absolvunt; unde et Jovis Satellites dicti, a Galilæo vero Sidera Medicea appellata. Sic postea a Nobiliss. Hugenio planeta quidam prope Saturnum detectus, qui quæ instar Lunæ sedecim dierum spacio Saturnum circumtrat, Periodumque absolveret. Ita ut hodie duodecim numero planetas computentur. Idem Hugenius et Saturnum annulo circumcinctum esse primas egregio suo Telescopio pervidit. Quis vero Astrologorum, cum cæteris planetis tantos effectus in hisce inferioribus adscribant, asserere ausit hosce noviter detectos planetas omnino otiosos fuisse, antequam detegerentur? nec eorum planetarum, circa quos volvuntur, viribus aut obfuisse, aut etiam opem tulisse, variasque in eorum operationibus mutationes induxisse, pro majori scilicet, vel minori ad eos accessu, vel ab eis discessu. Sed ea de re nemo Veterum unquam cogitavit. Unde et J. B. Morinus, qui veterum Chaldaeorum et Egyptiorum Astrologiam falsitatis et vanitatis plenam fuisse convincere conatur, ut scilicet Novam suam, quam Astrologiam Gallicam vocat, melioribus fulcimentis subnixam et stabilitam esse persuadere possit, quædam etiam de viribus et effectibus quatuor Jovis Satellitum adicere voluit. Ait enim necesse esse Jovis influentias aliquomodo variari pro vario scilicet horum Satellitum circa eum situ. De Lunula vero circa Sa-

turnum ipsi similiter silendum fuit, utpote quam ignoraret in rerum natura esse. Alias haud dubie quædam etiam commenta de ea effutisset. Sed quam stramineis fulcris hæc quæque Nova Morini Astrologia sustentetur, vel ex iis culvis patere potest, quæ Gassendus refert, Morinum post diuturnum, sollicitum, affectatumque examen Natalitii Thomatis de morbis morteque Gassendi secure atque impudenter pronunciasse, quæ omnia contrario modo evenere. Liqueat id denique ex Epistola Petri Maridati Senatorii Ordinis Viri ad Gassendum, a quo etiam publicata, ubi Morini deliria, et hallucinationes Astrologiæ circa Nativitatem ipsius Maridati sæpe deridentur, et merito exploduntur.

§ 6 *Sed eadem ipsa ex alia omnino terra non videntur*] Sic sidera circa polum Antarcticum nobis inconspicua sunt, quemadmodum et degentibus tot gradibus ultra Æquatorem versus Austrum sidera circa Polum nostrum conspici nequeant.

Aut cœtus stellarum, aut circumitus, aut transitus] Hoc est, quod Græcis diceretur *ταὺ ἀστέρες στροβοὶ, ἢ πλόδοι, ἢ ἐκπεδόται*. Per stellarum enim cœtus, conjunctiones planetarum intelliguntur; per circumitus, eorum revolutiones, uti per transitus eorum a se invicem prætergressiones; quando scilicet planeta post conjunctionem cum alio planeta, vel stella, ab eo demum secedit.

§ 7 *Ut animadvertetur, quæ habetur, quæque forma, &c.*] Ad loci hujus illustrationem faciunt, quæ habet Sextus Empiricus circa finem lib. v. adversus Mathematicos. Ait enim, cum Chaldaei dicant humanæ vitæ differentias ab observasse ex stellarum inter se habitudinibus, ex eo sequi, quod si firma et stabili futura sit prædictio, oporteat eandem stellarum inter se habitudinem non semel observasse in vita alicujus, sed in secundi iteram, et in

tertij, tertio : ut ex eo quod in omnibus pares sint eventorum et effectorum exitus discatur, quod, cum stellæ iterum acceperint hanc figurarum conformationem, hoc sit omnino eventurum. Quoniam autem eadem astrorum figuræ conformatio post longa demum, ut ipsimet Chaldæi aiunt, tempora cernatur, nempe post novies mille nongentos et septuaginta et septem annos, magni anni facta restitutione, hinc manifestum, tam multis seculis non pervenisse hominum observationem ad upius hominis ortum; atque eo magis, quod non semel, sed sæpe, mundi interitus, ut quidam ex illis dixerunt, eum intercipiat, aut terræ sigillatim et per partes mutatio penitus aboleat continuationem historicæ traditionis. Hæc ex Sexti Empirici mente, quæ cum illis Favorini verbis, mox sequentibus, congruunt, nempe innumerabilem illum annorum numerum in causa esse, 'ut neque ullus observationis tenor, neque memoriæ ulla effigies literarum tanto ævo potuerint edurare.'

Cum ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, &c.] Vulgatus quidem error veterum Astrologorum fuit, quod existimarent fore aliquando, ut ad eadem loca ita omnia sidera restituantur, ut similis omnino cæli dispositio, et cælestium omnium inter se positus habitudoque inveniat, atque olim etiam fuerit; unde putarent illud eventurum, ut sint etiam res eadem apud nos, quæ olim fuerint. Sed omnino impossibile est, ut eadem unquam cæli et siderum redeat positio, quæ alias fuerit, tam ob motum Fixarum in ortum specialem, quam ob singulares multiplicesque qui Planetis competant. Unde manifestum, quod observata semel æris mutatio in quapiam siderum positura nunquam observari iterato potuerit in simili positura. Vanum itaque est, quod Astrologi jactent placita sua constituta esse ex diuturna et sæpius

repetita observatione.

Quot tandem annis vel potius quot sæculis] Verissimum enim est eandem cæli constitutionem ne bis quidem redire etiam post sæcula, non tantum centum, non mille, sed prorsus innumerabilia; imo, ut modo diximus, impossibile est, ut id unquam impostorum contingat. Nullum itaque Chaldæorum decretum, quod tamen fieri debnerit si placitis eorum standum, ex pluribus consimilibusque experimentis constitui potnerit; cum ipsis non licnerit idem simile experimentum ne bis quidem peragere.

§ 8 *Quo primum tempore conciperetur homo*] Hoc ideo dicit, quod sint Astrologi, quos inter Princeps eorum Ptolemæus lib. III. Apotelesmat. qui in horoscopo constituendo, quod Chaldæicæ artis principium et fundamentum est, plus etiam conceptui quam genituræ tribuant. Quam autem vanum hoc sit, liquet ex Sexto Empirico lib. v. advers. Mathem. ubi ait, Ortum eorum, qui cadunt sub considerationem, aut sumi debere ab ipso initio, aut a dejectione seminis et conceptione, aut a partu. A seminis vero dejectione et conceptione id nequaquam fieri posse, cum ejus tempus exacte comprehendere non possit. Neque enim possumus dicere, an simul cum dejectione seminis facta fuerit conceptio, nec ne. Potest enim hoc fieri vel statim, vel post aliquod tempus. Qui vero ignorant quanto tempore hoc fiat, nunquam perfecte comprehendere possunt conceptum. Nam cum semen quidem aliquando recta jaciatur, et in ipsos locos matricis incurrat, aliquando vero sparsim incidat, et in ipsa matrice non possit in unum locum cogi; ideo ignoratur quando fiat primum, quando secundum: et quantum temporis consumatur in illa conceptione, et quantum in hac. Ea autem si ignorentur, periit etiam accurata et exacta comprehensio conceptionis. Præterea,

sicut in reliquis partibus corporis in partium operationibus differunt inter se mulieres, ita etiam verosimile est eas differre in operatione uteri: utpote quod aliæ quidem citius, aliæ vero tardius concipiant. Neque vero a ratione alienum est, quod mulieres sibi ipsis comparatæ nunc quidem videantur facilius, nunc vero difficilius, aut non omnino concipere. Hoc patem cum ita se habeat, plane fieri non potest, ut accurate exacteque dicatur, quando semen dejectum sit retentum; ut ex eo tempore ortus horoscopus constituentur Chaldaei. Sed nec diu potest, quod tempus conceptus comprehendere possit per aliqua signa: ut ex eo, quod post coitum exsiccati sint sinus muliebres: obstruetum autem forte fuerit os matricis, cessaveritque menstrua purgatio, ac pica advenierit. Nam primum quidem hæc quoque omnia signa communiter accidunt iis quæ non conceperunt. Deinde etiam si non accidunt communiter, ea demum conceptum significant post aliquot dies elapsos, non autem plene et proximum, et qui situs est in ipsis horæ puncto. Ad dignoscendum vero vitæ discrimen opus habent Chaldaei, non tempore quod in aliqua extendatur latitudine, sed quod plane sit in ipso articulo. Ex his perspicuum est, fieri non posse, ut ex conceptu constituantur horoscopus.

In lucem eductur] Inprimis Astrologorum filii fata, omina, seu quicquid in vitæ eventurum est, pendere volunt ab eo momento, quo infans in lucem editur. Nempe contendunt Sidera ac septem præsertim Planetas, ubi enim sint eo temporis puncto quo quis nascitur, ita in ipsum agere, conferreque in unum radios, ut necessitatem ipsi imprimant tantum et non amplius, nec minus, vivendi; moriendi hoc genere mortis; conjugem ducendi tali tempore; nati-fragium certo die faciendi; certo alio

excipiendi vulneris; isto inveniendi carcerem; illo cadendi a lite, alio incidendi in morbum; atque ita de cæteris quæ innumera accidunt in vita. Quis vero mortalium sana mente concipere potest, quomodo a septem illis Astris fiat impressio adeo multiplex, adeo singularis, adeo certa? præsertim cum eodem momento, et quolibet alio, infantes innumeri ubique Terrarum nascantur. Quasi scilicet Planetæ sic agere possent in singulos, ut ex innumeris quæ in vita accidere possunt, omnia illis eventura pari distinctione, præcisione, certitudineque definirent. Adde quod hæc omnia peragi destinarique debeant unico temporis momento, et tam in fortis morbidum quam in sanum, si eodem tempore, eademque in urbe edantur in lucem; idque sive planetæ fuerint supra horizontem, sive infra. Ideo et Astrologi ad Thema Cœleste erigendum requirunt ipsam temporis momentum, quo infans editur in lucem. Quam autem difficile sit designare momentum quo quis primum nascitur vel inde constat, quod nemo unquam nisi cum mora et successione partium in lucem editus sit. Alio enim momento caput, alio cor aut jecur, alio denique pedes nascentur. Ut si ad unum horum attendatur, alterum necesse sit vel sua fata nondum habere, vel etiam jam præterlapsa esse. At non solum ipsum momentum, verum etiam ipsa hora qua quis nascitur vix exacte scitur: vulgaribus enim horologiis in his non fidendum, cum sæpissime fallant. Sed et Solaria et hydraulica a Ptolemæo Quadripar. lib. III. cap. 2. improbantur, qui et ideo censet tempus non posse exacte nisi Astrolabio explorari: verum et in Astrolabii usu non una fallacia committi potest, ut omit- tam, quod ex mille nevitatibus, de quibus Astrologi pronunciant, ne quidem unica detur, cujus tempore observator adstiterit, qui Astrolabio ho-

nam caperit. Quam crassus autem fuerit modus quo Chaldæi observationes suas instituere solerent, videre est apud Sextum Empiricum lib. v. advers. Mathem. cum inquit: 'Nocturno sedebat Chaldæus in sublimi quodam montis vertice, in stellas intendens; alius parturienti assidebat, donec peperisset; ac statim partu edito, alteri id significabat disci beneficio; si vero audiens observabat signum quod tum oriebatur, interdum autem attendebat ad motus Solis,' &c. Ubi in sequentibus Empiricus demonstrat quam fallax et incerta fuerit hæc observandi ratio. Sic ut ex hisce, quamvis brevissime diductis, culvis facile constare possit, Astrologos non magis exactam et exquisitam cognitionem adipisci posse de temporis puncto quo infans in lucem editus sit, quam quo momento in utero materno conceptus fuerit. Atque adeo liquet quam fallacissimis principiis ipsimet artem suam superstraxerint; unde et merito Favorinus paulo infra, 'peto,' inquit, 'respondeant, cursum illum temporis transvolantis, qui vix cogitatione animi comprehendere potest, quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere et deprehendere; cum in tam præcipiti dierum nocturnumque vertigine minima momenta ingentes dicant facere mutationes.'

§ 9 Δογμα § 6a] Animalia rationalia.

Νευρόσταια Id est, 'nervis tracta,' sive 'fidiculis mota.' Vulgo legatur *νευρόβια*, et *νευρόβαφα*, antequam Cælius Rhodiginus rectissime id mutaverat in *νευρόσταια*, quo nomine Græci vocant simulacra quædam, sive statuas cubitales palmarum humanam staturam præferentes, quarum vel singula vel universa membra certis nervis et fidiculis occultis ita moventur et trahuntur, ut vivere, movere, atque adeo obambulare videantur, humanasque actiones fere omnes præter sermonem repræ-

sentent. Ad eijusmodi simulacra Hieratius alludens Sat. viii. lib. ii. inquit: 'Tu mihi qui imperitis, nilis servis miser, atque Duceris ut nervis alienis mobile lignum.' Hujusmodi simulacra neurospasta scribit Herodotus, in Euterpe, excogitata in Dionysii sacris in Ægypto, atque a mulieribus vicitim circumferri solita: 'Ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφὶ ὄντι ἐξευρημένα, ὅσων τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κόμης αἱ γυναῖκες. Meminit horum et Lucianus de Dea Syria: φαλλοὺς Ἐλλαπρὲς τῇ Διονύσου θύειρουσιν, ἐπὶ τῶν καὶ τοιάδε τι φορέουσι, ἄνδρας μικροὺς ἐκ ἔθλου πεπονημένους, μεγάλα αἰδοῖα ἔχοντας. καλέσται δὲ τὰδε νευρόσπαστα. In Glossis Philoxeni 'Sigillaria' vocantur. *Sigillaria*, *Νευρόσπαστα*: sic enim ibi legendum, non ut vulgo, *Sigillarti*, *Νευρόσπαστα*. Vitruvius 'Signa' vel 'sigilla' vocat, Suetonius etiam 'Icunculas.' Sic Macrobius lib. i. cap. 10. ubi 'Sigillariorum celebritatem Saturnalibus adjectam' dixerat, subiicit cap. 11. 'Quasi vero Sapiens quisquam sigillaria, quæ insum adhuc reptanti infantie oscillis fictilibus præbent, tentat officio religionis asserihere.' Arnobius advers. gent. lib. vi. 'Deos esse Sigillaria ipsa censetis.' Idem et 'Sigilliola' vocat eod. lib. 'In Sigilliolis parvulis contrahere se Deos, et alieni ad corporis similitudinem coarctari.' Hinc et Tertulliano advers. Valentin. cap. 19. 'Ductus Sigillarius,' cum inquit: 'A qua occulto nihil sentiens, et velut sigillario extrinsecus ductu, in omnem operationem movebatur.' Item 'motus sigillarius' eidem de Anima c. 6. 'Velut Sigillario motu superficiem intus agitante.' Legimus etiam apud Imper. Marc. Antoninum lib. viii. de se ipso *Σιγίλλάρια νευροσπαστοβμένα*, id est, 'sigilla verticillis mota,' qui et sæpius verbo *νευροσπαστεῖσθαι* utitur, pro 'motu alieno,' neurospastorum more, non sua sponte, 'moveri.' Cæterum qui ha-

jusmodi ἀγάλματα νευρόσπαστα vulgo olim exhibere solebant, inde etiam νευροσπᾶσαι vocabantur. Ut liquet ex Aristotele de Mundo, ubi et elegans horum simulacrorum descriptio additur: καὶ οἱ νευροσπᾶσαι μίαν μένιν-
 θον ἐπισπασμένοι, ποιοῦσι καὶ ἀνέχονα
 κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὄμω καὶ
 ὀφθαλμῶν, ἔστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη, με-
 τὰ τὴν εὐρυθμία. Quæ verba Apuleio sic redduntur: 'Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri, quod agitari solet, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præsto erunt, nec invenuste totus videbitur vivere.' Sed et ejusmodi figuras argenteas pro ditioribus confici solitas constat ex hisce Petronii verbis: 'Potantibus ergo et accuratissimas nobis lauticias mirantibus, larvam argenteam attulit servus sic aptam, ut articuli ejus vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cum super mensam semel iterumque abjecisset, et catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret,' &c.

Quinam ibi ludentium vincat] Cod. Torn. Quisnam ibi ludentium vincatur? Fuere tamen inter Astrologos, qui, ut in rebus cunctis, ita etiam in ludis fortunam omnem ab astris pendere existimarunt. Putant enim eos omnes qui in suis Nativitatibus Partem Fortunæ, Partem substantiæ et earum Dominos, atque rursus Jovem et planetas si qui fuerunt in secunda domo, ejusque gubernatores recte dispositos atque in dignitatibus constitutos habuerint, in rebus omnibus atque adeo in Ludis fortunatos maxime futuros. Alii etiam Characteres in annulis et cœlestes imagines insculpi volunt, quasi illæ vim habeant præcipuam ludos prosperos reddendi. Mesallach etiam ridiculus est in Electione facienda, atque eum lucraturum esse, qui alea ludere incipsat, Luna Veneris aut Mercurii conjunctionem

petente, aut eorundem hexagona vel trigona radiatione affecta, dnm tamen ita sedeat, ut facies ejus contra Lunæ faciem posita sit. Sed hoc nemini miram videbitur, qui non ignoret, quomodo Arabes etiam Veterum Chaldæorum et Ægyptiorum in Astrologia vanitates longe longeque ampliarunt.

§ 10 Si idcirco gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, &c.] Id utique omnem fidem superat, cum ex duobus Geminis unus continenter nascitur post alium, Cœli posituram sic variari in contiguis prope momentis, ut fata hisce infantibus dissimillime imprimantur. Nec sufficit, quod dicant Cœli posituram ob pernicipitatem motus non posse statim non summe variari, idque declarent, quemadmodum Nigidius solebat, exemplo rotæ figuli. Ipse enim, ut est apud Augustinum de Civit. Dei lib. v. cap. 3. dum rotam figuli vi quanta potuit intorsisset, corrente illa bis numero de atramento tanquam uno ejus loco summa celeritate percussit: deinde inventa sunt signa quæ fixerat, deistente motu, non parvo intervallo in rotæ illius extremitate distantia. Sic etiam volebat geminorum alterum ab altero in tanta cœli rapacitate, quæcunque dissimillima perhibentur in eorum moribus casibusque, distare, etiamsi alter post alteram tanta celeritate nasceretur. Sed, ut ibidem optime respondit Augustinus, hoc figmentum fragilius est, quam vasa illa quæ rotatione illa finguntur. Cœlestis enim motus citissimus licet, quatenus tamen ab hominibus observari potest, lentissimus est; unde et cœli Situs nisi intra tempus aliquod sensibilibiter non variat, quippe qui spatio viginti quatuor horarum unicam duntaxat circumflectionem conficiat; secus ac rota figuli, quæ imperceptibili tempore: ita ut nulla sit proportio inter arcum Cœli, quo distant duo proximorum momentorum posi-

tus, et arcum rotæ, quo dno continentes ictus; si uterque ad congruum sibi circulum compareretur.

§ 11 *Eodem genere mortis, eodemque ictu temporis universi simul interirent*] Unico hoc argumento, quæcumque Astrologi de hominum sub diversa constellatione natorum, diversis fatis comminiscuntur, funditus ruunt; et omnes provoco, quicumque vanissimæ huic arti adhuc adhærent, ut nodum hunc plusquam Gordium, si possint, absque futili elusione solvant. Ut vero magis aliquomodo hoc diducatur et illnstretur, non erit inutile ex Sexto Empirico sequentia addere, ubi inquit, Si qui ortus sui idem habent thema, in eadem effecta et eventa in vita incidunt, omnino etiam necesse esse, ut qui diversos habent ortus, diversi evadant ac differentes. Quod est falsum. Videmus enim multos, qui et ætate et corporis forma differunt, et permultis aliis proprietatum affectionibus, similem habuisse vitæ finem; et vel in bello cecidisse, vel oppressos esse ruina ædium, vel naufragio submersos. Quibus, si viverent, quemadmodum prædixisset Chaldæus futurum vitæ exitum, operæ pretium est dubitare. Si enim qui natus est sub aculeo sagittæ Sagittarii, ex ratione mathematica interficietur: quomodo tot Barbarorum millia adversus Græcos decertantia Marathone simul interfecta sunt? Non enim erat idem in omnibus horoscopus. Et rursus; si qui natus est sub situla Aquarii, naufragium patietur; quomodo qui revertebantur a Troja, submersi sunt in freto Eubææ? Neque enim fieri potest, ut omnes, qui multum inter se differebant, nati sint sub situla Aquarii. Neque vero licet dicere, quod sæpe propter unum, cui fuit in fatis ut periret in mari, omnes qui erant in navi simul pereant. Cur enim hujus fatum vincit fata omnia, et non propter unum, cui erat in fatis

ut moreretur in terra, omnes conservantur? Hujus rei sane nulla ratio reddi potest; et alterum æque bene dici et urgeri potest, atque primum. Cessent itaque Astrologi hujusmodi subterfugiis et elusionibus fidem arti suæ conciliare velle.

§ 12 *Quid de muscis, &c. multisque aliis minutissimis terra marique animantibus dicerent*] Illustrantur hæc quoque Sexti Empirici verbis adversus Astrologum. Ἄλλος δέ τις ἀπορήσει, inquit, καὶ περὶ τῶν ἀλόγων ζῶων. εἰ γὰρ παρὰ τοὺς συσχηματισμοὺς τῶν ἀστέρων τὰ κατὰ τὸν βίον ἀποτελέσματα πέφυκεν ἐκβαίνειν, ἐχρὴν, ἐν τῷ αὐτῷ τοῦτο τοῦ ζῴου μορίῳ κἀνθῶνος ἅμα καὶ ἀνθρώπου γεννηθέντων, τὴν αὐτὴν ἐν ἀμφοτέροις ἀκολουθεῖν τῶν βίων ἐκβασιν καὶ μὴ τὴν μὲν ἄνθρωπον, πολλὰς ἐπιφανὺς πολιτευσάμενον περισπούδαστον εἶναι τοῖς δήμοις τὸν δὲ κἀνθῶνα διὰ παντὸς ἀχθοφορεῖν, ἢ εἰς μύλωνας ἀπάγεσθαι. τοίνυν οὐκ ἔστι πρὸς τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις διοικεῖσθαι τὸν βίον ἢ ἕτερον ἔστιν εἶλογον, ἡμῶν πάντως ἀκατάληπτον. Hoc est, 'Dubitavit vero etiam quispiam alius de brutis animantibus. Si enim vitæ eventa et effecta ex stellarum figurarum conformationibus; cum in eadem parte signi simul nati sunt asinus et homo, oportet in utrisque eundem sequi vitæ exitum: et non hominem, cum sæpe præclare gesserit rempublicam, honorari a populis, eisque esse curæ; asinum vero perpetuo ferre onera, aut abduci ad molendinum. Non potest ergo esse, ut vita administretur ex motu astrorum; aut si est consentaneum, id vero a nobis minime potest comprehendi.' Sane si homines tantum considerarent sortem cæterorum animalium, quæ, cum eisdem temporibus quibus homines plerumque nascantur, fata tamen habeant dissimillima, nihilo secius spectantibus astris, vanissimæ artis fundamentis quamplurimum derogarent.

§ 13 *Sed lubricis atque ambagiosis con-*

jectione nitentes, &c.] Astrologi enim artem suam concinnarunt ex rebus tam multis, tamque variis, ut quicquid demum eveniat, ostendere possint quodpiam placitum juxta quod illud evenierit. Deinde generatim semper et indefinite quantum posunt, quædam enunciant, quæ non possunt fere non evenire, aut non putari saltem non evenisse; cumque ambigne plerumque, Oraculorum more, loquantur, quicquid evenierit, id ex eorum prædictione fuisse persuadere volunt. Ad particularia vix descendant; aut si id nonnunquam faciant, adeo astute id conditione adjecta enunciant, ut, si forte haud ita ut prædixerint evenierit, conditionem in causa fuisse arguere possint. Monet denique Cardanus prædictionem ex oblata Genitura non institueudam antequam edocti fuerint sexum, familiam, regionem, mores, aliaque id genus; quibus instructis et perspectis, non mirum est, eos nonnunquam incidere in multa quæ non ex artis placitis, sed naturali sagacitate esse futura suspiciuntur. Cum etiam in vita hominum semper mala sint mixta bonis, illi autem fere de morte, periculo, calamitate, favore, dignitate, aliisque similibus rebus prædictiones instituant; quis mortalium est, cui non quippiam tale evenire solet?

Et aut multa tentando, &c.] Nemo enim, ut est in veteri Proverbio, est, qui tetum diem jaculans non aliquando scopum feriat. Sic Astrologi cum tam multa et varia effutiant, nonnunquam etiam casu in veritatem incidunt. Sed eo non magis fidem merentur, quam vetulæ, quæ aliquando etiam vera casu prædicunt. Nec obstat, quod in his manifestus casus sit, Astrologi vero ex Artis suæ præscriptis agant; cum ea sunt præscripta, quæ non nisi casu vel ad lumbum conficta sint, et ex quibus quomodocumque immutantur, perinde fu-

tura prædici possint.

Aut ipsorum qui eos consultant, multa credulitate ducente] Consulendum ignorantia et exinde credulitas sæpiissime in causa est, ut si quid ipsis ab Astrologis prædictum fuerit, postea vero simile quippiam ipsis acciderit, id accipiant quasi cœlitus ipsis denunciatum, et nisi satis fallantur ab aliis, opem ferant ipsi, ut se ipsos fallant. Quod non tantum locum habet in hominibus e media plebe, sed et sæpiissime accidit in eminentissimæ Dignitatis hominibus, nisi vel præstantia doctrinæ, vel proba institutio, vel experientia et eruditio eos æquiores horum rerum judices fecerit.

In præteritis rebus] In istis enim vafrieties et fallacia Astrologorum plurimum potest. Nam cum de præteritis est dicendum, ut ostendatur talia evenisse, qualla astra significabant, nihil eis deest ad irretiendos animos imperitorum. Quoniam nulla est siderum positio, nulla genitura, in qua prosperæ et adversæ significationis multiplex constellatio non inveniat. Sic ut quicquid tandem acciderit, id ex cœli positura hoc vel tali modo et non alio accidere debuisset, apud harum rerum credulos jactare non desinant.

Pars ea non est millesima] Ipse Cardanus, quem Astrologiæ addictissimum fuisse nemo ignorat, tamen lib. de Judic. cap. 6. confitetur, Ex quadraginta rebus quas Astrologi prædicunt, vix evenire decem. Et in lib. 1. Quadrip. cap. 2. text. 18. veritas ipsa ab eo extorsit, ut Marliani illud dicunt commendaret: 'Si vis divinare; contrarium ad unguem dicito ejus quod Astrologi aut pollicentur aut minitantur.' Quamvis enim id ipse accipiat de Astrologis oscitantibus; non minus tamen verum est de illis qui et diligentissimi Inter eos audiunt, cum non minus cæteris in prædictionibus suis hallucinantur.

[§ 14 *Divitiant*] Divites faciunt; sic Nonius interpretatur, et adducit hanc Accii locum ex Astyanacte et Turpili Thrasyloone: 'Dii me divitiant.'

[§ 46 *Nullo pacto adendum esse consulendaeque*] Omnino ipse sibi malum consulit, qui non modo advertit mentem, sed aurem quoque vel obiter praedictionibus Astrologicis praebet. Quippe tametsi esse sint insanes, et in eo etiam quis laboret, ut nugae esse mereantur; proclive est tamen, ut ab generali vulgi persuasionem fidem habeat aliquam, et sibi ipsi accersat malum. Si praenunciata enim mors fuerit, ea cogitatio dum mentem subit, apprehensionem molestant facit, paritque aegritudinem; et si levis alioquin morbus intervenerit, is pathemate animi angetur, creatque mortis periculum, quod alias non foret timendum. Si praenunciatus minister casus; ea quoque praedictio et mentem divexat, et causa saepe est, ut depellendo casui ea praecautiones adhibeantur, quae ipsum, alioquin minime eventurum, inducant. Si praenunciata aut vita longa, ut fortunae felicitas, tum vel audenter ea fiant, vel negligenter ea praetereantur, ex quibus vita, alioquin futura longa, decurtetur; aut fortuna, felix futura, infausta reddatur; et pro concepta inani spe, gestienteque laetitia, gravis succedat calamitas. Optimum itaque est in omnibus se committere Divinae Providentiae, et ad omnem fortunam comparatum esse. Unde praclare Horatius lib. 1. Carm. 'Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi Finem Dii dederint, Leuconoe; nec Babylonios Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati Sen plures hyemes, seu tribuit Jupiter ultimam,' &c. Hac certe ratione quae bona adveniunt, jucundiora sunt; quae mala, tolerabiliora; ac illud saltem efficitur, ut si futuri animus miseri, saltem ante tempus

miseri non simas.

[*Præfloraverit*] Cod. Torn. *præflorabit*. Vett. Edd. *desfloraverit*. Stephanus 'desflorare' factum vult ad exemplum Graeci ἀκαρβέτω. 'Præflorare' autem accipiendo pro 'prædesflorare,' esse ἀποκαρβέτω. Et ea significatione utitur Plinius Junior in Panegyrico. 'Quamquam non ambitio magis quam livor et malignitas videri potest, omnes annes possidere, summumque illud purpurae decus non nisi praecipitum praefloratumque transmittere.'

CAP. II. *A Praetoribus lectus in Judices sum*] Hoc est, in Album iudicum selectorum relatus. Erat enim olim Album, in quod referebantur, quos Praetor, vel cæteri magistratus, dirimendis privatis controversiis operam dare volebant. Unde Seneca de Benefic. lib. III. 'Non potest ad hæc Iudex sumi ex turba Selectorum, quem census in album et equestris hereditas misit.' Et Plinius in Praefatione: 'Quid te Iudicem facis? cum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo.' Ex hoc albo a Praetoribus sumi solebant, qui de privatis litigatorum causas secundum jus civile et propositam actionis formulam cognoscere, et sententiam ferrent. Selecti hi iudices in Decurias duas tempore Jul. Caesaris distributi; tertiam Decuriam post mortem Caesaris adiecisse Antonium, notam ex Cicerone Philipp. v. et x. ubi et eam graviter exagitat. His tribus quartam adjunxit Augustus ex inferiori censu, quæ Ducenariorum vocaretur, indicaretque de levioribus summis, ut scribit Suetonius. Deinde et quintam Decuriam adjecit C. Caligula; eam vero Equites precarentur et adjici sextam, a Servio Galba id eis negatum, ut testatur idem Suetonius in eorum Vita.

[*In rerum quidem diffussionibus*] Primus sic reposuit Angelus Politianus Miscellan. cap. 41. cum antea male

legeretur *definitionibus*; in quibusdam etiam *diffusionibus*. Ut et infra hoc cap. 'diem diffundi:' quod etiam Budæus Annotat. ad Pandect. ut probum contra Politianum defendit, et 'diffundere diem,' id esse, aut olim fuisse, ait, quod nos rem in crastinum continuatam dicimus, vel remissam. Sed omnino scribendum *diffissionibus*, et infra, *diem diffindi*, ut viri doctissimi postmodum edidere. 'Diffindere' enim verbum proprium Jurisconsultis Veteribus in ea significatione, pro rem differre et in aliud tempus rejicere; et Budæum Livii corruptus locus ex lib. ix. fefellit, ubi nunc ex optimis libris legitur: 'Papyrius Dictator Jun. Bubulcum magistrum equitum dixit, atque ei legem Curiatam de imperio ferenti, triste omen diem diffudit:' ipse vero *diffudit* legerat. Sic in Pandectis Florent. 'Si quis cautionib. in jud. sist. caus. fact. lib. ix. § 3.' Ulpianus: 'Lex xii. tabularum, Si iudex vel alteruter ex litigatoribus morbo sonto impediretur, jubet diem esse diffisum.' Eodem modo Horatius lib. ix. Sat. 1. 'Nihil hic diffundere possum.' Et hinc etiam apud Festum in verbo 'Reus,' in fragmento ex Numæ legum tabula secunda quidam legendum censent, 'Si quid horum fûat unum iudici, arbitrove, reove, dies diffisus esto.' ubi vulgo legitur *diffensus*; quod tamen J. Gothofredus in Glossario ad Leg. xii. Tabul. retinuit, et explicat, dilatus, prolatus.

Comperendinationibusque] Id est, prolationibus in perendinum, hoc est, tertium diem. Comperendinatio enim erat secunda actio, et sic dicta, quod perendino die ageretur. In ea vero contra fiebat atque in prima actione. Ibi enim accusator priori loco dicebat, defensor posteriore; in comperendinatione autem priores dicendi partes erant Defensoris, posteriores vero Actoris. Cicero iii. in Verrem:

'Adimo comperendinatum, (id est, comperendinationem)' 'quod habet in se lex molestissimum, bis ut causa dicatur.' Comperendinatio propter accusatorem magis quam propter defensorem est instituta, aut non magis propter illum, quam propter hunc. Si enim numerum dicendi consideres, ex æquo res est; si ordinem, Accusator est prior et ultimus. Nam simul atque Accusator dixerit, respondit prima actione Defensor, et Defensionem tanquam duplicem in medio positam obruit ultimus Accusator.' Et alibi: 'Ergo cum prima actione accusatus sit ac defensus Verres, nunc velut defensus iterum, sic enim nos erat in altera actione, accusatur ad ultimum rursus oratione perpetua.' De comperendinatione quid proprie sit Variorum opiniones recenset Asconius Pædianus, iii. in Verrem; sed adeo mendose apud eam leguntur, ut vix sani aliquid inde exsculpere liceat. Videri etiam potest Budæus Annotat. in Pandect. Tit. de Origin. Jur.

Leges Juliae] Intellige Legem Juliam Judicariam, quam C. Julius Cæsar tulit. Is enim, ut scribit Suetonius, Judicia ad duo genera Judicium redegit, Equestris ordinis ac Senatorii; Tribunos ærarios, quod erat tertium, sustulit. Multa præterea hujus legis capita fuere, de ipsorum judicium ætate, dignitate, et conditione, de forma et consuetudine judiciorum publicorum et privatorum. Mentio ejus fieri videtur a Callistrato lib. xix. D. de recept. arbitr. ab Ulpian. lib. ix. § 1. D. de judic. a Paulo lib. xv. D. de testib. a Modestino l. un. D. de leg. Jul. ambitus.

Sabini Memorii] Hujus celeberrimi Jurisconsulti non semel meminit Auctor noæter: neque ullius mentio adeo crebra in Juris nostris libris occurrit atque Sabini. Floruit tempore Tiberii, a quo jam grandis natu et fere annorum quinquaginta in equestrem

ordinem receptus est; primusque fuit, qui ex auctoritate a Tiberio sibi concessa, populo de jure publice respondit, ut narrat Pomponius D. de Orig. Jur. Notum illud Persii Sat. v. 'Excepto si quid Masuri rubrica notavit.'

Scientiæ ambiguitas] Vett. Editt. *Sententiæ ambiguitas*. Quæ lectio Stephano magis arridet. Neque enim Gellius hærebat in subselliis sedens circa illa generalia præmonita et præcepta, quibus ante causam præmuniri iudex, præpararique ad incertos casus futurarum difficultatum debet, sed in reperiendo quod pronuntiaret, sed in reperienda sententia, quam ex boni et prudentis iudicis officio ferre possit.

§ 2 *Neque tabulis, neque testibus id factum docebat*] Tabularum appellatione Gellius Chirographa et Syngraphas designare videtur. Vel etiam cum Salmasio capere possis, quod Gellius per tabulas non tantum Chirographarias Syngraphariasque intellexerit, verum etiam expensi tabulas et scripturam mensæ, quæ in tabulas quoque ab argentario sive mensario regerebatur, in quibus rationes suas perscribere solitus erat. Sic ut Auctor noster omnes tunc solemnnes debiti, si negaretur, probandi a creditore modos his duobus verbis 'tabulis testibusque' complexus sit, omnes nimirum, quos speciatim mox diducit et explicat, scilicet expensi lationem, mensæ rationes, chirographi exhibitionem, tabularum obsignationem, testiumque intercessionem.

Ferme bonum] Id est, facile bonum, ut explicat Badius, quemadmodum in illo Terentii: 'Fidelem haud ferme mulieri invenias virum,' id est, non facile.

Clamitabat] Ut Rabulæ forenses solent, quibus in more positum vociferationibus forum implere magnisque clamoribus ad ravim usque iudicum aures obtundere. Unde et Pro-

clamatores et Clamatores Cicero eos vocat lib. 1. de Oratore: 'Non enim Causidicum nescio quem, neque Proclamatorem, neque Rabulam, hoc sermone nostro conquirimus;' et lib. 117. de Orat. de Pericle: 'At non hunc Clamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat.' Latratores etiam Quintilianus appellat lib. xii. Inst. Orator. 'Super omnia perit illa, quæ plurimum Oratori et auctoritatis et fidei adfert, modestia, si a viro bono in Rabulam Latratoremque convertitur.'

Expensi latione] Asconius Pædianus: 'Expensum ferre est scribere te pecuniam dedisse.' Quæ vero ratio fiderit credendi per Expensi lationem et exinde debitum probandi, brevissime et optime explicavit Salmasius in de M. U. Nempe, qui pecuniam quam mutuam dabant, domo numerabant ex arca sua, nomen illius, cui eam dederant, in tabulis suis perscribebant, et summam debiti. Tabulæ illæ etsi domesticæ in iudicio prolatae fidem tunc faciebant ad debitum probandum. 'Expensi latio' dicebatur, quia creditor in tabulis suis scribebat nomen debitoris, cui expensam illam crediti summam ferebat, quam dedisset mutuam. Cum debitum illud receperat, tum acceptum in iisdem tabulis ferebat. Inde 'expensi' et 'accepti tabulæ' illæ dicebantur. Hæc mutui contrahendi obligatio erat, quæ 'nominibus' olim fieri dicebatur.

Mensæ rationibus] Solemnis etiam pecuniæ datæ numeratæque probatio per Mensæ rationes fiebat. Cum nimirum creditores pecuniam quam ibant creditum ex arca sua non numerarent, sed per argentarium sive trapezitam suorum nomine id fieri curarent; ista pecunia ex mensa dari dicebatur, sive ex mensæ scriptura. Trapezita, qui eorum nomine eam numeraverat, in rationes suas referebat se nomine et mandato, verbi gra-

tia, Sempronii Titio tantam pecuniam numerasse. Si jam Titius, cui hoc modo pecunia credita, eam inficiaretur sibi datam numeratamve, tam Sempronius rationibus mensis id factum probare poterat.

Chirographi exhibitione] Chirographum privata erat scriptura, manu debitoris propria conscripta, dataque creditori, qua futebatur se mutuum acceperat, et promittebat se redditurum. Sic ut Chirographo simpliciter caveret debitor pecuniam, quam acceperat, reddendam. Creditor itaque chirographi exhibitione debitum sibi persequi et probare poterat.

Tabularum obsignatione] Per tabularum obsignationem intelligit syngraphas obsignatas. Syngraphæ enim in tabulis a tabellione publico scriptæ, a testibus subscribi et obsignari solebant, et ab utroque contrahentium apud amicum, vel apud mensarium aliquem, quorum publica erat fides, deponi, ut si quid controversiæ inter ipsos oriretur, ad tabularum scripturam reverti et inde litem dirimere possent. Et in eo maxime distabant Syngraphæ a Chirographorum tabulis, quod hæ tantum propria debitoris manu scribi, nullis testibus adhibitæ, æque obsignari solitæ; istæ vero a testibus subscribi, obsignari, et apud communem amicum deponi solerent. Unde per has tabulas, quæ obsignabantur, longe validius fidem suam obstringere censebatur debendi reus, quam chirographo, aut domestico alio privatoque instrumento. Hæc omnia latius diducuntur a Maximo Salsasio in De M. U. c. 10. et 11. quem vide sis.

Testium intercessione] Solebat alimur aliquando etiam pecunia mutui dari solis testibus præsentibus absque ulla scriptura; cujusmodi debitum, si inficiaretur, testium intercessione probandum erat.

De calumniæ damnum] Quasi temere et dolose peteret, quod sibi non de-

beretur. Calumniator enim in jure dicitur, non tantum qui falsa crimina intendit, verum etiam qui temere alicui controversiam movet, et, ut Paulus lib. 1. Recept. Sent. tit. v. ait, qui sciens prudensque negotium alicui per fraudem comparat. Hujus poena olim jure veteri erat, ut in partem decimam litis multaretur, et impensas solveret, ac interdum infamias fieret, quod nimirum violasset jusjurandum, quod conceperat de calumnia, l. ult. Cod. Hermog. De calumniat. postea constituta poena quadrupli ejus pecunie quam calumniator acceperat, intra annum, simpli vero post annum, l. 1. D. de calumniator.

§ 3 *Non sedendum distans*] Sedere enim Judices dicuntur, cum causas cognoscunt. Livius lib. 11. 'Sedeo miserrimus pater iudex inter duos filios.' Cicero pro Rabirio Postumo: 'Vos in A. Gabinium iudices sedistis.' Apuleius Apologia: 'Quod si modo iudices de ista causa sederent.'

Jussi igitur diem diffundi] Sic legendum jam supra assertum.

A subællio] Quæ propria erant sedilia minorum magistratum, ut Quæstorum, Tribunorum, Triumvirorum, Judicum pedancorum, et hujusmodi minora judicia exercentium, qui non in sellis curulibus, nec tribunalibus, ut Consules, Prætores, Proconsoles, et ceteri majores Magistratus, qui jurisdictionem cum imperio habent, sed in subælliis considebant. Suetonius in Claudio: 'De majore negotio acturus in Curia, modius inter Consulium sellas Tribunitio subællio sedebat.'

§ 4 *Oportetne cum secundum ea quæ sciens venit judicare, an secundum ea quæ aguntur*] Et adhuc hodie tam veteres, quam juniores Jurisconsulti in partes abeunt in hac controversia decidenda: utrum, cum aliud actis probatum reperitur, aliud iudex ipse privatim secum sciat, iudex secundum acta et probata, an vero secundum

dum propriam suam scientiam judicare debeat. Pro hac opinione est Martius antiquus Glossator, qui conscientiam judicis privatam existimat anteponendam esse actis et probatis; ejusque sententiam ex recentioribus Jurisconsultis etiam sequuntur Cerasius lib. iv. Miscell. c. 20. Francis. Baldus ad tit. Inst. de Offic. Judic. Oldendorpius lib. De Equit. et Jure cap. 12. Ferdinand. Vasquius lib. iv. Illustr. Controvers. cap. 15. Hotomannus Quest. Illustr. 20. Joannes vero etiam antiquus Glossator contrariam tætur opinionem, et judicem ex actis et probatis censeat judicare debere, non ex conscientia sua privata; et hujus sententia plurimorum Interpretum calculo est recepta, quam sequuntur ex recentioribus Jurisconsultis Alciatus in c. l. n. 23. ext. de off. ordinari. Clarus in § fin. q. 8. in fin. et q. 66. n. 2. Cravetta in Tract. de Antiq. tempor. p. l. § 8. n. 11. Menochius lib. i. arbit. quest. 24. n. 2. Covarruvias lib. i. Var. Resol. cap. 1. Rebuffus in repet. l. quod iussit. n. 7. D. de re judic. Charondas lib. i. Verisimil. cap. 3. Cujacius lib. xii. Observ. 19. alii: quæ sententia etiam mihi verior videtur.

[§ 7 *Et si Tuberonis*] Vide Notas super r. 22.

[§ 8 *Juravi mihi non liquere*] Stephani editio habet: *Juravi nihil non liquere*, male omnino. Illud autem '*Juravi*' ex more priorum judiciorum est, ubi jurati iudices sententiam dicebant. Cicero lib. ii. de Finib. '*Addebat etiam se in legem Voconiam juratum, contra eam facere non audere.*' Salvianus Epistol. 4. '*Laturi sententiam iudices, qui nihil se nisi ex veritatis officio pronuntiatiuros esse juraverant; excludere tamen misericordiam nec post Sacramenta potuerunt.*'

Non liquere] Idque more et exemplo majorum factum, cujus meminit

et Cicerone in Cicerontiana: '*Homines,*' inquit, '*sapientes ex veteri illa judiciorum disciplina, qui neque absolute hominem nocentissimum possint, neque eam de quo orta esset suspicio, pecunia oppugnatum re incognita condemnare nollent, non liquere, dixerunt.*' Ejus nota erat NL. ut Condemnationis C. et Absolutionis A. Asconius Padianus III. in Verrem: '*Inter comperendinationem et ampliationem hoc interest, quod comperendinatio ex una tantum re dabatur, cum causam iudex non intelligeret: et omnino, si videbatur iudicibus bona causa, absolutebant reum: si mala, non statim damnabant, sed hac excusatione parcebant.*' Nam cum condemnandi nota esset C. littera, absolventi A; ampliandi signum NL. dabant, quo significabant non liquere: unde Ampliatio nascebatur.'

Atque ego a majoribus memoria sic accepi, &c.] Salmasius de M. U. cap. 11. versus finem hæc Catonis verba emendatiora, quam vulgo leguntur, adfert, hæc modo: *Atque ego a majoribus memoria sic accepi, si quis quid alter ab altero peteret, sive ambo pares essent, sive boni, sive mali essent, quod duo res gessissent, ubi testes non interessent, illi unde petitur potius credendum esse.* Ubi etiam totam hanc questionem latine discutit et contra Favorini sententiam pronunciat; cum ex his Catonis verbis non sequatur, quod iudex viro bono non probanti debitum quod a viro malo petit, pecuniam, qua de agitur, adjudicare debeat. Nam quia Cato hic dicit, non faciunt contra legem debiti non exigendi, quod contractum esse nulla solemnium ac legibus recepta probatione constet. Cum lex generalis est de omnibus, sive bonis contra bonos, malisque adversus malos petentibus, sive etiam bonus a malo petat, aut malus a bono. Et tante certe magis tenere lex debet, si malus fidei homo

et mendaciorum fraudumque plenus pecuniam petat ab homine se longe meliore, quam ei a se creditam sine probatione alleget. Hoc autem argumento plane usus est Cato in hac oratione, ut ostenderet Turium nihil dare oportere Gellio, quia nullam præstaret probationem, quo aliquid sibi deberi a Gellio doceret. Quo casu, etiamsi probitate parens essent, nihil a Turio Gellius auferre debet. Nunc cum tanto pejor habeatur Turio Gellius, qui judicet huic potius, qui deterior est, et qui petit, quam meliori, unde petitur, credendum esse? Sed quid si melior Gellius Turio iudicatus esset? an æquum fuisset secundum eum judicare potentem ab altero, qui minus probus quam ipse foret? Hoc quidem Cato aperte non dicit; sed Favorinus id per consequentiam sequi voluit. Quid vero mali ex hac consequentia approbata et recepta consequatur sit, abunde ibidem a Salmasio deducitur, quo lectorem avidum ablegamus.

Res gessissent] Hoc est, contraxis-
sent. Rei enim appellatio ad omnem contractum et obligationem pertinet, ut ait Ulpianus lib. vi. D. de V. S. J. Rutgersius lib. v. Var. Lect. cap. 16. legit, *quod duo rei gessissent*: id est, tam credendi, quam debendi reus.

Illi unde petitur] Reus debendi, a quo nimirum pecunia in iudicio tanquam debita petebatur, Veteribus etiam vocabatur, 'Unde petitur.' Cicero de Oratore lib. i. 'Postulabam ut illi Unde petitur vetus atque usitata exceptio daretur, cujus pecunie dies fuisset.' Et lib. vii. ad Famil. Epist. xi. 'Ego omnibus Unde petitur hoc consilii dederim, ut a singulis interrogibus binas advocaciones postulent.'

CAP. III. *Non abfuisse ab eis motus quosdam tacitos et occultos simultatis, &c.*] Hujus rei, quod scilicet Plato et Xenophon æmuli offensique inter sese

fuissent, multo plura et accuratiora argumenta habet Athenæus lib. xi. Deipnosoph. Item Eusebius de Præparat. Evangel. lib. xiv. Lærtius in Xenophontis vita id accidisse ait, quod Xenophon vocatus fuerit Musa Attica, propter dulcedinem orationis. 'Εκαλεῖτο δὲ (Ξενοφῶν) καὶ Ἀττικὴ μούσα γλυκύνῃ τῆς ἐρμηνείας· ὅθεν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡλιότπως εἶχον αὐτὸς τε καὶ Πλάτων, ὅς ἐν τῇ περὶ Πλάτωνος λέξομεν. 'Vocatus est autem Xenophon Attica Musa propter dulcedinem orationis. Qua ex re tam ipse, tum Plato, alter alteri obtrecta-
verunt; quemadmodum in Platone dicemus.' In Platonis autem vita hæc inter alia sunt Lærtii verba: 'Εοικε δὲ καὶ Ξενοφῶν πρὸς αὐτὸν ἔχειν οὐκ εὐμενῶς· ὥστερ' ὅνιν διαφιλονεικούντες, τὰ ὅμοια γυγνῶσιν, Συμπόσιον, Σοκράτους ἀπολογία, τὰ Ἠθικά ἀπομνημονεύματα· εἰδ'. ὁ μὲν, πολιτεία, ὁ δὲ, Κόρον παιδείαν. 'Videtur et Xenophon in eum (Platonem) animo non optimo fuisse: quocirca tanquam æmuli, ita similia ambo scripserunt, Symposium, Socratis apologiam, Moralia commentaria; atque is quidem Politiam, ille vero Cyri pædiam.' Æmulatio autem, imo animus inimicus Xenophontis in Platonem satis etiam apparet ex fragmento epistolæ Xenophontis ad Æschinem Socraticum, ubi non obscure Platoni vitio vertitur, quod a Socratis Philosophia deficiens, ut inconstans in Italiam ad Pythagoricos, et in Ægyptum ad sacerdotes abierit, hisce verbis: τὸ δὲ καλὸν ἔρα Αἰγύπτου ἡρώδῃσιν, καὶ τῆς Πυθαγόρου ταραχῶδους σοφίας, ἐν τῷ περὶ καὶ μὴ μόνον ἐπὶ Σοκράτην φλογεῖν ἔπος τυραννίδος, καὶ ἀπὲρ διαίτης λατῆς Σικελιώτις γαστρός ἀμύτρον τρέφεσθαι. Id est, 'Illi vero egregii viri Ægypti et prodigiosæ Pythagoræ sapientie amore capti sunt, quorum supercaneum et inconstans erga Socratem stadium tyrannidis amor redarguit, et Sicula ventris immoderati mensa

fragilitati victus anteposita.' Postremis verbis objectat Platoni, quod in Sicilia familiaris fuerit Dionysio Juniori, quasi id ab eo factum foret ob mensam parasiticam, non vero ut Dionysium meliorem redderet; sed hoc etiam ab aliis Platoni exprobratum fuisse ex Laërtio constat. Platonem vero hisce verbis denotari a Xenophonte, olim notavit quoque Eusebius lib. xiv. de Præpar. Evangel. ubi hujus epistolæ fragmentum nobis servavit; quemadmodum et Theodoretus de Curation. Græcar. Affection. Serm. 2. ubi post hæc verba adducta, subjicit: *Τοιαῦτα περὶ τοῦ Πλάτωνος ὁ Ξενοφὼν ἔγραψεν, ὅτι τῆς Σωκράτους διδασκαλίας ὑπερίδων, τὴν τε ρησίδα Πυθαγόρου σοφίας ἐξήλωσε, καὶ Διονυσίῳ τῷ Συρακούσας τυράντῳ ἐν τῇ Συρακουσίας ἀπολαύσει χλιδῆς. ἔφη δὲ αὐτὸν καὶ τῆς τῶν Αἰγυπτίων ἐραστῆσαι σοφίας.* Id est, 'Hæc sunt quæ de Platone Xenophon scripsit; eum videlicet, pothabita Socratis disciplina, monstrosam Pythagoræ sapientiam appetiisse, apudque Dionysium Siciliæ tyrannum Syracusanis se oblectasse deliciis. Eundem quoque testatur Ægyptiorum sapientiam adamasse.' *Neque a Platone*] Sic Athenæus lib. xi. *Κὰν τῷ περὶ ψυχῆς δὲ ὁ Πλάτων καταλεγόμενος ἕκαστον τῶν παρατυχόντων οὐδὲ κατὰ μικρὸν τοῦ Ξενοφώντος μέμνηται.* Id est, 'Præterea libro suo de Anima,' (Phædonem designat) 'Plato eos qui adfuerant omnes sigillatim commemorans ne verbum quidem fecit de Xenophonte.'

Neque item contra ab eo in suis libris Platoni] Falsum est, quod hic scribit Gellius, Xenophontem Platonis nusquam meminisse; ejus enim mentionem fecit lib. iii. ἀπομνημονευμάτων; quod jam olim notavit Laërtius in Platone, ubi de æmulatione Platonis. et Xenophontis agens, scribit: *Ἀμφότεροι τε Σωκράτους μνημονεύοντες, ἀλλήλων οὐδαμῶς, πλὴν Ξενοφὼν Πλάτωνος ἐν τρίτῃ τῶν ἀπομνημονευμάτων.* Id

est, 'Uterque autem de Socrate memorantes, alter de altero mentionem nullam fecit, nisi quod Xenophon in in tertio Memorabilium de Platone.' Xenophontis autem verba hæc sunt: *Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀριστῶνος, ὅτ' ἐπεχείρει δημιουργεῖν, ἐπιθυμῶν προστατέειν τῆς πόλεως, οὐδέπω εἰκοσι ἔτη γεγονώς, ὅτων ἄλλον οἰκεῖον καὶ φίλον, οὐδεὶς ἐδύνατο παῦσαι, ἐλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ θήματος, καὶ καταγέλαστον ὄντα. Σωκράτης δὲ εἵνευς ἦν αὐτῷ, διὰ τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος, καὶ διὰ Πλάτωνα, μόνος ἔπαισεν.* Id est, 'Glanconem Aristonis filium, cum is necdum viginti natus annos oratoris usurpare munus, ac præses esse civitatis cuperet, nemo ab hoc instituto poterat abducere; quamquam alios et propinquos et amicos haberet, ac de tribuli detrahere-tur, planeque ridiculus esset. Hunc Socrates, qui ei bene cuperet ob Charmidem Glanconis filium, et ob Platonem, solus ab hoc instituto avertit.' Sed et inter Socraticorum Epistolas a Leone Allatio primum in lucem protractas, Xenophontis habetur epistola, ubi Platonis mentio fit. Sic enim Epistol. 15. quæ Xenophontis nomen præfert: *Ἡδὲ δέ μοι καὶ Πλάτωνος περιέπεσε σύγγραμμα τοιοῦτον, ὅπου τοιοῦτομα ἦν τοῦ Σωκράτους, καὶ διὰ τὴν οὐ φάβη πρὸς τινος.* Id est, 'Jam mihi Platonis etiam non dissimilis commentarius, in quo nomen Socratis, colloquiumque non ingratum cum quibusdam in manus venit.' In sequentibus etiam hujus epistolæ non obscura æmulationis indicia in Platonem habentur.

[§ 2 Quodam in libro] Libro nimirum tertio de Legibus, ubi Plato hunc in modum de Cyro scribit: *Μαρτεύομαι δὲ νῦν περὶ γε Κύρου, τὰ μὲν ἅλλ' αὐτὸν στρατηγὸν τε ἀγαθὸν εἶναι καὶ φιλόπολιν, παιδείας δὲ ὁρθῆς οὐδὲ ἡβθαί τὰ παρὰ πᾶν, οἰκονομία δ' οὐδὲν τὸν νοῦν περοσεσχικήναι.* Id est, 'Ita igitur de Cyro vaticinor, in cæteris quidem ipsum et ducem bonum, et civilis vitæ amicum

fuisset; rectam vero disciplinam nullo pacto attigisse, nec ad rei familiaris administrationem animum unquam applicuisse.' Quod etiam de Platone notat Laërtius in ejus vita: Καὶ τοῖς νόμοις ὁ Πλάτων πλάσμα φησὶν εἶναι τῆς παιδείας αὐτοῦ· μὴ γὰρ εἶναι ἑῶρον τοιοῦτον. 'Atque etiam in Legibus Plato ejus Pædiam commentitiâ esse ait; neque enim Cyrum talem fuisse.' Unde et liquet Cyri pædiam non ad historię veritatem, quod tamen nonnulli volunt, scriptam fuisse. Et ita etiam Cicero ad Quintum fratrem scribens ait: 'Cyrus ille a Xenophonte non ad historię fidem scriptus est, sed ad effigiem justı imperii.' Quod et confirmat Ausonius in Gratiarum Actione ad Gratianum: 'Vellem,' inquit, 'si rerum natura pateretur, Xenophon Attice, in ævum nostrum venire: tu qui ad Cyri virtutes exsequendas votum potius quam historiam commedasti, cum diceres non qualis esset, sed qualis esse deberet.' In eadem sententia esse etiam videtur Hermogen. lib. II. de form. Orat. ubi de Xenophonte. Τὸ μὲν τοι περὶ τὸν Ἀβραδάτην καὶ τὴν Πανθίαν πᾶν ἥδός τε καὶ πάθος πολλὰς ἔσχε τὰς ἡδονὰς μυθικῶς πλασθέν. 'Illa autem quę narrat de Abradatę et Panthim' (de his vero agit Xenophon in Cyri pædia lib. VI. et VII.) 'morbis et affectibus multam habent suavitatem et delectationem fabulose confictam.' Et ita quoque sentiunt et Junioribus viri Doctissimi, Ludovici Vives lib. V. de tradendis Disciplinis, Josephus Scaliger in Prolegomenis præstantissimi operis De Emendatione temporum, Sethus Calvisius in Isagoge Chronologica cap. 21. G. Vossius de Histor. Gręc. lib. I. cap. 5. alique.

Negat Socratem de carli atque naturę causis rationibusque unquam disputasse] Designat Gellius locum Xenophontis, qui satis longus exstat lib. I. Memorabilium, ubi inquit: Οὐδέ τις

πάντοτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσέβει, οὐδὲ ἀνέσιον, οὐτε πρῶτοντος εἶπεν, οὐτε λέγοντες ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως ἤπερ τῶν ἄλλων ἐπὶ πλείστοι διαλέγεται, συνεὶν ὅπως ὁ καλοῦμενος παρὰ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔρη, καὶ τίς τιν ἐνέγκαις ἕκαστα γίνονται τῶν οὐρανίων· ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μαραινόντας ἐπεδείκνυε, &c. Id est, 'Nemo vero unquam Socratem impli quidquam aut nefandi vel designare vidit, vel audire dicere. Nec enim de rerum omnium natura sic diserebat, uti complures affli, nihilum considerans, quo pacto is, qui a professoribus sapientię mundus appellatur, ortus sit, quibusque de causis necessariis singulę res cęlestes fiant. Imo eos qui his rebus occuparentur, fatuos esse demonstrabat.' Vide sis et reliqua quę sequuntur. Pertinent vero hæc etiam, quę idem Xenophon lib. IV. Memorabil. de Socrate narrat, quatenus ipse Geometrię, Astronomię, Rerumque naturalium studio operam dandam censuerit, ubi inter alia inquit: 'Οὐδὲ δὲ τῶν οὐρανίων, ἢ ἕκαστα ὁ θεὸς μηχανῶνται, φροντιστὴν γίνεσθαι ἀπέτρεπον. οὐτε γὰρ εἰρητὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνέμψαν εἶναι, οὐτε χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν ἡγήετο τὸν ζήλοντα, ὃ ἐκείνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλήθησαν.' Denique in universum dehortabatur, ne quę studium et operam in res cęlestes impenderet, quę scilicet artificio Deus omnia molliatur. Nec enim illa posse ab hominibus inveniri putabat, nec Diis eum rem facere gratam arbitrabatur, qui quę illi manifesta esse nolissent, inquireret.' Sed et idem Xenophon in epistola ad Eschinem scribit: Πότε γὰρ, ὦ Ἀίσχνη, Σωκράτους ἀχρεοὶ τινος οὐρανίων πέρι λέγοντος, ἢ γραμμὰς εἰς ἐπαυρόμενον παρανοοῦντας μαραινέω; μανιστὴν μὲν γὰρ ἴσμεν αὐτὸν μέχρι ὅτων συνεόντα, διετέλει δὲ ἐκείνотε αὐτοῖς λέγων τί καλόν, καὶ τί ἀσέβει τε, καὶ διακαιομένη, καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί. ἀνθρώπινα γὰρ αὐτὰ ἀγαθὰ ἐκείνη, τὰ δ' ἄλλα ἢ ἀδύνατον ἀσέβει

ταυτὰ δὲ λέγειν ἔφακται, ἢ μὲν αὖτις ἐν-
γὴν, μὴ δ' ὁπρὸς οὐρανὸν πύργῳ ἀ-
νέβηται. Id est, 'Nam quando audivit
quisquam, o Æschines, Socratem de
rebus celestibus disserentem, vel ad
lineas ac figuras emendandas vitam
gratia descendas hortantem? Muni-
cam enim scimus ipsum intellexisse
non ultra iudicium aerium. Quin
semper aliquid egregii suis dicere
non desinebat, quid esset fortitudo,
quid iustitia, quid virtutis cætera.
Vocabat autem hæc bona humane,
cætera vero vel homines assequi non
posse, vel fabulis esse cognata dice-
bat, qualia superciliosi sapientiam
professores ridicula commemorarent.'
Nomenque tamen et Socratem de
rebus naturalibus disseruisse, Lærti-
us ex ipso Xenophontē, quamvis
contrariam scribat, sibi videri ait:
ἀπεὶ δέ μοι καὶ περὶ τῶν φυσικῶν ὁ Σω-
κράτης διελέχθη, οὐκ ἔστι καὶ περὶ προ-
παιδείας τῶν ἀνθρώπων, καθά φησι καὶ
Πλάτων, καὶ τοὶ περὶ μόνων τῶν ἡθι-
κῶν ποιέσθαι τοὺς λόγους αὐτὸν εἰπών.
'Sed mihi videtur Socrates de rebus
etiam naturalibus disseruisse. Signi-
ficat, ut est apud Xenophontem, de
Providentia quædam dispartat, quam-
vis enim affirmet de his solum quæ ad
mores pertinent verba facere.'

§ 3 Quæ ad bene beatèque vivendum
non pergerent] Majorem lucem hæc
accipiunt ab istis Ciceronis, qui lib.
i. Tuscul. Quæritur. Inquit: 'So-
crates mihi videtur, id quod constat
inter omnes, primus a rebus occultis,
et ab ipsa natura involutis, in quibus
omnes ante omni Philosophi occupati
fuerunt, advocavisse Philosophiam, et
ad vitam communem adduxisse, ut de
virtutibus et vitiis, omninoque de bo-
nis rebus et malis quæreretur, cælestia
autem aut procul a nostra cognitione
censeret, vel si maxime cognata es-
sent, nihil tamen ad bene vivendum
conferre.' Et lib. v. 'Socrates au-
tem primus Philosophiam devocavit
e cælo et in urbibus collocavit, et in

demos etiam introduxit, et coëgit de
vita et moribus rebusque bonis et
malis quærere.' Atque hinc est,
quod Diogenes Lærtius in Socrate
ait Demetrium Byzantium scripsisse,
Socratem γινώσκειν δὲ τὴν φυσικὴν
θεωρίαν μὴδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἡθικὰ
φιλοσοφεῖν ἔρχει, ἐπὶ τε τῶν ἐργαστηρίων
καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ· πᾶσι δὲ δὲ φάσκων ζη-
τεῖν, 'Ο,τι τοὶ ἐν μεγάρῳσι κακὸν τ' ἀγα-
θὸν τε τέτυκται. 'Cum naturæ con-
templationem nihil nobis prodesse
cognovisset, de moribus et in officiis
et in foro philosophatum esse; equis
se quærere dixisse, Quod tibi in do-
mibus malum bonumve est.' Pertin-
ent huc quoque illa Sexti Empirici
lib. vii. advers. Mathemat. Oὐ δὲ
ἀπὸ τῶν ἡθικῶν καθήκοντα, ὡς ἀναγκαίως
τέρων, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἐπιστάσαν-
τα καθά καὶ ὁ Σωκράτης παρήγγελλε μὴδὲν
ἄλλο ζητεῖν εἰ μὴ 'Ο,τι τοὶ ἐν μεγάρῳσι
κακὸν τ' ἀγαθὸν τε τέτυκται. 'Alii
autem cæperunt ab iis quæ perti-
nent ad mores, ut quæ sint magis
necessaria, et pertinent ad beati-
tudinem. Quasobrem præcipiebat
quoque Socrates nihil aliquid quæ-
rere, præterquam Quod fit in ædibus,
illud sitne bonumve animum malum.' Et
i. x. advers. Mathem. Τὴν ἡθικὴν θεω-
ρίαν συμφέροντος σχεδὸν ἅπαντες ἐπειλήφα-
σι, περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν διά-
κρισιν γίνεσθαι, καθά καὶ ὁ πρῶτος αὐτὴν
δόξας κεκωκῆσθαι Σωκράτης παρήγγει-
λεν, ὡς ἀναγκαίως τὴν ζητεῖν, 'Ο,τι τοὶ ἐν
μεγάρῳσι κακὸν τ' ἀγαθὸν τε τέτυκται.
Id est, 'Morum contemplationem
omnes fere uno consensu existimant
versari in bonis et malis discernendis,
ut qui eam primus visus est movisse
Socrates, præcepit quærere, tanquam
maxime necessariam, Ædibus in nos-
tris quæ prava aut recta gerantur.'

Qui dissertationes hujusmodi Socrati
attribuerent] Faciant huc, quæ habet
Lærtius in Platone: Φασὶ δὲ καὶ Σω-
κράτην, ἀκούσαντα τὸν Λύον ἀναγιγνώ-
σκοντος Πλάτωνος, 'Ἡράκλειος, εἰπεῖν, ὅς
πολλὰ μὲν καταφύβει ὁ νεανίσκος· οὐκ

ἀλγία γὰρ ὃν οὐκ ἔθηκεν. *Χαυρότης, γέγραφεν ὁ λόγος.* 'Ferunt etiam Socratem, cum Platonem Lysim recitantem audisset, Proh Hercules, exclamavisse, quam multa de me adolescentulus mentitur! non pauca enim quæ Socrates nunquam dixit, vir ille literis mandavit.'

§ 4 *Causam equidem arbitror non obtreactionis, nec invidiæ, &c.*] Quamvis Gellius hic, quæcunque Vetera de Platonis et Xenophontis æmulatione, offensoque inter sese animo, tradiderunt, in meliorem partem interpretari, eaque elevare conetur; tamen ex ante notatis nimis quam manifestum est, eos invidiæ et æmulandi, imo obtrectandi studio invicem laborasse.

CAP. IV. *Modulis coloribusque verborum depinxit*] Merito Stephanus ait, Titulorum Auctorem, dum Chrysippum aliis quam Gellii verbis laudare vult, laudem ei minime convenientem tribuere. Modulos enim verborum sive orationis Chrysippum minime sectatum esse; itaque ad hunc modum titulum reformandam: 'Vultus iustitiæ severis atque venerandis verborum coloribus a Chrysippo depictus.'

Περὶ καλοῦ καὶ ἡδονῆς] Id est, 'De honesto et voluptate.' Meminit et horum Diogenes Laërtius in Catalogo Librorum a Chrysippo conscriptorum, circa finem, ubi decem eos fuisse ait, *περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς πρὸς Ἀριστοκράτεια* i. Fit eorum quoque mentio ab Athenæo lib. III. cap. 12. lib. IX. cap. 4. et lib. XIV. cap. 2. Quartum citat lib. XIII. cap. 2. et quintum lib. VIII. cap. 2. Sed et idem Athenæus lib. IV. c. 15. Chrysippum citat *περὶ τοῦ καλοῦ*; uti et Plutarchus de Contradic. Stoicorum; atque etiam Laërtius in Zenone Citico. Quem librum non alium forte ab hoc libro *περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς*, haud vane suspicatur, quem honoris causa hic nomino, Vir politissi-

mi Ingenii, Ægid. Menagius in elegantissimis doctissimisque suis Observationibus ad Diogenem Laërtium p. 208.

A pictoribus rhetoribusque] Plane assentior Luc. Joan. Scoppæ, qui lib. II. Collect. cap. 10. hoc loco legit *a pictoribus sculptoribusque*. Pictores enim longe melius coniunguntur cum sculptoribus, quam cum rhetoribus. Ut omittam, quod descriptio imaginis, quam de Iustitia facit Chrysippus, omnino hanc conjecturam confirmet.

Filo virginali] Id est, lineamento virginis. Filum enim idem est, quod lineamentum. Græcis *χαράκτηρ, περιγραφή εἰδούς*. Eodem modo Plautus dixit, 'satis scitum filum mulieris:' pro forma et figura mulieris. Sic Lucretius lib. II. 'Debet nimirum non omnibus omnia prorsum Esse pari filo, similique affecta figura.'

Iustitiæ antistes] Eodem modo Jurisconsulti ab Ulpiano 'Sacerdotes Iustitiæ' vocantur, quasi sacra illius Deæ administrantes, et quod debeant esse non tantum consulti Juris, sed Iustitiæ. Sic Cicero in Philipp. VIII. S. Sulpitium prædicat, quod non magis Jurisconsultus, quam Iustitiæ fuerit.

§ 2 *Παρθένος δὲ εἶναι λέγεται, &c.*] Hoc est, 'Dicitur autem virgo esse, quod indicium est, eam esse incorruptam, improbis nunquam concedere, non orationem suavem, non precationem, non adulationem, non denique quicquam aliud pati. Quas ob res merito tristis etiam ac contracta fronte pingitur, vultu gravi, aspecta contento et torvo, ut Injustis terrorem incutiat, iustis fiduciam præbeat: quando huiusmodi facies iustis grata, injustis molesta est.'

CAP. V. *In Agrippæ campo*] Qui erat in septima regione Urbis, Via Lata dicta, ut est apud P. Victorem De Regionibus Urb. Rom. Hunc Agrippæ campum, porticu excepta,

Augustus publici juris fecit, teste Dione Cassio lib. LV. *Τό τε πρῶτον τὸ Ἀγρίππειον, πλὴν τῆς στοᾶς, καὶ τὸ Δειμυβιόπειον αὐτὸς ὁ Ἀβγουστος ἐδημοσίευσεν.*

Quæ digamma appellabatur] Romani digamma *Æolicum* quod figuram F præferbat, pro V consona usurparunt. *Διγῶμπα* autem dictam, ut Fabius, Diomedes, Priscianus, alii, volunt, non a potestate, quæ plane diversa hic est ac in gamma, sed a Characterē; quia apud Græcos constet duobus gamma, quorum unum alteri impositum, haud secus ac fit apud Latinos in F. Claudius vero Imperator hanc figuram invertit, et V consonans per Δ expressit. Unde in Vett. Lapid. ΔΙΑΔΙ, ΑΜΠΛΙΑΔΙΤ, ΤΕΡΜΙΝΑΔΙΤΩΕ, aliaque hujusmodi.

Egregiissime] Ad exemplam Pacuvii, qui in Medo dixit: 'Mulier egregiissima forma.' Ejus comparativo usus Lucretius lib. IV. 'Nam nihil egregius est, quam res discernere apertas a dubiis.' Imo et ipse Juvenalis Sat. XI. 'Egregius cœnat meliusque miserrimus horum.' Ubi *egregius* pro *egregius* poni et testatur Priscianus, et ipsa sententia clamat.

CAP. VI. § 2 *Copiacornum*] Vett. Edd. *copia cornu*, et ita notatum in margine Cod. Tornæs. cum in ipso contextu deletum esset m. Cæterum ad hujus capituli illustrationem videri potest Senecæ Epist. 88. ubi similes Grammaticorum nugas recenset, et explodit.

Quæ fuerint Pythagoræ, &c.] Reperiuntur viginti octo in Antiquorum monumentis, quibus Pythagoræ nomen fuit, et referuntur a Jonsio lib. IV. versus finem De Scriptorib. Hist. Philos. Sic et viginti circiter Hippocrates Veteribus noti sunt.

In Ulixis domo ἄδωφες] Vett. Edd. habent *Σειφίτες*, Sirenes. Quod Petr. Victorius Variar. Lect. I. XXXV. c.

Delph. et Var. Clas.

16. huic loco non convenire ait; se vero in libro calamo exarato, et satis fideli reperisse *Ἀδωφίτες*; unde postea alii fecere *Ἀδωφίτες*, quorum neutrum tamen usquam apud Homerum exstat. J. Casaubonus totum hunc fœde corruptum locum ita corrigit: *Κυμοδὶ Ὁμήρου φuisse dicat in Ὀδυσσείῳ δὲ τὴν ἑσπερίαν ἐν τῷ τοῦ. Qui locus quam varie sit expositus a Veteribus Criticis, ex Enstathio, Hesychio, aliisque patet. Sed et hanc emendationem etiam confirmare videtur Vetus ille Codex, in quo legitur ἄδωφες per v. quod hoc modo minus malum foret. Vix etiam dubium est, quin principium hujus vocis ὁρσοθήρη cum præcedenti domo fuerit confusum, et τὸ ἐς ad finem fuisse adjectum ex illo et, quod ad sequentem quæstionem pertinebat.*

Atque illud etiam scriptum fuit, &c.] Huc faciunt, quæ de hujusmodi Grammaticorum et otiosorum hominum nugis exstant apud Senecam Epistola 88. 'Hoc quidem me quærere, utrum major ætate fuerit Homerus an Hesiodus, non magis ad rem pertinet, quam scire an minor Hecuba fuerit, quam Helena, et quare tam male tulerit ætatem. Quid, inquam, annos Patrocli et Achillis inquirere, ad rem existimas pertinere? Quæris Ulyses ubi erraverit, potius, quam efficias, ne nos semper erremus? Non vacat audire, utrum inter Italiam et Siciliam jactatus sit, an extra notum nobis orbem: neque enim potuit in tam angusto error esse tam longus.' Et paullo post: 'Quid inquireis, an Penelopa impudica fuerit, an verba seculo suo dederit, an Ulyssem illum esse, quem videbat, antequam sciret, suspicata sit.' Et magis inferius: 'Quatuor millia librorum Didymus grammaticus scripsit: miser, si tam

A. Gell.

4 Y

multa supervacua legisset. In his libris de patria Homeri quaeritur, in his de Æneæ matre vera : in his libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit : in his an Sappho publica fuerit : et alia, quæ erant dediscenda, si scires.

Ἐν τῇ ἑκῇ θαλάσῳ] Id est, in interiori mari.

Κατὰ Ἀρίσταρχον] Juxta Aristarchum.

Ἐν τῇ ἑξῇ κατὰ Κράτητα] In exteriore juxta Cratetum.

§ 3 Ἰσοθήφοι] Qui versus Græcis dicantur Ἰσοθήφοι notat Muretus Var. Lect. lib. xiv. cap. 18. Nimirum

Ἄλλ' ἀνασασσάμενος λίθον ἔλετο χειρὶ παχείῃ, Κείμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τρηχύν τε, μέγαν τε.	} Exst. Ἰλ. η. vs. 264.
Μή με πρὶν σίτοιο κελεύετε μὴδὲ ποτήτος, Ἄσασθαι φίλον ἦτορ ἐπεὶ μ' ἄχος αἰὼν ἰκάσσει.	
Ὅρας ἀργαλέους ἀνέμους καὶ κύματα μακρὰ; Ἦτον ἀνάρσιοι ἄνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσου.	} Exst. Od. α. vs. 110.

Isopsepha nomina dicuntur, quæ suis literis ad numeri notam, quam unaquæque refert, æstimatis eandem præse summam efficiant, sive διστιχα fuerint, ut in Epigram. 61. lib. vi. cap. 12. sive μονόστιχα, ut in hisce Homericis; ubi nimirum prioris distichi uterque versus refert numer. 3498. secundi 2848. postremum vero claudicat: primus enim versus habet 3102. alter 3436. forte mendum in priori; cui facile addideris 7300. si ita legas, Ὅρας ἀργαλέους τ' ἀνέμους καὶ κύματα μακρὰ.

Παραστιχίς] Id est, continua series. Muretus ait, Eustathium notare a primis literis quinque primorum versuum ultimi libri Iliados effici nomen λυκάκη. atque ibi etiam tradere, Veteres hujusmodi quæstionculis lustrare solitos esse, quales aliquot ponit et explicat.

Quis adeo verus sit, &c.] Muretus non dubitat, quin illud significet e lib. iii. Iliados: Ὁ μῆκερ Ἀτρεΐδῃ, μοιρηγὲνς, ἐλβύδαμον.

Terna parere] Quæ ratione dicat Homerus singulas pecudes in Africa

quorum versuum omnes literæ pro numeris acceptæ eundem numerum efficere ac constituerent, eos versus ἰσοθήφοι vocabant. Cujusmodi etiam exemplum in duobus nominibus in Epigrammate Græco ex lib. ii. Anthologias, adfert, quod si tanti videatur, apud ipsum vide sis; pudet enim his nugis diutius immerari. In eorum tamen gratiam, qui hisce, similibusve adhuc delectantur, adscribam quæ in Vossiano quodam Codice ad marginem notata reperio; nimirum, Ex Ms. reg. num. MCCCCXVIII. p. 102. ἐν τοῖς Ὀμηρικῶς στίχοις εἰρήσκοντα τοιαῦτα ἰσοθήφα.

in singulos annos terna parere, explicat Enstathius in quartum Odysseæ. Quem si tanti putaveris, adire poteris.

Aonia] Bœotiam olim Aoniam dictam testatur et Stephanus de Urbib. in Ἄoves. Sic Callimachum et Dionysium Ἀόνων pro Thebano posuisse scribit Eustathius. Dicti etiam Bœotii Ectines a Lycophrone; Cembyses et Hyantes a Strabone lib. vii.

Tyros Sarra] Sic et Festus, et ex eo Paulus, Tyrum olim Sarram dictam scribant. Unde Ennius in Fragmentis, 'Pœnes Sarra ortundus,' Id est, Tyro: et hinc apud Pœtas 'Sarranum' sæpius pro 'Tyrio' reperitur. Servius ad lib. iv. Georg. 'Quæ nunc Tyrus dicitur, olim Sarra vocabatur, a pisce quodam qui illic abundat, quem lingua sua Sar appellant.' Notum est Sarre nomen deduci ex Hebræo טור Tyor, quo nomine Tyrum appellant Sacri Scriptores. Quod vere de pisce Sar Servius notat, non extat ullibi gentium, ut bene Bechar-tus observat, qui et Servium memo-

nus lapsum vult Geograph. Sacr. P. 2. lib. ii. cap. 10.

§ 4 *Ὁραὶ σου .... ταύτης τῆς πολυμάκας*] Id est, Proficiat, sive, bene sit tibi hujus multijugæ doctrinæ gratia.

Paupertinus literas] Id est, humiles et steriles. Sic apud Sidonium Apollinarem lib. iii. Epist. 7. 'paupertini sermonis,' et lib. vii. Epist. ult. 'paupertinus recessus.' Ubi similes loquendi modos Savaro observat.

Inter] Ivisi.

'Ο, ττι τοι, &c.] Id est, 'Quodcumque tibi in domibus malamque bonumque accidisset.' Exst. 'Οδ. δ. vs. 391. Quem versum et Socrati sæpius in ore fuisse testantur Diogenes Laërtius in ejus vita, et Sextus Empiricus advers. Mathematicos: quorum verba supra ad cap. 3. adduximus.

CAP. VII. *Senatum consuleret*] Consuli Senatus dicebatur, ubi de eo, quod Consul retulerat, Senatorum sententia ordine regabantur. Livius lib. ii. 'Eam rem Consules rati, ut erat, perniciosam, ad Patres referunt, sed delatam consulere ordine non licuit.' Et mox: 'Præus itaque quam ultima experirentur, Senatam iterum consulere placuit.'

§ 2 *Dictatorem*] Quia jus Dictaturæ summum erat, et libera potestas; nec Dictator nisi periculosissimis reipublicæ temporibus creabatur; ideo et jus habendi Senatus habebat, quod proprie ad eam magistratum spectabat, qui summam in Urbe potestatem gerebat. Unde Livius: 'Q. Fabius Maximus Dictator, quo die magistratum inivit, vocato Senatu, pervicit ut decemviri libros Sibyllinos adire juberentur.'

Considem] Cod. Tornms. et Vett. Edd. *Consules*. Consulm munus proprium fuisse, Senatum convocare ex eo manifestum, quod neque superior magistratus, neque par Consulibus in Urbe erat; neque opus est multis hoc Veterum testimoniis confirmari, cum

ubique occurrant. Sic Livius lib. viii. 'Cum repentino tumultu coacti Consules Senatum vocarent.' Sallustius in Catilina: 'Consul, convocato Senatu, refert quod de iis fieri placeat, qui in custodias traditi erant.'

Prætores] Notandum Prætores jus convocandi Senatum duntaxat habuisse eo tempore, quo Consules Urbe abessent. Nam absentibus Consulibus consulare munus sustinebatur ab eo qui dignitate proximus erat. Is vero erat Prætor. Unde Livius lib. xxii. 'P. Furius Philus, M. Pomponius Prætores in curiam Hostilliam Senatum vocaverunt.' Cicero pro Plancio: 'Placuit nobis ut statim ad Cornutum Prætozem Urbanum literas deferremus, qui, quod Consules abierant, consulare munus sustinebat more majorum. Senatus est continuo convocatus.' Notandum etiam hoc discriminis inter Consules et Prætores fuisse, quod Consules quacunque de re volebant Senatum convocare poterant, Prætores autem nunquam, nisi ad rem novam. Honestius enim visum est, vetera in Consulum adventum reservari, neque in eorum absentia tractari; at nova, quia moram non paterentur, sed præsentis consilio opus haberent, ei magistratui, cui in absentia Consulum Senatus cogendi jus erat, qualis Prætor urbanus, tractari concedebantur.

Tribunos plebis] Tribuni plebis M. Valerio et Sp. Virginio Coss. Senatus convocandi jus sibi usurpare ceperant, ut testatur Dionysius Halicarnass. lib. x. Τῷ δὲ ἐξῆς ἔτει Μάρκον Οὐάληριον καὶ Σπ. Οὐεργινίου τὴν ἐπατείαν ἐχόντων, στρατιὰ μὲν ὑπερέριος εὐθεμῖα ἐξῆλθε Ῥωμαίων, πολιτικὰ δὲ προσκρούσματα τοῖς δημόχοις πρὸς τοὺς ἐπάτους συνέστη πάλιν, ἐξ ὧν ἔσχον οἱ δήμαρχοι παραστῆσαι τίς τι τῆς ἐπισκεπτικῆς δυναστείας. τὸν μὲν γὰρ ἔμπροσθεν χρόνον ἀκκλησίας μόνον ἦσαν οἱ δήμαρχοι κύριοι, βουλὴν δὲ συναγεῖναι ἢ γνώμην ἀγορεύειν οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς, ἀλλ' ἦν τῶν

næ, Vulcani, Castoris, Telluris, Virtutis, et Fidei. Inter Curias etiam inauguratas, Curia Calabra, Curia Hostilia, Curia ad portam Capenam, item Pompeia, Julia, Octavia. Erat autem utrobique religio par, neque enim minus sacræ curiæ, utpote inauguratæ, quam Deorum templa. Imo Veteres enim locum, ubi Senatus convenire soleret, sive in curia, sive in templo, indifferenter curiæ nomine insignant. Festus refert, Nicostratum, in libro De Senatu habendo, memoriæ prodidisse, quod olim tantum tria Senacula, ubi Senatus haberetur, fuerint. Unum, ubi postea ædes Concordiæ fuit, inter Capiuolum et forum; alterum ad portam Capenam, tertium vero in æde Bellonæ, in quo exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere volebant, Senatus dabatur.

In curia Hostilia] Hanc curiam, ut ex nomine patet, et a Varrone lib. iv. de L. L. Livioque lib. i. ac aliis traditum, Tullius Hostilius in urbe extruxit, et consultandi locum Senatoribus esse voluit, cum antea Senatus haberetur extra urbem in Vulcani templo ex Romuli instituto. Postea Curia ista incendio periit, ex eo, quod Clodii a Milone interfecti corpus a plebe in eam perlatum, ibique rogo ex subælliis exstructo, una cum ipsa curia combustum. Verum statim a Fausto Syllæ filio, ut testatur Dion Cassius lib. xl. refecta est, ejusque nomine appellata; cum et prius Sylla pater curiam eandem Hostiliam novo ædificiorum genere exornaverat. Unde Cicero lib. v. de Finibus: 'Eundem curiam nostram, Hostiliam dico, non hanc novam, quæ mihi minor esse videtur, postea quam est major, intuens.' Refert autem Dio lib. xliii. eandem hanc Curiam denuo dirutam esse, sub prætextu quidem, quod Felicitati fanum in ea area inædificandum visum esset, re ipsa autem ob hanc causam, ut ne et hoc monumen-

tum Syllani nominis exstaret; ac nova curia, quam Senatus decreto Jul. Cæsar extruxisset, Julia vocaretur. Deinde vero Hirtio et Pansa Coss. Urbe multis et terribilibus prodigiis perculsa, S. C. factum de antiqua illa curia rescindienda, veterique nomine Hostilia vocanda, ut idem Dio narrat lib. xlv.

In Pompeia] Hanc a Pompeio Magno dedicatam et ornamentis causa theatro adjectam ex Plutarcho in Cæsare et Bruto constat. In hac autem Senatum ludorum diebus convenire solitum scribit Appianus lib. ii.

In Julia] Hæc, quæ erat prope Comitium, in locum curiæ Hostiliæ successit, quam quidem ut Jul. Cæsar construeret, S. C. decretum fuerat, sed a Triumviris demum condita est, et ab Augusto, qui sibi unus Imperium Cæsaris, Lepido et Antonio debellatis, vindicaverat, dedicata: ut refert Dio lib. xlvii. et lib. li.

Non omnis ædes sacra, templa esse] Huc faciunt quæ Varro habet l. vi. de L. L. 'quod addit templa ut sint dextra, aliunt sancta esse, qui glossas scripserunt: id est, falsum; nam curia Hostilia templum est, et sanctum non est: sed hoc ut putarent ædem sacram esse templum, et sanctum esse; quod in urbe Roma pleræque ædes sacræ sunt templa, eadem sancta.' Olim enim, ut optime Scaliger ex eodem Varrone lib. iv. de L. L. ad Festum observat, leges ædium in ædibus ipsis in postico earum ponebantur; quæ inter alia continebant, utram ædes illa esset templum, nec ne. Hinc Festus in 'Optima spolia' ex Scaligeri emendatione: 'Hujus ædis lex nulla extat, neque templum habeat, nec ne, scitur.' Apponebantur etiam leges dedicationis, quibus ipsæ ædes sacræ fiebant, neque sine exauguratione transferri poterant. Hinc Plinius ad Trajanum: 'Displice ergo, Domine, an putes ædem, cui nulla lex

dicta est, salva religione posse transferri.'

Ne ardem quidem Vestæ templum esse] Lucem hæc quoque funerantur ab istis, quæ Servius lib. vii. *Æneid.* 'Centum Oratores angusta ad moenia regia Ire iubet,' notat: 'Angusta ad moenia, Augurio consecrata. Hinc paullo post illud est: *Tectum angustum, ingens.* Et nisi in angusto loco consilium Senatus habere non poterat. Unde templum Vestæ non fuit augurio consecratum, ne illuc conveniret Senatus, ubi erant virgines. Nam hæc fuerat regia Numæ Pompilii. In atrium sane Vestæ conveniebatur, quod fuerat a templo remotum.'

§ 4 *Ratum non fuisse]* Hinc est, quod in Philipp. iii. Cicero Antonio Consuli objicit de Senatusconsulto vespertino, hisce verbis: 'Quam misera fuga! quam fœda! quam turpis! Præclara tamen Senatusconsulta illo ipso die vespertina!' Neque his obstat, quod legamus apud Dionysium Halicarnass. lib. ix. anno ab U. C. cxc. Senatusconsultum noctu factum esse; illud enim non ex consuetudine, sed ex necessitate fuit, quia res tunc urgebat, et præcrastinandi locus non erat, cum per equites cum literis nunciatum esset Sp. Furium Consulē cum exercitu ab Æquis et Volscis obsideri. Quibus circa mediam noctem acceptis, collega Postninus patres per aliquot præcones domibus excitatos in curiam convocat: factumque est SC. antequam clara illuxisset dies, T. Quintum ter consulatum functum cum robore peditum equitumque proconsulari potestate ornatum, recta in hostem pergere: alterum Consulē A. Postanium contractis ceteris copiis, quæ tam cito cogi non poterant, cum primum fieri posset, illum subsequi.

Opus etiam censorium fecisse existimantes] Hoc est, Censores in eos, qui Senatum vel ante Solia ortum, vel

post ejus occasum convenire faciebant, habere, quod punire et animadvertere deberent. Opus censorium, quod censura et animadversione dignum.

Quibus diebus habere Senatum jus non sit] Ut erant Dies, qui Comitiales dicebantur, in quibus nempe comitia habebantur, et cum populo agebatur. Festus: 'Comitiales dies appellabant, cum in comitio conveniebant.' Istis autem diebus Senatum habere jus non fuisse, liquet ex Cicerone ad Q. Fratrem scribente: 'Comitialibus diebus, qui sequuntur Quirinalia, Appius interpretatur non impediri se lege Pupia, quo minus habeat Senatum.' Item ex Cæsare lib. i. De Bell. Civil. 'Qua ex die consultum inquit Lentulus, biduo excepto comitali, de Imperio Cæsaris et de amplissimis viris tribunis plebis gravissime in Senatu acerbissimeque decernitur.' Quando itaque comitia haberentur, Senatus convocari non poterat; nisi forte incidisset res gravior, quæ Senatus desideraret cognitionem; tum enim eodem etiam die post comitia Senatum coactum legimus. Sic Livius lib. xxxviii. 'Senatus deinde concilio plebis dimisso haberi est cæptus.' Et lib. xlviii. 'Consul dimissis comitiis Senatum vocavit, censuerunt frequentes ad populum cum Flacco agendum.' Eamque ob causam Comititia ex SC. nonnunquam dilata. Cicero pro Muræna: 'His rebus finitis, meministis fieri SC. referente me, ne postero die comitia haberentur, ut de his rebus in Senatu agere possemus.' Sed et atris et religiosis diebus Senatus non conveniebat, nisi summa necessitate urgente, ut testatur Dio lib. xlii. Ἀλλοιὸν δὲ δὴ ἱερῶν μετὰ Γαίου Οὐμβίου ὑπατεύσαντος βουλὴ τε ἐγένετο, καὶ γινῶμαι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀπ' αὐτῆς τῆς νεομηρίας ἀρτέμεναι, προετέθησαν. ἔκ τε γὰρ τοῦ πολλοῦ ἐν χερσὶν ὄντος, καὶ ἐκ τεράτων, ἃ πλεῖστα καὶ ἐξαισιώτατα ἐγγύονε, ταρασσό-

μενοι, οὐδὲ τῆς ἀποφράδος, τὰ μὴ ἐν ἐκεί-
ναις βουλευσαί τι τῶν συμφερόντων σφί-
σιν, ἀπέσχοιτο. Id est, 'A. Hirtio C.
Vibio Coss. Kalendis Jannariis Sena-
tus est habitus, perque dies tres, fac-
to a Kalendis initio, deliberatum: ita
enim perturbati erant instante bello
prodigiisque, quæ multa et terribilia
acciderant, ut ne quidem atris diebus
consultationem de salute sua inter-
mitterent.' Solemnēs autem dies, qui-
bus Senatus convenire solebat, erant
omnes Kalendæ, Idus, Nonæ, quorum
frequens mentio in Veterum monu-
mentis, eosque inter maxime insignes
Kal. Jannarii, et antea Idus Mar-
tii, aliique, quibus Consules ex insti-
tuto majorum magistratum inibant.
Unde Livius lib. xxvi. refert M.
Marcellum cum Id. Mart. consulta-
tum inisset, Senatum eo die moris tan-
tam causa habuisse, professum se nihil
absente collega neque de Republica,
neque de Provinciis acturum. Et Ovi-
dium lib. iv. de Kalend. Jan. 'Curia
te excipiet, patresque ex more vo-
cati Intendent aures ad tua verba
suas.'

*Immolareque hostiam prius, auspica-
rique debere*] Quod et testatur Appia-
nus lib. ii. de Bello Civili: ubi de
Cæsaris victima Senatum ingressuri:
"Ἔθος δ' ἐστὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐς τὴν βουλὴν
εἰσιούσιν, οἰωνίζεσθαι προσιοῦσι καὶ πάλ-
ιν τῶν ἱερῶν ἢν τῷ Καίσαρι τὸ μὲν πρῶ-
τον ὤνει καρδίας, ἢ, ὡς ἕτεροι λέγουσιν,
ἡ κεφαλὴ τοῖς σπλάγγχοις ἔλπει. Id
est, 'Est vero mos magistratibus Se-
natum ingressuris prius uti harospi-
cina: et rursus in Cæsaris victima
cor, vel, ut alii dicunt, caput extorrem
deciebat.' Unde Livius lib. xxii.
'Ita rebus divinis peractis, de bello
reque publica Dictator retulit.' Et
lib. xxiv. 'Perpetratis quæ ad pa-
cem Deum pertinebant, de republ.
belloque gerendo, et quantum copia-
rum, et ubi quæque essent, Coss. ad
Senatum retulerunt.' Item lib. xxxi.
'Secundum rem divinam, precatio-

nemque de republ. degne provinciis
Senatum consulere.' Sed et postea
Augustus decrevit, ut et senatores
thure et mero supplicarent illi Deo,
in cujus templo Senatus haberetur.
Suetonius in ejus Vita: 'Quo autem
lecti probatique et religiosius, et mi-
nori molestia senatorio munere fun-
gerentur, sanxit, ut priusquam con-
sideret quisquam, thure et mero sup-
plicaret apud aram ejus Dei, in cujus
templo coleretur.' Cujus etiam me-
minit Dio lib. lrv. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ
Αὐγουστος, ἐπιμελητής τε καὶ ἐπαγορ-
γητής τῶν τρόπων ἐς ἕτερα πάντα ἐτη
αἰσθελς, θυμῶν τε τοῖς βουλευτὰς ἐν τῷ
συνεδρίῳ, ὁσάκις ἐν ἕδρα αὐτοῦ, ἢ καὶ τῶν
ἑφίξιν πρὸς αὐτὸν ποιεῖσθαι, τὸ μὲν, ἵνα
θεοσεβῶσι, τὸ δὲ, ἵνα ἀπορητὶ συνίωσιν,
ἐκέλευσε. Id est, 'Post hæc Augus-
tus, in aliud quicquid magister
correctorque morum constitutus, jus-
sit, ut senatores, quoties in curiam
convenire, aut accedere deberent,
suffragium adolerent, partim ut se re-
ligiose gererent, partim ut eo cum
minore molestia convenirent.

De rebusque divinis] Omnia enim
quæ ad Religionem cultumque Deo-
rum publicum pertinerent, Senatus
decreto stabilita erant, cum et maxi-
ma pars juris divini amplissimi ordi-
nis fidei, potestati, et voluntati per-
missa esset. Hinc est, quod Tertul-
lianus refert, nullum Deum Romæ cul-
tum, nisi qui SC. adscitus esset. Inde
etiam est, quod apud Dionem lib.
xxxix. legimus, nunquam ullum Si-
byllinum carmen vulgatum, nisi id
Senatus decrevisset: Οὐ γὰρ ἐξῆν
οὐδὲν τῶν Σιβυλλείων, εἰ μὴ ἡ βουλὴ
ψηφίσαιτο, ἐς τὸ πλῆθος ἐξαγγέλλεσθαι.
De Religione autem rebusque divinis
referre dicebantur Consules, cum
prodigiis et ostentis nunciatis, de iis
quæ ad pacem Deorum, et ad aver-
tendas eorum iras pertinebant, vel
quæ librorum Sibyllinorum monitu
fieri debebant, Senatum consulere.
Livius lib. xxii. de prodigiis et os-

tentis quæ ex pluribus simul locis nunciata erant: 'Hic,' inquit, 'sicut erant nunciata, expositis, auctoribusque in Curiam introductis, Consul de Religione patres consuluit.' Sic Cicero Epist. 1. ad Lentul. de Marcellino Cos. 'Quod instituit referre de religione et sæpe jam retulit, ab eo deduci non potest.'

Ad Senatum referendum esse] Ad Senatum autem referebant non solum Consules, vel alii magistratus, qui Senatum habebant, sed etiam omnes ii quibus Senatum convocandi jus erat; sic ut eodem die diversos magistratus de rebus diversis ad Senatum nonnunquam retulisse legamus. Ut apud Ciceronem Philipp. vii. in principio: 'Parvis de rebus, sed forsitan necessariis consulimur, P. C. de Appia via, et de Moneta, Consul, de Luperis tribunus pleb. refert.' Ad Consulum etiam relationem tribunum concessum erat aliquid addere, et de eadem re, prout ipsis videretur, patres consulere. Sic in Epist. 2. lib. 1. ad Lentulum Cicero scribit, Lupum tribunum plebis retulisse, ut Pompeius Ptolemæum in regnum reduceret, cum Consules retulissent, utrum reducendus esset, et si reducendus, a quo. Apud Tacitum etiam legimus lib. 1. Annal. Consuls relationi tribunum plebis intercedere potuisse: 'Scaurus dixerat,' inquit, 'spem esse, ex eo non irritas fore Senatus preces, quod relationi Consulum jure tribunitiæ potestatis non intercessisset.' Consulum tamen honor præcipuus fuit, quod, si quid alii magistratus Consulibus invitis ad Senatum referrent, vetare possent, utpote qui maximam referendi potestatem haberent. Quo jure etiam superior collega suo videbatur fuisse alter Consulum, penes quem fasces erant; primo scilicet magistratus mense e duobus Consulibus is, qui priori loco creatus erat Consul; penes eum enim fasces erant,

ideoque primo mense, hoc est, Januario et Senatum habebat, et referebat, et sententias rogabat. Unde Livius lib. ix. 'Valerius,' inquit, 'Corvinus interrex Consules creavit Q. Publilius Philonem et L. Papyrium Cursorem iterum; qui cum eo quo creati sunt die, magistratum iniissent, solemnibusque sanctis perfectis, de pace Caudina retulissent, Publilius, penes quem fasces erant, Dic Spuri Postumi, inquit.' Sed et ambos Consules communiter retulisse liquet ex eodem Livio lib. xxxvi. 'Consulum de provinciis communis relatio fuit.' Quod et in tribunis aliisque magistratibus observatum, ut aliquando totius collegii una fuerit relatio, aliquando vero simul aliquot, sæpe separatim unusquisque ex iis suo nomine relationem fecerit.

Aut infinite de Republica] De Republica referre dicebantur Consules, de eo, cum generatim sive infinite, quod ad statum publicum et salutem communem pertinebat, referebant. Livius lib. xxiv. 'Perpetratis quæ ad pacem Deum pertinebant, de Republica belloque gerendo, et quantum copiarum, et ubi quæque essent Coss. ad Senatum retulerunt.' Et lib. xxxviii. 'Itaque Consulibus novis, quo die de provinciis et de Republica retulerunt, Senatus utriusque Ligures provinciam decrevit.' Sic Cæsar lib. 1. de Bello Civil. 'Referunt Coss. de Republica in civitate:' et hujusmodi exempla infinita apud Auctores occurrunt.

Aut de singulis rebus finite] Quod si Consules proprio motu non facerent, sed relatione sua generali de Republica res referrent adeo diversas, ut non idem de omnibus decernendum Senatoribus videretur, tum petere solebant, ut relatio divideretur, deque singulis rebus separatim consulerentur. Cujus exemplum habemus apud Livium lib. viii. cum Camillus Consul de Latinis ad Sena-

tum retulisset, ac oratione sua varia et diversa complexus esset, 'Principes Senatus,' inquit Livius, 'relationem Consulibus laudare; sed cum aliorum causa alia esset, ita expediri posse consilium, dicere, ut pro merito cujusque statueretur, si de singulis nominatim referrent populis. Relatum igitur de singulis, decretumque.'

Aut per discessionem] Senatusconsultum per Discessionem fiebat, cum non rogatis neque dictis sententiis, sed relatione a Consulibus facta, statim Senatores in hanc vel illam partem discederent; atque ita pedibus sententiam ferrent. Unde et pedibus in sententiam ire dicebantur, quod fiebat ut plurimum, cum de rebus haud adeo magni momenti, aut non ita dubiis ageretur. Atque hujusmodi Senatusconsultum per discessionem factum proprie appellabatur; istudque a Varrone hic designatur. Sic autem dicebatur, ad differentiam alterius Senatusconsulti, quod fiebat exquisitis singulorum senatorum sententiis. Nam etsi et ipsum discessionem Senatorum fiebat, tamen simpliciter Senatusconsultum dicebatur: quam loquendi formulam, ut optime Manutius in De Senatu Romano observavit, non videtur Auctor noster agnovisse, cum in fine hujus capituli existimat Taberonem a Varrone dissentire; quia scilicet Varro dixerat Senatusconsultum duobus modis fieri, aut per discessionem, si consentiretur; aut, si res dubia esset, per singulorum sententias exquisitas: Tabero autem, nullum Senatusconsultum fieri posse non discessionem facta; quia in omnibus Senatusconsultiis, etiam in iis quæ per relationem fierent, discessio esset necessaria: in quo neuter aberravit a vero; neque, ut putat Gellius, Varronis sententiam repugnat id quod scripsit Tabero. Non enim dixit Varro, alia Senatusconsulta per discessionem sine sen-

tentiis fieri solita, alia per sententias sine discessionem; sed hoc significavit, alia per discessionem omissis sententiis, alia vero sententiis exquisitis per discessionem tamen facta: et cum dixit, per singulorum sententias exquisitas, ideo non addidit per discessionem, quia nullum Senatusconsultum sine discessionem fieri posse notissimum erat: itaque omisit ut supervacaneum et obcurum nemini, nisi si quis Romanarum rerum plane radius esset.

Primum rogi solitum] Auctor noster supra lib. iv. cap. 10. 'Ordo rogandi sententias varius fuit: alias primus rogabatur, qui a censoribus princeps in Senatum lectus fuerat; alias qui designati Consules erant. Quidam e Consulibus studio aut necessitudine aliqua adducti, quem his visum erat, honoris gratia, extra ordinem sententiam primum rogabant: observatum tamen est, cum extra ordinem fieret, ne quis quemquam ex alio quam ex consulari loco, sententiam primum rogaret.' Qui locus et ibidem notata huic nostro faculam accendunt.

Princeps in Senatum lectus] Quem in recitando Senatu censor primum legerat, Princeps Senatus dicebatur, et inter senatores dignitate longe præstabat; imo, teste Zonara, Princeps Senatus dignitate omnes magistratus anteibat, etsi nec Imperium nec potestatem haberet. Unde et Veteres, cum aliquem honoris causa nominare vellent; is, si principem in Senatu locum judicio censoris haberat, non ab ullo potius magistratu quam ab hoc titulo denotabatur: quia magistratus a multis obtineri posset, in Principem vero Senatus nemo legi posset, nisi qui et magistratum ita gessisset, et omnia quæcumque summo cive digna sunt, ita in omni vita præstitisset, ut ei in civitate non modo non anteferri, sed nec comparari jure quisquam videre.

tur: cujus exemplum non unum apud Ciceronem exstat. Cæterum ante secundum bellum Punicum Princeps Senatus legebatur is, qui ex censoriis vetustissimus esset; quod quæ occasione postea mutatum, ita ut etiam Consul aliquando in Senatus principem lectus fuerit, narrat Livius lib. XXVII. 'Senatus lectionem contentio inter censores de principe legendo tenuit. Sempronii lectio erat; cæterum Cornelius morem traditum a patribus sequendum aiebat; ut qui primus censor ex iis qui viverent, fuisset, enim principem legerent: is F. Manlius Torquatus erat. Sempronius, cui Dii sortem legendi dedissent, ei jus liberum eisdem dedisse Deos. Se id suo arbitrio facturum; lecturumque Q. Fabium Maximum, quem tum principem Romanæ civitatis esse, vel Annibale iudice dicturus esset. Cum diu certatum esset verbis, concedente collega, lectus a Sempronio princeps in Senatu Q. Fabius Maximus Consul.' Hinc etiam manavit consuetudo, ut in legendo principe, non qui inter censores primus esset, observaretur, sed e censoribus legeretur is, qui sapientiæ laude rerumque gestarum gloria maxime inter omnes emineret.

§ 5 *De pignore capiendo disserit*] Pœna enim legibus constituta erat, quæ senatores, qui absque justa causa Senatu abessent, afficerentur; nam multa iis dicebatur, et antequam hæc solverentur, pignora capiebantur. Hinc Cicero in Philipp. 'Quis unquam tanto damno senatorem coëgit? aut quid est ultra pignus et multam?' Et Livius lib. III. 'Postquam citati non conveniebant, dimissi circa domos apparitores ad pignora capienda, sciscitandumque, num consilio detrectarent.' Quæ pignora etiam vendi solita, si multa in dictum tempus non solveretur, haurire licet ex Cicerone in proœmio I. m. de Oratore, ubi Crassum sic lo-

quentem introducit: 'An tu cum omnem auctoritatem universi ordinis pro pignore putares, eamque in conspectu populi Romani concideres, me his pignoribus existimas posse terreri? non tibi illa sunt cædenda, si Crassum vis coërcere.' Cædere antiquo verbo dixit, pro eo quod est auctione distrahere. Cæterum summa, quam pendere deberent senatores, qui in Senatum venire volebant, lege hæc dubie definita fuit; unde et Dio lib. LV. tradit Augustum has multas auxisse; καὶ τὰ ζημιώματα, de Augusti constitutis circa senatorium ordinem agens, inquit, τοῖς μὴ δ' εὐλογῶν τινα αἰτίαν τῆς συνεδρίας ἀπολεπομένοις ἐπηύχεσθαι, 'Multamque eorum, qui nullam ob justam causam in Senatum non venissent, adauxit.'

Parum convenire] Imo optime Varonem cum Atelo Capitone sive Tuberone hac in re convenire, paullo ante demonstratum est.

CAP. VIII. *Latinarum causa*] Feriarum scilicet. Erant autem Latine feriæ inter conceptivas annales, quæ concipiebantur a Consulibus vel Pontificibus quotannis, non certis diebus aut mensibus; sic dictæ a Latinis populis. Varro lib. V. de L. L. 'Latine feriæ dies conceptivus dictus a Latineis populeis, quibus ex Albano monte ex sacreis carnem petere fuit jus cum Romanis; a quibus Latineis Latine dictæ.' Originem et rationem harum feriarum intelligere licet ex Dionysio Halicarnasseo lib. IV. ubi satis abunde de iis agit. Ad Feriarum Latinarum rationem etiam pertinet, quod Consules non ante exire paludati in Provincias consueverint, quam ferias Latinas indixissent, atque iis in monte Albano cum Latinarum civitatum Magistratibus operam dedissent; et si forte ante ferias Latinas Urbe profecti fuissent, quod res ipsis male cederent, ut notat Dion Cassius lib. XLVI. Cum autem Consules hisce feriis operam darent, mo-

ris erat, ut interim aliquis ex prima nobilitate Urbipræficeretur, qui Præfectus Urbis Latinarum causa dicebatur, de quo Auctor noster hic ait, quæsitum fuisse, an jus Senatum convocandi haberet. Hisce autem feriis unum diem dicaverat Tarquinius Superbus, qui harum primus auctor; exactis vero regibus, alter additus est; ac demum anno ab U. C. CCLX. composita, quæ diu civitatem turbaverat de plebeio Consulatu, seditione, tertius, ut est apud Dionysium Halicarnasæum lib. vi. circa finem.

Junius] Sic optime ex veteribus ibris emendavit L. Carrio Emendat. lib. i. cap. 19. cum vulgo male legere-*Mutius*. Intelligitur autem Junius Gracchanus, cujus meminere Varro lib. v. de L. L. Censorinus de Die Natali, et Ulpianus l. un. D. de offic. quæst. qui ex ejus libro septimo De Potestatibus quædam refert. Et ad hos libros De Potestatibus etiam pertinere quæ Gellius hic adducit, si quis cum Carrione existimet, non longe aberrabit.

Quæ non sit senatoria] Olim quidem senatores a Romulo lectos a senectute sic dictos ex Festo notum est. Postea autem et Juniores in Senatum lectos, ex Historiarum monumentis constat; quænam tamen fuerit ætas senatoria dubium est. Onuphrius, in Commentario primo Fastorum, putat S. C. factum fuisse eo tempore, quo Papirio Prætextato et Senatorum filiis soli in curiam venire permissum, ne cui minori xxv. annis in curiam aditus pateret. Sed verior videtur conjectura Sigonii, qui lib. ii. De antiq. Jur. Civil. Roman. c. 2. annum senatorium eum, qui sequeretur quæsturam, fuisse suspicatur; quæsturæ autem capiendæ legitimus annus fuit xxvii. Nititurque hæc conjectura auctoritate Valerii Maximi, ubi scribit: 'P. Crasso Q. Fabius narravit, quod in curia erat actum, memor enim triennio ante quæstorem factum, igua-

rusque nondum eum a censoribus in ordinem senatorum electus.' Item Ciceronis in Philippicis, qui de Octaviani præmiis disserens ita censet: 'C. Cæsarem C. F. pontificem propr. senatorem esse, sententianque loco prætorio dicere, ejusque rationem, quæcunque appetet, ita haberi prout haberi lēgi liceret, si anno superiore quæstor fuisset.' Sed quanquam xxvii. anno quæstor aliquis fieri potuerit, vix tamen quæsturam quisquam hac ætate gessit, vel si gessisset, raro in sequentem annum lustrum incidebat; ideoque forsau neminem ante 30. annum in senatorium ordinem lectum, haud absque ratione quis suspicaretur.

Quanquam senatores non essent ante Atinium plebiscitum] Simpliciter videtur intelligendum, quod Tribuni plebis inter Senatores non haberentur, antequam id Atinio plebiscito cautum fuerat. Lipsius tamen Elector. lib. ii. cap. 13. dubitat, num hoc plebiscito cautum, ut nemo Tribunus nisi Senator esset. Sed durior hæc omnino interpretatio. Quanquam enim sub extremis temporibus liberæ reipublicæ cautum fuerit, ne quis Tribunus fieret, nisi senator, id est, ne jus quidem haberet petendi Tribunatus, nisi jam ante e patribus, ut manifestum ex Suetonio de Augusto: 'Et quo constantius cætera exsequeretur, in locum Tribuni plebis demortui candidatum se ostendit, quamquam Patricius, necdum Senator.' Ubi ut impedimentum ad Tribunatum Augusto ponit, quod non fuerit senator. Hoc tamen non tam ab Atinio, qui e plebe, quam alio quodam, e patriciis constitutum videtur; utpote quo Tribunitia potestas a plebe etiam infima ad Senatum translata, plebisque potentia hoc modo enervata fuerit. Appianus lib. i. Bell. Civil. dubitat, num a Sylla hoc factum, hisce verbis: *Τὴν δὲ τῶν δημόρων ἀρχὴν Ἰσα καὶ Ἀνδρῶν, ἀποθεστέτην ἀποφύρας, καὶ*

νῆμα καλῶσαι μηδεμίαν ἄλλην τὴν δῆμαρχον ἀρχὴν ἔτι ἔρχεω. καὶ οὐκ ἔχοι σαφὲς εἶπεν, εἰ Σύλλας αὐτὴν, καθὰ νῦν ἐστίν, εἰς τὴν βουλὴν ἀπὸ τοῦ δήμου μετένεγκεν. Id est, 'Tribuniciam potestatem fere sostulit, enervatam eam prorsus relinquens, lege lata, ne quis qui Tri-

bunus fuisset, alium ullum caperet magistratum. Nec liquido possum dicere, an Sylla hunc magistratum, uti nunc est, a plebe transtulerit ad Senatum.' In quam partem magis etiam Lipsius inclinat.

LIBER XV.

CAP. I. *Eum prosequeremur domum*] Moris enim erat, ut Rhetores post declamationem feliciter peractam speciosissima comitantium caterva domum reducerentur. Sic Libanius in *Progymnasm.* ait eos consuevisse παραπύρασθαι ἀπὸ τοῦ βήματος λαμπρότερον, 'honestissimo comitio reduci post actiones gloriosas.' Cujus etiam exemplum, præter Auctorem nostrum, habemus apud Eunapium, qui de *Sophista* Proæresio post celebrissimam declamationem summo cum applausu auditorum habitam, inquit: Ὁ δὲ ἀνδράγατος καὶ δορυφόρον μετὰ πάντων ἢ τῶν δυνάμεων ἐκ τοῦ θεάτρου παρέταξε, 'Proconsul vero cum omni satellitio sive copiis suis comitatum theatro honorifice deduxit.'

Montem Cispium] Festus: 'Cispium mons in urbe Esquilinæ regionis, de nomine cujusdam hominis dictum.' Esquilinæ enim duo montes habiti, ut ait Varro lib. iv. de L. L. quorum nomina Cispium et Oppium fuere. Festus in 'Septimontio,' ex Varrone *Rer. human. lib. viii.* 'Oppius,' inquit, 'appellatus est ab Opita Oppio Tusculano, qui cum præsidio Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullus Hostilius Veios oppugnet, conseraderat in Carinis, et ibi castra habuerat. Similiter Cispina, a Lævo Cispio Anagnino, qui ejusdem rei causa eam partem Esquiliarum,

quæ jacet ad vicum Patricium versus, in qua regione est ædes Mephitis, tuitus est.' Idem Varro loco modo indicato de L. L. 'Esquilinæ duo montes habiti, quod pars Cispium mons suo antiquo nomine etiam nunc in sacreis appellatur. In sacreis Argeorum scriptum est sic: Oppius mons princeps lucum Esquilinum, &c. Cispium mons septicepsos apud ædem Junonis Lucinæ, ubi æditimus habere solet.'

Insulam] Id est, domum; nam et insula laxiori significatione pro quavis domo apud probatos Auctores reperiri nemini paullo humaniori ignotum est. Petronius *Satyr.* 'Vos mehercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluistis; sed non impune. Jam enim faxo sciatis, non viduæ hanc insulam esse, sed M. Mancii.' Sicque hac voce utitur Martialis *Epigram. 37. lib. iv.* Seneca de *Benefic. lib. vi. cap. 16.* Ulpianus l. si solitam, § solutam. D. de pign. actione. Quamvis etiam hoc loco insulam capere possis pro domo quæ non erat juncta communibus parietibus cum vicinis; hujusmodi enim domus magis proprie insulæ dictæ, a similitudine insularum in aqua. Festus: 'Insulæ dictæ proprie,' (sic legendum) 'quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico aut privato cinguntur: a similitudine vide-

Nec earum terrarum quæ fluminibus ac mari eminent, suntque in salo positæ. Ita 'insulam' voce usus Cicero pro Cælio, Vitruvius lib. I. cap. 6. Suetonius in Nerone, &c. Hinc etiam: 'Insularius' dictus servus qui insulas, hoc est, domos separatas, vel alias quascunque custodit. Sic Petronius: 'Interim coctores insulariique mulcant inclusam, et alius veru extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat.' similiter in lib. xvi. § 1. D. de Usu et habit. et l. ult. D. de off. præf. vigil.

§ 2 Piræum] Piræus Atheniensium portus, cujus murus ex ingenti cæso lapide quadrato, ἐκ λίθου μεγάλου τε καὶ τετραγώνου, ut ait Appianus de bello Mithridat. nec cæmento ullo aut luto, verum ferro ac plumbo junctus. Thucydides lib. I. 'Ἐν τῷ δὲ ὄντι χάλις, ὅτε πηλὸς ἦν. ἀλλὰ ξυμφυκοδομημένοι μεγάλοι λίθοι, καὶ ἐντομῇ ἐγγράμιοι σιδήρῳ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν καὶ μολύβδῳ δεδεμένοι. Ea autem latitudine hic erat murus, ut duo plaustra sibi obvia sine offensione mutua sese invicem prætergredi possent. Thucydides libro citato: Καὶ φυκοδόμησαν τῇ ἐκείνου γράμῃ τὸ πάχος τοῦ τείχους, ὅπερ νῦν ἐστὶ θηλόν ἐστι περὶ τὴν Πειραιᾶ. δύο γὰρ ἀμαξαὶ ἐναντία ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπήγον. Altitudo ejus etiam ad quadraginta cubitos procedebat. Appianus loco citato: ἐπὶ τὴν Πειραιᾶ κατήλθεν, κατακελευσμένων εἰς τὰ τεῖχη τῶν πολεμίων ὅπως ὁ ἦν τὰ τεῖχη πῆχυν τεσσαράκοντα μάλιστα. Hujus muri partem cum magno militum labore Sulla cuniculis subruisset, Archelaus vero Mithridatis præfectus novas iterum intus munitiones erexisset, ita ut oppugnantium et defendentium mutua clade enim longo tempore traheretur obsidio; Sulla totum impetum in Athenas convertit; ubi fames tanta fuit, ut medimnus tritici venderet mille drachmis, lora, calceos, vaseque aquis macerata in alimentum vorterent; nec deessent, qui cada-

veribus ad vitæ sustentandam abstinere; quibus calamitatibus fractas Athenas tandem Sulla Kalend. Martii expugnavit. Urbe capta, Arystion tyrannus in arce, quo confugerat, obsessus, tandem aquæ penuria pressus, dedit se. Nec multo post Piræus, quem Archelaus tenebat, in Sullæ potestatem venit. Vide Plutarchum in Sulla, Appianum De Bello Mithridat. Florum lib. III. cap. 8. Velleium Paterculum lib. II. cap. 22. et Pausaniam in Atticis.

§ 3 Tum Sulla conatus est, et tempore magno eduxit copias] Vitium hisce Quadrigarii verbis subesse, facileprehendi potest. Unde Lipsius olim legebat, et opere magno eduxit copias. Lambecius vero in Lacobrationibus Gelitianis legendam censet: Cum Sulla conatus esset magno tempore, eduxit copias, ut, &c. Ut sensus sit: Postquam Sulla diu frustra tentavit eminens expugnare Archelaum, eduxit copias, &c.

Alumine] Robertus Titius in Loc. Controvers. olim hic reponere tentabat albumine; quo nomine merito ab Yvone Villomaro, hoc est, Josepho Scaligero, castigatur. Cæterum modus alumine illinendi machinas bellicas adversus ignem concipiendum, etsi Syllæ tempore Romanis nondum innotuisse videatur, postea tamen ipsis satis familiarem fuisse liquet ex Ammiano Marcellino lib. XX. ubi inquit: 'Machinas Romanorum Perum exurere vi magna nitebantur, et assidue malleolos, et incendiaria tela torquentes laborabant incansum; ea re quod humectis scortis et cantonibus erant operæ materis plures, alimunctæ alumine diligenter, ut ignis per eas laboretur innoxius.'

CAP. II. Hebdomadibus Lame] 'Ἑβδομα-
ση festum erat publicum Athenis; quod septimo quoque die Lamæ celebrabant in honorem Apollinis, cui dies ille sacer. Seidas: 'Ἡμέρας τῶν ἐπομίσσων Ἀθήνῃσι θεοῖς τῶν. αἰώνων, καὶ

μηνία, καὶ ἑβδόμη Ἀπόλλωνος. Natalis enim Apollinis dies iste habebatur. Hesiodus Ἡμέραι: καὶ ἑβδόμη, ἡρὸν ἡμῶν, τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσόδορα γένετο Διὶ. Persapicus Eustathius ad Odys. ψ. Ἀπόλλωνος ἡρὰ πᾶσα νομηνία, καθὰ καὶ ἡ τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς ἑβδόμη, ὥς γενέθλιος Ἀπόλλωνος. Festum autem hoc celebrabant Athenienses laurum gestantes, canistrumque coronantes, ac hymnum Deo canentes, ut testis est Proclus in Hesiodi Ἡμέραι. Καὶ Ἀθηναῖοι ταύτην (τὴν ἑβδόμην) ὥς Ἀπολλωνιακὴν τιμῶσι διασηφοροῦντες, καὶ τὸ καινὸν ἐπιστέφοντες, καὶ ὑμνοῦντες τὸν θεόν. Et tunc temporis etiam convivia agitari a juvenibus solemne fuisse, ex Auctoris hoc nostri loco manifestum.

§ 2 *Arbitris et magistris conviviorum*] De his vide quæ supra notata sunt p. vii. 20. et xiii. 2.

§ 3 *Exercitationes*] Ita quoque legit Macrobinus. At Lipsius lib. i. Elector. cap. 7. melius censet, si legatur *exerrationes*. Et eleganter sic appellari ait mentis illos errores et quasi alucinaciones ante plenam ebrietatem. Exerrandi autem verbo usum et Quadrigarium, 'Deinde Gallus irridere cepit, atque lingua exerrare.' Item Statium lib. vi. Thebaid. 'Flectitur in gyros, dexterque exerrat Arion.'

Neque ullum unquam continentem prorsum, &c.] Platonis locus, quem Gellius hic innuit, hand dubie hic est lib. i. de Legib. τί δ' ἔστιν ἐπιχειρώμεν τὰ φοβερά ποιεῖν μετὰ δίκης, ἢ οὐκ ἀποσχοντὶς συμβάλλοντας αὐτὸ καὶ προσγινώσκοντας, νικῶν δὲ ποιεῖν διαμαχέμενον αὐτοῦ ταῖς ἡδοναῖς, &c. Sed locus longior est, itaque Latine tantum eum ex interpretatione Ficini adscribam: 'Quem vero ut timeat quæ timenda sunt, eum profecto debemus rebus ad impudentiam declinantibus tentare, in pugna contra voluptates domesticas, aut anteactæ vitæ institutum exercere, et ad vieto-

riam cohortari, atque ita vincentem vere fortem reddere. Qui vero nec periculum sui fecerit ullum, neque in his certaminibus exercitatus fuerit, ne mediam quidem virium suarum partem ad virtutem habebit. Temperans autem quomodo erit perfectus, nisi voluptatibus atque cupiditatibus plurimis ad impudentiam et injuriam compellentibus fortiter repugnaverit, ac ratione opereque et arte tam jocosis quam seriis in rebus devicerit? An temperans erit, inquam, qui nihil hujusmodi erit pepessus?' Reliqua huc facientia vide sis apud ipsum Platonem lib. i. et lib. ii. de Legibus.

Libentia] Libentiae, sive labentiae, ut bene J. Guilielmus observat, hic sunt conviviorum lanticiæ, et quæ ultro citro reciprocant invitationes. Apuleius De Asino aureo lib. i. 'Lectulo refoveo, cibo satio, pécule mulceo; jam ad lubentiam proclivis est joci et scitum est cavillum.' Estque hæc conviviorum vox propria, cum fronte jam exporrecta jocandi et esse exhilarandi cuique habido est. Unde Terentius Adelphis: 'Hilarem ac labentem fac te in nati nuptiis.' Hinc et 'lubentes' pro lætis et hilaris, et ipsa hilaritas 'lubentia' dicitur Plauto Asinaria, Act. ii. Sc. 2. 'Ubi nunc Libanum requiram, aut familiarem filium, Ut ego illos lubentiores faciam quam labentia est?' Et Sticho, Act. ii. Sc. 2. 'Itaque onustum pectus porto lætitia lubentiaque.'

CAP. III. § 2 *Sed et dico*] Ita et Nonius: 'Autumare est dicere.' Quod confirmat exemplis e Pacuvio in Peribœa: 'Flexis non falsa autumare dictio Delphis solet.' Item Hermiona: 'Quid benefaciam ei, patris cujus opera te esse ultum autumat.' Lucilio lib. xxviii. 'Socratum quid ante tyranno misisse Aristippum autumat.' Et Plauto Amphitr. 'Nisi hoc ita factum est, perinde ut factum esse autumo.' Sic

in Glossis Philoxeni: 'Autumat, λέγει; Autumator, ὀρομαρτής.'

M. Tullius non sola esse hæc duo verba dixisset] Ciceronis locus, quem denotat Gellius, exstat in Oratore ad Brutum: 'Quid si etiam, abfugit, turpe visum est, et, abfer, noluerunt? quæ præpositio, præter hæc duo verba, nullo alio in verbo reperitur.'

Ad ἔρυσαν, &c.] Id est, 'Retro traxerunt quidem primum, et jugularunt et excoriarunt.' Exstat Iliad. 4. vs. 459. In Vett. Edd. adduntur et ista ex Iliad. 5. vs. 41. ἄβρομοι ἀβλαχοί, id est, 'Valde strepentes, valde resonantes.' Sic enim Eustathius ista interpretatur: ἀηλοὶ δὲ τὸ ἄβρομοι, ἀβλαχοί, τὸ διὰ βρόμῳ, διὰ λαχῆ, id est, 'eum fremitu et clamore.' Dum vero ista hic ex Homero Gellius adducit, nimium literionem, atque Grammaticis nugis nimis sese addictum fatetur.

CAP. IV. *Ventidio Basso]* De eodem ita Valerius Maximus lib. vi. cap. 9. 'Asculo capto,' inquit, 'Cn. Pompeius Magni pater P. Ventidium mæte impuberem in triumpho suo populi oculis subiecit. Hic est Ventidius, qui postea Romæ ex Parthis et per Parthos de Crassi manibus in hostili solo miserabiliter jacentibus triumphum dicit. Itaque qui captivus carcerem exhorruit, victor Capitolium felicitate celebravit. In eodem etiam illud eximium, quod eodem anno Prætor et Consul est factus.' Unde Juvenalis Satyr. vii. 'Si fortuna volet, fies de rhetore Consul, Si volet hæc eadem, fies de Consule rhetor. Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud quam Sidus, et occulti miranda potentia fati? Servius regna dabunt, captivis jura triumphum.' Ubi Vetus Scholiastes: 'Ventidius ex mulione Cæsaris Dictatoris, ut Tullius in Epistolis et in Philippicis loquitur, opitulante Antonio et Augusto, usque eo profectus est, ut ei crederetur Parthicum bellum.'

Sic enim ibi legendum. Vide sis Dionem Cassium lib. XLVIII. et lib. XLIX. Plutarchum in Antonio.

Qui sortiti provincias forent] Notum est, Senatam, postquam ad eum de provinciis relatio facta esset, jussisse provincias prætorias Prætores sortiri, Consules vero consulares, sive sortiri, sive inter se comparare; aut etiam, quamvis rarius, nonnunquam ipsum Senatam utrisque pro suo judicio nominatim singulas extra sortem decernere solitum. Cujus rei acervum testimoniorum apud Livium habemus, unum vel alterum tantummodo adducemus. Sic lib. XXVII. 'Consulatum inuenit C. Claudius Nero et M. Livius, qui quia jam designati provincias sortiti erant, Prætores sortiri jusserunt.' Aliibi: 'Decreverunt patres, ut Consules inter se compararent, sortirenturve provincias.' Item: 'Scipio et Crassus, ut consulatum inierunt, nominatè Consulibus provinciæ sunt. Sicilia Scipioni extra sortem, concedente collega, Brutii Crasso evenerunt.' Et lib. XXXVII. 'Tum de Consulatu C. Lælii et L. Scipionis provinciis captum est agi: ambo Græciam capiebant: multum Lælius in Senatu poterat: is, cum Senatus aut sortiri, aut comparari inter se Consules jussisset, elegantius facturos dixit, si judicio patrum, quam si sorti eam rem permisissent,' &c.

Præbenda publice conduxisset] Magistratibus in Provincias proficienscibus de viatico, ut vestibus, vasibus, vehiculis, mulis, tabernaculis, et id genus reliquis instrumentis de publico prospici solebat. Unde Cicero lib. IV. in Verrem: 'Majores nostri,' inquit, 'emineant, qui cum potestate aut legatione in provinciam esset profectus, tam amentem fore putarunt, ut emeret argentum; dabatur enim de publico: aut vestem; præbebatur enim legibus: mancipium putaverunt; quo et omnes utimur, et non

præbetur a populo. Sanxerunt, ne quis emeret mancipium, nisi in demortui locum.' Vide Livium lib. XLII. ubi ait neminem ante L. Postumum Consulem in itinere faciundo ullis unquam sociis, aut provincialibus in ulla re oneri, aut sumptui fuisse; quia magistratus mulis tabernaculisque, et omni alio instrumento militari ornabantur. Hæc autem instrumenta locari solebant, et a redemptoribus publice conducii; quemadmodum hic Gellius Ventidium Bassum ab initio fecisse commemorat; qui ἐργολάβος, et præbendarum maniceps fuit. Postea Augustus sublata locatione publica, pecuniam ejus loco dari constituit, ut auctor est Suetonius in ejus Vita. 'Auctor,' inquit, 'et aliarum rerum fuit, in quibus, ne acta Senatus publicarentur: ne magistratus deposite honore statim in provincias mitterentur: ut preconsubus ad mulos et tabernacula, quæ publice locari solebant, certa pecunia constitueretur.' Idem testatur de Augusto Dion Cassius lib. LIV. Ubi et subjicit: τὸ μὲν γὰρ πάσαι ἐργολαβοῦντές τινας παρὰ τοῦ δημοσίου πάντα σφίσι τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρέχον. Quæ verba ab omnibus interpretibus male accepta, rectissime Casanbonus hoc modo vertenda censet: 'Nam olim quidem erant qui præbenda iuris in provincias publice redimerent, et quicquid iis muneris sui causa opus esset, exhiberent.'

§ 2 Parthæque in Syriam irrupentes] Sub ductu Pacori Parthorum regis filii: qua de re sic Plutarchus in Antonio: 'Ἐν τούτῳ δὲ Πάκωρον τὸν βασιλεὺς πᾶσι μεγάλῳ στρατῷ Πάρθων αὐθις ἐπὶ Συρίαν ἐλαύνοντα, συμπεσόντι Ὀδεντιδίῳ ἐν τῇ Κυρήνητικῇ τρέπεται, καὶ διαφθείρει παντάλλους, ἐν πρώτοις Πακώρου πεσόντος. τοῦτο ἔργον ἐν τοῖς δουδευμωτάτοις γενόμενον, Ῥωμαίοις τε τῶν ἀπὸ Κρόσσου ἀνυχνημάτων, ἑκπλεῖν ποιεῖν παρέσχε, καὶ Πάρθους αὐθις εἶσω.

Delph. et Var. Clas.

Μάρδας καὶ Μεσοποταμίας συνέσπειλε, τρωὶ μάχης ἐπέβησιν παρὰ κράτος ἡττημένους. Id est, 'Interea Pacorum Parthorum regis filium ingenti exercitu Parthico iterum Syriam invadentem Ventidius signis collatis in Cyrrhæatica fudit, multosque concidit. Inter primos cecidit Pacorus. Hoc factum, quod in celebratissimis fuit, abunde vindicavit populi Romani acceptas sub Crasso clades, Parthosque denuo intra Mediam et Mesopotamiam redegit tribus ordine certaminibus profligatos.' Vide et Dionem Cassium lib. XLIX.

Etatque primum annium de Parthis triumphasse] Ita et Dio lib. XLIX. Καὶ συνέβη γὰρ τῷ Ὀδεντιδίῳ μόνῳ τὰ τε νικητήρια ἱστῶσθαι, ὥστε καὶ μόνος ἐνίκῃσεν, καὶ δόξαν ἀπὸ τε τούτων καὶ ἐκ τοῦ παραλόγου ἡμᾶ τῆς τέχνης μέλλω λαβεῖν ἐν γὰρ τοῖς τοῦ Πομπηίου τοῦ Στράβωνος ἐπινικίοις ποικίλους ποτὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχμαλόντων, αὐτὸς ἐπινίκια τῶν Πάρθων πρῶτος Ῥωμαίων ἡγάγε. Id est, 'Sed ut Ventidius solus vicerat, ita solus quoque de Parthis triumphavit, eaque res et insolitas fortunæ casus auxere gloriam Ventidii: quippe olim in triumpho Pompeii Strabonis cum aliis captivis ductus, primus postea temporis inter Romanos de Parthis triumphum duxit.' Similiter Plutarchus in Antonio: Ὀδρος (Ὀδεντιδίας) ἀπὸ Πάρθων ἐχρὶ δεῦρο τεθνήσκουσε μόνος, ἀπὸρ γενόμενος μὲν ἀφανής, ἀπολαύσας δὲ τῆς Ἀντωνίου φίλος, τὸ λαβεῖν ἀφορμὰς πρόξενον μεγάλων. Hoc est, 'Hic' (Ventidius) 'de Parthis ad hanc memoriam triumphavit solus: vir obscuro loco natus, sed per amicitiam Antonii magnarum rerum gerendarum acceperit materiam.'

Publico funere sepultum] Hoc est, ob ejus mortem justitium indictum et publicus luctus, sumptusque ex ærario publico facti. Cujusmodi funere efferrī pro eximio habebatur honore; quem Senatus. ant imperatores Viris illustribus, et bene de se,

A. Gell.

4 Z

aut Republica meritis, solebant decernere. Tacitus Annal. vi. de Pisone: 'Dein Piso viginti per annos pariter probatus, publico funere ex decreto Senatus celebratus est.' Suetonius in Vitellio: 'Defunctum Senatus publico funere honoravit.' Quod Græci δημοσίᾳ θάπτειν et δημοσίᾳ ταφῇ τιμῆν appellant. Sic Dio lib. XLVIII. de Sphæro Cæsaris Augusti pædagogo et liberto: Ἰσάριον δὲ Καῖσαρ παιδαγωγὸν τε καὶ ἐλευθέρου αὐτοῦ γενόμενον δημοσίᾳ ἔθαψε. Et de Pisone idem Dio lib. VIII. Τὸν τε Πείσωνα τὸν πολλαρχὸν τελευτήσαντα δημοσίᾳ ταφῇ ἐτίμησεν, ὅπερ οὐ καὶ ἄλλοις ἐχαρίζετο.

CAP. V. § 2 *Profligata sunt*] Pæne absoluta sunt.

Profligatum est] Deperditum est; quia malum nactum erat patronum, sive advocatum.

§ 3 *Non profligatum, sed affectum dixerunt*] Falleris utique Gelli; nam et qui probe et Latine locuti sunt, 'profligatum' pro 'adfectum' dixere. Sic M. Cicero Tusculan. Quæst. lib. v. 'Profligata jam et pæne ad exitum deducta quæstio est.' Augustus item in Ancyrano lapide: CEPTA. PROFLIGATAQUE. OPERA. A. PATRE. MEO. PERFECTI. Et Tacitus Histor. lib. II. 'Profligaverat bellum Judæicum Vespasianus, oppugnatione Hierosolymorum reliqua.' Id est, prope absolverat.

CAP. VI. *De Gloria*] Meminit ipse Cicero librorum suorum de Honore et Gloria. Apud Græcos etiam Cleanthes et Sphærus de Gloria scripserunt, ut est apud Diog. Laërtium.

Ὀμήρου τὸ η] Homeri lib. VII. sc. Iliadia.

Hector de sepultura agit] Ejus scilicet, cum quo pugnaturus esset.

CAP. VII. *Sexagesimum tertium vitæ annum cum periculo et clade aliqua venire, &c. cum ætatis annum appellant* κλιμακτηρικόν] Plerique Veterum eti-

am antiquariorum et Philologorum; ut optime observavit Magnus Salmasius in opere eximio De Annis Climactericis, ignorarunt, quid esset Climacter, vel annus Climactericus: Et sic quoque Gellius noster, qui unicuique tantum videtur admittere annum Climactericum, nempe sexagesimum tertium; quasi hic solus ætatis in vita hominis annus dictus fuerit ab Antiquis κλιμακτηρικὸς, cum potius nullus annus vitæ sit, qui non alicui habeatur Climactericus. Omnis enim annus, quando vitæ tenor prospere incedens aliquo interruptitur infortunio, Climactericus dicendus. Sic ut pericula vitæ fortunarumque, quæ extrinsecus accidunt, in Climactericis annis eveniant, et Climactericos eos faciant. Per κλιμακτηρικὸς enim ipsa pericula denotantur, ut ex Vettio Valente constat. Et sic quoque Auctor noster ex Varrone supra lib. III. cap. 10. 'Pericula quoque vitæ fortunarumque hominum, quæ Climacteras Chaldæi appellant, gravissima quæque fieri affirmat septenaria.' Sic enim in Vett. Codd. legitur, quod perperam postea, etiam in hac editione, mutatum. Sic quod quis patitur mutationis ab externis accidentibus discriminum et periculorum variis ex causis ac rebus contingentium, ut sunt accusationes, delationes, insidiæ, peregrinationes periculum, damna, vulnera, cædes, patrimonii amissiones, dignitatum privationes, morbi, mortes, luctus, incendia, naufragia, ruinæ, condemnationes, et id genus calamitatum, ea omnia per Climactericam ἀγωγὴν, sive legem, in vitam invehuntur, et 'Climactericos' vocantur unumquodque eorum, quem modo recensuimus. Hinc etiam falsa apparet recentiorum Medicorum et Philosophorum opinio, qui non putarunt alios fuisse cognitos Climactericos, præter Septenarios et Novenarios annos, quos Græci ἐβδομηκοντάς et ἐννεαδικούς vocant. Nam, ut omit-

tam a ratione omnino alienum esse, homini culpam per septimum quemque vitæ annum, aut novenum subinde redeuntem huiusmodi, qualia ante memoravimus, solere contingere, ut aliquid simile singulis septem annis formidare necesse habeat, manifestis argumentis Salmasius probat J. Firmicum lib. iv. Astronom. cap. 14. quatuor Climacterum genera facere, nempe Hebdomadicos, Eneadicos, qui Hebdomadici simul sunt et Eneadici, et eos, qui neque Hebdomadici sunt, neque Eneadici. 'Si enim,' inquit Firmicus, 'septem ac novem anni qui Hebdomadici a Græcis et Eneadici appellantur, gravis semper hominibus indicunt pericula, quid annus faciet sexagesimus tertius, qui utriusque numeri multiplicatam et invicem sibi obligatam perficit summam?' Annus itaque sexagesimus tertius Hebdomadicus simul est et Eneadicus. Alii ex mente Firmici sunt simpliciter Hebdomadici; hi nempe, qui per omne vitæ tempus septenis periodis multiplicati currunt. Alii Eneadici, qui per novenos circuitus procedunt. Alii, qui ex novenis numeri summis perficiantur recurrentibus. Quos intellexit Firmicus in verbis, quæ modo adductis paulo antecedunt, prout eorum scriptura quæ vulgo corruptissima, in antiquissimo libro Bibliothecæ Regiæ a Salmasio reperta est. 'Extra cæteros Climacteras,' (vulgo legitur *Inter cæteros diametros* nullo plane sensu) 'etiam septimi et noni per omne vitæ tempus multiplicata ratione currentes naturali quadam et latenti ratione variis hominem periculorum discriminibus semper afficiunt.' Præter cæteros Climacteras, eos notat maxime esse periculosos, qui septeni et noni per omne vitæ tempus multiplicata ratione currunt. Ergo alios etiam Climacteras agnovit, qui nec septenarii sunt, nec novenarii. Vettius quoque Valens in Anthologiis Astrologiæ diversa duo habet capi-

ta, unum *περί κλιμακτήριος εβδομαδικού και εννεαδικού ἀγωγῆς*, quo agit de Hebdomadico et Enneadico Climactere; alterum *περί κλιμακτήριον*, quo in genere tractat de omnibus Climactericis, qui non sunt Hebdomadici neque Enneadici. Cæterum male etiam vulgo accipiuntur Climacteres Hebdomadici pro septenis annis multiplicata ratione per omne vitæ spacium currentibus: quemadmodum et Enneadici pro novenis ita multiplicatis per novem annorum recurrentes periodos; quo in errore inter veteres Latinos præter Varronem, Censorinum, Gellium nostrum, quod minus mirum, etiam ipse fuit Firmicus; qui, ut ex citatis verbis manifestum, Græcorum Mathematicorum *εβδομαδικός* et *εννεαδικός* ita interpretatus est; cum Græci illi longe alios esse *εβδομαδικός* et *εννεαδικός* intellexerunt, et longe aliter computarunt. Quod manifestum ex Vettio Valente, eo capite, quo tractat *περί εβδομαδικού και εννεαδικού ἀγωγῆς*. Ibi enim quadragesimum quintum annum facit Hebdomadicum, quem non esse septenarium res ipsa indicat. Quadragesimus quippe secundus vero septenarius est, ex sexies septenis compositus. Vettius vero Valens eo loci quadragesimum quintum ex libris Regiæ Petosiris esse Hebdomadicum, hoc modo declarat, Ægyptii qui initium anni faciebant ab ortu caniculæ, inde tempus numerabant usque diem ad nativitatis ejus, cujus Climacter erat inveniendus Hebdomadicus. Summam vero dierum quinquaginta et duorum cum septima parte diei, toties eximebant ex numero dierum collecto ab ortu caniculæ ad genituræ diem, quoties id fieri posset. Residuos deinde dies toties multiplicabant, quoties exmiserent quinquaginta et duorum dierum summam cum septima. Ex his sic multiplicatis numerum Climacteris Hebdomadici colligebant. Exempli gratia, sit numerus dierum collectus ab

exortn caniculæ usque ad diem nati-
vitatæ, ducentorum et viginti. Exi-
mantur hinc quater quinquaginta duo
dies et septima. Numerus inde re-
sultans erit ducentorum et octo cum
quatuor septimis. Residui sunt un-
decim dies, et tres septimæ. Quæ si
quater in se ducantur, efficiant an-
num Hebdomadicum Climactericum,
annum nimirum quadragesimum quin-
tum; qui non est septenarius ea no-
tione, qua vulgo accipitur, cum non
ex septenis periodis componatur. In
hac autem supputatione tot eximun-
tur dies ex summa dierum, quæ in-
tercedit inter caniculæ ortum et ge-
nituræ diem, quot in annum septi-
mæ incurrunt; cum in anno quin-
quaginta duæ septimanæ sint: et
septies quinquaginta duo dies cum
unius diei parte septima, reddunt
CCCLV. dies, id est, annum integrum
vertentem. Sic ut non ab annis sep-
tennariis, vel per septenos circuitus
gradatim consurgentibus hebdomadi-
cus Climacter nomen hauserit, sed ab
anni septimanis, quæ Hebdomades
dicuntur, sic appellatus sit. Quæ
omnia ex sententia Vettii Valentis
latius diducuntur a Salsasio in De
annis Climactericis, quo lectorem re-
mittimus; nos enim hic littora tan-
tum legimus; non quasi omnia pro-
baremus, quæ attulimus, sed ut va-
nissimæ hujus artis, quæ non majore
fidem meretur, quam ipsa Astro-
logia Judiciaria, cui tota innititur,
specimen hic, quasi per transennam,
exhiberemus.

Aut vitæ interitus] Annus, in quo
quis mortem appetat, non proprie
dici potest Climactericus, sed potius
fatalis. Climactericus autem tantum
dicitur, quo quis vitæ aliquod pericu-
lum vix quidem ac cum magna diffi-
cultate, sed tamen evadit. Nullus
enim est Climacter letalis; et vox
illa tantum significat periculum et
discrimen vitæ, non ipsam mortem.
Aliud enim mors, aliud periculum
mortis. In discrimen capitis quis

adductus, non tamen perdit, sed a
perdendo parum absuit, est κλιμακ-
τήρ; si amittat, plus aliquid est, quam
periculum, vel κλιμακτήρ. Sic Ptole-
mæus ἀναίρεσιν a Climactere separat,
quia nimirum κλιμακτήρ non est ex
naturæ suæ vi ac proprietate nomi-
nis ἀναιρετικός, neque θανατικός. Nam
lib. III. cap. de modis Aphasis, oppo-
nit tanquam res diversas θανάτους et
κλιμακτῆρας μεγάλους καὶ ἐπισφαλείς.
A Scholiaste quoque ejus Anonymo
ad eum locum duo tantum statuuntur
Climacterum genera, unus παροδικός
et qui cito transeat, alter χελεύς et
δυσανδύλακτος gravis et vix evitabi-
lis. Is est, qui Ptolemæo μεγάλος et
ἐπισφαλής dicitur. Utrumque ὅπῃ τοῦ
θανάτου Scholiastes discernit. Qui et
allo quodam loco notat: κακῶθεις δ'
ἀφ' ἑτέρας ἰσχυροὺς ἔσται καὶ ποιήσεται τὴν
ἀναίρεσιν, ἀγαθοποιήεις δὲ σῶξαι καὶ ἐν-
τὶ ἀναιρέσεως ποιήσει τὸν κλιμακτῆρα.
'Apheta afflicta, omnino interem-
ptionem faciet, bene affectus, servat,
et pro peremptione Climacterem da-
bit.' Climacter itaque vitam servat,
non adimit. Sed et Vettius Valens
non semel θανάτους et κλιμακτῆρας di-
versos facit, ut in istis verbis, τῶν
ἰδίων κλιμακτῆρας ἢ θανάτους, 'propin-
quorum pericula et mortes.' Alibi
quoque genituræ exemplum adducit,
quæ usque ad annum sexagesimum
secundum πολλοὺς κλιμακτῆρας ἔσχει,
'multos Climacteras habuit,' hoc est,
multa discrimina vitæ incurrit; multi
enim fatales sive letales anni vel dies
in unum hominem cadere consequuntur.
Nemini itaque annus, vel dies, quæ
finit vitam, Climactericus est, sed in-
duntaxat, quo vitæ aliquod discrimen
vix, ac cum magna difficultate evadit.
Quantumlibet enim δυσανδύλακτος sit
Climacter et vitatu difficilis, modo
tamen evitetur, pro Climacterico cen-
sendus est ille annus vel dies. Si
quis vero in eo fati concesserit, non
est proprie Climactericus, sed fatalis.
Hæc ex Veterum sententia juxta
Salsasium, hic annotare visum con-

tra recentiores illos, qui annum Climactericum et fatalem male confundunt. Quod et Auctor noster fecit, qui annum sexagesimum tertium, etiam cum vitæ interitu conjunctum, pro Climacterico habet. Verum de hoc anno mox adhuc quædam notanda venient.

[§ 2 *Librum epistolarum divi Augusti*] Præter Epistolas Augustam etiam alia varia conscripisse ex Suetonio in ejus vita, aliisque constat; quorum omnium quæ supersunt fragmenta et reliquias collegit, disposuit, et notis illustravit J. Rutgersius lib. II. Variar. Lect. c. 19.

VIII. Kalend. Octobr.] Lege IX. Kalend. Octobr. ut bene Vett. Cod. Nam scripsit hanc epistolam ipso natali suo Augustus; is vero non in VIII. sed in IX. Kalend. Octobr. incidit, ut ex Suetonio notum.

[§ 3 *Qualis est hodiernus*] Natalis nimirum.

Κλιμακτήρια communem seniorum omnium tertium et sexagesimum evasimus] Videtur hic Augustus, ut optime Salmasius notavit, confudisse annum sexagesimum tertium Climactericum, cum anno sexagesimo tertio fatali, cum dicat se evasisse annum sexagesimum tertium, quem appellat 'Communem omnium seniorum κλιμακτήρια.' Atqui annus sexagesimus tertius cum alicui est Climactericus, magnum quidem in eo vitæ periculum imminet, fatalis autem et θανατηφόρος non est. Cum vero alicui θανατηφόρος est hic annus, eo ipso non est Climactericus. Verum quidem est, hoc anno ætatis quam plurimos senes, imo maximam eorum partem extingui; sed illis tum hic annus non est Climactericus, verum fatalis et θανατικός. Hinc et ἀδελφός, et ἀδελφός dictus est, quia plures frangat, quam quisquam alius. Apud Vettium Valentem Critodemus in Catalogo annorum Climactericorum de hoc anno notat, quod sit χαλεπός καὶ θανατηφόρος periculosus et mortem inferens.

χαλεπός ad Climacterem pertinet, θανατηφόρος ad anni ipsius qualitatem et naturam, quæ plures extinguuntur. Aliis igitur annus sexagesimus tertius Climactericus est; et quidem maxime periculosus, aliis vero fatalis, utpote in quo plurimi e vita abeunt. Sed quibus est fatalis et vitæ ultimus, iisdem non est Climactericus. Dupliciter itaque considerandus sexagesimus tertius annus, aut tanquam unus Climacterum maxime periculosorum, aut tanquam annus communiter fatalis plurimis senibus. Non enim hæc sunt confundenda; quemadmodum hic Augustus ex vulgari scilicet opinione facisse videtur. Est vero annus sexagesimus tertius quam plurimis fatalis, quia qui ad id ætatis pervenere, jam videntur mortis maturitatem adepti; ita ut quædam quasi vitæ meta legitima in illo anno posita sit, quæ plurimi senes maturi quasi morti fiunt. Ut enim factus in utero ut plurimum ad exeundum maturus sit nono mense, unde mensis ille longe majori hominum parti est natalis, etiam quidam etiam septimo, nonnulli rariores decimo, alii rarissimi etiam undecimo mense in lucem edantur; sic etiam communior vivendi finis videtur esse annus sexagesimus tertius, et maximæ senum parti fatalis; utpote qui jam ad hominis editi maturitatem pervenisse videantur; et rariores sint qui terminum istum transcendunt.

[Ἀδελφὰς οὐδὲν ἔμειν, &c.] Id est, 'Fortiter ac viriliter agentibus vobis et suscipientibus,' quod sequitur scilicet, stationem meam.

CAP. VIII. *Qua usus est cum legem Liciniam de sumptu minuendo suasis*] Horum verborum ne umbram quidem in ipso capite habemus. Mirum autem est, nisi Gellius harum inscriptionum auctor, unde Librarii ista hauserint; neque enim Favorinus Legem Liciniam de sumptu suasis. Sed nomen istud forte mendo non caret in ipso capite; ideo et olim Pj-

thoens Fannii nomen pro Favorini reponendum censebat. Sane notum est C. Fannium auctorem fuisse legis sumptuarie, quæ suo nomine Fannia appellata, de qua vide Notas supr. lib. II. cap. 24.

Flos carna] Solemne optimis Auctoribus id quod optimum et maxime decorum cujusque rei, 'florem' appellare. Sic 'flos vini' apud Plautum pro vino generosissimo; 'Flos flammæ,' et 'Flos nardi' apud Lucretium. 'Flos populi,' apud Ennium, 'Flos illibatus populi, Snadæque medulla.' Et sexcenta hujusmodi passim occurrunt.

Ficedulam totam] In summis enim deliciis ficedulæ habitæ: et cum a semetipsis fatui fere forent saporis, piper iis addebatur. Martialis libr. XIII. Epigr. 5. 'Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbo Cum tibi forte datur, si sapis adde piper.' Unde apud Petronium in Trimalcionis lautissimi hominis cœna Escolpion ait: 'Persecutus putamen manu, pinguis simam ficedulam inveni piperato vitello piperatum.' Quam Petronius 'pinguissimam,' Martialis 'ceream' vocat, ob pinguitudinem toto corpore flavescentem. Nomen accepit, quia ficum usu pinguis fit. Varro lib. IV. de L. L. 'Ficedulæ et millarim a cibo: quod alteræ fico, alteræ millo fiant pingues.' Similiter Isidorus lib. XII. cap. 7. Unde Martialis in Xenii, Epigr. 49. cujus lemma 'Ficedula.' 'Cum me ficus alat, cum pascar dulcibus uvis, Cur potius nomen non dedit uva mihi?' Ideo et ficum tempore venari ficedulas ex Alexandro Myndio scribit Athenæus lib. II. Deipnosoph. Apud Suetonium legimus Asellinum Sabinum HS. ducentis a Tiberio Cæsare donatum, quod in Dialogo quodam instituerit certamen inter boletos, ficedulas, ostreas et turdos.

A cluniculis] Unde Martialis lib. III. Epigr. 60. 'Cereus immodicus tartar te clunibus implet.'

Eos palatum non habere] Hoc est, eos saporis sensu privatos esse. Palatum enim ut saporis sedes quibusdam consideratur; unde Latinis crebro usurpatur palatus pro delicatiori gustu. Sic Cicero lib. II. de Finib. 'Non sequitur ut cui cor sapiat, ei non sapiat palatus.' Quintilianus lib. I. cap. 2. ægre fert, quod ante palatus puerorum, quam os instituitur. Unde Horatii illud notissimum: 'Tres mihi convivæ prope dissentire videntur Poscentes vario multum diversa palato.' Ab his vero secedit Lactantius, qui putat eos falli, qui palato saporis sensum inesse velint. Sic enim lib. de Opific. Dei, cap. 10. 'Nam quod attinet,' inquit, 'ad saporem capiendum, fallitur quisquis hunc sensum palato inesse arbitrat. Lingua enim est qua saporis sentiuntur.' Quod haud dabit haussit ab Aristotele, qui lib. I. De Histor: Animal. in oris descriptione soli linguæ saporis sensum tribuere videtur, hisce verbis: Τὸ δ' ἐν τοῖς σιγόνων καὶ χειλῶν στόμα, τοῦτο μέρη, τὸ μὲν ὑπερφόν. τὸ δὲ, φάρυγξ. τὸ δ' ἀσθητικὸν χυμοῦ, γλῶττις, ἢ δ' ἀσθησις, ἐν τῷ ἔκρω, ἐὰν δὲ ἐπὶ τῷ πλάτει ἐκτεθῇ, ἦτρον. Id est, 'Quod intra maxillas ac labia continetur, os est. Cujus partes palatum, et fauces, et gustus instrumentum linguæ: in mucronis potissimum: nam lata pars minus sentit.' Ad quæ verba Vir summus J. Cæsar Scaliger notat: 'Gustus sedem in lingua cæteris animalibus Plinius tradit: homini etiam in palato. De palato hic Aristoteles nihil. At nos id expertissimus: Plinio vero quis dixit in palato non esse cæteris animalibus? Nam sale non solum linguam equis, verum etiam palatum fricamus ad gustam acuendum.' Gustus itaque sedes tam palatus, quam lingua.

Si proportionem luxuria pergit crescere, &c.] Ita hunc locum Jos. Scaliger et L. Carrio correxere; cum in vulgatis antea legeretur: *Si proportione crecit, et debere epulas crescere. Videtur*

quid relinquitur: nisi ut delibari sibi carnas jubeant, ne edendo defatigentur. Unde Seriverius in suo codice olim faciebat, *Si proportionis crescente luxuria, debeant epula crescere, videte quid reliq.* &c. Semens vero totius loci est, ut bene notavit Scaliger; Si, inquit Favorinus, triclinia certant templis Deorum immortalium: quid relinquitur, nisi ut sibi e patella libri dapes jubeant, ut Diis immortalibus, et Laribus Penatibus solet.

Quando stratus auro, argento, &c.] Hoc est, quod Manilius Astron. lib. v. ait: 'Hæc fuerat quondam Divis concessa figura: Nunc jam luxuriæ pars est. Triclinia templis Concerant, tectique auro jam vescimur auro.' Quorum sensus, notante Scaligero, *Ædes Deorum olim duntaxat bracteatae et deauratae erant, nunc vero et triclinia nostra; tectique aureis lacunaribus vescimur auro cavo; e vasis nimirum, quibus cibum sumimus, aureis.* Cæterum de lectis et tricliniis aureis argenteisque Plinius lib. xxxiii. cap. 2. ubi et primum eorum laudat Auctorem. 'Lectos vero mulierum jam pridem totos operiri argento, et triclinia quædam, quibus argentum addidisse primus traditur Carvilius Pollio eques Romanus, non ut operiret, aut Deliaca specie faceret, sed Punicana. Idem et aureos fecit.' De Julio Cæsare narrat Suetonius, eum 'in aureo lecto veste purpurea decubuisse.' E solido etiam argento postea factos constat ex Lampridio in Heliogabalo: 'Solido argento factos habuit lectos et tricliniales et cubiculares.' Unde Ulpianus l. xix. D. de aur. arg. leg. ait; 'Lectum plane argenteum, vel si quæ alia suppellex argentea sit, argenti appellatione non continetur.'

Purpure] Id est, purpurea stragula vel veste coopertus-lectus. Ut in illis Suetonii de Julio Cæsare: 'In aureo lecto veste purpurea decubuisse.'

Aliquot hominibus] Quibusdam ho-

minibus. Alii legunt aliqua et referunt ad purpuram: *purpura amplior aliqua hominibus, quam Diis immortalibus adornatur.*

CAP. IX. *Cæcilius]* Inclytus Comædiarum Poëta, ut a Gellio vocatur lib. iv. cap. 20. ubi et ait 'Statii' cognomen habuisse. Floruit temporibus Ennii. Hieronymus in Chronico ex Tranquillo: Olymp. cl. an. 11. 'Statius Cæcilius Comædiarum scriptor clarus habetur, natione Insaber Gallus, et Ennii primum contubernalis. Quidam Mediolanensem ferunt. Mortuus est anno post mortem Ennii et juxta Janiculum sepultus.' Eum male Latine locutum scribit Cicero in Bruto: 'Mitto C. Lælium, P. Scipionem. Etatis illius ista fuit laus, tanquam innocentiae, sic Latine loquendi; non omnium tamen: nam illorum æquales Cæcilium et Pacuvium male locutos videmus.'

Subditico] Cod. Tornæs. in *Subditico*. Hæc fabula eadem cum Hypobolimæo. Quasdam enim Fabularum Cæcilius nominibus Latinis inscripsit, ut 'Fallaciam,' 'Exsulem,' &c. quasdam Græcis, ut 'Asotum,' 'Hymnidem,' &c. Quasdam mixto ab utroque titulo, ut 'Hypobolimæam rastroariam;' vel etiam utroque, ut 'Obolestatem' ac 'Fœneratorem;' 'Hypobolimæum' et 'Subditivum;' quemadmodum Plautus 'Phasma' et 'Mostellariam,' 'Astrabam' et 'Clitellariam.' Alioquin Planti Epigraphæ omnes Latinæ, uti et Titinnii et Afranii; Terentii contra et Turpili omnes Græcæ; quarum nomina vide apud Mercerum ad Nonium in voce 'frontem.'

Nam hi sunt inimici pessimi, &c.] Hoc faciunt illa Augustini lib. xix. De Civit. Dei cap. 5. ex Tullio de Amicitia: 'Nullæ sunt occultiores insidiæ, quam hæ, quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum, qui palam est adversarius, facile cavendo

vitare possis. Hoc verò occultum, intestinum ac domesticum malum, non solum existit, verum etiam opprimit, antequam prospicere atque explorare potueris.

Neque ut militas scias] Apud Nonium in voce 'frontem,' ubi hos Cæcilius versus quoque adducit, est, *neque vitare scias*.

Fronte hilare, non fronte hilara dixit] Nonius: 'Frontem fœminino genere Virgilius ait: Et frontem obscenam rugis arat. Mascilino Titianius Secina: Quasi Hermaphroditus fimbriatum frontem gestas. Pacuvius: Fronte suppressa, innato fronte, valta turpide.' Ubi præter Cæcilius exemplum, et alia ex Catone et Plauto adducit.

Aliis] Male vulgo *aliis*. Notum enim, Alas dictas exercitus equitum ordines, qui circum legionis dextra sinistraque, tanquam alæ in avium corporibus, locabantur.

§ 2 *Ætas*] Juvénis nimirum.

Triginta dies] Alludit ad triginta dies vris confessi; de quibus in XII. Tabulis. Vide infra cap. 13. et lib. XX. cap. 1.

CAP. X. *Περὶ ψυχῆς*] Id est, *De anima*. Horum librorum meminit et Auctor noster supra l. i. c. 3. Historia autem hæc adhuc hodie habetur apud Plutarchum lib. De Virtutibus Mulierum.

Sine ulla evidenti causa] Plutarchus De Virtut. Mulierum ait, quasdam putasse ærem veneno infectum in causa fuisse: Verba ejus, *Τὰς Μιλήσιαν ποτὶ παρθένους δεινὸν πάθος, καὶ ἀλλόκοτον κατέσχεν, ἐκ δὲ τῶς αἰτίας ἀδήλον. μάλιστα δὲ εὐκλείστοι κῆρσι ἐστατικῇ καὶ φαρμακικῇ λαβὼν ὁ ἀὴρ, τροπὴν αὐταῖς καὶ παραφορὰν τῆς διανοίας ἐνεργάσασθαι*. Id est, 'Milesias virgines quodam tempore atrox animi et absurda incessit perturbatio: qua de causa, incertum: nisi quod putabatur æris temperies veneno infecta et ad insaniam excitandam parata, mu-

tationem istam animorum atque alienationem effecisse.' Sunt, qui putent virgines hæc Milesias laborasse ferore ulerino; Hippocrates enim *καὶ παρθένων*, hoc verbo affectas nonnunquam ob oppressionem, quæ circa cor est, suffocationem sibi parare, seseque strangulare scribit, vel etiam in puteos desilire ac præcipitare; existimantes hoc ut præstantissimum remedium, omnemque utilitatem excedere; sic ut voluptas quædam mortis tanquam boni cuiusdam expetendæ eas incedat.

CAP. XI. *Senatusconsultum de philosophis, &c.*] Exstat hoc Senatusconsultum, uti et quod mox sequitur Edictum Censorium, etiam apud Suetonium in principio libri De Claris Rhetorib. unde utramque ab Auctore nostro desumptum videtur. Factum vero hoc Senatusconsultum Anno III. Olympiadis CLIV. ab U. C. anno DXCII. quo Philosophi simul et Rhetores Urbe pelluntur. Viro summo J. Casaubono videtur, quod circa hæc tempora Philosophis et Rhetoricæ studia magnum Romæ et in Italia ceperint incrementum, per illos mille Achæos exules, quos Senatus e patria accitos post bellum Persæ in urbe, aut per Italiam per multos annos detinuit. Non enim debium, in tanta multitudine hominum Græcorum, qui præcipuas in urbibus suis dignitates obtinuerant, plures fuisse doctos literas, et studiis Philosophiæ imbutos. Existimat igitur istos, cum et ignavo otio torperent, et rebus necessariis, ut solent exules, plurimum carerent, ad Philosophiæ studia conversos, multis Romanorum ad simile propositum hortatores extitisse, atque hulo Senatusconsulta occasionem præbuisse. Quæ conjectura fudamento suo non caret. Meminit et hujus Senatusconsulti Athenæus lib. XIII. ubi Sophistas vocat uno verbo, qui in Senatusconsultis philosophi et rhetores appellantur.

*ῥῶμῃ, inquit, et πόρτα ἑπὶ τοὺς ἀπέβα-
λεν τοὺς σφετεριστὰς τῆς Ῥώμης, ἐς δὲ δα-
ψύλακας τοὺς πύλους, οὓς ἔνεστα οὐκ οὐδ'
ἑνὸς κτερέσθαι.* 'Romani omnium
omnibus in rebus præstantissimi at-
que optimi, Sophistas, quod juvenes
corrumperent, eiecerunt urbe: qui
vero de causa postea receperint, me-
letet.' Hinc et Seneca Consolatione
ad Helviam: 'Apicius in ea urbe, ex
qua aliquando philosophi, velat cor-
ruptores juventutis, abire jussi sunt,'
kc.

Latini] Hæc vox suspecta est
Stephano Pighio Annal. lib. XII. cum
sec. Suetonius, nec ipsam SC. ejus
meminerit: ideoque putat forte sup-
positam, ut magis tritam, ab indocto
librario pro voce *Inquilinis*. Nam M.
Pomponius Prætor de extraneorum
scholis adventitiis ad Senatum retu-
lit; unde et vix dubium est, licet
SC. verba non exprimant quam juris-
dictionem is in Urbe obtinuerit, quin
jurisdictione peregrina ejus provincia
fuerit.

QUOD. VERBA. FACTA. SUNT] So-
lemnia hæc verba in Senatusconsulto-
rum initiis adhibita: Sic apud Ci-
ceronem lib. VI. in Verrem: 'Id adeo
ipso SC. cognoscite. Nam principium
sententiæ perscribi solet, Recita:
QUOD VERBA FACTA SUNT de S. Pe-
deceo. Dicit qui primi suaserint,
decernitur. Refertur deinde de Ver-
re; dic quæso, quomodo? QUOD VER-
BA FACTA SUNT de C. Verre.' Verba
enim fecisse dicebantur Consules vel
alii de eo, quod ad Senatum retule-
rant; idque etiam manifestum ex his,
quæ a Frontino lib. II. de Aquæduc-
tibus, et a Cælio lib. VIII. Epist.
Fam. et ex Optimiano SC. quod a
Cicerone VIII. Philipp. citatur, uti
et ex SC. Velleiano, et De petitione
hereditatis, quæ in Pandectis refe-
rantur. Ut sollemnia verba antem
hæc singularibus literis scribi sole-
bant, hoc modo, Q. V. F. S. quemad-
modum et illa, 'De ea re ita cense-

runt. D. E. R. I. C.'

UTI. EI. R. REPUBLICA. FIDE. QUE:
SUA. VIDERETUR] Hæc etiam solem-
nis formula SC. quando aliquid nego-
tii magistratibus a Senatu dabatur:
Cicero v. Philipp. 'Senatui placere,
uti C. Pansa, Hirtius Coss. designati,
cum magistratum inissent, si eis vi-
deretur, primo quoque tempore ad
hunc ordinem referrent, ita uti e
Republica fideque sua videretur.'
Plura ejusmodi exempla vide sis
apud Brissonium De Formulis.

Aliquot deinde annis post] Annis ni-
mirum septuaginta duobus. Factum
enim hoc Censorium Edictum anno
ab U. C. DCLXII. Nam hoc Urbis
anno Censores fuere Licinius Cras-
sus et Domitius, ut est apud Plinium
in principio lib. XVII. Hist. Natur.
Pighius vero ex Fastis Capitolinis in
Annalibus hos Censores refert ad an-
num U. C. DCLXI. C. Claudio Pul-
chro, Marco Perpenna Coss.

L. Licinius Crassus] Hic est Cras-
sus ille Orator, qui hujus sui Edicti
mentionem facit apud Ciceronem lib.
III. de Oratore: 'Rerum est magna
silva,' inquit, 'quam cum Græci jam
non tenerent, ob eamque causam ju-
ventas nostra didicere pene discen-
do; etiam Latini (si Diis placet) hoc
biennio magistri dicendi exstiterunt,
quos ego Censor edicto meo sustule-
ram; non quo, ut nescio quos dicere
aiebant, acui ingenia adolescentium
nullum; sed contra ingenia obtun-
di, nolui corroborari imprudentiam.'
Hujus etiam Edicti meminit Vip-
sanius Messalla apud auctorem Dialogi
De Caus. corruptæ Eloquentiæ, hisce
verbis: 'At nunc adulescentuli nostri
deducuntur in scenas scholasticorum,
qui rhetores vocantur: quos paullo
ante Ciceronis tempora exstitisse,
nec placuisse majoribus nostris ex
eo manifestum est, quod L. Crasso
et Domitio censoribus cludere, ut
ait Cicero, ludum imprudentiæ jussi
sunt.'

RENUNCIATUM. EST. NOBIS] Renunciare, nunciare, verba facere, referre, solemnia sunt verba in hoc genere, quorum exempla apud Auctores passim occurrunt; et copia jam olim a Brissonio collecta in De Formulis.

NOBIS. NON. PLACERE] Hæc verba sententiarum solemnia: ut et his contraria illa 'Senatui populoque placere.'

Verum etiam Domitiano imperante] Suetonius in ejus vita: 'Jnnium Rusticum' (interemit) 'quod Pæti Thrasæ et Helvidii Prisci laudes edidisset, appellassetque sanctissimos viros: cujus criminis occasione, Philosophos omnes urbe Italiaque submovit.' Nota est Sulpiciæ Poëtriæ Satyra De Edicto Domitiani, quo Philosophos urbe exegit. Pertinent huc etiam illa Philostrati e lib. vii. De Vita Apollonii Tyanæi, ubi De Domitiano sermo: "Ὅθεν ἡρωτηρίῳσθῃ μὲν ἡ βουλὴ τοὺς εὐδοκίματους. φιλοσοφία δὲ οὕτω τι ἐπύρην, ὥς ἀποβαλόντες τὸ σχῆμα, οἱ μὲν, ἀποδράναι σφῶν ἐς τῆς Κελτῶν ἐσπέραν, οἱ δὲ ἐς τὰ Ἑρμα Λιβύης τε, καὶ Σκυθίας. Id est, 'Quapropter Senatus membra sunt amputata, optimis quibusque viris ab eo interfectis. Philosophia autem adeo perterrita est, ut habitu mutato philosophi, partim in Hispaniam, partim in Libyæ, Scythiæque deserta confugerent.' Eusebius in Chronico bis a Domitiano Philosophos pulsos notat ad Olympiad. ccxvi. ann. iv. et Olympiad. ccxviii. an. iiii. Cæterum et a Græcis ipsis olim non semel Philosophi Urbibus ejecti. Sic Theophrasti tempore Philosophos Athenis lege Sophoclis Amphiclidæ filii pulsos scribit Lærtius in Theophrasto: τοιαῦτος δὲ ἂν, ὅμῳ ἀπεθίμῃσε πρὸς ἄλλων καὶ οὗτος, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι, Σοφοκλέους τοῦ Ἀμφικλείδου νόμον εἰσενεγκόντος, Μηνῆνα τῶν φιλοσόφων σχολῆς ἀφηγείσθαι, ἂν μὴ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δέξῃ· εἰ δὲ μὴ, ὁάντασιν εἶναι τῆς ζημίας. 'Cum esset hujusmodi'

Theophrastus, 'tamen secessit ad tempus et ipse et philosophi reliqui: quippe Sophocles Amphiclidæ f. legem tulerat, uti ne quis Philosophorum præseset scholæ, nisi id senatus aut plebs decrevisset: qui secus faceret, capitale esset.' De hac etiam Pollux lib. ix. c. 5. 'Ἔστι δὲ νόμος Ἀττικὸς κατὰ τῶν φιλοσοφούντων γραφὴς, ὃν Σοφοκλῆς Ἀμφικλείδου Σουπιάδης ἔπειν. ἐν ᾧ τινὰ κατὰ αὐτῶν προειπὼν ἐπέταγεν, μὴ ἐξέραι μηδεὶ τῶν σοφιστῶν διατριβὴν κατασκευάζεσθαι. 'Est et Lex quædam Attica contra Philosophos scripta, quam Sophocles Amphiclidis filius Senieus tulit, qua contra illos statuit, non licere cuiquam Sophistarum, scholam instituere.' Meminit et hujus legis Athenæus lib. xiii. Sic Philosophos e regione sua ejecit Antiochus, ut testatur idem Athenæus lib. xii. et et Lysimachus, teste eodem lib. xiii. Epicureos exulare jusserunt Messenii, ut scribit idem Athenæus lib. cit. xii. et Elianus Hist. Varior. lib. ix. cap. 12. item Sextus Empiricus adversus Mathematicos. lib. ii. Philosophos etiam ejecere Thebani, Spartiates, et Argivi, ut testis Tertullianus in Apologetico. 'Inde et a quibusdam quoque ejecta philosophia, a Thebanis dico, a Spartiatis, et Argivis, dum ad nostra contaminantur.'

Epictetus] De hoc supra i. 2. et ii. 19. quædam notata. Adde sis Lipsium Manuduct. ad Philosoph. Stoic. lib. i. Diss. 19.

CAP. XII. *Orationem ad populum in concione habuit]* Qua occasione hæc oratio a C. Graccho habita fuerit, discimus ex Plutarcho in ejus Vita. Nimirum cum C. Gracchus Proquestore in Sardinia cum L. Aurelio Procos. esset, existimaretque quod inimicorum optimatum opera in eum finem Aurelio Procos. prorogatum, misso supplemento, imperium fuisset, ut ipse cogeretur etiam diutius in provincia manere Proquestore et ab

Urbe abesse, ipse sua sponte relicto Procos. nec exspectato successore, contra morem majorum provincia decessit, atque Romam ad Tribunatum plebis petendum perrexit. Itaque præter exspectationem Romæ conspectus, amicis pariter ac inimicis materiam reprehensionis adversum se præbuit. Cum denique hanc ob causam apud Censores ipsi dies dictos fuerat, oratione hac gravi non solum apud ipsos, verum etiam apud populum in concione semetipsum excusavit, se nihil contra leges fecisse contendens. Citatur etiam C. Gracchi Oratio ad Censores Charisio lib. 1. Grammatic.

Neque pueri eximia facie stabant] Stare proprie dicebatur de iis, qui ad mensam ministrabant, ut pocillatores. Hinc Ausonius de Ganymede: 'Stat Jovis ad cyathum, generat quem Dardanius Tros.' Suetonius in Cæsare: 'Sed C. Memmius etiam ad cyathum et vinum Nicomedi stetit objecit illi cum reliquis obsoletis.' Seneca lib. III. de Beneficiis cap. 27. 'Servus, quum cœnanti ad pedes steterat, narrat quæ inter cœnam ebrius dixisset.'

Apud principia] Sic primus hunc locum ex optimo codice Ms. correxit Petr. Victorinus Var. Lect. lib. III. cap. 5. cum vulgo legeretur *apud Principem*. Principia autem, ut hic accipitur, erat locus in castris, ubi Tribuni jus dicere solebant, quare, ut ait Polybius lib. VI. maxima semper hominum frequentia celebrabatur. Livius lib. XXXVII. 'Ibi in principis sermo inter Tribunos militum secretus oritur; inde ad aures ipsius Æmili pervenit.' Et lib. XXXVIII. 'Miles Tribunos jura reddere in principis sinebant.' Sic apud Florum lib. III. c. 10. 'Itaque tantus gentis novæ terror in castris, ut testamenta passim et in principis scriberentur.' Adde I. IV. officium. D. de re militari. Alias etiam principia ipsos

principes, seu principales milites significant; interdum etiam ipsum ordinem principalem; unde apud Terentium ille: 'Hic ego ero post principia, inde omnibus signum dabo.' Et ita sæpissime apud Livium, Tacitum, Sallustium, alios.

Biennium enim fui in provincia] Tò enim abest a Cod. Tornæ. Cæterum Gracchus hic dicit se biennium fuisse in provincia; quod omnino verum esse et Annales testantur. Plutarchus tamen eum triennio Quæstorem fuisse tradit. Lipsius olim Antiq. Lect. lib. V. c. 4. putabat, aut hic *triennum*, aut apud Plutarchum *biennium* reponendum. Sed Pighius in Annalibus existimat Plutarchum etiam annum quo Gracchus provinciam reliquit, et Tribunatum petiit, ejus quæsturæ adicere.

Omnium nationum] Id est, omnium qui unquam, aut usquam nati. Ita Lipsius in Electis hunc locum primus correxit, cum vulgo legeretur *omnium nationum*. Haud hæne.

Zonas quas plenas argenti extuli, &c.] Sic idem Gracchus apud Plutarchum: Μόνος δὲ τῶν στρατευσαμένων πληρὸς τὸ βαλλάντιον εἰσενερόχεναι, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκπιδόντας ὅν εἰσπράγξαν οὖνος, ἀργυρίου καὶ χρυσίου μεστόδς δούρο τοὺς ἀμφοτέρους ἦκειν κομίζοντας. 'Solum ex militibus zonam se quam in provinciam plenam intulisset, exportasse inanem: cæteros exhausto quod importaverant vino, auro et argento domum plenas amphoras retulisse.' Notum autem milites olim in bellum ituros pecuniam in zonis gestasse. Unde Spartianus in Pescennio Nigro: 'Idem jussit, ne in zonis milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, sed publice commenderent, recepturos post prælia, quod dederant.' Cujus rationem reddit Lampridius in Alexandro: 'Miles non timet nisi vestitus, armatus, calceatus, satur, et habens aliquid in zona.'

· CAP. XIII. *Hem ito parentum, &c.*] Versus hosce laborare, dudum est, quod Viri doctissimi animadvertere; Muretus Var. Lection. lib. vii. cap. 4. hoc modo emendandos censet: *Horumce parentum est vita bilis liberis, Qui maluit metui, quam vereri ac a suis.* Et interpretatur de parentibus nimis severis in liberos, quorum vita liberia bilis sit, id est, amara, et odiosa, ita ut eorum mortem exoptent. Vulgo legebatur *vitabilis* unica voce, quam nihili est. Lipsius vero Mureti emendationem haud probans, quia non putet Latinum esse, Ejus vita mihi bilis est; ideoque vitium contigisse existimat, eo quod B et V, tam in scriptura, quam pronuntiatione saepe olim confusa fuerint. Unius igitur literæ mutatione locum sic restituendum putat. *Horumce parentum est vita vilis liberis, Qui maluit metui, &c.* Quomodo etiam Cicero locutus est Oratione in Catilinam: 'Quorum est tibi videlicet auctoritas cara, vita villissima.' Et hoc modo sensus satis commodus efficitur.

[§ 2 *Novius*] Sæpius hujus mentio fit apud Nonium Marcellum, qui complura ex eo exempla adducit. Fuit Atellanarum scriptor, claruitque circa tempora Pomponii itidem Atellanarum scriptoris, ut haurire est ex Macrobio lib. i. Saturn. cap. 10. 'Mammilius post Novium et Pomponium, diu jacentem artem Atellanicam suscitavit.' Floruit itaque Novius circa Olymp. clxxxiii. si Pomponii tempore vixerit. De hujus enim ætate sic Eusebius in Chronico Olymp. clxxxiii. ann. i. 'Pomponius Atellanarum scriptor clarus habetur.'

In *Ligatarca*] Vett. Edd. in *Ligartaria*. Cod. Tornæs. in *Ligataria*. Asceus. et Gr. legunt: in *Ligartaria*. *Licinaria*. In Ms. Reg. est in *Ligarchia*. *Liganaria*. Unde Lambecius hic legendum censet *Novius in Lignaria*; cum hujus nominis fabulam Novianam citet Priscianus lib. v. quamvis

ibi perperam pro *Novius*, legatur *Nævius*, quomodo sæpius erratum in nomine hujus Poëtæ.

[*Pransum paratum*] Pransi ac parati milites dicebantur duci ad pugnam, cum curatis corporibus et expediti in aciem ducerentur; unde postea in proverbium abiit '*Pransus paratus*,' pro homine qui paratus est ad omnem casum, rebusque suis semper intentus. Hinc et olim Varro hoc nomine *Satyræ* quandam inscripsit. eoque utitur in *Flexibulis*: 'Quare, o Marce, pransum ac paratum esse hoc mihi nime oportet.' Haic contrarium est, et diversum sensum habet '*Pransus potus*,' quod dicitur de homine dissoluto et temere negligenterque res suas agente. Unde Cicero pro *Milone*: 'Adde incitiam pransi potius oscitantis ducis.' Plautus *Menæchm.* '*Prandi ac potavi, scortum accubui.*' Martialis lib. iv. Epigr. 90. '*Prandeo, poto, cano, ludo,*' &c.

[§ 4 *Conjugio Anchisa, &c.*] Exstat lib. iii. *Æneid.* vs. 390.

Cursusque dabat] Exstat lib. iii. *Æneid.* vs. 385.

[*Æris. confessi. &c.*] Hujus Fragmenti ex Legibus xii. Tabularum optimus interpres est ipse Gellius infra lib. xx. cap. i. ubi inquit: '*Confessi æris ac debiti judicatis triginta dies sunt dati, conquirendæ pecuniæ causa, quam dissolverent: eosque dies Decemviri justos appellaverunt, velut quoddam justitium,*' (vel, ut vetustissimus habet liber, *justidium*), 'id est, juris inter reos,' (sic lego, non *ess*, ut vulgo,) '*quasi interstitutionem quandam et cessationem, quibus diebus nihil cum his jure agi posset.*' Cæterum '*Æris*' nomine hic intelligitur quævis pecunia debita, imo etiam quævis res, quæ pecunia æstimatur. Neminem vero, nisi plane hospes sit in his rebus, fugit, Romanos primum ære rudi et gravi, quod in rebus contrahendis, et in solutionibus solebant appendere, deinde

etiam signato seu nota publica percusso usos fuisse. Notandum etiam hoc loco, confessos eodem loco haberi a Decemviris cum judicatis, sive condemnatis. Quod et in juris nostri libris tralatitium est. Sic enim Ulpianus in l. lvi. in fin. D. de re judic. inquit: 'In jure confessi pro judicatis habentur.' Similiter Paulus in l. i. et l. iii. D. de confess. et Idem Ulpianus in l. vi. § 2. D. eod. Item Imp. Antoninus in l. un. C. de confessis rescribit, 'Confessos in jure pro judicatis haberi placet.' Cui consentiunt Imp. Diocletianus et Maximilianus in l. iv. C. de repud. et abst. hæredit. Hinc etiam qui fatentur debere, et qui ex re judicata necesse habent reddere, conjunguntur in Rescripto Divi Pii, quod refert Callistratus in l. xxi. D. de re judic.

DEBITQUE JUDICATIS] Infra lib. xx. cap. 1. 'Debitque jure judicatis.'

TRIGINTA. DIES. JUSTI. SUNTO] Id est, sunt illi, qui debitum vel confessi sunt, vel etiam jure condemnati, triginta dies justi ad conficiendam pecuniam; interim vero in jus ne vocantur, sed jura pro illis stent ac sileant. Hi quidem erant justis dies privati dati, quod ad exemplum videtur factum eorum, qui publice justis dicebantur, quando scilicet in tota urbe juris erant feriæ. Sic justis dies dicebantur triginta, cum exercitus esset imperatus, et vexillum in arce positum, ut scribit Festus; quibus diebus non licebat etiam hostem lacessere. Alii erant 'Præliares dies,' quibus licebat cum hoste configere. Idem Festus: 'Præliares dies appellantur, quibus fas est bello hostem lacessere: erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas fuit id facere.' Per 'ferias publicas' justos intelligit dies. Sed et 'præliares dies,' quibus in arce vexillum proponebatur ad imperandum exercitum, 'justos' appellatos scribit Macrobius, lib. i.

Saturn. cap. 16. 'Præliares,' inquit, 'dies ab justis non segregaverim. Siquidem justis sunt continui triginta dies, quibus exercitu imperato vexillum rufi coloris in arce positum est.' Recte autem ex sententia Salmasii in De M. U. Macrobius præliares dies ab justis non segregandos putat, quia quacunque de causa jura Romæ cessarent, illi dies 'justi' appellati, quod in iis jus staret, cessaretque. Inde a justis diebus *Justidiam* (sic enim vetustissimus liber apud Gellium scribit, quod vulgo *justitium*) appellatum, hoc est, tempus vel spatium justorum dierum, vel unus etiam justus dies, quo jure agi non licebat.

QUI. SE. SIERIT. TESTARIER] Salmasius ad Jus Atticum ex vetustissimis libris certissima, ut ait, conjectura, hujus legis verba ita scribenda censet, *Qui se am sirit testarier, libripense feri, ni testimonium fari iatur, improbus intestabilisque esto.* More enim illius seculi vulgato per transpositionem scriptum, *Qui se am sirit testarier.* Ut hujus capituli sensus sit, qui se siverit testem fieri, non potest testimonium defugere, et nisi veniat ad testimonium dicendum in judicio cum citetur ab eo, a quo amtestatus est, improbus intestabilisque sit. Amtestatio enim ipsa non erat testimonii dictio, sed qui amtestabatur aliquem, eum sibi testem destinabat et præparabat, tacta et valsa auricula, quasi admonens testem eum sibi esse futurum. Unde et apud Latinos 'aurem vellere' pro admonere. Hinc vetus Interpres Horatii hæc verba amtestantis aliquem fuisse dicit, 'memento quod tu in illa causa mihi testis eris.' Idem ibi adnotat, prius dixisse solitum qui amtestabatur ac testem faciebat, 'licetne amtestari?' nisi responderet ille, qui testis destinabatur, 'licet,' invitum non licebat testem facere. Si autem 'licet' respondisset, ac se sivisset amtestari, non poterat postea testimonium de-

fugere, nisi improbus intestabilisque haberi vellet. Ex modo diductis liquet, quantum errent, qui hanc legem ad 'Testimonii denunciationem' referunt; quasi qui denunciati testimonium detrectant, improbi intestabilesque esse hac lege declarentur. Cum lex loquatur de eo, qui, cum se jam siviisset amtestari, id est, cum jam ut testis rei vel actui alicui, item velut libripens adhibitus fuisset, postea testimonium ferre de eo, cui interfuit, detrectat. Quæ actio Græcis *ἡ δὲ ἀπομαρτυρία* dicitur. Non minus etiam errant, qui putant hoc legis caput pertinuisse ad causam forumque testamenti, quod per æs et libram fiebat.

[LIBRIPENSIVE FUERIT] Glossæ Philoxeni: 'Libripens, *ῥυποράτης*.' In omnibus olim contractibus ex Leg. XII. Tabul. Romæ libripens adhibitus, hoc est, qui libram æneam tenebat, quam emptor raudusculo, sive ære gravi feriebat; tumque res in contractum diducta, mancipio nexuque ejus fieri dicebatur; unde in XII. Tabul. erat: 'Hanc ego rem ex jure Quiritium meam esse aio, eaque mihi empta esto hoc ære æneaque libra.' Et: 'Raudusculo libram ferito.' Sæculo Decemvirali libra in contractibus Romæ dominabatur, quia ea opus erat, ut stipem sive æs grave adpenderent; sed et postmodum recepto jam usu pecuniæ signatæ sive numeratæ, libræ tamen usus permansit, ut constat ex Plinio lib. XXXIII. Hist. Natural. cap. 3. cujus verba inter alia: 'Quin et militum stipendiorum, hoc est, stipis ponderandæ pensatores, Libripendes dicuntur; qua consuetudine in his emptionibus, quæ mancipi sunt, etiam nunc libra interponitur.'

[NI. TESTIMONIUM. FARIATUR.] Cnæcius hic olim reponebat, *Si in testimonium feriat*, id est, pulsetur, cogatur, *ἀναγκάζειν*. Hotomanno autem pro *feriat*, corrigi placuit *falea-*

tur. Quomodo et legit Turnebus *Adversar. lib. XIII. cap. 26.* qui et ait non male *ferat* hic legi posse. Quorum nullum Salmasio arripit, qui hic scriptum fuisse contendit, ut jam antea diximus, *Ni testimonium fari iatur*, id est, ni testimonium eat dicere; *ἀπαρκῶς iatur*, pro *eat*, ut alia lege *ni iatur*, pro *ni it*. Et apud Priscianum lib. VIII. *Fitur*, pro *fit*, et *fiēbatur*, pro *fiēbat*. 'Testimonium fari,' est testimonium dicere. In ipso enim amtestandi actu non dicebat testimonium is, qui testis fiēbat, sed testis destinabatur, testimonium paullo post in judicio dicturus de eo, quod actum esset. Qui hoc non faceret postquam se testem fieri, sive 'amtestari' passus esset, 'testimonium defingere' dicebatur. Non enim testimonium defugit, qui non vult testis fieri, nec se sinit amtestari, sed qui postea testimonium in judicio dicere recusat, postquam se testem fieri permisit. Hujusmodi autem homo improbus intestabilisque hac lege declaratur.

[IMPROBUS] Hoc nominis hic gravem et atrocem habet significationem; denotat enim hominem, quem Jurisconsulti nostri alias dicunt 'infamem,' vel 'infamia notatum.' Sic in lege Valeria olim 'improbe factum' in hac significatione fuisse videtur, pro facinore nempe infamia et nota censoria digno, et ex quo quis infamis intestabilisque fiat. Quamvis Livius, ubi ejus legis verba refert, per 'improbe factum' intelligere tantum videatur, quasi Lex Valeria nihil aliud vellet, quam malum factum. Sic enim lib. X. 'Valeria' Lex, inquit, 'cum eum, qui provocasset' (ad populum scilicet) 'virgis cædi, securi-que necari vetuisset: si quis adversus ea fecisset, nihil ultra, quam, improbe factum, adjecit. Id (qui tum *poder* hominum erat) visum credo vinculum satis validum legis: nunc vix serio ita minetur quisquam,' &c. Sed vix dubium, quin in lege Valeria æque

ae in XII. tabulis 'improbis,' pro 'infami' positum fuerit.

INTESTABILIS. QUE. ΕΥΤΟ.] Ad hujus locum faciunt illa Cui in l. XXVI. D. qui testam. fac. poss. ubi inquit; 'Cum lege quis intestabilis jubetur esse, eo pertinet, ne ejus testimonium recipiatur; et eo amplius, ut quidam putant, neve ipsi dicatur testimonium.' Similiter Ulpianus in lib. XVIII. § 1. D. eod. 'Si quis ob crimen famosum damnetur, SC. expressum est, ut intestabilis sit: ergo nec testamentum facere poterit, nec ad testamentum adhiberi.' Vide et lib. XXI. D. de testib. Item lib. V. § ult. D. de injuriis: in quibus legibus etiam exstat vox 'Intestabilis;' quam et uno et altero loco habent Glossæ Philoxeni, ubi Græce redditur 'Intestabilis,' per ista verba, ἀπηγορευμένος, ἔμπος, μὴ προσδεκτός ὡς μαρτυρίας; item ἀτελής, ἀμόρτυρος. Hinc itaque factum, ut intestabilis homo, pro inviso, acclerato, flagitioso, et execrabili haberetur. Unde Plautus Curcul. Act. 1. Sc. 1. 'Semper caveto, ne sis intestabilis.' Horatius lib. II. Satyr. 2. 'Is intestabilis et sacer esto.' Item Sallustius in Orat. Lepidi ad populum: 'Neque se aliter tutum putat, quam si pejor, atque intestabilior metu vestro fuerit.' Huic contrarium est nomen 'Testabilis' apud Auctorem nostrum supra lib. VI. cap. 7. ubi de lege Horatia agit.

CAP. XIV. Ex orationibus Græcis] Dura locutio, pro ex lingua Græca: et vix credibile hoc modo Gellium locutum ait Stephanus.

Metellum Numidicum] De quo vide notata supra XII. 9.

Pecunias maximas exactos esse] Græcorum more etiam Turnebo Adversar. lib. XII. cap. 17. videtur locutum esse Cælium lib. VIII. famil. Epistol. 20. 'Ne quod furore Paulini ademptus esset boni.' Sic enim constituentem putat scripturam, non adeptus. Ac si Græce diceretur εἴτερον ἀγαθόν τι

ἀπρημέτος εἶναι. Quemadmodum et Plautus in Trinummio Act. II. Sc. 4. 'Quas sponatione pronuper tu exactus es.'

In Hypobolimæo Æschino] Apud Festum in voce 'Noxia' citatur Cæcilius in 'Hypobolimæo Chæretrato:' quæ alia est ab hac fabula, cui distinctionis causa titulus inscriptus 'Hypobolimæus Æschinus.' Scripserat et aliam adhuc fabulam idem Cæcilius, cui titulus 'Hypobolimæa Rastraria:' cujus Nonius sæpius mentionem facit. Alia adhuc erat fabula, quæ simpliciter 'Hypobolimæus,' sive 'subditivus' inscripta: cujus Auctor noster meminit supra h. l. cap. 9.

CAP. XV. Non a verbo suo, quod est Patior, &c.] Recte notat Stephanus, si verba huic capiti præfixa, essent Gellii, huic omnino ridicule et absarde loqui dicendum. Si enim constat, participium istud 'passis,' cum de velis et manibus dicitur, habere suum verbum 'patior,' quid venit in mentem Veteribus, ut, cum hoc scirent, eo tamen participio ita uterentur, ut suo verbo nullum jus in ipsum esse vellent, verum id in alienum verbum transferrent? Participium autem 'passus,' cum de velis et manibus dicitur, non est a 'pando,' ut ab alieno, sed omnino, ut a suo et genuino verbo.

Non pansum] Errat Gellius, uti et Servius in Æneid. lib. I. dum a 'pando' Veteribus 'pansum' dictum negant. Ex 'pansus' enim, ut G. Sciopius in Grammatica Philosophica notat, factum fuit 'passus.' 'Dispansus' autem dixit Lucretius lib. I. 'Vestes dispansæ in Sole arescunt.' 'Pansum' vero dictum a 'pando' eodem modo, ut a 'scando,' 'scansum,' a 'tundo,' 'tunsum.' Quamvis receptius fuerit 'passum' dici: unde 'passo velo' apud Plantum; apud Virgilium, 'Crinibus passis,' apud Ennium et Cæsarem 'passis palmis' pro manibus expansis. Plantus etiam,

ut mox notat Auctor noster, 'dis-
passus' dixit, pro 'dispassus.'

In *Synaristosis*] Hoc nomine fabu-
lam e Græcis etiam scripsit Crates,
teste Julio Polluce Onomast. lib. vi.
cap. 17. item Menander, qui Synarista-
tussas edidit, ut testatur Plinius lib.
xiii. cap. ult.

Capillo quoque . . . passo] Disperso
et soluto. Habitus mulierum lugubris.
Petronius de Matrona Ephesi-
ana: 'Hæc cum virum extulisset,
non contenta vulgari more funus pas-
sis prosequi crinibus,' &c. Sic Te-
rentius Heantontimor. Act. ii. Sc. 3.
puellam describens lugubrem habitum
inquit: 'Capillus passus, prolixus,
circum caput Rejectas negligenter.'
Et sexcenta similia passim apud Au-
ctores occurrunt. Adde sis Plutar-
chum in quæstion. Roman. ubi in-
quit, Cur filie, cum parentes efferun-
tur, sint *γυμναῖς ταῖς κεφαλαῖς, καὶ ταῖς*
κρίμας λελυμένας; 'Intectis capitibus
et crinibus passis?'

In *Militæ glorioso*] Exstat Act. ii.
Sc. 4. vs. 6. et 7.

CAP. XVI. *Milo Crotoniensis*] Hunc
Milonis casum similiter describit Va-
lerius Maximus lib. ix. cap. 12. 'Milo
Crotoniates,' inquit, 'cum iter fa-
ciens quercum in agro cuneis adactis
fissam vidisset; fretus viribus, acces-
sit ad eam, insertisque manibus di-
vellere conatus est: quas arbores-
cens cuneis in suam naturam revo-
cata compressit, eumque cum tot
gymnicis palmis lacerandum feris
præbuit.' Adde sis Ovidium in Ibin,
Strabonem lib. vi. Suidam.

Olympiade quinquagesima] Ita recte
a Viris doctissimis restitutum, cum
antea legeretur in omnibus Codd.
Olympiade prima: quod falsissimum.
Sed error inde natus, quod scriptum
erat *Olympiade L*, quæ littera accepta
pro I. et prima pro quinquagesima
facta. L enim et I sæpissime in ve-
teribus libris figura confunduntur, ita
ut vix inter sese discerni possint.

Quod hic de Milonis ex Olympice
certamine luctæ corona reportata
Auctor noster tradit, id capiendum
de primo ejus certamine; quod fac-
tum quo tempore Tarquinius Priscus
Romæ regnavit; is vero obiit initio
Olympiadis quinquagesimæ primæ;
ante ejus autem obitum Milonem jam
inclarescere cæphise scribit Solinus:
'Milon porro,' inquit, 'Tarquinius
Prisci temporibus eminebat.' In aliis
libris est *Tarquinius Superbi*: quæ di-
versitas, ut optime notat Salmasius,
manavit ex geminata editionis, quam
fecerat ipse Solinus, diversa lectione.
Regnum autem iniit Tarquinius Su-
perbus anno iv. Olympiad. Lxi. In
veteri *Ὀλυμπιονικῶν ἀναγραφῇ* notatur,
Milonem sexies luctum vicisse Olym-
piad. Lxii. ubi et adhuc Milonis victo-
riæ recensentur: *Μίλον Κροτωνιάτης*
πάλην, ὃς νικῆ Ὀλύμπια ἑξάκις, Ἰππονα
ἑξάκις, Ἰσθμια δὲκάκις, Νέμεα ἐννέκις.
Ex quibus manifestum eo tempore
Milonem sexies Olympico certamine
coronatum fuisse; itaque ejus nomen
tum celeberrimum evasisse. Igitur
sub Tarquinio Prisco, hoc est, Olym-
piad. L. Milo primum inclarescere
cepit, sub Tarquinio vero Superbo,
id est, Olympiad. Lxii. celeberrimus
undique fuit, ntpote qui sexies Olym-
picorum certaminum palmas repor-
tasset.

Rimis] Sic primus, quod sciam, re-
posuit G. Ranchinus Variar. Lect.
lib. i. cap. 5. cum in omnibus libris
legeretur *ramis*: haud bene. Nam
rimis legendum, ut omittam, quod
Valerius dicit, 'quercum cuneis ad-
actis fissam,' evincit sententia, et
verba illa, quæ sequuntur, 'immissa
in cavernas arboris digitis,' id est, in
rimas. His similia videtur locutus
Apuleius lib. ix. Metamorphos. 'Hoc
tibi dolium,' inquit, 'nimis vetustum
est, et multifariam rimis hiantibus
caesum.' Et lib. x. 'Clausis ex more
foribus per quandam modicam caver-
nulam rimantur me passim expositis

epulis inhaerentem.' Ubi cavernula, nihil aliud quam rima.

CAP. XVII. *Alcibiades Atheniensis; quæ, &c. artibus ac disciplinis liberalibus erudiretur, &c.*] Sic Plutarchus in Alcibiadis Vita: ἐπεὶ δὲ εἰς τὸ μαθητῶν ἦκε, τοῖς μὲν ἄλλοις δῆκουε διδάσκαλοις ἐπιεικῶς, τὸ δὲ αὐλαῖν ἐφευγεν ὡς ἀγενὲς, καὶ ἀνελεῖσθαι. Id est, 'Postquam se ad disciplinas transtulit, aliis quidem obtemperavit magistris æquo animo, tibia autem canere refugiebat.' Ubi et rationem subjicit, quod plectri quidem et lyrae usus nihil neque ex habitu, neque ex forma ingenio digna depravaret, vultus vero ejus, qui tibias ore inflat, vix a familiarissimis dignosci posset. Quod cytharæ etiam usus colloquium, nec concentum tolleret, tibia vero os obturaret et intersepiret, adeoque vocem et sermonem auferret. Dicere itaque Alcibiades soleret, tibia canere debere Thebanorum filios, quippe qui disserere non nossent; Athenienses vero sequi debere Minervæ et Apollinis exemplum, quorum illa quidem abjecerat tibiam, hic vero tibicinem etiam excoriaverat.

Ea res cum percubuisse!] Similiter Plutarchus: ταχὺ δὴπλθεν ὁ λόγος εἰς τοὺς παῖδας, ὡς εὖ ποιῶν ὁ Ἀλκιβιάδης βδελύττοτο τὴν αὐλητικὴν, καὶ χλευάζει τοὺς μαθηδόντας. ὅθεν ἐξέπεσε κομῶν τῶν ἐλευθέρων διατριβῶν, καὶ προσηλακίσθη παντάπασιν ὁ αὐλός. Id est, 'Statim dilata est inter pueros fama, merito Alcibiadem fastidire tibiam, et ejus studiosos deridere; unde ex oblectamentis liberalibus plane fuit explosa et prorsus irrita tibia.'

Pamphila] Vixit hæc tempore Neronis, genere Epidauria, ut scribit Suidas; et filia fuit Soteridis; nupta vero Socratidi. Scripsit Historiar. libros 33. et Epitomen Ctesiae lib. 3. ac epitomas alias historicorum, aliorumque scriptorum plurimorum. Quos libros etiam a quibusdam

Soteridi adscriptos, dicit Suidas in voce Σότρεψ; ubi et sui oblitus Pamphilam non filiam, sed uxorem Soteridis fuisse ait. Photius autem Tmem. viii. Pamphilam genere Ægyptiam fuisse scribit; ac conscripssisse perutilles octo libros Historiæ Miscellæ, quibus congesserat, quæ vel ex marito andisset, vel ex viris eruditis, quæ mariti, quicum tredecim annis nupta fuerit, ædes frequentassent: vel quæ ipsa etiam observasset. Sed quamvis Photius non plures quam 8. ejus libros viderit, verosimilins tamen est, quemadmodum Suidas ait, Pamphilam libros 33. conscripsisse, cum et Auctor noster hic ejus citet Commentarium vigesimum nonum; et Laërtius qui hujus Pamphilæ sæpius meminit, ut in Pittaco, in Periadro, in Socrate, Thalete, Chilone, Cleobulo, &c. etiam in Platone quædam ex lib. xxv. afferat, item in Theophrasto ejus lib. xxx. mentionem faciat. Vide Vossium de Histor. Græc. lib. ii. cap. 7.

CAP. XVIII. *Cornelius quidam sacerdos, &c.*] Hanc historiam, sive fabulam mavis, Plutarchus in J. Cæsare, ex deperditis T. Livii libris, hoc modo narrat: 'Ἐν δὲ Παταβίῳ, Γάιος, Κορηλιος, ἀνὴρ εὐδόκιμος ἐπὶ μαρτυρίῃ, &c. Quia enim longior est locus, Latine tantum eum referam; sic itaque sonat: 'Patavii C. Cornelius anguralis scientiæ peritus, Livii Historici civis et familiaris, sub idem forte tempus operam dabat auspicio. Hic primum, ut Livius auctor est, tempus prælii cognovit, præsentibusque geri ait nunc rem, et prælium duces committere. Ubi iterum aves inspexit, advertitque signa, fanaticus exiliit clamans, Vincis, Cæsar. Obstupescuntibus illis qui aderant, detracta capiti corona, jnravit non prius se reposituram eam, quam arti res esset ipsa adstipulata. Hoc Livius verum esse affirmat.' Hujus etiam rei ita memi-

nit Lacanus lib. vii. 'Euganeo, si vera fides memorantibus, Angur Colbe sedens, Aponus terris ubi fumifer exit, Atque Antenorei dispergitur unda Timavi, Venit summa dies, geritur res maxima, dixit: Impia concurrunt Pompeii et Cæsaris arma.'

Pugnam acerrimam pugnari] Sic Lucilius apud Donatum ad Eunuch. Act. v. Sc. 2. et Adelphi. Act. v. Sc. 3. et 4. 'Vicinus, o Socii, et magnam pugnāvimus pugnam.' Plantas in Pseudolo Act. i. Sc. 5. 'Priusquam istam pugnam pugnabo, ego etiam prius Dabo aliam pugnam claram et commemorabilem.' Nec absimiliter Boethius lib. i. de Consol. Philos. Prosa. 3. 'Nonne apud Veteres quoque ante Platonis nostri ætatem, magnū sæpe certamen cum stultitiæ temeritate certavimus?'

CAP. XIX. Περὶ ἑκατοντῶν] De Edu-
līs.

Milibus centum] Subintellige *aris*, vel si mavis *sestertium*. Videtur Varro hic alludere ad civium censum maximum, qui primis temporibus Urbis fuerat centum millia *aris*. Sic Livius lib. i. 'Prima classis eorum fuit, qui centum millium *aris*, aut majorem censum haberent.' Postea vero census maximus tot millia sestertium fuisse videtur; quod haurire licet ex illis Acconii Pediani ad lib. i. Ciceronis in Verrem, ubi Ciceronis verba de P. Annio Asello, 'neque census esset,' ita exponit: 'Neque centum millia sestertium possideret. Nam more veteri Censi dicebantur,' inquit, 'qui centum millia professionis detulissent: hujusmodi adeo facultates censos vocabantur.'

Nemo centussis] Sic Mss. et Vett. Edd. in aliis postea repositum *centus-*
si. Perperam, ut notat Vir Summus, neque absque honore nominandus, Gronovius, in consummatissimo Opere de Pecunia Veteri lib. i. cap. 8. Nam 'emere centussis' per ellipsin

dicitur, pro emere ære, vel pondere centussis. Ibidem eodem modo antiquam lectionem reponit apud Statium in Risu Saturnalico: 'Noster purpureus novusque charta, Et hisis decoratus umbilicis Præter me mihi constitit decussis.' Ubi viri docti similiter scripserant *decussi*. Simili ellipsi Latine dici 'valere quinquessis,' 'decussis,' &c. nempe *as* vel *pondus*, similesque loquendi modos ab eodem Viro Summo exemplis adductis ibidem latius probatos vide sis. Ceterum Centussis erat nummus æreorum omnium maximus, pretii et ponderis centum *assium*. Varro lib. iv. de L. L. 'Centussis, a centum *assibus*, quo majus *Æris* vocabulum non est.'

CAP. XX. Euripidis *poeta matrem*] Sic Valerius Maximus lib. iii. cap. 4. 'Quam matrem Euripides, aut quem patrem Demosthenes habuerit; ipsorum quoque æcenlo ignotum fuit: alterius autem matrem olera, alterius patrem cultellos venditasse omnium pæne doctorum literæ loquuntur.' Cante addit *pæne* Valerius. Suidas enim a Philochoro demonstratum ait Euripidis matrem non fuisse olerum venditricem, verum ex valde nobilibus: *Ὀδὴ ἀλατὴς δὲ, inquit Suidas, ἐκ λαχανόπωλης ἢ ἢ μῆτρ' αὐτοῦ καὶ γὰρ τῶν σφόδρα εὐγενῶν ἐτήγγατο, ἐκ ἀποδείκνυσσι φιλόχορος.*

Theopompus] Insignis hic Historicus, cognomento Chius, claruit circa Olymp. xciv. ut est apud Anonymum ἐν Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ, iisdem temporibus quo in Persia Artaxerxes Ochus, in Macedonia Philippos Amyntæ filius, et Alexandri Magni pater regnarent. Fuit Isocratis discipulus, eosque inter, ut ait Dionysius Halicarn. Epist. ad Pompeium, omnium clarissimus. Multa ac varii argumenti scripsit; sed præ cæteris nonne comparavit Historia conscribenda, quam duplicem consignavit, prælari utramque argumenti. Una enim partem posteriorem belli Pelop-

ponnesiaci continebat, altera vero agebat de rebus a Philippo gestis, ut idem testatur Dionysius. Hujus Philippicæ historiæ fuere libri 58. ut scribit Diodorus Siculus Biblioth. lib. xvi. et Photius in Biblioth. Plura de Theopompo vide sis apud Magnam Vossium in De Histor. Græc. lib. i. c. 7.

Per ambiguum ætatem] Hoc vult, Euripidem inter athletas pneros in certamen non receptum fuisse, quia jam pubertatem attigisset. Puberes ambiguae ætatis existimati, quia non amplius pueri, neque dum viri; solis autem viris (quo nomine etiam juvenes intelligebantur, sed qui plenam pubertatem attigissent, atque adeo militarem ætatem, quæ a septimo et decimo anno inchoabatur) aut pueris impuberibus ad certamen gymnicum aditus patebat in antiqua Græcia. Quod latius a P. Fabro diductum vide Agonist. lib. iii. c. 3.

Eleusinio] In Eleusiniis sacris in honorem Cereris Eleusiniæ celebratis, majoribus quidem mense Boëdromione, minoribus vero Anthesterione mense, vigesimo primo mensis die, qui erat Mysteriorum septimus, certamen haberi solebat; cujus hic meminit Gellius; cum ait Euripidem in eo coronatum fuisse. Loquitur de hoc certamine Aristides in Panathenæica, ubi et antiquissimum totius Græciæ fuisse dicit: 'Ενδοξότατοι πάντων οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀγῶνες. καὶ μὲν τούτων πρεσβύτατος ὁ τῶν παναθηναίων. εἰ δὲ βούλει, ὁ τῶν Ἐλευσίων. Id est, 'Celeberrima judicantur Græciæ certamina: horum antiquissimum est Panathenæum, aut potius Eleusinium.' Item in Eleusinia: Μνηστῆραι δὲ ξένων πρῶτους Ἡρακλέα, καὶ Διοσκούρεως. ἀγῶνὰ τι γυμνικὸν γενέσθαι πρῶτον Ἐλευσίῳ τῆς Ἀττικῆς, καὶ τὸ ζῆλον εἶναι τοῦ καρτεῖ τοῦ φανέτος. Id est, 'Primos autem hospitum Herculem ac Diocuros initiatos fuisse, primum quoque gymnicum certamen perac-

tum esse, cum quidem ex frugibus recens natis constaret præmium.' Præmium, quod ex frugibus recens natis constare dicit Aristides, hordeum erat, quod victori dabatur: Sic Scholiastes Pindari Olymp. Od. ix. Ἄγερα δὲ αὐτῷ (de Eleusine loquitur) ἀγὼν Κόρης, καὶ Δήμητρος, δὲ καλεῖται Ἐλευσίνια οὐ ἔπαθλον κριβαί. Et Etymologici Magni Auctor in Ἐλευσίνια ex emendatione Meursii: Ἐλευσίνια, ἑορτή. καὶ τοῖς νικῶσι τὰ Ἐλευσίνια ζῆλον δίδωτο, κριβαί.

Thesæo] Festum in honorem Thesæi Athenis institutum, θῆσεια dictum. Hesychius: θῆσεια, ἑορτὴ Ἀθήνησι. Celebrabatur vero Thesæa octavo mensis die. Scholiastes Aristophanis Pluto: Ταῖς ὀγδόαις τὰ θῆσεια ἦγετο. Suidas: Ἡμέραι τινὲς ὀνομάζονται Ἀθήνησι θεοῖς τισὶν. οἷον νομυρία, καὶ ἑβδόμη Ἀπόλλωνι τετάρτη Ἐρμῇ ὀγδοὴ θῆσει. Dies quidam Athenis sacri sunt Diis quibusdam, ut mensis primus et septimus Apollini; quartus Mercurio; octavus Thesæo. Unde et sacrificium ipsi factum Ὀγδόβιον dictum. Hesychius: Ὀγδόβιον, θυσία παρὰ Ἀθηναίους, τελομένη θῆσει.

Auditor fuit Physici Anaxagoræ, &c.] De Euripidis præceptoribus similiter Suidas: Γέγονε δὲ τὰ πρῶτα ζωγράφος. εἶτα μαθητὴς Προδίκου μὲν ἐν τοῖς ῥητορικοῖς. Σωκράτους δὲ ἐν τοῖς ἠθικοῖς καὶ φιλοσόφοις. δέχοντο δὲ καὶ Ἀναξαγόρου τοῦ Κλαζομενίου. 'Fuit autem initio pictor; deinde Prodicti quidem in Rhetoricis discipulus, Socratis vero in doctrina de Moribus et rebus philosophicis auditor. Frequenter etiam Anaxagoram Clazomenium audivit.'

Prodicti rhetoris] Hunc a καλλιολογία commendat Maximus Tyrius Dissert. vii. Tanti vero ejus Declamationes habitæ fuere, ut singuli, qui eas audire vellent, quinquaginta drachmas, hoc est, quattuor coronatos Gallicos, et præterea duos regales Hispanicos, pendere consueverint. Unde Suidas de eo: Πρῶτος δὲ οὗτος, τῆς

πεντήκοντάδραχμον ἐπίδειξιν ἐποίησατο. 'Hic vero primus quinquaginta drachmis declamationem fecit.' Hujus rei etiam meminit Aristoteles lib. III. Rhetor. cap. 14. Et Plato, qui eandem rem memorat in Cratylo, ea causa δραχμιαίαν ἐπίδειξιν appellat. Celeberrimum autem ejus nomen reddit commentum illud, quo introducit mulieres duas Herculem adolescentem, exquisita oratione, alteram ad virtutis, alteram ad voluptatis viam pelli-centes. De quo sic Suidas: Φέρεται δὲ καὶ βιβλίον Πιρόδικου, ἐπιγραφόμενον Ὀραι. ἐν ᾧ πεποίηκε τὸν Ἡρακλέα τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ κακίᾳ συντυγχάνοντα, καὶ καλοῦσας ἑκατέρας ἐπὶ τὰ ἥθη αὐτῶν, καὶ προσκλίνειν τῇ ἀρετῇ τὸν Ἡρακλέα, καὶ τοὺς ἐκείνης ἰδρώτας προκρίναι τῶν προσ-καίρων τῆς κακίας ἡδονῶν. Id est, 'Exstat et Prodici liber inscriptus Horæ, in quo facit Herculem cum Virtute et Vitiositate colloquentem. Cum autem eum ad anos mores utraque vocans alliceret, ait Herculem ad Virtutem accessisse, et illius sudores anteposuisse Vitiositatis voluptati-bus, ad modicum tempus tantum du-rantibus.'

Tragædiam scribere] Quod qua oc-casione ab Euripide inceptum, sic narrat Suidas: 'Ἐν τραγῳδίᾳ δὲ ἐνρά-πη, τὸν Ἀναξαγόραν ἰδὼν ὑποστάντα κυ-δνικούς δι' ἀπερ εἰσήξε δόγματα. 'Ani-mum vero ad tragædiam scribendum appulit, cum vidisset Anaxagoram pericula subiisse et in discrimen ca-pitis venisse propter dogmata quæ introduxerat.'

§ 2 *Philochorus*] Magni nominis hic fuit historicus, qui floruit tempore Ptolemæi Philopatoris, variisque scriptis insignis, ut testis est Suidas. Ea inter excellere De Attica libri 17. quibus complexus fuerat res ges-tas Atheniensium, eorumque reges, et Prætores, usque ad tempora An-tiochi Θεοῦ. Scripsit et speciatim de Euripide, teste eodem Suida, ex quo libro forte hausta, quæ Gellius de eo

hic tradit. Plura de Philochoro qui desideras, adi Vossium de Histor. Græc. lib. 1. cap. 18. et Jonsium de Scriptorib. Hist. Philos. lib. II. c. 9.

In qua Euripides tragædias scripti-tar] Infra lib. XVII. cap. 4. Auc-tor noster ex Varrone tradit, Euri-pidem cum quinque et septuaginta tragædias scripserit, in quinque so-lum vicisse, sæpiusque eum victum a poëtis etiam ignavissimis. Qua de re etiam ita Suidas: Δράματα δὲ αὐ-τοῦ κατὰ μὲν τῶας οὐ. κατὰ δὲ ἄλλους στυβ', σώζονται δὲ οὗ. νίκας δὲ εἶλετο εἰ. τὰς μὲν τέσσαρας περιών. τὴν δὲ μίαν μετὰ τελευτῇ, ἐπιδειξαμένον τὸ δράμα τοῦ ἀδελφίδου αὐτοῦ Εὐριπίδου. Id est, 'Fabulæ vero ipsius, ut quidam aiunt, fuere septuaginta quinque; ut alii, nonaginta duæ. Exstant autem septuaginta septem. Victorias quin-que est adeptus. Quatuor quidem superstes; unam vero post obitum, actore fabulæ Euripide, fratris ip-sius filio.' Euripidem esse poëtarum τραγικώτατον ait Aristoteles in Arte Poëtica.

Decreto ab Atheniensibus facto] De-cretum hocce Atheniensium, quod qui vellet duas simul uxores ducere pos-set, factum ob raritatem hominum, quibus civitas exhausta esset, sic enim Athenæus lib. XIII. Deipnosoph. ubi refert Socrati duas simul uxores in matrimonio fuisse, Xantippem et Mirtonem Aristidis alicujus filiam; nec tamen id Socrati vitio datum ab ejus reprehensoribus, quoniam ex decreto Atheniensium ob hominum penuriam, cui libuisset, duas uxores habere tum liceret. εἰ μὴ ἦρα συγκεχω-ρημένον κατὰ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο, τότε διὰ σπάνιν ἀνθρώπων, ὥς ἐξείναι καὶ δύο ἔχειν γυναῖκας τὸν βουλευόμενον. Quod et confirmat Diog. Laërtius in So-crate: Ἐνιοὶ δὲ καὶ ἀμφοτέρας ἔχειν ὁμοῦ, ὃν ἐστὶ Σάτυρος τε καὶ Ἱερώνυμος ὁ Ῥώδιος. Φασὶ γὰρ βουλευθέντας Ἀθηναί-ους, διὰ τὸ λειπαρδεῖν, συναυξήσαι τὸ πλῆθος, ψηφίσασθαι, γαμεῖν μὲν ἀστυ-

μίαν παιδοποιεῖσθαι δὲ καὶ ἐξ ἐτέρας· ὅθεν τοῦτο ποιῆσαι καὶ Σοκράτην. Id est, 'Nonnulli ambas simul habuisse tradunt, ex quibus Satyrus est, et Hieronymus Rhodius. Nam Athenienses cum civitatem viris exhaustam procreatione liberorum augere vellent, decrevisse referunt, ut urbanam quidem unam uxorem cives ducerent, liceret autem et ex altera procreare liberos, idque tum et Socratem fecisse.' Ad præceptoris autem sui exemplum etiam Euripides simul duas uxores domum duxisse videtur. Suidas tamen Euripidem non tam eas simul, quam secundam post primam repudiata duxisse scribit, ubi et ejus mores recenset hisce verbis: *Κυθρωνὸς δὲ ἦν τὸ ἦθος, καὶ ἀμειβῆς, καὶ φεύγων τὰς συνουσίας· ὅθεν καὶ μισογυνῆς ἔδοξάσθη, ἔφημε δὲ ὁμῶς πρῶτον μὲν Χοιρίην θυγατέρα Μνησιλόχου, ἐξ ἧς ἔσχε Μνησιλόχον, καὶ Μνησαρχίδην, καὶ Εὐριπίδην. ἀποσάμενος δὲ ταύτην, ἔσχε καὶ δευτέραν, καὶ ταύτης ὁμοίως ἀκολάστου πειραβῆς.* Id est, 'Fuit autem homo severis moribus præditus, et tristis, et qui mulierum congressum fugiebat. Unde etiam osor mulierum est habitus. Nihilominus tamen uxorem duxit, primum quidem Chærinam, Mnesilochi filiam, ex qua Mnesilochum, et Mnesarchidem, et Euripidem habuit. Hac vero repudiata, habuit et alteram, quam æque impudicam est expertus.'

§ 3 *Nūn οὐδ' ἀπόδασαι, &c.*] Id est, 'Omnes igitur nunc admoneo et dico Virum huncceine ulcisci multis de causis: Agrestia enim vobis, matronæ, facit mala, Utpote qui in agrestibus oleribus enutritus sit.'

§ 4 *Alexander autem Ætolus*] Hic est Alexander Ætolus Grammatieus, Poëta tragicus, qui Ptolemæi Philadelphi temporibus floruit, unde et a Suida et Hephæstionis Scholiaste altero, in septem tragicorum Pleiade reponitur. Præter hosce ejus versus ab Auctore nostro hic citatos,

tres alios etiam ejus versus refert Strabo lib. xii. quos ipsos iterum recenset lib. xiv. Parthenius vero Eroticon cap. 4. ex ejus Apolline elegantissimum adducit carmen.

'Ο δ' Ἀναξαγόρου] Id est, 'At Anaxagoræ alumnus veteris ille Dnrus quidem mihi videtur ad salutandum, Et ridendi exosus, et joculari ne ad vinum quidem Consuetus; verum quicquid scripserit, id A melle et Sirenibus profuit.'

§ 5 *Canibus a quodam æmulo immissis, &c.*] De hoc vulgato mortis genere, quo Euripidem periisse volunt, dubitasse videtur Pausanias in Atticis. Sic enim scribit: *Εἰσὶ δὲ τάφοι κατὰ τὴν ὁδὸν γνωριμῆτατοι Μενάνδρου τοῦ Διοπεύθους, καὶ μνημα Εὐριπίδου κενόν· τέθασται δὲ Εὐριπίδης ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τὸν βασιλέα ἑλθὼν Ἀρχέλαον. ὁ δὲ οἱ τοῦ θανάτου τρόπος, πολλοῖς γάρ ἐστιν εἰρημένος, ἔχεται καθὰ λέγουσι.* Id est, 'Vix' (quæ ex Piræeo ducit ad urbem) 'adjuncta sunt virorum minime ignotorum sepulcra, Menandri Diopitis filii et Euripidis, atque hoc quidem honorarium. Nam Euripides cum in Macedoniam ad Archelaum profectus esset, hic sepultus est. Mortis vero genus quale a multis vulgatum est, tale per me fuerit.' Unde et Suidas in Euripidis morte referenda variat: *Ἐτελεύτησε δὲ ὑπὸ ἐμβουλῆς Ἀρχιδαίου τοῦ Μακεδόνα, καὶ Κρατεῦα τοῦ Θεττάλου, ποιητῶν ὄντων, καὶ φθονησάντων αὐτῷ, πεισάντων τε τὸν βασιλέως οἰκέτην κύνas ἐπαφείναι αὐτῷ. Οἱ δὲ ἰσθόρησαν οὐχ ὑπὸ κυνῶν, ἀλλ' ὑπὸ γυναικῶν νύκτωρ διασπασθῆναι, πορευόμενον ἄνω πρὸς Κράτερον τὸν ἐρώμενον Ἀρχελάου. καὶ γὰρ σχεῖν αὐτὸν καὶ περὶ τοὺς τοιοῦτους ἔρωτας. Οἱ δὲ πρὸς τὴν γαμετὴν Νικοδήμου τοῦ Ἀρεθουσίου.* I. e. 'Obiit autem snblatus insidiis Arrhidæi Macedonis, et Cratevæ Thessali, qui Poëtæ erant, ac ipsi invadebant, et Regis servo persuaserant, ut canes in ipsum immitteret. Alii vero non a canibus, sed a mulieribus noctu la-

ceratum fuisse tradunt, dnm intempesta nocte ad Craterum Archelai delicias iret. Nam illum et hujusmodi amoribus addictum ferunt. Alii vero cum iret ad uxorem Nicodemil Arethusii.

Ὀβρε σὸν μῆμα, &c.] Id est, 'Nunquam memoria tua, Euripides, peribit.'

Morte obita] Obiit Euripides, teste Suida, Olympiade xciii. cum vixisset annos lxxv. ossaque ipsius ab rege Archelao Pellam translata sunt.

CAP. XXI. *Humanissimique*] Hanc vocem de suo adiecisse *τιτλογράφον* putat Stephanus; quasi necesse esse existimarit, cum Neptuni filii dicerentur 'inhumanissimi,' Jovis filios contra dici 'humanissimos;' quod Gellius tamen non dicit.

Æacum] Fuit Jovis filius ex Ægina Asopi filia, ut scribit Hyginus Mytholog. cap. 155.

Minos et Sarpedona] Fuere Jovis filii ex Europa Atlantis filia procreati, ut ibidem Hyginus refert.

Tanquam e mari genitos] Hujus rationem reddit Phornutus de Deor. Natur. Διὰ δὲ τὴν θεωρουμένην βίαν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντας τοὺς βιαίους καὶ μεγαλειβοόλους γενομένους, ὥς τὸν Κύκλωπα, καὶ τοὺς Λαιστργόνας, καὶ τοὺς Ἀλωίδας, Ποσειδῶνος ἐμύθευσαν ἐγγόνους εἶναι. Id est, 'Ob violentiam autem in mari conspectam, omnes quoque violentos et præfractos homines, ut Cyclopem, et Læstrygonas, et Aloidas, Neptuno prognatos esse fabulantur.'

Cyclops] Polyphemum Neptuni filium.

Cercyona] Hyginus in Fabul. cap. 158. Cercyonem Vulcani filium facit. Forte hic legendum *Bergiona*, ut est apud Melam lib. ii. cap. 5.

Scyrona] Hunc hospites in mare præcipitare solitum Theseus eodem mortis genere affecit. Hyginus Fabul. cap. 38.

Læstrygonas] J. Schegkii in Præ-

messis Epistol. 6. ad H. Stephanum, ex Ms. profert *Læstrygonas* atque *Thæsa*. quod an legitime sit, non disputat, sed aliorum judicio permittit, etiam si Thæsa ob fortitudinem etiam pro Neptuni filio habitus fuerit. Cæterum Læstrygonas olim dicti gentis hominum in Sicilia immane, ferox, ntpote quod ferino more humana carne vesci solitum, ut testatur Plinius lib. vii. Hist. Natur. cap. 2. J. Tzetzes in Lycophronem: Λαιστργόνες, οἱ νῦν Λεοντίνιοι. Εἰσὶ δὲ ἐν Σικελίᾳ, ὡς Ληροῦσι, σπάρχοντες ἀνθρωποφάγοι. 'Læstrygones, qui nunc Leontini. Sunt autem in Sicilia, ut narrantur, qui vescuntur humana carne.'

CAP. XXII. *Sertorius vir acer, &c.*] Hujus vitam egregie describit Plutarchus in Parallelis, ubi cætera inter de ejus moribus hunc in modum disserit: Λέγεται δὲ ὁ Σερτόριος ὅτι ἐφ' ἡδονῆς, ὅτι ἐπὶ θεῶν ἐδάλωτος γενέσθαι. φύσει δὲ ἀνέκκλητος ἂν παρὰ τὸ δεινὸν, καὶ μέτρος ἐόντιχ' ἀνεγκῶν. καὶ πρὸς μὲν εὐθυμαχίαν ὀδυνὰς ἐπαλματότερος τῶν καθ' αὐτὸν ἡγεμόνων. ὅσα δὲ κλυπέλας ἐν πολέμοις ἔργα καὶ πλεονεξίας, περὶ τόπους ὀχυροὺς καὶ διαβάσεις τάχους δεομένας, ἀπάτης τε καὶ ψευδῶς ἐδέετο σοφιστῆς δεινότητος. ἐν δὲ ταῖς τιμαῖς τῶν ἀνδραγαθημάτων δαφιλῆς φαιδόμενος, περὶ τὰς τιμωρίας ἐμετρίαζεν τῶν ἀμαρτημάτων. Id est, 'Perhibetur Sertorius neque lætitiæ neque timori patuisse, fuisse natura in periculis imperterritus, et secundam fortunam moderate tulisse, ad dimicandum signis collatis nemo sui temporis ducum timidior: ubi vero in bello quid præcipiendum esset ex occulto, aut præoccupanda loca munita, aut transcendendum cum celeritate, aut cum dolo et impostura, artifex in loco astutissimus. In tribuendis ob præclara facta honoribus prolixus exstitit, et in suppliciis ob delicta exigendis moderatus.' Panlo post etiam addit: Ἔστι δὲ ἡ καὶ σοφιστικὴ πρὸς τοὺς εἰς ἀπάτην καὶ κήλησιν ἐμψυχῶτο. 'Quendam

autem etiam ipse vastro ad impetrandum et illecebras est commentus.

Cerva alba, &c.] Plutarchus, postquam dixerat Sertorium etiam ad impetrandas inque quædam commentatum fuisse, hanc de cervæ albæ narrationem, ut insigne specimen, subiicit, quam etiam aliquo modo longior sit, Latine tamen hic transcribere non defugiemus; ea vero huiusmodi est: 'Spanus vir popularis ex his qui debebant ruri, incidens in cervam, quæ recens pepererat et venatorem fugiebat, non est illam assequutus, sed hinnulum coloris raritate obstrictus (totus enim candidus erat) insequutus cepit. Agebat forte illis in locis Sertorius. Cui, cum quicquid sibi ex venatione, aut ex agri fructibus offerretur muneris, exciperet cœniter, et benigne remuneraret se colentes, domavit ille hinnulum, et accepit eum Sertorius. Fuit hic ei primum modice gratus: quem cum tempore eicurrasset et domasset adeo ut audiret vocantem, et pergentem aliquo sequeretur, turbamque et strepitum omnem ferret rustrensem, traxit rem paulatim in religionem, donum Dianæ cervam ferens, multaque arcana iactabat ab ea se edoceri. Quippe barbaros sciebat natura in superstitionem esse proclives. Attexebat ille inasper talia. Cum incurrisse hostes occulte rescivisset aliquo in provinciam suam, aut oppidum ad defectionem sollicitasse, cervam fingebat se in somnis allocutam monuisse, ut paratas haberet copias. Alias intellecta legatorum suorum victoria, nuntium abscondebatur, ac cervæ producebat ob factum nuntium coronatam, gratulari iubens et Diis honorem habere, quid brevi aliqui essent audituri boni. Ita manufactus est ubique obsequentiis, quod arbitrarentur non ab hominibus se consiliis peregrini, sed regi a Deo,' &c.

Dianæ numine colloqui secum, &c.]

Hoc stratagemate usus Sertorius, ad exemplum aliorum, qui ut majeri auctoritate et reverentia imperant, et leges eorum a populo recipiantur, fingebant divinitus eas sibi traditas, et quicquid populo præscribere, id divini numinis jussu et inaspectu facere, adeo ut sub religionis specie superstitionem ipsam foverent. Hæc arte Leges suas tradidere Lycurgus Lacedæmoniis, Solon Atheniensibus, Minos Cretensibus. De quorum postremo Nicolaus Damascenus ita scribit: *Κρήτες πρώτοι Ἑλλήνων νόμους ἔσχον Μίνως θεμέτους, ὃς καὶ πρώτος ἀνασσοκράτησεν. προσποιήσας δὲ Μίνως παρὰ τοῦ Διὸς αὐτοῦ μεταδεδίχται, δι' ἣν τὰ ἐκείνων εἰς τὴν ἡμῶν ποιεῖται, καὶ ὃς Διὸς ἑστρον ἐλέγετο, κἀκεῖθεν καὶ τὰς νόμους φέρων.* Id est, 'Cretenses primi inter Græcos leges habuerant a Minos Rege conditas, qui et primus maris imperio potitus est. Fingebat autem Minos se ab ipso Jove didicisse, quod per annos novem ad montem quandam commearat, ubi antrum Jovis sacrum erat; a quo reverens semper leges aliquas Cretensibus afferebat.' De Lycurgo vero scribit Polybius Histor. lib. x. eum simulasse ex Pythiæ consilio omnia agere; ubi et similitudinem aliquam inter Scipionem Africanum, qui in somnis se moneri fingebat de his, quæ agenda forent, et Lycurgum fuisse, tradit. Verba ejus ex interpretatione J. Casauboni, nam ut Græce transcribam nimia sunt, sic sonant: 'Enimvero mihi videtur Scipio et natura et genere institutorum similitudinem aliquam cum Lycurgo Lacedæmoniorum Legum latore habuisse. Nam neque de Lycurgo par est existimare, ipsum adeo fuisse superstitionis, ut in constituenda Spartanorum Republica Pythiæ per omnia adhereret; neque Scipio existimari debet, eam patriæ suæ tantum imperium pararet, e somniis quibusdam, aut ominibus pendens. Sed cum ride-

tent ambo, plerosque mortalium neque ea temere admittere, quæ abhorrent a communibus opinionibus; neque res arduas et periculo junctas audere aggredi, nisi spes aliqua læti exitus ab aliquo Deorum fuerit ostensa: et Lycurgus quoties aliquid aggrediebatur, sententiæ suæ auctoritatem oraculi a Pythia editi adjiciendo, ut facilius reciperentur, et plus fidei invenirent sua consilia efficiebat: et Publ. item Scipio, in multitudinis animis hanc persuasionem alens, quasi divinitus monita mente ageret cuncta, eos quibus imperabat confidentiores, atque paratiores adversus omnia formidolosa et terribilia incepta reddebat. Sic notum est, Numam Pompilium secundum Romanorum Regem, ut populo Romano sacra, caerimonias, modum colendi Deos ex suo præscripto persuaderet, consuetudinem se habere cum Nympha sive Dea Egeria fluxisse, quasi omnia ista ejus monitu faceret. Omnes enim isti norant, Religionis magnum esse imperium in hominum animos; hominemque absque religione esse instar equi sine fræno, qui nullo modo regi possit. Religionem vero, etiamsi falsa sit, dummodo vera credatur, animorum ferociam domare, libidines coercere, subjectos Principum imperio obsequentes efficere. Quod et impostor ille Muhammedes in magnæ generis humani partis exitium non nisi nimis noverat, dum Alcoranum suum ex ore Angeli Gabrielis se recepiisse fingeret, atque ejus monitu omnia se gerere mentiretur. Alia omnino res fuit in Propheta Mose, qui Leges ab ipsomet Deo Tabulis inscriptas, populo Judaico tradendas, in monte Sinai accepit.

§ 2 *In fugam se prorupit, &c.*] Plutarchus, ubi prælium inter Sertorium et Pompeium commissum narrat, subjicit: 'At erat Sertorius majorem in modum percussus, quod nusquam compareret cerva. Mira enim adversus

barbaros orbatus erat machina, qui tunc vel maxime confirmandi erant. Mox tamen nocte quidam forte errantes offendunt eam, et a colore agnitam capiunt. Quibus Sertorius, ut ad eum delatum est, grandem summam, si id non vulgassent, ostendit se daturum. Cervam autem cum paucis diebus occultasset, processit in concionem vultu admodum remisso, barbarorum præfectis rem lætissimam in somnis sibi a Deo exponens prænuntiatam. Hinc tribunal descendit. Dum adentibus vacat, cerva a custodientibus eam in propinquo dimissa est. Quæ cernens Sertorium, curam hilaris ad tribunal fertur, assistensque caput genibus ejus imponit, dextramque ore, quod facere etiam ante solebat, attrahat. Quam demulcente vicissim in speciem Sertorio, manantibus quoque nonnihil lacrymis, stupor primum defixit spectatores, deinde plausu et acclamatione ut sanctum virum Sertorium et Diis charum ad tabernaculum ejus prosequenti sunt, et bona spe erecti.'

Visum sibi ait in quiete] Ita Petronius: 'Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere.' Similiter Cæcilius apud Miancium Felicem in Octavio: 'Etiam per quietem Deos videmus.'

Mobilissimum] Ut Horatius de plebe Romana Od. i. 'Hunc, si mobilium turba Quiritium, Certat tergeminis tollere honoribus.' Et Cicero Orat. pro Rôscio: 'Quem hominem? levem? imo gravissimum: mobilem? imo constantissimum.' Et Cæsar lib. iii. de Bello Gall. 'Itaque cum intelligerent, omnes fere Gallos novis rebus studere, et ad bellum mobilitate celeriterque excitari.'

CAP. XXIII. *Hellanicus initio belli Peloponnesiaci*] Bellum Peloponnesiacum cœpit anno secundo Olympiad. LXXXVII. Si itaque tum temporis Hellanicus Mitylenæus Historicus, fuerit annorum sexaginta quinque,

necesse est natalem ejus incidere in annum primum Olympiad. LXXI. Eusebius in Chronico ad Olympiad. LXX. notat: 'Hellanicus Historiographus, et Democritus Philosophus, et Heraclitus cognomento Tenebrosus, et Anaxagoras Physici clari habentur.' Hoc modo Hellanicus floruerit iv. annis ante ejus natalem: quod omnino absurdum. Lapsus itaque hic, ut alias non semel Eusebius, in temporis assignatione. Scripserat Hellanicus librum de antiquissimis gentium principibus, primisque urbium conditoribus; quem *ἱστορίας πόλεων* inscripserat. Edidit etiam Deucalionem, item Troica, aliaque, quorum mentio apud Veteres exstat. Alius fuit ab hoc Hellanico Mitylinæo ejusdem nominis Hellanicus, agnomento Milesius, itemdem Historicus, ut Suidas tradit. De utroque, plura qui desideras, vide Voss. de Histor. Græc. lib. 1. cap. 1. et lib. iv. cap. 5.

Herodotus tres et quinquaginta] Duodecim itaque annis minor Hellanico fuit Herodotus; quippe cujus natalis incidit in annum primum Olymp. LXXIV. quatuor annis ante transitum Xerxis in Europam, qui contigit ann. 1. Olymp. LXXV. annis vero octo post pugnam Marathoniam, quippe quæ acciderit anno 1. Olymp. LXXII. Neminem ex Historicis Græcis, qui hodie exstant, Herodoto antiquiorem habemus. Historiam suam novem libris complexus est, quos Musarum nominibus inscripsit.

Thucydides quadraginta] Natus itaque Thucydides annis tredecim post Herodotum; annis autem viginti quinque post Hellanicum. Sic ut annus ejus natalis inciderit in annum secundum Olympiad. LXXVII. Scripsit Peloponnesiorum cum Atheniensibus bellum octo libris, ut hodie quidem Historia ejus divisa est.

Pamphilus] De hac vide quæ notavimus ad cap. 17. hujus libri.

CAP. XXIV. *Sedigitus in libro quem de Poëtis scripsit, quid de iis sentiat*] Putidum hoc et insulsum Volcatii Sedigiti de Latiniis Comicis judicium, dudum est, quod a Viris doctissimis explosum est, eosque inter a J. Rutgersio Var. Lect. lib. iv. cap. 19. Hunc etiam de Plauti Fabulis quæ dubiosæ, quæ genuinæ haberi deberent, judicium suum interposuisse; colligere possumus ex Auctore nostro lib. III. cap. 3. Quo tempore autem Volcatius Sedigitus vixerit, etsi certo dici nequeat, post Turpiliū tamen Comicum, qui obiit Olymp. CLXIX. teste Hieronymo in Chronicis, eum vixisse, ex hiæce versibus, in quibus de Turpilio quoque loquitur, facile constare potest. Hujus Volcatii Sedigiti meminisse videtur Cicero ad Atticum lib. VII. Epist. 3. 'Nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium aut Servium, quibus tu es contentus.' Item, Messala Corvinus, ut ex antiquo Codice ejus nomen restituit J. Wouwerus lib. De Polymathia cap. 4. apud Suetonium De Illust. Grammat. cap. 4. 'Messala Corvinus in quadam epistola, non esse sibi dicenda rem cum Furio Bibaculo, nec cum Sedigito quidem aut litatore Catone.' Ubi vulgo legitur *Segida*, pro *Sedigito*.

Cæcilio palmam Statio de comico] Unde Statii cognomen Cæcilio adhæserit, docet Auctor noster supra lib. iv. cap. 20. Cæcilio Sedigitus palmam tribuit inter Comicos; facilius id fortasse factum quam decuit: quamvis enim de eo, cujus nulla exstant scripta, judicari nihil possit, non parvi tamen Ciceronis judicium faciendum est, qui nunc malum eum Latinitatis Auctorem esse, nunc male locutum dicit. Verum Acidalius Divinat. in Plaut. cap. 1. putat Sedigitum non tam sermonis puri, quam argumenti rationem habuisse; quo nomine etiam Cæcilio palmam tribuit Varro apud Nonium: 'In argumento

Vett. Edd. In Editione Stephani, aliisque ejus editionem secutis, deest *rd sacrorum*: nescio an Ms. cujusdam auctoritate id factum. Forte Stephanus id pro glossemate habuit; ut qui satis notum putaret de rege sacrorum hic sermonem esse, cum de flaminibus inangurandis sequeretur. Nos tamen non dubitavimus veterem lectionem postliminio reducere. Notum autem Regem sacrorum, sive Sacrificulum apud Romanos dictum, qui in Sacerdotum ordine primus esset et maximus, et in ipsis inaugurationis convivii solus supra omnes accumberet, ut scribit Festus in verbo 'Ordo sacerdotum.' Qua de causa vero primum creatus, docet Livius lib. II. 'Regibus exactis et parta libertate rerum deinde divinarum habita cura, et quia quædam publica sacra per ipsos reges factitata erant, nec ubi regnum desiderium esset, Regem Sacrificulum creant. Id sacerdotium Pontifici subjecere, ne additus nomini honos aliquid libertati, cujus nunc prima erat cura, afficeret.' Quod et tradit Dionysius Halicarnass. lib. IV.

Aut Flaminum] Ut Dialis, Quirinalis, Martialis, Vulcanis, Furinalis, aliorumque. Singuli enim Dii suos habnere Flamines cognominatos, ut scribit Varro lib. IV. de L. L. De Flaminibus vide notata supra I. 12.

Sacrorum detestatio] Supra lib. VI. cap. 12. Gellius refert Serv. Sulpitium Jurisconsultum librum conscripsisse De Sacris Detestandis. Ubi vide notata VI. 12.

Unum, quod calatis comitiis] Quæ hic de testamentorum faciendorum tribus apud Veteres usitatis modis breviter traduntur, haud aliunde meliorem lucem capere possunt, quam ab iis, quæ scribit Theophilus in Paraphrasi Institut. lib. II. tit. 10. De testamentis. Sic autem de testamento quod calatis comitiis dicebatur, verba ejus Latine sonant: 'Testa-

mentum calatis comitiis tempore pacis fiebat bis in anno hunc in modum. Præco universam circumibat civitatem conclamans, et totus populus congregabatur, et ita qui volebat teste populo testamentum scribebat. Inde calatis comitiis dictum est. Calare enim vocare est. Comitæ autem, congregatio populi. Quoniam igitur vocati congregabantur, appellatum est testamentum calatis comitiis.'

Alterum in procinctu] Subjicit ibidem Theophilus: 'Procinctum vero testamentum est, quod fiebat, cum in prælium essent exituri: nomenque ab habitu in quo testamenta faciebat sortitum est. Procinctus enim dicitur, qui accinctus est et paratus ad configendum cum hoste. Nam cum in incerto esset, an redituri essent, testamento prius facto in prælium exhibant.'

Tertium per familiæ emancipationem] Quomodo tertium hoc testamentorum genus, quod per 'æs et libram' dicebatur, introductum sit, loco citato in sequentibus tradit Theophilus hisce verbis. 'Porro, cum hæc duæ tantum species' (testamentorum sc. calatis comitiis et in procinctu) 'in usu essent, eveniebat, ut nonnulli, repentina morte anblati, intestati morerentur; neque enim calatis comitiis testabantur, quia nondum instaret tempus; neque item in procinctu, quia bellum non esset. Deinde et illud mali ominis videbatur, sano quempiam et valente corpore testamentum facere. Ob hæc igitur tertia species inventa est, quæ dicebatur per Æs et Libram. Fiebat enim per emancipationem. Porro emancipatio est imaginaria venditio. In hunc vero modum vendebatur. Quinque aderant testes et Libripens, cives Romani, hique puberes. Atque his præsentibus, is qui successor defuncti erat futurus, patrimonium morituri erabat, verba quædam dicens solemnia, quæ nunc frustra sit referre: et imaginarii pretii nomine nummum rerum domino

dabat; appellabaturque is qui emebat, Familiae Emptor. Deinde ordinabat moriens, quid post mortem suam fieri vellet, dicebat enim familiae emptori, sive hæredi: Hunc volo dari fundum, illi domum, alii centum solidos. Hoc vero testamenti genere invento, priora illa calatis comitiis et in procinctu jam longo tempore in desuetudinem abierant. Sed et tertium genus per Aes et Libram paulatim sperni cœperat. Nam, cum idem familiae emptor esset, et hæres, pro certo habens is se hæredem futurum, in dominum hæreditatis insidias comparabat: unde complures pro veteri more familiae emptorem adhibebant, qui imaginaria emptione patrimonium morituri emeret: sed testator seorsum in tabulis aut chartis, quem sibi hæredem esse vellet, scribebat.

§ 2 *Non comitia, sed concilium*] Hoc Comitiorum et concilii discrimen videtur observare Cicero lib. ii. De Legib. 'Quid enim majus est,' inquit, 'si de jure quærimus, quam posse a summis imperiis et summis potestatibus comitiatus, et concilia vel instituta obnunciare, vel habita rescindere?' Et post reditum in Senatu: 'Tribunus pl. tulit, ne obnunciare concilio, aut comitiis liceret.' Livius tamen indifferenter comitiorum et concilii nomine in eadem re utitur. Sic lib. iii. 'Judicii die cum excusaretur solum vertiasse exilii causa, nihilominus Verginio comitia habente, collegæ appellati demisere concilium.' Item lib. ubi agit de judicio Manlii, quod centuriatis comitiis peractum fuit, inquit: 'In locum Petilinum concilium populi indictum est.' Quod et alibi Livius non semel facit: ex quibus apparet Livium non ita anxie observasse illam comitiorum et concilii differentiam, quam hic Lælius Felix ponit. Verum Lælius hic comitiorum et concilii nomen in maxime propria

significatione unamquodque accepit. Ut comitia dicantur universi populi conventus ad aliquid suffragiis suis decernendum. Concilia vero partis populi conventus ad aliquid jubendum. Cujus generis erant, quæ a Tribuni plebis indicebantur comitia. Habebant enim jus vocandæ plebis, non universi populi. Itaque Tribuni pl. verius concilia, quam comitia habere dicebantur.

Quibus rogationibus ante patricii non tenebantur, donec Q. Hortensius dictator] Ante Hortensium tamen jam anno ab U. C. ccciv. secessione secunda in Aventinum, L. Valerius et M. Horatius Cosa, cum veluti in controverso jure esset, tenerenturque patres plebiscitis, legem centuriatis comitiis tulerunt, ut quod tributum plebes jussisset, populum teneret, ut constat ex Livio lib. iii. Hanc legem postea confirmavit Q. Hortensius Dictator, lege lata, quæ suonomine Hortensia dicta; quod factum anno U. C. ccclxvii. cum plebes tertio secessisset in Janiculum. Denique idem iterum statutum a Dictatore Q. Publilio, anno U. C. ccccxiii. Vide Liv. lib. viii. Florum in Epitome ix.

§ 3 *Quom ex generibus hominum suffragium feratur, curiata comitia esse*] Curiata comitia erant, in quibus populus curiatim suffragium dicebat; hoc est, in quibus populi per curias divisi sententia rogabatur, ut quod plures curiæ statuissent, id jussum populi esse diceretur. Hæc omnium comitiorum antiquissima fuere, ita ut primis illis temporibus omnia, quæ populi suffragiis fierent, non nisi comitiis curiatis fierent. Fiebant vero hæc comitia intra pomerium, et ut plurimum in foro, in loco qui inde 'Comitium' dictus, ut testis est Varro lib. iv. de L. L. Et post ejectos reges duabus potissimum rationibus curiata comitia habebantur: una fuit legum ferendarum, altera vero Sacerdotum quorundam creandorum.

Differebant a Tributis, quod in his simul vocentur, qui ejusdem regionis sunt, ut quisque suam dicat sententiam; in curiatis vero singuli vocentur, quiejusdem curiæ sunt. Itaque si contigisset quosdam, qui nomina professi erant in aliqua curia, domicilium mutare et in alterius curiæ locum commigrare, hi non cum his, inter quos primum nomen suum professi erant, ad comitia curiata, sed cum vicinis suis ejusdem regionis, sive tribus, ad tributa comitia vocabantur. Aliud adhuc discrimen, idque non parvum, legimus apud Dionysium Halicarnass. lib. ix. *Τῆς δὲ τούτων διαφορὰ τῶν ἀρχαίων, ἐγὼ σημαίνω. τὰς μὲν φρατριάς τὰς ψήφουρας ἔδει, προβουλευσαμένης τῆς βουλῆς, καὶ τοῦ πλήθους, κατὰ φρατρίας τὰς ψήφους ἐξενέγκαντος, καὶ μετὰ ἑμφοτέρω τὰυτὰ τῶν παρὰ τοῦ δαμονίου σημείων τε καὶ οἰωνῶν μηδὲν ἐναντιωθέντων, τότε κυρίας εἶναι. τὰς δὲ φυλετικάς μὴτε προβουλευματος γινομένου, μὴτε τῶν ἱερῶν καὶ οἰωνοσκοπῶν ἐπιθεσπισάντων, ἐν ἡμέρᾳ μὴ τελεσθεύσας ὑπὸ τῶν φυλετῶν τέλος ἔχειν.* Id est, 'Quæ sit horum comitiorum differentia, ego indicabo. Curiata suffragia tum demum rata habebantur, ubi et Senatusconsultum præcessisset, num ad populum id promulgari oporteret, suffragiis curiatim collectis, nulloque vitio ex auguriis vel ostentis obnunciato: Tributa vero suffragia sine Senatusconsulto, vel sacerdotum vel augurum approbata fiebant, oportebatque ea intra unum diem confici.'

Quum ex censu et ætate, centuriata] Ut a curiis curiata, ita a centuriis comitia centuriata dicta, quia in his populus per classium centurias suffragium ferebat. Primum hæc instituta fuere a Servio Tullio, qui populum in classes et centurias distribuit, ut refert Livius lib. i. et adhuc melius Dionysius Halicarnass. lib. iv. et lib. ix. Ubi in causa Marci Coriolani primum tributa comitia habita

narrans, horum differentiam a comitiis centuriatis describit, quibusque modis suffragia in centuriatis comitiis colligi solerent omnium optime declarat. Cujus verba, etsi ampliora, Latine tamen hic inserere non pigebit: 'Antiquis temporibus,' inquit, 'cum suffragium populus initurus esset de re quapiam ex Senatus permisa, Consules ipsi cgebant centuriata comitia, sacris quibusdam adhibitis, ut lex dictat. Quin nonnulla etiam ad hæc nostra tempora observantur. Coibat autem multitudo ad Martium, qui ante urbem est, campum, ordinibus instructis, sub centurionibus et signis, tanquam in expeditione. Neque omnes sumptis calculis suffragium ferebant, sed singuli per suas centurias, cum evocati a Consulibus essent. Cæterum, cum sint in universum centum et nonaginta tres centuriæ, eæque distinctæ in sex classes, prima classis vocabatur, et calculum promerebant qui erant maximi census, et qui primum locum in acie obtinebant: in quibus erant equitum septemdecim centuriæ, peditum vero octoginta. Secunda classis suffragium ferebat minoris patrimonii, et qui proximo ordine in acie consistebant, et quibus non eadem arma cum principibus, sed minora fuere: ejus classis numerus in viginti centurias distinguebatur. His duæ tribus ex fabris lignariis ferrariisque adjunctæ erant, aliisque qui bellica instrumenta conficiunt: Qui vero e tertia classe vocabantur, centurias explebant viginti: iidem et censu et ordine infra secundanas subsidebant, nec eadem arma cum illis gestabant. Jam qui post istos arcessebantur, minori census æstimati sunt: locusque illis et in bello tutior, et levior armatura; divisi erant et isti in viginti centurias, sed addebantur ipsis duæ centuriæ buccinatorum et tubicinum. Qui vero in quinta classe, tenui isti admodum pecu-

nia censi; quibus arma erant pila et fundæ: hi in acie locum non habebant, sed nudi et expediti gravis armaturæ legionibus commilitio associabantur, ipsi quoque in triginta centurias distributi. Pauperrimi autem civium, reliquis omnibus numero non inferiores, ultimas vices suffragandi nanciscabantur, in quam omnes centuriam coniecti. Isti erant et liberi a dilectibus, et a tributis immunes, atque ideo in ferendis suffragiis minimæ auctoritatis. Si igitur in primis centuriis equitum et peditem, quibus in acie primus locus attribuebatur, ejusdem sententiæ fuissent omnes illæ septem et nonaginta centuriæ, finem suam habebat suffragatio, neque deinceps reliquis sex et nonaginta centuriis calculi permittebantur. Sin minus, secunda classis duarum et viginti centuriarum vocabatur, ac tertia deinde. Idque ordine procedebat; donec idem decerneretur a septem et nonaginta centuriis. Et pleræque controversiæ primis calationibus decidebantur, ut extremorum operam non requirerent. Raro autem negotium ita anceps incidebat, ut ad tenuissimorum suffragia progrediretur. Et hic erat quasi finis, dissectis in duas partes, pari numero, centum et nonaginta tribus centuriis, cum ultimum suffragium illis superdiceret, ac in alteram partem pondere numeri inclinaretur. Hactenus Dionysius; ex quibus perspicuum, centuriatæ comitiæ fuisse, quibus populus per classium centurias divisus suffragium ferebat, ita ut suffragia colligerentur centuriatim, et quod plures centuriæ jussissent, id ratum haberetur. Fiebant autem illæ tribus potissimum de causis, quarum una erat creandorum magistratuum; altera legum ferendarum; tertia, iudicii exercendi causa.

Quæ ex regionibus et locis tributa
Ut a curiis centuriata, a centuriis cen-
turiata, ita a tribubus tributa comitiæ

novum accipere; quibus non solum tributum divisa populus suffragium ferret, sed etiam quid plures tribus juberent, aut vetarent, spectaretur. Hæc primum, ut scribit Dionysius Halicarnass. lib. vii. habita fuere in iudicio Martii Coriolani, contra patriciorum sententiam, qui centuriatæ comitiæ postulabant. 'Tribuni vero,' inquit, 'convocabant multitudinem ad tributa comitiæ, loca fori restibus circumviacientes, in quibus singulæ per se tribus consisterent. Ac tum primum concio viritum suffragium datura, hoc est, tributa comitiæ, habita fuit, magnopere patriciis adversantibus, ne hoc fieret, postulantisque centuriatæ comitiæ ex more patrio.' Hæc Dionysius subjicit, quæ modo de centuriatis comitiis ex eo retulimus, ac postea addit: 'Qui igitur partes tuebantur Martii, comitiæ centuriatæ pro censu habenda calari postulabant, persuasi facile ex prima calatione a septem et nonaginta centuriis hominum absolutum iri: sin minus, a secunda saltem, vel tertia. Verum id ipsum spectantes Tribuni, tributa comitiæ cogi malebant, et eorum iudicio hanc litem decerni, ne pauperes deteriori conditione quam divites essent, neve tribules pejori loco, quam milites consisterent, aut rejectis ad ultimam calationem, excluderetur plebs a pari jure suffragiorum, sed æquales in suffragando, similesque inter se omnes et ejusdem auctoritatis, una calatione per tribus calculos ferrent. Visique sunt justiora quam alteri petere, cum pro universi populi, non pro paucorum sententia iudicium populi peragi oportere censerent, et in injuriis publicis cognitionem ad omnes pertinere contenderent.' Atque hoc modo tributa comitiæ primum introducta sunt, cum omnia ante, in quibus populi desiderabatur suffragium, curiatis, aut centuriatis comitiis peragi solebant. Quatuor autem de causis po-

tissimum tributa comitia habita fuere; primum, ad creandos minores magistratus; deinde ad sacerdotes collegiorum cooptandos; tertio, ad leges ferendas; postremum, quæ eorum etiam origo fuit, iudiciorum causa.

Exercitumque imperari præsidiî causa solitum] Imperare exercitum hic nequaquam est rogare, ut optime jam pridem Doctissimus Gronovius contra J. Gutherium in libris De Jure Pontificio observavit lib. I. Observat. cap. I. an vellept juberent Quirites arma præsidiî causa capi, sed convocare populum dispositum per centurias, et sub signis partem in campum Martium ducere ad suffragia ferenda, partem præsidiî causa locare in Janiculo. Denique, ut ex Varrone lib. IV. de L. L. constat, imperare exercitum est mittere accensum circum muros, ut vocet in licium Quirites, hoc est, Populum Romanum Quiritium convocet ad comitia centuriata. Deinde locare, non quidem omnes centurias, sed tamen bonam partem cum armis in arce, ut ibi excubarent, dum cæteri suffragia inirent. Moris enim fuit in omnibus comitiis centuriatis, ut in arce poneretur præsidium adversus subitam hostium vim, quæ urbe vacua, profectoque ad suffragandum exercitu urbano, ingruere forte posset. Idque est, quod hic dicit Lælius Felix, 'exercitum imperari præsidiî causa solitum: quoniam populus esset in suffragiis ferendis occupatus.'

CAP. XXVIII. *Corn. Nepos*] Vide supra VII. 18.

In primo librorum, quos de vita illius] Ex hoc opere etiam fragmentum adducit Hieronymus Epistol. ad Pammachium. Cætera inter etiam scripsit Corn. Nepos Vitam Terentii, teste Suetonio in Vita Terentii, item Vitam T. Pomponii Attici, quæ hodie adhuc exstat, et Vitam Catonis: de quo tamen ad finem ejus Vitæ dicit se rogatu T. Pomp. Attici singulari

volumine uberius egisse; quod temporum injuria nobis invidit.

A Q. Cæpione et Q. Serrano] Consules hi fuere an. ab U. C. DCXLVII.

Ad M. Tullium et Cn. Dolabellam] Qui Consules fuere anno ab U. C. DCLXXII.

Sex et viginti anni reperiuntur] Sic Eusebius in Chronico, anno IV. Olymp. CLXXIV. 'Vicesimo sexto anno ætatis Cicero Quintium defendit.' hoc est, cum ageret annum vigesimum sextum. Quintii causam egit Cicero post Idus Martias, M. Tullio Decula et Cn. Dolabella Coss.

Annos jam septem et viginti natus] Fallitur Gellius in supputatione annorum. Neque enim Cicero jam septem et viginti annos natus, verum vigesimum septimum agens, ideoque viginti sex tantum natus, pro Sexto Roscio dixit. Totidem enim sunt anni a Q. Cæpione et Q. Serrano, quibus Coss. ante diem III. Januar. Non. natus est Cicero, ad L. Sullam Felicem et Q. Metellum Pium, Coss. quibus Roscium defenderit. His enim Coss. ante diem III. Non. Januar. Cicero viginti sex annos absolvit. Sic ut non viginti septem annos natus dici potuerit, si nondum hos absolvisset, sed tantum viginti sex annos natus, quamdiu vigesimum septimum adhuc ageret. Dixit igitur anno ætatis vigesimo septimo, jam natus annos viginti sex. Et hoc est, quod Quintilianus lib. XII. cap. 6. scribit, Ciceronem sex et viginti annos natum pro Roscio dixisse. Gellius itaque uno anno Ciceronis ætatem male auget, ut Fenestella, quemadmodum mox dicemus, uno anno minus ejus ætatem facit.

L. Sulla Felice et Q. Metello Pio Coss.] Anno ab U. C. DCLXXIII.

Fenestellam] Floruit Fenestella Augustæ ævo. Obitus ejus notatur ab Hieronymo in Chronico Eusebiano ad annum MMXXXVI. qui in sextum Tiberii Cæsaris incidit: 'Fenestella,

Historiarum scriptor et Carminum, septuagenarius moritur, sepeliturque Comis.' Notat et Plinius lib. xxxiii. cap. 9. 'Repositoriis argentum addi sua memoria ceptum, Fenestella dicit, qui obiit novissimo Tiberii Cæsaris principatu.' Scripserat Annalium libros, qui periere; item Archaica, quorum meminit Fulgentius lib. iiii. Mythol. Circumfertur valgo Libellus de Magistratibus Romanis, sub nomine Fenestellæ, sed istum ab Andrea Dominico Flocco conscriptum, dudum est quod Viri Doctissimi demonstrarunt. Non semel Fenestellæ Veteres mentionem faciunt, ut Seneca Epist. cvii. Suetonius in Vita Terentii, Censorius, Plinius, Macrobius, Priscianus, Lactantius, alii. Meminit et ejus Ulpianus l. i. D. de Off. Quæst.

Pedius Asconius] Hic sub Vespasiano floruit; quemadmodum videre est ex Chronico Eusebiano ad annum mxc. qui est Vespasiani septimus: 'Q. Asconius Pedianus, scriptor historicus, clarus habetur, qui lxxii. ætatis sue anno captus luminibus, xii. postea annis in summo omnium honore consenescit.' Hunc etiam auctore esse Commentariorum in Ciceronis Orationes, qui hodie exstant, contra Scaligeri sententiam, existimat Vossius lib. i. De Hist. Latin. cap. 27.

Quod cum scripserit sexto vicesimo ætatis anno pro S. Roscio dixisse] Jure Fenestella ab Asconio Pediano reprehensus est. Non enim sexto et vicesimo ætatis anno, sed viginti sex annos natus, ut modo diximus, Cicero causam pro Roscio egit. Viginti enim sextum annum Cicero absolverat ante diem iiii. Non. Januar, L. Sulla Felice et Q. Metello Coss. ideoque vicesimum septimum annum agens, sive vicesimo septimo ætatis anno Roscium parricidii reum defendit. Uno itaque anno minus dixit Fenestella, cum sexto et vicesimo

ætatis anno pro Roscio dixisse scripserit; quemadmodum Gellium; cum septem et viginti annos natum putaverit, uno anno Ciceronis ætatem male auxisse, modo diximus.

[*2 Quadriennium suppressisse*] Peccat denno hic Gellius, cum dicit Corn. Nepotem, qui scripserat Ciceronem tres et viginti annos natum S. Roscium parricidii reum defendisse, quadriennium suppressisse. Neque enim quadriennium, sed tantum triennium aberrat. Ex Nepotis enim sententia Cicero vicesimum quartum ætatis annum agens pro Roscio dixit, cum revera vicesimum septimum egerit annum. Triennii itaque solum, non quadriennii discrimen, ut Gellius putavit.

Alter tres et sexaginta annos] Occisus est Cicero Antoni jussu, anno U. C. dccx. C. Vibio Pansa et A. Hirtilio Coss. vii. Idus, ut testimonio Tironis liberti scribit Auctor Dialogi De Caus. corrupt. Eloquent. quod intelligendum de vii. Id. Decemb. quoniam Triumviri iurierant v. Kalend. Decemb. ejusdem anni, ut est in lapide Coloriano. Vixit igitur Cicero annos lxxiii. menses vi. dies v. sive annos lxiv. minus xxvi. diebus.

CAP. xxix. Pisonem] Intelligit L. Calpurnium Pisonem, cui cognomen Frugi, propter frugalitatem, etiam optimis illis temporibus, cum nemo invenire nequam posset, soli tamen tributum, ut scribit Cicero Orat. pro M. Fonteio. Consul fuit cum P. Muncio Scævola anno U. C. dxx. quo anno Tib. Gracchus occisus est, teste eodem Cicerone Verrina vi. Idem et Censor fuit cum Q. Cæcilio Metello Balearico anno U. C. dxxxiii. Annalium libros scripsit, quorum sæpius Veteres meminere. Vide Vossium de Historicis Latin. lib. i. c. 6.

Quia Tarquinium nomen esset] Eodem modo Livius lib. i. 'Cui parentes Ascanium dedere nomen.' Et

‘L. Tarquinius Priscum dixere nomen.’ Virgilius lib. III. *Æneid.* ‘Æneadasque meo nomen de nomine fingo.’ Quasi dicat, impono illis nomen *Æneados*.

Mihi nomen est Julium] In hoc loquendi modo ‘Julium’ est adjectivum recti casus. Ideoque barbare loqui, qui inde dicunt, ‘Est mihi nomen Petrum,’ ait Vossius in *de Arte Gramm.* lib. VII. c. 34. Servius tamen ad I. *Æneid.* notat: ‘Dicimus autem, et, nomen est mihi Cicero, ut, ‘Hecyræ est huic nomen fabulæ,’ et, Ciceronis, ut Sallust. ‘Cui nomen oblivionis condiderant:’ et, Ciceroni, ut, ‘Cui Romulo cognomen erat:’ et, Ciceronem, ut, ‘Æneadasque meo nomen de nomine fingo.’ Melius tamen est dativo uti.’

CAP. XXX. *Retorridi*] Id est, vigore et virili succo exhausti, inque senium vergentes. Posses etiam cum Salmasio ad *Historiam Augustam*, ‘retorridos’ hic accipere pro exercitatis, et longo rerum usu edoctis; quod senibus familiare; quippe qui plerumque experientia et rerum usu valent. Hos enim Latini ‘retorridos’ dicunt, quemadmodum et Græci *τριβακούς* et *τριβανας*. Sic Phædrus murem vetulum, ut multarum rerum peritum, et experientia callidum factum, ‘retorridum’ vocat: ‘Aliquot sequentis venit et retorridus, Qui sæpe laqueos et muscipula effugerat.’ Eodem modo et ‘recoctus’ dicitur de homine exercitato, et multo rerum usu detrito. Sic Horatius: ‘plerumque recoctus Scriba ex quinqueviro.’ Ubi Acro notat: ‘Recocti dicuntur scribæ, qui sæpius proconsulibus ad provincias missi, exercitiores facti sunt usu ipso et frequentia.’

Petorritum] Gallicum id origine esse testatur et Quintilianus lib. I. c. 5. ‘Plurima Gallica valuerunt: ut rheda et petorritum: quorum altero Cicero tamen: altero Horatius ntitur.’ Horatii locus est lib. I. Sat. 6.

‘plures calones atque caballi Pascendi: ducenda petorrita.’ Utitur et hac voce Ausonius *Epist.* 8. ‘Cornipedes rapiant imposita petorrita mulli.’ Et *Epistol.* 14. ‘Canteri moneo male nota petorrita vites.’

§2 *Lanceam*] Hispanicam esse vocem tradit hic Varro. Sed et ipsum teli genus Hispanicum fuisse, ex Hispania in Italiam cum nomine delatum haud dubium est. Imo non Hispanis solis, sed omnibus pariter Celtis et rem et nomen quondam fuisse communia, exinde haud vane deduci potest, quod Sisenna apud Nonium, id teli genus Suevis, Germanicæ genti, tribuat: ‘Gallia materibus, Sævi lanceis configunt.’ Et Diodorus Siculus lib. V. Germanis simul ac Gallis: *Προβάλλονται δὲ λόγχας, ἃς ἐκείνοι λογίας καλοῦσι*. ‘Hastas jaciunt, quas ipsi Lanceas appellant.’ Hodieque adhuc nobis id teli genus *lancee* dicitur, unde *Landtsknecht*, quasi dicas lancearium militem.

CAP. XXXI. *Rhodium*] Vide supra ad lib. VII. c. 3.

Demetrius] Hujus vitam eleganter a Plutarcho descriptam habemus in *Parallelis*. Cæterum causam quare Demetrius Rhodiis bellum intulerit, ait Plutarchus fuisse, quod socii forent Ptolemæi *Ægyptiorum* regis: *Ἐπολέμησε δὲ Ῥοδίοις, inquit, Πτολεμαίου συμμάχους ὄντι, καὶ τὴν μεγίστην ἐλέπαλον τοῖς τέλχεσι προσήγαγεν*. Hujus obsidii meminit et Vitruvius lib. X. in fine.

Machinarumque solertia] Plutarchus scribit Demetrium fuisse ducem in exercitu instruendo quam tractando meliorem, quod omnia ad usum suppetere vellet affluenter, essetque in classe machinamentisque splendide parandis, atque in iis cum voluptate commentandis nimis quam curiosus. Neque enim ingenii sui præstantiam, otiumque suum ad ludicra et futilia applicuit aliorum regum more, verum vulgaria ipsius opificia, regia erant,

gravitatemque ratio fabricæ habebat; una cum artificio et solertia celsitudinem quandam mentis et magnanimitatem auctoris representantibus operibus, ut non ingenio tantum et opulentia; verum etiam manu regia viderentur digna.

Cognomen *πολιορκητής* fuit] Quod et testatur Plutarchus: unde Vitruvius lib. x. 'Rex Demetrius, qui propter animi pertinaciam Poliorcetes est appellatus.'

Imago Ialysi, Protogenis manu facta] Plutarchus imaginem non jam factam, sed affectam a Protogene fuisse scribit, eamque jam in potestatem Demetrii pervenisse. *Ἔτυχε γάρ, inquit, αὐτοῖς ὁ Καύσιος Πρωτογένης γράφων τὴν περὶ τὸν Ἰάλυσον διάθεσιν, καὶ τὸν πίνακα μικρὸν ἀπολείποντα τοῦ τέλους ἔχων, ἐν τῷ τῶν προαστείων ἔλαβεν ὁ Δημήτριος. περιβάντων δὲ κήρυκα τῶν Ῥοδίων, καὶ δεομένων φείσασθαι καὶ μὴ διαφθεῖραι τὸ ἔργον, ἀπεκρίνατο, τὰς τοῦ πατρὸς εἰκόνας ἐμπρῆσαι μᾶλλον, ἢ τέχνης πόνον τοσοῦτον. ἑπτὰ γὰρ ἔτεσι συντελέσαι λέγεται τὴν γραφὴν ὁ Πρωτογένης.* 'Nam forte pingebat eis Causius Protogenes Ialysi figuram, tabulamque ceperat Demetrius in uno ex suburbis pene absolutam. Mittentibus caduceatorem et deprecantibus eum Rhodiis, picturæ ut parceret, neque eam violaret, patris respondit se prius simulacra concrematarum, quam tantos artis sudores.

Septem enim annis explexisse Protogenes picturam hanc memoratur.' Addit Plutarchus hac imagine ab Apelle conspecta, eum usque adeo obstupuisse, ut vox faucibus hæserit; ac tandem dixisse, ingentem laborem et inclytum opus esse; defici tamen gratis, ob quas picturæ suæ cælum attingerent. Addit denique tabulam hanc una cum aliis postea Romam congestam, ibi incendio esse absumptam.

Hoc ubi ex legatis audivit, oppugnatione desita, et imagini et civitati pepercit] Hoc unde Gellius hauserit, equidem nescio. Sane Plutarchus non propter hanc legationem, sed quod Rhodii strenue se defenderent, Demetrium velamentum quæsisse, ut ab obsidione desisteret, ideoque Atheniensibus intercedentibus, inter Demetrium et Rhodios fœdus ictum hæc lege, ut socii Antigoni et Demetrii Rhodii præterquam contra Ptolemæum essent. Hæc enim ejus verba: *Τῶν δὲ Ῥοδίων κατεξανισταμένων τοῦ πολέμου, δεόμενον προφάσεως, τὸν Δημήτριον Ἀθηναῖοι παραγενόμενοι δέηλαξαν, ἐπὶ τῷ συμμαχεῖν Ῥοδίου Ἀντιγόνῃ καὶ Δημητρίῳ, πλὴν ἐπὶ Πτολεμαίων.* Vitruvius etiam lib. x. ait Demetrium cum classe sua discessisse, cum vidisset magnam suam machinam Helepolim, sapientia et arte Diogneti Rhodiensium Architecti inutilem redditam.

LIBER XVI.

[*A Musonio philosopho*] Est hic Musonius Rufus Tyrrenus, qui 'equestri ordinis studium Philosophiæ et placita Stoicorum æmulatus,' ut loquitur de eo Tacitus lib. III. Histor. qui et eum laudat Annal. XIV. et XV. sub Nerone, sub quo eum floruisse et Suidas scribit, additque eum propter nimiam dicendi libertatem a Nerone occisum esse: in quo falsus est. Neque enim Musonius a Nerone occisus, verum in exilium actus est. Xiphilinus l. LXII. ex Dione, ubi de conjuratione in Nerone, subjicit: 'Ροῦφος μὲν τοι Μουσόνιος ὁ φιλόσοφος ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς ἐφυλάττετο.' His de causis Musonius Rufus Philosophus in exilium missus est.' Anonymus Ὀλυμπ. ἀναγρ. ad Olymp. CCXI. annum II. Θρασέας καὶ Σοράνης ὑπὸ Νερῶνος θανατώσαντες, Μουσόνιος δὲ φιλόσοφος ἐξουλώθη. 'Thraseas et Soranus a Nerone morte affecti sunt, Musonius autem Philosophus exulatus.' Subjicit et postea Suidas Musonium Munitionum præfectum a Nerone exulare jussum, quem hoc modo alium videtur facere a Musonio Rufo Stoico; quod et magno Scaligero videtur. Verum optime colligit Jonsius de Scriptor. Histor. Philosoph. lib. III. cap. 7. ex Taciti Annal. XIV. ubi de Plauto morte a missis percussoribus afficiendo scribit, eum hoc nuncio nihil permotum, dudum enim ei 'doctores sapientiæ Cæranum Græci, Musonium Thوسي generis, constantiam opperientis mortis pro incerta et trepida vita suasisse.' Optime, inquam, colligit Jonsius ex his verbis, Musonium Stoicum illum Philosophum, et Musonium Thuscum sive Tyrrenum munition-

um præfectum, unum eundemque fuisse; quandoquidem hic Musonius Stoicus esse cognoscitur e consilio de morte constanter ferenda. Revocatus vero ab exilio est Musonius per Vespasianum Imp. sub eo enim Romæ fuit, ut constat ex Tacito Histor. lib. IV. Xiphilino et Zosara. Plura de Musonio, aliisque quibus idem fuit nomen, vide sis apud Jonsium loco citato.

[*Ἀν τι πράξεις καλὸν, ἔσ.*] Id est, 'Si cum labore honeste quippiam egeris, labor abit, honestum manet. Si cum voluptate turpe feceris quippiam; quod suave est, abit, quod turpe est, manet.'

CAP. II. [*Disciplina dialecticæ*] Dialecticæ vox olim generatim a quibusdam, præsertim Stoicis, pro tota disserendi et argumentandi arte accepta, ita ut sub Dialectica et Τεχνῇ et Ἀποδεικτικῇ comprehenderent. Et διαλέγεσθαι, unde Dialectica dicitur, illis idem sit ac λόγῳ χρῆσθαι, id est, 'ratione uti, ratiocinari, disserere, disputare, argumentari,' quæ omnia eodem redeant. Peripatetici tamen Dialectices vocem non tam generaliter accepere, sed tantum ea usi sunt pro ea Logices parte, quæ docet ex probabilibus argumentari, ita ut Τεχνῇ sub ea tantum intelligant. Ita enim Aristoteles veteresque Peripatetici ejus Interpretes. Cæterum totum hoc caput adeo bonarum rerum sterile est, ut nihil in eo dignum reperiatur, quod nos amplius morari debeat.

CAP. III. [*Inediam tridus*] Varia exempla eorum qui diu inediam pertulerint, colligit Lilius Gyraldus Dia-

logismo xvii. in Thesaur. Crit. Tom. ii. pag. 426. Faciunt huc etiam libri copiosissimi Fort. Liceti, De his qui diu sine alimento vivunt.

[*Erasistratus*] Hic Aristotelis Stagiritæ et filia nepos, Chrysippi Medici discipulus, et Stratonis Medici præceptor, vixit temporibus Ptolemæi Philadelphi, ut testis Eusebius in Chronicis. Dictus 'Julistes,' itidem 'Cœus,' quia natus in Julide Cœæ Insulæ urbe, teste Suida. Qui et addit hunc esse qui Antiochum regem ex amore Stratonices ægrum sanavit. Manu enim cordi admoda, ex palpitazione, quoties Stratonicem fortuito prætereuntem videret, amorem deprehendit. Vide et Plinium l. xxix. Hist. Nat. cap. 1. Senecam lib. vi. Epit. Declam. Controv. vii. Val. Maximum lib. v. cap. 7. Galenum lib. De præcogn. ad Postumum cap. 6. alios. Scripsit idem Galenus librum contra hujus sectatores Erasistrateos, in quo citat Erasistrati libros De Febris, De Passionibus ventris, περὶ παθήσεων, De Resolutionibus, De Podagra, θνητῶν διαρροεῶν. Sepultus est, juxta Mycalen montem, e regione Sami, ut ait Suidas. Unde forte est, quod Julianus Imp. *Μισοπάγ*. Erasistratum Samium appellet, sepulture locum pro nativitate, memorie lapsu falso accipiens.

[*Esuritionem*] Catullus: 'Omnium pater esuritionum.' Martialis: 'Post hæc omnia forte si movebit Bacchus, quam solet esuritionem.' Unde et 'Esuritor' eidem Martiali lib. iii. Epigr. 14. 'Romam petebat esuritor Tatus.'

§ 3 [*Ἐλογξόμεθα οὖν, &c.*] Id est, 'Cogitabamus itaque propter nimiam ventris compressionem summam esse inediam: nam et ii qui sponte abstinent cibo, primis temporibus afficiuntur, post autem minus.'

[*Ἐλαμέναι δέ εἰσι, &c.*] Id est, 'Consumuerant etiam Scythæ, si quando conjuriam rei causa inediam ferre coguntur, latoribus fasciis ventrem

cohibere, quasi ita fames minus eos infestet. Ventre autem fere pleno, quia nulla in eo sit inanitas, fit, ne esuriant. Dum autem venter compressus admodum est, caret inanitate.'

§ 4 [*Βούλιμος*] Hoc morbi genus ita describit Galenus Definit. Medic. *Βούλιμός ἐστι διὰ θεοῦ καθ' ἣν ἐπιζήτησις ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων γίνεται τροφῆς. ἐκλύονται δὲ καὶ καταπίπτουσι, καὶ ἀχρῶσι καὶ καταψύχονται τὰ ἔκτρα, θλίβονται τε τὸν στόμαχον, καὶ σφυγμοὶ ἐπ' αὐτῶν ἀμυδρὸς γίνεται.* Id est, 'Βούλιμος est affectus, in quo per exigua intervalla cibis exquiritur. Qui ita affecti sunt, exsolvuntur, concidunt, decolores fiunt, et extrema refrigerantur, stomachus angitur, pulsusque languidus efficitur.' Ab Alexandro etiam Traliano lib. viii. c. 6. hoc modo describitur: 'Ὁ βούλιμος καλοῦμενος ὅς καὶ τοῦνομα δηλοῖ, μέγας ἐστὶ λιμός. γίνεται δὲ, ὅς δ' λόγος ὑποδεικνύσιν, ἀπὸ ἀμέτρου θερμότητος καὶ ἀσθενείας τοῦ στόματος τοῦ γαστροῦ. ὁδὸν αὖ μὴ προφέρουτο τροφὴν ἀμέτρου λεπτοθυμοῦσι καὶ πίπτουσι.' Id est, 'Βούλιμος dictus, ut etiam nomen Græce indicat, magna est fames. Fit autem, ut ratio subindicat, ab immoderato oris ventriculi calore, et imbecillitate: unde nisi alimentum inmodice assumant ægri, animo deficiunt, conciduntque.'

[*Quam quum serenum, atque placidum est*] Male hic Gellius Erasistrati verba ἐν ταῖς εὐδῖαις, pro tempore sereno accepit; quasi frigus et serenum tempus ab Erasistrato sibi invicem opponerentur; cum εὐδία ibi non 'serenitatem,' verum 'temporem' designet, ut optime jam olim ab H. Magio Miæcell. lib. ii. cap. 1. animadvertum. Quamvis enim εὐδία etiam pro serenitate nonnunquam accipiat, in ea tamen significatione hic locum habere nequit, sed reddenda est per 'temporem.' Quia significatione quoque ea utitur Hippocrates Aphorism. xii. part. iii. cum inquit: ἦν δὲ νόστος δ χειμῶν καὶ ἐπομβρὸς, καὶ εὐδῖος γένηται,

ὅ δὲ ἅπα ἀρχαῖον καὶ βόρειον, αὐτὸν γυναικας, &c. Hoc est, 'Si vero hyems Austrina, pluvialis et tepida fuerit; ver autem siccum et Aquilonium, mulieres quidem,' &c. Et sic quoque optime ab Erasistrato tempus frigidissimum tepidiori opponitur.

Oriatur] Et homines afficiat.

Nondum sibi esse compertas dicit]

Hujus rei tamen rationem saltem verisimilem vel Erasistratus, vel etiam Gellius petere potuit ex Aristotele, qui Problemate ix. Section. viii. quærit quam ob causam bulimus temporibus frigidis et hyeme magis incidat, quam æstate? Id vero asserit evenire, quod hyberno tempore calor ad interiora retractus validius operetur, magisque alimenta aut assumpta, aut inexistencia absumat; quibus absumptis bulimum produci ait. Huc enim redeunt, quæ aliquomodo fusius Aristoteles ibi diducit.

Ἀρόρον δὲ, &c.] Id est, 'Dubium autem est, indigensque considerationis, cum in hoc, tum in cæteris famelicis, quare frigidis temporibus magis quam tepidis, hujusmodi casus incidat.'

CAP. IV. Cincius] Cincii nomen semel iterumque exstat apud Macrobius in Saturnalibus. ubi enim citat De Fastis, item in Suasione Legis Fanniae. Haud dubie idem est, cujus de Re Militari libros Gellius hic adducit; e quorum tertio, quinto et sexto nisi Gellius unum alterumve fragmentum nobis servasset, idem plane fatum Cincius habuisset cum quam plurimis aliis scriptoribus Strategeticis et Tacticis antiquis, qua Græciis qua Latinis, quorum præter nudum nomen hinc inde apud quosdam laudatum, nihil nobis hodie temporis et fortunæ injuria relictum est. Omnium qui de Re Militari, sive Tacticis, aliquid scriptis consignarunt, cum Antiquorum deperditorum, tum eorum qui adhuc superunt, tam in Bibliothecis latentium, quam editorum ut et Recentiorum ad sua usque

tempora, Catalogum, judicio suo hinc inde de ipsis addito, collegit et inseruit Libris suis De Studio Militari, Librorum iste suæ ætatis Helluo Decissimus G. Naudæus lib. ii. cap. 4. § 6. et seqq.

Fecialem] Collegium Fecialium, qui bellis præessent, a Numa institutum esse scribit Dionysius Halicarnassæus lib. ii. cum eorum leges et jura ab Æquicolis sive Ardeatibus esset mutatus. Livius vero lib. i. et Sextus Aurelius Victor de Viris Illustrib. Ancum Marcium hoc fecisse scribunt, jusque, quo Feciales uterentur, ab antiqua gente Æquicolis descriptum. Eligebantur Feciales ex familiaribus nobilissimis, eoque sacerdotio perpetuo fungebantur. Viginti numero fuisse innuere videtur Varro lib. iii. de Vita populi Romani, cum inquit: 'Si cnjus legati violati essent, qui id fecissent, quamvis nobiles essent, ut dederentur civitati statuerunt, Fecialesque viginti, qui de his rebus cognoscerent, judicarent, et statuerunt et constituerant.' Horum munus erat amplissimum; sed quemadmodum legere est apud Dionysium Halicarnassæum lib. ii. huc potissimum spectabat: Nimirum ut darent operam, ne Romani ulli foederatæ civitati injustum bellum inferrent; quod si prior aliqua contra foederis conditiones aliquid commisisset, Legatos ipsi Feciales agebant, et verbis primum res repetebant, quod si postulata facere negligerent, bellum indicebant. Idem si qui populi illatam sibi a populo Romano injuriam querebantur, causas eorum cognoscebant, fontesque comperto crimine læsis dedebant; judicabant itidem de Legatorum injuriis; dabantque operam, ut servarentur foederum conditiones; pacem conficiebant; aut si parum legitime facta videretur, irritam reddebant; denique si quid Imperatores contra jurandum peccavissent, de eo cognoscebant, expiabantque. Hinc est quod Cicero lib. ii. de Legibus. hanc

legem sanxit: 'Fœderum pacis, belli, induciarum, oratores Feciales iudicesque sunt.'

Bellum indicentem hostibus] Belli per Fecialem indicendi modum, formulamque in eo usitatum habemus et apud Livium lib. 1. Ubi postquam narrasset, quæ præmitti solemnia solerent, antequam bellum per Fecialem indiceretur, subjicit: 'Inde ordine alii rogabantur: quandoque pars major eorum qui aderant, in eandem sententiam ibant, bellum erat consensu fieri solitum: ut Fecialis, hastam ferratam, aut sanguineam præustam ad fines eorum ferret, et non minus tribus puberibus præsentibus diceret: Quod populi priscorum Latinorum, hominesque prisci Latini adversus populum Romanum Quiritium fecerunt, deliquerunt: Quod populus Romanus Quiritium bellum cum priscis Latinis jussit esse, Senatusque populi Romani Quiritium censuit, consensit, conscivit, ut bellum cum priscis Latinis fieret: ob eam rem ego, populusque Romanus populis priscorum Latinorum, hominibusque priscis Latinis bellum indico, facioque. Id ubi dixisset, hastam in fines eorum immittebat.'

Telumque in agrum eorum jacentem] Hastam scilicet sanguineam, ut ait Livius. Ad quam hastæ jaciendæ consuetudinem, ut Servius notat, respexit Virgilius lib. ix. 'En, ait, et jaculum interquens immittit in auras Præcipium pugnæ.' Hastam autem sanguineam, de qua Livius, quidam ita putant appellatam, quod e sanguine frutice, vel ex arbore sanguinea esset, et quia coloris esset cruenti, idcirco ea ad bellum indicendum Feciales usos. Turnebus vero Adv. lib. ix. cap. 17. putat eam hastam, ejusque demum ligni hastile haberet, sanguine fuisse cruentatam, ut cruentum atroxque bellum minaretur. Quo faciunt illa Ammiani Marcellini lib. xix. de Persis Amicam obidentibus: 'Vix ubi Grumbates

hastam infectam sanguine, urit, patrio nostrique more conjecerat fecialis, armis exercitus concrepans, involat in muros.'

§ 2 *Quum dilectus antiquitus fieret*] In delectu militum faciendo, Consules stante Republica, dimissis per loca præconibus, diem edicebant, quo Romani omnes qui in urbe, quive in agris erant militaris ætatis, Romæ adessent. Is dies ubi advenerat, universa multitudo in Capitolium, aut in forum, aut in Campum Martium convenire solebat. Ibi Consules in tribunali positis sellis, et quatuor legionum Tribuni, singuli seorsim sedentes, delectum habebant, ut latius hæc diducit Polybius lib. vi. et ejus ductum sequens Lipsius De Militia Rom. lib. 1. Dialog. 3.

Jurjurandum eos Tribunus militaris adigebat] Hoc jurjurandum quod Gellius hic præpostero ordine refert, non statim post dilectum, verum demum in castris præstabatur. De eo sic Polybius: Μετὰ δὲ τὴν στρατοπέδου συνδροισθέντες οἱ χιλιάρχοι, τοὺς ἐκ τοῦ στρατοπέδου πάντας εὐεθέρους ἑαυτοῦ καὶ δούλους ὀρκίζουσι, καθ' ἕνα ποιοῦμενοι τὸν ὀρκισμόν. ὃ δ' ὅρκος ἐστίν. ΜΗΔΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΟΛΗΣ ΚΛΕΨΕΙΝ· ΑΛΛΑ ΚΑΝ ΕΥΡῆ ΤΙΣ, ΤΟΥΤ' ΑΝΟΙΞΕΙΝ ΕΠΙ ΤΟΥΤΩ ΧΙΛΙΑΡΧΟΥ. Id est, 'Peracta metatione castrorum, conveniunt in unum Tribuni, et ab omnibus qui in legione quaque sunt liberi aut servi, jurjurandum exigunt, viritim singulis jurantibus. Quod tale est: NIHIL. E. CASTRIS. SE. FURATURUM. VERUM. ETSI. QUID. FORTE. ALIQUIS. INVENNERIT. AD. TRIBUNOS. RELATURUM.' Jurjurandi summam tantum Polybius adfert. Distinctius vero illud, et solemnia ejus verba habemus hic ex Cincio ab Auctore nostro relata.

FURTUM. NÓN. FACIES] De pœna furti in castris commissi sic Polybius: *Ἀποκεῖται δὲ ὁ κλέψας τι τῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου.* 'Fuste autem percutitur, qui aliquid furto abstulit e castris.' Quod ultimum fuit supplicium,

'fustuarium' Latine dictum; quod Polybius *ἐυλοκοπῶν* reddens, ejus pœnam fuisse scribit, quando Tribunus fustem capiens condemnatum leviter tangeret et delibaret, quo facto, omnes qui in castris erant, ferientes aliis fustibus, alius lapidibus, illum in ipsis castris occiderent. Hujus rei exemplum etiam narrat Suetonius in Tiberio, et Spartianus in Pescennino.

SOLUS. NEQUE. CUM. PLURIBUS] Hanc jusjurandi formulam, ut bene notavit Lambecius, Romani ab Atheniensibus mutuarunt. Apud eos enim Ephebi, ubi vigesimo anno Civium albo inscribebantur, ita sub dio jurabant, ut refert Jul. Pollux Onomast. lib. viii. cap. 9. § 25. οὐ κατασχυνῶ τὰ ἔπλα, οὐδὲ καταλείψω τὸν προστάτην, ᾧ ἂν τύχω, ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ δόλων, KAI MONOΣ KAI META ΠΟΛΛΩΝ. 'Arma non dehoneſtabo, nec adstantem quisquis is fuerit, socium relinquam: pugnabo quoque pro aris et focis ET. SOLUS. ET. CUM. PLURIBUS.' Et paullo post: καὶ ἂν τις ἀναίρη τοὺς θεομῶν οὐκ ἐπιτρέψω, ἢ μὴ πέλομαι, ἀμυνῶ δὲ KAI MONOΣ KAI META ΠΑΝΤΩΝ. 'Et si quis leges receptas sustulerit, nisi comprobaverit, non permittam: tuebor denique ET. SOLUS. ET. CUM. RELIQUIS. OMNIBUS.'

EXTRAQUE. HASTAM. HASTILE. &c.] Hoc est, si quid præter hastam, hastile, ligna, &c. inveneris, quod tuum non erit, illud, &c.

SIVE. QUEM. AD. UTRUM. EORUM. JUS. ERIT] Recte hunc locum Viri Doct. sic legendum censuere, cum vulgo legeretur: *sive ad quem eorum jussu sit*. In Vett. vero Edd. *Sive ad quem uter eorum jussu sit*. Unde Scribanius in suo codice ad marginem faciebat: *sive ad quem alteruter eorum jussu sit*. Verum rectum est *jus erit*. Quemadmodum et apud Varronem lib. v. de L. L. pro *ut jussu vinum legere*, rectius legendum censet R. Fornerius Rer. quotid. lib. iv. cap. 18. *ut jus sit vinum legere*. Et hoc modo suæ ætatis Jurisconsultorum litera-

tissimus J. Gothofredus ad Leg. xii. Tabul. Ovidii locum lib. v. Pastorum emendat: 'Adde quod Edictis, pompa qui funeris irent, Artifices solos jus erat esse decem.' Ubi vulgo *Ædilis*, et *jusserat*. Sed 'Edicta' vocat Ovidius leges xii. Tabularum, quemadmodum etiam Plinius lib. xi. cap. 37. 'Interdictum xii. Tabular.' Sensus Ovidii est: 'Edictis jus tantum falsæ decem Tibicines funeri adhibere.' In xii. autem Tabul. erat Lex. 'Decem Tibicinibus foris efferre jus esto.' Atque hæc obiter.

§ 3 Militibus autem scriptis dies præfinitur, &c.] Melius cum doctissimo R. Schellio in Dissertationibus De Re Militari, post Notas ad Hygini Grammatici Librum de Castrametatione a se editum, adjectis, cap. 1. hic apud Gellium legas, ac distinguas hoc modo: *Militibus autem scriptis dies præfinitur, quo die adessent, et ut citanti Consuli responderent, deinde ita concipiebatur jusjurandum, ut adessent, his additis exceptionibus, &c.* Agit enim hic Gellius, licet præpostero ordine, ut supra monitum, ubi jusjurandum quod tempore postremum, et in ipsis castris præstitum de furto non committendo, primum adduxit, agit hic, inquam, de jurejurando, in quod adigebantur milites vel in ipso delectu, vel utique statim post delectum, priusquam dies præfineretur quo adessent; tum enim jurabant 'Conventuros se jussu Consulum,' quoties Consules vellent. Militibus enim scriptis primum dies dicebatur ad conveniendum, tum delectu facto jusjurandum exigebatur se conventuros quocunque die et quoties Consules vellent. Hinc apud Livium lib. iii. L. Quintius Cincinnatus inquit: 'Nobis vero nihil delectu opus est, cum quo tempore P. Valerius ad recipiendum Capitolium arma plebi dedit, omnes in verba juraverint, conventuros se jussu Consulis, nec injussu abituros. Edicimus itaque omnes, qui in verba jurastis crastina die

armati ad lacum Regillum adstita.' Cum itaque Gellius dicit 'et ut cuncti Consuli responderant, deinde ita concipiebatur iurandum,' &c. Sensus est, postquam milites ad nomen respondissent, et nomen dedissent, tum eos ad iurandum adactos, ut jussu Consulum semper et quotiescunque ipsis necessum videretur, adessent.

His additis exceptionibus] Quæ etiam posteriori militia diligenter examini solebant, an scilicet ex justa causa miles non adfuerit. Unde Arrius Menander Digesta De Re Militari: 'Examinantur autem causas semper emancipationis, cur et ubi fuerit, et quid egerit, et datur venia valetudinis, affectioni parentum et affinium, et si servum fugientem persecutus est, vel si qua huiusmodi causa.'

Funus familiare] Justa absentis excusatio erat funeris familiaris procuratio; quando scilicet aliquis ex familia ejus qui militis nomen dedisset, fatis concesserat; cujus si eo die efferendum esset funus, miles conscriptus id prosequi et ducere poterat. Officium enim huiusmodi non sine impia fraude negligi posse credebatur.

Feriae denicales] Vett. Edd. omnes male hic legunt, *Feria vindemiales Kalendæque*. Aldina: *Feria denicales Kalendæque*. Et sic quoque Cod. Torinensis. In H. Stephani editione legitur: *Feriae denicales*: nisi mendum sit pro *denicales*. Quod tamen vocabuli monstrum aliæ editiones post Stephanicam retinuerunt. Scriverius in suo Codice notaverat, forte legendum: *Feriae denique alia, quæ non ejus rei causa in eum diem confecta sunt*. Sed rectissimum est *Feriae denicales*. Fertis enim Denicalibus familia funere pollata quibusdam caerimoniis purgabatur. Festus: 'Denicales feriae colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur.' De his etiam Cicero lib. II. de Legib. 'Nec vero tam Denicales, quæ a nece ap-

pellatae sunt, quia residentur mortui, quam cæterorum celestium quieti dies, feriae nominarentur, nisi majores eos, qui ex hac vita migrassent, in Deorum numero esse voluissent. Eas in eos dies conferre jus, quibus nec ipsius, neque publicæ feriae sunt.' Ex quibus postremis verbis etiam manifestum, Denicales ferias statas non fuisse, cum Cicero dicat eas conferendas in eos dies, quibus nec privatae ejusdem familiae feriae sint, nec ullæ publicæ. Per triduum celebratas idem docet Cicero paullo post: 'Contra censuit habendas triduum ferias.' Quam religiose vero hæc feriae cultæ, constare potest ex iis, quæ tradit Columella, quod ne quidem mulos iis jungere licuerit. Sic enim lib. II. cap. 22. 'Nos apud Pontifices legimus feriis tantum Denicalibus mulos jungere non licere, cæteris licere.' Non mirum itaque earum celebrationem etiam justam excusandi causam militi præbuisse, si die condicto non adfuisset.

Sacrificium æ anniversarium] Sacrificia anniversaria, ἀμνηστιαστές, vel θυσιαι ἐτήσιαι, erant, quæ omnibus, et singulis annis peragebantur; horum alia Verna, alia Autumnalia, alia vero Æstiva, alia Hiemalia; quorum nomina in Veteri Calendario Romano videre est.

Status conductusve dies cum hoste] In leg. XII. Tabul. erat: SI. STATUS. CONDUCTUS. DIES. INTERCEDIT. CUM. HOSTE. ITO. Qui vero Status dies dicatur, explicat Festus: 'Status dies vocatur, qui iudicii causa est constitutus cum peregrino: ejus enim generis ab Antiquis hostes appellabantur: quod erant pari jure cum populo Romano; atque hostire ponebatur pro æquare.' Plautus in Curculione: 'Si status conductus cum hoste intercedit dies, Tamen est eundem.' Decemviri quidem in XII. Tabulis 'statum conductum diem' παραλλήλους conjungere, fuit tamen aliquomodo discrimen, ut jam olim observavit

Marcilius. 'Status' enim dies a Præ-
tore statuebatur; 'conductus' vero
ab ipsis litigatoribus sive reis sibi in-
vicem denunciabatur in jure.

§ 4 *Ala dictæ exercitus equitum or-
dines*] Servius ad lib. iv. *Æneid.* vs.
121. 'Dum trepidant alæ' notat:
'Alæ: Equites: ob hoc alæ dicti,
quia tegunt pedites alarum vice.' Et
lib. ix. *Æneid.* vs. 604. 'Ala Camillæ.'
Id est, 'Equitatus. Alæ autem di-
cuntur equites, quod alarum vice pe-
destrem exercitum tegunt.'

In legione sunt centuriæ sexaginta]
Militem in legione numerus non idem
fuit omnibus temporibus. Romulus
enim legionem trium millium scripsit;
postea utplurimum status fixusque

numerus quaternum millium et de-
centorum peditum fuit; qui deinde
sub Cæsaribus auctus ad quinum et
denum senum millium peditum. Sed
ut Veteris recentiorisque Romanæ
militiæ discrimen, et quantum in ea
mutatum, quasi uno sub conspectu
discerni facilius possit, Tabulam se-
quentem, quam olim, cum Salmasii
De Re Militari Romanorum Librum,
sive potius *ἀπογραφή*, ubi quam
plurima a Viris etiam Doctissimis an-
te hac in Militia Romana, quia hæc
tempora non bene distinxerant, mi-
rum in modum intricata, feliciter
evoluit, legeremus, inde excerpsimus,
subungere placuit:

Legio Romanorum antiqua tempore (A) POLYBII et postea sub
(B) CÆSARIBUS hisce inter se distabant.

1. Num. { A Erat peditum 4200. utplurimum.
mero { B Erat peditum 5000. vel etiam 6000.

2. Divisione et Partium Denominatone.	A dividatur	ab armis in	{ Hastatos et Pilanos	Totaporo Legio in decem Manipulos. Singuli autem Manipuli habebant	{ 120. Hastatos 120. Principes, et 60. Triarios.	His addebantur 1900. Velites, æquali portione per manipulos dispersi, qui ita juncti conficiunt 4200. milites.
		ab ætate in	{ Hastatos juniores, Principes robustiores, et Triarios veteranos.			
	3. Ordinatione, Disponebatur enim	B dividatur in decem Cohortes.	Cohortes autem singulæ in ternos Manipulos.	{ Manipuli in binas Centurias.	{ Hæc Legio denique senum millium fuit, habuitque Denas Cohortes, Tricenos Manipulos, Sexagenas Centurias.	
A per Manipulos ex 120. peditibus per intervalla dispositos. nempe						
		B per Cohortes ex 600. peditibus invicem junctas sive confectas.				

In hac Tabula litera A Legionem Polybii tempore, B Legionem sub Cæ-
saribus denotat. Horum autem omnium explicationem et diductionem latius
videre poteris apud ipsam Salmasium lib. cit. cap. 2. et 2.

CAP. V. *Primorem*] Quamvis rarius in singulari reperiat; dixit tamen et Cato 'primorem partem,' uti et Laetius lib. VII. 'nasi primoris;' item Tacitus alicubi 'primori acie.'

§ 2 *Cacilius Gallus*] Sic quidem etiam Macrobius lib. VI. Saturnal. cap. 8. ubi integrum hoc Gellii caput transcripsit. Verum utrobique legendum *C. Aelius Gallus*, quem Libros De Verborum significatione scripsisse constat, Meminit ejus Festus in voce 'postliminium,' et in 'tribunicia,' ubi lib. XII. de Verb. signif. citat. Adducitur etiam in Pandectis Florentinis lib. LVII. D. de Verb. signif. hoc modo: '*Aelius Gallus* lib. I. de Verbor. quæ ad jus pertinent signif.'

Quam dextra sinistraque inter januam tectaque, &c.] Sic Vett. Codd. Quorum lectionem hic revocandam duximus. In Editione Stephanica est: *Cum dextra sinistraque januam tecta sunt via juncta; atque ipsa janua procul via est area vacanti intersita.* Quod vix sensum admittit. Unde et Vir Doctus in postrema sua editione fecerat: *Cum dextra sinistraque januarum tecta sunt via juncta, atque ipsa janua procul via est a. v. i.* Haud multo melius. Sed proba est antiquorum Codd. lectio. Macrobius lib. VI. Saturn. c. 8. Gellii verba exscribens horum partem omisit. Statim enim post *per quem de via aditus accessusque ad fores ædium fit*; subjungit, *Ipsa enim janua procul a via fiebat, area intersita, qua vacaret.*

Quæ porro huic vocabulo ratio sit] Cujusmodi 'vestibulum' originis ex Sulpicii Apollinaris sententia sit, ex Gellio discimus. Aliam vero adducit Ovid. I. VI. Pastor. et 'Vestibulum' a 'Vestæ' dictum ait, quia nimirum ignis, qui est in Vestæ potestate, in vestibulo antiquitus accenderetur. Verba ejus: 'At focus a flammis, et quod solet omnia dictus Qui tamen in primis ædibus ante fuit. Hinc

quoque vestibulum dici reor: inde precando Dicimus, o Vestæ, quæ loca prima tenes.' In eadem sententia est Servius ad Æneid. II. vs. 469. quanquam is et aliud *fruper* adferat, cum inquit: 'Vestibulum est prima janua; dictum vel quia januam vestiat: vel quoniam Vestæ consecratum est. Unde nubentes puellæ limen non tangunt. Lucanus: Translataque vetat contingere limina planta. Singula enim domus sacra sunt Diis: ut Calina, penatibus.' Idem Servius ad Æneid. VI. vs. 273. notat: 'Vestibulum,' ut Varro dicit, non habet proprietatem, sed fit pro capta ingenii. Nam Vestibulum, ut supra diximus, dictum ab eo, quod januam vestiat. Alii dicunt a Vesta dictam per imminutionem. Nam Vestæ limen est conservatum. Alii dicunt ab eo, quod nullus ibi stet. In limine enim solus est transitus; quomodo vesanus dicitur non sanus: sic vestibulum, quasi non stabulum.' Similiter apud Nonium Marcellum legis: 'Vestibula quidam putant sub ea proprietate distincta, quod in primis ingressibus et in spatiis domorum Vestæ, hoc est, aræ ac foci soleant haberi.' Subjicit postea Apollinaris sententiam Nonius, quam ex Gellio descripsit. Qui itaque a 'Vestæ' vestibulum dictum velint, isti 'vestibulum' pro primore ædium parte, quam 'atrium' dixerent, accipiunt. Ibi enim focus antiquitus exstruebatur, qui Vestæ sacer erat; atque inde locus ipse 'vestibulum' dictus. Gellius vero hoc capite 'vestibulum' ab 'atrio' diversum facit. Quemadmodum etiam Vitruvius lib. V. cap. 7. 'His qui communi sunt fortuna, non necessaria magnifica vestibula, nec tablinæ, neque atria, quod hi aliis officia præstant ambiundo, quæ ab aliis ambiuntur.' Sic itaque vestibulum erit locus, quem Græci πρόδομον et πρόδωρον appellant. Glossæ Veteres: 'Vestibulum, προβάσιον'

item *ὑποδοχὴν*. Galli hodie dicunt *Banecour*. Vossius in Etymologico propter Veterum de vestibuli voce dissensum, suspicatur, antiquitus cum essent Romulæ casæ, idem fuisse 'atrium' et 'vestibulum': postea autem cum luxuries crevisset, non in atrio, sed area inter viam et domum interjecta, homines priusquam admitterentur, consilere solere: indeque 'atrii' et 'vestibuli' voces fuisse distinctas; quamquam diu fuerit, ut multi re quoque immutata, veterem retinerent loquendi consuetudinem.

Lucretius] Lib. I. vs. 326. 'Nec mane quæ impendent vesco sale saxa peresa.' Gellio adsentit Festus ubi scribit: 'Lucretius Vescum dixit edacem.'

Lucilius vescum appellat cum edendi fastidio] Lucilii verba nobis servavit Nonius Marcellus: 'Vescum, minus, obscurum.' Lucilius lib. xxvi. 'Quam fastidiosum ac vescum cum fastidio vivere.' Ubi et addit ex Virgilio Georg. lib. III. 'Nec vescas salicum frondes.' Item ex Afranio in Sororibus: 'At puer est vescis imbecillus viribus.' Sic Festus: 'Vescus, fastidiosus; ve enim pro pusillo utebantur.'

§ 3 *Qui dominum ejus domus salutatum venerant*] Nonius Marcellus: 'Invenitur etiam apud Veteres doctos vestibula ob eam significantiam dicta, quod in his locis ad salutandos dominos domorum quicumque venissent, stare soleant, dum introeundi daretur copia, atque ob hanc constitutionem et quasi stabulationem primos ingressus domus vestibula nominatos.'

Salutatum venerant] Salutatores Romæ passim divitum et potentiorum limina obliasse, et matutinum 'Ave' portasse vulgatum est. Unde Martialis lib. I. 'Et matutinum portat ineptus Ave.' Quo aludat Virgilius lib. II. Georgic. 'Ingentem foribus domus alta superbis Mane salutan-

tum latis vomit ædibus undam.' De his Seneca l. VI. de benef. c. 34. 'Ad quemcunque istorum veneris, quorum salutatio urbem concutit, scito, etiamsi animadverteris obsessos ingenti frequentia vicos, et commensantium in utramque partem catervis itinerum compressa, tamen venire te in locum hominibus plenum, amicis vacuum: in pectore amicus, non in atrio quaeritur.' Officiosa hujus salutationis hora fuit antelucana. Juvenalis Satyr. III. 'Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod Pauperis hic meritum, si curet nocte togatus Currere, cum Prætor lictorem impellat, et ire Præcipitem jubeat, dudum vigilantibus orbis, Ne prior Albinam, et Modiam collega salvet?' Et Satyra V. 'habet Trebius propter quod rumpere somnum Debeat, et ligulas dimittere sollicitus, ne Tota salutatrix jam turba peregerit orbem Sideribus dubila, aut illo tempore, quo se Frigida circumagunt pigri Sarraca Bootæ.'

§ 4 *Ab ista, de qua diximus, proprietate*] Proprietatem vocat *τὸ ἴδιον* vocis 'Vestibulum.' Quia in significatione sæpissime hac voce utitur Nonius Marcellus, qui et primum sui operis caput, in quo nihil fere nisi vocum origines tractat, inscripsit 'De proprietate Sermonum,' ut optime notavit Mercerus. Similiter Apuleius in fine libri de Mundo dixit: 'Hæc illis conditio ex nominum eorundem proprietate contingit, ut sit Atropis præteriti temporis factum,' &c. Et Isidorus lib. XV. c. 2. 'Platæ, perpetuæ ac latiores civitatum viæ, juxta proprietatem Linguae Græcæ a latitudine nuncupatæ.' Idem lib. XVI. cap. 17. 'Thesaurus juxta Græcam proprietatem ἀνὰ τῆς ὁμοίας.'

Virgilius] Lib. VI. *Æneid.* vs. 273. 274.

Cap. VI. Virgilius] Lib. VII. *Æneid.* vs. 94.

Pomponius Atellanarum poetæ] Quando vixerit indicat Hieronymus in Chronico Eusebiano Olymp. CLXXIII. ann. 1. 'L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor clarus habetur.' Meminit ejus Macrobius Saturnal. lib. 1. cap. 10. 'Mummius post Novium et Pomponium diu jacentem artem Atellanicam suscitavit.' De eo etiam loquitur Velleius Paterculus lib. 11. cap. 9. 'Sane,' inquit, 'non ignoramus eadem ætate, qua Sisenna, Rutilius et Quadrigarius historici florere, fuisse Pomponium, sensibus celebrem, verbis rudem, et novitate inventi a se operis commendabilem.' Cætera inter scripsit fabulam Adelpheos; ut e Græcis fecerat Menander, e Latinis autem ad ejus exemplum Terentius.

Redieris] Apud Macrobius, qui Saturnal. lib. vi. cap. 9. verbotenus pene hoc e Gellio descripsit, legitur, *rediero*.

§ 3 *Quasi biennes*] Servius ad lib. iv. Æneid. 'Bidentes autem,' inquit, 'dictæ sunt quasi biennes: quia neque minores, neque majores licebat hostias dare.' Sic vetus Horatii Interpretes ad lib. iii. Od. xxiii. bidentes interpretatur 'oves bimas.' Bidentes etiam sic dici quasi 'biennes' ab ætate, vult quoque Nonius Marcellus, et Macrobius ex Auctore nostro. Sed verior eorum videtur opinio, qui 'bidentes' a 'dentibus' dictas velint. Nam, ut notat Scaliger in Conjectan. ad Varronem, si 'bidentis' dicta est quasi 'biens,' non 'bidentis,' sed 'bidentis' vel 'bidentis' dicendum foret. A dentibus autem esse apparet etiam in 'Ambidens.' De quo Festus: 'Ambidens, sive bidens ovis appellabatur, quæ superioribus et inferioribus est dentibus.' Bidentes itaque erant hostiæ quæ et cornigeræ essent, et duos dentes eminus habere, in qua sententia etiam ex Veteribus quamplurimos fuisse, mox videbimus. Hinc

vero Hesychius: *Καπιδες, τῶν προσδίων τὰ ὄπλα: τὰ ἑλὼν ἰδόντας ἔχοντα*. His vero si carerent ineptæ erant ad sacrificia, et ἀρδαιοι. Necesse itaque erat in hostia, ut haberet duos dentes longiores aliis, unde bidentes appellata; quemadmodum et in tauro *τελεῖς* requirebatur, ut diversa haberet et patentia cornua, cujusmodi boves 'Patales' dicuntur Plauto in Truculento.

§ 4 *Bidentes scripsit hostias qui per ætatem duos dentes altiores haberent*] Hisce subscribit Festus, qui etiam 'bidentes' exponit 'hostias quæ duos dentes cæteris longiores haberent.' Similiter Servius ad lib. iv. Æneid. statim post verba modo citata subjicit: 'Sunt etiam in ovibus duo eminentiores dentes inter octo, qui non nisi circa bimatum apparent: nec in omnibus, sed in his quæ sunt aptæ sacrificiis inveniantur.' Idem ad lib. vi. Æneid. 'Bidentes,' inquit, 'oves sunt circa bimatum, habentes duos dentes eminentiores; quæ erant aptæ sacrificiis.' Sic quoque Acron Vetus Horatii Schollast. l. iii. Od. 23. 'Bidentes proprie dicuntur oves, quæ duos annos habent, sic vocatæ ab eminentioribus dentibus, qui circiter duos annos nascuntur.' Et Isidorus lib. xxii. c. 1. 'Ex ovibus quasdam bidentes vocant, eo quod inter octo dentes, duos altiores habent: quas maxime Gentiles in sacrificium offerebant.' Atque hoc modo capienda illa Philoxeni in Glossis. 'Bidentes: *ἐπὶ τῶν προσδίων, διὰ τὸ διδόντα αὐτὰ εἶναι*.' Intelligenda enim sunt non simpliciter de duobus dentibus, sed de duobus dentibus longioribus, et extra cæteros eminentibus.

CAP. VII. *Laberius*] Floruit Decius Laberius Olympiad. CLXXI. anno iii. sive U. C. anno dcc. Fuitque Mimographus, et Eques Romanus; adeo vero Jul. Cæsar eo delectatus est, ut eum in suorum ludorum fine annulo aureo et quingentis sestertiis

donaverit, atque e vestigio e scena per orchestra[m] in quartumdecimum ordinem ad spectandum transmiserit, ut referunt Suetonius et Macrobius in Saturnal. Admodum dicax fuit, ita ut nemini, ne quidem ipsi Cæsari in Mimis suis pepercerit. Scommata ejus in Ciceronem, imo in ipsum Cæsarem, exstant apud Macrobius. Hinc est, quod Cicero in epistola ad Trebatium, quæ habetur l. vii. Epistol. Famil. ait, si non angeat rem suam apud Cæsarem, satius esse ut Romam revertatur, ne vacuo rediens rideatur a Laberio et Valerio. 'Si te cito retuleris,' inquit, 'sermo nullus erit: sin frustra diutius abfueris, non modo Laberium, sed etiam sodalem nostrum Valerium pertimesco.' In Mimis tamen victus fuit a P. Syro omnes provocante et superante, quos inter etiam Laberius fuit. Utriusque versus hac de re habentur apud Macrobius Saturnal. lib. ii. cap. 7. Obiitum ejus notat Hieronymus in Chronico Euseb. ad Olymp. clxxxiv. anno ii. 'Laberius Mimorum scriptor decimo mense post C. Julii Cæsaris interitum Puteolis moritur.'

Mendicimonium] Nonius Marcellus: 'Mendicimonium et Mœchimonium. Laberius in libro quam Cropium inscripsit: in eo verba hæc inveniet, qui doctrinæ studium putaverit adhibendum. In eo quoque libro Manus, quod est furatus, inveniet.' Quæ haud dubie ex Gellio nostro haussit. Ideoque, ut monnit quoque Mercerus, scribendum apud Nonium *Cophinum*, non *Cropium*. Qui et in eo lapsus est, quod omnia ex isto mimo esse putaverit, cum Gellius ex eo non aliud adducat, quam *Manus*.

Adulterionem] Idem Nonius: 'Adulterionem, pro adultero. Laberius Caprino; quem si quis legere voluerit, ibi inveniet, et fidem nostram sua diligentia juvabit.' Legendum cum Junio et Mercero *Cophino*. Descripsit enim Nonius, ut assolet, ex Gellio,

et protulit 'adulterionem,' quemadmodum et fecerat in 'mendicimonium,' ut modo diximus, esse ex *Cophino*: in quo similiter lapsus est.

Fullone] Hoc nomine etiam fabulam conscripsit Titinnius, quæ passim a Nonio citatur: quod non mirum, cum fullonum olim Romæ magna copia, unde et crebra eorum mentio in Juris nostri libris. Cum enim togis albis ut plurimum Romani uterentur, quæ facile sordes contraherent, qui nitidiori cultui studiosi, eos statim fulloni poliendas, curandasque tradebant. Officium enim fullonis est polire, curare, lavare. His enim verbis Juriconsulti nostri utuntur, ut constat ex l. xxxi. D. Loc. conduct. l. xlviii. § 4. l. lxxxii. D. de furt. l. ii. D. de cond. sin. caus. Et in institut. de locat. conduct. § 1. 'Quia de causa si fulloni polienda curandave vestimenta quis dederit.' Poliebantur autem et lavabantur creta, idque quo modo et ordine fieri deberet, lege Metella Fullonibus dicta, præscriptum erat, ut refert Plinius lib. xxxv. cap. 17. ubi et poliendi modum tradit, ex quo partim Isidorus transcripsit lib. xvi. c. 1. 'Creta cimolia candida est: a Cimæa Italiæ insula dicta: quarum altera vestimentorum preciosos colores emollit, et confricato sulfure quodam nitore exultat: altera gemmis nitorem præstat.' Sordes itaque creta elute, nitorque et candor vestibus inductus. Hinc Titinnius Fullonibus a Nonio Marcello in 'argutari': 'Terra hæc est non aqua, ubi tu argutari pedibus, cretam dum compecsis, vestimenta que lavas.' Ubi 'argutari pedibus' dixit eleganter, quia fullones pedibus vestimenta subagitare et comprimere solebant.

§ 2 *In Catonium*] Sic optime Vett. Codd. quod recte primus, quod sciam, Beroaldus in lib. vi. Apuleii explicavit, dixitque 'catonium' denotare Inferorum locum, ut 'in catonium' sit eis τὸ κατάριον, 'ad Inferos.' Ca-

tonium itaque voce mere Græca dictum *κατόμιον*, et locum infernum significat, vel inferos. Quæ explicatio etiam probata Viris Maximis Salmasio, et Vossio. Voce catonii etiam usus Cicero lib. vii. ad Famil. Epist. 35. 'Sed heus tu manum de tabula: magister adest citius quam putamus. Vereor ne in Catonium Catonos:' quomodo legit Beroaldus, sive ut ex veteri scriptura P. Victorius, Lambinus et Salmasius legendum censent, *Vereor ne in Catonium Catonos*. Quasi dicat, Metuo ne Cæsar me, teque qui Catonem extollimus, et Catonianarum partium homines, in catonium, hoc est, ad Inferos agat præcipientes; sive, ut Virgilius ait, 'ad Orcum demittat.' Quæ sententia et Vossio impense placet. Meursius in Auctuario Philologico cap. 34. apud Laberium, legit *Caronium*, id est, *Charonium*, *χαρόμιον*; quomodo et ante Meursium jam legerat Jac. Nic. Loënsis Epiphyllid. lib. iii. cap. 5. atque etiam in Ascensiana editione expressum est. Nam *Caron* dixere Veteres pro *Charon*. Vetus poëta, 'Quoniam Caron eas faciebat nuptias.' Ubi 'Caron' est 'Orcus.' Glossæ Græcolat. *χάρων*, Orcus. Ita 'Caronium' erit locus iste, ejus fines 'Orci caneros' appellat Appuleius. Sed elegantior, ut optime Vossius notat, fit *κατονομία*, si *Catonium* retineamus. Turnebus tamen lib. i. Adversar. c. 38. apud Laberium et Ciceronem legendum censet *catomum*; et 'catomum' censet esse 'vinculum' sive 'catenam.' Quoad lectionem assentitur Turnebo Jos. Scaliger ad Manilium, qui etiam utrobique legit *catomum*; verum aliter et longe melius rectiusque explicat 'catomum' factum esse ex Græco *κατόμιον*, proprieque sic dici 'commisuram cervicum cum humeris;' unde, cum in Veterum Martyrologiis sæpius occurrat, 'catomis cædi,' id esse vult, in cervice cædi plumbatis: quod

fieri solitum ex Prudentii hisce verbis constat: 'Tundatur, inquit, terga crebris ictibus, Plumboque cervix verberata extuberet.' Sic in vetusto Martyrologio xiv. Kal. Decembr. 'Catomo eum suspendi ac verberari,' Scaliger explicat 'Cervice seu capite deorsum suspendi, *κατόμαρα κρέμασθαι*.' Hæc quidem satis bene. Quod vero ad hæc 'catoma,' quæ cervices significant, etiam trahat hæc Laberii verba, et 'tollet nudas in Catonium' interpretatur *γυμνὰς κατόμαρα ὤμᾱς στήσεται*, sive ut Plantus dixisset, 'nudas capite sistet.' in eo lapsus est, cum et interpretatio et lectio 'catomium' Laberii loco non conveniat, ut jam pridem Viris summis Salmasio ad Hist. August. et Vossio in Etymolog. notatum. Nihil itaque hic mutandum, sed retinendum in *Catonium*, et explicandum 'ad Inferos.'

Elutriare lintea] Haud dubie pro *eluere lintea*, hoc est 'lavare,' 'sordibus purgare.' In Veteri Omomastico: *Elutrio*, *δαχέω*. Sic 'elutriare' idem erit quod 'diffundere,' hoc est, 'de vase in vas funderere.' Quæ significatio, quomodo hic apud Laberium locum habere possit, non video.

Malaxavi] Id est, 'mollivi.' *Malaxo* enim significat 'mollire,' 'subigere:' a Græco *μαλάσσω*, ejusdem significationis. hinc et *μάλαγμα* 'malagma' pro fomento, quo apostemata molliuntur, ac matura redduntur. Unde et 'commalaxare' pro 'maturefacere,' notante Nonio Marcello, dixit Varro in Flexabilis, sive *πεπλῆθι δυνάμει*. 'Nec dolere adiaphoron esse, quod philosophia commalaxarem ea patrem, neque cupiditas non imposuit frænos.'

Gurdus] Id est, stultus. Quintilianus lib. i. cap. 5. 'Et gurdos, quos pro stolidis vulgus accipit, ex Hispania duxisse originem audiui.' Hodieque ea vox adhuc Hispanis in usu. *Gordo* enim ipsis significat 'pinguem.'

pro 'stolido' autem usurpatum more Græcorum, quibus *παῖς* dicitur proprie 'pinguis,' et per translationem 'stupidus.'

§ 3 *Nata*] Vet. Ed. *Nata*, *L. cippum*. Al. *Nacca* *L. Cippum*. Unde Læv. Torentius ad Horat. lib. 1. Sat. 6. totum hunc locum legit: *Qui inscribitur Nata vel Natta, Alcippum dicit et Obbam*. Et *Natta* dicit inscribi mimum hunc, ut modo citatus *Restio*. *Natta* enim celebre Pinariorum cognomen, ut *Restio* Antiorum erat cognomen.

Cippum] *Cippus* hic haud dubie positum a Laberio pro *ποδοκκῆς*, sive *ποδοστέλης*, hoc est, instrumento quo servorum et captivorum pedes distringebantur: sic dictus a 'capiendis pedibus.' Alioquin *Cippus* Horatio, Persio, aliis, etiam denotat 'columnam cum inscriptione' erectam ad conservandam memoriam. Quo nomina et monumenta sepulchralia vocari possunt.

Obbam] Nonius Marcellus: 'Obba, poculi genus vel ligneum, vel ex sparto.' Citatque Varronem in, 'Est modus matulæ: Dolia atque apothecas triellniaræ, melicæ, calenæ, obbas et Cumanos calices.' Item in Epist. ad Marullium: 'Utrum meridie, an vesperti libentius ad obbam accedas, locus actus, adventus declaravit.' Legimus etiam in Glossis Philoxeni: 'Obva (i. obba) ἀμβίξ, ἐν ᾧ τοῖς νεκροῖς σπένδουσιν.' Usus et ea voce, quamquam in alia significatione ac Nonius et Philoxenus explicant, Persius Sat. v. 'tibi torta cannabe fulto Cœna sit in transtro, Veientanumque rubellum Exhalet vapida læsum pice sessilis obba.' Denotat enim apud Persium 'vas vinarium,' idque amplum et capacissimum.'

Camellam] *Camella* dictum vas eximie artis, in quo mundus et jocalia uxoris erant, quod quoniam nuptialia munera socii generis mittere lege prohibebantur, opertum in nuptiis

ferebant. Usus et ea voce Ovidius Fastorum lib. III. 'Dum licet apposita velut in cratere camella Lac niveum potes, purpureamque saponem.'

Capitium tunicæ pictacium] *Capitium* Nonius accipit pro capitis tegumento. Varro tamen lib. IV. de L. L. id ponit pro muliebri tegumento, quo illæ pectus vinciebant, atque ita dictum a capiendo, id est comprehendendo, non vero a capite: 'Capitium,' inquit, 'ab eo quod pectus capit, id est, ut Antiqui dicebant, induta comprehendit.' Idem lib. III. de Vit. Pop. Rom. 'Neque id ab orbita matrumfamilias instituti, quod eas pectore et lacertis essent apertis, nec capitia habebant.' Hinc Ulpianus, l. XXVII. D. de aur. et arg. leg. 'Muliebria sunt,' inquit, 'veluti stollæ, polliæ, capitia, zonæ.' *Capitium* autem 'pictacium' hic apud Laberium explico 'capitium pictum,' i. e. figuris exornatum, sive intextum, et variegatum, quemadmodum dicebatur 'toga picta.'

In Anna Perenna] Hujus nominis fabulam Laberii citat et Nonius Marcellus in 'collabella.' Vett. Edd. pro in *Anna Perenna*, hic habent *manua pro annua*. Quod quidem melius se habere dicunt, quam, ut postea editum, *Anna Perenna*. Veterem enim lectionem, etsi mendo non careat, viam tamen monstrare dicunt, quo ad veram lectionem perveniri possit. Scribant itaque, *Præterea manua pro annuas*. Adduntque Gellium hoc velle, 'Manuare' verbum noviter factum fictumque a Laberio, pro 'Annere.' Manu enim vulgo et innuimus et annuimus alio alioque schemate: atque hinc natum Laberio verbum 'manuare.' Ita ad oram Veteris Codicis manu Viri cujusdam doctissimi annotatum inveni. Quamvis non omnia probem.

Planum pro Sycophanta] Præter Ciceronem, quem Gellius voce 'plani' pro sycophanta usum agnoscit, eo-

dem modo usurpat et Horatius lib. 1. Epistol. 8. 'Fracto crure planum.' Itemque Petronius : 'Notavit me miles, sive ille planus sit, sive nocturnus grassator.' Similiter loquitur Arnobius lib. 11. 'Aliisque institoribus atque planis.' Haud itaque nimia licentia Laberius 'planum' in hac significatione dixit. Glossar. Vetus, 'planos' interpretatur 'erraticos,' 'erroneos,' 'seductores.' In Glossis etiam Philoxeni legimus 'Planum, fallacem, ἀνὰ τοῦ πλάνου.' 'Planus' itaque pro impostore, est a Græco πλάνος.

Nanum] Auctor noster infra lib. XIX. cap. 13. refert Frontoni, qui credebatur 'nanos' esse verbum sordidum et barbarum, Apollinarem respondisse : 'Et quidem hoc in consuetudine imperiti vulgi frequens, sed barbarum non est, censeturque linguae Græcae origine : *νάους* enim Græci vocaverunt brevi atque humili corpore homines paulum supra terram extantes.' Unde 'Nanis' nomen sit, docere conatur et Festus his verbis : 'Nanum, inquit, 'Græci vas aquarium dicunt humile, et concavum, quod vulgo vocant situlam barbaram, unde nani pumiliones appellentur.' Sed 'nanus' omnino est a Græco *νάος*, quod idem notat. Scholiastes Aristophanis *eis eirhēnē* : *Νάνοι γὰρ λέγονται οἱ κολοβοὶ τῶν ἀνδρῶν. οἱ δὲ κολοβοὶ τῶν ἰσχυρῶν, ὅνους λέγονται.*

Cicentio] Hisce verbis : 'Hic ille planus improbissimus, quæstu judicario pastus.'

Botulus] Festus : 'Botulus genus farcininis, propter connexionem a bolis sic appellatur.' Idem enim est quod lucanica, carnis suillæ bolis farctæ. Unde in Glossis Philoxeni 'Botulus' exponitur *φύσκος*. Utitur et hac voce Tertullianus Apologetic. cap. 9. 'Denique inter tentamenta Christianorum, botulos etiam crnore distentos admovetis.' Item adver-

sus Psychicos cap. 1. 'Exteriores et interiores botuli Psychicorum.' Huius diminutivum est 'botellus' apud Martialem lib. v. Epigr. 79. et Sidorium Apollinar. lib. VIII. Epist. 2. item apud Apicium de Re Culinaria lib. 11. c. 5. ubi et ejus apparandi modum docet.

Cocionem pervulgate dicit] Usus tamen et ea voce Plautus in Asinaria act. 1. sc. 3. 'Vetus est, Nihili Cocio est. Scis cujus? non dico amplius.' In Glossis Philoxeni : 'Cocio,' redidit *μετάβολος*. It. 'Cociatura, μεταβαλῆται. In iisdem *Cociatria* legitur, sive ut Scaliger mavult, *Cociatris*. Festus *Cociones* vocat. 'Cociones dicti videntur,' inquit, 'a cunctatione, quod in emendis vendendis que meroibus tarde perveniunt ad justipretii finem. Itaque apud Antiquos prima syllaba per *κ* litteram scribebatur.' A Veteribus itaque *Cuctio* qui postea *Coctio*, et *Cocio*. 'Cuctio,' vero sive 'Coctio' a 'cunctatione' sic dicitur, quasi *cunctio* sive *cuctio*, pro quo postea *coctio*, et elisa litera *t*, *cocio* dixere, quod Scaligero ad Festum placet. Turnebus Advers. lib. XIII. cap. 14. 'coctionem' a 'coquendo' dictum vult; eundemque 'arulatorem' vocari ab 'arula,' hoc est, 'forulo,' in quo 'coquit.' Idque confirmare tentat e Glossis Philoxeni, in quibus 'Arulator' redditur *ἐψέτης*. Sed hac de re statim dicemus. Meursius Auctor. Philolog. cap. 34. Festi originationem non probans, 'Arrulatores' et 'Cociones' dictos putat divites tenaces, quod pecuniam quam debebant, quia lente solvebant, quodammodo apud se elixarent et coquerent: mallentque arra lata tricones esse maximi, cum interim præ avaritia, ut Plantinus ille Euclio, ollas domi nummis repletas haberent. Scommia itaque in eos jactum, ita coquere pecuniam in istis suis ollis, veluti coqui cibos. Hinc etiam 'Auricoctores' vocatos vult.

Quemadmodum in iisdem Glossis: 'Auricæctor χροσφέρης.' Balsamius etiam hac in re variat, in De Usuris enim Festi veriloquium probans, 'cociones' ideo sic dictos, quod cunctarentur in pretio mercibus faciendo; atque Latinis 'Cociones,' proprie eos esse, quos Græci κατήλως et μεταβάλως dixere. Homines enim huiusmodi, qui totos dies in foro rerum venalium consistebant eementes vendentesque quas libet tenues merces, et ex iis lucrum captantes. Ubi 'cocionum' vocem ter Petronio restituit, apud quem vulgo *conciones* male, pro *cociones* legitur. In Confutatione vero Thesium De Mutuo contra Wissenbachium, 'Arilatores' etiam 'Cociones' vulgariter dictos vult a coquendo, id est, ἕψαν, ut 'cocus' et 'cocina,' quod statim melius intelligetur.

Quem Veteres Arilatores dixerunt] Cod. Tornæs. *Arillatorem*. Festus: 'Arilator, qui etiam cocio appellatur, dictus videtur a voce Græca, quæ est ἀρῆ, id est, tolle, quia sequitur merces, ex quibus quid cadens possit tollere.' Scaliger mavult *Arillator*, et putat non ab 'ara,' sed ab 'arra' ita dictum. Et Arillatorem esse, qui empturiens data arra sibi postulat credi. Quod et Menrsio placuisse vidimus, qui *Arrulatores* vocatos ab arra censet, qui etsi opulenti essent, tamen tricones essent maximi, arraque data reliquum persolvere tergiversarentur. In optimis tamen Glossis scribitur *Arillator*, et explicatur, Ἐψέρης, βαμολόχος, πραγματούχης. Item in Glossis Ildori 'Arillator, Cocio, μεταβάλης.' Unde et Balsamius contra Wissenbachium vix dubium esse putat, quin ita dictus sit a diminutivo 'aræ.' Nam 'Arulator' est ab 'arula;' et alio diminutivo, etiam 'arillator' ab 'arilla.' Hinc et optimus ille Glossarum Auctor βαμολόχον Græce reddidit. Græcos autem Grammaticos ait, βαμολόχους

exponere, de genere quodam hominum sordido, vili et abjecto, qui luelli gratia, quidvis facere ac pati sustinerent: ἐβρολεῖς τινες ἐβρόμοι, καὶ ταπεινοί, τῶν δυνάμειν ἀπορρίπτοντες ἐπὶ κέρδει. Assidebant enim aris, et carnes victimarum, quas domum referre ex ara jus erat, emebant, quas coctas postea pauperioribus venderent. Inde autem ad alios minutos luelli sectatores translatum esse, qui quasi libet tenues merces emebant, ut scruta et alia quæcunque villa mercimonia, ut illa possent carius revendere. Atque hinc etiam 'Cociones' vulgariter dictos a coquendo, id est, ἕψαν, ut 'cocus' et 'cocina,' qui veteri verbo Latino 'arillatores' dicerentur.

CAP. VIII. L. *Ælii*] Ita recte L. Carrio Antio. Lect. lib. i. cap. 8. reposuit, cum vulgo legeretur *Lælii*. Intelligitur hic autem L. Ælius Stilo, quemadmodum plene vocatur supra lib. x. cap. 21. cuius meminit et Suetonius in De Illustrib. Grammaticis, et sæpius Festus Pompeius. L. Ælius simpliciter etiam vocatur a Nostro supra lib. ii. cap. 21. lib. iii. cap. 3. lib. v. cap. 21. item lib. x. cap. 21. ubi vide notata.

In Pacis bibliotheca] In Bibliotheca Pacis Templo adjuncta. Quod templum a Vespasiano ædificatum, ut notum ex Suetonio, 'pulcherrimum operum quæ unquam,' ut Plinius loquitur lib. xxxvi. cap. 16. Qui procul dubio etiam Bibliotheca adjuncta illud exornare voluit. Meminit huius Bibliothecæ etiam Galenus lib. i. de Compos. Medicam.

Sui magis admonendi, quam aliorum docendi gratia] Insolitus loquendi modus. Melius foret, quam alios docendi gratia. Supra Noster in Præfatione: 'Ut ea non docendi magis, quam admonendi gratia scripta existiment.' Verba hæc etiam jungit Quintilianus lib. iv. cap. 1. 'Hic est admonendus Judex, illic docendus.' Item Appuleius Apolog. 'Dicam igitur quam

breuissime potero: et enim admonendus es mihi, non docendus.'

§ 2 *Ἀξίωμα definitum esse his verbis* λατὼν αὐτοτελές, &c.] Hoc est, 'Axioma est dictum per se absolutum, enuntiabile quantum ex semetipso.' Definitur hic Axioma ex sententia Stoicorum, quibus *ἄξιωμα* significat omnem enunciationem tam probabilem quam necessariam; siue rem perfectam, quæ quantum in ipsa est, enunciari potest. Ita enim Laërtius in Zenone: *Ἀξίωμα δὲ ἔστιν ὃ ἔστιν ἀληθές ἢ ψεῦδος, ἢ πρῶγμα αὐτοτελές, ἀποφαντὸν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ*. Sic ut Stoicis *ἄξιωμα* idem sit, quod *πρότασις*, et *ἀπόφανσις*. Quod etiam manifeste indicat Proclus in II. ad Euclidem, ubi de differentia inter *ὑποθέσεις*, *αἰτήματα* et *ἄξιωματα* ex sententia Aristotelis agit: *πολλὰς δὲ, inquit, καὶ τὰ ταῦτα πάντα καλοῦσιν ὑποθέσεις*. *ὅτι περ οἱ ἀπὸ τῆς ἡρώδης ἄξιωμα πάσαν ἀπόφανσιν ἀπλήν*. *ὥστε κατὰ μὲν τούτους καὶ αἱ ὑποθέσεις, ἄξιωματα*. Item Ammonius in proœmiis ad librum Aristotelis *περὶ ἔρμηνειας*: *τὸν δὲ ἀποφαντικὸν λόγον ἄξιωμα καλοῦσιν οἱ Πτωϊκοί*. Atque in hac significatione *ἄξιωμα* semper accipitur apud Ciceronem: unde et Tusculanar. Quæstion. lib. IV. illud definit ex mente Stoicorum: 'Id ergo est pronunciatum, quod aut verum, aut falsum esse dicitur.' Hic *ἄξιωμα* Cicero reddit 'pronunciatum,' ut notavit Gellius; in Lucullo 'effatum' appellat; in libro de Fato 'enunciationem.' '*Ἀξιωματος* voce ex Stoicorum mente utitur quoque Plutarchus in Quæstionibus Platonicis; Quæstion. VII. et ultima. Longe vero aliter usurpat Aristoteles, et qui eum sequuntur, Peripatetici, item Mathematici. Iis enim *ἄξιωμα* est principium certum et notum, quod a quovis homine rationis compote, primo conceptu intelligitur: qualia sunt communia illa principia disciplinarum, a Græcis vocata *κοινὰ ἔννοια*, id est, 'communes notiones.' Ut,

'Totum est majus sua parte. Si ab æqualibus æqualia demas, quæ relinquuntur, æqualia erunt:' et id genus alia. Hujusmodi vero communes animi conceptiones Stoici *προλήψεις* vocabant: quasi diceret 'præsumptiones,' quæ animum sui natura et certitudine quasi præoccupassent. Sic apud Ariannum in Dissertation. Epicteti cap. 23. *περὶ τῶν προλήψεων*, ubi eas ita describit: *προλήψεις κοινὰί τᾶσιν ἀνθρώποις εἰσὶ, καὶ πρόληψις προλήψει οὐ μάχεται*. 'Præsumptiones communes omnibus insunt hominibus; præsumptioque præsumptioni non repngnat.' Et pro exemplo subjicit, *ὅτι τὸ ἀγαθὸν συμφέρον ἔστι καὶ αἰρετόν*, 'Quod bonum est, idem conducibile esse et persequendum.' Quamquam et Simplicius ad Epicteti Enchiridion testetur, Stoicos *ἄξιωματος* voce nos esse pro 'principio evidenti,' et 'secundum communes notiones vero.' Ita enim scribit c. 58. *ἥτοι ἡμέρα ἔστιν, ἢ νύξ ἔστιν, ὡς ἄξιωμα τοῦτόστιν, ὡς ἐναργῶς καὶ κατὰ τὰς ἐννοίας ἀληθὲς παραλαμβάνεται*. *ταῦτα γὰρ ἄξιωματα ἐκδίδουν οἱ Πτωϊκοί*. Hujus rei utique singularis testis est Simplicius, itaque quanti faciendus, aliis considerandum relinquo.

A M. autem Cicerone pronuntiatum] Locus quem Gellius innuit, exstat lib. I. Tusculan. Quæstion. ubi Cicero; 'An tu,' inquit, 'Dialecticis ne imbutus quidem es? Inprimis enim hoc traditur, Omne pronunciatum (sic enim mihi ibi præsentia occurrit, ut appellarem *ἄξιωμα*: utar post alio si invenero melius, &c.)'

§ 4 *Παραπλεῖον*] Vitiose junctum.

§ 5 *In principiis quidem tetra et aspernabilis, &c.*] Quod hic Gellius de Dialectica addiscenda, idem refert infra h. l. cap. 18. Varronem de disciplinis Mathematicis dixisse. Nempe, 'Volo ptas vel utilitas talium disciplinarum in postprincipiis exsistit, cum perfectæ absolutæque sunt; in

principiis vero ipsis ineptæ et insuaves videntur.'

CAP. IX. 'Ἀδιαφορεῖν] Indifferens esse.

In lecto adverso sedet] Lectus adversus quis Antiquis esset, primus omnium Joseph. Scaliger ad Festum docuit. Matronæ nimirum Romanæ simul ac in mariti manum conveniant, lectum ante januam sibi in atrio sternebant, qui dicebatur lectus adversus. Asconius Pædianus in Miloniana: 'Deinde omni vi janna expugnata, et imagines majorum dejecerunt, et lectulum adversum uxoris Cornelie, cujus castitas pro exemplo habita est, fregerunt: itemque telas, quæ ex veteri more in atrio texebantur, diruerunt.' Unde et Propertius: 'Seu tamen adversum mutarit janna lectum, Sederit aut nostro cauta noverca toro.' Hoc est, si alia uxor superinducatur, quæ adversum lectum nostrum mutet, id est sibi, non mihi sternat. Unaquæque enim matrona domi sibi lectum adversum in atrio sternebat. Quo in lecto fœtæ cubabant dicis causa. Quod etiam his versibus ex Scaligeri sententia Laberius indicare vult; utpote quorum sensus sit, Uxor tna fœta de more in adverso lecto sedet, adstantibus improbissimis servulis, neque inspicaris de stupro. Quare et ultimum versum legit: *Servis sex tantis, vernulis nefariis.* Et τὸ 'utitur.' refert ad sequentia. 'Utitur M. Varro.' Quemadmodum et quidam libri legunt. Scriverius vero in suo Codice legendum notaverat: *Servus sex ante vernulus nefarius Fulutor.* Alii etiam legunt: *Servus exhaustis nervis nefarius utitur.* Vernum cum vetustissimi libri constanter habeant, ut edidimus, puto Laberium per *servum sextantis*, intelligere 'servum duorum assium,' hoc est, servum nequissimum et hominem nihili. Quasi dicat, servus improbus nequissimusque in præsentia uxoris tuæ verbis nefariis, hoc

est, obsecratis et castis auribus indignis utitur, tuque istud nihil moraris..

§ 2 Quod si non horum omnium] L. Carrio Antiq. Lect. lib. II. cap. 18. ex Buslidiano Codice legit: *Quod si non omnino similia essent principia, et postprincipia: susque deq̄s esset.* In vulgatis deerat τὸ *ac postprincipia.* Quomodo tamen legendum, indicant et Varronis ista infra h. l. cap. 18. ubi *principia* et *postprincipia* similiter conjungit.

Ἀγύλαροι montes] Veram hanc hujus loci scripturam primus eruit Theodorus Canterus Var. Lect. lib. II. c. 8. cum in Mss. legeretur ἀγίλαροι, quæ vox nihili, unius literæ mutatione in veram lectionem ἀγύλαροι restituitur. Quod ex Homero plusquam satis probatur, quippe apud quem sæpius legitur: 'Ἢ τε καὶ ἀγύλαρος πέτρης, cum loquitur de scopulo aliquo prærupto, et rupe adeo alta, ut præ altitudine a capris relinquantur. Describens itaque Lucilius lib. III. Satyrarum iter suum, quod Romæ fecit Capuam, et inde ad fretum usque Siciliense, ut notat Porphyrio in Horat. lib. I. Sat. 5. his versibus indicare vult totum iter ad Setinorum, qui populi sunt in Campania, usque fines viatoribus tam fuisse commodum, ut etiam ludendo, connugando, et festivis jociis indulgendo fuerit peractum. Ubi vero ad Setinorum agros perventum est, ibi fuisse opus durum, ibi laborem. Nam exinde viam fuisse instar altissimorum montium, ita ut omnes Ætnæ et asperi Athones viderentur. In vulgatis Gellii libris pessime antea exstabat: ἐπὶ τὸ λοιπὸν 'ut aiunt montes Ætnæ omnes atque asperi Athones.'

CAP. X. Feroque Ornatur ferro] Ut hic 'ferum ferrum,' sic Lucretius lib. II. dixit 'fera ferri corpora.' Et eodem libro paulo ante 'fera tela.'

§ 2 ASSIDUO. VINDEX. ASSIDUUS. ESTO] Fit et hujus legis mentio a Cicerone in Topicis. Item a Varrone

lib. 1. De Vita Pop. Roman. cujus verba apud Nonium in 'Proletarii,' valgo intricatiora, hoc modo legenda censeo: 'Quibus erat pecuniae satis, assiduos, contrarios, proletarios. Assiduus neminem vindicem nisi assiduus esse voluerunt.' Tangit eam quoque Fabius lib. v. cap. 10.

VINDEX] Optime omnium Festus: 'Vindex,' inquit, 'ab eo quod vindicat, quominus is qui pressus est, ab aliquo teneatur.' Hinc in Glossis Philoxeni, 'Vindex,' *Ἐνδικος*. Vindex itaque speciatim appellatus, qui cum cuiuspiam esset injecta manus, ut ad Praetorem iudicemve duceretur, eum liberabat. Male illi, qui 'Vindicem' cum 'Vade' confundunt. Vindex enim reum ab in jus eundi necessitate liberabat. 'Vas' autem, ut statim latius dicemus, ad iudicium vocatum, seu reum certo die affuturum promittebat.

PROLETARIO. QUOI. QUIS. VOLET. VINDEX. ESTO] Sic Mss. Alii leg. *Proletario civi quisvis vindex esto*. sive *civi cuiusvis*, ut Turnebus, quod eodem reddit. Illud *civi* tamen constanter Mss. rejiciunt. *Quoiquis* autem antiquae pro *quisquis* sive *quisvis*, ut etiam *cuiusvis* pro *quique*, sive *quiscumque*. Sententia itaque legis est, Homini assiduo, sive locupleti, solum assiduus sive locupletem fieri posse vindicem; at proletario ac nullius classis homini quisquis velit, hoc est, non assiduus tantum, utpote meliorem, sed etiam proletarium tanquam parem. Secus tamen Viro maximo in De Fœnere Trapezitico, videtur, qui non putat verisimile acceptum proletarium proletarii vindicem. Ideoque verba Legis rescribit: *Proletario civi, qui solvet, vindex esto*. Quasi qui proletario vindex esse voluerit, statimolvere debuerit, ut eum vindicaret in jure. Hanc Salmasii sententiam Jurisconsultorum sul temporis Doctissimus J. Gothofredus in Not. ad Leg. XII. Tabul. non ad-

mittit; sed putat ex legis mente quemlibet pro proletario admissum, quod proletarius assiduus invenire facile non posset. Denique ad mentem revocandum, multa in Leg. XII. Tabul. in plebis gratiam sancita fuisse.

§ 3 *Sanates*] Lex in XII. Tabulis erat FORCTI. SANATI. QUE. IDEM. IUS. ESTO. Qui autem sic dicti fuerint, declarat Festus in Epitoma: 'Sanates dicti sunt, qui supra infraque Romanam habitaverunt, quod nomen his fuit, quia cum defecissent a Romanis, brevi post redierunt in amicitiam quasi sanata mente. Itaque in duodecim tantum est, ut idem juris esset Sanatibus quod Forcibus, id est, bonis, et qui nunquam defecerant a Romanis.' Sic quidem Festus in Epitoma, sive potius Paulus ex eo. Ipse vero Festus sequentia ex Scaligeri mente in hanc prope modum sententiam adjecerat: 'Sulpicius autem Sanates et Opilius aiunt dici inferioris loci gentes, ut Tiburtes et alios, qui cum populo Tiburtino habitarent in agro Tiburti, id est, omnes peregrinos inferiorisque loci. Itaque scriptum esse in XII. *Nezō solutoque Forcti Sanatique idem jus esto*, id est, bono Romano, idem et peregrino qui et inferiori loco est. Sunt qui intelligunt colonias, quæ sunt deductæ in Priscos Latinos a Tarquinio Prisco, quas Inegerit secundum mare infra Romanam in civitates Latinorum eosque Sanatis, propterea quod præter opinionem eos pacavisset sanavissetque, et cum eis pacisci potuisset, nominavit, ut auctores sunt Cincius lib. II. de Officio Jurisconsulti, M. Valerius Messala in XII. explanatione. Idem tamen in eo libro, quem de dictis involute inscribit, Forctis et Sanatis ait duas gentis finitimas mari, de quibus legem hanc inscriptam esse videri. Uti duæ maritimæ gentis eodem cum P. R. haberentur jure. Neque alios quam Forctes et Sanates legem hanc significare

existimat hoc intellectu. Multi sunt, quibus id quod pluribus placuit, displiceat: et aliter in XII. *Sanati, Forcti* interpretentur: hoc est sanati, insani.'

Vades] Varro lib. v. de L. L. 'Vas appellatus, qui pro alieno vadimonium promittebat. Consuetudo erat, cum reus parum esset idoneus in certis rebus, ut pro se alterum daret.' Paulus ex Festo 'Vadem' interpretatur 'sponsorem datum in re capitali.' Quam differentiam etiam Ausonius inter 'vadem' et 'prædem' ponit: 'Quis subit in pœnam capitali iudicio? Vas. Quid si lis fuerit nummaria, quis dabitur? Præs.' In capitali iudicio 'Vas' quasi sponsor mortis habitus. Quam enim pœna manebat reum, si non sisteretur, sponsor sistendi se eodem supplicio obnoxium reddebat. Hujusmodi 'Vas sistendi' et 'Vas mortis' Ciceroni dicitur, quemadmodum et Græcis *ἐγγυητής δαδίου* appellatur. Non solum autem in re capitali, sed etiam in iudiciis privatis hi Vades dari soliti, qui sponsores erant, vel fidejussores sistendi aliquem in iudicio. Magnus Salmasius in De Modo Usur. cap. 16. contendit, 'Vadem' proprie esse, qui citatus in iudicium, ire debet, *δ βὰς*. Esse enim reum principalem, qui sese ad diem dictam sistere iudicio tenetur, et ire, vel vadere, quo est vocatus. Quem vero sponsorem pro se dat, ut, nisi eat ipse, pœnam, qui pro eo fidejussit, vicem ejus subeat, eum etiam 'Vadem' appellatum, quasi qui pro vade promiserit, eum iturum in iudicium. Sic ergo cum 'vas' *δ βὰς*, vere esset ille, qui vocatus in ius vadere deberet, illum, qui exhibiturum se eum iudicio cavebat, quasi vadendi, et in ius eundi pro alio sponsor, 'vadis' quoque nomen nactum esse, quia pro vade caveret. Hinc 'vadimonium promittere' hic sponsor dicebatur, hoc est, 'iutionem in ius pro alio.' Atque hoc

etiam verbum 'vadari' ostendit, quod non solum spondere est, et vadem se pro alio constituere, sed etiam in ius vocare et denunciare alicui, ut in ius eat, diem illi dicere, ut sit 'vas,' hoc est, in ius ambulet. Hinc in Glossis Philoxeni, 'Vadatur' redditur, *ματρυῶται*, et *μετὰ παρρηγέλλας οὐρδωσεται*. Quibus utraque significatio attingitur. Nam *μετὰ παρρηγέλλας οὐρδωσεται* est constituere alicui diem cum denunciatione, quæ in ius ire debeat. Sic Plautus in Aulularia, 'Ut sibi liceret milvum vadarier;' id est, in ius vocare, diem milvo dicere. Inde et 'vadimonium' duas quoque res significat, ipsam *ἐμψόρευ* 'exhibitionem,' sive 'in ius iutionem,' et *ἐμψόρεως ἐγγυή* 'exhibitionis sponsonem.' Sic 'vadimonium facere' dicitur is, qui sese sistit iudicio et exhibet, non qui sponsonem facit. 'Vadimonium' vero 'præstare' dicitur is, qui pro alio sponsonem in iudicio sistendi facit. Vadimonium quippe præstare est, quod Græci dicunt *ἐγγυήν δοῦναι*, *ἑκαδοῦντα δοῦναι*. Ita Cornelius Nepos in Vita Attici de Fulvia Antonii: 'Nanquam illa vadimonium præstitit.' At in illa loquutione 'Vadimonium facere,' nemo potest vadimoniam pro sponsonem et *ἐγγυή* interpretari. Omnium optime hoc discrimen ostendit Seneca in libro De Brevit. Vitæ his verbis: 'Quantum vadimonia sua atque aliena occupent.' Ubi 'sua vadimonia' sunt *ἡ ἰδία ἐμψόρευ*, quibus suo nomine in ius quis ire citatus debet. At 'aliena' *ἡ ἐμψόρεως ἐγγυή*, quibus alium promittit aliquis se exhibiturum. Plura in hanc sententiam vide sis apud Salmasium loco indicato.

Subvades] Subvades, ut optime Salmasius De Mod. Usur. dicto cap. 16. observat, sunt vadum vades, hoc est, qui spondent pro ipsis vadiibus. Ut 'anbprædes' erant qui pro ipsis prædiis fidejubebant. Hi 'sequentes,' vel 'secundi fidejussores,' ut hi pro

quibus intercedebant, 'primi' et 'principales.' Ita in l. XXVIII. D. de fidejussor. 'Præterea si queratur an solvendo sit principalis fidejussor, etiam vires sequentis fidejussoris ei adrogandæ sunt.' Ille 'vas' vel 'præs' hic sequens vel secundus fidejussor, antiquo sermone 'anvas' et 'subpræs.' Si vadimonium promitteret fidejussor, qui pro eo iterum fidejussor existeret, 'subvadis' nomina appellabatur olim. An vero 'subvadum' nomen tam antiqua res fuerit, ut quidem ineptus ille tergi-versator hic apud Auctorem nostrum persuadere vult, qui illud cum omni antiquitate duodecim tabularum evanuisse dicit, merite dubitat Salmasius. Nam cum 'vadum' appellatio ab optimis quibusque auctoribus usurpata legatur, qui ætatem illam non multum antecessere, ut Augusti ævo et adhuc inferiori, quo 'vades' noti erant pre sponsoribus in judicio sistendi, quid obstat, quo minus 'subvades' nominari tum poterint, qui vadibus existebant vades? Sic 'Subæro' Tertulliano, quasi secundus Noro de crudelitate, ut 'Submarinus' Ciceroni, secundus Marins, præ similitudine morum. Ergo et 'subvades' secundi vades. Gellii tamen temporibus 'subvadum,' ut et 'vadum' vox ab usu recessisse et in sero minus frequentata videtur, cum generali potius nomine 'sponsores' vel 'fidejussores' appellarentur.

Et viginti quinque asses] Intelligit pœnam injuriæ levioris, ex Leg. XII. Tabularum, in quibus scriptum erat, *8a. INJURIAM. FAXIT. ALTERI. VIGINTI. QUINQUE. ASIS. Pœnæ sunt.* ut testatur Auctor noster infra lib. XX. cap. 1. ubi et narrat Favorinum Philosophum adversus Sext. Cæciliū Jurisconsultum, hanc pœnam ut minus levem exagitasse hinc verbis: 'Quis erit tam inops, quem ab injuriis faciendis lubricine viginti quinque asses deterreant? Itaque cum

eam legem Q. Labeo quoque vester in libris quos ad XII. tabulas conscripsit, non probaret, Quidam,' inquit, 'L. Veratius fuit, egregie homo improbus atque immeni vecordia, is pro delectamento habebat, os hominis liberi manus suæ palma verberare: eum servus sequebatur crumenam plenam assium portitans: et, quemcumque depalmaverat, numerari statim secundum duodecim tabulas viginti et quinque asses jubebat. Propterea, inquit, Prætores postea hanc pœnam abolescere et relinqui censuerunt; injuriisque æstimandis Recuperatores se daturos edixerunt.' Cui Cæciliū etiam respondisse refert: 'Decemviros non omnino omnes injurias isto paucio ære XXV. assium diluissse: tametsi et hæc ipsa paucitas assium grave pondus æris fuerit, quod librariis assibus in ea tempestate populus uteretur. Atrociore vero injurias impensiori damno vindicatas, quibusdam etiam talionis pœna opposita.'

Et taliones] Talionis Lex hujusmodi in XII. Tabulis erat: *8i. MEMBRUM. RUPIT. NI. CUM. EO. FACIT. TALIO. RETO.* Hanc quoque legem infra lib. XXII. cap. 1. Favorinus reprehendit, ob ulciscendi acerbiteratem, et exsequutionis difficultatem; cui etiam Cæcilius suo more respondet, Decemvirosque in talionis pœna in atrocioribus injuriis statuenda defendit. Priscianus lib. VI. ex Catonis lib. IV. Originum locum profert, ad hujus legis interpretationem singularem: 'Si quis membrum rupit, aut os fregit, talione proximus cognatus ulciatur.' Imper. in Cod. Theodosian. lib. IX. tit. 3. de exhib. vel transmitt. reis lib. III. appellatur 'pœna reciproci.' Theophilus Instit. De injur. vocat *ταυταδίκων*. Talionis pœnam legibus Mosaicis etiam obtinuisse, 'ut dens pro dente, oculus pro oculo,' &c. notum est. Aristoteles lib. V. Ethicor. scribit Rhadamanto etiam

placuisse, ut quod quis alteri fecisset, ipse pateretur: quod tamen Aristoteli non adeo probatur. Hujus XII. Tabul. legis meminit etiam Justinianus in Instit. De injur. § pœna.

Furtorumque questio cum lance et hieio] De Furto per lancem et licium quesito, vide notata supra XI. 18.

Omnisque illa duodecim tabularum antiquitas, nisi in legis actionibus centumviralium causarum lege Æbutia lata] Ex hiace verbis Antonius Augustinus lib. de Legibus, Centumvitalia judicia lege Æbutia constituta esse existimat, quod etsi verba ipsa non exprimant, putat tamen utrumque et de centumvirali judicio, et de Legis actionibus XII. Tabul. nisi earum causarum, quæ apud Centumviros essent agendæ, abrogandis fuisse cautum. Paulus vero Manutius in De Legib. Roman. simpliciter lege Æbutia XII. Tabulas correctas fuisse putat. Cui accedit Hotomannus lib. de Legib. qui Æbutium Tribunal plebis de tollendis legum actionibus XII. Tabularum legem rogasse scribit. Ant. autem Augustino subscribit Sibr. Siccama lib. I. cap. 8. De Centumvir. judicio. Neque id factum absque ratione verisimili. Cum enim ejus temporis historia, quo consentaneum est Centumviros esse institutos, apud Livium temporum injuria deperdita sit, aliique ejus rei speciatim non meminerint, constet vero Æbutiorum familiam eo tempore et postea diu varios magistratus gessisse, putat ille Æbutium Tribunal pleb. legem de Centumviris populum rogasse, idque factum ipsius judicio Anno U. C. DXIII. Q. Lutatio Cercone A. Manlio Coss. aut paulo post. Centumviri enim ex triginta quinque tribubus electi sunt, ut ex Festo constat. Tribunal vero numerus demum anno U. C. DXIII. ad XXXV. pervenit, ut docet Florus Epitom. XIX. Igitur non ante, sed

vel eo ipso anno, vel paulo post; Centumvirale judicium constitutum. Stephanus quoque Pighius in Annalibus, Centumvirale judicium lege Æbutia existimat institutum esse, sed refert ad annum U. C. DXX. Q. Fabio Maximo, M. Pomponio Coss. Ex Gellii enim verbis videtur sibi colligere Æbutiam legem latam esse, cum centumvirale judicium institueretur: et eadem XII. Tabularum leges de jure privato imprimis fuisse correctas et reformatas, actionibus quibusdam certis et solemnibus, ut Pomponius D. de Orig. Juris tradit, compositis ad illius sæculi statum, et ad novi judicii exercitium accommodatis, quibus inter se homines disceptarent, ne populus ut vellet ex legum tabulis XII. actiones duntius varie institueret. Nam cum anno præcedenti, quo tribus ad numerum XXXV. suppletas diximus, novus Prætor qui inter ciues et peregrinos jus diceret, priori urbano Romæ adjectus esset, accessit non diu post insuper centumvirale judicium, ne in civitate potenti et in dies augescente justitia deceset. Quod et Pomponius D. de Orig. jur. non dissimulat, qui post duos Prætores urbanum et peregrinum, centumviros litibus judicandis constitutos fuisse tradit. Quemadmodum igitur eodem quasi tempore, sic eadem quoque de causa, Prætorem alterum peregrinum, et centumviros Romæ creatos ex jam dictis liquet; ille quidem, ut collegam urbanum Prætorem judiciorum onere sublevaret; hi autem, ut sublevarent utrumque, crescente simul cum ipsa Republica atque Imperio in tanta civitate, litium et causarum multitudine, privatis civibus apud externas nationes et longinquis in regionibus negotiari incipientibus.

§ 4 *Neque amplius, quam mille quingentum aris in censum deferbant*] Falsum est, ut optime notavit Salsmannus De Fœn. Trapezit. quod hic Jul.

Paulus, ait tantulam summam, ut est mille quingentum æris, quæ efficiant in auro illius ævi, tres aureos cum tribus aurei quartis, in censum delatam fuisse. Nemo enim, qui minus quam quinquaginta aureos in bonis haberet, aliquid in censum deferre solebat, quia nec in illa classe erat. Minimus quippe census ultimæ et quintæ classis fuit eorum, qui duodecim millibus æris et quingentis censebantur. Infra hunc censum positi omnes extra classes fuere, et capite, non ære, censebantur. Et quamvis inter hos etiam quidam gradus fuerint, ut inter divites, ita ut alii aliis aliquanto plus in substantia habuerint, omnes tamen 'Proletarios' et 'Capitecensos' eodem dictos esse vult Salmasius, non, ut Paulus hic, hoc discrimine separatos 'Proletarios' et 'Capitecensos,' quasi hi pauperiores essent, illi minus. Unde et ridiculum esse ait, quod statim hic subiicitur: 'Qui mille, atque perquam parvo ære censebantur, capitecensi vocabantur. Extremus autem census capitecensorum, æris fuit trecenti septuaginta quinque.' Si enim capitecensi dicebantur, nullo ære census constat. Et quid miserius istis hominibus, in quorum substantia tota nihil amplius esset, quam trecenti et septuaginta quinque asses, id est, triginta septem drachmæ cum dimidia, sive aureus unus cum vix dimidio?

[*Proletarii*] Nonius: 'Proletarii cives dicebantur, qui in plebe tenuissima erant, et non amplius quam mille et quingentos æris in censum deferrebant.' Quæ ex Auctore nostro more suo descripsit, et eundem errorem erravit, cum Proletarios dixit mille quingentos æris in censum detulisse. Alio loco meliorem Auctorem Nonius secutus scribit: 'Proletarii dicti sunt plebei, qui nihil Reipubl. exhibeant, sed tantum prolem sufficient.' Proletarios autem et capitecensos

pro eodem hominum genere, ex infima scilicet plebe, ut modo juxta Salmasii sententiam notavimus, Romæ habitos, constat etiam ex Festo; quamvis verba ejus a Paulo truncata sint, ubi inquit: 'Proletarium censum dictum, quod ex his civitas constet, quasi prolis progenie.' Sic enim lego. Ex infima itaque plebe 'Capitecensi' dicti, qui nihil præter caput suum in censum deferrebant. Iidem cum prolem Reip. progignerent, 'Proletarii' inde dicebantur; et non amplius a capitis censione, sed prosperiore vocabulo a munere, officioque prolis edendæ appellabantur.

[§ 5 *Res, pecuniaque familiaris*] Legendum forte, *Res, pecunia, atque familia*. Ut statim de capitecensis, 'quia familia pecuniaque his aut tenuis.' Pecunia enim familiaque junctim posita pro tota hominum substantia sæpius apud Auctores occurrat, et non semel etiam apud nostrum.

Neque proletarii, neque capitecensi milites] His similes fuere qui apud Atticos *θητες* dicebantur. Ab omnibus enim reipublicæ oneribus et tributionibus erant immunes, et a militia etiam vacationem habebant. Sic Harpocration: *Θῆτες οἱ ἀποράτατοι ἐλέγοντο. οὗτοι δὲ οὐδεμίαν παρέχον ἀρχῆς, ὥς καὶ Ἀριστοτέλης δηλοῖ ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ. ὅτι δὲ οὐκ ἐστρατεύοντο εἴρηκε καὶ Ἀριστοφάνης*. Similia tradunt Plutarchus in Solone, et Vetus Scholiastes Aristophanis *ἐν ἐκταῖσι* pag. 326. Edit. Colon. Allobrog. anni 1607.

Armaque its sumptu publico præbentur] Hoc est quod Ennius scribit: 'Proletarius publicitus sentisque ferroque Ornatur ferro.' Additque 'muros, urbemque forumque Excubis curant.' Quibus notat Proletarios milites etiam scriptos, muros duntaxat custodiisse et urbem. Neque enim, in aciem id genus hominum educabant, aut cæteris legionibus immisce-

bant, sed in urbe retinebant sub oculis et cura seniorum: Post Marium tamen et Capitecensi vulgo in militiam scripti, cæterisque militibus permixti.

§ 6 *Assiduus in XII. tab. pro locuplete, &c.*] Festus *Assiduus* per *d* scribit: '*Assiduus* dicitur,' inquit, 'qui in ea re quam frequenter agit, quasi consedisse videatur: alii *assiduum* locupletem, quasi multorum *assina* dictum putarunt; alii eum qui sumptu proprio militabat, ab *asse* dando vocatum existimantur.' Quem scribendi modum *Sospater Charisius* reprehendit lib. i. '*Assiduus* quidam per *d* scribant, quasi sit a sedendo figuratum, sed errant. Nam cum a *Servio Tullio* *populus* in quinque classes esset divinus, ut tributum, prout quisque possideret, inferret; ditiores, qui *asses* dabant, *Assidui* dicti sunt; et quoniam soli in negotiis publicis frequentes aderant, eos qui frequentes assunt, *Assiduos*, ab *assibus* dixerunt.' Sane rectius *assiduus* cum pro locuplete ponitur, sic dictus ab *assibus* dandis, quia '*asses* duit,' hoc est, '*det*.'

De C. Mario Console et de capitecensis] *De eadem re* *Plutarchus* in *Mario*: '*Ἀναγορευθεὶς δὲ λαμπρὸς, εὐθὺς διαπρατλόμενος παρὰ τὸν νόμον καὶ τὴν συνθήκην, πολλὴν τὸν ἔμπορον καὶ δοῦλον καταγράφων, τῶν πρῶτον ἡγεμόνων οὐ προσδεχόμενον τοὺς τοιοῦτους, ἀλλ' ὥσπερ ἄλλο τι τῶν καλῶν, τὰ ἅπλα μετὰ τιμῆς τοῖς ἀξίοις νερόντων. ἐνέχυρον τὴν οὐσίαν ἐκαστοῦ τίθεσσι δεσποῦντος.* Id est, '*Consul declaratus splendide, statim delectum habuit præter legem et morem, plurimos e pauperibus et ærvilli genere conscribens: cum autem dñces hos tales non susciperent, sed arma quoque, ut aliud aliquid honestorum, non nisi honestis dignisque darent, cum quisque velut pignus rem familiaremque opponere videretur.*'

CAP. XI. *Marsis hominibus*] *Plinius* lib. viii. cap. 2. ubi de *Psyllis*

rum vi contra serpentum ictus dixerat, subiungit: '*Simile et in Italia Marsorum genus durat, quos a Ciscos filio ortos servant, et ideo inesse in vim naturalem eam.*' Et lib. xxviii. cap. 3. '*Quorundam hominum tota corpora prosunt, ut ex his familiis, quæ sunt terrori serpentibus, tacta ipso levant percussos, suctive humido.* Quorum e genere sunt *Psylli*, *Marsique*, et qui *Ophiogenes* vocantur in insula *Paro*.' *Glossæ Philoxeni*: '*Μάρσας: Ὀφιοδόχους, Ὀφιοδόχους.*' *Aliæ Glossæ* *Cyrillo* ascriptæ: '*Ὀφιοδόχους, Μάρσιο.*' leg. *Marsus*. Hinc *J. Firmicus* lib. i. *Astronom.* cap. 6. '*Marsi* erunt, qui pestiferos angues, sopitis et acenbatis aculeis opprimant.' Adde ejusdem libri cap. 16. et 25. Item lib. iv. cap. 7. *Res* satis vulgata, nec opus, ut diutius in hæreamus.

Incentionibus] *Incantationibus*. Nam *Marsos* etiam cantaminibus usos tradit *Lucilius Satyr.* lib. xx. '*Jam dirampetur medius, jam ut Marsus colubros Dirampit cantu, venas cum extenderit omnes.*' Inde etiam ex *Pomponii Pistoribus*. '*Mirum ni hæc Marsa est, in colubros callet cantuculam.*' Idem de *Marsis* tradunt *Virgilius* lib. vii. *Æneid.* et *Silius Ital.* lib. vii.

Qui Psylli vocantur] De *Psyllis* vide quæ supra notata sunt ix. 12.

In quarto denique Herodoti libro] *Herodoti* verba hæc sunt: *Νασαμῶσι δὲ προσόμενοι εἰσι Φέλλοι· οὗτοι ἐξαπολάσσι τρέψα τοῦδε· ὁ νότος σφι πῶς ἔσται· τὰ ἔντροα τῶν ὑδάτων ἐξήλθον, ἡ δὲ χέρη σφι πῶσα ἐντὸς τοῦσα τῆς Σέρτιος, ἢ ἄνδρος, οἱ δὲ βουλευόμενοι κοινῇ λόγῳ, ἐσπαρατεύοντο ἐπὶ τῷ νότῳ (λόγῳ δὲ ταῦτα τὰ λόγους λέβους) καὶ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν τῇ ψέμῳ, πνέουσα δὲ νότος κατέχυσε σφας. ἐσπαρατεύοντες δὲ ταυτέων, ἔχουσι τὴν χέρη οἱ Νασαμῶνες.* Id est, '*Nasamonibus conñmes sunt Psylli, qui hunc in modum intereiderunt: Auster eis omnia no-*

ceptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio, quæ intra Syrtim est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere adversus austrum, (quæ Libyes memorant refero) hos, cum ad arenas venissent, auster spirans illic obruit. Psyllis extinctis, eorum terram Nasamones obtinent.'

§ 2 *Ad unum omnis interisse*] Sic Noster supra lib. III. cap. 7. 'Quadringenti omnes ad unum perfossi gladiis, aut missilibus operti, cadunt.' Sic enim ibi lego, non ut vulgo editum, *omnes tam una perfossi, &c.* Eodem modo Ammianus Marcellinus lib. XXXI. 'Trucidassetque omnes ad unum, ni,' &c. Idem lib. XIV. 'Perliscent ad unum, ni,' &c. Item Sextus Aurel. Victor de Viris Illustrib. 'Ad unum occisione perierant.' Appuleius Metamorphos. lib. IV. 'Statimque custodes, qui prope sopiti quiescebant, mox ad unum omnes etiam janitorem ipsum gladio conficit.'

CAP. XII. 'Ἀπὸ τοῦ ἔρρου] 'A va-gando, sive 'ægre eundo.' Verbum ἔρρου, usurpatur, imprimis, cum quis in malam rem ire jubetur. Ut Homerus in versu sequenti.

'Ἐρρ' ἐκ ῥήσου, &c.] Id est, 'Abeas ocinus ex insula peissime viventium.' Exst. 'Ὀδυσσ. κ'. vs. 72.

Alucinari factum scripsit ex eo quod dicitur Græce ἀλύνει] Glossæ Philoxeni: 'Alucinatur, ἀλύνει.' Nonius scribit eam aspiratione *halucinare*, et interpretatur 'aberrare, et non consistere atque dissolvi, et obstupescere atque tardari;' atque ita hoc verbo Veteres usos ait, subjicitque exemplum, quod proculdubio ab Auctore nostro, tacito ejus nomine, ut solet, hausit: 'Et assiduo oscitantem vidit, atque illius quidem delicatissimas mentis et corporis hallucinationes.' Vestigium horum verborum exstat in lemma cap. 8. lib. VIII. *Alucinari* tamen scribunt omnes libri Veteres,

ut testatur Salmasius in Plinianis Exercitation. quod etiam non, ut Clo-tius Verus hic apud Gellium, factum putat ab ἀλύνει, verum ex ἀλύνει. Psel-lus de antiquis Medicinæ vocabulis: 'Ἀλύνει, ἡ μετ' ἐκλύσεως ἀπορία. Ero-tianus in Lexico: 'Ἀλύνει, ἀπορία μετὰ χάσμεως. Unde et Hesychius ἀλύνει per χάσμεω exponit. Quia scilicet frequentes oscitationes oboriuntur eis, qui simili tenentur languore et anxietate animi. Sic Gellius supra l. VII. c. 17. 'At ille oscitans et alucinanti similis.' Et lib. IV. cap. 20. De Oscitatione, eam esse dicit, 'indici-um vagi animi et alucinantia.' A-liter Fulgentius de prisco Ser-mone: 'Alucinari, dicitur vana somnare: tractum ab allucitis, quos nos κάρω-τες dicimus, sicut Petronius Arbit-er asserit: Nam centum verna-les me allucitæ molestabant.' Octavius Pan-tagathus, ut in Orthographia scribit Al-dus, id olim deducebat a præverbio α et luce, ut proprie sit 'a luce aber-rare.' Quemadmodum Veteres 'obluc-inare' dixerint, pro 'errare.' Festus: 'Oblucinasse dicebant Antiqui, mente errasse, quasi in luce Deorum alicui occurrisset.' Quamquam vide-mus Festum aliam hujus vocis origi-nem adducere. Magnus Vossius in Etymologico adsentitur iis, qui 'alu-cinari' a 'luce' derivant. Nec ta-men arbitratur, tam esse 'a luce aberro,' quam ad lucem offendo. Eo-que scribendum putat *allucinari*, qua-si 'adlucinari.' Ut de iis dicatur, qui luce oculos præstringente, minna vident. Quemadmodum illis usu ve-nire solet, qui contra claram Solis lucem direxere pertinacius oculos, vel e locis tenebrosis in apicam devenerint.

Unde elucum quoque esse dictum pu-tat] Varie de hac voce Festus: 'Elu-cus significat languidum ac semisom-nium, vel ut alii volunt, alucinatorem, et nugarum amatorem. Sive halo-nem, id est, hesterno vino languen-

tem, quem *ἔωλον* vocant Græci. Allo loco: 'Helncus, ab hiatu et oscitatione dictus.' Salmasio in Plinianis placet 'Elucus' esse ex Græco *ἔλυνος*. Tardumque et hebetem significare proprie, vel tarditatem et stuporem. *Ἠλυγὰ ὄρη* apud veterem Poëtam, τὰ ἐν θρόνῳ κατεχόμενα. Hinc *Ἠλυγὸς*, homo Elucns, ὁ ἐπισκιασμένος, tarditate et stupore obsessus. Sed 'Elncum' etiam pro ipso affectu sumitur, quem Gellius definit 'tarditatem animi et stuporem, qui alucinantibus plerumque usu venit.' Et sane 'Elucum' proprie videtur stupor esse animi ex hesterno vino, sive crapula procedens. Quo stupore affectum Græci *ἔωλον* appellant. Atque ita usus Tertullianus lib. de Corona militis: 'Liberum, eundem apud Ægyptios Osirin, Harpocratiōem industria hederatum argumentatur, quod hederæ natura sit, cerebrum ab eluco defensare.' Quasi dicat, hederam conducere, ne quis ex hesterno vino capitis dolorem sentiat. *Ἐωλοκρασία* Græcis dicitur, quia causa ejus τὸ *ἔωλον κῶμα*; ubi *ἔωλον* est *χθесωνόν*, hesternum, pridianum. Hesychius: *Ἐωλοκρασία, χθесωνή μέθη*. Hac significatione etiam Apuleius in Apolog. 'Crassus ipse ubi gentium est? an Alexandriam tædio domus remeavit? an parietes suos detergit? an quod verius est, ex crapula eluco attentatur?' *Ἐόσκανον*] Invidium.

Ἐασκαίνειν] Invidere. *Ἐασκαίνω* vero dicitur, quasi *φάσει καίνω*, hoc est 'oculis' vel 'adspectu occido,' ut scribit Auctor Etymologici Magni, item Theocriti Scholiastes. Oculis autem fascinandi vim inesse Veteres credidisse, constat ex Virgilio Eclog. III. 'His certe neque amor causa est, vix oculis hærent. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.' Item ex illis Plinii lib. VII. cap. 2. 'In eadem Africa familias quasdam effascinantium Isigonus et Nympho-

dorus tradunt, quarum laudatione intereant probata, arescant arbores, emoriantur infantes. Esse ejusdem generis in Triballis et Hlyriis adjicit Isigonus, qui visa quoque effascinent, interimantque, quos diutine intneantur, iratis præcipue oculis.'

§ 2 *Ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, &c.*] Id est, 'Ab apparendo ad id, quod melius ac benignius est.'

Hypsicratem] Citatur hic etiam a Varrone lib. IV. de L. L. item a Festo in voce 'aurum,' ubi male vulgo *Hippocrates* editum: legendum enim, ut monuit J. Scaliger, *Hypsicrates*, qui de Romanis vocibus scripsit, quæ a veteri lingua Græca derivantur. Alius ab hoc videtur Hypsicrates Amisenus Historicus, cujus mentio apud Lucianum in Macrobiis.

§ 3 *Fenus autem dictum a fetu*] Varro subscribit Festus: 'Fenus,' inquit, 'appellatur naturalis terræ fetus; ob quam causam et nummorum fetus, fenus est vocatum, et de ea re leges fenebres. Fenus et feneratores, et lex de credita pecunia, Fenebris, a fetu dicta; quod crediti nummi alios pariant, ut apud Græcos eadem res *τόκος* dicitur. Fenum quoque prætorum ab hac causa est appellatum, quando id ipsam manens quotannis novum parit.' Eadem est sententia Nonii Marcelli: 'Fenus,' inquit, 'ab eo dictum est, quod pecuniam pariat incrementi tempore, quasi fetus aut fetura. Nam et Græco *τόκος* dicitur, ἀπὸ τοῦ τίκτειν.' Ubi et subijcit eundem Varronis locum, quem Gellius adducit, idemque de Catone scribit; quæ more suo ex Gellio desumpsit. Salmasio vero de Usuris cap. 2. ineptum falsumque etymum videtur *fenus* a *fetu*. Neo dubium ait esse, quin a Græco originem duxerit, unde res ipsa traducta est. Græcis enim *πῶδος* idem est, quod *πρωή*. Ex *πῶδος* igitur natum illud Latinis 'fœnus,' ut 'Fidus' ex *Ἔο-λικο πῆττος*, et 'fides' ex *πίττις*. Cæ-

terum πῶς vel πῶς Græcis non solum pœnam vel multam notat, aut pecuniam quæ depreciscabatur is, qui aliquem occiderat, cum cognatis vel affinis mortui, sed etiam quod in mercedem ac pretium, præmiumque vel compensationem cuiuslibet rei dabatur. 'Fœnus' itaque e Græco antiquo πῶς venit, quæ est merces, vel pretium, vel etiam pœna. Idcirco autem sic proprie appellarunt pecuniam creditam ea conditione, ut pro ejus usu mediæ temporis, quamdiu maneret apud accipientem, solveret aliquid mercedis nomine, quæ est usura. Vossius autem in Etymologico putat verius esse, quod 'fœnus' sit ab obsoleto 'feo': unde et 'fœtus,' 'fœcundus,' 'fœmina,' 'fœmur' alibi deducit.

CAP. XIII. D. Hadrianus in oratione] Citatur D. Hadrianus Orationum XII. a Charisio lib. II. Scripsit etiam sermonum libros, quorum primum idem Charisius eodem libro laudat.

De Italicensibus] Italicenses dicti ab Italica urbe a Scipionibus in Hispania condita. Stephanus de Urbibus: Ἰταλικὴ πόλις Ἰβηρίας, τὸ ἐθνικὸν Ἰταλικήσιον. De eadem Ptolemæus Geograph. lib. II. cap. 6. 'Juxta Lusitaniam tenent Turditani urbes plurimas, in quibus Lælia, et Italica, et Gallica ad Lusitaniam spectat, utraque in ultimis Hispaniarum sita.' Candidit autem Scipio hanc urbem, cum rebus in Hispania compositis, de reditu in Italiam cogitans omnes Italos vulneribus affectos in una urbe collocavit, quam de ipsorum patria Italicam appellavit, ut Anctor Appianus Alexandrinus in Ibericis.

Unde ipse ortus fuit] Unde scilicet D. Hadrianus originem duxit. Non quod in Italica natus fuerit, ut male scribunt Eutropius, et Hieronymus in Chronico Eusebiano. Origo quippe Imperatoris Hadriani vetustior a Picentibus, posterior ab Hispaniensibus manat; siquidem Hadria ortos majores

suos, apud Italicam, Scipionum temporibus, resedisse in libris vitæ suæ Hadrianus ipse commemoraverat, ut scribit Spartianus in ejus vita. Majores itaque Hadriani fuere Italicenses, ipse vero natus est Romæ IX. Kal. Febr. Vespasiano septies et Tito quinquies Coss.

§ 2 Municipis ergo sunt cives Romani ex municipiis] Festus: 'Municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed tantum muneris partem. At Servius filius aiebat initio fuisse, qui ea conditione cives Romani fuissent, ut semper Rempublicam separatim a populo Romano haberent, Cumanos videlicet, Aceranos, Atellanos, qui æque cives Romani erant, et in legione morebant, sed dignitates non capiebant.' Idem paulo post: 'Municipium id genus hominum dicitur, qui cum Romam venissent, neque cives Romani essent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum una cum civibus Romanis, præterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo; sicut fuerunt Fundani, Formiani, Cumani, Accerrani, Lanuvini, Tusculani, qui post aliquot annos cives Romani effecti sunt. Alio modo cum id genus hominum definitur, quorum civitas universa in civitatem Romanam venit, ut Aricini, Cærites, Anagnini. Tertio, cum id genus hominum definitur, qui ad civitatem Romanam ita venerunt, uti municipia essent sua cujusque civitatis, et coloniae, ut Tiburtes, Prænestini, Pisani, Arpinates, Nolani, Bononienses, Placentini, Nepesini, Sutrinii, Lucenses.' Ex his Festi verbis videmus, 'Municipes' non semper eodem modo acceptos. Illud interim constat, Municipis ex eo nominatos, quod jus adepti essent cum populo Romano munera capiendi. Unde et Ulpianus, Municipis proprie dictos ait, 'qui in civitatem Romanam accepti, munerum partici-

pes fierent; item Paulus dicit, 'Municipes appellatos, quod numera civilia caperent.' Munera vero nihil aliud sunt, quam officiorum civilium jura. Municipales itaque fuisse homines juris civium Romanorum participes, et municipium oppidum jure civium Romanorum donatum. Cæterum notandum etiam, Municipes non semper ejusdem fuisse juris. Nam primis temporibus civitas aliis cum suffragio, aliis vero sine suffragii jure data fuit; quibus autem cum suffragio data erat, ii Romanis vivebant legibus, ac habebant jus Romæ petendi magistratus; quibus vero sine suffragio data erat civitas, ii suis vivebant legibus, neque Romæ ad dignitates admittebantur. Postea exæquatum est municipiorum jus, omnibusque suffragii ferendi potestas delata. Tandem etiam hæc conditio mutata, quod Municipes suæ libertatis amantes, vivere malletent Romanis soluti legibus. Atque de hoc postremo Municipum genere, Gellii verba capienda, quippe quod suo tempore potissimum obtinuit. Hinc etiam 'Municipalis lex,' sic dicta, quod fuerit proprium cuiusque municipii jus constitutum: quo cives ante adeptam Romanam civitatem utebantur.

Muneris tantum cum pop. Roman. honorarii participes] Per munus honorarium hic non intelligitur Magistratus petendi jus, sed quidam tantum dignitatis gradus; quod nempe honoris causa in civitatem Romanam accepti, cives Romani dicerentur, et in legione, tanquam cives Romani, non in auxiliis, ut socii, militarent: hoc est, quod Festus dixit in verbis adductis, 'quod æque cives Romani erant, et in legione merebant, sed dignitates non capiebant.'

Ni, inquam, populus eorum fundus factus est] Vulgo, cum nunquam populus eor. f. f. esset. At Miss. nunquam populus eorum fundus factus est. Unde nihil facilius quam legere, ut jam olim

edidit Stephanus, *ni, inquam, pop. f. f.* Populus autem fundus factus hoc loco dicitur, qui jura et leges Romanorum adscivit, et in se recepit. Hoc itaque vult Gellius, Municipes nimirum suis legibus municipalibus vivere, nisi populus eorum, hoc est, tota civitas juri Quiritium sese subjecisset, ac secundum id se victurum in se recepisset; tum enim ea lege municipales teneri, quia populus eorum fundus factus esset, hoc est, leges Romanas adscivisset, approbassetque. Sic Cicero Oratione pro L. Cornelio Balbo, ubi quis populus fundus esse dicatur, explicat: 'Totum hoc,' inquit, 'in ea fuit positum semper ratione, atque sententia, ut cum jussisset populus Rom. aliquid, si id adscivissent socii populi ac Latini, et si ea lex, quam nos haberemus, eadem in populo aliquo tanquam in fundo resedisset: ut tum eadem lege is populus teneretur.' Et paulo post: 'Innumerabiles leges de civili jure sunt latæ, quas Latini voluerunt, adsciverunt: ipsa denique Julia, qua lege civitas est sociis et Latinis data, qui fundi populi facti non essent, civitatem non haberent: in quo magna contentio Heraclensium et Neapolitanorum fuit, cum magna pars in his civitatibus, juris sui libertatem civitati anteferebat.' Additque, 'Hæc vi est istius et juris et verbi, ut fundi populi, beneficio nostro, non suo jure fiant, cum aliquid populus Romanus jussit, id, si est ejusmodi, ut quibusdam populis sive federatis, sive liberis permittendum esse videatur, ut statuatur ipsi, non de nostra, sed de suis rebus, quo jure uti volint: tum utrum fundi facti sint, an non, querendum esse videatur.' Hotomannus Observat. lib. II. cap. 10. existimat Ciceronem in hac Oratione non tam explicare veluisse, quis 'populus fundus factus' proprie diceretur, quam causæ ac tempori inservire. Nam, ut Festus scribit, 'Populus fundus

dicatur esse rei quam alienat, id est, sector.' Eodem modo Plantus in *Trinummio* dixit: 'El rei fundus pater sit,' id est, auctor. Unde manifestum, fundum populum fieri, qui sector fit; ut fundus sit auctor. Contra tamen, et recte quidem meo iudicio, Turnebus *Adversar. lib. iv. cap. 12.* contendit Ciceronem vere sincereque hoc argumentum tractasse, sine ulla captione verberum, fraudeque. Nam etsi 'fundus factus' latius patet, ac auctoritatem omnem significat, tamen in legibus et ea re, de qua agebatur, de populo dicebatur in eam rationem atque sententiam, ut si quid juris Romæ sancitum esset, id si socii approbarent et adsciscerent, ea lege tenerentur, et fundi facti dicerentur. Atque in hac significatione hæc verba hic apud Gellium intelligenda sunt. Neque enim significare possunt, quemadmodum Hotomannus vult, Municipia, hoc est, singulos cives ex municipio ortos legibus Romanis non esse adstrictos, nisi populus eorum ejus rei auctor esset: neque licere quemquam ex sua civitate in aliam esse dare absque sui populi consensu. Nam Cicero in eadem *Oratione* negat in mutanda civitate opus esse populi auctoritate, cum ita cuique sua constet libertas, ut ex urbe, ejus est civis, demigret, alioque domicilium sedemque conferat et colloquet: et si in civitatem aliquam adsciscatur, ei se dicare possit, relicto nativo solo; quod idem juris Romanis esse comparatum. Si quis enim, Roma relicta, se alicui civitati dicasset, eum civitate mutatum fore sine populi Romani suffragio, et auctoritate, hujusque rei populum Romanum fundum fieri non oportere: 'Sed cum est illud,' inquit, 'imperitissime dictum de populis fundis, quod commune est liberorum populorum, non propriam fœderatorum: ex quo intelligi necesse est, aut neminem ex sociis civem fieri posse, aut etiam posse ex fœderatis:

tum vero jus omne noster ignorat: quod est, iudices, non solum in legibus publicis positum, sed etiam in privatorum voluntate. Jure enim nostro neque mutare civitatem quamquam invitus potest, neque, si velit mutare, non potest, modo adsciscatur ab ea civitate, cujus esse se civitatis velit: ut si Gaditani sciverint nominatum de aliquo cive Romano, ut sit is civis Gaditanus, magna potestas sit huic nostro civi mutandæ civitatis, ne fœdere impediatur, quo minus ex Cive Romano civis Gaditanus esse possit.' Ex quibus etiam verbis manifestum, Ciceronem quidem non negare 'populum fundum factum,' etiam pro 'auctorem fieri' dici. Ita de accusatore Balbi inquit: 'Negat ex fœderato populo quemquam potuisse, nisi is populus fundus factus esset, in hanc civitatem venire.' Id est, nisi populus auctor fuisset. Et paulo post: 'Quid enim potuit dici imperitiis, quam fœderatos populos fieri fundos oportere? id est, auctores.' Sed negat Cicero in ea significatione ibi locum habere posse, adjicitque rationem, unde hoc genus dicendi, 'populus fundus factus est,' originem traxerit, verbis istis, quæ modo adduximus, nimirum, quod, cum populus aliquis legem quandam Romanorum adscivit et approbavit, videatur in eo populo, ut in fundo resedisse: proinde quasi lex urbem Romanam in qua lata est, pro civitate habeat: populum illum, a quo est adscrita, pro fundo quodam suo, ut in eo sedem ponat. Hinc autem per translationem ea dicendi ratio auctoritatem significare cœpit.

Cærtes] Sic dicti a Cære, nobilissimo Etruriæ opido, olim etiam Agylla dicta a Pelasgis, a quibus condita fertur, ut ait Strabo lib. v. *Stéphaneus de Urbibus*: 'Αγύλλα, πόλις Τυρρηνίας. Λυκάρων, Ἀγύλλαν Ἀθωνῆτιν εἰσεκόμασεν. Ἔστι δὲ κτίσμα τῶν ἐκ Θερραλίας Πελασγῶν, μετανομήσθῃ

δὲ Καίρε.

Ut civitatis Romanae honorem quidem caperent, &c.] Hoc est, ut beneficii loco jure civitatis populi Rom. donarentur; sic tamen, ut ad dignitates capiendas non admitterentur. Quo nomine Romani a Strabone taxantur, quasi ipsi Cæritanos, non ut a se benefactis suis meriti essent, tractassent. Sic enim lib. v. ubi de Etruscorum claritate egerat, subjicit: Καὶ ἐπὶ τὰ τοῖς Καίρεταιοῖς πραχθέντα καὶ γὰρ τοὺς ἔλόντας τὴν 'Ρώμην Γαλάτας καταπολέμωσαν, ἐπιούσων ἐπιθέμενοι κατὰ Σαβίνους καὶ ἅ παρ' ἐκόντων ἔλαβον 'Ρωμαίων ἐκείνοι λάφυρα, ἕκοντας ἀφείλοντο πρὸς δὲ τούτοις, τοὺς καταφυγόντας παρ' αὐτοὺς ἐκ τῆς 'Ρώμης ἔσωσαν, καὶ τὸ ἀδάσκατον πῦρ, καὶ τὰς τῆς 'Εστίας λαρείας. Οἱ μὲν οὖν 'Ρωμαῖοι διὰ τοὺς τότε φαύλως διοικοῦντας τὴν πόλιν, οὐχ ἱκανῶς ἀπομνημονεύσαι τὴν χάριν αὐτοῖς θεοῦσι πολιτείας γὰρ δόντες, οὐκ ἀνέγραψαν εἰς τοὺς πολλὰς· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μὴ μετέχοντας τῆς ἰσονομίας, εἰς τὰς δέλτους ἐξάραζον τὰς Καίρεταιῶν. Id est, 'Quibus addi potest Cæritanorum facinus. Hi enim Gallos, qui Romam cepant, debellaverunt, adorti eos in Sabinis: invitisque eam extorserunt prædam, quam illi volentibus Romanis abstulerant. Præterea Romanos qui Cære confugerant, et æternum ignem, ac Vestales virgines conservaverunt. Ac videntur mihi Romani propter eos, qui tum urbem male administrabant, non satis memores beneficii accepti se exhibuisse. Cum enim eis jus civitatis darent, inter cives tamen nomina eorum non retulerunt, quin et alios, qui æquali jure cum civibus reliquis non fruerentur, in Cærimum tabulas rejiciebant.'

Pro sacris bello Gallico susceptis] Livius lib. v. Post Gallos Roma pulsos, Senatusconsultum factum ait, quo inter alia decretum: 'Cum Cærilibus publice hospitium fieret, quod sacra populi Romani ac sacerdotes recepi-

sent, beneficioque ejus populi non intermissus honos Deum immortalium esset.'

Hinc tabula Cærites appellata, veras vice] In quas scilicet referebantur non qui beneficii loco, ut ante Cærites; sed qui ignominie causa moti tribu, suffragiis privabantur. In Cærimum tabulas autem referebantur plebei. Censores enim, ut scribit Asconius Pedianus in Divinat. Ciceron. cives sic notabant, 'Ut qui senator esset, ejiceretur Senatu; qui eques Romanus, equum publicum perderet. Qui plebeius, in Cærimum tabulas referretur, et ærarius fieret, ac per hoc non esset in albo centuriæ suæ; sed ad hoc esset civis tantum, ut pro capite suo tributi nomine æra penderet.' Hinc apud Horatium lib. i. epist. 6. 'Cærite cera digni.' Glossæ Philoxeni: 'Cærites: Δέλτοι, ὅν εἰς τὰς ἐγγραφὰς ἀποτίθενται.'

§ 3 Coloniarum] Coloniae quid, et unde sint, declarat Servius ad illud lib. i. Æneid. "Tyrii tenuere coloni." Sane Veteres colonias ita definiunt. Colonia est cætus eorum hominum, qui universi dedacti sunt in locum certum ædificio munitum, quem certo jure obtinerent. Alii: Colonia est, quæ Græce ἀποικία vocatur, dicta autem est a colendo. Est autem pars civium aut sociorum, missa ubi Rempublicam habeant ex consensu suæ civitatis, aut publico ejus populi, unde profecta est, consilio. Hæ autem colonie sunt, quæ ex consensu publico, non ex secessionem, sunt conditæ. Sex autem potissimum apud Romanos causæ coloniarum deducendarum reperiuntur fuisse; Vel enim id fiebat ad priores populos a se devictos coercendos; vel ad hostium incursum repellendos; vel seditionis sedandæ causa; vel stirpis augendæ; vel plebis urbanæ exhauriendæ; vel denique præmiis milites veteranos afficiendi causa: unde militares colonie appellatæ. De coloniis plura quæ

desideras, vide accuratissime dissecantem Marcum Velsorum lib. iv. et v. Rer. Angustan. Vindelicarum.

CAP. XIV. *Festinare, &c.*] Nonius Marcellus, 'Festinare et properare Veteres volderunt habere distantiam.' Ubi Catonis exemplum ex Gellio peti- tum subjicit, additque: 'Verum utrorumque verborum ratio sub hac significantia proxima est veritati, ut sit æpe animi properare studiose ad res aliquas contententis; festinare corporis necessitatibus obsequentis.' Virgil. Æn. l. iv. 'Et mediis properas Aquilonibus ire per altum?' Idem Æneid. lib. ii. 'Festinate viri, nam quæ tam sera moratur Segnities?' Aliter Cornel. Fronto lib. de Differ. voc. 'Qui properat, apparet non esse fessus. Qui festinat, videtur esse defatigatus.' Sed hæ Grammaticorum argutiæ Veterum auctoritate facile refelli possunt, qui utroque verbo utuntur pro 'accelerare,' nisi quod 'festinare' videatur motum et cele- ritate majorem exprimere.

Ignaviores] Lipsius Elect. lib. ii. cap. 3. reponit *ignaviones*. quod forma- rum putat, ut Optiones, Volones, Edones, Geriones, Gestiones; a ve- teri verbo 'ignavire,' quo Accius usus est, notante Nonio.

CAP. XV. *Theophrastus*] Scripsit Theophrastus inter alia multa, etiam septem Libros De Animalibus, ut testatur Laërtius in ejus vita. Unde haud dubie hausta, quæ Gellius hic ex eo de Perdicibus Paphlagoniæ tradit. Quod et facit Ælianus de Animalib. lib. x. c. 35. Παφλαγόνων δὲ ἄρα περδίκων διπλὴν ὄρεσθαι καὶ καρδίας Θεόφραστος τοῦ φασιν. 'Paphla- goniæ perdicum cor geminum reperiri Theophrastus alicubi prodidit.' Et lib. xi. cap. ult. Πέρδικες οἱ Παφλα- γόνες διακρίβω εἰσιν, ὥστε τοῦν Θεόφρασ- τος λέγει. 'Perdices, ut scribit Theo- phrastus, in Paphlagonia cor gemi- num habent.'

Theopompus in Bisaltia] Idem ex eo Delph. et Var. Clas.

testatur Ælianus de Animal. lib. v. cap. 27. Τοὺς ἐν τοῖς Βισαλταῖς λαγῶς διπλὰ τὰ ἦπαρ ἔχειν Θεόμπος λέγει. 'In Bisaltia duplex jecur habere le- pores Theopompus ait.' Et lib. xi. cap. ult. Θεόμπος τοὺς ἐν Βισαλτίᾳ λαγῶς, διπλὰ ἦπαρ ἔχειν ἱκανὸν φησιν. 'In Bisaltia, Theopompus ait, singu- los lepores duplex habere jecur.' Putem hoc a Theopompo scriptum fuisse in eo libro, quem 'Thaumasias' inscripserat, cujus meminit D. Laër- tius in Epimenide et Pherecyde: Item Servius ad Eclog. vi. Virgillii.

CAP. XVI. *Agrippæ appellati*] Glossæ Philoxeni: 'Agrippæ, Ὅ ἐστι τοῦδ' ἡγεθείς.' Plinius lib. vii. cap. 8. 'In pedes procidere nascentem, contra naturam est. quo argumento eos ap- pellavere Agrippas, ut ægrè partos.'

Ab ægritudine et pedibus conficto] Legendum cum Salmasio ad Soli- num: *ab ægritudine partus conficto*. Ridiculum enim est illud de pedibus, cum Agrippam non ab ægritudine pedum, sed ab ægro partu dictam voluerint, ut modo ex Plinio vidimus. Et Gellium etiam sic scripsisse indi- cat lemma capituli: 'Agrippas a par- tus ægri et improperi vitio appella- tos.' Et sic quoque Nonius, qui ple- raque ex Gellio nostro describere solet: 'Agrippæ, qui cum labore matris eduntur; hoc est, per pedes contra naturam, non per caput. Qua- si ab ægro partu.' Sed, ut bene ibi- dem notavit Salmasius, anavissime somniantur Veteres illi, quamquam doctissimi homines, qui 'Agrippam' quasi ægre partum dici putaverint, cum vocabulum sit mere Græcum δ' Ἀγρίππας. Ita Sosipater Grammati- cus Ἀγρίππας inter nomina mere Græ- ca recenset: 'Sed tunc primi ordinis, cum genitivum Græcum habuerint per ου: ut δ' Αἰνείας, τοῦ Αἰνείου, hujus Æneæ: δ' Ἀγρίππας, τοῦ Ἀγρίππου, hujus Agrippæ.' Sic τοῦ Ἀγρίππας, ut nominis Græci meminit alicubi Ve- tus Theocriti Scholiastes. Latini ita-

A. Gell.

5 D

there disciplinas mere Mathematicas, sive pitras: Opticam vero et Canonicam esse partes Matheseos mixtæ. Hoc autem modo consideratur Optica, ut Geometriæ *ὁπάλλος*, sive subordinata. Sicut enim Geometria agit de *Μακρί*, angulis, superficies, &c. in abstracto consideratis, ita Optica, quia ejus est prospectus rationem reddere, in visionis et illuminationis radiis lineas, angulos, superficies, pyramidas, conos, axes, aliaque quæ ad Geometriæ objectum pertinent, considerat, iisque utitur ad demonstranda ea, quæ circa visorios radios accidunt.

Ὀπτική] Vulgo redditur 'Perspectiva,' melius vero diceretur 'Adspectiva.' Dividitur autem Optica ut plurimum in tres partes, pro triplici rationum profusione; in 'Opticam' scilicet proprie sic dictam, quæ agit de visione et illuminatione, quæ simpliciter per rectos radios fit; in 'Catoptricam,' quæ tractat de radio repercussio, sive reflexo in *κατόπτροις*, sive speculis; ac demique in 'Dioptricam,' quæ considerat visionem et illuminationem per radios refractos, propterea quod transeant per medium raritate et densitate differens, velut partim per aërem, partim per aquam, vel etiam per lentem convexam aut concavam, ut fit in Tabis Opticis.

Κανονική vocatur] Latine dici possit 'Regularis.' Sed Latini etiam Græcam vocem retinere. Unde Vitruvius lib. 1. cap. 1. 'Musica autem sciat oportet, uti Canonicam rationem et Mathematicam notam habeat.' Nititur enim Musica θεωρητική partim Canonica ratione, partim Mathematica. Postea autem Harmonice dicta, quæ prius dicebatur Canonica. Quare autem prius sic vocaretur, explicat Porphyrius in Harmonicis ex Ptolemaide Cyrenaica, clarissima fœmina, ipsismet ejus verbis, ubi alia inter: 'Ἡ οὖν Κανονική πραγματεία κατὰ

τίνας μᾶλλον ἐστὶ καὶ πόθεν; Κατὰ τοὺς Πυθαγορικοὺς. ἦν γὰρ τὴν Ἀρμονικὴν λέγομεν, ἐκείνοι Κανονικὴν ἐνόμαζον. Ἀπὸ τίνος Κανονικὴν αὐτὴν λέγομεν; Οὐχ, ὡς ἐννοεῖ νομίζουσι, ἀπὸ τοῦ κανόνος ὀργάνου παρονομασθεῖσαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς εὐθετητος, ὡς διὰ ταύτης τῆς πραγματείας τὸ ὅρθον τοῦ λόγου εὐρόντος. Id est, 'Canonicam ergo studium secundam quos generalius est? Juxta Pythagoricos. Quam enim nunc Harmonicam vocamus, Canonicam illi dicebant. Cur vero illam Canonicam appellamus? Non, ut aliquibus visum fuit, a canone instrumento; sed a rectitudine. Si quidem ratio id, quod est rectum, repetit utendo canonicis, sive regalis harmonicis.' Ut autem Optica Geometriæ, ita Canonica sive Musica Arithmeticæ *ὁπάλλος*, sive subordinata est. Quod et Auctor noster innuere videtur, cum addit: 'Utraque harum spatiis et intervallis linearum, et ratione numerorum constat.' Prius enim ad Opticam, posterius ad Canonicam referendum.

Multa demiranda] Sane stupenda plane et miranda sunt, quæ Opticos beneficio tam in cælo quam in terris sunt; Catoptrices præsertim, et Dioptrices ope. Ex hujus enim præceptis Tubus Opticus constructus hodie nobis multa admiratione summa dignissima in cælo detexit, quæ Veteribus omnino ignota fuerunt. Nam ejus ope cognoscimus maculas et faculas in Sole; Lunam quasi altum terrenum orbem esse nostro persimilem, ejusque superficiem esse inæqualem, terra et aqua distinctam, ac quasi montibus attoni, vallibusque deprimi; Venerem Lunæ instar, nunc plenam esse, nunc in cornua abire; Mercurium etiam reliquorum planetarum instar a Sole lumen accipere, et modo in orbem, modo semiplenum sese conspiciendam præbere. Circa Jovem quatuorprehendimus planetas, qui tanquam totidem Lunæ certis periodis et intervallis ejus cir-

cuitum faciunt. Ipsum etiam Jovis corpus quasi fasciis quibusdam cingi; earumque situm mutari, prout scilicet ipse Jupiter super centrum suum rotatur. Novissime quoque a Campano et Cassino Romæ excellenti Tubo Optico in Jovis disco sive potius globo detecta est nova macula permanens; quam observarunt decem fere horarum spatio ad eundem semper locum redire: unde haud immerito infertur, Jovem ipsum tanto temporis spatio super centrum suum circumvolvi. Eodem modo novimus Lunulam quandam Saturnum sedecim dierum spatio circumire, ejusque corpus annulo circumcinctum esse; atque exinde pro vario ad Solem Terramque nostram situ, modo ansatum, modo rotundum, nonnunquam etiam linea recta ad utrumque latus extensa apparere. Per Telescopium denique Viam lacteam, quod jam olim Democritus suspicatus fuerat, scimus nihil esse, nisi congregationem densam stellarum minutarum, quemadmodum et sunt stellæ nebulosæ vulgo sic dictæ, quæ ita constipatæ ex minutis stellulis, albedinem quandam, nebulae instar, repræsentant. In terris etiam speculorum ope multa miranda præstari a gnaris Optices possunt. Eorum enim compositione pro uno centum apparere facimus; vel ut videatur homo in aëre suspensus capite deorsum pedibusque sursum versis ambulare, aut etiam per aërem volare; denique ut manes ab Inferis videamur suscitare, vel spectrum aliquod per cubiculum incedens exhibere, et alia id genus infinita præstemus, ad quæ artis hujus ignari attoniti, mente oculisque in terram defixis obstupescere soleant.

Ut in speculo uno, &c.] Ad quod præstandum opus est speculo concavo; ejus enim ope idem objectum potest habere in speculo duas, tres, quatuorve imagines. Quod demonstratur a Vitellione lib. VIII. Opticæ,

Proposit. 25. 26. 40. et 41. ex Alhazeno, et ex utroque auctor Perspectivæ Communis lib. II. Proposit. 46. 47. et 48. Hujusque rei Praxin exhibet Maginus lib. De Phænomen. Speculi Concavi Sphærici, cap. 13. Ratio vero est, quia potest ita collocari objectum et oculus, ut a pluribus punctis speculi reflexio fiat ad oculum. 'Alioquin fiunt et specula quædam,' ut ait Seneca lib. I. Nat. quæst. cap. 5. 'ex multis minutisque composita: quibus si unum ostenderit hominem, populus apparet, unaquaque parte faciem suam exprimente.' Sed de ejusmodi speculo non captendus hic Gellius; quamvis quæcunque breviter hic de speculis tangit magis quam explicat, historie potius id faciat quam philosophice, ut et facit Apuleius in Apologia, licet aliquo modo accuratius, distinctiusque Nostro; utpote qui pro diversa speculorum forma diversos eorum effectus recensent, hijsce verbis: 'Videntur vobis debere Philosophi hæc omnia vestigare et inquirere, et cuncta specula vel uda vel auda soli videre? Quibus præter ista quæ dixi, etiam illa ratiocinatio necessaria est, cur in planis quidem speculis ferme pares obtintus et imagines videantur; in tumidis vero et globosis omnia defectiora: at contra in cavis auctiora: ubi et cur læva cum dextris permutentur: quando se imago eodem speculo tum recondat penitus, tum foras exeat: cur cava specula, si exadversum soli retineantur, appositum somitem accendant? qui fiat, ut arcus in nubibus, varii et duo soles æmula similitudine visantur? alia præterea ejusmodi plurima, quæ tractat volumine ingenti Archimedes Syracusanus, vir in omni quidem Geometria multum ante alios admirabili subtilitate, sed haud sciam, an propter hæc vel maxime memorandus, quod inspexerat speculum sæpe et diligenter.' Inter Archimedis opera

superest adhuc hodie libellus de speculis astoriis parabolicis.

Ut speculum in loco certo positum nihil imagnet] Hoc itidem ope speculi concavi præstari potest. Omne enim objectum existens in centro speculi concavi videri nequit, quoniam radii ab eo perpendiculariter cadunt super superficiem speculi, atque ita in seipsos redeunt, neque ad ullum aliud punctum declinant extra centrum. Cum igitur oculus sit extra centrum, non potest videre id, quod est in centro. Hinc etiam sequitur, oculum existentem in centro speculi concavi sphaerici, nihil præter seipsum videre. Similiter oculus existens in semidiametro speculi concavi sphaerici, nihil eorum videt, quæ in illo semidiametro continentur. Quorum omnium demonstrationem habes apud Joannem Pisanum Perspectiv. Commun. lib. ii. Proposit. 40. 41. et 42.

Nihil imagnet] Nullam reddat imaginem. Glossæ Vett. 'Εἰκονίζω, Imaginor.' Hoc modo usus Apuleius Apologia; 'Atque ita quod extra tangunt ac visant, id intra speculum imaginentur.' Sidonius Apollinaris lib. ii. Epist. 2. 'In hanc ergo piscinam, &c. sex fistulæ prominentes leonum simulatis capitibus effundunt, quæ temere ingressis veras dentium crates, meros oculorum furores, certas cervicum jubas imaginabuntur.' Lactant. lib. v. c. 14. 'Sed terram digitis suis imaginatam metuant et adorent.'

Item, si rectus speculum spectes, &c.] Hoc est, si speculum jaceat in plano horizontali, tuque juxta speculum erectus stans in illud inspicias, videbis imaginem tuam capite deorsum, pedibus sursum versis. Idem continget si speculum sit elevatum supra planum horizontale, sive supra caput tuum, in illud insipienti imago tua eversa tibi apparebit. Idque semper fit in speculis planis et convexis; in concavis vero speculis ita collocatis

aliquando eversa, aliquando erecta, seu in proprio situ imago apparet. Quibus autem casibus alterutrum contingat demonstratur ab Euclide in Catoptric. Proposit. 2. et Vitellione lib. viii. Optic. Proposit. 52. Ita vero Mathematico stilo sic enunciaci solent. In cavis speculis sphaericis, Altitudines et Profunditates aliquando apparent eversæ, aliquando vero ut re ipsa se habent; in planis autem et convexis speculis, hujusmodi Altitudines et Profunditates semper apparent eversæ. Si enim, verbi gratia, speculum concavum sphaericum jaceat in plano horizontali, ita ut concavitas sursum vergat, et in eodem plano erectum sit perpendiculariter objectum quodcunque, ex. gr. baculus; dicitur hujusmodi objectum respectu speculi, Altitudo, seu Sublimitas. Si vero idem speculum sit elevatum supra planum horizontale, ita ut concavitas deorsum tendat, et in eodem plano erectum sit objectum perpendiculariter, dicitur hujusmodi objectum respectu speculi, Profunditas.

Ut quæ in aqua conspiciuntur, majora ad oculos fiant] Hoc idcirco accidit, quia aqua densior est aëre, ideoque radii refringuntur. In Dioptricis vero demonstratur, Rerum in medio densiore existentium imaginem et majorem et propinquiorem apparere. Contra, si in medio rariore res, quam oculus existat, imago et remotior et minor apparet.

§ 2 *Καρυικῆς αὐτὴν longitudines et altitudines vocis emetitur]* Hoc modo ad Musicam non parum conferet Geometria; cum ejus sit quantitas metiri. Sed et Geometriam Musicæ inservire, videre est ex toni et hemitonii leimatici ἀναρροφῆς, sive 'sectione;' in qua multum sudabit Arithmeticus; Geometræ vero ex doctrina de magnitudinum dimensione, facile negotium ex voto succedet.

ῥυθμός] Modus, numerus. Est vero Rhythmica Musicæ pars, quæ in voce considerat τὴν ταχύτητα καὶ βραδύτητα, celeritatem et tarditatem. Numerat enim syllabas, easque ad auris iudicium examinat non habita ratione quantitatis, ut facit Μετρική. Agit autem Rhythmica de quinque rebus. i. De primis temporibus, sive quæ primo sensu apprehenduntur. ii. De generibus rhythmicis, pedumque differentiis. iii. De celeritate, aut tarditate temporum. iv. De mutatione rhythmorum. v. De facultate efficiendi rhythmos, quæ ῥυθμοποιία dicitur.

Μέλος] Modulatio, Cantus. Per μέλος Gellius hic indicare videtur eam Musices partem, quæ Veteribus Harmonica dicitur, quæque in sonis perpendit acutum et grave. Sic enim Ptolemæus: Ἀρμονική δύναμις ἐστὶ καταληπτική τῶν ἐν τοῖς φθοαῖς περὶ τὸ ἄκρὸν καὶ βαρὺν διαφορῶν. 'Harmonica est facultas apprehendens sonorum differentias ratione acuminis et gravitatis.' Hæc in Musices scientia ordine prima erat, et elementa in primis complectebatur, ejusque septem erant partes. i. De Sonis. ii. De Intervallia. iii. De Systematis. iv. De Generibus. v. De Tonis. vi. De Commutationibus. vii. De ipsa cantus Compositione. De quibus videntur antiquæ musicæ Auctores a Meibomio junctim editi.

Ἐστὶ καὶ ἄλιαι species Κανονικῆς] Sic reposuimus ex Ms. Cod. Tornæs. et Vett. Edd. Male Stephanus ediderat, quod et alii post eum retinuerunt, Est et alia species Geometria. Metrica, enim species est Canonicæ sive Musicae, non Geometriæ. Nec obstat, quod in titulo hujus capituli est, 'et tertia itidem, quæ dicitur μετρική.' Inscriptiones enim istæ non tam a Gellio, quam scio quodam nugatore appositæ sunt.

Μετρική] Dimensio. Hæc tertia Musices pars Metrica dicta, quæ cir-

ca syllabarum quantitates versabatur, despiciebatque utrum breves vel longæ essent. Agebat vero de quinque hisce rebus. i. De Elementis, sive literis. ii. De Syllabis. iii. De Pedibus. iv. De Metris. v. De Poëmaticis.

In postprincipiis existit] Hac voce etiam alibi usus Varro, ut in Sisæna, vel de Historia: 'Quod si non horum omnium similia essent principia, ac postprincipia.' Et lib. iii, de R. R. 'Quare unde velis me incipere, Axi, dic. Ille, Ego vero, inquit, a postprincipiis, ut in castris, hoc est, ab his potius temporibus, quam superioribus.' Sic enim recte hunc locum legit Scaliger, ubi et Varroniana hæc ex Gellio adducit. Est autem proverbialis loquendi modus a castris desumptus, a postprincipiis incipere, in postprincipiis stare, in postprincipiis esse, cujus usus ex hisce Varroniarum verbis percipitur.

CAP. XIX. Cohibiti oratione] Glossæ Philoxeni: Cohibilia, Facilis, Ἐδχεφός. Supra Noster lib. vii. c. 14. 'Genua dicendi subtile et cohibitum.' Appuleius Apolog. 'Ordinatus et cohibilius eadem Græce et Latine adjuget conscribere.'

Herodotus] Narrat hanc de Arione fabulam Herodotus lib. i. Quod et facit Hyginus Fab. cxciv. et Servius ad Virgilium Eclog. viii. licet paulo aliter. Sed et quæ corruptiora apud Servium exstant, ex Gellio suppleri et corrigi possent.

Eum Arionem rex Corinthi Perianther amicum amatumque habuit] Perianther iste Cypseli filius fuit, ut constat ex Herodoto. adiit vero Principatum Olympiad. xxxix. anno i. Sic enim Anonymus in Descript. Olympiad. ad iatum annum: Περωνδρος, Κυφίων τοῦ τοῦ ἀποθανόντος, τῆς Κορινθίων ἀρχῆς διεδέξατο. Quod et ipsum indicare vult Ding. Laërtius in ejus Vita, ubi ait eum floruisse circa Olympiadem xxxviii. ac regnasse annis deinde.

ΙΧ. Ἡμεῖς δὲ περὶ τὴν τριακοστὴν ἔγ-
δον Ὀλυμπιάδα, καὶ ἐτυράνησεν ἐπὶ
τοσσαράκοντα. Atque ita Suidas: Πε-
ρίανδρος, Κυψέλου, Κορίνθιος. τῶν ζ' σο-
φῶν. γεγονὼς κατὰ τὴν λγ' Ὀλυμπιάδα.

[§ 2 Quod Orthium dicitur] Carmen
Orthium, sive Orthius modus, talis
erat modus qui ad accendendos ani-
mos, exigendosque trepidos in praelio
efficax esset et accommodatus: vide-
licet intensus, sonorus et classicus.
Sic Eustathius ad Ἰλιάδ. Α'. Τοιοῦτος
γὰρ παρὰ τοῖς μουσικοῖς ὁρθίος νόμος,
ἦγεν τρέφας ἑκάστος εἰς τὸν πόλεμον ἐρι-
θονίαις. Τιμῆδες οὖν ᾤσαν τασσάτων
ἥρος Ἀλέξανδρον ἐπύλῃσαι, ὥς εἰς τὰ ἔπλα-
σθῆναι ἑκάστος ἀνακηδήσθαι. Et Scholia-
stes Vetus Aristophanis in Acharnen-
sibus: Ὀρθίος νόμος καλοῦμενος, δὲ τὸ
εἶναι εὐρετός, καὶ ἀνάσσειν ἔχειν, ὥς δὲ

λαλεῖ καὶ Ὅμηρος, Ἐνθα σῶα' ἦδσε θεὰ
μέγα τε δαυτόν τε, Ὀρθῇ Ἀχαιοῖσιν, μέγα
δὲ σῶος ἐμβαλ' ἐκάστη. Suidas: Ὀρθίος
νόμος καὶ τροχαῖος. τοῦτο δὲ νόμος ἀπὸ
τῶν ρυθμῶν, ἀνέμισε Τέρτυνδρος, ἀνατε-
ταμέναι δὲ ἦσαν καὶ εὐρετοί. Ubi et
idem exemplum ex Homero adducit.

[Delphinium] Delphinos musica mul-
tiori scribit etiam Solinus cap. 12. ubi
præter Arionis alia et exempla re-
fert.

[Simulacra duo ænea ad Tænaron vi-
serentur] Solinus Polyhist. cap. 7.
'Est et Tænaron promontorium ad-
versum Africæ, in quo fanum est
Methymnæi Arionis, quem Delphine
eo advectum imago testis est, ad effi-
giem casus et veri operis expressa
ære.'

LIBER XVII.

CAP. I. [Gallus Asinius] Hic filius
fuit Pollionis Asinii, librosque scrip-
sit De Comparatione patris et Ciceroni-
is, in quibus patrem Ciceroni longe
præferebat. Qua de re ita Plinius
lib. vii. Epistol. 'Cum libros Galli
legerem, quibus ipse parenti Ausus de
Cicerone dare palmam decusque.'
Adversus hos Asinii Galli libros
Claudius Cæsar Apologetici inpatris
defensionem Ciceronis conscripsit.
Ita Suetonius in Claudio. 'Compos-
uit De Vita sua octo Volumina, ma-
gis inepte quam eleganter. Item Ci-
ceronis Defensionem adversus Asinii
Galli libros satis eruditam.' Asinii
Pollionis et Asinii Galli, qui Cicero-
nem ambo insectati sunt, indeque
eruditionis et eloquentiam gloriam
perpetuabant, æquius meminist Seneca
pater Declamat. et Controversar. li-
bris. Item Quintilianus Instit. Orat.

De morte Galli Asinii sub Tiberio ita
Tacitus lib. vi. Annal. 'Isdem Con-
sulibus Asinii Galli mors vulgatur,
quem egestate cibi peremptum haud
dubium; sponte vel necessitate, in-
certum. Consultusque Cæsar, an
sepeliri sineret, non erubuit permit-
tere, ultroque incusare casus, qui re-
um abstulissent antequam coram con-
vinceretur: scilicet medio triennio
defuerat tempus subeundi iudicium
consulari seni, tot consularium pa-
renti,' Dio lib. xviii. narrat Asini-
um Gallum eodem die et convivam
Tiberii fuisse, et eo snbornante dam-
natum. Eusebius quoque in Chroni-
cis scribit, 'Asinium Gallum diris
suppliciis mactatum anno ante T.
Livii mortem.'

[Ciceromastix] Præter Gallum Asi-
nium, et Largum Licinium, de quibus
hic Gellius, aliorum etiam multorum

iniquiora iudicia expertus est Cicero, eorumque absque causa justa reprehensionem effugere nequivit. Quod et testatur Ammianus Marcellinus lib. xxii. 'Herodianus alique scriptores nobilium in literis studiorum, inter quos Chalenterus emicuit, multiplicis scientiæ captu memorabilis, qui in illis sex libris, ubi nonnunquam imperfecte Tullium reprehendit, sillographos imitatus, scriptores maledicos, iudicia doctarum aurium incusat.'

§ 2 *Ut cum pæniteat non deformem esse natum*] Ad Ciceronis exemplum verbo 'pænitere' etiam de eadem re usus Apuleius *Metamorph.* lib. iv. 'Jam faxo hujus etiam illicitæ formositatis pæniteat.'

CAP. II. *Laudis, aut culpæ adnotamentis digna*] Solebant enim Veteres inter legendum ad libri oram Notas quasdam appingere, quibus indicarent, quæ ipsis loca notata et observatione digna, vel etiâ corrupta, aut vitiosa, aut etiam improbanda viderentur. *Laudis* nomine hic *Laudabilia* Gellius denotat, quorum nota duplex L apud Latinos fuisse videtur. Unde apud Paullum Diaconum in *Notis Liter. LL.* 'Laudabiles loci.' Alibi etiam est L. SENT. 'Laudabilis sententia.' Græci notam litteræ X apponebant, quæ significabat *χρηστὸν*, sive *χρήσιμον*. Unde Diogenes Laërtius in Platone: *Χρηστοῦ μένον πρὸς τὰς ἐκλογὰς τῆς καλλιγραφίας λαμβάνεται*. Et Cassiodorus 1. De *Divin. Lection.* 'Ticonius Donatista in eodem volumine quædam non respuenda subjunxit, quædam vero venenosa dogmata juri permiscuit. Cui tantum in bonis dictis Chresimon, in malis Achreston, quantum transiens valui aperire, ut arbitrator, competenter adfixi.' *Ἀχρηστον* quod Græci adscribebant ad ea, quæ improbabant, Gellius 'culpæ adnotamenta' vocat. Ut enim 'laudis' nomine *Laudabilia* ita 'culpæ' contraria significat. Sic

Ausonius *Ludo Sept. Sapient.* 'Palmas non culpas esse putabo meas.' Idem ad Theodosium Imperat. 'Inque tuis culpis tu tibi da veniam.' Horatius *De Arte Poëtica.* 'Vir bonus et prudens versus reprehendit inerteis, Culpabit duos, incontinentis allinet atrum Transverso calamo signum... Arguet ambigue dictum, mutanda notabit, Fiet Aristarchus.' Ubi Acro: 'Notam culpæ significat. Nam notare versum male formatum dicimus.' Unde et Gellius infra lib. xix. cap. 10. 'decalpatum verbum' dicit, pro rejectitio, et culpæ notis compuncto ac damnato. Culpæ nota ut plurimum erat 'Obelus.' Isidorus *Origin. lib. i. cap. 20.* 'Obelus, id est, virgula jacens, apponitur in verbis aut sententiis superflue iteratis, sive ubi lectio aliqua falsitate notata est, ut quasi sagitta jugulet supervacua, et falsa jugulet.' Unde Quintilianus 'virgulam reusoriam' vocat. Sed ad eandem rem etiam litera θ adhibita. Suidonius Apollinaris: 'Isti qui valet exarationi Distinctum, bonus, applicare Theta.' Persius *Sat. iv.* 'Et petis es vitio nigrum præfigere Theta.' Quod ad exemplum judicium factum videtur, qui, ut notat ibidem *Vetus Persii Scholiastes*, 'litteram θηρα apponunt, ad eorum nomina, quos supplicio afficiunt.' De hujusmodi similibusque Veterum *Notis* plura vide sis apud Wouwerum *De Polymathia* cap. 17. et Th. Reinesium *Variar. Lect. lib. iii. cap. 7.*

Ex Q. Claudii Quadrigariis scilicet. De quo supra 1. 7.

Inermi] Pro 'inermes.' Nonius Marcellus: 'Inermis pro inermibus.' Sallustius in Jugurth. 'Neque quemquam dicere, qui manus armaverit, ab inermis pedibus auxilium petere.' Sienna *Histor. lib. iii.* 'Plerisque inermis in castra confugiant.'

Inlatebrant] Nonius Marcellus: 'Inlatebrare a latebris honestissime dictum.' et addit Claudii exemplum,

quod more suo e Gellio descripsit. Male autem *Cælii* nomen pro *Claudii* in Nonii libris legitur.

§ 2 *Subnixæ*] Nonius Marcellus : 'Subnixum, sublime, hoc est, suauissimum. *Cælius*' (lege *Claudius* ex Gellio nostro) 'Annali lib. 1. 'Et Latini subnixo animo ex victoria inertii consilium ineunt.''

Frunisci] Nonius Marcellus : 'Frunisci pro frui.' Lucilius lib. XVIII. 'Æque fruniscor ego ac tu :' subjicit postea idem exemplum ex Claudio lib. 1. quem iterum male *Cælium* vocat ; item ex Novio. ubi legendum : *Novius Parco*. Quod libri iuvant, qui habent *parco* : ut monuit quoque Mercerus. 'Frunisci' etiam dixit Planctus Rud. Act. IV. Sc. 3. 'Heus mane : Hinc tu, nisi malum, frunisci nil potes.' Sic enim ibi veteres libri : pro quo male in vulgatis *frui*. Usus et eo Cato, ut indicat Festus : 'Fruniscor et frunitum dixit Cato, nosque cum adhuc dicimus infrunitum, certum est Antiquos dixisse frunitum.'

§ 3 Q. *Metellus Numidicus*] Vide notata supra ad lib. VI. cap. 11.

Ego neque aqua neque igni careo] Hoc est, licet mihi Romæ aqua et igni interdictum sit, neutrius tamen copia in loco, ubi dego, mihi deest. Ut enim veteri jure Quiritium civi Romano vita adimi non poterat : quod Cæsar apud Sallustium in conjuratione Catilinaria elegantissime persequitur ; ita etiam eodem jure nemo invitus civitatem, aut libertatem amittebat, ut notum ex Ciceronis Oration. pro Balbo, pro Cæcinnæ, et pro Domo sua. Ne tamen delicta impunita relinquerentur, ratio a Romanis excogitata, qua noxii cives, salvis majorum suorum constitutionibus, civitate pellerentur. Itaque aqua et igni eis interdixerunt, ut his subsidiis, quibus vita humana continetur, destituti, in alias terras migrare, acque in aliam civitatem conferre cogerentur, in quam recepti Romanam

civitatem amittebant ; quia nemo duarum civitatum civis esse poterat, ut testatur Cicero pro Balbo et Cornelius Nepos in Vita Attici. Nominatum etiam in ipsa interdictione comprehendebatur, ne liceret eos, quibus aqua et igni interdictum erat, tecto excipere ; et lege Julia De Vi publica et privata tenebatur, qui eos recepissent, celassent, tenuissent, teste Paulo Sentent. lib. V. tit. 26. Hac itaque ratione Romani noxios suos cives, non palam, sed vi ipsa e civitate expellebant, ut scribit Pomponius leg. fin. D. de legationib. Permansit autem Romæ aquæ et ignis interdictio, usque ad Augustum Imperatorem, qui deportationem primus in Rempublicam introduxit. Primus enim, ut scribit Dio lib. LVI. constituit, *μὴδὲνα πυρὸς καὶ ὕδατος ἐκχέσθαι ἐν ἡμετέρῃ διαρπίσειν*. atque hoc modo deportatio in locum aquæ et ignis interdictionis successit, ut est in l. II. § 1. D. de pœnis. l. III. D. ad leg. Jul. pecul. l. pen. D. de Var. et extraord. cogn.

Novius] Vide quæ de eo diximus supra ad lib. XV. cap. 13.

Copiantur] Id est, 'angentur :' Nonius Marcellus : 'Copiantur, a copia honeste positum, ut lignantur, et pabulantur, et aquantur. *Cælius*' (lege denuo *Claudius*) 'lib. 1. 'Armis et magno comœntu, et præda ingenti copiantur.' Virg. Georg. lib. III. 'Sub mœnibus urbis aquantur.' Copiari autem verbum castrense sic formatum a 'copia,' quod pro annona et alimentis Veteres accipiunt. Valerius Maximus lib. V. cap. 1. 'Censuitque ut domus ei Romæ quam optima conducere, et copiarum non solum ipsi, sed etiam comitibus ejus publice præberentur.' Sic Cassiodorus Variar. lib. V. Epistol. 18. de Præfecto annonæ : 'Is certe debet esse gloriosus, qui ad copiam populi Romani probatur electus.' Unde et in Vet. Inscriptione mentio fit

Præfectaræ ejusdam 'A coplis militaribus.'

§ 4 ANTE. MERIDIEM. CAUSAM. CONSCITO] Sic cum Vett. libb. hanc Legis XII. Tabul. particulam legimus. Et ita quoque est apud Auctorem ad Hesennium lib. II. ubi etiam aliquo modo plenior exstat: hoc modo: NI. PAGUNT. IN. COMITIO. AUT. IN. FORO. ANTE. MERIDIEM. CAUSAM. CONSCITO. Alii pro *causam conscito*, hic legunt *causam conjicito*, vel *causam conjiciunto*, quemadmodum et ediderat Stephanus. Verum id neutiquam hic locum habere potest, cum non de *causæ conjectione*, verum de *causæ cognitione* verba hæc capienda sint. *Causam* itaque *conscito*, idem est, ac *causam cognoscito*, scilicet, tu Prætor, sive judex; quam interpretationem et in scriptis quibusdam Codd. ad Herennium ad marginem adjectam se invenisse testatur Hotemannus Antiquit. Roman. lib. III. - Et sic in Glossis Cyriilli: 'συγγρηδον, ορνοια' *conscito*. Apud Philoxenam vero in Glossis est, 'Consciscit, συγγρηδον.' Unde et quidam in XII. Tabul. legunt *consciscito*. Verum rectius est, et geminum XII. Tabularum verbum *conscito*, ut optime observat J. Gothofredus, non *consciscito*, non etiam, ut Rævardus vult, *gnoscito*; ac multo adhuc minus *conjicito*, vel *conjiciunto*. 'Conscire' enim 'causam' dicebatur Prætor, cum de causa apud se acta cognoscebat. 'Conjicere' vero 'causam' quid sit, docet Asconius Pedianus hisce verbis: 'Cum,' inquit, 'ad jus ventum esset, antequam causa ageretur, litigatores quasi per indicem rem exponebant: idque dicebatur *Causæ conjectione*, quasi causæ in breve coactio.' Litigatores itaque causam conjiciebant, Prætor vero causam consciebat. Atque adeo verba hæc 'causam conscito,' non ad litigatores; sed ad Prætorem ipsum jus dicentem referenda sunt; idque etiam manifestum ex iis, quæ se-

quuntur: QUOM. PERORANT. AMBO. PRÆSENTES. item, STILITEM. ADDICITO. Nam omnino necesse est, alios esse, qui postulant, sive perorant, alium vero, qui, postulantibus aliis, de causa cognoscat, et iis addicat. Sententia itaque Legis est, ut Prætor ante meridiem, cum actor et reus perorassent, id est, causam dixissent, de causa cognosceret. Unde constat eos falli, qui 'causæ conjectionem' ex hac Lege XII. Tabular. originem accepisse existimant; quod et faciunt Notæ supra ad l. v. c. 10.

MERIDIEM] 'Meridiei' mentionem in XII. Tabul. factam disertis verbis hic habemus apud Gellium, et Auctorem ad Herennium lib. II. Item Censorinum De Die Natali cap. 22. ubi inquit: 'Horarum nomen non minus annos CCC. Romæ ignoratum esse credibile est: Nam XII. Tabulis nusquam nominatas horas invenies, ut in aliis postea Legibus: sed ANTE MERIDIEM: eo videlicet, quod partes diei, bifariam tum divisi, meridies dividebat.' Quod autem Censorinus hic de horis, id ipsum testatur Plinius de 'Meridie,' scilicet in XII. Tabulis non inveniri. Ita enim scribit lib. VII. c. 60. 'Dnodecim Tabulis Ortus tantum et Occasus nominantur. Post aliquot annos adjectus est et Meridies, accenso Consulium id pronnunciante, cum Curio inter Rostra et Græcostasin prospexisset talem Solem' (sc. Meridianum.) Quæ in speciem contraria hoc modo cum J. Gothofredo concilianda existimo. Nimirum, Lucem diei in Leg. XII. Tabul. in duas quidem partes *ραπερόρερον* distinctam sic fuisse, ut una 'ante meridiem,' altera 'post meridiem' diceretur: 'Meridiem' tamen ipsam in XII. Tabulis specialim designatum non fuisse; quia eo tempore, cum Leges XII. Tabularum conscriberentur, nondum observatum fuisset exacte momentum illud, quod medium diem divideret.

Annali primo, quem non incognitæ auctoritatis esse alibi sæpius agnovit, præsertim in iis, quæ ex hoc eodem Gellii capite transcripsit; quanquam apud Nonium, ut ante jam diximus, male *Cælius* pro *Claudio* legatur.

Perennare] Hoc verbum Plauto familiare. Columella de R. R. lib. 1. cap. ult. 'Ut et obsequantur ejus imperiis et diutius perennent boves non confecti vexatione simul operum verberumque.' Et lib. 11. cap. 9. 'Ita reposita perennant diutius quam cætera.' Item lib. xxii. c. 20. 'Ea res si non in totum perennat, certe usque in alteram vindemiam plerumque vini saporem servat.' Sic Ovidius de Arte: 'Arte perennat amor.' Tertullianus De Resurrect. 'Constat non tantum ossa durare, sed et dentes incorruptos perennare;' et alibi non semel.

Sermocinari] Utitur et Sdonius Apollinaris lib. 11. Epistol. 9. 'Diversa censes sermocinabamur.' Et lib. 14. Epistol. 3. 'Cui tamen sermocinati Latialiter cordi est.'

Duritudinem] Nonius Marcellus: 'Duritudo, pro duritia. Cato in Veturium: 'Qui illius,' inquit, 'imprudentiam et duritudinem.' Lege *impudentiam*, ut hic apud Gellium.

§ 8 *Arrabonem*] Usus et Plautus Milit. Act. 14. Sc. 1. 'Hunc arrabonem amoris primis a me accipe.' Item Terentius Heaut. Act. 111. Sc. 3. 'Ea relicta est arraboni huic pro argento.' Ubi Eugraphius notat 'arrabonem' poni pro 'pignore.' Est autem 'arrabo' a Græco ἀρραβών. Varro lib. 14. De L. L. 'Arrabo sic dicta, ut reliquum reddatur: hoc verbum a Græco ἀρραβών.' Etymologici Magni Anctor: 'Ἀρραβών, ἡ ταῖς ὥραις περὶ τῶν ἀνουμένων δεδομένη πρό- τη καταβολὴ ἐπὶ ἀσφαλῆας. 'Ἀρραβών autem videtur esse ab Hebræo אַרְבֶּן quod 'pignus' denotat, ab אַרְבָּ 'spondere,' אַרְבָּן.

Ac multo videtur rectius arra] Sic recte Vett. Codd. Male correctores ediderant: *ac multo videtur sordidius arra*. Vox autem 'arra' sæpius in Juris nostri libris occurrit. Reperitur et apud Plinium, et Jul. Capitolinum in Maximino Juniori. Quæ inter 'arram' et 'pignus' differentia sit, explicare conatur Isidorus Orig. lib. 5. cap. 26. 'Interest in loquendi usu inter pignus et arram. Nam pignus est, quod datur propter rem creditam, quæ dum redditur, statim pignus aufertur. Arra vero est primum quod pro re bonæ fidei contractu emptæ ex parte datur, et postea completur. Est enim arra complenda, non auferenda: unde qui habet arram, non reddit, sicut pignus, sed desiderat plenitudinem.'

Et complures, inquit, in laboribus miserrimas vitas exegerunt: at hic nimis in otiiis consumtas] Sic optime huic loco genninam lectionem e vestigiis Vett. Codd. restituit Lambecius in Lucubrations Gellianis. In Vett. enim Edd. post vocem *dixerint* interpunctum est, quoniam admodum et nos edidimus; ac postea incipit nova ἐκλογὴ ex Claudii Annalibus in hunc modum concepta, *Et complures, inquit, in laboribus miserrimas vitas exegerunt; et hic motus in otiiis, inquit, consumtus est*: Hæc cum non intelligerent Correctores, temere et verba et sensum veteris scripturæ mutarunt. Hoc enim modo legitur in Stephanica editione: *Quanquam arra quoque Veteres sæpe dixerint, et compluriens Laberius. Miserrimas, inquit, vitas exegerunt, et hic nimis in otiiis, inquit, consumptus est*. Ex laboribus, fecerunt Laberius, quo nihil absurdius fingi potest. Interpungendam enim post *dixerint*, cum veteribus libris. Et verba sequentia sunt ex Quadrigrarij Annalibus, quæ Gellius excerpserit. Licet enim illa aliquomodo mendosa sint in Vett. Codd. nihilominus integritatis suæ satis la-

culenta vestigia indicant. Nec dubitandum, quin veram et genuinam lectionem Lambecius eruerit; quam idcirco et in contextum Gellianum recipiendam iudicavimus. Quippe quæ approbatur ab iis, quæ ipse Gellius Glossematis loco addit: *Eligantia*, inquit, *utrobique ex multitudinis numero quæsitæ est*. Multitudinis numerum dicit, quem vulgo pluralem vocant, et respicit ad ista verba, 'in laboribus,' et 'in otiiis'; quæ duo elegantissime hoc loco a Quadrigario sibi invicem opposita sunt.

Arborea] In Glossario Gelliano, cujus particula a G. Barthio Adversarior. lib. viii. cap. 16. edita, 'Arboretum' explicatur 'Seminarium.'

§ 9 *Hæc ego, &c. quorum memoria post lectionem suppetierat, mihi notavi*] Sic distinguo, non ut vulgo, *Hæc ego &c. q. m. p. l. suppetierat mihi, notavi*. Elegans enim loquendi modus 'notare sibi.' Quomodo non semel loquitur Petronius: 'Non notavi mihi Ascyli fugam.' Et, 'Notavit sibi ad Lanam tonsorem.' Item: 'Proxima nocte cum miles notasset sibi et lumen inter monumenta clarius fulgens.' Hic autem finis capitis secundi, ut primus, quod sciam, monuit J. Lipsius lib. i. Antiq. Lect. cap. 10. et caput tertium sequens incipiendam a verbis *In sermonibus, &c.* quæ antea in vulgatis male usque ad verbum *agitabamus*, huic capiti secundo adjecta erant.

CAP. III. *Sparti*] De 'Sparto' multis agit Salmasius ad Solinum pag. 261. et seqq. qui videndus. Breviter tamen notandum, a Veteribus Græcis *σπάρτον* usurpatum de herbis omnibus ad vitilia, nexilia et textilia aptis, ut sunt linum, cannabis, junici, genistæ, aliaque id genus. Quod vel ex Dioscoride patet, ubi *σπαρτίον* describens ait: *Σπαρτίον θάμνος ἐστὶ φέρων ῥάβδους μακρὰς, ἀφύλλους, στερεὰς, δυσθραύτους, αἷς τὰς ἀμπέλους δεσμεύουσι, φέρι δὲ λοβούς ὥσπερ φασήλους,*

ἐν οἷς σπερμάτια φαροειδῆ, ἄρθος μῆλινον ὥσπερ λευκοῖον. Hæc genistæ descriptio est, ea enim vitibus ligandis apta est. Latini vero 'spartum' vocabant solam herbam Hispanicam, ex qua funes necterent. Huiusmodi funes ex Hispanico sparto designat Horatius Epodon libro, cum ait: 'Ibericis peruste fanibus latus.' Sed et Græci postquam herbæ Hispanicæ notitiam habuere, eam etiam *σπαρτόν* appellavere; quia quicquid vinculo- rum usum haberet, et ad nexus aptum esset, *σπαρτόν* vocabant.

'*Αγοραλούς*] Id est, Viles, mercenarios; circumforaneos.

Καὶ δὴ δοῦρα, &c.] Id est, 'Atque adeo navium ligna putrefacta sunt, et sparta dissoluta.' Exat. Iliad. β. vs. 135. Hunc Homeri versum præ oculis habens Plinius lib. xxiv. cap. 9. ubi de genista: 'Dubito,' inquit, 'an hæc sit, quam Græci auctiores sparton appellavere, cum ex ea lina piscatoria apud eos factitari docuerim, et nunquid hanc designaverit Homerus, cum navium sparta dissoluta dixit. Nondum enim in usu fuisse Africanum vel Hispanum spartum, certum est: et cum fierent sutiles naves, lino tamen, non sparto nunquam sutas.' Et lib. xix. ubi de lino: 'Hinc fuisse et navium armamenta apud eundem' (Homerum sc.) 'interpretantur eruditiores: quoniam cum sparta dixerit, significaverit sata.' Lapsus autem in eo Plinius cum suis eruditioribus, ut bene notavit Salmasius, quod τὰ σπάρτα apud Homerum intellexerit de 'armamentis navium,' hoc est, de funibus et rudentibus navium. 'Armamenta' enim, sive δπλα, sunt funes vel rudentes nautici. Hesychius: δπλα, τὰ τῆς νεὸς σχοινία. Non enim de armamentis navium, aut rudentibus, τὰ σπάρτα Homerus dixit; sed τὰ ῥάμματα intellexit, quibus sntæ et condensatæ naves. Sutiles enim tum fiebant naves. Sic Hesychius τὰ σπάρτα interpretatur ῥάμ-

para. Verba ejus: Σπάρτα, σχοῖνα, ῥάμματα. Et versum illum Homericum explicat σπαρτίου ῥάμματος. Per 'Sparta' itaque 'dissoluta' Homerus intellexit 'saturas navium dissolutas,' sive ῥάμματα, quibus naves satæ. Atque hoc modo etiam Doctissimus Romanorum Varro τὰ σπάρτα apud Homerum accepit, ut ex iis quæ Gellius hoc capite nobis servavit, manifestum est.

§ 2 *Non plus Spartum significare puto*] Spartum scilicet Hispanicum, quod Romani solum hoc nomine vocabant.

Σπάρτους] Per 'Spartos' hic Varro designat Cadmeos fratres, qui edentium interfecti a Cadmo draconis sata nati erant, de quibus Ovidius Metamorph. lib. iii. et Apollodorus Bibliothec. lib. iii. ubi et addit eos exinde 'Spartos' dictos: Κάδμος κτείνει τὸν δράκοντα, καὶ τῆς Ἀθανᾶς ὑποθεμένης τοῖς δδόντας αὐτοῦ σπείρει. τούτων δὲ σπαρτῶν ἀπέτελλαν ἐκ γῆς ἄνδρες ἑνοπλοί, οὓς ἐκάλεσαν Σπάρτους. Ammianus Marcellinus lib. xix. Fabulæ originem indicat, ubi scribit: 'Terrigenas illos non finibus terras emersos, sed exuberanti pernicitate credimus matres: qui quoniam inopiam per varia visebantur Sparti vocitati, humo exillisse, vetustate, ut cætera fabulosius extollente, sunt æstimati.'

Neque ea ipsa facultate usi Liburni] Hoc est, Neque ipsi Liburni qui olim re nautica et Piratica claraere, sparto Hispanico, sed plerumque naves suas loris snebant; cæteri vero Græci sutilium navium ῥάμματα non ex lino tantum, sed ex cannabe et stuppa, cæterisque sativis rebus, in quibus et linnm, facitabant.

Cæterisque sativis rebus, a quibus σπάρτα appellabant] Sic Plinius lib. xix. in verbis paullo ante adductis: 'Quoniam cum sparta dixerit, significaverit sata.' Verum, ut optime observavit Salmasius, tralatitius hic error omnium fere olim eruditorum,

præsertim Latinoorum, qui τὰ σπάρτα in Homeri versu 'sata,' sive 'sativa' interpretabantur, aut certe funes ex rebus sativis factos, ut lino, cannabe, et cæteris hujusmodi. Cum tamen Græci σπάρτους et σπάρταν passim appellarent quemcumque funem etiam ex juncis et genistis, quæ tamen non seruntur, sed sponte proveniunt, factum. Similiter Latini ad exemplum Græcorum, herbam illam Hispanicam faciendis fanibus aptam, quæ sercebatur, 'spartum' dixere. Sed sciendum est, σπάρτους, quando pro fine ex quacunque materia, etiam sponte proveniente, factis accipiunt, non venire a verbo σπείρειν in ea significatione, qua accipitur pro 'seminare,' sed potius, qua significat 'nectere.' Quomodo et Latinoorum 'saro,' quod ipsum est a σπείρειν, duplicem habet significationem, unam, qua notat 'semino,' alteram, qua 'necto.' Sic a σπείρειν pro 'saro,' est σπαρτὸν, 'satum'; a σπείρειν vero pro 'necto,' erit σπάρτος, pro 'eo unde aliquid fit ad nectendum ligandumque.' Unde Homerus σπάρτα recte appellavit funicales e lino vel cannabe, quibus snebantur naves, non quod e sativis herbis necterentur. Nam σπείρειν est ῥάμνω, et partes inter se condensare et jungere.

CAP. IV. *Menander*] Vide quæ supra de eo notata sunt lib. II. c. 28.

Philemone] Floruit quidem hæcæm temporibus Philemon atque Menander, sed ætate tamen paulo major fuit. Patrem habuit Damonem, qui claruit sub Alexandro Magno, Olym. cxi. uti Philemon sub Antigono rege. Suidas eum Syracusanum facit, at Strabo Pompeiopoli Ciliciæ urbe natum refert. Appuleius in Floridia mediæ Comædiæ Poëtam facit, ubi etiam memoratu digna quedam de ipso refert: 'Poëta fuit hic Philemon,' inquit, 'mediæ Comædiæ scriptor. Fabulas cum Menandro in scenâ dictavit, certavitque cum eo:

ſertasse impar, certe ſemulus. Namque eum etiam vicit ſapenumero, pudet dicere. Reperias tamen apud ipſum multos ſales, argumenta lepidè inflexa, agnatos lucide explicatos, perſonas rebus competentes, ſententias vitæ congruentes: joca non inſra ſocum, ſeria non uſque ad cothruſum. Rarè apud illum corruptelæ: et uti errores, conſeſſi amores. Nec eo minus et lemo perjuris, et amator ſervidus, et ſervulus callidus, et amica illudens, et uxor inhibens, et mater indulgens, et patruſ obſurgator, et ſodalis opitalator, et miles præliator: ſed et paraſiti edaces, et parentes tenaces, et meretrices procaces. Hiſce laudibus diu in arte Comædica nobilis, &c. De eo etiam eſt illud Fabii Quintiliani lib. x. Inſtit. Orat. cap. 1. 'Hæbent tamen alii quoque Comici, ſi cum venia legantur, quædam quæ poſſis decerpere: et præcipue Philemon, qui ut pravis ſui temporis judiciis Menandra sæpe prælatus eſt, ita conſenſu omnium meruit credi ſecundus.' Varias conſcripſit fabulas, eaſque inter uſuam, quam *Ἐμπόρος* inſcripſerat, ad cujus imitationem Plautus fecit ſuam nomine 'Mercator.' Ut ipſe teſtatur in Prologo: 'Græcè hæc vocatur *Ἐμπόρος* Philemonis. Eadem Latine Mercator Marci Accii.' Grandis ætate demum obiit Philemon, et nonaginta ſeptem, vel, ut alii, novem annos vixiſſe dicitur. Mire de ejus morte variant Veteres, ut videre eſt apud L. Gyraldum De Poëtis. Hiſtor. Dialog. vii.

Amicitia, gratiaque] Sic apud Petronium: 'Ego,' inquit, 'Poëta ſum, et, ut ſpero, non humilis ſpiritus, ſi modo coronis aliquid credendum eſt, quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet.'

In quinque ægſis vicissi] Quod et teſtatur Suidas de Euripide: *Δράματα δὲ αὐτοῦ κατὰ μὲν τινὰς οὐ. κατὰ δὲ ἄλλους εἴς, αἰῶνται δὲ οὐ. νίκας δὲ εἴματα*

εἰ. τὰς μὲν τέσσαρας περιέειν. τὴν δὲ μίαν μετὰ τελευταίην, ἐπιδεικνύμενον τὸ δράμα τοῦ ἀδελφεοῦ αὐτοῦ Εὐριπίδου. Id eſt, 'Fabulæ vero ipſius, ut quidem alunt, fuere ſeptuaginta quinque; ut alii, nonaginta duæ. Exſtant autem ſeptuaginta ſeptem. Victorias quinque eſt adeptus. Quatuor quidem ſuperſtes; unam vero poſt obitum, actore fabulæ Euripide, fratris ipſius filio.' Alii Euripidem quindecies viciſſe tradunt. Unde et Is. Caſaubonus olim hic apud Gellium legebat: *in quindecim ſolis vicissi.* Quia Græci ſcriptores teſtantur Euripidem *νίκας πεντήκοντα*.

Apollodori] Fuit hic Apollodorus Athenienſis Anaclepiadæ filius Grammaticus, Pamphilii Rhodii Philoſophi, et Ariſtarchi Grammatici diſcipulus, inventor verſuum, qui *τρογυρίων* nomine vocatur, et anætor eſt Suidas. Vixit autem ſub Ptolemæo Euergetæ ſecunde. Ejus Chronicon etiam non ſemel citantur a Diogene Lærtio, at in Empedocle: *Ἀπολλόδορος δὲ ὁ γράμματις ἐν τοῖς χρονικοῖς φησιν.* Item in Thaletæ, Ariſtotele, Zenone, et alibi. Nec non a Diodero Siculo Bibliothec. lib. iii. Luciano in Macrobiiis, Clemente Alexandrino lib. i. *Ἰστορίων*. multisque aliis. Hujus ſunt, qui hodie adhuc ſuperſtites, Bibliothecæ, ſive De Deorum origine libri tres; qui olim longe plures fuerint; eum librum decimum quartum citet Macrobius lib. i. Saturnal. cap. 17. et decimum ſeptimum Stephanus de Urbibus in *Ἀποδείξ.* Plura de Apollodoro vide ſis apud Voſſium De Hiſtor. Græc. lib. i. cap. 21. et Joſephum De Scriptoris. Hiſtor. Philoſ. lib. ii. cap. 16.

Κοφισιεύς ὢν, &c.] Id eſt, 'Cophiſeus genere ex Diopete patre, Quinquæ et centum cum ſcripſiſſet fabulas, Fato eſt defunctus, annos natus duo et quinquaginta.' Græcos verſus edidimas, quemadmodum eos olim correxit Doctiſſimus I. Caſaubonus.

CAP. V. § 2 Qui τεχνικὸν appellantur] Quasi dicas, 'Artificiales.' Maximus Victorinus lib. i. de Grammat. Technicos interpretatur 'artium traditores.' A mediæ ætatis scriptoribus Latinis 'Artigraphi' nominantur, ut sæpius facit Albinus Flaccus Alcuinus lib. De Sept. Artib. 'Technicos' Gellius vocat minutos istos doctores, qui totam Philosophiæ et Eloquentiæ Artem per præcepta, in compendium redacta, et libellos exiguos se tradere profitebantur. De quibus etiam Quintilianus lib. ii. cap. 14. 'Nolo,' inquit, 'se juvenes satis instructos, si quem ex his, qui brevesplorumque circumferantur, artis libellum edidicerunt, et veluti decretis Technicorum tutos putent.' Græci tamen Τεχνικῶν vocem in lande ponunt. Sic Eunapius in Juliano: Ἦσαν μὲν γὰρ καὶ κατὰ ταυτὸν ἕτεροί τινες παραβάνοντες τοῦ καλοῦ. καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν διατρέμενοι, Ἀφίης τε δ' ἐκ Λακεδαιμονος, δόξαν ἔχον Τεχνικῶν τινος. Id est, 'Erant eodem tempore alii nonnulli, qui honestatis amore accensi, ad illius gloriam aspirantes animos erigebant, quos inter et Apisines Lacedæmonius Technici,' (sive, ut vertit Hadrian. Junius, *professoris artium liberalium*) 'nomen adeptus.' Sic in Platone οἱ περὶ τοῦ λόγου τεχνικὸι, 'dicendi artifices.' Tzetzes quoque Chiliad. ii. Rhetorum Technicorum eloquentiam et in dicendo vim laudans, ait: Δεῖξαι ῥητόρων βουλευθεὶς τῶν Τεχνικῶν τὸ σθένος.

'Ἀμφισβητούμενον, &c.' Id est, 'Dubium pro confesso et certo.'

Hominis] Cód. Τονῶς. viri.

CAP. VI. *M. Cato Voconiam legem suadens*] Orationem hanc, qua legem Voconiam suavit contra mulierum impotentiam, habuit Cato, Cæpione et Philippo Coss. cum esset quinque et sexaginta annos natns, ut ipse apud Ciceronem De Senectute prædicat. Cæterum de Lege Voconia vide sis quæ supra lib. vii. cap. 13. notata

sunt; sed iis omnino adde, quæ infra ad lib. xx. cap. 1. dicemus.

Principio vobis mulier magnam dotem attulit] Hæc Catonis verba Apuleius exprimere videtur Apologia: 'Dixere, me grandem dotem mox in principio conjunctionis nostræ mulieri amanti, &c. extorsisse.'

Attulit] Id est, adfert, ut explicat Sosipater lib. iii. Grammat. 'Sustuli, ejus perfecti instans sustulo est; atque dicebant Antiqui, Magnam dotem ad nos attollit. Cato: Magnam dotem attulit; quod geminum est. Dotem attollit, est adfert. Dotem attulit, et dotem attollit.'

Receptitium servum] Nonius Marcellus: 'Receptitium servum quidam ab ea proprietate dictum volunt, ut si nequam et nihili sit, qui venundatus, ob aliquod vitium, aut maleficium a distractore recipiatur. Sed vera hæc est ejus nominis interpretatio, quem in data dote, aut donatione quis exceperit, quod est proprie, receperit,' &c. quæ verbotenus ex Gellio nostro descripsit; quamvis aliquomodo corrupta apud Nonium exstant, et facile ex Auctore nostro emendari possint.

Et flagitare pecuniam jubebatur] Glossæ Philoxeni: 'Flagitaverit, μετὰ βοῆς ἀπαίτησιν.' hoc est, cum clamore exposcit. Proprius ejus verbi usus, quando ab obæratīs pecunia credita repositur. Sic Plautus in Pseudolo: 'Si non dabis, Clamore magno et multum flagitabere.' Idem Casina: 'Ducite ex animo curam atque æs alienum, Nec quis formidet flagitorem suum.' Hinc etiam Lactantius De Opif. Dei cap. 3. 'Magnisque clamoribus conditionem pristinam flagitant.'

§ 2 *In Trinummo*] Exst. Act. i. Sc. 2. vs. 157.

CAP. VII. QUOD SUBREPTUM ERIT. &c.] Sic ante legem Atiniam in XII. Tabulis Lex concepta erat: REI. FURTIVÆ. ÆTERNA. AUCTORITAS. ISTO.

Nec est, Res furtiva nunquam potest usucapi, sed semper manet penes eum ejus fuit tempore furti facti, nec ullius temporis quamvis longissimi possessione ei adimi, aut alteri acquiri potest. Latius autem aliquomodo se extendit Lex Atinia, quam Lex XII. Tabul. lator quippe 'subrepti,' quam 'furtivi' significatio; nam et res per uxorem amotas comprehendit. Præter Gellium Legis Atiniae De Usucapione meminit et Justinianus §. furtivæ Institut. De Usucap. et Paulus l. iv. D. eod. ubi et refert exceptionem in Lege Atinia additam, qua furti vitium elueretur, si nimirum res furtiva in potestatem ejus, cui surrepta erat, reverteretur. Hoc autem quomodo accipiendum ibidem explicat Paulus hisce verbis: 'Quod autem dicit Lex Atinia, ut res furtiva non usucapiatur, nisi in potestatem ejus, cui surrepta est, revertatur, sic acceptum est, ut in domini potestatem debeat reverti.' Idem Paulus in l. sequitur. §. quod autem D. eod. scribit: 'In lege Atinia in potestatem domini rem furtivam venisse videri, si ejus vindicandi potestatem habuerit, Sabinius et Cassius aiunt.'

ÆTERNA. AUCTORITAS. ESTO] Id est, Jus perpetuo persequendæ rei. Modus loquendi e XII. Tabulis desumptus, in quibus sæpius hæc verba occurrunt. Ut 'Adversus hostem æterna auctoritas esto.' Item, 'Fori bastive æterna auctoritas esto;' et, 'Intra quinque pedes æterna auctoritas esto,' &c.

Patrem suum] Q. Mucium Scævolum. Idem enim nomen patri et filio fuit. Verba autem Q. Mucii, quæ Gellius innuit, referuntur, haud dubie a Pomponio lib. xxvi. ad Q. Mucium, et habentur in l. 123. D. de V. S. 'Verbum, erit, interdum etiam præteritum, nec solum futurum tempus demonstrat.' Quod Pomponius etiam aliquot exemplis confirmat.

§ 2 *In campo est]* Intellige campum

Delph. et Var. Clas.

Martium.

In comitis est] Comitum locus Romæ in foro, ubi comitia habebantur.

CAP. VIII. Aulæ] Festus: 'Aulæ Antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam literam geminabant. Itaque aulicoqua exta, quæ in aulis coquebantur, dicebant, id est, elixa.' Aulæ voce sæpius utitur Plautus; cætera inter in Captivis dixit 'frangere aulæ in caput.' Hinc etiam 'Aulularia' Plauti, dicta ab aulæ Euclesionis auro referta. Apud Festum etiam est: 'Auxilla, olla parvula.' Jos. Scaliger ad Varronem ab 'aula' etiam 'anlar' dictum vult, pro 'ollæ operculo,' eadem ratione qua dicitur 'puteal,' pro 'putei operculo.' Unde apud Varronem lib. iii. de R. R. cap. 15. legit: 'In tenebris cum anlar impositum est, fiunt pingues glires.'

Lentis Egyptiæ et cucurbitæ] Cænx frugalis tenuisque ac plane Philosophicæ indicium. Utplurimum enim Philosophi in victu leguminibus vesciebantur, quæ inter lentas, fabæ, pisa, siliquæ, et similia. Unde Persius de Philosophorum victu: 'Silli quis et grandis pasta potens.'

Guttum Samium] E terra Samia factum. De 'gutti' voce sic Varro lib. iv. de L. L. 'Quo vinum dabant, ut minutatim funderent, a guttis guttum appellarunt: et quo sumebant minutatim, a sumendo simpulum nominavere.' Guttus itaque dictum vasis genus, quod vinum eo funderent guttatim. Græcis dicitur *ἐπίχυσις*, qua voce etiam usus Plautus Rudente, Act. v. Sc. 11. Ex Varro nis etiam verbum manifestum, 'guttum' et 'simpulum' ita differre, ut 'epichysis' et 'cyathus.' Ex 'epichysi' enim et 'gutto,' funderent 'guttatim' in 'cyatham,' sive 'simpulum,' unde vinum ore hauriebant. Sic ut Latini 'guttum' et 'simpulum' dicant, quæ Græci *ἐπίχυσις* et *κύβαλις* appellent. Ex Gellio autem

5 E

A. Gell.

renda erant, per notas scripsit, id est, sic structo literarum ordine, ut nullum verbum effici posset. Quæ si quis investigare vellet, quartam elementorum litteram D pro A, et deinde reliquam commutet.' Meminit ejus rei quoque Dio lib. XL. ubi de Cæsare scribit: *Ελάθει δὲ καὶ ἄλλως, ὥστε τι δὲ ἀπορρήτων τῶν ἐπέσταλλε, τὸ τέταρτον δὲ στοιχεῖον ἀντὶ τοῦ καθήκοντος ἀντιγράφειν, ὅπως ἀνόγνωστα τοῖς πολλοῖς ἢ τὰ γραφόμενα.* Id est, 'Consueverat alioquin, si quid secreti cuiuspiam per litteras significaret, quartum semper elementum in scribendo pro eo, quod scribi debebat, sumere, ne obvia literarum lectio cuius esset.' Similem scribendi modum ab Augusto usurpatum idem testatur Suetonius in ejus Vita: 'Quoties per notam scribit B pro A, C pro B, ac deinde eadem rationes sequentes litteras ponit.' Item Dio lib. XL. *Ἐπέσταλλε δὲ καὶ ἑκείνοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πάνι φίλοις, ὥστε τι δέοντα δὲ ἀπορρήτων σφίσι δηλῶσαι, τὸ δεύτερον δὲ στοιχεῖον τοῦ τῷ ῥήματι προσήκοιτος ὥστ' ἑκείνου ἀντιγράφειν.* Id est, 'Si quid vel iis, vel aliis suis necessariis scriberet, quo res eis erant significandæ modo quodam secreto, proxime sequentem semper litteram pro ea, quæ exarari deberet, ponebat.' Sed totum hoc artificium occulte scribendi per literarum transpositionem, facillime a quovis sagaciori deprehendi potest, ut vix pro arcano quodam id haberi debeat; imo Jul. Cæsar Scaliger Exercitat. CCCXVII. contra Cardanum, merum id vocat delirium et imposturam. Sagaciores multo fuere Recentiores in excogitandis variis occulte scribendi modis, eosque inter aliquos, qui a nemine, nisi ab arcani conscio, ad quem epistola perscripta est, detegi possint; imo etiam hujusmodi, ut quis arcanum animi suum conceptum per epistolam absentis artificii conscio manifestare possit, sine ulla secreti latentis suspitione, si forte epistola

intercepta fuerit. De quibus videntur Illustrissimus Gustavus Selemus in Cryptographia, et Gasparus Schottus in Schola Steganographica, anno præcedenti in lucem edita.

Littera singularia.] Litteræ singulæ: Festus: 'Nota nunc significat signum, nunc litteras singulas, aut binas.' Notæ itaque et literæ. Et quod dicitur in l. VI. § ult. D. de honor. poss. 'Notas, litteras non esse,' intelligendum de scriptura integra. Justinianus in Pandectarum Proœmio 'Sigla' vocat, eorumque usum in iuris libris vetat sub pœna falsi: 'Eandem autem pœnam falsitatis constituimus adversus eos, qui imposterum leges nostras per Siglorum obacritates ausi fuerint conscribere. Omnia enim, id est, et nomina Prudentum, et titulos, et librorum numeros per conqueientias literarum volumus, non per Sigla manifestari. Ita ut qui talem librum sibi paraverit, in quo Sigla posita sunt, in qualemcunque locum libri, vel voluminis, sciatis inutilis se esse codicis dominum. Neque enim licentiam aperimus ex tali codice in iudicium aliquid tale recitare, qui in quacunque sui parte Siglorum habet malitias.'

Probi Grammatici Commentarius.] Commentarius iste omnino alius fuit a Libello Valerii Probi adhuc superstitite, 'De Notis Romanorum:' quo explicat Litterarum Notas, quibus Romani Veteres in publicis monumentis ut plurimum uterentur. Hoc vero Commentario, cuius hic Qælius mentionem facit, ea tantum explicaverat, quæ brevibus Notis et singulariis literis exarata, et studio occultata in C. Cæsaris Epistolis essent. Qui scribendi mos Cæsari peculiaris erat in epistolis; cum cæteræ Notæ usus essent communis; utpote in Legibus, Senatusconsultis, Plebiscitis, Edictis, Judiciis, Testamentis, Conventionibus, aliisque similibus, adhiberi solitæ.

§ 2 *Epistolas id genus mittebant.* Scythi duo erant teretes, &c.] Quæcumque hic Gellius de Scytale Lacedæmoniorum tradit, videtur descripsisse ex Plutarcho in Lysandro. Accurate etiam eadem de re Suidas hisce verbis: *Σκυτάλη, ἐπιστολή Λακωνική. ἦν δὲ ἡ σκυτάλη ξύλον ἐξεσμένον, ἐπίμηκες. δύο δὲ παρὰ Λακεδαιμονίους σκυτάλαι. καὶ τὴν μὲν μίαν, κατεῖχον οἱ ἑφοροὶ τῶν Λακεδαιμονίων· τὴν δὲ ἑτέραν, τῇ ἐκπεπομένῃ παρ' αὐτῶν στρατηγῇ παρέχον. καὶ, ὅποτε ἐβούλοντό τι ἐπιστεῖλαι αὐτῇ, φέροντες ἱμάτια λευκὰ, περιέλουν τὴν σκυτάλην, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱμάτιος ἔγραφον. καὶ ἀνελίττοντες, παρέχον τὸν ἱμάτιον τῷ ἀποφύροσι. τοῦτο δὲ ἐποιοῦν, ἵνα μὴ μάθωσι οἱ ἀποφύροντες τὸ δηλούμενον ἐν αὐτῇ. ὃ δὲ στρατηγὸς, δεχόμενος τὸν ἱμάτιον τῇ αὐτοῦ σκυτάλῃ περιέλιπτε, καὶ ἐγίνωσκεν ὅτι τὰ γεγραμμένα.* Id est, 'Scytale, epistola Laconica; Scytale vero erat lignum politum, oblongum. Dnas autem Scytalas habebant Lacedæmonii; et alteram quidem ipsi eorum ephori tenebant; alteram vero, duci suo, quem mittebant, dabant. Ac quoties aliquid mandatum ei cupiebant, afferebant lorum, quo Scytalem involuebant, et in loro scribebant: lorum autem revolventes, tradebant ablaturo. Ideo autem id faciebant, ne, qui ferrent, scirent, quidnam ipso indicarent: dux vero, postquam lorum accepisset, suæ Scytalæ circumvolvens, quæ inscripta, cognoscebat.' Breviter etiam Ansonius ad Paulinum Epist. 23. 'Vel Lacedæmoniam scytalem imitare, libelli Segmina Pergamei, tereti circumdata ligno Perpetuo inscribens versu: qui deinde solutus Non respondentes sparso dedit ordine formas: Donec consimilis ligni replicetur in orbem.' Videndi quoque Joannes Tzetzes Var. Histor. Chil. ix. cap. 258. Vetus Scholiastes Pindari ad Olymp. Od. vi. item Demetrius Triclinius ad eandem Pindari Odam: uti et Scholiastes Aristophanis ad

Aves: qui omnes etiam cum cura de Scytale Lacedæmonum agunt.

§ 3 *Ejusdemque longitudinis]* Quæ vero fuerit longitudo, nemo Veterum præter Demetrium Triclinium ad Pindari Olymp. Od. vi. tradit, qui scribit scytalem trinm aut quatuor cubitorum longitudinem habuisse: 'Ὅτε πρὸς τινα πόλιν, inquit, οἱ Ἀἰῶνες στρατηγὸν ἐπεμπον, βουλόμενοι δηλῶσαι τι αὐτῷ τῶν ἀπορήτων, οὐκ ἐπίστευον χάριτι, ἀλλὰ τοιοῦτό τι ἐποίουν. τορεύοντες ξύλον στρογγύλον, τριῶν ἢ τεττάρων πήχεων, καὶ τέμνοντες εἰς δύο, τὸ μὲν ἐν τῇ ἐκπεπομένῃ στρατηγῇ εἰδίδουν, ὁδότερον δὲ αὐτοὶ κατεῖχον. Id est, 'Cum ad urbem aliquam Lacedæmonii ducem mitterent, aliquid arcani ipsis indicare cupientes, eliatæ minime credebant, sed ad istum modum agebant: torno elaborantes lignum rotundum, trinm aut quatuor cubitorum, et in duo dissecantes, partem unam huic quem mittebant, alteram ipsi retinebant.' Scholiastes quoque ad eandem Pindari Odam, dicit lignum fuisse nigrum. 'Ἡ δὲ σκυτάλη, τοιοῦτόν ἐστι. Ἀἰῶνες, κήρυκες διαπεπομένοι, ξύλον μελαίνοντες, περιέλισσον λευκῷ ἱμάτι, &c. 'Scytale vero talis est. Lacedæmonii præcones passim mittentes, lignum, nigro colore tinctum, circumvolvebant loro albo.'

Hoc genus epistolæ Lacedæmonii Σκυτάλην appellant] Scytale Lacedæmonum baculi habuit formam. Unde Etymologicus Magni Auctor: 'Ἡ σκυτάλη παρὰ Λακεδαιμονίους, ἐπὶ βακτηρίας τίθεται. 'Scytale apud Lacedæmonios pro baculo ponitur.' Item Hesychius, *Σκυτάλαι, βακτηρίαι.* 'Scytalæ, baculi.' Ejusque usum brevier describit, ut et facit Etymologicus Auctor, cuius verba: 'Ἔθος δὲ Λακεδαιμονίους χρῆσθαι σκυτάλῃ ἀπὸ τῶν γραμματέων. 'Solent vero Lacedæmonii Scytala uti pro tabellis.' Item Athenæus lib. x. *Λευκῷ ἱμάτι περιελούσιν τὴν σκυτάλην οἱ Ἀἰῶνες, ἔγραφον δὲ ἐβούλοντο.* 'Candido loro Scytalem circumvolvences Lacedæ-

dæmonii, scribebant quæ vellent.' Ubi et Achæo Erythriensi ait vocatam fuisse 'Cyrbim Spartanam,' quod factum inquit Junius Animadvers. lib. iv. cap. 14. quia, uti in *κύρβεσι*, publicis videlicet tabulis, Leges exaratæ erant; ita in Scytale, præcepta ad Duces et Imperatores militiæ scribebantur, 'Spartanam' vero a civitate. Sed merito ridet hanc artem Jol. Cæsar Scaliger, et Exercitat. cccxxvii. ad Cardanum, vocat 'Laconica nugalia.' Facillime enim quicquid in hujusmodi loro perscriptum erat, a quovis sagaciori, etiamsi ipsam scytalem non haberet, deprehendi potuit: et quivis hodie, qui hoc scribendi modo uti vellet, damno suo facile experiretur arcanum suum detectum iri.

§ 4 *Pugillaria nota, nondum etiam cera illita*] In tabulis ligneis cera oblitis Veteres olim scripsisse notum est, unde 'cerei pugillares;' sic dicti, quia stilo in his pungendo scribebatur. Hujus singulari 'pugillar' utitur Ausonius: 'Bipatens pugillar expedi.' Pugillarium autem materia olim varia. Fiebant enim e buxo, unde *κυβόν*, e citro, e bore, laminis membraneis, &c. De 'Pugillaribus citreis,' sive e citri ligno factis, Martialis lib. xrv. 'Secta nisi in tenues essemus ligna tabellas, Essemus Libyci nobile dentis opus.' Idem de 'eburneis' ibidem Epigr. v. 'Languida ne tristes obscurant lumina ceræ, Nigra tibi niveum litera pingat ebur.' Et de 'membraneis' ibidem Epigr. vii. 'Esse putas ceras, licet hæc membrana vocetur, Delebis, quoties scripta notare velis.'

In monumentis rerum Græcarum] Exstat hæc historia de Histieo apud Herodotum, qui lib. v. ita scribit: *Συνέειπτε γὰρ καὶ τὸν Ἰστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπὸ χυδαῖν ἐκ χουστῶν παρ' Ἰστιᾶν, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρην ἀπὸ βασιλῆος. ὃ γὰρ Ἰστιᾶνός βουλόμενος, &c.* Sed longior est locus, ideoque Latine tantum apponam:

sic autem sonat: 'Contigit enim e Suis ab Histieo venire quandam compuncto notis capite, quibus Histieus Aristagoram commonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id namque volens Histieus Aristagoræ indicare, quia alia ratione non poterat, utpote itineribus custoditis, fidelissimo e servis caput erasit, literasque impressit, et hominem retinens quoad capilli renascerentur, ubi illi renati essent, raptissime hominem demisit Miletum, nihil aliud mandans, nisi, ut cum Miletum pervenisset, juberet Aristagoram eraso suo capite inapicere.'

§ 5 *In literarum formas compungit*] Hoc est, literas stigmatitis impressit, sive literas stigmatibus capiti ejus inussit. Quod Herodotus dixerat *ἔστιξε*, et Suis venisse quandam *τὸν Ἰστιγμένον τὴν κεφαλὴν*.

CAP. x. *Pindaro*] Floruit Pindarus, ut scribit Eusebius in Chronico, Olympiad. lxxvi. quo tempore etiam Æschylus in scena Tragœdiæ suis vixit. Suidas Pindarum claruisse ait Olympiad. lxxv. Sed addit, sub expeditione Xerxis; hæc vero incidit in Olympiad. lxxv. Ideoque non male Gyrardus putat Pindarum Olymp. lxxv. natum fuisse, atque Xerxe expeditionem faciente, eum xl. annum egisse. Thebanus fuit ac discipulus Myrtidos poetrix. De eo Quintilianus lib. x. Inst. Orat. 'Novem Lyricorum longe Pindarus princeps, spiritu, magnificentia, sententiis, figuris; beatissimus rerum verborumque copia, et velut quodam eloquentiæ flumine.' Non solum autem Lyricus fuit poëta et Dithyrambicus: verum etiam tragœdiis scribendis operam impendit. Varia quoque Epigrammata fecit, et alia, quæ temporis injuria perierunt.

Ut illa bestia setum ederet ineffigiatum informemque, &c.] Pervulgata hæc apud Veteres fuit opinio, ursas parere massam rudem, membrisque in-

distinctis informem, quam postea lambendo figurarent perficerentque, ut videre est apud Aristotelem l. vi. Hist. Animal. cap. 30. Horum Apollinæ in Hieroglyph. lib. ii. cap. 83. Plinium lib. viii. cap. 36. et ex eo Solinum cap. 29. Ælium lib. ii. de Animalib. cap. 19. aliosque. Sed fabulosa hæc opinio inde ortum duxisse videtur, quia ursæ pariant catulos sæpe crassissimis secundinis involutos, qui hoc modo contactu informis carnis speciem præferant; hæc autem secundinas mater dentibus rumpere et avellere solet, sætumque suum a sordibus lambendo purgare; quod et aliis animalibus in more est. Sic Dalechampius ad Plinii locum indicatum notat; se in utero gravidæ ursæ a venatoribus captæ et exenteratæ, omnibus suis membris distinctos catulos formatos vidisse. Quod et de se testatur Jul. Cæsar Scaliger De Subtilitate Exercitat. vi. Sect. 15. ubi scribit: 'Quid hujus fabulæ auctoribus fidei sit habendum, ex hac historia cognoscas. In nostris Alpibus venatores sætam ursam cepere: dissecta ea, sætus plane formatus inventus.'

Ineffigiatum] Hoc verbi etiam utitur Ammianus Marcellinus lib. xxvi. 'Aureos scilicet nummos effigiatos in vultum principis.' Item Apuleius lib. i. Floridor. circa initium: 'Vel truncus dolomine effigiatos.' Et lib. ii. Florid. 'Magna etiam vis æris, vario effigiatu, veterrimo et spectabili opere.' Ut et Sidonius Apollinaris lib. vi. Epist. 12. Minucius Felix in Octavio. Pudentius *per orephorum*. Augustinus De Civ. Dei lib. viii. Lactantius, alique.

§ 2 *Petiti, oravitque a suis amicissimis impetræ, ut Æneida, quam nondum satis elimasset, abolerent*] Hujus rei meminit quoque Macrobius lib. i. Saturnal. cap. 24. Ac varia etiam exstant Epigrammata in Catalectis Veterum Poëtarum a Scaligero edi-

tis, quæ Scholastici Veteres ea de re confecere. Alia inter est C. Sulpitii Apollinaris Grammatici in Æneidem Virgilianam Epigramma, ad cujus imitationem cætera ab aliis facta sunt. 'Jusserat hæc rapidis aboleri carmina flammis Virgilius, Phrygium quæ cecinere ducem. Tuca vetat, Varusque simul, tum, maxime Cæsar, Non sinis, et Latine consulis historiæ. Infelix alio cecidit prope Pergamon igni, Et pene est alio Troja cremata rogo.' De eadem re exstat etiam sub nomine Augusti Cæsaris, Veteris Poëtæ Scholastici Carmen, cujus initium: 'Ergone supremis potuit vox improba verbis Tam dirum mandare nefas? ergo ibit in ignes Magnaque doctiloqui morietur Musa Maronis? Ah scelus indignum!' et quæ sequuntur in ipsa Collectione videnda.

§ 3 *Nam quum Pindari veteris poëtæ carmen, &c. æmulari vellet*] Totum hunc locum ex Gellio more suo descripsit Macrobius lib. v. Saturnal. cap. 17. et Virgilium Pindari de Ætna descriptionem imitatum quidem esse, verum haud exæquasse vult. Joan. Jov. Pontanus vero in Dialogo Antonio pluribus contendit, Pindarum a Virgilio in Ætnæ montis descriptione superatum; et irridet Favorinum, et omnes eos qui dicunt Virgilium voluisse montis Ætnæ flagrantiam ad Pindari imitationem exsequi, eosque censet delirare et cæcutire; cum nemo tam aversi aut parvi sit ingenii, qui non palam videat Virgilium in versibus sequentibus se totum a Pindarica enarratione avertisse, ut nec verbis nec tralatione, qua ille utitur, parte aliqua similis esse velit; quæ omnia uberiori orationis flumine a Pontano tractata dicto loco invenies. Huic adstipulatur etiam Turnebus lib. xx. Adversar. cap. 18. ubi ait Virgilium a Gellio et Macrobio injuria in versibus, quos de Ætna scripsit, reprehendi; neque ex Pindaro eos esse imitatos, cum Virgilius de

eo nihil. tam cogitaverit: sed potius rei fidem, et Lueretii lib. vi. descriptionem secutus sit. Si quis autem non maligne testimare velit, multis partibus in *Ætnæ* descriptione Virgilium Pindaro anteponeat, utpote qui tantum miraculum, tantumque prodigium orationis gravitate non videtur æquare.

Carmen Pindari] Carmina sequentia exstant apud Pindarum in Pythior. Oda i.

Τὰς ἐπεβύρραι, &c.] Id est, 'Cujus eructantur inaccessi ignis liquidissimi ex cavernis fontes: fluvii quæ interdiu quidem profundunt fluxum fumi candentem: noctu vero saxa pumicea evoluta flamma in profundum defert maris æquor cum fragore. Illa autem Vulcani bestia gurgites horrendissimos ejectat: prodigium quidem mirabile aspectu: miranda vero etiam res ab iis, qui illas transierunt, auditu.'

'*Ἐπερδν*'] Ad verbum 'reptile:': ut etiam vulgo apud Pindarum redditur. Sed sæpe τὸ *ἐπερδν* pro 'quacunque bestia' aut 'bruto' accipitur, ut apud Homerum *Ὀδυσσ. δ. "Ὅσοι ἐπὶ γαίαν Ἐπερδν γίνονται*. Et sic quoque apud Pindarum hoc loco capiendum. Quod quidem de Typhone intelligunt; quasi Pindarus Typhonem 'Vulcani bestiam' appellaret. Sed potius cum Heraldo in Animadversionib. ad Arnob. lib. iii. τὸ *Ἀπαλοτοιο ἐπερδν* exponendum de ipso igne, quem Pindarus appellat 'Vulcani bestiam;': quia ignis dicitur vorare, tanquam truculenta aliqua bestia. Unde Arnobius lib. iii. advers. Gentes: 'In tutela Vulcani est ignis, et materies ejus in illius regimine constituta est: et cur ædes frequentissime sacras, atque urbium portiones, ad cinerem patitur flammarum voracitate collabi?'

§. 4 *Virgilii versus*] Exst. *Æneid.* lib. iii. vs. 570. et seqq. Cæterum de *Ætna*, præterquam quod ab aliis

Poëtis Latinis est scriptum, exstat elegantissimum Carmen Cornelii Severi inter Catalecta Veterum Poëtarum, cujus meminit Seneca Epistola ad Lucilium, ubi eum hortatur, cum esset in Sicilia, ut sibi de *Ætna* scribat, hisce verbis: 'Solemnem omnibus poëtis locum attingas: quem quominus Ovidius tractaret, nihil obstitit, quod jam Virgilius impleverat. Ne Severum quidem Cornelium uterque deterruit.'

Attollitque globos flammarum] Hæc videtur respexisse Ansonius in Solone, cum inquit: 'Quin flamma totum se per ambitum dabat, Volvens in altum fumidos æstu globos.' Sic Zeno Veronensis De Daniele Sermone. i. ubi loquitur de tribus pueris in fornace ardenti illæsis, ait: 'Inter tetros undantis incendii globos.'

§ 5 *Interdiu fumare Ætnam, noctu flammigare*] Ita et Strabo lib. vi. de *Ætna*: *Νύκτωρ μὲν οὖν καὶ φέγγη φάινεται λαμπρὰ ἐκ τῆς κορυφῆς, μὲν ἡμέρας δὲ καὶ νύκτ' ἀχλὺ κατέχευται*. 'Noctu quidem clari etiam a vertice fulgores eduntur; interdiu vero fumo et caligine obtinetur.'

Atque ille Græcos quidem, fontes imitatus ignis eructare] Ita rectissime, meo iudicio, hunc locum olim correxit J. Lipsius Elect. lib. ii. cap. 3. cum in vulgatis legatur: *atque ille Græcos quidem fontes imitatus ignis eructare*. Quomodo etiam vulgo editum est apud Macrobius lib. v. Saturnal. cap. 17. Sed quis juxta vulgatam hanc lectionem dicitur *Græcos fontes imitatus*? Virgilius enim hic intelligi nequit, cum nusquam in ejus versibus legatur, quod hic subjicitur. Multo minus de Pindaro dici potest, cum imitari Græcos fontes; neque enim convenienter Græcos dicitur imitari Græcos. Imo ne sermo quidem ipse 'Imitari Græcos fontes' satis lautus Latinusque est. Nam eos nemo sane imitatur; sed sumit ex iis, haurit, delibatur, ut bene ibi disputat Lipsius.

Οἰνῖος itaque cum ipso legendum, ut edidimus: *Atque ille Græcus quidem, fontes imitus ignis eructare, &c. inculente dixit.* Scripsit autem Gellius imitus, ut Stipitius, Radicitus, Medullitus, et ad verbum reddidit Græca ἡθα Πινδάρη: Τοῦ πυρὸς ἀγνέ-
ταιαι Ἐκ πυρὸς παγὰι.

Quasi quosdam igneos angues] Hæc similiter Lipsii est emendatio, quam priori statim subjunxit. Vulgo apud Nostrum, uti et apud Macrobiū, intricatissime legitur, quasi quosdam igneos amnes. Sed legendum est igneos angues. Quod bene Lipsius ait facere interpretandis illis Pindari: Ἀφαιστος ἔρρεδν. Imagine quidem audaci et vere poetica, sed quæ ipsi tamen aridet.

ῥῶον καυροῦ Αἰθωνα] Id est, 'fluxum fumi calidum,' sive, 'candentem.' Quod vero addat Favorinus Virgilium hoc interpretari voluisse istis verbis: 'Turbine fumantem pineo, et candente favilla.' In eo sane, ut in tota hac de re ejus Dissertatione, labitur, cum Virgilius potius præ oculis habuerit illa Lucretii lib. vi. 'Funditque ardorem longe, longeque favillam Differt, et crassa volvit caliginæ fumum.'

ῤουροὺς] Fluenta.

§ 6 Quod saxa autem et scopulos eructari, &c. dixit, hoc nec a Pindaro scriptum, nec unquam fando auditum] Esto, hoc a Pindaro non esse scriptum, an inde sequitur, ut ais, nec nunquam fando auditum esse? Atqui ante Virgilium etiam Lucretius scripserat lib. vi. 'Extruditque simul mirando pondere saxa.' Et mox: 'Atque efflare foras: ideoque extollere flammæ, Saxaque subjectare, et arenæ tollere nimbos.' Et neutrum etiam a rei veritate abisse, indicant ista Strabonis lib. vi. Geograph. ubi de monte Ætna inquit: Καὶ τότε μὲν ῥῶ-
κας ἀναπέμποντος. τότε δὲ φλόγας καὶ λεγόντες, ἄλλοτε δὲ καὶ μόδρους ἀναφυσάν-
τος. Id est, 'Et aliquando flammæ

et fuliginem, interdum etiam massæ exsufflat.' Hinc impudentia et inscitia Grammaticastorum, nimis quam manifestatur, dum temere in Virgilio reprehendunt, quæ ipse majori cum veritate dixerit, quam aut Favorianus, aut Gellius; qui hæc memoriam consignavit, scivere.

Nec unquam fando auditum] Sic Plan-
tus Amphitr. 'Quæcunque neque fieri Possunt, nec fando unquam acceperit quisquam.' Apuleius Apolog. 'Quis unquam fando audit?' quod etiam alibi non semel apud eum occurrit.

CAP. XI. Plutarchus] Lib. vii. Symposiac. Quest. 1.

Erasmistrato] De quo vide quæ supra notavimus lib. xvi. cap. 3.

Quod potum dixit defuere ad pulmone] Platonis locus, qui innuitur, exstat apud eum in Timæo, ubi de hominis formatione discerens, alia inter Pulmonum officium hæc verbis describit: Τὴν τοῦ πνεύματος ἰδέαν ἀεὶ φύευσαν πρῶτον μὲν μαλακὴν καὶ ἀναμῶν, ἔπειτα σφραγγὰς ἐντὸς ἔχουσαν ὅσας σπέργγους κατατετρημένας ἵνα τὸ, τε πνεῦμα καὶ τὸ πόμα δεχομένη, φύευσσα, ἀναπνεῖν καὶ ῥαστάσῃν ἐν τῇ καθύψει παρέχοι. Pulmonis speciem inservierant; primum quidem et mollem et exsanguem, deinde ita constitutam, ut fistulis quibusdam, veluti spongia, intus diduceretur: ut, dum spiritum et potum reciperet, et recreatione quadam recrearetur, æstum illum respiratione et quiete restingeret.

Alcæum] Alcæus Mytilinæus Lyricus poeta, ut scribit Herodotus lib. v. vixit temporibus Periadri, qui inter septem Sapientes numeratur; et cum altero etiam eorum, Pittaco nimirum, inimicitias gessit, qui floruit Olymp. xlii. teste Diogene Laërtio in ejus vita, Anonymo in Descriptione Olymp. Suida in Pittacus; unde etiam Eusebius in Chronicis Alcæum Poëtam claruisse scribit Olympiad. xlv. an. 11. De Alcæo Quintiliani exstat testimonium lib. x. cap. 1. 'Alcæus

in parte operis æsæo plectro merito donatur, quoniam tyrannos insectatus est: multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis et magnificus et diligens, Homero similis. Sed et in lusus et in amores descendit, majoribus tamen aptior.' Quam operis partem respexit quoque Horatius lib. xi. Od. 13. 'Et te sonantem plenius aures, Alcæo, plectro, dura navis, dura fugæ mala, dura belli.' Hæc autem ejus Poëmatum pars fuit, quæ ad domesticas seditiones et tyrannos, quos insectabatur, spectabat, ut testatur Strabo lib. xv. Unde et Horatius lib. iv. Od. 9. 'Alcæi minaces' vocat 'Camænas.' Vir fuit omnino gravis et severus, quique patriam et foris, contra Athenienses, et domi contra tyrannorum oppressionem, armis, non minus, quam carminibus strenue defendere conatus est. 'Alcalco carmini,' quo genere potissimum utitur Horatius, nomen dedit, et Lyricorum prope princeps habitus; sic, ut in arte modulandorum carminum præ cæteris excelluisse Alcæum Veteres testentur.

[Τέγγε πνεύμονας οἶνῳ] Id est, 'Medefacito pulmones vino; astrum enim nunc exoritur.'

[§ 2 Per earumque alteram deduci, &c.] Quæ nimirum proprio nomine 'Œsophagus' dicitur. Οἰσοφάγος enim proprie dicitur hæc pars, per quam ἡ τροφή πορεύεται εἰς τὴν κοιλίαν, καθάπερ εἰς τὴν ταμίον κοινὸν ἀπάντων μορίων, 'cibus proficiscitur in ventriculum, tanquam in pectum cunctis partibus,' ut loquitur Aristoteles lib. iii. De Part. Anim. cap. 3. et Galenus lib. iv. De Usu part. c. 1. Latinis 'gulæ' nomine venit; quanquam etiam 'stomachi' vocem, pro 'gula,' sive Œsophago ponant, ut statim dicetur.

[In stomachum] Per 'stomachum' Gellius hic videtur intelligere superiorem ventriculi partem, sive ipsum osculum ventriculi. Proprie quidem στήμαχος vocatur ἀπὸ σης κοιλίας ὁ προ-

τεταγμένος ἀρχὴν στήθεος, ὡς ἰσχυρὰ τα, 'quodcunque collam angustum, isthmi instar, cuicunque cavitati seu ventri præpositum,' ut loquitur Galenus lib. iv. de Usu part. c. 1. Deinde etiam ad Œsophagum sive gulam hæc vox defluxit. postea quoque ad ventriculi osculum, quod καρδίαν Veteres dixere, nomen hoc translatus Galeni ætate, ut idem ibidem scribit. Item lib. ii. De loc. affect. Τὸ στήμα τῆς κοιλίας καταχρόμενοι προσαγορεύουσιν στήμαχος, οὗ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λατρῶν οἱ δοκιμώτατοι. Id est, 'Ventriculi os, vocabulo abutentes stomachum nominant non plebei tantum, verum etiam ex Medicis probatissimi quique.' Stomachum autem pro Œsophago sive gula accipi Latinis, liquet ex Corn. Celso lib. iv. cap. 1. et 4. Quomodo etiam usurpatur a Cicerone lib. ii. de Natur. Deor. hisce verbis: 'Lingua autem ad radices ejus hærens excipit stomachus, quo primum illabuntur ea, quæ accepta sunt ore,' &c.

[Qui Græce appellatur ἡ κάτω κοιλία] Ventrículum Gellius dicit Græce appellari κάτω κοιλίαν, quod intelligendum de inferiori ventriculi parte, in qua alimentorum digestio concoctioque fit: hanc enim κάτω κοιλίαν, ut superiorem ejus partem, sive ipsius osculum τὴν ἑνὴν κοιλίαν vocat etiam Hippocrates Aphorism. 29. lib. vi. Epidem. Sect. 5. Quam etiam ventriculi partem per 'stomachi' vocem Gellius paulo ante denotare videtur. Obiter interim notandum, quam singularis in vocibus eligendis et usurpandis Gellius noster videri amat. Nam ἡ κάτω κοιλία rarissime, et nescio, an alibi præter quam loco annotato, ab Hippocrate, pro ventriculo, ut plurimum vero pro inferiori ventre, sive alvo ponitur; quemadmodum etiam τῆς ἑνὴς κοιλίας nomine sæpius ventriculum, in quem cibi recipiuntur; nonnunquam tamen quoque thoracem ipsum Veteres intellexerant.

Quod manifestum ex verbis Galeni Com. iv. in lib. de rat. vict. in morb. acut. ubi et alias harum vocum significationes recenset: *Τούτων οὗτως ἐδ-λόγησιν εἰρημένους*, inquit, *ἐπισκεπτόμενοι τίνα λέγει τὴν ἑνὴν κοιλίαν. ἐπὶ τοῦ μὲν γὰρ οἱ παλαιοὶ τὸν θώρακα τὴν ἑνὴν κοιλίαν ἐνομαζόμενοι, τὸ μετὰ τὸ διάφραγμα πᾶν τῆς τροφῆς ἀγγεῖον, καὶ τὴν κοιλίαν προσ-σφαιρόμενοι, ἐπὶ τοῦ δὲ ἑνὴν κοιλίαν ἐνο-μάζοντες, εἰς ἣν καταπίνομεν τὰ σίτια, ποτὲ μὲν μετ' αὐτὴν ἔπαυτα. κοιλίαν μὲν οὖν καλεῖσθαι καὶ τὴν. ἐπὶ τοῦ δὲ μόνον τὰ παχέα τῶν ἐντέρων. εἰσὶ δὲ οἱ κῆλον μόνον ἐνομαζούσι τὴν κατὰ κοιλίαν. Id est, 'His ita et non sine ratione enun- ciatis, videndum est, quemnam superiorem ventrem (τὴν ἑνὴν κοιλίαν) vo- cet. Interdum enim Veteres thora- cem ventris superioris nomine appel- lantes, quod post septum transver- sum est alimenti vas universum, ven- trem inferiorem (τὴν κατὰ κοιλίαν) no- minant. Interdum autem ventrem superiorem appellantes in quem ci- bam deglutimus, nonnunquam quidem quæ ab eo sunt omnia, ventrem ta- men inferiorem vocant. Interdum quoque sola crassa intestina. Sunt etiam nonnulli, qui colon solum in- feriorem ventrem nominant.' Plura qui de his vocibus τῆς ἑνὴν κοιλίας et κατὰ κοιλίας, earumque vario in scrip- tis Veterum, præsertim Hippocrati- cis, usu desideras, vide sis A. Fossil Œconomiam Hippocratis in voce κοιλία.*

Recrementa] Sic quidem omnes li- bri. Macrobius tamen, qui lib. vii. Saturnal. cap. 16. quamplurima ver- botenus ex hoc capite descripsit, vi- detur legisse *recrementa*.

Quod Græce κῆλον dicitur] Sic ha- bent Vett. Codd. et ita quoque Ma- crobius loco modo citato. In Step- hania editione legitur κοιλόν. Quod etiam aliæ editiones postea retinere. Quid autem hæc vox significet, fateor me ignorare, cum ne Græcam quidem putem. Κοιλὸν quidem dicitur de qua-

cunque cavitate; unde et κοιλία di- cuntur cavitates sub oculis sitæ; et κοιλὸν etiam accipitur pro cavitate in ima pedis planta; sed qui κοιλὸν dix- erit pro 'alvo,' neminem inveniri puto. Itaque κῆλον cum Vett. Codd. et Macrobii auctoritate revocandum duximus. Κῆλον quidem proprie di- citur Intestinum magnum, sive cras- sum, ordinæ a ventriculo quintum, inter cæcum et rectum medium; quod Colon dicitur propter summam cor- poris amplitudinem; unde et ab Hip- pocrate lib. vi. Epid. Sect. 4. Apho- ris. 3. ἑντερον 'intestinum' simpli- citer dicitur: sed ob eandem causam καὶ κατὰ κοιλίαν ἐνομαζούσι τινες, 'etiam inferiorem ventrem nominant quid- am,' ut testatur Oribasius in Ex- cerptis anat. Gal. c. 19. et Ruffus Ephesius lib. ii. cap. 11. Unde et Galenus in verbis modo adductis in- quit: *Εἰσὶ δὲ οἱ τὸ κῆλον μόνον ἐνομα- ζούσι τὴν κατὰ κοιλίαν*: 'Sunt etiam nonnulli, qui Colon solum inferiorem ventrem nominant.' Et sic Gellius, qui paulo ante nimio studio ventri- culum, τὴν κατὰ κοιλίαν a Græcis ap- pellari scripserat, eodem modo etiam 'alvum' a Græcis κῆλον dici, non mi- nori affectatione hic notavit.

Quæ Græce nominatur τραχεῖα ἀρ-τηρία] Latine 'Arteria aspera;' prop- terea quod ex partibus cartilaginosis, quæ ἀσπύγchia appellantur, duris et asperis magna ex parte constituta sit. Olim simpliciter 'Arteria' di- cebatur; postquam vero 'arteria' nomen ad venas pulsatiles, quæ prius æque atque aliæ, venæ appellaban- tur, translatus est, fistula hæc sive canalicula, quæ a faucibus oris ad pulmones descendit, dici cœpit ἀρτή- ρια cum additione τραχεῖας, 'asperæ,' ut scribit Galenus lib. vi. de Comp. med. sec. loc. cap. 1. Hæc ab Hip- pocrate Fragm. περὶ ἀνατομ. hoc modo describitur: *Ἀρτηρία δὲ ὑπερέρου φα- ργγέτρου τὴν ἑκφύσιν ποιουμένη ἐς ἄκρον πνεύμονος τελευτᾷ, κρῖκος ξυγκυμένη*

δημιουργοῖς τῶν περιγέγων ἀποτέμει κατ' ἐπιπέδον ἀλλήλων. 'Hoc est, 'Arteria ab utrisque faucibus facto exordio in summum pulmonem desinit, ex annulis compacta consimilibus, talibusque aptæ, qui undiquaque inter se superficie tenuis sint colligati.' Annulli autem isti, quos Celsus 'circulos' appellat, ex quibus arteria aspera constat, non sunt integri, sed formam litteræ C referunt; hoc est, sunt paulo plus quam semicirculares. Celsus lib. iv. c. 1. aliam similitudinem adfert. 'Constat,' inquit, 'ex circulis quibusdam compositis ad imaginem earum vertebrarum, quæ in spina sunt.' Galenus etiam l. vii. De Usu part. cap. 3. eos ὀρθρακοῖς τοῦ καρδίου 'testulis locustæ' comparavit.

Spiritum a summo ore in pulmonem, atque inde rursum in os, &c.] Hoc est, quod Aristoteles lib. iii. De Part. anim. cap. 3. et lib. de Respir. cap. 7. dixit, *ἀναί τινα κοινὴν ὁλον αἰλὸν, δι' ὃ παρεῖται τὸ πνεῦμα κατὰ τὰς ἀρτηρίας, εἰς τὰς στήννας.* 'Pulmonem esse quandam communem quasi porticum, in qua ultro citroque commeat aer per arterias in fistulas.' Et lib. i. Histor. Animal. cap. 16. *φυσωμένης τῆς ἀρτηρίας διαδιδασιν εἰς τὰ κοῖλα τοῦ πνεύμονος τὸ πνεῦμα.* 'Inflata arteria distribuit spiritum in cava pulmonis.' Ut autem commodius hoc munere aspera arteria fungi posset, composita est ex substantia cartilaginea, adeo solida, *ὡς ἀσβεπτικός μέγας*, 'ne concidat in seipsam,' ut non inconcinne loquitur Auctor Introductionis apud Galenum.

Ἐπιγλωττίς] 'Minor lingua' Plinio et Celso dicitur. Gaza 'ligulam' vertit, quia linguae formam refert. Licet veritas *ἐπιγλωττίς* dicatur, quia laryngis, quæ est asperæ arteriæ caput operculumve, rimæ incumbit. Laryngem enim Galenus *γλωττίδα* appellat. *Ἐπιγλωττίς* autem est membrana cartilaginosa, oblonga, rotunda, laryngis meatui incumbens, ne

quod transglutimus, in laryngem aut pulmones transmittatur, tum etiam, ut aërem a pulmonibus vi et impetu pulsum percutiat ad vocis modulationem. Substantia ejus cartilago est, eaque prætenuis; quia necesse est eam crebro attolli deprimique. Quo enim tempore animal respirat, attollitur, ut viam aëri faciat: cum autem quidvis transglutit, in laryngem deprimitur, ne id in pulmones decidat. Quod enim transglutitur, primo quidem quasi ipsius radici incidens, post autem dorso inversum inclinare ipsam cogit et collabi. Nam cartilago hæc inspirantibus nobis et expirantibus semper liat, neque unquam sponte, sed solo alimenti pondere deprimitur; quamvis non adeo exquisitè obturetur in deglutione; quin portulacula quædam potus per rimam in arteriam asperam delabatur, ut mox pluribus dicemus.

§ 3 *In libro Symposiacorum*] Lib. vii. Quæst. 1.

Auctorem Platonis sententia Hippocratem dicit fuisse] Sane Hippocrates in libello *περὶ καρδίας* apertissimis verbis scribit portionem quandam potus ferri in pulmones per arteriam asperam. Locus quia longior est, ut Græce transcribatur, Latine huc redit: 'Cor humiditatem tantam habet,' inquit, 'quanta maxima ad aestuantis medellam facit. Hoc humidum cor in serum vertit, pulmonis potum elambendo ebibens, assumens et consumens. Nam cum quis bibit, maximam partem in ventrem demittit. Gula enim velut infundibulum et potus copiam, et quæcunque expetimus excipit. Bibit autem et in guttur et arteriam, verum quasi ex mamma sugens (*πιπνὸν δὲ ὁλον*, vel, ut alii, *ἥττον δὲ*, minus vero) et quantum latere possit per rimam illapsum. Epiglottis enim operculum exactum ne permiserit quidem aliquid amplioris potus penetrare. (*πῶμα γὰρ ἀπρεπὲς ἢ ἐπιγλωττίς οὐκ ἔνδω δάσσει μᾶλλον ποτοῦ οὐδέν.*) Cujus rei

hoc est indicium: Si quis enim aquam cæruleo colore tinctam valde sitienti bibendam dederit, præsertim sui, (hoc enim pecus neque curam adhibet, et immundum est) deinde adhuc bibenti jugulum secuerit, hunc potu coloratum reperiet. Verum non cuius hanc manuum actionem aggredi datur. Non igitur nobis fides est detrahenda de potu, quod in hominis guttur et pulmonem feratur.' Verum idem Hippocrates contrariam videtur tueri sententiam lib. iv. de Morbis, ubi multis rationibus et argumentis, iisque validissimis, eos convellit, qui potum in pulmonem ferri contendebant. Sed utraque hæc opinio facile conciliari potest ex iis, quæ tradit Galenus lib. viii. De Placitis Hippocratis et Platonis, ubi inquit: 'Si Plato potum omnem in pulmonem ferri existimat, merito accusandus est: quippe qui apertissimam rem ignoret. Si vero portionem aliquam potus per asperam arteriam in pulmonem deerrare arbitratur; probabile quidpiam dicit.' Ubi etiam Hippocratis argumenta ex lib. iv. De Morbis Galenus solvit, hac adhibita distinctione: 'Si multa potio ἀσπῶς, hoc est, confertum in pulmones infuset, ut spirationis vias occupet, tussim excitabit, vocem interceptiet, et difficilem spirationem pariet; quod si sensim per latera arteriæ asperam in pulmonem feratur, nec tussim, nec ullum irritationis sensum excitabit.' Hanc autem esse Hippocratis sententiam: Libello enim περὶ καρδίας, portionem tantum potus in pulmonem deferri putat. at lib. iv. De Morb. eos refellit, qui universum potum in pulmones defluere asseverabant.

Hippocratem] Natus Hippocrates, quem tota posteritas merito pro Medicorum principe habet, Olympiad. lxxx. an. 1. Parentibus Heraclide et Praxitheæ: fuitque discipulus Herodici, qui sub Artaxerxe Longimano claruit, et Διαγνηκῆν invenit. De

eo Plinius lib. vii. cap. 37. ubi agit de iis, qui in artibus excelluere: 'Hippocrates renituit Medicina: qui venientem ab Illyriis pestilentiam prædixit, et discipulos ad auxiliandum circa urbes dimisit: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decrevit Græcia.' Hunc 'omnis medicinæ parentem' vocat Cornelius Celsus. Notum etiam est quam magnifice de eo Macrobius dicat: 'Hippocrates, qui tam fallere, quam falli, nescit.' Hinc est, quod ejus sententias ut Dei vocem habendas esse, Galenus scribat lib. i. De Usu partium cap. 9. Filios etiam duos reliquit magni nominis Medicos, Thesæum et Draconem.

Philistiona Locrum] Præter Plutarchum in Sympotiacis, qui Philistionem Locrum vocat pervetustum hominem, et qui arte medica magnam sibi gloriam paravit, unde Gellius sua descripsit. Philistionis veteris medici meminit Plinius lib. xx. cap. 12. qui non alius ab hoc Philistione Locrensi videtur; uti et ille, qui ab Athenæo lib. xii. cap. 8. inter ἀσπυρτικῶν Scriptores recensetur. Nec ab hoc Philistione Loero diversus est Philistio Siculus Medicus, quo in medicina præceptore usus est Endoxus Caidius, ut auctor est Callimachus in Tabulis, teste Diogene Laërtio in Eudoxo. Floruit itaque temporibus Philippi Amyntæ filii, Regis Macedoniæ circa Olympiad. cvi. Tribuitur huic Liber De Diætâ, qui vulgo inter Hippocratis Opera exstat.

Dioxippus Hippocraticus] Sic etiam disertum hujus medicum nomen exstat apud Plutarchum. Nusquam autem alibi, quod sciam, inter Veteres medicos Hippocratis discipulos, Dioxippus nominatur, sed Dexippus quidam Cous, qui Hippocratis discipulus fuit. Ita Galenus De optima Secta ad Thrasybulum cap. 11. 'Ἀπολλώνιος δὲ καὶ Δέξιππος οἱ Ἱπποκράτους ἀκροαταί, οὐχ' ὅπως οἶον, ἀλλ'

οὐδὲ ὅπως εἰδέναι. 'Apollonius vero et Dexippus, Hippocratis discipuli, ne aquam indulgebant, nedum vinum.' De eo etiam Suidas : Δέξιππος, Κῶς ἱατρός, 'Ἰπποκράτους μαθητής, ὃς μεταπειθεὶς ὑπὸ 'Εκατόμνου τοῦ Καρῶν βασιλέως, λίσσασθαι αὐτοῦ τοὺς καὶ δας ἀπογνωσθέντας Μανωλὸν καὶ Πιζίδαρων, ἐπὶ ὑποσχέσει λίσσαστο, τοῦ παῖδαι τῶν πρὸς Κῆρας (leg. Κόους) τότε αὐτῷ ἐνεστώτα πόλεμον. Id est, 'Dexippus Cous, medicus, Hippocratis discipulus, qui arcessitus ab Hecatomno Carum Rege, ut ipsius filios desperatis morbis laborantes curaret, eos ea conditione sanavit, ut bellum, quod tunc adversus Caras' (leg. Coos; verisimile enim est, voluisse Dexippum bellum a patria sua amoliri) 'gerebat, deponeret.' Sed omnino Dioxippus hic apud Plutarchum et Gellium, non alius videtur, ac Dexippus Cous, ut a Galeno et Suida, aliisque vocatur. Scripsit autem Dexippus Cous librum de Re Medica unum, et duos De Præcognitionibus, ut idem Suidas auctor est.

'Ἐπιγλωττίδα non ἰσχύει in eo loco constitutam, ut quid, &c.] Hac de re ex Dioxippo, sive potius Dexippo, ita Plutarchus : 'Ἡ γὰρ μὲν πολυτίμητος ἐπιγλωττίς οὐκ ἔλαβε τὸν Διάξινον, ἀλλὰ περὶ ταύτης φησὶ τὸ ὕγρον ἐν τῇ καταπόσει διακρινόμενον, εἰς τὴν ἀρτηρίαν ἐπιρρεῖν, &c. Hoc est, 'Neque vero illam tanto honore dignatam epiglottidem ignoravit Dexippus, sed ad eam ait humorem in deglutendo secerni, in arteriamque delabi, devolvende se in stomachum cibo: et in arteriam sane esculentorum nihil incidere: stomachum nna cum sicco nutrimento etiam aliquam humidam partem admixtam excipere. Est vero hoc probabile. Nam epiglottidem ait arteriæ præpositam esse veluti sepimentam et penu, ut sensim paulatimque potum percolet, ne subito confertimve infusus spiritum opprimat aut turbet,' &c.

CAP. XII. Quas Græci ἀδέξου ἰνοθέεις appellant] Vel etiam ἰνοθέεις, aut, ut quidam vocant, παρὰδέξους. quamquam Tzetzes Chil. XI. inter laudes ἀδέξους et παρὰδέξου subtiliter distinguat; et ἀδέξον ἐγκέμον dicat esse πορείας, ἢ μέθης, 'Si quis flagitiosum libidinis genus, aut ebrietatem commendet. Παρὰδέξον δὲ ἐγκέμον εἶναι, ὃ παρὰ τὴν ὑπόληψιν καὶ δόξαν, καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀπάντων λέγεται, εἴτε καὶ τῶν πλειόνων. 'Ὡς τὸ περὶ ἐπαινεῖν, θάνατον, ἢ φαλάκραν. 'Paradoxum vero encomium esse, quod præter suspicionem, opinionem et sententiam omnium aut plurimorum dicitur, veluti paupertatem laudare, mortem, calvitium,' &c. Sæpius tamen hæc duo confunduntur, et sub eodem τῶν ἀδέξων nomine comprehenduntur.

Non Sophistæ solum] Sophistarum quippe ea laudandi ratio propria fuit. Unde Philostratus lib. 1. De Vit. Sophistar. in Dione : Τὸν δὲ Εὐβοῖα καὶ τὸν τοῦ ψυττακοῦ ἔπαινον, καὶ ὅτινα οὐχ ὑπὲρ μεγάλων ἐσπούδαται τῷ Δίῳ, καὶ μικρὰ ἡγάμεθα, ἀλλὰ σοφιστικά. Σοφιστοῦ γὰρ τὸ καὶ ὑπὲρ τοιούτων σπουδάζειν. 'Quod autem ad Enboicum et Psittaci laudem attinet, cæteraque quæ de minus rebus seriis sunt a Dione conscripta, ne quis levia aut parva censeat, sed Sophistæ potius accommodata. Sophistæ siquidem ea quoque studiose tractanda sunt.' De hoc hominum genere loquitur Isocrates in Helenæ laudatione in ipso initio : Εἰσὶ τινες οἱ μέγα φρονεῖν, ἐν ὑπόθεσιν ἄριστον καὶ παρὰδόξον ποιεῖσθαι, περὶ ταύτης ἀνεκτῶς εἰπεῖν δυναθῶσι. Id est, 'Sunt qui sibi valde placeant, si argumentum absurdum et a communi opinione remotum aggressi, de eo tolerabiliter dicere possint.' Additque paulo post hujus instituti auctores fuisse, et præ cæteris in hoc dicendi genere excelluisse Protagoram, Gorgiam, Zenonem, Melissum Sophistarum Coriphæos, qui

res omnium opinione incredibiles sibi defendendas tuendasque existimarent, aut etiam refutandas, quæ ab omni tempore receptæ, majorumque sententiis stabilitæ essent.

Et noster Favorinus] Inde haud dubie est, quod Philostratus Favorinum lib. 1. De Vit. Sophist. inter Sophistas recensent, ejusque vitam incipiat hisce verbis: *Καὶ Φαβερῖνον τὸν φιλόσοφον ἢ ἐγγλωττίαν ἐν σοφισταῖς ἐκέρχυντο.* 'Et Favorinum Philosopherum eloquentia inter Sophistas prædicavit.' Paulo post etiam, ubi de rixa inter Palæmonem et Favorinum, subjicit: *Τῷς μὲν οὖν σοφιστῇ τὸν Φαβερῖνον καλοῦσιν, ἀπόχρη ἐς ἀπόδειξιν καὶ αὐτῷ σοφιστῇ διενεχθῆναι αὐτόν.* 'Favorinum ergo Sophistam appellantibus, satis est ad hoc probandum, quod cum aliquo Sophista certaverit.'

Vel ingenio expergiscendo ratus idoneus, &c.] Causis ab Aulo Gellio enumeratis addere potes, quod Sophistæ at plurimum. hujusmodi materias pertractandas susciperent ostentationis causa, ut scilicet de re natura sua exili, et ob improbitatem aut temeritatem non satis ad dicendum idonea, eloquentiæ et ingenii suæ vires ostenderent, speciosa et ad pompam elaborata oratione. Unde Ennodius lib. 1. epist. 6. de Fausto, qui Cornum, materiam, ut ipse existimabat, illaudabilem et absurdam, magnis laudibus evexerat: 'Tanti,' inquit, 'fuit divitias faciundæ in rebus laude carentibus ostentare.' Quo faciunt etiam ista Sidonii Apollinaris lib. VIII. Epist. 10. ubi inquit: 'Nam moris est eloquentibus viris, ingeniorum facultatem negotiorum probare difficultatibus, et illic stilum peritum quasi quendam sæcundi pectoris vomerem figere, ubi materię sterilis argumentum, velut arida cespitis mæcri gleba jejuna.' Id autem facere solebant Sophistæ, ut persuaderent omnibus, *ὡς εἰ περὶ ποτηρῶν πραγμάτων ἔχουσι τι λέγειν, περὶ τῶν καλῶν καὶ*

ἀγαθῶν βεβήκας ἐπιπορήσαναι, 'Se, cum de rebus adeo improbatas verba suppetent, ad res præclaras probatasque exponendas linculenta oratione facile abundaturus,' ut loquitur Isocrates Orat. de Laud. Helenæ.

Quum Thersitæ laudes quæsierit] Quem Homerus Iliad. β. sic describit: *Ἀίσχιστος δὲ ἄνθρωπος ὑπὸ Ἰλίου ἦλθε Φολκὸς ἔην, χαλκὸς δ' ἕτερον πόδα· τὰ δὲ οἱ ἔμμε Κερτὰ, ἐπὶ στήθος συνοχωκίτε· αὐτὰρ ὑπερθε, Φοδὸς ἔην κεφαλῇ, ψεδρὴ δ' ἐπενήροθε λάχρη.* Id est: 'Turpissimus autem vir ad Trojam venit; Strabo erat, claudus altero pede, et ipsius humeri Curvi et in pectus contracti; cæterum deasper Acutus erat capite, rarasque conspersus lanugine.' Ut autem Favorinus 'Thersitem' et 'Febrem quartanam' laudaverit, sic quam plurimi inter Veteres hujusmodi materias infames, et inopinabiles pertractarunt, propriasque laudes in iis copiose atque accurate adornandis, quæsiere. Sic Gorgias omnibus orationis copiis probare conatus fuit: 'Nihil esse in rerum natura, quod vere sit.' Dio Prusæus 'Psittacum' miris laudibus extulit; Polycrates 'Mures;' Lucianus 'Muscum;' Synesius 'Calvitium;' Aristophanes 'Paupertatem;' Alcidas 'Mortem;' Pittacus, unus ex septem sapientibus, 'Molam;' Michaël Psellus 'Pulicem;' Polymates et Isocrates 'Busiridem;' Eliensis quidam adolescens 'Podagram,' 'Surditatem,' 'Cæcitatem,' ut refert Philostratus in Vita Apollonii lib. IV. cap. 9. alii alias id genus materias. Ad quorum exemplum inter Recentiores quidam fecere 'Moris' Encomium, alii lussere in laudibus 'Asini,' 'Pediculi,' 'Ovi,' 'Entis rationis,' &c.

Sed in febris laudibus testem etiam Platonem produxit, &c.] Non occurrit hodie, quod sciam, in scriptis Platonis, quæ exstant, hujusmodi locus, ubi dicat, Eos, qui ex febris quartana convalescerint, postea saniores vali-

dioresque existere. Qui vitam Platonis conscripsere, dicunt quidem Platonem ob Academicæ habitationem passum esse quartanam febrem menses decem atque octo: sed sobrietate et diligentia sua vires post febrem validiores, quam antea recuperasse. Et hinc forte est, quod Cicero ad Tironem lib. ult. ad Famil. Epiat. 10. scribat: 'Sed quando in quartanam conversa est vis morbi, spero te diligentis adhibita etiam firmiorem fore.'

'Ἀλλοτε μητρική, &c.] Id est, 'Ipsa dies quandoque noverca, quandoque mater est.'

Μία μητρική, &c.] 'Una novercæ, dum matres.'

CAP. XIII. *Quintitriumphus decernatur*] Hoc loco 'quin' videtur significare 'ut non.' Ita ut sensus sit: Venit Imperator Romam, ubi vir auctoritate sua evincere atque superare poterat, ut sibi triumphus non decerneretur.

§ 2 *De summo pectore*] Id est, Incogitanter; sive, Re minime profundius cogitata et pensiculata.

Compositam] Est enim quia compositum ex *qui* et *ne* pro *non*, ut dicitur *quin καὶ ἀποκονῆ* pro *quina*.

Publius] Fuit natione Syrus, qua ratione Publius Syrus dictus. Floruit cum Laberio, minor licet ætate, sub Julio Cæsare. Qua de re sic Hieronymus in Chronico Eusebiano ad Olympiad. cLXXXIV. an. II. 'Laberius Mimorum scriptor decimo mense post C. Julii Cæsaris interitum, Puteolis moritur. Publius Mimographus, natione Syrus, Romæ scenam tenet.' Multis de ejus salibus et ingenio agit Macrobius lib. II. Saturnal. cap. 7. cætera inter inquit: 'Publius natione Syrus, cum pater ad patronum domini esset adductus, promeruit eum non minus salibus et ingenio, quam forma. Nam forte cum ille servum suum hydropicum jacentem in area vidisset, increpuissetque Quid

in Sole faceret? respondit, Aquam calefacit. Joculari deinde super cæna exorta quæstione, Quodnam esset molestius otium? aliud alio epinante, ille, Podagrici pedes, dixit.' Additque, Macrobius, Publiam ob hæc et alia manumissum postea et majori cura eruditum, ad mimos componendos se contulisse, unde et in Cæsaris notitiam pervenerit, a quo et postmodum in pretio habitus.

Qui suppar Laberio judicaretur] Sic disertim Ma. Reg. ut testatur Lambecius. Vulgo erat, qui *super Laberio judicaretur*; haud ita bene. Ignoratio remotioris vocabuli corruptioni causam præbuit. Sensus est, Publium Syrum, propter Mimos suos, tanto in honore fuisse, ut non suppar tantum Laberio judicaretur, sed a Cæsare, qui Laberii arrogancia et maledicentia offendebatur, ipsi etiam præferretur. Quomodo autem Laberius etiam a Publio Syro in mimis peragendis omnes provocante, victus est, narrat idem Macrobius lib. II. cap. 7. 'Productus' (Publius) 'Romæ per Cæsaris Ludos omnes qui tunc scripta et operas suas in scenam locaverant, provocavit, ut singuli secum posita materia pro tempore contenderent: nec ullo recusante superavit omnes; in quis et Laberium: unde Cæsar aridens hoc modo præcepit: Favente tibi me victus es, Laberi, a Syro? Statimque Publius palmam, et Laberio annulum aureum cum quingentis sestertiis dedit: tunc Publius ad Laberium recedentem ait: Quicum contendisti scriptor, hunc spectator sublevis. Sed et Laberius sequenti statim commissione, mimo novo interjecit hos versus: Non possunt primi esse omnes in tempore. Summam ad gradum cum claritatis veneris; Consistes ægre, et quam descendas, decides. Cecidi ego, cadet qui sequitur. Laus est publica.'

Cæsarem ita Laberii maledicentiam et arrogancia offendebat] De Laberio vi-

de quæ notavius supra ad lib. xvi. cap. 7. Macrobius lib. ii. Saturnal. cap. 7. causam reddens, quare Cæsar quem Læberio favorem ante exhibuerat, in Publium transtulerit, postquam dixerat Læberiam asperam libertatis equitum Romanam a Cæsare quingentis milibus invitatum, sive potius coactum, ut prodiret in scenam, et ipse ageret Mimos, quos scriptitabat, ut etiam ipse Læberius in prologo conquestus fuerat, subiicit: 'In ipsa quoque actione subinde se qua poterat ulcisceretur, inducto habitu Syri: qui velat flagris cæsus, præripientique se simulis, exclamabat: Porro Quirites libertatem perdimus. Et paulo post adiecit: Necesse est multos timeat, quem multi timeant. Quo dicto universis populi ad solum Cæsarem oculos et ora convertit, notantes impotentiam ejus hac dicacitate aspidatam. Ob hæc in Publium vertit favorem.'

Et ad communem sermonum usum commendatissima] Ita edidit H. Stephanus. Vett. Codd. habent *commendatissima*. Et ita quoque videtur legisse Macrobius lib. ii. Saturnal. c. 7. ubi hunc locum ex Gellio nostro transcripsit, habet enim *accommodatissima*. Verissimum autem esse, quod hic Gellius de Publii Mimos scribit, præterquam quod ex Mimorum Reliquiis hodie adhuc superatitum, facile cuius apparere possit, haud abs re erit utriusque Senecæ, Patris et Filii de iis unum vel alterum testimonium adungere: ille enim Controversiar. lib. i. 18. inquit: 'Cassius Severus, summus Publii amator aiebat non illius hoc vitium esse, sed illorum, qui illam ex parte, qua transire deberent, iustarentur: mitterent ea quæ apud eum melius essent dicta, quam apud quemquam Comicum Tragicumque; aut Romanum aut Græcum.' Filius vero lib. i. De tranquillit. cap. 11. 'Nunquam me in bona re,' inquit,

Delph. et Var. Clas.

'mali pudebit auctoris. Publius Tragæis Comicisque vehementior ingenis, quoties mimicos ineptias et verba ad summam caveam spectantis reliquit, inter multa alla cothurno, non tantum asperia fortiora, et hec ait: Cuius potest accipere, quod cuiquam potest.' Idem Epistola viii. 'Quam multa Poëtæ dicunt, quæ a Philosophis aut dicta sunt aut dicenda? Non attingam Tragicæ aut Togatæ nostras; habent enim hæc quoque aliquid severitatis, et sunt inter comædias et tragedias mediæ: quantum disertissimorum versuum inter Mimos jacet? quam multa Publii non exalceant, sed cothurnalis dicenda sunt?' &c.

§ 2 *Frugalitas inserta est rumoribus boni]* Ita recte primus J. Scaliger ad Manilium ex lectione Ms. Vetusstis. Gellianorum Excerptorum reposuit; cum vulgo inepte aut plane nullo sensu legeretur, *Frugalitas miseria est rumoribus boni*. 'Inserta' autem, ut ibidem optime Scaliger interpretatur, ad verbum est quod Græcis dicitur *ἐμβλημα*. Sic ut Publius Syrus τὸ *ἐμβλημα*, quod Tiberii temporibus ne quidem constabat, quomodo Latine diceretur, ut ex Suetonio cognoscimus, jam plusquam sexaginta annis antea 'insertam' vortor. Sed et inserta dici potest, quæ alter *insitita* dicitur, ut quoque ad Publii Mimos idem Scaliger animadvertit. Quomodo utrumque erit ab eadem origine? Græce: *ἐμψυχοῦσα ἢ τῆς ἐνοήσεως*. Ut insitita non est tota veritas, sed sequela et ornamentum: ita Frugalitas non omnino causa est rumoribus boni, sed accessit ornamentum illi. Quæ sententia plane Publicianæ elegantia est. Sic Tertullianus lib. De Idololatria, literaturam profanam insertam prædicationis Idololatriæ vocat: 'Si fidelis,' inquit, 'litteras doceat insertas Idolorum prædicationis.' Ita recte corrigit Scaliger pro prædicatione. Idem Tertullianus eodem lib.

A. Gell.

5 F

bro 'insignia, dignitatum insertas' dixit, hisce verbis: 'Cæterum purpura vel cætera insignia, dignitatum insertæ, dignitati et potestatibus Idolatriæ ab initio dicata.' Insignia et purpuram vocat insertas dignitatum, quasi dicas ornamenta, ut est instita vesti, aut emblemata annulo. Tam enim inserta potest esse instita, quam emblemata. Unde et Scaliger utroque modo hunc versum Græce interpretatus est. Pro emblemate enim ita versum concipit: *Ἐμβλημα φειδὲ καλὸν ἐκκλείας ἔσθ'.* Pro instita vero hoc modo: *Λιτὴ διατὰ παρὰ φέδ' ἐπὶ εὐδοξίας.*

Hæredis fletus] Ita hunc versum citat et Macrobius. In Ms. tamen Frisingensi legitur: *Hæres fletus sub persona risus est.* Quod vix sensum admittit. Prout vero hic citatur, eleganter significat, Fletum hæredis esse risum personatum, id est, dissimulatum. 'Gaudet enim, etiamsi flet.

§ 3 *Improbe Neptunum accusat*] Ita nūico versu hæc legenda; non ut vulgo, quasi τὸ *improbe* pars foret versus præcedentis. Est enim Trochaicus tetrameter; cujus hic sensus: Qui semel periculum expertus iterum exponit se periculo, imprudenter accusat fortunam.

CAP. XV. *Carneades Academicus*] Hic novæ sive tertium Academicæ fuit auctor, ut tradunt Cicero, Clemens Alexandrinus, Sextus Empiricus, alii; quamvis Diogenes Laërtius Lacydem Arcesilæ discipulum et successorem novæ faciat Academicæ auctorem. Vir exstitit, si quis alius, studiosissimus, magnamque gloriam præsertim in morali Philosophia est assecutus, ut testatur idem Laërtius in ejus Vita; ubi et scribit, eum, cum Stoicorum libros et Chrysippi diligentissime legisset, adversus ea bene disputasse. Quod ipsi ita ex sententia successit, ut crebro diceret, 'Nisi Chrysippus fuisset, ego

non fuisset.' Hujus tamen rei quam de Carneade hic Gellius tradit, Laërtius non meminit. Sed fit quoque ejus mentio apud Plinium lib. xxv. *Histor. Natural.* cap. 5. Valerium Maximum lib. viii. cap. 7. et Fulgentium lib. 1. *Mythologic.* Idem tamen Fulgentius in Virgiliana Continentia, Chrysippo Elleborum tribuit: 'Ego vero Chrysippi ellebori rancidulo acore postposito.' Quod haud dubie hauserat ex Petronio, qui similiter scribit: 'Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, ter elleboro animum deterat.' Idem de Chrysippo tradunt Tertullianus de Anima cap. 6. et Hieronymus Comment. 1. in Epist. ad Galatas. Sed perperam, ut opinor, Chrysippo quoque tribuitur, quod solummodo ad Carneadem pertinet.

Scripturus] Nihil tamen hic Carneades scripsit, ut testantur Plinarchus et Laërtius. Animum itaque tantum ad scribendum induxit; nihil autem absolvit. Valerius etiam Maximus lib. viii. cap. 7. eum non scribere, sed disputare voluisse ait.

Zenonis] Carneadem elleborum sumpsisse responsurum Zenonis libris, scribit quoque Plinius lib. xxv. cap. 5. Valerius vero Maximus non Zenonis, verum Chrysippi causa id ab eo factitatum tradit lib. vii. c. 7. 'Idem cum Chrysippo disputaturus, elleboro se ante purgabat, ad exprimendum ingenium suum attentius et illius refellendum acrius.' Sed utrumque esse potest; cum Laërtius Carneadem Chrysippi cæterorumque Stoicorum libros diligenter lectitasse, atque eis contradixisse scribat. Per Zenonem autem, cujus mentio hic a Gellio fit, non tam videtur intelligendus Zeno Cittieus, Stoicorum princeps, quam Zeno quidam Tarsensis, sive, ut alii volunt, Sidonius, Dioscoridis filius, Chrysippi Salensis, sive Tarsensis discipulus et successor, ut testis Suidas in *Zeno* et cujus

etiam meminit Laërtius in Vita Zenonis. Quamvis, si quis de Zenone Cittio Gellium et Plinium capere velit, non multum repugnaturus sim.

Discerniculo coloris insignes] Modus loquendi Gellio peculiaris, pro, diverso colore prædita, sive, quæ diverso colore discernuntur. 'Discerniculum' enim proprie dicebatur acus, qua mulieres capillos suos discernebant. Varro lib. iv. de L. L. 'Discerniculum, acus, quæ capillos mulierum ante frontem dividit.' Eadem et 'discriminalis' vocata, item 'discriminale;' et lapsus Isidorus, qui 'discriminale' ab acu distinguit.

Candidi et nigri: eos autem colores non in semine ellebori, neque in virgulis, sed in radicis dimoci] Mirum hic Gellium, nullas quod ad formam et colorem differentias inter Elleborum candidum et nigrum, nisi a radice desumptas proponere; cum tamen si inquisiverit, ut dicit, apud Græcos, facile ipsi occurrere potuit, non omnes in eadem, quam hic adfert, fuisse sententia; sed alios in diversam abisse. Quod manifestum ex Theophrasto, qui lib. ix. Histor. Plantar. cap. 11. de utroque elleboro diversam ex aliorum sententia, descriptionem tradit hisce verbis: 'Ο δὲ ἐλλέβορος ὅτε μέλας καὶ λευκός, ὥσπερ ὁμῶνται φαίνονται. περὶ δὲ τῆς ὕλης διαφανεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ ὁμοίους εἶναι, πλὴν τῷ χρέματι μόνον διαφέρειν. τὴν δὲ βίξαν τοῦ μὲν λευκοῦ. τοῦ δὲ μέλανος. οἱ δὲ τοῦ μέλανος τὸ φύλλον διαφανεύει, τοῦ δὲ λευκοῦ, πρασινοῦς, τὰς δὲ βίξας ὁμοίας, πλὴν τῶν χρωμάτων. οἱ δ' ὁμοίας λέγουσιν, τοιάνδε φασὶν εἶναι τὴν μορφήν. τοῦ μέλανος μὲν καυλὸν ἀνεκραινέει ἢ ὁμοιον τῷ τοῦ γάρβηκος βραχὺν σφόδρα. φύλλον δὲ πλατυόσχιον μήκος ἔχον εὐμῆκες. εὐὸς δ' ἐκ τῆς βίξης ἡρηγμένον τε καὶ ἐπιγυῖο φύλλον. πολλοὶ γάρ τιν' εὖ μάλα ταῖς λεπταῖς καὶ χρησίμοις. Sic hunc Theophrasti locum cum viris doctissimis legendum censeo, cujus sensus Latine huc redit: 'Elleborus vero niger

et candidus, veluti æquivoce dici videntur; sed de facie varia est sententia. Alii enim similes esse aiunt, præterquam quod colore inter se differant, alterius nempe radicem esse candidam, alterius nigram. Alii folium nigri, lauri colore, candidi porraceo scribunt, radices autem similes, colore excepto. Qui vero dissimiles dicunt, huiusmodi formam esse tradunt. Nigri quidem canlem esse asphodeli aut fernæ similem sed valde brevem, folium platani modo fissum, statim a radice pendens, et hami sparsum, radices multas prætenues atque utiles.' Albi ellebori porro descriptionem non adjunxit Theophrastus; et nigri quoque delineatio valde etiam confusa in vulgatis exstat. De utroque elleboro breviter etiam Plin. l. xxv. Hist. Natur. c. 5. ubi facta mentione de ellebori genere, quod Melampodium dicitur, addit: 'Quamobrem de omnibus ejus generibus dici simul convenit. Primo duo sunt, candidum et nigrum. Hoc radicibus tantum intelligi tradunt plerique. Alii folia nigri, platani similia, sed minora nigrioraque, et pluribus divisiuris scissa: albi, betæ insipientia. Hæc quoque nigriora, et canalium dorso rubescentia: utraque caule palmi fernaceo, bulborum tunicis convoluta, radice vibrata caparum modū.' Exactior vero ellebori albi delineatio habetur apud Dioscoridem lib. iv. cap. 150. 'Ἐλλέβορος λευκός φύλλα ἔχει ὅμοια τοῖς τοῦ ἀρογλάσσου, ἢ σένθλου ἀγρίου, βραχύτερα δὲ καὶ μελάντερα καὶ τῇ βάχει ἐρυθρά: καυλὸν περιφλοισόμενον ὅτε ἔρξεται ξηραίνεσθαι: βίξαι δ' ὅσπερ πολλὰι, λεπταῖ, ἀπὸ κεφαλίου μικροῦ καὶ ἐπιμήκου, ὥσπερ αἱ κρομμίου, συμπεφυκνῖαι. Φέβεται ἐν δρυνοῖς τότοις καὶ τραχήσι. Id est, 'Elleborus albus folia fert plantaginis aut betæ sylvestris similia, sed breviora, nigriora, et dorso rubescentia: caulem palmi altitudine, concavum: qui quidem

timicas quibus convolvitur abdicat, cum arescere incipit. Radices subjacent numerosæ, tennes ac fibratæ, ab exiguo et oblongo capitulo cum oſſa exeuntes, eidemque annexæ. Nascitur in locis montosis et asperis.' Capite quoque sequenti ejusdem libri, Dioscorides descriptionem facit ellebori nigri, sed quæ in quamplurimis abit a delineatione ellebori nigri, quam ante ex Theophrasto adduximus. Sic enim inquit: 'Ἐλλέβορος μέλας, ὅς. ἔχει τὰ φύλλα χλωρὰ, πλατῶς προσεμφορῇ, ἐλάττωρα δὲ, πρὸς τὰ τοῦ σπονδυλίου καὶ πλωσχερότερα καὶ μελάντερα, καὶ ὀσπράχσα. καυλὸς βραχὺς ἄσθῃ δὲ λευκὰ, ἐμπόρφυρα, τῇ δὲ σχήματι βοτρυόει· καὶ ἐν αὐτῇ κερὰς κρικὰ ὅμοιες, ὅν καὶ αὐτὸν καλεῖσθαι οἱ ἐν Ἀντικτὴρ σιγαμοειδῇ· χράμενοι πρὸς τὰς καθάρσεις αὐτῇ· μέλαι δ' ὅπως λευκαὶ, μέλαινα, ὁσὸν ἀπὸ τινος κεφαλίου κερμυμβόους ἡρηγμέναι, ὅν καὶ ἡ χρῆσις· φέτασι δὲ τραχεῖσι καὶ γεωλόφοις καὶ κοταχέοις τόποις. Id est, 'Veratrum nigrum folia habet viridia platani similia, sed minora, foliis spondillii proxima, pluribus divisuris scissa, nigriora et sabaspera; caulis brevis; flores candidi, purpurascētes, figuræ racemosi: semen intus cnici simile; quod et Anticyræi sesamoides vocant, et in purgationes adhibent. Radices subeunt tennes, nigre velut e capitulo quodam capæ similī dependentes, quarum etiam usus est. Nascitur in asperis, editioribus, sitientibusque locis.' Hæc quidem ellebori nigri descriptio multum diversa est a vulgari elleboro; quod uberius examinare, non est hujus loci. Vulgare autem veratrum magis convenit cum Theophrasti delineatione; qua de re videndi rerum Botanicarum Scriptores.

Candido stomachum et ventrem superiorem vomitionibus purgari] Ita Plinius lib. xxv. cap. 5. 'Candidum autem vomitione, causasque morborum extrahit, quondam terribile: postea

tam promiscuum, ut plerique studiorum gratia, ad pervidenda acris, quæ commentabantur, sæpius sumitaverint.' Inter cæteras ellebori candidi virtutes, quas Dioscorides l. iv. c. 156. recenset, de eo quoque scribit: Καθαίρει δὲ δ' ἐμύκτων, ἔργον νοσεύει. 'Vomitionibus autem purgat humores varii coloris extrahens.'

Nigro alvum, quæ inferior vocatur, dilui] Idem tradit Dioscorides lib. iv. cap. 161. Καθαίρει δὲ τὴν κάτω κοιλίαν, ἔργον φλέγμα καὶ χολὴν καὶ τὸν δὲ ἢ μετὰ σκαμνίας δίδόμενος καὶ ἄλυν, <α>. ἢ τριπλόλου ὀλεθῆς. 'Purgat vero per inferna, trahitque pituitam et bilem, datum per se, aut cum scammonia et sale, drachma una, seu obolia tribus.' Et Plinius libro citato: 'Nigram externam vocant, alii polyrrison, purgat per inferna.' Idem paulo post: 'Trahit alvum, et bilem, pituitasque.'

Esse autem periculum, &c.] Utriusque Ellebori præsertim vero albi assumptionem etiamsi varii morbis medendis prodesse possit, esse tamen magno cum periculo conjunctam, nisi summa cautione et cura detur; testatur Plinius lib. xxv. c. 5. 'Album optimum, quod celerrime movet sternutamenta, sed multum terribilius nigro, præcipue si quis apparatus potatorum apud Antiquos legat, contra horrores, strangulacum, intempestivas somni vires, singultus infinitos, aut sternutamenta, stomachi dissolutiones, tardiores vomitus aut longiores, caliginē aut nimiam. Quippe alia dari soliti, quæ committerent vomitiones, ipsamque elleborum extraherent medicamentis et clysteribus, sæpe etiam sanguine venis emisso. Jam vero et cum prospere cedat, terribili visu variis celeribus vomitionem, et post vomitiones observatione alvi, balnearum dispensatione, totius corporis cura, antecedente omnia hæc magno terrore famæ.' Additque Veterum hæc fuisse

vitium, quod propter hos metus parcius darent, cum elleborum celerius erumpat, quo largius sumitur.

§ 2 *Plinius Secundus in libris Naturalis Historia*] Tradit hoc Plinius citato jam sæpius lib. xxv. cap. 5. 'Drusum quoque apud nos,' inquit, 'tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnes plebs stans plausit, optimates vero bellum Marsicum impatavere, constat hoc medicamento liberatum comitali morbo in Anticyra insula, ibi enim tutissime sumitur, quoniam sesamoides admiscet.' Plinii hæc verba capienda de elleboro nigro; quamvis ipse hoc Livii Drusi exemplum statim subjuget exemplo Carneadis, qui elleborum album assumpserat. Alioquin Plinius ipse erravit, si putaverit Drusum quoque elleborum album haurisse. Album enim non nascitur in Anticyra. Sed paucis tantum in locis provenit, ut ipse Plinius ibidem, et ante eum Theophrastus Hist. Plant. lib. ix. c. 11. testatur. Nigrum vero ubique nascitur; sed præsertim probatur, quod in Helicone et Anticyra invenitur. Dioscorides lib. iv. cap. 161. *φύεται ἐν τραχέσι καὶ γενέσθαι καὶ καταφύγει τόποις. καὶ ἔρωτος ὁ ἐκ τῶν τοιούτων λαμβανόμενος χυρίων. αἶς ἐστιν ὁ ἐξ Ἀντικύρας. καὶ γὰρ ὁ μέλας καὶ ἀλλοστος ἐν αὐτῇ γενέσθαι.* Id est, 'In asperis, editioribus, sitionibusque locis enascitur. Optimum quod ex locis huiusmodi petitur, quale quod ex Anticyra: nigrum enim inibi probatissimum gignitur.' Hinc est, quod Anticyram pro elleboro Veteres dixerint, quia optimum ibi inveniretur. Persius Sat. iv. 'Anticyras melior sorbere meracas.' Horatius lib. De Arte Poëtica: 'Si tribas Anticyras caput insanabile nunquam Tonsori Licino commiserit.' Plutarchus lib. De cōhibenda Ira: *καὶ τὴν μανίαν αὐτῇ καθ' αὐτὴν ἡ Ἀντικύρα θεραπεύει.* 'Et insaniam ipsa per se sanat Anticyra.' Sic Ste-

phanus, sive potius Hermolaus Bizantius De Urbibus, narrat Anticyrensem quendam fuisse, qui Herculem elleboro dato, liberavit ab insanis: *Ἀντικύραι. πόλεις δύο, ἡ μία Φωκίδος, ὅς Δημήτριος ὁ Καλλιστρίανος, ἡ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ, ὅς Ἀπαλλόδοτος. ἐν ταύτῃ φασὶ τὸν ἐλλέβορον φύεσθαι τὸν ἀστέιον. ἦν δὲ καὶ ἀνὴρ τις Ἀντικυρεὺς, ὃν τινὰ φασιν ἐλλεβορίσαι τὸν Ἡρακλέα μετὰ τὴν μάχην.*

Gallus in venatibus] Scribit hoc quoque Plinius eodem loco: 'Galli sagittas in venatu elleboro tingunt, circumcisoque vulnere teneriorem sentire carnem affirmant.'

CAP. XVI. *A Lenæo*] Meminit huius quoque Suetonius lib. De Illastr. Grammat. ubi ait, Lenæum Pompeio Magno in omnibus pene expeditionibus comitem fuisse: eo vero ac filiis ejus defunctis, schola se sustentavisse, atque docuisse in Carinis ad Telluris sedem, in qua regione Pompeiorum domus fuerat. Gratis autem manumissum fuisse ob ingenium et doctrinam, cum antea puer adhuc catenis surreptus, in patriam refugisset, perceptisque liberalibus disciplinis pretium domino suo retulisset. Hunc inter primos fuisse, qui apud Romanos de Re Medica quædam scriptis mandaverint, testatur Plinius l. xxv. c. 2. Jussu enim Pompeii Magni, qui debellato Mithridate, omni ejus regia præda potitus, ea, quæ Mithridates de herbarum viribus et usu commentatus fuerat, in Latinum sermonem transtulit: quo primum tempore hæc scientia ad Romanos pervenit.

Medicina rei] Pro, *Medicæ rei*: modus loquendi Gellianus. Sic infra lib. xviii. cap. 10. inquit, 'Medicinæ disciplinæ libros attigi.'

Solitusque eorum sanguinem miscere medicamento] Plinius lib. xxv. Hist. Nat. cap. 2. de Mithridate: 'Illius inventum autumant, sanguinem anatum Ponticarum miscere

antidotis; quoniam veneno viverent.' De anatomi Ponticarum sanguine idem Plinius lib. XXIX. c. 5. inquit: 'Coagulum quoque agninum adversus omnia mala medicamenta pollet; item sanguis anatum Ponticarum. Itaque et spissatus servatur, vinoque diluitur. Quidam foeminae anatis efficaciorum putant.' Sanguinem anatum utilissime in antidotis misceri scribit quoque Dioscorides lib. II. cap. 97. Meminit et ejus Scribonius Largus Composit. Medic. CLXXXVII.

Ipsam autem regem assiduo talium medelarum usu, &c.] Idem Plinius loco citato lib. XXV. 'Mithridates maximus sua aetate regum, quem debellavit Pompeius, omnium ante se gentium diligentissimus vitæ fuisse argumentis, præterquam fama intelligitur. Uni ei excogitatum quotidie venenum bibere præsumptis remediis, ut consuetudine ipsa innoxium fieret.'

Quum prælio victus] Quod contigit ab U. C. anno DCXC. ut constat ex Appiano in Mithridaticis. Dione lib. XXXVI. Plutarcho in Pompeio. Floro lib. III. cap. 5. aliisque.

Suo se ipse gladio transegit] De Mithridatis morte variant Auctores. Dion Cassius lib. XXXVI. scribit quidem Mithridatem post venenum frustra assumptum semet gladio suo ipsum vulnerasse, sed propter imbecillitatem ipsius, vulnus non adeo penetrasse, ut lethale fuerit, ideoque ab iis, quos in filium emiserat, lanceis et gladiis esse occisum. Appianus etiam in Mithridaticis ait, eum militem Bituitum nomine, ad se interimendum invitasse. Sextus vero Aurelius Victor De Viris Illustribus scribit, Mithridatem immissum percussorem Gallum, auctoritate vultus territum, revocasse, et in cædem suam manum trepidantis adjuvise. Lucanus etiam innuere videtur, quosdam fuisse, qui scripserint Mithridatem acutissimo veneno extinctum, quorum opinionem et ipse secutus

lib. I. De Bello Pharsalico, ubi inquit: 'Post Cilicasque vagos, et lapsi Pontica regis Prælia barbarico vix consummata veneno.'

Hujus regis antidotos celebratissima est, quæ Mithridatis vocatur] Mithridatis antidoti plures apud Galenum lib. II. De Antidotis cap. 1. 2. et 9. formulæ inter se diversæ habentur. A quibus etiam abeunt formulæ, quæ exstant apud Celsum lib. V. cap. 23. et Scribonium Largum Composit. CLXX. Plane itidem diversam habet Plinius lib. XXIII. cap. 7. ubi scribit: 'In sanctuariis Mithridatis maximi regis devicti Cn. Pompeius invenit in peculiari commentario ipsius manus compositionem antidoti ex duabus nucibus siccis, item ficis totidem, et rutæ foliis viginti simul tritis, addito salis grano. Et qui hoc jejunos summat, nullum venenum nociturum illo die.' Plinio in descriptione antidoti consentit Serenus Sammonicus cap. 60. 'Antidotos vero multis Mithridatica fertur Consociata modis, sed Magnus scrinia regis Cum caperet victor, vilem deprehendit in illis Synthesin, et vulgata satis medicamina risit. Bis denas rutæ frondes, salis et breve granum Juglandesque duas totidem cum corpore ficus. Hæc oriente die parco conspersa Lyæo Sumebat.' Satis hæc compositio vilis est, ut ait Sammonicus; et vix homine plebeio nedum rege digna. Plane etiam fallacem esse, scribit Joan. Rhodius in Notis ad Scribonium Largum, se observasse, cum pestis Anno MDCXXXI. universam prope Italiam, sed imprimis Patavinam urbem diris modis vastaret.

CAP. XVII. Duarum et viginti gentium linguas percolluit, &c.] Sic omnes Vett. Codd. In Stephanica editione est: *Quinque et viginti g. l.* Unde vero illud hauserit, mihi ignotum. Sane et alii non nisi viginti et duarum gentium linguas Mithridatem calluisse scribunt. Ita Plinius lib. VII.

Hist. Natur. cap. 24. 'Mithridates, duarum et viginti gentium rex, totidem linguis jura dixit, pro concione singulas sine interprete affatus.' Item lib. xxv. cap. 2. 'Illum solum mortalium viginti duabus linguis locutum certum est, nec de subjectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis lvi. quibus regnavit.' Idem testatur et Solinus cap. 7. qui Plinium excipit; quod et Gellius hoc capite, quemadmodum et duobus proxime præcedentibus, haud dubie fecerit.

CAP. XVIII. *In adulterio deprehensum*] Sallustium Historicum stupris et adulterii infamem fuisse, Veteres non semel testantur; unde et Auctor Orationis in Sallustium, quam vulgo Ciceroni adscribitur, ait eum ob stupra et adulteria Senatu fuisse motum ab Appio Claudio Pulchro, et L. Calpurnio Pisone Censoribus: quod accidit anno U. C. DCCLIII. L. Emilio Paulo et C. Claudio Marcello Coss. ut vult Pighius in Annalibus. Suetonius etiam lib. de claris Grammaticis, scribit Sallustium a Pompeio Lenno, Magni liberti, Satyra laceratum, et 'lastaurum, et lurconem et nebulonem popinonemque' appellatum, et vita scriptisque monstrosam. Hinc etiam est quod Lactantius lib. ii. Instit. Divin. dicat: 'Quod quidem non fugit hominem nequam Sallustium, qui ait: Sed omnis nostra vis in animo et corpore sita est; animi imperio, corporis servitio magis utimur. Recte si ita vixisset ut locutus est. Servivit enim foedissimis voluptatibus; suamque ipse sententiam vitæ improbitate dissolvit.'

Loris bene cæsum] Petronius: 'Lorum de pera solvit et me cepit non perfunctorie verberare.'

Pecuniam] Quid si legas, et cum dasset pernam? ut ad modo dictum 'loris bene cæsum' respiciat.

CAP. XIX. *Factis procul, verbis te-*

nus] Huc pertinent, quæ habet Arrianus Dissertat. Epictet. lib. ii. cap. 19. cujus inscriptio: Πρὸς τοὺς μέχρι λόγου μόνον ἀναλαμβάνοντας τὰ τῶν φιλοσόφων. 'Ad eos qui verbo tenuis duntaxat se pro Philosophis gerunt.'

Arrianus] De quo vide quæ supra notata ad lib. i. cap. 2. et iis adde breve hoc, quod de Arriano habet elogium Photius in Bibliotheca: Οὗτος ὁ Ἀρριανὸς, φιλόσοφος μὲν ἦν τὴν ἐπιστήμην, εἰς τὸν ὁμιλητῶν Ἐπικτήτου, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους Ἀδριανοῦ, καὶ Ἀντωνίνου τοῦ πλου, καὶ Μάρκου τοῦ Ἀντωνίνου ἐγνωρίζετο. ὑπανόμαζον δὲ αὐτὸν Ξενοφῶντα νέον. διὰ δὲ τὸ τῆς παιδείας ἐπίσημον, ἄλλας τε πολιτικὰς ἀρχὰς ἐπιστεύθη, καὶ εἰς τὸ τῶν ὑπᾶτων ἀνάσσειν τέλος. Id est, 'Hic Arrianus professione Philosophus, natus ex Epicteti familiaribus, Adriani, et Antonini Pii, et Marci Antonini Imp. temporibus vixit, et ob singularem doctrinam novi Xenophontis cognomen adeptus, cum alios in republica magistratus gessit, tam ad ipsum quoque consulatum aliquando pervenit.'

In libris, quos de Dissertationibus ejus composuit] Dissertationum libri, quorum hic Gellius meminit, haud dubie iidem sunt, quos Simplicius in Proæmio Comment. ad Epicteti Enchiridion Διατριβῶν nomine vocat, in quibus ait Arrianum de vita et morte Epicuri egisse prolixis libris. Qui omnino alii fuere ab iis, qui hodie exstant et vulgo inscribuntur Ἀρριανῶν Ἐπικτήτος; ipse vero Arrianus in Præfatione ad L. Gellium Λόγους τοῦ Ἐπικτήτου appellat. Cum in iis nihil fere habeatur, quod ad vitam et mortem Epicteti pertineat. Sententia vero hæc Epicteti, quam Gellius hic subjicit, ad vitam Epicteti omnino spectare videtur; neque hodie quod sciam, in libris Arriani superstitionibus occurrit. Quorum etiam quatuor duntaxat supersunt, cum olim duodecim fuerint; quemadmodum etiam

Διατριβῶν libri octo ab Arriano conscripti fuerint, ut testatur Photius in Bibliotheca, ubi de Arriano inquit: 'Ἐγραψε δὲ βιβλία καὶ ἕτερα. τῶν μὲν Διατριβῶν Ἐπικτήτου τοῦ διδασκάλου ὅσα ἴσμεν βιβλία ὀκτώ. τῶν δὲ Ὀμιλῶν τοῦ αὐτοῦ Ἐπικτήτου βιβλία δέδεκα.' 'Scripsit et alia volumina: Dissertationum Epicteti præceptoris, quos novimus, Libros octo; Sermorum vero ipsius Epicteti Libros duodecim.' 'Ὀμιλῶν libros vocat Photius, quos Auctor noster infra lib. xix. cap. 1. Διαλέξεων appellat, ubi et quædam ex quinto libro adducit. Supra etiam lib. i. cap. 2. Dissertationum Epicteti ab Arriano digestarum nomine eosdem vocavit. Quas si quis melioribus rationibus atque ego habeam, instructus, etiam hoc loco ab Auctore nostro designari putet, postquam mihi de iis constiterit, lubenter pedibus in sententiam ejus diacessurus sum.

§ 2 *Suspiciari*] Leges fortasse rectius, *raspari*, quod est, 'scrutari,' ut Nonius exponit, sive, 'studiose quærare.' Quomodo eo usus Accius in Nyctegresia et Meleagro, ut ex Nonio liquet; item Apuleius in Apologia, et Tertullianus de Pallio cap. 2.

'Ἀνθρώπου, τοῦ βάλλεις; &c.] Id est, 'Mi homo, ubinam mittis? considera numquid purgatum vas sit? Nam si ad inanem opinionem ea immittas, prorsum interierint. Sin computrescant, in urinam, aut acetum convertentur; aut si quid iis ipsis est deterius.'

Κυνικόντροπον] 'Magis cynicum.' hoc est, 'multo acerbius.'

CAP. XX. *Verba, &c. acite, modulate, apteque exercendi gratia in Latinam orationem versa*] Titulus hic omnino arrogantissimus est, nec modestiæ, quam Gellius alibi, et in ipso etiam hoc capite, in Græcis vertendis adhibere solet, minime conveniens. Quod satis evincit, ut Henricus Stephanus quoque animadvertit, inscrip-

tionem hanc huic capiti potius a scio: lo quodam, quam ab ipso Gellio, esse præfixam.

Πᾶσα γὰρ πράξις ὁδε ἔχει, &c.] Hec est, 'Omnis enim actio sic sese habet. Nam ipsa quantum in semetipsa agitur, neque honesta neque turpis est: quemadmodum sunt quæ nunc nos ipsi facimus, aut bibere, aut cantare, aut disputare. Non enim est horum honestum per se ipsum quicquam, sed in actione, ut quidem est actum, ejusmodi evenit. Nam honeste gestum et recte, honestum fit, contra vero, turpe. Eodem modo et amare ipsum, et amor, non omnis quidem honestus est, neque commendatione dignus; verum is, qui amare honesto nos adhortatur.'

§ 2 *Atque ibi Taurus mihi*] 'Atque' hoc loco est, statim. Vid. supra lib. x. cap. ultim.

'Ἐνθὺμα] Commentum.

§ 3 *Sed qui facit*] Stephanus repetit, *sed qui commonefacit*, quod respondet Platonis verbo ὁ προτρέπων. Quod neutiquam per verbum simplex 'facit' reddi potest.

CAP. XXI. *Post Romam conditam*] Ex variis de Urbis Romæ conditi sententiis, quas Onuphrius Paninus Commentar. in lib. i. Pastor. accuratissime in suas classes distribuit, atque recensuit, duas potissimum hoc tempore celebres sunt. Quarum altera tribui solet Verrio Flacco, et vulgo dicitur Capitolinorum Pastorum, quæ Romam conditam statuit anno iv. Olymp. vi. Altera vero Varonis est, ut auctor Plutarchus in Romulo, quæque longe plurimos sectatores habuit, atque hodie adhuc habet, et Urbis Palitia constituit in annum hix. exeuntem Olymp. vi. Est et tertia sententia, quæ Urbis annum natalem confert in ann. i. exeuntem Olympiad. vii. quæ Græcos præsertim assertores habuit Eratosthenem scilicet Cyrenensem, Apollodorum, P. Ilybium, Dionysium Halicarnas. Dio-

derum Siculum; Anonymum in Descript. Olympiad. Inter Latinos etiam M. Catonem, Q. Catulum Lutatium, C. Sempronium, Corn. Nepotem, alios; quorum etiam sententiam sequitur Stephan. Viand. Pighius in Consummatissimo Annalium Romanorum Opere. Instituti et lectatio non permittit, ut hasce sententias uberius discutiamus; verum de iis prolixius tractantes vide sis Onuphrium lib. allegato, J. Scaligerum De Emendat. Temp. l. v. ac denique Dionys. Petavium lib. ix. De Doctrina Tempor. c. 45. &c. Nos in sequentibus aut Varronis calculum, aut Capitolinos Fastos ut plurimum sequimur.

Ante secundum bellum Carthaginensium Quod cepit anno ab U. C. DXXXV. P. Cornelio Scipione et T. Sempronio Longo Cons. ut Pighius in Annalibus; quos tamen, ut et hujus belli initium alii ad annum sequentem referunt. Decimo vero septimo demum anno exitum habuit Cosa. T. Claudio Nerone, M. Servilio Geminiano, U. C. DLI. vel ut alii an. U. C. DLI.

[§ 2 De Homero et Hesiodo] De utriusque horum ætate ex Variorum sententia egit Auctor noster supra lib. III. c. 11. ubi vide quæ notata sunt. Quam varie autem Veteres ipsi in Homeri ætate designanda variaverint, ex unico Eusebii testimonio manifestum reddi potest, qui in Chronico ad num. DCCCXVIII. scribit: 'Homerus secundum quorundam opinionem hic fuisse temporibus judicatur. Quanta autem de eo apud Veteres dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidam eum, ex quibus Crates, ante descensum Heraclicidarum ponunt. Eratosthenes post centesimum annum Trojanæ captivitatis. Aristarchus Ionica migratione, sive post annos centum. Philochorus migrationis Ionice tempore, sub Archippo Atheniensium magistratu, et

post captam Trojam anno CCLXX. Apollodorus Atheniensis CCLX. anno eversionis Ilii. Exstiterunt alii, qui modico ante quam Olympiades inciperent, id est CCCC. retro annis a Trojanæ captivitate, eum fuisse putant; licet Archilochus vicesimam tertiam Olympiadem et quingentesimam Trojanæ eversionis supputet.'

Silvii Alba regnantibus Alba scilicet Silvio, Ænem Silvii filio; ad cuius annum regni sextum, sive num. Eusebian. DCCCXCVI. Hieronymus in Chronico Eusebiano scribit: 'Quidam Homerum et Hesiodum his temporibus fuisse scribunt;' in quo sequitur sententiam Cassii, ut bene ibi notavit Scaliger. Nam anni CLX. cum numero DCCCXXXV. in quo Troja capta, compositi, efficiant numerum DCCCXCIV. qui numerus uno anno minor superiori est, ad quem Hieronymus dixit quosdam scripsisse, Homerum et Hesiodum vixisse. Quod nullus est memento, cum etiam ipse Cassius annis plus centum et sexaginta, post bellum Trojanum, Homerum et Hesiodum floruisse scripserit.

Cassius] Intelligitur L. Cassius Hemina, qui floruit ludis secularibus quartis, C. Cornelio Lentulo et L. Mummio Achaico Cons. anno U. C. DCVIII. ut testis est Censorinus de Die Natali cap. 17. nec confundendus cum Cassio Severo, qui sub Augusto et Tiberio vixit, ut aliqui faciunt: quos bene notat Vossius lib. i. De hist. Lat. cap. 7. et cap. 21. Scripsit Noster Annalium libros quatuor, qui omnes temporum injuria perire, exceptis fragmentis quibusdam hinc inde in Veterum libris adductis.

Plus centum atque sexaginta Lipsius in Notis ad Velleium Paterculum hic corrigendum censet, *Plus ducentis atque sexaginta* scil. annis post bellum Trojanum, ut hoc modo conveniat cum sententia Cornelii Nepotis, qui in primo Chronicorum, ut statim

sequitur, de Homero dixit, eum vixisse annis circiter centum et sexaginta ante Romam conditam. Sed, ut optime Salmasius ad Solinum notavit, hic annorum numerus apud Cassium non est mutandus; cum opinio Cassii nihil commune habeat cum sententia Nepotis. Sed uterque alios sequutus est auctores: Cassius enim paullo plus quam centum et sexaginta annos post Trojam captam Homernum vixisse voluit: Nepos vero annis centum et sexaginta ante Romam conditam. Nepotis supputationi calculum addere et consensum omnes ferme Latini scriptores, uberius supra III. 2. ex Salmasio annotatum est.

§ 3 *Solonem ergo accepimus, &c. leges scripsisse Atheniensium*] Omnes Auctores consentiunt Solonem hoc præstitisse Olympiade quadragesima sexta: quamvis alii alium ejus designent annum. Anonymus enim in Descriptione Olympiad. annum ponit tertium. Quod etiam confirmat Dionogenes Laërtius in Solone, ubi dicit eum floruisse circa Olympiad. XLVI. ejusque anno III. Archontem Atheniensium fuisse: atque eo tempore leges suas constituisse: quod verissimum est. Eusebius vero in Chronico ejusdem Olympiad. anno II. Solonem leges suas scripsisse vult: 'Solon,' inquit, 'Draconis legibus antiquatis, extra eas, quæ ad sanguinem pertinebant, jura sua constituit.' Qui id etiam factum putat anno regni Tarquinii Prisci vigesimo quarto, non vero trigesimo tertio, ut Gellius scribit. Et sane, cum Tarquinius Priscus secundum Hieronymum in Chronico Eusebiano Romæ regnum adierit Olympiad. XL. an. III. vel, ut alii volunt, Olymp. XLI. an. II. sive anno U. C. CXXXIX. Solon vero leges suas tulerit Olympiad. XLVI. necessario inde sequitur, id non ultra vigesimum quartum regni Tarquinii Prisci factum fuisse. Lapsus itaque hoc loco Gellius παραχρονισμόν novem aut de-

cem annorum: nisi forte quis dicat in Codicibus Gellii numerum mendosum XXXIII. pro XIII. irrepsisse. ideoque ita rescribendum.

Tarquinius Prisco Romæ regnante] Quo tempore hic regnum adierit, optime notat Dionysius Halicarnasensis lib. III. Παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν ἐναυτὶ δευτέρῃ μάλιστα τῆς μῆς καὶ τεσσαρακοστῆς Ὀλυμπιάδος ὁ Ταρκύνιος, ἣν ἐνέκα στάδιον Κλεωνίδας ὁ Θηβαῖος, ἀρχοντας Ἀθηναίων Ἠνιοχίδα. Id est, 'Regnum accepit Tarquinius anno secundo primæ et quadragessimæ Olympiadis, qua victor stadio erat Cleonidas Thebanus, Archonte Athenis Heniochida.' Regnavit vero annis XXXVII. vel, ut alii, ann. XXXVIII.

Servio autem Tullo regnante] Servius Tullus Tarquinii Prisci gener, post ejus cædem, regnare cœpit anno IV. Olympiad. L. Archonte Athenis Archestratide, ut scribit Dionysius Halicarnas. I. IV, qui est annus U. C. CLXXVI. secundum Fastos Capitolinos: ex Varronis vero calculo ann. U. C. CLXXVII. Regnum summa cum laude administravit per annos XLIV. donec ipsi generi sui Tarquinii ac filix execrando parricidio vita erepta est.

Pisistratus Athenis tyrannus fuit] Tyrannidem Pisistratus invasit Olympiad. L. anno I. ut est apud Anonymum in Descriptione Olympiad. Illud autem certum, quod eo tempore, quo Pisistratus tyrannidem arripere, Athenis Archon Comias fuerit, ut in Vita Solonis docet Plutarchus: 'Ἐστὶ Κόμιον ἡγετὰ τυραννίδος Πεισίστρατος.' 'Archonte Comia Pisistratus cœpit dominari.' Petavius in Paralipomenis Librorum de Doctr. Temporum, Pisistratum tyrannidem primum Athenis arripuisse vult ann. I. Olympiad. LV. ad quem annum etiam Comiam Archontem refert: ac Anonymi Olympiad. Scriptoris auctoritatem elevare conatur. Quem, si tanti rem putaveris, adi sis: Nobis enim ube-

rius eam discutere hic, nec vacat, nec libet.

Solone ante in exilium voluntarium profecto] Solonem Athenis abilisse postquam Pisistratus Tyrannidem occupaverat, testatur etiam Diogenes Laërtius in ejus Vita: "Ἡδὴ δὲ αὐτοῦ (Πεισιστράτου) κρατοῦντος οὐ πέλιον, ἔθηκε τὰ ὅπλα πρὸ τοῦ στρατηγίου, καὶ εἰπὼν, 'Ὁ πατὴρ, βοηθήσῃ σοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἀπέπλευσεν εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Κύπρον. I. e. 'Sed cum Pisistrato jam dominante nemini persuaderet, arma ante Prætorium deponens, et iniquens, O Patria et verbo et re opem tibi tuli, in Ægyptum atque in Cyprum navigavit.' Quamquam Laërtius in eo fallat, quod putaverit Solonem Pisistrato dominantem demum in Ægyptum navigasse: cum omnino Solon hanc peregrinationem suscepit, postquam leges condidisset, ut robur iis post absentiam decennale compararet, ut ex Plutarcho in Solone quoque observavit Meursius in Solonis Vita. Sic etiam non videtur verosimile, quod Plutarchus de Solone scribit, eum scilicet Athenis mansisse, etiam post occupatam a Pisistrato tyrannidem, quamvis amici ejus suaderent, ut abiret: quod etiam legere est apud Elianum Var. Histor. lib. viii. cap. 16. Sed præter Gellii et Diogenis Laërtii testimonium contrarium, illud ipsum etiam evinci potest ex Epistolis, quæ leguntur apud Laërtium, tam nomine ipsius Pisistrati ad Solonem datis, quibus eum ad reditum in patriam invitatur: quam Solonis nomine ad Pisistratum Responsione, qua reditum suum excusat, utpote qui, eo dominante, sibi honestus esse non posset. Quamvis enim hasce epistolas non a Pisistrato ipso, nec Solone conscriptas existimem, sed ipsorum nomine confictas, liquet tamen ex iis, Veteres in ea fuisse opinionem, Solonem sub Pisistrati tyrannide Athenis non commoratum fuisse. Optime

etiam Meursius in Solone observat, tum demum Solonem profectionem in Lydiam ad Croesum instituisse, ut tradit Diogenes Laërtius. Secus atque facit Plutarchus, et eo prior quoque Herodotus: qui in eo errant, quod commemorent Croesum a Solone aditum, postquam confirmandis legibus in decennium peregre abisset, quod neutquam fieri potuit. Cum, ut antea etiam notatum, Solon leges suas scripserit Olympiade xlv. Croesus vero regnare demum cæperit Olympiad. lvi. anno ii. ut testatur Eusebius in Chronico.

Quoniam id ei prædicenti non creditum est] Quomodo Solon Pisistrati Tyrannidem præviderit, atque prædixerit, narrat Laërtius in ejus Vita: ἤσας γὰρ (ὁ Σόλων) εἰς τινα ἐκκλησίαν μετὰ δέσποτος καὶ ὁπίσθους, προεῖπεν αὐτοῖς τὴν ἐπιθεσίαν τοῦ Πεισιστράτου καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ βοηθεῖν ἔτοιμος εἶναι, λέγων ταῦτα, 'Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν μὲν σοφώτερος, τῶν δὲ ἀνδρειώτερός εἰμι σοφώτερος μὲν τῶν τὴν ἀπάτην Πεισιστράτου μὴ συνιέντων ἀνδρειώτερος δὲ τῶν ἐπιστάμενων μὲν, διὰ θεός δὲ σιαπάντων. Id est, 'Cum enim Solon in concione quandam cum hasta clypeoque prosiliisset, non solum Pisistrati conatum prædixit, sed et se ad resistendum paratum esse ostendit his verbis: Ego quidem, Athenienses, quibusdam sapientior, quibusdam vero fortior sum: sapientior his, qui Pisistrati dolum non intelligunt: his autem fortior, qui intelligunt quidem, sed ob metum tamen silent.' Atque hinc est quod Valerius Maximus lib. v. cap. 3. de Solone dicit: 'Pisistrati tyrannidem primus vidit orientem: et solus armis opprimi palam dictitare ausus est.' Addit autem Laërtius, Senatam, qui Pisistrato favebat, Solonem pro insano habuisse: Solonem vero dixisse: Δείξει δὲ μανίην μὲν ἐμὴν βαυδὸς χρόνος ἀστοῖς, Δείξει, ἀληθείης ἐς μέσον ἐρχομένης. Id est, 'Ostendet furorem meum breve tempus ci-

vibus, Ostendet, veritate in medium procedente.' Subjicit quoque Laërtius Elegiam Solonis, qua Pisistrati tyrannidem prædixerit, quæ talis erat: 'Ἐκ νεφύλης φέρεται χιὼνος μένος ἥδ' χαλάρης, ἔρποντ' ἵ' ἐκ λαμπρῆς γίνετ' ἀστεροπῆς. Ἀνδρῶν δ' ἐκ μεγάλων πόλεις ἄλλυται. εἰς δὲ μονάρχου Δῆμος κίβρις ἐὼν δουλοσύνην ἔπασσεν. Id est, 'Ex nebula fertur nivis vis, grandinisque Tonitrusque ex splendido generatur fulgure. Viris autem ex magnis urbs perit, et in Monarchæ Populus insciens servitutem concidit.'

§ 4 *Postea Pythagoras Samius in Italiam venit*] Jamblichus De Vita Pythagoræ scribit, Eum venisse in Italiam κατὰ τὴν Ὀλυμπιάδα τὴν δευτέραν ἐπὶ ταῖς ἐξήκοντα, 'circa Olympiadem sexagesimam secundam.' Quod an ita se habuerit, max videbimus. Causam vero, quare in Italiam Pythagoras profectus fuerit, refert Laërtius in ejus Vita, hanc fuisse, quod post longam peregrinationem in patriam reversus, eam a Polycratis tyrannide oppressam offendiasset. Εἴτε ἐκασθὲν ἐκ Σάμου, καὶ εἴτε τὴν πατρίδα τυραννομένην ἐπὶ Πολυκράτους, ἀπῆλθεν εἰς Κρότωνα τῆς Ἰταλίας. Cui consentit Malchus, sive Porphyrius De Vita Pythagoræ. Μετὰ δὲ ταῦτα τῆς Πολυκράτους τυραννίδος Σάμου καταλαβούσης οὐ πρότερον ἡγούμενος ὁ Πυθαγόρας ἐν ταύτῃ πολιτείᾳ βιοῦν ἀνδρὶ φιλοσόφῳ, διανοήθη εἰς Ἰταλίαν ἀπελθεῖν. Id est, 'Postea autem cum Samii Polycratis tyrannide oppressi tenerentur, Pythagoras indecorum sibi viro philosopho arbitratus, in ejusmodi republica vivere, navigare in Italiam cogitare cepit.' Alii Sylosontem Polycratis fratrem et successorem (quem Strabo lib. xiv. adeo sæviter regnasse scribit, ut plurimi Samum desererent) alunt non potuisse ferre. Quod rei veritati propius accedere videtur. Si enim Pythagoras, ut idem scribit Jamblichus, viginti duos annos in Ægypto versatus sit; atque eo ibi

commorante, a Polycrate jam dominante Ægyptiorum Regi Amasidi per litteras commendatus sit, ut refert Laërtius; non potuit sane Pythagoras circa Olympiadem LXXI. in Italiam abire, quippe quo tempore primum Polycrates dominari cœperit. Syloson vero post Polycratis necem, Sami Principatum a Dario Persarum rege, dono accepit Olympiad. LXXI. anno IV. qui fuit annus U. C. CCXL. quo tempore adhuc Romæ Tarquinius Superbus regnabat; atque ita Pythagoras sub Tarquinio in Italiam pervenisse potuit, ut vult Auctor noster. At Solinus sub Bruto demum Consule Pythagoram Italiam adisse scribit cap. 16. 'In Samo,' inquit, 'nihil nobilius, quam Pythagoras civis, qui mox offensus fastu tyrannico, reliam domo patria, Bruto Consule, qui reges Urbe exegit, Italiam adfectus est.' Sic Cicero Tusculan. Question. lib. IV. scribit Pythagoram fuisse in Italia iisdem temporibus, quibus L. Brutus patriam liberavit. Quicquid sit de Pythagore in Italiam adventu, an fuerit scilicet sub extremis regni Tarquini Superbi temporibus, an vero, illo exacto, sub Bruti demum Consulatu, istud certissimum est, Pythagoram Italiam non adisse circa Olympiadem LXXI. ut voluit Jamblichus, vel, quod eodem redit, postea post initium regni Polycratis, ut Diogenes Laërtius et Malchus in Vita Pythagoræ innuere videntur.

Tarquini filio regnum obtinente: cui cognomentum Superbus] Regnum invasit Tarquinius Superbus occiso Servio Tullo Rege securo suo, ut refert Dionysius Halicarnassensis lib. IV. Olympiad. LXXI. an. IV. hoc est, anno ab U. C. CCXX. ut habent Fasti Capitolini, Varroiano vero ann. U. C. CCXXI. Idem Dionysius scribit Tarquinium τὸν εἰκοστού καὶ πέμπτου προαγωγῶ τὴν ἀρχήν, 'regnum perduxisse usque ad vigesimum quintum annum,' hoc est, ut ego cum D. Petavio lib.

1. De Doctrina Temp. cap. 21. interpretor, cum annos xxiv. solidos explevisse, et an. xxv. libasse. qui est ann. U. C. cclxv. Varron. et indicit in Olympiad. lxvii. annum iiii. exeuntem. Cujus U. C. anni a. d. vi. Kalend. Martii, ut habet Vetus Kalendarium; vel, ut alii volunt, a. d. ix. Kalend. Jun. Tarquinius cum uxore et liberis exulare jussus; eo, quod filius ejus major natu Sex. Tarquinius pudicissimæ matronæ Lucretiæ per vim stuprum intulisset: atque ita regium nomen Romæ abolitum, ac Libertate restituta Consules introducti. Sic ut Regifugii fuerit annus U. C. cclxv. Varronianus a. d. vi. Kal. Mart. vel a. d. ix. Kal. Jun. quo primi Consules creati L. Junius Brutus et L. Tarquinius Collatinus.

Idem temporibus occisus est Athenis ab Harmodio et Aristogitone Hipparchus Pisistrati filius] Quod contigit festo Panathenæorum Olymp. lxvi. anno iv. hoc est, an. U. C. cclxv. Vide sis Notas supra ad lib. ix. c. 2.

Hippias tyranni frater] Qui etiam anno quarto post Hipparchi-cædē Athenis ejectus est, hoc est, anno iii. Olympiad. lxvii. sive an. U. C. cclxiv.

Archilochum] Scilicet, Parium. Hunc Eusebius in Chronicis insignem fuisse scribit circa annum ii. Olymp. xxix. qui secundum eum est annus undecimus regni Telisii Hostilii Romanorum Regis tertii. Tatianus vero contra Græcos, et Cyrillus lib. i. contra Julianum, Archilochum referunt ad Olymp. xxiii. Sed et Herodotus eum Candaulis et Gygis temporibus fuisse scribit, quorum etiam Historiam Iambicus eum complexum esse tradit Priscianus. Verum hæc facile conciliari possunt, neque adeo longe abeunt, atque facit Anonymus in Descriptione Olympiadum, qui Archilochum nunc refert ad annum i. Olympiad. xv. nunc ad an. i. Olympiad. xviii. et an. iiii. Olympiad. xix. Sed et

juxta Clementem Alexandrium lib. i. *Στορειαν*. cujus opinionem sequitur Petavius, Archilochus floruit circa Olymp. xx. Fuit quidem Archilochus in cæteris Poëta generosus et eximius, sed nimium maledicus, et in versibus suis adeo obscænus, ut Lacedæmonii libros ejus extra suam urbem ejecerint; unde Valerius Maximus ait, Maximum Poëtam, aut certe summo proximum, quia domum sibi invisam obscænis maledictis laceraverat, carminum exilio multatum. Plura de Archilochō qui desideras, vide sis apud Lil. Gyraldum De Poëtar. Historia Dialog. ix.

Tullo Hostilio Romæ regnante] Universæ civitatis consensu delatum sibi ultro in honorem virtutis regnum suscepit Tullius Hostilius tertius Romanorum Rex anno Varroniano U. C. lxxxiii. Olympiad. xxvii. anno ii. ut scribit Dionysius Halicarnassensis lib. iii. Regnavit autem annos xxxii. ac de cælo tactus, cum uxore familiaque periit anno U. C. cxvi.

§ 5 *Ducentesimo deinde et sexagesimo anno post Romam conditam, &c.*] Sic quoque Sulpitius Severus Histor. Sacr. lib. ii. 'Hic' (Darius) 'ante quadriennium quam decederet, apud Marathonem pugnavit, celeberrimo Græcis Romanisque historiis prælio. Id gestum post Romam conditam anno fere ducentesimo et sexagesimo; Macerino et Angurino, Coss.' In tabulis tamen Capitolinis Consules hi referuntur ad ann. U. C. cclxi. Anonymus in Descriptione Olymp. Marathoniam pugnam refert ad an. i. Olympiad. lxxii. quo Athenis Archon fuit Diognetus. Dionysius etiam lib. v. auctor est, Prælium Atheniensium ad Marathonem accidisse sedecim annis post mortem L. Bruti Romanorum primi Consulis. *Τοτεπεὶ δὲ καὶ τὰ Μαράθωνα καὶ τῆς Βροῦτου ταφῆς, εἰ δὴ ἀπὸ τούτων πρότερον ᾤξαντο οἱ Ἕκαινοι λέγεσθαι τοῖς ἀπογενομένοις, ἑκαταδεκα ἔτεσιν.* Quod eodem reddit. Nam

Bruti Regum exactoris mors incidit in Olympiad. LXVIII. annum 1. cui annorum numero si sedecim annos addas, reperies ann. 1. Olymp. LXXII. qui potest esse annus CCLX. ab U. C. si sententiam Eratosthenis et ipsius Dionysii sequamur, qui, ut supra monuimus, Romam conditam statuunt anno 1. Olympiad. VII. a quo, si deinceps ducentos sexaginta annos numeres, habebis Olympiad. LXXII. ann. 1. Ad quem etiam annum Marathoniam pugnam contigisse scribit Eusebius in Chronicis. Scaliger Marathoniam cladem refert ad ann. 12. Olymp. LXXII. Hujus vero adversarius Petavius lib. x. de Doctr. Tempor. ad sequentem, sive ann. III. Olympiad. LXXII. qui ipsi, ex Varroniano calculo, est annus U. C. CCLXIV.

Pugnam illam inclytam Marathoniam] De Marathonia illa pugna celeberrima vide Herodotum lib. vi. Pausaniam lib. 1. et lib. iv. Cornelium Nepotem in Miltiade, Justinum lib. 11. alios.

Damnatus a populo Atheniensi, &c.] Causam apud alios legimus, eo, quod Miltiades, Parum insulani, quam obsidebat, terrore falso ingruentis Persarum exercitus, deseruisset, totidemque navibus, atque erat profectus, Athenas rediisset. Quare proditio- nis accusatus a Xantippo Aripbronis filio, quod, cum Parum expugnare posset, a rege corruptus, infectis rebus a pugna discessisset. Causa cognita, capitis quidem absolutus est, verum quinquaginta talentis, hoc est, aureorum triginta millibus multatus est. Hanc pecuniam cum solvere in præsentia non posset, in vincula publica conjectus est, ibique diem obiit supremum. Addit Nepos, Parium crimen Miltiadi obiectum, prætextum tantum fuisse damnationis; veram autem ejus causam fuisse, quod Athenienses extimescebant, ne Miltiades summa in Urbe auctoritate pollens, Pisistrati in morem, tyran-

nidem in suos cives affectaret, atque tandem etiam exerceret; ideoque eum innoxium maluisse plecti, quam se diutius esse in timore.

Tum Æschylus Athenis tragediarum poëta celebris fuit] Pugnavit enim fortiter et ipse Æschylus in Marathonis pugna, ut est apud Snidam et Scholiastem in ejus Vita. Unde et Eusebius in Chronicis eum claruisse scribit ad annum 1. Olympiad. LXXI. Ex Pausania etiam in Atticis discimus, ipsum Æschylum paulo ante obitum, cum Carmen quoddam suum de Marathonis pugna ederet, in ipso Operis fronte suum et patriæ nomen inscripsisse; καὶ ἐς τῆς ἀνδρείας μάρτυρας ἔχοι τὸ Μαράθῳιον ἄλσος, καὶ Μήδων τοὺς ἐς αὐτὸ ἀποβάλλοντας. 'Et ut fortitudinis suæ testes citasse Marathonium saltum, et Persas, qui illic descenderunt.' De Æschylo plura qui desideras, vide Gyrالد. Histor. Poëtar. Dialog. vi.

Roma autem istis ferme temporibus tribunos, &c.] Quod factum alii volunt anno U. C. CCLX. alii an. U. C. CCLXI. Cum plebs Rom. ob fœnorem pecuniam, qua premebatur a patribus graviter dissentiens, seditione facta in Sacrum montem cum armis secessisset, atque ibidem trans Anienem amnem castra posuisset, inde reducta patribusque placata per Menenium Agrippam, virum facundum et plebi carum, hac conditione, et lege etiam lata Senatu permit- tente, ut plebs suos haberet annuos magistratus sacrosanctos, Tribunos plebis vocatos, quibus auxilii latio adversum Consules, magistratus quosque, atque universam nobilitatem esset; neve cui patrum hunc magistratum capere liceret. Creati primum duo Tribuni, a. d. 14. Id. Decembr. quibus mox tres adjecti; denique an. U. C. CCXCVII. iterum quinque additi, decemque in universum facti; qui deinde numerus in Republica permansit. Vide Livium lib. 11. Die-

nys. Halicarnass. lib. vi.

Et ædiles] Plebeia ædilitas Patri-
cios excludens eodem quidem anno
cum tribunatu plebi introducta, non
tamen simul cum tribunis in monte
Sacro creati ædiles, ut scribit Diony-
sius Halicarnass. sed postea recon-
ciliatis jam ordinibus, creatisque du-
dam tribunis, plebs a Senatu petiit,
ut sibi permetteret, binos e suo cor-
pore singulis annis creare, qui tribu-
nis subministrarent; quique eas cau-
sas judicarent, quas ipsi eis commit-
terent, unde etiam primum iudices
dicti; postea vero ab ædium cura, in
quibus omnia sua scita plebs defere-
bat, ædiles appellati sunt; ut testa-
tur Varro, et Pomponius D. de Orig.
Jur.

Coriolanus] Cognomen hoc ipsi da-
tum, quod Volscis prælio profligatis,
captisque Longula et Polusca eorum
oppidis, præcipua Cn. Marcii virtute
Corioli munitissima urbs vi expugnata
est; ejus enim solius opera victoriam
cum in prælio, tum in urbis expugna-
tione obtinuerunt Romani; unde Co-
riolanus dictus est. Vide Livium,
Dionysium Halicarnass. Plutarchum
in ejus Vita, Valerium Maximum lib.
iv. c. 3. alios.

Exagitatus vexatusque a tribunis pl.] Hic primus e Patriciis fuit, in quem
tribunitia potestas iudicium Senatui
extorsit. Tribuni enim Cn. Marcio
Coriolano perduellionis diem ad po-
pulum dixere, quod de tribunorum
potestate abolenda in Senatu disse-
ruisset, neque prius frumentum e Si-
cilia populo dividendum censuisset
anno U. C. cclxii. vel, ut alii, an.
cclxiii. M. Minucio Augurino et A.
Sempronio Atriatino Coss. Cum ipse
liberius resisteret, per ministros ædi-
les comprehendere et saxo Tarpeio
dejecere conati sunt; sed obstante
omni nobilitate, ac Senatu prohibiti,
tandem de ejus capite plebem primis
tributis comitiis in suffragia voca-
runt, atque absentem, ut Livius lib.

ii. tradit, exilio multarant. Adde
Dionys. Halicarnass. et Plutarch. in
Coriolano.

Ad Volscos, qui tum hostes erant] Coriolanus exilio damnatus ad Vol-
scos abiit, minitans patriæ hostiles-
que spiritus gerens; ut autem ho-
nesta belli a Volscis inferendi populo
Romano causa quæreretur; astuto
ejus consilio et Tulli Arrii, cujus hos-
pitio utebatur, factum, ut, cum Ro-
mæ sub Coss. C. Julio et P. Pinario
Rufo, Ludi magni magnificentissime
instaurarentur, atque ad eos magna
vis hominum ex vicinis civitatibus
confluxisset, Volscorum sola juven-
tus, quæ frequentissime advenerat,
ignominiose a Consulibus, tanquam
insidias moliretur, Urbe expulsa fue-
rit. Qua injuria irritati Volscorum
populi omnes, ipso Tullo auctore, ac
Coriolano duce, in Romanum agrum
irrupunt, Circeos profecti, colonos
Romanos expulere, captisque Satri-
co, Longula, Polusca, Coriolis, No-
vella, Labicis, Lavinio, aliisque non-
nullis Latini nominis et Romanæ di-
tionis oppidis; tandem adversus Ro-
mam ipsam Coriolanus castra movit,
et ad quantum ab Urbe lapidem po-
suit, eam hostibus infestissimis in ex-
cidium daturus, nisi matris Veturiæ,
uxoris Volumniæ ac mulierum Roma-
narum obviam in castra prodeuntium
precibus ad misericordiam commo-
tus, earumque comploratione fractus
fuisset. Unde legiones ex agro Ro-
mano movit. Quæ res etiam ipsi
tantam apud Volscos invidiam crea-
vit, ut non diu postea ab eis occide-
retur, quod factum Sp. Nautio et
Sex. Furio Coss. ann. U. C. cclxv.
vel, ut alii, ann. U. C. cclxvi. Vi-
dendi Auctores modo citati.

§ 6 *Post deinde paucis annis Xerxes
Rex ab Atheniensibus, &c.*] Decem
scilicet annis post Marathoniam pug-
nam certatum est ad Salaminem, ut
testis est Thucydides lib. i. Si ita-
que Marathoniam pugna inciderit in

an. 1. Olympiad. LXXII. sive ann. U. C. CCLX. ut Gellius paullo ante dixit, et nos etiam ex Eratosthenis opinione ibidem firmare conati sumus, necesse est, ut Salamina pugna incidat in annum III. Olymp. LXXIV. sive ann. U. C. CCLXX. Alium tamen calculum hic videtur sequi Gellius in designando anno pugne Salaminie, cum mox addat, anno fere inde quarto Fabios apud Cremeram cæsos; Sic ut ex ipsius sententia prælium ad Salamina factum fuerit ann. U. C. CCLXXII. ut statim melius intelligetur. Ex Recentiorum verò quorundam opinione, qui Marathoniam pugnam collocant in ann. III. Olympiad. LXXII. qui ipsis ex Varroniano calculo est ann. U. C. CCLXIV. pugna ad Salamina peracta erit ann. 1. Olympiad. LXXV. et an. U. C. CCLXXIV. Et sane verior hæc sententia, quæ ann. 1. Olympiad. LXXV. Xerxem ad Salamina superatum vult, quo tempore Athenis Archon fuit Callias, ut scribit ad hunc annum Anonymus in Descript. Olympiad. qui Archonte Callia Xerxem in Græciam trajecisse, Atticam vastasse, Athenas incendisse, atque inde prælio ad Salamina victum notat, hisce verbis: *Διόσωτος Ήρξον εις Ἑλλάδα. Ήρξης εις την Ἀττικὴν ἐμβαλὼν, τὴν μὲν χώραν ἔδησε, τὰς δὲ Ἀθήνας κατέκαψε, καὶ τοὺς ναοὺς ἐνέκηρσεν. ἡ ἐπὶ Σαλαμῶν ναυμαχία.* Quod facile etiam esset aliorum testimoniis confirmare.

Quod ad Salamina factum est] De hoc navali ad Salamina inter Persas Græcosque commisso prælio, vide Herodotum lib. VIII. Justinum l. II. Cornel. Nepotem in Themistocle, Ælianum lib. XIII. Var. Histor. cap. 3. alios.

Atque inde anno fere quarto Menenio Agrippa, M. Horatio Pulvillo Coss.] In Fastis Capitolinis ad ann. U. C. CCLXVII. nominantur Consules C. Horatius Pulvillus et F. Menenius Agrippæ F. Atque ita horum Coss. nomina

apud Gellium reponenda censet Fighius in Annalius, *Menenio Agrippæ F. C. Horatio Pulvillo.* Consentiant Livius et Dionysius Halicarnæus. qui C. Horatium Marci ejus, qui Capitolium dedicavit, et T. Meneniam, Agrippæ Menenii, qui plebem patribus reconciliavit, filios fuisse scribunt. Gellius vero hoc loco a librariis corruptus, qui ignorarunt, quod Agrippa in Menenii prænomen esset. Ex horum itaque Consulatu, qui ad ann. U. C. CCLXXVI. in Fastis Capitolinis collocantur, apparet, quod modo indicabamus, Gellium existimasse pugnam Salaminiam contigisse anno U. C. CCLXXII. qui quarto inde anno hos Consules fuisse dicit; sub quorum consulatu, sex et trecentos Patricios Fabios cum familiis suis apud Cremeram a Veientibus cæsos esse scribit. Quod rectissime ab eo factum: nam hisce Coss. cladem hanc Romani passi sunt. Qui Varronianum U. C. calculum sequuntur, Consules hosce fuisse volunt anno U. C. CCLXXVII. qui ipsis est ann. IV. Olymp. LXXV. Prochronismo duodecim annorum hinc recedit Eusebius in Chronicis, qui Fabios a Veientibus cæsos notat ad ann. IV. Olymp. LXXII. Contra Anonymus in Descript. Olymp. Parachronismo quinque annorum seriem hanc cladem accidisse scribit: nimirum ann. 1. Olymp. LXXVII. ubi ejus verba: *Ρωμαίοις πρὸς Οὐδόντατος ἐναντίοντος πολέμου περὶ τὸν Κρεμέραν, Ρωμαίων ἡττηθέντων, οἱ τριακῶσιον ὄντων, συγγενεῖς ἀλλήλων ὄντες, ἔπεσον.* Quod ex ipsius sententia incidere in an. U. C. CCLXXXI. Romani enim ipse conditam scribit ad ann. 1. Olymp. VII. ut supra monitum.

Sex et trecenti Patricii Fabii, &c.] Romanis adversus Veientes bellum gerentibus, familia Fabiorum illustis, hostes sibi privato nomine debellandos poposcit; et profecti cccvi. Patricii, assumptis clientibus, ac duce Fabio Vibulano proconsole, ad Cre-

peram-fluvium castra posuere; cum vero amplius hostes fudissent, cæbra victoria incautiores facti, ab insidiis hostium circumventi sunt. Veientes enim ad dolos conversi pecora ex adverso in conspectu eorum posuerunt, ad quæ progressi Fabii, et in insidias delapsi, ad unum omnes cum procon- male Fabio Kænone Vibulano, et ejus fratre Marco legato, occisi sunt. Unus autem ex ea gente, domi relictus propter impuberem ætatem, genus Fabiorum postea propagavit. Historiam latius narrant Livius et Dionysius. Hic dies, quo clades hæc accepta, a populo Romano inter atro- et nefastos relatus est. Ovidius lib. II. Fastor. 'Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus arvis Tercentum Fa- bii, ter cecidere duo.' Et paulo post: 'Una dies Fabios ad bellum miserat omnes, Ad bellum missos abstulit una dies.' Portam etiam, qua profecti erant, Sceleratam dictam scribit Florus lib. I. cap. 12. ubi hanc historiam breviter recenset: 'Cæsi apud Cre- meram trecenti, patricius exercitus; et scelerato signatur nomine, quæ proficiscentes porta demisit. Unus ex ea gente, propter impuberem æta- tem domi relictus, genus propagavit ad Q. Fabium Maximum, qui Anni- balem mora fregit.' Hoc est, quod Ovidius dict. lib. II. Fastor. ait: 'Nam puer impubes, et adhuc non uti- lis armis Unus de Fabia gente reli- ctus erat. Scilicet ut posses olim; tu Maxime, nasci; Cui res cunctando restituenda foret.'

Juxta ea tempora Empedocles Agri- gentinus, Æc. floruit] Floruit Olymp. LXXIV. ut testatur Diogenes Laër- tius in ejus Vita: 'Ἠκμασε δὲ κατὰ τὴν τετάρτην καὶ ὀγδοικοστὴν Ὀλυμπιάδα. Anonymus etiam in Descript. Olymp. ad I. Olymp. LXXIV. Μέλισσος Σά- μιος, ὁ φιλόσοφος, Πρωταγόρας, καὶ Ἐμ- πεδοκλῆς, ἠκμασαν. Gellius autem Em- pedoclem floruisse scribit circa ea tempora, quibus cæsi apud Creme-

Delph. et Var. Clas.

ram trecenti sex Fabii; quod juxta Varronis calculum fuisse diximus an. U. C. CCLXXVII. sive ann. IV. Olymp. LXXV. Quæ est differentia triginta sex annorum ab eo tempore, quo Em- pedoclem claruisse scribunt Laërtius et Anonymus. Ab his iterum abit Eusebius in Chronicis, qui ad ann. IV. Olymp. LXXX. Empedoclem et Parmenidem in Physicis excelluisse no- tat. Quod tamen facile cum Laërtio conciliari potest, utpote qui scribat Empedoclem ad summam pervenisse ætatem. Poëta fuit Physicus et Me- dicus, quem de Rerum natura et De Medicina libros versibus heroicis con- scripsisse testatur Laërtius. Mirum in modum Lucretius lib. I. Empe- doclem extollit; ubi de eo et Sici- lia, patria ejus, sic scribit: 'Nil ta- men hoc habuisse viro præclarior in se, Nec sanctum magis et mirum, cla- rumque videtur, Carmina quin etiam divini pectoris ejus Vociferantur, et exponunt præclara reperta, Ut vix humana videatur sorte creatus.' Frag- menta quædam Empedoclis collecta sunt ab Henrico Stephano in Poësi Philosophica; quæ et antiquiora fieri possent iis versibus, quos Philostratus lib. I. De Vita Apollonii cap. I. et Pachymerius Commentariis in A- ristotelem ex eo adducunt.

Roma autem per eas tempestates De- cemviros legibus scribundis creatos con- stitit] Infra lib. XX. cap. I. Sextus Cæcilius apud Gellium, anno CCC. post Romam conditam tabulas de- cemvirales compositas et scriptas di- cit. Sicque etiam Eusebius in Chro- nicis trecentesimo anno ab U. C. Decemviros creatos scribit. Bien- nio isti abeunt, alios forte Annales secuti, nisi numeri corrupti sint, a Fastis Capitolinis, qui Decemviros collocant creatos anno U. C. CCCII. quibus suffragatur Livius lib. III. 'Anno trecentesimo altero,' inquit, 'quam condita Roma erat, iterum mutatur forma civitatis ab Coss. ad

A. Gell.

5 G

Decemviros.' Et ita quoque Solinus cap. 2. Item Eutropius lib. 1. 'Anno trecentesimo et altero ab Urbe condita imperium consulare cessavit; et pro duobus Consulibus Decem facti sunt, qui summam potestatem haberent, Decemviri nominati.' Hic juxta Varronem est ann. U. C. ccciii. qui incidit in ann. II. Olymp. LXXXII.

Mox alias duas additas] Quod factum anno proxime sequenti; cum iterum Decemviri creati ad supplendas eas leges, quæ propter brevitatem temporis adhuc deesse videbantur, ut tradunt Livius lib. III. et Dionysius lib. x. sub finem. Qua de re etiam Pomponius libro singulari Enchiridii l. II. § 4. D. de Orig. Jur. ubi postquam dixerat decem primum tabulas a Decemviris conscriptas fuisse, subjicit: 'Qui ipsi' (Decemviri) 'animadvertenterunt aliquid deesse istis primis legibus: ideoque sequenti anno alias duas ad easdem tabulas adjecerunt, et ita ex accidentia appellatæ sunt. Leges XII. Tabularum.' Has autem duas legum tabulas, quas prioribus adjecerunt Decemviri, non pertulerunt, ut moris erat, Centuriatis Comitibus; cum jam ipsi omnia pro libidine agere inciperent. Postquam vero Decemviri imperium abdicare coacti essent, Consules Duodecim tabulas Legum æreas ante rostra publicaverunt, ut latius narrat Livius lib. III. et Dionysius lib. II.

§ 7 *Belium deinde in terra Græcia maximum Peloponnesiacum*] Quod cepit ann. II. Olymp. LXXXVII. quo tempore Athenis Archon erat Pythodorus, ut scribit Thucydides lib. II. Gellius id cepisse scribit an. U. C. cccxxiii. in quo sequitur Varro nis calculum. Duravit vero xxvii. annis et vi. mensibus amplius; hoc est, ad Olymp. xciv. ann. i. sive ann. U. C. cccc. quo tempore post vi. mensium obsidionem Athenis a Ly-sandro captis, Munichionis xvi. hoc

est, Aprilis circiter xviii. triginta Tyranni constituti. Occasionem belli Pericles Atheniensium dux præbuit, ne rationem redderet septingentorum millium talentorum, quæ in Propylæis Arcis Atheniensium ædificandis consumpserat, dum in alios etiam usus pecuniam publicam converterat; ideoque ne repetundarum reus peteretur, omnia permisit.

Quod Thucydides memorie mandavit] Complexus quidem Thucydides suis libris Historiam xxvii. annorum; quos annis Peloponnesiacum bellum duravit; totum tamen illud non descripsit; sed altius exorsus, nimirum a bello inter Corinthios et Corcyræos; quod octennio Peloponnesiacum antecessit, Peloponnesiaci belli descriptionem ad primi et vigesimi anni ætatem perduxit, ut ipse in historiæ fine testatur. Hodie ejus Historia octo libris dividitur; olim autem istud opus, ut testis Marcellinus in ejus Vita, a nonnullis in lib. XIII. atque ab aliis aliter distribui solebat. Ἰστορίων δὲ, inquit, οὗτις τῆν πραγματείαν αὐτοῦ οἱ μὲν κατέτεμον εἰς τρεῖς καὶ δέκα ἱστορίας, ἄλλοι δὲ ἑλλέν. οὕτως δὲ ἢ πλείστη καὶ ἢ κοῦη κεκράτηκε, τὸ μέγιστον τῶν ἐκτὸς διερρηθῆαι τῆν πραγματείαν, ὥς καὶ ἐπέκρινεν δ' Ἀσκληπιός. 'Sciendum autem est totam Thucydidis historiam a quibusdam in XIII. libros divisam fuisse, ab aliis aliter. Frequens tamen et communis usus obtinuit, ut totum hoc opus in octo tantum libros divideretur, quod et Asclepius suo judicio comprobavit.' Quæ vero in Thucydidis historia desiderantur, ea supplevit Xenophon lib. VII. qui 'Ἑλληνικῶν' inscribuntur; quibus partim reliqua belli Peloponnesiaci continuavit, partim ea conscripsit, quæ deinceps variis in Græciæ locis acciderunt.

Olius Postumius Tubertus] Male in Vet. Ed. et vulgatis est *Torquatus*, pro *Tubertus*. Qui hoc anno Romæ Dictator a Senatu invitis Consulibus

dictus fuit, ad bellum contra Volscos et Eques gerendum, quos etiam in Alcido ad internecionem fere delevit, ut scribit Livius lib. iv. Errorem induxit historia ipsa, quæ eadem de duobus refertur, Postumio videlicet Tuberto et Manlio Torquato.

Qui filium suum] Idem de Postumio Tuberto tradit Diodorus Siculus lib. xii. ubi ait, Postumium Dictatorem in castris filium victorem securi percussisse, quod suo injussu presidio decedens, cum hoste pugnasset. Secus tamen Livius l. iv. qui soli Manlio Torquato, unde et Manliana imperia dicta, hanc severitatem ascribit; De A. Postumio autem id ab aliis quoque memoratum, ait ibidem Livius. Valerius quoque Maximus lib. ii. cap. 7. de utroque illud refert, et Postumium et Manlium in proprios animadvertisse filios scribit.

Fidenates] Bello Fidenati Gellius hoc accidisse vult; cum tamen alii bello contra Equos et Volscos in Alcido, quibus cæsis Postumius Dictator triumphavit, id contigisse referant. Livius lib. iv. Diodor. Sicul. lib. xii.

Sophocles] Natus est Sophocles Olympiad. lxxi. ann. ii. Archonte Athenis Philippo, ut est apud Anonymum in Descript. Olympiad. et Sophoclis Scholiaste in ejus Vita: qui est ann. U. C. cclix. Alii ejus natalem rejiciunt in Olympiad. lxxiii. ut idem testatur Anonymus. Inclarescere cepit Olympiad. lxxvii. ac floruit etiam Olympiad. lxxxv. ann. iv. ut ait Eusebius in Chronicis. Qui et obitum ejus refert ad Olymp. xcii. an. i. Quamvis Diodorus Siculus lib. xiii. et Anonymus in Descript. Olympiad. eum obiisse scribant ejusdem Olympiadis anno iii. Chronicon vero Alexandrinum demum Olymp. xciii. an. iii. ut ita pervenerit ad nonagesimum ætatis annum.

Ac deinde Euripides] Aliquot annis enim junior Sophocle Euripides fuit. Anonymus in Descript. Olymp. ejus natalem refert ad Olympiad. lxxv. ann. i. Ut etiam facit Diogenes Laërtius in Vita Socratis: *Και Εὐριπίδης, ὃς καὶ τῷ πρώτῳ ἔτει τῶν ἑβδομηκοντῆς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος ἐγέννηθη, ἐπὶ Καλλιάδου.* Et Euripides, qui natus est anno primo Olympiadis septuagesimæ quintæ, Archonte Calliade. Idem testatur Thomas Magister in ejus Vita, et Suidas in *Εὐριπίδης*. Hic autem ann. i. Olympiad. lxxv. incidit in an. U. C. cclxxiv. Quod si ita se habeat, verum non potest esse, quod scribit Eusebius in Chronicis, nimirum Euripidem una cum Sophocle jam floruisse Olympiad. lxxvii. hoc est, ann. U. C. cclxxxii. Imo Auctor Vitæ Sophoclis, Euripidem demum Olymp. lxxvii. ann. ii. natum scribit, atque Sophocle xxiv. annis juniorem facit. Quicquid sit, aliquo tamen tempore simul Euripides et Sophocles florere. Nam Olympiad. lxxxvii. anno i. hoc est, anno U. C. cccxxii. Euripides Phœnissis editis cum Euphorione certavit et Sophocle, ut testis est Anonymus in Description. Olympiad. Qui et ait eos eodem anno, videlicet ann. iii. Olympiad. xcii. obiisse. Diodorus autem Siculus ex Apollodoro Chronographo refert Euripidem eum Sophocle mortuum eodem ann. iii. Olympiad. xciii. qui incidit in ann. U. C. cccxlviii. Vide supra xiii. 18.

Hippocrates] Soranus in Vita Hippocratis ejus natalem refert ad an. i. Olympiad. lxxx. *Γεννηθὲς, ὃς φησὶν Ἰσθμίανος, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῆς Ἰπποκράτους αἰρεσέως, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς δευδεκακοστῆς Ὀλυμπιάδος.* qui est an. U. C. ccxcviii. Eusebius vero in Chronicis Hippocratem jam floruisse scribit circa Olymp. lxxxvi. In ejus ætatis annis maxime variatur. Alii enim Hippocratem vixisse vo-

lunt annos xc. alii lxxxv. alii vero annos civ. quidam etiam annos cix. ut Soranus testatur in ejus Vita: ubi et refert eum obiisse eodem anno, quo Democritus: Ἐτελέτῃ δὲ (ὁ Ἰσποκράτης) παρὰ Λαρισσαίοις, ὅθι καὶ Δημόκριτος φέρεται τελευτήσας. Καὶ οἱ μὲν ἐπενέγκοντα ἐτῶν. οἱ δὲ, πρ'. φα- σίν. ἄλλοι, ρθ'. τινὲς, ρθ'. Quomodo autem circa obitum Democriti Vete- res etiam varient, mox indicabi- mus.

Et Democritus Philosophus] De hu- jus anno natali non una exstat Vete- rum opinio, apud Diogenem Laër- tium in ejus Vita. Quidam enim De- mocritum xl. annis juniorem faciunt Anaxagora. Anaxagoras autem ex quorundam sententia annum agebat vigesimum, quo tempore Xerxes tra- jiciebat in Græciam, hoc est, ann. i. Olymp. lxxv. hoc modo Democritus nasci debuit Olympiad. lxxx. ann. i. hoc est, ann. U. C. ccxciv. Quo tempore eum etiam natum scripsit Apollodorus in Chronicis, ut est apud eundem Laërtium. Hoc tamen nullo modo fieri potuit, si verum est, quod idem scribit Laërtius, Democritum Librum, quem μικρὸν Διδασκόμεον in- scripserat, composuisse annis dcc- xxx. post Trojam captam, hoc est, Olymp. lxxx. an. iii. Vero simi- lior itaque est Thrasylli opinio, quam Laërtius refert, qui Democritum na- tum scripsit an. iii. Olymp. lxxvii. qui incidit in an. U. C. cclxxxiv. ita ut Democritus anno uno major Socrate fuerit. Dicit aliquis forte hinc sequi, Democritum librum mo- do dictum conscribere debuisse, cum esset tantum annorum xv. Sed fieri facile potuit, ut ipse Trojæ excidium aliquot annis ulterius removerit. Nec minus variant Auctores in ejus mor- tis anno assignando. Anonymus enim in Descript. Olymp. eum obiisse scribit ann. i. Olymp. xciv. cum es- set c. aut civ. annorum. Quod ad ætatem Democriti civ. ann. idem de

eo testatur Lucianus, et Phlegon Trallianus in Longævis. Apud Laër- tium etiam legimus ex Hipparchi sententia, eum vixisse cix. annos. Diodorus vero Siculus lib. xiv. eum quidem mortuum eodem anno dicit, atque Anonymus, sed tantum annos xc. vixisse. Eusebius autem in Chro- nicis Democriti mortem refert in ann. iv. ejusdem Olymp. xciv. His accedat Chronicon Alexandrinum, ubi Democritus obiisse dicitur ann. ii. Olympiad. cv. Hujus Auctor ex- cessu laborare videtur, uti cæteri defectu. Si enim ex probabiliori Thrasylli sententia natalem Demo- criti constituamus in ann. iii. Olymp. lxxvi. atque eum, utpote quem Ve- teres inter Longævos recensent, cen- tesimum ætatis annum excessisse, et, uti etiam plurimorum est sententia, vixisse annos civ. obitus ejus incidet in ann. iii. Olymp. ciii. hoc est, ann. U. C. ccclxxxviii. Si itaque eo- dem anno atque Democritus, obierit Hippocrates, ut modo vidimus ex So- rano in ejus Vita, oportet Hippocra- tem tum fuisse plus minus annorum xciv. atque ita pro πρ'. apud Soranum reponendum censemur βε'. Sin autem Democritus vixerit annos cix. ut voluit Hipparchus, ejus annus mortalis erit Olympiad. cv. ann. i. quod tempus proxime convenit cum Chronico Alexandrino; atque ita etiam fieri potuit, ut Hippocrates vix- erit circiter c. annos, uti quosdam statuisset Soranus etiam testatur.

Quibus Socrates Atheniensis natu quidem posterior fuit] Si Gellius So- cratem etiam Hippocratem juniorem esse putaverit, in eo falsus est; vo- vem enim ad minimum annis ante Hippocratem natus est Socrates; ni- mirum ann. iv. Olympiad. lxxvii. ut ex Apollodori Chronicis refert Laërtius in Socrate: Ἐγενήθη δὲ (ὁ Σοκράτης) καθὰ φησιν Ἀπολλόδορος ἐν τοῖς χρονικοῖς, ἐπὶ Ἀφειφίανος, ἐν τῇ τετάρτῃ ἔτει τῆς ἑβδόμηκοστῆς ἑβδόμης

Ὀλυμπιάδος. Θαρρηλίδης ἐκτῇ, ὅτε καθάρουσι τὴν πόλιν Ἀθηναῖοι. Id est, 'Natus est autem Socrates, ut ait Apollodorus in Chronicis, Apsephione Archonte, anno quarto septimæ et septuagesimæ Olympiados, sexta Thargelionis, qua die Athenienses urbem purgant.' Socratis itaque natalis incidit in an. U. C. cclxxxv. Alii etiam, ut scribit Anonymus in Descript. Olympiad. Socratis annum natalem rejiciunt in an. iv. Olymp. lxxiv. Sed verior est Apollodori sententia; ut paulo post ex ætatis anno, quo Socrates veneno extinctus est, videbimus.

§ 8 *Tribunis militaribus consulari imperio Romæ regentibus* Tribuni militum consulari potestate primum creati sunt an. U. C. cccix. ut vult auctor Capitolinorum Fastorum, vel an. U. C. cccx. ut Livius lib. iv. et alii tradunt. In quorum locum tamen tertio post mense Consules suffecti sunt. Iterum creati ann. U. C. cccxvi. uti et anno U. C. cccxxi. et cccxxii. variisque postea annis modo Consules, modo Tribuni militares consulari potestate et insignibus præditi, Rempublicam administravere; donec an. U. C. ccclx. ut habent Fasti Capitolini, sive ex Varronis calculo, ann. U. C. ccclxi. postquam per annos xv. continuos a Tribunis militaribus Consulum loco Romæ regnatum esset, denno ex Senatusconsulto consulare imperium revocaretur, et duobus sequentibus annis duo Consules iterum crearentur. Postea iterum per Tribunos militares consulari imperio Respublica administrata usque ad ann. U. C. ccclxxxviii. Varronianum; quo primum altero Consulum e plebe creati cæpto, deinceps imperium ad Consules rediit.

Ad annum fere C. U. cccxlvi. triginta illi tyranni prepositi sunt a Lacædæmoniis Atheniensibus] Alios hic sequitur Annales Gellius, atque supra

fecit, ubi scribit Bellum Peloponnesiacum cœpisse ann. U. C. cccxiii. ubi Varronem secutus est. Istud autem duravit xxvii. annis amplius, hoc est, ad ann. U. C. cccl. qui est an. i. Olymp. xciv. quo demum tempore Athenis a Lyandro captis, et Thebanis Urbem diruendam censentibus, eam tamen servari placuit, Rectoribus triginta constitutis; qui summa potestate præditi, tyrannidem postea in cives exercuere. Quos inter Theramenes cæteris moderatio, a Collegis accusatus, cicutam bibere cogitur. Vide Xenophontem Ἑλληνικῶν lib. ii. Meminit etiam Cicero lib. i. Tuscul. Quæst.

In Sicilia Dionysius] Hic tyrannidem occupavit circa annum ultimum belli Peloponnesiaci. Nam Dionysius Halicarnassensis lib. vii. initio scribit, Archonte Gallia, ann. iii. Olymp. xciii. hoc est, ann. U. C. cccxlvi. Dionysium Syracusis tyrannidem invasisse: eodem autem astu, quo Pisistratus Athenis, primum Satellites, mox tyrannidem obtinuit. Vide Diodorum Siculum lib. xiii. Xenophontem Ἑλληνικ. lib. ii.

Paucisque annis post, Socrates, &c. veneno necatus] Quod accidit ann. U. C. cccliv. sive ann. i. Olymp. xciv. Archonte Lache, ut testatur Diodorus Siculus lib. xiii. ad hunc annum, ubi de Socrate scribit: Ἀθήνησι δὲ Σωκράτης ὁ φιλόσοφος, ὅπ' Ἀντύου καὶ Μελέτου κατηγορηθεὶς ἐπ' ἀσεβείᾳ, καὶ φόρῳ τῶν νέων, θανάτῳ καταδικασθῆναι, καὶ πῶν κένειον ἐτελεύτησε. Id est, 'Tum Athenis Socrates Philosophus, ab Anyto et Melito impietatis in Deos, et corruptæ juventutis accusatus, capite damnatur, et hausta cicutâ, periit.' Erat autem Socrates, cum mortem obiret, natus annos lxx. ut scribit Laërtius ex Demetrio Phalereo in Socratis Vita: Ἐτελεύτησε δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει τῶν ἐνενηκοστῆς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος, γογόνες ἐτῶν ἑβδομήκοστα. Idem in Vita Xe-

nophontis ejusdem Olympiadis designat annum primum, ut mortalem Socrati, cum de Xenophonte refert: *ἡλικία δὲ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς τετάρτης καὶ ἐννεμηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, καὶ ἀναβέβηκε σὺν Κίρῳ ἐπὶ ἔρχομενος Περικλέους, ἐπὶ προτέρῳ ἔτει τῆς Σωκράτους τελευτῆς.* Id est, 'Floruit anno iv. Olympiad. xciv. et cum Cyro profectus est, Xenæneto Archonte, anno uno antequam Socrates mortem obiret.' Eodem anno Socratem obiisse, cuncta hausta, scribit Anonymus in Descriptione Olympiad. *Σωκράτης, πᾶν κἀνείων, ἐτελεύτησε.* Socrates autem tum temporis erat annorum LXX. ergo non potuit nasci ann. iv. Olymp. LXXIV. quem tamen, ut natalem Socratis, eundem Anonymum referre, supra monuimus; sed demum an. iv. Olympiad. LXXVII. ut ex Apollodoro Laërtius testatur.

Ea fere tempestate Romæ M. Furius Camillus Dictator fuit] Anno nimirum U. C. CCCLVIII. Varroniano, rebus male a Tribunis militum Consulari potestate in Faliscis gestis, unde magnus Romæ terror, et in castris ad Veios, ad excidium illius urbis, servandæ patriæ fatalis dux M. Furius Camillus Dictator dictus est. Qui post fusos Faliscos et Capinates, majore mole Veios aggressus, urbem opulentissimam cepit, et in prædam dedit. Vide Livium lib. v. et Plutarchum in Vita Camilli.

Tum Galli Romam præter Capitolium, ceperunt] De anno, quo Roma a Gallis capta, non una exstat Veterum et Recentiorum opinio. Dionysius Halicarnassens lib. xi. Romam captam censet ann. i. Olymp. xcviij. Archonte Pyrrhione, vel Pyrgione; qui est annus U. C. CCCLXVI. ex Varronis calculo. Polybius vero lib. i. Urbis Romanæ *ἄλωσιν* conjicere videtur in annum sequentem. Scaliger lib. v. De Emendatione Tempor. annum captæ Urbis definit esse Period. Jul. an. 4325. qui est ann. U. C.

Varronianus CCCLXV. a Palilibus vero Catonianis CCCLXIV. Quem tamen in sua argumentatione Paralogismum committere, demonstrat Petavius De Doctrina Tempor. lib. x. cap. 30. et verum tempus captæ Urbis designat Period. Jul. an. 4324. Olymp. xcviij. ann. iij. inenntem, Archonte Demonstrato; ann. U. C. CCCLXIV. ex Varronis calculo, Capitulinorum vero Fastorum ann. U. C. CCCLXIII. Qui omnino verus captæ Urbis annus est. Nam extra controversiam est, Romam a Gallis occupatam fuisse eo anno, quo Tribuni militum Consulari potestate fuere cum totidem aliis, Fabii tres fratres, qui Gallorum irruptioni causam dederant, ut legere est apud Livium lib. v. Horum vero Tribunatus incidit in annum Varronianum CCCLXIV. Qui est a Regifugio, sive Consulatus annus CXX. secus ac putavit Halicarnassens, et ex eo Scaliger, qui CXXI. Consulatu Urbem captam volunt; cum reversa Consulatu CXX. capta sit; quemadmodum id a Petavio dicto loco uberius probatur.

Neque multo postea Endoxus Cnidius *floruit*] Floruit Endoxus Cnidius Olympiad. ciii. an. i. ut scribit Anonymus in Descript. Olympiad. Item Diogenes Laërtius ex Apollodoro in Endoxo: *ὁ δ' αὖτε (Ἀπολλοδόρου) φησὶ τὸν Κνίδιον Ἐνδόξον ἀκμάσαι κατὰ τὴν γ' καὶ δ' Ὀλυμπιάδα.* 'Ipse vero Apollodorus ait Endoxum Cnidium floruisse circa centesimam et tertiam Olympiadem.' Sic enim recte legitur in Stephanica editione. In Romana vero Aldobrandini pro γ' καὶ δ', habetur γ' καὶ ε'. Quasi Endoxus florisset Olympiade LXXIII. Quod fieri non potuit, cum teste eodem Laërtio, et Cicerone lib. ii. De Divinat. Platonis auditor fuerit, qui demum an. i. Olympiad. LXXXVIII. natus est. Eusebius in Chronicis scribit, nunc ad an. iij. Olymp. LXXXIX. 'Endoxus Cnidius clarus habetur.' nunc, alios

pecutus Anctores, ad an. i. Olympiad. xcvi. 'Eudoxus Astrologus agnoscitur.' Inter utrumque numerum est intervallum xxx. annorum. Neuter tamen numerus cum rei veritate convenire videtur. Nam Diogenes Laërtius testatur, Eudoxum ætatis anno xxiii. Socraticorum fama pellectum, Athenas profectum, ibique duobus mensibus commoratum; mox in patriam reversum, atque collecta ab amicis pecunia, in Ægyptum navigasse, cum commendatitiis ab Agesilao ad Nectanabin, Ægyptiorum regem. Hic autem regnare cœpit ann. ii. Olymp. xcvi. Sic ut Eudoxus ante istud tempus vix famam aliquam habere potuerit. Nam in Ægypto a Sacerdotibus astrorum doctrina imbutus est, ibique Octaëteridem conscripsit. Quare Eudoxus inclarescere demum potuit circa Olymp. xcix. hoc est, an. U. C. ccclxx. cum autem obierit ætatis anno .l. majus adhuc nomen habere cœpit circa Olympiad. ciii. sive an. U. C. ccclxxxvi. ut est apud Anonymum et Laërtium. Gellius tamen, qui Eudoxum non multo post Romæ *ἀλωσιν* nobilitatum scribit, etiam jam circa Olymp. xcix. eum claruisse innuere videtur. Insignis omnino fuit Geometra et Astrologus. Unde de ipso Cicero lib. ii. de Divinat. 'Eudoxus, Platonis auditor, in Astrologia, judicio doctissimorum hominum facile princeps.' Ethinc etiam Cæsaris illa gloriatio apud Lucanum lib. x. 'Nec meus Endoxi vincetur fastibus annus.' Suidas etiam in *ἑβδομος, καὶ ἔσχε πρὸς ἀστρολογίαν ὑπερφύως*. Observavit enim in Asia, Sicilia et Italia *φάσεις ἀπλανῶν καὶ ἐπισημασίας*. Planetarum quoque motum ab occasu in ortum, Democriti tempore Græcis nondum comprehensum fuisse, et ab Eudoxo primam in Græciam delatum scribit Seneca lib. vii. Natural. Quæst. cap. 3. Sic Plutarchus narrat Eudoxum et Ar-

chyta primos *ὀργανιστὰς* sive 'machinalem scientiam' tradidisse; et propterea in eos graviter invectum esse Platonem, *ὅς ἀπολλύοντας καὶ διαφθείροντας τὸ γεωμετρίας ἀγαθόν*, 'ut qui Geometriæ bonum perderent et corrumpèrent.' Plato enim Mathesin pura tantum delectabatur.

Lacedæmonique ab Atheniensibus apud Corinthum superati, duce Phormione] Notabilis Gellii *παράχρονισμός*, qui hanc Lacedæmoniorum cladem collocat post Romam a Gallis captam, hoc est, post an. iii. Olympiad. xcvi. sive an. U. C. ccclxiv. cum revera Lacedæmonii ab Atheniensibus, duce Phormione, navali prælio prope Corinthum profligati sint anno tertio belli Peloponnesiaci, qui fuit ann. iv. Olympiad. lxxxvii. sive ann. U. C. cccxxv. Hoc enim anno Phormio Atheniensium Dux Lacedæmonios navali prælio bis vicit: semel circa Rhium, ubi xlvi. naves Lacedæmoniorum oppugnat, ac xii. *ἀνδράθρους* capit; quos deinde nova navium accessione auctos rursus aggreditur, sed ambigua victoria recedit; mox vero ipse Phormio xx. navibus auctus, Lacedæmonios in fugam conjecit Corinthum usque, ut tradit Diodorus Sicul. lib. xii. et Thucydides lib. ii.

M. Manlius Romæ, &c. saxo Tarpeio præceps datus] Historiam late narrat Livius lib. v. ubi scribit M. Manlium Capitolium perduellionis et affectati regni reum a Tribunis pleb. factum ad populum, eandemque convictum in Comitibus centuriatis in Petelino luco extra portam Flumentanam, unde conspectus in Capitolium non esset, condemnatum, ab ipsis postea de Saxo Tarpeio dejectum; ita ut locus idem in uno homine et eximie gloriæ et pænæ ultimæ fuerit. Factum hoc an. U. C. ccclxx. an. i. Olympiad. xcix. Meminere ejus rei quoque Plutarchus in Camillo, Valerius Maxim. lib. vi. cap. 3. Sext.

Aurel. Victor De Vir. Illust. aliique.

Qui erat post recuperatam urbem septimus] Recuperata enim Roma, ductu et auspiciis Furii Camilli Dictatoris eodem anno, quo a Gallis capta erat, nimirum an. U. C. ccclxiv. Vide Livium lib. v.

Aristotelem Philosophum natum esse] Natus est Aristoteles, ut ex Apollodoro Chronicis tradit Laërtius in ejus Vita, ann. i. Olympiad. xcix. φησὶ δ' Ἀπολλόδορος ἐν Χρονικοῖς, γεννηθῆναι μὲν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ἐνάτης καὶ ἐνενηκοστῆς Ὀλυμπιάδος. Item Dionysius Halicarnass. in Epistola ad Ammæum, qui et Archontem Athenis fuisse Diotremphem ait: Ἐγενήθη δὲ (ὁ Ἀριστοτέλης) κατὰ τὴν ἐνενηκοστὴν καὶ ἐνάτην, Ὀλυμπιάδα, Διοτρεφούς Ἀθηναῖοι ἔρχοντο. De Aristotelis anno natali idem testatur Suidas. Hic vero est ann. U. C. ccclxx. quem Gellius post Romam recuperatam vocat septimum.

Bellum Senonicum] Sic etiam supra bellum Gallicum appellavit: quia a Senonibus, gente Gallicia illatum.

Thelani Lacedæmonios, duce Epaminonda, apud Leuctra superaverunt] Lacedæmonii, duce Cleombroto, a Thebanis numero longe paucioribus, duce Epaminonda, apud Leuctra Bæotiam, victi et ingenti clade affecti sunt, cæso etiam ipso Cleombroto an. ii. Olymp. cii. Archonte Phrasiclide, ut refert Diodorus Siculus lib. xv. et Anonymus in Descript. Olympiad. ubi ad ejusdem Olympiadis annum notat: Ἡ περὶ Λεύκτρα μάχη, ἐν ᾗ Κλεόμβροτος ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς ἀνιέρθη. qui est an. U. C. ccclxxxiii. Varroianus. Cæterum de Leuctrica pugna præter Diodorum, vide etiam Xenophontem Ἑλληνικ. lib. vi. Plutarchum in Pelopida, Pausaniam in Bæoticis. Meminit ejus etiam Strabo lib. ix. hisce verbis: Τὰ δὲ Λεύκτρα ἔστιν, ὅπου Λακεδαιμονίους μεγάλη μάχη νικήσας Ἐπαμινόνδας, ἀρχὴν εἴβροτο τῆς καταλύσεως αὐτῶν. οὐκέτι γὰρ ἐξ ἐκείνου τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίαν ἀναλαβεῖν

ίσχυσαν, ἣν εἶχον πρότερον. Id est, 'Leuctra sunt, ubi Epaminondas, superatis magno prælio Lacedæmonii, eorum potentia enervandæ exordium reperit. Nunquam enim ab eo tempore Spartani recuperare principatum potuerunt, quem in Græcos habuerant.'

Ac brevis post tempore in urbe Roma, &c. Consules etiam creati ex plebe capiti] Quod factum, post atrocem seditionem, ingentiaque certamina, quibus L. Sextius et C. Licinius tribuni pleb. pro plebeio consulatu pugnassent, an. U. C. ccclxxxviii. Varroiano; et primus de plebe Consul factus L. Sextius princeps seditionis, et cujus lege partus erat, ut loquitur Livius l. vii. Qui etiam videndus in fine l. vi. et Plutarchus in Camillo.

§ 9 Circa annum deinde urbis conditæ cccc. Philippus, &c. regnum Macedoniæ adeptus est] Nimis secure hic Gellius numerum annorum expressit. Neque enim Philippus Amyntæ F. circa ann. U. C. cccc. Macedoniæ regnum adeptus, verum ann. ii. Olympiad. cv. fratri Perdiccæ ab Illyriis occiso in Macedoniæ regno successit, ut auctor Diodorus Siculus lib. xvi. Qui incidit in ann. U. C. cccxcv. Varroianum: quo anno etiam Athenienses ad Methonem in prælio vicit. Circa annum vero U. C. a Gellio nominatum, sive Olympiad. cvi. Philippus, re feliciter ubique gesta, ac variis gentibus devictis, et imperio suo subjungatis, amplissimum sibi regnum acquisiverat, stabiliveratque.

Inque eo tempore Alexander natus est] Natus est Alexander M. an. i. Olympiad. cvi. die vi. mensis Hecatombeonis, qua die templum Dianæ ab Herostrato incensum conflagravit, ut scribit Plutarchus in Alexandro, et Diodorus Siculus lib. xvi. Item Anonymus in Descript. Olympiad. ad ejusdem Olymp. annum: qui secundum Varronem est ann. U. C. cccxcviii.

Plato Philosophus ad Dionysium Siciliæ tyrannum posteriorem profectus est] Iterum hic Gellius παραχρονισμόν aliquot annorum committit, cum scribit Platonem paucis post Alexandrum M. natum annis in Siciliam ad Dionysium juniorem profectum esse. Quod omnino fieri nequivit. Nam ante Alexandrum natum jam Plato tertium ex Sicilia in patriam redierat. Ter enim Platonem in Siciliam navigasse scribit Diogenes Laërtius in ejus Vita; primo, ut insulam et montis Ætnæ crateras inviseret, quo tempore a Dionysio majore Siciliæ tyranno adeo male habitus est, ut eum etiam venum dederit: quemadmodum etiam testatur Plutarchus in Dione, et Diodorus Siculus lib. xv. Quod accidit circa an. 111. Olympiad. xcviij. hoc est, ann. U. C. ccclxviii. Quo tempore Plato jam quadragesimum annum ætatis excesserat, ut ipse testatur in Epistola septima. Secundo autem profectus est ad Dionysium Juniorem αὐτῶν γῆν καὶ ἀνθρώπους τοὺς κατὰ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ζητούμενοι, 'locum atque homines postulans in Republica a se instituta victuros,' quod Dionysium quidem promississe, non tamen præstitisse idem ait Laërtius. Itaque in patriam rediens, quamvis ægre a Dionysio dimissus, postea tertia vice Syracusas profectus, Dionis Dionysio reconciliandi causa, ab utroque iterum iterumque arcessitus. Sed re infecta denuo in patriam rediit sospes. Paulo vero post Platonis discessum, Dio, clam collectis copiis, in Siciliam navigans Dionysium Syracensium expulit, ac libertatem Syracensium restituit. Quod factum an. iv. Olympiad. cv. ut est apud Diodorum Sicul. lib. xvi. Qui est ann. U. C. cccxcvii. uno anno antequam Alexander M. natus erat. Plato vero ejusdem Olympiadis an. i. reversus videtur; quippe qui in Epist. vii. scribat, se paulo post suum ex Sicilia reditum, in Peloponneso Dionem of-

fendisse ludos spectantem Olympicos. Ultra annum vero Platonem apud Dionysium Syracensium hæsisse, ex eadem Epistola Platonis facile colligi potest; ita ut Plato circa ætatis annum septuagesimum, tertiam hanc in Siciliam profectionem suscepisse videatur: post reditum vero suum adhuc vixit ad an. iv. Olympiad. cviii. sive U. C. an. cccxcvi. quo anno natus annos lxxxi. mortuus est, ut est apud Laërtium in ejus Vita.

Philippus apud Chæroneam prælio magno Athenienses vincit] Reportata hæc Victoria a Philippo apud Chæroneam Bæotiæ, fuis Atheniensibus cum eorum sociis Bæotis, an. 117. Olymp. cx. ut scribit Diodorus Siculus lib. xvi. qui incidit in Varron. an. U. C. ccccxvi. Hujus pugnæ meminit etiam Strabo lib. ix. Χαίρωνεια δ' ἐστὶν Ὀρχομένου πλησίον, ὅπου Φίλιππος δ' Ἀμύντου μεγάλη μάχη νικήσας Ἀθηναίους τε καὶ Βοιωτοὺς καὶ Κορινθίους, κατέσθη τῆς Ἑλλάδος κύριος. 'Chæronea Orchomeno vicina est, ibi Philippus Amyntæ filius magno prælio devictis Atheniensibus et Bæotis et Corinthiis, dominus Græciæ factus est.' Vide et Pansaniam in Atticis.

Tum Demosthenes, hæc salutem fugam quasi vitæ] Hanc Demosthenis fugam narrat etiam Plutarchus in ejus Vita: 'Ἐν τῇ μάχῃ, inquit, καλὸν οὐδὲν οὐδ' ἐμολογούμενον ἔργον οἷς εἶπεν ἀποδειξάμενος, ἔφευγε τὴν τάξιν ἀποδρᾶς ἀσχεστὰ καὶ τὰ ὅπλα βέβας, οὐδὲ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἀσπίδος, ὥς ἔλεγε Πυθέας, αἰσχυνοῖς, ἐπιγεγραμμένης γράμμασι χρυσοῖς, ΑΓΑΘΗ ΤΡΥΧΗ. Id est, 'In confictu nihil præclare, vel quod dignum ejus responderet, edidit: sed cepit fugam turpissime deserto ordine et armis abjectis, nec inscriptionem, ut dixit Pythias, veritus clypei, cui fuit literis inscriptum aureis, BONA FORTUNA.'

'Ἀνὴρ δ' ἐφεύγων, &c.] Id est, 'Vir fugiens rursus pugnabit,' vel 'pugnare potest.'

Postea Philippus ex insidiis occidi-

tar] Interfectus est Philippus Alexandri M. pater Ægis Macedoniæ inter ludos a Pausania, qui ultionem hoc modo a Philippo de summa injuria sibi ab Attalo facta, et a rege, apud quem sæpius Attalum accusaverat, insuperhabita, sumpsit, cum regnasset annos xxiv. ut testatur Diodorus Siculus lib. xvi. ubi id contigisse tradit an. i. Olymp. cxi. Archonte Pythodoro, quem Anonymus in Olympiad. Descriptione etiam Pythodorum vocat, ubi et ad ejusdem Olympiadis annum i. notat: *Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἀναγκάσας τὸν Πανστανίου, βασιλεύσας ἔτη κβ'.* Uti et facit Arrianus l. i. De Expedit. Alexan. *Λέγεται δὲ Φίλιππος μὲν τελευτήσαι ἐπὶ ἑρχοῦτος Πυθοδήμου Ἀθηνοῦ.* Quomodo autem Philippus a Pausania occisus breviter ex Trogo narrat Justinus lib. ix. 'Ad Indorum,' inquit, 'spectaculum Philippus, cum sine custodibus mediis inter duos Alexandros, filium generumque, contenderet, Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens, nemini suspectus, occupatis angustis, Philippum in transitu obtruncat: diemque, lætitiæ destinatum, fœdum luctu funeris facit.' Paulo post etiam subjicit: 'Creditum est etiam immisum ab Olympiade matre Alexandri fuisse; nec ipsum Alexandrum ignarum paternæ cædis exstitisse.' Cui consentit Plutarchus in Vita Alexandri, ubi scribit maximam criminis partem apud Olympiadem hæsisse, quod Pausaniam ira flagrantem adhortata esset, et stimulasset; neque immunem a calumniæ Alexandrum fuisse. Annus autem i. Olympiad. cxi. quo Philippus occisus, incidit in Varronianum U. C. ann. ccccxviii.

Et Alexander regnum adeptus] Philippo mortuo eodem anno successit Alexander M. ejus filius annos circiter viginti natus, qui cædis paternæ conscios ad tumultum ejus occidi jussit. Vide Diodor. Sicul. lib. xvi.

In Asiam atque in Orientem transgressus] Anno iii. Olympiad. cxi. Archonte Ctesicle, qui est Varro. ann. U. C. ccccxix. Alexander ad Hellespontum cum exercitu progressus, ex Europa in Asiam copias trajecit, videlicet Peditum xxx. m. Equitum vero iv. m. et d. eodemque anno Darii exercitum ad Granicam amnem in majori Phrygia primum profligavit, ut latius tradant Diodor. Siculus lib. xvii. et Arrianus lib. i. De Expedit. Alexand. Breviter etiam ad ejusdem Olympiad. an. iii. Anonymus in Olymp. Descript. notat: *'Ἀλέξανδρος διαβὰς ἐς τὴν Ἀσίαν τοὺς Σαρδάπας βασιλεὺς ἐνέκρουε περὶ τὸν δὲ Φρυγίᾳ Γρανικὸν ποταμὸν.*

Alter autem Alexander, &c. in Italiam venit] Fuit avunculus Alexandri Magni, frater quippe Olympiadis, et Rex Epiri. Hic in Italiam a Tarentinis, auxilia adversus Bruttios deprecantibus, sollicitatus, ita cupide profectus fuerat, veluti in divisione Orbis terrarum, Alexandre Olympiadis sororis suæ filio Oriens, sibi Occidens sorte contigisset, ut scribit Justinus lib. xii. Lælius lib. viii. constare scribit, hunc Alexandrum in Italiam classem appulisse, T. Manlio Torquato iii. et P. Decio Mure Coss. qui fuit an. U. C. ccccxiv. aive an. i. Olympiad. cx. Itaque septem annis ante Alexandri Magni in Asiam trajectionem. Plutarchus quoque lib. De Fortuna Romanor. prope finem, Alexandri Molossi expeditionem priorem facit, cum scribit Alexandrum M. etiam de expeditione in Italiam suscipienda cogitasse, sub prætextu, quod Alexander Molossus apud Pandosiam a Bruttis et Lucanis esset occisus, re vera autem gloriæ stimulo et imperii emulatione adversus Romanos agitatiss. Hoc modo verum esse nequit, quod Gellius de Alexandro Molosso mox subjicit, eum scilicet dixisse, cum in Italiam transiret; 'se quidem ad Romanos ire, quasi in ἀδελφῶν; Mace-

donem isse ad Persas, quasi in *γυναικῶν*. Cum eo tempore Alexander M. nondum in Asiam trajecisset.

Vita decessit] A Lucania scilicet et Bruttia, quibuscum bellum gerebat, ad sinum Acheronta occisus. Quod accidit an. U. C. ccccxxviii. C. Pætelio, L. Papinio Mugillano Coss. ut est apud Livium lib. viii. Vide et Justinum lib. xii.

§ 10 *Quam annos undecim regnavisset obiit mortis diem*] Arrianus lib. viii. ex Aristobolo scribit Alexandrum M. decessisse Olymp. cxiv. Archonte Athenis Hegesia; vixisse annos xxxii. menses viii. regnasse xii. annos menses octo. Et sic etiam Auctor Olympiad. de ejus regni annis ad ann. i. Olymp. cxiv. notat: *Ἀλέξανδρος ἐν Βαβυλῶνι ἐτελεύτησα, βασιλεύσας β', καὶ μῆνας ζ'.* Diodorus vero Siculus Alexandrum regnasse ait *ἐτη δώδεκα καὶ μῆνας ἑπτὰ*, 'annos duodecim et menses septem.' Sane Alexandrum obiisse Olympiade cxiv. omnes fateri testatur Josephus contra Appionem: *Ἀλέξανδρον δὲ τεθῆναι πάντες ὁμολογεῖσιν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τεσσαρακκοσῆς Ὀλυμπιάδος.* Ab anno autem prime Olympiad. cxl. quo regnare cepit Alexander, ad ann. i. Olymp. cxiv. quo fati concessit, anni sunt integri xii. Lapsus itaque Gellius *προχρητισμῷ* unius anni; nisi forte dicendum, mendosum numerum xi. pro xii. irrepisse. Mortis autem Alexandri an. i. Olymp. cxiv. incidit in ann. U. C. ccccxxx. Varron.

Aristoteles Philosophus] Obiit Aristoteles in Chalcide an. iii. Olymp. cxiv. qui est an. U. C. ccccxxxii. cum ageret annum ætatis lxiii. ut ex Apollodori Chronicis refert Laërtius in ejus Vita: *Ἔτα ἀπῆρας (φησὶ δ' Ἀπαλλοδώρος) εἰς Χαλκίδα τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας καὶ τετάρτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, καὶ τελευτήσας ἐτῶν τριῶν πον καὶ ἑξήκοντα, πέντε.* Deinde refert Apollodorus, eum Chalcidem profectum esse anno tertio centesimæ

et quartædecimæ Olympiadis, ac ætatis an. sexagesimo tertio morbo extinctum esse.' Idem ad ejusdem Olympiadis ann. iii. notat Anonymus in Olympiad. Descriptione: *Ἀριστοτέλης ἀπῆρας εἰς Χαλκίδα ἐτελεύτησας ἐτῶν τριῶν πον καὶ ἑξήκοντα.* In mortis genere variant Auctores. Nam Suidas in Ἀριστοτέλης, scribit eum aconito hausto obiisse: *Ἀπῆθανεν ἀκόνιτον πῶν ἐν Χαλκίδι, διότι ἐκαλεῖτο πρὸς εὐθρίας, ἐπειδὴ ἔγραψε πῶντα εἰς Ἑρμείαν τὸν εὐνοῦχον.* Id est, 'Mortuus est Chalcide, cum vocatum bibisset, quod in judicium vocaretur, propter Hymnum quem in Hermiam Eunuchum composuerat.' Cui assentitur Hesychius Milesius in De Viris Illustrib. Eustachius vero in Dionysii Periegesin notat Aristotelem in Eubœa circa Euripum obiisse.

Et post aliquanto Demosthenes] Idem Anonymus Demosthenem mortuum esse refert anno post Aristotelem, videlicet an. iv. Olymp. cxiv. Archonte Apollodoro. Laërtius tamen in Vita Aristotelis, Demosthenem, ex Apollodoro in Chronicis, obiisse scribit in Calabria, eodem anno, quo Aristoteles decessit, Archonte Athenis Philocle. Quod veritati magis accedit, cum et Plutarchus in Vita Demosthenis scribat, Demosthenem veneno sibi mortem conscivisse in insula Calauria; quo fugerat eodem anno, quo Athenienses a victore Antipatro pacis conditiones accipere coacti, et præsidium Munichæ impositum est. Hoc vero contigit an. iii. Olymp. cxiv. Cæterum de Demosthenis morte vide et Pausaniam in Atticis, Strabonem lib. viii. Plinium lib. xxxiii. cap. i.

In locis iniquis apud Caudium] Ad Caudinas scilicet furellas. Temeritate enim et imperitia T. Veturii et Sp. Postumii Coss. Romana legiones in eum locum deductæ, et Samnitum præsidii circumsecessæ, turpem, sed necessariam pacem facere coactæ

sunt. Nam ibidem totus, antequam demitteretur, exercitus, una cum Consulibus, legatis, tribunis militum, a Samnitibus, duce C. Pontio, sub jugum missus est; ut late et eleganter hanc historiam narrat Livius lib. ix. in principio. Contigit an. U. C. ccccxxxiii. secundum Fastos Capitolinos, ex Varronis autem calculo an. U. C. ccccxxxiv.

Ac sub jugum missi] Mos usitatus in Romana militia, quoties hostes ipsi traditis armis deditionem facerent, eos sub jugum mittere. Hoc autem quomodo fieret, declarat Festus: 'Jugum, sub quo victi transibant, hoc modo fiebat: fixis duabus hastis super eas ligabatur tertia; sub his victos disinctos transire cogebant.' Et postea: 'Sub jugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis telisque, cum hastis defixis duabus in terra, tertiaque ad summum earum deligata, ipsi eam jubentur transire.' Eleganter etiam de eo Dionysius Halicarnassensis lib. iii. 'Ἐστὶ δὲ Ῥωμαίοις νόμιμον, ὅταν πολεμίον παραδίδωτον τὰ ὅπλα γίνωσκται κύριοι, ὅσοι παταγήτην ξύλα ὀρθὰ, καὶ τρίτον ἐφαρμόττειν αὐτοῖς ἄνωθεν πλάγιον, ἵνα οὕτως ὑπὸ τοῦ αἰχμαλώτους ὑπὸ ταῦτα, καὶ δεξιόθεν ἀπολύειν ἀλευθέρους ἐπὶ τὰ σφέτερα. τοῦτο καλεῖται παρ' αὐτοῖς *συγόν*. Id est, 'Est autem Romanis mos, quoties hostes traditis armis deditionem faciunt, duo tigna recta humi defigere, hisque tertium transversum superimponere, captivosque sub ista tigna ductos transmittere, atque liberos ad sua demittere. Hoc ipsi jugum vocant.'

Turpi fœdere facto] Livius lib. ix. negat, pacem Caudinam fœdere icto factam esse. 'Consules,' inquit, 'profecti ad Pontium in colloquium, cum de fœdere victor agitaret, negarunt injussu populi fœdus fieri posse: non sine fecialibus cærimonisque alia solemnibus. Itaque non, ut vulgo credunt, Claudiusque etiam scribit,

fœdere pax Caudina, sed per sponsionem facta est.' Additque ibidem: 'Quid enim aut sponsoribus in fœdere opus esset, aut obsidibus, ubi precatione res transigitur?' Per quem populum fiat, quo minus legibus dictis stetur, ut eum ita Jupiter feriat, quemadmodum a Fecialibus porcus feriatur? 'Sposponderunt Consules, Legati, Quæstores, Tribuni militum: nominaque omnium, qui sposponderunt, exstant: ubi si ex fœdere acta res esset, præterquam duorum Fecialium non exstarent; et propter necessariam fœderis dilationem obsides etiam sexcenti equites imperati, qui capite luerent, si pacto non staretur.' Lapsus itaque Gellius, qui cum vulgo putaverit, pacem Caudinam fœdere factam fuisse.

Samnitibus per Feciales dediti, recepti non sunt] Quod factum L. Papirio Cursore, Q. Publilio Philone Coss. anno sequenti, quo Tib. Veturius et Sp. Postumius Consules superioris anni, cum Legatis, Quæstoribus, Tribunis militum, qui coacti ad furculas Caudinas turpem pacem pro populo Romano sposponderant, ex Senatus-consulto, visi, nudique Samnitibus per Fecialem Arvinam A. Cornelium, coram tribunali C. Pontii Samnitium Ducis, dediti sunt; a Samnitibus autem non recepti; ut prolixè et pulchre omnino narrat Livius lib. ix.

§ 11 *Bellum cum rege Pyrrho sumtum est]* Non accuratum annorum numerum expressit Gellius, ut alias quoque non semel fecit, quo bellum cum Pyrrho Epirotarum rege captum est. Ex Fastis enim Capitolinis fuit is annus U. C. cccclxxiii. Varronis vero ann. U. C. cccclxxiv. quo Pyrrhus Epirotarum Rex a Tarentinis in auxilium vocatus, venit cum exercitu atque elephantis in Italiam. De cujus belli successu vide Plutarchum in Pyrrho, Justinum lib. xviii. Pausaniam in Atticis, alios.

Epicurus Atheniensis] Natus est

Epicurus, ut tradit Laërtius in ejus Vita, ex Apollodori Chronicis, ann. III. Olympiad. cix. Archonte Sosigene: 'Εγενήθη δὲ, καθά φησιν Ἀπολλώδωρος ἐν Χρονικοῖς κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐνάτης καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ Σωσιγένοῦς Ἀρχόντος. Ad ejusdem Olympiadis annum III. Epicuri natalem refert Anonymus in Olympiad. Descript. qui est Varronianus ann. U. C. ccccxii. Obiit vero annos natus septuaginta duos, ann. II. Olympiad. cxxvii. Archonte Pytharato, teste eodem Anonymo: 'Ἐπικούρου ἐτελεύτησε, γερωνὸς ἔτη οβ'. Unde Cicero de Fato: 'Moriatur Epicurus,' inquit, 'cum duo et septuaginta annos vixerit, Archonte Pytharato, neque tamen erant causae fatales, cur ita accideret.' Quomodo omnino etiam legendum apud Laërtium in Vita Epicuri, ut habent Codd. Regli teste eruditissimo Menagio, et jam olim quoque monuerat J. Casaubonus ad Theophrasti Characteres, et ad ipsum Laërtium, hoc nimirum modo: 'Ἐπειδ' οὕτως εἰς Ἀθήνας μετελθεῖν καὶ τελευτῆσαι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐβδόμης καὶ εἰκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος ἐπὶ Πυθαράτῳ, ἔτη βιώσαντα δύο πρὸς τοῖς ἐβδόμηκοντα. Id est, 'Indeque se Athenas contulisse fertur annoque secundo centesimæ et vigesimæ septimæ Olympiadis, Archonte Pytharato mortem obiisse, cum duos et septuaginta annos vixisset.' Hic autem an. II. Olymp. cxxvii. incidit in Varronianum U. C. annum cccclxxxiii. Ita, ut recte Gellius Epicurum floruisse scribat circa ann. U. C. cccclxx. multum vero falli Eusebium in Chronicis constat, qui florentem jam Epicurum facit Olymp. cxiii. quo tempore Philosophiam vixdum attigerat, ut ex Laërtio discimus.

Zeno Cittiensis] Zenonem Cittieum, Stoicæ sectæ principem, Suidas floruisse scribit sub Antigono Gonata Olympiad. cxx. Verum cum Antigo-

nus Gonata demum regnare cœperit Olymp. cxxv. haud dubie apud Suidam in numero ρ' καὶ κ', erratum est; et reponendum ρ' καὶ κ', vel κ', hoc est, Olymp. cxxv. vel cxxvi. ut ita Zeno floruisse dicatur intra an. U. C. cccclxx. et cccclxxx. Mortem ejus refert Eusebius in Chronicis ad ann. I. Olymp. cxxix. qui est Varron. an. U. C. ccccxo. Apud Laërtium in ejus Vita legitur, Zenonem octo et nonaginta annos sine morbo et semper sanum vixisse.

Censores Romæ fuerunt] Anno nimirum U. C. cccclxxviii. secundum Fastos Capitolinos; Varroniano autem cccclxxxix. C. Fabricius Luscinius, Q. Æmilius Papus Censores lustrum Romæ fecerunt xxxiii. Censa sunt civium capita cclxxi. m. cum cclxxiv. ut habet Epitome Liviana lib. xiv.

P. Cornelium Rufinum, &c. Senatu moverunt] Vide supra lib. iv. cap. 8. et quæ ibi notata sunt.

§ 12 *Bellum adversum Pannos primum captum est*] Sequitur hic Gellius Varronis calculum, cum ait primi Belli Panici initium fuisse anno U. C. cccxc. In Fastis enim Capitolinis est an. U. C. cccclxxxix. Causam et originem, uti et successum hujus belli latius legere poteris apud Polybium lib. I. Zonaram lib. II. et L. Florum lib. II. alios. Duravit per xxiii. annos, ad ann. U. C. dxxii. Varron. sive Olymp. cxxxiv. ann. iv. quo anno Q. Lutatio Cerco, A. Manlio Torquato II. Coss. pax Carthaginensibus data est, his legibus, ut Pœni insulis omnibus cederent, quæ inter Italiam et Africam jacerent; mccc. talenta penderent in annos viginti, aliaque præstarent, quæ vide sis apud citatos modo Auctores.

Neque diu post Callimachus poeta] Floruit itaque Callimachus secundum Gellium Olympiad. cxxix. an. I. hic enim est ann. U. C. cccxc. Sui-

das autem in Καλλιμαχος, eam jam floruisse scribit sub Ptolemæo Philadelpho, hoc est, circiter Olympiad. cxxv. pervenisse autem usque ad Ptolemæum Energetem, qui regnare cepit ann. 11. Olympiad. cxxvii. 'Επὶ δὲ τῶν χρόνων ἦν Πτολεμαῖον τοῦ φιλαδέλφου. πρὶν δὲ συσταῖν τῷ βασιλεῖ, γράμματα διδασκᾶν ἐν Ἐλευσίῃ κομμῶν τῆς Ἀλεξάνδρειας. καὶ παρέταξε μέχρι τοῦ Εὐεργέτου κληθέντος Πτολεμαίου. Ὀλυμπιάς δὲ ἦν ραξ'. ἥς κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ὁ Εὐεργέτης Πτολεμαῖος ἤρξατο τῆς βασιλείας. Id est, 'Fuit autem temporibus Ptolemæi Philadelphi. Antequam autem regi commendaretur, literas docuit in Eleusine viculo Alexandrie. Et ætatem extendit usque ad Ptolemæum Energeten. 'Erat verò Olympias cxxvii. cuius anno 11. Ptolemæus Energetes regnare cepit.' Hinc etiam Anonymus in Olymp. Descript. ad ejusdem Olymp. cxxvii. an. 11. notat: Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης τὴν Αἰγυπτίων βασιλείαν παραλαμβάνει. Καλλιμαχος Βάττου καὶ Μεσάτμας ἤμαξεν. Scribit quoque Suidas Callimachum adeo accuratum fuisse, ut quovis carminum genere poemata scripserit, oratione soluta plurima composuerit; ultra vero octingenta volumina ab ipso conscripta esse. Ex quibus paucula tantum hodie supersunt.

Pace cum Patris facta] Anno, ut diximus, U. C. dxiii.

Primus omnium L. Livius poeta fabulas Romæ docere cepit] Consulatus Claudii Centonis et M. Sempronii Tuditani incidit in an. U. C. dxiv. quo Livium Andronicum primum Romæ fabulas dedisse, testis etiam Cicero Tusculan. Quæst. lib. 1. 'Serius poeticam nos accepimus,' inquit, 'annis enim fere quingentis et quatuordecim post Romam conditam Livius fabulam dedit, C. Clodio Cæci filio, M. Tuditano Consulibus, anno ante natum Ennium.' Idem Cicero in Bruto: 'Livianæ fabulæ non satis dignæ,

quæ iterum legantur: atque hic est Livius, qui primus fabulam C. Clodio Cæci filio et M. Tuditano Cons. docuit, anno ipso antequam natus Ennius: post Romam conditam autem quarto decimo et quingentesimo, ut hic' (Pomponius Atticus in Annalibus) 'ait, quem nos sequimur.' Annus itaque quo Livius Andronicus primus Romæ fabulam dedit, erat primus post bellum primum Punicum finitum, sive ann. 1. Olympiad. cxxxv.

Post Sophoclis et Euripidis mortem annis plus fere centum et sexaginta] Si clx. annos deducas ab an. U. C. dxiv. obitus Sophoclis et Euripidis incidet in an. U. C. cccliv. sive ann. 1. Olympiad. xcv. supra autem xvii. 31. ex Diodoro Siculo diximus eos obiisse eodem ann. 111. Olymp. xciii. sive an. U. C. cccxlviii. sed fortasse Gellius eos sequitur, qui Sophoclem sexennio post Euripidem decessisse volunt, ut etiam supra xiii. 18. notatum.

Post Menandri annis circiter quinquaginta duobus] Deductis itaque ann. lxi. ab an. U. C. dxiv. mortalis Menandri erit an. U. C. cccclxii. sive an. 1. Olympiad. cxxii. Bienio tamen post Menandram obiisse, collige posse videtur ex Veteri Inscriptione, quæ Romæ exstat, et vulgata est in Corpore Gruteriano pag. 1077. n. 2. ubi scribitur, Menandram obiisse anno ætatis quinquagesimo secundo, Archonte Philippo, natam autem fuisse sub Archonte Sosigene. ΜΕΝΑΝΔΡΟC ΔΙΟΠΕΙΘΟΤΟC ΚΗΦΙCΙΕΤΟC. ΕΦΕΝΝΗΘΗ. ΑΡΧΟΝΤΟC. ΣΟCΙΓΕΝΟΤΟC. ΕΤΒΛΕΤΤΗCΕΝ. ΕΤΩΝ. Ν'. ΚΑΙ Β'. ΕΠΗ. ΑΡΧΟΝΤΟC. ΦΙΛΙΠΠΟΤΟC. ΚΑΤΑ. ΤΟ. Β'. ΚΑΙ Α'. ΕΤΟC. ΤΗC. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΤΟΤΟC. ΣΩΤΗΡΟC. ΒΑCΙΛΕΥΑΓΟC. Id est, 'Menandrus Diopithis F. populo Cephisieus, natus est Archonte Sosigene. Obiit annorum duum et quinquaginta, Archonte Philippo, anno altero et trigesimo regni Ptolemæi

Soteris.' Sosigenes vero Archon Athenis fuit ann. III. Olymp. CIX. sive an. U. C. CCCXCII. quibus si addas annos quinquaginta duos, habebis an. III. Olymp. CXXII. sive ann. U. C. CCCCLXIV. quod vero additur in Inscriptione, Menandrum obiisse an. XXXII. Ptolemæi Soteris, istud sane non convenit cum prioribus sed potius cum Gellio. Nam annus XXXII. Ptolemæi Soteris incidit in annum I. Olymp. CXXII. sive an. U. C. CCCCLXII. siquidem regni ipsius anni computantur a morte Alexandri Magni an. I. Olymp. CXIV. sive an. U. C. CCCXXX. In alteratro itaque erratum, vel in annis ætatis Menandri, vel in annis Regni Ptolemæi Soteris, sive Lagidæ assignandis. In Prolegomenis tamen Aristophanis totidem anni Menandro tribuuntur: *τελευτῆ δ' ἐν 'Αθήναις ἐτῶν πεντάρχων νβ'*. Anonymus autem Olympiadum Scriptor Menandri mortem refert ad ann. II. Olymp. CXXIII. quo Archontem Philippum, sive eundem, quem Inscriptio Vetus habet, iterum, sive alium cognominem facit, Menandro vero L. tantum annos tribuit: *Μένανδρος Διοπίδους Κεραιεύς καμφοροῦς ἐτελεβήσεν ἐτῶν λ'*. Sed multum fallitur, nec sibi met ipsæ constat Anonymus; cum enim Menandri natalem faciat an. III. Olympiad. CIX. Archonte Sosigene; si inde numeres quinquaginta annos, habebis an. I. Olymp. CXXII. Quod convenit cum Gellio, et an. XXXII. regni Ptolemæi, quo Menandrum mortuum esse Vetus ait Inscriptio. Ab his uno anno iterum abit Eusebius in Chronicis, qui Menandri mortem refert ad ann. IV. Olympiad. CXXI. sive ann. U. C. CCCCLXI.

Q. Valerius et C. Mamilius] Sic alterius horum Consulum nomen legendum, non, ut vulgo, C. Manilius. Consules enim Romæ fuere C. Mamilius Furius, Q. Valerius Fabro an. U. C. DXIV. secundum Fastos

Capitolinos, sive Varron. an. U. C. DXV. Quo anno Ennium natum esse etiam ex Cicerone, Tusc. Quæst. lib. I. et Brute; in verbis paulo ante adductis, manifestum est.

Quam septimum et sexagesimum annum ageret, duodecimum Annalem scripsisse] Qui fuit Varron. ann. U. C. DLXXXII. Cæterum pro duodecimum Annalem, ut omnes habent Libri, P. Merula in Commentariis ad Ennium lib. XVIII. legendum censet, duodevigesimum Annalem, cui assentitur Vossius lib. I. cap. 2. De Histor. Latinis, quasi Gellius dicat, extremam Annalium partem, quæ ex Vargunteii divisione librum XVIII. constituit, demum ab Ennio conscriptam esse, triennio ante obitum suum. Ennium autem libros XVIII. Annalium conscripsisse, designare videtur Diomedes lib. III. ubi in Putschiana editione legitur: 'Epos Latinum primum digne scripsit is, qui res Romanorum XIX. complexus est libris, qui et Annales inscribuntur, quod singulorum fere annorum actus contineant; sicuti publici Annales, quos Pontifices Scribæque conficiunt de Romanis, quod Romanorum res gestas declarant.' In aliis etiam Codd. apud Diomedem, teste Merula, ipsum 'Ennii' nomen expressum invenitur, hoc modo: 'digne scripsit Ennius, is, qui,' &c. Vide sis etiam Vossium dict. lib. I. De Histor. Latin. cap. 2.

§ 13 Quingentesimo undevicesimo] Supra lib. IV. cap. 3. Gellius scribit divortium a Sp. Carvilio cum uxore factum ann. U. C. DXXIII. M. Attilio et P. Valerio Cos. unde annorum numerus hoc loco reponendus. Sed Consulium nomina male apposuit; nam an. U. C. DXXIII. non M. Attilius et P. Valerius, sed M. Pomponius Matho et C. Papyrius Masi Consules fuere, ut ex Fastis manifestum. Atque sub hac Consulibus primum divortium Romæ factum fu-

das autem in Καλλιμαχος, cum jam floruisse scribit sub Ptolemæo Philadelpho, hoc est, circiter Olympiad. cxxv. pervenisse autem usque ad Ptolemæum Energetem, qui regnare cepit ann. 11. Olympiad. cxxvii. 'Επὶ δὲ τῶν χρόνων ἦν Πτολεμαῖος τοῦ φιλαδέλφου. πρὶν δὲ συσταθῆ τῷ βασιλεῖ, γράμματα διδασκων ἐν Ἐλευσίῃ κομωδῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. καὶ παρέτανε μέχρι τοῦ Εὐεργέτου κληθέντος Πτολεμαίου. Ὀλυμπιάς δὲ ἦν ρκζ'. ἦς κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ὁ Εὐεργέτης Πτολεμαῖος ἤρξατο τῆς βασιλείας. Id est, 'Fuit autem temporibus Ptolemæi Philadelphi. Antequam autem regi commendaretur, literas docuit in Eleusina viculo Alexandriæ. Et ætatem extendit usque ad Ptolemæum Energetem. 'Erat verò Olympias cxxvii. cuius anno 11. Ptolemæus Energetes regnare cepit.' Hinc etiam Anonymus in Olymp. Descript. ad ejusdem Olymp. cxxvii. an. 11. notat: Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης τὴν Αἰγυπτίαν βασιλείαν παραλαμβάνει. Καλλιμαχος Βάρτου καὶ Μεσάμπας ἡκουμαχον. Scribit quoque Soidas Callimachum adeo accuratum fuisse, ut quovis carminum genere poemata scripserit, oratione soluta plurima composuerit; ultra vero octingenta volumina ab ipso conscripta esse. Ex quibus paucula tantum hodie supersunt.

Pace cum Pœnis facta] Anno, ut diximus, U. C. dxiii.

Primus omnium L. Livius poeta fabulas Romæ docere cepit] Consulatus Claudii Centonis et M. Sempronii Tuditanii incidit in an. U. C. dxiv. quo Livium Andronicum primum Romæ fabulas dedisse, testis etiam Cicero Tusculan. Quæst. lib. 1. 'Serius poetice nos accepimus,' inquit, 'annis enim fere quingentis et quatuordecim post Romam conditam Livius fabulam dedit, C. Clodio Cæci filio, M. Tuditano Consulibus, anno ante natum Emiliū.' Idem Cicero in Bruto: 'Livianæ fabulæ non satis dignæ,

quæ iterum legantur: atque hic est Livius, qui primus fabulam C. Clodio Cæci filio et M. Tuditano Coss. docuit, anno ipso antequam natus Emilius: post Romam conditam autem quarto decimo et quingentesimo, ut hic' (Pomponius Atticus in Annalibus) 'alt, quem nos sequimur.' Annus itaque quo Livius Andronicus primus Romæ fabulam dedit, erat primus post bellum primum Punicum finitum, sive ann. 1. Olympiad. cxxxv.

Post Sophoclis et Euripidis mortem annis plus fere centum et sexaginta] Si clx. annos deducas ab an. U. C. dxiv. obitus Sophoclis et Euripidis incidet in an. U. C. cccliv. sive ann. 1. Olympiad. xcv. supra autem xvii. 21. ex Diodoro Siculo diximus eos obisse eodem ann. 111. Olymp. xciii. sive an. U. C. cccxlviii. sed fortasse Gellius eos sequitur, qui Sophoclem sexennio post Euripidem decessisse volunt, ut etiam supra xiii. 18. notatum.

Post Menandri annis circiter quinquaginta duobus] Deductis itaque ann. xlii. ab an. U. C. dxiv. mortalis Menandri erit an. U. C. cccclxii. sive an. 1. Olympiad. cxxii. Biennio tamen post Menandram obisse, collige posse videtur ex Veteri Inscriptione, quæ Romæ exstat, et vulgata est in Corpore Gruteriano pag. 1037. n. 2. ubi scribitur, Menandrum obisse anno ætatis quinquagesimo secundo, Archonte Philippo, natum autem fuisse sub Archonte Sosigene. ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ. ΔΙΟΠΕΙΘΟΥΣ. ΚΗΨΙΕΥΣ. ΕΓΓΕΝΝΗΘΗΣ. ΑΡΧΟΝΤΟΣ. ΣΟΣΙΓΕΝΟΥΣ. ΕΤΕΛΕΤΤΗCΕΝ. ΕΤΩΝ. Ν'. ΚΑΙ Β'. ΕΠΙ. ΑΡΧΟΝΤΟΣ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ. ΚΑΤΑ. ΤΟ. Β'. ΚΑΙ. Α'. ΕΤΟΣ. ΤΗC. ΠΥΘΑΓΜΑΙΟΥ. ΤΟΥ. ΚΩΤΗΡΟΣ. ΒΑCΙΛΕΥCΙΑC. Id est, 'Menandrus Diopithis F. populo Cephisicus, natus est Archonte Sosigene. Obiit annorum decum et quinquaginta, Archonte Philippo, anno altero et trigesimo regni Ptolemæi

Soteris.' Sosigenes vero Archon Athenis fuit ann. III. Olymp. CIX. sive an. U. C. CCCXCII. quibus si addas annos quinquaginta duos, habebis an. III. Olymp. CXXII. sive an. U. C. CCCCLXIV. quod vero additur in Inscriptione, Menandrum obiisse an. XXXII. Ptolemæi Soteris, istud sane non convenit cum prioribus sed potius cum Gellio. Nam annus XXXII. Ptolemæi Soteris incidit in annum I. Olymp. CXXII. sive an. U. C. CCCCLXII. siquidem regni ipsius anni computantur a morte Alexandri Magni an. I. Olymp. CXIV. sive an. U. C. CCCCLXXX. In alterutro itaque erratum, vel in annis ætatis Menandri, vel in annis Regni Ptolemæi Soteris, sive Lagidæ assignandis. In Prolegomenis tamen Aristophanis totidem anni Menandro tribuantur: *τελεντῆ δ' ἐπ' Ἀθήραις ἐτῶν ὑπάρχων νβ'*. Anonymus autem Olympiadum Scriptor Menandri mortem refert ad ann. II. Olymp. CXXIII. quo Archontem Philippum, sive eundem, quem Inscriptio Vetus habet, iterum, sive alium cognominem facit, Menandro vero L. tantum annos tribuit: *Μένανδρος Διοτρεβούς Κηφισιεύς κομφοπονίδης ἐτελετήσεν ἐτῶν λ'*. Sed multum fallitur, nec sibi met ipse constat Anonymus; cum enim Menandri natalem faciat an. III. Olympiad. CIX. Archonte Sosigene; si inde numeres quinquaginta annos, habebis an. I. Olymp. CXXII. Quod convenit cum Gellio, et an. XXXII. regni Ptolemæi, quo Menandrum mortuum esse Vetus ait Inscriptio. Ab his uno anno iterum abit Eusebius in Chronicis, qui Menandri mortem refert ad ann. IV. Olympiad. CXXI. sive an. U. C. CCCCLXI.

Q. Valerius et C. Mamilius] Sic aliterius horum Consulum nomen legendum, non, ut vulgo, C. Mamilius. Consules enim Romæ fuere C. Mamilius Furius, Q. Valerius Fabro an. U. C. DXIV. secundum Fastos

Capitolinos, sive Varron. an. U. C. DXV. Quo anno Ennium natum esse etiam ex Cicrone, Tusc. Quæst. lib. I. et Bruto; in verbis paulo ante adductis, manifestum est.

Quam septimum et sexagesimum annum ageret, duodecimum Annalem scripsisse] Qui fuit Varron. an. U. C. DLXXXIII. Cæterum pro duodecimum Annalem, ut omnes habent Libri, P. Merula in Commentariis ad Ennium lib. XVIII. legendum censet, *duodevigesimum Annalem*, cui assentitur Vossius lib. I. cap. 2. De Histor. Latinis, quasi Gellius dicat, extremam Annalium partem, quæ ex Varunteii divisione librum XVIII. constituit, demum ab Ennio conscriptam esse, triennio ante obitum suum. Ennium autem libros XVIII. Annalium conscripsisse, designare videtur Diomedes lib. III. ubi in Putschiana editione legitur: 'Epos Latinum primum digne scripsit is, qui res Romanorum XIIX. complexus est libris, qui et Annales inscribuntur, quod singulorum fere annorum actus contineant; sicuti publici Annales, quos Pontifices Scribæque faciunt de Romanis, quod Romanorum res gestas declarant.' In aliis etiam Codd. apud Diomedem, teste Merula, ipsum 'Ennii' nomen expressum invenitur, hoc modo: 'digne scripsit Ennius, is, qui,' &c. Vide sis etiam Vossium dict. lib. I. De Histor. Latin. cap. 2.

§ 13 Quingentesimo undevicesimo] Supra lib. IV. cap. 3. Gellius scribit divortium a Sp. Carvilio cum uxore factum ann. U. C. DXXIII. M. Attilio et P. Valerio Coss. unde annorum numerus hoc loco reponendus. Sed Consulum nomina male apposuit; nam an. U. C. DXXIII. non M. Attilius et P. Valerius, sed M. Pomponius Matho et C. Papyrius Maso Consules fuere, ut ex Fastis manifestum. Atque sub hisce Consulibus primum divortium Romæ factum fu-

isse, testatur etiam Dionysius Halicarnassensis lib. II. ubi de Romuli legibus matrimonialibus agens, inquit: 'Ομολογείται γὰρ ἐντὸς ἐπὶ τῶν εἰκοσι καὶ πεντακοσίων μηδὲς ἐν Ῥώμῃ διαλυθῆναι γάμος. κατὰ δὲ τὴν ἐβδόμην ἐπὶ ταῖς τριάκοντα καὶ ἑκατὸν Ὀλυμπιάδων, ὁκατενόησαν Μάρκου Πομπηίου, καὶ Γάϊου Παπυρίου, πρῶτος ἀπολῦσαι λέγεται τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Σπούριος Καρνούλλιος ἀνὴρ οὐκ ἀφανής, ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῶν τιμητῶν ὁμῶσαι τέκνων ἕνεκα γυναῖκα μὴ συνοικεῖν. ἦν δ' αὐτῷ στείρα ἡ γυνή. Id est, ' Constat enim per DXX. annos Romæ nullum accidisse divortium. Septima demum supra centesimam et trigesimam Olympiade, M. Pomponio, C. Papyrio Consulibus, primus dicitur uxorem dimisisse Sp. Carvilius, vir non obscurus, coactus a Censoribus jurare, liberorum causa se conjugem non retinere; erat enim sterilis.' Olympias autem CXXXVII. incidit in ann. U. C. DXXII. ex Fastis Capitolinis; qui eosdem Coss. hoc anno habent, quos Dionysius recenset. Hic autem ex Varronis calculo est an. U. C. DXXIII. quo divortium primum Carviliū fecisse Gellius supra scripsit. Itaque Consulum nomina apud Gellium lib. IV. cap. 3. non autem annorum U. C. numerus utrobique mutandus in annum U. C. DXXVII. quo consules fuere M. Attilius et P. Valerius, ut voluit Lambecius; sub illis enim Coss. nulli Romæ Censores fuere; a quibus tamen Sp. Carvilius jurare coactus fuit. Cæterum ad totum hunc de Carvillii divortio locum illustrandum faciunt, quæ supra IV. 3. notata sunt.

Uxorem se liberum quærendorum causa habere] Solemnem hanc legitimi conjugii formulam, ut observavit quoque Lambecius, elegantissime Græce reddit Aristænetus: ἐπ' ἀρότῳ παίδων γυναικῶν γαμετὴν ἔχειν. Damascius in Vita Isidori: γυναῖκα παιδοποιεῖν ἔχειν. Pythagoras in Symbolis: γυναῖκα πλησιάζειν ἐπὶ τεκνοποιῆσθαι.

Eodemque anno C. Nævius Poëta fabulas apud populum dedit] Nævius itaque sexennio post primum bellum Punicum finitum, quod desiit ann. U. C. DXIII. fabulas dedit; quinquennio autem post Livium Andronicum, quem primum an. U. C. DXIV. Romæ fabulas dedisse Gellius paulo ante dixit. Diu itaque ante Ennium floruit Nævius; ntpote quo mortuo Ennius demum clarescere cepit; et a quo in Annalibus multa desumpserit, ut testis est Cicero in Bruto. Mortuus vero est Nævius an. U. C. DL. Varron. M. Cornelio Cethego et P. Sempronio Tuditano Coss. ut ibidem testatur Cicero: 'At hic Cethegus Consul cum P. Tuditano fuit bello Punico secundo. Quæstorque his Coss. M. Cato. modo plane annis CXL. ante me Consulem.' Et mox: 'His Consulibus, ut in veteribus Commentariis scriptum est, Nævius est mortuus. Quamquam Varro noster, diligetissimus investigator antiquitatis, putat in hoc erratum, vitamque Nævii producit longius. Nam Plautus, P. Clandio, L. Porcio viginti annis post illos, quos ante dixi, Coss. mortuus est, Catone Censore.' Eusebius autem in Chronicis Nævii mortem refert ad an. II. Olympiad. CXLIV. qui foret annus U. C. DLI. Sic ut uno tantum anno a Veteribus abeat Commentariis, de quibus Cicero loquitur. Epitaphium, quod ipse Nævius sibi scripserat, relatum est supra ab Auctore nostro lib. I. cap. 24.

In eo carmine, quod de eodem bello scripsit] Versibus Bellum istud a Nævio conscriptum fuit Saturniis dictis, ut testatur Festus: 'Versus antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnii appellantur; quibus et a Nævio bellum Punicum conscriptum est.' Hoc bellum unico volumine et continenti scriptura Nævius scripserat: Caius autem Octavius Lampadio divisit in libros septem, ut Suetonius inquit lib. de

Illustr. Grammat.

§ 14 *Porcius autem Licinius*] Hujus meminit et infra Auctor noster lib. xix. cap. 9. ubi quosdam ejus verus adducit. Nobili prosapia apud Romanos ortum putat Gyraldus de Historia Poëtarum Dialog. x. Torrentius vero Comment. ad Horatium, Liberum a Porciorum aliquo manumissum. Quicquid sit, saltem constat Porc. Licinium variis scriptis, præsertim Epigrammatis conscribendis excelluisse: post bellum etiam Punicum secundum floruisse, satis manifestum ex disticho sequenti; quo autem anno U. C. natus sit, vel decesserit, cum Veteres sileant, mihi incompertum.

Punico bello secundo, &c.] Etsi enim rudia quædam initia Poësis Latinæ fuerint mox a primo bello Punico, ut ex iis fabulis, quas Livius Andronicus, et haud longe post eum Cn. Nævius populo dedisse constat, videtur tamen Porcius Licinius ob illustre incrementum, quod mox sumpserit bello Punico secundo, eo præsertim tempore ejus initium statuere. Quo etiam respexit Horatius lib. ii. Epist. i. ubi de populo Romano scribit: 'Serus enim Græcis admovit acumina chartis, Et post Punica bella quietus, quærere cæpit, Quid Sophocles et Thespis et Æschylus utile ferrent.'

Ac deinde annis fere post quindecim bellum adversus Pannos sumptum est] Ex Fastis Capitolinis belli Punici secundi initium fuit an. U. C. dxxxv. secundum Varronem autem an. U. C. dxxxvi. P. Cornelio Scipione, Ti. Sempronio Longo Coss. Pax Carthaginiensibus data an. U. C. dlxiii. Varroniano, Cn. Cornelio Lentulo, P. Albio Pæto Coss.

M. Cato Orator] Intelligitur Cato Major, qui et Censorius dicitur, cujus Vitam Plutarchus conscripsit. De eo enim Plinius lib. vii. cap. 27. scribit: 'Tres summas in homine res præstissimæ existimatus est, optimus

Delph. et Var. Clas.

Orator, optimus Imperator, optimus Senator.' Unde et apud Justinum lib. xxxiii. eodem modo, quo apud Gellium hic, 'Cato Orator,' pro Majore, aut Censorio legitur. Catonem autem Majorem hoc loco intelligi vel inde manifestum, quod natus an. U. C. dxx. ut colligi potest ex Cicerone De Senectute, ubi ipse Cato se natum dicit sex annos, postquam Livius Andronicus fabulam primum docuisset, Centone Tuditanoque Coss. florere cæperit bello Punico secundo, in quo sub Fabio Maximo militaverit. Vixit autem usque ad bellum Punicum tertium, quod cæpit an. U. C. dcv. L. Marcio Censorino et M. Manilio Coss. ejusque persuasionem potissimum factum, quod Romani incitati Carthaginiensibus bellum indixerint.

Plautus Poëta in scena] Annum, quo Plautus fatis concesserit, indicat Cicero in Bruto: 'Plautus P. Claudio, L. Porcio, viginti annis post illos' (Cethegum et Tuditanum) 'quos ante dixi, Coss. mortuus est.' Horum consulatus incidit in annum U. C. dlxx. sive ann. i. Olympiad. cxlix. Plautus itaque Hieronymus in Chronico Eusebiano προχρονισμῷ xvi. annorum, qui anno i. Olympiad. cxlv. scribit: 'Plautus ex Umbria Sarsinas Romæ moritur, qui propter annonæ difficultatem ad molas manuarias pistorem se locaverat. Ibi quoties ab opere vacasset, scribere fabulas solitus ac vendere.' Is foret ann. U. C. dliv. quo Consules erant P. Sulpitius Galba et C. Aurelius Cotta.

Idemque temporibus Diogenes Stoicus et Carneades, &c. legati sunt] De celebri hac Atheniensium legatione ad S. P. Q. R. etiam Auctor noster supra lib. vii. c. 14. egit. Plutarchus in Catonis Vita scribit hanc trium celeberrimorum virorum legationem e Græcia Romam advenisse Catone valde sene. Annum designat Cicero in Lucullo, sive Academ. Quæst. lib. iv. ubi ex Clitomacho Carneadis dis-

A. Gell.

5 H

cipale, eam confert in Consules P. Cornelium Scipionem, et M. Marcellum, cum A. Albinus Prætor Romæ esset, qui fuit annus Varronianus U. C. DXCIX. hoc est ann. II. Olympiad. CLVI. Falsus itaque Gellius, qui istam legationem contigisse vult sub bellum Punicum secundum, ante Eanii mortem; cum Eanius diem obierit an. U. C. DLXXXV.

Diogenes Stoicus] De quo Athenæus lib. v. Deipnosoph. cap. 13. ita scribit: *Διογένης Ἐπικούρειος, ἔξω ἔχων ἱκανὴν ἐν οἷς μεταχειρίζετο λόγοις, τὸ μὲν γένος ἦν ἐκ Σελευκίας τῆς ἐν Βαβυλῶνι ἀναδοχῆς ὃ ἐτόγγαυε παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοι τοῖς ἀπὸ τῆς στοᾶς λόγοις χαίροντος.* Id est, 'Diogenes Epicureus satis promptus atque disertus, cum de re quapiam disputaret, qui genus ducebat e Seleucia Babylonis vicina, acceptus gratusque' (Alexandro Syriæ) 'regi fuit, quamvis Stoicorum placitis ganderet.' Subjicit postea Athenæus, hunc Diogenem, mandato Antiochi, qui Alexandro in regno successit, cum ejus virulentam maledicentiam pati non posset, occisum esse. Regnare autem cœpit Antiochus ann. IV. Olymp. CLVIII. Itaque non diu post Diogenes Babylonius occisus. Vixit autem annos LXXXVIII. ut testatur Lucianus in Macrobiis. Si itaque ponamus Diogenem occisum Olympiad. CLIX. hoc est, circiter an. U. C. DCX. annos fuit natus Diogenes LXXVII. quo tempore legationem cum Carneade et Critolao obierit.

Carneades Academicus] Scribit Lærtius in ejus Vita ex Apollodori Chronicis, Carneadem discessisse ann. IV. Olympiad. CLXII. *Φησὶ δὲ Ἀπολλόδορος ἐν Χρονικοῖς ἀπελθεῖν αὐτὸν ἐξ ἀστροφῶν ἔτει τετάρτῳ τῆς δευτέρας καὶ ἐξηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, βιάσασθαι ἕτη πέντε πρὸς τοῖς ὀγδοήκοντα.* 'Refert Apollodorus in Chronicis, eum rebus humanis excessisse Olympiadis centesimæ sexagesimæ secundæ anno quarto, cum vixisset annos

octoginta quinque.' Antea dixerat Lærtius moriente Carneade, defectionem Lunæ factam; quod et testatur Anonymus in Olympiad. Descript. qui ad an. IV. Olympiad. CLXII. notat: *Ἡμέρᾳ Καρνέιδης ὁ Φιλόσοφος τὸν βίον μετέλλαξε.* De Lunæ eclipsi idem tradit Suidas in *Καρνέιδης*. Mortuus itaque Carneades ann. IV. Olympiad. CLXII. qui est an. U. C. DCXXV. Varro. cum vixisset annos LXXXV. ut præter Lærtium etiam scribit Licianus in Macrobiis. Cicero lib. IV. Academ. Quæstion. ait Carneadem vixisse annos XC. ut et facit Valerius Maximus lib. VIII. cap. 7. sed haud dubie numero rotundo, nec adeo accurato, uterque usus est, ut quidem fecit Apollodorus in Chronicis. Petavius tamen in Miscellan. Exercit. post Juliani Imper. Opera, cap. 8. ex Cicerone demonstrare conatur, Carneadem adhuc in vivis fuisse ann. U. C. DCLII. sive ann. III. Olymp. CLXIX. cui iterum assentiri nequit, sed hac in re Apollodori potius, quam Ciceronis testimonium sequendum, contendit Jonsius De Scriptor. Hist. Philos. lib. II. c. 14. cui et nos calculum adjicimus.

Critolaus Peripateticus] Hunc quoque Lucianus inter Longævos ponit, et vixisse scribit ultra LXXXII. annos. Quo vero anno U. C. obierit, incertum. Crassus apud Ciceronem lib. I. de Oratore, ait, se, cum Quæstor ex Macedonia venisset Athenas, inter cæteros viros celebres, etiam Critolaum Peripateticum vidisse. Quæstura autem factus est Crassus circa annum U. C. DCL. Si itaque tum temporis adhuc vixerit Critolaus; necesse est, ut legationis tempore tantum fuerit sanæm circiter LXX. Quod autem Crassus Critolaum Athenis viderit, dubio non carere, merito scribit Jonsius dicto lib. II. cap. 14. quem vide sis.

Negetii publici gratia] Supra lib.

VI. cap. 14. Auctor noster causam expressit, nempe, ut Atheniensibus multa quingentorum talentorum ob Oropi vastationem indicta remitteretur. Altius totum hoc negotium repetit Pausanias in Achaïcis, sive lib. VII. ubi narrat, cum Athenienses egestate potius, quam libera voluntate impulsî, (utpote qui Macedonico bello rebus accisis, Græcorum jam prope egentissimi essent,) sociam civitatem Oropum diripulissent, ab Oropiis Romanum Senatum appellatum; Senatum vero Romanum cum injuriam factam illis censuisset, Sicyonios jussisse ab Atheniensibus multam petere, quanti scilicet illatam Oropiis injuriam ipsi aestimassent. Sicyonios autem diem judicii non obcontibus Atheniensibus, multam illis quingentum talentorum irrogasse; eam vero Athenienses pendere recusantes ad S. P. Q. R. provocasse; quod factum hac illustri legatione; quæ tantum valuit, ut Senatus Romani Decreto ea multa ad centum dantaxat talenta redacta fuerit. Vide et Plutarchum in Catone Majore.

Neque magno intervallo postea Q. Ennius] Falsissimum hoc. Nam Ennium jam XIV. annis ante hanc legationem diem suum obiisse, manifestum ex Cicerone in Bruto, et De Senectate, ubi scribit, eum mortuum Q. Marcio Philippo et Cn. Servilio Cæpione Coss. hoc est, ann. U. C. DLXXXV. sive ann. IV. Olymp. CLII. Hieronymus tamen in Chronico Eusebiano mortem Ennii refert uno anno post, ac Cicero fecit, nempe ad Olympiad. CLIII. an. I. ubi notat: 'Ennius Poëta septuagenario major articulari morbo periit: sepultusque in Scipionis monumento, via Appia, intra primum ab Urbe miliarium. Quidam ossa ejus Rudiam ex Janiculo translata affirmant.'

Et juxta Cæcilium] Quando Cæcilius floruerit, ac fati concesserit, scribit Hieronymus ex Tranquillo, in

Chronico Eusebiano, ad an. II. Olymp. CL. 'Statius Cæcilius Comædiarum scriptor clarus habetur, natione Insaber Gallus, et Ennii primum contubernalis. Quidam Mediolanensem ferunt. Mortuus est anno post Ennii mortem, et juxta Janiculum sepultus.' Cæcilius itaque XIII. annis ante Atheniensium legationem jam mortuus erat.

Terentius] Floruit Terentius medio tempore inter bellum Punicum secundum ac tertium. Obitus annum notat Hieronymus in Chronico ad an. III. Olympiad. CLV. 'Publius Terentius Afer Comædiarum scriptor ob ingenium et formam libertate donatus in Arcadia moritur, qui primam Andriam antequam *Ædilibus* venderet, Cæcilio' (leg. *Acilio*. Nam Andria Terentii acta est an. U. C. DLXXXVIII. Cæcilius autem jam decesserat an. U. C. DLXXXVI. anno scilicet post mortem Ennii, ut modo vidimus) 'multum se miranti legit.' Is vero est annus U. C. DXCVI. Triennio ita mors Terentii ante legationem Carneadis et sociorum accidit.

Pacuvius] Celebris fuit anno U. C. DC. sive ann. III. Olymp. CLVI. ut scribit ad eum annum Hieronymus in Chronico: 'Pacuvius Brundisinus, Tragediarum scriptor, clarus habetur: vixitque Romæ quoad pieturam exercuit, ac fabulas vendidit. Deinde Tarentum transgressus prope nonagenarius diem obiit.' Vixit autem adhuc anno U. C. DCXXV. M. Aquilio et C. Sempronio Tuditano Coss. Sub horum enim consulatu Romæ fabula ejus 'Orestes' inscripta acta fuit; de qua Cicero in De Amicitia.

Accius] Claruit anno U. C. DCXV. sive Olymp. CLX. an. II. ut idem scribit Hieronymus in Chronico ad hunc annum: 'Lucius Accius Tragediarum scriptor clarus habetur, natus Mancino et Serrano Coss.' (hoc est, ann. U. C. DLXXXIV. Varron.) 'pa-

rentibus libertinis: et seni Pacuvio Tarenti sua scripta recitavit; a quo et fundus Accianus juxta Pisanorum dicitur, quia illoc fuerat ex Urbe deductus.'

Lucilius] Natus Lucilius Olympiad. CLVIII. an. 1. ut est apud Hieronymum in Chronico, hoc est, anno U. C. DCVI.. Sp. Postumio Albino, L.

Calpurnio Pisone Coss. Obitus annum et locum idem refert Hieronymus ad an. II. Olymp. CLXIX. 'Caius Lucilius Satyrarum Scriptor Neapoli moritur, ac publico funere effertur, anno ætatis XLVI.' hoc est, anno U. C. DCLI. C. Mario et L. Aurelio Orestes Coss.

LIBER XVIII.

CAP. 1. *Æstate anni novi*] Recte observat Turnebus *Adversarior. lib. xxiii. cap. 8.* Novam annum non uno modo dici apud Veteres; nonnunquam enim initium anni intelligitur, ut novum ver, nova æstas, veris et æstatis initium. Sic Ovidius *Fastor.* ‘Dic, age, frigorebus quare novus incipit annus.’ Nonsnunquam etiam novus annus est pars illa anni, quæ novas fruges novosque fructus parit. *Tibullus lib. i. Eleg. 1.* ‘Et quodcumque mihi pomum novus educat annus.’ Ita forte Gellius ‘æstatem novi anni’ dixit, quod æstas novas fruges adferat. Sic Servius ad illud *Virgilio Æneid. lib. vii.* ‘Vel cum Sole novo densæ torrentur aristæ,’ notat: ‘Prima æstatis parte. Nam proprie Sol novus est viii. Kalend. Jan. sed tunc non sunt aristæ.’ Alioquin et Romani annum vel Solem novum appellabant primum annum aliqujus novi Imperatoris, vel Consulis primum diem, quo magistratum inierat. *Seneca Apocolocynt.* ‘Quid factum sit in cælo ante diem iii. Id. Octob. Asinio Marcello, Acilio Aviola Coss. anno novo, initio seculi felicissimi, volo memoriæ tradere.’ Sic Statius de *xvii. Consulatu Domitiani lib. iv. Sylv. 6.* ‘Insignemque aperit Germanicus annum Atque oritur cum Sole novo.’ Q. Symmachus *lib. i. Epist. 22.* ‘Deinde gaudeo cum te Consulem novus annus expectat.’ *Sidonius Apollinaris Carmine ii. in principio:* ‘Et effulgens trabealis mole metalli, Annum pande novum, Consul vetus.’

Vitam beatam hominum virtute animi sola, &c. effici] Stoicorum enim, Zenonis, Cleanthis, aliorumque sequa-

cium sententia fuit, solam virtutem sic sufficere ad beatam vitam, ut etiam Aristo præ aliis existimavit, habita virtute, nihil interesse, an optime valeas, an gravissime ægrotes; cæterisque rebus ad vitam tolerandam necessariis abundes, an vero omnium adeo egentissimus sis, ut nihil eorum suppetat. Secundum Stoicos enim beate vivere, nihil aliud est, quam vivere secundum virtutem, seu, quod idem est, secundum naturam.

§ 2 *Sed ad complendos omnes beatæ vitæ numeros virtutem solam nequaquam satis esse existimabat*] Hanc Aristotelis et Peripateticorum esse opinionem notum ex *lib. i. Ethic. cap. 3.* ubi Aristoteles primas quidem contemplationi et Virtuti defert, negat autem eum posse dici felicem, qui in maximis doloribus calamitatibusque versetur, et Vitæ beatæ congruere putat, ut quis opibus, liberis, et amicis floreat. Sane, quicquid etiam a superciliosis et rigidioribus quibusdam Magistris, Censuram sibi in omnes absque suffragio frustra arrogantibus, dici et incassum in contrarium adferri soleat, omnino, ut paucis totam rem complectar, ad bene beateque, et cum animi tranquillitate vivendum, necesse est, ut quis gerat mentem sanam in corpore sano, non deficiente crumena. A quibus non abeunt illa Scleris apud Stobæum *Serm. ci.* ‘Τυγαίνει μὲν ἔρστον ἀνδρὶ θνατῷ, Δεύτερον δὲ φῦλιν καλὸν γενέσθαι. Τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, εἰτα Τέταρτον, ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων. Id est, ‘Optima quidem est sanitas viro mortali, Deinde bonum ingenium: Tertio divitiæ sine dolo partæ: Postremo vi-

gens ætas inter amicos.' Notum eti-
am omniū ore celebratum Epigram-
ma Martialis lib. x. Epig. 47. 'Vitam
quæ faciunt beatiorem, Jucundissime
Martialis, hæc sunt: Res non par-
ta labore, sed relictâ; Non ingratus
ager, focus perennis; Lis nunquam,
toga rara, mens quæta; Vires inge-
næ, salubre corpus; Convictus faci-
lis, sine arte mensa; Nox non ebria,
sed soluta curis. Non tristis thorus,
at tamen pudicus; Somnus, qui fa-
ciat breves tenebras; Quod sis, esse
velis, nihilque malis; Summum nec
metuas diem, nec optes.'

Et pecunia familiaris] Pridem mo-
nuit Salmasius ad Solinum hic legi
debere, et *pecunia, familiarque*. Vide
Notas supra ad xvi. 10. Alibi etiam
Auctor noster: 'Quod quisque fa-
milix pecuniæque habebat, in me-
dium dabant.'

§ 4 *Vini amphoram*] Amphora men-
sura erat liquorum, 'Quadrantal'
Veteribus dicta, capiens urnas duas,
sextarios octo et quadraginta, con-
gios octo, &c. ut ex hisce Volusii
Metiani videre est: 'Quadrantal,
quod nunc plerique amphoram vo-
cant, habet urnas duas modios tres,
semodos sex, congios octo, sexta-
rios quadraginta octo, heminas nona-
ginta sex, quartarios centum nona-
ginta duos, Cyathos quingentos sep-
tuaginta sex.' Sic Festus: 'Quadrant-
tal vocabant Antiqui, quam Græci
amphoram dicunt: quod vas pedis
quadrati octo et quadraginta capit
sextarios.' Et Julius Africanus in
Fragmento *περὶ μέτρων*: 'Ὁ τοῦ σῖτου
ἀμφορεύς, ὃν καὶ μετρητὴν λέγουσι πολ-
λοὶ, ἡμισυφόρια μὲν δύο, ἃ καλοῦσι κάδ-
ους νόματι κοινῇ, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὐρνὰς
ἵσταντες τὴν ἀμφορέα εἶναι ἑξήστων μῆ. Id
est, 'Amphora vini, quam et metre-
tam multi vocant, continet semiam-
phoras duas, quas cados communi
nomine appellat, Romani vero ur-
nas dicunt, ita ut amphora sit sexta-
riorum 48.'

Congius] Congius Romanus, men-
sura liquorum, erat octava pars
amphoræ, et senos quaquaversum ha-
bebat pollices Romanos, capiebatque
sextarios Rom. sex. ac pende-
bat libras Romanas novem, si oleo: de-
cem, si vino: tredecim et semis, si
melle impleretur. Unde Cato de R.
R. cap. 57. 'Mense quinto, sexto,
septimo et octavo bibant servi indies
sextarium unum, in menses congios
quinque.' Si enim singulis diebus
sextarius unus hauriatur, triginta die-
bus sive mensis spatio, congios quin-
que, hoc est, sextarios triginta effi-
cient. Apud Plinium lib. xiv. His-
tor. Natural. cap. 22. de strenuis
bibonibus legere est, qui bicongis et
tricongis dicerentur, ut de Ciceronis
filio, qui binos congios simul haurire
soleret; et de Novellio Torquato, qui
spectante Tiberio Imp. uno impetu
tres congios evacuasset.

CAP. II. *Saturnalia Athenis agitaba-
mus*] In Græcia enim æque ac Romæ
Saturnalia, Græcis Κρόνια appellata,
in Saturni honorem celebrabantur.
Scholiastes Aristophanis in *Nebulis*:
"Ἔστι δὲ Κρόνια παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἑορτὴ,
τὰ παρὰ Ῥωμαίοις καλούμενα Σατουρνή-
λια. 'Cronia apud Græcos festum,
quod apud Romanos Saturnalia voca-
tur.' Unde Suidas: Κρόνια, ἑορτὴ
ἀγομένη Κρόνῳ καὶ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν.
Macrobius etiam lib. i. Saturnal. cap.
4. ex Verrio Flacco refert: 'Saturn-
natorum dies apud Græcos quoque
festi habentur.' Idem Macrobius
eod. lib. i. cap. 7. ex Annalibus L.
Accii hocce versus adducit, quibus
solemnia tum peragi solita, descri-
bit: 'Maxima pars Graium Saturno
et maxime Athenæ Confiiciunt sacra,
quæ Cronia esse iterantur ab illis
Enique diem celebrant: per agros
urbesque fere omnes Exercent epu-
lis læti: famulosque procurant Quis-
que suos: nostrique itidem et mos
traditur illinc Iste, ut cum dominis
famuli epulentur ibidem.'

Eadem auditione] Hoc sensu Seneca Pater lib. IX. Controvers. III. 'Cassius Severus ab auditione ejus eum rediret, interrogatus quomodo dixisset, respondit, Male.' Item Filina Epist. 106, 'Auditionem Philosphorum, lectionemque ad propositam beatæ vitæ trahendam.' Græci ἀκρόασις appellant. Polybius Legat. 122. ἰσοκράτης γραμματικός, τῶν τὰς ἀκροάσεως πεποιμένων. Unde et Suetonius De Illust. Gramm. 'Primus in urbem intulit studium Grammaticæ Crates Mallotes, Aristarchi æqualis, qui missus ad Senatum ab Attalo rege inter secundum et tertium bellum Punicum, plurimas ἀκροάσεις subinde fecit; assidueque disseruit.'

Coronam e lauro plexam] Intellige coronam ex integra fronde lauri plexam; Hujusmodi enim coronæ, quæ ex integris frondibus et intonsis Veteres nectebant, 'plectiles' vel 'nexiles' dicebantur. Unde apud Plautum Bacchid. Act. I. Sc. 2. 'Corona plectilis,' ad differentiam earum, quas ex meso follo funiculis suebant, quæ 'tonsiles' vel 'tonæ' appellatæ, ideo quod ex foliis detonsis textæ essent, ut bene observat Salmasius ad Solinam, ex Servio ad istum Virgilii versum, 'Ipse caput tonsæ foliis ornatus olivæ.' Quem Servius recte de corona tonsili interpretatur. 'Tonsæ,' inquit, 'olivæ, minutis foliis compositæ. Habitarum se autem coronam tonsilem dixit.' De Coronis porro Antiquorum, earumque apud Veteres usu, exstat Opus insigne Caroli Paschalii.

§ 2 *Decreti consueptum ex Philosophia*] Sic supra lib. XII. cap. 4. 5. et 9. alibi que sententias Philosophorum 'Decreta' appellat Gellius. Græci γράμματα et δόγματα vocant. Quintilianus lib. VIII. cap. 5. 'Sententiæ vocantur, quas Græci γράμματα appellant.' Apuleius lib. I. de Dogmate Platonis: 'Quæ autem consulta, quæ δόγματα Græce licet dici, ad utilitatem homi-

num, vivendique et intelligendi et loquendi rationem extulerit, hinc ordiemur.'

Quæsitæ esse memini numero septem] Quia scilicet septem aderant convivæ; qui legitimas convivarum numerus olim habebatur. Vide Notas supra XIII. 2.

§ 3 *Nam qui lepide postulat alterum frustrari*] Jos. Castalio in Variis Lectionib. cap. 23. refert M. Ant. Muretum hosce Ennii versus sic solitum explicare: Qui vult alium lepide fallere, dicere non debet errare ac falli eum, quem ipse fallere cogitat. Nam, ubi quis sentit frustra alium operam dare, ut se fallat, tum nisi is, cui dolus tenditur, fallitur, is ipse frustra est, qui eum frustrari volebat, hoc est, ipse fallitur, qui fallere volebat. Nam 'Frustrari,' est fallere; 'Frustra esse,' falli, ac decipi. Valens vero Acidalius Divinat. et Interpretat. in Amphytrion. Plauti cap. 2. Ennii versus hunc in modum rescribendos putat: Qui se lepide postulat alterum frustrari, Quem frustratur, frustra eum dicit frustra esse. Nam qui sese frustrari quem frustra sentit, Qui frustratur, is frustra est, non ille est frustra.

Quod Plato in civitate, ἢc. κοινὰς τὰς γυναῖκας esse censuit] Cod. Tornæus. post γυναῖκας addit, id est, communes esse mulieres censuit. Quomodo autem Plato in Republica sua, κοινὰς τὰς γυναῖκας 'mulieres communes esse' censuit, ipse late explicat lib. V. de Republica.

Et præmia viris fortibus, summisque bellatoribus ponit sæviationes, ἢc.] Platonis locum e libro V. de Republica præ oculis habuisse videtur, ubi inquit: Καὶ τοῖς ἀγαθοῖς γέ που τῶν νέων ἐν πολέμῳ, ἢ ἄλλοθι που, γέρα δοτέον καὶ ἀθλα ἄλλα τε, καὶ ἀφρονεστέρα ἢ ἐξουσία τῆς τῶν γυναικῶν ἐγκοιμῆσεως; ἵνα καὶ ἅμα μετὰ προφάσεως ὡς πλείστοι τῶν παίδων ἐκ τῶν τοιοῦτων σπείρανται. Id est, 'Et illis qui inter juvenes præ-

stantiores sunt in rebus sive militari-
bus, sive aliis quibusdam, munera ac
præmia danda sunt, et talia permulta,
quin et uberior mulieribus congre-
diendi licentia, ut ex hac simul occa-
sione filii plures, quam ex aliis, ex his
serantur.'

Quod non perdidisti, habes] Vide su-
pra lib. xvi. c. 2. Hujusmodi Captio-
nes 'Ceratinas' vocat Quintilianus
lib. 1. Exemplo Græcorum, qui κε-
ρατίνην, κερατίνος, item κεράτινον λόγον
et κέρατα appellant, a cornibus scilicet,
quæ materia syllogismi; frequens
olim in ore erat Chrysippi, ut est
apud Laërtium hoc modo: Εἴ τι οὐκ
ἀπίθαλος, τοῦτο ἔχεις, Κέρατα δὲ οὐκ
ἀπίθαλος· κέρατα ἔρα ἔχεις. Quod ad
verbum Gellius hic vertit; ut et fe-
cit Seneca Epistol. 49. ubi 'acutam
delicacionem' appellat.

§ 4 *Megalensibus*] De Ludis Mega-
lensibus vide notata supra ad lib. 11.
cap. 24.

Mutitare soliti sint] Id est, mutua
inter sese dominia, sive convivia agi-
tare soliti sint, ut Auctor noster ipse
supra lib. 11. cap. 24. interpretatus
est, ubi vide Notas 11. 24. Causam
addit Ovidius lib. 1v. Fastor. quod
Magna Deum Mater, ex Pessinunte
Phrygiæ Romam accita et transpor-
tata, sedem bene mutavisset, et inde
patricios vicissim mutua inire convi-
via; sic enim inquit: 'Cur vicibus
factis ineant convivia, quæro, Tunc
magis, indictas concelebrentque da-
pes? Quod bene mutarit sedem Be-
recynthia, dixit, Captant mutatis se-
dibus omen idem.'

Cercalibus] Ludi Cereales in hono-
rem Cereris instituti, et celebrati a
pridie Idus Aprilis per dies octo in
Circo, proximo post Circenses die,
ut indicat Ovidius lib. 1v. Fastor.
'Proxima victricem cum Romam in-
spexerit Eos Et dederit Phœbo stella
fugata locum. Circus erit pompa ce-
leber, numeroque Deorum Primaque
ventosis palma petetur equis, Hinc

Cereris ludi: non est opus indice
causa Sponte Deam munus, promeri-
tumque patet,' &c. Cur autem Ce-
realibus plebes, ut patricii Megale-
sibus, mutua agitare convivia sole-
rent, cum nusquam, quod sciam, cau-
sam ejus rei Veteres promast, præ-
stat eam silentio involvere, quam te-
mere divinando aliis forte risum præ-
bere. Quod fecit olim Mosellanus,
qui ad hunc locum notavit, eam non
admodum remotam esse; quod mag-
nos magna deoant, parvos autem
parva et rustica. Sic Patricius ordo,
ut honestissimus in civitate, ita Me-
galensia maximorum Deorum festa;
Plebs vero, ut infima est inter cives,
ita quoque rusticæ Deæ sibi vindica-
verit festa. In quibus verbis non
nullus est error, præsertim quod ex-
istimaverit ludos Megalenses in hono-
rem magnorum Deorum institutos,
cum tantum Magnæ Deum Matri fie-
bant, ut recte notatum supra 11. 24.

Νήπιος οὐδ' Ἰσάων, &c.] Hunc pri-
mum Hesiodi versum et Cod. Torn.
et Vett. Edd. habent. Male istum
omisit Stephanus in sua editione.
Ambo vero exstant apud Hesiodum
'Ἔργων καὶ ἡμέρων vs. 40. et 41. eo-
rumque sensus est, 'Stulti neque
sciunt, quanto plus dimidium sit toto,
Neque quam magnum in malva et
asphodelo bonum.' Ad quem locum
videndi Interpretes Græci Moscho-
pulus, Proclus, Tzetzes ab Heinsio
olim junctim editi, qui primum ver-
sum, ubi Hesiodus 'dimidium plus
esse toto' dicit, explicant, quod in-
tellexerit, dimidium jure acquisitum,
multo præstare toto, quod quis dolo
malo, sive injusto modo nactus fue-
rit: τὸ ἥμισυ τὸ μετὰ δικαιοσύνης, πλεον
εἶναι τοῦ ὅλου μετὰ δίκης. Secundo
autem versu Hesiodus frugalitatem
et temperantiam in cibis commendat;
summamque voluptatem in victu sim-
plicissimo ac tenuissimo, malva nimi-
rum et asphodelo, sitam esse innuens.
Vide omnino quæ olim ad hunc He-

siedi versum notavit Vir postea Summus, tum adhuc juvenis, Heinsius.

[*Ἐν μαλάχῃ*] Malva alia sylvestris, alia sativa; utriusque differentiam tradit Plinius lib. xx. Hist. Natur. cap. 21. 'In magnis laudibus malva est utraque et sativa et sylvestris. Duo genera earum, amplitudine folii discernantur. Majorem Græci molochen vocant in sativis; alteram ab emolliendo ventre dictam putant malachen. E sylvestribus cui grande folium, et radices albæ Althra vocatur,' &c. De malva vide etiam Dioscoridem lib. ii. cap. 144.

[*Καὶ ἀσφοδέλῃ*] Asphodeli descriptionem habes apud Dioscoridem lib. ii. cap. 199. *Ἀσφόδελος φυτὸν τοῖς πλείστοις γνῶμον, φύλλα ἔχων πρὸς μὲν μεγάλῃ ὁμοίᾳ, καυλὸν δὲ λεῖον, ἔχοντα ἐπ' ἑκρου ἄνθος καλοῦμενον ἀνθήρικον· ῥίζαι δὲ ὑπεὶν ἐκμήκει, στραγγύλαι, βαλάνοις ὅμοιαι, ὀριμεῖται κατὰ τὴν γένειν, καὶ δύναμιν θερμαστικὰν.* Id est, 'Asphodelus planta est, plerisque omnibus cognita, foliis magni porri, caule vero levi, ferente in cacuminae florem, quem Anthericon appellant. Radices subjacent rotundæ, teretes, glandibus similes, gustu acres, et calefaciendi vi præditæ.' De asphodelo porro vide quæ habet Plinius lib. xxii. cap. 17. et cap. 22. ubi et hujus versus meminit, quod et facit Galenus lib. ii. de alimentor. facultat. cap. 65. et Athenæus lib. ii. cap. 18. aliique inter Veteres.

CAP. III. *Æschines*] Hujus Vitam breviter descripsit Plutarchus inter Decem Rhetores. Perpetuus Antagonista Demosthenis fuit, cujus tamen eloquentiæ vi et factionibus in Republica victus, Rhodum exulatum abire coactus est, ubi sustentandæ vitæ causa Indum literarium aperuit. Deinde Samum profectus, atque in insula degens, non multo post obiit.

[*In oratione illa, &c. qua Timarchum*] Quæ hodie adhuc superest, et habetur impressa inter Opera Demosthe-

nis et Æschinis in Editione Francofurtensi, p. 260. et seqq. E tribus orationibus, quas publicas Æschines habuit, hæc ordine prima fuit, ut testatur Apollonius in Vita Æschinis.

[*Nimium quantum*] Cæd. Tornæs. et Vett. Edd. *nimum quantum*. Æschines in ipsa oratione dicit eis *ὑπερβολὴν*; scribit enim consilium hujusmodi fuisse datum *ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς βεβιωκέντος μὲν αἰσχροῦς, λέγειν δ' εἰς ὑπερβολὴν παντός*.

[*Quænam, inquit, Lacedæmonii ratio, &c.*] Æschines in Oratione ipsa postquam obiter dixerat, Senum cognomine summum apud Lacedæmonios Magistratum honestari, subjicit: *Τούτων εἰς, ὡς λέγεται, παρελθὼν, ἰσχυρῶς ἐπέταξε τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τι τοιοῦτο κατ' αὐτῶν ἐβλασφήμησεν, ὥς οὐ πολὺν χρόνον τὴν Σπάρτην ἀντρέψῃ, τὸν οἰκήσουσι, τοιοῦτοις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συμβούλοις χράμενοι.* Id est, 'Horum igitur nomen proditiæ fertur, et acriter objurgasse Lacedæmonios, ac tale quoddam in eos maledictum jecisse: non diu Spartam fore ab hostili violentia incolumem, si talibus in concione suavisoribus uterentur.'

[*§ 2 Elegit virum fortitudine, &c.*] Verba Æschinis sunt: *Ἀμα δὲ παρακελεύσας ἄλλον τινὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἄνδρα, λέγειν μὲν οὐκ αἰφύῳ, τὰ δὲ κατὰ πόλεμον λαμπρὸν, καὶ πρὸς δικαιοσύνην καὶ ἐγκράτειαν διαφέροντα, ἐπέταξεν αὐτῷ τὰς αὐτὰς εἰπεῖν γνῶμας, οὕτως ὅπως αὐτὸν δύνῃται, διὰ εἰπεῖν ὁ πρότερος ῥήτωρ.* Id est, 'Simul autem arcesseus alium quendam Lacedæmoniorum, virum haud sane disertum, sed rebus bello gestis illustrem, justitiæque et continentia præstantem; ac jussit, ut easdem sententias, quas prior ille orator dixisset, prout posset, utcumque repeteret.'

CAP. IV. *Prætextam*] Vide Notas supra i. 23.

[*In Sandaliario*] Scilicet 'vico'; erat enim Romæ vicus 'Sandaliaris' dictus; sive etiam 'Sandaliarium,' ut

hic vocat Gellius, et Galenus lib. *πρὸς τοὺς ὑπογυρόσκειν*. Mentio hujus vici in Veteri Inscriptione.

D. M.

M. AFRANI. HELIODORI
MAGISTR. VICI
SANDALIARI

M. AFRANIUS. IMMOL
PATRONO. FEC.

In alia etiam Inscriptione legere vicum hunc fuisse in IV. Urbis regione :

SEX. FONTEIVS. C. L. ROPHINVS
CN. POMPEIVS. CN. L. NICEPHOR
MAG. VICI

SANDALIARI. REG
IIII. ANNI. XVIII.

D. D.

Quod et confirmat P. Victor, qui templum 'Apollinis Sandallarii' in IV. Urbis regione ponit. Ab hoc vero vico 'Apollo Sandallarius' dictus, cui templum ab Augusto extractum docet Suetonius in ejus Vita : 'Pretiosissima Deorum simulacra mercatus, vicitim dedicabat; ut Apollinem Sandallarium, et Jovem Tragedum, allaque.'

Apud Librarios] Qui nimirum libros describebant, et vendeant. Unde in Glossis: *Βιβλιογράφος*, Librarius. *Βιβλιοπώλης*, Libellio. Palladius De R. R. Præfatione libri de institutione : 'Quod volumina hæc ruris colendi ærius quam jusseras scripta sunt, librarii segnior manus fecit.' Hinc et in Vett. Inscriptionib. 'Scribæ librarii' dicuntur. Et Vetus Horatii Interpres in De Arte Poëtica ex Suetonio notat : 'Scriptor, librarius, bibliopola.' De Librariis et Scribis plura vide apud Barthium Adversar. lib. I. cap. 1. et Wouwerum De Polymathia cap. 6.

§ 2 *Cn. Lentulus*] Cn. Lentulus Clodianus, Consul fuit cum P. Licinio Crasso anno U. C. DCLVI. ut habent Fasti Capitolini.

§ 3 *Labearumque ductu*] Sic Stephanus edidit e Mss. vulgo, *labiorumque*

ductu. Possis etiam legere *labiarumque ductu*: ut supra lib. X. cap. 4. ubi ex Nigidio 'labias' adfert. Ceterum labiarum ductu aliquem contemnere, idem valet, quod irridere; quod Plautus 'labiis ductare' dixit. 'Labili dum ductant enim.' Græci eodem modo, *ἐν τῷ τὰ χεῖλη διατρέφειν*. Hesychius : *διαμύλλειν, χλευάζειν. ἐν τῷ τὰ χεῖλη διατρέφειν*. Vide Salmasium ad Histor. August. Scriptor. p. 283.

§ 4 *Vanos proprie dici, &c. mendaces, et infidos*] Sic Nonius Marcellus : 'Vanum est mendax : ' et adducit ex Virgilio *Æneid.* lib. I. 'Ni frustra augurium vani docere parentes.' Item ex Cicero, lib. I. De Offic. 'Nihil enim proficiant, nisi admodum mentiantur; nec vero est quicquam turpius vanitate.' Et *Quæstion. Tuscul.* lib. III. 'Tum ita variis imbeimur erroribus, ut vanitati veritas, et opinioni confirmatæ natura ipsa cedat.' Ita Servius ad illud Virgilio lib. II. *Æneid.* 'Nec si miserum Fortuna Sinonem Finxit: vanum etiam mendacemque improba finget.' Interpretatur, 'Vanum, fallacem et qui etiam sine utilitate mentitur. Mendacem vero, qui tantum ad decipiendum.' Sic Arnobius adversus Gentes lib. I. 'Vanos, mendaces, stolidos' conjunxit.

Levia inanisque, &c. astutissime componentes] Vanos tamen dici, non qui astutissime tantum mendacia componunt, sed etiam qui pro ingenua mentiendi voluntate, sine proposito sæpius mentiuntur; ac pro levibus, inconsideratis et simplicibus nonnunquam accipi, arguit locus Sallustii in *Conjurat. Catilinæ*, ubi Q. Curti mores describens, ait : 'Huic homini non minor vanitas, quam audacia; neque reticere quæ audierat; neque suamet ipse scelera occultare, prorsus neque dicere, neque facere quicquam pensi habebat.'

Μοχθηροὶ καὶ φεπρωτοὶ] Id est,

'Improbos et graves.' Henr. Stephanus concludit Gellium *μωχθηρὸς* fecisse; si ita scripserit, ut hic legitur, tetros et molestos, atque illepidos a Græcis *μωχθηρὸς* et *φορτικὸς* vocari, quod *μωχθηρὸς* cum *φορτικὸς* junxerit; magisque verisimile sibi fieri, *δχληρὸς* cum *φορτικὸς* junxisse, quamvis nec 'tetros,' nec 'illepidos' satis apta ne horum quidem interpretatio sit.

Et intulisse me jam aliquo in loco] Forte Gellius id fecerat lib. viii. c. 14. ubi ex lemmate apparet, eum ex Nigidio Origines quasdam retulisse.

CAP. V. *Virò hercle bono et facundia florentis*] Sic Antonium Julianum Gellius vocat, eum dicere vult, eum perfectum fuisse Oratorem. Ut Quintilianus lib. xii. cap. 1. 'Sit ergo nobis Orator, quem instituimus, et qui a M. Catone definitur, Vir bonus dicendi peritus.' Et paulo post: 'Neque enim tantum id dico, eum qui sit Orator, virum bonum esse oportere, sed ne futurum quidem Oratorem, nisi virum bonum.' Hinc Rutilius Numatianus Itinerar. lib. i. 'Hic docuit qualem poscat facundia sedem, Ut bonus esse velit, quisque disertus erit.'

Ἀναγνώστην] Prælectorem.

Inter ingentes clamores] Hoc est, inter ingentes acclamationes, applaususque et laudationes. Ut Cicero lib. i. in Epist. ad Atticum licet *ὑπερβολικῶς* inquit: 'Clamores tanti fuerunt, ut ego eo brevior sim, quod neque istinc exauditos putem.' Sic Plinius lib. ii. Epistol. 19. 'Infinitos clamores commoveri' ait. Quintilianus lib. iv. c. 2. 'omnia tumultu, ac vociferatione concutere.' Et lib. xi. c. 3. 'immodicas laudationum moras' vocat. Unde et Eunapius in Prometheo τὸ θάταρον βῶν πηγνυσθαι, 'consecum clamoribus disrupti' scribit.

Neque postea multis verbis additis, &c. discessit] Quia scilicet pauci versus restabant ex libro septimo Anna-

lium Ennii; ad cujus umbilicum fore pervenerat Anagnostes; quod vel liquet ex Fragmentis, quæ ex lib. vii. Annal. Ennii a P. Merula collecta sunt, et collocata, quemadmodum Historiæ series requirebat.

Alicujus æris] Id est, alicujus pretii.

§ 3 *In Georgicis*] Lib. iii. vs. 115. et seqq.

Atque equitem docuere] Ubi et Junius Philargyrus notat: 'Hic Equitem, sine dubio equum dicit, maxime cum inferat, Insultare solo.' Similiter ibidem Servius. 'Equitem,' ait, 'id est, equum.' Nam pro equo rectorem posuit. Vide et Macrobius lib. vi. Saturn. c. 9. ubi plurima more suo ex Auctore Nostro transcripsit.

§ 4 *Lucilius, &c. equum equitare dicit*] Hinc et Nonius Marcellus: 'Equitare quoque Lucilius equum dicit, cum sit hominis equum insidentis.'

Quis hinc currere equum, &c.] Dixit Lucilius in Sophistas, ut olim F. Dux indicavit Jos. Scaliger; Quasi diceret, Tu vides currere equum tuis oculis, ergo tuis oculis currit.

Sed ut pura liquetiusque esset] Ita optime restituit Lipolus Elector. lib. i. cap. 21. cum vulgo legeretur, *sed ut pure liquetiusque esset*. Liquestem enim et puram fidem Julianus opponit turbidæ; prorsus proprie. Liqueus autem et pura fides, id est, clara et certa.

Lampadionis manu emendatum] Haud dubie idem est, cujus meminit Suetonius lib. De Illustrib. Grammat. et Caium Octavium Lampadionem vocat, quem scribit Nævii Bellum Punicum in septem libros divisisse, ut postea factum a Q. Vargonteio in Annalibus Ennii. Sed ex hoc Gellii loco manifestum, Veteres existimasse Lampadionem corrigendis Ennii Annalibus etiam manu admovisse.

CAP. VI. *Ælius Melissus in nostra memoria*] Vixit itaque hic Ælius Melissus temporibus Gellii. Lenæi Me-

lissi meminit Sestonius De Illustr. Grammat. cap. 3. et cap. 21. Cali Melissi, quem Mæcenati gratum acceptumque fuisse ait; a quo etiam Augusto insinuat, eoque delegante curam ordinandarum bibliothecarum in Octaviæ porticu suscepisse scribit. Hunc proculdubio inter majores suos habuit Ælius Melissus, cujus mentionem facit Gellius.

Ἐπιτομή] Inani sapientia.

Matronam dictam esse proprie, quæ in matrimonium cum viro convenisset, &c.] Sic et Servius ad Virgil. Æneid. lib. xi. notat, 'rectius Matronam dici, quæ in matrimonium cum viro convenerit, et in eo matrimonio manserit, etiamsi liberi nondum nati fuerint, dictam matris nomine, spe atque omine; unde et matrimonium dictum.' Matronas itaque hic Gellius dicit, quas Cicero in Topicis 'uxores' simpliciter vocat; quæ scilicet in matrimonium convenissent; quæ denotabant eam uxorem, non concubinam fieri, et in matrimonium, non in concubinatum datam. Unde Plautus Trinummus: 'Sed ut inops infamis ne sim, ne mihi hanc famam differant Me germanam meam sororem in concubinatum tibi Sic sine dote dedisse magis, quam in matrimonium.' Festus autem scribit, 'Matronas eas esse, quibus stolas habendi jus erat.' Sic ut matronæ dicerentur notæ auctoritatis, spectatæque vitæ et pudicitie feminae. Ut apud Livium lib. x. 'Ut nulla nisi spectatæ pudicitie matrona, et quæ uni viro nupta esset, jus sacrificandi haberet.'

Matrem autem familias, &c. quæ in mariti manu mancipioque, &c.] Similiter Servius ad dict. Æneid. lib. xi. scribit: 'Matrem familias eam esse, quæ in mariti manu mancipioque, aut in cujus maritus manu mancipioque esset: quomodo in familiam quoque mariti, et sui heredis locum venisset.' Sic enim apud Servium legendum:

In manum vero mariti mulier venebat per coemptionem. Unde Boethius ad Topica Ciceronis inquit: 'Matresfamilias erant, quæ docebantur per coemptionem.' Et Servius ibidem subjicit: 'Alii matresfamilias dicunt illas, quæ in matrimonium' (lege, in manum) 'per coemptionem convenerunt. nam per quandam juris solemnitatem in familiam migrant mariti.' Quomodo id autem fieri solebat, notatum est supra in 2.

CAP. VII. *Apud fanum Carmentis*] Quod fuit in parte infima montis Capitolini verans Tiberim, ubi prius fuerat habitaculum Carmentis matris Evandri; postea vero Carmentis fanum, et porta Carmentalis ibi constructa. Ita Solinus: 'Pars infima Capitolini montis habitaculum Carmentis fuit, ubi et Carmentale fanum est, a quo Carmentalis portæ nomen est.' Unde et P. Victor in VIII. urbis Regione ponit 'Templum Carmentale, alias Carmentis.'

Ἀνυψόπλος] Actiones ad populum.

Mortuaria Glossaria] Al. *mortalia Glossaria*: quod eodem redit. Sic Plautus Asinaria Act. iv. Sc. 1. 'Hæc non sunt nugæ, non enim mortualia.' Ubi Plautus ponit pro 'Næniis' sive 'carminibus præficarum.' Nævis vestimenta, quæ in luctu annuntur, 'mortualia' appellat. 'Pallis petagii, crocotis, malacis, mortualibus.' Et recte omnia, quæ ad mortuos pertinent, 'mortualia' dici possunt. Unde et Catg hic 'mortuaria Glossaria' vocat, quæ mortuorum nomina perscripta habebant: ut fieri solebat in limine conditoriorum, in quibus mortui condebantur, ut colligere licet ex Epistola LXI. Senecæ, ubi, quod alii 'conditorium,' ipse 'conditivum' appellat: 'Qui latitant et torpent,' inquit, 'sic in domo sunt quomodo in conditivo: horum licet in limine ipso nomen marmori inscribas, mortem suam antecesserunt.'

Eleganter vero Cato, per translationem Philosophos appellavit 'mortuaria Glossaria,' acriter eos pungens, quasi ipsi non aliter, atque conditorii limen, nomina tantum mortuorum prae se ferrent, neque vivere se ulla re praecleara testarentur: ut notavit alicubi Meursius lib. De Fomere: vel etiam cum Turnebo Adversar. lib. xxiii. cap. 8. intelligere possis, quasi Cato innuere vellet, eos tantum esse loquaces, et inanes verborum funditatores, praeficiisque similes, quae in mortuos naeniam argutam, et nugacem canere solebant.

Namque colligitis lezidia, res tetras, et inanes] Sic ex Carionis mente edidit primum Stephanus: cum in vulgatis antea legeretur: *nam qui collegisti et lestitasti res tetras et inanes, &c.* quae lectio nihili est. Scaliger vero in Conjectaneis ad Varronem, ubi hunc Gellii locum adducit, se legisse indicat: *nam qui collegistis et lestitastis res tetras et inanes, &c.* Aliquomodo quidem melius: Carionis vero emendatio preferenda. Scriberius in suo Codice notaverat, veram huius loci lectionem sibi videri: *Ves Philosophi, merra estis, ut M. Cato ait, mortuaria Glossaria, vanaque colligitis lezidia, res tetras, et inanes, &c.* ad quam eruendam Carrio ipsi praevenerat.

Præficarum] Festus: 'Præficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant cæteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum profectæ.' Sic et Nonius Marcellus: 'Præficæ dicebantur apud Veteres, quæ adhiberi solent funeri, mercede conductæ, ut et florent, et fortia facta laudarent.' Unde et in Glossis Philoxeni: *Πραφικα, Ἡ πρὸ τῆς κλήσης ἐν τῇ ἐκφορᾷ πομπή. θρηνηδὲς ἐν ἐκφορᾷ.* Declarat et Lucilius lib. xxi. in verbis a Nonio adductis: 'Mercede quæ Conductæ flent alieno in funere Præficæ Multo, et capillos sciunt, et clamant magis.' Quos

etiam respexit Nævius in Freto: 'hæc quidem Mehercle, opinor, Præfica est, sic mortuum Collaudat.' Præficarum autem appellationem non diutius quam ad bellum usque Punicum secundum durasse scribit Varro lib. iv. De Vita P. R. 'Ibi a muliere, quæ optima voce esset, Pergama laudatur: deinde Nænam cantari solitam ad tibias et fides eorum, qui ludis Troicis cursitassent. Hæc mulier olim vocitata fuit Præfica usque [ad secundum Pœnicum bellum.] Sic optime Scaliger hunc locum olim restituit. Proprie autem Varro dixit, 'Nænam cantari ad tibias solitam: ita enim peculiari nomine vocabatur carmen illud, quod a Præficia ad tibias cantari solebat. Præ multis, qui e Veteribus istud notarunt, unus asufficiat Nonius Marcellus: 'Nænia, ineptum et inconditum carmen, quod adducta mulier, quæ Præfica diceretur, his, quibus propinqui non essent, mortuis exhiberet.' Ubi tamen Nonius fallitur; nam etiam Præfica in fanere eorum, quibus propinqui essent, Nænam cantare solebat.

ἑνσημαλυσθεῖαι] Sic quidem recte ediderat Stephanus, cum in vulgatis legeretur *ἐνσημαλυσθεῖαι*, hoc est, 'insanire;' haud tamen bene idem Stephanus in Emendationibus ad Gellium, τὸ ἐνσημαλυσθεῖαι explicat, quasi Favorinus intellexerit, Domitium Grammaticum sermone uti, qui aliquid portendat, et male ominosus sit. Melius multo Salmasius in Exercitationibus Plinianis ad Solinum, ubi observat eodem modo, quo Febriam accessiones *ἐνσημαλυσθαι* dicuntur, ut in Glossis: Accessio, *ἐνσημαλυσθαι*; ita et in furoris morbo, cum post dilucidum intervallum insania redit, *ἐνσημαλυσθαι*. In hac vero significatione Favorinus hic verbo *ἐνσημαλυσθεῖαι* utitur. Domitius enim iste, de quo loquitur, homo fuit melancholicus et insanus. Qui ista intemperie laborant, aliquando habent intervalla, quibus sunt re-

tate anni flagrantissima¹ dixit.

Alco mihi cita] Id est, profluvio alvi laboranti. Sic infra etiam lib. XIX. cap. 4. 'alvum citam' dixit; item 'alvum pronam atque præcipitem.' Scribonius Largus Composuit. CXI. 'alvum citatam;' quomodo et loquitur Cornel. Celsus De Re Medica lib. I. cap. 6. qui et alibi 'alvum citam' dixit.

Quibusque intervallis accederet febris] Seneca Epist. 78. 'Intervalla morbos tolerabiles faciunt.'

Sinceriore corpusculo] Id est, sine febre. Ita Scribonius Largus Composuit. CXIII. 'Datur unus jejuno ante meridiem, alter in noctem ex aqua, si febres erunt: ex vino Signino, si sincere corpus erit.' Hoc Celsus lib. III. cap. 4. 'ex toto integrum esse' dixit: et ibidem paulo ante: 'cum jam bene venæ conquieverant.'

§ 2 *Quod venam pro arteria dixisset*] Gellii quidem etate peritiores Medici hanc differentiam observasse inter venam et arteriam, ex Galeno et aliis manifestum est. Sed ab antiquissimis temporibus tam 'venas,' quam 'arterias' τῆς φλέβος nomine designatas, disertis verbis testatur Rufus Ephesinus lib. de forma humana: Τὰς δὲ ἀρτηρίας τὸ ἀρχαῖοτάτον φλέβας ὠνόμαζον, καὶ σφίξιν ὅποτε λέγοιεν τὰς φλέβας, ἀρτηρίας ἐβούλοντο καλεῖν ἀρτηρίαν γὰρ τὸ σφίξιν ἔργον. Id est, 'Tam inde ab antiquissimis temporibus arterias venas nominarunt: Ut cum dicebant venas pulsare, arterias innuere volebant. Arteriarum enim opus, pulsare.' Et ita sæpius Hippocratem usitata Antiquis notione, φλεβῶν nomine arterias comprehendere non uno loco testatur Galenus, præsertim vero Comm. 6. in lib. VI. Epidem. Ὁμολογούντων πάντων τῶν ἔξηγησάμενων τὰ ἱπποκράτεια βιβλία, φλέβας ὀφθ' ἐπὶ τοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων παλαιῶν ὀνομαζέσθαι καὶ τὰς ἀρτηρίας. Id est, 'Cum fateantur omnes qui Hippocratis libros ex-

posuerunt, venas non ab hoc solo, sed a multis antiquis arterias appellari.' Latini quoque vetustiores indifferenter venam pro arteria posuerunt. Lucilius lib. XXVI. 'Neque priusquam venam hominis tetigit, et præcordia.' Sic Cicero de Fato: 'Si cui venæ sic moventur, is febrem habet, et is febrem non habet.' Et lib. II. De Natur. Deor. 'venas micare' dixit. Item Celsus in Proœmio 'venas spiritui accommodatas' pro arteriis ponit. Et I. II. c. 3. 'Periculosissimum est, si venæ quoque ibi vehementer agitantur:' et alibi non semel: quomodo et alii inter Veteres loqui solent. Hand itaque adeo per vulgate, aut inscite Medicus iate loquebatur: ut quidem Taurus eum fecisse vult. Vide Foësius in Œconom. Hippocr. in φλέβας, et J. N. Loëns. Epiphiliid. lib. IV. cap. 22. Coel. Rhodigin. Antiq. Lect. lib. III. cap. 14.

§ 3 *Subsistivi*] Vide Notas supra XIII. 24.

§ 4 *In quo plus spiritus est, minus sanguinis*] Ad hanc mentem capienda illa J. Pollucis in Onomastico, ubi scribit, Ἀρτηρίαι δὲ εἰσιν ὁδοὶ πνεύματος, ὡς φλέβας, αἵματος. 'Arteriæ sunt viæ spiritus, ut venæ, sanguinis.' Nam et arteriæ sanguinem continent et vehunt, sed magis spirituosum, quam qui per venas ducitur.

Πυγμὸς, &c.] Id est, 'Pulsus est disparatio et contractio involuntaria arteriæ et cordis.' Recepimas hic indubitatam H. Stephani emendationem, qui ἀπρωάπετος reposuit, pro ἀδιαρpetos; quod in vulgatis legebatur; sed neutiquam huic loco convenire poterat. Quid enim esset ἀδιαρpetos, 'indivisiibilis,' cum Gellius ipse dicat intentio et remissio naturalis, non arbitraria? hoc enim est ἀπρωάπετος, sive 'involuntaria.' Ab Ægineta autem lib. II. cap. 11. pulsus ita definitur: Πυγμὸς, κίνησις ἐστὶ καρδίας καὶ ἀρτηρίων κατὰ διαστολὴν καὶ

συναλλή γυρομένη. 'Id est, 'Pulsus, motus est quo cor et arterie attolluntur submittunturque.' Apud Gellium etiam in Vett. Edd. post καὶ καρδίας, alia adhuc additur definitio bisce verbis: Σπυγμός ἐστι παλμός ἢ ἴσσις φλεβός, ἢ ἀρτηρίας. Id est, 'Pulsus est palpitatio aut fervor venæ, vel arteriæ.' Sed omnino sparia est, et rem minime gentium declarat.

CAP. XI. *Cassellio Vindice*] Sæpius ab Auctore nostro et aliis citatur, ut notatum supra ad lib. III. cap. 16.

Furius veterem Poëtam] Intelligitur A. Furius Antias, ut ex lemmate capitis apparet. Floruit autem circa Olympiad. CLXIX. ann. III. hoc est, ab U. C. an. DCLII. Q. Lutatii Catuli familiaris, ut manifestum ex verbis Ciceronis in Bruto: 'Ex eo libro, quem' (Q. Catulus) 'de consulatu, et rebus gestis suis conscriptum misit ad A. Furium Poëtam familiarem suam.' Q. autem Lutatius Catulus, quem et Poëtam fuisse liquet ex versibus quos Auctor noster infra lib. XIX. cap. 9. ex eo adducit, Consul fuit cum C. Mario IV. anno U. C. modo dicto. Est vero hic Farinus diversus a M. Furio Bibaculo, quem Hieronymus in Chronico Eusebiano Cremonæ natum scribit Olympiad. CLXIX. an. II.

Lutescere] Nonius Marcellus: 'Lutescit, honeste dictum in Poëmati, tametsi auctoritatis sit ignobilis. Sanguine diluitur tellus, cava terra lutescit.' Ex Gellio descripsit, ad quem respiciens auctoritatis ignobilis vocat; cum alias Nonius non semel Furium nominatim laudaverit.

Noctescere] Nonius Marcellus: 'Noctescere, cæcarl. Furius Poëmati etsi auctoritatis incertæ.' Ubi Farin verum ex Gellio subjicit.

Virescere] Idem Nonius: 'Virescit, majorum virum fit.' Furius Poëmati: 'Incresecunt animi, virescit vulnere virtus.' Ita hic versus apud Nonium legitur; quemadmodum etiam

in Vett. Codd. apud Gellium. Quamvis, cum in quibusdam libris legatur *virescant*, Carrio olim apud Gellium reposuerit *virescant vulnere vires*. Minus recte, ut bene ad Nonium animadvertit optimus Mercerus.

Purpurascere] Quomodo, notante Nonio Maroelle, Cicero dixit 'purpurascit' Acad. lib. II. 'Quid mare nonne cæruleum? at ejus unda, cum est pulsa remis, purpurascit.'

Opulescere] Nonius Marcellus: 'Opulescere, ab opulento dictum decore. Furius Poëmati: 'Quo magis in comptis possint opulescere campis.' Sic Nonius hunc versum citat, sed ibi haud dubie pro *in comptis*, ex Gellio restituendum in *patriis*.

Hic fulica] Cod. Torrens. et Vett. Edd. *Sicut fulica*; quod cum versus non patiatur, quidam inde fecere, *Sicut hiulca*, &c. Sed *fulica* habent omnes libri. In Stephan. Ed. est, ut edidimus, *Hic fulica*. Notum autem fulicam esse avem aquaticam, quæ præcipue mari stagnisque amplioribus gaudet. Eam tempestate imminente in siccum se recipere, ac clariore voce clangere, nautæque admonere ferunt. Unde Virgilius lib. I. Georgicor. 'Jam sibi cum curvis male temperat unda carinis, Cum medio celeri revolant ex æquore mergi clamoremque ferunt ad littora, cumque marina In sicco ludunt fulicæ.' Et Plinius lib. XVIII. cap. 35. 'Lolige volitans, conchas adhaerentes, echini adfigentes sese, aut arena saburrantes, tempestatia signa sunt: Ranæ quoque ultra solitum vocales, et fulicæ matutino clangore.' Cicero lib. II. De Divinat. 'raucam fulicem' eadem significatione dixit.

CAP. XII. *Juvenius in Comædia*] Ita optime hujus Comici nomen J. Rutgersius Var. Leet. lib. IV. cap. 19. reposuit, et post eum G. Barthius Adversar. lib. XXI. cap. 5. quoque, pro eo, quod vulgo legebatur, *Terentius in Comædia*; quasi sequens exem-

plum e Terentio, ubi nusquam exstat, adduceretur. Sed Veteres libri, ut Cod. Tornæs. et alii, referunt, *Juventus in Comædia*. Unde nihil certius, quam *Juventus* hoc loco reponendum. Fuit autem *Juventus* inter Veteres Comicos olim clarus, etsi nunc longinquitate temporum obscurus. Meminit ejus Varro lib. v. de L. L. ubi hosce ejus versus citat: 'Gandia Sua si omnes homines conferrant unum in locum, Tamen mea exsuperet lætitia.' Uti et lib. vi. ubi de eo ita inquit: 'Scrupedam Aurelius scribit, quasi Scauripedam. *Juventus* Comicus dicebat a vermiculo piloso, qui solet esse in fronde cum multis pedibus.' E Juventio etiam Charisius lib. ii. hæc verba adfert: 'Capnt ei testatim defregero.' Nil itaque mirum, quod Gellius etiam hoc capite ejus auctoritate utatur.

Pallium, inquit, face ut splendeat] Mirum in modum hic versus in Vett. lib. variat; et, ut vulgo editur, nihil minus, quam quod Gellius vult, probare videtur. In Vett. Edd. est: *Pallium, inquit, Flacci ut splendeat*. In Cod. Tornæs. *Pallium, inquit, S. flocci ut splendeat*. Ita etiam quidam Codex Gifanii, nisi quod pro *splendeat* male habebat *splendeat*. Alius item Gifanii liber referebat: *Pallium, inquit, flocci ut splendida nunc*. Sed cum Gellius hoc loco probare velit, *ne maculet* agendi forma a Juventio ventusius multo dictum esse, quam si dixisset patiendi modo *ne maculetur*, recte a viris doctissimis observatum est, duas istas voces necessario adjungendas. Valens itaque Acidalius ad Velleium ita hunc versum legit: *Pallium face ut ne maculet*. Rutgerius vero Var. Lect. lib. iv. c. 19. rescribit: *Pallium, Philoti, ut splendeat, ne maculet*. Et duas voculas, inquit S. ejicit, tanquam a mala manu. Nam cum dixisset Gellius, '*Juventus in Comædia*,' annotasse vult lectorem, 'inquit scilicet.' Hoc enim rō S. va-

lere e Probi literarum Notis manifestum. Pro *flocci* rescribit *Philoti*, ut Comicæ mulieris nomen. quod etiam habetur apud Terentium in *Heccyra*. Scriberius ad oram sui Codicis legendum censet: *Pallium, inquit, ne maculet, ut splendeat volo*. Denique G. Barthius *Adversar.* lib. xxxi. cap. 5. legit: *Pallium ne inquinet, flocci ut splendeat*. Et rō *ne inquinet* *avri* *ne inquinetur* positum ait, quod Gellius mox exponit apposito deteriore *ne maculetur*. Quicquid sit de variis horum emendationibus, istud saltem constat, Juventii versum, ut vulgo editur, minime cum Gellianis verbis convenire.

§ 2 *In Asinaria*] Act. III. Sc. 1. vs. 35. Idem Plautus *Amphitr.* Act. 1. Sc. 1. vs. 285. 'Certe ædepol, quam illum contemplo, et formam cognosco meam.' Vide Nōnium Marcellum in 'Contempla.'

Cn. Gellius] Sic omnino hujus Historici nomen hoc loco rescribendum jam pridem viris doctissimis monitum: cum vulgo etiam in Stephani- ca editione legeretur *Cn. Vellius*, qui nusquam reperitur. *Cn. Gellii* vero *Annalium* scriptoris mentionem non semel cum ab Auctore nostro, tum ab aliis fieri, jam supra XIII. 2. notatum.

Auxit] Pro, *aucto sunt*.

CAP. XIII. *Saturnalius Athenis*] Vide Notata ad initium cap. 2. hujus libri.

Ad lavandi tempus] Hoc est, ad horam consuetam, qua balneum petebatur. Quam cum temporis discrimine Romæ observatam indicat Plinius Junior lib. iii. Epist. 1. de Spurrina loquens: 'Ubi hora balnei nunciata est, (est autem hieme vosa, æstate octava) in Sole si caret vento, ambulat nudus, &c. Lotus accubat.' De octava Martialis lib. i. Epigr. 48. 'Nunciat octavam Pharis ana turba juvenæ Et pilata redit jamque subitque cohors. Temperat hæc ther-

mas, nimbos prior hora vapores Hal-
lat.' De nona Tertullianus libr. ad-
versus Psychicos: 'Apud quasdam
vero colonias præterea, annuo ritu,
saccis veluti et cinere conspersi, ido-
lis suis invidiam supplices objiciunt;
balnea et tabernacula in nonam us-
que eluduntur.' Hora itaque octava
et nona, altera æstate, altera hyeme
balneum peti consueverat. De la-
vandi tempore generatim Vitruvius
lib. v. Architect. cap. x. inquit:
'Tempus lavandi a meridiano ad ves-
peram est constitutum.'

Talos] Talis olim Veteres ludere
solebant, hoc modo: quatuor talis
in fritillum coniectis, eoque concusso
super tabulam fundebant. Felicissi-
mus erat jactus, quando omnes qua-
tuor tali diversum ostendebant latus,
qui 'Veneris' jactus dicebatur. De
quo Martialis lib. xiv. Epigr. 12.
'Quum steterit vultu nullus tibi talus
eodem, Munera me dices magna de-
disse tibi.' Item Lucianus in Amo-
ribus: Καὶ βαλὼν μὲν ἐπὶ σκοποῦ μέλισ-
τα δὲ εἰποτι τὴν θοὴν αὐτὴν εὐβολήσκει,
μὴδὲν ἀσπράγγλου πεσόντος ἴσθ' σχήμα-
τι, προσεκύνει, τῆς ἐπιθυμίας τεύχεσθαι
νομίζων. Id est, 'Ac quoties jecerat
id quod intendebat, maxime si quando
Deam ipsam' (Venerem) 'feliciore
jactu sortitus erat, nullo tali pari fi-
gura cadente, adorabat eam, sperans
se id esse consecuturum, quod expe-
tebat.' Contra infelicissimus jactus
habebatur tam in talis, quam in tes-
seris, qui 'Canis' dicebatur, cum
semper numis suis indentes mulcta-
ret, unde et 'damnosi Canes' sæpius
ab Auctoribus appellati. Propertius
lib. iv. Eleg. 9. 'Me quoque per talos
Venerem quærente secundos, Sem-
per damnosi subsiliere Canes.' 'Canis'
autem dicebatur quoties in aliquo la-
terum superiorum 'unio' prodibat.
Quatuor talorum enim latera nume-
ros aut puncta sic disposita habe-
bant, ut quæ in duobus lateribus es-
sent, juncta semper efficerent sep-

tem: hoc nimirum modo:

1 ——— 6.
3 ——— 4.

Qui 'Senionem,' qui et 'Cons' dice-
batur, jecerat, nummum ex acervo
lucratur. Hinc Persius Satyra iii.
'Quid dexter Senio ferret Scire erat
in voto: damnosa Canicula quantum
Raderet.' Nisi aliter ex Lusis lege
convenerat, ut fecerat Augustus, in
cujus epistola ad Tiberium apud Sue-
tonium legimus: 'Inter cœnam lusi-
mus *γερουσιασ* et heri et hodie. Talis
enim jactatis, ut quisque Canem aut
Senionem miserat, in singulos talos
singulos denarios, in medium conse-
rebat, quos tollebat universos, qui
Venerem jecerat.' Ubi tam 'Senio-
nis,' quam 'Canis' jactus damnosus
erat. Sed alloquin etiam, si quis
'Senionem' cum 'Cane' jecisset,
infelix is jactus habebatur. Ut col-
ligere licet ex Martiali in Xenii, lib.
xiii. Epigr. præliminari, ubi inquit:
'Senio nec nostrum cum Cane quassat
ebur.' Quod si talus post jactum os-
tenderet partem pronam, aut supi-
nam, sive puncta 3. aut 4. medius is
habebatur jactus, hoc est, nec dam-
nosus, nec lucrosus.

Aut tesserulas] De tesserarum ludo
vide notata supra lib. i. cap. 20.

Nummus sestertius unus] Nummus
erat argentens, olim duobus cum se-
mis, postea quatuor valens assibus:
vide Notas supra i. 20.

Quasi manuario] *Æs* manuarium hic
Gellius vocat pecuniam, quasi ex plu-
ribus manibus collectam: ut optime
olim observavit I. Casanbonus ad
Suetonium. In talorum enim ludo
jactus ipse proprie 'manus' diceba-
tur. Quamvis 'manus' etiam dicta
pecunia, quam conferebat quisque
post jactum infelicem. Ut facit An-
gustus in epistola ad Tiberium, quam
exhibet Suetonius: 'Nam si, quas
manus remisi cuique, exegissem; aut
retinuissem, quod cuique donavi, vi-
cissim vel quinquaginta millia.' Ubi

‘manus’ est pecunia, quam quisque collusorum post infeliciorum jactum conferre teneretur, quam Augustus se remisisse dicit. *Æs* manuarium itaque hoc loco est, pecunia illa ex præmio solutæ, pœnave parum intellectæ captionis, quasi ex totidem manibus, sive jactibus collecta.

[§ 2 *Ex Platonis Diatriba*] Hoc est, ex Platonis schola.

[*Quod ego sum, &c.*] De hujusmodi captionibus vide sis notata supra ad cap. 2. hujus libri.

CAP. XIV. *Quale enim fieri nomen posset hemiolio*] Vitruvius tamen, qui sub Jul. Cæsare vixit, *ἡμιόλιον* Latine jam verterat ‘sesquialterum.’ Sic enim lib. III. cap. 1. ‘Dimidia adjecta’ (supra sex) ‘cum facta sunt novem, sesquialterum, qui *ἡμιόλιος* appellatur.’ Sic in Glossis Philoxeni: ‘Sesquialtera, *ἡμιόλια*.’

[*Aut epitrito*] Idem Vitruvius et *ἐπιτρίτος* Latine reddidit ‘tertiarium.’ Ita enim ante verba modo adducta inquit: ‘Cum facta sunt octo, quod est tertia adjecta, tertiarium, qui *ἐπιτρίτος* dicitur.’ Ubi Salmasius De

M. V. in antiquissimo codice pro *tertiarium* se reperisse dicit, *adtertiarium*, hoc modo: *Cum facta sunt octo, tertia adjecta, adtertiarium*. Sic Vitruvius ad verbum reddere voluisse videtur vocem Græcam, Latina a se conficta; ut *ἐπιτρίτος* sit ‘adtertarius,’ qui totum habet et adhuc tertiam ejus partem. Veteres Glossæ *ἐπιτρίτος* reddere ‘sesquitertium.’

CAP. XV. *Medios haud unquam posse*] Hoc est, tertium pedem in versibus hexametris non posse habere integram orationis partem. quod tamen falsum esse, nec a Poëtarum Principe Homero, aliisque observari, aliquot exemplis adductis, evincere studeat Muretus Var. Lect. lib. XL. cap. 6. uti etiam facit in eo, quod Gellius de Varrone refert, eum scilicet ‘observasse in versu hexametro, quod omnimodo semipes verbum finiret.’ Gellium vero, sive potius veterum Metricorum legem, et Varronem defendere comatur Joa. Castalio Observat. in Criticos Dec. VIII. cap. 5. Utrumque qui tanti rem putaveris, vide sis Lector.

LIBER XIX.

CAP. I. *Navigabamus*] Cum nimirum Gellius e Græcia in Italiam rediret, Vide lib. IX. cap. 4.

Cassiopæia] Cassiopæia regionis nomen est in Epiro apud Ptolemæum, in qua urbs dicta Cassiope, uti et promontorium ejusdem nominis; unde haud dubie Gellius navigationem instituerit.

Brundisium] Vide Notas ad I. IX. c. 4.

Mar'e Ionium] Proprie vocat Ionium mare, quod inter Epirum et Italiam interjacet; ubi nimirum sinus Ha-

driaticus desinit, et mare Mediterraneum incipit.

[*Atque in sentina agentibus*] Sic quidem omnes libri; nec mutat Carrio in Stephanica editione. Sunt qui legant: *atque in sentina se agentibus*. Propius verò lectioni accedere videtur Scaliger ad Festum, ubi refert, *atque sentinantibus*, id est, periculum vitantibus. Ita Festus, et ex eo Paulus: ‘Sentinare, satagere, dictum a sentina navis, quam quis, ut aqua liberet, evacuare contendit. Itaque sentinare, subtiliter periculum vitare.

Cæcilius in Æthirone: 'Cum Mercurio capit consilium, postquam sentinat satis.' Unde hic apud Gellium 'sentinare' manifesto est, periculum vitare. Proprie tamen, ut ibidem notat Scaliger, 'sentinare' est satagere ad sentinam. Unde sentinatores, quibus cura sentinæ delegata in navi. Paulinus ad Macarium de naufragio: 'Unum ex omni numero nautarum senem sentinando deputat.' Item: 'Quid hinc, quæso, obsuit seni persona sentinatoris et in nautis vilissima.'

Et figura quadam nubium metuenda, quas τυφῶνας vocabant] Latine 'Typhines' dicuntur. Quomodo vocantur procellæ, sive venti impetuosos e nubibus erumpentes sine inflammatione, sed magna celeritate in gyrum vagantes, ac plerumque desuper a vertice irruentes. Qualis ventus hodie a nautis vocabulo ab Indis petito *Orancau*, et contracte *Oreca* vocari solet. 'Vibratum Ecnephias' vocat Plinius lib. II. Histor. Natur. cap. 48. ubi utramque describens inquit: 'Majori illati' (sc. flatus repentini) 'pondere incursuque, si late siccam ruperint nebem, procellam gignunt, quæ vocatur Græcis Ecnephias. Sin vero depresso sinu arotius rotati effregierint sine igne, hoc est, sine fulmine, vorticem faciunt, qui Typhon vocatur, id est, vibratus Ecnephias.' Addeque porro de Typhone: 'Defert hic secum aliquid abruptum e nube gelida, convolvens versansque et ruinam suam illo pondere aggravans, et locum ex loco mutans rapida vertigine: præcipua navigantium pestis, non antennis modo, verum ipsa navigia contorta frangens.' Causa typhonis esse videtur vel venti ex oppositis plagis simul impetuosæ spirantes; vel etiam, quod ventus magno impetu ex aliqua plaga erumpens veras aliam, ibi reperiat impedimentum, quo in se ipsam contorquetur et circumagitur: quemadmodum

videmus aquam celeriter motam, si obstaculum ei obijciatur, ibi in gyrum quodam quasi impetu circummagi.

§ 2 *Disciplina Stoica*] Id est, secta Stoica.

Extrilidum] Vox Gellio nostro singularis: neque usquam alibi apud Veterum quenquam, quod sciam, hodie occurrens. Ita ut plane jam inter obsoleta haberi debeat. Quidam 'extrilidum' idem volunt esse, quod exalbidum, quasi Gellius ad vultus pallorem respexerit. Aliis 'extrilidus' idem est, quod constans, infractus, extra læsionem constitutus: firmo et constanti aut intrepido animo esse. Et sane simile quid Gellius hoc vocabulo exprinnere velle videtur.

§ 3 *Aristippus ille pro me*] Codd. Torna. et Vett. Edd. habent: *Aristippus ille discipulus pro me*. Rem ipsam narrat et D. Lært. in Aristippo: *Ἐκ Κόρινθον ἀπὸ τῆς (Ἀριστίππου) πλάνης ποτε καὶ χειμαζομένης συνθήκης παραχθῆναι. πρὸς οὖν τὸν εἰπόντα, Ἡμεῖς μὲν οἱ ἰδιῶται οὐ δεδοικαμεν, ὑμεῖς δὲ οἱ φιλόσοφοι δειλιάετε. Οὗ γὰρ περὶ θανάτου, ἔφη, ψυχῆς ἀγωνιάμεν ἕκαστοι. Id est, 'Corinthum aliquando naviganti Aristippo, cum tempestate jactaretur, contigit perturbari: dicenti ergo cuidam, Nos quidem idiotæ non timemus, vos autem philosophi pavetis: Non enim, inquit, simili de anima singuli in discrimen adducimur.' Ælianus quoque Var. Histor. lib. IX. cap. 20. Πλάνη Ἀριστίππου, χειμῶνας ἐπ' ἐργασμένου, πάντων σφοδρὰ ἐπαράντητο. ἔφη δὲ τις τῶν συμπλεόντων, ὃ Ἀριστίππε, καὶ σὺ δεδοικας ὡς οἱ πολλοί; ὃ δὲ καὶ μᾶλλον εἰκότως· ὑμῖν μὲν γὰρ περὶ κακοδαίμονος ἐστὶ βίον ἢ σπουδῆ, καὶ ὁ κίνδυνος, ἐμοὶ δὲ περὶ εὐδαίμονος. Id est, 'Aristippus cum navi vectus oborta tempestate, supra modum perturbaretur, quidam ex iis, qui simul navigabant, Numquid, inquit, etiam tu metu percelleris, quemadmodum vulgus? At ille, Proxime, ait: neque injuria: Vobis enim de vita scelerosa infelicique*

labor est, et præsens periculum : mihi vero de vita felici et beata.'

§ 4 *Ex sarcinula sua*] Id est, de mantica, interprete Saresberienſe l. vii. De Nug. Cur. c. 8. ubi hoc A. Gellii caput transcripsit.

• *Quintum Διαλέξων* 'Dissertationum.' Citat hic Gellius librum quintum Dissertationum Epicteti ab Arriano digestarum. Hodie tantummodo quatuor hujusmodi libri ab Arriano supersunt: neque in iis totus locus, qui hic a Gellio adducitur, reperitur. Vide Notas supra ad lib. i. cap. 2. et ad lib. xvii. cap. 19.

Specie] Id est, imagine.

§ 5 *Συγκαταθέσθαι*] Assensiones, approbationes. A verbo *συγκατατίθεσθαι* a Stoicis Pyrrhoniisque confecto: quod explicare solent per τὸ προσπειδοῦν, hoc est, adensatione sua aliquid probare, ut ex sequentibus manifestum.

Τὰς τοιαύτας φαντασίας] Ejusmodi imaginationes.

Ὅς συγκατατίθεσθαι, &c.] Non consentit, neque sua sententia confirmat.

§ 6 *Καὶ προσπειδοῦν*] Et assensione comprobat.

Ὅς συγκατατίθεσθαι] Non approbat.

CAP. II. *Ἀκατάστοις, vel ἀκρατεῖς*] Libidinosos, vel incontinentes.

§ 2 *Verba super hac re Aristotelis*] Exstant Problem. Aristotelis Sect. 28. Problem. 7.

Διὰ τί οἱ κατὰ, &c.] Id est, 'Cur qui in voluptate tactus et gustus exsuperarunt, incontinentes dicuntur? ut qui circa res venereas sunt luxuriosi, quique ciborum luxu delectantur? Eorum tamen qui ciborum delectatione capiuntur, alii in lingua delectationem habent, alii in gutture. Unde et Philoxenus Graus gnam optabat habere. At vero qui in videndo aut audiendo modum excedunt, non sic nominamus? An quoniam voluptates, quæ fiunt ab iis, communes sunt nobis et aliis animalibus? Er-

go sicut communes cum sint, inhonestissimæ sunt, ita et maximum aut solæ sunt notandæ: quare eum qui his vincitur, vituperamus, et incontinentem et libidinosum appellamus, quod pessimis voluptatibus vincatur. Sed cum quinque sint sensus, cætera animalia duobus istis modo dictis solummodo delectantur, cæteris autem vel nihil omnino delectantur, vel ex accidente in eis patiuntur.' Qui hujus Problematis uberiores explicationem desideras, adi sis Læd. Septalii Commentarios ad Problemata Aristotelis.

§ 3 *Hippocrates autem, &c.*] Macrobius lib. ii. Saturnal. cap. ult. ubi hocce Gellii caput ad verbum transcripsit, eandem etiam sententiam de coitu Hippocrati tribuit, enim scilicet esse parvum morbum comitiale. In Hippocratis tamen scriptis, quæ hodie exstant, hujusmodi verba non reperiuntur. Et Galenus Com. 1. in lib. iii. Epidem. Hippocratis, hujusmodi dictum Democriti fuisse refert: *Τίς γὰρ, inquit, ἀνέγκη γράφειν, Δημόκριτον μὲν εἰρηκέναι μικρὰν ἐπιληψίαν εἶναι τὴν συνουσίαν, &c.* Quomodo etiam capiendus Clemens Alexandrinus Pædagog. lib. ii. *Μικρὰν ἐπιληψίαν τὴν συνουσίαν ὁ Ἀβδηρίτης ἔλεγε Σοφιστῆς.* Nam ὁ Ἀβδηρίτης Σοφιστῆς est Democritus. Potuit tamen et Hippocrates idem dixisse; vel dicendum Gellium hic memoria lapsum.

CAP. IV. *Quam ob causam eveniat, &c. alio statim citâ sunt*] Non semel hanc questionem tractat Aristoteles in Problem. Sectione xxvii. ubi agit de iis, quæ circa timorem et fortitudinem accidunt.

Alio statim citâ] Vide Notas supra ad lib. xviii. cap. 10.

Libido urinæ lacessat] Exstat apud Aristotelem Sect. 8. Probl. 2. ubi inquit: *Διὰ τί ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὸν σπῆν, οὐρητῶμεν;* 'Cur si juxta ignem steterimus urinandi desiderio labora-

mus? Additque Aristoteles: καὶ ἐὰν πρὸς τὸ ὕδωρ, ὅσον ἐὰν πρὸς τὸν ποταμὸν, αἰρούσῃ; ἢ ὅτι τὸ πᾶν ὕδωρ ἐπόμενον δίδωσι τῆς ἐν τῷ σώματι ὑγρότητος, καὶ ἐκκαλεῖται τὸ προσιδόν; αὐτὸ δὲ τὸ πῦρ διαχαλεῖ τὸ πενήγης ἐν τῷ σώματι, ὥσπερ ὁ ἥλιος τὴν χιόνα. I. e. 'Item, si juxta aquam, ut puta juxta fluvium, steterint, mingunt? An quod omnis aqua memoriam in nobis excitat illius humiditatis, quæ est in corpore, et provocat ad egressum aptum? Ipse autem ignis concretum in corpore relaxat, quemadmodum Sol nivem?' Hæc eulm mense Aristotelis; et miror L. Septalium totum Problematis sensum invertisse, quasi Aristoteles quæreret, Cur, si quis juxta ignem steterit, non excitetur ad mingendum, si vero juxta aquam, ad meiendum proliceat? Unde et Septalius pro αὐτὸ δὲ τὸ πῦρ διαχαλεῖ, &c. quemadmodum Aristotelem scripsisse vel ex Gellio nostro liquet, legit: αὐτὸ δὲ τὸ ὕδωρ διαχαλεῖ, &c. Vertit enim: 'Ipsa enim aqua congelatum in corpore humorem relaxat, quemadmodum Sol nivem.' Omnino male.

Quem ille appellat ψυχροποιόν] Al. *ψυχροπονητικόν*. Nentro tamen usquam, quod sciam, vocabulo utitur Aristoteles in Problem. Sect. 27. ubi eum non semel hanc quæstionem tractare diximus, sed sæpius dicit, timorem fieri διὰ τὴν κατὰ φύσιν, propter refrigerationem.

Τὸ δὲ πῦρ, &c.] Ignis autem dissolvit concretum, sicuti Sol nivem.

CAP. V. *In Tiburte rus concesseramus*] In prædium scilicet circa Tibur, ubi ditiores æque, atque prope Tusculum prædia sua habere solebant, quo æstate secedebant. Hinc 'Tusculana' et 'Tiburtina' dicta illa prædia, quæ juxta alterutrum locum sita erant. Seneca l. iv. de Benefic. cap. 12. 'Nemo Tusculanum aut Tiburtinum emere paratus, salubritatis causa, et æstivi accessus, quoto anno emptas sit dispatat: Cum emerit,

tenendum est.'

Aquam multam ex diluta nive bibentes] Aquam nivalem Veteribus ad potum in deliciis fuisse ex Martiale satis manifestum, qui lib. xiv. Epigr. 117. inquit: 'Non potare nivem, sed aquam potare rigentem De nive, commenta est ingeniosa sitis.' Unde et apud Athenæum lib. iii. legimus: 'Οἱ δὲ καὶ χιόνας ἔπιον ἐν Μαρδρυγορίζομένη ἔφῃ Ἀλαξίς,.....Καὶ χιόνα μὲν πίνευ παρασκευάζομεν. Alioquin vetus et inventum vinum æstivo tempore nive et glacie refrigerare. Unde Seneca Epistola lxx. 'O infelicem ægrum! quare? quia non vino nivem diluit: quia rigorem potionis suæ, quam capaci scypho miscuit, renovat fracta insuper glacie.' Et lib. ii. de Ira: 'Perpetietur hic famem, et æstivæ expeditionis sitim, qui puero male diluenti nivem irascetur?' Plinius lib. xix. cap. 4. 'Hi nives, illi glaciem potant, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt. Servatur aliorum æstibus, excogitaturque ut alienis mensibus nix algeat.' Novum etiam Neronis inventum ad potum magis frigidum reddendum, refert idem Plinius lib. xxxi. c. 3. ubi inquit: 'Neronis Principis inventum est, decoquere aquam, vitroque demissam, in nives refrigerare. ita voluptas frigoris contingit, sine vitio nivis. Omnem utique decoctam utiliore esse convenit: item calefactam magis refrigerari subtilissimo invento.' Hinc et Juvenalis Sat. v. 'Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.'

Sed hominibus potu nimis insalubrem esse] Eandem de aquæ nivalis in potu noxa quæstionem tractat Macrobius Saturnal. lib. vii. cap. 12. ubi Avienus inquit: 'Jamdudum nosse aveo, cur aqua, quæ obsita globis nubium, perducitur ad nivalem rigorem, non minus in potu noxia est, quam ex ipsa nive aqua resoluta. Scimus enim quot quantæque noxæ epoto nivis

humore nascentur.' Cui respondet Disarius: 'Addo aliquid a te quæsit; aqua enim ex nive resoluta etiam si igne calefiat, et calida bibatur, æque noxia est, ac si epota sit frigida; ergo non solo rigore nivalis aqua perniciosa est, sed ob aliam causam.' Quam etiam mox subjicit ex Aristotele, quem in *Physicis* quæstionibus, quo nomine hanc dubie Problemata ejus designat, hanc posuisse, et in hunc sensum absolvisse dicit: 'Omnia aqua habet in se aëris tenuissimi portionem, quo salutaris est; habet et terream fecem, quæ est corpulenta post terram: cum ergo aëris frigora, et gelu coacta coalescit; necesse est per evaporationem velut exprimi ex ea auram illam tenuissimam: qua diaccedente conveniat in coagulum, sola terra in se remanente natura: quod hinc apparet: quia cum fuerit eadem aqua Solis calore resoluta, minor modus ejus reperitur, quam fuit antequam congelasceret: deest autem quod evaporatio solum in aqua salubre consumpsit. Nix ergo, quæ nihil aliud est quam aqua in aëre densata, tenuitatem sui cum densaretur amisit: et ideo ex ejus resolutæ potu diversa morborum genera visceribus inseminantur.' Hanc ejus rei rationem ex Aristotele Macrobius ibi Disarium adducere facit; quorum tamen verborum sensus hodie in Problematis, quæ Aristotelis nomine circumferuntur, non magis invenitur, quam quæ Gellius tanquam ipsa Aristotelis verba, et cum Macrobianis convenientia, statim subjicit; unde manifestum in Problematis istis olim quædam fuisse, quæ temporis injuria nobis invidit.

E Bibliotheca Tiburti] Vide Notas supra ix. 14.

Διὰ τὴν ἀπὸ χύδρος, &c.] I. e. 'Cur aquæ ex nive glacieve liquatæ sunt vitiosæ? An quia, cum aqua quævis gelu concrevit pars tenuissima diffiatur, et levissima evaporatur? In-

dicium illud est, quod deliquata sit minor, quam fuerit ante, quam concreveret. Cum itaque quod salubris est, defuerit: deterius sit quod reliquitur, necesse est.'

CAP. VI. Διὰ τὴν εἰς τὴν ἀλγυρῶν ἐπιπύρεσιν, &c.] Id est, 'Quam ob causam erubescunt, quos puduit, pallent qui metuunt, cum istæ affectiones similes inter se sint? An quoniam pedefactis sanguis de corde in omnes corporis partes diffunditur, ita ut superficiem occupet, metu vero percalis contrahitur ad cor, ita ut cæteris partibus deficiat?' Græca verba, quemadmodum hic a Gellio referuntur, non exstant inter Aristotelis Problemata. Sed similia quædam de pudore affectis huc facientia habentur Sect. 11. Problem. 32.

Quam ob causam pudor sanguinem diffundat] Solvere quæstionis nodum conatur Disarius apud Macrobiū Saturnal. lib. vii. cap. 11. ubi Servio quærenti, 'Quæ faciat causa, ut rubor corpori ex animi pudore nascatur?' respondet: 'Natura cum quid ei occurrat honesto pudore dignum, in eum petendo penetrat sanguinem: quo commoto atque diffuso, cutis tingitur: et inde nascitur rubor. Dicunt etiam Physici, quod natura pudore tacta, ita sanguinem ante se pro velamento tendat, ut videamus quemque erubescantem manum sibi ante faciem frequenter apponere. Nec dubitare de his poteris, cum nihil aliud sit rubor, nisi color sanguinis.'

Timor contrahat] Idem Disarius eodem loco apud Macrobiū hujus rei causam assignare tentat: 'Natura,' inquit, 'cum quid de extrinsecus contingentibus metuit, in altum tota demergitur: sicut nos quoque cum timemus, latebras et loca nos occultantia quærimus; ergo tota descendens ut lateat, trahit secum sanguinem, quo velut curru semper vehitur: hoc demerso humor diluitor cuti remanet, et inde pallescit.'

Αλοχόνη, &c.] Id est, Pudor est timor justæ vituperationis.

CAP. VII. *Hereditolum*] Vulgo, *Prædiolum*. 'Sed optime Vett. Codd. *Hereditolum*. Festus: 'Heredium' (forte *Hereditolum*), 'prædium parvulum.' Non sæmel hac voce utitur Apuleius, ut in Apologia: 'Dico exiguum hereditolum,' &c. Et paulo post: 'Num ipsum heredioli pretium invidiosum est.' Item lib. II. Florid. 'hereditolum sterile' dicit. Sic Columella De Re Rust. lib. I. Prefat. scribit Q. Cincinnatum post depositos fascēs 'ad quatuor jugerum hereditolum rediisse.' Unde autem *Hereditolum* sive *Heredium* dictum, optime declarat Varro lib. I. de R. R. cap. 10. inde nimirum, quod heredem sequeretur. 'Bina jugera,' inquit, 'quod a Romano primum divisa vitium, quæ heredem sequeretur, heredium appellarunt.'

Julius Celsinus] Infra hujus lib. cap. 10. 'Julianus Celsinus' dicitur.

Lævi] Sic Vett. Codd. *Lævi* veteris Poëtæ meminit Noster et supra lib. II. cap. 24. et lib. XII. cap. 10. item infra h. lib. cap. 9. Male apud Nonium in 'Obesura' pro *Lævio*, legitur *Nævius*, quomodo et vulgo apud Gellium hoc loco legebatur.

Corpore, &c.] Vossius in Castigationibus ad Fragmenta Veterum Tragicorum hosce *Lævi* versus ita digerendos censet: *Corpore pectoreque undique obeso Ac mente exsensa, tardique genulo Senio oppressum*. Ut secundus versus anapesticus sit, legit, *tardique genulo*, pro *tardigenuloque*, quomodo Lucilius 'deque petigo' dixit, pro *dopetigoque*. Item Lucretius, 'perque plicatis,' et 'seque gregari,' et Ausonius, 'Matrique cida Nero.'

Tardigenulo] Cod. Tornæs. et Vet. Ed. *tardigenulo*. Sed rectius videtur, ut alii habent Codd. *tardigenulo*, voce composita a tarditate genuum. Est enim descriptio senectutis, cui tardus est genuum et pedum motus, secus

ac lis qui in vigore ætatis sunt. Unde Virgilius *Æneid.* lib. V. 'Ille pedum melior motu, fretusque juvena: Hic membris ac mole valens, sed tarda trementi Genua labant.' Et Homerus *Iliad.* 8. "Ὁ γέρον, εἴθ', ὅς θυμὸς ἐπὶ στήθεσσι φίλοισιν, ὥς τοι γούναθ' ἔκρωτο, βίη δέ τοι ἥμπεδος εἴη.

§ 2 *Obesum*] Nonius Marcellus: 'Obesum, pro uberi et crasso sæpius ponitur. Virgilius Georg. III. 'Argutumque caput, brevis alvus, obesaque terga.' Obesum, gracile et exile. Nævius' (leg. *Lævius*) 'in Carmine: 'Corpore, pectoreque undique obeso, ac mente exsensa, tardigenulo senio.' Descripsit more suo ex Gellio; dixitque in Carmine, ut Gellius modo, 'Lævianum carmen.'

Ἀχίρως, vel κατὰ ἀντίρρως] Improprie, vel, per contradictionem.

Quodque manciolis, inquit, tenellis, pro manibus] Lego, *quodque manuicollis, inquit, pro tenellis manibus*. A 'manu' enim confusuisse videtur Lævius diminutivum, 'mannecolis,' vel 'mannucola.'

Accipitres] Derivatum verbum fortasse ab accipitre. Accipere autem Veteribus etiam est 'rapere.' Hinc et accipiter a Lucilio dicitur 'acceptor.' In Glossis etiam: 'Acceptor, ἱεραξ.'

§ 3 *Dulcioreloquus*] In Onomast. Vet. *Dulciloquus, μελιλογος*. Sic apud Appuleium Apolog. legimus: 'Carmina nostra Cedent victa tuo dulciloquo calamo.'

Tegmine onychino] Tegmen onychinum glaciem vocavit Lævius, translatione sumpta ab 'Onyche;' quo nomine Veteres æque gemmam et marmor designabant. Nam, ut scribit Plinius, lib. XXXVII. cap. 6. transiit hoc nomen ex lapide Carmanie ad gemmam. Utrumque autem tam lapidem, quam gemmam ita Veteres appellarunt ab ungulis candore.

Multiplicia] Id est, multo plura.

CAP. VIII. § 2 *Quod harenis calen-*

tibus esset usus] Remedium Veteribus usitatum in curatione eorum, quos aqua inter cutem male habebat, ut arena calida sudorem provocarent. Ita Celsus lib. III. cap. 21. ubi de hydropici curatione agit, alia inter scribit: 'Evocandus est sudor, non exercitatione tantummodo, sed etiam in arena calida, vel Laconico, vel clibano, similibusque aliis.' Hoc curationis genus Paulus Aegineta *ψαμμοσύν* vocat lib. III. c. 48. At Oribasius Collect. lib. XIX. cap. 8. *ἀμμοχώρα* appellat, nec tantum hydropicis, sed et plerisque aliis morbis ex nimia humiditate profectis laborantibus utile esse ait. Utendi modum aliquatenus describit Dioscorides lib. V. cap. 167. *Ἄμμος ἡ παρὰ τοῖς ἀγιάλοις πυρωθεῖσα ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἐκκενδύει τὰ ὑδαρῶδη σέματα περιχωρῶμενα δίχα κεφαλῆς.* Id est, 'Arena littoralis Sole servefacta, hydropicorum corpora resiccat, si capite tenus ea undique obruantur.' Uberius de eo agit Aëtius Tetrab. I. Sect. 3. cap. 9. quorum sensus huc redit: Nimirum aqua inter cutem laborantis corpus sub arena a Sole calefacta defodiendum, ac eadem obruendum, solo excepto capite: quod tamen velari debeat, ne calore Solis lædatur: porrigenda autem ab astante ministro recens semper arena ferventissima, ac superingerenda: ita enim futurum, ut sudor felicius subsequatur, et aquosus humor educatur. Arena autem marina utendum, siquidem adsit; levior enim esse et magis exsiccantem hujus arenæ fomentationem, et fervidiorem esse, quam arenæ fluvialis; qua tamen, ob alterius inopiam, etiam quis uti posset, præsertim si modicum salis ei admixtum fuerit.

Neque triticum] Huc facit versus iste, quo Virgilius a Bivio et Mævio ipsius æmulis reprehensus est, quod 'hordea' dixerit Georgicor. lib. I. notante ibidem Servio: 'Hordea qui dixit, superest ut tritica dicat.'

§ 3 *Mea voluptas, mea delicia*] Exstat apud Plantam Pænul. Act. I. Sect. 2. vs. 152. ubi vulgo tamen *mea delicia* legitur. Sed reponendum ibi *mea delicia* Gellii auctoritate; uti et Nonii Marcelli scribentia: 'Delicia número singulari, quod aut rarum est, aut singulare;' et eundem Plauti locum subjicit. Sed et alibi singulari número Plautus posuit, ut in Rudent. Act. II. Sc. 4. vs. 15. 'Tum tibi operam ludo et deliciæ dabo.' Et in Truculento. Utitur et Appuleius, et alii.

Libro] Rectius leges, loco. Verba enim Ennii ex aliqua Tragediarum ejus esse videntur.

Eo ingenio] Nonius hoc modo refert: 'Eo ego ingenio Natus sum, amicitiam atque inimicitiam in frontem promptam gero.' Vossius in Notis ad Collectanea Vet. Tragic. notat, 'ingenio' fieri trisyllabon. et si natus scribas, esse iambicum octonarium. Sed putat Ennium natus scripsisse, ut sit trochaicus quadratus. Cæterum 'inimicitiam' in singulari dixit quoque Pacuvius in Chryse, 'Sed cesso inimicitiam integrare,' referente Nonio Marcello in 'Integrare.'

§ 5 *Fundus*] Id est, auctor. Vide Notas supra XVI. 13.

• *Ἀραγαυόθρονος*] I. e. Confirmatione carentem; vel, absque ullo subsidio. Vulgo reddebatur, sine consolatione. Quæ vulgaris hujus vocis Græcæ significatio hic locum habere nequit: ut pridem animadvertit H. Stephanus.

§ 6 *Assiduusque aliquis scriptor, non proletarius*] Id est, scriptor aliquis notæ auctoritatis, non autem vulgo. Unde translatio hæc desumpta sit, innotescere potest ex notatis supra ad lib. XVI. c. 10.

Quadrigena numero singulari] Quamvis tamen ipse etiam Varro lib. IX. de L. L. innere videatur, quasi non satis apte 'biga,' vel 'quadriga' numero singulari dici posset. 'Qua-

driga² quoque dixit Gratius Cynegetic. 'Thessalium quadriga decus, quam gloria patrum Excitat.' Sic Papinianus l. LXV. D. de leg. i. 'quadrigæ legatum;' et Ulpianus l. XXIX. D. de Verb. Oblig. 'quadrigæ stipulationem' dicunt.

Harēnas autem πληθυντικῶς] Plurativo numero. Ita Virgilius: 'Quam multæ Zephyro turbantur arenæ.' Ovidius de Arte Amandi: 'Ille potest vacuo furari littore arenas.' Et lib. IV. Trist. Eleg. 6. 'Integer est melior nitidis gladiator arenis.' Item lib. IV. Trist. Eleg. 1. 'Quot littus arenas Quotque fretum pisces.' Aliique.

CAP. IX. *E terra Asia*] Sic paulo post, 'ortus terra Hispania:' et supra lib. II. cap. 1. 'terram Italiam' dixit.

Cenam dabat, &c. celebranda lucis ἀπνυα] Natali enim die convivia Veteres agitare soliti, notissimum: unde Martialis l. XI. Epigr. 66. 'Sexcenti cenant a te, Justine, vocati Lucis ad officium, quæ tibi prima fuit.' Cicero Philipp. II. 'Hodie non descendit Antonius; cur? dat natalitia in hortis.'

Ubi eduliis finis, et poculis moræ] Hoc est, ubi prima et secunda mensa sablata. In secundis enim mensis poculis Veteres indulgebant, et, ut ait Horatius lib. II. Satyr. 2. 'Ludus erat culpa potare magistra.' Innuat et Plinius lib. XII. Hist. Natur. c. 1. ubi scribit: 'Arbores postea blandioribus fruge succis hominem mitigavere. Ex iis recreans membra olei liquor, viresque potus vini, tot denique saporis annui sponte provenientes: et mensæ (depugnetur licet earum causa cum feris, et pasti naufragorum corporibus pisces expetantur) etiamnum tamen secundæ.'

Qui cernerent voce, et qui psallerent] Psaltrias enim et Symphonias in convivii Veterum, qui Delicatiores erant, adhibere moris erat. Unde Se-

neca Epistol. 84. 'In commensationibus nostris plus cantorum est, quam in theatris olim spectatorum fuit. Cum omnes vias ordo canentium implevit, et cavea æneatoribus cincta est, et ex pulpito omne tibiaram genus organorumque consonuit, fit concentus ex diassonis.' Quintilianus l. I. c. 14. 'Sed veterum quoque Romanorum epulis, fides ac tibias adhibere moris fuit.' Et lib. III. cap. 1. 'Omne convivium obscænis canticis strepit, pudenda dictu spectantur.' Adeo autem hoc solemne fuit, ut Macrobius etiam de Philosophis emendatoris quoque vitæ non veretur dicere lib. I. Saturnal. c. 1. 'Sub illorum supercilio non defuisse, qui psaltriam intromitti peteret; ut puella ex industria supra naturam mollior, canora dulcedine, et saltationis lubrico exerceat illecebras philosophantes.' Unde et Vetus Scholiastes ad istud Juvenalis Sat. XI. 'Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro incipient prurire choro,' &c. notat: 'Quæ suo motu faciunt barbato pati pruriginem:' ubi Philosophos designat. Postea autem mos ille adhibendi psaltrias in convivii interdictus a Theodosio Imperatore, ut refert Sext. Aurelius Victor in Theodosio: 'Prohibueritque lege ministeria lasciva psaltriasque commensationibus adhiberi.' Lex ipsa exstat in Cod. Theodos. lib. XV. tit. 7. De Scenicis, leg. 10. 'Fidicinam nulli liceat vel emere, vel docere, vel vendere, vel convivii vel spectaculis adhibere.'

§ 2 *Anacreontis*] Anacreontem floruisse circa Olympiad. LXII. scribit Eusebius in Chronicis; qui numerus etiam reponendus apud Saidam in *Ἀνακρίων*, ubi vulgo legitur eum vixisse Olympiad. 18. hoc est, LII. sed leg. 38, hoc est, LXII. Quod vel inde manifestum, quia addit eum vixisse tempore Polycratis Samiorum tyranni; hic autem tyrannidem occupavit circa Olympiad. LXII. Polycratis vero

temporibus Anacreontem floruisse, eique percharum fuisse tradit quoque Pausanias in Atticis, item Strabo lib. xiv. qui scribit Anacreontem Polycratis laudes carminibus suis celebrasse. Fuit Anacreon Teius, ex urbe Teo, quæ in media Ionia fuisse dicitur, atque ideo et Ionica lingua in carminibus suis usus est. Scripsit enim Elegias et Iambos, ut ait Suidas, omnia Ionica dialecto, item Hymnos, aliasque, quæ omnia temporis injuria perierunt, præter Odaria quædam hodie adhuc exstantia, ex quibus eum vino et amoribus deditum fuisse constat. Hinc Ovidius Trist. lib. II. 'Quid nisi cum multo Venerem confundere vino Præcepit Lyrici Teia Musa senis?'

Τὸν ἄργυρον τορνεύσας, &c.] Id est, 'Argentum cælans, Fabrica, Vulcane, mihi, Non hominem armatum; (Quid enim cum bellis mihi?) Sed cavum poculum cude, Quantum vales maxime. Inque eo neque astra, Neque plaustra facias, Nec tristem Orionem, (Nam quid cum Pleiadibus, Quid cum Boote mihi?) Sed insculpe vites mihi, Uvasque simul calcantes Cum pulchro Lyæo Cupidinem et Bathylum.'

Τορνεύσας] Id est, cælans. Vulgo male tornans, vel torno laborans, quasi scriptum foret *τορνεύσας*. Multum enim inter se differunt *τορνεύω* et *τορνεύω*, quorum illud 'cælo,' hoc 'torno' significat, unde artes diversæ *τορνευτική* et *τορνευτική*; quamvis ob vocabulorum similitudinem, non tantum Neoterici, sed ex Veteribus multi, artes istas et opera confuderint, ut pluribus demonstrat Salmasius ad Solinum pag. 1044. et seqq. ubi latam inter utrumque artificium differentiam esse probat. Sculptunt enim, et cælo laborant *οἱ τορνευταὶ* vel cælatores, torno terunt *οἱ τορνευταί*. Et *ἡ τορνεύα* in ligno præcipue operatur; cælatura autem vel *τορνευτική* in argento et aliis metallis. Inde 'To-

renuma' vox Latinis usitata, de vasculo argento cælato, proprie sumitur. Ita et Plinius in vitro elaborando hæc scite distinxit, cum inquit: 'aliud statu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur:' hoc est, *ἄλλο τορνεύεται*. Cælata itaque proprie dicuntur vasa aurea vel argentea, in quibus signa vel sigilla intus aut extra eminentia expressa sunt, quæ sola cælo fieri, non torno possunt exigi. Ita Anacreon in hoc *ὀδάρει* poculum sibi a Vulcano fieri petit, in quo nec arma nec astra cælata sint, sed vites uvis refertæ, et Bacchus cum Amore et Bathyllo uvas calcans.

Βόθυλλον] Hunc puerum Anacreonti in amoribus fuisse, ex Odariis quæ supersunt, satis manifestum. Unde etiam Horatius: 'Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo Anacreonta Teinm.'

§ 3 *Catullus*] Hic est Valerius Catullus, cuius Epigrammata, aliasque hodie adhuc exstant. Mortuus est Romæ ætatis anno trigesimo, ut testatur Hieronymus in Chronico Eusebiano ad an. iv. Olympiad. cxxx. hoc est, ann. U. C. dcxcvii. Varro. Lentulo et Metello Coss. quibus Cicero ab exilio revocatus.

Calvus] Hic est C. Licinius Calvus, qui Catullo familiaris fuit, ut ex hujus ad eum Hendecasyllabis constat: Poëta fuit egregius, et orator adeo disertus, ut cum Cicerone de eloquentiæ principatu decertaverit, ut testis est Seneca lib. iii. Controvers. 19. ubi etiam dicit, carmina ejus, quamvis jocosa fuerint, plena ingentis animi fuisse: refertque fragmentum distichi ejus in Pompeium, quod Scaliger in Anson. Lect. lib. i. cap. 27. in veteri quadam scheda integre se legisse fatetur, hunc in modum: 'Magnus, quem metuunt omnes, digito caput uno Scalpit. Quid credas hunc sibi velle? Virum.' Adde sis Vossian Instit. Orator. lib. iv. cap. 9.

In versibus vero Calvum licentiosum fuisse arguit Ovidius Trist. l. II. 'Par fuit exigui, similisque licentia Calvi, Detexit variis qui sua facta modis.'

[*Lævius*] Sic Vett. Codd. vulgo, *Nævius*. Male. Nam Lævius Erotopægnia scripsit, quorum Gellius supra l. II. cap. 24. meminit: hæc autem, ut carmina lasciva, haud dubie hic innuntantur.

[*Hortensius*] Hunc etiam summum fuisse oratorem ex Cicerone liquet, quippe cum quo sæpius de Eloquentia ipsi certamen fuit. Consul fuit cum Metello Cretico Q. Hortensius ann. U. C. DCLXXXV. Poëmata etiam, sed lasciva, scripsisse indicat quoque Ovidius Trist. lib. II. 'Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Servi Carmina. Quis dubitet nomina tanta sequi?'

[*Cinna*] C. Helvius Cinna illadem temporibus, quibus Catullus vixit. Poëtam fuisse haud incelebrem arguit, quod Virgilius alicubi in Bucolicis fateatur, se nondum Cinnæ digna dicere. Præter Amatoria, quæ hic designantur, et de quibus Ovidius Trist. lib. II. 'Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser, Et leve Cornifici, parque Catonis opus.' scripsit Cinna Smyrnam, Poëma obscurum et difficile, in quo absolvendo enim novennium consumpssisse, referunt Catullus, Quintilianus, Suetonius; qui et addit L. Crassitium Commentarium in Cinnæ Smyrnam scripsisse. De quo illud Epigramma: 'Uni Crassitio se credere Smyrnæ probavit, Desinite indocti con-natio hanc petere. Soli Crassitio se dixit nubere velle: Intima cui soli nota sua exstiterint.'

[*Memmius*] Hic est C. Memmius, Lucii filius, cui Lucretius libros suos De Natura Rerum dedicavit, quique eo familiarissime est usus. Oratorem non incelebrem fuisse liquet ex Cicerone in Bruto. Meminit ejus

quoque Plinius lib. v. Epistol. 3. ad Aristonem, quo loco et alios quamplurimos recenset, qui sepositis gravioribus nonnunquam studiis, jocosa et parum severa scriptis consignant. De eo quoque Ovidius lib. II. Trist. 'Quid referam Ticiidæ, quid Memmi carmen, apud quem Nomen adest rebus, nominibusque pudor.'

[§ 4 *Vascos quosdam*] Ita hoc loco scribendum primus monnit Salmasius ad Solinum pag. 124. pro quo male antea erat editum, *vasios quosdam*. Vascum autem idem est quod leve et inane, ut ex optimis Glossis Mss. idem observavit Salmasius ad Historiam Augustam pag. 495. Vocem hanc etiam Livio restituit sub finem lib. XXIV. 'Omnia velut forte congregata turba, vasca et temeraria esse.' Et ipse Gellius quos per 'vascos' intelligat, interpretatur, cum addat 'et insubidos.' Idem alibi dixit, 'inepti et insubidi heminis,' et, 'vasco insubidoque ingenio.' Hinc etiam 'vascæ tibi' dictæ a vasco sono, quem edebant, de quibus videndus Salmasius locis citatis.

[*Avappodias*] Ivenustatis.

[*Operire pallio caput*] Hoc est, faciem contegere. Quemadmodum et faciebat noverca illa apud Appuleium lib. x. Miles. privignum de amoribus alloquens: 'Et ubertim allacrimans, laciniaque contegens faciem, voce trepida sic eum breviter adfatur.' Sic Myrrha apud Ovidium lib. x. Metamorph. patrem cupiens: 'Pudibundaque vestibis ora Texit; et, O, dixit felicem conjuge matrem.'

[*Socratem fecisse aiunt*] Ita Plato Socratem loquentem introducit in Phædro: 'Ἐγκαλυψάμενος ἑρῶ, ἵνα θῆταιχιστα διαδράμω τὸν λόγον, καὶ μὴ, βλέπων πρὸς σέ, ὅπ' αἰσχύνῃς διαπορεύμαι. Id est, 'Obvolutus dicam, ut celerius transcurram sermonem, nec ad te respiciens ob pudorem impediar.'

[*Valerii Editui*] Citatur et Apuleio in Apologia inter eos qui lasciva car-

mina fecere: quo tempore autem vixerit, cum Veteres sileant, nemo facile dixerit.

Porcii Licinii] Vide Notas supra ad lib. xvii. cap. 21.

Quinti Catuli] Sic optime Vett. Codd. Male in Stephanica editione, aliisque postea editum, Q. *Catulli*. Intelligitur enim Q. Lutatius Catulus; quem summum fuisse Oratorem et Historicum, ex Ciceronis elogio, quod de eo in Bruto perhibet, manifestum; ubi eum ex incorrupta quadam Latini sermonis integritate commendat, et librum de consulatu et rebus suis gestis molli et Xenophonteio genere sermonis conscripisse ait. Consulatum quippe gessit Q. Lutatius Catulus cum C. Mario iv. ann. U. C. DCLi. In Poëti autem, cum animum ad eam applicaret, eum non seria, sed venustates et jocosa argumenta querere solitum, apparet quoque ex Plinio Juniore lib. v. Epist. ad Aristonem. Adfert et Cicero lib. i. De Natur. Deor. ejus Epigramma in Roscium puerum, quem amore prosequabatur, hujusmodi: 'Constiteram ex Oriente auroram forte salutans, Cum subito a lævo Roscius exoritur. Pace mihi liceat Cœlestes dicere vestra, Mortalis visus pulchrior esse Deo.'

[§ 5 *Subidus*] Ader. Turnebo Advers. lib. xvii. cap. 1. *Subidus* deduci videtur a sue: ut turpis sit, et sui similis, et ineptus. Quasi dicat, Ego tacitus et mutus, ut sus adsto, neque explico, quid me urat, quidque a te poscam, ita duplo pereor. Sic *subidus* idem erit, quod *insubidus*, nisi quod particula *in* magis adhuc augere videatur. A Turnebo autem dissentit C. Barthius Adversar. lib. xxxvii. cap. 4. et Poëtam nihil aliud velle dicere putat, quam scientem, videntemque, quod *insubidus* ait, se perire, duplici velut tormento. Unde et ipse in eam sententiam *subidus* scribendum arbitrat, cui contrarium erit

insubidus, non secus, atque *asus* homini *insulsus* opponi solet. Sed negari omnino cum illo suo *subidus* videtur Barthius. Poëta enim repetit hoc ultimo versum, quod antea dixit, 'verba labris abire,' et, 'sibi subito perpectus sudorem manare,' itaque dicit, cum 'tacitus' et 'subidus' sit, se duplo perire. 'Subidus' autem videtur a 'subando' esse. Quasi Poëta dicat, se, cum libidine æstoet, et tamen tacere cogatur, ideo duplo perire.

Istam non potis est] Ita et Scaliger. Turnebus tamen Advers. lib. xiv. c. 18. non satis intelligi commode posse arbitrat hunc versum. Legit itaque: *Istam nam potis est vis ære extinguere venti*. Et sane hoc modo sensus commodissimus redditur; possis etiam non minus commode legere: *Istam aut potis est vis ære extinguere venti*. Vel si malis: *Istam omnem potis est, &c.* Ut corruptela ex scripturæ compendio orta fuerit.

[§ 6 *Si digito attigero*] Hoc est, si vel levissime et perfunctorie attigero. Proverbialis enim locutio est, de levissimo tactu, 'rem digito tangere.' Sic Cicero Tuscul. Quæst. lib. v. 'Lælius si digito quem attigisset, poenas dedisset.' Appuleius lib. iv. Miles. 'Nemo quisquam fuerit ausus quamvis jacentem bestiam vel digito tangere.' Utitur et Justinianus in Institution. l. iv. De publ. judic. § ult. 'Ut vobis possibile sit summo digito, et quasi per indicem tetigisse.'

Aufugit mi animus, &c.] Observat Vossius Institut. Poëticar. lib. iii. cap. 11. hoc epigramma esse e Græco versum, ac Catulum tantum pro *Κρησσοῦ* nomine, reposuisse 'Thestimum.' Quod cum Gellius aut nesciret, aut non attenderet, ausus est Latinum hoc opponere Græcorum lepori.

CAP. X. *In scimpodio Græciensi*] Scimpodion erat lectulus discubitorius, quod unum tantum hominem

capiebat. Hesychius: *Σκιμπίδιον, ἐν-
ταλὲς κλισίδιον, μονοκλίσιον*. Quibus ad
mensam uterentur, sed etiam cor-
pore lasso, aut debilitato, ut hoc loco.
Σκιμπίδιον autem diminutivum est a
σκιμπος, quod a Polluce Onomast.
lib. x. c. 7. inter *κλισίων* genera refer-
tar. Hesychius et Suidas *κράββατον*,
hoc est, 'lectum humilem' esse di-
cunt. Item Scholiastes Aristophanis
in Nubibus ad istud: *Κάθισε τὸν*
ἐπὶ τὸν ἱερὸν σκιμπίδα, notat. *σκιμπίδα*
ab Atticis vocari *κράββατον*; et *σκιμ-
πίδιον* proprie dici τὸ χαλὸν *κράββα-
τον*. Nam *σκιμπίζειν* Veteribus esse
τὸ χαλᾶν, id est, 'claudicare':
quod et notat Suidas. Eustathius
vero ad Homerum scribit: *σκιμπος*,
κλίση ἐβτάλης, καὶ χθαμαλῇ, πελάζονσα
τῇ γῇ. 'Scimpos, lectus vilis et hu-
milis, terram attingens.'

Speciemque: interrogavit, &c.] Ita
Magnus Salmasius alicubi ad Histo-
riam Augustam pag. 336. hunc Gellii
locum adducit, omisso τῷ *veris*, quod
iā quibusdam Vett. Edd. reperitur
hoc modo: *speciemque veris; interro-
gavit, &c.* Quod omnino sensum tur-
bat. De Balneis enim vernis a pri-
vato homine exstruendis hic aliquid
somniaire, ut fecit olim Mosellanus,
absurdum omnino videtur. Hiema-
liam quidem et Æstivarum thermar-
um in Veterum scriptis nonnun-
quam fit mentio, non tamen nisi a
principibus viris exstructarum; Ver-
narum vero nusquam, quod sciam;
et tamen si fieret, non ideo hæc ver-
ba *speciemque veris*, eo commode tra-
hi possent, ut significarent Fronto-
nem ex variis balnearum formis et
speciebus, vernarum balnearum for-
mam, speciemque elegisse.

Pecunia conspectus] Pecuniæ con-
spectus, ut bene observat Salmasius
loco citato, est *διατήρησις*, et summa
pecuniæ, quæ erat opus, ad earum
balnearum absolutionem. Eodem mo-
do Græci *σύνοψιν* appellant. Glossæ
Philoxeni: '*σύνοψις*, taxatio.' Sic ex-

dem Glossæ '*æstimatum*' explicant:
*τὴν σύνοψιν, ἥτοι ἐξαργυρισμόν. ἥτοι δια-
τήρησιν*.

Sestertia ferme trecenta] Hoc est,
trecenta ferme millia sestertium, sive,
trecenta millia nummum; quæ effici-
unt in moneta Belgica Caroleos, sive
Florenos 15000.

§ 2 *Et præter propter, inquit, alia
quingenta*] Hoc est, circiter quin-
quaginta, plus minus quingenta,
ut bene explicavit Salmasius, et sta-
tim melius intelliges. Quingenta
autem sestertia valent Caroleos 2500.

§ 3 *Deculpatumque verbum*] Hoc est,
culpæ notis confixum, ut rejectitum
et damnatum. Vide Notas supra
xvii. 2.

Otio qui nescit uti, &c.] Vossius in
Castigationibus ad Fragmenta Veter.
Tragicor. quia planum est, Chlorum
hunc non ex mulieribus, sed ex mili-
tibus constituisse, propter hæc verba:
'neque domi nunc nos, nec militiæ
sumus.' colligit, eos cum ob maris
malaciam Aulide morarentur, hunc
in modum de otio fuisse conquestos,
quod negotio ipso molestius foret.
Numeros autem esse trochaicos, eos-
que sic legendos censet: *Otio qui
nescit uti, plus habet negotii, Otii mi-
nus, quam cum est negotium in negotio*.
*Nam cui quod agat institutum est, is
nullo negotio Id agit, studet ibi, men-
temque atque animum delectat suum*.
*Otioso in otio animus nescit, quid qui-
dem velit. Hoc ita est, neque nunc nos
domi, neque militiæ sumus. Imus huc,
hinc illuc: cum illuc ventum est, tre il-
linc lubet. Incerte errat animus, præ-
ter propter vitam vivitur*. In quorum
versuum sensu nihil erit quod desi-
deres, modo in ultimo cum Salmasio
legas, *præter propter vitam vivitur*: quo-
modo et nos edendum curavimus.

Præter propter vitam vivitur] Germana
hæc plane lectio, ut vult Salmasius
ad Solinum pag. 879. pro quo perpe-
ram in Editionibus legebatur, *præter
propter vitam vivitur*. Quod viri docti

ita explicabant, 'vivitur præter propter vitam:' quam sententiam etiam affingebant huic Satyrico versui: 'Et propter vitam vivendi perdere causas.' Quo nihil alienius. Alii etiam aliter in ejus expositione urgebantur. Nam, ut optime ait Salmasius, *præter propter* absolutum est, ut 'plus minus,' 'susque deque,' 'ultra citroque,' et similia. Sic qui recte otia sua ponere nesciunt, nec ullum vivendi ordinem tenent, nihilque pensi aut oerti habent in vita instituenda, hi 'præter propter vivere' dicuntur, id est, interdum hoc modo, interdum alio, absque ulla certa ratione, *τῇδε κακίῳ περιεκόμενοι*. De hoc hominum genere Persius Sat. III. 'Est aliquid quo tendis, et in quo dirigas arcum? An passim sequeris corvos testaque lutoque, Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?' Hi sunt, quibus 'vita vivitur præter propter;' quibus nunc illud, nunc aliud placet, modo propius, modo longius absunt ab hoc, vel illo vivendi proposito. Veteribus 'propter,' idem quod juxta. Plautus, 'propter accubat.' At 'præter,' idem quod extra; ut illo Proverbio: 'Ita fugias ne præter casam:' id est, ne longe a casa. Apud Tertullianum, 'præter urbem,' id est, extra. Hinc 'præter propter,' ut 'ultra citro,' 'plus minus.' Atque in ea significatiōe ponitur paulo ante apud Auctorem nostrum, ut modo monitum, in istis verbis, 'et præter propter alia quinquaginta,' hoc est, circiter quinquaginta, plus minus quinquaginta.

CAP. XI. *Ponit versus Platonis*
Bene animadvertit Stephanus Titlographum hic minime sibi constare, sed commentum suum detegere; cum hæc non itidem, ut in aliis plerisque titulis legimus, ex Gellii persona dicantur, sed tanquam a quopiam, qui de Gellio loquatur.

Dignantur] Digni habentur.

Qui eos Platonis esse Philosophi af-

firmant] Quorum sententiam etiam sequitur Diogenes Laërtius in Platone; ubi hæc aliaque epigrammata amatoria a Platone conscripta, in medium adfert.

Τὴν ψυχὴν, Ἀγάθων φιλῶν] Id est, 'Snavia dans Agathon animam ipsa in labra tenebam, Ægra etenim propeans tanquam abitura fuit.'

Ἐπὶ χεῖλεσιν ἔσχον] De hujusmodi amantium deliciis Theocrit. Oarist. *Ἄθ' ἀπὸν δυνάμει καὶ τὰν ψυχὰν ἐπὶ βάλλευ*. Id est: 'Utinam possem ipsam etiam animam adjicere.' Et Venus apud Bionem in Epitaph. Adonidis: *Τοσσοῦτόν με φίλασεν ὅσον ζῆαι τὸ φίλαμα, Ἄχρῃς ἀπὸ ψυχῆς ἐς ἐμὸν στόμα κ' εἰς ἐμὸν ἦπαρ Πνεῦμα τὸν βέβη*. Id est: 'Tantillum me osculare donec vivit osculum, Donec ab anima in meum os, et in meum jecur Spiritus tuus fluxerit.' Unde ille apud Petronium: 'Et transfudians hinc et hinc labellis Errantes animas.' Et Manilius lib. v. 'Oscula et in proprias animum transferre medullas.' Sic Aristænetus lib. II. Epist. 7. de amantibus oscula commutantibus: *ἑγγὺς μὲν στόματος ἡ καρδία, ἣ δὲ ψυχὴ τῶν θυρῶν*. Id est, 'Tum cor proximum ori, proximaque anima januæ suæ.' Et lib. eod. Epist. 19. multo adhuc expressius: *Καὶ ἀλλήλων συναπέλαινον ἕμφοι οὐ μόνον στόματι ἀρρόζοντες, ἀλλὰ καὶ φιλήμασιν ἐπισυνάπτοντες τὰς ψυχὰς· τοῦτο γὰρ φίλημα δέσνεται· καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλεται σπεῖσθαι αἱ ψυχὰς διὰ τῶν στομάτων πρὸς ἀλλήλας, καὶ περὶ τὰ χεῖλη συναντῶσιν καὶ ἡ μέλις αὐτῇ γλυκεῖα γίνεται τῶν ψυχῶν*. Id est, 'Atque fructi sunt ambo mutuis gaudiis; non admotis solum peccatoribus, sed junctis per oscula ipsis etiam animis. hoc enim osculum potest; hoc petit. Festinant invicem ad sese animæ per ora, concurruntque circa labia; fitque ibi coitus animarum dulcissimus.' Achilles quoque Tatius lib. II. Clitophontem ita loquentem introducit: *Αἱ γὰρ τῶν στο-*

μάτων συμβολαὶ κρινόμεναι, καὶ πέμπου-
σαι διὰ τῶν στενῶν ἡδονῇ, καὶ ἔλκουσιν
τὰς ψυχὰς τὰ φιλήματα. 'Nam labio-
rum contactus, dum voluptatem in
præcordiis serunt, animos ad sese mu-
tuo suaviandum trahunt.' Ac eodem
libro paulo post etiam omnia com-
plectentem hoc modo: Πρὸς δὲ τὸ τέρ-
μα αὐτῆς τῆς Ἀφροδίτης ἡ γυνὴ γενομένη
πέφκεν ἀσθμαίνει ὑπὸ καυματώδους ἡδο-
νῆς. τὸ δὲ ἀσθμα σὺν πνεύματι ἐρωτικῷ
μέχρι τῶν τοῦ στόματος χειλέων ἀνα-
θορεῖν, συντυγχάνει πλατυμένη τῷ φιλή-
ματι, καὶ ζητοῦντι καταβῆναι κάτω. ἀνα-
στρέφει δὲ σὺν τῷ ἀσθματι καὶ τὸ φίλημα,
καὶ μυχθὲν ἔπεται, καὶ βάλλει τὴν καρδίαν.
ἡ δὲ παραχθῆσα τῷ φιλήματι, πάλ्लεται
εἰ δὲ μὴ τοῖς σπλάγγνοις ἦν δεδαμένη, ἡκο-
λούθησεν ἂν ἐλευσθεῖσα τοῖς φιλήμασιν.
Id est, 'Sub ipsum congressus finem,
dulcedinis ardore quodam victa mu-
lier anhelare consuevit: anhelitus
autem huiusmodi amatorio spiritu
comitatus ad summa labra pervenit,
errantique osculo, et ad imas pectoris
partes descendere quærenti obviam
fit. Tunc basium ipso cum anhelitu
regreditur, amboque in unum coëun-
tes cor pulsant, quod basio conturba-
tum salit: ac nisi visceribus nexum
hæreret, sequeretur utique, et cum
basii ascenderet.'

§ 2 Οὐκ ἄμυνος] A Musis non alie-
nus.

Semihulco saviæ] Ut apud Catullum
in Epithalamio 'Semihiante labello.'
Hoc est, quod Petronius de ejusmodi
osculum dante, ait, 'commovebat
valgiter labra.' Exprimit et Lucia-
nus *ἐταίρ. διαλ.* ubi Leæna inquit:
Ἐφίλων με τὸ πρῶτον, ὥστερ οἱ ἄνδρες,
οὐκ αὐτὰ μόνον προσαρμόζουσαι τὰ
χεῖλη, ἀλλ' ὑπανόγουσαι τὸ στόμα. Id
est, 'Osculabantur me primo, per-
inde atque viri solent, non ipsa mo-
do labia applicantes sed os quoque
subaperientes.'

CAP. XII. *Contra ἀπάθειαν Stoico-
rum*] Nihil vulgaris in Veterum
scriptis hoc Stoicorum decreto: Sa-

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

pientem Apathem, et Imperturbabi-
lem esse, affectibusque non commo-
veri. Quomodo autem ex Stoicorum
mente intelligendum, uberius expli-
cat J. Lipsius Manuduct. ad Stoic.
Philosoph. lib. III. c. 7.

§ 3 *Deputantem*] Hoc est, 'ampu-
tantem,' ut mox dicitur.

Stolones] Stolo proprie dicitur id,
quod e radicibus circum arbores enas-
citur, ut est apud Varronem lib. 1.
de R. R. cap. 2. 'Fruticationem in-
utilem' appellat Plinius lib. XVII.
cap. 1. ubi scribit 'Stolonum' cog-
nomen Liciniæ genti adhæsisse, a
pampinatione inventa. Glossæ Phi-
loxeni scribunt *Stulo* per u, atque
explicant *παραφυῶς*. In Onomastico
Veteri: 'Stolones, παραφυῶδες.'

Atque decretos amputantem] Ita edi-
dit Stephanus. In Vett. Edd. est,
atque decerptos amputantem. Quod
sensum non admittit, nisi legas, *ne-
que decerptos amputantem*. Cod. Tor-
næus habet, *decretos*, unde alii faciunt
desertos; et Stephanus inde fecit *de-
cretos*. Quod hoc loco debet esse a
'decreasco'; sed quomodo in vulgari
significatione hic locum habere pos-
sit, non video. Nisi forte quis puta-
verit 'decretos' hic significare 'ex-
cretos,' ab 'excrecendo.' Nam hoc
modo stolones proceros atque excre-
tos amputare, optime dici potest.
Aliquis etiam forte hariolabitur 'de-
cretos' hic esse positum, pro, 'par-
vos,' sive 'non adeo altos.' Ut Gel-
lius dicat, vicium istum tam proce-
ros, quam parvos stolones amputasse.
Ego tamen malim legere, *excretos*,
hoc est, enatos.

§ 4 *Frutecta atque virgulta*] Per
'frutecta' et 'virgulta' hic ipsos
frutices, et arbores Gellius denotare
videtur. Quod et facit Solinus cap.
34. 'Id frutectum situ brevi nasci-
tur.' Ubi 'frutectum' pro frutice
ponitur. Quod valde improprie fit,
cum frutectum et virgultum prop-
rie loca sint arboribus et fructibus

5 K

consita. Ut apud Plinium, 'Herbis passim per frutecta nascentibus.' Frutectum autem dicitur per synopen pro 'fruticetum.' a frutice, quomodo a 'salice,' 'salicetum,' 'salictum;' a 'carice,' 'caricetum,' 'caractum.'

CAP. XIII. *Stabant forte una in vestibulo Palatii*] Salutandi proculdubio Cæsaris gratia; ut infra lib. xx. cap. 1.

Festus Postumius] Barthius Adversar. II. cap. 8. arbitratur hunc Postumium Festum eundem esse, cujus de Verborum significatione libros aliquos habemus, et qui vulgo Sextus Pompeius Festus vocatur: pro quo ille rescribendum putat *Postumius Festus*, ut hic apud Gellium legitur. Sed cum nullo plane fundamento id fiat, satius Barthius ista conjectura supersedisset.

Pumiliones] Et hoc quoque a Græco factum esse, notat Scaliger ad Festum. 'Pumilio' enim est ex *πυγμάλων*, atque idem est quod 'Pygmæus;' quod ipsum quoque est a *πυγμή*; ita ut *πυγμαῖος* sit idem ac æqualis *πυγμῇ*. Dicitur etiam 'pumilus;' quod etiam de bestiis dicitur; ita Columella lib. VIII. cap. 2. 'pumilas aves' dixit, et Plinius lib. x. cap. 66. 'pumilas gallinas.'

§ 2 *Νάνους enim Græci vocaverunt*] Vide Notas supra ad xvi. 7. Faciunt huc illa Aristotelis lib. v. Histor. Animal. cap. 24. ubi scribit: *Οἱ δὲ καλούμενοι γίγνοι, γίνονται ἐξ ἰππου, ὅταν νοσήσῃ ἐν τῇ κησεί, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀνθρώποις οἱ νάνοι, ἐν δὲ τοῖς δού τοῖς μετὰ χοίρα καὶ ἔχει δὲ, ὥσπερ οἱ νάνοι, ὁ γίγνος τὸ αἰδοῖον μέγα.* Idem Aristoteles in Problematis Sect. 10. Probl. 14. quærit, quam ob causam nani, ac pygmæi fiant.

'*Ακλαῆς*] Ita Vett. Codd. quod Comædiæ nomen merito quibusdam suspectum est; unde et malunt '*Ακλαῆς*, quasi dicas, 'Minime plorans.' In Steph. Ed. est '*Ακαλές*. Nusquam

tamen alibi Veteres inter Aristophanis Comædias alterutro nomine quandam referunt.

Laberio] Supra lib. xvi. c. 7. Auctor noster notavit Laberium 'nannum' pro 'pumillione' dixisse.

§ 3 *Helvii Cinnæ*] Cujus et meminit Gellius hujus libri cap. 9. ubi vide Notas ad xvi. 7.

Geniana per salicta] Ita Stephanus edidit. In vulgatis erat, *geni nana per salicta*. Unde Dansiquius in Orthograp. nov. et antiq. Vol. 2. faciebat, *genuina per salicta*. Barthius vero Adversar. I. iv. cap. 10. reponit, *genista*, id est, Genio quopiam habitata: ut ipse quoque apud Statium Papi-nium reposuit, *moles geniata*, de Colosso Domitiani, cujus Genio locum subditum Statius laborare dicit. Putat tamen in Cinnæ verbis aliquid hic proprii nominis latere. Sed in quo eruendo frustra laboraret. Quod tamen non deterruit Vossium, quominus in Etymologico hoc loco legendum censeret: *Genusina per salicta*, vel, *Bebiana per salicta*; quia *Genusini* ac *Bebiani* (qui in quibusdam Frontini Codd. *Veviani* vocantur) Apuliæ populi sunt Plinio lib. III. Histor. Natural. cap. 6.

CAP. XIV. § 2 *A et O semper principes sunt, &c.*] Non adeo difficilis hic Nigidii locus. Nam de Diphthongis Nigidium loqui, satis manifestum.

Inter litteram N et G est alia vis, &c.] De hoc medio sono inter N et G, quem Nigidius hoc loco per N adulterinum fieri dicit, vide quæ disserit Vossius lib. I. de Arte Gram. cap. 20. Nostri enim non est hisce diutius immorari.

Angaria] Vox a Persis accepta; quomodo vocabant Cursum publicum a Cyro Persarum rege primum institutum, ut est apud Xenophontem Cyropæd. lib. VIII. Cyrus enim ut brevissimo tempore omnium eorum, quæ in remotissimis regni sui locis hinc inde gererentur, certior fieri posset,

Cursores regios, *Angaros*, item, *Asiandos* Persis dictos, instituit, qui ad certas stationes et mansiones mutatis equis et hominibus, quam celerrime mandata perferrent. Suidas : 'Αγγαρος. οὗτος ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλέων ἀγγέλους. Item : 'Αγγαροὶ οἱ ἐκ διαδοχῆς γραμματεῖς. οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ Ἀσιάνδαι. τὰ δὲ ὀνόματα Περσικά. Quia vero hi Cursares publici jus habebant cujusvis equos, aut naves, atque adeo ipsos etiam homines rapiendi ad cursum, inde factum, ut Græci suum

ἀγγαρεῖον, et Latini etiam 'angariare' pro 'cogere' usurparint. Unde in Glossis Isidori, 'Angario,' 'cogo : ' et ita apud Ulpianum l. xv. D. de privil. veter. legimus : 'Naves eorum angariari posse Ælio Firmico et Antonio Claro, veteranis rescriptum est.' Eodem modo Vulgatus interpres Matth. cap. v. vs. 41. et cap. xxxvii. vs. 32. Hinc etiam ἀγγαρεῖα, ut est apud Suidam, pro coacta servitute, sive ministerio, quod quis coactus obit.

LIBER XX.

CAP. 1. *Inquisitis exploratiæque multarum urbium legibus*] E variis enim locis et civitatibus Græciæ, non Græciæ modo, verum quæ et in Italia erant, petitæ Leges xii. Tabularum. Sic enim suaserat T. Romilius in Senatu, cujus verba referuntur a Dionysio Halicarnasseo lib. x. Κεφάλαιον δ' ἐστὶν ἐν ὧν παρανοῶ, πρέσβεις ἐλέσθαι, τοὺς μὲν εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις τὰς ἐν Ἰταλίᾳ, τοὺς δὲ εἰς Ἀθήνας, ὅτινες αἰτησόμενοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων τοὺς κρατίστους νόμους, καὶ μάλιστα τοῖς ἡμετέροις ἀρμόττοντας βλοῖς ὁσονσι δεῦρο. Id est, 'Summa eorum quæ vobis suadeo, hæc est, ut Legatos eligatis, et partim in Græciæ urbes quæ sunt in Italia, partim Athenas mittatis, qui leges optimas, et nostris moribus maxime convenientes petant, atque huc afferant.' Quod ita etiam factum postea narrat idem Dionysius libro eodem : 'Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ παρεγένοντο ἀπὸ τῶν Ἀθηρῶν καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων οἱ πρέσβεις, φέροντες τοὺς νόμους. Id est, 'Eodem tempore reversi sunt Legati cum Legibus quas afferrebant Athenis, et ex alijs Græciæ urbibus, quæ in Italia erant.' Idem tradit Livius lib. iiii.

'Missi Legati Athenas, jussique inclytas leges Solonis scribere, et aliarum Græciæ civitatum instituta, mores, juraque noscere.' Atque hoc modo capiendus Tacitus Annal. lib. iiii. ubi scribit : 'Creati Decemviri, et accitis quæ usquam egregia, compositæ xii. Tabulæ.'

§ 2 *A quo tempore ad hunc diem, anni esse non longe minus septingenti videntur*] Gellium floruisse temporibus Antonini Pii, obiisse vero circa initium Regni Marci Aurelii Antonini Philosophi, ex scriptis ejus facile colligi potest, et supra etiam ad Præfationem notatum est. M. Aurelius Antoninus vero cum L. Ælio Vero successit Antonino Pio anno U. C. dccccxiv. Quomodo itaque verum esse potest, quod hic scriptum est, a tempore Legum xii. Tabularum, quas modo dixit conscriptas an. U. C. ccc. ad hunc annum, quo Sextus Cæcilius, præsentem Gellio, cum Favorino hanc Dissertationem habuit, effluxisse non longe minus an. septingentos. Sed omnino a Librario in annorum numero erratum puto, et Gellium conscripsisse, anni esse non longe minus sexcenti videntur. Hoc modo sermo hic

a Sexto Cæclio sub Antonino Pio habitus fuerit.

§ 3 *Capite pœnitur*] *Al. capite punit.* Capitis quidem pœnam in desuetudinem postea abiisse, satis constat ex Juris nostri libris, ubi ex Edictis Prætorum Judex, qui dolo malo perperam et inique judicaverit, dicitur litem suam facere, hoc est, si evidens arguatur ejus vel gratia, vel inimicitia, vel sordes, ut ait Ulpianus l. xv. § 1. D. de Judic. Sed et lege Julia repetundarum exilii, vel gravior pœna constituta est in ejusdem criminis reos, ut videre est ex l. i. l. iii. l. vii. pr. et § 1. D. de leg. Jul. repetund. Sed et Impp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius AAA. in Cod. Theodos. lib. ix. tit. 27. ad leg. Jul. repetund. leg. 5. rescribunt, privatarum litium cognitorem eundemque mercatorem parem capitis et vitæ, quæ peculatus reos consuevit involvere, jacturam subiturum.

Furem manifestum] Huc faciunt quæ supra notata ad lib. xi. cap. 18.

Nocturnum autem furem] Vide Notas supra ad lib. xi. 18.

Sapientiæ studiosissime] Quasi Græce diceret, *φιλοσοφώτατε*.

An aut judicis illius perfidiam, &c.] Ad hanc mentem Cicero lib. iv. in Verrem dixerat: 'Non flagitiosum tantum, sed omnium etiam turpissimum, maximeque nefarium mihi videtur, ob rem judicandam pecuniam accipere, precio habere addictam fidem et religionem.'

Pro disciplina sectæ] Erat quippe Favorinus Academicus.

Situ atque senio emori] Sic supra lib. ii. cap. 24. Auctor noster: 'Legibus istis situ atque senio oblitteratis.'

§ 4 *SI. INJURIAM. FAXIT. ALTERI. &c.*] Vide Notas supra ad xvi. 10. et iis adde, quæ apud Pariatorem Leg. Mosaicar. et Roman. tit. v. Paulus paucis immutatis quasi ex Leg. xii. Tab. adducit. *Injuriarum actio aut*

legitima est aut honoraria. Legitima ex lege duodecim Tabularum: QUI. INJURIAM. ALTERI. FAXIT. QUINQUE. ET. VIGINTI.. SESTERTIORUM. PÆNAM. SUBIT. Ubi, auctis quippe civium Roman. facultatibus, computatio fit ad 'sestertium,' quæ prius ex Leg. xii. Tabul. ad 'assem' fieri solebat.

Palma verberare] Depalmatio itaque etiam species levioris injuriæ ex xii. Tabul. habetur, ut manifestum ex hoc L. Veratii exemplo, a Gellio hic ex Labeone relato: unde levior injuria non tantum verbis, sed etiam re, puta depalinatione fieri potest. Ineptissimi itaque, ut bene animadvertit J. Gothofredus ad Leg. xii. Tabul. qui hocce legis xii. Tabul. caput ad injuriam, quæ verbo fit, restringunt.

Recuperatores] Recuperatores dicebantur judices a Præatore dati, qui præfecti erant recuperandis reddendisque; sic dicti a recuperando, quod per eos suum quisque recuperare posset; neque tantum de bonis inique ablati, verum etiam de æstimandis injuriis eos cognitionem habuisse ex hoc Gellii loco manifestum. Recuperatorum sæpius apud Veteres exstat mentio; quodque eorum fuerit officium, præsertim colligi potest ex Oratione Ciceronis pro Cæcina, quam ad recuperatores habuit. Meminit et Plantus Bacchid. Act. iii. Sc. 3. 'Postquam quidem Prætor Recuperatores dedit, Damnatu demum vi coactus reddidit Ducentos, et mille Philippum.' Vide etiam Festum in 'Reciperatio.' Hinc 'recuperatorium judicium' apud Ciceronem lib. ii. de Inventione, Suetonium in Vespasiano, Plinium lib. iii. Epist. ad Maximum, quod per hujusmodi judices datos exercebatur.

§ 5 *SI. MEMBRUM. RUPIT.*] Vide Notas supra ad xvi. 10. De hoc Leg. xii. Tabul. capite ita Festus: 'Talionis mentionem fieri in xii. alt Verius hoc modo: SI. MEMBRUM. RUPIT. NI. CUM. EO. PACIT. TALIO.

esto. Neque id quod significat indicat: puto, quia notum est; permittit enim Lex parem vindictam.

§ 7 *Sed quæso tecum tamen*] Ita primus reposuit J. Lipsius lib. 1. Elect. cap. 21. pro quo vulgo erat, *sed quæso te, cum tamen degr.* Hoc modo pendula erat sententia, et aliquid deesse videbatur. Quæ sibi constat, repouendo antiquum sermonis genus, *quæso tecum tamen*: quomodo dicebant, pro 'quæso te.' Plautus Asinaria: 'hanc jube orare mecum.' Ennius: 'tecum precibus pater orat.'

Rogatione illa Stolonis jugerum de numero præfinito] Legem Licinii Stolonis designat, qua cautum erat pœna x. m. æris, ne quis plus quingenta jugera possideret. Vide Notata supra ad VII. 3.

Plebiscito Voconio, de coercendis mulierum hæreditatibus] Q. Voconium legem tulisse, 'Ne quis census hæredem virgineum mulierenive institueret,' supra VII. 13. ex Cicerone lib. 1. in Verrem cap. 42. notatum est. Ubi census est, qui centum millia sestertium possideret, et in censum detulisset, ut notat Asconius Pædiannus ad dict. lib. cap. 40. Quod vero ibidem additur, quæ et communior Jurisconsultorum et Antiquariorum sententia est, quasi Dio lib. LVI. ubi de lege Voconia sic scribit: Τῶν δὲ γυναικῶν τισὶ καὶ παρὰ τὸν Οὐοκάνιον νόμον, καθ' ὃν οὐδέμια αὐτῶν οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἡμισυ μυριάδας οὐσίας κληρονομεῖν ἐξήν, συνεχώρησε τοῦτο ποιεῖν. quasi, inquam, Dio diceret lege Voconia cautum esse, 'mulieribus non licere ultra viginti quinque millia sestertium hæreditate capere.' Id enim significari volunt hisce verbis: καθ' ὃν οὐδέμια αὐτῶν οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἡμισυ μυριάδας οὐσίας κληρονομεῖν ἐξήν. Quæ Hotomannus explicat de quadrante omnium bonorum ejus, qui census, hoc est, centum millia sestertium professus fuisset. Sed, ut optime notavit Clarissimus Gronovius lib. III. De Pecunia Ve-

teri, c. 16. Si quod caput legis Voconiae de quadrante bonorum fuerit, aliud omnino fuit, ab isto, cujus meminit Dio. Dionis enim verba idem prorsus dicunt, quod Asconius et alii, nimirum, non posse mulierem hæredem existere illi, qui centum millia sestertium possideret. Græci enim sub μυριάδας vocabulo δραχμας subaudiunt. δραχμή autem nunquam pro 'sestertio' sumitur, sed ejusdem est valoris atque 'denarius,' qui quatuor continet sestertios. Sic δύο ἡμισυ μυριάδες erunt viginti quinque millia denarium, hoc est, centum millia sestertium. Et οὐδέμια αὐτῶν οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἡμισυ μυριάδας οὐσίας κληρονομεῖν ἐξήν, nihil aliud significant, quam mulieres non posse capere hæreditatem alicujus, qui censum haberet majorem, aut non minorem viginti et quinque millibus denarium, seu centum millibus sestertium. Hæc ita breviter, cum non ubivis obvia, ex sententia Celeberrimi Gronovii, hic notare visum; quem adire haud pigeat loco allegato.

Licinia et Fannia] Vide Notas supra II. 24.

Aliæque item leges sumptuariae] Quorum meminit supra lib. II. cap. 24.

§ 8 *Verba sunt hæc de lege* SI. IN. JUS. VOCAT.] Sic distinguendum cum J. Gothofredo ad XII. Tabul. ubi recte cum nonnullis aliis statuit primam omnium in XII. Tabul. legem ab hisce verbis incepisse, SI. IN. JUS. VOCAT. &c. Ejus autem legis tria aut quatuor fuisse capita sive membra vult, quorum ultimum hic Gellius laudat hisce verbis: 'Verba sunt hæc de lege. SI. IN. JUS. VOCAT. SI. MORBUS.' &c. Quorum sententia est: caput hoc XII. Tabularum SI. MORBUS. ÆVITAS. VE. &c. legis, cujus prima hæc verba sunt, SI. IN. JUS. VOCAT. membrum esse. Nonnullis enim Veterum in more fuisse, cum e XII. Tabulis legis alicujus caput aliquod referrent, legis principium illi ἀπὸ τοῦ

κοινῶν præmittere, non solum ex hoc Gellii loco, verum etiam ex Cicerone lib. II. de Legib. et Porphyrione ad Horatii lib. I. Sat. 9. quoad hanc ipsam legem primus observat idem Gothofredus in Notis ad Tabulam I. Quemadmodum hodie adhuc quamplurimi, cum legis alicujus caput, sive, ut vocant, παράγραφον laudant; prima legis ipsius verba prænotare ferme solent. Quem capitulum ex XII. Tabulis laudandorum morem a Gellio hoc loco usurpatum qui nesciebant, hoc caput apud Gellium sic concipiebant, et corrumpiebant: SI. IN. JUS. VOCATO. MORBUS. &c. ut fecit Hotomannus; vel ut Fr. Balduinus: SI. QUIS. IN. JUS. VOCATUR. SI. MORBUS. &c.

ÆVITAS. VE] Ævitas hic usurpatur pro ea, quæ alias apud probatos auctores dici solet 'mala ætas,' id est, senectus, sive senium: cui contraria 'ætas bona,' item 'bonum tempus,' id est juvenus, ut apud Senecam Epistol. I. 'bono tempore uti incipias.' Et Epist. 47. 'bona ætas est.' Vide Nonium Marcellum in 'Senium.'

VITIUM. ESIT] Al. ESIT. pro *erit*. Sententia legis est: Si morbus aut senectus impedimento fuerit alicui in jus vocato, nimirum, quo minus ire possit, &c.

SI. NOLET] Perperam Rævardus ad leg. XII. Tabul. hic legendum censet, SI VOLET AR CERAM; NE STERNITO. quasi Decemviri postulanti arceram reo sterni vetarent. Sed probum est, ut habent omnes libri: SI NOLET, qui in jus vocabit scilicet, id est, 'actor,' si nolit arceram sternere in jus vocato, ad id præstandum cogi nequit. Atque ita legendum omnino confirmatur verbis Varronis apud Nonium in 'Arcera,' e Satyra ejus, quæ γεροντοδιδάσκαλος inscripta: 'Vehabatur,' inquit, 'cum actore vehiculo senex aut annosus, cui arceram, si non vellet, non sterneret.' Ita lo-

cum hunc a viris doctissimis etiam conclamatum, optime restituendum censuit doctissimus Jnrisconsultus J. Gothofredus. Ubi itidem 'si non vellet' de actore intelligendum.

Cum febris rapida et quercera] Festus ex emendatione Scaligeri: 'Querquera febris, dura ac gravis; quam quidam a quercu dictum putant, quod id genus arboris cum grave sit ac durum, tum in ingentem evadat amplitudinem. Aurelius Opilius frigidum atque trementem. Santra eam ex Græco deducit: quia tremorem hujusmodi κάρκαρον vocant. Unde dici etiam Carcerem.' Plautus in Trivolaria: 'Is mihi erat bilis, querquera, tussis.' Lucilius: 'Jactans me ut febris querquera.' Et alibi: 'Querquera consequitur febris, capitisque dolores.' Querquera verius videtur esse a κάρκαρος, quod Hesychius interpretatur δεινός, sive ακαίρω, hoc est, 'palpitare,' 'tremere,' 'moveri:' quomodo et accipiendum apud Homerum Iliad. 6. hoc loco: Κάρκαρε δὲ γαῖα πύθεσσαν Ὀρσυμένης ἔμυδης. Hoc modo 'querquera febris' erit, quæ magno frigore et tremore fit. Sunt tamen quibus querquera videtur esse febris calida et sicca; quos inter est Steph. Gucciardus Harmon. Ling. Etymolog. ubi 'querquera' dictum vult a Chaldaico קרקורא *carkora*, quod exponitur, 'morbis ardens,' 'febris,' 'morbis exurens vehementi calore.' R. Scheilomoh: 'Est morbus calore medicum corpus afficiens, quo qui laborat semper bibere appetit aquas.' Quod si quis recipere mallet, posset hic apud Gellium legere: cum febris arida et querquera. Quicquid sit, istud saltem constat, Veteres voce 'querqueræ' gravem et acutam febrem designasse. Unde etiam Ambrosius lib. I. advers. Gentes, inter varia morborum genera a Christo verbo et imperio sanata, etiam 'querqueræ'

atque intercuties morbos' recensere videtur.

In lege ista] In lege nimirum si. IX. JUS. VOCAT. cujus membrum est caput si. MORBUS. &c.

Alio in loco] Hoc est, in alia lege. Quam J. Gothofredus ad priorem partem secundæ Tabulæ, quæ 'de iudicio ipso' agebat, pertinuisse vult.

Morbum sonticum] Festus: 'Sonticum morbum in Duodecim significare ait Ælius Stilo certum cum justa causa quem nonnulli putant esse qui nocet, quod sontes significet nocentes. Nævius ait: 'Sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem.' Idem Festus: 'Sontica causa dicitur a morbo sontico, propter quem quod est gerendum, agere desistimus. M. Porcius Cato de Re R. A. Atili, quid dicam causæ existisse, timidusne sis, an impedimento tibi causam sonticam fuisse?' Et alibi: 'Insons, extra culpam: a quo dici quoque morbus existimatur sonticus, quia perpetuo noceat.' Non semel in juris nostri libris 'morbis sontici' mentio, ut in l. LX. quæsitum, D. de re iudicata, ubi dicitur sonticum morbum existimandum 'qui cujusque rei impedimento est;' item in l. II. § 3. D. si quis cautionib. in l. ult. § 1. D. de ædil. edict. et l. CXIII. D. de V. S. In Glossis Philoxeni; 'sonticus morbus,' redditur *ἰσὰ νέκρος*, hoc est, 'comitialis.' Et ita accipit Plinius lib. xxxvi. cap. 19. 'Gagatesprehendit sonticum morbum, et virginitatem sufficit.' Quod manifestum ex Dioscoride lib. v. c. 146. ubi de gagatis lapidis virtutibus. inquit: 'Ἐστὶ δὲ καὶ ἐπιληπτικὸν ἔλεγχος ὑποθυμὰς.' Sic Appuleius in Apologia ait, 'incenso gagate explorari morbum caducum.' Unde quidam per 'morbum sonticam' in XII. Tabulis designari putant 'morbum comitalem;' quibus non accedo. Cum ex Gellii verbis appareat, Decemviros loqui genera-

tim de quovis morbo gravi et justo, quique rebus agendis impedimentum afferat, sive, ut ipse ait, de morbo vehementiori vim graviter nocendi habente. Et hoc modo Festus 'Sonticum' interpretatur, 'certum,' 'cum justa causa.'

Jumentum] Nonius Marcellus: 'Jumentum a jungendo Veteres dictum putant, G littera in eo nomine attrita. Nam et vectabulum dicunt, quod nunc vehiculum.' Descripsit more suo ex Gellio, cujus tamen mentem non est assequutus. Quid jumentorum nomine comprehendatur, docet Ulpianus l. xxxviii. Ædiles. §. 4. jumentorum. D. de Ædil. Edict. Sed Veteres etiam pro vehiculo dixisse quod adjuvctis pecoribus trahebatur, hic ex Gellio discimus.

Arcera] Varro lib. iv. de L. L. 'Brevis veba vehiculum dictum; ab aliis etiam dictum Arcera, quæ etiam in XII. Tabulis appellatur: quod ex tabulis vehiculum erat factum, ut arca, Arcera dictum.' Unde et Nonius Marcellus: 'Arcera plaustrum est rusticum tectum undique quasi arca. Hoc vocabulum et apud M. Tullium et apud Varronem invenitur. Hoc autem vehiculi genere senes et ægroti vectari solent.' Ubi subjicit Varronis verba ex *γερωντοδιδασκάλῳ*, quæ vulgo corruptissima apud Nonium exstant; paulo ante vero jam a nobis ex emendatione I. Gothofredi adducta.

§ 9 *Paupertino*] Vulgo *pauperrimo*. Sed et supra lib. xiv. cap. 6. Gellius 'paupertinas literas' dixit.

Librariis assibus] Primis enim temporibus As pendeat libram pondo. Varro lib. iv. de L. L. 'As ab ære. Dupondius a duobus ponderibus, quod unum pondus assipondium dicebatur; id ideo, quod as erat libram pondo.' Sic enim cum Cl. Gronovio lib. i. de Pecun. Vet. cap. 6. ibi legendum censeo, non, ut vulgo, *libra pondus*. Postea autem assium pon-

dere imminuto, cum librales asses designare scriptores volunt 'æris gravis' nomine eos appellare solent. Et falluntur, qui 'æs grave' et 'æs rude' habent pro eodem. 'Æs grave' enim opponitur assibus unius sextantis, uncie, aut semuncie. 'Æs rude' autem signato. Hoc tantum in usu fuit usque ad Servii tempora; illud vero duravit usque ad primum bellum Punicum, ut testis est Plinius lib. xxxiii. Hist. Natur. cap. 3.

Impensiori damno vindicaverunt] Poenam indicat Paulus apud Collat. Leg. Mosaic. et Rom. tit. v. ex leg. xii. Tabul. nisi quod assium loco, sestertiorum meminit: 'Qui injuriam alteri facit, quinque et viginti sestertiorum poenam subit. Quæ lex generalis non fuit. Nam qui os fregit, si libero, trecentorum; si servo, centum quinquaginta sestertiorum poenam subit.' Sic enim ibi cum Viris doctissimis legendum.

§ 11 *Fidem coluit]* Fides enim pro solemnibus et antiquo numine Romanis culta, eique Ædes exstructa in Arce Capitolina haud longe a primario Jovis Templo, ut testatur Cato Censorinus apud Ciceronem De Officiis, cum inquit: 'Fidem in Capitolio, vicinam I. O. M. majores nostri esse voluerunt.' Hujus Ædis originem Dionysius Halicarnasseus lib. ii. et Plutarchus in Numa, ad Numam Pompilius referunt. Cicero tamen lib. ii. de Natur. Deor. ad Atilium Calatinum referre videtur.

Sic clientem in fidem acceptum carorem haberi] Faciunt huc, quæ habet Gellius supra lib. v. cap. 13. ubi ex Catonis verbis manifestum, inter patronum et clientem majorem quam inter ipsos cognatos fuisse necessitatem et caritatem; quia patrono pro cliente licebat etiam adversus cognatum dicere testimonium; pro cognato vero adversus clientem non licebat.

§ 12 *Iustos appellaverunt]* De die-

bis justis vide Notas supra xv. 13.

Justitium] Vetusissimus liber, notante Salmasio, habet *Justidium*: quod a 'justus diebus' ita dictum videtur. Sed et 'Justitium' rectum videri potest, ut 'solstitium.' Cum jura per illos dies quasi stabant et cessabant, ut 'Sol stare' vulgo creditur per 'solstitia,' quæ *ῥποια* dicantur. Sic 'justitium,' quasi 'juris stitium,' et 'justus dies,' quod jura in eo starent et cessarent: ut in hac significatione 'justus' dicatur, in quo jus stat, ut voluit Salmasius in De M. U.

Et ab eo, quibus erant judicati, addicebantur] Sic quidem omnes libri; quod est, Debitores, qui solvendo non essent, a Prætoribus creditoribus, quibus erant judicati, addictos fuisse. Posset tamen alicui videri, Gellium forte scripsisse, et ab eo, quibus erant judicati, abducebantur. ex lege xii. Tab. in qua est, 'secum ducito.' Quasi Gellius vellet, Debitores a creditore, cui erant adjudicati addictique, abductos fuisse, nerveoque aut compedibus vinctos; quod idem foret, atque dicit Lex xii. Tabularum: 'Secum ducito, vincito aut nervo aut compedibus.' Quod sane sensum non minus commodum admitteret, atque facit vulgaris lectio. Addicebantur enim a Prætoribus debitores creditoribus; addicti vero abducebantur a creditoribus in servitutem. Cum autem libri constanter habeant *addicebantur*, non temere istud mutandum puto.

Nerveoque aut compedibus vinciebantur] Ita legendum cum Maximo Salmasio De M. U. cap. 18. pro quo vulgo, *nervo quoque aut compedibus*. Apud creditorem enim, cum ei judicati addicti essent, 'aut nervo aut compedibus' vinciebantur: ut liquet ex lege xii. Tab. sequenti.

ÆRIS. CONFESSI. &c.] Primum membrum hujus legis supra ad lib. xv. cap. 13. explicatum est.

DEBITI. Q. JURE. JUDICATIS] AL.

Debitque judicatis, ut supra l. xv. c. 13. Male omnino in vulgatis erat, *rebusque jure judicatis*: quod manifestum ex verbis Gellii, qui paulo ante ex mente legis sic scribit: 'Confessi igitur æris, ac debiti judicatis triginta dies sunt dati conquirendæ pecuniæ causa, quam dissolverent.'

POST. DEINDE. MANUS. INJECTIO. ESTO. IN. JUS. DUCITO] Hoc est, obtorto collo in jus ducito, aut rapito. Notum enim, Veteres in eos, qui in jus vocati, non irent, manus injicere consuevisse, eosque obtorto collo ad judicem trahere, aut rapere potuisse. Unde apud Plautum in Pœnulo: 'Sed quid ego dubito fugere hinc in malam crucem, Priusquam obtorto collo ad Prætores trahor?' Item in Rudente: 'opta ocinus. Rapi te obtorto collo mavis, an trahi.' Et paulo post: 'Ego hunc aelestum in jus rapiam exulem.' Unde ille etiam mox: 'Obsecro, subveni, mi Charmides, Rapior obtorto collo.' Scilicet, in jus. Eodem sensu Græcis ἀνάγειν dici, quando quis reum convictum atque condemnatum in jus traheret, et ἀνάγεσθαι de reo hujusmodi in jus ducto, sive rapto, multis probat Salmasius de M. Us. cap. 17.

AUT. QUIS. ENDO. EM. JURE. VINDICET] Ita Salmasius hanc legis particulam restituit; cum vulgo legeretur: *aut qui endo eo in jure vindicet*. In aliis etiam adhuc pejus: *aut qui pœudo eo in jure vindicet*. Unde Hottomanus faciebat: *aut quis pro eo endo jure vindex sit*. Alii etiam aliter. Sed rectum est, *endo em jure vindicet*, transpositione familiari leg. XII. Tabul. pro, *em endo jure vindicet*, id est, eum in jure vindicet. Sententia legis est: Nisi judicatum faciat debitor, aut aliquis sit, qui eum in jure vindicet, ducito eum ac vincito creditor. Vindex autem quis sit, notatum supra ad XVI. 10.

SECUM. DUCITO] His verbis 'ad dictio in servitutem' designatur, quæ

Græcis ἀγωγή dicitur, ut ἀγώγιμος, qui Latinis 'addictus': et ἀγώγιμος ποιῆν, 'addicere,' ut multis explicat Salmasius in De M. U. cap. 17. et 18.

VINCITO. AUT. NERVO. AUT. COMPEDIBUS. XV. PONDO. III. MINORE. &c.] Ita quidem libri. Melius autem isti, qui legunt, *Ne majore, aut si volet, minore vincito*: quibus verbis freni dantur impotentis creditorum, ut ne majore possint vincere, minore, si velint, ut possint: hoc modo etiam infra dicitur, 'si volet, plus dato.' Salmasius autem De M. U. cap. 18. legendum censet: *Vincito aut nervo, aut compedibus quindecim pondo ne majoribus; aut, si volet, minoribus vincito*. Vel, si malis, *Vincito aut nervo, aut compede, &c. ne majore, aut si voles minore, &c.* Nam ad compedes pondus referendum, non ad nervum. Compedes enim vincula pedum sunt ferrea, quæ Græcis πῆδαι dicuntur. Glossæ Philoxeni: 'Compedes: πῆδαι.' Quia autem ex ferro, inde in eis pondus spectabatur. Demodorus in Medea apud Pollucem: Τριακονταλίτρος τινὶ νεώλοκε πῆδας. 'Trigintilibres juveni indantur compedes.' Et apud Plautum: 'crassæ ac ponderosæ compedes.' Nervus autem vinculum quidem etiam erat pedum, sed lignum, non ferreum, ut optime notat Salmasius De M. U. cap. 18. cui pedes immittebantur, et nervis in eo vincebantur. Unde Glossæ Philoxeni 'nervum' interpretantur ὕλον πῆδην. Sed et 'nervus' Græcis ὕλον absolute dicitur, et ἐν ὕλῳ δεδέναι, qui in nervo vincebantur. In lege Solonis ποδοκάκη vocabatur. Sic enim explicat Lysias in priore contra Theomnestum, ubi ex lege quadam Solonis hæc verba referens: Δεδέναι δὲ ἐν τῇ ποδοκάκῃ ἡμέρας πέντε τὸν πῆδα εἰ μὴ προσηύκησιν ἢ Ἠλιαία; Subjicit: ἢ ποδοκάκη αὐτῇ ὥστιν, ὃ θεόμνηστε, ὃ νῦν καλεῖται ἐν τῷ ὕλῳ δεδέναι. εἰ οὖν ὁ δεδὲς ἐξελθὼν, ἐν ταῖς εὐθύναις τῶν ἑνδεκα κατηγοροῖ, οὐκ ἐν τῇ ποδο-

κακή δέδοτο, ἀλλ' ἐν τῷ ξύλῳ, οὐκ ἐν
 ἡλίθιον αὐτὸν νομίζουσιν; Similiter ob-
 servat eodem loco Salmasius, Comi-
 cos Latinos, qui palliatis docuerunt,
 quas ex Græco verterunt, pro ἐν ξύλῳ
 δέδοσθαι, ponuisse 'in nervo vinciri.'
 Unde constat errare eos, qui, Festum
 secuti, nervum volunt esse vinculum
 ferreum, quo pedes vinciuntur. Hoc
 modo nervus non differret a compe-
 dibus, cum tamen in hac lege XII.
 Tabul. manifesto distinguantur. Ver-
 ba Festi sunt: 'Nervum appellamus
 etiam ferreum vinculum, quo pedes
 impediuntur, quanquam Plautus eo
 etiam cervices vinciri ait: 'Perfidiose
 captus. Eo ædèpoi nervo cervices
 probas.' Sed nervus omnino e ligno
 tantum constabat. Quod vero idem
 Festus e Plauto notat, nervo etiam
 colla vinciri, id inde factum, quia
 eodem vinculo ligneo tam cervices,
 quam pedes, et manus aliquando ne-
 cti solebant: habebat enim idem lignum
 quinque locis foramina, quibus col-
 lum, manus et pedes inserebantur.
 Unde et πεντεσύριγγον ξύλον vocatur
 ab Aristophane in Equitibus: Τοντοῦ
 Δῆσαι ἐκέλευσε πεντεσύριγγον ξύλον. Ubi
 Vetus Scholiastes πεντεσύριγγον inter-
 pretatur, πέντε ὁπὰς ἔχον, δι' ἃν ὅτρ
 πόδες, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ ὁ τράχηλος ἐν-
 βάλλετο. Quatuor enim foramina pe-
 dibus et manibus inserendis, quintum
 collo vinciendo inserviebat: Hesych-
 ius: πεντεσύριγγον ξύλον, πέντε ὁπὰς
 ἔχον, τέσσαρας μὲν εἰς ἃς αἱ πόδες καὶ αἱ
 χεῖρες διέφροντο, μίαν δὲ δι' ἣς ὁ τράχηλος.
 Plura vide apud Salmasium dicto ca-
 pite.

VINCITO] Non dixit Lex XII. Ta-
 bul. *nectito*. unde manifestum, obser-
 vante Salmasio de M. V. verum non
 esse, quod vulgo scribunt, 'nectere'
 verbum esse proprium de debitori-
 bus, qui in vincula dabantur, apud
 creditorem, nihilque aliud denotare,
 quam vincire nervo aut compedibus,
 et 'naxos' proprie dici huiusmodi
 debitores vinctos: quod secus se ha-

bet. Si enim hoc ita esset, Lex XII.
 Tabul. non *vincito*, sed *nectito* dixis-
 set. 'Nexus' autem quis diceretur,
 ex hisce Varronis lib. IV. de L. L.
 verbis apparet: 'Liber qui suas ope-
 ras in servitute pro pecunia dabat,
 dum solveret, Nexus vocabatur, ut
 ab ære obæratas.' Ubi 'nexus' non
 significat vinctus, sed idem simplici-
 ter quod obligatus corpore, vel op-
 pigneratus: et eodem modo nexus
 ipse debitor dicitur, cujus corpus pro
 pecunia credita obnoxium est, quem-
 admodum bona 'nexa,' quæ sunt ob-
 noxia et oppignerata.

QUI. EM. VINCTUM. HABEBIT] In
 privato scilicet carcere. Veteribus
 enim Romanis domi suæ privatos ha-
 bere carceres permissum, in quibus
 vinctos detinere possent debitores
 sibi, quod solvendo non essent, ad-
 dictos. Hinc illæ querelæ apud Li-
 vium lib. VI. 'Gregatim quotidie de
 foro addictos duci, et repleri vinctis
 nobiles domos, et ubicunque patri-
 cius habitet, ibi carcerem privatum
 esse.' Quomodo etiam lib. II. ille
 magno natu, qui se cum veste squal-
 lida, promissa barba, capillisque spe-
 ciem oris effuerantibus, ac omnium
 malorum suorum insignibus in forum
 projecisset, cætera inter conqueritur:
 'Ductum se ab creditore, non in ser-
 vitium, sed in ergastulum et carnifi-
 cinam esse,' &c.

LIBRAS. FARRIS. IN. DIES. DATO] Hoc est, Singulas libras farris in dies
 singulos. Vult itaque Lex XII. Ta-
 bul. addicto vinctoque ob debitam
 idem diarium dari, quod dari solebat
 servis, Libram nempe farris, ut tes-
 tis Horatius lib. I. Satyr. 5. 'Roga-
 bat Denique cur unquam fugisset,
 cui satis una Farris libra foret, gra-
 cili sic, tamque puillo?' Nec opus
 est in hac lege cum Rævario *libram*,
 pro *libras* restituisse; multo minus
 legere cum G. Fornerio Select. lib. I.
 cap. 6. *libra*, seu *libram S. farris*,
 id est, *selibram* sive *libram semis*. Qua-

si selibra diarii esset legitimus modus, eum revera legitimo fuerit angustior, ut apparet ex Bibaculō Catonis frugalitatem solito majorem sic describente: 'Quem tres caliculi, selibra farris, Racemi duo, tegula sub una Ad summam prope nutriunt se-nectam.' Unde et querela illa de-parci, sive potius avari forsan mariti, apud Titinnium in Gemina, 'Libram aiebant satis Esse ambobus farris in-triti: plus comest Sola uxor.' Erna-tra etiam, ut bene notat Salmasius de M. U. a viris doctissimis ad hanc legem quasitum de carceris publici diario, quis modus ejus fuerit solitus dari in publica custodia habitis, et quæ *δεσποτικῶν διατα*. Cum addicti hic tanquam servi ejus, cui judicati addebantur, haberi solerent; et ideo idem eis diarium dari lex jubet, quod servis in ergastulo aut domi vinctis præbatur. Libra nempe farris in dies. 'In dies' autem hic, est in singulos dies; quomodo hac loquendi formula etiam utitur Cato De R. R. cap. 58. ubi de vino fami-liæ singulis diebus dando ait: 'men-se quarto in dies heminas' et 'mense quinto, &c. in dies sextarius' dandos.

FARRIS] Non assentior Cujacio, qui lib. xi. Observat. cap. 23. per 'libras farris' in Legibus Decem-viralibus intelligi vult 'libras panis.' Sed potius cum Marcilio ad Leg. XII. Tab. 'far' de pñte 'farrea' capiendū puto; utpote qui antiquus Romanorum victus fuit, domi et militiæ usurpatus. Plinius lib. xviii. cap. 18. 'Pulte non pane vixisse longo tem-pore Romanos, manifestum est.' Valerius Maximus lib. ii. cap. 5. 'Erant adeo continentie attenti' (Majores nostri) 'ut frequentior apud eos pul-tis usus quam panis esset.' Et ad hunc veterem morem Juvenalis res-piciens Sat. xiv. inquit: 'Grandes fovebant pulvis ollæ.' Hinc etiam 'Pultraphagi barbari' Plauto dicun-tur. Sic idem Marcilius recte mo-

net apud Livium lib. iv. in narratione de Sp. Mello, 'farris libras,' non frum-menti, sed 'pultis' accipiendas; ut et lib. v. in M. Manlio 'se libras far-ris,' et lib. vi. de 'selibra pultis' in-telligendas: qui etiam 'cibus militis coctus' eidem lib. iii. anno U. C. ccxcv. dicitur: unde et lib. iv. 'ci-boque objiciendo' de 'pulte farrea' capiendum. Erat enim puls farina cocta cum aqua et sale. Nec anti-quis temporibus ulli Romæ pistores cogniti, qui panem conficerent, sed tantum qui farinam pinsent, hoc est, tunderent. Ita Varro apud Non-nium in 'pinsere,' *ρᾶψις Μαστρον*: 'Nec pistorem ullum nosset, nisi eum, qui in pistrino pinseret fari-nam.' Et de Vita populi Roman. lib. i. 'Nec pistoris nomen erat, nisi ejus, qui ruri far pinsebat, nominati ab eo, quod pinsunt.' Postea tamen et far pro pane usurpatum. Ita apud Horatium lib. i. Sat. 5. 'Cui satis una Farris libra foret.' Et Javena-lem Sat. xi. 'Quorum animas et far-re suo custodit, et ære.' Sic et fa-rinam pro pane dixit Persius Sat. iii. 'Et populo cribro decussa farina.' Ubi Vetus Scholiastes notat: 'Fari-nam, panem non delitiosius cribro decussum, sed plebeum, de populi annona, id est, fiscalem dicit.'

SI. VOLET. PLUS. DATO] Scilicet is, cui quis addictus est. Lucebat ita-que qui debitorem vinctum tenebat, ei si vellet, plus quidem in singulos dies quam libram farris dare, at mi-nus ei dare Lex non permittebat.

§ 13 *Trinis nundinis continuis*] Hoc est, tribus nundinis se proxime in-sequentibus: sive, ut alii dicunt, per 'Trinundinum:' quod male ab Hoto-manno ad Leg. XII. Tabul. aliisque post eum, dicitur spatium viginti septem fuisse dierum, ex eo, quod 'Nandinæ' nono quoque die Romæ celebrari solitas. Trinundinum enim, sive tres nundinæ fieri solebant intra decem et septem dies. cum ab uni-

Nundinis ad alteras dies septem intermedii essent. Primus enim dies, et nonus, Nundinas habebat: et sic Nundinæ nono quoque die celebrari dicebantur, ut manifestum ex Dionysio Halicarnasseo lib. vii. Αἱ δὲ ἄγοραι Ῥωμαῖοις ἐγένοντο, ἕς καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, δι' ἡμέρας ἐννέτης. ἐν δὲ ταύταις συνιόντες ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ δημοτικοὶ εἰς τὴν πόλιν, τὰς τε ἀμείψεις ἐποιούοντο τῶν ὠνίων, καὶ τὰς δίκας παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον, τὰ τε κοινὰ ὄσον ἦσαν κύριοι κατὰ τοὺς νόμους, καὶ ὅσα ἡ βουλὴ ἐπετρέψκειεν αὐτοῖς, ψηφὸν ἀναλαμβάνοντες ἐπεκύρουν· τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἀγορῶν ἐπὶ τὰς ἡμέρας, αὐτοῦργοι τε ὄντες οἱ πολλοὶ καὶ πένητες, ἐν τοῖς ἀγροῖς διέτριβον. Id est, 'Nundinæ autem Romæ nono quoque die celebrabantur, ut nunc etiam. Iis nundinis plebs agrestis in urbem confluebat, venaliaque permittabat, et iure inter se agebat, et suffragia ferebat de negotiis publicis, de quibus vel leges ei permitterent arbitrium, vel Senatus ad eam referret. Septem autem intermediis diebus ruri debebat, quod magna pars ob paupertatem operarentur suis manibus.' Unde et Varro lib. ii. de R. R. 'Viri magni nostri Majores, inquit, annum ita diviserunt, ut Nonis modo diebus urbanas res usurparent, reliquis septem, ut rura colerent.' Unde constat errasse Rutilium, qui rusticos per octo dies rus coluisse scripserit: uti de eo Macrobius lib. i. Saturn. cap. 16. refert, licet cætera, quæ de trinundino dicit, proba sint: 'Rutilius scribit, Romanos instituisse Nundinas, ut octo quidem diebus, in agris rustici opus facerent; nono autem die, intermisso rure, ad mercatum, Legesque accipientes Romam venirent, et ad acita ac consulta frequentiore populo referrentur: quæ Trinundino die proposita a singulis atque universis facile noscebantur. Unde etiam mos tractus, ut Leges Trinundino die promulgarentur.' Cum

Nundinæ itaque nono quoque die recurrerent, interque eas septem dies mediis, quibus rustici agros colebant, essent, sequitur inter tres Nundinas fuisse quatuordecim dies intermedios, quibus si addas ipsos tres Nundinarum dies, sunt septem et decem dies: intra quos trinundinum, sive tres nundinæ celebrarentur. A primis enim ad secundas Nundinas septem interjiciuntur dies: ab his ad tertias Nundinas denovo septem, et adjectis ipsis Nundinarum diebus, qui sunt tres, habebis decem et septem dies. Simpliciter autem totus hic Gellii locus capiendus de tribus postremis Nundinis se invicem proxime insequentibus ante elapsos sexaginta dies, quibus debitores ex lege xii. Tabul. in vinculis habebantur. Per istas enim tres postremas nundinas in Comitium ad Prætorem debitores produci solebant, quantæque pecuniæ iudicati essent prædicabatur. Non magis autem absurdum est commentum Iliud Hotomanni, quo per Trinundinum hic intelligi vult spatium viginti septem dierum, quam est, quod non ipsis trium nundinarum diebus, debitores ad Prætorem productos, sed potius diebus mediis inter ternas nundinas interjectis id factum fuisse contendit: quod refutationem ampliorem non meretur, cum ex modo dictis facile concidat.

In Comitium] Hoc est, ad eam partem fori Romani, quæ concionibus et comitiis tributis habendis potissimum destinata erat.

Aut trans Tiberim peregre venum ibant] Recte Turnebus lib. xxiv. Advers. cap. 43. hoc loco significari putat, legem et conditionem venditionis iniquiorem, ut extra fines, qui venditus est, serviat, non in agro Romano; cum Transtiberina regio extra agrum Romanum proprie dictum esset, et in eo genere agri, qui peregrinus habebatur, censerebatur, et jam Etruriæ attribueretur. Unde

hæc venditionis genus atrocius erat et durius, quod Græci *πωλὲν ἐπ' ἡσυχίᾳ* dicebant, quod erat hæc lege et conditione vendere, ut extra fines mancipium educeretur et serviret. Salmasius autem cap. 18. De M. U. existimat hanc Transiberinam debitorum venditionem non magis locum nunquam Romæ habuisse, quam ipsam sectionem; quam, licet lege XII. Tab. permissam, nunquam tamen factam fuisse ipse Gellius mox scribit. Inter tot enim querelas nexorum, quæ apud Livium et Dionysium Halicarnasense habentur, non magis ulla de huiusmodi venditione, quam de capitis supplicio occurrit. Ad dicti enim, nexique omnes nihil plus quam servitutem suam complorant, et quæ servitutem comitari solebant, cruciatus, tormenta, vincula, ergastulum, carnificinam; nusquam autem conqueruntur de venditione trans Tiberim facta, aut de capitis pœna, aut de dissectione corporis inter creditores. Quæ tria tamen poterant magnam invidiam facere Patribus, qui inopem plebem ære alieno oppressam, addictam sibi et obnoxiam habebant. Unde cum nusquam horum trium, vel unius ex tribus fiat mentio, magni indicium est nihil horum fuisse usurpatum. Plura in hanc sententiam vide sis apud ipsum Salmasium dicto capite.

§ 14 TERTIIS. NUNDINIS. PARTIS. SECANTO] Tertias nundinas perperam Marcilius Interpretat. ad leg. XII. Tab. pro tertio nundinarum die accipit. Tertiæ enim nundinæ hic sunt nundinæ ex Trinundino postremæ sive ultimæ, quibus Lex XII. Tabularum debitoris sectionem fieri permittebat. De qua etiam Quintilianus lib. III. Instit. Orat. cap. 6. inquit: 'Sunt enim quædam non laudabilia natura, sed jure concessa: ut in XII. Tabulis debitoris corpus inter creditores dividi licuit, quam legem mos publicus repudiavit.' Et

Tertullianus Apologetico: 'Sed et iudicatos in partes secari a creditoribus leges erant: consensu tamen publico crudelitas postea erasa est, et in pudoris notam capitis pœna conversa est bonorum adhibita proseriptione: suffundere enim maluit hominis sanguinem, quam effundere.'

Tanta immanitas pœnæ denunciata est, ne ad eam nunquam perveniretur, &c. quoniam servitia ista pœnæ contemni non quita est] Multis et merito δ *ἀνὰ* Salmasius in de M. U. cap. 18. exagitat Gellium, vel Sextum Cæcilium hunc, quem dispartantem introducit Gellius, ob futilem hanc et nugatoriam plane ratiocinationem, quæ ostendere nititur, neminem nunquam debitorum in partes fuisse sectum atque divisum. Quamvis enim in tota Historia Romana nullum exstet exemplum debitoris a creditoribus dissecti, quod lege XII. Tab. permissum; id tamen non exinde factum, ut vult Cæcilius, quod pœnæ sævitia atque immanitas deteruerit homines, ne eam incurrerent. Quasi vero per illud omne tempus, quo id fieri lege licuit, nemo commiserit, quare in pœnam hanc incideret; nemo scilicet inventus fuerit ære alieno obrutus, nemo qui bonam copiam ejuraverit; nemo denique qui nexum iniverit, et creditori suo addictus apud eum servitutem servierit. Nihil enim horum contigisse tunc oportet, si quidem verum debeat esse argumentum istud, quo Cæcilius adstruere conatur neminem nunquam fuisse dissectum, quia nimirum pœnæ immanitas cunctos deterruit, ne in eam inciderent. Nam qui creditori addici potuit, et in servitutem eidem dari, ille etiam ex eadem lege XII. Tab. si ita maluisset creditor, poterat necari, aut si pluribus addictus fuisset creditoribus, inter omnes dissecari et dividi. Quod itaque hoc nunquam factum fuerit, id creditorum humanitati potius imputandum, quam pœnæ sævi-

tiæ atque immanitati, quæ quem-
quam deterruerit. Neminem enim
supplicii atrocitate deterritum fuisse,
arguit multitudo victorum. Nam
ad hoc vinciebantur, ut postquam in
vinculis fuissent per dies sexaginta
apud creditorem, post Trinundinum
capite pœnas darent, aut trans Ti-
berim peregre venum irent. Sectio
vero in partes tunc tantum locum
habuit, si plures essent creditores,
quibus reus esset judicatus: Tunc
enim secare, si vellet, atque partiri
corpus addicti sibi hominis ex XII.
Tab. iis permissum erat. Quod si
non facerent, plane hoc ex credito-
rum humanitate accidisse, et quod
pœnam lege concessam de debitori-
bus suis ipsis addictis sumere nollent,
ex modo adductis satis apparet.

Historia de Metio Fufetio] Exstat
apud Livium lib. I. et Dionysium
Halicarnass. lib. III.

[§ 15 *Bixis quadrigis evinctus*] De
hoc supplicii genere Livii verba lib.
I. sunt: 'Exinde duabus admotis
quadrigis in currus earum distentum
illigat Metium: deinde in diversum
iter equi concitati, lacerum in utro-
que curru corpus, qua inhaerant vin-
culis membra portantes. Avertere
omnes a tanta fœditate spectaculi
oculos. Primum ultimumque illud
supplicium apud Romanos exempli
parum memoris legum humanarum
fuit: in aliis gloriari licet, nulli gen-
tium mitiores placuisse pœnas.'

CAP. II. *Litices lituo cantare*] De
lituo vide supra lib. V. cap. 8. et ibi
notata. In Glossis Philoxeni, 'Li-
taus' exponitur, *Καλαύροψ, Καμπύλη*
Βακτηρία, καὶ ἄλλος σάπυγγος.

Tubicines tuba] Glossæ Philoxeni:
'Tubicines, *σαπυγγαί.*' sic in Glossis
Cyrilli: 'Σαπυγγαίς, Tubicinator, Tu-
bicen, Liticen.' Ampliorem tamen sig-
nificationem vocem 'Tubicines' eti-
am habuisse apparet ex hisce Festi:
'Tubicines etiam ii appellantur,
qui sacerdotes, viri speciosi, pub-

lice sacra faciunt, tabarum lustranda-
rum gratia.' Hinc etiam 'Tubilus-
trium' et 'Tubilustria dies.' Festi
reliquæ ex restitutione Scaligeri:
'Tubilustria dies, quibus diebus ad-
acriptum, in atrio antorio agnae tubæ
ut lustrantur, ab eis tubis appella-
bant; quod genus lustrationis ex Ar-
cadia, Pallante eo transferente, ve-
nisse dicunt.' Paulus sic in compen-
dium redegit: 'Tubilustria, dies ap-
pellabant, in quibus agnae tubas lus-
trabant.' Hinc etiam Varro lib. V.
de L. L. 'Tubilustrium, quod eo die
in atrio antorio, sacrarum tubæ lus-
trantur.' Fiebat id X. Kal. April. et
X. Kal. Jun. Unde Ovidius lib. III.
Fastor. 'Summa dies e quinque tu-
bas lustrare canoras Admonet, et
forti sacrificare Dem.' Et lib. V.
Fastor. 'Proxima Vulcani lux est;
tubilustria dicunt; Lustrantur puræ,
quas facit ille, tubæ.'

Sitices] Nonius Marcellus: 'Si-
tices, ut litices, a litno, ut tubi-
cines, a tuba, qui apud funeratos, vel
vita functos et sepultos, hoc est, jam
sitos, canere soliti honoris causa can-
tus lamentabiles. Hoc in libris Con-
jectaneis Atei Capitonis invenitur, et
Cato id vocabulum indubitanter ap-
posuit.' Apud quorum tamen neutrum
Nonius id ipse legit, sed indubi-
tanter e Gellio nostro more suo
descripsit.

Proprium genus tubæ] Quale hoc
fuerit tubæ genus quod Sitices ha-
buerint, quæ canerent, a cæterorum
tubicinum proprietate quadam diffe-
rens, primus, quod sciam, recte ob-
servavit Hieronymus Magius lib. I.
Miscellan. cap. 13. scilicet, Siti-
cinum tubas cæteris fuisse latiores ac
longiores, quales in antiquorum se-
pulchris exsculptas videre est, ipsos-
que Sitices grave canere solites.
Longitudinem quidem majorem, quam
in cæteris tubis esset, demonstrat O-
vidius lib. I. Amor. Eleg. 6. ubi lo-
quens de morte Psittaci, aliasque

aves ut defuncto eant exsequias adhortans, sic cauit: 'Horrida pro mæstis lanietur pluma capillis, Pro longa resonent carmina vestra tuba.' Ubi longitudo tubarum indicatur. Latiores vero eas cæteris fuisse, haurire licet ex Galen. lib. III. De Sympt. caus. eo loci, ubi de flatibus loquitur, qui in ventre inferiore fieri solent, ubi alia inter scribit: *Βομβάδεὺς δὲ εἰσι ἑτεροὶ τοῖς ἐξ εὐωδῶν ἀλλῶν λικνότες, ὅποιοις ἔχουσιν οἱ τύμβαλοι καλούμενοι*, &c. Id est, 'Porro sunt alii bombosi, bombis latissimarum tiliarum non absimiles, quales habere solent ii, qui τύμβαλοι, hoc est, siticines appellantur; quæ ob materiam ex qua constant, purum sonum reddere non possunt, et viæ, qua spiritus transit, latitudo sonum efficit graviores.' Quamvis enim Galenus de tibiis loquatur, tubas tamen, quibus Siticines utebantur, etiam latiores fuisse merito hinc inferri potest, quo nimirum graviores, utpote lugubrem, sonum incinere possent. Gravior enim sonus lugubris habebatur. Statius lib. VI. Thebaid. 'Cum signum luctus cornu grave mugit adunco Tibia.' Quo faciunt, quæ Aristoteles lib. V. de Generatione Animal. cap. 7. de graviore sono lamentantium, qui tibiis inflant, habet. Plura de tibiis, tubisque lugubribus, ac modulis in funeribus adhiberi solitis, vide sis apud Magium dicto loco, et J. Meursium de Funere cap. 18.

CAP. III. *Sicinnium enim genus veteris saltationis fuit* Hesychius: *Σικιννίς, ὀρχηοῖς τις στρατιωτικῇ Σατύρων, σάτυρος, ἀπὸ τοῦ σείεσθαι καὶ κινεῖσθαι*. Erat enim saltatio maxime motoria, gesticulationibus creberrimis et cellerrimis constans; unde et Satyrorum propria haberetur. Nomen traxisse quidam volunt a Sicinno quodam barbaro, vel, ut alii, a Cretensi. Ita Athenæus lib. I. *Σατυρικὴ (ὀρχησις) ἢ ἐλέγετο Σικιννίς. διὸ καὶ οἱ σάτυροι Σικιννίσται. ἥ ἐρετης Σικιννός τις βάρ-*

βαρος. οἱ δὲ φασιν, ὅτι Κρής ἦν ὁ Σικιννός. 'Saltatio Satyrica, quæ et Sicinnis dicitur, unde et ipsi Satyri, Sicinnistæ appellati. Hujus inventor fuit Sicinnus quidam barbarus; vel, ut nonnulli volunt, Cretensis fuit Sicinnus.' Clemens Alexandrinus Pædagog. lib. I. cap. 7. refert Sicinnum, qui saltationis genus invenit, liberorum Themistoclis pædagogum fuisse: *Καὶ τῶν Θεμιστοκλέους παιδῶν ὁ παιδαγωγὸς Σικιννος οἰκείτης ῥάθυμος ἦν ὀρχεῖσθαι φασιν αὐτὸν, καὶ σικιννίζειν ἐρηκέναι*. 'Et Themistoclis liberorum pædagogus Sicinnus ignavus fait famulus, eum dicunt saltasse, et saltationis genus, quod Sicinnis dicitur, invenisse.' Quamvis Lucianus περὶ ὀρχήσεως, a Satyris Bacchi ministris, saltationem Sicinnin inventam et nomen accepisse scribat: *τρίων γοῦν οὐσῶν τῶν γενοικωτάτων ὀρχήσεων, Κόρδακος, καὶ Σικιννίδος, καὶ Ἐμμελείας, οἱ Διονύσου θεράποντες ἀφ' αὐτῶν ἐκάστην ὠνόμασαν*. Id est, 'Cum tria sint celeberrima saltationum genera, pnta Cordax, Sicinnis, et Emmeleia, quibus Satyri Bacchi ministri inventis singulis a se nomen indiderunt.' Ab hoc saltationis genere 'Sicinnistæ' dicti, qui 'sicinnin', sive, ut Gellius ait, 'sicinnium', saltarent, atque in eo excellerent. Vossius in Etymologico, 'Sicinnistas' vult esse mimos, qui vitam mortui repræsentarent, et 'sicinnium' saltarent; et Gellii verba subjicit; ex quibus tamen de vitæ mortui repræsentatione nihil haurias. Sic Jul. Cæs. Scaliger lib. I. De Re Poëtica cap. 18. inquit, apud Gellium Sicinnistarum nomen legi eorum, qui ad tumulos modos facerent, quos Galenus *τυμβαλούς* vocat. Sed Scaligerum decept, quod hocce caput, cum præcedenti, ubi de 'siticinibus' agitur, in vulgatis editionibus conjungi solet.

CAP. IV. *Οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῖται* I. e. 'Liberi patris,' sive 'Bacchi artifices,' quo nomine Græci ap-

pellare solent Scenicos Artifices, et qui theatro operam darent, quos Latini Histriones vocant. Unde Plutarchus in Probl. Rom. quærit διὰ τί τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ἱστέωνας Ῥωμαῖοι καλοῦσιν; Dicuntur autem Διονυσιακοὶ τεχνίται, sive 'Bacchanales artifices,' quia Bacchanalibus in theatro populum oblectabant suis τέχναις. Hinc Aristoteles Rhetoric. lib. iii. cap. 2. scribit eos, quos Iphicrates nominabat Διονυσοκλάκας, ipsos se appellasse τεχνίτας. Unde quod est apud Diodorum Siculum lib. xx. 'Ἀντίγονος προσχειρισάμενος ἀγῶνα μέγαν παντόθεν ἀθλητὰς τε καὶ τεχνίτας ἐπὶ μεγάλοις βόλοις καὶ μισθοῖς ἤρροικε. De scenicis artificibus accipiendum; quo modo etiam nonnunquam Latini ad horum exemplum simpliciter huiusmodi homines 'artifices' appellarunt. Ita Livius lib. xix. 'Multi artifices ex Græcia venerunt honoris ejus causa, athletarum quoque certamen tunc primo Romanis spectaculo fuit.' Et sic quoque Gellius 'artifices' hoc genus hominum dixit.

Προβλήματα ἐγκύκλια] Id est, 'Quæstiones Miscellanæ,' sive, 'quæstiones ad orbem scientiarum omne genus pertinentes.' Quasi hæc Problemata ἐγκύκλια inscripta, eo quod in iis disputetur de rebus ad ἐγκύκλιον παιδείαν spectantibus. Quamvis non minus recte προβλήματα ἐγκύκλια, Latine dici possent, 'Quæstiones Communes, Vulgatæ, Populares,' sive, 'Quotidianæ, obviæ, et in communi hominum vita usitatæ.' Nam et huiusmodi ἐγκύκλια Græcis dicuntur. Hesychius: 'Ἐγκύκλια, τὰ ἐγκυκλοῦμένα τῷ βίῳ, καὶ συνήθει. Sic Suidas ἐγκύκλιον interpretatur ἀπανταχοῦ καθολικόν. Unde et apud Dionysium Halicarnass. libro decimo: ἐγκύκλιον γὰρ δὴ τοῦτο καὶ ἐν ἔθει ἦν ἥδη τῇ πόλει, πολεμουμένη μὲν ὁμοσεῖν, εἰρήνην δὲ ἀγούσῃ στασιάζειν. Id est, 'Usitatum enim et in more positum erat in

urbe, ut in bello concors, in pace vero discors esset.' Ita cum Aristoteles Meteorolog. lib. i. cap. i. acturum se dicit περὶ κεραυνῶν, πτώσεων, καὶ τυφόνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκύκλιον] Et Economic. lib. i. τῆς πολιτικῆς πρόσδος ἀπὸ ἐμπορίων καὶ δι' ἀγώνων, εἴτα ἀπὸ τῶν ἐγκύκλιων. utroque loco τῶν ἐγκύκλιων nomine 'res obvias, et quotidie occurrentes' designat. Hinc etiam τὰ ἐγκύκλια καὶ τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα coniungit, et prius per posterius tantum non interpretatur Isocrates in Oratiōe ad Nicoclem, οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς ἐγκύκλις καὶ τοῖς καθ' ἡμέραν γινόμενοις αἱ μομφαὶ διαφέρονσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν πολέμῳ πλοσυρὰς ἀπὸ πάσης περιελάβασιν. Sunt igitur τὰ Ἐγκύκλια, res quotidianæ, et quæ sæpius occurrere solent. Eodem itaque modo et προβλήματα ἐγκύκλια dicta et inscripta, utpote in quibus de omnis generis rebus obviis, vulgatis atque in quotidiana vita usitatis et occurrentibus quæstiones pertractentur. Lærtius in Vita Aristotelis inter opera ejus etiam προβλημάτων ἐγκύκλιων libros quosdam nominat. In Problematis, quæ hodie Aristotelis nomine circumferuntur, exstat etiam istud, quod Gellius hic adducit, et reperitur Sect. 30. Problem. 10. unde quidam putant hæc eadem esse, quæ Diogenes Lærtius Encycliorum nomine recensuit. Sed et quædam in eis reperiuntur, quæ Gellius noster lib. xix. tanquam ex Problematis Physicis adducit; quanquam etiam eodem libro aliqua referat, quæ neutiquam in hodiernis exstant, ut ibidem monuimus. Unde verosimile est, Opus, quod hodie habemus, cum in eo non solum Physica et Medica, sed et Ethica, et Politica, et Mathematica Problemata occurrant, ex variis Aristotelis Problematum libris, tam eorum, quæ olim φυσικῶν, quam quæ ἐγκύκλιων nomine inscriberentur, esse compositum atque collectum; quamvis etiam ne-

gari non possit, plurimis istud locis interpolatum et mutilum esse, propterea quæ ab Antiquis recensentur quidem, in nostro vero nusquam comparent.

Διὰ τί οἱ Διονυσιακοί, &c.] Id est, 'Cur Bacchanales artifices ut plurimum improbis esse moribus consequerunt? An quia studio sapientiæ minime sese dedant? propterea quod in artibus necessariis magnam partem vitæ suæ impendunt, vitamque plurimum ducunt incontinentem; paritum etiam cum inopia; quod quidem utrumque vitia producit.'

CAP. V. 'Εξωτερικά] Extraria; Externa. De 'Εξωτερικοῖς autem et 'Ακροατικοῖς Aristotelis multis agit δ πῶν Salmasius Comment. in Epictetum et Simplicium p. 228. et seqq. qui omnino videndus. Nos enim vestigiis ejus insistentes breviter tantum hic quædam subjungemus.

'Ακροατικά] Nomen hæc accepere ἀπὸ τῶν ἀκροατῶν, id est, a discipulis, qui soli ad ἀκροατικοῦς λόγους admissi, et proprie ἀκροαταί dicti. Suidas: 'Ακροατής, ὁ μαθητής. Hinc ἀκροατικοῖς λόγοι dicti; quo nomine opponebantur τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις; ad quos non discipuli solum, sed quilibet e populo admitterebantur, qui ἐξωτερικοί, sive extranei dicti, hoc est, omnes qui ab Aristotelis disciplina essent alieni, neque sese in ejus disciplinam dederant, quemadmodum ἀκροαταί, discipuli, qui ejus familiares, ac quasi domestici, et οἰκίακοί habebantur; eoque nomine τοῖς ἐξωτερικοῖς oppositi. Quæ vera est distinctio Exotericarum et Acroaticarum auditionum, ac diatribarum, ut omnium optime notat Salmasius, quod hæc ad ἀκροατὰς ac discipulos suos ab Aristotele tantum habebantur; illæ ad Exotericos et extraneos, extorresque disciplinæ ipsius; quos in hujusmodi disceptationibus, Exotericis inde appellatis, interesse volebat.

'Εξωτερικά dicebantur, quæ ad rhetori-

Delph. et Var. Clas.

cas meditationes, &c.] Non personarum sola ratione, ut modo diximus, differabant Exotericæ disceptationes ab Acroaticis, quod hæc discipulis solis, illæ etiam extraneis haberentur; sed etiam materiæ, et rerum differentia, quæ in illis diversæ tractabantur, ut hic Gellius ex Andronico notavit, quod in Exotericis de iis quæ ad Rhetoricam, Ethicam, et Politicam spectabant, in Acroaticis autem de Dialecticis, Physicis, et Metaphysicis Aristoteles disserere solebat: in qua sententia etiam est Plutarchus in Alexandro. Cicero autem lib. v. de Finib. ut et Alexander, et Eustathius, alique Aristotelicæ Philosophiæ interpretes, differentiam hanc non ex rerum, quæ disputentur, varietate, sed ex ipsa tractationis dissimilitudine trahunt. Nam de iisdem rebus bis ab Aristotele disputatum fuisse significant; in Acroaticis quidem subtilius, atque ad limandam veritatem aptius, ut qui cum justis et germanis discipulis, et quorum ingenium perspectum habebat, ageret; in Exotericis autem probabilius, atque ad efficiendam opinionem accommodatius, utpote cui res esset cum quibuscunque extraneis, quos sine delectu admittebat.

§ 2 Neque editos scito esse, neque non editos: quoniam his solis, qui nos audiunt, cognobiles erunt] Ex his quidem Aristotelis ad Alexandrum M. verbis apparet, Acroaticos libros a se vulgatos, brevius obscuriusque conscriptos fuisse, quam ut quisquam; qui ad auditiones Acroaticas non admissus esset, magnum posset ex iis capere emolumentum, vel in iis perlegendis mentem sententiamque Aristotelis perscrutari, aut quæ mysteria in iis laterent, ob stili nimirum et argumenti obscuritatem, eruere. Non tamen inde sequitur, quod Salmasio quidem videtur, nempe Aristotelem etiam in Acroaticis diatribis, quando apud interioris admissionis discipulos

5 L

A. Gell.

disceperet, consuevisse res, quas tractabat, brevius obscuriusque insinuare, quia scilicet agebat cum intelligentibus, et qui jam plurimum promoverant in discendi studio; ita ut quasi apud peritos singula potius signaret, quam latius uberiusque explicaret; secus atque facere soleret in Exotericis, in quibus, ut artes tractabat magis ad popularem usum accommodatas, ita ad popularem quoque captum omnia plenius pliniusque disceptare, fusiori ambitu declarare, verbisque circumvohi solitus. Sed et Aristotelem in Acroaticis auditionibus apud discipulos suos, res, de quibus dissereret, non obscure et breviter insinuando potius quam declarande, verum admodum distincte, et clare, atque prout earum natura et difficultas requiret, satis prolixè et perspicue, quamvis etiam subtilissime, pertractasse, nemo facile in dubium vocare potest. Quorsum enim Aristoteles, apud intimos suos, et discipulos, quos particeps doctrinæ suæ reddere volebat, sensus suos involvisset? Et contrarium plane ex hac epistola Aristotelis responsoria ad Alexandrum liquet. Conquerenti enim Alexandro quondam ejus discipulo, et auditori, quod Acroaticas disciplinas, quibus ab ipso eruditus esset, libris editis evulgasset, atque ita quasi cuivis e populo palam fecisset, respondet Aristoteles, Libros Acroaticos a se vulgatos, his solis cognobiles futuros, qui ipsum in privatis auditionibus Acroaticis audissent: quia adeo obscure conscripti essent, ut non facile aliquis, nisi qui ipsum de iisdem rebus clarius et uberius disserentem audivisset, mentem et sententiam eorum percipere posset. Libri itaque et commentarii Acroatici in vulgus editi ab Aristotele breviter et concise, atque adeo satis obscure consignati erant: Dissertationes vero Acroaticæ coram auditoribus suis

satis perspicue et clare ab eo habitæ.

[§ 3 *Andronicus*] Floruit Andronicus cognomento Rhodius, juxta Ammianum circa Olympiad. c.lxxx. et fuit undecimus Peripateticorum in schola Atheniensi. Inter alia scripsit in Categorias Aristotelis; item Indicem librorum ab Aristotele et Theophrasto conscriptorum, ut testis est Porphyrius in Vita Plotini, et Plutarchus in Sulla, ubi et refert Andronicum libros Aristotelis et Theophrasti a Tyrannione emendatos descripsisse, et, cum antea paucis noti essent, in vulgus edidisse. A quibusdam habetur Auctor Paraphraseos in Libros ad Nicomachum ab Helmsio primum editæ: sed perperam, cum plurima contrarium suadeant.

[*Ὁδὸς ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονικοῦ, &c.*] Hanc Alexandri Regis ad Aristotelem epistolam refert et Plutarchus in Vita Alexandri.

CAP. VI. *L. Sullæ*] Librorum *L. Sullæ* Rerum gestarum meminit Gellius quoque supra Hb. i. cap. 12. ubi vide notata.

[*In Phormione*] Exst. Act. i. Sc. 3. vs. 20.

[*Afranius*] Vide Notas supra x. 2.

[*In Pseudolo*] Exst. in ipso initio.

[*Mustellaria*] Exst. Act. i. Sc. 3. vs. 123.

CAP. VII. *Bis septenas*] Totidem et recenset Hyginus Fab. xi. hisce nominibus: Lerta, Tantalus, Lamonus, Eupinus, Phœdimus, Sipulus, Chiade, Chloris, Astygratia, Sibor, Sictothius, Eudoxa, Archenor, Ogygia.

CAP. VIII. [*Ἀπὸρροῖαν*] 'Concunctum atque consensum' vertit Cicero Hb. vi. de Divinat.

[*Luna, &c. nunc senescit, ea re ostendit quoque, &c. tenuis, exactaque est*] *AL. tenuis exactaque sunt.* Communis et ovnis e vulgo etiam nota hæc opinio, Luna crescente ostrearum, conchillarumque et concharum omnium cor-

pora augeri, ea vero decrescente, rursus minui; quam etiam quotidiana experientia confirmare videtur. Causa tamen ejus rei, et quare circa Plenilunium magis quam circa Novilunium, ostreae, ceteraque testacea grandius incrementum capiant, paucissimis, imo nemini potius adhuc perspecta. Qui propius sibi ad eam accedere videntur, causam referunt in Lunae humiditatem: qua radiis Solis in Plenilunio percussa, lucem inde in Terram advenientem volunt esse calidam quid hamido commistam: atque adeo prolificum, nutriendoque idoneum: cujusmodi nihil in Novilunio contingere possit. Ab hac tamen communi opinione secedit Doctissimus Is. Vossius libr. de Motu Marium et Ventor. cap. 16. et putat non esse Lunam, aut ejus effectum, qui tumorem et pinguedinem ostreis ceterisque testaceis conciliet, sed ejus rei causam refert in ipsam maris aestum: quia in multis Indiae locis, uti ad Cambaiam, Bengalam, Javam insulam, et alibi, ut referunt quam plurimi testes oculati, in Novilunio et Plenilunio inania sunt pleraque testacea, eadem vero plena sint in quadraturis. Istud autem inde fieri vult, quod in praedictis oris nullas compareat aestus, quando Luna est vel plena vel nova, sed demum quatuor aut quinque diebus serius, prout tardius citiusve ad ea loca accedit Oceanus. Unde etiam in sinu Cambaiensi et Peguano in Lunae quadraturis maxime maria tumere, eademque subsidere Luna vel nova vel plena. Ex hisce apparere, non Lunae aspectu, sed adventu aestus saginari ostrea, ait Vir Doctissimus. Cujus opinionem ob speciosam, qua non caret, verisimilitudinem, hoc loco quoque referre operae pretium duxi.

Luna aut ostrea] Sic Horatius lib. II. Sat. 6. 'Laebica nascentes implent cochyliam Lunae.' Et Cicero lib. II. de Divinat. ait 'Ostreisque et con-

chylis omnibus contingere, ut cum Luna crescant pariter, pariterque decrescant.' Unde D. Augustinus lib. V. de Civit. Dei, cap. 6. 'Sicut in solaribus accessibus,' inquit, 'et decedibus videmus etiam ipsius anni tempora variari, et Lunaribus incrementis atque decrementis augeri, minuique quaedam genera rerum: sicut echinos, et conchas, et mirabiles Oceani aestus.'

Echinos] Marinos nempe, qui e testaceorum genere sunt, et spinis undique obseiti. De illis ita Plinius lib. IX. Histor. Natur. cap. 31. 'Ex eodem genere,' (cancrorum scilicet) 'sunt echini, quibus spinae pro pedibus. Ingredi est his in orbem volvi: itaque detritis saepe aculeis inveniuntur:' et circa laticum capitis dixerat: 'Omnia ejus generis hyeme laeduntur, autumno et vere pinguescunt, et plenilunio magis, quia nocte sidus tepido fulgore mitificat.' Marini echini meminit quoque Martialis lib. XIII. Epig. 86. 'Ille licet digitos testudine pungat acuta, Cortice deposito mollis echinus erit.' De echino marino videndus Rondeletius de Piscib. lib. XVIII. c. 20. et seqq.

Muribus fibras] Idem de muribus non uno loco testatur Plinius ut lib. II. Histor. Natur. cap. 41. 'Jam quidem,' inquit, 'lunari potestate ostrearum, conchyliorum et concharum omnium corpora augeri, ac rursus minui. Quin et soricula fibras respondere numero Lunae exquisivere diligentiores.' Et lib. II. cap. 37. 'Murium jecassulis fibrae ad numerum Lunae in mense congruere dicuntur, totidemque laveniri, quotum lumen ejus sit.' Item lib. XIX. cap. 4. 'Adversus serpentium ictus efficacia habentur, firmum pecudis recens in vino decoctum, illitumque: mures dissecti et impositi; quorum natura non est spernenda, praecipue in ascensu siderum, ut diximus, cum lumine Lunae fibrarum numero cres-

cente ac decrescente.' Plutarchus tamen Sympos. lib. iv. quæst. 6. non de quavis mure id scribit, sed tantum de Mygale, id est, Aræneo mure: Verba ejus: *Τὴν γὰρ μυγᾶλὴν ἐκτεθεῖσθαι λέγουσιν ὑπὸ Αἰγυπτίων τυφλὰν οἶσαν, ὅτι τὸ σκότος τοῦ φωτὸς ἡγοῦντο πρεσβύτερον· τίκτεσθαι δὲ αὐτὴν ἐκ μυῶν πέμπτη γενεᾷ ρουμηνίας οὖσης. ἔτι δὲ μειοῦνθαι τὸ ἥπαρ ἐν τοῖς ἀφανισμοῖς τῆς Σελήνης.* Id est, 'Nam murem aræneum divinos recepisse honores aiunt apud Ægyptios propter cæcitatem: quod tenebras luce antiquiores ii arbitrentur: eamque e muribus nasci quinta ætate in novilunio, atque jecur ejus diminui lumine Lunæ deficiente.'

§ 2 *Elutrorum quoque oculi, &c.*] Descripsit haud dubie Gellius ex Plutarchi Commentario de Iside et Osiride, unde et sequentia desumpsit: Inquirens enim ibi Plutarchus, quare Ægyptii selem humana facie in vertice sistri representent, ait Ægyptios per selem Lunam designare, et post fabulosam hujus rei rationem allatam, addit: *Τοῦτο μὲν οὖν Ἰσως μυθεώτερον. αἱ δὲ ἐν τοῖς ὕμνοις αὐτοῦ κόραι πληροῦσθαι μὲν καὶ πλατύνεσθαι δοκοῦσιν ἐν παρσελήνῃ, λεπτινέσθαι δὲ καὶ μαρυνεῖν ἐν ταῖς μείσεσι τοῦ ἡστροῦ. τῇ δὲ ἀνθρωπομόρφῃ τοῦ αἰλοῦρου τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν ἐμφαίνεται τῶν περὶ τὴν Σελήνην μεταβολῶν.* Id est, 'Verum hoc fortasse fabulæ similis; sed felis oculorum pupillæ impleri dilatarique videntur sub plenilunium, et Lunæ lumine decrescente attenuari atque languescere. Humana autem felis facie innuitur Lunæ mutationes mente atque ratione gubernari.'

Apud Plutarchum in Isin et Osiridem Commentario] Ita omnino hoc loco rescribendum optime monuit Lambecius, pro quo corruptissime vulgo legebatur, *apud Plutarchum in IIII. in Hesiodum Commentario.* Verba enim ipsa Plutarchi quæ Gellius citat, hæc sunt: *Οἱ δὲ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται καὶ δυσχε-*

*ραίνουσι καὶ τὸ κρέμνον παραφυλάττου-
τες, ὅτι τῆς Σελήνης φθινοῦσης μόνω,
ἐντροφεῖν τοῦτο καὶ τεθελέναι πέφυκεν.* Id est, 'Sed sacerdotes aversantur cæpam et cavent, quia sola hæc planta Luna decrescente vigere et augescere splet.'

Lunæ aucta, atque damna] Id est, incrementa et decrementa. Sic Seneca ad Marciam cap. 18. Lunam dicit esse 'accessionibus damnisque mirabilem.' Et Mañilius Astron. lib. ii. 'Et cum damna tuas imitantur Delia vires.' Claudianus in Panegy. Honorii: 'Oceani lunaribus æmula damnis.' Julius Firmicus in Præfat. l. i. Astron. 'Quid Lunæ velox motus, assidueque luminis vel augmenta in corporibus nostris, et deficientis luminis damna sentimus.' Et sic Sidorius Apollinaris Carm. xv. 'Quid menstrua Lunæ Incrementa parent, totidem cur damna sequantur.'

CAP. IX. Cæ. Mattii] Vide Notas supra vi. 6. et xv. 35.

Columbatimque] Ne in secunda sede sit spondæus, forte melius leges, *Columbulatimque*, vel, *Columbiatimque*, quod idem significabit, scilicet, 'more columbarum.' Quem et innuit Martialis lib. xii. Epigr. 66. 'Amplexa collum basioque tam longo Blandita, quam sunt nuptiæ columbarum.' Unde etiam Mecænas: 'Si quis foemina circum crispata, labris columbatar.' Osculum columbæ vocat Martialis lib. i. Epigr. 110. 'Issa est purior osculo columbæ.' Cujusmodi fiebat linguarum collisione. De quo Appuleius Miles. lib. vi. 'Accepturus ab ipsa Venere septem suavia, et unum blandientis linguæ adpulsa longe mellitum.' Et lib. ii. 'Arctius eam complexus cæpi suaviari, jam patentis oris inhalatu cinnameo et occurrentis linguæ illius nectareo prona libidine allubescere.' Quod Tiballus dixit, 'Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis Oscula.'

Tapetes ebrii fuco] Tapetes dicuntur

ebrii fucō, qm̄ multum coloris potavere. Hoc enim verbo utuntur Auctores nonnunquam, quando iis sermo de lanis colore quodam infectis et tinctis. Plinius de purpura tingenda: 'Quinis lana potat horis, rursusque mergitur carminata, donec omnem eibat saniem.' Et sic Poëta: 'Vellera quæ Tyrios epotavere cruores.' Hinc Solinus cap. 28. ut optime Salmasius restituit: 'Fucant vellera, ut ad ruborem meram epotent cocci venenum.'

Fuco] I. e. colore rutilante. Quamvis enim 'fucus' generatim Latinis capiatur pro quavis tinctura, unde in Glossis Philoxeni: Fucus, χρώμα. proprie tamen dicitur de colore rubeo, et quadantenus puniceo, quem tingit 'fucus marinus.' Hunc Servius denotat, cum ait, 'Fucus, herbæ genus, qua vestes tinguntur.' Et Acro in Sat. 2. lib. 11. ubi scribit, fucum esse genus herbæ marinæ, unde lana inficitur, et subiecit illud Horatii ex Od. v. lib. 111. 'Neque amissos colores Lana refert medicata fucō.' Græcis φῦκος dicitur. Glossæ Cyrilli: φῦκος, alga, fucus. Et ita Plinius l. xxv. c. 10. 'Phycos thalassium, id est, fucus marinus.' Et l. 1. in Indice hujus loci. 'Phycos 3. genera, quod fucus marinus.' Idem tamen Plinius lib. xiii. cap. 25. negat Latinam linguam habere nomen quo Græcum φῦκος exprimat. 'Non habet,' inquit, 'linguæ alia nomen quod Græci vocant phycos, quoniam alga herbarum magis vocabulum intelligitur, hic autem est frutex.' Sed 'fucus' tamen recte Latine dici potest, ut et fecit Plinius in locis modo adductis; et errat ipse, cum dicit φῦκος esse fruticem. Nam φῦκος marinum, prorsus herba est, et maxime quidem humilis, utpote quæ caule careat solis foliis capillaceis et lanuginis instar subrecitis nascentibus, ut bene notat Salmasius ad Solinum. Sed et 'fucus' Latinorum eundem usum olim præstitit,

atque φῦκος. Eo enim mulieres utebantur ad ruborem ori conciliandam, ut testis est Lucianus in Amorib. ubi de mulieribus inquit: τὰς ἀνασχόντους παρειὰς ἐρυθραίνουσιν ἐπιχρίτους φύκωσιν. 'Impudentes genas illitis fucis rubefaciunt.' De 'fucō' autem Latino-ram idem arguit illud Ciceronis lib. 111. De Oratore: 'His tribus figuris insidere quidam venustatis, non fucō illitus, sed sanguine diffusus debet color.' Fuci itaque color rubedinem quandam, imo quodammodo puniceum referebat, ut disertim cognoscere licet ex illis Plinii lib. xiii. cap. 26. ubi scribit 'Circa Cretam nato' (φύκει) 'in petris purpuras quoque inficiunt.' Theophrastus etiam, unde Plinius hoc de Cretico fucō desumpsit, dicit colorem vestium et lanarum Cretico fucō tinctarum pulchriorem esse, quam purpuræ, quamdiu recens est. Καὶ ἔως ἀν τὸ πρόβατος ἡ βαφή, πολὺ καλλίων ἢ χρῶς τῆς πορφύρας. Hinc etiam est, quod Nicander φῦκος φοινίσσον vocet: Ἡ ἔτι δὲ καὶ φοινίσσον καταβάλλει φῦκος. De fucō autem plura vide sis apud Salmasium ad Solinum pag. 1144. et seqq.

Concha purpura] Recte purpura concha. Est enim 'purpura' proprie conchæ genus, cæus liquore olim vestes tingebantur. Veterum enim purpura hodie perit. De ea Plinius lib. ix. cap. 36. 'Purpuræ florem illum tingendis expetitur vestibus in mediis habent faucibus. Liquoris hic minimi est in candida vena, unde preciosus ille bibitur, nigrantis rosæ colore sublucescens. Reliquum corpus sterile. Viva capere contendunt, quia cum vita succum eum evomunt. Et majoribus quidem purpuris detracta concha auferunt, minores trapetis frangunt, ita demum rorem eum excipientes Tyrli.'

Venenavis] Id est, colore tinxit. Ut 'Venenum' ipsum etiam ponitur pro 'colore.' Virgilius Georg. lib. 11. 'Alba nec Assyrio fucatur lana

veneno.' Sic Solinus 'cocci venenum' dixit. Quemadmodum Græci *φαρμακόν* dicunt *ἀπὸ τοῦ βάμματος*, ut et *φαρμακῶνες*, τὰ βαφεῖα, et *φαρμαδεύειν*, tingere, βάψαι. Et ita hic Mat-
tius 'venenavit,' quod est *ἐφάρμαξε*, tinxit. Hinc 'Venenatum' etiam pro pallio infecto, quo Flaminica oper-
tase debebat. Servius ad illud Vir-
giliū lib. iv. *Æneid.* "Sidoniam picto
chlamydem circumdata limbo." 'Vete-
ri,' inquit, 'cæremoniarum jure
præceptum est, ut Flaminica Vene-
nato operata sit. Operata autem cum
dicitur, pallium significatur. Vene-
natum autem infectum, quod ipse ait
in *Bucolicis*: 'Alba nec Assyrio fu-
catur lana veneno.'" Et paulo post:
'Flaminicam habere præcipitur, ar-
culum, ricam, venenatum, fibulam.'
Idem quoque ad illud lib. vii. *Æn.*
'Purpureos moritura manu discindit
amictus.' Notat: 'Rem quæ Fla-
minicæ competit transtulit ad regi-
nam. Flaminica enim Venenato op-
eriri debet. Nam cum amictam dicit,
opertam dicit, quæ res ad pallium
refertur.' Hoc 'Venenatum' autem
dicebatur, quod flammeo veneno, id
est, colore tinctum esset. Flamme-
um vero colorem, et purpureum, et
venenatum, pro eodem accipi docet
Salmasius ad *Histor. August.* p. 389.

Scitamenta] *Onomasticon Vetus*:
Scitamenta, *ἰδδωματα*. Sic dicuntur
scita edulia, et mellita. *Plautus Menæch.* Act. i. Sc. 3. 'Jube nobis tri-
bus apud te prandium accurarier At-
que aliquid scitamentorum de foro
obsonari.' *Appuleius Miles.* lib. x.
'Crustula, lucunculos, bamos, latercu-
los, et complura scitamenta mellita.'
Et *Macrobius* alicubi 'Popinatores
Scitamentorum.' Sic Auctor Noster
supra lib. xviii. c. 8. 'Scitamenta,'
signate pro loquendi leporibus dixit.

Pipulo poscit] Id est, 'convitio po-
scit.' Sic enim Nonius 'pipulum'
interpretatur, et *Isidorus* in *Glossis*.
Hoc modo *Plautus* dixit *Anular.*

Act. iii. Sc. 2. 'Nisi reddi Mihi va-
sa jubes, pipulo hic differam te ante
ædes.'

CAP. x. *Vindictæ*] *Rei Vindica-*
tionea. Vett. Edd. habent *vindicia*.

§ 2 *Pellitur e medio, &c.*] Horum
maximam partem versuum paraphra-
sim et explicationem exhibet *Cicero*
in *Oratione pro Muræna*, ubi in-
quit: 'Omnia ista nobis studia de
manibus excutiantur, simul atque ali-
quis novus motus bellicum canere
cœpit. Etenim, ut ait ingeniosus
Poëta, et auctor valde bonus, præliis
promulgatis, 'Pellitur e medio' non
solum ista vestra verbosa simulatio
prudentiæ, sed etiam illa ipsa domi-
na rerum 'Sapientia; vi geritur res;
Spernitur orator' non solum odiosus
in dicendo, ac loquax, 'verum etiam
Bonus; horridus miles amatur. Ves-
trum vero studium totum jacet. Non
ex jure manu concertum, sed magis
ferro,' inquit, 'Rem repetunt.'

Haud doctis dictis, &c.] Citat et
Calpurnius Piso, ubi agit de Adno-
minatione, quam *Paronomasiam* di-
cimus: 'Cicero ait: facie magis
quam facetiis ridiculus. Sic *Ennius*:
Haud doctis dictis certare, sed ma-
ledictis. *Pacuvius*: me Terit fames:
pavore fama concutit, Lapid cer cu-
ra.' Ubi 'lapit,' interprete *Nonio*
Marcello, significat, obdurefacit, et
lapidem facit.

Non ex jure manu concertum] Vett.
Edd. *maxu concertum*. Referuntur et
hi duo versus a *M. Cicerone* lib. vii.
Epistol. 13. ad *Trebatium*. Ad eos
etiam forte respexit *Varro* lib. iv. de
L. L. ubi scribit: 'Sic conserere ma-
nam diceretur cum hoste: sic ex
jure manu concertum vocare.'

§ 3 *Prætermonstrantis*] Id est, ultra
monstrantis. Utpote qui ipse docen-
di laborem defugiens, et a se amo-
vens, in alios istum rejiceret, et indi-
caret, unde *Gellius*, quod quærebat,
discere posset.

Vindicia, id est, correptio manus] Ita

Ed. Stephan. In Vett. Edd. est. *Id est, vindicia correptio manus, &c.* Unde faciunt: *Id est, vindicia correpta manu in re atque loco præsenti, &c. ftebat.* Sed Stephanica lectio præferenda. 'Vindicia' hic dicitur ex Leg. Decumviral. quæ postea etiam 'Vindicatio' appellata. Fiebat autem Vindicia correptione manus in re atque in loco præsenti auctore Prætor ex XII. Tabulis. Hinc est, quod Vindiciam Gellius interpretetur correptionem manus. Et quod *καρπιαία* a Clemente vocetur; a Charisio autem *καρπιαία*, quod manus brachiali caperetur, qui carpus dicitur, ut observat Turgebas Adversar. lib. XIII. c. 27. unde et assertor *καρπιαία*, et ipsa assertio *καρπιαία* exponitur in Glossis Philoxeni. Alioquin 'Vindicia' etiam dicitur 'res de qua controversia est,' ut definivit Servius Sulpitius, referente Festo Pompeio; qui et ipse ait: 'Vindiciæ appellantur res eæ de quibus controversia est, aut potius dicuntur vindiciæ inter eos qui contendunt.' In Glossis quoque Philoxeni Vindiciæ redduntur, τὰ ἐν ἀμφισβήτησει πράγματα. Quod convenit cum priori Festi interpretatione. A quibus etiam non abeunt illa Asconii in III. Verr. ubi quid 'vindiciæ' sint hisce verbis docet: 'Lis vindictiarum est, cum litigator de ea re apud Prætorem, cujus incertum est, quis debeat esse possessor; et ideo, qui eam tenet, satisfacat pro præde litis vindictiarum adversario suo, quo illi satisfaciatur, nihil se deturum in possessione facturum, de qua jurgium esset.'

IN JURE] Id est, apud Prætorem. Sic in Pandectis notatur, jus sæpe vocari locum in quo Prætor jus dicit, salva majestate sui imperii, salvoque more majorum. l. penult. D. de Just. et jure. Hoc modo etiam 'Jus' vocant XII. Tabulæ, ubi adest, qui juri dicundo præest.

§ 4 *Proficiisci vindictiarum, &c.*] Vett.

Edd. Pacisci vindictiarum dicendarum causa longinquas res gravabantur. Quod Turnebo lib. XXIX. Adversar. cap. 33. non displicet, et Pacisci longinquas res, interpretatur, pacta vindictiarum longinqua in præsencia contrahere et obire. Sed melius et simplicius videtur, *proficiisci v. d. causa in longinquas res g. vel*, ut alii, *ad longinquas res.*

Vindictiarum dicendarum] Vindiciæ hic significant verba illa solemnia, quibus in re præsenti vindicabant.

Sed ex jure manuum consertum vocarent] Hinc formula in Notis apud Valerium Probum: 'E. J. M. C. V. Ex jure manu consertum voco.' Sed multo melius ex Cicerone pro Muræna cognosci potest, ubi Jurisconsultorum scientiam exagitans, longum vindicationis carmen ita insecatur: 'Itaque irati illi' (de Jurisconsultis loquitur) 'quod sunt veriti, ne dierum ratione pervulgata, et cognita sine sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerunt, ut omnibus in rebus ipsi interessent. Cum hoc fieri bellissime posset: *FUNDUS SABINUS MEUS EST: IMO MEUS: deinde judicium: noluerunt. FUNDUS, inquit, QUI EST IN AGRO QUI SABINUS VOCATUR.*' Satis verbosè: 'cedo, quid postea? *EUM EGO EX JURE QUIRITUM MEUM ESSE AIO.* Quid tum? *INDE EGO TE EX JURE MANU CONSERITUM VOCO.* Quid huic tam loquaciter litigioso responderet ille, unde petebatur, non habebat. Transit idem Jurisconsultus tibicinis Latini modo. *UNDE TU ME, inquit, EX JURE MANU CONSERITUM VOCASTI, INDE EGO TE REVOCO.* Prætor interea, ne pulchrum se, ac beatum putaret, atque aliquid ipse sua sponte loqueretur, ei quoque carmen compositum est, tam cæteriis rebus absurdum, tum vero nullo usu: *UTRISQUE SUPERSTITIBUS: ISTAM VIAM DICO: INITE VIAM. præsto adest sapiens ille, qui iniri viam decrevit. REDITE VIAM. eo-*

dem duce redibant.' Hanc quoque formulam respiciens Cicero lib. i. De Oratore, Scævola sic loquentem introducit: 'Quod vero in extrema oratione tua, Crasse, quasi pro tuo jure sumpsisti, oratorem in omnis sermonis disputatione copiosissime versari posse: hoc nisi in tuo regno essemus non tulissem; multaque præessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut TE EX JURE MANU CONSERTUM VOCARENT, quod in alienas possessiones tam temere irrepasisses.' Et paulo post: 'Aut interdicto tecum Philosophi illi contenderent, utpote a possessione disciplinarum, quæ proprie sunt eorum, dejecti, quippe quas tu universas oratoris facultati tribuisti, aut EX JURE TE MANU CONSERTUM VOCARENT.'

[*Festucariam*] Alludere hic Gellius videtur ad 'festucam,' sive virgulam illam quæ olim in libertatum vindicationibus adhiberi solebat, quæ etiam 'Vindicta' vocabatur. De qua Boëthius lib. ii. in Topic. Cicer. notat, 'quod esset virgula quædam, quam licitor manumittendi servi capiti imponens, eundem servum in libertatem vindicabat, dicens quædam verba solemnia; atque ideo virgula illa Vindicta vocabatur.' Hinc Persius Sat. v. 'Vindicta postquam meus a Prætoris recessi.' Et post: 'An dominum ignoras, nisi quem Vindicta relaxat?' 'Festucam' etiam in eadem Satyra vocat, cum ait: 'Non in festuca, licitor quam jactat ineptus.' Quemadmodum quoque Plautus Mil. It. Act. iv. Sc. 1. 'Quid? ea ingenua an festuca facta, serva an libera est?'

CAP. XI. P. *Lavinii*] Forsan hic ipsus est, qui a Macrobio lib. iii. Saturnal. c. 8. *Lavinus* vocatur.

[*Sculna*] Glossæ Philoxeni: *Sculna*, *συνθηκοφύλαξ*. et ita etiam Glossæ Cyrilli: *συνθηκοφύλαξ*, *Sculna*. Quasi qui custodiat *συνθήκας*, id est, pacta et conventa, de quibus utraque pars

convenerit; ut facere etiam solet sequester. In Glossis Isidori 'Sculna' exponitur 'sponsus': id est, 'sponsor': nempe qui Græcis *μυστηγὴς*, Latinis 'culna' et 'sequester.' Nam, ut bene notat Servius ad lib. ii. *Æneid*. 'Sequester est aut medius inter duos altercantes, aut apud quem aliquid ad tempus seponitur.' Voce 'sculnæ' pro sequestro usus etiam Macrobius lib. iii. cap. 18. sive, ut divisit Pontanus in sua editione, lib. ii. cap. 17. 'Cleopatra uxor, quæ vinci a Romanis nec luxuria dignaretur, sponsione provocavit insumere se posse in unam cenam sestertium centies: id mirum Antonio visum, nec moratus sponsione contendit digna, sculna Munacio Planco, qui tam honesti certaminis arbiter electus est.' Sic hunc locum olim restituit Fulv. Ursinus in Appendice de Triclinio. Pontanus autem legit et distinguit: *Nec moratur, sponsione contendit. Dignus sculna Munacius Plancus, qui tam honesti certaminis arbiter electus est.* Quomodo fere Saresberiensis lib. viii. de Nug. Cur. cap. 7. nisi quod apud eum corrupte *culina* pro *sculna* vulgo editum est; quomodo et ante Fulvii emendationem in Vulgatis apud Macrobius legebatur.

[*Sequestrum*] Festus: 'Sequester is dicitur, qui inter aliquos, qui certant, ut inter eos convenerit, depositum ita tenet, ut ei reddat, cui id deberi jure sibi constiterit.' Brevius: *Medestinus* ait: 'sequestrum esse, apud quem eandem rem, de qua controversia est, deposuerunt.' In Glossis Philoxeni 'Sequester' explicatur, *μυστηγὴς, ἑταῖρος, συνθηκοφύλαξ*. Similiter Glossæ Cyrilli: *Μεστῆς*, sequester, arbitrator, mediator. Junxit utrumque Plautus Rudente, Act. iv. Sc. 3. 'Nisi das sequestrum aut arbitrum, cujus hæc res arbitrata fiat.' Hinc et 'sequestratio,' pro ipso actu sequestri, sive arbitrato. Glossæ

Cyrilli: 'μεσσηλα, Arbitrium, sequestratio, arbitratus.' Eadem Glossæ: 'Μεσσηλη, Sequestratio.' Et verbum 'sequestrare,' pro, sequestrum agere, vel intervenire. Eadem Glossæ Cyrilli: 'μεσσηλα, sequestro, intervenio.' Et 'μεσσηλη, sequestro.' Quanquam etiam accipiat pro deponere aliquid apud sequestrum, aut apud locum quendam, ubi in tuto sit. Vegetius lib. II. cap. 20. 'Ut ex donativo, quod milites consequuntur, dimidia pars sequestraretur apud signa.' Tertullianus de Resurrectione: 'Corpora medicata condimentis sepulturæ Mausoleis et monumentis sequestrantur.'

Secundam autem scriptum esse in Logistico Varronis] Eandem vocem et alibi Varroni restituere conatur C. Barthius l. xxvi. Adversar. c. 14. in loco nimirum, quem Nonius ex Varronis Modio citat, ubi vulgo legitur: 'Ad se unum esse pulmentarium secundam, quo natura aurigatur non necessitudo.' Varie hic locus a Viris doctissimis tentatus; Barthio autem, ut quam minime a vulgata scriptione abeat, commodum ita illustrandus videtur. *At se unum esse pulmentarium secundam, quo natura aurigatur, non necessitudo.* Quasi verba

hæc aliquis dixerit Philosophus in nullius verba juratus, sed naturæ ductum sequens, qui sequestrum se aliorum opinionibus inferat. Pulmentarium autem pro vili et contempto dixit, urens maxime ambitionem cæterorum. Quam sententiam oppido bene cum titulo Varronianæ Satyræ Barthius convenire putat. Nos propter 'sculnæ' vocem ejus hic meminimus.

Catus] Vide Notas supra IV. 19.

Per Deos immortalis, &c.] Post hunc Catonis versum sequebatur in Vulgatis Editionibus satis longa Dissertatio, quæ nihil commune cum hoc capite habebat. Primus Salmasius optime monuit istam hinc totam removendam, et in debitum locum reponendam; nimirum qui Præfationi conveniret; esse quippe Auctoris Prologum, qui in eo scriptionis suæ institutum et propositum declarat. Istud itaque in hac Editione factum, et ad exemplum Editionis, quam aliquot abhinc annis Vir doctissimus Amstelodami procuraverat, ante primum librum Dissertatio ista una cum capitum Indice, Præfationis instar posita est. Finis autem hujus capituli, et Librorum Gellii qui supersunt, in hoc versu statuendus est.

FINIS NOTARUM VARIORUM.

RECENSUS EDITIONUM

AULI GELLII,

EMENDATIO AUCTIORQUE GRONOVIANO ET FABRICIANO,

IN QUATUOR ÆTATES DIGESTUS.

[EX ED. BIPONT. 1784.]

ÆTAS I. NATALIS,

instituta ab industrio Latii in Italia instauratore Jo. Andrea Ale-riensi Episcopo, Romanæ principis curatore. Mox secutæ sunt Venetæ tres, quarum antesignana est Jensoniana; Brixien-sis, correctæ a Marco Scaramucino de Palatiolo; tum aliæ Venetæ, in quibus duæ Octaviani Scoti instinctu per Jo. de Tridino, duæ Phil. Pincii insignes sunt. Vicentinam quoque memorat Casp. Barthius, de qua nihil aliunde nobis compertum est. Omnes vero hujus sæculi edd. superavit cura magis critica Philippi Be-roaldi, novæ hinc ætatis auctoris.

1469 Editio princeps s. Romana 1. Auli Gellii (per sim-plicem liquidam) Noctes s. Vigilæ Atticæ. Romæ, anno Christi cccccclxix. Paulo regnante 11. Anno ejus Pont. v. die vero xi. mensis Aprilis. In domo Petri de Maximis. Fol. Nomina ty-pographorum sequentes in fine versus continent :

Aspicias illustris lector quicumque libellos,

Si cupis artificum nomina nosse, lege.

Aspera ridebis cognomina Teutona : forsan

Mitiget ars musis inscia verba virum.

Conradus Sweynheym, Arnoldus Panartzque magistri,

Romæ impresserunt talia multa simul.

Possedit hanc edit. Grævius teste Jac. Gronovio, habetque Bibl. regia Paris. Memoratur præterea in Cat. Heins. p. 6. in indice li-brorum rar. Argentor. venalium an. 1745. qui fuerant ill. quon-

dam viri Joach. Chph. Nemeizii. Cf. *Maittarium* in *Ann. Typ. T.* 1. p. 283. Textum hujus edit. recensuit Jo. Andreas Episcopus Aleriensis, cujus longa præmissa est præfatio ad Paullum II. Pontificem Romanum, inprimis illa lectu digna ad cognoscendas res illius et ad rationem hujus editionis. Ait autem, exempla Gellii valde vitiosa fuisse, seque in recognitione hujus Gelliani operis permagnos labores sustinuisse. Inprimis laborarat in Græcis et reperiendis, ubi in exemplis Latinis non erant, iisdemque emendandis et Latine vertendis, adiutoremque in ea re habuerat Theod. Gazam. Et hæc interpretationes Latinæ in exemplo hoc ejus additæ sunt, sed addito semper in principio, *id est*: ne quis pro Gellianis haberet: quæ versiones servatæ diu, a recentioribus omisæ sunt: similiterque se fecisse dicit in Macrobio et Apuleio, eoque nomine se calumniis appetitum esse a pluribus Romanis, qui dicerent, eum sua auctoribus veteribus inculcare, quos contra in præfatione multa disputat. Idem Commentarios in Gellium scripsit, quos eodem anno Romæ editos, memorat Catalogus Gudianus p. 327.

1472 Romana II. Aulus Gellius. Romæ MCCCCLXXII. die VI. Augusti per Conrad Sweynheim et Arnold Pannarz, additis in fine versibus supra adductis; principis repetitio s. potius ipsa novo titulo instructa; memoratur certe ad hunc annum Maittario, Hambergero; eaque Bern. Rottendorffio, Medico clar. putabatur omnium prima teste Jac. Gronovio in præf. ad Gellium, qui eandem in Bibl. Vossiana Lugduni Bat. a Franc. Junio, Francisci F. collatam esse refert. Ea vero in ædibus Petri de Maximis Romæ per dictos typographos expressa confunditur male cum Veneta I. in Bibl. Lat. Fabriciana etiam novissimæ ed. his verbis: 'Editio I. Veneta ex ædibus Petri de Maximis 1472. fol.' quem errorem merito notat clar. Lengnichius in *Symbolis rei libr. et numism.* Beytræge, &c. P. II. p. 124. cf. eundem p. 7.

— Veneta I. Auli Gellii Noctium Atticarum commentarius, impressus Venet. per Nic. Jenson, Gallicum. MCCCCLXXII. fol. Cf. *Bibl. Bunav. T. I. vol. I. p. 380.*

1477 Veneta II. Auli Gellii Noctium Atticarum commentarii — impressi Venetiis per Andream Jacobi Catharensem MCCCCLXXVII. fol. Andrea Vendameno duce Venetiarum inclyto. 'Gravis error quem Bibliotheca Latina ab Anglis edita admisit his verbis: Primus Gellium edidit Aldus Manutius Venetiis 1477.'

reprehenditur a Jac. Gronovio, Lambecium auctorem erroris notante, quippe qui Gellium primum ab Aldo, adminiculante Theod. Gaza, editum scribit in Diss. de vita et nomine A. Gellii annexa Pródromo lucubrationum in Gellium, Paris. 1647.

1484 Veneta III. A. G. Noctium Atticarum libri perquam diligentissime castigati ac nuperrime impressi Venetiis Sump-
tibus Nobilis Viri Domini Octaviani Scoti Civis Modœstiensis
MCCCCLXXXIV. idibus Novembris. Fol. Memoratur inter incuna-
bula artis typogr. Bibl. Uffenbach: T. II. App. I. n. LXXVI.

1485 Brixie per Boninum de Boninis de Ragusa, anno domini
MCCCCLXXXV. die tercio Martii Correctore Marco Scaramucino
de Palatiolo. In ea legitur hocce octastichon :

Si quem Cetrophia clarum Latiaque Camœna

Esse juvat, Gelli scripta probanda legat.

Attica nox luci nunquam cessura diurnæ

Ad varias artes quam bene monstrat iter!

En tibi, docta cohors, Marcus correxit ad unguem,

Quem tulit Adriaco Brixia Marte potens.

Si quid erit falsi, veniam dabis: inscia turba

Forsitan huic nocuit, dum celebrabat opus.

Ἐρρόσο ἀναγνώστῃς.

1486 Veneta IV. Auli Gellii Noctes Atticæ Venet. fol. Vid.
Catal. Wittii.

1489 Veneta V. Aulus Gellius—Venetiis per Bernardinum de
choris de Cremona et Simonem de Luero. MCCCCLXXXIX. Die
XIII. Augusti. Fol. Constat foliis CXXI. et extat in Bibl. Archi-
pal. Manhem.

1491 Veneta VI. fol. quam contulit Jac. Gronovius Oxonii.

1494 Veneta VII. ap. Phil. Pincium Mantuanum. Fol.

— Veneta VIII. impensis Oct. Scoti MCCCCLXXXIV. fol. ex-
tabat in Bibl. selecta venali in Bibliopolio Jo. Henr. Harscheri
Basil. 1769. in Catal. Bibl. Zechianæ Lips. 1780. n. 1513.

1496 Veneta IX. imp. Octav. Scoti: Aulus Gellius. Vene-
tiis per Joannem de Tridino alias Tacuinum. Anno Domini
MCCCCLXXXVI. Die V. Aprilis. Constat CXVIII. foliis, et ex-
tat inter cimelia bibl. Archipalatinæ Manhemii; ac memoratur in
Bibl. Ernestiana p. 172. n. 2556. et in Zechiana n. 514. Ex ea
reposita videtur ed. 1509. per eundem Jo. de Tridino. Cf. clar.
Lengnichii Beytræge P. II. p. 125.

1500 Veneta x. ap. Phil. Pincium, fol. Hanc edit. curavit Philipp. Pincius Mantuanus anno Domini mcccc. die xv. mensis Julii, Augustino Barbadico Serenissimo Venetiarum Duce. In hac quidem primum accessisse Libri viii. qui deest Argumenta, ut supra § II. jam dictum, contendit Guil. Falsterus in vigilia i. Gellianis noctibus impensa editaque Hafniæ 1721.

— Subjicimus hæc ætati nescio cujus anni editionem Vicentinam, quam Barthius Adversar. l. xxxv. c. 6. extr. p. 1597. antiquiorem refert Aldina (1515.) et Basiliensibus (1506. 1519. cet.), et ex eo Fabricius memorat.

ÆTAS II. 1503—1585.

critica a Ph. Beroaldo jun. (qui assecclas invenit novas Venetas, et Jo. Connellum primarum Parisinarum curatorem) orta, per Juntinam, Aldinam, et Cratandrinam, perfectior. Juntinæ (1513.) præfuit Carolus Aldobrandinus MSS. usus, Aldinæ (1515.) Jo. Bapt. Egnatius; Cratandrum, (1519.) qui Aldinam correctiorem dedisse videtur, adjuvare etiam Beatus Rhenanus, et Fabricius Capito. Excepere illas mox Colonienses edd. quarum princeps (1526.) curata a Godefr. Hittorpio, in Cratandrina cum novis Codd. conferenda ex iisque emendanda etiam Arnoldi Wesalien-sis opera uso; et ab an. 1534. Gryphianæ ceteræque Lugdunen-ses. Annotationes scripsere Ægidius Maserius, e quibus ineditis sua collegit scholia Iod. Badius Ascensius in Parisina v. et Petrus (Schade) Mosellanus, quæ primum prodierunt 1526. atque non solum ab Ascensio in III. et IV. sua ad augenda scholia adhibita sunt, sed et statim Coloniensibus Gellii edd. addita fere per hanc ætatem regnarunt.

1503 Bononiensis s. Beroaldina i. Auli Gellii Noctium Atticarum commentarii. Impressum Bononiæ per Benedictum Hectoris calcographum accuratissimum anno salutis MDIII. die primo Februarii, fol. Hanc edit. instituit Philipp. Beroaldus, qui primus post Andream critica diligentia textum recognovit. Dedicavit Sigismundo e gente Hohenloa, qui cum duobus fratribus Bononiæ Beroaldi scholas frequentabat, eumque scholasticum Germanum et compatrem suum appellat. In hac edit. libri octavi argumenta primum edita dicuntur. Cf. epistolam præmissam

Venetæ 1509. sed vide quæ ante ad Pincii II. an. 1500. attulimus, et conjice, eam basin hujus esse.

1506 Basileensis J. Auli Gelli Noctes Atticæ Basil. MDVI. 4.

1508 Auli Gellii Noctium Atticarum commentarii. 4. Memoratur in Catal. Bibl. Ludewigianæ P. IV. n. 13022. ac forsitan ex priori repetita.

1509 Veneta nova Feretii, fol. 'Accipite studiosi omnes Auli Gellii Noctes micantissimas, in quibus vigilias et somnum pacatissime reponatis. Nihil enim in Latinis obstrepet inconcinnum, in Græcis minus. Quippe quæ nunquam antehac fuerunt accuratius emendata. Hinc rerum et dictionum speciosarum indicem locupletissimum habetote. Et libri VIII. quem desideramus capita quæ antehac nunquam in lucem prodierunt. Hinc igitur et Jo. Petrus Feretrius Ravennas ad lectorem epigramma appendit. Item Caroli Castelli P. V. Francisci equitis, et Victor Falchorius Græcum aliquid effudit. Sequitur Philippi Beroaldi præfatio ad Sigismundum Hoënloum Scholasticum Germanum, et Nicolai Feretii Ravennatis ad splendidissimum equitem D. Georgium Cornelium allocutio scripta Idibus Octobris MDVIII. in qua eum laudans, quod Georgium Trapezuntium, Gregorium Tiphernum, Franciscum Philelphum, Pomponium Lætum, Georgium Merulam, Matthæum Siculum, et Paulum Marsum et Bartholomæum Merulam dignatus hospites et contubernales habere, inque amicorum numero ascribere, rogat ita: ne me infimum asperneris, effecit Joannes Tridinus ut auderem nomini tuo in præsentia dedicare tot variarum rerum exempla, quas Noctes Atticas inscripsit operi suo Aulus Gellius. Hinc in ipso contextu scribitur: A. Gellii Noctium Atticarum liber octavus hac ætate non reperitur. Sed ex vetustissimo exemplari hæc capita excerpta sunt.' In fine: Impressum Venetiis per Joannem de Tridino, alias Tacuinum. Anno Domini MDIX. die xx. Aprilis.

1511 Parisina I. Connelli. Jo. Connellus lectoribus: Accipite Romanæ militiæ studiosi adolescentes quam diligentissimi Auli Gellii noctes micantissimas. In quibus vigilias somnumque vestrum reponatis pacatissime. Sint vobis manuale enchiridionque. Nihil enim Gellio duce in Latialis eloquii floribus occurret expetendum. Impressas rursus ad exemplar Beroaldinæ recognitionis in ædibus quidem Ascensianis, impensis autem Joannis Parvi Bibliopolæ nobilissimi. Anno salutis nostræ MDXI. ad Idus Novem. 4. Repetitio ed. 1509.

.... Parisina, Coanelli, II. 4. sine loci et anni nota, sed a Parisino typographo expressa, nobis visa Manheimii, hoc tit. A. Gellii viri disertissimi Noctium Atticarum libri XII. summa accurate Joannis Connelli Carnoten. ad recognitionem Beroaldinam repositi: cum alphabetico indice. — ap. Franc. Regnault. Præmissa est Ad clarissimum Sigismundum Hoënloum scholasticum Germanum compatrem suum Philippi Beroaldi Bononiensis epistola. — Eandem hanc ed. Christ. Daumius habuit, vocatque in Ep. VII. ad Reinesium p. 19. ed. Jen. 1670. *veterem* Parisinam sine anno cum præf. Phil. Beroaldi.

1513 Juntina: Auli Gellii Noctes redditæ nuper omni discussa caligine micantissimæ, scriptum literis aureis. In fine: Impressæ sunt Florentiæ Auli Gellii Noctes istæ lucubratissimæ suprema arte curaque et sumptibus Philippi de Giunta Florentini anno MDXIII. mense Januario. Leone Pont. Max. Christianam R. P. moderante. 8. In Præf. ad Laurentium Medicem Carolus-Aldo-brandus profitetur, se ex Codice Mediceo et aliis Mss. Gellium emendasse: 'Eo factum est ut ego Gellii Noctes Atticas admiratus semper amaverim, et cum primum potui, Magnifice Laurenti, si non emendatas, minus certe corruptas ad alios transmiserim. Qui sane multi temporis labor fuit, in quo cum alibi veteres Codices, quotquot adspicere licuit, tum vero ex antiqua Bibliotheca tua emendatos, cum his, qui circumferuntur, diu omni diligentia contuli, utinamque, quod volui, mihi et aliis ex eo labore operæ prætium secutum sit.'

1515 Parisina III. repetitio edit. anni 1511. 4.

— Aldina: Auli Gellii Noctium Atticarum libri undeviginti — In fine: Venetiis, in ædibus Aldi et Andreæ soceri mense Septembri MDXV. 8. In cujus editione Joannes Baptista Egnatius Venetus scribit Antonio Marsilio Veneto: 'Statui tibi Gellianas noctes esse dicandas: quas ego exactiore cura recognitas, quantum est datum otii per alias occupationes meas, in Aldina olim officina imprimendas curavi: ut quæ castigatissimæ industria nostra redditæ erant, haberent etiam mancipem accuratissimum.' Præmissi duo indices, prior 'eorum, quæ notatu digna in hisce noctibus visa sunt;' alter, 'quo quicquid in unaquaque re Lector quæsierit, sive id ad Grammaticas, sive ad alias artes pertineat, invenire quam facile queat.' Partitum autem est opus Gellianum non in XIX. ut titulus habet, sed in XX.

libros, cum l. viii. qui perit Argumenta agnoverit Aldus, quibus tandem subnectuntur Græcæ dictiones, versus ac loci complures Græci Latine redditi.

— Lugd. 12.

— Parisina iv. Auli Gellii Noctes Atticæ cum dictatis Mss. Francisci Silvii in Gellium. Paris. MDXV. 4. Vid. Catal. Wittii.

1517 Argentor. r. c. præf. Nicolai Gerbellii, Phorcensis. fol. repetita ex ed. 1509.

1519 Basileensis ii. Cratandri: Auli Gellii Noctium Atticarum libri xix. Basileæ, apud Andream Cratandrum, mense Septembri 1519. sumtu Ludovici Hornken Bibliopolæ. Fol. In præf. Cratander dicit: 'Varia corrogavi ab amicis exemplaria, diversitate aucupaturus sinceram lectionem. Comperi, neque Aldum ipsum liberum esse a mendis fœdissimis, tametsi facile omnium fuit oculatissimus, probe stipatus præsidio doctiorum, quos aluit, ut audio, domi suæ perpetuo. Restitui eo interim ingenio mutila Latina, pluries autem Græca, germanæ puritati, omnia exactissima fide, ac diligentia. Nec tamen—sine Theseo: nam Beatum Rhenanum, si quando succumbebam, invocavi, aut Fabritium Capi-tonem.'

— Parisina v. Ascensiana r. c. scholiis Badii Ascensii, qui illa ex Egidii Maserii Parisiensis annotatis collegisse se non diffitetur. Paris. 1519. fol.

1521 Argentor. ii. 8. Citatur in Grævianis, unde opinatur Gronovius, hanc esse, quam possedit vir cel. Adrianus Beeckers van Thienen, ut docet Catalogus pag. 26.

1524 Parisina vi. Ascensiana ii. fol. Repet. edit. an. 1519.

1526 Coloniensis i. Hittorpîi: Auli Gellii luculentissimi scriptoris Noctes Atticæ castigatæ sunt emaculatæque diversorum codicum collatione, nec id tamen sine doctioris cujusdam judicio: a quo et Græca quæ passim depravatissima erant, sunt recognita, et quantum licuit, genuinæ puritati restituta. Eucharius Cervicornus excudebat Anno MDXXVI. sumtu et ære M. Godefr. Hittorpîi civis Colonien. nonis Martiis, fol. Qui quidem Godefridus Hittorpîus, laudans Arnoldum Vesaliensem, etiam memorat Andree Cratandri chalcographi non indiligentis editionem.

— Petri Mosellani Protogensis notæ in clarissimas A. Gellii noctes. Basil. apud Jo. Bebelium mense Aug. MDXXVI. et laudantur Th. Crenio in Animadv. philol. et hist. P. xvi. p. 33.

Delph. et Var. Clas.

A. Gell.

5 M

— Coloniensis II. cum annot. Petri Mosellani 1. ap. Soteram. 8.

1532 Paris. VII. s. Ascensiana III. fol. Repet. edit. 1519. auct. notis Petri Mosellani.

1533 Coloniensis III. ap. Martis. Gymnicum. 8. cum notis Petri Mosellani.

1534 Gryphiana I. Auli Gellii luculentissimi scriptoris Noctes Atticæ. Lugd. ap. Seb. Gryphium. 8.

1536 Paris. VIII. Ascensiana IV. Auli Gellii Noctium Atticarum lib. XIX. (nam octavus præter capita desideratur) pluribus locis quam antehac integriores. cum Ascensianis scholiis collectis fere ex annotatis sane doctorum hominum Ægidii Maserii et Petri Mosellani Protogenis, in officina Michaëlis Vascosani, mense Septembri MDCXXXVI. Hæc fons. In fine: Excudebat Johannes Lodoicus Tiletanus MDCXXXVI. mense Septemb. Eodem volumine annotationes Petri Mosellani Protogenis in clarissimas A. G. Noctes Atticas. Venumdantur Iodoco Badio Ascensio cum ipso Gellio etiam alii selucidationibus illustrato. Fol.

1537 Coloniensis IV. ap. Mart. Gymnicum, c. n. Petri Mosellani. 8.

— Lugduni. 8.

1539 Gryphiana II. Auli Gellii luculentissimi scriptoris Noctes Atticæ, Lugd. ap. Seb. Gryphium. 8.

1541 Coloniensis V. cum annot. Petri Mosellani. 8.

1544 Venet. 8. Citatur in Catalogo anonymi.

1546 Gryphiana III. 12.

1549 Coloniensis VI. per Martin. Gymnicum, 8. cum Petri Mosellani annotationibus, etiam selectis Mart. Gymnici ex optimis auctoribus in loca quædam obscuriora.

— Coloniensis VII. c. n. Mosellani. 8.

— Basil. III. 8.

1550 Gryphiana IV. 8.

1555 Gryphiana V. 8.

1559 Gryphiana VI. Sebastiani ultima. 12. Citatur in Heinsii Catalogo, pag. 69.

1561 Gryphiana VII. Antonii I. 8.

1563 Coloniensis VIII. cum Petri Mosellani perdoctis annotatt. 8.

1564 Parisina IX. 12. Citatur in Heinsianis pag. 69.

1566 Basil. 1v. ap. Henricum Petri, cum Mosellani annot. 8. Annum in titulo non significatum habet dedicatio, teste Th. Grotio *Animadv. P. XVI. p. 33.*

1566 Gryphiana viii. 8.

— Coloniensis ix. Auli Gellii Noctes Atticæ cum Petr. (Schadii) Mosellani annotationibus. Accedunt in loca quædam obscuriora ex optimis auctoribus annotationes. Colon. Agr. exe. Gualth. Fabricio. 1566. 8. vid. *Catal. Bibl. Bun. Tom. i. Vol. i. pag. 390.*

1571 Lugd. ap. Barth. Vincentium. 12. Hac usus fuit Henr. Valesius.

1573 Venet. 8.

1584 Parisina x. Auli Gellii luculentissimi scriptoris Noctes Atticæ cum indice locupletissimo. Parisiis apud Hieronymum de Marnef et Viduam Guilielmi Cauellet, sub Pelicano monte D. Hilarii, forma minore.

1586 Lugdani ap. Barth. Vincentium. 12.

ÆTAS III. 1585—1651.

* Lud. Carrione, qui Mss. contulit, et Henr. Stephano, qui Gellium ab illo et a se castigatum edidit cum notis, emendd. et Noctibus Parisinis, nobilis. Sed Carrionis commentarius imperfectus est. Stephanianam hanc ed. imitatæ Francofurtanæ et Genevenses, in quibus præstat ed. accuratior c. n. Varr. 1609.

1585 Auli Gellii Noctes Atticæ: editio ex Mss. emendata: additæ sunt H. Stephani noctes aliquot Parisinæ, Atticis Auli Gellii noctibus invigilatæ, et specimen emendationum. Parisiis. 8. vid. *Catal. de la Bibl. du Roi. Bell. Lettr. Tom. ii. pag. 85.*

1592 Lugd. ap. Tornæsium. 12. vel 16.

1594 Coloniæ cum annot. Petri Mosellani. 8.

1603 Francof. Auli Gellii Noctes Atticæ, c. n. H. Stephani. 8.

1609 Aurel. Allobrog. (Genev.) 12. Hanc Gellii editionem Genevensem ex H. Stephani recusam recensione et contextu scrip-

* In prima statim nocte Parisina Gellium Stephanus tætur adversus acrem Ludovici Vivis censuram, qui lib. iiii. de disciplina Gellium vocat 'hominem

rhapsodum plane, congestorem potius quam digestorem, et ostentatorem quam peritum, loquaculum sine eruditione, in verbis ac sententiis putidulum,' &c.

toris emendatiorem, et ob notas, breves quidem sed optimas fragis; utpote a Carrione, Jureto, Cujacio, Turnebo, Casaubono, Lipsio, Manutio, Adr. Junio, Meursio, Fruterio, Dionys. Gothofredo selectas, commendat Christianus Tychonius epistola ad Christ. Falsterum specimini hujus Gelliano inserta, pag. 69.

1621 Genev. repetita. 12.

1624 Francof. 8. ex Henr. Stephani recensione, et ejusdem Noctes Parisinæ Atticæ Gellii noctibus invigilatæ.

1644 Lugd. Bat. ap. Hieron. Voëgelin. 12. c. n. doctorum virorum.

1651 Amst. ap. Jansson. 12.

ÆTAS IV. GRONOVIANA.

a Jo. Frid. Gronovio dicenda; cui debetur primum editio emendatissima, quam quoque ut plurimum secuti sunt Ant. Thysius et Jac. Oiselius, qui in Gellium variorum notas contulere, tum major cum notis et emendd. in novem priores libros an. 1687. Novam dein et luculentam illius filius Jacobus Gronovius adornavit, cum parentis suisque et varr. notis, et lucubr. P. Lambecii, in qua locis quamplurimis emendatior est contextus e collatione Mss. Codd. an. 1706. repetitam Lipsiæ an. 1762. cujus textum et nos secuti sumus.

1651 Gronoviana I. Amstel. ap. Elzev. ex recensione Jo. Frid. Gronovii. 12.

1665 Gronoviana II. Amstel. 12.

1666 Amstel. 12.

— Auli Gellii Noctes Atticæ cum selectis novisque commentariis, et accurata recensione Antonii Thysii, et Jacobi Oiselii. Lugd. Bat. P. Leffen. 8.

— Amstel. 12.

1681 Paris. in usum Delphini edidit Jacob. Proust. 4. notis additis satis vulgaribus.

1687 Lugd. Bat. c. n. et emendationibus Jo. Frid. Gronovii ad priores novem libros. 8.

1706 Auli Gellii Noctium Atticarum libri xx. prout supersunt, quos ad libros Mss. novo et multo labore exegerunt, perpetuis notis et emendationibus illustrarunt Joannes Fridericus et Jaco-

bus Gronovii. Accedit Gasp. Scioppii integra Mss. duorum codicum collatio, Petri Lambecii lucubrationes Gellianæ, et ex Ludovici Carrionis castigationibus utilia excerpta, ut et selecta variorum commentaria ab Ant. Thysio et Jac. Oiselio congesta. Lugd. Bat. ap. Corn. Boutesteyn, J. du Vivie 4.

1741 Auli Gellii Noct. Attic. lib. xx. cura et cum notis Pauli Dan. Longolii. Curiae Regnit. 8.

1762 Auli Gellii Noctium Atticarum libri xx. sicut supersunt. Editio Gronoviana. Præfatus est et excursus operi adjecit Joann. Ludov. Conradi. Lipsiæ. 8.

Multi præterea viri docti in animo habuere, conatique sunt Gellium vel corrigere vel illustrare, sed aut præventi sunt morte, aut alia qua causa impediti. Desideramus quidem Carrionis plenos commentarios, perinde ut lucubrationes Oberti Gifanii, inter cujus inedita memorantur emendationes et notæ in Cornelium Nepotem, Symmachum, et Prudentium, necnon Agellii Noctium Atticarum libri, aliquot veterum Codicum ope diligenter emendati cum notis; (vide amœnitates literarias V. C. Jo. Georgii Schelhornii T. XII. p. 391.) item editiones promissas a Justo Lipsio,¹ Jos. Scaligero, et Jo. Wowerio,² Jo. Pricæo, Cornelio van Dalen, Petro Menardo Turonensi, et Claudio Salmasio. Petri quoque Lambecii prodromus lucubrationum in Gellium, quem cum Ms. Regio Parisiensi contulerat, typis expressus Paris. 1647. 8. epidromo caret, nec prodromi editio secunda, quam priore quadruplo auctiorem in prodromo historiæ literariæ idem Lambecius promisit, unquam lucem aspexit. Philippi Caroli animadversiones in Agellium cum ejusdem in Curtium observatis, præmissa de Criticis dissertatione, post ejus obitum a Christoph. Arnolde editæ Norimbergæ 1663. 8. non ultra librum XIV.³ procedunt.

Jani Passeratii notarum in Gellium Mstarum, quæ fuerint apud Jac. Mentelium Paris. Medicum, mentio in Lucæ Langer-

¹ Vide Lipsium II. 3. elect.

² Wower. Centur. I. Epist. 14. 49. II. 18. 65. 67.

³ Christophorus Adamus Rupertus. nota marginali ad Caroli animadversio-

nes pag. 280. ad illa verba: *Agite igitur, o mei, perseverate animus*: 'Utinam et auctor perseverasset, nec imperfectas has nobis lucubrationes reliquisset.'

manni ad Lambecium Epistolis Mss. Editionem Gellii affectant pridem a Lipsio liquet ex Epistola ejus ad Theodor. Cantarum a. 1580. 'Agellius meus paratus est; differo tamén propter commentarium, (in Tacitum,) quem priorem extrudere volo.' Merico Casaubono etiam, (præf. ad Polybium,) Oasp. Scioppio, et Henrico Ernstio Gellium edere in animo fuit. Scaligeriana p. 160. 'Lucas Fruterius avoit un Agellius tout prest d'estre imprimé, qui luy a esté derobé.' Gellii noctes illustriores a se factas proximis mundinis emissurum se scripsit Carolus Hannibal Fabrettus Commentario ad xvi. 10. Cod. Theodos. de paganis pag. 9. Paris. 1618. 4. sed nescio quibus causis impeditus id neutiquam præstitit. Nescio cujus Grenirii Zelandi notas in Gellium memorat Is. Vossius, Epistola ad Nic. Heinstum data a. 1651. T. 3. Sylloges Burmannianæ pag. 623. et Jo. Lelandus de scriptoribus Britan. p. 486. commemorat cujusdam Jo. Claimundi commentarium ab eo juvene scriptum.

Novæ quam parabat editioni Gellii laudatus Falsterus etiam prolusit libris duobus sermonum xcix. quibus libere Gelliano lepore antiquitatis, varia nova atque erudita promit, editis Amstelodami 1729. 8. His Bibliopola præfixit titulum: 'Amœnitates philologicæ sive discursus varii.' Tomum secundum claudit libellus commentarius de vita et rebus Auli Gellii, quo elogium quoque illius scriptoris et apologia continetur. Nonnulla Gellii loca præter Falsterum in jam memorato specimine et in novis literariis Lipsiensibus a. 1721. p. 138. seq. illustrat Adamus Henricus Lackmannus in primitiis Utinensibus, Lubec. 1725. 4. p. 47. seqq. add. Obs. Misc. Dorv. iv. p. 431.

Glossarium vocum haud vulgarium in Gellio edere voluit Bartholæus, cujus specimen vulgavit viii. 16. Adv. Verborum Gellianorum rariorum Catalogum exhibet quoque Jacobus Mosantus Briosius in Epistolis editis Cadomi 1670. 8. p. 224. seq. Sed usibus studiosorum longe accommodatius erat futurum pleniusque Lexicon Gellianum, quod pulchris locupletatum observationibus daturus erat, et cujus speciem vulgavit Cl. vir Christianus Falsterus. Julii Cæsaris Scaligeri Problemata Gelliana edita sunt Amstelod. 1651. 12. De Frid. Rappolti Logica Gelliana, in qua loca Gellii ad Dialecticam spectantia illustrantur, prodiit separatim Lipsiæ 1654. 4. Polydori Tardiolæ, sive D. Antonii Gatti Agellius vindicatus Romæ, sive Mediolani potius 1702. 8. est dissertatio

referta conviciis in Justum Vicecomitem sive P. Mazzuchellum super loco Gellii xvi. 13. de municipiis in jus Coloniarum mutari gestientibus. Vide Diarium Venetum, Giornale de' letterati d'Italia Tom. xii. pag. 411. xiv. pag. 140. seqq.

PAUCAS Editiones Auli Gellii Bipontini prætermiserunt.

Auli Gellii Noctes Atticæ, Romæ, 1493.

Auli Gellii Noctes Atticæ, Paris. 1517.

Comment. B. Asculani in Auli Gellii Noctes, Ven. 1517.

Auli Gellii et aliorum Fabulæ, cum Interpretatione Græcorum locorum, 16mo. Lugd. 1589.

Aulus Gellius, 8vo. Elzev. 1644.

Auli Gellii Noctes Atticæ, Ven. 1677.

Auli Gellii Noctes Atticæ, Ven. 1695.

Les Nuits Attiques Aulu Gelle traduites pour la première fois, 3 vol. 8vo. Par. et Brux. 1776—1777. Hæc versio, in novo ordine divisa, habet auctorem Abb. de V. (Joseph. Deuzi de Verteuil.)

The Attic Nights of Aulus Gellius, translated into English by the Rev. W. Beloe, F.S.A., 3 vols. 8vo. Lond. 1795. Idem Anglice vertit Herodoti Historiam, Polyæni Strategemata, &c. Hæc prima est atque unica Auli Gellii versio Anglica, et bene audit.

Multa præterea Bipontini notarunt inedita virorum doctorum, qui Aulum Gellium vel emendare vel illustrare in animo habuerunt, at non præstiterunt. Vid. etiam Fabricii Biblioth. Lat. lib. iii. tom. iii. p. 3. Edit. Hamburg. 1722. Ernesti Tom. iii. c. 1.—Saxii Onomasticon, i. p. 311. sq.—Dodwellus in Dissert. de Ætate peripli Maris Euxini, in Jo. Hudsoni Geographiæ veteris scriptoribus Græcis minoribus, Oxon. 1698. vol. i. § 10.—Cl. Johannes Taylor, qui in Præfat. ad Editionem suam Lysiæ quasdam Gellii præbuit emendationes.—Petrus Paulus Justus, in Specim.

Observationum Criticarum, Viennæ, 1765. 4to.—Addis
plura quæ T. Harlesius suppeditat in Not. Brev. Lit.
Rom. p. 509. sqq., et Clodii Excursus in Gellium ad Noc-
tes Atticas lib. xv. cap. 11. de Scientia et Philosophia,
Lips. 1800. 4to.

RECENSUS CODICUM MSS.

AULI GELLII,

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

In Museo Britannico.

In *Biblioth. Harl.* quatuor Codices extant: nempe N. 2756. Cod. membran. elegans et illuminatus, sine annotationibus aut glossis, sæc. xv.

N. 2768. Codex elegans, membran. sine annotationibus aut glossis, sæc. xv.

N. 4859. Codex membran. sæc. xv. indicem habet alphabeticum, et præfationem, sub fine.

His adjiciantur, Excerpta quædam Petri Scriverii et aliorum, varias Lectiones exhibentia in Juvenalem, Senecam, Aulum Gellium, Lucanum, &c. Cod. chartac. sæc. xvii.

Inter Codices *Burneianos*, N. 174—175—176. tres sunt codices elegantes membran. habentes pauca quædam marginalia, circa sæc. xv. Horum duo, pulchre illuminati, paucas exhibent lineas collatas ad paginas editionis Gronovianæ, quæ Lugd. Bat. edita est, 1706.

Codices Oxonienses.

In *Biblioth. Bodl.* Canonici Lat. 309. Cod. membran. cum paucis notis marginalibus, sæc. xiv.

Inter Manuscriptos, qui a cl. E. D. Clarke comparati in Bibliotheca Bodleiana asservantur, notetur codex membran. luculenter exaratus, ff. 154. continens Auli Gellii

Noctes Atticas. Græca a diversa manu margini ascripta sunt. Catal. T. Gaisford.

In *Coll. Lincoln.* codex est Auli Gellii nitide scriptus. Gronovius, de viro quodam docto locutus, hunc codicem sic denotat: 'Unde et Oxonii in Collegii Lincolniensis exemplari perlustrando diligens ipse fui; et simul atque absolvi potuit, operam ipsi transmissam verbis lætis ac benignis prosecutus, nunc rebus ostendit non eam fuisse parvi ab eo æstimatam.' Præfat. ad Edit. Gronovianam Lugd. Bat. 1687.

Codex Cantabrigiensis.

In *Biblioth. Publ. Academiæ* nullus Auli Gellii extat codex, nec ullus nobis in comperto est in Collegiorum Bibliothecis, præter unum in Bibliotheca Aulæ Pembrociensis.

In Indice Codicum Mss. in Bibliothecis Angliæ notantur varii Codices Auli Gellii, sed omnes privati juris, præter duo in Bibliotheca Ecclesiæ Westmonasteriensis, secundum catalogum cl. Maittarii.

INDEX
IN
AULUM GELLII.

INDEX

SCRIPTORUM QUI A. GELLIO CITANTUR.

Primus numerus Librum, Secundus Caput, Tertius Sectionem indicat.

Pr. Prafationem, et numerus Sectionem designat.

- L. Accrus** tragicus poëta Latinus xiv, 1. 14
 Idem in Atreo xlii, 2. 1. 2
 Idem in Didascalico primo iii, 11. 2
 Idem in Neoptolemo xlii, 3. 1
 Idem in Pelopidis ii, 6. 8
 Idem in Pragmaticis xx, 3
 Idem in Sotadicorum primo vii, 9. 4
M. Accius Plautus poëta comicus Latinus iv, 7. xviii, 12. 1. 2. xix, 8. 3
 Idem in Amphitryone i, 7. 8
 Idem in Asinaria i, 22. 9. vii, 17. 5. xviii, 12. 2
 Idem in Astraba xi, 7. 3
 Idem in Aulularia iii, 14. 4. vii, 9. 1
 Idem in Bacchidibus iii, 14. 4
 Idem in Boetia iii, 3. 1
 Idem in Casina i, 7. 6
 Idem in Cistellaria iii, 16. 1. vii, 7. 1
 Idem in Epidico iv, 6. 2. iv, 17. 2
 Idem in Epitaphio suo i, 24. 2
 Idem in Freto iii, 3. 4
 Idem in Menæchmis iii, 14. 4. xviii, 9. 2
 Idem in Millite glorioso xv, 15
 Idem in Mœcho i, 7. 2
 Idem in Mostellaria xx, 6
 Idem in Nervolaria iii, 3. 4
 Idem in Persa v, 21. 5
 Idem in Pœnnulo xlii, 29. 2
 Idem in Pseudolo xx, 6
 Idem in Rudente ix, 12. 6
 Idem in Sticho vii, 17. 2
 Idem in Trigemini vii, 9. 1
 Idem in Trinummo xvii, 6. 2
 Idem in Truculento xlii, 22. 4
C. Ælius Gallus grammaticus libro secundo de significatione verborum quæ ad jus pertinent xvi, 5. 2
Ælius Melissus grammaticus libro de loquendi proprietate xviii, 6. 1
L. Ælius Stilo Præconinus grammaticus ii, 21. 3. iii, 3. 6. v, 21. 2
 Idem in commentario de proloquiis xvi, 8. 1
L. Ælius Tubero historicus in historiis vi, 3. vi, 4
 Idem historiarum primo x, 28
Q. Ælius Tubero Jurisconsultus xiv, 7. 5. xiv, 8
 Idem libro ad C. Oppium vii, 9. 2
 Idem de officio judicis xiv, 2. 7
Æschines orator Græcus in oratione qua Timarchum de impudicitia accusavit xviii, 3. 1
Æschylus poëta Græcus tragicus ἐν τῇ πυρφόρῃ Προμήθει xlii, 18. 2
Æsopus Phryx in apologis ii, 29. 1
L. Afranius togatarum scriptor in togata xx, 6
 Idem in Consobrinis xv, 13. 1
 Idem in Sella xlii, 8. 2
 Idem in Titulo x, 11. 3
A. Albinus historiæ Romanæ libro primo xi, 8
Alcæus in poematis xvii, 11. 1

Delph. et Var. Clas.

Ind. A. Gell.

A

- Alexander Aetolus poeta Græcus tragicus xv, 20. 4
 Alexander Magnus in epistola ad Aristotelem xx, 5. 2
 Alexis comicus poeta Græcus ii, 23. 1
 Idem in Pythagori Zusa iv, 11. 3
 Alfenus Varus jurisconsultus libro Digestorum trigesimo quarto et Conjectaneorum secundo vi, 5. 1
 Anacreon poeta Græcus Lyricus xix, 9. 2
 Andronicus philosophus xx, 5. 3
 Annæus Cornutus grammaticus commentario in Virgilium ii, 6. 1
 Idem de figuris sententiarum libro secundo ix, 10. 2
 L. Annæus Seneca philosophus libro vicelesimo secundo epistolarum ad Lucillum xii, 2. 2
 Annianus poeta vii, 7. 1. ix, 10. 1
 Q. Antistius Labeo jurisconsultus i, 12. 1. xv, 27. 1
 Idem in commentariis ad 12. tabulas i, 12. 1
 Idem libro secundo de 12. tabulis vii, 15
 Idem ad edictum sœdiliū curulium iv, 2. 1
 Idem libris ad edictum prætoris xiii, 10. 1
 Idem libro ad edictum prætoris quarto xiii, 10. 3
 Idem libris posterioribus, ibid.
 Antisthenes Socraticus philosophus ix, 5. 1
 Apollodorus comicus poeta Græcus ii, 23. 1
 Apollodorus grammaticus in Chronicis xvii, 4
 Appian Plitonices historicus Græcus vi, 8. 1
 Idem in Aegyptiacis v, 14. x, 10
 Idem libro Aegyptiacorum quinto v, 14. 5. vii, 8
 Aristarchus grammaticus ii, 25. 1
 Aristæus Proconnesius historicus Græcus ix, 4. 1
 Aristides Samius iii, 10. 2
 Aristo jurisconsultus xi, 18. 5
 Aristophanes poeta Græcus comicus, in *Præf.* 11
 Idem i, 15. 8. xiii, 24. 3
 Idem in comœdia 'Ακκλης xix, 12. 2
 Idem ἐν ταῖς προτέραις θεσμοφοριαζούσαις xv, 20. 3
 Aristoteles Philosophus Peripateticus ii, 22. 6. iii, 11. 2. iii, 15. x, 2. xv, 26. xix, 2. 2. xix, 5
 Idem libro sexto de historia animalium xiii, 7. 2
 Idem epistola ad Alexandrum Magnum xx, 5. 2
 Idem libro περί μύθων vii, 6. viii, 7
 Idem libro problematum i, 11. 9. ii, 30. 4
 Idem in acroaticis xx, 5
 Idem in encycliciis xx, 4
 Idem in exoticis xx, 5
 Idem in problematibus physicis xix, 4. 5. xix, 6
 Idem in septimo problematum iii, 6
 Aristoxenus musicus in libro de Pythagora iv, 11. 2
 Arrianus philosophus in libris Dissertationum Epicteti xvii, 19. 1
 Idem libro secundo Dissertationum i, 2. 3
 Idem libro quinto διαλέγων xix, 1. 4
 Q. Asconius Pedianus grammaticus xv, 28. 1
 Asellio : v. Sempronius
 M. Asinius Pollio in epistola ad Ciceronem i, 22. 8
 Idem epistola ad Plancum x, 26. 1
 C. Ateius Capito, jurisconsultus i, 12. 2. x, 20. 1
 Idem in Conjectaneis ii, 24. 1. xiv, 7. 5. xx, 2
 Idem in libro nono Conjectaneorum quæst de judiciis publicis iv, 14. x, 6
 Idem in epistola xiii, 12. 1
 Idem libro quinto de jure pontificio iv, 6. 3
 Idem de officio senatorio iv, 10. 2
 Atta : v. Quintus
 D. Augustus epistola ad Caium nepotem xv, 7. 2
 Idem in epistolis x, 24. 1
 P. Aurelius Opilius in libro primo Musarum i, 25. 4
- B.
- Bacchylides poeta Lyricus Græcus xx, 7
 Bias unus e septem sapientibus v, 11. 1
- C.
- Cæcilius Statius poeta comicus Latinus v, 6. 2
 Idem in Chrysiō vii, 17. 6
 Idem in Hypobolismo Æschino xv, 14
 Idem in Plocio ii, 23. 1. iii, 16. 2
 Idem in Polumenis xi, 7. 3
 Idem in Subditivo xv, 9. 1
 Idem in Synaristosis xv, 15. 1
 Idem in Triumpho vii, 7. 2
 L. Cælius Antipater historicus Romanus x, 1

- Idem historiarum libro secundo x, 24. 3
 Celsus Sabinus jurisconsultus vii, 4. 1
 Idem in libro de edicto edilium curulium iv, 2. 1
 Julius Caesar: v. Julius
 Caecilius Vindex grammaticus in commentario lectionum antiquarum ii, 16. 1. 3. 4. iii, 16. 5. vii, 2. xi, 16. 1. 2. 3. xx, 2. 3
 Callimachus poeta Græcus iv, 11. 1
 C. Calvus poeta lascivus xix, 9. 2
 Idem in poematis ix, 12. 4
 Capito: v. Ateius et Sennius
 Carneades philosophus Academicus xvii, 16. 1. xvii, 21. 1
 L. Cassius Hemina historicus Latinus in primo annalium xvii, 21
 M. Cato: v. Porcius
 Catullus: v. Valerius
 Chares historicus Græcus v, 3
 Chrysippus philosophus xi, 12
 Idem in lib. *περί καλοῦ καὶ ἡδονῆς* xiv, 4. 1. 2
 Idem in libro *περί προνοίας* quarto vi, 1. 1. vi, 2. 1. 3
 M. Cicero: v. Tullius
 L. Cincius Alimentus historicus Romanus de re militari libro tertio xvi, 4. 1
 Idem libro quinto xvi, 4. 2
 Idem libro sexto
 Q. Claudius Quadrigarius historicus Romanus iii, 8. 1. 2. v, 21. 2
 Idem annali primo i, 25. 1. ii, 19. 2. vii, 11. 3. ix, 13. 14. 2. xvii, 2. 1
 Idem annali tertio i, 16. 1. iii, 7. 4. iii, 8. 1
 Idem quinto v, 17. 2
 Idem sexto ii, 2. 4. xvii, 13. 1
 Idem octavo xvii, 13. 1
 Idem undecimo xiii, 20. 2
 Idem decimotertio xiii, 28. 1
 Idem undevicesimo ix, 1. x, 1. 1. xv, 1. 2. xx, 6
 Idem vicesimo primo x, 13
 Idem vicesimo tertio x, 13
 Clearchus historicus Græcus iv, 11. 5
 Cloelius Verus Grammaticus in libris verborum a Græcis tractorum xvi, 12. 1
 Idem libro quarto xvi, 12. 2
 P. Cornelius Pauli F. Scipio Africanus in oratione quam dixit in censura cum ad majorum mores populum hortaretur iv, 20. 2. v, 19. 4
 Idem in oratione pro se contra Tib. Asellum vii, 11. 3
 Idem in oratione contra P. Sulpicium Gallum vii, 12. 1

- Idem in quinta oratione contra Claudium Asellum ii, 20. 2
 Cornelius Nepos in primo Chronicorum xvii, 21. 2
 Idem primo librorum de vita Ciceronis xv, 28. 1
 Idem libro de viris illustribus xi, 8. 2
 Idem libro exemplorum quinto vii, 18. 3
 L. Cornelius Sylla rerum gestarum libro secundo i, 12. 5. xx, 6
 Crates grammaticus xi, 25. 1
 Critolaus Peripateticus philosophus ix, 5. 1. xi, 9. 1. 2
 Ctesias historicus Græcus ix, 4. 1

D.

- Democritus philosophus v, 16. 2
 Idem de vi et natura chamaeleontis x, 12. 1
 Idem *περί λοιμῶν ἢ λοιμικῶν* iv, 13
 Demosthenes orator Græcus ii, 27. x, 19
 Idem in orationibus ix, 3. 1
 Idem in oratione *ἐνερὶ σφετέρου* xiii, 1. 4
 Dicæarchus historicus Græcus iv, 11. 5
 Diodorus Cronus philosophus Græcus xi, 12. 1
 Dioxippus Hippocraticus medicus xvii, 11. 3

E.

- Elis grammaticus antiquus in commentario xiii, 14. 3
 Empedocles philosophus Pythagoricus in carmine iv, 11. 3
 Q. Ennius historicus et poeta Romanus vii, 12. 2. ix, 4. 1. x, 1. 2. xii, 2. 1. xiii, 20. 6. xvii, 17. xviii, 9. 3. xix, 8. 3
 Idem in annalibus ii, 26. 4. iii, 14. 1. vi, 6. x, 29. xvi, 10. 1
 Idem libro primo vi, 6. 3. xiii, 20. 6
 Idem libro tertio i, 22. 7
 Idem libro septimo xii, 4. 1. xviii, 5. 1
 Idem libro octavo xx, 10. 2
 Idem libro duodecimo xvii, 21. 12
 Idem libro tertiodécimo vii, 2. 1. xviii, 2. 5
 Idem libro quartodécimo ii, 26. 4. x, 25
 Idem libro sextodécimo ix, 14. 2
 Idem libro duodevicesimo xiii, 20. 6
 Idem in Achille iv, 17. 6
 Idem in Alexandro vi, 5. 3
 Idem in Cresphonte vi, 16. 4
 Idem in Eræchtheo vi, 16. 3

- Idem in Hecuba xi, 4
 Idem in Iphigenia xix, 10. 3
 Idem in Menalippa v, 11. 3
 Idem in Neoptolemo v, 15. 2
 Idem in Phœnice vii, 17. 4
 Idem in Scipione iv, 7
 Idem in Satiris ii, 29. 6. vii, 9. 1.
 xviii, 2. 2
 Ephorus historicus Græcus iii, 11. 1
 Epicharmus poeta Græcus i, 16. 5
 Epictetus philosophus stoicus i, 2. 3. 4.
 ii, 18. 3
 Epicurus philosophus ii, 6. 6. ii, 8. 1. 2.
 v, 16. 2. v, 16. ix, 8. 1
 Erasistratus medicus xvii, 11. 1. 2. 3
 Idem libro primo *διαφόρων* xvi, 3. 2.
 3. 4
 Erucius Clarus consularis in epistola ad
 Sulpicium Apollinarem xiii, 17
 Euclides mathematicus i, 20. 3
 Euripides tragicus poeta Græcus i, 15. 6.
 viii, 3. 12. viii, 16. 2. xx, 7
 Idem in Bacchis xiii, 18
 Idem in *Elektra*, ibid.
 Idem in Hecuba xi, 4
 Eupolis poeta Græcus comicus i, 15. 4
- F.
- M. Fabius Pictor historicus Romanus li-
 bro annalium primo i, 12. 4. x, 15. 1
 Idem libro quarto v, 4
 Favorinus philosophus in oratione cum
 legem Liciniam de sumtu minuen-
 do suasit xv, 8
 Idem in libro *περί Πυρρικής τρέφου*
 xi, 5. 1
 Fenestella historicus et poeta xv, 28. 1
 Flaccus: v. Verrius
 Farius Antias poeta xviii, 11
- G.
- Gabius Bassus in commentariis iii, 9. 1.
 iii, 18. 1
 Idem in libris de origine vocabulorum
 et verborum iii, 19. 1. v, 7
 Idem libro tertio de origine vocabulo-
 rum ii, 4. 1. 2
 Idem libro septimo xi, 17
 Gallus Asinius criticus xvii, 1. 1
 Cn. Gellius historicus Romanus viii, 14
 Idem in annalibus xviii, 12. 2
 Idem annali tertio xiii, 22. 5
- H.
- D. Hadrianus in oratione quam in senatu
 habuit de Italicensibus xvi, 13. 1
- Hegesias historicus Græcus ix, 4. 1
 Helvius Cinna in poematis ix, 12. 4. xix,
 13. 3
 Heraclitus Ephesius philosophus, Prof. 6
 Hermippus historicus Græcus iii, 13
 Herodotus historicus Græcus in historiis
 i, 11. 4. v, 9. 2. viii, 4. xvi, 19. 1.
 xvii, 8. 3
 Idem historiarum primo iii, 10
 Idem in tertia historia xiii, 7
 Idem in libro quarto xvi, 11
 Hesiodus poeta Græcus i, 15. 5. iv, 5. 2.
 xviii, 2. 4
 Hierocles stoicus ix, 5. 2
 Hippocrates medicorum princeps xvii,
 11. 3. xix, 2. 3
 Idem in libro *περί τροφής* iii, 16. 3
 Homerus poetarum princeps i, 11. 5. i,
 15. 2. 4. ii, 6. 6. ii, 21. 1. ii, 22. 4.
 ii, 26. 6. ii, 30. 3. iii, 10. 4. iñ, 16.
 7. v, 8. vi, 2. vii, 20. 2. ix, 9. ix,
 10. 1. xiii, 1. 2. xii, 1. 6. xv, 3. 1.
 xvi, 12. 1. xvii, 3. xviii, 9. xx, 7
 Q. Horatius Flaccus ii, 2. 6
 Q. Hortensius orator et poeta xix, 9
 Hyginus: v. Julius
 Hypsicrates grammaticus in libris super
 his quæ a Græcis accepta sunt xvi,
 12. 2
- I.
- Isgonus Nicæensis historicus Græcus ix,
 4. 1
 C. Julius Cæsar vii, 9. 3
 Idem in libris analogicis ad M. Cice-
 ronem iv, 16. 3
 Idem libro de analogia primo i, 10. 2.
 xix, 8. 4
 Idem lib. de analogia secundo ix, 14. 7
 Idem in Anticatoe iv, 16. 3
 Idem in oratione pro Bithynia v, 13. 3
 Idem in Dolabellam actione tertia iv,
 16. 3
 Idem in epistolis ad C. Oppium et
 Cornelium Balbum xvii, 9. 1
 Idem oratione pro Plautia rogatione
 xiii, 3. 1. 2
 Julius Hyginus historicus et grammaticus
 vi, 6. 1. x, 16. 1
 Idem in commentariis in Virgilium i,
 21. 1. v, 8. 1
 Idem in exemplis x, 18. 2
 Idem de vita et rebus Africani vii, 1. 1
 Idem libro sexto de vita rebusque il-
 lustrum virorum i, 14
 Idem in quarto librorum de Virgilio
 xvi, 6. 4

Julius Modestus in secundo confessorum
quaestionum iii, 9. 1
Junius jurisconsultus xiv, 8
Juventius xviii, 12. 1

L.

Laëbe : v. Antistius
D. Laëberius mimographus Latinus viii,
15. xvii, 14. 1
Idem in Alexandria xvi, 7. 4
Idem in Anna Perenna xvi, 7. 3
Idem in Cacomemnone xvi, 7. 2
Idem in Catulario vii, 9. 4
Idem in Coloratore vii, 9. 1
Idem in Compitalibus xvi, 7. 2. xvi, 9. 1
Idem in Cophino xvi, 7. 1
Idem in Fullone xvi, 7. 1
Idem in Gallis vii, 9. 1
Idem in Gemellis i, 7. 6
Idem in lacu Averno xi, 16. 1
Idem in mimis xvi, 7. 3
Idem in mimo primo qui Salinator in-
scriptus est iii, 12
Idem in mimo qui est Scriptura iii,
18. 3
Idem in Natali xvi, 7. 3
Idem in Necyomantia xvi, 7. 3. xx, 6
Idem in Restione x, 17. 1. xvi, 7. 2
Idem in Saturnalibus xvi, 7. 3
Idem in Sororibus ix, 12. 4
Idem in Staminariis xvi, 7. 3
Lælius Felix jurisconsultus ad Q. Mu-
cium libro primo xv, 27. 1
Lælius Pompeii libertus grammaticus
xvii, 16
Lælius poeta Latinus xix, 9. 3
Idem in Alcesti xix, 7. 1
Idem in Erotopægniis ii, 24. 4
Idem in Protesilaodamia xii, 10. 2
Largius Licinius grammaticus in libro qui
Ciceromastix xvii, 1. 1
P. Lavinius grammaticus libro de verbis
sordidis xx, 11
P. Licinius Imbrex poeta in fabula Næra
xiii, 22. 6
Licinius Mucianus historicus ix, 4. 7
L. Livius Andronicus poeta Latinus in
Odyssea iii, 16. 5. vii, 7. 2
Idem Odysseæ libro primo xviii, 9. 2
C. Lucilius poeta satiricus i, 3. 8. ii, 24.
2. iii, 14. 3. iv, 16. 2. ix, 14. 7. xvi,
5. 2. xviii, 5. 4. xx, 8. 1
Idem in primo satirarum x, 20. 1
Idem in tertio i, 16. 1. xvi, 9. 2
Idem in quinto xviii, 8. 1
Idem in septimo ix, 14. 7

Idem in nono i, 16
Idem in undecimo iv, 17. 1. xi, 7. 4
Idem in quintodecimo i, 16. 3. iv, 17.
2. ix, 14. 4
Idem in sextodecimo iv, 1. 2
Idem in vicesimo iii, 14. 3
T. Lucretius Carus poeta v, 15. 1. xii,
10. 2. xiii, 20. 8. xvi, 5. 2
Idem libro quarto i, 21. 3. x, 26. 4
Q. Lutatius Catulus orator, historicus et
poeta i, 11. 9

M.

Manilius xvii, 7. 1
Massurius Sabinus jurisconsultus iii, 16.
10. v, 6. 3. v, 19. 3. x, 15. 3. xi,
18. 3. xiv, 2. 1.
Idem memorialium primo vi, 7
Idem septimo memoriali iv, 20. 3
Idem undecimo memorialium v, 6. 7
Idem in commentariis de indigenis iv,
9. 3
Idem in libro secundo juris civilis iv,
1. 8. iv, 2. 5. xi, 18. 8
Idem libro tertio v, 13. 3
Idem libro de furtis xi, 18. 8
Cn. Mattius poeta in mimiambiis x, 24. 5
xv, 25. xx, 9
Idem Iliados septimo vi, 6. 2
Idem Iliados uno et vicesimo ix, 14. 5
Idem Iliados tertio et vicesimo ix,
14. 5
Memmius orator et poeta xix, 9. 3
Menander poeta Græcus comicus ii, 23.
1. xvii, 4
Idem in Plocio ii, 23. 3. iii, 16. 2
Messala : v. Valerius
Q. Metellus Numidicus orator in episto-
la ad Domitios xv, 12. 2. xvii, 2. 3
Idem libro tertio accusationis in Vale-
rium Messalam xv, 14
Idem in oratione adversus Cn. Manli-
um vi, 11
Idem in oratione de triumpho suo
xii, 9
Idem in oratione ad populum de du-
cendis uxoribus i, 6. 1
Q. Mucius Scævola jurisconsultus iv,
1. 8
Idem de jure civili libro sexto decimo
vii, 15
Masonius philosophus xvi, 1. xviii, 2. 1

N.

Cn. Nævius poeta Latinus i, 24. 1. vi,

- Idem in libris belli Poenici v, 12. 2.
xvii, 21. 18
Idem in Hesione x, 25. 2
Idem in Tripballo ii, 19. 2
Neratius jurisconsultus in libro de nuptiis iv, 4
P. Nigidius Figulus secundum Varronem Romanorum doctissimus ii, 26. 5. iv, 16. 1. v, 21. 2. viii, 14. x, 11. 1. xi, 11. xiii, 10. 3. xviii, 4. 4
Idem de animalibus libro secundo vii, 9. 1
Idem augurii privati libro primo vi, 6. 3
Idem de extis, ibid.
Idem in commentariis grammaticis iii, 12. 2. ix, 12. 2. x, 4. xii, 14. 1. 2. xiii, 6. xv, 3. 2. xvii, 13. 2. xviii, 4. 4. xix, 14. 1
Idem undecimo libro commentariorum iv, 9. 1
Idem in vicesimo tertio xvii, 7
Idem vicesimo quarto xiii, 25
Idem in undetricesimo x, 5
Idem de vento libro secundo ii, 22. 8
Nevius poeta comicus Latinus in Ligartaca xv, 13. 2
Idem in Parco xvii, 2. 3
- O.
- Onesicritus historicus Græcus ix, 4. 1
C. Oppius historicus Latinus de vita et rebus Africani vii, 1. 1
- P.
- M. Pacuvius Latinus poeta tragicus i, 24. 1. ii, 26. 2. xiii, 8. 2. xiv, 1. 14
Idem in Atreo xiii, 2. 1
Idem in Chryse iv, 17. 6
Idem in Niptra xiii, 29. 1
Idem in Paulo ix, 14. 5
Pamphila historiis scriptis nota, in commentario undecimo xv, 23
eadem in commentario nono et vicesimo xv, 17
Panætius philosophus libro secundo de officiis xiii, 27. 1
Parthenius poeta Græcus xiii, 26
Pericles Atheniensis dux et orator i, 3. 8
Philemo poeta comicus Græcus xvii, 4
Philippus Macedo epistola ad Aristotelem ix, 3
Phlition Locrus medicus xvii, 11. 3
Philochorus iii, 11. 1. xv, 20. 2
Pictor: v. Fabius
Pindarus xvii, 10. 1. 3. 5. 6
L. Piso Frugi historicus Romanus in primo annali xi, 14
Idem in secundo xv, 29
Idem in tertio vi, 9. 1
Plato philosophus Academicorum princeps v, 15. 2. v, 16. vi, 1. 2. vi, 13. xiv, 3. 1. 2. 3. 4. xix, 11. 1
Idem in libris de legibus xv, 2. 1
Idem in primo et secundo de legibus xv, 2. 2. 3
Idem de optimo stata reip. xiv, 3. 2
Idem in Gorgia vi, 14. 3. x, 22. 2
Idem in Parmenide vi, 13. 3
Idem in Protagora v, 3. 1
Idem in Symposio xvii, 20. 1
Idem in Thesteto xiii, 18. 1
Plautus: v. Accius
C. Plinius Secundus in historia naturali xvii, 15
Idem libro septimo iii, 16. 9. ix, 4. 4
Idem in libro decimo x, 12. 3
Idem in libro vicesimo octavo, ibid.
Idem in libris studiosorum ix, 16. 1
Plutarchus philosophus iii, 5
Idem commentario in Isin et Osiridem xx, 8. 2
Idem de Homero libro primo iv, 11. 4
Idem libro secundo ii, 8. 1. ii, 9
Idem de symposiacis iv, 11. 4. xvii, 11. 1. 3
Idem in libro octavo iii, 6
Idem in libro *ἐνδόξη ψυχῶν καὶ συμπότων ἀνθρώπων περὶ εὐφελείας καὶ ἀρετῆς διαφορά* i, 1. 1
Idem *περὶ ἀσχητοσύνης* i, 26. 1. 2
Idem *περὶ πολυπραγμοσύνης* xi, 16. 1. 4. 5
Idem libro primo *περὶ ψυχῆς* i, 3. 14. xv, 10
Pollio: v. Asinius
Polybius Græcus historiarum Romanarum scriptor vii, 14. 3
Polystephanus Græcus historicus ix, 4. 1
L. Pomponius Atellanarum scriptor in *Ædium* xii, 10. 2
Idem in Gallis Transalpinis xvi, 6. 1
Idem in *Μένειά* x, 24. 3
Idem in Porcetra xviii, 6. 2
M. Porcius Cato orator ii, 17. 3. iv, 2. 5. v, 6. 6. 7. xiii, 23. 1
Idem in carmine de moribus xi, 2
Idem in libro de agricultura iii, 14. 5
Idem in libro de falsis pugnibus x, 3. 6. 7

- Idem questionum epistolicarum libro primo vii, 10
 Idem libro de re militari vii, 4
 Idem libro de re rustica x, 26
 Idem in Origisibus iii, 7. 1. x, 24. 4. xviii, 12. 2
 Idem Originum libro primo i, 16. 1
 Idem libro secundo xvii, 12. 1
 Idem libro tertio ii, 22. 7. xvii, 12. 1
 Idem libro quarto ii, 10. 2. ii, 28. 3. v, 21. 5. x, 1. 4. xi, 1. 5. xi, 2. 2
 Idem libro quinto vii, 8. 2. xi, 2. 2. xv, 9. 1. xv, 12. 2
 Idem libro sexto xx, 5. 2
 Idem libro septimo xiii, 24. 7
 Idem in oratione Si se Caelius Trib. pl. appellasset i, 15. 4
 Idem in oratione ad milites contra Galbam i, 23. 1
 Idem in oratione contra Achæos ii, 6. 4
 Idem in libro contra Tiberium exulem ii, 14
 Idem de Carthaginiensibus iii, 14. 5
 Idem in oratione de consulari suo iv, 17. 6
 Idem in oratione in Lentulum v, 12. 2
 Idem in oratione pro Rhodiensibus vii, 2. xiii, 24. 7
 Idem in suasionem legis Voconis vii, 12. xvii, 6. 1
 Idem in oratione de sacrificio commisso vii, 22
 Idem de re Floria ix, 12. 3. x, 12
 Idem in oratione de bello Carthaginiensi ix, 14. 4
 Idem in oratione pro se contra C. Cassium x, 14
 Idem in oratione de dote x, 22. 2
 Idem in oratione contra Furium x, 24. 5
 Idem in oratione de præda dividenda xi, 18. 7
 Idem in oratione de ædilibus vitio creatis xiii, 17
 Idem in oratione de decem hominibus xiii, 24. 6
 Idem in oratione pro L. Turio contra Cn. Gellium xiv, 2. 7
 Idem in oratione ad equites xvi, 1
 Idem in oratione de suis virtutibus xvi, 14
 Idem in L. Veturius xvii, 2. 7
 Idem in oratione pro Ptolemæo contra Thermum xviii, 9. 1. xx, 11
 Idem in oratione Ne imperium sit veteri ubi novus venerit xx, 2
 Idem de Lusitanis in Ser. Galbam i, 12. 5
 Porcius Licinius poeta Latinus xvii, 21. 14. xix, 9. 4
 Posidippus poeta Græcus comicus ii, 22. 1
 Probus: v. Valerius
 Pyrrho philosophus xi, 5. 1. 2. 4
 Pythagoras i, 9. iv, 11. 1
- Q.
- Quadrigarius: v. Claudius
 C. Quintus Atta poeta comicus Latinus in Ædilia vii, 9. 2
 Idem in conciliatrice, ibid.
- R.
- Rutilius vii, 14. 2
- S.
- Sabinus: v. Massorius
 Sabinus medicus interpretæ Hippocratis iii, 16. 4
 C. Sallustius Crispus historicus Romanus i, 16. 4. ii, 17. 2. iv, 17. 2. ix, 12. 3. x, 7. x, 20. 3. xv, 12. 3. xviii, 4
 Idem in Catilina iii, 1. 1. iv, 15. 1. vii, 17. 2. ix, 12. 3. xx, 6
 Idem in Jugurtha i, 22. 7. ix, 14. 7. xvi, 10. 6
 Idem in historiis ii, 27. xvii, 18
 Idem in historia prima ix, 12. 4. x, 26. 1
 Idem in historia secunda x, 20. 3. xiii, 20. 2
 Sappho poetria Græca lyrica xx, 7
 Scævola: v. Mucius
 Scipio: v. Cornelius
 Sedigitus Volcatus criticus Latinus libro de poetis xv, 24
 C. Sempronius Asellio historicus Latinus i, 12. 2
 Idem rerum gestarum libro primo v, 12. 2
 Idem libro quarto xiii, 2. 2
 Idem libro quinto ii, 12
 Idem libro terdecimo iv, 9. 5
 Idem libro quaterdecimo xiii, 21. 2
 C. Sempronius Gracchus orator xx, 6
 Idem de Q. Popilio circum conciliabula i, 7. 4
 Idem de legibus promulgatis ix, 14. 6. x, 2. 1
 Idem contra legem Aufciam xi, 10. 1
 Idem contra P. Popilium xi, 12. 1
 Idem cum ex Sardinia rediit ad popu-

- lum in concione xv, 12. 1
C. Sempronius Tuditanus historicus Rom.
 vi, 4. 1
 Idem in commentario tertio decimo
 xiii, 15. 2
Servius Claudius Grammaticus in com-
 mentario xiii, 22. 7
Servius Sulpicius jurisconsultus in epis-
 tola ad Varronem ii, 10. 1
 Idem in libro de dotibus iv, 3. 1. iv,
 4. 1
 Idem libro secundo de sacris detes-
 tandis vi, 12. 1
 Idem in reprehensis Scævole capitibus
 iv, 1. 8
 Idem ad edictum ædilium curulium
 iv, 2. 1
Sinnius Capito grammaticus in epistola
 ad Pacuvium v, 21. 3
 Idem in literis ad Clodium Tuscum v,
 20. 1
L. Sisenna historicus Romanus in histo-
 riarum libro quarto xi, 15. 4
 Idem in sexto ix, 14. 5. xii, 15
Socrates philosophus xii, 9. 2
Sophocles poëta Græcus tragicus xii,
 11. 2
 Idem in tragædia *Alxas ô Aoxphs* xiii,
 18. 1
 Idem in tragædia *Φυλολίδης* xiii, 18. 2
Sotion philosophus peripateticus in libro
κρίτας Ἀμαθίας i, 8. 1
C. Suetonius Tranquillus Rom. histori-
 cus xv, 4. 2
 Idem historiæ ludicræ libro primo ix, 7
 Sulla: v. Cornelius
Sulpicius Apollinaris grammaticus ii, 16.
 1. iv, 17. 5
 Idem in quadam epistola xv, 5. 2
 Idem in epistola ad Enniam Clarum
 xiii, 17
P. Syrus mimographus xvii, 14
- T.
- Taurus** philosophus in Gorgiam Platonis
 commentario primo vi, 14. 3
P. Terentius Afer comicus Latinus iv, 16.
 vii, 7. 1
 Idem in Heautontimorumenon iv, 9. 4
 Idem in Phormione xx, 6
Q. Terentius Scaurus grammaticus de er-
 roribus Cæselli xi, 15. 1
M. Terentius Varro Romanorum doctis-
 simus i, 20. 2. ii, 21. 3. ii, 28. 2.
 iii, 14. 1. iv, 16. 1. v, 21. 2. vii,
 14. 2. ix, 9. 4. x, 7. x, 27. xi, 6.
 2. xvi, 8. 1. 2. xvi, 16. xvi, 18. 2.
- xvii, 4. 2. xvii, 21. 8. xviii, 9. 2.
 xix, 10. 3
 Idem de comœdiis Plantinis libro primo
 iii, 3. 1
 Idem in libris de ling. Latina vii, 11. 3
 Idem libris ad Marcellum de lingua
 Latina xviii, 12. 2
 Idem de lingua Latina ad Ciceronem
 libro sexto x, 21
 Idem libro octavo ii, 25. 1
 Idem libro vicesimoquarto xvi, 8. 1
 Idem de poëtis primo i, 24. 2
 Idem libro de re rustica tertio ii, 20. 1
 Idem de sermone Latino ad Marcellum
 libro secundo xii, 10. 1
 Idem libro tertio xvi, 12. 3
 Idem in libris disciplinarum xviii, 15
 Idem libro quarto x, 1. 2
 Idem in libris divinarum xvi, 17
 Idem in libro secundo x, 15. 4
 Idem in libro septimo xviii, 12. 3
 Idem in libro decimoquarto iii, 16. 3.
 xv, 20. 2
 Idem in libris sive antiquitatibus re-
 rum humanarum xi, 1. 1
 Idem libro primo xiii, 16. 2
 Idem decimoquarto i, 18. 1
 Idem octavodecimo i, 16. 1
 Idem uno et vicesimo xi, 1. 4. xiii,
 12. 3. xiii, 13. 2
 Idem vicesimoquinto xvii, 3
 Idem libro Humanarum de bello et
 pace i, 25. 1
 Idem libro Humanarum de diebus iii,
 2. 1
 Idem in libro Pius aut de pace xvii,
 18
 Idem epistolarum questionum libro
 quarto in literis ad Oppianum xiv,
 7. 2. 5. xiv, 8. 1
 Idem in epistola ad Ser. Sulpicium ii,
 10. 1
 Idem libro primo Hebdomadum vel
 de imaginibus iii, 10. 1. iii, 11. 1
 Idem in libro isagogico xiv, 7. 1
 Idem in logistico iv, 19. xx, 11
 Idem in Sisenna sive de historia xvi,
 9. 2
 Idem in primore libro de ratione vo-
 cabulorum i, 18. 2
 Idem in libro Orestes sive de insaniam
 xiii, 4
 Idem in Satiris ii, 18. 2. xiii, 28. 3
 Idem in satira Testamentum iii, 16. 6
 Idem in libro satirarum qui est Eude-
 metricus xix, 8. 6
 Idem in satira Menippea *Ἰννοχένιος*
 iii, 18. 2
 Idem satira *Ῥαποφάνιος* xiii, 30. 1

- Idem satira *vepi* *decurtus* vii, 16. 1.
xv, 19
Idem satira *de* *uider* *of* *ypocritas* vi,
5. 3
Idem satira *decurtus* xiii, 22. 2
Idem satira 'Neasid quid serus ves-
per vehat' i, 22. 1. xiii, 11. 1
Theocritus poeta Græcus in bucolicis ix,
9. 22
Theodectes orator ex poeta Græcus in
tragedia *Mansoles* x, 18. 2
Theophrastus peripateticus philosophus
iv, 13. xvi, 15
Idem libro primo de amicitia i, 3.
11. vii, 8. 1
Theopompus historicus Græcus xv, 20.
1. xvi, 15
Thucydides historicus Græcus i, 11. 1.
xvii, 21. 7
Timeus in historia Græca de rebus po-
puli Romani xi, 1. 1
Timon philosophus in *Sithis* sive mordaci
carmine iii, 17
Tiro Tullius Ciceronis xii, 3
Idem in epistola quadam x, 1. 3
Idem in epistola ad Q. Axium vii, 3. 3
Idem in pandectis xiii, 9. 2
Idem in libris de usu atque ratione
lingue Latine xiii, 9. 1
Idem de variis atque promiscis quæ-
tionibus xiii, 9. 1
C. Trebatius jurisconsultus iv, 2. 3
Idem libro secundo de religionibus vi,
12
Tubero V. Ælius
Tuditanus V. Sempronius
M. Tullius Cicero oratorum princeps i,
11. 8. 9. i, 18. 2. ii, 17. 1. vii, 9.
3. viii, 6. x, 18. 1. xi, 2. 1. xiii,
20. 6. 7. 8. xx, 6
Idem epistolarum ad Atticum libro
nono iv, 9. 3
Idem epistolarum libro ad Plancum i,
22. 8
Idem epistolarum libro ad Ser. Sulpi-
cium xii, 13. 7
Idem de Divinatione libro primo iv,
11. 1. xv, 13. 3
Idem de fato vi, 2. 6
Idem de finibus libro secundo xv, 13. 3
Idem de gloria libro secundo xv, 5. 3
Idem de jure civili in artem redigendo
i, 22. 3
Idem in libro qui inscribitur *Laus Ca-*
tonis xiii, 19. 1
Idem in *Lælio* sive de amicitia i, 3. 4.
xvii, 5. 1
Idem in *œconomico* xv, 5. 3
Idem in oratore xv, 3. 1. xviii, 7

Delph. et Var. Clas.

Ind. A. Gel.

- Idem de oratore libro primo i, 15. 2
Idem libro secundo iv, 8. 2
Idem in libris de republica xii, 2. 4
Idem libro secundo i, 22. 3
Idem libro sexto vi, 16. 4
Idem de accusatore constituendo iv,
9. 3. xiii, 1. 4
Idem Antoniana prima xiii, 1. 1
Idem Secunda i, 22. 3. vii, 11. 2. xiii,
21. 2
Idem sexta i, 16. 1
Idem contra concionem Q. Metelli
xviii, 7
Idem contra Rullum de lege agraria
vi, 16. 2. xiii, 24. 2
Idem de imperio Cn. Pompeii i, 7. 7
Idem pro A. Cæcina vi, 16. 5
Idem pro M. Caelio xvii, 1. 2
Idem pro Cluentio xvi, 7. 3
Idem pro Milone i, 16. 4
Idem pro Cn. Plancio i, 4. 1. ix, 12.
2
Idem pro C. Rabirio xii, 3
Idem pro Sexto Roscio ix, 14. 6
Idem pro P. Sestio ix, 14. 2. xii, 13.
3
Idem pro P. Sylla vi, 16. 2
Idem de provinciis consularibus iii,
16. xv, 5. 3
Idem in L. Pisonem xiii, 24. 11
Idem in Verrem x, 3. 5. xii, 10. 2
Idem in Verrem actionis secundæ pri-
mo vi, 16. 5
Idem oratione secunda xiii, 20. 6
Idem tertia xii, 13. 5
Idem quarta ii, 6. 5
Idem quinta i, 7. 1. xiii, 20. 6

V.

- Q. Valerius Antias historicus Romanus
iii, 8. 1. v, 21. 2. vi, 8. vii, 19
Idem in historiæ duodecimo vii, 9.
3
Idem in septuagesimo quinto vii, 9. 4
Idem in vicesimo quarto annali i, 7.
5
Idem in quadagesimo quinto vii, 9. 2
Valerius Ædianus poeta Latinus xix, 9. 4
Valerius Catullus vi, 16. 1. vii, 20. 3
Valerius Maximus factorum et dictorum
memorabilium libro octavo xii, 7. 2
M. Valerius Messala Augur Juriscon-
sultus de auspiciis libro primo xiii,
15. 1
Idem libro de minoribus magistratibus
xiii, 15. 3
Valerius Probus grammaticus i, 15. 7.

B

X INDEX SCRIPTORUM QUI A. GELLIO CITANTUR.

- vii, 7. 1. vii, 9. 2. 2. xlii, 20. 1
 Idem in commentationum libris xv, 20. 2
 Idem in commentario de occulta significatione literarum C. Cæsaris xvii, 9. 2
 Idem in epistola ad Marcellum iv, 7
 C. Valgius Rufus Grammaticus de rebus per epistolam quæsitis libro secundo xii, 3
 Varro V. Terentius
 Velius Longus grammaticus de usu antiquæ locutionis xviii, 9. 2
 P. Virgilius Maro Latinorum poetarum primus i, 22. 6. ii, 2. 1. ii, 6. 1. ii, 22. 6. ii, 26. 4. iii, 2. 5. iv, 1. 5. iv, 16. 3. iv, 17. 2. v, 8. 1. v, 12. 4. vi, 6. 1. 2. vii, 12. 2. vii, 17. 4. 5. vii, 20. 1. viii, 5. ix, 9. 2. ix, 10. 1. ix, 12. 5. ix, 14. 4. x, 11. 2. x, 16. 1. x, 29. 2. xii, 1. 6. xiii, 20. 2. xiii, 26. xv, 12. 4. xvii, 10. 1. 4. 5. xx, 1. 15
 Idem in Bucolicis ix, 9. 2
 Idem in Georgicis i, 21. 1. i, 22. 6. iv, 6. xviii, 5
 Idem libro primo xiii, 20. 3
 Idem *Æneidos* primo carmine x, 16. 2
 Idem libro secundo *Æneidos* ii, 2. 2
 Idem tertio xiii, 20. 4
 Idem quarto xiii, 1. 3
 Idem sexto ii, 16. 1. iv, 17. 4. xvi, 5
 Idem septimo xvi, 6. 1
 Idem decimo xiii, 20. 5
 M. Verrius Flaccus grammaticus xvi, 14. xviii, 7
 Idem de obscuris Catonis xvii, 6. 1
 Idem rerum memoria dignarum libro primo iv, 5. 2
 Idem de verborum significatione libro quarto v, 17. 1. v, 18. 1

X.

- Xenophanes poeta Græcus iii, 11. 1
 Xenophon historicus Græcus in *Cynipedia* xiv, 2. 2
 Idem in commentariis dictorum et factorum Socratis xiv, 2. 2

Z.

- Zeno ix, 5. 1. xvii, 15

LEGUM

ET

ALIORUM MONUMENTORUM

INDEX.

- ANNALES** antiqui i, 19. 1. ii, 11. iii, 15.
3. vi, 7. ix, 11. 1
Annāles Maximi libro undecimo iv, 5. 2
Antiquae speciones v, 12. 1
Decreta Tribunica de Scipione vii, 19
Decretum D. Hadriani de partu undecimi
mensis iii, 16. 5
Decretum senatus de mutuitatione ii,
24. 1
Edicta veterum Prætorum xi, 17
Edictum Æditiū curulium de mancipiis
iv, 2. 1
Edictum censorium de coercendis rhetoribus
Latinis xv, 11
Edictum Consulium de comitiis centuriatis
xiii, 16. 1
Edictum perpetuum de flamine Dialis x,
15. 4
Edictum tralaticium consulium iii, 18
Historia rerum Pœnicarum xvii, 9. 4
Laudationes funebres xiii, 19. 5
Leges duodecim tabularum vi, 7. viii, 1.
xi, 18. 1. xv, 13. 4. xvi, 10. 2. xvii,
2. 4. xx, 1. 14
Leges Numæ regis iv, 3
Leges Solonis ii, 12. 3. xi, 18. 2
Legis Julæ caput septimum ii, 15. 1
Lex Æmilia sumtuaria ii, 24
Lex Antia ii, 24. 5
Lex Arrogationis v, 19. 2
Lex Ateria ii, 1. 2
Lex Atinia xvii, 7. 1
Lex belli indicendi xvi, 4. 1
Lex Censoria iv, 20. 1
Lex compitalium concipiendorum x, 24. 2
Lex Cornelia ii, 24
Lex Ebutia xvi, 10. 3
Lex Fannia ii, 24. 2
Lex Horatia vi, 7
Lex Hortensia xv, 27. 2
Lex Julia de donanda civitate universo
Latio iv, 4
Lex Julia de Judiciis xiv, 2. 1
Lex Julia sumtuaria ii, 24. 5
Lex jurisjurandi militaris xvi, 4. 2
Lex Licinia ii, 24. 4. xv, 8. xvii, 21. xx,
1. 7
Lex Papia i, 12. 3. 4
Lex Sempronia x, 3. 5
Lex Vestalis Virginis capiendæ i, 12. 3
Liber commentarius de familia Porcia
viii, 19. 5
Libri de Vita P. Scipionis Africani iii, 4
Libri de Auspiciis Augurum P. R. xiii,
14. 1
Libri sacerdotum P. R. xiii, 21
Libri veterum memoriarum v, 5. vii, 8.
1. x, 27
Monumenta historiæ Græcæ x, 17. 1.
x, 18. 1. xvii, 9. 4. xvii, 15
Scriptores temporum Augusti x, 12
Senatusconsultum de philosophis et rhetoribus
Latinis xv, 11
Senatusconsultum vetus, quod hastæ
Martis movissent iv, 6. 1

INDEX

IN

AULUM GELLII.

- A** TRECENTIS ad usque ii, 25. 5 a vento tranquillâ undâ ii, 30. 1 a vulgo vi, 16. 1 a principio xii, 1. 7 a summo ad imum xvii, 9. 3 a latere xix, 1. 1 a servis eorum tam caste me habuerim xv, 12
- Ab.** non ab re visum est ut ii, 2. 3 non ab re est ut i, 26. 1 ab eo cujus negotium id Pontificiumque esset i, 13. 1 ab ineunte ætate vii, 3. 3 non esse ab re putavi xi, 1. 4 ab arbitriis negotiisque otium est xi, 3. 1 ab stirpe convellere xii, 5. 8 ab alieno verbo xv, 15 ab assibus xvi, 10. 6 ab ineunte vita xiv, 1. 7
- Abdera** v, 3. 1
- Abderites** x, 17. 2
- Abdicasse sese scripta** vi, 9. 2
- Abdomina** x, 20. 1
- Abducebat** iv, 1. 7
- Abducere** xiii, 12. 3 eum a sodalibus convictaque hominum xx, 4
- Abducitur** i, 12. 4
- Abducunt** x, 19
- Abduxisse** iii, 9. 3
- Abduxit** v, 3. 3. vi, 3
- Abæstumo** xv, 3. 2
- Abcant a Pr.** 10
- Aberant** iv, 11. 2
- Aberat** viii, 3. 13. xvi, 4. 4
- non Aberit quin rideatur** xiii, 25
- Aberrare** xii, 14. 2
- Abes** xv, 7. 3
- Abesse** iii, 2. 4. ix, 14. 2. xi, 13. 1 laudem non abesse ab admiratione v, 1. 3
- Abesset** xviii, 1. 3
- Abest** vii, 17. 2. xii, 1. 2. xiv, 3. 4. xviii, 1. 4 non abest quin jucundus sit ix, 9. 2
- Abeundi** ii, 29. 5
- Abcunt labris verba** xix, 9. 5
- Abextra** xix, 6
- Abfero** xv, 3. 1
- Abfugio** xv, 3. 1
- Abfulsee unum diem** iii, 2. 4
- Abhinc** xiv, 1. 8 duos menses xvi, 7. 3 multis annis i, 10. 1
- Abhorreant** xii, 6. 11
- non Abhorreat a perfidia et culpa** i, 3. 2
- Abhorrens** vi, 12. xiii, 19. 1 non abhorrens a studio xix, 8. 1
- Abhorrenti a fide** x, 12. 4
- Abhorrentis consuetudines** vii, 8. 2
- Abhorre** a poetica facultate xviii, 11. 1
- Abhorreret** xii, 5. 6
- Abhorret** iv, 15. 2. x, 4. xviii, 13. 1
- Abhorruit** xv, 20. 2
- Abibit voluptas** xvi, 1
- Abjecisse** vii, 11. 2. xii, 1. 2
- Abjecit** xv, 17
- Abjecta** est xii, 5. 9
- Abjecte positum verbum** ii, 6. 1 verbis

- usus est ii, 6. 1
 Abiectis ingenuis xviii, 7
 Abiens xiii, 30. 3
 Abigo vi, 16. 3
 Abjicit xix, 1. 5
 Abjiciunt arma xvii, 2. 1
 Abire vi, 7. xviii, 4. 3
 Abissent vii, 18. 2
 Abjunctus xii, 5. 8
 Ablativum casum i, 16. 3
 Ablaturos xiii, 24. 11
 Ablegant xii, 1. 7
 Ablegato xvi, 19. 4
 Abluam ii, 26. 4
 Abluviam xvi, 7. 1
 Abnoctandi jus xlii, 12. 4
 Absumus x, 4
 Abolere (legem) xi, 1. 4
 Aboluisse pœna xi, 1. 14
 Abolitis xii, 1. 7
 Abominor vi, 16. 2
 Aboriantur fœtus xii, 1. 3
 Aboriginum vi, 21. 3. xvi, 10. 3
 Abortio iii, 16. 9
 Abortivum iii, 16. 10
 Abste ii, 26. 3. xix, 9. 5 non esse abste
 visum est xviii, 14
 Abscedet xvi, 1
 Abscondisse xvii, 9. 4
 Abscondita sit xiii, 30. 1
 Absconditos xi, 5. 2
 Absens x, 1. 2
 Absente vii, 1. 1
 Absentem xiii, 12. 2
 Absentes v, 19. 4
 Absentes versus ex octavo Annali xi,
 10. 2
 Absenti xviii, 1. 3
 Absentia xv, 2. 4
 Absentibus xiii, 12. 4
 Absentis xvii, 9. 1
 Absolvendum xiv, 2. 3. xix, 10. 1
 Absolvendus foret xiv, 2. 3
 Absolverem xiv, 2. 3
 Absolverent i, 3. 3
 Absolvi (pas.) xvii, 10. 2
 Absolvitur iii, 10. 3
 Absoluta brevitate xi, 1. 1
 Absoluta (plur.) xv, 5. 1
 Absolutæ virtutis ii, 6. 5
 Absolutiora xvii, 2. 5
 Absoluto verbo ab omni necessitate ge-
 nerum i, 7. 7
 Absolutum v, 21. 4. xii, 7. 2 absolutum
 est omnibus suis numeris xiii, 11. 2
 Absora (plur.) vi, 15. 2 (nomina) xix,
 9. 3
 Absone xv, 25. 1
 Absorum xiii, 20. 5
 Absque præjudicio ii, 2. 2
 Abstemias x, 23. 1
 Abstemium xiii, 30. 4
 Absterrere i, 6. 2
 Abstinere Herculeano sacrificio xv, 6
 Abstinere ix, 4. 3 piscibus iv, 11. 4
 Abstinuerunt edendis animalibus iv, 11. 4
 Abstinuisse fabulo iv, 11. 1 vino x, 23.
 1 eo x, 31
 Abstuleris vi, 1. 2
 Abstulisse xi, 9
 Abstulit vi, 17
 Absumere xv, 31
 Absumsisti vii, 11. 3
 Absunt v, 8. 2
 Absurda (plur.) xvi, 5. 2
 Absurdam xvii, 1. 4
 Absurde i, 21. 2. v, 10. 1. vi, 12. 2.
 xv, 26. xviii, 14
 Absurdissima xii, 12. 4
 Absurdissimam v, 8. 1
 Absurdus vi, 13. 2
 Absurdo iii, 12
 Absurdum iii, 2. 2. iv, 2. 4. xi, 16. 2.
 xiv, 1. 3. xvi, 14. xvii, 2. 1. xviii, 1.
 4 absurdum et nimis coactum i, 4. 4
 Absynthis (plur.) i, 21. 3
 Abundans i, 22. 4
 Abundanti i, 22. 3
 Abundantiam xi, 15. 5
 Abunde consequatis i, 10. 2 lætus xi,
 15. 5
 Abundis lavacris i, 2. 1
 Academia vii, 14. 3. ix, 5. 1
 Academiam iii, 13
 Academici (plur.) xi, 5. 4
 Academicis xi, 5. xi, 1. 7
 Academicos xi, 5. 2
 Academicus xvii, 15. 1. xvii, 21. 14
 Acatie xi, 25. 3
 Acca Larentia vi, 7. 1
 Accæ Larentie vi, 7. 1
 Accam Larentiam vi, 7. 1
 Accedente xviii, 10. 1 numero turpitu-
 dinis xi, 7. 5
 Accedere xiv, 3. 3
 Accederet iv, 6. 1. xii, 1. 2. xviii, 10. 1
 Accedit v, 14. 3. xlii, 5. 1. xviii, 1. 5.
 xix, 1. 2. xix, 12. 3 muros x, 29. 1
 Accentibus vii, 7
 Accentuunculas (vocum) xiii, 6
 Accentu iv, 7. vii, 7. 2 acuto vii, 2. 3
 Accentui vii, 7. 1
 Accentum xiii, 26
 Accentuum xvii, 3
 Aceperamus xvi, 17
 Aceperat xv, 15. xvii, 9. 3
 Aceperit vii, 15. viii, 2
 Acepi Pr. 5. xi, 9. 2. xiv, 2. 8

- Accipimus Pr. 8. ii, 1. 1. ii, 7. 2. iii, 9. 3. xii, 5. 11. xiii, 15. 2. xiii, 22. 3. xv, 27. 1. xvi, 8. 1. xvi, 13. 2. xvii, 21. 3. 10. xx, 5. 2
 Accipisse ii, 15. 1. iv, 18. 1. xii, 12. xiii, 22. 3. xiv, 2. 3. xv, 12. xvii, 9. 4. xx, 1. 3
 Accipissent xiii, 30. 3
 Accipisset ix, 12. 5. xi, 9. 2. xii, 12. xvii, 5. 2
 Accipisti xi, 12
 Accipit iii, 16. 5. vii, 2. 2. ix, 16. xiii, 30. 2. xvi, 10. 2. xvi, 15. 2. xviii, 1. 3
 Accepta sit xv, 3. 2
 Accepta (plur.) iv, 1. 7. xv, 27. 2
 Acceptas iii, 3. 6
 Acceptiores vii, 3. 11. xvii, 14
 Accepto xvi, 19. 2
 Acceptum xvii, 20. 2. xviii, 3. 1 in fidem xx, 1. 11
 Accerserent in suspiciones xvii, 1. 4
 Accersisset xii, 5. 2
 Accersitum venire ii, 7. 4
 Accersitur v, 14. 4
 Accersitus xvi, 6. 1
 Accerserat ii, 23. 2
 Accerserit xvi, 8. 3
 Accessi ix, 4. 2. xiii, 30. 1
 Accessimus xvi, 9. 2 hominem xviii, 7
 Accessio xviii, 1. 5
 Accessit v, 14. 5. xv, 1. 3. xviii, 1. 4. xx, 1. 1
 Accessitavere xviii, 12. 2
 Accessu iv, 2. 5. xvii, 10. 4
 Accessus xvi, 5. 2
 Acci xiv, 5
 Accianum xiv, 1. 14
 Accidant ii, 28. 1. xvii, 1. 2
 Accidat xix, 4. xix, 12. 2
 Accidentis xix, 1. 4
 Acciderat ii, 22. 5. ii, 23. 8. xvi, 19. 4
 Accidere i, 6. 2. iv, 2. 1. ix, 13. 2. xviii, 7. xix, 8. 4
 Accideret xv, 10. xix, 6
 Acciderit fortuna aliqua i, 3. 5
 Accidisset i, 4. 2. iii, 8. 2. xiii, 1. 1
 Accidit xiv, 2. 1. xv, 18. 1. xvi, 9. 1
 Acci iii, 3. 1. 5. iii, 16. 6. xiii, 2. 1
 Accio iii, 16. 6. xiii, 2. 1
 Accipe ii, 18. 2
 Accipere i, 14. ii, 20. 1. iii, 16. 5. vi, 9. 2
 Acciperent vii, 18. 1
 Acciperet i, 14. 1
 Accipi iv, 5. xviii, 23 de iis debere ver-
 sus factos i, 15. 6
 Accipiamus iii, 19
 Accipias vii, 22. x, 16. 3
 Accipiat ix, 2. 1
 Accipiat xi, 10. 1
 Accipiebat nos cena xvii, 8. 1
 Accipio xiv, 6. 2
 Accipit iv, 15. 1 fatum xiv, 1. 10
 Accipitrem x, 12. 1
 Accipitret (pro laceret) xix, 7. 3
 Accipiunt xi, 10. 1
 Acciri xiii, 12. 3
 Acciti iv, 5. 1
 Accitis hominibus vii, 19
 L. Accius ii, 6. 8. iii, 11. 1. xiii, 2. 1. xiv, 5. xvii, 21. 14. xx, 3
 Accrescit ii, 22. 7
 Accubuerit vii, 12. 2
 Accumbit x, 15. 3
 Accumulavit xvii, 10. 6
 Accurate iii, 16. 9. xviii, 5. 3 scriptis
 i, 16. 4
 Accuratus v, 14. 6. vi, 17. xi, 13. 1. xiv, 7. 5
 Accurato nimis cultu corporis i, 5. 1
 Accusabantur vii, 3. 6
 Accusabatur xii, 7. 2
 Accusando ii, 19
 Accusandum ii, 4. 3
 Accusarent xiii, 8. 3
 Accusaret iv, 18. 1
 Accusat xvii, 11. 3
 Accusatio ii, 4. 1
 Accusationis xv, 14
 Accusator ii, 4. 2. 3
 Accusatore ii, 4. 1. xiii, 24. 4
 Accusatorem xii, 7. 2
 Accusatorum xvii, 1. 2
 Accusatus est vii, 3. 9
 Accusavit i, 12. 5. xiii, 24. 6. xviii, 2. 1
 Acer vir xv, 22. 1
 Acerba (nom. sing.) vii, 3. 13. x, 2. 5. xx, 1. 10 (abl.) ii, 7. 3 (plur.) xiii, 2. 2
 Acerbæ (gen.) x, 3. 5. xiii, 24. 10
 Acerbam mulierem i, 17. 1
 Acerbas xv, 25
 Acerbe iii, 5. v, 5 ferebam ix, 12. 2 fe-
 ret xvii, 1. 2
 Acerbiora xiii, 2. 1
 Acerbiores xi, 18. 1
 Acerbitas xiii, 3. 1. xx, 1. 9. doloris
 xii, 5. 4 ulciscendi xx, 1. 14
 Acerbitatem ulciscendi xx, 1. 5
 Acerbitatis x, 3. 3
 Acerbitudo xiii, 3. 1
 Acerbius xix, 3 diceret i, 5. 2 vituperari
 xix, 4
 Acerbum xx, 1. 10
 Acerrimæ (dat.) xiv, 5 licentiæ vir xv,
 32
 Acerrimam xv, 18
 Acerrime vii, 3. 14

- Acerrimum** sophistarum v, 10. 1
Acerrimus v, 3. 3. xviii, 3. 1
Acetum xvii, 8. 1. 3
Achæis ii, 6. 4. x, 16. 5
Achæos i, 11. 5
Achaicum x, 16. 5
Achillem iii, 11. 1 **Romanum** ii, 11. 1
Achilles (tragedia) 4. 17. 8
Achilli x, 16. 4. xiv, 6. 3
Achivos xi, 5
Acie i, 11. 1. xv, 2. 4
Acierum xv, 27. 1 **animi** v, 3. 3 (mentis) xiii, 27. 2 **luminis** x, 17. 2
Acies vii, 3. 20. ix, 14. 4 **obtusa** vii, 17 **oculorum** xiv, 11. 3 **Romana** x, 9. (plur.) i, 11. 2 **instruebantur** ix, 11. 1
Acii (gen.) ix, 14. 4. 5
Acilio C. vii, 14. 3
Acina vii, 20. 3
Acinum vii, 20. 3
Acquiescat v, 3. 2
Acquiesceret xix, 9. 2
Acre vi, 3. xiii, 24. 10
Acres xi, 18. 6. xii, 5. 8. xiv, 2. 6 **affectiones animi mirabiliter** ii, 23. 7
Acri vii, 3. 3. xvii, 21. 1 **avaritia homo** iv, 8. 1
Acria vii, 15
Acribus xiv, 4. 1
Acrimonia xvii, 2. 5
Acrior x, 3. 1. xvii, 2. 8
Acritas xiii, 3. 1
Acritur x, 3. 5. xviii, 1. 1
Acritudo x, 27. xiii, 3. 1
Acroatici (libri, plur.) xx, 5. 1
Acroaticos (libros) xx, 5. 2
Actio ii, 2. 3. xi, 16. 3. xx, 1. 6 **in quadruplum datur** xi, 18. 3
Actionem i, 11. 7
Actiones iv, 3. 1. vi, 2. 4. vii, 3. 12 **juris** xx, 1. 9
Actionibus ii, 2. 3. ii, 7. 4. xvi, 10. 3. xx, 10. 1. 4 **civilibus** ii, 6. 7
Actionis iiii. **in Dolabellam** iv, 16. 3
Actionum xx, 10. 3
Actitavi ix, 6
Actitavit vii, 5
Actito ix, 6
Actorem fabularum xi, 9
Actuaris naves x, 25. 3
Actum est inter duos xiv, 2. 7
Actum in senatu dixit i, 23. 2
Acturus vii, 5. x, 3. 3
Actus est dolor vii, 5
Actutum xv, 15
Acuenda sit xvii, 3
Acuentes colorem ii, 26. 3.
Acuerimus xii, 6
Acueret xi, 18. 6
Acueretur vii, 7. 1
Acuerit primam xiii, 26
Acui vii, 7. 1. 2
Aculeos desidias argutæ delectabilisque v, 15. 2
Acuta (abl.) vii, 7. 1
Acutam xiii, 26
Acute xii, 13. 7
Acuto accentu vii, 2. 3. vii, 7. 2
Acutatis xvii, 5. 2
Ad hoc (præterea) i, 4. 1 **ad hoc ut** Pr. 1 **ad annum** xiii, 23 **ad æquilibrium rupturæ** xx, 1. 9 **ad tabulas duodecim** xx, 1. 4 **composuit commentarios** i, 12. 5 **ad alendum studium** Pr. 8 **ad capiendum ingenii cultum** i, 2. 1 **ad censum venire** v, 19. 4 **ad se aspicias** i, 24. 2 **ad hunc diem** Pr. 12. xx, 1. 2 **ad eos dies** xx, 8. 1 **ad eam sententiam (sensus)** Pr. 4 **ad hanc ferme sententiam** ii, 12. 1. ix, 1. 2 **disseruit** i, 13. 12 **ad Jovis Olympii** i, 1. 1 **ad manum servum** i, 11. 9 **ad manus ventum est** i, 11. 6 **ad hunc modum** i, 4. 4. i, 5. 1. i, 23. 1. xviii, 10. 3 **ad eum (apud)** xix, 7. 1 **usus est oratione ad milites** i, 23. 1 **ad populum diceretur** xi, 1. 5 **loqui** xiii, 15. 1 **ad nos** xix, 5 **ad postremum** ii, 29. 4. xiv, 1. 7 **ad prætorem vocabantur** xx, 1. 12 **ad subsidium** Pr. 2 **ad summum** xix, 12. 3 **ad incuriam usque** iii, 2. 4 **quemnam ad usque modum** i, 3. 3 **ad usque duo millia** ii, 25. 5 **ludibria** xv, 2. 1 **ad umbilicum dimidiatus** iii, 15. 4 **ad tibicinum modulus** i, 11. 9 **ad vesperum** vii, 11. 1 **ad unum** xvi, 11. 2 **ad hostes captus** ii, 23. 4
Adagium Pr. 11
Adamussum xx, 1. 9
Addat iii, 10. 2
Addebat vi, 15. 1. vii, 7. 1
Addecet vii, 17. 4
Addendum xvi, 2. xvi, 8. 5
Addi xvi, 2
Addicebantur xi, 1. 2. xx, 1. 12
Addici (servire) xi, 13. 3
Addicto xvii, 2. 4
Addicti (gen.) xx, 1. 13
Addictum iii, 3. 7
Addictus xx, 1. 6
Addicuntur iii, 23. iii, 3. 6
Addiderit xiii, 24. 5
Addidero xvi, 8. 3
Addidisce vi, 4
Addidissem ii, 22. 6
Addidisset xviii, 13. 3
Addidit i, 2. 3. iii, 11. vii, 11. 2. xii, 1. 6. xiii, 24. 4. xix, 9. 5

- Addiscere iv, 1. 3
 Addit ii, 21. 4. iiii, 10. 6. xiv, 7. 2.
 xviii, 8. xx, 8. 1
 Addita xii, 5. 8 est xii, 13. 3
 Additam ii, 3. 2
 Additas xvii, 21. 6
 Additis (abl.) ii, 3. 1. xiii, 24. 11. xvi,
 4. 3 versibus xviii, 5. 1
 Additum viii, 6. xiii, 24. 9
 Additur ii, 7. 6
 Additus vi, 7
 Addo xv, 24
 Adduci xiv, 3. 3
 Adnecti xiii, 26 spe mercedis xvii, 5. 1
 Adducto xvi, 3. 2
 Adductum vi, 8 fama iii, 9. 2 studio
 amoris xv, 28. 2
 Adductus ix, 4. 2. x, 3. 1 ratione vi, 12
 verbis xi, 16. 4 stylo atque facelia
 sermonis iii, 3. 1
 Adeas ii, 20. 2
 Adent i, 12. 4 commentaria vulgus Pr. 11
 Adegit iurandum vii, 18. 1
 Ademerat iii, 4
 Ademtum xiii, 12. 4
 Adeo, atque adeo i, 11. 2 nihil adeo i,
 11. 2 adeo vir apprimae linguae Latinae
 sciens xviii, 5. 4 adeo nuper ii, 24. x,
 2. 1 sunt adeo qui Pr. iv adeo pauci
 xix, 11 adeo ut vii, 17. 5 cuius rei
 non adeo ut Aegyptiis fides longinqua
 est xi, 18. 6
 Adepto xviii, 6. 2
 Adeptum esse xv, 4. 2 se statum vitae
 beatæ i, 2. 3
 Adeptus (part.) xix, 12. 4 est xvii, 21. 9
 Aderamus xii, 1. 1
 Aderant ii, 23. 1. v, 13. 3. x, 3. 5. xi,
 7. 3. xiii, 30. 2. xvii, 3. xviii, 5. 2.
 xviii, 9. 1. xix, 13. 3. xx, 1. 15 mihi
 memoriam xix, 13. 3
 Aderat i, 7. 2. v, 21. 1. ix, 15. 2
 Ades i, 22. 2
 Adesse xii, 7. 2. xv, 27. 2
 Adessent i, 13. 3. xv, 16. xvi, 4. 3.
 xviii, 1. 1 libri Pr. 2
 Adesset xii, 5. 5. xiv, 7. 5. xviii, 1. 3
 Adest xviii, 1. 5
 Adeunda (plur.) iv, 9. 4
 Adeundi v, 3
 Adeundos xiv, 1. 14
 Adeunt xv, 30. 1 ad libros i, 19. 2 ad
 loca i, 7. 1
 Adfabre vii, 7. 1
 Adhaerens iumento adversario xx, 1. 3
 Adhaerentes xix, 12. 3
 Adhaerere memoriae x, 19
 non Adhaec locutus est v, 9
 Adhibeat intentionem xi, 3. 3 nobis
 auctoritates xix, 5
 Adhibebitis xii, 1. 5
 Adhibenda frans legi i, 3. 2
 Adhibendas puero nutrices xii, 1. 2
 Adhibendus est modus necessarius iv, 9. 5
 Adhibere in consilium xii, 13. 1 Di ap-
 probare virtutem, adhibere non debent
 i, 6. 5
 Adhiberetur x, 11. 2. xv, 27. 1
 Adhiberi xv, 10
 Adhibet gratias ix, 12. 1
 Adhibetur vi, 14. 1
 Adhibita (abl.) xvii, 11 ratione xix,
 13. 2
 Adhibitaram xii, 1
 Adhibiti balneis molientibus xix, 10. 1
 Adhibitum utrique rei i, 11. 8 scite mo-
 dulateque libicinem iv, 13
 Adhibitus v, 4
 Adhibuisset ad os tibias xv, 17
 Adhortaretur ad i, 6. 1
 Adhortari i, 6. 2
 Adhuc usque ii, 4. 3
 Adiecinus animam xi, 16. 1
 Adierant loca i, 7. 1
 Adigebat in iurandum xvi, 4. 2
 Adjicit vii, 8. 3
 Adjicitur xviii, 1. 5
 Adit ix, 12. 1 ad regem i, 19. 1
 Adimere vii, 23
 Adimeret xviii, 1. 3
 Adimi xx, 1. 11
 Adipsacitur jus i, 12. 3
 Adire xvi, 8. 1 physica xvii, 19. 1
 Adiretur xvi, 5. 4
 Adiri xii, 12. 5
 Adisce iii, 3. 1
 Adissent x, 16. 3
 Adit ad banc i, 8. 2
 Adite xiii, 12. 2
 Aditi xiii, 12. 2
 Aditus xvi, 8. 2
 Adjumentum v, 21. 4
 Adjunctæ (plur.) xvii, 9. 3
 Adjunctis xx, 1. 8
 Adjunctum xvi, 8. 3
 Adjungit sese hominis corporis v, 14. 3
 Adjunxerint ii, 12. 3
 Adjunxerit ii, 12. 1
 Adjutabant xv, 22. 1
 Adjutarent vii, 3. 1
 Adjuremus iniquam voluntatem illius i,
 3. 5
 Adjutor in literis studiorum xiii, 9. 1
 Adjuturum xvi, 4. 3
 Adjutum ire xiv, 6. 1
 Adjuvande voluntatis minus justæ ami-

- eorum i, 3. 5
 Adjuvando amico i, 3. 10
 Adjuvandum (ger.) i, 3. 6
 Adjuvent mensem, hanc nobis ii, 20. 2
 Adjungere vii, 3. 7
 Admemordit vii, 9. 1
 Adminiculari ii, 30. 3
 Adminiculati sumus xiv, 2. 1
 Adminiculatio memoria Pr. 8
 Adminiculatore vii, 3. 3
 Adminiculis vi, 2. 3. xix, 12. 1
 Administrandas xiv, 3. 2
 Administrare xi, 10. 1
 Administrat x, 22. 7
 Administrationis xiv, 3. 2
 Administro (abl.) vii, 3. 3
 Admirabile x, 12. 4
 Admirabili v, 14. 4
 Admiranda res ix, 11. 1 (plur.) vii, 1. 2
 Admirando (abl.) xv, 10
 Admirandum xvii, 9. 5
 Admirans vii, 17. 3
 Admirantes xiii, 28. 3
 Admirantibus xi, 7. 4
 Admirati xii, 2. 5
 Admiratio gravis ii, 12. 2
 Admiratioe iii, 9. 1. vii, 3. 11. xvii, 5. 1
 Admirationem v, 1. 3
 Admiratori fuit v, 14. 2. xv, 4. 1 fuisse vii, 14. 3
 Admiratioe xv, 18. 2. xv, 28. 2
 Admirationum x, 19. 2
 Admiratur vii, 2. 1
 Admiretur v, 1. 2
 Admiror xii, 2. 3
 Admisisse i, 20. 2
 Admisit xiii, 20. 7
 Admissa (plur.) vii, 3. 16
 Admissis xv, 22. 2
 Admissum (neut.) i, 16. 2. xiii, 20. 7
 Admittebat xx, 5. 1
 Admittebatur i, 8. 1
 non Admittere omnino in sensum sui non potest xx, 5. 9
 Admitterentur xvi, 5. 8
 Admittendi xvii, 11. 3
 Admittendum xii, 7. 2
 Admitti xvii, 11. 3 gratias ix, 12. 1
 Admittitur xiv, 1. 9
 Admodum i, 5. 1 non admodum ii, 26. 3. iii, 4 multis Pr. 5 neque admodum necessario i, 22. 5 sermones admodum elegantes ii, 18. 1 quam suavi voce xix, 9. 4 nihil admodum sciret super vite colenda xix, 12. 3
 Admonendi (gen.) Pr. 9. xvi, 8. 1 gratia xii, 10
 Admonendum xvi, 8. 5
 Admonere fii, 2. 5
 Admonet xx, 11
 Admoniti sumus xi, 13. 2
 Admonitio xvii, 20. 3
 Admonitione xi, 13. 2
 Admonitionem ii, 8. 2. xiii, 24. 9
 Admonitiones Pr. 8
 Admonitionum x, 19
 Admonitus verbi istius xiii, 3. 2
 Admonui xi, 13. 5
 Admonuimus v, 12. 3
 Admonuisse xiii, 4
 Admonuit xvii, 8. 2. xix, 10. 3
 Admorunt xii, 1. 6
 Admovebantur x, 3. 5
 Admovit xv, 1. 3
 Adnavisse xvi, 19. 4
 Adnavit vii, 8. 3
 Adnisus est summa ope iv, 8. 1
 Adolent xvii, 10. 2
 Adolescant ingenia Pr. 8
 Adolescat xx, 1. 6
 Adolescendi corporis modum septem pedes iii, 10. 4
 Adolescentia (nom.) i, 2. 2. i, 2. 7. iii, 13. iii, 15. 3. vi, 6. 4. vii, 7. 2. ix, 11. 1. xiii, 17. xiii, 19. xvii, 3. 1. xix, 9. 1. xix, 11. 1. xx, 4. xx, 10. 1 admodum xv, 28 (voc.) i, 24. 2
 Adolescente v, 10. 4. xiii, 19. 2 luna xx, 8. 2
 Adolescentem i, 10. ii, 29. 2. iii, 13. v, 3. 1. viii, 3. xii, 7. 1. xix, 9. 1. xx, 4
 Adolescentes i, 4. 4. i, 9. 1. iii, 15. 2. vi, 9. xiii, 21. xiv, 1. 14
 Adolescenti i, 10. 1. i, 29. 9
 Adolescentia (abl.) ix, 13. 2
 Adolescentium x, 13. 2. xi, 18. 6. xii, 2. 5. 6
 Adolescentulus vii, 12. 2. xix, 8. 1. xx, 6
 Adolescentuli (plur.) xvi, 1. xviii, 5
 Adolescere iv, 19
 Adolaceret xvii, 9. 5
 Adolescit (mare) xiv, 1. 2
 Adolevisset v, 9. xv, 4. 1. xv, 20. 1
 Adoptantur v, 19. 1
 Adoptari v, 19. 3
 Adoptat v, 19. 1
 Adoptatio v, 19. 1
 Adoptionem v, 19. 3
 Adoptatori v, 19. 4
 Adoptionem v, 19. 3
 Adoptivum v, 19. 4
 Adoptivus v, 19. 4
 Adornatur xv, 3

- Adorsi erant ix, 2. 3
 Adorti sunt xvii, 12. xix, 9. 3
 Adortus est xv, 20 quemque: fecerat v, 21. 1
 Adpotus vii, 7. 2
 Adprime vii, 7. 2
 Adprimus vii, 7. 2
 Adprobe vii, 7. 1
 Adprobus vii, 7. 2
 Adsit i, 22. 6
 Adsunt xiii, 12. 3
 Advectum xvii, 3. 1
 Advectus vii, 11. 2
 Adveni ii, 23. 6
 Advenio vii, 17. 6
 Adveniens xiii, 22. 4
 Advenientibus x, 20. 1
 Advenientis v, 14. 5
 Adveniet iii, 16. 5
 Adventante tempore xii, 1. 3
 Adventare xvii, 10. 2
 Adventaremus xix, 1. 4
 Adventum vii, 8
 Adverbiis xii, 15
 Adverbio x, 24. 1
 Adverbium v, 21. 4. x, 13. xx, 11
 Adversa significatione ix, 12 (plur.) xiv, 1. 15. xvi, 8. 4
 Adversæ res vii, 3. 5 inter sese ii, 22. 3
 Adversarii (gen.) ix, 11. 3 (plur.) xvii, 2. 4 sibi i, 6. 5
 Adversariis i, 5. 1. xvii, 1. 4
 Adversario xx, 1. 3
 Adversarios ii, 13. 3. v, 9. 2. vii, 17. 4
 Adversarium xiv, 2. 2. xx, 10. 3
 Adversarius xi, 7. 4. xiv, 5
 Adversas cicatrices ii, 11
 Adverse iii, 16. 4
 Adversi (gen.) vii, 3. 5
 Adversis ii, 27. 1 rebus ii, 19. 2
 Adverso vi, 1. 1. xvi, 9. 1 flumine x, 29. 2
 Adversum (adj.) ix, 12. 1 mandata fieri i, 13. 2 in adversum ii, 30. 2
 Adversus rem suam vii, 3. 7 oculos protegentia vii, 12. 1
 Advertere animum xviii, 12. 3
 Adverterimus ii, 13
 Advertimus xvi, 6. 1
 Advertit animum non vii, 3. 12
 Advर्टite ii, 29. 4
 Advesperasceret vi, 10. xviii, 1. 1
 Adulantium v, 14. 3. xiii, 4
 Adulescentulos xv, 11
 Adulta (plur.) x, 11. 1
 Adulterares x, 23. 2
 Adulterina (verba) viii, 2
 Adulterinum xix, 14. 2
 Adulterio x, 23. 1. xvi, 7. 1. xvii, 18. 1
 Adulterionem xvi, 7. 1
 Adulteritatem xvi, 7. 1
 Adulterium xvi, 2 admissent x, 23. 1
 Adulterum xvi, 2
 Advocant xv, 27. 2
 Advocatis (dat.) ii, 12. 4
 Advocatorum xv, 5. 2
 Advocatos xi, 9
 Advocatum i, 22. 2 non incelebrem i, 22. 2
 Advocatus i, 22. 8 advocatus est ad iv, 20. 2
 Advocavisse xi, 9
 Advolat ix, 11. 3
 Æaciden x, 17. 4
 Æacum xv, 21
 Æbutia lege xvi, 10. 3
 Æcastor ix, 12. 4
 Æde (abl.) iv, 14. v, 12. 4 pro æde Castoris xi, 3. 2
 Ædem ii, 10. 1 Vestæ xiv, 7. 3 Victoris x, 1. 3
 Ædepol xi, 6
 Ædes (plur.) iv, 14. iv, 18. 2. v, 12. 1. x, 15. 1. xii, 5. 1. xv, 31 sacras xiv, 7. 3
 Ædibus iv, 16. 3. xii, 10. 1. 2. xv, 31. xvi, 5. 2 in primis xii, 1. 1
 Ædificatio xiii, 23. xv, 1. 2
 Ædificia ii, 20. 1. xv, 5. 1
 Ædilem iv, 14 curulem vi, 9
 Ædiles vi, 9. xiii, 13. xvii, 21. 3 plebei x, 6
 Ædili (abl.) iv, 14 curulis vi, 9
 Ædilibus xiii, 13. 2. xiii, 17 plebei x, 6
 Ædilia (comœdia, abl.) vii, 9. 2
 Ædilis iv, 14. vi, 9. xvi, 7. 3 curulis iv, 14. xiii, 13. 2. xiii, 19. 3
 Ædiliū iv, 2. 1. 3 curulium iv, 2. 1
 Ædis (plur.) xvi, 5. 2. 3. xvii, 6. 2
 Æditimus xii, 10. 1
 Ædituentes xii, 10. 2
 Æditui xii, 10. 2 Capitolini ii, 10. 2
 Æditui Valerii xix, 9. 4. 5
 Ædituis xii, 10. 2
 Æditumi xii, 10. 2
 Æditumon xii, 10. 2
 Æditumum xii, 10. 1. 2
 Æditumus (fabula) xii, 10. 2
 Ædituos vii, 1. 2
 Ædituum xii, 10. 1
 Ædituus xii, 10. 1
 Ædium i, 2. 1. iv, 1. 1. iv, 5. 1. xi, 18. 4. xv, 31. xvi, 5. 2. 3 fabri (plur.) xix, 10. 1
 Æger i, 15. 3 morbo aut ætate xx, 1. 3

- Ægina* (abl.) ii, 21. 1
Ægra (nom. fœm.) xix, 11. 2 valetudine oppressum xii, 6. 1
Ægrarum v, 1. 2
Ægre iii, 7. 3. xv, 4. 1 ferunt x, 3. 7 passi x, 3. 8 passus iv, 18. 3
Ægri (gen.) xx, 1. 9 (plur.) xx, 1. 8
Ægris pedibus xx, 1. 9
Ægritudine i, 2. 3. xvi, 16
Ægritudines vi, 1. 4
Ægritudini hoc mihi est ix, 2. 2
Ægritudinis i, 3. 1. xix, 12. 1 animi xv, 7. 1
Ægrius xvi, 16
Ægro xiii, 5. 1. xx, 1. 8
Ægros xvii, 9. 5
Ægrotantis xii, 5. 6
Ægrotationem xx, 1. 8
Ægrotum vi, 9. xviii, 8. xx, 1. 8
Ægrotus erat xii, 5. 1
Ægrum xvi, 3. 1 pedes xix, 10. 1 pedibus ii, 26. 1
Ægyptia vii, 16. 2
Ægyptiacis libris x, 10
Ægyptiacorum vii, 8. 2
Ægyptiæ xvii, 8. 1
Ægyptiæ sacerdotes xx, 8. 1
Ægyptiis xiv, 1. 5
Ægyptios xi, 18. 1
Ægyptium iii, 11. 2
Ægypto v, 14. 1. vi, 17. x, 2. x, 10
Ægyptum vi, 22. 6
Ægyptus xiv, 6. 3
Ælii (gen.) i, 18. 2. iii, 3. 1. vi, 15. 2. Tuberonis xiv, 2. 7 L. *Ælii* xvi, 8. 1
Ælio i, 18. 2. iv, 18 L. *Ælio* ii, 22. 3
Ælium i, 18. 1 Tuberonem vii, 9. 2 L. *Ælium* Stilonem xii, 4. 5
Ælius i, 18. 3. x, 21. xvi, 8. 1 Melissus xviii, 6. 1 L. *Ælius* i, 18. 2. iii, 3. 6. v, 21. 2 Stilo x, 21 C. *Ælius* Gallus xvi, 5. 2 Q. *Ælius* Tubero i, 22. 3
Æluorum xx, 8. 2
Æmilliam legem ii, 24. 5
Æmilli iii, 8. 1
Æmillio xix, 14. 2
Æmilium, L. Paulum xiii, 3. 2
Æmilius, Q. iii, 8. 2 Papus xvii, 21. 11
Æmula xiv, 3. 4
Æmulandi xiv, 3. 4
Æmulari ii, 27. 1. xiv, 3. 4. xvii, 10. 3. xvii, 20. 3 quas nequiverunt ii, 23. 1
Æmulationis xiv, 3. 1. 4
Æmulatus ii, 18. 2 est xiii, 26. xiii, 27. 1 sit xix, 4
Æmuli (plur.) x, 2. 7
Æmulis i, 5. 1
Æmulo (dat.) i, 25. 4. xv, 20. 5
Æmulos ejusdem Musæ artis Pref. 10
Æmulum x, 7
Ænea ii, 17. 2. 3. x, 16. 1
Æneæ ii, 16. 3
Æneas x, 16. 1
Æneida xvii, 10. 3
Æneidos ii, 3. 2. xiii, 20. 2
Ænigma xii, 6
Ænigmata xii, 6. xviii, 2. 1
Ænigmatæ xii, 6
Ænobarbus, Cn. Domitius xv, 11
Æqua vii, 3. 18 non æque valet eadem oratio xi, 5
Æquabili xvii, 20. 2
Æquale cor vii, 2. 2
Æquales xix, 5
Æqualis inter suas (acc. plur.) ii, 23. 4
Æquabiliter i, 20. 3
Æque vii, 9. 2. xiii, 15. 3. xviii, 1. 3. xviii, 15. xx, 6
Æquilibrium rumpendi membri xx, 1. 5
Æquinoctiali (abl.) ii, 22. 2
Æquinoctialis ii, 22. 2 oriens ii, 22. 2
Æquinoctio (abl.) iii, 10. 2
Æquinoctium iii, 10. 2
Æquiore animo iv, 1. 6
Æquiparent xx, 1. 9
Æquiparat iii, 7. 1
Æquiparatione v, 5
Æquiparent xiv, 1. 14
Æquissimum sit xii, 14. 3
Æquitate animi i, 17. 1
Æquitatis xiv, 4. 1 habitus xx, 1. 9
Æquo animo iv, 15. 1. xvi, 9. 1 fronte xv, 9. 1
Æquor ventris xii, 1. 2
Æquora xii, 13. 5 super æquora volitat xviii, 11
Æquoris ii, 30. 2
Æquum Pref. 8. ix, 12. 3. vii, 3. 11 es- set xvi, 4. 1 est i, 6. 5
Ær v, 15. 2 fluit ii, 30. 1
Æra v, 15. 2
Ærari xiii, 24. 13
Ærario vii, 10. xiii, 24. 13
Ærarios retulit in iv, 20. 1
Ærarium iv, 28. 3 faciebant, (inter ærarios referebant) iv, 12
Ære ii, 26. 4. v, 14. 7. xvi, 10. 4. 6. xviii, 13. 1 paucò emo ix, 4. 2 paucò injurias diluerunt xx, 1. 9
Ærè alto iv, 17. 6 fulva xiii, 20. 6
Æreo x, 17. 2
Æria xiv, 6. 3
Æris i, 3. 11. ii, 24. 1. 2. 3. ix, 2. 1. xvi, 10. 4 alieni xvi, 7. 3 alicujus magister xviii, 5. 2 centeni xi, 1. 2 confessi xv, 13. 4. xx, 1. 12 deni, xi, 1. 2 grave pondus xx, 1. 0 gravis viginti

- quinque millia x, 6 minore summa censebantur vii, 13 centum et viginti quinque millia censi erant vii, 13 nostri summa est M-CCCXII v, 2.
- Æris* xiv, 1. 5 frigore xix, 5 intentionem v, 16 pulsu xix, 5
- Ærumna* vi, 16. 3
- Ærumnam* ii, 23. 4
- Ærumnarum* vi, 1. 1 varietate ii, 18. 3
- Æruscanti* ix, 2. 2
- Æruscatores* xiv, 1. 2
- Æs* vii, 10. ix, 2. 1. xv, 27. 1 alienum i, 4. 2 rude ii, 10. 2
- Æschines* xviii, 3. 1
- Æschino* xv, 14
- Æschylum* xiii, 18. 2. xiii, 24. 3
- Æschylus* xiii, 18. 2. xvii, 21. 5
- Æsopi* ii, 29. i, 5. 6
- Æsopus* ii, 29. 1
- Æstas anni* ii, 21. 1
- Æstate* xii, 15. xv, 5. 3 anni xviii, 1. 1 flagrantissima xix, 5
- Æstimabat litem pecunia* iv, 4
- Æstimanda* (abl.) v, 5
- Æstimandæ* xiv, 3. 4
- Æstimandis* xx, 1. 4. 10
- Æstimari* xix, 8. 4
- Æstimata lite* xx, 1. 10
- Æstimationem* xx, 1. 10
- Æstiva, orientis ab meta* ii, 22. 2
- Æstivarum feriarum tempus* ix, 15. 1 ludum xviii, 5. 1
- Æstu* ix, 15. 1 anni i, 2. 1. xvii, 10. 1 medio xviii, 10. 1 maris xvi, 6. 1 secundo x, 26. 1
- Æstuans* vi, 2. 6
- Æstuantis* xvii, 11. 2
- Æstumo* xv, 3. 2
- Æstuet lingua* i, 15. 6
- Æstus luxuriæ effervescentis* ii, 24. 5 oceani xiv, 1. 3
- Ætas* v, 19. 1. ix, 14. 2. xiii, 24. 7. xv, 9. 2 longa xx, 1. 2 superior xix, 10. 3 veterum ix, 14. 1
- Ætate* i, 3. 1. iii, 16. 7. xiv, 8. xvi, 6. 4. xviii, 2. 5 æger xx, 1. 3 edita iii, 15. 1 integra xiii, 29. 1 magna xviii, 3. 1 in prætextatæ i, 23. 4
- Ætatem* vii, 17. 5 ægena xv, 2. 1 agunt ix, 4. 3. xi, 18. 7 inter suam ætatem iv, 7 per ætatem fari posset v, 9. 1
- Ætates* xiii, 2. 1
- Ætati* ii, 15. 1 senectæ ii, 15. 1
- Ætatibus* xv, 23. xvii, 21. 2 disparet xiii, 19. 2
- Ætatis* i, 5. 1. iii, 4. xiii, 23. xiv, 6. 1. xv, 26. 1. xviii, 3. 1 omnium ætatis suæ ii, 20. 2. xix, 8. 2 doctissimus vi, 12. ix, 16. 1 facundissimus viii, 9 doctissimos xix, 14 superioris ii, 6. 1 in temporibus ætatis suæ ix, 4. 6
- Ætatum* xiii, 28. 2. xiv, 1. 11
- Ætatula integra* (abl.) ii, 23. 4
- Ætatum* x, 28. xvii, 21. 1
- Æterna* xvii, 7
- Æternum* (adv.) x, 16. 3
- Æthera* xvii, 10. 4
- Ætherias auras* ii, 16. 1
- Ætna* xvii, 10. 2. xvii, 10. 3
- Ætnæ* xvi, 9. 2. xvii, 10
- Ætnam* xvii, 10. 5
- Ætolus* xv, 20. 4
- Ævitas* xx, 1. 8
- Ævo* xiv, 1. 7. xvii, 12 potiturum ii, 16. 4
- Ævum* ii, 16. 4 agitabant xii, 2. 2
- Affabilissime* xvi, 3. 2
- Affatim* vii, 7
- Affecerint* vii, 18. 2
- Affecit injuria et contumelia* xii, 9. 2
- Affecta* iii, 16. 7 ætate xv, 5. 3 (plur.) xv, 5. 1. 3
- Affectam luctu et dolore* iii, 15. 3
- Affectandam* xvii, 20. 3
- Affectata* xi, 18
- Affectio animi* xii, 1. 7 et corporis xi, 5. 2
- Affectionem caperet* xii, 5. 6
- Affectiones* i, 26. 4. iii, 1. 4. xi, 5. 1 amoris atque odii i, 3. 14 animi ii, 23. 7
- Affectionibus animi* xix, 12. 1
- Affectionis humanæ* x, 18. 1
- Affectionum* xv, 2. 2. xix, 12. 1
- Affectus corporibus* iv, 11. 1
- Affecto anno* iii, 16. 7
- de Affectu iræ* i, 26. 1
- Affectum* xv, 5. 3 supplicio iii, 9. 2
- Affectus* (acc. plur.) i, 26. 4
- Affectus morbo* vii, 8. 3. xx, 1. 3 negotiis belli et victoriis ix, 3. 1
- Afferat* iv, 11. 1
- Afferes* ii, 29. 4
- Afferre* xvi, 19. 2
- Afferri* vi, 9. ix, 12. 3
- Affers* vii, 17. 1
- Affert* xvii, 8. 1. xvii, 9. 5. xix, 5
- Affertur* xii, 5. 1
- Afferunt* xiii, 5. 2
- Afficeret die et luce* v, 12. 2
- Afici* ix, 13. 1. xi, 5. 1
- Afficias* vi, 11
- Affiguravit* iv, 10. 5
- Affines* ii, 29. 4. v, 13. 2. vii, 18. 1
- Afini* v, 13. 3
- Affinitas* xii, 8. 1 tanta est corporibus mentibusque iv, 13
- Affinitatem* vi, 5. 1 literarum i, 18. 4

- Affinitatis xiii, 3. 1
 Affirmant xi, 5. 2. xix, 11. 1
 Affirmanter xiv, 1. 9
 Affirmasse i, 15. 7
 Affirmat iii, 10. 4. iv, 7. ix, 7. ix, 14. 3. xiv, 7. 5
 Affirmatio xix, 12. 1
 Affirmatissime x, 12. 4 contenderit i, 21. 1
 Affirmet xvii, 5. 3
 Afflavit iii, 2. 5
 Afflictari xii, 5. 2
 Afflictis est moribus ii, 6. 5
 Affligendo xv, 5. 1
 Affluens i, 22. 4
 Affluere v, 16
 Affui xiv, 5
 Affuit xiii, 15. 1
 Affuissent v, 13. 3
 Afranii xiii, 8. 2
 Afranius x, 11. 3. xv, 13. 1. xx, 6 poëta xiii, 8. 1. 2
 Afri viii, 13
 Africa (abl.) iv, 18. 1. v, 15. 6. vi, 2. xvi, 8. 3. xvi, 11. 1
 Africam xiii, 19. 3
 Africani iii, 4. vii, 1. 1 P. Africani xvii, 5. 1 Scipionis iii, 4 Scipionis superioris vii, 19
 Africanis xvi, 11
 Africano ii, 13. xvii, 21. 1 P. Africano iii, 4. vii, 1. 1 superiore iv, 18. 1 Pauli filio xiii, 3. 2
 Africannus vii, 1. 1. xvii, 5. 1 P. Africanus vii, 11. 3. vii, 12. 1 antiquior iv, 18. 1 superior vii, 12. 1. 2
 Africi ii, 30. 1. 2
 Africo ii, 30. 1 mari xiii, 29. 2
 Africus ii, 22. 3
 Afuisse xiv, 3. 1
 Agamemnonias x, 16. 4
 Agant xiii, 15. 4
 Agantur i, 25. 3
 Agas gratias iv, 8. 2
 Agat xix, 10. 3
 Agatur caput aut fama eorum i, 3. 5
 Age i, 26. 3. iv, 17. 2. vii, 11. 3. xviii, 12. 2
 Agebat iv, 4 causam xii, 2. 3 censor de uxore iurjurandum iv, 20. 1
 Agebatur i, 22. 2
 Agendam x, 11. 2
 Agendi modum xviii, 12. 1
 Agendis xiii, 11. 3
 Agendo (ger.) i, 5
 Agendum (ger.) i, 5. 1. iii, 2. 3. vii, 17. 2 argutus et gesticosus inter agendum manus i, 5. 1
 Agens gratias xix, 12. 4
 Agente iii, 16. 10
 Agentem poeticas res iii, 2. 5
 Agenti cum populo i, 11. 6
 Agentibus xviii, 12. 3. xix, 1. 1
 Ager purus mudasque xix, 12. 3
 Agere ii, 29. 6 cum populo xiii, 15. xiii, 15. 4 ludentem xi, 15. 2
 Ageret xvii, 21. 12 circumspectus iii, 8. 1 cum populo iv, 14
 Ageretur iv, 2. 2. xx, 10. 4
 Agetur caput, &c. i, 3. 5
 Aggredi xv, 31
 Aggressus (part.) xvii, 15. 1
 Agi iv, 2. 3. vii, 5. xiii, 15. 4. xx, 10. 4 rem commodius i, 13. 1
 Agier xiii, 24. 7
 Agit xi, 15. 1. xv, 6. xix, 10. 3
 Agitabamus xviii, 2. 1. xviii, 5. 1 mente xviii, 13. 1
 Agitabat xiii, 12. 1
 Agitabatur xiii, 13. 1. xx, 5. 1
 Agitantes xx, 10. 2
 Agitare xv, 2. 1. xvi, 19. 4 vindemiam xx, 8. 1
 Agitarent dominia ii, 24. 1
 Agitarentur ii, 26. 1
 Agitaret xiii, 7. 2
 Agitari vi, 8. 1. xiv, 1. 9
 Agitata (abl.) xii, 5. 10
 Agitatione xiv, 1. 9
 Agitatus (abl.) vi, 13
 Agitaverat x, 26. 4
 Agitur vii, 3. 9. xx, 10. 1 qua de xii, 13. 5. xiv, 2. 6
 Agmen xiv, 1. 8. xix, 8. 2 orationis crispum rotundumque (periodus) i, 4. 2
 Agmina vi, 2. 2
 Agmine xvi, 11. 2
 Agnata (plur.) vi, 1. 3. vii, 14
 Agni (plur.) xii, 1. 4
 Agnosceret xii, 2. 4
 Agnum (gen.) xix, 9. 6
 Ago ix, 6
 Agraria xiii, 24. 2
 Agrarum legis vi, 16. 2
 Agressio xi, 16. 3
 Agrestem xix, 9. 3
 Agrestes i, 2. 2. xii, 10. 1. xiii, 9. 2
 Agresti xiii, 20. 3 aure x, 3. 6 imperitia Pr. 5
 Agrestia olera xv, 20. 1
 Agri (gen.) vii, 3. 7. xvi, 17
 Agricolam x, 11. 2
 Agricultura iii, 14. 5
 Agrigentinus xvii, 21. 6
 Agrippæ xiv, 5
 Agrippas (plur.) xvi, 16
 Agro Pr. 3. xiii, 14. 1. xvi, 17 Illyrio

- xi, 3. 2 Falisco xx, 8. 1 Laurente
 x, 2
 Agros ii, 20. 2. xi, 15. 4
 Agrum iv, 12. xiii, 14. 1 Pomptinum
 ix, 11. 1 Vaticanum xvi, 17
 Agunda (abl.) xviii, 2. 5
 Aguntur ii, 7. 4. xiv, 2. 4
 Ah ii, 6. 1
 Ahena ii, 3. 2
 Aheni ii, 3. 1. 2
 Ahenis ii, 6. 8
 Ahenum ii, 3. 1
 Ajace xv, 6
 Ajacem xiii, 24. 9
 Aias xvi, 2
 Ajax xv, 6
 Aiebat i, 7. 8. ii, 20. 2. xvii, 3. 1
 Ain tu xiii, 28. 1
 Ais i, 10. 2. xvi, 6. 1. xx, 1. 9
 Ait i, 3. 8. i, 6. 3. i, 11. 6. ii, 2. 2.
 xvi, 3. 4. xvi, 12. 2
 Aiunt i, 12. 1. ii, 21. 2. xiii, 17. xvi,
 2. xvii, 5. 5
 Aius Deus xvi, 17
 Alacri vi, 8
 Alacriores v, 18. 3
 Alacritas i, 11. 9
 Alacritatibus mentium xix, 12. 1
 Alæ x, 9 exercitus xvi, 4. 4
 Alantur xii, 1. 4
 Alatur xii, 1. 3
 Alba x, 16. 4 linea Pr. 5 alba est xviii,
 13. 1
 Alba (urbs) ii, 16. 1
 Albæ (plur.) vi, 7
 Albæ xvii, 21. 2
 Albane xx, 1. 15
 Albania ix, 4. 3
 Albano xx, 1. 15
 Albanum ii, 16. 1
 Albicascit xv, 25
 Albino xi, 8
 Albinum, A. xi, 8
 Albinus xi, 8
 Albo (abl.) ii, 26. 3. 4. 7
 Album x, 15. 4 vinum xiii, 30. 3
 Alcæum xvii, 11. 1
 Alce iv, 11. 5
 Alcestin Levii xix, 7. 1
 Alcibiades i, 17. 1. xv, 17
 Alcibiadis i, 9. 5
 Alciden x, 16. 3
 Alea (abl.) xiv, 1. 9 festiva xviii, 13. 1
 Aleatorio ritu xviii, 13. 2
 Alendorum xii, 1. 2
 Alere xii, 1. 2
 Aleret xii, 1
 Alexander v, 2. xiii, 4. xvii, 21. 9. xx,
 5. 2 Ætolus xv, 20. 4 Molossus xvii,
 21. 9 (tragœdia) vi, 5. 3
 Alexandream xvi, 7. 4
 Alexandri v, 2. vi, 8. vii, 1. 1. xiii, 4.
 xvii, 21. 9. xx, 5
 Alexandriæ xvii, 21. 13
 Alexandrino vi, 17
 Alexandro vi, 8. ix, 3. xiii, 4. xvii, 21. 1
 Alexandrum v, 2. vi, 8. ix, 3. 1. xiii, 4
 Alexide ii, 23. 1
 Alexis (poëta) iv, 11. 3
 Alfeno vi, 5. 1
 Alfenum vi, 5. 2
 Alfenus vi, 5
 Algificus xix, 4
 Alia (nom. sing.) xvi, 13. 3. xvi, 18. 2.
 (abl.) i, 3. 10. xx, 5. 2 ex alia atque
 alia cœli parte spirant ii, 22. 6 (plur.)
 Pr. 1. 4. i, 3. 12 alia atque alia i, 3.
 12 id genus xviii, 8 multa xix, 9. 2
 nescio quæ ii, 23. 5
 Alibi xiv, 1. 4
 Aliæ (gen. sing.) xvii, 9. 1 (plur.) ii, 2.
 1. vii, 17. 4 rei causa ii, 28. 1 nulli
 causæ obnoxia ix, 4. 4
 Aliam x, 6. xiii, 29. 1 aliam produci
 fecit, aliam corripit ii, 17. 3
 Aliam v, 17. 1
 Aliarum iv, 5. 1. vi, 2. 2. vii, 7
 Aliave i, 12. 9 qua, aliqua (abl.) i, 12.
 9
 Alias (adj.) iv, 1. 5. xvii, 21. 6 (adv.)
 i, 22. 5. xvi, 8. 1
 Alicui xix, 8. 6
 Alicujus xix, 1. 5
 Aliena (nom. fem.) i, 22. 1 (abl.) vi,
 5. 3 (plur.) xix, 12. 2 non ab huma-
 nitatis usu xviii, 10. 3 hæc sunt a
 poëtis xx, 10. 2
 Aliens iv, 15. 2 significationis verbo
 ii, 9
 Alienam xv, 30. 1 rem attraxit xi,
 18. 8
 Alienas xiv, 1. 4
 Alienatus est xii, 5. 8
 Aliene vi, 2. 4
 Alieni (gen.) ii, 6. 3. xvi, 7. 4 (plur.)
 i, 11. 10
 Alienigena vino ii, 24. 1
 Alienora usu xix, 7. 3
 Alienissima xi, 8
 Alieno ix, 7. xiv, 3. 4 capite (vita) vii,
 3. 9
 Alienos xv, 21
 Aliensis pugnae iv, 9. 3
 Alienum xi, 18. 8 videtur vii, 19 æs i,
 4. 2
 Alii (plur.) Pr. 4. i, 3. 3. i, 13. 2. ii,
 4. 3 plerique Pr. 3
 Aliis i, 1. 1. i, 3. 2. i, 9. 2. xvi, 13. 2.
 xvii, 9. xix, 2. 1
 Alimento xii, 1. 5 vitam ducere ix, 4. 3

- Alimonia (abl.) xii, 1. 3
 Alimonie xvii, 15. 1
 Alio i, 7. 1. xx, 1. 8 in loco xvii, 1. 3.
 xix, 14. 2 alio atque alio modo ii, 30.
 1 verbo xiii, 24. 9
 Alioqui xiii, 24. 4
 Alioquin v, 19. 3
 Aliorum vii, 15. xii, 1. 7
 Aliorum i, 1. 1. i, 26. 4. xvi, 8. 1
 Alios i, 1. 2. xx, 8. 1. xx, 10. 2 ante
 alios venerandus v, 3. 2
 Aliqua (abl.) Pr. 1. xiv, 1. 9
 Aliquam i, 22. 4. xvii, 5. 5
 Aliquando iii, 16. 3. 8. xiv, 1. 11
 Aliquantisper ii, 30. 2
 Aliquanto tempore xvii, 21. 9 probabi-
 lius i, 22. 6
 Aliquantulum breviora i, 1. 1
 Aliquantum xvi, 8. 5
 Aliquem xvi, 2
 Aliquid i, 3. 1
 Aliquis xix, 2. 3
 Aliquo pacto x, 14. 4
 Aliquod ii, 19. 1
 Aliquot xvii, 4 eorum xviii, 5. 2 annis
 post xv, 11 dies res proferatur vii, 3.
 6 sæculis vii, 8. 1 in mensum i, 25. 1
 Aliquotiens i, 13
 Aliquoties i, 18. 2
 Alis vi, 6. 4. ix, 11. 3 (exercitus) xv,
 9. 1
 Alit xx, 8. 1
 Aliter ii, 26. 2. xvii, 13. 1 quam iv, 6.
 3 quam tu x, 29. 1 non aliter quam
 qui x, 29. 2 si aliter xii, 14. 1 ego
 feci atque tu x, 29. 1
 Alites vi, 6. 4
 Alitis ix, 11. 1. 3
 Alitum ii, 20. 1
 Alitur xii, 1. 7
 Alitum xii, 1. 6
 Aliud i, 2. 4. xx, 5. 3 quid xv, 26. xx,
 10. 3 quid disciplinarum disserit v,
 1. 1
 Alium Pr. 9. xiii, 12. 2
 Aliunde xviii, 9. 4
 Alius Pr. 4. xix, 8. 4 alius atque alius
 xiv, 1. 8 quisquam iii, 3. 2
 Aliasmodi xvii, 6. 5
 Allata (nom. sing.) ii, 2. 1. xvii, 8. 1
 (plur.) iv, 1. 7
 Allati (plur.) xvii, 6. 1
 Allato iii, 15. 3
 Allatus ii, 24. 4. xi, 16. 1
 Allegatione xiii, 20. 7
 Allegata xiii, 20. 7
 Allegatus (subst.) xiii, 20. 7
 Alligabunt sese negotio iii, 7. 1
 Alligarent religionem populum ii, 28. 2
 Alligaverat iv, 9. 1
 Alta (plur.) iv, 17. 5
 Alte xix, 12. 3 introspererat ii, 12. 2
 Alter i, 12. 1. ii, 27. 1. xviii, 1. 1 al-
 ter, alter xviii, 9. 1. 2 ad alterum in-
 ter sese ineunt i, 25. 4
 Altera (nom. fœm.) xvi, 16. xvi, 18. 1
 pars ix, 14. 5. xviii, 2. 3 (abl.) xv,
 13. 1 neque ultra sine altera constare
 possit ii, 4. 3
 Altera (dat.) vi, 7
 Alteram ii, 29. 4. xviii, 9. 3 earum xvii,
 11. 2
 Altercando xvii, 14. 3
 Altercatio viii, 14
 Alteri (dat.) xii, 10. 2 (plur.) vii, 18. 1
 Alterius vii, 21
 Alterna (abl.) xvii, 12
 Alternis lectionibus ii, 23. 1
 Altero xviii, 9. 4
 Alteros v, 21. 5
 Alterum i, 15. 3. xx, 10. 4 unum alter-
 umve Pr. 5
 Alterutra parte ii, 12. 1
 Alterutram ii, 12. 3
 Alterutrum v, 11. 2
 Alti (plur.) ii, 30. 3
 Altior ii, 10. 1. xvi, 18. 2
 Altiores ii, 30. 2
 Altiores xvi, 6. 4 disciplinas i, 9. 4 li-
 teras xiii, 10. 1
 Altissimum xv, 4. 1
 Altitudine i, 20. 1. 3
 Altitudinem i, 20. 1 animi xvii, 2. 2
 sententiarum i, 15. 2
 Altitudines xvi, 18. 2
 Altitudinis xiv, 1. 5
 Altius x, 15. 2 lædi xx, 1. 6 remota
 (plur.) xviii, 10. 3
 Alto ii, 6. 1
 Altos sinus Pr. 6 altricis xii, 1. 7
 in Altum xvi, 19. 2
 Altus animo iv, 18. 1
 Alucinantibus xvi, 12. 1
 Alucinantis iv, 20. 2
 Alucinari xvi, 12. 1
 Alvei ii, 20. 3
 Alveis xi, 17
 Alveolo i, 20. 2. xiv, 1. 9
 Alveus x, 29. 2
 Alvi xii, 5. 2
 Aluisse xii, 1. 2
 Alumine xv, 1. 1. 2. 3
 Alumnus xiii, 9. 1
 Alunt xii, 1. 4
 Alvo xix, 4 cita xviii, 10. 1
 Alvum xvii, 11. 2. xvii, 15. 1. xix, 4
 cibus sensim subduceret iv, 11. 2
 Amabo xiii, 4 te v, 21. 2

- Amandati (gen.) xii, 1. 7
 Amaus vii, 8. 3. vii, 20. 3
 Amantem xi, 15. 1
 Amantis vii, 8. 2
 Amaracino Pē 11
 Amare xii, 1. 7
 Amareat vii, 3. 19
 Amariores vii, 20. 3
 Amaro (abl.) i, 21. 1. 2
 Amator i, 21. 1. 3
 Amarus x, 5
 Amarulentus iii, 17
 Amasios vii, 8. 1 poëtas xix, 9. 4
 Amasse x, 18. 1
 Amat vi, 16. 1. x, 3. 6
 Amata i, 12. 4 (vestalis) i, 12. 5
 Amato vii, 8. 1
 Amatore vii, 8. 1. vii, 12. 2
 Amatores vii, 8. 1
 Amatorie vii, 11. 2
 Amatorios versus xix, 11. 1
 Amatam vii, 5. xvi, 19. 1
 Amatur xx, 10. 2
 Amaturus i, 3. 14
 Amaverat xix, 12. 1
 Amaverunt vii, 8. 1
 Amavi xx, 5. 3
 Amavimus xvii, 20. 1
 Ambages xiv, 1. 14
 Ambagibus xiv, 2. 1
 Ambagiosa xiv, 1. 13
 Ambiat xii, 13. 6
 Ambigi xii, 13. 2. xiv, 2. 5
 Ambigis xiv, 2. 7
 Ambigitur x, 5
 Ambigua (plur.) xvii, 5. 2 (vocalula)
 v, 12. 3 pudicitia (abl.) iii, 16. 5
 Ambigua iii, 3. 1 fidei et turbidae xviii,
 5. 4
 per Ambiguam statem xv, 20. 1
 Ambigui vii, 14. 2. xi, 12 amici ii, 12. 4
 Ambiguis ceteris inter metum pudorem-
 que ix, 11. 2
 Ambiguitas xiv, 2. 1
 Ambiguitate verborum viii, 14
 Ambiguitatibus verborum xviii, 6
 Ambiguo xii, 18. 1. xvii, 5. 4
 Ambiguum verbum xi, 12
 Ambiguus xiv, 3. 4
 Ambit ix, 12. 1
 Ambitionem v, 6. 6. xiv, 7. 4. xvi, 10. 6
 Ambitioni xv, 12
 Ambitiosus ix, 12. 1
 Ambitu xii, 13. 6. xvii, 4
 Ambitum xvii, 5. 3
 Ambitur ix, 12. 1
 Ambiuntur xii, 13. 5
 Ambo xiv, 2. 8
 Ambobus vii, 17. 5
 Ambracia (abl.) vii, 16. 2
 Ambraciensis iii, 8. 1
 Ambulabamus iiii, 1. 1. xviii, 1. 1
 Ambulacris i, 2. 1
 Ambulacro iiii, 1. 2
 Ambulans xi, 3. 1. xx, 5. 1
 Ambulare x, 26. 3. xvi, 8. 4
 Ambularem vi, 16. 1
 Ambularet xiii, 24. 1
 Ambulas xvi, 8. 4
 Ambulat xvi, 8. 3
 Ambulatione xi, 3. 1
 Ambulet vii, 12. 2
 Ambuletur ii, 2. 3
 Amemus xvii, 20. 3
 Amentem ii, 12. 3
 Ames i, 3. 14
 Amica (nom. fem.) vii, 3. 1 (abl.) vi, 8
 Amica voluntatis esse xiv, 3. 2
 Amicam xx, 9
 Amicei xiii, 25
 Amici (gen.) i, 3. 1. 2. 5. 6. 7. 10. 11.
 ii, 12. 4. iii, 1. 1. xix, 5 (plur.) ii,
 12. 4. ii, 29. 3. 4. xii, 8. 1. xiv, 2.
 3. xvii, 10. 1
 Amiciens se obtentu togæ xi, 18. 4
 Amiciores xvi, 19. 2
 Amicis xv, 22. 2. xix, 9. 1 ex amicis
 unus xix, 10. 1
 Amicissime xli, 8. 3
 Amicissimi facti xii, 8. 1
 Amicissimis xvii, 10. 2
 Amicissimus xvii, 5. 1
 Amicitia (nom.) xvii, 5. 3 (abl.) i, 3.
 4. xvii, 5. 1. 2 incepta xii, 8. 1
 Amicitiae i, 3. 5. 6. 7. xii, 4. 2. xv, 28.
 2. xvii, 5. 3
 Amicitiam vii, 3. 11. 16. vii, 19. xv, 4.
 1. xvii, 5. 1. 3 gero promtam in fron-
 te xix, 83
 Amico i, 3. 3. 7. 8. 9. 10. 11 cum ami-
 co conquectus est xviii, 8 usa est vii,
 3. 1 utebatur iv, 8. 1
 Amicorum i, 3. 1. 5. 6. i, 13. 4. ii, 29.
 5. xvii, 21. 13
 Amicos i, 3. 1. ii, 12. 4. ii, 29. 2. 3. 6
 diligere ii, 7. 4
 Amicti vii, 12. 1
 Amictu i, 2. 1
 Amictus (adj.) i, 5. 1. vi, 10. 2. xvi,
 19. 3 sum xviii, 12. 1
 Amicum iiii, 17. vi, 12. xiii, 24. 1. xvi,
 19. 1. xix, 10. 2
 Amicus i, 3. 2. 9. i, 7. 2. vi, 15. 1. xix,
 3. xix, 10. 3. xix, 11. 3
 Amisisse xv, 10
 Amisit ii, 15. 1. vii, 5. x, 15. 3
 Amissa xiii, 19. 2
 Amisso xvii, 16. 2. xvii, 19. 1

Amittamus xix, 12. 1
 Amittere xviii, 2. 1
 Amitteretur occasio i, 13. 2
 Amittitur xvii, 14. 3
 Amittunt xvii, 7. 2
 Ammirandam v, 14. 4
 Ammirans v, 14. 3
 Ammi (abl.) x, 29. 2
 Amnis fumi xvii, 10. 5
 Amo vi, 16. 2
 Amoeni ingenii rhetor i, 4. 1 homines
 xix, 9. 3
 Amoenior xiii, 20. 6
 Amoeniore ingenio xi, 2. 1
 Amoeniores ix, 4. 4
 Amoenioribus literis xviii, 5. 1
 Amoenissima ii, 26. 7
 Amoenissimis xvi, 3. 1
 Amoenitas orationis x, 3. 6
 Amoenitatem xvii, 20. 2
 Amoenitates xii, 1. 8 ingenii vii, 7. 1
 Amoenitatis xiv, 3. 4
 Amoeniter xx, 8. 1
 Amoenius xiv, 1. 13
 Ameno victu cultuque xi, 2. 1
 Amoliantur v, 12. 4
 Amolientis a se xii, 12
 Amolior vi, 16. 3
 Amolitio ex oculis facta est xii, 1. 7
 Amolitus est a sese divitem xix, 1. 3
 Amor xii, 1. 7. xiii, 28. 2. xvii, 20. 3
 Amorabundam xi, 15. 1
 Amore xvii, 5. 1. 3 amicitia viii, 6
 Amorem vii, 11. 2 nostri xii, 5. 6. xvii,
 20. 1. xx, 4
 Amori iv, 3
 Amoribus vi, 8. xvi, 19. 1
 Amoris i, 3. 14. ii, 6. 7. ii, 19. 2. xii,
 1. 7. xv, 28. 2. xvi, 10. 5. xix,
 11. 2
 Amphitryone i, 7. 8
 Amphora xviii, i, 4
 Amphoram xviii, 1. 4
 Amphoras xv, 12
 Ampla (abl.) vi, 8
 Amplas xvi, 5. 3
 Amplecti xviii, 4. 1
 Amplectimur xvii, 5. 3
 Amplexi iii, 15. 2. vii, 18. 1
 Amplexus vii, 5. ix, 10. xx, 1. 6
 Ampli honores ii, 16
 Amplificandæ xv, 28. 2
 Amplior i, 3. 11. x, 3. 1. xv, 8 spe
 utilitatis i, 13. 3
 Ampliorem vi, 11
 Ampliores xx, 8. 2
 Amplius ii, 24. 4
 Amplissimæ v, 14. 1 philosophorum i,
 2. 3

Amplissimi vi, 7
 Amplissimis xii, 8. 2
 Amplissimum xv, 4. 1
 Ampliter laudare ii, 6. 6. x, 3. 2
 Amplitudine numeri xix, 8. 5
 Amplitudinem xvi, 13. 3
 Amplitudines virtutum iv, 9. 5
 Amplitudinis xx, 1. 11
 Amplitudo vii, 14. 1. x, 17
 Amplius ii, 24. 1. vii, 13. xiii, 28. 2.
 xiv, 2. 5. xvi, 2. xvi, 10. 4. xvii,
 21. 5
 Amputantem xix, 12. 3
 Amputatis vi, 5. 2 officiis animi xix,
 12. 4
 Amyntæ (gen.) ix, 3. xvii, 21. 9
 An querebamus i, 22. 6 an utrum xviii,
 6. 2
 Anacreonte xix, 9. 3
 Anacreontis xix, 9. 2
 Anagnosta xviii, 5. 2
 Analogia (nom.) ix, 14. 7 (abl.) i, 10.
 2. xv, 9. 1 de analogia (liber) xix, 8.
 2. 4
 Analogicis iv, 16. 3
 Anapæsta pauca Pr. 11
 Anates xvii, 16
 Anaxagoræ xv, 20. 1
 Anceps iii, 7. 3 consilium i, 3 questio
 i, 13. 1
 Anchisa xv, 13. 4
 Anchises ii, 16. 4
 Ancile v, 8. 1
 Ancilla ii, 23. 4. xiii, 23
 Ancillam ii, 23. 2. x, 2
 Ancipite xii, 2. 6
 Ancipitem x, 1 casum i, 3. 2
 Ancipiti vii, 3. 20. xii, 7. 2. xiv, 2. 1
 significatione ix, 12. 1
 Ancipitia xii, 9. 1
 Ancoræ (plur.) xix, 14. 2
 Androclum v, 14. 4. 7
 Androclus v, 14. 2. 3. 4
 Androgynos ix, 4. 7 Livii Andronici
 xviii, 9. 3 philosophi xx, 5. 3
 Angaria xix, 14. 2
 Anguem vii, 1. 1
 Anguis vii, 1. 1. xix, 14. 2
 ex Angulis librorum prodissim xiii, 13. 1
 Anguste xvii, 8. 1
 Augusti (gen.) x, 26. 3
 Augustum xvi, 5. 4
 Anhelis iii, 2. 6
 Anhelitus xii, 5. 2. 8
 Anienem xiii, 22. 3
 Anima ii, 23. 6. xix, 1. 3 interclusa iii,
 15
 Animæ ii, 18. 1. xvii, 11. 2
 Animam iii, 15. 1. x, 4 efflavit iii, 15. 2

- Animadversa iii, 10. vii, 14. 3
 Animadversas res salubriter ac prospicienter ii, 29. 1
 Animadversio vi, 14. 1. x, 8
 Animadversioe ii, 24. 1
 Animadversiones iv, 12
 Animadversum xiv, 1. 4. xv, 26. 2 fuerat iv, 5. 2 esse xv, 6
 Animadverstat ad ipsius verba vi, 2. 1
 Animadvertendi vi, 14. 1
 Animadvertendum est xii, 23. 6 in Animadvertendis Diis castissimi ii, 28. 2
 Animadverterat xvii, 19. 1
 Animadvertere xii, 9. 1 est vii, 3. 20. xi, 2. 1. xiii, 29. 1
 Animadverteret xv, 11
 Animadverterent ii, 29. 2
 Animadverteretur xiv, 1. 7
 Animadverterit ii, 17. v, 9. 1
 Animadverterunt xviii, 15
 Animadverti (præst.) xvi, 5. 1 (infm.) iii, 10. 2 digna xix, 7. 1
 Animadvertimus iii, 4. iii, 18. 3. v, 8. 1. ix, 9. 2. xiii, 18. 2. xiii, 25. xvii, 13. 1
 Animadvertissem xiii, 14. 2
 Animadvertit ii, 16. 4. ii, 17. 1. xv, 28. 1
 Animadvertuntur xx, 1. 1
 Animal iv, 1. 4. v, 18. 1. xviii, 13. 1
 Animalia ii, 20. 1. ix, 2. 2
 Animalibus iv, 1. 4. iv, 11. 1. iv, 11. 3. vii, 9. 1. xiii, 7. 2
 Animalis v, 12. 4. x, 12. 2
 Animalium vii, 6. xiii, 7. 2. xvii, 20. 3 ferorum xix, 2. 1
 Animantibus vii, 6. xiii, 16. 1. xiv, 1. 12
 Animas inflamment ii, 12. 4
 male Animatos vii, 3. 2
 Animatum vii, 17. 4
 Animatur xii, 1. 3
 Animi (gen.) i, 17. ii, 1. 1. ii, 8. 2. ii, 27. 2. iii, 1. 3. xvi, 12. 1. xvii, 2. 2. xvii, 15. xviii, 1. 1. 2 primo pulsu xix, 1. 6 aciem v, 3. 3 affectiones ii, 23. 7 affectionibus xix, 12. 1 bonas et utiles indoles xix, 12. 2 deliciis xix, 1. 2 officiis xix, 12. 4 motus (sing.) i, 26. 4 sensus motusque xix, 12. 2 statu xix, 1. 2 visa xix, 1. 5 (plur.) i, 11. 1 increscunt xviii, 11
 Animis ii, 12. 1. iv, 11. 1. xv, 10. xvi, 1
 Animo i, 3. 2. i, 10. 2. vii, 11. 3. ix, 13. 3. xvi, 8. 5. xvii, 2. 2. xviii, 3. 1. xix, 2. 1 compavecit i, 23. 3 prompto esse xiii, 27. 1 irritato xix, 9. 4 strenui iii, 8. 2
 Animorum i, 2. 2. i, 11. 5 ingenia vi, 2. 4
 Animos i, 6. 3. ii, 29. 1. vi, 10. ix, 3. 1. xv, 10. xvi, 3. 1 induit res in hominum ii, 29. 1 apud militem animos xv, 22. 1
 Animula xix, 11. 2
 Animum Pr. 8. i, 11. 7. ii, 29. 5. iii, 1. 1. xvii, 19. 1. xviii, 2. 1. xix, 1. 5. xix, 10. 3. xx, 1. 9 attendat x, 11. 2 in hoc soleo attendere ii, 23. 5 advertere xviii, 12. 3 efflavit x, 3. 2 excollere xiii, 24. 7 ad inquirendum everberat i, 23. 2 vestrum erga me xv, 13. 3
 Animus Pr. 1. 5. xiii, 27. 2. xvi, 6. 1. xix, 10. 3. xix, 12. 2 mi aufugit xix, 9. 6
 Anio xiii, 22. 3
 Anna xiii, 22. 2 Perenna (abl.) xvi, 7. 3
 Annæus ii, 6. 1 Cornutus ix, 10. 2 Seneca xii, 2. 1
 Annalem xiii, 22. 5. xv, 1. 2. xvi, 10. 2. xvii, 21. 12
 Annales v, 4. v, 18. 1 Ennii xviii, 5. 1 libri v, 18. 2. 3
 Annali ii, 2. 4. xiii, 20. 6. xiii, 22. 7 in primo i, 25. 1. ii, 10. 2. xvii, 2. 1 tertio i, 7. 5. i, 16. 1 sexto xvii, 13. 1 septimo xviii, 5 octavo xx, 10. 2
 Annalibus i, 19. 1. ii, 26. 4. iii, 7. 1. iii, 14. 1. iii, 15. 3. xviii, 5. 1. xviii, 12. 2 libris ii, 11 Maximis iv, 5. 2
 Annalium i, 11. 6. i, 16. 1. v, 17. 2. xiii, 28. 1. vi, 6. 3. xv, 29. xvii, 21. 2. xviii, 2. 5 monumentis ii, 16. 2. vii, 19 scriptor xv, 29
 Annasci iii, 10. 5
 Annæo Seneca xii, 2. 1
 Anni (gen.) i, 2. 1. ii, 23. 6. iii, 2. 1. xvii, 10. 1. xviii, 1. 1. xviii, 10. 1. xix, 5. 2 ætas ii, 21. 1 (plur.) xiii, 24. 7. xv, 28. 1. xx, 1. 2
 Annianus poeta vii, 7. 1. 2. ix, 10. 1. xx, 8. 1
 Annii vi, 9. 1
 Annis i, 10. 1. xiv, 1. 7. xvi, 1. xvii, 21. 2
 Annitenda (abl.) ii, 12. 4
 Annitente sola mente ut furtum fiat xj, 18. 8
 Anniversarii Austri ii, 22. 8
 Anniversarium xvi, 4. 3
 Anno ii, 2. 4. v, 4. xv, 28. 1. xvii, 21. 6. 8. 12. xx, 1. 2
 Annona ii, 28. 3
 Annorum i, 16. 1. iii, 4. iii, 10. 6. xiv, 1. 7. xv, 23. 2
 Annos i, 12. 1. vi, 7. xiv, 6. 3. xv, 23. 1. xvii, 8. 1. xvii, 21. 10 natus ii, 15. 1. xiii, 5. 1 in singulos xiv, 6. 3

- Annosa iii, 12
 Annotabam Pr. 2
 Annotamenti i, 7. 8. xvii, 2. 1
 Annotanda (plur.) xix, 1. 7
 Annotationibus Pr. 3
 Annotatiunculis xvii, 21. 14. xix, 7. 3
 Annotaverunt xiii, 20. 10
 Annotavi xiv, 1. 1
 Annotavimus xv, 14
 Annotavit vii, 9. 2
 Annus lucis xix, 9. 1
 Annam v, 3. 3
 Annuimus x, 4
 Annuisset xviii, 12. 2
 Annulis x, 10
 Annulo uti x, 15. 1
 Annulum x, 10
 Annus xv, 28. 1. xvii, 21. 7. 9. 12
 Annumerare iii, 2. 3
 Annuo iii, 16. 8. iv, 1. 8
 Anquisierim xv, 30. 2
 Anquisite et solcite quaesierant i, 3. 3
 Anquisitus diserit i, 3. 9
 Ante (præp.) iii, 2. 1 ætatem senectam
 iii, 4 omnes xiii, 24. 7 diem quartum
 Calendas Januarias iii, 2. 4. xii, 13
 meridiem xvii, 2. 4 fundum i, 16. 4
 oculos vexatur xv, 18. 3
 Antea i, 23. 1. xvii, 21. 8. xx, 1. 14
 Antectæ (gen.) xviii, 2. 1
 Antefacta xvii, 7. 1
 Anteferre v, 13. 1
 Antehac xvi, 3. 1
 Anteiore doctrina xx, 5. 2
 Anteioret ceteris i, 1. 2
 Anteioretis multis in voluptatibus cantilo-
 natum xix, 9. 4
 Anteioret ii, 26. 6
 Antelati ii, 15. 1
 Antequam i, 15. 7
 Antia lex ii, 24. 5
 Antias i, 7. 6. vii, 9. 2
 Antiatem Valerium vii, 9. 3 villam xvii,
 10. 1
 Antiatius i, 7. 5. iii, 8. 2. vi, 7 Furii
 xviii, 11. 1
 Anticatone iv, 16. 3
 Anticyra insula (abl.) xvii, 15. 3
 Anticyram xvii, 15. 2
 Antidotus xvii, 16
 Antigendam xv, 17
 Antigonom xviii, 12. 3
 Antiochenæ iv, 18. 2
 Antiochenam vii, 19
 Antiocho iv, 18. 1
 Antiochum v, 5 Magnum xii, 13. 9
 Antiochus v, 5. vii, 2. 2. 3
 Antiqua origine xii, 10. 1 (plur.) xii, 4.
 4. xvi, 13. 1
 Antiquæ (gen.) ix, 13. 1 disciplinæ i,
 11. 6 locutionis xviii, 9. 2
 Antiquarum vi, 5. 1. xii, 4. 1. xx, 2
 lectionum Pr. 4. vii, 2. 1 vocum xviii,
 6. 2
 Antiqui (gen.) ii, 13. iii, 2. 5 nostri
 (plur.) xviii, 9. 4 Gæcorum ii, 21. 2
 Antiquior xiii, 18. xvi, 1
 Antiquiora scripta i, 4. 1
 Antiquiore xi, 17. xix, 8. 6 lingua i,
 18. 3
 Antiquiorem iii, 11. 1. xvii, 21. 2
 Antiquiores i, 10. 1. xi, 2. 1. xvii, 1. 3
 literæ i, 12. 3 nostros xix, 9. 4
 Antiquioribus xiii, 11. 4. xiv, 4. 1
 Antiquioris x, 3. 6. xviii, 2. 2
 Antiquis i, 19. 1. ii, 24. xii, 4. 2. xiii,
 22. 1
 Antiquissima (abl.) iv, 3
 Antiquissimæ xiii, 20. 6. xv, 31
 Antiquissimarum xvii, 21. 1
 Antiquissimi (gen.) iii, 16. 5. (plur.) i,
 10. 1. ii, 28. 1
 Antiquissimis ii, 12. 1. xi, 7. 1
 Antiquissimos ii, 15. 1. xi, 6. 2
 Antiquissimum xiii, 14. 1
 Antiquissimos ii, 6. 5. vi, 2. 5
 Antiquitas v, 19. 3. xvi, 10. 3
 Antiquitate iii, 3. 4. vii, 12. 2
 Antiquitatem i, 10. 2
 Antiquitates xx, 1. 7
 Antiquitatibus ii, 15. 1. v, 13. 2. xi, 1.
 1 Romanis xiii, 12. 1
 Antiquitatis xi, 6. xii, 2. 4. xiv, 1. 9
 multæ peritum v, 12. 4 causa xv, 24
 Antiquitus ii, 15. v, 6. 1. x, 8. xvi, 4.
 2. xx, 1. 14
 Antiquo iv, 9. 1 ritu ii, 24. 1
 Antiquorum iii, 10. 4 verborum i, 18. 2
 Antiquos iii, 16. 4 Romanorum ix, 2. 3
 Antiquum consortium i, 9. 6 vocabulum
 i, 18. 2
 Antistabat ix, 13. 2 ceteris vii, 5
 Antisthenæ (plur.) xiv, 1. 11
 Antisthenes xviii, 7 Socraticus ix, 5. 1
 Antistatis xii, 11. 1
 Antistes justitiam xix, 4. 1
 Antistitæ xiii, 20. 9
 Antistitas xiii, 20. 9
 Antistites xiii, 20. 9
 Antistium xiii, 12. 1
 Antistius i, 12. 1. xiii, 10. 1
 Antistrophon v, 11. 1
 Antonianarum xiii, 1. 1 secunda vii, 11. 1.
 xiii, 22. 2
 Antonii L. i, 16. 1. M. vii, 11. 1
 Antonio M. iii, 9. 2. iv, 6. 1. xv, 4. 1

- Juliano xviii, 5. 1 L. i, 16. 1
 Antonium i, 16. 1. iii, 9. 3. vii, 11. 2
 Julianum ix, 1. 1
 Antonius Julianus i, 4. 1. xv, 1. 1. xix,
 9. 1. xx, 9. M. iv, 6. 1
 Anu iv, 17. 3
 Anui iv, 17. 2
 Anus ejus causa iv, 17. 1
 Anum i, 19. 1. iii, 15. 3
 Anus i, 19. 1. ii, 23. 4. iii, 15. 3
 Anus Plauti iii, 3. 5
 Anxia (abl.) xiv, 2. 4. xv, 7. 2 quædam
 et scrupulosa (plur.) Pr. 6
 Anxiæ (gen.) xviii, 15
 Anxie xiii, 30. 4. xviii, 2. 2. xx, 6 con-
 siderandum i, 3. 1
 Anxietate disputationis i, 3. 4
 Anxii rebus xiii, 11. 2
 Anxit ea res ejus animum i, 3. 3
 Anxium xiv, 5
 Anxius ii, 37. 1. xiv, 5
 Aonia xiv, 6. 3
 Apathis sectatores xix, 12. 4
 Aperiat xiv, 2. 6
 Aperiri vii, 1. 2
 Apertæ securitatis indicium iv, 20. 2
 Aperte iii, 2. 5
 Apertis x, 10 verbis vi, 14. 3
 Apertius xii, 5. 5. xvi, 6. 3 dissereret
 xviii, 5. 3
 Aperto tramite xix, 11. 2
 Apertum ii, 6. 2
 Aperuit caput vii, 11. 2
 Apiaria ii, 20. 3
 Apice x, 15. 2. 3
 Apices xvii, 9. 3 literarum xiii, 30. 3
 Apion vii, 8. 1. x, 10
 Apionis vii, 8. 2
 Apırocalus xi, 7. 4
 Apiscendi xviii, 7. 1
 Apludam xi, 7. 2. 3
 Apodictio xvii, 5. 2
 Apodixia xvii, 5. 2
 Apollinare xix, 13. 3
 Apollinarem iv, 17. 5. xiii, 17. xx, 6
 Sulpicius vi, 6. 4. xii, 13. 1. xvi, 5.
 2. xx, 6
 Apollinari ii, 16. ix, 13. 1 didicimus
 ex xviii, 4. 4
 Apollinaris xi, 15. 5. xii, 13. 7. xiii, 19.
 1. xv, 5. 2 Sulpicius ii, 16. 4. xviii,
 4. 1. xix, 13. 1. 3
 Apollinem v, 12. 4
 Apollo v, 12. 4. xiii, 26
 Apollodori xvii, 4
 Apollodoro ii, 23. 1
 Apollodorus xvii, 4
 Apollonii ix, 9. 1
 Apologas ii, 29. 1
 Apologum ii, 29. 6
 Apologus ii, 29. 1
 Apparatu xvii, 15. 1
 Apparatum iv, 1. 6
 Apparatus (subst. sing.) xiii, 11. 2 (plur.)
 xvii, 2. 5
 Appareant xvi, 18. 1
 Appareat xvi, 6. 4
 Apparebat lictor ii, 2. 4 ædili curuli vi, 9
 Appareo xii, 10. 2
 Appareret v, 6. 3
 Apparet iii, 14. 4. xii, 5. 11. xiii, 22. 6
 ut apparet xx, 1. 14 dictum tollere
 (pro corrigere) i, 17. 2
 Apparuit iii, 7. 2
 Appellabant i, 2. 3. i, 9. 4
 Appellabantur i, 9. 3. vii, 13
 Appellabat xvii, 5. 2. xix, 12. 1. xx, 5. 1
 Appellabatur i, 9. 6. xiv, 5
 Appellamus ii, 30. 3. xiii, 22. 3
 Appellanda (nom. fœm.) xix, 8. 2
 Appellandæ (plur.) i, 25. 1
 Appellandis virtutibus ii, 6. 6
 Appellandum esse xvii, 5. 4
 Appellandus est xvii, 5. 4
 Appellans xiii, 25
 Appellant i, 13. 1. i, 20. 1. xiii, 30. 1.
 xiv, 1. 1. xvi, 3. 4. xvii, 2. 1. xvii, 9.
 3. xvii, 12. xviii, 13. 1. xix, 1. 4. xix,
 2. 1. xix, 5. xix, 14. 1
 Appellantem xii, 6. 8
 Appellantur xiv, 1. 1. xv, 27. 2. xvii, 21.
 1. xviii, 13. 1. xx, 4
 Appellare ii, 6. 7. iii, 2. 2. xix, 13. 1
 Appellaremus ii, 10. 2
 Appellarentur xviii, 1. 1
 Appellaret i, 5
 Appellari ii, 4. 1. vi, 6. 3. xvi, 6. 4.
 xviii, 5. 1. xx, 1. 8
 Appellarint xiii, 9. 1. xv, 5. 1
 Appellarunt i, 25. 2. ii, 13
 Appellasset i, 15. 3. xiii, 30. 4
 Appellasti xx, 6
 Appellat xvi, 5. 2. xvi, 7. 3. xvi, 8. 1.
 xvi, 16. xix, 4
 Appellata (sing.) xiii, 26. 1. xvi, 12. 2
 (plur.) ii, 20. 2. xvi, 5. 3
 Appellatæ (plur.) i, 20. 2. xiii, 9. 2. xiii,
 24. 11. xvi, 6. 1
 Appellatam ii, 4. 3 esse xviii, 6. 2
 Appellatas vi, 6. 3 esse xviii, 9. 2
 Appellati (plur.) i, 19. 2. xvi, 10. 4. xvi,
 13. 2
 Appellatio xiii, 28. 2. xix, 8. 2. 5
 Appellatione ii, 26. 2
 Appellationem xix, 8. 4
 Appellationes ii, 26. 1. 3
 Appellationibus ii, 22. 1 vocabulorum i,
 3. 10

- Appellatos ii, 21. 3. xi, 2
 Appellatum xiii, 19. 4. xvi, 8. 1. xvi, 18
 esse xii, 3
 Appellatur i, 12. 5. ii, 4. 1. xv, 20. 1.
 xvi, 8. 4. xvi, 18. 1
 Appellatus ii, 26. 2. xii, 10. 1 est xiii,
 22. 3. xvi, 12. 2
 Appellaverint i, 18. 3. xi, 6. 1
 Appellaverit vi, 6. 4
 Appellaverunt v, 12. 2. vii, 12. 1. xiii,
 11. 4. xix, 8. 5
 Appellavit ii, 26. 7. vii, 11. 3. xiii, 20.
 8. xix, 7. 2
 Appellentur i, 20. 1. xiii, 15. 3
 Appelletur xviii, 10. 2
 Appellitabat xvii, 20. 2
 Appellitaverunt xviii, 9. 4
 Appendices personarum et temporum mo-
 derantur magnitudines rerum i, 2. 12
 id ferme temporis ut Appetat messis ii,
 29. 2
 Appetens xvi, 3. 1
 Appeteris xi, 13. 4
 Appetis x, 11. 3
 Appetisse xi, 13. 1. 4
 Appetistis xi, 13. 1
 Appetita v, 19. 1
 Appetitio xvi, 3. 1
 Appetitiones xiv, 1. 9
 Appetivi iv, 1. 5
 Appetunt xiii, 16
 Appii Cæci x, 6. xvii, 21. 12
 Appio ix, 11. 1 Claudio xvii, 21. 12
 Appion v, 14. 1. 7. vi, 8
 Applicabat ad convivia xi, 2. 2
 Apponatur xv, 8
 Apponi iii, 19
 Apponit i, 19. 1. xvii, 6. 3
 Apposita (nom. fœm.) ii, 2. 1 (plur.)
 iii, 7. 1. x, 15. 1
 Appositæ fuissent xx, 8. 1
 Appositam xvii, 11. 3
 Apposite ii, 23. 5
 Appositi vii, 16. 1
 Appositis iv, 1. 3
 Appositum ii, 2. 2. xv, 7. 1
 Apposuerimus exemplum i, 13. 3
 Apposuerunt injuriis talionem xx, 1. 9
 Apposui iv, 2. 5. vi, 16. 3. xvi, 1. xvi,
 7. 4. verba i, 3. 4. i, 11. 9
 Apposuimus xv, 8
 Apposuisse iv, 2. 3
 Apposuit iii, 11. 2. vi, 9. 2. vii, 3. 5
 Appendas xv, 9. 1
 Apprehensus sum v, 14. 6
 Apprime vii, 11. 3. ix, 13. 1. xiii, 12. 1.
 xvii, 7. 1 doctus v, 21. 1 linguæ Lati-
 næ sciens xviii, 5. 4
 Approbante xx, 1. 15
 Approbantes xiii, 23. 3
 Approbare vii, 1. 3
 Approbat xix, 1. 6
 Approbatores v, 21. 2
 Apri (plur.) ii, 20. 1
 ex quibus Apta connexaque est vi, 2. 1
 Aptam v, 6. 5
 Apte vi, 6. 1. vi, 16. 1. xiv, 4. 1. xvii,
 20. 1 cadentis orationis xi, 13. 2 verba
 cecidissent xviii, 7 junctis ii, 23. 1
 vertisse ix, 9. 1
 Aptiorem xiii, 24. 4 faciendo arieti malum
 i, 13. 4
 Aptissima (plur.) vi, 1. 3
 Aptissime xiii, 20. 5 transponit i, 3. 4
 Aptius ad salutem i, 11. 2 et coherentius
 i, 18. 4
 Apto numero xiii, 11. 1
 Aptum numerum xiii, 11. 1
 Aptus ii, 23. 6. iv, 2. 5
 Apud i, 8. 2 alium scripta Pr. 8 aures
 ix, 15. 2 balneas iii, 1. 1 cenam iii,
 19 Cannas iii, 15. 3 consilium judi-
 cum diceret i, 5. 2 Danubium xiv, 1.
 4 duos nupta i, 23. 2 Ennium xviii, 9.
 2 eum i, 4. 4 Gallos xvii, 2. 5 majores
 v, 13. 3 mensam ii, 23. 7 eandem
 cæli plagam ix, 4. 3 Plutarchum xx, 8.
 2 populum loquentem i, 6. 3 Præto-
 rem xx, 10. 1 quem xix, 13. 3 se xvii,
 2. 3 Sigillaria v, 4. 1 subsellia xiii, 11.
 2 Thermopylas iii, 7. 4 fluvium xvii,
 21. 6
 Apuli ii, 23. 5
 Apulum ii, 22. 6
 Apum alvei ii, 20. 3
 Aqua (abl.) xvi, 18. 1 nivis xix, 5 pluvi-
 ali viii, 4
 Aquæ (plur.) ii, 30. 2. xvii, 8. 3 indidit
 x, 18. 1 intercutis xix, 8. 2
 Aquæductu xiv, 1. 3
 Aquam vii, 20. 1. xvi, 11. 2 nive xix, 5
 nivalem xix, 5 potu deterrimam xix, 5
 Aquantur xvii, 2. 3
 Aquaria re xvi, 11. 2
 Aquarum ii, 28. 1. ii, 30. 2. xii, 1. 4
 Aquila vii, 9. 4
 Aquilam ii, 26. 4
 Aquilii iii, 3. 2. M. iii, 3. 5
 Aquilium Gallum xv, 28. 1
 Aquilo ii, 22. 2. ii, 30. 4 colore est xiii,
 29. 2
 Aquilone ii, 30. 1. 4
 Aquilonem ii, 22. 3. ii, 30. 3
 Aquilones ii, 30. 1
 Aquilonibus ii, 30. 1. ii, 30. 3
 Aquis i, 2. 1. xviii, 10. 1
 Ara vi, 12. xvi, 17
 Aræ (plur.) xvi, 16

- Arandæ* (gen.) ii, 21. 3
Aras ii, 6. 2
Arat vii, 20. 1
Araverat iv, 12
Arbiter iv, 1. 1
Arbitra vi, 2. 2
Arbitrabantur ix, 10. 1
Arbitrabat xv, 12. xviii, 10. 3
Arbitrabatur x, 3. 4
Arbitram xvii, 11. 3
Arbitramur i, 13. 3. i, 25. 3. iii, 10. 4
Arbitrantur i, 7. 1
Arbitrare xiii, 28. 1
Arbitraretur xiii, 24. 7
Arbitraretur x, 28. xii, 13. 7
Arbitrari vii, 3. 10
Arbitraria (sing.) xviii, 10. 4 (plur.)
 xiv, 1. 3. xix, 1. 4 verba x, 4
Arbitraris xix, 8. 4
Arbitrata est in utramque partem questio
 a prudentibus viris i, 13. 1
Arbitrati sunt xx, 1. 9 scidusque carmi-
 na iv, 11. 3
Arbitratione xiii, 20. 7
Arbitrata vii, 19. xiii, 20. 7. xix, 1. 9
 Pontificis i, 12. 3 suo faciunt xiv, 1. 9
Arbitrator vii, 3. 7
Arbitratus (subst.) xiii, 20. 7 (part.)
 xiv, 5
Arbitrere xvi, 10. 2
Arbitria xiv, 1. 9
Arbitrii ii, 6. 3. xvi, 13. 3
Arbitriis xi, 3. 1
Arbitrio usus auris xiii, 20
Arbitris v, 19. 1. xii, 8. 1. xiv, 6. 2. xv,
 2. 2
Arbitrium vi, 2. 1. xvii, 1. 2. 4
Arbitro xviii, 1. 1
Arbttor i, 3. 5. i, 21. 2. vi, 11. vi, 12.
 vii, 3. 7. xiii, 12. 4. xiv, 3. 4. xvii,
 9. 3. xx, 5. 3
Arbitros xviii, 3. 1 faciam xvii, 10. 3
Arbitrum xviii, 1. 6. xx, 1. 3
Arbor xix, 12. 3
Arbore ii, 24. 3. iii, 9. 4 colenda xix,
 12. 3 felici x, 15. 4 olea ix, 7
Arborem iv, 12. xii, 1. 4
Arbores vi, 5. 2. ix, 4. 4 fructiferas xix,
 12
Arboreta xvii, 2. 9
Arboribus xii, 1. 4. xix, 5
Arboris ii, 26. 3. iii, 6. xv, 16. xvi,
 16
Arborum comas xix, 12. 4
Arbusta xvii, 2. 9
Arca (nom.) iii, 19. xx, 1. 8 (abl.) i,
 16. 2. iii, 19
Arcanas ii, 18. 3
Arcanis (adj.) xvi, 9. 4
Arce (abl.) ii, 23. 4. vii, 1. 3. x, 16. 2.
 xvii, 2. 9
Arceat impendi pecuniam iii, 19
Arcebat prospectum ix, 11. 3
Arcem vi, 17. vii, 1. 3
Arcendo iii, 19
Arcera xx, 1. 8 sternitur xx, 1. 3
Arceram xx, 1. 8. 9
Arceretur xiii, 12. 4
Arcesilao philosopho iii, 5
Arcesilann iii, 5
Arcessebat nos i, 2. 1
Arcessi ii, 19. 2. xv, 17
Arcessitum v, 14. 4
 non *Arcesso* Græcos tanta inacitæ xix,
 14. 2
Archelai xv, 1. 3
Archelao xv, 1. 2
Archelaum xv, 20. 5
Archelaus xv, 1. 2. 3
Archilochum xvii, 21. 4
Architectonem i, 13. 4
Architectus xix, 10. 1
Archyta x, 12. 4
Archytam Pythagoricum x, 12. 4
Arctius x, 6
Ardeant xiii, 23. 2
Ardebant oculi x, 3. 3
Ardentes x, 3. 5
Ardentissimus vi, 4 clamor i, 11. 6
Ardere xv, 1. 1. 2
Arderent xv, 1. 1
Arderet xv, 1. 2
Ardor periculi flagravat xix, 1. 3
Ardoribus xii, 5. 10
Ardua (sing.) xiii, 27. 2 cervice iii, 9. 2
 (plur.) xvii, 21. 8
Arduis xv, 1. 1 supercilii iv, 1. 1
Arduum iv, 15. 2. xiv, 4. 1 videtur iv,
 15. 1 nituntur in xiv, 3. 4
Arduus locus ix, 12. 3
Area (nom.) xvi, 5. 2 (abl.) i, 20. 1.
 ii, 10. 2. iii, 1. 1. xiii, 24. 1. x, 1. 1
Aream Capitolinam ii, 10. 1
Arefacere xii, 1. 2
Arenam ii, 26. 4
Areopagitas xii, 7. 2
Areopagitas xii, 7. 1. 2
Arescontem ix, 4. 7
Arescunt ix, 4. 7
Argentei xvi, 4. 2
Argenteis v, 5
Argenteus iii, 14. 1
Argenti ii, 24. 1. iii, 14. 1. vi, 5. 1. vii,
 18. 1. xv, 12. xvii, 21. 11 fodinus ii,
 22. 7
Argento xv, 8 plenas xv, 12
Argentum ii, 10. 2. ii, 19. 2. vi, 5. 1
 purum putum vi, 5. 1 rude ii, 10. 2

- Argos x, 15. 4
 Argis iiii, 9. 1. 4. ix, 4. 7
 Argium x, 16. 5
 Argos iiii, 9. 1. 2. x, 16. 4
 Arguat vii, 3. 14
 Arguendi (ger.) xx, 1. 7
 Arguerat v, 8. 1
 Arguit me id ii, 23. 4
 Argumenta x, 4. xiv, 3. 1. xvii, 5. 2
 Argumenti iiii, 16. 2
 Argumentis ii, 4. 2. iiii, 2. 3. iiii, 11. 1. xiv, 1. 14. xvi, 6. 4
 Argumento xiii, 8. 1. xvii, 5. 1. 2. 3. 4 confutatus est suo sibi v, 10. 4
 Argumentorum xiv, 1. 1. xiv, 2. 6
 Argumentum ii, 29. 6. vii, 5. xiv, 1. 2. xvii, 5. 2. xviii, 1. 5
 Arguta iv, 8. 3
 Argutæ v, 15. 2
 Argutatori xvii, 5. 4
 Argute ii, 16. 4. ix, 16. xiii, 10. 3
 Argutia (nom.) iiii, 1. 2 (abl.) xii, 2. 1
 Argutiam verbi i, 4. 1
 Argutarum i, 3. 4 facultatem xx, 5. 1
 Argutias questionum vi, 13. 1
 Argutis xvii, 8. 1
 Argutiola (nom. form.) xviii, 1. 5 sententia ii, 7. 2
 Argutiola ix, 14. 3
 Argutior xviii, 5. 3
 Argutiores x, 1. 9
 Argutissimam ix, 16. 2
 Argutissimas xv, 30. 1
 Argutissime x, 4. 1. xi, 5. 1
 Argutus xv, 3. 2
 Arguto xiii, 10. 3
 Argyranthem i, 9. 1
 Aridæ carnis ii, 24. 3
 Aridi iiii, 3. 3
 Aridior xvii, 11. 2
 Aridiora xvii, 11. 2
 Arietem (machinam) i, 13. 4
 Arieti i, 13. 4
 Arietini iiii, 3. 5
 Arietinum responsum iiii, 3. 5
 Arimaspi ix, 4. 3
 Ario xvi, 19. 1
 Arione xvi, 19. 1. 4
 Arionem xvi, 19. 1. 4
 Aris xix, 9. 4
 Aristagoræ xvii, 9. 5
 Aristagoram xvii, 9. 5
 Aristarchus ii, 26. 1
 Aristæus Proconnesius ix, 4. 1
 Aristidem iiii, 10. 2
 Aristonis iureconsulti xi, 18. 5
 Aristophanem xiii, 24. 3
 Aristophanis xix, 13. 2
 Aristippia xix, 1. 3
 Aristippi xv, 13. 3
 Aristippius xix, 1. 3
 Aristodemum xi, 9. 2
 Aristodenus xi, 9. 2
 Aristogitone xvii, 21. 4
 Aristogitonis ix, 2. 3
 Aristophanes i, 15. 8. xv, 20. 3
 Aristophanis i, 19. 1
 Aristotele xiii, 5. 1. 3
 Aristotelem iiii, 16. 3. iiii, 17. ix, 3. 1
 Aristoteles i, 11. 9. iiii, 15. 1. iiii, 17. xiii, 5. 1. 2. xx, 5. 1
 Aristoteli ix, 3. 1. 2. xix, 5
 Aristotelis i, 11. 9. xiii, 5. 1. xiii, 7. 2. xix, 5. xix, 6. xx, 4. xx, 5. 1
 Aristoxeni iv, 11. 2
 Aristoxenus iv, 11. 2
 Arma i, 3. 7. ii, 12. 1. ii, 23. 2. xvii, 2. 1. xix, 8. 2 disciplinarum rhetoricarum vii, 3. 20
 Armario vi, 4
 Armatorum v, 5
 Armatum ii, 22. 7
 Armatus v, 6. 5. ix, 12. 3 ad prælium v, 2
 Armenti xi, 1. 2
 Armentosissima xi, 1. 2
 Armillis ii, 11. ix, 13. 2
 Armipotentis x, 16. 4
 Armis ix, 11. 2. xvi, 11. 2. xix, 8. 3 exercitum Asiam xx, 5. 2
 Armorum ii, 27. 1
 Arnum iv, 3
 Arrogari v, 19. 2
 Arra xvii, 2. 8
 Arrabo xvii, 2. 8
 Arrabonem xvii, 2. 8
 Arriano i, 2. 3. xix, 1. 4
 Arrianus xvii, 19. 1
 Arripi x, 3. 1
 Arrisit id vi, 9
 Arrogandis v, 19. 1
 Arrogando v, 19. 1
 Arrogantem inaniter ix, 11. 2
 Arroganter v, 21. 3
 Arrogantia xvii, 14. 1
 Arrogantiam iv, 16. 3
 Arrogantius ix, 15. 1
 Arrogantur v, 19. 1
 Arrogare v, 19. 1
 Arrogari v, 19. 2
 Arrogatio v, 19. 1. 2
 Arrogationes v, 19. 1
 Arrogatur v, 19. 1
 Arserunt vii, 8. 1
 Arte ix, 12. 3. xvii, 11. 2 compositum capillum iiii, 5
 Artem i, 22. 3 disceret vi, 13. 1 athleticam desisset xv, 16
 Artemisia (nom.) i, 18. 1. 2

- Arteria (nom.) xviii, 10. 2. 4 (abl.) xvii, 11. 3 *aspera*
 Arteriae xvii, 11. 2. xviii, 10. 2
 Arteriam xvii, 11. 3
 Arteriarum xviii, 10. 1
 Arterias iii, 10. 5. x, 26. 4
 Arteriis xviii, 10. 3
 Artes xiii, 8. 2
 Artibus i, 9. 4. vii, 12. 1. xiv, 1. 14. xv, 17
 Articulate elocutus est v, 9. 1
 Articulatim iii, 3. 3
 Artifex vi, 13. 1. xvii, 5. 4
 Artificem iii, 1. 2
 Artifices xx, 4
 Artificibus xvii, 5. 1
 quid Artificii novisset ii, 18
 Artificis xii, 1. 3
 Artificium xiii, 16. 2. xx, 4
 Artificum scenicorum iii, 3. 7
 Artis vii, 5. xvi, 18. 1. xvi, 19. 1
 Artium Pr. 5. xiii, 10. 1. xix, 9. 4. xx, 5. 1 bonarum xi, 11
 Artius x, 6
 Artus ii, 27. 2. xx, 1. 6
 Arva vii, 17. 4. xiii, 20. 8
 Arvales vi, 7
 Arvalium fratrum vi, 7
 Arvis vii, 17. 4
 Arulatorem xvi, 7. 3
 Asam iv, 3
 Ascendisse xv, 4. 1
 Asconius Pedianus xv, 28. 1
 Ascribendos vii, 16. 3
 Ascribendum iv, 1. 8
 Ascribere xvii, 14. 1
 Ascriberemus ii, 2. 3
 Ascriberet x, 1. 2
 Ascribit xii, 2. 4
 Ascripai vi, 2. 1. xix, 2. 2. xix, 5. xix, 13. 3 verba i, 3. 11
 Ascripsimus iii, 3. 2. v, 18. 2. xiii, 12. 3. xiii, 24. 2
 Ascripsit vii, 2. 1. xiv, 7. 3
 Ascripta est xix, 5 (plur.) xx, 4
 Asculanos xv, 4. 1
 Aselli vii, 16. 2
 Asellio ii, 13. iv, 9. 5. v, 18. 3. xiii, 21. 3
 Asellione i, 13. 3
 Asellionis ii, 13. v, 18. 1. 2. xiii, 3. 2
 Asello iii, 4
 Asellum ii, 20. 2
 Asellus iv, 17. 1
 Asia (abl.) x, 3. 2. xii, 15 dives ex xix, 1. 2 terra xvii, 9. 4. xix, 9. 1
 Asia (gen.) ii, 6. 7. vii, 2. 1
 Asiam i, 13. 4. xii, 7. 1. xii, 13. 9. xvii, 9. 5. xvii, 21. 9. xx, 5. 2
 Asiatico Scipioni, L. iv, 18. 2. vii, 19
 Asiaticum divitem xix, 1. 3
 Asinaria (abl.) i, 22. 9. vii, 17. 5. xvii, 12. 2
 Asinii Pollionis, C. i, 22. 8
 Asino xix, 2. 3
 Asotia (abl.) xix, 9. 4
 Asotiam x, 17. 2
 Aspectu ii, 7. 1. iv, 16. 3. xiv, 4. 1
 Aspectui iv, 16. 3
 Asper ix, 12. 3
 Aspera vi, 2. 3. ix, 13. 4. xix, 1. 6
 Aspergebat quasi pulverem ob oculos v, 21. 1
 Aspergerentur xvii, 21. 1
 Asperi (plur.) xvi, 9. 2
 Asperiora x, 26. 4
 Asperis xvi, 10. 5
 Asperitate squamarum ii, 7. 8
 Aspernabiles xi, 3. 1
 Aspernabilis xvi, 8. 5
 Aspernandos ix, 16
 Aspernari vi, 13. 2. xii, 1. 7
 Aspermata ii, 17. 3
 Aspernatus i, 21. 3. v, 6. 6
 Aspernentur quasi nota Pr. 7
 Aspersa pauca de i, 7. 1
 Aspersi his commentariis ix, 4. 2
 Aspersus est audituuncula xiii, 19. 2
 Asperum iii, 7. 1. xvii, 2. 1. xx, 1. 16 vinum xiii, 6. 2
 Aspexerunt xi, 7. 3
 Asphodelum xviii, 2. 4
 Aspiceret vii, 11. 2
 Aspicias i, 24. 2
 Aspicies iii, 1. 1. iv, 1. 2. xvi, 10. 2. xviii, 1. 5 ad amicum xix, 10. 2
 Aspicit vii, 17. 1. xvii, 8. 1. 2
 Aspidem ix, 12. 4
 Aspirare xiii, 30. 1
 Aspirat xiv, 3. 4
 Aspiravit x, 3. 6 an aspiravit ad sinceritatem veritatemque verborum ii, 23. 9
 Aspires xiii, 6
 Asportavit vi, 17
 Asportet ii, 29. 3
 Assectator Protagoras v, 10. 2
 Ascedisset ii, 2. 2
 Asedit xii, 1. 1
 Assem xv, 12
 Assensione xix, 16
 Assensum esse xiv, 8
 Assensus esset xviii, 13. 2
 Assentimus vi, 5. 2
 Assentio ii, 25. 2. xviii, 12. 3
 Assentior ii, 25. 2 (assentio) xviii, 12. 3 non Assequentium xx, 1. 2
 Assequi ii, 23. 9. iii, 1. 1. v, 21. 4. xiv, 1. 16

- Asequor xlii, 30. 3
 Asses xx, 1. 4 viginti quinque xvi, 10. 3
 Asserant xlii, 3. 1
 Asseraret i, 6. 2
 Asserant x, 12. 3. xi, 6. 2
 Asserant vii, 5
 Assibus xx, 1. 9 libris xx, 1. 9
 Assidebat vii, 1. 3 mihi xviii, 10. 1
 Assidentibus xlii, 28. 1
 Assidua (abl.) v, 21. 1 lectione i, 6. 4
 (plur.) vi, 2. 3. xlii, 27. 1
 Assidua iii, 3. 7
 Assidue viii, 3
 Assidui xvi, 10. 3
 Assiduis vii, 20. 2. xlii, 30. 2
 Assiduitate xlii, 12. 4. xvi, 10. 6
 Assidue xli, 4. 2. xvi, 10. 2 usu ii, 6. 9
 Assiduos xvi, 10. 1. 3. 6 in libris atque
 liberis xli, 14. 3 scriptor (eruditus)
 xix, 8. 6
 Assignabatur ea res vitio iv, 9. 1
 Assignavit hoc sibi gloria xi, 9. 2
 Assignatus xx, 1. 2
 Assignificat x, 1. 2
 Assistebant xix, 10. 1
 Assistens xv, 9. 1. xix, 12. 1 mensæ iii,
 19
 Assistentibus ii, 2. 1
 Assistentis populi xviii, 7
 Assistere tribunali i, 22. 2
 Assium paucitas xx, 1. 9
 Assuetudo xi, 18. 6
 Assurgens alicui vi, 9
 Assurrexit ii, 2. 1
 Ast ubi i, 9. 3
 Astraba (comœdia) xi, 7. 3
 Astricti (plur.) xvi, 13. 2
 Astricto majoribus i, 22. 7
 Astringer ii, 25. 2
 Astrinxi ii, 25. 2
 Astris vii, 17. 4
 Astrologos xiv, 1. 7
 Astrologus xvii, 21. 8
 Astu i, 6. 3. xv, 22. 1
 Astus (acc.) xi, 18. 6
 Astute xiv, 1. 13
 Astutia (abl.) vii, 11. 1
 Astutissime xviii, 4. 4
 Astutum consilium v, 10. 2
 Asylum vi, 2. 5
 Asymboli vi, 13. 1
 At xvii, 8. 2. xvii, 10. 5 enim xix, 10.
 3 quidem certe Pr. 6
 Atabulus ii, 22. 6
 Atei ii, 24. 1 Capitonis iv, 6. 3. xx, 2
 Ateus i, 12. 2 Capito ii, 24. 5. iv, 10.
 2. x, 6. xiv, 7. 5
 Atellana (comœdia) x, 24. 3. xvii, 2. 3
 fabula xlii, 10. 2
 Atellanarum xvi, 6. 1
 Athenarum vi, 17
 Athenas vi, 10. 1. 2. vi, 17. xi, 9. 1.
 xii, 7. 2. xvii, 20. 2
 Atheniensem xlii, 11. 2. viii, 9
 Athenienses ii, 12. 1. vi, 10. vi, 17.
 vii, 14. 3. xvii, 21. 9
 Atheniensi populo xi, 18. 1. xvii, 21. 5
 Atheniensibus vii, 14. 1. xvii, 21. 6. 14
 Atheniensis i, 3. 8. xv, 17. xvii, 21. 7.
 11
 Atheniensium ii, 1. 2. xv, 17. xvii, 21.
 3. xviii, 3. 1
 Athenis i, 2. 1. ii, 12. 1. vi, 13. 1. vi,
 17. 1. xlii, 11. 1. xvii, 8. 1. xix, 6.
 xix, 12. 1
 Atherbal xviii, 12. 2
 Athleta v, 9. 2. xv, 16
 Athletam xv, 20
 Athletarum xlii, 27. 1
 Athletas pueros xv, 20
 Athleticam artem xv, 16
 Athones xvi, 9. 2
 Atilio, M. iv, 3
 Atilius, L. v, 17. 1
 Atinia lege xvii, 8
 Atiniae legis xvii, 8
 Atinium plebiscitum xiv, 8
 Atque Pr. 6 simul i, 12. 1 aliter atque
 x, 29. 1
 Atra nox i, 18. 3 fuligine i, 2. 4 (plur.)
 xvii, 10. 6
 Atræ (gen.) xviii, 11
 Atram xvii, 10. 4. 5
 Atras vi, 4
 Atreus (tragoedia) xlii, 2. 1
 Atri dies v, 17. 1
 Atrior ii, 26. 5
 Atrium i, 12. 3. xvi, 5. 1
 Atrius ii, 30. 4
 Atroci x, 3. 2
 Atrocibus xvii, 8. 1
 Atrociori vultu et voce xviii, 7
 Atrociore injurias xx, 1. 9
 Atrocis v, 14. 3. xiv, 4. 1
 Atrocissima v, 6. 4
 Atrocissimus v, 14. 4 insectator i,
 15. 3
 Atrocitatem xlii, 24. 9
 Atrocitati ii, 6. 1
 Atrocitatis xx, 1. 13 ridiculus xx, 1. 6
 Atrociter x, 3. 6. xlii, 24. 4
 Atros v, 17. 1
 Atrum i, 18. 3. ii, 30. 4 cœlum xix,
 1. 1
 Atrus ii, 21. 2
 Atta vii, 9. 2
 Attagena vii, 16. 2
 Attalo xlii, 13. 9

Attendere animum ii, 23. 5
 Attente iii, 15. 3. xix, 1. 2 dictum parum
 iv, 15. 1
 Attentior vi, 4. 1
 Attentiores animo i, 19. 2
 Attentiores xi, 13. 2
 Attestatus xvi, 8. 2
 Attica xv, 1. 2
 Atticæ (gen.) ii, 3. 1 linguae i, 2. 2 ter-
 ræ Pr. 3
 Atticarum noctium Pr. 3
 Atticas noctes Pr. 4
 Attice xvii, 8. 1
 Attici xiii, 6 Herodis xix, 12. 1 homines
 v, 20
 Attico agro xviii, 10. 1
 Atticos ii, 3. 1
 Atticum iv, 9. 3 Herodem xix, 12. 1
 Atticus i, 2. 1. xvii, 8. 1
 Attigeris xviii, 10. 1
 Attigerit xiv, 6. 2
 Attigero xix, 9. 6
 Attigi libros xviii, 10. 3
 Attigimus oratione xiv, 1. 13
 Attigisse xiv, 3. 3 libamenta artium Pr. 6
 Attigisset i, 14. ii, 1. 2
 Attigit iii, 9. 3
 Attilium xv, 24 Regulum vi, 3
 Attinet vi, 11. vii, 3. 3
 Attingam xiv, 2. 4
 Attingat ea Pr. 11
 Attingere vii, 3. 3. x, 15. 3 libros xii,
 2. 1 aliquam partem sermonis i, 22. 4
 non Attingeret rem i, 22. 2
 Attingit x, 15. 3
 Attius, L. vii, 9. 4
 Attollimur xvii, 2. 2
 Attollit xvii, 10. 4
 Attonitas v, 1. 3
 Attrectatione xi, 18. 8
 Attrectatis xi, 18. 8
 Attrectavit rem alienam xi, 18. 8
 Attribuenda (plur.) vi, 2. 5
 Attribuerent xiv, 3. 3
 Attribuit xi, 10. 1
 Attributa (plur.) xiv, 1. 11
 Attributas vi, 14. 1
 Attributum iv, 1. 8
 Attribuuntur verba generibus i, 7. 4
 Attulissem iii, 16. 7
 Attulliscent x, 27
 Attulit iii, 15. 1. xvii, 6. 1
 Atypus iv, 2. 2
 Avari (gen.) x, 17. 2
 Avaris ii, 12. 4
 Avarissimi v, 5
 Avaritia iii, 1. 1. 4. x, 13
 Avaritum iii, 1. 4. vi, 16. 5. xviii, 9. 1
 Avaritiam iii, 1. 1. xi, 2. 1

Avaro iv, 8. 1. x, 5
 Avarum iv, 8. 2. x, 5
 Avarus iv, 8. 3. xii, 2. 6
 Aucta Lunæ xx, 8. 2
 Aucti ix, 3. 1
 Auctiora iv, 9. 5
 Auctor ii, 6. 7. ii, 10. 1 historiam i, 11.
 1 est iii, 16. 10 turpis xviii, 3. 2
 Auctore xiii, 14. 3 Homero ii, 22. 4
 Auctorem iii, 10. 2. iii, 16. 2. xi, 5. 1.
 xvii, 11. 3 habet xviii, 6 idoneum
 historiam ii, 16. 3
 Auctores xiv, 1. 2
 Auctori vi, 1. 3
 Auctoribus xiii, 12. 3
 Auctoris turpissimi xviii, 3. 2
 Auctoritas v, 13. 3. vi, 14. 1. xvii, 7.
 1. xix, 2. 2. xx, 6
 Auctoritate xiii, 25. xvii, 11. 1 illustri
 fuit xx, 1. 1 summa vir xiii, 21. 1 non
 parva xix, 1. 2 præditus ix, 4. 6 an-
 tiqua præditum x, 17. 1 præstanti viro
 vii, 3. 8 permotus xix, 8. 5 uti i, 22. 6
 Auctoritatem i, 21. 3. v, 19. 2. vi, 14.
 4. x, 26. 3. xiii, 15. 2
 Auctoritates i, 7. 8. x, 19. xv, 9. 2 ver-
 borum xviii, 7 nobis adhibebat xix, 5
 hominum Pr. 8 sunt hujus rei iv, 12
 Auctoritati xix, 8. 3
 Auctoritatibus xviii, 6. 2 adhibitis xii,
 10. 1
 Auctoritatis ii, 12. 4. xiii, 21. 3
 Auctum esse nato filio xii, 1. 1
 Auctus xvi, 10. 6
 Audacem xvii, 10. 1
 Audaces ii, 14. vi, 2. 5. xv, 9. 1
 Audaci iii, 1. 2. vii, 2. 2
 Audacia quanta fuit xv, 9. 1
 Audaciam iii, 7. 2. xix, 12. 4. xx, 1. 3
 Audacibus vii, 3. 13 sententiis i, 6. 3
 Audacius xv, 3. 2
 Audacter xii, 4. 2. xvi, 6. 2
 Audaculus v, 21. 1. xv, 5. 2
 Audeas i, 20. 3
 Audebat ix, 13. 2. xii, 7. 2
 Audebant Pr. 8
 Audent xiv, 1. 9
 Audentissimus vii, 2. 3
 Audeo xiii, 30. 2. xix, 13. 3
 Auderet ix, 11. 2
 Audi xv, 9. 2. xix, 1. 4
 Audiam xv, 5. 2
 Audiant xi, 5. 1. xix, 10. 4
 Audias i, 26. 1. vi, 11. xv, 5. 2. xix,
 10. 2
 Audiatur ix, 15. 1
 Audibis vii, 17. 6
 Audiebamus xvi, 1. xvi, 3. 2
 Audiebat i, 9. 2. vi, 8

- Audiebatur x, 8. 4
 Audienda (ger.) xix, 1. 3
 Audiendi (ger.) i, 9. 3. ii, 29. 1. xvi, 19. 3 cupidior i, 23. 2 cupidus xix, 1. 4
 Audiente v, 13. 1. vii, 7. 1. xiii, 31. 2
 Audientibus i, 6. 1. viii, 3. xiii, 19. 5
 Audientis v, 1. 2
 Audientium i, 3. 4
 Audieram Pr. 2
 Audierant xiii, 22. 2
 Audierat i, 9. 2. i, 23. 3
 Audierint xvii, 20. 3
 Audierunt x, 3. 1
 Audio ii, 15. 2. xv, 5. 1
 Audire i, 9. 3. vi, 10. 2. ix, 15. 3. xiv, 5
 Audiremus v, 15. 2. xiii, 28. 3
 Audiri xvi, 1. xviii, 2. 3
 Audisse v, 14. 1. ix, 4. 6. xiii, 3. 2
 Audissemus xix, 7. 1
 Audissent i, 9. 3. xvi, 19. 4
 Audisset iii, 3. 4
 Audistine xix, 10. 4
 Audit v, 12. 4
 Audita (abl.) ix, 15. 3
 Audite xvii, 10. 4
 ex Auditione egressus xiv, 1. 1
 Auditiones ix, 4. 2. xviii, 2. 1
 Auditionibus obeundis xix, 8. 1
 Auditis (part.) i, 2. 7
 Auditiuncula xiii, 19. 2
 Audito iii, 13
 Auditor iv, 11. 2. v, 10. 2 fuit xv, 20. 1
 Auditores v, 1. 3. vii, 3. 9
 Auditoris xii, 1. 1
 Auditu vii, 6 digna iii, 16. 1. xvii, 1. 1 rem non dignam xviii, 6. 1 lenior xv, 3. 1
 Auditum (part.) xii, 11 (sup.) iii, 13 carnis xviii, 5. 1
 Auditus (subst. nom. sing.) xix, 2. 1
 Audivi i, 15. 6. ii, 26. 7. iii, 14. 1. xii, 1. 8. xiii, 17. xvii, 19. 1. xx, 1. 14 dicere iii, 1. 2
 Audivimus i, 25. 3. xii, 11. xiv, 1. 1. 14. xviii, 9. 1. xix, 8. 1
 Audivit i, 23. 3. ii, 29. 5
 Audiunt xx, 5. 2
 Audiuntur i, 15. 3. v, 14. 1
 Avem xv, 8
 Avens xix, 7. 2
 Aventino monte xiii, 14. 3
 Aventinum xiii, 14. 3
 Aventinus (mons) xiii, 14. 2
 Aveo x, 5
 Averno xi, 15. 1
 A verruncus v, 12. 4
 Aversam cicatricem tulisse ii, 11
 Averi (gen.) xii, 1. 2
 Aversum a ratione et a veritate xvi, 13. 1
 Avertit iv, 18. 1
 Avertitur i, 8. 3
 Aves vi, 6. 1. x, 12. 3 irritas habuerit xiii, 14. 3
 Aufeam legem xi, 10. 1
 Auferam ii, 29. 3
 Auferat xi, 10. 1
 Auferatur xv, 8
 Aufero xv, 3
 Auferre vi, 5. 2
 Aufertur xx, 1. 3
 Aufugio xv, 3
 Aufugit mihi animus xix, 9. 6
 Augatis xi, 10. 1
 Augendæ rei valet v, 12. 3
 Augendam ii, 12. 2
 Augendas iii, 10. 5
 Augendi (ger.) xx, 8. 2 figuram per augendi vi, 5. 1
 Augendum vi, 16. 1
 Augentes ii, 26. 2
 Augere vi, 5. 1
 Augescente Luna xx, 8. 1
 Augescere vii, 3. 5. xiii, 24. 7
 Auget x, 29
 Augur i, 12. 1
 Augurali vi, 6. 1
 Augurem i, 12. 5
 Augures i, 12. 5. v, 8. 1. vi, 6. 3. xv, 4. 2
 Auguribus vi, 6. 1. xiv, 1. 14
 Augurii vi, 6. 3
 Augurinus vii, 19. 1
 Augurio jure Pr. 6. vi, 6. 4
 Auguris xiii, 15. 1
 Augurium i, 12. 5
 Augurum vi, 6. 1 lituo v, 8. 3
 Augusti ii, 24. 5. x, 2. xiii, 6. xv, 7. 1
 Augusto ii, 24. 5 Divo x, 2. xiii, 12. 1
 Augustus ix, 11. 3
 Avi (gen.) i, 12. 1. xiii, 19. 3
 Avibus i, 2. 1. vi, 6. 3. x, 12. 1 obscænis ominosum xiii, 14. 3
 Avicula ii, 29. 1
 Aviculæ ii, 29. 1
 Avide ix, 4. 1 sectatus i, 7. 1
 Avidum xii, 2. 6 bibendi iii, 12. 1
 Avidus æris x, 5
 Avis (nom.) ii, 29. 4
 Avium vi, 6. 3. x, 12. 1. xv, 8. xvi, 4. 4 ritu ix, 4. 5
 Aula xvii, 8. 1. 2
 Aulæ (gen.) xvii, 8. 1
 Aulam xvii, 8. 1
 Aule (voc.) xi, 8. 2
 Aulularia (comœdia) iii, 14. 4. vii, 9. 1

Avocare xiii, 15. 4
 Avocat xiii, 15. 1
 Auram tenuissimam xix, 5
 Auras xvii, 10. 4. 6
 Aure i, 7. 9 agresti homo xiii, 20. 3
 Aurea xiii, 20. 3
 Aurea v, 6. 1
 Aureis ii, 3. 2. ii, 15. v, 5
 Aurelii iii, 3. 1
 Aurelio i, 25. 4
 Aurelius Opilius i, 25. 4
 Aurem i, 7. 9. xiii, 20. 9. xvii, 2. 4
 Aures xiii, 20. 5. xiii, 24. 5. xvi, 8. 2.
 xviii, 7. xx, 9 eblanditæ cadentis apte
 orationis modis xi, 13. 2 imbulas ha-
 bentis disputationibus i, 26. 2
 Aureus xiii, 20. 3
 Auri (gen.) i, 3. 11. iii, 9. 3. xiii, 24.
 4 dimidium iii, 14. 4 intexti in squam-
 arum speciem ii, 6. 8
 Auribus i, 14. x, 12. 1 inserviens xiii,
 20. 8
 Aurigantibus xiv, 1. 9
 Aurigationes vii, 8. 2
 Auris (gen.) xiii, 20. 4. xvi, 18. 1 ho-
 minibus dormi xiii, 24. 11 (acc. plur.)
 ii, 17. 1. vii, 20. 2. ix, 16. 1. xiii,
 20. 10
 Aurum i, 12. 1. xvi, 18. 2 delinimen-
 tis v, 1. 3 voluptati morigerari debet
 oratio ii, 17. 1
 Auro (abl.) ii, 6. 2. 8. ix, 11. 2. xi, 18.
 7. xiv, 1. 14 ex auro v, 6. 5 factum
 xiv, 6. 3 coronario xiii, 24. 3
 Auroram rubentem xix, 7. 2
 Aurum i, 14. ii, 26. 4. iii, 9. 3 corona-
 rium v, 6. 1 Tolosanum iii, 9. 3
 Auruncorum i, 10. 1
 Auscultatis (verb.) i, 15. 3
 Auscultet i, 15. 3
 Ausi omnes xvii, 20. 3 sunt ii, 2. 4.
 xvii, 1. 1
 Auspicandi iii, 2. 3
 Auspicandum iii, 2. 3
 Auspicantur iii, 2. 3
 Auspicari xiv, 7. 4
 Auspicati iii, 2. 3
 Auspicaverit xiii, 14. 3
 Auspicaverunt xiii, 2. 3
 Auspicia xiii, 15. 2
 Auspicii xiii, 14. 1
 Auspiciis xiii, 15. 1
 Auspicio xiii, 15. 1 sumus xiii, 15. 2
 Auspicium xvi, 4. 3
 Auster ii, 22. 4
 Austri (plur.) ii, 30. 2
 Austris ii, 30. 1. 4
 Austro ii, 30. 4
 Austrum ii, 22. 4. xvi, 11. 2

Ausus (part.) vi, 6. 1 est vii, 3. 3 ad
 xvii, 2. 7
 Autumat vii, 9. 2
 Autumna tempestatis xix, 7. 1
 Autumni i, 2. 1
 Autumo xv, 4. 2
 Avulus (plur.) xvii, 10. 4
 Avulsus ii, 26. 4
 Avulsus iii, 9. 4
 Avunculum xv, 17
 Auxerat xiii, 14. 1
 Auxerunt vi, 17
 Auxiliariis vi, 17
 Auxilii petendi gratia xi, 9
 Auxilio dignos xi, 9
 Auxilium ix, 11. 1
 Auxit xiii, 24. 9. xvii, 5. 1 res eorum
 xviii, 12. 2
 Azem iii, 10. 1
 Axibus lignis laccis leges ii, 12. 1
 Axis (gen.) ii, 30. 2. iii, 10. 1
 Axium, Q. vii, 3. 3. 21

B.

Babylonis xiv, 1. 5
 Babylonios iii, 2. 3
 Bacchidibus iii, 15. 4
 Bacchilides xx, 7
 Bacchis (tragodia) xiii, 16
 Bajulos v, 3. 1
 Balbam Cornelium xvii, 9. 1
 Balbus iv, 2. 2
 Ballistis vi, 3
 Balnearum xix, 10. 1. 2
 Belneas x, 3. 1. xix, 1. 9 Sittas iii, 1. 1
 Balneis x, 3. 1. xix, 10. 1 virilibus x,
 3. 1
 Barba (nom.) xiii, 8. 2 (abl.) iii, 4 vel-
 sa vii, 12. 2 prope ad pubem usque
 porrecta ix, 2. 1
 Barbam iii, 4. ix, 2. 1. ix, 4. 7
 Barbara (verba) viii, 2
 Barbaras nationis xx, 1. 5
 Barbararum ix, 4. 1
 Barbare iii, 18. 3 loqui xiii, 6 ex Bar-
 baria ultima xix, 12. 3
 Barbarico xvi, 9. 4 luxu i, 11. 4
 Barbaris ii, 6. 5
 Barbarismi xiii, 6
 Barbarismum v, 20
 Barbarismus xiii, 6
 Barbarorum xv, 22. 2
 Barbaros milites xv, 22. 1
 Barbarum v, 21. 4. xiii, 6. xix, 12. 2
 verbum xix, 12. 1
 Barvascule xv, 5. 2

- Bassi ii, 4. 2. iii, 19
 Basso xv, 4. 1
 Bassum xv, 4. 2
 Bassus ii, 4. 1. 2. iii, 9. 4. iii, 18. 1
 Beata (nom.) xviii, 1. 3. 5
 Beatae (gen.) xviii, 1. 2 vitæ i, 2. 3
 Beatam xviii, 1. 2. 3. 5
 Beate xiv, 3. 3
 Beatus xii, 4. 4
 Bella x, 15. 1
 Bellandum vii, 2. 3
 Bellare iii, 8. 2
 Bellaria xiii, 11. 3
 Bellariis xiii, 11. 1
 Bellator bonus iv, 8. 1
 Bellatore ii, 11
 Bellatorem ii, 11
 Bellatores i, 11. 1
 Bellatoribus xviii, 2. 3
 Bellatam est x, 16. 5
 Belle xvii, 14. 3
 Belli (subst.) i, 7. 9. i, 25. 1. vii, 2. 2. xvi, 11. 2 civilis xv, 18 (adj.) homunculi xiii, 11. 2
 Bellica xx, 10. 4
 Bellicosam xvii, 21. 14
 Bello i, 12. 4. i, 25. 1. ii, 6. 5. xvii, 17. xvii, 21. 6. 10. xviii, 9. 1 amisit ii, 15. 1 civili xiii, 19. 1 priore Alexandrino vi, 17 sociali xv, 4. 1
 Bellua immanissima ii, 6. 1
 Belluinis voluptatibus xix, 2. 1
 Belluis xix, 2. 1
 Bellum i, 11. 4. xvi, 4. 1. xvii, 21. 2. 5. 8. 9. 14 affectum xv, 5. 3 civile xv, 18. 1 componere vii, 3. 1 fecere xvi, 4. 1 fecit xvii, 21. 5 indicere xvi, 4. 1 indixi xix, 5 jussit xvi, 4. 1
 Bene xvi, 19. 4 doctus xix, 5 eruditus xix, 8. 2 existimatum est i, 15. 1 benivole fecisset i, 14 gerendæ rei i, 13. 2 habito iii, 2. 3 gestam vii, 4 juvenibus Diis Pr. 12 literatos ii, 10. 1. iii, 2. 1 vivendi xx, 1. 14 consulta consilia i, 13. 2 reipublicæ cessit iv, 5. 1
 Benedicatur vi, 11
 Benefaciendi v, 2. 3
 Benefactum iii, 7. 4
 Benefactorum i, 7. 6 bonis Deos i, 7. 5
 Benefice xvii, 5. 4
 Benefici (plur.) xvii, 5. 4
 Beneficia vii, 2. 16. xvii, 5. 4
 Beneficii v, 14. 7. vi, 7
 Beneficio x, 3. 5
 Beneficium xvii, 14. 2
 Beneficos xvii, 5. 2
 Beneficum xvii, 5. 5
 Beneficus xvii, 5. 4
 Benevolentem xv, 7. 3
 Benevolentia ix, 12. 2
 Benevoli ii, 13. 4
 Benigne xvii, 5. 2 facit xvii, 5. 4
 Benignitas xvii, 5. 2
 Benignitatis xvii, 5. 5
 Benignos vii, 3. 9
 Benignus xvii, 5. 2 in aliquem xvii, 5. 2
 Benivole xix, 5 fecisset i, 14
 Benivolentiam vii, 3. 10. xvii, 5. 1. xiii, 16. 1
 Benivolo xiii, 16. 2
 Benivolos vii, 3. 9
 Benivulus xvii, 5. 2
 Bestia xvii, 10. 1
 Bestiarum v, 14. 2 magnitudine excellentes v, 14. 2
 Bestiis xix, 2. 1
 Biantis v, 11. 1
 Bias v, 11. 1
 Bibacem iii, 12
 Bibat xi, 14
 Bibendæ (gerund.) xiv, 5
 Bibendi i, 15. 2. iii, 12
 Bibendum iv, 1. 6. xv, 2. 1. xviii, 11. 2
 Bibentes xix, 5
 Bibere x, 23. 1. xvii, 20. 3. xix, 2. 3
 Biberent xix, 2. 3
 Biberet xiii, 5. 2
 Bibi xi, 14
 Bibisse xi, 14. xvii, 15
 Bibissent x, 23. 1
 Bibit x, 23. 2
 Bibliotheca (nom.) xiii, 19. 1 (abl.) ix, 14. 1. xvi, 8. 1. xviii, 9. 3. xix, 5 templi Trajani xi, 17
 Bibliothecis iii, 10. 6. vi, 17
 Bibosa iii, 12
 Bibosum iii, 12
 Bibulo, M. iv, 10. 1
 Bidennes xvi, 6. 3
 Bidennibus xvi, 6. 3
 Bidens xvi, 6. 4
 Bidentes xvi, 6. 1. 2. 3
 Bidenti verre xvi, 6. 1
 Biduo xvii, 2. 1. xvii, 12
 Biennes xvi, 6. 3
 Biennium i, 9. 2 in provincia fui xv, 12
 Bifariam xiii, 15. 4
 Bimas xvi, 6. 3
 Bina xvi, 15
 Binas ix, 4. 4
 Binis xx, 14. 1 quadrigis xx, 1. 15
 Bis xvii, 21. 11 ter vii, 9. 1 senos xx, 7 septenos xx, 7 novenos xx, 7 denos, xx, 7 compressa iii, 3. 5 minus xii, 6
 Bisaltia xvi, 15
 Bithyniæ xvii, 17
 Bithynis v, 13. 3
 Blande v, 14. 3

Blandimenta v, 14. 3
 Blandimentis xiii, 4
 Blando labori i, 23. 6
 satis hoc Blandum est Pr. 7
 Blaterantibus stulta i, 15. 6
 Blaterones i, 15. 8
 Boeotia iii, 3. 1. 5. xii, 5. 1. xiv, 6. 3
 Bona (adject. fem.) i, 10. 2. xviii, 1. 2
 sententia xviii, 3. 15 (neut.) vii, 2.
 20. xx, 1. 6 (ablat.) xvi, 19. 2 fide
 xvi, 7. 1 non fieret v, 9. 2 dicta xii,
 4. 3
 Bonae frugi servus ii, 23. 7 vetustatis li-
 bri v, 4 indolis x, 19
 Bonarum i, 13. 3. vi, 1. 3. xix, 8. 1 ar-
 tium xiii, 10. 1
 Bonas artis xiii, 16. 1 animi indoles xix,
 12. 2
 Bone iv, 1. 2 vir xviii, 10. 2
 Boni (gen.) xvii, 14. 2 (plur.) xvii, 13. 1
 Bonis (subst.) i, 6. 5 (adj.) i, 3. 8. i,
 7. 5 atque honestis moribus iii, 16. 5
 Bonitate i, 7. 5
 Bono viro xviii, 5. 1
 Bonorum iii, 16. 10. xvi, 10. 6 emtori-
 bus xviii, 4. 2
 Bonos libros i, 7. 1
 Bonum (subst.) xvi, 8. 2. 3 (adj.) face-
 ret panem xv, 19
 Bonus xx, 10. 2 esse factus xv, 19 vir
 xix, 5. xix, 7. 1
 Borea ii, 30. 3
 Boreas xiii, 20. 6
 Boream ii, 23. 2
 Boreas ii, 22. 2
 Borythenem fluvium ix, 4. 3
 Bosphoricum mare xvii, 8. 3
 Botulum xvi, 7. 3
 Boves ii, 21. 3. xi, 1. 1. 2
 Bovinator xi, 7. 4
 Bovinatorem xi, 7. 4
 Boum xi, 1. 2
 Brachia vii, 12. 1. x, 29. 2. xiii, 27. 2
 Brachia xiii, 27. 2. xvi, 16
 Breve xvi, 8. 5
 Breves vii, 12. 1
 Brevi i, 11. 7 antequam i, 15. 7 non
 antiquior xiii, 18. 2 corpore homines
 xix, 13. 2 post tempore xvii, 21. 8 vo-
 luptati i, 6. 1
 Brevia x, 3. 6
 Brevibus xiv, 1. 9. xvi, 1. xvii, 20. 2
 Brevisloquuntiam xii, 2. 4
 Breviora stadia i, 1. 1
 Brevis v, 8. 1 est via ix, 9. 4
 Brevisime xiii, 17
 Brevisimo xx, 1. 6
 Brevitas x, 3. 2 freti x, 26. 3
 Brevitate ix, 8 eleganti et absoluta ver-

borum xx, 1. 1
 Brevitatem iii, 10. 1
 Brevitatis i, 25. 1. iii, 1. 2 tenuissimam
 flum xx, 5. 3 venustissimae versiculi
 xix, 11. 1
 Breviter Pr. 3. x, 2. 3 litera pronastia-
 tur ix, 6
 Brevium xvi, 18. 2
 Brevius i, 20. 3
 Bruma iii, 10. 2
 Brumali die ix, 7
 Brumalis ii, 22. 2
 Brundisium ix, 4. 1. xix, 1. 1. 4
 Brundusinis xvi, 6. 1
 Brundisium vi, 6. 2. xvi, 6. 1
 Bruttiani x, 3. 7. x, 4. 7
 Bruttianis x, 4. 7
 Bruttii x, 4. 7
 Bruttiis x, 4. 7
 Bruttios x, 4. 7
 Brutum vii, 15. xvii, 7. 1
 Bubulcus x, 3. 2
 Bubus junctis ii, 21. 3
 Buccam implet ii, 22. 7
 Bucephalus v, 2
 Bucephalon v, 2
 Buceta xi, 1. 1
 Bucolica ix, 9. 2
 Busiridis ii, 6. 2
 Bustum x, 15. 3
 Buten v, 8. 2

C.

Cacommone xvi, 7. 2
 Cadentis ix, 1. 2 apte orationis xi, 13. 2
 Cadere iii, 10. 5. x, 12. 1
 Cadit Sol ii, 22. 2
 Caduca (plur.) x, 11. 1
 Caduceum x, 27
 Cadunt iii, 7. 3 in culpas iv, 9. 5 apte
 verba xviii, 7 sub similitudinem non
 xx, 1. 6
 Caeca vii, 6
 Caecias ii, 22. 6
 Caecilii ii, 23. 1. ii, 23. 9. v, 6. 2
 Caecilio xv, 24
 Caecilium ii, 23. 7. xi, 7. 3
 Caecilius ii, 23. 6. iii, 16. 3. iv, 20. 4.
 vii, 7. 2. xv, 14 Sextus xx, 1. 15 Te-
 rentius xvii, 21. 14 poeta xv, 9. 1
 Caecitas iv, 2. 2
 Caecitatem x, 17. 1
 Caecitatis x, 17. 1
 Caeco esse judicio xiii, 28. 2
 Caecus iv, 2. 5 animi xii, 13. 1
 Caede iii, 7. 2. x, 20. 1
 Caedebantur iv, 6. 2

- Cædebat i, 26. 2
 Cædebatur virgis x, 3. 4
 Cædem xv, 18. 1 ligni xix, 12. 3
 Cæderetur virgis x, 3. 5
 Cædi (dat.) iv, 16. 2 (infin.) i, 20. 2
 Cædicii iii, 7. 1. 4
 Cædicio, Q. iii, 7. 1. 4
 Cædis (dat.) iv, 16. 2 damnatus xvi, 8. 2
 Cæduntur iv, 6. 3 virgis x, 3. 3
 Cælibes ii, 16. 2
 Cæneo ix, 4. 6
 Cænide ix, 4. 6
 Cæpe xx, 8. 2
 Cæpio, Q. iii, 9. 3
 Cæpione, Q. xv, 28. 1
 Cærimonia iv, 9. 4
 Cærimonia iv, 9. 3. x, 15. 1. x, 16. 4
 Cærimoniarum x, 15. 3
 Cærimonias xix, 8. 5
 Cærimoniis i, 12. 1. x, 15. 1
 Cærites xvi, 13. 2
 Cæsam xvii, 7. 1
 Cæsam viii, 4
 Cæsar, C. iv, 10. 1. 2. ix, 14. 7. xv, 6. 3. xv, 18. 1. xix, 8. 2
 Cæsar, C. i, 10. 2. v, 14. 4. viii, 15. Augusto ii, 24. 5
 Cæsarem, C. xv, 18. 1. xvii, 14. 1. xix, 8. 6 consultum v, 6. 3
 Cæsari, C. xv, 4. 1. xix, 14. 1
 Cæsaris, C. ii, 24. 5. iv, 10. 1. xii, 5. 11. xiii, 3. 1. xv, 18. 1. xvii, 9. 1. 2. xix, 8. 5 (abl.) vii, 8. 1 Augusti x, 2
 Cæsarum familia et appellatio xix, 8. 2
 Cæsellii vii, 2. 1 Vindiciis vii, 2. 1
 Cæsellio vii, 2. 1 Vindice xviii, 11
 Cæsellium ii, 16. 4. xi, 15. 2
 Cæsellius ii, 17. 3. iii, 16. 5. ix, 14. 3
 Vindex ii, 16. 1. xi, 15. 1
 Cæsia ii, 26. 5
 Cæsis iv, 6. 3
 Cæstus (acc.) v, 8. 2
 Cæsum lorix xvii, 18
 Cæsus est iii, 15. 3
 Cæi xv, 7. 3
 Cæii vii, 19
 Cæia Tarratia vi, 7
 Cædito iv, 8
 Cæio Tarratiæ vi, 7
 Cæium xv, 7. 1. 2. 3
 Calabarriunculos xvi, 7. 2
 Calamitate x, 13
 Calamitatis ii, 6. 4
 Calari xv, 27. 1
 Calata comitia xv, 27. 1
 Calatis comitiis xv, 27. 1
 Calceamenti xiii, 21. 3
 Calceamentum vi, 12. xiii, 21. 3
 Calceatos xiii, 21. 1
 Calceatu xiii, 21. 1
 Calcedonia vii, 16. 2
 Calcem virtutis xiv, 3. 4
 Calces plantarum xiii, 21. 2
 Calcitro (nom.) iv, 2. 2
 Calculis xiv, 1. 9
 Caldo (calido) xx, 9
 Caldonia xvi, 7. 2
 Caldor xix, 4
 Caldorem xix, 4
 Caldoris xvii, 8. 3
 Calefacere xiii, 30. 3. xvii, 8. 3
 Calefaceret xiii, 30. 4
 Calefactandis xvii, 8. 3
 Calefacto x, 12. 3. xv, 2. 4
 Caleni x, 3. 1
 Calentibus arenis xix, 8. 2
 Calescit vi, 15. 1
 Calices vii, 20. 3
 Calidiora xvii, 8. 3
 Calido iii, 1. 1
 Caligantium xiv, 1. 3
 Caliginis xviii, 11
 Caligo ii, 28. 3
 Callens linguæ xvii, 5. 2
 Callentem xvi, 10. 2
 Callet scite atque docte leges xx, 1. 7
 Callicleam iv, 11. 5
 Callicles x, 22. 1
 Callide vii, 3. 3. xiv, 1. 13
 bene Callidi hominis in intelligendis
 pensitandisque scriptis ix, 9. 4
 Calliditas vii, 18. 2
 Callimachi ix, 9. 1
 Callimachus iv, 11. 1. xvii, 21. 12
 Callistrato iii, 13
 Callistratum iii, 13
 Callistatus iii, 13
 Calore xii, 1. 3
 Calores xiv, 1. 4
 Calorificum xvii, 8. 3. xvii, 10. 6
 Caloris i, 2. 1
 Calumnia xiv, 2. 2 insectatus sit ii, 9
 Calumnias vii, 2. 1
 Calumniator vii, 3. 10
 Calvus, C. ix, 12. 4. xix, 9. 3
 Camare x, 25. 3
 Camellam xvi, 7. 3
 Camena xviii, 9. 3
 Camenæ i, 24. 1
 Campanæ (gen.) i, 24. 1
 Campanus sonipes i, 16. 3
 Campis xiv, 1. 4. xviii, 11
 Campo v, 5. xiv, 5. xvii, 7. 2 Martio
 xv, 27. 3
 Camporum v, 14. 4
 Campum Tiberinum vi, 7
 Canalicola iv, 20. 1

- Canaliculas xvii, 11. 2
 Candefactum vi, 6. 3
 Candens xvii, 10. 6
 Candente xvii, 10. 6
 Candentia xvii, 10. 6
 Candida ii, 6. 1. iii, 4
 Candidæ (gen.) xix, 5
 Candidi (gen.) xvii, 15. 1
 Candido xvi, 19. 1. xvii, 15. 1
 Candidus xix, 9. 5
 Candore xvii, 10. 6
 Canebant xx, 3
 Canebat xvi, 19. 3
 Canendi xv, 17
 Canere i, 11. 2. v, 1. 1 apud sitos xx,
 2 tibia i, 11. 7 tibās xv, 17 carmen
 xvi, 19. 3
 Canerent voce xix, 9. 1
 Canes vii, 1. 2
 Canescant ix, 4. 3
 Canibus xv, 20. 5 marinis ii, 6. 1
 Caninis ix, 4. 5
 Caninum xiii, 20. 3 prandium xiii, 20.
 1. 3. 4
 Canis xiii, 20. 4 (sidus) ii, 22. 6
 Cannabo xvii, 3
 Cannas iii, 15. 3
 Cannensi prælio vii, 18. 1
 Cannensis pugnae v, 17. 2
 Canora admodum voce xviii, 6. 1
 Canoris aquis i, 2. 1
 Canoro vii, 20. 2
 Cantabundus ix, 12. 3
 Cantare xvii, 20. 3 lituo et tuba xx, 2
 Cantator xvi, 19. 1
 Cantatus est iv, 5. 1
 Cantavit xvi, 19. 3
 Cantent xx, 2
 Cantilena ix, 4. 6 rhetorica x, 19
 Cantilenarum xix, 9. 4
 Cantus (gen.) xvi, 19. 3
 Canum (gen.) v, 14. 3
 Canunt xx, 3
 Capella iii, 11. 2
 Capellas ix, 9. 3
 Caper ix, 9. 3
 Capere xvi, 19. 3 cibum ix, 4. 3 casum
 ablativum i, 16. 3
 Caperent xvi, 12. 2
 Caperentur ii, 12. 1
 Caperet xii, 5. 6. xvii, 1. 2
 Capessenda matrimonia i, 6. 1
 ad Capessendam philosophiam vi, 10
 in Capessendis naturæ sensibus xii, 1.
 3
 Capessendo xvi, 12. 2
 Capessendum ii, 29. 4
 Capessere honores ii, 7. 4
 Capi xiii, 13. 1 augures i, 12. 5 virgo
 i, 12. 4 virginem vestalem (instital)
 i, 12. 1. 4 (decipi) vii, 4
 Capiam egomet mihi unam ii, 29. 4
 Capiat Pontifex i, 12. 5
 Capiare xvi, 2
 Capiat xviii, 7. 1 augurem i, 12. 5 Ves-
 talem i, 12. 3
 Capiatur i, 12. 1
 Capienda xv, 21 de virgine Vestali (in-
 stituenda) i, 12. 1 sunt xiv, 2. 1
 Capiendæ virginis Vestalis i, 12. 3
 Capiendam iii, 10. 3
 Capiendi xvii, 2. 1
 Capiendis vi, 14. 4. vii, 2. 10. viii, 10
 officiis i, 13. 1
 Capiendo xiv, 7. 5
 Capiendum (gen.) i, 15. 5
 Capiet tu tibi alteram ii, 29. 4
 Capietur xvi, 2
 Capilli (gen.) x, 15. 2
 Capillo passo ii, 19. 2. xv, 15
 Capillum x, 15. 2. xii, 1. 4. xvii, 9. 5
 arte compositum iii, 5 depectit x,
 15. 4
 Capillus xvii, 9. 5
 Capio ix, 6 te amata ad Vestalem i, 12.
 4 molestiam ex i, 2. 2
 Capiorem vii, 10
 Capiti i, 23. 2. vi, 16. 2. xix, 12. 4 con-
 silium v, 10. 2 fidem non xix, 3 de-
 plicem significatum v, 12. 3 Virginem
 (Vestalem) i, 12. 4
 Capita libera xiii, 24. 6 locorum argu-
 mentorumque xiv, 1. 1 rerum Pr. 13
 Capitali xvi, 12. 2 perendus amicus
 (supple) supplicio i, 2. 2
 Capitalis res vi, 10
 Capite i, 2. 1. xiii, 9. 1. xvi, 16. xvii,
 9. 5 ad finem xvii, 9. 3 et nomine
 Bucephalus v, 2 convolato xix, 9. 4
 poenas dabant xx, 1. 13 damnatorum
 ix, 2. 3 poeniendum ix, 15. 2 poeni-
 tur xx, 1. 3 septimo ii, 15. 1
 Capitecensi xvi, 10. 1. 4
 Capitecensis xvi, 10. 6
 Capiteconsorum xvi, 10. 4. 5
 Capitecensos xvi, 10. 6
 Capiti iii, 7. 3
 Capitibus iv, 1. 8. ix, 4. 5. xiii, 20. 6
 Capitis i, 12. 3. x, 4. xiii, 9. 3. xvi,
 10. 5. xvii, 21. 8 damnatum iii, 2. 2
 poena dignam xx, 1. 3 poenam xx, 1.
 13
 Capitium xvi, 7. 3
 Capito xiv, 7. 5 Ateius i, 12. 2. iv, 6.
 1 Sinnius v, 20
 Capitoli ii, 10. 1. xvii, 21. 8
 Capitolinæ ii, 10. 1
 Capitolinam ii, 10. 1

Capitolini ii, 10. 2
 Capitolio ii, 18. xii, 8. 1
 Capitolium iv, 18. 1. 2. v, 12. 1. v, 17.
 1. vii, 1. 2. xvii, 2. 5. 8. xviii, 21. 8
 Capitonem v, 21. 4. x, 20. 2. xiv, 8
 Capitoni Sennio v, 20
 Capitoniis iv, 10. 2. iv, 14. xiii, 12. 1
 Atei ii, 24. 1. xx, 2
 Capitur xvi, 3. 1. xix, 2. 1
 Capiunt i, 3. 13. vi, 6. 1. 3
 Capiuntur x, 12. 2. xvii, 6. 2
 Capra v, 12. 4
 Capram x, 15. 2
 Caprarum xii, 1. 4
 Capro ix, 9. 4
 Caprum ix, 9. 3
 Capsulam x, 15. 2
 Capta est i, 12. 1. 4 manu præda xiii,
 24. 1 Vestalis (lecta) i, 12. 3. 5 sunt
 xiii, 24. 11
 Captabam xix, 13. 1
 Captæ (plur.) xvii, 9. 2
 Captam vi, 8. xv, 4. 1 Vestalem i, 12. 3
 Captantes xiv, 1. 2
 Capti (plur.) xvi, 3. 1
 Captio xviii, 1. 5. xviii, 2. 3. xviii, 13. 2
 Captione xvi, 2
 Captionem vii, 10
 Captiones vi, 18. 2. vii, 3. 14. xviii,
 18. 1
 Captioni ancipiti v, 10. 3
 Captionis xvi, 2. xviii, 2. 2. xviii, 13. 1
 versute excogitata v, 10. 4
 Captionum xviii, 2. 3 laqueis i, 2. 2
 Captiosis xvi, 2 sententiis i, 6. 2
 Captito ix, 6
 Captivam vi, 8
 Captivi (plur.) vi, 4. vii, 18. 1
 Captivis vii, 18. 1
 Captiuncula xvi, 2
 Captivorum vii, 4. vii, 18. 1
 Captivos iii, 8. 1. vi, 4. vii, 18. 1
 Capto xiii, 14. 1
 pro Captu solertius i, 9. 2
 Captum v, 6. 6 est vii, 1. 3
 Captus (part.) vii, 2. 3. vii, 3. 2 flamen
 Dialis i, 12. 5 ad hostes ii, 23. 4 ut
 noster est (subst.) Pr. 4
 Capua vii, 20. 1
 Caput (vita) i, 3. 5. iii, 10. 3. iii, 15.
 2. v, 7. x, 12. 2. xiii, 27. 2. xvi, 16.
 xvi, 18. 1 aperuit vii, 11. 2 pallio
 operire xix, 9. 4 liberum v, 19. 2 li-
 temarum hoc erat vii, 11. 2
 Capys iv, 19
 Cara ii, 28. 3
 Carbones iv, 1. 6
 Carcere iii, 3. 1. xvii, 21. 8
 Carcerem iv, 10. 2. vii, 19

Carent vii, 6
 Carendum tui est xix, 7. 2
 Carendo iv, 9. 3
 Carens iv, 5. 3
 Carent vii, 6. xii, 5. 9 magna pars den-
 te carent iv, 2. 4
 Careo xvii, 2. 3
 Carere v, 11. 2. xix, 12. 1
 Carcerem molestia i, 6. 1
 Careret xix, 12. 1
 Cares morbo xix, 8. 2 verbo vitio non
 xix, 8. 2
 Caret iii, 10. 2. xiii, 30. 4
 Careto ii, 12. 1
 Caris x, 18. 1
 Cariorem xx, 1. 11
 Cariores vii, 3. 11
 Carissimam iv, 3
 Caritas vi, 16. 4
 Caritatem xii, 5. 6
 Carius xi, 2. 2. xii, 5. 6
 Carmen ii, 22. 1. xvi, 19. 3. xvii, 10. 3
 Carmentibus xvi, 16
 Carmentis fanum xviii, 7
 Carmina xvii, 10. 1
 Carmine ii, 22. 1. vii, 14. 1. xii, 2. 4.
 xvii, 21. 18 Leviano xix, 7. 1
 Carminibus i, 21. 3. iii, 11. 1. xiii, 7.
 1. xviii, 11
 Carminis iii, 11. 1
 Carminum ii, 18 fluentes delicias xix,
 9. 3
 Carne iv, 11. 4
 Carneadem xvii, 21. 1
 Carneades vii, 14. 3. xvii, 15. 1. xvii,
 21. 14
 Carnem incoctam x, 15. 2
 Carnificinas x, 3. 7
 Carnis arida ii, 24. 3
 Carpei in legendo quædam ix, 4. 2
 Carthagine vi, 8
 Carthaginem vi, 4
 Carthaginiensem v, 5
 Carthaginienses vi, 4. vi, 5. 1. vii, 1. 1
 Carthaginiensi iii, 7. 1. vi, 5. 3
 Carthaginiensibus iii, 14. 5. vi, 4
 Carthaginiensis iii, 7. 2
 Carthaginiensium vii, 12. 2. xvii, 21. 1
 Carvillianum iv, 3
 Carvilius, Sp. iv, 3
 Casce et vetuste loquentem i, 10. 1
 Casibus vocabulorum iv, 1. 1
 Casina i, 7. 6
 Casmosa xviii, 9. 3
 Cassii iii, 9. 3
 Cassio, C. Longino ix, 4. 7
 Cassiopa (abl.) xix, 1. 1
 Cassita ii, 29. 2. 3. 5
 Cassium, C. iii, 9. 2. x, 14

- Cassius xvii, 21. 2
 Caso x, 15. 1
 Caste vii, 14. 3 a servis eorum tam caste
 me habuerim xv, 12
 Castigandi gratia vi, 14. 1
 Castigationis x, 8
 Castigatissimæ disciplinæ exempla iv,
 20. 1
 Castissimi sermonis xix, 8. 2 in Diis
 animadvertendis ii, 28. 2
 Castitate iv, 9. 4 vitæ sanctus xv, 18. 1
 Casto iv, 9. 2
 Castorem xi, 6. 1. 2
 Castoris xi, 8. 2
 Castra v, 6. 4. 6. xiii, 24. 2. xvii, 18.
 1. 2 Penica vii, 18. 1 egressi vii,
 18. 2
 Castrense xvii, 2. 3
 Castrensem (coronam) v, 6. 1
 Castrensis i, 25. 1. v, 6. 4 (corona) v,
 6. 1. 4
 Castrici, T. xiii, 21. 1
 Castricio xi, 13. 2
 Castricum, T. xi, 12. 1
 Castricius, T. i, 6. 3. ii, 27. 1. 2. xi, 13.
 1. xiii, 21. 1. 2
 Castris i, 25. 1. vii, 1. 3 positis vi, 3
 pro castris xi, 3. 2
 Castus iii, 5 multiplices x, 15. 1
 Casu ii, 12. 1. xx, 6 recto v, 21. 3 no-
 minandi xiv, 5 dativo iv, 16. 2 dandi
 iv, 16. 2. 3 vocandi xiii, 25 vocativo
 xiv, 5 patrio ix, 14. 1
 Casum i, 3. 2. xx, 1. 9 rectum xx, 6
 nominandi xx, 6 ablativum i, 16. 3
 interrogandi xiii, 25
 Casus (nom. sing.) i, 13. 1. xx, 6 (no-
 minum) i, 16. 3 rectus x, 11. 3 (gen.)
 xx, 1. 9 (plur.) xiv, 1. 9. xiv, 2. 1
 Catamitum vii, 11. 2
 Catapultis vi, 3
 Catascopium x, 25. 3
 Cateis x, 25. 1
 Catena vi, 2. 1
 Caterva perveniunt i, 23. 3 verborum
 xv, 2. 1
 Catilina ii, 7. 5. xx, 6 Sallustii iii, 1. 1
 Catilinæ iv, 15. 1. v, 6. 4
 Cato, M. i, 12. 5. i, 15. 3. i, 16. 1. ii,
 28. 3. iii, 8. 4. iv, 17. 6. vii, 22. xv,
 13. 2. xvii, 12. 2. xix, 10. 2. xx, 11.
 L. Cato xiii, 19. 4 M. Cato Nepos
 xiii, 19. 1 Salonianus xiii, 19. 2
 Catone, M. i, 23. 1. ii, 14. xvi, 1. 1.
 xviii, 9. 3. xx, 5. 3
 Catonem, M. iv, 10. 2. xiii, 19. 2. 3.
 xvi, 13. 3. xviii, 9. 1
 Catonis, M. ii, 14. iii, 7. 1. iv, 10. 1.
 xiii, 19. 1. 3. xiii, 23. 1. xvii, 6. 1.
 xvii, 13. 1. xx, 2 Censorii xiii, 17.
 xiii, 19. 1 Nepotis xiii, 19. 1 pretorii
 viri xiii, 19. 1. 3
 Catonium xvi, 7. 2
 Catulario vii, 9. 4
 Catule i, 11. 9
 Catuli, Q. xix, 9. 4. 6
 Catulli vi, 16. 1
 Catullo vi, 16. 1. 2
 Catullum vii, 20. 3
 Catullus vi, 16. 3. vii, 20. 3. xix, 9. 3
 Catulos xii, 7. 1
 Catulus ii, 10. 1
 Catus (liber) xx, 11
 Cava (plur.) xvi, 3. 1 terra xviii, 11
 Caudam v, 14. 3
 Caudex xvii, 21. 12
 Caudicæ x, 25. 3
 Caudicem xvi, 16
 Caudices ligni v, 3. 1
 Caudicum v, 3. 2. xix, 12
 Caudium xvii, 21. 10
 Cavenda i, 23. 9. ix, 3. 1. xiii, 27. 1
 ad Cavendas injurias xiii, 27. 1
 Cavendi vii, 3. 12
 Cavendis vii, 3. 12
 Caverant decreto vi, 10. 1
 Cavere ix, 8
 Caveremus xiv, 1. 13. xvii, 21. 1
 Caveretis xi, 13. 5
 Caveri xx, 1. 6
 Caverimus vii, 3. 11
 Cavernas arboris xv, 16
 Caves iii, 8. 2
 Caveto ix, 9. 4
 Cavetur lege ut i, 12. 3
 Cavillatio v, 5
 Cavillator iv, 20. 1
 Cavillatum esse v, 5
 Cavillatus v, 5
 Cavis ii, 28. 1
 Cavisse ii, 1. 2. xvii, 8. 1. xvii, 16
 Caupona vii, 11. 1
 Cauponula vii, 11. 2
 Caupuli x, 25. 3
 Caurum ii, 23. 5
 Causa (nom.) ii, 28. 1. xvi, 4. 3. 4.
 xvii, 8. 3. xvii, 15. 1. xix, 5 infirmior
 v, 3 (abl.) xvii, 1. 2. xix, 3 (lit.) i,
 5. 2. i, 6. 3 (propter) i, 3. 7. xv, 10.
 xv, 27. 3. xvi, 13. 2. xvii, 5. 4. xvii,
 21. 13. xx, 1. 11. 12. xx, 10. 4 ea
 causa (ideo) i, 12. 5 amoris ii, 19. 2
 aliæ rei ii, 28. 1 antiquitatis xv, 24
 ejus i, 3. 9 esse in iv, 2. 4 uti xiv, 1.
 11
 Causæ (gen.) ii, 4. 3 nihil justæ vide-
 batur iv, 4 (plur.) xvii, 5. 1. xvii,
 15. 1

- Causam i, 6. 1. ii, 4. 1. ii, 17. 3. vi, 2. 4. xv, 28. 1. xvi, 18. xvii, 21. 11. xx, 8. 2 ob eam xvii, 21. 10 quam ob xix, 1. 1 dicere ii, 7. 5
 Causarum vi, 2. 4. ix, 5. 2. xiv, 2. 1. xvi, 10. 3. xvii, 2. 3 orandi cupiens v, 10. 1
 Causas i, 3. 13. i, 22. 1. ii, 18. 3. xlii, 14. 3. xlii, 24. 1. xvi, 4. 3. xvi, 18. 1. xvii, 18. 1 defendere ii, 7. 4 dicere ii, 7. 4 ad orandas ix, 15. 1
 Causatio xx, 1. 9
 Causatur negotium sibi esse xviii, 4. 3
 Causis i, 3. 3. ii, 4. 2. xlii, 12. 4. xiv, 3. 3. xvi, 4 de levissimis v, 6. 6
 Cauta sunt xlii, 27. 2
 Cautē ix, 9. 3 vivendi xx, 1. 14 et sollicitē et religiose disseruit i, 3. 13
 Cauti xii, 12
 Cantiones iv, 3 rei uxoris iv, 3. 1
 Cautissimi (plur.) ii, 28. 2
 Cautius vii, 3. 7. xvi, 2
 Cautum est iv, 2. 1 lege ii, 24. 4
 Cebes ii, 18. 1
 Cecidissent xviii, 7
 Cecidit virgis i, 13. 4
 Cecinerunt xix, 9. 1
 Cecinit versus xix, 9. 4
 Cecurri vii, 9. 1. 3
 Cedamus xix, 1. 7
 Cedat iii, 6
 Cedendi ii, 29. 5
 Cedentem xii, 5. 8
 Cedentes omnibus in laude inscriptionis Pr. 4
 Cedere xv, 18. 1
 Cederent xvii, 13. 1. 2
 Cedit iii, 6
 Cedo (imp.) ii, 26. 4
 Celari xii, 11. 2
 Celata sunt ii, 27. 1
 Celatim xii, 16
 Celebrabant Deos v, 12. 2
 Celebrandae xlii, 24. 4. xix, 9. 1
 Celebrantibus xviii, 5. 1
 Celebrantur xix, 11. 1
 Celebrasse xv, 7. 3
 Celebrata historia iii, 15. 1
 Celebrati (gen.) xlii, 24. 1
 Celebratissima xvii, 16
 Celebratissimi (gen.) xvii, 4
 Celebratissimis vii, 2. 1
 Celebratius xvii, 2. 9
 Celebratum est xvii, 1. 2
 Celebratus ii, 6. 5. vi, 10. xvi, 10. 6 est xvii, 21. 12 homo in causis xi, 7. 2 in disciplina Stoica xix, 1. 2
 Celebraverint vi, 8
 Celebravit xlii, 24. 6
 Celebre vi, 4
 Celebrem x, 4
 Celebres xiv, 2. 3. xvii, 21. 7 ad eam erant conventus hominum ex i, 8. 1
 Celebri homini xviii, 7 hominem fama xx, 10. 1
 Celebria vi, 7
 Celebriora verba xx, 10. 3
 Celebratorem notitiam xi, 3. 3
 Celebris xvii, 21. 5
 Celebrietas xvi, 10. 1
 Celebritatis xv, 31 primae in docendo vii, 17. 1
 Celeri xvi, 19. 1 compendio Pr. 5
 Celerioris xvii, 8. 3
 Celeritas x, 11. 2
 Celeritate xi, 16. 4 consilii i, 7. 9 mira ix, 15. 3
 Celeritatem xi, 18. 6
 Celeritatis xlii, 24. 10 vivacissimae xv, 22. 1
 Celeriter i, 11. 9. vii, 11. 2
 Celotes x, 25. 3
 Cella vi, 12
 Cellae vi, 12
 Cellam Jovis vii, 1. 2
 Cellas ii, 10. 2
 Celoces x, 25. 3
 Celsinum Julianum Numidam xix, 10. 1
 Celsinus Julius xix, 7. 1. xix, 10. 3
 Censeamus xix, 1. 7
 Censeantur xix, 8. 3
 Censeas ii, 23. 1
 Censeat vii, 3. 14
 Censebantur iii, 3. 1. vii, 13. xvi, 10. 4
 Censebat ii, 12. 4. xlii, 8. 2. xiv, 1. 3. xiv, 1. 9. xiv, 5. xvii, 5. 2. xviii, 1. 1. xix, 12. 2
 Censebimus vii, 16. 2
 Censebis xvi, 4. 2
 Censenda vii, 3. 18
 Censendis officiis i, 13. 1
 Censent ii, 7. 4. xvii, 5. 4
 Censentur x, 20. 2
 Censeo iii, 7. 1. iv, 18. 1. xv, 3. 2. xvii, 20. 2
 Censerent vii, 3. 2
 Censeri v, 19. 4
 Censet xii, 10. 1. xlii, 11. 2
 Censetur xix, 13. 2
 Censi erant vii, 13
 Censione xvi, 10. 5
 Censor i, 6. 3. iii, 4. iv, 20. 1. xlii, 19. 2
 Censore iv, 17. 1. x, 23. 2
 Censorem i, 63
 Censores iv, 20. 2. 3. vii, 18. 2. vii,

22. xii, 8. 2. xiii, 15. 2. xlv, 2. 2.
 xv, 11. xvi, 18. 2. xvii, 21. 11. 13
 Censoribus iii, 18. 2. iv, 8. iv, 10. 1.
 xiii, 15. 2
 Censoriae animadversiones iv, 12
 Censorias iv, 20. 1. xvii, 18
 Censorii xiii, 19. 4. xiii, 23. 1
 Censoris libris ii, 10. 1
 Censorio viro vii, 8. 8
 Censorium iv, 12. xiv, 7. 4
 Censorius xiii, 23. 1 vir v, 6. 4
 Censorum xiii, 15. 2. xv, 11
 Censu xv, 27. 8
 Censuere ix, 12. 8
 Censuerit vii, 8. 21
 Censuerunt i, 12. 2. ii, 7. 3. iv, 6. 1.
 ix, 15. 2. xv, 11. 1. xix, 2. 1. xx, 1.
 4. 9
 Censuimus xii, 14. 3
 Censuisee i, 17. 2. ix, 2. 8
 Censuissent vi, 15. 2
 Censuisset xv, 2. 1
 Censuit i, 26. 4. ii, 20. 1. ix, 5. xi, 18.
 1. xv, 2. 4. xviii, 2. 2. xx, 1. 11 a
 republica v, 6. 4
 Censum xvi, 10. 4 agerent iv, 20. 2
 Censura i, 6. 1. iii, 4. xii, 8. 2. xvi, 8. 8
 Censuram facere xii, 2. 2
 Census xvi, 10. 4. xvii, 10. 2 faciendi
 gratia x, 28
 Centenos vicenosque aris ii, 24. 2. 8
 Centesimo xii, 7. 2. xiv, 1. 8
 Centum i, 16. 2. vi, 8. xv, 19 aris ii,
 24. 8 et quinque xvii, 4 octo xvii, 4
 novem xvii, 4 et viginti ii, 11 atque
 triginta iii, 2. 6 atque sexaginta xvii,
 21. 2
 Centumviralium xvi, 10. 8
 Centuriata comitia xv, 27. 1. 2
 Centuriatis comitiis xiii, 15. 1. 8
 Centurie xvi, 4. 4
 Centussis ii, 24. 2. xv, 19
 Ceperam librum in manus Pr. 2
 Ceperant magistratum iii, 18. 1
 Ceperis xv, 31
 Ceperunt v, 4. xvii, 21. 8 in scribendo
 voluptates et labores Pr. 10
 Cephalae carne x, 20. 1
 Cephisia i, 2. 1
 Cephisiae xviii, 10. 1
 Cephaee consilium xvi, 19. 2
 Cephaes vii, 8. 12
 Cepit xvii, 21. 8 consilium i, 8. 1
 Cera xvii, 9. 4
 Ceram xvii, 9. 4
 Cercum ii, 22. 7
 Cercius ii, 22. 7
 Cescuri x, 25. 8
 Corcyona xv, 31
 Cerealibus xviii, 2. 4
 Cereos iv, 1. 8
 Cereri iv, 6. 8
 Cereris xiii, 20. 9
 Ceres xiii, 22. 2
 Cernamus v, 16
 Cernant oculis ix, 4. 8
 Cernendi v, 16
 Cernere xiv, 1. 5
 Certa est ratio xiii, 20. 7 (abl.) i, 16.
 1. xvii, 13. 2 ratione i, 7. 8 et di-
 recta ratione i, 16. 2
 Certabant haec inter se xviii, 9. 2
 Certabatur xiv, 8. 4
 Certae (gen.) xvii, 2. 2
 Certam xiv, 1. 9
 Certamen xv, 20. 1. xvii, 7. 2
 Certamine iii, 15. 1. x, 18. 1. xiv, 8. 4
 sacro v, 9
 Certaminibus iii, 6. xv, 20. 1. xvii, 4
 Certandum xiii, 27. 2
 Certantes doctis dictis xx, 10. 2
 Certare xiv, 8. 4 honorem xv, 24
 Certationi xiv, 5
 Certationibus Pr. 10
 Certationis xiv, 8. 4
 Certatores xii, 10. 1
 Certaturum xv, 20. 1
 Certavisse x, 18. 2
 Certe i, 8. 1 at quidem Pr. 6
 Certi sumus xviii, 10. 2
 Certior fieri x, 6
 Certiorem faceremus iii, 8. 2
 Certiores ix, 1. 1
 Certis diebus ii, 24. 2 documentis i, 2.
 9 nominibus xviii, 14 vocabulis aves
 x, 12. 8
 Certo ii, 22. 4. xvi, 18. 1 creditam po-
 ii, 28. 1
 Certum i, 25. 2. vi, 5. 1 tempus i, 2.
 2
 Certus dies praefinitusque i, 25. 2 sin-
 xix, 18. 1
 Cerva xv, 22. 1. 2
 Cervam xv, 22. 2
 Service v, 2. xiii, 20. 8 ardua iii, 8. 2
 Cervices xi, 9. 1
 Cervicibus ix, 4. 5
 Cervicum v, 14. 2
 Cessante vi xv, 16
 Cessare ii, 2. 1
 Cessat i, 25. 1
 Cessationem juris inter eos xx, 1. 18
 praetitia pagina i, 25. 2
 Cessatores ii, 20. 8
 Cessavit vii, 8. 12
 Cessimus omnibus in cura scriptionis Pr. 4

- Cessit bene et prospere reipublicæ iv, 5. 1
 Cetera vii, 3. 19. xiii, 21. 2. xvi, 8. 4. xvi, 19. 2. xvii, 1. 1. xvii, 19. 1. xvii, 1. 1. 2. xix, 7. 3 id genus xix, 8. 5
 Ceteræ (plur.) xiii, 9. 3. xix, 2. 1
 Ceterarum xiii, 10. 1. xv, 8
 Ceteras xiv, 3. 3
 Ceteri xiii, 12. 3. xix, 1. 2
 Ceteris xvii, 3. 2. xix, 1. 2. xx, 5. 2
 Cetero xx, 1. 8
 Ceterorum xx, 19. 1. ii, 22. 1. xx, 2
 Ceteros iii, 4. vi, 7. xv, 24. xvi, 12. 3
 Ceterum iii, 7. 3
 Cethego xii, 2. 2
 apud Ciceroneam xvii, 21. 9
 Chalcidica arce x, 16. 2
 Chalcidinesæi x, 16. 2
 Chaldæi iii, 10. 4. xiv, 1. 1. 4
 Chaldæis xiv, 1. 4. xv, 20. 1
 Chaldæorum xiv, 1. 2
 Chaldæos i, 9. 4. xiv, 1. 1
 Chamæleonte x, 12. 1
 Chamæleontis x, 12. 1. 2. 3
 Chares v, 2
 Chilo i, 3. 1. 3. 7
 Chilone i, 3. 14
 Chilonem i, 3. 1
 Chilonis i, 3. 14
 Chirotota tunica vii, 12. 2
 Chirototas vii, 12. 1
 Chirototis vii, 12. 1
 Chirotographi xiv, 2. 3
 Chius vii, 16. 2
 Chlamyde v, 6. 2
 Choro Aristophanis Pr. 11 tragoediæ xix, 10. 3
 Choros ix, 9. 3
 Chronica xvii, 4
 Chronici libri xvii, 21. 1
 Chronicis xv, 16
 Chronicorum xvii, 21. 2
 Chryse (tragoedia) iv, 18. 6
 Chrysio (comœdia) vii, 17. 6
 Chrysippi xiv, 4. 2. xix, 1. 4
 Chrysippum vi, 2. 6
 Chrysippus vi, 1. 1. vi, 1. 3. vi, 2. 1. vii, 16. 2. xi, 12. xiv, 4. 1
 Cibaria vii, 1. 3. x, 3. 7
 Cibatu vescentem ix, 4. 5
 Cibo iv, 19. xvi, 3. 1
 Ciborum ii, 24. 5. vii, 16. 1
 in Cibos libidines xix, 2. 1
 Cibum ii, 29. 2 ex mendaciis captantes xiv, 1. 2
 Cibus iii, 19. v, 6. 2. v, 14. 4. xvi, 3. 1. xvii, 11. 2 inflationem habet iv, 11. 1
 Cicatricem ii, 11
 Cicatricibus ii, 27. 1
 Cicero, M. i, 3. 1. 4. 7. 9. i, 4. 3. i, 7. 1. 7. i, 11. 8. i, 16. 1. 4. i, 22. 3. 5. 8. iv, 8. 3. v, 8. 1. vi, 16. 4. xiii, 19. 1. xv, 28. 1. 2. xvi, 7. 3. xvii, 1. 2. 4. xvii, 5. 1. 4. xx, 6
 Ciceromastix xvii, 1. 1
 Cicerone, M. xvi, 8. 2. xviii, 7
 Ciceronem, M. i, 7. 3. 4. i, 22. 8. ii, 25. 1. v, 6. 4. xv, 28. 1. xvi, 8. 2. xvii, 1. 1. xvii, 5. 1. xviii, 7. xix, 8. 2
 Ciceroni, M. xiii, 20. 6. xix, 14. 1
 Ciceronis, M. i, 3. 4. i, 7. 1. 2. 7. i, 11. 9. i, 22. 3. 8. ii, 17. 1. iii, 16. 8. iv, 8. 3. xiii, 19. 1. xv, 28. 1. xvii, 1. 1. xix, 4. 1 oratione de provinciis consularibus iii, 16. 8
 Cient xiii, 9. 1. xiv, 1. 4
 Cientem nullas voces xix, 1. 2
 Cilices vii, 16. 2
 Cimbrico bello xvi, 10. 6
 Cimnerium xvii, 8. 3
 Cinædi iii, 5
 Cincii vi, 15. 2. xvi, 4. 2
 Cincius xvi, 4. 1
 Cinctam periculis Siciliam i, 7. 9
 Cincti erant xii, 3
 Cinctos xiii, 21. 1
 Cinctu x, 15. 2
 Cinctus xvi, 19. 3 gladio ix, 13. 2
 Cinerem x, 18. 1
 Cinna ix, 12. 4. xix, 9. 3
 Helvii Cinnae xix, 13. 3
 Cippum xvi, 7. 3
 Circa xi, 14
 Circæ xvi, 11. 1
 Circensium iii, 10. 6
 Circiter iii, 3. 6
 Circium ii, 22. 5. 7
 Circo maximo v, 14. 1
 Circuitum xiii, 14. 1
 Circuli i, 20. 2
 Circulo ii, 22. 2. xiii, 9. 3. xiv, 1. 10. xvi, 10. 2 in doctorum iv, 1. 1 juvenum xv, 9. 1
 Circulos iii, 10. 1
 Circulam ii, 20. 2
 Circum (prep.) iii, 10. 1 unumque iv, 5. 1. xiii, 24. 1. xiv, 2. 3. xix, 10. 1
 Circumactione xvii, 20. 2
 ad Circumagendas molas iii, 3. 7
 Circumcidere xvii, 15. 2
 Circumdatus v, 3. 1
 Circumegit xvii, 8. 1
 Circumflexa iv, 7
 ita ut Circumflecteret penultimam iv, 7
 Circumfluat xii, 13. 6
 Circumfusi (plur.) xv, 1. 1

- Circumitus (acc.) xiv, 1. 6
 Circumlata v, 15. 7
 Circumligare xvi, 3. 2
 Circumlitos x, 15. 2
 Circumlocutione iii, 1. 2
 Circumplectitur x, 3. 3
 Circumplexa xv, 1. 2
 Circumplexum est xiii, 14. 1
 Circumplecabat xvii, 9. 3
 Circumposuerunt iii, 15. 5
 Circumscribas verbis iv, 1. 4
 Circumscribat xii, 13. 6
 Circumscribitur est hominum vita iniquis
 et indomitis necessitatibus vii, 3. 13
 Circumspicere oppidum i, 13. 4
 Circumspicere ix, 10. 2 compositeque
 indutus i, 5. 1 et anxie consideran-
 dum i, 3. 1
 Circumspicere ageret iii, 8. 1
 Circumspiciens ix, 11. 2
 Circumspicientia xiv, 2. 4
 Circumstantes amicos i, 3. 1
 Circumstantia iii, 7. 1. xiv, 1. 7. xiv,
 2. 1
 Circumstantia ipsius necessitates i, 3.
 12
 Circumstantiam xvii, 5. 5
 Circumstantibus i, 11. 7
 Circumstarent vii, 4
 Circumstatio vii, 4
 Circumstrepere ii, 29. 3
 Circumvallati (plur.) xvii, 21. 10
 Circumveniuntur iii, 7. 3
 Circumvolutum xi, 9. 1
 Cis xii, 13. 3
 Ciso vii, 11. 2
 Cispium montem xv, 1. 1
 Cistellaria (comœdia) iii, 16. 1. vii, 7. 1
 Cisternas ii, 10. 2
 Cita (abl.) xix, 4
 Citanti xvi, 4. 3
 Citata (fœm.) xix, 13. 3
 Citatis sonis i, 11. 8
 Citatus xi, 1. 3
 Cithara i, 11. 4
 Citius x, 11. 1
 Cito (adv.) ii, 2. 4
 Citra xii, 13. 3 morem ii, 3. 1 Hiber-
 num colunt ii, 22. 7
 Cittidensis xvii, 21. 11
 Civem v, 6. 3
 Cives i, 7. 1. xvi, 13. 2 Romani x, 3. 3
 Civi (dat.) v, 6. 2
 Civibus iv, 1. 7. x, 17. 2. xi, 6
 Civica corona v, 6. 1. 2
 Civicam coronam v, 6. 13
 Civici coronis ii, 11
 Civile xvi, 5. 2. xvi, 10. 2 bellum xv,
 18. 1
 Civilem iii, 2. 5 vim xx, 10. 4
 Civiles dies iii, 2. 1
 Civili i, 22. 3 bello xv, 4. 1
 Civilibus ii, 6. 7
 Civilis ii, 10. 1. xii, 1. 7 anni iii, 2. 1
 belli xv, 18. 1 discordia ii, 12. 1
 Civiliter eruditum virum Pr. 6
 Civilium xvii, 2. 3 rerum xx, 5. 1
 Civis v, 6. 2. vi, 10. 1
 Civitas iv, 4. xiii, 28. 1. vi, 17. xvii,
 2. 5 Rhodiensis vii, 3. 1
 Civitate vi, 8. xiii, 28. 2. xv, 10. xvi,
 13. 3. xvii, 21. 14. xviii, 2. 3. xix,
 8. 5 donatum verbum xix, 13. 2
 Civitatem i, 6. 4. xvi, 13. 3
 Civitates iii, 8. 2. xiii, 24. 5
 Civitati ii, 15. 1. ix, 13. 2. xv, 31
 Civitatis i, 7. 1. i, 18. 1. ii, 12. 1. x,
 1. 3. xiii, 28. 2. xvi, 13. 2. xviii, 3.
 1 civis v, 3. 2 principes ii, 24. 1
 Civium x, 3. 5. xx, 1. 7
 Clade xv, 7. 1
 Cladem v, 17. 2
 Clades vi, 17
 Cladi ii, 1. 2
 Clam ii, 23. 4 ea res patre fuit ii,
 23. 7
 Clamandum xvii, 19. 1
 Clamans v, 9. 1
 Clamantes xiv, 5
 Clamantibus vii, 1. 1
 Clamare nitens v, 9. 1
 Clamator xix, 9. 3
 Clamitabat xiv, 2. 2
 Clamitant v, 1. 1
 Clamo immaniter i, 26. 3
 Clamor i, 11. 6. x, 26. 4 excitatur v,
 14. 4 factus xv, 22. 2
 Clamore i, 11. 6. ix, 15. 3
 Clamorem x, 26. 4
 Clamores ix, 8 inter ingentes xviii, 5. 1
 Clanculum i, 8. 2
 Clandestinis xvii, 9. 1. xvii, 16
 Clandestinum xvii, 9
 Clare iv, 20. 2
 Clarescere v, 7
 Clari (gen.) i, 13. 3 viri xix, 2. 2 (plur.)
 ii, 18. 1
 Clarior i, 5. 1. xvii, 21. 14
 Clarissime xv, 5. 2
 Clarissimi viri (gen.) xviii, 10. 1
 Clarissimos viros xx, 1. 11
 Clarissimum virum i, 2. 1
 Clarissimus ii, 2. 1
 Claritudine vii, 5
 Claritudinis iii, 7. 4
 Claro xiii, 17. xvii, 21. 2
 Clarorum xvii, 21. 1 hominum i, 3. 1
 Clarum xvii, 21. 4 testimonium v, 13. 3

- Classē vii, 13. x, 15. 1 navium x, 6
 Classes i, 11. 2 (ordines) x, 28
 Classibus vii, 13. xvi, 10. 6
 Classici (plur.) vii, 13
 Classicum (adv.) vii, 13
 Classicus vii, 13 scriptor xix, 8. 6
 Classis vii, 13. xviii, 18
 Classium vii, 13
 Claudebant vi, 4
 Claudenda sint infra fatum omnia xiii, 1. 2
 Claudere xiii, 20. 4
 Clauderet verborum sonus debili numero i, 7. 9
 Claudii iij, 3. 1. vi, 16. 4 Q. xv, 1. 1. xvii, 2. 1 Quadrigarii ix, 13. 1. xiii, 28. 1
 Claudis xiii, 22. 3
 Claudio iij, 8. 1. xiii, 14. 3 Asello iij, 4 Centone xvii, 21. 12
 Claudium ii, 2. 3. xvii, 21. 12 Asellum ii, 20. 2. Q. x, 1. 1
 Claudius x, 1. 3 P. x, 6 Quadrigarius ii, 19. 2. iij, 7. 4. iij, 8. 1 Q. ix, 13. 1 Q. Quadrigarius ix, 1. 1
 Clauduntur xii, 13. 9
 Clausa ii, 20. 2
 Clausi erant v, 6. 1
 Claustra xvii, 11. 2
 Claustris xiv, 6. 2
 Claustris xii, 10. 3
 Claustritumum xii, 10. 2
 Clausulus est numerus iv, 7
 Clearchus iv, 11. 5
 Clemens mare ii, 21. 1
 Clementer v, 14. 3
 Clementi gradu et silentio i, 11. 6
 Clementium (gen.) vii, 3. 20
 Clementiam vii, 3. 8
 Clementissime de Ælio scripsit i, 18. 2
 Cleopatram ii, 22. 6
 Cliente i, 11. 9. v, 13. 2
 in Clientela est Antonii i, 16. 1
 Clientem v, 13. 2. xx, 1. 11
 Clientes v, 13. 2. 3
 Clienti v, 13. 3
 Clientibus v, 13. 2
 Clientis xiii, 19. 2
 Climacteras iij, 10. 4
 Clivus xiv, 5
 Cloatius Verus xvi, 13. 1
 Clodiano cui cognomentum fuit xviii, 4. 2
 Clodii i, 16. 4 P. x, 20. 1
 Clodio P. ii, 7. 5
 Clodium Tuscum v, 20
 Clodere xii, 14. 2
 Cluentio xvi, 7. 3
 Clunaculæ x, 25. 1
 Cluniculis xv, 8
 Clypeum x, 17. 2
 Clypeus xiv, 6. 3
 Cneus Mattius xv, 25
 Coacta (plur.) vi, 2. 3
 Coactam vocem v, 7
 Coactus x, 11. 3. xix, 2. 1
 Coactum xvi, 15 nimis et absurdum i, 4. 4
 Coacturum x, 15. 1
 Coactus ii, 23. 2. xiii, 1. 4 erat iv, 3
 Coagmentis xvii, 9. 1. xvii, 20. 1
 Coagulatur iij, 10. 3
 Coaguli xvii, 8. 3
 Coagulum in utero conceptum conformatur iij, 16. 8 animi atque amoris xii, 1. 7
 Coalescentes xvii, 9. 3
 Coalescere xvii, 8. 3
 Coalitus sit xii, 1. 3
 Coaluisset vii, 7. 1
 Cocio xvi, 7. 4
 Cocionem xvi, 7. 3
 Coegi ii, 17. 3
 Coelestium xiv, 1. 2. 12
 Cœli (gen.) ii, 22. 2. ii, 26. 5. ii, 30. 1. 2 (plur.) ii, 22. 3. 4. xiii, 29. 2. xiv, 5 circolorum xiv, 1. 4 facies xx, 1. 7 tumultu xix, 1. 2
 Cœlia ii, 26. 5
 Cœlianum illud x, 24. 3
 Cœlibes ii, 15. 2
 Cœlii, M. xvii, 1. 4
 Cœlio, M. i, 15. 4. x, 1. 2. xvii, 1. 1. 2. 4
 Cœlium, M. x, 1. 1. xvii, 1. 4
 Cœlius, M. i, 15. 3. x, 24. 4. xiv, 5. xvii, 1. 2 Sabinus iv, 2. 1. vii, 4
 Cœlo iij, 10. 1. vi, 6. 1. x, 11. 2. xii, 5. 10. xiii, 20. 8. xiv, 1. 3. xix, 8. 3 subjectus iv, 17. 5 sub omni xiii, 30. 1 servasse de xiii, 15. 1 statua tacta est de iv, 5. 1 præcipitans xix, 9. 5
 Cœlum xix, 8. 1. 2. 5 atrum xix, 1. 1 liquide serenum ii, 21. 1 enituit xix, 1. 2 stare pulvere viii, 5
 Cœna xv, 20. 5. xvii, 8. 1 sit cocta x, 24. 3
 Cœnæ iv, 1. 6. xvii, 8. 1 (gen.) xvii, 21. 11
 Cœnam ii, 24. 4. xi, 14. xv, 8. xviii, 2. 1. xviii, 13. 2. xix, 9. 1 dabat amicis xix, 9. 1 insumere in ii, 24. 4
 Cœnandi xvii, 8. 1
 Cœnantibus xx, 8. 1
 Cœnarum ii, 24. 5. vii, 16. 1. xv, 8 tenuitas ii, 24. 1
 Cœnas xv, 8
 Cœnassemus xix, 7. 1

- Cœnatus sum ii, 25. 2
 Cœnitarent viii, 11
 Cœno (verb.) ii, 25. 2
 Cœnula (nom.) xviii, 13. 1
 Cœnulum vi, 13. 1. xviii, 2. 1
 Cœperant i, 9. 3. ix, 3. 1. xv, 2. 1
 Cœperat i, 7. 9. i, 26. 2. xi, 18. 2. xviii, 10. 1
 Cœperint ii, 12. 3
 Cœperit ii, 6. 9. iii, 2. 1. iii, 13
 Cœpi vii, 17. 2
 Cœpisse i, 15. 7. vii, 1. 1. xv, 4. 1
 Cœpissent xviii, 1. 6
 Cœpisset iii, 2. 4
 Cœpit ix, 13. 2. xvii, 21. 12
 Cœptabat xv, 2. 1
 Cœpti (plur.) xvii, 21. 8
 Cœpto vii, 3. 9
 Cœptum (part.) vii, 19 est x, 1. 3. xiii, 19. 1. xvi, 10. 1. xvii, 21. 12. xviii, 9. 1 progredi in hostem i, 11. 2
 Cœptus xvii, 2. 8 erat apponi cibus iii, 19
 Cœraret xv, 11
 Cœrato (curato) iv, 2. 1
 Cœruleum ii, 26. 57. ii, 30. 4 mare xviii, 11
 Cœrecebant x, 3
 Cœrecebat xii, 5. 3. xix, 5
 Cœrcemus x, 4
 Cœrcendæ petulantia i, 15. 2 seditiosi impares ii, 12. 3
 Cœrcendi xiii, 12. 4
 Cœrcendis xv, 11
 Cœrcendos xx, 1. 9
 Cœrcentur ii, 20. 2
 Cœrceretur ii, 24. 5
 Cœrciti sunt xv, 11
 Cœreuit intra modum affectiones i, 3. 14
 Cœstibus vii, 3. 2
 Cœtu xv, 20. 2. xviii, 4. 1. xix, 11. 2 siderum xiv, 1. 1
 Cœtum populi xviii, 7
 Cœtus (acc.) xiv, 1. 4
 Cœundi xix, 2. 3
 Cœundum xvii, 3. 3
 Cogam x, 15. 4
 Cogantur xvii, 8. 3
 Cogat vii, 19. xii, 5. 4. xix, 4
 Cogebant vi, 4
 Cogens xiii, 3. 1
 Cogere xii, 5. 4
 Cogi xii, 5. 4. 10
 Cogit xii, 5. 8. 10
 Cogitabundus ii, 1. 1
 Cogitate vii, 3. 7 cum animis xvi, 1
 Cogitatione xi, 16. 5 anisi comprehend i vix potest xiv, 1. 10
 Cogitationes x, 17. 1. xiii, 27. 2
 Cogitatio vii, 3. 16
 Cogitur xii, 5. 10
 Cognatæ res ii, 4. 3
 Cognati (plur.) ii, 29. 4. vii, 18. 1
 Cognationem xiii, 9. 2
 Cognationibus xvi, 11. 1
 Cognatis (abl.) v, 13. 2. x, 23. 1
 Cognatos ii, 29. 4. v, 13. 2. xx, 1. 11
 Cognita liquido sit xiv, 2. 4 causam (abl.) vii, 19
 Cognitas vi, 14. 2
 Cogniti (plur.) vii, 8. 1. xii, 1. 3
 Cognitio ii, 4. 1. xvi, 6. 5
 Cognitionem v, 18. 1. xx, 5. 3
 Cognitis vocabulis i, 2. 2
 Cognito iii, 15. 1
 Cognitoribus i, 17. 1
 Cognitu Pr. 6. xvi, 18. 1 jacanda i, 23. 1 utile xii, 5. 2
 Cognitum est vi, 4
 Cognituros vii, 3. 9
 Cogniturum esse xv, 5. 2
 Cognobiles xx, 5. 2
 Cognobiliores xx, 5. 3
 Cognomen i, 12. 5. x, 12. 3
 Cognomenti i, 23. 1. ix, 13. 1
 Cognomento i, 5. 1. xiii, 19. 1
 Cognomentum iv, 20. 2. ix, 13. 1. xiii, 19. 2. xv, 31. xvii, 21. 4. 9. 12 inditum i, 23. 4 Domitio Inano factum est xviii, 7 huic Clodiano fuit xviii, 4. 3
 Cognominati sunt ix, 13. 3
 Cognominatur ii, 22. 2
 Cognoscant ix, 15. 2
 Cognoscebant iv, 4
 Cognoscendi ii, 2. 1
 Cognoscendam xiv, 2. 5
 Cognoscentem xiii, 24. 1
 Cognoscere xi, 17. xv, 6. xvi, 3. 1 labratiunculas istas (legere) Pr. 7
 Cognoscerem xiv, 2. 1
 Cognosceret xiv, 2. 7
 Cognosceretur vii, 11. 1
 Cognosci vi, 11
 Cognoscit ii, 19. 1. iii, 13. xiv, 2. 6
 Cognoveram xix, 1. 2
 Cognoveramus iii, 16. 9
 Cognoverant vii, 8. 3
 Cognovere iii, 7. 3
 Cognoveris xii, 13. 2
 Cognoverit iii, 3. 2. xiii, 16. 2
 Cognovimus xiii, 19. 5
 Cognovisse xiv, 2. 8. xv, 5. 2. xviii, 10. 3
 Cognovissent ix, 15. 2
 Cognovisset xx, 5. 2
 Cogo ii, 17. 3
 Coguntur xvii, 8. 3
 Cohærentia vi, 1. 3. vii, 21. xv, 2. 3

- junctis inter se finibus xii, 12. 2
 Cohærentiam vi, 12. 3
 Cohærentes xvii, 9. 3
 Cohærentibus vii, 3. 21
 Cohærentius i, 18. 4
 Cohæsa xv, 16
 Cohibeamus xvii, 8. 2
 Cohibeamur i, 26. 2
 Cohibetur temeritas i, 15. 2
 Cohibebat xii, 5. 3
 Cohibebatur impetus i, 11. 2
 Cohibenti sese iv, 9. 2
 Cohibentur finibus iv, 9. 5
 Cohiberet ferocientiam orationem i, 11. 8
 Cohiberi xiii, 26. 2
 Cohibiti oratione xvi, 19. 1
 Cohibitum vii, 14. 2
 Cohors xiii, 5. 1
 Cohortatum exercitum eduxit foras xv, 13. 2
 Cohortes ix, 15. 3. xix, 8. 6 Socratica ii, 18. 1
 in Cohortem disciplinarum recepti i, 9. 6
 Cohortes xvi, 4. 4
 Coibant xvii, 9. 3
 Coibatur societas i, 9. 6
 Coicior xvi, 7. 2
 Coirent xvii, 9. 3
 Coit frigore aqua xix, 5
 Coitu iii, 16. 10. xiv, 1. 8 Venerio xix, 2. 3
 Coitum i, 25. 2
 Colat xii, 2. 4
 Colebamus xviii, 2. 1
 Colebant xvi, 1. 4. xvi, 11. 1. 2
 Colebantur ii, 15. 1
 Colenda vite et arbore xix, 12. 3
 Colenda ii, 21. 3
 Colendam xvii, 5. 1
 Colendi ruris xix, 12. 3 sint xii, 4. 2
 Colendis xx, 1. 11
 Colendo xvii, 10. 1 in sese parum iii, 2. 4
 Colere fidem ii, 7. 4 rus ii, 7. 4
 Colligatus ii, 17. 3
 Collacrymarunt i, 24. 2
 Collapsa (plur.) ii, 10. 2
 Collata (fem.) i, 4. 3 (neut.) ii, 2. 3. xvii, 10. 1
 Collata xvi, 4. 3 debitionis i, 4. 4
 Collatio x, 2. 1
 Collatione iii, 10. 5
 Collationes xvii, 2. 9
 Collationis xvii, 3. 18
 Collatis signis xv, 9. 1. xv, 18
 Collaudavit ii, 2. 4
 Collectam v, 7. xi, 12. 4
 Collecti sunt xiii, 11. 2
 Collectionibus i, 1. 1
 Collecto xviii, 12. 1
 Collega ii, 16. 1. vii, 19. xiii, 12. 3. xiii, 15. 2. xvi, 8. 3. xviii, 4. 2
 Collegæ vi, 16. 4. vii, 19. xiii, 12. 2
 Collegam vi, 9. xiii, 15. 3. xv, 29
 Collegas xiii, 15. 1
 Collegæ ii, 16. 2
 Collegisset xiv, 5
 Collegio xii, 2 pro xi, 3. 2. xv, 27. 1
 Collegit i, 1. 2
 Collegium iv, 6. 3. vi, 7 tribunorum vii, 19
 Collevisse xvii, 8. 4
 Colliga manus xii, 2
 Colligendas disceptionunculas Fr. 12
 Colligere ii, 8. 1. vii, 3. 14
 Colligetur xvi, 2 verbis sententiâ xviii, 7
 Colligi x, 12. 3. xvi, 2
 Colligitis xviii, 7
 Colligitur ii, 7. 3
 Collineas manum et oculos ix, 1. 2
 Collis (colles) iii, 7. 1. xiii, 14. 1
 Collocandis xviii, 8
 Collocaret v, 3. 2
 Collocata (plur.) xvii, 14 sunt xi, 13. 1
 Collocutus xii, 5. 2 est xvii, 17. xx, 1. 1
 Colloquens ii, 22. 5
 Colloqui xv, 22. 1
 Colloquia x, 12. 2
 Colloquimur ii, 2. 3
 Colloquio familiari xiii, 2. 1
 Collucentibus lavacris i, 2. 1
 Colluctantem xii, 5. 8
 Collum x, 12. 2. xi, 9. 1
 Colluvione verborum i, 15. 6
 Colo xiii, 24. 2 sectam xx, 1. 3
 Colon xii, 5. 2
 Colonia (abl.) xvi, 13. 1. 2 Chalcidicensi x, 16. 2
 Colonis (plur.) xvi, 13. 3
 in Coloniam Latinam deductum verbum xix, 15. 2
 Coloniarum xvi, 13. 3 jus xvi, 13. 1
 Colonias xvi, 13. 1
 Colonis vii, 2. 16
 Colonum xi, 18. 4
 Colophonium iii, 11. 2
 Color x, 3. 6 spadix ii, 26. 1 vetustatis xii, 4. 2
 Coloratore (comœdia) vii, 9. 1
 Colore i, 26. 3. ii, 26. 3. 4. iii, 9. 2
 aquilo ad xiii, 29. 2 motus est xix, 1. 6
 Colorem iii, 9. 4. xvii, 8. 3
 Colores xvii, 15 simplices ii, 26. 1 mutaret xv, 9. 2
 Coloribus (abl.) ii, 26. 1. 2 verborum xiv, 4. 1
 Coloris ii, 26. 3. 7 habitu xiii, 29. 2
 turbatione xix, 1. 2

- Colorum ii, 26. 1 concinnitates ii, 26. 1
     discrimina ii, 26. 1 facies ii, 26. 1
 Coluit fidem xx, 1. 11
 Columbae x, 12. 1. 4
 Columbulatum xx, 9
 Columna xix, 14. 1
 Colunt ii, 22. 5. 7 vitam xx, 10. 8 (ha-
     bitant) ix, 4. 3
 Comae ii, 26. 3
 Comanti juba ii, 9. 2
 Comae arborum xix, 12. 4
 Comedendi xix, 2. 2
 Comendae linguae et orationis i, 9. 5
 Comae xiv, 1. 2. xvii, 14
 Comessionem i, 9. 5
 Comessorum iv, 14
 Comesse xv, 8
 Comices xiii, 22. 4. 5
 Comici iv, 16. 1
 Comici ii, 22. 1 Latinis xv, 24
 Comico xv, 24
 Comicozum xiii, 24. 3
 Cominium xvii, 2. 8
 Comidius xvii, 2. 8
 Comis cervicum v, 14. 2 (adj.) xiii, 4
 Comit caput x, 16. 4
 Comitas xii, 4. 1. xiii, 4
 Comitata iv, 18. 2
 Comitatus xii, 4. 1 sermonis et gratia ii,
     22. 7
 Comiter ii, 2. 3. ix, 3. 1. xii, 4. 2. xiii,
     4. xix, 7. 1
 Comites xii, 5. 1
 Comitatus v, 19. 1. xv, 27. 3 calata xv,
     27. 1 curiata xv, 27. 3 habebat vi, 9
 Comitalem (morbum) xix, 2. 3
 Comitalis (morbus) xvii, 15. 2
 Comitatum xiii, 15. 4
 Comitibus xv, 1. 1
 Comitibus vii, 9. 2. xiii, 15. 1. xv, 27. 1
     tributis xiii, 15. 3
 Comitio i, 22. 1. iv, 5. 1. xi, 1. 5. xvii,
     8. 2
 Comitiorum v, 19. 2
 Comitium xx, 1. 3 ad praetorem produ-
     cebantur in xx, 1. 13
 Commehat vi, 10. 2
 Commehere xvii, 11. 2
 Commehere xvii, 2. 3
 Commehereat xviii, 2. 5
 Commehereat xiv, 3. 1
 Commehere ii, 25. 5. ii, 26. 4. xvi,
     10. 2
 Commehere x, 15. 1. xi, 2. 2
 Commehere xiv, 2. 8
 Commemorari xii, 2. 5
 Commemoratione x, 3. 4
 Commendat vii, 3. 20
 Commendatissimae (plur.) xvii, 14. 1
 Commendatum esse vii, 15
 Commendavit ii, 18 memoris iv, 11. 1
 Commenta x, 12. 3
 Commentandi Pr. 12
 Commentando Pr. 10
 Commentari i, 9. 2
 Commentaria ii, 6. 1. xi, 15. 2
 Commentariis Pr. 3. 6. 7. 11. i. 12. 5.
     i. 21. 1. i. 24. 1. i. 26. 1. iii, 9. 1.
     iii, 18. 1. vii, 2. 1. xiv, 2. 1. xvi, 6.
     3. xvii, 9. 2. xviii, 13. 2. xviii, 4. 4.
     xviii, 6. 4. xix, 14. 1. xx, 2. xx, 10.
     3 grammaticis iii, 12. x, 4
 Commentario Pr. 12. ii, 16. 3. xiii,
     14. 3. xiii, 22. 7. xv, 17. xvii, 21. 2.
     xviii, 9. 2. xx, 8. 2 indidissimae i, 22. 1
 Commentariorum Pr. 12. ii, 24. 2. vi,
     14. 3. xiii, 25. xvii, 7. 1
 Commentarios xiv, 3. 3. earum rerum
     xx, 5. 1
 Commentarium i, 21. 2. xiv, 7. 1. xvi, 8. 1
 Commentatione xiv, 5
 Commentationes Pr. 8. xix, 14. 1 ani-
     mi x, 17. 1
 Commentationibus i, 2. 3
 Commentationum xv, 20. 2
 Commentatus iii, 16. 4
 Commenti xvii, 9. 2
 Commenticia xii, 10. 1
 Commenticiae res dicere iii, 19
 Commenticii ii, 22. 6
 Commenticiis xv, 22. 1 fraudibus xii, 1. 2
 Commenticio vii, 18. 2
 Commenticium xii, 14. 3
 Commentos esse xiv, 1. 2
 Commentum esse x, 12. 4
 Commentus ii, 20. 1. vi, 13. 1
 Commeritus fidem sedulitatis et veritatis
     i, 6. 4
 Commercio xx, 1. 11
 Commigrasset xix, 12. 3
 Commisericordia xvii, 9. 5
 Commisuit iii, 2. 2
 Commisus xv, 2. 4
 Commiserantia murmura dolorem v,
     14. 5
 Commiseratur interitum ejus vii, 5
 Commiseritum esse xvi, 19. 2
 Commisso vii, 22
 Commisum erit xx, 1. 6 fidei v, 19. 2
     a me nihil i, 2. 1
 Commistus ii, 16. 1
 Committas (compares) ii, 22. 1
 Committes x, 8. 2
 Committit xvii, 6. 1 ac ci acmo i,
     15. 3
 Committitur xix, 12. 3
 Commituntur v, 19. 1
 Commoda (plur.) xi, 10. 1

- Commodus vii, 7. 2. ix, 9. 6. xvi, 12. 1. xviii, 12. 1. xix, 5 vivere i, 6. 1
 Comodi (gen.) iii, 8. 2 (plur.) xvi, 12. 2
 Commodiorem uxorem i, 17. 2
 Commodis xii, 5. 6
 Commodissime facias ii, 5 aptissimeque transposuit i, 3. 4
 Commentatus est iii, 16. 4
 Commodius vii, 3. 21. xvi, 14. agi i, 12. 1
 Commodum (subst.) ii, 22. 7 (adv.) ii, 2. 1
 Commodus xii, 4. 4
 Commencito xvii, 11. 2
 Commolitus originem vocabuli iii, 19. 1
 Commonebat xiv, 1. 12
 Commonefecit vii, 3. 20
 Commositi xiv, 2. 1
 Commorari xv, 6. 3
 Commorientes iii, 3. 5
 Commotas ii, 20. 2
 Commoti iii, 8. 2
 Commotior xiii, 20. 4
 Commoto xviii, 3. 1
 Commotus xiv, 5
 Commovere x, 3. 5
 Commovendos ix, 3. 1
 Commovere v, 18. 3
 Commulcere vii, 3. 4
 Commune xv, 25
 Communem xiii, 11. 2. xiii, 20. 10. xv, 7. 3. xvii, 14. 1
 Communes xix, 2. 1. 2 loci ii, 25. 2
 Comuni ii, 1. 2. ii, 6. 7. ii, 12. 1. ii, 19. 1. xiv, 1. 3. xvii, 3. 2 negotio i, 3. 2 pervulgatoque vitæ usu i, 6. 3
 Communia vii, 3. 10. xii, 9. 1. xv, 12. 1. xx, 5. 2 verba xv, 12. 2
 Communibus ii, 20. 1 sermonibus i, 10. 1
 Communicatio ix, 12. 5
 Communicationem vii, 3. 6
 Communicationes xvii, 2. 9
 Communio v, 19. 2
 Communis vii, 3. 9. xiv, 2. 5. xx, 1. 11
 Communitas voluntatum inter amicos i, 3. 5
 Communiter ii, 19. 2
 Communisium vi, 15
 Commurmuratio xi, 7. 4
 Commutando xvii, 9. 1
 Commutata xv, 20. 1
 Commutationes xvii, 2. 9
 Commutationum xvii, 12. 2
 Comœdia (nom.) i, 24. 2 (abl.) i, 7. 2. ii, 22. 1. 7. iii, 3. 4. iii, 16. 1. xviii, 12. 1. xix, 12. 2
 Comœdies (gen.) i, 22. 9 (dat.) iii, 3. 4 (plur.) iii, 3. 6
 Comœdiam iii, 16. 2
 Comœdiarum iii, 3. 6. xvii, 4 poëta iii, 15. 1
 Comœdias ii, 22. 1. iii, 3. 1 fecerunt xv, 24 lectitamus ii, 22. 1
 Comœdiis iii, 3. 1. 5. xiii, 11. 4
 Comœdos xx, 4
 Compagem mundi vi, 1. 3
 Compar vi, 11. xiv, 3. 4
 de Comparanda sapientia xiii, 8. 1
 Comparandam xi, 18. 6
 Comparandis xv, 4. 1
 Comparavit xii, 3. 5
 Comparata (plur.) xiii, 24. 12
 Comparatione i, 4. 2
 Comparative v, 21. 4
 Comparativo v, 21. 3
 Comparativum v, 21. 3
 Comparatum iv, 1. 7
 Comparatus in eum atque immissus iv, 18. 2
 Comparaverat v, 5
 Comparebant xiv, 7. 1
 Compari xvii, 9. 3
 Comparo ii, 22. 9
 Comparuisse iii, 10. 6
 Compavescit animo i, 22. 3
 Compeditibus xi, 18. 7. xx, 1. 12
 Compellaret xvii, 6. 1
 Compellat xii, 4. 4
 Compellatio xiii, 24. 9
 Compellatione vii, 3. 19
 Compellationibus i, 5. 1
 Compellatus fuerat xix, 1. 4 est cognomento saltatriculus Hortensius i, 5. 2
 Compellaverit verbis adolescentem i, 10. 1
 Compendii xvii, 5. 2
 Compendio Pr. 5. ii, 27. 2
 Compensatur ii, 17. 2 damnum honestatis i, 3. 10
 Comperendinationibus xiv, 2. 1
 Comperi i, 15. 7. iii, 16. 5. v, 12. 1. xiii, 20. 1. xvii, 15. 1
 Comperiantur xix, 3. 1
 Comperimus iii, 4
 Comperior iii, 3. 1
 Comperissent xvii, 21. 11
 Comperta sit xiv, 2. 4 (abl.) viii, 4 (plur.) iv, 11. 1 sibi i, 2. 2
 Compertæ (plur.) iv, 5. 1
 Compertam ix, 7
 Compertas xvi, 3. 4
 Comperte dicebat i, 22. 4
 Comperti sunt vii, 3. 1
 Compertius memoch tradiderunt i, 11. 7
 Comperto quomobrem i, 12. 4

- Comperiam ii, 28. 1 esse et creditam ix, 4. 3
 Competente cum sententia xix, 18. 2
 Competentiam xiv, 1. 10 membrorum inter se i, 1. 2
 Competitores iv, 8. 1. xii, 12
 Compingerem xi, 16. 2
 Compingeret vi, 1. 4
 Compilari iv, 8. 3
 Compitalia (festa) x, 34. 2
 Compitalibus xvi, 7. 2. xvi, 19. 1
 Compithi i, 22. 1
 Complacere xvi, 9. 1
 Complacere vii, 3. 4
 Complacitum i, 21. 2 est xviii, 3. 1
 Complano (imp.) iii, 14. 5
 Complectitur i, 7. 7
 Complenda (plur.) xiii, 5. 1
 Complendos xviii, 1. 2
 Complentur xvi, 3. 1
 Compleret xix, 1. 1
 Complexiva particula x, 29. 1
 Complexus i, 7. 9
 Complexus hominem xii, 1. 1
 Complicabant xvi, 9. 3
 Complorantibus xix, 1. 1
 Comploratio x, 3. 3
 Complorationem x, 3. 5
 Complorationes xii, 5. 3
 Compleret vii, 5
 Complures i, 2. 1. v, 14. 2. vi, 9. 2. xiii, 19. 2. xviii, 5. 1. xviii, 12. 2. xix, 10. 1
 Compluria v, 21. 1. 2. 4. xviii, 6. 1
 Compluribus i, 7. 2. xiii, 24. 7. xiii, 30. 2. v, 21. 4
 Complures v, 21. 1. 4. 5. vii, 3. 2. xvii, 2. 8
 Complurima (plur.) xi, 1. 1
 Compluris (acc. plur.) iii, 12. iii, 16. 7. xiii, 9. 1
 Compluriam ii, 13. xiv, 3. 1. xvi, 10. 1
 Compluscula vii, 11. 2
 Compluscula xvii, 2. 6
 Complusculi Pr. 7. ii, 21. 1. xviii, 13. 1 alii ii, 18. 1
 Componas ii, 23. 1
 Componendi negotii xiv, 2. 5
 Componentes levia pro gravibus xviii, 4. 4
 Componere bellum vii, 3. 1
 Componeremus xvii, 24. 1
 Componeret librum de i, 3. 4
 Componimus xvii, 13. 1
 Componuntur v, 18. 2
 Composita vi, 12. xv, 3. 1 disciplina est xiv, 1. 7 lepide verba i, 17. 2
 Composita (plur.) xx, 1. 2
 Compositam xvii, 13. 2. xvii, 20. 2
 Composita xv, 22. 1
 Composito xi, 8. 1 indutus i, 5. 1
 Compositi vocabuli xv, 15
 Compositionis x, 24. 4
 ex Composito x, 20. 3 ad pugnam xvii, 3. 12 vocabulo iii, 19
 Compositos iii, 4
 Compositam i, 7. 9. vi, 12. xvi, 6. 3 est vii, 11. 3. xvii, 19. 3 arte capitulum iii, 5 vocabulum x, 5
 Compositura v, 20
 Composuerunt ii, 6. 1. xi, 1. 1
 Composuisset lignum v, 3. 2
 Composuit ii, 8. 1. ii, 27. 1. v, 3. 3. vii, 15. xiii, 9. 1. xiv, 3. 3. xv, 20. 4. xv, 28. 1. xvi, 6. 3. xvii, 6. 1. xvii, 19. 1. xviii, 6. 1 commentarios ad duodecim tabulas i, 12. 5 librum i, 8. 1 ludens xix, 7. 3
 Compunctiones xiii, 22. 1
 Comprehdendat iii, 10. 2
 Comprehdenda i, 1. 1
 Comprehdendere xviii, 10. 1
 Comprehdenderetur communi vitam usu i, 6. 3
 Comprehendi xi, 5. 2. 4. xiv, 1. 2. 9
 Comprehdendisset xiii, 24. 5
 Comprehdendit vii, 16. 1
 Comprehdenditur v, 14. 1
 Comprehdunt xi, 5. 4. xiii, 28. 2
 Comprehensa xvi, 1 est sententia legum xx, 1. 2 mensura (abl.) i, 1. 2
 Comprehensum v, 3. 2
 Comprehensuras xvii, 13. 2
 Comprehdere xiii, 30. 2
 Compressa (plur.) xiv, 1. 13
 Compressa iii, 2. 5
 Compressa puellas iii, 16. 7
 Compresserat (mulierem) iii, 16. 1
 CompreSSIONE xvi, 3. 2
 CompreSSIONIS quasit i, 23. 2
 Comprimuntur xii, 10. 1
 Comprorantibus xiii, 30. 2
 Comprorasse xiv, 3. 3
 Comprorata (plur.) xiv, 2. 4
 Comprorato ix, 1. 2
 Comprorantes xii, 5. 2. xiv, 5
 Compulerit xv, 2. 3
 Compulsi xi, 8. 2
 Compungit xvii, 9. 5
 Conte vii, 3. 20
 Contius vii, 3. 21
 Conabamur xvii, 2. 1
 Conabimur xiv, 2. 7
 Conantur xiv, 5. 1
 Conati sunt iv, 15. 1. xv, 1. 3 essent v, 18. 2

- Conatur xi, 11
 Conatus est ii, 28. 5. x, 26. 1. xv, 1. 2.
 xv, 16 sit vii, 3. 14
 Concedas vi, 16. 5
 Concedat vii, 3. 18
 Concedatur castris i, 25. 1
 Concedebat xviii, 1. 2
 Concedere ii, 15. 2. xii, 6
 Concederem Athenas xix, 8. 1
 Concedi x, 16. 2. xviii, 12. 2
 Concedunt xvii, 3. 2
 Concelaret xv, 2. 2
 Concelavit xi, 2. 2
 Concentu tibiurum i, 11. 5
 Concentum litera vii, 20. 2
 Conceperit iii, 16. 1
 Concepisset iii, 16. 5
 Concepit verba xi, 1. 3
 Concepta x, 20. 1. xiv, 1. 3 fuerint x,
 24. 2 verba ita erant iv, 20. 1
 Conceptaculum sanguinis xviii, 10. 4
 spiritus naturalis xviii, 10. 4
 Conceptarum sententiarum i, 15. 2
 Concepti iii, 10. 2. vii, 1. 1. xii, 1. 2
 furti xi, 18. 4
 Conceptione xi, 18. 4
 Conceptis verbis vii, 11. 2 jurare ii,
 24. 1
 Conceptum iii, 16. 8 in haec verba jas-
 jurandum xvi, 4. 1
 Concepit iv, 18. 2
 Concessa sunt xv, 26
 Concesseram in villam xviii, 10. 1
 Concesseramus Neapolim ix, 16. 1 rus
 xix, 5
 Concesserant Roma in Græciam i, 2. 1
 Concesserat in sementes tempestiviores
 ii, 29. 2
 Concessero xix, 9. 2
 Concesserunt ad xiii, 5. 2 omnes in sen-
 tentiam xiii, 13. 2
 Concessi in solitudines v, 14. 4
 Concessis xv, 26
 Concessisset xvii, 10. 1 (Tarentum) xiii,
 3. 2
 Concessit ii, 24. 2
 Concesso iii, 8. 1
 Concessu ix, 13. 2
 Concessum est xiii, 24. 13. xvi, 12. 2
 Rhetori uti falsis i, 6. 2 hoc vetustati
 i, 16. 2
 Concha purpurea x, 9
 Conciderentur i, 7. 5
 Concidit v, 2. x, 6
 Concilia ii, 23. 4
 Conciliabula i, 7. 4
 Conciliandas xvii, 2. 4
 Conciliandos vii, 3. 9. xv, 22. 1
 Conciliant vii, 3. 10
 Conciliare vii, 3. 4
 Conciliari concordia passit ii, 12. 2
 Conciliatrices (concordia) vii, 9. 2
 Conciliatus xii, 5. 8
 Concilio (abl.) ii, 6. 7
 Concilium xv, 27. 1 edicere xv, 27. 2
 Concinentes i, 11. 4
 Concinnasset iii, 17
 Concinnitas vi, 12
 Concinnitatem i, 4. 4 figarum i, 16. 2
 Concinnitates Pr. 4 colorum ii, 26. 1
 Concinniter xviii, 2. 2
 Concio xviii, 7 universa iv, 18. 2
 Concionanti i, 11. 7
 Concionaretur i, 11. 9
 Concionatoria fistula (abl.) i, 11. 1
 Concionatoria tibia (gen.) i, 11. 6
 Concione i, 12. 2. iii, 13. vi, 11. xv,
 27. 1
 Concionem xiii, 15. 4. xviii, 7 habere
 xiii, 15. 4
 Conciones ix, 3. 1. xviii, 3. 1. xviii, 7
 Concionibus vii, 3. 1
 Concipere iv, 2. 4 serm x, 24. 2
 Conciperetur xiv, 1. 2
 Concipiebatur xvi, 4. 2
 Concipiam x, 12. 4
 Conclamat ix, 12. 2
 Conclave vi, 9. 2
 Concludebat xiv, 1. 14
 Concludenda (abl.) xi, 12. 4
 Concludi ii, 7. 5. xvi, 2
 Concludunt ii, 7. 2
 Conclusio ii, 7. 2
 Conclusionem ii, 8. 2
 Concluserat xviii, 12. 2
 Concordia ii, 2. 4. ii, 12. 2 in amiten-
 da ii, 12. 4
 Concordiam ii, 12. 4
 Concreatur xix, 5
 Concrepuit ii, 17. 1
 Concreveret xix, 5
 Concrevit xvii, 8. 2
 Concreta gelu (plur.) xix, 7. 2
 Concretionem xii, 1. 7
 Concretam xix, 5
 Concretus ii, 26. 4 ex sanguine xii, 1. 2
 Concubii ix, 10. 2
 Concubitu iv, 16. 2
 Concubitum ix, 10. 1
 Concupivit iii, 1. 1
 Concurrentis (concurrentes) iii, 12
 Concurrere xv, 4. 2
 Concuriones xiv, 1. 11
 Concursus populi xviii, 7
 Concussus xvii, 8. 2
 Condaliu iii, 3. 5

- Condecere xiv, 4. 1
 Condemnabat iv, 4
 Condemnandum (gen.) i, 3. 2
 Condemnandus sit furti xi, 18. 8
 Condemnari i, 3. 2
 Condemnasce xiv, 3. 8
 Condemnatum furti xi, 18. 4
 Condemnatur x, 23. 2
 Condemnes xiv, 3. 7
 Condemnetis xix, 9. 4
 Condemne xiii, 14. 3
 Conderetur flata signataque pecunia ii, 10. 2
 Condicenda vi, 2. 3
 Conducunt in diem tertium x, 24. 4
 Condictum (subst.) xx, 1. 15
 Condictus dies xvi, 4. 3
 Condidit x, 16. 1 memorias xi, 18. 6
 Condidit v, 2. xviii, 2. 3. xix, 14. 1
 Condigne xiv, 4. 1 locutum i, 6. 3
 Condignam iii, 7. 1
 Condite urbis iv, 8. xvii, 21. 9
 ante Conditam Remam xvii, 21. 2 post
 iv, 8. xvii, 21. 1. xx, 1. 2
 Conditum in sacrarium libri i, 19. 2
 Conditio xvi, 13. 3
 Conditione xvi, 13. 1
 Conditionibus gratiosis ac mollibus iv, 18. 1
 Conditionis vii, 4
 Conditores secte Stoicæ xix, 1. 4
 Conditum x, 16. 1
 Condonare xiv, 1. 12
 Condonarunt xii, 18. 9
 Condonasset vi, 7
 Conducat i, 15. 3
 Conducebant ad rerum notitiam xx, 5. 1
 Conducenter xvi, 12. 1
 Conducentia xiii, 21. 2
 Conducentibus xii, 8. 1
 Conducentium xiii, 10. 2
 Conducere xv, 12
 Conduci frustra panis ut loquatur i, 15. 4
 Conductus mercede vii, 17. 6
 Conducunt iv, 7. 4. vii, 3. 8
 Conduxerat (fundum) xi, 18. 4
 Conduxi librum xviii, 5. 4
 Conduxisset xv, 4. 1
 Conexus ii, 17. 3
 Confabricatus iii, 19
 Confabulemur xiii, 11. 3
 Confecerit ix, 14. 2
 Confecit iv, 17. 3
 Confectam xi, 18. 4
 Confectione xvii, 16
 Confectio iii, 15. 3
 Confectio iii, 16. 7 fugitivorum bello v, 6. 6
 Confectum bellum xv, 5. 3
 Confectas vi, 17
 Conferam subsiciva tempora ad colligendas Pr. 12
 Conferas ii, 23. 1
 Conferebant in suam sententiam xvii, 1. 6
 Conferebat xv, 22. 1
 Conferens xx, 10. 4
 Conferri v, 5
 Confert x, 12. 1
 Conferta ii, 26. 5
 Confertur cum ix, 9. 6
 Confessi essent de perâdia iv, 5. 1 ante
 xx, 1. 12
 Confessio xv, 18. 4 culpæ vii, 2. 10
 Confessione i, 6. 4
 Confessionem vii, 3. 6
 Confessum xii, 7. 2
 Confessus de molestia i, 6. 4
 Confestim vii, 11. 2
 Conficere vii, 3. 16
 Conficeret iii, 10. 2
 Conficeretur iv, 1. 8
 Confici iii, 10. 3
 Conficiendam xviii, 1. 3
 Conficitur xv, 26
 Conficiuntur iii, 10. 5
 Confidentem xvii, 19. 2 hominem v, 21. 3
 Confidenter vii, 3. 3
 Confidentia xvii, 2. 5
 Confidentiam i, 19. 2. xvi, 6. 1
 Confidentius x, 26. 4
 Conficto xvi, 16
 Configurat xii, 1. 7
 Confinitio vii, 14. 1
 Confinitis vii, 21
 Confinitima virtutem officia i, 2. 3
 Confirmamus xvii, 18. 1
 Confirmandæ (dat.) xx, 1. 11
 Confirmandum ii, 8. xvii, 5. 2
 Confirmare vii, 1. 3
 Confirmari xviii, 6. 2
 Confirmat i, 21. 1. v, 14. 1
 Confirmaverit vi, 2. 1
 Confirmavit xiv, 7. 3
 Confisus ix, 13. 3
 Confiteare xiii, 12. 4
 Confitebatur xii, 7. 1
 Constitendum de malo xii, 5. 4
 Constitentem xii, 7. 1
 Confiteor xv, 13. 4
 Confiteri xii, 12 de incommotis i, 6. 2
 Confiteris xiii, 4
 Confitetur vii, 3. 10
 Confitebantur ii, 20. 1
 Conflatum est xv, 4. 2
 Conflictata cæcem x, 6
 Conflictati sunt xii, 8. 2
 Conflictatio xv, 18. 2

- Confictatus est xvii, 21. 10
 Conflictione vi, 3
 Conflictu vi, 2. 3
 Confixerunt xv, 18. 1
 Confuentia x, 6
 Confuere xvii, 11. 1
 Conformeret xvii, 10. 1
 Conformata xiii, 9. 3
 Conformatur iii, 16. 8
 Confudit x, 16. 5
 Confundit xvii, 10. 5
 Confunditur xiv, 1. 9. xvii, 8. 3
 Confusa xiii, 20. 2
 Confusaneam doctrinam Pr. 4
 Confusam.iii, 9. 1 questionum Pr. 4
 Confuse xiv, 2. 6
 Confusum (gen.) xviii, 10. 4
 Confusis xi, 5. 1. xviii, 15
 Confuso x, 12. 3. x, 20. 3
 Confutatur xiv, 1. 14
 Confutare vii, 3. 4
 Confutatus v, 10. 4
 Confutavit luxuriantem gulam vii, 16. 1
 Confutet secundas res vii, 8. 5
 Congelascant xvii, 8. 1. 2
 Congelascere xvii, 8. 2
 Congeries alta ii, 6. 9
 Congerit iii, 10. 6
 Congerminat. xx, 8. 2
 Congessit xvii, 10. 5
 Congio xviii, 1. 4. 5
 Congius xviii, 1. 4. 5
 Conglobatur iii, 10. 3
 Congratulatus xii, 1. 1
 Congredi ix, 11. 2
 in Congrediendis hostibus i, 11. 2
 Congrediendum. xv, 2. 4
 Congrodians xv, 6. 3
 Congredientes xii, 5. 2
 Congrediuntur ix, 11. 2
 Congressibus priorum i, 11. 6
 Congressio ix, 13. 3
 Congressurus sit xv, 6
 Congruens xvi, 18. 2 est xvii, 8. 3
 Congruentem xiv, 6. 4
 Congruentia vi, 2. 4
 Congruentis iii, 3. 1
 Congruere ii, 6. 1. vii, 17. 4. xix, 1. 4
 Congrueret i, 15. 7
 Congruit vii, 17. 2. vii, 16. 6. ix, 9. 6.
 x, 1. 4. xiv, 1. 3
 Conjectabamus vi, 13. 1
 Conjectanea (plur.) Pr. 4
 Conjectaneis ii, 24. 1. xiv, 7. 5. xx, 2
 Conjectaneorum vi, 5. 1. xiv, 8
 Conjectare ii, 10. 2. xi, 1. 2. xiii, 19.
 1. xvii, 8. 3 ex quo est vi, 6. 3
 Conjectari xiv, 1. 3
 Conjectat v, 7
 Conjectatione i, 9. 1. xiv, 1. 13
 Conjectatoria xiv, 3. 1
 Conjectatur ii, 20. 2
 Conjectaverit xviii, 6. 2 in carcerem vii,
 19
 Conjecti vii, 19
 Conjectis v, 2
 Conjectura xvii, 21. 2
 Conjecturas xii, 6
 Conjectus in vincula iii, 3. 7
 Conjice iv, 17. 2
 Conjicere iv, 17. 1
 Conjicienda (plur.) xiii, 20. 1
 Conjicienda causae gratia ad iudices
 venissent v, 10. 2
 Conjugem xiii, 22. 4
 Conjugii ix, 10. 1
 Conjugio xv, 13. 4
 Conjugis ix, 10. 1. xiii, 22. 5
 Coniunctae ii, 4. 3
 Coniuncte v, 12. 1. vii, 10. xvi, 8. 3
 Coniuncti sunt xii, 8. 2. xiii, 3. 1
 Coniunctio connexiva x, 29. 1
 Coniunctionem xvii, 13. 1
 Coniunctionis xiii, 3. 1
 Coniunctis xv, 4. 2
 Coniuncto xvi, 8. 3
 Coniunctum v, 16. xvi, 8. 3
 Coniungendi xvii, 13. 2
 Coniungit x, 29. 1
 Coniuratio Catalinae v, 6. 4
 Coniuravisti vii, 11. 3
 Coniux ii, 16. 1. 2
 Coniunctaneorum iv, 14. 1
 Connectere xvii, 13. 1
 Connectit x, 29. 1
 Connexa vi, 2. 3
 Connexiva x, 29. 1
 Connexum i, 25. 3. xvi, 8. 3
 Connexus x, 10
 Conniveat xii, 5. 10
 Connivens xiii, 27. 2
 Connivent xvi, 3. 1
 Conniventia xvii, 11. 2
 Connivere ii, 2. 3. vi, 4
 Connixa sunt vii, 3. 1
 Connixus erat xv, 16
 in Connubium data xiii, 22. 6
 Conor xix, 9. 5
 Conqueritur x, 3. 1. xi, 18. 7
 Conquestio xii, 9
 Conquestus est cum amico xviii, 8
 Conquirendae (gen.) xx, 1. 12
 Conquirendo xvii, 10. 5
 Conquirere x, 25. 1
 Conquirunt vii, 16. 1
 Conquisita (plur.) xvi, 12. 1
 Conquisite ad modum scripsit iii, 10. 6

- Conquisitis ix, 14. 3
 Conquisitus vi, 17
 Conquisiverant doctrinam Pr. 4
 Conquisivi xiv, 2. 1
 Conquisivit vii, 3. 17
 Consarcinantis verba tragici tumoris ii, 23. 9
 Consarcinatum xiii, 24. 9
 Conscederetur ii, 10. 1
 Conscedimus xii, 5. 12
 Conscentiam affuerit v, 1. 2
 Consocio xvii, 9. 3
 Consocio xvii, 2. 4
 Consocierunt vii, 18. 3
 Consociuit x, 17 sibi necem xiii, 19. 1
 Consocium vii, 17. 1 culpae sum vii, 17. 4
 Conscripisse i, 26. 2. iii, 10. 6
 Conscripsit ii, 13. vi, 2. 6. xix, 8. 2. xx, 1. 4
 Conscriptas xvii, 21. 6
 Consecratis ii, 10. 2
 Consecraretur xii, 1. 6
 Consecrata iii, 2. 1 est vi, 1. 4
 Consecutus sunt xvii, 5. 1
 Consecutus est iii, 2. 1
 Consideramus v, 4
 Consenesco xvi, 8. 5
 Consenescent xix, 12. 4
 Consensu iii, 3. 1. xv, 17. xviii, 3. 2 tacito xii, 13. 2. xx, 10. 4
 Consentiretur xiv, 7. 4
 Consentitur x, 7 super aetate non iii, 11. 1
 Consequaris quod vis i, 10. 2
 Consequens i, 1. 2. vi, 2. 4 fuerat dicere i, 4. 4
 Consequentia (subst.) vi, 2. 3
 Consequentia vi, 2. 1
 Consequentiam xii, 5. 9
 Consequentur manus ix, 11. 2
 ad Conserendam manum xx, 10. 4
 Conserens labra labris xx, 9
 Conserere manum xx, 10. 3
 Consererent manum xx, 10. 4
 Conservandæ x, 19. 1. xii, 5. 6
 Conservandi amici causa i, 3. 7
 Conservata ii, 6. 4
 Conservatione vi, 14. 1
 Conservator verborum i, 7. 8
 Conservatum vii, 3. 2 iri vii, 3. 18
 Consermonabatur xvii, 2. 7
 Consorta (nom. sing.) ii, 6. 8
 Conserant manum xx, 10. 3
 Consessu xvi, 10. 1
 Considerabam xi, 3. 1. xiv, 11. 3
 Considerabamus ii, 21. 1
 Considerandæ ii, 7. 1
 Considerandam an i, 3. 1. ii, 22. 8. xiv, 4. 2 ponemus ad xii, 2. 2
 Considerant iv, 7
 Considerare xv, 12
 Consideraremus xi, 13. 3
 Considerasset vi, 6. 2
 Considerat vi, 1. 3
 Considerata (sing.) ii, 12. 1. ix, 16. 3
 Considerate ii, 23. 1. ix, 9. 1. xix, 12. 2
 Consideratio xiii, 23. 3
 Consideratius xvii, 5. 1
 Consideratores xi, 5. 1
 Consideremus ii, 23. 2. xvii, 1. 1. xvii, 8. 2
 Considerent Pr. 8 (consido) iii, 19. 1
 Consideres xv, 31. xv, 1. 7
 Consignantes discernit i, 25. 2
 Designare xiv, 2. 6
 Designatissime factus versus i, 15. 4
 Consilescit xii, 1. 7
 Consiliariis hominibus xviii, 3. 1
 Consilia i, 13. 2. xiii, 27. 2. xvii, 9. 2 capienda sunt xiv, 3. 1 facere xvii, 2. 9
 Consilii i, 7. 9. vi, 2. 1
 Consiliis vii, 3. 10
 Consilio ii, 19. 1. iii, 8. 2. v, 16. ix, 14. 6. xii, 4. 2. xvii, 1. 2. xvii, 5. 2 de Ciceronis x, 1. 1 usus ambo xiii, 20. 2 eo ne xx, 1. 14 eo ut vi, 4
 Consiliorum i, 3. 5. vi, 2. 4. vi, 10
 Consiliosus iv, 9. 5
 Consilium i, 3. 1. 7. iii, 7. 2. iii, 10. 6. iv, 9. 5. vi, 1. 3. xiv, 2. 3. xvi, 19. 2. xvii, 1. 2. xvii, 14. 2. xvii, 21. 3 cepisset vii, 3. 12 da xix, 9. 6 iudicum (cœtum) i, 5. 2 publicum expargent vii, 3. 2 cui esset hortari populum i, 6. 2 non fuit veritate x, 22. 2 lepidi et festivi mendacii caput i, 23. 2
 Consiluisse v, 1. 3
 Consimile esse atque est Protagorem illud v, 11. 1
 Consimilia vi, 11. vii, 3. 16. xiv, 1. 11
 Constallibus ii, 17. 3. xi, 15. 4
 Consimiliter vi, 16. 5. vii, 11. 3. xiii, 20. 4. xvii, 9. 3
 Consimilium vi, 13. 2. xiv, 3. 4
 Consiperent vii, 3. 4
 Consistebant xvi, 5. 3
 Consistendæ causæ gratia v, 10. 3
 Consistentia (plur.) xx, 1. 1
 Consistere vi, 1. 1. xiii, 11. 1. xx, 1. 6 ex genere et differentia iv, 1. 4 esse statu xx, 1. 7
 Consistit in i, 3. 10
 Consistunt ix, 11. 2. xiii, 27. 2
 Consobrinis (consodina) xv, 18. 1
 Consociat xii, 1. 7
 Consolabile xvi, 19. 3

Consolaris xv, 13. 1
 Consolor xv, 13. 1 te xv, 13. 1. 2 (passive) abs. to xv, 13. 3
 Consonantia (abl.) vii, 20. 1. xiii, 20. 3
 Consonantis vim capit iv, 17. 3
 Consopita xvi, 10. 3
 Consortium i, 9. 6
 Conspectos vii, 8. 1
 in Conspectu longinquo distantem hostem i, 11. 6
 Conspectum iii, 1. 1. vi, 8. xvii, 21. 4
 Conspectus pecunie xix, 10. 1
 Conspereris xiv, 1. 5
 Conspeimus xvi, 10. 4
 Conspicatus xiv, 5
 Conspicere xv, 18
 Conspicimus xv, 1. 1. xix, 1. 2
 Conspiciuntur xiv, 1. 6. xvi, 18. 1
 Conspiratu mentium animorumque i, 11. 5
 Constabat v, 13. 1. 2. xviii, 5. 4
 Constans fama iii, 9. 1
 Constantem xii, 11. 1
 Constante xix, 8. 4
 Constanti xv, 2. 4
 Constantiam i, 19. 2. xvii, 5. 6
 Constantius (adv.) xvii, 12
 Constare iii, 11. 1. xviii, 15
 Constaret iii, 4
 Constat xiii, 11. xvi, 18. 1. xix, 8. 5
 Consternata xv, 22. 2
 Constet i, 15. 3
 Constiterant iv, 1. 1
 Constiterant ix, 13. 3
 Constitutione xvi, 5. 3
 Constitisse vi, 8
 Constitit ii, 23. 1. iv, 5. 1. ix, 13. 2. xvii, 21. 6 inter scriptores xvii, 21. 2
 Constituendus xiv, 7. 2
 Constituendis ii, 23. 2
 Constituendo ii, 4. 1. xiii, 24. 4
 Constituire ix, 13. 2
 Constituerit ii, 24. 2. vi, 2. 1
 Constituta (plur.) xiv, 7. 3
 Constitui vi, 13. 3. xi, 5. 1
 Constituit iv, 17. 3. x, 17. 2
 Constituitur xiii, 1. 2
 Constitutam xvii, 11. 3
 Constitutas vi, 2. 2
 Constituto xii, 13. 1. xiv, 7. 3
 Constitutum x, 15. 3 oleo atque vino fundum xix, 12. 3
 Constituunt xi, 5. 1
 Constrepebat iv, 1. 2
 Consuerat xv, 22. 2
 Consuerant xv, 11
 Consuea iv, 3
 Consueti xii, 1. 3
 Consuetis modis xiv, 2. 2

Delph. et Var. Clas.

Consuetudine ix, 14. 2. xv, 5. 1 est hoc in vulgi frequens xix, 13. 3
 Consuetudinem ii, 23. 1. iv, 16. 1. vi, 15. 2. xv, 11. per consuetudinem x, 8 vincere ii, 23. 2
 Consuetudines vii, 8. 2
 Consuetudini concessit x, 20. 3
 Consuetudinis jura ii, 6. 5. xii, 1. 7 servandae causa iii, 18. 2 venia x, 19
 Consuetudo xii, 13. 4. xvii, 5. 1 fert xi, 13. 1
 Consuetum ii, 23. 4 sane quam fuerat x, 24. 4
 Consuevit v, 21. 3
 Consueverat vi, 10. xii, 8. 3
 Consul ii, 2. 4. iii, 7. 2. iv, 6. 1. iv, 10. 2. xiii, 19. 3. xvii, 21. 11
 Consulare imperium xiv, 7. 2
 Consularem ix, 2. 1 virum vii, 19. xix, 12. 1
 Consulari iv, 10. 1. vii, 3. 8 gradu xiv, 7. 4 honore i, 2. 1
 Consularis (nom.) xii, 23 (gen.) xiii, 23
 Consulatu i, 13. 4. xiii, 19. 3
 Consulatum ii, 15. iv, 8. 1. xv, 4. 2
 Consulatus iv, 8. 1. x, 1. 4
 Consule (abl.) xiii, 15. 4 (verb.) veritatem ii, 17. 1
 rem quam Consulebatur perfici volebat iv, 10. 2
 Consulem iii, 7. 1. iii, 8. 1. iii, 9. 2. xiii, 12. 3. xiii, 16. 1. xii, 24. 1. xiv, 7. 2. xvi, 4. 2
 Consulendi xiv, 7. 1 sunt i, 19. 2
 Consulendo vii, 3. 5
 Consulendos xiv, 1. 14
 Consulendum vii, 3. 4 saluti i, 6. 1 male Consulescentes iv, 5. 2
 Consulentibus xii, 10. 1
 Consulere xiii, 8. 1
 Consularet xiv, 7. 1
 Consules ii, 2. 4. ii, 24. 1. iii, 18. 2. xvii, 21. 8. 12. xx, 1. 11
 Consuli (dat.) ii, 2. 4. xiii, 15. 3 (verb.) xiv, 7. 4
 Consulibus iii, 8. 1. xii, 13. 1. xiii, 15. 2. xiv, 7. 2. xv, 23. 1. xvii, 21. 6
 Consulis xiii, 15. 2. xvi, 4. 2. xvi, 10. 6
 Consulitis x, 4. 7
 Consulitur vii, 3. 8
 Consulta xi, 1. 5 opera vi, 17 bene consilia i, 13. 2
 Consultabat vii, 3. 17
 Consultantem vii, 1. 2
 Consultanti multa cum animo meo i, 3. 3
 Consultas e re tua xviii, 12. 2
 Consultata res i, 23. 2
 Consultatio ii, 23. 1
 juris Consultissimus i, 13. 3

Ind. A. Gel.

H

- Consulto (abl.) xiv, 1. 10
 Consultori iv, 8. 1. 2
 Consultoris vii, 8. 10
 Consultum (acc.) i, 2. 3. 4
 Consultus xiv, 2. 1 ictus xx, 1. 6
 Consuluit xv, 11
 Consulum iii, 8. 1. iiii, 18. 1. xiii, 15. 2
 Consulunt xiv, 1. 18
 Consumi iii, 19
 Consumserat vii, 11. 8
 Consumsit xi, 18. 5
 Consumtus est xvii, 3. 8
 Consurreximus xix, 10. 4
 Consurrexit iv, 10. 2
 Contagio xviii, 3. 2 infāci xii, 1. 6 pol-
 lui ix, 9. 3
 Contagium xii, 9. 1
 Contaminari xix, 10. 8
 Contaminatum verbum usu significatio-
 nis ii, 6. 9
 Contemnas xx, 1. 7
 Contemnentes vi, 9. 2
 Contemnere xvi, 9. 1
 Contemni xviii, 4. 3
 Contemnuat xx, 1. 14
 Contemplandis x, 17. 1
 Contemplatio xii, 5. 6
 Contemplatione v, 5
 Contemplationem artium xiv, 1. 10
 Contemplationes naturæ xx, 5. 1
 Contempleris xviii, 12. 2
 Contemples xviii, 12. 2
 Contemporaneos Cæsari et Ciceroni, M.
 Varroem, et P. Nigidium xix, 14. 1
 Contemti (plur.) vii, 18. 2
 Contemtionē reprehensionis ii, 8. 2
 Contemptis xii, 2. 5
 Contemptor ii, 27. 2
 Contemptu dignam vi, 14. 4
 Contemptum ix, 11. 2 pariat vi, 14. 1
 circumspiciens per ix, 11. 2 est xii,
 5. 7
 Contendat Romam xv, 20
 Contendebat i, 7. 8. v, 4. xviii, 9. 1
 Contendere vii, 8. 16
 Contenderent x, 1. 3
 Contenderet xiv, 5
 Contenderit i, 21. 1
 Contendisse xi, 9
 Contendit xv, 20. 1 tragediis xix, 11. 1
 Contendo Græca et comparo ii, 28. 9
 Contendunt v, 15. 2. xiv, 1. 4. xvii,
 8. 2
 Contendantur vindictæ xx, 10. 1
 Contentæ xviii, 1. 1 lectitarunt iii, 8. 1
 Contenti demonstratione vestigiorum
 Pr. 9
 Contentio xiv, 3. 4. xiv, 5. xx, 6 loco-
 rum x, 3. 1
 Contentione xii, 13. 9 (vocis) i, 11. 9
 Contentionsis xiv, 3. 4
 Contentum x, 3. 6
 Contentus suo xii, 4. 4 his non fui xviii,
 5. 4
 Conteri xi, 2. 2
 Conteritur xi, 2. 2
 Contermina xii, 13. 3
 Conterminos xvi, 11. 2
 Contestatione vi, 12. x, 3. 2
 Contestatur litem v, 10. 2
 Contigerit xiv, 1. 9
 Contigit ix, 3. 2. xiii, 22. 5. xvi, 19. 3
 Contigui ictus sunt ix, 1. 1
 Contineantur x, 20. 2
 Continebant vi, 4
 Continendos xv, 22. 1
 Continens x, 10
 Continentem xv, 2. 3 attente discipulos
 xix, 1. 2
 Continentia (sing.) vi, 1. 2 (plur.) xii, 15
 Continentiam xv, 2. 4
 Continentiorem vi, 8
 Continentis xiii, 9. 1
 Continentur i, 7. 1. iii, 19
 Contineri v, 3. 2
 Continet x, 11. 2
 Contingere x, 28. 2
 Contingeret vi, 8
 Contingit xx, 6
 Continua significatione xiv, 1. 8 plac
 xiii, 24. 8
 Continuum v, 16
 Continui xiii, 10. 2
 Continuis xx, 1. 18
 Continuit xvii, 9. 5
 Continuo (adv.) iii, 8. 2
 Contra (prep.) i, 3. 2 concionem xviii,
 7 jus et leges x, 3. 2 naturam xvi, 16.
 xix, 12. 2 omnia jura xx, 1. 3 spem
 ii, 19. 1 (adv.) i, 4. 3 est vi, 16. 2
 nititur vii, 3. 7 quam licet i, 3. 8 re-
 hidens xv, 9. 2
 Contracta xiii, 24. 12
 Contractibus negotiorum xx, 1. 11
 Contracto sanguine xix, 6
 Contractum morbo vitium iv, 2. 4
 Contractus (subst.) iv, 4
 Contradicit ix, 15. 2
 Contradicitur ix, 16. 1
 Contrahat xix, 6
 Contrahi xix, 1. 5
 Contrahit xix, 6
 Contrahuntur iv, 1. 6
 Contraria (fem.) ii, 6. 3. xx, 1. 6 ex
 causa iv, 9. 4 ex parte xv, 13. 2
 (plur.) ii, 7. 4. vi, 1. 1. vii, 17. 2
 xvi, 8. 4. xviii, 1. 3 officia i, 2. 2
 Contrariam iv, 11. 1. vi, 1. 4
 Contrarias vi, 6. 8. vi, 13. 2 vices habet
 xx, 8. 2

- Contrarii (gen.) xviii, 1. 3 (plur.) ii, 22. 3
 Contrariis vi, 1. 2. vi, 13. 3
 Contrario vi, 1. 1
 Contrarium vi, 1. 1. vi, 7. vii, 3. 11. xiv, 5. xvii, 13. 1
 Contrarius xiv, 5
 Contrectare disciplinas philosophiae xvii, 19. 1
 Controversa (plur.) xvii, 5. 2
 Controversia super pacta mercede v, 10. 1 sine controversia ix, 15. 3 non erat xii, 7. 1
 Controversiae (gen.) ix, 15. 1
 Controversiam parum consistentem ix, 15. 3
 Controversias ix, 15. 1
 Controversiis ix, 16. 1
 Controverso xii, 13. 1
 Contraendum v, 14. 3
 Contulit vii, 3. 18
 Contumaci i, 26. 2
 Contumelia xvii, 6. 1 ille factum igitur x, 14 (abl.) vi, 11 afficiam iv, 18. 3
 Contumeliae vii, 3. 7
 Contumeliam x, 3. 7. xii, 9. 2 per Contumeliam xviii, 13. 2 dictam iri x, 14
 Contumeliose iii, 17
 Conturbavit ix, 13. 3
 Contusa in faciem pulveris x, 18. 1
 Convallatis xii, 13. 6
 Convallis xvii, 2. 9
 Convulnerit xvii, 13
 Convaluit iii, 7. 3 opinio iv, 11. 1
 Convelat vii, 3. 17
 Convelato capite xix, 9. 4
 Convellamus xix, 12. 2
 Convellere xii, 5. 8
 Convellit xix, 12. 4
 Convenas xviii, 12. 2
 Conveniamus xviii, 12. 1
 Convenerat iv, 18. 2
 Convenerit ii, 6. 3
 Conveniat ii, 2. 2. xii, 4. 1. xiii, 20. 1. xiv, 2. 5 in ludum xv, 11
 Conveniatis i, 15. 3
 Conveniebamus xviii, 2. 1
 Conveniebat v, 13. 2
 Conveniens ii, 23. 6. ii, 27. 2. ix, 9. 6
 Conveniente x, 4
 Convenire i, 26. 2. ii, 2. 4. ii, 16. 2. ii, 26. 7. vi, 15. xi, 8. 1. xvii, 11. 2. xviii, 1. 3
 Conveniret i, 1. 2. i, 15. 7. ii, 22. 1. xiv, 2. 8. xix, 1. 3
 Convenisse iii, 16. 7. vi, 1. 3
 Convenisset in matrimonium cum viro xviii, 6. 3
 Conventi i, 4. 3. iii, 14. 2. xiii, 11. 1. xiii, 16. 2. xv, 25. xvii, 8. 3 minime timori cum i, 11. 10
 Conventu vii, 14. 3
 Conventum xii, 5. 1. xvii, 9. 1
 Conventus (plur.) xiv, 1. 11 ad eum hominum i, 8. 1
 Converrebant multa et varia lectitantes Pr. 5
 Conversi xvi, 16
 Conversione ix, 7
 Converso ordine ii, 8. 3
 Conversus ad i, 26. 3
 Convertibat v, 5
 Converterat animos oculosque omnia in se v, 14. 2 (responsum) v, 11. 2
 Convertere xix, 8. 4
 Converterent xiii, 8. 2
 Converti ix, 7 potest argumentum (retorqueri) v, 10. 1 ex contrario ix, 16. 2
 Convertit xiii, 24. 3. xvii, 8. 1 ad me i, 26. 1
 Convertor ii, 21. 2
 Converxit x, 6
 Convexionibus xiv, 1. 4
 Convexum xvii, 20. 2
 Convicio vi, 11 incessere ix, 2. 1
 Convictos xvi, 19. 4
 a Convicto hominum abducere xx, 4
 Convictum (part.) xiv, 2. 2
 Convictus est xvii, 21. 8. xx, 1. 2 esset dixisse xx, 1. 14
 Convivae (plur.) xiii, 11. 1
 Convivarum xiii, 11. 1
 Convivas xiii, 11. 2. xvii, 20. 1
 Convivii xiii, 11. 3 cultu xiii, 11. 1 habitu xiii, 11. 1
 Conviviis vii, 12. 2. xv, 2. 1
 Convivio i, 2. 2. i, 22. 2. ii, 2. 3. ii, 15. 1. iii, 8. 1. vi, 13. 1. x, 13. xii, 8. 1. xiii, 11. 2. 3. xv, 12. xix, 9. 3 familiari ii, 22. 1 frequenti ii, 22. 7
 Conviviorum i, 11. 4. xv, 2. 2. 4
 Convivium xiii, 11. 2
 Convocandi xiv, 8
 Convocari i, 15. 3. xv, 27. 1
 Cooperimento v, 7
 Coepertus facinoribus iv, 17. 3 fenoribus ii, 17. 3
 Cooriantur xiii, 24. 5
 Cophinum xvi, 7. 1
 Copia iii, 1. 1. iii, 15. 3. ix, 8. xiv, 1. 13. xvi, 10. 5. 6. xviii, 3. 2 libri fuisset i, 23. 1 verborum gravi xiii, 24. 5 ceteris antiret i, 23. 5 universos praestitit xix, 12. 1
 Copiae (plur.) ix, 11. 1 cornum xiv, 6. 3. xviii, 6. 1
 Copiam Pr. 5. ii, 6. 8. iv, 9. 1. v, 21.

2. vi, 17. xix, 8. 5 dicendi i, 15. 2
locutionum i, 7. 8 sui faceret i, 8. 2
ignis non habens v, 15. 6
Copiantur xvii, 2. 3
Copiari xvii, 2. 3
Copias i, 7. 5. v, 5. xv, 1. 3
Copiis x, 13. xvi, 11. 2. xx, 5. 2
Copiose iii, 10. 1. x, 3. 6. xix, 7. 1
dissenuisset i, 26. 1
Copiosissime av, 2. 1
Copiosus xvi, 10. 2
Copula x, 5
Copulam i, 25. 3
Copulatam xvii, 13. 2
Copulate vii, 10. xvii, 7. 2
Copulato vii, 10
Copulatum vi, 12. xvi, 5. 2. 3 vocabu-
lum x, 5
Coquos xi, 2. 2
Coquenti xx, 9
Cor vi, 4. vii, 21 (masc. gen.) vii, 2.
1 quem credidit esse meum vii, 2. 2
Coram i, 10. 1. iv, 18. 3. ix, 13. 1. xiii,
12. 4. xv, 18. 1. xvi, 10. 2. xix,
1. 4
Corbitas x, 25. 3
Corda xvi, 15. xvii, 17
Corde i, 15. 1. xviii, 10. 4 tristi xv,
9. 1
Cordi habere ii, 29. 6. xviii, 7 habent
verba xvii, 19. 3 habere verbum il-
lud Pr. 5 mihi fuit xii, 13. 5 fuisse
xi, 13. 2 sibi esse dicebat xiv, 6. 4
Cordia i, 15. 2 curam xix, 9. 5
in Oorri piscium ii, 6. 8
Corinthia i, 8. 1
Corinthios xvi, 19. 2. 4.
Corinthius ii, 18. 3
Cerinthum i, 8. 2. xvi, 10. 2. 4. xvii, 21. 8
Corinthus xiv, 6. 3
Coriolanus, Cn. Marcius xvii, 21. 5
Coryum vi, 3
Cornelii xv, 18. 2 L. xvi, 4. 2
Cornelio Rufino iv, 8. 3
Corneliam Dolabellam iii, 9. 2 Fronto-
nem xix, 8. 1. xix, 10. 1 L. xvi, 4. 2
P. Rufinum xvii, 21. 11
Cornelius i, 12. 5. xv, 18 Fronto xix,
13. 1 Nepos vii, 18. 3. xv, 28. 1. xvii,
21. 2. 8 P. i, 12. 5 Rufinus iv, 8.
1. 3
Cornicinem xv, 27. 1
Cornua xvi, 2. xviii, 2. 3 bellica i, 11. 1
Cornu ix, 9. 3
Cornucopie i, 8. 1
Cornum copie xviii, 6. 1
Cornutus ix, 10. 1. 2 Annæus ii, 6. 1
Cornuum i, 11. 1
Corona vi, 7. vii, 4. xviii, 2. 5 ovalis v,
6. 1 insignita navium rostris v, 6. 6
(abl.) xviii, 2. 2 donari v, 6. 6 sub
corona venierat vii, 4
Coronæ v, 6. 1
Coronæ e lauro plexam xviii, 2. 1
Coronaretur v, 6. 6
Coronari iii, 15. 2
Coronario iv, 14. xii, 24. 2
Coronarium aurum v, 6. 1
Coronatum esse xv, 16
Coronatus vii, 4 est xv, 20. 1
Coronis iii, 15. 2. v, 6. 1. xviii, 2. 6
donatus ii, 11 indata vii, 4
Corpora iii, 10. 4. xvii, 8. 3 seri im-
procera iv, 19
Corporalia xviii, 1. 1
Corpore i, 1. 2. ii, 1. 1. xvi, 19. 4.
xvii, 1. 2. xix, 12. 4 est bene habito
et strenuo iii, 1. 4 ægro affectoque
xiii, 5. 1 brevi atque humili homines
xix, 18. 2
Corpori xix, 2. 1
Corporibus iv, 11. 1. v, 15. 2. xvi, 4.
4. xvii, 8. 3 squamosis ii, 6. 9 sus-
pensis xv, 10
Corporis i, 1. 1. 2. i, 9. 1. i, 12. 1. ii,
1. 1. ii, 27. 1. iii, 1. 3. iv, 2. 1.
vii, 22. xii, 1. 2. xvii, 15. xviii, 10.
3. xix, 4. xx, 1. 6. 10 mollities iii, 5
salubritates ii, 1. 2 delicias xix, 1. 2
patientiam exercere ii, 1. 1
Corporum i, 3. 13. vi, 1. 3. xvii, 15. 2
Corpulentis vii, 22
Corpulento vii, 22
Corpus iii, 1. 1. iii, 10. 4. v, 15. 1.
xiv, 1. 5. xx, 1. 13
Corpusculo singiore xviii, 10. 1
Corrector vi, 14. 1
Correctum xiii, 20. 2. xv, 6
Correctarum fuisse x, 16. 1
Corrupta est syllaba xii, 4. 3 æmulo
xv, 1. 2 litera iv, 17. 5. vi, 15. 1
Corruptam xiii, 22. 2
Corrupte dicimus ii, 17. 2. ix, 6 pro-
nunciari ii, 17. 1
Corruptio manus xx, 10. 3
Corruptum ira i, 26. 3
Corrigat vi, 14. 2
Corrigendum vi, 14. 3. xv, 2. 2
Corrigere ii, 20. 2. vii, 3. 21. xii, 13.
8 vitium i, 17. 2
Corrigi vi, 14. 2. xvii, 10. 2 vitium i,
17. 2
Corripere vocem iv, 6. 2
Corrumpi ii, 17. 2. 3 (breviari) vi, 15. 1
Corripiant literam ix, 6
Corripienda sit xiii, 22. 6
Corripuit xiii, 22. 7
Corrumperet xii, 1. 5

- Corrumperentur consilia i, 13. 2
 Corrumpti iii, 1. 2. xvii, 19. 2 officium
     imperantis i, 13. 4
 Corrupti iii, 1. 3
 Corruptitur ix, 1. 2
 Corruerunt xx, 6
 Corrupti ii, 23. 8
 Corrupta est xv, 5. 1
 Corruptus xvi, 11. 1
 Corruptam xvi, 6. 3
 Corrupte xiii, 30. 2
 Corrupti xii, 1. 2
 Corruptis vii, 20. 2. xvii, 15. 1. xvii,
     19. 1
 Corruptius xvii, 2. 7
 Corruptos ix, 14. 1
 Corvi ix, 11. 3
 Corvino ix, 11. 1. 3
 Corvinus ix, 11. 1. 3
 Coruncanio Tib. iv, 6. 3
 Coruncanus i, 10. 1
 Coruscum xvii, 20. 2
 Coruscus ii, 3. 2
 Corvus ix, 11. 3
 Cosa. (consules) xv, 11
 Cossicium L. ix, 4. 7
 Cras ii, 20. 4
 Crassamento xvii, 9. 3
 Crasse xvii, 10. 5
 Crassi Muciani P. i, 13. 3
 Crassius xiii, 20. 6
 Crasso xiv, 7. 1 L. xi, 2. 1 M. xiv, 7. 1
 Crassus i, 13. 3. 4. xi, 2. 1. xv, 11 M.
     v, 6. 6
 Crastini die ii, 29. 2. x, 24. 1
 Crastino ii, 29. 2 die x, 24. 4
 Crates ii, 25. 1
 Creandi forent iv, 8. 1
 Creandis xiii, 15. 3
 Creante xiii, 15. 2
 Creantur xi, 5. 3. xiii, 15. 3
 Creari iv, 8. 2. xvii, 21. 8
 Creat xiv, 2. 4
 Creati xiii, 12. 4. xx, 1. 1
 Creatis xiii, 17
 Creatos xiv, 7. 2. xvii, 21. 6
 Creatum xv, 4. 1 consulem x, 1. 1
 Creaturi forent xiv, 1. 8
 Creatus xiv, 8 consul x, 15. 1
 Creavit xvii, 21. 6
 Creberrime xvi, 9. 1
 Creberrimum xvii, 2. 7
 Crebra (abl.) xix, 4
 Crebriores xix, 1. 1
 Crebris xiv, 2. 6
 Crebriissimi xx, 30. 1
 Crebritate squamarum ii, 6. 8
 Crebrius ii, 6. 3. xv, 10. xvii, 2. 5. 7
     rebro xiii, 15. 5
 Crebrum xiii, 15. 5
 Credam ix, 14. 3
 Credas xiv, 2. 7. xx, 10. 2
 Credatur id mihi xiii, 30. 2
 Credebam xix, 13. 1
 Credebat ii, 3. 2
 Credendum esse xiv, 2. 8 fuit xiv, 3. 4
 Credere vi, 6. 1
 Crederemus xiv, 1. 2
 Crederetis xi, 13. 5
 Crederetur xiv, 2. 7
 Credi ii, 11. xiv, 1. 9. xiv, 2. 8
 Credibili iii, 9. 4
 Credideris xix, 1. 4
 Crediderunt i, 13. 3. xiv, 3. 2
 Credidi vii, 2. 3
 Credidisse xvi, 19. 4
 Credidit vii, 2. 1. 2
 Credit vii, 2. 2
 Credita est xv, 22. 2
 Credite verbis xix, 5
 Creditis xvii, 3. 1. xi, 6
 Creditos v, 13. 2
 Creditum est vii, 1. 1. xii, 1. 3. xvi, 3.
     2. xvii, 21. 3
 Creditur xix, 3
 Credituros iii, 3. 1
 Credo ii, 6. 3. ii, 23. 4. iv, 1. 5. vii, 9.
     2. xv, 16. xv, 16. xix, 9. 6. xx, 3
 Credulitas xv, 22. 2
 Credulitate xiv, 1. 13
 Cremeram fluvium xvii, 21. 6
 Crepidario xiii, 21. 3
 Crepidarios xiii, 21. 3
 Crepidarium xiii, 21. 3 cultellum xiii,
     21. 3
 Crepidas xiii, 21. 3
 Crepidulas xiii, 21. 2. 3
 Crepitem x, 3. 4
 Crescente Luna xx, 8. 2
 Crescere vii, 3. 5. xv, 8
 Cresphonte (tragodia) vi, 16. 4
 Creta xiv, 6. 3 insula (abl.) xv, 2. 1
 Cretæ (gen.) ii, 2. 1
 Cretenses i, 11. 4
 in Crimen venisse xv, 14
 Crimina vi, 16. 5
 Criminantem xi, 15. 3
 Criminationem xvii, 1. 4
 Criminator vii, 12. 2
 Criminatus est iii, 1. 4. xii, 1. 6
 Crimine xiii, 21. 1
 Criminere xiii, 4
 Crimini xvii, 1. 4 quædam daret iv,
     18. 1
 Criminibus xvii, 1. 2
 Criminis xiii, 24. 4. vii, 3. 6
 Criminosæ xvii, 3. 1
 Criminosam uxorem ii, 7. 5

Criminosos xii, 12
 Criminosus vii, 23
 Crinibous iv, 3
 Crinitus ix, 2. 1
 Crispicans xviii, 11
 Crispum agmen orationis notandumque
 (periodus) i, 4. 2
 Critolai xi, 9. 1
 Critolao xi, 10. 1
 Critolaus vii, 14. 3. xi, 9. 1. xvii, 21.
 14 Peripateticus ix, 5. 1
 Creceum ii, 20. 2
 Crocum ii, 26. 2
 Cressi v, 9. 1
 Cressus v, 9. 1
 Crono xi, 12
 Crotoniensis xv, 16
 Crucibilli lii, 9. 3
 Cruciatibus i, 2. 3. xii, 5. 2
 Cruciatos vi, 4
 Cruciatum v, 14. 5. x, 3. 4. xii, 5. 3
 Cruciatas (plur.) x, 3. 5
 Cruda (plur.) x, 11. 1
 Crudeli x, 3. 3
 Crudelitas ex ore eminebat x, 3. 3
 Cruenta vi xx, 10. 4
 Cruentis v, 8. 2
 Cruento v, 14. 5
 Crumenam xx, 1. 4
 Cruorem v, 14. 6
 Crura v, 14. 3. vii, 12. 1. xii, 4. 1. xvi,
 16
 Cruribus ix, 4. 5
 Crystallus xix, 5
 Ctesias ix, 4. 1
 Cubans vii, 1. 1. xiv, 6. 2
 Cubantem xiv, 6. 2. xix, 10. 1 demi xx,
 1. 8
 Cubantes xx, 1. 3
 Cubare vii, 1. 1
 Cubat x, 15. 2. xiii, 11. 1
 Cubiculi ii, 2. 1
 Cubiculo vii, 1. 1. xii, 13. 3. xiii, 11. 2
 Cubiculum xii, 13. 3
 Cubilia xvi, 5. 4
 Cabo i, 20. 2
 Cubum i, 20. 2
 Cucurbites xvii, 8. 1
 Cucurri vii, 9. 1
 Cucurristi xiii, 21. 3
 Cucurrit xix, 11. 2
 Cui (cujus) ix, 16. 1 res est i, 13. 2.
 ii, 20. 5 res erat i, 22. 2
 Cujatis xv, 20. 1
 Cuidam iii, 5. vi, 2. 3
 Cuicuiusmodi xiii, 22. 7 posset xviii, 3. 2
 est ix, 2. 1 homo ii, 8. 2
 Cuimodi ix, 18. 1 sit ea res xii, 2. 2
 sint ea consideres xx, 1. 7 sunt hæc

xii, 16
 Cuiam ii, 4. 1
 Cuius i, 22. 1. xi, 16. 1 id genus ix,
 2. 2
 Cuiquam i, 12. 1
 Cuique Pr. 13. xvii, 9. 1
 Cuius xvii, 6. 2
 Cuium xvi, 4. 2
 Cuiusmodi xi, 16. 5
 Cuius generis cumque Pr. 2
 Cuiusdam xiv, 4. 1. xv, 18. 1
 Cuiusmodi ii, 26. 1. v, 5 naturam esse
 ii, 17. 1
 Cuiusmodicumque xi, 18. 1
 Cuiusnam xi, 16. 1
 Cuiuspiam xviii, 2. 2
 Cuiusquam xv, 12
 Cuiusque iv, 2. 1. xvi, 10. 6
 Cuiusquemodi xiii, 20. 2
 Culicibus xiv, 1. 12
 Culpa i, 3. 3. i, 6. 2. i, 13. 1. vi, 2. 5
 vacant xx, 1. 2 vacare xi, 8. 2 vacat
 vii, 3. 11
 Culpa (sing.) vii, 3. 10. xvii, 2. 1. xx,
 1. 2 conscium vii, 17. 1 privatio ii, 6. 5
 Culpam xiii, 24. 9 deprecari xi, 8. 2
 ista dicuntur in iv, 9. 5
 Culpari i, 8. 7
 in Culpas cadunt iv, 9. 5
 Culpati garrofitas iusta detestatione a
 viis i, 15. 1
 Culpatius xi, 7. 1
 Culpaverunt ii, 6. 2
 Culpavisse v, 19. 4
 Culpavit vii, 3. 4
 Culpes xvii, 14. 2
 Cultiores xix, 8. 1
 Cultioris terras xix, 12. 3
 Cultos ii, 20. 2
 Cultu ix, 2. 1. ix, 4. 4 corporis i, 5. 1
 in literarum non ignobilis xiv, 6. 1 li-
 berorum Pr. 12
 quod Cultui sit legisse Pr. 5
 Cultum ingenii i, 2. 1
 Cultus (gen.) xix, 9. 4
 Cum Pr. 11 mihi cum alio communis iii,
 14. 1 bona venit ix, 2. 1 (ind.) i, 3.
 5 (subj.) Pr. 5 tam i, 3. 4. 14. i, 11.
 6. ii, 28. 2
 Cumprime fortem xvii, 2. 5
 Cumprimis i, 13. 3. i, 15. 3. xi, 3. 1.
 xiii, 16. 2. xiii, 20. 10. xvii, 2. 5.
 xix, 5
 Cumulandæ invidiæ gratia xiii, 24. 11
 Cumulandum vi, 16. 2
 Cumulator laus ix, 9. 8
 Cumulis xvi, 11. 2
 Cumulus iv, 9. 4
 Cuncta (plur.) xx, 9

- Cunctabundus iii, 1. 2
 Cunctas (plur.) ix, 5. 2
 Cunctantia gaudia ix, 9. 7
 Cunctantur xi, 5. 1
 Cunctationis xiv, 2. 4
 Cunctari xii, 5. 9
 Cunctatus xvi, 6. 2. xix, 1. 3
 Cunctis i, 6. 4
 Cuneos iii, 7. 2
 Cuneum v, 2
 Cuneus x, 9
 Cupediarum indagines vii, 16. 2
 Copedias ciborum vi, 13. 1
 Cupere xiii, 24. 2
 Cuperem i, 22. 4
 Cuperent finem i, 2. 3
 Cupide xi, 13. 1. xx, 1. 1
 Cupidine discendi vii, 17. 1 vitæ xix, 12. 3
 Cupidinem xiii, 24. 9 eruditionis Pr. 5
 Cupidinis ix, 12. 6
 Cupidior audiendi i, 23. 2
 Cupidissimo veterum verborum i, 10. 1
 Cupiditatis xiv, 12. 1
 Cupiditatum xv, 2. 2
 Cupidos iii, 1. 3. xvi, 19. 2 pecunias iii, 1. 3
 Cupidas xi, 2. 1. xiv, 6. 2 audiendi xix, 1. 4 orationis i, 15. 3
 Cupiendo xiii, 23
 Cupiens xix, 1. 2 rationis et scientiæ iv, 1. 4
 Cupierint vii, 3. 6
 Cupisse vii, 3. 6
 Cupit ix, 9. 2
 Cupiunt xiii, 16. xix, 12. 4
 Cupressi iii, 14. 5
 Cupressos xiii, 30. 6
 Cur i, 17. 1 igitur xx, 6 ita ii, 17. 1
 Cura (subst.) vii, 17. 4. x, 29. 1. xv, 20. 1. xvii, 15 elegantiarum i, 4. 1 et elegantia scriptiois Pr. 4
 Curabant xvii, 9. 1
 Curabat iv, 12. xviii, 2. 1
 Curabatur xviii, 13. 1
 Curas vii, 17. 4. ix, 3. 1. xvi, 5. 4
 Curam xiii, 20. 2 cordis xix, 9. 5 habes vestri xx, 6
 Curandis multis xv, 4. 2
 Curant xiii, 6. 2. xvi, 10. 1
 Curarent xiii, 6. 2
 Curaret i, 13. 4
 Curas (acc.) xv, 25 vocum ii, 9
 Curata x, 3. 7 multa ejus ductu ii, 27. 1
 Curatior iv, 20. 2
 Curator restituendi Capitolii ii, 10. 1
 Curaverit vii, 3. 21
 Curavit v, 6. 6. vi, 17 statuendam statutam ix, 11
 Curet iii, 2. 4. x, 16. 1
 Curia (abl.) i, 23. 2. v, 3. 2 Hostilia xiv, 7. 3
 Curias (gen.) i, 23. 3
 Curiam i, 23. 1. 4. iii, 18. 1
 Curia comitia v, 19. 1. xv, 27. 1. 3 lege xiii, 15. 3
 Curiatum lictorem xv, 27. 1
 Curiosas (gen.) xviii, 15
 Curiose iii, 3. 1. xvi, 12. 1. xvii, 9. 2 exploraverit i, 4. 1 spectabat i, 4. 1
 Curiosior xiii, 1. 1
 Curiosius vi, 14. 1 captivam xix, 13. 1
 Curium, M. x, 16. 5
 Curius, M. xiv, 1. 9
 Curo iv, 20. 3
 Currere vi, 10. 2. xvi, 8. 4. xviii, 6. 4 auditum iii, 13
 Curricula iii, 10. 6
 Curriculi lunaris iii, 10. 2
 Curriculis disputationum xx, 1. 7
 Curriculo xiv, 1. 3. xvii, 8. 2
 Curriculum iii, 10. 2 stadii i, 1. 1
 Curris xvi, 8. 4
 Currit ii, 22. 2. iv, 2. 5. xvii, 6. 4
 Curro vii, 9. 3
 Curru iii, 18. 1 vehi iii, 18. 1
 Currum xv, 4. 1
 Currus v, 5. xix, 8. 2
 Cursim xii, 15 transco libros ix, 4. 2 locum transgressus i, 3. 4
 Cursum xiv, 1. 10. xvi, 19. 3
 Cursus iii, 2. 5. xiv, 8. 4 secundos dabis xv, 13. 4 sententiam xi, 13. 2
 Curvamine cœli xiv, 1. 5
 Curulem vi, 9 magistratam iii, 18. 1
 Curulibus iii, 18. 2
 Curulis iii, 18. 1. xiii, 14. 2 sedilis vi, 9. 2
 Curulium iv, 2. 1
 Custodes xii, 19. 2 ovium xix, 9. 6
 Custodia ix, 12. 2 cordis i, 15. 2
 Custodibus vii, 18. 3
 Custodiis vii, 4
 Custodiendum ii, 10. 2
 Custodiri xvi, 19. 4
 Custodita (sing.) ii, 24. 1. vii, 18. 1 (plur.) iii, 19
 Custoditis xvi, 13. 2
 de Cute summa xix, 4
 Cutem primam ad speciem sententiarum eruere xviii, 4. 1
 Cyclopa xv, 21
 Cyclopes ix, 4. 3
 Cyclope iii, 11. 1
 Cydarum x, 25. 3
 Cyllindrum lapidem vi, 2. 4
 Cynicas ii, 18. 2. xiii, 30. 1

Cynicus ii, 18. 3
Cynthi ix, 9. 5
Cyrenaicorum xv, 13. 3
Cyrenensis xvii, 21. 12
Cyri x, 16. 1 regis xiv, 8. 2
Cyro xiv, 2. 2
Cyrum xiv, 8. 2

D.

Da consilium xix, 9. 6
Dabant capite pœnas xx, 1. 13 in me-
dium i, 9. 6
Dabat i, 8. 1. xvi, 6. 1. xviii, 2. 2 cœ-
nam amicis xix, 9. 1 tempus huic
disciplinæ xx, 5. 1
Dabatur iv, 4. xvi, 4. 3. xvii, 9. 3 po-
pulo pugna v, 14. 1
Dabis xv, 13. 4
Dabit vii, 19
Dabitur xv, 24 otium Pr. 13
Dabo Pr. 11
Dædali vi, 6. 1. 3
Dædalus vi, 6. 1
Damna lunæ xx, 8. 2
Damnabat pecunia xx, 1. 10
Damnandum rei capitalis v, 15. 6
Damnari xiv, 2. 2
Damnata xii, 7. 2
Damnatum vii, 19 esse furti vii, 15 ca-
pitis iii, 9. 2
Damnatus xvii, 21. 5 est xvi, 8. 2 ca-
pitis xvii, 21. 8
Damni vii, 3. 15
Damnis vii, 18. 3
Damno impensiore xx, 1. 9
Damnorum ii, 27. 2
Damnum i, 3. 10
Dandi casus xiii, 25
Dando xvi, 10. 6. xvii, 14. 2
Dandum xx, 1. 9 ad bestias curavit v,
14. 6
Dant vi, 6. 3 legem, qua i, 9. 5
Dantem vii, 19
Danubium xiv, 1. 4
Dapibus v, 8. 2
Dare i, 8. 2. ii, 29. 4. vii, 19 pro factis
supplicium xviii, 9. 1
Darent vi, 5. 1. vii, 18. 1 crimini xvii,
1. 4 vitio xvii, 1. 4
Daret ii, 27. 2. xiv, 1. 8. xviii, 1. 3.
xx, 1. 9
Dati Fr. 12. i, 3. 6. iii, 14. 4. ix, 2. 1.
xviii, 18. 2. xx, 1. 8 in adoptionem
v, 19. 3
Dari vi, 8
Darium xvii, 9. 5. xx, 5. 2
Darius xvii, 9. 5

Das xiii, 20. 5
Dat xiv, 6. 1. xvii, 6. 1. 3 saviu ii,
23. 6
Data (nom. sing.) ii, 19. 2 est xiii, 16.
1. xiv, 2. 2. xviii, 2. 5 erit his con-
tra te v, 10. 3 est dono xv, 23. 1 pro-
bro vestis i, 5. 1 (abl.) xvii, 6. 3 in-
terstitutione negotiorum Pr. 1 (plur.)
xvi, 7. 3
Datæ legis Pr. 11
Datam xiv, 2. 2
Dati sunt xx, 1. 13
Datis vii, 18. 3 jurisdictionibus xx,
10. 4
Dativus singularis iv, 16. 2
Dato (imp.) xx, 1. 8 (part.) xx, 1. 12
tibi negotio i, 18. 1
Datum vii, 15. xiii, 19. 2 jure xx, 1. 3
est vii, 15. xvi, 11. 1 memoria i, 11.
4 negotium x, 3. 1
Datur vi, 7. x, 11. 2. xiii, 15. 3
Datuos xx, 1. 4 pœnas ix, 14. 3
Daturus erat iv, 4
Datus esset xvii, 6. 1 (part.) xii,
18. 1
Datust i, 24. 2
Dave xviii, 12. 2
De i, 5. 2 de hostibus capto agro xii,
14. 1 de disciplinis literarum xix, 13.
1 de id genus hominibus i, 15. 4 de
Legibus libros xx, 1. 1 de multo usa
ignoscibilia est xiii, 21. 1 de poëta-
rum figura (poëtice) i, 16. 1 de qua
causa v, 18. 3 de rufo atque viridi
mixtus ii, 26. 4 de me discet ii, 23. 4
Deabus xvi, 16
Deo ix, 9. 7 si Deo, si Deo ii, 28. 3
Deambulabam xiv, 5
Dearum ii, 28. 2
Deas ix, 9. 5
Debeam i, 3. 6
Debeant xv, 13. 3. xvi, 14
Debeas i, 13. 1. vii, 3. 13. xii, 20. 4
Debeat i, 3. 6. ii, 2. 1. vi, 15. 1. xvii,
5. 2
Debebat vii, 5. vii, 10. xviii, 13. 2
Debebat vii, 14. 1
Debebit iii, 2. 2. xiv, 5. xviii, 1. 4
Debemus xvi, 5. 4. xvii, 5. 3. xvii,
19. 3
Debent i, 6. 5. i, 22. 2. vii, 8. 4. xii,
11. 3
Deheo iii, 14. 1. xvi, 10. 3
Dehere i, 4. 2. i, 12. 5. i, 15. 1. 6. iii,
10. 2. xvii, 5. 2. xvii, 9. 3
Deberem xvi, 10. 3
Deberet iii, 16. 5. xiv, 7. 1. xviii, 3. 3
Deberi pecuniam et gratiam i, 4. 2
Debet i, 4. 2. xiii, 11. 2. xv, 27. 2. xvi,

1. xvi, 3. 1. xviii, 9. 1. xix, 8. 5.
 xx, 1. 6
 Debetur gratia i, 4. 3
 Debili v, 15. 5 lingua i, 12. 1 numero
 i, 7. 9
 Debilitas iv, 2. 2
 Debilitates vi, 1. 3
 Debita pecunia (abl.) i, 4. 3
 Debitum xx, 1. 6
 Debiti æris xx, 1. 12
 Debito pecuniæ et gratiæ i, 4. 3 gratiæ
 i, 4. 3
 Debitonem i, 4. 3
 Debitonis i, 4. 3. 4
 Debito obsequio i, 13. 4
 Debitoris xx, 1. 6
 Debitorum (debitor) xx, 1. 11
 Deblateratis versuum multis millibus ix,
 15. 3
 Debuerat xx, 10. 3
 Debuerint xiv, 1. 8
 Debueris xviii, 8
 Debuerit i, 3. 3. ii, 18. 3
 Debuero vii, 17. 2
 Debui xix, 9. 4
 Debuisse i, 6. 2. i, 7. 2. ii, 23. 9. xiv,
 1. 6. xvii, 10. 2
 Debutit ii, 8. 1. ix, 9. 2
 Decantata hæc in scholiis Pr. 7
 Deceat xiv, 2. 6
 Decebat ætati ix, 15. 1
 Decedente xix, 4 luna xx, 8. 2
 Decedere ix, 15. 1
 Decederet xvii, 10. 1 vita i, 15. 7
 Decedit x, 15. 3
 Decem i, 8. 3. i, 12. 1. ii, 24. 2. iii,
 16. 1. vii, 18. 1. 2. xiii, 24. 6. xvi,
 4. 2. 4. xviii, 14. xx, 1. 1 pondo
 libras xvii, 21. 11 argenti iv, 8. 2
 Decemvires leges xx, 1. 7
 Decemvirali lege xi, 18. 3
 Decemviralium legum xx, 1. 1
 Decemviri iii, 16. 5. viii, 1. xi, 18. 1.
 2. xii, 24. 2. xx, 1. 1. 9. 12
 Decemviris x, 3. 7
 Decemviros x, 3. 7. xiv, 7. 2. xvii,
 21. 6
 Decentia (plur.) vi, 11
 Decepit xiii, 24. 11
 Decernatur triumphus xvii, 18. 1. 2
 Decernendi (ger.) i, 3. 13
 Decernendum xv, 2. 4
 Decernere xx, 1. 3
 Decerni xi, 5. 1. 4
 Decernunt xi, 5. 1. 4
 ad Decertandas laudes x, 18. 2
 Decertandum vi, 11
 Decertantes xiii, 24. 9
 Decertare xiii, 3. 2
 Decertatum ix, 13. 1 est x, 18. 1
 Decessere x, 1. 4
 Decessero de via i, 3. 6
 Decessionem xiii, 29. 1
 Decessisse xiii, 29. 1
 Decessit xv, 11 vita xvii, 21. 9
 Decet ii, 2. 3
 Decideretur x, 1. 2
 Decidit xix, 12. 4
 Decima ix, 14. 7
 Decima iii, 16. 4
 Decimo iii, 16. 1. 2
 Decimo tertio (libro) xviii, 2. 5
 Decimo quarto xiii, 21. 3
 Decimum xv, 24
 Decipientibus vii, 3. 14
 Decisis vi, 5. 2
 Declamandi xiii, 21. 1
 Declamandis ix, 16. 1
 Declamantem ix, 15. 1
 Declamationes xv, 1. 1
 Declamatiunculam vi, 8
 Declamaverat xv, 1. 1
 Declarabat xvii, 19
 Declarandæ vi, 5. 2
 Declarandum xiv, 5
 Declarant i, 7. 8. vii, 8. 1. xiii, 16. 2
 Declarari xiv, 1. 8. xviii, 8
 Declarat xiii, 24. 12. xv, 6
 Declaratur xii, 5. 5
 Declaretur Pr. 13
 Declinanda (plur.) xii, 27. 1
 Declinandum de via i, 3. 5. 6
 Declinantibus juris actiones xx, 1. 9
 Declinantis x, 8
 Declinari vi, 2. 2
 Declinatio i, 3. 6. ii, 25. 1
 Declinatione i, 7. 7. vii, 17. 3. xvii,
 7. 2
 Declinationes xiv, 1. 9
 Declinationibus ix, 14. 1
 Declinationum ii, 25. 1
 Declinatis iv, 16. 1
 Declinatum iv, 1. 2
 Declinatur xiii, 22. 3. xx, 6
 Declinavit ix, 14. 1. xx, 6 de via i,
 3. 7
 Declinem in quas extremas literas xiv,
 1. 3
 Declinentur in singulos casus i, 16. 3
 Declinet xii, 5. 10
 Decocta (plur.) x, 11. 1
 Decora (abl.) i, 11. 10
 Decoram vii, 12. 1
 Decorandum honore x, 10
 Decorata est v, 6. 4
 Decoratus ix, 13. 2

- Decoravere iii, 7. 4
 Decoravit iii, 7. 4
 Decore xiii, 24. 8
 Decori dignitas xii, 5. 7
 Decoro xiii, 21. 1
 Decorum est xiii, 21. 1
 Decrementa iii, 10. 4
 Decreta esset i, 23. 2 (subst.) vii, 19
 naturæ et necessitatis xii, 5. 11
 Decreti (gen.) xviii, 2. 2
 Decretis xviii, 1. 1. xix, 1. 7
 Decreto ii, 28. 2. vi, 10. 1. xv, 2. 1
 facto xv, 20. 2 sanxerunt ix, 2. 3
 Decretorum vii, 19
 Decretos xix, 12. 3
 Decretum ii, 24. 1. iii, 16. 5. xv, 10.
 xvi, 11. 2. xviii, 3. 1. 2 gravitatis
 antiquæ plenum iv, 14 publicum vii,
 3. 1 sanxerunt vi, 10. 2 est ii, 6. 7.
 xii, 5. 7
 Decreverit v, 18. 3
 Decreverunt iv, 14. v, 17. 2. vii, 19
 Decrevisse iii, 16. 5. xi, 3. 2. xv, 10.
 xvii, 16
 Decubat x, 15. 2
 Decuberam xviii, 10. 1
 Decuisset iv, 14
 Decuit i, 6. 3. ii, 6. 4. xiv, 2. 8 homi-
 nem iii, 2. 5
 Deculpatam verbum xix, 10. 3
 Decuma iii, 16. 5
 Decumbere xii, 5. 1
 Decumo iii, 16. 1. 4
 Decurias xviii, 7. 2
 Decursibus vii, 3. 20
 Decus linguæ Latinæ xix, 8. 3
 Dedecora vii, 11. 2
 Dedecorasse xviii, 11
 Dedecus x, 3. 7
 Dederat xvii, 6. 3
 Dedere (præst.) iii, 7. 3 (infm.) x, 12.
 1. xviii, 5. 3
 Dedicaturus x, 1. 1 foret x, 1. 3
 Dedicavisti vii, 11. 3
 Dediderat ii, 21. 2
 Dediderunt xix, 2. 1 in finem patrocini-
 umque v, 13. 2 sese in quaerenda
 pecunia iii, 1. 3
 Dedimus primitias quasdam artium Pr. 6
 Dedisse iii, 16. 10. vi, 4. xii, 1. 2. xvi,
 8. 5. xvi, 19. 2. xvii, 2. 8. xviii, 3. 1
 Dedissem iv, 1. 7
 Dedisses xv, 19
 Dedisset xvii, 18 vulnus ix, 12. 5
 Dedit vi, 7. vi, 13. 2. ix, 10. 1. xiv, 7.
 1. 2. xvii, 2. 8. xvii, 14. 2. xx, 1. 11
 consilium i, 3. 7 epistolam ad xv, 13.
 2 fabulas apud populum xvii, 21. 13
 legem Pr. 11 sese in disciplinam Pro-
 tagoræ v, 10. 2 (dixit) xix, 8. 6
 Dediti (plur.) xvii, 21. 10
 Deditione facta v, 6. 5
 Deditos vi, 4. xii, 2. 3
 Deducebantur ii, 15. 1
 Deducendo xv, 5. 1
 Deducere iv, 11. 3
 Deducerentur vii, 18. 2
 Deduci vi, 8
 Deducitur xvii, 2. 2
 Deducta est xii, 7. 1 in atrium i, 12. 3
 (plur.) iii, 16. 7
 Deductum verbum in Latinam Coloniam
 xix, 13. 2
 Deductus v, 14. 6
 Dedunt ii, 12. 4. xii, 1. 7
 Deduxisse manus ad os i, 14
 Deduxit xv, 20. 1
 Deerit xvi, 3. 1
 Deesse v, 8. 1. xii, 2. 1 perficiendæ rei
 i, 22. 7 reipublicæ i, 23. 8
 Deessent x, 1. 1
 Decasset iv, 2. 4. xvii, 3. 1
 Deest ii, 4. 3. iii, 14. 1. xviii, 1. 5
 Defamata vocabula ix, 2. 3
 Defamatissimæ xiv, 2. 3
 Defamatissimus xviii, 3. 1
 Defatigati verbis ejus i, 2. 3
 Defatigatum iii, 7. 3
 Defectione vii, 6
 Defectionem xii, 14. 1 per defectionem
 (aliquid supprimendo) v, 8. 1
 Defectionibus solis ii, 23. 3
 Defectos xvi, 11. 2
 Defendas vii, 11. 3
 Defendat vi, 16. 5
 Defendebant ix, 1. 1. 3
 Defendebat x, 19. 3
 Defendendam v, 18. 3
 Defendendi gratia xv, 1. 2
 Defendenti vii, 3. 8
 Defendere i, 22. 1. vii, 11. 3. ix, 1. 3
 causas ii, 7. 4 patriam ii, 7. 4
 Defenderent ii, 13. vii, 19
 Defenderes xv, 1. 2
 Defenderet xi, 18. 2. xvii, 11. 3
 Defenderit xv, 28. 1
 Defendi v, 13. 2. vii, 2. 3
 Defendis vii, 11. 3
 Defendisse xv, 28. 1
 Defendissent xi, 18. 3
 Defendisset xii, 5. 5
 Defendit i, 22. 1. ix, 14. 6. xvii, 13. 1
 Defenditur ii, 6. 7
 Defensa oratio i, 6. 1
 Defensat vii, 3. 18
 Defensionem vii, 3. 6

- Defensionis x, 19
 Defensavit summa ope ii, 25. 1
 Defensos vii, 3. 8
 Defensum vii, 3. 2
 Defensus v, 8. 1
 Deferant xv, 24
 Deferas me adversum xiii, 4
 Deferbuerat xvii, 8. 3
 Deferbuit mare xix, 1. 2
 Deferebant xvi, 10. 4
 Deferrent jus ad Prætores xx, 10. 4
 Deferretur iv, 8. 1. iv, 18. 3
 Defert i, 23. 3
 Deferuntur ii, 30. 2
 Defessus xiv, 5 sum volvendis volumini-
 bus Pr. 5 est xvi, 14
 Defatigantur xv, 8
 Defeceret xiv, 1. 12
 Deficiente luna xx, 8. 2
 Deficientium ii, 23. 3
 Deferi multa ad splendorem domus i,
 14
 Definatur iv, 1. 5. xix, 6
 Definierat xiv, 5
 Definierit i, 25. 1. xv, 26. 1
 Definierunt xiii, 14. 1
 Definire iv, 1. 3
 Definiremus xii, 9. 2
 Definires iv, 1. 4
 Definiret i, 25. 2
 Definisse iv, 1. 6
 Definisset tempus iii, 16. 8
 Definuit i, 25. 1. vi, 2. 1. ix, 5. 1
 Definita (plur.) xiv, 1. 13
 Definite i, 25. 1
 Definitio i, 25. 1. x, 20. 1
 Definitionem iv, 1. 4. xiv, 5
 Definitioni vi, 2. 2
 Definitionis xv, 26
 Definitionum i, 25. 2
 Definito i, 13. 1
 Definitum sit xi, 18. 7
 Definitur v, 16. 1
 Definitus est xviii, 10. 4
 Definivit ii, 6. 6. x, 20. 1. xv, 26 in-
 dulgentiam his verbis i, 3. 12
 Definiunt xix, 6
 Defuunt xx, 8. 2
 Defixerat una in parte sententiam suam
 i, 13. 1
 Desagravit ardor periculi xix, 1. 2
 Deseta est xiii, 24. 10
 Deseta sunt xv, 5. 1
 Deduere xvii, 11. 1
 Defluerat iii, 7. 3
 Defoderunt iii, 14. 5
 Deformem xvii, 1. 2
 Deformi ii, 23. 2
 Deformissimam v, 11. 3
 Deformitate xv, 17 insigni xi, 13. 5
 Deformitates iii, 3. 4
 Deformatis v, 11. 3
 Defugere munus v, 13. 3 remotiora Pr. 6
 Defugiendas xv, 2. 3
 Defuisse i, 22. 2. xiii, 3. 2
 Defuisset v, 14. 4
 Defuit xvii, 3. 1 suis Tubero i, 22. 3
 Defuncto vita xiii, 5. 3
 Defunctorum animæ x, 16. 2
 Defuturum i, 14
 Degenerem xvii, 19. 2
 Degeneri alimento xii, 1. 5
 Degredi de via i, 3. 6
 Degrediare xx, 1. 7
 Degustandum v, 16
 Degustat xiii, 5. 2
 Degustato xiii, 5. 3
 Dehinc ii, 23. 2
 Dehonestamento ii, 27. 2
 Dehonestari xviii, 3. 2
 Dehonestum verbum xix, 10. 3
 Dehortata sunt xiii, 24. 7
 Dehortatur vii, 2. 1. 3
 Dehortetur vii, 2. 1
 Dei ii, 28. 1. 2. xvi, 17
 Dejecit ix, 13. 3 se de muro x, 3. 1
 Dejectat xx, 9
 Dejectum iv, 14. 4
 Dejecturum x, 3. 4
 Dejerasset iv, 20. 2
 Dejeraret fassum i, 3. 9
 Dejeraverant vii, 18. 2
 Dejiceretur xx, 1. 14
 Dejicitur xiii, 25
 Deinde post i, 3. 12
 Dejurant xi, 6. 1
 Dejurare xi, 6. 2
 Dejurio vii, 18. 1 vincti forent vii, 18. 2
 Delabi xvii, 11. 2
 Delabitur xiv, 3. 4
 Delati honores ii, 15. 1 ad populum
 (accusati) ii, 5
 Delectabat xi, 12. 2
 Delectabile ii, 23. 5
 Delectabiles ii, 29. 1
 Delectabili doctrina i, 4. 1 præcentione
 i, 11. 2
 Delectabilis argutusque desidius aculeos
 v, 15. 2
 Delectabiliter xiii, 24. 8. xv, 1. 1
 in Delectamentis habebat xx, 4
 pro Delectamento habebat xx, 1. 4
 Delectantior sermo Pr. 8
 Delectari xx, 9
 Delectat xviii, 8 animum xix, 10. 3
 Delectationibus xvi, 19. 4

- Delectatus iii, 3. 4. xii, 5. 4. xiii, 20. 9
 Delectent i, 22. 2. xiii, 11. 3. xiv, 6. 1
 Delectet xvii, 5. 2
 sine Delectu xx, 5. 1
 Delectus commodorum xii, 5. 6
 Delegerit xvi, 5. 3
 Delegisset xiii, 5. 3
 Delegit xvi, 19. 2
 Delenimentis aurium v, 1. 3
 Deleniri xv, 2. 3
 Delevit xvi, 8. 2
 Delibari xv, 8
 Delibatæ honestatis i, 3. 10
 Delibatus xii, 2. 2
 Deliberabat xviii, 3. 1
 Deliberas xiv, 2. 4
 Deliberata re ab eo i, 13. 1
 Deliberatus fore si i, 13. 3
 Delicate (adv.) xx, 1. 9
 Delicatiores xiv, 4. 2
 Delicato iii, 5 homini vii, 12. 1
 Delicatorum vii, 16. 1
 Delicia xix, 8. 3
 Deliciam xix, 8. 3
 Deliciarum vitium iii, 5
 Delicias vii, 16. 1 conviviorum i, 11. 4
 fontes carminum xix, 9. 3
 Deliciis vi, 8. xix, 8 3 corporis animi-
 que diffuens xix, 1. 2 habebat xx, 4
 habitos in ix, 4. 7
 Delicta iii, 4. 7. iv, 15. 1. vi, 2. 2. 3.
 x, 8. xx, 1. 3
 Delicti x, 19
 Delictorum vii, 3. 21
 Delictum i, 26. 2. v, 4. xi, 7. 1 est vi,
 14. 2
 Deligari x, 3. 3
 Deligata erat x, 3. 2
 Deligatum est vi, 1. 2
 Deligatus x, 3. 5
 Deligeret xiii, 5. 1
 Deligitur vii, 9. 1
 Delinquendum est i, 3. 1
 Delinquent x, 8
 Deliquero vi, 16. 2
 Deliquerunt xvi, 4. 1
 Deliquisse vii, 3. 18
 Deliquit vi, 14. 1
 Delirare i, 19. 1
 Delitescentem in habitaculum v, 14. 5
 Delitesceret vii, 11. 1
 Delituit vii, 11. 2. xv, 22. 2
 Delphini vii, 8. 2
 Delphino vii, 8. 1. xvi, 19. 4
 Delphinorum vii, 8. 1
 Delphinos vii, 8. 1
 Delphinum xvi, 19. 4
 Delphinus xvi, 19. 4
 Delphos xii, 5. 1
 Deluamus xv, 2. 4
 Delubra iv, 9. 2. 4. xiii, 24. 4 plena
 majestatis iv, 9. 3
 Delubris xiii, 24. 4
 Dem iv, 9. 4
 Demadem xi, 10. 1
 Demades xi, 11. 2
 Demadi xi, 10. 1
 Demanare xvii, 11. 1
 Demas ii, 5. ii, 22. 7
 Demens x, 11. 3
 Demerebat grandem pecuniam i, 8. 1
 Demessa est seges ii, 29. 5
 Demetrium xv, 31
 Demetrius xv, 31
 Demiramur xvii, 20. 3
 Demiranda xvi, 18. 1
 Demirantur iii, 7. 2
 Demiratos vii, 1. 2
 Demiratum ix, 9. 7
 Demiratus i, 17. 1. v, 3. 3. xvi, 6. 1
 Demisit xiii, 20. 4. 8
 Demissa voce i, 5. 2. iv, 1. 5
 Demissam jacentemque orationem i,
 11. 8
 Demissis iv, 3
 Demittendi xviii, 10. 2
 Democriti iv, 13. x, 12. 1
 Democrito x, 12. 1
 Democritum x, 12. 1. x, 17. 1
 Democritus v, 3. 2. 3. v, 15. 2. x, 17.
 xvii, 21. 7
 Demonstrabat vii, 4. xv, 24
 Demonstrandum iv, 1. 6. xix, 14. 1
 Demonstrant vii, 21
 Demonstrantia ii, 26. 3
 Demonstrantibus ix, 10. 1
 Demonstrare iv, 1. 7. xvii, 6. 3
 Demonstrarent iii, 1. 2
 Demonstraret ix, 10. 1. xvi, 6. 1
 Demonstraretur x, 1. 3
 Demonstrat i, 16. 3. xiii, 8. 1. xvii, 2.
 2 digito xix, 10. 2
 Demonstrata (plur.) ii, 4. 2
 Demonstratione x, 4 vestigiorum Pr. 9
 Demonstrationem i, 25. 2. v, 18. 2.
 xiv, 1. 8. xvii, 7. 1
 Demonstratur vii, 7. 2. xiii, 22. 3. xx,
 1. 8
 Demonstraturus esses vii, 11. 1
 Demogstravimus ii, 19. 2
 Demonstrent iv, 9. 5. xii, 9. 1. xiii,
 24. 8
 Demonstres xix, 8. 2
 Demonstretur vii, 21
 Demonstro xvii, 8. 2
 Demorari vii, 1. 2

- Demoratos xix, 8. 6
 Demoratur xi, 7. 3
 Demortua (plur.) ix, 2. 3
 Demortuæ forent xv, 11
 Demosthene i, 8. 1. xi, 9. 1
 Demosthenem iii, 13. xi, 9. 1
 Demosthenes i, 8. 2. 3. iii, 13. 1. xv, 18. 2. xvii, 21. 9. 10
 Demostheni viii, 9. xi, 10. 1
 Demosthenis ii, 27. 1. ix, 3. 1. x, 19. xiii, 1. 4
 Demta v, 12. 2
 Demulcebat xv, 3. 1
 Demulcentes xviii, 2. 1
 Demulcere actionem modis et intendere i, 11. 7
 Demulcet v, 14. 3
 Demulctus iii, 13
 Demulsit xvi, 19. 1
 Demum ii, 23. 4. 9. iii, 10. 5
 Demus ix, 2. 1. xiv, 1. 6
 Demutamus xvii, 1. 2
 Denarium (gen. plur.) i, 8. 3. i, 16. 2. iii, 17
 Denarrat rem i, 23. 3
 Denarravit ii, 22. 7
 Deneganda xv, 20. 5
 Denicales feriæ xvi, 4. 3
 Denominatus est iii, 19
 Denos ii, 24. 2. 3. xx, 7
 Denotantur xiv, 1. 9
 Denotavit i, 15. 8
 Dens iv, 2. 4
 Densiores xviii, 1. 6
 Densitatem auri ii, 6. 8
 Dent operam mutuam ii, 29. 2
 Dentato ii, 11
 Dentatum ii, 11
 Dente iv, 2. 4
 Dentes iii, 10. 5. iv, 2. 4. vii, 9. 1. xvi, 6. 2
 Dentibus xvi, 6. 2
 Dentium i, 15. 2
 Denunciata est xx, 1. 14
 Denuo i, 19. 2. ii, 29. 4. iii, 1. 3. v, 3. 2. viii, 4. xi, 9. 1. xv, 16 dixerat xviii, 3. 2
 Deo ii, 27. 1. xv, 22. 1. xviii, 2. 5
 Deorsum ii, 20. 2. iii, 6. vi, 4. ix, 1. 1. xvi, 18. 1. xvii, 11. 2. verum ix, 1. 1
 Deorum ii, 28. 2. v, 12. 1. xvii, 2. 6
 Deos i, 6. 5. i, 7. 5. xiv, 1. 3. xv, 7. 2. agrestes ix, 9. 6. immortalis xx, 11 celebrabant v, 12. 2
 Deosculatus ingenium i, 23. 4
 Depacisci xx, 1. 10
 Depalmaverat xx, 1. 4
 Depectit capillum x, 15. 4
 Depellat xix, 4
 Depellere xiv, 1. 14
 Depelleret xvii, 11. 3
 Depellii xvi, 3. 2
 Depello vi, 16. 2
 Deperdere xv, 5. 1
 Deperditus v, 1. 2
 Deperire ii, 6. 4
 Deperiret iii, 9. 2. vi, 16. 5
 Deperisse xii, 1. 4
 Depicta est ix, 13. 2. xiii, 9. 3. xiii, 24. 8
 Depictas xix, 10. 1
 Depingitur xii, 4. 1
 Depinxit ix, 13. 1
 Depinxit xiii, 29. 2
 Deploantis x, 17. 2
 Deponendam xiii, 4
 Deponi x, 3. 2
 Depopulata internecino genere morbi ii, 1
 Depopulatus esse xiii, 24. 5
 Deportatum ix, 4. 7
 Deportatur in jus xx, 1. 3
 Depositum (part.) xx, 11
 Depravata sunt xv, 5. 1
 Deprecabatur vi, 16. 4 (excusabat) x, 19
 Deprecandi xvi, 16
 Deprecans uxoris superbiam ii, 23. 5
 Deprecarentur vii, 3. 2
 Deprecari v, 12. 4. culpam xi, 8. 2
 Deprecatur vii, 3. 20
 Deprecatus vi, 16. 2
 Deprecentur vi, 16. 2
 Deprece vi, 16. 1
 Deprecetur vi, 16. 5
 Deprecor vi, 16. 1. 2. 3. 4
 Deprehendat xiv, 2. 6
 Deprehendere xiv, 1. 10
 Deprehendisses x, 23. 2
 Deprehenditur xi, 18. 3. xx, 7
 Deprehensam x, 23. 1
 Deprehensum xvii, 18
 Depressi (plur.) ii, 30. 2
 Depressuræ (plur.) x, 1. 1
 Deprimebantur x, 26. 4
 Deprimendum impetum vocis i, 11. 7
 Deprimere aream ii, 10. 1
 Depromptu Pr. 2
 Depudicavit xvi, 7. 1
 Depugnandi causa xv, 6. 1
 Depugnantes ix, 13. 1
 Depugnare vii, 3. 7. ix, 13. 2
 Depugnari vii, 3. 10
 Depugnatum est vii, 3. 7. 10. ivit xi, 1. 4
 Depugnavit x, 16. 5
 Depulerat xvii, 21. 8
 Depulsum iv, 14

- Depulsurum x, 3. 4
 Deputantem fraxinos xix, 12. 3
 Deque x, 29. 2 susque xvi, 9. 1
 Deradat xvii, 9. 5
 Deradit xvii, 9. 5
 Derasi (plur.) xvii, 9. 3
 Derasisse vii, 20. 1. xvii, 9. 4
 Derelicta est xix, 14. 1
 Derelictui habuerat vineam iv, 12
 Derepente vii, 3. 11. x, 12. 2
 Deridiculæ vanitatis x, 12. 2
 Deridiculi in legendo xiii, 30. 2
 Deridiculos xii, 2. 2
 Deridiculum xvii, 1. 3
 Derisit i, 19. 1
 Derivaret xvii, 11. 3
 Deruta terræ spatia vi, 2. 4
 Descendere ii, 2. 4
 Descenderint x, 16. 4
 Descendi vii, 9. 1
 Descendiderant vii, 9. 4
 Descendidi vii, 9. 1
 Descendit vii, 9. 4
 Descendit xvii, 2. 8
 Descendo vii, 9. 1
 Descendunt xiii, 25
 Desciverint xvi, 5. 3
 Desciverunt ad x, 3. 8
 Descivisse xv, 22. 2 a multorum opi-
 nionibus iii, 16. 3
 Descivisset ad regem iii, 8. 1
 Descivit a republica xvii, 21. 5
 Describenda (abl.) xvii, 10. 1
 Describeret ix, 1. 1
 Descriptum graphice xii, 4. 1
 Deseri v, 13. 3
 Deserta (fœm.) i, 24. 2
 Desertam ix, 4. 7
 Desertum iii, 9. 3
 Deserunt xii, 1. 7
 Desiderabant iv, 18. 2
 Desiderabantur iv, 3
 Desiderandi xvi, 3. 1
 Desiderant vi, 1. 2
 Desideranti xiii, 2. 1. xviii, 7. 2
 Desiderantibus xiii, 20. 2. xvi, 12. 2
 Desiderare i, 3. 13
 Desideraret i, 13. 4. xii, 4. 2
 Desiderari ix, 8
 Desiderat ix, 5
 Desiderata x, 3. 5. xi, 13. 4
 non Desiderato consilio i, 13. 4
 Desideratur xvi, 3. 2
 Desideravit v, 3. 2
 Desidere xv, 11
 Desiderio meriti flagrans x, 18. 1 tabuit
 vii, 8. 3
 Desiderium capit xii, 1. 7
 Desidero i, 3. 8. xv, 7. 3
 Desides x, 22. 1. xiii, 8. 2
 Desidia x, 22. 1
 Desidias xv, 5. 1
 Desierint xv, 17
 Desieris xvi, 2
 Designandum consulem curavit iv, 8. 1
 Designate (adv.) ii, 5
 Designati iv, 10
 Designato xiv, 7. 1
 Designatus xiii, 19. 2 est xiv, 7. 1
 Desiit xi, 2. 1
 Desillret xvi, 19. 2
 Desinam i, 4. 2
 Desinendam ii, 12. 2
 Desinentes vii, 12. 1
 Desinit xvi, 2
 Desinite xix, 5
 Desint xvi, 2
 Desinunt ii, 7. 5
 Desiperet i, 19. 1
 Desipientes xviii, 4. 4
 Desis i, 22. 4
 Desisse iii, 4
 Desisset artem athleticam xvi, 2
 Desistente ii, 20. 2
 Desistimus xvi, 18. 2
 Desit ne quid ix, 3
 Desita est xv, 17 (abl.) xv, 31 verba
 xi, 7. 1
 Desitis verbis xi, 7. 1
 Desito sermone abhinc multis annis ute-
 ris i, 10. 1
 Desaverit xx, 1. 7
 Desperavisse vii, 1. 1
 Despicatissimos xv, 4. 1
 Despiciens ix, 11. 2. xx, 10. 1
 Despicitur x, 24. 1
 Desponderat iv, 10. 1
 Despondit xii, 8. 2
 Despuas ii, 19. 2
 Destinando xiii, 5. 2
 Destinatus (gen.) iv, 20. 2
 Destinatum xiv, 1. 9
 Destinatos negotio xix, 8. 6
 Destiterunt xvii, 3. 2
 Destitit iii, 13. iv, 10. 2
 Destituerem opinionem xix, 8. 5
 Destitui (infm.) xix, 3
 Destitutos vi, 4
 Destitutum atque impugnatum quid in
 mala causa relinquat i, 6. 3
 Destitutus est palus x, 3. 1
 Destituunt ii, 12. 4
 Det vi, 6. 2
 Detecta v, 6. 4
 Detegi xv, 2. 2
 Detergendis xvii, 16
 Deteriora sunt xii, 2. 6
 Deteriorem iv, 2. 1

- Deteriores xvii, 2. 6
 Deterioris xii, 1. 4
 Determinatus xvi, 2 locus regionibus
 certis xiii, 14. 1
 Deterreant xx, 1. 4
 Deterreantur vi, 14. 2
 Deterrere xiv, 1. 14
 Deterreret voluptatibus xix, 2. 2
 Deterret xi, 16. 5
 Deterrimam potu aquam xix, 5
 Deterrimi homines xx, 1. 14
 Deterrimia ix, 2. 3
 Deterrimo xii, 1. 6
 Deterrimus ii, 6. 5. xiv, 2. 7
 Deterritas xv, 10
 Deterruerint ii, 12. 3
 Deteri v, 14. 6
 Deterunt xii, 1. 7
 Detestabili iii, 9. 3
 Detestandis vi, 12
 Detestaretur vi, 16. 5
 Detestatio sacrorum xv, 27. 1
 Detestatione i, 15. 1. ii, 6. 2. ii, 7. 3.
 vii, 16. 2. xii, 1. 3
 Detestationem ii, 6. 2. x, 3. 5
 Detestatus ii, 6. 7 est i, 15. 2
 Detestor vi, 16. 2
 Detonset x, 15. 2
 Detornatam sententiam ix, 8. 1
 Detracta (abl.) v, 12. 2 (plur.) sunt x,
 3. 1
 Detractam ii, 10. 2
 Detractio doloris ii, 9
 Detractionem doloris ii, 6. 6
 Detractis vi, 5. 3
 Detrahendis ii, 6. 6
 Detrahi i, 26. 2. x, 3. 7. x, 12. 1 vesti-
 menta i, 13. 4
 Detrahunt ii, 22. 4
 Detrahuntur xix, 12. 2
 Detraxis de elegantia ii, 5
 Detraxit ix, 13. 4
 Detrectandam xii, 1. 4
 Detrectantibus fidem xx, 1. 9
 Detrimenti plusquam facis xi, 2. 2
 Detrimento v, 8. 2
 Detrimentum literarum productione syllabarum
 compensatur ii, 17. 3
 Detrita est litera x, 5
 Detriti ab alio vitæ genere xv, 30. 1
 Detruncat xix, 12. 4
 Detur i, 25. 3. xv, 24
 Deturbati vii, 3. 4
 Deturbatus verecundia viii, 9
 Devenit (præt.) xix, 9. 6
 Devenostet tanquam pulchritudinis in-
 signia xii, 1. 2
 Devergentia (abl.) xiv, 1. 4
 Devertebat (ad domum) xviii, 1. 5
 Devertere iii, 13
 Devertisse iii, 9. 2
 Devertit xiii, 2. 1
 Devincti beneficio vii, 17. 5
 Devinctum xvii, 20. 2
 Deum (acc.) v, 12. 2. xvi, 17 (gen.
 plur.) Pr. 12. ii, 15. 1. iv, 17. 6. xiii,
 23. 1
 Devomas ii, 23. 6
 Devota (plur.) ix, 2. 3
 Deurit i, 19. 1
 Deus xvi, 17. xx, 6
 Dexteras xii, 8. 1
 Dexteritatem xiii, 16. 1
 Dexterum ix, 13. 3
 Dextra vi, 6. 3. xvi, 4. 4. xvi, 5. 2
 Di iii, 3. 3 boni ii, 2. 2. ii, 23. 2 vos-
 tram fidem v, 6. 2
 Diagora iii, 15. 1
 Diagoras iii, 15. 2
 Dialectica (nom.) xvi, 8. 1. 5 (abl.)
 Pr. 6. xvi, 2 (plur.) xvii, 19. 2
 Dialecticæ xvi, 2. xvi, 8. 5
 Dialecticam xiii, 10. 1
 Dialecticarum captionem i, 2. 2
 Dialecticas xvi, 8. 1 disceptationes xx,
 5. 1 disciplinas i, 22. 3
 Dialectici vii, 3. 14
 Dialecticis xvi, 8. 2 disciplinis xiii,
 8. 1
 Dialectico xviii, 13. 1
 Dialecticos xvi, 2
 Dialecticus xviii, 13. 2
 Dialem x, 15. 1
 Diales i, 12. 5
 Diali x, 15. 2
 Dialis i, 12. 5 flamen x, 15. 1 flaminis
 x, 15. 1
 Dialogo xvii, 5. 1
 Dialogum iii, 17
 Diana ix, 9. 5. 6
 Dianæ ix, 9. 5. xv, 22. 1 Ephesiæ ii,
 6. 7
 Diarium v, 18. 2
 Diatriba i, 26. 1 ex Platonis xviii, 13. 2
 Diatribæ xiii, 5. 1
 Diatribam acceptum in xvii, 20. 2
 Dic xiv, 5. xv, 9. 2. xvii, 4. xx, 1. 3
 Dicabatur xviii, 2. 2
 Dicaci xii, 2. 1
 Dicæarobus iv, 11. 5
 Dicam (subj.) xv, 5. 3. xv, 29 (fut.) i,
 25. 3. xiii, 30. 2. xvii, 10. 3. xix,
 10. 4. xx, 1. 13
 Dicamini xi, 13. 1
 Dicamus xix, 8. 4
 Dicant i, 20. 1. xii, 5. 4. xiv, 1. 7. 10
 Dicantur xvi, 6. 1. xx, 6
 Dicaret x, 18. 2

- Dicaris xi, 13. 4
 Dicis i, 10. 1. i, 25. 3. vi, 13. vi, 13.
 2. xiii, 20. 2. xvi, 2. xvii, 2. 8. xviii,
 7. 1. xix, 10. 4
 Dicat i, 22. 1. 9. ii, 6. 5. iii, 2. 1. xiv,
 2. 5. xvi, 13. 1. xvii, 3. xx, 1. 15
 Dicatur i, 4. 3. xiii, 3. 1. xix, 8. 5
 Dicebant i, 6. 2. ii, 20. 1. xvii, 2. 5.
 xx, 11
 Dicebantur i, 9. 2. i, 12. 5. vii, 13. xx,
 5. 1
 Dicebat i, 2. 2. i, 19. 1. i, 22. 4. ii,
 25. 2. vi, 10. 1. xii, 7. 1. xiv, 1. 7.
 xiv, 6. 1. xvii, 5. 2. xviii, 1. 3. xix,
 12. 2. xx, 9
 Dicebatur ii, 6. 9. xiv, 2. 2. xvii, 6. 2.
 xviii, 5. 3
 Dicemus i, 25. 1. iii, 1. 3. vi, 12
 Dicenda (sing.) iii, 14. 1. xix, 8. 5
 mulcta (subst.) xiv, 7. 5 (plur.) xix,
 8. 3 sunt xiii, 20. 1
 Dicendæ (gen.) xviii, 3. 1 sententiæ
 xiv, 8
 Dicendam xix, 8. 3 ob rem xx, 1. 3
 Dicendarum xx, 10. 4
 Dicendas xix, 8. 3
 Dicendi i, 9. 1. i, 15. 2. xviii, 2. 2 ex-
 ercitiū xx, 5. 1
 Dicendo i, 15. 3. xiii, 24. 9. xviii, 10. 2
 Dicendum iii, 14. 1. vi, 15. 2 est i, 16.
 4. i, 22. 1
 Dicens i, 2. 2. xv, 2. 1. xviii, 4. 1
 Dicente causam vii, 3. 8
 Dicentem iii, 13. xiv, 1. 14
 Dicentis ii, 23. 9. xiii, 23. 2
 Dicientium xiii, 23. 2. xiii, 29. 1. xv,
 5. 1
 Dicentur xvi, 8. 3
 Dicere i, 4. 4. i, 6. 3. i, 7. 8. i, 9. 6.
 i, 12. 4. i, 15. 6. i, 20. 3. i, 21. 2.
 i, 22. 5. ii, 5. ii, 6. 3. ii, 28. 3. iii,
 2. 2. xiii, 12. 2. xvi, 3. 2. xix, 1. 4.
 xx, 8. 1 audisset x, 1. 1 causam ii, 7.
 5 perge xviii, 9. 1 ex sua persona x,
 16. 2 uno verbo xx, 5. 3 verba xviii,
 4. 2
 Dicerem vii, 17. 2
 Diceremus xvii, 21. 1
 Dicerent vi, 6. 2. xviii, 4. 4. xviii, 5. 2
 Dicerentur xiv, 1. 5. xx, 5. 1
 Diceret i, 4. 1. iv, 1. 4
 Diceret i, 5. 2. i, 7. 9. vii, 3. 12. xiii,
 24. 4. xiv, 5. xviii, 1. 3. xviii, 4. 1.
 xviii, 10. 1. xviii, 12. 1. xix, 5. xix,
 8. 2. xx, 1. 1 super ea re i, 6. 3
 Diceretur i, 5. 1. vi, 15. 1. xiv, 2. 2.
 xviii, 7. 2. xx, 3
 Diceris xi, 13. 4
 Dices vi, 13. 2. xx, 6
 Dicetur xvii, 1. 3
 Dici i, 7. 8. i, 12. 4. 6. i, 15. 6. i, 16.
 3. 3. i, 21. 2. i, 23. 2. ii, 3. 1. ii, 4.
 2. iii, 1. 4. iii, 14. 1. iv, 1. 4. vi, 5.
 1. xiii, 20. 1. xiii, 25. xvi, 12. 3.
 xvii, 6. 1. xviii, 7. 3 non simplici ra-
 tione i, 22. 4 præterquam solitum est
 xv, 13. 3
 Dicier xii, 6
 Dicimus i, 18. 2. i, 20. 1. ii, 25. 2. vii,
 3. 11. xiii, 9. 2. xiii, 16. 1. xv, 9. 1.
 xv, 15. xvi, 5. 1. xvi, 8. 3. xvii, 2.
 6. xvii, 3. 1. xvii, 13. 1. 2. xviii, 9.
 2. xix, 2. 1. xix, 13. 1
 Dicis xiv, 2. 7. xvii, 8. 3. xix, 8. 2. xx,
 1. 1
 Dicit i, 1. 1. i, 3. 6. i, 9. 4. i, 11. 1. i,
 12. 1. i, 14. 1. 15. 4. i, 16. 3. i, 18.
 1. 3. i, 22. 5. 8. xiii, 9. 2. xv, 20. 1.
 xix, 4. xx, 7
 Dicitō xvii, 9. 5
 Dicitur Pr. 5. i, 11. 7. i, 16. 2. i, 18.
 3. i, 20. 2. 3. i, 25. 3. ii, 6. 3. iii,
 3. 5. ix, 12. 5. xiii, 24. 5. xvi, 5. 2.
 xvii, 6. 3. xvii, 11. 2. xx, 1. 8 vulgo
 xix, 13. 3
 Dico ix, 6. xvii, 7. 2. xvii, 10. 3. xviii,
 2. 4. xx, 1. 9
 Dicta (sing.) i, 23. 1. xvi, 1. xix, 8. 3
 est xviii, 7. 2 (plur.) i, 5. 1. vii, 1. 3
 (subst.) i, 3. 1 in eum i, 2. 7 sunt i,
 16. 1. xvi, 8. 3 sint xv, 13. 1 fuerant
 xiv, 2. 3
 Dictæ (plur.) xvi, 4. 4. xvi, 6. 2
 Dictam xix, 8. 3. 6 esse xviii, 6. 2.
 xviii, 7. 2
 Dictas i, 25. 3. xvi, 6. 3
 Dictator ii, 19. 2. ii, 24. 4. xv, 27. 2.
 xvii, 21. 7. 8. xvii, 21. 11 perpetuus
 xix, 8. 2
 Dictatore i, 25. 1. xvii, 2. 5
 Dictatorem x, 24. 4. xiv, 7. 2
 Dictaverunt iv, 1. 2
 Dictavi i, 23. 1
 Dicti (part.) vii, 14. 2
 Dictio ambigua verbi x, 1. 3
 Dictiones xi, 3. 3
 Dictionum vii, 9. 3
 Dictis doctis xx, 10. 2 maneres xx, 1. 15
 Dictitabant xiii, 6. 3
 Dictitabat i, 13. 4. xix, 5. xx, 9
 Dictitare xvii, 19. 1
 Dictitasse iv, 11. 5
 Dictitaverit vi, 11
 Dictito ix, 6
 Dicto obediunt ii, 29. 4 opus est xiv,
 2. 5
 Dictorum xii, 7. 2. xiii, 20. 9. xiv, 3. 3.
 xix, 7. 1

- Dietu rem non dignam xviii, 6. 1 digna
 xvii, 1. 1 facilius xvi, 6. 3 facilia xvi,
 13. 1 tetras xviii, 11
 Dictum i, 7. 1. i, 13. 1. i, 16. 1. i, 17.
 2. i, 18. 3. i, 22. 8. xv, 30. 1. xvi,
 1. xvi, 5. 4. xvi, 13. 3. xvii, 7. 2.
 xvii, 21. 7. xx, 6 est i, 18. 3. xvi,
 12. xviii, 9. 1. xx, 6 caset i, 24. 1
 esse xvii, 8. 3. xviii, 2. 4 nove xv,
 14 hoc sit cum pace et venia istosum
 xvii, 6. 2
 Dictum besimus xi, 16. 1
 Dictases i, 7. 4. xiv, 1. 1. 14
 Dicturum i, 7. 4. 6. iv, 15. 2 fuisse xii,
 5. 5. xviii, 5. 2 hoc credo inimicos
 meos i, 7. 4
 Dicturus vi, 11. vii, 11. 1. xii, 5. 12
 Dictus ix, 6. xvi, 10. 6 est iii, 19
 Dicendis laudibus x, 18. 2
 Dicunt i, 11. 7. i, 18. 2. i, 26. 4. ii, 6.
 1. xiv, 1. 9. xv, 25. xvi, 2. xvi, 8. 1.
 xvii, 1. 2. 3. xviii, 1. 5. xviii, 9. 4.
 xx, 6. xx, 8. 2
 Dicuntur i, 10. 1. i, 25. 4. ii, 26. 4.
 iii, 2. 1. 3. vii, 3. 15. vii, 7. 1. xiii,
 15. 3. xiii, 20. 7. xiii, 24. 5. xiv, 2.
 6. xv, 13. 1. xvi, 6. xvi, 8. 4. xvii,
 10. 6. xvii, 15. 2. xviii, 1. 1
 Didascalico iii, 11. 1
 Didascalico iii, 11. 1
 Didicerant i, 9. 3
 Didicerat vi, 16. 1
 Didicerint xiii, 29. 1
 Didiceris xi, 7. 2
 Didicerit xvii, 13. 2
 Didici iv, 1. 5. xx, 10. 3 ex te vii, 17. 2
 Didicimus ex Apollinari xviii, 4. 4
 Didicisse xviii, 10. 3
 Didiciasem xvi, 10. 3
 Didicit ii, 4. 2. xx, 10. 2
 Didio, T. ii, 27. 1
 Dido ix, 9. 6
 Diducere xv, 16
 Diducta in duas partes xv, 16
 Diductas vi, 4
 Diductis xvi, 16 manibus xv, 15
 Diduxit es v, 9. 1
 Die i, 3. 1. i, 23. 3. i, 25. 3. iii, 2. 1.
 3. vii, 1. 3. xv, 22. 2. xvi, 4. 2. 4.
 xvii, 8. 1. xvii, 12 crastini ii, 29. 2
 feriato xiii, 21. 1 hesterno xviii, 4. 2
 molli xix, 7. 1 postero ii, 20. 3 die
 quarte x, 24. 3 die quinte x, 24. 1
 quinti x, 24. 1 quodam xix, 8. 1
 Diebus i, 20. 2. iii, 2. 1. 3. iii, 10. 2.
 xiv, 7. 4. xv, 7. 3. xvi, 3. 4. xvii, 12.
 xx, 1. 12 tertius ix, 4. 3
 Diei iii, 2. 2. v, 12. 1. xii, 4. 3. xiii,
 1. 1. xvii, 8. 1
 Diem Pr. 12. i, 17. 1. i, 25. 3. iii, 2.
 1. 5. vii, 1. 3. xv, 28. 1. xvi, 4. 1.
 xvii, 21. 10. xix, 1. 1. nullum abesse
 Roma licet iii, 2. 4 dicendo eximen-
 tis iv, 10 diffidi xiv, 2. 3 dimidium
 iii, 14. 4 inatrum iv, 6. 3 in longam
 xix, 5 in longissimam distulerant v,
 10. 4 oblit suum vii, 8. 3 pepercit
 vii, 9. 2 perendini x, 24. 4 et per-
 duellionis dixit vii, 9. 2 ad populum
 dixit iv, 14 ei dictum esse ad popu-
 lum iii, 4 in tertium x, 24. 4
 Dierum i, 25. 1. ii, 21. 2. ii, 24. 5. iii,
 2. 1. 5. ix, 2. 1. xiv, 1. 10
 Dies (sing.) i, 25. 3. iii, 2. 1. 3. iii, 16.
 5. xiii, 15. 1 illuxit xix, 1. 1 prae-
 niebatur xvi, 4. 3 praefinita est xii,
 13. 2 (plur.) ii, 24. 2 dii ix, 14. 4
 endo dies xx, 1. 12 totos xv, 11 justi
 xx, 1. 12 justos xx, 1. 12
 Diespater v, 12. 1
 Differant x, 20. 1. xvi, 13. 1
 Differat iv, 2. 1. xvi, 13. 1 quantum
 versus utriusque ii, 23. 2
 Differunt ii, 26. 2
 Differendi vii, 3. 12
 Differendum est vii, 3. 9
 Differens xx, 2
 Differentem xix, 1. 2
 Differentes ii, 26. 1
 Differentia (subst.) xi, 5. 1. xiii, 20. 8.
 xviii, 4. 3. xviii, 6. 1
 Differentiae xvi, 14
 Differentiam x, 20. 3. xiii, 19. 5 dis-
 ceptionum i, 3. 13
 Differentias iv, 1. 3
 Differentis iv, 1. 3
 Differor sermone ii, 23. 4
 Differre vi, 6. 3. xiii, 19. 4. xvi, 14.
 xix, 1. 6 inter sese xi, 5. 4
 Differrent vii, 17. 3
 Differret iv, 2. 1. xi, 15. 3. xiii, 28. 1
 Differt xiv, 1. 3
 Differunt xviii, 9. 4
 Difficile i, 3. 2. xii, 1. 2
 Difficili iv, 15. 2. xiii, 20. 3
 Difficilia xiii, 20. 1 percepta Pr. 6
 Difficilis xvii, 21. 1
 Difficilior xvii, 8. 3
 Difficillima xi, 16. 1
 Difficillimas i, 9. 3
 Difficillime xx, 1. 9
 Difficillimis xv, 22. 1 temporibus iv, 8. 1
 Difficillimum iv, 1. 4 locum i, 3. 4
 Difficillimus xvi, 16
 Difficultas xx, 1. 5
 Difficultate iv, 16. 2
 Difficultatibus xvii, 12
 Difficultatum xiv, 2. 1

- Diffidentia i, 11. 10
 Diffindi xiv, 2. 3
 Diffusionibus xiv, 2. 1
 Diffuari xix, 5
 Diffuens corporis animique deliciis xix
 1. 2
 Diffuunt humidis et lapsantibus verbis
 (garruli) i, 15. 1
 Diffundat xix, 6
 Diffundit xix, 6
 Diffusa v, 7
 Diffusam vii, 12. 1
 Diffuso sanguine xix, 6
 Digamma xiv, 5
 Digerendis xvii, 16
 Digeri xvii, 11. 2
 Digessimus xvii, 21. 1
 Digestarum ab Arriano dissertationum i,
 2. 2
 Digestas xix, 1. 4
 Digestorum vi, 5. 1
 Digiti iii, 14. 5
 Digitis xv, 16
 Digito x, 10 demonstrat xix, 10. 2
 Digitos vii, 12. 1
 Digitum x, 10 dimidiatum iii, 14. 5
 Digna (plur.) ii, 11. xvi, 1. xvii, 1. 1.
 xvii, 2. 1 animadverti xix, 7. 1 auditu
 iii, 13 queri vii, 17. 1 sunt xvii, 10. 2
 Dignabatur xi, 2. 1
 Dignam iii, 9. 1 capitis poenae xx, 1. 2
 Dignantur memoria versiculi xix, 11. 1
 Dignarum xiv, 6. 1
 Dignas vii, 17. 2
 Dignate xv, 12. 4
 Dignati sunt honore xv, 20. 5
 Dignatum numerari x, 18. 1
 Dignatus fores xix, 13. 2
 Digne xvii, 1. 1
 Dignitas vi, 14. 1. vii, 2. 9 disciplinae
 x, 6 vitae iv, 18. 1
 Dignitate i, 11. 2. i, 14. xiii, 24. 5.
 xiv, 4. 1. xvii, 2. 5 a rerum vacua ii,
 23. 7 alienum vii, 19 honorum atque
 vitae i, 6. 8
 Dignitatem xv, 4. 2
 Dignitates (rerum) xvii, 20. 2 verborum
 i, 23. 1
 Dignitatibus generum i, 2. 10
 Dignitatis vi, 11. vi, 14. 2. ix, 4. 6.
 xii, 2. 1. xv, 4. 1. xviii, 3. 1
 Digno xvii, 14. 2
 Dignor xv, 12. 4
 Dignos xx, 6 poena ii, 12. 2
 Dignum i, 24. 2. xvii, 8. 3. xviii, 7. 2.
 xix, 10. 2 lectione hoc i, 6. 4 quid
 memoratu Pr. 2 nulla re bona ix, 2. 2
 Dignus ii, 6. 2. xiii, 24. 3. xvii, 14.
 xvii, 20. 3
 Digreditar xviii, 4. 3
 Digressam a Tarquinio i, 19. 2
 Digressi casemus xviii, 7. 2
 Digressio i, 3. 6
 Digressus est vii, 17. 5
 Dii i, 6. 5. i, 19. 2. ix, 14. 4. xii, 11.
 1 boni iii, 7. 1 immortales iii, 7. 3
 approbare virtutem, non adhibere de-
 bent i, 6. 5 mentem meliorem mihi
 xi, 13. 5 (dici) ix, 14. 4
 Diis i, 6. 5. i, 13. 2. xii, 8. 1. xiii, 22.
 1 immortalibus xvii, 1. 1 cum bene
 violentibus xviii, 10. 2 Manibus sa-
 crum x, 18. 2
 Dijovem v, 12. 2
 Dijovis v, 12. 1
 Dijudicabat veterum sententias i, 4. 4
 Dijudicanda (plur.) i, 3. 10
 Dijudicantur xix, 1. 5
 Dijudicata xvii, 10. 1
 Dijudicatio ii, 23. 1
 Dijudicaverunt subtilissime ii, 7. 1
 Dijudicet iv, 1. 2
 Dilacerandum xv, 16
 Dilaceratus est xv, 20. 5
 Dilargitis proscriptorum bonis xv, 13. 3
 Dilatis sermonibus xix, 10. 2
 Dilato xiv, 2. 5
 Dilectus xvi, 4. 2. xvii, 10. 2
 Dilexissae iv, 3. 3
 Dilexit xvii, 5. 1
 Diligat ix, 14. 7
 Diligendam xvii, 5. 1
 Diligendi xvii, 5. 1
 Diligens literarum veterum xviii, 5. 2
 Diligenter xv, 5. 1 locuti ii, 19. 1
 Diligentia xv, 5. 2
 Diligentiae ix, 4. 1. x, 11. 2
 Diligentissime i, 12. 1 disputatur i,
 3. 4
 Diligentissimo xv, 6
 Diligentissimus xiii, 24. 2 verborum
 poeta ii, 26. 4
 Diligere amicos ii, 7. 4
 Dilucebit xvi, 8. 5
 Dilucet vii, 10
 Dilucide xi, 16. 1 fabulati i, 10. 1
 Diluculabit ii, 29. 2
 Dilucularet vii, 1. 2
 ad Diluendum xviii, 13. 2
 Diluerunt ere paucis injurias xx, 1. 9
 Dilui ii, 7. 3. xvii, 15. 1
 Diluisset delicta et petulantias verborum
 iii, 8. 7
 Diluit urbano facetoque dicto xii, 12
 Diluitur xviii, 11
 Diluta nive xix, 5 (plur.) i, 21. 3
 Dilutior ii, 26. 5
 Dilutum nimis xx, 1. 4

- Diluvio xvi, 7. 1
 Diluunt xii, 1. 7
 Diluxerit iii, 2. 1
 Dimicandi gratia v, 17. 1
 Dimidia iii, 14. 1. 2 hora iii, 14. 3
 Dimidium iii, 14. 2. 3 fabulam iii, 14. 1
     horam iii, 14. 3. 4
 Dimidiata iii, 14. 1
 Dimidiatam iii, 14. 3 fabulam iii, 14. 1
     horam iii, 14. 4
 Dimidiato iii, 14. 2
 Dimidiatos iii, 14. 5
 Dimidium iii, 14. 1. 2 ex Græca xv,
     30. 2 aurum iii, 14. 4 digitum terram
     in sternito iii, 14. 5 matris genus xii,
     1. 2 librum iii, 14. 1. 2 obsonium iii,
     14. 4
 Dimidiatus iii, 14. 3
 Dimidio horæ iii, 14. 3
 Dimidium iii, 14. 1. 2. 3. xviii, 2. 4.
     xviii, 14 auri iii, 14. 4 librum iii, 14.
     2 meum iii, 14. 1 obsonii iii, 14. 4
 Diminuta sensu aurium virgo i, 12. 1
 Diminutum vi, 12
 Dimissimus xv, 9. 2
 Dimisit uxorem iv, 3
 Dimissa xiii, 28. 1 concione xii, 8. 2
 Dimissionem x, 8
 Dimissis ii, 2. 1
 Dimissum ii, 24. 4. xvii, 18
 Dimittetur vii, 21
 Dimitti vii, 21. xiv, 2. 2
 Dimittimus v, 21. 4
 Dinocci xvii, 15. 1
 Dinumeratis xv, 28. 2
 Diodorus xi, 12
 Diogenes vii, 14. 3. xvii, 21. 14. xviii,
     7. 2 Philosophus xviii, 13. 1 Cynicus
     ii, 18. 2 Stoicus vii, 14. 3
 Diomede iii, 9. 1
 Diomedis ii, 23. 2. iii, 9. 1
 Dionem Syracosium iii, 17
 Dionysia (fem.) i, 5. 2. viii, 11
 Dionysiæ (gen.) i, 5. 1
 Dionysiam i, 5. 2
 Dionysium xvii, 21. 9
 Dionysius xvii, 21. 8
 Dioxippum xvii, 11. 3
 Directa ratione i, 16. 2
 Directiores ix, 1. 1
 Directis ii, 1. 1
 Directum perpetuum distinctumque præ-
     ceptum i, 3. 13
 Directus in Austrum ii, 22. 4
 Direpta ii, 6. 5
 Direptione iii, 9. 3
 Direptis iii, 10. 6
 Dirigendus ix, 1. 2
 Dirimi x, 15. 3
 Diripiendis vii, 3. 2
 Diripitur vi, 17
 Diripuisset iii, 9. 3
 Diris ix, 4. 1
 Diritatem ominis iv, 9. 4
 Dis (diis) iv, 6. 1. v, 12. 4. ix, 3. 2
 Discam vii, 17. 2
 Discant i, 9. 5. xix, 10. 4
 Discas xx, 10. 2
 Disce v, 10. 2. 3
 Discebat vii, 7. 1
 Discedant in alteram partem ii, 12. 4
 Discedebant in sententias iii, 18. 2
 Discedens i, 8. 3
 Discedente iii, 1. 1
 Discedit xix, 12. 4
 Discenda sint xvi, 18. 2
 Discendæ v, 10. 1
 Discendi vii, 17. 1. xvi, 8. 5 gratia xiii,
     17 cupidiora x, 12. 2
 in Discendo studium laborem xx, 5. 1
 Discendum i, 3. 7. i, 9. 1 esset xii,
     13. 1
 Disceptamus ii, 2. 3
 Disceptatio v, 13. 1. viii, 10. xiv, 2. 4.
     xx, 1. 1
 Disceptatione vi, 13. 2
 Disceptationes dialecticas xx, 5. 1
 Disceptationibus Pr. 10
 Disceptationum i, 8. 13
 Disceptatiunculas Pr. 12
 Disceptatum ii, 17. 1. iv, 17. 1
 Disceptatur xx, 10. 3
 Discere i, 9. 4. 5. iv, 1. 5. 7. vii, 17. 2.
     xv, 11. xviii, 4. 3
 Discerem xx, 10. 3
 Disceret v, 10. 2. vi, 13. 1. xiv, 7. 1
 Discernendi i, 3. 13. xv, 26
 Discerniculo xvii, 15. 1
 Discerpti sint vii, 18. 2
 Discas v, 21. 4. vii, 17. 5
 Discasserunt vi, 13. 1. xvii, 21. 10
 Discessimus xviii, 1. 6
 Dissessio xiv, 7. 5 fieret in duas partes
     ii, 12. 1 populi ii, 12. 1
 Dissessione facta xiv, 7. 5
 Dissessionem iii, 18. 1. xiv, 7. 4. 5
 Dissessiones (stellarum) xiv, 1. 4
 Dissessisset ii, 16. 4
 Disscessit ii, 29. 3. xviii, 5. 1
 Disscessu iv, 2. 5
 Disscessum est xi, 18. 3
 Discet de me ii, 23. 4
 Discidit iv, 18. 3. xv, 16
 Discimus xvi, 18. 2
 *Disciplina (nom.) ii, 24. 1. iv, 9. 5.
     xiii, 16. 1. xv, 31. xvi, 18. 1 est bene
     atque caute vivendi xx, 1. 14 tibiis
     canendi xv, 17 syllogismi ii, 8. 1 (abl.)

- i, 7. 1. i, 8. 1. ix, 13. 3. xvi, 8. 1.
 xx, 1. 3 juris xx, 1. 1 peripatetica
 xix, 5 Stoica xix, 1. 2
- Disciplinæ** i, 2. 2. 4. i, 9. 1. i, 11. 6.
 i, 16. 1. ii, 17. iv, 20. 1. x, 6. xiii,
 20. 1. xv, 11. xvi, 2. xvi, 8. 5. xviii,
 1. 1. xviii, 3. 1. xx, 1. 7. xx, 5. 1
 rhetoricæ doctorem xi, 13. 1
- Disciplinam** i, 9. 2. i, 11. 3. iii, 2. 5.
 vi, 6. 1. xiv, 1. 2. xvii, 8. 1 rei rus-
 ticæ xix, 12. 4 rhetoricam xv, 11
- Disciplinatum** i, 9. 6. ii, 21. 1. v, 13.
 1. vi, 2. 2. vi, 15. xiv, 4. 2. xvi, 18.
 2. xviii, 15. xix, 14. 1 rhetoricarum
 arma vii, 3. 20 aliud quid disserit v,
 1. 1
- Disciplinas** i, 9. 4. ix, 3. 1. xiv, 3. 3.
 xv, 30. 1. xvi, 8. 1. xvii, 19. 2. xx,
 5. 2 dialecticas percalluerat i, 22. 3
 vitæ et morum xviii, 7. 1
- Disciplinis** i, 3. 8. vi, 11 traditur in ii, 8.
 1 bonarum artium x, 11. 1 Græcis xlii,
 24. 2 liberalibus xv, 17 philosophiæ
 ii, 18. 1 rhetorum vii, 3. 9 in discipli-
 nis gravi auctoritate iv, 11. 4
- Disciplinosus** iv, 9. 5
- Discipule** xv, 9. 2
- Discipuli** (plur.) vi, 10. 2
- Discipulis** v, 3. 3. ix, 9. 4. xx, 5. 1
- Discipulo** v, 10. 4
- Discipulos** i, 9. 1. xlii, 21. 1
- Discipulus** vi, 6. 1. x, 18. 2. xx, 4
- Discite** xix, 9. 4
- Discordias** ii, 13. 1
- Discordiam** ii, 12. 1
- Discrepat** vii, 6. 3
- Discretionem** facta xvii, 10. 5
- Discrimina** x, 28 colorum ii, 26. 1 pe-
 riculorum iii, 10. 5
- Discrimine** i, 7. 4 sine xli, 1. 5
- Discriminis** Pr. 3
- Discubitu** fuerat iii, 19
- Discumbatur** ii, 2. 3
- Discumbendo** ii, 2. 1
- Diserte** xv, 9. 1
- Diserti viri** (gen.) i, 6. 1. xviii, 4. 2
- Disertus** est ix, 15. 3
- Disiectus** in duas partes iii, 14. 1
- Disiuncta** xvi, 8. 4
- Disiunctioni** ii, 7. 5
- Disiunctum** v, 11. 2. xvi, 8. 3. 4
- Disiunguntur** v, 11. 2. 8. xvi, 8. 4
- Dismediatum** iii, 14. 3
- Dispalati** sparsisque milites i, 11. 2
- Disparavit** xi, 11
- Dispares** xlii, 19. 2
- Dispari** ii, 23. 2. xiv, 1. 9 specie xix,
 8. 5
- Dispariles** sensus gerat v, 1. 2
- Disparilitas** vii, 3. 18 rerum Pr. 3
- Dispassis** xv, 15
- Disperdere** xv, 31
- Dispercam** vi, 16. 1
- Dispeasit** xv, 15 manibus xv, 15
- Displicebat** ii, 23. 1
- Displicent** nihil sane ii, 23. 1
- Displicere** xvii, 1. 2
- Displiceret** xli, 13. 8
- Displicita** esset ei insolentia i, 31. 2
- Disponit** xli, 15
- Dispumat** ii, 3. 2
- Disputabant** lii, 16. 7
- Disputamus** i, 26. 3
- Disputandi** i, 3. 13. xvi, 2
- Disputantur** vii, 3. 18
- Disputata** (plur.) xviii, 2. 5
- Disputatio** i, 3. 4
- Disputationes** xviii, 1. 1
- Disputationibus** i, 26. 2. xvi, 3
- Disputationis** i, 3. 4. lii, 14. 2
- Disputationum** curriculum xi, 1. 7
- Disputata** xvii, 12
- Disputatiuncula** i, 3. 14
- Disputatur** i, 3. 4
- Disputavisse** xiv, 3. 3
- Disputavisset** xli, 13. 5
- Disputetur** xvi, 2
- Dissectum** esse xx, 1. 14
- Dissenserant** xli, 8. 1
- Dissensio** xlii, 7. 2
- Dissensionem** ii, 12. 1
- Dissensiones** vii, 19
- Dissensionis** iii, 16. 3
- Dissensiase** v, 7. 7
- Dissensum** est iii, 11. 2. iv, 2. 4 esse
 xiv, 8
- Dissentiebant** inter se xviii, 9. 1
- Dissentiretur** x, 1. 3
- Dissentitur** xiv, 2. 6
- Disseratur** i, 4. 3
- Disserbat** xx, 5. 1 scite ista ii, 21. 1
 multa atque immodica de philosophia
 doctrinis intempestive atque insubide
 i, 2. 2
- Disserendi** xvi, 2. 1
- Disserendo** xvii, 5. 2
- Disserens** ii, 1. 2. iv, 1. 1. xvii, 21. 1
- Disserentem** v, 1. 1. viii, 14. xiv, 1. 1
 falsa i, 18. 1
- Disserentis** xlii, 15. 1
- Disserere** xvii, 10. 1. xvii, 20. 3
- Dissereret** vi, 1. 1. x, 7. xv, 10. xix,
 14. 1 plenius et apertius xviii, 4. 3
- Disserit** lii, 10. 1. vi, 2. 3. xiv, 3. 3.
 xiv, 7. 5. xviii, 15 super hac re i, 3.
 9 aliud quid disciplinarum v, 1. 1
- Disseratio** ii, 2. 1. xii, 1. 1. xiv, 1. 1
- Disertationes** xiv, 3. 3

- Dissertationibus x, 4
 Dissertationis xvii, 18. 2. xvii, 19. 1
 Dissertationum i, 2. 3
 Dissertaverunt vii, 14. 3
 Dissertatione xix, 12. 3
 Disscruerit xiv, 2. 1
 Disscruero xii, 13. 2
 Disscruisset i, 26. 1
 Disscrauit i, 3. 13. ii, 2. 3. ix, 5. 2. xii, 5. 5. xvi, 13. 1. xix, 12. 1. xx, 1. 15
 ad hanc ferme sententiam i, 3. 13
 Disscruunt super ista re xix, 1. 6
 Dissident xii, 24. 2
 Dissidentes ii, 13. 4
 Dissidere xii, 1. 3
 Dissimile xviii, 13. 1
 Dissimilem i, 4. 3
 Dissimilia ac diversa xviii, 4. 2
 Dissimilis i, 4. 2
 non Dissimiliter xviii, 12. 1
 Dissimulanter xvi, 19. 4
 Dissimulare xvii, 9. 2
 Dissimulari vii, 3. 16
 Dissimulationis facillimas xviii, 4. 1
 Dissolvam xv, 24
 Dissolvebat questionis nodum xviii, 2. 2
 Dissolvere xviii, 4. 2. griphos i, 2. 2
 Dissolverent xx, 1. 12
 Dissolvi officium imperantis i, 14. 4
 Dissolvisset xii, 5. 5
 Dissolvit pecuniam i, 4. 2
 Dissuadere i, 6. 2
 Dissuadet vii, 2. 3
 in Dissuasione legis Agrariae vi, 16. 2
 Dissuasit xi, 10. 1
 Dissuasuri xi, 10. 1
 Distantem in conspectu longinquo hostem i, 11. 6
 Distantias ii, 26. 2
 Distantibus iii, 16. 6. xiv, 1. 11 fuerunt ætatibus xv, 23
 Distare iv, 2. 5
 Distarent xi, 15. 3
 Distat xi, 11
 Distentis manibus xv, 15
 Distichon xix, 11. 2
 Distinctæ sunt xii, 5. 7
 Distincte vii, 3. 20
 Distinctus vii, 3. 21
 Distinctum in rebus singulis præceptum i, 3. 13
 Distingui xviii, 2. 3
 Distractionem xii, 5. 3
 Distrahebantur xx, 1. 6
 Distrahentibus xiv, 2. 3
 Distrahitur ii, 6. 3. modus in genera i, 7. 7
 Distrahuntur vena xx, 1. 6
 sub Ditione xvii, 17
 Ditioni alienæ subiciant v, 19. 2
 Ditionibus ix, 15. 1
 Ditionum i, 8. 1
 Ditissimus i, 13. 3
 Diti xvii, 9. 5 est quod quaerimus i, 25. 2 post vi, 4 non iii, 15. 3. xvii, 21. 5. 12
 Divæ (plur.) i, 24. 1
 Divellit xv, 16
 Diversa (plur.) vi, 13. 2. xvi, 15 ac dissimilia xvii, 4. 2 nitentibus in ix, 1. 15
 Diversæ sententiæ (nomen) i, 13. 1 (plur.) ix, 5. 1 sententiæ xx, 7
 Diversam xiv, 1. 8
 Diversantem xii, 11. 1
 Diversantur in sordidæ negotiis i, 12. 1
 Diversarum xiv, 2. 1
 Diversas x, 16. 5. xviii, 1. 3
 Diversæ vii, 17. 4
 Diversis xiii, 20. 2. xiv, 1. 4. xvii, 21. 1
 Diversissimas xvii, 9. 3
 Diversitandum xvii, 20. 2
 Diversitas xiii, 7. 2. xiv, 1. 9. xx, 7
 Diversitate xvii, 3
 Diversitatem vi, 16. 2
 Diversus vi, 6. 2 ab ingenio xx, 1. 6
 Diversorum vi, 13. 3
 Diversos xiii, 18. 1. xiii, 19. 2
 Diversum xiv, 3. 2. xv, 28. 2 ejus, quod i, 3. 2 a ludo Musico vulgus Pr. 11
 Diversus ire i, 16. 3
 Divertentibus iv, 3
 Diverticula iv, 9. 1
 Diverticulo significationis iv, 9. 2
 Divertunt ad philosophos i, 9. 5
 Dives vii, 20. 1. xx, 4 ex Asia xix, 1. 2
 Divi Augusti ii, 24. 5. xv, 7. 2
 Dividas xvii, 7. 2
 Dividit iii, 14. 1
 Dividunda xi, 18. 7
 Divina vis ix, 11. 2 (abl.) vi, 3. 19. xiii, 24. 2. xiv, 1. 3 vir scientia xix, 2. 3 (plur.) i, 19. 1. xiv, 1. 4 jura xx, 1. 3
 Divinabat x, 16. 3
 Divinæ vii, 1. 1 rei i, 11. 1 res i, 7. 5
 Divinam ii, 28. 1
 Divinandum ii, 4. 2
 Divinarum iii, 16. 3. xv, 30. 2. xvi, 17 in septima xviii, 12. 3
 Divinasse x, 16. 2
 Divinatio ii, 4. 1
 Divinatione ii, 4. 3. iv, 11. 1. xv, 13. 3
 Divinationem i, 4. 1. 2. 3
 Divinet ii, 4. 1
 Divinis xiv, 7. 4
 Divinitus i, 6. 5. i, 13. 2. iii, 7. 3. xv, 22. 1. xvi, 17

- Divino ix, 14. 6
 Divinum ii, 18. 1
 Divisa xiii, 20. 6. xvi, 14 sunt xiii, 15. 2
 Divisæ sunt xiii, 5. 7
 Divise i, 22. 7. vii, 2. 3
 Diviserit xiii, 1. 2
 Diviserunt vi, 14. 1
 Divisi (plur.) ii, 12. 3
 Divisisse iii, 2. 1
 Divisit x, 11. 3. xx, 5. 1 a vero Stoico
     vulgo i, 2. 4
 Divisui habuisse xx, 1. 11
 Divisum est iii, 14. 2
 Divitant aures verbis xiv, 1. 14
 Divite ii, 23. 2. iii, 5
 Divitem Asiaticum xix, 1. 3
 Divitiæ vii, 3. 20
 Divitias xvii, 2. 6
 Divitiis xvii, 2. 6
 Divitis x, 17. 2. xix, 5
 Divitum vi, 11. 2
 sub Divo x, 15. 3
 Divo Hadriano xiii, 21. 1
 Divortium iv, 8 fecit x, 23. 2 fecit cum
     xvii, 21. 13
 Diurna (plur.) iii, 2. 3
 Diurnare xvii, 2. 6
 Diutina x, 3. 4. xii, 8. 2. xiv, 5. 1. xvi,
     8. 1
 Diutino ix, 4. 2. xiii, 2. 1. xvii, 21. 10
 Diutinum xii, 1. 1. xvi, 11. 2
 Diutule v, 10. 2. xi, 17. 3
 Divum xii, 4. 4 Hadrianum iii, 16. 5
 Divus xiv, 5
 Dixeram i, 3. 13. iii, 1. 2
 Dixerat xiii, 19. 5. xiii, 24. 3. xv, 23.
     1. xv, 28. 1. xvii, 3. 1. xvii, 10. 5.
     xviii, 13. 2. xix, 10. 2
 Dixerim xvii, 10. 4 temere ii, 22. 7
 Dixerimus xvi, 8. 2
 Dixerint i, 22. 6. ii, 4. 1. vii, 2. 3. xiii,
     6. xv, 18. 2
 Dixeris i, 22. 4. vi, 13. 2. xiii, 20. 4.
     xiii, 24. 5
 Dixerit i, 1. 1. i, 2. 10. i, 14. 1. ii, 5.
     1. iii, 1. 1. vi, 6. 3. xvi, 2. xvi, 3.
     1. xvii, 4. xviii, 2. 4. xviii, 11. xix,
     8. 3. xx, 6
 Dixerunt i, 7. 5. i, 15. 8. i, 22. 1. i,
     25. 2. vii, 11. 1. xiii, 11. 4. xiii, 24.
     12. xvi, 7. 3. xviii, 5. 3. xix, 2. 3.
     xx, 7 multam ei x, 6
 Dixi Pr. 3. i, 3. 4. 7. 9. i, 15. 2. i, 25.
     3. vii, 17. 2. xiii, 19. 4. xv, 9. 1.
     xvii, 9. 1. xviii, 2. 6. xviii, 13. 2.
     xix, 8. 6. xx, 10. 2
 Diximus vii, 7. 2. vii, 14. 3. xiii, 14. 3.
     xv, 27. 1. xvi, 1. 2. xvi, 5. 3. xvii,
     5. 5
 Dixisse i, 8. 3. i, 14. i, 22. 2. ii, 3. 1. ii,
     13. ii, 19. 5. vii, 3. 10. ix, 2. 2. xi,
     9. 1. xvi, 12. 2. xvii, 19. 1. xx, 10.
     4 falsum testimonium xx, 1. 14
 Dixissem xx, 10. 3
 Dixissent xviii, 4. 4
 Dixisset i, 4. 3. i, 9. 5. i, 23. 3. iii, 11.
     1. xiii, 21. 2. xiii, 24. 4. xiii, 28. 1.
     2. xv, 30. 2. xvi, 3. 1. xvii, 5. 4.
     xviii, 7. 2. xix, 10. 1
 Dixisti ii, 26. 7. v, 21. 2. xiii, 19. 3.
     xiv, 2. 7. xx, 1. 9
 Dixit i, 7. 5. i, 15. 2. i, 19. 1. i, 20.
     2. i, 25. 1. ii, 29. 5. xiii, 24. 7. xv,
     28. 1. xvii, 1. 1. xix, 6. xx, 6 pro
     i, 4. 1 ad populum orationem i, 6. 1
     quod res est xvii, 10. 5
 Do xv, 24 hanc tibi animam iii, 7. 2
 Doce i, 9. 5. vii, 17. 3. xix, 13. 3
 Doceant vi, 10
 Docebat xiv, 2. 2
 Docebatur xv, 2. 2
 Docebo xviii, 8
 Docendi Pr. 9. xiii, 21. 1. xvi, 8. 1
 Docendis juvenibus magister xix, 9. 1
 Docendo i, 3. 9. ii, 8. 2
 Docendum xviii, 10. 3
 Docent i, 3. 7. vii, 3. 5
 Docentem xix, 10. 2
 Docentium xiii, 13. 1
 Doceo xiii, 30. 3. xx, 10. 1
 Docere iii, 11. 1. v, 3. 3. xi, 5. 1. xv,
     22. 1. xvii, 21. 13
 Doceret xv, 17. xvi, 10. 4. xviii, 4. 2.
     xix, 9. 3
 Doces xvi, 6. 1
 Docet ii, 25. 1. iii, 2. 3. xiii, 15. 1.
     xiv, 7. 2
 Docte ii, 25. 2 callet xx, 1. 7
 Docti (gen.) i, 22. 2 viri xix, 8. 5 (plur.)
     ii, 7. 3. xvi, 8. 1. xvii, 11. 1 homi-
     nes xviii, 10. 2 haud incuriosæ nos-
     tras literas xix, 9. 3
 Doctiores vii, 9. 1. xix, 8. 1
 Doctiori xiii, 16. 2
 Doctoris x, 1. 2
 Doctis i, 21. 2. ii, 26. 1 dictis xx,
     10. 2
 Doctissime (voc.) vii, 17. 2 (adv.) xiv,
     6. 4
 Doctissimi (gen.) xvii, 5. 5 (plur.) xiii,
     25 Veterum xviii, 4. 4
 Doctissimo i, 3. 4. iii, 12. xix, 5
 Doctissimas x, 1. 3 ætatis suæ xix, 14. 1
 Doctissimum i, 18. 1 memoriæ nostræ
     xvi, 10. 4
 Doctissimus i, 22. 4. i, 26. 1. xvii, 7. 1
 Doctiuscule vi, 16. 1
 Docto homini xviii, 7. 1 viro i, 15. 7

- Doctor xiii, 21. 1
 Doctores xviii, 2. 1
 Doctoribus xvii, 5. 2. xviii, 9. 4
 Doctorum xvi, 9. 1. xvii, 5. 2 hominum
 xiii, 2. 1. xix, 9. 6. xix, 10. 2 male
 Pr. 11
 Doctos ii, 20. 2. xvii, 7. 1
 Doctrina v, 13. 1. v, 21. 1 nobilibus
 xix, 10. 1 anteire xx, 5. 2 superflu-
 enti et nimis abundanti i, 22. 3
 Doctrinæ i, 18. 3. xiii, 24. 1 inclytæ
 (liber) xviii, 6. 1
 Doctrinam Pr. 4. xii, 2. 1
 Doctrinarum xi, 11. xiii, 5. 1. xiii, 9. 1.
 xiii, 25. xiv, 6. 1 bonarum xix, 8. 1
 Doctrinas xvii, 19. 2. xviii, 4. 1
 Doctrinis xiv, 6. 1 de philosophiæ i, 2.
 2 ceteros præstabant xiii, 5. 1
 Doctum fuisse legum xiii, 12. 1
 Doctus ii, 25. 2. iii, 1. 2 bene xix, 5
 impense xix, 7. 1 in memoria nostra
 præter alios xviii, 4. 1 (part.) xix,
 12. 4
 Docuere xviii, 6. 3
 Docuerint xiii, 8. 1
 Docuerit i, 3. 6. xi, 13. 1
 Docui xviii, 7. 2
 Docuisset xv, 1. 2
 Docuisti iv, 1. 2. vii, 17. 2
 Docuit v, 3. 8. vi, 15. 2. xix, 13. 3
 Documenta v, 13. 2
 Documentis i, 3. 9
 Dolabella Cn. xii, 7. 1. 2
 Dolabellæ iii, 9. 2
 Dolabellam iii, 9. 2. iv, 16. 3. xii, 7. 1.
 xv, 23. 1
 Doleant iv, 13
 Dolebam ix, 12. 2
 Dolent xix, 12. 4
 Dolentes xii, 5. 8
 Dolenti vii, 5. 8
 Dolentiam xix, 7. 2
 Dolentis ii, 9
 Dolet ii, 23. 7
 Dolis iii, 8. 2
 Dolo xvi, 4. 2 fecit xviii, 9. 1
 Dolor vi, 1. 2 actus est vii, 5
 Doloze xii, 5. 8. xix, 7. 2
 Dolorem ix, 6. 1. xvii, 1. 2 ferret xix,
 12. 1
 Dolores xii, 1. 2
 Dolori mihi hoc est ix, 2. 2
 Doloribus i, 2. 3
 Doloris ii, 9. xix, 12. 1 detractionem
 privationemque ii, 6. 6
 Dolus xii, 9. 1
 Domant vii, 3. 5
 Domestica ii, 2. 3. ii, 24. 1
 Domesticum i, 21. 1
 Domi i, 17. 1. ii, 2. 1. 3. xx, 1. 8 nec
 domi nec militiæ xix, 10. 3
 Domicilia vii, 16. 1. xvii, 15
 Domina vi, 2. 2 rerum consuetudo xii,
 13. 4
 Dominabitur ii, 16. 1
 Dominari ii, 25. 1
 Dominatu iv, 16. 3
 Dominatum x, 11. 3
 Domini xvii, 9. 5
 Domino ii, 29. 5. v, 14. 4. xi, 18. 8.
 xvi, 4. 2
 Dominum ii, 29. 5. iii, 9. 2. xvi, 5. 3
 convivii xiii, 11. 3
 Dominus ii, 29. 2. iv, 1. 8. xi, 18. 8
 Domitiano xv, 11
 Domitio xviii, 7. 1
 Domitios xv, 13. 2. xvii, 2. 3
 Domitius xviii, 7. 1 Ænobarbus xv, 11
 Domitores xvi, 11. 11
 Domo i, 17. 1. i, 21. 1. iii, 9. 2. iii,
 13. xiii, 10. xvii, 9. 5 e sua vi, 10
 Domos xiii, 24. 5. xvi, 5. 3
 Domui iv, 16. 1
 Domuis iv, 16. 1
 Domum ii, 23. 6. vi, 13. 1. vii, 11. 2.
 xii, 12. xv, 1. 1 introivit xv, 12 de-
 ducebantur ii, 15. 1
 Domus (nom. sing.) v, 8. 2 (gen.) i,
 14. xiii, 19. 1. xvi, 5. 2. 3 emendæ
 causa xii, 12 (plur.) xiv, 1. 14. xv,
 1. 1. xvii, 2. 2
 Dona multijuga ii, 11
 Donabatur xviii, 2. 2
 Donarent i, 14
 Donari v, 14. 7 civica corona v, 6. 4
 Donasse iii, 17
 Donat v, 6. 4
 Donati sumus coronis xviii, 2. 5
 Donatum v, 2 pecunia xvii, 21. 1 civi-
 tate verbum xix, 13. 2
 Donatur v, 6. 4
 Donatus ii, 11
 Donaverat v, 6. 7
 Donec vi, 10. xv, 27. 2
 Donetur præmio ix, 16
 Donis ii, 10. 2
 Dono (subst.) i, 14 data est xv, 22. 1
 Dorici ii, 26. 4
 Dormiendi i, 15. 3
 Dorsio iii, 10. 3. xvi, 19. 4 impositi
 xviii, 5. 3
 Dote xvii, 6. 3
 Dotem ii, 23. 4. xvii, 6. 1
 Doti xvii, 6. 3
 Dotibus iv, 3. iv, 4
 Draco (Atheniensis legislator) xi, 18. 1
 Drusum Livium xvii, 15. 2
 Duabus ii, 21. 4. xvi, 16. xix, 2. 1

- Dase* i, 22. 7. i, 23. 8. vii, 21. xix, 2. 2
res cognatæ ii, 4. 3
Duarum vi, 14. 1. vii, 7. 2
Deas i, 20. 1. xv, 20. 2. xvi, 7. 4. xvii, 11. 2
Dubia (sing.) vi, 5. 2 (plur.) xvii, 5. 2
Dubio i, 19. 1. procul i, 3. 10. ii, 20. 5
Dubiosæ iii, 3. 1
Dubiosum v, 11. 4
Dubitabamus iii, 2. 5
Dubitabant quin i, 7. 2
Dubitanter forte xix, 7. 2
Dubitantes xvi, 19. 3
Dubitare ii, 21. 4. v, 18. 1. *id se ait* xi, 18. 8
Dubitari xiii, 13. 2. xiv, 2. 5
Dubitasse xvii, 7. 1
Dubitassemus i, 24. 2
Dubitatiōne xvii, 7. 1
Dubitatum xvii, 2. 2
Dubitatur xii, 13. 4
Dubitaverit iii, 3. 2
Dubitavi x, 12. 3
Dubitavit i, 3. 3. i, 3. 7. xviii, 5. 2. *nihil* quin Plauti foret iii, 3. 2
Dubitet vii, 12. 2
Dubito an xvii, 3. 1. xviii, 7. 1
Dubium iii, 11. 1. est. xv, 28. 1. *nihil* quin i, 16. 4. ix, 14. 4. *non est* iii, 3. 6. *quin* xi, 15. 2. xix, 1. 4. xx, 6
Ducam ii, 19. 2
Ducamus ii, 29. 5
Ducat iii, 7. 2
Ducatur x, 15. 2
Duce ii, 27. 1. xv, 22. 1. xvii, 21. 5. 6. 8
Ducebat ad rationes bonæ inculpatusque indolis x, 19. *gloriæ* sibi xi, 10. 2
Ducebatur iv, 4
Ducem ix, 11. 2. x, 16. 5. xv, 31
Ducenda erat iv, 4
Ducendæ ejus rei gratia iv, 10
Ducendas uxores i, 6. 1. 2
Ducendis uxoribus i, 6. 1
Ducenos ii, 24. 3
Ducente xiv, 1. 13
Ducentesimo xiv, 7. 5. et *sexagesimo* xvii, 21. 5
Ducenti (num.) ii, 24. 5
Ducentia xiii, 27. 1. xiv, 7. 2
Ducenibus xiv, 1. 9
Ducentos iii, 10. 3
Ducere in uxorem ii, 7. 4
Ducerem elegantia orationis xv, 7. 2
Ducerent Pr. 5
Duceret vii, 20. 1
Daceretur xiv, 5
Duces (nom. plur.) iii, 10. 6. vii, 19
Duci (dat.) iii, 7. 8. iv, 16. 2. (inf.) xiv, 1. 2. in vincula vii, 19. xiii, 12. 4. in carcerem vii, 19
Ducis (gen.) iv, 16. 2
Ducito xx, 1. 12. in jus xx, 1. 12
Dacitur pro iniquo et inimico xix, 3
Duco xix, 11. 2
Ducta i, 12. 3
Ductare exercitum i, 22. 7
Dectis xviii, 2. 5
Ductu ii, 27. 1. xiv, 1. 2. *labearum* xviii, 4. 8
Ductum ire iv, 4
Ducturum iv, 4
Ducturus erat iv, 4
Ductus xiv, 1. 6
Ducuntur i, 20. 2
Dulce x, 2. 6
Dulcedine xv, 13. 3
Dulcedinis nativæ verba ix, 1. 3
Dulcem xix, 11. 2
Dulces xix, 9. 5
Dulcia xix, 9. 1
Dulciora xiii, 11. 4
Dulcioreloquus xix, 7. 3
Dulcissimum ix, 9. 3
Dulcissimus fandi xvi, 3. 1
Dulcius reddere xv, 25
Dulichias rates ii, 6. 1
Dummodo i, 15. 3
Duo i, 16. 2. i, 20. 1. ii, 6. 5. ii, 12. 4. xvii, 7. 2. xviii, 19. 1. *millia* ii, 24. 5
Duoetvicesimo v, 4
Duobus i, 16. 3. i, 25. 1. ii, 4. 1. iii, 14. 8. vi, 12. *nupta* feret i, 24. 3
Duodecim ii, 22. 4. xvi, 10. 2. xviii, 14. *tabularum* xx, 1. 1. *tabulas* xi, 18. 1. xx, 10. 4. *tabulis* xx, 1. 14. xx, 10. 6
Duodecimam iii, 10. 6. xv, 19
Duodecimo vii, 9. 3
Duodecimum xvii, 21. 12
Duodetrigesimo iii, 10. 2
Duodevicesimo i, 7. 5. v, 4. xiii, 20. 6
Duodeviginti ii, 11. xv, 20. 1
Duorum xiv, 3. 4. xv, 18
Duos xvi, 6. 4. xviii, 15. xix, 2. 1
Duplex vii, 12. xiii, 24. 9. *vocabulum* x, 5
Duplicem v, 12. 3
Duplici modo xiii, 24. 4
Duplicia verba vi, 12
Duplo (adv.) xix, 9. 5
Dura (plur.) xx, 1. 1. *carmina* xix, 9. 6
Dorsæ pœnæ (plur.) xx, 1. 3
Duram xx, 1. 3
Duratur aqua frigore xix, 5
Dure xviii, 11. xx, 1. 3
Durentur xvii, 8. 1. 3
Duretur xvii, 8. 1

Duriciam xvii, 2. 7
 Duriora xiii, 2. 1
 Durioresm xii, 1. 4
 Duriter xvii, 10. 5
 Duritudinem xvii, 2. 7
 Durius xv, 22. 1
 Durum ii, 6. 2. ix, 12. 4. xiii, 20. 5.
 xvi, 9. 2
 Durus i, 12. 2
 Dux xv, 22. 1. xv, 21
 Duxerat vii, 15
 Duxerim mihi optimum factu i, 2. 2
 Duxi i, 24. 1
 Duxit in matrimonium xiii, 10. 2 nihil
 sibi turpe vii, 2. 17

E.

E (lit.) ii, 14. xix, 14. 2
 E (præp.) propinquo i, 11. 6 non e re-
 publica videbatur iv, 10 magis case i,
 22. 2
 Eamus iv, 18. 1. xviii, 5. 1 visum xii, 1. 1
 Earundem ii, 21. 1
 Eas omnis xviii, 2. 2
 Easdem ipsas i, 6. 2
 Ebibit x, 18. 1
 Eblanditis aures modis orationis xi, 12. 2
 Ebrietatem xv, 2. 2
 Ebrietatis xv, 2. 1
 Ebrui furo tapetes xx, 9
 Ebrios vii, 20. 2
 Ebriones vii, 20. 2
 Ebriosioris vii, 20. 2
 Ebrioso vii, 20. 2
 Ebriosos vii, 20. 2
 Ebriosus vini libidine xv, 2. 1
 Ebrum xiv, 5
 Ebrus xiv, 5
 Eburnea fistula i, 11. 9
 Ecce autem i, 11. 6
 Echinis xiv, 1. 12
 Echinos xx, 8. 1
 Equam xvi, 6. 2
 Equid xvi, 7. 2
 Equis xix, 9. 2
 Edacem iii, 12
 Edebam (manducabam) v, 14. 6
 Edebat voces xii, 5. 2
 Edendae xvi, 10. 2
 Edendi xvi, 5. 2. xvii, 6. 2 iritationes
 vii, 16. 2
 Edendo iv, 11. 2. xv, 8
 Edendum iv, 1. 6. xvii, 11. 2
 Edentem gemitus xii, 5. 2
 Edere (parere) xiii, 7. 1
 Ederent xix, 2. 2
 Ederet xvii, 10. 1 libram xviii, 7. 1
 Ederetur in lucem xiv, 1. 2
 Ederit (manducaverit) x, 12. 2
 Edicere ii, 22. 2 concilium xv, 27. 5
 Edicta xi, 17
 Edicti iii, 16. 2
 Edictis xi, 17
 Edicto ii, 24. 5. ii, 28. 2. iv, 2. 1. 2.
 xiii, 15. 1 tralatitio Consulm iii, 18. 1
 Edictum ii, 24. 5. iii, 18. 2. iv, 2. 2.
 xx, 1. 10
 Edicunt xiii, 15. 1
 Ediderit viii, 2
 Edidisset xvii, 10. 1
 Edifica xvii, 11. 2
 Edis xv, 8
 Edissertavisse i, 26. 2
 Edit (manducat) xi, 7. 2
 Edita erat xvi, 17 aetate iii, 15. 1 sunt
 xx, 5. 1
 Editam xv, 1. 1
 Editi xiv, 1. 10 in vitam xiv, 1. 11 libri
 xiii, 10. 2
 Editiora ix, 1. 2
 Editis foras libris xx, 5. 2
 Editio xvi, 19. 4
 Editorum xiv, 1. 11
 Editos vii, 20. 1. xx, 5. 2 colles xiii,
 14. 1 locos iii, 7. 2 in vulgus libros
 xx, 5. 2
 Editum iii, 7. 1 case partum iii, 16. 2
 in locum iv, 5
 Editus ii, 10. 2. iii, 16. 2 est (liber)
 xviii, 6. 1 in lucem xii, 5. 6 tali ge-
 nere ix, 11. 1
 Edixerunt x, 2. 1. xv, 11
 Edo ix, 6
 Edocenter xvi, 8. 1
 Edocuit x, 1. 2
 Edomandis xvii, 12. 1
 Edormiant vinum nocturnum vi, 11
 Educandis iv, 19
 Educare xiii, 7. 1
 Educati xiii, 1. 7
 Educatores xii, 1. 2
 Educatum ii, 16. 2
 Educabant vi, 4
 Educendi iii, 7. 2
 Educet ii, 16. 1. 2
 Educit in egestate liberos ii, 23. 9
 Educto gladio v, 9. 1
 Eductus (educatus) ix, 3. 2. xi, 17 est
 in jus xiii, 12. 2
 Edulcare xv, 25
 Eduliis xix, 9. 1
 Edulium vii, 16. 1
 Edundi vi, 12. 1. xvi, 2. 1
 Edundis iv, 11. 4. xvii, 16
 Edunt xv, 8. xvi, 17. xx, 8. 2
 Edurare xvi, 1. 7

- Eduxerit in lucem ad superos x, 16. 4
 Eduxit xv, 1. 3 foras xv, 13. 2
 Effacinantium voce atque lingua ix, 4. 4
 Effatos xiii, 14. 2
 Effatum xiii, 14. 1
 Effeci ii, 23. 4
 Efferatius xx, 1. 6
 Efferrentur xvi, 10
 Efferri x, 15. 1. xi, 18. 4
 Effertissimas vii, 17. 5
 Effertur xx, 1. 3
 Efferventore gaudio ii, 27. 2
 Effervescente impulsu i, 11. 8
 Effervescentis luxuriae aestus ii, 24. 5
 Effervescet x, 3. 3
 Effervesco in spumam ruboremve i, 26. 3
 Efficere ii, 29. 1. ix, 5. 2. xiii, 30. 3. xx, 1. 4
 Efficeretur xiv, 1. 4
 Effici xvi, 3. 1. xviii, 1. 1. 3
 Efficiat i, 20. 2
 Efficiendo xviii, 15
 Efficiens v, 15. 1
 Efficiet xviii, 1. 5
 Efficit vi, 2. 3
 Efficiunt i, 20. 1. xi, 13. 3. xiv, 1. 4. ratas et irritas i, 3. 12
 Effigies xiv, 1. 7. xvi, 13. 3
 Effingere viii, 8
 Effingeret ix, 9. 1
 Effinximus xvii, 20. 3
 Efflavit animam iii, 15. 2. x, 3. 2
 Effluat xiv, 4
 Effodere x, 17. 2
 Effodit x, 17. 2
 Effeminare iii, 1. 1
 Effeminari iii, 1. 1
 Effeminat iii, 1. 1
 Effeminato animo iii, 1. 4
 Effeminatur iii, 1. 3
 Effeminet iii, 1. 1
 Effosso ii, 27. 1
 Effrenati doloris xii, 5. 3
 Effudissem rationes ii, 22. 6
 Effugi xii, 13. 7
 Effugiendam xii, 2. 4
 Effusum luxum vii, 11. 3
 Effusus in iram i, 26. 2
 Effutire xiv, 1. 13
 Effudit vi, 13. 3
 Effutiant laudes v, 1. 1
 ne quid Egeat ix, 8
 Egendo xiii, 23. 2
 Egentissimus xvi, 10. 6
 Egeo xiii, 23. 1 multa xiii, 23. 1
 Egere ix, 8. xiii, 23. 1. 2 multis rebus xiii, 23. 2
 Egestate ii, 23. 9
 Egi ix, 6
 Egiase iii, 2. 3 aetatem xvii, 21. 2 cau-
 sam xv, 28. 1
 Egissent i, 23. 2
 Ego Pr. 5 certe i, 3. 1 vero xvi, 10. 3
 Egomet ii, 23. 4. ii, 29. 4
 Egredieretur v, 3. 2
 Egrediens xviii, 5. 2
 Egreditur i, 23. 3. xii, 5. 11 hoc om-
 nem modum admirationis ix, 4. 5
 Egredi xiv, 5
 Egregia xii, 22. 3 memoria xiii, 24. 2
 oratione xiii, 1. 4
 Egregie iv, 3. xiv, 5 fortis iv, 8. 3 ho-
 mo improbus xx, 1. 4
 Egregii scriptoris i, 11. 2
 Egregiis xi, 18. 4
 Egregiissime xiv, 5
 Egregio bellatore ii, 11
 Egregios xiii, 19. 3 equos ix, 4. 4
 Egregium xiii, 16. 2 in studiis doctrina-
 rum v, 3. 1
 Egregius xiv, 5 dux xv, 22. 1 nebulo
 xiii, 30. 3 poeta xv, 20. 5 ingenio i,
 3. 8
 Egressa x, 6
 Egressi (plur.) ix, 4. 1. xii, 5. 2 sumus
 ix, 15. 3 fuissent vii, 18. 2
 Egressus iii, 23. xiv, 1. 1
 Egritudines vi, 1. 3
 Ei negotium fuit ii, 8. 2
 Ejaculaverat xvi, 19. 4
 Eidem i, 15. 4
 Ejecti (plur.) xv, 11
 Ejiceret xix, 9. 6
 Ejulationum x, 3. 3
 Ejulatus xii, 5. 3 facere i, 26. 2
 Ejus rei gratia xx, 1. 1
 Ejusmodi iii, 14. 1
 Ejusdem studii homines xviii, 13. 1 vitii
 (sunt) xviii, 4. 2
 Ejusmodi quispiam vi, 16. 1
 Elaboratum esse xiv, 6. 1
 Elabuntur x, 12. 2
 Elatensium i, 13. 4
 Elanguerit xvi, 3. 1
 Elanguescit vigor animi iii, 1. 3
 Elapsum vii, 1. 1
 Elatis xvi, 16. 1
 Elatius xiv, 15. 1
 Electius locuti sunt xviii, 7. 1
 Electra vii, 5
 Electram (tragod.) vii, 5
 Electus ait xx, 11
 Elegans xi, 2. 1
 Elegantem xi, 2. 1
 Eleganter ix, 16. 2. xi, 8. 1
 Elegantes ii, 18. 1
 Eleganti ii, 8. 2. ix, 8. 1. xvi, 5. 3 bre-
 vitate xx, 1. 1 fuit ingenio vii, 3. 3
 verecundia xiii, 5. 1
 Elegantia ii, 5. 1. xi, 1. 5. xi, 2. 1. xvii,

2. 8 orationis iv, 15. 1. xv, 7. 2 scriptio-
nis Pr. 4 vocum xix, 12. 1 summa
cum verborum ii, 22. 7
- Elegantia xii, 2. 1. xviii, 12. 1 Latine
princeps vii, 17. 2
- Elegantiam i, 8. 1. xi, 2. 1. xvii, 20. 2
verborum exosculatus ii, 26. 6
- Elegantiarum i, 4. 1 referti xiv, 4
- Elegantias verborum ii, 9
- Elegantior xiii, 20. 7
- Elegantiores esse in medendo quam in
dicendo xviii, 10. 2
- Elegantissima i, 24. 2
- Elegantissimæ (gen.) xx, 5. 2
- Elegantissime x, 11. 2. x, 26. 2. xviii,
12. 2
- Elegantissimi iii, 16. 7. xvii, 10. 2
- Elegantissimis xii, 20. 1
- Elegantissimos xviii, 7. 2
- Elegantissimus xi, 2. 1 conservator ver-
borum i, 7. 8 poëta x, 1. 15 poëtarum
vii, 21. 2
- Elegantium xi, 2. 1. xvii, 2. 1
- Elegantius i, 25. 4. ii, 21. 4. v, 20. xx,
11
- Elegerat xii, 8. 2
- Elegeris xx, 1. 10
- Elegissent x, 27
- Elegisset xix, 10. 1
- Elegit xviii, 2. 2
- Elementa eruditionis xx, 5. 1
- Elementis pietatis xii, 2. 7
- Elephanti xviii, 5. 1. 2
- Elephantos v, 5
- Eleusine oppido viii, 10
- Eleusiniis xi, 6. 2
- Eleusinio certamine xv, 20. 1
- Elicere xviii, 4. 2
- Elidensis ii, 18. 1
- Eliditur ii, 17. 2. iv, 17. 2
- Eligendus ii, 4. 2
- Eligentis xiii, 5. 1
- Eligere x, 27
- Eligerent x, 27
- Elimasset xvii, 10. 2
- Elimati sunt certationibus Pr. 10
- Elinguis v, 9. 1
- Elisa xiii, 1. 2
- Elisis v, 12. 1
- Elisum xvi, 5. 2
- Ellebori xvii, 15. 1 candidi xvii, 15. 1
nigri xvii, 15. 1
- Elleboro xvii, 15. 1. 2
- Elleborum xvii, 15. 2
- Elocutus v, 9. 1
- Elogiis iii, 7. 4
- Elops vii, 16. 2
- Eloquentia i, 15. 7
- Eloquentia i, 15. 7. xiii, 24. 6. xvii, 20.
2. xix, 5 Latine facultatem exerce-
re ix, 15. 1
- Eloquentissimos xii, 2. 2
- Eloquentissimus i, 13. 2. xi, 10. 2. xvii,
12. 1
- Elouqueretur xii, 4. 2
- Eluci iv, 19
- Elucum xvi, 12. 1
- Eludas xii, 12
- Eludens ignaviam (deridens) v, 6
- Eluderet xx, 1. 11
- Eluit vii, 2. 19
- Eluserit iii, 19. vii, 2. 12
- Elusit vii, 2. 19. xvii, 21. 9
- Elutriare lintea xvi, 7. 2
- Eluxisse visus est luctum vii, 5
- Elydis grammatici xiii, 14. 2
- Em (in) xx, 1. 12
- Emaculatum vi, 5. 2
- Emanare xix, 5
- Emancipatione i, 12. 2
- Emancipationem familie xv, 27. 1
- Emancipatus sit i, 12. 1
- Emat i, 19. 2
- Ematurisec ii, 29. 2
- Emebant xi, 2. 2
- Emendandi gratia vi, 14. 1
- Emendandus liber i, 7. 2
- Emendari vi, 14. 2
- Emendati mores i, 2. 5
- Emendatores ii, 14
- Emendatum xviii, 5. 4
- Ementientem ix, 2. 1
- Ementirentur nomen sanctissime dis-
cipline i, 2. 4
- Ementitus est xv, 20. 1
- Ementuntur vii, 14. 1
- Emerat xix, 12. 2
- Emerere i, 19. 1. ii, 18. 2. xv, 19
- Emeret xii, 12
- Emero xii, 12
- Emeruerat pecuniam aberem vi, 7
- Emetitur xvi, 18. 2
- Emetuntur pedibus iter x, 26. 2
- Emicuit xx, 1. 11
- Eminebat x, 2. 2
- Eminentia v, 11. 2
- Eminentia xiv, 2. 4
- Eminerent xi, 17
- Eminus ii, 27. 1
- Emissa xv, 22. 2
- Emisse iii, 9. 2. iii, 17
- Emissem xv, 1. 1
- Emisset iii, 17. xii, 12
- Emissionem radiorum v, 16
- Emisti ii, 20. 1
- Emit ii, 18
- Emitur xv, 12. 2
- Emo i, 8. 2. ix, 4. 2

- Emolumenta philosophæ xiii, 8. 2
Emolumentum vii, 3. 9. xvii, 5. 1
Emolumentis i, 6. 2
Emolumento i, 13. 2. xi, 13. 1
Emolumentum ii, 12. 1. xi, 13. 2. xvi, 3. 5
Emoti situ et senio xx, 1. 3
Emoriantur ix, 4. 4
Emoriatur i, 22. 8
Emoveamus labias primores x, 4
Empedocles xvii, 21. 6
Empedocli iv, 11. 3
Emplastrum xvi, 7. 4
Emtionis xii, 12
Emtor iv, 2. 3
Emtore v, 4
Emtores vii, 4
Emtori vii, 4
Emtoribus bonorum xviii, 4. 2
Emtum ii, 3. 2. v, 2. xvii, 8. 2
Emturum xii, 12
Enarrandam xiii, 10. 2
Enarrare ii, 23. 5
Enarraret xvi, 10. 2
Enarrari xix, 10. 3
Enarrasse xviii, 9. 2
Enarrasti ii, 26. 7
Enarrata xiv, 5
Enarratio xviii, 2. 2
Enarratione ii, 16. 1
Enarratus x, 1. 3 scriptum xiii, 12. 3
Enarrator xiii, 30. 1
Enarratorem Sallustii xviii, 4. 1
Enarratores idonei xviii, 6. 2
Enarratum iv, 6. 1
Enarravit iii, 16. 4. ii, 19
Enarrem xiii, 30. 1
Endo (in) v, 19. 2. xx, 1. 12
Enervatæ (plur.) xix, 12. 4
Enimvero xviii, 6
Enitendo xii, 1. 2
Enitendum ix, 9. 1
Enitentis xii, 5. 8 in puerperio ii, 23. 7
Enitescere xvii, 21. 9
Enituit xii, 5. 7 cælum xix, 1. 2
Enituntur xvi, 16
Enixam x, 2. xii, 1. 1
Enniana xii, 2. 4
Enniani v, 16. xi, 4
Ennianistam xviii, 5. 1
Enniano verbo xix, 10. 4
Ennianos versus xx, 10. 2
Ennianum Neoptolemum v, 15
Ennianus xii, 2. 4
Ennii, Q. i, 22. 7. xvi, 10. 2. xviii, 5. 1. xix, 10. 1. 3
Ennio, Q. xviii, 2. 4. xviii, 9. 3. xx, 10. 1
Ennium, Q. iv, 7. xv, 24. xvii, 21. 7. xix, 10. 4
Ennius, Q. ii, 29. 6. vi, 16. 3. ix, 4. 1. x, 1. 2. xiii, 23. 7. xviii, 5. 1. xx, 16. 2. 4
Enodabat sententiæ i, 4. 4
Enodandos juris laqueos xiii, 10. 1
Enormes versus xii, 3. 4
Ense xv, 6
Enses x, 25. 1
Enthymema vii, 3. 11
Enthymemate i, 4. 1. xii, 2. 6
Enucleari xix, 8. 5
Enucleatas vii, 3. 18
Enucleate xii, 13. 5 scripta i, 3. 4
Enuntiaret, ut ne quis placuit i, 23. 2
Enuntiavit vii, 2. 1
Eo (abl.) i, 3. 2 ipso, quia i, 4. 4 (verb.) inficias vii, 7. 2 non xix, 8. 3 (adv.) Pr. 4 magis iv, 2. 4 (propterea) xi, 9. 1 quin xvii, 12. 1 conducat ut iv, 17. 4
Eodem ipso die xv, 18. 1 in loco xx, 5. 1 modo xvi, 7. 4 tempore xix, 11. 1 vixerint iii, 11. 1
Eosdem iii, 1. 3
Epagogen vii, 3. 17
Epaminonda (abl.) xvii, 21. 8
Ephesii ii, 6. 7
Ephesii Pr. 5
Ephippias, 5
Ephorus iii, 11. 1
Ephyre xiv, 6. 3
Epicharmum illud i, 15. 5
Epicteti i, 2. 3. ii, 18. 2. xix, 1. 4
Epicteto i, 2. 7. ii, 18. 2
Epictetum xvii, 19. 1. xix, 1. 7
Epictetus i, 2. 3. 4. xv, 11
Epicuri xvii, 19. 1. 3. ii, 8. 1. ii, 18. 2
Epicuro ii, 9
Epicurum ii, 8. 1. ii, 9
Epicurus ii, 6. 6. ii, 8. 1. ii, 9. ix, 5. 1. xvii, 21. 11
Epidice iv, 17. 2
Epidico iv, 17. 2
Epidicus (comœdia) iv, 6. 2
Epigramma i, 24. 2. iii, 11. 2
Epigrammata i, 24. 1
Epigrammate iii, 11. 1
Epilogis xiv, 2. 1
Epiro x, 16. 5
Epistola i, 22. 8. ii, 10. 2. iv, 7. v, 21. 4. vii, 3. 3. ix, 3. 1. xiii, 12. 1. 2. xv, 13. 2. xvii, 2. 3. xx, 6. 3
Epistolas v, 21. 3. xv, 7. 1. xvi, 9. 8
Epistolam vii, 11. 2. xvii, 9. 3. 4 conscripsit vii, 3. 3

- Epistolarum Pr. 4. 1, 22. 8. xv, 7. 2.
xx, 5. 1 libro nono ad Atticum iv,
9. 3
Epistolas xvii, 9. 2
Epistolicarum xiv, 7. 2 quæstionum Pr.
4. vii, 10
Epistolis x, 11. 2. xvi, 9. 1. xvii, 9. 1
Epitrito numero xviii, 14
Epitritos (nomen) xviii, 14
Epularetur xii, 8. 1
Epularum xvii, 16
Epulas i, 2. 2. ii, 24. 4. iv, 16. 2. xvii,
15. 2
Epulis xv, 2. 1
Epulonum i, 12. 1
Eques xviii, 5. 4 Romanus iv, 12. xi,
7. 2 quadropes xviii, 5. 1. 2
Equestri ex familia viii, 3 de loco xix,
9. 1
Equi ii, 26. 5. iii, 9. 2 juncti xix, 8. 5
Equis iii, 2. 5
Equitare xviii, 5. 3. 4 equum xviii, 5. 4
Equitat xviii, 6. 4
Equitatum iii, 7. 2. v, 5
Equitem iv, 20. 3. xviii, 5. 3 pro equo
posuit xviii, 5. 3
Equites iii, 18. 2. ix, 14. 3. xvi, 1
Equitibus ii, 19. 2. vii, 22. xv, 9. 1
Equitis munus vii, 22
Equitum i, 16. 2. ii, 19. 2. iv, 20. 2.
vii, 22. xvi, 4. 4
Equo v, 2 insidentem xviii, 5. 3 vehens
in ii, 2. 4 vehentem (passive) v, 6. 7
vehi x, 15. 1 utens xviii, 5. 3 pro
equo equitem xviii, 5. 3 Sciano iii,
9. 1
Equotum iii, 9. 1. 2. xiii, 24. 1. xix, 8.
2. 5
Eques ix, 4. 4. xi, 2. 3
Equuleis xix, 13. 3
Equum ii, 26. 6. iii, 4. iii, 9. 1. 9. iv,
12. iv, 20. 3. vii, 22. xviii, 5. 3
Equis iv, 2. 2. iv, 20. 3. xviii, 5. 4.
xviii, 13. 1 quadropes xiii, 5. 1. 2
Scianus iii, 9. 1 sub homine gradicus
xviii, 5. 3
Eramus xvi, 3. 1. xviii, 2. 1
Erant i, 3. 2. i, 7. 2. i, 9. 6. i, 11. 3.
ii, 29. 3. xv, 30. xvi, 5. 3. xvi, 10.
4. xvii, 2. 9. xvii, 9. 3. xvii, 21. 5.
11. xviii, 13. 1. xx, 5. 1
Erasistrati xvi, 3. 1
Erasistrato xvii, 11. 1
Erasistratum xvi, 3. 2. xvii, 11. 1. 2
Erasistratus xvi, 3. 1. 4. xvii, 11. 3
Erat i, 22. 2. iii, 8. 3. xvi, 6. 5. xvi,
10. 5. xvii, 2. 1. xvii, 8. 1. xix, 5
Erecta xiii, 27. 2
Erechtheo vi, 16. 3
Erectus vii, 3, 81
Erectum xiv, 4. 1
Erga ii, 7. 1 me animum vestrum video
xv, 13. 3
Erigeret jacentem orationem i, 11. 8
Erigi xvii, 10. 6
Erigimur xvii, 2. 2
Erigit xvii, 10. 4
Eripe iv, 17. 4. x, 16. 1
Eripis xiii, 14. 6
Erit xvi, 8. 5. xvii, 8. 2. xix, 2. 1. xx,
1. 4
Ero Pr. 12
Erotica xix, 9. 1
Erotopægnis ii, 24. 4
Errabit xix, 14. 2
Errabunda xi, 15. 1
Errabundo xi, 15. 1
Errabundus xi, 15. 5
Errans xi, 15. 1
Errantem xi, 15. 1
Errantis (acc. plur.) xviii, 10. 2
Errantium siderum xiv, 1. 9
Errare i, 6. 5. vii, 4. xi, 3. 3. xvi, 12. 1
Erras xx, 10. 1
Errasse i, 18. 1. 3. xi, 15. 1. xv, 28. 1
Errat xix, 10. 3
Erraticas xiv, 1. 5 stellas iii, 10. 1
Erraticum hominem ix, 2. 1
Erratum vii, 2. 1. vii, 3. 20, xi, 18. 5.
xv, 6
Erraverit xiv, 6. 2. xvi, 6. 1
Erraverunt ii, 24. 2
Erravi xviii, 7. 1
Erravimus xi, 8. 2
Erravit i, 18. 1. xv, 28. 1
Erro (nom.) iv, 2. 1
Errones iii, 10. 1. xiv, 1. 5
Error v, 8. 1. xv, 6. xv, 28. 2
Errore vii, 2. 1. xvii, 1. 3 qui longo at-
que abundanti sit xi, 15. 4
Errorem iv, 11. 1. xv, 6 dissolvam xv,
24
Errores vi, 2. 2. xv, 2. 2 decrepatur xii,
2. 4
Esoribus iv, 15. 2. vi, 2. 4. xi, 15. 1.
xvi, 13. 1. xvii, 21. 1
Erroris ii, 16. 4. xi, 13. 5. xvii, 11. 1
Errorum vi, 1. 2. xv, 2. 3
Erubescis xvii, 4
Erucio Claro vi, 6. 4
Erucius Clarus xiii, 17
Eructaps xvii, 10. 4
Eructare xvii, 10. 5
Eructari xvii, 10. 6
Eructum vinum xi, 7. 2
Erodiretur artibus et disciplinis liberali-

- bus xv, 17
 Erudita est humanitas xix, 14. 1
 Erudite xviii, 5. 4
 Eruditi i, 9. 3. iii, 19 hominis xx, 9
     Græcas res ii, 21. 1
 Eruditio xii, 2. 1
 Eruditionem xiii, 16. 1
 Eruditionibus Pr. 3
 Eruditionis xi, 7. 2 elementa xx, 5. 1
 Eruditior xviii, 9. 2
 Eruditiori xiii, 16. 2
 Eruditus x, 24. 1 viris i, 6. 1
 Eruditissimi xv, 3. 2
 Eruditissimus iii, 3. 6
 Erudito xiii, 17
 Eruditorum ix, 16. 1. xv, 4. 1. xv, 6.
     xv, 9. 1
 Eruditum virum Pr. 6
 Eruditus xix, 12. 4. xx, 5. 2 bene xix,
     8. 2 abs te ix, 8. 2
 Eruere xviii, 4. 2
 Eruet x, 16. 4
 Erumpere xii, 5. 2
 Erunt Pr. 6. xx, 5. 2
 Erutæ ii, 30. 2
 Eruunt ii, 30. 2
 Escæ xv, 8. xvi, 5. 2. xvii, 11. 2
 Escendentem xvii, 2. 8
 Escenderat xvi, 2. 3
 Escendere x, 15. 4
 Escendit v, 6. 4
 Escit vitium xx, 1. 8
 Esculenta xvii, 11. 2
 Esculentem iv, 1. 6
 Esitare xi, 7. 2
 Esitato iv, 11. 3
 Esitavisse iv, 11. 1
 Esito ix, 6
 Esse xvi, 16 nulli rei xiii, 30. 1 (come-
     dere) iii, 3. 3. xix, 2. 3
 Essem xiii, 12. 3
 Essemus apud i, 2. 1
 Esset satis i, 22. 5
 Est i, 20. 3 id est i, 18. 4 invenire vii,
     20. 2 in clientela Antonii i, 16. 1
     mille i, 16. 1 plus annorum i, 10. 1
     ferme passuum i, 16. 1 quod sperem
     us i, 7. 5 habitum i, 21. 2 (come-
     dit) iii, 3. 3
 Estis xii, 12
 Esui forent iv, 1. 8
 Esuriens iii, 3. 2
 Esuritionem xvi, 3. 1
 Esus (part.) ix, 6
 Etesias ii, 22. 6. 8
 Etesias ii, 22. 8
 Ethicam rem i, 2. 2
 Etiam atque etiam ii, 30. 1 etiamne i,
     7. 6. vii, 12. 1 nunc xx, 6 tunc ii,
     29. 2 tum iii, 13. 1
 Etiamsi avarissimi sunt v, 5. 1
 Etruria iv, 5. 1
 Etruscorum iv, 5. 1
 Etruscos iv, 5. 2
 Etyma vocum xviii, 4. 4
 Etymologia v, 8. 1
 Etymologia (gen.) xix, 13. 2
 Etymologica ratione i, 18. 1
 Etymon xiii, 10. 1
 Evadere xii, 5. 2
 Evandri i, 10. 1
 Evanuerint xvi, 10. 3
 Evaporari xix, 5
 Evaporatur xix, 5
 Evaserint x, 16. 4
 Evasimus xv, 7. 3
 Evathlo v, 10. 2
 Evathlum v, 10. 1
 Evathlus v, 10. 1. 3
 Euclide Socratico vi, 10. 1
 Euclidem vi, 10. 1
 Euclides i, 20. 3. vi, 11. 2
 Eudoxus xvii, 21. 8
 Evellerit x, 16. 4
 Evenerit viii, 9
 Eveniat i, 4. 3. vii, 3. 5. xix, 4
 Eveniet ii, 12. 3. xiii, 11. 3
 Evenire i, 6. 2. vii, 3. 7
 Evenirent xiv, 1. 9
 Eveniret xiv, 1. 11
 Evénisse x, 13
 Evenit iii, 7. 3. x, 14
 Eventa (plur.) xiii, 8. 1. xiv, 1. 9 re-
     rum xiv, 1. 4
 Eventura res prosperius i, 3. 1 (plur.)
     xiv, 1. 7 sunt xiv, 1. 14
 Eventurum xiv, 2. 6
 Everberat animum ad inquirendum i, 23. 2
 Evertendam xvii, 2. 5
 Evertit ix, 18. 4
 Evibrarentur atque excitarentur animi i,
     11. 1
 Evidens ii, 8. 2. vii, 3. 18 est xii, 1. 3
 Evidenti xv, 10 calumniam ii, 9
 Evidentia xvii, 6. 3
 Evidentibus ix, 10. 2
 Evigilata cui pleraque omnia veterum
     litterarum i, 7. 2
 Evincta (plur.) xiv, 1. 2
 Evinctus (part.) xx, 1. 15
 Eundem i, 5. 1
 Eunt xiii, 6. 2. xiv, 1. 3 non inficias
     iv, 18. 2
 Euntes ii, 30. 2
 Euntibus x, 3. 3
 Eunuchus iv, 2. 3
 Eunuchum iv, 2. 3
 Eunuchus iv, 2. 1. 5

- Evomeret xii, 4. 3
 Euphorbum iv, 11. 5
 Eupolidis i, 15. 4
 Euripidis vii, 8. 13
 Euripide xv, 20. 4
 Euripidem xiii, 18. 2
 Euripides xiii, 18. 1. 2. xiii, 24. 8. xv, 20. xvii, 21. 7
 Euripidi i, 15. 6. vii, 16. 1. 3. xi, 4. xiii, 18. 1
 Euripidis xv, 20. 1. xvii, 21. 12
 Euripo xix, 14. 2
 Europa x, 7
 Eurorum spiritus xviii, 11
 Eurota ix, 9. 5
 Eurum ii, 22. 3. 4
 Eurus ii, 22. 2
 Euryclia xiv, 6. 2
 Eurysthea ii, 6. 2
 Ex annali quarto decimo ii, 26. 7 die ix, 14. 7 eo die i, 25. 3. xii, 8. 2 ejus unius nomine xviii, 3. 13 igni x, 12. 3 intervallo xv, 12 jure manum concertum xx, 10. 1. 4 mille nummum iii, 14. 1 non nostra magis est philosophia quam grammatica tua iv, 1. 5 otiosa questione agitabatur xiii, 13. 1 sententia i, 7. 5 terra Gallia ii, 22. 7 utilitate ejus est i, 13. 1 vulgari consuetudine ix, 1. 3
 Exactiones x, 17. 1
 Exactis mensibus ii, 23. 7
 Exactius disserit i, 3. 9
 Exacto iii, 16. 1
 Exactos iii, 16. 1 post reges xi, 18. 2 case pecunias xv, 14
 Exactus case alicui pecuniam xv, 14
 Exadversum vii, 7. 1
 Exaequanda sunt facta dictis iv, 15. 1
 Exestuans fluctibus xi, 1. 7
 Exestuat xvii, 10. 4
 Exaggerationem xiii, 24. 4
 Exaggeratio xiii, 24. 8
 Exaggeratus xiii, 24. 11
 Exagitantur v, 1. 1
 Exagitatus xvii, 21. 5
 Exalibuit xii, 1. 3
 Examinatur xvi, 18. 2
 Examine justitiae i, 3. 12
 Examussum factum judicium i, 4. 1
 Exanimata iii, 15. 3.
 Exanimatae (plur.) xvii, 15. 2
 Exanimati v, 14. 3
 Exanimatus est vii, 8. 3
 Exarsisse iii, 9. 2
 Exaruisse xvi, 11. 2
 Exaugurandi jus vi, 7
 Excastratus est ix, 9. 4
 Excellentis doctrinae i, 18. 4 ingenii i, 10. 3
 Excellentium xvii, 21. 1
 Excellere vii, 8. 5. xiii, 24. 7
 Excelleret ix, 9. 8
 Excellit x, 22. 7
 Excelluerunt xiv, 8. 4
 Excelsiorem i, 1. 2
 Excelsissimorum locorum ii, 20. 2
 Exceptis xvi, 4. 1
 Exceptione i, 3. 5
 Exceptionibus xvi, 4. 8
 Exceptum insidiis xii, 7. 1
 Excerpebamus xvii, 21. 1
 Excerptis rebus Pr. 6
 in Excerpto Pr. 1
 Excerptiones xvii, 21. 1
 Excesserunt vii, 3. 2
 Excidentem xix, 12. 3
 Excidere vi, 5. 2
 Exciipiuntur xvii, 6. 2
 Excitabat ix, 12. 5
 Excitantur ii, 30. 1
 Excitarentur animi i, 11. 1
 Excitaret remissum i, 11. 9
 Excitavit xiv, 6. 2
 Excitatos ii, 30. 3
 Exclamare xviii, 7. 2
 Exclamasse xi, 9. 1
 Exclamavit xv, 18. 1
 Exclamet vii, 2. 3
 Excluserunt xiii, 14. 3
 Exclulum xiii, 14. 3
 Excoctum vi, 5. 3
 Excogitata xvii, 9. 4
 Excogitaverit xviii, 6. 2
 Excolenda studia xiii, 5. 1
 Excolendi animi xv, 20. 1
 Excordes xviii, 4. 4
 Excruciatum vi, 4
 Excubiis i, 15. 2. xvi, 10. 1
 Exculcatis verbis xi, 7. 1
 Excusandam i, 12. 2
 Excusatione vi, 16. 5
 Excusationem i, 12. 1
 Excusatos xvi, 4. 4 est xi, 1. 3
 Excussit xiii, 20. 3
 Excuti xix, 8. 5
 Exdemetricus xix, 8. 6
 Executione ii, 6. 2
 Execror vi, 16. 2
 Executio xx, 1. 5
 quos Executurus fui ii, 22. 6
 Executus i, 3. 4 est vii, 16. 1. xiv, 7. 5
 Exegerunt xvii, 2. 8
 Exegit me pecuniam xv, 14
 Exempla vi, 14. 2. vii, 14. 2. xviii, 7. 2. xx, 5. 1. 8

- Exemplaribus vii, 20. 3. xi, 6
 Exempli vi, 14. 3 gratia xix, 14. 1 com-
 muni visum est iii, 8. 2
 Exemplis iv, 1. 2. vi, 10 supersedeo x,
 14
 Exemplo i, 7. 8. vi, 10 hoc litera iii, 8.
 2 tibi esse xv, 15
 Exemplorum i, 3. 9. vi, 4. vii, 18. 2
 Exemplum i, 13. 8. vi, 14. 2. xv, 7. 1.
 xvii, 5. 2. xviii, 13. 1 ad xiii, 19. 2
 pettum ex historia ii, 2. 1
 Exempta una litera i, 25. 2
 Exemtum vii, 20 peccatum peccatis ali-
 enis x, 19
 Exemturus fuit x, 16. 5
 Exemtus iii, 3. 7 est nota iv, 20. 2 lo-
 cus vi, 9. 1
 Exequabatur xiv, 1. 13
 Exequenda xx, 1. 6
 Exequentiissimus memoriarum veterum
 x, 12. 4
 Exequi i, 22. 7
 Exequias xix, 8. 5
 Exerceas xi, 2. 2
 Exercendae (sing.) xx, 5. 1
 Exercendam xix, 14. 1
 Exercendi iii, 1. 3. xvii, 12. xvii, 20. 1
 ingenii gratia xiv, 1. 1
 Exercendis xvii, 12. xx, 1. 11
 Exercendo xi, 2. 2
 Exercens ix, 16. 1
 Exerceor ut i, 17. 1
 Exercere xv, 11 patientiam corporis ii, 1. 1
 Exerceret xix, 8. 6
 Exerceri xiii, 8. 1. xvii, 18
 Exercet choros ix, 9. 5
 Exercitam arma Asiae xx, 5. 2
 Exercitati (plur.) xiv, 2. 3
 Exercitatione xii, 5. 11
 Exercitationes xv, 2. 3. xix, 9. 2
 Exercitationibus vi, 16. 3
 Exercitatores xii, 7. 2
 Exercitato corpore xv, 20. 1
 Exercitia ii, 1. 1 ludicra vi, 15. 2
 Exercitio xi, 2. 2. xi, 18. 1. 20 teneri:
 iii, 1. 4
 Exercitis x, 19. 1
 Exercitium xvii, 2. 1 dicendi xx, 5. 1
 Exercitu i, 11. 4. i, 16. 2. iii, 7. 2. x,
 13. 2. xvi, 4. 2
 Exercitui iii, 7. 1
 Exercitum i, 11. 2. i, 22. 7. iii, 7. 4. v,
 17. 1. xv, 15. 2. xv, 27. 2 armatum
 x, 10. 1
 Exercitus (subst.) iii, 15. 3. v. 5. vi, 3.
 xv, 22. 1. xvi, 4. 4. xix, 13. 3 (adj.)
 locutione multa homo i, 7. 2 sum vol-
 vendis voluminibus Pr. 7 esset victo-
 rius ix, 3. 1
 Exercituum xv, 18. 2
 Exercuerunt ii, 18. 3
 Exercuit xiii, 10. 1
 Exertare linguam ix, 13. 2
 Excant in quem talia verba xi, 16. 5
 non in vulgus xix, 14. 1
 Exhaeredant nos bonis i, 6. 5
 Exhaeredes iii, 16. 6
 Exhausti xi, 13. 5
 Exhaustus xvii, 15. 1
 Exhiberi xix, 5. 1
 Exhibitione xiv, 2. 2
 Exhibuimus xviii, 7. 2
 Exhortandam ad persimuliam xiii, 22. 2
 Exhortantes xvii, 13. 2
 Exi xviii, 12. 2
 Exiens x, 6
 Exierant in vulgus xiv, 3. 2
 Exigamus xvii, 5. 1. 4
 Exigenda (abl.) xvii, 4. 2
 Exigendis urbe philosophis xv, 11
 Exigeretur x, 3. 1
 Exigeret domo mulierem i, 17. 1
 Exigi xx, 1. 9
 Exigitur de me portorium xv, 14
 Exigor portorium xv, 14
 Exiguus ii, 26. 1
 Exigue laudare xix, 3 secutus versus h,
 9. 8
 Exiguo xiv, 1. 3
 Exili xix, 7. 2
 Exilia ii, 4. 2
 Exilibus xiv, 2. 2
 Exilio xv, 13. 2 mulctandam ix, 15. 2
 esset in xv, 13. 2
 Exilis vox xiii, 20. 3
 Exiliura xvii, 21. 3
 Eximebat dicendo diem iv, 10. 2
 Eximentis dicendo diem iv, 10. 1
 Eximi ii, 23. 2. x, 16. 5
 Eximia facie pueri xv, 14
 Eximie iii, 8. 1 pulchritudinis xv, 22. 1
 Eximie x, 13. 2. xiii, 8. 1
 Exinaniantur xvii, 16. 1
 Exinanisse xiii, 24. 5
 Exire vi, 9. 2
 Existant xiv, 1. 11
 Existat ix, 4. 3
 Existebant xii, 5. 3
 Existere xii, 1. 6. xiv, 2. 1
 Existimabam xv, 12.
 Existimabamus xvi, 6. 2
 Existimabant xiii, 13. 1
 Existimabat i, 2. 3. i, 6. 3. i, 15. 6. vii,
 3. 8. xii, 11. 2. xvii, 5. 2. xviii, 1. 2.
 xix, 2. 3
 Existimabit vii, 3. 21
 Existimamus xvi, 10. 1
 Existimanda i, 11. 8

- Existimandum est vii, 22. ix, 14. 6
 Existimans xvii, 20. 2
 Existimant vii, 22. xvii, 1. 2. xviii, 9. 1
 Existimantur xiii, 24. 5. xvi, 2. 1
 Existimaret i, 3. 8. ix, 15. 3. x, 17. 1.
 xiv, 1. 1. xix, 9. 6
 Existimari ii, 23. 7. xx, 1. 8
 Existimarit xiii, 11. 1. xvii, 10. 1. xvii,
 13. 1
 Existimas ix, 2. 1. xx, 1. 8
 Existimasse ii, 28. 1. iii, 16. 4. x, 28
 Existimat iii, 14. 1. v, 16. vi, 1. 3. xiii,
 16. 1. xvi, 14. xix, 8. 2 sigillatim de
 unoquoque facto i, 3. 9
 Existimatam vii, 1. 1
 Existimatas (reprehensas) x, 23. 1
 Existimati sunt xiv, 2. 4
 Existimatio xviii, 1. 2
 Existimationem xi, 10. 1
 Existimationes xvii, 2. 1 officiorum cir-
 cumstantiæ moderantur i, 3. 12
 Existimationi vii, 3. 9
 Existimationibus iv, 15. 2
 Existimationis i, 7. 1 malæ xi, 8. 1
 Existimatis xviii, 7. 2
 Existimato captu i, 9. 2
 Existimator non levis xx, 1. 3
 Existimatos xiv, 7. 4
 Existimatote xv, 12. 1
 Existimatum est i, 15. 1. vi, 14. 1. xii,
 5. 7. xx, 1. 7. 11
 Existimatur iv, 8. 3. vii, 5. xvi, 13. 3.
 xix, 2. 1
 Existimatus ii, 29. 1 est xi, 18. 1. xviii,
 10. 3
 Existimaverit ii, 12. 2. ii, 27. 1. xi, 13.
 1. xv, 2. 1
 Existimaverunt i, 13. 2. vii, 12. 1
 Existimavi xii, 9. 2. xiv, 2. 8. xiv, 4.
 2. xviii, 10. 3. xx, 10. 3
 Existimavimus i, 6. 4. ix, 14. 2. xiii,
 25. xix, 1. 7
 Existimavit i, 3. 4. i, 26. 4. iii, 3. 6.
 vi, 6. 1. xviii, 6. 1 ita super eo i, 4. 1
 Existimem xii, 13. 2
 Existimemus ix, 14. 7. xiv, 1. 3
 Existiment Pr. 9
 Existimes xviii, 4. 1. xx, 1. 3. 13
 Existimet xviii, 6. 1
 Existimetis xiii, 28. 3
 Existimo ii, 22. 5. xiii, 28. 2. xviii,
 4. 4
 Existit xvi, 18. 2
 Exit e patris potestate i, 12. 3
 Exitialem ix, 4. 4
 Exitio iii, 9. 3. ix, 12. 2
 Exitiosis ix, 4. 1
 Exitium iii, 7. 1
 Exitu iii, 9. 3
 Exitum v, 7. x, 17. 2 habuit vitæ qui
 serandum xv, 16
 Exitus xv, 18. 2
 Exoptatus mihi venis xviii, 4. 1
 Exordia xiv, 1. 9
 Exordio xiv, 1. 8
 Exordiri iv, 9. 2
 Exorientis xiii, 24. 6
 Exoriri ii, 2. 3
 Exoni sumus facere Pr. 3
 Exorsus iv, 1. 4. v, 10. 2. xii, 5. 6
 Exorta est xii, 5. 6
 Exorto sole iii, 2. 2
 Exortum iii, 2. 2. x, 17. 2. xiv, 7. 4
 ante consilii et rationis xii, 5. 8
 Exortus (subst.) ii, 22. 2
 Exosculatus scientiam rerum uberem ii,
 26. 6
 Exosos ii, 18
 Exosus fuisse xv, 20. 2
 Exoterici (libri) xx, 5. 1
 Exoticum vinum xiii, 5. 2
 Expanso capillo xv, 15
 Expansum xv, 15
 Expasum xv, 15
 Expavidus i, 8. 3
 Expectabant x, 3. 3
 Expectando xiv, 1. 15
 Expectant xviii, 7. 2
 Expectantibus xvii, 8. 1
 Expectaret iii, 9. 2
 Expectaretur xiv, 1. 7
 Expectatio xiv, 1. 15
 Expectatione vii, 3. 4. xvii, 5. 1
 aliquid Expectationis justæ in audiendo
 acciperet xi, 13. 4
 Expectatis ix, 15. 3 rebus ii, 19. 2
 Expectavisse vii, 3. 16
 Expectemus a Dñs i, 6. 5
 Expectes ii, 29. 6
 Expedi xiii, 29. 2
 Expedisse vi, 2. 6
 Expedita xiii, 27. 2 ingenia Pr. 5
 Expeditæ v, 3. 2
 Expediti sunt xvii, 13. 2
 Expeditissime xvi, 8. 2
 Expensi xiv, 2. 2
 Expensum ferret Antonio mille nummum
 i, 10. 1
 Expergebat vi, 10
 Expergificando xvii, 12
 Experiamur xviii, 10. 2
 Experientiam i, 18. 2
 Experiri ix, 7. xi, 18. 3. xv, 16
 Experiundi vii, 17. 1
 Experiundum xvi, 6. 1
 Expers xiii, 10. xiii, 20. 7 literarum xi,
 16. 1 rerum xiv, 7. 1
 Expertæ fidei virum xiv, 2. 2

- Exportam** est xv, 7. 1
Expertus xvii, 16
Expetantur vii, 3. 20
Expetebat xviii, 7
Expetendam xvii, 5. 1
Expetitarum ii, 27. 2
Expianum iv, 6. 1
Expirasse animam iii, 15, 1
Expiravit v, 2
Explanata (plur.) xviii, 2. 5
Explanate (adv.) xvi, 8. 1
Explicare i, 15. 3
Explicat iii, 14. 2
Explicavit i, 7. 9 (Siciliam) celeritate consilii i, 7. 9
Explicet vi, 2. 6
Explicuit i, 7. 9
Exploranda sit xii, 13. 1 in febrî xviii, 10. 1
Explorandis iii, 3. 1
Explorare xii, 13. 5. xiii, 1. 3
Explorasset studium, fagium, et laborem xx, 5. 1
Explorata sit xv, 2. 3 aure homo i, 7. 9 (plur.) sibi i, 2. 2
Exploratæ viii, 14. xvi, 5. 1 utilitatis i, 3. 14
Exploratam viii, 4
Explorator i, 11. 9
Exploratiores magistros xviii, 4. 1
Exploratis (part.) xx, 1. 1
Exploratissimo iudicii tempore xii, 8. 2
Exploratus vii, 3. 21
Exploratum xvii, 5. 1
Exploratus i, 9. 2
Exploraverit i, 4. 1
Exploravimus ix, 14. 1
Explorentur xviii, 10. 2
Expolita (plur.) xvii, 10. 2
Expolitæ iii, 3. 6
Expolitæ disciplina xv, 11
Expolitissimas ii, 20. 2
Exponenda ix, 3. 2
Exponi ii, 23. 2 ad oculos ix, 7
Exponunt vii, 13. 1
Exponuntur xviii, 13. 1
Exposcunt vii, 3. 10
Exposita i, 26. 1. xviii, 1. 5
Expositæ sunt xiii, 22. 1 sententiæ i, 13. 1
Expositæ iii, 2. 5
Expositi erant v, 4
Expositionem v, 18. 2
Expositis xii, 1. 7
Expositos ix, 4. 1
Expositus viii, 6
Expostulationes viii, 6
Exposuerat xviii, 2. 2
Exposuimus capita rerum Pr. 13
Exposuit vii, 16. 1
Expressam xi, 7. 3
Expressit ix, 9. 1
Expressum esset verbum de verbo xi, 16. 2
Expressus versus de Græco iv, 5. 2
Exprimebat x, 11. 2
Exprimente xvi, 17
Exprimere i, 20. 3. xiv, 2. 6
Exprimi xix, 5
Exprobrandi xiii, 24. 4
Exprobratio xiii, 23. 1
Expromebantur xiv, 2. 2
Expromenti voces amicas in sermonibus i, 10. 1
Expromere i, 9. 3
Expugnata vi, 8
Expugnationibus xiv, 1. 11
Expurgarent fidem consiliumque publicum vii, 3. 2
Exputatum vi, 5. 3
Exquirere xi, 16. 2
Exquisitas delicias vii, 16. 1 sententiæ xiv, 7. 4
Exquisite dicebat i, 23. 4
Exquisitissime x, 1. 3. xiv, 3. 1 composuit xiii, 7. 2
Exquisitissimos titulos Pr. 4
Exsanguis v, 2 vox xiii, 20. 3
Exscribenda ix, 3. 1
Exscripsimus iii, 3. 5
Exscripta (plur.) xx, 4
Exscriptus vii, 16. 1
Exsecabantur vulnera xii, 5. 11
Exsensa mente xix, 7. 1
Exsilit xviii, 3. 1
Exsucta (form.) xx, 8. 1
Exsuperabilem xvii, 2. 5
Exsuperans i, 23. 4
Exsuperanti forma vi, 8
Exsuperantiæ iv, 18. 1
Exsuperantiam xiv, 1. 5
Exsaperantior xiv, 3. 4
Exsuperat xv, 24
Exsurgit iv, 18. 3. vii, 3. 2. xiii, 20. 3. xviii, 3. 1. xix, 10. 4
Extant i, 12. 3 paulum Extantes supra terram homines xix, 13. 2
Extare iii, 15. 1
Extarent xi, 17
Extaret xvi, 10. 6
Extat x, 8
Extemplo ii, 19. 2. ii, 23. 6. ii, 24. 7. ix, 13. 2
ad Extenuandum crimina vii, 3. 10
apud Exteras gentes xvii, 21. 9
Extergeor ii, 25. 2
Externa vi nixum v, 16 (plur.) xvii, 1. 1

- Externæ nationis xii, 1. 5
 Externis xvi, 11. 1
 Externi ii, 25. 2
 Extimdm iii, 10. 1
 Extinctus vii, 5
 Extinguere xii, 1. 2. xii, 5. 8. xix, 9. 5
 Extinguerentur xiv, 1. 12
 Extis xvi, 6. 3
 Extiterant xvi, 16
 Extiterunt xvii, 1. 1
 Extitisse xvi, 19. 4
 Extitit xvii, 20. 3
 Extollunt i, 20. 1
 Extorris ii, 12. 1
 Extra ii, 20. 5 causam diceret i, 22. 2
 fidem iii, 16. 10 ordinem iv, 10. 1
 tela v, 2. 2 urbem xv, 27. 8
 Extrahant xvii, 15. 1
 Extranea (plur.) xviii, 1. 1
 Extranei v, 19. 1
 Extraneo impulsu et instinctu i, 11. 8
 Extraordinariis jure xiv, 7. 2
 Extrarius xiv, 5
 Extrema vi, 20. 2. xiii, 19. 4
 Extremæ ii, 6. 6
 Extremam v, 21. 3. xiii, 25. xiv, 5
 Extremas x, 1. 2
 Extremitas xi, 15. 5
 Extremitatem vii, 21
 Extremo verbo i, 7. 2
 Extremos xviii, 15
 Extremus xvi, 10. 4
 Extrilidum hominem xix, 1. 2
 Extrinsecus i, 3. 12. iv, 1. 7. vi, 1. 4.
 vi, 2. 8. xii, 5. 7. xiii, 1. 4. xiii, 24.
 9. xiv, 1. 9. xvi, 13. 3
 Extrita littera xii, 14. 3 syllaba vii, 11. 3
 Extrudebantur ix, 14. 4
 Extulerat v, 2
 Extuli xv, 12
 Extundendus (gen.) xvii, 20. 2
 Exuberantia viii, 7
 Exuberantiam ii, 26. 3
 Exuberantissimo colore iii, 9. 3
 Exuberasset vii, 22
 Exuit x, 15. 3
 Exul ii, 12. 1. xvii, 2. 3
 Exulem ii, 14
 Exultantia doloris ii, 5. 8
 Exultantibus ix, 15. 3
 Exultantis (acc. plur.) xii, 5. 8
 Exultare v, 1. 3
 Exultat ii, 8. 2
 Exultatio ii, 27. 2
 Exusit i, 19. 2

 F.
 F (filio) iii, 4
 Faba vrescerentur iv, 11. 1
 Fabam iv, 1. 3. x, 15. 2
 Fabii v, 4 Pictoris i, 12. 4. x, 15. 1
 (plur.) xvii, 21. 6
 Fabio Maximo, Q. v, 6. 2
 Fable iv, 11. 2
 Fabitar hæc xv, 6
 Fabius Maximus, Q. ii, 2. 4. x, 27
 Fabri ædium xix, 10. 1
 Fabricii, C. iii, 8. 1
 Fabricio iv, 8. 3 C. iv, 8. 3
 Fabricium i, 14 C. iii, 8. 1
 Fabricius, C. i, 10. 1. i, 14. iii, 8. 1. 2.
 iv, 8. 1. 3 Luscinius xvii, 21. 11
 Fabula ii, 20. 1. 5. iii, 3. 2. vii, 5. x,
 16. 4 est (dicunt) xix, 12. 2
 Fabula Plocio iii, 16. 2
 Fabula (gen.) Pr. 11. iii, 14. 2. vii, 5.
 xvi, 19. 4 (plur.) iii, 3. 6
 Fabulam iii, 3. 4. xi, 10. 2. xvi, 11. 1.
 xvi, 19. 1. 4
 Fabulandum xv, 1. 2
 Fabulantes xix, 13. 1
 Fabulari xii, 1. 1
 Fabularum ix, 4. 1
 Fabulas iii, 3. 1. 7. v, 15. 3. x, 16. 1.
 xvii, 21. 12
 Fabulati cum suis i, 10. 1
 Fabulator ii, 29. 1. iii, 10. 4
 ita Fabulatus est ii, 22. 2
 Fabulis iii, 3. 1. 7. xiv, 2. 1
 Fabulo iv, 11. 1. 3
 Fabulosum ix, 4. 7
 Fac adeas ii, 20. 2 ut xviii, 10. 2 me
 sim certas xix, 13. 1
 Face ut splendens xviii, 12. 1
 post Facem primam iii, 2. 4
 Facere i, 13. 1. 4. i, 14. i, 25. 2. ii, 1.
 1. ii, 20. 3. vii, 3. 11. 15. xvi, 2.
 xvi, 19. 3. xvii, 1. 4. xvii, 2. 9.
 xvii, 5. 2. xvii, 18. 2. xvii, 20. 3.
 xviii, 1. 4 non quisse ii, 10. 1 com-
 mentationes Pr. 3 facta pro i, 12. 4
 querimonias aut genitibus ejulatusve i,
 26. 2 res divinas iv, 9. 2 verba i, 9. 3
 Facerem certiorum x, 1. 1
 Faceremus vii, 3. 2
 Faceres i, 13. 1. xi, 8. 2
 Faceret i, 13. 4. xiv, 2. 3. xiv, 7. 1.
 xvii, 21. 9. xix, 12. 3 bonum panem
 xv, 19 bellum Milesis i, 11. 4 co-
 piam sui i, 8. 2 finem iv, 10. 2 fur-
 tum xi, 18. 2 verba xi, 7. 2
 Faceta iii, 3. 4. xii, 12
 Facete ii, 23. 5. xviii, 13. 2
 Facetia sermonis iii, 3. 1
 Facetas xvi, 6. 2. xvii, 1. 4
 Facetis xv, 8 atque luminibus obsco-
 lescent ii, 23. 1

- Facetissimæ dissimulationis genere xviii, 4. 1
 Facetissime v, 5. xviii, 8
 Facetissimum xiii, 24. 3. xvii, 1. 4
 Facetissimus poëta i, 15. 8
 Faceto xii, 12
 Faciam vii, 2. 1. 2. xvii, 10. 3 ut æquiore animo ut sis iv, 1. 6
 Faciamus finem rationibus i, 6. 5 misam istam rationem i, 7. 8
 Faciant ii, 12. 4. vii, 7. 1. xvi, 11. 1
 Facias ii, 5. vi, 16. 4. vii, 3. 12. xiii, 20. 6
 Faciat ii, 6. 5. vi, 17. 5. xiv, 2. 6. xvi, 18. 1. xvii, 5. 4. xix, 9. 9 sacra i, 12. 4
 Facie (dat.) ix, 14. 6 tuæ ix, 14. 7 (abl.) ii, 27. 1. ix, 14. 6. xiii, 29. 2. xiv, 5. 9. xv, 12 inclyta v, 8 non illiberali ii, 23. 2 nova ii, 7. 9 funeris xx, 1. 3 procera xiii, 29. 1
 Faciebant xv, 22. 2. xvi, 5. 3
 Faciebat i, 22. 2. xi, 1. 2. xx, 5. 1
 Faciei ix, 14. 1
 Faciem xiii, 19. 1. xvii, 1. 4 vehieuli xv, 30. 1
 Facienda (abl.) xviii, 12. 1
 Faciendæ (gen.) xx, 1. 4
 Faciendam x, 14 ad detestationem scelerati hominis ii, 6. 2
 Faciendi xi, 18. 3. xv, 31. xix, 11. 1
 Faciendis xiii, 12. 4 tragœdiis xix, 11. 1
 Faciendo i, 13. 4. xiii, 29. 1 in vitæ sine xiii, 1. 3
 Faciendos (ictus) xiii, 27. 2
 Faciendum i, 3. 8. i, 13. 3. ii, 7. 2 esse contra i, 13. 1 an pro amico copra jus i, 3. 3
 Faciens facinora fortia v, 2
 Facient xvi, 2
 Facienti xvi, 10. 6
 Facientibus xiii, 24. 13
 Facies (subst.) ix, 13. 2. xiii, 24. 8. xiii, 29. 2 cœli et maris xx, 1. 7 colorum ii, 26. 1 (verb.) xiii, 20. 2. xiii, 29. 1. xvi, 4. 2
 Faciet i, 21. 1
 Facii ix, 14. 2
 Facile (adj.) xvii, 2. 3. xvii, 6. 2 factu iiii, 8. 1 inventu atque depromptu Pr. 2 (adv.) Pr. 3 mille hominum i, 16. 4 et procliviter i, 6. 4
 Facilem xvii, 9. 3
 Faciles toleratu molestias i, 6. 2
 Facili vi, 8. xiii, 16. 2. xv, 7. 2 compendio Pr. 5 ingenio ad rem musicam xix, 9. 1
 Facilla vii, 16. 2. xvii, 12 factu iv, 15. 1 inventu ix, 12. 5
 Facilior ix, 1. 2
 Facillora xvii, 8. 3
 Faciliorem portatu i, 13. 4
 Facilitati v, 6. 5
 Facilius i, 17. 1. x, 19. xi, 10. 1. xiv, 1. 9. 13. xvi, 3. 4. xvi, 6. 3. xvi, 9. 1. xix, 1. 4
 Facillime ix, 1. 1
 Facimus xvii, 5. 4. xvii, 20. 3
 Facinora fortia v, 2
 Facinore x, 3. 3. xiii, 24. 6
 Facinoribus coopertus iv, 17. 3
 Facinus vii, 7. xii, 4. 4. xii, 9. 1. xiii, 24. 6. xvi, 19. 3. xx, 1. 11
 Facio ix, 6. xv, 24. xvi, 4. 1 loco none esse xv, 2. 4
 Facit i, 17. 2. i, 23. 4. ii, 2. 2. ii, 23. 4. iii, 10. 2. xvii, 5. 2. 4. xvii, 10. 2. xvii, 14. 3. xvii, 20. 3. xviii, 1. 5. xix, 3 has voces ii, 23. 8 hæc dicere x, 22. 1. xvii, 5. 1 denarium decem millia i; 8. 3 finem xiii, 14. 1 magis claros canorosque sonitus v, 7 vocem resonare v, 7 uti credamus iii, 16. 3
 Facito xiii, 25
 Faciundi testamenti i, 12. 3
 Faciundis sacris i, 12. 1
 in Faciundo officio v, 13. 1
 Faciundum iii, 7. 1. vii, 3. 2. xv, 11 senatusconsultum curavit v, 6. 6
 Faciunt ii, 30. 1. iiii, 11. 2. xviii, 8
 Facta (sing.) Pr. 3. xvii, 10. 6. xvii, 21. 12. xix, 4 est xvii, 6. 1 (plur.) i, 3. 1. i, 24. 1. vi, 8. vii, 1. 3. xiii, 24. 12. xv, 31. xvii, 15. 2 sunt xvii, 1. 2 verba vii, 3. 1 volamina Pr. 12 infecta fieri non possunt vii, 3. 16
 Factæ ii, 30. 1. xvi, 5. 4. xviii, 1. 1 divinæ res i, 7. 5
 Factam xvii, 13. 2
 Factarum xvi, 6. 1
 Factas iiii, 4. xv, 31. xvii, 21. 1. xviii, 11. xx, 1. 9
 Facti (gen.) xvii, 21. 11 (plur.) ii, 2. 4
 Factio ii, 23. 9
 Factionibus xvii, 4
 Factis i, 1. 2. i, 25. 1. ii, 23. 4. xvi, 6. 2. xvii, 2. 5. xviii, 9. 1
 Factitabant inducias xix, 5
 Factitatum vi, 13. 1. x, 8. xi, 13. 6
 Factitavisse vi, 10. 1 corpore onerum vecturas v, 3. 1
 Factito ix, 6
 Facto i, 3. 9. i, 7. 1. i, 13. 1. ii, 16. 4. xv, 31. xvii, 21. 10 recessu mentis ii, 1. 1 eo xvi, 11. 2
 Factorum xii, 7. 2. xiv, 3. 3
 Factos i, 15. 6. vii, 20. 3. xvi, 13. 2. xx, 10. 2
 Factu optimum utilia xv, 22. 1

- Factum i, 4. 2. i, 25. 4. ii, 19. 1. xvi, 10. 6. xvi, 1. xvi, 4. 2. xvi, 6. 3. xvi, 10. 6. xvi, 12. 1. xvii, 20. 3. xviii, 10. 1. xix, 1. 5 est xvii, 2. 2. xvii, 7. 2. xvii, 9. 5. xvii, 13. 1. xvii, 21. 6. xx, 1. 3. xx, 11 Hercle ix, 14. 3 ita xviii, 3. 2 (evenit) quin xix, 8. 1 examosam iudicium i, 4. 1 iri injuriam x, 14
- Factura (subst.) xiii, 29. 1
- Facturos ii, 24. 1. vii, 18. 2
- Facturum i, 7. 6 hoc eam i, 7. 6 esse xvii, 2. 7
- Facturus ix, 12. 2. xvii, 21. 9 verba viii, 9
- Factus ix, 6. xvii, 9. 2. xviii, 9. 3. xx, 11 est xvi, 13. 2. xvii, 10. 2 concursus populi xviii, 7. 2 ubi loquendi finis v, 1. 3
- Faculam xvi, 4. 2. xix, 9. 5
- Facultas iii, 10. 1. xiv, 2. 5
- Facultate i, 22. 5. xvii, 2. 5. xvii, 3. 2 poetica xviii, 11
- Facultatem xx, 1. 10 argutiarum xx, 5. 1 scribendi Pr. 12
- Facultates iii, 10. 5
- Facultatibus orationis vii, 3. 21
- Facundia i, 2. 1. i, 3. 4. i, 15. 2. i, 21. 3. iv, 9. 5. vi, 8. xiii, 1. 4. xvii, 10. 3. xviii, 3. 1 Latina xii, 1. 8 præstanti viros xix, 14. 1 rabida et iurgiosa xix, 9. 3
- Facundia v, 10. 2. vi, 16. 1. xiv, 1. 13. xv, 1. 1 studio x, 19 vir florentis xviii, 5. 1. xix, 9. 1 fortis xi, 13. 5
- Facundiam vii, 14. 3
- Facundiarum iii, 7. 1
- Facundiosa iv, 9. 5
- Facundissimus viii, 9
- Facundus i, 15. 4. xii, 4. 4. xvii, 14. 2
- Fæcem vini e vinaceis expressam xi, 7. 3
- Falces ii, 29. 4
- Falcibus v, 5
- Falerni vii, 20. 3
- Falisco agro xx, 8. 1
- Fallaci x, 12. 2
- Fallacias ii, 19. 2
- Fallaciosæ (plur.) xiv, 1. 14
- Fallaciosus vii, 3. 13
- Fallant xvi, 18. 1
- Fallere v, 13. 2. xi, 11
- Falleret xvi, 19. 4
- Fallit xi, 11 non me x, 19 nisi me memoria xx, 1. 5
- Fallitur xi, 11
- Fallo i, 3. 1
- Fallunt vii, 14. 2
- Falsa (sing.) i, 22. 1. ii, 28. 2. vi, 12. xvi, 2. xix, 12. 4 fronte xix, 1. 6 ratione i, 18. 1 (plur.) i, 18. 1. xiv, 1. 13. xvi, 8. 4
- Falsæ iii, 3. 1
- Falsam v, 9. 2. xiii, 22. 4. xv, 9. 2. xv, 30. 1
- Falsas xvii, 1. 1 causas i, 18. 2 religiones xv, 22. 1
- Falsi ii, 14
- Falsis iv, 15. 2. vi, 5. 2. vii, 14. 1 sententiis i, 6. 3 testimoniis xx, 1. 14
- Falso (adv.) vi, 8
- Falsum i, 3. 7. i, 18. 1. xvi, 8. 2. 3. xvii, 6. 1. xvii, 19. 2 consilium i, 3. 7 testimonium dixisse xx, 1. 14
- Fama i, 3. 5. xiv, 3. 4. xvii, 21. 9 ut est vi, 6. 1 constans esset iii, 9. 1 inquieta iv, 9. 5 adductum iii, 9. 2 celebri vii, 5. xx, 10. 1
- Famæ i, 3. 10
- Famam ii, 23. 9. xvii, 13. 1 ad facundiam se permiserat vi, 16. 1
- Fame iii, 3. 3
- Famem xvi, 3. 2
- Fames ix, 14. 2. 4. xvi, 3. 1
- Fami ix, 14. 4 causa ix, 14. 4 plenum ix, 14. 4
- Famii ix, 14. 2
- Familia i, 12. 1. i, 21. 1. iii, 9. 2. viii, 3. xiii, 19. 2. xvi, 10. 5. xix, 8. 2 ex nobiliore xii, 1
- Familia (gen.) i, 9. 1. i, 14. iv, 1. 6. vii, 3. 15. xiii, 19. 1. 4. xvi, 11. 1 rerum xix, 1. 2 et pecuniæ quid quisque habebat in modum dabant i, 9. 6 per emancipationem xv, 27. 1
- Familiam iv, 6. 3. v, 19. 1. xiii, 10. 3. xviii, 6. 2 prandiorum gurgitibus prouissent ii, 24. 4
- Familiare xvi, 4. 3
- Familiarem vii, 3. 3. xiv, 7. 1. xvi, 10. 2 victum xii, 1. 3
- Familiares ix, 9. 6. xiii, 19. xviii, 1. 1. xviii, 5. 1. xix, 5
- Familiari (abl.) ii, 2. 3. ii, 22. 1. iv, 11. 2. x, 1. 1. xiii, 20. 1. xvi, 10. 6 ejus i, 15. 7 Frontonis xix, 13. 3 re Pr. 12. xvii, 6. 3
- Familiaris iii, 8. 2. xiv, 6. 1. xvi, 10. 5. xviii, 1. 2 amicus xv, 28. 1 meus xiii, 8. 2 ejus xix, 8. 2 rei suæ pretium xi, 10. 1 (acc. plur.) xx, 8. 1
- Familiaritatis xiii, 3. 1
- Familiariter xv, 20. 5
- Familias ix, 4. 4
- Familias xvii, 21. 6
- Famis xvi, 3. 4
- Famosissima vii, 3. 20
- Fana xiii, 24. 5

- Fandi* xvi, 3. 1
Fando xvi, 14. xvii, 10. 6
Fani xiii, 20. 9. xvi, 2. 7
Fanis iv, 16. 3
Fanni ii, 24. 2
Fannia ii, 24. 3 *lex* ii, 24. 2. xx, 1. 7
lege ii, 24. 2
Fannio ii, 24. 1 *Strabone* xv, 11
Fannius ii, 24. 3
Fasum xviii, 7
Far ii, 24. 1
Farcimine xvi, 7. 3
Fari v, 9. 1. xvi, 14
Fariatur testimonium xv, 13. 4
Farinam fermento imbutam x, 15. 3
Farra i, 22. 6
Farris xx, 1. 12
Fas i, 9. 2. i, 12. 1 *est* v, 19. 2. x, 15. 2
nunquam x, 15. 1 *erat* xvii, 6. 3 *foret* i, 24. 1 *sibi non fuisse* iv, 14
Fasces ii, 15. 1. 2. x, 3. 5 *librorum* ix, 4. 1
Fasciis xvi, 3. 2
Fascinare xvi, 12. 1
Fascinationem ix, 4. 4
Fascinationibus ix, 4. 1
Fascinum xvi, 12. 1
Fastidians vi, 15. 1
Fastidiens vii, 16. 2
Fastidio xvi, 5. 2
Fastidium xv, 8
Fastigii ii, 10. 1
Fastigiis xiii, 24. 1
Fastos vi, 7
Fata xiv, 1. 1
Fatale vi, 2. 4
Fatales omnium rerum stellæ xiv, 1. 7
Fatalis vi, 2. 3. xiii, 1. 4
Fateor xvii, 2. 2
Fati vi, 2. 1. 4 *volumina* vi, 2. 2
Fatigabit xiv, 1. 15
Fatis x, 29. 2
Fatiscat labore partus xli, 1. 2
Fatiscor xvii, 2. 2
Fato iiii, 9. 2. vi, 2. 2. 3. xiii, 1. 3. xiv, 1. 8 *perfunctus* x, 18. 1 *profugus* x, 16. 2 *venire* c xiii, 1. 3
Fatorum xiii, 20. 5
Fatum vi, 2. 1. xiv, 1. 10 *esse* xv, 20. 1
Fauces x, 26. 4. xvi, 5. 4 *radit* x, 26. 4
Faucibus xvi, 5. 4. xvii, 11. 2
Faventium xiv, 6. 4
Faverint vii, 3. 6
Favilla (abl.) xvii, 10. 4. 5. 6
Favissæ ii, 10. 1. 2
Favissas ii, 10. 2
Favissæ vii, 3. 6
Faunorum v, 21. 3. xvi, 10. 3
Favonium ii, 22. 4
Favonibus ii, 22. 3
Favorine ii, 26. 5. xx, 1. 8. 9
Favorini ii, 22. 1. ii, 26. 1. iii, 1. 2. iii, 19. 4. 1. 1. xviii, 1. 1. xx, 1. 1
Favorine iii, 1. 1. 3. iv, 1. 1. xvi, 3. 1. xvii, 13. 1. xvii, 19. 3. xviii, 1. 1. xviii, 7. 2. xx, 1. 15
Favorinum i, 15. 6. ii, 26. 2. iv, 1. 3. xiv, 1. 14. xvi, 3. 2. xvii, 19. 1. xviii, 1. 6. xx, 1. 6
Favorinus i, 10. 1. ii, 1. 2. ii, 5. ii, 22. 7. ii, 26. 1. 6. iii, 1. 1. iii, 8. 4. iii, 16. 7. viii, 2. xiii, 24. 1
Fantorem ix, 14. 7
Fautores xiv, 3. 4
Fax noctis prima xviii, 1. 6
Faxit injuriam xx, 1. 4
Faxe iii, 3. 5
Febri xviii, 10. 1 *rapida afflicti* xii, 5. 2 *et quercera* xx, 1. 8 *in exploranda* xviii, 10. 1
Febriculosus morbus xx, 1. 3
Febrim quartis diebus recurrentem xvii, 18
Febris iv, 2. 2. xvii, 12. xviii, 10. 1
Februm habitum et modum demonstrant xviii, 10. 2
Feceramus (annotationes) Pr. 2 (ordinem rerum) Pr. 1
Fecerant multam vii, 14. 3
Fecerat iiii, 7. 4. xiv, 7. 2. xvii, 1. 4 *fortiter* ix, 16. 1
Fecere xvi, 4. 1
Fecerim i, 3. 1
Fecerint xiii, 24. 12 *indices* Pr. 2
Feceris vi, 2. 4. vii, 3. 13. xi, 13. 4. xiii, 20. 5. xvi, 8. 6. xx, 1. 10
Fecerit i, 14. vi, 1. 3. vii, 12. 2 *titulos* Pr. 4
Feceritis xvi, 1
Fecero iiii, 3. 5
Fecerunt Pr. 3. i, 24. 1. xix, 14. 2. xx, 1. 9 *importunissime* xx, 6
Feci i, 3. 2. xvii, 9. 5
Fecialem xvi, 4. 1
Feciales xvii, 21. 10
Fecialis xvi, 4. 1
Fecimus xvii, 1. 2 *altos sinus* Pr. 6 *initium disputationum* a i, 3. 14
Fecisse i, 1. 1. ii, 3. 1. vi, 9. 1. xi, 18. 4. xiv, 7. 4. xv, 12. xvi, 8. 1. xvi, 11. 2. xix, 9. 4 *beneficium* vii, 20. 1
Fecissem ii, 22. 6
Fecissent vii, 2. 14. vii, 18. 2
Fecisset xviii, 9. 2 *bonæ ac benevolæ* i, 14
Fecisti ii, 26. 7
Fecit i, 21. 1. xvi, 7. 4. xvi, 13. 1. xvii, 9. 5. xvii, 21. 5. xviii, 9. 1 *deote*

- xviii, 9. 1. suam ix, 15. 3. fortiter ix, 16. 1.
 Federe vi, 10. 2.
 Fedellisset spes i, 13. 1.
 Fedellit xiii, 24. 11.
 Felice ii, 17. 1.
 Felicem x, 15. 2.
 Felices vi, 6. 3.
 Felicia xiv, 1. 15. virgulta frugibus ferendis xix, 12. 4.
 Felicia xv, 27.
 Felicissimo xv, 7. 3.
 Felicitas vi, 1. 2.
 Felicitatis xv, 1. 1.
 Feliciter xv, 1. 1.
 Felix ii, 17. 2.
 Fenestellæ xv, 28. 2.
 Fenestellam xv, 28. 1.
 Feræ (gen.) v, 14. 3. (plur.) ii, 20. 1. v, 14. 2. xvii, 15. 2.
 Feram i, 17. 1. xii, 1. 6. xvii, 21. 14.
 Ferant xiv, 1. 2.
 Ferarum ix, 4. 5.
 Feras (verb.) xvii, 14. 2.
 Ferat iii, 14. 1. x, 12. 3.
 Feratur xv, 27. 3.
 Ferebam xiii, 30. 1.
 Ferebant sententiam iii, 18. 1.
 Ferebat ætas xv, 9. 2.
 Ferebatur in lectica x, 3. 2.
 Ferendæ (plur.) xvii, 19. 3.
 Ferendis xv, 27. 3.
 Ferendo xvii, 14. 3.
 Ferendum xiv, 1. 9. vitium i, 17. 2.
 Ferens i, 19. 1. vii, 5.
 Ferentem x, 20. 3.
 Ferentibus xv, 27. 2.
 Ferentini x, 3. 1.
 Feret xvii, 1. 2.
 Feriæ (plur.) i, 25. 1. xvi, 4. 3. orationis xvii, 18.
 Feriarum xvi, 10. 1. xviii, 2. 5. tempus æstivarum ix, 15. 1.
 Ferias i, 25. 1. ii, 29. 2. xii, 13. 3. præcidaneas iv, 6. 1. concipere x, 24. 2.
 Feriati x, 22. 7.
 Feriato xiii, 21. 1.
 Feriis ii, 24. 4.
 Ferimus xvii, 19. 3.
 Ferinæ vitæ v, 14. 6.
 Ferinis voluptatibus xix, 2. 1.
 Ferire ix, 1. 2.
 Ferit (subst.) xv, 16.
 Ferit ix, 9. 4.
 Feriunt xiii, 24. 5.
 Fermento x, 15. 3.
 Fero xv, 3. 1. xvi, 9. 1. xvi, 10. 1.
 Ferozem xiii, 4.
 Feroci xiii, 29. 1.
 Ferocia v, 14. 2.
 Ferociam vii, 3. 5. xiii, 24. 7. 9.
 Ferocientem orationem i, 11. 8.
 Ferocirent i, 11. 2.
 Ferocissimi xv, 21.
 Ferocissimas affectiones amoris atque odii i, 3. 14.
 Ferocissimos xv, 21.
 Ferocissimum ix, 11. 3.
 Ferorum animalium xix, 2. 1.
 Feros xvi, 19. 3.
 Ferrox i, 13. 3.
 Ferrariæ ii, 22. 7.
 Ferre ii, 4. 1. vii, 11. 2. ix, 9. 7. injuriam xii, 9. 2. vitium i, 17. 2. susque deque xvi, 9. 1.
 Ferrent x, 3. 2.
 Ferret dolorem xix, 12. 1. expensum Antonio mille nummum i, 16. 1.
 Ferretur x, 3. 2.
 Ferri (inf.) vi, 2. 5. xi, 18. 3. id qui potest x, 3. 1. vento ii, 22. 6.
 Ferro vii, 17. 3. xvi, 10. 1. x, 10. 4. ex igni calefacto x, 12. 3.
 Ferrum xi, 2. 2.
 Ferrumine xiii, 26.
 Fert iv, 17. 6. ix, 9. 5. vitium i, 17. 2. ut voluptatis natura ix, 5. 2.
 Fertur i, 17. 1. xvi, 11. 1. xvii, 1. 1. dixisse i, 8. 3. oratio iv, 18. 2.
 Ferventi xvii, 10. 6.
 Fervet xv, 24.
 Fervit sol ii, 29. 3.
 Ferum xii, 5. 11.
 Ferunt iii, 9. 2. xiv, 1. 5. xiv, 3. 2. (dicunt) xvii, 10. 1.
 Feruntur iii, 3. 2. 6. xiii, 19. 1. xvii, 14. 1. xix, 14. 1. adeo libri Epistolarum ejus ix, 3. 1.
 Fervoribus xx, 1. 7.
 Fesso i, 22. 7.
 Fessum esse xvi, 14.
 Fessus xvi, 6. 1.
 Festatus est x, 15. 3.
 Feste xix, 13. 3.
 Festinandæ xvii, 16.
 Festinando ix, 12. 2.
 Festinantes xiv, 2. 3.
 Festinantis x, 11. 1. 3.
 Festinare xvi, 14.
 Festinat ix, 12. 2. xvi, 14.
 Festinatio xv, 22. 3.
 Festinator ix, 12. 3.
 Festis diebus ii, 24. 3.
 Festiva alca (abl.) xviii, 13. 1.
 Festive i, 25. 1. viii, 11.
 Festivi et lepidi mendacii consilium i, 23. 3.
 Festivis ii, 24. 5.

- Festivissime ix, 15. 3. xiii, 4
 Festivissimis xvii, 8. 1
 Festivissimum xvii, 1. 3
 Festivissimus homo Pr. 11
 Festivitates inscriptionum Pr. 3
 Festivitatibus comediarum x, 3. 2 vocum
     v, 1. 1
 Festiviter i, 2. 4. iii, 5. xviii, 8
 Festivos ii, 29. 1
 Festivum x, 4
 Festucariam vim xx, 10. 4
 Festum xviii, 2. 2
 Festus Postumius xix, 13. 1. 3
 Fetu xvi, 12. 3
 Fetura xvi, 12. 3
 Fetus xvi, 12. 3
 Fiant ii, 28. 1. xvii, 15. 2. xix, 4
 Fias vi, 11. xiv, 1. 15
 Fiat i, 12. 5. vi, 14. 1. xiv, 8. xvi, 8.
     1. xx, 1. 10 sortitio i, 12. 3 ea Ves-
     tae i, 12. 3
 Fibrae (plur.) xvi, 3. 1
 Fibras xx, 8. 1
 Ficedulam xv, 8
 Ficta (plur.) vi, 2. 3 rancide xviii, 11
     pro falsis ducit iv, 15. 1
 Fictam xv, 9. 2
 Fictionibus vocum xviii, 11
 Ficto ii, 22. 2
 Fictum xii, 10. 1 jucunde lepideque
     xx, 9
 Fictura x, 5
 Fide i, 6. 3. i, 11. 2. xii, 4. xvi, 7. 2
 Fidei iii, 3. 4. v, 19. 2. xiii, 20. 6.
     xviii, 9. 3 nostrae credito v, 13. 2
     communis visum est iii, 8. 2 publicae
     xx, 1. 11 purae et liquantis xviii,
     5. 4 sancienda gratia xx, 1. 13 spec-
     tatae libro i, 7. 1. xiii, 30. 2 summae
     libro ix, 14. 7 turbidae et ambiguae
     xviii, 5. 4
 Fidelis xii, 4. 4
 Fidelissimis xii, 10. 2
 Fideliter xv, 3. 3
 Fidelius xvii, 13
 Fidem ii, 16. 3. xi, 5. 1. xvii, 19 Di,
     vostram v, 6. 2 ad faciendam xiv, 1.
     13 non capit xix, 3 colere ii, 7. 4
     coluit xx, 1. 11 expurgarent vii, 3. 2
     sanxerunt xx, 1. 11 acceptum in xx,
     1. 11 pretiis non capientibus mercati
     iii, 17 detractantibus xx, 1. 9 habenda
     esse xviii, 9. 2 sed utilitatis veri-
     tatisque commercii i, 6. 4 et inge-
     nium deosculatus i, 23. 4 ultra huma-
     nam x, 12. 1
 Fidenates xvii, 21. 7
 Fides vii, 3. 9. x, 3. 7. xv, 13. 3 lon-
     giqua est xi, 16. 6 sententiae salva
     (reus) i, 4. 2
 Fidibus Pr. 11. ix, 7. xvi, 19. 1
 Fidicinas i, 11. 1
 Fidicine xvi, 19. 1
 Fidicines i, 11. 4
 Fidicularum i, 11. 5
 Fidissime xii, 8. 2
 Fidissimos vii, 3. 2
 Fiducia ii, 29. 5. xiii, 12. 4 cum decer-
     nendi i, 3. 13 civitatis i, 7. 1 latendi
     xii, 11. 1
 Fiduciae iv, 18. 1
 Fiduciam ii, 29. 1. xvii, 2. 2. xix,
     12. 4
 Fidum iii, 7. 2
 Fidum Optatum ii, 3. 2
 Fiebat i, 11. 6. x, 11. 1
 Fient xiii, 30. 2. xx, 5. 2
 Fierem xix, 3. 5. xix, 11. 2
 Fierent i, 11. 1. v, 19. 4. xiv, 7. 6.
     xviii, 7. 2
 Fieret i, 11. 9. ii, 11. 1. ii, 20. 2. vi,
     1. 4. vii, 3. 1. vii, 18. 1. xiii, 12. 4.
     xiv, 7. 2. xv, 27. 1. xvi, 4. 2. xvii, 5.
     5. xvii, 6. 1. xvii, 20. 3. xix, 5 manu
     xx, 10. 4 duobus nupta i, 23. 3
 Fieri i, 3. 8. i, 11. 6. i, 18. 2. i, 22. 4.
     ii, 7. 4. ii, 28. 1. ii, 30. 4. iii, 2. 3.
     vi, 3. 6. vi, 9. 2. vii, 3. 14. ix, 4. 4.
     xiii, 12. 4. xv, 27. 1. xvi, 3. xvii, 11.
     2. xix, 5 non faciendum quod non
     oportet ii, 7. 2 certior xx, 6 jus est
     ii, 7. 2 potest xx, 6
 Fies xiv, 1. 15
 Fiet xvi, 2. xx, 1. 6
 Figmentis xx, 9
 Figmentum v, 12. 4
 Figuli Nigidii iv, 9. 1
 Figulus Nigidius iv, 9. 1. vi, 6. 3
 Figura (nom.) i, 20. 2. vii, 3. 19. xiii,
     29. 1. xv, 29. 1. xvii, 2. 6 (abl.) i,
     16. 1. ii, 21. 3 (forma loquendi) x,
     14. xiii, 29. 2 Graeca dictum videba-
     tur xv, 14 multitudinis xix, 3. 3
 Figurae xv, 29. 1. xviii, 14 nubium me-
     tuendae xiv, 1. 1
 Figuram iii, 10. 3. xiii, 24. 11. xv, 29.
     1. xix, 8. 4 orationis xv, 14 verborum
     x, 14 patiendi xvii, 12. 1
 Figurantis ii, 21. 3
 Figurarum i, 16. 2. i, 20. 1
 Figuras ii, 31. 4 verborum xix, 7. 1
 Figuratione xvii, 2. 7
 Figuris sententiarum ix, 10. 2
 Fili (voc.) xiii, 19. 2
 Filia ii, 23. 7
 Filiae (dat.) ii, 23. 7. x, 6

- Filium i, 12. 2. 4. ii, 13. iii, 16. 1. xiii,
 8. 1. xiii, 19. 3
 Filias xviii, 12. 3
 Filii (gen.) ii, 2. 3. iii, 15. 3. xv, 21
 (plur.) ii, 2. 1. v, 13. 3
 Filiis i, 23. 1. xii, 1. 7
 Filio ii, 2. 2. ii, 29. 4. iii, 16. 3. vii,
 3. 1. xvi, 11. 1. xvii, 21. 4. 12
 Filiorum ii, 2. 3. iii, 15. 2. xx, 7
 Filios ii, 2. 1. iii, 15. 2. xiii, 19. 2. xv,
 21
 Filium i, 23. 2. ii, 13. iii, 11. 1. xii, 1.
 1. xvii, 21. 7 majorem xiii, 19. 3
 Filius ii, 2. 4. iii, 16. 6. v, 9. 1. vi, 9.
 xii, 7. 1. xvii, 21. 9
 Filo atque habitu corporis i, 9. 1 virgi-
 nali xiv, 4. 1 vocum xvi, 19. 1
 Filum tenuissimum brevitatis xx, 5. 3
 Fine quo i, 3. 6 in vitam i, 3. 3. 7
 Finem iii, 16. 7. xvi, 9. 1. xvii, 9. 3.
 xvii, 21. 14 faciamus rationibus i,
 6. 5 ad bene beataque vivendi xii,
 5. 7
 Fines xiii, 14. 2. xvi, 11. 2 certi loco-
 rum xii, 13. 3
 Fingendas xii, 1. 3
 Fingendo xiii, 29. 1
 Fingentium xii, 23. 2
 Fingere xi, 16. 2. xviii, 14
 Fingeret vi, 1. 4. xvii, 10. 1
 Fingitur xii, 1. 3
 Fini (abl.) iii, 16. 8. vii, 3. 12. xiii, 20.
 4 hac i, 3. 14
 Finiantur xv, 9. 2
 Finibus i, 3. 5. ii, 23. 1. ii, 24. 5. iv,
 9. 2. x, 28. xvi, 11. 2. xvi, 13. 2
 cohibentur iv, 9. 5 syllogismi ii, 8. 2
 propugnatis x, 10. 4
 Finiret xviii, 15
 Finis vii, 21. xi, 18. 3. xiii, 20. 5 fuit
 edulis et poculis xix, 9. 1
 Finit xvi, 8. 2
 Finita (plur.) xv, 9. 2
 Finite xiv, 7. 4
 Finitimorum vi, 10. 1
 Finitum verbum verbo i, 4. 4
 Finitus xii, 10. 1
 Finitione usus est vii, 17. 6
 Finitionem xv, 9. 2
 Finitiones xiii, 20. 1
 Finitur xiv, 5. xv, 9. 2 ingenium xii,
 4. 1
 Finium vi, 13. 3
 Finiantur ii, 24. 5. xiv, 5
 Finxerunt v, 15. 1
 Finxit x, 17. 1. xii, 1. 3. xv, 25 non
 hoc verbum insolenter i, 21. 3
 Firma utilitas i, 13. 2 trabe i, 13. 4
 Firmamenta membrorum xiii, 23. 3
 Firmamentum xvi, 10. 5
 Firmandi ad patientiae vices ii, 1. 1
 Firmandis ii, 3. 1
 Firmare ratione iv, 16. 2
 Firmaret xi, 18. 6
 Firmior xiii, 20. 6
 Firmitas vocis ii, 3. 1
 Firmiter meminisse xiii, 8. 1
 Firmus x, 5
 Firmum vii, 17. 4 vinum xiii, 6. 3
 Fistula i, 11. 1. 7. 8
 Fistulae (gen.) xvii, 11. 1
 Fistulam xvii, 11. 2. 3
 Fistulas xvii, 11. 2
 Fistulatorem i, 11. 8
 Fistulatores i, 11. 4
 Fit i, 3. 11. i, 20. 2. ii, 29. 3. vii, 11.
 3. xvii, 20. 3 natura ii, 27. 1 atten-
 tiore animo i, 19. 2 audiendi cu-
 pidior i, 23. 2 praelium aniceps iii,
 7. 3
 Fiunt i, 20. 1. ii, 7. 3. 4. ii, 30. 1. xiii,
 22. 1. xv, 11. xix, 1. 5
 Fixo ii, 22. 4
 Flacci, Verrii iv, 5. 2. xvii, 6. 1. 2
 Flaccus v, 17. 1. v, 18. 1 Fulvius xii,
 8. 2 Verrius xvii, 6. 1
 Flagitare xvii, 6. 1
 Flagitatorem xvii, 6. 3
 Flagitia vii, 11. 3
 Flagitiis i, 17. 2. vii, 11. 3
 Flagitiosissimum vi, 16. 5
 Flagitium ix, 13. 2
 Flagrabant odio vi, 10. 2
 Flagrante v, 14. 5
 Flagrantia (abl.) xvii, 10. 1. 3
 Flagrantiae xii, 1. 7
 Flagrantibus xiii, 24. 9
 Flagrantissima aestate xix, 5
 Flagrantissimo aestu anni i, 2. 1
 Flagrare incendio xv, 1. 1
 Flagraret vii, 3. 2 vino xv, 2. 1
 Flagro caedi x, 3. 7
 Flamen i, 12. 1 Dialis i, 12. 5
 Flamine Quirinali vi, 7
 Flaminem Dialem x, 15. 1
 Flamines Diales i, 12. 5
 Flamini Diali x, 15. 1
 Flaminia x, 15. 1
 Flaminiae x, 15. 1
 Flaminicas Dialis x, 16. 4
 Flaminio x, 16. 3
 Flaminis x, 16. 3
 Flaminium xv, 27. 1
 Flamma xix, 9. 5. 6
 Flammarum xvii, 10. 4. 5
 Flammum ii, 26. 2. xv, 15
 Flammigrare xvii, 10. 5
 Flammis xv, 1. 2

- Flant ii, 22. 8
 Plante ii, 30. 1
 Plantem ex sua terra ii, 22. 5
 Plantibus ii, 30. 1
 Flare ii, 22. 5
 Flaret ii, 22. 7 cum has glorias i, 2. 3
 Flat ii, 22. 3
 Flata pecuniarum ii, 10. 2
 Flatibus ii, 30. 3
 Flatu ii, 30. 2. xvi, 11. 2
 Flatus violenti et sonori ii, 22. 2
 Flavæ ii, 26. 4
 Flavam ii, 26. 4
 Flaventes ii, 26. 4
 Flavescitibus frumentis ii, 29. 2
 Flavi ii, 26. 7
 Flavis ii, 26. 4
 Flavissas ii, 10. 2
 Flavisse xvi, 11. 2
 Flævium vi, 9
 Flavius, Cn. vi, 9
 Flavio ii, 26. 7
 Flavum ii, 26. 4
 Flavos ii, 26. 3. 4. 7
 Flectens xiii, 27. 2
 Flecti xx, 1. 7
 Flectitur iii, 6
 Flens ii, 13. vii, 11. 2
 Flentes xv, 14
 Flere i, 24. 1
 Fleret vii, 11. 2
 Fletu x, 3. 5
 Fletum x, 3. 7
 Fletus xvii, 15. 2
 Flexeris xi, 4
 Flexit vii, 3. 11
 Flexum est de Græco iv, 3
 Flores xi, 7. 2. 3
 Flora iii, 9. 2
 Florem totius loci ix, 9. 8 spiritus xix, 11. 2
 Florent laude xvii, 10. 2
 Florentem xv, 28. 2 vino animum vi, 13. 1 insignibus argenteis et aureis exceritum v, 5
 Florentis i, 22. 6 facundie homo xix, 9. 1
 Florere xvi, 19. 4
 Flores iii, 15. 2
 Floria ix, 12. 3 de re x, 13
 Floribus spargi v, 14. 7
 Floruerint xvii, 21. 1
 Floruerunt xvii, 21. 14. xviii, 3. 1 laude xv, 28
 Floruissent xvii, 21. 1
 Floruit xvii, 21. 6
 Flos xii, 2. 2 cœnæ xv, 8
 Flosculis xvii, 21. 1
 Fluat semper lingua i, 15. 6
 Fluctibus ii, 28. 1. xx, 1. 7 tumidis et magnis xix, 7. 3
 Fluctu xiv, 1. 11
 Fluctuantibus comis v, 14. 2
 Fluctuantis x, 6
 Fluctui iv, 16. 1
 Fluctuiv iv, 16. 1
 Fluctus (sing.) iv, 16. 1 (plur.) ii, 30. 1. 2. 3
 Fluentem vim xi, 15. 5
 Fluentes carminum delicias xix, 9. 3
 Fluere xvii, 10. 5
 Fluere i, 22. 5
 Fluit x, 7 aër ii, 30. 1
 Fluitanti xvi, 19. 4
 Flumina xi, 17. xix, 7. 3
 Flumine x, 29. 2
 Fluminibus x, 7
 Fluminis ix, 14. 5
 Fluminum x, 7. xi, 17
 Fluviorum xvii, 8. 1. 3
 Fluvios ministrant i, 22. 6
 Fluvium xvii, 21. 6
 Fluunt x, 7
 Fluxæ securitatis indicium iv, 20. 2
 Focis xix, 9. 4
 Foculum i, 19. 1
 Foderant v, 6. 7
 Fodine argenti ii, 22. 7
 Fœcundior xix, 12. 3
 Fœcunditas xvi, 12. 2
 Fœcundum xix, 5
 Fœdera frangerent xix, 7. 2
 Fœderatorum x, 3. 5
 Fœdere vi, 5. 1. 3. x, 1. 4. xvii, 21. 10
 Fœderifragos xix, 7. 2
 Fœdifragos xix, 7. 2
 Fœdissima (sing.) xix, 2. 1
 Fœdus x, 1. 4
 Fœmina iii, 10. 3
 Fœminæ v, 13. 3. xiv, 1. 6 nobili xii, 1. 1
 Fœminam iii, 15. 1. iii, 16. 5. iv, 3. v, 11. 3. xi, 6. 1
 Fœminarum vi, 7. xi, 6. 2
 Fœminas i, 11. 4. iv, 2. 3. v, 11. 3. ix, 4. 4. xiii, 7. 1. xiii, 20. 9
 Fœmineas vii, 12. 3
 Fœminino xvi, 7. 4 genere xiii, 20. 8
 Fœminis vii, 12. 1
 Fœneramur xvii, 5. 1
 Fœnerator xvi, 12. 3
 Fœneratorem xvi, 12. 3
 Fœneratur xvii, 5. 4
 Fœnero xviii, 11. 3
 Fœneror i. e. fœnero xviii, 11. 3
 Fœnore xvi, 12. 3
 Fœnoribus coopertus ii, 17. 3

- Fœtidum vinum xi, 7. 2
 Fœtum xvii, 10. 1
 Fœtura mulierum iii, 16. 7
 Fœtus iii, 16. 7. iv, 2. 4. vii, 1. 1. xii, 1. 2
 Fœtutinas xiii, 20. 1
 Folia ix, 7
 Foliis ii, 37. 2
 Follem xvi, 4. 2
 Fomentis xii, 4. 1
 Fomitem xv, 2. 1
 Fons x, 20. 2. xv, 10. 2
 Fontem xii, 1. 2
 Fontes xvii, 10. 5
 Pontibus ix, 5. 2
 Pontis xi, 3. 3
 Fontium xvii, 8. 1. 3
 Foramina xvii, 11. 2
 Foras x, 15. 1. xvii, 8. 2 editis libris xx, 5. 2 eduxit xv, 12. 2 gradicus x, 26. 4
 Fore i, 7. 1. i, 13. 1. 3. vii, 2. 3. xv, 20. 1 ut vii, 1. 1. ix, 3. 2
 Forent i, 5. 1. ii, 3. 2. ii, 26. 1. iii, 3. 6. iv, 1. 8. xx, 1. 13
 Fores vi, 10. 2. xvi, 5. 3 dignatus xix, 13. 2
 Foret i, 13. 1. iii, 9. 1. iii, 13. vii, 3. 1. xvii, 2. 2. xvii, 11. 3. xviii, 13. 2. xix, 11. 2 fas i, 24. 1
 Forfices x, 9
 Fori xiii, 13. 1. xiii, 24. 1. xiv, 2. 3 Trajani xiii, 24. 1
 Foribus ii, 2. 1. ii, 23. 7. xiii, 8. 2
 Foris i, 17. 1. ii, 23. 6. xvii, 2. 9
 Forisque ii, 2. 1
 Forma ii, 21. 4. ii, 23. 4. iv, 9. 5. v, 11. 3. xiii, 29. 1. xiv, 1. 11. xv, 30. 1 egregia vi, 8 liberali vii, 8. 1 atque ingenio ii, 18. 1 pari v, 8. 3 stellarum xiv, 1. 7 syllogismi ii, 8. 1 verbum ea dictum, qua xii, 10. 1
 Formæ i, 8. 2. vi, 2. 4. xviii, 1. 2 stellarum xiv, 1. 9
 Formam v, 21. 3. vi, 12. xiii, 19. 2. xiv, 1. 9. xvii, 1. 4. xix, 10. 1 modicam et modestam v, 11. 3
 Formarum v, 11. 3. vi, 14. 2
 Formas xvii, 9. 5
 Formidabili xiv, 4. 1
 Formidabilis xix, 1. 5
 Formidanda ix, 13. 1
 Formidantes i, 11. 10
 Formidare invidiam xx, 1. 13
 Formidat ix, 12. 1
 Formidatur ix, 12. 1
 Formidetur ix, 12. 3
 Formidine v, 15. 6 inani xix, 1. 6
 Formidines viii, 10
 Formido xix, 9. 6
 Formidoloso ix, 12. 3
 Formidolosum ix, 12. 3
 Formidolosus ix, 12. 1. 3
 Formosus iv, 9. 5
 Foro i, 22. 1. ix, 11. 3. x, 3. 1. xi, 2. 2. xii, 4. 3. xiii, 12. 2. 3. xvi, 10. 1 in puppis xvi, 19. 3
 Fors fuit ut xii, 8. 1
 Forte (adject.) iv, 20. 1 (adv.) iii, 13 dubitanter xix, 7. 2 fortuna i, 3. 14 quadam xvi, 10. 4 si xv, 30. 1
 Fortem iii, 7. 4. xvii, 2. 5 fieri xix, 7. 2
 Fortes viri xii, 5. 11
 Fortescere xix, 7. 2
 Fortibus xv, 2. 1. xviii, 2. 3 fortior causa v, 3. 3
 Fortissime ix, 1. 1
 Fortissimorum ix, 2. 3
 Fortissimus iii, 7. 1. vii, 2. 3
 Fortiter vii, 17. 4. xviii, 7. 2
 Fortius vii, 3. 21. xiii, 23. 2
 Fortitudine ii, 1. 2. xiii, 23. 3
 Fortitudinem ii, 11
 Fortitudo vi, 1. 2. xii, 5. 11. xiii, 23. 3
 Fortuita vii, 20. 2
 Fortuitam vii, 18. 2
 Fortuitas vices patientiæ ii, 1. 1
 Fortuito v, 14. 1 rerum ordine Pr. 1
 Fortuitos xiv, 1. 9
 Fortuitum xvii, 2. 2
 Fortuitus ictus xx, 1. 6
 Fortuna i, 3. 5. i, 18. 2. iii, 9. 2. xiv, 1. 7 et res est ut patet ii, 23. 9 bene ornatus xix, 9. 1 nobilibus xix, 10. 1 forte i, 8. 14
 Fortuna xiii, 22. 2
 Fortunæ ii, 27. 2. xviii, 1. 2. xx, 1. 7 verbera xiii, 27. 2
 Fortunam iii, 7. 3. xiv, 1. 9
 Fortunarum iii, 10. 4
 Fortunas xiv, 1. 8
 Fortunatior xvii, 12
 Fortunatum xvi, 19. 4
 Fortunis ii, 12. 1. iii, 9. 2. xiv, 1. 10
 Forum vii, 9. 4. x, 3. 3. xvi, 10. 1 ad Fovenda vitæ atque lucis rudimenta xii, 1. 3
 Fovendo xvii, 11. 3
 ad Fovendum animum Pr. 8
 Fraces xi, 7. 3
 Fracto xx, 1. 9 fragile vi, 1. 4
 Frænis v, 5
 Framæ x, 25. 1
 Frangerent fœdera xix, 7. 2
 Frater x, 6. xvii, 21. 4 quasi fere alter xiii, 10. 3
 Fratres xiii, 19. 4. xvii, 21. 12
 Fratrem vii, 3. 12
 Fratres ii, 12. 4 arvales vi, 7

- Fratri iv, 18. 2. vii, 19
 Fratris vii, 3. 12. vii, 5. xiii, 10
 Fratrum vi, 7 arvalium vi, 7
 Fraude xx, 1. 14
 Fraudem xiii, 24. 11
 Fraudes morborum vitiorumque i, 2. 2
 Fraudi obnoxium iii, 7. 1
 Fraudibus xii, 1. 2
 Fraudis ix, 12. 2
 Fraudulenta vii, 18. 2
 Fraudum xiv, 2. 2
 Fraus i, 3. 2. xviii, 2. 2
 Fraxinos xix, 12. 3
 Fregit x, 24. 5
 Frenitu v, 14. 2
 Frequens vi, 15. 1. xvii, 8. 1 adagium
 i, 8. 2 in disciplinarum opere vi, 15.
 1 est hoc in consuetudine vulgi xix,
 13. 2
 Frequentamenta (in cantu) i, 11. 7
 Frequentamentis orationis v, 1. 1
 Frequentandam prolem ii, 15. 1
 Frequentantur xiii, 24. 4
 Frequentarent xvi, 4. 1. xvi, 10. 5
 Frequentatione matrimoniorum i, 6. 4
 Frequentativa verba ix, 6. 1
 Frequentativum verbum ix, 6. 1
 Frequentem xviii, 10. 1
 Frequenter xii, 11. 1
 Frequenti ii, 22. 7 lusu xix, 14. 1
 Preti (subst.) x, 26. 3
 Pretio xiii, 20. 6
 Pretu xiii, 20. 6
 Pretum transibant x, 26. 1 acerbita-
 tis effervescit x, 3. 3
 Pretum (comedia) iii, 3. 4
 Frisabat xv, 4. 2
 Frigere ii, 23. 2
 Frigida repetitio xiii, 24. 10
 Frigidæ xv, 2. 4 ad oblectandam ani-
 mum admonitiones Pr. 8
 Frigidam xx, 9
 Frigide vii, 3. 17. xiii, 24. 3 laudari
 xix, 3
 Frigidi sensus (plur.) xi, 12. 5 versus
 vi, 16. 2
 Frigidiora xvii, 8. 3
 Frigidia iv, 1. 7 haud sane rationibus vi,
 15. 2
 Frigidissimos versus vi, 16. 1
 Frigidius responsum v, 11. 2
 Frigidiuscula iii, 10. 6
 Frigidum xiii, 28. 1
 Frigidus x, 11. 2
 Frigere æris aqua duratur et coit xix, 5
 Frigorificum est xvii, 8. 2
 Frigoris xix, 4
 Frivola xvi, 12. 1 sententia ii, 7. 2
 Frivolas xviii, 7. 1
 Frivoli xv, 30. 1
 Frivolis iii, 11. 1
 Fronde v, 6. 2
 Frondem v, 6. 5
 Frondes ii, 26. 4
 Frondium xix, 12. 3
 Frons x, 9. xv, 9. 2
 Fronte falsa xix, 1. 6 hilare xv, 9. 1
 hilare xv, 9. 1 recto xv, 9. 1 gere
 promptam amicitiam xix, 8. 2
 Frontem xv, 9. 1 hunc xv, 9. 1
 Fronto ii, 26. 2. 6. xiii, 28. 2. xix, 8.
 4. 6 Cornelius xix, 13. 1
 Frontonem M. ii, 26. 1 Corneliū xix,
 8. 1. xix, 10. 1
 Frontoni, M. xiii, 28. 1
 Frontonis, M. ii, 26. 1. xiii, 28. 2. xix,
 10. 1. xix, 13. 3
 Fructiferas arbores xix, 12. 1
 Fructu ii, 26. 4. iii, 9. 4
 Fructum xiv, 1. 15
 Fructus (plur.) ii, 26. 2. xvii, 5. 1
 Fruebar sermonibus ejus xix, 8. 1
 Frugalitas xvii, 14. 2
 Frugalitatis vi, 16. 5
 Frugem ad bonam ducentia xiii, 27. 1
 Fruges iv, 6. 3 ante captas novas iv,
 6. 3
 Frugi bonæ servas ii, 23. 7
 Frugibus v, 12. 4. x, 11. 1. xii, 1. 4.
 xix, 5. xix, 12. 4
 Frugis bonæ hominem vii, 11. 1 probe
 juvenes i, 2. 3
 Frumenta xiii, 17
 Frumenti furem xi, 7. 2
 Frumentis flavescitibus ii, 29. 2
 Frumentum ii, 29. 4
 Franiisci xvii, 2. 2
 Franscor xvii, 2. 2
 Frantus est xvii, 2. 3
 Frnor xvii, 2. 2
 Frasto panis i, 16. 4
 Frustra xiii, 24. 10 esse non beneficere
 v, 1. 1 id non esse xvii, 9. 5
 Frustrari xviii, 2. 2
 Frustrator xviii, 2. 2
 Frustratus captivus v, 10. 4
 Fructa xix, 12. 4
 Fucator xiii, 26
 Fucatur vii, 14. 3
 Fuco ebrui tapetes xx, 9 ab omni remota
 suavitas xii, 4. 2
 Fufetia vi, 7
 Fuga xv, 2. 4. xvii, 21. 9
 Fugam xv, 18. 1. xv, 22. 2 sem concu-
 tus ad v, 14. 4
 Fugati sunt x, 16. 1
 Fugatus est xvii, 21. 6
 Fugerat xvii, 21. 9

- Fugeret nos xiii, 28. 3
 Fugerit ix, 16. 1 ea res Varronis memo-
 riam i, 18. 4
 Fugias verbum i, 10. 2
 Fugiens vi, 6. 1
 Fugientem ii, 22. 6
 Fugio xv, 3. 1
 Fugio ix, 12. 4. xvii, 13. 1
 Fugissem vii, 9. 1
 Fugisset id nos i, 26. 4
 Fugit iii, 14. 3. ix, 9. 2 non me vii, 2.
 3 Plinium ix, 16. 2
 Fugitivum xix, 9. 6
 Fugitivus iv, 2. 1. xi, 18. 4
 Fui i, 3. 1
 Fuimus apud Librarios xviii, 4. 1
 Fuisse hoc nomine i, 12. 5 in potesta-
 tem (in potestate) i, 7. 7. 8 istius er-
 roris Alcumum xvii, 11. 1
 Fuit annos viginti et unum v, 4 honesti
 atque ameni ingenii i, 4. 1 infami
 munditia Demosthenes i, 5. 1 summi
 temporis et loci xviii, 6. 1 vitii non
 laudis fuit xi, 2. 1 memoria multa et
 cura elegantiarum i, 4. 1 ut ingenium
 facundiaque ejus i, 2. 4 in mentem
 (in mente) i, 7. 8
 Fulcrum x, 15. 2
 Fulgente celo xii, 5. 10
 Fulgentis x, 17. 2
 Fulgur piaculis luendum iv, 6. 1
 Fulica xviii, 11
 Fuliginis verborum et argutiarum i, 2. 4
 Fullone xvi, 7. 1
 Fullonicam xvi, 7. 2
 Fulta (sing.) vi, 2. 3 (plur.) vi, 1. 1
 Fulva (abl.) xii, 20. 6 (plur.) xvii, 10. 5
 Fulvam ii, 26. 4
 Fulvio Flacco, M. xvii, 21. 12 Nobiliori
 v, 6. 6
 Fulvius v, 6. 7
 Fulvam ii, 26. 4
 Fulvos ii, 26. 4
 Fulvam ii, 26. 4
 Fulvus ii, 26. 4
 Fumantem xvii, 10. 4. 6
 Fumare xvii, 10. 5. 6
 Fumi xvii, 10. 5
 Fumigantes globi xix, 1. 1
 Fumo vexatum ii, 6. 4
 Fumus xix, 8. 5
 Functi sunt vita xvii, 21. 10 curulibus
 magistratus iii, 18. 2
 Functos honoribus iii, 18. 1 vita xx, 2
 Functum consulatu et dictatura iv, 8. 2
 Functus est xvi, 8. 3 vita xiii, 19. 3
 Fundamento xvi, 18. 1. xvii, 15. 1 mixta
 est xiv, 1. 10
 Fundamentum xii, 5. 6. xvii, 8. 1
 Fundanius, C. x, 6
 Fundere turbas vocem ix, 16. 3
 Fundi xi, 18. 4 Sabini vii, 11. 3
 Funditore ix, 1. 1
 Fundo xi, 18. 4. xiv, 1. 3. xvii, 10. 4.
 xx, 8. 1
 Fundum i, 16. 4. ii, 20. 1. xix, 12. 3
 Fundes x, 26. 3. xvi, 13. 2. xvii, 8. 1
 ut sententiam fierem xix, 8. 5
 Funebres xiii, 19. 5
 Funem xiii, 20. 8
 Funera xiii, 24. 6
 Funere vii, 9. 4. xv, 4. 2 sepultus est
 x, 18. 1
 Funeris xv, 10 nova facie xx, 1. 3
 Funestam familiam iv, 6. 3
 Funestiores iv, 9. 3
 Funiculo v, 2. 1
 Funis xiii, 20. 8
 Funus xvi, 4. 3 exequi x, 15. 3
 Fur i, 18. 4
 Furandi xi, 18. 6
 Furari otium Pr. 5.
 Furatus est xvi, 7. 1
 Furax iv, 8. 1. 3
 Fure i, 18. 3
 Furem i, 18. 3. 4. xi, 18. 1. xvi, 7. 1
 manifestum et nocturnum xx, 1. 3
 Furentor i, 18. 3
 Fures i, 18. 3. vii, 15. xi, 18. 1
 Furfurem xi, 7. 3
 Furfurem panem xi, 7. 2
 Furiana (plur.) xviii, 11
 Furianis poematis xviii, 11
 Furii Antiatii xviii, 11
 Furio, L. ix, 11. 1
 Furio, M. xvii, 2. 5
 Furiosum i, 16. 3
 Furiosus iv, 2. 5
 Furis i, 18. 1 manifesti xx, 1. 3
 Furium x, 24. 5. xviii, 11
 Furius Camillos, M. xvii, 21. 8
 Furor xvii, 14. 3
 Furor inflammatus x, 3. 3
 Furta xi, 18. 1. xvii, 7. 1
 Ferti xi, 18. 1 damnatum esse vii, 15
 se obligavit vii, 15 tenetur xi, 18. 8
 Fortim iii, 8. 1. x, 26. 1
 Furtis vii, 15. xi, 18. 1. xvi, 4. 1
 Furtivo xvii, 9. 5
 Furtorum xi, 18. 7. xvi, 10. 3
 Furtum xx, 1. 3
 Furvo i, 18. 4
 Furvum i, 18. 3
 Fusa xiv, 1. 3 est iii, 14. 1
 Fusas xix, 12. 3
 Fusior ii, 26. 2
 Fusius ii, 6. 3
 Fuso exercitu iii, 9. 3

Fusus xv, 4. 2
 Fusum (part.) iii, 14. 1
 Futile xiii, 24. 9
 Futilis vi, 13. 2 competitores iv, 8. 1
   locutores i, 15. 1 sensus xi, 13. 5
 Futili x, 22. 7
 Futilla xvi, 12. 1
 Futilis inanisque loquacitas i, 15. 1
 Futura sunt xiv, 1. 1. 14
 Futuram i, 7. 1. 2 fuisse xiii, 28. 1
 Futurarum xiv, 2. 1
 Futuras res xiv, 1. 15
 Futuri (temporis) xviii, 2. 4 essent xiv,
   1. 8
 Futuris ix, 9. 6. xiv, 1. 13
 Futuro xvii, 7. 8
 Futurum, erat xviii, 14 occupatas copias
   i, 7. 5 praesidio rem i, 6. 1
 Futurus ii, 4. 2 sit xiii, 15. 1. xiv, 1. 8
 Fuvisset xii, 43

G.

G (lit.) xix, 14. 2
 Gabii Bassi ii, 4. 2
 Gabius Bassus ii, 4. 1. iii, 9. 1. 4. iii,
   18. 1. iii, 19. 1
 Gæsa x, 25. 1
 Gætulis xiv, 1. 4
 Galatea ix, 9. 2
 Galbam, Serv. i, 12. 5. i, 23. 1. xiii,
   24. 7
 Galeam ix, 11. 3
 Galeros ii, 26. 4
 Galerum x, 15. 4
 Galli (gen.) ix, 13. 1 (plur.) ii, 22. 5.
   v, 4. xvii, 2. 8. xvii, 21. 6
 Gallia iii, 9. 3
 Galliam Narbonensem xiii, 19. 3
 Gallias xv, 4. 1
 Gallica xv, 30. 2
 Gallicæ xv, 30. 1
 Gallicas xiii, 22. 1
 Gallice ii, 25. 2. xi, 7. 3
 Gallicis xiii, 22. 3 calceatos xiii, 21. 1
 Gallico bello xvi, 13. 2
 Gallicum xv, 30. 2
 Gallina vii, 9. 1
 Galli xvi, 6. 1. xvii, 2. 5 Senonibus v,
   17. 1 (comœdia) vii, 9. 1
 Gallo ii, 25. 2
 Gallorum ix, 1. 1
 Gallos v, 17. 1. xvii, 2. 5. xvii, 21. 8
 Gallum ix, 11. 2
 Gallus Asinius xvii, 1. 1
 Ganearum ix, 2. 1
 Garruli xv, 30. 1
 Gaudeat v, 1. 2 gaudium genuinum ix,

9. 7 voluptatibus xix, 2. 3
 Gaudent xix, 12. 4
 Gauderet xii, 5. 6
 Gaudia ix, 9. 5. xi, 4. 4
 Gaudii iii, 15. 3. xiv, 1. 15
 Gaudio iii, 15. 1. vii, 3. 4. 5. vii, 17. 5
   effervescit ii, 27. 2
 Gaudium iii, 15. 1 intimum ix, 9. 7
 Gavii xi, 17
 Gauli x, 25. 2
 Gellianum xiii, 12. 2
 Gellii, Cn. xiii, 22. 5
 Gellio, Cn. viii, 14
 Gellium xiii, 22. 6. xiv, 2. 7. 8
 Gellius, L. v, 6. 4. xiii, 22. 6. xiv, 2. 8
 Gelu xvii, 8. 1. 3 concreta xix, 7. 3
 Gemellis i, 7. 6
 Gemendum xii, 5. 4
 Gemere xii, 5. 8. xvii, 10. 6
 Gemina xx, 3
 Geminatone xiii, 24. 2
 Gemini (plur.) xiv, 1. 10
 Gemini iii, 3. 5 Servilii xii, 4. 1
 Geminus v, 8. 2
 Geminum ix, 14. 2. xviii, 9. 4
 Gemit xii, 5. 8
 Gemitu x, 3. 5. xii, 5. 5. xvii, 10. 4
 Gemitum ii, 22. 7. x, 3. 7
 Gemitus x, 3. 4. xii, 5. 5. xv, 18. 1
   ejulatusque facere i, 26. 2. xii, 5. 10
   compressos xii, 5. 2 edens v, 14. 5
 Genas iii, 4. xiii, 29. 1
 Genera i, 7. 7. i, 20. 1. ii, 20. 1. iv, 1.
   3. vi, 2. 4. vii, 14. 1. xv, 27. 1 di-
   cendi vii, 14. 2
 Generale x, 20. 1
 Generalia x, 20. 1. xiv, 2. 1
 Generalis vii, 9. 2
 Generatum v, 6. 1
 Genere i, 3. 10. ii, 1. 1. 2. iii, 2. 3.
   xiii, 19. 1. xv, 20. 1. xv, 30. 1. xvi,
   10. 6 Atticus xvii, 8. 1 foeminino xvi,
   7. 4 bono gnatis x, 3. 7 humili xv,
   4. 1 virili xv, 9. 1 summo nato ix, 13.
   2 nobilibus xix, 10. 1 et fortuna sa-
   prioris xii, 4. 1
 Generentur vii, 1. 1
 Generibus ii, 7. 4. iv, 1. 1. vii, 14. 1. xv,
   27. 3. xx, 1. 7
 Generis Pr. 2. 8. iv, 16. 1. vii, 14. 3.
   xiii, 19. 4 humani ii, 6. 2. xii, 1. 2
   masculini xv, 9. 2
 Generum i, 3. 10. i, 7. 7
 Genethiacis xiv, 1. 14
 Genethiacos xiv, 1. 1
 Geniana per salicta xix, 13. 3
 Genitale semen iii, 10. 3
 Genitali iv, 2. 3. xvi, 11. 1.
 Genitalibus iii, 16. 2

- Genit (plur.) xiii, 19. 2 sunt xiv, 1. 11
 erant xiii, 19. 4
 Genitivi singularis iv, 16. 2
 Genitivo casu xv, 9. 2
 Genitivum xiii, 25 (casum) xx, 6 sin-
 gularem iv, 16. 2
 Genitivus singularis iv, 16. 2
 Genitos x, 2. xv, 21
 Genitum ix, 3. 2. xii, 1. 3 de Jove
 xiii, 4 filium ex viro priore xii, 7. 1
 Genitura xiv, 1. 8
 Genitura iv, 11. 3
 Gens xvi, 11. 1
 Gente xvii, 21. 1 de xiii, 20. 4
 Gentem ix, 4. 5. xvii, 21. 14 obliteram
 xix, 7. 2 omnem togatam i, 2. 2
 Gentes vi, 8. xv, 21. 9
 Gentibus xvii, 21. 8
 Gentilis xvii, 17
 Gentilitio vocabulo i, 9. 4
 Gentis xvii, 8. 1 patriciæ xviii, 4. 2
 Gentium ii, 3. 1. ii, 6. 2. xvii, 17
 Genuina iii, 3. 4
 Genuinos ii, 2. 3. iii, 10. 5
 Genuinum ix, 9. 7
 Genuit xii, 1. 7. xii, 5. 6. xiii, 8. 2
 Genuntur iii, 16. 6
 Genus i, 25. 2. ii, 4. 1. ii, 20. 2. ii,
 24. 5. vii, 4. vii, 8. 1. xv, 11. xv,
 30. 1. xvi, 18. 1. xvii, 3. 1. xvii, 9.
 3. xvii, 16. xx, 3. xx, 4 hoc (hujus
 generis) Pr. 10 ab Jove est x, 16. 3
 id xvii, 19. 2. xix, 9. 3 alia xviii, 8
 cetera xix, 8. 5 pleraque vii, 16. 1
 calceamentum xiii, 21. 3 alios i, 2. 2
 quod homines i, 15. 6 hoc i, 15. 8 quod
 est præpositio xi, 3. 1 sophisma xviii,
 13. 2 quædam iv, 16. 1 epistolas xvii,
 9. 2 hominum vi, 1. 3. xv, 22. 2. xvi,
 12. 2 quod constat fallentes existisse
 xi, 18. 5 elegantiam xviii, 12. 1 omne
 elegantiarum xix, 4 cum id sis quod
 video xiii, 20. 4 rei i, 3. 4 scripturæ
 xix, 14. 1 tubæ proprium xx, 2 in id
 rebus xix, 1. 7 in genus (indeterminate)
 iv, 1. 7
 Geometra i, 20. 1
 Geometria Pr. 6
 Geometriæ xvi, 18. 1. 2
 Geometriam i, 9. 4
 Geometrica xiv, 3. 3. ratione v, 3. 2.
 xviii, 15
 Georgica i, 21. 1. i, 22. 6. iv, 16. 3.
 v, 12. 4. xviii, 5. 3
 Georgicam xiii, 20. 2
 Geram vii, 2. 2
 Gerebat v, 8. 1
 Gerendæ bene rei i, 13. 2
 Gerendis ii, 13
 Gerere morem x, 25. 2
 Geritur vires xx, 10. 2
 Gero ix, 6 promptam inimicitiam in fron-
 te xix, 8. 4
 Gerundia xii, 4. 3
 Geseoretæ x, 25. 3
 Gessisse xv, 31
 Gessissent xiv, 2. 8
 Gessit vi, 8. xviii, 9. 1
 Gesta res i, 13. 2 re male vii, 4 (plur.)
 xii, 15 sunt x, 3. 4 cum justo hoste
 bella v, 6. 5
 ob rem bene Gestam vii, 4 rempublicam
 male esse v, 17. 1
 Gestare vii, 5
 Gestarum rerum i, 12. 5. ii, 13. xii, 8.
 1. xiii, 4
 Gestas i, 3. 1
 Gestationes vii, 8. 2
 Gestaverunt x, 10
 Gestibat xv, 2. 1
 Gestibus orationis xi, 13. 5
 Gesticulariam i, 5. 2
 Gestiens xi, 7. 4
 Gestientibus in laudando v, 1. 1
 Gestio i, 26. 3
 Gestis rebus i, 14
 Gestit incipere i, 9. 5
 Gestitat vii, 17. 4
 Gestito ix, 6
 Gestiverint xvi, 13. 1
 Gestiant v, 1. 1
 Gestum (subst.) i, 5. 1 est xiii, 13. 5
 Gestuosæ inter agendum manus i, 5. 1
 Gestus (subst.) vii, 5 oris vii, 5 (part.)
 x, 4
 Gignenda de sapientia xiii, 8. 1
 Gignendæ xvi, 10. 5
 Gignendi iii, 16. 1
 Gignendis xix, 12. 4
 Gignere xiii, 7. 1
 Gignerentur iv, 3. xiv, 1. 8
 Gigneret vi, 1. 3
 Gigni iii, 10. 5. iii, 16. 1. 5. ix, 4. 3.
 x, 12. 3
 Gignitur vi, 1. 4
 Gignundis liberis idonea v, 19. 1
 Gignuntur iv, 2. 4. vii, 6. ix, 4. 7. xiii,
 2. 2
 Gladiatorem xii, 5. 11
 Gladiatori vii, 3. 13
 Gladiatoriæque pugna vii, 3. 12
 Gladiis iii, 7. 3
 Gladio xiii, 19. 1. xvii, 16 Hispanico
 ix, 13. 2 educto v, 9. 1
 Gladiolum x, 25. 2
 Gladiorum x, 25. 1
 Gladios ix, 13. 2
 Gladium i, 7. 6 reduxit v, 9. 1
 Glans iv, 1. 3 Hiberica vii, 16. 2
 Glauci ii, 23. 2

- Glauco xiii, 26
 Glaucum ii, 26. 5. ii, 30. 4
 Gleba (abl.) xx, 10. 4
 Glebam xx, 10. 4
 Gliacunt xx, 8. 2
 Globi fumigantes xix, 1. 1
 Globos xvii, 10. 4. 5
 Globus x, 9
 Glomerantur ix, 9. 5
 Glomerare gressus xviii, 5. 3
 Glomerari xvii, 10. 6
 Glomerat subauras xvii, 10. 4
 Gloria ii, 27. 1. iv, 15. 1. v, 12. 4. xiv, 3. 4. xv, 6. xvii, 2. 3 magna vir i, 14. iv, 8. 1
 Gloriabundus v, 5
 Glorise xiii, 24. 9 in loco xv, 20. 5 hoc sibi assignavit xi, 9. 2
 Gloriam iiii, 7. 4
 Gloriarum ii, 27. 2
 Glorias has cum faret i, 2. 3
 Gloriose vi, 8
 Gloriosius ii, 27. 1
 Gloriosus xiii, 30. 1
 Glossaria mortuaria xviii, 7. 1
 Gnato vii, 17. 5
 Gnatum i, 22. 9
 Gnatus erat vii, 11. 3
 Gnaviter vi, 10. 1
 Gnavum xiv, 3. 2
 Gnomonicam i, 9. 4
 in Gorgia (Platonis) vi, 14. 3
 Gorgias (Platonis liber) x, 23. 1
 Gracchi i, 11. 8. vi, 16. 4. x, 3. 1. xi, 10. 1. xv, 12
 Graccho i, 11. 6. 7. 8 C. i, 11. 6 Tib. xii, 8. 2 Sempronio vii, 19
 Gracchorum vii, 19. xii, 8. 1
 Gracchum i, 7. 4
 Gracchus i, 7. 4. 6. i, 11. 9. ii, 2. 4. ii, 12. vii, 9. 3. xv, 12. xx, 6 C. i, 7. 4. ix, 14. 6. x, 3. 1. xi, 10. 1. xv, 12 Tib. vii, 9. 3 Sempronius vii, 19 Tib. et C. Gracchorum pater xii, 18. 1
 Gracilem vii, 14. 1
 Gracilentio xix, 7. 2
 Gracilentum iv, 12
 Gracili vii, 14. 1
 Gracilibus vii, 14. 2
 Gracilitatis vii, 14. 2 jucundioris (verba) xiii, 20. 3
 Gracule Pr. 11
 Graculorum i, 15. 4
 Gradatim xiii, 25. xiv, 7. 4
 Gradibus ii, 10. 1. x, 15. 4
 Gradiens ix, 9. 5. x, 24. 4 equus sub homine xviii, 5. 3
 Gradientem x, 26. 4
 Gradiantur x, 26. 2
 Grada v, 13. 1. xiv, 7. 4 clementi est opus cum ad hostem itur i, 11. 6
 Gradum xv, 4. 1
 Gradus xiv, 1. 9
 Graduum x, 26. 3
 Græca disciplina (nom.) xv, 11 (abl.) xvii, 15 facundia i, 2. 1 celebrem ix, 2. 1 figura dictum videbatur xv, 14 oratione i, 2. 3. xviii, 10. 4. xix, 12. 1 voce xix, 12. 3 (plur.) i, 8. 3
 Græcæ (gen.) i, 11. 1. xv, 30. 1 facundia copia xiv, 1. 13 lingue ii, 22. 1 orationis xvii, 20. 3 rationis exemplo vii, 9. 1
 Græcam (linguam) xvii, 17
 Græcarum ii, 23. 1. iii, 7. 1. v, 14. 1. xvii, 9. 4 vocum xviii, 9. 4
 Græcas res eruditi ii, 21. 1
 Græce (adv.) i, 13. 1. i, 16. 2. i, 20. 2. ii, 22. 2 loqui xvii, 17
 Græci (plur.) i, 20. 2. i, 25. 2. ii, 7. 1. ii, 20. 1. ii, 21. 1. ii, 22. 3. xv, 25. xvi, 3. 4. xvii, 3. 1. xviii, 4. 4. xx, 6 versiculi xix, 11. 1 viri illustres xvii, 21. 1
 Græcia i, 8. 1. iii, 7. 4. xii, 15. xvi, 6. 1. xvii, 21. 6 terra i, 1. 1. iii, 9. 1. xvii, 3. 1. xvii, 21. 7
 Græciæ ii, 3. 1. ix, 3. 1
 Græciam i, 2. 1. xviii, 2. 1
 Græciensi Scimpodio xix, 10. 1
 Græcis i, 15. 6. i, 18. 3. ii, 7. 4. ii, 22. 2. ii, 26. 1. xvi, 12. 1. xvii, 6. 2
 Græco ii, 25. 2. ii, 26. 5. xvi, 7. 4 cognomento xi, 5. 1 nomine ii, 10. 2 vocabulo v, 18. 2
 Græcorum i, 18. 2. ii, 26. 1. iii, 3. 7. xx, 7 sophistarum vii, 3. 13 antiqui ii, 21. 3
 Græcos i, 8. 2. 1, 22. 4. ii, 26. 5. xv, 1. 3. xvi, 8. 1. xvii, 2. 5. xix, 14. 2 poetas xx, 7
 Græcum Pr. 2. i, 18. 1. 2. 5, 20. 3. xv, 30. 1. xvi, 1. xviii, 2. 1. xix, 9. 4 verbum xix, 13. 3
 Græcus vi, 8. xiii, 17. xvii, 10. 5. xix, 1. 3
 Graius rei peritissimus xx, 1. 7
 Graii xiii, 8. 2
 Gramine v, 6. 1
 Graminea corona v, 6. 1
 Gramineam v, 6. 1
 Grammatica Pr. 6 traditio viii, 1
 Grammaticæ v, 21. 1. xvi, 10. 2 disciplinæ i, 16. 1 rei doctor iv, 1. 1
 Grammaticam xiii, 10. 1 legem xiii, 20. 9 rem xx, 10. 1
 Grammaticas xiii, 20. 1
 Grammaticæ xiv, 5
 Grammatici (gen.) ii, 6. 1. xvii, 9. 2

- (plur.) ii, 25. 1. ix, 6. xvii, 13. 1. xix, 14. 1
- Grammaticis iii, 12. iv, 16. 2. xiii, 20. 1. xv, 13. 1. xix, 10. 3
- Grammatico iv, 1. 1. viii, 10. xvi, 6. 2. xvii, 7. 1. xix, 13. 3
- Grammaticorum xiii, 25. xiv, 5. xvii, 2. 6. xvii, 7. 1 de volgo quispiam xv, 9. 1
- Grammaticos iii, 16. 7. vi, 6. 4. xiv, 5 (commentarios) xvii, 13. xix, 14. 1
- Grammaticum xvi, 12. 2. xix, 10. 2. 4. xx, 10. 1 multi nominis ii, 3. 2
- Grammaticus i, 21. 1. xi, 15. 1. xviii, 7. 1. xviii, 9. 1. xix, 13. 3
- Grande vi, 3
- Grandem v, 10. 2 pecuniam i, 8. 1. i, 14
- Grandesceret iii, 16. 7
- Grandi etate xiii, 2. 1 pecunia xvi, 19. 2 volumine xiv, 6. 1
- Grandia xiii, 2. 1. xvi, 5. 3 ingrediens ix, 11. 2
- Grandis xvi, 5. 3 natu xv, 16
- Grando xviii, 13. 1
- Grani iv, 17. 1
- Graphice xiv, 4. 1
- Grassante vi, 4
- Grassator xi, 2. 2
- Grassatoris nocturni xx, 1. 3
- Grassetur iii, 1. 4
- Gratia iv, 9. 5. xii, 9. 1. xvi, 13. 2. xvi, 19. 4 debita i, 4. 3 sermonis ii, 22. 7 fit leges per senatum (immunitas) i, 12. 4 (propter) i, 11. 1. xv, 28. 2. xvi, 6. 1. xvi, 16. xvii, 12. xvii, 21. 14. xix, 12. 4 ejus rei ducendæ iv, 10 honoris i, 23. 4 nobilitatis i, 24. 1 visendi ii, 2. 1
- Gratiæ i, 4. 3. xii, 2. 1. xv, 2. 3. xvii, 5. 2 minimæ xii, 2. 5
- Gratiam iii, 7. 4. xiv, 7. 4. xvii, 5. 2 malæ existimationis postulavit xi, 8. 1 referre v, 14. 7 redeator in viii, 6 redisse vii, 19 per v, 6. 6
- Gratiarum xiii, 11. 1
- Gratias iii, 8. 1. agenti iv, 8. 3 ageres iv, 8. 3 egit iii, 7. 2
- Gratiosis conditionibus iv, 18. 1
- Gratiosus ix, 12. 1
- Gratis xiii, 30. 3 non prodeo xi, 10. 1
- Gratissimum iii, 7. 4
- Gratius xviii, 12. 1
- Gratulabundus v, 14. 4
- Gratulabundus iii, 15. 2
- Gratulatione iv, 18. 2
- Gratulatum eamus iv, 16. 1 patri xii, 1. 1
- Gravabantur xx, 10. 4
- non. Gravarer i, 22. 4
- Grave xii, 1. 2 aurum i, 14 verbum ii, 6. 3 pondus æris xx, 1. 9
- Gravem xiv, 4. 1 ægotationem xx, 1. 8 virum xii, 11. 1
- Graves xviii, 12. 2
- Gravi x, 3. 2. xvii, 21. 10. xx, 1. 11 bello iv, 8. 3
- Gravia vi, 13. 1
- Gravibus xviii, 4. 4
- Gravida ii, 23. 7
- Gravior xi, 13. 4. xvii, 2. 7. xvii, 6. 1 utilitas i, 13. 2
- Graviora i, 11. 2. v, 21. 3. vii, 17. 2
- Graviore honestate i, 3. 10
- Graviores xii, 7. 2. xiv, 2. 6
- Gravioris xiii, 22. 3. xv, 7. 1
- Gravis vii, 19. xvii, 18 auctor lingarum Latinarum iv, 16. 3 admiratio ii, 12. 2 morbus xx, 1. 8 pactio xx, 1. 10 viri x, 5. 2 ac disertii i, 6. 1
- Gravissima xvii, 19. 3
- Gravissimi vi, 13. 2 vitii xix, 2. 1
- Gravissimis iii, 18. vi, 14. 2. xiv, 3. 4 philosophis i, 6. 4
- Gravissimus auctor i, 11. 1
- Gravitas sententiarum xi, 13. 3
- Gravitate i, 6. 3. i, 24. 2. xiii, 21. 1 oneris xii, 1. 3 vultus composita iv, 1. 1 præstitit universos xix, 12. 1
- Gravitatem xii, 2. 1
- Gravitatis vi, 11
- Graviter ii, 2. 3. iii, 6. vii, 3. 8. x, 3. 5. xvi, 11. 2. xix, 10. 1. xx, 1. 8 talit xvii, 2. 5 vituperari xix, 3 et copiose disseruisset i, 26. 1
- Gravius ii, 6. 3. vii, 3. 19. xvii, 2. 7. xvii, 19. 2 acerbiusque diceret i, 5. 2 consideres xx, 1. 7
- Graviusculum sonum i, 11. 7
- Greges vii, 4
- Gremio ix, 10. 1
- Gressibus i, 11. 4
- Gressus glomerare xviii, 5. 3
- Griphos i, 2. 2
- Grues vii, 10. 2
- Gubernare xv, 25
- Gubernari xiv, 1. 3 linguam vinculis i, 15. 2
- Gubernatore xvi, 7. 3
- Gubernium xvi, 7. 3
- Gulæ peragrantis inæstriam vii, 16. 2
- Gulam i, 14 luxuriantem confutavit vii, 16. 1
- Gurdus xvi, 7. 2
- Gurgite ii, 6. 1
- pecuniam prandiorum Gurgitibus prolusissent ii, 24. 4
- Gustu vii, 6. xix, 2. 1
- Gustus (nom.) xix, 2. 1 (gen.) vii, 6
- Guttum xvii, 8. 1 Samium xvii, 8. 1

Gyris xvi, 8. 5
Gyros xviii, 5. 3

H.

H (lit.) ii, 3. 1. 2
Habe id in memoria et pectore i, 10. 2
Habeam me (valeam) xviii, 8
Habeant xiii, 20. 10. xiv, 6. 1. xvi, 6. 2
Habeantur iv, 1. 6
Habeas ix, 8. xii, 2. 6. xv, 9. 2. xvii, 14. 3. xx, 1. 10
Habeasne an non habeas xvi, 2
Habeat i, 21. 2. ii, 19. 1. vii, 17. 1. xvi, 6. 4. xvii, 13. 1. xvii, 19. 3. usum veteris orationis xi, 3. 3
Habeatis xviii, 7. 1
Habebant vii, 12. 1. xvii, 9. 3 (sermone de) xix, 13. 1
Habebantur xx, 1. 13
Habebat i, 9. 6. xiii, 14. 1. xvii, 5. 1. xvii, 9. 3 in deliciis atque delectamentis xx, 4 pro delectamento xx, 1. 4
Habebatur ii, 15. 1. ii, 23. 7. xi, 2. 1
Habebis iii, 7. 2. xv, 15
Habebit xx, 1. 12
Habebitur Senatus vii, 21
Habena xiv, 1. 3
Habenda Dis gratia i, 13. 2
Habendam ii, 29. 1. xix, 8. 5 non insuper eam confidentiam i, 19. 2 esse fidem xviii, 9. 2 rationem xx, 1. 9
Habendi iii, 9. 2
Habendo xiii, 23. 2
Habendos xiii, 11. 2
Habendum iv, 6. 1
Habenis xiii, 21. 2
Habens ii, 12. 1. xix, 2. 3 septem iii, 10. 4
Habent vii, 12. 2. xiii, 12. 3. xvi, 13. 3. xvi, 15. xvii, 8. 2. xviii, 14
Habentem nocendi vim morbum xx, 1. 8
Habentes (acc. plur.) ix, 4. 3
Habenti i, 26. 2. xvii, 9. 5
Habentibus ii, 15. 1. xviii, 12. 1
Habentur xv, 27. 1
Habeo iv, 20. 1. xvi, 2. xvi, 9. 1 curam vestri xx, 6 quod Dis gratiam ix, 3. 2 non dicere xiv, 1. 1
Habere i, 20. 2. vii, 2. 2. xiii, 12. 1. xiii, 15. 3. xv, 26. xvi, 6. 2. xvi, 15. xvii, 17. xviii, 15. xix, 9 cordi ii, 29. 6 in se et ex se xvii, 2. 5 respectum xviii, 7. 2
Haberem cordi verbum illud Heracliti Pr. 5 tui copiam xii, 13. 1
Haberemus xvii, 21. 1

Haberent xiii, 12. 2. xiii, 23. 2. xiv, 1. 11. xv, 17. xvi, 6. 4. xviii, 15
Haberet i, 12. 2. ix, 13. 3. xvii, 8. 3. xvii, 8. 3. xviii, 14. xix, 10. 3. xx, 6 auctorem xviii, 6. 2 equum Scianum
Habeti vii, 3. 15. xiv, 7. 2. xv, 27. 3. xvii, 2. 8. xix, 5 sermones i, 2. 2 ratio possit i, 12. 4
Habet iv, 20. 1. xv, 9. 2. xviii, 2. 3 xviii, 1. 3. xix, 9. 3 domicilium in i, 12. 2 quid super ea re dicere iii, 1. 3 dicere xvii, 20. 2 querrere xx, 10. 1
Habet i, 4. 1. i, 7. 6. i, 20. 1. iii, 1. 1. iii, 9. 3 gratiam i, 4. 2 imprudentis jus xx, 1. 6 ita sese xii, 13. 3 sic sese xvii, 20. 3 prorsum res ii, 12. 2
Habeto xv, 9. 2
Habetur xvi, 16 in numero pecudum xix, 2. 1
Habiliores xv, 2. 2
Habita nulla mentione xviii, 3. 2 ratione proportionis i, 1. 1 (plur.) esse vii, 15 sunt in verbis communibus xv, 13. 4
Habitaculum v, 14. 5
Habitant xiii, 20. 2
Habitat ii, 29. 2
Habiti ii, 15. 1
Habitio i, 4. 3
Habitissimum iv, 20. 3
Habitos in prodigiis ix, 4. 7
Habitu vii, 5. ix, 4. 2. xiv, 1. 7. xvii, 11. 1 corporis i, 9. 1 memoria viii, 7 (ordine) x, 9
Habitum vii, 14. 1. xviii, 10. 2 acrius xiv, 1. 5 vocis i, 15. 2 statumque vite beatæ i, 2. 3 est xviii, 12. 1
Habituros x, 3. 7
Habiturum iv, 3
Habiturus esset xiv, 7. 4
Habitus iv, 2. 1 æquitatis xx, 1. 9 verborum xix, 7. 1 est xvii, 15. 1
Habuerat xv, 20. 2
Habuerit iii, 7. 4. v, 13. 2
Habuerim xv, 12
Habuerint ii, 12. 4. xiii, 12. 4
Habuerit iii, 2. 1. iii, 8. 1. xiii, 14. 3
Habui xvi, 2. xviii, 10. 3
Habuisse i, 13. 3. x, 3. 7. xx, 2. 2. 6. 1 in philosophiæ disciplinis ii, 18. 1 in procinctu fidicinas i, 11. 1 divisi xx, 1. 11
Habuisse xvii, 4. xviii, 5. 2
Habuit ii, 11. xiii, 19. 2. xvi, 14. xvi, 19. 1. xvii, 17 sanctam (fidem) xx, 1. 11 (orationem) i, 7. 9. xvi, 13. 1 secum v, 3 hunc servum sibi ad manum i, 11. 9 in procinctu i, 11. 4
Hactenus xiii, 29. 1

- Hadriani xi, 15. 1
 Hadriano xiii, 21. 1
 Hadrianum iii, 16. 5
 Hadrianus iii, 16. 6 D. xvi, 13. 1
 Hæcce locutus xii, 4. 3
 Hædi xii, 1. 4
 Hædis iv, 11. 2
 Hædo ii, 24. 4
 Hædom ii, 24. 4
 Hædus vii, 16. 2
 Hæreat xiii, 11. 4
 Hærebam xiv, 2. 3
 Hærebis xvi, 2
 Hærede iii, 16. 10
 Hæredem fecit bonis suis vi, 7
 Hærediolum tenue xix, 7. 1
 Hæredis xvii, 14. 2
 in Hæredis locum venire xviii, 6. 2
 Hæreditatibus xx, 1. 7
 Hæreere xiii, 27. 1. xvi, 2
 Hæeret iv, 1. 3
 Hæres est ci i, 12. 1 cuiquam i, 12. 5
 Hæsimus xi, 16. 1
 Halcyones iii, 10. 2
 Hallucinant vii, 17. 5
 Hallucinari ii, 3. 1
 Halyatten i, 11. 1
 Halyattes i, 11. 4
 Hamilcarem iv, 7
 Hammonis xiii, 4
 Hanc ad sententiam xix, 1. 4
 Hannibal ii, 6. 4. v, 5. vii, 2. 2
 Hannibale ii, 6. 4
 Hannibalem iv, 7. iv, 18. 1. v, 5. vii, 1. 1. vii, 2. 3
 Hannibalis iv, 7
 Harena xix, 8. 1. 2
 Harenæ (plur.) xix, 8. 5
 Harenam xix, 8. 4
 Harenarum v, 14. 4. xvi, 11. 2
 Harenas xix, 8. 2. 6
 Harenis xix, 8. 1 calentibus xix, 8. 2
 Hariolatio xv, 18. 2
 Hariolis xviii, 6. 2
 Hariolum iii, 3. 7
 Harmodii ix, 2. 3
 Harmodio xvii, 21. 3
 Harpalo x, 16. 1
 Haruspices i, 7. 5. iv, 5. 1. 2. vii, 1. 1. xv, 4. 2
 Haruspices iv, 5. 2
 Haruspicum iv, 5. 1
 Hædrubal xvii, 9. 4
 Hædrubalem iv, 7
 Hasta v, 8. 3. x, 25. 1 nititur ii, 16. 1
 Hastæ x, 27 Martini iv, 6. 1
 Hastam x, 27. xvi, 4. 2
 Hastas iv, 6. 1
 Hastile xvi, 4. 2
 Hastis ii, 11
 Haterio, A. ii, 11
 Haud facile i, 2. 2 ignobilis iii, 15. 1
 quaquam vii, 3. 3 sane i, 8. 1 indocti
 ii, 6. 1 secus xvii, 2. 8 unquam ii,
 29. 1 usquam ii, 20. 1
 Have xv, 7. 3
 Haurit ii, 6. 2
 Hausisse xvii, 16
 Heautontimorumenos iv, 9. 4
 Hebdomadam iii, 10. 5
 Hebdomadas iii, 10. 6
 Hebdomade iii, 10. 3
 Hebdomades iii, 10. 1
 Hebdomadibus iii, 10. 1 Lunæ xv, 2. 1
 Hebetes xviii, 5. 4
 Hebetiores iv, 19
 Hector xv, 6
 Hectore xv, 6
 Hectorem xiii, 24. 9
 Hectoreo xv, 6
 Hecuba (tragœdia) xi, 4
 Hederam x, 15. 2
 Hegesias ix, 4. 1
 Hegulantem xii, 5. 8
 Helicone iii, 11. 1
 Hellanici xv, 23
 Hellanicus xv, 23
 Helluarentur ii, 24. 4
 Helluari ii, 3. 1
 Helluones vii, 16. 1
 Helvii Cinnæ xix, 13. 3
 Hem xv, 13. 1
 Hemiolio numero xviii, 14
 Hemiolios numerus xviii, 14
 Heracliti Pr. 5
 Herba x, 12. 3
 Herbam xiii, 17
 Herbarum xvi, 11. 1
 Herbas i, 22. 6
 Herbis xiii, 17
 Hercle i, 21. 1. iv, 9. 1. xiii, 21. 1. xix,
 9. 5 mehercle v, 11. 3. xii, 6. 1
 Herclem xiii, 22. 7
 Herculanæ pedis i, 1. 2
 Hercule (oerte) v, 10. 1
 Herculeano sacrificio xi, 6. 1
 Herculem i, 1. 1. 2. xi, 6. 1 per xi, 6. 1
 Hercules i, 1. 1. iii, 9. 1. x, 16. 4
 Herculi templo xix, 5
 Hercules i, 1. 1
 Here (voc.) xx, 6
 Herennius, C. x, 20. 3
 Heri i, 22. 4. xv, 16
 Heriem Junonis xiii, 22. 1
 Herili ii, 23. 7
 Heris vii, 17. 5
 Hermaphroditos ix, 4. 7
 Hermippus iii, 13
 Hermunduli populi xvi, 4. 1
 Hermundulus populus xvi, 4. 1

- Herode i, 2. 7. ix, 2. 1
 Herodem Atticum ix, 2. 1. xix, 12. 1
 Herodes i, 2. 9 Atticus i, 2. 1. ix, 2. 1
 Herodis xviii, 10. 1 Attici xix, 12. 1
 Herodoti v, 9. 1. xv, 23. xvi, 11. 1. xvi, 19. 1
 Herodotum xiii, 7. 1
 Herodotus i, 1. 1. 1. 4. iii, 10. 4. v, 9. 2. viii, 4. xiii, 7. 1. xv, 23. xvi, 19. 1. xvii, 8. 3
 Heroico versu iv, 17. 2
 Herois xviii, 15
 Hersilliam xiii, 22. 5
 Hesiodi iii, 11. 1. iv, 5. 2. ix, 9. 1
 Hesiodo iii, 11. 1. xvii, 21. 2
 Hesiodum iii, 11. 1
 Hesiodus i, 15. 5. xviii, 2. 4
 Hesiona tragœdia x, 25. 2
 Hesterna noctu viii, 1
 Hesterno die xviii, 4. 2
 Heus tu xvii, 20. 2
 Hexametri (versus) xviii, 15
 Hexametro versu xviii, 15
 Hi Pr. 11. i, 9. 4. iii, 17. xvii, 3. 2 ipsi xx, 1. 2 hicc iiii, 16. 2
 Hiantem patulis rimis xv, 16
 Hiantia xvi, 3. 1
 Hiantibus xiv, 1. 11
 Hiatus vii, 20. 2
 Hiatus ii, 28. 1. vii, 20. 3
 Iberica vii, 16. 2
 Hic i, 22. 1. xvii, 26 (adv.) i, 24. 2 atus est xv, 6
 Hiempsalem ix, 12. 6
 Hierocles vii, 7. 2
 Hieroclis ix, 5. 1
 Higinii i, 21. 2. xvi, 6. 14
 Higinio i, 21. 2. vi, 5. 1
 Higinum i, 21. 2
 Higinus i, 14. i, 21. 1. vi, 6. 1. 2. vii, 1. 1. xvi, 6. 4 Grammaticus v, 8. 1
 Hilara xv, 9. 1
 Hilare (adv.) xviii, 2. 1. xxii, 8. 1
 Hilares vii, 6. 3
 Hilaro xv, 9. 1
 Hinc i, 5. 1 atque hinc ix, 9. 5
 Hippagines x, 25. 3
 Hipparchus xvii, 21. 4
 Hippia (gen.) xvii, 21. 4
 Hippiam tyrannum ix, 2. 3
 Hippocratis (plur.) xiv, 6. 2
 Hippocratem iii, 16. 4. xvii, 11. 3
 Hippocrates iii, 16. 8. xvii, 21. 7. xix, 4. 3
 Hippocraticum xvii, 11. 3
 Hippocratis iii, 16. 1. 3. xvii, 11. 1
 Hircosus xii, 2. 3
 Hirtis ix, 4. 5
 Hisceret xv, 9. 2
 Hispani (gen.) vi, 8
 Hispania ii, 27. 1. vi, 8. vii, 1. 3. vii, 9. 3. xvii, 3. 2 terra xvii, 3. 1. xix, 9. 3
 Hispaniam x, 26. 3
 Hispanico ix, 13. 3
 Hispanicum xv, 30. 2
 Hispanis ii, 22. 7
 Hispano ore xix, 9. 1
 Hispida aure est x, 3. 6
 Histæus xvii, 9. 4. 5
 Historia i, 8. 1. i, 19. 1. i, 23. 1. ii, 22. 1. iii, 7. 1. iii, 8. 1. xiii, 8. 2. xiii, 29. 2. xvi, 9. 2. xvi, 10. 6. xvi, 11. 1. xvi, 19. 1. xvii, 9. 1
 Historiæ (gen.) Pr. 4. i, 8. 1. i, 11. 1. i, 13. 3. ii, 13. ii, 16. 4. iii, 16. 9. iv, 15. 2. xvii, 8. 3. xvii, 18. xvi, 21. 1 naturalis xvii, 15. 2 hujus auctorem nullum idoneum nominat ii, 16. 3 scriptores xx, 23 (plur.) vii, 8. 1
 Historiam iii, 3. 5. iii, 9. 1. v, 18. 1
 Historiarum iii, 8. 1. iii, 10. 4
 Historias xviii, 4. 1
 Historicorum xiii, 7. 2. xv, 23
 Historicus i, 11. 4. ii, 27. 1. iii, 7. 4
 Histrio vii, 5 summa venustate v, 6. 1
 Histrione vii, 5
 Histrionem i, 5. 1
 Histriones xi, 13. 5
 Histrionicum gestum i, 5. 1
 Hoc molestiæ i, 4. 2 genus Pr. 19 homines i, 15. 8
 Hodie iii, 16. 6
 Hodiernum diem iv, 13. 1
 Hodiernus xv, 7. 3
 Homeri iii, 11. 1. 2. ix, 9. 1. xiii, 1. 2. xiii, 26. xvii, 3. 1. xviii, 9. 3
 Homerica ix, 9. 7 verba i, 15. 2
 Homerici vii, 20. 3
 Homericus ii, 20. 3
 Homero ii, 26. 6. v, 8. 3. xiii, 26
 Homero iv, 11. 4. vii, 14. xvii, 8. 3. xvii, 21. 2
 Homerum iii, 11. 1. ix, 9. 4. xiii, 26. 10. xiii, 24. 8. xvii, 3. 2. xvii, 21. 2
 Homerus i, 11. 5. i, 15. 2. 4. ii, 6. 6. ii, 21. 1. iii, 10. 4. iii, 14. 2. iii, 16. 7. vi, 2. 5. xiii, 20. 6. xiv, 6. 3. xx, 7
 Homine i, 11. 9. vii, 17. 2. xv, 9. 1
 Hominem i, 3. 2. i, 11. 9. i, 18. 1. ii, 22. 7. iii, 16. 1. vii, 9. 1. xiii, 12. 1. xvi, 17. 3. xvi, 19. 4. xvii, 9. 4. xvii, 19. 2. xviii, 7. 2. xix, 1. 2. xx, 1. 10. nulli rei xv, 2 celebri fama et multo nomine xx, 30. 1
 Homines Pr. 5. i, 3. 1. i, 7. 1. i, 15. 6. 8. i, 16. 4. ii, 6. 1. iii, 6. 1. iii, 14. 5. xvi, 4. 1. xvii, 1. 1. xvii, 2. 1. xix, 2. 3. xx, 1. 9 amoni xix, 9. 3

- determini xx, 1. 14 docti xviii, 10. 2
liberos xx, 4 ejusdem studii xviii, 18.
1 brevi atque humili corpore xix, 18.
2 parva nimis statura xix, 18. 1 pan-
lum exstantes supra terram xix, 18. 2
Homini i, 26. 2. vi, 10. 1. vi, 16. 5.
xiii, 16. 1. xvi, 10. 6. xix, 2. 3 docto
celebrique xviii, 7. 1 paupertino vel
inopi xx, 1. 9
Hominibus i, 15. 4. 6. ii, 18. 3. iii, 9.
3. xiii, 24. 6. xv, 25. xvi, 11. 1. xvii,
19. 1. xviii, 3. 1. xviii, 7. 2. xviii,
10. 3. xix, 1. 4. xix, 2. 1. xix, 5.
xix, 8. 5
Hominis i, 2. 3. i, 22. 2. ii, 6. 2. ii,
23. 7. iii, 1. 1. vi, 14. 4. vii, 17. 3.
xvi, 6. 1. 2. xvi, 8. 1. xvi, 16. xvii,
5. 5. xix, 1. 4. 7. xix, 5. xx, 1. 6.
13 eruditi xx, 9 liberi xx, 1. 4
Hominum Pr. 8. 9. i, 2. 4. i, 3. 1. i, 6.
3. i, 8. 1. i, 9. 1. ii, 16. 4. ii, 23. 5.
ii, 28. 1. iii, 10. 4. vii, 3. 13. xiii,
14. 1. xiv, 1. 1. xvi, 9. 1. xvii, 21.
1. xix, 1. 5. xix, 2. 1. xx, 10. 3 cum
partim x, 13 doctorum xix, 8. 6. xix,
10. 2
Homo Pr. 4. i, 3. 3. i, 5. 2. i, 7. 2. 9.
i, 10. 2. i, 22. 4. ii, 8. 2. ii, 23. 9.
iii, 1. 2. iii, 10. 3. xiv, 1. 10. xv, 9.
2. xv, 30. 1. xvi, 19. 4. xviii, 2. 3.
xix, 8. 2. xix, 12. 2. 3. xix, 13. 3
avaritia acri iv, 8. 1 egregie improbus
xx, 1. 4 ingenue veritatis xx, 2 magna
eloquentia v, 8. 1 minime malus iii,
16. 5 multi atque celebrati nominis
xiii, 24. 1 ex anima et corpore est iii,
1. 2
Homunculi xiii, 11. 2
Homunculum vi, 11
Honera ii, 3. 1
Honesti ii, 7. 3. 4. 5. xii, 5. 7. xviii,
8. 2 alea xviii, 13. 1 antiquitas i,
10. 2
Honestæ eruditionis Pr. 5
Honestamentis orationis x, 26. 4
Honestas i, 3. 10
Honestate i, 3. 10. xvii, 2. 3
Honestatis i, 3. 10. 11. xii, 5. 6. xvii,
5. 1. 3
Honeste i, 17. 2. ix, 9. 7. xvii, 20. 3
Honesti atque amoeni ingenii rhetor i,
4. 1 dignitas xii, 5. 7
Honestior xvi, 10. 5
Honestis vii, 3. 13. ix, 10. 2. xv, 2. 2.
xviii, 2. 1. xviii, 5. 1 moribus iii, 16. 5
Honestissimum xv, 8
Honesto iv, 16. 2 loco natus i, 12. 4
Honestos viros x, 3. 1
Honestum ii, 7. 5. xvii, 13. 1. xvii, 20.
3. xviii, 1. 1 nobis i, 3. 11 est vii, 3.
18 neque honestam est in convivio
frequenti loqui solum unum, neque
commodium ii, 22. 7
Honestus xvii, 20. 3. xviii, 1. 2
Honorarii (gen.) xvi, 18. 2
Honore i, 2. 1. xv, 3. 2 questionis xix,
10. 2 in qua ponet xv, 24
Honorem vii, 3. 15. xi, 10. 1. xvi, 13.
2. xviii, 1. 3. xix, 5. levet vi, 14. 1
Honores ii, 2. 3. ii, 15. 1. v, 2. vi, 7
capessere ii, 7. 4 inscriberet x, 1. 1
Honori erant iv, 17. 3
Honoribus ii, 2. 3. usi erant iii, 18. 2
functos iii, 18. 1
Honoris ii, 15. 1. ii, 27. 2. vi, 14. 1
gratia i, 23. 4. iii, 18. 1 tui habendi
iv, 1. 4
Honorum i, 6. 3. ii, 2. 2
Honos ii, 16. 1. xi, 2. 2 instauratur ii,
15. 2
Honustum ii, 3. 1
Hora iii, 2. 1. 2 diei decima vii, 11. 2
Hore dimidio iii, 14. 3
Horam iii, 2. 1. 2. 4
Horam Quindici xiii, 22. 1
Horarum i, 26. 1
Horas iii, 3. 3. ix, 14. 3
Horatia lex vi, 7
Horatianus ii, 22. 6
Horatii Cocleitis iv, 5. 1 (plur.) i, 10. 1
Horatio Pulvillo, M. xvii, 21. 6
Horis iii, 2. 1. 3
Horrebat squamis ii, 6. 8
Horridam apeluncam xv, 20. 2
Horridus miles xx, 10. 2
Horrificam xx, 1. 13
Horrificis xvii, 10. 4
Horrorem incuteret ii, 6. 9
Horroris x, 3. 4
Hortabatur vi, 10. 1. xv, 2. 1
Hortamentum ix, 3. 1. xiii, 24. 11
Hortante ii, 18. 1
Horteretur ad majorum mores iv, 20. 2
Hortari i, 6. 2
Hortaris xv, 13. 1
Hortatur ii, 29. 4. v, 1. 1. xi, 16. 4.
xiii, 27. 1
Hortensius i, 5. 1. 2. vi, 16. 5. xv, 27.
2. xix, 9. 3
Hortis iii, 7. 1
Hortor xv, 13. 1 te abs te xv, 13. 1
Hospes v, 14. 7. vii, 7. 2
Hospita atque incognita anus i, 19. 1
Hospites ii, 6. 2. v, 18. 2
Hospiti v, 13. 3
Hospitio v, 13. 3
Hospitis xvii, 10. 1
Hoste ii, 6. 5. ix, 13. 1. xvi, 4. 3

Hostem i, 11. 2. 6. ii, 11. xvi, 11. 2. xvii, 21. 7 clamans in v, 9. 1
 Hostes i, 25. 4. ii, 23. 4. iii, 7. 1. 2. v, 21. 5. vii, 3. 14. xvii, 21. 5. 7. xix, 7. 2
 Hosti xvii, 13. 1. 2
 Hostia x, 15. 4. xvi, 6. 4
 Hostiæ iv, 6. 2. 3. xvi, 6. 1 succidanem iv, 6. 1
 Hostiam xiv, 7. 4 immolabat ii, 28. 2
 Hostias iv, 6. 2. 3. xvi, 6. 3. 4
 Hostibus i, 11. 2. iii, 7. 2. xiii, 14. 1. xiii, 24. 12. xvi, 4. 1. xvii, 21. 6. xx, 1. 11. xx, 6
 Hostis iv, 6. 1. 2 majoribus expiandum iv, 6. 1
 Hostili iv, 5. 1
 Hostilia curia xiv, 7. 3
 Hostilio Mancino iv, 14
 Hostiliter oderat iv, 8. 2
 Hostilius Mancinus, A. iv, 14
 Hostis i, 11. 6. vi, 8. xvi, 4. 3 (hostes) ix, 1. 1
 Hostium i, 7. 5. iii, 7. 1. 2. v, 2. xv, 9. 1. xv, 21. 2
 Hujuscemodi cetera iv, 1. 3
 Humana vita xi, 2. 2 (plur.) xiv, 1. 4 jura xx, 1. 3
 Humanæ ii, 27. 2. iv, 11. 3. ix, 12. 6. xvi, 17 ultra affectionis fidem x, 18. 1 omnis rei peritissimi xix, 5 vitæ negotia vii, 3. 12
 Humanarum i, 16. 1. i, 18. 1. i, 25. 1. iii, 2. 1. iii, 16. 2. xiii, 12. 3. xiv, 1. 2. xvii, 3
 Humanas xiii, 24. 6
 Humani ii, 6. 2. iii, 10. 4. iii, 10. 1. xiii, 29. 2. xx, 1. 6 ingenii i, 2. 2 pudoris xix, 2. 3
 Humaniori xiii, 15. 3
 Humanioris vitæ xix, 12. 3
 Humanis ii, 7. 3. vii, 8. 1. x, 10. xiv, 7. 4. xvii, 12
 Humanissima (sing.) xx, 1. 8
 Humanissimi xv, 22. 1
 Humanitas xiii, 16. 1 crudita est xix, 14. 1
 Humanitate xv, 21
 Humanitatem xiii, 16. 1
 Humanitatis xvi, 12. 2 ab usu non aliena xviii, 9. 3
 non Humaniter xx, 1. 3
 Humanitas xiii, 1. 1
 Humano iii, 16. 5
 Humanum xx, 1. 8
 Humatus est vii, 8. 3
 Humectato xvii, 11. 1
 Humectus ii, 23. 4

Humeris ix, 4. 5
 Humero ix, 9. 5
 Humerum vii, 12. 1. ix, 12. 3
 Humi reptante x, 12. 1
 Humida iii, 2. 5
 Humidiora xvii, 11. 2
 Humidis verbis et lapsantibus diffusat (garruli) i, 15. 1
 Humidus iv, 17. 6
 Humilem iv, 17. 2
 Humiles ii, 30. 2
 Humili xv, 4. 1 corpore homines xix, 13. 2
 Humiliores ii, 30. 3
 Humilioribus xix, 13. 3
 Humilis xiv, 4. 1
 Humor ii, 22. 4
 Humores xvii, 11. 3. xvii, 15. 1
 Humoribus xvii, 15. 1
 Humoris xvii, 11. 2
 Hunc frontem xv, 9. 1
 Hyadas xiii, 9. 2
 Hyadibus xiii, 9. 1
 Hybernarum vigiliarum Pr. 2
 Hyberno oriente ii, 23. 3
 Hyberum ii, 23. 7
 Hyeme iii, 1. 1 anni iii, 10. 1
 Hyemem Pr. 3
 Hyperionis x, 17. 2
 Hypobolimæo xv, 14
 Hypocratem xvi, 12. 2
 Hyrcanæ xii, 1. 6

I.

I (lit.) ii, 14. xix, 14. 2
 Iacabis iii, 8. 2
 Iacens vii, 8. 3
 Iacentem orationem i, 11. 8
 Iacenti et surda aure homo i, 7. 9
 Iacere ii, 6. 3. ix, 1. 2 atque sordere ii, 23. 1
 Iaceret iii, 15. 2
 Iacias vi, 2. 4. ix, 1. 1
 Iaciebamus in medium xviii, 13. 1
 Iaciebat xiii, 30. 1
 Iacientem telum xvi, 4. 1
 Iacio iv, 17. 3
 Jacitur xii, 1. 4
 Jacta fuligine ob oculos i, 2. 4
 Jactabundum mare xix, 1. 1
 Jactabundus xv, 2. 1
 Jactans xi, 7. 4
 Jactantia majore erat xviii, 6. 1
 Jactantior iv, 1. 1
 Jactare ii, 6. 3
 Jactata est x, 6

- Jactatorem xviii, 4. 1
 Jactatus vi, 11 probrosis compellationibus i, 6. 1
 Jactu xii, 5. 10
 Jactura xiii, 20. 4 honestatis i, 3. 11 opus esse ix, 8
 Jacturam vi, 14. 2
 Jacturatum ii, 27. 2
 Jactus ix, 1. 1
 Jaculorum x, 25. 1
 Ialysi xv, 31
 Jam a principio i, 9. 1 jam jam ii, 29. 2 inde iii, 13 statim Pr. 9. 13 tum xvii, 21. 4 vero xiv, 1. 9
 Janitor vii, 11. 2
 Jano i, 16. 1
 Janua xvi, 5. 1
 Janus xii, 10. 2
 Januam xvi, 5. 1. 3
 Januarias Nonas xv, 28. 1
 Januariis iii, 2. 4. xiii, 24. 2
 Janus medius i, 16. 1
 Januspater v, 12. 1
 Iapyge ii, 22. 1. 6
 Iapygem ii, 22. 5. 6
 Iapygia ii, 22. 5
 Iaspidem ii, 26. 4
 Ibant venum xx, 1. 13
 Ibat vi, 13. 1. xvii, 8. 1
 Ibimus xix, 9. 5. 6
 Ibit xi, 1. 2
 Icio iv, 17. 3
 Icit iv, 17. 3
 Ictæ (plur.) xvii, 15. 2
 Icti ix, 13. 3
 Ictibus vi, 1. 4
 Ictu ix, 7. xiv, 6. 2 temporis xiv, 1. 11
 Ictum v, 15. 2. xv, 2. 3
 Ictus (sing.) xx, 1. 6. 9 (plur.) vi, 4. ix, 1. 1. xiii, 27. 2 (adj.) esset lapide iv, 14 magnitudine pecuniæ i, 8. 3
 Id est ii, 24. 1 id ne irascimini vii, 3. 19 diei xvii, 8. 1 temporis i, 23. 1. xiii, 11. 2 alios id genus i, 2. 2 de hominibus i, 15. 4 in libris Pr. 3 verbum i, 4. 3
 Idæus xiii, 24. 9
 Idas xiii, 20. 5
 Idem apud me jus esto iii, 16. 6 quod plerisque Pr. 5 non sentio cum xviii, 11
 Idibus ii, 21. 2. ii, 24. 4. 5
 Idiographum librum ix, 14. 3
 Idiotas et rudes i, 2. 3
 Idipsum verbum i, 22. 3
 Idonea v, 19. 1. x, 22. 1
 Idoneæ scripturæ ix, 4. 6
 Idoneas vi, 6. 1. xvii, 12
 Idonei (plur.) vi, 6. 3. vii, 3. 4 enarratores xviii, 6. 2
 Idoneos iii, 7. 1. xviii, 10. 3 Græcorum v, 20 reipublicæ x, 28 arrandæ terræ ii, 21. 3
 Idoneum i, 13. 4. ii, 6. 2. iii, 10. 3. v, 6. 5 auctorem historiæ ii, 16. 3 scriptorem x, 26. 2
 Idoneus ad Pr. 12 accusandum ii, 4. 2 non ad respondendum pro sese xx, 1. 3 ab eo i, 9. 2
 Idus v, 17. 1. 2
 Jeceris ix, 1. 2
 Jecit iv, 17. 3 in profundum xvi, 19. 3
 Jecora xvi, 15
 Iecur xix, 14. 2
 Jecur x, 12. 2
 Jejuna ii, 23. 6 oratione xiv, 1. 13 ratio in verbis imperfecta, inops et ii, 4. 2
 Jejune laudat xix, 3
 Jejuni (plur.) vii, 14. 2
 Ierat ii, 18. 2
 Ignara ix, 12. 6
 Ignarissima sunt aliis xiv, 1. 6
 Ignarum ix, 12. 6
 Ignarus vii, 17. 1. ix, 12. 5. x, 22. 1
 Ignava repetitio xiii, 24. 10 opera xiii, 8. 2 verba ii, 23. 9
 Ignavæ xix, 12. 4
 Ignavi xiii, 8. 2
 Ignaviæ vi, 1. 2
 Ignaviam v, 5
 Ignavias ix, 5. 1
 Ignaviores xvi, 14
 Ignavissimi xvii, 4
 Ignaviter verbis usus ii, 6. 1
 Ignavos vi, 2. 5
 non Ignavus in disciplinis philosophiæ xii, 5. 4
 Ignea (abl.) xvii, 10. 6
 Ignem x, 15. 1. xv, 1. 2. xix, 4. xix, 9. 6 Veneris xix, 9. 5
 Igneos amnes xvii, 10. 5
 Ignes x, 3. 5
 Igneum ii, 26. 2
 Igni i, 19. 1. xv, 1. 1. 2. xv, 31. xvii, 2. 3. xix, 4
 Ignis ii, 26. 2. v, 16. xvii, 10. 5. xix, 4. xix, 9. 6 copiam non habens v, 14. 6
 Ignitius xvii, 8. 3
 Ignobiles ii, 6. 1. vii, 9. 1. xi, 4. xi, 18. 6 non xiii, 24. 13
 Ignobili xv, 4. 1. xvii, 9. 4
 Ignobilia xix, 13. 2
 Ignobilibus xvii, 4
 Ignobilis i, 21. 1. iii, 15. 1. xvii, 5. 2

- vir i, 8. 1 non xv, 9. 1 poëta xix, 13. 3
- Ignobilissimos xv, 4. 1
- Ignobilitatem ii, 27. 1
- Ignobilios xvii, 2. 9
- Ignominia vii, 22
- Ignominie causa x, 4. 8
- Ignominias x, 8
- Ignominiatus viii, 15
- Ignominis vii, 18. 2
- Ignorabamus iv, 1. 2
- Ignorabat vi, 10. 1
- Ignorabilis ix, 12. 3
- Ignoramus xvi, 13. 1
- Ignorant ii, 14. x, 22. 1
- Ignorantes i, 3. 13
- Ignorantur i, 18. 2
- Ignorare xviii, 10. 2. xx, 10. 3
- Ignoraret ii, 23. 7. x, 3. 2
- Ignoras i, 26. 3. xiii, 19. 2. xx, 1. 7
- Ignorasse vi, 6. 2. xvi, 6. 4
- Ignorasset iv, 2. 3
- Ignorat vi, 12. ix, 12. 5. xviii, 4. 3
- Ignoracione xv, 5. 1
- Ignoratis (verb.) xii, 13
- Ignoratur ix, 12. 5
- Ignoraturi forent xii, 11. 1
- Ignoraveris xi, 7. 2
- Ignoraverunt i, 7. 6
- Ignoravi vii, 17. 2
- Ignoravisse xvii, 5. 4
- Ignoravit i, 3. 8
- Ignorem xiii, 24. 2
- Ignorent i, 18. 2
- Ignores xx, 1. 11
- Ignoscant vii, 3. 18
- Ignoscatur vii, 3. 18
- Ignoscenda vii, 3. 18
- Ignoscentias vii, 3. 18
- Ignosceretur xi, 8. 2
- Ignosci vii, 3. 18
- Ignoscibilis xiii, 21. 1
- Ignota sibi Pr. 8 non est xx, 1. 15
- Ignotissimas voces i, 10. 1
- Ignotus xiii, 16. 2. xiii, 2. 11 in vulgus iv, 9. 3
- Iladis vi, 6. 2. ix, 14. 5
- Illice v, 6. 2
- Illicia corona v, 6. 2
- Illicum xvii, 8. 1
- Illictenus xvi, 19. 2
- Illicabile i, 20. 3
- Illicatos ii, 24. 1
- Illicaudabilis ii, 6. 7
- Illicaudati (gen.) ii, 6. 2
- Illicaudato ii, 6. 5
- Illicaudatum ii, 6. 7
- Illicaudatas ii, 6. 5. 6. 7
- Illicebra x, 12. 2. xii, 5. 4. xiii, 11. 2
- cum audiendi ii, 20. 1
- Illicebra (gen.) xviii, 6. 1 ocules plenos iii, 5
- Illicebra xv, 2. 3
- Illicetationibus xviii, 2. 1
- Illicepida xiii, 24. 2 (plur.) xix, 9. 3
- Illicepide xi, 7. 1
- Illicepide vi, 2. 4. xi, 16. 2. xii, 14. 3. xvi, 12. 1. xviii, 13. 1
- Illicepidos xviii, 4. 4
- Illicerali facie ii, 23. 2
- Illicita (plur.) i, 15. 6
- Illicitis vii, 3. 18
- Illico v, 2
- Illicia xvii, 9. 4
- Illiciterato consensu xi, 18. 1
- Illicis pedibus ad philosophos devertant i, 9. 5
- Illicessit iii, 2. 3
- Illicdiabant mendæ (dat.) i, 7. 2
- Illicdebat xviii, 1. 4
- Illicdendum xvii, 3. 1
- Illicdens vii, 17. 1. xvi, 1. 4. xix, 1. 3. xix, 8. 2
- Illicdi xviii, 4. 3
- Illicinantes ii, 26. 3
- Illicunc xix, 9. 6
- Illicusit quendam xviii, 4. 1
- Illicustrandam xiii, 10. 2
- Illicustrantur xvii, 5. 2
- Illicustraret iv, 5. 1
- Illicustratur iv, 8. 2
- Illicustraverit v, 16
- Illicustre xviii, 3. 1
- Illicustrem i, 15. 7. xvii, 9. 4
- Illicustres ii, 25. 1. iii, 16. 1. xi, 4. xvii, 21. 1 affectiones animi mirabiliter ii, 23. 7
- Illicustri oratione xiv, 1. 1 fuit scientia, usu, auctoritateque xx, 1. 1
- Illicustria ii, 27. 1. xiv, 2. 2
- Illicustribus poëtis xviii, 11 verbis conqueritur xi, 18. 7
- Illicustria xv, 16. xv, 31. xix, 8. 2 viri i, 13. 3
- Illicustriissimas xv, 28. 2
- Illicustriissime v, 1. 3. ix, 13. 1
- Illicustriissimi xviii, 7. 1
- Illicustriissimum ix, 2. 3
- Illicustrium i, 14. i, 24. 1. xiv, 3. 4. xvii, 21. 1
- Illicustus vii, 14. 3
- Illicuvies aqualoris ii, 6. 3
- Illicuxit dies xix, 1. 1
- Illicyris ix, 4. 4
- Illicyrio xi, 3. 2
- Illicine xv, 31. xvii, 5. 3
- Illicinem xv, 31
- Illicines vi, 16. 2. x, 9. xvi, 18. 1

Imaginet xvi, 18. 1
 Imagini iii, 11. 2. xv, 31
 Imaginibus iii, 10. 1. iii, 11. 1. 2
 Imaginis xiv, 4. 1
 Imaginum inanitates xiii, 8. 1
 Imago x, 3. 3. xiii, 9. 2. xv, 31. xvi, 18. 1
 Imbecillitatis xx, 1. 8
 Imbelles iv, 8. 1
 Imbelliam v, 5
 Imber iv, 17. 6. xix, 9. 5
 Imbiberat (opinionem) xiii, 4
 Imbres xiii, 9. 1
 Imbrex xiii, 22. 6
 Imhuens xx, 9
 Imbui (pass.) xvi, 8. 1
 Imbata iii, 1. 1. xii, 1. 7
 Imbutam x, 15. 3
 Imbutas aures disputationibus i, 26. 2
 Imbuti fuissent (studiis) xiii, 5. 1
 Imbutus est xii, 5. 8
 Imitamentis vii, 5
 Imitandæ sunt sententiæ ix, 9. 1
 ad Imitandum xvii, 20. 3
 Imitantur xi, 13. 5
 Imitaretur xxi, 15. 4
 Imitari i, 15. 4. xi, 15. 2. xiv, 1. 13. xx, 1. 6
 Imitati festivitates inscriptionum Pr. 3
 Imitatione xix, 12. 4
 Imitus xvii, 10. 5
 Immane corpus v, 8. 2
 Immanem sollecismum xv, 9. 1
 Immanes xv, 21. xvi, 19. 3
 Immani v, 8. 2. xx, 1. 4 corpore v, 8. 2
 Immanibus xii, 5. 10
 Immanissima ii, 6. 1
 Immanissimum xx, 1. 10
 Immanitas v, 14. 2. pœnæ xx, 1. 14
 Immanitate xii, 5. 11
 Immanitatem facies ix, 13. 2
 Immanitatis vi, 3 genus ii, 6. 4
 Immaniter clamo i, 26. 3
 Immanius xx, 1. 14
 Immatūra x, 11. 1
 Immeditate Pr. 4
 Immerito x, 27. haud ii, 29. 1
 Imminentes vii, 3. 16
 Imminencia ix, 12. 2
 Imminere xix, 1. 1
 Imminuere xv, 2. 2
 Imminui habitum statumque vitæ beatæ i, 2. 3
 Immisericordem xiv, 4. 1
 Immiserint vocabulis spiritum ii, 3. 1
 Immisisset v, 2
 Immissa (sing.) xvi, 6. 3
 Immissi iv, 18. 2. est x, 16. 5

Delph. et Var. Clas.

Immissis xv, 16. xv, 20. 5
 Immisso xiii, 26
 Immitia ix, 13. 4. x, 11. 1
 Immitius xx, 1. 14
 Immitteret xv, 22. 2
 Immo xv, 9. 1 hoc ipsum i, 3. 7
 Immobiles xviii, 10. 2. xix, 12. 4
 Immoderatiores xix, 12. 2
 Immodica (plur.) i, 15. 6
 Immodicam iv, 9. 1
 Immodice xvii, 10. 5. xviii, 8. xix, 2. 1 ferocirent i, 11. 2 superfuisset dicijt et intempestive fuisset i, 22. 1
 Immodico supplicio xx, 1. 3
 Immodicum est insolens ii, 27. ad modum vii, 3. 6 luxuriasset in tam vii, 22
 Immolabat hostiam ii, 28. 2
 Immolare ii, 6. 2 hostiam xiv, 7. 4
 Immolari iv, 6. 3
 Immolata hostia x, 15. 4
 Immolatur v, 12. 4
 Immolavit xviii, 12. 2
 Immortalem ii, 16. 4
 Immortales i, 6. 5. i, 19. 2. ii, 16. 4. iii, 7. 3
 Immortali ii, 16. 4
 Immortalibus i, 6. 5. ii, 28. 2. xii, 8. 1. xv, 8. xvii, 1. 1
 Immortalis Deos xx, 11
 Immortalitate ii, 18. 1
 Immortalium xiii, 22. 1
 Immotus ab xvii, 10. 4
 Immunes vi, 13. 1
 Immutata iii, 16. 4
 Immutati verbi i, 4. 2
 Immutatis v, 12. 1. xiii, 18. 1. xiii, 26. xiv, 6. 1
 Immutato casu x, 14
 Immutabit verbum i, 4. 4
 Imo xvii, 10. 4 pectore i, 15. 1
 Impar v, 20
 Imparatis xiii, 27. 2
 Impares xiv, 1. 11
 Imparitas v, 20. xiv, 1. 9
 Impatientissima xii, 1. 7
 Impavidum xix, 1. 2
 Impeccabilis xvii, 19. 3
 Impedient xiii, 30. 2
 Impedimentis oculorum x, 17. 1
 Impediremus xii, 15
 Impedirent xi, 17
 Impedissent ii, 10. 1
 Impediti iv, 9. 2
 Impedito v, 3. 2
 Impendere xiii, 1. 1. xix, 1. 1
 Impendet malum ix, 12. 1
 Impendi ii, 24. 3

Ind. A. Gel.

P

- Impendio (multo) xi, 18. 1 magis vii,
 1. 1 loquacior i, 2. 2 molliora xx, 1.
 4 probabilis xix, 13. 2 venustus
 xviii, 12. 1 infit xix, 7. 2
 Impensa opera ix, 14. 3
 Impense xix, 7. 2 doctus x, 24. 5. xix,
 7. 1 placuerunt xi, 18. 7
 Impensiore damno xx, 1. 9
 Impensius laudaverint ix, 4. 4
 Impenso iii, 17
 Imperabant ii, 28. 3
 Imperando xvii, 19. 3
 Imperandum xv, 22. 1
 Imperante x, 2. xv, 11
 Imperanti xx, 1. 10
 Imperantis i, 13. 4
 Imperare ii, 18. 2. xvii, 6. 3
 Imperari xv, 27. 3
 Imperarit ii, 7. 2
 Imperat ii, 7. 1. 2. 5
 Imperatæ (gen.) xiii, 24. 10
 Imperatam xvi, 3. 1
 Imperator xii, 7. 1. 2. v, 6. 4. vii, 18.
 1. xi, 1. 5
 Imperatore ii, 27. 1. xvi, 13. 2
 Imperatorem v, 21. 5. vii, 19 Populi
 Romani i, 14
 Imperatores xvii, 9. 2
 Imperatori xvii, 9. 3
 Imperatoribus v, 6. 1
 Imperatoris vii, 18. 1. xv, 4. 1
 Imperatum est i, 13. 2 erat xvii, 9. 5
 quantum temporis i, 9. 1
 Imperaverat xv, 22. 2
 Imperasse xvi, 19. 2
 Imperavit xi, 18. 8
 Imperceptione xiv, 1. 9
 Imperes ii, 18. 2
 Imperfe ne si quidem ii, 7. 5
 Imperfecta xvii, 10. 1
 Imperfecte ii, 8. 1
 Imperfectius i, 7. 9
 Imperfecto ac debili numero i, 7. 9
 Imperfectum xii, 1. 2
 Imperia ix, 1x 4. xix, 8. 4
 Imperii iv, 18. 3
 Imperio iv, 18. 1. xiii, 15. 2. xvii, 9.
 5. xvii, 218. xix, 12. 2
 Imperiose ii, 29. 1
 Imperiosa vii, 3. 4
 Imperite v, 17. 1 factum non ii, 8. 2
 Imperiti xii, 7. 12. 3
 Imperitia rerum a que verborum Pr. 5
 Imperitiæ xi, 8. 1
 Imperitiæ loquendi xviii, 10. 2
 Imperitiarum vii, 17. 1
 Imperitiores ix, 14. 4. x, 13
 Imperitis xvii, 2. 2
 Imperitius vi, 1. 1. xix, 12. 2
 Imperito xiii, 22. 4
 Imperitorum iv, 9. 2. viii, 10
 Imperitus xix, 12. 4
 Imperium ii, 2. 4. xiii, 12. 3. xix, 8. 1.
 xx, 2 consulare xiv, 7. 2 Romanum
 x, 7
 Impertit xii, 4. 3
 Impertitis xi, 10. 2
 Impete magno xix, 7. 2
 Impetrari xii, 14. 3
 Impetrarit ii, 23. 4
 Impetrat xvi, 19. 3
 Impetrata sunt xii, 14. 3
 Impetrato ix, 11. 2
 Impetratum vii, 14. 3 ab his Pr. 7
 Impetu i, 11. 6. v, 14. 2. vi, 2. 3. xvi,
 5. 2. xix, 7. 2 ingenti operis x, 18. 1
 spiritus v, 9. 1
 Impetum i, 11. 7. ii, 20. 2. ix, 12. 3.
 xx, 1. 9 facere v, 21. 5
 Impetus i, 11. 2. vi, 2. 4. ix, 1. 2. xiv,
 1. 9
 Impia i, 15. 6. ii, 7. 2
 Impias xvii, 1. 1
 Impiger xvii, 5. 2
 Impigre xv, 4. 1
 Impium xiv, 5 bellum vii, 3. 16
 Impleri iii, 2. 4
 Implet xx, 8. 1 buccam ii, 23. 7
 Implicans vi, 2. 1
 Implicata (plur.) xix, 9. 3
 Implicati xviii, 2. 2
 Implicatissimam vi, 2. 6
 Implicatos xix, 12. 2
 Implorantem xii, 1. 2
 Implorantis x, 3. 4
 Imploratio x, 3. 5
 Impluvium x, 15. 1
 Imponita fuisse xi, 18. 5
 Imponitum xii, 7. 2
 Impolitie notabatur iv, 12
 Imponas iii, 6
 Imponendæ pœnæ vi, 14. 2
 Imponit in cullum ix, 13. 4
 Imponitur ii, 19. 1 jumento xx, 1. 3
 Importet xiii, 22. 1
 Importuna iii, 1. 2. xvii, 19. 1
 Importune (perperam) x, 16. 5
 Importuni locutores i, 16. 1
 Importunissime fecerunt xx, 6
 Importunitate loci iii, 7. 1
 Importunum vitium i, 16. 1
 Imposita xvii, 8. 1
 Impositæ x, 15. 1
 Impositam xvii, 11. 2
 Impositi dorso xviii, 5. 3
 Impositis iii, 6
 Impositum cognomen i, 12. 5 jumentis
 xx, 1. 8

Impositus vii. 4
 Imposuisse xv. 11
 Imposuit xvii. 10. 2
 Impotentiam xix. 8. 3
 Impressionem xv. 18. 1
 Improbā xli. 1. 5. xix. 2. 1 verba x. 6
 Improbam vii. 17. 2
 Improbasset x. 1. 3
 Improbata est xii. 5. 9
 Improbati xv. 11
 Improbatissimus xviii. 3. 1
 Improbavit v. 1. 1. xv. 2. 2. xx. 1. 3
 Improbe x. 19. xv. 5. 1. xv. 9. 1. xvii. 14. 3 dicunt ii. 6. 1
 Improbitas xviii. 7. 1
 Improbitalis vi. 16. 5
 Improbos vi. 11. xiv. 4. 1
 Improbis iiii. 14. 3. iv. 17. 1. vi. 7. xi. 7. 4. xv. 13. 4 egregie homo xx. 1. 4
 Impromisca xii. 4. 2
 Impromiscum verbum i. 7. 3
 Improprie vi. 6. 1. x. 11. 1. xv. 5. 1. xvii. 1. 1. xvii. 10. 6
 Improprietas verbi i. 22. 9
 Improspere ix. 9. 4 vertisse ix. 9. 1
 Improspere (gen.) xvi. 16
 Improtectam vii. 3. 17
 ex Improviso xiii. 27. 1
 Improvisus ix. 11. 3
 Imprudens ix. 10. 2. xvii. 8. 1. xx. 1. 6
 Imprudentem xx. 1. 6
 Imprudentes xi. 8. 2. xiv. 1. 13
 Imprudentia vi. 1. 2
 per Imprudentiam xx. 1. 6
 Impuberes xi. 18. 3
 Impubes iv. 19
 Impubium iv. 19
 Impudens xiii. 20. 7
 Impudentes vi. 11
 Impudenti xviii. 13. 1
 Impudentiam xvii. 2. 7
 Impudentior xiii. 20. 7
 Impudica xii. 1. 5
 Impudicitia (abl.) xviii. 3. 1
 Impudicitiae xvii. 1. 3
 Impugnatum atque destitutum quid in mala cause relinquant i. 6. 3
 Impulit xiii. 24. 11
 Impulsus ii. 30. 2
 Impulso et instinctu i. 11. 9
 Impulverea victoria v. 6. 5
 Impune x. 23. 2 est vii. 3. 15 esse vii. 3. 16 et sine pugna inter sese ineunt i. 25. 4
 Impunitate xi. 18. 7
 Impunitatem xii. 11. 2
 Impuris xvii. 10. 1
 Intus xvii. 9. 3 ventrem i. 14
 In ætate longa i. 3. 1 in agendo i. 5. 1

in clientela est Antonii i. 10. 1 in confinio est vii. 14. 1 in eo ipso quod habet gratiam refert i. 4. 2. 3 in excerpto Pr. 1 in iure ceduntur v. 19. 1 stans iv. 20. 2 in lædendo magis quam in javando v. 12. 4 in longinquo conspectu distantem hostem i. 11. 6 in ore atque in lingua habebat verba hæc ix. 5 in Pelopidis ii. 6. 8 in principio libri x. 1. 1 in promendo i. 15. 5 in questione est xiii. 14. 2 in hoc tempore i. 3. 1 in theatro xviii. 5. 1 in venalibus iv. 1. 3 (acc.) i. 2. 7 in oenarum sumtus facturos ii. 24. 1 in crimen venisse xv. 14 in culpas cadunt iv. 9. 5 in mentem fuit (in mente) i. 7. 8 in diem vi. 4 posterum i. 23. 2 in dies xv. 10 singulos xv. 4. 1 in eandem rem dici xvi. 14 in illud orationem debuisse sumi, ut asseveraret i. 6. 2 in ius vocari xiii. 13. 1 in manus ceperam librum Pr. 2 in medium dabant i. 9. 6 in potestatem fuisse (in potestate) i. 7. 7. 8 in publicum redigi bona i. 12. 5 quem in modum i. 6. 1 responderit i. 26. 1 in quem est peccatum vi. 14. 1 in quid et quantum interit xi. 5. 2 in venatum profecto v. 15. 6 in utramque partem i. 13. 1 ponere i. 22. 4 in squamarum speciem ii. 6. 8 (adversus) i. 5. 1. i. 11. 1. i. 17. 1 (contra) i. 7. 1. i. 16. 1 princeps in senatum (inter) iv. 10. 1 (intra) xii. 13. 3
 Inæqualem xi. 1. 2
 Inæqualitas ii. 25. 1
 Inamabilem ii. 6. 6. 7
 Inane xiii. 24. 9
 Inane ille i. 2. 3
 Inanem xvii. 8. 1 dicendi copiam i. 15. 2
 Inanes vii. 3. 18. xv. 12. xvi. 3. 1. xviii. 7. 1 captiones vi. 13. 2 umbras verborum xiii. 24. 2
 Inani ii. 29. 5. x. 22. 4. xi. 13. 2. xiii. 24. 2 formidine xix. 1. 6 magnitudine i. 15. 8
 Inania pro veris componere xviii. 5. 4
 Inanis loquacitas i. 15. 1 (sententia) ii. 7. 2 sonitus i. 15. 3
 Inanitate xvi. 3. 1
 Inanitates imaginum xiii. 8. 1
 Inaniter vii. 3. 17. xvii. 10. 6 arrogantem ix. 11. 2
 Inadulabilem xiv. 4. 1
 Inargute xii. 13. 6
 Inaudita vi. 15. 2. xi. 7. 1
 Inaudita res ix. 4. 1
 Inauditiunculas v. 21. 1
 Inauditum verbum i. 10. 3

- Inaugurandorum xv, 27. 1
 Inauguratæ sunt iv, 6. 3
 Inaugurata (plur.) xiii, 24. 1
 Inaurita vii, 6
 Inauspicato vii, 19
 Incalide vii, 3. 14. xii, 13. 6
 Incautus ix, 10. 2
 Incedebat ix, 11. 2
 Incedendi i, 11. 10
 Incedentem v, 3. 2
 non Incelebrem i, 22. 2. xiii, 22. 4
 Incelebres v, 14. 1. xviii, 1. 1 non ii, 18. 2
 Incelebri nomine haud xix, 10. 2
 Incendam xix, 9. 6
 Incendentes ii, 26. 3
 Incenderat ii, 6. 7
 Incendere xv, 1. 3
 Incenderet xv, 1. 3
 Incendio xv, 1. 1. xv, 31
 Incensa sunt vi, 17
 Incense x, 3. 6
 Incensum dedicavisti vii, 11. 3
 Incentiones tibiarum certo modo factæ iv, 13
 Incentionibus xvi, 11. 1
 Incipit v, 9. 1
 Incepta xix, 1. 6
 Inceptabat iii, 19
 Inceptaverant i, 9. 4
 Inceptos iii, 16. 1
 Incerta (plur.) ii, 28. 3
 Incertæ ii, 26. 1
 Incertam xiii, 20. 3. xvii, 7. 1
 Incertas iii, 3. 4
 Incerte xix, 10. 3. 4
 Incerti (plur.) vii, 14. 2
 Incertos xiv, 2. 1. xv, 24
 Incertum ii, 18. 2. vi, 8. xviii, 4. 2
 Incessebat x, 19
 Incessere convicio ix, 2. 1
 Incessivit juvenes justa objurgatione i, 2. 4
 Incessu serio ix, 9. 6
 Incestu xiii, 20. 8
 Incestus xiii, 20. 7
 Inchoare ii, 3. 1
 Inchoasse xvii, 10. 4
 Inchoatas v, 21. 1
 Inchoatis xi, 16. 4
 Inchoatum xii, 1. 5
 Incidenda (plur.) i, 24. 1
 Incidendum erit in insidias vii, 3. 11
 Incidentes ii, 30. 2
 Incidentibus xi, 17. xv, 10
 Incidentis iii, 15. 3
 Inciderant in res Pr. 5
 Inciderat xvii, 9. 3
 Incideret xvii, 11. 2
 Inciderunt vii, 20. 3
 Incidisse xvii, 9. 4
 Incidissent in manus xi, 17
 Incidit xi, 11 (a cædo) ix, 13. 3
 Incidunt (a cædo) xiv, 1. 13
 Incinat tibicen modulis lenibus iv, 13
 Incineret (caneret) i, 11. 7
 Incipe xviii, 13. 2
 Incipere i, 9. 5. xiii, 11. 1 ex calendis iii, 2. 4
 Incipi xiv, 7. 4
 Incipiat i, 12. 1
 Incipiemus xvii, 2. 1. 2
 Incipientem iii, 2. 2
 Incipio iv, 17. 3
 Incipit i, 26. 2. ix, 11. 3. ix, 15. 3. xvi, 14. xix, 7. 2
 Incipiunt ii, 23. 1. xvii, 1. 2
 Incisa i, 24. 1 fuerunt x, 27
 Incisæ (plur.) ii, 12. 1
 Incisas xvii, 9. 4
 Incisis lineolis x, 1. 4
 Incitabulum ingenii ii, 15. 1
 Incitat xix, 4
 Incivilia verba x, 6
 Inclamabat fidem xvii, 19. 2
 Inclamavit v, 9. 2
 Inclementer xiii, 20. 4
 Inclinatione iv, 9. 5 verborum (terminatio) iv, 9. 1
 Inclinata sunt a verbis iii, 12
 Inclinatione cœli xiv, 1. 4
 Inclinati simili iii, 12
 Inclinatam (derivatam) x, 5 ex eo est ii, 6. 3 verbum xviii, 5. 3 sit xv, 5. 1
 Inclinator in casus x, 13
 Includere in præcepta circumstantias i, 3. 12
 Includerentur xi, 13. 5
 Includi xiii, 28. 2. xix, 9. 5
 Includitor xii, 14. 9. 10
 Inclusa ii, 20. 1. x, 12. 4 sunt xii, 13. 6
 Inclusam verbis sententiam ix, 8
 Incluserint xiii, 14. 2
 Incluserit xiv, 6. 2
 Inclusis xv, 16
 Inclusit ii, 24. 3 in numeros senarios vii, 16. 1
 Inclyta vi, 8. xv, 31
 Inclytæ ix, 3. 1 doctrinæ xviii, 6. 1
 Inclytam orationem vii, 3. 2
 Inclytas xvi, 19. 1
 Inclyti viri xix, 2. 2
 Inclytus xiii, 27. 1 sapientibus xi, 18. 2 scriptoribus x, 18. 1
 Inclytissime xiii, 7. 2
 Inclyto i, 3. 1. v, 3. 1. ix, 4. 1
 Inclytas i, 11. 1. iv, 20. 3. v, 10. 4. xv, 31

- Inclytissimæ iii, 7. 4
 Incoctam x, 15. 2 fructus non admodum
   incocti ii, 26. 3
 Incoceptabant canere i, 11. 2
 Incoceptabat xvii, 21. 9
 Incognita anus i, 19. 1 (plur.) xi, 7. 1
 Incognitæ sint xv, 2. 3
 Incognitum v, 4 fuisse xvii, 3. 1
 Incohibili v, 3. 2
 Incolæ (plur.) ii, 22. 5
 Incolam ix, 2. 1
 Incoluisse Italiam i, 10. 1
 Incolumem esse vii, 18. 1
 Incolumes xvii, 9. 4
 Incolumi xv, 31 dignitate vii, 23
 Incolumiores xvii, 2. 6
 Incommoda i, 13. 2. vi, 1. 3. xiv, 1. 15
   caloris i, 2. 1
 Incommodari vii, 17. 1
 Incommode ix, 15. 2. xi, 4. xi, 16. 4.
   xv, 26. xvi, 14
 Incommodi i, 25. 3. vi, 2. 3. xviii, 10.
   1 tenuis verbum ii, 6. 1
 Incommodis i, 6. 2. xii, 6. 6
 Incommoditas vi, 1. 4
 Incommodum iv, 15. 2
 Incompertam xvi, 5. 1
 Incompta x, 3. 6 orationis suavitate ix,
   13. 1
 Inconcianna vi, 12
 Inconcianniter x, 18. 1
 Incondita oratione xiv, 1. 13 verborum
   caterva xv, 2. 1
 Incondite Pr. 3. xii, 14. 1. xvii, 9. 1
 Inconditis xvi, 8. 2 verbis xi, 16. 4
 Incondito xiii, 22. 4
 Inconditus vii, 2. 3
 Incongelabile xvii, 8. 3
 Incongruens xii, 5. 5
 Inconniuens ii, 1. 1
 Inconsiderate iii, 16. 3. xvii, 1. 1
 Inconspicuum xvii, 21. 1
 Inconstantia vii, 11. 1
 Inconstantissimo vultu xiii, 30. 2
 Inconsultis motibus xix, 1. 5
 Incontinentes xix, 2. 1
 Incontinentiam xvii, 19. 3
 Inconveniens v, 20
 Incorporum v, 15. 1
 Incorruptam xvii, 9. 3
 Incorrupte xiii, 21. 2 locuti ii, 20. 3
 Incorruptior sermo Pr. 8
 Incorruptum vi, 5. 2. xii, 10. 1. xiv,
   4. 1
 Incorruptus iii, 5
 Incredulæ res ix, 4. 1
 Incrementa ætatis xii, 5. 6
 Incrementis xiii, 14. 1
 Incrementum iv, 9. 5
 Increpabat xvii, 19. 2 severius xix, 5
 Increpantes xvii, 13. 1
 Increpat xix, 14. 2
 Increpuit viii, 3
 Increscat xiv, 6. 3
 Incrementis xvi, 12. 3
 Incrementum animi xviii, 11
 Increuenta victoria v, 6. 5
 Inculcatum et obaitum aliqua re ii, 6. 9
 Inculcavit ii, 23. 5. xiii, 24. 9
 Inculpatæ indolis x, 19
 Inculpatissimæ xiv, 2. 2
 Inculpatum ii, 6. 5. vii, 22
 Inculpatus ii, 6. 6
 Incultis ii, 6. 9
 Incuriæ iv, 13
 Incuriam iii, 2. 4
 Incuriosa ii, 28. 3
 Incuriose ii, 30. 3. vii, 7. 1. xii, 14. 2.
   xiii, 24. 13. xvii, 2. 4 et immeditate
   Pr. 4 legentibus i, 7. 3 haud nostras
   literas docti xix, 9. 3 non factus liber
   xx, 11
 Incuriosus non vi, 5. 1
 Incurrerent vii, 1. 2
 Incurrit xix, 14. 2
 Incursio xiii, 27. 2. xv, 22. 2
 Incurva v, 8. 1
 Incurvum v, 8. 3
 Incuteret horrorem ii, 6. 9
 Indagandam multa vigilia vii, 17. 1
 Indagandum xv, 9. 2
 Indaganti vii, 3. 8
 Indagari xiv, 2. 6
 Indagatio xviii, 2. 2
 Indagines cupidiarum vii, 16. 2
 Inde ab eo i, 25. 4 porro i, 14 uti jam
   i, 25. 3
 Indeclinabilis vi, 2. 1
 Indecoras xii, 5. 3
 Indecorum vii, 12. 1 est Pr. 6
 Indefinite ii, 24. 3
 Indefinito modo i, 7. 6
 Indefinitum verbum i, 7. 3
 Indefinitus xvi, 2
 Indemnatis xiii, 24. 6
 Indeprecabilis pœna i, 13. 1
 Indere ix, 2. 3. xvii, 8. 1
 Inderentur ix, 3. 3
 Indesidem vii, 22
 Indiæ ix, 4. 5 apud extrema ix, 4. 5
 Indicantes xii, 5. 2
 Indicat iii, 11. 2. xi, 16. 3
 Indicem libri xi, 16. 1
 Indicentem xvi, 4. 1
 Indicere xvi, 4. 1
 Indices Pr. 4
 Indicia xii, 5. 8. xiv, 2. 6 fecisse x,
   18. 1

- Indicibus iii, 3. 1
 Indicio est xix, 14. 2
 Indicium i, 21. 1. ii, 28. 4. iv, 26. 2.
 xix, 5 facit xvii, 10. 2
 Indico v, 2. xvi, 4. 1
 Indicta causa xiii, 24. 6 non rite bella
 v, 6. 5
 Indictum incitumque nescio quid i, 22. 5
 Ibidem iv, 1. 7 non semper ii, 22. 2
 Indiderunt titules (libris) Pr. 4
 Indidissem commentario i, 25. 1
 Indifferens ix, 5. 1. xii, 5. 4
 Indifferentes x, 24. 4
 Indifferentia (sing.) xii, 22. 6 (plur.)
 ii, 7. 5
 Indigebant xii, 15
 Indigenae regionis ii, 22. 6
 Indigenis iv, 9. 3
 Indigenis xiv, 2. 4 mei xvii, 5. 1
 Indigenti i, 14
 Indigentiam ix, 8
 Indigro adducere iv, 1. 3
 Indigere ix, 8
 Indigeste Pr. 3
 Indiget ix, 12. 1. xvii, 8. 2. xx, 1. 11
 Indigetem ii, 16. 4
 Indigna (plur.) iv, 18. 1. x, 22. 1
 Indignabundus xix, 9. 4
 Indignanti vii, 3. 8
 Indigne xvii, 4
 Indigni non memoratu (verscuti) xix,
 11. 2
 Indignis verbis i, 5. 1
 Indignissime x, 12. 1
 Indignissimum vi, 11
 Indignitas xii, 24. 10
 Indignus xiii, 5. 2
 Indignus ii, 6. 2
 Indiguise impulsu i, 11. 8
 Indiligens rerum memorie non xv, 26. 1
 Indiligenter iv, 12
 Indiligentis pleraque haud vii, 2. 1
 Indipisci xii, 1. 8 animo xvii, 2. 1 pug-
 nam i, 11. 5
 Indisertam prudentiam i, 15. 3
 Indiserti viri non xv, 8
 Indissimulabli veritate x, 22. 7
 Indistincta (plur.) xiii, 30. 2
 Indistincte annotabam Pr. 2
 Indistincto x, 20. 3
 Inditas xii, 5. 8
 Inditum i, 23. 4
 Individua corporibus v, 15. 2
 Indixi bellum et odium xix, 5
 Indociles xiii, 20. 4
 Indocilis iv, 17. 4
 Indocte xv, 9. 1. xix, 8. 5
 Indocti ii, 6. 1. xvi, 2. xvi, 6. 1. xix,
 12. 1 non vii, 9. 1
 Indoctus xii, 5. 5
 Indocto xiii, 28. 1. xviii, 9. 1
 Indoctos ix, 6. xvi, 5. 1
 Indoctum hominem non xviii, 5. 1
 Indoctus ii, 17. vii, 3. 3. xvii, 3. 1 non
 ix, 10. 2
 Indolem xii, 2. 6 arborum xii, 1. 4
 Indoles bonas et utiles animi xix, 12. 2
 mende istius in libros manavit x, 6
 Indolis laetae xix, 9. 1
 Indomitis vii, 3. 13
 Indomitos xii, 10. 1
 Indomitus i, 12. 2
 Indu (in) xii, 4. 3
 Inducebat (ostentabat) v, 5
 Inducere in animum xiv, 2. 8. xv, 28. 2
 Induci in disciplinas xvi, 8. 1
 Inducis i, 25. 1. 4
 Induciarum i, 25. 1
 Inducias i, 25. 1. xix, 8. 5 faciebant
 xix, 5
 Inductis i, 25. 1
 Inductus vii, 19. 1
 Induere xvi, 19. 3
 Induis xvi, 7. 3
 Induit ix, 13. 1 nobis natura amorem
 nostri xii, 5. 6 res in hominum animos
 ii, 29. 1
 Indulgent iv, 16. 3
 Indulgentiam gratis i, 9. 12
 Indulgeri animus et laxari potest Pr. 1
 Indulsit ii, 24. 3
 Indumenta induere xvi, 19. 2
 Indumentis xvi, 19. 4
 Indumentum v, 7
 Induperator xviii, 9. 1
 Industria ix, 3. 1. xi, 16. 4. xii, 2. 1.
 xiii, 3. 2. xvii, 19. 2 verborum v, 2. 2
 Industriæ x, 11. 2
 Industriam i, 18. 2. vii, 16. 2
 Induta vii, 4
 Indutos xiii, 21. 1
 Indutus i, 5. 1. vi, 10. 2. vii, 5
 Induvise ix, 19. 1
 Induxerit xv, 9. 2
 Induxisse vii, 3. 14
 Induxit xiii, 24. 11
 Inedia iii, 10. 5. xvi, 2. 1
 Ineffigiatum xvii, 10. 1
 Ineleganter xvii, 2. 9
 Inenarrabile xvii, 10. 6
 Inenarrabili xiii, 28. 2
 Inenarrata verba xix, 14. 1
 Inenarratum ænigma xii, 6
 Inepta (plur.) xviii, 8
 Ineptæ xvi, 18. 2
 Inepte vi, 6. 1. xiii, 24. 3. xii, 28. 1.
 xvii, 5. 3 homo i, 16. 2
 Inepti (gen.) xii, 2. 5 (plur.) xv, 28. 1

- Ineptiarum x, 26. 1
 Ineptus i, 11. 7
 Inepto inanique impeta sententia xii, 2. 1
 Ineptos xviii, 4. 4
 Ineptum xiii, 28. 1. xiv, 1. 8. xvii, 1. 2. 4
 Ineptus vi, 6. 2
 Inermi (plur.) xvii, 2. 1
 Inerti x, 22. 1
 Inertia (subt.) xi, 2. 2. xviii, 8
 Inerudite vii, 3. 4
 Inerudito xviii, 11
 Inesse iii, 10. 1
 Incassent xv, 2. 2
 Incasset xvii, 8. 1
 Inest ii, 6. 3. iii, 14. 1. xvii, 5. 1
 Incunte vii, 3. 3
 Incuntibus ii, 15. 2
 Inexcultas xiii, 23. 1
 Inexorabilem xiv, 4. 1
 Inexorabilis i, 13. 3
 Inexplicabile v, 10. 4. ix, 15. 2
 Inexplicabilis xiv, 2. 1. xvi, 2. xx, 1. 5
 Inexplorate v, 19. 1
 Inexpugnabilem xviii, 3. 1
 Infacundia xi, 16. 5
 Infacundum xviii, 3. 2
 Infamem ii, 7. 5
 Infames xvii, 12 dies trieti omine iv, 9. 2
 Infami munditia i, 5. 1
 Infamia i, 3. 9. v, 13. 3
 Infamiae xii, 11. 1
 Infamiam xii, 2. 4
 Infamibus xvii, 12. xix, 2. 2
 Infamis ii, 7. 1
 Infando xvii, 1. 1
 Infans iii, 16. 9. v, 9. 1
 Infantem xii, 1. 6
 Infantes ix, 4. 4
 Infantiam i, 15. 3
 Infantibus iv, 2. 4
 Infantis xii, 1. 7
 Infecta (plur.) vii, 3. 16
 Infecunda laudat xix, 3
 Infelicem xii, 6. 8
 Infelix ii, 17. 1. iv, 17. 1. x, 16. 3
 Inferre vi, 6. 3
 Inferas vi, 6. 1 aves vi, 6. 3
 Inferendae pernicii causa ix, 14. 5
 Inferias xix, 8. 5
 Inferior vii, 12. 2. ix, 7. xvii, 15. 1
 Inferiorem iv, 5. 1
 Inferiores ii, 30. 2
 Inferiori xv, 8
 Infernae xvi, 5. 4
 Inferos x, 16. 1
 Inferre v, 16
 Inferrem commentariis (libros) xviii, 4. 4
 Inferri vi, 2. 4 Homeri versum xvi, 13. 1
 Inferunt sese hominibus nocitanda xix, 1. 4
 Infesta sunt xii, 5. 9
 Infesti erant vii, 3. 2
 Infestior ix, 12. 2
 Infestiviter ix, 9. 3
 Infestivo ingenio i, 5. 2
 Infestum ix, 12. 1
 Infestus ix, 12. 1
 Infici contagio xii, 1. 6
 Inficiari vii, 3. 16 non poterat xii, 13
 Inficias eo non vii, 7. 2. xix, 8. 3 eunt xii, 2. 1 non ibat x, 19 inus ii, 26. 2 ire xvi, 19. 4
 Infidant xii, 2. 6
 Infida societas xiii, 11. 3
 Infidos xviii, 4. 4
 Infima (abl.) xvi, 17 (plur.) ix, 1. 1
 Infimae xiii, 23. 2
 Infimare ii, 30. 2
 Infimis ix, 1. 1
 Infimo xvi, 16
 Infinita iii, 1. 1. xx, 1. 6 verba iv, 9. 5
 Infinitae xiv, 7. 4
 Infinito xiv, 1. 7
 Infinitum modum xv, 13. 3 per xiv, 1. 8
 Infirmitati xix, 1. 7
 Infir xix, 7. 2
 Infirmitas non eunt ix, 18. 2
 Inflammanter x, 8. 5
 Inflammatu scelere x, 3. 3
 Inflamment lites ii, 12. 4
 Inflaret eum sonum i, 11. 9
 Inflasset tibias xv, 17
 Inflationem iv, 11. 1
 Influere xvii, 11. 2
 Influeret xvii, 11. 3
 Influxissent xvii, 19. 2
 Informator iii, 10. 3
 Informem xvii, 10. 1
 Informis xii, 1. 5
 Infortunatus homo ii, 23. 9
 Infortunitas vi, 1. 2
 Infra classem vii, 13 deinceps i, 14
 Infractam vocem iii, 5
 Infrænis lingua i, 15. 6
 Infregit xv, 17
 Infrequens xiii, 3. 1. xiii, 14. 2. xvi, 4. 4. xvii, 2. 7 usus ix, 12. 5 vocum xiii, 24. 2 lector non iii, 3. 2
 Infrequentia vocabuli ii, 22. 1
 Infule vi, 7
 Infusantes ii, 26. 3
 Infusi ii, 30. 2

- Infusus ix, 10. 1
 Ingenia Pr. 5. 8. vi, 2. 3. x, 12. 2. xiv, 3. 4. animorum vi, 2. 4. lactis xii, 1. 3
 Ingeniatis bene primordiis xii, 1. 5
 Ingenii i, 2. 2. i, 4. 1. i, 10. 2. vi, 8
 amoenitates vii, 7. 1 elegantiam xi, 2. 1 moribus iii, 3. 1 præcellentis vir xix, 8. 2
 Ingeniis parvis et abjectis xviii, 7. 2
 Ingenio i, 8. 8. i, 5. 2. i, 21. 3. iv, 9. 5. xiii, 29. 1. xiv, 1. 11. xvii, 10. 1. xvii, 12. xvii, 21. 1. xx, 1. 6 acri subtilique vii, 3. 3 amœno celebrem ix, 2. 1 fuit elegantii vii, 3. 3 facili et libenti ad rem musicam xix, 9. 1 liberali ii, 18. 1 ita sumus omnes xx, 6 non mediocri iv, 16. 1 vir præstanti xvii, 15. 1 vultus et oris i, 9. 1 eo natus sum xix, 8. 3
 Ingeniosus iv, 9. 5
 Ingénita sit xix, 8. 5
 Ingenium i, 3. 4. i, 13. 3. i, 17. 1. i, 18. 2. iv, 9. 5. xiii, 11. 2. xiv, 1. 7 amœnius xiii, 11. 2 beneficiendi habes v, 3. 3 deosculatus i, 23. 4 explorasset xx, 6. 1 ligni iii, 6
 Ingens iii, 15. 1. vi, 17
 Ingentem ii, 11. vii, 1. 1. xiii, 28. 2
 Ingentes xiv, 1. 10. xviii, 5. 1
 Ingenti iv, 17. 2. xv, 23. xvii, 2. 3
 Ingentibus vi, 6. 4. xv, 2. 1
 Ingentis xviii, 6. 2
 Ingentium lucorum i, 2. 1
 Ingenus veritatis homo xx, 2
 Ingenuarum artium Pr. 6
 Ingenuæ vii, 3. 11. x, 22. 1
 Ingenuis v, 19. 3
 Ingenuorum v, 19. 3
 Ingenuus xix, 14
 Inger vii, 20. 3
 Ingessisset probra vii, 11. 2
 Ingluvies profunda vii, 16. 1
 Ingrata verba ii, 23. 9
 Ingrati adversum Deos iv, 18. 1
 Ingratis xvii, 1. 2
 Ingredi x, 26. 3. xiii, 21. 1. xx, 1. 9 in prælia i, 11. 4
 Ingrediendi ad modulos prælii morem i, 11. 9
 Ingrediendum xx, 1. 3
 Ingrediens ix, 9. 7
 Ingredientem vii, 1. 2
 Ingredientes i, 23. 3. xiv, 1. 13
 Ingreditur x, 15. 3
 Ingressione i, 11. 10
 Ingressu x, 26. 2
 Ingressum esse hebdomadam iii, 10. 6
 Ingruit vi, 2. 3
 Inguina ii, 6. 1
 Ingurgitabat poculis inganiam xv, 2. 1
 Ingurgitandum in (philosophiam) v, 16
 Inhio ejus mortem ii, 23. 4
 Inhonestæ admonitiones Pr. 8
 Inhoneste x, 19
 Inhonesti xv, 10
 Inhonestum xx, 4 non est vii, 3. 17
 Inhumana (sing.) xx, 1. 8
 Inhumanissimi xv, 21
 Inhumanus ii, 17. 1
 Injectio manus xx, 1. 12
 Injectis xvii, 21. 1
 Injice iv, 17. 4. x, 16. 1
 Inimici (plur.) iv, 15. 1
 Inimicissimum iv, 18. 1
 Inimicissimus iv, 8. 2
 Inimiciter iii, 8. 2
 Inimicitiam xix, 8. 3
 Inimicitias xix, 8. 2 inter se miscent x, 10. 2
 Inimicitias xix, 8. 1. 3
 Inimico iv, 18. 2. vi, 16. 4. xii, 5. 8 in populum Romanum animo iv, 5. 1 ducitur pro xix, 3
 Inimicos i, 7. 4
 Inimicum vi, 11. ix, 12. 1. xvii, 14. 2
 Inimicus iv, 8. 3. xii, 8. 2. xix, 7
 Iniqua (plur.) ii, 7. 4
 Iniquæ (gen.) ii, 12. 1
 Iniquam voluntatem i, 3. 4
 Inique iv, 15. 2. vi, 2. 2
 Iniquis v, 14. 4. vii, 3. 13. x, 26. 1. xvii, 21. 10
 Iniquissimis vii, 3. 8
 Iniquitas xii, 13. 5. xvii, 2. 6
 Iniquitate voluntatis i, 3. 6
 Iniquius insectatus es xx, 1. 9
 Iniquo loco v, 6. 3 ducitur pro xix, 3
 Iniquorum xiii, 27. 2
 Inisse consilium xvii, 21. 8
 Initia xvi, 17
 Initia Eleusinus xi, 6. 2
 Initio vii, 21. xv, 23
 Initium i, 3. 14. i, 16. 1. v, 3. 1. vi, 2. 4. vii, 21 loquendi erat eduardi finis vi, 13. 1
 Initum bellum v, 18. 3
 Initurus foret xiv, 7. 1
 Initus i, 25. 4
 Injucunda (plur.) xi, 13. 4
 Injucundum xiii, 20. 5
 Injudicatam v, 10. 4
 Injudicatis xiii, 24. 6
 Injurati (plur.) vii, 18. 2
 Injuria ix, 12. 4. xiii, 12. 4. xx, 1. 4 mihi factum itur x, 14
 Injuris (gen.) x, 3. 2. xx, 1. 4 (plur.) vi, 1. 2

Injuriarum faxit xx, 1. 4 cæterorum feram
(a cæteris) i, 17. 1 ferendo xvii,
14. 3 per x, 3. 3
Injuriarum xiii, 27. 2
Injurias vii, 3. 13. ix, 5. 1. xvii, 19. 3
atrociores xx, 1. 9 factas sanxerunt
quinque et viginti assibus xx, 1. 9
Injuriis iii, 8. 2. vii, 3. 4. xx, 1. 4.
9. 10
Injuste ii, 12. 1
Injustitia maritorum i, 6. 2
Injustitiæ vi, 1. 3
Injustum vii, 3. 16
Inlatebrant xvii, 2. 1
Innexos xix, 12. 2
Innitimur xvii, 2. 2
Innixi rerum pondere i, 15. 1
Innocentes vii, 3. 20. x, 3. 3
Innocentissimum xii, 7. 1
Innotitiam xvi, 13. 3
Innoxium vii, 17. 4
Innumerabili numero xiv, 1. 7
Innumeri (plur.) i, 24. 2
In moribus inolescendis xii, 1. 7
Inoffensus vi, 2. 3
Inoleverat v, 21. 1
Inolevit amorem nostri xii, 5. 6
Inoo xiii, 26
Inopes ii, 26. 2
Inopi xx, 1. 9 lingua (vocum) xviii,
3. 2
Inopia iii, 1. 1. ix, 8. xv, 8. xvi, 10. 5.
6. xix, 14. 2
Inopiam temporariæ xx, 1. 11
Inopiam ii, 26. 1. xiii, 23. 2
Inopibus xvi, 12. 2
Inopinabile est xi, 18. 4
Inopinabilis xvii, 9. 4
Inopinanti xvi, 19. 4
Inopinata ii, 19. 2. xii, 12 res (extraor-
dinaria) iv, 11. 4
Inopinatam xiii, 1. 3
Inopinati iii, 15. 3. xviii, 2. 2
Inopinatis verbis xv, 13. 1
Inopinatum ii, 19. 1 est xi, 18. 4
Inopia xx, 1. 6
Inops iii, 3. 7. xx, 1. 4 ratio in verbis
ii, 4. 2 familiæ pecuniæque i, 14
Inora vii, 6
Inprensibilem veritatem xi, 5. 1
Inprimis iv, 15. 1. vi, 6. 4. xvii, 2. 5
Inquires xix, 9. 2
Inquinamentis ii, 7. 9
Inquinatissimis vi, 11
Inquinavit ix, 10. 1
ad Inquirendum everberat i, 23. 2
Inquirentibus xi, 15. 5
Inquirentis vii, 16. 2
Inquirere xx, 1. 3

Inquisitio curiosior verborum xii, 1. 1
Inquisitio xx, 1. 1
Insalubre (vinum) xiii, 5. 2
Insalubrem xix, 5
Insalubrius (adj.) xix, 5
Insanas substructiones i, 16. 4
Insano Domitio xviii, 7. 1
Insanus xiv, 2. 8
Insatiabilis iii, 1. 1. xvi, 8. 5
Inscendi v, 2
Inscientiam i, 15. 3. xix, 8. 3
Inscita (plur.) vi, 2. 3
Inscite i, 15. 5. iv, 17. 1. xix, 8. 5 non
xviii, 5. 3
Inscitia ii, 8. 2. xi, 6. 2. xiii, 29. 1. xv,
5. 1
Inscitiæ xix, 14. 2
Inscitiam vii, 17. 3
Inscitiores xix, 10. 4
Inscitissime x, 16. 2
Inscito ministerio non ii, 23. 2
Inscitum i, 23. 5. x, 10
Inscium xiv, 5
Inscius xiv, 5
Inscribebant xvii, 9. 3
Inscribendum esset x, 1. 3
Inscriberentur x, 1. 3
Inscribitur ii, 14. iii, 16. 6. xvi, 7. 3
(liber) xx, 11 oratio xx, 2
Inscribantur iii, 10. 1. xiii, 10. 2. xiv,
4. 1. xix, 4
Inscripserunt Pr. 4
Inscriptissimus Pr. 4 eas Noctium Attica-
rum (commentationes) Pr. 3
Inscriptis xiii, 9. 1. xv, 10. xvi, 7. 4.
xix, 14. 1 musarum i, 25. 4
Inscripta est i, 15. 3. i, 22. 1. ii, 23. 1.
xiii, 18. 1. xix, 10. 3 (Atellana) hoc
vocabulo xviii, 6. 2 (plur.) Pr. 4
Inscriptæ iii, 3. 1. 6. xiii, 19. 1
Inscriptio xi, 16. 3. xiii, 24. 1. 12
Inscriptionis Pr. 4
Inscriptionum Pr. 3
Inscriptos esse xix, 10. 3
Inscriptum est xiv, 3. 2
Inscriptus i, 23. 3. iii, 19. iii, 16. 1.
xiii, 19. 1 (liber) xvii, 4. xviii, 7.
xix, 8. 6. xx, 4. xx, 11
Insece xviii, 9. 2. 3. 4
Insecundo xviii, 9. 1. 3
Insectanter vituperari xix, 3
Insectari xix, 9. 3
Insectatione iv, 15. 1
Insectator vitii i, 15. 3
Insectatur curas vocum fi, 9
Insectatus es xx, 1. 9 est ix, 5. I, xiii,
24. 3 sit calumnia ii, 9
Insectiones xviii, 9. 4
Insectis corporibus x, 10

- Incederant ix, 11. 1
 Inseminare xix, 5
 Insensibile xvii, 10. 6
 Inseparabilis societas i, 9. 6
 Inseque xviii, 9. 1. 2. 4
 Insequendo xviii, 9. 1
 Insequens xviii, 9. 1
 Insequentem iii, 2. 2
 Insequenter x, 29. 2
 Insequentis vii, 20. 3
 Insequere xviii, 9. 1
 Insequi xv, 24
 Insequitur ii, 17. 2. vii, 7. 2
 Insercabant ii, 3. 1
 Inserendum xi, 10. 3
 Inserentes ii, 22. 4
 Inserta xvii, 14. 2
 Inserviens auribus xiii, 20. 8
 Inserviret i, 25. 2
 Insidens v, 2. xvi, 19. 4
 Insidentem equo xviii, 5. 3
 Insideretur xviii, 5. 3
 Insidiarum aestus xi, 18. 6
 Insidias vii, 3. 11. xiii, 27. 2
 Insidiis iii, 8. 1. xii, 15. xvii, 21. 9 exceptum xii, 7. 1
 Insidiosam vii, 3. 14. xx, 1. 3
 Insidiosae v, 19. 1
 Insidiosum ix, 16. 2
 Insigne vi, 7 valli habet corona v, 6. 4
 Insignes xi, 4. xvii, 15. 1. xvii, 21. 1 sententiae ix, 9. 1
 Insignia esse deberent mancipia vii, 4
 Insignibus (armis) v, 5 vocabulis i, 15. 8
 Insignis v, 8. 3
 Insignita sit aliqua corporis labe i, 12. 1
 Insignitas injurias x, 3. 7
 Insignite vi, 15. 2
 Insigniter i, 15. 8. xviii, 3. 1. xix, 7. 1. xx, 10. 2 asperum xi, 16. 2
 Insignitam xv, 7. 1
 Insulbat ix, 11. 3
 Insulso iv, 17. 3
 Insimulare xi, 16. 2
 Insincerus Philosophus v, 3. 3
 Insinuant in locum iii, 7. 1
 Insinuata flammis xv, 1. 2
 Inspiens xix, 1. 6
 Inspicienti xix, 12. 2
 Inspicientis xix, 1. 6. 7
 Insistit ix, 11. 3
 Insistunt xi, 5. 1
 Insita consuetudinis privilegio xii, 13. 10
 Insitivo alimento xii, 1. 5
 Insolens ii, 27. 2 verbum i, 10. 2 rursi
 colendi xix, 12. 3
 Insolenter v, 6. 6 anxio verbum i, 21. 3
 Insolenti vii, 3. 4
 Insolentia vocis ix, 14. 4
 Insolentiam xvi, 8. 2
 Insolentiarum vii, 17. 1
 Insolentias verborum xiii, 26. 9
 Insolentibus (verbis) xi, 7. 1
 Insolentior xvii, 10. 3
 Insolentis vii, 17. 3
 Insolentissimus adolescens i, 2. 7
 Insolentius x, 13. xiv, 5
 Insolescerent vii, 3. 6
 Insolitus ix, 12. 3
 Insomnia (abl.) vi, 4
 Isoles iii, 16. 2
 Inspectante iii, 15. 2. ix, 13. 3
 Inspectantibus x, 3. 7
 Inspectis ix, 14. 1
 Inspecto i, 7. 3
 Insperabilem iv, 18. 1
 Insperata ix, 4. 2
 Insperato iii, 15. 1
 Insperatum ii, 19. 1. iii, 15. 1
 Insperata (plur.) xviii, 2. 1
 Insperimus annotamentis i, 7. 8
 Insperxit xvii, 9. 4
 Insperxisse ix, 14. 3
 Insperxisset vi, 6. 2
 Inspici xiii, 7. 2. xv, 3. 3
 Inspiciendi gratia xviii, 5. 4
 Inspicimus ii, 2. 2
 Inspicite xi, 13. 3
 Inspirantes primae litterae ii, 3. 1
 Inspiraret sonum i, 11. 7
 Instando ii, 23. 4
 Instans operi ix, 9. 6 tempus xvii, 7. 2
 Instantia ix, 12. 2
 Instantiae vi, 2. 2
 Instantiorem xiii, 24. 9
 Instantissime iv, 18. 2
 Instar xviii, 1. 5. xi, 1. 11 est virtutis ii, 6. 6
 Instat ix, 12. 2
 Instauranda (plur.) xv, 2. 2
 Instauratio xiii, 24. 4
 Instauracionem pugnae xv, 18. 1
 Interni xx, 1. 9
 Internito terram iii, 14. 5
 Instinctam xv, 22. 1
 Instinctu xvi, 17 et impulsu i, 11. 8
 Instinxit xvii, 20. 3
 Institerat xix, 10. 2
 Institimet i, 23. 3
 Institue xvii, 2. 5
 Instituendi discipulos i, 9. 1
 Instituendum xvi, 8. 1

- Instituerant iv, 5. 1
 Institueret xv, 11
 Institueret x, 28
 Instituerunt xv, 11
 Institui ix, 14. 6. xi, 16. 2
 Instituius v, 13. 3
 Instituit xv, 22. 1. x i, 19. 2. xvii, 6. 3
 Instituta xii, 8. 1. xvi, 13. 3. xvii, 2. 6
 majorum v, 19. 4 stadia i, 1. 1
 Institutam xi, 1. 2
 Institutionem xiii, 16. 1
 Institutis liberaliter hominibus xvii, 10. 3
 Instituto ii, 17. 1. vii, 3. 3
 Institutum (subst.) i, 11. 6 est xiii, 14. 1.
 xix, 10. 3. xx, 10. 4 (part.) xiv, 7. 4
 morem i, 11. 9
 Instrata vestimentis xx, 1. 8
 Instructa acies x, 9 libris bibliotheca
 xix, 5 (plur.) Pr. 9
 Instructæ acies i, 11. 2
 Instructam ii, 24. 4
 Instructionem x, 9
 Instructis fore ai i, 13. 3
 Instructum isti xiv, 6. 4
 Instrue xvii, 2. 5
 Instruere iv, 1. 5
 Instrui x, 9
 Instrumenti xviii, 7. 1
 Instrumentum vii, 11. 3
 Instruxit (exercitum) xv, 13. 2
 Insuave xiii, 20. 10
 Insuaves xvi, 8. 3 dicta et profatu xviii, 11
 Insuavi xvii, 2. 4
 Insuavis xvi, 9. 5
 Insuavius i, 7. 9. xiii, 20. 5
 Insubida (plur.) xviii, 8
 Insubide multa disserabat i, 2. 2
 Insubidi xii, 2. 5
 Insubidius vi, 1. 1. xiii, 20. 2
 Insubidos xix, 9. 4
 Insuebant vi, 4
 Insuesco et exerceor ut i, 17. 1
 Insuetos vii, 16. 2
 Insuevisse ii, 1. 1
 Insula iii, 15. 1. xv, 2. 1. xvi, 19. 1
 Insulæ vii, 3. 1
 Insulam ix, 4. 7. xv, 1. 1. xv, 31
 Insulas xi, 3. 2. xii, 13. 5
 Insula ix, 10. 2
 Insulissime xii, 2. 3
 Insulsius xvi, 12. 3
 Insultare solo xviii, 5. 3
 Insumere ii, 24. 4
 Insumi ii, 24. 2
 Insuit x, 20. 2 commentario Pr. 12
 Insuper vii, 3. 6. xii, 13. 4. xiii, 24. 5
 non habui iv, 1. 7 habendam confi-
 dentiam eam i, 19. 2
 Insuperabilis necessitas fatis xiii, 1. 3
 Integra ii, 7. 5. xi, 13. 5. xv, 31 eta-
 tula ii, 23. 4
 Integram xii, 1. 2
 Integrari animos remissionibus xv, 2. 2
 Integras xiii, 22. 5. xvii, 12. xviii, 15
 Integre vii, 11. 1. xvii, 1. 1. xviii, 9. 2
 qui locuti sunt i, 22. 1. xiii, 6
 Integris iii, 10. 2
 Integritas xviii, 1. 2
 Integro vii, 9. 1
 Integrum iv, 17. 3. vi, 5. 2
 Intellecta (abl.) xvi, 19. 3
 Intellectus (gen.) xviii, 13. 1
 Intellectu facile xvii, 6. 2
 Intellegi iv, 2. 1
 Intellexerat i, 9. 2
 Intellexit i, 1. 1. ii, 2. 4
 Intelligamus x, 22. 1. xvi, 18. 2
 Intelligant xv, 6. 1. xvi, 9. 1
 Intelligas ii, 18. 3. vi, 14. 3. xii, 2. 3.
 xvii, 7. 2
 Intelligat xiii, 24. 10
 Intelligebam ii, 26. 7
 Intelligendis ix, 9. 4
 Intelligendo vii, 3. 5
 Intelligendum vii, 3. 4
 Intelligentem xi, 15. 2
 Intelligentia i, 6. 3
 Intelligentie x, 22. 7
 Intelligere i, 10. 1
 Intelligerem ii, 26. 7
 Intelligeretur xvii, 2. 5
 Intelliget x, 3. 6. xi, 3. 3. xiii, 22. 5
 Intelligi vi, 1. 2. xiii, 24. 12. xiv, 4. 1.
 xviii, 4. 1
 Intelligis i, 26. 3. xiii, 30. 1
 Intelligit i, 10. 2. xx, 6
 Intelligo iv, 1. 3. v, 14. 7. xi, 16. 4.
 xiii, 30. 3
 Intelliguntur xvii, 13. 2
 Intemperantes xix, 2. 1
 Intemperantia x, 3. 2
 Intemperantie vi, 1. 2
 Intemperiarum Pr. 10
 Intemperiem xvii, 7. 2
 Intemperies i, 23. 4 has in maritum i,
 17. 1
 Intempestive i, 22. 1. iv, 20. 1 atque
 insubide multa diserebat i, 2. 2
 Intempestivitas mensis iii, 16. 9
 Intempestiviter iv, 20. 1
 Intempestivum viii, 14. xviii, 7. 1
 Intendatur litera iv, 17. 4
 Intendere vi, 5. 1 actionem et desul-
 cere modis tibi i, 11. 7 in colum
 oculos vi, 4
 Intenderetur vigor vocis ii, 3

- Intendi atque produci iv, 17. 1
 Intendimus x, 4
 Intendit x, 20. 1 syllabam xiii, 22. 7
 Intentata scriptoribus nostris ix, 4. 2
 Intenti vii, 3. 2 sunt xiii, 27. 1
 Intentio vii, 7. 2 motus xviii, 10. 4
 Intentione xvi, 6. 2
 Intentionem vii, 7. 2. xiii, 30. 2. xvi, 5. 2. xix, 14. 1 aëris v, 16
 ad Intentiones capiendas xv, 2. 2
 Intro flatu vocis x, 4 esse animo xiii, 27. 1
 Intentos se negotiis habent iii, 1. 3
 Inter cetera ii, 16. 4 diem ix, 4. 3 exercitum i, 11. 2 hæc tempora xvii, 21. 7 viam xix, 7. 3 omnem vitam xiii, 7. 1 se xx, 10. 2 sese i, 4. 3 adversæ ii, 22. 3 nihil distantibus rebus iii, 16. 6 incunt i, 25. 4 agendum i, 6. 1. ix, 9. 4 ambulandum iii, 1. 1 bibendum xv, 2. 2 capiendum i, 12. 5 vapulandum i, 26. 2 ingentes omnium clamores ix, 8
 Intercedamus vii, 19
 Intercedemus vii, 19
 Intercedendi xiv, 7. 2
 Intercedente vii, 19
 Intercederet xiii, 24. 9
 Intercesserunt iv, 14
 Intercessi xv, 9. 2
 Intercessione xiv, 2. 2
 Intercessionem vii, 19
 Intercessionibus xiv, 7. 2 faciendis xiii, 12. 4
 Intercessit iv, 1. 2
 Intercedebat xiii, 30. 2
 Intercidissem x, 6
 Intercise xi, 2. 2. xv, 3. 2
 Intercluderetur xvii, 11. 2
 Interclusa anima iii, 15. 1
 Intercutibus vitis xiii, 8. 2
 Intercutis aquæ xix, 8. 2
 Interdicti jure xvii, 2. 3 urbe atque Italia sunt xv, 11
 Interdictum Pythagoreis putatur iv, 11. 1
 Interdiu xi, 18. 2. xvii, 10. 5
 Interdixem xix, 9. 6
 Interat xvii, 15. 1
 Interemit xiii, 19. 4
 Intererit x, 24. 5
 Interesse x, 26. 3. xii, 1. 3
 Interessent xiv, 2. 8
 Interest iii, 5. iii, 7. 3. vi, 14. 2. xiv, 2. 5 hoc an ix, 1. 1
 Interfecerat xii, 7. 1
 Interfecerunt iii, 15. 5
 Interfeciisse vii, 3. 12
 Interficcisset iii, 9. 2. v, 6. 3. xiii, 24. 6.
 Interfecit ix, 11. 3
 Interfecti (gen.) vi, 3
 Interfectum iii, 9. 2 ire xii, 1. 3
 Interfectus ii, 12
 Interficere ix, 2. 3
 Interficcis xiii, 24. 6
 Interficcit xi, 2. 2
 Interfuit x, 26. 3
 Interfuerat quanti iv, 4
 Interfuerit v, 18. 1
 Interfui xviii, 1. 1
 Interfuit omnium rerum hoc v, 18. 2
 rebus gerendis ii, 13
 Interimant ix, 4. 4
 Intericent xiv, 1. 11
 Interisse iii, 9. 3. vi, 4. xvi, 11. 2
 Interitu viii, 7. xv, 7. 1. xv, 10. xvi, 11. 1
 Interitum iii, 9. 3. vii, 5. xv, 5. 1
 Interitus vite xv, 7. 1 (gen.) xv, 16 (plur.) xiv, 1. 11
 Interlocutionibus xiv, 2. 6
 Interloqui xiv, 2. 6
 Interminatus est xv, 22. 2
 Internecino genere morbi ii, 1. 2
 Internecionem iii, 9. 2
 Interposuisse xii, 2. 4
 Interposuit xii, 2. 4
 Interpres iv, 1. 1
 Interpretamentum vi, 2. 1. xiii, 9. 1 Latinum v, 18. 2 factum verbis Latinis xv, 26
 Interpretandis vi, 5. 1. xx, 1. 1
 Interpretantur iv, 15. 2
 Interpretare (pres.) xii, 13. 6
 Interpretari viii, 8. xi, 16. 2. xvi, 10. 3. xvii, 10. 5. xix, 2. 1
 Interpretata xv, 13. 3
 Interpretatio xii, 13. 4 facta xv, 26
 Interpretationem iv, 9. 4. xiii, 21. 2
 Interpretatur v, 7. xiii, 10. 3
 Interpretaturum x, 12. 3. xi, 16. 2
 Interpretatus xv, 20. 1. xv, 30. 1 est xvii, 3. 1 sit v, 7. xvi, 14
 Interprete vii, 14. 2
 Interpretem collocutus est per xvii, 17
 Interprete xvi, 10. 2
 Interpretes xviii, 9. 4
 Interpretor xv, 13. 1. 3
 Interregem xiv, 7. 2
 Interritus xix, 1. 2
 Interroga xiii, 20. 1
 Interrogandi xiii, 25. xx, 6
 Interrogantes xvii, 13. 1
 Interrogasse xvi, 19. 4
 Interrogasset i, 13. 4. xi, 9. 2
 Interrogat ix, 2. 2
 Interrogati (gen.) xix, 1. 1 erunt xvi, 2
 Interrogatione xvi, 2
 Interrogationibus xiv, 2. 6. xvi, 2
 Interrogatus xix, 1. 3 est xiii, 20. 1

- Interrogaveram i, 26. 1
 Interrogaverat xiii, 20. 3
 Interrogavi i, 26. 1
 Interrogavit v, 3. 2. vii, 1. 2. xix, 10. 1. 2 regem equid an i, 19. 1 denuo idipsum an i, 19. 2 Socratem quæ esset, &c. i, 17. 1
 Interrogem xiii, 20. 2
 Interroget xvi, 2
 Interruptis verbis exclamet vii, 2. 3
 Interseindunt xii, 1. 7
 Intersit ii, 5 quid dimidium dimidiatum iii, 14. 1
 Intersita xvi, 5. 2
 Intersiti ii, 22. 4
 Intestitione negotiorum Pr. 1
 Intestitionem juris inter reos xx, 1. 12
 Intervalla xiv, 1. 3 negotiorum Pr. 5
 Intervallata xvii, 12
 Intervallis xiv, 1. 9. xvi, 18. 1
 Intervallum xv, 12. xvii, 21. 14
 Intervallum xiii, 17
 Intervenire xiii, 17
 Intervertisset possessione dominum xi, 18. 4
 Instabiles vii, 18. 3
 Instabilis vi, 7. xv, 13. 4
 Instatam i, 12. 1. 5
 Instato i, 12. 1. 5
 Institorum xvi, 3. 1
 Intolerabilia xii, 5. 11
 Intoleranda auribus x, 12. 1
 Intolerandam xx, 1. 8
 Intolerandum xvii, 8. 2
 Intoleranter tulisse xv, 4. 2
 Intolerantiam xvii, 19. 3
 Intolerantibus curis (intolerandis) xix, 7. 2
 Intolerantius xiii, 8. 2
 Intorqueret vultum xv, 9. 2
 Intra Kalendas xii, 13. 1 modum i, 3. 14. xii, 13. 1. 7 montem Taurum xii, 13. 8 nosmetipsos x, 4
 Intractabile ingenium i, 17. 1
 Intractabilior xviii, 7. 1
 Intrepida modulatione i, 11. 10
 Intrepide ix, 11. 2
 Intrepidus xix, 12. 4
 Intrepidus xix, 1. 2
 Intricator vi, 2. 6
 Intro xix, 10. 6
 Introducitur ii, 24. 4
 Introducti vii, 14. 3 sumus xix, 10. 1 sunt xix, 9. 1
 Introductum xi, 3. 2
 Introductus erat v, 14. 2
 Introcant i, 23. 4
 Introgressi sumus xii, 1. 1
 Introgressus v, 14. 5
 Introibant v, 6. 5
 Introierit v, 18. 3. x, 15. 1
 Introire v, 6. 1 mos fuit i, 23. 1
 Introissemus xvi, 3. 1
 Introit ix, 15. 1
 Introitus i, 25. 4
 Introivit ii, 2. 1. v, 6. 4. vi, 9. 2. xv, 13
 Intromissa sunt in usum linguæ Latine xix, 13. 2
 Intromissi sunt vii, 3. 2
 Intromissum exemplum i, 13. 2
 Intromitterentur xvi, 5. 3
 Introrumpentis (acc. plur.) xv, 4. 2
 Introrupit xv, 22. 2
 Introsperaret ii, 12. 2
 Introspicere xviii, 4. 1
 Introspicat xvii, 2. 4
 Intuentes xiv, 1. 4
 Intuentibus in illud ii, 21. 4
 Intulisse vi, 10. 1. xviii, 4. 4
 Intulit xvii, 21. 14
 Intus ii, 30. 2. xvi, 3. 1
 Invadant in jura v, 19. 3
 Invaderet v, 9. 1
 Invalentia (gen.) xx, 1. 6
 Invalido xx, 1. 9
 Invalidus xx, 1. 3
 Invasit xix, 4 in collum vii, 11. 2
 Inuberes xx, 8. 1
 Inveneris xv, 9. 2. xvi, 4. 2
 Invenerit i, 21. 2
 Invenero xvi, 8. 2
 Inveni xv, 1. 2. xv, 30. 2. xviii, 5. 4
 Inveniantur xix, 8. 1
 Inveniet vii, 11. 1
 Invenietis xi, 10. 1
 Invenimus i, 12. 3. i, 22. 7. ii, 3. 2. ii, 19. 1. ii, 24. 5. ix, 4. 7. xiii, 12. 3. xiii, 22. 7. xv, 3. 2. xvi, 6. 3. xvi, 9. 1. xix, 8. 6
 Invenio xx, 6
 Invenire ix, 14. 2. x, 8. x, 16. 1. xiii, 11. 4. xiii, 24. 12
 Inveniremus iii, 2. 5
 Inveniri Pr. 12. vii, 1. 1. xiii, 18. 1. xix, 13. 2. xx, 10. 2
 Invenisse ii, 10. 2. xv, 4. 1
 Invenissemus xviii, 5. 1
 Invenitur vi, 5. 1
 Inveniunt xiii, 5. 2
 Inveniuntur xvii, 9. 1
 Inventam xv, 22. 2
 Inventu Pr. 2 facilia xvii, 12
 Inventum (part.) iii, 10. 4 est i, 21. 3. xvii, 6. 1
 Inventus i, 16. 1. vii, 8. 2
 Invenusta xix, 9. 3
 Invenustam xii, 2. 1
 Invenuste xvii, 12
 Inveteravit i, 22. 1

- Invicem xvii, 5. 3
 Invicte iv, 17. 1. x, 16. 7
 Invidebat xv, 31
 Invidentia Pr. 11
 Invideret xviii, 4. 3
 Invidet ix, 12. 1
 Invidetur ix, 12. 1
 Invidia iv, 15. 1. vi, 16. 4 copiosa x,
 3. 2 quanta maxima potest x, 3. 1
 flagraret vii, 3. 20 hac facta, re odiosa
 iv, 10. 2
 Invidiæ x, 3. 3. xiii, 24. 11. xiv, 3. 4
 Invidiam ii, 27. 1. vi, 16. 4 formidare
 x, 1. 13
 Invidiosa fama iv, 9. 5
 Invidiosus ix, 12. 1
 Inviolabilis x, 6
 Inviolatam vi, 8
 Inviolatæ habitum jusjurandum vii,
 18. 1
 Invisere xiii, 20. 2
 Invisitata iii, 9. 2. v, 14. 2
 Invisitata vi, 3
 Invisos vii, 18. 3
 Invita (plur.) ix, 9. 1
 Invitabat xix, 7. 1
 Invitabiles sermones
 Invitamentis ii, 15. 1
 Invitationem vini xv, 2. 2
 Invitatiunculas xv, 2. 1
 Invitatus xiii, 2. 2
 Invitavit ii, 2. 2
 Inviti (plur.) x, 12. 1
 Invitissimum iv, 20. 2
 Invito (abl.) xi, 18. 8
 Invitum xii, 5. 4. xiii, 12. 3
 Invitus xii, 5. 2
 Involuta sensuum ix, 15. 3
 Involutæ pulli ii, 20. 2
 Involutus vii, 11. 1. 2
 Inusitata xi, 7. 1 verba xv, 13. 1
 Inusitate vi, 16. 1. xvii, 2. 7. xx. 6
 Inusitatus xi, 15. 1
 Inusitato ii, 26. 5
 Inusitatum xv, 4. 2
 Inutile Pr. 6
 Inutilia cognita xi, 18. 4
 Inutiles non xv, 2. 1
 Inutilis ii, 29. 1. xvi, 8. 5
 Invulganda (plur.) iv, 9. 4
 Invulgasset xx, 5. 2
 Invulgata verba ti, 7. 1 nota (neut.)
 Pr. 7
 Invulgati (gen.) xviii, 2. 2
 Io insula iii, 11. 2
 Joca xii, 2. 5 intempestivè dixerant
 iv, 20. 1
 Joci dicendi iv, 20. 1
 Joco xiii, 24. 3 cavillatus v, 5
 nutiles non xv, 2. 1
 Joculari xii, 12
 Iocum xix, 14. 3
 Jocum xii, 4. 3. xviii, 5. 1 per jocum
 x, 3. 2
 Jocus i, 24. 2. xvi, 9. 2
 Ionico vi, 15. 2
 Ionium mare xix, 1. 1
 Jove vii, 1. 2
 Jovem v, 12. 2 a juvando appellare v,
 12. 1 lapidem i, 21. 2
 Jovi iv, 6. 1. x, 15. 4. xii, 6. xii, 8. 1.
 xiv, 1. 4 optimo maximo iv, 18. 1
 Jovis i, 1. 1. v, 12. 1. vii, 1. 2. x, 15.
 3. xv, 21 Hammonis xiii, 4 optimi
 maximi xii, 8. 1 pater v, 12. 1
 Jous siet i, 12. 4
 Iphigenia xix, 10. 3
 Iphigeniam xix, 10. 3
 Ipeum hoc est xvii, 20. 3
 Ira i, 26. 3. 4 correptum i, 26. 3 perci-
 tus xv, 31
 Iracundiæ i, 26. 2
 Iracundum i, 26. 4
 Iræ (gen.) i, 26. 1
 Iram i, 26. 2
 Irarum i, 17. 1. ii, 26. 3
 Irascendo hæc super sentio i, 26. 1
 Irasceret i, 26. 1
 Irasci i, 26. 2. 3
 Irascimini vii, 3. 19
 Irascitur ii, 23. 7
 Irascuntur xix, 12. 4
 Irata xvii, 6. 1. 3
 Irati ix, 4. 4
 Ire i, 16. 3 in militiam ii, 7. 4 obriam
 vii, 3. 16
 Irem xii, 13. 5
 Iremus ix, 4. 1
 Irent xvi, 19. 4
 Iret i, 8. 2. xii, 5. 1. xvi, 3. 1 quæ-
 tum ii, 29. 2
 Iri ad contumeliam x, 14
 Irrepere astu ad movendos animos i, 6. 3
 Irreperent xiv, 1. 13
 Irretirent xi, 17
 Irridere ix, 13. 2
 Irrisit xviii, 4. 1
 Irritas xiii, 14. 3 efficiunt, &c. i, 3. 12
 Irritationes edendi vii, 17. 2
 Irritator x, 19. xv, 9. 2 invidentia ho-
 minum Pr. 11
 Irritatis animis ii, 12. 1
 Irritato xviii, 3. 1 animo xix, 9. 4
 Irritatus xvi, 6. 2. xvii, 3. 1
 Irritus xi, 2. 1
 Irroboravit i, 22. 1
 Irrogavit vii, 19
 Irrogatam vii, 19
 Irrogavit multam vii, 10
 Irrumperet vi iv, 14

- Is (verb.) xvii, 8. 2
 Isagogarum i, 2. 3
 Isagogicum xv, 7. 1
 Ischiaci iv, 13
 Ischiacis iv, 13
 Isigonus Nicæensis ix, 4. 1
 Ismara xiii, 20. 5
 Isocratem x, 18. 2
 Isocrates xvii, 13. 1
 Isocratios xviii, 8
 Isocratis x, 18. 3
 Isocratium est xviii, 8
 Isæ ob viam ancipiti captioni v, 10. 3
 Isænt venum iv, 2. 3
 Isæet usurpatum iii, 2. 4
 Istro x, 7
 Istrum x, 7
 Istrus x, 7
 Istuc faciant xi, 14
 It x, 15. 4 auditum ix, 15. 1
 Ita ingenio sumus omnes xx, 6 eum forent scripti ii, 2. 2 quod si est xx, 1. 9 verbum Pr. 5 propemodum res erat ii, 21. 4 nequaquam est xx, 1. 8 est ut dicis xvii, 8. 3 res erat xiii, 28. 2 non esse Plutarchum ut deceret i, 26. 2 uter i, 12. 4 uti xx, 5. 1 solet ii, 28. 2 itane i, 16. 1 uxor facit ii, 28. 4
 Italia i, 12. 2. ii, 6. 4. iii, 8. 1. xv, 18. 1. xvi, 11. 1 terra xvi, 19. 4 Transpadana xv, 18. 1 decessit x, 2. 8
 Italiani iv, 4. x, 3. 8. xx, 10. 4
 Italiam i, 10. 1. ix, 4. 1. xvi, 19. 1. xvii, 21. 9 laceraret ii, 6. 4
 Italicenses xvi, 13. 1
 Italicisibus xvi, 13. 1
 Italicis municipis x, 3. 1
 Italo ii, 16. 1
 Itare xv, 11
 Itarem vi, 6. 4
 Itaret ii, 24. 5
 Itavisse pedibus iii, 18. 1
 Itæ xix, 8. 6. xix, 9. 6
 Iter iii, 10. 2. xvii, 11. 2 faceret vii, 11. 1 intendere iii, 7. 2
 Iterare v, 18. 8
 Iteratione xiii, 24. 10
 Itinere xii, 5. 1 omisso xii, 5. 1
 Itineri xix, 11. 2
 Itur ad hostem i, 11. 6
 Juba comanti iii, 9. 2
 Jube ii, 2. 4
 Jubeant xv, 8
 Jubeas iii, 7. 1. xix, 8. 4
 Jubeat ii, 7. 5. vii, 19. xiii, 15. 5
 Jubeatis v, 19. 2
 Jubebant xvi, 13. 2
 Jubebat i, 9. 2. xvi, 6. 1. xx, 1. 4
 Jubebatur xvii, 6. 1
 Jubeatur ii, 24. 1
 Jubere ii, 2. 4. vii, 1. 2. x, 3. xiii, 12. 2
 Juberet vii, 1. 3. x, 1. 3
 Jubet i, 15. 3. ii, 19. 3. iii, 1. 3. vii, 20. 3. xvii, 2. 2. xvii, 6. 1. xvii, 8. 1. 2. xix, 10. 3. xx, 1. 8
 Jubetur xii, 13. 10
 Jucunda (plur.) xiii, 2. 2 cognita i, 23. 1
 Jucunda (gen.) i, 25. 1
 Jucunde ii, 29. 1. xx, 9
 Jucundiora Pr. 1
 Jucundiores xv, 2. 2
 Jucundioris xiii, 20. 1. 3
 Jucundis xviii, 2. 1
 Jucundissimi ii, 26. 4
 Jucundissimus xv, 7. 3
 Jucunditas xii, 2. 5
 Jucunditatem xiii, 20. 10
 Jucundius ix, 9. 2. xvii, 2. 2 ad aurem i, 7. 9
 Jucundo vii, 20. 2
 Jucundos xiii, 11. 2
 Jucundum xix, 14. 2 in modum xix, 9. 1
 Judex ii, 4. 1. 2. iv, 4. xii, 13. 1. xiv, 2. 1. xx, 1. 10 super capite amici i, 3. 1
 Judicabant i, 3. 2
 Judicandas xiv, 2. 1
 Judicandi vii, 3. 9
 Judicandis officiis i, 13. 1
 Judicandum xiv, 4. 2
 Judicans xii, 2. 1
 Judicare x, 1. 3. xi, 18. 8. xiv, 2. 4. 5
 Judicaret xiv, 2. 8
 Judicaretur vii, 3. 18. xiv, 2. 7. xvii, 14. 1
 Judicari xvi, 6. 4
 Judicarit xv, 24
 Judicat xiv, 2. 6
 Judicata sunt xii, 5. 7
 Judicati erant xx, 1. 12 essent xx, 1. 13
 Judicatis (abl.) xv, 13. 4. xx, 1. 12
 Judicato xiv, 1. 9
 Judicatu (subst.) xiv, 2. 8
 Judicatam xi, 18. 4 facit xx, 1. 12 est x, 18. 2 esse xv, 4. 1
 Judicatori xii, 13. 1
 Judicatus xx, 1. 6 esset xx, 1. 13
 Judice x, 23. 1
 Judicem xiv, 2. 2. 6. xv, 28. 1. xx, 1. 3
 Judices iv, 4. vii, 3. 4. 8. 9. xii, 7. 2. xiv, 2. 1. xiv, 11. 6
 Judici xiv, 2. 5. xx, 1. 10
 Judicia vii, 15. xiv, 1. 9 privata xiv, 2. 1
 Judicialis officii xiv, 2. 7
 Judicibus xiv, 2. 1
 Judicii i, 15. 1. ii, 4. 1. iii, 3. 1. vi, 2.

Jurisperitorum iv, 2. 5. xiv, 2. 1
 Jurisperitus vii, 4
 Jurites Quirini xiii, 22. 1
 Jus i, 3. 3. 8. iii, 16. 6. 9. iv, 10. xiv, 7. 2. xvi, 13. 1. xvii, 21. 8 Aborigi-
 num xvi, 10. 3 civicae coronae v, 6. 8
 civile xvi, 5. 2. xvi, 10. 2 eximium x, 3. 5
 Faunorum xvi, 10. 3 Pontifici-
 um xvi, 6. 3 Sponsaliorum iv, 4 tes-
 tamenti i, 12. 8 vetus testamini xiii, 12. 3
 erat xx, 1. 13 et fieri ii, 7. 2 si foret
 provocandi xix, 8. 4 esset xv, 20. 2
 dicebat vii, 1. 3 dixit vii, 1. 3 sen-
 tentiae habebant iii, 18. 2 testimonii
 dicendi vi, 7 tribuit xx, 1. 8 in coe-
 nam insumere potestasque esset ii, 24.
 4 non est x, 15. 1 non sit xv, 27. 2
 non habere xiii, 12. 2 non habet li-
 centiae sed imprudentiae xx, 1. 6 non
 respondeo xx, 10. 1 in jus ad praeto-
 rem deferrent xx, 10. 4 ducto xx, 1.
 12 Vocat xx, 1. 8 vocabit xx, 1. 8 vo-
 cato xx, 1. 8. 9 vocatus xx, 1. 8 de-
 portatur xx, 1. 3 rapti xx, 1. 8
 Jusjurandum i, 21. 2. vii, 13. 1. xi, 6.
 2. xvi, 4. 1. xvi, 7. 4. xx, 1. 3 ade-
 git vii, 18. 1 adigebat de uxore iv,
 20. 1 sancte habitum vii, 18. 1
 Jussa (sing.) xii, 13. 2 (plur.) x, 20. 1
 Jussarum vii, 3. 17
 Jusserat i, 13. 4. iii, 1. 1. vii, 1. 3. xvi,
 4. 1
 Jusserit ii, 7. 2
 Jusserunt x, 3. 8. xii, 7. 2. xiii, 12. 3.
 xx, 1. 9
 Jussi xiii, 12. 3. xiv, 2. 3
 Jussimus iii, 18. 3
 Jussis ii, 7. 1
 Jussisse xvi, 19. 4
 Jussissent xii, 3
 Jussisset vii, 19. xv, 17
 Jussit i, 13. 4. i, 26. 2. ii, 2. 4. ii, 13.
 iii, 14. 4. iv, 10. ix, 2. 1. xv, 22. 2.
 xvi, 4. 1. xviii, 3. 2. xix, 8. 6. xx, 4
 proferri i, 2. 8
 Jusso (subst.) xi, 18. 1
 Jussu ix, 4. 7. x, 2. xvii, 21. 10
 Jussum x, 20. 1. xii, 13. 4 proficiaci ii,
 7. 4
 Jussus est i, 13. 4 erat i, 13. 4 essent
 xii, 13. 1
 Justa detestationis i, 15. 1 oburgatione
 i, 2. 8
 Justae (gen.) xix, 6 voluntates i, 3. 5
 Juste xi, 8
 Justi dies xv, 13. 4. xx, 1. 12
 Justitia vi, 1. 1. xiv, 4 praestantem vi-
 rum xviii, 3. 2
 Justitiae i, 3. 12. xiv, 4. 1. 2

Delph. et Var. Clas.

Justissime iii, 10. 3
 Justitium xx, 1. 12
 Justius xiii, 15. 8
 Justos dies xx, 1. 12
 Justum i, 24. 1. xiii, 12. 1. xiv, 7. 2
 est vii, 3. 16
 Juvabat xviii, 13. 2
 Juvandi v, 12. 2. xvii, 5. 4
 Juvandum ix, 4. 6
 Juvant xii, 2. 6
 Juvantibus Dies Pr. 12
 Juvare xvi, 10. 5
 Juvaret v, 12. 2
 Juvare ii, 17. 1
 Juvat vii, 17. 4
 Juvenes i, 2. 3. ii, 21. 2. xix, 1. 2 op-
 timi (voc.) xviii, 5. 3
 Juvenibus xiii, 24. 9. xix, 9. 1. xx, 5. 1
 Jovenis ii, 16. 1. ix, 15. 2. xix, 11. 1
 Juventae x, 28
 Juventus x, 20. 1. xv, 11
 Juventius xviii, 12. 1
 Juventute xi, 18. 6
 Juventutem vii, 12. 2
 Juventutis xvi, 10. 5
 Juvenum vi, 10. ix, 2. 3. xv, 2. 1. xv,
 9. 1
 Juverunt xiv, 2. 1
 Juvisset magis senae xiii, 5. 2

K.

Kal. ix. Octobr. xv, 7. 2
 Kalend. Jan. iii, 2. 4
 Kalendae xii, 13. 1. 3
 Kalendarum iii, 2. 2. xii, 13. 10
 Kalendas iii, 2. 2. v, 17. 1. xii, 13. 1
 Januarias iii, 2. 4
 Kalendis Januariis iii, 2. 4

L.

Labascere xv, 2. 3
 Labat mihi memoria si non xix, 13. 2
 Labe i, 12. 1. ii, 1. 2
 Labearum ducta xviii, 4. 3
 Labefacere xv, 2. 3
 Labefaceret xvii, 15. 1
 Labentem xix, 10. 4
 Labentibus xiv, 1. 11
 Labeo i, 12. 1. iv, 2. 4. vii, 15. xiii,
 12. 1 Antistius i, 12. 1. xiii, 10. 1.
 Q. xx, 1. 4
 Labeonem iv, 2. 1. xiii, 12. 4 Antistium
 xii, 12. 1
 Labeonis i, 12. 5. iv, 2. 5
 Laberetur xvii, 11. 2

R

Ind. A. Gel.

- Laberiani versus x, 17. 2
 Laberii iiii, 18. 3. viii, 15. x, 17. 1. xvii, 14. 1
 Laberio xvii, 14. 1. xix, 13. 2
 Laberium iiii, 12. x, 17. 2
 Laberius i, 7. 6. iii, 12. vii, 9. 1. 4. ix, 12. 4. xvi, 7. 1. xi, 6 poëta viii, 15
 Labes et quasi lacuna famæ i, 3. 10 animorum (plur.) i, 2. 2
 Labias x, 4. xix, 11. 2 primores x, 4
 Labor v, 12. 4. xvi, 1. xix, 9. 2
 Laborans vi, 2. 6
 Laborant xii, 1. 2
 Laborante v, 21. 1
 Laborare xiii, 20. 4
 Laborat ix, 12. xvii, 10. 5
 Labore i, 22. 6. xiii, 3. 2 ac vigilia defessam xii, 1. 1
 Laborem i, 22. 6. 7. ii, 20. 4. xvi, 1 in discendo xx, 5. 1
 Labores Pr. 10 voluntarios ii, 1. 1 (verb.) nolo hoc jam iv, 1. 3
 Labori i, 22. 6. xi, 6 est ix, 12. 1
 Laboribus xv, 7. 1. xvii, 2. 8
 Laboriosi xii, 1. 1
 Laboriosum ix, 12. 4
 Laboriosus ix, 12. 1
 Laboro ne ea res sit vera an falsa vii, 20. 2
 Laborum xiii, 20. 5
 Labra xix, 11. 2 conserens labris xx, 9
 Labris x, 4 abeunt verba xix, 9. 5
 Lac xix, 8. 5
 Lacedæmonii (plur.) xvii, 9. 3. xvii, 21. 8. xviii, 3. 1
 Lacedæmoniis i, 11. 9. ii, 15. 1. xvii, 21. 8. xviii, 3. 1
 Lacedæmonios i, 11. 1. xi, 18. 1. 6. xvii, 21. 8. xviii, 3. 1
 Lacedæmonium i, 3. 1
 Lacedæmonius i, 3. 1. iii, 7. 4 populus xviii, 3. 1
 Laceraret ii, 6. 4
 Lacerasse ii, 6. 1
 Lacerati sunt xiv, 6. 2
 Laceratus est xx, 1. 15
 Laceret xix, 7. 2
 Laceria xiii, 21. 3
 Laceris xiii, 21. 1
 Lacerum iv, 2. 5
 Lacesat xix, 4
 Lacescentia florentem vino animum vi, 13. 1
 Lacescere xix, 9. 3
 Lacescitus vi, 11. xix, 12. 1
 Laconi xii, 2. 4
 Laconica xvii, 9. 1 tibicina i, 11. 6
 Laconicam terram xvi, 19. 4
 Lacrymantes i, 23. 3
 Lacrymarum x, 3. 7
 Lacrymas ii, 3. 1
 Lacrymose x, 3. 2
 Lacte xii, 1. 1. 2
 Lactens est xii, 1. 5
 Lactis xii, 1. 2. 3
 Lacu Averno xi, 15. 1
 Lacuna famæ quasi i, 3. 10
 Lacus ii, 20. 2
 Lædendi xx, 1. 9
 Lædi habitum vitæ beatæ i, 2. 3 aut al-
 tius aut latius xx, 1. 6
 Læli i, 22. 4
 Lælii, C. xvi, 4. 2 Felicis xv, 27. 1. 2
 Lælium, C. xvi, 4. 2. xvii, 5. 1
 Lælius xvii, 5. 1
 Læsa xvii, 14. 3
 Læsa (plur.) ii, 30. 2
 Læserat iii, 3. 7
 Læsi vi, 14. 4
 Læstrygonas xv, 21
 Læsum iv, 2. 5
 Læta (sing.) xv, 1. 2. xvi, 10. 1
 Lætabatur ii, 27. 1
 Lætabundus xi, 15. 5
 Læta indolis xix, 9. 1
 Lætam arborem xii, 1. 4
 Lætari ii, 27. 2
 Lætior xii, 5. 4
 Lætiores xv, 2. 1 segetes ix, 4. 4
 Lætissimas xix, 12. 4
 Lætissime iiii, 15. 1
 Lætitia ii, 27. 2. vii, 3. 4. 5
 Lætitiā ix, 14. 4
 Lætos v, 14. 4
 Lætum xv, 7. 3
 Lætus ii, 27. 2. xix, 12. 4
 Læva v, 8. 1 numina v, 12. 4
 Lævigare cibum alvum iv, 11. 2
 Lævii ii, 24. 4
 Lævius, M. xiii, 14. 2
 Lævius ii, 24. 4. xii, 10. 2
 Læide i, 8. 1
 Læidem i, 8. 2
 Læis i, 8. 1. 2
 Læbendo xvii, 10. 1
 Læbit xvii, 10. 4. 6
 Lamenta x, 18. 1
 Lamentantem xii, 5. 8
 Lamentis vii, 5
 Lamina auri i, 3. 11
 Laminæ x, 3. 5
 Lampadionis xviii, 6. 4
 Lana xi, 9. 1
 Lanam xi, 1. 4
 Lance xvi, 10. 3
 Lancea x, 25. 1
 Lanceam xv, 30. 2
 Lancem liciumque concepta furta per xi, 18. 3
 Languebit animus tædio aut senio Pr. 5

- Languens xvi, 6. 1
 Langueret xix, 12. 2
 Laniabat ix, 11. 3
 Laniati ii, 6. 1
 Laniatu xx, 1. 6
 Lanigeras xvi, 6. 1
 Lapidē iv, 14. ix, 1. 3
 Lapidem i, 21. 2. ix, 1. 1 cylindrum
 vi, 2. 4
 Lapidibus iv, 14
 Lapidus Pelethronii xviii, 5. 3
 Lapeantibus et humidis verbis diffuunt,
 (garruli) i, 15. 1
 Laqueis syllogismorum et dialecticarum
 captionum i, 2. 2
 Laqueo xv, 10
 Laqueos juris xiii, 10. 1
 Larentia vi, 7
 Larentis Acca vi, 7
 Largam xi, 15. 5
 Largiore sumtu viii, 11
 Largiorem xv, 2. 2
 Largiores xv, 2. 1
 Largita (sing.) ii, 24. 3
 Largus ii, 6. 3 fluere i, 22. 5 pronun-
 ciabat iv, 17. 5
 Largus Licinius xvii, 1. 1
 Largos imbres xiii, 9. 1
 Largum bibendi iii, 12
 Lasciva ix, 9. 2
 Lascivæ orationis xii, 2. 4
 Lasciviam satietatis vii, 16. 2
 Lascivientium convivorum i, 11. 4
 Lascivisset iv, 20. 1
 Lascitudinem ii, 26. 4
 Lascus xii, 4. 3
 Lata (sing.) xvi, 10. 3 est lex ii, 24. 2
 sit rogatio v, 18. 3
 Latas (part.) ii, 12. 1
 Late xix, 12. 3
 Latebra xii, 11. 1. xvii, 9. 4
 Latebræ v, 14. 4
 Latebram xvii, 9. 1
 Latebrosam v, 14. 5
 Latens ix, 16. 2 res iv, 8. 3
 Latent vii, 17. 4
 Latenter intelligas ii, 18. 3
 Latere (abl.) i, 20. 2. v, 2. xv, 1. 2 ex
 altero conversum responsum v, 11. 2
 (verb.) xii, 11. 2
 Lateret x, 1. 3. xiii, 28. 3
 Latet ii, 4. 3
 Latina (sing.) i, 24. 1. xvi, 8. 2 lingua
 vii, 14. 2. xviii, 12. 2. xviii, 14 oratio
 ii, 26. 2 oratione xviii, 13. 1 effinge-
 re viii, 8 voce xix, 13. 3 (plur.) ii,
 23. 1. xvi, 7. 1
 Latinae ii, 23. 1. xiii, 24. 6 linguae vii,
 15. 2. xix, 8. 1. 3. xix, 13. 2
 Latinam xvii, 20. 1 linguam xvii, 17.
 xviii, 11. xviii, 14. xx, 5. 1 in colo-
 niam deductum verbum xix, 13. 2
 Latinarum xiii, 24. 2
 Latinas i, 18. 1
 Latine i, 7. 8. i, 18. 1. 4. i, 22. 1. 4.
 ii, 23. 2. 4. iv, 2. 4. ix, 1. 3. xiii, 23.
 3. xvi, 7. 4. xviii, 9. 4. xix, 8. 4 lo-
 qui iv, 1. 3. xvii, 17
 Latini (plur.) i, 26. 4. xvii, 2. 2 veteres
 v, 12. 1
 Latinis i, 20. 1. ii, 26. 1 verbis xvii,
 20. 3
 Latino (abl.) i, 20. 3. xvi, 12. 3. xix,
 13. 3
 Latinorum i, 7. 8
 Latinos ix, 13. 4. xv, 11
 Latinum. xv, 20. 2. xviii, 2. 1. xix, 9.
 4 totum nomen i, 2. 2. xix, 9. 4 ver-
 bum xix, 13. 3 esset xiii, 20. 3
 Latio iv, 3. vii, 12. 1. xi, 8. 1
 Latione xiv, 2. 2
 Latio xiii, 29. 2
 Lationibus ii, 22. 4
 Latitudine i, 20. 3
 Latitudines i, 20. 1
 Latius xvii, 15. 2. xix, 5 lædi xx, 1. 6
 paulo iv, 17. 3
 Latium iv, 4
 Lato xiii, 22. 2
 Latonæ ix, 9. 5
 Latrantibus ix, 4. 5 monstis ii, 6. 1
 Latrarent eum vii, 1. 2
 Latuerint ii, 19. 1
 Latuerit ix, 16. 1
 Latuit xvii, 2. 8
 Latum i, 20. 1
 Latus (subst.) i, 20. 2 haurit apertum
 ii, 6. 2
 Lavabantur x, 3. 1
 Lavacris i, 2. 1
 Lavandi tempus xviii, 13. 1
 Lavandria xvi, 7. 2
 Lavandum xvi, 7. 2
 Lavari x, 3. 1
 Laudabat xiii, 30. 1
 Laudabatur xi, 2. 1
 Laudabilia iv, 9. 5
 Laudabiliter vii, 3. 9
 Laudandam i, 15. 3
 Laudandi v, 1. 2
 Laudante xx, 1. 15
 Laudantibus xviii, 5. 2
 Laudantis xvii, 20. 1
 Laudare ii, 6. 7. xix, 3 virtutibus ap-
 pellandis ii, 6. 6
 Laudaret xii, 2. 3
 Laudari ii, 6. 5. 7 frigide et exigue
 xix, 3

- Laudasse xii, 2. 3
 Laudat iii, 15. 3. iii, 16. 3 infocunde
 et jejane xix, 3
 Laudationes funebres xiii, 19. 5
 Laudatoria iv, 9. 5
 Laudatur iii, 7. 4
 Laudaverint ix, 4. 4
 Laudavit xiii, 19. 1. xv, 2. 2. xvii, 12
 Laude vii, 8. 11. xvii, 10. 2 floruerunt
 xv, 29 dignus xvii, 20. 3 nulla dig-
 nabatur xi, 2. 1 indignus ii, 6. 2 va-
 cat ii, 6. 5
 Laudem ista dicuntur in iv, 9. 5
 Laudes iii, 8. 1. xv, 2. 1. xvii, 12 egit
 iii, 7. 2
 Laudet xix, 3
 Laudi xi, 2. 1
 Laudibus iii, 9. 2. vi, 8. vi, 16. 5. xiii,
 19. 4. xvii, 12 forebant versus sum-
 mis assiduisque ix, 10. 1
 Laudis ii, 6. 7. ii, 27. 2. xvii, 2. 1
 aestimandæ xiv, 3. 4
 Laudo i, 18. 2. xiii, 19. 2
 Lavi ii, 25. 2
 Lavina littora x, 16. 2
 Lavinia ii, 16. 1. 2
 Lavinii Publii xx, 11
 Lavinio oppido x, 16. 2
 Lavinius xx, 11
 Lavisce x, 3. 1
 Lavo ii, 25. 2
 Lavor ii, 25. 2
 Laurens ix, 12. 6
 Laurente x, 2
 Laurentina x, 2
 Lauro v, 6. 6
 Lauru v, 6. 1
 Laurus iv, 17. 2
 Laus i, 18. 2 immodesta iv, 9. 4
 Laus Catonis (liber) xiii, 19. 1
 Lautam xv, 8
 Lautas x, 3. 1
 Lautum i, 14. xiii, 11. 3
 Laxamentum v, 1. 2
 Laxandi animi gratia xiv, 5
 Laxantes xviii, 2. 1
 Laxari animus Pr. 1
 Laxasset xv, 16
 Laxato remissoque iustitia examine i, 3.
 12.
 Laxiorem vocis sonum xiii, 20. 5
 Laxioribus xvi, 1. 1
 Leenas xiii, 7. 1
 Lebediam xii, 5. 1
 Lepta sit ad sacerdotium i, 12. 1 (plur.)
 i, 2. 3 ubi sunt iii, 1. 3. xvii, 20. 2
 essent iii, 1. 1
 Lecti erant in Senatum iii, 18. 2
 Lectica x, 3. 2
 Lecticam x, 3. 2
 Lectio accesserat ad eum locum x, 28. 2
 Lectione i, 6. 4. i, 7. 2. xii, 2. 5
 Lectionem xvii, 2. 9
 Lectiones i, 26. 1
 Lectionibus Pr. 3. ii, 28. 1. iii, 16. 5.
 xi, 7. 4. xiv, 6. 1
 Lectionis Pr. 4. xviii, 4. 1
 Lectionum Pr. 4. ii, 16. 3. xx, 4
 Lectis (part.) xiv, 2. 2 verbis xis, 8. 4
 Lectitabant veterum sententias i, 4. 4
 Lectitabat i, 7. 7
 Lectitabit ix, 4. 2
 Lectitamus ii, 23. 1
 Lectitandi xix, 8. 6
 Lectitando Pr. 10
 Lectitantes multa Pr. 5
 Lectitantibus xx, 1. 15
 Lectitaremus v, 15. 2
 Lectitarentur xi, 13. 2
 Lectitaret xx, 4
 Lectitarunt iii, 3. 1
 Lectito ix, 6
 Lecto vii, 1. 1. xvi, 9. 1 id sibi futurum
 pro x, 27
 Lector xii, 3 non infrequens iii, 3. 2
 Lectorem xviii, 4. 1
 Lectorum xii, 15
 Lectum (part.) xiii, 11. 2
 Lectus ix, 6. xiii, 11. 2 esset pinceps
 xiv, 7. 4 in iudices xiv, 2. 1
 Legam xiii, 30. 2. xiv, 6. 2
 Legantur virgines i, 12. 9
 Legas i, 24. 2. xiii, 30. 1
 Legat ii, 30. 3. vii, 16. 1
 Legati vii, 3. 2. vii, 14. 1 sent xvii, 21.
 14
 Legationes xi, 10. 2
 Legationibus vii, 3. 1
 Legatis i, 14. xi, 9
 Legato x, 3. 2
 Legatos i, 14. iii, 8. 1. vii, 3. 2. xi, 9.
 xv, 31
 Legatus fuerat Scipionem Asiaticum iv,
 18. 2
 Legaverant vii, 14. 3
 Legaverint xv, 31
 Legavit iv, 1. 2. vii, 18. 1
 Lege (abl.) i, 12. 4. iii, 10. 10. vi, 7.
 xvi, 10. 3. xvii, 7. 1. xs, 1. 8. xx,
 10. 1 de Agnaria xiii, 24. 2 Atonia xi,
 1. 1 Julia xiv, 2. 1 natura ix, 10. 1
 (imp.) xix, 1. 4
 Legebamus iii, 3. 1. x, 3. 1. xvii, 2. 1.
 xvii, 9. 4.
 Legebantur xvi, 10. 5
 Legebat xv, 22. 1. xvi, 6. 1. xviii, 5. 1
 Legebatur i, 6. 1. ii, 22. 1. xi, 13. 1.
 xiii, 27. 1. xvi, 10. 1

- Legem i, 9. 5. i, 13. 3. iv, 10. 1. xi, 10. 1. xv, 27. 2. xvi, 2. xvii, 6. 1. xx, 1. 3. 4 fabula spectanda Pr. 11 de pecunia exigenda xviii, 4. 2 promulgavit xviii, 4. 2
 Legendam filiam i, 12. 2
 Legendis Pr. 5
 Legendo xii, 3. xvii, 9. 1 xviii, 9. 1
 Legendos vi, 17
 Legendum i, 4. 2. vi, 17. xviii, 6. 1. xviii, 9. 2
 Legendus vii, 2. 3
 Legentem xviii, 5. 1
 Legentibus i, 7. 3. xiv, 4. 2
 Legentium xii, 6. xvii, 7. 1. xix, 14. 1
 Legerat xi, 7. 3. xvii, 5. 3
 Legere Pr. 5. i, 9. 5. i, 15. 7. ii, 29. 2. vii, 3. 21. xiii, 11. 2. xiii, 30. 2 ad populum xviii, 5. 1
 Legerem iii, 3. 4
 Legeremus iii, 3. 4. xiii, 19. 5. xv, 7. 2. xvi, 3. 2
 Legerentur ix, 9. 2. xiii, 28. 1
 Legeret i, 21. 1. vii, 11. 2. ix, 13. 1
 Legeretur xvii, 5. 2
 Legerim x, 19. xviii, 2. 4
 Legerimus ii, 2. 3
 Legerint Pr. 9
 Legerit xviii, 6. 2
 Legero xiii, 30. 2
 Leges xiv, 1. 11. xv, 27. 2. xvii, 21. 3. xx, 1. 3. 7 Decemvrales xx, 1. 7 Sempronias x, 3. 5 sumtuarias xx, 1. 7 non licuit per xii, 7. 2
 Leget xiii, 22. 5
 Legetis xlii, 19. 5
 Legi (dat.) vii, 7. 1 (verb.) i, 22. 2. iii, 1. 1. xvi, 5. 2. xix, 7. 1. xx, 1. 14. xx, 8. 2 facilem xvii, 9. 3
 Legibus iv, 9. 2. vii, 3. 18. vii, 18. 1. xvi, 13. 1. xvii, 21. 6. xx, 1. 1. 3 sumtuariis ii, 24. 1 promulgatis x, 3. 1 senio obliteratis ii, 24. 4
 Legimus xiii, 12. 1. xiii, 18. 1. xv, 3. 1. xvi, 1. xvi, 8. 1. xvii, 2. 1. xvii, 15. xix, 5. xix, 10. 3. xix, 14. 1
 Legione xvi, 4. 4
 Legiones xvi, 4. 4
 Legionibus xv, 9. 1
 Legis (gen.) xvi, 2. xvi, 10. 3. xvii, 7. 1. xx, 1. 10. 12 Horatias v, 7 Juliae ii, 15. 1 actio v, 19. 1 severitas xx, 1. 10 subceptor xix, 8. 5 (verb.) xvii, 13. 1
 Legisse Pr. 5. ii, 26. 2. ix, 4. 6. xii, 14. 1. xvii, 3. 1. xvii, 9. 4. xviii, 5. 2
 Legissem xvii, 15. 1. xix, 6
 Legissemus i, 21. 2. ii, 12. 1. xii, 13. 2. xiii, 12. 3
 Legisses xv, 1. 2
 Legisset xiii, 12. 1
 Legisti xiii, 30. 3
 Legistis xi, 7. 4
 in Legistorico xx, 11
 Legit vii, 2. 3. xviii, 5. 2
 Legitima verba xi, 1. 3
 Legitimis xiv, 2. 1
 Legimus xii, 16. 1
 Lego iii, 12. ix, 6. xiii, 21. 3
 Legum i, 7. 1. xiii, 12. 1. xvi, 10. 3. xx, 1. 1. 7 decemvralium xx, 1. 1 sanctionibus ii, 24. 1 scriptores xx, 1. 8
 Legumento iv, 11. 2
 Legumentum iv, 11. 3
 Legunt i, 21. 1. iv, 15. 1. xviii, 5. 1
 Lembi x, 25. 3
 Lembum x, 29. 2
 Lemmatis ix, 16
 Lenæo liberto xvii, 16
 Lenia xx, 1. 1
 Lenibus modulis incinat iv, 13
 Leniebat x, 3. 5
 Lenior xv, 3. 1
 Lenioris sonitus litera i, 25. 2
 Lenitate nimis remissa xi, 18. 2
 Lenitatem vocis xv, 3. 3
 Leniter i, 26. 3. vii, 3. 9
 Lenius xvi, 6. 3
 Lenone ii, 18. 1
 Lenoni ix, 13. 3
 Lente i, 26. 3
 Lentem iv, 1. 3
 Lentis xvii, 8. 1
 Lentulo, Cn. xviii, 4. 2. 3
 Lentulum v, 13. 2
 Lentulus, Cn. xviii, 4. 2
 Lentus xvi, 9. 1
 Lenunculi x, 26. 3
 Leo v, 14. 2. 3
 Leone v, 14. 6
 Leonem ii, 26. 4. v, 14. 3. 4. 7
 Leones iii, 3. 5. xiii, 7. 1
 Leonida iii, 7. 1
 Leonidas iii, 7. 4
 Leonis v, 14. 1. 5
 Leonum v, 14. 2
 Lepida vi, 8. vi, 13. 1. xvi, 18. 1. xvii, 12. xviii, 1. 5 inscripta Pr. 4 solertia xx, 1. 9
 Lepidæ i, 25. 1. xvii, 14. 1
 Lepide ii, 5. ii, 23. 1. ii, 29. 1. v, 7 composita verba i, 17
 Lepidi et festivi mendacii consilium i, 24. 2
 Lepidior i, 9. 5
 Lepidiora i, 8. 3
 Lepidiores xvii, 14. 1

- Lepidis x, 19
 Lepidissima viii, 14
 Lepidissimæ vi, 9. 1
 Lepidissimi xix, 4 (versicali) xix, 11. 1
 Lepidissimis xix, 9. 2
 Lepidissimus xiii, 11. 1
 Lepidius x, 9. 2
 Lepidum x, 4
 Lepidus Æmilius xii, 8. 2
 Leporaria ii, 20. 1
 Leporario ii, 20. 1
 Lepore i, 18. 2
 Leporem i, 18. 2
 Lepores ii, 20. 1. xvi, 15
 Leporibus xvi, 15
 Leporis ii, 25. 2
 Lepus ii, 25. 2
 Lesbia vi, 16. 1
 Lesbios xvi, 19. 4
 Lesbium vinum xiii, 6. 3
 Lesbius xvi, 19. 1
 Lesbo, insula xiii, 5. 1. 3
 Letalis iii, 16. 10
 Letum (mortem) vi, 16. 4
 Levamentis xii, 4. 1
 Levandi xiv, 3. 2 animi gratia xiv, 5
 Levare peccatum x, 19
 Levatoria xvii, 8. 3
 Levatus medela v, 14. 6
 Leucas i, 13. 4
 Leuctra xvii, 21. 8
 Leve xvii, 9. 5 damnum i, 3. 10 verbum ii, 6. 1
 Levennam xvi, 7. 3
 Leves i, 6. 2. vii, 11. 1 locutores i, 15. 1
 Levet honorem vi, 14. 1
 Levi ii, 29. 5. vii, 9. 1. xvi, 7. 3
 Levia gaudia ix, 9. 7 et inania pro gravibus et veris componere xviii, 4. 4
 Leviano carmine xix, 7. 1
 Levianorum verborum xix, 7. 3
 Levibus argumentis iii, 11. 1
 Leviculum xiii, 30. 4
 Levii Alcestin xix, 7. 1
 Leviora i, 13. 2. xvii, 8. 3 sagittis vitia i, 17. 2
 Levipes i, 18. 2
 Levis x, 16. 2. xv, 18. 2. xviii, 11 jactura i, 3. 11 non existimator xx, 1. 3
 Levisimis xiv, 1. 9
 Levisimum xix, 9
 Levitate xvii, 8. 3
 Levitatem vii, 11. 1. vii, 17. 1
 Leviter xvii, 21. 1
 Levius xviii, 9. 4
 Levius (nomen) xix, 9. 3
 Lex ii, 12. 1. vii, 3. 15. ix, 16. 2. x, 20. 1. xvi, 2. xvii, 8. 1. 2. xx, 1. 7
 ita fuit ut i, 3. 2 Fannia ii, 24. 2
 Julia ii, 25. 5 Licinia ii, 24. 3. 4 et
 Fannia xx, 1. 7 Porcia x, 3. 5 lata
 vi, 7 talionis xx, 1. 5 vendendi
 vii, 4
 Libamenta ingenuarum artium Pr. 6
 Libamentum xvi, 8. 5
 Libaretur xii, 8. 1
 Libebit Pr. 9
 Libens xiv, 6. 2. xvii, 12. xix, 7. 2
 Libenter xii, 4. 3. xvi, 1
 Libentes xv, 22. 1
 Libenti ingenio ad xix, 9. 1
 Libentis xv, 2. 3
 Libentissime xv, 8
 Liber i, 7. 2. xvi, 10. 1. xvii, 1. 1. xvii, 3. 2. xix, 8. 4. xx, 11 homo x, 15. 2
 Libera xiii, 24. 6. xvi, 13. 3
 Liberale factum vii, 19
 Liberalem xvii, 5. 4
 Liberales xvii, 5. 1. 2. 3. 4
 Liberali vii, 8. 1 a Musa nunquam abfuit ix, 8. 1
 Liberalibus xv, 17
 Liberalior sermo Pr. 8
 Liberalis xvii, 5. 2
 Liberalitas xvii, 5. 1. 2
 Liberalitatem xvii, 5. 1
 Liberalitati xvii, 5. 3
 Liberaliter vii, 3. xvii, 5. 2. 4 institutis hominibus xviii, 10. 3
 Liberalium disciplinarum vi, 17
 Liberam linguam i, 15. 1
 Liberasset x, 17. 1 obsidione v, 6. 2
 Liberatos religione vii, 18. 2
 Liberatum xvii, 15. 2 esse xix, 8. 2
 Libere ii, 23. 4. vii, 3. 8
 Liberet xiv, 6. 1
 Liberi (subst.) iv, 3. vii, 1. 1. xviii, 6 hominis (adj.) xx, 1. 4
 Liberi (Bacchi) xiii, 11. 4
 Liberis (subst.) iv, 19. v, 19. 1. xv, 12 (adj.) ii, 18. 2 hominibus xviii, 10. 3
 Liberius xix, 11. 3
 Liberatorum ii, 7. 1. iii, 16. 9. v, 19. 1. ix, 8
 Liberos (subst.) i, 12. 2. ii, 23. 9. vii, 1. 1. xv, 11 (adj.) xiii, 24. 6 homines xx, 1.
 Liberta'st vii, 17. 4
 Libertas xiii, 12. 1
 Libertate i, 2. 8. ii, 18. 2 data xv, 2. 2
 Libertatem vi, 16. 3
 Libertati ix, 2. 3
 Libertatis vii, 3. 7. x, 3. 5 recipiende gratia ix, 2. 3

- Libertini v, 19. 3
 Libertino vi, 9. 2
 Libertinos v, 19. 2
 Liberto xv, 6. xvii, 16
 Libertus iv, 10. 2. vii, 2. 1. 3. x, 1. 3. xiii, 9. 1
 Liberum et impromiscuum verbum i, 7. 3 (gen. plur.) iv, 3. xvii, 21. 13
 Libet i, 11. 2. ii, 28. 3. x, 12. 4 non xx, 1. 6 dicere xviii, 13. 2
 Libidine vini ebriosus xv, 2. 1
 Libidines in cibos et in Venerem xix, 2. 1
 Libidini xi, 18. 6
 Libidinosisimum vi, 16. 5
 Libido x, 3. 2. xii, 13. 5 urinæ xix, 4
 Libitum erat Pr. 2 est ii, 23. 2. vii, 3. 3. ix, 4. 6. xiii, 24. 6. xvii, 14. 1 nobis x, 25. 1
 Libra x, 27. 1. xx, 1. 6 (signum celeste) ix, 14. 3
 Libram vii, 18. 1
 Libramenis suspensum x, 12. 4
 Librari v, 3. 3
 Libraria v, 4
 Librariis assibus xx, 1. 9
 Librarios fuimus apud xviii, 4. 1
 Librarius v, 4
 Libras iv, 8. 2. xvii, 21. 11. xx, 1. 12
 Libri (gen.) i, 7. 5. ii, 19. 5. xix, 8. 5 (plur.) Pr. 2. xiii, 8. 1. xiv, 2. 1. xvi, 12. 2. xvii, 6. 1. xvii, 9. 1. xix, 4 Tulliani xviii, 7. 2, copia fuisset i, 23. 1 bonæ atque sinceræ vetustatis v, 4
 Librili perenderent in xx, 1. 9
 Libripens xv, 13. 4
 Libris Pr. 3. 4. 9. i, 3. 3. i, 19. 1. i, 26. 1. 2. xiii, 8. 1. xvi, 11. 1. xvii, 13 annalibus ii, 11 Censoris ii, 10. 1 instructa bibliotheca xix, 5
 Libro i, 1. 1. i, 2. 3. i, 2. 4. 14. i, 12. 4. i, 22. 3. 4. xv, 27. 3. xvii, 21. 12. 13. xx, 5. 3. xx, 11 quarto xvi, 13. 1 secundo xx, 6 vetere xviii, 9. 1 memoratissimo xix, 8. 3 ætatis et fidei magnæ credo xviii, 9. 3
 Librorum Pr. 12. iii, 10. 6. vi, 17. ix, 4. 1. xiii, 10. 2. xv, 10. xvii, 6. 1
 Libros i, 7. 1. i, 19. 1. 2. ii, 14. iii, 17. xiii, 7. 2. xvi, 8. 1. xvii, 15. 1. xx, 1. 15. xx, 6 acroaticos xx, 5. 2 attigi xviii, 10. 3
 Librum Pr. 2. i, 2. 4. i, 21. 1. ii, 3. 2. xvi, 8. 1. xvii, 2. 1 commentarium xiii, 19. 5 ex annalibus septimum xviii, 5. 1 summæ atque reverendæ vetustatis xviii, 6. 4
 Libuit vi, 11. vii, 11. 2
 Liburni xvii, 2. 2
 Liceat vii, 19. xv, 7. 2. xvi, 4. 3
 Licebit xvi, 4. 3
 Licentes xv, 9. 1
 Licentia i, 16. 1. xi, 18. 7. xv, 2. 4
 Licentia xv, 3. 2 non jus habet xx, 1. 6
 Licentius xvi, 7. 1. xix, 11. 2
 Licere i, 23. 2
 Liceret ix, 2. 3. x, 15. 3
 Licet (part.) iii, 2. 4. xvii, 14. 2. xx, 10. 1 (verb.) iii, 18. 1. xiii, 23. 1
 Licini ii, 24. 4
 Licinia ii, 24. 4 lex ii, 24. 4. xx, 1. 7
 Liciniam legem xv, 8
 Licinii Porcii xix, 9. 6 Stolonis xvii, 21. 8
 Licinio xv, 24 C. i, 11. 9. Q. Crasso ix, 4. 7
 Licinium xv, 24
 Licinius vii, 9. 2 L. Crassus xv, 11 Imbrex xiii, 22. 6 Mucianus ix, 4. 7
 Licino Fabio x, 6
 Licio xii, 3. xvi, 10. 3
 Licita sunt xi, 18. 1
 Licium concepta furta per xi, 18. 3
 Lictor ii, 2. 4. xii, 3
 Lictore xii, 3
 Lictorem xii, 3. xiii, 12. 3 curiatum xv, 27. 1
 Lictores ii, 2. 4
 Lictoris xii, 3
 Ligandi xii, 3
 Ligando xii, 3
 Ligari xii, 3
 Ligartaca (comœdia) xv, 13. 2
 Ligna iv, 1. 7. xv, 1. 3. xvi, 4. 2
 Lignantur xvii, 2. 3
 Ligneam xv, 1. 2. 3
 Ligneis ii, 12. 1
 Ligneum x, 12. 3
 Ligni v, 3. 2. xix, 12. 3 ingenium iii, 6
 Ligno x, 12. 2. xv, 1. 2. xvii, 9. 4
 Lignum iii, 6. v, 3. 2. xv, 1. 1. xvii, 9. 4
 Ligo xii, 3
 Limatus xix, 9. 4
 Limine ii, 3. 2. vi, 9
 Limite ii, 22. 4
 Limites ii, 22. 2
 Limo xii, 3
 Limum xii, 3
 Linea Pr. 5. i, 20. 3
 Linearum i, 20. 1. xvi, 18. 1
 Lineas i, 20. 1. xvii, 20. 3
 Lineolis x, 1. 4
 Lingua i, 12. 1. i, 15. 6. iii, 18. 3. xvii, 19. 2. xix, 14. 2 Latina xvi, 8. 2. xvii, 2. 2. xviii, 12. 2 patria xix, 9. 4 prisca ii, 6. 7 præstabili viri x, 18. 2 inopi (virum) xviii, 3. 2
 Lingue Pr. 3. i, 9. 5. i, 15. 1. xv, 30.

1. xvi, 6. 1. xvi, 12. 1. xviii, 5. 4.
 xix, 9. 3 Attica Pr. 2. ii, 3 Græcæ
 xvi, 12. 1. xix, 13. 2 Latine xix, 8.
 1. xix, 13. 2 princeps vii, 17. 2 ig-
 narus vii, 17. 1 parimonia xii, 4. 1
 artes xiii, 8. 2 tenebras sequuntur x,
 22. 1
 Linguam i, 15. 1. iv, 17. 6 Latinam
 xiii, 10. 2. xx, 5. 1 Romanam i, 18.
 1 exortare ix, 13. 2
 Lingua x, 12. 3. xvii, 18
 Linguis xvii, 18
 Lingula x, 25. 1
 Lingulacæ i, 15. 8
 Lingulæ x, 25. 1
 Lingulam x, 25. 1
 Liniamenta xvii, 10. 1
 Linquens xv, 6
 Linqueret xix, 11. 2
 Lintea xvi, 7. 2
 Lintres x, 25. 3
 Linum iii, 14. 5
 Liqueat xii, 2. 5
 Liquefacta xvii, 10. 4
 Liquefieri xvii, 10. 6
 Lipientis et puræ fidei xviii, 5. 4
 Liquere xiv, 1. 5. xiv, 2. 8
 Liqueat mihi i, 3. 1
 Liquida lux ii, 24. 4
 Liquide ii, 21. 1. xiv, 1. 4
 Liquido (adv.) xvi, 5. 1
 Lis v, 10. 1. xiv, 5
 Litatum erat iv, 6. 2
 Lite æstimata xx, 1. 10
 Litem xvii, 2. 4 contestatur v, 10. 2
 meam facere nolui x, 1. 2
 Litera (nom.) xv, 30. 1. xvi, 14. xix,
 14 (abl.) i, 25. 2. xvi, 12. 1 brevi
 prima ii, 17. 1
 Literæ (gen.) ii, 3. 1 (plur.) i, 12. 2.
 xvii, 9. 1. 3 eximie xii, 8. 1
 Literam ii, 3. 1. xiii, 20. 2. xix, 14. 2
 Literarum vii, 11. 2. xiii, 16. 2. xv, 30.
 1. xvii, 9. 1. xix, 7. 1 apices xiii, 30.
 2 veterum xix, 9. 1 diligens xviii, 5.
 2 diligentissimus iv, 11. 2
 Literas iii, 8. 2. xv, 22. 1. xvii, 9. 4
 altiores xiii, 10. 1 per xix, 14. 1 de-
 diderant se ad ii, 21. 2 misit ad x,
 5. 2 sciens xviii, 9. 1
 Literati (plur.) xvii, 3. 1
 Literato homine i, 11. 9
 Literator xviii, 9. 1 linguae Latine xvi,
 6. 1
 Literatos iii, 3. 1
 Literatos ii, 10. 1
 Literis xiii, 4. xiii, 19. 1. xvii, 9. 1
 amœnioribus xviii, 5. 1 finita voca-
 bula xv, 9. 2 mandarentur xiv, 1. 7
 mandaverint vii, 1. 2 mandaverit vi,
 4 mandavimus xii, 15 mandavit vii,
 18. 3 multis prœditus v, 14. 1 vetera-
 tor in iii, 1. 2
 Lites xiv, 2. 1 inflamment ii, 12. 4
 Litigabatur xx, 10. 4
 Litigantes ii, 12. 4. xx, 10. 4
 Litigantium xiv, 2. 6
 Litigatur xiv, 2. 4
 Littore vii, 8. 3
 Littorum vii, 8. 1
 Littus vii, 8. 3
 Litui (gen.) v, 8. 3 (plur.) i, 11. 1
 Lituo v, 8. 1. 3 cantare xx, 2
 Lituus v, 8. 3 auguralis v, 8. 3 (taba)
 v, 8. 3
 Livii iii, 16. 5
 Livius, L. vii, 7. 2. xvii, 21. 12
 Lixidia colligitis xviii, 7. 1
 Loca i, 7. 1. vi, 6. 3. x, 5 silentia xix,
 7. 2
 Locabantur xvi, 4. 4
 Locarentur xii, 8. 1
 Locaret xii, 4. 3
 Locari xi, 17
 Locasset iii, 3. 7
 Locatas sunt xiii, 9. 3
 Locationis ex lege xi, 17
 Locato vii, 9. 4
 Locavisset ix, 12. 3
 Loci (gen.) xvi, 5. 3 impertunitate iii,
 7. 1 is erat Senatorii xii, 1. 1 fuit
 Romæ summi inter, &c. xviii, 6. 1
 nusquam visam i, 19. 2 nequaquam est
 hujus xiv, 2. 4 (plur.) vi, 6. 3 com-
 munes ii, 25. 2
 Locis i, 15. 1. vi, 6. 3. xiii, 9. 3. xvi,
 11. 2. xvii, 9. 1. xviii, 10. 1. xx, 6
 sylvestribus xv, 15 neccis ix, 12. 6
 Loco i, 16. 3. i, 22. 3. xiii, 27. 2. xv,
 30. 2. xvi, 4. 1. xvi, 13. 1. xvii, 10.
 3 de equestri xix, 9. 1 humili xv, 4.
 1 nobilis xv, 13. 1 honesto natus i,
 12. 4 non ignobili xvii, 9. 4 summo
 ix, 13. 1 in civitate prœditi xii, 8. 2
 obecaro nati i, 7. 1 in alio xix, 14. 2
 in eodem xx, 5. 1 in hoc xx, 6 in
 præsenti xx, 10. 3 in quo ponat xv,
 24
 Locorum ii, 22. 5. ii, 23. 1
 Locos iii, 7. 3. vi, 6. 3 et calles occupa-
 pat iii, 7. 1
 Locum ii, 1. 1. vii, 1. 3. xvii, 9. 1 tenere
 v, 13. 3 in pugna reliquerat v, 6. 3
 antiquiores tribuit v, 13. 3 sibi esse
 joci dicundi ratus iv, 20. 1 in hæcdis
 venire xviii, 6. 2 insimant in iii, 7. 1
 Locuplete x, 5. xvi, 10. 6
 Locupletem x, 5. xvii, 6. 2

- Locupletent xiv, 1. 14
 Locupletis ii, 23. 5
 Locus vi, 12. xiii, 11. 2. xvii, 9. 1. xvii, 10. 2 rationi obtinendæ est xii, 5. 10
 Locuti sunt i, 10. 1. i, 22. 1. ii, 6. 4. ii, 19. 1. iii, 16. 7. v, 20. vii, 11. 1. ix, 14. 7. xv, 5. 1. xviii, 7
 Locutionis antiquæ xviii, 9. 2
 Locutionum i, 7. 8
 Locutores i, 15. 1
 Locutos iv, 16. 1. vii, 7. 1
 Locutuleios i, 15. 8
 Locutum i, 6. 3. i, 7. 3. xvii, 1. 1. xvii, 17 sic ad, etc. i, 3. 1 purissime ii, 20. 2
 Locuturum vi, 15. 2
 Locuturus esset i, 16. 4
 Locutus ix, 10. 1 es xvii, 10. 2 est xiii, 21. 2
 Logistorico iv, 19
 Longa ætas xx, 1. 2 ætate i, 3. 1
 Longa Alba ii, 16. 1
 Longæ (naves) x, 25. 3
 Longævi (plur.) ii, 16. 4
 Longævo ii, 16. 1. 2. 4
 Longam iv, 1. 5 in diem xix, 5
 Longarum xvi, 18. 2
 Longe (adv.) i, 3. 10. ii, 26. 6. iii, 9. 2 lateque vii, 12. 1 primum vii, 7. 2 secus xvii, 18 qui non videt iv, 2. 5 non minus xx, 1. 2 non nimis xv, 28 nimium xvii, 21. 14 non ita post xvii, 21. 10 differre xii, 3. 1
 Longinqua ix, 14. 2. xiii, 14. 2. xiv, 1. 3
 Longinquas res in xx, 10. 4
 Longinquis noctibus Pr. 3
 Longinquitas corporis i, 1. 2
 Longinquius i, 23. 6
 Longinquo conspectu distantem hostem in i, 11. 6
 Longinquus xii, 13. 5
 Longior vii, 7. 2. xv, 28. 2. xvi, 18. 2
 Longiora spatia Pr. 12
 Longiore iii, 16. 7 usu xii, 13. 2
 Longiores esse, quam pedes duo et quadrantem ix, 4. 5
 Longioribus xvi, 2
 Longioris xvii, 13
 Longis ambulacris i, 2. 1 versibus xviii, 15
 Longissima (plur.) xiv, 1. 9
 Longissimi ix, 4. 5
 Longitudine xiii, 29. 1
 Longitudinem iii, 10. 1
 Longitudines i, 20. 1. xvi, 18. 2
 Longitudinis i, 1. 1. iii, 10. 4. vi, 3. xviii, 9. 3
 Longitudo i, 20. 3
 Longius vii, 15. xiv, 5. xvi, 3. 2. xvii, 21. 14 stadium i, 1. 1
 Longo ii, 17. 4. xvii, 12. xvii, 21. 8 usu xvi, 6. 3
 Longo, Velio xviii, 9. 2
 Longum i, 1. 1. i, 20. 1. xiii, 17. xvii, 9. 3 pedes centum vi, 3
 Loquaces xiii, 11. 2
 Loquacior v, 14. 1 adolescens i, 2. 3
 Loquacitas i, 15. 1
 Loquacitatem i, 15. 3. 8
 Loquamur xi, 1. 5
 Loquantur xiii, 30. 4. xv, 6
 Loquare i, 10. 1. ii, 22. 7
 Loquatur i, 15. 4
 Loquax i, 15. 4
 Loquendi i, 15. 2. 3. i, 23. 4. xvi, 6. 3. xviii, 9. 4. xviii, 10. 2 in medio usu x, 14 de proprietate xviii, 6. 1
 Loquendo xi, 10. 2. xv, 29. xvii, 2. 7
 Loquens fuisset non v, 9. 2
 Loquentem i, 10. 1. i, 11. 7. iv, 10. 2. xix, 8. 1 apud populum i, 6. 3
 Loquentes i, 15. 1. xiii, 6
 Loquentia i, 15. 7
 Loquentiæ i, 15. 7
 Loquentibus iv, 1. 7
 Loquentis (gen.) xx, 6 (acc. plur.) xix, 10. 2
 Loquentium viii, 2
 Loquere i, 10. 2
 Loqueretur xiii, 24. 4 de i, 7. 6
 Loqui i, 6. 3. i, 15. 1. 5. xv, 2. 1. xvii, 1. 2. xvii, 7. 2. xvii, 17 recte et proprie xviii, 6. 1 non est otium xiii, 11. 3
 Loquier i, 24. 1
 Loquor iv, 1. 3
 Loquantur xi, 4. xx, 6 elegantius xx, 11
 Lorarii x, 3. 8
 Loream x, 23. 1
 Lori xvii, 9. 3
 Loris xvii, 3. 2. xvii, 18
 Loro i, 26. 2. xvii, 9. 3
 Lorum xvii, 9. 3
 Lnam Saturni xiii, 22. 1
 Lubens xx, 6
 Luberet vii, 3. 7
 Lubet iii, 3. 3. xix, 10. 3
 Lubidine xx, 1. 4
 Lubido xvi, 10. 6
 Lubitum est xx, 1. 7
 Lubrica xiv, 1. 13
 Lucani (plur.) ii, 19. 2
 Lucano vii, 11. 2 agro x, 16. 1

- Luce i, 23. 1. ii, 3. 2. ii, 29. 4. oriente
 il, 29. 3. prima ii, 29. 4
 Lucem fori prodidisse in xiii, 13. 1
 Lucenia sidera ii, 21. 1
 Lucet xix, 9. 5
 Lucetium v, 12. 2
 Lucetius v, 12. 2
 Luci (de die) xi, 18. 3
 Lucificare x, 17. 3
 Lucii Antonii i, 16. 1
 Lucilli iv, 17. 1. xviii, 8
 Lucillum ii, 24. 2. vii, 14. 2. xi, 7. 4.
 xii, 2. 2. xx, 8. 1
 Lucillus i, 16. 1. 3. vii, 3. 12. viii, 5.
 x, 20. 1. xvii, 21. 14. xviii, 9
 Lucis (gen.) ii, 1. 1. v, 12. 1. v, 16
 annus xix, 9. 1 (abl.) xviii, 10. 1
 Lucius Veratius xx, 1. 4
 Lucorum i, 2. 1
 Lucra xi, 18. 6
 Lacretii i, 21. 3. x, 26. 4
 Lucretius v, 15. 1. x, 26. 4. xiii, 20. 8.
 xvi, 5. 2
 Lucri ii, 12. 4. faciendi causa xi, 18. 8
 Luctanter cum erumnarum varietate ii,
 18. 3
 Luctatorem iiii, 15. 2
 Luctu iiii, 15. 3. vii, 5
 Luctum x, 3. 7. satis visus est eluxisse
 vii, 5
 Lactus xvi, 5. 4
 Lucubrationibus xiii, 30. 2
 Lucubratiunculas Pr. 7
 Luculenta xiii, 24. 8
 Luculente xvi, 1. xvii, 10. 5. dixit i, 15.
 2. scriptum xiii, 30. 2
 Lucullo, L. xi, 8. 1
 Ludenti, L. xi, 8. 1
 Ludens xi, 15. 1. composuit xix, 7. 3
 Ludentem xi, 15. 1
 Ludentium xiv, 1. 9
 Ludere ac facere commentationes Pr. 3
 Ludibria usque ad xv, 2. 1
 Ludibriosa vii, 11. 2
 Ludibunda ix, 9. 6. xi, 15. 1
 Ludibundo xi, 15. 1. 3
 Ludibundos oculos iiii, 5
 Ludibundus xi, 15. 5
 Ludicra vi, 15. 2. xiv, 1. 9
 Ludicrae vi, 13. 1. historiae ix, 7
 Ludicris vii, 3. 20
 Ludis (subst.) iiii, 3. 5. Megalensibus ii,
 24. 1. (verb.) xx, 10. 1
 Luditur i, 20. 2
 Ludo Pr. 8. xiii, 5. 1. musico Pr. 11. et
 voluptati fuit vi, 16. 1. res digna xiii,
 3. 1. rudes in xiii, 30. 2
 Ludorum ii, 24. 4. Circensium iiii,
 10. 6
- Ludos habent xv, 11. in quos itare xv, 11
 Ludu' i, 24. 2
 Ludum vi, 13. 2. aestivarum xviii, 5. 1
 conveniet in xv, 11
 Ludus xvi, 9. 2
 Luendi piaculi gratia iv, 6. 2
 Luendum piaculis fulgur iv, 5. 1
 Luget i, 24. 2
 Lugubri habitu indutus vii, 5
 Lumen xv, 25
 Lumina xiv, 3. 4. xv, 6. eloquentiae xiii,
 24. 6
 Lumini ii, 28. 3
 Luminibus obsolescant ii, 23. 1. oculo-
 rum xiv, 4. 1. sese privaverit x, 17. 1
 Luminis xii, 5. 10. aciem x, 17. 2
 Luna i, 20. 2. iiii, 10. 2. aegrescente ac
 senescente xx, 8. 1. crescente et de-
 ficiente xx, 8. 2. decedente et adole-
 scente xx, 8. 2. senescit xx, 8. 1
 Lunae iiii, 10. 2. xiv, 1. 2. xv, 2. 1. as-
 ta atque damna xx, 8. 2. curriculo xiv,
 1. 3. ad vices xx, 8. 2
 Lunaris i, 20. 2. iiii, 10. 2
 Lupi ii, 25. 2
 Lupus ii, 25. 2
 Luscinius Fabricius iv, 8. 1
 Luscitiosus iv, 2. 4
 Luscium xv, 24
 Luseramus lusum xviii, 13. 1
 Luserit xix, 11. 1
 Lusibus ix, 9. 6
 Lusit xvii, 12. (versus) xix, 11. 1
 Lusitabamus xviii, 13. 1
 Lusitanis i, 12. 5. x, 26. 1
 Lusitano xv, 22. 1
 Lustret i, 20. 2
 Lustrum iv, 17. 1
 Lusum luseramus xviii, 13. 1
 Lusus vii, 8. 2
 Lutescere xviii, 11
 Lutescit xviii, 11
 Luteus ii, 26. 3
 Luto x, 15. 2
 Lutulento xi, 15. 3
 Lutum xviii, 11
 Lux liquida ii, 24. 4. orationis x, 3. 6
 Luxu i, 11. 4
 Luxum vii, 11. 3. animi vii, 16. 2
 Luxuria vii, 11. 3
 Luxuriae iv, 8. 2. xv, 8. xx, 1. 7. effe-
 vescentis aestus ii, 24. 5
 Luxuriantem gulam confutavit vii, 16. 1
 Luxuriasset in tam immodicum vii, 23
 Luxuries ix, 14. 4. 6
 Luxurii ix, 14. 4. 6
 Luxuriose vii, 3. 5
 Lycio in xx, 5. 1

Lycurgi iii, 15. 1
 Lydiæ terræ i, 11. 4
 Lymphis ii, 26. 4
 Lysia ii, 5
 Lysiae i, 9. 5. ii, 5

M.

M. V. (Marci Vinici) v, 13. 3
 Macodo Alexander xvii, 21. 10 philosophus xiii, 8. 2
 Macedonem xvii, 21. 10
 Macedones xv, 20. 5
 Macedonia xiv, 6. 3. xv, 20. 5
 Macedonem ix, 3. 1. xvii, 21. 9
 Macedonum vii, 8. 1
 Macerari unguento x, 12. 3
 Macerent xi, 6
 Macetæ ix, 3. 1
 Machææ x, 25. 1
 Machinarum xv, 31
 Macræ (plur.) xx, 8. 1
 Mactabat xvi, 6. 1
 Maculantia xvi, 7. 2
 Maculetur xviii, 12. 1
 Madentes vitibus xiii, 8. 2
 Mæandris xvi, 8. 5
 Mævia (comœdia) x, 24. 3
 Mage xx, 10. 2
 Magis videatur non defuisse magis quam superfuisset i, 22. 2
 Magister iv, 1. 2. v, 10. 8. xiii, 20. 1. xv, 9. 2. xvi, 6. 1. xvi, 8. 1. xvii, 3. 1. xviii, 7. 1. xix, 10. 3. xix, 13. 1. xx, 5. 1. xx, 10. 1 optime xviii, 4. 1. xix, 10. 4 equitum ii, 19. 2. x, 24. 4 disciplinæ eloquentiæ v, 10. 4 docendis juvenibus xix, 9. 1
 Magisterii xiii, 5. 1
 Magistræ vii, 20. 3
 Magistratibus iii, 18. 2. x, 3. 1. xii, 3. xiii, 15. 3. xv, 4. 1
 Magistratu ii, 2. 3. v, 17. 1. x, 20. 1. xiii, 12. 3. xvi, 4. 2
 Magistratum ii, 2. 3. xiv, 7. 1 capturus ii, 24. 5 non ceperat x, 3. 2 gessissent iii, 18. 1
 Magistratus (sing.) ii, 2. 2. ii, 24. 5. x, 3. 1. xiii, 13. 1. xvii, 9. 3 minor xiii, 15. 1 (plur.) i, 7. 1. ii, 2. 1. iii, 2. 3. x, 3. 8. xiii, 18. 2. xiv, 7. 2 minores xiii, 15. 1
 Magistratum xiii, 15. 3
 Magistri iv, 1. 6. xiii, 8. 1. xx, 10. 3
 Magistrie Pr. 9. ix, 15. 1. xiv, 2. 1. xv, 2. 2. xix, 8. 1. xix, 9. 1
 Magistro xiii, 6. 2. xiii, 21. 1

Magistorum xiii, 14. 1
 Magistros i, 2. 1. xviii, 3. 1. xviii, 4. 1
 Magistrum i, 12. 4. 1. 18. 1. xviii, 5. 2 equitum ii, 19. 2
 Magna (sing.) i, 3. 6. 9. i, 14. xvi, 19. 4. xvii, 25. xviii, 5. 1. xx, 1. 8 (plur.) xvii, 2. 9
 Magnæ xv, 18. 2. xvii, 5. 1. xviii, 9. 3
 Magnam i, 3. 6. i, 22. 1. vii, 11. 3. xvii, 6. 1. 3. xviii, 15 partem ii, 29. 3
 Maganimum vii, 19
 Magnas vi, 8. xiii, 20. 2
 Magne xiii, 20. 5
 Magnei xiii, 25
 Magni pendere xvi, 2. 1
 Magni facias xi, 7. 2
 Magni facit vii, 3. 18
 Magnifico funere x, 18. 1
 Magnificum vii, 14. 2
 Magnificus vi, 18. 1
 Magniloquentia i, 2. 2. iii, 7. 1
 Magnis i, 14. iii, 3. 5. xix, 7. 3
 Magnitudine i, 14. i, 15. 8. ii, 10. 1. ix, 13. 2. xii, 8. 1. xvi, 5. 2 invisitata iii, 9. 2 pecuniæ i, 8. 8
 Magnitudinem vii, 3. 18. ix, 13. 2
 Magnitudines xiv, 1. 9 rerum et parvitates i, 8. 12
 Magnitudo oneris iii, 6
 Magno vii, 14. 3. xvi, 11. 2. xvii, 2. 5. xvii, 21. 9. 14. xix, 1. 2 impete xix, 7. 2 opere xi, 9. 1
 Magno opere xvii, 2. 3
 Magnum i, 3. 11. xvii, 2. 5 inelamavit (magna voce) v, 9. 2
 Magnus ii, 22. 7. xx, 8. 1
 Maiam Volcani xiii, 22. 1
 Majestas xiii, 22. 3
 Majestate xiii, 13. 1. xiv, 4. 1. xviii, 3. 1
 Majestatem xvi, 13. 3
 Majestati iii, 16. 7
 Major i, 13. 4. ii, 15. 1. ix, 9. 8. xiii, 15. 2. xvii, 6. 1 natu ii, 16. 2 pars reptant fame iii, 3. 3
 Majora iv, 9. 5. v, 21. 3. xvi, 18. 1 auspicia xiii, 15. 3
 Majore i, 3. 10. i, 16. 3. ii, 20. 3. vii, 3. 3. xiv, 3. 4. xiv, 7. 2. xviii, 6. 1 filio xiii, 19. 3
 Majorem i, 12. 1. i, 13. 4. vii, 3. 15. xvi, 6. 4. xvii, 3. 2 natu iii, 11. 1 in modum xv, 20. 2
 Majores i, 22. 3. v, 13. 2 natu ii, 15. 1 nostri iv, 9. 3. xv, 11. 1. xix, 1. 4. xx, 1. 11 vestrum xx, 6
 Majori ii, 15. 1

- Majoribus i, 6. 2. i, 22. 3. 7. iii, 18. 1.
     iv, 6. 1. xiv, 1. 9. xiv, 2. 7
 Majoris vi, 1. 4. xvii, 2. 7 precii xi, 1. 2
 Majorum iv, 20. 2. vii, 3. 20. xv, 11
     nostrorum xx, 6 more xvi, 10. 6 mor-
     ibus xiii, 12. 2
 Majus vi, 16. 4. xiii, 15. 2. xiv, 2. 8
 Mala (subst.) vii, 11. 3 (adj.) xix, 12. 4
     causa i, 6. 3
 Malas xvi, 7. 2
 Malaxavi xvi, 7. 2
 Male iii, 14. 1. vi, 16. 1. xvii, 3. 1.
     xvii, 12 animatos vii, 3. 2 facere vii,
     3. 14 feriat i, 22. 7 doctorem Pr.
     11 habitum iv, 20. 3 de republica
     meritorum ix, 3. 3 ac misere rubente
     ix, 16. 3
 Maledicatur vi, 11
 Maledicentia xvii, 14. 1
 Maledicentiam iii, 3. 7
 Maledicentissimum iii, 17
 Malediceret vi, 16. 5
 Maledicit xix, 3
 Maledictis i, 5. 1. vi, 11. xvii, 1. 2.
     xx, 10. 2
 Maleficia vi, 2. 2
 Maleficii xx, 1. 14
 Maleficio vi, 2. 5
 Malevolentia iv, 15. 1
 Malevoli iv, 15. 2
 Malevolis ii, 12. 4
 Mali (gen.) i, 26. 2. xix, 1. 6
 Maligne iv, 15. 1
 Malim i, 16. 3. xx, 5. 2
 Malis i, 13. 4. iii, 1. 1. iv, 17. 4
 Malitia vii, 11. 3. xviii, 1. 1. 3
 Malitiæ (sing.) ii, 6. 6. xviii, 1. 1
 Malitiam vii, 11. 3. xviii, 1. 3
 Malitiosum ix, 2. 2
 Mallent x, 27
 Mallet i, 7. 8
 Malo ii, 12. 1. xvi, 4. 2 pomo ix, 9. 2
     (verb.) i, 5. 2
 Malorum vi, 1. 1
 Maluerim xix, 13. 1
 Malui iv, 8. 2. 3
 Maloimus xi, 15. 2
 Maluisssem xiii, 21. 1
 Maluisti xi, 8. 2
 Maloiti i, 7. 9. ii, 28. 6. ii, 26. 5. xvii,
     2. 8
 Malum iv, 17. 1. xvii, 14. 2 pro nefas
     xi, 1. 5 magnum dabit xiii, 4 infert
     cuipiam ix, 12. 1 consilium consul-
     tori pessimum iv, 5. 1. 2
 Malunt xv, 13. 1
 Malus bonos xii, 9. 1
 Mamilla iv, 15
 Mamilia iv, 15
 Mamilius, C. xvii, 21. 12
 Mammæ vii, 9. 4
 Mammarum ubera xii, 1. 2
 Mammosa iii, 12
 Manat mihi sudor xix, 9. 5
 Manavit mendæ istius indoles in libros
     xx, 6
 Mancino, C. iv, 15. vii, 9. 3
 Mancinum iv, 14
 Manciolis tenellis xix, 7. 2
 Mancipatione v, 19. 1
 Mancipia vii, 4
 Mancipilis iv, 3. 1
 Mancipio iv, 3. xviii, 6. 2
 Mancipiorum vii, 4
 Mancipium iv, 2. 1
 Mandabamus memoriæ xix, 7. 1
 Mandabantur x, 15. 1
 Mandarentur xiv, 1. 7
 Mandasse xvii, 9. 5
 Mandata i, 13. 2. xv, 5. 1
 Mandati i, 13. 2
 Mandatis i, 13. 3
 Mandato i, 13. 1
 Mandatum vii, 18. 1. xvii, 9. 5 est i,
     13. 1 memoriæ xvii, 21. 8 erat xvii,
     9. 5
 Mandaverit literis vi, 4
 Mandaverunt memoriæ res i, 3. 1
 Mandavi memoriæ xix, 8. 4
 Mandavimus literis xii, 15
 Mandavit i, 13. 1. iii, 8. 1. vii, 18. 1
     memoriæ xvii, 21. 7 sibi negotium i,
     13. 1
 Maneat ix, 14. 5
 Manebit xvi, 1
 Manent xviii, 12. 2
 Manente xiii, 20. 8
 Manere vii, 3. 16. xiv, 1. 4. 5
 Manerent ii, 12. 1
 Maneres dictis xx, 1. 15
 Maneret xviii, 6. 2
 Manet i, 15. 1. xix, 5 (subj.) ii, 20. 2
 Manibus ii, 26. 4. ii, 29. 4. iii, 14. 5.
     iii, 15. 2. v, 14. 6. xiii, 27. 2. xv, 5.
     xvi, 19. 2. xix, 7. 2 est præ xix, 8. 4
 Manicas vii, 12. 2
 Manifesta ratio suavitatis ii, 17. 2
 Manifestarius solocismus i, 7. 2
 Manifesti furis x, 1. 3
 Manifestior i, 11. 9
 Manifestus i, 16. 3. i, 22. 9. iii, 14. 3
 Manifesto xiii, 20. 6. 7
 Manifestum xv, 6. xx, 1. 3 est ii, 23. 7.
     x, 21. xiii, 15. 5 fit xiii, 15. 3
 Manifestus xv, 6 sapor i, 21. 1
 Manilii iii, 3. 1

- Manipuli xvi, 4. 4
 Maniana ix, 13. 4 imperia i, 13. 3
 Manlii Torquati ix, 13. 1
 Manlio ix, 13. 1
 Manlium, Cn. vi, 11
 Manlius, M. xvii, 2. 5. xvii, 21. 8 T. ix, 13. 1
 Manserunt vii, 18. 2
 Mansisse ad suam memoriam xi, 1. 4
 Mansisset xii, 8. 1
 Mansit vi, 7. xviii, 3. 2
 Mansti xviii, 8
 Mansues v, 14. 5
 Mansuetudinem xii, 5. 9
 Mansuetudinis vii, 3. 20
 Manu iii, 1. 1. iv, 3. vi, 8. ix, 13. 2. xiii, 19. 1. xiv, 6. 2. xviii, 5. 4. xviii, 9. 1 feret xx, 10. 4 sinistra x, 10 utraque xx, 1. 6 strenuus iv, 8. 1 prederit xx, 10. 3
 Manuari (voc.) xvi, 7. 1
 Manuatio xviii, 13. 1
 Manuarius xvi, 7. 1
 Manuatus est xvi, 7. 1
 Manubia xiii, 24. 1
 Manubiarum xiii, 24. 1
 Manubias xiii, 24. 3
 Manubieis xiii, 24. 1
 Manubiis xiii, 24. 1
 Manum ix, 11. 3. xvii, 10. 2 conserere xx, 10. 3 conserunt xx, 10. 3 protendens vii, 1. 3 ad conserendam xx, 10. 4 ad servum habuit i, 11. 9 ex jure manum consertum xx, 10. 1. 4 collineas ix, 1. 2
 Manumisit ii, 18. 2
 Manus (sing.) vii, 12. 1. xvii, 8. 2 correptio xx, 10. 3 injectio xx, 1. 12 (plur.) i, 5. i, 14. vii, 12. 1. xv, 16. xvii, 9. 3 acceperit in vii, 3. 21 postulare ii, 29. 2 cohibeantur i, 25. 2 conserebantur ix, 11. 2 ventum est ad i, 11. 6 ceperam librum in Pr. 2 venit Menander ii, 23. 2
 Manuum ii, 26. 4
 Marathonica pugna xvii, 21. 5
 Marcei i, 24. 2
 Marcellum iv, 7. xii, 10. 1. xviii, 12. 2
 Marcio, Q. vii, 9. 2. xiii, 19. 3
 Marco tabellarius vii, 11. 2 Catone iv, 18. 3
 Marcus Cato xiii, 23 Cicero i, 3. 1. 4
 Mare ii, 30. 1. xvi, 19. 2. xvii, 8. 1. 3. xix, 8. 5 coruleum xviii, 11 Ionium xix, 1. 1 deferbuit xix, 1. 2
 Marom ix, 4. 7
 Mares ix, 4. 1. 4
 Mari vii, 16. 1. xiii, 29. 2. xv, 21
 Mari, C. (voc.) xx, 6
 Maria iv, 17. 5. x, 7
 Maribus vi, 7
 Marinis ii, 6. 1
 Marium iv, 11. 4
 Mario, C. xvi, 10. 6
 Maris xiii, 29. 2. xvi, 6. 1. xvii, 10. 5 facies xx, 1. 7 tempestate xix, 1. 1 tumultu xix, 1. 2
 Mariti i, 17. 1. iii, 16. 5. x, 18. 1. xvii, 6. 3
 Maritimo prælio v, 6. 5
 Marito vii, 1. 1. xvii, 6. 2
 Maritorum i, 6. 2
 Maritos ii, 15. 1
 Maritum i, 17. 1. xvii, 6. 1
 Maritus ii, 23. 2. iii, 2. 1. xii, 7. 2. xviii, 6. 2
 Mario, M. x, 3. 1
 Marium, C. x, 1. 1. M. x, 3. 1
 Marius, C. xvi, 10. 6 M. x, 3. 1
 Marmore ii, 26. 7
 Maro xii, 1. 6
 Mars xiii, 22. 4. xvi, 6. 1
 Marsico bello ii, 27. 1
 Marsis xvi, 11. 1
 Marsorum gens xvi, 11. 1
 Marspater v, 12. 1
 Marspiter v, 12. 1
 Marte vario pugnatur vii, 3. 20
 Martem xiii, 22. 5. 7
 Marti iv, 6. 1. xiii, 22. 1. 6
 Martia iv, 6. 1
 Martias iv, 6. 1
 Martio campo xv, 27. 2
 Martis xiii, 22. 1. 3. 4. 5 Neria xiii, 22. 5
 Martium vi, 7
 Martius v, 6. 5
 Masculini xv, 9. 2
 Masculino genere vii, 2. 1
 Masculinum vii, 2. 3
 Masculus iii, 10. 3
 Massiliam x, 16. 1
 Massurii xiv, 2. 1 Sabini iv, 2. 5
 Massurius iii, 17. 10. xi, 18. 3 Sabinus iv, 9. 3. iv, 20. 3. vi, 7. x, 15. 3
 Mater i, 23. 2. 3. ii, 29. 3. iii, 16. 10. xii, 1. 2. xiv, 1. 8
 Materfamilias xvi, 9. 1. xviii, 6. 1
 Materia vi, 5. 3
 Materiam xv, 1. 3
 Materias xvii, 12
 Maternæ xii, 1. 7
 Mathematicos i, 9. 4
 Matii, Cn. xv, 25. xx, 9
 Matius xv, 25 Cn. ix, 14. 5. xx, 9
 Matre i, 10. 1. i, 23. 2. vii, 1. 1. xiii, 19. 2
 Matrefamilias v, 19. 2. xviii, 6. 2

- Matrem iii, 15. 3. x, 2. xv, 4. 1. xv, 20. 1
- Matremfamilias xviii, 6. 1. 2
- Matri i, 23. 3. ii, 29. 4
- Matribus xiii, 19. 2
- Matrimonia i, 6. 1
- Matrimonii iii, 2. 4. iv, 3. xv, 20. 2
- Matrimonii i, 6. 2. iv, 3
- Matrimonio xviii, 6. 2
- Matrimoniorum i, 6. 4
- Matrimonium ix, 16. 1. x, 15. 3. xiii, 19. 2 cum viro convenisset in xviii, 6. 2
- Matrima et patrima i, 12. 1
- Matris iv, 17. 2. xiii, 19. 2. xv, 4. 1
- Matrona xviii, 6. 1
- Matronam xviii, 6. 1. 2
- Matronas i, 23. 3
- Matrumfamilias i, 23. 3
- Mattium, Cn. vi, 6. 2
- Matura (plur.) x, 11. 1. xiii, 2. 2
- Maturandum erat xii, 5. 1
- Maturare x, 11. 2
- Maturari x, 11. 3
- Mature x, 11. 1
- Maturitas x, 11. 2
- Maturum iii, 7. 1
- Matutinum tempus xx, 5. 1
- Mavis xiv, 5
- Mavortis xiii, 22. 7
- Maurice ii, 25. 2
- Mauritania x, 26. 1
- Mauro ii, 25. 2
- Mausoli x, 18. 1. 2
- Mausolum x, 18. 1
- Mausolus x, 18. 1 (tragœdia) x, 18. 2
- Mavult xvii, 12
- Maxima (sing.) ii, 2. 4. xv, 13. 3 pars hominum xviii, 8 vestrorum xx, 6 (plur.) i, 13. 3. xiv, 1. 2 (auspicia) xiii, 15. 2
- Maximam ii, 6. 6. x, 8. 7
- Maximas xv, 14
- Maxime i, 3. 7. 14. xvi, 10. 2. xvii, 8. 3. xviii, 1. 3. xix, 2. 1. xx, 1. 11 multo iii, 11. 1 vel humanissimi xiii, 16. 1 quam xii, 15 potest xi, 16. 4 eorum Græci Pr. 5
- Maximi (gen.) i, 12. 3. ii, 30. 1
- Maximis vi, 14. 2
- Maximo i, 12. 1. 5. xiii, 27. 1. xvi, 10. 5 opere xvi, 13. 2
- Maximo, Valerio ix, 11. 1
- Maximum i, 12. 4. xvii, 21. 7 Pontificem ii, 28. 3 longe v, 10. 1 (nomen) ii, 2. 4
- Maximus i, 2. 3. i, 12. 3. i, 13. 3. v, 14. 4. xvii, 19. 1 (nomen) ii, 2. 4
- Maxumas vii, 17. 5
- Mc (accus.) Pr. I ipse iv, 18. 3 volo jus Pontificium scire i, 12. 5 (abl.) i, 3. 1
- Mea (fœm.) xix, 8. 3 (plur.) i, 3. 1
- Meatum xvii, 11. 2
- Mecastor xi, 6. 1. 2
- Mechanica disciplina x, 12. 4
- Medela xii, 8. 2. xv, 1. 2. xvii, 15. 1 levatus v, 14. 6
- Medelarum xvi, 11. 1. xvii, 16
- Medelas xx, 1. 7
- Medelis iv, 13
- Medendæ vii, 3. 17
- Medendi xvii, 9. 5
- Medendo elegantiorum in esse quam in dicendo xviii, 10. 2
- Medendum xv, 2. 3 ad casum tam accipitem i, 3. 2 est xx, 1. 7
- Mederi iv, 13
- Media (sing.) ii, 23. 5. vii, 7. 1 nocte iii, 2. 1. 3 sententia ii, 7. 3 (plur.) ii, 7. 5. ii, 22. 4. xii, 9. 1 sermonum xviii, 4. 3
- Mediam iii, 2. 1. 3. xv, 16. xvi, 3. 1
- Medias ii, 20. 2
- Medicamenti xvii, 16
- Medicamentis xvii, 16
- Medici (sing.) xvii, 11. 1 (plur.) iii, 10. 5. iii, 16. 1. xviii, 10. 4
- Medicina x, 8. xv, 10
- Medicinas v, 14. 7. xviii, 10. 3 rei xvii, 16
- Medicinam iv, 13
- Medicis iii, 16. 1. xii, 5. 11. xviii, 10. 4
- Medico xvii, 11. 1. xviii, 10. 2. 3
- Medicorum iii, 16. 6. xix, 5
- Medicos iii, 10. 6. xii, 5. 2. xvi, 3. 1. xvii, 11. 3
- Medicum xvii, 11. 1
- Medicus iii, 16. 4. v, 14. 7. xvi, 3. 1. xvii, 11. 3. xviii, 21. 7. xviii, 10. 1
- Medio xvii, 13 in xvii, 2. 4 anni æta xviii, 10. 1 ætatis iii, 4 frontis ix, 4. 3 rerum xiii, 27. 1. xx, 10. 3 sole v, 14. 5 sunt ii, 7. 4 reliqua que forest in xi, 5. 7 versetur palam in x, 12. 3 dixerit e ix, 12. 2 pellitur sapientia e xx, 10. 2 ex medio communicate usque viii, 2
- Mediocre xvi, 8. 5
- Mediocre vii, 14. 1
- Mediocris ingenio viri non iv, 15. 1
- Mediocribus vii, 14. 2
- Mediocritate vi, 15. 2
- Mediocritatem i, 26. 4
- Mediocritati xiv, 2. 8
- Mediocritatis vii, 14. 2
- Mediocrum xvi, 18. 2
- Medios iii, 2. 5. xviii, 15
- Meditamenta puerilia viii, 10

- Meditans ix, 15. 1
 Meditari i, 9. 4. xvii, 19. 2
 Meditata sibi (plur.) i, 2. 2 cui plera-
 que omnia veterum literarum i, 7. 2
 Meditatione x, 22. 7
 Meditationem xi, 3. 3
 Meditationes rhetoricas xx, 5. 1
 Medium iii, 2. 2 in v, 8. 2 curis i, 23.
 3 dabant i, 9. 6 jaciebamus xviii, 13.
 1 prodixem xiii, 14. 1 relinquo vi,
 14. 4 (vinum) xiii, 30. 3
 Medius vii, 14. 1. xvi, 5. 3 fidius ix,
 16. 1. x, 14. xv, 7. 3
 Medulla xii, 2. 2 cum verborum xviii,
 4. 1
 Medullam verborum eruere xviii, 4. 1
 Medullas xviii, 4. 1
 Megalensibus ii, 24. 1. xviii, 2. 4
 Megarensium vi, 10. 1
 Megaris vi, 10. 1
 Mehercle xiv, 4. 1
 Mehercules v, 7
 Mei (gen. ego) xvii, 5. 1
 Meis Pr. 1
 Mel xix, 8. 5
 Melicæ vii, 16. 2
 Melicertæ xiii, 26
 Melici poëtæ ii, 22. 1
 Melinum vinum xiii, 30. 3
 Melior xiv, 2. 7
 Meliora v, 21. 3. xiii, 2. 2
 Meliore xvi, 13. 1
 Meliorem i, 17. 2
 Melissi xviii, 6. 1
 Melissus, Ælius xviii, 6. 1
 Melius vii, 20. 2. xix, 12. 2 valeret xii,
 5. 5
 Mellaria ii, 20. 3
 Mellita (plur.) xiii, 11. 3
 Membra v, 14. 6. ix, 10. 1. xiii, 27. 2.
 xx, 1. 6
 Membranulis xix, 10. 1
 Membri xx, 1. 5
 Membris i, 14. iii, 5
 Membrorum i, 1. 2. xii, 5. 3
 Membrum iv, 2. 5. xx, 1. 5. 6. 9
 Memineram xix, 13. 1. xi, 10. 2
 Memineramus xvi, 1
 Meminerat xv, 4. 2
 Meminerim xix, 8. 6
 Memineris xix, 1. 4
 Meminerit vi, 14
 Memini ii, 20. 1. 3. xiii, 29. 2. xvi, 5.
 2. xvii, 10. 1. xix, 10. 1. xix, 13. 2
 multa xiv, 1. 14 ego me forte assistere
 i, 22. 2
 Meminimus i, 3. 4. iii, 3. 2. x, 12. 1.
 xvii, 20. 1
 Meminisse vi, 11. xi, 18. 8. xiv, 1. 1. xv,
 8. xvii, 2. 1. xvii, 20. 1. xviii, 14.
 xx, 1. 6
 Meminissem legere me xi, 16. 2
 Ministoria xx, 8. 1
 Meminit xv, 20. 3 legis ii, 24. 4
 Memmius xix, 9. 3
 Memnonem nocticolorem xix, 7. 2
 Memorabant xvi, 10. 6
 Memorabat xx, 9
 Memorabilem xii, 7. 2
 Memorari digna xv, 18. 1
 Memorat i, 22. 7
 Memoratis rebus i, 14
 Memoratissima xv, 31
 Memoratissimo libro xix, 8. 3
 Memoratissimum x, 18. 1
 Memoratissimus viii, 4. xv, 12
 Memoratu ii, 29. 1. xii, 4. 2. xvi, 17. 1
 digna ii, 11. iii, 16. 1
 Memorare i, 11. 6
 Memorderit vii, 9. 1
 Memordi vii, 9. 1. 3
 Memordisse vii, 9. 2
 Memordit vii, 9. 1
 Memorem (verb.) x, 16. 3
 Memores (verb.) iv, 15. 1
 Memoria Pr. 8. ii, 18. 3. iii, 9. 1. v,
 13. 1. xvi, 10. 6. xvii, 2. 9 mea x,
 21 rei i, 3. 1 extat x, 27 nisi me fallit
 xx, 1. 5 si mihi non labat xix, 13. 2
 hæc prodita est super libris Sibyllinis
 i, 19. 1 in nostra i, 18. 2. vi, 10. 1.
 xx, 1. 7 accepi xiv, 2. 8 digna xv, 10
 dignarum iv, 5. 2 dignum iv, 9. 1.
 xviii, 7. 2 dignus ii, 6. 7 dignantur
 xix, 11. 1 nostra doctissimus v, 14 in
 nostra i, 22. 4 præter alios doctus
 xviii, 4. 1 sibi esse ii, 10. 1 repeto
 iv, 18. 1 valui vi, 2. 1
 Memoria xiii, 8. 2
 Memoria Pr. 2. i, 3. 1. i, 11. 4. 7. iii,
 3. 7. xiv, 1. 7. xv, 28. 1. xvi, 10. 4.
 xvii, 2. 1. xvii, 10. 1. 3. xvii, 21. 7.
 8 habere ii, 29. 6 mandabamus xix,
 7. 1 mandavi xix, 8. 4 mandaverit
 x, 2 mandatum iii, 17. 1 est iv, 13
 nostræ xix, 12. 1 proditum est xv, 22.
 2 traditum xiv, 2. 7 est iv, 3. xvii,
 21. 5 nomen mihi nunc non est xii,
 11. 2 hominem nostræ doctissimum
 xiii, 17 mihi aderant xix, 13. 3 datum
 est vii, 1. 1 scriptor rei (memorabilis)
 v, 9. 2
 Memoria xiii, 8. 1
 Memoriales titulum Pr. 4. iv, 20. 3
 Memoriali septimo in iv, 20. 3
 Memorialium v, 6. 3

- Memoriam i, 18. 4. ii, 3. 2. vii, 19. xv,
20. 5 ad suam mansisse xi, 1. 4 litem
date in iii, 8. 1
- Memoriarum (commentariorum) v, 5 hu-
jusmodi disceptationunculas Pr. 12
- Memorias condiderunt xi, 18. 6 se ad
veteres dederat ii, 21. 2 per homi-
num traditum iii, 15. 1
- Men' iv, 6. 2
- Menachmis iii, 15. 4. xviii, 9. 2
- Menalippa (tragedia) v, 11. 3
- Menander ii, 23. 2. 3. xvii, 4
- Menandri ii, 23. 2. xvii, 21. 12
- Menandro ii, 23. 1. iii, 16. 3
- Menandrum xvii, 4
- Menda (sing.) i, 7. 2
- Mendaces xviii, 4. 4
- Mendacii xii, 12 lepidi atque festivi
consilium i, 23. 2
- Mendacis xiv, 1. 2
- Mendacium vi, 1. 2. xv, 22. 1 dicere
xi, 11 obijceretur xii, 12
- Mendæ (dat.) i, 7. 2 istius iuvenes in
libros manavit xx, 6
- Mendam i, 7. 1
- Mendicimonium xvi, 7. 1
- Mendis v, 14
- Mendosum xviii, 9. 2
- Mendum (neut.) v, 4
- Menedemo xiii, 5. 1
- Menedemus xiii, 5. 1
- Menelao vii, 14. 2. xii, 2. 4
- Menenio Agrippa xvii, 21. 6
- Menippæa satira i, 17. 2. xiii, 22. 2
- Menippæas xiii, 30. 1
- Menippæis xiii, 11. 1
- Menippeas ii, 18. 2
- Menippus ii, 18. 2
- Mens xiii, 27. 2. xv, 2. 1
- Mensæ iii, 19. xiv, 2. 2. xvii, 8. 1 se-
cundæ xiii, 12. 4
- Mensam ii, 22. 1. xii, 4. 3. xii, 8. 1
apud xix, 7. 1
- Mensarum vi, 13. 3
- Mense iii, 16. 1. 2. vii, 1. 1
- Mensem iii, 10. 3
- Menses iii, 16. 1. xvi, 7. 2
- Mensibus ii, 24. 2. iii, 10. 5. xiv, 1. 8
exactis ii, 23. 7 genitalibus iii, 16. 2
- Mensis (gen.) ii, 15. 2 (plur.) xiii, 11.
1. 3
- Mensum i, 25. 1
- Mensura xvi, 18. 2. xx, 1. 6 pedis i,
1. 2
- Mensuræ (sing.) i, 1. 2. xviii, 1. 5
- Mente i, 7. 8. xvii, 5. 2. 4 agitabamus
xviii, 13. 1 ex sensa xix, 7. 1
- Mentem xix, 10. 3 venit in x, 19. xiii,
29. 2 tibi i, 11. 6 vobis veniat
xx, 6
- Mentes ii, 29. 1
- Mentiamur cultam philosophiæ x, 22. 1
- Mentiatu vi, 11
- Mentio vi, 6. 4. ix, 5. 2 facta sit xiv, 3.
1 orta est xx, 1. 1
- Mentione habita xiv, 3. 2 dignus ii, 6. 7
- Mentionis ii, 23. 6
- Mentior xviii, 2. 4
- Mentiri xi, 11. xiv, 3. 3. xviii, 2. 4
- Mentis iv, 11. 1. vi, 12. xiii, 24. 11.
xvi, 5. 2. xvii, 15. 1 officium xix, 1.
5 secessu ii, 1. 1 deturbati de sua
statu vii, 2. 4
- Mentitur xi, 11 improbe hoc vii, 3.
10
- Mentituros xx, 1. 14
- Mentium i, 11. 5. vi, 2. 3 vigoribus et
alacritatibus xix, 12. 2
- Mentiuntur xiv, 1. 13. 15
- Meo i, 3. 2
- Meorum Pr. 12
- Meos i, 7. 4
- Mera veritas xiii, 23. 2 (plur.) xviii, 7.
1 miracula xiv, 6. 2
- Meram xi, 2. 1
- Mercati sunt iii, 17
- Mercationibus iii, 3. 7
- Mercatum iii, 17
- Mercatur i, 19. 2
- Mercatus est xix, 12. 3
- Mercede xix, 12. 4 pacta v, 10. 1 con-
ductus vii, 17. 6
- Mercedem v, 10. 2 missum in v, 3. 1
- Mercedis v, 10. 2. xi, 9. 2. xvii, 5. 1
- Mercenarii v, 21. 5
- Merces (sing.) v, 10. 3
- Mereamur x, 22. 1
- Merendum coactus ad ii, 18. 1
- Mereri excusationem i, 12. 1
- Meretrice i, 8. 1
- Meretricem iv, 11. 5
- Meretrice iv, 14
- Meretricum iii, 3. 4
- Meritrix xv, 12
- Meridiale ii, 22. 4
- Meridiano v, 16. 6
- Meridianum circulum ii, 30. 1
- Meridie ii, 23. 4. iii, 2. 2
- Meridiem ii, 22. 2. iii, 2. 2 ad vi, 10.
2 post xvii, 2. 4
- Meridies ii, 22. 2. 4
- Merita (abl.) xiii, 1. 3
- Merito (adv.) i, 15. 4. xx, 6
- Meritum ii, 12. 4 ob id vi, 7
- Merope vii, 3. 12
- Meruisse ut vapulet non i, 26. 2

- Mesenculæ x, 25. 1
 Messala, Valerio ii, 24. 1. xiii, 14. 3.
 xiii, 15. 4. xv, 11
 Messalæ xiii, 15. 1
 Messalam xv, 14
 Messanæ x, 3. 4
 Messem ii, 29. 2. 3
 Messis ii, 29. 2
 Meta orientis ii, 22. 2
 Metæ triangulæ i, 20. 1
 Metant ii, 29. 3
 Metatum esse pedibus i, 1. 1
 Metelli i, 6. 1. 4. 5. vi, 11. ix, 1. 1.
 xv, 13. 2. xviii, 7. 2 Numidici vi,
 11
 Metello ix, 1. 1. xviii, 7. 2 Q. Pio xv,
 28. 1
 Metellum i, 6. 2. 3. xiii, 28. 2 Numi-
 dicum xv, 14
 Metellus xiii, 28. 1 Numidicus xii, 9. 2.
 xv, 14. xvii, 2. 3
 Metemus ii, 29. 4
 Metendum ii, 29. 4
 Metetur ii, 29. 3
 Methymnæus xvi, 19. 1
 Metio Fufetio xx, 1. 15
 Metri causa iv, 17. 4
 Metrici (plur.) xviii, 15
 Metrum iv, 17. 3
 Metu ii, 29. 4. v, 14. 3. vi, 14. 2. vii,
 11. 2. ix, 13. 3. xii, 11. 1. xx, 1. 9
 Metuebat vi, 6. 3
 Metuenda (plur.) ix, 3. xix, 1. 6 im-
 modica i, 13. 2
 Metuendæ (plur.) xix, 1. 1
 Metuendam xx, 1. 13
 Metuendis xix, 1. 6
 Metuendum esse xix, 1. 5
 Metuere vii, 3. 7. xv, 29
 Metueret ix, 12. 4. xix, 1. 3
 Metueretur ix, 12. 4
 Metuet vii, 9. 2
 Metui (verb.) vi, 14. 2
 Metum vi, 14. 3. ix, 12. 4
 Metuo v, 21. 5 ne i, 3. 2
 Metus (sing.) ix, 12. 4 (plur.) vii, 3.
 18
 Meum xvi, 10. 1 non est vii, 9. 1
 Migravit nidum ii, 29. 5
 Mihi curæ esset vii, 3. 5
 Miles vii, 10. xvi, 4. 4 horridus xx,
 10. 2
 Milesiarum xv, 10
 Milesii nominis virgines xv, 10
 Milesiis i, 11. 4. xi, 9. 1
 Milesiorum xi, 9. 1
 Milesios xi, 9. 1
 Mileti xi, 9. 1
 Mileto xi, 9. 1
 Militare vii, 10
 Militares v, 6. 1. x, 8. xiv, 7. 2
 Militari vii, 4. xvi, 4. 1. 2
 Militaria x, 9 dona ii, 11
 Militaribus v, 6. 1. xvi, 4. 1. xvii, 21. 8
 Militaris x, 8. xvi, 4. 2 musicæ i, 11. 2
 Militarum xiii, 24. 1
 in Milite glorioso (comœdia) xv, 15
 Milites iii, 7. 1. 2. 3. 4. vii, 4. xix, 1. 1.
 x, 8. 8. xv, 22. 1. xvi, 4. 1 scribere
 xvi, 10. 6 scripsisse x, 28 mentiebatur
 ad xv, 22. 1
 Militi x, 8. xiii, 22. 4
 Militiæ xiv, 7. 1 nec domi nec xix, 10. 3
 Militibus v, 15. 6. vi, 17. vii, 1. 3. x,
 8. xi, 18. 7. xvi, 4. 3
 Militiam tumultuariam xvi, 10. 5 ire in
 ti, 7. 4
 Militis xiii, 22. 4
 Militum i, 11. 6. 9. v, 5. xv, 22. 1 co-
 rona vii, 4
 Milium iv, 1. 3
 Mille i, 16. 1. 2. vi, 12. ix, 9. 5 HS.
 ii, 24. 5 est i, 16. 1 plus annorum i,
 16. 1 denarium i, 16. 2 equitum i,
 16. 2 hominum i, 16. 1. 4 versabatur
 i, 16. 4 passuum est i, 10. 1 sunt i,
 16. 1 homines i, 16. 4 quingentum
 æris xvi, 10. 4 nummum vii, 11. 3
 unis nummis i, 16. 3 unum i, 16. 2
 numero singulari i, 16. 1
 Millesima xiv, 1. 13
 Milli uno i, 16. 3
 Millia i, 8. 3. i, 16. 2. 3. ii, 13 passuum
 paulo amplius viginti vi, 10. 2 cen-
 tum nummum vi, 9. 1
 Millibus xv, 1. 9 denarium decem iii, 17
 sestertiis centum iii, 9. 2
 Milo xvi, 8. 2 Crotoniensis xv, 16
 Milone i, 16. 4 Annio xvii, 18
 Milonis, Crotoniensis xv, 16
 Miltiade xvii, 20. 5
 Mima vii, 11. 2
 Mimanta ix, 12. 6
 Mimiambris (comœdiis) x, 24. 5. xv, 25.
 xx, 9
 Mimicra ii, 23. 5
 Mimis xvi, 7. 1
 Mimo iii, 12. xiii, 8. 1. xvi, 7. 1. 3 qui,
 Scriptura, inscriptus est iii, 18. 3
 Mimos xvii, 14. 1
 Minari vii, 17. 3
 Minationibus vii, 3. 4
 Minerva xiii, 22. 2
 Minervæ x, 16. 4
 Minima (sing.) i, 3. 10 (plur.) xiv, 1.
 10
 Minimorum xix, 8. 6
 Minime i, 3. 7. i, 15. 7. xiii, 23. 7.

Delph. et Var. Clas.

Ind. A. Gel.

T

- xviii, 1. 4. xix, 10. 2 vero xi, 16. 5
 malus homo iii, 16. 5
 Minimo (digito) x, 10
 Minimos iii, 10. 1
 Minister vii, 20. 3
 Ministerio non incito ii, 23. 2
 Ministrant i, 22. 6
 Ministrarent iii, 8. 1
 Ministravit v, 3. 3
 Minitantibus mortem periculis i, 2. 3
 Minoa xv, 21
 Minoa vi, 6. 1
 Minor xix, 5 anno xv, 28. 2
 Minora xiii, 15. 3. xvi, 18. 1
 Minore i, 19. 2. xvi, 6. 4 filio xiii, 19. 4 studio xix, 8. 6
 Minorem i, 12. 1. i, 13. 4. xvii, 8. 3
 Minores xx, 8. 2 annis septemdecim x, 28 magistratus xiii, 15. 1
 Minoribus ix, 13. 1. xiii, 15. 4 natu ii, 15. 1
 Minoris xii, 4. 1
 Minuam ii, 26. 4
 Minucius Augurinus, C. vii, 19
 Minuendæ rei et augendæ valet v, 12. 3
 Minuendi xx, 8. 2
 Minuendo xv, 8
 Minuere xx, 1. 9
 Minui (inf.) iv, 13
 Minuit iii, 1. 3
 Minuitur iii, 1. 1
 Minus i, 4. 2. xii, 6. xvi, 2. xviii, 7. 1. xix, 9. 5. xx, 1. 8 multo ix, 1. 1 plus minusve xx, 1. 14 nihilo xv, 14 aânam iv, 2. 3 plena Pr. 9 quam i, 6. 4. iv, 1. 7. xvii, 7. 1
 Minusculis iv, 11. 2
 Minuta vi, 13. 1. xviii, 1. 6
 Minutæ admonitiones Pr. 8
 Minutas xi, 3. 1
 Minute ii, 9
 Minutum xvii, 8. 2
 Minutione capitis i, 12. 3
 Minutionem xvi, 5. 2
 Minutis xiii, 28. 3. xvi, 5. 2
 Minutissimis xiv, 1. 12
 Mira vii, 7. 7. ix, 4. 2. xx, 7 res xix, 11. 2
 Mirabamur iii, 4. vi, 5. 1
 Mirabantur i, 23. 3. xv, 1. 3
 Mirabar vii, 9. 4
 Mirabatur xiv, 1. 5. xviii, 1. 3
 Mirabilia ix, 4. 2
 Mirabiliter acres et illustres animi affectiones ii, 23. 7
 Miracula xiv, 6. 2. xvi, 11. 1
 Miraculis ix, 4. 1
 Miraculorum ix, 4. 1. 6
 Miramur xiii, 18. 1
 Miranda (sing.) xiii, 24. 10 (plur.) iii, 10. 6
 Mirandæ vetustatis ii, 3. 2
 Mirandam iii, 6. vi, 8. 3
 Mirandum xv, 16 est xx, 8. 2
 Mirarentur xviii, 5. 2
 Mirari ii, 26. 4. ix, 2. 1. xvi, 13. 1
 Mire quam suave est ix, 9. 1
 Miremini iv, 8. 2
 Mirifica (sing.) vii, 3. 19 (plur.) v, 14. 1
 Mirificam v, 14. 4
 Mirificus in doctrinis vi, 15. 1
 Miris vii, 8. 1
 Miror xii, 2. 3
 Mirum xvi, 3. 1. xvi, 15. xvi, 19. 3 fuit vi, 5. 1 videtur xi, 11. 2
 Misceatur vii, 21
 Miscellam doctrinam Pr. 4
 Miscent inter ecæ inimicitias xi, 10. 2
 Miscentes ii, 26. 3
 Miscere xvii, 16
 Misceri i, 21. 3
 Miscuit vii, 3. 18
 Misellos ii, 24. 2
 Miser ii, 23. 4. xiv, 1. 5. xix, 12. 4
 Misera xviii, 1. 8
 Miserabilis x, 3. 5
 Miseram iii, 9. 3. x, 6. xviii, 1. 2
 Miserando iii, 9. 2
 Miserandum xv, 16
 Miseranter x, 3. 2
 Miseratio x, 3. 3
 Miseratus est hæc x, 3. 6
 Misere xx, 6 rubente ix, 15. 3
 Misereat x, 14
 Miserebitur xx, 6
 Misereor vestri xx, 6
 Misereri xx, 6
 Miseretur ii, 23. 7
 Miseri (sing.) x, 3. 4
 Miseria vi, 16. 3
 Miserio (plur.) xx, 6
 Miseriam xviii, 1. 1. 3
 Misericordiam vii, 3. 8
 Misericors vii, 11. 2
 Miseriti (plur.) xx, 6
 Miseritus xx, 6
 Misero iii, 8. 2. iii, 9. 3
 Miserrimas xvii, 2. 8
 Miserum xii, 5. 8. xix, 9. 5
 Miserunt iii, 8. 2. vii, 3. 2
 Misisse vi, 8. xvii, 9. 4
 Misissent xiii, 12. 2
 Misisset i, 13. 4
 Misit i, 13. 4. xvii, 2. 3. xviii, 7. 2. xx, 4 literas ad Aristotelem ix, 5. 2

- Misam faciamus istam rationem i, 7. 8
 Missas xvii, 9. 2 auctoritates facias xv, 9. 2
 Missi (plur.) xv, 20. 5 sunt vii, 14. 1 sub jugum xvii, 21. 10
 Missili telo ix, 1. 2
 Missilibus iii, 7. 3
 Missis vii, 3. 1
 Missos' iii, 8. 1
 Missum erat xvii, 9. 3 esse x, 27
 Missus est xx, 8. 1 erat xiii, 12. 2
 Mista ii, 26. 2
 Mistam xi, 3. 1
 Mitem xiii, 22. 7
 Mitescere xv, 5. 3
 Mithridate xi, 10. 1
 Mithridatem xvii, 16. xvii, 17
 Mithridates xvii, 17
 Mithridati (gen.) xv, 1. 2
 Mithridatis (antidotus) xvii, 16
 Mitificans ii, 12. 3
 Mitificet xiii, 2. 2
 Mitioribus xi, 18. 1 sonis i, 11. 2
 Mitis v, 15. 5
 Mitra vii, 12. 2
 Mittam ii, 19. 2
 Mittamus vii, 17. 3
 Mittas ix, 1. 1. xv, 9. 1
 Mitte x, 24. 4
 Mittebant xvii, 9. 2
 Mittendum i, 13. 4
 Mittentis ix, 1. 2
 Mittere vocem ex ore i, 15. 2
 Mitteret xix, 9. 6
 Mitti ix, 1. 1
 Mittis vii, 17. 1
 Mittit iii, 7. 2
 Mittunt xv, 31
 Mixtis xi, 5. 1. xviii, 15
 Mixto ii, 22. 3
 Mixtos jure conjugii ix, 10. 1
 Mixtum vii, 14. 2
 Mixtus ii, 26. 7
 Mnestheum xiii, 30. 3
 Mobilia xvii, 11. 2 sunt exortus et occasus ii, 22. 3
 Moderamenta vocum xiii, 6
 Moderandi retonibus ii, 1. 2
 Moderando victu iv, 19
 Moderandos xix, 12. 2
 Moderantur vi, 2. 4 et regunt et quasi gubernant alia momenta magnitudines et parvitates rerum i, 3. 12
 Moderatio ix, 1. 2
 Moderatiores animi i, 11. 1
 Moderatissima xi, 2. 1
 Moderato ust xv, 2. 4
 Moderatricem xvii, 11. 3
 Moderatum vii, 14. 2
 Moderatur xii, 5. 11
 Modesta antiquitas i, 10. 2 lingua i, 15. 5 (plur.) vii, 14. 3
 Modeste ix, 11. 2. xviii, 2. 1
 Modestia xii, 4. 1
 Modestissimo in philosophia viro i, 3. 4
 Modestior i, 9. 5
 Modestius xv, 12
 Modestus xiii, 28. 1
 Modestus, Julius iii, 9. 1
 Modica ex iis accepi Pr. 5
 Modicæ (gen.) xvii, 9. 3
 Modice faciam xii, 13. 7
 Modi (gen.) vii, 14. 1. xiv, 5
 Modicis xv, 2. 2
 Modicum xiii, 28. 2
 Modificatio verborum x, 3. 6
 Modificatus quanta longinquitas ei mensuræ conveniat i, 1. 2
 Modis vi, 4. xiv, 2. 2. xvii, 13. 1 cantus i, 11. 7 orationis xi, 13. 2
 Modius xiv, 5
 Modo (abl.) i, 7. 5. xvi, 14. xvii, 20. 3 sine i, 15. 4 ullo i, 6. 1 (adv.) i, 15. 4 vita supersit i, 22. 6 ne i, 3. 5 non sed i, 7. 1 non modo non, sed etiam xvii, 20. 3 si i, 7. 9 sunt i, 6. 3. v, 21. 4
 Modos cantus i, 11. 7
 Modulamentis orationis i, 7. 8
 Modulamine xiii, 20. 6
 Modulanda longitudinis præstantia in i, 1. 1
 Modulare xiii, 20. 5
 Modulata lingua i, 15. 5
 Modulate iv, 13 res acta est vii, 3. 20
 Modulatione incedendi i, 11. 10
 Modulatorem xiii, 24. 4
 Modulatores animi i, 11. 1
 Modulatus xiii, 24. 11
 Modulatus currentis facundiae sonitus xi, 13. 5
 Modulis xiii, 20. 9. xiv, 4. 1. xvii, 20. 3. xviii, 10. 1 tibiarum i, 11. 1 lenibus tibicen incinat iv, 13 numerisque orationis i, 7. 1 verborum v, 1. 1
 Modulo numerorum (in periodo) i, 4. 2 quonam sit pronuntiandum verbum ix, 6
 Modulorum suavitate xix, 9. 1
 Modulos i, 11. 9
 Modum i, 3. 3. 9. i, 22. 1. i, 26. 1. vi, 15. 2. vii, 14. 1. xviii, 10. 2 agendi xviii, 12. 1 infinitum xv, 13. 3 naturæ ii, 27. 2 plantæ Herculis i, 1. 1 feceris xvi, 8. 5 esse dicit adolescendi corporis septem pedes iii, 10. 4 ad

- eundem i, 5. 1 ad hunc i, 4. 4. x, 1. 3 in hunc xvii, 10. 1. xix, 5 jucundum xix, 9. 1 in eundem collocaret v, 3. 2 noctis xviii, 11 coërcuit affectiones intra i, 3. 13 quem in i, 6. 1. iii, 19
 Modus i, 9. 1. vi, 2. 4. xvi, 18. 2 jactus ix, 1. 2 voluntatis xx, 1. 9 verba vertendi in Græcas sententias ix, 9. 1 epulis factus xv, 2. 1
 Mœchimonium xvi, 7. 1
 Mœchus (comœdia) i, 7. 2
 Mœnia xix, 8. 2
 Mœniant sibi viam ad ii, 12. 4
 Mœnibus vii, 1. 3
 Mœniendas vitæ molestias ad xii, 4. 1
 Mœnitum vii, 1. 3. xx, 1. 8
 Mœnitus xiv, 6. 3
 Mœram iii, 16. 5
 Mœsti (plur.) i, 11. 10
 Mœstissimo xiii, 30. 2
 Molas iii, 3. 7
 Molas Martis xiii, 22. 1
 Molestie iii, 19
 Molestia i, 6. 1. 2. 4 non carent xii, 5. 9
 Molestiæ (gen.) i, 4. 2
 Molestiam i, 3. 2
 Molestiarum i, 17. 1
 Molestias i, 6. 2. xii, 4. 1
 Molestius xi, 7. 1
 Molestos xviii, 4. 4
 Molestum iv, 15. 2
 Moliendæ (gen.) xiii, 24. 10
 Moliendis xix, 10. 1
 Molita x, 18. 1
 Molitus est xvii, 10. 3
 Moliuntur i, 11. 1
 Molli die xix, 7. 1 atque demissa voce i, 5. 2. iv, 1. 5
 Mollia xiii, 2. 2. xix, 11
 Mollibus ambulacris i, 2. 8 conditionibus iv, 18. 1
 Molliora xx, 1. 4
 Molliti venti maris (plur.) xix, 1. 4
 Mollities oculorum iii, 5
 Mollitudine ii, 26. 4
 Mollius xiii, 20. 6. 8
 Molosso xvii, 21. 9
 Molossum xvii, 21. 10
 Momenta xiv, 1. 10 alia moderantur magnitudines rerum i, 3. 12
 Momenti xvi, 14
 Momentis xii, 5. 7
 Momentum vi, 13. 2 in quibus omne rei est xi, 12. 4
 Momorderit vii, 9. 1
 Momordi vii, 9. 1
 Monebant iv, 6. x, 11. 2
 Monebat iii, 3. 3
 Monent ii, 29. 6
 Monere xv, 22. 1
 Monerent iii, 8. 1
 Monet ii, 29. 2. v, 1. 1
 Monilibus v, 5
 Monumentis iii, 7
 Monita (subst.) i, 3. 14
 Monitum (part.) xv, 22. 1
 Monocoli ix, 4. 5
 Mons x, 26. 1 ex sale mero ii, 22. 7
 Monstra xvii, 1. 1. xvii, 10. 6
 Monstri vicem xii, 5. 11
 Monstris ii, 6. 1
 Monstrum xi, 7. 4
 Monstruosas raritates iii, 16. 4
 Monstrosissimum xvii, 10. 6
 Monte iii, 11. 1. xiii, 14. 3. xvii, 10. 2. 3
 Montem xiii, 14. 3. xv, 1. 1
 Montes xvi, 9. 2
 Montibus ix, 4. 5. xiii, 14. 2. xvi, 11. 2
 Morq̃tis xiii, 14. 1. xvii, 10. 1. 4
 Monuerunt i, 13. 3
 Monuit x, 24. 4
 Monumenta xviii, 7. 2. xix, 14. 1
 Monumentis ii, 16. 2. xiv, 12. xvii, 9. 4 historię Græcæ x, 17. 1
 Monumentum ix, 11. 3. x, 2. x, 18. 2
 Mora (abl.) xvii, 8. 2
 Moræ xi, 17. xix, 11. 2
 Morali philosophia xv, 20. 1
 Moraliū xii, 2. 2 epistolarum Pr. 4
 Morbi ii, 1. 2. iv, 2. 1. xi, 1. 4. xii, 5. 3. xv, 7. 1 teterrimi xix, 2. 3
 Morbis iii, 10. 5. iv, 13. vi, 1. 3. xv, 10
 Morbo xvi, 13. 2. xvii, 10. 2. xvii, 15. 2. xix, 8. 2 æger xx, 1. 3 affectus vii, 8. 3. xiii, 2. 1. xx, 1. 3 de iure i, 26. 1
 Morborum i, 2. 2. xvii, 15. 1
 Morbos vi, 1. 3. xix, 5
 Morbosi iv, 2. 2. 4. 5
 Morbosus iv, 2. 2
 Morbosum iv, 2. 1. 3
 Morbosus iv, 2. 2. 5
 Morbum iv, 2. 1. 2. xvii, 15. 1. xx, 1. 8 per se sentitum xx, 1. 8
 Morbus iv, 2. 1. 2. xvi, 3. 4. xvi, 4. 3. xx, 1. 8 loquendi i, 15. 3
 Mordax iv, 2. 2
 Mordeo vii, 9. 3
 More i, 11. 4. i, 12. 3. iii, 3. 2. 7. v, 14. 3. ix, 12. 6. xvii, 10. 1 de xvi, 19. 3 ex vii, 1. 3 majorum vii, 4. xi, 1. 3
 Morem i, 3. 3. i, 11. 9. ii, 3. 1. ii, 15. 1. vii, 19. xiv, 7. 4. xv, 11 dispensandi xvi, 2 fuisse veteribus xiii, 12. 1

- per compositi vocabuli xv, 15
 Moreretur vi, 13. 1
 Mores i, 3. 5. i, 9. 1. xiv, 1. 7. xx, 1.
 2 multi et varii iv, 9. 5 philosophia
 xiii, 8. 2
 Mori iii, 10. 5. vi, 13. 2. xv, 10. xvii,
 16
 Moriar x, 24. 3
 Moribundus v, 2
 Moribus i, 10. 2. vii, 15. vi, 18. 1. x,
 23. 7. xi, 18. 4. xiv, 1. 11. xiv, 2.
 2. 8. xv, 20. 1. xvi, 13. 1. xvii,
 5. 1. xvii, 10. 1. xvii, 19. 2. xx,
 1. 2 ingenii iii, 3. 1 est effictis ii, 6.
 5 bonis atque honestis iii, 16. 5 bene
 ornatus xix, 9 populi Romano obser-
 vato (juxta consuetudinem) v, 13. 1
 pro temporum xx, 1. 7
 Moriendi vi, 13. 2
 Moriendum iii, 7. 2
 Moriens vi, 13. 1
 Morietur quoad 21
 Moris iii, 4. v, 13. 2
 Morosa ii, 23. 6. xv, 7. 2 uxor i, 17. 1
 Morosior xviii, 7. 1
 Morositate disputationis i, 3. 4
 Morosus iv, 9. 5
 Mors i, 3. 1. vii, 10. 2 occupasset x,
 16. 3 secuta est ex vulneribus xv,
 20. 5
 Morsibus iv, 13
 Morta iii, 16. 5
 Mortale iv, 1. 4
 Mortales x, 3. 7. xiii, 28. 2
 Mortalia xiii, 20. 7
 Mortalibus x, 3. 7. xiii, 28. 1
 Mortalis i, 24. 1. xvii, 1. 2
 Mortam iii, 16. 5
 Morte ii, 8. 2. iii, 15. 3. v, 13. 3. vi,
 7. vi, 13. 1. ix, 14. 5 animi (gen.)
 xii, 1. 7 datu'st i, 24. 2 obita xv, 4.
 2. xv, 20. 5 dirimi x, 15. 3
 Mortem i, 2. 3. ii, 16. 2. 3. iii,
 16. 5. iii, 17. xv, 10. xvi, 19. 3.
 xvii, 10. 2 attulit multis iii, 15. 1
 obiit xiii, 19. 3 oppetunt iii, 10. 5
 oppetiisse iii, 9. 3 ejus inhiio ii, 23. 4
 per vim potita est xiii, 1. 3
 Morti vi, 13. 2
 Mortis xiii, 24. 10. xiv, 1. 11. xv, 10.
 xvii, 21. 10 obeundæ xv, 10
 Mortua iv, 10. 1
 Mortuam x, 2
 Mortuaria glossaria xviii, 7. 1
 Mortuo iii, 16. 5. xv, 31 patre ii, 16. 3
 Mortuos iii, 7. 3
 Mortu'st iii, 14. 4
 Mortuum x, 3. 2
 Mortuus ii, 23. 4 est iii, 15. 1. v, 4.
 xiii, 19. 3 ad me xix, 11. 2
 Morum v, 13. 1. xiii, 12. 1 disciplinas
 xviii, 7. 1 veterum studiosissimus xiii,
 17 gratia iv, 3
 Mos i, 2. 3. iii, 2. 3 fuit xiii, 19. 2. x,
 10 introire i, 23. 1 ut est iv, 20. 3 ut
 ejus fuit xviii, 19. 2 ut ei erat iii, 13
 Motandi corporis gratia xi, 3. 1
 Motibus ix, 18. 1. xiv, 1. 11. xix, 1. 5
 Motito ix, 6
 Motu xiv, 1. 1. xv, 18. 2. xviii, 10. 2
 naturali xix, 1. 7 vastiore ii, 6. 3
 Motus (sing.: subat.) iii, 13. iii, 15. 1.
 ix, 1. 2. xiv, 2. 6 intentio et remissio
 xviii, 10. 4 (plur.) xiv, 1. 4 animi i,
 26. 4. xix, 12. 2 (part.) ix, 6 est
 xiv, 2. 6 colore et vultu xix, 1. 6 ob-
 scuritate verbi xix, 10. 2
 Movendos animos i, 6. 3
 Movent xiv, 1. 4
 Moventium xi, 18. 4
 Moventer v, 1. 1
 Moveo iv, 17. 4. ix, 6
 Moverentur ii, 21. 1
 Moveret sensum xv, 13. 3
 Moveri ii, 4. 2. vi, 2. 2. xiv, 1. 2. 9.
 xix, 1. 5 linguam i, 15. 1 nominibus
 non oportet i, 3. 10
 Moverunt Senatu xvii, 21. 11
 Movet v, 14. 3. vi, 2. 4. xix, 4 metus
 (acc.) vii, 3. 18
 Movetur xiv, 2. 6. xvi, 8. 3
 Movissæ iv, 6. 1 hastas Martias iv, 6. 1
 ubi terram senserant ii, 28. 2 terram
 nuntiari solet iv, 6. 1
 Martiæ iv, 6. 1
 Movit senatu iv, 8. 2
 Muciani i, 13. 3
 Mucium, Quintum iii, 2. 4. xv, 27. 1
 Mucius iii, 2. 1 Scævola vii, 15
 Muginandum v, 16
 Mulcari i, 26. 2
 Mulcedinem xix, 9. 3
 Mulceri xx, 9
 Mulcta (subst.) vii, 3. 15. vii, 11. 3.
 xviii, 13. 2 minima xi, 1. 1 talentum
 fere quingentum vii, 14. 2
 Mulctabatur nummo singulo xviii, 13. 3
 Mulctæ (pœnitionem) xi, 1. 2
 Mulctam (subst.) xi, 1. 2 pecuniæ xx,
 1. 10 dico xi, 1. 3 dixit xi, 1. 5 facit
 xi, 1. 5 irrogavit vii, 19 dictam esse
 x, 6 irrogatam vii, 19 remitterent
 vii, 14. 3
 Mulctarunt xii, 18. 9
 Mulctatas x, 23. 1
 Mulctatur x, 23. 2
 Muliebrem mundum iv, 4. 2
 Muliebri vi, 10. 2

- Muliebris* v, 13. 3
Muliebrium irarum i, 17. 1
Mulier i, 19. 1. 2. i, 23. 2. iii, 16. 2. iv, 2. 3. v, 19. 2. vi, 7. vii, 11. 2. xv, 15. xvii, 6. 1. 2
Muliere iii, 2. 1. iv, 2. 3. xiii, 12. 2
Mulierem i, 17. 1. i, 19. 2. iii, 2. 4. vi, 8. vii, 1. 1. x, 2. xi, 15. 1. xvii, 6. 3
Mulieres iv, 2. 1. ix, 14. 4. xv, 20. 2. 3. xvi, 16. Romanæ xi, 6. 1
Mulier x, 6. x, 23. 2. xiii, 12. 2
Mulieris i, 8. 3. iii, 10. 3. iii, 16. 1. vii, 9. 1. x, 6
Mulierosus iv, 9. 1. 5
Mulierum i, 23. 3. iii, 16. 1. 7. x, 23. 1. xv, 20. 2. xx, 1. 7. præficarum xviii, 7. 1
Mulis xv, 4. 1. 2. xix, 13. 3
Mulos xv, 4. 2
Multa (form. : adj.) i, 4. 1. i, 7. 2. i, 23. 1. xvii, 18. munditia i, 5. 1 opinio est iii, 16. 1 securitate et profunda i, 15. 1 (neut.) i, 3. 2. i, 5. 1. i, 14. 1, 15. 4. i, 18. 2. ii, 3. 1. xvi, 3. 1. 2. xviii, 6. 4. atque immodica i, 2. 2 et varia Pr. 5
Multæ (sing. : adj.) i, 8. 1 (plur.) v, 21. 3. xvii, 5. 1. xx, 8. 1
Multam (adj.) i, 7. 8
Multarum i, 7. 1. xii, 4. 4. xx, 1. 1
Multas Pr. 4. xiii, 19. 3
Multi (gen.) ii, 3. 2 (plur.) Pr. 4. i, 3. 3. ii, 25. 2. xviii, 5. 1
Multicolora xi, 16. 2
Multifarius v, 6. 1
Multifariam v, 4. xx, 6. saucius ii, 7. 3
Multiformia xi, 16. 2
Multiformiter ix, 5. 2
Multiformium xix, 14. 1
Multigrumis (fluctibus) xix, 7. 2
Multijuga xi, 16. 2. dona ii, 11
Multijugæ x, 2. xiv, 2. 4. xix, 8. 5
Multiplex ii, 26. 1. ix, 5. 2
Multiplici vii, 17. 6
Multiplicia xix, 7. 2
Multipliciter xiv, 1. 9
Multis Pr. 5. i, 6. 1. i, 7. 9. i, 10. 1. i, 15. 1. i, 16. 1. i, 25. 3. xv, 23. 2. xvi, 1. xvi, 7. 1. xvii, 2. 3. xviii, 5. 1. xix, 9. 4. xix, 10. 1. xx, 1. 1. magnisque rebus i, 14. post annis x, 16. 5. tempestatibus vi, 17
Multitudine xi, 16. 2. xiii, 28. 2. xvii, 2. 8. xviii, 7. 2
Multitudinem x, 6. xiii, 28. 2. xix, 8. 5
Multitudinis ii, 13. xiii, 28. 1. xix, 8. 2. 4. numero xix, 8. 5. numerum capiant xix, 8. 5. figura xix, 8. 3
Multipudo iii, 7. 3. iv, 1. 1. iv, 9. 2. sui naturalis xix, 8. 5
Multo nomine hominem xx, 10. 1. precio xviii, 6. 4. usu ii, 6. 9 (adv.) iii, 3. 3. xvi, 3. 4. xvii, 2. 8. xviii, 19. 3. xvii, 21. 8. xx, 8. 2. ante ii, 26. 4. magis i, 19. 1. xii, 2. 6. plus est xii, 2. 6
Multorum iii, 16. 3. vi, 16. 2. xviii, 4. 1. xix, 10. 2. xix, 11. 4
Multos iii, 3. 7. xiii, 11. 1. xiii, 14. 1. xv, 24. xv, 30. 2. xix, 2. 3. xx, 1. 14. fugit erratum vii, 2. 1
Multum (adv.) i, 13. 4. xiii, 19. 2. xvi, 5. 2. xix, 1. 2. xix, 10. 4. auri iii, 9. 3
Mummil, L. xvi, 8. 3
Mummio, L. x, 16. 5
Munde factis veribus x, 17. 1
Mundi i, 9. 4. vi, 1. 3. xiv, 1. 8
Munditia i, 5. 1. i, 23. 1
Munditiæ ix, 3. 1
Munditiarum x, 24. 1
Munditias i, 5. 1
Mundities orationis x, 3. 2
Mundius xvii, 2. 5
Mundum iii, 10. 4. muliebrem iv, 1. 2. omne iv, 1. 2
Mundus ager xix, 12. 3
Munera ix, 14. 4
Munere xvi, 10. 5. xvi, 13. 2
Muneribus ii, 2. 3. xv, 13
Muneris xvi, 10. 6. xvi, 13. 2
Muneror te xviii, 12. 3
Municipem xvi, 13. 1
Municipes xvi, 13. 2
Municipia xvi, 13. 1
Municipii xvi, 13. 2
Municipiis x, 3. 1. xvi, 13. 2
Municipiorum xvi, 13. 3
Municipium xvi, 13. 1
Municipum xvi, 13. 1
Munificentia vi, 7
Munimentis famæ i, 3. 10
Munitis vi, 1. 4
Munitus vii, 2. 19
Munitum vi, 1. 4
Munas vii, 23. nutricationis xii, 1. 2
Muræna vii, 16. 2
Muralem coronam v, 6. 1
Muralibus ii, 11
Muralis corona v, 6. 1. 4. 5
Muribus xx, 8. 1
Muricibus vi, 4
Muris ix, 1. 1
Murmura edens v, 14. 5
Murmure xviii, 10. 3
Muros i, 13. 4. x, 29. 1. xiii, 14. 1. xv, 31. xvi, 10. 1
Murum ii, 30. 2. sabiti v, 6. 4
Musa xvii, 21. 14
Musa (voc.) xviii, 9. 1 (abl.) liberali

ix, 3. 1
 Musæ xix, 9. 3 ejusdem æmulos (artis)
 Pr. 10 viri ix, 10. 1
 Musarum Pr. 4. i, 25. 4. xiii, 11. 1
 Musica xiv, 3. 3
 Musicæ (gen.) i, 11. 2
 Musicam rem xix, 9. 1
 Musicam i, 9. 4. xiii, 30. 1
 Musici (plur.) xvi, 18. 1
 Musico ludo Pr. 11
 Musicos iii, 10. 5
 Musicus iv, 11. 2
 Musonii xvi, 1
 Musonio xvi, 1
 Musonium v, 1. 1. ix, 2. 2
 Musonius v, 1. 1. ix, 2. 2. xviii, 2. 1
 Mustellaria (comœdia) xx, 6
 Muta xiii, 20. 2
 Mutabilitate vii, 11. 1
 Mutant xiv, 1. 4. xviii, 12. 2
 Mutantur xii, 13. 2
 Mutare xvi, 13. 1. xviii, 12. 1 longe
 xiii, 3. 1
 Mutaret xv, 9. 2
 Mutari ix, 4. 7. xvii, 14. 2. xx, 1. 7
 Mutasse vii, 20. 1
 Mutasemus xviii, 4. 1
 Mutata xv, 3. 3 sint xiv, 6. 3
 Mutatam xv, 3. 1
 Mutati verbi i, 4. 1
 Mutationem xiii, 24. 13
 Mutationes xiv, 1. 10
 Mutatur dictum i, 7. 1
 Mutatus est xviii, 3. 2
 Mutaveris xiii, 20. 4. 5
 Mutavit iii, 14. 3
 Mutesce ii, 6. xiii, 20. 4
 Mutet xviii, 12. 3
 Muti xviii, 7. 1
 Mutilas xvii, 9. 3
 Mutis xiv, 2. 1
 Mutitare xviii, 2. 4
 Mutitarent ii, 24. 1
 Mutos xiii, 11. 2
 Mutua inter se vice xviii, 12. 1
 Mutuabor ex Aristophanæ choro pauca
 Pr. 11
 Mutuæ xiv, 3. 1 talionis xx, 1. 5
 Mutuam ii, 3. 1. v, 14. 1. xvii, 5. 2
 det pecuniam xvii, 6. 1. 3 operam
 dent ii, 29. 2
 Mutuas viii, 6
 Mutuatice pecuniæ xx, 1. 11
 Mutuatus est xv, 14
 Mutuetur ii, 26. 2
 Mutuo (abl.) vi, 1. 1
 Mutus iv, 2. 5. v, 9. 1
 Mutuum accepit xii, 12

Mycenas x, 16. 4
 Myoparones x, 25. 3
 Myope iv, 2. 4
 Myrtea v, 6. 5
 Myrteam v, 6. 6
 Myrto v, 6. 6
 Mys ii, 18. 2

N.

N (litera) ii, 27. 3. xviii, 9. 4. xix, 14.
 2 gemina xx, 3
 Nactus v, 14. 5. x, 26. 1 essem xiv, 6. 2
 Næ xi, 8. 2
 Nævii i, 24. 1. x, 25. 2
 Nævio iii, 3. 7. vi, 8 poëta viii, 14
 Nævium i, 24. 1. xvii, 21. 13
 Nævius iii, 3. 1. iv, 18. 1. v, 12. 2. x,
 25. 2. xv, 24. xvii, 21. 13
 Nævulos xii, 1. 2
 Nanis xix, 13. 3
 Namos xix, 13. 1. 3
 Nantes x, 26. 4
 Nanum xvi, 7. 3
 Napum xvi, 4. 2
 Nares i, 14
 Naris (plur.) xvii, 11. 2
 Narranda esse xviii, 9. 2
 Narrantis v, 1. 3
 Narrare v, 18. 3. xviii, 10. 1
 Narrari x, 3. 4
 Narrat xiii, 12. 1
 Narrata (sing.) vi, 9
 Narrationes xviii, 9. 2. 4
 Narravi xvi, 7. 2
 Narravisse xvi, 19. 4
 Narret v, 18. 1
 Narro xiv, 2. 3
 Nasamonibus xvi, 11. 2
 Nascatur iii, 2. 1
 Nascehdi fata xiv, 1. 12 momenta xiv,
 1. 11
 Nascendo xvi, 16
 Nascens xiv, 1. 10
 Nascerentur xiv, 1. 8. 12
 Nasceretur i, 3. 8. xiv, 1. 7. xvii, 1. 3
 Nasci iii, 10. 3. iii, 16. 3. iv, 2. 4. ix,
 4. 5. ix, 8. xiv, 1. 10 in ore non
 in pectore orationem (loquacium) i,
 18. 1
 Nascitur xiii, 10. 3
 Nascuntur iii, 10. 3. xiii, 2. 2
 Nasica iv, 20. 3
 Nata est xiii, 10. 3 (plur.) iv, 1. 7. vi,
 7 sunt vi, 1. 4. xiii, 29. 1
 Natal xvi, 7. 3
 Natalem xv, 7. 3 diem iii, 2. 1

- Natalis iii, 2. 1 dies iij, 2. 1
 Natam animos i, 12. 1
 Nati (adj.) xvii, 2. 2. xviii, 6. 2 (part.)
 iii, 2. 1 sumus xii, 5. 6 sunt iii, 2. 1
 fuissent xiv, 1. 7. xvii, 21. 1 obscuro
 loco i, 7. 1
 Nationes vii, 2. 7. 10
 Nationibus xv, 22. 2
 Nationum potiri ix, 2. 1
 Nativa x, 2. 6 sterilitate iv, 2. 3
 Nativæ xii, 1. 7 dulcedinis (verba) ix,
 0. 3
 Nato illo (part.) xv, 20. 1
 Natorum xv, 12
 Natos (part.) xiii, 18. 1
 Natu ii, 15. 1 grandis xv, 16 antiquio-
 rem iii, 11. 1 majorem iii, 11. 1 ma-
 joribus iv, 11. 2 minores xiii, 19. 4
 priorem iii, 11. 1 posterior xvii, 21. 7
 Natum (part.) li, 16. 2. ii, 24. 3. iii, 9.
 1 tres et viginti annos xv, 26. 1 esse
 xvii, 1. 2. xvii, 21. 8. 13 hirc ada-
 glum i, 8. 2
 Natura i, 6. 1. iii, 6. v, 16. vi, 1. 3.
 vii, 6. xii, 5. 6. xv, 20. 2. xv, 30. 1.
 xvii, 16. xvii, 1. 3. xvii, 5. 1. 2. xvii,
 8. 2. xvii, 10. 3. xvii, 11. 1. xvii, 15.
 1. xviii, 7. 1
 de Natura et habitis memoriæ viii, 7
 Naturæ i, 6. 2. i, 9. 4. iii, 10. 1. xvii,
 1. 2 jure vii, 2. 17 contemplationes
 xx, 5. 1 modum ii, 27. 2
 Naturalem competentiam membrorum i,
 2. 2
 Naturales ii, 2. 3
 Naturali vii, 6 habitu x, 9. 8 motu xix,
 1. 7 pavore xix, 1. 4 spiritu xviii,
 10. 4
 Naturalia nomina x, 4
 Naturalis vi, 2. 2. x, 4. . xii, 1. 7. xii,
 1. 4. xvii, 15. 1. xviii, 10. 4 vehe-
 mentia i, 11. 8 historiæ Pr. 4. lii, 16.
 9. ix, 4. 4 philosophiæ xvii, 21. 6 sui
 multitudo xix, 8. 5
 Naturam i, 13. 3. iii, 10. 2. iv, 2. 1. vi,
 1. 3. xviii, 1. 3. xix, 12. 1 ingenii i,
 2. 2 rediit in xv, 16
 Naturas i, 9. 1
 Natus (part.) li, 15. 1. li, 16. 2. iii, 11.
 1. xv, 18. 1. 2. xvii, 9. 4 est iii, 2.
 2. iii, 16. 6. xiv, 1. 8. xvii, 21. 9
 fuit xiii, 18. 1. xiii, 19. 4 sit iii, 2. 1.
 xvii, 1. 2 honesto loco i, 12. 4 eo in-
 genio xix, 8. 2 annos duodeviginti xv,
 20. 1 sexaginta xv, 23 ad octo xvii,
 8. 1
 Navalem coronam v, 6. 1
 Navali prælio ii, 22. 6. x, 6. xvii, 21. 6
 Navalibus victoriis celebrata vii, 2. 1
 Navalis v, 6. 5 (corona) v, 6. 1
 Navata vii, 20. 2
 Naucrites x, 18. 2
 Navem v, 6. 5. xvi, 6. 5. xvi, 19. 2.
 xix, 1. 1
 Naves xi, 17. xvii, 2. 2 celoces x, 25.
 3 ambulant x, 26. 3
 Naufragium facit xvii, 14. 2
 Navi ii, 21. 1. ix, 4. 1. xiv, 1. 11. xvi,
 19. 2
 Navibæ x, 26. 1. xi, 17
 Naviculis vii, 8. 1
 Navigabamus xix, 1. 1
 Navigandi solertia vii, 2. 1
 Navigant i, 7. 1
 Navigantibus x, 26. 2
 Navigasse xvii, 15. 2
 Navigiorum x, 25. 1
 Navitas xvi, 19. 3
 Navitas xvi, 19. 2. 4
 Naviter xv, 4. 1
 Navium x, 6. x, 25. 1
 Naupactum vii, 8. 1
 Nausicaa ix, 9. 4. 6
 Nautas ii, 6. 1
 Nauticus ii, 22. 2
 Naxo insula iii, 15. 1
 Ne si vi, 15. 2 multis ii, 17. 1 quid ii,
 29. 6 quidem vi, 8 quoque xvii, 2. 7
 desis i, 22. 4 æquor ventris irrugetur
 xii, 1. 2
 Neæra (fabula) xiii, 22. 6
 Neæram xiii, 22. 6
 Neapolim ix, 16. 1
 Nebulas questionum viii, 10
 Nebulo vii, 17. 5. xiii, 20. 3. xv, 2. 2.
 xvi, 13. 2
 Nebulonem iv, 18. 1. ix, 2. 2
 Nebulonis xix, 1. 2 hominis xvi, 6. 2
 Nebulonum hominum i, 2. 4
 Nebuloso xx, 2 nomine xx, 2
 Nebulosus ii, 22. 4
 Nec i, 6. 1 dum xv, 11 non lii, 10. 5
 (post) neque i, 7. 1
 Necando xvi, 19. 2
 Necare x, 22. 1 venenis iii, 8. 1
 Necares x, 22. 2
 Necati sunt iv, 5 forent xii, 7. 2
 Necatus est xvii, 21. 8
 Necavit secari filium xvii, 21. 7
 Nece vii, 2. 12
 Necem ii, 7. 2 afferre xvi, 19. 2 consci-
 vit xiii, 19. 1 sibi consciverint vii,
 18. 3
 Necessaria (sing.) i, 12. 3. ii, 15. 1. vi,
 2. 3. vi, 14. 2. xiv, 1. 9 (plur.)
 xviii, 1. 2. xix, 10. 1
 Necessariam ii, 9. 2. xii, 5. 9
 Necessarias iv, 2. vi, 1. 3. xi, 3. 1

- Necessarii xiii, 3. 1
 Necessarius vii, 3. 0. xiv, 2. 6
 Necessario (abl.) i, 22. 5. v, 11. 2. v, 18. 1. vi, 14. 2. ix, 14. 6. xiv, 1. 8. xix, 1. 4. xix, 10. 3. xix, 12. 2 (adv.) vi, 2. 3. xv, 26. xvi, 2. xvi, 8. 1. xx, 1. 10
 Necessarios vii, 3. 20. xvii, 11
 Necessarium i, 22. 1. 4. vi, 1. 1. vii, 16. 2. xx, 1. 7 est iii, 1. 4
 Necesse i, 3. 2. ii, 29. 3 est xix, 5 perhorrescat v, 1. 2 sit xvi, 8. 2. xx, 1. 10 erat xii, 2. 4
 Necessitas vi, 2. 4. xiii, 3. 1. xv, 2. 3
 Necessitate i, 7. 7. v, 13. 3. xvii, 1. 2 pro nostra xiii, 3. 2
 Necessitatem vi, 2. 1. 5. xiii, 3. 1
 Necessitates circumstantiæ ipsius i, 3. 12
 Necessitati vi, 2. 2
 Necessitatibus vii, 3. 12. xvi, 13. 2
 Necessitudine xiii, 3. 1 adducti iv, 10. 1
 Necessitudinem xiii, 3. 1
 Necessitudo xiii, 3. 1. xvi, 18. 3 apt occasio data est xiii, 3. 2
 Necessum est vi, 14. 2. x, 11. 3. xiii, 3. 1. xiii, 19. 3. xvi, 2. xix, 1. 5 fuit xvi, 8. 1 esse ix, 8 nihil ii, 7. 1
 Necis xiii, 24. 10. xvii, 10
 Nec opinato vii, 11. 2
 Necyomantia xvi, 7. 3. xx, 6
 Nefaria (plur.) xviii, 9. 1
 Nefarius xvi, 9. 1
 Nefarium xiii, 24. 6
 Nefas iv, 9. 1 esse xv, 27. 3 ducerent ix, 2. 3
 Nefastos iv, 2. 2. v, 17. 1
 Negant xiv, 2. 6. xv, 8
 Negare xii, 12
 Negaret xiii, 20. 7. xviii, 18
 Negari xii, 12
 Negat ii, 10. 2. vi, 2. 5. vi, 9. xiv, 3. 2. xx, 1. 15. xx, 2
 Negaverit xvi, 2
 Negaverunt i, 12. 1. vi, 1. 1. xi, 1. 3
 Negavimus iii, 8. 2
 Negavit iv, 2. 4. vii, 3. 14
 Neges xvi, 2. xvii, 14. 2
 Neglectas (part.) xiii, 11. 2
 Neglexerit vii, 3. 13
 Negligentia x, 13
 Negligere xii, 1. 7. xvi, 9. 1
 Negotia vii, 3. 10. xiii, 27. 1. xv, 5. 3 ad capessenda xi, 16. 4
 Negotii xvi, 7. 4. xvii, 13. 2. xvii, 21. 14. xix, 19. 3
 Negotiis i, 12. 1. xiii, 11. 3. xiv, 1. 5. 10. xvi, 13. 2. xx, 5. 2. xx, 10. 4 vitæ Pr. 5 se intentos habent iii, 1. 3
 Negotio i, 3. 2. i, 13. 1. iii, 16. 2. xi, 16. 2. xiv, 2. 4. xix, 10. 3 sine illo iudicii i, 15. 1 sese alligabunt iii, 7. 1 destinatos xix, 8. 6
 Negotiorum Pr. 1. 5. 10. xiv, 1. 4 contractibus x, 1. 11
 Negotiosis hominibus xix, 8. 5
 Negotiositate xi, 16. 2
 Negotium i, 13. 1. ii, 8. 2. iii, 16. 5. xiv, 1. 3. xvii, 21. 1. xviii, 4. 3. xix, 10. 3 id fuit Varro i, 25. 2
 Neizio xiii, 22. 7
 Neminem i, 2. 2. i, 10. 1. ii, 20. 3. iii, 7. 2. vii, 3. 14. ix, 10. 2. ix, 13. 2. xiii, 12. 3. xiii, 20. 1. xv, 22. 2. xx, 1. 14
 Nemo i, 3. 8. i, 15. 3. ii, 25. iii, 1. 1. iv, 1. 3. v, 13. 2. vii, 3. 14. xiii, 20. 7. xiv, 2. 8. xv, 12. xv, 19. xviii, 2. 2. 5 homo vii, 3. 7 quisquam ii, 6. 6 unus xviii, 5. 2 doctorum hominum xix, 8. 6
 Neoptolemi v, 16
 Neoptolemo tragedia xiii, 3. 1
 Neoptolemus v, 16
 Nepos ex filio xiii, 19. 1
 Nepos vii, 18. 3. xiii, 19. 1 Cato xiii, 19. 1
 Nepotem xv, 7. 2
 Nepotes xiii, 19. 2
 Nepotis xv, 18. 2 Cornelli xi, 8. 2
 Neptuni xiii, 22. 1. xv, 21
 Neptuno iii, 16. 7. xiii, 26
 Neptunum ii, 26. 1. iii, 16. 7. xvii, 14. 3
 Neptunus pater v, 12. 1
 Nequam enthymema vii, 3. 11 filium x, 17. 2 hominibus xvii, 19. 1
 Nequaquam ita xx, 1. 1 est xx, 1. 8 faciendum ii, 7. 2
 Neque neque ii, 7. 4 nec i, 7. 1 non merito i, 15. 4 potuit ii, 26. 7 misus (nihilominus) xiii, 12. 3
 Nequeant i, 22. 6
 Nequeunt xiii, 23. 1
 Nequiret ii, 23. 9
 Nequissimi (gen.) xix, 1. 3
 Nequissimorum vi, 16. 5. xv, 12
 Nequit ii, 23. 4
 Nequiter xvi, 1
 Nequitia vii, 11. 3. xix, 9. 4
 Nequitiam vii, 11. 1. 3
 Nequiveris xv, 31
 Nequivit vii, 3. 1
 Neratius iv, 4
 Neria xiii, 22. 5
 Nerientem xii, 22. 1
 Nerientem xiii, 22. 1. 3. 4. 7 Martis xiii, 22. 1
 Nerianes xiii, 22. 2

- Nerio xiii, 22. 1. 2. 3 Martis xiii, 22. 3
 Nero xiii, 22. 3
 Nervia ix, 7
 Nervis ii, 3. 1
 Nervo xx, 1. 12 statem agunt in xi, 18. 7
 Nervolarum iii, 3. 4
 Nervos xiii, 22. 3
 Nervum x, 10
 Nescia spe ix, 12. 6
 Nescio x, 13. xiii, 20. 10. xv, 5. 2. xvii, 2. 7. xix, 10. 2. xx, 6 qui xvi, 12. 3 quem xviii, 5. 1 quid aliud i, 22. 5 quis xi, 16. 4 quo pacto ii, 23. 5. xiii, 20. 5 quod i, 26. 2
 Nescire i, 15. 1. ix, 9. 7
 Nescis xiii, 11. 1 quid vesper serus velat i, 22. 1
 Nescit ii, 6. 2. ix, 12. 5. xi, 18. 8. xix, 10. 3
 Nescitur ix, 12. 5
 Nesciverunt xiii, 9. 1
 Nescivi vii, 17. 2
 Nescivit vii, 17. 2
 Nesciunt xiv, 1. 9
 Nescius ix, 12. 5 ne esses i, 24. 2 non x, 24. 1 periculi xix, 1. 5
 Nestore vii, 14. 2. xix, 7. 3
 Neve Pr. 11
 Neutiquam ii, 23. 9. xvi, 13. 1
 Neutro genere i, 7. 7. iv, 1. 2. vii, 20. 3
 Neutrum v, 21. 3. vi, 13. 2. ix, 1. 1. ix, 5. 1. x, 27. xiii, 12. 3
 Ni vii, 9. 1. xv, 13. 4. xvi, 13. 2. xx, 1. 5. 12 quid xix, 8. 2
 Nicæensis ix, 4. 1
 Nicanor vi, 17
 Niciam iii, 8. 1
 Nicias iii, 8. 2
 Nicomede xi, 10. 1
 Nicomedis regis v, 13. 3
 Nicopolin xv, 11
 Nidulantur iii, 10. 2
 Nidulatur ii, 29. 2
 Nidulo ii, 29. 1
 Nidum migravit ii, 29. 5
 Nigidianæ (commentationes) xix, 14. 1
 Nigidianis commentariis ix, 12. 2 libris xviii, 4. 4
 Nigidiano xviii, 25. xv, 3. 2
 Nigidii, P. ii, 22. 8. xii, 14. 1. 2. xiii, 25. xv, 3. 2. xvi, 6. 1. xvii, 13. 2. xix, 14. 1
 Nigidio, P. iii, 12. iv, 16. 1. viii, 14. x, 5. xvii, 7. 1
 Nigidium, P. iv, 16. 1. xix, 14. 1
 Nigidius, P. ii, 26. 5. iii, 10. 1. iii, 12. iv, 9. 1. 5. v, 21. 2. vii, 9. 1. x, 4. xiii, 10. 1. xiii, 25. xiv, 1. 5. xvi, 6. 3. xvii, 7. 1 Figulus iv, 9. 1. vi, 6. 3
 Nigri (gen.) xvii, 16. 1
 Nigro i, 18. 4. ii, 26. 3. xvii, 15. 1
 Nigrore ii, 26. 6
 Nigrum (vinum) xiii, 30. 3
 Nihil Pr. 11. i, 11. 2. i, 13. 3. i, 17. 4. i, 25. 3. ii, 29. 3. iii, 3. 3. xvi, 2. xx, 1. 14 aliud nisi xvii, 5. 3 negotii xvii, 13. 2 imitati festivitates Pr. 3 est quod miremini iv, 8. 2 ad rem isthuc pertinet xii, 3 opis xvii, 5. 1 sane displicent ii, 23. 1 peccat de savio ii, 23. 6 ut sit quod iv, 11. 1 sibi esset usus pecunia i, 14 quicquam i, 3. 1. xix, 9. 4 interest iii, 5
 Nihili verbum ii, 14 admodum sciret xix, 12. 3 homo x, 19
 Nihilo xviii, 9. 2 minore pretio i, 19. 2
 Nihilominus ix, 16. 2. xv, 14
 Nil xvi, 12. 3. xix, 9. 5
 Nilum x, 7. xiv, 1. 4
 Nimia ii, 7. 3. iv, 9. 1. xiii, 12. 1. xix, 2. 1
 Nimiam xiii, 17
 Nimis xvii, 2. 8
 Nimio potu xix, 5 amplior i, 3. 11
 Nimirum xii, 13. 4
 Nimis quam ineptum xiv, 1. 3 non xx, 6
 Nimium iii, 7. 4. xvii, 14. 3. xvii, 21. 14. xix, 7. 3. xx, 1. 8 immensum poscit pretium i, 19. 1 quantum xvi, 6. 2 posebat i, 8. 2 facundia preestabilis xviii, 3. 1
 Niobæ xx, 7
 Niptra tragœdia xiii, 29. 1
 Nisi quia xvii, 3. 2 neminem nisi se i, 2. 2 clarior omnibus nisi, M. Tullio i, 5. 1 si xvii, 2. 6. xix, 9. 5
 Nisus v, 9. 1. vi, 1. 1
 Nisus sua virtute ix, 11. 3
 Nitamur in nobis ipsis ii, 29. 5
 Nitatur xii, 5. 4
 Nitebatur xiv, 2. 2
 Nitefacit xviii, 2
 Nitens v, 9. 1
 Nitentem arborem xii, 1. 4
 Nitentes xiv, 1. 13
 Nitentibus in diversa xx, 1. 15
 Niteretur vii, 3. 17
 Nitescit vi, 15. 1
 Nitibundos tacito conspiratu meatum Achæos i, 11. 6
 Nitidior xii, 2. 1
 Nitidis lavacris i, 2. 1
 Nitido venustoque cultu corporis i, 5. 1
 Nitoribus auri ii, 6. 3
 Nititur ii, 16. 1. iii, 6. iii, 11. 1. vii, 3. 7. 18. xii, 5. 11. xix, 11
 Nituntur xii, 1. 2. xiv, 3. 4. xvi, 13. 3

- Nivalem aquam xix, 5
 Nive viii, 4 diluta xix, 5 aquam e xix, 5
 Nivi xix, 5
 Nivis xix, 5 aqua xix, 5
 Nix xviii, 18. 1
 Nixa est xiv, 1. 8
 Nixo xvii, 2. 3
 Nixos capite xvi, 16
 Nixu iii, 16. 10
 Nixum v, 16. xii, 5. 8
 Nixus (plur. : subst.) xii, 1. 1 (adj.) sui
 conscientia iv, 18. 1
 Nobile xv, 22. 1. xviii, 3. 1
 Nobilem iii, 13. iii, 17. xvii, 21. 4
 Nobiles iii, 4. xvi, 12. 2. xvii, 11. 3.
 xvii, 21. 1. 7 ingenio viri x, 18. 2
 Nobili xvii, 11. 1. xvii, 21. 3 genere
 xii, 8. 2 philosopho ii, 18. 3
 Nobilibus iii, 4 doctrina aut genere aut
 fortuna xix, 10. 1
 Nobiliore xii, 1. 1
 Nobilioribus v, 4
 Nobilis xvi, 19. 1 loco xv, 18. 1 viri
 Pr. 5
 Nobilissimæ v, 6. 1
 Nobilissimi xiii, 7. 2
 Nobilissimos vi, 4
 Nobilissimus i, 13. 3. x, 3. 1. xi, 15. 1
 Nobilitate vii, 3. 1
 Nobilitatem xii, 1. 5
 Nobilitatis x, 12. 3 gratia i, 24. 1
 Nobilitatus est xvii, 21. 8
 Nobilium v, 13. 1. vii, 5. xii, 8. 1.
 xix, 5
 Nobismetipsi xviii, 4. 1
 Nocendi v, 12. 2
 Nocens xii, 7. 2
 Nocentes vi, 2. 5. xiv, 4. 1
 Noceo iv, 16. 2
 Nocere vii, 17. 4
 Noceri vii, 17. 1
 Nocte iii, 2. 3. vii, 17. 4. xv, 20. 4
 Noctem i, 17. 1. iii, 2. 1. ix, 4. 3. x,
 26. 1 inter iii, 2. 3
 Noctes Pr. 4. xvii, 21. 1
 Noctes Atticæ xiv, 6. 4 (Atticæ) xiv,
 6. 1
 Noctescere xviii, 11
 Noctescunt omnia tenebris xviii, 11
 Noctibus Pr. 3. iii, 2. 3. ix, 4. 2
 Nocticolorem Memnonem xix, 7. 2
 Noctis iii, 2. 1. 4. vi, 10 extremo vii, 1.
 2 in modum xviii, 11
 Noctium xiv, 1. 10. xvii, 4. 4
 Noctu iv, 14. vii, 1. xvii, 10. 5
 Nocturna iii, 2. 3
 Nocturni grassatores xx, 1. 3
 Nocturno vii, 1. 2
 Nocturnum vi, 10. 2 furem xx, 1. 3
 Nodosa xviii, 1. 6
 Nodum x, 15. 2. xviii, 2. 2 linguam ru-
 pit v, 9. 1
 Nola vii, 20. 1
 Nolanis vii, 20. 1
 Nolanos vii, 20. 1
 Nolebat iv, 10. 2
 Nolet xii, 6. xx, 1. 8
 Noli xiii, 20. 4. xx, 1. 3
 Nolim vii, 3. 14
 Nolis ii, 23. 4
 Nolite vi, 13. 2. xiii, 17. xx, 11
 Nolle i, 22. 8. xiii, 12. 4
 Nollent vii, 18. 3
 Nollet xx, 1. 9
 Nolo i, 9. 5. vii, 11. 3. xiii, 22. 6. xx,
 1. 10
 Noluerat xx, 1. 10
 Noluerint vii, 3. 7
 Nolueris xiv, 1. 9. xviii, 8
 Noluerunt xviii, 14
 Nolui x, 1. 2
 Noluisse vii, 3. 7
 Nolut vi, 8. xii, 6
 Nomen i, 9. 3. ii, 6. 7. xv, 29 cui est
 xix, 13. 2 Julii xv, 29 Julio xv, 29
 Julium xv, 29 ei factum ii, 11 totum
 Latinum i, 2. 2. xix, 9. 4 humile v,
 6. 5 imposuisse xv, 11 usurpant sanc-
 tissimum ix, 2. 2
 Nomina iii, 16. 4. vii, 16. 1. ix, 2. 3
 fecisse Parcis tribus iii, 16. 4
 Nominabantur i, 9. 4
 Nominabat xx, 5. 1
 Nominandi casu xiv, 5 casum xiii, 22.
 3. xx, 6
 Nominando alium pro alio ii, 28. 2
 Nominandus est ii, 6. 7
 Nominant i, 18. 2
 Nominantur iii, 2. 1
 Nominare ii, 6. 7. x, 15. 2
 Nominaremus xvii, 21. 2
 Nominarent xiii, 9. 2
 Nominaret ii, 6. 7
 Nominari ii, 6. 7
 Nominastis xix, 9. 4
 Nominat xiv, 7. 2. xvi, 13. 1
 Nominata iii, 16. 4 est xvi, 16
 Nominatur xvii, 11. 2
 Nominatus xvi, 17 est xii, 13. 3
 Nominavimus ii, 22. 4
 Nominavit ii, 24. 3. ix, 10. 2
 Nomine i, 12. 5. vii, 19. xiii, 11. 4.
 xvi, 10. 5. xvi, 16. xvii, 10. 2 ventus
 Cæcias ii, 22. 6 haud incelebri xix,
 10. 2 nebuloso xx, 3 populi Romani
 iv, 18. 1 multo hominem xx, 10. 1 eo
 elegantius videretur i, 25. 4
 Nomines iv, 1. 4
 Nomini librum dedit ii, 18. 1 ejus ad-
 dicuntur iii, 3. 6

- Nominibus i, 3. 10. xlii, 19. 1. xlii, 24.
 4 certis xviii, 14
 Nominis xvi, 17. xix, 8. 4 non parvi
 xiv, 5 nulli Grammaticum ii, 3. 2
 Non ea re (idcirco) iv, 1. 5 æque iii, 1.
 4 amplius ii, 24. 4 est hoc satis quod
 i, 9. 5 inscite iii, 1. 4 non modo non
 ii, 9 sed etiam xlii, 12. 3 non merito
 i, 16. 4 non pridem xlii, 14. 3 solum
 i, 22. 9 sed quoque xvii, 12
 Nona iii, 16. 4. 5
 Nonas v, 17. 1. 2 Januarias xv, 28
 Noni die x, 24. 2
 Nonis (subst.) ii, 24. 4. 5
 Nonnilhil rationis v, 18. 1
 Nonnulla (plur.) iv, 15. 1. xiv, 1. 11.
 xvii, 5. 1. xix, 7. 1. xx, 1. 5
 Nonnullas v, 21. 1
 Nonnulli (plur.) xvii, 1. 1
 Nonnullis iv, 11. 4. xix, 8. 1
 Nono iii, 16. 1. 2. xiv, 7. 5. xv, 17. xv,
 24
 Norat xvii, 2. 7
 Norit xiv, 6. 2 rem i, 15. 3
 Norma iii, 3. 1
 Norunt xv, 19
 Noscenda (plur.) xi, 3. 1
 Noscendis iii, 3. 1. xlii, 8. 1. xix, 13. 3.
 xx, 1. 1
 Noscerentur x, 28. xvii, 9. 2
 Nosceretur ix, 9. 8
 Nosci xi, 5. 1
 Noscitabundus v, 14. 3
 Noscitanda xix, 1. 4
 Noscitemus ix, 3. 1
 Noscuntur xix, 1. 5
 Nosmet xx, 6
 Nosmetipsi xii, 5. 6
 Noster xvii, 10. 5 Ælius i, 18. 2 Sallus-
 tius i, 15. 4
 Nosti xii, 5. 5. xlii, 30. 1
 Nostra (sing.) xvii, 1. 2 (plur.) i, 18. 2
 Nostræ (gen.) i, 3. 11. xvi, 10. 4
 Nostram xvii, 1. 2
 Nostrarum vi, 2. 3
 Nostras xvii, 21. 1. xix, 9. 8. xx, 1. 7
 Nostrates i, 2. 1
 Nostratis numi i, 8. 3
 Nostratium literarum iii, 19
 Nostri i, 10. 1. i, 15. 8. xviii, 14. xix,
 2. 3. xx, 1. 8 (nostrum) xx, 6 anti-
 qui xviii, 9. 4
 Nostris ii, 29. 4. 5. iii, 15. 3. xvi, 8. 1.
 xvii, 1. 2. xviii, 10. 1
 Nostro xvii, 1. 2. xx, 6 Tauro xix, 6
 Nostrorum xvi, 8. 3. xix, 9. 3. xx, 6
 Nostros i, 7. 1. ii, 29. 4. xvi, 3. 1. xix,
 9. 4
 Nostrum (sing.) ii, 3. 3. xvii, 1. 1.
 xvii, 6. 3. xx, 8. 1 (plur.) xvi, 9. 1.
 xvi, 13. 1. xx, 6
 Nota dignum x, 26. 1 est xvii, 1. 4
 sunt xii, 9. 1. xiv, 1. 6 invulgatque
 Pr. 7 (poena) iv, 20. 1
 Notabatur impolitæ iv, 12
 Notabantur xviii, 12. 3
 Notæ iv, 12. xlii, 18. 1 fidei virum xiv,
 2. 2 exemptas est iv, 20. 2
 Notam ob luxuriam iv, 8. 2
 Notandis rebus Pr. 5
 Notare ix, 4. 6. xviii, 14
 Notaremus xi, 15. 4
 Notarentur vii, 11. 2
 Notari iii, 18. 3
 Notarit verbis ix, 2. 1
 Notarum vii, 18. 2
 Notas vocum xlii, 6
 Notasse vii, 17. 6
 Notata (plur.) i, 11. 1. xv, 20. 1. xvii,
 2. 1
 Notati a censoribus iv, 20. 1
 Notatum vi, 16. 1
 Notavi vii, 13. ix, 4. 2. xvii, 2. 1. 9.
 xviii, 4. 4. xx, 6
 Notavimus xix, 7. 2
 Notavit i, 3. 4. xiv, 3. 3
 Noti i, 7. 1
 Notionem xii, 9. 2
 Notiones xvii, 18
 Notiora xii, 15
 Notiore verbo ii, 26. 5
 Notiores xvi, 19. 2
 Notis xvii, 9. 1
 Notissima (sing.) ix, 4. 6 hominibus
 modestia i, 6. 4
 Notissimæ saktatriculæ i, 5. 2
 Notissimi (plur.) vii, 17. 4
 Notissimo xvii, 21. 9
 Notitia ex vetere v, 14. 1
 Notitiam xviii, 10. 3 rectam xx, 5. 1
 Notus vii, 16. 3. xix, 10. 2 est xlii,
 22. 6
 Notum ii, 3. 1. ii, 22. 3 satis est ii, 22.
 2 esse xv, 4. 1
 Notus (part.) xlii, 18. 2 (adj.) xix,
 10. 4
 Nova ii, 6. 9. xvi, 17. xvii, 9. 4. xx,
 1. 3 sibi Pr. 8
 Novæ (gen.) ii, 19. 2
 Novam xlii, 22. 4. xv, 14. xv, 29. xvii,
 14. 2
 Novarum vii, 3. 18
 Novas iv, 6. 3
 Novat xvi, 7. 2
 Novatori verborum i, 15. 7
 Nove xvii, 2. 5. xix, 7. 1

- Novem i, 19. 1. xiii, 11. 1. xviii, 14
 Novenos bis xx, 7
 Noverit ii, 22. 4
 Novi (gen.) iii, 15. 1. vi, 5. 1. xiii, 30.
 4. xviii, 1. 1 (verb.) ii, 18. 2
 Novicii vi, 5. 1. xvi, 7. 4
 Novicium vi, 5. 1
 Novis vi, 4. xv, 25
 Novisse x, 18. 1
 Novisset ii, 18. 2
 Novissima xiii, 25
 Novissime x, 21
 Novissimum x, 21
 Novissimus x, 21
 Novit xv, 19
 Movitate xii, 10. 1
 Novitatis duræ et illepidæ (verba) xi,
 7. 1
 Novitia xi, 1. 4
 Novitios philosophorum sectatores i, 9. 6
 Novius xv, 13. 2. xvii, 2. 3
 Novo iii, 12. vi, 5. 1. xii, 13. 1
 Novum vi, 5. 1. xv, 11. xvi, 19. 3. xx,
 1. 15 vinum xiii, 30. 3
 Novus xx, 2
 Nox iii, 2. 1. 5. viii, 1. xix, 1. 1 esset
 xi, 18. 2
 Noxa iv, 2. 1. xvii, 16
 Noxæ (gen.) vii, 17. 1
 Noxam sarciri xi, 18. 3
 Noxios xvii, 15. 1
 Nubem xvii, 10. 4. 6
 Nubendi vi, 7
 Nubere vi, 7
 Nubes non procul propellat ii, 22. 6
 Nubium figuræ metuendæ xix, 1. 1
 Nuces Thasiæ vii, 16. 1
 Nuda xiii, 22. 2
 Nudæ xv, 10
 Nudam vii, 3. 17
 Nudari x, 3. 3
 Nudas vii, 3. 18. xvi, 7. 2
 Nudusquartus x, 24. 5
 Nudam vii, 3. 21
 Nudus ix, 13. 2. x, 15. 3
 Nugalia iii, 16. 7. vii, 17. 1 scholica
 iv, 1. 1
 Nugalibus theorematibus i, 2. 3
 Nugarum vi, 13. 2
 Nugas xv, 30. 1
 Nugator xi, 8. 2. xii, 2. 4. xv, 2. 1
 Nulla (sing.) i, 15. 3. xvi, 10. 5. 6.
 xvii, 10. 5. xix, 9. 5. xix, 14. 2 prorsus
 spes bonæ salutis reliqua est xviii,
 7. 1 mentione habita xviii, 3. 2 (plur.)
 xvii, 9. 1
 Nullæ (plur.) iv, 3. vi, 16. 2
 Nullam xiii, 12. 3. xiii, 30. 4. xix, 9. 3
 Nullas Pr. 10. i, 6. 2. xix, 9. 3
 Nulli (sing.) i, 2. 2. xvii, 6. 1 rei homi-
 nem vii, 11. 1. ix, 2. 1. xv, 9. 2 (plur.)
 ii, 29. 3
 Nullis iv, 3. xvi, 13. 2. xviii, 6. 2. xix,
 8. 6
 Nullo i, 15. 1. xvi, 10. 4. xix, 10. 3
 pacto xiv, 1. 7. xviii, 1. 3
 Nullos ii, 29. 4. xix, 1. 2
 Nullum i, 7. 3. i, 17. 3. xiii, 9. 3. xvii,
 8. 1
 Nullus i, 16. 3 usquam xix, 12. 2
 Numa i, 12. 3
 Numantiæ xvi, 1
 Numantiam ii, 13. xvi, 8. 2
 Numerari xx, 1. 4
 Numerata (sing.) xiv, 2. 2
 Numeri (sing.) i, 20. 2. xiii, 24. 9. xvii,
 2. 6 singularis xix, 8. 5 amplitudine
 xix, 8. 5 (plur.) i, 20. 1. i, 24. 1
 Numeris i, 11. 1. i, 20. 2. xiii, 24. 11.
 xvii, 20. 1. 2. xviii, 14 orationis i, 7.
 1 suis omnibus absolutam esse xiii,
 11. 2
 Numero i, 1. 1. 2. i, 7. 8. i, 16. 1. ii,
 7. 5. iii, 10. 2. vii, 8. 17. xiii, 20.
 9. xix, 8. 2. xx, 7 singulo xix, 8. 3
 singulari xiv, 5. xix, 8. 1. 5. 6 plura-
 tivo v, 21. 3. xix, 8. 2. xx, 6 epitrito
 xviii, 14 præfinito xx, 1. 7 multitu-
 dinis xix, 8. 5 habetur in pecudum
 xix, 2. 1
 Numerorum xvi, 18. 1. xviii, 14 (ora-
 tionis) i, 4. 2
 Numeros iii, 10. 2. xviii, 1. 2 senarios
 vii, 16. 1 cantus i, 11. 7
 Numerosa oratione xiii, 20. 10
 Numerose posita verba xi, 13. 5
 Numerosius vii, 3. 21
 Numerum iii, 10. 2. iii, 16. 8. xiii, 11.
 1. xviii, 14 multitudinis capiant xix,
 8. 5 servavit xiii, 22. 7
 Numerus i, 20. 2. ii, 15. 2. ii, 21. 2.
 iii, 10. 1. 2. vi, 17. xx, 8. 1 hemio-
 lios xviii, 14 librorum Pr. 12 versus
 xiii, 22. 6 clausurus est iv, 7
 Numi nostratis decem millia denarium i,
 8. 3 ea summa sit numi nostri iii,
 17
 Numidam, Celsinum Julianum xix, 10. 1
 Numidici (gen.) i, 6. 1
 Numidicum xv, 14
 Numidicus xv, 14
 Numina læva v, 12. 4
 Numine ii, 28. 1. xv, 22. 1
 Nummi xvi, 4. 2
 Nummis i, 16. 3
 Nummo singulo xviii, 13. 2
 Nummos xvi, 12. 2
 Nummosus iv, 9. 1

- Nummum (gen. plur.) i, 16. 1. 3. iii, 14. 1 mille ix, 2. 2
 Nummus sestertius xviii, 13. 1
 Nunc etiam nunc xx, 6
 Nuncuparent i, 2. 4
 Nundinas xix, 8. 5
 Nundinis tertiis xx, 1. 13 trinis xx, 1. 13
 Nuntiant ii, 29. 4
 Nuntiantis vicem x, 3. 4
 Nuntiare xvii, 9. 5
 Nuntiant ii, 29. 2
 Nuntiasse xv, 15
 Nuntiata esset xv, 22. 2
 Nuntiatum est xx, 1. 15 erat ii, 28. 2
 Nuntiator xv, 23. 2
 Nuntiaverat xv, 23. 2
 Nuntiavit iv, 6. 1
 Nuntio de morte allato iii, 15. 3
 Nuntius xix, 1. 5
 Nuper adeo ii, 23. 1
 Nupsisse ix, 4. 7
 Nupta erat vii, 1. 1 apud duos i, 23. 2 duobus fieret i, 23. 3
 Nuptiarum ix, 4. 7. xiv, 1. 8
 Nuptiis ii, 24. 3. 5. xiii, 22. 5
 Nusquam non xiii, 24. 13 gentium x, 16. 2 loci visam i, 19. 2
 Nutantis (acc. plur.) xiii, 20. 6
 Nutricationis xii, 1. 2
 Nutricem vi, 7. xii, 1. 7
 Nutrices xii, 1. 2
 Nutricum adhibitarum xii, 1. 1
 Nutriendos xii, 1. 7
 Nutritura sit xii, 1. 1
 Nutrix xiii, 29. 2
- O.
- O (lit.) xix, 14. 2 (excla.) hominem nequam vii, 11. 2 philosophe xix, 1. 3
 Ob eam rem i, 12. 5. xvi, 4. 1. xvii, 8. 3 dicendam xx, 1. 3 quam ob causam xx, 3 oculos i, 2. 4 tacendum xi, 10. 2
 Obdormisset vii, 1. 1
 Obedire xii, 5. 8
 Ob eo corpore et pectore xix, 7. 1
 Obessent v, 12. 2
 Obest iv, 2. 5
 Obesum xix, 7. 1. 2
 Obeundæ mortis xv, 10
 Obeundas, ad res xi, 16. 4
 Obeundis xii, 5. 11 auditionibus xix, 8. 1
 Obibat v, 8. 3
 Obice xvii, 11. 3
 Obices iv, 17. 5
 Obicibus iv, 17. 4. 5
 Obicio iv, 17. 4
 Objecit vii, 12. 1
 Objectabat vii, 12. 1
 Objectam iv, 15. 2
 Objectavit xiii, 21. 1
 Objecta xii, 13. 9
 Objectum erat vii, 3. 19 est xvii, 1. 2 sit xii, 12
 Objectus ii, 22. 4
 Objicere x, 12. 1
 Objiceretur xvii, 21. 9
 Objiciebat iv, 17. 1
 Objicit vii, 22
 Obiit mortem xiii, 19. 3. xvii, 21. 5 suum diem vii, 8. 2 mortis diem xvii, 21. 10
 Obiit morte xv, 20. 5
 Objurgandis xii, 2. 1
 Objurgando ii, 23. 4
 Objurgaret xiii, 24. 9
 Objurgat v, 1. 1. vii, 3. 20
 Objurgatione i, 2. 3. x, 19
 Objurgationes xix, 10. 4
 Objurgatoria verba facere i, 26. 2
 Objurgatorio vii, 3. 4. ix, 2. 1
 Oblata occasio i, 13. 2
 Oblatam xv, 22. 1
 Oblati furti xi, 18. 4
 Oblatum ii, 23. 7
 Oblectabamus xix, 7. 2
 Oblectamenta Pr. 10. ix, 9. 7
 Oblectamenti xvi, 6. 1
 Oblectandas ad auria ix, 16. 1
 Oblectandum ad animum Pr. 8
 Oblectantes se in commentationibus i, 2. 3
 Oblectati sumus xix, 9. 2
 Oblectatoria (plur.) xviii, 2. 1
 Obleverunt xv, 1. 3. xx, 6
 Obligavit se furti vii, 15
 Oblique iii, 2. 5 agendum vii, 17. 2
 Oblita fuisset (oblino) xv, 1. 2
 Obliteram gentem xix, 7. 2
 Obliterantur xii, 13. 2
 Obliterari molestias emolumentis i, 6. 2
 Obliterata (gente) xix, 7. 2 (plur.) xvi, 13. 3
 Obliteratæ sunt xi, 18. 1
 Obliteratis xii, 2. 7 legibus situ et senio ii, 24. 4
 Obliterato ix, 14. 1
 Obliteratum ii, 18. 2
 Obliteravit veteres mores xx, 1. 2
 Oblitum (oblino) xv, 1. 1
 Oblitus est (obliviscor) xx, 6
 Oblivio Pr. 2. xii, 1. 7

- Obliviones ix, 5. 1
 Oblonguli xvii, 9. 3
 Oblongum x, 25. 2
 Obloquebatur i, 26. 2
 Obniti xix, 12. 2
 Obnoxia (sing.) vii, 17. 3. xvi, 13. 3
 (plur.) iv, 2. 3. vii, 17. 4
 Obnoxiosæ vii, 17. 4
 Obnoxium iv, 16. 2
 Obnoxias vii, 3. 18
 Obnoxie vii, 17. 2
 Obnoxii vii, 17. 5
 Obnoxio vii, 17. 4 probris vestitu i, 5. 1
 Obnoxios vi, 1. 3
 Obnoxium vii, 17. 1 fraudi et pernicei locum ii, 7. 1
 Obnoxius ii, 1. 2. vii, 17. 1
 Obnubilari ægritudine serenitatem oris i, 2. 3
 Oboriatur xiii, 27. 2
 Obortas xix, 12. 3
 Obortis xix, 1. 7
 Obrependi celeritatem xi, 18. 6
 Obrepentes (acc. plur.) xvii, 21. 8
 Obrepere xvi, 5. 4
 Obrepiæ vi, 12
 Obrepsit vi, 12. xvii, 2. 8
 Obrigescat xii, 5. 10
 Obruti (plur.) xiv, 1. 11
 Obscœnis xiii, 14. 3
 Obscœna (sing.) iv, 8. 3. vi, 5. 2. vii, 17. 4. xvii, 13. 1. xviii, 2. 2 (plur.) xvi, 13. 3. xvii, 5. 2
 Obscuram vii, 17. 1. x, 26. 1. xii, 5. 9 rem minime iv, 1. 3
 Obscure iii, 16. 4. x, 29. 2. xi, 12. xvii, 7. 1
 Obscuris xvii, 6. 1
 Obscurissima xx, 1. 1
 Obscurissimam vi, 2. 6
 Obscurissime xi, 16. 4. xvii, 13. 1
 Obscurissimum xviii, 2. 2
 Obscuritas xix, 14. 1
 Obscuritate xix, 10. 2
 Obscuritatem xix, 14. 1
 Obscuritates xx, 1. 2
 Obscurius ii, 30. 4. vi, 2. 1. ix, 12. 2. xii, 13. 3
 Obscuro xvii, 5. 4 loco nati i, 7. 1
 Obscuros sinus Pr. 6
 Obscurum xx, 3 non est xi, 6. 1
 Obscruentes i, 23. 3. xiii, 5. 1
 Obscuro xii, 23. 5 te xx, 1. 10
 Obscutorum vi, 15. 2
 Obscutus xvii, 10. 5
 Obsederat iii, 9. 2
 Obsequendis mandatis de i, 13. 3
 Obsequendum jussis patris ii, 7. 1 non quædam ii, 7. 3
 Obsequi xiii, 12. 4 patri ii, 7. 1 ea quæ non oportet ii, 7. 3
 Obsequibiles ii, 29. 4
 Obsequio i, 13. 4
 Observanda (plur.) xvii, 19. 1 forent xiv, 2. 3
 Observandi sint xii, 4. 2
 Observando xvii, 19. 3
 Observant xvii, 2. 6
 Observanti iv, 9. 2
 Observantiæ officio xiii, 3. 1
 Observantissime x, 21
 Observantur iii, 2. 1
 Observare iii, 2. 2
 Observari xii, 13. 2. xiv, 1. 6. xvi, 1
 Observasse xviii, 15
 Observata vii, 18. 1
 Observatas xiv, 1. 5
 Observate animadvertit ii, 17. 1
 Observatio ii, 2. 1. xiv, 1. 5
 Observatione xiv, 1. 7 certa rationis xii, 13. 10
 Observationem ii, 17. 2. iii, 2. 1. 3. xiv, 1. 9 siderum xiv, 1. 4
 Observationibus i, 12. 4
 Observationis v, 13. 2. v, 17. 2. xiv, 1. 4 nimis anxie et curiosæ (res) xviii, 15
 Observato v, 18. 2
 Observatum i, 9. 1. ii, 29. 2. ii, 30. 1. xiii, 14. 3. xiv, 2. 7 esse xv, 7. 1
 Observaverat ii, 17. 1
 Observaverit xviii, 15
 Observaverunt xiv, 1. 4
 Observavimus ii, 19. 1
 Observavit ii, 17. 3
 Observitare x, 15. 4
 Obsessum bello civili iii, 9. 2
 Obsidebant xvii, 2. 8
 Obsidebantur v, 6. 1
 Obsidebat xv, 31
 Obsidebatur vii, 1. 3
 Obsidendo xv, 31
 Obsiderentur xv, 31
 Obsides xvii, 2. 8
 Obsidii xv, 31
 Obsidionalem (coronam) v, 6. 1
 Obsidionali ii, 11
 Obsidionalis v, 6. 1 (corona) v, 6. 1
 Obsidione -xv, 31. xvii, 21. 8 liberali v, 6. 1
 Obsidis xvi, 10. 5
 Obsidum ii, 19. 2
 Obsignatione xiv, 2. 2
 Obsistere i, 14
 Obsitum aliqua re ii, 6. 9
 Obsolescunt facetiis atque luminibus ii, 23. 1

- Obsoleta xvi, 7. 2
 Obsoletis verbis xi, 7. 1
 Obsonii iii, 14. 4
 Obsonium iii, 14. 4
 Obstantia vi, 5. 2
 Obstaret xii, 5. 7
 Obstiterit ii, 18. 3
 Obstitisset xi, 18. 4
 Obstrepant Pr. 9
 Obstrepunt vi, 2. 2
 Obstringitur furti xi, 18. 8]
 Obstupidos v, 1. 3
 Obscurit xii, 1. 3
 Obtentio philosophiæ nomine xx, 22. 1
 Obtentu togæ se amiciens xi, 18. 4
 Obterit xii, 5. 8
 Obtulerit viii, 9
 Obtulit i, 2. 7
 Obtinendæ xii, 5. 7
 Obtinent xiii, 16. 2
 Obtinente xiii, 12. 1. xvii, 21. 4
 Obtinentem provinciam proconsulari
 imperio v, 14. 4
 Obtineri xii, 14. 3
 Obtinet xv, 24
 Obtingere xiv, 1. 11
 Obtrechandis xvii, 21. 14
 Obtreclare iv, 16. 1
 Obtreclaret vii, 3. 21
 Obtreclatores xvii, 1. 4
 Obtreclationis xiv, 3. 4
 Obtreclatu Pr. 8
 Obtruncabuntur iii, 7. 1
 Obtudit me ii, 23. 4
 Obtulerant se ad discendum i, 9. 1
 Obtulisse xvi, 19. 4 dono pecuniam i, 14
 Obtundentia verba iv, 9. 5
 Obturbabat ix, 11. 3
 Obtusa vii, 17. 4
 Obtuso ingenio est xiii, 24. 10
 Obvia xvi, 18. 1. xviii, 12. 3
 Obviam ii, 2. 4 advenit x, 3. 2 progre-
 ditur iii, 7. 1 (venire alicui) xvi, 11.
 2 eum cum habuisset xvii, 4
 Obvias laudes v, 1. 1
 Obvios v, 14. 7
 Obvium xvi, 5. 1 erat omnibus ii, 8. 2
 et proximum esse dicere iii, 14. 3
 Obvoluto ii, 14
 Occasio i, 13. 2. xiii, 3. 2
 Occaso xvii, 2. 4 a sole iii, 2. 2
 Occasum ii, 22. 2 solem iii, 2. 1 post
 solem xiv, 7. 4
 Occasus (subst.) ii, 22. 2
 Occurrerit vii, 9. 2
 Occidant ii, 21. 1
 Occidendi x, 23. 2. xx, 1. 3
 Occidentalis ii, 23. 5
 Occidente ii, 22. 4
 Occidentem ii, 22. 4. iii, 2. 2. xii,
 29. 2
 Occidentis ii, 22. 3
 Occiderat v, 6. 3. ix, 12. 1. 4
 Occidere v, 21. 5. vii, 3. 12
 Occideretur v, 9. 1
 Occidi xi, 18. 3
 Occisione occisum v, 17. 1
 Occidissent xii, 7. 1
 Occidit xiii, 19. 3
 Occiditur i, 16. 1. xvii, 21. 9
 Occidui ii, 22. 3
 Occidunt xiii, 9. 1
 Occiduntur i, 16. 1
 Occideo sole xix, 7. 1
 Occiso iii, 9. 1
 Occisuram i, 7. 6
 Occisurum i, 7. 6
 Occisus est xvii, 21. 4
 Occulens vii, 11. 2
 Occulta xvii, 9. 2
 Occultare xvii, 9. 2
 Occultas xvii, 9. 5
 Occultat ii, 23. 9
 Occulte i, 11. 9. xi, 18. 4
 Occultior ix, 7
 Occultius i, 11. 7 remota (plur.) xvii,
 10. 3
 Occulto xvii, 13. 1 consilio ii, 19. 1
 Occultos xiv, 3. 1
 Occumbere vii, 3. 12
 Occupabimus vii, 3. 11
 Occupandam iii, 7. 2
 Occupandi vii, 3. 12
 Occupando xvii, 21. 8
 Occupare stupentem animam x, 25. 1
 Occuparet eum inibi mors i, 3. 1
 Occupasses iii, 1. 2
 Occupat iii, 7. 1
 Occupata xix, 8. 5
 Occupatam igni xv, 1. 1
 Occupatas hostium copias i, 7. 5
 Occupati negotiis (plur.) xx, 10. 4
 Occupatis iii, 7. 2
 Occupatos iii, 1. 2. xvi, 11. 2 negotiis
 homines Pr. 5
 Occupater xii, 1. 7
 Occupatus xv, 27. 3
 Occupaverimus vii, 3. 11
 Occupaverit vii, 3. 12
 Occupavit (præoccupavit) iv, 11. 1 om-
 nes opimo xii, 12. 2
 Occupent iii, 7. 1
 Occupet iii, 1. 4
 Occursandum iii, 7. 1
 Occursare ix, 9. 4
 Oceani xii, 13. 5

- Oceano xii, 13. 5
 Oceanum xii, 13. 5 intra montem Tau-
 rum, intra xii, 13. 1
 Oceanus xii, 13. 6 Lanas comes xiv, 1. 2
 Ocellus xv, 7. 3
 Octavo iii, 6. iii, 16. 1. 8. xii, 7. 2 li-
 bro xvii, 13. 1 annali x, 10. 2
 Octavodecimo i, 16. 1
 Octavum iii, 16. 2. xv, 24
 Octavus ii, 25
 Octo ii, 11. ii, 22. 4. vii, 18. 2. vii, 19.
 xvi, 6. 4
 Octoginta ii, 11
 Octuaginta iii, 10. 3
 Oculi (plur.) i, 26. 3. xv, 7. 3. xx, 8. 2
 Oculis ii, 1. 1. vi, 8. ix, 4. 4. xiii, 12.
 4. xiii, 30. 2. xvi, 6. 4. xvi, 18. 1.
 xvii, 10. 5 pernigris xiii, 29. 2 sub
 Jovis x, 15. 3 perciperent vii, 4 cum
 requirebat xix, 1. 1 exire de v, 16 suis
 vidisse v, 14. 1
 Oculo ii, 27. 1. iii, 15. 3
 Oculorum v, 16. x, 4. xiv, 1. 3. xiv, 4.
 1 mollities iii, 5
 Oculos i, 14. v, 14. 2. x, 17. 2. xiii,
 30. 2. xiv, 4. 1. xvi, 18. 1 collineas
 ix, 1. 2 ludibundus iii, 5 illecebræ
 voluptatisque plenos iii, 5
 Oculum ix, 4. 3
 Ocyus iii, 16. 8
 Oderat hostiliter iv, 8. 2
 Oderis i, 3. 14
 Odi xiii, 8. 2
 Odii i, 3. 14. i, 15. 1. xv, 20. 3 stu-
 dio inflammant ii, 12. 4
 Odio v, 11. 3. v, 12. 4. xv, 8 dignum
 xii, 1. 3 flagrabant vi, 10 atque in-
 vidia flagraret vii, 3. 20 confictati
 sunt xii, 8. 2
 Odiosa ix, 10. 1
 Odiose iii, 19. iv, 1. 2
 Odisset iv, 8. 1
 Odium vi, 16. 5 indixi xix, 5 in Verrem
 facit x, 3. 5
 Odor x, 23. 1
 Odoratu vii, 6
 Odoratus xix, 2. 1
 Odoribus x, 18. 1
 Odyssea vii, 7. 2
 Economico Ciceronis xv, 5. 3
 Offam xiii, 17
 Offendebat xvii, 14. 1
 Offendens ix, 15. 2
 Offenderamus xv, 25
 Offenderat v, 21. 1
 Offendere ix, 1. 3
 Offenderint nova Pr. 8
 Offenderit v, 16
 Offendi xiii, 14. 3. xviii, 9. 3

Delph. et Var. Clas.

Ind. A. Gel.

X

- Offendimus ii, 13. vii, 2. 1. xv, 7. 2.
 xvi, 3. 2. xviii, 5. 4. xix, 10. 1 scrip-
 tum ix, 4. 4
 Offendissent xviii, 10. 2
 Offendisset iv, 2. 4
 Offensi inter sese xiv, 3. 1
 Offensione xvii, 11. 2
 Offensionem xii, 13. 7
 Offensionibus vi, 1. 4
 Offensor xvii, 8. 2
 Offensiunculas viii, 6
 Offenso xvii, 1. 2
 Offensum vii, 20. 1
 Offerat ad filiam i, 12. 4
 Offert xii, 1. 3
 Officia vii, 3. 12. xv, 2. 2 virtutum i,
 2. 2
 Officii xiv, 2. 7
 Officiis i, 13. 1. ii, 2. 3. ii, 7. 1. v, 13.
 3. x, 22. 7 animi xix, 12. 4
 Officio xii, 11. 1. xiv, 2. 1. xvi, 10. 5
 mariti i, 17. 1
 Officiorum i, 3. 12. ii, 2. 1 gradu v, 13.
 1 ratio ii, 2. 1 vicibus xx, 1. 11
 Officiosus iv, 9. 5
 Officium i, 3. 2. i, 13. 4. iv, 9. 5 li-
 gandi xii, 3 mentis et rationis xix,
 1. 5
 Officiarum xiv, 1. 2
 Olea ix, 7
 Oleaginea v, 6. 1 (coronæ) v, 6. 1
 Olearum ii, 26. 4 arborum ix, 7
 Oleas xix, 12. 4
 Oleis xi, 7. 3. xix, 12. 3
 Oleo xvii, 8. 2. 3 constitutum fundum
 xix, 12. 3
 Olera xv, 20. 1
 Oleribus ii, 24. 4
 Olerum xx, 8. 2
 Oleum iv, 1. 3. xiv, 6. 2. xvii, 8. 1. 2. 3
 Olim ix, 4. 7
 Ollis xii, 2. 2
 Olus ii, 24. 1
 Olus Postumius Tubertus xvii, 21. 7
 Olusculis xix, 7. 1
 Olympiade vii, 1. 1 L. xv, 16
 Olympiadem Philippi uxorem xiii, 4
 Olympiadi (matri Alexandri) xiii, 4
 Olympiadis (Alexandri matris) xiii, 4
 Olympiæ iii, 15. 2
 Olympiam xv, 20. 1
 Olympias (Alexandri mater) xiii, 4
 Olympicum stadium i, 1. 1. 2
 Olympii i, 1. 1
 Ominalem v, 17. 2
 Omne xviii, 6. 2 tristi infames dies iv,
 9. 2
 Ominis i, 22. 9 diritatem iv, 10. 4
 Ominosa iv, 10. 3

- Omnisum xiii, 14. 3
 Omiserat ii, 8. 1. ix, 9. 2 verbum i, 4. 4
 Omisise ix, 10. 8
 Omisit ii, 23. 5
 Omisso xx, 1. 7
 Omissum ix, 9. 3
 Omittamus ii, 26. 1
 Omne i, 13. 4. i, 20. 2. iii, 2. 2. vi, 10. 2. xiii, 11. 4. xvii, 8. 1. 3. xvii, 20. 3. xix, 9. 6 dierum genus ii, 24. 2.
 Omnem i, 2. 2. xvi, 11. 2. xvii, 8. 1. xvii, 11. 3. xix, 4. xix, 9. 6. xx, 5. 2
 Omnes Pr. 5. i, 2. 2. 3. i, 6. 1. i, 7. 6. i, 9. 2. 6. i, 21. 1. i, 22. 4. i, 24. 2. xv, 31. xvi, 9. 2. xix, 1. 1. xix, 9. 3. xix, 10. 4. xx, 6
 Omni i, 7. 7. i, 8. 1. i, 20. 2. xvi, 8. 3. xvi, 19. 1. 3. xvii, 2. 3. xvii, 9. 5. xvii, 10. 2. xvii, 12. xvii, 15. 1
 Omnia i, 7. 5. vii, 3. 15. xiii, 27. 2. xvi, 5. 2. xvi, 8. 4. xviii, 1. 1. xx, 6 pleraque veterum literarum i, 7. 2 omnino verba ix, 9. 1
 Omnibus i, 6. 3. i, 19. 2. i, 25. 2. xiii, 11. 2. xvi, 9. 1. xx, 1. 15
 Omnifariam xii, 13. 6
 Omnigenis xiv, 6. 1
 Omnimodo iv, 2. 4. xviii, 15
 Omnis (sing.) xvi, 3. 1. xvi, 11. 2. xvii, 20. 3 (plur.) v, 14. 2. xix, 12. 2
 Omnium i, 9. 3. iii, 3. 3. vii, 13. xv, 12. xvii, 1. 2. xvii, 13. 1. xix, 2. 1. xx, 8. 2
 Onerandi xiii, 24. 4
 Oneratum ii, 22. 7
 Onere x, 26. 4
 Oneres iii, 6
 Oneribus xvi, 13. 2
 Oneris iii, 6
 Onerum vecturas v, 3. 1
 Onesicritus ix, 4. 1
 Onus ix, 9. 7
 Onychino tegmine xix, 7. 3
 Opaca v, 8. 2
 Opacæ vetustatis x, 3. 6
 Ope xvii, 11. 2
 Opem ferre v, 13. 3
 Opera (sing.) vi, 17. vii, 4. ix, 11. 3. xiii, 3. 2. xviii, 10. 2 mihi princeps sumta in literis est xiii, 24. 2 in danda v, 13. 1 mea xv, 12 (plur.) iii, 10. 6. xviii, 6. 1 mundi i, 9. 4
 Operæ xvi, 14 precium ii, 29. 6 esse xiv, 5 mihi non est vii, 17. 5 quantum sumsiati xv, 10
 Operam iii, 7. 4. xvii, 2. 5 perdo xviii, 8 locasset iii, 3. 7 mutuum dent ii, 29. 2 supersederunt ii, 29. 4 dart x, 14
 Opere xiii, 27. 1 in disciplinarum vi, 15. 1 non magno sollicitus xix, 1. 3 majore opere dico vii, 2. 5
 Operi xiv, 3. 2
 Operibus xiv, 1. 10
 Operiendam ix, 10. 1
 Operientibus vii, 12. 1
 Operimentis xiv, 6. 3
 Operire xiii, 24. 6. xvii, 11. 2 pallio caput xix, 9. 1
 Operis (gen.) iv, 15. 2. xiv, 3. 2. xv, 31 (plur.) iii, 3. 7. xiv, 2. 3
 Operitur x, 15. 4
 Operiuntur terra x, 15. 2
 Operosa (plur.) x, 3. 6
 Operta iii, 2. 5. xx, 1. 7
 Operte iv, 11. 3
 Operti iii, 7. 3 barba xiii, 8. 2
 Opertum xvii, 9. 5
 Operuisse xvi, 11. 2
 Operum vii, 3. 1
 Opihus vii, 3. 2
 Opici ii, 21. 2
 Opicus xi, 16. 4
 Opifex xii, 1. 3
 Opificum xix, 10. 2
 Opiliones xvi, 6. 2
 Opilius i, 25. 4
 Opima (sing.) xvii, 10. 3
 Opimas ix, 4. 4
 Opimiora v, 14. 6
 Opimitates vii, 17. 5
 Opinabat xi, 16. 2
 Opinabatur xv, 2. 2
 Opinabilis xii, 1. 7
 Opinamini x, 3. 7
 Opinantur iii, 18. 1. vi, 1. 1
 Opinare (opinaris) xi, 16. 4
 Opinarentur i, 9. 3
 Opinari xiv, 1. 5. xvi, 5. 1
 Opinati sunt iv, 11. 3
 Opinatos xvii, 11. 3
 Opinatus ii, 16. 3. iii, 10. 4. vi, 15. 1 est ii, 28. 3. xiii, 1. 3. xiii, 8. 1
 Opinio iv, 11. 1. xvi, 6. 4 pro vero recepta iii, 16. 1 ut mea est xviii, 11
 Opinione xvii, 5. 1. xix, 1. 5
 Opinionem ii, 19. 1. ii, 21. 4. ii, 22. 8. v, 18. 1. xiii, 4. xiii, 22. 4. xvii, 3. 1 destituerem xix, 8. 5
 Opiniones iii, 16. 1. vii, 1. 3. xvii, 1. 1 improbasset x, 1. 3
 Opinionibus ii, 28. 1. vi, 5. 2 a multorum descivisse iii, 16. 3
 Opinionis iii, 10. 2. xiv, 3. 4. xvi, 13. 1. xix, 12. 1 professio vii, 3. 10
 Opinorum iii, 16. 2
 Opinor i, 11. 5. ii, 22. 5. iv, 1. 4. iv, 16. 1. vii, 2. 3. xiii, 20. 8. xiv, 2. 8. xviii, 7. 2. xix, 8. 6
 Opis xvii, 5. 1 petendæ gratia v, 14. 5

- Oporteat i, 12. 4. ii, 28. 1. x, 1. 1. xiv, 2. 4. xv, 27. 3
 Oportere i, 16. 3. xiii, 8. 1. xiii, 11. 1. xiv, 2. 2. xiv, 5. xx, 6
 Oporteret ii, 28. 2. xiii, 20. 1. xviii, 13. 2
 Oportet Pr. 6. i, 3. 10. ii, 7. 2. iii, 14. 1. iv, 6. 2. iv, 9. 1. xiii, 11. 2. xvi, 6. 4. xvi, 10. 2. xviii, 9. 1
 Oportuerat iv, 8. 3
 Oportuisse i, 6. 2
 Oportuit vii, 3. 8. x, 12. 2
 Opperienda esset vii, 4
 Opperientes salutationem Cæsaris iv, 1. 1
 Opperiremur cum salutationem Cæsaris xx, 1. 1
 Opperi vii, 3. 16. vii, 9. 3
 Opperritur ii, 29. 3
 Oppeteret mortem xvi, 19. 3
 Oppetisse mortem iii, 9. 3
 Oppetunt iii, 10. 5
 Oppianum xiv, 7. 2
 Oppida i, 25. 1. xv, 31
 Oppidanis ix, 1. 1
 Oppidi i, 13. 4. iii, 9. 3. vii, 1. 3
 Oppido (subst.) xv, 1. 2. xvi, 13. 2. xvi, 19. 1 (adv.) ii, 23. 1. vii, 7. 1. xv, 30. 1. xvi, 7. 1. xvii, 12
 Oppidorum xiv, 1. 11
 Oppidum i, 13. 4. iii, 3. 3. iii, 9. 3. v, 6. 6 in Abdera v, 3. 1
 Oppium, C. vii, 9. 2. xvii, 9. 1
 Oppius, C. vii, 1. 1
 Oppletum iii, 3. 3
 Opplevit vii, 5
 Opponitur vii, 9. 1
 Opportune vi, 6. 2
 Opportuniora xv, 2. 2
 Opportunissimus xvi, 10. 6
 Opportunitate vii, 3. 1 loquendi xii, 4. 1
 Opportunitates xx, 1. 7
 Opposita vi, 1. 1. vii, 21. ix, 5. 1. xvi, 8. 4 sunt xii, 5. 9 inter sese i, 4. 3
 Oppositi (plur.) ii, 22. 3
 Oppositione vi, 1. 2
 Oppositis xiii, 27. 3
 Oppositus iv, 5. 1. xiv, 5
 Oppositum vi, 4 vallum i, 15. 2
 Opposuisse xviii, 4. 2
 Opposuiti xii, 13. 6
 Opposuit xiv, 3. 2
 Oppressa iii, 15. 3. x, 6.
 Oppressi (gen.) xii, 5. 8
 Oppressum xix, 7. 1
 Oppressus morbo xvii, 10. 2
 Opprimemur vii, 3. 11
 Opprimentibus iii, 6
 Opprimere ix, 12. 2. xii, 5. 8. xix, 9. 6
 Opprimi i, 22. 6
 Opprimis xii, 5. 8
 Opprobrans vii, 16. 1 Cælio vilitatem i, 15. 4
 Opprobraret xvii, 1. 4
 Opprobata iii, 5
 Opprobatione ii, 7. 3. xii, 12. xv, 8
 Oppugnabat vii, 1. 3. xv, 21
 Oppugnandas iii, 10. 6
 Oppugnare oppidum i, 13. 4
 Oppugnaret xv, 1. 2
 Oppugnari ix, 1. 1
 Oppugnatione xv, 31
 Oppugnatum vi, 3
 Optandum i, 15. 3
 Optatos ix, 10. 1
 Optatum ii, 3. 2
 Optaverit ix, 16. 1
 Optima (sing.) ii, 7. 3
 Optime magister (voc.) xviii, 4. 1. xix, 10. 4 vir xx, 1. 9 (adv.) ii, 20. 2. ix, 1. 1 meritis vii, 3. 20 scire i, 12. 5 tenere i, 12. 5
 Optimus (gen.) xv, 1. 2 juvenes (voc.) xviii, 5. 3
 Optimis ii, 3. 2. xii, 2. 3 verbis vindicare xx, 10. 3
 Optimo xiv, 3. 2
 Optimorum i, 15. 3
 Optimos vii, 3. 2
 Optimum Pr. 10. vii, 3. 8. xii, 7. 1. xvii, 2. 6
 Optimus xiv, 2. 7
 Optuma lege i, 12. 4
 Optimum iii, 3. 3
 Opulentæ orationis vii, 3. 21
 Opulenti xi, 4
 Opulentia (abl.) xx, 1. 7
 Opulentiam xi, 18. 6
 Opulentis xx, 5. 2
 Opulentissimum xiv, 6. 4
 Opulento ii, 23. 9
 Opulentum xvi, 19. 4 fieri xviii, 2
 Opulescere xviii, 11
 Opus iv, 1. 6. xvi, 9. 2. xix, 10. 1 censurum xiv, 7. 6 erat iv, 12 est i, 11. 6. xviii, 6. 2 nihil illis xiii, 30. 3 erat xiii, 12. 4 quod maxime ix, 1. 1 esset i, 13. 4. iv, 6. 1 piaculo ii, 28. 2 quod facto xv, 22. 2 esse xix, 10. 2 divitias xvii, 2. 6 diritis xvii, 2. 6 non libris xiii, 8. 1
 Ora (plur.) i, 21. 1. ix, 12. 6
 Ora vii, 20. 1. 2
 Orabant vii, 18. 1
 Orabat xviii, 4. 3
 Oracula i, 19. 1
 Oraculi arictini iii, 3. 5
 Oraculorum iv, 1. 1

- Oraculum i, 19. 2
 Oras (plur.) xvii, 9. 3
 Oramus ii, 29. 4
 Orandi cupiens fuit causarum v, 10. 1
 Orando ii, 23. 4
 Orant i, 23. 3
 Orantes xiii, 5. 1
 Orare ii, 13. ii, 29. 3
 Oraret xiii, 22. 5
 Oras (subst.) xii, 14. 6. xvii, 9. 3
 Orasse xi, 9. 1. xvi, 13. 2 uti i, 14
 Orasset causam v, 10. 2
 Orat xv, 29
 Oratio i, 6. 1. ii, 26. 2. xv, 25. xvii, 2. 6 ore xviii, 7. xviii, 9
 Oratione i, 2. 3. i, 6. 1. i, 7. 2. i, 15. 3. 4. ii, 5. iii, 16. 8. iv, 10. 2. xvii, 1. 1. xviii, 7. xx, 2 Græca xviii, 10. 4. xix, 1. 4. xix, 12. 1 composuit xi, 1. 1 Latina xviii, 13. 1 parum pudica xix, 9. 4 in oratione de accusatore constituendo iv, 9. 3
 Orationem i, 9. 4. i, 15. 1. xv, 28. 2. xvii, 5. 5. xvii, 13. 1. xviii, 7 struis xiii, 20. 1 habuit xv, 13
 Orationes xiii, 19. 1. xv, 28. 2
 Orationibus xiii, 22. 1
 Orationis i, 4. 2. i, 7. 8. i, 15. 4. vii, 7. 1. xiii, 24. 7. xvii, 2. 6. xvii, 20. 3. xviii, 15 apte cadentis xi, 13. 2 nitida xii, 2. 4 colorem xii, 2. 4 ornamenta xviii, 8 prosæ xix, 7. 3
 Oratorum ornamenta xi, 7. 3
 Orator i, 5. 1. iii, 13. xiii, 19. 2. xvii, 21. 9. 14. xx, 10. 2 fortis x, 3. 1
 Orator (Ciceronis liber) xv, 3. 1
 Oratore i, 15. 3
 Oratore de (liber) iv, 8. 3. xviii, 8. 2
 Oratores ii, 13. xvii, 2. 3
 Oratoribus i, 5. 1. xiii, 24. 4
 Oratoris xv, 8. xv, 28. 2
 Oratorum v, 31. 2. xix, 8. 6
 Oraverat xvi, 19. 3
 Oravit xvi, 19. 3. xvii, 10. 2
 Orbe terrarum in iii, 10. 6
 Orbem i, 20. 2. v, 3. 2. xviii, 2. 2
 Orbis ii, 30. 2. x, 7. x, 9 observationis xiv, 1. 7
 Orci xvi, 5. 4
 Orcino traditus thesauro i, 24. 1
 Orcus xvi, 7. 2
 Ordeum iv, 1. 3. 5
 Ordinandum x, 22. 7
 Ordine ii, 8. 1. 2. iv, 10. 1. xviii, 2. 1. 5. xviii, 3. 1. xix, 14. 1 longo iv, 1. 5 rerum Pr. 1
 Ordinem xiv, 1. 9. xv, 4. 1 extra xii, 13. 1
 Ordines vi, 2. 1. x, 20. 2. xvi, 4. 4
 Ordinum iv, 1. 1. xiii, 28. 2
 Ordo i, 9. 1. vi, 2. 4. vii, 2. 3. xvi, 10. 5 fati xiii, 1. 2
 Ore i, 5. 1. i, 15. 1. 2. i, 19. 2. ii, 1. 1. vii, 11. 2. xvii, 11. 2. xix, 4 quæ xi, 7. 4 parvo xiii, 29. 2 Hispano xix, 9. 1 habendos in xii, 11. 2
 Oreades ix, 9. 5
 Orestes (liber Varronis) xiii, 4
 Orestis (Orestis) iii, 10. 4. vii, 5
 Oretenus xvii, 8. 1
 Oris x, 25. 1
 Oriatur xvi, 3. 4
 Oriens iii, 2. 5 æquinocialis ii, 22. 2
 Orientales ii, 22. 3
 Orientali xvii, 21. 10
 Orientalibus xv, 4. 2
 Oriente ii, 22. 4 hyberno ii, 22. 3 verno ii, 22. 2
 Orientem ii, 1. 1. xiii, 29. 2. xvii, 21. 9
 Orientis ii, 22. 3. 4. ix, 4. 5 meta ii, 22. 2
 Origine ii, 21. 1. vi, 7. vii, 17. 1. xv, 3. 3. xv, 13. 2. xix, 13. 2. xx, 1. 11 in secunda xvii, 13. 1 tertia xvii, 13. 1 sexta xx, 5. 3
 Originem i, 25. 4. iii, 8. vi, 15. 2. vii, 17. 5. xiv, 1. 4
 Origines xvi, 12. 1 virtutum i, 2. 2 vocabulorum viii, 14 vocis v, 1. 3 vocum xviii, 4. 4
 Originibus iii, 7. 1. xviii, 13. 2
 Originum i, 16. 1. ii, 19. 1. iii, 7. 1. v, 21. 5. xiii, 24. 7. xv, 9. 1 libro tertio ii, 22. 7 ex quarto ii, 28. 3
 Origo vii, 17. 1. x, 20. 2. xi, 15. 5
 Oriri iii, 2. 5
 Oris gen. i, 2. 3. i, 9. 1. v, 7. x, 4. xiii, 24. 11. xvii, 10. 1. xvii, 11. 2. xix, 11. 3 rictu xviii, 4. 3 deformitate xv, 17 vincule solutus v, 9. 2
 Oritur ii, 22. 2. 6. iv, 17. 6. vi, 2. 2. xiv, 3. 4. xix, 5
 Oriundos xiii, 22. 3
 Oriuntur xiii, 9. 1
 Orna iv, 17. 2
 Ornamenta orationis xviii, 8 orationum xi, 7. 3
 Ornamentorum xiii, 24. 4
 Ornandas xiii, 24. 4 vitæ i, 9. 5
 Ornandi xii, 1. 2
 Orandum ix, 4. 6
 Ornat xiii, 24. 4
 Ornati (sing.) v, 5 (plur.) xvii, 9. 3 studiis scientiæ i, 9. 4
 Ornatissimorum verborum i, 15. 3
 Ornatissimum xv, 31
 Ornatissimus literis i, 18. 3
 Ornatus xiii, 24. 11

- Ornatu xvi, 19. 4 erant iv, 16. 3
 Ornatum xvi, 5. 2 ire xiv, 6. 1
 Ornatur vii, 14. 3
 Ornatus (subst.) xiii, 24. 6 (adj.) xvi,
 19. 3 erat v, 2 disciplinis vir i, 3. 8
 moribus et fortuna bene xix, 9. 1
 Ornetur vii, 12. 2
 Ornithones ii, 20. 1
 Oro vi, 16. 2. xi, 8. 2. xii, 1. 2. xiii,
 30. 1. xv, 7. 3. xix, 13. 1 te xix, 8. 4
 Oropi vii, 14. 3
 Orta ii, 29. 4. xvi, 11. 1 admiratio est
 xv, 22. 2 mentio est xx, 1. 1
 Orthium xvi, 19. 3
 Ortu ii, 1. 1
 Ortum (part.) iii, 9. 3
 Ortus (subst.) xiv, 1. 11 (part.) xix, 9.
 3 fuit xvi, 13. 1
 Os i, 14. v, 7. xiii, 17. xiii, 27. 2. xiv,
 4. 1. xvii, 11. 2 turbidum i, 26. 3 ho-
 minis xx, 1. 4 diduxit v, 9. 1 adhi-
 buisset tibias ad xv, 17 inter os et
 offam xiii, 17
 Oscam (linguam) xvii, 17
 Osce ii, 25 loqui xvii, 17
 Oscedo iv, 20. 2
 Oscitabundus iv, 20. 1
 Oscitans vii, 17. 5
 Oscitantem viii, 3
 Oscitatio iii, 16. 10
 Oscitatione victum iv, 20. 2
 Oscitavit iv, 20. 2
 Osco ii, 25. 2
 Osculi xix, 11. 2
 Osculis iii, 15. 2
 Osculum ferrent x, 23. 1
 Ossa i, 24. 2. vii, 5. x, 18. 1. xv, 20. 5
 Osse xx, 1. 9
 Ossibus vii, 5
 Ossiculis vi, 1. 4
 Ostendam x, 3. 2
 Ostendat vii, 3. 20. ix, 14. 7
 Ostendebant xix, 10. 1
 Ostendebat iv, 14. v, 5
 Ostendebatur xiv, 2. 2
 Ostendemus ii, 7. 2
 Ostendens xviii, 4. 3
 Ostendere iv, 1. 4. v, 14. 5. xiii, 28. 2.
 xiv, 1. 5. xvii, 7. 1
 Ostenderemus xv, 11
 Ostenderent xviii, 10. 2
 Ostenderet ix, 10. 1
 Ostenderetur i, 13. 2
 Ostenderit iii, 2. 5
 Ostendi (præt.) xvii, 2. 5
 Ostendisse ii, 3. 2
 Ostendisses vii, 11. 2
 Ostendit i, 16. 3. i, 18. 1. ii, 25. 1. iii,
 7. 1. vii, 3. 4. xvi, 13. 1
 Ostenditur ii, 27. iii, 2. 3. vii, 18. 1.
 vii, 21. xvii, 7. 2. xx, 1. 8
 Ostenduntur x, 9
 Ostentabat ii, 27. iv, 1. 1
 Ostentandi v, 21. 1 gratia vii, 14. 3 in-
 genii xiv, 1. 1
 Ostentante viii, 10
 Ostentanti ix, 2. 2
 Ostentaret xvii, 1. 3
 Ostentatione xv, 30. 1
 Ostentationem iv, 1. 7
 Ostentationis v, 12. 4 vitio v, 14. 1
 Ostentator iv, 1. 5
 Ostentent xvi, 9. 1. xvi, 12. 2
 Ostento vii, 1. 1
 Ostentu xx, 1. 13
 Ostentum xvi, 6. 2
 Ostias xviii, 1. 1
 Ostrea vii, 16. 2. xx, 8. 1
 Ostrearum xx, 8. 1
 Ostrinum ii, 20. 2
 Ostrum ii, 26. 2
 Osurus i, 3. 14
 Osus fuit eum iv, 8. 1
 Otacilio Crasso x, 6
 Otii vi, 8
 Otii xvii, 2. 8
 Otio Pr. 8. vii, 3. 18. xix, 10. 3
 Otiosa (sing.) xiii, 14. 1
 Otiosam operam sumit vii, 3. 9
 Otioso in otio xix, 10. 3 animo ii, 29. 3
 Otium Pr. 5. vii, 16. 1. vii, 17. 5. xvi,
 10. 1 est x, 11. 3 erit xix, 8. 6 a ne-
 gotiis xvi, 10. 1 a re familiari Pr. 12
 quibus otium et studium fuit xiii, 2.
 1 a magistris auditionibusque obeundis
 xix, 8. 1 non est xiii, 11. 3
 Ou (part.) xix, 14. 2
 Ovalis (corona) v, 6. 1 myrtea est v,
 6. 5
 Ovandi v, 6. 5
 Ovans v, 6. 6
 Ovantes v, 6. 5. 7
 Ovaret v, 6. 7
 Ovationes v, 6. 7
 Ovem xvi, 6. 2
 Oves xi, 1. 2. xvi, 6. 3. 3
 Ovis xi, 1. 2
 Ovium xi, 1. 2. xii, 1. 4. xvi, 6. 2 cus-
 todes xix, 9. 6

P.

- Pabulantur xvii, 2. 3
 Pabulum xvi, 4. 3 volat in ii, 29. 3
 Pace i, 25. 2. xvii, 6. 2. xvii, 21. 12
 de xvii, 18
 Pacem i, 14. iv, 18. 1 oraret xiii, 22. 5

- Pacificatio vii, 3. 1
 Pacificatoris xiv, 2. 5
 Pacis bibliotheca xvi, 8. 1
 Paciscendi xx, 1. 10. 13
 Pacisci de talione xx, 1. 9
 Pacit cum eo xx, 1. 5
 Pacti (plur.) xx, 1. 13
 Pactio xx, 1. 10
 Pactitiam i, 25. 2
 Pacto xviii, 1. 3 mercedem petere ex v,
 10. 2 quo vi, 1. 2
 Pactum i, 25. 3. xx, 1. 15
 Pactus est vii, 18. 1
 Pacuvianum xiv, 1. 14
 Pacuvici i, 24. 2
 Pacuvii i, 24. 1. 2. xiii, 2. 1. xiii, 9. 2
 Pacuvio, M. xiii, 2. 1
 Pacuvium vii, 14. 2. xiii, 2. 1 Labeo-
 nem v, 21. 4
 Pacuvius ii, 26. 4
 Pagum xvi, 5. 3
 Palam iv, 18. 3. vi, 16. 5. vii, 19. ix,
 12. 3. xii, 4. 3 diceret xv, 22. 2
 Palatii xix, 13. 1
 Palatina area xx, 1. 1
 Palatinarum ædium iv, 1. 1
 Palatini montis xii, 14. 1
 Palatio xii, 13
 Palatum xv, 8. xix, 14. 2
 Pales xiii, 22. 2
 Palinurus x, 16. 1
 Pallescant xix, 4
 Pallescere xix, 1. 5
 Palliatus x, 2. 1
 Pallio vi, 8. vi, 10. 2 aperti xiii, 8. 2
 caput operiro xix, 9. 4
 Pallium iv, 17. 2. ix, 2. 1. xviii, 12. 1
 rugat xviii, 12. 1
 Palluerat xix, 1. 1
 Pallui xix, 1. 3
 Palluisti xix, 1. 3
 Palma ii, 26. 4. iii, 6 Ægyptia vii, 16.
 2 manus xx, 1. 4
 Palmæ ii, 26. 3. iii, 6. iii, 9. 4
 Palmam iii, 6. xv, 24
 Palmites vitium xix, 12. 3
 Palpebras vi, 4
 Paludamentum vi, 12
 Palude xv, 22. 2
 Paludem ii, 6. 6
 Palus (pali) x, 8. 1
 Pamphila xix, 9. 5
 Pamphilæ xv, 17. xv, 23
 Panetii xii, 5. 9 philosophi xiii, 27. 1
 Panetium stoicum xvii, 21. 1
 Pancratius xiii, 27. 1
 Pancratiasten iii, 15. 2
 Panda xiii, 22. 2
 Pandectis xiii, 9. 2
 Pando xv, 15
 Pandor xv, 15
 Panem xv, 19
 Pangis xiii, 20. 1
 Panicum iv, 1. 3
 Panis i, 15. 4. ix, 2. 1
 Panopæa xiii, 26
 Paasum xv, 15
 Paphlagonia xvi, 15
 Papis i, 12. 3
 Papis i, 12. 4
 Papiam i, 12. 3
 Papii i, 23. 2
 Papiro i, 23. 1
 Papirium, L. iii, 16. 10
 Papirius i, 23. 1. 3. 4
 Par iv, 15. 1 utrique numerus ii, 15. 2
 arcæ iii, 19 sit ii, 4. 1. vi, 8 ut erat
 xiii, 26. 3 est xvii, 14. 2 non sit x,
 1. 9
 Parabant xvii, 9. 1
 Parabat xv, 31
 Parantur iv, 1. 6
 Pararam' xi, 16. 3
 Pararent xiii, 22. 5
 Pararet i, 13. 4
 Parasitus iii, 3. 3
 Parata (plur.) vii, 16. 2 sunt xiii, 27. 2
 Paratæ liberis reniisiones Pr. 1 ad no-
 cendum v, 12. 4
 Parati sint xiii, 27. 1
 Paratis xvii, 8. 1
 Paratu ii, 27. 1. xvii, 2. 5
 Paratum xv, 13. 2 est iv, 1. 6 pro digni-
 tate esse i, 14
 Paratus vi, 13. 1 sum i, 21. 2
 Paravi ii, 25
 Paravisse xiv, 1. 2
 Parca lingua i, 15. 5
 Parca iii, 16. 4
 Parcam (verb.) vi, 16. 4
 Parcarum iii, 16. 5
 Parcentes vii, 7. 2
 Parcendi moderandique rationibus dici-
 tur ii, 1. 2
 Parceandum xii, 1. 2
 Parcerent xvi, 19. 2
 Parcissimus elegantium xi, 2. 1
 Parcorum xi, 2. 1
 Parcum iii, 1. 4. iii, 19
 Parcus iii, 19
 Parcus xvii, 2. 3
 Parebant xv, 22. 1
 Parem ii, 15. 2. ii, 23. 5. xiii, 26. xvii,
 5. 2
 Parendi i, 13. 3
 Parendum ii, 7. 1. 2. 3 pati ii, 7. 1 ia

- quibusdam ii, 7. 1 non quia imperat
 ii, 7. 2 omnia esse ii, 7. 2 quædam
 ii, 7. 3 nihil patri ii, 7. 3
 Parente i, 12. 4. i, 23. 2
 Parentem ii, 16. 1
 Parentes i, 6. 5. i, 12. 1. vii, 18. 1
 Parenti vi, 1. 3
 Parentibus ix, 4. 7
 Parentis v, 19. 2
 Parentum ix, 3. 1. xii, 1. 6. xv, 13. 1
 Parentur ix, 14. 6
 Paret (parare) vii, 3. 9
 Parere (pareo) x, 3. 8. xii, 5. 8 (pario)
 iii, 16. 2. v, 1. 3. xiii, 12. 3. xiv, 6.
 3 versus xvii, 10. 1
 Pareret (pario) vi, 1. 3
 Pares ix, 14. 8. xi, 3. 3. xiv, 1. 11
 Paret ii, 2. 4
 Pari i, 1. 2. vi, 16. 3. xiv, 1. 11. xv,
 28. 2. xvii, 9. 3 numero vii, 14. 1
 voluntate xii, 8. 2
 Paria i, 3. 10. vi, 11. vii, 3. 16. xiv, 1.
 11
 Pariat vi, 14. 1 aliquid ægritudinis i,
 3. 1
 Paribus i, 3. 10
 Parienda xiv, 3. 4
 Pariendi iii, 16. 10
 Pariendo iii, 16. 4
 Parietis xvi, 12. 3
 Pariet vii, 17. 5
 Pariete xiv, 1. 3
 Parietes ii, 20. 1. xii, 13. 9
 Parietibus xii, 13. 9
 Parilitas xiv, 3. 4
 Parissimam xx, 1. 9
 Pariter xiv, 2. 7. xvii, 2. 5 atque xi, 4
 utrumque valet v, 10. 1
 Paritur vi, 1. 4
 Pariunt xiv, 3. 4
 Parmenides (liber) vi, 13. 3
 Parnassia iv, 17. 2
 Paro ii, 25. 2. vi, 16. 3
 Parones x, 25. 3
 Parricidii reum xv, 28. 1
 Pars i, 22. 7. xiii, 20. 7. xiv, 1. 13.
 xvi, 18. 1. xx, 11 hominum x, 13
 maxima xviii, 8 vestrorum xx, 6
 Parsimonia ii, 24. 1. xi, 2. 1. xv, 12
 Parissem xx, 6
 Parsit xvii, 2. 3
 Parva victoria iii, 9. 3 ejus belli v, 2
 sibi veritatis fide vii, 3. 11
 Parvæ sunt vi, 1. 4
 Parvarum amico utilitatum i, 3. 10
 Parte i, 3. 13. i, 13. 1. ii, 30. 2. iv, 2.
 1. x, 13. xiv, 1. 6. xvi, 18. 1. xx, 1.
 9 in media xv, 16 ex ea dictum est
 xv, 13. 2
 Partem i, 13. 1. i, 22. 4. ii, 30. 2. xiv,
 6. 1. xv, 27. 2 dimidiam iii, 14. 2
 tertiam xviii, 14 magnam ita dixerunt
 ut i, 22. 1 fere xii, 1. 7 in alteram
 xv, 13. 2 in eam xv, 13. 1
 Partes i, 20. 1. vii, 7. 1. xiii, 9. 3. xviii,
 15 recipere xiv, 2. 5 in duas dis-
 jectus iii, 14. 1
 Parthenii ix, 9. 1. xiii, 26
 Parthis xv, 4. 1. 2
 Parthos xv, 4. 2
 Parti ii, 12. 1 cum x, 13 sunt (verb.)
 xvi, 17
 Partibus iii, 9. 3. xv, 4. 2
 Particeps vi, 11. 2. vii, 14. 1
 Participandas xv, 2. 3
 Participes xvi, 13. 2
 Participia præteriti temporis ix, 6
 Participio i, 7. 3
 Particula ii, 17. 3. ii, 19. 1. vii, 7. 2.
 xvi, 5. 2. xvii, 13. 1
 Particulam vii, 7. 2. xvii, 6. 2. xvii,
 14. 2
 Particularum iv, 17. 1. xi, 3. 1
 Partiendi xx, 1. 6
 Partim ii, 22. 1. 4. iii, 2. 3. iii, 9. 4.
 ix, 9. 1. xvii, 4. xx, 5. 1 eorum iii,
 16. 7. vii, 3. 7 hominum x, 13 ma-
 gistratum x, 13
 Partionem xii, 1. 6 mulieris iii, 16. 4
 Partionis x, 2 tempus iii, 16. 8
 Partiretur xvii, 11. 3
 Partiri xx, 1. 13
 Partis (gen.) ii, 12. 3 (acc. plur.) iii, 14.
 2. xii, 1. 3. xx, 1. 14
 Partitione xx, 1. 10
 Partitum ii, 12. 3
 Partium v, 20. xiv, 1. 4. xix, 8. 5
 Partu ii, 16. 3. iii, 16. 5. x, 2. xiii,
 7. 1
 Partum (subst.) ii, 23. 7. iii, 16. 10 edi
 posse iii, 16. 5
 Parturit ii, 23. 7
 Partus (subst.) iii, 16. 1. 9. xii, 1. 3.
 xvi, 16. xvii, 10. 1 tempestivi in,
 16. 4
 Parva (sing.) i, 3. 9. ii, 20. 1. xvi, 10.
 5. xix, 13. 1. xx, 1. 11 laus iii, 7. 4
 (plur.) xiv, 1. 2. xvii, 20. 3
 Parvæ (gen.) iii, 16. 9 (plur.) xvi,
 13. 3
 Parvam vi, 14. 4. xiii, 30. 3
 Parvas i, 6. 2. xi, 3. 1
 Parvi ii, 6. 1 fecit ii, 28. 3
 Parvis iv, 1. 7. vi, 2. 4. xiii, 28. 3. xiv,
 1. 10 ingenia xvii, 7. 2
 Parvitatem vii, 17. 1
 Parvitates et magnitudines rerum i, 3.
 12

- Parum aequa ii, 8. 1 elegantiae xiii, 2. 1
cito x, 3. 1 Latine xix, 8. 4 recte xvii,
20. 3
Parvo vi, 2. 3. xv, 31. xvi, 10. 4 con-
tentus iii, 19 haud parvo junior xiii,
2. 1
Parvum iii, 19. xiv, 1. 10
Parvus vi, 12
Pasci ii, 20. 1. xi, 1. 1
Pascuntur ii, 20. 1
Passam uvam x, 23. 1
Passibus i, 16. 3
Passis manibus xv, 15 velis xv, 15
Passo capillo ii, 19. 2. xv, 15
Passum (acc.) xv, 15 (gen. plur.) i,
16. 3
Passurus est ix, 12. 2
Passus (part.) xvii, 12 est ix, 13. 2. xx,
1. 3 fuerat iv, 12
Passuum i, 16. 1. xvi, 4. 2
Pastas ix, 9. 4
Pastili x, 12. 3
Pastionis ii, 20. 1
Pastu ix, 4. 4
Pastum ii, 29. 4
Pastavii xv, 18
Patefacta (sing.) xvii, 15. 1
Patentes xvi, 3. 1
Patentibus xiv, 1. 4
Pater i, 12. 1. ii, 2. 1. 2. 4. ii, 7. 1. 2.
vi, 8. ix, 14. 5. xiii, 19. 1. xiv, 1. 8
Paterer xviii, 10. 1
Pateretur xi, 9. 1
Paterna vii, 11. 3
Paterni xii, 1. 7
Patet xiii, 15. 2
Pati v, 11. 2. vii, 1. 1. vii, 3. 13. xi,
5. 1. xvi, 8. 2. xix, 8. 4 tallionem xx,
1. 10
Patibulum xv, 15
Patiendi xvii, 7. 2 figuram xviii, 12. 1
verba xviii, 12. 1
Patiendum erit v, 11. 2
Patiendus xiv, 2. 6
Patiens v, 15. 1
Patientia ii, 1. 1. xvii, 14. 3
Patientiam fortuitas vices ii, 1. 1
Patientiam corporis exercere ii, 1. 1
Patietur xx, 1. 6
Patimur ix, 2. 3
Patior xv, 15
Patitur iv, 17. 3. vii, 7. 2
Patiuntur ii, 22. 5. vi, 1. 3. ix, 12. 5
Patre i, 12. 1. ii, 16. 3. xiii, 19. 2. 3
libertino vi, 9. 2
Patrem ii, 2. 2. 3. v, 13. 2. xiii, 3. 2.
xiii, 19. 3. xvii, 7. 1. xx, 6
Patrensi bibliotheca xvii, 9. 3
Patres i, 28. 2. ii, 2. 1. ii, 7. 1
Patri ii, 7. 1. iv, 16. 2. vi, 8. vii, 17.
5. xv, 20. 1
Patria (subst.) ii, 12. 1. xiii, 26. 5 lin-
gua (adj.) xix, 9. 4
Patrim (subst.) ii, 7. 2. xiii, 22. 5 (adj.)
ix, 2. 3
Patriam i, 3. 7. i, 22. 6. vii, 18. 1. xv,
20. 5 defendere ii, 7. 4
Patribus i, 24. 4
Patricies gentis xviii, 4. 2 gentes i,
20. 2
Patricii xvii, 21. 6. xviii, 2. 4
Patricia gentibus xvii, 21. 8
Patricio ix, 2. 3
Patriciorum ix, 2. 3. xiii, 15. 2
Patricios xv, 27. 2
Patrim xviii, 11
Patrimonis ii, 24. 4
Patrimonio vii, 9. 1
Patrima et matrima i, 12. 1
Patrio ii, 24. 1
Patria i, 12. 3. ii, 2. 3. ii, 16. 2. iii, 15.
2. iv, 16. 3. ix, 14. 5. x, 24. 1
Patrifamilias iv, 1. 6. xii, 12
Patrum morem xv, 17
Patrius casus (genitivus) iv, 16. 1
Patrocinari xiv, 2. 5
Patrocinia xiv, 2. 3
Patrocinium v, 13. 2
Patroclus vii, 7. 2
Patroni vii, 3. 3. 4. xv, 6
Patronis xiv, 2. 2
Patrono iv, 10. vii, 3. 8 uter v, 10. 3
Patronum v, 13. 2
Patrum ii, 2. 3
Patula vi, 6. 4
Patulis rimis hiantem xv, 16
Pauca (plur.) Pr. 6. xvi, 12. 1. xviii, 12.
3. xix, 5. xix, 8. 4. xix, 9. 3
Pauci i, 13. 1. xix, 11. 1 non xiii, 13. 1
sunt qui iiii, 18. 1
Pauciores xiii, 11. 1
Pauca xiii, 18. 1. xvii, 21. 6. xx, 6
Paucissima xi, 16. 1
Paucissimas xii, 14. 2
Paucissimi xiii, 11. 1 non xv, 19
Pauca x, 1. 9
Pauco aere xx, 1. 9
Paucorum i, 26. 1. x, 26. 3. xvii, 21. 2
Pauca xix, 14. 1
Pauca (plur.) Pr. 6
Pauculos iii, 17. xiii, 30. 1 dies x, 3
Pavefacti ii, 29. 4
Pavefactum v, 14. 5
Pavefactus xix, 1. 3
Pavescat xii, 5. 10
Pavescere xix, 1. 7
Pavimentum vi, 12
Paulatim v, 14. 3. xi, 6. xii, 1. 7

- Pauli iii, 4. vii, 12. 1. xvi, 3. 3
 Paulisper xiv, 2. 5. xix, 1. 5. xix, 9. 2
 Paulo (adv.) iv, 17. 5 ante xix, 14. 1
 plus adhiberi ii, 22. 6 pleribus quam
 viginti xvii, 21. 12
 Paululum ii, 2. 3. x. 20. 4
 Pausanias ix, 4. 1. xiii, 16. 2. xviii, 2. 1.
 xix, 1. 3
 Paulus i, 22. 4 Julius xix, 7. 1
 Pavor x, 26. 4
 Pavore naturali xix, 1. 4
 Pavore xix, 1. 4
 Pauper ii, 23. 9
 Pauperis ii, 23. 7
 Pauperrimi xvi, 10. 4
 Paupertinas xiv, 6. 4
 Paupertino homini xx, 1. 9
 Pausa cum nulla fieret xix, 5 est facta
 ix, 18. 2
 Pausanias xvii, 20. 1
 Pavus vii, 16. 2
 Pauxillulæ admonitiones Pr. 8
 Pax i, 25. 1. iv, 18. 1. vii, 3. 1 Cas-
 trensis i, 25. 1
 Peccabitur xii, 11. 2
 Peccandi xix, 12. 4
 Peccandum xii, 11. 1
 Peccare xii, 11. 2
 Peccasse xii, 11. 1
 Peccat ii, 23. 6
 Peccata vi, 2. 2
 Peccati xii, 11. 1
 Peccatio xiii, 20. 7
 Peccatis vi, 2. 4. vi, 14. 1
 Peccatorum x, 19
 Peccata xiii, 20. 6
 Peccatum vi, 14. 1. xii, 11. 2
 Peccatum esse xii, 11. 1
 Peccatos xiii, 20. 7
 Peccaverunt x, 19
 Peccavimus xi, 8. 2
 Peccavit vi, 14. 2
 Peccent xii, 11. 1
 Pecces xiii, 20. 4
 Peccibus xx, 1. 8
 Peoris vii, 3. 17. xi, 1. 2
 Pectore i, 10. 2. i, 15. 1. vii, 2. 1. 2.
 xix, 7. 1. xix, 9. 5 de summo xvii,
 18. 2 et soluto effutiant laudes v,
 1. 1
 Pectoris xii, 1. 2
 Pectunculus vii, 16. 2
 Pectus vii, 9. 4. vii, 17. 4. ix, 9. 5. xix,
 9. 5 hanc (gladio) ix, 18. 3 sentibus
 stare xiii, 5
 Pecudes xiv, 6. 3 pastu atque cultu opi-
 mas ix, 4. 4
 Pecudibus xii, 1. 4
 Pecudum vii, 3. 15. xix, 2. 1
 Pecul xx, 8. 1
 Peculatus (gen.) xi, 18. 7 damnatum
 vii, 19
 Peculiarium ii, 22. 5
 Pecunia i, 4. 3. iii, 3. 7. ix, 15. 2. xvi,
 10. 5. xvi, 19. 4. xvii, 6. 3. xvii, 21.
 1. xx, 1. 3 familiari iii, 17 quam pe-
 pererat iiii, 3. 7 legem de exigenda
 xviii, 4. 2
 Pecuniæ i, 8. 3. iii, 1. 1. iv, 18. 2.
 xvi, 12. 3. xvi, 19. 2. xvii, 9. 1. xx,
 1. 10 mutuatæ xx, 1. 11 multam
 xx, 1. 10 cupidos iii, 1. 3 cupiens iii,
 1. 4 conspectus xix, 10. 1 damnabat
 xx, 1. 10
 Pecuniam i, 14. iii, 19. v, 3. 3. vi, 7.
 xi, 9. xiii, 24. 12. xiv, 2. 3. xvii, 6.
 1. xx, 1. 3. 6 prandiorum gurgitibus
 proluisse ii, 24. 4
 Pecuniarius iii, 19
 Pecunias a se maxime exactas xv, 14
 exactos esse xv, 14
 Pecus xix, 9. 6 tergo vehens xx, 1. 8
 Pedaneos iii, 18. 3
 Pedaria sententia iii, 18. 3
 Pedarii senatores iii, 18. 1
 Pedarius iii, 18. 3
 Pedarios iii, 18. 1 equites iii, 18. 2 se-
 natores iii, 18. 1
 Pede v, 14. 6
 Pedem v, 14. 5. vi, 10. 1
 Pedes iii, 10. 4. vi, 3. x, 15. 2. xvi, 16.
 xvi, 18. 1 ægrum xix, 10. 1
 Pedetentim xiv, 1. 13
 Pedibus i, 9. 5. iii, 15. 3. xvi, 16. xvii,
 5. 5 ægris xx, 1. 9 ægrum ii, 26. 1 in-
 gredi v, 6. 7 itariæ iii, 18. 1 iter
 emetiuntur x, 26. 2 in alienam sen-
 tentiam irent iii, 18. 1
 Pedis i, 1. 2 debilitas iv, 3. 2
 Peditatu xv, 9. 1
 Peditatum iii, 7. 2
 Pedum i, 1. 1. ix, 4. 3 gradu x, 26. 2
 vestigia ix, 4. 3
 Pejore xiii, 24. 6
 Pejorem xii, 9. 2
 Pejus in x, 29. 2. xx, 1. 11
 Pelamys vii, 16. 2
 Pelasgorum i, 10. 1
 Pelei iii, 11. 1
 Pelethronii Lapithæ xviii, 5. 3
 Peleus iii, 11. 1
 Pelex iv, 3
 Pellex iv, 3
 Pelli digitis (fides) ix, 7
 Pellice ii, 23. 4
 Pellicem ii, 23. 2. iv, 3. xiii, 4

- Pellis ii, 6. 8
 Pellitur xix, 1. 4 e medio sapientia xx, 10. 2
 Pelopidii ii, 6. 1
 Peloponnesiaci xv, 28
 Peloponnesiacum bellum xvii, 21. 7
 Pelusiotæ xx, 8. 2
 Pendeco ix, 6
 Pendere (æstimare) xvi, 9. 1
 Pene ii, 25. 1
 Penes xvi, 17. xvii, 2. 7
 Penetrabili x, 3. 2
 Penetrati in ipso cordis et animæ ix, 9. 7
 Penetralia xvii, 20. 2
 Penetralibus xii, 1. 3
 Penetro ineam me v, 14. 5
 Peni (gen.) iv, 1. 2
 Peniteris iv, 1. 2
 Penitissimos ix, 4. 3
 Penitus i, 15. 2. ii, 12. 1. iv, 1. 6. v, 14. 6. vi, 16. 5. xi, 3. 1. xii, 13. 5 inditas affectiones xii, 5. 8 introspererat ii, 12. 2
 Pennas vi, 6. 2. 3
 Pennis vi, 6. 1
 Penori iv, 1. 8
 Penoris iv, 1. 2. 8
 Pensicula xiii, 20. 5
 Pensim atque enucleate scripta i, 3. 4
 Pensitabat virtutes i, 4. 1
 Pensitanda incommoda cum emolumento i, 13. 2
 Pensitans novitios cum i, 9. 6
 Pensitantem autem verba modulis xiii, 20. 9
 Pensitaret de cum verbis ii, 27. 2
 Pensitaretis xi, 13. 5
 Pensitatores xvii, 1. 1
 Pensitent auctoritates hominum Pr. 9
 Pensito ix, 6
 Pensius xii, 5. 6
 Pensum nihil haberet xiii, 12. 1
 Pensus ix, 6
 Penni iv, 1. 3
 Penulatos xiii, 21. 1
 Penum iv, 1. 2. 3 instruere iv, 1. 5
 Penuria xi, 1. 2. xiv, 2. 1
 Penus iv, 1. 1. 2. 3 quoddam literarum Pr. 2
 Pepercisset v, 14. 4
 Pepercit xv, 31
 Peperi iv, 18. 1
 Peperisse iii, 16. 5. vii, 1. 1. x, 2. 2. xii, 1. 2
 Peperisset xii, 1. 1
 Peperit iii, 16. 1. vi, 13. 3. x, 2. xiii, 8. 2. xviii, 6. 1. 2
 Pepigit v, 10. 2
 Peposci vii, 9. 1. 2. 3
 Peposcit vii, 9. 2
 Pepugero vii, 9. 2
 Pepugi vii, 9. 1
 Per Deos xx, 11 diem perque noctem i, 17. 1. i, 18. 3 hyemem Pr. 3 intervalla Pr. 5 leges non licet vii, 3. 17 licium concepta furta xi, 13. 3 naturam xvi, 6. 2 ostentationem iv, 1. 7 talionem xx, 1. 5 vim vii, 19 per facti familiaris ii, 18. 1
 Peracta reprehensio ii, 8. 1
 Peragrans gulæ industriam vii, 16. 2
 Perangusto xiii, 20. 6
 Per antiquum xii, 6
 Percalluerat xiii, 10. 1 disciplinas i, 22. 3
 Percalluisset xvii, 17
 Percalluisti xx, 1. 7
 Percalluit xvii, 17
 Percellit ii, 22. 7
 Percensuisse (examinasse) vii, 3. 3
 Percepta esset xiii, 24. 11 (plur.) xiv, 1. 13
 Percepto liquere pro xiv, 1. 5
 Perceptu Pr. 6
 Percipi xi, 5. 1. xiv, 1. 3. xvii, 5. 1. xvii, 14
 Percipiendum xiv, 1. 6
 Percipiant xx, 1. 2
 Percita xix, 11. 2
 Percitus xv, 31
 Percuocis vii, 9. 1
 Percontabantur cum xix, 9. 3
 Percontandi xvi, 2
 Percontantur xvi, 6. 2
 Percontatur iii, 13
 Percontatus sum xv, 2. 2 cum xia, 1. 4
 Percrebuisset xv, 17
 Perculsus xv, 6
 Percunctabar ix, 1. 1 quempiam vii, 17. 1
 Percunctando Pr. 10. ii, 23. 8
 Percunctanti i, 26. 1. xi, 16. 1
 Percunctari i, 9. 2
 Percunctati sunt ix, 15. 3
 Percunctatur i, 23. 2
 Percunctatus ii, 18. 2. ix, 4. 2 sum xii, 13. 1 est xii, 1. 1. xix, 12. 3 aurem xiii, 20. 2 essem xix, 6 pretium i, 19. 1
 Percussio v, 15. 2
 Percussit ix, 13. 3. 4
 Percussus v, 15. 2
 Percutendum ix, 1. 2
 Percutit ix, 13. 3
 Perdant iii, 3. 3
 Perdendus capitali amicus (supplicio) i, 3. 2
 Perdes xiii, 20. 4
 Perdices xvi, 15
 Perdicibus xvi, 15

- Perdidit xvi, 2
 Perdidicerit xviii, 6. 1
 Perdidicimus xv, 8
 Perdidisse operam xii, 2. 3
 Perdidisset x, 6
 Perdisti vii, 11. 3. xvi, 2. xvi, 7. 1. xviii, 2. 3
 Perdidit xvi, 2
 Perdita (sing.) iii, 3. 7. xvi, 19. 3
 Perditas xv, 6. 1
 Perditos ii, 12. 3 oculos assiduis lucubrationibus xiii, 30. 2
 Perditum eat x, 6
 Perdius ii, 1. 1
 Perdo operam xviii, 8
 Perditum eat id cuidam ix, 13. 2
 Perduci vi, 8
 Perductam vi, 8
 Perduellionis vii, 9. 2
 Perdunt gratiam pleraque ix, 9. 1
 Perduxisset iii, 9. 1
 Pereat i, 22. 8
 Peregre xiii, 22. 4. xx, 1. 3
 Peregrini philosophi xii, 11. 1
 Peregrinis vii, 16. 1
 Peregrinum xii, 11. 1
 Peregrinus philosophus viii, 3
 Perendie vii, 1. 3
 Perendini x, 24. 4
 Perenna xvi, 7. 3
 Perenna (nomen) xiii, 22. 2
 Perennare xvii, 2. 7
 Pereo xix, 9. 5
 Perfecit x, 3. 6
 Perfecta (sing.) xvi, 8. 2 (plur.) xv, 5. 3. xvii, 10. 3
 Perfectæ (plur.) xvi, 18. 2
 Perfectissime xi, 16. 4
 Perfecto xv, 16
 Perficere xvi, 14
 Perfici iv, 10. 2. xiv, 1. 5
 Perficienda (sing.) xviii, 1. 1
 Perficiendæ (gen.) xviii, 1. 2 rei deesse i, 22. 6
 Perficit xvi, 14
 Perfide (adv.) xx, 1. 15
 Perfidia i, 3. 2. iv, 5. 1. xx, 1. 11
 Perfidiam xx, 1. 3
 Perfidiarum xiv, 2. 2
 Perfossi iii, 7. 3
 Perfossus est v, 2
 Perfugis xvii, 13. 2
 Perfugio x, 12. 3
 Perfugium xix, 9. 6
 Perfugiunt vi, 2. 5
 Perfunctus fato x, 18. 1
 Perfunderent animum voluptate xi, 13. 2
 Pergant iii, 7. 2
 Perge dicere xviii, 9. 1
 Pergebam ad Frontonem xix, 8. 1
 Pergebat xii, 1. 1
 Pergendum est xvii, 20. 2
 Pergentium xiv, 3. 4
 Pergere x, 10
 Pergerent xiv, 3. 3
 Pergeret iii, 13
 Pergit vii, 3. 2. xv, 8
 Pergo ix, 4. 1 ire xiv, 2. 3
 Pergunt errare i, 6. 5
 Per hercle iii, 6
 Perhiberier vii, 7. 1
 Perhibet v, 13. 3
 Perhibito xii, 5. 2
 Perhibuit operam fortem reipublicæ iii, 7. 4
 Perhorrescat necesse est v, 1. 2
 Periander xvi, 19. 1
 Perandro xvi, 19. 4
 Peribat xiii, 1. 3
 Peribo iii, 3. 5
 Periclen xv, 17
 Pericles i, 3. 8. xv, 17
 Periclitandis in rebus xiii, 9. 1
 Periclo xvii, 14. 3
 Periculum xvii, 14. 3
 Pericula iii, 10. 4. vii, 3. 10 rerum xiii, 8. 1. xiii, 27. 1
 Periculi vii, 3. 9. xi, 17. xvi, 16 ardor xix, 1. 2 nescius xix, 1. 5
 Periculis i, 2. 3. i, 3. 6. i, 7. 9. xix, 1. 2. 3
 Periculo v, 11. 3. ix, 12. 2. xii, 1. 2. xv, 2. 2. xix, 1. 1 existimationis i, 7. 1
 Periculorum iii, 10. 5
 Periculum iii, 7. 2. vi, 6. 3. xii, 9. 1. xvi, 9. 5 citra xii, 12 vitæ xx, 1. 8 sui facere ix, 15. 2
 Perierunt xvii, 21. 6
 Perii vii, 17. 2
 Perit iii, 9. 3. xiii, 19. 3
 Perincertum xviii, 4. 2
 Per inconsequens xiv, 1. 5
 Perinteger iii, 5
 Peripatetica i, 3. 4. i, 8. 1 disciplina xix, 5
 Peripateticæ (gen.) xviii, 1. 1
 Peripatetici ii, 18. 2
 Peripatetico xviii, 1. 1
 Peripateticum xviii, 1. 5
 Peripateticus vii, 14. 3. xvii, 21. 14. xviii, 1. 2. 4
 Periphrasin iii, 1. 2
 Perisse xiv, 7. 2. xv, 22. 2. xviii, 8
 Perisset xv, 22. 2. xvi, 19. 3
 Perite ii, 21. 1. v, 3. 2. x, 22. 7. xii, 1.

6. xiii, 22. 5. xii, 24. 12. xvii, 5. 4
 Peritia xv, 31
 Peritis xii, 13. 1
 Peritissime i, 18. 2. ii, 26. 7. xvi, 13. 1
 Peritissimi rei omnis humanæ xix, 5
 Peritissimis rerum ii, 30. 4
 Peritissimus xvi, 15 humanarum opinionum iii, 16. 2 rei Romanæ xx, 1. 7
 Perito juris xx, 10. 2
 Peritum esse xvi, 10. 2 hominem i, 11. 9
 Peritus vii, 7. 1. xv, 22. 1 militaris disciplinæ iv, 8. 1 rerum veterum et literarum xix, 9. 1
 Perlatæ sunt xvii, 9. 5
 Perlatum est xi, 18. 3
 Perlepidum xii, 0
 Perlitatæ essent res divinæ i, 7. 5
 Permanantibus v, 1. 3
 Permensus tridui viam v, 14. 6
 Perniserat se ad faciendæ famam vi, 16. 1
 Perniserunt xi, 18. 2. xx, 1. 3
 Permisisset ii, 24. 3
 Permissa sunt xi, 18. 1
 Permissam vii, 20. 1
 Permittatur iii, 4. 1
 Permite i, 2. 3
 Permittendum v, 19. 3
 Permitterent ix, 11. 2. xv, 20. 5. xvi, 19. 3
 Permitti v, 19. 3
 Permittite xix, 9. 4
 Permixtæ xvi, 11. 1
 Permiste xvii, 7. 2
 Permoto vii, 3. 8
 Permotum esse xiv, 3. 2
 Permotas vii, 17. 2. xiii, 12 auctoritate xix, 8. 4 mihi xvi, 6. 2
 Permovetur vii, 2. 1
 Permulcti sonis mitioribus i, 11. 2
 Permulai ii, 26. 4
 Permutarent vii, 18. 1
 Permutarentur vi, 4
 Permutatio vi, 4. vii, 18. 1
 Pernicie xii, 5. 9. xvi, 19. 2. xix, 12. 2
 Pernicie obnoxium iii, 7. 1
 Perniciem x, 12. 2. xv, 5. 1
 Pernicies ix, 14. 4
 Pernicii ix, 14. 4. 6
 Pernicioso xii, 1. 6
 Pernicitatis vivacissimæ ix, 4. 5
 Pernigris xiii, 29. 2
 Pernox ii, 1. 1
 Perpauca (plur.) v, 21. 1
 Perpendent in librili xx, 1. 9
 Perpensa ii, 12. 1
 Perpensatione ii, 2. 2
 Perperam i, 7. 1. iv, 5. iv, 9. 2. xviii, 2. 2. xviii, 5. 1 imperat ii, 7. 2 recte ne an perperam i, 3. 1
 Perpeasa ii, 6. 4
 Perpeasi (plur.) vii, 3. 7
 Perpetiebatur xii, 5. 3
 Perpetiendis doloribus xii, 5. 11
 Perpetior i, 17. 1
 Perpetrari vii, 3. 1
 Perpetrata vii, 3. 10
 Perpetratorum vii, 3. 21
 Perpetua v, 15. 1. xii, 11. 1. xiv, 1. 6. xix, 8. 3. xx, 6
 Perpetuæ xvii, 5. 5 salutis i, 6. 1
 Perpetuam v, 21. 3. vi, 15. 2. xx, 1. 9
 Perpetuis incommotis i, 6. 2
 Perpetuitatis hominum xii, 5. 6
 Perpetuo (abl.) ii, 22. 2. xii, 13. 7 ævo politarum ii, 16. 4
 Perpetuos ii, 24. 2
 Perpetuum ii, 16. 4. iv, 2. 5. vii, 7. 2 distinctumque præceptum i, 3. 13
 Perpetuus xix, 8. 2
 Perpotaret vii, 11. 1
 Perpotavit vii, 11. 2
 Perquam eleganti v, 11. 3 fuit honesti ingenii Julianus i, 4. 1 parvo xvi, 10. 4 pure vi, 9. 1
 Persa vii, 3. 1 comædia v, 21. 5
 Persas vi, 17. xvii, 21. 5. 9. 10
 Perscribere res gestas v, 18. 2
 Perscripsit xvii, 9. 5
 Perscripta v, 13. 2
 Perscriptis xvii, 9. 3
 Perscripto x, 1. 3
 Persecutores xiii, 24. 11
 Persen vii, 3. 7
 Persequantur vestigia Pr. 9
 Perses vii, 3. 2
 Perseverabat xviii, 9. 2
 Perseverandi xiii, 24. 9
 Perseverantium xv, 10
 Perseverat i, 21. 1
 Perseus ii, 18. 2
 Persicas vi, 17
 Persis xvii, 9. 5
 Persona xvii, 14. 2 masque productione litera v, 7 sub xiii, 22. 4
 Personæ ii, 23. 6. v, 7
 Personaliter xv, 13. 3
 Personando v, 7
 Personante avibus villæ venustate i, 2. 1
 Personarum i, 3. 12
 Personas i, 7. 7. ii, 24. 5. x, 10. 5
 Perspicere xiv, 1. 10. xviii, 4. 3
 Perspicienda mundi opera i, 9. 4

- Perspicua (plur.) xvii, 5. 2
 Perspicuus xiv, 1. 9
 Perspicuo xvii, 5. 4. xviii, 2. 2
 Perstiterunt in ea re de neganda xv, 29. 5
 Perstringeret vos modulatus currentis
 facundie sonitus xi, 13. 5
 Persuadendum xiv, 1. 2
 Persuadenti vii, 11. 3
 Persuadere vii, 2. 2. xv, 22. 1
 Persuasi his i, 3. 2
 Persuasissent iv, 5
 Persuasit i, 6. 4. x, 1. 3
 Pertædebat xv, 20. 2
 Pertædisse omnes i, 2. 3
 Pertæsum est x, 12. 1 vitæ ferinæ v,
 14. 6
 Pertentant ix, 9. 5
 Pertentari xviii, 10. 1
 Pertentatus xviii, 13. 1
 Perterritus xiii, 30. 3
 Pertinuere vii, 3. 2
 Pertinaci statu stare ii, 1. 1
 Pertinebant ad xx, 5. 1
 Pertinent xvi, 5. 2
 Pertinents vi, 6. 1
 Pertinentes vii, 2. 2
 Pertinenti vii, 3. 9
 Pertinentia iii, 2. 6. xiii, 25. xvi, 3. 3.
 xviii, 7. 2. xviii, 10. 3
 Pertinentibus xiii, 11. 3. xvi, 6. 3
 Pertinentis ix, 4. 6
 Pertinens v, 15. 2
 Pertinere iii, 10. 3
 Pertineret i, 15. 2
 Pertinet x, 20. 2. xiv, 2. 7. xvi, 18. 1
 Pertrectatio v, 1. 2
 Perturbasti vii, 11. 2
 Perturbat ii, 30. 4
 Perturbationem iv, 11. 1
 Pervaserit xii, 13. 5
 Pervenerat vi, 6. 3
 Pervenerunt xi, 5. 3
 Pervenimus xii, 5. 2
 Pervenire ii, 18. 2. x, 19
 Perveneretur xi, 1. 14
 Pervenisse xv, 4. 1
 Pervenit ii, 24. 5
 Perveniunt i, 23. 3. xiv, 1. 13
 Perwentum est xii, 5. 12
 Perverse x, 23. 2. xi, 4
 Perversi (gen.) xvi, 16
 Pervicaciam xiii, 24. 9
 Pervigilio ii, 23. 7
 Pervio x, 16. 1
 Pervium xix, 11 una tantum vocis emit-
 tendæ via v, 7
 Pervulgate xviii, 10. 2
 Pervulgata sunt x, 23. 1
 Pervulgate xvi, 7. 3
 Pervulgati verbi xix, 10. 2
 Pervulgatis xviii, 5. 4
 Pervulgatus vii, 17. 3
 Pervulgato vitæ usu i, 6. 3
 Pervulgatum xii, 5. 5 est iv, 1. 4
 Pessima (sing.) xix, 5
 Pessime vi, 2. 6. xii, 2. 6
 Pessimum iv, 5
 Pessimus ii, 6. 5
 Pessimuntii vii, 16. 2
 Pestilenta (loca) xix, 7. 2
 Pestilentias (gen.) ii, 1. 2
 Pestilentias animorum i, 2. 2
 Pessumi xv, 9. 1
 Petebamus ii, 22. 1
 Petebant xv, 10. 2
 Petebat vii, 19. xiv, 2. 2. xviii, 4. 2
 Petebatur xiv, 2. 2
 Petenda xiv, 2. 2
 Petendæ xvii, 6. 1
 Petens x, 16. 1. xiii, 19. 4
 Petentes xii, 14. 3
 Petenti viii, 11. xviii, 1. 3
 Petentibus xi, 12. 2
 Petere xiii, 17 veniam xi, 8. 2
 Peterem iv, 1. 4
 Peterent xiv, 2. 8
 Peteres xi, 8. 2
 Peteret iii, 8. 2
 Peti xiv, 2. 7
 Petierant xiii, 5. 2
 Petierat vii, 15
 Petisse vii, 20. 1
 Petiit ix, 2. 1
 Petimus Pr. 9. xi, 10. 1. xv, 31. xvi,
 10. 2. xix, 10. 4
 Petis xvii, 8. 2
 Petisse xv, 10. xvi, 13. 2
 Petissent xv, 20. 5
 Petit i, 8. 2. ix, 9. 2. ix, 16. 1. xiii, 5.
 2. 3. xiv, 2. 7
 Petita sunt xii, 14. 3
 Petitione xi, 16. 4
 Petitis xvii, 9. 1
 Petita xviii, 3. 2
 Petitum Pr. 7. i, 19. 2 exemplum ex ii,
 2. 1
 Petitur ii, 29. 5. xiv, 2. 7. xvii, 14. 3
 ad supplicium ix, 15. 2
 Petituri xii, 14. 3
 Petiverat xi, 9. 1
 Petivisse xi, 9. 1 Corinthum xvi, 19. 4
 Petivit iii, 8. 1. ix, 10. 1. x, 1. 1. xiii,
 5. 2. xvii, 10. 2
 Peto xi, 10. 1. xiv, 1. 10. xix, 8. 4
 Petorotum xv, 30. 1
 Petorritis xv, 30. 1
 Petorrito xv, 30. 2
 Petorritum xv, 30. 1. 2
 Petra x, 16. 4
 Petulanter xviii, 11

- Petulantia* (sing.) i, 8. 3 morbi xii, 5. 8
 (plur.) xvii, 20. 3
Petulantias verborum i, 15. 2
Petulantiam i, 17. 1. x, 14
Petulantias xiii, 27. 2 dictorum iii, 8. 7
Petulantibus vi, 11
Petulantiores x, 6
Petulantius x, 6. xvi, 7. 1
Petunt xi, 10. 1. xx, 10. 2
Phædon ii, 18. 1
Phædro i, 9. 5
Phalarica x, 25. 1
Phaleris ii, 11. v, 5
Pharetram ix, 9. 5
Pharmacopolam i, 15. 3
Pharsaliciis campis xv, 18
Phaseli x, 25. 3
Philemo xvii, 4
Philemone xvii, 4
Philemoni xvii, 4
Phileros xix, 9. 5
Philippi vii, 1. 1. vii, 3. 1. xiii, 4. xvii,
 21. 1 Regis ix, 3. 1. 2
Philippides iii, 15. 1
Philippo ii, 27. v, 2 rege xviii, 9. 1
Philippum ii, 27 regem viii, 9
Philippus ii, 27. 2. ix, 3. 1. 2. xvii,
 21. 9
Phlitiona Locrum xvii, 11. 3
Philochorus iii, 11. 1. xv, 20. 2
Philolai iii, 17
Philosophia sententia xiii, 8. 2
Philosophandum v, 15. 2
Philosophantes xiii, 23. 1
Philosophari i, 9. 5. xvii, 9. 1
Philosophhe (voc.) xix, 1. 3
Philosophi (gen.) i, 8. 1. ii, 2. 1. xvi,
 1. 1. xix, 1. 1. xix, 2. 2. xix, 6. xx,
 1. 1. xx, 5. 1. 3 (plur.) i, 13. 1. ii,
 18. 1. 2. xv, 11. xvii, 12. xviii, 1. 1.
 xviii, 7. 1. xix, 1. 4. xix, 6
Philosophia i, 3. 4. i, 13. 1. xviii, 2. 2
 remotior subtiliorque xx, 5. 1
Philosophie i, 2. 2. i, 26. 2. ii, 7. 1.
 ix, 2. 3. xvii, 19. 1. 2. xvii, 21. 6.
 xix, 5
Philosophiam vi, 10. 1
Philosophias ii, 28. 1. iv, 1. 5 docuit
 v, 3. 3
Philosophis i, 6. 4. iii, 16. 1. vi, 14. 1.
 vii, 14. 1. xv, 11. xviii, 7. 2
Pyrrhonia xi, 5. 1 mos est ii, 29. 1
Philosopho ii, 18. 3. iii, 1. 1. xvi, 1.
 xviii, 1. 1
Philosophorum i, 9. 6. ii, 9. 2. iii, 16.
 6. xvi, 15. xviii, 7. xviii, 14. xix,
 10. 4. xx, 1. 7
Philosophos i, 9. 5. vi, 11. 2. x, 22. 1.
 xvii, 19. 1
Philosophum i, 1. 1. ii, 2. 1. xvii, 19.
 1. xvii, 20. 1. xvii, 21. 8. xix, 1. 7
Philosophus i, 3. 12. i, 10. 1. ii, 1. 1.
 ii, 5. xvii, 19. 1. xvii, 21. 9. xviii,
 10. 1. xix, 1. 2. xx, 1. 1. xx,
 5. 1
Phocide x, 16. 1
Phœbus xv, 25
Phœnice (comœdia) vii, 17. 4
Phœnicei ii, 26. 3
Phœniceo colore iii, 9. 2
Phœniceum iii, 9. 4
Phœniceus ii, 26. 3
Phormione xvii, 21. 8. xx, 6
Phrygia ii, 29. 1 (adj.) vii, 16. 2
Phrygis ii, 29. 1
Phthibis iv, 2. 2
Physica xiv, 3. 3 (plur.) xvii, 19. 2 pro-
 blemata xix, 4
Physicas ii, 28. 1
Physici (gen.) xv, 20. 1
Physicus x, 17. 2
Piacularem iv, 6. 2
Piaculi iv, 6. 2 gratia iv, 6. 3
Piaculis xvi, 6. 2 luendum fulgur iv,
 5. 1
Piaculo ii, 28. 2. xvi, 4. 3
Piaculum est x, 15. 2. xix, 13. 3
Picentem xv, 4. 1
Piceo xvii, 10. 4. 5. 6
Pictacium xvi, 7. 1
Pictoribus xiv, 4. 1
Pictoria xv, 31
Pictoris (nomen) i, 12. 4
Picturam xii, 4. 5
Picus v, 8. 2
Pietatis xii, 1. 7
Piget vii, 1. 2. xx, 1. 6 verborum Sene-
 cæ xii, 2. 5
Pigitum xv, 13. 3 est xiii, 21. 1
Pigneror (pignero) xviii, 12. 3
Pignore vii, 10. xiv, 7. 5
Pignoris xvi, 10. 5
Pignoriscapio vii, 10
Pignus xvii, 2. 8 vocabat in v, 4
Pigra gaudia ix, 9. 7 apud Cæciliam
 hæc omnia ii, 23. 7
Pileatos vii, 4
Pileus vii, 4
Pilum x, 25. 1
Pindari xvii, 10. 3
Pindaro xvii, 10. 1. 3. 6
Pindarum xvii, 10. 1
Pindarus xvii, 10. 5. xx, 7
Pingo ii, 25. 2
Pingui vii, 22. xvii, 10. 3. xix, 7. 2
Pinguiora xvii, 2. 5
Pinguis xiii, 26. 2
Pinnato gradu xvii, 21. 14

Pinnis xiv, 1. 1 muri v, 6. 4
 Pinos xiii, 20. 6
 Pinum viii, 4
 Pinxi ii, 25. 2
 Pipalo xx, 9
 Pirum ii, 21. 1
 Piratarum v, 6. 5
 Pisse (sing.) i, 1. 1
 Piscibus ii, 20. 2. iv, 11. 4
 Piscinæ ii, 20. 1
 Piscinam ii, 20. 2
 Piscinas ii, 20. 2
 Piscium cortis ii, 6. 8
 Pisistrati xvii, 21. 4
 Pisistratum xiv, 6. 2
 Pisistratus xvii, 21. 3 tyrannus vi, 17
 Piso, L. vi, 9. 2. xi, 14. xv, 29
 Pisone ii, 20. 1. vi, 9. 1
 Pisonem xv, 29
 Pisonis vi, 9. 1. xv, 29
 Pistor xv, 19
 Pistori iii, 3. 7
 Pistrino iii, 3. 1. 7
 Pium xvi, 19. 3
 Pius xvii, 18
 Placabant v, 12. 2
 Placabiliter vii, 3. 9
 Placandis iv, 6. 1
 Placari v, 12. 4
 Placent xiii, 24. 11. xv, 11
 Placentem x, 13
 Placere i, 10. 2. vi, 9. 2. xv, 11
 Placeret sibi iv, 1. 2
 Placet ii, 23. 4. iii, 8. 2. v, 15. 2. ix, 16. 2. xvi, 8. 2
 Placidæ (naves) x, 25. 3
 Placidus xiv, 1. 4
 Placide ii, 19. 1. ii, 26. 7. xiii, 19. 2. xix, 1. 4
 Placidis sonis i, 11. 8
 Placiditate xii, 22. 7
 Placidum ix, 10. 1. xvi, 3. 4
 Placita non senatui vii, 18. 1
 Placuerunt xi, 18. 7
 Placuisse iv, 1. 8. x, 18. 2
 Placuit i, 23. 2. iii, 6. xiii, 7. 2. xix, 5
 Plaga v, 15. 2
 Plagam cœli ix, 4. 3
 Plagaram x, 3. 4
 Plagas x, 3. 7 maris xvii, 10. 5
 Plagis i, 26. 2
 Plana (plur.) Pr. 9
 Planas latitudines i, 20. 1 manus i, 15
 Plancio, Cn. i, 4. 1. 2
 Planco, Cn. ix, 12. 2
 Plancum i, 23. 8. x, 26. 1
 Plane i, 3. 1. iv, 1. 4. vii, 17. 2. xvii, 3. 1. xviii, 4. 3 ac dilucide fabulati i, 10. 1 tu superes i, 22. 2

Planetes (plur.) xiv, 1. 6
 Planipedi i, 11. 7
 Planissime xi, 16. 5
 Planissimum xvii, 13. 2
 Planis iv, 1. 4. xvi, 6. 1. xvi, 8. 2
 professus est i, 3. 8
 Plantæ (pedis) i, 1. 1
 Plantarum calces xiii, 21. 2
 Planum i, 20. 1. xvi, 7. 3
 Plato ii, 18. 1. iii, 17. iv, 11. 1. v, 3. 1. v, 15. 2. vi, 13. 2. ix, 5. 2. xiii, 18. 1. xiv, 3. 1. xv, 2. 1. xvi, 8. 3. xvii, 21. 9. xviii, 2. 3
 Platone ii, 5. iii, 13. xiv, 3. 1
 Platonem i, 9. 5. ii, 8. 2. iii, 13. iii, 17. vi, 14. 3. xiii, 18. 1. xiv, 3. 2. xvii, 11. 1. 3. xvii, 12
 Platones xiv, 1. 11
 Platonii ii, 18. 1
 Platonice orationis xvii, 20. 3
 Platonico xv, 2. 1
 Platonicos locos vii, 8
 Platicum xv, 2. 1
 Platonis i, 9. 5. ii, 5. iii, 13. xiv, 3. 1. 2. xvii, 11. 1. 3. xvii, 20. 1. 2. 3. xviii, 13. 2. xix, 11. 1. xx, 1. 1
 Plauderetis xi, 13. 5
 Plaustrum simile ii, 21. 3
 Plaustrum ii, 22. 7. xx, 1. 9
 Plauti i, 7. 2. i, 22. 9. i, 24. 1. 2. iii, 3. 1. 2. 4. 5. 6. 7. v, 21. 5. vii, 7. 1. xii, 29. 2. xviii, 9. 2. xx, 6
 Plautiam rogationem xiii, 3. 1
 Plautianæ iii, 3. 6
 Plautinus iii, 3. 6
 Plautinas iii, 3. 6
 Plautinis iii, 3. 5
 Plautinissimi iii, 3. 2
 Plautino versu xviii, 9. 3
 Plautinum iii, 3. 6. vii, 17. 5
 Plautio iii, 3. 6
 Plautium iii, 3. 6
 Plauto iii, 3. 1. 6. xi, 7. 3. xiii, 23. 5. xx, 10. 1
 Plautum i, 7. 8. iii, 16. 1. iv, 7. iv, 17. 2. xiii, 23. 4. 6
 Plautus i, 7. 6. 8. i, 24. 2. iii, 3. 1. iii, 14. 4. vii, 17. 2. xii, 22. 4. xiii, 29. 2. xv, 15. xv, 24. xvii, 6. 3. xvii, 21. 14. xviii, 12. 1. 2. xix, 8. 3. xx, 6
 Plebe i, 22. 1. v, 4. xvi, 10. 4. xvii, 21. 3
 Plebeia eruditio xii, 2. 1
 Plebeiiis ii, 24. 2
 Plebeium xix, 10. 2
 Plebem x, 20. 2
 Plebes (sing.) x, 20. 2. xv, 27. 2. xvii, 21. 5. xviii, 2. 4
 Plebi ii, 11 Romanæ x, 3. 5 tribunus

- xvii, 15. 2
 Plebis i, 15. 3. 4. x, 20. 1. xiii, 12. 1
   xiv, 8 Romanæ xx, 6
 Plebiscita x, 20. 8. xv, 27. 2
 Plebiscito vii, 3. 16 Vocatio xx, 1. 7
 Plebiscitum x, 20. 1. xiv, 8
 Plecteretur iv, 20. 2
 Plecti vii, 3. 14
 Plena Pr. 9. xvi, 8. 2. xvii, 5. 1 defini-
   tio i, 25. 1
 Plenam esse sententiam xii, 14. 1 as-
   sione xx, 1. 4
 Plenarum ix, 3. 1
 Plenas argenti xv, 12
 Pleni vi, 16. 3 intemperiarum negotio-
   rumque Pr. 10
 Plenis bonarum doctrinarum sermonibus
   xix, 8. 1
 Plenus i, 3. 11. xiv, 7. 5 disceret
   xviii, 4. 3
 Plenum i, 24. 1. xiv, 2. 2. xviii, 12. 2
   odii vitium i, 15. 1 non hoc utrumque
   v, 8. 2
 Pleraque (sing.) xi, 5. 5. xvii, 21. 10.
   xix, 10. 3. xx, 1. 1 ætas ix, 14. 1
   Italia ii, 8. 1 vetustas x, 24. 3 (plur.)
   i, 16. 3. iii, 16. 2. vii, 1. 3. xvi, 5.
   1. xviii, 10. 3. xix, 9. 1 omnia i, 3.
   1. i, 4. 1 veterum literarum i, 7. 2
   verborum xiii, 20. 1 haud indiligentis
   vii, 2. 1 impeccabilis xvii, 19. 3
 Pleraque xii, 1. 2. xv, 3. 3. xvii, 14. 1
 Pleraque i, 10. 1. iii, 3. 1. iii, 4. vii,
   19. xvii, 3
 Plerique i, 12. 5. i, 21. 1. iii, 3. 7. ix,
   2. 2. xvii, 2. 1. xvi, 5. 2 alii Pr.
   3 omnes viii, 12 Græci ii, 22. 3
   grammaticorum xiii, 3. 1 medicorum
   iv, 9
 Plerisque iii, 12. vii, 3. 5. xiii, 13. 1.
   xvi, 2. xx, 6 istis Pr. 5 Veterum xiii,
   20. 7 locis ii, 20. 2
 Plerosque iii, 1. 3. iv, 17. 6. xiii, 22. 2.
   xvi, 10. 6. xvii, 19. 1
 Plerumque v, 8. 2. vii, 14. 2. x, 12.
   xii, 1. 4. xiii, 11. 1. xiii, 20. 9. xvi,
   3. 1. xix, 4. xx, 1. 14
 Plicabatur xvii, 9. 3
 Plinii Secundii iii, 16. 9. ix, 4. 4
 Plinium Secundum ix, 16. 1
 Plinius Secundus ix, 4. 6. ix, 16. 1.
   xvii, 15. 2
 Plistonices v, 14. 1. vi, 8
 Plocio iii, 16. 2
 Plodium (comedea) ii, 23. 1
 Plorando ii, 23. 4
 Pteratum ii, 23. 7
 Ploratus (plur.) xix, 1. 2
 Plostrum xx, 1. 8
 Pluere xiii, 9. 1
 Plumam ii, 6. 8
 Plumantibus jam jam pullis ii, 20. 2
 Plura ii, 26. 1. v, 21. 1. vi, 11. vii,
   3. 15. xii, 5. 12. xiii, 22. 6. xvi,
   8. 4
 Pluralia xix, 8. 1
 Plurativo numero v, 21. 3. xix, 8. 2.
   xx, 6
 Plurativum (numerus) i, 10. 3. xx, 6
 Plures iii, 16. 6. ix, 15. 2. xiii, 11. 1.
   xiv, 1. 5. xvi, 18. 1. xix, 8. 4. xx, 1.
   13. xx, 6
 Pluria v, 18. 2. v, 21. 1. 2. 3
 Pluribus ii, 4. 1. ii, 10. 1. ii, 26. 5. v,
   21. 3. xiii, 24. 1. xvi, 4. 2. xvii, 21.
   2. xx, 1. 6
 Plurifarium vi, 14. 3. x, 24. 1. xii, 9.
   1 sunt venti commenticii ii, 22. 6
 Plurimam i, 15. 5
 Plurimas xv, 10
 Plurimi vi, 7. xiii, 11. 1
 Plurimis i, 26. 2
 Plurimos i, 21. 3
 Plurimum (adv.) xix, 12. 3. possunt i,
   6. 5
 Plurimus hujus ut mos fuit i, 2. 3
 Pluris xvi, 4. 2 facit vii, 20. 2 (acc.
   plur.) ii, 14. 1. xiii, 7. 1. xix, 11. 2
 Plurium v, 18. 2. vii, 7. 2. vii, 18. 3.
   xii, 13. 2. xiv, 3. 4
 Plus xiii, 23. 2. xvi, 2. xvi, 7. 4. xvi,
   14. xvii, 3. 2. xvii, 21. 2. 12. xix,
   10. 3 aliterve xx, 1. 6 minuse x,
   1. 12 argumenti xvii, 9. 3 cestum
   ii, 11 quingenta jugera vii, 3. 15
   mille annorum est i, 16. 1 neque ar-
   genti pendo illatusos ii, 24. 1 paulo
   adbibi ii, 22. 6 quam i, 6. 5. xvii,
   14. 2 potuit crumnatas est ii, 1. 4
   credi debeat ii, 11
 Plusculæ moræ xix, 11. 2
 Plusculam vim habeat x, 20. 1
 Plusculi Græci xix, 9. 3
 Plusculis iv, 17. 1. ix, 14. 3 diebus xiii,
   2. 1
 Plutarchi iv, 11. 4. xi, 16. 1
 Plutarcho ii, 8. 1
 Plutarchum i, 26. 2. xx, 8. 2
 Plutarchus i, 1. 1. i, 3. 13. i, 26. 1. 2.
   3. ii, 8. 1. ii, 9. 1. iii, 5. iii, 6. iv,
   11. 1. xv, 10. xvii, 11. 1. 3
 Pluvias x, 11. 3. xiii, 9. 1
 Pocula iii, 8. 1
 Poculentum iv, 1. 6
 Poculis xv, 2. 1. xix, 9. 1
 Poëmatis (plur.) ix, 9. 1. ix, 12. 4. xvi,
   9. 1. xvii, 11. 1. xvii, 21. 4. xviii,
   11

- Penna i, 13. t. vii, 2. 15. vii, 22. x, 8.
 xviii, 13. 1. x, 1. 11. 14 capitis dig-
 nam xx, 1. 2 adhibetur vi, 14. 1 so-
 lutum v, 14. 7
 Penna (sing.) vi, 14. 2. xii, 11. 1. x,
 1, 10. 14 immanitas xx, 1. 14 (plur.)
 xi, 1. 3. 4
 Pennam capitis xx, 1. 13 vinculum xx,
 1. 14 dupli imposuerunt xi, 18. 5
 Pennas vi, 2. 2 capite dabant xx, 1. 13
 dare vii, 2. 14
 Penni imperatoris vii, 18. 1
 Penniter vii, 2. 16
 Pennicorum rerum xvii, 9. 4
 Pennici v, 12. 2
 Pennico bello xvii, 21. 14 primo xvii,
 21. 13
 Pennicorum iv, 7
 Pennicum verbum viii, 13
 Penniende de injuria xx, 1. 4
 Penniendas vii, 2. 21
 Penniendi vi, 14. 3
 Penniendis vi, 14. 1. xi, 18. 1
 Penniendum ix, 15. 2
 Pennire vi, 11
 Pennis vi, 14. 2. vii, 2. 16 sanxerant ii,
 12. 1 (Carthag.) iii, 4. vi, 4. x, 27.
 xvii, 21. 12
 Pennita xii, 7. 2
 Penniteat v, 1. 2. xvii, 1. 2
 Pennitenda non facta i, 2. 1
 Pennitendi xvii, 1. 2
 Pennitere i, 8. 3. xvii, 2. 2. 3
 Pennitet xvii, 2. 3. xi, 6
 Pennitio vi, 14. 2
 Pennitione vi, 14. 2
 Pennitionem xi, 1. 2
 Pennitur capite xx, 1. 3
 Pennorum vi, 4. xvii, 21. 14 bello se-
 cundo v, 6. 2
 Pennos xvii, 21. 12
 Pennulo (comœdia) xiii, 29. 2
 Pennum iv, 18. 1
 Pennuria xvii, 1. 3
 Pennus iii, 7. 1. v, 5. ix, 12. 4. xvi,
 8. 2
 Poëta ii, 6. 8. iii, 11. 1. xv, 9. 1. xvi,
 6. 1. xvii, 4. xvii, 10. 1. xix, 7. 1.
 xix, 8. 2. xx, 3 elegantissimus xi, 1.
 15
 Poëta (sing.) i, 24. 2. iii, 16. 5. xv,
 20. 1. xv, 21. xvii, 2. 2. xix, 9. 4
 medici ii, 22. 1 non indocti xix, 13. 3
 comico xv, 24 (plur.) ix, 4. 3. xvii,
 21. 7
 Poëtarum i, 24. 1. iii, 2. 6. vii, 20. 1.
 xvi, 10. 4. xvii, 10. 1. xvii, 21. 12.
 xix, 8. 4
 Poëtarum i, 16. 1. i, 24. 1. iii, 1. 2.
 iii, 15. 1. vii, 5. ix, 4. 6. xiii, 7. 2.
 xiv, 1. 14. xix, 8. 2. xix, 9. 3 de
 more iii, 2. 7
 Poëtas vii, 20. 2. xiii, 18. 1 Græcos xx,
 7 amatores ac Veneticos xix, 9. 4
 Poëtica iii, 1. 2 facultate xviii, 11 (plur.)
 xix, 7. 3
 Poëtica (sing.) xx, 10. 2 artis xi, 2. 2
 venustatis xvii, 10. 2
 Poëticam xvii, 21. 14
 Poëticas res agentem iii, 2. 5
 Poëtice xiii, 22. 5
 Poëticum xvii, 2. 1
 Poëtilii iv, 18. 2
 Poëti i, 24. 2. xiii, 24. 4. xv, 21. xix,
 9. 3. xx, 10. 2 illustribus xviii, 11
 Pol iii, 16. 2
 Polliceatur ix, 14. 7
 Pollicebatur v, 3. 3
 Pollicentur xiv, 1. 1. 14
 Polliceretur i, 13. 1
 Pollicone Asiatico x, 26. 1
 Pollionis i, 22. 3
 Pollocem xi, 6. 2
 Pollui ix, 2. 3
 Polluisset ferias ii, 28. 2
 Polluto ore i, 5. 1
 Pollutum xvii, 12. 2
 Polo vii, 5
 Polum vii, 5
 Polumenis (comœdia) xi, 7. 3
 Polus vii, 5
 Polybius vii, 14. 3
 Polyentem iii, 15. 1
 Polyphontes vii, 2. 12
 Polystephanus ix, 4. 1
 Pomis ii, 24. 4. x, 11. 1. xiii, 2. 2. xix,
 7. 1. xix, 12. 3. 4
 Pomœrii xiii, 14. 1. 2
 Pomœrium x, 15. 1. xiii, 14. 1. 2. 3. xv,
 27. 2
 Pompeia (curia) xiv, 7. 3
 Pompeii, Cn. i, 7. 7. 9. ix, 12. 4. xiii,
 24. 2. xvii, 16. xix, 8. 2 Magni xv,
 4. 1
 Pompeio iv, 10. x, 1. 3. xiv, 7. 1. 2
 Strabone xv, 4. 1
 Pompeium iv, 10
 Pompeius ix, 12. 4. x, 1. 1. xiv, 7. 1.
 xv, 18
 Pompeiani x, 24. 3
 Pomponii xii, 10. 2
 Pomponium xvii, 6. 2
 Pomponius, M. xv, 11. xvi, 6. 1
 Pomptinum agrum ix, 11. 1
 Pompylus ii, 18. 2
 Ponam verba i, 4. 2
 Ponas iii, 7. 4. xiii, 20. 10
 Ponat in quo loco et honore xv, 24
 Delph. et Var. Clas. Ind. A. Gel. Z

- Pondera ii, 24. 3. iii, 6 rerum xvii, 20. 2
 Pondere v, 8. 2. vii, 22. ix, 1. 2 rerum i, 15. 1
 Ponderibus iii, 6 et potestatibus, non vocabulorum appellationibus dijudicanda hæc sunt i, 3. 10
 Pondo ii, 24. 1. iv, 8. 2. vii, 18. 1 quindecim xx, 1. 12
 Pondus iii, 6. vi, 5. 1 *mis* i, 3. 11 grave xx, 1. 9
 Pone (præp.) xiii, 14. 1 cum i, 11. 7
 Ponemus vii, 3. 19
 Ponenda (plur.) xiv, 4. 2
 Pondere i, 22. 4. vii, 11. 2. xv, 13. 3. xvii, 2. 4. xvii, 7. 1
 Ponerem x, 12. 2
 Ponerent xviii, 12. 1
 Poneret xviii, 1. 3
 Ponit i, 4. 3. ii, 8. 1. xiv, 7. 2. xvi, 7. 1. 2
 Ponitur i, 16. 2. xix, 14. 2 pro eo quod i, 16. 2
 Pons xv, 9. 2
 Ponte ix, 13. 3
 Ponti xvii, 16. xvii, 17
 Ponticas anates xvii, 16
 Pontifex i, 12. 3. 5. i, 13. 3. iv, 6. 1
 Pontificatum xv, 4. 2
 Pontifice i, 12. 1. 5 maximo v, 19. 1
 Pontificem i, 12. 4. ii, 28. 3
 Pontifices i, 12. 5. v, 17. 2. xi, 3. 2
 Pontifici iv, 6. 3
 Pontificibus i, 12. 3. v, 19. 1. x, 15. 3
 Pontificio jure Pr. 6. iv, 6. 3
 Pontificis i, 12. 2. 3. 4 maximi v, 13. 3
 Pontificium xvi, 6. 3 jus i, 12. 5
 Pontificum ii, 28. 2. xv, 27. 1
 Pontio ii, 19. 2
 Pontium i, 25. 1
 Pontones x, 25. 3
 Ponuntur xvii, 7. 2
 Popilio i, 7. 4
 Popillum, P. xi, 12. 1
 Popilius, M. iv, 20. 3
 Poplina xv, 12
 Popinæ xv, 8
 Popolo i, 12. 4. x, 24. 2
 Poposcerat i, 8. 1
 Poposci vii, 9. 1. 2
 Poposcit i, 8. 2. i, 19. 1. vii, 3. 14
 Populabundus xi, 15. 4
 Populantem agerēt xi, 15. 4
 Populares xvi, 13. 1
 Popularetur xi, 15. 4
 Popularibus x, 3. 7. xii, 2. 2
 Popularis (oppidi) v, 3. 1
 Popularium vii, 3. 2
 Populi (gen.) iii, 3. 3. xv, 27. 1. xvi, 13. 2. xvii, 21. 7. xviii, 3. 1 Romani iii, 15. 3. v, 12. 1. xx, 1. 15 assistentia cætum xviii, 7. 3 concursus xviii, 7. 2 (plur.) xvii, 13. 1
 Populo i, 12. 3. iii, 8. 1. iii, 15. 2 Hermandulo xvi, 4. 1 Romano xvi, 13. 1. 2
 Populos iii, 12. vii, 3. 7
 Populura i, 6. 3. iii, 2. 3. iii, 4. vi, 5. 1. xiii, 14. 1 Romanum xvi, 4. 1 partitum ii, 12. 3 legere ad xviii, 5. 1 oratio dicitur xviii, 7. 2
 Populus iii, 15. 2. x, 20. 2. xv, 27. 3. xvi, 13. 2 Hermandulus xvi, 4. 1 Romanus xvi, 4. 1. xx, 1. 3
 Porca iv, 6. 3
 Porcam iv, 6. 3
 Porcetra xviii, 6. 1
 Porcia familia xiii, 19. 5 lex x, 3. 5
 Porcia xiii, 19. 1
 Porcii Licinii xix, 9. 4. 6
 Porcio, P. xiii, 12. 3
 Porcius Licinius xvii, 21. 14
 Porculus iv, 11. 2
 Porcus iii, 14. 3
 Porrecta ix, 4. 3
 Porrectas vi, 6. 4
 Porrecto capillo xv, 15
 Porrigere v, 14. 5
 Porrigi iii, 10. 3
 Porro vi, 17. xiv, 7. 4
 Porta i, 16. 1
 Portabat v, 3. 1
 Portam i, 16. 1. xv, 15
 Portari xx, 1. 8
 Portatu faciliorem i, 13. 4
 Portentis x, 12. 3 fabularum x, 12. 1
 Portentum xv, 4. 2
 Portica ex eadem xii, 5. 9
 Portitans xx, 1. 4
 Portorium xv, 14
 Portu vi, 6. 2. ix, 4. 1
 Portum x, 16. 1
 Portus i, 7. 7. xvii, 10. 4
 Poscebat i, 8. 2
 Poscere ratio videtur i, 16. 2
 Posceretur i, 8. 2 rationem pecunie iv, 18. 3
 Poscit xx, 9
 Posco vii, 9. 3
 Posidippo ii, 23. 1
 Posita (plur.) i, 11. 1. xiii, 24. 3
 Positas v, 21. 3
 Positam xvi, 1
 Positas xvii, 9. 1
 Positi inter exercitum tibicines i, 11. 2
 Positionis xiv, 1. 9
 Positis iii, 15. 2. xx, 9 in ore excubis i, 15. 2

- Positiva nomina x, 4
 Posito ii, 8. 1. v, 14. 6
 Positos ii, 8. 2
 Positu xiv, 1. 1 longam reddit iv, 17. 3
 ex earum xiii, 9. 3 fortuito facta verba
 x, 4
 Positum i, 24. 2. ii, 6. 1. xvi, 18. 1 est
 xvii, 2. 5 apud i, 7. 4 sequeatro xx,
 11
 Positura sideris ii, 21. 3 verborum i, 7.
 8 stellarum xiv, 1. 7
 Posituram v, 3. 2
 Posse i, 15. 6. ii, 6. 3. iii, 16. 3. xiii,
 12. 3. xiii, 17. xvii, 5. 5. xviii, 6. 1.
 xviii, 15. xix, 8
 Possem xx, 6
 Possemus i, 6. 1. xv, 8
 Possent xvi, 8. 2. xvi, 10. 5. xvi, 18. 1.
 xviii, 2. 3
 Possessione xii, 5. 3 dominum interver-
 tisset xi, 18. 4
 Possessiones x, 5
 Posset i, 7. 8. i, 15. 5. vi, 4. xiii, 20.
 8. xvi, 4. 3. xvii, 21. 2. xx, 1. 9.
 12 totus xix, 12. 2
 Possidebat xix, 7. 1. xx, 8. 1
 Possidendis vii, 3. 2
 Possideret iii, 9. 2
 Possies ii, 29. 6
 Possirus iii, 8. 3. xix, 8. 4
 Possint xiv, 1. 5. xviii, 11
 Possis v, 3. 3. vi, 11. vii, 8. 13. xvi,
 8. 4
 Possit i, 13. 1. i, 17. 2. iv, 2. 1. xv,
 12. xix, 9. 5. xx, 1. 9
 Possitis xi, 10. 1
 Possum vii, 11. 2. xiii, 20. 2
 Possumus xi, 1. 2
 Possunt xiii, 12. 3. xiii, 15. 4. xv, 27.
 2. xvi, 14. xvii, 9. 1
 Post (prmp.) conditam Romam xvii, 21.
 7. 12 meridiem xvii, 2. 4 (ady.)
 aliquanto xvii, 21. 10 deinde i, 3. 12.
 iii, 10. 3 multis diebus xv, 22. 2
 paucis annis xvii, 21. 6. 8. 9 saeculis
 xv, 6 non longe tempore xv, 21. 8
 Postea quam ii, 2. 4. xix, 9. 1
 Postera (sing.) i, 23. 3
 Posterius ix, 13. 4
 Posterior xvii, 3. 3. xvii, 21. 7
 Posteriores iv, 17. 3. xvii, 21. 9
 Posteriores xiii, 19. 4. xviii, 15
 Posterioribus ii, 2. 1. 3. iii, 5
 Posterioris iii, 2. 4. ix, 16. 2
 Posteris xiii, 22. 5
 Posterius ii, 21. 4
 Postero die xv, 22. 2
 Postero in diem i, 23. 2 res prolata
 xi, 9
 Posthac i, 23. 4
 Posticulum xvii, 6. 2
 Posticum medium i, 2. 1
 Postfacta xvii, 7. 1
 Post futuras xiv, 1. 3
 Post futurum xvii, 7. 2
 Postliminio xvii, 18. 1
 Postliminium vii, 18. 2
 Post nascentur xiv, 1. 9
 Postprincipia xvi, 9. 2
 Postprincipiis xvi, 18. 3
 Postrema (sing.) xviii, 2. 4 ad cantus
 (plur.) xvi, 19. 3
 Postremas ix, 14. 3
 Postremi (plur.) ii, 29. 6
 Postremis in iii, 18. 2
 Postremissimum xv, 12
 Postremo loco natus ii, 16. 3
 Postremum ad iii, 16. 6
 Postridie v, 17. 1. xi, 9. 1. xvi, 4. 3
 Postverta xvi, 16
 Postulabamus iv, 1. 2
 Postulante iii, 16. 9
 Postulantis ix, 16. 2
 Postulare i, 22. 2. xiii, 20. 2 manus ii,
 29. 2
 Postularent xvi, 10. 6
 Postularet xi, 7. 4
 Postulas iv, 1. 4. xiii, 24. 6
 Postulasse i, 25. 1
 Postulasset xv, 6. 2
 Postulat vii, 3. 18. xi, 13. 4. xviii, 2. 3
 Postulatio i, 23. 3
 Postulatis xi, 9. 1
 Postulavit vi, 1. 4. vii, 19
 Postulet xiv, 2. 5 legere i, 9. 5
 Postulo xvi, 2
 Postuma ii, 16. 1. 2. 3
 Postumae lex vii, 20. 3
 Postumiana imperia i, 13. 3
 Postumio, A. iv, 6. 1
 Postumius Festus xix, 13. 1. 3
 Postumo ii, 16. 2
 Posuere xvi, 5. 4
 Posuerint xiii, 24. 12
 Posuerit xiii, 1. 2. xviii, 2. 4
 Posui i, 16. 3. xiii, 22. 2. xvi, 6. 4 ver-
 ba i, 15. 3
 Posuimus i, 22. 5. ii, 2. 4. vii, 14. 1.
 xvii, 13. 1 verba i, 18. 2
 Posuisse vi, 9. vi, 17. xvii, 5. 1
 Posuit i, 22. 3. ii, 30. 1. xiii, 20. 4.
 xviii, 5. 3. xix, 7. 2. xx, 6 praemia
 xviii, 2. 3 verba i, 15. 2
 Potare xi, 7. 2
 Potatur xiii, 20. 4
 Potaveris ii, 23. 6
 Potens sui ii, 6. 3
 Potentem xiv, 4. 1. xvii, 16

- Potentia xlii, 22. 3
 Potentiam xvi, 10. 6
 Potentissimum xlii, 16
 Poteram xlii, 1. 1
 Poterimus xx, 5. 3
 Potaris v, 21. 4
 Poterit vii, 3. 21. xlii, 25. xvii, 12. 2
 Poteritis xv, 12
 Poterunt xvii, 12. 2
 Potes i, 11. 9. i, 16. 2. x, 16. 1. xviii, 10. 1
 Potest i, 15. 4. i, 22. 4. vii, 17. 1. xlii, 12. 4. xvi, 12. 3. xviii, 12. 3. xx, 1. 3 fieri xx, 6
 Potestas i, 9. 3. vi, 7. xlii, 14. 2. xvii, 9. 1
 Potestate i, 7. 8. xiv, 1. 5. xvi, 16
 Potestatem i, 7. 8. vii, 3. 5. xlii, 14. 2. xvii, 6. 1
 Potestates lii, 10. 1. x, 20. 1. xlii, 15. 2
 Potestatibus ii, 2. 3 ponderibus non vocabulorum appellationibus dijudicanda sunt hæc i, 3. 10
 Potestatis xlii, 15. 1
 Potestas xv, 31
 Potin' es vii, 7. 1
 Potior xvi, 13. 3
 Potiores ii, 15. 1 lego ii, 15. 2
 Potioribus v, 13. 1
 Potiri multarum nationum ix, 3. 1
 Potis non est xix, 9. 5
 Potissimum ea quæ i, 22. 2
 Potita est per vim mortem xlii, 1. 3
 Potiti essent loco v, 6. 3
 Potiturum ii, 16. 4
 Potitus esset iii, 9. 3 Athenarum vi, 17
 Potiundi vii, 1. 3
 Potius i, 7. 8. ii, 2. 2. vii, 2. 10. ix, 6. xv, 9. 1. xx, 6 quam minus ii, 20. 4
 Poto ii, 25. 2
 Potu xvii, 11. 2 dalsa xix, 5 deterrimam aquam xix, 5
 Potuerim xi, 16. 4
 Potuerint xiv, 1. 7
 Potueris xv, 31
 Potuerunt ii, 25. 2. vii, 2. 21
 Potui Pr. 6. xlii, 19. 1. xiv, 2. 3. xvii, 2. 1. xix, 5 hæc forent et eul iv, 1. 8
 Potuisse xviii, 4. 2
 Potuisset Pr. 1. i, 24. 1
 Potuit vii, 3. 11. x, 16. 2
 Potulenta xvii, 11. 2
 Potum xvii, 11. 1. 3 est xvii, 8. 3 ago ix, 9. 4
 Potus (subst.) xvii, 12. 2 sum ii, 25. 2
 Præ (præp.) iii, 1. 3 studio laudis ii, 27. 2 manibus est v, 12. 2. xix, 6. 4 hoc quod erant alia facilis i, 3. 2 præque se uno i, 2. 2
 Præbebantur xvi, 10. 5
 Præbebat xx, 5. 1
 Præbenda (plur.) xv, 4. 1
 Præbendus vi, 17
 Præbendum xi, 18. 6 ad lactem xii, 15. 5
 Præbeat xi, 10. 2
 Præbere xviii, 5. 3
 Præbuerit vi, 17
 Præbuit xv, 16
 Præcedit ix, 13. 4
 Præcavisse vii, 2. 16
 Præcedit xiv, 5
 Præcellebat xlii, 2. 5
 Præcellentis xlii, 25 ingenti vir xix, 3. 2 ingenio et facundia i, 21. 3
 Præcensione i, 11. 2
 Præcepit xvii, 19. 1
 Præcepit ii, 29. 1. xv, 22. 2
 Præceps vi, 2. 4. xi, 5. 1. xvi, 19. 2 rapit in x, 29. 2 datus est xvii, 21. 8
 Præcepta opinione xix, 1. 5 (plur. subst. :) i, 3. 12. xiv, 2. 1
 Præceptor i, 12. 3
 Præceptum i, 2. 12. i, 12. 3. xlii, 2. 5 est i, 12. 3
 Præceptus x, 26. 1
 Præcerperemus libros ii, 20. 4
 Præcidanea iv, 6. 1 porca iv, 6. 3
 Præcidaneæ iv, 6. 3 fœtus iv, 6. 3
 Præcidaneas iv, 6. 1. 3
 Præcidit xlii, 12. 1
 Præcinctum vi, 6. 2
 Præcisente cithara gremibus i, 12. 4
 Præcipit xlii, 11. 3. xlii, 25
 Præcipitans celo xix, 9. 5
 Præcipitanda ix, 1. 3
 Præcipitante vi, 2. 4
 Præcipitari e sare xi, 18. 3
 Præcipes ii, 30. 2
 Præcipiti xlii, 20. 2. xiv, 10. 2 stare in ix, 15. 2
 Præcipitar vii, 3. 9
 Præcipua (plur.) i, 12. 3
 Præcipuum xlii, 7. 4
 Præcipue xx, 1. 11
 Præcipui (plur.) xlii, 9. 1
 Præcise iii, 16. 4
 Præcisus verbis exclamet vii, 2. 3
 Præclare ii, 22. 5. x, 3. 4
 Præcocum x, 11. 3
 Præcociis x, 11. 1
 Præconis iv, 17. 1. xii, 8. 2
 Præcoquem x, 11. 3
 Præcoquis x, 11. 1. 3
 Præcox x, 11. 1
 Præcurris xvi, 7. 2
 Præda v, 5. xi, 18. 7. xlii, 24. 1. xvii, 2. 3

- Prædes iv, 18. 2. 3. xiii, 24. 11. xvi, 19. 2
 Prædam xiii, 24. 2. 3
 Prædatica pecunia xiii, 24. 12
 Prædaticis iv, 18. 3
 Prædes vii, 19
 Prædicabat xv, 2. 1. xv, 22. 1 esse rades i, 2. 2
 Prædicabatur x, 1. 12
 Prædicant vii, 9. 4
 Prædicantem xviii, 4. 1
 Prædicare v, 18. 3
 Prædicarent xiv, 1. 4. xv, 20. 5
 Prædicaret xvii, 14. 1. xviii, 4. 1
 Prædicas xvi, 10. 2
 Prædicavit vi, 15. 1
 Prædicente xvii, 21. 3
 Prædici xiv, 1. 9
 Prædicta est xv, 18
 Prædictum xvi, 4. 1
 Prædictus xvi, 4. 4 erat xv, 18
 Prædiorum xv, 1. 1
 Præditi singulari sapientia ii, 12. 2
 Præditos xvi, 11. 1
 Præditum æcundia i, 15. 2 gravitate et fide virum i, 6. 3 virtute atque ætate xviii, 3. 1
 Prædiximus consulari honore i, 2. 1 ingenii gratia ix, 4. 6 more atque luxu barbarice i, 11. 4
 Prædixerat xvii, 9. 4
 Prædixisset xix, 8. 4
 Præditionibus ii, 6. 5
 Prædonum i, 7. 7
 Præesset xii, 10. 2
 Præest xii, 10. 2
 Præeunt xix, 14. 2
 Præfatur ix, 15. 1
 Præfatus pauca iv, 18. 1
 Præfecti xv, 8
 Præfecto x, 16. 1 urbi vi, 6. 4
 Præfectos ærarii xiii, 24. 12
 Præfectum ærario xiii, 24. 12 urbi xi, 7. 2. xiv, 7. 2
 Præfectus x, 18. 1. xiv, 3 urbi xiii, 17
 Præfers xix, 9. 5
 Præfertur ii, 15. 2
 Præficarum mulierum xviii, 7. 1
 Præfiniebatur xvi, 4. 3
 Præfinita est xii, 13. 2
 Præfinito vii, 3. 17 numero xx, 1. 7
 Præfinitus ii, 24. 5 dies i, 25. 3
 Præfiscine x, 24. 4
 Præfiscini x, 24. 4
 Præfixo vi, 4
 Præfloraverit xiv, 1. 16
 Præfractam iii, 14. 3
 Præfulcit vii, 3. 17
 Præfulgentem v, 5
 Præfulgentibus ix, 11. 6
 Præfulsit xii, 5. 7
 Præire xix, 14. 2 tibi me vis xiv, 2. 4
 Præisse (tibi) Græcho i, 11. 6
 Præit xix, 14. 2
 Præiudicio ii, 2. 2
 Præiata (sing.) v, 13. 3
 Prælectorem xviii, 6. 2
 Prælia i, 11. 4
 Prælicenter xvi, 7. 1
 Prælii i, 11. 9. xv, 18. 2
 Præliis i, 11. 1. ii, 11. xv, 4. 2. xv, 22. 2 urgeret Darium xv, 6. 2
 Prælinitar vii, 14. 3
 Prælio iii, 7. 3. v, 6. 1. 3. xiv, 1. 9. xv, 18. 1. xvii, 18. xvii, 21. 6. 9 Cannensi vii, 18. 1 commoto ix, 13. 2 magno iv, 18. 1 navali ii, 22. 6
 Præliorum i, 11. 2. 6. vii, 3. 20
 Prælitas fuisse xiii, 23. 1
 Prælium iii, 7. 3. x, 26. 1. xiii, 24. 6 fecisse vi, 3 ad faciendum xv, 27. 1
 Præ luderet cum tragediis faciendis xix, 11. 1
 Præmandero (alicui) iv, 1. 4
 Præmature x, 11. 3
 Præmordiasse vii, 9. 1
 Præmia v, 19. 4. x, 18. 2. xviii, 2. 3
 Præmiis ii, 15. 1
 Præministrabant xii, 3
 Præministrare x, 3. 8
 Præmio iii, 8. 1. 2. vii, 3. 16. xviii, 2. 2 donetur ix, 16. 1
 Præmium ii, 6. 1. xi, 10. 1. xviii, 2. 1. 2. xviii, 13. 1
 Præmoderante cithara grassabas i, 11. 4
 Præmedium vii, 7. 2
 Præmoneri xiv, 2. 1
 Præmonerant xiii, 27. 2
 Præmonet ii, 29. 1
 Præmonita (subst.) xiv, 2. 1
 Præmonstrare xiv, 1. 8
 Præmonstraret xiv, 1. 6
 Præmonstrasse medulos tibi Græcho i, 11. 6
 Præmordiasse vii, 9. 1
 Præmorsisse vii, 9. 1
 Præmorsisset vii, 9. 1
 Prænestino xi, 3. 1
 Prænestinos xvi, 13. 4
 Prænimis xix, 10. 2
 Prænomen ii, 16. 2
 Prænomina ix, 2. 3
 Prænoscere xiv, 1. 3
 Præparari xiv, 2. 1
 Præparatu x, 11. 3
 Præpes vi, 6. 2. 3
 Præpete vi, 6. 2
 Præpetem ix, 4. 1

- Præpetes vi, 6. 1. 2. 3. 4
 Præpetibus vi, 6. 1. 3
 Præpetum vi, 6. 4
 Præpinguibus vii, 22
 Præponderat honestas i, 3. 10
 Præponis iv, 16. 2
 Præponitur v, 12. 3
 Præposita est xv, 3. 1
 Præposita (plur.) iv, 17. 1
 Præpositas ii, 17. 1
 Præpositio ii, 19. 1. vi; 16. 2. xv, 3. 1
 Præpositione ii, 17. 2. xv, 15
 Præpositionem xv, 3. 1
 Præpositiones ii, 17. 1. iv, 17. 3
 Præpositionum ii, 17. 1
 Præpositum esse xv, 4. 2
 Præpostere ii, 8. 1
 Præquam xvi, 1
 Prærandas xiii, 20. 1
 Præragientibus xiv, 1. 15
 Præscatentem xiv, 6. 1
 Præscripsit xi, 16. 4
 Præscriptus est titulus v, 21. 4
 Præsens xvii, 8. 2 in x, 3. 8. xii, 12. xiv, 2. 6
 Præsentarium venenum vi, 4
 Præsentem v, 13. 1. xiii, 21. 1. xix, 13. 3
 Præsentem xiii, 1. 1. xiii, 5. 2. xiii, 12. 4
 Præsentem xvii, 2. 4. xviii, 1. 3 in re et loco xx, 10. 3
 Præsentia xv, 2. 4
 Præsentibus i, 3. 10. ii, 26. 1. ix, 2. 1. xiii, 17. xx, 1. 1. verbis. (quæ nunc vigent) i, 10. 2
 Præsentis xvii, 7. 2
 Præsentium v, 18. 1. xiii, 12. 4. xiv, 2. 1. xx, 1. 7
 Præserviens verbum generibus i, 7. 3
 Præses ii, 2. 1
 Præside v, 14. 4
 Præsidem xvi, 17
 Præsidii xv, 27. 3
 Præsidio i, 7. 1. ix, 12. 2. xv, 31 relictio x, 26. 1 futurum rem i, 7. 1
 Præsidis ii, 2. 1. 2
 Præstabant xiii, 5. 1. xvii, 9. 3
 Præstabili lingua x, 18. 2
 Præstabiliior xvi, 13. 3
 Præstabilis xviii, 3. 1 homo sapientia i, 3. 3
 Præstandam xviii, 1. 3
 Præstantem fortitudine et justitia xviii, 3. 2
 Præstanti xiii, 22. 3. xvii, 15. 1 facundia xix, 14. 1 literarum scientia vii, 17. 5
 Præstantia status et longitudinis (sing.) i, 1. 1 (plur.) vii, 16. 1
 Præstantiam xv, 31
 Præstantior ii, 15. 1
 Præstantis xiv, 1. 10
 Præstantissimos xv, 21
 Præstantium v, 13. 1
 Præstare xi, 11. xiii, 1. 1. xvi, 10. 3 ceteris xv, 24. (aliqua) re xx, 5. 2
 Præstaret vii, 4
 Præstari posset modus voluntatis ix, 1. 9
 Præstat vi, 8 commodiorem uxorem i, 17. 2
 Præstigiæ xiii, 23. 2
 Præstigiarum xiv, 1. 2
 Præstigia vi, 15. 1
 Præstigioso viii, 10
 Præstigiosum vii, 14. 3
 Præstiterit gloria quanta virtutem iv, 18. 1
 Præstitisse iii, 9. 2
 Præstitit i, 22. 3 gravitate atque copia universos xix, 12. 1
 Præsto est xii, 1. 3
 Prætenditur x, 19
 Præteatos propagines x, 15. 2
 Præter propter xix, 10. 1. 2. 3. 4 alios xviii, 3. 2. xviii, 4. 1 suæ ætatis xix, 8. 2 consuetudinem xv, 11 fatum xiii, 1. 1 hæc i, 22. 8 illas unam et viginti iii, 3. 1 modum iv, 9. 5. vii, 7. 2 naturam xiii, 1. 1 oculos iret xi, 18. 4 spem iii, 15. 1
 Prætereundum iii, 16. 9 est i, 9. 6 non est iv, 2. 5. v, 6. 7 non puto xi, 18. 7
 Prætereuntem xvi, 10. 4
 Prætereuntes xi, 17. xv, 6
 Præteribo xii, 2. 5
 Præterierat iii, 16. 2
 Præterierit vi, 14. 4
 Præterii i, 25. 4
 Præterire xvi, 4. 3
 Præterisset iii, 11. 1
 Præterit non me dicere xvii, 13. 2
 Præteriti temporis ix, 6. xviii, 2. 4
 Præteritis xiv, 1. 13 moribus i, 10. 2
 Præterito xvii, 7. 1. 2
 Præteritum iv, 17. 3. xi, 15. 3. xvii, 7. 1. 2
 Prætermiserit vi, 14. 4
 Prætermisimus xix, 7. 3
 Prætermisit ii, 8. 1. ii, 23. 5. iii, 16. 2. vii, 3. 19
 Prætermisisse ii, 8. 2
 Prætermisssa (sing.) i, 20. 3. vi, 14. 1 anxietate disputationis i, 3. 4
 Prætermittamus vii, 17. 8
 Prætermittenda (plur.) xiii, 25
 Prætermittendum v, 8. 3. xiii, 14. 3 est xiii, 1. 3

- Prætermostrantis xx, 10. 3
 Præterquam iii, 16. 6. xvii, 19. 2 tum
 vero xv, 1. 1
 Prætextæ squamæ auro et purpura ii,
 6. 3
 Prætextam et puerilem togam xviii, 4. 1
 Prætextas i, 23. 4
 Prætextatis i, 23. 1 verbis ix, 10. 2
 Prætextato i, 23. 1
 Prætextatus i, 23. 1. 4
 Prætor xiii, 15. 2. xv, 11
 Prætorē vii, 9. 2. xiii, 15. 2
 Prætores i, 22. 2. iii, 16. 10. v, 10. 1.
 xiii, 13. 1. xiii, 15. 2. xx, 1. 3. xx,
 10. 1 fieri x, 1. 2 ad (ante) xx, 10.
 4 apud xx, 10. 3 in comitium produ-
 cebantur ad xx, 1. 13
 Prætores xiii, 15. 2. xiv, 7. 2. xx, 1. 4.
 xx, 10. 4
 Prætori xiii, 14. 1
 Prætoribus xiii, 15. 2. xiv, 2. 1
 Prætorii xiii, 19. 1
 Prætoris i, 22. 3
 Prætorium edictum xx, 1. 10
 Prætorius xiii, 19. 4
 Prætorum xi, 17. xiii, 15. 2
 Præturam xiii, 19. 4
 Præverbium vii, 7. 1
 Prævertentibus xix, 1. 5
 Prævertentur iii, 7. 1
 Præverterat xvii, 10. 2
 Prævertisse iv, 3
 Prævincas xv, 10
 Prævincus voluptatibus xix, 2. 1
 Prævolant vi, 6. 1. 3
 Prævolarent vi, 6. 4
 Pragmaticis in xx, 3
 Prandeo ii, 25. 2
 Prandii iv, 1. 6
 Prandiorum gurgitibus pecuniam pro-
 luissent ii, 24. 4
 Prandium xiii, 30. 1 abstemium xiii,
 30. 4
 Pransum xv, 13. 2
 Pransus sum ii, 25. 2
 Pratum Pr. 4
 Prave iv, 9. 2
 Pravitas omnis i, 22. 9
 Pravitate v, 20
 Praxitadem xiii, 16. 2
 Praxiteles xiii, 16. 2
 Precabatur vi, 16. 4
 Precatam esse xiii, 22. 5
 Prece adhibita vi, 16. 3
 Precesur xiii, 22. 7
 Precor v, 16. 2
 Prehendi iv, 10. 2. vii, 19
 Prehensa (sing.) i, 12. 4
 Prehensus x, 3. 1 esset vi, 10. 1
 Premens xiii, 3. 1
 Prendendi xiii, 12. 4
 Prendere xiii, 12. 3 manu xx, 10. 3
 Prenderetur xi, 18. 2
 Prendi xiii, 12. 3. 4. xiii, 13. 1
 Prensionem xiii, 12. 1. 2. 3
 Prensionis xiii, 14. 2
 Prensos xi, 18. 3
 Prensus manifesto furto xi, 18. 2
 Pressus x, 6. xix, 9. 4 crebriusque est
 ii, 6. 3 disserit i, 3. 9
 Pretia xi, 10. 2
 Pretii xvii, 5. 1 parvi xi, 1. 2 nulli
 xvii, 6. 1
 Pretio i, 19. 1. 2. ii, 23. 2. xi, 10. 1.
 iii, 8. 2 multo xviii, 6. 4
 Pretiose v, 5
 Pretiosius i, 3. 11
 Pretiosum xiii, 23. 1
 Pretiosus xiii, 23. 1
 Pretium i, 19. 1. iii, 8. 2. iii, 17. ix, 2.
 1. ix, 4. 2 nullum opera sit xii, 2. 1
 tertium xv, 24
 Priami xiii, 20. 5
 Pridem Pr. 7
 Pridie iv, 6. 3. x, 24. 4
 Prima (sing.) i, 3. 13. i, 12. 3. xvi, 14.
 xviii, 1. 6. xix, 1. 4 (plur.) xvi, 8. 1
 Primæ (sing.) ii, 3. 1 classis vii, 13
 Primam xiii, 22. 7. xv, 28. 1. xvi, 17
 Primarum xviii, 4. 4
 Primas ii, 22. 4
 Primi (gen.) ii, 15. 2 (plur.) i, 10. 1.
 i, 22. 9. xvi, 16
 Primis xvi, 5. 4
 Primitias artium Pr. 6
 Primitus i, 18. 1. vi, 2. 3. x, 8. xii,
 5. 8. xii, 14. 1
 Primo (abl.) i, 3. 4. i, 10. 2. i, 15. 3.
 i, 24. 2. xv, 28. 1. xvii, 21. 13 con-
 spectu v, 14. 5 in limine ii, 3. 2 libro
 xvii, 2. 1. xix, 8. 4 librorum i, 25. 4
 (adv.) xiii, 9. 2. xvi, 6. 3. xvii, 21. 6
 Primordiis xii, 1. 3. 5
 Primore aspectu ii, 7. 1 libro i, 18. 2
 in pueritia x, 19
 Primorem ii, 12. 1. xvi, 5. 1
 Primores ii, 22. 4
 Primoribus literis x, 1. 4
 Primos xvi, 13. 2. xviii, 15
 Primum i, 9. 5. i, 12. 5. xvii, 21. 12.
 xix, 1. 1
 Primus i, 21. 3. iii, 3. 3. xvi, 10. 6.
 xviii, 9. 3 omnium xi, 18. 1
 Princeps xiii, 24. 2 in senatum xiv, 7.
 4 linguae et elegantiae Latinae vii, 17.
 2 (primus) iv, 10. 1 stoicæ philo-
 sophiæ vi, 2. 1
 Principale vi, 1. 3

- Principali vi, 2. 3. x, 20. 2 studio xii,
 10. 1 verbo ix, 6.
 Principalibus verbis xi, 15. 3
 Principatu cordis x, 10
 Principe xii, 12. 1
 Principem xviii, 3. 1 locum habuit xiii,
 21. 1 (primum) iv, 10. 1 sui vitam
 (lucem) xix, 9. 1 significationem ha-
 beret xii, 14. 1
 Principes ix, 9. 6 Chaldaei xiv, 1. 4 ci-
 vitatis ii, 24. 1 (disciplinas) xiv, 1. 2
 Linguae Atticae i, 2. 2 (primi) iii,
 18. 2
 Principia vi, 2. 4. vii, 3. 8. ix, 15. 3.
 xv, 12. xvi, 9. 2 naturae i, 9. 4
 Principibus xiii, 12. 3 utriusque linguae
 viris i, 15. 1
 Principiis xvi, 8. 5. xvi, 18. 2 in ipse
 statim xii, 5. 6 praeliorum i, 11. 2
 Principio xiii, 24. 7. xvii, 10. 5
 Principium xiii, 16. 2 libri i, 7. 5. xviii,
 3. 1
 Prior iii, 11. 1. vi, 12. xiii, 18. 1 aliis
 xiv, 7. 2
 Priora x, 3. 6
 Priore ii, 2. 4. ix, 16. 2. xvi, 1. xviii,
 12. 2
 Priorem ii, 2. 3. iv, 17. 6. vii, 7. 2
 Priores vii, 3. 11. xviii, 15. xix, 9. 5
 Priori xvii, 18. 1
 Prioribus iii, 5. iv, 6. 2. v, 13. 1
 Prioris vii, 21. xviii, 3. 2
 Prisca (sing.) ix, 14. 2 lingua ii, 6. 7
 (plur.) xix, 7. 1
 Priscas voces i, 10. 1
 Priscorum verborum xvii, 4. 3
 Priscos ii, 10. 2
 Pristina (sing.) xvi, 3. 1
 Pristinus (sing.) xviii, 3. 1
 Pristinam xv, 4. 2
 Pristinas xviii, 11
 Pristini die x, 24. 1. 4
 Pristinis annotationibus Pr. 3
 Pristino ii, 5. 6. v, 2 die x, 24. 4
 Pristinus ii, 15. 2
 Priva (privata) x, 20. 1
 Privabant xvi, 13. 2
 Privare xii, 1. 3
 Privasse x, 17. 1
 Privata (sing.) ii, 2. 3 (plur.) xii, 5. 9
 Privatam xv, 28. 1
 Privati (gen.) vi, 6. 3 iura x, 20. 1
 (plur.) ii, 2. 1
 Privatum vii, 2. 7. xx, 1. 11
 Privatio vi, 1. 2 culpa ii, 6. 5
 Privationem ii, 6. 6
 Privatis xiii, 23. 1
 Privativa v, 12. 3 (particula) xiii, 23. 7
 Privato xiii, 14. 1
 Privatorum xi, 16. 7
 Privatus ii, 23. 4
 Privatum ii, 2. 3. xiii, 12. 3. xiv, 2. 2
 vita vi, 4
 Privatus xix, 12. 2 caecet xiii, 12. 4
 Privaverit x, 17. 1
 Privilegia x, 20. 1
 Privilegio xii, 18. 19
 Privilegium x, 20. 1
 Privis vocibus dicunt xi, 16. 1
 Pro capto i, 9. 2 concione xi, 2. 2 con-
 silio xii, 2. 6 eo quod antebat i, 22.
 5 foribus xiii, 8. 2 sedebat ii, 2. 1
 magnitudine i, 14 potestate interces-
 sisse xi, 2. 2 Quiritio, P. xv, 28. 1
 rudi despicitur x, 24. 1 testimonio
 xx, 1. 14 tribunali xi, 3. 2. xiii, 24.
 1 tua bonitate i, 7. 5 (interj.) xiv, 6.
 2 Jupiter i, 9. 5
 Proba (nom.) i, 25. 1 fortitudo xii, 5.
 11 sententia xviii, 2. 2 (abl.) i, 16. 1
 ratione i, 7. 8
 Probabat iv, 8. 1
 Probabile i, 11. 6. iii, 2. 4
 Probabilia vii, 14. 1. xvii, 5. 2
 Probabiliter ix, 16 et recte dici i, 16. 2
 Probabilis i, 25. 3. iii, 19. xii, 3. xvii,
 2. 4. xx, 1. 10 impendio xii, 13. 2
 Probabunt ii, 17. 1
 Probæ frugis et operæ juvenes i, 2. 3
 Probanda ii, 23. 5. fiant ii, 7. 4
 Probare vii, 9. 21
 Probaret xx, 1. 4
 Probaretur xiv, 2. 3. xx, 1. 11
 Probari ii, 7. 2. xiv, 2. 2
 Probas v, 21. 1
 Probasset ix, 10. 2
 Probat xiii, 14. 3
 Probata est xiii, 20. 7
 Probationes xiv, 2. 3. xv, 9. 1
 Probationes xix, 1. 5
 Probationibus xiv, 2. 3
 Probatiores xvii, 14. 1
 Probatissima (sing.) xviii, 3. 1
 Probatur xiv, 2. 4
 Probatus xvii, 12
 Probaverat xii, 8. 2
 Probavit iii, 8. 1
 Probe ii, 25. 2. v, 20. xiii, 16. 1. xvi,
 7. 4. xvii, 1. 3 digitur xiii, 20. 2 dixit
 xix, 6 faciant ii, 13. 4 locuti sunt iii,
 14. 5 ac venuste locutum i, 7. 3 scrip-
 tum i, 7. 1
 Probi ii, 25. 2. xii, 9. 2
 Probi (nom.) iv, 7. xv, 20. 2 gramma-
 tici xvii, 9. 2 Valerii ix, 9. 4
 Probis vi, 11
 Probitatis xiv, 2. 2
 Problemata physica xix, 4

Problematis (plur.) xix, 6
 Problematum i, 11. 9
 Problematorum ii, 20. 4. iii, 6
 Probo (adj.) xvii, 5. 2
 Probo (nom.) ix, 9. 6
 Probra iii, 3. 7. vii, 11. 3 animalia ix,
 2. 2 ludibriosa et turpia vii, 11. 2
 Probri xiv, 2. 3
 Probris i, 5. 1
 Probro i, 5. 1. vii, 12. 2 id dedit vii,
 12. 1
 Probrosam iv, 3
 Probrosas vii, 12. 2
 Probrosæ xvii, 21. 9
 Probrosis compellationibus i, 5. 1
 Probrosam xx, 4
 Probrium xviii, 1. 5 verbum non iii, 14. 3
 Probam (nom.) i, 15. 7. iii, 1. 2. ix, 9.
 7. xiii, 20. 2. xv, 20. 2 Grammati-
 cum vii, 7
 Probus (adj.) ii, 25. 2
 Probus (nom.) iii, 1. 2. iv, 7. vii, 9. 2.
 xiii, 20. 4. 5 Valerius xiii, 20. 1
 Procat iii, 12
 Procedat xiv, 1. 4
 Procedebant exinde ad i, 9. 4
 Procedentis ii, 21. 1
 Procedere v, 19. 4. xiv, 1. 7. xvi, 9.
 xx, 1. 5
 Procedit xv, 8
 Procera (sing.) xiii, 29. 1 trabe i, 18. 4
 Proceritate corporis i, 1. 1 vasta et ar-
 dua ix, 11. 2
 Procerius spatium i, 1. 1
 Proceros xix, 12. 3
 Processeris xvi, 8. 5
 Processisset xvii, 5. 4
 Processit vii, 3. 5. ix, 18. 2
 Procurasurum i, 7. 6 omnia ex sententia
 i, 7. 5
 Prociderat x, 1. 4
 Procideret xvii, 11. 2
 Procinctæ classes i, 11. 2
 Procinctam classem x, 15. 1
 Procincta in i, 11. 1. xv, 27. 1 habuit
 i, 11. 4
 Proclive x, 24. 4
 Proclivi x, 24. 4
 Procliviter persuasit i, 6. 4
 Proclivus xii, 11. 2
 Proconsul ii, 9. 4
 Proconsulari imperio xii, 7. 1 provin-
 ciam obtineret v, 14. 4
 Proconsule ix, 1. 1
 Proconsulem ii, 2. 4
 Procrastinata sunt xvii, 10. 2
 Procubuerit ad pedes x, 15. 2
 Procul factis xvii, 19. 1 ab oculis xvi,
 18. 1 non ii, 22. 6

Delph. et Var. Clas.

Proculcata (verba) xviii, 4. 3
 Proculcatam xvii, 2. 4
 Proculdubio i, 2. 4. i, 3. 11. i, 19. 1.
 ii, 6. 3. iii, 7. 1. iii, 11. 1. vii, 3.
 10. x, 16. 5. xii, 13. 3. xiii, 12. 1
 Procurando xix, 12. 2 culta liberorum
 Pr. 12
 Procurandum xvi, 6. 2
 Procurantem xvii, 19. 2
 Procurare iv, 5
 Procuraret iv, 6. 1
 Procurasset iv, 6. 1
 Procuratione xvii, 5. 2
 Procuratur ea res iv, 6. 1
 Procuraverant iv, 6. 3
 Prodeo xi, 10. 1
 Proderem ix, 4. 7
 Proderent iii, 8. 1
 Prodesse vii, 17. 4
 Prodesse v, 12. 2
 Prodesset v, 19. 4
 Prodeunt xi, 10. 1
 Prodicti rhetoris xv, 20. 1
 Prodictas mini kalendas xii, 18. 4
 Prodiderunt xvii, 1. 1
 Prodixit ix, 4. 7
 Prodigia infrenisque lingua i, 15. 6
 Prodigum libidines xix, 2. 1
 Prodigere xv, 5. 1
 Prodigiosam xii, 1. 2
 Prodigiosi (plur.) xvii, 1. 1
 Prodigiosis ix, 4. 1. xiv, 1. 14
 Prodigum vii, 11. 3
 Prodigus iudicii xi, 5. 1
 Prodire ix, 13. 2
 Prodiret ix, 13. 2
 Prodisse ad populum xi, 9. 1
 Prodissem xiii, 13. 1
 Prodit ad vos xi, 10. 1
 Proditæ res est xii, 12 est hæc memoria
 super libris Sibylliis i, 19. 1 (plur.)
 xix, 10. 1
 Proditæ (plur.) iv, 5
 Proditionem patriæ ii, 7. 2
 Proditam est memoriæ xv, 22. 2
 Prodrumi ii, 22. 6
 Producant syllabam xiii, 22. 2
 Producebantur ad prætorem in comitium
 xx, 1. 13
 Produendi habent naturam iv, 17. 3
 Produendos ii, 27
 Producere vi, 15. 1
 Produci ii, 13. ii, 17. 1. 2. 3. vi, 15. 1
 Productus ii, 17. 2
 Producta (sing.) ii, 17. 1. vi, 12 est
 syllaba xii, 3
 Producte ii, 17. 1. vii, 10 dicimus ii,
 17. 2 pronuntiandum ix, 6
 Productio xi, 15. 5

Ind. A. Gel.

2 A

- Productiones xii, 5. 7
 Productionibus verborum xi, 15. 1
 Productionis ii, 17. 3
 Productus iv, 17. 3
 Productum vi, 12
 Producantur xi, 15. 2
 Produxerat vii, 15
 Produxerunt xiii, 22. 2
 Produxit xvii, 12
 Profana loca xiv, 7. 3
 Profanum ii, 17. 2 et profestum vulgus
   Pr. 11
 Profata iii, 16. 5. xvi, 8. 1
 Profatu tetræ xviii, 11
 Profecta iii, 10. 2 est ii, 29. 4 ab eadem
   origine verba iv, 9. 2
 Profectæ sunt xiv, 1. 7. xvii, 5. 1
 Profecti (plur.) xx, 10. 4 sunt vii, 18. 2
 Profectis xvi, 11. 2
 Profectum esse xv, 4. 1
 Profectus iii, 10. 2. xiii, 19. 3 sum xv,
   12 est xvii, 21. 9
 Proferatur vii, 3. 5
 Proferendi xiii, 14. 2. 3
 Proferes xvi, 4. 2
 Proferre ii, 17. 2
 Proferret xiii, 14. 2 mortem vi, 4
 Proferri xix, 10. 3 librum i, 2. 3
 Profert xii, 1. 3
 Professio vii, 3. 16 opinionis vii, 3. 10
 Professus est i, 3. 8
 Profestis diebus ii, 24. 5
 Profestum ii, 17. 2 et profanum vulgus
   Pr. 11
 Proficere ii, 17. 2
 Proficerem xiii, 1. 1
 Proficiens ix, 15. 2
 Proficiens xiii, 2. 1
 Proficientem ii, 22. 5
 Proficientes xix, 2. 1
 Proficienti in bellum xvii, 9. 3
 Proficientibus xvii, 9. 3
 Proficiacerentur vii, 18. 1
 Proficisci ii, 17. 2. iv, 11. 1. xiii, 11. 1.
   xvii, 11. 2. xx, 10. 4 iussu ii, 7. 4
 Profiscitur xiii, 28. 1. xvi, 19. 1
 Profiscuntur iii, 2. 4. iii, 7. 2
 Profitebere xvi, 4. 2
 Profitentur xiv, 1. 1
 Proferetur xviii, 1. 3
 Profitetur vii, 3. 6
 Profitctas xv, 5. 1
 Profigare ii, 17. 2. xv, 5. 1 valetudinem
   xix, 5
 Profigata (plur.) xv, 5. 1 sunt xv, 5. 2
 Profigatas res xv, 5. 1
 Profigato esse in xv, 5. 1
 Profigatum est xv, 5. 2
 Profigo xv, 5. 1
 Profluentius xiv, 1. 13
 Profluxisse ix, 5. 2
 Profugere ii, 17. 2
 Profugus x, 16. 2
 Profunda xvii, 9. 4 ingluvies vii, 16. 1
   securitate i, 15. 1 aquarum ii, 30. 2
 Profundas vi, 4
 Profundere ii, 17. 2
 Profundi (gen.) xiv, 1. 5
 Profundum (mare) xvi, 19. 3
 Profuse v, 1. 2
 Profuso flatu vocis x, 4
 Progenies ix, 14. 4
 Progeni ix, 14. 4. 5
 Progenita est xiii, 19. 4
 Progenitus foret iii, 9. 1
 Prognati (plur.) xiii, 20. 4
 Progredi ii, 8. 1. xiii, 11. 1 in hostem i,
   11. 2 quoniam usque pro amico con-
   tra jus i, 3. 3
 Progredietur numerus Pr. 12
 Progreditur iii, 7. 1. iii, 10. 2. ix, 11. 2
 Progressa x, 11. 1
 Progressæ x, 26. 4
 Progressas x, 26. 4
 Progressi sumus xvii, 21. 14
 Progressibus vitæ Pr. 12
 Progressurus esset x, 3. 3
 Progressus (part.) i, 3. 7. i, 23. 3 est
   iii, 10. 2
 Prohibeamus vii, 19
 Prohibeat iii, 19. x, 22. 7
 Prohibendi xvii, 11. 3
 Prohibentur vii, 3. 17
 Prohibeo vii, 19
 Prohiberi vi, 14. 2
 Prohibitum vi, 4. vii, 3. 17 fuit vii, 3.
   16
 Prohibuerat x, 26. 3
 Prohibuit vi, 8
 Project v, 8. 2
 Projectis alte brachiis xiii, 27. 2 labris
   x, 4
 Projecto ix, 13. 3
 Projectos in verba homines i, 15. 8
 Projectit in altum iv, 17. 6
 Projiciunt xviii, 5. 2
 Proinde atque i, 18. 1 quasi i, 10. 1.
   vii, 2. 3 ut iv, 17. 6. xiii, 22. 3. xv,
   18. 1 ita ii, 7. 4 non proinde quin
   natus est, quam pro eo quod ix, 3. 2
 Prolata est xiii, 19. 3 in diem posterum
   i, 23. 2
 Prolato libro xix, 8. 4 e sinu togæ iv, 18. 3
 Prolatum est xiii, 14. 1
 Prolatus est xiii, 19. 1 esset xvii, 3. 2
   liber i, 2. 3
 Prolem ii, 15. 1
 Proles ii, 16. 1. 2. 3

- Proletarii xvi, 10. 1. 2. 4. 5
 Proletario xvi, 10. 2
 Proletariorum xvi, 10. 5
 Proletarius xvi, 10. 2 scriptor xix, 8. 6
 Proles xvi, 10. 5
 Prolixe v, 1. 3
 Prolixior ii, 26. 2
 Prolixiora iii, 10. 4
 Prolixia vii, 12. 1. xiii, 24. 7 rebus vii, 3. 5
 Prolixius xii, 1. 1. xiii, 28. 2 fluere i, 22. 5 riderent xix, 10. 4 scire volo ii, 21. 2
 Proloquia xvi, 8. 1
 Proloquiis xvi, 8. 1
 Proloquio disjunctivo v, 11. 3
 Proloquium xvi, 8. 2
 Prolubium v, 10. 3. xvi, 19. 3
 Proluissent pecuniam prandiorum gurgitibus ii, 24. 4
 Proluvio iv, 11. 3
 Promebantur ii, 2. 1. xii, 13. 3
 Promendo i, 15. 5
 Promercalia iv, 1. 8
 Promi xix, 8. 4
 Promissus ix, 6
 Prominet xiii, 29. 2
 Promisca xi, 16. 4
 Promiscæ (gen.) xvi, 13. 1
 Promiscam xiii, 16. 1. xiii, 28. 2
 Promisce ii, 24. 3. iii, 3. 1. vii, 3. 20. x, 21 annotabam Pr. 2
 Promiscis xiii, 9. 1
 Promiscue vi, 14. 3
 Promiserat xviii, 7. 2
 Promisit iii, 8. 1
 Promissa vii, 3. 16
 Promit xix, 5
 Promitti vii, 1. 3
 Promittunt xiv, 1. 15
 Promontorium iv, 17. 6
 Promovente x, 22. 7
 Promovet xiii, 23. 2
 Promovisset abunde in studio facundiæ v, 10. 2
 Promta xiv, 4. 2 ingenia Pr. 5
 Promptior adolescens i, 2. 2
 Promptam amicitiam in fronte gero xix, 8. 8
 Promptissimus iii, 7. 1. xx, 22. 1
 Promptu in ii, 29. 6. iv, 1. 6 erat ii, 2. 1 esse xviii, 10. 3
 Promtus ix, 15. 2
 Promulgata ix, 14. 6
 Promulgavit legem xviii, 4. 2
 Prona (sing.) xix, 4 (plur.) ii, 30. 3. ix, 1. 2 terræ spatia vi, 2. 4
 Pronepos xiii, 19. 3
 Pronepotem xiii, 19. 1. 4
 Prono anni x, 29. 2
 Pronuntiabat vii, 7. 1. xiii, 30. 2
 Pronuntiamus x, 4
 Pronuntiandum i, 22. 7. xiv, 5 sit vii, 7. 1. xii, 13. 4
 Pronuntiant vi, 5. 2
 Pronuntiantem xviii, 5. 1
 Pronuntiare ix, 6. xii, 13. 1. 4. xiv, 5
 Pronuntiare vii, 13. 1
 Pronuntiari ii, 17. 1. xii, 13. 4
 Pronuntiasse iv, 7. xvi, 12. 3. xix, 8. 4
 Pronuntiata tractim litera vii, 10
 Pronuntiati iv, 17. 3 lenior xv, 3. 1
 Pronuntiatum xvi, 8. 2
 Pronuntiat vii, 7. 2
 Pronuntiaverint v, 10. 3
 Pronuntiet xii, 13. 2
 Pronuntietur xii, 13. 2
 Propagata est xix, 8. 2
 Propagatae sunt xvi, 13. 3
 Propagatis finibus xx, 10. 4
 Propagatus ii, 24. 5
 Propagines e vitibus altius prætentos x, 15. 2
 Propaginis xix, 9. 6
 Propatulo esse in xviii, 10. 3 usu xix, 14. 1
 Prope adeo xx, 7 etiam ii, 9 jam v, 14. 3 accedit v, 3. 2 ad meridiem vi, 10. 2 divina vii, 3. 19 flens ii, 13
 Propellat ii, 22. 6
 Propelli ii, 30. 3
 Propensi natura ad liberalitatem xvii, 5. 1
 Properamus xvi, 9. 1
 Properanda x, 11. 2
 Properandis xvi, 14
 Properans ix, 11. 3. xiv, 7. 4
 Properare x, 11. 2. xvi, 14
 Properari x, 11. 3
 Properas i, 24. 2. xvi, 7. 2
 Properat xvi, 14
 Properata sunt x, 11. 1
 Properatim xii, 15
 Properatum iii, 13
 Properavi xiii, 1. 1
 Propere x, 11. 1. xii, 5. 1. xiv, 1. 1
 Properet ii, 29. 3
 Propicium vi, 5. 1
 Propinqua significatione vi, 16. 4
 Propinquare ii, 23. 7
 Propinqui ii, 19. 2
 Propinquis ii, 19. 2. ii, 29. 4. v, 13. 3
 Propinquo e i, 11. 6
 Propinquorum ii, 29. 5
 Propinquos xx, 1. 11
 Propinquum vii, 20. 1
 Propitiandos vii, 3. 9
 Propitios his Deos i, 6. 5

- Propitium xiv, 5
 Propitius xiv, 6
 Propius xiii, 30. 1. xvi, 14
 Proponerentur ix, 15. 3
 Proportione i, 1. 1. xv, 8
 Proportionem ii, 25. 1
 Proportionis i, 1. 1. ratio xv, 9. 1
 Proposita (sing.) i, 4. 3. vii, 3. 12. xviii, 2. 5 questione xviii, 4. 1
 Propositio ii, 7. 5
 Propositionum xiv, 2. 6
 Proposito iv, 1. 3
 Proposuerimus xvii, 21. 14
 Proposuit iv, 15. 2
 Propria (sing.) vi, 2. 4. vi, 6. 2. xv, 3. 3 (plur.) i, 18. 2. vii, 14. 2
 Proprie (plur.) xii, 13. 2. xix, 2. 1
 Propriam ii, 19. 1. xiii, 20. 10
 Proprie i, 22. 1 leui xviii, 6. 1
 Proprietas vi, 2. 3. xvi, 13. 1
 Proprietate xvi, 5. 4 de loquendi xviii, 6. 1 vocis xii, 13. 2
 Proprietatem xviii, 3
 Proprietates ii, 26. 2. x, 22. 2. xi, 5. 1. xii, 1. 3. xviii, 6. 1
 Proprietatum in verbis x, 20. 3
 Proprii v, 5. 1. xii, 1. 3
 Proprie xiii, 22. 5
 Proprio xvi, 1. 2 nomine ii, 20. 2
 Proprium vi, 5. 1. xiv, 5. xx, 2
 Proprius xiv, 5
 Propter præter xix, 10. 1. 2. 3. 4 corrigendum vi, 14. 3 tuendam auctoritatem vi, 14. 4
 Propterea quod ii, 30. 4. vii, 3. 12
 Propudicosam ii, 7. 5
 Propugnaculis vii, 3. 18
 Propugnandi vii, 3. 20
 Propugnantibus xviii, 1. 1
 Propugnaret xiv, 5. xv, 1. 2
 Propugnari ix, 1. 1
 Propugnationem ix, 11. 1
 Propugnatores xvi, 2
 Propugnatus ix, 11. 3
 Propulsabamus caloris incommoda lucorum umbra i, 2. 1
 Propulsabat vi, 16. 4
 Propulsæ ii, 30. 2
 Propulsandæ xx, 1. 7
 Propulsandam xv, 2. 3
 Propulsandus hostis i, 11. 6
 Propulsionem vii, 3. 6
 Proripi x, 3. 3
 Prorsus nihil erat quod xi, 16. 2 ut ii, 23. 1 non i, 11. 1
 Proruerent milites i, 11. 2
 Prorumpit xvii, 10. 4
 Prorupit xv, 22. 2
 Prosa x, 18. 2. xvi, 16 in oratione xii, 2. 3
 Prose orationis xix, 7. 3
 Proscriberentur xv, 5. 2
 Proscriptorum xv, 13. 3
 Proscriptus iii, 10. 6
 Prosecuta est gratulatione iv, 18. 2
 Prosecuti ix, 15. 3. xviii, 1. 6 sumus xii, 1. 1
 Prosequeremur xv, 1. 1. xvi, 3. 1
 Prosequeretur iv, 10
 Prosodie (plur.) xviii, 12. 2
 Prospectantia pedum vestigia ix, 4. 3
 Prospectum arcobat ix, 11. 3 (rei) non habuit v, 11. 3
 Prospera (plur.) xiv, 1. 15
 Prosperas xiii, 24. 7
 Prospere iii, 6. 1. vii, 3. 4 reipublice cessit iv, 5
 Prosperiore xvi, 10. 5
 Prosperis vii, 3. 3. xiii, 4. xiii, 22. 5. xiii, 24. 7 rebus ii, 19. 2
 Prosperius vi, 6. 3 eventura res i, 19. 1
 Prospece xv, 15
 Prospicere ix, 8
 Prospici xiv, 1. 8
 Prospiciens xiii, 27. 2
 Prospicienter res animadversus ii, 29. 1
 Prostitueret xvii, 13. 1
 Prosumis x, 25. 3
 Protexit ix, 10. 1
 Protagoræ v, 3. 1
 Protageram v, 3. 1. v, 10. 1
 Protagoras v, 3. 2. 3. v, 10. 2
 Protagorion v, 11. 1
 Protegenda vii, 12. 1
 Protegere xvii, 11. 2
 Protendat iv, 17. 4
 Protendans manus xiii, 27. 2
 Protendi ii, 17. 1. iv, 17. 3
 Protesilaodamia (tragedia) xii, 10. 2
 Proteus Peregrinum xii, 11. 1
 Protinus iv, 18. 1
 Protogene xv, 31
 Protogenesis xv, 31
 Protoili iii, 16. 7
 Protrita oratio xii, 2. 1 (verba) xviii, 4. 3 hæc in commentariis Pr. 7 a vulgo v, 21. 1
 Protrudant ii, 30. 2
 Protulerunt xiii, 14. 3. xiv, 2. 1
 Protuli xiii, 14. 2
 Protulit xix, 1. 4
 Provecta xvi, 19. 2
 Provenisse ix, 4. 7
 Proverbiale verbum ii, 22. 6
 Proverbii ii, 6. 5. iii, 9. 3. xiii, 30. 1 fertur in iii, 9. 1
 Proverbium iii, 9. 3. iii, 16. 6. xiii, 17. xiii, 28. 3. xiii, 30. 3
 Provideant xiv, 1. 14

- Providens consilium ii, 7. 2 non satis
 sibi v, 2
 Providentiam vi, 1. 1
 Provincia x, 3. 5. xiii, 19. 3. xv, 12
 Provinciam ii, 2. 1
 Provinciam xiii, 24. 5 Africam v, 14. 4
 Asiam i, 13. 4
 Provincias x, 4. 8. xv, 4. 1
 Provincie xv, 4. 1
 Provocabat (ad) vii, 19
 Provocandi si jus foret xix, 8. 5
 Provocassem ab hoc libro xix, 8. 5
 Provocator ix, 13. 1
 Provocatoria dona ii, 11
 Provocatoris ix, 13. 1
 Provocatum est iv, 14
 Provocatus fuerat ix, 13. 4
 Provocavit ad tribunos iv, 14
 Provocat xvii, 5. 2
 Provolarunt ii, 19. 2
 Provedetse in hanc i, 26. 2
 Proxima (sing.) xiv, 3. 4. xv, 22. 2
 (plur.) ii, 16. 1
 Proxima ii, 21. 4
 Proximam iii, 2. 1. 8. xiii, 20. 1
 Proximarum xiii, 20. 2
 Proximas urbi villas i, 2. 1
 Proxime viam xv, 16 finem progressa
 erant iii, 16. 7
 Proximi die x, 24. 5
 Proximis v, 13. 3. xiv, 1-8
 Proximo v, 3. 1. xvi, 4. 2. xvii, 2. 1
 Proximorum iii, 8. 1
 Proximum v, 12. 2 easet dicere iii, 14. 3
 Proximus x, 10 eam noctem increscit
 iii, 2. 3
 Prudens xi, 11. xiii, 1. xx, 1. 6. 9
 Prudentem xii, 4. 4
 Prudenter xiii, 8. 1. xix, 5
 Prudentia (sing.) vi, 1. 2. xiii, 1. 4 mo-
 nita (plur.) i, 3. 14
 Prudentia i, 10. 2. ix, 3. 1
 Prudentiam i, 15. 3. i, 23. 4
 Prudentibus viris i, 13. 1
 Prudentior rerum xiv, 2. 3
 Prudentiorum xii, 5. 9
 Prudentis xii, 12. xiii, 4. xiii, 27. 2
 Prudentissimi xii, 11. 2. xiv, 2. 7. xv,
 21
 Prudentissimis xi, 18. 7
 Prudentissimus i, 15. 5. i, 26. 1. xviii,
 3. 2
 Pruinas xiv, 1. 4
 Prunis immanibus xii, 6. 10
 Pruna (abl.) vii, 9. 1
 Psallerent xix, 9. 1
 Pseudale (comedia) xx, 6
 Psylli xvi, 11. 1
 Psyllia xvi, 11. 1
 Psyllorum xvi, 11. 1
 Psyllos xvi, 11. 2
 Psyllus ix, 12. 4
 Ptolemæis vi, 17
 Ptolemæo xviii, 9. 1. xx, 11
 Ptolemæum xvii, 21. 12
 Publica (sing.) ii, 24. 1
 Publicæ (sing.) x, 3. 2. xviii, 3. 1 fidei
 xx, 1. 11 rei causa xi, 9. 1
 Publicarum rerum xx, 1. 7
 Publici (sing.) xvii, 21. 14 iudicii xv,
 28. 1 juris x, 20. 1 fures (plur.) xi,
 18. 7
 Publicis ii, 2. 5. vii, 3. 8. xvii, 21. 5
 Publicitas vi, 14. 2. xvi, 10. 1
 Publico xv, 4. 2. xvi, 10. 5
 Publicorum vi, 17
 Publicos ii, 2. 3
 Publicum vii, 3. 8 redigi bonam i, 12. 5
 Publii xviii, 14. 1
 Publicum Africanum superiorem vi, 8
 Publius xvii, 14
 Pudeat tacitas v, 1. 2
 Pudefactus xv, 17
 Pudenda i, 26. 3
 Pudendo vii, 2. 1
 Pudentius xii, 11. 1
 Pudica parum oratione xix, 9. 4
 Pudicarum xii, 1. 6
 Pudice vii, 14. 3. ix, 10. 1
 Pudici ix, 10. 2
 Pudicis xviii, 5. 1
 Pudicitia xv, 12. xvii, 1. 2 non ambigua
 iii, 16. 5 incolumi case v, 11. 3
 Pudum xv, 13. 3
 Pudor xiv, 5. xix, 6 reverens xv, 2. 2
 Pudore xv, 10. xvii, 19. 2
 Pudorem xvi, 7. 1
 Pudoricolorem xix, 7. 2
 Pudoris humani xix, 2. 3
 Puella i, 7. 6. ix, 9. 2
 Puellæ (sing.) ii, 23. 7. iii, 16. 7 (plur.)
 xix, 9. 1
 Puellam vi, 8. xii, 1. 1 non inscito mi-
 nisterio ii, 23. 2
 Puellarum xviii, 2. 3
 Puellas ix, 9. 6. xx, 7
 Puellum xix, 11. 2
 Puer i, 23. 3. 3. ii, 18. 1. vii, 8. 3. vii,
 20. 3. xv, 17. xvii, 8. 1. 2. 3
 Pueri (sing.) i, 23. 2. 4. vii, 8. 2. 3.
 xix, 11. 2. xix, 12. 1 (plur.) i, 23. 4.
 ix, 14. 4. xiii, 30. 2. xv, 12. xvi,
 17
 Puerilem et prætextam togam xviii, 4. 1
 Puerili x, 22. 7
 Puerilia viii, 10. xviii, 8
 Puerilium isagogarum i, 2. 4
 Pueris iv, 5. v, 18. 3

- Pueritia ix, 4. 3
 Pueritiæ x, 28
 Puero i, 23. 4. iii, 2. 3. vii, 6. 1. xv, 20. 1
 Puerorum iv, 19. xviii, 2. 2
 Pueros iv, 19. x, 2. x, 28. xv, 20. 1.
 xvi, 16. xx, 7. impuberes xi, 18. 3
 forma liberali vii, 6. 1
 Puerperam xii, 1. 1
 Puerperii x, 2. 2
 Puerperis iii, 16. 1
 Puerperio ii, 23. 7
 Puerperium xii, 1. 1
 Puerum ix, 4. 7. xv, 4. 1. xv, 20. 1.
 xvii, 8. 1. xix, 11
 Pugilem iii, 15. 2
 Pugillaria xvii, 9. 4
 Pugiones x, 25. 1
 Pugna i, 25. 1. 4. ii, 12. 2. iii, 15. 3.
 xv, 18. mota est xiii, 27. 2
 Pugnabitur ii, 12. 1
 Pugnabunt xvi, 8. 4
 Pugnae i, 25. 2. vii, 2. 12. xiii, 24. 9.
 xv, 18. gladiatoris vii, 2. 12
 Pugnam i, 11. 5. v, 14. 2. ix, 13. 1.
 xii, 6. 2. pugnasset iii, 9. 1. pugnati
 xv, 18
 Pugnandi reciprocae vices xv, 18
 Pugnandum iii, 7. 1. vii, 2. 12
 Pugnans vi, 13. 3
 Pugnans xvi, 8. 4
 Pugnantis xvi, 8. 4
 Pugnantis vi, 6. 3. ix, 13. 2
 Pugnantis xii, 5. 3
 Pugnare iii, 8. 2. ix, 11. 2. xii, 5. 8
 Pugnari xv, 18
 Pugnans xii, 5. 4. adversas pugnasset x,
 8. 8. obibat v, 8. 3
 Pugnasse ii, 11
 Pugnasset iii, 8. 1
 Pugnati xii, 5. 8
 Pugnata est xv, 18
 Pugnatum esset xvii, 2. 5
 Pugnatur Marte vario vii, 3. 20
 Pugnatorum v, 17. 1
 Pugnauerat in hostem xvii, 21. 7
 Pugnasse pugnas adversas x, 3. 8
 Pugnauit xv, 9. 1. xv, 20. 1
 Pugnemus xx, 6
 Pugnatur i, 25. 2. 3
 Pulcher xiii, 26
 Pulcherrima xiii, 23. 1
 Pulcherrimæ ii, 22. 7
 Pulcherrimam v, 11. 3
 Pulcherrime ii, 26. 6. xix, 8. 2
 Pulcherrimum i, 26. 2. xv, 31
 Pulchra facie iv, 11. 4. (plur.) v, 11. 3
 Pulchras ix, 4. 4. ix, 9. 8
 Pulchris vi, 6. 3
 Pulchritudine iii, 9. 4
 Pulchritudinem xv, 31
 Pulchritudinis v, 11. 3. ix, 9. 8. insignia
 xii, 1. 2
 Pulchro vi, 6. 2. xvii, 1. 3
 Pulchrum iii, 7. 1. vii, 19
 Pulli (plur.) ii, 29. 3. 4. involoces ii,
 29. 2
 Pullis ii, 29. 2. 5. jam plumentibus ii,
 29. 2
 Pullulare viii, 4
 Pulmonem xvii, 11. 1. 2. 3
 Pulmoni xvii, 11. 3
 Pulsandi xx, 1. 9
 Pulsant sunt xv, 11
 Pulsibus ii, 28. 1. ix, 13. 1
 Pulsu ii, 30. 2. xviii, 10. 2. seris xix, 5
 animi primo xix, 1. 6
 Pulsus ii, 26. 7
 Pulsus xviii, 10. 1
 Pulvere viii, 5. xviii, 12. 2. vexatam ii,
 6. 4
 Pulverem ii, 26. 4. v, 21. 1
 Pulveret xviii, 12. 2
 Pulveris x, 18. 1. xviii, 12. 2
 Pulverulenta (loca) xix, 7. 2
 Pulvis xix, 8. 5
 Pumillione xvi, 7. 3
 Pumilliones xix, 13. 1
 Puncto xiv, 1. 10
 Pungo ii, 25. 2. vii, 9. 3
 Punico ix, 12. 5
 Pupillari tutela v, 13. 3
 Pupillo v, 13. 3
 Pupillos v, 13. 2. v, 19. 2
 Pupillus v, 19. 2
 Puppi ii, 21. 1
 Puppis xvi, 19. 3
 Pupulas ix, 4. 4
 Pupugi ii, 25. 2
 Pura hasta nititur ii, 16. 1
 Pura et liquentis fidei xviii, 5. 4
 Pure x, 17. 1. xvii, 2. 3. locuti sunt
 xiii, 6
 Purganda xi, 17
 Purgandos xix, 12. 2
 Purgandum vii, 3. 6. ad crimen vii, 3.
 10
 Purgari xvii, 15. 1. peccatum x, 19
 Purgat vii, 3. 20
 Purgatio xviii, 2. 2
 Purgatum ibat x, 19
 Purgaverant iv, 6. 3
 Purgaverat (agrum) iv, 12
 Purgavit xvii, 15. 1
 Purges xix, 8. 2
 Puri puti argenti vi, 5. 1. sermonis xiii,
 28. 1
 Puricium vi, 5. 1

Purificandi agri xix, 12. 4
 Puris ix, 10. 2
 Purissime ix, 13. 1. ix, 14. 7 locutum
 ii, 20. 2
 Purissimis sermonibus xix, 8. 1
 Purissimum i, 24. 2
 Purpura ii, 6. 8. xi, 18. 7. xv, 8 concha
 xx, 9
 Purperat xviii, 11 undas xviii, 11
 Purum vii, 17. 4 putum vi, 5. 1
 Purus ager xix, 12. 3
 Putabant xi, 2. 1. xvii, 2. 9
 Putabat i, 2. 3. xiv, 1. 4. xvii, 2. 7
 Putabatur vii, 3. 11
 Putamus ix, 14. 6. xvii, 5. 1
 Putando vi, 5. 2
 Putant i, 12. 5. i, 16. 2. ii, 6. 1. xvii,
 2. 4. xviii, 10. 1
 Putantur xiv, 2. 6. xviii, 8
 Putare vi, 5. 2. xii, 13. 7
 Putarem i, 22. 4
 Putarent ii, 8. 2. xii, 11. 2. xvii, 8. 3.
 xx, 1. 9
 Putaret xiii, 22. 4. xviii, 1. 3
 Putari vi, 5. 2
 Putarit i, 18. 4. iii, 19
 Putas xiii, 24. 3. xx, 1. 3. 8. 14 putasne
 v, 5
 Putasset ix, 2. 1
 Putat i, 7. 8. vi, 2. 2. vi, 11. xiii, 16.
 1. xvi, 12. 1. xvii, 7. 1. xix, 1. 6.
 xix, 8. 2
 Putatis xi, 10. 2. xviii, 5. 2
 Putatur xvii, 13. 1
 Putaverint Pr. 9. i, 13. 1
 Putaverit xi, 15. 1
 Putaverunt i, 13. 2. ii, 24. 2. ii, 25. 1.
 vi, 13. 2. xiv, 3. 1. xx, 1. 9
 Putavi iv, 1. 8. vii, 16. 8. xiii, 14. 3
 Putavit vii, 2. 3
 Putemus xix, 1. 7
 Putent xiv, 1. 10
 Puteolano mari in vii, 8. 1
 Puteolis xviii, 6. 1
 Putes xvii, 9. 1. xvii, 14. 2. xix, 8. 4
 Putet i, 3. 6. xv, 24. xvi, 13. 1. xvii,
 7. 1
 Putetis xv, 12
 Puteum i, 18. 2 foederant v, 6. 7
 Puti vi, 5. 1
 Puto Pr. 8. ii, 29. 6. vi, 5. 2. xvii,
 3. 2
 Putria xiii, 2. 2
 Putum vi, 5. 2 purum vi, 5. 1
 Pygmaeos ix, 4. 5
 Pyramidas i, 20. 1
 Pyrandrum iv, 11. 4
 Pyrenaeum iv, 17. 6
 Pynhi iii, 8. 1

Pynho iii, 8. 2
 Pyrrhonem xi, 5. 1
 Pyrrhonii (philosophi) xi, 5. 4
 Pyrrhonius (philosophus) xi, 5. 1
 Pyrrhones xi, 5. 2 philosophos xi, 5. 1
 Pyrrhum iii, 8. 1. 2
 Pyrrhus ii, 3. 2. iii, 8. 1. x, 16. 5. xiv,
 1. 9
 Pythagora i, 9. 5. 6. iv, 11. 1. 2
 Pythagoræ i, 9. 1. iv, 11. 2. 3. xiv,
 6. 2
 Pythagoram i, 1. 1. iv, 11. 1. 2. 4
 Pythagoras i, 20. 2 Samius xvii, 21. 4
 Pythagoreis iv, 11. 1
 Pythagoricæ i, 9. 1 disciplinae librum
 iii, 17
 Pythagorici (sing.) iii, 17
 Pythagorici i, 9. 6. iv, 11. 4
 Pythagorico iv, 11. 2
 Pythia (ludi) xii, 5. 1

Q.

Qua (abl.) i, 1. 1. i, 3. 5. i, 4. 1. i, 7.
 4. 8. xx, 5. 2 (plur.) xix, 9. 6 (adv.)
 i, 20. 1
 Quacumque (abl.) xiv, 1. 5
 Quadamtenus xvii, 31. 1
 Quadragesima iii, 10. 3
 Quadragesimo vii, 9. 2 nono et iii,
 10. 3
 Quadragesimum x, 23
 Quadragesimus xiii, 10. 2
 Quadragesima ii, 11. iii, 4. vi, 7. xv, 23.
 xviii, 14
 Quadrantalia i, 20. 1
 Quadrantem iii, 10. 4. ix, 4. 5
 Quadrapede equo xviii, 5. 2
 Quadrata (sing.) i, 20. 1 (plur.) i, 20. 1
 Quadratis versibus ii, 29. 6
 Quadrato numero versum factum sub-
 jecimus iv, 7
 Quadriga xix, 8. 5
 Quadrigæ (plur.) xix, 8. 5
 Quadrigam xix, 8. 6
 Quadrigarii i, 7. 5. ii, 2. 4. xiii, 28. 1.
 xv, 1. 2
 Quadrigarium ix, 14. 6. xiii, 29. 2. xvii,
 13. 1
 Quadrigarius i, 16. 1. iii, 7. 4. ix, 1. 1.
 xiii, 28. 2. xx, 6
 Quadrigas xix, 8. 2. 4
 Quadrigis xix, 8. 1. 3 binis xx, 1. 15
 Quadrijugæ xix, 8. 5
 Quadringentesimo ix, 11. 3 nonagesimo
 xvii, 21. 12 et septuagesimo xvii, 21.
 11

- Quadringentesimum annum xvii, 21. 9
 Quadringenti iii, 7. 2
 Quadringentorum iii, 7. 3
 Quadringentos iii, 7. 1
 Quadrupes equus xviii, 5. 1 equus xviii, 5. 2. 3
 Quadruplem xi, 18. 3
 Quodam animalium xvii, 20. 3 paren-
 dum ii, 7. 3 non obsequendum ii,
 7. 3
 Quæpiam (sing.) xiii, 3. 1
 Quæque (sing.) xix, 7. 1
 Quæram vii, 17. 2. xix, 9. 5
 Quærant Pr. 10
 Quæras xx, 10. 1
 Quærat vii, 11. 1
 Quærat xv, 2. xvii, 5. 3
 Quære xvi, 6. 2 cur ita ii, 17. 1
 Quærebamus i, 23. 6. xii, 14. 1
 Quærebantur vi, 13. 1
 Quærebat xiii, 24. 1. xviii, 2. 1
 Quærebatur xvii, 6. 1. xviii, 4. 2. xix,
 10. 3
 Quærenda (sing.) iii, 1. 3 (plur.) xvi,
 6. 2
 Quærendi i, 26. 1 disputandi v, 15. 2
 Quærendis xix, 8. 6
 Quærendo iii, 1. 2 sunt in xi, 5. 1 in
 eo jam fui iii, 1. 2
 Quærendorum xvii, 21. 13
 Quærendum iii, 3. 7 est xix, 10. 2
 Quærens xx, 5. 3
 Quærentem xviii, 7. 1
 Quærenti xvi, 10. 6. xix, 13. 3
 Quærentibus iv, 11. 1. xiii, 12. 4
 Quæsero xii, 6. xiii, 17. xiv, 2. 5. xx,
 1. 3. xx, 10. 1 soleo apud memetip-
 sum xi, 3. 1
 Quæserens xviii, 4. 1. xx, 8. 1
 Quæserentur xiv, 1. 6
 Quæseret vi, 15. 1
 Quæseretur vi, 6. 4. xiv, 2. 7. xv, 30.
 1. xvii, 5. 2 de causa Syllæ i, 5. 2
 Quæri i, 13. 1. iii, 2. 1. vii, 17. 1. x,
 1. 3. xiii, 14. 2. xiii, 15. 1. xiii, 19.
 1. xvi, 5. 2. xvi, 7. 1. xvi, 10. 2.
 xvii, 5. 2. xviii, 9. 1 potest utilitas
 amico i, 2. 9
 Quærimus ii, 2. 2. xix, 8. 6. xix, 10. 2
 Quæris vii, 17. 1. xii, 13. 2. xiii, 20. 3.
 xviii, 7. 1. xx, 6
 Quæris xix, 4 comprehensio i, 23. 2
 Quærite xix, 8. 6
 Quæritis xi, 10. 1. xix, 9. 6
 Quæritur i, 13. 6. ii, 4. 1. xiii, 19. 3.
 xvii, 5. 4. xix, 10. 4
 Quæro x, 26. 3. xiii, 24. 2. xviii, 7. 1.
 xx, 10. 1
 Quærant xiii, 25. xiv, 6. 4
 Quæsierat v, 5. xiii, 20. 2
 Quæsierunt i, 3. 3. iv, 2. 1
 Quæsiæ i, 3. 2. xv, 4. 1. xv, 20. 1.
 xvii, 7. 1
 Quæsiæcem xvi, 11. 1
 Quæsiisti xi, 10. 2
 Quæsiita est xvii, 2. 8 esse xviii, 2. 2
 cui pleraque omnia veterum literarum
 i, 7. 3
 Quæsiito (plur.) xvii, 6. 1
 Quæsiito opus est xiv, 2. 5
 Quæsiitores xi, 5. 1
 Quæsitum i, 25. 1. iii, 1. 1. xiii, 24. 1.
 xviii, 1. 1. xviii, 4. 2 est vi, 13. 1.
 xiii, 14. 2. xviii, 2. 4 esse xiv, 8 (sup.)
 xix, 9. 6
 Quæsiiverunt iii, 13. 1. vi, 13. 2. xvii, 6. 3
 Quæsiivi xvii, 15. 1
 Quæsiivimus xiii, 20. 4. xvi, 3. 1
 Quæsiivit xiii, 14. 2. xvii, 12. xvii, 21. 9
 Quæso xi, 13. 3. xix, 9. 4. xx, 1. 2 te
 xvi, 6. 2 tecum xx, 1. 7 vos xviii,
 3. 2
 Quæstibus xvi, 19. 1 sellulariis iii, 1. 3
 Quæstio i, 13. 1. vi, 8. xviii, 2. 2. 2.
 xix, 8. 1
 Quæstione i, 13. 1. xx, 6 proposita
 xviii, 4. 1
 Quæstionem vi, 13. 3. x, 1. 1. xviii,
 2. 5
 Quæstionibus xiii, 9. 1
 Quæstionis vii, 17. 1. xvii, 5. 2. xviii,
 2. 1 honore xix, 10. 2
 Quæstionum Pr. 4. xiv, 7. 1. xviii, 2.
 1 nebulas viii, 10 obscuro sicut Pr. 6
 Quæstiunculis vi, 13. 1
 Quæstor vii, 9. 3. xiii, 13. 1
 Quæstore xiii, 24. 11
 Quæstorem xiii, 24. 12
 Quæstores x, 3. 1. xiii, 12. 3
 Quæstori Sidiçino x, 3. 1
 Quæstoribus xiii, 24. 13
 Quæstu vi, 7. ix, 8. xv, 4. 1
 Quæstum vii, 5 captantes xiv, 1. 2
 Quale xiii, 24. 4. xvii, 20. 3
 Quales i, 20. 1. xvii, 13. 1
 Quali xiii, 24. 3. xvii, 1. 2. xix, 10. 4
 Qualia i, 20. 1. iv, 11. 1. xix, 1. 6. xx, 9
 Qualibus i, 3. 3. xx, 9
 Qualicumque i, 6. 3
 Qualis i, 3. 6. ix, 9. 5. xv, 7. 3. xvi,
 19. 4
 Qualitas vi, 2. 3
 Quam ob causam xvi, 6. 1. xvii, 2. 4.
 xix, 4 esse causam xix, 3. 5 (adv.)
 audaces sumus xv, 9. 1 utile xvii, 2. 1
 largius fluere quam esset satis i, 23. 6
 Quamvis xiii, 15. 4
 Quanam v, 3. 3

- Quendam quasi i, 11. 2
 Quanta (sing.) i, 3. 6. i, 17. 1. xv, 9. 1
 Quantas (sing.) xix, 14. 2. xx, 1. 13
 Quanti vii, 11. 3 minoris erit iv, 2. 2
 Quantovis xiv, 1. 3
 Quantuli quique fuerint Pr. 12
 Quantulum xi, 15. 3 memoriae xvii, 10. 3 memini xix, 12. 1 hinc abest xii, 1. 3
 Quantum (adj.) xvii, 20. 3 (adv.) nobis memoriae est vii, 16. 1 satis erat xvii, 9. 3 temporis i, 9. 1. xviii, 10. 3 in se est xi, 11 valui vi, 3. 1 poscebat nimium i, 8. 2 demas tantum accrescit ii, 22. 7
 Quantus vi, 17. xix, 10. 1 esse eum fecit, quantus postea fuit v, 3. 3
 Quapiam xvi, 2
 Quare xix, 4
 Quarta iii, 2. 1. iii, 10. 3 in Verrem ii, 6. 5
 Quartam iii, 15. 3
 Quartanam xvii, 12
 Quarti die x, 24. 1
 Quartis xvii, 12
 Quarto (abl.) xiv, 7. 2. xiv, 8. xv, 24. xvi, 12. 2 decimo i, 18. 1. xv, 30. 2 vicesimo i, 7. 5 anno xvii, 21. 6 die x, 24. 1 libro xvi, 11. 1 (adv.) x, 1. 1
 Quantum (adj.) xv, 7. 3 (adv.) x, 1. 1
 Quarum xvi, 16
 Quarundam xix, 12. 2
 Quas res cumque xvii, 20. 3
 Quasi quandam i, 11. 2 proinde i, 10. 1
 Quassare ii, 6. 3
 Quatenus i, 3. 5
 Quater septenis iii, 10. 2
 Quatere ii, 6. 3
 Quateret muros i, 13. 4
 Quaterna millia ii, 13
 Quaternarii numeri iii, 10. 5
 Quati ix, 12. 1
 Quatiatur xii, 5. 10
 Quatuor iv, 10. 1. xiii, 11. 2. xviii, 14. xix, 8. 5
 Quatuordecim ii, 11
 Quatuordecimo x, 25. 2
 Quant xiv, 1. 10
 Quas i, 20. 3. xv, 9. 2
 Queat iii, 6. xii, 12. xvii, 5. 1
 Quemnam i, 3. 3. iii, 2. 1
 Quercera febri xx, 1. 8
 Quercum xv, 16
 Quercus xv, 16
 Querebatur super uxore ii, 23. 2
 Querebas iv, 15. 2
 Querelis xiii, 12. 4
 Querentis x, 3. 4
 Quererentur vii, 3. 2
 Quereris xx, 5. 2
 Querimonia x, 3. 2
 Querimonias facere i, 26. 2
 Querna v, 6. 2
 Quernus v, 6. 2
 Questum venisse xv, 14
 Queunt xvi, 8. 4. xvii, 2. 3. xviii, 14. xix, 8. 5
 Qui (sing.) tandem ii, 23. 6 (plur.) ut qui maxime xv, 28. 1
 Quia eo ipso i, 4. 4 existimaret x, 17. 1
 Quibat xvii, 9. 3 nihil fari v, 9. 1
 Quibus in legendis Pr. 5 in coloribus, quibus modo dixisti, denominandis ii, 26. 2
 Quibusdam consensu xv, 26 non obsequendum ii, 7. 1
 Quicquam nihil xix, 9. 4 haud dubitavimus iii, 3. 4
 Quicquid est nomen tibi iv, 1. 2. xvi, 2
 Quicum iv, 1. 3
 Quid si? ii, 14 non iv, 1. 2 enim ii, 7. 5 aliud xix, 1. 5 rei ii, 29. 2 statim i, 12. 1 Græcarum literarum iii, 19 opus sit facto vii, 3. 5 hoc verbi esset xix, 10. 2 quove in libro Pr. 12
 Quidam (plur.) homines x, 13
 Quidem ea sententia xx, 1. 8 et xx, 1. 13 at certe Pr. 6 ne Pr. 5
 Quidnam egissent i, 23. 2
 Quidni iii, 14. 3
 Quies vi, 15. 1
 Quiescas xiii, 4
 Quiescebant ii, 26. 2
 Quiescerent ix, 13. 2
 Quiescit vi, 15. 1
 Quiesco vi, 15. 1. 2
 Quiete vi, 15. 2. xv, 22. 2
 Quietem vi, 15. 2
 Quimus non i, 2. 3
 Quin etiam xx, 1. 6 potius ii, 14. iii, 19 quid tam remotum quin Pr. 7
 Quinam (sing.) ii, 4. 2. xiv, 1. 9
 Quindecim xvii, 21. 14. xviii, 14 pondo xx, 1. 12
 Quindecimvir sacris faciundis i, 12. 1
 Quindecimviri i, 19. 2
 Quingenta vii, 3. 15. 16
 Quingentesimo undevicesimo xvii, 21. 13
 Quingentis annis iv, 3
 Quingentos iii, 14. 1
 Quingentum vii, 14. 3. xvi, 10. 4
 Quinquagesimo xiv, 7. 5
 Quinquaginta xv, 23. xix, 10. 2 duobus annis xvii, 21. 12
 Quinquatrus ii, 21. 2
 Quinque i, 13. 3. ii, 11. ii, 21. 2. vii,

6. x, 2. x, 28. xiv, 6. 3. xv, 28. xvii, 4. xix, 2. 1 et viginti xx. 1. 9 et septuaginta xvii, 4
- Quinquies ii, 11. x, 1. 4
- Quinta i, 7. 1. ii, 20. 2. xv, 18. 2
- Quinti die x, 24. 1. 3
- Quinti Catuli xix, 9. 4. 6
- Quintio xv, 28. 1. 2
- Quinto ii, 18. vii, 9. 2. x, 24. 1. xvi, 4. 2 in (libro) xviii, 8 et viceimo xvii, 3. 1
- Quintodecimo i, 16. 3. ix, 14. 4
- Quinto Serrano xv, 28. 1
- Quantum librum xix, 1. 4
- Quantum Ennium xvii, 17
- Quintus xviii, 15 Ennius xvii, 17 Hor-tensius xv, 27. 2 Metellus Numidius xii, 9. 2
- Quippiam vii, 3. 21
- Quire xi, 9. 1
- Quiret i, 8. 2. xiv, 1. 5. xv, 10. xx, 1. 9
- Quirinali vi, 7 lituo v, 8. 1
- Quiriles i, 6. 1. iv, 18. 1. v, 19. 2. vi, 11. x, 14. xv, 12. xv, 27. 2
- Quiritibus x, 24. 2
- Quis adeo ignorat iv, 1. 3 tam siliceo xix, 7. 2 si ii, 28. 2. iii, 14. 1. xvii, 2. 4
- Quisnam erit qui iii, 7. 2
- Quispiam de grammaticorum volgo xv, 9. 1 de nobilioribus v, 4
- Quisquam neque quisquam omnium iii, 14. 5
- Quisque fortissimus iii, 7. 1 vice sua xviii, 13. 1 quod pecuniam habebat i, 9. 6
- Quisae ii, 10. 1. vii, 1. 1. xv, 1. 2. xvi, 19. 4
- Quita est non contemni xx, 1. 14
- Quiverit v, 6. 3. xiv, 1. 7
- Quiverunt xv, 1. 3
- Quivi xiv, 2. 8
- Quo pacto iii, 1. 1. xviii, 2. 3. xviii, 8 (ut) Pr. 11. i, 11. 9. xvii, 5. 1. xix, 8. 3 magis xviii, 11
- Quoad vivet vii, 21
- Quocirca iv, 9. 1. ix, 14. 3. xi, 18. 8. xix, 10. 3
- Quocum xii, 4. 3
- Quocumque i, 7. 1
- Quod genus homines appellatos i, 15. 6 (adv.) si ii, 7. 5. xvi, 8. 4 voluptati legere Pr. 5 male esse Dionysia quam quod tu *ἐμμενός* i, 5. 2
- Quodam die xv, 22. 2. xix, 8. 1 modo ii, 2. 4
- Quodnam vii, 4
- Quodvis v, 4
- Quoi iv, 2. 1. xvi, 10. 2
- Quominus iv, 2. 5. vii, 19
- Quomodo ex usu vestro existimabam esse xv, 12
- Quonam modo iii, 1. 1. xiii, 20. 2 pacto vi, 2. 6. xiii, 30. 2 usque i, 3. 3
- Quopsones viii, 13
- Quoque anno v, 18. 2 ne oris quoque serenitatem posse i, 2. 3
- Quoquo xiv, 2. 6. xvi, 3. 1
- Quorsum iii, 7. 2
- Quot iii, 10. 2. xvii, 13. 1. xviii, 2. 1. xviii, 7. 1
- Quotidiana intelligentia i, 6. 3 (plur.) xiii, 27. 1
- Quotidianas i, 26. 1
- Quotidiani iv, 16. 1 sermonis vir xiii, 28. 1 usus iv, 1. 3
- Quotidianis v, 14. 4. x, 3. 3 sermonibus i, 10. 1
- Quotidie vii, 12. 2. x, 15. 3. xv, 1. 1. xx, 4
- Quotiens ii, 28. 3. v, 17. 1. ix, 5. 2. xiv, 1. 8. xiv, 2. 6
- Quoties xix, 8. 1
- Quotquot annis vi, 5. 1
- Quotus nostrum est qui xvi, 13. 1
- Quousque i, 3. 6. v

R.

- Rabida facundia xix, 9. 3
- Rabirio xii, 3
- Rabula xv, 5. 2
- Radantur vii, 12. 2
- Radere iii, 4
- Radice xvii, 15. 1
- Radibus xiii, 4. xvi, 13. 3. xix, 12. 3 montis xiii, 14. 1
- Radiis vii, 17. 4. x, 17. 2
- Radium emissionem v, 16
- Radit x, 26. 4
- Ramos xvi, 16
- Rancide faciunt xviii, 8 facta xviii, 11
- Ranunculis xiv, 1. 12
- Raperent xiii, 22. 5
- Rapi in jus xx, 1. 8
- Rapida (sing.) xviii, 10. 1 febri xx, 1. 8 (plur.) vii, 14. 3
- Rapidis motibus xix, 1. 5
- Rapidissimum x, 12. 1
- Rapido v, 14. 5
- Rapidum xiv, 1. 10. xvii, 11. 3. xvii, 16
- Rapio ix, 6
- Rapit x, 29. 2. xix, 13. 3
- Raptatur huc atque illuc ii, 6. 3

- Rapti (plur.)** ii, 6. 1. xiv, 6. 2
Raptio ix, 6
Rare ii, 25. 2
Rarenter ii, 25. 2. iii, 16. 1. x, 15. 1. xvii, 8. 2
Rarioris xviii, 2. 2
Rarissimum x, 2. xvii, 2. 2. xvii, 5. 2. xix, 8. 6 est xii, 9. 1
Raritates monstruosos iii, 16. 4
Rarius xvii, 2. 2. 5. xvii, 8. 1 dictu est ix, 7
Raro ii, 25. 2
Rarus ii, 25. 2
Rasa (abl.) iii, 4
Rasimviseo iii, 4
Rastris vii, 17. 4
Rata est xii, 5. 6 sunt xiii, 15. 3
Ratariae x, 25. 3
Ratas et irritas efficiunt i, 3. 12
Rate ii, 26. 7
Rates ii, 6. 1
Ratos esse vii, 22
Ratus ii, 6. 2. iv, 20. 1. xvii, 9. 5. xvii, 12. xviii, 4. 3 est vi, 6. 2
Rati (plur.) i, 11. 2. v, 10. 4
Ratio i, 9. 1. i, 12. 4. i, 13. 3. i, 16. 2. i, 17. 1. i, 25. 1. ii, 14. xiii, 12. 4. xv, 31. xvi, 10. 1. xvi, 13. 1. xvi, 17. xvii, 2. 6. xviii, 3. 1. xviii, 9. 4. xix, 8. 3. xx, 6 officiorum ii, 2. 1 proportionis xv, 9. 1 nulla visa est literis ii, 3. 1 jejuna et imperfecta in verbis ii, 4. 2 suavitatis est in vocibus ii, 17. 2 habita sit xiii, 20. 1 ut numeri salva sit iv, 17. 1
Ratiocinari ii, 8. 1
Ratiocinatum esse i, 1. 1 in reperienda i, 1. 1
Ratione i, 7. 4. i, 16. 1. 4. i, 18. 1. 2. ii, 3. 1. ii, 21. 1. iii, 9. 1. xiv, 1. 3. xvi, 3. 1. xvi, 10. 4. xvi, 13. 1. xvi, 18. 1. xviii, 9. 4. xix, 6 recta xv, 5. 1 nominis xi, 1. 1 adhibita xix, 13. 2 proportionis habita i, 1. 1 firmare iv, 16. 2
Rationem i, 4. 3. i, 7. 8. iii, 2. 1. iii, 16. 5. xiii, 20. 9. xv, 9. 2. xvi, 2. xvi, 6. 2. xvi, 14. xvi, 17 grammaticam ix, 14. 1 nominum (interpretationem) v, 12. 1 esse habendam xx, 1. 9 redderet peccuniae iv, 18. 2
Rationes i, 13. 3. ii, 28. 3. vi, 5. 2. xvii, 13. 2 grammaticas v, 21. 4 pecuniae iv, 18. 3
Rationibus i, 13. 4. i, 25. 2. ii, 1. 2. ii, 27. 2. xiv, 2. 2. xvi, 5. 1
Rationis xvii, 5. 3 officium, xix, 1. 5 capiens iv, 1. 4
Rationum xiv, 2. 1
Ratum xiii, 12. 1 non esse ait v, 11. 2 non fuisse xiv, 7. 4
Ratus i, 13. 4
Re i, 3. 1. 9. i, 6. 3. i, 11. 1. i, 13. 1. i, 18. 2. vi, 10. 1. xvi, 2. xvi, 11. 2. xvii, 10. 1. xx, 4. xx, 10. 3 bona copiosus xvi, 19. 2 cibaria copiosum (oppidum) vii, 1. 3 familiari Pr. 12. militari xvi, 4. 1. 2 uti re lapsa apparuit non ab re est v, 14. 5 de ea. re. vii, 19 levi xix, 8. 1 rustica ii, 20. 1 consultas e tua xviii, 12. 2 in adversa xiii, 27. 2 in praesenti xx, 10. 3 atque verbo i, 9. 6 (part.) ii, 19. 1
Ream beneficii xii, 7. 1
Reare vii, 17. 6
Rebus Pr. 5. i, 8. 10. i, 14. ii, 2. 1. ii, 7. 3. ii, 19. 1. vii, 1. 1. xiii, 11. 2. xiv, 7. 4. xvi, 14. xvii, 1. 3. xvii, 3. 2. xix, 1. 7 secundis vii, 3. 5 otium est v, 21. 2 de id genus xiii, 11. 2
Recedet xvi, 1
Recens iii, 16. 7. xii, 1. 3. xv, 4. 2. xvii, 20. 2 nato ix, 3. 1 natus xii, 5. 8
Recensebimus xiv, 2. 7
Recensere vii, 17. 5. xvii, 2. 1 verba i, 3. 4
Recenserentur xvii, 10. 2
Recentatur xv, 25
Recentem xvi, 1. 7
Recentes vii, 8. 1
Recenti novitate xii, 10. 1
Recentior memoria ii, 18. 3
Recentis xvi, 17
Recentium xix, 9. 1
Receperat xvii, 6. 3 amissum animum v, 14. 3
Receptio iii, 14. 1. iii, 16. 4
Recepit iii, 14. 1. xvii, 6. 2
Recepta est xii, 13. 4
Recepti sunt xvii, 21. 10 in cohortem disciplinatus i, 9. 6
Recepticio servo xvii, 6. 1
Recepticum servum xvii, 6. 1. 2. 3
Recepticius servus xvii, 6. 1. 2
Receptis xvi, 13. 2
Recepto ii, 16. 4 mandato i, 13. 1
Receptum xiii, 14. 3. xiii, 20. 6 est vii, 9. 1
Receptus xvii, 6. 1 est xv, 20. 1
Recessit ix, 13. 3
Recessu xi, 3. 1
Recessus animorum xiv, 1. 9
Recederunt x, 3. 3
Recipe xiv, 6. 4
Reciperandæ ix, 2. 3
Reciperare xviii, 11

- Reciperasse xv, 4. 2
 Reciperata v, 17. 1
 Reciperatam xvii, 21. 8
 Reciperaverit xvii, 12
 Recipere iv, 14. xiv, 2. 5. xvii, 6. 2
 Reciperet v, 10. 2
 Recipi in disciplinam i, 9. 2
 Recipiendæ xvii, 5. 2
 Recipiendam ix, 14. 7
 Recipiendi i, 9. 1
 Recipio vi, 11
 Recipit x, 26. 1. xvii, 6. 1
 Reciproca v, 10. 1 significatione ix, 12. 1
 Reciprocae taliones xx, 1. 9 vices xv, 18
 Reciprocans manu telum ix, 11. 2
 Reciprocatio xx, 1. 6
 Reciprocatione xiv, 1. 9
 Reciprocatur xvii, 11. 2
 Recitaretur iv, 18. 3
 Recitari ex libro i, 2. 3
 Recitata xiii, 13. 2
 Recitatos vii, 20. 1
 Recitavit vii, 19
 Reclamasset i, 22. 2
 Reclamat xviii, 1. 3
 Recognitione mutua facta v, 14. 4
 Recognitionem v, 14. 1
 Recondendam ea mihi Pr. 2
 Recondendam linguam i, 15. 5
 Recondita iii, 2. 5. iii, 19
 Reconditus xii, 13. 5
 Recondo v, 14. 5. xiv, 6. 2
 Reconduntur iii, 19. iv, 1. 6
 Recordari v, 17. 1
 Recordationes xvii, 2. 1
 Recordemur vii, 16. 2
 Recordor x, 24. 5
 Recrementa xvii, 11. 2
 Recta (sing.) xiv, 1. 5. xvii, 2. 6 ratione xv, 5. 1 (plur.) vii, 3. 4. xv, 11
 Rectam xiii, 25
 Rectas xiii, 20. 6
 Recte opposita i, 4. 3 est iv, 9. 4 sit oculis tuis xiii, 20. 2 agit xiii, 15. 4 imperat ii, 7. 2 meminimus i, 3. 4 atque condigne locutum i, 6. 3 et probabiliter dici i, 16. 2 recte ne an perperam i, 3. 1
 Recti (sing.) xvi, 16
 Rectiores ix, 1. 1
 Rectissime loqui xx, 6
 Rectissimum xiii, 20. 1
 Rectius i, 13. 1. x, 1. 3. x, 11. 2. xiii, 20. 3. xiv, 5. xvi, 2. xvii, 2. 7. xx, 3 sit xx, 6
 Recto casu vii, 10. xiv, 5
 Rectos xiii, 20. 6
 Rectum casum xx, 6 factum xvi, 4. 2
 Rectus xvi, 18. 1 casus xiii, 22. 2
 Recubuit v, 14. 6
 Recuperatores xx, 1. 4
 Recurrentem xvii, 12
 Recurvatur iii, 6
 Recusantia xix, 9. 1
 Recusaret vi, 16. 5
 Redacta xiii, 24. 11
 Redarguere xv, 9. 2
 Reddas v, 10. 2
 Redde ix, 16. 2
 Reddebat xvii, 9. 3
 Reddenda ratio i, 13. 3
 Reddere iii, 14. 1. xv, 25. xvii, 10. 1 rationem xix, 8. 4
 Redderem i, 4. 2. xiv, 6. 4
 Redderet rationem sententiam i, 4. 3
 Reddes xvi, 4. 2
 Reddi ix, 16. 2
 Reddiderunt xx, 1. 13
 Reddidisse iii, 8. 1
 Reddidit i, 4. 2. i, 18. 2. vi, 8
 Reddit xiii, 24. 4. xvi, 18. 1
 Reddita ii, 14. xix, 6 gratia i, 4. 3
 Redditam vi, 8 gratiam i, 4. 4 pacem Samnitibus i, 14
 Redditur ii, 4. 1. ii, 24. 4
 Rodeamus vii, 3. 5
 Rodeatur viii, 6
 Rodeamur xi, 17
 Rodeo ix, 9. 4
 Rodeunt xvi, 6. 1
 Redhibendi iv, 2. 4
 Redhiberi iv, 2. 3. 4
 Redhibitionis iv, 2. 4
 Redhibitus xvii, 6. 1
 Redibat vi, 10. 2. xx, 1. 10
 Rediens xv, 20. 5
 Redierit xvi, 6. 1
 Redigendo i, 22. 3
 Redigere xix, 8. 4
 Redigerentur xvi, 18. 2
 Redigi xx, 1. 10 bona in publicum i, 12. 5
 Redigit xvi, 12. 1
 Rediit ii, 20. 3. iii, 15. 3. vii, 5 in naturam xv, 16 nobis in memoriam xi, 15. 4
 Redimenda de talione pacisci xx, 1. 9
 Redimicula vii, 12. 2
 Redire vii, 18. 3. xiii, 12. 2. xvi, 19. 2
 Rediremus ix, 4. 1. xii, 5. 2. xix, 7. 1. xix, 8. 1
 Rediret v, 6. 6
 Redisse vi, 4. vii, 18. 1. vii, 19
 Redissent vii, 18. 3. x, 16. 3
 Redisset iii, 3. 7

- Redit iii, 10. 2
 Reditiones in gratiam xii, 8. 1
 Reditu x, 20. 1
 Redituros esse vii, 18. 1
 Reditus (plur.) xv, 1. 1
 Redolentia multas concinnitates alia
 quædam Pr. 4
 Redundante xvii, 5. 4
 Redundaret xvii, 15. 1
 Redundaturum est vii, 3. 9
 Reduxit xiii, 28. 1. xv, 1. 3 gladium v,
 9. 1
 Refecta esset x, 1. 4
 Refellenda (plur.) xvii, 15. 1
 Refellendum xviii, 13. 2
 Refer ii, 17. 1
 Referatur vii, 2. 3
 Referenda (sing.) xvi, 13. 2
 Referendos vi, 17
 Referendum esse xiv, 7. 4
 Referre xv, 27. 2
 Referri x, 29. 2. xiv, 7. 4. xvi, 13. 2
 Refert i, 11. 1. iii, 5. iii, 9. 4. iii, 10. 3.
 xiv, 7. 4. xvi, 13. 2 quid i, 3. 6 mea
 iv, 1. 3 non refert utrum vii, 21 gra-
 tiam i, 4. 2 oculos ad contuendum v,
 14. 3
 Referti elegantiarum xix, 4
 Refertum varis historis librum i, 8. 1
 Refertur ad i, 7. 3
 Reficere xx, 9
 Refici remissionibus animos xv, 2. 2
 Reformidanda (plur.) iv, 9. 4
 Refoto xv, 2. 4
 Refrigerantibus posticum ædium ambu-
 lacris i, 2. 1
 Refrigerare xiii, 30. 3. 4
 Refrigeraret xiii, 30. 4
 Refugisset xvii, 16
 Refutari ii, 7. 3
 Rege i, 12. 3. iv, 18. 1. xvi, 19. 1.
 xvii, 21. 11. xviii, 9. 1. xx, 1. 15
 Regem i, 11. 1. i, 19. 1. iii, 8. 1. vii,
 8. 1. xvi, 19. 4. xvii, 16. xvii, 17.
 xvii, 21. 12. xx, 5. 2
 Regendi xv, 22. 1
 Regentibus xvii, 21. 8
 Regi (dat.) v, 2. vii, 3. 6. xvi, 19. 4
 (verb.) vi, 2. 2. xii, 6. xiv, 1. 2
 Regia (subst.) iv, 6. 1
 Regiæ (gen.) xiv, 3. 2
 Regibus xi, 10. 2
 Regione ii, 30. 1 sub eadem cœli ix,
 4. 3
 Regionibus xii, 13. 9
 Regionibus xii, 9. 3. xiv, 1. 11. xiv,
 6. 3. xv, 27. 3 cœli xiv, 1. 4 certis
 locus determinatus xiii, 14. 1
 Regionum xiv, 6. 1
 Regis iii, 8. 1. xv, 27. 1. xvii, 16. xx,
 5. 1
 Regna vi, 6. 1
 Regnante xvii, 21. 3
 Regnantibus xvii, 21. 3
 Regnare xii, 13. 9
 Regnaret xii, 13. 9
 Regnat xii, 13. 9
 Regnavisset xvii, 21. 10
 Regni xvii, 21. 3
 Regnis ix, 9. 6
 Regno xvii, 21. 8
 Regnum xvii, 21. 4. 9. xx, 10. 2
 Regredi xiv, 1. 7
 Regressi iii, 2. 4. vii, 18. 2
 Regulæ xiii, 20. 1
 Regulam xiv, 5
 Reguli vi, 4
 Regulo vi, 4
 Regulum vi, 4
 Regum ii, 16. 1. xviii, 12. 3
 Regunt ii, 12. 3 alia momenta magnitu-
 dines rerum i, 3. 12
 Rei (subst.) Pr. 2. i, 3. 1. 4. i, 11. 1. 8.
 i, 13. 2. i, 23. 6. i, 23. 2. xvi, 5. 1.
 xvi, 18. 1. xvii, 7. 1. xvii, 16. xix,
 1. 3. 4 bellicæ disciplina xi, 18. 6
 non magnæ error xv, 6 grammaticæ
 xvi, 10. 2 non bonæ hominem xiv, 2.
 2 omnis humanæ peritissimi xix, 5
 rusticæ x, 11. 3. xix, 12. 4 venerem
 proluvio iv, 11. 3 uxoriæ i, 6. 2 ac-
 tiones iv, 3 (adj.) i, 3. 10
 Rejecerit xii, 7. 1
 Rejecit v, 17. 2. xli, 7. 2
 Rejicit ii, 29. 3
 Reipublicæ iii, 7. 2. 4. iv, 18. 3. vii, 3.
 17. x, 14. x, 27. xiii, 1. 1. xiii, 14.
 1. xiv, 3. 2. xiv, 7. 2. xvi, 10. 5. 6.
 xx, 6
 Reis ii, 7. 4. vii, 3. 4. 8
 Relata (plur.) i, 3. 1
 Relationem xiv, 7. 5
 Relationes xii, 5. 7
 Relatus in ærarios iv, 20. 3
 Relegere ii, 19. 1
 Relicta (sing.) iii, 7. 4. xix, 10. 4 (plur.)
 xvi, 5. 3 sunt in mediis xii, 5. 7
 Relictis xii, 2. 5
 Relicto x, 26. 1
 Relictui iii, 1. 3
 Relictum i, 15. 7. i, 21. 1. xiv, 7. est
 xv, 5. 2 esse xviii, 5. 2
 Religentem iv, 9. 1
 Religio iv, 9. 4. v, 17. 2 est (nefas)
 x, 15. 1 non est x, 15. 3
 Religione iv, 9. 1. xiv, 2. 4 mandati i,

13. 2 populum affligent ii, 28. 2
servandi tuendique secreti xii, 4. 1
Religionem jussurandi ii, 6. 5. iv, 3
Religiones xv, 22. 1
Religioni iv, 6. 5
Religionibus i, 12. 1. ii, 28. 2. vi, 12.
xv, 18. 1 sanxerant ii, 12. 1 contra-
riis procurare iv, 5. 1
Religionum i, 11. 1. i, 12. 4
Religiosa (plur.) ii, 10. 2 delubra iv, 9.
2. 3
Religiosae conjunctionis xiii, 8. 1
Religiosas ii, 10. 2
Religiosae vii, 3. 11 caute, sollicite disse-
ruit i, 3. 13
Religiosi dies iv, 9. 2
Religiosum iv, 9. 1. 3. v, 17. 1 est x,
15. 4
Religiosus iv, 9. 1. 2. 3
Relinquamus iv, 18. 1
Relinquat i, 6. 3
Relinquatur xii, 9. 2
Relinquebant xvi, 5. 3
Relinquemus vii, 3. 11. xvii, 2. 4
Relinquenda ii, 7. 3
Relinquendo iv, 9. 3
Relinquendum xiii, 9. 2
Relinquere v, 18. 2. x, 27
Relinquerem xiii, 1. 1
Relinquerent xvii, 13. 1
Relinquesat xv, 8
Relinqui xx, 1. 4
Relinquimus iv, 9. 4
Relinquo vi, 14. 4
Relinquunt ii, 12. 4
Reliqua (sing.) ix, 14. 7. xiii, 9. 3.
xvii, 6. 3. xviii, 7. 1 (plur.) ii, 27. 1
Reliquae (plur.) xviii, 12. 2
Reliquerit i, 16. 4. iii, 13. xvi, 15
Reliquerunt i, 24. 1. vi, 13. 2
Reliqui (adj. plur.) vii, 18. 2 (verb.)
v, 14. 6. xiv, 5. xvi, 6. 2
Reliquias vii, 5
Reliquimus xii, 6. xix, 14. 1
Reliquisse vii, 20. 1. ix, 9. 2. xvii, 4
sensum verbi i, 4. 4
Reliquissent x, 27
Reliquisset xviii, 6. 4
Reliquit i, 12. 2. iii, 7. 1. iii, 13. vi,
14. 3. ix, 9. 1. xiii, 19. 3. xvi, 3. 1.
xvi, 7. 3. xvii, 6. 1. xvii, 10. 2. xvii,
12. xvii, 19. 1. xvii, 21. 2. 8 scrip-
tum xviii, 5. 1
Reliquorum xiii, 15. 3
Reliquos i, 19. 1. 2
Reliquum i, 22. 8. xvii, 11. 3 mercedis
v, 10. 2 esse i, 22. 7
Relucenti xvii, 10. 6

Rem i, 7. 1. 3. i, 13. 1. i, 23. 2. ii, 1.
2. xiii, 24. 6. xvi, 14. xvi, 19. 4.
xviii, 15. xx, 10. 2 divinam ii, 28. 1
fecisse v, 17. 1 ethicam i, 2. 2 gram-
maticam xx, 10. 1 judicariam xiv, 2.
1 musicam xix, 9. 1 non dignam dic-
tu nec auditu xviii, 6. 1 denarrat i,
23. 3 geri videas x, 3. 4 ob dicca-
dam xx, 1. 3
Remedii xv, 1. 1
Remediorum xvii, 16
Remigiis subigit x, 29. 2
Remigis xv, 18. 1
Reminisci x, 25. 3
Remisit x, 29. 2
Remissa (plur.) x, 15. 3. xx, 1. 1
Remissio motus xviii, 10. 4
Remissiones Pr. 1
Remissionibus xv, 2. 2
Remisso subtili iustitiae examine i, 3.
12
Remissum i, 11. 9
Remittebatur vii, 22
Remittentes ii, 26. 2 animum xviii, 2. 1
Remittere animum xviii, 2. 1
Remitterent vii, 14. 3
Remitti xvi, 4. 1
Remota altius et occultius xviii, 10. 3
Remotam v, 14. 5
Remotarum viii, 10
Remotior philosophia xx, 5. 1
Remotiora iv, 11. 5. vii, 17. 2. xvi, 9. 1
paucula super jure Pr. 6
Remotis vii, 11. 1. xiv, 6. 1
Remotius x, 14
Remoto metu ix, 12. 5
Remotorum verberum xviii, 4. 3
Remotos esse xi, 10. 2
Remotum iv, 9. 3. vii, 17. 2 in literis
Pr. 7
Removissent ii, 12. 2
Rempubliam ii, 2. 3. x, 22. 7. xii, 13.
7. xiii, 24. 7. xvi, 10. 5. xvii, 2. 5.
xvii, 21. 8. xviii, 3. 1 obtinente xii,
12. 1
Remunerari vii, 3. 16
Remuneratus sit xviii, 13. 2
Remus xiii, 14. 3
Renes xvii, 11. 2
Renidens xii, 13. 6. xv, 9. 2
Renitatur iii, 6
Renuntiat x, 3. 1
Renuntiati sunt xii, 8. 2
Renuntiatum est xv, 11
Renuntiaverunt vi, 9
Reo ii, 7. 5. xii, 12. xi, 1. 10
Reorum iii, 4
Reos vii, 3. 8

- Rependitur damnum honestate i, 3. 10
 Repens oblivio Pr. 2
 Repente i, 9. 5. v, 9. 2. vi, 4. xii, 8.
 1. xv, 10. xv, 22. 2. xvi, 19. 4
 Repentina xi, 7. 2. xiii, 27. 2
 Repentino xix, 4
 Repentinos xiv, 1. 9
 Repentinus xix, 1. 5. xix, 4. casus i,
 13. 1
 Repererit Pr. 5
 Reperi iii, 12. vii, 20. 1. ix, 14. 1.
 xiii, 3. 1. xiii, 20. 6. xv, 29. xx,
 5. 3
 Reperiantur viii, 2
 Reperias ii, 8. 2. xiii, 3. 1. xvi, 9. 1.
 xvi, 13. 1. xvii, 2. 3. xviii, 7. 1
 Reperiatur ix, 4. 2. xix, 13. 3
 Reperiebamus xi, 15. 2
 Reperienda i, 1. 1. ii, 28. 3
 Reperiendæ xiv, 2. 1
 Reperies xiii, 20. 5
 Reperietis vi, 13. 3
 Reperietur xv, 3. 1
 Reperio iii, 1. 1. vi, 12. xx, 1. 6
 Reperire xix, 3
 Reperiri Pr. 1. ii, 6. 4. xix, 9. 4
 Reperis iii, 7. 2
 Reperisse v, 4
 Reperiuntur x, 25. 1. xv, 28. 1. xvii,
 9. 1. xviii, 12. 3
 Reperta (sing.) i, 8. 1. ii, 12. 1. est xiii,
 20. 1. erat xiv, 5 (plur.) xiii, 10. 8.
 xviii, 7. 2
 Repertæ (plur.) iv, 12
 Repertani vii, 3. 14
 Repertarum xv, 3. 1. xvii, 3. 1
 Repertas vii, 16. 2
 Repertis libris Pr. 9
 Repertos xviii, 4. 4
 Repertum x, 10
 Repertus xvi, 8. 1. xviii, 10. 1
 Repetere xvii, 6. 3
 Repetes nos xv, 9. 2
 Repetit ix, 16. 1
 Repetitas v, 21. 3
 Repetitio xiii, 24. 4. 10
 Repetitum (sup.) xvi, 11. 2
 Repetunt xx, 10. 2
 Reponi ii, 10. 2
 Reportaverunt xv, 12
 Repositum est in exemplis vii, 19
 Repotilis ii, 24. 5
 Repperit ii, 23. 8. iii, 3. 3
 Representata est verbis xv, 18. 2
 Repræsentatione x, 3. 4
 Reprehendat xii, 2. 4
 Reprehendebat v, 19. 4
 Reprehendenda Pr. 9. ii, 7. 4
 Reprehendendi causa x, 23. 1
 Reprehendendo vii, 2. 1. xiii, 19. 2
 Reprehenderat vii, 3. 1
 Reprehendere iv, 15. 1
 Reprehenderent vii, 3. 19
 Reprehenderet xi, 15. 2
 Reprehenderint iv, 15. 1
 Reprehenderis iv, 15. 1
 Reprehenderit vii, 3. 1
 Reprehenderunt xvii, 1. 1
 Reprehendet ii, 17. 1
 Reprehendi i, 3. 7. xi, 2. 1
 Reprehendisse xi, 8. 1
 Reprehendisset xii, 2. 5
 Reprehendisti xx, 1. 7
 Reprehendit i, 18. 1. ii, 9. ii, 16. 4. v,
 1. 1. vi, 6. 1. 2. vii, 3. 3. x, 16. 1.
 xvii, 6. 5. xviii, 11
 Reprehendo i, 18. 2
 Reprehendunt ii, 6. 1. 2
 Reprehensa oratio i, 6. 1 (plur.) ii, 6.
 8. xviii, 11
 Reprehensio ii, 8. 1. xvi, 2. xvii, 5. 4
 Reprehensione iv, 15. 1. ix, 10. 1
 Reprehensionem xi, 15. 4
 Reprehensiones vii, 3. 3. 18
 Reprehensionis ii, 8. 2. opprobatione ii,
 7. 3
 Reprehensis iv, 1. 8
 Reprehensor audaculus verborum v, 21. 1
 Reprehensores iv, 15. 2
 Reprehensum vi, 6. 1. vii, 3. 8. esse
 xvii, 11. 1
 Reprehensuri vii, 3. 3
 Reprehensus ii, 16. 1
 Repressum xvii, 11. 2
 Reptant iii, 3. 3
 Reptante x, 12. 1
 Republica i, 22. 3. iii, 13. vi, 16. 4.
 vii, 1. 2. xi, 9. 1. xii, 8. 1. xiv, 7. 4.
 xv, 11. xvii, 21. 5. xviii, 3. 1. fuit ex
 vii, 3. 18
 Repudiaritis xi, 13. 1
 Repudiassæ xi, 13. 1
 Repudiato conversoque ordine ii, 8. 2
 Repudiaveris xi, 13. 4
 Repugnant iii, 7. 3
 Repugnantem iv, 20. 2
 Repugnat ii, 17. 3
 Reputatio utendi consilii xii, 5. 6
 Requirat x, 3. 7. x, 16. 2
 Requirebam eum oculis xix, 1. 2
 Requirebant xiii, 22. 2
 Requirebat xiv, 1. 4
 Requirendo xii, 6
 Requirendum x, 16. 1. xi, 15. 3. xv,
 9. 2
 Requirens ii, 12. 2
 Requisite vultu xi, 7. 3
 Requirentes originem i, 25. 4

- Requiritibus xi, 17
 Requiere vii, 3. 21. x, 16. 3. xi, 15. 3.
     xix, 8. 6
 Requiritur xiv, 1. 12
 Requiritur i, 16. 3. iv, 6. 2
 Requiritur vii, 11. 1
 Requiro xviii, 7. 1
 Requiritur x, 26. 3. xv, 7. 3
 Requisisse iii, 9. 3
 Requisite xv, 22. 2
 Requisitio xviii, 2. 2
 Requisitos xvi, 19. 4. xviii, 4. 4
 Rerum Pr. 5. i, 3. 9. i, 7. 1. i, 13. 3.
     iii, 2. 1. xiii, 24. 11. xvii, 5. 4.
     xix, 2. 1. xx, 10. 3. civilium xx, 5. 1
     publicarum xx, 1. 7. veterum xix, 9. 1
     gestarum ii, 13. xx, 6. familiarum xix, 1.
     2. quod omnium validissimum fuit i,
     6. 4
 Res (sing.) ii, 4. 1. xvi, 10. 5. xvii, 5.
     2. xvii, 10. 2. xviii, 12. 2. major
     quampiam consultata i, 23. 2. mira
     xix, 11. 2. vi geritur xx, 10. 2. ut est
     vii, 17. 2. est ut patet ii, 23. 9. (plur.)
     xvi, 11. 2. xvii, 9. 1. xvii, 20. 3.
     xviii, 2. 1. cognatas et conjunctas ii,
     4. 3. gestas i, 3. 1. scribere iv, 15. 1
     rusticas xv, 1. 1. commenticias dicere
     iii, 19. in longinquas xx, 10. 4
 Rescindere xv, 16
 Rescinderet xv, 9. 2. sese sententia v,
     10. 4
 Rescire ii, 19. 1
 Rescivere ii, 19. 2
 Rescivero ii, 19. 2
 Resciverunt ii, 19. 2
 Rescivi ii, 19. 1
 Rescribere ii, 19. 1
 Rescriberet ii, 10. 1. xiii, 17
 Rescripserit ii, 10. 1
 Rescripsisse v, 6. 3. xiii, 4
 Rescripsit ii, 10. 1. x, 1. 1. xiii, 17.
     xx, 5. 2. ad hanc sententiam xiii, 4
 Rescriptio xiii, 4
 Resedit ii, 2. 1
 Resipiant iii, 3. 6
 Resolverit vocabulum Græcum in voces
     Latinas i, 18. 1
 Resolvi (infin.) xviii, 2. 3
 Resolutio xvii, 9. 3. xviii, 2. 4
 Resonare v, 7
 Respectum non habere xviii, 7. 2
 Respexit vii, 2. 2
 Respicendum i, 13. 3
 Respicio vi, 11
 Respondeam xx, 1. 10
 Respondeant xiv, 1. 9. 10. xvi, 2
 Respondeas iv, 1. 4. xvi, 2. xviii, 1. 4
 Respondeat i, 13. 4
 Respondeatur ii, 6. 1
 Respondebitur xvi, 2
 Respondendi xx, 6
 Respondendum xvi, 2. xx, 1. 3
 Respondent xiv, 1. 15
 Respondentium xiii, 14. 1
 Respondeo non jus xx, 10. 1
 Respondere i, 2. 3. xix, 1. 3. xix, 13. 2
 Responderent xvi, 4. 3
 Responderit xiii, 12. 1
 Responderi ii, 6. 5. vii, 2. 3
 Responderimus vii, 3. 1
 Responderint xvi, 2
 Responderis xvi, 2
 Responderit vi, 1. 1. xiii, 12. 1. xvi, 2.
     xix, 1. 3
 Responderunt vii, 18. 2. x, 27
 Respondet xvi, 2
 Respondi vi, 5. 1. vii, 3. 21. xvii, 8. 3
 Respondisse i, 14. vii, 1. 1. xi, 9. xiii,
     20. 2. xv, 5. 2
 Respondisset xi, 9. xvi, 10. 2
 Respondit i, 23. 2. iii, 7. 2. xix, 1. 3
     ita xix, 8. 6. xx, 6
 Responsio xii, 12. xvi, 2. xix, 1. 1
 Responsione xii, 12
 Responsionibus xvi, 2
 Responsionis vii, 3. 19
 Responsitavit xiii, 10. 1
 Responsum ii, 18. 2. iii, 3. 5. est xv,
     20. 1
 Respublica i, 23. 8. xvii, 2. 5
 Respuenda ii, 7. 3
 Respuendas xv, 2. 3
 Respuens vocum vi, 15. 1
 Respuent xiii, 20. 5
 Respueret vi, 16. 5. xiii, 20. 9
 Respuit xix, 1. 5
 Restare i, 22. 7
 Restat xx, 1. 10
 Restinguitur xii, 1. 7
 Restione (comœdia) xvi, 7. 2
 Restionem x, 17. 1
 Restituendi ii, 10. 1
 Restituentis ix, 12. 5
 Restituere ii, 19. 1
 Restitueretur xvii, 9. 1
 Restitui xiv, 1. 9. possit concordia ii,
     12. 3
 Resupinus xix, 9. 4
 Resurgentia xvii, 11. 2
 Resurgit iii, 6
 Retaliari xx, 1. 6
 Retanda xi, 17
 Retas (arbores) xi, 17
 Retentam vi, 8
 Retentis xv, 16
 Retentus xiii, 2. 1
 Retibus xi, 17

- Reticens iv, 1. 3
 Reticentibus ii, 22. 6
 Reticere xi, 10. 2
 Reticuisset xiv, 5
 Retineamus vi, 5. 2
 Retineatur v, 13. 3
 Retinebat ii, 27. 1. xvii, 6. 2
 Retinendæ xii, 5. 7
 Retinendam patientiam xii, 5. 2
 Retinent ii, 30. 2. xiii, 15. 2. xvii, 7. 2
 Retinentissimus proprietatum in verbis x, 20. 3
 Retineo xvii, 9. 4
 Retineret ii, 2. 4. ii, 6. 5. xiv, 5
 Retineri v, 6. 3. vii, 3. 18. xvi, 16
 Retinet xvii, 6. 3. xix, 1. 6 æs alienum i, 4. 2
 Retinuerat xvii, 6. 3
 Retinuisse concinnitatem sententiæ i, 4. 4
 Retinuit xvii, 6. 2. 3
 Retorridi xv, 30. 1
 Retractandi xiv, 3. 2
 Retractari xvii, 10. 2
 Retractatæ iii, 3. 6
 Retro x, 29. 2 paululum xii, 13. 8 per-
 recta vestigia ix, 4. 3
 Retuli xii, 1. 8. xv, 12
 Retulisse vii, 1. 1
 Retulit x, 1. 3 ad consilium xii, 7. 2
 Revaluisset xvi, 13. 2
 Revellentem xix, 12. 3
 Revelli v, 14. 6
 Reverenda (plur.) iv, 9. 4. vi, 13. 1
 Reverendæ xiv, 4. 1 vetustatis libro ix, 14. 7
 Reverendus est xii, 4. 2
 Reverens xv, 2. 2 responsum parum iv, 20. 3
 Reveritus xi, 11
 Reverti xv, 22. 2
 Revertuntur iii, 2. 4
 Revinctum loro v, 14. 7
 Revicti sunt in culpa vi, 2. 5
 Regirescit xx, 8. 2
 Revise ad me xiii, 30. 2
 Revises ad me vii, 17. 5
 Reviviscat x, 6
 Reum ii, 4. 1. ix, 15. 2. xv, 28. 1
 Revocaret a contentione vocis i, 11. 9
 Revolabat ix, 11. 3
 Revolutum xvii, 9. 3
 Reus ii, 4. 3. iii, 4. xx, 1. 10. 13 erat
 xii, 12
 Rex i, 11. 4. i, 19. 1. iii, 8. 1. v, 4.
 xvi, 19. 1. xvii, 9. 5. xvii, 17. xvii,
 21. 6. xx, 5. 2 sacrificulus x, 15. 3
 Rheda x, 25. 1. xix, 13. 3
 Rhetor i, 4. 1. i, 6. 1. xv, 1. 1. xviii,
 3. 1. xix, 9. 1
 Rhetoras xv, 11
 Rhetore i, 8. 1. iii, 13. xviii, 5. 1
 Rhetorem xix, 9. 3
 Rhetori i, 6. 3
 Rhetoribus x, 19. xiv, 4. 1. xv, 11
 Rhetorica disciplina xii, 12
 Rhetoricæ xvii, 5. 1 disciplinæ xiii,
 21. 1
 Rhetoricam xv, 11
 Rhetoricarum vii, 3. 20
 Rhetoricas meditationes xx, 5. 1
 Rhetoricis disciplinis xiii, 8. 1
 Rhetoricus xvii, 5. 2. 4
 Rhetoris xii, 21. 1. xv, 20. 1
 Rhetoriscæ xvii, 20. 2
 Rhetorum vii, 3. 9. xiv, 2. 1. xvii, 20. 2
 Rhodanum x, 7
 Rhodienses vii, 3. 1. 2
 Rhodiensibus vii, 3. 1. 2. xiii, 24. 7
 Rhodiensis vii, 3. 1
 Rhodiensium vii, 3. 10
 Rhodii xv, 31
 Rhodiis xv, 31
 Rhodio iii, 15. 1
 Rhodios xv, 31
 Rhodium (vinum) xiii, 5. 2
 Rhodius vii, 16. 2
 Rhodo (insula) xiii, 5. 1
 Rhodum xv, 31
 Rica (vestimenti genus) vi, 10. 2. x,
 15. 4
 Rictu oris xviii, 4. 3
 Rictum xix, 11. 2
 Rideatur xii, 25
 Ridenda (sing.) ix, 4. 6 (plur.) xiv,
 1. 9
 Ridendum inter xii, 12
 Ridens iv, 1. 5. v, 21. 2. xi, 15. 1.
 xvii, 8. 2
 Ridentem xi, 15. 1
 Ridentibus xiii, 30. 2
 Ridere xii, 5. 11
 Rideremus xvii, 8. 1
 Riderent prolixius xix, 10. 4
 Ridibunda xi, 15. 1
 Ridibundo xi, 15. 3
 Ridicula xi, 13. 5. xii, 2. 3. xx, 7
 Ridiculæ atrocitatis xx, 1. 6
 Ridicularius iv, 20. 1
 Ridicule vi, 13. 2. vii, 17. 3. xv, 5. 2
 Ridiculus ii, 23. 6
 Rigando xvii, 11. 3
 Rigentes vii, 3. 4
 Rimabatur vitia i, 4. 1
 Rimarentur vii, 2. 1
 Rimata xix, 11. 2
 Rimis patulis hiantem xv, 16
 Rimosior xvii, 11. 1

- Rapis ix, 9. 5. xi, 17
 Riserunt xi, 7. 3. xvii, 3. 1
 Risi xvi, 6. 2
 Risit i, 21. 2 id i, 19. 1 satis xii, 12
 Risu xii, 12 res digna xiii, 3. 1
 Risum xvii, 3. 2
 Risus i, 24. 2. xvii, 14. 2
 Rite i, 7. 5. xvi, 6. 1
 Ritibus xiv, 2. 1
 Ritu i, 12. 1. 3. ii, 24. 2. ix, 4. 5. xvi, 4. 1. xvii, 10. 1 aleatorio xviii, 13. 2 humano v, 12. 4 Romano xiii, 22. 1 religionum i, 11. 1
 Ritus iii, 2. 3. 5
 Rivalibus xiv, 1. 3
 Rivus xiv, 5
 Roborandis vocibus ii, 3. 1
 Roboraria ii, 20. 2
 Roborarium ii, 20. 2
 Roborato xv, 20. 1
 Robore vii, 2. 2
 Roboreis tabulis ii, 20. 2
 Robur x, 12. 2
 Robustior v, 8. 1
 Robustos gemitus xii, 5. 8
 Rogabam xvi, 10. 2
 Rogabantur sententias iii, 18. 2
 Rogabatur iv, 10
 Rogamus i, 22. 4. xix, 8. 4
 Rogandarum iv, 10
 Rogandi iv, 10
 Rogante x, 21. 1
 Rogantur xiii, 15. 3
 Rogare xiii, 15. 2. xiv, 7. 4. xvi, 6. 1
 Rogaret i, 3. 9. ii, 29. 3
 Rogaretur xiv, 7. 4
 Rogari xiii, 15. 2. xiv, 7. 4 sententiam cœptæ vii, 3. 2
 Rogas ii, 23. 6. xii, 13. 1
 Rogassem iii, 1. 2
 Rogasset xviii, 13. 2
 Rogat i, 24. 2. vii, 11. 2
 Rogata est lex ii, 24. 3
 Rogati xvi, 2 sunt ii, 29. 4
 Rogatio v, 18. 3. x, 20. 1
 Rogatione xiii, 16. 4. xx, 1. 7
 Rogationem v, 19. 2
 Rogationes x, 20. 3
 Rogationibus xv, 27. 2
 Rogationis v, 19. 2. x, 20. 2
 Rogatur x, 20. 2
 Rogatus iii, 1. 3. xvi, 2. xvi, 10. 4 es xvi, 2 est xvi, 2 sententiam iv, 10
 Rogaveram xiv, 2. 3
 Rogaverat ii, 29. 3
 Rogavi xvi, 6. 2. xx, 10. 1
 Rogavit ii, 10. 1. x, 1. 3. xiii, 21. 3. xiv, 7. 1
 Rogem iv, 1. 4. xvi, 2
 Roges ii, 29. 2
 Rogetur x, 21. 2
 Rogo iv, 1. 4. xiii, 30. 3. xv, 5. 2. xviii, 1. 4
 Roma i, 2. 1. iii, 2. 4. xvi, 6. 1. xvii, 10. 1. xviii, 1. 1 in urbe iii, 2. 4. xvii, 21. 8
 Romæ i, 23. 1. i, 24. 1. ii, 3. 2. ii, 20. 2. iii, 16. 9. iv, 5. xiii, 11. 1. xvi, 3. 1. xvii, 21. 7. xviii, 6. 1. xix, 8. 1
 Romam iii, 3. 3. v, 4. v, 14. 6. vi, 3. vii, 3. 1. xv, 29. xvii, 21. 2. 3 post conditam xx, 1. 2
 Romana ii, 2. 1. iii, 2. 3. v, 14. 1 plebe xvi, 10. 4 in urbe iv, 3
 Romanæ i, 13. 3. xvi, 13. 2 felicitatis xvii, 21. 9 plebis xx, 6
 Romanam i, 18. 1
 Romane xiii, 21. 2
 Romani (gen.) i, 13. 4. i, 14. i, 18. 3. ii, 2. 2. xvi, 4. 1 populi xvi, 13. 2. xvii, 2. 7. xvii, 21. 7. 14. xx, 1. 1. 15 (plur.) iii, 2. 5. iii, 7. 1. iii, 8. 2. xvi, 13. 2. xvii, 2. 3. xviii, 2. 1 illustres viri xvii, 21. 1
 Romanis ii, 22. 2. ii, 24. 2. iv, 1. 7. v, 18. 2
 Romano i, 25. 1. iii, 7. 1. iii, 8. 1. vi, 5. 1 populo xvii, 21. 6. 9
 Romanorum ii, 18. 1. xviii, 9. 1
 Romanos i, 7. 1. ii, 15. 1. ii, 24. 1. iii, 16. 4. vii, 18. 1. ix, 14. 5
 Romanum ii, 11. iii, 2. 3. vi, 5. 1. vii, 14. 1 populum i, 6. 5
 Romanus xvi, 4. 1. xvii, 21. 10 populus xx, 1. 3. 7. 11 Que. xvi, 4. 1
 Romule xi, 14
 Romuli i, 16. 1. iii, 16. 7. vi, 7. xi, 14. xvii, 21. 14
 Romulo xiii, 14. 3
 Romulum vi, 7. xi, 14
 Romulus vi, 7
 Rosa xiv, 6. 2
 Rosam xiv, 6. 2
 Roscio, Sexto xv, 28. 1
 Roscium, Sex. xv, 28. 1
 Roscius v, 8. 1
 Rostris navium v, 6. 5 pro xi, 3. 2
 Rotas xv, 30. 1
 Rotundæ sententiæ xi, 12. 2
 Rotundis xvi, 1 numeris xvii, 20. 2
 Rotundo xvii, 9. 3
 Rubeat ii, 26. 2
 Rubens xix, 10. 4
 Rubente ix, 15. 3
 Rubentem auroram xix, 7. 2
 Ruber ii, 26. 2. 3
 Rubidus ii, 26. 3
 Rubigo xi, 2. 2

- Rubigus iv, 6. 1. v, 12. 4
 Rubis xix, 12. 1. 4
 Rubore ii, 26. 2
 Ruborem in effervesco i, 26. 3
 Ruboris ii, 26. 2
 Rubos xix, 12. 3
 Rubra vii, 11. 2
 Rude aes et argentum ii, 10. 2
 Rudente (comœdia) ix, 12. 6
 Rudes i, 2. 3. v, 21. 1. xvi, 2 et agres-
 tes i, 2. 2 villas xiii, 23. 1 Græcæ lin-
 guæ xiii, 9. 1
 Rudi xvii, 10. 1
 Rudibus temporibus xv, 11
 Rudia vi, 2. 3. xix, 9. 3
 Rudimenta vitæ atque lucis xii, 1. 3
 Rudis ix, 4. 2 literarum xiii, 16. 2
 Rufi ii, 26. 1. 2. 3. 4
 Rufino iv, 8. 1. 3
 Rufinum iv, 8. 2
 Rufinus, Cornelius P. iv, 8. 1
 Rufo ii, 26. 4
 Rufus ii, 26. 5 color ii, 26. 2
 Ruga Carvilius iv, 3
 Rugat pallium xviii, 12. 1
 Rogosum ix, 14. 4
 Ruina iii, 15. 3
 Rainis xix, 1. 5
 Rollum xiii, 24. 2
 Rumices x, 25. 1
 Ruminabamur xix, 7. 1
 Ramoris xvii, 14. 2
 Rumpendi xx, 1. 5. 9
 Rumpere xx, 1. 5
 Rumpi xx, 1. 9
 Rumpia x, 25. 2
 Rumpiæ x, 25. 1
 Ruperat xx, 1. 15
 Ruperit xx, 1. 6
 Rupices xiii, 9. 2
 Rupiset xx, 1. 9
 Rurit xx, 1. 5 vitium modumque linguæ
 v, 9. 1
 Ruptis iv, 17. 5
 Ruptum est xx, 1. 5
 Ruptura xx, 1. 9
 Rure v, 3. 1
 Ruris colendi xix, 12. 3
 Rus vii, 20. 2. ix, 12. 4 colere ii, 7. 4
 concesseramus xix, 5
 Rusculo xix, 9. 1
 Russus ii, 26. 2
 Rusticæ rei xix, 12. 4
 Rusticas xv, 1. 1
 Rustice loqui xiii, 6
 Rustici (gen.) xix, 12. 1
 Rusticus sermonari xvii, 2. 7
 Rustico vocabulo ii, 21. 3
 Rusticos xi, 7. 3
 Rusticum xiii, 6
 Rusticus sermo xiii, 6
 Rutilius vii, 14. 3
 Rutilum thoraca ii, 6. 8
 Rutilus ii, 26. 3
 Ruunt vi, 2. 3
 S.
 Sabini iv, 2. 5. iv, 9. 4. vii, 11. 3.
 xi, 18. 4. xiii, 22. 3 Massurii xiv,
 2. 1
 Sabinis xi, 1. 4. xiii, 22. 3
 Sabinum xi, 1. 4 verbum xiii, 22. 3
 Sabinus iii, 16. 4. iv, 1. 8. iv, 2. 1.
 vii, 4
 Sacellum vi, 12
 Sacerdos xv, 18
 Sacerdotem Vestalem i, 12. 4. x, 15. 4
 Sacerdotes x, 24. 4. xx, 8. 2 feminas
 xiii, 20. 9 Cereris xiii, 20. 9
 Sacerdotibus publicis x, 15. 1
 Sacerdotii vi, 7 religionibus xv, 18
 Sacerdotio i, 12. 2. vi, 7
 Sacerdotis xv, 18
 Sacerdotium i, 12. 1. 4
 Sacerdotum xiii, 22. 1
 Sacra cella vi, 12 (plur.) i, 12. 4. iii,
 11. 2
 Sacrario iv, 6. 1
 Sacrarium i, 19. 2
 Sacras xiv, 7. 3
 Sacratas xii, 4. 2
 Sacri vi, 12
 Sacrificia iv, 6. 3
 Sacrificio vii, 1. 1. vii, 22
 Sacrificium vi, 7. xii, 8. 1. xvi, 4. 3.
 xvii, 7. 2 recte futurum v, 17. 2
 Sacrifico xviii, 12. 3
 Sacrificor id xviii, 12. 3
 Sacrificulus x, 15. 3
 Sacris i, 12. 1. vi, 12. xvi, 13. 2
 Sacro vi, 12
 Sacrorum i, 12. 2. v, 27. 1 detestatio
 xv, 27. 1
 Sacrum in x, 15. 1
 Secla xiii, 20. 8
 Secula xiv, 1. 7
 Seculo xiv, 1. 8
 Sæculorum xiv, 1. 9
 Sæpenumero ii, 30. 1. iv, 12. xli, 1. 6.
 xii, 8. 1. xvii, 4. xvii, 16
 Sæpiusnumero iii, 16. 1
 Sæva (sing.) xviii, 3. 1. xix, 9. 5 (plur.)
 xix, 1. 6
 Sævam xli, 1. 6
 Sævians xi, 1. 1

- Sævientem orationem i, 11. 8
 Sævientes v, 14. 2. vii, 1. 2
 Sævientiæ morbi xii, 5. 4
 Sævierat ix, 11. 3
 Sævior est ulciscendi causa i, 26. 4
 Sævix xiii, 24. 6
 Sævissimum ii, 22. 5
 Sævilia xix, 1. 1. xx, 1. 14
 Sævitim ii, 6. 4. xiv, 4. 2
 Sævo iv, 17. 6
 Sævus iii, 2. 6
 Sægaces in cognitione rerum indaganda
 xi, 18. 5
 Sægaciter xvi, 12. 1
 Sægitta ix, 1. 2
 Sægittam ix, 1. 1
 Sægittarius ix, 1. 1
 Sægittas v, 12. 4. xvii, 15. 2
 Sægittis xvii, 15. 2
 Salaciam Neptuni xiii, 22. 1
 Salamina xvii, 21. 6
 Salamine insula xv, 20. 2
 Sale ex mero ii, 22. 7
 Salem xvi, 5. 2
 Salernum i, 16. 1
 Salices ix, 9. 2
 Salicta per geniana xix, 13. 3
 Salinator (comœdia) iii, 12
 Salus i, 12. 1
 Sallustianæ lectionis xviii, 4. 1
 Sallustianum x, 26. 4
 Sallustii ii, 27. 1. iii, 1. 1. iii, 2. 3. iv,
 15. 1. xviii, 4. 1. xx, 6
 Sallustio i, 15. 7. xviii, 4. 1
 Sallutionem iii, 1. 2. 3. xvii, 18. xviii,
 4. 1
 Sallustius i, 15. 4. i, 22. 7. ii, 17. 3.
 ii, 27. 1. iii, 1. 1. iv, 15. 2. iv, 17.
 3. vii, 17. 3. xv, 13. 3. xviii, 4. 2
 Salonianum xiii, 19. 4
 Salonianus xiii, 19. 2
 Salonii xiii, 19. 2
 Salonio xiii, 19. 2
 Salsamenti ii, 24. 3
 Saltabondi (plur.) xx, 3
 Saltanti i, 11. 7
 Saltationis xx, 3
 Saltatriculæ i, 5. 1. 2
 Saltem ii, 24. 5. vii, 11. 3. xii, 14. 1.
 xiii, 21. 1. xix, 5
 Saltuatim xii, 15. currentes ix, 4. 5
 Salva (sing.) ii, 17. 3. ii, 23. 4. liberi-
 tate i, 3. 8. ipsius majestate xiii, 13. 1
 Salvam xviii, 3. 1. civitatem i, 6. 4
 Salubria v, 1. 2
 Salubribus vi, 10. 1
 Salubritates corporis retinuisse ii, 1. 2
 Salubritatis ii, 12. 1
 Salubriter iii, 10. 3. vi, 2. 3. ac prospici-
 enter res animadversas ii, 29. 1
 Salubrius (adj.) xix, 5. xx, 1. 7
 Salvis xv, 7. 3. religionum observati-
 bus i, 12. 4
 Salum xvi, 10. 4
 Salus iv, 18. 3. vi, 1. 4. ix, 12. 2
 Salutat xiii, 22. 4
 Salutari (inf.) xx, 1. 15
 Salutationem ii, 2. 1. iv, 1. 2. cum
 operiremur xx, 1. 1
 Salutatum xvi, 5. 3
 Salutatus xvi, 10. 4
 Salute i, 3. 1. 7. vii, 3. 8
 Salutem i, 11. 2. iii, 8. 1. ix, 12. 2.
 xii, 14. 3. dicit ix, 3. 2. dicunt iii, 8.
 2. fuga quæsit xvii, 21. 9
 Saluti i, 6. 1. vii, 3. 9
 Salutis iii, 7. 2. xvii, 11. 3. perceptæ v,
 6. 2. nulla prorsus bonæ spes reliqua
 est xviii, 7. 1
 Salvum fuit mihi efficium et judicis et
 amici i, 3. 2
 Samium iii, 10. 2
 Samius v, 9. 2
 Samnitum i, 25. 1
 Samnites i, 14. xvii, 2. 7
 Samnitibus i, 14. xvii, 21. 10
 Samnitium xi, 1. 4. xvii, 21. 10
 Samo vii, 16. 2
 Sanam iv, 2. 3. 4
 Sanates xvi, 10. 3
 Sanatos ii, 12. 3
 Sanciendæ fidei xx, 1. 13
 Sanciendis xvi, 4. 1
 Sanctam habuit (fidem) xx, 1. 11
 Sancti (gen.) ix, 5. 2
 Sanctimonia vii, 18. 1. xvii, 2. 7
 Sanctionibus legum ii, 24. 1
 Sanctiores libri philosophorum ii, 29. 5
 Sanctissimæ disciplinæ (gen.) i, 2. 4
 Sanctissimum i, 21. 2. xii, 1. 2. usur-
 pant nomen ix, 2. 2
 Sanctitas xiii, 3. 1. xvii, 2. 7
 Sanctitatem iv, 9. 3
 Sanctitudo xvii, 2. 7
 Sanctius v, 13. 2
 Sanctum xiii, 12. 1. xiv, 4. 1. virum i,
 6. 3
 Sanctus castitate vitæ xv, 18
 Sandaliario xviii, 4. 1
 Sane quam v, 14. 1
 Sanguen iii, 7. 3
 Sanguine ii, 16. 1. xii, 1. 2. xviii, 10.
 4. xviii, 11. diffuso aut contracto xix,
 6. cum verborum xviii, 4. 1
 Sanguinem xvii, 16. xix, 4. xix, 6. di-
 mitti x, 8. verborum eruere xviii, 4. 1

- Sanguineum ii, 26. 2
 Sanguinis xii, 1. 3. xviii, 10. 4 concep-
 taculum xviii, 10. 4 dimissionem x, 8
 Sanguinolentam torquem ix, 13. 4
 Sanguis xix, 4
 Sani (plur.) x, 8
 Sanie v, 8. 2
 Saniem vulnere intimo conceptam ex-
 pressi v, 14. 6
 Sanitas xviii, 1. 2
 Sanos iv, 2. 4
 Sanum xviii, 10. 2
 Sanus iv, 2. 5
 Sanxerant pœnis et religionibus ii, 12. 1
 Sanxerunt vi, 10. 2 fidem xx, 1. 11 in-
 jurias quinque et viginti assibus xx,
 1. 9
 Sanxisset ii, 24. 4
 Sanxit ii, 24. 5
 Sapere xii, 8. 1
 Saperet xix, 12. 2
 Sapiens i, 3. 7. i, 26. 1. ii, 29. 1. iii,
 1. 1. xii, 5. 9. xix, 1. 5. 6 rerum hu-
 manarum xiv, 8. 1
 Sapiente ii, 17. 1
 Sapientem xii, 5. 4. xvii, 5. 1
 Sapienter xix, 12. 1
 Sapientes iii, 10. 6. iv, 1. 6. viri ix, 8.
 xix, 2. 1
 Sapienti facundia i, 15. 2
 Sapientia i, 3. 3. ii, 12. 2 e medio pel-
 litur xx, 10. 2
 Sapientis i, 15. 7. xx, 1. 3
 Sapientiam xiii, 8. 2 filiam Usus et Mc-
 moriæ xiii, 8. 1
 Sapientis vi, 11. xix, 1. 5
 Sapientissime v, 10. 3
 Sapientissimi (gen.) xix, 5
 Sapientissimus v, 1. 3. vi, 2. 5
 Sapientium i, 3. 1
 Sapientum xvii, 21. 3
 Sapit ii, 23. 4
 Sapor i, 21. 2 indicium faciet i, 21. 1
 Sapphica xix, 9. 1
 Sappho xx, 6
 Sarcinam ix, 9. 7
 Sarcinula xix, 1. 4
 Sarciri noxam xi, 18. 3
 Sardinia xiii, 29. 2. xv, 12. 1
 Sarpedona xv, 22. 1
 Sarra xiv, 6. 3
 Sat xii, 6
 Satisfactis Improbam vii, 16. 2
 Satin' xviii, 2. 5
 Satira i, 17. 1. 2. i, 22. 1. iii, 16. 6.
 vi, 5. 3. xiii, 28. 3. xv, 19 Menip-
 pea iii, 18. 2
 Satirarum i, 16. 1. iv, 1. 2. x, 20. 1.
 xviii, 8 enarrator xiii, 30. 1
 Satiris ii, 18. 2. vii, 9. 1. xiii, 30. 1.
 xvii, 3. 2. xviii, 2. 2
 Satis fidei fecisse potest iii, 3. 4 hoc
 blandum est Pr. 7 tuendæ sententiæ
 v, 11. 2 erat xvii, 9. 3 esse ii, 6. 2
 visa sunt tempora xiv, 1. 6 hoc esse
 potuit dixisse xii, 10. 1 habebimus
 vi, 8 de vi ac multitudine hostium a-
 gentibus ix, 11. 1 non digne xix, 1.
 4 non est hoc quod i, 9. 5
 Satisfacere xi, 4
 Satisfacto jurejurando vii, 18. 2
 Satrapen x, 18. 1
 Saturi fiant x, 8
 Saturationem iii, 3. 7
 Sauris ii, 29. 6
 Saturnalia xvi, 7. 3. xviii, 2. 1
 Saturnalibus xviii, 13. 1 ludis ii, 24. 2
 Saturni xiii, 22. 1
 Saturno xviii, 2. 5
 Saturnuspater v, 12. 1
 Saucia (sing.) xix, 11. 2
 Sauciabantur ix, 1. 1
 Saucius iii, 7. 3
 Saviationes xviii, 2. 3
 Savio ii, 23. 6 semihulco xix, 11. 2
 Savior xix, 11. 2
 Savium ii, 23. 6
 Sauromatas ix, 4. 3
 Saxa xvii, 10. 4. 6 rubra vii, 11. 2
 Saxo xvii, 21. 8 Tarpeio xx, 1. 14
 Saxum i, 24. 2
 Scævitas et invidentia male doctorum
 hominum Pr. 11
 Scævitate vi, 2. 3
 Scævola, Q. iv, 1. 1. vii, 14. xvii, 7. 1
 Scævola, Q. iv, 1. 7. xi, 2. 1. xvii, 7. 1
 Scævola, Q. iv, 1. 6
 Scævus xii, 13. 1
 Scalas x, 15. 4
 Scaphæ x, 25. 3
 Scaphas x, 26. 4
 Scari vii, 16. 2
 Scatebat irarum et molestiarum i, 17. 1
 Scatens argutiis xvii, 8. 1
 Scatere verbis i, 15. 1
 Scauri xi, 15. 4
 Scaurum xi, 15. 3
 Scaurus xi, 15. 2
 Scelera xviii, 9. 1
 Scelerati ii, 6. 2
 Sceleratos xi, 7. 2
 Sceleribus vii, 3. 16
 Sceleris i, 26. 2
 Scena i, 24. 2. x, 1. 4. xvii, 21. 14
 Scenicis fabulis x, 3. 8
 Scenicorum iii, 3. 7. xx, 4
 Scesciderat vii, 9. 4
 Schemata i, 20. 1

- Scholasticæ xv, 1. 1
 Scholica nugalia iv, 1. 1
 Scholis Pr. 7. ii, 9. 2. xvi, 1
 Sciamus iv, 17. 4
 Sciunt Pr. 7
 Scias v, 1. 1. xv, 9. 1. xvi, 6. 2
 Sciat vii, 17. 1. xiv, 2. 4. xv, 6
 Sciatis i, 3. 1. i, 7. 7
 Sciderat vii, 9. 4
 Sciebant ii, 2. 4
 Sciebat ii, 16. 4. xvii, 9. 3. xix, 9. 1
 Sciemus xiii, 25
 Sciens vii, 11. 3. xiv, 2. 4. xvii, 1. 4
     litteras xviii, 9. 1
 Sciente vii, 11. 3
 Scientem xvii, 16
 Scienter xvii, 5. 4
 Scientia i, 15. 3 juris i, 22. 3 illustri
     fuit xx, 1. 1 vir divina xix, 2. 3 orna-
     tum xvi, 5. 2
 Scientiæ (sing.) i, 3. 13. i, 9. 4. xiii,
     16. 1. xiv, 1. 4 capiens iv, 1. 4 fundo
     xiv, 1. 3
 Scientium xii, 2. 1. xiii, 25. xvi, 10. 3
     uberem ii, 26. 6 rerum tolerandarum
     xii, 5. 11
 Scierint Pr. 7
 Scilicet i, 15. 2. ii, 7. 5. vii, 3. 6. xiii,
     30. 1. xix, 1. 4
 Scimpodio Græciensi xix, 10. 1
 Scimus xvi, 5. 1
 Scindo vii, 9. 4
 Scio iii, 1. 2. vii, 3. 5. xii, 6. xiii, 24.
     7. xiv, 2. 5 haud scio, an ii, 22. 3
 Sciopadæ iv, 17. 1
 Scipio, P. ii, 20. 1. iv, 18. 1. vii, 1. 3.
     xi, 8. 2. xvi, 8. 2. 3 Africanus iv,
     16. 1. vii, 19 Pauli F. iv, 20. 2 Na-
     sica iv, 20. 3 (liber) iv, 7
 Scipione iv, 18. 2. vi, 8. xvi, 8. 3 Afri-
     cano ii, 13 L. Asiatico vii, 19
 Scipionem iv, 18. 2. vi, 8. vii, 1. 1.
     L. vii, 19 minorem iii, 4
 Scipioni iii, 4 L. Asiatico vii, 19
 Scipionis iv, 18. 2. v, 19. 4. vi, 8. vii,
     1. 1. vii, 12. 2 P. Africani iii, 4
 Scire i, 3. 6. i, 23. 1. iv, 1. 2. vi, 6. 2.
     ix, 4. 6. xvi, 13. 1. xx, 2 ipsum scire
     ii, 19. 2 jus i, 12. 5 prolixius volo ii,
     21. 2
 Sciret i, 14. xv, 14. xvii, 17 nihil ad-
     modum super vite colenda xix, 12. 3
 Scis iv, 1. 6. xii, 5. 6. xviii, 1. 5. xx,
     1. 3
 Sciscitari de i, 9. 1
 Sciscitatum issem xii, 13. 1
 Scit xi, 18. 8
 Scita (sing.) admodum voce xviii, 5. 1
     (plur.) vii, 14. 3
 Scitæ xiii, 4
 Scitamenta xviii, 8. xx, 9
 Scite ii, 19. 6. iv, 13. vii, 5. xii, 1. 6.
     xiii, 24. 13. xvii, 20. 1. xix, 12. 3
     per quam xii, 13. 5 callet xx; 1. 7 dis-
     serebat ii, 21. 1 subtiliterque ratioci-
     natum i, 1. 1
 Scitissime i, 18. 2. x, 11. 2
 Scitissimos xix, 9. 1
 Scitius carmina arbitrati sunt iv, 11. 3
 Scito ix, 3. 2. xx, 5. 2 vocabulo appel-
     lavit ix, 4. 1
 Scitote xviii, 7. 2
 Scitum et decretum populi xviii, 3. 2
 Scitus xii, 4. 4
 Scivit x, 16. 2
 Sciunt xiv, 1. 9
 Scopulos xvi, 8. 5. xvii, 10. 4. 6
 Scopulum i, 10. 2
 Scorpii x, 25. 1
 Scorto vii, 11. 3. x, 13
 Scribam xiii, 2. 2
 Scribas xiii, 25
 Scribat xiii, 25
 Scribebant x, 3. 8
 Scribebantur xvi, 10. 5
 Scribenda est xiv, 5 (plur.) i, 24. 1
 Scribendi Pr. 12. xvii, 9. 1
 Scribendo Pr. 10 vellicatim aut saltuatim
     xii, 15
 Scribendum x, 1. 3 erit xiii, 25
 Scribentium xx, 1. 2
 Scrihere i, 9. 3. xiii, 20. 6. xv, 27. 1.
     xvii, 1. 1 milites xvi, 10. 6
 Scriberemus ix, 4. 6. xiii, 15. 1
 Scriberentur xvi, 4. 2
 Scriberet ii, 22. 7. xiii, 19. 4. xvii, 11. 1
 Scriberetur x, 1. 3. xvii, 9. 1
 Scribi i, 7. 2. ii, 18. 3. xiii, 8. 2. xiii,
     30. 3. xviii, 9. 1
 Scribit xiii, 14. 3. xvii, 8. 3. xvii, 18
 Scribitur xiii, 15. 1
 Scribo ix, 6. xvii, 13. 1
 Scribandis legibus xvii, 21. 6
 Scribunt i, 7. 1. ii, 21. 3
 Scribuntur v, 18. 2
 Scripserat x, 1. 2. xiv, 7. 2. xvii, 15. 1
 Scripsere xiv, 3. 1. xvii, 11. 1
 Scripserim xviii, 2. 2
 Scripserint x, 21
 Scripserit i, 17. 1. iii, 2. 1. vii, 15. xv,
     28. 1. xvii, 4. xviii, 9. 2
 Scriperunt i, 12. 1. ii, 7. 1. xiii, 14. 1.
     xviii, 14. xix, 14. 2 super ea re i, 3. 1
 Scripsit Pr. 1. xix, 9. 2
 Scripsisse i, 21. 2. iii, 8. 1. x, 1. 1. xvi,
     10. 6. xvii, 21. 3. 12
 Scripsissem x, 1. 1
 Scripsissent iii, 16. 5

- Scripisset xv, 2. 1
 Scripti Pr. 4. i, 1. 1. i, 12. 5. i, 16. 1.
   i, 17. 2. ii, 25. 2. xiii, 22. 6. xv, 24.
   xvii, 2. 3. xx, 11 super Chilone i, 3.
   14
 Scripta (sing.) i, 3. 4. i, 23. 1 est i, 8.
   1 (plur.) Pr. 9. i, 4. 1. xvi, 5. 2.
   xvii, 12. xx, 9 sunt i, 6. 4. xiv, 4. 2.
   xx, 1. 2 erant xviii, 7. 2 fuerunt xviii,
   7. 2 esse xix, 8. 6 essent xvii, 2. 1
 Scriptæ (plur.) xviii, 14. xx, 1. 2
 Scriptam xvii, 9. 4
 Scriptarum xvii, 9. 2
 Scriptas xiii, 19. 3. xvii, 9. 4. xx, 1. 1
   esse xviii, 4. 4
 Scripti (plur.) ii, 3. 2. xvi, 4. 1 essent
   xiv, 7. 2
 Scriptionis Pr. 4
 Scriptis xiv, 3. 1. xvi, 4. 3. xvii, 13. 1.
   xviii, 12. 3. xix, 1. 4. xix, 13. 3
 Scriptitarint iii, 3. 1
 Scriptitarit xv, 20. 2
 Scriptitavit xi, 8. 1. xvi, 7. 1. xvii, 14. 1
 Scriptito ix, 6
 Scripto ii, 14. xvii, 9. 1. 3. 5
 Scriptor xv, 29. xvii, 8. 3 verus xiii, 22.
   6 historiarum i, 11. 1 classicus assiduus-
   que, non proletarius xix, 8. 6
 Scriptore iii, 8. 1. xvii, 4
 Scriptorem iv, 15. 1. xiii, 21. 3
 Scriptores i, 7. 8. ii, 13. iii, 24. 2. ix,
   4. 1. xv, 23. xvii, 21. 2. xx, 7 vete-
   res xix, 8. 5. xix, 11. 1 annalium i,
   11. 6 legum xx, 1. 8 utriusque linguæ
   Pr. 3
 Scriptoribus xiii, 20. 1 historiarum i, 13. 3
 Scriptoris i, 11. 2. xi, 16. 1. xiii, 28. 2.
   xv, 1. 2. xvii, 2. 1. xvii, 4. xviii, 2. 1
 Scriptorum ii, 27. 1. v, 21. 1. vi, 16. 1.
   xviii, 6. 2 nobilium ix, 11. 1 (scrip-
   tor) i, 4. 4
 Scriptos xiv, 2. 1
 Scriptum vi, 9. 2
 Scriptu'st i, 24. 2
 Scriptum i, 3. 3. i, 6. 1. i, 7. 1. i, 16.
   4. i, 25. 4. xiii, 12. 1. xv, 30. 1. xvi,
   15. xvii, 6. 1. xix, 14. 2 (librum)
   xix, 1. 4 faciebat vi, 9. 2 recte et in-
   tegre xviii, 9. 3 reliquit xviii, 5. 1
   est i, 3. 1. i, 7. 4. i, 12. 5. i, 22. 9.
   i, 25. 1. xiii, 22. 5. xv, 27. 3. xx, 1.
   1. xx, 6 erat xvii, 15. 1 esset i, 21.
   1. xx, 6 fuit x, 1. 1. xviii, 9. 1. xix,
   5 esse i, 7. 7. xviii, 5. 2. xix, 10. 3.
   xx, 1. 3
 Scripturæ (gen.) xix, 14. 1
 Scripturam xiii, 25. xx, 6
 Scripturns xvii, 15. 1
 Scriptus ix, 6. xviii, 6. 1 sit iv, 2. 1
 Scrupedæ iii, 3. 4
 Scrupulis v, 15. 2
 Scrupulosa et anxiosa quædam (plur.) Pr. 6
 Scruta iii, 14. 3
 Scrutarius iii, 14. 3
 Scrutatione ix, 10. 2
 Sculnæ xx, 11
 Sculnam xx, 11
 Scurrilis joci iv, 20. 1
 Scutis xvi, 10. 1
 Scuto ix, 13. 3 pedestri ix, 13. 2
 Scutum ix, 13. 2
 Scylla xiv, 6. 2
 Scypho iii, 14. 1
 Scyphum iii, 14. 1
 Scyphus iii, 14. 1
 Scyrona xv, 21
 Scytale Laconica xvii, 9. 1
 Scythas ix, 4. 3. xvi, 3. 2
 Scythicum xvii, 8. 3
 Se i, 1. 2. i, 2. 3. i, 7. 1. xvi, 8. 2 esse
   i, 17. 2. i, 20. 2 habet illud non in-
   scite i, 15. 5 amarent superbiam in
   vii, 3. 19 (sine) xx, 1. 14
 Secandi xx, 1. 6
 Secant i, 22. 6
 Secanto xx, 1. 14
 Secare xx, 1. 13
 Secesserit ii, 12. 1
 Secessu mentis a corpore facto ii, 1. 1
 Secreti xii, 4. 1
 Secretiorum xvii, 9. 3
 Secretis in librorum prædissem xiii, 13. 1
 Secretum i, 23. 2. ix, 10. 2
 Secta xviii, 9. 4
 Sectabamur ix, 2. 2
 Sectabar vi, 6. 4. xiii, 17. xiv, 2. 3
 Sectæ iv, 20. 1. xx, 1. 3 stoicæ xix, 1. 4
 Sectandum vi, 10. 1
 Sectaremur xiii, 24. 1
 Sectarer xx, 6
 Sectari iii, 13. xvii, 6. 1
 Sectati copiam Pr. 6
 Sectariorum ix, 15. 2. x, 24. 1 philosophiæ
   i, 2. 2
 Sectarores ii, 21. 1. x, 19. xviii, 10. 1.
   xix, 12. 4 eloquentiæ xix, 5 philosophi-
   phæ i, 3. 3 philosophorum i, 9. 6
 Sectarioribus ii, 2. 1. iii, 1. 2. xii, 5. 4
 Sectarioris xii, 1. 1
 Sectariorum xiii, 5. 1. xiv, 3. 1
 Sectarum esse i, 21. 3
 Sectarur ii, 9
 Sectarus xiii, 26 est iii, 13
 Sectio xviii, 9. 4
 Sectione xx, 1. 10
 Sectionem xiii, 24. 2
 Sectiones xviii, 9. 2
 Sectius xviii, 9. 2

- Secuerunt xx, 1. 14
 Seculnam xv, 11
 Secum ii, 26. 1. xv, 6. xv, 22. 1. xx, 1. 12
 Secunda (sing.) i, 22. 8. xiii, 29. 2 loquens (plur.) xii, 4. 4
 Secundæ classis vii, 13 res (plur.) vii, 3. 5
 Secundam ii, 10. 2. vii, 7. 1
 Secundarum mensarum vi, 13. 3
 Secundas res confutet vii, 3. 5
 Secunde res processit vii, 3. 5
 Secundi (plur.) ii, 22. 4
 Secundis in rebus xiii, 24. 7
 Secundo (abl.) i, 22. 3. xv, 13. 3. xv, 29. xvi, 5. 2. xvii, 21. 14 libro xvii, 6. 1. xx, 6 librorum xvii, 6. 1 sole ii, 22. 8
 Secundus cursus xv, 13. 4
 Secundum (adj.) i, 2. 3. ii, 3. 2. ii, 15. 2. xvii, 21. 1 (adv.) i, 1. 2 (præp.) xii, 13. 4. xiii, 20. 9. xviii, 2. 4 eam iv, 17. 3 eos v, 13. 2 naturam iii, 16. 4 hanc sententiam i, 17. 2 te judicatum erit v, 10. 3
 Secundus xiii, 27. 1. xv, 24
 Secura est me turpitudine i, 3. 6
 Securem xiii, 20. 3
 Securi xvii, 21. 7 percussit ix, 13. 4
 Securim xiii, 20. 3. xix, 12. 4
 Securis (plur.) x, 3. 5
 Securitas i, 11. 9
 Securitate i, 15. 1
 Securitatis fluxus atque apertæ indicium iv, 20. 2
 Securus domini jam superstitis v, 2
 Secus xvii, 8. 3. xvii, 13. 1 rebus paribus aut longe i, 3. 10 atque xi, 13. 4 quam iii, 14. 5 non quam xi, 13. 5 non longe dixit quam Catullus vi, 16. 3
 Secuta est xix, 1. 1 mors ex vulneribus xv, 20. 5
 Secuti Pr. 9. ii, 25. 2. xvi, 5. 1 sumus xii, 5. 1. xiii, 15. 2 sunt xiii, 1. 1. xiii, 20. 9
 Secutus ii, 22. 8. iii, 14. 3. vi, 7. xiii, 1. 4. xviii, 5. 3 est xvii, 10. 1 disciplinas iv, 11. 3
 Sed etiam i, 22. 9. xvii, 2. 2
 Sedandum impetum vocis i, 11. 7
 Sedatores xiv, 2. 6
 Sedavit tempestas xviii, 12. 2
 Sede (verb.) ii, 2. 3
 Sedeat ii, 2. 2. x, 16. 4
 Sedeatur ii, 2. 3
 Sedebamus ii, 21. 1
 Sedebant vi, 9. 2
 Sedebat v, 8. 1 pro foribus ii, 2. 1
 Sedebit x, 16. 3
 Sedendo ii, 2. 1
 Sedendum xiv, 2. 3
 Sed enim contra vii, 3. 18
 Sedens vii, 1. 3. xiii, 30. 1
 Sedente xiii, 24. 2
 Sedentem vi, 9. 2. xix, 10. 2
 Sedantibus xi, 17. xix, 10. 1 in rbeda x, 25. 1
 Sedere ii, 2. 2
 Sederemus xiii, 19. 1
 Sederet ii, 2. 2. vi, 19. 1
 Sedes vi, 6. 1. xiii, 24. 4
 Sedet x, 16. 3. xvi, 9. 1
 Sedi ii, 23. 6. xiii, 24. 4
 Sedibus xiii, 24. 4
 Sedigiti iii, 3. 1
 Sedigitus xv, 24
 Sedile ii, 2. 2
 Seditio ii, 12. 1
 Seditione ii, 12. 2
 Seditionem xvii, 21. 5
 Seditioni ii, 12. 3
 Sedulitatis i, 6. 4
 Seges ii, 29. 3 demessa est ii, 29. 5
 Segetes lætiores ix, 4. 4
 Segetibus ii, 29. 2. xiii, 17
 Segetum ii, 29. 2
 Segmina unguium et capilli x, 15. 2
 Segnem viii, 3
 Segniores ad rem perperam faciendam v, 18. 3
 Segniter x, 11. 1
 Segnius x, 11. 1
 Segregavit iii, 3. 1
 Seiano equo iii, 9. 1
 Seianus iii, 9. 1
 Seium, Cn. iii, 9. 1. 2
 Sejuncti atque divisi a vero stoico vulgus i, 2. 4
 Selectæ (plur.) xvii, 14. 1
 Seleucus rex vi, 17
 Sella ii, 2. 1. iii, 18. 1
 Sellæ curuli vi, 9. 2
 Sellæ (comœdia) xiii, 8. 2
 Sellam curulem vi, 9. 2
 Sellularis quæstibus iii, 1. 3
 Semel atque iterum ix, 7
 Semen iii, 14. 5. iii, 16. 1
 Sementes tempestiviores ii, 29. 2
 Semetipsa vi, 2. 1
 Semetipso ii, 29. 1. xii, 4. 5
 Semetipsum iii, 10. 2
 Semidocti xvi, 7. 4
 Semidoctus xv, 9. 2
 Semihulco savio xix, 11. 2
 Semina xvii, 8. 3
 Semine xvii, 15. 1
 Seminibus xii, 5. 6 subvolvis vii, 12. 2
 Seminis Pr. 8. xii, 1. 3. 4

Semipedes xviii, 15
 Semipes xviii, 15
 Semiphalarica x, 25. 1
 Sempiterna vi, 2. 1
 Sempiternæ (plur.) ii, 12. 1
 Sempronæ leges x, 3. 5
 Sempronii Asellionis ii, 13. v, 18. 1.
 xiii, 3. 2 Tib. Gracchi vii, 19
 Sempronio Asellione i, 13. 3 Graccho
 vii, 19 M. Tuditano xvii, 21. 12
 Sempronius Asellio iv, 9. 5 Gracchus ii,
 2. 4 Tib. x, 6
 Senariis versibus xii, 6. xviii, 15
 Senario versu iv, 5. 2
 Senarios vii, 16. 1
 Senarius versus xiii, 18
 Senator xiv, 8
 Senatore vii, 3. 3
 Senatores iii, 18. 2. v, 17. 2. xiii, 21.
 1. xiv, 8 peditarii iii, 18. 1
 Senatori iv, 10. 2
 Senatoria xiv, 8
 Senatoribus i, 23. 1
 Senatorii xii, 1. 1
 Senatorio iv, 10. 2
 Senatorum partim vii, 3. 2
 Senatu i, 23. 2. iii, 8. 1. iii, 18. 1. vi,
 4. xii, 4. 3. xii, 12. xiii, 24. 7. xvi,
 13. 1. xvii, 21. 11
 Senatui iv, 6. 1. iv, 10. 2. vii, 18. 1
 Senatus iv, 16. 1. 2
 Senatum iii, 18. 2. vii, 3. 2. vii, 14. 1.
 xiv, 7. 1. xv, 14. xvii, 21. 14
 Senatus iv, 10. iv, 16. 1. xii, 8. 1. xiv,
 7. 2 habendi xiv, 7. 1 decretum ii,
 24. 1
 Senatusconsulta xiv, 7. 3
 Senatusconsulti iv, 6. 1. xv, 11
 Senatusconsultis xiv, 7. 5
 Senatusconsulto xv, 11
 Senatusconsultum ii, 24. 2. iii, 18. 1. iv,
 6. 1. xiv, 7. 2. xv, 11
 Sene ii, 16. 3. xvii, 21. 14
 Seneca xii, 2. 5
 Senectæ ii, 15. 1. x, 28
 Senectus xiii, 24. 7
 Senes xx, 1. 8
 Senescente iii, 10. 4 luna xx, 8. 1
 Senescit (mare) xiv, 1. 2 luna xx, 8. 1
 Senex i, 2. 3. ii, 23. 2. xiii, 19. 2.
 xviii, 3. 2
 Seni ii, 16. 4. xx, 1. 8
 Senibus xv, 7. 1
 Senio tardigenulo xix, 7. 1 languebit
 animus Pr. 5 et situ emori xx, 1. 3
 Senior i, 22. 9
 Seniores x, 28
 Senioribus xv, 7. 1
 Seniorum v, 13. 1. xv, 4. 1. xv, 7. 3

Delph. et Var. Clas.

Senis xix, 9. 2
 Senonicum bellum xvii, 21. 8
 Senos bis xx, 7
 Senserant ii, 28. 2
 Senserint v, 10. 3. vii, 17. 5. xix, 1. 4
 Senserit i, 2. 3. i, 26. 1. xv, 3. 1
 Sensi v, 21. 5. xi, 12
 Sensibus vii, 6. xv, 25. xix, 2. 1 doloris
 xii, 5. 8
 Sensim i, 11. 7. xix, 5
 Sensisse vi, 8. xix, 1. 7
 Sensit xvii, 2. 5
 Sensu i, 21. 1. vii, 6. xiii, 28. 2. xiv, 1.
 2 cum x, 22. 7 aurium i, 12. 1
 Sensum i, 21. 2. vii, 1. 1 moveret xv,
 13. 3 verbi i, 4. 4 videndi v, 16 capit
 xii, 1. 7 caperet xii, 5. 6
 Sensus (sing.) i, 21. 2. xiv, 2. 6. xix,
 10. 4. xix, 12. 2 sine ullo emolumenta
 xi, 13. 1 (plur.) vii, 3. 4. xiv, 2.
 6 animi xix, 12. 2 apud nostros
 creantur xi, 5. 3
 Sensusum vii, 6
 Sententia iii, 18. 3. xiii, 16. 2. xvi, 1.
 xvi, 10. 4. xvii, 1. 1. xvii, 2. 8. xviii,
 5. 1. xviii, 3. 1. xix, 10. 4 bona xviii,
 3. 2 vera et proba ii, 7. 2 atque fiducia
 decernendi i, 3. 13 defensa a culpa
 iv, 15. 1 sit rata ix, 15. 2 nec sese
 rescinderet v, 10. 4 verbis colligetur
 xviii, 7. 2 ex ix, 15. 2 animi tui iv,
 20. 1 processurum i, 7. 5 quidem
 mea xx, 1. 8
 Sententiæ (sing.) i, 13. 1. iii, 16. 3.
 xiii, 24. 8. xviii, 3. 1. xix, 8. 5 summa
 i, 26. 3 statum et vigorem xix, 1. 6
 ut fundus fierem xix, 8. 5 (plur.)
 xvi, 6. 1. xvii, 14. 1 diversæ xx, 7
 Sententiam i, 3. 2. i, 13. 1. i, 17. 2. ii,
 2. 3. ii, 4. 1. ii, 12. 1. xiii, 30. 1. xv,
 11. xvii, 1. 1. xviii, 1. 6. xx, 5. 2
 ferro xii, 7. 2 pedibus ferebant iii, 18.
 1 rogavit iv, 10 legis ii, 12. 2 ad
 hanc ferme iii, 7. 1 in alienam pedi-
 bus irent iii, 18. 1
 Sententiarum i, 15. 2. iv, 10. vii, 3. 17.
 xvii, 2. 1 primam cutem ac speciem
 eruere xviii, 4. 1
 Sententias ii, 7. 1. xiii, 30. 2 scripto-
 rum i, 4. 4 dixerunt ix, 5. 1
 Sententiis i, 6. 3. iii, 16. 6. xvii, 13. 1
 conquistis xiv, 7. 5
 Sententiola xvii, 12
 Sententiam ix, 16. 2
 Sentiam ix, 15. 3. xvii, 8. 2. xix, 13. 3
 Sentiamus xiv, 2. 7
 Sentias xiii, 20. 4
 Sentiat xiv, 2. 6. xv, 24. xvii, 1. 2.
 xviii, 2. 4

Ind. A. Gel.

2 D

- Sentibus viii, 5
 Sentiebat vii, 3. 11
 Sentientibus xiii, 24. 7
 Sentimus xii, 3
 Sentina xix, 1. 1
 Sentio i, 26. 1. ii, 21. 3 non idem cum
 xviii, 11
 Sentior ii, 35. 2
 Sentire xiv, 2. 6
 Sentiremus x, 12. 3
 Sentiret xix, 6. xix, 9. 2. xix, 12. 2
 Sentit xi, 12. xviii, 2. 3
 Sentiant xii, 10. 2. xiii, 20. 10
 Senum iii, 4
 Sessorum ii, 12. 3. vii, 3. 2. vii, 10. x,
 15. 4. xiii, 10. 2. xx, 5. 1 lego ii,
 23. 9 a rege i, 22. 7
 Separantur xii, 18. 11. xvii, 3. 2
 Separates iv, 1. 4
 Separavit xiii, 1. 2
 Separasse xviii, 4. 2
 Separati sumus xx, 1. 15
 Separatim vii, 2. 3
 Separatio ii, 6. 2
 Separato v, 14. 7
 Separatur xiii, 10. 3
 Separatas ii, 12. 1
 Separavit x, 11. 2
 Separantur xiii, 3. 1
 Separes xvii, 7. 2
 Sepeliatur xv, 6
 Sepeliendum x, 16. 1
 Sepiatur loquendi temeritas excubilis i,
 15. 2
 Sepositum iv, 9. 3
 Septa ii, 20. 1 solide xiii, 27. 2
 Septem i, 21. 2. ii, 21. 2. 3. iii, 10. 1.
 2. 4. ix, 15. 2. x, 18. 1
 Septemdecim x, 26
 Septemvirum epulonum i, 12. 2
 Septenarii iii, 19. 5 numeri iiii, 10. 1 ex
 numero iii, 10. 5
 Septenario iii, 10. 2. 5
 Septenarius iii, 10. 4
 Septenarius iii, 10. 3
 Septenis iii, 10. 2 annis bis iii, 10. 5
 Septenos iii, 10. 5 bis xx, 7
 Septentrionarius ii, 22. 4
 Septentriones ii, 21. 1. 2. 3. ii, 22. 2.
 4 majores minores iii, 10. 1
 Septentrionibus ii, 20. 2. ix, 4. 3
 Septima iii, 10. 3
 Septimis iii, 10. 3
 Septimo (abl.) iii, 6. iii, 10. 5. iii, 16.
 2. xiii, 24. 7 annali xviii, 5. 1 (adv.)
 x, 1. 1
 Septimodecimo x, 28
 Septimum iii, 10. 2. xv, 24 ex annali-
 bus librum xviii, 5. 1 et sexagesimum
 xvii, 21. 12
 Septimus xvii, 21. 8
 Septingenta vi, 17
 Septingenti anni xx, 1. 2
 Septorum ii, 20. 2
 Septuagesimo vii, 9. 4
 Septuagesimum xiii, 22. 1
 Septuaginta iii, 10. 6 HS. duo et iii,
 17
 Sepulchris i, 24. 1
 Sepulchro i, 24. 1. vii, 5. vii, 8. 3
 Sepulcrum ii, 3. 1. x, 18. 1. xv, 20. 5
 Sepulta (plur.) xii, 4. 4
 Sepultos xx, 2
 Sepultum esse xv, 4. 2
 Sepultura xv, 6
 Sepultus est x, 18 foret xv, 20. 5
 Sequatur i, 3. 5. iv, 15. 1
 Sequebantur ii, 13. x, 3. 8
 Sequebatur xx, 1. 4
 Sequelas vi, 1. 3
 Sequendam ii, 25. 1
 Sequendo xx, 11
 Sequens ii, 25. 1
 Sequentem iii, 2. 4
 Sequenti vii, 20. 2
 Sequentis iii, 2. 4
 Sequebantur iii, 17. 1
 Sequeretur xiii, 1. 1
 Sequetrem xx, 11
 Sequestro ponere xx, 11 positum xx, 11
 Sequetur i, 16. 3. xvi, 8. 5
 Sequi ii, 4. 2. ii, 28. 9. x, 24. 3
 Sequitur i, 18. 2. ii, 17. 2. xv, 26
 Sequo xviii, 9. 4
 Sequor xviii, 9. 4
 Sequuntur xvii, 21. 12
 Sermo eruditionis viduus xi, 7. 2
 Serenitatem oris et vultus i, 2. 3
 Sereno x, 11. 2
 Serenum ii, 21. 1
 Seri iii, 14. 5
 Seria i, 26. 2. v, 21. 1
 Series vi, 2. 1
 Serio ore i, 19. 2 (adv.) vi, 13. 2. xiv,
 1. 1
 Serit sermonem ii, 23. 4
 Serito iii, 14. 5
 Serius iii, 16. 8. x, 21. 1. xv, 20. 1.
 xvii, 21. 14
 Sermo Pr. 8. iv, 1. 1. vii, 12. 1. xiii,
 24. 11. xvi, 3
 Sermocinabatur ii, 2. 1. vii, 7. 1
 Sermocinamur x, 4
 Sermocinans v, 21. 1
 Sermocinari xvii, 2. 7
 Sermocinatio xix, 8. 1
 Sermocinatus est ix, 1. 2
 Sermolari xvii, 2. 7

- Sermone i, 10. 1. xviii, 10. 1. differor ii,
 23. 4 Latino xvi, 12. 3
 Sermoneum serit ii, 23. 4
 Sermones ii, 18. 1. xii, 4. 3. xiii, 11. 2.
 xviii, 9. 4. xix, 13. 1. cessat de xv,
 9. 1
 Sermomibus i, 2. 2. vii, 1 k. 1. x, 3. 2. xii,
 9. 1. xiii, 19. 1. xvi, 3. 1. dilata xix,
 10. 2 ejus purissimâ fructus xix, 9. 1
 Sermonis i, 7. 1. i, 22. 4 castissimâ xix,
 8. 2 comitate et gratia ii, 23. 7
 Sermonum vi, 10. 2. ix, 5. 2. xvi, 14. 1.
 xviii, 2. 1
 Sero parto editas (abl.) ii, 16. 3 est
 (adv.) ii, 19. 2
 Serpens vii, 9. 1
 Serpente vi, 3
 Serpentem vi, 3. x, 12. 3
 Serpenticibus x, 26. 2
 Serpentis ii, 6. 2
 Serpentium ii, 6. 2. xvi, 11. 1
 Serra x, 9
 Serrano, Quinto xv, 28. 1
 Sertoriâ xv, 22. 1. 2
 Sertorio ii, 27. 1. xv, 22. 1. 2
 Sertorium ii, 27. 1
 Sertorius ii, 27. 2. x, 26. 1. xv, 22. 1
 Serra xii, 1. 5
 Servabatur xviii, 2. 2
 Servandâ xii, 4. 1
 Servandum vii, 15
 Servantur iii, 19
 Servare i, 4. 3. iii, 7. 1
 Servare xviii, 1. 2
 Servari ii, 28. 2
 Servasse xiii, 15. 1 a Gallis xvii, 2. 5
 Servata xiii, 20. 7
 Servato i, 4. 3
 Servatum ii, 23. 4 est xiii, 15. 2 ire so-
 cios nitetur vii, 3. 17
 Servatur ii, 17. 3
 Servaverat iii, 7. 4. xi, 7. 3
 Servavit iii, 7. 4. xii, 22. 7
 Servent xvi, 2
 Servetur v, 19. 3
 Servi iv, 20. 3. x, 3. 7
 Serviam xii, 13. 7
 Servierunt ii, 18. 1 servitutum i, 12. 1
 Servii Claudii xiii, 22. 7 Sulpicii vi,
 5. 1
 Servile iv, 20. 3
 Serviliâ ix, 2. 3
 Servilis xii, 1. 5
 Servilianum i, 2. 1
 Servilius xii, 4. 4
 Servio vi, 12 Tullio xvii, 21. 3
 Servis ix, 2. 3. xiii, 13. 2. xv, 12
 Servitute vii, 3. 7
 Servitutum i, 12. 1. vi, 16. 3 servierunt
 i, 12. 1. ii, 18. 1 tradit in xx, 1. 3
 Servitâ ii, 18. 2
 Serviam Galbam xii, 24. 7 Sulpicium
 xii, 13. 7
 Servius iv, 2. 4 Sulpicius iv, 3. iv, 4 Tal-
 lius xiii, 14. 2
 Serum ii, 16. 1
 Servo v, 14. 2. xi, 18. 8. xvii, 6. 1
 Servorum v, 6. 5 vicem x, 3. 8
 Servos vii, 4. xvi, 9. 1
 Serus i, 22. 1. xiii, 11. 1
 Servulus xv, 12
 Servum xvii, 6. 1. 3 ad manum i, 11. 9
 Servus iii, 19. iv, 20. 3. v, 14. 2. xvii,
 6. 1. xx, 1. 4 bonæ frugis ii, 23. 7
 Sestertia xix, 10. 1
 Sesterlios ii, 24. 4
 Sestertium vicens xii, 12
 Sestertius nummus xviii, 13. 1
 Sestio, P. ix, 14. 3
 Seston xiv, 6. 3
 Setinum xvi, 9. 2
 Seu Pr. 2
 Severa (abl.) x, 19 (plur.) vii, 15
 Severæ orationis xvii, 18
 Severe iv, 20. 3. vii, 16. xiii, 21. 2
 Severior x, 3. 1
 Severis xiv, 4. 5
 Severissime (plur.) xix, 10. 4
 Severitas iv, 20. 1 legis xx, 1. 10
 Severitate xi, 18. 2
 Severitatem xii, 2. 1
 Severitates iv, 20. 1
 Severius increpabat xix, 5
 Severo xi, 13. 2
 Severum xiv, 4. 1
 Sex i, 12. 1. i, 19. 1. iii, 2. 3. xiii, 14.
 2. xvii, 21. 6
 Sexagesimum xv, 7. 1
 Sexaginta xiii, 5. 1. xvi, 4. 4
 Sexcentessimum x, 16. 1
 Sexcentos i, 1. 1. xvii, 2. 8
 Sexcentum pedum i, 1. 1
 Sexta iii, 2. 5. xviii, 2. 5
 Sextam iii, 2. 4
 Sextantis xvi, 9. 1
 Sextario iii, 14. 1
 Sextarium iii, 14. 1
 Sextilis v, 17. 2
 Sexto i, 14. xv, 24. xvi, 4. 4 commen-
 tario xx, 8. 2
 Sextodecimo iv, 1. 2. ix, 14. 2
 Sexto Roscio xv, 28. 1
 Sextum (adv.) x, 1. 4
 Sextum Roscium xv, 28. 1
 Sextus dies x, 24. 3
 Sextus Cæcilius xx, 1. 1. 2. 6
 Sexus ix, 4. 7. xiii, 26. 2 utriusque xix,
 9. 1

- Socii (plur.) ii, 12. 3
 Socius x, 3. 3
 Sociorum i, 12. 4. vii, 3. 6. xiv, 6. 2
 Socies vii, 3. 2. xv, 14
 Socrate (plur.) xiv, 1. 11
 Socrate ii, 12. 1
 Socratem i, 17. 1. ii, 1. 1. vi, 10. 2.
 xiv, 3. 2. xix, 9. 4
 Socrates i, 17. 1. ii, 1. 1. viii, 11. xiv,
 6. 4. xviii, 4. 1. xix, 2. 2. Athenien-
 sis xvii, 22. 7
 Socrati ii, 18. 1. xiv, 3. 3
 Socratica ii, 18. 1
 Socraticus xiv, 3. 4
 Socratico vi, 10. 1
 Socraticum iv, 1. 1. vi, 10. 1
 Socraticus ii, 18. 1
 Socratis i, 17. 1. xii, 9. 2. xiv, 3. 1. xv,
 20. 1
 Sodalitatis hominum xx, 4
 Sol ii, 22. 2. iv, 5. vi, 4. xii, 13. 6.
 xvii, 2. 4. feruit ii, 22. 2. occasus xvii,
 2. 4
 Sola (sing.) iii, 1. 4. vii, 12. 1. xviii, 1.
 3 (plur.) Pr. 5. i, 21. 3
 Solam xvi, 6. 1. xix, 2. 1
 Solam Pr. 5. i, 12. 5. xviii, 1. 2. 3
 Solaris iii, 3. 3
 Solarium iii, 3. 3
 Solas iii, 3. 6. xvi, 6. 2
 Solatis xii, 4. 1
 Solatio v, 2
 Sole iii, 1. 1. v, 14. 5. xvii, 2. 3. exorto
 iii, 2. 2. incocti fractus ii, 26. 3. mag-
 no ii, 2. 3. meridiano v, 14. 6. mites-
 cere uvas a xv, 5. 3. occiduo xix, 7. 1
 secundo ii, 22. 3
 Soleam iii, 14. 3
 Soleas xiii, 21. 2
 Soleat ii, 17. 2. xvii, 5. 3
 Soleatos xiii, 21. 1. 2
 Solebant xv, 27. 1. xx, 1. 8
 Solem ii, 1. 1. xiv, 7. 4. ad occidentem
 iii, 2. 2. exponi ix, 7
 Solemus xi, 8. 2. xii, 14. 3. xvii, 1. 2
 Solenne fuit xv, 2. 1
 Solenni xiv, 2. 3. iv, 18. 2. die xii, 8. 1
 Solennia iii, 10. 6. iv, 6. 3. verba x,
 24. 2
 Solennibus ii, 24. 4
 Solennitates ii, 24. 6
 Solent i, 2. 2. i, 26. 3. ii, 20. 1. vii,
 3. 5. vii, 12. 2. xii, 6. 8. xiv, 2. 1.
 xvii, 10. 6. xix, 10. 4. xx, 10. 1
 Soleo xviii, 4. 3
 Solere vii, 3. 5. xiii, 24. 7. xiv, 7. 5.
 xvii, 8. 2
 Solerent ii, 10. 2
 Soleret xiv, 7. 3
 Solertem xvii, 16
 Solertes in artibus repentiendis xi, 18. 5
 Solertia vii, 3. 1. vii, 11. 1. x, 12. 2. x,
 17. 1. xi, 18. 6. xv, 1. 2. xv, 31.
 xvii, 16. lepida vestorum xx, 1. 9
 Solertia (gen.) i, 9. 2
 Solertiam v, 3. 3
 Solertibus x, 12. 3
 Solertiis vii, 3. 13
 Solertior oratio Pr. 8
 Solertus xii, 5. 5
 Solet i, 12. 2. 3. i, 12. 1. ii, 4. 1. 2. iii,
 14. 5. vi, 14. 3. vii, 17. 4. xiii, 15.
 1. xiii, 22. 7. xv, 12. 1. xvi, 2. xvi,
 8. 5. xix, 9. 6
 Soletis xii, 13. 1
 Soli (dat. : subet.) iii, 2. 2 (dat. : adj.) i,
 21. 2. xviii, 10. 3 (plur.) ii, 20. 1
 Solitudo iii, 16. 9. caute et religiose dis-
 servit i, 3. 13. quassierunt i, 3. 3
 Solitudinis xii, 1. 7. xiv, 2. 4
 Sollicitus est xv, 12
 Solida vi xx, 10. 2. 4
 Solidatur labes et quasi lacuna fame ra-
 tione partium amico utilitatem i, 3. 10
 Solide xiii, 27. 2
 Solidior xi, 12. 4
 Soliditas xix, 5
 Solidum i, 20. 1. v, 15. 2
 Solifera x, 25. 1
 Solis (sing. : subet.) ii, 28. 2. v, 16. vi, 4.
 x, 17. 2. defensionibus ii, 28. 2 (plur. :
 adj.) i, 25. 1. ii, 6. 9. vii, 12. 1.
 xiv, 7. 2. xvii, 4. xx, 5. 2
 Solita (plur.) xvii, 3. 1. sint xii, 3. essent
 xvi, 17
 Solitam xiv, 4. 1. xx, 1. 10
 Solitariam vii, 3. 17
 Solitarium xiii, 3. 1
 Solitarius ii, 12. 1
 Solitariasse vii, 1. 2
 Soliti sumus v, 18. 1. xviii, 2. 1. sint vii,
 22. xvii, 2. 4. erant ix, 16. 3. essent
 xx, 2
 Solito iii, 4
 Solitus ii, 15. 2. iii, 18. 1. vii, 22
 Solitudines harenarum v, 14. 4
 Solitum i, 11. 6. iii, 2. 4. xv, 27. 3.
 xix, 16. 3. est i, 7. 8. xv, 12. 2. xvii,
 9. 4. xx, 10. 4. erat iii, 16. 6. esse
 xvii, 19. 1. xx, 1. 3
 Solitus i, 9. 6. i, 22. 7. ii, 5. xvi, 4.
 1. xvii, 19. 3. est i, 11. 9. sit xvii, 19.
 1. xx, 9. erat xx, 8. 1
 Solius iv, 7. iv, 18. 2
 Solo xii, 18. 2. insultare xviii, 5. 3
 Solacismo v, 20

- Solēcismum i, 7. 8. v, 20 immanem xv,
 9. 1
 Solēcismus i, 7. 6. 7. v, 20
 Solēcum v, 20. xvii, 2. 4
 Solon xi, 18. 1
 Solone xi, 18. 1. xvii, 21. 2. 3
 Solonem xvii, 21. 3
 Solonianus xiii, 10. 4
 Solonis ii, 12. 1. 2
 Solos ii, 22. 4. xx, 7
 Solstitiali meta ii, 22. 2 die ix, 7
 Solstitialis ii, 22. 2
 Solstitio iii, 10. 2
 Solstitium iii, 10. 2
 Solvendæ (sing.) xvii, 2. 1
 Solveret v, 3. 2
 Solvero hoc i, 4. 2
 Solvi x, 15. 1
 Solvit v, 3. 3
 Solvitur i, 20. 2
 Solum (adj.) xx, 8. 2 (adv.) i, 7. 4. i,
 20. 1. xvi, 2. xvi, 8. 5 id temporis
 vii, 1. 2 non sed ii, 24. 1
 Solus vi, 8. xv, 16. xvi, 4. 2
 Soluta (sing.) xviii, 2. 2 religione man-
 dati i, 13. 2 oratione vii, 14. 1 po-
 cunia i, 4. 3
 Solutæ (sing.) xviii, 13. 1
 Solutam orationem xiii, 20. 1
 Solutio xviii, 2. 2
 Solutos religione vii, 18. 2
 Solutus iv, 2. 1 sum xiv, 2. 8
 Somni ix, 14. 3
 Somnia xviii, 9. 2. 3
 Somniculosam ix, 12. 4
 Somniculosum ix, 12. 4
 Somnio xiii, 8. 1
 Somnium xv, 22. 1
 Somno vi, 4 mimio uterentur iv, 19
 Somnum iv, 11. 1 capere xii, 1. 1
 Sonantibus ix, 7
 Sonare ix, 7. xiii, 20. 5
 Sonat vii, 20. 2
 Somipes i, 16. 3
 Sonis i, 11. 2. 8
 Sonitu iv, 17. 6. v, 8. 3. xiii, 20. 9.
 xvii, 10. 5 insuave xiii, 20. 10 parvo
 et exigue pronebantur xii, 13. 3 vocis
 oburgatorum ix, 2. 1
 Sonitus i, 15. 3. vii, 20. 2. xiii, 20. 1.
 4. xiii, 22. 6 modulatus currentis fa-
 cundia xi, 13. 5 vastioris liberas i,
 25. 2
 Sonora esse xiii, 2. 1
 Sonore iv, 20. 2
 Sonori ii, 22. 2
 Sonoro v, 14. 2
 Sonticum morbum xx, 1. 8
 Sonticus morbus xvi, 4. 3
 Sonum i, 11. 7. 9. xiv, 6. xvi, 18 vocis
 xiii, 20. 5 habitumque i, 15. 2
 Sonus i, 7. 8. xix, 1. 5 vocabulorum xiii,
 20. 6 viridior vegetiorque ii, 3. 1 sen-
 tentia xi, 13. 2 verborum i, 7. 8. x,
 8. 3
 Sophiam xiii, 8. 2
 Sophisma xviii, 13. 2
 Sophismata xviii, 2. 1
 Sophismatio xviii, 13. 1
 Sophismatis xviii, 2. 4
 Sophista xvii, 5. 2. xvii, 21. 1
 Sophistæ (plur.) xvii, 13
 Sophistarum v, 3. 3. v, 10. 1. vii, 3.
 13
 Sophistas ad utebatur xviii, 4. 1
 Sophisticæ (gen.) xviii, 2. 2
 Sophisticam vii, 3. 14
 Sophocles xiii, 18. 1. xvii, 21. 7
 Sophocli xii, 11. 2. xiii, 18. 1 poëtæ
 xii, 11. 1
 Sophoclis vii, 5. xvii, 21. 12
 Soporem ix, 20. 1
 Soranum ii, 10. 2
 Sordentia xix, 13. 2 verba xi, 7. 1
 Sordentium ix, 2. 1
 Sordere ii, 22. 1. xv, 8
 Sordescere iv, 12
 Sordibus xiii, 11. 3
 Sordida (sing.) xiv, 2. 2
 Sordidæ iii, 3. 4
 Sordidam xvii, 2. 4
 Sordide xv, 4. 1
 Sordidiore xvi, 7. 2
 Sordidia xvii, 2. 6 negotiis i, 12. 1 de
 verbis liber xx, 11
 Sordidissimum vii, 11. 1
 Sordidus xix, 6
 Sordidum verbum xix, 13. 1
 Sordium congeries ii, 6. 9
 Soror i, 12. 1. xiii, 10. 3
 Sororem vi, 8
 Sororibus (comœdia) ix, 12. 4
 Sororis xiii, 10. 1
 Sors vii, 3. 12. xviii, 2. 2
 Sorte ii, 16. 1. xiv, 1. 9. xviii, 2. 5
 Sortem v, 9. 2. xiv, 1. 9
 Sortis ix, 4. 7
 Sortiti forent xv, 4. 1
 Sortitio i, 12. 3. v, 9. 2
 Sortito xviii, 2. 2
 Sospitem i, 22. 9
 Sotadicorum (versuum) vii, 9. 4
 Soterici xii, 2. 5
 Sotion i, 8. 1
 Sotionis i, 8. 1
 Spatium iii, 2. 2

- Spadica ii, 26. 4.
 Spadices iii, 9. 1
 Spadici ii, 26. 3
 Spadix ii, 26. 2. iii, 9. 4 color ii, 26. 1
 Sparge xviii, 12. 2
 Spargebat xvii, 9. 3
 Spargere xiv, 1. 13
 Spargi v, 14. 7
 Spargunt ix, 1. 1
 Spari x, 25. 2
 Sparsa acies vii, 3. 20
 Sparsi dispalati milites i, 11. 2
 Sparsim xi, 2. 2
 Spartano iii, 7. 1
 Sparti xvii, 2. 1. 2
 Spartum xvii, 3. 1
 Spatæ x, 25. 1
 Spatia xiv, 1. 4. xvi, 5. 3 vivendi Pr.
 13 terræ prona atque de ruta vi, 2. 4
 longiora Pr. 12
 Spatiatur xii, 3. 1
 Spatiaremur ix, 4. 1
 Spatiis xvi, 18. 1
 Spatio i, 16. 3. ii, 21. 1. xiii, 19. 4
 Spatum x, 26. 3 plantæ Herculis i,
 1. 1
 Spe xvi, 19. 3. xvii, 5. 1. 3. xvii, 6. 2
 suspensum xiv, 1. 15 vitæ tenui fuit
 xiii, 5. 1
 Specie i, 2. 8. ii, 15. 1. ii, 26. 2. ix, 2.
 3. xix, 1. 4 dispari xix, 8. 5 tenui
 esse xiv, 2. 4 venusta xiii, 29. 2
 Speciem iv, 1. 3. iv, 15. 1. xiv, 3. 4.
 xvi, 13. 2. xix, 10. 1 habens primo-
 rem ii, 12. 1 primam sententiarum
 eruere xviii, 4. 1 in squamarum ii,
 6. 8
 Species ii, 26. 5. vii, 9. 2. xiii, 9. 3.
 xiii, 29. 1. xvi, 2. xvi, 18. 2. xvii,
 15. 1. xix, 6. xix, 10. 1. xx, 5. 1
 Specii ix, 14. 6
 Specimen x, 27
 Speciosam xiii, 24. 4
 Speciosus iv, 9. 5
 Spectabat scripta i, 4. 1
 Spectacula x, 18. 1
 Spectaculum xii, 5. 2
 Spectarent vi, 6. 4
 Spectaret ix, 13. 1
 Spectandæ ii, 7. 1
 ad Spectandos libros adhibitus v, 4
 Spectandum xx, 1. 9
 Spectante ix, 11. 3
 Spectari iv, 9. 5
 Spectatæ xiii, 20. 2 fidei i, 7. 1
 Spectator v, 14. 2
 Spectatum xvi, 5. 1
 Spectatus in mores atque literas xiii,
 21. 1
 Spectaverat x, 6
 Spectaveris xiii, 20. 1
 Spectes xvi, 18. 1
 Spectationibus v, 12. 1
 Specu v, 14. 6
 Speculatum missus ix, 13. 4
 Speculo xvi, 18. 1
 Speculum vii, 12. 2. xvi, 18. 1
 Specum v, 14. 5 quondam nactus v,
 14. 5
 Specus ii, 10. 2. ii, 28. 1
 Spei i, 13. 2
 Speluncam xv, 20. 2
 Spem ii, 19. 1. ii, 29. 1. xiii, 17
 Speponderant vii, 9. 2
 Spepondi vii, 9. 1. 3
 Sperabam xiii, 1. 1
 Sperant i, 7. 1
 Sperarent xii, 11. 2
 Speremus i, 7. 5
 Speres i, 12. 1
 Speret xvii, 5. 2
 Spernitur xx, 10. 2
 Spero xiii, 2. 2. xv, 7. 3 fore ut ix, 3. 2
 Spes i, 13. 1. vi, 14. 2. xviii, 3. 1
 Speusippi iii, 17
 Speusippus ix, 5. 1
 Sphæra iii, 10. 1
 Spioca vi, 7
 Spina iii, 10. 3
 Spirante ii, 20. 4
 Spirantem iii, 7. 3
 Spirantibus ii, 20. 4 lamentis vii, 5 jam
 nihil ventis ii, 20. 1
 Spirant ii, 22. 6
 Spiraret ii, 22. 1
 Spirat ii, 22. 3
 Spiritu xii, 1. 3 florum naribus hantio
 ix, 4. 5 naturali xviii, 10. 4
 Spiritum i, 7. 7. ii, 3. 1. xvii, 11. 2
 ducere xii, 1. 6
 Spiritus ii, 3. 1. ii, 20. 2. xvi, 11. 2.
 xvii, 11. 2 Eurorum xviii, 11 flores
 xix, 11. 2 naturalis conceptaculum
 xviii, 10. 4 (singultus) xii, 5. 2
 Splendeat xviii, 12. 1
 Splendidus xiv, 1. 13
 Splendore x, 17. 2
 Splendorem ii, 26. 3. x, 17. 2 domus i,
 14
 Splendoribus auri ii, 6. 3
 Splendoris xiv, 1. 5
 Spoliari ix, 13. 2
 Spoliasse xiii, 24. 5
 Spoliata (sing.) ii, 6. 2
 Spondebat iv, 4
 Spondeo vii, 9. 3
 Spondet vii, 11. 3
 Sponsa iv, 4

- Sponsæ (dat.) i, 12. 2
 Sponsalia iv, 4
 Sponsaliorum iv, 4
 Sponsionem fecisset xiv, 2. 8
 Sponsus iv, 4
 Sponte vi, 2. 2. vi, 17. x, 12. 1. xii, 11.
 2. xiv, 1. 9
 Spoponderat iv, 4
 Spreus rationibus i, 13. 4
 Spumæ (gen.) xix, 5
 in Spumam effervesco i, 26. 3
 Spumas ii, 26. 7
 Spumat ii, 26. 7
 Spurca (sing.) ix, 10. 1 (plur.) ix, 2. 2
 Spurcissimæ xiv, 2. 3
 Spurius xvii, 19. 2
 Spurcum xvii, 19. 2
 Squallebant ex diutino situ ix, 4. 2
 Squalentem auro ii, 6. 2
 Squalentes vii, 14. 2
 Squalere ii, 6. 9
 Squalor ii, 6. 9
 Squaloris illuvies ii, 6. 3
 Squamæ (plur.) ii, 6. 8
 Squamarum ii, 6. 8
 Squamis ii, 6. 8 horrebant ii, 6. 8
 Squamosis corporibus ii, 6. 9
 Stabant xv, 12. xvi, 5. 3. xix, 13. 1
 Stabat xvi, 19. 3
 Stabilisset xii, 5. 2
 Stabulantem vi, 3
 Stabulatione xvi, 5. 3
 Stadium i, 1. 1
 Stadii i, 1. 1
 Stadio iii, 15. 2
 Stadium i, 1. 1. 2
 Stagna ii, 20. 2
 Staminariis xvi, 7. 2
 Stans xvi, 19. 3
 Stant ii, 22. 2
 Stantem viii, 3. xiii, 20. 3
 Stantes xx, 3
 Stare ii, 1. 1. ix, 15. 2. xvi, 8. 4
 Staret vi, 13. 1 pone eum i, 11. 7 post
 ipsum i, 11. 9
 Staretur ii, 14
 Stas xvi, 8. 4
 Stat v, 12. 4
 Stata v, 11. 3 forma v, 11. 3
 Statio xv, 24
 Stationem xv, 7. 3
 Stationibus xiii, 14. 1
 Statius iv, 20. 3
 Statu xiv, 2. 1. xix, 8. 4 animi xix, 1.
 3 uno consistere xx, 1. 7 perpetuo
 stant ii, 22. 2 pertinaci stare ii, 1. 1
 de mentis sæ deturbari vii, 3. 4
 Statua iv, 5. 1 grandi capite v, 8. 2
 Statuæ ix, 11. 3
 Statuam iv, 5. 1. ix, 11. 3
 Statuebat certum tempus ut i, 9. 2
 Statuendam iv, 5. 1
 Statuere ii, 28. 2. iii, 16. 6
 Statuerent v, 17. 2
 Statuis iii, 7. 4
 Statuissæ xviii, 3. 1
 Statuisset xv, 27. 8
 Statuit ii, 24. 3. iii, 3. 3
 Statum vii, 18. 1 conturbavit ix, 13. 3
 vitæ beatæ i, 2. 3 sententiæ xix, 1. 6
 tempus parienti iii, 16. 10
 Statura xiii, 29. 2 baud magna xiii, 29.
 2 parva homines xix, 13. 1
 Status i, 1. 1 dies xvi, 4. 3
 Statuta est xvi, 17. re i, 13. 1
 Statutæ sunt xvi, 16
 Statutos ii, 24. 2
 Stellæ (plur.) xiii, 9. 3. xiv, 1. 4. 8
 Stellarum xiii, 9. 1. 3. xiv, 1. 1. 4
 Stellæ iii, 10. 1. xiii, 9. 1. xiv, 1. 5
 Stellis xiii, 9. 1. xiv, 1. 2. 9
 Sterilem vii, 1. 1
 Steriles iv, 2. 1. 3
 Sterili iv, 2. 3
 Sterilis xvii, 21. 13
 Sterilitate iv, 2. 3
 Sternito xx, 1. 8
 Sternditur arcera xx, 1. 3
 Strenuissæ iii, 16. 10
 Strenuissæ quantantur xii, 5. 10
 Sterobiligo v, 20
 Steterat iv, 20. 1
 Stetisse i, 11. 7
 Stetisses ii, 14
 Stetit v, 14. 3. xix, 4
 Sticho (comædia) vii, 17. 2
 Stilo, Ælius x, 21
 Stipati xiii, 13
 Stipato xvi, 3. 1
 Stipendia fecisse xvii, 21. 13
 Stipulabatur iv, 4
 Stipulationes iv, 4
 Stipulationum iv, 4
 Stipulatus erat iv, 4
 Stürpe xii, 5. 3
 Stürpem v, 14. 6. xvi, 16
 Stitisses vadimonium ii, 14
 Stilatæ x, 25. 3
 Stoica disciplina xii, 5. 1. xix, 1. 2
 Stoicæ (sing.) xviii, 1. 1 disciplinæ i, 2.
 2 princeps philosophiæ vi, 2. 1 sectæ
 xix, 1. 4
 Stoicas i, 22. 3
 Stoici ii, 18. 2. v, 15. 2. v, 16. ix, 5.
 2. xii, 5. 4. xix, 1. 6 hominis i, 2. 3
 Stoicis xii, 5. 5
 Stoico i, 2. 4. xviii, 1. 1. xix, 12. 1
 Stoicorum i, 2. 3. xii, 5. 2. 5. xix, 1. 7.

- xix, 12. 1
 Stoicos i, 2. 3. 4. xii, 5. 4
 Stoicum xvii, 21. 1. xix, 1. 2
 Stoicus vii, 14. 3. xii, 5. 10. xvii, 23.
 14. xviii, 1. 1. 4. xix, 1. 3 homo xii,
 5. 4
 Stolidissimos xvii, 1. 1
 Stoliditatem xviii, 4. 3
 Stolidior xviii, 4. 1. 2. 3
 Stolidos xviii, 4. 4
 Stolonas xix, 12. 3
 Stolonis xx, 1. 7
 Stomachabundus xvii, 8. 1
 Stomachi xvi, 3. 1. xvii, 11. 1. 3
 Stomacho xvii, 15. 1
 Stomachum xvii, 11. 2. 3. xvii, 15. 1
 Strabone xv, 4. 1. xv, 11
 Strates iii, 3. 4
 Strativolæ iii, 3. 4
 Stratus xv, 8
 Strenam iii, 7. 4
 Strenue v, 6. 7. xv, 4. 1
 Strenui xvii, 13. 1
 Strenuissimos iii, 7. 2
 Strenuo corpore iii, 2. 4
 Strenuum vii, 7. 1. xiv, 3. 2 bellatorem
 ii, 11
 Strenuus manu iv, 8. 1
 Strepentum i, 15. 4
 Strepere v, 1. 3
 Streptu xvii, 10. 5
 Strepitus consiliscit xii, 1. 7
 Stribligo v, 20
 Stricta (sing.) xv, 16
 Strictim vii, 13. xi, 5. 1. xix, 1. 6 at-
 que cursim transgressus locum i, 3. 4
 Strictissime xvi, 3. 2
 Strictivillæ iii, 3. 4
 Strigilem iii, 14. 3
 Strigosum iv, 20. 3
 Stringi xvii, 8. 3
 Structam xv, 1. 2
 Structor xii, 3
 Strue x, 15. 2
 Struendo xii, 3
 Struppis x, 3. 2
 Studebat xi, 2. 2
 Studemus iii, 8. 2
 Studet ix, 13. 3. xix, 10. 3
 Studia xvii, 19. 1 ad doctrinarum com-
 plenda xiii, 5. 1
 Studii ii, 28. 3 homo multi vi, 15. 1
 ejusdem homines xviii, 13. 1
 Studiis xiii, 24. 1. xvi, 19. 4 scientiæ i,
 9. 4 literarum vii, 3. 3 humanitatis ix,
 3. 1 serviam xii, 13. 7
 Studio ii, 3. 1. iii, 13. xii, 11. 1. xiii,
 24. 9. xv, 28. 2. xvii, 21. 6. xix, 8.
 1. xx, 1. 7 affecta cum xi, 18. 1 mi-
 nore xix, 8. 6 odii ii, 12. 4 tementor
 xv, 7. 1 teneri retum iii, 1. 4 osten-
 tationis v, 14. 1
 Studiose iii, 14. 3. xvi, 8. 1. xvii, 19. 1
 Studiosis xv, 28. 2 juris xii, 13. 1
 Studiosissime (voc.) xx, 1. 3
 Studiosissimo xv, 6
 Studiosissimus xiii, 17. xix, 5
 Studiosius vi, 17
 Studiosorum (libros) ix, 16
 Studiosum vii, 2. 2
 Studiosus mei xiii, 25
 Studium Pr. 8. iii, 1. 1. xvi, 8. 5. xvi,
 10. 3. xix, 8. 6. xx, 4 in discendo
 xx, 5. 1 excolendi animi xv, 20. 1 so-
 vandi (verb.) iv, 15. 1
 Studuerimus xvii, 20. 1
 Stulta (plur.) i, 15. 6
 Stultam i, 15. 3 dicendi copiam i, 15. 3
 Stulte (voc.) x, 19
 Stulti (plur.) vi, 1. 2
 Stultissime v, 10. 2
 Stultitiæ iv, 6. 2. vii, 3. 12
 Stultitiam iv, 6. 2
 Stulto vii, 17. 2
 Stultos xviii, 4. 4
 Stultum vii, 2. 2
 Stultus vii, 2. 3
 Stupa xvii, 3. 2
 Stupefactos xvi, 19. 4
 Stupentem animum x, 25. 1
 Stupentis x, 8
 Stupere atque frigere Cæcilius visus est
 ii, 23. 2
 Stupescit vi, 15. 1
 Stupore animi xii, 5. 11
 Stuporem xvi, 12. 1
 Stupravit xvi, 7. 1
 Stygiam paludem ii, 6. 6
 Stylo iii, 3. 1
 Suada medulla xii, 2. 2
 Suadebat xviii, 3. 1
 Suadeant xv, 9. 1
 Suadendum vii, 2. 9
 Suadens vi, 4. xvii, 6. 1
 Suadent xi, 10. 1
 Suadente vii, 3. 8
 Suadeo vii, 3. 5. xiv, 2. 7
 Suaderet xvii, 2. 7
 Suadet v, 1. 1. xii, 4. 4
 Suæ (sing.) Pr. 11. i. 9. 1. i, 5. 1. i,
 7. 2. xv, 31
 Suam i, 12. 4. i, 13. 1
 Suapte vii, 19. xvii, 10. 2
 Suarum xx, 5. 1
 Suas xvii, 2. 2. xvii, 5. 4. xix, 12. 4
 Suaserat xviii, 3. 2
 Suaserit xiii, 20. 1
 Suaserunt iv, 5

- Sessionum x, 19
 Suasae alia i, 3. 2
 Suasit vii, 13. xii, 1. 1. xiii, 3. 1. xiv, 2. 8
 Suasorem vii, 2. 2. 3
 Suasu utilis ii, 20. 1
 Suavi xix, 9. 4
 Suaviserentur iii, 15. 2
 Suaviloquens xii, 2. 4
 Suavis homo xii, 4. 4
 Suavitas xii, 3. 1 impromisca xii, 4. 2
 Suavitate vii, 7. 1. x, 3. 6 insigni linguæ pariter atque vitæ xiii, 5. 3 vocum et modulorum xix, 9. 2
 Suavitatem vii, 20. 3. xiii, 20. 4
 Suavitatis ii, 17. 2. vi, 20. 2
 Suavitus xiii, 3. 1
 Suavius ad aures sit vi, 20. 2
 Sub armis xviii, 5. 3 cælo x, 15. 3 lucem vi, 10. 2 oppido xvi, 13. 2 persona xvii, 14. 2 tecto x, 15. 3 terra ii, 10. 2 urbe xix, 9. 1 dentes vii, 9. 1 noctem vi, 10. 2 oculos x, 3. 3 sub gladium ei successit ix, 13. 3
 Subacta (sing.) xvii, 21. 10
 Subacti (plur.) xix, 14. 2
 Subagresti ingenio et infestivo i, 5. 2
 Subargutuli xv, 30. 1
 Subcursor i, 16. 3
 Subdas iv, 6. 2
 Subdebantur iv, 6. 2
 Subdidi xviii, 11. xix, 11. 2. xx, 5. 3
 Subdidisse xvi, 19. 4
 Subdidit xv, 1. 3 verbum verbo i, 4. 4
 Subditæ (plur.) xix, 4. 2
 Subditivo (comædia) xv, 9. 1
 Subdolis sententiæ i, 6. 3
 Subducendam iv, 5
 Subduceret sensim alvum cibus iv, 11. 2
 Subduci x, 15. 1
 Subductæ se iii, 7. 3
 Subductisuperciliicarpores xix, 7. 3
 Subduxit iii, 7. 4
 Subegit xv, 4. 1
 Subeunda culpa et pœna i, 13. 1 turpitudine i, 3. 9
 Subeantes xv, 1. 1
 Subeuntium ii, 28. 1
 Subices iv, 17. 6
 Subfrigide ii, 9
 Subido xix, 9. 5
 Subidus xix, 9. 5
 Subjeci ii, 20. 1
 Subjecimus iii, 7. 3
 Subjecta sententiæ i, 15. 3 sunt vii, 2. 1
 Subjectio rei sub oculis x, 3. 3
 Subjectum ii, 16. 2
 Subigendos xvii, 21. 9
 Subigi xvii, 11. 2
 Subigit x, 20. 2
 Subjici ii, 30. 2. v, 9. 2
 Subjiciant alienæ ditionæ v, 19. 2
 Subjicit i, 4. 3. iv, 17. 2
 Subjiciunt xvii, 3. 2
 Subinde xvii, 21. 14
 Subit xvi, 19. 3. xix, 14. 2
 Subitaria dictione periculum sui facere ix, 15. 2
 Subito ix, 13. 2. xv, 16
 Subjuncta i, 25. 2
 Sublapsa x, 29. 2
 Sublatissima (abl.) xvi, 19. 3
 Sublatum v, 14. 5
 Sublimes iv, 17. 6
 Sublimi xvii, 2. 2
 Sublimiori loco iv, 5
 Sublimius vi, 6. 3
 Sublustria lumina xiii, 24. 6
 Submovit xv, 1. 3
 Subnixo animo xvii, 2. 2
 Subobscuræ iii, 14. 2
 Suboles ii, 15. 1 vitium xix, 12. 3
 Subolis xvi, 10. 5
 Subreptum xvii, 7. 2. est xvii, 7. 2 erit xvii, 7. 1
 Subridentem ix, 2. 2
 Subrogantur vi, 9. 2
 Subrustice Pr. 4
 Subscriperunt xvii, 21. 11
 Subscripei vi, 16. 1. vii, 8. 2
 Subscripsimus xiii, 15. 1
 Subscripsit xx, 4. 1
 Subscripti xviii, 11
 Subscriptione ii, 4. 1
 Subscriptor legis xix, 8. 5
 Subscriptores v, 21. 2
 Subscriptum est xiii, 24. 1
 Subsecundaria tempora Pr. 12
 Subsella xiii, 11. 2
 Subselliis xiv, 2. 3
 Subsiciua tempora Pr. 12
 Subsicivi temporis xviii, 10. 3
 Subsicivo xiii, 24. 2
 Subaidia vii, 3. 20. x, 9
 Subsidium xvii, 7. 1. xx, 1. 11 ad memorie Pr. 2
 Subsolanus ii, 22. 2
 Substituit ix, 9. 2
 Substrictas vii, 12. 1
 Substructiones i, 16. 4
 Subter ii, 28. 1
 Subtile vii, 14. 2
 Subtili xiii, 10. 2. xvii, 21. 1 examine i, 3. 12
 Subtilior vi, 1. 4. xii, 5. 6. xiii, 28. 3 philosophia xx, 5. 1
 Subtilissima x, 17. 1
 Subtilissimæ rationes xviii, 14

- Subtilissime xi, 5. 1 dijudicaverunt ii, 7.
 7. 1
 Subtilissimi xvii, 1. 1. xvii, 10. 2
 Subtilissimum iii, 1. 2
 Subtilitas vii, 14. 1
 Subtilitate xiii, 20. 4
 Subtilitatem xix, 14. 1
 Subtilitatis vi, 13. 1 et improbæ xii,
 14. 2
 Subtiliter iii, 14. 2 ratiocinatum i, 1. 1
 Subtilius xvii, 2. 5 ad aurem xiii, 20. 8
 Subtrahe iv, 16. 3
 Subvades xvi, 10. 3
 Subvenerat xix, 7. 1
 Subveni xi, 7. 4
 Subvertit ix, 13. 3
 Subulcus xiii, 9. 2
 Subvolais vii, 12. 2
 Succedaneæ iv, 6. 2
 Succedit xv, 1. 3
 Succescant his Pr. 9
 Succensere xi, 8. 1
 Succensusse xvi, 11. 2
 Succenturietur xv, 8
 Successerat xviii, 2. 2
 Successionis i, 9. 1
 Successionum xiv, 1. 9
 Successit ei sub Gallicum gladium ix,
 13. 3
 Successorem xiii, 5. 1
 Successum i, 18. 2
 Succidaneæ iv, 6. 1. 2
 Succidaneas iv, 6. 2
 Succidineis iv, 6. 1
 Succidaneum iv, 6. 2
 Succidebantur iv, 6. 2
 Succidet x, 15. 2
 Succidias facis xiii, 24. 6
 Succinctam ii, 6. 1
 Succinctus v, 8. 1
 Succis xvi, 11. 1
 Succo xii, 1. 4
 Succos vii, 16. 2
 Succurrendum vi, 14. 2
 Suculæ xiii, 9. 1
 Suculas xiii, 9. 1
 Suculis xiii, 9. 1
 Sudans xix, 10. 4
 Sudante ix, 15. 3
 Sudor mihi manat xix, 9. 5
 Sue xix, 2. 3
 Suebant xvii, 3. 2
 Sues xiii, 9. 1 feminas iv, 2. 3
 Suetonius Tranquillus ix, 7. xy, 4. 2
 Suffectus iv, 17. 2
 Sufflati vii, 14. 2
 Suffragii xvi, 13. 2
 Suffragiis xiii, 15. 5. xv, 27. 3. xvi,
 13. 2
 Suffragium xv, 27. 3 ferre v, 19. 4
 Suggestabat mihi membra opimiora v,
 14. 6
 Suggestum xviii, 7. 2
 Suggestus ii, 10. 1
 Sulpicio Apollinari ii, 16. 1 Gallo vii,
 12. 1 Servio ii, 10. 1
 Sulpicium Apollinarem iv, 17. 5. xiii,
 17. xx, 6 Serv. xii, 13. 7
 Sulpicius ii, 10. 1. iv, 3. xiii, 19. 1
 Apollinaris xii, 13. 6. xviii, 4. 1. xix,
 13. 1. 3 Servius ii, 10. 1
 Sumenda (plur.) i, 3. 4 arma i, 3. 7
 sint xiii, 22. 6
 Sumenda pœnæ vi, 14. 4
 Sumendi ii, 15. 1
 Sumere ii, 8. 1
 Sumeret xiv, 6. 1
 Sumeret iii, 16. 2
 Sumi xvii, 5. 2 dubuisse orationem in
 illud ut assereraret i, 6. 2
 Sumit ii, 15. 2
 Summa (subst.) iii, 17 æris vii, 13 hæc
 est disputationis iii, 14. 2 (adj.) iii,
 1. 4. xvii, 2. 3 turpitudine i, 3. 5 de
 cute xix, 4 ope adnatis est iv, 8. 1
 Summæ vi, 16. 5. xvi, 19. 3
 Summam xiii, 12. 4
 Summatibus viris vii, 3. 2
 Summatim i, 3. 9
 Summe xi, 11 nobilis viri Pr. 5
 Summis xviii, 2. 3
 Summissim xvii, 8. 1
 Summo xvii, 9. 3 ortu ii, 1. 1 genere
 gnatus vii, 11. 3 de pectore xvii, 13. 2
 Summos bellatores i, 11. 1
 Summovent populum xiii, 13. 2
 Summum iii, 10. 4. vii, 2. 2. xiv, 6. 3
 bonum xv, 13. 3 finem iii, 16. 1 post
 ejus diem xiii, 5. 1
 Summus vii, 7. 2 orator xii, 2. 3
 Sumse ii, 19. 2
 Sumseram ea (et libris) Pr. 2
 Sumsi xix, 5
 Sumsisisti xv, 19
 Sumsi i, 3. 4. vii, 3. 21. x, 24. 4
 Sumta iii, 7. 1. iii, 16. 1. xvi, 11. 1.
 xvi, 19. 1 est xiii, 24. 2
 Sumtas ii, 23. 1
 Sumtis xvi, 11. 2
 Sumtu viii, 11. xv, 8. xvii, 2. 5 publico
 xvi, 10. 1
 Sumtuaræ leges xx, 1. 7
 Sumtuaris legibus ii, 24. 1
 Sumtum ii, 23. 5. ii, 24. 5. v, 3. 3. x,
 17. 2. xv, 12 est xvii, 21. 11 hoc ex
 i, 15. 5
 Sumtuosis xi, 2. 1
 Sumtus (sing.) ii, 24. 5. xv, 8 (plur.)

- li, 24. 5. xi, 10. 2
 Sumantur v, 19. 1
 Sumus ita ingenio omnes xx, 6
 Sunt in expectando iii, 7. 2
 Sunto xv, 13. 4. xi, 1. 4. 12
 Suo vivit xx, 1. 12
 Supellex xv, 13. 2
 Super Demosthene i, 8. 1 ea causa iii,
 8. 2 ea re i, 3. 11. ii, 2. 1. xvi, 3. 1.
 xx, 4 disserunt xix, 1. 6 questione i,
 3. 4 qua tractavissent i, 23. 2 quo
 auspicaverunt iii, 2. 3 amici capita
 judex i, 3. 1 Chilone i, 3. 14 Laide
 i, 8. 1 numero xx, 7 irascendo hæc
 sentio i, 26. 1 terram xix, 12. 3
 Superastitit x, 16. 2
 Superare i, 22. 7
 Superat iii, 7. 3. xvii, 13. 1
 Superatam vii, 18. 3
 Superati sunt x, 3. 8
 Superatum xii, 13. 9
 Superatus xiii, 14. 3 est xvii, 4
 Superaverant i, 22. 7
 Superaveris xv, 31
 Superaverunt xvii, 21. 8
 Superavit i, 22. 3. xvi, 8. 3
 Superbi vii, 3. 19
 Superbia vii, 3. 20
 Superbia i, 24. 1. iv, 16. 3
 Superbiam vii, 3. 5. ix, 11. 2 uxoris de-
 precans ii, 23. 6
 Superbior vii, 3. 19
 Superbissimos vii, 3. 19
 Superho i, 19. 1
 Superbos vii, 3. 19. xviii, 5. 3
 Superbum i, 19. 1
 Superbus xvii, 21. 4
 Supercilia vii, 12. 2
 Superciliis arduis iv, 1. 1
 Supereminet ix, 9. 5
 Superes i, 22. 2
 Superesse i, 22. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8
 Superest i, 22. 1
 Superfluenti i, 22. 5 doctrina i, 22. 3
 Superfluere i, 22. 1
 Superfuisse i, 22. 1. 2
 Superfuit i, 22. 3
 Superfuturum i, 22. 4
 Superior xvii, 21. 8 ætas xix, 10. 3
 Superiora xvii, 15. 1
 Superiore xv, 7. 2. xvii, 2. 1. xvii, 21.
 1 tono est xiii, 25
 Superiore xii, 4. 1. xv, 8. xvii, 15. 1
 Superioribus xiii, 15. 2
 Superioris ii, 6. 1
 Superius xiii, 24. 9
 Superna (plur.) ix, 1. 1
 Supernantia in summo pectore gaudia ix,
 9. 9
 Supernas xii, 1. 3
 Superne ix, 1. 2
 Superni (plur.) ii, 30. 3
 Supernis ix, 1. 1
 Superscripserunt xx, 6
 Supersedeo xvii, 6. 3
 Supersederunt operam ii, 29. 4
 Supersederim xix, 13. 1
 Supersedi xvi, 8. 2
 Supersedisset dicere xix, 1. 4
 Supersedit reddere xix, 9. 4
 Supersit i, 22. 6
 Superstitem i, 22. 8
 Superstitiosa religione iv, 9. 1
 Superstitiose i, 25. 2. iii, 19. xx, 6
 Superstitis v, 2
 Supersum i, 22. 2
 Supervacaneum i, 22. 4
 Supervacare i, 22. 1
 Supervacuo i, 22. 5
 Supervectis xvi, 11. 2
 Supervolet x, 12. 1
 Supinus xiii, 9. 2
 Suppar xvii, 14. 1
 Suppeditabat x, 3. 3
 Suppetat res cui i, 15. 3
 Suppetebant xix, 7. 1
 Suppetierant vi, 16. 3. x, 25. 1
 Suppetierat xvii, 2. 9
 Suppetit iii, 3. 7. x, 24. 3 tibi valetudo
 i, 7. 5
 Supplementa orationis xii, 14. 1
 Supplementum ii, 21. 2. xviii, 1. 5
 Supplendi xiii, 24. 9
 Supplendum ii, 4. 3
 Supplet xviii, 1. 5
 Supplevisset iii, 16. 9
 Supplex x, 15. 2
 Supplicatum eat vii, 4
 Supplicio iii, 9. 2 immodico xx, 1. 3 ex-
 tremo necantur x, 8. 3 capitis po-
 niendum esse xi, 18. 1
 Suppliciter vii, 3. 2
 Supplicium novum atque asperum xx, 1.
 15 pro factis dare xviii, 9. 1
 Supplico vi, 16. 2
 Suppressisse xv, 28. 2
 Supra dictum est vii, 7. 2 modum vii,
 7. 2 amorum fabulas x, 18. 1 fidem
 xiii, 4 fuit i, 22. 3 laborem esse i,
 22. 6 scripta sententia iv, 15. 2 ne-
 cessarium modum esse i, 22. 1 dictæ
 (plur.) iv, 17. 3 fieri ix, 7
 Suprema ii, 30. 2. xiii, 20. 5 Italia xi,
 1. 1 per æquoris euntes ii, 30. 2
 Supremam xvii, 10. 2
 Supreme ix, 14. 5
 Surculi xvii, 9. 3
 Surculo xvii, 9. 3

- Sarculum x, 15. 4. xvii, 9. 3
 Sarda et jacenti aure homo i, 7. 9
 Sargass vi, 13. 1
 Surgere vii, 17. 4
 Surgeret vi, 13. 1
 Surget ii, 16. 1
 Surrectiavit x, 13
 Surripi xi, 18. 4
 Sarsum versus ix, 1. 1
 Sus xviii, 6. 1 susque deque xvi, 9. 1. 2
 Susceptione ix, 3. 2
 Susciperem xiv, 2. 2
 Suspectam ii, 23. 2
 Suspectus est ix, 12. 1
 Suspendio xv, 10
 Suspendis xv, 10
 Suspendios vii, 3. 4
 Suspendium xiv, 1. 15
 Suspiscandum fuit xiv, 3. 4
 Suspiscantem ix, 12. 3
 Suspiscatur ii, 23. 7. ix, 12. 1
 Suspicionem i, 7. 4
 Suspicionem xvii, 1. 3
 Sustentatum xvii, 11. 3
 Sustinendam xiii, 23. 2
 Sustinendis xii, 5. 11
 Sustinente iii, 15. 1
 Sustineri iii, 6
 Sustulere iii, 7. 3
 Sustuleris vi, 1. 2. xvi, 4. 2
 Sustulit vii, 20. 1. xi, 18. 8
 Sutore xiii, 21. 3
 Sutores xiii, 21. 3
 Syades xiii, 9. 2
 Sycophanta (abl.) xvi, 7. 3
 Sycophantas (plur.) xiv, 1. 13
 Sydere ii, 21. 1
 Sylla, P. xii, 12. xiii, 14. 2. xviii, 4. 2
 L. xv, 1. 2 Felice xv, 28. 1
 Syllæ i, 5. 2
 Syllam x, 20. 3
 Syllaba iv, 7. xvi, 17. xvii, 3. 2 pro-
 ducta xiii, 22. 3
 Syllabæ ii, 17. 3. xiv, 5
 Syllabam iv, 17. 2 acuendam esse xiii,
 25 intendit xiii, 22. 7
 Syllabarum vii, 7. 2. xvi, 18. 2. xvii, 9. 1
 Syllabis xiii, 18. 1. xiv, 6. 3
 Syllogismi ii, 8. 1. 2 disciplina ii, 8. 1
 forma et ordine ii, 8. 1
 Syllogismo ii, 8. 1
 Syllogismorum i, 2. 2
 Syllogismos ii, 8. 2
 Syllogismum ii, 8. 2. v, 11. 1
 Syllogismus ii, 8. 1. xv, 26
 Sylvam xix, 9. 6
 Sylvarum Pr. 4
 Sylvestribus xv, 6
 Sylvis ii, 16. 1. 2
 Sylvium ii, 16. 2. 3
 Sylvius ii, 16. 2. 3
 Symbolæ vi, 13. 3
 Symbolice iv, 11. 3
 Symposiæ (plur.) vi, 13. 1
 Symposiacis iv, 11. 4. xvii, 11. 1
 Symposiacorum iii, 6. xvii, 11. 3
 Symposio i, 9. 5. xvii, 20. 1
 Symposium xvii, 20. 1
 Synanchen pati xi, 9. 1
 Synaristosis (comodia) xv, 15
 Synus xiii, 9. 2
 Syracosiam iii, 17
 Syria iii, 9. 2
 Syriam iii, 9. 2. xv, 4. 2
 Syrtibus xvi, 11. 1
- T.
- Tabella v, 14. 7
 Tabellarius vii, 11. 2
 Tabem xix, 5
 Tabernæ v, 14. 7
 Tabescerent xx, 8. 1
 Tabesceret vi, 4
 Tabuit desiderio vii, 8. 3
 Tabula ii, 28. 3. iii, 14. 5 decretum re-
 citavit ex vii, 19
 Tabulæ (plur.) xvi, 13. 2. xx, 1. 2
 Tabularum xiv, 2. 2. xvi, 10. 3
 Tabulas vi, 9. 2. xvi, 10. 2. xvii, 9. 4.
 xvii, 21. 6 duodecim xx, 1. 1
 Tabulatis xv, 1. 1
 Tabulato iv, 14
 Tabulis ii, 20. 2. iii, 2. 4. vi, 7. vii, 15.
 viii, 1. xi, 18. 2. xiv, 2. 2. xv, 13. 4.
 xvi, 10. 2
 Taceam ii, 23. 4
 Taceat i, 15. 4
 Tacebat i, 9. 2
 Tacendi i, 9. 1. 3. i, 15. 4. i, 28. 4.
 xvii, 8. 3
 Tacendum i, 23. 2
 Tacens xi, 18. 8
 Tacent xi, 10. 1
 Tacente xx, 6
 Tacere i, 9. 2. i, 15. 5. xii, 4. 4. xv,
 22. 2
 Tacerem xi, 10. 2. xii, 13. 7
 Taceres i, 10. 2
 Tacet i, 15. 3. vi, 16. 1
 Tacita xvii, 5. 4
 Tacite xii, 12
 Tacito consensu xi, 18. 1. xx, 10. 4 con-
 spiratu mentium i, 11. 5
 Tacitos xiv, 3. 1
 Tacitus i, 8. 2. xiii, 24. 11. xix, 9. 5 in
 cogitando fuissem xi, 16. 3

- Vactu vii, 6. xix, 2. 1
 Vactus (subst.) vii, 6. xix, 2. 1
 Tactuli i, 9. 2.
 Tacteti ii, 23. 6
 Tadio linguebit animus Pr. 5
 Tadium non idoneæ scripturo ix, 4. 6
 vita vii, 18. 3
 Tamarum xvi, 19. 4
 Tæterrima (plur.) xvii, 19. 3
 Tæterrimi morbi (sing.) xix, 2. 3
 Tætra dicta et profatu xviii, 11
 Tætras xviii, 7. 1
 Tætros xviii, 4. 4
 Taget iv, 3
 Tagito iv, 3
 Tale xvi, 8. 3. xvii, 20. 3
 Talem i, 17. 1. vii, 20. 1. xvi, 19. 4
 Talenta xi, 10. 2
 Talentis v, 2 Atticis iii, 17
 Talentum vii, 14. 2. xi, 9. 2. xi, 10. 2
 Tales vi, 13. 3
 Tali i, 8. 3. i, 13. 3. iii, 1. 3. iii, 7. 4.
 iii, 9. 2. xiii, 24. 3 quali xix, 10. 4
 Talia i, 8. 13. vi, 18. 2. xiii, 30. 3. xvii,
 5. 4
 Talibus ix, 12. 3. xv, 7. 3
 Talio xx, 1. 5. 9
 Talione xviii, 13. 1 in exequenda xx,
 1. 6 de redimenda pacisci xx, 1. 9
 Talionem xx, 1. 9 injuriis apposuerant
 xx, 1. 9
 Taliones xvi, 10. 3 reciprocam xx, 1. 9
 Talioni xx, 1. 9
 Talionis mutus xx, 1. 5 lex xx, 1. 5
 Talionum reciprocatio xx, 1. 6
 Talium i, 7. 8. xvi, 18. 2. xvii, 16
 Talos xviii, 13. 1
 Tam quid tam remotum, quia Pr. 7
 Tamen etsi i, 24. 2
 Tangere v, 15. 1. x, 15. 2
 Tangeret xix, 14. 2
 Tangi v, 15. 1
 Tangit i, 21. 3
 Tango vii, 9. 3
 Tangunt iii, 10. 1
 Tanquam fuerit illud i, 9. 6 sic i, 10. 2
 Tanta (sing.) ii, 1. 2. xvii, 2. 7. xvii,
 16. 1. xix, 1. 3 (plur.) vii, 3. 11
 Tantæ (sing.) ii, 6. 1. xix, 14. 2
 Tantam xiii, 24. 7. xx, 1. 9
 Tantas xiii, 24. 6
 Tanti vii, 22. xvi, 14 emo i, 8. 3
 Tantis xix, 1. 2. xx, 5. 3
 Tantisper ii, 30. 2. vi, 4. vi, 11
 Tanto iii, 13. vi, 10. xvii, 15. 1 quanto
 i, 1. 1
 Tantula etate xiii, 19. 2
 Tantum damni esto vii, 3. 16 quantum
 Pr. 4 accrescit quantum demas ii,
 22. 7 non sed quoque i, 22. 1
 Tantummodo vi, 7. xiv, 1. 6
 Tantumdem i, 20. 2
 Tantus xvii, 2. 7
 Taptes tonsiles xx, 9
 Tardigenulo senio xix, 7. 1
 Tarditas x, 11. 2
 Tarditatem iv, 19. xvi, 12. 1
 Tardius iv, 2. 5
 Tardo partu editus ii, 16. 3
 Tardus ix, 12. 5
 Tarentina vii, 16. 2
 Tarentino oppido xiii, 2. 1
 Tarentum xiii, 2. 1
 Tarpeio ii, 11 saxo xvii, 21. 8
 Tarquinii xvii, 21. 4
 Tarquinio i, 19. 2 Prisco xvii, 21. 3
 Superbo i, 19. 1
 Tarquinium, L. xv, 29 Superbum i, 19. 1
 nomen xv, 29
 Tarquinus i, 19. 1. 2
 Tarratia vi, 7
 Tarratiam vi, 7
 Tartessia vii, 16. 2
 Tatium, T. xiii, 22. 5
 Tauri i, 26. 3. xvii, 20. 3. xx, 4 (con-
 stellationis) xiii, 9. 1 montis xii, 13.
 9 philosophi viii, 6. xvii, 8. 1
 Tauro xii, 13. 8. 9. xviii, 10. 1. xix, 6
 Taurum xiii, 26. xviii, 12. 2
 Taurum ii, 2. 1 philosophum vi, 13. 1.
 xvii, 20. 1 montem xii, 13. 9
 Taurus i, 9. 6. ii, 2. 3. xvii, 8. 1. 3.
 xvii, 20. 2. xx, 4 Calvisius xviii, 10. 1
 philosophus vi, 19. ix, 6. 2. xvii, 8. 2
 Taxare ii, 6. 3
 Teanum Sidicinum x, 3. 1
 Tecta (subst.) xvi, 5. 2
 Tectis xiv, 1. 11
 Tectorio xiii, 23. 1
 Tectum (adj.) xx, 1. 8
 Tectus vi, 10. 2
 Tecum vii, 17. 4
 Ted' xiii, 22. 2
 Tegebat ii, 6. 8
 Tegmine onychino xix, 7. 3
 Tegulas x, 15. 1
 Tegulis x, 13. 2. xv, 15
 Teguntur xiii, 22. 2
 Tela (plur.) xv, 18. 1
 Telemachum xiv, 6. 2
 Telemachus xiv, 6. 2
 Teli ix, 1. 2. x, 25. 2
 Tels ii, 8. 2. v, 2
 Tellus xviii, 11
 Telo xi, 18. 3
 Telorum x, 25. 1
 Telum ix, 1. 2 manu reciprocans ix, 11. 2
 Temerata templa x, 16. 4

- Surculum x, 16. 4. xvii, 9. 3
 Surda et jacenti aure homo i, 7. 9
 Sergus vi, 13. 1
 Surgere vii, 17. 4
 Surgeret vi, 13. 1
 Surget ii, 16. 1
 Surrectiavit x, 18
 Surripi xi, 18. 4
 Sarsum versus ix, 1. 1
 Sus xviii, 6. 1 susque deque xvi, 9.
 Susceptione ix, 3. 2
 Susciperem xiv, 2. 2
 Suspectam ii, 23. 2
 Suspectus est ix, 12. 1
 Suspendio xv, 10
 Suspendis xv, 10
 Suspendos vii, 3. 4
 Suspendum xiv, 1. 15
 Suspiciendum fuit x
 Suspiciantem ix, 1 non indignis in
 Suspiciatur ii, 29 uceretur i, 5. 1
 Suspicionem i, 9. 1. xvii, 2. 4 sedavit
 Suspiciones
 Sustentat
 Sustiner
 Sustineat iii, 14. 3. iii, 15. 3. xvii,
 Sustineat in ea xx, 1. 9 qua xv, 11 ma-
 Sustineat i, 1
 Sustineat x, 11. 3. xiv, 1. 4 pluvias
 Sustineat i, 9. 1
 Tempestatibus xvii, 3. 1. xx, 1. 7 idem
 xvii, 21. 10 multis post vi, 17
 Tempestatis autumnæ xix, 7. 1
 Tempestatum xix, 1. 3
 Tempestivam virginem vi, 8
 Tempestive xiii, 29. 2
 Tempestivi iii, 16. 4
 Tempestiviores sementes ii, 29. 2
 Tempestivius definivit i, 3. 13
 Tempestivum xiii, 5. 2
 Tempia iv, 9. 4. x, 16. 4. xiv, 7. 3. xv,
 5. 1
 Templi vii, 1. 2 Trajani xi, 17
 Templis iii, 9. 3
 Templo ii, 10. 2. xii, 10. 2. xix, 5
 Templorum xiii, 8. 2
 Templum xiv, 7. 3 Dianæ ii, 6. 7
 Tempora Pr. 12. i, 7. 7. ii, 1. 2. vi, 13.
 2. xiii, 15. 2. xvii, 21. 6. 7 verborum
 xviii, 10
 Temporalis inopie xx, 1. 11
 Tempore i, 3. 1. 2. i, 12. 3. ii, 6. 4.
 iii, 16. 4. xiv, 1. 8. xvi, 3. 3. xvi,
 11. 2. xvii, 21. 11. xx, 1. 2 eodem
 xix, 11. 1 in eo xiv, 2. 3. xvii, 21.
 9 futuro xvii, 7. 1 simili xix, 1. 3
 utroque xx, 5. 1
 Tempori adsint ii, 29. 4
 Temporibus iii, 2. 1. iii, 4. xiii, 18. 1.
 xvii, 21. 1. 2. 5. 7. 14 in difficillimis
 iv, 8. 1
 Sylvium ii
 Sylvius f
 Symbo
 Sym
 Sy
 xvii, 8. 1.
 xiii, 17 ferme
 8. 17 subiciri
 significant vii, 21
 A, 19. 4. xvii, 21. 1
 A. 5. iii, 7. 2. xii,
 xvii, 8. 1. 3. xviii,
 dabat huic discipline
 rmonibus xix, 9. 1 jam
 curreret x, 10. 2 instat
 avandi xviii, 13. 1 matati-
 xv, 5. 1
 aulenta xii, 1. 5
 Tenax iii, 19
 Tendo vii, 9. 3
 Teneamur xix, 9. 6
 Tenebamur xviii, 4. 3
 Tenebantur xv, 27. 2
 Tenebat xvi, 3. 1. xvii, 9. 5
 Tenebatur xiii, 20. 7
 Tenebræ xviii, 1. 6
 Tenebras vi, 4. x, 22. 1. xiv, 1. 13.
 xviii, 11
 Tenebris omnia noctescunt xviii, 11
 Tenemus xvii, 19. 3
 Tenendi sint xii, 4. 2
 Tenentem xii, 4. 4
 Tenentur xv, 7. 1. xix, 8. 5
 Teneræ xix, 9. 6
 Tenere xiii, 12. 3. xvi, 2. xvii, 19. 3
 augutium (scire) i, 12. 5
 Tenerent se a peccando xii, 11. 2
 Tenerentur xii, 13. 1. xv, 27. 2
 Teneret x, 5. xvii, 9. 1. xx, 5. 2
 Teneri studio rerum iii, 2. 4
 Teneriorem xii, 1. 4
 Teneriores xvii, 15. 2
 Tenerioribus iv, 11. 2
 Tenet ii, 16. 1. xiv, 5
 Tenet (illum) morbus loquendi i, 15. 3
 Tenor observationis xiv, 1. 7
 Tentamenti gratia ix, 15. 2
 Tentandi vii, 17. 1
 Tentando xiv, 1. 13
 Tentant iv, 1. 3
 Tentantum i, 21. 1
 Tenue argumentum vii, 18. 1 hærdio-
 lum xix, 7. 1
 Tenuerunt xvi, 19. 3
 Tenues vii, 3. 18 homines i, 7. 1
 Tenui v, 12. 4. v, 15. 7. ix, 10. 1. x,
 15. 2. xiii, 12. 3 admodum pecunia
 familiari fuisse iii, 17
 Tenuis v, 12. 4. xvi, 10. 5. xx, 8. 1
 Tenuisset me oblivio rei Pr. 3
 Tenuissimam auram xix, 5
 Tenuissimi xvi, 10. 4
 Tenuissimis vi, 1. 4
 Tenuissimum x, 10 filum xx, 5. 3

- 8 *nos gravis admiratio* Territis vii, 1. 1
ictus atque cœnarum Territum v, 14. 5
curioseque Territus xvi, 19. 3
-bis xvii, Terror i, 7. 9. vii, 11. 2
7. 4 Terroribus xx, 1. 13
ax, 6 Scau- Terti xiv, 5
14. 3 Tertia ii, 7. 1. iii, 2. 1. vi, 14. 2. vii, 11.
us xiii, 22. 2 3. xvi, 18. 1. xvii, 13. 1 in Verrem
etius xiii, 20. 6 xii, 13. 5
ergiversatorem xi, 7. 4 Tertis iii, 2. 4
Tergo vehens pecus xx, 1. 8 Tertiam iii, 3. 7. iii, 10. 5. xlii, 22.
Tergum iv, 6. 2 2. 7 partem xviii, 14
Termes iii, 9. 4 Tertii x, 1. 4
Terminabatur xlii, 14. 1 Tertis nudinis xx, 1. 13
Terminantur xiv, 5 Tertio (abl.) i, 7. 6. i, 16. 1. ii, 20. 1.
Terminis, iii, 2. 1 3. xlii, 20. 2. xv, 14. xvi, 4. 1. xvi,
Termitem ii, 26. 4 9. 4 in loco xviii, 2. 3 librorum ii,
Terna i, 20. 2. xiv, 6. 3. nullas ii, 13 4. 1 annalium i, 22. 7 (adv.) x,
ter ducuntur i, 29. 2 1. 1
Ternæ (plur.) ii, 21. 4 Tertiodecimo xlii, 15. 2. xlii, 28. 1 libro
Ternio i, 20. 2 vii, 2. 1
Ternos ii, 24. 4 Tertio vicesimo xvii, 7. 1
Terra ii, 10. 2. ii, 24. 3. ii, 28. 1. 2. Tertium ii, 6. 8. ii, 7. 5. vii, 2. 2. xlii,
xvi, 11. 2. xvi, 19. 1. 4. xvii, 3. 1. 22. 5. xv, 4. 2. xv, 7. 1. xv, 27. 1
xvii, 21. 7. 8. xix, 8. 6 cava xviii, 11 consul x, 1. 1
in Africa iv, 18. 1 Asia xix, 9. 1 Græ- Tertius ii, 22. 3. vii, 2. 3. xiv, 5
cia i, 1. 1 Hispania xix, 9. 3 Italia Tesserae (plur.) i, 20. 2
iii, 8. 1 marique xii, 13. 9 et mari Tesserae x, 27
conquirunt vii, 16. 1 Testabilis vi, 7
Tetræ Pr. 3. ii, 21. 3. ii, 28. 1. xlii, Testamenta xv, 27. 1
25. xvi, 19. 1. xx, 10. 4 Lydiæ i, Testamenti i, 12. 3
11. 4 Macedoniæ ix, 3. 1 Testamento vi, 7
Terrai xlii, 25 Testamentorum xv, 27. 1
Terram iii, 14. 5. iv, 17. 4. xvi, 19. 4. Testamentum iii, 16. 6. vi, 12
xviii, 11. xix, 8. 4. xix, 12. 3 patriam Testarier xv, 13. 4
xv, 20. 5 Italiam ii, 6. 4 inesternito Testata xv, 13. 3
iii, 14. 5 Testatione xi, 12
Terrarum ii, 28. 1. x, 18. 1. xii, 1. 4. Testatur v, 13. 2
xlii, 20. 2. xvi, 6. 2 Testem v, 16. 2. xi, 3. 2. xlii, 4. 1. xlii,
Terras xii, 13. 6. xvi, 8. 3. xvi, 19. 1. 12
xix, 8. 4 cultioris xix, 13. 3 Testes xiv, 3. 8
Terrena xiv, 1. 2 Testibus ii, 4. 2. xiv, 2. 7
Terrendus hostis i, 11. 6 Testiculos iv, 11. 3
Terrifica (plur.) xix, 1. 5 Testimonia v, 13. 1. xiv, 1. 14
Terrifico x, 14. 2 Testimonii vi, 7
Terrificum xiv, 4. 1 Testimoniis iv, 1. 2 falsis xx, 1. 14
Terriones ii, 21. 3 Testimonio iii, 7. 4. xii, 5. 2 dixisse pro
Terris, xlii, 13. 6. xiv, 1. 6. 11 xi, 3. 2
Territantibus xix, 1. 6 Testimonium i, 24. 1. v, 13. 3 dicit x,
 26. 4 falsum dixisse xx, 1. 14 fariatur
 xv, 13. 4 firmum v, 13. 3
 Testis i, 7. 9. ix, 7. vi, 7
 Testium xiv, 2. 2
 Testor xv, 13. 1. 4
 Testendi vii, 9. 3
 Tetra xvi, 8. 5
 Tetram xv, 20. 2
 Tetre factum est x, 23. 2
 Tetro ix, 4. 2

- Temere iii, 16. 3. iv, 9. 4. xi, 13. 1. xii, 14. 1. xiv, 1. 13. xvii, 21. 1 dix-
 erim ii, 22. 8 et incuriose legentibus
 i, 7. 3 scriptum invenitur vii, 20. 3
 verbum non transeundum i, 22. 3
 Temeritas loquendi i, 15. 2
 Temeritatem vii, 3. 2
 Temeritati vi, 2. 5
 Temetum x, 23. 1
 Temperamentum x, 11. 2
 Temperandum est iv, 9. 2
 Temperandus est modus jactus ix, 1. 2
 Temperantem xv, 2. 3
 Temperantes ii, 26. 2
 Temperantia ii, 1. 2
 Temperantiam xv, 2. 4
 Temperarent xvi, 19. 2
 Temperari ii, 12. 3
 Temperatum x, 11. 1 non indignis in
 eum verbis quin diceretur i, 5. 1
 Temperatur numeris tibicinis i, 11. 1
 Tempestas xii, 9. 1. xvii, 2. 4 sedavit
 xviii, 12. 2
 Tempestate iii, 14. 3. iii, 15. 3. xvii,
 21. 7 in ea xx, 1. 9 qua xv, 11 ma-
 ris xix, 1. 1
 Tempestates x, 11. 3. xiv, 1. 4 pluvias
 xiii, 9. 1
 Tempestatibus xvii, 3. 1. xx, 1. 7 isdem
 xvii, 21. 10 multis post vi, 17
 Tempestatis autumnæ xix, 7. 1
 Tempestatum xix, 1. 3
 Tempestivam virginem vi, 8
 Tempeste xiii, 29. 2
 Tempestivi iii, 16. 4
 Tempestiviores sementes ii, 29. 2
 Tempestivius definivit i, 3. 13
 Tempestivum xiii, 5. 2
 Tempia iv, 9. 4. x, 16. 4. xiv, 7. 3. xv,
 5. 1
 Templi vii, 1. 2 Trajani xi, 17
 Templis iii, 9. 3
 Templo ii, 10. 2. xii, 10. 2. xix, 5
 Templorum xiii, 8. 2
 Templum xiv, 7. 3 Dianæ ii, 6. 7
 Tempora Pr. 12. i, 7. 7. ii, 1. 2. vi, 13.
 2. xiii, 15. 2. xvii, 21. 6. 7 verborum
 viii, 10
 Temporalis inopiæ xx, 1. 11
 Tempore i, 3. 1. 2. i, 12. 3. ii, 6. 4.
 iii, 16. 4. xiv, 1. 8. xvi, 3. 3. xvi,
 11. 2. xvii, 21. 11. xx, 1. 2 eodem
 xix, 11. 1 in eo xiv, 2. 3. xvii, 21.
 9 futuro xvii, 7. 1 simili xix, 1. 3
 utroque xx, 5. 1
 Tempori adsint ii, 29. 4
 Temporibus iii, 2. 1. iii, 4. xiii, 18. 1.
 xvii, 21. 1. 2. 5. 7. 14 in difficillimis
 iv, 8. 1
 Temporis i, 9. 1. iii, 16. 1. xvii, 8. 1.
 xviii, 2. 4 id xii, 1. 5. xiii, 17. 7
 ii, 29. 2 causa vii, 3. 17 subiciri
 xviii, 10. 3 idipsum significant vii, 21
 Temporum i, 8. 12. xiii, 19. 4. xvii, 21. 1
 Tempus Pr. 7. ii, 29. 5. iii, 7. 2. xii,
 11. 2. xvii, 7. 2. xvii, 8. 1. 3. xviii,
 2. 2 ad id iv, 4 dabat huic disciplinæ
 xx, 5. 1 fuit sermonibus xix, 9. 1 jam
 longum transcurreret x, 10. 2 instat
 x, 11. 3 lavandi xviii, 13. 1 matuti-
 num xv, 5. 1
 Temulenta xii, 1. 5
 Tenax iii, 19
 Tendo vii, 9. 3
 Teneamur xix, 9. 6
 Tenebamus xviii, 4. 3
 Tenebantur xv, 27. 2
 Tenebat xvi, 3. 1. xvii, 9. 5
 Tenebatur xiii, 20. 7
 Tenebræ xviii, 1. 6
 Tenebras vi, 4. x, 22. 1. xiv, 1. 13.
 xviii, 11
 Tenebris omnia noctescunt xviii, 11
 Tenemus xvii, 19. 3
 Tenendi sint xii, 4. 2
 Tenentem xii, 4. 4
 Tenentur xv, 7. 1. xix, 8. 5
 Teneæ xix, 9. 6
 Tenere xiii, 12. 3. xvi, 2. xvii, 19. 3
 augutium (scire) i, 12. 5
 Tenerent se a peccando xii, 11. 2
 Tenerentur xii, 13. 1. xv, 27. 2
 Teneret x, 5. xvii, 9. 1. xx, 5. 2
 Teneri studio rerum iii, 2. 4
 Teneriorem xii, 1. 4
 Teneriores xvii, 15. 2
 Tenerioribus iv, 11. 2
 Tenet ii, 16. 1. xiv, 5
 Tenet (illum) morbus loquendi i, 15. 3
 Tenor observationis xiv, 1. 7
 Tentamenti gratia ix, 15. 2
 Tentandi vii, 17. 1
 Tentando xiv, 1. 13
 Tentant iv, 1. 3
 Tentantum i, 21. 1
 Tenue argumentum vii, 18. 1 heredio-
 lum xix, 7. 1
 Tenuerunt xvi, 19. 3
 Tenues vii, 3. 18 homines i, 7. 1
 Tenui v, 12. 4. v, 15. 7. ix, 10. 1. x,
 15. 2. xiii, 12. 3 admodum pecunia
 familiari fuisse iii, 17
 Tenuis v, 12. 4. xvi, 10. 5. xx, 8. 1
 Tenuisset me oblivio rei Pr. 2
 Tenuissimam auram xix, 5
 Tenuissimi xvi, 10. 4
 Tenuissimis vi, 1. 4
 Tenuissimum x, 10 filum xx, 5. 3

- Tenult xvii, 21. 8 *non gravis admiratio*
 ii, 12. 2
 Tenuitas xii, 1. 8 victus atque cœnarum
 ii, 24. 1
 Tenuitatis xvii, 9. 3
 Tenuiter vi, 1. 4. vi, 2. 3 *curioseque*
exploraverit i, 4. 1
 Tenus hac itidem j, 3. 14 *verbis* xvii,
 19. 1
 Ter v, 21. 5. x, 1. 2 *quaterque* xi, 7. 4
 Terentii iv, 16. 1
 Terentium vii, 7. 1. vii, 14. 2
 Terentius iv, 9. 4. xv, 24. xx, 6 *Scau-*
rus xi, 15. 1
 Teretes xvii, 9. 3
 Tereti xvi, 19. 1
 Teretia vii, 14. 3
 Teretibus xiii, 22. 2
 Teretius xiii, 20. 6
 Tergiversatorem xi, 7. 4
 Tergo vehens pecus xx, 1. 8
 Tergum iv, 6. 2
 Termes iii, 9. 4
 Terminabatur xiii, 14. 1
 Terminantur xiv, 5
 Terminis iii, 2. 1
 Termitem ii, 26. 4
 Terna i, 20. 2. xiv, 6. 3 *millia* ii, 18
ter ducuntur i, 20. 2
 Ternæ (plur.) ii, 21. 4
 Ternio i, 20. 2
 Ternos ii, 24. 4
 Terra ii, 10. 2. ii, 24. 3. ii, 28. 1. 2.
 xvi, 11. 2. xvi, 19. 1. 4. xvii, 3. 1.
 xvii, 21. 7. 8. xix, 8. 5 *cava* xviii, 11
in Africa iv, 18. 1 *Asia* xix, 9. 1 *Græ-*
cia i, 1. 1 *Hispania* xix, 9. 3 *Italia*
 iii, 8. 1 *marique* xii, 13. 9 *et mari*
conquiritur vii, 16. 1
 Terræ Pr. 3. ii, 21. 3. ii, 28. 1. xiii,
 25. xvi, 19. 1. xx, 10. 4 *Lydiæ* i,
 11. 4 *Macedoniæ* ix, 3. 1
 Terrai xiii, 25
 Terram iii, 14. 5. iv, 17. 4. xvi, 19. 4.
 xviii, 11. xix, 8. 4. xix, 12. 3 *patriam*
 xv, 20. 5 *Italiam* ii, 6. 4 *inestrito*
 iii, 14. 5
 Terrarum ii, 28. 1. x, 18. 1. xii, 1. 4.
 xiii, 20. 2. xvi, 6. 2
 Terras xii, 13. 6. xvi, 8. 3. xvi, 19. 1.
 xix, 8. 4 *cultiore* xix, 12. 3
 Terrena xiv, 1. 2
 Terrendus hostis i, 11. 6
 Terrifica (plur.) xix, 1. 5
 Terrifico x, 14. 2
 Terrificum xiv, 4. 1
 Terriones ii, 21. 3
 Terris xii, 13. 6. xiv, 1. 6. 11
 Territantibus xix, 1. 6

- Texiſet ix, 12. 2
 Thasie vii, 16. 2
 Themeto xiii, 18. 1
 Teatro x, 1. 1. 2
 Thebani (plur.) xvii, 21. 8
 Thebano agro xvii, 3. 2
 Thebas iii, 10. 6
 Themistocle xvii, 21. 6
 Theocriti ix, 9. 1
 Theocritus ix, 9. 3
 Theodectes x, 18. 2
 Theodecti x, 18. 2
 Theognis i, 3. 8
 Theophrasti i, 2. 11. ii, 18. 2. iv, 13. viii, 6
 Theophrasto i, 3. 4. xiii, 5. 1. xiii, 6. 3
 Theophrastum xiii, 5. 3
 Theophrastus i, 3. 9. 12. 18. vii, 8. 1. xiii, 5. 1. 3. xvi, 15 philosophus viii, 9
 Theopompum x, 18. 2
 Theopompus x, 18. 2. xv, 20. 1. xvi, 15
 Theoremata xvii, 10. 2
 Theorematis i, 2. 3
 Theorematum hoc i, 18. 3
 Theotimum xix, 9. 6
 Thermo, Q. x, 3. 7
 Thermopylas ii, 7. 4
 Thermum xiii, 24. 6. xviii, 9. 1. xx, 11
 Thersites xvii, 12
 Thersiten i, 15. 4
 Thesauro Orcino traditus i, 24. 1
 Thesauros ii, 10. 2
 Thesaurum i, 15. 5
 Thesea x, 16. 3
 Theseo x, 16. 4 certamine xv, 20. 1
 Theseus x, 16. 3
 Thesealia xiv, 6. 3. xv, 18. 1, 2
 Thoraca indutus ii, 6. 8
 Thracia iii, 9. 1. xiv, 6. 3
 Thracis iii, 9. 1
 Thraco xix, 12. 2
 Thracus homo xix, 12. 3
 Threicius xiii, 20. 5
 Thucydides i, 11. 1. xv, 23. xvii, 21. 7
 Thucydidis xv, 23
 Thynni x, 20. 1
 Thyadritanum ix, 4. 7
 Tiberianus xiii, 19. 1
 Tiberii vii, 19 Cæsaris ii, 24. 5
 Tiberim xii, 13. 2. xx, 1. 13
 Tiberinum vi, 7
 Tiberio xvi, 13. 2 Graccho ii, 13
 Tiberium ii, 14. xvi, 13. 2 Asellum vii, 11. 3 Cæsarem v, 6. 3
 Tibi uni xix, 10. 4 habere auctoritates v, 21. 3
 Tibia i, 11. 7
 Tibia (sing.) i, 11. 6
 Tibiarum i, 11. 1. 5 incentiones iv, 13
 Tibias xv, 17
 Tibicen i, 11. 7. iv, 13
 Tibicina i, 11. 6
 Tibicinas feminas i, 11. 4
 Tibicinem v, 1. 1. xv, 17
 Tibicines i, 11. 2. xx, 4
 Tibicinis i, 11. 1. i, 12. 2
 Tibicinlum iv, 13
 Tibicinum i, 11. 9
 Tibils i, 11. 1 canere xv, 17
 Tiburte xix, 5
 Tiburti ix, 14. 2 bibliotheca xix, 6
 Tigres xii, 1. 6
 Timænum iii, 17
 Timæus xi, 1. 1
 Timarchum xviii, 2. 1
 Timendo xiv, 1. 15
 Timendum xix, 4 exemplum i, 13. 3
 Timent ix, 12. 4. xix, 4
 Timentur ix, 12. 4
 Timere xix, 1. 3
 Timeret xix, 1. 3
 Timet ii, 23. 7
 Timide x, 1. 2
 Timidos ii, 6. 1
 Timochare iii, 8. 1
 Timocharem iii, 8. 1
 Timochares iii, 8. 1
 Timon iii, 17
 Timonis iii, 17
 Timor xix, 4. xix, 6
 Timore xix, 4
 Timori i, 11. 10
 Timoris xix, 6. xix, 12. 2
 Timui xix, 1. 3
 Tmausti xix, 1. 3
 Tinguere xvii, 15. 2
 Tiro vii, 3. 3. x, 1. 4. xiii, 9. 1. 2. 3
 Tullius iv, 10. 2 Ciceronis libertus vii, 3. 1
 Tirone xv, 6
 Tironem vii, 3. 3
 Tironiana i, 7. 1
 Tironiano xiii, 20. 6
 Titi xiv, 5
 Titii iii, 16. 6
 Titio iii, 16. 6 Lucio v, 19. 2
 Titius xiv, 5
 Titulo xvii, 1. 1. xviii, 7. 2
 Titulos Pr. 4
 Titulum xiii, 14. 2 fecit (libro) xviii, 6. 1
 Titulus xi, 18. 4. xiii, 18. xvii, 5. 1. xviii, 6. 1 cui est xiii, 1. 4
 Titulus (comœdia) iv, 2. 1
 Titus Castricius i, 6. 3 Lucretius xii, 21. 1

- Tityre ix, 9. 4
 Toga vii, 12. 1
 Togæ iv, 18. 3
 Togam prætextam et puerilem xviii, 4. 1
 Togata (comœdia) x, 11. 3. xiii, 8. 2. xx, 6
 Togatam gentem i, 2. 2
 Togatos xiii, 21. 1
 Tolerabilem xvi, 3. 4
 Tolerandi doloris xii, 5. 1
 Tolerantiæ xii, 5. 2
 Tolerantiam xi, 18. 6
 Tolerare xii, 5. 9
 Tolerari vii, 3. 3. xvi, 3. 1
 Toleratu facilius i, 3. 2
 Toleraverit i, 17. 1
 Tolerent xvi, 3. 2
 Tollendum aut ferendum vitium uxoris i, 17. 2
 Tollere et ferre vitium i, 17. 2
 Tollit xvi, 7. 2
 Tolli xiv, 1. 3
 Tollit xi, 18. 7 vitium i, 17. 2
 Tollo vii, 9. 3
 Tolosanum iii, 9. 3
 Tonat xvii, 10. 4
 Tonitru facto xii, 5. 10
 Tonitrus x, 12. 2
 Tono xiii, 25
 Tonailles tapetes xx, 9
 Tonstrina vii, 7. 1
 Tonum xiii, 25
 Toris v, 14. 2
 Torpedo xi, 2. 2
 Torpentis xv, 2. 4
 Torperet xix, 12. 2
 Torquati (plur.) ix, 13. 1
 Torquato ix, 13. 1
 Torquatus i, 5. 2
 Torque ix, 13. 2
 Torquebit i, 21. 1
 Torquem ix, 13. 4
 Torquet i, 21. 2. iii, 2. 5
 Torquibus ii, 11
 Torquis ix, 13. 1
 Torrens v, 15. 6
 Torrer i, 12. 3
 Tortuosa xvii, 10. 5
 Tortuosæ orationis v, 20
 Tortuosis rebus xiii, 11. 2
 Tot in numero libris xiv, 3. 1
 Tota xiii, 24. 4. xix, 1. 1
 Totas vii, 12. 1
 Toti (dat.) ix, 3. 1
 Totidem quot xviii, 2. 1
 Totiens xiv, 2. 6
 Totis xix, 12. 2
 Totius i, 9. 1. ii, 6. 2. vi, 3
 Toto xviii, 2. 4
 Totos xvi, 3. 1
 Totum xv, 30. 2. xvii, 5. 1. xviii, 14. xix, 10. 1 nomen Latinum i, 2. 2 æstumo xv, 3. 2
 Totas iii, 10. 3. xiii, 24. 11 posset xix, 12. 2
 Trabe i, 13. 4
 Trabea v, 8. 1
 Trachæ nationis x, 25. 2
 Tractabat personam ii, 23. 6
 Tractabili xiii, 16. 2
 Tractabilis vi, 2. 3
 Tractando xvii, 10. 1
 Tractari vii, 17. 1
 Tractat vi, 1. 3. ix, 5. 2
 Tractata vii, 7. 1
 Tractatibus xiv, 2. 7
 Tractatione v, 21. 1
 Tractationes rerum Pr. 9
 Tractatu xi, 15. 3 uberius facta v, 12. 3
 Tractatum iii, 1. 1. xiii, 24. 1 est xiii, 1. 1
 Tractatus istius prima parte i, 3. 13 sit (adj.) viii, 15
 Tractaverit xviii, 7. 1
 Tractavissent i, 23. 2
 Tractum vii, 20. 2 pronuntiata litera iv, 6. 2
 Tractorum xvi, 12. 1
 Tractum sit xv, 5. 1
 Tradat xv, 5. 3
 Tradebat xx, 5. 1
 Tradere memoriæ xiii, 2. 1
 Tradiderunt vi, 7. xvii, 10. 1. xviii, 6. 2 memoriæ i, 11. 7. iv, 11. 5
 Tradidit memoriæ x, 2 ita natura, ut i, 6. 1
 Tradit i, 11. 1. xvi, 12. 3 in servitutem xx, 1. 3
 Tradita i, 12. 3. iii, 16. 1. vii, 8. 1
 Traditas xv, 17 esse x, 3. 1
 Traditionem iii, 19. xvi, 5. 1
 Traditos ii, 19. 2
 Traditum ii, 1. 2 est i, 12. 5 esse ix, 4. 3 per hominum memoriæ iii, 15. 1
 Traditur i, 9. 1. i, 13. 3. iii, 11. 1. ix, 4. 4
 Traditus Orcino thesauro i, 24. 1
 Traducere xv, 7. 3
 Tractuctum ii, 6. 3 est xvii, 2. 5 vocabulum Græcum in linguam Romanam i, 18. 1
 Traducunt xvii, 2. 5
 Tradunt v, 19. 1. vii, 1. 1. xviii, 9. 4
 Traduntur xv, 21. xvi, 8. 1. xix, 2. 3
 Tragici verba tumoris ii, 23. 9 (plur.) xvii, 21. 7
 Tragedia iv, 17. 6. xiii, 18. xix, 10. 3

Tolosa, S. I. str. S. I. str. 16.
 Tolosa, S. I. str. S. I. str. 16.
 Tolosa, S. I. str. S. I. str. 16.
 Tolosa, S. I. str. S. I. str. 16.
 Tolosa, S. I. str. S. I. str. 16.

CCXVII

Nitaribos xvii, 21. 8
 xiii, 12. 1. xvii,
 xiii, 12. 3
 7. 1. 3. 4
 13 ple-
 u, 12. 3
 militum ii,
 plebi ii, 11. vi,
 plebis i, 15. 3. x,
 u, 11. iii, 14. 3. iii, 16.
 .vii, 14. 1. x, 15. 4. xiii,
 .xv, 4. 2. xv, 9. 2. xix, 2. 1 tria
 u vii, 14. 2
 tributa xv, 27. 3 comitia xv, 27. 1
 Tributis comitiis xiii, 15. 3
 Tributum xiii, 20. 7
 Tributus (subst.) xiii, 20. 7
 Tribuunt xiii, 22. 1
 Tricenos ii, 24. 2. 3. 4 æris ii, 24. 3
 Tricesimo tertio xvii, 21. 3
 Tricesmus octavus xiii, 10. 2 nonus xiii,
 10. 2
 Tridui xvi, 3. 2 viam v, 14. 1
 Triduo xvi, 4. 2
 Triennium v, 14. 6. xiii, 24. 5
 Trifaces x, 25. 1
 Trigemina xiii, 24. 11
 Trigeminæ Horatii i, 10. 1
 Trigeminis (comœdiæ) vii, 9. 2
 Triginta ix, 2. 1. xi, 1. 2. xv, 13. 4.
 xvi, 4. 4. xvii, 21. 8. xviii, 14. xx, 1.
 12. dies xv, 9. 2
 Trigona ii, 21. 4
 Trinis nundinis xx, 1. 18
 Trinocinium iii, 2. 4. x, 15. 2
 Trinummo xvii, 6. 2
 Triones ii, 21. 2. 3. 4
 Triperita vii, 14. 3
 Triperitis ii, 22. 4
 Triphallo ii, 19. 2
 Triplici pœna est xi, 18. 4
 Triplicatur i, 20. 2
 Tripode iii, 11. 1
 Triquetra i, 20. 1. ii, 21. 4
 Triquetras figuras ii, 21. 4
 Tris xiii, 20. 4
 Trisæclisenex xix, 7. 3
 Tristi ii, 19. 2. xv, 9. 1
 Tristia i, 21. 1. iv, 9. 3
 Tristiores ii, 7. 3
 Tristitæ xiv, 4. 1. xv, 2. 4
 Tritavi ii, 20. 1
 Triticum xix, 8. 3
 Triticum iv, 1. 3. xix, 8. 1. 2. 4
 Trium i, 24. 1. iii, 16. 9. vii, 14. 3. ix,
 15. 2
 Triumphalem (coronam) v, 6. 1 virum
 vii, 19
 Triumphales (coronæ) v, 6. 1
 Triumphalis (coronæ) v, 6. 1
 Triumphandi v, 6. 5
 Triumphans v, 18. 3. vii, 19
 Triumphante xv, 4. 1
 Triumphasse xv, 4. 1. 2
 Triumphaverat iii, 4
 Triumphavit xvi, 8. 3 triumphos ii, 11
 Triumphi (gen.) v, 6. 1
 Triumpho xii, 9. 3
 Triumphos ii, 11
 Triumphum procurant v, 6. 1
 Triumphus xvii, 13. 1. 2 Veneris v,
 6. 5
 Triumphus (comœdia) vii, 7. 2
 Triumvir reipublicæ constituendæ iii,
 9. 2
 Triumviris iii, 3. 7
 Triumviro xiv, 7. 2
 Triumvirum xiii, 12. 3
 Trojæ x, 16. 4
 Trojanum bellum xvii, 21. 2
 Tropica figura xiii, 24. 13
 Truces oculi i, 26. 3
 Trucidationes xiii, 24. 6
 Truculento (comœdia) xiii, 22. 4
 Trudere vii, 3. 6
 Trunca ex Menandro ii, 23. 9
 Truncas (plur.) xvii, 9. 3
 Trusatiles iii, 3. 7
 Tu unus xx, 1. 7
 Tuba i, 11. 1. v, 8. 3 cantare xi, 2
 Tubæ v, 8. 3 genus proprium xi, 2
 Tubarum i, 11. 1
 Tubero i, 22. 3. vi, 3. vi, 4 C. x, 28
 Q. Ælius i, 22. 3
 Tuberone xiv, 7. 6
 Tuberoni xiv, 8
 Tuberonis vi, 3. x, 28. xiv, 2. 7
 Tubliches xx, 3
 Tubulo ii, 7. 5
 Tuditani vi, 4. xiii, 15. 2
 Tuditano xvii, 21. 12
 Tuditanum xvii, 21. 12
 Tuditanus vi, 4
 Tucamur xv, 2. 4
 Tucar xvii, 6. 3
 Tuenda re familiari Pr. 12. ii, 25. 2
 Tuenda valetudinis xviii, 10. 3
 Tuendam vi, 14. 4. x, 22. 7
 Tuendi vii, 3. 20. xii, 4. 1. xv, 22. 1.

- Tragœdiæ (gen.) xix, 10. §
 Tragœdiam xi, 4. xiii, 2. i. xv, 20. 1
 Tragœdiarum xvii, 21. 5
 Tragœdias vii, 5 scriptitarit xv, 20. 2
 Tragœdiis xix, 11. 1 fatiendis xix, 11. 1
 Tragœdos xx, 4
 Tragœdus xi, 10. 2
 Tragulæ x, 25. 1
 Trahebatur xx, 1. 8
 Trahentes versus aliquid supra mensuram
     xii, 2. 4
 Trahuntur vi, 2. 2
 Trajani xi, 17. xiii, 24. 1
 Tralata x, 9
 Tralaticio xii, 18. 1. 2
 Tralatione ix, 10. 1
 Tralatum est xviii, 9. 4
 Tramite aperto xix, 11. 2
 Tramitibus xiii, 19. 4
 Transmittēbamur ii, 21. 1
 Trauittebat xvii, 6. 2
 Transmittēbatur xviii, 2. 2
 Transmitteret xvii, 11. 3
 Tranquillissimam xvii, 19. 3
 Tranquilla præcognitione i, 11. 2
 Tranquillitatem iv, 11. 1
 Tranquillius ii, 30. 4
 Tranquillos xix, 12. 4
 Tranquillum xiii, 22. 7
 Trans xx, 1. 13
 Transalpinibus xv, 30. 2
 Transalpinis xvi, 6. 1
 Transcendi vi, 2. 2
 Transcendisse ex minore ætate in majorē
     xvi, 6. 4
 Transcripta (plur.) ii, 2. 4
 Transcurreret tempus jam longum v,
     10. 2
 Transegit xvi, 16
 Transeo cursim (libros) ix, 4. 2
 Transcundis et volvendis multis volumi-
     nibus Pr. 5
 Transcundum i, 22. 3
 Transigit xvi, 14
 Transferantur ix, 9. 1
 Transferendis ix, 9. 4
 Transferri xv, 20. 5
 Transfretasse x, 26. 1
 Transfretassent x, 26. 1
 Transfretatione x, 26. 2
 Transfretationem x, 26. 1
 Transfudisse vii, 11. 2
 Transfugere v, 21. 5
 Transgredi x, 26. 2. 3
 Transgrediendo x, 26. 2
 Transgreditur xiii, 10. 3
 Transgressionis x, 26. 3
 Transgressos x, 26. 1
 Transgressu x, 26. 1
 Transgressum x, 19. x, 26. 1
 Transgressus x, 16. 5. xv, 20. 1 est xvii,
     21. 9 locum i, 3. 4
 Transiliret xix, 11. 2
 Transiluit v, 6. 5
 Transiret xvii, 21. 16
 Transisset xix, 11. 2
 Transitus v, 19. 2. xix, 11. 2 (stellaram)
     xiv, 1. 6
 Translatica verba ix, 9. 3
 Translatione vi, 6. 2
 Translationem vii, 3. 6
 Translationes x, 26. 4. xvi, 5. 4
 Translato nomine x, 20. 3
 Translatum xvi, 18. 1
 Transmisserant x, 26. 1
 Transmissum maris x, 26. 1
 Transmittunt vi, 2. 3
 Transpadana Italia xv, 18. 1
 Transponi iv, 5. 1
 Transpositam xii, 1. 4
 Transposuimus vi, 9. 1
 Transposuit i, 3. 4
 Transtulit vii, 3. 11. xvii, 10. 5
 Transversas xvii, 9. 3
 Transverso xii, 3
 Transvolantis xiv, 1. 10
 Transvorsum vii, 3. 5
 Trebatio, C. vi, 12
 Trebatium iv, 2. 3
 Trebati, C. vi, 12
 Trecenta scetertia xix, 10. 1
 Trecentesimo anno xi, 1. 2
 Trecentesimo vicesimum tertium an-
     num xvii, 21. 7
 Trecenti ii, 24. 5. xvii, 21. 6 septua-
     ginta quinque xvi, 10. 4
 Trecentis ii, 24. 5
 Tredecim iii, 16. 10. v, 2
 Tremeret ii, 28. 2
 Trepidans i, 23. 3
 Trepido (abl.) i, 26. 3
 Trepiduli ii, 29. 3
 Tres et viginti xv, 28. 1 et sexaginta xv,
     28. 2
 Triangulæ i, 20. 1
 Tribu v, 19. 4. vi, 9
 Tribuere xiii, 18. 1
 Tribui i, 12. 2. ii, 13. 1
 Tribuisse xiii, 22. 4. xvi, 13. 2
 Tribuit vii, 6. jds xx, 1. 2
 Tribuitur vi, 7
 Tribunali i, 22. 2. xiii, 24. 1
 Tribunalia i, 22. 1
 Tribuni iv, 14. vii, 19. ix, 11. 3. xii,
     12. 2. xv, 27. 2 plebei iii, 2. 4
 Tribunicia vii, 19 potestas i, 3. 5

- Tribunus iiv, 8 militaribus xvii, 21. 8
 plebei iii, 3. 7 plebi xiii, 12. 1. xvii,
 21. 5 plebis xv, 27. 2
 Tribuno iii, 7. 2. 3. iv, 18. 2. xiii, 12. 3
 ariario vii, 10 militum iii, 7. 1. 3. 4
 plebei iii, 4. vii, 19 plebi ii, 18 ple-
 bis i, 15. 4
 Tribunorum iv, 14
 Tribunus xvii, 21. 5 militares xiv. 7. 2
 plebei iv, 14 plebi xiv, 7. 2 plebis
 xiii, 12. 1
 Tribunum militum v, 17. 1 plebei vi,
 11 plebi xv, 4. 1
 Tribunus ii, 13. iii, 7. 1. 2. xiii, 12. 3
 militaris x, 11. 1 xvi, 4. 2 militum ii,
 27. 1 plebei iv, 18. 1 plebi ii, 11. vi,
 9. 2. xvii, 15. 2 plebis i, 15. 3. x,
 20. 3
 Tribus (abl.) ii, 11. iii, 14. 3. iii, 16.
 3. iii, 17. vii, 14. 1. x, 15. 4. xiii,
 24. 7. xv, 4. 2. xv, 9. 2. xix, 2. 1 tria
 in vii, 14. 2
 Tributa xv, 27. 3 comitia xv, 27. 1
 Tributus comitiis xiii, 15. 3
 Tributum xiii, 20. 7
 Tributus (subst.) xiii, 20. 7
 Tribuunt xiii, 22. 1
 Tricenos ii, 24. 2. 3. 4 aëris ii, 24. 3
 Tricesimo tertio xvii, 21. 3
 Tricesimus octavus xiii, 10. 2 nonus xiii,
 10. 2
 Tridui xvi, 3. 2 viam v, 14. 1
 Triduo xvi, 4. 2
 Triennium v, 14. 6. xiii, 24. 5
 Trifaces x, 25. 1
 Trigemina xiii, 24. 11
 Trigeminus Horatii i, 10. 1
 Trigeminis (comœdiæ) vii, 9. 2
 Triginta ix, 2. 1. xi, 1. 2. xv, 13. 4.
 xvi, 4. 4. xvii, 21. 8. xviii, 14. xx, 1.
 12. dies xv, 9. 2
 Trigona ii, 21. 4
 Trinis nundinis xi, 1. 18
 Trinotium iii, 2. 4. x, 15. 2
 Trinummo xvii, 6. 2
 Triones ii, 21. 2. 3. 4
 Tripartita vii, 14. 3
 Tripartitis ii, 22. 4
 Triphallo ii, 19. 2
 Tripli poena est xi, 18. 4
 Triplicatur i, 20. 3
 Tripode iii, 11. 1
 Triquetra i, 20. 1. ii, 21. 4
 Triquetras figuras ii, 21. 4
 Tris xiii, 20. 4
 Trisæclisenex xix, 7. 3
 Tristi ii, 19. 2. xv, 9. 1
 Tristia i, 21. 1. iv, 9. 3
 Tristiores xi, 7. 3
 Tristitia xiv, 4. 1. xv, 2. 4
 Tritavi ii, 20. 1
 Tritico xix, 8. 3
 Triticum iv, 1. 3. xix, 8. 1. 2. 4
 Trium i, 24. 1. iii, 16. 9. vii, 14. 3. ix,
 16. 2
 Triumphalem (coronam) v, 6. 1 virum
 vii, 19
 Triumphales (coronæ) v, 6. 1
 Triumphalis (corona) v, 6. 1
 Triumphandi v, 6. 5
 Triumphans v, 18. 3. vii, 19
 Triumphante xv, 4. 1
 Triumphasse xv, 4. 1. 2
 Triumphaverat iii, 4
 Triumphavit xvi, 8. 3 triumphos ii, 11
 Triumphi (gen.) v, 6. 1
 Triumpho xii, 9. 2
 Triumphos ii, 11
 Triumphum procurant v, 6. 1
 Triumphus xvii, 13. 1. 2 Veneris v,
 6. 6
 Triumphus (comœdia) vii, 7. 2
 Triumvir reipublicæ constituendæ iii,
 9. 2
 Triumviris iii, 3. 7
 Triumviros xiv, 7. 2
 Triumvirum xiii, 12. 3
 Trojæ x, 16. 4
 Trojanum bellum xvii, 21. 2
 Troptica figura xiii, 24. 13
 Traces oculi i, 26. 3
 Trucidationes xiii, 24. 6
 Truculento (comœdia) xiii, 22. 4
 Trudere vii, 3. 5
 Trunca ex Menandro ii, 23. 9
 Truncas (plur.) xvii, 9. 3
 Trusatiles iii, 3. 7
 Tu unus xx, 1. 7
 Tuba i, 11. 1. v, 8. 3 cantare xx, 2
 Tubæ v, 8. 3 genus proprium xx, 2
 Tubarum i, 11. 1
 Tubero i, 22. 3. vi, 4. C. 1, 28
 Q. Ælius i, 22. 3
 Tuberone xiv, 7. 5
 Tuberoni xiv, 8
 Tuberonis vi, 3. x, 28. xiv, 2. 7
 Tobicnes xi, 2
 Tubulo ii, 7. 5
 Tuditani vi, 4. xiii, 15. 2
 Tuditano xvii, 21. 12
 Tuditani xvii, 21. 12
 Tuditani vi, 4
 Tueamur xv, 2. 4
 Tuear xvii, 6. 3
 Tuenda re familiari Pr. 12. ii, 25. 2
 Tuendæ valetudinis xviii, 10. 3
 Tuendam vi, 14. 4. x, 22. 7
 Tuendi vii, 3. 20. xii, 4. 1. xv, 22. 1.

- Tragœdiæ (gen.) xix, 10. 4
 Tragœdiam xi, 4. xiii, 2. 1. xv, 20. 1
 Tragœdiarum xvii, 21. 5
 Tragœdias vii, 5 scriptitarit xv, 20. 2
 Tragœdiis xix, 17. 1 faciendis xix, 11. 1
 Tragœdos xx, 4
 Tragœdus xi, 10. 2
 Tragulæ x, 25. 1
 Trahebatur xx, 1. 8
 Trahentes versus aliquid supra mensuram
 xii, 2. 4
 Trahuntur vi, 2. 2
 Trājani xi, 17. xiii, 24. 1
 Tralata x, 9
 Tralaticio iii, 18. 1. 2
 Tralatione ix, 10. 1
 Tralatum est xviii, 9. 4
 Tramite aperto xix, 11. 2
 Tramitibus xiii, 19. 4
 Transmitterebamus ii, 21. 1
 Trauittebat xvii, 6. 2
 Transmitterebatur xviii, 2. 2
 Transmitteret xvii, 11. 3
 Tranquillissimam xvii, 19. 3
 Tranquilla præcognitione i, 11. 2
 Tranquillitatem iv, 11. 1
 Tranquillius ii, 30. 4
 Tranquillos xix, 12. 4
 Tranquillum xiii, 22. 7
 Trans xx, 1. 13
 Transalpihus xv, 30. 2
 Transalpinis xvi, 6. 1
 Transcendi vi, 2. 2
 Transcendisse ex minore ætate in majorē
 xvi, 6. 4
 Transcripta (plur.) ii, 2. 4
 Transcurreret tempus jam longum v,
 10. 2
 Transegit xvi, 16
 Transeo cursim (libros) ix, 4. 2
 Transcundis et volvendis multis volumi-
 nibus Pr. 5
 Transeundum i, 22. 3
 Transigit xvi, 14
 Transferantur ix, 9. 1
 Transferendis ix, 9. 4
 Transferri xv, 20. 5
 Transfretasse x, 26. 1
 Transfretassent x, 26. 1
 Transfretatione x, 26. 2
 Transfretationem x, 26. 1
 Transfudisse vii, 11. 2
 Transfugere v, 21. 5
 Transgredi x, 26. 2. 3
 Transgrediendo x, 26. 2
 Transgreditur xiii, 10. 3
 Transgressionis x, 26. 3
 Transgressos x, 26. 1
 Transgressu x, 26. 1
 Transgressum x, 19. x, 26. 1
 Transgressus x, 10. 5. xv, 20. 1 est xvii,
 21. 9 locum i, 3. 4
 Transiliret xix, 11. 2
 Transiluist v, 6. 5
 Transiret xvii, 21. 10
 Transisset xix, 11. 3
 Transitus v, 19. 2. xix, 11. 2 (stellarum)
 xiv, 1. 6
 Translaticia verba ix, 9. 3
 Translatione vi, 6. 2
 Translationem vii, 3. 6
 Translationes x, 26. 4. xvi, 5. 4
 Translato nomine x, 20. 3
 Translatum xvi, 18. 1
 Transmiserant x, 26. 1
 Transmissum maris x, 26. 1
 Transmittunt vi, 2. 3
 Transpadana Italia xv, 18. 1
 Transponi iv, 5. 1
 Transpositam xii, 1. 4
 Transposuimus vi, 9. 1
 Transposuit i, 3. 4
 Transtulit vii, 3. 11. xvii, 10. 5
 Transversas xvii, 9. 3
 Transverso xii, 3
 Transvolantis xiv, 1. 10
 Transvorsum vii, 3. 5
 Trebatio, C. vi, 12
 Trebatium iv, 2. 3
 Trebati, C. vi, 12
 Trecenta sextertia xix, 10. 1
 Trecentesimo anno xi, 1. 2
 Trecentessimus vicesimus tertius an-
 num xvii, 21. 7
 Trecenti ii, 24. 5. xvii, 21. 6 septua-
 ginta quinque xvi, 10. 4
 Trecentis ii, 24. 5
 Tredecim iii, 16. 10. v, 2
 Tremeret ii, 28. 2
 Trepidans i, 23. 3
 Trepido (abl.) i, 26. 3
 Trepiduli ii, 29. 3
 Tres et viginti xv, 28. 1 et sexaginta xv,
 28. 2
 Triangulæ i, 20. 1
 Tribu v, 19. 4. vi, 9
 Tribuere xiii, 18. 1
 Tribui i, 12. 2. ii, 13. 1
 Tribuisse xiii, 22. 4. xvi, 13. 2
 Tribuit vii, 6 jds xx, 1. 2
 Tribuitur vi, 7
 Tribunali i, 22. 2. xiii, 24. 1
 Tribunalia i, 22. 1
 Tribuni iv, 14. vii, 19. ix, 11. 3. xii,
 12. 2. xv, 27. 2 plebei iii, 2. 4
 Tribunicia vii, 19 potestas i, 3. 5

- Tribunus xiv, 8 militaribus xvii, 21. 6
 plebei iii, 3. 7 plebi xiii, 12. 1. xvii,
 21. 5 plebis xv, 27. 2
 Tribuno iii, 7. 2. 3. iv, 18. 2. xiii, 12. 3
 ærario vii, 10 militum iii, 7. 1. 3. 4
 plebei iii, 4. vii, 19 plebi ii, 13 ple-
 bis i, 15. 4
 Tribunorum iv, 14
 Tribunos xvii, 21. 5 militares xiv. 7. 2
 plebei iv, 14 plebi xiv, 7. 2 plebis
 xiii, 12. 1
 Tribunum militum v, 17. 1 plebei vi,
 11 plebi xv, 4. 1
 Tribunus ii, 13. iii, 7. 1. 2. xiii, 12. 3
 militaris x, 11. 1 xvi, 4. 2 militum ii,
 27. 1 plebei iv, 18. 1 plebi ii, 11. vi,
 9. 2. xvii, 15. 2 plebis i, 15. 3. x,
 20. 3
 Tribus (abl.) ii, 11. iii, 14. 3. iii, 16.
 3. iii, 17. vii, 14. 1. x, 15. 4. xiii,
 24. 7. xv, 4. 2. xv, 9. 2. xix, 2. 1 tria
 in vii, 14. 2
 Tributa xv, 27. 3 comitia xv, 27. 1
 Tributis comitiis xiii, 15. 3
 Tributum xiii, 20. 7
 Tributas (subst.) xiii, 20. 7
 Tribuunt xiii, 22. 1
 Tricenos ii, 24. 2. 3. 4 æris ii, 24. 3
 Tricesimo tertio xvii, 21. 3
 Tricesimus octavus xiii, 10. 2 nonus xiii,
 10. 2
 Tridui xvi, 3. 2 viam v, 14. 1
 Triduo xvi, 4. 2
 Triennium v, 14. 6. xiii, 24. 5
 Trifaces x, 25. 1
 Trigemina xiii, 24. 11
 Trigemini Horatii i, 10. 1
 Trigeminis (comœdiæ) vii, 9. 2
 Triginta ix, 2. 1. xi, 1. 2. xv, 13. 4.
 xvi, 4. 4. xvii, 21. 8. xviii, 14. xx, 1.
 12. dies xv, 9. 2
 Trigona ii, 21. 4
 Trinis nandinis xx, 1. 18
 Trinocium iii, 2. 4. x, 15. 2
 Trinummo xvii, 6. 2
 Triones ii, 21. 2. 3. 4
 Tripertita vii, 14. 3
 Tripertitis ii, 22. 4
 Triphallo ii, 19. 2
 Tripli pœna est xi, 18. 4
 Triplicatur i, 20. 2
 Tripode iii, 11. 1
 Triquetra i, 20. 1. ii, 21. 4
 Triquetras figuras ii, 21. 4
 Tris xiii, 20. 4
 Trisæclisenex xix, 7. 3
 Tristi ii, 19. 2. xv, 2. 1
 Tristia i, 21. 1. iv, 9. 3
 Tristiores xi, 7. 3
 Tristitiæ xiv, 4. 1. xv, 2. 4
 Tritavi ii, 20. 1
 Tritico xix, 8. 3
 Triticum iv, 1. 3. xix, 8. 1. 2. 4
 Trium i, 24. 1. iii, 16. 9. vii, 14. 3. ix,
 15. 2
 Triumphalem (coronam) v, 6. 1 vtrum
 vii, 19
 Triumphales (coronæ) v, 6. 1
 Triumphalis (corona) v, 6. 1
 Triumphandi v, 6. 5
 Triumphaus v, 18. 3. vii, 19
 Triumphante xv, 4. 1
 Triumphasse xv, 4. 1. 2
 Triumphaverat iii, 4
 Triumphavit xvi, 8. 3 triumphos ii, 11
 Triumphi (gen.) v, 6. 1
 Triumpho xii, 9. 2
 Triumphos ii, 11
 Triumphum procurant v, 6. 1
 Triumphus xvii, 18. 1. 2 Veneris v,
 6. 5
 Triumphus (comœdia) vii, 7. 2
 Triumvir reipublicæ constituendæ iii,
 9. 2
 Triumviris ii, 8. 7
 Triumviros xiv, 7. 2
 Triumvirum xiii, 12. 3
 Trojæ x, 16. 4
 Trojanum bellum xvii, 21. 2
 Tropica figura xiii, 24. 13
 Truces oculi i, 26. 3
 Trucidationes xiii, 24. 6
 Truculento (comœdia) xiii, 22. 4
 Trudere vii, 3. 5
 Trunca ex Menandro ii, 23. 9
 Truncas (plur.) xvii, 9. 3
 Trusatiles iii, 3. 7
 Tu unus xx, 1. 7
 Tuba i, 11. 1. v, 6. 3 cantare xx, 2
 Tubæ v, 8. 3 genus proprium xi, 2
 Tubarum i, 11. 1
 Tubero i, 22. 3. vi, 3. vi, 4. C. 1, 26
 Q. Ælius i, 22. 3
 Tuberonem xiv, 7. 5
 Tuberoni xiv, 8
 Tuberonis vi, 3. x, 26. xiv, 2. 7
 Tubicines xx, 2
 Tubulo ii, 7. 5
 Tuditani vi, 4. xiii, 15. 2
 Tuditano xvii, 21. 12
 Tuditanum xvii, 21. 12
 Tuditanus vi, 4
 Tueamur xv, 2. 4
 Tuear xvii, 6. 3
 Tuenda re familiari Pr. 12. ii, 25. 2
 Tuendæ valetudinis xviii, 10. 3
 Tuendam vi, 14. 4. x, 22. 7
 Tuendi vii, 3. 20. xii, 4. 1. xv, 22. 1.

- xx, 1. 7
 Tuendis xii, 10. 1
 Tuendo xii, 8
 Tuendum xx, 1. 11
 Tugurio xii, 11. 1
 Tui simillimo xix, 1. 3
 Tuimar i, 21. 3
 Tulerit xv, 2. 3 sententiam vii, 19
 Tulerunt xv, 12
 Tuli sententiam ad condemnandum i, 3. 2
 Tullase xv, 4. 2 cicatricem ii, 11 partum iii, 16. 9
 Tullisset dolores xii, 1. 2
 Tulit ii, 24. 4. vii, 5. xv, 27. 2. xvii, 2. 5
 Tulliam xviii, 13. 3
 Tulliani libri xviii, 7. 2
 Tullianum xii, 13. 6
 Tullii, M. i, 4. 1. i, 7. 7. 8. ii, 17. 2. vii, 11. 2. ix, 14. 3. xiii, 24. 2. xvii, 2. 2 Servii x, 28
 Tullio, M. i, 5. 1. xv, 13. 3
 Tullium, M. xiii, 16. 2. xvii, 5. 2 Servii x, 28
 Tullius, M. ii, 6. 5. iv, 9. 3. xv, 13. 3. xvii, 13. 1. xviii, 7. 2
 Tiro x, 1. 3. xii, 3. xiii, 9. 1 Ciceronis libertus vii, 3. 1
 Tullo Hostilio xvii, 21. 4
 Tum cum etiam itarem vi, 6. 4 etiam cum foret vi, 13. 1 deinde ii, 8. 1 denique i, 6. 4 vel maxime vi, 10 primum iv, 3
 Tument ii, 30. 1
 Tumescent iv, 17. 5
 Tumidi vii, 14. 2
 Tumidior xvii, 10. 3
 Tumidis fluctibus xix, 7. 3
 Tumoris tragici verba ii, 23. 9
 Tumultu xv, 22. 2. xvi, 10. 5 cœli et maris xix, 1. 2
 Tumultuaria doctrina xi, 7. 2
 Tumultuariam xvi, 10. 5
 Tumultuarii vi, 16. 1
 Tumultuario xiii, 24. 2
 Tumultum iii, 11. 2. xv, 6
 Tunc denique i, 9. 4 etiam iv, 3 primum xiii, 24. 6
 Tundo ii, 25. 2
 Tunica chiridota vii, 13. 2 muliebri vi, 10. 2
 Tunicæ vii, 12. 2. xvi, 7. 3
 Tunicam i, 26. 2. ii, 6. 2 intimam x, 15. 3 squallentem auro ii, 6. 8
 Tunicas vii, 12. 2
 Tunicatam vii, 12. 2
 Tunicis vii, 12. 1. xiii, 21. 1 chiridotis vii, 12. 1
 Turba iii, 15. 3. x, 6. xiii, 11. 1. xv, 5. 2
 Turbam verhorum i, 15. 8
 Turbant xiii, 15. 2
 Turbas vocum fundere ix, 15. 3
 Turbat xiv, 1. 9
 Turbatione coloris et vultus xix, 1. 2
 Turbato vultu xi, 7. 3
 Turbida fidei et ambigua xviii, 5. 4
 Turbide non locutus est v, 9. 2
 Turbidum i, 26. 3
 Turbine ii, 22. 5. xvii, 10. 4. 5. 6
 Turbines xix, 1. 1
 Turbulenta xiii, 11. 1
 Turbulento xi, 15. 3
 Turio xiv, 2. 7. 8
 Turium xiv, 2. 8
 Turius xiv, 2. 8
 Turpe i, 26. 2. ii, 7. 5. iv, 1. 7. vii, 2. 1. xii, 5. 7. xv, 31. xvii, 20. 3. xviii, 10. 3 dictu factaque sit vii, 3. 17 rhetori, si i, 6. 3
 Turpes v, 11. 3
 Turpi ix, 2. 1. xiii, 21. 1. xiv, 2. 2. xvii, 21. 10 imperitia Pr. 5
 Turpia ii, 7. 2. 3. 4. 5. xi, 18. 6. xii, 5. 7 probra vii, 11. 2
 Turpibus verbis i, 5. 1
 Turpilius xv, 24
 Turpis vii, 18. 2. xix, 2. 1 auctor xviii, 3. 2
 Turpissimam xv, 2. 2
 Turpissimi auctoris xviii, 3. 2
 Turpiter ix, 13. 2. xiv, 3. 3
 Turpitudine xviii, 3. 1
 Turpitudinem i, 3. 6. x, 19
 Turpitudinis ii, 7. 5. xiii, 20. 7
 Turpitude i, 3. 5. 6. 9
 Turpius (adv.) xix, 2
 Turrem xiii, 20. 1. 3
 Turres x, 9
 Turribus v, 5
 Turrim xiii, 20. 1. 3. xv, 1. 2. 3
 Tus iv, 1. 8
 Tusco ii, 25. 2. xi, 7. 3
 Tusco ii, 25. 2
 Tusculani hominis xiii, 23. 2
 Tusculanum ii, 20. 1
 Tutaretur iii, 8. 1
 Tutatus est xvii, 11. 1
 Tute ii, 29. 6. xx, 1. 10
 Tutelæ v, 13. 2. 3
 Tuti simus xv, 2. 4
 Tutiora vi, 6. 3
 Tutiores v, 14. 4
 Tutissima ii, 7. 3
 Tutissime xvii, 16. 2
 Tutor xii, 3
 Tutores v, 13. 3

Tutoribus v, 19. 2

Tutos i, 7. 1. iii, 7. 3

Tatudi ii, 25. 2

Tyranni (gen.) xvii, 21. 4 (plur.) xvii, 21. 8

Tyrannidem tenuit xvii, 21. 8

Tyrannum xvii, 21. 9

Tyrannus xvii, 21. 3

Tyrios ix, 9. 6

Tyros xiv, 6. 3

V.

V (lit.) xix, 14. 2

V. Clar, i, 22. 2

Vacant culpa x, 1. 2

Vacantem animum x, 25. 1

Vacanti xvi, 5. 2

Vacantia vi, 5. 2

Vacare vii, 17. 4

Vacarent xvi, 13. 2

Vacat culpa vii, 3. 11 laude ii, 6. 5 ab odio deformitatis v, 11. 3

Vacatio a sacerdotio i, 12. 2

Vacationem xx, 1. 9

Vacant vi, 2. 4

Vacua productio xi, 15. 8 (plur.) xvi, 3. 1 sunt a rerum dignitate atque gratia ii, 23. 7

Vacuum xvi, 5. 2 fuit ix, 12. 5

Vadari vii, 1. 3

Vade (imp.) xv, 9. 2

Vades (subst.) xvi, 10. 8

Vadimonium ii, 14. vii, 1. 3

Vadis (plur.) vii, 8. 1

Vado vii, 8. 2

Vadunt xx, 10. 2

Vafis vii, 3. 13

Vaga v, 7

Vagam linguam i, 15. 1

Vagi animi iv, 20. 2

Vagire xvi, 17

Valde vii, 5. 1 probus vii, 7. 2

Vale i, 24. 2

Valcant ii, 29. 4

Valcat xii, 1. 3

Valebo ab oculis xiii, 30. 2

Valent xvii, 16

Valenti iii, 1. 8

Valentium hominum i, 16. 4

Valere vii, 3. 10. xii, 1. 3. xiii, 1. 2

Valeret xii, 5. 5. xiv, 1. 12. xvii, 7. 1. xviii, 1. 1

Valeri xiii, 25

Valerii Aeditui xix, 9. 4 Antiatii i, 7. 5. ii, 8. 1 Maximi xii, 7. 2 Probi iv, 7

Valerio iii, 7. 3. iv, 3 Probo xv, 30. 1

Corvino ix, 11. 1 Messala xv, 11

Valerium xiii, 26 Antiatem vi, 8 Messalam xv, 14 Probum i, 15. 7. iii, 1. 2 Soranum, Q. ii, 10. 2

Valerius ix, 11. 2 Antias v, 21. 2. vi, 9. 2. vii, 19 Lucius v, 19. 2 Probus iv, 7. 2. xvii, 21. 12. xix, 14. 2

Valet vi, 16. 2. xiii, 24. 4. xvi, 9. 1 hoc ea vox i, 8. 1

Valetudine inoffensa tempora ii, 1. 2 non esse id ex sua xiii, 5. 2

Valetudinem profigare xix, 5

Valetudinis xvi, 3. 1 tuendam xviii, 10. 3

Valetudo i, 7. 5. iv, 2. 4. xii, 9. 1

Valgii Rufi xii, 3

Valgius xii, 3 Rufus xii, 3

Validissimum i, 6. 4

Validum vii, 1. 3. xvi, 11. 2. xviii, 10. 2

Valitutum xvii, 12

Vallo xiii, 27. 2

Vallum curaverant v, 6. 7 dentium i, 15. 2

Vana fiducia xiii, 12. 4 (plur.) x, 12. 1

Vanam xiii, 4

Vanior xviii, 4. 1. 2

Vanissima (abl.) xviii, 6. 1

Vanitatem xviii, 4. 8

Vanitatis x, 12. 2

Vano obtrektatu Pr. 8

Vanos xviii, 4. 4

Vanum x, 12. 4 et nihili verbum ii, 14

Vaporationem xix, 5

Vapulabo iii, 3. 5

Vapulandum inter i, 26. 2

Vapulet i, 26. 2

Varia Pr. 5. i, 11. 7. xiii, 24. 8

Variae (gen.) i, 3. 1

Variam doctrinam Pr. 4

Variant xiv, 1. 4

Variarum xix, 14. 1

Varias ii, 24. 5. iii, 10. 1. xix, 10. 1

Varie iii, 2. 1. iv, 1. 2. ix, 5. 2. xiv, 2. 6. xix, 5

Varietur xx, 1. 7

Varietas iii, 16. 1. vii, 14. 3. xiv, 1. 4

Varietate ii, 18. 3. xiv, 2. 6

Varietatem ii, 27. 7. xvii, 17. 5

Varietates ii, 26. 2. xvii, 13. 1. 2 corporum i, 3. 13

Variis Pr. 3. i, 11. 7. iv, 1. 2. xiii, 18.

1. xiii, 24. 8. xiv, 6. 1. xvii, 13. 1. xvii, 21. 1

Varios vultus gerat v, 1. 2

Varius iv, 10. 1

Varro, M. i, 16. 1. i, 17. 2. i, 18. 1. 2.

3. i, 20. 2. 3. i, 22. 1. i, 25. 1. ii,

10. 1. ii, 18. 2. ii, 20. 1. 3. ii, 21.

4. ii, 25. 2. iii, 2. 3. vii, 14. 2. xiv,

7. 1. xvii, 21. 8. xix, 10. 3

- Varrone, M. i, 24. 2. ii, 21. 8. iv, 16. 1. xvi, 8. 2. xvii, 8. 2. xviii, 12. 3.
 Varronem, M. i, 22. 5. ii, 10. 1. iii, 3. 1. iii, 14. 1. iv, 9. 1. iv, 16. 1. xiii, 16. 2. xiv, 7. 1. xviii, 9. 2. xix, 14. 1. xx, 11.
 Varroni, M. i, 25. 2
 Varroniane iii, 3. 1
 Varronis, M. i, 17. i, 18. 2. 4. ii, 20. 1. ii, 25. 1. iii, 8. 6. vi, 6. 3. xiii, 12. 3. xdi, 16. 2. xiii, 28. 8. xv, 19. xvi, 8. 1. xvii, 8. 2. xix, 14. 1. xx, 11.
 Vas ii, 14. 1. x, 12. 8. xvii, 10. 2
 Vasa xx, 9
 Vasi iii, 14. 1
 Vastam inani magnitudine turbam verborum i, 15. 8
 Vastare xv, 31
 Vastasse xiii, 24. 5
 Vastationem vii, 14. 3
 Vastiora iii, 10. 4
 Vastiore vi ii, 6. 3
 Vastioris i, 25. 2
 Vastissimam cladem v, 17. 2
 Vastitate ii, 1. 2
 Vastitatis ix, 13. 1
 Vasto xv, 1. 1
 Vastos xix, 9. 4
 Vastum xix, 1. 1
 Vasum xiii, 23. 1
 Vates (plur.) xviii, 2. 5
 Vatican! agri xvi, 17
 Vaticano xvi, 17 agro xix, 7. 1
 Vaticanus Deus xvi, 17
 Vaticanantis xv, 18. 2
 Vaticanus xvi, 17
 Ubra xii, 1. 6
 Uberem vi, 7. vii, 14. 1
 Uberi vii, 14. 1. xix, 7. 2
 Uberibus vii, 14. 2. xii, 1. 3
 Uberias iv, 17. 5. vii, 11. 2
 Ubertimos xix, 12. 4
 Ubertimum iv, 20. 3
 Ubertates verborum xii, 1. 8
 Ubertatis vii, 14. 2
 Ubertum vii, 14. 2
 Ubi (adv. loci) terrarum xvi, 6. 2 (quando) primam ii, 29. 2
 Ubiqueque xv, 7. 3
 Vecordes v, 12. 3. xvii, 1. 1
 Vecordia xii, 1. 2 immani xx, 1. 4
 Vecors libertas xiii, 12. 1
 Vectabulum xx, 1. 8
 Vectamur xi, 3. 1
 Vectavisse xvi, 19. 4
 Vectigalia xi, 10. 1
 Vectio ix, 6
 Vectum esse xv, 4. 1
 Vecturas onerum corpore factitavisse v, 3. 1
 Vectus ix, 6. xvi, 19. 4
 Vegetandae memoriae gratia xvii, 2. 1
 Vegetior sonus ii, 3. 1
 Vegetiora ingenia Pr. 8
 Vegetiores x, 17. 1
 Vegeto iii, 1. 3
 Vegrande v, 12. 3
 Vchat i, 22. 1. xiii, 11. 1
 Vehemens ii, 3. 1. v, 12. 3 orator x, 3. 1. xiii, 19. 8
 Vehementer xiii, 24. 4. xv, 13. 3
 Vehementi xiv, 4. 1 verbo usum esse iii, 5
 Vehementia i, 11. 8
 Vehementiorem morbum xx, 1. 8
 Vehementioris xix, 12. 4
 Vehementius xi, 18. 7. xii, 5. 10. xvii, 19. 1
 Vehens ii, 2. 4. xvi, 19. 4 tergo pecus xx, 1. 8
 Vehere ii, 6. 8
 Vehementer x, 26. 4
 Vehi curru iii, 18. 1
 Vehicula xii, 5. 2. 12
 Vehiculi xv, 30. 1
 Vehiculis xii, 5. 1
 Vehiculo pro est xvii, 14. 2
 Vehiculum xv, 30. 1
 Vehitur ii, 6. 3
 Veho ix, 6
 Velente bello xvii, 21. 6
 Velos xvii, 21. 6
 Vejovem v, 12. 3
 Vejovis v, 12. 1. 4
 Vel diligentissime i, 3. 4 maxime i, 15. 6. vii, 3. 11 maximus stoicorum i, 2. 3 optimorum i, 15. 8 salutissimum iii, 1. 2
 Velatus caput vi, 10. 2
 Velia oppidum x, 16. 1
 Veliam x, 16. 1
 Velim xiv, 1. 10. xx, 10. 2 doceas nos v, 21. 2
 Velimus iii, 8. 2
 Velinos portus x, 16. 1
 Velinum x, 16. 1
 Velio Longo xviii, 9. 2
 Velis (abl.) xv, 15 passis xv, 16 (verb.) vii, 3. 12. ix, 1. 2. xiii, 20. 2. xv, 21. xviii, 8. xix, 2. 1
 Velit ix, 8. xii, 12. xiii, 8. 1. xiii, 15. 1. xv, 5. 3. xix, 10. 3
 Velitandum vi, 11
 Velitus v, 19. 2. x, 10. 1
 Velle i, 19. 1. i, 22. 4. vii, 3. 12. x, 3. 1. xix, 2. 3 plus nobis i, 6. 6

Vellem xi, 16. 2. xviii, 5. 3
 Vellemus xvi, 8. 1
 Vellent vii, 3. 11. vii, 18. 1. xiii, 5. 2.
 xv, 11
 Vellet i, 3. 4. i, 19. 1. i, 26. 1. xii, 4.
 3. xiii, 24. 7. xvi, 6. 1. xx, 6
 Vellicant iv, 15. 1
 Vellicatim xii, 15
 Velocitate xv, 5. 2
 Velocitatis ix, 4. 3
 Velox xvii, 16
 Velut ii, 29. 1. xvii, 2. 1
 Veluti i, 12. 4. ii, 7. 4. iii, 10. 6. xix,
 7. 3
 Vena xviii, 10. 2
 Venabatur v, 14. 6
 Venæ (plur.) xviii, 10. 2
 Venalibus iv, 1. 3
 Venalium vii, 4. ix, 4. 1
 Venam xviii, 10. 2 solvi x, 8
 Venando ix, 9. 7
 Venante ix, 9. 6
 Venarum xviii, 10. 1
 Venas iii, 10. 5
 Venatibus ix, 4. 5. ix, 9. 6. xvii, 15. 2
 Venationis pugna v, 14. 1
 Venatu ix, 9. 7
 Vendat iii, 14. 3
 Vendent xiii, 24. 2
 Vendentem xv, 20. 1
 Vendentis xx, 1. 3
 Vendidit xvii, 6. 3
 Vendita xiii, 24. 12
 Venditabat xiii, 30. 1
 Venditor est sane quam in prædican-
 dis doctrinis v, 14. 1
 Venditorem quempiam Sallustianæ lec-
 tionis xviii, 4. 1
 Venditione xiii, 24. 11
 Venditionibus xvii, 6. 2
 Vendito xi, 18. 4
 Venditor v, 4. vii, 4
 Vendundi vii, 4
 Vendundis iv, 2. 1
 Vendundo vii, 4
 Veneficii xii, 7. 1
 Veneficium xii, 7. 2
 Venena xvii, 16
 Venenato (pallio) x, 15. 4
 Venenavit xx, 9
 Venenis iii, 1. 1. xii, 7. 1. xvii, 16
 Veneno vi, 4. xvii, 21. 8
 Venenum vi, 4. xii, 9. 1. xvii, 16
 Venerabili præcatione i, 11. 2
 Venerabilior xvi, 1
 Veneramus xviii, 2. 1
 Venerandi xiv, 4. 1
 Venerandum ix, 10. 2
 Venerandus xv, 18 senex i, 2. 3

Delph. et Var. Clas.

Venerant xvi, 5. 3 usu xiv, 1. 7
 Venerari xviii, 4. 1
 Venerat ii, 2. 1. vii, 11. 2. xvii, 8. 3
 Venerata xv, 13. 4
 Veneratio xiii, 28. 2
 Venerationis plena delubra iv, 9. 3
 Venerem iv, 11. 3
 Venerem ix, 10. 1 libidines in xix, 2. 1
 Venereo coitu xix, 2. 3
 Venerim xviii, 2. 4
 Venerint i, 7. 1
 Venerios vii, 8. 1 poetas xix, 9. 4
 Veneris v, 6. 5. ix, 10. 1. xv, 13. 4 ig-
 nem xix, 9. 5
 Venerit xx, 2
 Venerius v, 6. 5
 Veneror xv, 13. 4
 Venerunt i, 7. 1. x, 13
 Veneunt xvii, 6. 2
 Veni vii, 9. 1
 Venia i, 4. 2. xvii, 6. 2 petita xi, 8. 1
 amicitiam dari possit i, 3. 5 majore re-
 prehensuri vii, 3. 3 cum bona ix, 2. 1.
 xviii, 1. 4
 Veniam daret vi, 6. 2 postulavit xi, 8. 1
 Veniant ii, 29. 2
 Veniat vobis in mentem xx, 6
 Veniebant iii, 18. 2. vii, 4
 Veniebat xvii, 10. 5
 Venientem xvi, 7. 2
 Venierint sub corona vii, 4
 Venire xiii, 12. 2. xv, 7. 1 usu x, 12. 2
 in hæredis locum xviii, 6. 2
 Veniremus vi, 13. 1
 Veniret xiii, 12. 2
 Venis (subst.) xviii, 10. 3 (verb.) xvii,
 13. 1 mihi exoptatus xviii, 4. 1
 Venisse i, 14. ix, 14. 5. xvi, 11. 2. xvii,
 20. 2 in crimen xv, 14 usu iii, 16. 5
 Venissemus xii, 5. 1. xvii, 10. 1
 Venissent xvi, 5. 3. xvi, 19. 4
 Venisset vii, 11. 2. xiii, 2. 1 usus rei
 Pr. 2
 Venit i, 25. 3. iii, 8. 2. vii, 11. 2. xlii,
 28. 1. xvi, 12. 1 in manus ii, 23. 2
 nobis in memoriam ii, 3. 2 in mentem
 x, 24. 3 tibie i, 11. 6
 Veniunt vi, 2. 2. xvi, 13. 3
 Vennonius xix, 14. 2
 Venti (gen.) xix, 9. 5 (plur.) ii, 22. 3.
 ii, 30. 2 maris molliti xix, 1. 4
 Ventidio Basso xv, 5. 1
 Ventidium Bassum xv, 5. 2
 Ventis ii, 22. 4
 Ventitare iii, 13. vii, 1. 2
 Ventitaremus xii, 11. 1
 Vento ii, 22. 6. ii, 30. 1 Iapyge ii, 22.
 1 vexatum ii, 6. 4
 Ventorum ii, 22. 1. ii, 28. 1. xvii, 10. 4

Ind. A. Gel.

2 G

- Ventos ii, 22. 3
 Ventrem i, 14. xvii, 15. 1
 Ventriculum xvii, 11. 2
 Ventris xvi, 3. 1
 Ventum ii, 22. 4. xvi, 11. 2 est xix, 10. 3 ad manus i, 11. 6
 Ventura est xviii, 12. 3
 Venturum xvi, 4. 3
 Ventus ii, 22. 1. 2. ii, 30. 1. xviii, 11. xix, 1. 1. xix, 8. 5 Cercius ii, 22. 7 ita hos fert iv, 17. 6
 Venum distrahuntur xx, 1. 6 dari vii, 4 datus iv, 2. 3 dedissem xv, 1. 1 ibant xx, 1. 13 icat ii, 18. 2 ire vii, 4 isent iv, 2. 3
 Venumdare i, 19. 1. ii, 23. 2
 Venumdari vii, 4 sub corona vii, 4
 Venundarem ii, 23. 4
 Venundata esset xiii, 24. 11
 Venus xviii, 12. 2. xix, 9. 5
 Venusina x, 3. 2
 Venusta (sing.) xiii, 29. 2 (plur.) xix, 9. 1
 Venustas vii, 14. 1. xiv, 1. 13 orationis x, 3. 2
 Venustate i, 23. 1. vii, 5. xvii, 2. 4 vil-lae i, 2. 1
 Venustatem i, 8. 1. ii, 23. 5. xiii, 24. 11
 Venustates xvii, 20. 2
 Venustatis i, 24. 1. ix, 3. 1. xvii, 10. 2
 Venuste ii, 29. 6. vi, 9. 1. x, 17. 1. xi, 8. 1. xiii, 26. locutum i, 7. 3 scriptum comediae ii, 23. 1
 Venustiores xii, 1. 2
 Venustis x, 19
 Venustissimae brevitatis (versiculi) xix, 11. 1
 Venustissimos vi, 16. 1
 Venustus xviii, 12. 1. xix, 9. 4 ingeni-um xiii, 11. 2
 Venusto cultu corporis i, 5. 1
 Venustum agmen orationis modulo ipso numerorum (periodus) i, 4. 2
 Vera (sing.) vii, 17. 4. xvi, 6. 4. xx, 10. 4 (plur.) vii, 14. 2. xiv, 1. 13. xvi, 8. 3. 4. xvii, 3. 4. xviii, 2. 4
 Veræ iii, 3. 1. xii, 5. 6
 Veram ii, 19. 1
 Verant xviii, 2. 4. 5
 Veras ii, 28. 3. vi, 16. 1
 Veratius, Lucius xx, 1. 4
 Verba i, 3. 3. 4. 11. i, 4. 2. i, 6. 5. i, 7. 4. 5. i, 15. 3. 4. i, 16. 1. i, 18. 2. xv, 29. xvii, 9. 1 ex eo libro hæc sunt i, 22. 2 communia xv, 13. 3 frequen-tativa ix, 6 gravia et illustria ii, 27. 1 sibi data ii, 19. 2 facta sunt xv, 11 faciebat i, 22. 2 dedit xvii, 2. 8 facere objurgatoria i, 26. 2 faceret xiii, 22. 5
 Latina fecerunt xiii, 16. 1 patendi xviii, 12. 1 (tragici tamoris ii, 23. 9 fecissem ii, 23. 6 fecit v, 17. 1. xvi, 13. 1 facere ad populum xiii, 15. 5
 Verbera (plur.) x, 3. 4. 7 fortunæ xii, 27. 2
 Verberabant x, 3. 8
 Verberando xvii, 21. 8
 Verberandum x, 15. 2
 Verberare xx, 1. 4
 Verberari i, 26. 2. x, 3. 2. x, 15. 2. xi, 18. 2 virgis xii, 3
 Verberatum xix, 5
 Verberavere x, 3. 7
 Verberaverunt xiii, 24. 11
 Verberibus v, 14. 4 affici xi, 18. 3
 Verbero (subst.) i, 26. 3. xvii, 8. 2
 Verbi Pr. 2. i, 4. 1. 2. i, 22. 1. i, 25. 4. xvi, 14. xvii, 1. 3. xviii, 2. 2. xix, 8. 4. xix, 10. 4 unitati pervulgatque xix, 10. 2 improprietas i, 23. 9 vis ii, 6. 4 vitio xix, 8. 2
 Verbis i, 3. 3. 4. i, 7. 1. 6. i, 10. 1. i, 15. 1. i, 25. 1. i, 26. 3. ii, 3. 1. ii, 4. 2. vi, 12. xvi, 1. xviii, 7. 1. xix, 14. 2 habentibus patendi figuram xviii, 12. 1 dicere xviii, 8. 2 de sor-didis (liber) xx, 11 inclinata sunt a iii, 12
 Verbo i, 4. 3. i, 7. 1. 2. 3. 4. 7. i, 26. 3. i, 22. 1. xvii, 1. 2. 3. xviii, 2. 2. xviii, 12. 2. xx, 10. 4 re atque i, 9. 6 Enniano xix, 10. 4 in principali ix, 6 uno dicere xx, 5. 3 alienæ signifi-cationis ii, 9 usus parum proprio ii, 9
 Verborum Pr. 5. i, 2. 4. i, 7. 8. 9. i, 10. 1. i, 15. 2. 3. 7. 8. i, 18. 2. ii, 2. 3. ii, 3. 1. ii, 19. 1. ii, 23. 5. vi, 8. xiii, 17. xiv, 4. 1. xvi, 5. 2. xvii, 10. 5. xx, 9 praeorum et remotorum xviii, 4. 3 artes xiii, 8. 2 auctoritate xviii, 7. 1 brevitate xx, 1. 1 elegan-tias ii, 9 homo diligentissimus xiii, 24. 2 poeta ii, 26. 4 figuras habitasque xix, 7. 1 medulla et sanguine xviii, 4. 1 lepida solertia xx, 1. 9 virtutes dig-nitatesque i, 28. 1 umbras xiii, 23. 2
 Verbosus iv, 9. 5
 Verbum Pr. 5. i, 4. 3. 4. i, 7. 3. i, 9. 1. i, 10. 2. i, 21. 3. ii, 5. ii, 6. 1. 2. vi, 5. 2. xv, 30. 2. xvi, 10. 2. xvii, 2. 1. 2. 3. 4. xviii, 9. 4. xix, 10. 2. xx, 11 Græcum xix, 13. 3 Latinum xix, 13. 3 novum xiii, 21. 2 ab-jecte et incuriose positum ii, 6. 1 ci-vitate donatum xix, 13. 2 insolens xix, 2. 1 dehonesta et deculpata xix, 10. 3 sordidum et barbarum xix, 13. 1

- Vere dixit xix, 6
 Verebantur xviii, 3. 1
 Verecunda vi, 16. 2. ix, 10. 1
 Verecunda ii, 7. 3. xiii, 5. 3
 Verecundia viii, 9. xiii, 5. 1. xiv, 5
 Verecundia ix, 10. 2. xv, 2. 4
 Verecundis vii, 3. 4
 Verecundissimum i, 24. 2
 Verecundius xvii, 3. 2
 Vereor xv, 13. 1 te abs te xv, 13. 1
 Verescamur vii, 3. 7
 Vereri ab suis xv, 13. 1
 Versari tu me xv, 13. 1
 Vergilias iii, 10. 1. xiii, 9. 3
 Veriores xx, 1. 9
 Veris (plur.) xv, 22. 1. xviii, 4. 4
 Verisimiles (sententiae) i, 6. 3
 Verissime xiii, 8. 1
 Verissimum i, 6. 4. iii, 3. 3
 Veritas vi, 1. 2. xvii, 14. 3
 Veritate xvi, 13. 1
 Veritatem ii, 17. 1. xiv, 1. 13 Temporis
 filiam xii, 11. 2
 Veritates xviii, 7. 2
 Veritati xvii, 10. 5
 Veritatis i, 6. 4. vii, 3. 11. xiv, 1. 8
 amicissimus x, 22. 1 ingenus homo
 xx, 2
 Verum xv, 13. 3 quos non est xv, 13.
 3 esse x, 1. 3
 Verus xv, 3. 2. xvi, 10. 2. xvii, 6. 3.
 xvii, 10. 4
 Vermiculus xiv, 1. 12
 Vernacula eruditio xii, 2. 1
 Vero iv, 2. 4
 Verno ii, 22. 2
 Verre, C. x, 3. 3 (subst.) xvi, 6. 1
 Verrem i, 7. 1. ii, 6. 5. vi, 16. 5. xiii,
 20. 6
 Verres, C. xiii, 24. 5
 Verrii Flacci iv, 3. 2. xvii, 7. 2
 Verrio xvii, 6. 3
 Verrios xvii, 6. 2 Flaccus v, 17. 1. v,
 38. 1. xvi, 14
 Verrucam iii, 7. 1. 2
 Vervant ii, 26. 7
 Vesam (sing.) xv, 3. 3. xvi, 12. 1. xvi,
 18. 2 (plur.) xvii, 20. 1. xx, 5. 1
 Versabantur ante i, 16. 4
 Versam xv, 3. 1. xviii, 11
 Versaretur xv, 18. 1
 Versari xiii, 8. 1
 Versas comedias de Græcis ii, 23. 1
 Versatur xvii, 2. 7 ante fundum i, 16. 4
 mihî ante oculos xv, 13. 3
 Versatus xiv, 6. 1 sum xv, 12 esset xv,
 4. 1
 Versibus i, 15. 8. i, 22. 9. ii, 6. 1. ii,
 30. 3. iii, 14. 3. xiii, 20. 2. xv, 24.
 xvii, 10. 1. xvii, 14. 1. xvii, 21. 14.
 xviii, 5. 3. 4. xviii, 8. xviii, 15. xx, 6
 in his xviii, 9. 1 graphice factis x, 17.
 1 quadratis ii, 29. 6 comprehendit
 vii, 16. 1
 Versicolore vi, 10. 2
 Verniculi xv, 4. 2 Græci xix, 11. 1 non
 indigni memoratu xix, 11. 2
 Versiculis xix, 9. 2
 Versiculos xix, 11. 2
 Versis ix, 4. 1
 Versu i, 22. 7. xiii, 22. 4. xvii, 6. 2.
 xvii, 21. 9. xviii, 2. 5. xviii, 9. 3. xx,
 6 hexametro xviii, 15
 Versum (subst.) xvi, 13. 1. xvi, 3. 1.
 xviii, 5. 3. xviii, 9. 2 pangia xiii, 20.
 1 est in cognomentum (adj.) iv, 20. 3
 Versura v, 20
 Versus (sing.) i, 15. 4. xvi, 6. 1. xvii,
 3. 1. xvii, 12. xviii, 5. 4. xviii, 9,
 3. xix, 10. 4 de Græco expressus
 iv, 5. 2 (plur.) Pr. 11. i, 15. 6. i,
 21. 1. 3. ii, 3. 2. ii, 18. 3. ii, 22. 4.
 ii, 23. 9. iii, 3. 5. xv, 9. 1. xvi, 10.
 1. xvii, 10. 4. xviii, 11. xx, 10. 2
 amatorios xix, 11. 1 duros xii, 2. 4
 conjicere in iv, 17. 1
 Versutum xviii, 9. 3
 Versuum vii, 2. 3. xviii, 2. 2
 Vertamus ix, 9. 1
 Verte xiii, 20. 2
 Vertendæ ix, 9. 1
 Verterat a quo comediam ii, 23. 2
 Vertere xvi, 8. 2. xviii, 12. 1. xviii, 14
 Verterent xviii, 12. 1
 Vesteret xi, 4
 Verti (infin.) ix, 9. 2. xvii, 19. 2
 Verticem xix, 12. 3
 Verticibus vi, 1. 2
 Vertigine ii, 22. 5. xiv, 1. 10
 Vertisse ix, 9. 1. 4
 Vertisset res melius i, 13. 2
 Vertit x, 17. 1. xvii, 8. 1. xix, 11. 2 in
 linguam Latinam xv, 6
 Vertitur xii, 13. 6 in ipso jam, cuja res
 est ii, 29. 6
 Vertunt vii, 9. 3. xiii, 23. 1
 Verum (adj.) i, 6. 3. i, 21. 2. ii, 23. 6.
 xvi, 3. 1. xvi, 8. 2. 4. xvii, 5. 1. xviii,
 2. 4. xviii, 13. 2. xix, 14. 2. xx, 6
 est xx, 1. 9 (adv.) i, 15. 3. xix, 9. 6
 enimvero xiii, 24. 7 etiam i, 15. 4.
 xv, 11. xx, 1. 9 vero xiii, 17
 Verus iii, 15. 3
 Veruta x, 25. 1
 Vesani v, 12. 3
 Vescerentur iv, 11. 1
 Vesci ix, 4. 3. 5
 Vescum v, 12. 3. xvi, 5. 2

- Vesero vii, 20. 1
 Vesicam xvii, 11. 1. 2
 Vesper xiii, 11. 1 serus i, 22. 1
 Vespera vi, 16. 1
 Vesperaverat xvii, 8. 1
 Vespertina xi, 3. 1
 Vesperum vii, 11. 1
 Vestæ i, 12. 1. 3. vi, 7. x, 15. 1. xiv, 7. 3 sacerdote x, 16. 4
 Vestalem i, 12. 4
 Vestali virgine i, 12. 1
 Vestalis i, 12. 3. 5
 Veste iii, 4. vi, 10. 2
 Vestem longe lateque diffusam vii, 12. 1
 Vester xiii, 21. 1. xx, 1. 4
 Vestibula xvi, 5. 3
 Vestibulo iv, 1. 1
 Vestibulum ii, 3. 2. xvi, 5. 1. 2. 4. xviii, 12. 2
 Vesticeps v, 19. 2
 Vestigavit vii, 16. 1
 Vestigii xiii, 29. 2
 Vestigiis ii, 1. 1
 Vestigio iii, 10. 2 pedis hærentem v, 14. 6
 Vestigiorum Pr. 9
 Vestimenta i, 13. 4
 Vestimentis xx, 1. 8
 Vestimentum vi, 12. xiii, 23. 1
 Vestiri xi, 2. 2
 Vestitu i, 5. 1
 Vestitus xiii, 21. 1
 Vestra i, 2. 3
 Vestram xix, 5
 Vestrarum xx, 1. 7
 Vestri (gen.) xx, 6 habeo curam xx, 6 misereor xx, 6
 Vestris xvi, 1. xvi, 10. 2
 Vestrorum xvi, 20. 2. xx, 6
 Vestros i, 7. 7
 Vestrum (gen. plur.) xx, 6 habeo curam xx, 6
 Vetarent xiii, 12. 4
 Vetera i, 18. 2. ii, 10. 2
 Veterator in libris iii, 1. 2
 Vetere ii, 14. ii, 24. 1. x, 11. xv, 4. 1. xvii, 9. 1. 4 libro xviii, 9. 1
 Veterem iii, 16. 1. xiii, 30. 2. xviii, 11
 Veteres i, 7. 8. i, 9. 4. i, 15. 8. i, 22. 5. ii, 3. 1. ii, 10. 2. ii, 13. ii, 24. 1. ii, 28. 2. iii, 10. 6. iv, 2. 1. vii, 7. 1. xiii, 11. 4. xiii, 16. 2. xvi, 7. 3. xvii, 9. 2. xviii, 9. 4 nostri xx, 1. 8 Romani xiii, 9. 1 scriptores xix, 8. 5. xix, 11. 1 mores xx, 1. 2
 Veteri ix, 14. 6. xx, 2
 Veteribus i, 9. 6. ii, 6. 4. ii, 26. 5. iv, 13. vi, 5. 1. xiii, 22. 3. xvi, 5. 4. xvi, 11. 1. xviii, 9. 2. xix, 8. 3. xix, 13. 3 nostris xviii, 12. 1
 Veteris iii, 9. 3. iv, 1. 6. xiii, 14. 3. xv, 8. xiv, 2. 1. 2. xix, 9. 4. xi, 3 ritus iii, 2. 5 orationis notitiam habeat xi, 3. 3
 Veterinosum i, 15. 3
 Veterimum x, 21
 Veterum i, 7. 2. i, 10. 1. i, 24. 1. i, 26. 1. ii, 13. iii, 4. iii, 14. 1. iii, 16. 1. xvi, 9. 1. xvii, 13. 1. xix, 8. 6. xix, 13. 1 auctoritas xv, 9. 1 elegantiarum i, 4. 1 literarum xviii, 5. 2 rerum xix, 7. 1. xix, 9. 1 scriptorum i, 5. 4
 Vetet xiii, 15. 5
 Vetuit vi, 8
 Vetuli vii, 20. 3
 Veterius, Tib. xvii, 21. 10
 Vetus ii, 24. 1. iii, 16. 6. iv, 11. 1. ix, 5. 1. xiii, 5. 5. xiii, 12. 3. xvi, 5. 2. xvi, 19. 1 adagium Pr. 11 carmen ii, 22. 1 (vixum) xiii, 30. 3 vocabulum i, 18. 1
 Vetusta xi, 7. 1
 Vetustas xii, 4. 4 consumsit xi, 13. 5
 Vetustati i, 16. 2
 Vetustatis xiv, 1. 2. xx, 6 bonæ atque sinceræ libri v, 4 mirandæ ii, 3. 2 reverendæ xviii, 5. 4 veræ xviii, 9. 3
 Vetuste loquentem i, 10. 1
 Vetustior iii, 16. 2
 Vetustiores ii, 20. 1
 Vetustioribus v, 20. xv, 13. 3
 Vetustius x, 21
 Vexare ii, 6. 3. 4
 Vexaret ii, 6. 3
 Vexari ii, 6. 3
 Vexasse ii, 6. 1. 3
 Vexata ii, 6. 5
 Vexatam ii, 6. 4
 Vexatum fumo, vento, pulvere ii, 6. 4
 Vexatus xvii, 21. 5
 Vi ii, 28. 1. 2. ii, 30. 2. 3 sua xii, 11. 2. xiv, 1. 3. xvi, 5. 2. xvi, 11. 1. xvi, 17. xvii, 2. xviii, 10. 2. xix, 12. 1 quadam sua xix, 1. 4 bellica et cruenta xx, 10. 4 magna xviii, 5. 1. 2 solida xx, 10. 2 geritur res xx, 10. 2 irrumperet iv, 14 de oculorum v, 16
 Via i, 3. 5. 6. 7. iii, 7. 2. xvi, 5. 2. 3. xvi, 17. xvii, 11. 2. xvii, 14. 2. xvii, 15. 1 Laurentina x, 2
 Viæ xvi, 5. 2. xvii, 2. 5
 Viam ii, 19. 2. ii, 20. 2. x, 15. 1. xvii, 11. 2. 3 tridui permensus v, 14. 6 sibi moriantur ad ii, 12. 4 inter xix, 7. 3
 Vias xiii, 21. 1. xiv, 1. 4 per urbis xv, 4. 2
 Viaticum xvii, 2. 5

- Viatore xii, 3
 Viatorem iv, 10. 2. xiii, 12. 1. 3
 Viatorum xii, 3
 Vibices x, 3. 7
 Vice alterna xvii, 12 sua xvii, 20. 1
 quisque jaciebamus xviii, 13. 1 pari
 xviii, 2. 2 versa xvi, 13. 2 inter se
 mutua xviii, 12. 1 proverbii ii, 6. 5
 Vicem x, 25. 1. xvi, 10. 5 gradus thea-
 tri essent x, 1. 3 ad Deum ii, 15. 1
 Vicenos æris ii, 24. 1
 Viceris v, 10. 3
 Vicerit i, 16. 3
 Vicero v, 10. 3
 Vices fortuitas patientiæ ii, 1. 1 contra-
 rias habeat xx, 8. 2 ad lunæ xx, 8. 2
 Vicesimo iii, 15. 3. xiii, 12. 3. xv, 17
 secundo xii, 2. 2 tertio et ix, 14. 5
 quarto i, 7. 5. xiii, 25 sexto xv, 28. 1
 septimo xv, 28. 2
 Vicesimum xiii, 14. 2
 Vicesimus quintus xvii, 3. 2
 Vici iv, 18. 1
 Vicibus in officiorum xx, 1. 11
 Vicies ii, 11
 Vicina vii, 20. 1
 Vicino ii, 23. 5. xiv, 1. 3. xix, 12. 4
 Vicinos ii, 29. 4
 Vicinum xix, 12. 3
 Vicinus xix, 12. 3
 Viciase vii, 3. 7. x, 18. 2. xv, 18. 1.
 xvii, 4
 Vicisset iii, 15. 1 causam v, 10. 2
 Vicissim xvii, 5. 1. xvii, 11. 2
 Vicit ix, 11. 3 (victoriam) xv, 18. 1
 consuetudo xii, 13. 4
 Victi (sing.) vi, 8. xii, 5. 8
 Victis iii, 9. 3
 Victitantem ix, 4. 5
 Victitare xvii, 16
 Victitasse iv, 11. 2. xv, 4. 2
 Victo vii, 3. 6
 Victor xii, 3
 Victorem v, 8. 2. xv, 20. 1
 Victoria vi, 6. 2. xv, 18. 1
 Victoriæ iii, 6
 Victoriam iv, 18. 1. vi, 6. 2. vii, 3. 10.
 xv, 31. xvii, 21. 4
 Victoriis xiii, 4 cum Darium urgeret
 præliis et xx, 5. 2
 Victoris ix, 12. 5
 Victos esse xvii, 21. 5
 Victu iv, 16. 2. x, 23. 1
 Victui iv, 16. 2
 Victum (subst.) iii, 3. 7 sibi quæsisse
 xv, 4. 1. xv, 20. 1 (part.) iii, 9. 3. v,
 9. 1
 Victurus esset xiv, 1. 9
 Victus (sing. : subst.) v, 6. 2. vii, 11. 1.
 ix, 4. 3. xv, 8. xix, 9. 4 tenuitas ii,
 24. 1 quærendi gratia v, 3. 1 (part.)
 vii, 3. 2. xv, 6. xvii, 16 est xvii, 21.
 4 in tragedia xvii, 4
 Vicum xvi, 4. 3
 Vide xx, 1. 15
 Videant xi, 5. 1
 Videantur i, 15. 1. ix, 5. 2. xiv, 1. 9.
 xvi, 13. 2
 Videas i, 15. 1. xii, 1. 4. xvii, 8. 1. xvii,
 20. 2
 Videatur i, 22. 2. 7. ii, 6. 5. vii, 2. 3.
 xiii, 9. 3. xvi, 18. 1. xviii, 5. 1
 Videbamus xix, 1. 2
 Videbantur ii, 16. 2. vii, 1. 3. xix, 1.
 1. xix, 7. 3
 Videbatur i, 6. 2. 3. i, 7. 2. ii, 26. 7.
 iii, 1. 2. vi, 9. 1. vii, 1. 3. xii, 7. 2.
 xiii, 28. 1. xv, 14. xv, 17. xv, 22. 1.
 xv, 26. xvi, 10. 5. xvii, 5. 4. xvii, 7.
 2. xvii, 10. 5. xviii, 6. 1. xix, 8. 6
 Videbimus xvi, 6. 1. xix, 8. 3
 Videbitur i, 4. 3. i, 16. 3. vi, 2. 1. vi,
 13. 2. xvii, 2. 4. xvii, 6. 3. xvii, 8. 2
 Videbuntur Pr. 9
 Videlicet v, 20. vii, 3. 12. xii, 13. 1.
 xiv, 1. 2. 9. xiv, 3. 3. xvii, 5. 4. xx,
 8. 1
 Videmur ii, 26. 2. xvi, 5. 1
 Videmus i, 21. 3. ii, 21. 2. iii, 1. 3. iii,
 3. 1. iii, 4. vii, 3. 20. xv, 5. 3. xvi,
 11. 1. xvii, 18. xviii, 5. 4. xx, 1. 14
 Videndi de rationibus v, 16 illecebris x,
 17. 1
 Videndum xvii, 10. 1
 Videntur ii, 3. 1. vii, 3. 21. xiii, 22.
 3. xv, 11. xvi, 13. 2. 3. xvi, 18. 2.
 xvii, 8. 3. xviii, 9. 2. xix, 8. 5. xx,
 1. 2. xx, 8. 1
 Video i, 3. 7. ii, 26. 4. xv, 13. 3. xvii,
 8. 2. xix, 8. 6. xix, 9. 6 ut xviii,
 10. 2
 Videor i, 26. 3. iii, 1. 1. xii, 3. 2. xviii,
 10. 3. xix, 1. 3
 Viderant vii, 1. 1. xvii, 2. 8
 Viderat xvii, 19. 2
 Videre (pres.) ii, 26. 2 (inf.) vi, 8.
 vii, 17. 4 est vi, 10. 2 multos iii, 1. 3
 Viderent i, 14. vi, 9. 2. xiv, 1. 2
 Viderentur i, 6. 2. ix, 2. 3. xviii, 1. 2
 Viderer xiv, 2. 8
 Videres v, 14. 4
 Videret x, 17. 2. xvii, 10. 2
 Videretur i, 4. 4. i, 25. 4. iv, 6. 1. vii,
 5. xiii, 20. 7. xiii, 24. 1. xv, 18. 2.
 xvii, 8. 1. xx, 6
 Videri i, 12. 3. ii, 7. 2. ii, 23. 6. iv,
 1. 6. vi, 8. vii, 17. 4. xiii, 14. 3. xv,
 1. xv, 13. 3. xvi, 8. 5. xvii, 11. 3.

- xviii, 12. 3. xix, 10. 1. xx, 1. 6
 Viderier iii, 7. 2. xv, 2. 1
 Viderint iii, 7. 1. ix, 4. 4. xvii, 20. 3
 Viderit xvi, 7. 4
 Vides ii, 16. 1. ii, 20. 2. xiii, 20. 2. 3.
 xv, 7. 3. xvii, 20. 2
 Videt xix, 12. 3
 Videat vii, 11. 1. 2. xii, 22. 3
 Videtis xiii, 19. 4. xiii, 24. 12
 Videtur i, 3. 4. i, 12. 4. i, 16. 2. i,
 21. 2. i, 22. 3. 6. i, 25. 3. 4. iii, 20.
 4. xv, 28. 1. xvi, 14. xvii, 13. 1. xix,
 3. xx, 6. xx, 10. 4
 Vidi xviii, 7. 2
 Vidimus ii, 3. 2. xii, 11. 1. xv, 20. 2.
 xv, 24. xix, 8. 1
 Vidisse ii, 9. 4. ix, 4. 6
 Vidisset i, 13. 4. ii, 20. 2. xiii, 21. 1
 Vidisti xvi, 6. 2
 Vidistis xii, 5. 2. 3
 Vidit iii, 15. 2. vi, 13. 3
 Vieta xiii, 2. 2
 Vigena ix, 9. 7
 Vigent vi, 8
 Vigilandi tolerantiam xi, 18. 6
 Vigilarunt hoc genus vigilas Pr. 10
 Vigilate iii, 14. 3
 Vigilia xi, 1. 1 multa vii, 17. 1 cordis i,
 15. 2
 Vigilantes Pr. 4. xix, 9. 2
 Vigiliis Pr. 10
 Viginti Pr. 12. i, 12. 3. i, 20. 2. ii, 11.
 v, 4. vi, 8. xv, 26. 1. xvii, 21. 12.
 xviii, 14 una et iii, 3. 2 unam et iii,
 3. 1 quatuor iii, 2. 1 quinque iii, 3.
 6. xvi, 10. 3. xx, 1. 4 sex et xv, 28.
 1 septem et xv, 28. 1. 2 octo et iii,
 10. 2
 Vigor x, 27. xii, 1. 7 animi et corporis
 iii, 1. 3 vocis ii, 3. 1
 Vigore iii, 9. 4. x, 27 animi xv, 2. 4
 Vigorem xvii, 15. 1 sententiae xix, 1. 6
 Vigoribus mentium xix, 12. 2
 Vili xv, 2. 1
 Villis xv, 13. 1
 Villitate ix, 4. 2
 Villitatem i, 16. 4. vii, 11. 1
 Vallus xi, 14
 Villa i, 2. 1
 Villae i, 2. 1. ii, 20. 1
 Villam ii, 20. 2. xvii, 10. 1. xviii, 10. 1
 Villas i, 2. 1. ii, 20. 2. xiii, 26. 1
 Villaticae pastionis ii, 20. 1
 Villicum i, 7. 6
 Vin ii, 19. 1. iii, 10. 6. iii, 15. 1. vii,
 5. ix, 3. 1. xiii, 12. 4. xiii, 27. 2.
 xvi, 3. 4. xvi, 5. 2. xvi, 14. xvi, 19.
 2. xvii, 8. 3. xvii, 13. 2. xvii, 15. 1.
 xvii, 16. xviii, 15 nocendi xx, 1. 8
 rationis aut suavitatis ii, 17. 3 habere
 i, 20. 2
 Vin' me servatum ii, 23. 4
 Vina xiii, 11. 4. xvii, 8. 1. 2
 Vinaceis xi, 7. 3
 Vincat xiv, 1. 9
 Vinobatur xvii, 4
 Vincenti vi, 6. 2
 Vincere iii, 3. 2. iii, 15. 2. xii, 5. 8. xv,
 31 consuetudinem ii, 26. 2
 Vincerent xvii, 4
 Vinceretis xix, 9. 4
 Vinciebant x, 3. 8
 Vinciebantur xx, 1. 12
 Vinci vii, 3. 10
 Vinciri xiii, 3. xx, 1. 14
 Vincis xvii, 4
 Vincto xx, 1. 12
 Vincitur xvii, 14. 2
 Vincita sunt xiii, 21. 2
 Vinciti forent de jure vii, 16. 2
 Vincitum x, 16. 1. xiv, 1. 3. xvi, 1. xx,
 1. 12
 Vincula iii, 3. 7. vii, 19. x, 15. 1 mem-
 brorum xiii, 22. 3
 Vinculis i, 15. 1. xvii, 21. 5. xx, 1. 13
 Vineulo v, 3. 2 oris solutus v, 9. 2
 Vinculorum poenam xx, 1. 14
 Vinculum xii, 1. 7. xii, 3. 1
 Vindemiam agitare xx, 8. 1
 Vindex ii, 16. 1. iii, 16. 5. xvi, 10. 2
 Casellius xx, 2
 Vindicanda (plur.) xx, 1. 3
 Vindicandi vi, 14. 2
 Vindicandum dupli poena xi, 18. 2
 Vindicant xiv, 1. 9
 Vindicantur v, 19. 1
 Vindicare omnibus verbis xx, 10. 3
 Vindicarent xx, 10. 4 homines ab impe-
 ritia rerum Pr. 5
 Vindicata est conjunctio v, 6. 4
 Vindicatum est in voces x, 6 sit in fores
 vii, 15 fuerat iv, 5. 2
 Vindicaverunt vi, 13. 2. xi, 16. 3 im-
 pensiore damno injurias xx, 1. 9
 Vindicavit iii, 3. 1
 Vindice Casellio xvii, 11
 Vindicia xx, 10. 3
 Vindiciarum dicendarum xx, 10. 4
 Vindicis vii, 2. 1
 Vindicit xx, 1. 12
 Vindicte contenduntur xx, 10. 1
 Vineam iv, 12
 Vineas ii, 20. 2
 Vini fil, 14. 1. xi, 14. xiii, 26. 3. xv,
 2. 1. xviii, 1. 4 amphoras xv, 12 li-
 bidine ebriosus xv, 2. 1
 Vino x, 23. 1. xiii, 30. 4 alienigena ii,
 24. 1 constitutum fundum xix, 12. 3

- Sagarret xv, 2. 1
 Violento xi, 15. 3
 Vinosus iii, 12. iv, 9. 1. 5. vii, 12. 2
 Vinum ii, 24. 1. iv, 1. 3. x, 23. 1. xiii, 5. 2. xiii, 30. 4. xvii, 8. 3. xix, 8. 5. villius sit xi, 14
 Violant bonos libros i, 7. 1
 Violare xvii, 2. 7
 Violavit ix, 10. 2
 Violenta (plur.) vii, 14. 3
 Violentam xiii, 1. 3
 Violentas xiv, 1. 4
 Violenti amoris x, 18. 1 flatus ii, 22. 2
 Violentia xix, 1. 3
 Violentiam xx, 1. 3. 9
 Violentias doloris xii, 5. 3
 Violentissima (plur.) xvii, 16
 Violentius ii, 6. 8. ix, 9. 1 quærit i, 23. 2
 Violento x, 3. 3
 Violentum (mare) xix, 1. 1
 Vir i, 2. 1. 1. 3. 8. i, 8. 1. i, 14. i, 26. 1. ii, 2. 1. vii, 7. 2. vii, 17. 2. xvii, 15. 1. xx, 1. 2 acer xv, 22. 1 bonus xi, 18. 1. xiii, 8. 2. xix, 5. xix, 7. 1 Censorius v, 6. 4 bone xviii, 10. 2 fortis ix, 16. 1 optime xx 1. 9 bene literatus ii, 10. 1 ingenii præcellentis xix, 8. 2 scientia divina xix, 2. 3 in cognoscendis rebus multo studii ii, 28. 3 facundie florentis xviii, 5. 1 diceretur parum i, 5. 1
 Virenti ii, 26. 3
 Virentis ii, 26. 7
 Vires xiii, 24. 7. xvii, 12. xviii, 11 an ullæ sibi reliquæ adæscant xv, 16
 Virescere xviii, 11
 Virescit vulnere xviii, 11
 Virga v, 8. 1 auguralis v, 8. 3
 Virgas iv, 1. 8 expediri x, 3. 3
 Virgiliani ii, 16. 1
 Virgili vi, 6. 1. vii, 17. 4. xiii, 20. 5. xvi, 6. 1. xvii, 10. 1. 4. P. i, 21. 1. i, 22. 6. ii, 3. 2. ii, 16. 1. v, 8. 1. xvi, 5. 4
 Virgilio ii, 26. 4. iv, 17. 5. vii, 20. 1. xiii, 20. 4. xv, 13. 4. xvi, 6. 4. xvii, 10. 1. xx, 10. 1. P. i, 21. 1
 Virgilium ii, 6. 1. iv, 17. 2. 4. v, 12. 6. vi, 6. 1. 2. vii, 20. 1. P. i, 21. 1
 Virgilius i, 22. 6. ii, 6. 1. 6. ii, 26. 5. iii, 2. 5. iv, 1. 5. vii, 20. 1. ix, 9. 1. xiii, 20. 2. xvii, 10. 5. P. xviii, 5. 3
 Virginali xiv, 4. 1
 Virgine i, 12. 1. ii, 23. 7. ix, 4. 7
 Virginem i, 12. 4. 5. vi, 7. vi, 8. xii, 8. 2. xiii, 19. 2
 Virgines i, 12. 3. xv, 10 Vestæ x, 15. 1
 Virginis i, 12. 3
 Virginum xv, 10
 Virgis i, 13. 4 cassos x, 3. 1 casus est x, 3. 1
 Virgo i, 12. 4. ix, 9. 6 Vestæ i, 12. 1 Vestalis i, 12. 3. 5
 Virgulis xvii, 15. 1
 Virgulta xi, 17. xix, 12. 4
 Viri (gen.) Pr. 5. i, 6. 1. i, 13. 3. ii, 1. 2. vi, 8. vii, 3. 13. xiii, 27. 2. xvii, 6. 1. xviii, 3. 2. xviii, 10. 1. xix, 5 clari atque incluti xix, 2. 2 docti xix, 8. 5 consularis v, 14. 2 (plur.) i, 10. 1. vii, 12. 1. xv, 27. 1. xvii, 11. 1. xvii, 21. 1 sapientes xix, 2. 1
 Viribus ix, 13. 2. xv, 21
 Viridem ii, 26. 5
 Virides ii, 26. 1
 Viridi ii, 26. 3. 7
 Viridior æonus ii, 3. 1
 Viridis ii, 26. 4 color ii, 26. 5 undas xviii, 11
 Virile iii, 10. 3
 Virilem iii, 1. 1
 Virili xv, 9. 1 genere i, 7. 7. iv, 1. 2. xiii, 7. 1
 Virilis iii, 1. 3 sexus ii, 13
 Virilitatem ix, 4. 7
 Viriliter xix, 12. 1
 Viris i, 6. 1. i, 13. 1. i, 15. 1. i, 21. 2. ii, 12. 3. ii, 26. 1. iii, 4. v, 13. 3. xiv, 3. 4. xvii, 17. xviii, 2. 3 bonis vi, 11 potiores sunt femina v, 13. 3
 Viridum xiii, 14. 2
 Virium iii, 1. 4
 Viro i, 3. 4. i, 10. 2. i, 15. 7. i, 17. 2. i, 18. 4. ii, 23. 4. iii, 2. 4. iii, 12. xi, 6. 2. xiii, 17. xiii, 19. 4. xvii, 6. 1. 3 bono xviii, 5. 1 maturam xii, 8. 2 in matrimonium convenisset cum xviii, 6. 2
 Virorum i, 14. xii, 8. 1. xiv, 6. 4. xvii, 21. 1
 Viros ii, 20. 2. iii, 4. xvi, 5. 1. xvii, 7. 1. xix, 14. 1 clarissimos xx, 1. 11
 Virosus vii, 12. 2
 Virtus vi, 1. 4. xii, 22. 3. xv, 2. 3. xv, 13. 3. xvii, 21. 9. xviii, 1. 1. 3. 4. 5 vulnere virescit xviii, 11
 Virtute iii, 7. 3. iv, 15. 1. vii, 17. 4. xvii, 1. 1. 4. xviii, 3. 1 præditus vii, 12. 1 præstantissimos xv, 21 sua natus ix, 11. 3
 Virtutem i, 6. 5. i, 11. 2. iii, 7. 1. xviii, 1. 2. 3 Romanam ix, 13. 2
 Virtutes i, 4. 1. iii, 7. 4. iii, 10. 1 dignitatesque verborum i, 23. 1
 Virtuti xviii, 1. 1. 3

- Virtutibus ii, 6. 6. vii, 14. 1. xvi, 14
 Virtutis ii, 6. 6. iii, 1. 4. v, 3. 2. vii,
 1. 1. xv, 2. 1. xvii, 5. 1
 Virtutum i, 2. 2. x, 22. 7. xiv, 3. 4. xx,
 1. 11
 Virulenta (sing.) xviii, 3. 1
 Virulentorum xvi, 11. 1
 Virum Pr. 6. i, 6. 3. i, 15. 2. ii, 23. 4.
 iii, 2. 4. vii, 1. 1. vii, 7. 1. vii, 17.
 4. xii, 7. 1. xiv, 2. 2. 8. xvi, 5. 2.
 xvii, 5. 1. xvii, 6. 1. 2. xvii, 9. 4.
 xvii, 10. 2. xviii, 3. 1. 2. xix, 1. 2
 consularem xix, 12. 1 fortitudine præ-
 stantem xviii, 3. 2 præter venerandum
 x, 17. 1
 Vis (subst.) i, 11. 2. ii, 30. 2. iii, 10.
 1. xiii, 22. 3. xvi, 4. 3. xvii, 2. 8.
 xix, 9. 5. xix, 14. 2 vera atque solida
 xx, 10. 4 alieni arbitrii inest ii, 6. 3
 (verb.) i, 10. 1. i, 22. 9. ii, 10. 2.
 iii, 7. 1. vii, 11. 3. xiii, 20. 2. xvi,
 10. 2. xviii, 13. 2
 Visa (sing.) ii, 15. 1 est xv, 18. 2. xx,
 1. 8. 9 fuerat xx, 1. 10 (plur.) xvi,
 5. 2. xix, 1. 6 animi xix, 1. 4. 5 fieri
 dicunt xi, 5. 2 sunt xix, 1. 7. xx, 1.
 6 esse xvii, 7. 1
 Visæ sunt xx, 1. 3
 Visæ i, 19. 2. vi, 5. 1
 Viscera xvii, 10. 4
 Visceribus xix, 5
 Visendi gratia ii, 2. 1. xix, 8. 1
 Visendum xii, 5. 1
 Visentibus ii, 7. 9
 Visere vi, 9. xvi, 3. 1. xvi, 19. 1. xviii,
 8. xix, 10. 1 ægrotum xviii, 8
 Viserentur xvi, 19. 4
 Viseret ad ægrum ii, 26. 1
 Visi sunt xvii, 1. 1. xix, 11. 2
 Visiones xvi, 18. 1
 Visis (subst.) xix, 1. 6
 Viso iii, 15. 3
 Visu vii, 6 tam nocenti sunt ix, 4. 4
 Visum xx, 1. 10 est i, 3. 2. ii, 2. 3. iii,
 13. xv, 11. xvi, 14. xvii, 2. 1. xvii,
 21. 3. xviii, 14. xx, 1. 7 uti te sal-
 vum velimus iii, 8. 2 esset xviii, 7. 2
 esse xv, 2. 3 sibi xv, 22. 2
 Visundi ix, 12. 6
 Visuntur ii, 6. 8. v, 14. 1
 Visus (subst.) xix, 2. 1 (part.) v, 14. 6.
 vi, 4 est xiii, 20. 6
 Vita i, 14. i, 22. 6. ii, 23. 5. vii, 3. 13.
 xiii, 27. 1. xv, 20. 1. xvii, 18. xvii,
 21. 9. 10. xviii, 1. 1. xx, 1. 11 mi-
 sera et beata xviii, 1. 3 defuncto xiii,
 5. 3 discessisset ii, 16. 4 functos xx,
 2 functus est xiii, 19. 3 interfecerat
 xii, 7. 1 privatum vi, 4 vivitur xix,
 10. 3. 4
 Vitabant x, 21
 Vites (sing.) Pr. 5. i, 2. 3. i, 3. 7. i, 9.
 5. ii, 1. 2. ii, 23. 2. iii, 1. 3. iii, 10.
 4. xiii, 20. 7. xv, 20. 1. xviii, 1. 2.
 3. xviii, 3. 1. xix, 9. 1 beatæ xviii,
 1. 5 causa ix, 14. 6 disciplinas xviii,
 7. 1 humanioris xix, 12. 3 inculpatis-
 simæ xiv, 2. 2 periculum xx, 1. 8
 spatio xiv, 1. 3 usum ix, 4. 6. xiii,
 11. 3 (plur.) xix, 12. 4
 Vitam i, 1. 1. i, 7. 7. ix, 12. 2. xvi,
 19. 2. xvii, 19. 3. xviii, 1. 1. 2.
 3. 4. 5 colunt xx, 10. 2 eripis xiii,
 24. 6 edulcare xv, 25 cœlibem vivere
 v, 11. 1
 Vitandos lectus xiii, 27. 2
 Vitant v, 17. 1. 2
 Vitari xvii, 14. 2
 Vitarit x, 21
 Vitas xiii, 2. 1. xvii, 2. 8 clarorum ho-
 minum i, 3. 1
 Vitassent ix, 14. 5
 Vitaverat x, 21
 Vitaverit x, 1. 1
 Vite ii, 24. 3 colenda xix, 12. 3
 Vitemus ii, 24. 4
 Vites vi, 5. 2. xix, 12. 4
 Vitia i, 4. 1. i, 17. 2. iii, 3. 4. vi, 1. 4.
 vii, 14. 1. xi, 2. 1. xiii, 8. 2. xvii, 19.
 3. xix, 12. 2 argumentorum v, 10. 1
 Vitiant (auspicia) xiii, 15. 2
 Vitata ii, 23. 7
 Vitaverat xvii, 13. 1
 Vitibus x, 15. 2
 Vitii i, 7. 4. i, 15. 3. iii, 14. 1. iv, 2.
 1. xi, 13. 5. xix, 8. 5 gravissimi xix,
 2. 1
 Vitiiis xiii, 8. 2. xviii, 1. 2 detrahendis
 ii, 6. 6
 Vitio ii, 23. 7. iv, 2. 1. vii, 11. 2. xvi,
 16. xvii, 1. 4 carere ix, 16. 2 creatis
 xiii, 17 darem xi, 13. 5 naturæ i, 6.
 2 hoc dat Lucilius poëtæ Euripidæ
 vii, 3. 12 ponebatur in xi, 2. 1 teneri
 iv, 20. 2 verbi xix, 8. 2 vertunt xiii,
 23. 1 a vitio et studio ostentationis
 fit loquacior v, 14. 1
 Vitiourum i, 2. 2. xx, 1. 7
 Vitiose iii, 14. 1. xix, 8. 2 dicere iii,
 14. 1
 Vitiosi (plur.) iv, 2. 2
 Vitioso xvii, 5. 1
 Vitiosum iv, 2. 1 entymema vii, 3. 11
 Vitiosus iii, 12. iv, 2. 2. xi, 2. 1
 Vitis xix, 12. 3
 Vitium (sing.) i, 15. 1. i, 17. 2. E, 23.

7. iii, 5. iv, 2. 1. xvii, 2. 4. 6. xvii, 6. 1. xix, 8. 2. xx, 1. 8 insidiosum ix, 16. 2 argumenti ix, 16. 1 orationis i, 7. 1 sermonis xiii, 6 in verbo i, 7. 3 nodumque linguae rupit v, 9. 1 (gen. plur.) palmites xix, 12. 4 soboles xix, 12. 8
 Vituperari acerbius xix, 3 insectanter atque graviter xix, 3
 Vituperat xix, 3
 Vituperatio xii, 9. 2
 Vituperationem in cadit iv, 9. 4
 Vituperones xix, 7. 3
 Viturium, L. xvii, 2. 7
 Viva (plur.) vi, 8
 Vivacissimæ celeritatis xv, 22. 1 pernici-
 citatis ix, 4. 5
 Vivacissimo cursu v, 2
 Vivæ (plur.) ii, 20. 1. vi, 7
 Vivaria ii, 20. 1. 2
 Vivat xii, 1. 3
 Vive moribus præteritis i, 10. 2
 Vivebant xii, 2. 2
 Vivebat ix, 4. 7. xiii, 20. 7
 Vivendi Pr. 12. xvii, 15. 1 bene atque
 caute disciplina est xx, 1. 14
 Vivendo xii, 3
 Vipeat x, 3. 7
 Viventem xii, 1. 2
 Vivere i, 22. 8. vii, 17. 4. xvii, 2. 7.
 xix, 2. 3
 Vivere ad puerum xix, 11. 2
 Viveret vi, 4. xix, 2. 3 vitam inter ho-
 mines i, 1. 1
 Vivet xv, 6 vitam xvii, 19. 3
 Vivi (infinit.) i, 6. 1
 Vividius vii, 3. 21
 Vivis ii, 20. 3
 Vivit suo xx, 1. 12
 Vivitis xvi, 1
 Vivito suo xx, 1. 12
 Vivitur vita xix, 10. 3. 4
 Vivo ii, 16. 2. ii, 23. 4. xiii, 19. 3
 Vivos inter vivo mortuus ii, 23. 4
 Vivus iii, 16. 9
 Vix iii, 1. 2. xvii, 13. 1. 2
 Vixerint iii, 11. 1
 Vixerit vitæ suæ tempora ii, 1. 2
 Vixerunt ii, 28. 2. xii, 8. 2. xvii, 21. 7
 Viximus eodem victu v, 14. 6
 Vixisse x, 2. xv, 12. xvii, 21. 1. 3
 Ulciscendi i, 26. 4. vi, 14. 3. vii, 3. 12
 acerbitas xx, 1. 14 acerbitem xx,
 1. 5
 Ulcisci injurias vii, 3. 13
 Ulixes xiv, 6. 2
 Ulixis xiv, 6. 2
 Ullo modo i, 6. 1
 Ulnas vii, 12. 1

Uls xii, 13. 3 Tiberim xii, 13. 3
 Ultrices curæ xvi, 5. 4
 Ultima barbaria xix, 12. 3 (plur.) xvii,
 16
 Ultimam xiv, 5
 Ultra fidem vii, 8. 1 modum xii, 5. 11
 naturæ ii, 27. 2
 Ultro citroque vii, 3. 11. ix, 12. 5
 Ultus x, 16. 4
 Ulysses i, 15. 2
 Ulyssi ii, 26. 4
 Ulyxe vii, 14. 2
 Ulyxem xi, 4
 Ulyxes ix, 12. 5
 Ulyxi v, 1. 3. ix, 12. 5
 Umbilicum iii, 15. 4
 Umbra iv, 17. 2. x, 3. 6 lucorum i, 2. 1
 Umbras xvii, 20. 3
 Umbraticis negotiis iii, 1. 3
 Umbria iii, 2. 2
 Umbros iii, 2. 2
 Una (pron.) i, 7. 1. i, 16. 2. i, 22. 7.
 i, 25. 2 earum ii, 7. 1 (adv.) mecum
 vii, 17. 5
 Unam xviii, 5. xix, 8. 4. xix, 10. 1. xx,
 10. 4
 Unaquaque ix, 5. 2
 Unctio ix, 6
 Unctus ix, 6
 Unctabundum mare ii, 30. 1
 Undæ (plur.) ii, 30. 1
 Undam ii, 3. 2
 Undantium ii, 28. 1
 Undarum ii, 30. 1. xii, 13. 6
 Undas ii, 30. 2. ix, 14. 5. xvi, 19. 4.
 xviii, 11
 Undecim iii, 16. 6. xvii, 21. 10
 Undecimo iii, 16. 3. 5. v, 6. 3. xiii, 29.
 2. xx, 23
 Undetricesimo x, 5
 Undevicesimo ix, 1. 1. x, 1. 1. xx, 6
 Undevicesimum xv, 1. 2
 Undique versum xii, 13. 6
 Undique versum vii, 16. 2
 Undis xix, 1. 1
 Ungo ix, 6
 Unguentatos xii, 2. 5
 Unguentatus vii, 12. 2
 Unguento macerari x, 12. 3
 Unguibus ix, 11. 3
 Ungutum x, 15. 2
 Uni (dat.) i, 23. 3. v, 14. 4. xiii, 16.
 1. xiv, 1. 9 tibi xix, 10. 4
 Unice xix, 5 amatum vii, 5
 Unicum i, 22. 9. x, 24. 5. xviii, 4. 1.
 xx, 1. 8
 Unis i, 16. 3
 Unita xvii, 7. 2
 Unitatem xix, 8. 5

- Universa (plur.) Pr. 13. xvi, 8. 3
 Universi (plur.) iii, 18. 1. xii, 9. 2. xiv, 1. 11. xv, 22. 1 simul ii, 21. 1
 Universim i, 3. 9
 Universis x, 20. 1. xiii, 16. 1. xviii, 3. 1
 Universos vi, 17. x, 20. 2. xvi, 11. 2. xix, 12. 1
 Universum xv, 27. 2. xvii, 11. 3
 Unius iii, 2. 2. iv, 16. 3. xvi, 18. 1. xvii, 20. 2. xviii, 6. 4
 Uniuscujusque x, 27. xiv, 1. 9
 Uno i, 2. 2. i, 20. 3. iii, 14. 3. xiii, 12. 3. xvi, 18. 1. xviii, 1. 4. xviii, 2. 2. xx, 1. 7 verbo dicere xx, 5. 3 et vicissimo xi, 1. 4
 Unoculus iii, 11. 1
 Unoquoque i, 3. 9
 Unquam haud xvii, 17
 Unum i, 3. 1. i, 15. 4. i, 16. 2. i, 22. 7. ii, 13. ii, 23. 4. iii, 2. 2. xv, 27. 1. xvi, 8. 3. 4. xvi, 19. 3. xvii, 8. 2. xix, 8. 6 alterumve Pr. 6 ovem xi, 1. 3 atque idipsum vii, 21 quid xvi, 14
 Unumquodque vii, 14. 3. xiv, 1. 11
 Unus i, 23. 2. 4. iii, 3. 4. iii, 16. 6. xvii, 9. 3. xviii, 13. 1. xx, 1. 6 atque alter xvii, 8. 1 ex amicis xix, 10. 1 nemo xviii, 5. 2
 Unusquisque vi, 13. 1. vii, 3. 7 nostrum xii, 5. 6
 Vocabant xix, 1. 1
 Vocantur xv, 27. 1. xvi, 10. 4 ad prætorem xx, 1. 12
 Vocabat xix, 7. 1
 Vocatur xx, 1. 8
 Vocabit in jus xx, 1. 8
 Vocula i, 17. 3. ii, 26. 1. xiv, 5. xviii, 14. xix, 7. 1. xix, 8. 6 defamata ix, 2. 3 literis finita xv, 9. 2
 Voculi i, 25. 1. ii, 4. 1. ii, 21. 1. xiii, 20. 6. xvi, 5. 1. xvi, 6. 2. xvi, 10. 1. 4. xvi, 13. 1 supplementum ii, 21. 2 per compositi morem xv, 15
 Voculis i, 2. 2. i, 15. 8. i, 18. 2. i, 20. 1. ii, 3. 1. ii, 17. 1. ii, 22. 5. ii, 26. 1. xvi, 12. 1. xix, 2. 1. xix, 8. 1
 Voculo i, 9. 4. i, 15. 6. xvi, 5. 2. xvi, 7. 4. xvi, 8. 2. xvi, 10. 6. xvi, 13. 1. xvi, 16. xviii, 5. 3. xviii, 6. 2 remotiore appellavit ix, 4. 1 de Græco appellatum xi, 1. 1
 Vocabulorum i, 3. 10. i, 18. 2. ii, 4. 1. xiv, 5. xviii, 4. 3
 Vocabulum i, 16. 3. i, 18. 1. 2. i, 25. 2. ii, 4. 1. ii, 20. 1. xiii, 11. 4. xv, 30. 1. xvi, 6. 4. xix, 8. 5. xx, 2. xx, 10. 1. xx, 21
 Vocales (literas) xix, 14. 1. 2
 Vocalis vii, 20. 2
 Vocamus ii, 21. 1. vii, 14. 1
 Vocandi xiii, 12. 2 casu xiv, 5. sint xiff, 25
 Vocandus esset xiii, 13. 1
 Vocant i, 18. 2. i, 20. 1. 3. i, 25. 2. iii, 16. 2. xiii, 8. 2. xiii, 12. 3. xvi, 8. 1. xviii, 10. 4. xix, 1. 5. xx, 6
 Vocantibus xiii, 12. 4
 Vocantur vi, 13. 1. xiii, 27. 1. xv, 13. 1. xix, 8. 6
 Vocarent xx, 10. 4
 Vocaret vi, 13. 1. xx, 10. 4
 Vocari i, 13. 4. xiii, 12. 3. xvi, 5. 2. xvii, 4. 4
 Vocas i, 2. 3
 Vocat ii, 29. 2. xii, 4. 3. xiii, 16. 4. xvi, 5. 1 in jus xx, 1. 8
 Vocati (plur.) xiii, 27. 2
 Vocationis xiii, 13. 2 jus xiii, 13. 1
 Vocationem xiii, 12. 1. 2. 3
 Vocative xiii, 22. 2
 Vocativo casu xiv, 6
 Vocato in jus xx, 1. 8
 Vocatos ix, 4. 7
 Vocatum xiii, 12. 3. 4 ad cœnam ix, 14
 Vocatur xvi, 18. 1. xvii, 15. 1. xvii, 16
 Vocatus v, 12. 4. xiii, 12. 1. 3. xvi, 2. 1 erat xvii, 13. 2 in jus xx, 1. 3
 Vocaverunt xix, 13. 2
 Vocavit xx, 8. 1
 Voce i, 5. 2. i, 26. 3. xviii, 5. 1. xix, 13. 3 admodum quam suavi xix, 9. 4 atrocior xviii, 7. 1 canerent xix, 9. 1 intentiore xix, 10. 3 cum maxima conclamat ix, 13. 2 molli atque demissa iv, 1. 5
 Vocem i, 15. 2. iii, 5. xvi, 6. 3. xvi, 17 produci facit ii, 17. 3
 Vocent xiii, 22. 6
 Voces i, 10. 1. xvii, 3. 2. xix, 1. 2 has facit ii, 23. 8 indecoras xii, 5. 3 Latinas (verba) i, 18. 1
 Vocibus i, 25. 3. ii, 3. 1. ii, 26. 1. vii, 7. 2. x, 4. xiii, 24. 6. 11. xvi, 8. 2. xvii, 1. 2
 Vociferantibus v, 1. 1
 Vociferari i, 26. 2. v, 1. 3
 Vociferatus est xv, 18. 1
 Vocificant ix, 3. 1
 Vocis i, 11. 7. i, 15. 2. vii, 5. vii, 17. 1. xvi, 17. xvi, 18. 2. xvii, 11. 3 origines xviii, 4. 2 vivæ xiv, 2. 1 firmitas et vigor ii, 3. 1
 Vocitati sunt xi, 1. 1
 Voconiam legem vii, 13. xvii, 6. 1
 Voconio xx, 1. 7
 Voculæ xii, 14. 2
 Vocularum xvii, 20. 2
 Voculatio xiii, 25

Voculationem xiii, 25

Voculationes xiii, 6

Vocum ii, 26. 1. vi, 15. 1. vii, 7. 1. xiii, 20. 1. xiii, 24. 2. xvi, 10. 3. xvi, 19. 1 curas ii, 9 antiquarum xviii, 6. 2 etyma xviii, 4. 4 fictionibus xviii, 11 Græcarum xviii, 9. 4 origines xviii, 4. 4 suavitate xix, 9. 2 turbas fundere ix, 15. 3 modis vincta est x, 19 elegantia xix, 12. 1

Volantia tela xv, 18. 1

Volantibus x, 26. 2

Volasse x, 12. 4

Volat in pabulum ii, 29. 3

Volatu vi, 6. 1

Volcani xiii, 22. 1

Volebam i, 24. 2. iv, 17. 1

Volebant xvii, 9. 2

Volebat xii, 2. 3. xv, 30. 1. xvii, 9. 5. xviii, 5. 1

Volens i, 15. 4. ii, 26. 5. ii, 27. 1. ix, 9. 7. xiii, 28. 2. xiv, 1. 14. xv, 16. xvi, 14. xvii, 5. 1. xvii, 6. 3. xvii, 10. 5. xx, 4. xx, 10. 4

Volentem vii, 2. 1

Volentes vi, 5. 1. ix, 15. 1. xx, 1. 9

Volenti viii, 8. xviii, 4. 3

Volentibus ix, 7 cum Diis bene xviii, 10. 2

Voles xvi, 4. 2

Volet vii, 17. 5. xi, 14. xi, 18. 4. xvi, 10. 2. xx, 1. 12. xx, 6

Volitat super æquora xviii, 11

Volitent vi, 6. 3

Volo Pr. 12. i, 9. 5. i, 12. 5. i, 22. 3. ii, 20. vii, 7. 1. vii, 11. 3. x, 17. 2. xiv, 1. 10. xiv, 6. 1. xviii, 12. 3

Volva vii, 12. 2

Volt ii, 23. 6

Volubilis xi, 13. 2

Volubilitas vi, 2. 4

Volucrem (adj.) vi, 6. 2

Volucres rotas xv, 30. 1

Volucris (adj.) x, 12. 1

Volvendis voluminibus Pr. 5

Volvens vi, 2. 1

Voluerat xvii, 9. 5

Voluere vii, 3. 7

Volueris xiv, 1. 9

Voluerit vii, 3. 15. xiii, 1. 2. xviii, 10. 3

Voluerunt iv, 9. 3. xiii, 16. 1. xx, 1. 9

Volui xi, 14

Voluisse vii, 3. 11. 14. 15

Voluissent v, 18. 2. vii, 3. 14. 16

Voluisset vi, 7

Voluistis xii, 13. 1

Voluit ii, 2. 4. ii, 26. 1. iii, 2. 5. vi, 9. 2. vii, 3. 14. xiv, 4. 1

Volvitur vi, 2. 4

Volumina ix, 4. 2. xvii, 10. 5 commentariorum Pr. 12 verborum ix, 15. 3

fati agmina et vi, 2. 2

Volumine xiv, 6. 1. xvii, 9. 3

Voluminibus Pr. 5

Voluminum vi, 17

Volumus iii, 14. 2. vii, 3. 15. xvi, 5. 1 ab his petiit impetratumque ut Pr. 7

Volunt xiii, 15. 4. xiii, 27. 1. xiv, 1. 2. xv, 19. xviii, 8. xix, 12. 4

Voluntariæ x, 17. 1. xix, 1. 5

Voluntariam xv, 10

Voluntariis xvii, 1. 3

Voluntario vi, 2. 3. xv, 10

Voluntarios labores ii, 1. 1

Voluntarium xvii, 11. 3

Voluntas vi, 2. 4. xiv, 3. 4. xv, 2. 3. xvi, 3. 1

Voluntate i, 4. 2. i, 7. 5. xv, 29. xvii, 1. 2 Deum Pr. 12

Voluntatem xii, 5. 4. xv, 10

Voluntates i, 3. 5. vii, 3. 18. 21. xiv, 1. 9

Voluntati illius serviam xii, 13. 7

Voluntatibus vi, 2. 2

Voluntatis i, 3. 6. xiii, 1. 1. xiv, 3. 2. xix, 1. 4 modus xxi, 1. 9

Voluntatum i, 3. 5. vii, 3. 18

Volup xii, 4. 3

Voluptariis xv, 2. 4 simulacris præliorum vii, 3. 20

Voluptas vi, 1. 2. xii, 5. 7. xv, 26. xvi, 1. xvi, 8. 2. 3. 5. xvi, 18. 2. xix, 2. 1. xix, 8. 3 si cui tempus voluptasque erit cognoscere Pr. 7

Voluptate ix, 5. 1. 2. xii, 11. 2. xv, 13. 3 animum perfunderent xi, 13. 2

Voluptatem ii, 6. 6. xvi, 1

Voluptates Pr. 10. xv, 2. 3. xix, 2. 1. xix, 9. 3

Voluptati i, 6. 1. ii, 17. 1. vi, 16. 1. xii, 5. 8 aurium ii, 17. 1

Voluptatibus i, 6. 2. xvi, 19. 1. xvii, 19. 3. xix, 2. 1. 3. xix, 9. 4 belluinis xix, 2. 1 pudicis xviii, 5. 1 ferinis xix, 2. 1

Voluptatis ix, 5. 1. xii, 5. 8. xix, 12. 2 plenos oculos iii, 5

Voluptatum ii, 1. 2. xv, 2. 3

Volusius xix, 14. 2

Volvuntur ii, 30. 2

Vomitibus xvii, 15. 1

Vosmetipsos xvii, 10. 3

Voveo xvi, 6. 1

Vox i, 8. 1. v, 15. 1. v, 21. 1. xiii, 20. 3. xiii, 24. 7. xv, 30. 2. xvi, 17. xix, 7. 1

Uratur x, 12. 2

Urbanarum xiv, 7. 1

Urbani auspicii xiii, 14. 1

- remotum est a iv, 6. 3 (adv.) ix, 7.
xii, 13. 4. xlii, 16. 2. xiv, 1. 5. xlv,
2. 3
- Vulgus Pr. 11. i, 7. 8. i, 9. 4. i, 21. 1.
ii, 20. 1. v, 17. 1. xlii, 16. 1. xiv,
3. 2. xvi, 5. 1. xvi, 7. 2. 4. xix, 7.
2. xx, 3 grammaticorum ii, 21. 2 ne-
bulonum i, 2. 4 hominum x, 11. 1
(libros) editos in xx, 5. 2 corpus da-
bat vi, 7 res exivit xii, 12
- Vulnera xii, 5. 11. xv, 18. 1. xvii, 15. 2
Vulnerato xvii, 1. 2
- Vulnere ix, 12. 5. xviii, 11 intimo con-
ceptam saniem expressi v, 14. 6
- Vulneribus iii, 7. 3
- Vulneris v, 14. 5
- Vulnus iii, 7. 3. iv, 14
- Vulscos xvii, 21. 5
- Vult i, 23. 5. vii, 2. 2. ix, 5. 2. xii, 9.
2. xv, 28. 3. xix, 3 quid ille clamor
i, 11. 6
- Vultu i, 26. 3. xi, 7. 3. xlii, 30. 2. xviii,
10. 2. xix, 10. 3 atrociores xviii, 7. 1
intentiore xix, 10. 3 lætiores xii, 5. 4
objurgatorio ix, 2. 1 motus est xix,
1. 6
- Vultum xiv, 4. 1 intorqueret xv, 9. 2
- Vulturnum ii, 22. 3
- Vulturnus ii, 22. 3
- Vultus i, 2. 3. i, 9. 1. xvii, 10. 1 tur-
batione xix, 1. 3 gravitate composita
iv, 1. 1
- Uxor i, 17. 1. ii, 23. 4. 6. iv, 4. vii, 3.
12. ix, 16. 1. xlii, 22. 5
- Uxore i, 6. 1. ii, 23. 2. iv, 3. vii, 1. 1.
xvii, 21. 13
- Uxorem i, 17. 2. ii, 15. 1. iv, 3. iv, 20.
1. vi, 8. ix, 16. 1. xlii, 23. 4. xvii,
21. 13 propudiosam ii, 7. 5 ducere
v, 11. 1. 2 duxisse ix, 4. 7
- Uxores i, 6. 1. 2. i, 23. 2. ii, 15. 1. xv,
20. 2. xvi, 7. 4
- Uxori ii, 23. 2. iv, 1. 2. viii, 11
- Uxoriam v, 11. 1
- Uxoriam iv, 3
- Uxoriam formam v, 11. 3
- Uxoribus i, 6. 1
- Uxoris i, 17. 1. 2. ii, 23. 5. x, 18. 1.
- X.
- Xanthippæ viii, 11
- Xanthippe (fœm.) i, 17. 1
- Xeniades ii, 18. 2
- Xenophanes iii, 11. 1
- Xenophilo iv, 11. 2
- Xenophon xiv, 3. 1. 2
- Xenophontis xiv, 3. 1
- Xerxes vi, 17
- Y.
- Y (litera) xix, 14. 3
- Z.
- Zeno ix, 5. 1. xvii, 15. 1. xvii, 21. 11
- Zenonis ii, 18. 2. xvii, 15. 1
- Zodiacus iii, 10. 2. xlii, 9. 3
- Zonas inanes retuli xv, 12

INDEX

VERBORUM GRÆCORUM

QUÆ IN AULO GELLIO LEGUNTUR.

Ἄ ix, 9. 2
 Ἄ i, 2. 5. vi, 14. 3
 ἀγαθὰ i, 2. 5. x, 22. 6
 ἀγαθὸν v, 11. 1
 ἀγαθῶν i, 2. 4. ii, 23. 8
 Ἀγάθωνα xix, 11. 1
 ἄγμαι x, 22. 4
 Ἀγαμέμνονα ii, 6. 6
 ἀγγεῖον xvii, 19. 2. xviii, 10. 4
 ἄγε ix, 9. 3
 ἀγένεια i, 2. 6
 ἀγεωμέτρητοι i, 9. 5
 ἀγλαὰ iii, 16. 7
 ἀγνίσταται xvii, 10. 3
 ἄγονοι xiii, 7. 3
 ἄγοντι xiii, 7. 1
 ἀγοραλοὺς xvii, 3. 1
 ἀγορὰς x, 22. 4
 ἄγρια xv, 20. 3
 ἀγρίοιςi xv, 20. 3
 ἀγρικοῦτερον x, 22. 6
 ἀγρονόμοι ix, 9. 5
 ἀγριοποιδὲν i, 15. 8
 ἀγρῶν ii, 23. 5
 ἄγῶν ii, 27. 1
 ἀγῶνα x, 18. 2
 ἄδειν xvii, 20. 1
 ἀδελφὸν x, 22. 5
 ἀδιδάφθορος xiv, 4. 2
 ἀδιάφορα i, 2. 5
 ἀδιαφορεῖν xvi, 9. 1
 ἀδιάφορον ix, 5. 1
 ἀδικεῖν x, 22. 5. xii, 9. 2
 ἀδικεῖσθαι xii, 9. 2
 ἀδίκους xiv, 4. 2
 ἀδικαῶντα x, 22. 5
 ἀδιρῆνες xiv, 6. 2
 ἀδοξία i, 2. 6
 ἀδοξούτων xi, 4

ἀδόξους xvii, 12
 ἀδοξοῦσι xi, 4
 ἀδρὸν vii, 14. 1
 ἄδῃ ix, 9. 2
 ἀδύνατος i, 15. 5
 ἀδυνατάτατος i, 15. 4
 ἀεὶ x, 22. 5
 ἄερα v, 15. 2
 ἄερος v, 15. 2
 ἀθανάτοις ii, 18. 3
 ἀθανάτων iii, 16. 7
 ἀθεώρητοι i, 9. 5
 Ἀθῆναι iii, 11. 2
 Ἀθηναῖν ii, 23. 3
 αἰ i, 2. 5
 αἰ Pr. 11
 Αἴας xiii, 18. 1
 αἴγας ix, 9. 3
 Αἰγίλιποι xvi, 9. 2
 αἰγίλοιο ix, 9. 5
 Αἰγλῆς v, 9. 2
 Αἰγυπτιακοῖς i, 2. 5
 αἰδίου vi, 2. 1
 αἰδὸς xiii, 1. 2
 αἰθρηγενέτην ii, 22. 2
 αἰθρηγενέτης ii, 22. 4. ii, 30. 3
 αἰθων' xvii, 10. 3
 αἰθωνα xvii, 10. 5
 αἶμα τὸ xix, 6
 αἵματος xiii, 24. 8
 Αἰμονία xiv, 6. 3
 αἰπόλον ix, 9. 2
 αἰρέσεως i, 2. 7
 αἰρετὸν i, 3. 11
 αἰς x, 22. 4
 αἰσθήσεις xix, 2. 1
 αἰσθήσεων xix, 2. 2
 αἰσχρὰν v, 11. 1. 2
 αἰσχροὺς x, 22. 3. 5. xvi, 1. xvii, 20. 1

- αἰσχύλος xiii, 24. 3
 αἰσχὺνῆ xix, 6
 αἰσχυνόμενοι xix, 6
 αἰσχυνόμενων xix, 6
 αἰτίαν xiii, 7. 8
 αἰτίαν iv, 11. 8
 αἰτιῶνται vi, 2. 5
 ἀκαλύφη iv, 11. 4
 ἀκαλύφης iv, 11. 4
 ἀκάνθας vii, 8. 2
 Ἀκλαῆς xix, 13. 2
 ἀκοὴν xix, 2. 2
 ἀκουονόητοι xii, 12
 ἀκόλαστοι xix, 2. 2
 ἀκόλαστον vii, 11. 1. xix, 2. 2
 ἀκολάστους xix, 2. 1
 ἀκολουθῶς xiv, 4. 2
 ἔκοντε ii, 6. 6
 ἔκοντα i, 15. 4
 ἔκουε i, 2. 4
 ἀκούσαι xvii, 10. 3
 ἀκούσας i, 8. 14
 ἀκούσασιν xx, 5. 3
 ἀκούσῃ x, 22. 3
 ἀκουστήν v, 15. 2
 ἀκουστικοί i, 9. 3
 ἀκούσω x, 22. 3
 ἀκούων xii, 11. 2
 ἀκρασίαις xx, 4
 ἀκρατεῖς xix, 2. 1
 ἀκρατὲς i, 15. 8
 ἀκρατὴ xix, 2. 2
 ἀκριβέας i, 8. 12
 ἀκριτόμυθον i, 15. 4
 ἀκρόασις ii, 22. 6
 ἀκροατικά xx, 5. 1
 ἀκροατικὰς xx, 5. 2
 ἀκροατικὴν xx, 5. 1
 ἀκροατικὸς xx, 5. 3
 ἀκροατικῶν λόγων xx, 5. 3
 ἔκρου xiii, 17
 Ἀκτὴ xiv, 6. 3
 ἀκτῆς vii, 16. 3
 ἀκτύρως xvii, 10. 5
 ἀκυρότερον i, 22. 6
 ἀκάλυτος i, 2. 4
 ἀλαζονεία i, 2. 6
 ἀλαζονεύου i, 2. 6
 ἔλγ' vi, 2. 6
 ἀλγαινοῦ ii, 9
 ἀλγοῦντος ii, 9
 ἀλεγίζω vi, 6. 4
 ἀλέγων ii, 23. 8
 Ἀλέξανδρος xx, 5. 3
 Ἀλεξάνδρῳ xx, 5. 3
 ἀλεξέμεν i, 11. 5
 ἀλίσκοιο x, 19
 ἄλλα (adj.) x, 22. 6. xix, 2. 2
 ἀλλὰ (conj.) i, 3. 11. ii, 23. 8. xiii, 7. 3.
- xv, 20. 4 ἐν xvii, 20. 1 οὐκ xvii, 8. 1
 ἄλλας xix, 2. 2
 ἀλλήλοισιν i, 11. 5
 ἄλλο i, 2. 6
 ἄλλοι vi, 14. 3
 ἄλλοις iv, 11. 4. vi, 14. 3
 ἄλλον x, 22. 6
 ἄλλος x, 19
 ἄλλοτε xvii, 12
 ἀλλοτρίοις i, 2. 7
 ἄλλου vi, 14. 3. x, 22. 5
 ἄλλους x, 22. 5
 ἄλλων xx, 5. 3
 ἀλόγιστος ii, 23. 8
 Ἀλφειῷ xiii, 26
 ἀλύειν xvi, 12. 1
 ἄμα i, 2. 6. ix, 9. 5. x, 12. 4
 ἀμαθέστερον xii, 5. 5
 Ἀμαλθείας Pr. 4. i, 8. 1
 ἄμαξα ii, 21. 1
 ἄμαξαν ii, 21. 1. 2. 3
 ἀμάξας xix, 9. 2
 ἀμαρτανόντων vi, 2. 4
 ἄμαχον ii, 23. 5
 ἀμελεῖς x, 22. 5
 ἀμέραις xvii, 10. 3
 ἀμετροεπῇ i, 15. 4
 ἀμετροεπῆς i, 15. 4
 ἄμουσοι i, 9. 5
 ἄμουσος xix, 11. 2
 ἀμπέλους xix, 9. 2
 ἀμπελῶνες ii, 20. 3
 ἀμύμων ii, 6. 6
 ἀμύξειε vii, 8. 2
 ἀμφήριστον ii, 20. 6
 Ἀμφίονα x, 22. 4
 ἀμφισβητούμενον xvii, 5. 1. 2
 ἀμφότερα xx, 4
 ἀμφοτέρων ii, 23. 3
 ἀμφοτέρων x, 22. 3
 ἄν i, 2. 5. i, 3. 11. ii, 6. 6. vi, 14. 3 βου-
 λόμεν xx, 5. 3 ὀπερβάλλωσιν xix, 2. 2
 ἀναβάς x, 22. 5
 ἀναγκάζονται xvi, 2. 3
 ἀναγκαῖας xx, 4
 ἀναγκαῖων ii, 23. 8
 ἀνάγκη x, 22. 2
 ἀνάγκης i, 3. 14. xv, 26
 ἀναγνώστην xviii, 5. 1
 ἀναγνώγως vii, 3. 4
 ἀναίσθητ' ii, 8. 1
 ἀναίσθητον i, 26. 4
 ἀναίσθητοῦν ii, 8. 1
 ἀνακραυγάζοντι i, 2. 5
 Ἀνακρεόντεια xix, 9. 1
 ἀναλγησία xii, 5. 9
 ἀναλγησίαν i, 26. 4
 ἀνάλγητον i, 26. 4
 ἀναλογία ii, 25. 1

- ἀναλογία ii, 25. 2
 ἀναλογίαν ii, 25. 1
 ἀναδρον x, 22. 3
 ἀνάνδρ x, 22. 4
 ἀνανεύεται xv, 25
 Ἀναξαγόρου xv, 20. 4
 ἀναπέμπει xvii, 10. 3
 ἀναπτύσσει xii, 11. 2
 ἀνατευχίσθῃ ii, 23. 8
 ἀνατομὰς x, 10
 ἀναφροδισίας xix, 9. 4
 ἀναφρόδιτος i, 5. 2
 ἀναψύξαι xiii, 30. 4
 ἀνδρα x, 22. 2. xv, 20. 3
 ἀνδραγαθούντων xv, 7. 3
 ἀνδρας x, 22. 4. 6
 ἀνδρες xiii, 7. 1
 ἀνδροκτασίαι xiii, 24. 8
 ἀνδροκτασίης xiii, 24. 8
 ἀνδρὸς i, 8. 2. x, 22. 3
 Ἀνδροτίωνος xv, 28. 2
 ἀνδρωνίτιν xvii, 21. 10
 ἀνεγείρετε Pr. 11
 ἀνεδέχετο vii, 8. 2
 ἀνεκβίαστος i, 2. 4
 ἀνελεύθερον x, 22. 4
 ἀνεμος i, 2. 4
 ἀνευ xvii, 19. 1
 ἀνέχου xvii, 19. 3
 ἀνῆγε vii, 8. 2
 ἀνήκοος ix, 4. 2
 ἀνῆρ ii, 6. 5. ii, 23. 8. xiii, 7. 2
 ἀνηρῶν Pr. 4
 ἀνθρωπε v, 9. 2. xvii, 19. 2
 ἀνθρωπέων x, 22. 2
 ἀνθρώποις i, 8. 12. x, 22. 2
 ἀνθρώποισιν i, 15. 5
 ἀνθρωπον i, 16. 8. x, 22. 4
 ἄνθρωπος x, 22. 3
 ἀνθρώπους vi, 2. 4
 ἀνθρωποφάγους ix, 4. 3
 ἀνθρώπῳ x, 22. 4
 ἀνθρώπων iii, 16. 1. vi, 1. 3. x, 22. 2
 ἀνιᾶ x, 22. 3
 ἀνιάρῳ ii, 23. 8
 ἀνίστατο x, 12. 4
 ἀνίσκοντο iv, 11. 1
 ἀνόμου i, 15. 6
 ἀντισαγάγοι ii, 23. 3
 ἀντὶ ii, 23. 5. xi, 4. xvii, 5. 1. 2
 ἀντικείμενα xvi, 8. 4
 ἀντιπαρβαλλόμενον i, 3. 11
 ἀντιστρέφον v, 11. 2. ix, 16. 1. 2
 ἀντιστρέφοντα v, 11. 1
 ἀντίφρασιν xi, 1. 4. xix, 7. 2
 ἀνυπόστατον ii, 23. 3
 ἀνω ii, 30. 3. vii, 20. 2
 ἀνωθεν xiii, 7. 3
 ἀνωμαλία ii, 25. 1
 ἀνωμαλίαν ii, 25. 1
 ἄξιον ix, 3. 2. x, 22. 3
 ἄξιος ix, 2. 2. xvii, 20. 1
 ἄξιωμα xi, 4. xvi, 8. 1. 2. 3
 ἀξιωματῶν xvi, 8. 1
 ἀξιώσονται x, 22. 4
 ἀοργησίαν i, 26. 4
 ἀοργησίας i, 26. 2
 ἀπαγέσθω ii, 23. 3
 ἀπάγοι x, 22. 5
 ἀπάθεια xii, 5. 9
 ἀπαίδευτος xvii, 21. 1
 ἀπαλλαστόμενον x, 22. 4
 ἅπαντα xix, 6
 ἅπαντας ii, 23. 8
 ἀπάντων ii, 23. 8
 ἅπαξ xiii, 7. 1
 ἀπαράβαντον vi, 2. 1
 ἀπαράμύθητον xix, 8. 5
 ἀπαρεμπόδιτος i, 2. 4
 ἀπαρέμφατον i, 7. 3
 ἀπαρκεί vii, 16. 3
 ἀπαρκτίας ii, 22. 4
 ἀπαρχόμενος iii, 17
 ἀπάσαισι xv, 20. 3
 ἀπάσης xiii, 7. 3
 ἅπασι ii, 23. 5
 ἀπαυδῶ Pr. 11
 ἀπέβη xvii, 20. 1
 ἀπειροί x, 22. 2
 ἀπειρόκαλοι xviii, 8
 ἄπειρον x, 22. 2
 ἄπειρος Pr. 11
 ἀπεριλάττον i, 15. 8
 ἀπέχου xvii, 19. 3
 ἀπέχεσθαι iv, 11. 4
 ἀπεχθείας i, 3. 14
 ἀπηλιώτης ii, 22. 2
 ἀπηνῆς xii, 1. 6
 ἀπλατὲς i, 20. 3
 ἀπλάτου xvii, 10. 3
 ἀπλῶς v, 15. 2
 ἀπὸ ii, 22. 2. xiii, 9. 1. xvi, 12. 1. 2.
 xviii, 9. 4
 ἀποθάνοις x, 22. 5
 ἀποθνήσκειν xiii, 1. 4
 ἀπολαύσεις xix, 2. 2
 ἀπολλύμεθα i, 2. 5
 ἀπομνημονεύειν xiii, 24. 6
 ἀποπροηγούμενα xii, 5. 7
 ἀπορητικοί xi, 5. 2
 ἀπορίαις xx, 4
 ἄπορον ix, 15. 1. 2
 ἀπορούντος xiii, 7. 3
 ἀπορήτοις ἐν xx, 5. 3
 ἀποφαντὸν xvi, 8. 1
 ἀποφύγοις x, 19
 ἀποφύλοι iii, 16. 7
 ἀπροσδιόνυστος i, 5. 2

ἀπώλετο xvi, 19. 2
 ἔρα i, 2. 5. i, 11. 5. ii, 23. 3. ix, 10. 1.
 xiii, 24. 10
 ἀργαλέα ii, 23. 5
 Ἀργείοι i, 11. 3
 ἀργέστην ii, 22. 3
 Ἄργος iii, 11. 2
 ἀργύριον xv, 14
 ἀργυρίου ix, 2. 2
 ἀργυρίων iii, 17
 ἄργυρον xix, 9. 2
 ἀρεταί i, 2. 5
 ἀρετήν i, 2. 6
 ἀριγνώτη ix, 9. 5. 8
 ἀριπρεπεῖς x, 22. 4
 Ἀρίσταρχον xiv, 6. 2
 ἄριστος i, 15. 4. 5
 Ἀριστοτέλει ix, 3. 2. xx, 5. 3
 Ἀριστοτέλη iii, 16. 6
 Ἀριστοτέλης iv, 11. 4. xx, 5. 3
 ἄρκει i, 2. 6
 ἀρκοῦμαι ix, 8
 ἄρκτος ii, 21. 1
 ἄρπασεν xiii, 7. 2
 ἄρρην xiii, 7. 3
 Ἄρτεμις ix, 9. 5
 ἀρτηρία xvii, 11. 2
 ἀρτηρίαν xvii, 11. 2
 ἀρτηρίας xviii, 10. 4
 ἄρτους ix, 2. 1
 ἀρχαίου xv, 20. 4
 ἀρχηγὸν ii, 23. 3
 ἀρχῆς ii, 27. 1
 Ἀρχύτας x, 12. 4
 ἀσιτιάν xvi, 3. 3
 ἄσιτοι xvi, 3. 3
 ἀσιτούσι xvi, 3. 3
 ἄσκει x, 22. 6
 ἄσπρα xix, 9. 2
 ἀσπραβέστερος ii, 1. 2
 ἄσπρασι xix, 9. 2
 ἄστρον xvii, 11. 1
 ἀσφαλὲς xiii, 18. 2
 ἀσφοδέλω xviii, 2. 4
 ἀσχημονοῦντας i, 11. 10
 ἀσώματον v, 15. 1
 ἄσωτον vii, 11. 1
 ἀτὰρ vii, 8. 2
 ἀτασθαλίῃσιν vi, 2. 6
 ἄτε xv, 20. 3. xix, 2. 2
 ἀτελῇ vii, 6
 ἄτεχρον xviii, 8
 ἀτεχνῶς x, 22. 6
 ἔτιμον x, 22. 6
 ἐπιμόταται xix, 2. 2
 ἄττα x, 22. 5
 αὐ x, 22. 2. xv, 8. 3
 αὐδῶ Pr. 11

αἰθαδόστομον i, 15. 8
 αἰθαίρετα vi, 2. 4
 αἰλητῶν i, 11. 3
 αἰλὸν i, 11. 10
 αἰτὰ xvii, 19. 2
 αἰτῇ xvii, 20. 1
 αἰτῇ xvi, 3. 3
 αἰτὸ i, 2. 5. xvii, 20. 1. xix, 9. 3
 αἰτοὶ vi, 2. 6
 αἰτοῖς i, 11. 3. vi, 2. 4
 αἰτόματον xiii, 1. 4
 αἰτόματος xiii, 1. 4
 αἰτὸν ii, 27. 1. ix, 3. 2
 αἰτὸς vii, 8. 2. x. 22. 2. xi, 4
 αἰτοτελὲς xvi, 8. 1
 αἰτοῦ x, 22. 2. xviii, 10. 1
 αἰτοῦ x, 22. 2
 αἰτοὺς xvi, 3. 3. xx, 5. 3
 αἰτῶ i, 2. 5. iv, 11. 2. x, 22. 6
 αἰτῶν i, 2. 5. vi, 3. 4. xx, 4
 ἀφ' ii, 23. 5
 Ἀφαίστοιο xvii, 10. 3
 ἀφελς x, 22. 6
 ἀφελῶν ix, 8
 ἀφῆν vii, 6
 ἀφῆς xix, 2. 2
 ἀφροδίσια (plur.) xix, 2. 2
 ἀφροσύνας i, 15. 6
 Ἀχαιοὶ i, 11. 5
 ἀχάλων i, 15. 8
 ἀχαλίνων i, 15. 6
 Ἀχελώου xiii, 7. 3
 ἀχθεσθῆς x, 22. 5
 ἀχρεῖον vii, 11. 1
 ἐχρηστον vii, 11. 1
 ἄψη xviii, 10. 1
 ἄψηται x, 22. 2

B

βαδίζειν xiii, 7. 3
 βαθείαν xiii, 20. 6. xvii, 10. 3
 βάθυλλον xix, 9. 2
 βάθυνον xix, 9. 2
 βαίνοντες i, 11. 3
 βάλλει ix, 9. 2. xiii, 7. 3
 βάλλεις xvii, 19. 2
 βάλλης xvii, 19. 2
 βάρβαρον v, 20
 βασιλεῖ xx, 5. 3
 βασκαίνειν xvi, 12. 1
 βάσκανον xvi, 12. 1
 βάσκε xiii, 24. 10
 βεβασάνικας i, 2. 5
 βελέων xiii, 24. 8
 βελτίαν vi, 14. 3
 βέλτιστος x, 22. 2
 βελτίους vi, 14. 3

βίβλον iii, 17
 βίον x, 22. 4
 βίος x, 22. 6
 βίου ii, 23. 8. xi, 4
 βίψ ii, 23. 8. xiii, 7. 1
 βιώων x, 22. 4
 βωφελῇ i, 22. 2. xiii, 11. 3
 βλαβών vi, 2. 4
 βλαπτομένων vi, 2. 4
 βλέπουσα xiv, 4. 2
 βοηθεῖν i, 3. 3. x, 22. 6
 βοῆς ii, 22. 2
 βορέης ii, 22. 4. ii, 30. 3
 βόσκε ix, 9. 3
 βότρυας xix, 9. 2
 βουλαῖσι x, 22. 5
 βοῦλει xiii, 24. 3
 βούλοτο ii, 23. 3
 βούλευμα x, 22. 5
 βουλεύσασθαι x, 22. 5
 βουλεύσαντι iv, 5. 2
 βουλή iv, 5. 2
 βουληθῆ̃ ii, 27. 1
 βουλιμάντων xvi, 3. 4
 βούλιμον xvi, 3. 4
 βουλοίμην ἂν xi, 5. 3
 βούλοιο x, 22. 5
 βούλομαι ii, 23. 3
 βοῶτεω xix, 9. 2
 βοῶτης ii, 21. 1
 βραδέως i, 11. 3. x, 11. 2
 βρίζοντα ii, 6. 6
 βροτοὶ vi, 2. 5
 βροτοῖσι vii, 16. 3

Γ

᾽Ω ᾽γαθὸ (δ ᾽γαθὸ) x, 22. 6
 γαμέι ii, 23. 8
 γαμητέον v, 11. 1
 γὰρ i, 2. 5. ii, 23. 8. iii, 17
 γε x, 22. 2
 γεγενῆσθαι xiii, 1. 4
 γέγηθε ix, 9. 5. 7
 γέγονε xvii, 8. 1
 γέγονεν x, 19
 γεγονέναι ix, 3. 2. x, 22. 2
 γεγονότα ix, 3. 2
 γέγραφα vii, 9. 3
 γείτονι xiii, 24. 3
 γελᾶτε xvii, 8. 1
 γένει i, 3. 11
 γενέσει ix, 3. 2
 γενέσθαι v, 15. 2
 γένεσις iii, 16. 3
 γενναίαν x, 22. 5
 γενναίου x, 22. 4
 γενναίων Pr. 11

γένοντο xvii, 19. 2
 γενόμην ii, 18. 3
 γένος xiii, 7. 3
 γεράνου xix, 2. 2
 γέροντα xiii, 18. 2
 γέροντες vi, 5. 3
 γέρων xiii, 18. 2
 γεύσεως xix, 2. 2
 γεῦσιν vii, 6
 γῆν xiii, 24. 3
 γίγνεσθαι x, 19. x, 22. 4
 γίγνεται x, 22. 3. xiii, 7. 3
 γιγνομένην xix, 2. 2
 γίγονται x, 22. 2
 γίνεσθαι vi, 14. 3
 γίνεταί iii, 16. 8. xix, 5
 γνωμένης xix, 2. 2
 γνωμένων vi, 2. 4
 γίνονται vi, 1. 3
 γίνονται vi, 14. 3
 γνωσκάων i, 11. 10
 γλαυκῇ xii, 1. 6
 Γλαύκῳ xiii, 26
 γλαυκῶπις ii, 26. 5
 γλώσσης i, 15. 5
 γλώττη xix, 2. 2
 γνώμη Pr. 11
 γνώμη vi, 2. 4
 γονεῖσι xiii, 1. 4
 γραμμῇ i, 20. 3
 γραμμῆν i, 20. 3
 γράφειν iii, 17
 γράφεται xiv, 4. 2
 γράφω vii, 9. 3
 γράφας xv, 20. 4
 γράφας xvii, 4
 γράφει x, 19
 γυναικας xviii, 2. 3
 γυναικες xv, 20. 3
 γυναικωνῶν xvii, 21. 10
 γύναιον ii, 23. 3
 γυνή ii, 23. 3. iii, 16. 2. 7
 γυνίε x, 22. 4

Δ

Δ' Pr. 11
 δάκτυλος v, 15. 2
 δαφνώνες ii, 20. 3
 δὲ i, 2. 5. ii, 8. 1. ii, 23. 3
 δεδορκῆς xiv, 4. 2
 δέησιν xiv, 4. 2
 δεῖ i, 3. 3. 9. x, 22. 2. 5. xiii, 18. 2
 δείκνυε i, 2. 5
 δειλία i, 2. 6
 δειλινὸν περίπατον xi, 5. 1
 δειλοὶ iv, 11. 3

- δειλούς i, 11. 10
 δειν xi, 5. 3
 δεινοί iv, 11. 3
 δεινός i, 15. 5
 δεινωτάτους xvii, 10. 3
 δεῖσθαι x, 22. 4
 δέκα ii, 23. 3
 δεκάτηνος iii, 16. 2
 δελφίνα vii, 8. 2
 δέμενον ix, 8. xvi, 3. 4
 δέοντι i, 3. 12
 δέοντος x, 22. 2
 δεσμοτήριον x, 22. 5
 δέσπουα ii, 23. 3
 δη i, 15. 2. ii, 23. 3. x, 22. 4. xvii, 3. 1
 δη νυ vi, 2. 5
 δηθεν vii, 3. 12
 δημαγωγός iii, 13
 δημηγορίας xviii, 7. 1
 Δημητρός vii, 16. 3
 δημοσίᾳ x, 22. 2
 διὰ iii, 10. 5. x, 19. xv, 26 διὰ τὶ xix, 2. 2
 διαβησομένη xix, 11. 1
 διαδεχομένων xv, 7. 3
 διαδοχῆς ix, 3. 2
 διαίρεσις i, 2. 5
 διακοσίων vii, 8. 2
 διαλέγεσθαι x, 22. 3. xvii, 20. 1
 διαλεγομένου x, 22. 3
 διαλέξων xix, 1. 4
 διαλυθὲν ii, 8. 1
 διάλυσις ii, 8. 1
 διάνοιαν vi, 2. 4
 διαπνέεται xix, 5
 διαπρέπεις x, 22. 5
 διασπασθεῖν i, 11. 3
 διαστατὸν v, 15. 2
 διαστολὴ xviii, 10. 4
 διασφίγγειν xvi, 3. 3
 διατελοῦσιν xiii, 7. 3
 διατὶ xvi, 3. 4
 διατριβὰς x, 22. 2
 διαφέρει i, 2. 5
 διαφέρειν ταῖς δυνάμεσι xx, 5. 3
 διαφθορά x, 22. 2
 διαφορητικὸν iv, 11. 2
 διαχαλᾷ xix, 4
 διαχεῖται xix, 6
 διδασκαλικά Pr. 4
 διδάσκει Pr. 5
 διδόναι x, 22. 6
 δίδωσι i, 2. 6
 διεφενγμένον ii, 7. 5 ἄξιωμα xvi, 8. 3
 διεπλῖνους iii, 11. 2
 Δικαιάρχων vii, 8. 2
 δικάσις xiv, 4. 2
 δίκαιον i, 3. 3
 δικαίου xix, 6
 δικαίως x, 19
 δικαστήριον x, 22. 5
 δίκην iii, 13. x, 22. 6
 δίκης x, 22. 5
 δίμηνα xiii, 7. 3
 διδ iv, 11. 2. vi, 3. 4
 Διογένης i, 2. 5
 διολίσσμεν ix, 5. 3
 διον ii, 6. 6
 Διονυσιακοί xx, 4
 Διόνυσον οἱ περὶ τὸν τεχνῖται x, 4
 Διοσιθεύς xvii, 4
 Διός ix, 9. 5
 δις vi, 5. 3. xiii, 24. 3
 δόγμα i, 2. 5. ix, 5. 2
 δοκεῖ x, 22. 3
 δοκούντων xi, 4
 δόμοις x, 22. 6
 δόμον xiii, 1. 2
 δόξα x, 22. 6
 δόξει i, 3. 11
 δόξεις x, 22. 6
 δόξης ii, 27. 1
 δουλεύουσιν xiii, 1. 4
 δουλοπρεπὲς x, 22. 3
 δούλος ii, 18. 3
 δοῦρα xvii, 3. 1
 δρᾷ xv, 20. 3
 δράματα xvii, 4
 δραχμὰς i, 8. 2
 δραχμῶν i, 8. 3
 δυνεῖν vii, 16. 3
 δυνάμει iii, 16. 4
 δυνάμενον x, 22. 6
 δυνάμενος ii, 23. 8
 δυνάμεσι διαφέρειν xx, 5. 3
 δυναστείας ii, 27. 1
 δύναται ii, 23. 8
 δύνῃ xix, 9. 2
 δύο xiii, 7. 3. xvii, 12. xix, 2. 2
 δυοῖν xvii, 4
 δυσας ii, 22. 4
 δυστυχία i, 15. 6
 δυσχερὲς iv, 15. 2

E

- Ἐὰν i, 2. 5
 ἔαρος xiii, 7. 2
 ἐαυτῆς xvii, 20. 1
 ἐαυτὸν ii, 22. 6. x, 22. 4. 6
 ἐαυτοῦ x, 22. 3
 ἐαυτοῦς i, 2. 7
 ἐαυτῷ xvi, 8. 1
 ἐβδομάδα iii, 10. 1

ἐγκαθεστῶτων i, 11. 3
 ἐγκατοικῆσεις x, 22. 6
 ἐγκύκλια προβλήματα xi, 4
 ἐγκωμιάζεσθαι xvii, 20. 1
 ἐγραψας x, 19 μοι xi, 5. 3
 ἐγχειρίδια Pr. 4
 ἐγὼ x, 22. 5. xiii, 18. 2
 ἐγώγε x, 22. 4
 ἐγὼ δὲ xi, 5. 3
 ἐδεραν xv, 3. 3
 ἐδεσθαι iv, 11. 1
 ἐδεσμάτων vii, 16. 3. xv, 19
 ἐδεστῶν vii, 16. 3
 ἐδιδάχθης iii, 17
 ἐδοκίμασε iv, 11. 2
 ἐδολήσει xiii, 1. 4
 ἐθέλοντα ii, 6. 5
 ἐθηκας ii, 26. 6
 ἐθηκε x, 22. 6
 ei i, 3. 3. ii, 23. 8. v, 11. 1
 εἶδον vii, 8. 2
 εἰθισμένοι xvi, 3. 3
 εἰκὸς x, 22. 5
 εἰκυῖα vii, 20. 2
 εἰμαρμένην vi, 2. 1
 εἰμαρμένους xiii, 1. 4
 εἶναι iv, 11. 2. x, 22. 2. xvi, 3. 3. xi, 4
 Εὐαλίω xiii, 26
 Εὐὰν xiii, 18. 2
 εἰπὲ i, 2. 5. 6 μοι i, 2. 4
 εἰπεῖν i, 2. 5. xviii, 9. 4
 εἶπεν ii, 6. 5. xiii, 24. 3
 εἶπερ i, 2. 6
 εἶποι xiii, 24. 3
 εἶποις x, 22. 5
 εἶπομεν iii, 16. 8
 εἶποτε x, 12. 4
 εἶπου i, 3. 11
 εἶπας ii, 23. 3
 εἶρηκα ii, 23. 5
 εἰρησθαι x, 22. 6
 εἶρηται vi, 2. 4. xiii, 7. 2
 eis (præp.) ii, 23. 3. x, 22. 2
 εἰσαγωγικὸν xiv, 7. 1
 εἰσαγωγὰς xvi, 8. 1
 εἰσαφίκεται xiii, 1. 2
 εἰσεπράξατο xv, 14
 εἰσερχομένοις i, 2. 6
 εἰσι (vadii) ix, 9. 5
 εἰσι (sunt) x, 22. 2. xi, 4
 εἰσιόντι i, 2. 6
 εἰστέθειται xiii, 7. 1
 εἶσω x, 7
 εἶτα xiii, 7. 3
 εἶτι x, 22. 6
 εἶτις x, 22. 6. xiii, 24. 3
 εἶχε ii, 23. 3
 εἶωθας i, 2. 5
 ἐκ i, 15. 2. ii, 23. 3. x, 22. 6 μυχῶν

xvii, 10. 3
 ἐκαλλωπίζου i, 2. 7
 ἐκάστοις vi, 2. 4
 ἔκαστον xiii, 7. 2
 ἔκαστος x, 22. 2
 ἐκότερον v, 11. 1. vi, 13. 3
 ἐκατὸν xvii, 4
 ἐκβάλλειν xiii, 7. 2
 ἐκδεδομένους xi, 5. 3
 ἐκδοὺς xi, 5. 3
 ἐκείνης ii, 23. 5
 ἐκεῖνος x, 22. 5
 ἐκείνου vi, 13. 3
 ἐκείνων x, 19
 ἐκείως xi, 5. 1
 ἐκέλευε iv, 11. 1
 ἐκεχειρίαν i, 25. 2
 ἐκκεκομμένον ii, 27. 1
 ἐκλείπειν xix, 6
 ἐκκελυμένους i, 2. 7
 ἐκολόφα i, 15. 4
 ἐκ ποδῶν ix, 1. 3
 ἐκσῶσαι x, 22. 6
 ἐκτέτατο ii, 23. 3
 Ἐκτορα xiii, 24. 8
 ἐκτροσιν iii, 16. 4
 ἐλασσόνων iii, 16. 8
 ἐλάσσω iii, 16. 8
 ἐλαττον xix, 5
 ἐλάττονα xiii, 7. 3
 ἐλαύνοντας x, 22. 5
 ἐλαφιβόλος xiii, 7. 2
 ἐλάφοισι ix, 9. 5
 ἐλεγεία xix, 9. 1
 ἐλεγες i, 2. 5. 7
 ἐλεγον x, 22. 4
 ἐλέγχιστε xvi, 12. 1
 ἐλέγχοντας x, 22. 6
 ἐλέγχων x, 22. 6
 ἐλευθέριον x, 22. 3
 ἐλεύθερον x, 22. 4
 ἐλεύθερος i, 2. 4
 ἐλθωσι x, 22. 2
 ἐλθωσιν x, 22. 2
 Ἐλικῶνα Pr. 4
 ἔλκων ii, 22. 6
 Ἐλλάδικος i, 2. 5
 Ἐλληνα i, 18. 2
 ἐλογιζόμεθα xvi, 3. 3
 ἐλπίζω ix, 8. 2
 ἐμὰ i, 2. 6
 ἐμβαίνουσιν i, 11. 10
 ἐμὲ ii, 23. 3
 ἐμελλεν vii, 3. 12
 ἐμμήσω x, 19
 ἐμὴν ix, 9. 3
 ἐμμεναι vi, 2. 6
 ἐμνήσθην x, 22. 4
 ἐμοὶ i, 2. 6. ii, 23. 5

- ἐμοί γε xv, 20. 4
 ἐμοίς i, 2. 6
 ἐμὸν i, 15. 2
 ἐμπαίξαις i, 2. 6
 ἐμπειρίας ταῖς περὶ τὰ ἄριστα xi, 5. 3
 ἐμπειρον x, 22. 2
 ἐμποδῶν ix, 1. 3
 ἐμποιεῖν xiv, 4. 2
 ἐμφοτικώτερον xiii, 23. 2
 ἐν i, 2. 5. i, 3. 12. ii, 23. 3. 8. xi, 4
 ἐνδιατρίψῃ x, 22. 2
 ἐνδιδόναι xiv, 4. 2
 ἐνθ' ii, 6. 6
 ἐνθὺμημα xvii, 20. 2
 ἐνθυμήματα vi, 13. 1
 ἐνθυμημάτων xvi, 1
 ἐνι xvii, 8. 1
 ἐνὶ xiii, 7. 3
 ἐνιαυτὸν xiii, 7. 2
 ἐνιαυτοῦ iii, 10. 7
 ἐνικῶς xix, 8. 3
 ἐνίστοτε xiii, 7. 2
 ἐνίων xix, 2. 2
 ἐννεπε xviii, 9. 3. 4
 ἐννοστίγων ii, 28. 1
 ἐνόρχαν ix, 9. 3
 ἐνός ii, 23. 8. xiii, 1. 2
 ἐνοχλοῦσης xvi, 3. 3
 ἐνσεύσεις i, 2. 5
 ἐντεῦθεν x, 22. 3
 ἐντονον xiv, 4. 2
 ἐντόνος i, 11. 3
 ἐξ (ex) i, 3. 14. vi, 2. 1
 ἐξ (sex) xiii, 7. 2
 ἐξαίφνης vi, 13. 3
 ἐξάμηνος xiii, 7. 3
 ἐξατμίζει xix, 5
 ἐξέβαλε ii, 23. 3
 ἐξεῖς v, 11. 1. 2
 ἐξέλιπε xvii, 4
 ἐξεστιν x, 22. 6
 ἐξεχεῖτο vii, 8. 2
 ἐξίστασθαι Pr. 11
 ἐξω (fut.) v, 11. 1
 ἐξω (pres.) xiv, 6. 2
 ἐξωμίδας vii, 12. 1
 ἐξωτερικά xx, 5. 1
 ἐξωτερικάς xx, 5. 1
 ἔοικε vi, 13. 3. xv, 20. 4
 ἔδν xiii, 7. 1
 ἐορτῇ Pr. 11
 ἐπαιδεύθημεν xx, 5. 3
 ἐπαινεῖ x, 22. 3
 ἐπαινεῖν x, 22. 3
 ἐπακολουθεῖν i, 3. 14
 ἐπακολουθούτων vi, 2. 1
 ἐπακτῆρες xiii, 7. 1
 ἐπαμφέσθαι ii, 23. 8
 ἐπεὶ iii, 10. 7. vii, 16. 3
 ἐπείγεται x, 22. 2
 ἐπειδὴν i, 11. 10. x, 22. 2. 3
 ἐπέρχεται x, 22. 5
 ἔπεσε ii, 22. 4
 ἔπασθαι xviii, 9. 4
 ἔπη xviii, 9. 4
 ἐπὶ ii, 23. 3. vii, 6. xvi, 12. 2 τὸ πολλὸν
 xx, 4 χεῖλεσιν xix, 11. 1
 ἐπιβλέπωσι ii, 23. 3
 ἐπιγλωττίδα xvii, 11. 2. 3
 ἐπιγλωττίς xvii, 11. 2
 ἐπιδικετική ii, 23. 6
 ἐπιδεῖν xiii, 1. 4
 ἐπιεικέις xiv, 4. 2
 ἐπιεικῶς x, 22. 4
 ἐπιθυμῶν x, 22. 2
 ἐπικληρον ii, 23. 5
 ἐπικληρος ii, 23. 3
 ἐπικούριον xiii, 7. 1
 Ἐπικουράους i, 2. 7
 Ἐπίκτητος ii, 16. 3
 ἐπιλήψαν xix, 2. 3
 ἐπιμελεία i, 7. 8
 ἐπιμελεῖσθαι x, 22. 5
 ἐπιμελοῦμαι ix, 6
 ἐπίπεδον i, 20. 1
 ἐπιπλόν xvi, 3. 3
 ἐπιπολάζειν xix, 6
 ἐπισημαίνεσθαι xviii, 7. 2
 ἐπισκέψεως xvi, 3. 4
 ἐποίησας xx, 5. 3
 ἐποίησε x, 12. 4
 ἐπονείδιστοι xix, 2. 2
 ἔπος i, 15. 2
 ἐπράχθη x, 19
 ἐπτα iii, 11. 2
 ἐπτοημένον vii, 8. 2
 ἐρᾶν xvii, 20. 1
 ἔργα ix, 10. 1
 ἔργον ii, 23. 3
 ἐρεύγεται xvii, 10. 3
 ἔρκος i, 15. 2
 ἐρπετὸν xvii, 10. 3
 ἔρβ' ἐκ νῆσου xvi, 12. 1
 ἔρβειν xvi, 12. 1
 ἐρβασο xx, 5. 3
 ἐρυθριῶσιν xix, 6
 ἐρυθρός ii, 26. 2
 Ἐρύμανθον ix, 9. 5
 ἔρυσαν xv, 3. 3
 ἔρχεται xiii, 20. 10
 ἐρῶ x, 22. 5
 ἐρώντα vii, 8. 2
 ἔρως xvii, 20. 1
 Ἐρωτα xix, 9. 2
 ἔρωτος vii, 8. 2
 ἐς i, 8. 2. xvii, 10. 3
 ἔσσεσθαι i, 7. 4. ix, 3. 2. x, 22. 2
 ἔσκον vi, 15. 2
 ἔσονται xx, 5. 3
 ἔσπετε xviii, 9. 3

ἔσται i, 3. 11
 ἔστε ii, 23. 8
 ἔσθῃκει ii, 1. 2
 ἔσθῃ i, 2. 5. iii, 16. 3. 4. v, 15. 1. xvii, 20. 1
 ἔσθῃν i, 2. 6. ii, 23. 5. ix, 2. 2. xix. 6
 ἔσφαξαν xv, 3. 3
 ἔσχε iii, 17
 ἔσχον vi, 15. 2
 ἔσω i, 2. 6. xiv, 6. 2
 ἑτέρῃ vii, 20. 2
 ἑτέροις vi, 2. 1
 ἕτερον x, 22. 3. xv, 26
 ἑτέρων vi, 2. 1
 ἑτετεύχει xv, 20. 4
 ἔτι x, 22. 4. xiii, 7. 3. xx, 5. 3
 ἔτιakte xii, 1. 6
 ἑτυμολογικοὶ ii, 22. 2
 ἑτύμφ xiii, 10. 3
 ἑτῶν xvii, 4
 εὔ ii, 23. 5. xx, 5. 3
 εὐγνωστος ii, 23. 3
 εὐδαίμων i, 2. 4
 εὐδῆλαις xvi, 3. 4
 εὐδόκιμον x, 22. 2
 εὐδοξοῦσι xi, 4
 εὐεπιβόλως xi, 15. 5
 εὐμουσίαν x, 22. 6
 εὐναί iii, 16. 7
 εὐνοία x, 22. 3. 5
 εὐπορος i, 2. 4
 εὐρήσατε i, 2. 7
 εὐρημάτων Pr. 4
 Εὐριπίδης xv, 20. 5
 Εὐριπίδου x, 22. 2. 4
 εὐρόνστον ii, 22. 3
 εὐρος ii, 22. 4
 Εὐρώπης xiii, 7. 3
 εὐσταθὲς ix, 5. 1
 εὐφημεῖν Pr. 11
 εὐφυᾶ x, 22. 6
 εὐφυὲς x, 22. 2. 4
 εὐχετο xix, 2. 2
 ἐφ' ii, 22. 6
 ἐφ' ἑαυτῷ xvi, 8. 1
 ἐφεκτικοὶ xi, 5. 2
 ἔφη x, 22. 4
 ἐφοδίασον xvii, 2. 5
 ἐφόδιον xvii, 2. 5
 ἐφυσιογνωμόναι i, 9. 1
 ἔχει i, 3. 14. ii, 23. 8. vii, 6. ix, 9. 5.
 xvii, 20. 1
 ἔχειν i, 3. 14. ix, 1. 3
 ἐχεμυθία i, 9. 3
 ἔχεν iv, 11. 1
 ἔχεσθαι iv, 11. 3
 ἐχθρὸν i, 3. 14
 ἐχθρῶν x, 22. 6
 ἐχοις x, 22. 5

ἔχομεν ii, 23. 5
 ἔχοντ' i, 15. 8
 ἔχοντας vi, 2. 4
 ἐχόρευσε Pr. 11
 ἐχουσα xiv, 4. 2
 ἐχούσιν vi, 2. 6
 ἔχω ii, 23. 5. ix, 3. 2. ix, 8. x, 22. 4
 ἔχων ii, 23. 8
 ἔω ii, 22. 2
 ἑωθινὸν xx, 5. 1
 ἐώρων ii, 27. 1

Z

Ζέφυρος ii, 22. 3. 4
 Ζεὺς xiii, 24. 8
 Ζῆθος x, 22. 4
 ζῆλῶν x, 22. 6
 ζῆν ii, 27. 1. x, 22. 6
 ζητῶν ii, 23. 8
 ζῶα iii, 16. 4. xiv, 1. 9
 ζῶη i, 2. 5
 ζῶσις xix, 2. 2
 ζῳόντων xvi, 12. 1
 ζῶσις xvi, 3. 3
 ζῳήν ix, 10. 1
 ζῳών vii, 6

H

ἧ (art.) i, 2. 6
 ἧ (conj.) Pr. 11. i, 2. 5. 6
 ῆ i, 3. 11. ii, 23. 3. x, 22. 2. xvi, 3. 3
 ἦγε ix, 9. 5
 ἡγοῦμαι x, 22. 4
 ἡγοούμενος x, 22. 3
 ἡδὲ ix, 9. 5
 ἡδεται xix, 2. 2
 ἡδη i, 3. 11. x, 22. 4
 ἡδίων xiii, 5. 3
 ἡδονὰς xix, 2. 2
 ἡδονή i, 2. 5
 ἡδονήν xix, 2. 2
 ἡδονῆς xiv, 4. 1. xvi, 1
 ἡδονῶν ii, 6. 6. x, 22. 2
 ἡὲ xiii, 20. 10
 ἡέρα xiii, 20. 6
 ἡθικῇ i, 2. 5
 ἡθῶν x, 22. 2
 ἡκιστα xx, 4
 ἡκω xiii, 24. 3
 ἡλίβατοι xii, 1. 6
 ἡλθε xix, 11. 1
 ἡλικία x, 22. 2. 3
 ἡλικίαν ix, 3. 2
 ἡλιον ii, 1. 2
 ἡλιως xix, 4

ἡλίου ii, 1. 2
 ἡλλάξαι iii, 17
 ἡμαθία xiv, 6. 3
 ἡμᾶς ii, 8. 1. xv, 20. 3
 ἡμεῖς xvii, 20. 1
 ἡμέρας x, 22. 2
 ἡμέρη xvii, 12
 ἡμετέρας Pr. 11
 ἡμετέροις Pr. 11
 ἡμέων vi, 2. 6
 ἡμῶν i, 2. 5. ii, 27. 1. xiii, 24. 3
 ἡμῶν xviii, 2. 4
 ἡμῶν ix, 3. 2
 ἡν i, 2. 6. xvii, 19. 2
 ἦν i, 11. 3. xii, 1. 6
 ἡρτων xiii, 24. 10
 ἡρωικὸν xviii, 7. 2
 ἡρώτησεν i, 3. 14
 ἡσθεῖν ix, 5. 1
 ἦτοι v, 11. 1. 2
 ἡττάσθαι xix, 2. 2
 ἦττον xvi, 3. 3
 ἦττω v, 3. 3
 ἡττώμενον xix, 2. 2
 ἡυγέναιος xiii, 7. 2
 ἡδῶ ii, 6. 6
 ἡφαιστε xix, 9. 2
 ἡφθα xiv, 3. 2

Θ

Θάλασσα xii, 1. 6
 θάλασσαν x, 7
 θαλάσση xiv, 6. 2
 θάνατον xiii, 1. 4. xiii, 24. 10
 θάνατος i, 2. 5. 6. ii, 8. 1. xiii, 1. 4
 θανάτου x, 22. 5
 θάρσος xiv, 4. 2
 θάσσον xvi, 12. 1
 θατέρου i, 3. 11
 θαῦμα xvii, 10. 3
 θανυμάσιον xvii, 10. 3
 θεάσασθαι vii, 8. 2
 θεῖναι εἰς μέσον xvii, 2. 4
 θείου i, 11. 3
 θέλων i, 2. 5
 θεοῖς ix, 3. 2
 θεοὺς i, 2. 5
 θεραπευτικὸν ii, 23. 3
 θέρεῖ vii, 20. 2
 θεριναῖ ii, 22. 2
 θέσει x, 4
 θεσμὸν ix, 10. 1
 θεσμοφοραζούσαις xv, 20. 3
 Θέτις xii, 1. 6
 θεῶν i, 3. 9
 θηρώμεθα vii, 16. 3
 θησαυροὺς i, 15. 5

θησκοῦντα iii, 16. 4
 θρασύτατον xiii, 7. 1
 θυγατρί ii, 23. 5
 θυμῷ i, 11. 5

I

Ἰάπων ii, 22. 1
 Ἰα Pr. 11
 Ἰδίᾳ x, 22. 2
 Ἰδιαν x, 22. 2
 Ἰδοῖς ii, 6. 6
 Ἰδω x, 22. 3. 4
 Ἰεῖ i, 15. 2
 ἱερὰ xvii, 2. 6
 Ἰθι xiii, 24. 10
 ἱκανὸν x, 22. 4
 ἱεργυγίης x, 22. 5
 Ἰλιόθεν i, 2. 4
 Ἰνα i, 11. 3. ii, 23. 3. vi, 14. 3
 Ἰος iii, 11. 2
 ἰούσης i, 15. 5
 ἰοχέαιρα ix, 9. 5
 ἰππηδόν vii, 8. 2
 Ἰπποκλῶν iii, 18. 2
 ἰππότα xii, 1. 6
 Ἰρι xiii, 24. 19
 Ἰρὸν ii, 3. 1
 Ἰρος ii, 18. 3
 Ἰσαν i, 11. 5
 Ἰσασιν xviii, 2. 4
 ἰσημεριῶς ii, 22. 2
 Ἰσθί ix, 3. 2. xx, 5. 3
 ἰσοκατάληκτα xviii, 8
 ἰσόφηφοι xiv, 6. 3
 Ἰστε xvii, 8. 1
 ἰστίον i, 2. 5
 Ἰστορίας Pr. 4
 ἰσχυρὸν vii, 14. 1
 ἰσχυρὰν xvi, 3. 3
 ἰσχυρότατον xiii, 7. 1
 Ἰταλία vii, 8. 3
 ἰταλοὶ xi, 1. 1
 ἰχθὺν ii, 3. 1. vii, 8. 2
 ἰχθὺς vii, 8. 2
 ἰὼν xi, 4

K

Κἀγαθὸν x, 22. 2
 κἀγὼ iv, 11. 1
 καθ' vi, 2. 4
 καθ' οὗς xx, 5. 3
 καθαρεύει Pr. 11
 καθευθέσειν ii, 23. 3
 καθήκοντα i, 13. 1
 καθήμενος i, 2. 6
 καθίσαιεν x, 12. 4
 καὶ Pr. 11. i, 2. 4. i, 20. 1

κακίας ii, 22. 6
 καίρια xiii, 18. 2
 καίριον ii, 6. 5
 καιρὸν xvi, 3. 3
 καιροῦ xviii, 7. 2
 καί τοι x, 22. 6
 κἄκ xi, 4
 κακὰ i, 2. 5. ii, 22. 6. xv, 20. 3
 κακῇ iv, 5. 2
 κακία i, 2. 5
 κακίαι i, 2. 5
 κακίαν i, 2. 6
 κακίας i, 2. 5
 κάκιον xii, 9. 2
 κακίστη iv, 5. 2
 κακοδαίμων ii, 23. 8
 κακοῖς i, 2. 6
 κακόν τε xiv, 6. 4
 κακόσχυλος i, 2. 5
 κακότροπον vii, 11. 1
 κακούργοις xiv, 4. 2
 κακῶν i, 2. 4. iv, 13
 κακῶς xi, 4
 καλαί ix, 9. 5
 καλῇ xvii, 20. 1
 καλὴν v, 11. 1. 2
 καλὸν ix, 9. 3. x, 22. 3. xvi, 1. xvii, 20. 1
 καλὸς xvii, 20. 1
 καλοῦ x, 22. 4
 καλουμένη i, 3. 12
 καλουμένους xiii, 7. 3
 καλῶ xix, 9. 2
 καλῶς xvii, 20. 1
 κάμωι xix, 9. 2
 κἄν x, 22. 4. xi, 4
 Κανονικὴ xvi, 18. 1. 2
 κἄξιστασθαι Pr. 11
 κάπτι x, 22. 2
 καπνοῦ xvii, 10. 3
 κάπροισι ix, 9. 5
 καρδίαν τὴν xix, 6
 καρδίας iv, 11. 4. xviii, 10. 4
 κάρδοπον xiii, 24. 3
 κάρδοπος xiii, 24. 4
 κάρη ix, 9. 5
 κατὰ i, 15. 5. ii, 6. 7. iii, 16. 6. vi, 1. 3
 ἀντίφρασιν xix, 7. 2
 καταγέλαστοι x, 22. 2
 καταγέλαστον x, 22. 3
 καταδεδικότι x, 22. 4
 καταλειπόμενον τὸ xix, 5
 καταπτόσσοντα ii, 6. 6
 κατὰστημα ix, 5. 1
 κατεαγῶτα ii, 27. 1
 κατεργάσατο ii, 23. 3
 κατέρχομαι xiii, 24. 3
 κατεύνασθαι ix, 10. 1
 καταγγέρον x, 22. 5

κατηγορούμενον i, 2. 5
 κάτω xvii, 11. 2
 κάτωθεν xiii, 7. 3
 καθῆσι Pr. 11
 κειμένων xv, 26
 κείνω xvii, 10. 3
 κεκάθαρται xvii, 19. 2
 κεκράτηκα vii, 9. 2
 κεκρυπτόμεναι xvii, 8. 1
 κελεύεις vi, 6. 4
 κένωμα xvi, 3. 3
 Κέρας i, 8. 1 Ἀμαλθείας Pr. 4
 κέχρηται iv, 11. 2
 κήδομαι xi, 6
 Κήρια Pr. 4
 Κηφισιεύς xvii, 4
 Κικόνεσσι i, 2. 4
 κινδυνεύμενον i, 2. 6
 κινδυνεύω x, 22. 4
 κινδύνων x, 22. 6
 κινητικὸν iv, 11. 2
 κιββὸν xiii, 30. 3
 Κλεάνθης i, 2. 5
 Κλεαρῖστα ix, 9. 2
 κλεῖν ii, 27. 1
 κλέπτῃς i, 18. 3
 κλιμακτήρια xv, 7. 3
 κλιμακτηρικὸν xv, 7. 1
 κλυθῶνα ii, 30. 3
 Κνῳκῶνα ix, 9. 3
 κοιλία xvi, 3. 3
 κοιλίαν xvi, 3. 3
 κοιλίας xvi, 3. 3
 κοῖλον xix, 9. 2
 κοινὰ ii, 23. 8
 κοινὰ xix, 2. 2
 κοινὰς xix, 2. 2
 κοινῇ v, 11. 3
 κοινῇ v, 11. 2
 κοινοὶ xi, 5. 3
 κοινωνοῦσι λόγον καὶ φιλοσοφίας xi, 4
 κολακίαν xiv, 4. 2
 κολάσαι xv, 20. 3
 κόλασις vi, 14. 1
 κολοιοὺς xiii, 20. 10
 κολοίων xiii, 20. 10
 Κολοφὸν iii, 11. 2
 κομποφακελορρήματα i, 15. 8
 κομψὰ x, 22. 6
 κομψή i, 5. 1
 κομῆς xiii, 24. 8
 Κόρινθος i, 8. 2
 κόρρη x, 22. 6
 κορύνη ix, 9. 3
 κοῦραι ix, 9. 5
 κουφότατον xix, 5
 κράναν ix, 9. 3
 Κράτητα xiv, 6. 2
 κρατῶ vii, 9. 3

κρείττω v, 3. 3
 Κρεωβύλην ii, 23. 3
 Κρεωβύλης ii, 23. 3
 κρηπίδας xiii, 21. 3
 κρικώτη iii, 10. 1
 κρισίμους iii, 10. 5
 κριτικούς iii, 10. 5
 Κροῖσον v, 9. 2
 κρουνοὺς xvii, 10. 3
 κρίπτε xii, 11. 2
 κρίσταλλον xix, 5
 κρυστάλλω vii, 20. 2
 κτεῖνε v, 9. 2
 κτείνειν vii, 3. 12
 κύαμον iv, 11. 1. 2. 3
 κύαμους iv, 11. 3
 κύαμφ iv, 11. 3
 κύαμω iv, 11. 1. 3
 κύβοι i, 20. 2
 κύβος i, 20. 2
 κύβους i, 20. 1
 κυδοίμου xiii, 24. 8
 κυεῖ iii, 16. 2
 κυεῖν iv, 11. 3
 κυήσεως iii, 16. 1
 κύλιος xiii, 17
 κυλινομένη xvi, 10. 3
 κυλινδρον ii, 22. 4
 κύμα ii, 22. 4
 κυνικώτερον xvii, 19. 2
 κυνόδοντας xiii, 7. 3
 κυρία ii, 23. 5
 Κύρου xiv, 3. 2
 κύων xvii, 11. 2

Λ

Λᾶαν ii, 30. 3
 λαβεῖν ii, 23. 3
 λάβοις x, 22. 5
 λαβόμενος x, 22. 5
 λαβούσα x, 22. 6
 λαγῶν i, 18. 2
 Λακεδαιμόνιοι i, 11. 3
 λαλεῖν i, 15. 4
 λαλῶ vii, 9. 3
 Λαμίαν ii, 23. 5
 λαμπρὸς x, 22. 2
 λάρυγγα xix, 2. 2
 λάρυγγι xix, 2. 2
 λαχάνους xv, 20. 3
 λέαινα xiii, 7. 1. 3
 λέγε i, 2. 5. x, 19
 λέγει i, 2. 5
 λέγειν i, 15. 4. 5. x, 22. 5. xvii, 19. 1
 λέγεις i, 2. 6. ii, 23. 5
 λέγεται xiv, 4. 2]

λέγη xi, 4
 λέγομεν xix, 2. 2
 λεγόμενον ii, 23. 3
 λέγονται xix, 2. 2
 λέγοντος i, 3. 14
 λέγω i, 3. 11. iv, 11. 1. xv, 20. 3
 λέγων xiii, 18. 2
 Λεμῶνας Pr. 4
 λεκτὸν xvi, 8. 1
 λέκτροιο ix, 10. 1
 λελάληκα vii, 9. 3
 λέλουκα vii, 9. 3
 λέλυται xvii, 3. 1
 λέξω i, 7. 4
 λέξεω i, 7. 8
 λέοντας xiii, 7. 3
 λέοντες xiii, 7. 3
 λεόντων xiii, 7. 3
 λεπτότατον xix, 5
 Λέσβιος xiii, 5. 3
 λεχέσσιν ix, 10. 1
 λεχθεὶς xiii, 7. 2
 λέων xiii, 7. 1. 2. 3
 ληπτέον v, 11. 1
 ληρήματα x, 22. 6
 ληρώδης xiii, 7. 2
 Λητῶ ix, 9. 5
 λίαν iv, 11. 2
 λιβυκὸν ix, 9. 3
 λίγξε v, 8. 3
 λῆς xiii, 7. 2
 λῆψ ii, 22. 3
 λογιὰ xiv, 1. 9
 λόγον v, 3. 3. x, 22. 5.
 λόγος i, 2. 6. xi, 4
 λόγου ii, 23. 3. xx, 4
 λόγους x, 22. 2. xiv, 4. 2. xx, 5. 3
 λόγων Pr. 11. v, 15. 2. x, 22. 2 ἀκρω-
 τικοὺς xx, 5. 3
 λοιδορεῖ x, 22. 3
 λοιμικῶν iv, 13
 λοιμῶν iv, 13
 λοιπὸν ii, 27. 1. x, 22. 4
 λοιπῶν xvi, 3. 4
 Λοκρὸς xiii, 18. 1
 λούω vii, 9. 3
 λόφον vii, 20. 2
 Λυαίω xix, 9. 2
 λυποῦσαν ii, 23. 3
 λύρας iii, 16. 6
 Λύχνους Pr. 4

Μ

Μαθήματα xiv, 3. 3
 μαθηματικοὶ i, 9. 4
 μαθητὴν iii, 17

μάκτρα xiii, 24. 4
 μάκτραν xiii, 24. 3
 μαλ' Pr. 11
 μάλα ii, 6. 5. xiii, 7. 2
 μαλακοὶ i, 5. 1
 μαλάχῃ xviii, 2. 4
 μάλιστα iv, 11. 2
 μάλλον ii, 23. 5. ix, 5. 1. xi, 5. 1
 μάλοισι ix, 9. 2
 μανείην ix, 5. 1
 μάντις ii, 6. 6
 μάχαι xiii, 24. 8
 μάχαισι xix, 9. 2
 μάχεσθαι ii, 6. 6
 μάχεσθε xiii, 24. 9
 μαχθήσεται xvii, 21. 9
 με i, 2. 4. i, 8. 9. ii, 23. 3
 μέγ' xviii, 2. 4
 μέγα ii, 22. 4. ii, 30. 3
 μεγάλη i, 11. 3
 μεγάλην i, 15. 2
 μεγάροις xiv, 6. 4
 μέγεθος i, 3. 11
 μεγέθους ii, 6. 6
 μεγίστων x, 22. 6
 μεираκίω x, 22. 4
 μεираκίων x, 22. 4
 μεισαγγχολία xviii, 7. 2
 Μελικέρτρη xiii, 26
 μελισσῶνες ii, 20. 3
 μέλιτος xv, 20. 4
 μέλλειν ii, 23. 3
 μέλλοντα x, 22. 2
 μέλλωσι i, 11. 10
 μέλος xvi, 18. 2
 μεμαθηκὼς xv, 20. 4
 μεμαῶτες i, 11. 5
 μέμνησαι i, 2. 5
 μὲν i, 2. 5. ii, 23. 8. v, 11. 1. xvii, 20. 1
 μένεα i, 11. 5
 μένει xvi, 1
 μὲν τοι xiii, 7. 2
 μέρη xix, 6
 μέρος i, 3. 11. ii, 27. 1. iii, 16. 8. xx, 4
 μερῶν xix, 6
 μέσα x, 22. 4
 μέσον vii, 14. 1. xvii, 2. 4
 μετὰ iii, 16. 4. vi, 2. 1. x, 22. 4
 μεταβάλλον vi, 13. 3
 μεταμέλειαν i, 8. 3
 μεταξὺ i, 2. 5. xii, 7. 3
 μεταπέμψηται i, 2. 5
 μετασχεῖν x, 22. 3
 μετατρέπον' vi, 6. 4
 μετέχειν x, 22. 3
 μετέχον i, 2. 5

μετέχοντα i, 2. 5
 μετρικὴ xvi, 18. 1
 μετριότητα i, 20. 4
 μετρίως x, 22. 3
 μέτρον i, 15. 5
 μέτρου xviii, 7. 2
 μέτωπα ix, 9. 5
 μέχρι i, 3. 3. vii, 8. 2. xvii, 19. 1
 μὴ Pr. 11. v, 9. 2. vii, 8. 2. xx, 5. 3
 μηδαμῶς xiv, 4. 2
 μηδὲ xiii, 24. 9
 μηδὲν x, 22. 5. xvi, 3. 3
 μηδένα i, 3. 14
 μηδέποτε x, 22. 4
 μηκέτι xiii, 24. 9
 μήκος i, 20. 3
 μήτε Pr. 11. x, 22. 6. xix, 9. 2
 μητέρες xvii, 12
 μήτηρ xii, 1. 6. xvii, 12
 μήτι i, 2. 6
 μήτρας iv, 11. 4
 μητρικὰ xvii, 12
 μητρικὴ xvii, 12
 μηχανὰς vii, 16. 3
 μηχανικὸς x, 12. 4
 μία xvii, 12
 μιὰν vii, 11. 1
 μικρὰ x, 22. 6
 μικρὰν xix, 2. 3
 μισογέλως xv, 20. 4
 μῆμα xv, 20. 5
 μνήμης viii, 7
 μνηστῆρες xiii, 24. 10
 μοι i, 2. 4. ix, 3. 2. x, 22. 4. xix, 9. 2.
 xx, 5. 3
 μοῖραν xiii, 1. 2
 μόλις xiii, 7. 3
 μόλπην Pr. 11
 μόται xix, 2. 2
 μόνοις xx, 5. 3
 μόνον vii, 16. 3. xiii, 1. 4
 μόνους xiii, 7. 3
 μόνη ii, 23. 5
 μόνων xix, 2. 2
 μόρον vi, 2. 6
 μορφάματι x, 22. 5
 μου x, 22. 3
 Μοῦσα xviii, 9. 3. 4
 Μοῦσαγ xviii, 9. 4
 Μουσῶν Pr. 11
 μοχθηροῦ x, 22. 5
 μοχθηροὺς xviii, 4. 4
 μῦθον xiii, 7. 3
 μῦθος xiii, 7. 2
 μυρίας i, 8. 2
 μυρίαν i, 8. 3. ix, 8
 μύρον xiii, 28. 3
 μυχῶν xvii, 10. 3

N

Νάνους xix, 13. 2
 ναυαγήσαι i, 2. 5
 πεανικὸν x, 22. 5
 νέμων x, 22. 2
 Νέσσου xiii, 7. 3
 νέφος ii, 22. 6. xiii, 20. 10
 νέφ x, 22. 4
 νεῶν xvii, 3. 1
 νεωτερικώτερος xiii, 26
 νη xiii, 24. 3
 νήπι' xiii, 7. 1
 νήπιοι xviii, 2. 4
 Νήρει xiii, 26
 νηρείδας xiii, 22. 2
 νήσου xvi, 12. 1
 νηχόμενον vii, 8. 2
 νομίζων xiii, 1. 4
 νόμιμον ii, 7. 5
 νόμους x, 19
 νόμφ i, 11. 3
 νόμων x, 22. 2
 νόον Pr. 5
 νόος xii, 1. 6
 νόσοι vi, 1. 3
 νότος ii, 22. 4
 νουθεσία vi, 14. 1
 νουθετώ ii, 22. 8
 νύ κεν ii, 26. 6
 νύκτα ii, 23. 3
 νύμφαι ix, 9. 5
 νῦν x, 22. 4. xv, 20. 3. xvii, 20. 1. xviii, 9. 4
 νωθοῦ iv, 2. 4
 νάτων vii, 8. 2

Ξ

Ξανθός ii, 26. 2
 ξυλλήνη x, 12. 4
 ξύλον i, 2. 5
 ξύμμαχοι i, 11. 3
 ξυνοετο xx, 5. 3
 ξύνοδος i, 11. 3
 ξυνουσία xiii, 18. 1

Ο

'Ο (art.) ii, 8. 1. xvi, 1
 ὁ (pronom.) x, 22. 4
 ὀδόντων i, 15. 2
 ὀδοῦ πάρεργον xvii, 20. 2
 'Οδυσεύς iii, 16. 5
 οἰ (art.) vi, 2. 6. x, 22. 2. xix, 2. 2.
 xix, 6
 οἶα x, 22. 5. xvii, 8. 1
 οἶδα i, 3. 11
 οἶδας i, 2. 5
 οἶη ix, 9. 5
 οἶησιν xvii, 19. 2
 οἰκίας ii, 23. 3
 οἶμαι x, 22. 2
 οἶμοι ii, 23. 3
 οἶον xv, 20. 4
 οἶον xvii, 11. 1
 οἶωνοῖσι vi, 6. 4
 οἰόμενος xx, 5. 3
 οἶον vi, 2. 6. xvii, 20. 1
 οἷς i, 2. 7. ix, 8
 οἶσθα x, 22. 5
 οἶσι xiii, 7. 1
 οἷχεται xvi, 1
 ὀκτάμηρος iii, 16. 3
 ὀλίγην iii, 17
 ὀλίγους i, 2. 7
 ὀλου iii, 16. 8
 'Ολύμπιον ii, 23. 3
 ὄλων ii, 23. 5
 ὄλως xix, 2. 2
 'Ομήρου iii, 11. 2
 ὀμλεῖν x, 22. 2
 ὀμοιόπωμα xviii, 8
 ὀμοιότατον x, 22. 3
 ὀμοιοτέλευτα xviii, 8
 ὀμολογουμένου xvii, 5. 1. 2
 ὀμοῦ xix, 9. 2
 ὄμως i, 2. 6
 ὄν ii, 27. 1
 ὄναιο xiv, 6. 4
 ὄνειαρ xviii, 2. 4
 'Ονειρε xiii, 24. 10
 ὀνίσσασθαι vi, 14. 3
 ὄνοι iii, 16. 6
 ὀνόματα x, 4
 ὄνος ii, 23. 3
 ὄντα xiii, 7. 3
 ὄντι vi, 14. 3
 ὄντος xiv, 4. 2
 ὄντων i, 2. 5
 ὄξος xvii, 19. 2
 ὄπα i, 15. 2
 ὄπερ x, 22. 4
 ὄπισθεν xiii, 7. 2
 ὀπισθοιρητικὸν xiii, 7. 2
 ὀπόθεν x, 22. 6
 ὄπου x, 22. 3
 'Οπτική xvi, 18. 1
 ὄρῃ x, 22. 3
 ὄργῃ i, 11. 3
 ὄργια Pr. 11
 ὀρθότατον x, 22. 3
 ὀρθρον xvii, 8. 1
 ὀρθῶς xiv, 3. 2. xvii, 20. 1

Π

- δρισμοὺς i, 25. 2
 δρῆμν vi, 2. 4
 δρος ii, 6. 6
 δρφνασι xvii, 10. 3
 δρῶν x, 22. 4
 δρῶντες vi, 14. 3
 δς ii, 23. 8
 δσον x, 22. 3. xvi, 8. 1. xix, 9. 2
 δσπρίων iv, 11. 2
 δστις Pr. 11. ii, 23. 8
 δσφ xviii, 2. 4
 δταν i, 2. 5. x, 22. 3. 4. xvi, 3. 3. xix, 5
 δτε xx, 4
 δτι i, 2. 5. x, 22. 5. xiii, 7. 2. xix, 5.
 xx, 4
 δτιοῦν i, 3. 11
 δτουοῦν x, 22. 5
 οὐ Pr. 5. i, 3. 11. v, 11. 1
 οὐδαμῶς ii, 23. 3
 οὐδὲ ii, 6. 6. xii, 1. 6. xv, 20. 4
 οὐδὲν ii, 8. 1. ix, 5. 2. xiii, 7. 3
 οὐδενὸς x, 22. 4
 οὐδέποτε x, 22. 4
 οὐδέπω v, 15. 2
 οὐδετέρως xi, 5. 1. xvi, 7. 4
 οὐθε x, 22. 5
 οὐκ ii, 6. 6. ii, 23. 5. xvi, 3. 3 ἄμου-
 σος xix, 11. 2 ἄρα i, 2. 5 ἔστι xvii,
 20. 1
 οὐκέτι x, 12. 4. xvi, 3. 3
 οὐλαιον xvii, 8. 1
 οὐλε xiii, 24. 10
 οὐν i, 2. 5. iii, 16. 4. vii, 8. 2. xv, 20.
 3. xx, 5. 3
 οὐνεκα xv, 20. 3
 οὐπερ x, 22. 4
 οὐποτε xv, 20. 5
 οὐρεος ix, 9. 5
 οὐρον xvii, 19. 2
 οὐσα ii, 23. 3
 οὔσαι xix, 2. 2
 οὐσης vi, 2. 1
 οὐσίαν x, 22. 6
 οὐσῶν xix, 2. 2
 οὔτε x, 22. 4. xvii, 20. 1
 οὔτι vi, 6. 4
 οὔτοι xx, 5. 3
 οὔτος x, 22. 4
 οὔτω x, 19. x, 22. 3. xvii, 30. 1
 οὔτως i, 2. 5. vi, 2. 4. x, 22. 3. xi, 5. 1.
 xiii, 7. 3
 οὐχ v, 11. 1
 οὐχί i, 2. 6. ii, 23. 5 xix, 9. 2
 ὀφθαλμῶν ii, 27. 1
 ὀχεύει xiii, 7. 2
 Ὀχληράδες xviii, 8
 ὀψιμαθίαν xi, 7. 2
 ὀψιν ii, 23. 3. xix, 2. 2
 Παγαλ xvii, 10. 3
 παγὲν xix, 5
 Πάγκαρπον Pr. 4
 πάθη xix, 12. 2
 πάθος xviii, 7. 2
 παθῶν xix, 6
 παῖδα vii, 8. 2
 παιδαγωγῆσιν xiii, 18. 2
 παιδαρίον x, 22. 3
 παῖδε xiii, 24. 9
 παιδείαν xiii, 16. 1
 παιδείας x, 22. 3
 παῖδες vi, 5. 3
 παιδευθέντα ix, 3. 2
 παιδικὴν vii, 8. 2
 παῖδιον x, 22. 3
 παῖδιον x, 22. 3
 παιδισκάριον ii, 23. 3
 παιδοποιεῖ ii, 23. 8
 παιδὸς vii, 8. 2
 παῖς i, 2. 5
 παῖζον x, 22. 3
 παῖζοντα x, 22. 3
 παῖζοντας x, 22. 3
 παλαιὸς i, 3. 14
 πάλιν xvii, 21. 9
 παλλακίς iv, 3
 πάλλαξ iv, 3
 πᾶν ii, 27. 1. 2
 πάνδειλοι iv, 11. 3
 Πανδέκτας Pr. 4. xiii, 9. 1
 παννυχίδας Pr. 11
 πανοπλίαν xix, 9. 2
 πάντα vii, 6. xii, 11. 2
 παντάπασιν x, 22. 2
 πάντες ii, 23. 3
 παντὶ vi, 14. 3
 Παντοδαπῆς Pr. 4
 παντὸς ii, 6. 6. ii, 9. xviii, 2. 4. xix, 5
 πάντων ii, 23. 5
 πᾶν x, 22. 2
 παρὰ i, 3. 3. x, 22. 4. xv, 20. 4. xvi,
 3. 3
 παραγόμενος v, 15. 2
 παραγωγὰς xi, 15. 3
 παράδειγμα vi, 14. 2. 3
 παραδελσους ii, 20. 1
 παραδιεζευγμένον xvi, 8. 4
 παραινέσεις vi, 14. 1
 παραινῶ xv, 20. 3
 παραίτησιν xiv, 4. 2
 παραιτούμαι vi, 16. 4
 παρακείμενον vii, 9. 3
 παρακολουθεῖ xvi, 3. 3
 παρακολούθησιν vi, 1. 3
 παραλλήλου xiii, 24. 10

Παραξίφιδας Pr. 4
 παρῶπαν xiv, 3. 2
 παραπλοσίαν xix, 6
 παρασκευαστικά x, 4
 παραστάς i, 2. 5
 παραστιχίς xiv, 6. 3
 παραυτικά iii, 16. 4
 παρελθῶν ii, 27. 1
 παρελθόντα ix, 9. 2
 Πάρεργα Pr. 4
 πάρεργον xvii, 20. 2
 πάρεστι vii, 16. 3
 παρῆν vii, 3. 12
 παρθενικὴν ix, 10. 1
 παρθένος xiv, 4. 2
 παρίοντων xvii, 10. 3
 πάρισα xviii, 8
 παροιμιάδης xiii, 17
 πᾶς xvii, 20. 1
 πᾶσα vii, 8. 2. xvii, 20. 1
 πᾶσαι ix, 9. 5. 8
 πᾶσαν x, 22. 6
 πασάν ix, 9. 5
 πάσχει xix, 2. 2
 πάσχοι vi, 14. 3
 πάσχον v, 15. 1
 πάσχοντα vi, 14. 3
 πάσχω x, 22. 34
 πατάγῃ xvii, 10. 3
 πατέρα xx, 6
 πατήρ xii, 1. 6
 πατρίδι xiii, 1. 4
 πατὴρ x, 22. 4
 παῖσαι x, 22. 6
 παχυμερέστερον xiv, 1. 3
 πείθεσθαι vi, 6. 4
 πείθου x, 22. 6
 πείνα xvi, 3. 3
 πείνης xvi, 3. 3
 πεινώσω xvi, 3. 3
 πέλασσαν i, 2. 4
 πέλει xiii, 17
 πέλεται ix, 9. 5
 πέμμασιν xiii, 11. 3
 πέμματα xiii, 11. 4
 πέμπτην x, 24. 1
 πένης ii, 23. 8
 πενήν ii, 18. 3
 πεντάκις xiii, 7. 3
 πεντακισχιλίων ix, 8
 πέντε xiii, 7. 3. xvii, 4
 πεντήκοντα xvii, 4
 πεπηγὸς xix, 4
 πεπηρωμένον ii, 27. 1
 Πέπλον Pr. 4
 πεποίηκα vii, 9. 3
 πεποίησαι i, 2. 5
 πεπονθέναι x, 22. 4

πεπωμένην vi, 2. 1
 περαιτέρω x, 22. 2
 περί i, 2. 4. 6. i, 26. 2. vi, 1. 1. vi, 2.
 1. ix, 4
 περιβεβηκότα vii, 8. 2
 περιβόητον ii, 23. 3
 περιμένει xiii, 1. 4
 περιμήκετον ix, 9. 5
 Περιπατητικούς i, 2. 7
 περίπατον δειλινὸν x, 5. 1
 περιπλομένου iii, 16. 7
 περιστέλλων vii, 8. 2
 περισσότερὰ x, 12. 4
 περισυλᾶσθαι x, 22. 6
 περετέλλεται xvii, 11. 1
 πετέσθην ii, 6. 6
 πετομένην x, 12. 4
 πέτραι xii, 1. 6
 πέτρας xvii, 10. 3
 πεφιλamένη ix, 9. 3
 πέφυχ' vii, 16. 3
 πέψει xiii, 11. 3
 πέψω xiii, 30. 3
 πηγγυμένον xix, 5
 Πηλεὺς xii, 1. 6
 πῆματ' vi, 2. 4
 πηρὸς ii, 18. 3
 πηχέως ii, 23. 3
 πιθανὸν x, 22. 5
 πιθήκοις ii, 23. 3
 πικρὸν x, 22. 3
 πίνειν xvii, 20. 1
 πλάκα xvii, 10. 3
 πλατείας xvi, 3. 3
 Πλάτων iii, 17
 πλειάδας iii, 10. 1
 Πλειάδεσσι xix, 9. 2
 πλειόνων ix, 8
 πλείστα xiii, 7. 2
 πλείστη i, 16. 5
 πλείστον x, 22. 2
 πλείστους i, 2. 6
 πλέω iii, 16. 8
 πλέον i, 3. 11. xviii, 2. 4
 πληγῇ v, 15. 2
 πληγῶν x, 22. 3. 4
 πλήθος i, 3. 11
 πληθυντικῶς xix, 8. 6
 πλὴν vii, 6. vii, 16. 3
 πλήρης xvi, 3. 3
 πλησμονὴ vii, 16. 3
 πληττει v, 15. 2
 πλοῖψ i, 2. 5
 πλοῦτος i, 2. 5
 πνέοντες i, 11. 5
 πνεύμονας xvii, 11. 1
 πόθος iii, 17
 ποθοῦμενον vii, 8. 2

ποῖα i, 3. 3
 ποίει xix, 9. 2
 ποιεί v, 15. 2
 ποιεῖν v, 3. 3
 ποιεῖσθαι ix, 1. 3
 ποιήσει i, 3. 11
 ποιήσιν i, 7. 4
 ποιήσας xvi, 1
 ποιήσων xix, 9. 2
 ποιητῆς x, 22. 4
 ποιῶ v, 11. 3
 ποιῶν v, 11. 1. 2
 ποῖον i, 15. 2
 ποιοῦμεν xvii, 20. 1
 ποιῶ vii, 9. 3
 πόλει x, 22. 6
 πόλεις iii, 11. 2
 πολεμεῖν i, 11. 10
 πολεμίζετε xiii, 24. 9
 πόλεως x, 22. 4
 πόλιν x, 22. 2
 πολιωρκητῆς xv, 31
 πολιτικῶν x, 22. 2
 πολιτικοὶ x, 22. 2
 πολλὰ x, 22. 6
 πολλάκις ii, 6. 5
 πολλάκις ii, 1. 2
 πολλῶν ix, 3. 2
 πολλῶν x, 19. xiii, 7. 3
 πολλῶν iii, 17. xv, 20. 3
 πόλους iii, 10. 1
 πολὺ vi, 2. 1. xi, 4
 πολυμαθὲς xiv, 6. 4
 πολυμαθὴς Pr. 5
 πολὺν xx, 4
 πολυπραγμοσύνη xi, 16. 1. 3
 πολυπραγμοσύνην xi, 16. 4
 πολυπραγμοσύνης xi, 16. 1
 πολυσάρκιαν xi, 16. 2
 πολυτροπίαν xi, 16. 2
 πολύτροπον xviii, 9. 3
 πολυφιλίαν xi, 16. 2
 πονηροὶ xi, 4
 πόντος i, 2. 5. 6. xvi, 1
 πόντου xvi, 1
 πόντοιο ii, 30. 3
 πόντου xvii, 10. 3
 πόποι vi, 2. 5
 πομπυλιάσδει ix, 9. 2
 πόρνης ix, 5. 2
 πόρῳ x, 22. 2
 Ποσειδάωνι xiii, 26
 Ποσειδάωνιον xiv, 6. 3
 πόση v, 15. 2
 πόσις vii, 3. 12
 πόσος iii, 16. 1
 πόσου i, 3. 3
 ποταμοὶ xvii, 10. 3
 ποταμοῦ xiii, 7. 3
 ποτήριον xix, 9. 2

ποτὶ vii, 20. 2. ix, 9. 3
 πρᾶγμα ii, 23. 5
 Πραγματικά Pr. 4
 πράγματος x, 22. 4
 πραγμάτων ix, 3. 2. x, 22. 6
 πράξει xvii, 20. 1
 πράξης xvi, 1
 πράξιν x, 22. 2
 πράξις xvii, 20. 1
 πράττειν xvii, 19. 1. εἰς xi, 5. 3
 πραττομένη xvii, 20. 1
 πραττόμενον xvii, 20. 1
 πραχθῆ xvii, 20. 1
 πρέμνων ii, 1. 2
 πρέπειν x, 22. 4
 πρέπον x, 22. 3
 πρέπουσιν Pr. 11
 πρεσβύτερον x, 22. 4
 πρεσβύτερος x, 22. 3
 προαίρεσιν xvi, 3. 3
 Προβλήματα Pr. 4. xi, 4
 προεξημένον xix, 2. 2
 προηγούμενα xii, 5. 7
 προήλω x, 19
 προεῖω x, 22. 5
 πρόθεσιν vi, 2. 4
 προΐεμενον ii, 27. 1. 2
 πρόλειψιν x, 16. 2
 πρόνοια ix, 5. 2
 προνομίας vi, 1. 1. vi, 2. 1
 προορέει vii, 20. 2
 πρὸς i, 2. 5. 6. i, 11. 10. ii, 8. 1. vii, 8.
 2. x, 22. 3. xii, 11. 2 τοὺς Θεοὺς i,
 2. 5
 προσάντους xiv, 4. 2
 προσδεόμενος ix, 8
 προσειπεῖν xv, 20. 4
 προσέλθοιεν i, 11. 3
 προσελθὼν i, 2. 6
 προσεπιδοξάζει xix, 1. 6
 προσήκει vi, 14. 3. x, 19. x, 22. 3
 προσιδέσθαι xvii, 10. 3
 προσίστασθαι xiv, 4. 2
 προσνηχόμενος vii, 8. 2
 προσόδοις i, 11. 3
 προσφιλοῦς xiv, 4. 2
 προσφθίαν xiii, 25
 προσφθίαις xiii, 6
 πρόσωπον ii, 23. 3. xiii, 29. 1. xiv, 4. 2
 προσώπου xiv, 4. 2
 πράσις v, 11. 2
 προτέραις xv, 20. 3
 πρότερον xiii, 7. 2. xix, 5
 προτρέπων xvii, 20. 1
 πρῶτην i, 2. 5
 πρῶτα xii, 5. 6
 πρώτοις xvi, 3. 3
 πρῶτον xiii, 7. 3
 πρῶχέοντι xvii, 10. 3
 Πυθαγόρας v, 11. 1. 2

Πυθαγορείων vi, 2. 4
 Πυθαγορικούς iv, 11. 4
 πυκινῆς xiii, 7. 2
 πυκνά xiii, 7. 2
 πῦρ xix, 4
 πυρὸς xvii, 10. 3
 πυρρὸς ii, 26. 2
 πυρρῶντων xi, 5. 1
 πυρφόρῳ xiii, 18. 2
 πω Pr. 11
 πώματος vii, 16. 3
 πώποτε x, 19
 πῶς i, 2. 5. x, 22. 6

P

ῥὰ xiii, 7. 1. 2
 ραθυμώτερον vii, 2. 3
 ραφῇ vii, 2. 3
 ρεία ix, 9. 5. 8
 ρεῖμα v, 15. 2
 ρέων ii, 22. 2
 ρίζαν iii, 11. 3
 ῥόδος iii, 11. 2
 ῥόον xvii, 10. 5
 ῥοπήν i, 3. 11
 ῥυθμός xvi, 18. 2
 ῥυθμοῦ i, 11. 3
 ῥάμη vii, 8. 2

Σ

Σὰ i, 2. 6
 Σαλαμὴν iii, 11. 2
 σαπῇ xvii, 19. 2
 σαρκὸς ix, 5. 1
 σαυτῷ x, 22. 5
 σαφέστερον xii, 5. 5
 σαφῶς x, 22. 3
 σε i, 15. 2. iii, 17. x, 22. 4
 σεαυτὸν i, 2. 6
 σεαυτοῦ i, 2. 5
 Ξειρήνων xv, 20. 4
 σεισίχθονα ii, 28. 1
 σέσηκε xvii, 3. 1
 σῆ x, 22. 5
 σημαίνειν vi, 13. 3
 σημείον xix, 5
 σθένει xi, 4
 σιγᾶν xiii, 18. 2
 σιγῇ i, 11. 5
 σιγῶν xiii, 18. 2
 Σίλλος iii, 17
 σιωπῆν ii, 23. 3
 σκέλος ii, 27. 1
 σκεπτικοὶ xi, 5. 1. 2
 σκέψαι xvii, 19. 2
 σκιαμαχία xiii, 22. 2

Χιῶναι xvi, 3. 3
 σκυθρωπῇ xiv, 4. 2
 σκύμνους xiii, 7. 2
 Σκυτάλην xvii, 9. 3
 Σμόρνα iii, 11. 2
 σοι i, 2. 6. ii, 23. 5. x, 22. 5
 σόλοικον v, 20
 σὸν xi, 4
 σοῦ ix, 3. 2
 σοφολ xiii, 18. 1
 σοφὸν x, 22. 6
 σοφὸς xiii, 24. 3
 σοφῶν xiii, 18. 1
 σπάρδα iii, 9. 4
 σπανίους xiii, 7. 3
 σπάνιον xiii, 7. 3
 σπάρτα xvii, 3. 1. 2
 σπάρτους xvii, 3. 2
 σταδίων vii, 8. 2
 στενάχων xiii, 7. 2
 στερεὸν i, 20. 1
 στέρησιν i, 26. 4. ii, 6. 7
 στεφάνου xiii, 1. 4
 στήθεος i, 15. 2
 στόμα i, 15. 8
 στομάτων i, 15. 6
 στρατόπεδα i, 11. 3
 στρυφνὸς xv, 20. 4
 Στρωματεῖς Pr. 4
 στρυγνὸν xix, 9. 2
 Στωϊκὸν i, 2. 7
 συγκαταθέσεις xix, 1. 5
 συγκατατίθεται xix, 1. 5
 συγκρινόμενον i, 3. 11
 συγχρονισμοὺς xvii, 21. 1
 συλλήβδην x, 22. 2
 συμβαίνει x, 22. 2
 συμβεβηκὸς xix, 2. 2
 συμβολαίος x, 22. 2
 σύμβολον xiv, 4. 2
 συμμειρακιῶδες xviii, 8
 συμπάθειαν xx, 8. 1
 συμπελεγμένον xvi, 8. 3
 συμπεπτοκυία xvi, 3. 3
 συμπλοκῆς vi, 2. 1
 συμπτᾶν i, 3. 9
 σύμπτωμα xvi, 3. 4
 σύμπτωσιν xvi, 3. 3
 συμφωνίαν iii, 10. 5
 σὸν xvii, 10. 3
 συναττήσονται xiii, 7. 1
 συνεβάλλει xiii, 7. 1
 συνεπάγεσθαι i, 3. 14
 συνεστηκὸς xiv, 4. 2
 συνετέθη xiii, 7. 3
 συνημμένον ἄξιωμα xvi, 8. 3
 συνθέντος xiii, 7. 3
 συνουσίαν xix, 2. 3
 σύνταξιν vi, 2. 1

συντρέχει xix, 6
 συνώνυμος ii, 26. 3
 Ξυρία xiii, 7. 3
 συστολή xviii, 10. 4
 σφῆρσιν vi, 2. 6
 σφῆδρα v, 15. 2
 σφυγμός xviii, 10. 4
 σχεδόν xvi, 3. 3
 σχήματα i, 20. 1
 σχολή i, 2. 6
 Ξόκρατες x, 22. 2. 3. 4. 5. 6
 σῶμα v, 15. 1
 σώματι ii, 18. 3
 σώματος i. 2. 6. ii, 27. 1. 2. xix, 6

T

Tὰ ii, 23. 8. x, 4
 ταδ' x, 19
 τακῇ xix, 5
 ταλαπῆρσιν ii, 23. 8
 τάλαντα ii, 23. 8
 τάλαντον i, 8. 2
 τὰν ix, 9. 3
 ταυπητέρνας vi, 6. 4
 ταυπητέρνεσσι vi, 6. 4
 τάξις i, 11. 3
 Ταραντίνος x, 12. 4
 τὰς vii, 8. 2. ix, 9. 2. x, 22. 2
 τὰς xvii, 10. 3
 ταῦρον xiii, 26
 ταῦτα i, 2. 6. iii, 16. 4. x, 22. 6
 ταύτην xiii, 1. 4
 ταύτης xiv, 6. 4
 ταυτὸν x, 22. 4. xiii, 24. 3
 ταχεία xiii, 24. 10
 τάχιον ii, 23. 3
 τε ii, 22. 4. vi, 2. 4 καὶ xviii, 2. 4
 τέγγε xvii, 11. 1
 τεθέντων xv, 26
 τέκεσσιν xiii, 7. 1
 τέκν' iii, 16. 7
 τέκνον i, 15. 2
 τέκνῳ xiii, 7. 1
 τέλος i, 15. 6. ix, 5. 2
 τέξεις iii, 16. 7
 τέρας xvii, 10. 3
 Τερπομένη ix, 9. 5
 τεσσάρων iii, 10. 5
 τετάρτην x, 24. 1
 τέταρτον x, 1. 4
 τέτταρας xiii, 7. 3
 τεττάρων x, 22. 4
 τέτυκται xiv, 6. 4
 τέχνας xx, 4
 τέχνη x, 22. 6

Delph. Class.

Ind. Aut. Gel.

2 L

τεχνικοί xvii, 5. 2
 τεχνῆται οἱ περὶ τὸν Διώνυσον xx, 4
 τῇ ix, 3. 2
 τῇδε Pr. 11
 Τηλεμάχῳ xiii, 24. 10
 τηλίκον i, 3. 11
 τήμερον xvii, 8. 1
 τὴν ii, 23. 3. ix, 3. 2. xvi, 3. 3
 τηρεῖτε i, 2. 6
 τῆς ii, 23. 5. iii, 16. 1. ix, 3. 2. xvi, 3. 3
 Τηθῆγον ix, 9. 5
 τὶ i, 2. 5. vi, 14. 3. ix, 9. 2
 τίκτει xiii, 7. 3
 τίκτουσα xiii, 7. 1
 τίκτουςι xiii, 7. 3
 τιμᾶσθαι x, 22. 5
 τιμῆς ii, 27. 1
 τιμιώτερον i, 3. 11
 Τιμοκράτους xv, 28. 2
 τιμωρία vi, 14. 3
 τιμωρίαν vi, 14. 1
 τιμωρουμένην vi, 14. 3
 τινα xvi, 3. 3
 τίνα i, 2. 6
 τινὰ i, 3. 11. x. 22. 2. 4
 τινὰς i, 2. 6
 τίνι xx, 5. 3
 τινὶ x, 22. 5
 τίνος i, 2. 6
 τίνων i, 2. 6
 τινῶν xv, 26
 τίς xiii, 7. 1
 τίτυρε ix, 9. 3
 τλήμων xix, 11. 1
 τὸ Pr. 11. ii, 8. 1. ii, 23. 3. v, 15. 1.
 ix, 9. 3
 τῷδε xi, 5. 1
 τοι vii, 16. 3. x, 22. 2. xii, 1. 6
 τοιαυτ' x, 22. 5
 τοιαύτας xix, 1. 5
 τοιαύτης vi, 2. 1
 τοιοῦτον vi, 13. 3. x, 22. 6
 τοιοῦτου xiv, 4. 2
 τοιοῦτων xiv, 4. 2
 τοῖς Pr. 11. i, 2. 5. vi, 2. 1. vi, 14. 3
 τοῖσι Pr. 11
 τὸν iv, 11. 2. vii, 8. 2. xv, 20. 3 μὲν πα-
 τέρα xx, 6
 τόπῳ xiii, 7. 3
 τόπων Pr. 4
 τορεύσας xix, 9. 2
 τόση v, 15. 2
 τοῦ x, 22. 2
 τοὺς iv, 11. 4. x, 19
 τοῦτο ii, 23. 8. ii, 27. 1. xv, 20. 4
 τοῦτοις Pr. 11. iii, 16. 8
 τοῦτον x, 22.

τοῦτον x, 12. 4
 τοῦτους i, 2. 6
 τοῦτω x, 22. 2. 4
 τοῦτων i, 2. 5. xvii, 19. 2. xvii, 20. 1
 τραγήματα vi, 13. 3
 τραφέντα ix, 3. 2
 τραχεία xvii, 11. 1. 2
 τραχείαν xvii, 11. 2
 τρέμεις i, 2. 6
 τρέμοντι i, 2. 6
 τρέφειν vii, 16. 3
 τρητοῖσι ix, 10. 1
 τριάς i, 20. 2
 τρίτον Pr. 11. x, 1. 4
 τριχῇ v, 16. 2
 τριῶν x, 22. 4
 τροπαί ii, 22. 2
 τρόπων xi, 5. 1
 τροφήν xix, 2. 2
 τροφῆς iii, 16. 1. 3. xix, 2. 2
 τρόφιμος xv, 20. 4
 τυφή vii, 16. 3
 τυ ix, 9. 3
 τυγχάνω x, 22. 2
 τύνη vi, 6. 4
 τύποντα x, 22. 6
 τύπους i, 25. 2
 τύραννοι xiii, 18. 1
 τυφῶνας xix, 1. 1
 τύχη ii, 27. 1. 2
 τυχῶν x, 22. 5
 τῷ iv, 5. vi, 14. 3. x, 22. 4
 τῷ δ' ii, 6. 6
 τωθάζειν xv, 20. 4
 τῶν ii, 1. 2. ii, 6. 6
 τῶνδε Pr. 11

τ

ἴδας xiii, 9. 1
 ἰάδες xiii, 9. 1
 ἰγίαια i, 2. 5
 ἰγίαις ii, 7. 5
 ἰδάτα xix, 5
 ἰδατος xix, 5
 ἰδρηχόου vii, 16. 3
 ἰδροχόων xiii, 30. 1
 ἰειν xiii, 9. 1
 ἰες xiii, 9. 1
 ἰῖδν ix, 3. 2
 ἰῖφ ii, 23. 5
 ἰλρ xiii, 7. 1
 ἰλρς xiii, 7. 2
 ἰμαίς Pr. 11
 ἰμετέρας x, 22. 2
 ἰμῶν xv, 7. 3. xi, 6
 ἰπαγε xiii, 24. 8
 ἰπάρχει x, 22. 4

ἰπεζαίρεσις ii, 6. 6
 ἰπέρ ii, 23. 8. x, 22. 5. xiii, 1. 2
 ἰπερβάλλωσιν ἄν xix, 2. 2
 ἰππος xiii, 9. 2
 ἰπὸ i, 11. 3. x, 22. 6. xix, 2. 2
 ἰπογράφας i, 25. 2
 ἰποθέσεις xvii, 12
 ἰποκειμένου xiii, 1. 2
 ἰπτιος xiii, 9. 2
 ἰσμίναι xiii, 24. 8
 ἰστέρας xiii, 7. 2
 ἰστέρον xvi, 3. 3
 ἰσφεις i, 3. 12
 ἰσφορβὸς xiii, 9. 2
 ἰῶν xiii, 9. 1

φ

φαίνεσθαι xvi, 12. 2
 φαίνεται x, 22. 3
 φαυεράτωρ xvi, 12. 2
 φαινόμενα iii, 16. 4
 φακή xiii, 28. 3
 φάται x, 22. 6
 φαντασίαι iii, 16. 4
 φαντασίαις xi, 5. 2. xix, 1. 5
 φασί vi, 2. 6
 φάσκων x, 22. 5
 φαῦλα xix, 5
 φαῦλος x, 22. 3
 φαυλότῃτος xx, 4
 φαύλου x, 22. 5
 φειδωλῆς i, 15. 5
 φέρει xvii, 10. 3
 φέρων i, 2. 4
 φεύγει x, 22. 3
 φεύγοντι x, 22. 4
 φεύγων xvii, 21. 9
 φῆς vii, 3. 12
 φησι iv, 11. 4
 φθέγγασθαι x, 22. 4
 φιλανθρωπία xiii, 16. 1
 φίλε x, 22. 5
 φιλεῖ i, 11. 3
 φίλιας i, 3. 14
 φιλικῶς x, 22. 4
 φίλιππον ii, 27. 1
 φίλιππος ix, 3. 2
 φίλοις i, 3. 9
 φίλον i, 3. 14
 φιλόξενος xix, 2. 2
 φίλος ii, 18. 3
 φιλόσοφε i, 2. 6
 φιλοσοφεῖ x, 22. 3
 φιλοσοφεῖν x, 22. 3
 φιλοσοφῇ x, 22. 2
 φιλοσοφία x, 22. 2

φιλοσοφίαν x, 22. 4
 φιλοσοφίας x, 22. 5. xi, 4
 φιλόσοφος x, 12. 4
 φιλοσοφούντα x, 22. 4
 φιλοσοφούντας x, 22. 4
 φιλοτήσια ix, 10. 1
 φιλότῃτι iii, 16. 7
 φίλω i, 3. 3
 φίλων xiii, 24. 9
 φίλων xix, 11. 1
 φλεβὸς xviii, 10. 1
 φλόξ xvii, 10. 3
 φλυαρίας x, 22. 6
 φοβηθεῖσι xix, 6
 φόβον xiv, 4. 2
 φόβος xix, 6
 φοβούμενοι vi, 14. 3. xix, 6
 φοῦνιξ ii, 26. 2
 φοίνικα ii, 26. 3
 φοίνισσα xvii, 10. 3
 φόνοι xiii, 24. 8
 φορτικὸς xviii, 4. 4
 φρέαρ i, 18. 2
 φρένα ix, 9. 5
 φρίκη xvii, 8. 1.
 φρονεῖν x, 22. 6
 φρύαγμα ii, 23. 3
 φύγεν i, 15. 2
 φυγή i, 2. 6
 φυλακὴν ii, 23. 8
 φυλάσσειο ix, 9. 3
 φυλάττειν ix, 5. 3
 φύσει x, 4
 φυσικὴν vi, 2. 1
 φυσικὸν i, 9. 4
 φύσιν vi, 1. 3. vi, 13. 3. xii, 5. 6
 φωνή v, 15. 2
 φωνὴν v, 15. 2. vii, 8. 2
 φῶρ i, 18. 3. 4
 φῶτα x, 22. 6

χασμῶ x, 22. 5
 χείλεος xiii, 17
 χείλων i, 3. 14
 χεῖμαζεσθαι i, 2. 5
 χεῖμαζόμενος ii, 23. 8
 χεῖμερινα ii, 22. 2
 χεῖρα ii, 27. 1
 χείρας iv, 11. 1. 3
 χείρῳτων xix, 2. 2
 χείρον xvii, 19. 2. xix, 5
 χείρονα x, 22. 6
 χιλιάδες i, 16. 2
 χιλιάς i, 16. 2
 χίλιοι i, 16. 2
 χιόνα xix, 4
 χιόνι vii, 20. 2
 χιόνος xix, 5
 χιτανίσκοι i, 5. 1
 χλαμύδων ix, 8
 χλαυς i, 5. 1
 χοροῖς Pr. 11
 χοροῖσιν Pr. 11
 χρή Pr. 11. vii, 3. 12. x, 22. 6
 χρῆμα x, 22. 3
 χρήμασιν ii, 23. 8
 χρῆσαιο x, 22. 5
 χρῆσθαι iv, 11. 4
 χρῆσιν xiii, 24. 3
 χρηστέρεον xvi, 12. 2
 χρόνος xvi, 3. 3
 χρόνον τὸν πάλιν xi, 4
 χρόνος iii, 16. 1. vii, 3. 12. xii, 11. 2
 χρυσέους xix, 9. 2
 χρυσὸν i, 3. 11
 χρυσίου i, 3. 11
 Χρύσιππος i, 2. 5
 χρώμενον x, 22. 2
 ρῶτα vii, 8. 2
 χαρούντες i, 11. 3

X

Χαῖρε iii, 16. 7
 χαίρειν ix, 3. 2
 χαῖρω x, 22. 3
 χαίτην xiii, 7. 3
 χαλδῆν vii, 20. 2
 χαλεπὸν iv, 15. 2
 χαλεπὸν ii, 23. 5
 χαλεπώτατον ii, 23. 5
 χαλκοῦ i, 3. 11
 χαρκετήρας vii, 14. 1
 χαρίεν x, 22. 3
 χάριν i, 11. 3. x, 22. 3
 χάριν ix, 3. 2
 χάρις i, 3. 12

Y

Ψαῶν xiii, 20. 10
 ψέγομεν xix, 2. 2
 ψελλιζόμενον x, 22. 3
 ψελλιζόμενον x, 22. 3
 ψελλιζόμενος x, 22. 3
 ψῆρας xiii, 20. 10
 ψήρων xiii, 20. 10
 ψιθυρίζοντα x, 22. 4
 ψόγου xix, 6
 ψοφήση i, 2. 5
 ψύχεσι xvi, 3. 4
 ψυχὴν xix, 11. 1
 ψυχῆς i, 3. 14. ii, 8. 1. x, 22. 5. xv,
 10

ψυχρῇ vii, 20. 2

ψυχροποιδν xix, 4

Ω

Ω (art.) ii, 23. 8. vi, 2. 5. x, 22. 2.
3. 4. 5. 6

Ω (dat.) x, 22. 3. xv, 26

Ωδε x, 22. 5. xvii, 20. 1

Ωθεῖ ii, 30. 3

Ωθεσκε vii, 20. 2

Ωκειῖς ix, 9. 5

Ωλετο xv, 20. 5

Ων (part.) ii, 23. 8. x, 12. 4. x, 22. 2.

3. xiii, 7. 3

Ων (gen. plur.) ii, 23. 3. ix, 8

Ωνούμαι i, 8. 3

Ωραν xiii, 7. 2

Ωρίωνα xix, 9. 2

Ωρωποῦ iii, 13

Ως ii, 22. 6. ii, 23. 8. iii, 16. 4. iv, 11.

1. vi, 13. 3. ix, 3. 2. ix, 4

Ωσπερ x, 22. 2. 3. x, 19. xix, 4

Ωστε ii, 27. 1. xiii, 7. 2. 3. xiii, 20.

10. xiv, 4. 2. xix, 2. 2

Ωτα x, 22. 3

Ωχριώντι i, 2. 6

Ωχριώσιν xix, 6

FINIS.

ψυχρῶ vii, 20. 3
 ψυχροποιῶν xix, 4

Ω

Ω (art.) ii, 23. 8. vi, 2. 5. x, 22.
 3. 4. 5. 6
 Ω (dat.) x, 22. 3. xv, 26.
 ὦδε x, 22. 5. xvii, 20. 1
 ὦθεϊ ii, 30. 3
 ὠθεσκε vii, 20. 2
 ὠκείη ix, 9. 5
 ὠλετο xv, 20. 5
 ὦν (part.) ii, 23. 8. x, 12. 4. x, 22. 2

 FIN.

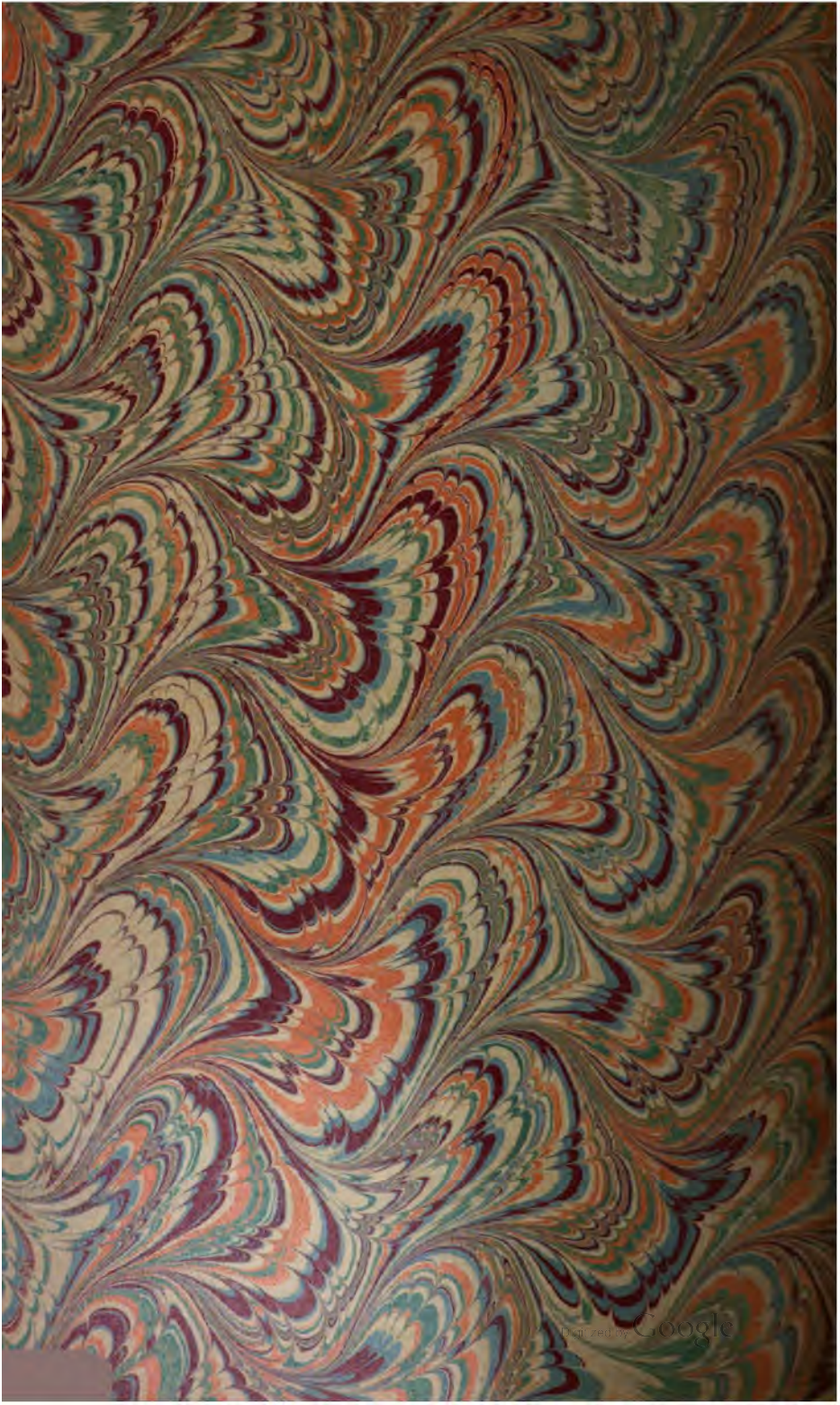

HDI

2M87 X

HDI
HW 2M87 X

